BIBLIOTECA NAZ
Vittorio Emanuele III
XLII
H
10
NAPOLI

XLII
H
10

Biblioth. Sem. Coll. Neap. Soc. Jesu Catalogo adscriptus

IVSTI LIPSI V. C. OPERA OMNIA,

POSTREMVM AB IPSO AVCTA ET RECENSITA:

NVNC PRIMVM COPIOSO RERVM INDICE ILLVSTRATA.

Tomus Quartus.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA BALTHASARIS MORETI.
M. DC. XXXVII.
Cum Priuilegiis Cæſareo & Principum Belgarum.

IVSTI LIPSI

POLITICORVM

SIVE

CIVILIS DOCTRINAE

LIBRI SEX.

QVI

AD PRINCIPATVM

MAXIME SPECTANT.

Additæ NOTAE auctiores, tum & DE VNA RELIGIONE liber.

TYPOGRAPHE, QVISQVIS ES, ROGAMVS,

Ne abſque noſtro arbitrio aut iuſſu hæc recudas.

Minuta quædam hîc ſeruauimus, in Punctis, Interuallis, Notulis, Verborum diſcriminibus, haud facilè per te ſeruanda: ſed quæ neglegi tamen aut inuerti ſine noxâ Operis non poſſunt.

IMPERATOR, REGES, PRINCIPES,

AMPLVM & illuſtre, veſtrum munus eſt, quod ſuſtinetis. Quid maius inter homines, quàm vnum præeſſe pluribus; leges & iuſſa ponere; maria, terras, pacem, bella moderari? Diuinitas quædam videtur hæc dignitas: & eſt profectò, ſi ſalutariter atque ex vſu publico adminiſtretur. Sed hoc quàm arduum ſit, cùm ratio nos docet, tum exempla. Illam ſi inſpicimus; quantæ molis ab vno capite tot capita coërceri, & vniuerſam illam multitudinem, inquietam, diſcordem, turbidam, leniter redigi ſub commune quoddam Obedientiæ iugum? Si hæc; quàm pauci ab omni æuo reperti, qui laudabiliter hoc munere functi & defuncti? Nimirum maius quiddam eſt quàm imperiti ſuſpicentur, curſum rectum in vndoſo illo mari tenere, & in ſummâ Fortunâ non abripi licentiæ ventis. Quàm multis virtutibus opus eſt, quibus velut anchoris hæc nauis firmetur? quàm variâ Prudentiâ, quo velut clauo gubernetur? Vt veriſſimè dixerim, difficile eſſe homini in hominem imperium: nec vnius mente vmquam dirigendum. Ideò meritò laudandi Sapientes, quibus olim & nunc hæc cura, vt ſalutarium monitorum face prælucerent imperanti. Quâ enim in re meliùs mereantur de genere humano? In mori-

moribus aut ſcientiis aliquid præcepiſſe, laudem & vſum habet: & non magis in regno & adminiſtratione ciuili? cùm illic vnum aliquem ciuem meliorem doctiorémve facias; hîc, in vno omnes. Nam ita profecto eſt: arctâ quadam cathenâ deuincti ſumus, qui imperamur, cum imperante. & vt in corpore mens ſana aut inſana eſſe non poteſt, niſi vt pariter vigeant aut langueant eius functiones: non item in hac ſocietate, Princeps. Ad virtutem ille præit? ſequimur. ad vitia? inclinamus. Benè beatéque agit? floremus. improſperè? labimur aut ruimus cum illo. Atque vt à ſole in ſubiecto hoc orbe lux aut tenebræ: ſic à Principe apud ſubditos praua pleraque aut recta. Cæſar ille non animosè magis quàm verè dixit:

Lucan. v. *—Procerum motus hæc cuncta ſequuntur:*
Humanum paucis viuit genus.—

Ergo eximia hæc ratio de Republicâ benè merendi, de Principe benè mereri: id eſt, ducere eum & dirigere ad metam illam Publici boni. Nam hic, ne erretis ô Principes, veſter finis. Præeſtis hominibus, ſed hominum cauſſâ: nec domini modò & arbitri rerum, ſed tutores & adminiſtri eſtis. Mali improbíque illi, qui in imperio non niſi imperium cogitant; ſuperbi, deſides; & qui ſe non ciuibus datos arbitrantur, ſed ſibi ciues. Nam ſicut ſidera illa ſplendorem habent, ſed vt vſibus mortalium deſeruiant: ſic vos dignitatem, ſed cum munere officióque deuinctam. Collata eſt in ſinum veſtrum à Deo hominibúſque Reſpublica: ſed nempe in ſinum, & vt foueatur. O vere iuſtum & legitimum illum Principem, qui in ſummo faſtigio, non magnus magis quàm bonus audire deſiderat: & duas res diuerſiſſimas, Potentiam ac Modeſtiam, miſcet! Quem prodeuntem, certatim velut beneficum &
ſalu-

ſalutare quoddam numen aſpiciunt: inter amorem timo-rémque medij: & alternis iudiciis ambigentes, Dominum ſalutent an Patrem. Hæc illa ſunt, Principes, præclara, tu-ta: ad quæ veteres & ego vos vocamus. audite. nec ideò conſilia noſtra aſpernemini, quia eſtis ſupra iuſſa. Nam vt illud in Principatu beatiſſimum eſt, non cogi: ita miſerri-mum, non ſuaderi. Sunt apud vos fateor, qui conſilij ſui copiam aſſiduè faciant: ſed vtinam conſilij fidi ſemper & recti! Alphonſus olim, eximius ille regum, interrogatus, Qui eſſent optimi conſiliarij? Mortui, reſpondit. libros ſcilicet & hæc talia monimenta intelligens, qui nihil blan-dientes, nihil celantes, puram merámque propinant veri-tatem. Ea vt ſenſibus veſtris inſideat; & quæ optima ſunt aut per me cognoſcatis; aut mecum recognoſcatis; te qui AEterna Veritas es, ex imis ſenſibus precor. Valete

IMPERATOR,

REGES,

PRINCIPES,

& ſalubriter diu regnate.

Sapient. cap. vi. *Si delectamini ſedibus & ſceptris ô reges populi, diligite Sapientiam, vt in perpetuum regnetis.*

Seneca epiſt. xxxvii. *Si vis tibi omnia ſubiicere, te ſubiice Rationi. Multos reges, ſi ratio te rexerit. ab illâ diſces, quid & quemadmodum aggredi debeas.*

Plutarch. Caton. Maior. Τῆς πολιτικῆς ἄνθρωπος ἀρετῆς οὐ κτᾶται τελειοτέραν:

Virtute Politicâ praſtantiorem nullam homo aſſequitur.

DE CONSILIO ET FORMA NOSTRI OPERIS.

QVISQVIS *es Lector, paullum in veſtibulo hoc ſiſte. Non diu te morabor, nec ambitioſè addam muneri meo pompam: ſaltem Conſilium inſtituti operis noſce, & eius Formam. Quod nunc tibi damus,* POLITICA *eſſe vides. in quibus hoc nobis conſilium, vt quemadmodum in Conſtantiâ ciues formauimus ad patiendum & parendum; ita hîc eos, qui imperant, ad regendum. Quod feciſſe ante me alios nihil abnuo: & eximie feciſſe. in primis illos veteres: inter quos Plato præcellunt & Ariſtoteles: ſed hic magis,*

Finis huius ſcripti.

Priſci quoque in hac materie:

Quò minor eſt, quiſquis maximus eſt hominum.

Sed hi tamen de Repub. vniuerſâ & communiter ſcripſerunt: ego velut partem aliquam magni huius agri colendam mihi ſumpſi, PRINCIPATVM. *Quod ipſum etſi inter veteres ſuauiſſimus ſcriptorum Xenophon fecit: tamen parum profectò, ſi verum amas, diſtinctè aut plene. & addo, quòd in priſcis aut barbaris illis ritibus, haud vſquequaque conuenienter ad hoc æuum. Nam qui nuper aut herè id tentarunt, non me tenent aut terrent. in quos, ſi verè loquendum eſt, Cleobuli illud vetus conueniat:* Ἀμουσία τ' πλέον μέρος, λόγων τε πλῆθος: Inſcitia in pleriſque, & ſermonum multitudo. *Niſi quòd vnius tamen Machiauelli ingenium non contemno, acre, ſubtile, igneum: & qui vtinam Principem ſuum rectà duxiſſet ad templum illud Virtutis & Honoris! ſed nimis ſæpe deflexit, & dum commodi illas ſemitas intentè ſequitur, aberrauit à regiâ hac viâ. Cum venia igitur nos quoque hæc ſcribimus: præſertim alio quodam & nouo plane modo. Nam inopinatum quoddam ſtili genus inſtituimus: in quo verè poſſim dicere, omnia noſtra eſſe, & nihil. Cùm enim inuentio tota & ordo à nobis ſint, verba tamen & ſententias varie conquiſiuimus à ſcriptoribus priſcis. idq́; maximè ab Hiſtoricis: hoc eſt, vt ego cenſeo, à fonte ipſo Prudentiæ Ciuilis. Nec huc ambitio nos aut nouitatis ventus impulit (ingenuè id teſtor:) ſed tuus fructus. Quid vtilius potui, [illegible] ſententias in vnum conducere; pulchras, acres, &, ita me ſalus amet, [illegible] natas generis humani? Nam quòd ego eadem dicerem: ecquando mihi eadem vis aut fides? Vt in vno aliquo telo aut gladio multùm intereſt, à quâ manu veniat: ſic in ſententiâ, vt penetret, valdè facit robuſtæ alicuius & receptæ auctoritatis pondus. Atqui ea veteribus adeſt. Nec verò nudas aut ſparſas ſententias dedimus; ne diffluerent, & eſſet, quod dicitur,* Arena ſine calce: *ſed eas aut inter ſe haud indecenter vinximus, aut interdum velut cæmento quodam commiſimus noſtrorum verborum.*

Sed non tam preſsè.

Nec tam nobis aptè.

Noſtri plerique futiles.

Laërt. in Cleob.

Machiauellus agnotus.

Sed ſæpe prauus.

Vſum hoc habet.

Idem.

Ad

Ad ſummam, vt phrygiones è varij coloris filo vnum aliquod aulaum formant: ſic nos e mille aliquot particulis vniforme hoc & coharens corpus. Quod ipſum figuris etiam & vario ſermonis ductu ornare auſus ſum: vt non colorem ſolum haberet, ſed quaſi ſpiritum & vitam. Hoc totum quàm arduum, in arduâ iſtâ materie, mihi fuerit, fruſtrà dixerim apud non expertum. Siquis volet, per tentamentum & iocum pauca aliquot capita concinnet in Populi aut Optimatium ſtatu: nam eos non libaui. ἰδοὺ Ῥόδος, ἰδοὺ πήδημα: Ecce Rhodus, ecce ſaltus. *Atque eò maior mihi moleſtia, quòd per hac aliena veſtigia ſic iuerim, tamquam in liberrimo ingenij curſu. Definiui, diuiſi, excepi: & nihil omiſi, quod faceret ad formam faciemq́ perfecta artis. Rationes imò dictorum etiam addidi: non ignarus, pleroſque hominum, vt Catonem illum, affici. qui iam tum puer ita praceptori ſuo credebat, vt tamen identidem poſceret & cauſſam. Atque hac omnia, pro rerum quidem magnitudine, breuiter praſtiti. Nec enim ad diſputationes aut amœnitates me diffudi; ſed preßis habenis currum hunc, vt ſic dicam, continui intra orbitas Vſus & Actionis. Ea mihi in oculis. ideoq́ nec ad tenuium rerum monitiunculas abij, contentus Communia quadam pracepta dediſſe, & velut decreta. Nam* legem breuem eſſe oportet, *ait Romanus noſter Sapiens,* quæ iubeat, non diſputet. *atque hoc ſeruaui. Quid autem opus aliter? Vt is qui iaculari alium docet, ſatis habet manum oculoſq́ eius dirigere ad certos quoſdam ſcopos: ille deinde arte eâ vtitur in quocumque loco aut interuallo: ſic animus, qui ſemel principia iſta firmiter hauſerit, facilè ad alia transferet, nec monitorem in ſingulis requiret. Semen quamuis exiguum in bono ſolo ſparſum facilè comprehendit & ſe explicat: breue item monitum in bonâ mente. Hac forma noſtri operis. qua vt aſpecta ſtatim placeat, haud vouco: magis, vt inſpecta.* Πλάτων τὰ πολλὰ τῶν λόγων συγγραφέων, τοῖς Ἀδονικοῖς κήποις εἴκαζεν, οἳ τὴν ἀρχὴν ἐφήμεροι ἔχοντες, ῥᾳδίως μαραίνονται: Plato pleraque ſcriptorum cum Adoniis hortis comparabat, qui ſubitò & die vno nati, celerrimè pereunt: *ſpero haud id eueniet huic noſtro. quod laborioſè ſatum, vires magis à tempore capiet, &, poëta verbis,*

Creſcet occulto, velut arbor, æuo.

Sed iam addo

Figuras verborum ſententiarumq́ miſcemus. Scripti huius moles & moleſtia. — Politica nos in artem redegimus. — Breuitati ſtuduimus. — Et vſui, nō pompæ. — Communia noſtra dogmata. — Seneca in Epiſt. xcv. — Trahenda ad res ſingulas. — Quæ citò placent, non diu placent. — Apud Stobæum in Eclog. Eclo. — Ne mihi hoc eſto. — Horat. 1. Carm.

MONITA QVAEDAM, SIVE CAVTIONES.

NAM futurum vt in varia iudicia ſiue voces hic labor noſter incurrat, valdè temporum & morum ignarus ſim, niſi ſciam. Omnes hodie in Politicâ iſtâ re aliquid ſapiunt aut vident: atque etiam ij, qui nihil vident. Occurrendum igitur breuiter his talibus eſt, ſiquid quærent aut carpent: & tu ſimul, Lector, inſtruendus, vt magis ex tuo meoq́ue vſu me legas. Ac primum, niſi fallor, Calumniæ telum erit in Obſcuritatem huius ſcripti. Tenebro-

Curioſi hodie in aliena ſcripta, aut carpentes. — *Obſcuritas mihi obiicitur.*

broſum eſt, inquient; nec omnia in eo liquent. Credo. ſed quæ mea hîc culpa? ſcriptorum illa eſt, à quibus hauſi: quorum, neſcio quomodo, vt quiſque prudentiſſimus, ita aſtrictiſſimus eſt & pauci ſermonis. Ego quid facerem? ponere illa talia, lex mei operis iuſſit; mutate aut addete, religio nôn permiſit. Tamen huic rei ſubſidia hæc cape. *Quæ facilè ea pellenda.*

I. Vt ſæpiùs legas. Nam quod gladiatoribus imperari ſolet, vtiliter ego hîc tibi, *Repete.* *Repetitio.*

II. Vt diſcrimina verborum, quæ mea, quæ aliena ſint, (nam litterarum figurâ diſparauimus) ſeriò obſerues. Ad fidem cuiuſque Sententiæ hoc faciet, tum etiam ad intellectum. *Diſcretio.*

III. Vt diſtinctiones multò magis: id eſt, in fine cuiuſque clauſulæ cola poſita, ſemicola, puncta, aut bipuncta. Nam pro his, ſententia tibi tota terminanda eſt ſcilicet, aut ſuſtentanda: videbiſque vniuerſam orationem per membra ſua & periodos curioſè à nobis ſic diſcretam. Nec enim finis ſemper ſententiæ in fine clauſulæ: ſed pendet ea ſæpè ac hæret. *Diſtinctio.*

IV. Vt Notulas vbique adeas, quæ ad oram. Quas necti inter ſe reperies; &, magno tuo commodo, ſemper in iis Breuiculum materiæ totius. imò & aſtringi ſæpè ab iis aliquid aut explicari. Quæſo, obſerua. atque etiam hoc, vt Capitum ſummas præfixas non neglegas, eidem huic fini. *Notulæ.*

V. Denique, vt nequid in legendo aſperum te præbeas aut moroſum. Hoc aut illud non capis? ne damna aut abiice. ſed quod olim Socrates, cùm obſcurum Heracleti librum legiſſet, tu dicito: Ἃ μὲν συνῆκα, γενναῖα· οἶμαι δὲ, καὶ ἃ μὴ συνῆκα. *Quæ intellexi, proba ſunt; credo, & quæ non intellexi.* *Modeſta benignitas.* *Laërt. in Socrate.*

Calumnia altera futura videtur, aut potiùs iam fuit, in meam Fidem. Non rectè, inquiunt, nec ex ſcriptorum mente quædam citas. Quàm riſi, cùm hoc audiui! Nam reuera culpant inſciti homines, quod elegantior aliquis mihi det in laudem. Quî aliter potui, aut debui, in hoc ſcripto? Nonne enim Centonem quemdam concinno (tale omnino noſtrum opus) in quo liberi ſemper & laudati à ſententiâ iſti flexus? Conſulant poëtas, qui olim & nunc ſic luſerunt. Id vnum modò ſpectandum eſt, nequid in ſententiam improbam aut falſam flectatur. quod neque iſti dicunt, nec verè vmquam in me dicetur. Etſi profectò leuicula hæc tota calumnia, imò vana. Nam nos amœnitatis iſto genere, in re ſcilicet ſeriâ, nimiſquàm raro vſi ſumus: &, de induſtriâ, locum ei non dedimus, niſi fortè in connexionibus, aut ad vtilem aliquam ſententiam explendam. Nam tunc, cùm nihil ab aliis directè ſic dictum præ manu: quídni leuiter aliquid nec indecorè torquerem? Licuit ſemper in hoc genere, & licebit. Nam illud omnino non excuſo, quòd Auctorũ verba non rigidè ſemper, & vt ab iis poſita, repono: ſed in Caſu aut Tempore, pro orationis meæ conformatione, pauxillum inflecto. Conſtare aliter non potuit hic textus. *Fides noſtra impugnatur.* *Sed ab ignaris huius ſcriptionis.* *Centonum mos & ius.* *Nos vix vſurpamus.* *Et quatenus.*

At tertia Calumnia in ipſam Rem erit: idque variè. cùm hoc illi, hoc alteri diſplicebit: quoniam Solonis veriſſimo verbo, *In re carpimur.*

Ἔργμασιν ἐν μεγάλοις πᾶσιν ἁδεῖν χαλεπόν:

Omnibus, in magnis, difficile eſt placeas. *Apud Plutarch. in Solone.*

Huic

Noſtra his rogatio. Huic adhuc incertæ quid opponam? preces. Tria hæc rogo, quicumque me leget.

Ne linguæ ignari iudicent. I. Vt nemo temerè me arbitretur aut iudicet, niſi ſermonis Latij benè peritus. Nam qui leuiter tantùm, (iam antè denuncio) potiſſimam non capiet ſcripti huius partem.

Ne rerum ciuilium ignari: II. Vt nemo, niſi qui rerum etiam peritus. Non tu aliquis è plebe: non tu etiam liberalior mea iuuentus. Nam etſi capere hæc poteſtis, non poteſtis iudicare.

Ne quiſquam properè. III. Vt etiam qui vtriuſque peritus, cunctanter tamen pronunciet & lentè. Hoc aut illud offendit? ſuſtine paulliſper nigrum calculum, & ad NOTAS *Notas adiunxi.* meas diuerte. Nam eas duplici hoc fine ad finem adieci: vt & ambigua quædam definirem, & obſcuriora illuſtrarem. Quòd ſi ne ibi quidem tibi ſatisfa- *Commodè ipſi interpretantor.* citur: tamen vt in ludo pilæ, alterius eſt commodè mittere, alterius etiam, ſi quid erratum eſt, quàm belliſſimè excipere & arte corrigere; ſic æqui Lectoris putabis, flectere quædam in benigniorem partem.

Suſpicionibus premimur. Iam quarta & vltima Calumnia, non in Rem dirigitur, ſed in Opinionem: imò & eſt ab Opinione. cùm homines ſcilicet malè acuti & callidi, ſenſiſſe aut *Malum id bonum facit.* ſcripſiſſe me volent, quæ per ſomnium non ſenſi, non ſcripſi. Periculoſum, ita me deus amet, genus: ſed nimis per hæc diſſidia ciuilia crebrum. Referunt pleraque omnia ad vnum hoc æuum: & quæ nos communiter diximus, ſic volunt accipi quaſi in Titium aut Seium dicta. Imò vates etiam agunt, non lectores: nec ſumunt à nobis ſenſum, ſed adferunt, & mentem aliquam *Nos deteſtamur.* affingunt ex ſuâ mente. O angues, ô viperæ! Fugio vos, fugio: & tamen vix effugio. nam quid hîc remedij? niſi fortè à votis: quæ ab imo pectore concipio. Abite à me Ophiogenes, abite Pſylli, nati venena tantùm exſuge- *Iuuari volumus:* re librorum. Vos contrà adeſte mites & candidi, qui parati non impellere labantem, ſed benignâ potiùs aliquâ interpretatione leuare. Nam ego me labi *Et debemus in hoc morbo.* & errare, non poſſe ſolùm fateor, ſed debere. Nónne homo ſum? nónne æger ſum? vt nihil mirum, ſi in tam diutino iſto languore (per eum hæc ſcripſimus) memoria etiam & iudicium langueant alibi aut vacillent. Sed valebit hoc mihi, ſpero, ad veniam, imò & ad gratiam. quoniam

Vt eſſe Phœbi dulcius lumen ſolet
Iam iam cadentis: Seneca Troad.

ſic noſtra debent abeuntium ſcripta.

ORDO

ORDO ET INDEX LIBRORVM SINGILLATIM ET CAPITVM.

LIBER PRIMVS

DICENDA proponit. Duces duos ſiue directores dat ad Vitam ciuilem, Virtutem cum Prudentiâ. Vtriuſque naturam, & quæ adnexa, explicat: & vniuerſa operi ſubſternit fundamenta. Seriem Capitum hanc habet.

I. SCOPVS & materies mei ſcripti. Vita ciuilis definita. Virtus communiter laudata. Pag. 17

II. Pietas Virtutis prima pars. definita ea, & diuiſa in Senſum ac Cultum. Hic de Senſu dictum. ibid.

III. De altero Pietatis membro, Cultu. Is definitus, & duplex factus. Plura ad Religionem monita. 18

IV. Fatum, appendix Pietatis. Quid illud, & à quo ſit? quam vim habeat, & quem vſum? 19

V. Etiam Conſcientia, Pietatis lacinia. Definio eam, diuido. tormentum eius, ſi mala, oſtendo: quietem, ſi pura. 20

VI. Alterum Virtutis membrum, Probitas. Quid eam hic appellem? Breuia & vniuerſalia ad hanc præcepta. 21

VII. Ad Prudentiam tranſitum, qui Rectorum alter. Neceſſitas eius oſtenſa. Definitio poſita, & expoſita. Partes eius, & vtilitas. 22

VIII. Quid gignat Prudentiam? Vſum eſſe, & Memoriam. Quid ea vtraque? Vis & firmitudo illius prælata: ſed raritas & difficultas item oſtenſa. ibid.

IX. Memoriæ rerum, ſiue hiſtoriæ, fructus. Facilem hanc ad Prudentiam viam: etiam ad Probitatem. 23

X. Appendix de Doctrinâ, quæ vtrique rectori vtilis. Quis legitimus vſus eius, finis, modus. ibid.

LIBER SECVNDVS

DISTINCTE ad rem venit. Imperia partitur, Principatum præfert, & definit. Virtutes ei adtribuit, & ſeorſim præcipuas ponit. Seriem Capitum hanc habet.

I. DE Imperio vniuersè dictum. eius neceſſitas in Societate oſtenſa, & fructus. 25

II. Diuiſio Imperij. Principatus, prima & optima eius pars. id varius argumentis oſtenſum. ibid.

III. Principatus definitio. per partes declaratio. & primùm, vtrius ſexus ille ſit? 26

IV. Quomodo capiendus Principatus? duos legitimos modos eſſe, Electionem & Succeſſionem. & de vtrâque aliquid diſſertum. 27

V. Initia Principatuum plerumque laudabilia: ſed id non ſatis. perſeuerandum eſſe. ibid.

VI. Quis finis, quò actiones omnes Princeps dirigat? Bonum publicum id eſſe, & ſeponenda priuatâ. 28

VII. De viâ rectâ quam Princeps ingrediatur: & primùm de Virtute. oſtenſum hanc ei, ſuâ cauſſâ, neceſſariam. ibid.

VIII. Subditorum etiam cauſſâ Principi virtutem induendam, & ipſis inſtillandam. ſine quâ probus aut diuturnus nullus cœtus. 29

IX. Subditos probos fieri maximè à Principis exemplo. cuius incredibilis vis in vtramuis partem. ibid.

X. Diſtinctiùs de Virtutibus Principis dictum. & primum de Iuſtitiâ, quàm ea neceſſaria: etiam in ipſo Principe. 30

XI. Iuſtitiam adminiſtrandam Subditis eſſe. æquabiliter: temperanter: & ſine cumulo legum. remoto etiam litium ſtudio. 31

XII. Clementia definita. Principi commendata, quæ amabilem eum, quæ firmum, quæ illuſtrem facit. ibid.

XIII. Clementia vberiùs commendata, ſed cum temperie. Abiręeam à Iuſtitiâ leniter. nec tamen ſoluere eam vim Imperij, ſed vincire lento nodo. 32

XIV. De fide adiunctum, quæ Iuſtitiæ origo aut ſuboles. Ea commendata, vt columen humani generis. Glorioſam hanc Principi eſſe. vtilem. Spreti ab Etruriâ doctores noui. 33

XV. De Modeſtiâ præſcriptum, quæ Clementiæ aſſidet. Inſtillata Principi, & in Senſu, & in Actione. 34

XVI. Ex occaſione, de Maieſtate adnexa lacinia. quid ea, & qui, & quatenus paranda? 35

XVII. *Minores aliquot virtutes poſitæ, quæ Principem deceant: ſed ſparſim, & breuiter.* ibid.

LIBER TERTIVS

De Prudentiâ diſtinctè agit. Alienam primò Principi commendat: Conſiliarios & adminiſtros ſeriò format. Seriem Capitum hanc habet.

I. PRVDENTIAM *Principi pernecesſariam. ſine eâ vim & opes inutilia. miſcenda eſſe. ſed primam illam in gubernatione præpollere.* 37

II. *Sed duplicem Prudentiam eſſe: A ſe, & Ab aliis. illam optari, hanc contingere. Rarum, imò ἀδύνατον eſſe, vt Princeps à ſe vno ſatis ſapiat.* 38

III. *Itaque adiutores ei capiendum: idque indicio. Eos duplices eſſe, Conſiliarios & Miniſtros. Qui, & quàm vtiles illi.* ibid.

IV. *Definiti diſtinctiùs Conſiliarij. & prima eorum munera explicata, Probitas, & Peritia rerum. denique oſtenſi illi, indice famâ.* 39

V. *Explicatum tertium munus, vt ſalubriter conſulant. id incluſum quinque monitorum quaſi lineis.* ibid.

VI. *Quæ vitanda Conſiliariis: & primùm quæ impedimenta & velut vada bonæ Mentis? Ea quattuor notata.* 40

VII. *Quæ turbamenta, & velut Scopuli bonæ Mentis? Tres oſtenſi.* 41

VIII. *Ipſe Princeps qui ſe gerat in audiendis conſiliis. Dogmata huic rei.* ibid.

IX. *Spernenda occulta Conſilia, & ab Aulæ ſeruis.* 42

X. *Dictum de Adminiſtris. & nota triplex, ad quam legi eos oporteat.* ibid.

XI. *Adminiſtris ipſis præcepta tradita, eorum tutelæ. Primùm Minoribus, inde Maioribus. Ancipitem omnem potentiam eſſe in Aulâ.* 43

LIBER QVARTVS

PRVDENTIAM Propriam ingerit, diuidit: & de duplici Togatâ differit, quæ circa res Diuinas verſatur, & quæ circa Humanas. Pleraque omnia quæ firmando aut infirmando Regno ſunt, nouâ, nec adhuc vſitatâ methodo proponit. Seriem Capitum hanc habet.

I. PROPRIAM *Prudentiam, id eſt eam quam ineſſe Principi volumus, præceptis difficilè alligari. Latè fuſam eſſe, Inſtabilem, & Obtectam. Itaque aliquid de eâ, non plenè à nobis præcipi.* 45

II. *Diuiſa Prudentia Propria in Togatam, & Militarem. Illa rurſus, in Humanam & Diuinam. De hac oſtenſum, curam Principi eſſe. Vnam religionem retinendam ei, & defendendam.* 46

III. *De vnâ religione ampliùs quæſitum: Nunquámne diſſidium ferri poſſit? ſaltem in tempus. idque quadamtenus videri.* 47

IV. *An puniendi ſinguli, & quieti? itemque an extrahendi & perquirendi? Neutrum (ſi intentè quidem fiat) ex vſu videri. Doctore magis his opus, quàm tortore.* 48

V. *Tranſitum ad Prudentiam in Humanis. huic duo fontes recluſi, Ingenium Populi & Regni. De priore dictum: & per indicem expoſita Natura vulgi.* ibid.

VI. *Fons alter recluſus, Ingenium regum & regni. Duo hic conſiderata, quæ Communiter conueniunt, & quæ Diſtinctè.* 50

VII. *Præcepta nunc ex hiſce fontibus petita, & primùm vniuersè poſita, quæ firment Regnum aut violent: mox diſtinctè de Vi dictum. Opus Regi Cuſtodes, Milites, Arces, aut potiùs Colonias.* 51

VIII. *De Virtute duplici, ſeruatrice Regnorum. Beniuolentia populi commendata, & oſtenſa triplex ad eam vis.* 52

IX. *Auctoritas commendata valdè. Tria oſtenſa, quæ ad eam ducunt. in quibus quia Imperij præcipua vis eſt, accuratè & enucleatè de his diſſertum.* 53

X. *Ad ea tranſitū quæ Vertendo regno faciunt: in quibus prima, Vis eſt. Ea duplex oſtenſa: Inſidiæ & Proditio. Vtraque quomodo cauenda, aut punienda, oſtenſum.* 58

XI. *De Vitio duplici, euerſore regnorū. Primùm de Odio: cuius peſtis ſubiecta oculis. Fugienda quæ eò ducunt: imò & imago eorum. qualis eſt in Suppliciis, Tributis, Cenſurâ. In his ſingulis quomodo ſe gerat Princeps, dictum.* 61

XII. *Definitus & vituperatus Contemptus. Oſtenſa quæ illum gignunt; à rege, ſi ſapiet, fugienda.* 69

XIII. *Quæſitum an Prudentia mixta locum apud Principem habeat? id eſt, ea in quâ fraudes. Dictum, & doctum, aliquem habere.* 71

XIV. *Quomodo, & quatenus fraudes admittendæ. Triplex earum genus factum; & diſtinctè aliæ in Regnum receptæ, aliæ excluſæ.* 72

LIBER QVINTVS

DE Militari Prudentiâ agit. eam in Bello duplici elucere oſtendit: & primum ac potiſſimùm, in Externo. Quæ Militum, quæ Ducum munia; quæ Conſilia in bello vſui ſint, docet. Seriem Capitum hanc habet.

I. TRANSITIO *ad Militarem Prudentiam, cum excuſatiunculâ aliquâ mei, quod de eâ diſſeram non miles.* 77

II. *Prudentiæ hæc pars commendata Principi: quæ neceſſaria ad tutelam ſalutemq; regni.* 78

III. *Materies & ordo dicendorum. Bellum externum definitum, & remota ab eo ſuſcipiendo Iniuſtitia.* ibid.

IV. *Ordine & partite poſita, quæ ad iuſtum bellum requiruntur: & maximè, quibus id cauſſis capiendum.* 79

V. *Temeritas remota à bellorum initiis: & ſummatim, quæ in ſuſceptione omni cogitanda ſint.* 81

VI. *Ad Gerendum bellum tria requiſita. Primò Apparatus triplex, Pecuniæ, Commeatuum, Armorum.* 82

VII. *Milites terreſtri quidem Bello neceſſarii, duplices: Equites, peditesque: quæſitum breuiter, vtrorum maior vſus.* 83

VIII. *Vtroſque bonos eſſe debere: alioqui pro nihilo omnis copia. Fieri bonos dupliciter, Dilectu & Diſciplinâ. Ea neglegi hodie, & ſuper hac re iuſta verâque querela.* ibid.

IX. *De Dilectu cœptum dici. ſed primò quæſitum, Exteri an Domeſtici præferendi? nos iſtos cenſemus, cum cauſſâ.* 84

X. *Obiecta & reiecta eâ, quæ contra Domeſticum militem dicuntur. Hunc Regum eſſe, illum Tyrannorum.* 85

XI. *Qui legendi in milites? Duo genera facienda: Ordinarios & Subſidiarios. atque vtrique ſeorſim deſcripti.* 86

XII. *Verè cum Dilectu vtrique capiendi: & notæ quinque ordine poſitæ, germanæ in milite virtutis.* 87

XIII. *De Diſciplinâ verâ & ſeuerâ dictum. Ea laudata. partes eius (idque docendi cauſsâ) quattuor factæ. Singulæ explicatæ.* 89

XIV. *Tranſitum ad Duces. Eos neceſſarios, non ſolùm vtiles. Duplices eſſe. Semper in iis Peritiam magis quàm Virtutem ſpectari. & vnum in vno bello eſſe debere.* 93

XV. *Boni Ducis τεκμήρια ſiue Notæ. quinque eas videri: quas ordine explicamus.* 94

XVI. *Conſilia neceſſaria bello eſſe. Eorum ſpecimen ſiue guſtus; itemque monita, quæ vſui Ante pugnam, & In pugnâ.* 96

XVII. *De callidis Conſiliis ſiue Strategematis: An vti iis ius & fas? Noſtrâ ſententiâ, non vtilia ea ſolùm, ſed glorioſa.* 101

XVIII. *Quid poſt Pugnam faciendum videatur: & in Victoriâ, ſiue Clade, quomodo Princeps ſalubriter & decorè ſe gerat.* 102

XIX. *Ad Pacem ex animo adhortatio. Ac primùm illuc inclinamus eos, qui Victi: ſed ad Tutam & Bonam.* 104

XX. *Victores ad Pacem prouocati, argumento triplici: quia id Decôrum, Vtile, Tutum. atque adeò ad pacem mitem: ſed cum excluſione fraudis. Pro eâ auctor ipſe Pacis inuocatus.* 105

LIBER SEXTVS

CIVILE bellum tangit & deteſtatur. cauſſas eius, & in eas remedia, ſatis diffuſè explicat. Finiri id ſuadet & vouet. Seriem Capitum hanc habet.

I. AD *Ciuile bellum ventum. & eius miſeriæ breuiter oculis ſubiectæ.* 107

II. *De cauſſis ciuilium bellorum. Eæ factæ duplices, Longinquæ & Propinquæ. Priùs de prioribus dictum.* 108

III. *De cauſſis propinquis belli Ciuilis. Eæ tres. Factio prima eſt: eius pernicies in omni ſtatu. & ſintne diſſidia vmquam vſui?* 109

IV. *Cauſſa altera è Propinquis, Seditio. eius Origo, Progreſſus, Remedia, diſtinctè explicata.* 110

V. *De Tyrannide. quid ea ſit, & eius ingenium? mala ſubiecta oculis: quæſitumque, tollenda ea an toleranda?* 112

VI. *Quæſtiuncula per occaſionem inſerta, An miſceat ſe bellis Ciuilibus vir bonus? vtrimque ea agitata: & cum diſcrimine aliquo perſonarum definita.* 114

VII. *De Finiendo Ciuili bello. & Operis mei finis.* 115

AVCTORVM SYLLABVS.

AVCTORES *vno aſpectu, ſi lubet, vide, è quorum ſcriptis hoc Opus. Inter eos eminet* CORN. TACITVS *extra ordinem dicendus: quia plus vnus ille nobis contulit, quàm ceteri omnes. Cauſſa in Prudentiâ viri eſt, & quia creberrimus ſententiis: atque etiam, quia familiaris nobis, & offerebat ſe non vocatus. Ceteri in claſſe duplici. Quorumdam verbis frequentiùs & libentius vtimur: vti ſunt iſti*

E LATINIS:		E GRAECIS:
C. Salluſtius	Q. Curtius	*Ariſtoteles*
T. Liuius	C. Plinius Iunior	*Thucydides*
Annæus Seneca	Fl. Vegetius, *ſed in materie militari.*	*Plato*
M. Cicero		*Xenophon.*

Aliorum rariùs: vti ſunt iſti

E LATINIS

Acta Apoſtolorum	Caſſiodorus	Iuuenalis	Publius Mimus
Adagia	Cato Cenſorius	Lactantius	Quinctilianus
Æmylius Probus	Claudianus	Lampridius	Seneca Tragicus
Afranius	Columella	Lucanus	Silius Italicus
Agellius	Corn. Nepos	Lucretius	Statius
Ambroſius	Cyprianus	Manilius	Suetonius
Ammianus Marcellinus	Eccleſiaſticus	Martialis	Terentius
	Eccleſiaſtica Hiſtoria	Origenes	Tibullus
Apuleius	Egeſippus	Ouidius	Titinnius
Attius	Feſtus Pompeius	Pacuuius	Valerius Flaccus
Auguſtinus	Florus	D. Paulus	Valerius Maximus
Auſonius	Frontinus	Perſius	Varro
Bernardus	D. Gregorius	Petronius	Velleius
Boëtius	Guil. Neubrigenſis	Plautus	Virgilius
Cæcilius	Horatius	Plinius ſenior	Vlpianus
Cęlius ad Ciceronem	Ieremias	Porcius Latro	Vopiſcus
Cæſar	Iſidorus	Propertius	Vulcatius.
Capitolinus	Iuſtinus	Prouerbia Salomonis	

E GRAECIS

Adagia Græcorum	*Dio Caſſius*	*Heſiodus*	*Pindarus*
Aeſchylus	*Diogenes Laërtius*	*Homerus*	*Plutarchus*
Appianus	*Diodorus Siculus*	*Iamblichus*	*Polybius*
Archilochus	*Diphilus*	*Iſocrates*	*Serenus*
Ariſtophanes	*Epicharmus*	*Lucianus*	*Sophocles*
Baſilius	*Euripides*	*Menander*	*Stobæus*
Callimachus	*Euſtathius*	*Mercurius Triſmegiſtus*	*Syneſius*
Democritus	*Greg. Nazianzenus*	*Philo Iudæus*	*Theocritus*
Demoſthenes	*Herodotus*		*Theognis.*

IVSTI

IVSTI LIPSI POLITICORVM SIVE CIVILIS DOCTRINAE LIBRI PRIMI

CAPVT PRIMVM.

Scopus & materies mei ſcripti. Vita Ciuilis definita. Virtus communiter laudata.

VITAE Ciuilis iter quî rectè ineas, rectè peragas, præcipere mihi eſt animus: nec id meis, ſed veterum monitis, imò & verbis. Tu mihi dux magne Deus: & manum hanc mentemque dirige, vt ſalutaria videam, diiudicem, promam. Vitam Ciuilem definio, QVAM IN HOMINVM SOCIETATE MIXTI DEGIMVS, AD MVTVA COMMODA SIVE VSVM.

Quid Vita Ciuilis.

Huic duos Rectores tribuo, Prudentiam & Virtutem. illam ex plurium mente: ſed & hanc ex meâ. quia ciuem vere bonum nullum arbitror, niſi & virum. Sine Virtute, Calliditas ea ſit & malitia, & quidlibet potiùs quàm Prudentia. cuius clauus etſi propriè Vitam Ciuilem dirigit, non tamen ſine vſu & auxilio illius magnetis. Igitur de Virtute iure præmittam, quæ

Duo ei neceſſaria. Prudentia & Virtus.

Proprium hominis bonum. — Tacitus IV Hiſt.

Virtus ſolum hominum. Ea non interit.

Cetera humana pereunt, & *diuitiarum & formæ gloria, fluxa atque fragilis eſt: Virtus clara æternaque habetur.* — Salluſtius Catil.

Hoc vnum contingit immortale mortali. — Seneca Epiſt. XCIX.

Itaque iure, *quæ homines arant, nauigant, ædificant, Virtuti omnia parent.* — Salluſt. Catil.

Ceteris omnibus præminet.

Nam ea *omnia in ſe habet, omnia aſſunt bona, quem penes eſt Virtus.* — Plaut. Amph.

Bonum omnia continet.

Nec aliena à nobis, vltrò ſe ingerit, & *in omnium animos lumen ſuum immittit. etiam qui non ſequuntur eam, vident.* — Seneca lib. IV. de Benef.

Familiaris natura.

Obuia eadem & facilis, *in medio poſita neminem dedignatur, qui modò ſe dignum illâ iudicauerit.* — Idem Conſ. ad Polyb.

Expoſita.

Confugiamus igitur ad hanc, vt in aſylum. quia ſola ea quieta, tuta, & *in ſuâ poteſtate eſt. omnia, præter eam, ſubiecta fortunæ dominanti.* — Cornific. ad Heren.

Aſylum in turbis.

Aduerſus virtutem autem *hoc poſſunt calamitates, & damna, & iniuriæ, quod aduerſus ſolem nebula poteſt.* — Seneca Epiſtol. CXIII.

CAPVT II.

Pietas Virtutis prima pars. definita ea, & diuiſa in Senſum ac Cultum. Hic de Senſu dictum.

HANC in duos velut ramos diuido, Pietatem & Probitatem. Illa eſt, RECTVS DE DEO SENSVS, RECTVS IN DEVM CVLTVS. Duobus enim his Pietas conſtat; ſine altero, mutila aut manca. Noſſe ante omnia ſummum illud numen (quatenus homini datum) oportet: & cognitum, piè pureque venerari. Vtrique rei vera lux a ſacris litteris: ſed & in profanis ſparſas quaſdam ſcintillas video: quas colligam. De Senſu, iſtas.

Virtutis diuiſio. Quid Pietas. Eius duo membra. Senſus & Cultus.

Illum neceſſarium: quia *de Deo optime exiſtimare, pietatis eſt exordium.* — Auguſtin. lib. De lib. arb.

Conſtat igitur tibi, *Vnum eſſe regnatorem omnium deum.* — Tacitus V. Hiſt.

Deus vnus.

Æternus. Ita appello *Summum illud & æternum, neque mutabile, neq; interiturum.* Ibid.

Deſcriptio eius. Quem in parte deſcripſerim (infinitum enim illud quis definiet?) MENTEM *ſolutam quamdam, & liberam, ſegregatam ab omni concretione mortali, omnia ſentientem & mouentem, ipſamque præditam motu ſempiterno.* Cicero I. Tuſcul.

Periculoſum, nimie-ri. Nec plura addam: quia *de deo etiam vera dicere periculoſum eſt:* Cypr. in Symb.

> *Qui meliùs ſcitur, neſciendo.* Auguſtin. lib. II. de Ord.

Potentia diuina. Effectus tamen eius & affectus (ſi ita appellare fas) licet ingeram, amori tuo & admirationi. Ille maximus eſt:

> *——immenſa eſt, finemque potentia cæli*
> *Non habet, & quidquid ſuperi voluere, peractum eſt.* Ouid. VIII. Metam.

Iuſtitia. Ille iuſtiſſimus. & Θεὸς οὐδαμῆ οὐδαμῶς ἄδικος, ἀλλ' ὡς οἷόν τε δικαιότατος: Plato in Theæte. *Deus nuſquam & numquam iniurius, ſed quantum poteſt iuſtiſſimus.*

> *Aſpiciunt oculis ſuperi mortalia iuſtis.* Ouidius XIII. Metam.

Arbiter, & vbique præſentia. Ille arbiter & inſpector operum, conſiliorum, mentium. *Nihil deo clauſum eſt: intereſt animis noſtris & cogitationibus mediis interuenit.* Seneca Epiſt. LXXXIV.

> *Eſt profectò deus, qui quæ nos gerimus, auditque & videt.* Plaut. Capt.

> *Quem, quia reſpicit omnia ſolus,*
> *Verum poſſis dicere Solem.* Boët. de Conſol.

Curatio, & præmij aut pœnæ diſtributio. Nec inſpector ſolùm, ſed iudex idem & vindex. *Namque mihi pro vero conſtat, omnium mortalium vitam diuino numine inuiſi; neque bonum neque malum facinus cuiuſquam pro nihilo haberi, ſed ex naturâ diuerſa præmia bonos malosque ſequi.* Salluſt. ad Cæſ.

Gubernatio. Hic qui gubernat omnia:

> *Qui terram inertem, qui mare temperat*
> *Ventoſum, & vrbes, regnaq; triſtia.* Horat. III. Odarum.

> Nec enim *ſecura quies illum, ſimilisque ſopori,*
> *Detinet:* —— Ouid. I. de Arte.

Sed ille eſt, *qui viget, qui ſentit, qui meminit, qui regit & moderatur.* Cicero in Somnio.

Ignorantia [illegible]. Hæc talia non [illegible] ſolum, ſed neceſſe tibi ſcire: quia reuera

> *——primæ ſcelerum cauſſæ mortalibus ægris*
> *Naturam neſcire deum.* Silius IV.

Credenda tamen pla[illegible], quam ſcienda. Sed ſcire temperanter. quoniam & hoc verum, *Sanctius ac reuerentius eſſe, de actis deorum credere quam ſcire.* Tacit. in Germ.

CAPVT III.

De altero Pietatis membro, Cultu. Is definitus, & duplex factus. Plura ad Religionem monita.

Quid Cultus. DE Cultu inſequor. qui non aliud, quàm COGNITI NVMINIS VENERATIO, CERTIS LEGIBVS CERIMONIISQVE DEVINCTA. Coli enim poſtulat, & huic fini homo natus: idque cultu duplici, Interno, Externo. *Is duplex.* Ille eſt, qui *in animo & ex animo, Deo vero preces concipit, laudes, grates.* *Internus.* Iſte, qui *hæc eadem, per ritus & geſtus, exprommit.* *Externus.* Totum iſtud, nec malè, Religionem vulgò appellamus: de quâ ſana quædam à non ſanis hæc habe.

Imperioſa religio. Magnum eius in animos imperium. *Religione enim vita conſtat.* Plinius lib. XIV. Nat. Hiſt.

Omnibus cara. *Omnes religione mouentur, & deos patrios quos à maioribus acceperunt, colendos ſibi diligenter & retinendos arbitrantur.* Cicer. V. in Verr.

Pertinaciter inſidet. Itaque qualiſcumque ea hauſta, ægrè educitur. quoniam *ſua cuique optima videtur, vt quæ non ratione, ſed affectu diiudicetur à ſingulis.* Philo Iudæus ad Caium.

Optima ea habenda omnibus: Hæc publicè & priuatim habenda. *Omnia enim proſpera eueniunt colentibus deos, aduerſa ſpernentibus.* Liuius lib. V.

Et in omni ſorte. Idque in vtrâque fortunâ. & videndum, *ne ritus ſacrorum inter aduerſa culti, per proſpera oblitterentur.* Tacitus XI Ann.

Sed citra ſuperſtitionem. Sed habenda cum modo: ne fiat illud, *Gens ſuperſtitioni obnoxia, religionibus aduerſa.* Idem V. Hiſt.

Ad quam [illegible] a[illegible], aut [illegible]mur. In quam naturæ vitio nos proni: & trahunt etiam ii, *quibus quæſtui ſunt [illegible]: ſuperſtitione [illegible].* Liuius libro IV.

[illegible] ad regendum. Nec impellunt [illegible]entes. quoniam, vt iudicant, [illegible] *res multitudinem efficacius regit, quam ſuperſtitio.* Curtius lib. IV.

At

[illegible] habens

At [illegible] superſtitione qui eſt imbutus, quietus eſſe numquã poteſt. Cicer. I. de Finib.

T[illegible] ocia.

Diſcrimen hoc habe: *Deos a religioſo vereri, a ſuperſtitioſo timeri.* Varr. apud Auguſtin. de Ciuit. libro VI.

Spernenda nobis.

Placeat ille verſus, ſed ſaniter intellectus

Religentẽ oportet eſſe, religioſum nefas. Apud A. Gel. libro IV. c. IX.

Intus tenenda religio.

In Cultu ipſo, ad interna ſemper præuertere: & cenſe, *Cultum deorum eſſe optimum, eumdemque caſtiſſimum atque ſanctiſſimum, vt eos ſemper purâ, integrâ, incorruptâ & mente & voce venereris.* Cicero de Nat. deor. II.

Et animus exte[illegible].

Aureum tibi dictum imprimo: *Optimus animus, pulcherrimus dei cultus eſt.* Seneca.

Sine Rituali[illegible] tamen abiecta.

Nec ſic, vt externa tamen ſpreueris, niſi ſi impia. Nam & in his, *religioni parendum eſt, nec patrius mos contumaciter repudiandus.* Cicero de Diu. lib. II.

Nõ in ſubtilitate religio.

In verbis etiam aut quæſtiunculis ne nimium mihi pruri. ad facta abi: quia *Chriſtianorum omnis religio, ſine ſcelere & ſine maculâ viuere.* Lactant. libro V. cap. IX.

Sed in factis.

Moyſen illum Ægyptium audi: qui *de fide cuiuſque magis oculis quàm auribus credit.* Ap. Ruffin. Eccl. Hiſt. lib. II. c. VI.

Capitalis hic ſermo.

Sed abſtineo, & Platonem inſuſurrantem audio: ὄντως γὰρ οἱ λόγοι χαλεποί: *difficiles, & cum diſcrimine, hi ſermones.* Quod oraculum, in hoc quidem æuo. Libro de Republ. in hac ipſâ re.

CAPVT IV.

Fatum * *appendix Pietatis. Quid illud, & a quo ſit? quam vim habeat, & quem vſum?*

* Fati vocem hic & alibi veterum more pono, ſed nõ mente. Nil niſi prouidentiam do. mundi, eiuſque & Chriſtiano ſenſu intelligere me, ſemel teſtor.

Fati origo ex Senſu.

PIETATEM ſeui. pango nunc duos ſurculos, qui ſub arbore hac, imò ex eâ nati. Fatum, & Conſcientiam. Quorum illud ex Senſu; hæc, ex Cultu, originem clarè ducunt. Si enim gubernat & dirigit deus, prouidet etiam & decernit. idque æternus ipſe, ab æterno in æternum. Hoc autem eſt Fatum:

Quid ſit.

Cuius lege immobilis rerum humanarum ordo ſeritur. Liuius libro XXV.

Nec id aliud (vt non nemo etiam è priſcis ſenſit) quàm SANCTIO ET * VELVT VOX DIVINAE MENTIS.

* Aug. vide libr. V de Ciu. c. X.

Stat. I. Theb.

—— graue & immutabile ſan[illegible]is
Pondus adeſt verbis, & vocem fata ſequuntur.

Quis auctor eius?

Nam quòd alij *Fatum quidem congruere rebus putant, ſed è vagis ſtellis, alij apud principia & nexus naturalium cauſſarum:* Tacitus IV. Ann.

Nempe ipſe Deus.

Delirant. nos à cauſsâ principe id petimus: id eſt, Deo. *ex quo ſuſpenſa ſunt omnia, à quo ſunt omnes cauſſæ cauſſarum.* Senec. II. Quæſt. Nat.

Val. Flac. I. Argon.

—— Condita pergunt
Ordine cuncta ſuo, rerumque à principe curſu
Fixa manent.

Vis eius in humana.

Mihi quidem ſedet (pio illo ſenſu) *ab omni æternitate fataliter omnia deſtinata.* Cic. II. de Diuin.

Curtius lib. V.

Et *eludant licet, quibus fortè ac temere humana negotia volui agique perſuaſum eſt: equidem æternâ conſtitutione crediderim, nexuque cauſſarum latentium & multò antè deſtinatarum, ſuum quæque ordinem immutabili lege percurrere.*

Cui conſtitutioni humana omnia ſubiecta.

Fata regunt orbem: certâ ſtant omnia lege. Manil. IV.

Etiam actiones, & quæ circa eas: tempora dico, & modos.

Stat. III. Theb.

—— manet hæc ab origine mundi
Fixa dies bello, populique in prælia nati.

* Voluntas eorum eximia.

Quin ipſi homines, tamen in * parte. Πάντες οἱ ἄνθρωποι εἱμαρμένῃ ὑπόκεινται, καὶ γενέσει, καὶ μεταβολῇ: *Omnes mortales fato ſubiiciuntur, & initio, & mutatione.* Mercur. Triſm. cap. XII. Pœmãd.

Cui Prudentia omnis impar.

Adeò vt nullis conſiliis vel auxiliis id vitemus, aut mutemus. *Nec conſilio prudenti, nec remedio ſagaci, diuinæ prouidentiæ fatalis diſpoſitio ſubuerti vel reformari poteſt.* Apul. Metam. IX.

Ouid. IX. Metam.

—— Tantúmne aliquis ſibi poſſe videtur
Fata quoque vt ſuperet?

Nec vitatur vlla monitis.

Nec ſi prædicitur quidem. Nam *quæ fato manent, quamuis ſignificata non vitantur.* Tacitus I. Hiſt.

Græcus ille rectè: Ξεῖνε, ὅ,τι δεῖ γενέσθαι ἐκ τοῦ θεοῦ, ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπῳ. οὐδὲ γὰρ πιστὰ λέγουσι ἐθέλει πείθεσθαι οὐδείς: *O hoſpes, quod diuinitus contingere debet, homo à ſe nullâ arte diſpellet. ac ne veriſimilia quidem dicentibus fidem habebit.* Herodot. IX.

Aut prodigia. Non ſi monſtra cum moneant aut prodigia:

Heu vani monitus, fruſtráque morantia Parcas Silius libro V.
Prodigia! heu fatis ſuperi certaſſe minores!

Inuictæ enim *leges neceſſitatis, pectus etiam ab amentiâ remotum, prodigia iuſtâ æſtimatione perpendere non patientur.* Valerius Max. libro I. cap VI.

Ideò, quia mentẽ deus adimit, aut obnubilat. Mentem ſcilicet tunc hominibus adimit ſupera illa Mens: quæ *cuiuſcumque fortunam mutare conſtituit, conſilia corrumpit.* Velleius lib II.

Videmus ipſi cottidie, *manum inicientibus fatis, hebetari ſenſus hominum & obtundi.* Ammianus Marcel. libro XIV.

Adeò, vt cauſſa etiam à nobis videatur. Ita *efficitur, quod eſt miſerrimum, vt quod accidit, etiam meritò accidiſſe videatur; & * caſus in culpam tranſeat.* Vell. II.
* Vulgi iudicio.

Inuenit & incurritur, quæ fugit. Adnecto amplius. *Fugiendo in media ſæpè fata ruitur.* Liu. IIX.

—— Multi ad fatum
Venere ſuum, dum fata timent. Sen. Trag. Oedip.

—— Multos in ſumma pericula miſit
Venturi timor ipſe mali. Lucan. VII.

Remitamẽ mouendũ in hac cymbâ, deo ad clauum ſedente. Quid ergo? inquies. nihil agam, & permittam omnia fatis? Stultè. imò viam inibis quæ ad fata ducit: & hoc quoque ex Fato. Felicia illa vis? allabora. *Non enim * votis neque ſuppliciis muliebribus auxilia deorum parantur. vigilando, agendo, proſperè omnia cedunt.* Salluſt. Catil.
* Solis quidem.

Ignauos illa ſpernit. Nec expecta, *nihil agenti in ſinum de cælo deuolaturam Victoriam* aut Fortunam *eſſe.* Liu. VII.

Θεοὶ τἀγαθὰ τοῖς πόνοις πωλοῦσι: *dij bona laboribus vendunt.* Græcor. Adag.

Fortes iuuat. Et hac mente verum, *Deos fortioribus adeſſe.* Tacitus IV Hiſt.

Simile in triſtibus. *Dij prohibebunt hæc, inquies. ſed numquam propter te de cælo deſcendent: tibi dent mentem oportet, vt prohibeas.* Liu. VI.

Quis à Fati notitiâ fructus. Nec plura de grandi hoc profundo: quod tentandum ſemper homini, numquam explorandum. Tibi quis hîc fructus? iſte, vt vere pius ſis, & fata ſequare; id eſt deum. *Quid* enim *eſt viri boni? præbere ſe fato.* Seneca de Proud.
Præcipuus, patientia.

Φέρειν τε χρὴ τά τε δαιμόνια ἀναγκαίως, τά τε ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀνδρείως: *Ferre quæ diuinitus immittuntur, neceſſariò oportet: quæ ab hoſtibus, viriliter.* Thucyd. lib. II. in orat. Pericl.

Optimum eſt pati quod emendare non poſſis: & deum, quo auctore cuncta eueniunt, ſine murmure comitari. Malus miles eſt, qui Imperatorem ſuum gemens ſequitur. Seneca epiſt. CVIII.

CAPVT V.

Etiam Conſcientia, Pietatis lacinia. Definio eam, diuido. tormentum eius, ſi mala, oſtendo: quietem, ſi pura.

Conſcientia à religione oritur. IAM & Conſcientia, vt dixi, Pietatis ſoboles eſt: & origo ei palàm à radice Cultus. Vbi enim ille floret & viget: hæc pariter. vbi areſcit & languet: etiam iſta. Quin vbi nulla religio aut diuinus metus; exiguum in animo huius germen, & à malâ terrâ velut oppreſſum. *Et vix eſt, vbi non illa.* Eſt autem Conſcientia, RELIQVA IN HOMINE RECTAE RATIONIS SCINTILLA, BONORVM MALORVMQVE FACINORVM IVDEX ET INDEX. *Definitio eius.* Igitur & bipartita ea, Approbatio ſcilicet, & Opprobratio: illa in benè, hæc in ſecùs factis. *Diuiſio.* Sed iſtius vis (vt vita & vitia ſunt) creberrima; ideoque fere obtinuit, vt hæc pars veniat in generis ſui nomen. Nam Conſcientiam vulgò appellamus, VIOLATI NVMINIS AVT PERPERAM CVLTI TRISTEM COGITATIONEM ET MORSVM. *Altera definitio arctior.* Qui ſenſus infixus homini; & viuit quamdiu ille, non vi extinguendus, non fraude.

Conſcientiam à dijs immortalibus accepimus, quæ diuelli à nobis non poteſt. Cicer pro Cluent. *Altè hæc infixa.*

Vtiliter autem ea data, vt *corrector adfectuum & animæ pædagogus.* Origenes. *Vtilis hominis in peccata.*

Fla-

Flagrum poſt peccatum: quia *perfecto demum ſcelere, magnitudo eius intelligitur:* — Tacitus XI Ann.

Frænum ante peccatum: *quia inſita nobis eius rei auerſatio eſt, quam natura damnauit.* — Seneca Epiſt. XCVIII.

Acris & violenta: Et *magna ſanè vis eius eſt in vtramque partem; vt neque timeant ij qui nihil admiſerunt, & pœnam ſemper ante oculos verſari putent qui peccauerunt.* — Cic. pro Milone.

Bona quidem in ſolatium: Itaque *bona illa, ſemper metu vacua eſt:* — Bias apud Stob.

Imò in gaudio. *& vis numquam triſtis eſſe? benè viue.* — Id. Soliloq. libro II.

Mala in tormentũ. *Mala autem etiam in ſolitudine anxia & ſolicita eſt.* — Seneca Ep. XIV.

Poteſt enim nocenti contingere vt lateat; latendi fides non poteſt. — Epicur. apud Sen. Ep. XCVII.

Et quî celes?

Noƈte dieque tuum geſtat in peƈtore teſtem. — Iuuenal.

Teſtis non fallax: Qui non fallit, non fallitur. & ex oraculo hoc eſt: *Suus cuique animus ex conſcientiá ſpem præbet.* — Salluſt. ad Cæſ.

O te miſerum, ſi contemnis hunc teſtem! — Sen. Ep. XLIII.

Carnifex aſſiduus: Imò & Tortorem. Vrit enim, cædit, lancinat: eò grauiùs, quia ſine morte. Græcorum Adagium vetum: ἡ συνείδησις τὴν ψυχὴν πλήττει: *conſcientia animum verberat.*

Indeſeſſus. Et quidem aſſiduo illo & ſurdo verbere. *Namque animus impurus, dis hominibuſque infeſtus, neque vigiliis neque quietibus ſedari poteſt. Ita conſcientia mentem excitam vaſtat.* — Salluſt. Catil.

Quæ temnunt tamẽ quidam. Sic tamen hodie viuitur, vt *multi famam, conſcientiam pauci vereantur.* — Plin. lib. III. Epiſt.

Numquam vir bonus. Aliter vir bonus. cui fixum *in omni vitá tranſuerſum vnguem à reƈta conſcientiá non diſcedere.* — Cicer. ad Attic. lib. XIII.

Etiam tibi: qui hoc imbibe, *Tranquillitate conſcientiæ nihil excogitari beatius poſſe.* — Aug. XXI. de Ciuit.

CAPVT VI.

Alterum Virtutis membrum, Probitas. Quid eam hic appellem? Breuia & vniuerſalia ad eam præcepta.

RAMVS Virtutis mihi alter ſupereſt, Probitas: quem tamen leui dolabrâ expolio, quia in hoc ciuili ædificio propriè non ei locus. Ad morale pertinet. nec Probitatem aliud hîc intellego, quàm RECTAM IN MORIBVS ET ACTIONE OMNI VITAM, EX HONESTI NORMA. *(Quid Probitas?)* Mihi tamen non omittenda, vt neceſſitatem videas: & quia Pietati adnexa ea, aut veriùs innexa. *(Pietatis ea comes.)* Sine moribus Pietas, quidquid vultu, voce, calore præferas, vana eſt, imò nulla. *(Si modò vera ſit.)* Vt poma, in Iudæâ, non poma naſcuntur, quæ contaƈta in fumum abeunt & vaporem: talis verboſa illa Pietas, ſine vitali hoc operum ſucco. Iure ergo mores ama quiſquis amas illam: & faƈtis magis, quàm ſpecie; ſeriò, nec ad pompam.

Salluſt. in Catil. — *Eſſe quàm videri, probus malis.* — *Interna probitas, ſola proba.*

Velleius lib. II. — Et cum laudato illo Catone, *numquam reƈtè feceris, vt feciſſe videaris.*

Cicero. — *Conſcientia virtuti ſatis amplum theatrum eſt.* — *Et ſpernendi fucus.*

Tacitus IV. Hiſt. — Non tu mihi *inter claros magis, quàm inter bonos.*

Salluſt. Catil. — Non inter eos, quos *ambitio falſos fieri ſubegit, magiſque vultum quàm ingenium bonum habere.*

Apul. in Apolog. I. — Opes quid curas? *Fortunam velut tunicam, magis concinnam proba, quàm longam.* — *Opes non nimis amanda.*

Seneca Epiſt. — Quid cultum aut corpus? *Honeſtum ei vile eſt, cui corpus nimis carum eſt.* — *Non corpus.*

Tacitus Ann. XV. — Tu à te laudem tibi ſume; internâ veraque virtute, *non ſpecie manium validus.*

In Agric. — Eſto mihi *cultu modicus, ſermone facilis.*

Salluſt. in Frag. — *Ore probo, animo verecundo.* — *Pudor inducendus.*

Tacitus IV Hiſt. — *Opum contemptor, reƈti peruicax, conſtans aduerſum metus.* — *Cum Conſtantia.*

Vnius

Animum ſolum colēdum. Vnius animi cultor: qui *dux atque imperator vitæ mortalium.* Salluſt. Iugurth.

Qui magnus. *Rector humani generis, agit atque habet cuncta, neque ipſe habetur.* Ibid.

Qui æternus. *Præclara* enim *facies, magnæ diuitiæ, ad hoc vis corporis, & alia huiuſmodi omnia breui dilabuntur:* Ibid.

At ingenij præclara facinora, ſicuti anima, immortalia ſunt. Ibid.

CAPVT VII.

Ad Prudentiam tranſitum, qui Rectorum alter. Neceſſitas eius oſtenſa. Definitio poſita, & expoſita. Partes eius & vtilitas.

Prudentia virtutem ipſam ducit. VIAE tuæ Ducem vnum habes, Virtutem: adiungo nunc alterum, quem Prudentiam dixi. Is non tuus ſolùm, ſed ſi inſpicis, Virtutis ipſius rector. certè director. Sine prudentiâ enim quæ poteſt eſſe virtus?

Qua ſine eâ, haud recta. Plato verè ait, Ἡ φρόνησις μόνη ἡγεῖται τοῦ ὀρθῶς πράττειν: *Prudentia ſola præit & ducit ad rectè faciendum.* In Menone.

Et Sophus alter: οὐχ οἷόν τε ἀγαθὸν εἶναι κυρίως, ἄνευ φρονήσεως: *fieri non poteſt vt quiſquam verè probus ſine Prudentiá audiat.* Ariſt. VI. Ethic. c. v.

Cauſſa hæc. quòd Virtus omnis in Electione & Modo eſt: non hæc ſine Prudentiâ: ergo nec Virtus. Atque vt Architectis opus nullum rectè proceſſerit, ſine libellâ & lineâ: non item nobis, ſine normâ hac directiee. *Quid Prudentia?* Quam definio, INTELLECTVM ET DILECTVM RERVM, QVAE PVBLICE PRIVATIMQVE FVGIENDAE AVT APPETENDAE.

Sagacitas eius. Intellectum dixi. quia hæc eſt quæ videt omnia: ideoque ὄμμα τῆς ψυχῆς, *oculus animæ*, iure dicta. Ariſtot. & Iamblich.

Diſcretio. Dilectum addidi. quia eadem, quæ ſeligit: & recto iudicio: *honeſta ab deterioribus, vtilia ab noxiis diſcernit.* Tacitus IV. Ann.

Duplex ea, Priuata, & quæ foras ſpectat. Priuatim etiam & publicè, inſerui. quoniam ſpecies eius velut duplex, Domeſtica & Ciuilis: quarum illa ſibi, hæc aliis prodeſt. Φρονίμους οἰόμεθα εἶναι, οἳ τὰ αὑτοῖς ἀγαθά, καὶ τὰ τοῖς ἀνθρώποις δύνανται θεωρεῖν: *Prudentes cenſemus, qui ea, quæ ſibi, quæque hominibus conducunt, poſſunt diſpicere.* Ariſt. IV. Ethic. cap. v.

Φρόνιμόν γε φήσομεν, ἀποχρῶντα ξύμβουλον καὶ αὐτὸν αὑτῷ καὶ τῇ πόλει: *Prudentem dicemus, ſibi & reipublicæ conſulere potentem ac validum.* Plato Alcib. II.

Ars & norma totius vitæ. Itaque vſus eius multiplex. & rectè ille, qui dixit *Artem viuendi eſſe Prudentiam, vt medicinam valetudinis.* Cicero V. de Finib.

Munia eius. Hæc enim eſt, quæ *præſentia ordinat, futura prouidet, præterita recordatur.* Auctor lib. de IV. Virt.

Vis eius. Hæc quæ *fallere non vult, & falli non poteſt.* Idem.

Cui omnia ſubiecta:

Ἅπαντα δοῦλα τοῦ φρονεῖν καθίσταται: Menander.

Famulatur omne, quidquid eſt, Prudentiæ.

Etiam ipſa Fortuna. nec vanè dictum,

Sapiens pol ipſe fingit fortunam ſibi. Plautus Trin.

Igitur iure Tragicus,

Πολλῷ τὸ φρονεῖν εὐδαιμονίας Sophoc. Antig.
Πρῶτον ὑπάρχει.
Longè prudentia felicitatis
Primas tenet.

At contrà, Imprudentia infelix. quæ *pleraque, & ſe, præcipitat.* Salluſt. ad Cæſ.

CAPVT VIII.

Quid gignat Prudentiam? Vſum eſſe, & Memoriam. Quid ea vtraque? Vis & firmitudo illius prælata: ſed raritas & difficultas item oſtenſa.

Duo Prudentiam faciunt. PRVDENTIAE autem parentes duo, Vſus & Memoria rerum. Nam quod Poëta vetus in Sapientiam ſcripſit,

Vſus me genuit, mater peperit memoria: Afranius.

Vſus & abnuo: & verius eſt in iſtam. Vſum intellego, NOTITIAM HVMANARVM RERVM EX VISV VEL TRACTATV. *Memoria.* Memoriam, NOTITIAM SIMILEM EX AVDITV VEL LECTV. *Vſus certiſſimus doctor.* Vſus haud paullò firmior: & ideò iure pater. Per ſua enim, non per aliena pericula diſcit: per propinqua exempla, non remota. quin pleriſque euentibus ipſe adeſt, intereſt, præeſt. Itaque verè ſcriptum,

Vſus efficaciſſimus rerũ omniũ magiſter. Plinius lib. XXVI. *Longè ſupra alios magiſtros.*

Et

Et experimentis optimè creditur. Idem libro XVII.

Imò ampliùs: *Vſus omnium magiſtrorum præcepta ſuperat.* Cicero de Orat. I.

Quem qui multum habet, glorietur iure.

Is bona mala que nouit.

— νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα Homer. Odyſſ. Χ.
Ἐσθλά τε καὶ χέρεια.
— *noui & ſcio ſingillatim*
Quæ bona, quæ mala ſunt.

Artes omnes genuit.

Hic ad omnem artem vtilis ſiue neceſſarius:

Per varios vſus artem experientia fecit, Manil. I.
Exemplo monſtrante viam.

Ciuilem perficit.

Sed ad hanc ciuilem imprimis. καὶ τοῖς ἐφιεμένοις περὶ πολιτικῆς εἰδέναι, προσδεῖν ἔοικεν ἐμπειρίας: *& quiſquis in re Ciuili intelligens haberi volet, opus ei experientiâ.* Ariſtot. Ethic. X. cap. vlt.

Incommodus tamen, quia ſerus.

In quo tamen hoc mali, quòd præceptis non traditur: ſed *ætas eum denique affert.* Cic. II. de Orat.

Et extrema ætate propriis.

Nam vt poëta ait,

——*ſeru venit vſus ab annis.* Ouid. VI. Metamo.

Hinc *Prudentia ſenum* in vulgi verbo:

Hinc illud ſapientis,

Γηράσκω δ' αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος. Solon.
Aſſiduè addiſcens, ad ſenium propero.

CAPVT IX.

Memoriæ rerum, ſiue Hiſtoriæ, fructus. Facilem hanc ad Prudentiam viam: etiam ad probitatem.

Memoria dotes.

AT Memoria, parens altera eſt. quam Vſui non appono ſolùm, ſed in parte præpono. Magis enim obuia hæc & facilis: diffuſa latiùs, & quæ plura ad Prudentiam & in plures confert. In quoſuis enim ea, & quouis tempore, cadit: cumque iter illud per propria pericula, longum, nec ſine periculis ſit: hæc via tutior, ideoque tritior; & haud paullò

Facilitas. Crebritas.

Plures aliorum euentus docentur. Tacitus IV. Ann.

Ea viuit in libris hiſtoricis.

Id eſt, Hiſtoriâ. quæ non aliud, quàm anima *& vita Memoriæ.* Cic. II. de Orat.

Exempla enim *omnia iacerent in tenebris, niſi litterarum lumen accederet.* Idem pro Archiâ.

Hæc eſt illa φυλακὴ τῆς τῶν ἀξιολόγων ἀρετῆς, μάρτυς τῆς τῶν φαύλων κακίας, εὐεργέτις τοῦ κοινοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους: *cuſtos illuſtrium virorum virtutis, teſtis malorum ſceleris, benefica in omne humanum genus.* Diodor. Sicul. I. Biblioth.

Per eam, virtutibus & vitiis ſuus honos.

Hæc *lux veritatis, magiſtra vitæ.* Cic. II. de Orat.

Vitam inſtruit priuatam.

Verè magiſtra. In hac enim tibi fas, ὥσπερ ἐν ἐσόπτρῳ, κοσμεῖν καὶ ἀφομοιοῦν πρὸς τὰς τῶν ἄλλων ἀρετὰς τὸν βίον: *tamquam in ſpeculo, ornare & componere vitam tuam ad alienas virtutes.* Plut. in Timoleonte.

In quâ *hoc præcipuè ſalubre ac frugiferum, omnis te exempli documenta in illuſtri poſita intueri: vt inde tibi tuæque reip. quod imitere, capias; inde fœdum inceptu, fœdum exitu, quod vites.* Liuius I.

Publicam dirigit.

Eadem ad Ciuilem hanc partem vtiliſſima: nec temerè Polybius, ἀληθινωτάτην παιδείαν καὶ γυμνασίαν πρὸς τὰς πολιτικὰς πράξεις, τὴν ἐκ τῆς ἱστορίας μάθησιν dixit: *veriſſimam diſciplinam exercitationemque ad res Ciuiles Hiſtoriam eſſe.* Lib. I.

Ad conſilia præſt.

Et ad conſilia. χρήσιμοι πρὸς τὰς πολιτικὰς συμβουλάς, αἱ τῶν περὶ τὰς πράξεις γραφόντων ἱστορίαι: *vtiles ad publicas deliberationes, rerum geſtarum hiſtoriæ.* Ariſtot. I. Rhet. c. V.

Quo aſpectu Imperator Alexander conſiliis togæ & militiæ *litteratos adhibebat, & maximè eos qui hiſtoriam norant.* Lamprid. in Alex.

Conſiliarij mortui, boni, libri, ſine fuco.

Et rex alius, *optimos conſiliarios Mortuos* aiebat, intelligens hos ipſos Hiſtoriæ libros. Alphonſus Siciliæ.

CAPVT X.

Appendix de Doctrinâ, quæ vtrique Rectori vtilis. Quis legitimus vſus eius, finis, modus.

VTRVMQVE Rectorem dedi, & abeo ab his præloquiis: niſi quòd de Doctrinâ etiam breuiter attexo. id eſt, ipſis adiutoribus tuis do adiutorem. Nam hæc eſt, quæ non ad Prudentiam ſolùm facit validè (clarum id quidem) ſed & Virtutem.

Doctrina Prudentiam promouet.

Quæ

Virtutem ornat, non perficit.

Quæ *etſi quoſdam impetus à naturâ ſumit, tamen perficienda doctrinâ eſt.* Quinctil. lib. III. cap II.

Non enim plenè ſatis *contingit ea, niſi animo inſtituto & edocto.* Seneca Ep. XCI.

Et propriè animos ei purgat ac præparat.

Eo tamen ſenſu; *non quia Virtutem dare poſſit, ſed quia animum ad accipiendam illam præparat.* Idem ep. LXXXIX.

Vſus eius, verè vſus.

Auidè igitur hæc hautienda, ſed ad vſum. *Non* enim *paranda nobis ſolùm, ſed fruenda Sapientia eſt.* Cicero I. de Finib.

Non enim in verbis pendis, ſed bonis factis.

Ego cum Poëta

Odi homines ignauâ operâ, philoſophâ ſententiâ. Pacuuius.

Et cum Salluſtiano Mario, *parum mihi placeant eæ litteræ, quæ ad virtutem doctoribus nihil profuerunt.* In Iugurth.

Abutuntur qui non tales.

Imò nocuerunt. quia multi vitia ſua tegunt & inumbrant hoc velo, *animo perfidioſi & ſubdoli, auaritiam ac libidinem occultantes.* Tacitus XV. Ann.

Specie bonarum artium falſi, & amicitiæ fallaces. Ibidem.

Quod genus ferè [illegible]

Sed ij ferè ex eo genere, *qui doctrinâ ore tenus exerciti, animum bonis artibus non induerunt.* Ibidem.

tâ non imbutis.

Finis eius verus &

Tu contrà. habeto eam non ad pompam aut ſpeciem, *nec vt nomine magnifico ſegne otium veles, ſed quò firmior aduerſum fortuita rempublicam capeſſas.* IV Hiſt.

Imò & modum.

Et habeto etiam cum modo. quia *plus ſcire velle quàm ſatis ſit, intemperantiæ genus eſt.* Senec ep. LXXXIX.

Nec enim ſapit, qui multum ſapit.

Ὁ χρήσιμ' εἰδὼς, οὐχ ὁ πόλλ' εἰδὼς, σοφός:
Qui fructuoſa, non qui multa ſcit, ſapit. Aeſchylus.

Atque adeò veriſſimè dictum: *Plus ſapit interdum vulgus, quia tantum quantum opus eſt, ſapit.* Lactant. lib. III. Inſtit.

Quem frænanda immodica diſcendi cupiditas.

Imitare igitur Agricolam: qui *ſtudio ſcientiæ flagrantem animum coërcuit, tenuitque, quod eſt difficillimum, ex Sapientiâ modum.* Tacitus in Agric.

Vitium hodie [illegible] *crebrum.*

Nam nos plerique hodie, *vt omnium rerum, ſic litterarum intemperantiâ quoque laboramus: nec vitæ, ſed ſcholæ diſcimus.* Quo veriloquio claudo & conſigno hunc librum. Seneca Ep. CVII.

IVSTI LIPSI POLITICORVM SIVE CIVILIS DOCTRINAE LIBRI SECVNDI

CAPVT PRIMVM.

De imperio vniuersè dictum. eius neceſſitas in Societate oſtenſa, & fructus.

VIAE huius Rectores oſtendi tibi: ſed communiter, & oſtendi tantùm. ipſam mihi, ſodes, ingredere: ego quî ſequare atque adſequare eos, dicam: nec id per ſtadia ſolùm ſingula, ſed pænè paſſus. Vita Ciuilis in Societate eſt: Societas in duabus rebus, Commercio & Imperio. Illud *alterius argumenti eſt, hoc mei. quod definio, CERTVM ORDINEM IN IVBENDO ET PARENDO. Cuius tanta vis ſiue neceſſitas potiùs, vt hoc vnum fulcrum ſit rerum humanarum.

[* Nempe Moralis aut Oeconomici. — *Definitio imperij.*]

[*Vis eius.*] Sine imperio enim *nec domus vlla, nec ciuitas, nec gens, nec hominum vniuerſum genus ſtare, nec rerum natura omnis, nec ipſe mundus poteſt.* [Cic. III. de Legib.]

[*Vtilitas.*] Et quod ſequitur, magna eius vtilitas. Τὸ γὰρ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι, οὐ μόνον τῶν ἀναγκαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν συμφερόντων: *Regere enim & regi, non ſolùm inter ea quæ neceſſaria, ſed & vtilia.* [Ariſtot. I. Polit. cap. III.]

[*Vinculum rerum.*] *Iſtud ſanè eſt vinculum, per quod reſpublica cohæret: ille ſpiritus vitalis, quem hæc tot millia trahunt: nihil ipſa per ſe futura, niſi onus & præda, ſi mens illa imperij ſubtrahatur.* [Seneca I. de Clem.]

[*Regimen hominum.*] Denique hæc Circæa illa virga, quâ tactæ feræ homineſque mitescunt. quæ *è ferocibus vniuerſis, ſingulos, ſuo quemque metu, obedientes facit.* [Liuius lib. VI.]

At contrà, ruunt omnia, vbi non hoc firmamentum: diffluunt, vbi non hoc coagulum. & nimis pro vate, ille vates: [*Contrà. Inobedientia Confuſionum parens.*]

[Sophocles.]

Ἀναρχίας γὰρ μεῖζον οὐκ ἔστι κακόν.
Αὕτη πόλεις ὄλλυσιν, ἥδ᾽ ἀναστάτους
Οἴκους τίθησιν, ἥδε συμμάχῃ δορὸς
Τροπὰς καταῤῥήγνυσι, τῶν δ᾽ ὀρθουμένων
Σώζει τὰ πολλὰ σώμαθ᾽ ἡ πειθαρχία.

Confuſione tætrius nullum eſt malum.
Hæc perdit vrbes, iſta perdit & domos
Vaſtaſq; reddit; Martis in certamine
Hæc terga vertit. ritè ſed parentium
Res ſeruat atque vitam Obedientia.

CAPVT II.

Diuiſio Imperij. Principatus, prima & optima eius pars. id varijs argumentis oſtenſum.

IMPERIVM hoc autem triplex: Principatus, Optimatum, & Populi ſtatus. [*Tres Imperij formæ.*]

[Tacitus lib. III.] *Nam cunctas nationes & vrbes* (ait meus ſcriptor) *Populus, aut Primores, aut Singuli regunt.*

Et quidquid ſcrutêre: nec cœtum aliquem ſocialem ſine vllâ harum formarum reperies, nec in eo aliam præter iſtas. Miſcentur inter ſe, fateor, & remittuntur aut intenduntur: ſed ſic, vt propédeat & præponderet ſemper aliqua pars, à quâ iure ei nomen.

Sed quæ ex his optima? diu hoc in lite. quam ſoluit & non ſoluit idem ille noſter. [Ibidem.] *Dilecta*, inquit, *ex his & cõſtituta reſp. forma faciliùs laudari quàm* [*Difficile, nec certum de ea iudicium.*]

euenire: aut ſi euênit, haud diuturna eſſe poteſt. Ego ſi non veriùs, clariùs rem aperio, & præfero palàm Principatum. Mouent me iſta: *Optimus tamè Principatus videtur*

Qui vetuſtiſſimus. Quòd ille vetuſtiſſimus: πρώτη ἢ θειοτάτη ἡ βασιλεία: *primus & diuiniſſimus Principatus,* Ariſtot. in Politic.

Et certum eſt *omnes antiquas gentes regibus primùm paruiſſe.* Cic. III. de Legib.

Idque *in terris nomen imperij primum fuit.* Salluſt. in Catil.

Vt veriſſimè præfatus ſit ille, *Principio rerum, gentium nationumque imperium penes reges erat.* Iuſtin. lib. I.

Idem ex naturâ maximè. Addo, quòd ad naturam aptiſſimus. Docent animantes ceteræ, in quibus imago hæc imperij: docent plerique hominum, & orbem peragra; *pauci libertatem, pars magna iuſtos dominos volunt.* ſed & habent. Salluſt. Epiſt. Mithridatis.

Ex ratione, & vſu. Idem ſecundùm rationem maximè. *Vnum enim imperij corpus, vnius animo regendum videtur:* ſicuti ab vno gubernatore, vna nauis. Tacitus I. Annal.

Nam plurium imperium, ad plures trahitur. Plures, quid mihi adfers? turbas. non aliter, quàm εἰ θέλωσι δύο ἥλιοι γίνεσθαι, κίνδυνος, πάντα συμφλεχθέντα διαφθαρῆναι: *ſi duo Soles velint eſſe, periculum ne incendio omnia perdantur.* Serinus.

Diſcordiā gignit. *Arduum* enim *ſemper eôdem loci potentiam & concordiam eſſe.* Tacitus IV. Ann.

Contrà, paci Principatus. Itaque *pacis intereſt, omnem poteſtatem ad vnum conferri.* I Hiſt.

Legimus, imò ipſi vidimus, *diſcordantis* ſæpè *patriæ non aliud remedium fuiſſe, quàm ſi ab vno regeretur.* I. Annal.

Pro quo & veterum auctoritas. Nec diſſentiunt à me prudentes. Ille clamat: Ὁ βασιλεὺς, ὡς θεὸς ἐξ ἀνθρώπων: *Rex, deus quiſpiam humanus eſt.* Plato Politic.

Alius, Ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες: *Ex Ioue ſunt reges.* Callimachus.

Et tertius inculcat — διοτρεφέας βασιλῆας: *à Ioue educatos reges.* Homer.

Quinetiam nonnemo: *Regnum res inter deos hominesque pulcherrima.* Liuius libro XXVI.

Vt iure concludam & optem cum Homero:

——εἷς κοίρανος ἔστω, Iliad. β.
——Εἷς βασιλεύς.
——*herus vnicus eſto,*
Vnicus & Princeps.

Nam plures rationes ſcio; nec affeto, in hoc anguſto circo alienorum verborum, cui me incluſi.

CAPVT III.

Principatus definitio. per partes declaratio. & primùm, vtrius ſexus ille ſit?

NEC tamen Principatum omnem confusè extollo, ſed verum & legitimum. quem definio, VNIVS IMPERIVM, MORIBVS AVT LEGIBVS DELATVM, SVSCEPTVM GESTVMQVE PARENTIVM BONO. in quâ formulâ, niſi fallor, non vim ſolùm omnem boni Principatus incluſi; ſed & ad illum viam. Diducam, & explicabo. Poſui primò, VNIVS IMPERIVM. virine, an fœminæ? Vtriuſque. ſed illius maximè: quia iubet ſic natura. *Quid Principatus?* *Virorum ad munus.*

Ariſtot. I. Politic. cap. VIII. Τό τε γὰρ ἄρρεν, φύσει τοῦ θήλεος ἡγεμονικώτερον: *Nam quidquid maſculum, naturâ magis factum ad imperandum, fœmineo.* *Vix fœminarum.*

Etiam ratio. Nam palàm eſt quòd ille conditor noſtri deus, fœminis quidem *Quæ imbecilla.*

Seneca Octau. ——*pectus inſtruxit dolis,*
Sed vim negauit.

Nec conſtantiam dedit: *Quæ inconſtantes.*

Propert. libro II. Eleg. —*nulla diu fœmina pondus habet.*

Ne prudentiam quidem plenè. *& plerumque muliebre conſilium deterius.* Tacitus XV. Ann. *Quæ non adſipientes.*

Atqui hæc imperij vera inſtrumenta. Sed adde & vitia. quia *non imbecillis tantùm & impar laboribus hic ſexus, ſed ſi licentia adſit, ſæuus, ambitioſus.* III. Ann. *Sæpè vitioſa.*

Quid etiam ſi ſæpè lubricus? quàm in lubrico tunc reſpublica. *Nec enim fœmina, amiſſâ pudicitiâ, alia abnuerit.* IV. Ann. *Et lubrica.*

Denique indecorum, & ſeruum nimis hoc ſeruitium. Doctor meus de barbarâ quapiam gente. *Fœmina dominatur. in tantum non modò à libertate, ſed à ſeruitute degenerant.* De moribus Ger. *Nec honeſtum viris id iugum:*

Atque his cauſſis videatur fœminis *ſufficere obſequij gloria.* Plinius Paneg.

Ecce

Ecce tamen & tela non imbellia pro imbelli ſexu. Pro iis hæc ratio. quòd *Nulli præcluſa eſt virtus. omnes admittit.* Seneca Epiſt.

Nec ſenſum, nec ſexum eligit. Idem.

Et reuerâ, nónne eximiæ aliquot reginarum lectæ nobis, auditæ, viſæ? quæ fortes, cautę, caſtæ, *virilibus curis, fœminarum vitia exuerant.* Tacitus VI. Ann.

Pro iiſdem, conſenſu aliquot gentes. Britanni illi veteres non regno ſolùm præfecere, ſed bello. *Solitum* quippe *Britannis, fœminarum ductu bellare.* In Agric.

Germani viris ipſis ante-tulerunt; & *ineſſe iis ſanctum aliquid ac prouidum putarunt.* De moribus German.

Itaque *nec conſilia earum aſpernabantur, nec reſponſa negligebant.* Ibid.

Imò *pleraſque earum* (rides an ringeris?) *fatidicas, & augeſcente ſuperſtitione, arbitrabantur deas.* IV. Hiſt.

Capaces igitur ſceptri: vt hi quidem cenſent atque etiam ego, niſi lex aut mos patrius aliter iubent.

CAPVT IV.

Quomodo capiendus Principatus? duos legitimos modos eſſe, Electionem & Succeſſionem. & de vtraque aliquid diſſertum.

NAM hæc ante omnia ſeruo. ideò addo, MORIBVS AVT LEGIBVS DELATVM: non temerè initium & velut caput regiæ huius viæ muniens, quia multi calcare eam volunt pede non recto.

Natura mortalium auida imperij eſt, ait ille: Saluſt. Iugurth.

Et alter: *Vetus ac pridem inſita mortalibus potentiæ cupido:* Tacitus II. Hiſt.

Eaq́ue *cunctis affectibus flagrantior.* XV. Ann.

Itaque Principatum multi appetunt, nec boni ipſi, nec bono fine, quos repreſſit tamen mos (que lex gentium repagulo duplici, Electionis & Succeſſionis. Hanc appello, CVM GENTILIS IS HONOS EST, ET PRINCEPS E PRINCIPE NASCITVR. illam, CVM SPRETO NATALIVM IVRE, SVFFRAGIIS DESIGNATVR. Electio, antiquior. tamen Succeſſio receptior, & aſpectu aliquo melior: quia verum eſt

Minore diſcrimine ſumi Principem, quàm quæri. Tacitus I. Ann.

Turbis etiam hoc obſtaculum. cùm alioqui *magnis* aut nouis *conatibus opportuni ſint tranſitus rerum.* I. Hiſtor.

Nam clarum eſt, *prauas aliorum ſpes cohiberi, ſi ſucceſſor non in incerto.* III. Ann.

Princeps ipſe per hanc viam ſecuriot, & *pluribus* velut *munimentis inſiſtit.* I. Annal.

Oraculum eſt, *Non claſſes, non legiones, perinde firma imperij munimenta, quàm numerum liberorum.* IV. Hiſt.

Tamen aliis ratio magis placet alia. & aiunt, *Imperaturum omnibus, eligi debere ex omnibus.* Plinius Paneg.

Vel ideò, quòd plerumque *Optimum quemque Electio inuenit.* Tacitus I. Hiſtor.

Nam naſci & generari à principibus, fortuitum, nec vltrà æſtimatur: cooptandi iudicium integrum, & ſi eligere velis, conſenſu monſtratur. Ibidem.

Minùs etiam ſeruilis hæc ſpecies. & *loco libertatis erit, ſi eligi incipimus.* Ibidem.

Sed vtra harum rectior, non rectæ viæ aliæ: *nec quiſquam imperium flagitio quæſitum bonis artibus exercuit.* Eodem libro.

Imò nec diu exercuit. quia *nulla quæſita ſcelere potentia diuturna eſt.* Curtius lib. IV.

CAPVT V.

Initia Principatuum plerumque laudabilia: ſed id non ſatis. perſeuerandum eſſe.

SED addidi etiam, SVSCEPTVM GESTVMQVE. nec geminaui temerè; quia ſunt qui ſuſcipiant rectè, non gerant & finiant. ego autem palmam hanc in metâ, non in cæteris figo. Fit malo vitio, an fato humani generis, vt

Initia magiſtratuum aut Principum *ferè meliora ſint, ſed finis inclinet.* Tacitus XV Ann.

Poëta non neſciuit:

—— mitiſſima ſors eſt
Regnorum, ſub rege nouo. Lucanus lib. VIII.

Marginal notes: *In alteram tamen partem ratio.* — *A communione virtutis.* — *Ab exemplis.* — *A ritu gentium.* — *Locũ Principum plures adfectant.* — *Nõ id natura vitio.* — *Prauum vel duplex: Succeſſio.* — *Et Electio.* — *Illa, vt videtur, melior.* — *Ex Principum ipſorum vſu.* — *Pro Electione & ſua ratio.* — *Quia diguiores reperit:* — *Quia & ipſa digſnior.* — *Cæterùm extra has, obliqua via, nec fauſta.* — *Principia Principum ferè bona: at nõ finis.*

Ideo grati nouireges. Imò nec ipſum vulgus. qui *accipiunt regem lætantes, vt fermè ad noua imperia.* Tacitus II. Ann.

Sed non in longum. Spei ſuæ quàm ſæpè falſi! Nam pleriqque regnantium, *ſuóne an ſeruitij ingenio, dum adipiſcuntur dominationes multâ caritate ſunt; & maiore odio, poſtquam adepti.* XII. Ann.

Cauſſa, qui fucus decidit. Fit ideò, quia plurimùm ſimulatæ eæ virtutes: cùm ſciant omnes, *Nouum imperium inchoantibus, vtilem eſſe Clementiæ famam.* IV. Hiſt.

Aut certè mutantur in regno. Aut certè non altè inſitæ. ideóque peccare paullatim *indulgentiâ fortunæ, & prauis magiſtris, diſcunt audentque.* II. Hiſt.

Siue etiam Regni ipſius natura hoc fert, vt *diuturnitate in ſuperbiam mutent.* XII. Ann.

Sue ſæpè male quia At malè. *Imperium* enim *iis artibus facillime retinetur, quibus initio partum eſt.* Salluſt. in Catil.

Et fortuna cum iis mutatur. Quòd ſi ſe mutant: videant, ne *Fortuna* quoque *cum moribus immutetur.* Ibid.

CAPVT VI.

Quis finis, quò actiones omnes Princeps dirigat? Bonum publicum id eſſe, & ſeponenda priuata.

DENIQVE in extremo poſui PARENTIVM BONO: in iis verbis Finem ipſum veri Principatus complexus, & candidam illam metam, ad quam currat Regius hic athleta. quæ non aliud, quàm ſubditorum commodum, ſecuritas, ſalus.

Beatitas ciuium, Principi propoſita: Nam *moderatori reipub. beata ciuium vita propoſita eſt.* Cicero V. de Rep.

Vt ea *opibus firma, copiis locuples, gloriâ ampla, virtute honeſta ſit.* Ibid.

Et ideo eligitur Te ſpectas? erras. καὶ γὰρ ὁ βασιλεὺς αἱρεῖται, οὐχ ἵνα ἑαυτοῦ καλῶς ἐπιμελῆται, ἀλλ' ἵνα καὶ οἱ ἑλόμενοι δι' αὐτὸν εὖ πράττωσι: *nam rex eligitur, non vt ſeſe molliter curet, ſed vt per ipſum, ij qui elegerunt, bene beateque agant.* Xenoph. in Memorab. Socrat. lib. III.

Tyran no autem ſua. Hac vnâ in re maximè abit ille à Tyranno. quod ὁ μὲν τύραννος τὸ ἑαυτῷ συμφέρον σκοπεῖ, ὁ δὲ βασιλεὺς, τὸ τῶν ἀρχομένων: *Tyrannus ſuum ipſius commodum ſpectat & quærit, at rex ſubditorum.* Ariſtot. VIII. Polit. cap. X.

Qui verè eſt Homericus ille ποιμὴν λαῶν: *paſtor populorum.* *Vt paſtori cura gregis eſt.*

Scias igitur quiſquis hoc nomine, *ciuium non ſeruitutem tibi traditam, ſed tutelam.* Seneca de Clem.

Nec rempublicam tuam eſſe, ſed te reipublicæ. Indidem. *Non igitur dominum, ſuum.*

Vatem audi:

Tu ciuem patremque geras; tu conſule cunctis,
Non tibi: nec tua te moueant, ſed publica damna. Claud. ad Honor. *Ideò curet, foueat,*

Malus ille, qui *ex magnâ Fortunâ licentiam tantum vſurpat:* Tacit. IV. Hiſt. *Non negleget, vt ſtulti illi, & ſoluti.*

Qui *non ad curas intentus, ſed ſtupris & adulteriis Principem agit.* Ibidem.

At verus bonuſque noſter intendit, vigilat: & ſcit, *Maximo imperio maximam curam ineſſe.* Salluſt. *Omne enim hoc, non ſolum munus eſt.*

Omnium ſomnos illius vigilantia defendit, omnium otium illius labor, omnium delicias illius induſtria, omnium vacationem illius occupatio. Seneca Conſ. ad Polyb.

Ideò *remiſſum aliquando animum habebit, numquam ſolutum.* Ibidem.

Hoc ſubditorum bono fiet, hoc eius. quia *illius* demum *Principis magnitudo ſtabilis fundataque eſt, quem omnes tam ſupra ſe eſſe quàm pro ſe ſciunt.* Ibidem. *Vigilans autē Princeps, firmus.*

CAPVT VII.

De viâ rectâ quam Princeps ingrediatur: & primum de Virtute. oſtenſum hanc ei, ſui cauſſa, neceſſariam.

VERVM ecce Principem definiui: formabo tibi nunc eumdem, & quî perueniat ad ſalutarem illam metam velut manuducam. Incluſa ſanè hæc via in ipſo boni publici fine, fateor: (nemo enim ſic geret, qui non ipſe bonus: nec id ſolùm, ſed & prudens:) verùm incluſa occultè. ego educam, aperiam, & totum hoc imperandi iter tenuiore quodam, vt ſic dicam, ſabulo ſternam ſalubrium præceptorum. Duo ſunt quæ legitimum & numeris ſuis abſolutum Principem faciunt: *Ad Finem Boni publici duo conducunt.*

Pru-

Virtus & Prudentia. Prudentia & Virtus ibi vt in Actionibus eius eluceat, hæc in Vitâ. De Virtute præmittam. quæ prorſus & Regi aſſumenda, & per eum his qui regnantur. Regi: *Ideo, Principi communis, ex decoro.* quia ita decorum eſt, vt probitate emineat, qui dignitate, Cyrum lubens audio: qui

Οὐκ ᾤετο προσήκειν οὐδενὶ ἀρχῆς, ὅστις μὴ βελτίων τῶν ἀρχομένων: *non cenſebat conuenire cuiquam imperium, qui non melior eſſet iis quibus imperaret.* Xenoph. Pæd. VIII.

Vulgo ita iudicamus; & vbi ſuffragiorum res, plerumque ὁ βασιλεὺς καθίσταται ἐκ τῶν ἐπιεικῶν καθ' ὑπεροχὴν τῆς ἀρετῆς, ἢ πράξεων τῶν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς: *rex conſtituitur ex idoneis aptiſque ob eminentiam virtutis, aut actionum quæ à virtute.* Ariſt. v. Politic. cap. x.

Meo ſanè & poëtæ puncto,

Qui rectè faciet, non qui dominatur, erit rex. Auſon. in Monoſ.

Ex famâ. Sed & fama eius hoc poſtulat: quæ parùm pura, ſi non vitâ. *Omnia enim facta dictaque Principis rumor excipit:* Seneca I. de Clem.

Nec magis ei, quàm Soli, latere contingit. Ibidem.

Vt iure cauere debeat *qualem famam habeat: qui qualemcumque meruerit, magnam habiturus eſt.* Ibid.

Eo magis, quod *inuiſum ſemel Principem ſeu benè ſeu malè facta premunt.* Tacitus I. Hiſt.

Ex vſu. Etiam regni firmitas ſic poſcit. quia

——vbi non eſt pudor
Nec cura iuris, ſanctitas, pietas, fides,
Inſtabile regnum eſt. Seneca Thyeſt.

Sit ante oculos Nero, & qui alij tyrannorum: quos ſua immanitas, ſua luxuria, ceruicibus publicis depulere. Tacitus I. Hiſt.

Ad exitium natæ voces,

——ſanctitas, pietas, fides,
Priuata bona ſunt. quà iuuant, reges eant. Seneca Thyeſt.

Et vſu diſces.

CAPVT VIII.

Subditorum etiam cauſâ Principi virtutem induendam, & ipſis inſtillandam. ſine quâ probus aut diuturnus nullus cœtus.

IAM & Principi cura altera, vt cùm ipſe bonus, ſubditi etiam tales. Vbi virtus abeſt, quæ ſocietas non dicam laudabilis, ſed firma? Quod de opido poëta, de ſtatu omni dixeris: *Infirmus reip. ſtatus ſine virtute.*

Si incolæ bene morati ſunt, pulchre munitum arbitror. Plautus Perſâ.

Sin aliter: profectò

—centuplex murus rebus ſeruandis parum eſt. Ibidem.

Audi Prudentiæ alumnum: *Ille reip. ſtatus optabilis & firmus eſt, in quo & priuatim ſanctè innoxieque viuitur, & publicè Iuſtitia ac Clementia vigent.* Polyb. lib. VI. *Cum eâ firmus & felix.*

Audi & Sapientiæ: Εἰ μέλλεις τὰ τῆς πόλεως πράξειν ὀρθῶς καὶ καλῶς, ἀρετῆς σοι μεταδοτέον τοῖς πολίταις: *Si remp. rectè laudabiliterque inſtituis gerere, virtus tibi cum ciuibus communicanda eſt.* Plato Alcib. I.

Hos, inquam, potiùs, quàm illos malè callidos. qui *eo munitiores reges cenſent, quò illi quibus imperitant nequiores fuere.* Salluſt. ad Cæſ. *Praua quorumdam opinio.*

Quòd patientiores ſeruitutis arbitrantur, quos non deceat niſi eſſe ſeruos. Plinius Paneg. *Eiuſdem ratio.*

Sed profectò hac ipſâ in re errant. Nam *peſſimus quiſque aſperrimè rectorem patitur.* Salluſt. ad Cæſ. *Sed hac ſubuerſa.*

Contrà boni, mites & obnoxij, metuentes magis, quàm metuendi. Idem in Iugurth. *Quò quis melior, hoc magis patientior.*

Et ab ore veritatis illud eſt,

——Facile imperium in bonos. Plautus Milit.

Iure igitur dabis operam, *cùm ipſe bonus atque ſtrenuus ſis, vti quàm optimis imperites.* Salluſt. ad Cæſ.

CAPVT IX.

Subditos probos fieri maximè à Principis exemplo. cuius incredibilis vis in vtramuis partem.

HOC duplici viâ aſſequêre, Legum & Exempli. De illâ, mox tangam: de hac nunc habe.

Principes ad Principem ſe formant. — Cicero in Epiſt.

Quales in repub. principes ſunt, tales reliquos ſolere eſſe ciues.

Claud. IV. Conſ. Honor.

——componitur orbis
Regis ad exemplum.

Eius cauſſa. — Plinius Paneg.

Nec cauſſa occulta. quoniam ad alta illa verſæ plerumque mentes & oculi: *nec tam imperio nobis opus, quàm exemplo.*

Duci natura mauult, quam cogi. — Tacit. III. Ann.

Quod vrget efficaciùs, quam ipſæ leges. *Obſequium enim in Principem & æmulandi amor validiora, quam pœna ex legibus.*

Facta Principum, iuſſa. — Quinctil. Declam. IV.

Quinimo illud ipſum tacita quædam lex eſt. quoniam *hæc conditio principum, vt quidquid faciant, præcipere videantur.*

Et eo boni, plerique boni. — Velleius lib. II.

Vis tuos bonos? ipſe eſto. *Rectè facere Princeps ciues ſuos, faciendo, docet.*

Seneca Thyeſt.

Rex velit honeſta, nemo non eadem
volet.

Mali, mali. — Cic. III. de Legib.

Solutos & malos? te ſolue. Nam *Vitia non ſolùm ipſi Principes concipiunt, ſed etiam in ciuitatem infundunt: pluſque exemplo, quàm peccato nocent.*

Tacitus III. Ann.

Et benè noſter: *Vnius inuidiâ* (addo ego, *& culpa*) *ab omnibus peccatur.*

CAPVT X.

Diſtinctius de Virtutibus Principis dictum. & primùm de Iuſtitia, quàm ea neceſſaria: etiam in ipſo Principe.

Duplices virtutes Principis. Maiores. Minores.

ERGO Virtus Principi decôra & vtilis. omniſne? ita cenſeo. ſic tamen vt ſpecies eius quaſdam magis neceſſarias fatear, quæ eminent & propriè regnum ſibi poſtulant in Regno. Hæ mihi duorum generum: & ſunt quædam vt minuta ſidera, quædam vt magna. Inter magna luminaria habeo, Iuſtitiam & Clementiam. è quibus illam veluti Solem facio: qui niſi Imperiorum omne corpus illuceat, tenebræ in iis, tempeſtas, nimbi.

Iuſtitia, inter maiores. — Cicer. II. Offic.

Tanta enim huius vis eſt, vt nec ij quidem qui ſcelere ac maleficio paſcuntur, poſſint ſine vllâ particulâ Iuſtitiæ viuere.

Eius definitio.

Quam in hac meâ re definio, VIRTVTEM IVS ET AEQVVM IN SE INQVE ALIIS FIRMITER SERVANTEM. In ſe, dixi: quia Principem ipſum huic alligo: quem legibus placet ſubiici, etſi (quorundam ſenſu)

Plinius Paneg.

Principi eas nemo ſcripſit.

Plato in Politic. — *Ipſi legibus alligandus.*

Nam ἄνομος ſanè μοναρχία, χαλεπὴ καὶ βαρυτάτη ξυνοικῆσαι: *illex Principatus moleſtus, & cui haud facile ſubſis.*

Spart. in Ant. Carac. — *Ne quid, ut liceat.*

Turpe illud, *Licet, ſi libet.*

Hoc pulchrius:

Seneca Troad.

Minimum decet libere, cui nimium licet.

Cic. Orat. pro Rabir.

Et meminerit Princeps, *non ſolùm quantum ſibi commiſſum, ſed etiam quatenus permiſſum ſit.*

Quæ obſtrictio imperium non minuit.

Poëtæ illud falſum & improbum:

Lucan. lib. VIII.

Sceptrorum vis tota perit, ſi pendere iuſta
Incipit.

Cic. Paradox. — *Imò firmat.*

Oratoris hoc verius: *Ius & æquitas, vincula ciuitatum.*

August. IV de Ciuit. — *Et facit vere Regnum.*

Item illud diuini viri: *Remotâ Iuſtitiâ, quid ſunt regna, niſi magna latrocinia?*

Tacitus XV. Ann. — *Voci contraria & improba.*

A barbaro iſtud barbarum: *In ſummâ fortunâ id æquius, quod validius.*

Theodahad. apud Caſſiod. Vari. lib. X. — *Oppoſita melioris:*

Contrà, à Rege illud regium: *Cùm omnia poſſimus, ſola credimus licere nobis laudanda.*

Poëta etiam ſapienter:

Euripid.

Οὐ τοὺς κρατοῦντας χρὴ κρατεῖν, ἃ μὴ χρεών:

Non fas potentes poſſe, fieri quod nefas.

In Thucydid. lib. VI. — *Malitioſum dogma.*

Denique nec Euphemi illius ſermo ἔννομος. Ἀνδρὶ τυράννῳ, ἢ πόλει ἀρχὴν ἐχούσῃ, οὐδὲν ἄλογον ὅ,τι ξυμφέρον: *Viro aut vrbi principi nihil iniuſtum quod fructuoſum.*

Xenoph. de Cyri Exped. lib. VII. — *Dogma ſimplicius ac verius.*

Apage. ab ore aureo aurum illud purius: Ἐγὼ δὲ οὐδὲν νομίζω ἀνδρί, ἄλλως τε καὶ ἄρχοντι, κάλλιον εἶναι κτῆμα οὐδὲ λαμπρότερον, ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης. *Ego verò nullas opes viro, ac præſertim Principi, pulchriores honeſtioreſque cenſeo, quam Virtutem & Iuſtitiam.*

Cic. III. de Offic. — *...a laude...*

Et fructum Regi quid ingerunt? gloriam potius. *Fundamentum autem perpetuæ commendationis & famæ Iuſtitia eſt: ſine qua nihil poteſt eſſe laudabile.*

Præ

Pietas est Principum principes.
Pietate & Iuſtitia, Principes dij ſunt. Auguſtus apud Senec. in Ludo.

CAPVT XI.

Iuſtitiam adminiſtrandam Subditis eſſe. æquabiliter. temperanter: & ſine cumulo legum. remoto etiam litium ſtudio.

Ius reddere, primum Principis munus.

EAM igitur in ſe Princeps ſeruet: nec id ſolùm, ſed, vt addidi, IN ALIIS. quia Diuam hanc aſſerere, vnà cum regni munere ei munus. Originem ſceptri ſi repetis,

Hac cauſſà creatus maximè.

Fruendæ iuſtitiæ cauſſà reperies *olim benè moratos reges conſtitutos.* Cicer. II. de Offic.

Quid enim aliud quàm contra vim & manuariam illam legem inuenti & inuecti iſti. vt eſſent, qui *ſummos cum infimis pari iure retinerent.* Ibid.

Vt ſuum cuique detur, ſeruetur.

Benè Sapientiæ filius: Βούλεται ὁ βασιλεὺς εἶναι φύλαξ, ὅπως οἱ μὲν κεκτημένοι τὰς οὐσίας μηθὲν ἄδικον πάσχωσι· ὁ δὲ δῆμος, μὴ ὑβρίζηται μηθέν: *Rex debet & vult eſſe cuſtos, vt nec opulenti iniuſtum aliquid patiantur, nec plebs contumeliam accipiat.* Ariſtot. v. Politic. c. x.

Benè & Muſarum filius:

Τοὔνεκα γὰρ βασιλῆες ἐχέφρονες, οὕνεκα λαοῖς
Βλαπτομένοις ἀγορῆφι μετάτροπα ἔργα τελεῦσι: Heſiod. Theog.

Hac vnà, reges olim, ſunt fine, creati:
Dicere ius populis, iniuſtáque tollere facta.

Ius ſit æquum.

Ius ergo noſter dicat, reddat: & id habeat *ſupra omnem iniuriam poſitum.* Seneca de Clem. I.

Sine pretio aut gratia, ſtudio.

Nihil in penatibus eius venale ſit, aut ambitioni peruium. Tacitus XIII. An.

Cauſſas reoſque audiat. quia *inauditi atque indefenſi, tamquam innocentes pereunt.* I. Hiſt.

Ex legum præſcripto.

Leges ne violet. ἐν γὰρ τοῖς νόμοις ἐστὶν ἡ σωτηρία τῆς πόλεως: *nam in legibus ſalus ciuitatis ſita:* Ariſtot. Rhet. I. cap III.

Interdum tamen temperet. quia haud fruſtrà *Summum ius, antiqui ſummam putarunt crucem.* Colum. lib. I.

Nouas aut non ſæpe leges ingerendas.

Nouas parcè ferat. nam & illud verum, *Corruptiſſimâ republicâ, pluriмæ leges.* Tacitus III. Ann.

Ibidem. Hoc æuum ſi vides, fateare, *vt antea flagitiis, ſic nunc legibus laborari.*

Ann. XI. Inde litigandi ars & ſtudium: *vt quemadmodum vis morborum pretia medentibus, ſic fori tabes pecuniam aduocatis ferat.*

Et fori hæc litigia.

Ibidem. Inde *publicæ mercis nihil tam venale, quam aduocatorum perfidia.*

Et cur diſſimulem? peſtis Europæ *caninum* hoc *ſtudium*. quod haud temerè quiſpiam *conceſſum latrocinium* dixit. Colum. lib I.

Quod instar cauſſæ (mihi quidem) corrupti humani.

Catonis priſci voto meum adſonet, *Forum muricibus ſterni.* Plutarch.

Et medeatur noſter Princeps: videatque *ne legibus fundata ciuitas, legibus euertatur.* Plinius Paneg.

Idè nouo & diuerſo inſtituto opus.

Sine cauſſidicis ſatis felices olim fuere, futuræque ſunt vrbes. Colum. lib. I.

CAPVT XII.

Clementia definita. Principi commendata. quæ amabilem eum, quæ firmum, quæ illuſtrem faciat.

Clementia munera.

PRAEFERO nunc Principi lumen alterum, Clementiam: id eſt, vt ego appello, Imperiorum Lunam. Mitis & mollis ea Diua: quæ lenit, quæ temperat; noxios eripit, lapſos erigit; & ſeruatum it eoſipſos qui ſe perdunt. Nec deſcripſerim eam aliter, quam VIRTVTEM ANIMI A POENA AVT VINDICTA AD LENITATEM CVM IVDICIO INCLINANTIS. Hæc homini omnium virtutum conuenientiſſima, quia humaniſſima. ſed

Eius deſcriptio.

Clementia ſed Principi.

Nullum tamen ex omnibus magis, quàm Regem aut Principem decet. Seneca I. de Clem.

Ibidem. Quia *plus habet apud illos quod ſeruet, ac maiore in materia apparet.*

Qui largius exercere poteſt.

Quia etiam omnia conciliat, quæ ſceptro digna. Amorem in primis:

Et diligi quia gratiam ei parat:

Qui vult amari, languidà regnet manu. Seneca Tragic.

Securitatem, quæ ex amore.

Tutelam.

Non enim ſic excubiæ, nec circumſtantia tela,
Quam tutatur amor. Claud. ad Honor.

Et cetera vi aut fraude perrumpas:

pas: *hæc arx inacceſſa, hoc inexpugnabile munimentum eſt, munimento non egere.* Plinius Paneg.

In regno firmitatē. Etiam firmitatem. Nam *firmiſſimum iſt imperium, quo obedientes gaudent.* Liuius lib. VIII.

Contrà autem,

Inuiſa nemo imperia retinuit diu. Seneca.

Nec crudi aut immites vnquā diuturni. Euentibus omnis æui crede. *qui benignitate ac clementiâ imperium temperauêre, his candida & læta omnia fuiſſe: etiam hoſtes æquiores quàm aliis ciues.* Salluſt. ad Cæſ.

Sed & gloriæ parens: Imò velut diuinitatē. Adde, quòd æterna gloria ab hac viâ: *nec vllâ re propiùs homines ad deum accedunt, quàm ſalute hominibus dandâ.* Cicer. pro Ligar.

Audiat, recordat, Princeps. Poëta verſibus aureis:

Pulchrum eminere eſt inter illuſtres viros:
Conſulere patriæ, parcere afflictis, ferâ
Cæde abſtinere, tempus atq; iræ dare,
Orbi quietem, ſæculo pacem ſuo.
Hæc ſumma virtus, petitur hac cælum viâ. Seneca Octau.

Vſurpet igitur meus Princeps: & *amorem apud populares, metum apud hoſtes quærat.* Tacitus XI. Ann.

Rex eſto, non Dominus *Nec dominationem, & ſeruos; ſed rectorem, & ciues cogitet: Clementiamque & iuſtitiam capeſſat.* XII. Ann.

Item pater: Ita Homeri illud conueniet:

—— Πατὴρ δ' ὣς ἤπιος ἦεν.
—— *mitis erat patris inſtar.* Odyſſ. 2. & alibi.

[illegible], non illum. Ita Biantis illud eueniet: τοὺς ὑπηκόους φοβεῖσθαι μὴ αὐτόν, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτοῦ: *timere ſubditos non illum, ſed pro illo.*

CAPVT XIII.

Clementia vberiùs commendata, ſed cum temperie. Abire eam à Iuſtitiâ leniter. nec tamen ſoluere eam vim Imperij, ſed vincire lento nodo.

SED vſurpet (non temerè à me poſitum) CVM IVDICIO. quia abſque illo, mollities hæc & lentitudo ſit, & flagitium, adeò non virtus. *Flectit à iuſtitiâ Clementia.* Secedit paullùm, fateor, ab acri illo Iuſtitiæ Sole hæc Luna: ſed ſecedit, non diſcedit, diuerſa potiùs quàm aduerſa. Iuſtitia ipſa nobis indulgetur, haud vſquequaque adhærere ſibi Principem noſtrum pede preſſo: quoniam ſine peſte & pernicie id non poteſt generis humani. *Sed bono noſtro.*

Tacitus III. Ann. *Flagitia enim & facinora ſine modo ſunt:* *Idq; ob aſſiduas & innumeras culpas:*

Thucyd. lib. III. Πεφύκασί τε ἅπαντες, ait ille, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ἁμαρτάνειν, καὶ οὐκ ἔστι νόμος ὅστις ἀπείρξει τούτου: *nati omnes peccare & labi ſunt, quà priuatim, quà publicè, neque lex eſt quæ ſatis validè vetet aut capiat modum.*

Ita neceſſarium eſt, ſæpè diſſimulet, & *malit videri inueniſſe bonos quàm feciſſe.* Tacitus in Agric. *Quæ diſſimulanda: aut omnes, & omnia, perdenda.*

An rigidè ſemper puniat? non ex publico id vſu. quia *ſeueritas amittit aſſiduitate auctoritatem:* Sen. I. de Clem. *Crebra punitio vileſcit.*

Et neſcio quo obtinendi vitio, *videbis ea ſæpè committi, quæ ſæpe vindicantur.* Ibidem. *Imò irritat peccata.*

Sed nec ex ipſius priuato. quoniam *vt arbores quædam reciſæ pullulant: ita regia crudelitas auget inimicorum numerum, tollendo.* *Rebelliones excitat.*

Ibidem. *Temperatus enim timor eſt, qui cohibet: aſſiduus & acer in vindictam excitat.*

Salluſt. Iugurth. Veriſſimè dixerim: Sæuitia *plus timoris quàm potentiæ addit.* *Nec timor coercet.*

Tacitus Agric. *Metus autem & terror infirma vincula caritatis. quæ vbi remoueris, qui timere deſierint, odiſſe incipient:*

VI. Ann. Et *repertis auctoribus, tollent animos.*

Et tamen fac proficere. quæ hîc gloria? *Principi non minus turpia multa ſupplicia, quàm medico funera.* Sen. I. de Clem. *Infame hoc etiam Principi.*

Caſſiod. XI. Var. Melior ergo via altera. & veri *benignique Principis eſt, ad Clementiæ commodum, tranſilire interdum terminos Æquitatis, quando ſola eſt Miſericordia, cui omnes virtutes cedere honorabiliter non recuſant.* *Et iuſtitia omnino ſuperanda.*

Clementis Iuſtitiæ exemplum, ſiue præceptum hoc habeat. *Omnia ſcire, non omnia reſequi; paruis peccatis veniam, magnis ſeueritatem commodare:* Tacitus Agric. *In leniter errante, aut ferè pœnitente.*

[ſt]are nec pœnâ ſemper, ſed ſæpiùs pœnitentia contentus eſſe.

—— ignoſcere pulchrum Claud.

Iam miſero. pœnæque genus, vidiſſe precantem.

Nõ reſoluit imperium benignitas.

Cleon quid mihi obgannit? Tria eſſe ἀξυμφορώτατα τῇ ἀρχῇ, οἶκτον, καὶ ἡδονὴν λόγων, καὶ ἐπιείκειαν, *nocentiſſima Imperio, Miſerationem, Blandiloquentiam, & Lenitatem.* Thuc. lib. III.

Imò efficaciùs iubet quadam & patrat.

Mentitur. nam & Clementiæ ſui neruι, &

—— peragit tranquilla poteſtas Claud. Paneg. Mallij.
Quod violenta nequit: mandataque fortiùs vrget
Imperioſa quies.

Male ſanè terrore veneratio acquiritur. longeque valentior amor ad obtinendum quod velis, quàm timor. Plin. lib. VIII. Ep.

O non niſi è calo verba!

Criſpi gemmâ hæc conſigno. *Equidem ego cuncta imperia crudelia, magis acerba quàm diuturna arbitror: neque quemquam à multis metuendum eſſe, quin ad eum ex multis formido recidat. Eam vitam, bellum æternum & anceps gerere. quoniam neque aduerſus, neque ab tergo aut lateribus tutus ſis, ſemper in metu aut periculo agites.* Salluſt ad Cæſ.

Haurı, Princeps, haurı.

CAPVT XIV.

De Fide adiunctum, quæ Iuſtitiæ origo aut ſuboles. Ea commendata, vt columen humani generis. Glorioſam hanc Principi eſſe. vtilem. Spreti ab Etruriâ doctores noui.

HABES duo lumina. de quorum fulgore & quaſi repercuſſu, ecce tibi duo altera accenſa, Fidem & Modeſtiam. E quibus illa Iuſtitiæ ita vicina eſt, vt alteram ab alterâ oriri vere dixeris, nec refert vtram. Nam &

Fides Iuſtitiæ fundamentum eſt. Cicero I. Offic.

Et hæc in animo non ſubſidet, niſi in quo illius honos & amor. Eam deſcribere breuiter poſſum, EFFECTVM, QVOD IN NOBIS SIT, DICTI AVT PROMISSI. Virtus, quæ iure omnino cara ſit Principi, cui ſua aut publica res cara. Nam hæc

Fides deſcriptio.

Sanctiſſimū humani pectoris bonum eſt. Seneca Epiſt. LXXXIX.

Silius ad Fidem.

Ante Iouem generata, decus diuûmque hominumque,
Quâ ſine non tellus pacem, non æquora norunt:
Iuſtitiæ conſors, tacitumque in pectore numen.

Quam nec immeritò *Capitolio vicinam Iouis optimi maximi* Romani *eſſe voluerunt.* Cato Cenſorius. — Honos ei Romæ.

Vt enim ille tutor humani generis, ſic iſta: *nec vlla res vehementiùs remp. continet, quàm Fides.* Cic. III. Offic.

Itaque eam *magnoperè cenſemus conſeruandam:* Auctor. ad Heren. lib. III. — Seruanda firmiter in repub.

Fama ſuadet: quoniam — Honos ita exigit.

Euripid.
—— Καλὸν τι γλῶσσ᾽, ὅτῳ πίστις παρῇ:
—— *res pulchra, lingua cui ſiet Fides.*

Fructus ſuadet. Καὶ ἀκύρων γιγνομένων τῶν συνθηκῶν, ἀνῄρηται ἡ πρὸς ἀλλήλους χρεία τῶν ἀνθρώπων: *& infirmatis violatiſque pactis, tollitur inter homines commerciorum vſus.* Ariſtot. Rhet. ad Theod. I. cap. XV. — Et vtilitas.

Planè igitur *perfidioſum & nefarium eſt, fidem frangere, quæ continet vitam.* Cicer. pro Q. Roſcio Com.

Et vbi iſti doctores noui? — Nec audiendi vulpiones, qui ſuffodiunt.

Ariſtoph. Acharn.
Οἷσιν οὔτε βωμός, οὔτε πίστις, οὔθ᾽ ὅρκος μένει:
Queis nec ara, nec fides, nec vlla firma pactio eſt.

Qui aures Principum venenant; & ſuadent, *Vt omnia recta & honeſta neglegant, dummodò potentiam conſequantur.* Cic. III. de Offic.

Qui intermortuum illud recoquunt,

Ex Eurip.
—— ius regnandi gratiâ
Violandum eſt. aliis rebus pietatem colas.

Heu vani, falſi! Nam *Fides nullâ neceſſitate ad fallendum cogitur, nullo corrumpitur præmio.* Seneca Epiſt. LXXXIX. — Frangenda nulla vi.

Silius libro XIII.
——Fulgentibus oſtro
Hæc potior regnis.

Fraudes & captiunculas miſcent? ſcio. & *perfidos nunquam cauſſa deficiet, cur pacto non ſtent:* Liuius libro IX. — Nulla fraude.

Semperque aliquam fraudi ſpeciem iuris imponent. Ibidem.

Sed

Sed audiant generoſum Braſidam. Ἀπάτῃ εὐπρεπεῖ αἴσχιον τοῖς γε ἐν ἀξιώματι πλεονεκτῆσαι, ἢ βίᾳ ἐμφανεῖ: *Iis qui in dignitate ſunt, turpius, fraude honeſtá circumuenire aut lædere, quàm vi apertá.* (Thucyd. lib. IV.)

Etiam infido ſeruanda: Nam quod nonnulli ſibi *ſumunt, nullam eſſe fidem quæ infideli data ſit:* (Cic. III. Offic.)

Errant, & *quærunt latebram periurio.* (Ibidem.)

Nam *Fides etiam perfidis præſtanda eſt:* (Ambr. II. de Offic.)

Etiã hoſti. Etiam inter arma. &

—— optimus ille
Militiæ, cui poſtremum eſt primumque tueri
Inter bella fidem. (Silius libro XIV.)

Apagite igitur iſtos, ô mei reges:
—neu rumpite fœdera pacis,
Nec regnis poſtferte fidem. (Idem libro II.)

Periuris deus hominesque infeſti. Hoc cogitate. οὐκ ἐπιορκεῖν, φοβουμένους τήν τε παρὰ τῶν θεῶν τιμωρίαν, καὶ τὴν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις αἰσχύνην: *non peierare, timentes & diuinam vltionem, & humanam infamiam.* (Ariſtot. Rhet. ad Alexand. c. XVIII.)

Nam profectò
— etſi quis primò periuria celat:
Sera tamen tacitis pœna venit pedibus. (Tibul.)

CAPVT XV.

De Modeſtiá præſcriptum, quæ Clementiæ aſſidet. Inſtillata Principi, & in Senſu & in Actione.

Et Fides quidem Iuſtitiæ, vt ſic dicam, πάρεδρος eſt: de Clementiæ autem lumine, Modeſtiæ lumen refulget. quæ concolor illi valdè, & lenis mitiſque animi aſſidua comes. *Quid Modeſtia?* Definio, RATIONE TEMPERATVM, NEC ACTIONE EXSVLTANTEM, DE SE SVISQVE SENSVM. Quæ virtus cùm aliis inculcanda (quid enim homines ſumus? aut quamdiu ſumus?) tum Principi maximè: quem

[illegible] *In alto poſitum non alta ſapere, difficile eſt,* (Bernard. in Epiſt.)

Quidquid enim *leue & inane in animo eſt, ſecundâ ſe aurâ ſuſtollit.* (Senec. III. de Irâ.)

Hinc plerumque in magnis ille *contemptor animus, & ſuperbia, commune nobilitatis malum.* (Salluſt. Iugurth.)

Sed noſter temperet, ſciatque *Modeſtiæ famam neque ſummis mortalium aſpernandam, & à diis æſtimari.* (Tacitus XV. Ann.) *Eſſe tamen debet.*

Cur autem inſoleſcat? *Nonminùs hominem ſe, quàm hominibus præeſſe cogitet.* (Plinius Paneg.) *Nã ſupra, non extra homines Princeps.*

Sceptrum, aut opes, faciunt animos? Miſer & vane. *Cuncta mortalium incerta: quantóque plus adeptus ſis, tantò te magis in lubrico* cenſeas. (Tacitus I. Annal.) *Et regnum, & omnia regni vana, incerta.*

Caduca hæc & fragilia, puerilibuſque conſentanea crepundiis, quæ vires atque opes humanæ vocantur. (Valer. libro VI. cap. IX.)

An ignoras magnas arbores diu creſcere, vná horá exſtirpari? (Curtius lib. VII.) *Ruina præcipiti obnoxia.*

Vidi cruentos carcere includi duces,
Et impotentis terga plebeiâ manu
Scindi Tyranni. (Seneca Herc. Fur.)

Scilicet *nihil tam firmum eſt, cui periculum non ſit etiam ab inualido.* (Curtius lib. VII.)

Leo ipſe aliquando minimarum auium pabulum fit, & ferrum rubigo conſumit. (Ibidem.)

Senſum ergo modificetur & temperet: imò & ACTIONEM. *Perſona* enim *Principis non ſolùm animis, ſed etiam oculis ſeruire debet ciuium.* (Cic. Philip. VIII.) *Etiam in externis Modeſtia amplectenda.*

Sermo ei grauis. *Nam quemadmodum ſapienti viro inceſſus modeſtior conuenit: ita oratio preſſa, non audax.* (Sen. Epiſt.) *In ſermone;*

Etiam paucus. Apage linguaces iſtos: quibus (plerumque ita euenit) *loquentiæ multum, ſapientiæ parum.* (Salluſt. Catil.) *Nam futiles, inutiles.*

Quorum omnis vis virtuſque in linguá ſita eſt. (Idem ad Cæſ.)

Sanè vetus illud nondum me fefellit: *Canem timidum latrare vehementiùs, quàm mordere. altiſſima quæque flumina minimo ſono labi.* (Curtius lib. VII.)

In veſte: At in Cultu, ne exuberet. Virum magnum ad regem Magnum audiat: πολὺ κάλλιον καὶ βασιλικώτερον, τὴν ψυχὴν ἔχειν ἐγκεκοσμημένην, ἢ τὴν ἔξω τοῦ σώματος ὄψιν ἐσχηματισμένην: *multò pulchrius magiſque regium, animum præferre cultum & compoſitum, quàm corporis veſtem.* (Ariſtot. Præf. ad Alexand.)

Bene

Benè Romanus Imperator: *Munditias mulieribus, viris laborem conuenire.* Marius apud Salluſtium.

Et cultu quid opus? Ἐμοὶ γὰ δοκεῖ ὁ θεὸς ἐκ τῶν θεῶν τινὰ τις καὶ χάρις συμπαρέπεσθαι ἄνδρει ἄρχοντι: *Mihi à deo & à cælo videtur Venus quæpiam & Gratia comitari ac ſubſequi virum principem.* Xenoph. in Hier.

Et aliâ circumfuſâ ſpecie. Nec aliter de externâ omni ſpecie cenſeo. & hoc de Modeſtiâ, ab Scythiâ præcepto non Scythico concludo. *Fortunam tuam, ô Princeps, preſſis manibus tene. lubrica eſt, nec inuita teneri poteſt. Impone felicitati tuæ frænos, faciliùs illam reges.* Curtius lib. VII.

CAPVT XVI.

Ex occaſione de Maieſtate adnexa lacinia. quid ea, & qui, & quatenus paranda?

SED Modeſtiam tamen ita commendo Principi, vt non ſpernam ab eo Maieſtatem. Hæc eſt REVERENDA QVAEDAM AMPLITVDO, OB MERITVM VIRTVTIS, AVT RERVM AFFINIVM. Græcis ea Σεμνότης dicta: nobis, in priuato Auctoritas, in Principe Maieſtas. Acre ea telum ad imperium: quoniam & in pace Deſcriptio Maieſtatis.

Ad fidem faciendam Auctoritas quæritur. Cicero Topic. Quæ viribus requanti.

Et *multum in bellis quoque adminiſtrandis, atque imperio militari valet.* Idem pro leg. Man.

Nec magis eam à Principe remoueo, quàm Virtutem ipſam: quæ plerumque illam gignit. Quamquam & *concurſio rerum externarum affert Auctoritatem.* Idem Topic. Propriè à Virtute est: ſed & ab externis.

Vt morum in primis grauitas. ſi tamen ita temperes, vt *triſtitiam & arrogantiam exuas:* Tacitus Agric. A Grauitate.

Nec tibi, quod eſtrariſſimum, aut facilitas auctoritatem, aut ſeueritas amorem deminuat. Ibid.

Qualis laudatus ille Germanicus: qui *viſu & auditu iuxtà venerabilis, cùm magnitudinem & grauitatem ſummæ fortunæ retineret, inuidiam & arrogantiam effugerat.* II. Ann.

Faciunt & quædam à naturâ. A corpore, aut verbis.

XV. Ann. Vt ſiquis *corpore ingens, verbis magnificus.*

Aut ab arte vt receſſus & ſciunctio: quia viles plerumque, qui nimiùm ciuiles. Et effatum Liuianum verum eſt: *Continuus aſpectus minùs verendos magnos homines ipsâ ſatietate facit.* A temperato receſſu. Liuius libro XXXV.

Tacitus I. Annal. Et *maieſtati maior ex longinquo reuerentia:*

In Agric. Hominibuſque *omne ignotum ſemper pro magnifico eſt.* Sed modus in his talibus eſto: qui ſal & anima virtutum.

CAPVT XVII.

Minores aliquot virtutes poſitæ, quæ Principem deceant: ſed ſparſim, & breuiter.

VENIO nunc ad minora, quæ dixi, lumina: id eſt, virtutes haud æquè illuſtres aut neceſſarias regibus, tamen vtiles. quas, velut ſtellas, ſpargam & defigam (fas ita loqui) in ſupremi Capitis huius cælo. Audi Princeps.

Cicero I. Offic. BENEFICVS eſto. *Liberalitate enim nihil eſt naturæ hominis accommodatius:* Liberalitas decora Principi.

Salluſt. Iugurth. Et Regum in primis. quos *armis, quàm munificentiâ vinci, minùs flagitioſum eſt.*

Plinius libro VII. epiſt. Sed cum iudicio eſto. *Subitæ enim largitionis comes, pœnitentia.* Cum dilectu tamen, & modo.

Tacitus II. Ann. Etiam cum modo. ne *ſi ærarium ambitione exhauſeris, per ſcelera ſupplendum ſit.*

Hieron. Nimis hauriendo Fontem ipſum exhauris. nec malè vir ſanctus: *Liberalitate liberalitas perit.*

Tacitus I Hiſtor. *Falluntur* autem *quibus luxuria ſpecie liberalitatis imponit. perdere multi ſciunt, donare neſciunt.*

II. Ann. CASTVS eſto. *Animo* enim *per libidinem corrupto nihil honeſtum ineſt.* In coniugem amor.

XII. Ann. Coniugi deditus: nec tamen cum Claudiano illo ſtipite, *coniugum imperiis obnoxius.* At non obſequium.

Turpe

Turpe viro, imò ipſi imperio. *Καίτοι τί διαφέρει γυναῖκας ἄρχειν, ἢ τοὺς ἄρχοντας ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἄρχεσθαι; Quid verò intereſt, vtrùm fœminæ gubernent, an qui gubernant, gubernentur à fœminis?* Ariſtot. II. Polit. cap. VII.

IRAM fuge. eaque aut nulla tibi, aut aperta eſto. Principi vito *honeſtius puta offendere, quàm odiſſe.* Tacitus Agric. *Iram vitet, aut operiat.*

Mali illi *obſcuri, eoque irreuocabiles.* Ibidem.

Qui reponunt odia, *quodque ſæuæ cogitationis indicium eſt, ſecreto ſuo ſatiantur.* Ibidem.

CONVICIA ſperne. *Magnam fortunam magnus animus decet,* & talium contemptor. Seneca I. de Clem. *In conuicia ne inquirat.*

Cuius eſt *proprium, placidum eſſe tranquillumque, & iniurias atque offenſiones supernè deſpicere.* Ibidem.

Vniuersè autem verum eſt: *Conuicia, ſi iraſcare, agnita videntur: ſpreta exoleſcunt.* Tacitus IV. Ann.

FAMAM tamen ne contemne: & cogita *Ceteris mortalium in eo ſtare conſilia, quid ſibi conducere arbitrentur: Principum diuerſam eſſe ſortem, quibus præcipua rerum ad famam dirigenda.* Ibidem. *Famam curet.*

Laus tibi & poſteritas in oculis: cenſeaſque *cetera Principibus ſtatim adeſſe: vnum inſatiabiliter parandum, proſperam ſui memoriam. Nam contemtu famæ, contemni virtutes.* Ibidem.

DOCTRINAM nonnihil ad hunc finem promoue: quæ languet. quoniam *ſublatis ſtudiorum pretiis, etiam ſtudia pereunt.* II. Ann. *Doctrinam amet.*

Ea *ſpiritum & ſanguinem ſub te recipiant.* Plinius Paneg.

Ita *temporibus tuis dicendis, non deerunt decôra ingenia.* I. Annal.

IVSTI

IVSTI LIPSI POLITICORVM SIVE CIVILIS DOCTRINAE LIBRI TERTII

CAPVT PRIMVM.

Prudentiam Principi per-neceſſariam. ſine eâ vim & opes inutilia. miſcenda eſſe. ſed primam illam in gubernatione præpollere.

PERTEXVI regiam hanc Virtutum veſtem: Prudentiæ telam ordior. quam vt felici pectine percurram & percutiam, te vera Minerua noſtra inuoco, ô æterni patris æterna proles. Prudentiæ ad omnes res humanas vſus: ſed ad imperium maximè. quod ſine eâ non ſolùm infirmum ſit, ſed auſim dicere nullũm. Quis nauim mihi dirigat, ſine ferro quod affricuit Siderites? ſic nemo rempub. ſine mente quam afflauit illa Diua. Vim ſolam cogites? fruſtrà. Qualis poëtarũ ille Cyclops, amiſſo oculo: talis Princeps, cui abeſt lumen hoc frontis.

Prudentia in gubernando vſus.

Potentia ſine eâ, cæca, præceps.

Vis conſili expers mole ruit ſuâ. Horat. III. Od.

Nec eſt diuturna poſſeſſio, in quam gladio inducimur. Curtius lib. VIII.

At contrà,

Vim temperatam dî quoque prouehunt
In maius: Horat. III. Od.

Temperatam dico, prudentiæ hac mixturâ. Ῥώμη γὰρ μετὰ φρονήσεως, ait mellirus orator, ὠφέλησεν. ἄνευ δὲ ταύτης, πλείω τοὺς ἔχοντας ἔβλαψε: *Nam vis prudentiæ adiuncta, vſui eſt: ſine eâ abit magis in noxam.* Iſocrat. ad Demonic.

Mixta vtraque efficaciſſima.

Nec malè poëta:

— *non ſolis viribus æquum*
Credere. ſæpè acri potior prudentia dextrâ. Val. Flac. IV. Argô.

Imperium alioqui in homines durum:

Et certè in gubernatione palàm potior: quia ſola lene illud frænum eſt, quo voluntarij redigunrur in obedientię gyrum. Ecce, ne animalia quidem cetera domueris ſine tractatione quadam & arte: tu ſperes hominem? quo *nullum animal moroſius eſt, nullum maiori arte tractandum.* Seneca I. de Clement.

Narurâ nos feroces, indomiti, æqui impatientes, nedum ſeruitutis. καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐπ' οὐδένας μᾶλλον συνίστανται, ἢ ἐπὶ τούτους, οὓς ἂν αἴσθωνται ἄρχειν αὐτῶν ἐπιχειροῦντας: *& homines in nullos magis inſurgunt, quàm in eos quos imperium in ſe adſectare ſentiſcunt.* Xenoph. I. Pæd.

Qui naturâ refractarij.

Er rem vidit, qui ſcripſit: πάντων τῶν ἄλλων ζώων ῥᾷον, ἢ ἀνθρώπων ἄρχειν: *omnibus animalibus faciliùs, quàm hominibus imperitare.* Ibid.

Illam igitur adhibe, & hoc adhibe: Ἡ φρόνησις, ἄρχοντος ἴδιος ἀρετὴ μόνη: *Prudentia, imperantis propria & vnica virtus.* Ariſtoteles III. Politic.

Ideò prudentiâ opus.

Sanè omnium temporum euentus docebit, & docuit, *plura in ſummâ fortunâ auſpicijs & conſilijs, quàm telis & manibus geri.* Tacitus XIII. An.

Cuius vis ſupra vim.

Oraculum non inſolens effatus eſt illẽ vates:

Σοφὸν γὰρ ἓν βούλευμα τὰς πολλὰς χέρας
Νικᾷ, Euripid.

Mens vna ſapiens, plurium vincit manus.

Qui addo: *Multa, quæ naturâ impedita ſunt, conſilio expediri.* Liuius XI.

CAPVT II.

Sed duplicem prudentiam eſſe: A ſe, & Ab alijs. illam optari, hanc contingere. Rarum, imò ἀδύνατον eſſe, vt Princeps a ſe vno ſatis ſapiat.

IVRE hane ergo Principi noſtro ineſſe volo, & multò magis adeſſe. *Duplex ſapientia.* Nam Sapientum duplex genus poëta vetus appoſitè facit.

Propria. Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ· *Heſiod. Oper. 1.*
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.

Mutuatitia. *Laudatiſſimus eſt, ipſus qui cuncta videbit:*
Sed laudandus & is, qui páret recta monenti.

Et noſtra Suada: *Sapientiſſimũ eſſe dicunt eum, cui quod opus ſit, ipſi veniat in mentem: proximè accedere illum, qui alterius benè inuentis obtemperet.* *Cicero pro Cluẽt.*

Cumque ijs, vel ab ijs potiùs, hiſtoricorum vberrimus: *Sæpè audiui eum primum eſſe virum, qui ipſe conſulat quod in rem ſit: ſecundum eum, qui benè monenti obediat: qui nec ipſe conſulere, nec alteri parére ſcit, eum extremi eſſe ingenij.* *Liuius XXII.*

Prior, minus rara in purpurâ. Et quamquam inter primos Principem eſſe voueam: tamen ad ſecundos magis admoueam. Primùm, quia neſcio quomodo (verè hoc, ſed verecundè dicam) ſiue ætate, ſiue inſtitutione, ſiue naturâ etiam, his ab aulâ *prima illa anium ingenijque negata ſors eſt.* *Indid.*

Altera igitur aſſumenda. Deinde vt eam habeant, tamen cùm *omnis ratio & inſtitutio vitæ, adiumenta hominum deſideret:* *Cicero 1. Offic.*

Magna enim moles imperij. Tum hæc Gubernatoria maximè. in quâ certum eſt, *Principem ſuâ ſcientiâ non poſſe cuncta complecti.* *Tacitus III. Ann.*

Nec vnius mentem eſſe tantæ molis capacem. *I. Annal.*

Itaque eſto mihi

Σοφὸς τύραννος τῇ σοφῶν συνουσίᾳ: *Euripid. opinor.*
Princeps ſapiens, ſapientium commercio.

Et *adſumat in partem curarum* alios, *Tacitus I. Ann.*

Nec Atlas ſine Hercule ſuſtinuit. Certus *magna negotia magnis adiutoribus egere:* *Velleius lib. II.*

Grauiſſimosque Principis labores, quis orbem terræ capeſſit, egére adminiculis. *Tacitus III. Ann.*

Vell. II. Æuum omne videat, *rarò eminentes viros non magnis adiutoribus ad gubernandam fortunam ſuam vſos reperiet.* *Exempla docent.*

Xenoph. VIII. Pæd. Ὀλίγα γὰρ εἷς ἂν ἴδοι, καὶ εἷς ἀκούσειε: *Pauca enim aliqua vnus videat, vnus audiat.*

Ibid. At eſſe debent πολλοὶ βασιλέως ὀφθαλμοί, καὶ πολλὰ ὦτα: *multi Regis oculi, & multæ aures.*

Liuius XLIV. Thales mihi, ſi volet, rex eſto. tamen *ſi de ſuâ vnius ſententiâ omnia geret, ſuperbum hunc iudicabo magis quàm ſapientem.*

CAPVT III.

Itaque Adiutores ei capiendum: idque iudicio. Eos duplices eſſe, Conſiliarios & Miniſtros. Qui, & quàm vtiles illi?

ADIVTORIBVS enim certè opus: & hoc regiæ prudentiæ caput cenſeam, adſumere prudentes. Verè Atticus orator monuit. *Principi amicis opus.*

Plinius Paneg. *Præcipuum Principis opus eſſe, amicos parare.*

Ibidem. *Nullum* enim *maius boni imperij inſtrumentum, quàm boni amici.* *Qui, verò verum theſaurus:*

Regibus rex hoc crede. Illi Africano: *Non exercitus neque theſauri, præſidia regni ſunt, verùm amici.* *Micipſæ apud Sall. Iugurth.*

Cyro, apud Xenoph. lib. VIII. Huic Medo: Οὐ τόδε τὸ χρυσοῦν σκῆπτρον τὴν βασιλείαν διασῷζόν ἐστιν, ἀλλ' οἱ πολλοὶ φίλοι σκῆπτρον βασιλεῦσιν ἀληθέστατον καὶ ἀσφαλέστατον: *Non aureum iſtud ſceptrum eſt quod regnum cuſtodit, ſed copia amicorum es regibus ſceptrum veriſſimum tutiſſimumque.* *Et ſceptri fulcrum.*

Sed quî parabis? Iudicij hîc res eſt. quod ſi Principi noſtro rectum à naturâ vel ab vſu, ô ſalutarem illum & bono publico natum! Tamen ego dirigam, & adminiculabor in parte. *Iudicio eligendi.*

Adiutores mihi duorum generum, Conſiliarij & adminiſtri. Illi, qui linguâ & mente in primis iuuant: Hi, qui manu & factis. Digniſſimi illi, & à magno Philoſopho ſcriptum: *Bipartiti.*

Ariſtot. Rhet. ad Alexand. Τὸ βουλεύειν, τῶν περὶ τῶν ἀνθρώπων, θειότατόν ἐστι: *Conſiliari, eorum quæ inter homines, diuiniſſimum eſt.* *Conſiliarij eminent.*

Ve-

Veteri verbo vſurpatum:

Ἱερὸν ἀληθῶς ἐστὶν ἡ συμβουλία: Apud Platon.

Quiddam ſacrum profectò conſultatio eſt.

Phœbi dellia. Iidem maximè neceſſarij. Nónne conſilio ſtant regna, vrbes, domus? *Ego ita comperi, omnia regna, ciuitates, nationes, vſque eò proſperum imperium habuiſſe, dum apud eos vera conſilia valuerunt. vbicumque gratia, timor, voluptas, ea corrupère, pòſt paullò imminutæ opes, deinde ademptum imperium, poſtremò ſeruitus impoſita eſt.* Salluſt. ad Cæſ.

Itaque de his iure primò dicam.

CAPVT IV.

Definiti diſtinctiùs Conſiliarij. & prima eorum munera explicata, Probitas, & Peritia rerum. denique oſtenſi illi, indice famâ.

Conſiliarij. APPELLO Conſiliarios, QVI FIDI, RERVM HOMINVMQVE PERITI, SALVTARIA SVGGERVNT, PACE SIVE BELLO.

Fidi, ſiue vitâ probi. Dixi FIDOS, id eſt probos. *Optimum* enim *quemque fideliſſimum puto.* Plinius Paneg.

Idem prudentes vniuersè. Addidi RERVM HOMINVMQVE PERITOS, id eſt prudentes. *τοῦ γὰρ φρονίμου μάλιστα τοῦτ' ἔργον εἶναί φαμεν, τὸ εὖ βουλεύεσθαι: prudentis enim hoc proprium maximè munus arbitramur, rectè conſulere.* Ariſtoteles VI. Ethic. Nicom. c. VII.

Et diſtinctè, rerum patriæ. Tales cenſeo, motum *animorumque prouinciæ gnaros.* Tacitus Agric.

Non enim exteros temerè, non aduenas. qui veriloquium hoc imbibi: *Ad conſilium de rep. dandum, caput eſſe, noſſe rempublicam.* Cicero II. de Orat.

Aetate grandes. Item Senes. *quibus corpus annis infirmum, ingenium ſapientiâ validum ſit.* Salluſt. Catil.

Adoleſcentum quidem animi plerumque parùm prouidi: iiſque *molles & ætate fluxi, dolis haud difficulter capiuntur.* Ibid.

Nec errat verbum vetus: *Conſilia ſenum, haſtas iuuenum eſſe.* Plutarch.

Sortis vtriuſque gnari. Tertiò, fortunâ variâ exercitos. Reuerâ enim nocumenta, documenta: & appoſitè de ſe Mithridates. *Mihi fortuna, multis rebus ereptis, vſum dedit benè ſuadendi.* Salluſt. in Fragm.

Quartò, quod ſatis ſit, acutos. Nam qui nimis, fugio: & arcanum illud dogma ingero: *Οἱ φαυλότεροι τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς ξυνετωτέρους, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἄμεινον οἰκοῦσι τὰς πόλεις: Hebetiores, quàm acutiores, vt plurimùm, meliùs remp. adminiſtrant.* Cum modo acuti. Thucyd. lib. III.

Cauſſa. quia ſubtilia illa & ignea ingenia in aſſiduo motu, *nouandis quàm gerendis rebus aptiora.* Curt. IV.

At hos tales Princeps quî reperiet? *Non ſtudijs priuatis, nec ex commendatione aut precibus* paucorum: Legendo ſine ambitione. Tacitus Agric.

Sed aut ipſe noſcet, ſi poteſt: aut tanget ad lapidem illum Lydiũ communis Famæ. *Singuli* enim *decipere & decipi poſſunt: nemo omnes, neminem omnes fefellerunt.* Teſtimonio plurium. Plinius Paneg.

Nec malè ille olim ad Principem: *Tales nos crede, qualis fama cuiuſque eſt.* Idem ibidem.

CAPVT V.

Explicatum tertium munus, vt ſalubriter conſulant. id incluſum quinque monſtrorum quaſi lineis.

FECI etiam SALVTARIA SVGGERENTES. meritò. Nónne hic finis & velut portus quò velificentur conſultores? veri & probi quidem. Peruenient autem, ſi per lineas has dirigant, quas ſignabo. Pietatem primùm ijs ingero, & vt

Conſiliorum gubernaculum, Lex diuina ſit. Pij ſenſo. Cypr. in Epiſt.

Vniuerſè enim verum eſt, *Nihil ritè nihilque prouidenter homines, ſine deorum immortalium ope, conſilio, honore auſpicari.* Plinius Paneg.

Libertatem ſecundò. vt fortiter, non obnoxiè, ſententias dicant: néve *cum fortunâ potiùs Principis loquantur, quàm cum ipſo.* Liberi ſenſo. Tacitus I. Hiſtor.

Nam Libertas ſicut & Fides, *in præſentiâ quibus reſiſtit, offendit; deinde illis ipſis ſuſpicitur laudaturque.* Plinius lib. III. epiſt. IX.

Improbi illi, qui *veri copiam non faciunt; ſed ſuſpenſa, & quò ducantur inclinatura, reſpondent.* Tacitus XI. Ann.

Qui ambigui, & *ita compoſiti, vt ex* III. Hiſt.
euentu rerum aduerſa abnuant, vel proſpera agnoſcant.

Conſtantes & firmi ſunto.

Tertiò, Conſtantiam. Nam illaudati, *qui ex alienâ libidine huc illuc flu-* Salluſt. ad Cæſ.
ctuantes agitantur: interdum alia, deinde alia decernunt. vti eorum qui dominantur ſimultas atque arrogantia fert, ita bonum malúmve publicum exiſtimant.

Sed cum temperie.

At non Rigorem etiam: *nec incon-* Cic. pro Balbo.
ſtantis putem ſententiam, tamquam aliquod nauigium, è reip. tempeſtate moderari.

Nam verè prudens & *ſapiens, non* Seneca.
ſemper it vno gradu, ſed vna viâ:

Nec ſe in aliquibus mutat, ſed potiùs Idem.
aptat: & vt verbo dicam, non curſum eumdem tenet, ſed portum.

Modeſti & placidi ſunto.

Quartò, Modeſtiam. & placent illi, qui *ſpecie obſequij regunt; ad omniá-* Tacitus III. Hiſt.
que quæ agenda ſunt, quietâ cum induſtriâ adſunt.

Arte enim & flexu quodam opus ſæpè: & obliquâ viâ eundum, quò non licet rectâ. Talis Cornelianus
Piſo: *nullius ſeruilis ſententiæ ſponte au-* VI. Ann.
ctor, & quoties neceſſitas ingrueret, prudenter moderans.

Talis Lepidus: qui *pleraque ab ſæuis* IV. Ann.
adulationibus aliorum in melius deflexit. nec tamen temperamenti egebat, cùm æquabili auctoritate & gratiâ apud Principem viguerit.

Denique ore preſſo.

Quintò, Silentium. quia *Taciturnitas* Valer. II. cap. II.
optimum atque tutiſſimum rerum adminiſtrandarum vinculum:

Nec res magnæ ſuſtineri poßunt ab eo, Curt. IV.
cui tacere graue eſt.

Arcani ergo ipſi, nec tamen arcanorum (ſalubriter moneo) ſcrutatores.
quia *abditos Principis ſenſus, & ſi quid* Tacitus VI. Ann.
occultius parat, exquirere illicitum, anceps; nec ideò aßequare.

CAPVT VI.

Quæ vitanda Conſiliarijs: & primùm quæ impedimenta & velut vada bonæ Mentis? Ea quattuor notata.

HAEC loca illa plana, per quæ tutò explicentur conſiliorum vela.
Sed vada etiam ſunt & ſcopuli: quos notabo. quia ludibrium profectò ventis debet, quiſquis non cauet. Inter vada mihi Contumacia eſt: ad quam non ſemel obhæſit ſuaſoria iſta ratis. Nam quidam naturâ ita pugnaces, vt

Contumacia, conſilij remora.

Tacitus I. Hiſt.
Tantùm ſententijs aliorum contradicant.

Ibidem.
Qui, *conſilij quamuis egregij, quod non ipſi afferunt, inimici:*

Ibid.
Et aduerſus peritos peruicaces.

Lucret.
Bis ſtulti. ſiue quod omnes *ſapere* volunt *ex ſuo ore:*

Ne priuatim quidem vtiles.

Tac. XIV. Annal.
Siue quòd, *ſiquid auctoritatis in ipſis eſt, crebris contradictionibus deſtruunt.*

Diſcordia item inter conſuaſores. Sicut & diſſidium.

I. Hiſt.
Stimulat enim non rarò *priuati odij pertinacia in publicum exitium.*

Tertiò, Affectus. à quibus ſanè, Item in hanc aliamve partem affectus.

Salluſt. Catil.
omnes qui de rebus dubijs conſultant, vacuos eſſe decet.

Ibid.
Nam *haud facilè animus verum peruidet, vbi illi officiunt.*

Cicero I. Offic.
In primis vbi Ira. *cum quâ nihil rectè, nihil conſideratè fieri poteſt.*

Stat.
——*malè cuncta miniſtrat*
Impetus.

Quartò, Auaritia, ſiue rei ſuæ ſtudium. Ex adyto Patauino hæc ſors data: Denique lucri ſtudium.

Liuius lib. XXII.
Priuatæ res ſemper offecére, officientque publicis conſilijs.

Tacitus I. Hiſt.
Quid mirum? *Peßimum veri affectus* & iudicij *venenum, ſua cuique vtilitas.* Quod corrumpit omnia.

Salluſt. Catil.
Auaritia eſt, quæ *omnia venalia habere edocet:* Et peruumpit.

Ibid.
Quæ *Fidem & Probitatem euertit:* duo boni conſilij inſtrumenta.

Cui plerique hominum obnoxij: ſed Mercurij proles maximè. nec de Inſitum maximè mercatoribus.

Ariſt. III. Polit. cap. III.
nihilo lex Thebanis, quæ vetuit τὸν δέκα ἐτῶν μὴ ἀπεσχημένον τῆς ἀγορᾶς, μὴ μετέχειν ἀρχῆς: *eum qui decem ipſos annos à commercijs non abſtinuißet, non admoueri ad gubernationem.*

CAPVT VII.

Quæ turbamenta, & velut Scopuli bonæ Mentis? Tres oſtenſi.

Confidentia noxia. AT inter Scopulos, quibus illidi & frangi hęc nauis ſolet, prima mihi Fiducia occurrit:

Quæ profectò cum ſapientiâ non commiſcetur. (Cic. pro Leg. Mâ.)

Cui pelluendi impetus bene demonte. Phœbæa vox eſt: *Conſilia calida & audacia, primâ ſpecie læta ſunt; tractatu dura, euentu triſtia.* (Liuius libro xxxv.)

Nec te fallet. Nam plerumque feroculi iſti, μετ' ἀσφαλείας μὲν δοξάζουσι, καὶ δέους δὲ ἐν τῷ ἔργῳ ἐλλείπουσι: *cum ſupinâ fiduciâ ſententiam dicunt, in reipsâ trepidantes deficiunt.* (Thucydid. lib. I.)

Cauti in conſiliis, in facto audaces. At ego cautum Mimum audio:

Animus vereri qui ſcit, ſcit tutò aggredi: (Publius.)

Et mihi cum Græco ſcriptore, ἀνὴρ οὕτως ἂν εἴη ἄριστος, εἰ βουλευόμενος μὲν ἀρρωδέοι, πᾶν ἐπιλεγόμενος πείσεσθαι χρῆμα· ἐν δὲ τῷ ἔργῳ θρασὺς εἴη: *vir eâ ratione fiet optimus, ſi in deliberando quidem cunctetur & pertimeat quidquid poteſt contingere: in agendo autem confidat.* (Herod. lib. VII.)

Cupiditas refrenanda. Scopulus alter, Cupiditas: Ἐπιθυμίᾳ μὲν γὰρ ἐλάχιστα κατορθοῦνται, προνοίᾳ δὲ πλεῖστα: *Nam cupiditate pauca rectè conſiunt, circumſpectione plurima.* (Thuc. VI.)

Celeritas repudianda. Cui adiuncta Celeritas, infamis naufragijs in hoc mari. Nam qui cupit, feſtinat: qui feſtinat, euertit. *Omnia non properanti clara certaque ſunt, feſtinatio improuida eſt & cæca.* (Liuius libro XXII.)

Prudentia vera poſtea. Itaque verè dictum: *Nihil magni diſcriminis conſilijs tam inimicum, quàm Celeritas:* (Idem libro XXXI.)

Itemque: Δύο μὲν ἐναντιώτατα τῇ εὐβουλίᾳ, τάχος τε καὶ ὀργή: *Duo aduerſiſſima rectæ Menti, Celeritas & Ira.* (Thuc. libro III.)

Cui tarditas amica. Lentos ego amo, lentos: & qui cum noſtro Comico

Quidquid eſt incoctum, non expromunt, benè coctum dant. (Plautus Milit.)

Et rarò celeres felices. Nam quòd nonnulli *in conſultando temerarij, in exſequendo viri ſunt:* (Velleius lib. II.)

Subitis conſilijs, ſed euentu felices: (Tacitus IV. Hiſt.)

Cur mouear? ſcio à caſu eſſe, cui non fido: magis rationi, & huic dicto: *Celeres iſtos celerem pœnitentiam, ſed eamdem ſeram atque inutilem ſequi.* (Liuius lib. XXXI.)

Niſi in ſcelere. Vidimus, videmus, videbimus. ſemperque verum, *Scelera impetu, bona conſilia morâ valeſcere.* (Tacitus I. Hiſtor.)

Actionibus tamen ea grata. Quæ ijs propria, ſicut Celeritas Actioni. Nam δεῖ μὲν βουλεύεσθαι ἐφ' ἡσυχίας, ποιεῖν δὲ τὰ δόξαντα μετὰ σπουδῆς: *Conſulere quidem oportet lentè, conſulta exſequi feſtinanter.* (Demoſth. Exord. XIII.)

Addo à grauiſſimo viro pondus: Πράττειν μὲν δεῖ ταχὺ τὰ βουλευθέντα, βουλεύεσθαι δὲ βραδέως: *Celeriter deliberata peragenda ſunt, deliberandum autem tardè.* (Ariſtoteles VI. Ethic. c. IX.)

CAPVT VIII.

Ipſe Princeps qui ſe gerat in audiendis conſilijs. Dogmata huic rei.

CONSILIARIOS formaui: res monet, vt etiâ ipſum conſulenrem. Fruſtrà enim illi idonei, ſi non iſte: & perierit omnis ſalubrium conſiliorum liquor, niſi aptum velut vas ſit in quod inſtillet. Princeps igitur, in capiendis conſilijs, hæc ſeruet. *Princeps aptet ſe ad conſilia.*

Tempeſtiuè conſulat. Maturè deliberet. *Timet, atque eum deficere omnia videntur, qui in ipſo negotio conſilium capere cogitur.* (Cæſ. I. v. Comm.)

Gladiatorum hoc eſt non Principum, *In arenâ conſilium.* (Seneca Epiſt.)

Magna in rep. momenta ſunt temporum: & multum intereſt, idem illud vtrùm antè an pòſt decernatur, ſuſcipiatur, agatur. (Cicero Philip.)

Quod rarum in Polyarchiâ. Peccatur hîc in Plurium ſtatu. vbi *illud ex libertate vitium, quòd non ſimul, nec iuſſi conueniunt.* (Tacitus in Germ.)

Sed & alter & tertius dies cunctatione coëuntium abſumitur. (Ibid.)

Ne lentè nimis conſulat. Caueat Princeps. etiam illud: *ne inutili cunctatione, agendi tempora deliberando conſumat.* (III. Hiſt.)

Néve *dies rerum, verbis terat.* (Illic.)

Eligat & audeat. Audiat cum iudicio. Turpis Claudianus ille frutex, *cui non amor, non odium, niſi indita & iuſſa.* (XII. Ann.)

Qui à ſuis

Ducitur, vt neruis alienis mobile lignum. Horat.

Non pertendat.

Tamen ſine Pertinaciâ. quia illud Matci Prineipis diuinum: *Aequius eſt, vt ego tot talium que amicorum conſilium ſequar, quàm tot talesque amici meam vnius voluntatem.* Capitol. in M. Antonino Philoſoph.

Non aperiat.

Sententiam ſuam celet: ex hoc præcepto. *Fieri quid debeat, cum multis tracta: quid facturus ſis, cum pauciſſimis, vel potiùs ipſe tecum.* Vegetius lib. III.

Sanè anima conſilij, ſecretum: & *nulla ſunt meliora conſilia, quàm quæ ignorauerit aduerſarius antequàm fierent.* Ibid.

Liberos amet.

Libertatem admittat, nec amet Aulæ *verba* illa *byſſina.* Plutarch. Apophth.

Adulantes oderit.

Regum opes ſæpiùs aſſentatio, quàm hoſtis euertit. Curtius lib. VIII.

Qui noxij.

At mihi ſalus illius deſperata eſt, *cuius aures ita formatæ ſunt, vt aſpera quæ vtilia, & nihil niſi iucundum & læſurum accipiant.* Tacitus III. Hiſt.

Miſer eſt Imperator, apud quem vera reticentur. Capitol. in Gordian.

Non præmia conſilijs.

Sine diſcrimine audiat. & nec bona quidem conſilia præmijs afficiat (arcanum dogma ſuggero:) ne quis ſpe adipiſcendi à vero deflectat, & ὥστε γνώμην τι ἐς τὸ πρὸς χάριν λέγειν: *præter animi mentem aliquid, & ad gratiam loquatur.* Thuc. libro III.

Non pœnas ſtatuat.

Sed nec mala ſupplicijs. *Defuturi* enim *ſunt qui ſuadeant, ſi malè ſuaſiſſe periculum ſit.* Curtius lib. III.

Et ſanè *non melioris fidei habendi, qui prudentiùs ſuaſerint.* Ibidem.

Succeſſus enim à fortunâ, ſine deo.

Id eſt, Feliciùs. Nam profectò *ſæpè praua magis quàm bona conſilia proſperè eueniunt. quia pleraſque res Fortuna ex libidine ſuâ agitat.* Salluſtius ad Cæſ.

Imò

Centum doctûm hominum conſilia ſola hæc deuincit dea. Plautus Pſeud.

Et quidam ſupra vſ.

Cum quâ (extremum id moneo) ne pugnet. & ardua illa atque implexa *conſilia, quibus impar eſt, fato permittat.* Tacitus VI. Ann.

CAPVT IX.

Spernenda occulta Conſilia, & ab Aulæ ſeruis.

Aulici conſiliarij improbi.

ADDO breuem, ſed magnæ rei notam. vti ſpernat genus illud Domeſtici conſilij, quod per prauam prudentiam nonnemo ſibi ſumit. Id ferè conſtat ex Aulæ quibuſdam mancipijs:

Qui placita loquuntur.

Tac. III. Annal. Quibus *omnia Principum, honeſta atque inhoneſta, laudare mos eſt.*

Rem ſuam quærunt.

Cic. ad Q. Frat. ep. I. l. I. *Qui in aures eorum fictè & ſimulatè, quæſtus ſui cauſsâ, inſuſurrant.*

Ah caue, caue. & quiſquis priuatim Ibid. tibi ſeruus, *is de ijs rebus quæ ad officium imperij tui atque ad aliquam partem reip. pertinent, nequid attingat.*

Principem dehoneſtat.

Ibid. Quantúuis ille idoneus, tamen *ſpecies ipſa gratioſi liberti aut ſerui, dignitatem habere nullam poteſt.*

Imò & vendunt.

Minùs, fructum. & clamat tibi ipſa Veritas: Hi ſunt cubiculares illi conſiliarij, à quibus *bonus, cautus, optimus venditur Imperator.* Vopiſc. in Aurelian.

CAPVT X.

Dictum de Adminiſtris. & nota triplex, ad quam legi eos oporteat.

Adminiſtri Principis.

IAMQVE plenè abſolui de Conſiliarijs: tranſeo ad genus alterum Adiutorum, Adminiſtros. Eos dico, QVI PVBLICE AVT PRIVATIM PRINCIPI EXHIBENT IN FVNCTIONE ALIQVA SVI VSVM. Publicè: vt ſunt Præfecti, Præſides, Quæſtores, Iudices, & vno verbo ij omnes qui tangunt imperij aut reip. partem. Priuatim: vt ſunt ij ferè, qui ad Aulæ ſaltem vſum aut ſplendorem adhibentur: quos ſuo proprioque verbo dicimus, Palatinos. De his minus eſt. illos qui in publico verſantur, eligi ſuadeam cum curâ: & in primis à triplici hac notâ.

In publico. *In Aulâ.*

Eligendi à Genere.

Vt genus in ijs honeſtum. Benè enim Philoſophorum columen: Εἰκὸς βελτίους εἶναι, τοὺς ἐκ βελτιόνων: *Par eſt meliores eſſe, eos qui ex melioribus.* Ariſt. V. Polit.

Viles ſpernendi.

Et ſanè vilis ille, qui viles tantùm ſibi

ſibi admouet: *præcipuumque indicium non magni Principis, magni liberti.* Plinius Paneg.

Niſi inſigni aliquâ virtute. Excipio, ſi eximia in talium aliquo virtus. Tunc enim libens fatear, *Optimum quemque, eſſe nobiliſſimum.* Vell. l. II.

Et *in cuiuſcumque animo virtus inſit, ei plurimum eſſe tribuendum.* Ibid.

Probi deligendi. Nam nota mihi altera, Vita eſt: quam ſuper omnia ſpecto. Legi enim: *Meliorem eſſe remp. & propè tutiorem, in quâ Princeps malus ſit, eâ, in quâ mali Principis miniſtri.* Apud Lamprid. in Alex.

Non infames. Moribus ergo probi ſint: valeatque illud,

—— *emitur ſolâ virtute poteſtas.* Claud.

Malis famoſiſq; *nihil crediderit, nullam exiſtimationis ſuæ partem commiſerit.* Cic. ad Q. Frat. ep. I.

Non ancipites. Imò nec ambiguis. Nónne melius *officijs & adminiſtrationibus non peccaturos præficere, quàm damnare cùm peccarint?* Tacitus in Agric.

Princeps peccat, quidquid illi. Ego cenſeo. nam in Principem

—— *culpa cunctorum redit.* Seneca Med.

Qui non vetat peccare cùm poſſit, iubet.

Illi incumbit *in hac cuſtodiâ imperij, vt non ſe vnum modò, ſed omnes miniſtros ciuibus & reſp. præſtet.* Cic. ad Q. Frat.

Apti ab ingenio, eligendi. At nota tertia, Ingenium eſt. quod quia varium in nobis, καὶ ὁ μὲν πρὸς πολιτείας, ὁ δὲ πρὸς πόλεμον εὐφυέστερος: *ille ad ciuilia, hic ad bellica, naturâ aptior:* Plutarch. Polit. Præcept.

Quiſque pro inclinatione. Primum illud eſt, vt poſſit ἕκαστον ἑκάστῃ χρείᾳ, κατὰ τὸ οἰκεῖον, προσαρμόττειν: *quemque, cuique functioni, pro indole ſuâ, admouere.* Ibid.

Mæcenas enim aptè quædam obiuerit, quæ non Agrippa. & rectè poëta:

Omnia non pariter rerum ſunt omnibus apta. Propert. lib. III.

Non nimis alti. Alterum, vt ingenia inſpiciat. id eſt, recta eligat, nec tamen erecta. Scilicet, *vt pares negotijs, neque ſupra ſint.* Tacitus VI. Ann.

Tiberiana cautio non de nihilo. qui *nec eminentes virtutes ſectabatur, & rurſum vitia oderat. Ab optimis, periculum ſibi: à peſſimis, dedecus publicum metuebat.* I. Annal.

Medij congrui. Medij ergo optimi, quibus olim & nunc tutiſſimò *ſecreta Principum inmixa.* III. Ann.

Quò mihi *Labeo* aliquis *incorruptâ libertate?* Eodem lib.

Capitonis obſequium dominantibus magis probatur. Eodem.

Tamē varò recta hic electio. Iſta ſuadeo: an perſuadeo? ægrè. Neſcio quomodo Aulica hæc comitia affectus dirigit: & *fato quodam ac ſorte naſcendi, vt cetera, ita Principum inclinatio in hos, offenſio in illos eſt.* IV. Ann.

CAPVT XI.

Adminiſtris ipſis præcepta tradita, eorum tutelæ. Primùm Minoribus, inde Maioribus. Ancipitem omnem potentiam eſſe in Aulâ.

NEC de Adminiſtris, plura diſſeram quædam, ad ipſos. O boni, lubrica veſtra vita & via eſt, qui in Aulâ verſamini: in quâ, vt verè vir ſanctus dixit,

Periculi plena Aula. *Per pericula, peruenitur ad grandius periculum.* Auguſtin. VIII Confeſ. c. VI.

Itaque acri circumſpectione & cuſtodiâ vobis opus contra lapſum. Ego fulcio his præceptis. Vos qui Minores in Palatio,

Obſequium Adminiſtros decet. Obſequioſi eſte. Nam *quantò quis apud Principem obſequio promptior, honoribus & opibus extolletur.* Tacitus I. Annal.

Sui vſus. Vtibiles. ne ſitis dicto veteri, *Tineæ & ſorices Palatij.* Conſtantini Imp. dictum.

Audacia. Audaculi. Nam profectò

Malus eſt miniſter regij imperij pudor. Seneca Trag. Hippol.

Modeſtia. At vos qui Maiores, cauete ne vobis tales: & *veſtrâ vos, non Principis fortunâ metiamini.* Plinius Paneg.

Quieta actio. Quod agitis, ſine iactantiâ agite. placent illi, qui *actu otioſis ſimillimi.* Vell. l. II.

Qualis ille Piſo: *quo nemo aut validiùs otium dilexit, aut faciliùs ſuffecit negotio: magiſque quæ agenda ſunt egit, ſine vllâ oſtentatione agendi.* Eod. lib.

Virtutum diſſimulatio. Inuidia ſic vitabitur. cui amoliendæ, nonnemo delapſus eſt ad *vitiorum etiam imitamenta.* Tacitus XVI. Ann.

Mæcenates illi hoc ſpectarunt,

—— quis mens circumflua luxu
Nouerat intactum vitio ſeruare vigorem.

Claud. de Probini & Olyb. conſul.

O virum verò ad Aulam!

Et Callidus Criſpi nepos. *qui diuerſus à veterum inſtituto, per cultum & munditias luxu propior. Suberat tamen vigor animi ingentibus negotijs par, eò acrior, quò ſomnum & inertiam magis oſtentabat.*

Tacitus III. Ann.

Accepta omnia Principi referant.

Qui ſapis, capis. etiam iſtud: vt nihil tibi adſcribas, nec *ad famam tuam geſtis exſultes, ſed ad auctorem & ducem, vt miniſter, fortunam referas.*

Tacitus in Agric.

Luna inquam eſto, & gloriæ tuæ omne lumen refunde illi Soli. *Hæc eſt conditio regum, vt caſus tantùm aduerſos hominibus tribuāt, ſecundos fortunæ ſuæ.*

Æmilius Prob. in Datame.

Sibi labores capiant, gloriam illi.

Bene Agrippa. Δυοῖν παρῄνει τ̃ ἀνδροῖν τ̃ συνθησόμενον, τ̃ μὲν δυσχερείας αὐτὸν τῶν πραγμάτων ἀπαλλάττειν, τ̃ δὲ δὴ κατορθώσεων σφισιν ἐκείνοις φυλάσσειν: *Duorum admonebat virum* in Aulâ *ſaluum futurum: Vnius, vt difficultatem rerum ipſe amoliretur: alterius, vt gloriam impoſitæ ſummæ manus illis relinqueret.*

Dio libro XLIX.

Patientes ſunto.

In vniuerſum autem in Aulâ perennare vultis? duo hęc adſumite. Patientiam: veterani illius exemplo. qui interrogatus, *Quomodo rariſſimam rem in aulâ conſecutus eſſet, Senectutem?* *Iniurias* inquit *ferendo, & gratias agendo.*

Sen. II. de Irâ.

Extremè cauti.

In Cautelam. quia multi vobis laquei, &

Fraus ſublimi regnat in aulâ.

Seneca Hippol.

Salluſt. ad Cæſ.

Illîc ad *reprehendenda aliena dicta & facta, ardet omnibus animus. vix ſatis apertum os, aut lingua prompta videtur.*

Fraudium enim ſedes, aula.

Tacitus I. Hiſt.

Illîc inſidiatores & hoſtes: qui *ſecretis criminationibus infament ignarum, & quo incautior decipiare, palàm laudatum.*

Sen. Præf. lib. IV. Quæſt. Nat.

Cur te fallam? *cùm omnia caueris, per ornamenta ferieris.*

Potentia ea lubrica.

Imò vt nemo te euertat, cadet ſpontè. quia *Nihil rerum mortalium tam inſtabile & fluxum eſt, quàm potentia non ſuâ vi nixa.*

Tacitus XIII. Ann.

III. Ann.

Vide mihi illos Emeritos: *ſpeciem magis in amicitiâ Principis, quàm vim retinent.*

Reges mutabiles.

Siue id vitio *regum* fiat, quorum *voluntates vt vehementes, ſic mobiles, ſæpè ſibi ipſæ aduerſæ.*

Salluſt. Iugurth.

Fatum incertum.

Siue *fato potentiæ rarò ſempiternæ. & ſatias capit aut illos cùm omnia tribuerunt, aut hos cùm iam nihil reliquum eſt quod cupiant.*

Tacitus III. Ann.

Ingratum.

Et ô benè ſi non Aratæa aliqua vox erumpat. Ταῦτ' ἐστιν, ὦ Κεφάλων, ἐπίχειρα τῆς τυραννικῆς φιλίας: *Hæc ſunt, ô Cephalo, præmia regiæ amicitiæ.*

Plut. in Arat.

Iſta eueniunt: numquam mihi. &

Seneca Thyeſt.

Stet quicumque volet potens
Aulæ culmine lubrico,
Me dulcis ſaturet quies.
Obſcuro poſitus loco,
Leni perfruar otio.

Nos procul à Ioue & fulmine.

IVSTI LIPSI POLITICORVM SIVE CIVILIS DOCTRINAE LIBRI QVARTI

CAPVT PRIMVM.

Propriam Prudentiam, ideſt eam quam ineſſe Principi volumus, præceptis difficilè alligari. Latè fuſam eſſe, Inſtabilem,& Obtectam. Itaque aliquid de eâ, non plenè à nobis præcipi.

ALIENAE Prudentiæ ſemitâ decurri: aperitur mihi campus Propriæ, ſed verè campus. in quo certam viâ aut limitem quis comprehendet? Diffuſa nimis res eſt, Confuſa, Obſcura. Diffuſa primùm. quid enim latiùs ſe, quàm res humanæ, pandit? quarum omnium Prudentia eſt, imò & ſingularum. Philoſophum audi:

Prudentia materies, omnes res humanæ.

Τῶν καθ' ἕκαστά ἐστιν ἡ φρόνησις, ἃ γνώριμα γίνεται δι' ἐμπειρίας: *Rerum ſingularũ Prudentia eſt, quæ nota homini per Vſum fiũt.* Ariſtot. vi. Ethic. cap. viii.

Eaq; ſingulariter infinita.

Atqui res ſingulæ, infinitæ ſunt: quas adeò non ſcientiâ, vt nec numero complectare.

Præcepta enim *finita eſſe debent, & certa:* Seneca Epiſt. xcv.

Siqua finiri non poßunt, extra Sapientiam ſunt. Ibid.

Circa res incertas verſatur.

Iam Confuſa eadem. quia reverâ inſtabile totum & fluctuans eſt, quod Prudentiam vocamus. Quid enim aliud ea, quàm electio rerum quæ aliter atque aliter ſeſe habent? Quòd ſi illæ incertæ: etiã ipſa eò magis, quòd non rebus ſolùm deuincta, ſed ijs quę rebus adſtant. Tempora, loca, homines adſpicit: & pro minimâ eorũ mutatione ipſa ſe mutat, adeoque non vbique vna, vt nec in vnâ re vna. Scientiæ autem alia natura eſt: &

Ipſa quoque mobilis.

Πάντες ὑπολαμβάνομεν, ὃ ἐπιστάμεθα, μὴ ἐνδέχεσθαι ἄλλως ἔχειν: *Omnes cenſemus, quod ſcimus, natum non eſſe Variare.* Ariſtot. vi. Ethic. cap. iii.

Sanè incertum aliquid, nemo redegerit in certa hæc & ſtricta præceptorum vincla. Denique Obſcura eadem. quia res euentuſque omnes humani in altâ nocte.

Tenebroſa eſt, ob cauſſas ignotas.

Plinius Paneg. Nam *occultat eorum ſemina deus, & plerumque bonorum malorumque cauſſæ ſub diuerſâ ſpecie latent.*

Quis in rebus etiam obuijs non ſuſpicatur potiùs de cauſſis, quàm cognoſcit? Sine cauſſis autem Scientia non eſt, nec traditio vlla firma. Addo, quòd in publicâ & Ciuili hac gubernatione, etſi in terrenis rebus, pleræque tamen cauſſæ ab alto ſunt, nec reperiendæ in hac terrâ.

Aut hominibus nec noſcendæ.

Lucret. lib. v.

Vſque adeò (vt ille exclamat) *res humanas vis abdita quædam*
Obterit, & pulchros faſces ſæuaſque ſecures
Proculcare ac ludibrio ſibi habere videtur.

Itaque (verum fateamur) ego & alij hîc caligamus: nec eſt quiſquam qui ad plenum præcepta Prudentiæ non dicam tradiderit, ſed tentârit. Quid ergo? quieſco, & ſileo? res & ordo vetant: & faciã potiùs quod in Syrtium aliquo æquore deprehenſus. & quoniam clauſum directumque iter tenere non poſſum, confuſè viam aliquam ſignabo, velut aſtris. O tu me adiuua, qui ſuper aſtra.

CAPVT II.

Diuiſa Prudentia Propria in Togatam, & Militarem. Illa rurſus, in Humanam & Diuinam. De hac oſtenſum, curam Principi eſſe. Vnam Religionem retinendam ei, & defendendam.

PRVDENTIA omnis, quā in Principe quæro, duplex eſt: Togata & Militaris. Illam intellego, QVAE IN COTTIDIANA HAC GVBERNATIONE, TRANQVILLISQVE REBVS, INTERVENIT. Iſtam, QVAE IN BELLO, REBVSQVE TVRBATIS. Illius materies iterùm duplex; Res diuinæ, Res Humanæ. In rebus Diuinis verſari eam dico, QVAE SACRA RELIGIONEMQVE TANGIT ET DIRIGIT, QVATENVS TAMEN PRINCIPIS EA CVRA. Iuſtè & conuenienter ſic limito. quia non Principi liberum in ſacra ius. abſit. ſed inſpectio quædam, idque tuendi magis quàm cognoſcendi cauſsâ.

Togata Prudentia. *Militaris.* *In Diuinis Prudentia.*

Sanè in omni republicâ Πρῶτον, ἡ περὶ θεῖον ἐπιμέλεια: *Primum eſt, curatio rerum diuinarum.*

Religio, caput in rep. Ariſt. VII. Polit. c. VIII.

Ad quem autem ea potiùs, quàm ad Principem pertinet? Δεῖ γὰρ τὸ ἄριστον ὑπὸ τοῦ ἀρίστου τιμᾶσθαι, καὶ τὸ ἁγεμονεῦν ὑπὸ τοῦ ἁγεμονεύοντος: *Decet enim quod optimum eſt, ab optimo coli; & quod imperat, ab imperante.*

Curanda Principi: *Decori cauſsâ.* Diogen. Stoic. apud Stob.

Nec decet ſolùm, ſed expedit. Tutelæ tuæ primùm: quia veriſſimè Cyrus ἐλογίζετο, ὡς εἰ πάντες οἱ κοινῶντες θεοσεβεῖς εἶεν, ἧττον ἂν αὐτοὺς ἐθέλειν περί τε ἀλλήλους ἀνόσιόν τι ποιεῖν, καὶ περὶ ἑαυτόν: *rationabatur, ſi omnes Familiares* (imò & Subditi) *dei metuentes eſſent, minùs eos aut inter ſe aliquid illicitum patraturos, aut in ipſum.*

Tutelæ cauſsâ. Xenoph. Pæd. lib. VIII.

Ad augmentum etiam Imperij. Scito enim τοὺς θεοὺς εὐμενεστέρους εἶναι τοῖς μᾶλλον αὐτοὺς τιμῶσι: *deos proniores eſſe in eos, qui maximè illos colunt.*

Augmenti cauſsâ. Ariſtot. Rhet. ad Alexand.

Auſus gloriari Tullius Romanos, non *calliditate aut robore, ſed pietate ac religione omnes gentes nationeſque ſuperauiſſe.*

Orat. de Aruſp. reſponſ.

Iam verò publicè, quî ſalui ſimus niſi illâ ſaluâ? *Religio, & timor dei ſolus* eſt, *qui cuſtodit hominum inter ſe ſocietatem.*

Status publici cauſsâ. Lactant. de Irâ cap. XII.

Tolle hoc vinculum: *vita hominum ſtultitiâ, ſcelere, immanitate complebitur.*

Eodem lib. c. VIII.

Idemque, ſi confundis. Nec enim audiendi Ægyptij illi reges, qui *variam & miſcellā religionem induxerunt, ſtabiliendo, vt putarunt, ſceptro:* Καὶ ὅπως μηδέποτε ὁμονοῆσαι δύναιντο οἱ κατ' Αἴγυπτον: *& ne vnquam conſpirare inter ſe Ægyptij omnes poſſent.*

Diodor. Sicul. lib. II. *Non ea miſcenda.*

O fatui! Vnionis auctor illa vna: & à confusâ eâ, ſemper turbæ. Muſarum ille pater quantò meliùs: cuius hoc ad Auguſtum monitum exſtat. Τὸ μὲν θεῖον πάντη πάντως αὐτός τε σέβου κατὰ τὰ πάτρια, καὶ τοὺς ἄλλους τιμᾶν ἀνάγκαζε: *Diuinum illud numen, omni modo, omni tempore, ipſe cole iuxta leges patrias: & alij vt colant, effice.*

Vna, optima. Mæcen. apud Dionem Caſſium, libro LII.

Addit: Τοὺς δὲ ξενίζοντάς τι περὶ αὐτὸ καὶ μίσει καὶ κόλαζε, μὴ μόνον τῶν θεῶν ἕνεκα, ὧν καταφρονήσας οὐδ' ἄλλου ἄν τινος προτιμήσειεν, ἀλλ' ὅτι καινά τινα δαιμόνια οἱ τοιοῦτοι ἀντεισφέροντες πολλοὺς ἀναπείθουσιν ἀλλοτριονομεῖν: κἀκ τούτου καὶ συνωμοσίαι, καὶ συστάσεις, ἑταιρεῖαί τε γίγνονται, ἅπερ ἥκιστα μοναρχίᾳ συμφέρει: *Eos verò qui in diuinis aliquid innouant, odio habe & coërce. non deorum ſolùm cauſsâ (quos tamen qui contemnit, nec aliud ſanè quidquam magni fecerit) ſed quia noua quædam numina hi tales introducentes, multos impellunt ad mutationem rerum. Vnde coniurationes, ſeditiones, conciliabula exiſtunt, res profectò minimè conducibiles Principatui.*

Ibid. *Puniendi qui variant.*

O verba, ab impio & ad impium, nimis pia! Hæc vera prudentia: & Principi qui ſapit, *religio & veneratio nulla alia, niſi vnius Dei tenenda eſt.*

Lactant. I Inſtit. c. XX.

Et tenenda ex ritu veteri. *Maiorum inſtituta tueri, ſacris cærimoniiſque retinendis, ſapientis eſt.*

Cic. II. de Diuin. *Mos probus & vetus ſeruandus.*

Καὶ τὰ πάτρια ἔθη παρὰ πᾶσι παραβαίνειν ἀδικόν ἐστι: *& patrios ritus migrare aut violare, vbique gentium neſarium habetur.*

Ariſtot. Rhetor. ad Alex.

Puni igitur, ſiquis turbat. *Iure ille à dijs proximus habetur, per quem deorum maieſtas vindicatur.*

Inſtin. lib. VIII. *Vindicandus:*

Setiò,

Omni vi defendendus.

Seriò, ſeriò, hoc imbibe: *Nihil eſſe in rebus humanis religione præſtantius, eamque ſummâ vi oportere defendi.*

Lactant. lib. v. Inſtit. c. xx.

CAPVT III.

De vnâ religione ampliùs quæſitum. Numquámne diſſidium ferri poſſit? ſaltem in tempus. idque quadamtenus videri.

ERGO firmiter hæc noſtra ſententia eſt, Vnam religionem in vno regno ſeruari. Quæri tamen duo poſſunt: Sempérne puniendi qui diſſentiunt, & An omnes? Quâ de re vt diſſeram, non Curioſitas me impellit, ſed publica Vtilitas, & præſens hic Europæ ſtatus, quem nego me ſine lacrimis intueri. O melior mundi pars, quas diſſidiorum faces religio tibi accendit! Colliduntur inter ſe Chriſtianæ reipub. capita, & milleni aliquot homines perierunt ac pereunt per ſpeciem Pietatis. Quis hîc ſilebit? non ego. & quamuis cum Platone ſciam ἐν διαβολαῖς τὰ τοιαῦτα πρὸς τοὺς πολλούς: *calumnijs hæc obnoxia in vulgus:*

Calamitas Europæ à diſſidio Religionum.

Calumniâ tutor, ſi quis modeste vult.

In Euthyphr.

Nec quidquam tam probè aut prouidè hîc dici, *quod non vellicare malignitas poſſit.*

Seneca Epiſt.

Tamen ſubibo hoc diſcrimen, & pro virili aquam infundã in Sacrum hunc ignem. Hoc excuſatiùs, quòd conſilia, non decreta adfero; nec aſſero aliquid, ſed pono. Tu qui legis, ſcito à piâ puráque mente hæc eſſe: & ſi ipſa aliter, ſubiici à me ijs quorum propriè cognitio hæc & cenſura.

At nos conabimur.

Obnoxy tamen Prudentiorum iudicys.

Vt rem intellegas, duo genera eorum facio qui in Religione peccant: qui Publicè, & qui Priuatim. Publicè peccare dico, QVI ET IPSI MALE DE DEO RECEPTISQVE SACRIS SENTIVNT, ET ALIOS AD SENTIENDVM PER TVRBAS IMPELLVNT. Priuatim, QVI PARITER MALE SENTIVNT, SED SIBI. De primis primò quæritur, an talibus eſſe debeat impunè? nego. *Puniantur à te, ne tu pro illis puniaris.*

Peccantes in religionem duplices:

Turbones:

Et Errones.

Turbones, ſemper puniendi.

Cypr. de vnl. Pœnitentiæ.

Maximè ſi turbant. *Melius enim eſt, vt pereat vnus, quàm vt pereat vnitas.*

Auguſt.

Seneca de Benef. III. c. VI.

Violatarum religionum alibi atque alibi diuerſa pœna eſt, ſed vbique aliqua.

Cic. Philip. IIX.

Clementiæ non hîc locus. *Vre, ſeca, vt membrorum potiùs aliquod, quàm totum corpus intereat.*

Lib. IV. Cod. Iuſtin. de Hæret.

Nam *quod in religionem diuinam committitur, in omnium fertur iniuriam.*

Atque hoc firmum certúmque eſto, quámdiu turbatores coërceri poſſunt ſine maiore turbâ. Quid autem, ſi aliter? & quid ſi ea tempora ſint, vt *ſubita coërcitio plus damni in rempub. ferat?*

Vnicâ exceptione, niſi metus à turbis.

Tacitus III. Ann.

Nam ea interueniunt: vel noſtrum hoc vide. quo fatalis iſta eſt ingeniorum ſcabies, vt *omnes diſputare malint, quàm viuere.*

Aeui noſtri infelix curioſitas.

Sen. Ep.

Aculeones vbique & Curiones, qui περιεργάζονται ζητοῦντες τά τε ὑπὸ γῆν, καὶ τὰ ἐπουράνια: *ſatagunt inquirentes, & quæ ſubter terram ſunt, & quæ ſuper cælum.*

Plato in Apol.

Tacitus III. Ann.

Horum quanta multitudo? *Vt rei agi poſſint, acie vincendi ſunt.*

Hîc igitur iuſtè ambigo, An non fas tempora pauliſper Principi inſpicere, *quibus parêre omnes Politici præcipiunt.*

Tolerandi interdum, vt meliùs tollas.

Cic. ad Att. XII. epiſt. I.

Tacitus III. Ann.

Et an non *potius ſit, omittere adulta & præualida vitia, quàm illud aſſequi vt palàm fiat quibus flagitijs impares ſimus.*

Seneca Conſol. ad Helu.

Omittere dico in tempus. *Nam in morbis quoque nihil eſt magis periculoſum, quàm immatura medicina:*

Calidi nocent.

Liuius XXII.

Et ſcio *medicos, plus interdum quiete, quàm mouendo atque agendo, proficere.*

Ex medicorum ſcito.

Sanè *iſtos ab atrâ bile, Dies plerumque ſanat & Quies.*

Tempus multa ſanat.

Arma, arma clamant alij. Sed nónne re vidimus, *arma armis irritari.*

Plinius Paneg.

Sen. I. de Clem.

Naturâ contumax eſt humanus animus, & in contrarium atque arduum nitens.

Tu iterùm iterumque vide, an non conniuere interdum melius, quàm *intempeſtiuis remedijs delicta accendere.*

Et dicta melior chirurgiâ.

Tacit. XII Annal.

CA-

CAPVT IV.

An puniendi ſinguli, & quieti? itemque an extrahendi & perquirendi? Neutrum (ſi mentè quidem fiat) ex vſu videri. Doctore primùm his opus, non tortore.

Errores ſimplices non ſtatim puniendi. SECVNDA Quæſtio eſt, de his qui in Religione peccant priuatim. Ecce labes errorum in meâ mente, ſed neminem maculo: quieſco domi, & ſileo. Hícne talis etiam puniendus? De quietis temporibus, non diſputo: de turbidis, ambigo. & interdum illa valeant,

Tacere liceat, nulla libertas minor
A rege petitur. Seneca Oedip.

Nemo rex perinde *animis imperare poteſt, ac linguis.* Curt. VII.

Mentium rex, Deus eſt. Auguſt. in Ioan.

Hac viâ vix emendes. Sanè nimio aut intempeſtiuo terrore quid efficitur? vt *vultu, qui maximè ſeruit, aſſentiantur:* Curt. VIII

Corde minimè. *Quis enim imponat mihi neceſſitatem vel credendi quod nolim, vel quod velim, non credendi?* Lactant. v. c. XIV.

Simulatores efficit. Fictiones ea res induit. & fortaſſe *Purpuræ tuæ cultores aliquot efficies, non Dei.* Ex Themiſtij dicto apud Socrat. Eccleſ. Hiſt. III. cap. XXI.

Docendi potiùs. Vide ne, in ſtatu ſimili, tutior via altera docendi ac ducendi. *Fides ſuadenda eſt, non imperanda.* Bern. in Cant.

Ingenia noſtra, vt nobiles & generoſi equi, meliùs facili fræno reguntur. Seneca I. de Clem.

Et *errantem per agros ignorantiâ viæ, melius eſt ad rectum iter admouere, quàm expellere.* Idem I. de Irâ.

Ita profectò eſt. Tolluntur hæc talia quæ ſenſibus inſident, *docendo magis quàm iubendo, monendo quàm minando.* Auguſt. Ep. LXV.

In fidibus ſiquid diſcrepat, non abrumpis ſtatim, ſed paulatim reducis ad concentum: in Fide cur non idem fit? & *peccata ſic compeſcis, vt ſint quos peccaſſe pœniteat?* Idem ad Africanos Procos.

Pœnitentes, hi boni. Atque hi tales ſæpè meliores. *Multò firmior eſt Fides quam reponit pœnitentia.* Lactant. in hac tali re, libro V. cap. XIII.

Etſi Pœna etiam ſæpè repoſuit. & *lentis tepidiſque animis quod cohortatio quieta non ſuaſit, minax ſubitò terror extorſit.* Proſper II. De Vocat. Gent. c. XXXIII.

Sed quid Tempora, quid etiam Pietas poſcat, Princeps videto: idque de piorum ſententiâ. Tu ô benigne & miſerator Deus (nam voto & ſuſpirio locum hunc claudo) diuiſa hæc iunge; & effice, vt *multitudinis credentium ſit cor vnum, & anima vna.* In Act. Apoſt. cap. IV.

CAPVT V.

Tranſitum ad Prudentiam in Humanis. huic duo fontes recluſi, Ingenium Populi & Regni. De priore dictum: & per indicem expoſita Natura vulgi.

PRVDENTIA in Humanis rebus me vocat: de quâ liberiùs iam & libentiùs dicam. Hanc intellego, PERITIAM IN EXTERNIS TRANQVILLE ET FIRMITER GVBERNANDI. Duos illi fontes tribuo, Naturam populi & Naturam regni. Sanè cùm omnia diſpexeris, nihil reperies peritè ad gubernandum olim aut nunc monitum, cui non hinc ſcaturigo. Itaque ante omnia ad eos te ducam: & tum denique riuulos aliquot ex ijs deducam vtilium monitorum. Quiſquis callidus peritusque regendi eſſe vis, Duplex caput Prudentiæ gubernatoriæ.

Noſcenda tibi natura vulgi eſt, & quibus modis temperanter habeatur. Tacitus III. An. Primò, Natura populi.

Vulgi, meo iudicio, triplicis, Tui, Finitimi, Vniuerſi. Tui. quid enim magis neceſſarium quàm vt eum nôris cui præes? Qui triplex noſcendus. Tuus

Principis eſt virtus maxima, noſſe ſuos. Martial.

Finitimi. iure: quia res tibi ſæpè cum eo & fœdera. Variant autem ingenia, & *ſunt tam ciuitatum quàm ſingulorum hominum mores: genteſque aliæ iracundæ, aliæ audaces, quædam timidæ: in vinum, in Venerem proniores aliæ ſunt.* Vicinus Liuius XLV.

Vniuerſi etiam. quoniam motus quidam affectuſque ſunt, quos communiter reperias in omni hominum gente. Quos niſi noſti, quî ad eos te Omnis.

com-

componas? Scriptum olim: *Οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξαι τὸν μὴ ἀρχθέντα: Non eſt vt rectè imperet, cui non imperatum.* (Ariſt. III. Politic.)

Siue, vt vertit noſter Sophus: *Nemo benè imperat, qui niſi antè paruerit imperio.* (Seneca II. de Irâ.)

Rectè. non quia omnes reges voluerint eſſe è ſubditis: (minimè. multi in purpurâ nati, & à ſucceſſione ferè regna) ſed hoc indicantes, ingenia & inclinationes ſubditorum imperanti noſcenda, ſic tamquam ipſe inter eos. Audi ſenem illum Principem: *Vtiliſſimus idem ac breuiſſimus rerum bonarum malarumque delectus, cogitare quid ſub alio Principe aut nolueris aut volueris.* (Galba apud Tac. I. Hiſt.)

A notitiâ affectuum vectum imperium.

Audi regium ſuaſorem: *Ἂν ὅσα ἂν ἕτερόν τινα ἄρξαντά σου ποιεῖν ἐθελήσειας, ταῦτα αὐτὸς αὐτεπάγγελτος πράττῃς, οὔτε τι ἁμαρτήσῃ, καὶ πάντα κατορθώσεις, κἀκ τούτου καὶ ἥδιστα καὶ ἀκινδυνότατα βιώσῃ: Si omnia quæ alium quemuis in te imperantem facere velles, ea ipſe tuâ ſponte feceris: nec peccabis quidpiam, & omnia ritè diriges, & vitam ex eo iucundiſſimam ſimul & tutiſſimam viues.* (Mæcen. apud Dionem lib. III.)

Vnde ij noſcendi.

Tu igitur hæc diſce. vnde? à Percũctatione, ab Vſu, à Libris. à Me etiam nonnihil, qui præcipuos popularium Affectuum depingam hîc tibi vt in tabellâ. Vulgus omne

Breuis eorum index.

INSTABILE. *Vulgo nihil incertius.* (Cic. pro Muræn.)

In multitudine eſt varietas, & crebra tamquam tempeſtatum, ſic ſententiarum commutatio. (Idem pro Domo.)

Pronum in affectus.

AFFECTVS ponit, aut ſumit. *Vt eſt mos vulgo, mutabili ſubitis, & tam prono in miſericordiam, quàm immodicum ſæuitiâ fuerat.* (Tacitus I. Hiſt.)

Nec quidquam facilius, quàm in quemlibet affectum mutare populum. (Quinctil. II. Declam.)

Sine iudicio.

IVDICII EXPERS. *Plebi non iudicium, non veritas.* (Tacitus I. Hiſt.)

Non delectu aut ſapientiâ ducitur ad iudicandum, ſed impetu & quâdam etiam temeritate. (Cic pro Planc.)

Non eſt conſilium in vulgo, non ratio, non diſcrimen, non diligentia. (Ibid.)

Ex opinione multa, ex veritate pauca iudicat. (Idem pro Roſcio.)

(Tacitus II. Hiſt.) *Vulgus vacuum curis, & ſine falſi verique diſcrimine ſolitas adulationes edoctum.*

Adhæret turbæ.

(Salluſt. ad Cæſ.) AD PLVRES inclinat. *Multitudo vulgi, more magis quàm iudicio, pòſt alius alium quaſi prudentiorem ſequuntur.*

(Seneca De vitâ beat.) *Pecorum ritu, antecedentium gregem.*

Inuidet.

(Tacitus II. Hiſt.) NATVRA INVIDVM. *Ægris oculis alienam felicitatem intuetur.*

(Liuius lib. XLII.) *Prauo ſtudio, quo etiam in certaminibus ludicris vtitur, deteriori atque infirmiori fauet.*

Suſpicatur.

(Tacitus II. Hiſt.) SVSPICAX. *Municipale vulgus pronum ad ſuſpiciones.*

(V. Ann.) *Mos vulgo, quãuis falſis reũ ſubdere.*

Omnia credit.

(I. Hiſt.) CREDVLVM. *Facilis ciuitas ad credenda accipiendaque omnia noua:*

(Ibid.) *Præſertim cùm triſtia ſunt.*

(III. Ann.) *Quoquomodo audita pro cõpertis habẽt.*

A ſe auget.

(Eodẽ lib.) RES AVGET. *Cuncta, vt mos famæ, in maius credita.*

(Lucan. I.)
—— Sic quiſque pauendo
Dat vires famæ: nulloque auctore malorum,
Quæ finxêre, timent.

(Silius IV.)
—— tradunt que metus, nec poſcitur auctor.

(Ibid.)
Adſtruit auditis, docilis per inania rerũ
Paſcere rumorem vulgi pauor.

(Tacitus I. Hiſt.) *Vagus primùm & incertus rumor. mox, vt in magnis mendacijs, interfuiſſe ſe quidam & vidiſſe adfirmant: credulâ famâ inter gaudentes & incurioſos.*

Vetita loquitur.

(III. Hiſt.) COMPRIMI NESCIT. *Prohibiti per ciuitatem ſermones, eoque plures; ac ſi liceret, vera narraturi, quia vetabantur, atrociora vulgauerant.*

(II. Hiſt.) *Vagis per vrbem militibus, qui ſermones populi coërcerent. id præcipuum alimentum famæ erat.*

(I. Hiſt.) *Publica expectatio magni ſecreti impatiens: & male coërcitam famam ſupprimentes augebant.*

Pendet in turbas.

(Eodẽ lib.) TVRBIDVM. *Vulgus cuiuſque motus noui cupidum.*

(Salluſtius Iugurth.) *Ingenio mobili, ſeditioſum atque diſcordioſum, cupidum nouarum rerum, quieti & otio aduerſum.*

Vbique ſi-quos concitat. — Cicer. pro Cluent.

Præſertim SI DVX SIT. *Vt mare, quòd ſuâ naturâ tranquillum eſt, ventorum vi agitatur: ſic populus ſuâ ſponte placatus, hominum ſeditioſorum vocibus, vt violentiſſimis tempeſtatibus, attollitur.*

Tacitus IV. Hiſt.

Nam *vulgus ſine rectore, præceps, pauidus, ſecors.*

I. Ann.

Vereque dictum, *Nihil auſuram plebem principibus amotis.*

Calidos amat. — Thucyd. lib. III.

FAVET FERVIDIS. & plebe iudice, τὸ σῶφρον τοῦ ἀνάνδρου πρόσχημα· καὶ τὸ πρὸς ἅπαν ξυνετὸν, ἐπὶ πᾶν ἀργόν. τὸ δ' ἐμπλήκτως ὀξὺ, ἀνδρὸς μοίρᾳ προσετέθη. *quidquid modeſtum, ignauiæ ſpeciem habet: quod circumſpectum & prouidum, ſegnitiæ. quidquid autem abruptum & præceps, id verò fortè & virile cenſetur.*

Liu. VII.

Ideò *vincit in eâ plerumque pars maioris animi quàm conſilij.*

Tacitus IV. Hiſt.

Et grati *ſtolidi, ac vecordi facundiâ.*

Reipublica negligens: — I. Hiſt.

NEGLEGIT REM PVBLICAM. *Magnitudine nimiâ, communium curarum expers populus.*

Sua diligit. — Ibid.

Priuata cuique ſtimulatio, & vile decus publicum.

Salluſt. Orat. Philip.

Intenta mala, quaſi fulmen, optant dumtaxat ſe quiſque ne attingant.

Ferid verbis: — Tacit. II. Hiſt.

VERBIS FEROX. *Procacia plebis ingenia.*

Nec vltrà. — III. Hiſt.

Sed *nihil vltra verba auſurum.*

Salluſtius Orat. Marcij.

Impigræ linguæ, ignaui animi.

Semper immodicum. — Liuius XXIII.

METV AVT SPE NIMIVM. *Hæc eſt natura multitudinis. aut ſeruit humiliter, aut ſuperbè dominatur. Libertatem, quæ media eſt, nec ſpernere modicè, nec habere ſciunt.*

Tacitus I. Ann.

Nihil in vulgo modicum. terrêre, ni paueant: vbi pertimuerint, impunè contemni.

VI. Ann.

Vulgus *audaciâ turbidum, niſi vim metuat.*

Plura ſunt, quæ tu à te addes.

CAPVT VI.

Fons alter recluſus, Ingenium regum & regni. Duo hîc conſiderata, quæ Communiter conueniunt, & quæ Diſtinctè.

Alterum caput Prudentia, Natura regni.

EGO ad Naturam regni propero: è quâ pauca hæc tibi delibo. Communiter eam noſce, & Diſtinctè. In Communi notitiâ hæc ſunt.

Id inſtabile. — Tacitus I. Ann.

Regnum omne fluctuans & INSTABILE. *Arduum* enim *& ſubiectum Fortunæ cuncta regendi onus.*

Seneca Oedip.

Vt alta ventos ſemper excipiunt iuga,
Imperia ſic excelſa Fortunæ obiacent.

Subitò ſæpè deiectum: — Seneca Ep. XCI.

Nihil inauſum eſt Fortunæ. aduerſus Imperia idem habet iuris, quod aduerſus imperantes.

Ibid.

Itaque ſæpè occultis cauſſis labitur. & *quæ, domeſticis ſteterant bellis, quæ externis regna, nullo impellente ruunt.*

Et totum cùm aliqua parte. — Liuius l. XXXVII.

Et totum ferè labitur, cùm cœpit. Verè ille ſcripſit, *Regum maieſtatem difficiliùs à ſummo faſtigio ad medium detrahi, quàm à medijs ad ima præcipitari.*

In ſummo aut in imo eſt. — Seneca de Benef. VI. c. XXXIII.

Non enim his gradibus, quibus ad ſumma peruentum eſt, retrò itur: ſæpè inter fortunam maximam & vltimam nihil intereſt.

Tacitus II. Hiſt.

Imperium cupientibus (aut *habentibus*) *nihil medium inter præcipitia aut ſumma.*

Odioſum plerumque.

Nec Fortunæ ſolùm obiectum, etiam ODIIS.

Seneca Theb.

Simul iſta mundi conditor poſuit Deus,
Odium atque Regnum.

Idq; ob regum mores.

Cauſſa ſæpè in Impotentiâ regum. Nam

Qui licentioſi. — Idem Agamemn.

Id eſſe regni maximum pignus putant,
Si quidquid alijs non licet, ſolis licet.

Idem Hippol.

Quod non poteſt, vult poſſe qui nimium poteſt.

Pertinaces & ſuperbi.

Et in peruicaci eorum Superbiâ.

Ibid.

——— durus & veri inſolens
Ad recta flecti regius non vult tumor.

Seneca de Benef. VI. cap. XXX.

Flecti non minùs exiſtimant turpe, quàm vinci.

Etiã quia nos parère difficiles. — Salluſt. ad Cæſ.

Sed cauſſa etiam altera in Naturâ noſtrâ. *quia nemo alteri imperium volens con-*

concedit: & quamuis bonus atque clemens ſit qui plus poteſt, tamen quia malo eſſe licet, formidatur.

Inſidiis exponitur.

Ideoque regnum obnoxium INSIDIIS.

Multi iniqui atque infideles regno, pauci ſunt boni. Attius.

Ideò meticuloſi reges.

Nec immeritò reges ſemper in TIMORE. *Ingenia regũ prona ad formidinẽ.* Salluſtius Iugurth.

Sæpè nimis: &

—— dubia pro certis ſolent
Timere reges. Seneca Oedip.

Suſpicaces & æmuli:

Ijdem AEMVLI, & *ſuápte naturâ potentiæ anxij.* Tacitus IV. Ann.

Nec regna ſocium ferre, nec tædæ ſciunt. Seneca Agam.

In ipſos filios.

Adeò, vt *diſpliceant regnantibus etiam ciuilia filiorum ingenia.* Tacitus II. Ann.

Et *ſuſpectus ſemper inuiſuſque dominantibus, quiſquis proximus deſtinatur.* I. Hiſt.

Regni vires noſcendæ:

Hæc taliaque Communiter ſcies. iam illud Diſtinctè, Quantum tuum regnum ſit, & quale. Potentia, inquam, tua, ſeriò tibi noſcenda eſt.

Metiri ſua regna decet, vireſq; fateri. Lucan. VIII.

Multi dum ſe tam magnos, quàm audiunt, credunt, attraxère ſuperuacua & in diſcrimen rerum omnium peruentura bella. Seneca de Benef. VI. cap. XXX.

Et eius conſtitutio ſiue forma.

Etiam regni Qualitas. cuiuſmodi illud ſit, Vetus, Nouum; Hereditate, an Suffragio traditum & tradendum; Legibus, an Vi quæſitum. & quidquid tale. Pro his enim variè attemperandum ſceptrum, & laxandæ aut adducendæ imperij illæ habenæ.

CAPVT VII.

Præcepta nunc ex hiſce fontibus petita. & primùm vniuerſè poſita, quæ firment Regnum aut violent: mox diſtinctè de Vi dictum. Opus regi Cuſtodes, Milites, Arces aut potiùs Colonias.

BENE habet. duplicem Arcton meam ſignaui, ad quam flectendi mihi identidem oculi: nunc audacter vela do, & vndoſum mare ingredior Præceptorum. Ea hoc ordine diſponam, vt quæ Iuuant firmantque regnum, præmittam: ſubiungam, quæ Lædunt & perdunt. Duo igitur ſunt, quæ tranquillum id aut firmum efficiant, VIS & VIRTVS: duo item, quæ turbidum aut caducum, VIS & VITIVM. Singula hæc, vt meus captus eſt, ſubtiliter videamus & partitè. Vim in Iuuante parte primùm pono, & intellego PRAESIDIVM QVOD PRINCEPS VTILITER ADHIBET AD SE TVENDVM AVT REGNVM. Id ferè duplex, Milites, & Munimenta. Milites iterùm duplices, Cuſtodes & Ordinarij. CVSTODES, regis ipſius tutela propria: qui ſcilicet

Duo firmando Regno:

Duo euertendo.

Vis definitio.

Diuiſa.

Cuſtodes regij.

Seneca I. de Clem. *Somnum eius nocturnis excubijs muniant, latera obiecti circumfuſique defendant, incurrentibus periculis ſe opponant.*

Tacitus I. Ann. *Miles in forum, miles in curiam comitabatur*, ſcribit de ſuo Principe Tacitus.

Nam probus vetuſque ille mos: & quamquam in nullo metu, decorè tamen eos Princeps, & *vel ornamenti cauſâ habeat.* Seneca I. de Clem.

Ordinarij & perpetui milites.

Sed eſſe & ORDINARIOS milites volo: manum ſcilicet aliquam grandiorem (pro viribus & modo regni) ad ſubita caſuum aut bellorum. & qui, *ſi auxilium res poſcat, haud procul accieantur.* Tacitus IV. Ann.

Ibid. Nam ſcimus, *voluntarium ſæpè militem deeſſe. ac ſi ſuppeditet, non eâdem virtute ac modeſtiâ agere: quia plerumque inopes ac vagi* (vt hodie quidem mos eſt) *ſponte militiam ſumunt.*

Grande momentum in hoc præcepto: & C. Cæſar ſolitus dicere, Δύο τε εἶναι τὰ τὰς δυναστείας παρασκευάζοντα καὶ φυλάσσοντα καὶ αὔξοντα, στρατιώτας καὶ χρήματα: *Duo eſſe, quæ Principatus comparent, ſeruent, augeant, Milites & Pecuniam.* Dio libro XLII.

Atque alius ab eâdem mente (etſi paullò improbiùs) ad ſuos liberos: Ὁμονοεῖτε, τοὺς στρατιώτας πλουτίζετε, τῶν ἄλλων πάντων καταφρονεῖτε: *Inter vos conſentite, milites ditate, reliquos omnes ſpernite.* Seuerus Imp. apud Dionem in vita eius.

At munimenta poſſis vſurpare duplicia, Arces aut Colonias. Illas vulgus & hodiernus mos tibi ingerit: ego
Arces quatenus Vtiles. iſtas, & mos vetus. Sanè ARCES non tam firmæ compedes, quàm cenſentur: ad exiguum motum validæ; fragiles (ipſi vidimus) ad communem & magnum. In finibus tamen & contra hoſtem, haud valdè eas ſpernam: in mediterreis & contra ciues, valdè. Populo alicui diffidis? premere eum
Prælata iis Coloniæ. vis? COLONIAS tibi ſuggero, verè *ſedes ſeruitutis.* Tacitus in Agric.

Hoc ſolidum, hoc firmum munimentum eſt: in quo non locus ſolùm talis, ſed homines ipſi ſint. Coloniæ enim ferè conſtant externis (quibus, cum indigenis haud facilis conſpira-
Sed ſaltem in exteros. tio:) nec vſurpandæ temerè niſi in externos. Nam *non aſſuetæ frænis ſeruitutis tumidæ gentium inflatæque ceruices, facilè aliàs ab impoſito iugo reſiliunt.* Flor. IV. cap. VII.

Aut recens domitos. Siue etiam in feroces & recèns ſubiectos. Quidquid enim dicunt, *quos viceris caue amicos tibi eſſe credas.* Curt. VII.

CAPVT VIII.

De Virtute duplici, ſeruatrice Regnorum. Beniuolentia populi commendata, & oſtenſa triplex ad eam via.

VIS ergo opportunè etiam ab optimo Principe adhibenda, ex ſcito veteri:

Quædam vi tractanda, quò ceteris quies ſit: Tacitus I Ann.

Sed magis Virtus. in quâ mihi quidem præcipuũ Principatus robur eſt & pondus. Eam, paullò aliter quàm
Quid hic Virtus. vulgus, hîc appello LAVDABILEM VTILEMQVE IMPERIO AFFECTVM, DE REGE, VEL IN REGEM. Studioſè ſic diſcrimino. Nam cùm duplex eiuſmodi Virtus ſit, Beniuolentia & Auctoritas: naſci quidem vtraque à rege & per regem debet, ſed ſedem tamen ſuam & domicilium in animis Populi habet. atque illa, in regem Affectus eſt: hæc Opinio de rege. Ex de-
Beniuolentia definita. finitionibus facilè rem mentemque meã capies. Nam BENIVOLENTIA, quam hîc quæro & ſuadeo, eſt SVBDITORVM IN REGEM EIVSQVE STATVM PROMPTA INCLINATIO ET AMOR.

Quæ nimis vtilis, imò neceſſaria, *Vtilis eius.*
Epiſt. IV. ad Dionem. ad res gerendas. Plato verè dixit: Διὰ τοῦ ἀρέσκειν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τὸ πράττειν ἐστί: *Ab eo quòd placeas hominibus, actionum efficacia eſt.*

Para igitur, idque viâ triplici, Leni- *Quomodo paranda? Lenitate in se, & circa se.*
tatis, Beneficentiæ, Indulgentiæ. LENITATEM promes in Teipſo primũ,
Tacitus V. Hiſt. verbis factiſque benignus, *comitate & alloquiis officia prouocans.*

Plinius Paneg. Quid ni *ita cum ciuibus tuis, quaſi parens cum liberis, viuas?*

Tacitus V. Hiſt. Cùm illâ tamen exceptione, vt *incorrupto ducis honore.*

Plinius Paneg. Temperie opus eſt: *nec aut reuerentiam terrore, aut amorem humilitate captabis.*

Raræ hoc ſed magnæ laudis, cùm
Cic. Oratore ad Brutum. *virtutes ſpecie diſpares prudentiâ iunguntur.*

Sed promes etiam in Imperio: vt *Lenitate in omni imperio.*
Seneca I. de Irâ tranquillum id ac lene ſit, *nec alia eius facies, quàm ſereni cæli ac nitentis.*

Hoc ex ingenio hominum eſt: qui
Tacitus I. Hiſt. *nec totam ſeruitutem pati poſſunt, nec totam libertatem:*

Idem Agric. *Domiti vt pareant, non vt ſeruiant.*

Hoc ex vſu ipſius imperii: quia *Hinc Quies.*
Seneca I. de Clem. reuerà *remiſſiùs imperanti meliùs paretur.*

Lib. XXII Sed & fideliùs paretur. *Nullus ter-* *Hinc Fides.*
ror, ait Liuius, *cùm omnia bello arderent, fide ſocios demouit: videlicet quia iuſto moderatoque regebantur imperio.*

Apud Dionem lib. XLIII. Cæſaris effatum eſt: Ἡ ἐξουσία μετριάσασα πάντα τὰ κτηθέντα τηρεῖ: *Potentia mediocriter exercita, omnia quæſita conſeruat.* *Hinc Stabilitas.*

Ibid. Contrà, Ὁ ἀναιδῶς καὶ πάντα ἁπλῶς τῇ δυνάμει καταχρώμενος, οὔτε εὔνοιαν ἀληθῆ οὔτ᾽ ἀσφάλειαν ἀκριβῆ εὑρίσκει: *Qui impudenter & paſſim in omnibus potentiâ abutitur, is neque veram beniuolentiam neque firmam ſecuritatem inuenit.*

Iam

Beneficentiâ item paratur. Iam & Beneficentiam adiunges. Nam *liberalitate qui vtuntur, Beniuolentiam ſibi conciliant, & quod aptiſſimum eſt ad quietè viuendum* (ſiue & regendum,) *caritatem.* Cicer. II. de Finib.

Quæ ſemper vſui. Vis ſcire quanta eius vis? *Meliùs beneficijs imperium cuſtoditur, quàm armis.* Seneca de Breu. vitæ.

Sanè vulgo, ex veteri verbo, *Omnium dulciſſimum eſt, accipere.* Idem de Benef.

Donabis igitur, vel Auguſti exemplo: qui *Militem donis, populum annonâ, cunctos dulcedine otij pellexit.* Tacitus I. Ann.

Maximè in nouo ſtatu. Idq́ue effuſiùs in nouo imperio. Sic enim tibi firmabis, & *nouis ex rebus aucti, tuta & præſentia, quàm vetera & periculoſa malent.* Ibid.

Quibus tamen conſeruat, vide: Sed cum Iudicio: nec placeant mihi illi *Reges*, qui *multa opertis oculis donant.* Seneca IV. de Benef. cap. XXXVII.

Tu largiere *bellorum ſocijs, periculorum conſortibus:* Plinius Paneg.

Siue etiam *de te benè ac fortiter, ſed in togâ, meritis:* Ibid.

Aut ijs denique qui mereri poſſunt. *illis* ſcilicet *præmia, his exempla.* Ibid.

Et quantum, vide. Sed cum Modo etiam. Nam *ſimplicitas ac liberalitas, niſi modus adſit, in exitium vertuntur.* Tacitus III. Hiſt.

Alioqui tua & tu perdis. Si omnibus, ſi paſſim: quis finis? *Singuli numquam exſatiabuntur, reſpublica deficiet.* II. Ann.

Itaque *alienis bonis manus afferre cogêris:* Cicer. II. de Offic.

Quod exitiabile. *nec* vmquam *tanta ſtudia aſſequêris eorum quibus dederis, quanta odia eorum quibus ademeris.* Ibidem.

Caue igitur. atque adeò *nihil largiatur Princeps, dum nihil auferat.* Plinius Paneg.

Denique indulgentiâ paratur. Tertiò Indulgentiam ſuaſi: hac mente, vt quatenus ſine corruptelâ morum poteſt, populum Laxè habeas & Iucundè. Laxè, vt in Victu: ne *plebes acri annonâ fatigetur.* Tacitus IV. Ann.

In viliore Annonâ. Nam *vulgo vna ex republicâ annonæ cura.* IV. Hiſt.

— *duas tantùm res anxiùs optas,*
Panem & Circenſes. Iuuenal. Sat. 10.

Cicer. II. de Offic. *Omnes* autem *qui remp. gubernant, conſulere debent, vt earum rerum copia ſit, quæ ſunt neceſſariæ.*

In ludicris. Iucundè etiam: puta in ludis & eiuſmodi receptis voluptatibus. Nam vulgo, ſicut *pueris, omne ludicrum in pretio eſt.* Seneca Ep. XXVI.

Tacit. XIV. Annal. Idemq́ue *cupiens voluptatem, & ſi trahat eò Princeps, lætum.*

Ibidem. Itaque vides, *nec maiores abhorruiſſe ſpectaculorum oblectamentis.* *Quæ ſeriùs etiâ vſum præbent.*

Vſus enim aliquis in iſtâ re: cùm ita ferociores populi, eoq́ue *bello faciles, quieti & otio per voluptates aſſueſcûnt.* Idem in Agric.

Ibid. Idq́ue *apud Imperitos Humanitas vocatur, cùm pars ſeruitutis ſit.* *Frangunt & molliunt.*

Tacitus IV. Hiſt. Veriſſimum eſt, *Voluptatibus Romanos plus aduerſus ſubiectos, quam armis valuiſſe.*

A generoſis cerri amâ cant. Nec id neſciuit ille hiſtrio, qui increpanti Auguſto quòd eius cauſsâ in plebe eſſent tumultus: Συμφέρει σοι, Καῖσαρ, inquit, περὶ ἡμᾶς τὸν δῆμον διατρίβεσθαι: *Expedit tibi, ô Cæſar, populum circa nos diſtineri.* Pylades apud Dionem lib. LIV.

Tacitus in Agric. Acutè. Nam profectò *virtus ac ferocia ſubditorum, ingrata imperantibus.*

Tamen laſciuia & luxus vetanda. Sed modum tene: & vide vt hæc *lætitiæ potiùs, quàm laſciuiæ dentur.* Ann. XVI.

Ibid. Facilè enim iſta irrumpet. *nec pudicitia aut modeſtia, nec quidquam probi moris vltrà reſeruabitur.*

Ita Tui & Tu peribitis. Quid enim ſalui, amiſſis motibus?

CAPVT IX.

Auctoritas commendata valdè. Tria oſtenſa, quæ ad eam ducunt. in quibus quia Imperij præcipua vis eſt, accuratè & enucleatè de his diſſertum.

Avctoritas inter Iuuantes virtus altera eſt. quam * ſuprà quoque libaui: ſed hoc tantùm. nunc vberiùs, & pleno magis ore dicenda eſt. Definio iterùm: Auctoritas eſt Impressa svbditis, sive et exteris, opinio reverens de rege eivsqve statv. Conſtat ex Ad- *Quid Auctoritas.*

* Lib. II. cap. XVI.

Vnde naſcat. miratione & Metu : cuius vtriuſque temperies ſiue mixtio facit hanc Virtutem. Quam parari apud quaſdam nationes proniùs aio:

Quibus re-bus paran-dus. *Eſt* enim *ingenita quibuſdam gentibus erga reges ſuos veneratio.* Curt.III.

Apud alias ægriùs: ſed tamen apud omnes triplici hoc, quem dicam, modo ſiue viâ. Formâ imperij, Potentiâ imperij, Moribus imperantis. Per ſingula te ducam, & figam in ijs pedem non diſtinctè ſolùm, ſed lentè & impreſsè. quis capet? ego fulcrum hoc regnorum ſcio, & *Tutela re-gnorum.*

Maieſtatem imperij, ſalutis eſſe tutelā. Idem lib.VIII.

Hæc illa velut edita arx eſt, quâ Princeps ſe vindicat à rebellione & contemptu. Scande & occupa deo auſpice, me duce. Prima viarum eſt

FORMA IMPERII. in quâ tria ad Auctoritatem requiro: vt Seuera ſit, vt Conſtans, vt Adſtricta. SEVERA primùm, quia perpes illa & aſſidua Lenitas Contemptum inducit, id eſt Principatus ipſam peſtem. In hac colluuie morum & hominum *habendus metus, aut faciendus eſt.* *Hanc creat Seuera gu-bernatio.* Salluſt. Orat. Lepid. *Qua ex viru Prin-cipis,*

Et ſubdito-rum. Amplius, quia inducit *maximam illecebram peccandi impunitatis ſpem.* Cicero pro Mil.

Quis eum metuat, *apud quem conditum, imò conſtrictum ferrum eſt?* Seneca I. de Clem.

Qui per ſegnitiem potiùs quàm clementiam, *patiatur hebeſcere aciem ſuæ auctoritatis?* Cicero I. in Catil.

Nam vul-gus metu coercendū. Ne feceris, & noſce vulgus. Οὐ γὰρ πεφύκασιν αἰδοῖ πειθαρχεῖν, ἀλλὰ φόβῳ· οὐδ' ἀπέχεσθαι τῶν φαύλων διὰ τὸ αἰσχρὸν, ἀλλὰ διὰ τὰς τιμωρίας: *Non enim ita natum eſt, vt Pudori obſequatur, ſed vt Metui: nec vt abſtineat à prauis ob turpitudinem, ſed ob ſupplicia & pœnam.* Ariſtot X. Ethic. cap vlt.

Adhibe hæc igitur in tempore. *Salutaris Seueritas vincit inanem ſpeciem Clementiæ.* Cic. ad Brut. ep. II.

Cotys rex Thracum, increpanti ſeueritatem eius & aienti, Μανία τοῦτ' ἐστι, καὶ οὐ βασιλεία: bellè reſpondit, Ἀλλ' ἡ ἐμὴ μανία τοὺς ἀρχομένους σώφρονας ποιεῖ: *Furor hic eſt, non Regnum. At meus hic Furor ſubditos ſanos reddit.* Stob. de Regno.

Ita, ita. *Adhibenda eſt reip. cauſſâ Seueritas, ſine quâ adminiſtrari ciuitas nulla poteſt.* Cicer. II. de Offic.

Scimus digitum præcidi oportere, ſi ob eam rem gangræna non ſit ad brachium ventura. Var. in Frag. *Et nonnia reſcindenda.*

Tamen tempeſtiuè, & cum intermiſſione. *Nam ciuitatis mores magis corrigit parcitas animaduerſionum.* *Sed per in-terualla.* Seneca I. de Clement.

Illud laudabile, quoties potes, efficere *vt pœna ad paucos, metus ad omnes perueniat:* Cic. pro Cluent.

Et *vnius improbi ſupplicio multòrum improbitatem coërcere.* Idem III. in Verr.

Quòd ſi crebra tamē nimis aut peruicacia vitia: tum ſanè illud valeat, *Niſi mala herba nimium ſucreuerit.*

Crudelem medicum intemperans æger facit. Publius.

Ne corporis quidem morbos veteres & diu auctos, niſi per dura & aſpera coërceas. Corruptus ſimul & corruptor, æger & flagrans animus, haud levioribus remedijs reſtinguendus eſt, quàm libidinibus ardeſcit. Tacitus III. An. *Falce tunc recidenda eſt.*

Secundò, CONSTANTEM volui Imperij Formam: quod interpretor, vno & veteri tenore fluentem. Quid mihi mutas? Alcibiadem audi verè cenſentem: Τῶν ἀνθρώπων ἀσφαλέστατα τούτους οἰκεῖν, οἳ ἂν τοῖς παροῦσιν ἤθεσι καὶ νόμοις, ἢν καὶ χείρω ᾖ, ἥκιστα διαφόρως πολιτεύωσι: *Eos hominum tutiſſimè agere, qui præſentibus moribus legibusque, etiamſi deteriores ſint, minimùm variantes, rempub. adminiſtrant.* *Conſtantia Auctoritatē facit:* Apud Thucyd. lib. VI. *Obſerua-tione legum & morum.*

Ipſum Auguſtum: qui ſic olim ad Senatum: Τοὺς κειμένους νόμους ἰσχυρῶς φυλάττετε, καὶ μηδένα αὐτῶν μεταβάλλετε. τὰ γὰρ ἐν ταὐτῷ μένοντα, κἂν χείρω ᾖ, συμφορώτερα τῶν αἰεὶ καινοτομουμένων, κἂν βελτίω εἶναι δοκῇ, ἐστίν: *Poſitas ſemel leges conſtanter ſeruate, nec vllam earum immutate. Nam quæ in ſuo ſtatu, eademque manent, etſi deteriora ſint, tamen vtiliora ſunt reipub. his quæ per innouationem vel meliora inducuntur.* Apud Dionem LIII.

Et inopinati dogmatis cauſſa duplex. Quòd nec leges ipſæ vim & vigorem ſatis habeant, vertendæ ſtatim aut euertendæ. *Non enim conualeſcit planta, quæ ſæpiùs transfertur.* *Contem-nuntur le-ges, ſæpe relatæ.* Seneca epiſt.

Et

Et vnà ca-uam lator.

Et quòd Princeps vileſcit, qui ſic vacillat: fœdáque inconſtantiâ, *quæ iuſſerat, vetat; quæ vetuerat, iubet.* Tac. III. Hiſt.

Agricoli in rep. mali.

Sperne ergo circa te nouatores: qui *vt aliquid ſui videantur afferre, etiam recta commutant.* Quinctil. lib. III. Inſtitut.

Veteres, & vetera, optima.

Et ſcito, *ſuper omnibus negotiis meliùs atque rectiùs olim prouiſum: & quæ conuertuntur, in deterius mutari.* Tacitus IV. Ann.

Ideò in *minimis quoque rebus, omnia antiquæ conſuetudinis momenta ſeruanda.* Valer. Max. l. II.

Interdum tamen innouandum.

Sed numquam, inquies, mutem? numquam: niſi aut ſumma Vtilitas expreſſerit, aut ſumma Neceſſitas. Nam, fateor, *nocet* interdum *priſcus rigor, & nimia ſeueritas, cui iam pares non ſumus.* Tacitus I. Hiſt.

Sed non violentè.

Sed tunc quoque fiat leniter: & vt *quàm minimo ſonitu orbis ille in rep. conuertatur.* Cicero ad Att. l. II. epiſt. IX.

Et paulatim.

Itemque Lentè: vt per gradus, nec omnia ſimul. Auguſti exemplo: qui ſub initia imperij οὐ πάντα εὐθὺς, ὥσπερ ὑπετίθετο, ἔπραξε, φοβηθεὶς μὴ καὶ σφαλῇ τι, ἀθρόως μεταῤῥυθμίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐθελήσας· ἀλλὰ τὰ μὲν παραχρῆμα μετεκόσμησε, τὰ δὲ ὕστερον: *non omnia ſtatim, vti decretum erat, executus eſt: veritus ne parùm ſuccederet; ſi ſimul homines transferre & inuertere vellet: ſed quædam ex tempore diſpoſuit, quædam reiecit in tempus.* Dio LII.

Atque hoc eſt, quod de eodem noſter: *Inſurgere paulatim, munia legum & magiſtratuum in ſe trahere.* Ait Paulatim: & tu in re ſimili ſerua. Tacitus I. Annal.

Adſtrictio imperij, pro Auctoritate.

Tertiò, ADSTRICTAM Imperij Formam poſui. id eſt, vt non ſolùm A te præcipua vis & honos, ſed etiam Apud te ſint. A te quidem, vt maxima rerum aut agas ipſe, aut firmes: *ne vim Principatus reſoluas, cuncta ad Senatum reuocando.* I. Ann.

Princeps vnus rei ſummam teneat.

Non quia conſilia ſpernam (valdè ſuaſi, & ſuadeo:) ſed quia innoteſcere omnibus velim, te eſſe à quo pendeant omnes. Eſto mihi *ſolus arbiter rerum, iure ac nomine regio.* II. Ann.

Eum omnes ſpectent: & omnia ab eo exſpectent.

Reges domini rerum temporumque, trahunt conſiliis cuncta, non ſequuntur. Liuius IX.

Aliquid hîc laxas? totum amittis. *Ea eſt imperandi ratio, vt non aliter conſtet, quàm ſi vni reddatur.* Tacitus I. Ann.

Honores minores ne dato.

Sed Apud te etiam pleruſque honos maneat, certè magnus. Doctorum ille doctor: Κοινὴ φυλακὴ πάσης μοναρχίας, τὸ μηδένα ποιεῖν ἕνα μέγαν: *Communis cuſtodia Principatus, neminem vnum magnum facere.* Ariſtoteles V. Politic. cap. XI.

Semper *periculoſum priuati hominis nomen ſupra* (imò & iuxta) *Principis attolli.* Tacit. in Agric.

Datos auferto: ſed paulatim.

Quid ſi tamen factum? corriges. ſed ſic, vt non detrahas eum, ſed deducas. Δεῖ γὰρ ἐκ παραγωγῆς, vt ille loquitur, τοῦτο δρᾶν, καὶ μὴ πᾶσαν ἀθρόον ἀφαιρεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν: *Oportet circumductione quadam & per ambages id facere, nec totam poteſtatem ſimul tollere.* Ariſtot. V. Politic. cap. XI.

Non longos item dato.

Nec verò magnos ſolùm honores dari abnuo, ſed & (vtique in Militiâ aut Præfecturâ) longos. Vetus monitum: *Nihil tam vtile, quàm breuem poteſtatem eſſe, quæ magna ſit.* Latro apud Senec. VII Controu. vlt.

Libertatis (ſiue *Principatus*) *magna cuſtodia eſt, ſi magna imperia diuturna eſſe non ſinas.* Liuius IV.

Nam homines inſoleſcunt.

Cauſſa. quoniam αἱ μακρότεραι καὶ πολυχρονιώτεραι ἀρχαὶ ἐπαίρουσί τινας πολλοὺς, καὶ ἐς νεωτεροποιίας ἐξάγουσι: *Longiora & diuturniora imperia, multos attollunt, & ad res nouandas impellunt.* Dio LII.

Potentia certiſſima ad Auctoritatem ratio.

VIAM primam vides: alteram tibi POTENTIAE ingredior, quæ eſt illa ipſa directa & regia ad ſolidam auctoritatem via. Cetera omnia adſint; hæc abſit: quid iuuabunt? Scito *parùm tutam maieſtatem ſine viribus eſſe.* Liuius XI.

Quid eam appellem.

Potentiam autem hîc intellego, ad *Sua conſeruanda, & Aliena obtinenda, idonearum rerum facultatem.* Cicer. II. de Inuent.

Qui parari conſeat.

Quam quinque hæc inſtrumenta tibi dabunt: Opes, Arma, Conſilia, Fœdera, Fortuna: ſi tamen appoſitè vtâris, & vt præcipiam. Attende, attende. Primo loco Opes pono. & de vi atque vſu earum quis ambigit? Δεῖ δὲ χρημάτων, καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἔστι γενέσθαι τῶν δεόντων: *Opus ſunt Opes, & ſine iis nihil fiet quod opus.* Demoſt. Olynth. I

1. Pecunia.

Illa neruus, caput, pedes.

Experiens callidusſque vir clamabat olim: Νεῦρα τῆς ἡγεμονίας τὰ χρήματα εἶναι: *Neruos imperij pecuniam eſſe.* Mucian. apud Dionem in Veſp.

Animorum domina:

Nam ſocios aut milites habere vis? Illa dabit. Πάντα ὤνια τῷ πλούτῳ: *Omnia venalia nummis.* Ariſtot. Rhet. II. cap. XVI.

Locorum domina.

Hoſtes aut vrbes perdere hæc faciet. *Nihil tam munitum, quod non expugnari pecuniâ poſſit.* Cicer. II. in Verr.

Omnia caſtella hęc machina deijciet, *in quæ modò aſellus onuſtus auro poſſit aſcendere.* Cic. I. ad Att. ep. XII.

Ad ſummam,

—— *diuina humanaque pulchris*
Diuitiis parent. Horat. II. Serm.

Argenteus gladius omnia potest.

Non credis? ſaltem oraculo:
Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου, καὶ πάντα νικήσεις.
Haſtis pugna argentatis, atque omnia vinces. Philippo Macedoni id datum.

II. Arma opus ad potentiam.

Inſtrumentum ſecundum, Arma. Nam illud certum, *Non ignauiâ magna imperia contineri, ſed virorum armorumque faciendum certamen.* Tacit. XV. Annal.

Reges inuadunt.

Improbè dictum videatur, ſed in tempore vtiliter: *Sua retinere, priuatæ domus; de alienis certare, regiã laudem eſſe.* Ibid.

Fateor optabilius *magnitudinem ſuam iuſtitiâ tueri:* De moribus Germ.

Et ſæpè debent, aut ipſi inuaduntur.

Sed optabilius. quî enim ſemper poſſis? *Inter impotentes & validos falsò quieſcas. vbi manu agitur, modeſtia & probitas nomina ſuperioris ſunt.* Ibid.

Ab externis:

Nec vmquam deerunt, *niſi ſiluâ hac humani generis excisâ, raptores alienæ libertatis lupi.* E Velleio lib. II.

A ſuis:

Addo, ſi non hoc ſit, quòd *nulla magna ciuitas diu quieſcere poteſt. ſi foris hoſtem non habet, domi inueniet.* Liu. XXX.

Comprimãtur ergo bella bello.

Arce, arce internam illam peſtem: & alios potiùs turba, quàm vt te perdas. *Agendo audendoque res humana creuit, non his ſegnibus conſilijs, quæ timidi cauta vocant.* Idem XXII.

III. Conſilia vſui ad potentiam.

Quamquam Conſilia profectò & ego miſceo: nec vlla ſtabilis potentia ſine iſtis. *Arma*, inquit ille, *conſilio temperanda ſunt.* Tacit. I. Ann.

Haud temerè bellum mouendum:

Quod tibi ita præeo. Arma inferre vis? Primùm vide vt Prouidè.

Animus vereri qui ſcit, ſcit tutò aggredi. Publius.

Odi iſtos properos, qui *dum inferre pericula volunt, non cauent.* Seneca I. de Ira.

Et ſcio *cautis quàm acrioribus conſilijs Potentiam tutiùs haberi.* Tacitus XI. Ann.

Nec nimis diu habendum.

Vide etiam vt cum Modo. *ne dum ad culmen venire contendis, vnà cum ipſis ramis, quos comprehendiſti, decidas.* Curt. VII.

Ea demum potentia tuta eſt, quæ viribus ſuis modum imponit. Val. IV. cap. I.

Explendus animus.

Pyrrhus mihi es? *& nouâ ſiti ad alia aliaque properas?* Plutarch. in Pyrrho.

Noli. *Facilius eſt quædam vincere, quàm tenere.* Et Curt. IV.

Fortunam citiùs reperias, quàm retineas. Publius.

Et in quæſitis aut relictis quieſcendum:

Tu firma antè parta. *Difficilius eſt prouincias obtinere, quàm facere. viribus parantur, iure retinentur.* Florus libro IV. cap. vlt.

Et quid feſtines? *Non durat, nec ad vltimum exit, niſi lenta felicitas.* Seneca Conſol. ad Marc.

Præſertim minutis Principibus.

Regibus ego ita ſuadeo: at regulis, iſta. Quies vobis tutior, nec de Obtinendo laborate, ſed tenendo. Scitote, *teſtudinem, vbi collecta in ſuum tegmen eſt, tutam ad omnes ictus eſſe: vbi exſerit partes aliquas, quodcumque nudauit, obnoxium atque infirmum habere:* Liuius XXXIV.

Qui periculosè ſemper ſe mouent:

Sic vos, apud vos, tutos eſſe. *ſimul auiditate plura complectendi hinc excedi tis, nuda vobis omnia quæ extrà ſunt, & expoſita ad omnes ictus eſſe.* Ibid.

Volunt quod nec teneant.

Stulti qui *concupiſcunt, quod non capiunt.* Curt. VII.

Vobis melius, *conſilijs & aſtu res externas moliri, arma procul habere.* Tacitus II. An.

IV. Fœdera vſui ad Potentiam.

Itemque via hæc Fœderum: quæ ipſa, vt dixi, ad Potentiam valept. Socios legi ſuadeam, *qui non mediocri valeant patentiá, & in proximo habitent.* Ariſtot. Rhet. ad Alexand. cap. vlt.

Ineunda cum proximis & validis,

Id eſt, qui vtibiles eſſe & viribus & loci opportunitate poſſint. Nam infirmis aut miſeris quid te iungas?

Vix cum afflictis:

—— *quærunt,*
Cum quâ gente cadant. Lucan. VIII.

Tu, ſi ſapis,
—— *fatis accede deisque,*
Et cole felices. Ibid.

In

In caducum parietem ne inclina. Ex Hadriani dicterio.

Ne ipſe affligare. — *Suam quiſque fortunam in conſilio habeat, cùm de alienâ deliberat.* Curt. IV.

Niſi quopiam periclitante, etiam tu: — Niſi tamen quiſpiam talis, *cuius ruina te quoque tractura ſit.* Ex Tacit. de Mor. Germ.

Tunc vel aſtu iuua. — Tum enim ſanè aut iunge te, aut iuua: ſed quid ſi occultè? Vetus illa calliditas, *ſocietatem alterius palàm induere, ad alterum per occulta & fida magis inclinare.* XII. An.

Periculoſum, potenti impotentem iungi: — • Magnus nodus cùm diſſentiunt inter ſe vicini duo potentes: *qui nec vincere, nec vinci, ſine periculo tuo poßunt.* Salluſt. Epiſt. Mithr.

Et tamen penè neceſſarium. — Quid facies? nõ enim effugias, quin alterum *aut ſocium habeas, aut hoſtem.* Liuius XXXII.

Adiaforia hic nulla. — Nam quòd nonnemo *tanquam mediam & tutiſſimam conſilij viam, vt quieſcas abſtineasque armis, oſtendit: ea verò non media, ſed nulla eſt.* Ibid.

Quid enim *aliud, quàm nuſquam gratiâ ſtabilis, velut qui euentum exſpectaueris vt Fortunæ applicares conſilia tua, præda victoris eris?* Ibid.

Vidimus, & videbimus (ita nunc Europæ ſtatus) eos, *quos ignauia aut praua calliditas, vt alienis laboribus tuti eßent, armis abſtinuit, acerbiſſimas pœnas ſoluiße.* Salluſtius Epiſt. Mithrid.

Iunge te igitur, cum deo. — Cum Cæſare igitur *Iacienda* tunc *alea:* & alterutri ſe adiungendum.

Sed in cauſsâ palàm diſpari, meliori: in ambiguâ, fortiori. niſi alia Opportunitas aut Vtilitas vincat. Nam profectò eas hîc ſpecto. Alta & animoſa quid cogites? Tuta potiùs: & cum Gallis, *Valentini animum probes, conſilium Auſpicis ſequare.* Sueton. Tacit. IV. Hiſtor.

V. Fortuna vſus ad Potentiam: — At Fortunam vltimum inſtrumentum ad Potentiam feci: cur non primum? Debebam, ſi vim eius intuerer. Nam *quis neget eximiam quoque gloriam & potentiam, ſæpiùs Fortunæ quàm virtutis eße beneficium?* Curtius lib. VIII.

Et quidem ſupra alia. —

Quia mirificè quoſdam ſouet. — Sunt enim quidam hoc aſtro; vt ijs *ad amplitudinem, & gloriam, & ad res magnas benè gerendas, diuinitus adiuncta Fortuna videatur.* Cicer. pro Leg. Man.

Homines ad Pompeianũ illud elogium, *maiore fortunâ quàm ſapientiâ.* Salluſt. ad Cæſ.

Terent. Adelph. — Quibus *dormientibus dij omnia conficiunt.* — Omnia ſine labore ſuggerit.

Inter Adagia è Plut. — *Reti vrbes capiunt:*

Liu. VII. — *Et in ſinũ ijs de cælo Victoria deuolat.*

Quos poëta quoque depinxit:

Theog. — Πολλοί τοι χρῶνται δειλαῖς φρεσί, δαίμονι δ' ἐσθλῷ, — Qui nec volentes peccant.

Οἷς τὸ κακὸν δοκέον γίνεται εἰς ἀγαθόν.

Multis mens laeua eſt, ſed eiſdem numina dextra.

Queis malè quod cœptum eſt, vertit & in melius.

Curt. III. — Sicut contrà, alijs *deſtinata ſalubriter, omni ratione potentior Fortuna diſcuſſit.*

Gaudeant ergo qui illam habent. Nam vel ab hac ſolâ Auctoritas.

Plaut. Pſeud. — *—— vt quiſque fortunâ vtitur,* — Talis vulgò magni:
Ita præcellet, atque exinde ſapere eum omnes dicimus.

Sed gaudeat moderatè, quia mera & nuda felicitas fragilis: nec *quidquam poteſt eße diuturnum, cui non ſubſit ratio.* Curt. IV. — Neſcio an in longum.

Ibidem. — *Licet* pullis iſtis ſuis *adſpirare Fortuna videatur, tamen ad vltimum temeritati non ſufficit.* — Nam illa ſe mutat:

Vell. II. — Et quos diu *proſecuta eſt, repentè velut fatigata deſtituit.*

Cæſ. III. Ciuil. — Deſtituit? imò abiicit. *ſoletque quos plurimis beneficiis ornauit, ad duriorem caſum reſeruare.* — Et ludit, quibuſcum luſit.

Tu caue, caue, & poëtæ monito
Auſon. — *Fortunam reuerenter habe.*

Mores, via vltima ad Auctoritatem. — Tertia via ſe nunc pandit, MORVM. quos duplices in Imperante hîc conſidero, Internos & Externos. Illos, qui in animo: vt virtutes. iſtos, qui in corpore: vt certos habitus, aut geſtus. Quod ad Virtutes: omnes eæ conciliandæ Auctoritati ſunt, imò & *ſpecies virtutum ſimiles:* ſed duæ eminent, Pietas & Prouidentia. Nam illa ſanè vulgo venerabilis, facitque *Principes inſtar deorum eße.* Tacitus XV Ann. Tacitus II. An. — Facit valdè prælata Pietas.

Curt. III. — Et mouet opinionem, vt *nihil ſine diuinâ ope aggredi videantur.*

Ariſtot. V. Politic. cap. XI. — • Stagirites ideò monuit: Δεῖ (τὸν ἄρχοντα) τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς φαίνεσθαι ἀεὶ σπουδάζοντα διαφερόντως: *Oportet Principem res diuinas videri curare seriò & ante omnes.*

Ad-

Obedientiā conciliat.

Additque cauſſas. Ἧττόν τε γὰρ, inquit, φοβοῦνται τὸ παθεῖν τι παράνομον, ἐὰν δεισιδαίμονα νομίζωσιν εἶναι τὸν ἄρχοντα καὶ φροντίζειν τῶν θεῶν. καὶ ἐπιβουλεύουσιν ἧττον, ὡς συμμάχους ἔχοντι καὶ τοὺς θεούς: *Nam & minùs iniuſtum aliquid ſperant ab eo Principe pati, quem religioſum deorumque verentem exiſtimant: & minùs ei inſidiantur, vt tutores & adiutores habenti etiam Deos.*

Inſidias tollit.

Facit & Prouidentia. *Valer. l. I. cap. 2.*

Iam Prouidentia quoque *animis hominum illabitur, admirationis prætextâ velata:* ſi nihil aut ſuſcipis, aut agis, niſi lentè & circumſpectè.

Quæ rarò fallitur: *Liuius lib. v.*

Id eſt, feliciter. Plerumque enim *omnia ſummâ ratione geſta etiam Fortuna ſequitur.*

Ideóq; eſtimatur. *Cæſ. vii.*

Ergo & Auctoritas: nam Contemptus à lapſu. *Res aduerſæ Auctoritatem imperatorum imminuunt.*

Tacitus II. Hiſt.

Quin ipſa talis indoles, per ſe potens eſt ad Amplitudinem obtinendam, ſiquis tardus in actionibus & *cunctator naturâ, & cui cauta conſilia cum ratione quàm felicia ex caſu placeant.*

Faciunt nonnihil externa. *II. Ann.*

Inter Externos Motes pono geſtum: vt ſis *compoſitus ore.*

Ariſtot. v. Politic. cap. xi.

Graui & ad ſeueritatem flexo, non tamen ad minas. καὶ φαίνεσθαι μὴ χαλεπὸν, ἀλλὰ σεμνὸν, ὥστε μὴ φοβεῖσθαι τοὺς ἐντυγχάνοντας, ἀλλὰ μᾶλλον αἰδεῖσθαι: *& apparere non acerbum, ſed auguſtum. vt qui obuij fiunt, non metuant te, ſed magis vereantur.*

Atque adeò ipſum domicilium. *Tacit. III. Annal.*

Etiam habitatio habet & adfert aliquid dignitatis, ſi ea in loco ſplendido & illuſtri. Me auctore, elige vrbem aliquam principem, *vnde in omnia regimen.*

Hanc cole.

—— medium non deſerit vmquam
Cœli Phœbus iter, radijs tamen omnia luſtrat. *Claudiā.*

Sueton. Tib. c. x.

Et ſecede tamen interdum, vt *vitato aſſiduitatis faſtidio, Auctoritatem abſentiâ tueâre.*

Alia quæ huic rei faciunt, pete è proprio Capite, * ſuprà. An ego * quæ dixi repetam, * ἅτε μαψυλάκας, Διὸς Κόρινθος?

* Lib. II.
* Pindar.
* Sicut nugator aut blatero, Iouis Corinthus,

CAPVT X.

Ad ea tranſitum quæ Vertendo regno faciunt: in quibus prima, Vis eſt. Ea duplex oſtenſa: Inſidiæ & Proditio. Vtraque quomodo cauenda aut punienda, oſtenſum.

QVAE Iuuant aut firmāt regnum, dixi: ad Noxia veniendum eſt. In quibus prima Vis mihi occurrit, hoc ſenſu; vt ſit MOLITIO OCCVLTA VNIVS PLVRIVMVE, IN REGEM AVT REGNVM. Occultam dixi, quia non de omni Vi propoſitum hîc mihi dicere (eſt enim Aperta quædam, vt Factio, Seditio, Bellum: quas iurè differo, & refero ad Prudentiam Militarem:) ſed ſaltem de illâ Clancularîâ, quæ propriè oppoſita Vi noſtræ Iuuanti. Hanc duplicem facio: Inſidias, & Proditionem. è quibus illæ ſcilicet Cuſtodibus aduerſæ ſunt; iſta Munimentis. Nam ego ita diſcrimino, vti inſidias propriè in caput regis eſſe velim: Proditionem in loca ciũs, copias, arces. Vtrumque peſtilens & metuendum malũ: ſed metuendum magis, quàm cauendum, Quî poſſis? latet: nec prodit ſe, niſi cùm perdit. Enimuerò *Arma aperta palàm vites: fraus & dolus occulta, eóque ineuitabilia.*

Vis definita mea menti. *Diuiſa.* *Periculum ab eâ:* *Tacitus II. Hiſt.* *Vix reprimendum.*

Salluſt. ad Cæſ.

Hoſtem aduerſum, ait ille, *homini ſtrenuo opprimere haud difficile eſt: occulta pericula neque facere, neque vitare, bonis in promptu eſt.*

Princeps vni alicui expoſitus. *Curt. iv.*

Nam de INSIDIIS vt primò dicam: ſcimus *patêre vel vnius inſidijs regem. nihil nefas eſſe Auaritiæ.*

Tacitus II. Hiſt.

Scimus *fluxam militum fidem, & periculum ex ſingulis.*

Ibid.

Quid proderunt cohortes alæque, ſi vnus altérve, præſenti facinore paratum ex diuerſo præmium petant?

Curt. ix.

Profectò *regum exitus ſi reputauerimus, plures à ſuis quàm ab hoſtibus interemptos reperiemus.*

Seneca epiſt. iv.

Quid miremur? *Quiſquis vitam ſuam contempſit, tuæ dominus eſt.*

Seneca Trag. Her. Oet. *Et parat, qui deſperat.*

Contempſit omnes ille, qui mortem prius.

Dif-

Difficile igitur auxilium, ſiue conſilium: tamen aliquod. & id capies ab his quattuor, Indagatione, Punitione, Innocentiâ, Fato. Ab illâ primùm: quoniam omnino vtile habere te * κατασκόπους quoſdam ſiue * ὠτακουστὰς etiam. *καὶ τὸ μὴ λανθάνειν πειρᾶσθαι, ὅσα τυγχάνει τις λέγων ἢ πράττων τῶν ἀρχομένων: & conari ne te lateat, quid quiſque ſubditorum faciat aut dicat.* Ariſtot. v. Politic. cap. xi.

Remedia tamen quattuor.

* *Speculatores.*
* *Auſcultatores, vt verterunt Gloſſ. priſcæ.*

Subditorum, inquam, maximè Illuſtriorum. Nam in omnes quæ acies inquirat? Hoc cùm ad alia vtile, tum contra Inſidias valebit firmiter. quoniam raro, niſi malè locuti, malè faciunt: & *Linguæ temeritas, peruenit ad gladios.* Curt. vi.

Inquiſitio in ſermones.

Obſerua. reperies pleroſq; inſidiantium, aut ipſos alibi criminatos Regem eſſe, aut *ſermonibus vituperantium criminantiumque faciles aures præbuiſſe.* Idem viii.

Lingua mentem prodit.

Itaque ſagaci hac viâ, non parum *latus à domeſticis hoſtibus munies.* Idem vi.

Rem enim factam habes, ſi detectam. Quod quò magis fiat, cur non *Indici præmia* palàm *decernas, pecuniam & impunitatem?* Salluſtius Catil.

Indicium præmia ponenda.

Idq́ue lege latâ, & ſæpiùs renouatâ? Ego è te Principum cenſeam: & ſcio *Cruciatu aut Præmio cuncta peruia eſſe.* Tacitus xv Ann.

Publicâ lege vel edicto.

Nam cùm ſecum quicumque *animus Præmia reputat, ſimulq́ue immenſa pecunia & potentia animo obuerſantur: cedet fas & ſalus* aliorum. Ibid.

Eorum ſpes omnia reuelat.

Et, mihi crede, *cariſſima ſuorum pignora prodent.* Ibid.

Sed in delationibus his vide, vt aures omnibus præbeas, non etiam fidem. Nam multi, ſpe aut odio, vana deferent. ideoq́ue, ex Mæcenatis monito, *οὐ χρὴ πᾶσι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τῶν τοιούτων πιστεύειν, ἀλλ' ἀκριβῶς αὐτὰ διασκοπεῖν: non oportet omnibus quæ ab his talibus dicentur, fidem adhibere, ſed acriter ea examinare & diſcutere.* Dio LII.

Cautè tamen credendum.

Et per Deum, *quis innocens eſſe poterit, ſi accuſaſſe ſufficiet?* Ammian. Marcell. xviii.

Ne innoxij circumueniantur.

Imò, quia res te tuumq; caput ſpectat, eò magis videndum nequid hîc properè agere videaris, aut in tuâ cauſsâ, tuâ cauſsâ. Alioqui *crebro vulgi rumore laceraberis, tamquam viros inſontes ob inuidiam aut metum extinxeris.* Tacitus xv. Ann.

Ne locum calumnijs & odijs aperias.

Nam *χαλεπώτατα οἱ πολλοὶ πείθονται, ὅτι τις ἄοπλος ὢν, ἐπιβουλεύει τῷ ὡπλισμένῳ: ægerrimè vulgus credit, quòd quiſpiam inermis inſidias armato ſtruat & militibus cincto.* Dio LII.

Et pænè *non creditur niſi perpetratum facinus.* Liu. xl.

Vt non immeritò ille exclamauerit, *Conditionem Principum miſerrimam, quibus de coniuratione compertâ non creditur, niſi occiſis.* Sueton. Domit. cap. xxi.

Cautè igitur age & lentè. Quid ſi comperis? puni, (ſecundum enim hoc Auxilium eſt) & grauiter puni. Nam *inſidiatori aut latroni quæ poteſt afferri iniuſta nex?* Cic. pro Mil.

Conuicti puniendi.

Ille eſt, per quem *libertas & anima omnium in dubio:* Salluſt. Catil.

Ille, qui in vno capite ſæpè omnes perdit, & *magni fortunam populi in ruinas agit.* Seneca I. de Clem.

Hic mihi quiſquam, manſuetudinem & miſericordiam nominat? Salluſtius Catil.

Tua cautio, ô Princeps, *noſtra cautio eſt:* Cic. pro Marcello.

Nec tua propriè, ſed reip. hæc vindicta. *Ne ſanguinem noſtrum largiare; & dum paucis ſceleratis parcis, bonos omnes perditum eas.* Salluſt. Catil.

Sed tamen ita animaduerte, vt mora interdum interueniat vltioni. Quid enim ſi importuno tempore inſidiæ detectæ? Diſſimulabis. gnarus, *ſolum ſæpè inſidiarum remedium eſſe, ſi non intelligantur.* Tacitus xiv. Ann.

Nec tamen properè.

Quid etiam ſi à magnis conceptæ, & quos tutò ſtatim haud punias? Premes: & *ſecuritati conſules, antequam vindictæ.* xi. Ann.

Res enim *monet, cauere ab illis magis, quàm quid in illos ſtatuas, conſultare.* Salluſt. Catil.

Et quamquam ad Vindictam te incito; tamen à Veniâ haud ſemper excludo. Pone illuſtrem aliquem deprenſum in hoc ſcelere, cui tu & patria deuincti: quid facies? Profectò *pœnam, ſi tutò poteris, donabis: ſin minùs, temperabis.* Sen. I. de Clem.

Nec item ſemper.

Audi

Audi à muliere non muliebre conſilium. Liuia ſuo Auguſto: *Deprehenſus eſt. iam nocere tibi non poteſt, prodeſſe famæ tuæ poteſt.* Ibid.

Nihil glorioſius eſt Principe impunè læſo. Ibid.

Clementia hic ſæpè vtilis. Famæ tantùm? imò & ſaluti. Incredibile eſt, quantum inſignia hæc aliqua clementia, alios arceat à ſimili conatu, vel pœnitentiâ, vel pudore. Oraculum puta: *Clementia non tantùm honeſtiores, ſed tutiores præſtat: ornamentumque imperiorum eſt ſimul, & certiſſima ſalus.* Ibid.

* Hoc valet in Illuſtribus maximè familijs. Nam profectò * *parentes liberique eorum qui interfecti ſunt, & propinqui & amici, in locum ſingulorum ſuccedunt.* Ibid.

Atque ita fit inſidiantium nexus quidam & cathena. quî eam rumpes? Clementiâ iſtâ, vt dixi: & maximè tertio noſtro Auxilio, Innocentiâ. id eſt, ne crebrâ aliorum læſione, cauſſam ipſe præbeas tui lædendi. *Cauſſa inſidijs tollenda.* *Malè vim ſuam poteſtas aliorum contumelijs experitur.* Plinius lib. VIII. epiſt. VIc.

Et *diſcimus experimento, fidiſſimã eſſe cuſtodiam Principis, ipſius Innocentiam.* Idem Paneg.

Reliqua fatu permittenda. Iam quartum tibi ſcutum ſuggero, Fatum. Miſer, quid te torques? Si illud volet,

Præbenda eſt gladio pulchra hæc & candida ceruix. Iuuenal. Satyr. IV.

Cùm omnia feceris, nec *percuſſorem tuum tolles, nec ſucceſſorem.* Ad dictũ verus alluſum.

In Dei nos manu. Si nolet: es ſaluus. Deus, deus, ἐν ᾧ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμέν: *in quo viuimus, & mouemur, & ſumus,* Actor. cap. XVII.

Qui reges ſeruat maximè. Ille *erit in latere tuo, & cuſtodiet pedem tuum ne capiaris.* Prou. Sal. cap. III.

——— Διὶ κεῖνοι μέλοντι
Αἰδοῖοι βασιλῆες. Theocrit.

——— *Ious cura eſt venerandi Principis.*

Votũ meum pro Principe. Huic fide. ego vota pro te ſuſcipio, ſed hac lege: *Ago cum Deo, vti ſoſpitem te incolumemque præſtet, ſi tu ceteros:* Plinius Paneg.

Si rempublicam benè, & ex vtilitate omnium reges. Ibid.

Si contrà; ille quoque à cuſtodiâ tui corporis oculos dimoueat, teque relinquat votis quæ non palàm ſuſcipiuntur. Ibid.

Valer. IX. cap. VI. Peregi de Inſidijs. *nunc occultum & inſidioſum malum* PRODITIO *latebris ſuis extrahenda eſt:* *Proditionis noxa.*

Ibid. *Tantum incommodi humano generi afferens, quantum ſalutis bona Fides.*

Salluſt. Catil. Periculoſum quoque iſtud, cùm ſcilicet pleruinque *intra mœnia atque in ſinu vrbis ſunt hoſtes.*

Idem Iugurth. In quod inclinant auari maximè. qui *famæ, fidei, poſtremò omnibus rebus commodum ſuum anteferunt.* *Qui proni ad eam? Auari:*

Tac. XVI. Annal. Palàm honeſti, *animo perfidioſi ac ſubdoli, Auaritiam ac libidinem occultantes.*

Curt. IV. Item *Temporaria* iſta *ingenia:* *Leues:*

Ibid. Id eſt homines leues, inſtabiles, & *ex ancipiti mutatione temporum pendentes.*

Liu. XXIV. *Tamquam cum Fortunâ fidem ſtare oporteat.*

Odyſſ. ς. Denique diſſimulatores & occulti. qui ad illud Homeri, *Occulti.*

Ἐσθλ᾽ ἀγορεύοντες, κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδόμευον.

Pulchra loquentes, ijdem in pectore praua ſtruebant.

Latro apud Senecã Controu. VIII. l. VII. Adeò vt *non antè intelligas proditorem, quàm proditus ſis.*

Liuius XXVIII. Imo fidem præferũt vel maximè, vt faciliùs fallant. Obſerua. *Fraus in paruis fidem ſibi præſtruit, vt cùm operæ pretium ſit, cum mercede magnâ fallat.*

Quâ ipsâ notâ haud vanè eos noſcas. Nam inſitum homini, *quantò magis falſi ſunt quæ fiunt, tantò plura facere.* Tacitus I. Hiſt. *Simulatio ſæpè detegit.*

Malam, & malos iſtos, vides. quî vitabis? duplici illâ viâ maximè quam ſuprà præiui, Indagationis & Pœnæ. In illâ nihil muto: in hac aliquid. quia placet numquam eam differri. & *impia proditio celeri pœnâ vindicanda eſt.* Valer. IX. cap. VI. *Puniendi celeriter.*

Dio XLI. Quid hîc trepides? omnia patent. Καὶ οὐδὲ ἐς δικάζεσθαι τοὺς τοιούτους προσήκειν, ἀλλ᾽ ἐν πολεμίων μοίρᾳ κολάζεσθαι. *imò nec in iudicium tales adducere oporteat, ſed hoſtium loco licet punire.*

Et vindicanda ſemper. Me iudice, veniæ non hîc locus: & ſi quis vtatur, *ne iſta manſuetudo & miſericordia illi in miſeriam vertat.* Salluſt. Catil. *Puniendi & ſemper.*

In

Quia inemendabiles. In patriam improbi, cui & quando vmquam boni? ne ſpera. Abſcindendi ſunt *neque tam vlciſcendi cauſſâ, quam vt & in præſens ſceleratos ciues timore ab impugnanda patriâ deterreas; & in poſterum documentum ſtatuas, nequis talem amentiam velit imitari.* Cic. ad Brut. ep. xv. *Et in exemplum.*

Puniendi etiam grauiter. Pœna autem grauis vſurpanda. Platonem ſi audis, qualis in Sacrilegos. Δικασταί, inquit, τούτοις ἔστωσαν, ὅσοιπερ ἱεροσύλοις: *Iudices iſtis dantor, qui ſacrilegis ſolent.* Lib. IX. de Leg.

Quia impium hoc faciunt: Meritò. Patria nónne proximo à dijs gradu eſt? atqui ea *horum nefario conſilio in maxima pericula venit.* Salluſt. Catil.

Itaque *nulla eſſe poteſt in tanti ſceleris immanitate punienda crudelitas.* Cic. IV. in Catil.

Vix gratiſſimi quibus gratificantur. Sceleris, quod exſecrantur ipſi hoſtes: nec bonum ijs, quibus bono. *Proditores, etiam ijs quos anteponunt, inuiſi ſunt.* Tacitus I. Ann.

Præmia interdum capiunt, fateor. ſed *non hercules quo tanto honore digni habeantur, ſed vt aliorum ſolicitentur animi.* Curt. V.

Non certè ipſi. Rem inquam amant, non reum. & commodè Auguſtus, Ἐγὼ προδοσίαν φιλῶ, προδότας δ᾽ οὐκ ἐπαινῶ: *Ego proditionem amo, proditores non approbo.* Plutarch. Apophth.

Commodiùs etiam ante eum Philippus, *Amare ſe proditurosi, non proditores.* Stobæus Serm. LII.

CAPVT VI.

De vitio duplici, euerſore regnorum. Primum de Odio. cuius peſtis ſubiecta oculis. Fugienda quæ eò ducunt: imò & imago eorum. qualis eſt in Suppliciis, Tributis, Cenſura. In his ſingulis quomodo ſe gerat Princeps, dictum.

PERNICIEM igitur à Vi præſentem, nec infrequentem, vides: quæ,

Vt ait poëta ille noſter, ſummas frangit infirmatque opes. Cic. pro Rabir. Poſt.

Sed frequentiorem eam ſcito, etſi tardiorem, à VITIO: quód definio *Vitij definitio.* PRAVVM NOXIVMQVE IMPERIO AFFECTVM, DE REGE VEL IN REGEM. Tale duplex, oppoſitum ſcilicet totidem Iuuãtibus virtutibus, Odium & Contemptus: illud in regem affectus, hic opinio de rege. Nam Odium eſt SVBDITORVM IN REGEM EIVSQVE STATVM MALEVOLENTIA PERTINAX ET OFFENSA. *Odij definitio.* Non enim hîc intellego commune & *ciuile illud odium, quo omnes improbos odimus:* Idem pro Mil. Sed Affectum acriorem, cui ex Metu origo, cum cupidine vlciſcendi. *Vnde id naſcatur?* Nam metuunt potentes, ob iniurias aut damna ſub exemplo inferenda: dolent & vlciſci cupiunt, ob illata. Ita e mixtione peſſimâ, proles peſſima nata Odium: quod ſemel *inſitum animis hominum & inuſtum,* Idem de Aruſp. *Quanta ab eo pernicies.*

Incredibile eſt *quantum valeat ad peſtem.* Idem II. de Offic.

Nam à Metu aliquid quî ſit firmũ? *malus ille diuturnitatis eſt magiſter.* Idem Philip. II

Nulla vis imperij tanta eſt, quæ premente metu poſſit eſſe diuturna. Idem II. de Offic.

Cauſſa apud poëtam veterem:

Quem metuunt, oderunt: quem quiſque odit, periiſſe expetit. Ibid.

Scilicet per gradus quoſdam, *exſecrantur, inſidiantur, opprimunt.* Seneca I. de Clem. *Paullatim perdit.*

Quídni faciant? *multæ illis manus ſunt, tibi vna ceruix.* Ex dicto Calig. *Et pauò certo perdit.*

Captatur occaſio, & qui non tantum opibus valent, neſcio quam tamen fortunam ac tempus exſpectant. Cic. de Aruſp. reſp.

Denique *incluſum illud odium omne repentè apparet.* Idem ad Lentul. l. I. ep. IX.

Ah neſcis *quanta rabies oriatur, vbi ſupra modum odia creuerunt.* Seneca I. de Clem.

Cinge te, ſtipa, muni: ſenties *multorum odiis nullas opes poſſe reſiſtere.* Cic. II. de Offic.

Tam multis enim periculis peteris, quàm multis ipſe periculum es. Sen. I. de Clem. *Aſſiduis periculis expoſitum.*

Nec illas ipſas manus, quibus te commiſiſti, ſecurus aſpicies. Ibid.

Fuge hoc ergo, aut Regnum te fugit, *Ideò fugiendum.* imò Vita. Quomodo autem? ſi ea fugies, quibus id paratur. Primum Vitia: deinde & Vitiorum opinionem. *Naſcitur à vitijs* Vitia quidem tria, aduerſa prioribus illis ad Beniuolentiam inſtrumentis: Sæuitiam, Auaritiam, Rigorem. Nam hæc mala ac noxia eſſe imperio, quis tam imprudens qui neſciat, tam impudens

pudens qui neget? Itaque fugienda hæc moneo, non doceo: magis inſiſtâ in Opinione, â quâ maius tibi diſcrimen. *Scimus enim homines, vt metuant aut oderint, non minùs opinione & famâ, quàm certâ aliquâ ratione moueri.* Opinio autem vitiorum ab illis, quæ agnata & aſſita iam dictis Vitijs; vti ſunt Supplicia, Tributa, Cenſura. Quæ per ſe laudabilia, imò neceſſaria omni regno, ſpeciem tamen & vultū illaudabilem ſumunt, niſi peritè & callidè adminiſtres. Ecce Supplicia quantulum à Sæuitiâ abeunt? ſanguis enim vbertim effunditur. Tributa ab Auaritiâ? pecuniâ auidè congeritur. Cenſura à Rigore? frænum & modus inuitis imponitur. Et profectò ea ipſa ſint, niſi finis diſcriminet: qui palàm ad ſalutem. In his igitur vt cautè & prouidè ambules, valdè tibi prouidendum.

Aut opinione vitiorum. — Cic. pro Leg. Manil. — *Cui ſedes in Supplicijs.* — *Tributis.* — *Cenſurâ.*

Primùm in SVPPLICIIS. & vide ne ſecurè Iuſtitiæ illam ſecurim diſtringas: ſed ſit apud te *Parſimonia etiam viliſſimi ſanguinis.*

Supplicia ab odio munienda. — Seneca I. de Clem.

I. Tardè inquam ad ea venite. *Propè enim eſt vt libenter damnet, qui citò.*

Tarditate. — Ibid.

Decretum hoc tibi maneat: *Melius ſanare vitioſas partes, quàm exſecare.*

Cic. 12 ad Attic. Ep. 1.

II. Etiam numquam venies, niſi *quoties id fieri publica vtilitas ſuadebit.*

Boni Publici velo. — Seneca I. de Clem.

Te aut tua cogites? peccas. *Omnis enim animaduerſio debet, non ad eius qui punit aliquem, ſed ad reipub. vtilitatem referri.*

Cic. II. de Offic.

Aut ſi interdum & tua res agitur (in Principatu id euenit:) diſſimula: & vultum eum indue *tamquam inuitus & magno cum tormento ad caſtigandum venias.*

Seneca I. de Clem.

Nec tam vt ipſi pereant, quàm vt alios pereundo deterreant.

Seneca I. de Irâ.

III. Ad exemplum ſcilicet omnia referenda, non ad vltionem. Itaque *Ira maximè prohibenda eſt in puniendo.*

Exclusiona Ira. — Cic. II de Offic.

Numquis enim membra ſua odit, tunc cùm abſcindit?

Seneca I. de Irâ.

Addo, quòd *iratus ad pœnam qui accedit, numquam mediocritatem illam tenebit, quæ eſt inter Nimium & Parum.*

Cicer. II. de Offic.

IV. Sed & Gaudio abſtinendum vel magis, omniq́ue eius notâ. *Ferina iſta rabies eſt, ſanguine ac vulneribus gaudere.*

Seneca I. de Clem. — *Gaudio.*

Et acutè poëta:

Qui fruitur pœnâ, ferus eſt: legumque videtur
Vindictam præſtare ſibi.

Claudia. Conſul. Mallij.

Itaque hoc aſſequêris, vt *quamquam aduerſus ſontes & extrema exempla meritos, Miſeratio tamen oriatur; tamquam non vtilitate publicâ, ſed in Sæuitiam vnius abſumantur.*

Tacitus XV. Ann.

V. Videndum vt pœnæ ſint è moribus receptoq́ue ritu. Δεῖ τὰς κολάσεις πατρικὰς ποιεῖν: *Oportet ſupplicia more patrio ſumi.*

Ariſtot. V. Politic. cap. XI. — *Obſeruatione morum.*

Lædit, quidquid in his nouum aut nimium: crudeleſq́ue meritò, *qui puniendi cauſſam habent, modum non habent.*

Seneca II. de Clem.

VI. Etiam hoc, vt Æquabiles. & *ne iiſdem de cauſſis, alij plectantur, alij ne appellentur quidem.*

Cicer. II. de Offic. — *Æqualitate pœna.*

Aut iſti duriùs, alij mitiùs puniantur. quod improbum: niſi fortè in Nobilibus. Nam *video & à medicis, quamquam in aduerſâ valetudine nihil ſerui à liberis differant, molliùs tamen liberos clementiusq́ue tractari.*

Plinius lib. VIII. ep. XII.

VII. Denique poſtremò, vt Supplicia ipſe numquam exigas, atque adeò vix ſpectes. Nam & *Nero ſubtraxit oculos, iuſſitq́ue ſcelera, non ſpectauit.*

Sui ſubductione. — Tacit. Agric.

Placet viri magni ſcitum: Ἀνδρὶ ἄρχοντι, τὸ μὲν ἀνάγκης δεόμενον, ἄλλοις προστακτέον εἶναι κολάζειν· τὸ δὲ τὰ ἆθλα ἀποδιδόναι, δι' ἑαυτοῦ ποιητέον: *Viro Principi, vbi pœnarum aut coërctionis res eſt, alijs id delegandum: vbi præmiorum aut munerum, ipſi obeundum.*

Xenoph. in Hieron.

Habes quæ cottidiana vulgataq́ue Supplicia ſatis mitigent. quid in raris aut nouis? Puta enim multos aliquos & grandes peccauiſſe, quos citra inuidiam grandem haud tollas. Hîc primùm illud ſuadeam: non carptim

Noli in multitudine puniendorum.

aut

aut per interualla, ſed omnes tolli *vno velut ictu.* Tacitus Agric.

Tollendi ſimul.

Specie hoc acerbius, re mitius. Nam repetita illa & *frequens vindicta paucorum odium reprimit, omnium irritat.* Seneca I. de Clem.

Mollitudine odium beneficijs.

Incîde ſemel, quidquid incidendum eſt: & tum malagmata adhibe hæc bina. Prius, in alios Beneficia: quaſi *illis demotis, auctam lenitatem tuam teſtificando.* Tacitus XIV. Ann.

Et ſupplicio miniſtrorũ.

Alterum, Deriuationem: *puniendo rerum atrocium miniſtros.* XIII. An.

Vtique ſi & ipſi in aliquâ noxâ, quod ſæpè. Olim, & *ſeueris quoque Ducibus, vſurpatum.* I. Hiſt.

Qui fuſo ſanguine, fuſi ſanguinis eluerunt inuidiam: & viles quoſdam, *velut piaculares publici odij victimas,* dederunt. Plinius Paneg.

Vulgus hominum eâ ratione placari; imò *leti, recidiſſe iram in iræ miniſtros, nec vllam potentiam ſcelere quæſitam cuiquam eſſe diuturnam.* Curt. X.

In Tributis aſperitas, & odium.

VENIO ad TRIBVTA lenienda: quo nomine cenſeo omne genus exactionũ. Aſpera in vulgi auribus vox, res in animis: nec alia crebrior odiorum ſeges. *Nullum* enim *vitium tetrius Auaritiâ, præſertim in Principibus & reip. gubernatoribus.* Cicer. II. De Offic.

Nam vulgus pecunia tenaciſſimum.

Quàm turpis ille Homeri
Δημοβόρος βασιλεύς;
Popliuorus Princeps? Iliad. α.

Populo quidem iudice; cui pecuniam eripere, idem quod vitam.

Τ' ἀργύριόν ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς:
Pecunia, anima & ſanguis eſt mortalibus: Comicus vetus.

Ait non falſus vates. & videmus audimuſque cottidie, quàm multi Principum *pecunijs acerbè conquirendis, plus inuidiæ ſibi quàm virium addant.* Tacitus III. Hiſt.

Fomenta huic rei quinque. Primum Neceſſitatis.

Itaque intentè & cum curâ hanc quoque partem habe: & inſitum illi Odium, quà poteſt, deterge aut molli. Quod feliciter facturum te ſpondeo quinque his fomentis. Primùm illo Neceſſitatis. Id plagæ huic animorum ſtatim applica: & *da operam vt omnes intellegant, ſi ſalui eſſe velint, Neceſſitati eſſe parendum.* Cicer. II. De Off.

Sine Tributis nullus ſtatus.

Quæ enim reſpublica aut regnum ſine Tributis? *Nec quies gentium ſine armis, nec arma ſine ſtipendijs, nec ſtipendia ſine tributis haberi queunt.* Tacitus IV. Hiſt.

Hæc *ornamenta pacis ſunt, & ſubſidia belli.* Cic. pro Leg. Man.

Quæ ſeruanda:

Diſſolutionem itaque *imperij doce, ſi fructus quibus reſpublica ſuſtinetur, deminuantur.* Tacit. XIII. An.

Vel augenda.

Imò niſi interdum & Augeantur. Semper enim videndum *vt ratio quæſtuum, & neceſſitas erogationum, inter ſe congruant.* Ibid.

Non videt hoc vulgus, ſcio: τὰς μὲν προσόδους (τοῦ ἄρχοντος) ἑτοίμως ἐξεταζόμενον, τὰ δ' ἀναλώματα οὐχ ἰθ' ὁμοίως ἐκλογιζόμενον: *reditus quidem & prouentus Principis acribus oculis intuens, conniuens ad erogationes & ſumptus.* Dio LII.

Sed populus docendus.

Sed tu ingere: & vtiliter interdum *calculum cum Imperio pone.* Plinius Paneg.

Quid ambigis? *numquam* hîc *luſciniolæ defuerit ſua cantio.* Plaut. Bacch.

Semperque in Principe, *cupido auri immenſa, obtentum habebit, quaſi ſubſidium regno paretur.* Tac. XII. Ann.

Si tu hæres; ecce qui transferant, & te contra ſe iuuent. Miror & rideo: *Principes ſuâ ſponte auidi & rapaces, & qui magiſtris non egerent, plura tamen ſemper à nobis contra nos didicerunt.* Plinius Paneg.

Numquam ijs defuerunt, qui, fronte graui & ſupercilio triſti, vtilitatibus Fiſci contumaciter adeſſent. Ibid.

Suadendus.

Quòd ſi populus tamen renuet, tum ego ad Themiſtoclem te mitto: cuius factum vide. Is ad Andrios ſuper Pecuniâ legatus, δύο ἥκειν ἔφη θεοὺς κομίζων, Πειθὼ καὶ Βίαν: *duobus dijs comitatum venire ſe dixit, Suadâ & Violentiâ.* Plutarch. Themiſt.

Vix cogendus.

Vide, imò & imitare. ac priorem illam Diuam ſemper adhibe. nónne impetrare melius, quàm imperare? alteram, cum opus: Et ſi quando opus? *Suaſio ab eo qui iubere poteſt, vim neceſſitatis affert.* Tacitus XIV. Ann.

Modeſtè habenda Tributa. Sed vide (Fomentum hoc ſecundum) vt Moderatio ſeruetur: ne Grandia nimis ea ſint, ſed *modica, pro copiâ* ſcilicet aut *anguſtiâ rerum.* IV. Ann.

Ne magna ſint. Apage iſtos, qui *rem auferunt cum pulniſculo.* Plautus Bacch.

Quibus ærarium eſt *Spoliarium ciuium, cruentarumque prædarum receptaculum.* Plinius Paneg.

Vt delibentur opes tantùm. Tu cum Tiberio, *tondere pecus* malis *quàm deglubere.* Sueton. Tib.

Alexander olim rectè: Καὶ κηπουρὸν, inquit, μισῶ τὸν ἐκ ῥιζῶν ἐκτέμνοντα τὰ λάχανα. *Hortulanum odi, qui ab radice olera exſcindit.* Plutarch.

Et ego ſanè Principem, qui *pennas ita incidit, vt nequeant renaſci.* Ex Cic. IV. ad Atc. ep. II.

Carpe, carpe. Niſi facis, iure inſurgent & clamabunt, *Sibi quoque duos deos adeſſe*, Πενίαν καὶ Ἀπορίαν: *Paupertatem & Impotentiam.* Plutarch. Themiſt.

Denique *pacem* fortaſſe *exuent, tuâ magis auaritiâ, quàm obſequij impatientiâ.* Tacitus IV. Ann.

Profectò *qui nimis emungit, elicit ſanguinem.* Prouerb. Salom. c. XXII.

Ne Sordida: Vide etiam ne Sordida. Indignum rege, *lucrum ex omni occaſione odorari.* Ammian. XXII.

Et quod vetus verbum ait, κἂν ἀπὸ νεκροῦ φέρειν: *vel à mortuo auferre.* Ariſtot. Rhet. II.

Morbonium mihi Flauius cum *vectigali ſuo vrinario* abeat. E Suet. Veſp.

Nec à delationibus capta. Multò magis damno *Delationes, & locupletiſſimum quemque in prædam corripi.* Tacitus II. Hiſt.

Nec nimis etiam ex meo ſenſu (aſperè quidem exercita) lex Maieſtatis, *ſæpè ſingulare & vnicum crimen eorum, qui crimine vacant.* Plinius Paneg.

Ne Frequentia: Denique ad Moderationem pertinet, ne Crebra: & ne identidem *Prouinciæ nouis oneribus turbentur.* Tacitus IV. Ann.

Neuiq; ſemper innenti. Non *exquires ſubinde nouos ſinus, & varia prædandi vocabula:* IV. Hiſt.

Centeſimas, quadrageſimas, quinquageſimas: XIII. An.

Columnaria, hoſtiaria: Cæſ. III. Bell. Ciuil.

Et *quæ alia exactionibus illicitis nomina* Grypiiſti *inuenerunt.* Tacitus XIII An.

Tu vetera ſerua. & ea quoque (Fomentum re[illegible]ium Coërctio) *vt ſine Auaritiâ & crudelitate* Miniſtrorum *tolerentur*, vide. IV. Ann. *Coercendi adminiſtri Tributorū.*

Vtramque hanc arceo. Auaritiam, quæ Fraude graſſatur: Crudelitatem, quæ Vi. Sed ab illâ (Fraude, inquam) periculum tibi grande, & pænè certum. Adeò Miniſtrorum omne hoc genus (bonorum pace dixerim) *Lauerniones:* Feſtus. *Qui plurimum improbi:*

Ἁρπακτικώτεροι τῶν γαλῶν: *Felibus rapaciores.* Lucian. *Et Harpaces.*

Quibus ſtudium πάντ᾽ ἄνδρ᾽ ἀπομολύνειν: *omnem hominem natum decoriare.* Archiloch.

Prædam in ſinum ſuum conferre: Lamprid. Cōmod.

Lucellum in lucro tuo facere: *& præter imperatas pecunias, priuato compendio ſuo ſeruire.* Cæſ. III. de Bello Ciuil.

Vno verbo,

Homines cum ſenis manibus, genere Geryonaceo: Plautus Aul.
Quos ſi Argus ſeruet, qui oculeus totus fuit,
Is numquam ſeruet.

Et tamen ſeruandi frænandique ſunt, aut te perdent. *Actæonem*, inquam, *ſuum comedent iſti canes.* Varro in Frag.

Quomodo poteris? cautione duplici. Primùm, vt *res tuas non niſi ſpectatiſſimo cuique mandes.* Tacitus IV. Ann. *Duplex ab ijs cautela. Electio:*

Deinde, ſi fallent, amoueas: nec id ſine pœnâ. Quâ illâ? Talionis. *Ereptum alienas pecunias iuerunt? perdant has quas habent.* Plinius Paneg. *Amotio:*

Spongiæ faciendi ſunt: *& exprimendi, poſtquam affatim biberunt.* E Suet. Veſpaſ. cap. XVI.

Si vlla res, hæc eos comprimet: etſi vereor, vt nec iſta. Cur te fallam? *Succedent Mucianus & Marcellus, & magis alij homines quàm alij mores.* Tacitus II. Hiſt. *Neutra ſatis firma.*

Legibus fraudes reprime: *miras per artes rurſus orientur.* VI. Ann.

Mille pœnarum indagine include: erumpent. Plinius Paneg.

Adeò ſplendens hoc *aurum præſtringit oculos.* Varro Fragm.

Et

Et altè impreſſum omnibus,

—— *Μηδὲν γὰρ εἶναι σὺν κέρδει κακόν.* Sophoc. apud Athen. III.

—— *nihil eſſe cum lucro malum.*

Violentia in exigendo vitanda: Iam à Crudelitate quoque & à Vi cauendum; *ne tot per annos ſine querelâ tolerata, nouis acerbitatibus ad inuidiam vertant.* Tacitus XIII. An.

Modeſtè iube exigi, & vt verè * Tributa: id eſt, per partes. Valdè hoc (tenuiores præſertim) ſubleuat, cùm poſſunt *κατ' ὀλίγον ἐν ταῖς τάξεσιν ὅσα ὀφείλωσιν εἰσφέρειν: paullatim & per partes, quæcumque ex præſcripto modo debent, inferre.* Dio LII.

** Nam Tribuo, Diuido.*

Non reſecanda auferenda. Abſint, quantú poteſt, illa extrema: ne *boues ipſos, mox agros, poſtremò corpora ſeruitio* aut pœnæ *tradant.* Tacitus IV. Ann.

Securi ſint ab alio rapinæ In primis vt vno certoque Tributo defungantur: & in reliquum, *ſit libera nec ſolicita rei ſuæ cuique cuſtodia.* Cic. II. De Offic.

Præſertim à Milite. Non prædo, non miles diuexet. Quamuis enim grauia, tamen *iniuncta imperij munera impigrè obibunt, ſi Vis & Iniuriæ abſint.* Tacitus in Agric.

Has ægrè tolerant. Ibid.

Hinc ira & queſtus. & poſtquam non ſubuenitur (interdum ſanè euenit) *remedium ex bello.* IV. Ann.

Parcè, & ex uſu, diſpenſanda Tributa: At quartum Fomentum, Diſpenſatio. Eam reſtrictam vtilemque eſſe ſuadeo, & qualis in familiâ boni patris. Exiguam in publicum impenſam quis grauabitur, *ἂν ὁρῶσί σε σωφρόνως τε διαιτώμενον, καὶ μηδὲν μάτην ἀναλίσκοντα; ſi videant te continenter ſobrieque viuentem, ac nihil vanè effundentem?* Dio LII.

Tamquam aliena pecunia. Scient enim verè in publicum tribui: teque eſſe dumtaxat *φύλακα καὶ ταμίαν, ὡς κοινῶν, ἀλλὰ μὴ ὡς ἰδίων: Cuſtodem & Diſpenſatorem, vt communium bonorum, non vt tuorum.* Ariſt. V. Politic. cap XI.

Non vbi velis Ita debes. non *priuatim largiri, quod auidiùs de rep. ſumas:* Tacitus I. Hiſt.

Et explere *biantes in magnâ fortunâ amicorum cupiditates.* I. Hiſt.

Non per delicias aut ſumptus, *pecuniæ illudere:* II. Hiſt.

Vt *quas honeſtè habere* & vti *licet, per turpitudinem abuti properes.* Salluſt. Catil.

Abſit. Alexander Romanus tibi præeat: qui *aurum & argentum rarò cuiquam niſi militi diuiſit: Nefas eſſe dicens, vt Diſpenſator publicus, in delectationes ſuas ſuorúmve conuerteret, id quod Prouinciales dediſſent.* Lamprid. Alexand. *Sed vbi debes.*

O virum, ô Principem! imitare. Non illos tyranniones: qui *diuitiarum & pecuniæ non alium fructum putant, quàm Profuſionem.* Sueton. Ner. c. XX. *Turpes hic prodigi:*

Quos Crates rectè olim aſſimilauit *ταῖς ἐπὶ τῶν κρημνῶν συκαῖς, ἀφ' ὧν ἄνθρωπος μὲν οὐ λαμβάνει, κόρακες δὲ καὶ ἰκτῖνες: iis ficubus quæ in altis præruptiſque naſcuntur; è quibus homo fructum non accipit, Corui tantùm & Milui.* Stobæus Serm. XV.

Id eſt, *Ἑταῖραι καὶ Κόλακες: Scorta & Adulatores.*

Hi talibus *cùm omnia rapiant, & rapta retineant; vt ſi nihil rapuiſſent, nihil retinuiſſent, omnia deſunt.* Plinius Paneg. *Statimq; exhauſti.*

At noſter ille Princeps qui *ſuæ pecuniæ parcus, publicæ auarus:* Tacit. I. Hiſt.

Qui eam non abijcit in ſcurras, mimos, & id genus *amicitiarum dehoneſtamenta:* Tacit. II. Hiſt. *Laudabiles parci.*

Semper abundat. & *tantas vires habet Frugalitas, vt tot impendijs, tot erogationibus, vel ſola ſufficiat.* Plinius Paneg. *Et ſemper in multo ære.*

Πλοῦτος γὰρ ἀκριβὴς (aiebat olim magnus amicus ad Auguſtum) *οὐχ οὕτως ἐκ τοῦ πολλὰ λαμβάνειν, ὡς ἐκ τοῦ μὴ πολλὰ ἀναλίσκειν ἀθροίζεται: Magnæ opes, non tam multa capiendo, quàm haud multa perdendo, quæruntur.* Mæcen. apud Dion. LII

Quintum vltimumque Fomentum, Æqualitas. hoc eſt, vt iuſta & vniformis contributio ſit, nec per bonam malámve gratiam hunc ſubleues, illum premas. *Aequiter onera imponenda.*

Vt Sol & dies omnibus in commune naſcitur: Plinius Paneg. *Sine odij & gratia aſpectu.*

Sic debet Princeps. & incommoda aut *commoda ciuium non diuellere, atque omnes eâdem æquitate continere.* Cic. II. De Offic.

Vix credas, vbi inæqualitas, quantum angantur. inſitâ humano ingenio inuidiâ, vt *pari dolore aliena commoda, ac ſuas iniurias metiantur.* Tacitus I. Hiſt. *Odioſa quorumdam ſubleuatio aut exemptio.*

Cenſus ad hac vtilis. Huic autem Æqualitati ratio vnica, *Cenſus: res ſaluberrima magno futuro imperio.* Liuius I.

Flagitiosè adhuc neglectum. Quem neſciri aut neglegi hodie,non miter? iure. cùm tam prompti obuijque exempli ſit,(nam quæ mediocriter bona reſpub. olim ſine illo?) & ſimul tam manifeſti vſus. Plato verè: Τετιμῆσθαι μὲν ἕκαστον τὴν οὐσίαν, ἕνεκα πολλῶν χρειῶν: *Quemque opes ſuas in cenſum deferre, ad multa vtile.* Lib. XII. de Leg.

Conducit ad plenam remp. noſtitiam. Sanè ad multa. Nam hac vnâ re fit, *vt omnia patrimonij, dignitatis, ætatis, artium, officiorumque diſcrimina in tabulas referantur.* Florus I. cap. VI.

Ad viros militares ſcendos: Atque ita *quantum* vrbes genteſq́; ſingulæ *numero militum, quantum pecuniá valeant, monumenta exſtent.* Liu.

Ad tributa pariter componenda. Denique ad noſtram hanc rem, vt æquiter *ex cenſu quotannis Tributa conferantur.* Cic. II. in Verr.

Itaque, ſi ſapis in tuam publicamque rem, reuoca. & lecti *Cenſores, populi æuitates, ſuboles, familias, pecuniasque cenſento.* III. De Legib.

Quibus *poteſtas omnis æſtimationis ſummæque faciendæ permittatur.* II. in Verr.

Legendi Cenſores à Populo: Sed a quo lecti? ſi me audis, vt odium ſuſpicioneſque muneri detrahantur per ſe aſpeto, deſignet *ipſe populus; vt cui maximam fidem rerum ſuarum habet, maximâ curâ delegat.* Ibid.

In oppida bini. Quàm multi legendi? *Sunto bini aut terni in ſingulis ciuitatibus.* Ibid.

Iterandus Cenſus. Cenſus ipſe quoties inſtituendus? Variant. καὶ ἐν τισι μὲν πόλεσι τιμῶνται κατ' ἐνιαυτὸν, ἐν δὲ ταῖς μείζοσι διὰ τριετηρίδος ἢ πενταετηρίδος: *& in quibuſdam ciuitatibus vertente anno cenſentur, in alijs maioribus nonniſi tertio aut quinto quoque anno.* Ariſtot. V. Polit. cap. VIII

Noſtro iudicio quotannis. Ego in annos, tutius meliuſque cenſeam: ob migrationes, mortes, opum augmenta aut imminutiones.

De Cenſura. SED à Cenſu ad CENSVRAM tranſeo, vicino flexu. Ea enim tertia o[..]orum materies. de quâ tamen mitigandâ fruſtrà diſſeram, niſi prius de vſurpandâ. Nam (heu æui dedecus!) rem moribus & vitæ vtiliſſimam *adeò obliuione obſoletam videmus, vt non modò non colatur, ſed etiam ignoretur.* Cicero V. de Rep. *Quæ ignota nunc aut ſpreta.*

Definitione igitur priùs aperienda eſt. & appello Cenſuram, ANIMADVERSIONEM IN MORES AVT LVXVS EOS, QVI LEGIBVS NON ARCENTVR. Proprium enim hoc eius munus, ἐπανορθοῦν ὅσα μήτε τινὸς τιμωρίας ἄξιά ἐστι, καὶ παρορώμενα, πολλῶν καὶ μεγάλων κακῶν αἴτια γίνεται: *corrigere eſt, quæ pœnâ digna nondum ſunt, neglecta tamen aut inſuper habita, multorum magnorumque malorum cauſſam præbeant.* *Quid mihi ſit?* Dio LII. *Sine eâ ſtare reſp.*

Imo paullatim, *omiſſa, funditus rempublicam trahant.* Tacitus III. Ann. *Aut perit:*

Quid enim *prodeſt foris eſſe ſtrenuum, ſi domi malè viuitur?* Valer. II. cap. IX.

Profectò niſi ſingulis quoque hominibus *officium ac verecundia ſua conſtiterit, partarum rerum æquatus cælo cumulus ſedem ſtabilem non habebit.* Ibid.

Hæc itaque inſtituenda eſt, *magiſtra pudoris & modeſtiæ:* Cicer. in Piſon. *Firmanda hoc vinclo.*

Et eligendus vnus altérve *Præfectus moribus, magiſter veteris diſciplinæ.* Pro Cluent.

Vt metus aliquis etiam præter leges ſit; & ſciant omnes *ſiquid in Moribus labat, non defuturum corrigendi auctorem.* Tacitus II. Ann.

Nam duo hæc diſtinctè Cenſuræ ſubijcio, Mores & Luxum. Mores intellegò, Laſciuias, Libidines, Ebrietates, Iurgia, Periuria, & quidquid tale Probitas ac Modeſtia damnant. Igitur noſter Cenſor omnem ętatem, & omnem ſexum caſtigabit. *Prauas artes malaſque libidines ab iuuentute prohibebit:* *Eius materies, Mores:* Salluſtius ad Cæſ. *Caſtigandi in iuuenibus.*

A ſenibus, eas *voluptates quas eorum ætas ſine dedecore non attingat:* Ibid. *In ſenibus*

Ab vniuerſâ plebe otium: *vt habeat negotia ſua, quibus a malo publico detineatur.* Ibid. *In plebe ignauia.*

Deniquedabit operam, vt omnes *Probitati atque Induſtriæ, non Sumptibus neque Diuitijs ſtudeant.* Ibid.

Nam hæc quoque cohibenda; id eſt Luxus. qui alioqui *in immenſum prorumpat, ad cuncta quis pecunia prodigitur.* Tacitus III. Ann. *Materies altera, Luxus.*

Eum

Sui origo ab opulentia. Eum ego in quattuor his pono: Pecuniâ, Domo, Conuiuijs, Veſte. In primâ maximè: quæ nutrix imò mater huius, & plurium malorum.

——*turpi fregerunt ſecula luxu* Iuuenal. Sat. vi.
Diuitiæ molles.

Itaque meus Cenſor ante omnia, *Pecuniæ, quæ maxima pernicies eſt, vſum ac decus demet.* Salluſtius ad Cæſ.

Nimij opes, è re Principum: Quid tenuis Princeps? è re tua eſt: ὥϛε μηδ' ἕνα ἐγγίγνεσθαι πολὺ ὑπερέχοντα δυνάμει, μήτε φίλων, μήτε χρημάτων: *neminem exiſtere qui nimis excellat, ſiue amicorum copiâ, ſiue opum.* Ariſtot. v. Polit. cap. vii.

Auri vis atq; opes Principibus infenſæ. Tacitus xi Ann.

Et regni. Imò, Principatui infenſę. atque ij *demum penates* (oraculi vocem audi) *ea ciuitas, id regnum, æterno in gradu facilè ſteterit, vbi minimum virium Veneris Pecuniæque cupido ſibi vindicauerit.* Valer. iv. cap. iii.

Per has nimias perduntur. *Sæpe iam audiui, qui reges, quæ ciuitates, per opulentiam magna imperia amiſerint, quæ per virtutem inopes ceperant.* Salluſt. ad Cæſ.

Conducit & Subditis. Sed è re Subditorum multò magis. Nam *vbi diuitiarū cupido inuaſit, neque diſciplina, neque bonæ artes ſatis pollent:* Ibid.

Omnia bona vilia ſunt: fides, probitas, pudor, pudicitia.

Nam vbi diuitiæ, vitia. Virtuti aut deo numquam carus, cui caræ opes. *Nec quiſquā extollere ſe, aut diuina mortalis attingere poteſt, niſi omiſſis Pecuniæ & corporis gaudijs.* Ibid.

Itaque meritò Cenſor, *Pecuniæ ſtudium tollet, aut quoad res feret, minuet.* Ibid.

Auaritia coërcenda: Alligabit *Auaritiam belluam feram, immanem, intolerandam:* Ibid.

Et fœnus: Et illud *vrbibus vetus, fænebre malum,* Tacitus vi. Ann.

Ne *ex libidine potentium agitetur.* Ibid.

Et ſordidi quæſtus. Vtque *res familiaris ijs* modò *rebus quæratur, à quibus abeſt turpitudo.* Cic. ii. de Offic.

Denique profuſiones vetabit, *& finem Sumptuum ſtatuet.* Salluſt. ad Cæſ.

Sumptus circa ædificia. In Domo. ne ſuperbè nimis ſtruăt, aut inſtruant: *& ſignis, aulæis, alijſque operibus exornent.* Ibidem.

Ah ſtulti, qui *omnia potiùs viſenda quam ſemet efficiunt!* Ibid.

Tacitus xi. Ann. Et in eâdem, *modum poſcet argento, ſupellectili, familiæ.*

Circa conuiuia. Plinius Paneg. In Conuiuijs. damnabit *exquiſita ingenia cænarum:*

Salluſt. Catil. Et iſtos helluones, quibus *mos veſcēdi cauſſa, terrâ marique omnia exquirere.*

Tacitus iii. Ann. Et vno verbo, videbit ne *luxus menſæ profuſis ſumptibus exerceantur.*

Circa veſtes. Ibidem. In Veſte. ne *promiſcua viris & fœminis:*

Nobilibus & plebeijs. vtque ſui & certi quidam cultus ſint his, qui *ordinibus & dignatione antiſtant.* ii. Ann.

Momentum in his grande. Seneca Ep. xcv. In leui hæc habes? erras, *Conuiuiorum luxuria & veſtium, ægræ ciuitatis indicia ſunt:*

Et hinc ferè nouitates. Salluſtius ad Cæſ. Imò moriturae. Nam hæc *iuuentutem, vbi familiares opes defecerunt, ad facinora incendunt.*

Cic. ii in Catil. Res abit, fides perit: *eadem tamen illa, quæ erat in abundantiâ, libido permanet.*

Salluſt. ad Cæſ. Itaque quid aliud quàm *moueant compoſita, & res nouas ſceleribus acquirant?*

Cic. ii in Catil. Scito certò, *hoc in rep. ſeminarium Catilinarum fore.*

Aut innouatio. Ariſtot. v Polit. Vidit Prudentiæ oculus. Γίγνονται inquit, μεταβολαὶ, καὶ ὅταν ἀναλώσωσι τὰ ἴδια ἀσελγῶς ζῶντες. καὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοι καινοτομεῖν ζητοῦσι, καὶ ἢ τυραννίδι ἐπιτίθενται, ἢ κατασκευάζουσιν ἕτερον: *Fiunt in rep. mutationes, cum homines ſua conſumunt prodige viuentes. Hi enim tales, res nouas quærunt: & aut ipſi Tyrannidi imminent, aut ad eam alios vocant.*

Cenſoris arma. Hæc ſunt, quæ effici à Cenſore cupimus. Quo telo? duplici, Ignominiæ & Mulctæ. Illa quidem propria eius eſt, & olim ſola. *Cenſoris iudicium,* ait Cicero, *nihil ferè affert damnato, niſi ruborem.* Cic. iv. de Rep. *Ignominias*

Idem pro Cluent. *Timoris enim cauſſam, non vitæ pœnam in illa poteſtate eſſe voluerunt.*

Et Mulcta in perſeuerantes. Sed vt nunc mores, alteram ego illam omnino adiungam. Quid enim ſi quidam eá duritiá oris ſint, vt depudère didicerint? Seneca ad Scæn.

Val. lib. vi. c. ix. Et voluptatum *non illecebris tantum, ſed ipsá infamiá gaudeant?*

Sanè eos mulctem: nec *exſanguem illam & ferream frontem nequiquam conuulnerem* notis. Plinius Paneg.

Cottidianum enim *iſtud, ac ſine effectu iurgium ſit.* Sen. Nat. Quæ. iv.

Adhortatio ad Cenſuram renouandam.

HABES vniuerſam Cenſuram. tu inſtitue, aut potiùs reſtitue eam, ô Bono generis humani nate Princeps. Omnia *iacere ſentis, bellorum impetu perculſa atque proſtrata.* Cic. pro Marcello.

Quæ nunc, prorſus quam, vtilis.

Excita, per Deum immortalem. *reuoca fidem, comprime libidines, & quæ dilapſa fluxerunt, ſeueris legibus vinci.* Ibid.

Inuidioſa ea.

Non nego, quin *aſpera hæc res in principio futura ſit.* Salluſt. ad Cæſ.

Quia noua; quia contra ſenſum vulgi. Οἱ γὰρ πολλοὶ τὴν ἡδονήν, διὸ καὶ τὸν βίον ἀγαπῶσι τὸν ἀπολαυστικόν: *Nam multitudo voluptatem, ideoque & vitam amant diſſolutam.* Ariſtot. Ethic. i. cap. v.

Sed ſpernenda hic inuidia.

At tu *capeſſe rempub. & omnia aſpera peruade.* Salluſt. ad Cæſ.

Quid trepidas? *multorum ſaluti potiùs, quam libidini conſule.* Ibid.

Aut aſperitatis opinio.

Ea verò apud ſapientes *clementia erit, retinuiſſe ab ſtultitiâ & falſis voluptatibus.* Ibid.

Non ſi flagitiis obſecutus, delicta perpeſſus, præſens gaudium cum mox futuro malo conceſſeris. Ibid.

Hæc ipſa qui mitigetur.

Et tamen quidquid hîc aſperum, facilè mitigabis triplici noſtrâ obſeruatione. Primùm, ſi tu ſub Cenſurâ: id eſt, ſi vita tua ad illam normam, ad quam alios formas. O mitem & efficacem hac ratione Cenſuram! *Ad hanc dirigemur, ad hanc conuertemur.* Plinius Paneg.

Primùm verò Principis.

Et *præcipuus adſtricti moris auctor eris, antiquo ipſe cultu victuque.* Tacitus iii. An.

Nam *vita* profectò *Principis Cenſura eſt, eaque perpetua.* Plinius Paneg.

Deinde modeſtiâ emendationis.

Secundò, ſi non omnia ſimul emendabis: ſed paullatim καὶ ἡσυχῷ ποδὶ *ad priſcum morem recides.* Tac. iii. Ann.

Neque enim poteſt quiſquam noſtrûm ſubitò fingi, neque cuiuſquam repentè vita mutari, aut natura conuerti. Cic. pro Sullâ.

Tempore opus: & *vitia quædam tollit facilius Princeps, ſi patiens eorum eſt.* Seneca i. de Clem.

E Tacito iii. Ann.

Quoſdam pudor, alios neceſſitas, nonnullos ſatias in melius mutet.

Valer. vi. cap. ix.

Nam *peregrinatur* quorumdam *animus in nequitiâ, non habitat.*

Poſtremò, præmiorum diuiſione.

Tertiò denique, ſi Præmia diuides in bonos. Quis cenſebit niſi virtutis amore te aſperum, cùm tam benignum te videant in eos qui habent illam? *Præmio & pœnâ remp. contineri,* Solon olim dixit: Cicero ad Brut. epiſtol. xvi.

Verè Nam, *præmia bonorum malorùmque, bonos ac malos faciunt.* Plinius Paneg.

Quæ, validius ſtimulus ad virtutem.

Videbis ſemper eo *impendi laborem ac periculum, vnde bonos atque emolumentum ſperetur.* Liu. xv.

Πᾶν τὸ τιμώμενον αὔξεται, ἐλαττοῦται δὲ τὸ ἀτιμαζόμενον. καὶ τοῦτό ἐστι διαφανέστατον σημεῖον ἀρχῆς εὖ διῳκημένης: *Augetur & creſcit, quidquid in honore eſt: deficit & minuit, quidquid in contemptu. Atque hoc ſignum clariſſimum eſt imperij benè conſtituti.* Iamblich.

Bono Principatu omnino in vſu:

Tu vſurpa. & vide ne te Principe, *ſit benè factis tantùm ex conſcientiâ merces.* Plinius Paneg.

Concluſio, & monitio, Odium omne non vitari.

FINIVI de Odio: hoc addo. adeò altè inſitam peſtem hanc Regnis, vt neſciam an vlla ars aut aſtus penitus eam euellat. Nam *libertas iuxtà bonis & malis, ſtrenuis & ignauis optabilis eſt:* Salluſt. ad Cæſ.

Minimum aliquod ſemper adhæres:

Ideoque per naturam in odio nobis, quiſquis eam libat. Libat autem omnis Princeps. ergo *quantius id agas, vt nequis meritò te oderit, erunt tamen ſemper qui oderint.* Seneca de Prouid.

Sed tu ſperne.

Seneca Oedip.

—— *odia qui nimiùm timet,*
Regnare neſcit.

E natura vulgi.

Odia dico hæc plebeia & leuia. Παντὶ γὰρ δήμῳ τὸ κακόηθες καὶ φιλαίτιον ἔνεστι πρὸς τοὺς πολιτευομένους: *Omni enim populo ineſt malignum quiddam & querulum, in imperantes.* Plutarch. Politic.

Et veriſſimè à rege Magno dictum: *Regium eſſe audire malè, cum facias benè.* Idem Apophth.

Id in leui habendum.

Solaberis igitur te illo Auguſtæo: *Satis eſt, ſi hoc habemus nequis nobis malè facere poſſit.* Sueton. August. cap. li.

Et

Dum probant reproba. Et melioribus item ſanioribuſque iudicijs. quoniam te aliquando *ſeria carmina, honorque æternus Annalium, non hæc breuis* & plebeia *prædicatio colet.* *Plinius Paneg.*

Suum cuique decus poſteritas rependet. *Tacitus IV. Ann.*

CAPVT XII.

Definitus & vituperatus Contemptus. Oſtenſa quæ illum gignunt; a rege, ſi ſapiet, fugienda.

CONTEMPTVS ſequitur, quem Vitium alterum fecimus euertendo regno. Is eſt ad noſtram rem, IMPRESSA SVBDITIS SIVE ET EXTERIS, VILIS ABIECTAQVE OPINIO, DE REGE EIVSQVE STATV. *Definitio Contemptus.* Peſtifera omnino res Regnis: quorum anima & vita ipſa eſt Auctoritas, & eximia quædam opinio de imperante. *Eius pernicies.* Quæ enim vis alia eſt, quæ efficit, vt *tot mortalium millibus vna anima præſideat, nonnumquam ſenis & inualidi?* *Anima regni, Auctoritas.* *Seneca I. de Clem.*

Sola illa. omniaque videmus, hac, *quaſi mente quâdam, regi atque adminiſtrari.* *Cic. pro Cluent.*

Vt animæ, pedes, manus, oculi, negotium gerunt: & illius iuſſu iacemus, aut inquieti diſcurrimus: *Seneca I. de Clem.*

Si *hæc immenſa multitudo* Auctoritatis quaſi *ſpiritu regitur.* *Ibid.*

Sine eâ vnus tam multis non imperet: Quis verò aliter regat? *Vires imperij in conſenſu obedientium ſunt:* *Liuius II*

Conſenſus ille ab Æſtimatione: per quam,

—— vnum, tam magna iuuentus,
Priuatum factura, timet. *Lucan. V.*

Et regnum omne ruat. Hanc tolle, tollis regnum. *omniſque hic imperij contextus in multas partes diſſilet.* *Sen. I. de Clem.*

—— Subuerſa iacebit
Priſtina maieſtas ſoliorum; & ſceptra ſuperba. *Lucret. V.*

Auctoritati autem Contemptus aduerſus. Quid autem clariùs eam tollit, quàm Contemptus, & hæc ἐνέργεια δόξης περὶ τὸ μηδενὸς ἄξιον φαινόμενον: *opinionis actio in id, quod nullius rei pretijque cenſeas?* *Ariſtot. Rhet. II. cap. II.*

Euerſor regni peſtis. Igitur ille, mors & interitus regnorum: imò ſupra ipſum Odiū, aliquo adſpectu. Philoſophus indicauit: Δύο δὲ οὐσῶν αἰτιῶν, δι' ἃς μάλιστ' ἐπιτίθενται ταῖς τυραννίσι, μίσους καὶ καταφρονήσεως, θάτερον μὲν δεῖ τούτων ὑπάρχειν τοῖς τυράννοις, τὸ μῖσος· ἐκ δὲ τοῦ καταφρονεῖν πολλαὶ γίγνονται τῶν καταλύσεων: *Cùm duæ cauſſæ ſint, ob quas inſurgitur in Tyrannos, Odium & Contemptus: alteram earum adeſſe Tyrannis oportet, Odium. è Contemptu verò plurimæ fiunt euerſionum.* *Idem V. Polit. cap. X.*

Etiam in parte, ſupra Odium. O verè Phœbum, longè ſemper aciem ingenij iaculantem! Ita res eſt. Cauſſa prima & motio euertendis regnis, plerumque ab Odio eſt: ſed extrema & efficax maximè à Contemptu. Nam illud tardum, vel, vt cum poëtâ dicam, inaudax eſt, niſi armetur ab iſto. Metus enim ſæpè retinet: quem Tyranni habent pro aſylo. *Sen. I. de Clem.* Ideoque cum cauſſâ *exſecrabilis ille verſus & qui multos dedit præcipites*, ijs placuit,

Oderint dum metuant.

His enim ad rem factum ducit. Quamdiu enim hoc frænum; incurrere magis cupiunt, quàm audent. At excurrit Contemptus. & efficit vt non velis ſolùm, ſed audeas & tentes. Itaque certa ab eo pernicies. numquid crebra? haud cenſeo. *Neque enim ab vllo periculo fortuna Principis longiùs abeſt, quàm ab Humilitate.* *Plinius Paneg.* *Nec tamen frequens nimis in Reges:*

An contemnatur, qui imperium, qui faſces habet? niſi qui humilis & ſordidus, & qui ſe priùs ipſe contempſit? *Idē VIII. Ep. vlt.*

Legitimos quidem. Non inquam crebra ab eo ſolo: (nam Odio miſceri iam dixi:) præſertim ſiquis verus legitimuſque ſit Princeps. Tamen quia euenit: quî vites, docebo. ſed breuiter. Cur diffundam? nónne in Auctoritate formandâ, ſatis muniui hanc ipſam viam? Satis: ſi verum hoc ſcitum, τὴν αὐτὴν τῶν ἐναντίων ἐπιστήμην εἶναι: *Eamdem contrariorum ſcientiam eſſe.* *Ariſtot. I. Topic. cap. XII.*

Origo eius. Fit igitur contemptus in Principem ab his tribus maximè: Formâ imperij, Fortunâ, Moribus. Forma imperij: ſi iuſto ea lenior & remiſſior. *A leui imperio:* Quod peccatum peccant ij qui nimiâ *lenitate dulces*, *Cic. ad Attic. V. ep. XIV.*

Effusè

Effusè dant ſe populari auræ, & *omnem infimæ plebis rumorem affectant.* Tacit. 11. Hiſt.

Quod publicè etiam maximam per licentiam. Bis noxij, in ſe & in rempublicam. Qui & plebi reuerentiam omnem excutiunt: & licentiam præbent peccandi. Ἡ γὰρ ἐξουσία τοῦ πράττειν ὅ,τι ἂν ἐθέλῃ τις, οὐ δύναται φυλάττειν τὸ ἐν ἑκάστῳ τῶν ἀνθρώπων φαῦλον: *Facultas faciendi quod cuilibet viſum, non poteſt comprimere ingenitam ſingulis hominibus prauitatem.* Ariſt. v. Politic. cap. xv.

Acutè olim Fronto, in Neruam ſenem & iam eneruem: Κακὸν μὲν εἶναι αὐτοκράτορα ἔχειν, ἐφ' οὗ μηδενὶ μηδὲν ἔξεστι ποιεῖν, χεῖρον δὲ ἐφ' οὗ πᾶσι πάντα: *Malum quidem eſſe, Principem habere ſub quo nihil vlli liceat: peius verò eum, ſub quo omnia omnibus.* Dio in Neruâ.

Eſt & à Leui imperio. Nec lenis ſolùm Forma ad Contemptum facit: ſed & Leuis. quæ decretis legibuſque variat, & de quâ dici poſſit, Ἀνέμων πεδίον: *Venti campus.* Adag.

Aut Principe. Maximè, ſi ipſe Princeps inſigni *mobilitate ingenij:* Tacitus.

Quem *ſubitis offenſis, vel intempeſtiuis blanditijs mutabilem,* meritò *contemnant metuantque.* 11. Hiſt.

Item à Soluto imperio. Etiam, ſi Soluta Forma. nempe cùm rerum omnium incuriosus Princeps, & *leui auditu, quamuis magna, tranſmittit.* Ibid.

Abundè ratus, ſi præſentibus frueretur, nec in longius conſultans. Ibid.

Siue cùm Honores effusè diuidit, Magnos, Diurnos. Quidni illum ſpernant, alijs adhæreant, qui *munia tranſmittit:* iv. Ann.

Et velut ſponte videtur *exire de Imperio?* 111. Hiſt.

A Fortunâ aduerſâ pertinaciter. Fit ſecundò Contemptus à Fortuna. nempe ſi nouerca ea, non mater: & *votis tuis malignum pedem opponit.* Ex Ouid. de Triſt.

Scito certò. *Proſperis tuis rebus certaturi ad obſequium, Fortunam aduerſam omnes ex æquo detrectabunt.* Tacitus 11. Hiſt.

Imò in te incurrent.

Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται: Schol. Theocr.
Ruente quercu, ligna quiuis colligit.

Ab orbitate. Amplius, ſi eadem *munimenta* tibi non dat aut ſubtrahit, *quibus inſiſtas.* Tacitus 1. Ann.

Succeſſores dico certos, aut liberos. Valdè ab eâ re ſpernunt, & vertunt ſe ad ſperatum aliquem Solem. Alexander Magnus ſciuit, & queſtus eſt: *Orbitas mea, quòd ſine liberis ſum, ſpernitur.* Curt. ix.

Certus tamen ſucceſſor is firmat. Reuerà enim, vt Tragicus ait,

— Τύραννοι παῖδες, ἔρυμα δωμάτων. • Euripid.
Munimen aulæ, regij ſunt liberi.

Et *non legiones, non claſſes, æquè firma imperij munimenta, quàm numerus liberorum.* Tacitus v. Hiſt.

Tertiò & poſtremò, fit à Moribus Contemptus: maximè iſtis. Siquis Libidini deditus, ſeque *per licita & illicita fœdat.* xv. Ann. Deníque à Libidine.

Nam muliebria hæc flagiria valdè opinionem non regis modò, ſed viri detrahunt. Alij *virilius peccant*, ait quiſpiam: Sen. de Breuit. cap. vi.

In Venerem ac libidinem proiectorum inhoneſta labes eſt. Ibid.

In pari cauſsâ, qui *Luxui & ſaginæ mancipati, emptique:* Tacitus 11. Hiſt. A luxu & temulentiâ.

Medio diei temulenti. Ibid.

Noui Vitellij ſiue vituli, qui *vt ignaua animalia, ſi cibum ſuggeras, iacent torpentque: & præterita, inſtantia, futura, pari obliuione dimittunt.* Ibid.

Dux noſter ad Prudentiam, benè. Ἀπολαυστικῶς ζῶντες εὐκαταφρόνητοι γίνονται, καὶ πολλοὺς καιροὺς ἐνδιδόασι τοῖς ἐπιτιθεμένοις: *Solutè viuentes, deſpicabiles fiunt; & multas opportunitates præbent inſidiantibus.* Ariſtot. v. Polit. c. x.

Οὔτε γὰρ εὐεπίθετος, οὔτ' εὐκαταφρόνητος ὁ νήφων, ἀλλ' ὁ μεθύων· οὐδ' ὁ ἐγρηγορώς, ἀλλ' ὁ καθεύδων: *Nec enim facilis aggreſſu aut contemptu ſobrius, ſed ebrioſus: nec vigilans & excitatus, ſed ſomnolentus.* Ibid. cap. xi.

Item, in quibus *tarditas ingenij, ſtupor, debilitas linguæ:* Cicer. in Piſon.

Aut alia magis leuicula, vt Facies parùm decora, Ætas grauior, Valetudo imbecillior. quæ ſæpè *irriſui & faſtidio ſunt:* Tacit. 1. Hiſt. A rebus externis.

Vt eſt mos vulgo, fortuita aut externa ad culpam trahenti: iv. Ann.

Et Imperatores *formâ ac decôre corporis comparanti.* I. Hiſt.

Plura talia, ipſe manu facili educes & hauries e riuulis, quos ad Auctoritatem recluſi.

CAPVT XIII.

Quæſitum an Prudentia mixta locum apud Principem habeat? id eſt, ea in qua fraudes. Dictum, & doctum, aliquem habere.

VIDEOR liberaliter ſatis & plenâ, quod dicitur, manu, tibi promPſiſſe è gemino Prudentiæ fonte: & quidem probum ac merum. Fáſne eſt vt leniter miſceã, & iungam aliquid è fraudium fæce? ego puto. quidquid Zenones quidam mihi abnuant, quibus *vnum illud ad laudem, cum virtute directum iter, probatur.*

Aſtum in regno eſſe poſſe.

Etſi rigidi quidam negent.

Cic. pro M. Cæl.

Qui fas non putant *Rationem bono conſilio à dijs immortalibus datam, in fraudem malitiamque conuerti.* III. De Naturâ deorum.

Quos alibi ſanè libens audio: hîc quî poſſum? Æuum & homines ignorare mihi videntur, & *dicere tamquam in Platonis πολιτείᾳ, non tamquam in Romuli fæce ſententiam.*

Sed mores hominesq; contrà volunt.

Ad Att. II. ep. I.

Inter quos enim viuimus? nempe argutos, malos: & qui *ex fraude, fallacijs, mendacijs, conſtare toti videntur.* Pro Roſc. Com.

Ipſi Principes, cum quibus nobis res, plerique in hac claſſe: & quidquid leonem præferant,

Aſtutam vapido ſeruant ſub pectore vulpem. Perſius Sat. v.

Et hîc mihi clamat quiſpiam, *nequid inſidioſè, nequid ſimulatè, nequid fallaciter.* Cic. III. de Offic.

Tecum velim, quî poteſt? *Per fraudem & dolum regna euertuntur*, notat Philoſophus: Ariſtot. v. Polit.

Tu ſeruati per eadem, nefas eſſe vis? nec poſſe Principem interdum

Cretizandum cum Crete.

Ἀλωπεκίζειν πρὸς ἑτέραν ἀλώπεκα; Adag.

Cum vulpe iunctum, pariter vulpinarier?

Præſertim ſi publicus Vſus Salusque ſuadeat: quæ ſemper cum Principis vſu ac ſalute coniuncta? Profectò erras. *Communis vtilitatis derelictio contra naturam eſt*, non ſolùm rationem. Cic. III. de Offic.

Idq; ex vſu Principis & publico.

Stare omnes debemus, tamquam in orbe aliquo reipublicæ. qui cùm iam verſatur, eam deligere partem debemus, ad quam nos illius vtilitas ſalusque conuerterit. Pro Planc.

Turpe aliquid in eo mixtum videbitur? fruſtrà. hoc enim aſpectu, *quod plerumque turpe haberi ſolet, turpe non erit.* Cic. III. de Offic.

Bono fine, quadam talia bona.

Semper officio fungitur, vtilitati hominum conſulens & ſocietati. Ibid.

Itaque ne tanto opere, quæſo, mirentur aut indignentur; ſi, nobis arbitris, *non ſemper ſuperet vera illa & directa ratio:* Pro M. Cæl.

Principem præfractè rectum eſſe non debere.

Velimuſque Principem, alto quidem ſplendidoque ingenio: ſed tamen *eruditum vtilia honeſtis miſcere.* Tacitus Agric.

Ad vtilia inclinarem

Miſcere, dico. Nam vt prorſus ab Honeſto recedat, nulla vis ſuadere me adiget. Spemo ſeriò & exſecror illas voces. *Nihil glorioſum, niſi tutu: & omnia retinendæ dominationis honeſta eſſe.* Salluſt. Orat. Lepid.

Non tamen ad ſceleſta.

Item:

Vbicumque tantùm honeſta dominanti licent, Seneca Thyeſt.
Precariò regnatur.

Ad Orcum hi ſenſus, vnde nati. De me fateor:

Ego ille ſum, qui ſcelera committi vetem: Auctor Theb.
Ego ſum magiſter iuris ac moris probi.

Et hoc volo tantùm, ius faſque eſſe interdum in turbido hoc rerum humanarum pelago, *obliquare ſinus:* Virgil.

Circuire, & non aberrare.

Et ſi tectâ *portum tenere nequeas, idipſum mutatâ velificatione aſſequi.* Cic. ad Lentul. ep. I2.

Quis me adeò culpet, aut cur à Virtute abeam? Vinum, vinum eſſe non deſinit ſi aquâ leuiter temperatum: nec Prudentia, Prudentia, ſi guttulæ in eâ fraudis. Semper intellego, vt modicè & ad Bonum finem. Nónne matres aut medici quoque, teneræ ætati fucum ſæpè faciunt,

Alij quoque faciunt.

Vt puerorũ ætas improuida ludificetur Lucret. I.
Labrorum tenus?

—— deceptaque, non capiatur? Ibid.

Cur

Cur Princeps non idem in Plebeculam ſuam, aut vicinum aliquem Dynaſtam poſſit? Profectò

Meme opus ubi manus non ſufficit.

Cùm contendi nequitum eſt, clàm tendenda eſt plaga. Pacuu.

Et ex Spartani regis monito: Ὅπου ἡ λεοντῆ μὴ ἐφικνεῖται, χρὴ τὴν ἀλωπεκῆν προσράπτειν: *Vbi Leonina pellis non pertingit, oportet Vulpinam aſſuere.* Plutarch. Lyſandr. & Apophth.

Mihi, cum Pindaro, ſemper laudatus ille vir, qui

Princeps ex Leone & Vulpe.

——— Τόλμᾳ μὲν ἐοικὼς Iſth. Od. IV.
Θυμὸν ἐριβρεμετᾶν θηρῶν λεόντων
Ἐν πόνῳ, μῆτιν δ' ἀλώπηξ.
——— *fiduciâ referens*
Animum grauiter frementium leonum
In diſcrimine: conſilio verò vulpes.

Adoleſcentuli hoc parum capiunt:

Tuque, in tempore & loco, eſto. ſecurus, quid iſti à Scholâ aut Vmbrâ adoleſcentuli dicent: quos ſcio τῆς πολιτικῆς οὐκ ἔστιν οἰκείους ἀκροατάς: *Ciuilis diſciplinæ non eſſe idoneos auditores:* Ariſtot. I. Ethic. cap. III.

Benè ſenex aut peritus.

Multò minùs Arbitros. & virum profectò quærit hoc tribunal, qui οὐκ ἄπειρος τῶν κατὰ τὸν βίον πράξεων: *non ignarus rerum quæ eueniunt in hac vitâ.* Ibid.

Ab illo facilè obtinebimus eſſe quamdam, vt vir ſanctus ait, καλὴν καὶ ἐπαινετὴν πανουργίαν: *honeſtam atque laudabilem calliditatem.* Baſil. in Prouerb.

CAPVT XIV.

Quomodo & quatenus, Fraudes admittendæ. Triplex earum genus factum; & diſtinctè aliæ in Regnum receptæ, aliæ excluſæ.

NEC tamen ita hæc diſſero, vt fræna omnia Fraudi malitiæque permittam. abſit. Diſtinctionum tibi lumen præferam, &, nequid libero nimis pede vageris, lineis ſuis limitibuſque includam fallacem hunc campum. Fraus vniuerſè mihi hîc eſt, ARGVTVM CONSILIVM A VIRTVTE AVT LEGIBVS DEVIVM, REGIS REGNIQVE BONO. Ea triplex: Leuis, Media, Magna. Illam appello, QVAE HAVT LONGE A VIRTVTE ABIT, MALITIAE RORE LEVITER ASPERSA. in quo genere mihi eſt Diffidentia, & Diſſimulatio. Mediam, QVAE AB EADEM VIRTVTE FLECTIT LONGIVS, ET AD VITII CONFINIA VENIT. in quâ pono Conciliationem, & Deceptionem. Tertiam, QVAE NON A VIRTVTE SOLVM SED LEGIBVS ETIAM RECEDIT, MALITIAE IAM ROBVSTAE ET PERFECTAE. vti ſunt Perfidia & Iniuſticia. Illam ſuadeo, hanc tolero, iſtâ damno. Ordine omnes vide. In Leui, Diffidentiam primò poſui. quam ego prorſus Principi inſinuo: quia vt in actionibus omnibus tardum lentumque eum eſſe expedit, ſic in fide & aſſenſu. Vt intentus, inquam, ſuſpenſuſque ambulet, & pænè dixerim, vt *nihil niſi quod in oculos incurret manifeſtumque erit, credat.*

Fraudem communis definitio. — *Earumdem diuiſio. Leuis:* — *Media:* — *Magna.* — *Diffidentia commendata regnãti.*

Sen. III. de Irâ.

Etſi enim *Credulitas error eſt magis, quàm culpa, & quidem in optimi cuiuſque mentem facillimè irrepit:* Cic. Ep. lib. X. Ep. XXIII.

Tamen à Principe remouenda ea longiſſimè. apud quem *plurimum mali credulitas facit.* Sen. II. de Irâ. — *Cui turpis credulitas.*

Nónne pro omnibus ille excubat? Turpe igitur, & omnibus noxium, illum *Labi, errare, decipi.* Cic. Phil. — *Et per eam error:*

Iam faciles iſti & incauti, quàm *opportuni iniuriæ!* Salluſtius Iugurth.

Vndique patent. & paſſim apud eos, *minore metu, & maiore præmio, peccatur.* Tacitus I. Hiſt.

Imò & in eos peccatur.

Aditum nocendi perfido præſtat fides. Seneca Oedip. — *Ac ſæpè noxa.*

Reducat ergo ſe Princeps, & tutum hoc ſcuto reddat; *Nihil credendo, atque omnia cauendo.* Cic. Orat. Poſt redit. in Senat.

Amici & fidi videntur? circumſpice. — *Inſida enim vbique omnia.*

O vita fallax, abditos ſenſus geris! Seneca Hipp.

Nimis *multis ſimulationum inuolucris tegitur, & quaſi velis quibuſdam obtenditur vniuſcuiuſque natura. Frons, oculi, vultus, perſæpè mentiuntur, oratio verò ſæpiſſimè.* Cic. ad Q. Frat. ep. I. — *Et ſimulata.*

Quod ille clamabat olim: Ὦ φίλοι, οὐδεὶς φίλος: *O amici, nemo amicus:* Ariſtot. apud Laërt.

Tu iure potes. quia profectò *in domo Principum, nomen tantùm Amicitiæ inane irritumque remanet:* Plinius Paneg. — *Præſertim in Aulâ.*

Res

Res ipſa exulat. &

Licet omne tuã vulgus in aulá, (Seneca Herc. Oet.)
Centum pariter limina pulſet:
Cùm tot populis ſtipatus eas,
In tot populis vix vna fides.

(Ideò cauendum & diſfidendum.) Itaque meritò *Pragmatici homines,* (Cicero ad Att. li. II. epiſt. XX.) *omnibus hiſtoricis præceptis, verſibus denique, cauere iubent & vetant credere.*

Ille Siculus inſuſurrat:

Νᾶφε, καὶ μέμνασο ἀπιστεῖν· ἄρθρα ταῦτα τᾶν φρενῶν: (Epichar.)

Vigila, & memor es nequid credas:
neruí hi ſunt Prudentiæ.

Clamat alter à Græciâ:

—— σώφρονος δ' ἀπιστίας (Euripid.)
Οὐδ' ἔστιν ἄλλο χρησιμώτερον βροτοῖς:
—— *ſapiente Diffidentiâ,*
Non alia res vtilior eſt mortalibus.

(Quibuſdam tamen fidendum:) Quid ergo? inquies. nulli credam? Non hoc ſuadeo: (*Vtrumque enim in vitio eſt, & omnibus credere, & nulli:*) (Seneca ep. III.)

(Sed perpaucis.) Sed vt paucis. nec niſi iis, quorum longo vſu cognita tibi fides. His talibus, quid eſt *quod non & committi & credi rectiſſimè putem?* (Cicero ad Q. Frat. epiſt. I. lib. I.)

Reipsâ, inquam, paucis: at in ſpecie, omnibus. id eſt, *Fronte & vultu, quibus Simulatio facillimè ſuſtinetur.* (Ad Lentul. ep. IX.)

(Diffidentia celanda.) Nam nihil magis hîc cauendum, quàm ne Diffidere videaris. *Multi fallere docuerunt, dum timent falli.* (Seneca epiſt. III.)

Vult ſibi quiſque credi, & habita fides ipſam plerumque obligat fidem. (Liu. XXII.)

(Diſſimulatio adhibenda:) Itaque Diſſimulatio adſumenda, quam poſui & ſuaſi loco altero: quæ verè Diffidentiæ huius proles. Quid enim eâ opus, ſi mutua inter nos fides? Hæc eſt, quæ *frontem aperit, mentem tegit.* (Cic. pro Co. Piſo.)

(Cuique latè vtilis.) Neceſſaria ſanè Principi. adeò, vt vetetanus Imperator dixerit: *Neſcit regnare, qui neſcit diſſimulare,* (Fridericus fiue Sigiſmundus Nam variant.)

Et Tiberius ab eâdem mente, *Nullam, vt rebatur, ex virtutibus ſuis magis, quàm Diſſimulationem diligebat.* (Tacitus IV. Ann.)

Diſplicebit hoc ingenuæ alicui fronti, & clamabit: *Ex omni vitâ Simulatio, Diſſimulatioque tollenda eſt.* (Cicer. II. de Offic.)

(Et Principi ea planè neceſſaria.) De priuatâ, fateor: de publicâ, valdè nego. Numquam regent, qui (Pro Mil.) non tegent: *nec aliter poſſunt ij, quibus commiſſa eſt tota reſpublica.*

(Lib. X. epiſt. IX.) *Vt ad effectum conſiliorum ſuorum veniant, multa ſimulent oportet inuiti, & diſſimulent cum dolore.*

(Apud hoſtes:) Nec id ſolùm aduerſus Exteros aut Hoſtes. (nam ibi receptum dogma eſt, *Vt malum ſub linguâ, non in linguâ habeas:* quia (Gregor. XV. Moral.)

Profeſſa perdunt odia vindictæ locū:) (Seneca Med.)

(Apud ſuos.) Sed etiam apud Tuos. Aperti iſti & ſimplices, *ſine fuco, ſine fallaciâ:* (Cic. I. ad Att. ep. I.)

Et qui animum, quod dicitur, *in fronte promptum gerunt:* (Ennius.)

Numquam apti huic theatro. in quo, me iudice, primum locum *Afranij Simulans* habet. (Cic. pro Sextio.)

(Sed cum modo habenda.) Sic tamen vt aptè eam fabulam agas & decorè. Οἱ γὰρ μετρίως χρώμενοι τῇ εἰρωνείᾳ, καὶ περὶ τὰ μὴ λίαν ἐμποδὼν καὶ φανερὰ εἰρωνευόμενοι, χαρίεντες φαίνονται: (Ariſtot. Ethicor. III. capite III.) *Nam qui modicè diſſimulatione vtuntur, & in iis quæ haud planè perſpicua & ante pedes oculoſque ſunt, gratioſi apparent.*

Contrà, qui immodicè & ineptè, reuerà fatuelli. Cui enim bono tegmen, ſi transluces? Quin ſemel hoc in omni genere fraudium cape:

—*Doli non ſunt Doli, niſi aſtu colas.* (Plaut.)

HABES de Leuibus fraudibus. ad MEDIAS venio: in quibus Conciliatio prima, ſiue vt liberiùs dicam, Corruptio. (Conciliatio. mihi quid?) Ea eſt, cùm callidè inclinas & allicis ad te eorum animos operaſque, qui alieni iuris. O artem nimis hodie Principibus receptam! (Vſitata:) quæ vna ferè in Aulis *pleraſque res* (vt ille de Fortunâ ait) *ex libidine ſuâ agitat.* (Salluſt. ad Cæſ.)

(Sed & vtilis.) Quàm valdè etiam attollit Tullius. & *Propriam hoc eſſe Prudentiæ ſtatuit Conciliare ſibi animos hominum, & ad vſus ſuos adiungere.* (Cicer. II. de Offic.)

(Muneribus plerumque fit.) Quod duplici viâ fit, Suaſionis & Doni. Rarenter illâ: hac alterâ creberrimè, vt hodie *corrupti deprauatique mores ſunt admiratione diuitiarum.* (Ibidem.)

(Quibus facies vbique corrumpi.) Quotuſquiſque eſt, cui non illæ *bono atque honeſto potiores ſunt?* (Salluſt. Iugurth.)

Itaque ſcitè & tectè hac machinâ ſi vtâre; vbique reperies, *quos pernicioſa libido teneat alienæ potentiæ decus atque libertatem ſuam gratificari.* Ibidem.

Arcana reſerant.
Qui & Principem ſuum, & omnia eius, *venalia habeant.* Ibidem.

In bello produnt.
Atque adeò (hoc reconde) in *ipsâ hoſtium acie inuenies tuas manus.* Tacitus Agric.

Quid? quòd in ſacrum ac indiuiduum thorum penetrauit iſta fraus? Rem turpem! & fœminæ etiam inducuntur ſiue emuntur, ἵν' ἐξαγγέλλωσι κατὰ τῶν ἀνδρῶν: *vt efferant & enuncient quæ contra maritos.* Ariſtot. v. Politic. cap. xi.

Etiam fœminæ huc adhibita.

In Tacito lêgi. *Secreta quoque eius, corruptâ vxore, prodebantur.* Tacitus iv. Ann.

Deceptio quid mihi ſit.
Iam Deceptio eſt, cùm inducis alium in tua commoda, errore aut mendacio obiecto. Quod licitum probumque in Principe eſſe, volunt probi auctores. Magnus Plato cenſuit, συχνῷ τῷ ψεύδει καὶ τῇ ἀπάτῃ κινδυνεύει δεήσειν χρῆσθαι τοὺς ἄρχοντας, ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ἀρχομένων: *crebro mendacio & fraude vti imperantes debere, ad commodum ſubditorum.* v. De Repub.

Licita ex ſenſu veterum.

Et noſter Plinius, *Decipere*, inquit, *pro moribus temporum Prudentia eſt.* Lib. viii. Epiſt.

Quinetiam neſcio quis poëta;

> Ὑπολαμβάνω τὸ ψεῦδος ἐπὶ σωτηρίᾳ
> Λεγόμενον, οὐδὲν περιποιεῖσθαι δυσχερές:
> *Exiſtimo mendacium, ſi gratiâ*
> *Salutis effers, nihil habere incômodi.* Diphilus.

Crebra apud Principes:
Et Principes ſanè promptè audiũt. qui neſcio quomodo *laudem occulto magis tramite, quàm aperta viâ petunt.* Val. vii. cap. iii.

Vim differunt, potiorem dolum arbitrantur: Tacitus xii. Ann.

Et ſæpè quod rerum aut *temporis anguſtiæ negant, ſagacitate conſilij aſſequuntur.* Val. vii. cap. iii.

Decipiunt verbis, literis, Legatis. atque adeò ipſos Legatos:

> *Eoſque per quos fallere alium cogitant, Fallunt.* Seneca Thyeſt.

Qui vſu omnia metiuntur.
Et quid diducam? vno verbo, cum Lyſandro plerique ſentiunt, τὸ ἀληθὲς τοῦ ψεύδους κρεῖττον εἶναι, ἑκατέρου δὲ τῇ χρείᾳ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν τιμὴν ὁρίζεσθαι: *Verum falſo eſſe melius, ſed vtriuſque dignitatem & præſtantiam Vſu diſcerni.* Plutarch. Apophth.

Tolerat humana ratio:
Atque hæc, humanam Prudentiam ſi conſideras, proba. Quidni? ad Bonum enim publicum referuntur: quod inſitum in iis malitiæ virus facilè exſugit & abſorbet. Vt medicamentis venena laudabiliter miſcemus, ſalutari illo fine: ſic videntur ἐν φαρμάκου εἴδει τὰ τοιαῦτα χρήσιμα εἶναι: *Inſtar pharmaci, hæc talia vtilia eſſe.* Plato v. de Rep.

Adde receptiſſimos mores, & quòd hæc *conſuetudine iam pro nihilo habentur.* Salluſt. Iugurth.

At vix Diuina ſanctio.
Imò neceſſitatem etiam. quòd contra tot inſidiantes, vix eſt vt ſe ſuoſque aliter tueatur bonus Princeps. Quibus cauſſis ego quoque prædixi tolerari Medias has fraudes à me, non tolli. Quid tamen, rectam illam diuinamque legem ſi conſidero? hæreo valdè & ſudo. Abnuere illa nobis videtur: & à ſimpliciſſimo ac puriſſimo deo hæc effata manarunt: *Abominatio Domini eſt omnis illuſor.* Prou. iii.

Item: *Ne velis vti mendacio vllo. nunquam enim prodeſt frequentatio illius.* Eccl. vii.

Et vt claudam omne effugium, ecce palàm de Principibus: *Non decent ſtultum verba compoſita, nec Principem labium mentiens.* Prouerb. xvii.

Quid obtendis tu Politice? Publicum bonum? Sed enim vix ſanctus occurrit: *& Mentiri*, inquit, *non licet nec pro Dei laude.* Auguſtin. ep. viii.

Tu pro humanâ aliquâ reculâ aut gloriâ vis? *Vide, vide* (vt inuertam tibi dictum verus) *ne dum terram defendis, cælum amittas.* Demadis.

Nec efficimus aut effugimus. quin leuia ſaltem peccata ſint.
Sanè ægrè vos, aut me, hîc expedio. niſi quod idem ille Antiſtes ſuggeſſerit, *Eſſe genera quædam mendaciorum, in quibus non ſit magna culpa, ſed tamen non ſint ſine culpâ.* Auguſt. in Pſal. v.

Cautio in hac re.
In eâ claſſe Corruptiunculas, Deceptiunculas cenſeamus; idque tunc ſaltem, cùm à bono legitimoque rege contra malos vſurpantur, Boni communis cauſsâ. Si aliter, ſæpè non tantùm peccatum, ſed grande peccatum ſunt, quidquid me rideant veteratores ab Aulâ. *Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter.* Prou. x.

Sequun-

Fraus magna.

Sequuntur MAGNAE fraudes, quas ad bina capita reduxi, Perfidiam & Iniuſtitiam. Eas palàm verbis amplecti aut tueri paucos video, nimis multos factis. Nam de Perfidiâ; quoties per cauillos & argutiolas, fœdera eluſa vidimus aut pacta? In animo enim ita ſentiunt: Τοὺς μὲν παῖδας ἀστραγάλοις δεῖν ἐξαπατᾶν, τοὺς δὲ ἄνδρας ὅρκοις: *Pueros quidem talis circumueniri oportere, at viros iuramentis.* (Plutarch. Apophth.)

Fœdera per calumnias eludunt:

Itaque iis ſatis; ſi quamcumque rimam effugio reperiant. & ſtatim *liberatos ſe eſſe iureiurando interpretantur.* (Cic. III. de Offic.)

Scimus omnes,

—quo pacto ſoleant perplexarier:
Pactum non pactum eſt, non pactum
pactum eſt, cùm illis lubet. (Plaut. Aulular.)

O vani! Certè enim *Fraus diſtringit, non diſſoluit periurium.* (Cic. III. de Offic.)

At Deum nō ludunt.

Et quid expectent, niſi *iratos omnes deos, quorum eluditur numen?* (Liu. IX.)

Nam ego illud ſcitum pro firmo habeo. *Quacumque arte verborum quis iuret, Deus tamen qui conſcientiæ teſtis eſt, ſic illud accipit, ſicut ille cui iuratur intellegit.* (Iſidorus lib. II. de ſummo Bono.)

Iniuſtitia actiones.

Iam altera Fraus, Iniuſtitia eſt: cùm ſcilicet contra iura & leges, ſe & ſua improbè potiùs quàm callidè augent. Ab hoc fonte iſti actionum riuuli.

Obſtantes tollit.

Eminentes illuſtreſque viros, καὶ διαφθείρειν λάθρᾳ καὶ φανερῶς, καὶ φυγαδεύειν, ὡς ἀντιτέχνους καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐμποδίους: *perdere clàm vel palàm, ſiue in exſilium mittere, tamquam æmulos & dominationi quoſdam obices.* (Ariſtot. V. Politic. cap. X.)

Per cauſſā aliquam,

Huic rei *ſtruere cauſſas, vel ſponte oblatas arripere.* (Tacitus II. Ann.)

Nam illud nimis mite & dilutum putant, *ſpecie legationis*, aut honoris, *ſeponere.* (I. Hiſt.)

Tollunt potiùs. quoniam ex ſcito Aulæ veteris, Οἱ τεθνηκότες οὐ δάκνουσι: *Mortui non mordent.* (Plutarch. in Pomp.)

Aut etiam nullam.

Et laudatus ille Cæſar etiam, ὅσους μηδενὶ ἀξιοχρέῳ ἐγκλήματι μετελθεῖν ἐδύνατο, ἐν ξύσπῳ δή τινι ἀφανεῖ ὑπεξῄρει: *quoſcumque digno & probabili crimine deferre non poterat, occultâ quâdam viâ tollebat.* (Dio XLIII.)

Iulij Cæſaris fraus in manu

Imò nonnullos, δι' ἑαυτοῦ τῶν στασιωτῶν, ἐξ ἐπιβουλῆς, ἐν αὐταῖς ταῖς μάχαις ἀπόλλυσθαι ἐποίει: *à ſuis & qui euſdem partis erant, per inſidias, in ipſâ acie tolli curauit.* (Ibidem.)

Iniuſtitia item inuadit.

Ab eodem capite manat, aliena appetere, & inſidiari temporibus. veluti in morte aliquâ Principis. *Opportuni* enim *magnis conatibus tranſitus rerum.* (Tacitus I. Hiſt.)

In mutatione Principum:

Siue in diſcidiis finitimorum & turbis. Iuxta enim Ariſtophanem, *anguillis tunc captura:* (Pluſculi verſus in Equit.)

Aut in domeſticis diſſidiis.

Et iſti magni *in partem acciti, aduerſus omnes valeſcunt.* (Tacitus VI. Ann.)

Iuſtitiam in armis habet:

Leges aliquis inclamet? audiet illud: Οὐ παύσεσθε ἡμῖν ὑπεζωσμένοις ξίφη, νόμους ἀναγινώσκοντες; *Non ceſſabitis nobis gladio accinctis, leges prædicare?* (Plutarch. Pomp.)

Et hoc alterum: Ὁ ταύτης (μαχαίρας) κρατῶν, βέλτιστα περὶ γῆς ὅρων διαλέγεται: *Qui iſto (gladio) præualet, is optime de finibus diſputat.* (Idem Apophth.)

Omnia vſu metitur.

Hæ voces, & in animo illa decreta: *Quidquid valdè vtile ſit, id fieri honeſtum, etiam ſi anteà non videretur.* (Cic. III. de Offic.)

Item: *Sua retinere, priuatæ domus; de alienis certare, regiam laudem eſſe.* (Tacitus XV. Ann.)

Si Principes *iuſtitiam ſequi velint, ac ſuum cuique reſtituere quod vi & armis occupauerint, ad caſas & egeſtatem reuerſuros.* (Cic. III. de Rep.)

Habeo in patre iſtorum Scholam. nam vniuerſam vt excutiam, nulla res me inducet. Quid autem opus? Ex oraculo ſcriptum,

Regnum, ſcelera fraudium

Vt nemo doceat fraudis & ſcelerum
vias,
Regnum docebit. (Seneca Thyeſt.)

Ego illud potiùs videro, Tolerandáne hæc talia, an damnanda.

Aliquam iniuſtitiam non ij approbant.

Et magnam quidem aliquam apertamque iniuſtitiam, nec ij palàm probant, qui probant. In exiguâ & palliatâ modò conniuent. & aſſerunt, ὡς ἀναγκαῖον ἀδικεῖν τὰ μικρά, τοὺς βουλομένους τὰ μεγάλα δικαιοπραγεῖν: *neceſſarium eſſe in paruis à iuſtitiâ abire, qui ſaluam eam velint in magnis.* (Iaſoni Theſſalo tribuit Plutarch in Polit.)

Vt, præter leges occidere.

Quid enim, inquiunt, ſi vnus álterve regnum meum turbant, nec legibus in eos facilè vindicem ſine maiore turbâ; nónne fas clàm tollere? Videtur. & hoc referendum inter *magna* illa *exempla*, quæ *habent aliquid ex iniquo, quod aduerſus ſingulos vtilitate publicâ rependitur.* Tacitus XIV. Ann.

Priuilegia flectere, aut frangere:

Quid etiam, ſi leges aliquæ aut priuilegia Subditis, non pro meo bono; violare non poſſim? poſſim: ἵνα μὴ κατὰ τοὺς νόμους μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν νόμων ἄρχειν, πρὸς τὸ συμφέρον: *nec iuxta leges ſolum, ſed legibus ipſis imperare, vſu ſic ſuadente.* Plut. in Flamin.

Aliena occupare:

Denique tertiò, ſi vrbs aut prouincia Statui meo peropportuna, quam niſi occupo, alius faciet cum æterno meo metu aut damno: non præueniam? Illi volunt. in quibus hæc talia ſemper licita & proba, ſi cum ſucceſſu.

Honeſta quædam ſcelera ſucceſſus facit. Seneca Hipp.

Ἐν γὰρ δὴ τοῖς τοιούτοις τό,τε ἀποτυχὸν πάντως ἀεὶ καταβρίθεται, καὶ τὸ κρατῆσαν τιμᾶται: *In his enim talibus, ſemper & victum premunt ac dedecorant, & victorem honore omni afficiunt.* Dio XLVIII.

—— proſperum ac felix ſcelus,
Virtus vocatur. Seneca Herc. Fur.

Idq; commodi tantum aſpectu.

Hæc, taliaque ſunt, quæ rectiſſimas etiam mentes à recto abſtrahunt: vt quò Vtilitas vexillum ſuum prætulit & explicuit, illuc eant.

Princeps Ariſtotelis haud pure bonus:

Ita Ariſtoteles paullùm ſe inclinat, & cenſet Principem ἠθικῶς κατὰ τὸ ἦθος, ἤτοι καλῶς πρὸς ἀρετὴν, ἢ ἡμίχρηστον ὄντα, καὶ μὴ πονηρὸν, ἀλλ' ἡμιπόνηρον: *moribus talem eſſe, vt aut planè bonus ſit, aut ſemi-bonus; nec malus omnino, ſed ſemi-malus.* Ariſtot. v. Politic. cap XI.

Democrito etiam iniuſtus.

Et magnus vetuſque item Philoſophus dixit: Οὐδεμία μηχανὴ, τῷ νῦν καθεστῶτι ῥυθμῷ, μὴ οὐκ ἀδικεῖν τοὺς ἄρχοντας, ἢν καὶ πάνυ ἀγαθοὶ ἔωσιν: *Fieri non poteſt, quin etiam optimi Principes, vt nunc rerum ſtatus eſt, inique aliquid agant.* Democritus.

Nobis nuſquam, niſi leuiter in vltimâ Neceſſitate.

Nos an mouemur? haud multum. Illud ſaltem dederim, Principem in rebus valdè afflictis & aduerſis, *non ſpecioſa dictu, ſed vſu neceſſaria ſequi.* Curt. III.

Tunc, inquam, abire leuiter ab humanis legibus; ſed non niſi ſui ſeruandi cauſsâ, augendi numquam. *Neceſſitas* enim *magnum imbecillitatis humanæ patrocinium, omnem legem frangit.* Seneca Declam. lib. IX. *Illa excuſat quadam.*

Et, vt poëta ait,

Haud eſt nocens, quicumque non ſponte eſt nocens. Seneca Herc. Oet.

Apud homines tamen potius, quàm Deū.

Hoc ipſum timidè. Deus, deus, nónne palàm reclamat? qui igneo illo ſpiritu omnes iſtas humanas argutiolas difflat

Quaſi ventus folia, aut peniculum tectorium. Plaut. Mil.

Ille edicit: *Dominus auerſatur omnem iniuſtitiam.* Deuter. cap. XXV.

Qui putat, omnia pa[-]ea vult.

Ille minatur: *Regnum à gente in gentem transfertur, propter iniuſtitiam, & iniurias, & contumelias, & diuerſos dolos.* Eccleſ. cap. X.

Cauſſa (ſi dicendum homini) turbarum hodie, à Gubernatione obliquâ.

Et profectò libero ore effabor. Quòd Europa tot motibus agitatur, quòd reges & regna ardent ſeditionum flammâ & bellorum; veram fortaſſe iuſtamque cauſſam eſſe, Adminiſtrationem apud pleroſque parùm veram aut iuſtam.

—— σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας,
Ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες. Homer. Iliad. π.

——deprauant publica iura,
Iuſtitiamque fugant, diuûm nil verba verentes.

Ideoque meritò quem deſerunt, deſerit: &

Τοῖσιν ἄρ' ἄλγε' ἔδωκεν ἑκηβόλος, ἠδ' ἔτι δώσει. Ibid. α.
Cauſâ horum pœnas miſit Deus, & quoque mittet.

IVSTI LIPSI
POLITICORVM
SIVE
CIVILIS DOCTRINAE
LIBRI QVINTI
CAPVT PRIMVM.

Tranſitio ad Militarem Prudentiam, cum excuſatiunculâ aliquâ mei, quòd de eâ diſſeram non miles.

SED iam tibi, ô æterna Sapientia,

Lætus, lubens, laudes ago, grates gratiaſque habeo: (Plautus Trin.)

quòd te duce euaſi ex illis ſalebris, & loca deueni per quæ facilior mihi curſus. Diu me tenuit Pacata illa & togâ ſuâ verè inuoluta Prudentia: tamen me explicui, & ad Militarem iſtam veni, quæ horrida, ſed minimè ardua, ſagum ſuum promptè offert. Ego accipio; & ſermonem vnà veſtemque mutans, præcepta iam molior rei bellicæ vniuerſæ.

Pars altera Prudentiæ, Militaris.

Arma viri, ferte arma. (Virgil.)

Túnc hæc audebis homo vmbraticus? inquiunt. qui ſeriò *numquam hoſtem, numquam caſtra videris, numquam denique partem vllius bellici muneris attigeris?* (Cic. II. de Orat.)

Nólne tradendo illo operi?

Ego verò audebo. nec mei tamen ingenij aut virium fiduciâ, ſed eorum à quibus iamdiu mutuor & ſumo. Quid enim hîc meum? ordo aliquis & contextus fortaſſe: at verba ſenſuſque mihi præeunt illi, quos in hac ipsâ re (fidenter dicam) Annibal aliquis audire nihil abnuat, aut ipſe Cæſar. Nam quid ſapientes inclutoſque illos viros fugit? cur non hîc quoque rectum eorum & purum iudicium? qui partim interfuerunt, imò & præfuerunt, bellis: partim in Senatu & populo illo verſati ſunt, vbi aſſidua materies & agitatio harum rerum.

Ita, ſed non ambis — *Veteres ducunt.* — *Qui vſu docti:*

Viderunt igitur, audierunt: & quod caput eſt, cum iudicio obſeruarunt cauſſas ipſas origineſque rerum, nec θεωρηταὶ ſolùm euentuum, ſed αἴτια ipſa. Alexander ille, in re quidem bellicâ verè Magnus, Homerum ſibi militiæ magiſtrum aſſumere & aſſerere nihil verebatur: non meliori iure ego mihi iſtos? Nam vates ille (eximius ſanè & ſupra hominem vates, ſed tamen vates:) quid niſi vnum bellum, & idipſum fabellis aſperſum decantauit? Noſtri iſti (Hiſtoricos me intellegere palàm eſt) ab omni pænè æuo bella, continuatâ ſerie, & intemeratâ fide ſcripſerunt. Nec id tantùm. ſed pænè in ipsâ narratione, aut extra eam in concionibus, vel ut datâ operâ ſaluberrima monita & conſilia miſcuerunt ad omnem rem Militarem. Quæ eius pars ſiue ars eſt, quam non ij cum exemplis ſubiiciant, tum verbis etiam delibent? vt *de Exercitu, de Caſtris, de Agminibus, de * Signorum collationibus, de Opidorum oppugnationibus, de Commeatu, de Inſidiis faciendis atque vitandis, de reliquis rebus quæ ſunt propriæ belli adminiſtrandi.* (Cicer. II. de Orat.)

Iudicio magno. — *Hiſtorici magiſtri ad militiam.* — *Præcepta clàm & palam dant.* — * Id eſt, pugnis.

In quibus cùm iam tot annos verſer, & curioſo iſto mentis oculo cottidie vager per latos & lætos illos Hiſtoriarum campos: cur non mihi etiam fas intellegere & iudicare aliquid in iſtis? Non enim vidiſti, inquiunt. Certe. ideoque nec vſum aut tractationem armorum mihi vindico; ſententiam & iudicium tantum,

Nos in iis multi. — *Sapere aliquid debemus ex iis.*

eaque ipſa aſtricta ſententiæ alienæ.

Vel vulgus iudicat in bello?

Ecce *in circulis omnibus, atque etiam, ſi dijs placet, in conuiuijs, ſunt qui exercitum ducunt; vbi caſtra locanda ſint, ſciunt; quæ loca præſidiis occupanda; quando cum hoſte manus conferendæ, quando quieſcendum ſit:* Liuius XLIV.

Cur non mi?

Et hos nemo carpit. egó canicula & impudens, ſi verbum his de rebus faciam ex veterum mente? Iphicrates olim interrogatus, Τίς ὢν μέγα φρονεῖς; πότερον ἱππεὺς, ἢ τοξότης, ἢ πελταστὴς, ἢ πεζός; Οὐδεὶς, ἔφη, τούτων, ἀλλ' ὁ πᾶσι τούτοις ἐπιςάμενος ἐπιτάττειν: *Quis tu es qui tantos ſpiritus tibi ſumis? vtrùm eques, an ſagittarius, an veles, an legionarius? Nihil horum, inquit: ſed qui his omnibus noui imperare.* Plut. in Apophth.

Qui ſi non manu, mente ſumus bellatores.

Æmulabor in parte, & dicam; Non ego dux aut miles, ſed qui his in tempore conſulere aliquid poſſim & ſuadere. Itaque pergam audacter nec vacillanti pede, in incepto: & ex veterum Scriptorum velut hortis Sententiarum flores legam, & intexam in has Capitum corollas. Quod ſi probè & iudicio à me fiet, nemo damnet: ſin aliter, tum ego quoque nihil negem *Quiſquilias volantes, & venti ſpolia,* hæc eſſe. Cæcil.

Sed vtrum horum ſit, iam res docebit: quam ordior, & compono me in præliarem ſtatum, ſtrenuè tibi cum Ariſtophane,

[illegible], βυβλίοισι, καὶ τῇ γλώττῃ πολεμήσων:
Conſilio, calamis, & linguâ pugnaturus. Ex Ariſtophan. Nebul.

CAPVT II.

Prudentiæ hæc pars commendata Principi: quæ neceſſaria ad tutelam ſalutemque regni.

Principis munus tueri.

MILITAREM autem Prudentiam, ante omnia neceſſariam ego Principi aſſero, adeò vt ſine eâ vix Princeps. Quomodo enim aliter ſe tueatur, ſua, ac ſuos? Vis nuda ac mera huic rei parū eſt, niſi arte quâdam & conſilio temperetur: id eſt, Prudentiâ militandi. Δυοῖν γὰρ ὄντων, δι' ὧν σώζεται πολίτευμα πᾶν, τῆς πρὸς τοὺς πολεμίους ἀνδρείας, καὶ τῆς πρὸς σφᾶς αὐτοὺς ὁμονοίας: *Cùm enim duo ſint, quibus omnis reſpublica ſeruatur, in hoſtes Fortitudo & domi Cōcordia:* Polyb. VI.

Id non poteſt ſine Fortitudine:

Nec Fortitudo, ſine Prudentiâ Militari.

Hanc quidem abundè Togata Prudentia præſtiterit: illam, non eſt vt aliunde petas aut impetres, quàm ab iſtâ. non certè felicem, & cum ſucceſſu. Benè ergo ſcriptum: *Cetera vtcumque diſſimulari, ſed boni Ducis imperatoriam eſſe virtutem.* Tacitus Agric.

Abſoluti regulam.

Et Homerus perfectum ſuum legitimumque regem ornauit hoc elogio:

Ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής: Homer. Iliad. γ.
Vtrumque, & rector bonus, & bonus Induperator.

Ac nimirum dicendum eſt quod ſentio. Virtus militaris, præſtat ceteris omnibus. Cic. pro Mur.

Rerū quies & firmitas a Militiâ.

Quæ enim res vitam aut tranquillum vſum habeat ſine iſtâ? Patria, libertas, ciues, atque adeò ipſi reges *latent in tutelâ ac præſidio bellicæ virtutis.* Ibidem.

Itaque vides, quàm ſerio hæc amplectenda ſit: & meritò animum atque aures dare te debere ad hanc diſciplinam. quæ talis.

CAPVT III.

Materies, & ordo dicendorum. Bellum externum definitum, & remota ab eo ſuſcipiendo Iniuſtitia.

Duplex bellum

MILITARIS omnis Prudentia circa Bellum eſt: Bellum autem duplex, Externum & Internum. Illud definio, VIM ET ARMA IN PRINCIPEM AVT POPVLVM ALIENVM. De quo primò dicam, & vniuerſa quæ eò faciunt præcepta ad tria hæc capita redigam: Suſcipiendi, Gerendi, Finiendi. Horum aliquid ſi neglegis, aut perperàm adminiſtras, vix eſt vt Bono Euentui vnquam lites. In Suſcipiendo bello duo hæc ſeriò moneo, vt Iniuſtitia omnis & Temeritas ab eo abſint. Illa prior maximè: nec vnquam arma vlla moueas, niſi quę mos & ratio admittunt. *Sunt* enim *& belli, ſicut pacis, iura: iuſteque ea non minùs, quàm fortiter debes gerere.* Liuius v.

Quæ in Externo ſpectanda.

Iura belli ſeruanda.

Atque adeò *in* omni *republicâ maxime conſeruanda iura ſunt belli.* Cicero I. de Offic.

Nam

Nam *temerè in acie verſari, & manu cum hoſte confligere, inmane quiddam & belluarum ſimile eſt.* Ibidem.

Aliàs promiſcua & perpetua cædes erat. Quod ſi admittimus, *quid aliud quàm omnium inter ſe gentium bella exiſtent?* Tacitus IV. Hiſt.

Et *barbaro ritu, cædem cæde, & ſanguinem ſanguine, expiabimus.* Salluſt. ad Cæſ.

Improba dicta. Abſit. nec vmquam animum tuum penetrent illæ voces: *In armis ius ferre, & omnia fortium virorum eſſe.* Liu. V.

Item:

——*Quæritur belli exitus*
Non cauſſa. Seneca Herc. Fur.

Et illud ſubtiliſſimæ malitiæ:

—— *hæc acies victum factura nocentem eſt.* Lucan. VII.

Iuſtitia ni ab exitu, ſed à cauſſa ea æſtimanda: Non, non, mi homo: erras. nec Acies eſt quæ innocentiam approbat, ſed cauſſa. etſi plerumque, fateor, *Euentus belli, velut æquus iudex, vnde ius ſtabat, ei victoriam dedit.* Liuius XXI.

Eſſe ab hac bonâ, illa plerumque bonum. Nam cauſſa, velut Caput Bonæ ſpei eſt (liceat huc alludere) quod te ducat ad Triumphales illas terras.

Cauſſa iubet ſuperos melior ſperare ſecundos. Lucan. VII.

Et occultâ quâdam internaque vi,

Frangit, & attollit, vires in milite cauſſa:
Quæ niſi iuſta ſubeſt, excutit arma pudor. Propert. IV Eleg. VI.

Imò auſus eſt Græcus poëta ſcribere:

Οὐδεὶς στρατεύσας ἄδικα, σῶς ἦλθεν πάλιν: Euripid. Erechth.

Iniqua bellans bella, ſaluus haud redit.

Iniqua bella duplici ferè cauſſâ: Nimis rigidè. ſcimuſque interdum aliter eſſe, arcano & nobis ignoto fine. Sunt autem iniqua illa omnia bella, quibus Ambitio aut Auaritia cauſſæ. Quàm multa ea ſunt! Nam, ſi verum fateri audemus, pleriſque regibus *vna & ea vetus cauſſa bellandi eſt, profunda cupido Imperij & Diuitiarum.* Salluſt. in Fragm.

Ambitione, *Libidinem dominandi, cauſſam belli habent, & maximam gloriam in maximo imperio putant.* Idem Catil.

Atque id in magnis animis ingeniiſque plerumque contingit. Cicero I. de Offic.

Plinius Paneg. Quibus pulchrum videtur *ex omni occaſione quærere triumphum.*

Bellorum exuuiæ, truncis affixa tropæis
Lorica, & fractâ de caſſide buccula pendens,
Humanis maiora bonis creduntur. Iuuenal. Sat. X.

Salluſt. in Fragm. Itaque hi tales *arma in omnes habent,* acerrima tamen *in eos, quibus victis ſpolia maxima ſunt.* *Et auaritia.*

Nec vſquam aut vmquam, hoc falſum: Illis *maximum diſcrimen, penes quos aurum & opes, præcipuæ bellorum cauſſæ.* Tacitus IV. Hiſt.

Benè igitur poëta:

Rupere fœdus impius lucri furor,
Et ira præceps. Seneca Hipp.

Aptumque, quod de Irâ ſubiungit: quæ ipſa inter iniuſtas belli cauſſas. Nam illâ, aut odio impulſi, arma ſæpè mouent non mouenda. Damnat hanc aliaſque illas pius Antiſtes: *Nocendi cupiditas, vlciſcendi crudelitas, implacatus & implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & ſiqua ſunt ſimilia, hæc ſunt quæ in bellis iure culpantur.* *Addi poteſt & Ira.* Auguſtin. contra Fauſtum, lib. XXII. c. LXXIV.

CAPVT IV.

Ordine & partitè poſita, quæ ad iuſtum bellum requiruntur: & maximè, quibus id cauſſis capiendum.

FVGIES igitur iſta Princeps, nec vmquam bello te implicabis niſi Iuſto. Quod, inquies, illud eſt? diſtinctè accipe. quod tria hæc habet iuſta: Auctorem, Cauſſam, Finem. Auctor iuſtus eſt, ipſe Princeps. *Principi ſoli non aliorum:* Nec enim cuilibet ſanè fas aperire Belli iſtas portas: ſed *ordo naturalis mortalium paci accommodatus, hoc poſcit, vt ſuſcipiendi belli auctoritas atque conſilium penes Principes ſit.* Auguſt. contra Fauſtum.

Aut certè eos, qui in quâque rep. loco Principum. *Aut ſupremo magiſtratui.* Ideò Plato lege ſanxit: Ἐάν τις ἰδίᾳ ποιῆται πρός τινας εἰρήνην ἢ πόλεμον, ἄνευ τοῦ κοινοῦ, θάνατος ἔστω ζημία: *Si quis priuatim, ſine publico ſcito, pacem bellumve fecerit, capital eſto.* Lib. XII. De Legibus.

At cauſſa iuſta duplex, Defenſio & Inua-

Inuaſio. In Defenſione quis ambiget? *Illud eſt non modò iuſtum, ſed etiam neceſſarium, cùm vi vis illata defenditur.* Cic. pro Milone.

Hoc & ratio doctis, & neceſſitas barbaris, & mos gentibus, & feris natura ipſa praeſcripſit, vt omnem ſemper vim, quacumque ope poſſent, à corpore, à capite, a vitâ ſua propulſarent. Ibidem.

Non ſe ſolùm:

Defenſionem autem dico duplicem, Tuam & Alienam. Tuam, cùm vim à te tuiſque arces, & *libertatem, patriam, parenteſque armis tegis.* Salluſt. Catil.

Sed & alios, vt ſocios:

Alienam, iterùm duplicem: cùm à Sociis, aut Oppreſſis. De Sociis intellexit Tullius: *Nullum bellum,* inquit, *à ciuitate optimâ ſuſcipitur, niſi aut pro Fide, aut pro Salute.* III. De Rep.

Fides ſanè agitur, & ea te impellit, vt opitulère iis, quibuſcum ſocietas tibi & auxilij pacta. Itaque & Princeps Philoſophus decreuit: Δεῖ τοὺς ἀδικουμένους, ὑπὲρ ἑαυτῶν πολεμεῖν, ἢ ὑπὲρ συγγενῶν, ἢ ὑπὲρ εὐεργετῶν, ἢ συμμάχοις ἀδικουμένοις βοηθεῖν: *Oportet iniuriam paſſos pro ſeipſis arma capere, ſiue pro cognatis & beneficis, itemque ſociis iniuriâ affectis auxiliari.* Ariſtot. Rhet. ad Alex.

Aut iniquè oppreſſos.

Nec diſſimilis ratio in Oppreſſis. quos ſi grauior aliqua vis aut extrema Tyrannis vrget, videtur cogere te commune Societatis vinclum vt adiutes. *Qui* enim *non defendit nec obſiſtit, ſi poteſt, iniuriæ, tam eſt in vitio, quam ſi parentes, aut patriam, aut ſocios deſerat.* Cicero I. de Offic.

Imò & Chriſtianus doctor in eâ parte: *Fortitudo quæ per bella tuetur à Barbaris patriam, vel defendit Infirmos, vel a latronibus ſocios, plena Iuſtitia eſt.* Ambroſ. de Offic.

Defenſionis ſpecie, non longiùs eundum.

Atque hæc licita & legitima Defenſio eſt. maneas in eâ tantùm, nec hoc prætextu pedem manumque promoueas, & aliena apprehendas. Quod Romanos feciſſe, ingenuè fatetur Romani eloquij flos: *Noſter,* inquit, *populus, ſociis defendendis, terrarum iam omnium potitus eſt.* Cic. III. de Rep.

Inuadere fas, ob iniurias:

Malè: nec tu imitare. Iam Inuaſio quoque licita & iuſta eſt, ſed non omnis. Illa palàm, cùm iniutiam vindicas, & iure gentium res tuas repetis. Nam iuſtitiæ *primum hoc munus eſt, vt ne cui quis noceat, Niſi laceſſitus iniuriâ.* Idem I. de Offic.

Sed priùs tentatâ iure viâ:

Exceptionem vides. Itaque ſiquis res tuas aut ius rapuit: cape arma. cum eâ conditione tamen, vt ex formulâ veteri, priùs mittas *clarigatum, id eſt, res raptas clarè repetitum.* Plin XXII. Nat Hiſt. cap. II.

Quæ potior illa armorum.

Nec enim, etiam læſus, iuſtè ſtatim bellum inferes: *ſed cùm duo ſint genera decertandi, vnum per Diſceptationem, alterum per Vim: cumque illud proprium ſit hominis, alterum belluarum: confugiendum eſt ad poſterius, ſi vti non licet ſuperiore.* Cicero I. De Offic.

Obſerua. quoties enim iudicio quiſpiam ſe ſiſtit, arma ſiſtenda ſunt: καὶ ἐπὶ τὸν δίκας διδόντα, οὐ νόμιμον ὡς ἐπ' ἀδικοῦντα ἰέναι: vt grauiſſimæ gentis rex cenſuit: *In eum qui iure agere & ſatisfacere paratus eſt, nefas bellum ſumere, tamquam in iniurium.* Archidã apud Thucyd. lib. I.

At ſi abnuit, & res retinet: *quid eſt quod contra vim ſine vi fieri poſſit?* Cicero lib. XII. epiſt. X.

Hîc illud valeat: *Iuſtum bellum quibus neceſſarium, & pia arma, quibus nulla niſi in armis relinquitur ſpes.* Liu. IX.

Inuadere etiam fas Barbaros & impios, ſed violentos.

Iam & inuaſio quædam legitima videtur, etiam ſine iniuriâ. vt in Barbaros, & moribus aut religione prorſum à nobis abhorrentes: maximè ſi potentes ij, & aliena ipſi inuaſerunt aut inuadunt. Cauſſa enim hîc eſt, Coërctio, & in malo repreſſio. Auguſtinus eleganter: *Cui licentia iniquitatis eripitur, vtiliter vincitur.* Epiſt. V.

Idemque iterùm: *Apud veros dei cultores, etiam illa bella peccata non ſunt, quæ non cupiditate aut crudelitate, ſed pacis ſtudio geruntur, vt mali coërceantur, & boni ſubleuentur.* Lib. De Verbis Domini.

Finis bonus requiritur.

Spemo cauſſas alias, & de Fine adiungo: qui etiam in bonâ cauſâ poteſt eſſe malus: Quid ſi enim Vltio tibi propoſita? quid ſi Gloria, aut Imperium? peccas. nec dirigenda aliò arma ſunt (ſi puta ea eſſe vis) quàm ad Tranquillitatem & Tutelam. *Ita bellum ſuſcipiatur, vt nihil aliud, quàm Pax quæſita videatur.* Cicero I. de Offic.

Qui, is Pax & quies.

Sa-

Sapientes Pacis cauſsâ bellum gerunt, & laborem ſpe otij ſuſtentant. Salluſt. ad Cæſ.

CAPVT V

Temeritas remota à bellorum initiis: & ſummatim, quæ in ſuſceptione omni cogitanda ſint.

SATIS (quod in me quidem eſt) ab Iniuſtitiâ te arcui, nunc etiam à Temeritate. Nec enim ſtatim, vel cùm iuſta Cauſſa oblata eſt, deſcendere te velim in Martium hunc campum. Magna res eſt: deliberationem poſtulat, eamque lentam.

Bellum facilè te induas. Nam ſcito *omne bellum ſumi facilè, ceterùm ægerrimè deſinere, nec in eiuſdem poteſtate initium & finem eſſe.* Salluſt. Iugurth.

Aegrè explices. Vti in puteum facilè te demiſeris, haud facilè eduxeris: ita in bellum. quod *incipere cuiuis etiam ignauo licet, deponi cùm victores velint.* Ibidem.

Præcogitanda omnia euenta. Itaque ſi ſapis, τοῦ πολέμου τὸν παράλογον, ὅσος ἐστί, πρὶν ἐν αὐτῷ γενέσθαι, προδιάγνωθι, *quidquid præter opinionem euenire in bello poteſt, priuſquam ingrediare, conſidera.* Thuc. I.

Cùm tuas Vires, tum vim fortunæ, Martemque belli communem propone animo. Liu. xxx.

Nam Mars ambiguus. *Vtrimque ferrum, & corpora humana erunt. Nuſquam minùs, quàm in bello euentus reſpondent.* Ibidem.

Et fortuna in bello dominatur.

Licet omne tecum Græciæ robur trahas,
Licet arma longè miles ac latè explicet,
Fortuna belli ſemper ancipiti in loco eſt. Seneca Theb.

Quæ *per omnia humana, maximè in res bellicas potens.* Liu. IX.

Itaque *quantumuis opibus tuis confidas, non debes certa pro incertis mutare.* Salluſt. Iugurth.

De ſummâ rerum alea iacitur. *Non expedit concutere felicem ſtatum.* Seneca Oedip.

Quid iuuat te *aureo hamo piſcari?* Sueton. Auguſt. c. XXV.

Simul parta, ac ſperata decora, vnius horæ fortuna euertere poteſt. Liu. xxx.

Clades ſubitæ præcogitandæ. Adde huc mala, quæ neceſſariò in omni bello. cuius *non aduentus ſolùm, ſed etiam metus affert calamitatem.* Cic. pro leg. Man.

Vaſtitas.

—— non vllus aratro
Dignus honos, ſquallent abductis arua colonis. Virgil. I. Georg.

Stupra. *Tum ſcelera, dempto fine, per cunctas domos*
Iêre. nullum caruit exemplo nefas. Seneca Hipp.

Cædes. Et quod caput eſt, quæ ſanguinis effuſio & quæ cædes?

Stat cruor in templis, multaque rubentia cæde
Lubrica ſaxa madent. nulli ſua profuit ætas. Lucan.

—— notum quid cæde calentibus armis
Quantum iræ liceat, motuſque quid audeat enſis. Silius I.

Mala priuata præcogitanda. Hæc publica ſunt. quid ſi accedunt priuata etiam tua mala? Nam ærarium exhauritur, *conuerſâ in vſum militum omni pecuniâ.* Tacitus I. Hiſt.

Princeps tunc odia excipit. Te obiicis periculis, imò & calumniis. *Nihil enim tam capax malignitatis ſermonumque, quàm bellum.* Quinct. Declam.

Cauſſa malis dicitur. Imò ſcripſit quiſpiam: Πολέμου καθεστῶτος ἀεὶ ἀνάγκην εἶναι τοὺς προύχοντας ὑπὸ τῶν ξυμφορῶν διαβάλλεσθαι: *Bello inſtituto, neceſſum eſſe Principes malè audire & culpari, ob damna.* Thuc. V.

Et ſanè *iniquiſſima bellorum conditio hæc eſt. proſpera omnes ſibi vindicant; aduerſa vni imputantur.* Tacitus in Agric.

Horum reſpectu omne bellum fugiendum. Quæ talia penitus ſi conſideras, an non fateare *Bellum etiam iuſtum deteſtandum?* Aug. XIX. De Ciuit.

Præſertim pio & Chriſtiano Principi. qui, ex diuinâ lege, *alieno ſanguini tamquam ſuo parcit, & ſcit homini non eſſe homine prodigè vtendum.* Senec. ep. LXXXIX.

Ad quod multi excitant: Sperne igitur illas in Aulâ tuâ *furias faceſque belli.* Liu. XXI.

vt Nobiles. Quo in numero interdum *Nobilitas, cui in pace durius ſeruitium eſt:* Tacitus XI. Ann.

Turbidi. Sæpiùs feroces aliquot & turbidi: quos dixeris πεφυκέναι ἐπὶ τῷ μήτε αὐτοὺς ἔχειν ἡσυχίαν, μήτε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἐᾶν: *in id natos, vt neque ipſi quieſcant, neque alios ſinant.* Thuc. I.

Exſules. Non rarò etiam Peregrini aut Exſules, qui ſuâ ſpe aut *metu, cunctantem in arma propellunt.* Tacitus III Hiſt.

Nam,

Publico prætextu, ſed priuatâ cauſsâ.

Nam, vt poëta canit,

Quemque ſuæ rapiunt ſcelerata in prælia cauſſæ. Lucan. I.

Suæ, inquam, non Tuæ aut Publicæ, ne erres. Sed tu quid credas? In tali re, ſcito *conſilium ab omnibus dari, ſed periculum paucos ſumere.* Tacitus III Hiſt.

Non audiendi.

Vno aduerſo ictu *languebunt omnium ſtudia, qui primò alacres fidem atque animum oſtentabant.* I. Hiſt.

Ne temerè ergo crede: & ſententiæ vnius ſcuto omnes iſtos ſuaſores repelle. Γλυκὺ πόλεμος ἀπείροισιν. ἐμπείρων δέ τις ταρβεῖ προσιόντα νιν καρδίᾳ περισσῶς: *Suaue bellum non expertis. at qui guſtauit, valdè contremiſcit animo quoties aduentans illud videt.* Pindar. apud Stob.

Belli nomē bellum:

Res turpiſſima.

Vix niſi neceſſariò, ſuſcipiendū.

Felicem & magnum Auguſtum illum ſemper cogita: qui *nulli genti ſine iuſtis & neceſſariis* (vocem nota) *cauſſis bellum intulit.* Sueton. Auguſt. cap. XX.

Atque vtinam hunc affectum titibi imprimam! vt *ſine cupiditate, ſine impotentiâ, quietus ſecretuſque,* Tacit. De Morib. Germ.

Nec prouoces bella, nec timeas. Plinius Paneg.

Nec moleſta capienda.

Id beatius, quàm ſuas alienaſque fortunas ſpe metuque verſare: Tacit. De Morib. Germ.

Aut cadem ſuſtinenda.

Et illuc deſcendere, vt aut *perire neceſſe ſit, aut quod æquè apud bonos miſerum eſt, occidere.* I. Hiſt.

CAPVT VI.

Ad Gerendum bellum tria requiſita. Primò Apparatus triplex, Pecuniæ, Commeatuum, Armorum.

DECRETA mea in Suſcipiendo bello habes: tranſeo ad Gerendum. in quo tria conſidero vel potiùs deſidero; Apparatum, Viros, Conſilia. Apparatum dico, RES NECESSARIAS AD VSVM OMNEM BELLI. vti ſunt hæc tria: Pecunia, Commeatus, Arma. Nam hæc niſi iam antè & ex præparato habes, fruſtrà cogites de bello. *Prius eſt parare bellum, quàm exercere.* Quinctil. lib XII. Inſtit.

Apparatus belli, quid, & quotuplex?

Ante bellū faciendus.

Imò

Diu apparandum eſt bellum, vt vincas celerius. Publius.

Per bellum

Nam in ipſo bello, incommodum aut ſerum. quoniam vt prudentiſſimus Athenienſium verè monuit, Αἱ περιουσίαι τοὺς πολέμους μᾶλλον, ἢ αἱ βίαιοι ἐσφοραὶ ἀνέχουσι: *Ex præparato copiæ, bella magis ſuſtinēt, quàm violentæ collationes.* Pericles apud Thucyd. libro I.

exactiones odioſæ aut periculoſæ.

Igitur prouido Principi *antequam incohetur bellum, de copiis expenſiſque ſolicitus debet eſſe tractatus.* Veget. III. cap. III.

Maximè de Pecuniâ. quæ adeò neceſſaria, vt quemadmodum *medici negant ſine neruis homines ambulare poſſe:* Petron. Satyr.

Pecunia, ſpiritus vitalis belli.

Ita nec bellum vſquam progredi ſine iſtâ. Hæc motum, hæc animam illi dat: & oraculum eſt, Τὰ πολλὰ τοῦ πολέμου, γνώμῃ καὶ χρημάτων περιουσίᾳ κρατεῖσθαι: *Pleraſque belli res confici Conſilio & vi Pecuniarum.* Thuc II.

Nam profectò, ſi conſideras, Ἔστιν ὁ πόλεμος οὐχ ὅπλων τὸ πλέον, ἀλλὰ δαπάνης, δι' ἣν τὰ ὅπλα ὠφελεῖ: *Bellum eſt non in armis maximè, ſed in expenſis & ſumptibus, per quos efficacia arma & vtilia fiunt.* Idem I.

Nec arma valida ſine illâ.

Et plura de Pecuniæ vi * ſuprà dixi. Nec minùs neceſſaria etiam Annona: ſine quâ non dicam vincere non eſt, ſed nec viuere. Nam *qui frumentum neceſſariumque commeatum non præparat, vincitur ſine ferro.* Veget. III. c. XXVI.

* Lib. IV. cap. IX.

Annona neceſſitas.

Et *reliquis caſibus poteſt in tempore ſubueniri: pabulatio & annona in neceſſitate non habent remedium, niſi antè condita.* Idē III. c. III.

Paranda igitur ea, & quidem in vſum duplicem: Militum, & Præſidiorum. Illi, dum in agmine & caſtris ſunt, ne egeant: iſta, *vt aduerſus moras obſidionis annuis copiis firmentur.* Tacitus Agric.

Vſus duplex:

Mirari libet hac in re Romanam diſpoſitionem. quæ ad vtrumque hunc vſum in pleriſque opidis, *totius anni, in * aceto, frumento, larido, atque hordeo & * palcis, condita habebat.* Capitol. in Gord.

* Ad poſcā militarem.
* Ad vſum equorum.

Culpare contrà hodiernam incuriam. cùm ferè *mendicitas ad omnem deſperationem vocat armatos.* Lamprid. Alexand.

Diſciplinam non poteſt ſeruare ieiunus exercitus. Caſſiod. IV. Var. c XIII.

Miles contractabilis.

Et ducibus audentiam egens.

Et, vt Imperator ille dicebat, *miles non* Lamprid. in Alex.

non timet, niſi veſtitus, armatus, calceatus, & ſatur, & habens aliquid in zonulâ.

Armorum preparatio.

TERTIO loco Arma poſui. intellego, vt Armamentarium aliquod Princeps habeat, in quo ad certum numerum peditum equitumque tela & arma. itemque tormenta, machinæ, puluis, & quæ talia iuuandis viribus hæc aut prior ætas inuênit. Addo naues, & inſtrumentum omne nauticum, ſi regio eius maritima & portuoſa. Nam ſubitò iſta ægrè parantur: & ſemel parata non ſolùm in bellum valent, ſed ne ſit bellum.

Metuendū hac Principē ſanum. *Nemo prouocare audet aut facere iniuriam ei regno aut populo, quem intellegit expeditum atque promptum ad vindicandum.* Idem III.

Et parati. Et qui *deſiderat pacem, præparat bellum.* Idem II.

CAPVT VII.

Milites terreſtri quidem bello neceſſarij, duplices: Equites, Pediteſque. quæſitum breuiter, vtrorum maior vſus.

Quid viri, & eorum diuiſio.

AT Viros hîc intellego, ARMATAM MVLTITVDINEM, APTAM IMPVGNARE VEL REPVGNARE. Eam diuido, in Milites & Duces. Milites iterùm duplices, Pedites & Equites. Nam vtriſque ſanè opus eſt. à quibus *omne* bellicis *conſiliis robur, & ſine quibus quamuis egregia, inualida ſunt.* Tacitus I. Hiſt.

Equites præſtant peditibus.

Sed vtris magis? dubites. Polybius (peritus hercules in omni re bellicâ & ciuili ſcriptor) Equites attollere videtur, & vim præcipuam aſſcribere ad vincendum. Κρεῖττόν ἐστι, inquit, πρὸς τὰς τῶν πολέμων καιροὺς, ἡμίσεις ἔχειν πεζοὺς, ἱπποκρατεῖν δὲ τοῖς ὅλοις μᾶλλον, ἢ πάντα παρίσου τοῖς πολεμίοις ἔχοντα διακινδυνεύειν: *Melius eſt ad belli vſus,* * *dimidiam partem peditum habere, & præualere numero equitum, quàm omnia paria hoſtibus nactum in aciem deſcendere.* Lib. III.

* Intellege, reſpectu hoſtium.

Sed dumtaxat in pugnâ:

Nec de Pugna, nimis negem: nego de Bello vniuerſo; in quo Peditem præpono. Nam ad opida propugnanda aut expugnanda, quis equitum magnus vſus? quis etiam in montanis locis, aut impeditis? *Ex quo intellegitur magis neceſſarios reip. pedites, qui poſſunt vbique prodeſſe.* Veget. II. cap. II.

Toti belli pedites meliores.

Scriptor meus hoc vidit, & vigilanti lectori ingeſſit, de Cattis: *Omne,* inquit, *in pedite robur.* Tacitus De Morib. German.

Additque: *Alios ad prælium ire videas, Cattos ad bellum.* Ibidem.

Imò & in pugna lo...

Quamquam & in ipſis præliis cur Pediti minor vis? Tardiùs ille vincit fortaſſe, ſed certiùs. Nam *equeſtrium virium proprium, citò parare, citò cedere victoriam.* Ibidem.

Quin ipſum illum impetum & *procellam equeſtrem* III. Hiſt.

Iuxtà cum Equitibus: ſi aptè inſtructi & poſiti.

Facilè excipit, ſi idoneus illi ordo & arma: quod fit per Diſciplinam. Summus harum omniumque rerum iudex, ita protulit. Ἄνευ μὲν συντάξεως, ἄχρηστον τὸ ὁπλιτικόν. αἱ δὲ περὶ τῶν τοιούτων ἐμπειρίαι καὶ τάξεις, ἐν τοῖς ἀρχαίοις οὐχ ὑπῆρχον, ὥστ' ἐν τοῖς ἱππεῦσιν εἶναι τὴν ἰσχύν: *Sine ordine, inutilis pedeſtris armatura. ratio autem & peritia ordinandi ignota antiquis: ideoque in equite apud eos omne robur.* Ariſt. IV. Politic. c. XIII.

Barbari equitatu gaudent.

Diſce. vbicumque bona & compoſita militia, Peditem præualere; apud rudes aut barbaros, contrà. Nec ſanè inutiliter diſciplina & ratio illum prouexit: quia parabilior; & ſimul maior *numerus peditum ſumptu & impensâ minore nutritur.* Veget. II. cap. I.

Minor in pedites ſumptus.

Ex his concludo, *in vniuerſum æſtimanti plus penes peditem roboris eſſe.* Tacit. De Morib. Germ.

CAPVT VIII.

Vtroſque bonos eſſe debere: alioqui pro nihilo omnis copia. Fieri bonos dupliciter, Dilectu & Diſciplinâ. Ea neglegi hodie, & ſuper hac re iuſta veraque querela.

Milites bonos habendi,

HAEC diſcrimina Militum ſunt: quæ fruſtrà tamen ingero, niſi illi boni. Cui vſui quamuis magna Equitum Peditumque multitudo, ſi ignaua, imperita, & tantùm multitudo? Tu ſcito *non vires eam habere, ſed pondus:* Senec. VI. de Benef. cap. XXXI.

Magis quàm multos.

Et eſſe *impedimentum maius, quàm auxilium.* Liu. IX.

Græ-

Græcus ille ſeitè monuit: Χειρῶν δεῖ τῷ πολέμῳ, οὐκ ὀνομάτων πολλῶν: *Manibus opus eſt bello, non multis nominibus.* Synes. Epiſt. LXXIX.

Tolle mihi vana, & in oculis vulgi magna. quoniam *in omni conflictu non tam prodeſt multitudo, quàm virtus.* Veget. I. cap. XII.

Pauci, qui ſemper vincunt.

Etiam in multis legionibus, pauci ſunt, qui prælia profligant. Tacitus XIV. Ann.

Ad virtutem ergo veniendum: id eſt, vt bonos eos habeas forteſque. nec habebis vmquam, niſi hæc duo velut inſtrumenta adhibeas, Dilectum & Diſciplinam: alterum parandis iis, alterum formandis. In quo video fururum vt multa ſuadeam, quæ ex vſu magis, quàm quæ in vſu.

Militia noſtra corruptiſſima

Quid faciam? hodiernam Militiam triſti oculo intueor, pudendam lugendamque nobis, hoſti ridendam aut ſpernendam.

Itaque cogor apertis tibiis canere, & *illa militiæ flagitia palàm aſpernari:* Tacitus I. Annal.

Sine ſerio dilectu.

Atque adeò imaginem eius proponere: non vt conuitium æuo faciam, ſed vt medicinam. Nam principiò, Dilectus quæ forma apud nos? nulla. *Emunt militem, non legunt.* Ex Galbæ dicto I. Hiſt.

Viliſſimi enim adſciſcuntur, et: peſſimi.

Pecuniola proponitur, tympanum ſtrepit: & ecce coëunt aliquot *ignoti inter ſe, ignorantesque.* Liu. XXI.

Purgamenta vrbium ſuarum: Curt. IX.

Quibus ob egeſtatem & flagitia, maxima peccandi neceſſitudo eſt: Tacitus III. Ann.

Aſſueti latrociniis, bellorum inſolentes. Egeſip. IV. c. IV.

Vitiis coöperti.

Atque vt vno verbo abſoluam, *quorum lingua vana, manus rapaciſſimæ, gula immenſa, pedes fugaces, quæ honeſtè nominari non poſſunt inhoneſtiſſima.* Salluſt. in Cicer.

Plerique enim profectò tales: (nam omnes abſit vt culpem.) aut ſi qui melioris notæ immixti, facilè abripiuntur & velut obducuntur à reliquâ illâ fæce. Atque hæc in Dilectu. in Diſciplinâ quid? *nec formam ſaltem eius & extrema tamquam lineamenta ſeruamus.* Cicero V. de Rep.

Sine vllâ Diſciplinâ.

Certatim laſciuiunt.

Atque vt *olim virtutis modeſtiæque, nunc procacitatis petulentiæque certamen eſt.* Tacitus III. Hiſt.

Omnia indiſpoſita, temulenta, peruigiliis ac Bacchanalibus, quam Diſciplinæ & caſtris propiora. II. Hiſt.

Paganos vexant.

Imò *nec in procinctu & caſtris habentur. ſed per omnia municipia deſides, hoſpitibus tantùm metuendi:* III. Hiſt.

Comeſſantur.

Effundunt ſe in luxum, & epulas, & nocturnos cœtus. IV. Hiſt.

Potant, & tum pugnant:

Ibi *circumferri merum largiùs iubent, debellaturi ſuper menſâ* ALEXANDRVM. Curt. VII.

Suas vires extollere, hoſtium paucitatem contemnere. Ibidem.

Apud hoſtes trepidant.

Sed, ô dedecus! ad ipſos cùm ventum eſt, *neque animo, neque auribus, neque linguâ competere.* Salluſt. Fragm.

Et fit illud Homericum, Iliad. O.

—— πᾶσιν δὲ παραὶ ποσὶ κάππεσε θυμός.

—— *inque pedes cunctis mens decidit imos.*

Fugiunt.

Verè *galeati lepores.* Cornificij dictú de ſuis militibus.

Violenti ad prædam, ignaui ad prælia.

Quibus vt ad populandos finitimorum agros, tectaque vrenda, & capienda pecora, aliqua vis ſit: ita in acie ac ſignis collatis nulla eſt. Liuius XXVIII.

Decoris ſecuri.

Nam ita collectis, ita habitis, *nec in victoriâ decus eſt, nec in fugâ flagitium.* Tacitus II Hiſt.

Ad ſumma, Militia hæc noſtra eſt. *Exercitus linguâ, quàm manu promptior; prædator è ſociis, & ipſe præda hoſtium.* Salluſt. Iugurth.

CAPVT IX.

De Dilectu cœptum dici. ſed primò quæſitum, Exteri an Domeſtici præferendi? nos iſtos cenſemus, cum cauſſâ.

Hæc immutanda:

QVAE omnia fœda, turpia, & perdendæ militiæ patriæq; eſſe quis non videt? Tibi emendanda Princeps: cuius eſt *pro ſalute reip. & noua excogitare, & antiqua reſtituere.* Veget. 3. c. XXVIII.

Reuocato Dilectu & Diſciplinâ.

Reſtitue ergo illa duo, quæ iam præſignaui, Dilectum & Diſciplinam: ſola probæ germanæque Militiæ vel fundamenta, vel firmamenta. Dilectum appello, EORVM QVI ARMIS IDONEI SVNT CVM IVDICIO ELECTIONEM. IDQVE E

Quid ille ſit?

An exteri & mercenarij legendi?

TVIS. Diſertè addo, è Tuis. Nam Militiam hanc Peregrinam quî approbem? aut quis ſerio Dilectui in eâ locus? Mos inuexit, fateor: ſed non Ratio. quam ego audio, & Domeſticum militem longè ſemper præferam Externo. Cauſſæ iſtæ.

Ego & ratio nega. mus.

Nam vix fides apud eos.

Infidi ſæpè exteri: & *maiore ex diuerſo mercede, ius faſque exuunt.* Tacitus III. Hiſt.

Tritum illud, in iis propriè obtinet,
Venaleſque manus. ibi fas, vbi maxima merces. Lucan.

Vix pariendi.

Iidem Refractarij. amantque *non iuberi, non regi, cunctaque ex libidine agere:* Tacitus IV. Hiſt.

In pugnâ frigidi:

Idque ſæpè *propinquo ſummæ rei diſcrimine.* I. Hiſtor.

Cùm tumultuari eos videbis & *ſeditioſè agere:* III. Hiſt.

Aut pauidi.

Aut in ipsâ etiam pugnâ, *ſine pudore flagitij, ſine cura ducum, abire, fugere.* I. Annal.

Quid mirum? *non fide, non affectu tenentur,* In Agric.

Vt ſeriò velint aut debeant *dominationi alienæ ſanguinem commodare.* Ibidem.

Itaque plerumque *plus ibi minarum, quàm periculi.* Liu. VI.

Ciuibus perniciosi.

Adde, quòd graues incolis. *ſoliti omnia tamquam externa aut vrbes hoſtium, vrere, vaſtare, rapere:* Tacitus II Hiſt.

Populatores terræ, quam à populationibus vindicare debebant. Curt. III.

Graues ærario.

Imò teipſum diripere. veræ *hirudines ærarij:* Cicero I. ad Att.

Et quorum operâ maximè, hodie
Oſſa vides regum vacuis exſucta medullis. Iuuenal. Sat. IX.

Magis fide Intranei.

At in Domeſtico & proprio milite, melior mitiorque res eſt. *qui non fortitudinem magis, quàm fidem colit.* Curt. X.

Obedientes.

Cui *obſequium & patientia imperij longè præſtantior, quàm exteris.* Ibidem.

Acres in pugnam.

Ille idem acer in acie: *in primâ fronte concurrens, & aduerſa vulneribus pectora ferens, ne Imperatoris ſui ſigna vertantur.* Sen. I. de Clem.

Reuerentiâ vel amore regum.

Eſt enim naturâ pleriſque *populis vrbibuſque, conſenſus quidam protegendi amandique reges.* Ibid.

Quod *nomen, gentes quæ ſub regibus ſunt, pro Deo colunt.* Curt. X.

Amantiores patriæ.

Denique ille modeſtior, & reueretur ac ſuſpicit *loca ſedeſque patrias.* Tacitus II. Hiſt.

Vt ego omnino præferendos cenſeam *genitos tibi milites, non aſcitos.* Curt. X.

Mercenarij tamen interdum vtiles.

Nec illos tamen planè ſpernendos. vtique ſi maior vis aut neceſſitas ingruat: per quam mitti ſuadeam ad finitimos, qui *auxilia mercede faciant.* Tacitus VI. Ann.

Sed pauciores.

Sed auxilia. vt vires inquam & robur exercitus è tuis ſint, nec corpus exteri faciant, ſed membrum. Nam *id cauendum ſemper* prouidis *ducibus, exemplaque* vetera *pro documentis habenda, nec ita externis credant auxiliis, vt non plus ſui roboris ſuarumque propriè virium in caſtris habeant.* Liu. XXV.

Vbi multi, ſæpè deſtituunt, aut prædantur.

Alioqui, vide ne ſeriò, ſed ſerò plores: & fiat illud vetus,
Ἐξηπάτησεν ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον: Ariſtoph. in Veſpis.
Decepit ipſe vineam palus ſuam.

CAPVT X.

Obiecta & reiecta ea, quæ contra Domeſticum militem dicuntur. Hunc regum eſſe, illum Tyrannorum.

Obiectio prior, à robore naturali quarumdam gentium.

AT enim, inquiet aliquis: *Gens gentem præcedit in bello, & plaga cæli non tantum ad robur corporum, ſed etiam animorum facit.* Veget. I. cap. II.

Ergo melius, ſpretis Domeſticis, Mercenarios conduci è pugnaci aliquâ gente. Item: Regi à ſubditis periculum, ſi eos armat. *non in fide, non in officio manebunt.* Liuius XXVII.

Secunda, à metu rebellionis.

Atque adeò aliquid fortaſſe *aduerſus ſummi imperij maieſtatem audebunt.* Ibidem.

Reſponſio ad illam.

Hæc iactari vulgò & inſeri auribus Principum ſcio: ſed malignè profectò aut falsò. Nam quod ad primum, verè illud dici non nego: ſed hocquoque verè. ex quauis Europæ noſtræ parte: (illi ſcribimus) *ſi modò exercitati & prudentes viri Dilectui præponantur, celeriter manum bellis aptam poſſe aggregari.* Veget. II. c. XVIII.

Viros enim ea vbique fert: *qui omni armorum diſciplinâ vel arte bellandi, veteres illos milites qui orbem terræ ſubegerunt, facilè coæquabunt.* Idē li. 11. c. XVIII.

Reſponſio ad iſtam. Inſtitutio modò adhibeatur & Diſciplina, de quâ mox dicam. Iam quod ad Metum à ſubditis: ille verò vanus. *Hæc perſuaſio illorum fuit, qui hoſtilia cùm facerent, timebant.* Plinius Paneg.

Tyranni exarmant ſuos. A Tyrannis, inquam, hæc opinio. Φοβούμενος γὰρ ὁ ἄρχων ἀρχομένων, οὔτε καλὸν οὔτε πλούσιον, οὔτε ἰσχυρὸν, οὔτ' ἀνδρεῖον, οὔτε τὸ παράπαν πολεμικὸν ἑκὼν ἐάσει γίγνεσθαι: Plato VIII. de Leg. *Nam princeps ſubditos metuens, neque bonos eos, neque opulentes, neque fortes aut animoſos, neque in vniuerſum bellicoſos fieri, volens quidem vmquam patietur.*

Reges fidem habent & muniunt. At ea à noſtro Principe abeſt: cui bono, ſemper illi boni. *Obiicient ſe mucronibus inſidiantium,* Seneca 1. de Clem.

Et ſe ſuaque iactabunt, quocumque deſiderauerit imperantis ſalus. Ibidem.

CAPVT XI.

Qui legendi in milites? Duo genera facienda: Ordinarios & Subſidiarios. atque vtrique ſeorſim deſcripti.

ERGO Dilectus è tuis eſto. ſed, vt addidi, CVM IVDICIO: quod in his duobus pono, Quos & Quomodo legas. De priore ita cenſeo, duo genera Militum ſcribenda: Ordinarios, & Subſidiarios. Illos QVI ADSIDVE ET VELVT EX MVNERE ATQVE ARTE MILITENT: Iſtos, QVI RARENTER, QVIQVE DOMI SINT ALIARVM RERVM. Priores illos non aliud eſſe volo, quàm legitimos quoſdam perfectoſque milites, & vt ita dicam, verè Martis pullos. qui lecti in hanc vnam ſpem, formentur omni *armorum exercitio, diſciplinâ caſtrorum, vſuque militiæ.* Veget. 1. cap. 1.

Ordinarius miles: / Subſidiarius. / Priorum laus & vſus.

Qui ſint velut inuicta quædam acies: & *ipſâ plerumque famâ bella profligent.* Tacit. De Morib. Germ.

Hi tales omnino Principi neceſſarij, *in pace decus, in bello præſidium:* Ibidem.

Non multi q ſcribendi. Sed neceſſarij haud multi. non ſolùm quia Sumptus vito (immenſi enim faciendi ſint in aſſiduum illum frequentemque militem:) ſed quia turbas. Nam profectò vbi illi multi, facilè *proni ad res nouas:* 1. Hiſt. Ob cauſſam duplicem.

Tum ingenio ſuo, tum *vbi vires reſpexêre, ſecuritate.* Ibidem.

Atque eueniet, vt *contra morem obſequij, contra fas diſciplinæ* interdum *vim meditentur.* 1. Ann.

Non iidem, in pace, vna habendi. Quibus rebus vna cautio, ſi nec multi nimis ſint: nec ſemper vnà. Hoc volo, vt *extra bellum, centurias tantùm ſuas turmaſque nouerint.* 2. Hiſt.

Nam *longis ſpatiis diſcreti exercitus, quod ſaluberrimum eſt ad continendam militarem fidem, nec vitiis nec viribus miſcentur.* Ibidem.

Quàm multi, noſtro iudicio, legendi. Sed quo numero Ordinarij iſti igitur? Ægrè certum aliquem definiam (pendet ſæpè à temporibus res, tum à magnitudine cuiuſque regni:) tamen communiter κ̀ παχυμερῶς ſic præſcribo. In mediocri aliquo regno, vnam * Legionem ſatis eſſe, cum tribus equitum * Alis: in magno, alterum tantum. Nam Equitum numerum paullò grandiorem, quàm pro modo Peditum, hîc eſſe volo. quia è Subſidiariis, Pedites facilè expleas, & bonos reperias: at in Equite aliter eſt. in quo tractu & morâ opus, vt *exerceas & docendum cures equo, armiſque.* Liuius XXVII.

* Plenam intellego, ſex millium. * Plenam id eſt equitum quadringentorum. / Equites hic inprimis curo.

Subſidiariorum deſcriptio & vſus. Ordinarij iſti ſunto. At SVBSIDIARIIS etiam opus vt te firmes: quoniam palàm eſt, exiguam illam manum non eſſe ad omnem vim hoſtilem. Hos non aliud eſſe volo, quàm paratas ſemper Auxiliares aliquas copias, ſiue duplici: ſiue vt prioribus illis in acie iungas, ſiue vt in præſidia diſtribuas opidorum. Qui hoc ab Ordinariis differunt, quòd illi quidē toto genere vitæ milites ſint, *& tantùm in vſum præliorum ſepoſiti, velut tela atque arma, bello referuentur:* Tacit. De Morib. Germ. Diſcrimen ab Ordinariis.

Iſti, dumtaxat *iuuentus ſueta armis, & more militiæ exercita.* 1. Hiſt.

In pace, ſibi viuunt: Qui extra belli tempus, *in artes vitaſque varias diſparati,* Salluſt. ad Cæſ.

In bello bellant. Res ſuas agunt: per bellum euocantur,

cantur, & eamdem aut ſimilem operam tibi, quam Mercenarij, præſtant. Sed hoc meliorem: quod non ſolùm *reuerentiùs & æquiùs duci parebunt.*

Obſequ. ſunt. — Tacitus II Hiſt.

Sed etiam minùs impendioſi tibi erunt. quoniam omnino *viliùs conſtat armis erudire ſuos, quàm alienos mercede conducere.*

Damnoſi non ſunt. — Veget. I. c. XXVIII.

Quod exteri illi in itu & reditu conſumunt, hoc ſi in armandis iſtis impendis & exercendis: egregiam habes, & ad manum tibi ſemper militarem manum. Nam illi longinquè accerſendi, & cum diſpendio ſæpè exſpectandi ſunt: hi in tuâ ſede, vno edicto euocantur & adſunt.

Paratiores etiam.

Vnde eos parabis? è pagis. Nam opida hîc fugio cauſsâ duplici. primùm, quia omnino melior ad arma ruſtica plebs, vt * mox dicam: deinde, quia ſecuritati etiam Principis conſulo & quieti. Nam ab armis ferociorem & magis exſultantem populum fieri, non eſt negandum. quæ ſi opidanis paſſim adtribuis, vereor ne locis & mœnibus freti *rebellionem* forte *cæptent*,

E pagis parandi. — * Cap. ſeq. — *Vrbani proni in motus:* — *Fiducia locorum,* — Tacitus III Ann.

Vt ſolent homines, *Odio præſentium, & cupidine mutationis:*

Et ſuopte ingenio — Ibidem.

Atque ita *patefieri occaſio etiam adverſum te poſſit.*

I Hiſt.

Qui metus longè à Paganis. tum quia naturâ mitiores; tum quia variè ſparſi & diducti, non temerè conſentiant & coëant in vnum. Nec enim alia in Subſidiariis mea mens; quàm vt per pagos vicoſque ſingulos, quini, deni, viceni (vt frequentia aut infrequentia incolarum erit) deſcripti inſtructique habeantur: iidemque in centurias & cohortes ſuas tunc denique conueniant, cùm erit bellum. Quos grandi aliquo numero eſſe quidni ſuadeam? Nam reuerâ hoc illud eſt, *Bellum parare ſimul & ærario parcere.*

Non item iſti. — *Numerus certum, noſtro iudicio.* — Salluſt. Iugurth.

Si triginta aut quadraginta millenarias cohortes (ita diuidam, non in legiones) ex iſtis legas, vtile cenſeam: imò ſi plures. ſed Peditum tantùm. Nam Alas ruſticis non attribuo: & melius, vt in Nobilita-

Quot plerumque pedites velim.

tem & in *dites hæc à pauperibus onera inclines.*

Liuius 6.

Plura, & tenuiore filo, de vtiliſſimâ re in Notis.

CAPVT XII.

Verè cum Dilectu vtrique capiendi: & Notæ quinque ordine poſitæ, germinæ in milite virtutis.

QVOS eligas, dixi: pars altera Iudicij ſupereſt, Quomodo. Nec enim paſſim profectò aut temere oblati adſumendi: ſed *caſtra quoque, quos ad laborem & periculum accipiunt, faſtidioſè legunt.*

Pars præcipua Dilectus, Exceptio & iudicium. — Seneca Epiſt.

Quid mirum? *Vires regni, & Romani nominis* (ait ille) *fundamentum, in primâ Dilectorum examinatione conſiſtunt.*

Veget. I cap. VII.

Quò magis hæc pars tibi cum curâ habenda. & *cùm conſtet, in omnibus locis, & ignauos & ſtrenuos naſci:*

Cap. II.

Illi ſeriâ inquiſitione reiiciendi, hi capiendi ſunt; ſi fortem quidem militiam vis & felicem. Boni autem robuſtique militis certa indicia & velut Notæ ſunt, ad quas non fallaciter eum legas. Quas facio quinque: Patriam, Ætatem, Corpus, Animum, Vitam.

Sunt notæ certæ militaris viri.

Nomine PATRIAE intellegi palàm eſt locum, vbi quis natus aut educatus. quem haud temerè in Dilectu conſideres: quoniam profectò *locorum aſperitas hominum quoque ingenia durat.*

1. Patria. — Curt. VII.

Fortior miles è confragoſo venit: ſegnior eſt, vrbanus & verna.

Seneca epiſtol. — *Vrbicola non boni.*

Itaque in vtrâuis militiâ hunc ſperno. *Nam vernacula* illa *multitudo, laſciuiæ ſueta, laborum intolerans:*

Tacitus I. Ann. — *Precatores.*

Mercurio addicta, qui effæminat. ſemperque homines, *quantò pecuniâ dites & voluptatibus opulenti, tantò magis imbelles.*

Melles. — III. Ann.

Ex agris ergo, noſtro iudicio, *ſupplendum robur præcipuè videtur exercitus.*

Veget. I. cap. III. — *Agreſtes boni.*

Catonis oraculum audio: *Ex agri-*

I. De Re ruſt. c. I.

colis & viri fortiſſimi, & milites ſtrenuiſſimi gignuntur.

Laborioſi. — Veget. I. cap. III.

Et vſu conſtat *aptiorem armis ruſticam plebem, quæ ſub diuo & in laboribus enutritur.*

Duri. — Salluſt. Iugurth.

Quæ aſſueuit *hiemem & æſtatem iuxtà pati, humi requieſcere, eodem tempore inopiam & laborem tolerare.*

Sine commercus. — Cæſ. I. De bel. Gall.

Minimeque ad eum mercatores ſæpè commeant, atque ea quæ ad effœminandos animos pertinent, important.

Salluſt. Catil.

Talibus viris, non labor inſolitus, non locus vllus aſper aut arduus erit, non armatus hoſtis formidoloſus.

Sine delitiis. — Veget. I. cap. III.

Neſcio enim quomodo minus mortem timet, qui minus deliciarum nouit in vitâ.

Optimi etiã ex iſtis, ſilueſtres & montani. — Tacitus VI. Ann.

Itaq; ex iis leges. ſed hos maximè, qui *ſaltuoſos locos incolentes, duritiæ patientiæque magis inſueuere.*

Aut ad mare horridum. — De Morib. Ger.

Aut ſiqui Septemtriones & mare verſus, *ipſo terræ ſuæ ſolo & cælo acriùs animantur.*

II. Ætas. — Veget. II. cap. IV.

At Nota altera ÆTATIS eſt. in quo, *ſi antiqua conſuetudo ſeruanda eſt, incipientem pubertatem ad Dilectum cogendam nullus ignorat.*

Iuuenes legendi. — Ibidem.

Quod vult etiam ipſa ratio. *Nec enim tantùm celeriùs, ſed etiam perfectiùs imbibuntur, quæ diſcuntur à pueris.*

Legi igitur eos ſuadeam, ex Romanâ Regulâ, ab anno XVII. aut paullùm ſuprà. Nam iſtos grandes & veteranos ſi miſces; vnà etiam vetera vitia: vt ſunt propria *huius ſæculi mala, inertia & contumacia, & dedignatio parendi.*

Seniores haud apti. — Plinius Paneg.

Ego ſanè in Dilectu *non tam veteranos intuendos nobis arbitror,* — Cicer. Philip.

Quàm eos qui poſſint aliquando eſſe boni veterani. *Neque enim longitudo ætatis, aut annorum numerus artem bellicam tradit, ſed continua exercitationis meditatio.* — Veget. II. c. XXIII.

Facilius autem eſt ad virtutem inſtruere nouos milites, quàm reuocare præteritos. — Idē III. cap. X.

III. Corpus.

Nota tertia CORPVS. quod grande & prælongum placuiſſe nonnullis video: vt C. Mario. qui tironem exegit *ita vt ſenos pedes, vel certè quinos, & denas vncias haberet:* — Veget. I. cap. V.

Vt regi Pyrrho. qui *Dilectori ſuo fertur dixiſſe, Tu grandes elige, ego eos fortes reddam.* — Frontin. IV. Strateg. c. I. — Grandes quidam probant.

Nec temerè à viris magnis abeo: tamen, me iudice, *non tam ſtaturæ rationem habere conuenit, quam virium.* — Veget. I. cap. V.

Vtiliusque eſt fortes milites eſſe, quàm grandes. — Idem cap. VI.

Placeat mihi illa *media militaris ſtatura.* — Liu. VII. — Nos mediocre.

Sic tamen *vt ex vultu, ex oculis, ex omni conformatione membrorum eos eligas.* — Veget. I. cap. VI.

Nempe quibus ſunt *dura corpora, ſtricti artus, minax vultus, maior animi vigor.* — Tacit De Morib. Germ. — Quod ſiccum vegetumq; potiùs, quàm fluidum.

Stricta, inquam, *corpora.* nec probem facilè craſſulos & *ſuperflua carne diſtentos.* — Veget. I. cap. VI.

Velocitas enim eſt, *quæ percepto exercitio ſtrenuum efficit bellatorem:* — Idem I. cap. IV.

A quâ nimirum magna illa & *fluxa corpora* aliena. — Tacitus VI. Hiſt.

IV. Animus.

Nota quarta ANIMI. Nam *hoc eſt, in quo totius reip. ſalus vertitur* (ait militaris ſcriptor) *vt tirones non tantùm corporibus, ſed etiam animis præſtantiſſimi diligantur.* — Veget. I. cap. VII.

Animus acer & præſens, & acutus idem atque verſutus, inuictos viros efficit. — Cic. II. de Orat.

Sint igitur eligendi, Audaces, *habeantque confidentiam militarem.* — Veget. I. cap. VIII. — Audaces, probi.

Quibus ſudor, puluis, & alia talia, epulis iucundiora ſint. — Salluſt. Iugurth.

Lucan. I. — Fati ſui ſecuri.

——Quos ille timorum
Maximus haud vrget lethi metus. inde ruendi
In ferrum mens prona viris, animæque capaces
Mortis.

Ad ſummam, qui *nihil metuant niſi turpem famam.* — Salluſt. Iugurth. — Gloria auidi.

Nam hanc ſanè volo timeant. Verè ſcriptor Græcus: Οἱ δειλότατοι πρὸς — Plutarch. in Agi & Cleom. — Verecundi.

τὰς

τοὺς νόμους, θαῤῥαλεώτατοι πρὸς τοὺς πολεμίους εἰσί· καὶ τὸ παθεῖν ἥκιστα δεδίασιν, οἱ μάλιστα φοβούμενοι τὸ κακῶς ἀκοῦσαι: *Qui legum metuentiſſimi, iidem in hoſtes audaciſſimi; & pati quiduis minimè verentur, qui malè audire maximè verentur.*

Honeſtas enim idoneum militem reddit: verecundia, dum prohibet fugere, facit eſſe victorem. Veget. I. cap. VII.

V. Vita.

Vltima Nota VITAE. id eſt, quo genere quæſtus aut artis ſeſe ſuſtentent. Nam ad mollitiem aut duritiem, ignauiam aut ferociam, haud leuiter hoc facit. Ego *piſcatores, aucupes, dulciarios, linteones, omneſque qui aliquid tractaſſe videbuntur ad gynæcea pertinens, longè arbitror repellendos à caſtris.*

Mollium artium cultores mali: — Ibidem.

Quinetiam *opificum vulgus & ſellularij, minimè militiæ idoneum genus.* — *Sedentarij, mali:* — Liu. IIX.

Sed nec ſerui olim admiſſi, aut damnati iudiciis: quique genere aut vitâ infames. aliter quàm nunc, cùm *tales ſociantur armis, quales domini habere faſtidiant.* — *Viles aut infames, mali.* — Veget. I. cap. VII.

Et caſtra adeò non caſta, vt *quidquid vſquam corrumpi & corrumpere queat, in illis viſatur.* — Tacitus XV. Ann.

Idonei ad Dilectum admouendi.

Habes omnia de Dilectu: niſi quòd duo hæc etiam moneo. Prius, vt *non leue hoc officium putes, aut paſſim quibuſcumque mandandum:* — Veget. I. cap. VII.

Sed *à magnis viris, magnâ diligentiâ idoneos eligi* cutes *iuniores.* — Ibidem.

Alterum, vt identidem repetas. Quia enim morbo, fugâ, miſſione, numerus imminuitur; *niſi annis ſingulis, imò ſingulis penè menſibus, in decedentium locum iuniorum turba ſuccedat, quamuis copioſus exhaurietur exercitus.* — *Iſq́; iterandus.* — Idem III. cap. III.

CAPVT XIII.

De Diſciplinâ verâ & ſeuerâ dictum. Ea laudata. partes eius (idque docendi cauſſâ) quattuor factæ. Singulæ explicatæ.

Diſciplina militaris.

SED *venio nunc ad præcipuum decus & ſtabilimentum imperij,* MILITARIS DISCIPLINAE *tenaciſſimum vinculum:* — Valer. II. cap. VII.

Ibidem. Ex *cuius ſinu omnes triumphi manârunt.*

De quâ veriſſimè Imperator ille ad milites: *Diſciplina maiorum remp. tenet. quæ ſi dilabatur, & nomen Romanum & imperium amittemus.* — Alexand. Seu. apud Lamprid. — *Ac neceſſima.*

Nam ſine eâ quid Dilectûs? Ille ſaltem qui poſſint eſſe boni milites, inuenit; ſed hæc, facit tales & ſeruat. *Paucos viros fortes natura procreat, bonâ inſtitutione plures reddit induſtria.* — Veg. III. cap. XXVI.

At ea tamen hodie non dicam languet apud nos, ſed obiit; neque mala, ſed nulla eſt. Vt omnino, ſi reducere & inſinuare eam volumus; *de hiſtoriis vel libris, nobis antiqua conſuetudo repetenda ſit:* — *Nimis neglecta hodie.* — I. c. IIX.

Et maximè Romanorum. Quis enim populus meliùs aut firmiùs eam coluit? Imò *Diſciplina caſtrorum antiquior fuit parentibus Romanis, quàm caritas liberorum.* — *Repetenda à Romanis.* — Ic. L. XIX. De capt.

Magno quidem cum fructu. quoniam, ſi inſpicimus, ea ſola *acriter retenta Principatum terrarum Romano imperio peperit.* — Valer. II. cap. IIX. — *Qui feliciſſimè eâ vſi.*

Quâ ipsâ de cauſsâ, tu animoſe Princeps, *omnibus imperij neruis ad reuocandam priſtinæ diſciplinam militiæ debes conniti:* — Ibidem.

Me, pro viribus, adiuuante & præeunte. Appello autem Diſciplinam, SEVERAM CONFORMATIONEM MILITIS AD ROBVR ET VIRTVTEM. — *Deſcriptio Diſciplinæ.*

Partes eius ſiue munia (vt quæ variè ſparſa ſunt, in doctrinæ quemdã gyrum redigam) facio quattuor: Exercitium, Ordinem, Coërctionem, Exempla. Priores duæ ad ROBVR ſpectant maximè; tertia ad VIRTVTEM; quarta ad vtrumque. Per EXERCITIVM, intellego, vt electum militem aſſiduè ad Arma condoceſacias & ad Opus. Ipſum nomen ita ſuadet. nam *Exercitus dicitur, quòd melior fit exercitando.* — *Eius partes.* — *Exercitiũ.* — Varro IV. De L. L.

Ipſa res & ratio. Cùm enim ad omnes artes perficiendas vſu aliquo & exercitio opus ſit: cur id in iſtâ militari neglegamus, *ſine quâ aliæ artes eſſe non poſſunt?* — *Quod in omnes valet:* — *Etiam hic.* — Veg. III. in Præf.

Dat vſum armorum. Caſſius ſolebat dicere: *Miſerum eſſe, cùm exerceantur athletæ, venatores, & gladiatores, non exerceri milites. quibus minor eſſet futurus labor, ſi conſuetus eſſet.* Vulcat. in Auid. Caſſio.

Dat victoriam. Imò & felicior labor. Nam *in omni prælio, non tam multitudo & virtus indocta, quàm ars & Exercitium ſolent præſtare victoriam.* Veget. I. cap. I.

Ergo tu curabis, vt *ſiue Legio, ſiue Auxilia fuerint, exerceantur aſſiduè.* II. cap. XXIII.

Exercendi Armis milites. Quomodo? Primùm *tironibus, per cottidiana exercitia, Armorum eſt demonſtranda doctrina.* I. c. VIII.

Idque exemplo veteri, à *Campidoctoribus.* Veget. & alij.

Vt *Miſſile, & deſtinato ictu, & magnis viribus iaciant:* I. cap. IV.

Vt norint tractare ſcutum, & obliquis ictibus venientia tela deflectere: Ibidem.

Aſſueſaciendi ad ordinem: Vt militari gradu *ambulare celeriter & æqualiter diſcant:* cap. IX.

Sic vt *ne locum deſerant, ne ordines turbent.* cap. VI.

Ad imaginem omnium præliorum. Denique, vt *quæcumque euenire in acie atque prœliis poſſunt, omnia in campeſtri meditatione prænoſcant.* cap I.

Simulata pugna bona. Cui rei vtile, eos interdum *inter ſe, in modum iuſtæ pugnæ concurrere:* Liuius XXVI.

Cum præmio aliquo ſtrenuus. Ac tum præmium etiam aliquod proponi, καὶ ταῖς ἱππικαῖς τάξεσιν, ἥ τις κράτιστα ἂν ἱππεύοι· καὶ ταῖς ὁπλιτικαῖς, ἥ τις ἄριστα σωμάτων ἔχοι: *& equeſtribus turmis, quæ equo optimè vtentur; & Legionariis cohortibus, quæ corpus decentiſſimè gerent ſub armis.* Xenoph. in Ageſilao.

Exercendi etiam Opere milites. Hoc armorum exercitium eſto: ſed addo & Operis. vt condiſcat tiro aſſiduè *Laborare, decurrere, portare pondus, & ſalem puluerem que ferre.* Veget. I. cap. III.

Quod corpora firmat: Indurant hæc militem: & *exercitus labore proficit, otio conſeneſcit.* III. cap. XXVI.

Et varium vſum habet belli: Sed vſum quoque ſæpè habent, cùm *in arduis expeditionibus neceſſitas imminet annonam pariter & arma portandi.* I. c. XIX.

Præſertim ad caſtra ſtruenda: Nec iſta tantùm, ſed *caſtrorum quoque munitionem debet tiro condiſcere.* cap. XXI.

cap. IV. Eoque fine *foſſam ducere, & ſudes ſcienter figere.*

cap. XXI. Cur pigeat? *Nihil neque tam ſalutare, neque tam neceſſarium inuenitur in bello:*

Siue ad munitiones in hoſtem. Siue vt te tueare, ſiue vt hoſtem premas & circumualles. Sanè *Domitius Corbulo, Dolabrâ, id eſt operibus, hoſtem vincendum eſſe dicebat.* Frontin. IV. Strat. cap. c. XII.

Hæc olim Romanis ſolita. Hæc noua, inquiet aliquis. Imó peruetera, nec Romanis tantùm vſitata, de quibus audi Tullium: *Qui labor, & quantus agminis? Ferre plus dimidiati menſis cibaria, ferre ſiquid ad vſum velint, ferre vallum. Nam ſcutum, galeam, gladium, noſtri milites in onere non plus numerant, quàm humeros, lacertos, manus.* Cicer. II. Tuſcul.

Hæc Germanis, aliiſq. Sed etiam priſcis Germanis. è quibus Catti militem ſuum, *ſuper arma, ferramentis quoque & copiis onerabant.* Tacit. De Morib. Germ.

Nos, heu deſides! Aliis etiam gentibus. Atque hæc vera, hæc pulchra militia: non iſta noſtra, vbi in agmine plus calonum, imò & ſcortorum eſt, quàm militum. Nam foſſores & eiuſmodi operas, deus bone, quanto labore quærimus, ſumptu circumducimus? Sapiamus tandem, & cum Pertinace *Militemus.* Capitol. in Pert. *Emendemus.*

Veget. I. cap. XIX. Nec *hæc credantur eſſe difficilia, ſi vſus acceſſerit.*

II. c. XIV. *Omne opus difficile videtur, antequam tentes:*

I. c. XIX. At *nihil eſt, quod non aſſidua meditatio facillimum reddat.*

III. c. X. Et cur *deſperes fieri poſſe, quæ facta ſunt?*

Ordinis vſus in exercitu. Iam pars altera diſciplinæ, ORDO: qui multipliciter in Militiâ ſeruandus. Primùm in digerendis copiis per legiones, cohortes, centurias, decurias. quod pulchrum. quoniam τεταγμένη ἡ στρατιά, καλλίστη μὲν ἰδεῖν τοῖς φίλοις, δυσχεριστάτη δὲ τοῖς πολεμίοις: *ordinatus exercitus, iucundiſſimus aſpici amicis, moleſtiſſimus hoſtibus.* Xenoph. Oecon.

Ad digerendum. Sed & vtile. quia *acies diſtinctior & ex pluribus partibus conſtans, facilis partienti quacumque opus ſit, facilis iungenti.* Liu. IX.

Ea-

Ad imperandum: Eademq́ue facilior ad imperia: cùm *miles ſcilicet centurioni, centurio tribuno obſequitur.* Tacitus 1.Hiſt.

Atque ita ordine *imperium Ducis ſimul omnes copiæ ſentiunt.* Seneca epiſt.

Et *ad nutum regentis, ſine tumultu reſpondent.* Ibidem.

Certum enim & clarum eſt, non omnia omnibus imperanda, ſed *ita ſe ducum auctoritas, ſic rigor Diſciplinæ habet, vt multa Centuriones Tribunoſque tantùm iuberi expediat.* Tacitus 1.Hiſt.

Ad incedendum: Iam id quoque videndum, *In Itinere vel in Acie, vt omnes milites incedendi Ordinem ſeruent.* Veget. 1. cap. IX.

Ad ſtandū in acie. *Vt æquali legitimoq́ue ſpatio miles diſtet à milite:* c. XVII.

Nec vltrà quàm expedit, aut conglobent agmen aut laxent. Ibidem.

Denique contra omnem turbam. Grande in his rebus momentum: & ſæpè integri exercitus periere à tali aliquâ confuſione. Ἔστι δ' οὐδὲν οὕτως οὔτ' εὔχρηστον, οὔτε καλὸν ἀνθρώποις, ὡς ἡ τάξις: *Eſt verò nihil tam vtile aut decorum hominibus, quàm ordo.* Xenoph. Oecon.

Ordo in ipſis caſtris habendus. Quem in caſtris etiam mihi ſerua. vt illa habeant aptâ dimenſione vias ſuas, portas, fora: & ſint velut ad formam minutæ vrbis. *Aſſignatione certâ locorum.* Ibi *pro gradu, legionibus, auxiliis, equitibus, & peditibus, loca in quibus papiliones tendant, deputentur:* Veget. III. cap. VIII.

Dimſione Contuberniorum. Sic vt facile cuique ſit & locum ſuum & commilitones reperire. Nec enim ſolùm per Centurias velim eos tendere, ſed hæ *in contubernia diuiſæ ſint: vt decem militibus ſub vno papilione degentibus vnus præſit Decanus, qui caput contubernij nominetur.* II. cap. XIII.

Et plura talia, quæ alieno iſto & pænè arenarum funiculo ægrè necto. tu prompta ea habes apud Polybium maximè, ac ſcriptores Romanos.

Coërtio & adſtrictio morum vſurpanda. Pars tertia, COERCTIO: quæ mores ſcilicet militum coërcet ac frænat. Nam etſi, *neſcio quo pacto, aſſiduè dimicantibus difficile eſt morum cuſtodire menſuram:* Caſſiod. 1. Var. ep. IX.

Tamen cuſtodiendi aliquatenus: aut ſoluitur militia tua, imò perit. Tria ſunt, ſine quibus non robur in exercitu, non ordo: Continentia, Modeſtia, Abſtinentia. *Maximè circa tria.* Seruabis hæc igitur. Continentiam primò, in Cibo & Venere. *Vitandus duplex luxus:* id eſt, ne milites tui effusè ſint *conuiuiis & ventri dediti, & turpiſſimæ parti corporis.* Salluſt. Iugurth.

Vtraque res eneruat: & *degenerat à robore ac virtute miles aſſuetudine voluptatum.* Tacitus II.Hiſt. *A quo mollities & languor.*

Siquid ardoris ac ferociæ habuit, popinis & comeſſationibus deteritur. Indidem.

Haud vanè olim dictum: *Vna Annibalem hibèrna ſoluerunt, & indomitum illum niuibus atque Alpibus, eneruauerunt fomenta Campaniæ. Armis vicit, vitiis victus eſt.* Seneca epiſt.

Quæ tu caue. & arce ſeueriter à caſtris tuis *luxurioſos apparatus conuiuiorum & inſtrumenta libidinum.* Tacitus 1. Hiſt.

MODESTIAM ſecundò exiges. *Modeſtia ſeruanda* eamq́ue tripliciter, in Verbis, Veſtibus, Factis. In Verbis: ne ſint vani, buccâ turgidi, & quod dicitur, Attici milites. qui *in conuiuiis & circulis, cùm de hoſtibus mentio incidit, vix manibus temperant:* Liuius XXXII. *Iactabundi, odioſi:*

Sed iidem vix vultum eorum ſuſtinent. *Imò & ignaui.* Nam id euentu ſemper firmum: *Ignauiſſimus quiſque, & in periculo minimum auſurus, nimij verbis, linguæ feroces.* Tacitus 1. Hiſt.

Videbiſq́ue *viros natos militiæ, factis magnos, ad verborum linguæq́ue certamina rudes eſſe.* Liu. IX. *Vera Virtus, tacita.*

Egregiè noſter: *Fortiſſimus in ipſo diſcrimine exercitus, qui ante diſcrimen modeſtiſſimus.* Tacitus 1. Hiſt.

Itemq́ue Philoſophus: Οἱ δ' ἀνδρεῖοι, ἐν τοῖς ἔργοις ὀξεῖς, πρότερον δ' ἡσύχιοι: *Viri fortes, in opere acres, ante id placidi.* Ariſtot. in Ethic. ad Nicom.

Quibus ſcilicet *pectus animorum iræq́ue tacitæ plenum, omnem ferociam in diſcrimen ipſum certaminis differt.* Liu. VII. *Facit, non dicit.*

Compeſce igitur ventoſas linguas, & cum Memnone edicito: *Pugnare te conduxi, non conuitiari.* Plutarch. Apophth.

In curiâ verbis opus, in pugnâ manibus.

Ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ᾽ ἐνὶ βουλῇ. Homer. Iliad. γ.

Lingua in conſilio valet, in certamine dextra.

Splendor & inſtantia in veſtitu vitanda.

In Veſtibus modeſtiam etiam quæro. quia etſi meliùs, eos *in decoris armis & militaribus equis, quàm in ſcortis atque conuiuiis libidinem habere:* Salluſt. Catil.

Miles horreat.

Tamen ſeruari modum valdè approbem, & ſperni externum omnem luxum. Magni duces ſic ſtatuerunt: *Horridum militem eſſe debere, non cælatum auro argentoque, ſed ferro & animis fretum.* Liu. IX.

Quippe illa, prædam veriùs quàm arma eſſe: nitentia ante rem, deformia inter ſanguinem & vulnera. Ibidem.

Tales priſci illi Macedones, *non auro, neque diſcolori veſte, ſed ferro atque ære fulgentes.* Curt. III.

Cæſar his diſciplina neglegens:

Etſi Cæſar in mente aliâ. qui ſuos *habuit tam cultos, vt argento & auro politis armis ornaret; ſimul & ad ſpeciem, & quò tenaciores eorum in prælio eſſent, metu damni.* Sueton. Iul. cap. LXVIII.

Fortuna ſua confiſus.

Sed nempe Cæſar. qui rigidæ & priſcæ Diſciplinæ adeò non retinens, vt ſit *iactare ſolitus, Milites ſuos etiam vnguentatos, benè pugnare poſſe.* Ibidem.

Tu ſperne ſuper uacua. *nec* teneat aut *terreat vanus aſpectus, & auri fulgor atque argenti: quod neque tegit, neque vulnerat.* Tacitus in Agric.

Nos malumus armatos pulchrè militem.

Multò magis hoc vide, vt benè armati tui ſint, quàm vt ornati. *Neceſſe eſt enim, vt dimicandi acriorem ſumat audaciam, qui munito capite & pectore, non timet vulnus.* Veget. I. cap. XX.

Hodie negligitur, magno malo.

At nunc (pudor!) *grauis peditis lorica videtur & galea.* Ibidem.

Ita fit, vt non de pugnâ, ſed de fugâ cogitent, qui in acie nudi exponuntur ad vulnera. Ibidem.

Patientia decet militem:

In factis denique Modeſtiam exigo. vt obnoxij nimirum parentesque ſint, *intenti ad ducis non ſignum modò, ſed nutum.* Curt. III.

Non inqui-

Odi curioſos aut refractarios: Tacitus II Hiſt. quique *iuſſa ducum interpretari malunt quàm exſequi.* *ſitio, aut retractatio.*

Tria eius munera.

Benè Æmilius Paullus: *Militem hæc tria curare debere. Corpus vt quàm validiſſimum & perniciſſimum habeat: Arma apta: Animum paratum ad ſubita imperia.* Liuius XLIV.

Cetera, diis immortalibus & Imperatori curæ eſſe. Ibidem.

Enimuerò *diuiſa inter duces militeſque munia:* Tacitus III. Hiſt.

Imperatori iuſſio relinquenda:

Illis arma & animus ſint: iſtis conſilium & virtutis ſuæ regimen relinquant. I. Hiſt.

Militi ſola executio:

Parendo potiùs, quàm imperia ducum ſciſcitando res militaris continetur. Ibidem.

Breue, ſed pulchrum dogma.

Mihi Braſidæ monitum pro pulchro: Νομίζετε, ait ad ſuos, εἶναι τὸ καλῶς πολεμεῖν, τὸ ἐθέλειν, καὶ τὸ αἰσχύνεσθαι, καὶ τὸ τοῖς ἄρχουσι πείθεσθαι: *Cenſete hæc eſſe bonæ militiæ, Velle, Vereri, Obedire.* Thuc. V.

Violentia arcenda à milite.

Tertiò ABSTINENTIAM ingeſſi. quâ volo milites à vi rapiniſque abeſſe, & habere manus puras. *Non permittes milites eſſe poſſeſſoribus inſolentes.* Caſſiod. VI. Var. ep. XXIII.

Ne Prouinciales infeſtet.

Viuant cum prouincialibus iure ciuili, nec inſoleſcat animus qui ſe ſentit armatum. quia clypeus ille exercitus tui, quietem debet præſtare paganis. Idē VII. epiſt. IV.

Nec paſſim rapiat.

Nemo pullum alienum rapiat, ouem nemo contingat, vuam nullus auferat, ſegetem nemo deterat, oleum, ſal, lignum nemo exigat, annonâ ſuâ contentus ſit. Vopiſcus in Aur.

Denique ita tranſeant, *vt non modò manus, ſed ne veſtigium quidem cuiquam pacato nocuiſſe dicatur.* Cic. pro leg. Man.

Veterum hic obſeruantio mira.

An rideor? vt nunc mores ſunt, credo. At apud veteres tam ſtrictè hæc in vſu: vt *memoriæ tradiderit Scaurus, pomiferam arborem, quam in pede caſtrorum fuerat complexa metatio, poſtero die abeunte exercitu, intactis fructibus relictam.* Frontin. IV Strateg. cap. III.

Pars vltima Diſciplinæ, EXEMPLA: quo nomine præmia intellego & pœnas. Nam profectò ad robur & virtutem militum exeitandam vtraque hæc valdè poſſunt. Præmia qui-

Præmiis miles erigitur. quidem, ſi benè meritis ea tribues; & Promotiones, Honores, Opes miles ſperabit ab inſigni aliquo facto. Neceſſum eſt acriùs ille dimicet, *quem ad opes ac dignitates ordo militiæ & Imperatoris iudicium conſueuit euehere.* Veget. II. cap. XXIV.

Notum illud eſt: *Eò impendi laborem ac periculum, vnde emolumentum ac honos ſperetur.* Liu. IV.

Et, *Nihil à quoquam expeti, niſi cuius fructus antè prouiderit.* Tacitus XI. Ann.

Itaque Romani hîc mirifici. qui non ſolùm altiores ordines aſſignabant à virtute: ſed etiam publicè laudes cumulabant & honores. donabantque pro concione, haſtas, phaleras, coronas.

Pœnis idem continetur. Iam Pœnis quoque omnino opus, & Seueritas vel efficaciſſima ad militiam firmandam. Clearchi vox fuit: *A militibus Imperatorem potiùs, quàm hoſtem metui debere.* Valer. II. cap. VII.

Indulgentia perniciosa. Nam *indulgentia & largitio, ſpecioſum reddunt præſentem exercitus amorem, paullatim tamen & occultè militarem diſciplinam ſeueritatemque minuunt.* Cæſ. III. bel Ciu.

Ac *delicta militum nullâ veniâ proſequi, vſu ſalubre & miſericordiâ melius ſemper apparuit.* Tacitus XIII. An.

Armati aſperè habendi. Aſtringe igitur. *Aſpero & abſciſo caſtigationis genere militaris Diſciplina indiget. quia vires armis conſtant: quæ vbi à recto tenore deſciuerunt, oppreſſura ſint niſi opprimantur.* Val. II. cap. VII.

Hoc q; ipſos delectat, etſi non delectat. Gaudet eo ipſe miles.

——tam diri fœderis ictu Lucan. V.
Parta quies, pœnáque redit placata iuuentus.

Diſcrimen tamen aliquod tibi *Temporum tamen in inſpectio eſto.* militaris doctor ingerit. *Milites*, inquit, *pœna & timor in ſedibus corrigunt; in expeditionibus, ſpes & præmia faciunt meliores.* Veg. III. cap. VI.

Ad Romanos iterùm relegatur Princeps. Dixi de Diſciplinâ, vt potui alienis verbis, diſtinctè & apertè. Sed iterùm inculco. ſi plenam legitimamque eam vis, *Diſciplinam militarem populi Romani debes inquirere, qui ex paruiſſimis finibus, imperium ſuum pænè ſolis regionibus & mundi ipſius fine diſtendit:* Idem I. cap. VIII.

Idque poſt Deum, hac vnâ duce.

CAPVT XIV.

Tranſitum ad Duces. Eos neceſſarios, non ſolùm vtiles. Duplices eſſe. Semper in iis Peritiam magis quàm Virtutem ſpectari. & vnum in vno bello eſſe debere.

Ducum neceſſitas. De militibus, perduxi quò volui. alteri nunc è Viris ſtilum & manum meam poſtulant, id eſt Duces. Quos vtiles bello eſſe quid dicam? imò neceſſarios: animam nempe exercitus, & vitam ipſam. adeò vt verè ſcriptum ſit, *Militarem ſine duce turbam, eſſe corpus ſine ſpiritu:* Curt. X.

Et, *vt remiges ſine gubernatore; ita milites ſine Imperatore, nihil valère:* Quinct. V.

Tanti eſſe exercitum, quanti Imperatorem, alibi leges. Flor. II. c. XVIII. *Vt ille, talis miles.*

Benè & peritè iſte dirigit? ille bonus. malè? malus. Itaque tu (*quod rariſſimum, nec niſi ratione Diſciplinæ conceſſum*) *plus in Duce repones, quàm in exercitu.* Tacit. De Morib. Germ.

Illum ante omnia quæres; talem, qualem deſcribam. Duo enim genera Ducum. Primarij, Secundarij. *Duplici diſcrimine Duces.* Illi, QVI SVMMAE REI IMPERANT, SVISQVE AVSPICIIS ET DVCTV REM GERVNT. *Primarij.* Iſti, QVI IMPERANTIS ALTERIVS NVTV SIVE IVSSV IMPERANT, ET SVO SALTEM DVCTV REM GERVNT. *Secundarij.* In primâ claſſe, quiuis Rex aut Princeps, in ſuo ſolo: in alterâ, ij qui ab his conſtituuntur Adminiſtri bellorum & Legati. De prioribus illis, cùm bellum eſt, *intereſſe eos pugnæ an ſeponi melius foret, dubitauère.* Tacitus II Hiſt. *Supremi Duces an prœliis intereſſe debeant.*

Nec iniuriâ. Adeſſe enim ipſi rebus debere videntur. quoniam *Pro affirmatiue:*

——Vbi ſummus Imperator non adeſt ad exercitum, Plaut. Amph.
Citiùs quod non facto eſt vſus, fit,
quàm quod facto eſt opus.

Adde, quòd præſentiâ ſuâ robur & vires inſpirant militi. nec malè Antigonus olim trepidanti guber-

natori

natori (in nauali prælio contra Ptolemæi duces) & multitudinem hoſtilium nauium cauſanti: Ἐμὲ δέ, ἔφη, αὐτὸν παρόντα πρὸς πόσας ἀντιτάττεις; *Me vero ipſum, inquit, præſentem cum quot comparas?* [Plutarch. Apophth.]

[*Pro negante:*] Rectè. ſed tamen altrinſecus cauſſa ambigendi etiam: quia tutius videtur, vt ille ſummus *dubiis præliorum exemptus, ſummæ rerum & imperij ſeipſum reſeruet.* [Tacitus II. Hiſt.]

Nam *in milite, vnius ſors eſt; in Imperatore vniuerſorum periculum.* [Egeſip. V. cap. XXX.]

[*Solutio.*] Ego diſtinctiunculâ rem expedio. [*Aliquando interſit.*] Nam *ſi ſtatus imperij, aut ſalus prouinciarum in diſcrimine vertatur, debebit in acie ſtare.* [Tacitus IV. Hiſt.]

[*Aliquando abſit.*] At cenſeo *minora bella, minoribus ducibus deleganda.* [Ibidem.]

Non enim decorum Principi, ſi vna alteráve ciuitas turbet, omiſſa vrbem vnde in omnia regimen. [III. Ann.]

Ergo interdum ibit ipſe, interdum mittet. Pluréſne? nihil impedit: ſic tamen vt imperij militaris ſumma [*Exitioſi tamen plures Duces.*] ſit penes vnum. Semper enim reperies μέγα βλάψαι καὶ τὸ πλῆθος τῶν στρατηγῶν, καὶ τὴν ἀναρχίαν: *Plurimùm nocere & multitudinem imperantium, & regimen nullum aut incertum.* [Thuc. VI.]

Nec de nihilo inualuit adagio:

Πολλοὶ στρατηγοὶ Καρίαν ἀπώλεσαν:
Multi imperantes perdidere Cariam. [Prouerbialis verſus.]

[*Semperq; vni bello vnus præficiendus.*] Ergo legendus aliquis vnus peritus, prudens. ne *quem tu imperare iuſſeris, is ſibi alium imperatorem quærat.* [Salluſt. Iugurth.]

Nam peritiæ potiſſima hîc ratio. [*Miles potius, quam vir bonus.*] & rectè Ariſtoteles: Ἐν τῇ στρατηγίᾳ, εἰς τὴν ἐμπειρίαν μᾶλλον δεῖ βλέπειν, τῆς ἀρετῆς: *In bellicâ Præfecturâ maior aſpectus habendus Peritiæ, quàm Virtutis aut morum.* [V. Polit. cap. IX.]

CAPVT XV.

Boni Ducis τεκμήρια ſiue Notæ: quinque eas videri: quas ordine explicamus.

SED vt totum hoc magis tibi referem, & clariùs liqueat qui vtiliter capiendi: ego tibi veros germanoſque Duces & eorum partes, paucis nec vanis coloribus depingam. Tu da mihi mentem, & quod in ſacris olim acclamari ſolitum, Hoc age. Ego in legitimo Duce quinque hæc requiro: Scientiam, Virtutem, Prouidentiam, Auctoritatem, Fortunam. [*Quæ ſpectanda in bono Duce.*] SCIENTIAM: nempe vt artis ſuæ gnarus ſit, & qui militiam longo vſu combiberit, non auditione [I. *Scientia, ſiue peritia.*] ſolùm aut lectione. *Qui plures,* inquam, *per prouincias ſtipendia expleuerit:* [Tacitus III. Ann.]

Et *nullum genus belli ſit, in quo illum non exercuerit fortuna.* [Cic. pro Manil.]

Qui norit, *quis ordo agminis, quæ cura explorandi, quintus vrgendo trahendóve bello modus.* [Tacitus III Ann.]

Qui *ſecundarum ambiguarumque rerum ſciens; eoque interritus.* [I. Ann.] [*Qua ſeré a periculo vtriuſque fortunæ.*]

Nam iſti aſſiduè in rebus prolixis & lætis, diſplicent. *nec temerè aduerſa caſuum reputat, quem fortuna numquam decepit.* [Liu. XXX.]

VIRTVTEM ſecundò adiungo: [II. *Virtus.*] & intellego Corporis ingeniique vigorem quemdam, & ſimul Animi probitatem. Vigorem in his talibus. [*Vt alacer actuoſuſq; ſit.*] vt *exerceat legiones etiam ſine bello; curâ, prouiſu, perinde agat, ac ſi hoſtis ingruat.* [Tacitus XII. Ann.]

Ipſemet *plerumque in opere, in agmine, gregario militi mixtus, incorrupto ducis honore.* [V. Hiſt.]

Qui auſit

— *primus ſumpſiſſe labores,* [Silius I.] [*Suo præeat, & veri ducat.*]
Primus iter carpſiſſe pedes.

Quique adeò de ſe poſſit effari: *Facta, non dicta mea, vos milites ſequi volo: nec diſciplinam modò, ſed exemplum etiam à me petere.* [Liu. VII.]

Ipſe manu ſuâ pila gerens, præcedit anheli [Lucan II. de Catone]
Militis ora pedes. monſtrat tolerare labores,
Non iubet.

Denique breuiter; cui adſit *Labor in negotio, Fortitudo in periculo, Induſtria in agendo, Celeritas in conficiendo.* [Cic pro leg Man.]

At animi virtutes adhibendæ etiam quędam ſunt *Non enim ſolùm bellandi virtus in ſummo atq; perfecto Impera-* [Ibidem.] [*Internæ etiam virtutes habeat.*]

peratore quærenda eſt, ſed multæ ſunt partes eximiæ, huius adminiſtræ comiteſque virtutis.

Quantâ Innocentiâ debent eſſe Imperatores? quantâ omnibus in rebus Temperantiâ? quantâ Fide? quantâ Facilitate? quantâ Humanitate? Ibidem.

Quæ niſi aut omnia, aut pleraque habeat, *non ego poſſum Imperatorem in aliquo numero putare.* Ibidem.

III. Prouidentia. Cautus eſto: At tertiò PROVIDENTIAM laudo: id eſt, cautos cunctanteſque duces, *nullo loco, niſi quantum neceſſitas cogat, commiſſuros ſe Fortunæ.* Liu. XXII.

Sperno equidem iſtos *ferociter omnia ac præproperè agentes:* Ibidem.

Et *contemnendis, quàm cauendis hoſtibus, meliores.* Tacitus IV. Hiſt.

Etſi calidos amat vulgus. Etſi grati ſæpè vulgo. quoniam ſtolidis aut *barbaris cunctatio ſeruilis; ſtatim exſequi, regium videtur.* VI. Ann.

Ac ſanè ſi militaris ſuffragij res ſit, haud dubiè Minutium aliquem *Fabio præferant ducem.* Liu. XXII.

Sed temeritas alieniſſima à Duce. Non tu ſic deſipies. magiſq; cum Auguſto, *Nihil minùs in perfecto duce, quàm feſtinationem temeritatemque conuenire, arbitrabere.* Sueton. Auguſt. c. XXV.

Iauus ille eſto. Et cum Sertorio, Ὅτι δεῖ τὸν στρατηγὸν κατόπιν μᾶλλον, ἢ κατὰ πρόσωπον βλέπειν: *Quòd oporteat ducem reſpicere magis, quàm proſpicere:* Plutarch. in Sertor.

Prœliorum enim delicta emendationem non recipiunt. Cato apud Veg. I. c. XIII.

Et vt ille aiebat, Οὐκ ἔστιν ἐν πολέμῳ δὶς ἁμαρτεῖν: *Non licet in bello bis peccare.* Plutarch. Apophth.

Nam properi, ruunt: Atqui peccat pænè neceſſariò, qui feſtinat. *Temeritas, præterquam quòd ſtulta eſt, etiam infelix.* Liu. XXII.

Nónne expoſita ad omnes laqueos? Polybius pulchrè: Προπέτεια γὰρ μὲν καὶ θρασύτης καὶ θυμὸς ἄλογος, ἔτι δὲ κενοδοξία καὶ τῦφος, εὐχείρωτα μὲν τοῖς ἐχθροῖς, ἐπισφαλέστατα δὲ τοῖς φίλοις. πρὸς γὰρ πᾶσαν ἐπιβουλὴν, ἐνέδραν, ἀπάτην ἕτοιμος ὁ τοιοῦτος: *Celeritas & Audacia & Impetus præter rationem, & Vanitas ac typhus, hoſtibus quidem opportuna, noxia verò maximè amicis. Nam ad omnes inſidias, fraudes, atque aſtus obnoxius eſt hic talis.* Lib. III.

Agunt, non patrant. Quòd ſi tamen non labitur: quid efficit? parum. & *Temeritas vbi primum impetum effudit, ſicut quædam animalia, amiſſo aculeo, torpet.* Curt. IV.

Lenti, firmiores: Ergo omnino ex Euripidæo ſcito,

Ἀσφαλὴς γάρ ἐστ' ἀμείνων, ἢ θρασὺς στρατηλάτης: Eurip. in Phœniſ.

Melior eſt Dux circumſpectus, quàm proiectè audaculus.

Sine timidum, pro cauto; tardum, pro conſiderato; imbellem pro perito belli vocent: Liu. XXII.

Sine *læti* ſint *in vulgus milites, ferociâ ducis.* Ibidem.

Efficaciores. *Malo te ſapiens hoſtis metuat, quàm ſtulti ciues laudent.* Ibidem.

Iſta nubes, quæ ſedit in montibus, ſollicitata procellâ aliquando *imbrem dabit.* Ibidem.

Non enim ego vt nihil agatur, moneo: ſed vt agentem te ratio ducat, non fortuna. Ibidem.

IV. Felicitas. Quamquam vtinam & iſta adſit! Nam quarto loco in Duce deſidero FELICITATEM. Ea ſanè comes ferè conſilij & rationis eſt, ſed tamē paullò benigniùs quibuſdam attributa à Deo. Ille vnus eius auctor: *eamque præſtare à ſeipſo nemo poteſt.* Cic. pro leg. Man. *Quæ à cælo eſt.*

Prouerbialis verſus. Θεοῦ δὲ δῶρόν ἐστιν εὐτυχεῖν βροτοῖς:

Felicitas eſt munus à ſummo Deo.

Etſi igitur Prouidentia potens valdè ad ſucceſſum: tamen ego cum Platone cenſeo, στρατηγικὴν τέχνην εὐτυχίας πλείστης δεομένην: *Militarem artem plurimæ fortunæ egentem.* In Epinom.

Maximè quibuſdam attributa: Sunt enim quidam profectò ἐν τετράδι γεννηθέντες: *quartâ lunâ nati.* Euſtat. in II. Iliad.

Qui *domi habent equum Seianum.* Ex Agell.

Aliis velut agnata. Adeò cuicumque rei manum aut mentem admouent, ea ſe auertit. Contrà alij, *quibus etiam venti tempeſtateſque obſecundant.* Cic. pro leg. Man.

Itaque in Ducibus diligendis, hanc quoque ſortem aſpiciam. & exiſtimo olim *Maximo, Marcello, Scipioni, Mario,* Ibidem.

Mario, & ceteris magnis Imperatoribus, non ſolùm propter virtutem, ſed etiam propter Fortunam, ſæpiùs imperia mandata, atque exercitus eſſe commiſſos.

v. *Auctoritas.* Poſtremum AVCTORITATEM requiſiui. *Vehementer enim pertinet ad bella adminiſtranda, quid hoſtes, quid ſocij, de Imperatoribus exiſtiment.* Cic. pro leg. Man.

* Dixi lib. IV. cap. IX. * Ea * proles maximè Felicitatis videtur: tamen apud Tuos etiam paranda ab aſtrictâ quâdam Imperij formâ. Vegetij monitum prudens: *Dux*, inquit, *Auctoritatem maximam* III. cap. I. *Seueritas eam gignit:* *ſeueritate ſumat, omnes culpas militares legibus vindicet, nulli errantium credatur ignoſcere.*

Dux facilis, inutilis: Nam faciles profectò iſti & mites, vileſcunt. Benè olim Scipio: Τοὺς μὲν αὐστηροὺς καὶ ἐννόμους τῶν στρατηγῶν, τοῖς οἰκείοις· τοὺς δὲ εὐχερεῖς καὶ φιλοδώρους, τοῖς πολεμίοις εἶναι χρησίμους: *Ducum auſteros & rigidos, ſuis; at faciles & largitores, hoſtibus eſſe vtiles.* Appianus Iberic.

Contemptim ſua. Quid ita? Τὰ γὰρ στρατόπεδα τοῖς μὲν ὡς κεχαρισμένα τι καὶ καταφρονητικά· τοῖς δὲ σκυθρωπὰ μὲν, ἀπειθῆ δὲ καὶ ἄπαν ἕτοιμα: *Nam iſtis quidem* (facilibus) *milites delectari videntur, ſed eoſdem contemnunt: illos* (auſteros) *auerſari, ſed iiſdem obediunt, & per omnia parent.* Ibidem.

Contrà Seuerus aſtimatur. Imò reuerà nec *militibus quidem* iſti *ingrati, eamdem virtutem admirantibus cui iraſcuntur.* Tacitus I. Hiſt.

Atque adeò amatur, ſi in tempore benignus. Præſertim ſi temperetur interdum aliquâ comitate. *Nam fauorem militum vt largitione & ambitu malè acquiras, ita is per bonas artes haud ſpernendus.* Ibid.

Vti ſunt, *Exercitatio corporis inter ipſos, vultus habituſque paulùm à priuato differens.* Curt. III.

Item, *vt quis inops aut ſaucius, veſtem & fomenta dilargiri:* Tacitus I. Ann.

Aliíſque *vel ingenij dotibus vel animi artibus, vt pariter carus ac venerandus ſis, efficere.* Curt. III.

CAPVT XVI.

Conſilia neceſſaria bello eſſe. Eorum ſpecimen ſiue guſtus; itemque Monita, quæ vſui Ante pugnam, & In pugnâ.

Conſiliorũ vtilitas. AC de Viris, vniuersè iam abſolui. Conſilia ſuperant, vltimum ſed neceſſarium Belli inſtrumentum. Quid ſine iis apparatus omnes ſint? fumus. quid Viri? funus. Nec verbis oſtendi opus: Saluſt. Catil. *Periculo atque negotiis compertum eſt, ingenium in bello plurimum poſſe.*

Tacitus II. Ann. Videbiſque magnos Duces *plura conſilio, quàm vi perfeciſſe.* *Imperatori ea neceſſaria.*

I. Comm. Bel. Ciu. Ideò Cæſar definiit, *Non minus eſſe Imperatoris conſilio ſuperare, quàm gladio.*

Val. II. cap. VII. Et Carthaginenſes, *Duces bella prauo conſilio gerentes, etiam ſi proſpera fortuna ſubſecuta eſſet, cruci tamen ſuffigebant. quod benè geſſerant, deorum immortalium adiutorio; quod malè commiſerant, ipſorum culpæ imputantes.*

Nec ſanè immeritò. Nam etſi Caſ. Com. VI. *multum cùm in omnibus rebus, tum in re militari poteſt fortuna,* *Euentus plerumque ab illis.*

Cic. pro Marcell. *Et quidquid eſt proſperè geſtum, id penè omne ducit ſuum:*

Tamen profectò Conſilij quoque magnæ & validæ hîc partes ſunt: ab eoque bono, illa ferè bona. Quo adſpectu dixit Attius, Apud Salluſt. ad Cæſ. *Fabrum eſſe ſuæ quemque fortunæ.*

Liu. XXII. Et Fabius: *Bono Imperatori haud magni momenti fortunam eſſe: mentem rationemque dominari.*

Conſilia igitur adhibenda. ſed quæ, aut quomodo? ægrè dixerim. Ibidem. Nam *Conſilia magis res dant hominibus, quàm homines rebus.* *Tamè certa præſcribere, arduum.*

Iis te aptare debes: præſertim in Thuc. I. bello. Ἥκιστα γὰρ πόλεμος ἐπὶ ῥητοῖς χωρεῖ, αὐτὸς δὲ ἀφ' αὑτοῦ τὰ πολλὰ τεχνᾶται πρὸς τὸ παρατυγχάνον: *Minimè omnium enim bellum ex decretis procedit, ſed ipſum ex ſe multa inuenit, & vt res ſunt natæ.*

Sed nec decorè ſatis dixerim. An ego *Et nomenmo in me carpat.*

Iam

iam nunc locatus in vrbe ſciam, quæ tibi armato gerenda ſint? Liu. xxii.

Ridear, nec immeritò aliquis me dixerit delirum illum Phormionem. Itaque numquam hoc mihi ſumam, vt tamquam è ſublimi, Sagatis aut Paludatis, in Togâ meâ præcepta dem: ſed ſaltem ex magno Conſiliorum aceruo pauca ſeligam, & velut pugno præferam in exemplum. Quod tamen vt partitè & methodo aliquâ fiat, diſtinguo Conſilia, in Recta & Obliqua. Illa appello, QVAE PLANAM ET MILITAREM VIAM INEVNT: Hæc, QVAE OCCVLTAM ET FRAVDIVM ATQVE ASTVS SEMITA GRASSANTVR. Prioris generis hæc ſunt.

Specimen certum damus.

Conſilia notis duplicia.

OCCASIO in bellis obſeruanda. Κρατεῖ δὲ ἐπὶ πάντων μὲν τῶν ἀνθρωπείων ὁ καιρός, μάλιστα δὲ τῶν πολεμικῶν: *Valet verò in omnibus humanis rebus & pollet occaſio, ſed maximè in bellicis.* Polyb. ix.

Occaſionis prima ratio:

Occaſio in bello ſolet amplius iuuare, quàm Virtus. Veget. iii. cap. xxvi.

Itaque *armatus intentuſque ſis, vt neque tuæ occaſioni deſis, neque ſuam hoſti des.* Liu. xxii.

Illa arripienda.

Id eſt viri & ducis, non deeſſe Fortunæ præbenti ſe, & oblata caſu flectere ad conſilium. Idem lib. xxviii.

FAMAE ſeruiendum. Nam *Famâ bella conſtant, & ſæpè etiam quod falsò creditum eſt, veri vicem obtinuit.* Curt. viii.

Famæ ratio altera:

Fama bellum conficit (ait alius,) *& parua momenta in ſpem metumve impellunt animos.* Liuius xxvii.

Cuius momentum in bello.

Præſertim ſub initia. & *Fama in nouis cœptis validiſſima eſt:* Tacitus xiii. An.

Primiſque euentibus, metus aut fiducia gignitur. xii. Ann.

Scito igitur *inſtandum famæ; & prout prima ceſſerint, fore vniuerſa.* In Agric.

Sed FAMAE etiam NON ſeruiendum: in ipsâ, inquam, ratione gerendi belli. In eâ enim *aduerſus famam rumoreſque hominum firmus ſtabis.* Liu. xxii.

Nec tamen ſemper audienda.

Et *quæ probanda ſunt, non quæ vtique probabuntur, ſequeris.* Vell. ii.

Magna recta ratio.

Ibidem. *Nec vmquam conſilia Ducis, iudicio exercitus; ſed exercitus, Prouidentiâ Ducis regendus eſt.*

Seneca Octau. *Malè imperatur, cùm regit vulgus Duces.*

Tacitus iii. Hiſt. Scito *militibus cupidinem pugnandi conuenire; Duces, prouidendo, conſultando, cunctatione ſæpiùs quam temeritate prodeſſe.*

Vell. ii. SECVRITAS fugienda. *Nemo celeriùs opprimitur, quam qui nihil timet.*

Mala in bellis Securitas:

Ibid. Et *frequentiſſimum initium calamitatis, Securitas.*

Liu. xxi. *Sæpè & contemptus hoſtis cruentum certamen edidit, & inclyti populi regeſque perleui momento victi ſunt.*

Hoſtiumque contemptus.

Curt. vi. *Nihil tutò in hoſte deſpicitur. quem ſpreueris, valentiorem negligentiâ facies.*

Liu. vi. Itaque ego *vt nihil timendi, ſic nihil contemnendi auctor ſim.*

Metuens quædam cura ſit.

Cæſar i. Bell. Ciu. *Sæpe in bello, paruis momentis, magni caſus intercedunt.*

Liu. xxv. Et *nihil tam leue eſt, quod non magnæ interdum rei momentum faciet.*

Nihil paruum in bello.

Aemil. Prob. in Thraſ. *Quò magis præceptum illud in omnium animis eſſe debet. Nihil in bello oportere contemni. nec ſine cauſſâ dici, Matrem timidi flere non ſolere.*

Idem in Pelop. Incredibile eſt, *Nimia fiducia quantæ calamitati ſoleat eſſe.*

Fiducia ſemper noxia.

Liu. xxii. INQVIRENDVM in omnia. *Tuum, & hoſtium exercitum, locorum ſitum, naturam regionis noſce.*

Pulchrum in Annibale elogium: *Omnia hoſtium, haud ſecùs quàm ſua, nota erant.* Ibidem.

Exploratio in hoſtes vtilis.

Diſplicet illud Spartanorum: qui interrogare ſoliti, Οὐχ ὁπόσοι εἰσίν, ἀλλὰ ποῦ εἰσιν: *non quot eſſent, ſed vbi eſſent?* Plutarch. in Agi. & Cleom.

Qui. quanti, quamsit

Veg. iii. c. xxvi. Præcumidum eſt. Ille *difficilè vincitur, qui de ſuis & aduerſarij copiis vere poteſt iudicare.*

Sed in primis Ducis ipſius ingenium noſce. Οὐ γὰρ εἰκὸς ἄλλως εἰπεῖν, ὡς εἴ τις νῦν κυριώτερόν τι μέρος τῆς στρατηγίας τοῦ γνῶναι τὴν προαίρεσιν καὶ φύσιν τοῦ τῶν ἐναντίων ἡγεμόνος, ἀγνοεῖ καὶ τετύφωται. *Nec enim* Polybius iii.

Maxime enim ... ipſe Dux.

aliter ego dixero, quàm ſiquis cenſet aliud magis proprium eſſe boni Ducis officium, quàm hoſtium Imperatoris ingenium naturamque noſſe, errare eum, imò inſanire.

Cuiuſmodi ſint hoſtes? Inquire & in mores naturamque hoſtium. Nam quorumdam *in impetu vis eſt, qui paruá idem morá langueſcunt.* Liu. VII.

Vt plerique Barbari. quorum *impetus acres cunctatione langueſcunt, aut in perfidiam mutantur.* Tacitus XII. Ann.

Eorum fides tentanda: Hoc quoque tenta. *necte moras,* Ibidem. *muta locos, & miſſis* (nempe occultè) *corruptoribus, exuendam ad fidem hoſtes emercare.*

Aut turba immittenda: Aut certè diſpara eos & diuelle. *Nihil præſtare maius Fortuna poteſt, quàm hoſtium diſcordiam.* De Moribus Ger.

Oraculum. Atque *inter eos diſcordiarum ſerere cauſſas, ſapientis eſt Ducis. Nulla enim quamuis minima natio* (ô verbum notabile!) *poteſt ab aduerſariis perdeleri, niſi propriis ſimultatibus ſe ipſa conſumpſerit.* Veget. III. c. IX.

Tempeſtiuè pugnandū: Videndum QVANDO pugnes. Me iudice, numquam temerè.

——*Ductorque placebit,* Claudiā.
Qui non præcipiti rapiet ſimul omnia caſu;
Sed qui maturo vel læta vel aſpera rerum
Conſilio momenta regens, nec triſtibus impar,
Nec pro ſucceſſu tumidus: ſpatiumque morandi,
Vincendique modum, mutatis noſcet habenis.

Id eſt, rarò. Paullus Æmilius dixit, *Perrarò nimis, bonum Imperatorem ſignis collatis decertare, niſi ſumma neceſſitudo, aut ſumma ei Occaſio data eſſet.* Sempron: apud A. Gel. Noct. libro XIII. cap. III.

Cæſar Auguſtus dixit: *Prælium aut bellum numquam ſuſcipiendum, niſi cùm maior emolumenti ſpes, quàm damni metus oſtenderetur.* Sueton. cap. XXV.

Incerta enim illa alea. Ἄδηλα γὰρ τὰ τῶν πολέμων, καὶ ἐξ ὀλίγου τὰ πολλά, καὶ δι' ὀργῆς αἱ ἐπιχειρήσεις γίγνονται. πολλάκις δὲ τὸ ἔλασσον πλῆθος δεδιὸς, ἄμεινον ἠμύνατο τοὺς πλέονας, διὰ τὸ καταφρονοῦντας ἀπαρασκεύους γενέσθαι: *Incertæ enim res bellicæ, & multa ex paruo, & aggreſſiones ferè per impetum fiunt. Sæpè autem vel minor multitudo maiorem propulſauit ac vicit cum metu incedens, quoniam hæc ob contemptum imparatior eſt.* Thuc. II.

Incerti exitus pugnarum, & Mars communis: qui ſæpè ſpoliantem iam & exſultantem euertit & perculit ab abiecto. Cic. pro Mil.

Ergo hîc lentè. præſertim *aduerſus hoſtem, quem Tempus deteriorem indies & locus alienus facient:* Liu. VII. *Aliâ magis viâ debellandum bellū*

Qui in hoſtili eſt terrâ, inter omnia inimica infeſtaque: Idē XXII.

Quem *nullæ vrbes accipiunt, nulla mœnia:* Ibidem.

Hunc talem *dubitas quin ſedendo ſuperaturus ſis?* Ibidem. *Morâ ſæpè frangēdum*

Multa bella impetu valida, per tædia ac moras euanuère. Tacitus II. Hiſt.

Nec de pugnâ tamen ſemper abnuo. Nam *ſtultitia ſit, ſedendo ac votis debellari credere poſſe:* Liuius XXII. *Tamen interdum & Pugnā.*

Καὶ ἐν τῷ μέλλειν πολλάκις τοῖς ἄρχουσι καὶ τῆς καλῆς παρασκευῆς ἀλλοιοῦταί τι: *Et in tardando, ſæpè Ducibus etiam optimi Apparatus pars aliqua perit:* Xenoph. XII. Pæd.

Sed conſilio & iudicio, *rem mitti in diſcrimen iubeo.* Tacitus II. Hiſt. *Idq; pro re & temporibus.*

Nempe ſi in arcto tuæ res: *non commeatum, non ſupplementum, non pecuniam habeas.* Liuius XXII. *Puta, ſi diu ſubſiſtere non potes:*

Cum bonis diis *educ in aciem, copiamque pugnandi facito.* Ibidid.

In rebus aſperis & tenui ſpe, fortiſſima quæque conſilia tutiſſima ſunt. Idem libro XXV.

Et, vt poëta quoque monet,

Capienda rebus in malis præceps via eſt. Seneca Agam.

Aut, ſi tua pars palàm potior. de quo tamen ſeriò, & nihil tibi blandiens, cognoſce. *Dux vigilans, ſobrius, prudens, tamquam de ciuili cauſſâ inter partes iudicaturus, adhibito conſilio, de ſuis & aduerſarij copiis iudicet. Et ſi multis rebus ſuperior inuenitur, opportunum ſibi ne differat conflictum.* Veget. III. c. IX. *Aut ſi meritò præſumas victoriam.*

Ali-

[illegible] pugna. Aliter, *neutiquam mihi placeat, quando nuda [illegible] at res committere ſe Fortunæ.* Liu. vii.

Sanè iſti, qui *magis animis quàm viribus freti, ad certamen deſcendunt,* Ibid.

Feſtinatum temere prælium pari formidine deſerunt. Tacitus IV. Hiſt.

Quid ſi & in Diuina modicè inquiras? modicè dico, & ſine ſuperſtitione. *Prodigiorū habenda ratio.* Haud ſpernenda omnino videntur *cælo terráque prodigia, & fulminum monitus, & futurorum præſagia, læta, triſtia, ambigua, manifeſta.* I. Hiſt.

Fortaſſe & ſomniorū. Imò nec ſomnia. Nam *inſtantibus curis, agitant ſæpè per ſomnum ſpecies imminentium rerum: ſiue illas ægritudo, ſiue diuinatio animi præſagientis accerſit.* Curt. III.

Sane ego te nolim *contemptorem talium, vt fortuitorum.* Tacitus I. Hiſt.

Nam *amat Benignitas numinis, ſeu quòd merentur homines, ſeu quòd tangitur eorum affectione, his quoque rationibus prodere quæ impendent.* Ammia. XXI.

Pugna ineunda ratio. Videndum QVOMODO pugnes. Captanda primò Tempora. vt *imparatis, cibum capientibus, in itinere laſſis, equos ſuos paſcentibus, ac nihil tale ſuſpicantibus ſuperuenias.* Veg. III. cap. XXII.

Subito aut ex inſidiis. *Boni enim Duces, non aperto Marte, in quo eſt commune periculum, ſed ex occulto ſemper attentant.* Idē III. cap. IX.

Quo caſu, tui audent, illi trepidant. *cauendumque ne dubitantem aut formidantem exercitum ad pugnam publicam aliquando producas.* Ibidem.

Niſi quòd ſimulare metum, interdum haud malum: *& ſpe victoriæ inducere, vt vincantur.* Tacitus II. Ann.

Aut cùm opportunū ſe dat hoſtis. Item, illud vtile, videre *quando hoſtis imprudentiâ ruat, & (quod loco ſapientiæ eſt) alienam ſtultitiam opperiri.*

Ὅστις δὲ τὰς ἁμαρτίας τῶν ἐναντίων, κάλλιστα ἰδὼν, καὶ ἅμα πρὸς τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν τὴν ἐπιχείρησιν ποιεῖται, μὴ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς μᾶλλον καὶ ἀντιπαραταχθέντος, ἢ ἐκ τοῦ πρὸς τὸ παρὸν ξυμφέροντος, πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖτο: *Quicumque peccata aduerſariorum optimè videt, & ſimul pro ſuâ copiâ eos aggreditur, non tam ex aperto & quaſi acie palam inſtructâ, quàm ex vſu præſenti, plerumque huic res ſuccedat.* Thuc. V.

Ad ſummam, cùm id poteſt, Tempora obſerua. *quia ſi in occaſionis momento, cuius præteruolat opportunitas, cunctatus paullùm fueris, nequicquam mox omiſſam querare.* Liu. XXV.

Dixi, cùm poteſt. Nam certè *Neceſſitas ante rationem eſt, maximè in bello. quod rarò permittit tempora legere.* Curt. VII.

Loci habenda ratio. Secundò Locus conſiderandus: *vtrùm inimicis, an tibi videatur accommodus.* Veg. III. cap. IX.

Hîc quoque enim momentum, *& amplius prodeſt Locus ſæpè quàm Virtus.* cap. XXVI.

Exempli cauſsâ. *Si equitatu audemus, campos debemus optare: ſi pedite, loca eligere anguſta, foſſis, paludibus, vel arboribus impedita.* cap. IX.

Sæpè etiam iuuat, ſi is ita captus, vt tuis ſit *neceſſitas in loco, ſpes in virtute, ſalus ex victoriâ.* Tacitus II. Ann.

Sanè *propinqua* munimenta aut mœnia, *quantò plus ſpei ad effugium, minorem ad reſiſtendum animum dare* ſolent. III. Hiſt.

Inſtructionis habenda ratio. At tertiò, momentum vel maximum in Acie. quæ *ſi ſapienter diſponitur, plurimum iuuat: ſi imperitè, quamuis optimi bellatores malâ diſpoſitione franguntur.* Veg. III. cap. XIV.

Homericus aciei ordo. Varia de eâ præcepta: quod melius illo Homerico?

Iliad. δ.
Ἱππῆας μὲν πρῶτα σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφι,
Πεζοὺς δ' ἐξόπιθεν στῆσεν πολέας τε καὶ ἐσθλοὺς,
Ἕρκος ἔμεν πολέμοιο· κακοὺς δ' ἐς μέσσον ἔλασσεν,
Ὄφρα καὶ οὐκ ἐθέλων τις ἀναγκαίῃ πολεμίζῃ.

Atque Equites poſuit cum Curribus ordine primo:
At Peditum à tergo, floremque & robora, belli
Munimen ſeptumque · ſed in medio agmine viles
Ignauoſque, vti vel nolentes depugnarent.

Cui accedit Militaris Doctor. *Ad victo-* Veg. III. cap. XVII.

Subſidia ſemper habenda

victoriam, inquit, *plurimum confert, vt lectiſſimos de peditibus & equitibus habeat Dux poſt aciem in ſubſidiis præparatos.*

Imò quaſi in inſidiis. Τὸ γὰρ ἐπιὸν ὕστερον, δεινότερον τοῖς πολεμίοις τοῦ παρόντος καὶ μαχομένου: *Nam qui ſuperueniunt, terribiliores ſunt hoſti, iis qui in manibus ſunt & pugnant.* Thuc. v.

Inopinata terrent.

Cauſſa. quia inopinata maximè mouent: &, vt ille ait, *ſubita conterrent hoſtes, vſitata vileſcunt.* Veg. III. cap. XXVI.

Ita clamor aliquis repentinus, aut imago & aſpectus, fugâ ſæpè exercitum impleuit. καὶ τὰ τοιαῦτα τοῦ ξίφους μᾶλλον καταπλήττει τοὺς ἐναντίους: *& hæc talia, magis quàm gladius, conſternant hoſtem.* Plutarch. in Catone maiore.

Obſerua.

Primi in omnibus prælis oculi vincuntur: Tacit. De Morib. Germ.

Siue etiam aures. videbiſque militem *vanis & inanibus magis, quàm iuſtis formidinis cauſſis moueri.* Curt. IV.

Diuidenda per nationes acies.

Noto amplius. in ſtruendâ Acie plerumque vtile, per gentes eam nationeſque diſponi: cùm ob alias cauſſas, tum *vt diſcretus labor fortes ignauoſque diſtinguat, atque ipsâ contentione decoris accendantur.* Tacitus III. Hiſt.

Idque ita, vt exteri aut mercenarij proximi ſint diſcrimini: tibi ſcilicet *ingens victoriæ decus, citra domeſticum ſanguinem bellanti.* In Agric.

[...] tempore [...]ienda.

Semper autem *ſtudere debes, vt prior inſtruas aciem.* Veg. III. c. XVIII.

Cauſsâ duplici. primùm, *quia ex arbitrio tuo potes facere, quod tibi vtile iudicas, cum nullus obſiſtit.* Ibidem.

Deinde, quòd *& tuis auges confidentiam, & aduerſariis minuis. quia fortiores videntur, qui prouocare non dubitant.* Ibidem.

Plus animi eſt inferenti periculum, quàm propulſanti. Liuius XXVIII.

Dux ſit [...] & [...]

Quo valdè idem pertinet, ſi antè & in pugnâ Dux alacer, *ardorem animi vultu oculiſque præferens.* Vell. II.

Quid enim audeant, ſi te videant [...], *& velut animi captum, huc illuc clamoribus circumagi?* Tacitus III. Hiſt.

Veg. III. cap. XVII.

Profectò [...] *ad fugam parati ſint, qui Ducem ſuum ſentiunt deſperare.*

Suos [...].

Excita, & doce: *Quò timoris minus ſit, eo minus ferme periculi eſſe.* Liu. XXII.

Effugere mortem, quiſquis contempſerit; timidiſſimum quemque eam conſequi. Curtius.

Semper in prælio his maximum periculum eſſe, qui maximè timent. Audaciam pro muro haberi. Salluſt. Iugurth.

Ne pigros quidem ſibi fata diſponere, ſed vnicum bonum diuturnam vitam exiſtimantes, ſæpè acerbâ morte occupari. Curt. IX.

Hæc taliaque (pauca pono in exemplum) opportunè diſſeres: & *quamquam virtuti confidas, tamen exhortationes & preces miſcebis.* Tacitus XIV. Ann.

In retrepedâ, non trepidet.

Iam pugnas. Tui inclinant? ne diffide. *Euentus omnium* (aut certè, *plurium*) *præliorum, inter initia contra illos magis fuit, quibus victoria debebatur.* Veg. III. cap. XXV.

Hìc animo opus, *vt nullum, in tali trepidatione, conſtantis Ducis aut fortiſſimi militis officium omittas.* Tacitus III. Hiſt.

Suos ſiſtat. & incitet.

Occurſa pauentibus, retine cedentes; vbi plurimus labor, vnde aliqua ſpes, conſilio, manu, voce, inſignis hoſti, conſpicuus tuis. Ibidem.

Audi poëtam de Cæſare:

Lucan. lib. VII.

Ipſe manu ſubicit gladios, ac tela miniſtrat,
Promouet ipſe acies, impellit terga ſuorum,
Verbere conuerſæ ceſſantes excitat haſtæ.

Prouidè in Victoriâ agendum.

At contrà, Tui vincunt? cohibe, nec nimis, diffunde. *Frequenter iam fuſa acies, diſperſos ac paſſim ſequentes, reparatis viribus interemit.* Veg. III. cap. XXV.

Satis citò incipis victoriam, vbi prouiſum fuerit ne vincare. Tacitus II. Hiſt.

Aliquando etiam victis ira virtuſque. In Agric.

Non pertinaciter inſtandum.

Præſertim ſi nimiùm inſtas. *Clauſis ex deſperatione creſcit audacia, & cùm ſpei nihil eſt, ſumit arma formido.* Veg. III. cap. XXV.

Repre-

Reprehenſi ex fugâ pugnabunt, quia fugere non poſſunt. Curt. VI.

Via munienda ad fugam. Id ò *Scipionis laudata ſententia eſt, Viam hoſtibus quâ fugiant muniendam.* Veg. III. cap XXI.

Et *Pyrrhus inter cetera præcepta Imperatoris, memoriæ tradidit, Non eſſe pertinaciter inſtandum hoſti fugienti. non ſolùm ne fortiùs ex neceſſitate reſiſteret, ſed vt poſteà quoque faciliùs acie cederet.* Frontin. II. c. VI.

A prædâ arcendus miles, donec planè victum. Quod poſtremum, callidum ego ſcio, & aptum in militiâ totâ. Denique à prædâ etiam arcendus miles. Nimis ſæpè *obſtitit vincentibus prauum inter ipſos certamen, omiſſo hoſte, ſpolia conſectandi.* Tacitus IV. Hiſt.

CAPVT XVII.

De callidis Conſiliis ſiue Strategematis: An vti iis ius & fas? Noſtrâ ſententiâ, non vtilia ea ſolùm, ſed glorioſa.

Strategemata quid, & quo fine. PRIORIS generis Conſiliorum ſpecimen vides. venio ad genus alterum, flexuoſum magis & occultum: *quorum vis propriè in arte ſolertiáque poſita proficit, tam vbi cauendus, quàm vbi opprimendus eſt hoſtis.* Frontin. I. Præfat.

Cauſſa nominis. Ea, Græcanicâ voce, Strategemata dicimus: credo, quia aut manant inueniunturque à Duce, vel quia bono illo maximè digna. In quo tamen controuerſiæ aliquid nobis, cum ſimplicibus illis candidiſque naturis. *Quidam ea damnant:* quæ damnant; & aiunt eſſe veri militis, imò viri, *non fraude, neque occultis, ſed palàm & armatum, hoſtes ſuos vlciſci.* Tacitus II. Ann.

Stare pro iis poëta videtur:

Οὐδεὶς ἀνὴρ εὔψυχος ἀξιοῖ λάθρᾳ
Κτεῖναι τὸν ἐχθρόν: Euripid. in Rheſo.
Vir nemo mentis altæ clanculùm velit
Occidere hoſtem.

Et populi nonnulli ſpreuerunt. Atque etiam populi quidam noui & veteres. vt ab illâ ipsâ fallace Græciâ, Achæi: qui, Polybio narrante & laudante, τοσοῦτον ἀπηλλοτριῶντο τοῦ κακομηχανεῖν, ὥστ' οὐδὲ τοὺς πολεμίους ἠβούλοντο δι' ἀπάτης νικᾶν: *in tantum abhorrebant à machinationibus iſtis & ſtruendis dolis, vt nec hoſtes ſuos vellent per fraudem vincere.* Lib. XIII.

Ibidem. Cauſſam idem addit. Ὑπολαμβάνοντες, inquir, οὔτε λαμπρὸν, οὐδὲ μὴν βέβαιον εἶναι τῶν κατορθωμάτων, ἐὰν μή τις ἐκ προφανοῦς μαχόμενος ἡττήσῃ ταῖς ψυχαῖς τοὺς ἀντιταττομένους: *Cenſentes, neque ſplendidam neque firmam vllam victoriam, niſi quis palàm & ex condicto depugnans, animos quoque deieciſſet aduerſariorum.* *Quaſi parum generoſa.*

Scilicet

—— nulla eſt Victoria maior,
Quàm quæ confiſſos animo quoque ſubiugat hoſtes. Claud. in VI. Conſulat. Honor.

Parum efficacia ad plenam victoriam. Nam reuerâ, qui dolo ſuccubuerunt, facilè iterùm inſurgunt. *non virtute, ſed occaſione & arte Ducis victos ſe rati.*

Atque etiam contra bonam fidem. Denique ſcripſit Romanus quiſpiam: *Eam vir ſanctus & ſapiens ſciet veram eſſe victoriam, quæ ſalvâ fide & integrâ dignitate parabitur.* Florus I. cap. XII.

Nos contrà ſentimus. Atqui nónne vtraque, inquiunt, hîc periclitantur? & vbi dolus ac ſupplantatio, vix fides eſſe poteſt, certè non dignitas ſalua. Hæc ſunt quæ ab iis dicuntur: ego contrà diſſero, & repono. Primum; hoſtem eſſe, in quem ea vſurpamus. id eſt, quem perdere mos faſque ſit: & quid refert quo modo? Tritum illud poëtæ innotuit,

— Dolus an virtus, quis in hoſte requirat? Virg. II. *Hoſtē omni viâ ius lædere.*

Cum quo poëta alter:

—— χρὴ δὲ πᾶν ἔρ-
δοντ' ἀμαυρῶσαι τὸν ἐχθρόν. Pindar. Iſthm. Od. IV.
—— oportet quidlibet
Conantem, frangere aduerſarium.

A ſimili. Ecce venator etiam feras quaſdam vi & manu interficit, quaſdam occultus ſubſiſtit & laqueis aut retibus captat: quis reprehendit? A laude propiùs totum hoc genus inſidiarum abeſſe videtur, quàm à culpâ. Certè vir & dux bonus Braſidas, ita effatur: Τὰ κλέμματα ταῦτα καλλίστην δόξαν ἔχει, ἃ τὸν πολέμιον μάλιστ' ἄν τις ἀπατήσας, τοὺς φίλους μέγιστ' ἂν ὠφελήσειεν: *Ita belli furta pulcherrimam laudem habent, per quæ hoſtes maximè decipiuntur, & amici plurimùm iuuantur.* Thuc. V. *Ab teſtibus.*

Ipſe Polybius admirator paullò

 antè

antè Achæorum, palàm ad nos tranſit. & ait τῶν κτ πόλεμον ἔργων ἐλάττω τὰ προδήλως καὶ κτ βίας ἐπιτελούμενα, τῶν κτ δόλου καὶ σὺν καιρῷ πραττομένων: *Facinorum militarium ea eſſe minoris laudis ac momenti, quæ propalàm & per vim patrantur, his quæ ex occaſione & per dolum.* Lib. IX.

Spartanorum de hoc iudicium. Quòd ſi gens etiam genti opponenda: an Spartanos appendere cum Achæis verear in eâdem lance? imò virtute & fortunâ præponderabunt. Illi igitur, καίπερ ὄντες πολεμικώτατοι, μείζονα καὶ μᾶλλον ἀνθρώπῳ πρέπουσαν ἡγοῦντο τὴν διὰ λόγου καὶ συνέσεως πρᾶξιν, ἢ τὴν κτ βίας καὶ ἀνδρείας: *etſi pugnaciſſimi, tamen digniorem magiſque conuenientem homini cenſebant actionem ratione & mente inſtitutam, quàm illam per vim aut robur.* Plutarch. Marcell.

Qui antepoſuerunt hac tecta viâ. Ideoque θύει μὲν ἐν Σπάρτῃ τῶν στρατηγῶν, ὁ μὲν δι᾽ ἀπάτης ἢ πειθοῦς ὃ βούλεται διαπραξάμενος, βοῦν· ὁ δὲ διὰ μάχης, ἀλεκτρυόνα: *Spartæ, è Ducibus qui ſe abdicant, ille qui rem dolo aut ſuaſione confecit, bouem immolat: qui prælio, gallum.* Ibidem.

Maiorem ſcilicet minoremq́; victimam, pro re tali. At negat, inquiunt, Euripides eſſe viri generoſi. Errant. non ille de hoſte publico aut prælijs loquitur: ſed ſentit de priuatis inimicitijs, in quibus locum (iuſtè quidem) eſſe non vult huic fraudi. aliud eſt in bellis. Nam etiam Romani veteres, auidi aliàs & tenaces regiæ huius viæ, quemdam *bonum Dolum dicebant, & pro ſollertiâ hoc nomen accipiebant: maximè ſi aduerſus hoſtem latronémve quis machinaretur.* Vlpian. lib. I. De dolo.

Reſponſa ad rationes aduerſas.

Diſtinctio inter hoſtes.

Chriſtiana ſanctio. Quid verbis opus eſt? Ipſe ſacrorum Antiſtes definiuit, *Cùm iuſtum bellum ſuſcipitur, vt apertè pugnet quis aut ex inſidiis, nihil ad iuſtitiam intereſt.* Auguſt. in Quæſt. ſuper Ioſue, qu. X.

Ad Florum reſponſio. Nam quòd Romanus ille ſcriptor damnare videtur; ille verò non damnat. Saluam tantùm in iis vult Fidem & dignitatem. Nam contra fœdera aut pacta fraudem quis probet? quis item vilem aliquam & abiectam? vt ſiquis hoſtem veneno tollat, aut clàm immiſſo emptoque percuſſore. Hæc talia ſperne, & cum Ageſilao cenſe: Ἀποστεισάμενον μὲν ἀδίκους, ἀσεβές· τοὺς δὲ πολεμίους παραλογίζεσθαι, οὐ μόνον δίκαιον καὶ ἐπίδοξον, ἀλλὰ καὶ ἡδὺ, καὶ κερδαλέον: *Fœderatum iniuſtè fallere, impium; at hoſtes, non ſolùm iuſtum, ſed etiam ſuaue & fructuoſum eſt.* Plutarch. *Qua fraudes bonæ.*

Hos tales, cum Homero,

Κτείνῃς ἠὲ δόλῳ, ἢ ἀμφαδὸν ὀξέϊ χαλκῷ: Odyſſ. λ. *Adhortatio ad eas.*
Confice ſiue dolo, ſeu ſtricto cominus enſe.

Οὕτως γὰρ οὐδὲν κερδαλεώτερον ἐν πολέμῳ, ἀπάτης: *Reipsâ enim nihil vtilius in bello dolis.* Xenoph. Hipparc. *Laudatio.*

Quorum ſpecimen quid à me hîc exſpectes: Frontinum & Polyænum è veteribus habes: & nonnemo etiam hodie percoluit illum campum.

CAPVT XVIII.

Quid poſt Pugnam faciendum videatur: & in Victoriâ, ſiue Clade, quomodo Princeps ſalubriter & decorè ſe gerat.

AD Pugnam Conſiliis meis ſatis te inſtruxi: aliquid etiam de iis quæ poſt Pugnam vſui ſunt, dicam, & hoc velut flexu ducam te ad candidam illam metam: id eſt, Pacem. Poſt Pugnam, aut Victoria eſt, aut Clades. In illâ tria præcipio: vt Cautè eam habeas, vt Leniter, vt Modeſtè. Cautè ideò, *quòd fermè fit vt res ſecundæ neglegentiam creent:* Liu. XXI. *Ad Victoria vſum tria præcepta.*

Atque ita *aliquod vulnus per nimiam fiduciam accipiatur.* Tacitus Agric. *Cautela adhibenda.*

Crebra autem, etſi modica damna, famam partæ victoriæ lacerant. IV. Hiſt.

Leniter etiam: quia ſuapte naturâ ea cruda. *Lenitas.*

——*Regi frenis nequit*
Et ira, & ardens hoſtis, & Victoria,
Gladiuſque felix, cuius infecti ſemel
Vecors libido eſt. Seneca Troad.

Regenda tamen; aut valdè hæres in tuo curſu. Nam vbi extrema omnia in oculis, *deſperatione in audaciam accinguntur.* Tacitus III. Hiſt. *Nec ſpes omnes abſcindenda hoſti.*

Ignauiam quoque Neceſſitas acuit, & ſæpè deſperatio ſpei cauſſa eſt. Curt. V.

Gra-

Grauiſſimi ſunt morſus irritatæ Neceſſitatis. [Porcius Latro in Declam.]

[Ad pacem identidem prouocandus.] Ergo hoc caue, & ad ſpem ſemper aliquid relinque. Inſta, certè: ſed *vbi ſatis terrueris, parcendo rurſus irritamenta pacis oſtenta.* [Tacitus Agric.]

Hoc mollit & *frangit aſpectu pignorum,* [Indidem.]

[Agris parcendum.] Aſpectu Opum: quas ipſas ne planè perde. Archidamus prudenter: Μὴ γὰρ ἄλλο τι νομίσητε, inquit, τὴν γῆν αὐτῶν (τῶν πολεμίων) ἢ ὅμηρον ἔχειν. καὶ οὐχ ἧσσον, ὅσῳ ἄμεινον ἐξείργασται. ἧς φείδεσθαι χρὴ ὡς ἐπὶ πλεῖστον, καὶ μὴ ἐς ἀπόνοιαν καταστήσαντας αὐτοὺς ἀληπτοτέρους ἔχειν: *Nec enim aliud terram hoſtium cenſete, quàm velut obſidem, idque eò magis, quò illa cultior. Huic parcendum vt plurimum eſt, nec hoſtes in amentiam & deſperationem redacti, difficiliores expugnatu reddendi.* [Thuc. I.]

Et alioqui ſpecioſa in hoc fiducia, quòd parcas, vt tuis. Nam

Quæ corripi igne, quæ meti gladio iubes,
Aliena credis. [Seneca Theb.]

[Superbia ſegregāda.] Tertiò, Modeſtè eam habe. Nam non ſolùm *Felicitas in malo ingenio auaritiam, ſuperbiam, ceteráque occulta mala patefacit:* [Tacitus III. Hiſt.]

Sed *rebus ſecundis, etiam egregij duces inſoleſcunt,* [Tacitus II. Hiſt.]

Et cum Pindarico illo Tantalo

——μέγαν ὄλβον καταπέψαι οὐ δύναντ᾽): [Olymp. Od. I.]
magnam felicitatem concoquere non poſſunt.

[Nam caſus incerti.] O ſtulti! ὅ τε ἐν πολέμῳ εὐτυχίᾳ πλεονάζων, οὐκ ἐντεθύμηται θράσει ἀπίστῳ ἐπαιρόμενος: *Is qui in bello ob res ſecundas exſultat, non cogitat quàm infidâ fiduciâ ſe extollat.* [Thuc. I.]

Fortuna vitrea eſt, tunc cum ſplendet, frangitur. [Publius.]

[Et ſæpè victor, victus.] *Habet has vices conditio mortalium, vt aduerſa ex ſecundis, ſecunda ex aduerſis naſcantur.* [Plinius Paneg.]

Victor timere quid poteſt? quod non timet. [Seneca Agam.]

[Clades tuas ſcire oportet.] Iam in CLADE duo moneo: vt Prudenter eam & Fortiter feras. Prudenter, hoc ſenſu: vt noris eam ſciò, & appendas. Nam quidam, è *contrario, læta omnia ſibi fingunt:* [Tacitus III. Hiſt.]

Et *nuntios cladis occultantes, ſtultâ diſſimulatione, remedia potiùs malorum, quàm mala differunt.* [Ibidem.] [Aut non mederis.]

Quod nulla ratio eſt, vt fiat. Nam primùm,

—— clades ſcire qui refugit ſuas,
Grauat timorem. dubia plus torquent mala. [Seneca Agam.]

Sicut contrà, *Sæpè calamitatis ſolatium eſt, noſſe ſortem ſuam.* [Curt. IV.]

Deinde, profectò

Iners malorum remedium, Ignorantia eſt: [Seneca Oedip.]

Imò nullum: nec mederi tibi fas cùm neſcis. Tu verò agnoſce, atque adeò examina & appende. Si exigua damna, *ira te magis quàm metu accendant.* [Tacitus XV. Ann.] [Ira obuitendum.]

Si grandiora; ne ſic quidem *haſtam abiice,* [Cic. pro Mur.]

Nec prælij vnius euentu paueſce. [Tacitus II. Hiſt.]

Nónne *Mars communis & victum ſæpè erigit, & adfligit victorem?* [Liuius XXVIII.] [Et meliora ſperanda.]

Infirmi ingenij eſt, lapſu aliquo, ſummæ rei diffidere, cùm exiguis momentis ſubitò inclinentur omnia quæ in bello geruntur. [Egeſip. IV. c. II.]

Ergo hîc illud valeat, vt feras Fortiter. [Robur animi induendum.]

——Regium hoc ipſum reor
Aduerſa capere. quoque ſit dubius magis
Status, & cadētis imperi moles labat,
Hoc ſtare certo preſſius fortem gradu. [Seneca Oedip.]

Didici *fortes & ſtrenuos contra Fortunam inſiſtere ſpe, timidos & ignauos, ad deſperationem formidine properare.* [Tacitus II. Hiſt.] [Cōtra Fortunam inſurgēdum.]

Tu verò erige te, *vires iuxtà & procul ſitas circumſpice:* [Indidem.] [Vires reparandæ.]

Noui dilectus, noua quærantur auxilia: [Veg. III. cap. XXV.]

Opida aut caſtella, aduerſus moras obſidionis, annuis copiis firmentur. [Tacitus Agric.]

Ad ſummam (bona modò cauſſa tua ſit) *omnia experire: more anguium, qui obtrito capite, poſtremùm caudâ minantur.* [Florus I. cap. XV.]

Per decus mori melius, quàm per dedecus viuere.

Si iuſta ac pia bella dij auerſantur, Curt. v.
fortibus tamen viris licebit honeſtè mori.

Quoniam quidem vnum omnibus fi- Salluſt.
nem Natura vel ferro ſeptis ſtatuit:

Id ſolùm refert, nouiſſimum ſpiritum Tacitus III. Hiſt.
per ludibrium & contumelias effundant,
an per virtutem.

CAPVT XIX.

Ad Pacem ex animo adhortatio. Ac primùm illuc inclinamus eos, qui Victi: ſed ad Tutam & Bonam.

Pars tertia huius libri.

SED ſatis, ſatis, iam Pugnarum eſt: Pax ſalutaris quando nos reſpicies? Ad te venio, & abſterſo Martio hoc puluere, quieſcam paullùm ſub felici arbore Mineruæ. Dixi quomodo Suſcipienda bella, & Gerenda: nunc auidè, quomodo Finienda. Nam

Mundus non fiet per aſſidua bella.

Si æterna ſemper odia mortales gerant, Seneca Herc. Fur.
Nec cœptus vmquam cedat ex animis
furor,
Sed arma felix teneat, infelix paret;
Nihil relinquent bella. tum vaſtis ager
Squallebit aruis, ſubdità tectis face
Altus ſepultas obruet gentes cinis.

Eorum finis pax.

Quamuis magna, quamuis diuturna bella, Pace finienda ſunt: cuius & *nomen dulce eſt, res verò ipſa cùm iucunda, tum ſalutaris.* Cic. Philip. XII.

Laudatiuncula pacis.

Quâ non modò ij quibus natura ſenſum dedit, ſed etiam tecta atque agri lætari videntur. Idem de leg. Agrar.

—— Pax optima rerum Silius XI.
Quas homini nouiſſe datum eſt. Pax
vna triumphis
Innumeris potior.

Vtrique parti expedit:

Ergo pariter ad hanc ite, *tam quibus Salus quàm quibus Gloria cariſſima eſt:* Tacitus Agric.

Victi dico & Victores, ad hanc ire. Illa *ex æquo vtilis:* XV. Ann.

Et

Victis maximè.

Pacem reduci velle, Victori expedit, Seneca Herc. Fur.
Victo neceſſe eſt.

Sed tu me prior audi, qui VICTVS. Paullò antè ad arma te excitaui: nec nunc excutio. quia hæc directa ad Pacem via. *Si pace frui volumus,* inquit Phil. VII.

Arma te- [...]

Tullius, *bellum gerendum eſt; ſi bellum omittemus, pace numquam fruemur.* [...]ndo eam [...]mm.

Thuc. I. Ἐκ πολέμου μὲν γὰρ εἰρήνη μᾶλλον βεβαιοῦται: *E bello enim pax magis firmatur.*

Metus faciendus hoſti.

Quomodo? nempe ne ignauum & vile aliquod animal videare: & ſciat *eſſe tibi adhuc vires, ſi deliberas, ambiguas; acres, ſi deſperâris.* Tacitus III. Hiſt.

IV. Ann. Ideò *erectum & fidentem animi oſtende.*

Et dic illud Homericum:

Iliad. γ.
Τῷ μοι δούρατά τ' ἔστι καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι,
Καὶ κόρυθες, καὶ θώρηκες λαμπρὸν γανόωντες.

Et mihi ſunt teretes haſtæ, clypeique
rotundi,
Tum galeæ, tum thoraces ſplendore
micantes.

Guliel. Neubr. Rer. Ang. lib. II. cap. XII. Vetus verbum non te fallet; *Sub clypeo meliùs ſuccedere pacis negotium.*

Duo in pace ſpecta.

Conſiderabis autem in omni pace hæc duo, vt Honeſta ea, & vt Simplex ſit. Honeſtam intellego, cum

Vt honeſta ſit.

Liu. XXV *aliquâ tolerabili conditione finies bellum.*

Ex Cic. Phil. XII. Vt verè *pax ea ſit, non pactio ſeruitutis.*

Ad Attic. VII. epiſt. XIV. Nam quamuis *pax vel iniuſta, vtilior ſit iuſtiſſimo bello;*

Cum aperta ſeruitute, turpis.

Tamen profectò viro Principi intolerabilis, quæ labem eiuſmodi aut ignominiam adfert.

Seneca Theb. *In ſeruitutem cadere de regno, graue eſt.*

More viro potior.

Phil. III. Videaturque *cum dignitate potiùs cadendum, quàm cum ignominiâ ſeruiendum.*

Pax ſine fuco eſto.

Deinde Simplicem eam volui: id eſt, puram, niueam, & verè Pacem.

Phil. VII. Nam fictam, fucatam illam, & *pacis nomine inuolutum bellum, reformido.*

Finias bellum, non differas.

Salluſt. Epiſt. Mithr. Sæpè *ob potentium interna mala, dilata magis prælia, quàm datam pacem intelleges.*

Tacitus IV. Hiſt. Ego autem cenſeo, *Pace ſuſpectâ tutius bellum.*

Quando & optimè cocat?

Hæc duo ſunt quæ ſemper conſideres; nec plenè ſemper impetres: niſi fortè initio belli. Nam optimum

&

& propè *vnum tempus eſt de pace agendi, dum ſibi vterque confidit, & pares ambo videntur.* Cæſ. I. Bel.Ciu.

Et *videntur pares, qui non fecerunt inter ſe periculum virium.* Curt. VII.

Interdum faſces Dignitati ſubmittas.

At rebus inclinatis, magis eſt vt te inclines: & *quauis tutâ conditione pacem accipere malis, quàm viribus cum valentiore certare.* Cicero v. Ep. XXI.

Gubernator, vbi naufragium timet, iacturâ, quidquid ſanari poteſt, redimit. Curt. v.

Experti inuicem eſtis tu ac Fortuna: Tacitus II Hiſt.

Contra te ſtetit: quid *proroges vltra ruinam?* v. Hiſt.

Scito *apud victos plus ferè querimoniarum, quàm virium.* II. Hiſt.

Et *quamquam atrociter loquantur, minorem eſſe apud eos animum.* III Hiſt.

Neceſſitate cogente.

Itaq; morde frænum, &(quod in re ſimili quiſpiam dixit) *Neceſſitati pare, quam ne dij quidem ſuperant.* Liu. IX.

Ecce *Pacem etiam qui vincere poſſunt, volunt: quid te oportet?* Idē VII.

Nec inutile pro conditione etiam dare ſe hoſti.

Quin omiſſâ Irâ ac Spe fallacibus auctoribus, teipſum tuaque omnia cognitæ permitte fidei. Ibidem.

Sæpe hoc profuit, & *ſupplices, nihil abnuendo, veniam omnium accepere.* Tacitus II. Ann.

Sunt tamen generoſis.

Nam victores (qui alto quidem ſunt animo) *ſecundæ res in miſerationem ex irâ vertunt.* Salluſt. Orat. Lepidi.

CAPVT XX.

Victores ad Pacem prouocati, argumento triplici: quia id Decôrum, Vtile, Tutum. atque adeò ad Pacem mitem: ſed cum excluſione fraudis. Pro eâ auctor ipſe Pacis inuocatus.

QVOS huc quoque iam impellam. Nam ades tu VICTOR: & quamuis vela tibi tumeant ſecundo vento, capeſſe hunc portum. Procellâ inuolui potes, & euerti. Nam quamuis ille dixerit, *Pacem & concordiam Victis vtilia, Victoribus tantum pulchra eſſe:* III. Hiſt.

Pax victoribus decora.

Ne crede. illa verò non Pulchra iis ſolùm, ſed Vtilis plerumque & Tuta. Palàm quidem pulchra: *& in bonis tuis rebus, hoſtium dubiis, tibi ampla ac ſpecioſa danti pax eſt.* Liu. XXX.

Quàm decorum Principi, *cum victoriam prope in manibus habeas, pacem non abnuere! vt ſ iant omnes, te & Suſcipere iuſ be la & Finire.*

In occaſione accipienda.

Si prætermittis hoc tempus, quo dare magis quàm accipere potes pacem, vereor ne hæc lætitia luxuriet tibi ac vana euadat. Liuius XXIII.

Et fiat illud: *Gloriæque & prædæ nonnihil partum, ſi aut gloriam cum modo, aut prædam cum curâ habuiſſet.* Tacitus XV. Ann.

Sanè vir ſanctus inclamat: *Pacem contemnentes, & gloriam appetentes, pacem perdunt & gloriam.* Bernard. in Epiſt.

Vtilis etiā Vt bello & moleſtia defungar.

Iam Vtilis quoque eadem. Nam ſi in bello perſeueras, quid niſi *tædium ex morâ, periculum ex properantiâ* te manet? Tacitus XII. An.

Nam ferè *plus impetus, maior conſtantia penes miſeros.* In Agric.

Et fractis rebus violentior vltima virtus. Silius I.

Quàm maximè mortiferi morſus eſſe ſolent morientium beſtiarum. Flor. II. cap XV.

Adde, quòd *Fortuna belli artem victos quoque docet.* Curt. III.

Nam diu in eodem bellandum.

Nec temerè id præuiſum præcautumque Lycurgo: qui Rhetram ſiue legem tulit, κωλύοντα ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς πολεμίους στρατεύειν, ἵνα μὴ πολλάκις ἀμύνεσθαι συνεθιζόμενοι πολεμικοὶ γένωνται): *vetantem eoſdem hoſtes ſæpius impugnare, ne repugnare aſſuefacti, ipſi quoque bellicoſi euaderent:* Plutarch in Lycurgo.

Pax tuta.

Denique Tuta: quoniam vitas per eam incerta belli. *Melior tutiorque eſt certa pax, quam ſperata victoria. Illa in tua, hæc in deorum manu eſt.* Liu. XXX.

Fortuna incerta.

Vim Fortunæ reputa, & omnia quæ agimus, ſubiecta eſſe mille caſibus. Ibidem.

——nemo ſe tutò diu
Periclis offerre tam crebris poteſt. Seneca Herc. Fur.

Omnia audaciſſimè incipientem nuſquam ſefellit Fortuna? Liu. XXX.

Quia in extremo ... iungit.

Eò magis time. & *ne quantò altius elatus es, hoc fœdius corruas.* Ibidem.

Semel

Semel profectò premere ſeli es Deus
Cùm cœpit, vrget. hos habent magna exitus. Seneca Herc. Oet.

Non ergo irritanda.

Itaque *illamipſam Fortunam, quâ aſpirante res tam proſpere geſſiſti, verearis.* Cur. III.

Fortuna enim eſt: & *ex his quæ tribuit tibi, quàm mutabilis ſit, reputa.* Ibidem.

Ξυνὸς ἐνυάλιος, καὶ τὸν κτανέοντα κατέκτα:
Mars communis, & interimit quoque iam perimentem. Homer. Iliad. σ.

Ideò ſecundis rebus, nihil in quemquam ſuperbè ac violenter conſulere decet, nec præſenti credere Fortunæ; cùm quid Veſper ferat, incertum ſit. Liu. XLV.

Sapientiam tum eâ miſce.

Profectò *ſi in ſecundis rebus bonam quoque mentem darent dij, non eâ ſolùm quæ euenissent, ſed etiam quæ euenire poſſent, reputaremus.* Lib. XXX.

Dabis ergo Pacem, *nec ita aliena appetes, vt de tuis dimices.* Ibidem.

Pax tolerabilis eſto.

Sed qualem? mitem. Nam *bellorum egregij fines, quoties ignoſcendo tranſigitur.* Tacitus XII. Ann.

Imò lenigna.

Cogita, *Ignoſcendo populi Romani magnitudinem auxiſſe:* Salluſt. Orat. Philip.

Neque victis quidquam, præter iniuriæ licentiam, eripuiſſe. In Iugurth.

Quidni imiteris? *Quantâ peruicaciâ in hoſtem, tantâ beneficentiâ aduerſus ſupplices vtendum.* Tacitus XII Ann.

Vti animosè debes tanto munere deorum, dandi auferendique vitam potens: Seneca I. de Clem.

Et interdum *contentus eſſe, nihil ex rege victo, præter gloriam, ſumere.* Ibidem.

Nam mala, infirma.

Ex Famâ tuâ hoc erit, imò etiam ex Vſu. Si enim duram acerbamque das, quis ſeruabit? *Nec crediderìs vllum populum, aut hominem denique, in eâ conditione, cuius eum pœniteat diutiùs quàm neceſſe ſit, manſurum.* Liu. VIII.

Viuet ſemper in pectoribus eorum, quidquid iſtuc præſens neceſſitas iniunxerit. Liu. IX.

Et in tempore clamabunt, *Miſeram pacem vel bello bene mutari.* Tacitus XIII. An.

Liberè & verè olim Priuernas ille in Senatu Romano, interrogatus, Qualem ab iis pacem exſpectarent? *Si bonam dederitis*, inquit, *& fidam, & perpetuam: ſi malam, haud diuturnam.* Liu. VIII.

Bona, conſtantiſſima.

Veriloquium eſt: *Ibi pacem eſſe fidam, vbi voluntarij pacati ſint, neque eo loco vbi ſeruitutem eſſe velint, fidem ſperandam eſſe.* Ibidem.

Eſto Pax igitur mitis, ſed in eos qui ex animo eam volunt. Nam ſiqui ſubdolè aut inſidiosè agunt, hos tales adſtringe. *Frequentius enim conuentionum pacisque ſimulatio credulis, quàm arma nocuerunt.* Veg. III. cap. III.

Inſidiæ tamen cauendæ.

Polybij hîc dogma aureum: Τοὺς ἐπὶ τῶν πραγμάτων ταττομένους, καὶ τὸ σύνολον οὐδενὸς μᾶλλον φροντίζειν, ὥστε μὴ λανθάνειν τὰς προαιρέσεις τῶν διαλυομένων τὰς ἔχθρας, ἢ συντιθεμένων τὰς φιλίας, πότε τοῖς καιροῖς εἴκοντες, καὶ πότε ταῖς ψυχαῖς ἡττώμενοι ποιοῦνται τὰς συνθήκας, ἵνα τοὺς μὲν ἐφέδρους νομίζοντες εἶναι τῶν καιρῶν ἀεὶ φυλάττωνται· τοῖς δὲ πιστεύοντες, ὡς ὑπηκόοις ἢ φίλοις ἀληθινοῖς, πᾶν τὸ παραπῖπτον ἐξ ἑτοίμου παραγγέλλωσιν: *Oportet eos qui rebus præſunt, nihil magis curare, quàm vt ne eos lateat quo animo ſint qui bella finiunt, aut amicitias conſtituunt. quando temporibus cedentes, & quando verè animis fracti pacem ineunt. vt illas quidem, tamquam ſubſeſſores & inſidiatores temporum, obſeruent ac caueant. iſtis fidem habentes, tamquam verè ſubditis aut amicis, quidquid euenerit, imperent atque præcipiant.* Lib. III.

Animaduerte.

Oratio pro pace.

Hominibus ſuaſi hactenus. nunc ad te, ô æternum Numen, qui *non Deus es diſſenſionis, ſed Pacis:* Paul. I. ad Cor. cap. XIV.

Breues, ſed calidas preces conuerto. *O mucro Domini, quouſque non requieſces? Ingredere in vaginam tuam, refrigerare, & ſile.* Ierem. c. XLVII.

Cogita ſuper nos cogitationes pacis, & non afflictionis, vt des nobis finem & patientiam, & inuocabimus te, & viuemus. Ex eodē c. XXIX.

IVSTI LIPSI POLITICORVM SIVE CIVILIS DOCTRINAE LIBRI SEXTI

CAPVT PRIMVM.

Ad Ciuile bellum ventum. & eius miſeria breuiter oculis ſubiecta.

FINEM Externo bello impoſui: vtinam Ciuilibus malis! quæ *noſtra per tot annos vidit ætas.* Liuius Præfat. Nam huc Ordo me trahit; & definio Ciuile bellum,

Quid ſit Ciuile bellum? ARMA SVBDITORVM IN PRINCIPEM MOTA, AVT INTER SESE.

Culmen miſeriarũ: Quo nihil miſerius, nihil fœdius, & quod meritò mare ipſum dixerim calamitatum.

Homerus verè ſcripſit,

Formidatũ vt qui verè omnes. Ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος, Iliad. 9.
Ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου ὀκρυόεντος:

Ille nefarius & ſine gente tribuque mihi eſto,
Qui Ciuile cupit ferum & exſecrabile bellum.

Cuius mentem explicuit & diffudit magis Tullius: *Nec priuatos focos, nec publicas leges, nec libertatis iura cara habere poteſt, quem diſcordiæ, quem cædes ciuium, quem bellum ciuile delectat. eumque ex numero hominum eiiciendum, ex finibus humanæ naturæ exterminandum puto.* Philip. XII.

Imò qui homines.

In eo ſcelera, Et reipsâ quid ſcelerum ab eo abeſt? *quæve humana ſuperant, aut diuina impolluta ſunt?* Salluſtius Orat. Lepidi.

Et impietas. *Caſtra ex vnâ parte contraria, & parentum liberorumque ſacramenta diuerſa.* Senec. II. de Irâ.

——videre parentes Lucan. VII.
Frontibus aduerſis, fraternaque cominus arma:
Cognatasque acies. Idem I.

Salluſtius Orat. Lepidi. Quid cladium non ei ineſt? *Proſcriptiones innoxiorum ob diuitias, cruciatus virorum illuſtrium, vaſtæ vrbes fugâ & cædibus, ciuium miſerorum bona, quaſi* hoſtilis *præda, venum aut dono data.* In eo clades.

Tacitus I Hiſtor. *Occidere palàm, ignoſcere non niſi fallendo licet.* Promiſcuæ cædes.

III. Hiſt. *Non ætas, non dignitas, quemquam protegit, quò minùs ſtupra cædibus, & cædes ſtupris miſceantur.*

Lucan. I. *Nobilitas cum plebe perit, lateque vagatur*
Enſis, & à nullo reuocatum eſt pectore ferrum.

Iam minora illa flagitia adde. Perfidia.

Tacitus II. Hiſt. *Fluxam per diſcordias militum fidem:*

I. Hiſt. Corruptam *Diſciplinam. quam in pace exonerabilem, diſcordiæ ciuium reſoluunt, paratis vtrimque corruptoribus, & perfidiá impunitá:* Nulla Diſciplina,

II. Hiſt. Ideoque *Pecuniam inter ciuiles diſcordias ferro validiorem.* Aut obedientia.

Ibidem. Cernimus milites *in omne fas nefasque auidos aut venales, non ſacro, non profano abſtinentes:*

Ibidem. Quippe *obnoxiis ducibus, & prohibere non auſis.*

I. Hiſt. Sciuntque *per turbas & raptus facilius eos ad ciuile bellum impelli.*

II. Hiſt. Atque vniuerſè verùm: *Ciuilibus bellis, plus militibus quàm Ducibus licere.*

Lucan. V. *——Rhenì mihi Cæſar in vndis*
Dux erat, hic ſocius. facinus quos inquinat, æquat.

Quid?

Quid? quòd nec apud togatos & pa[illegible]anos vſ[illegible]uam fides aut amor? *metu ac neceſſitate huc illuc mutantur:* [Tacitus I. Hiſt.]

Faciles occupantibus, & meliorum incurioſi. [II. Hiſt.]

[Victoria aſpera:] Ad ſummam, *Omnia ſunt in bellis ciuilibus miſera, ſed nihil miſerius quàm ipſa victoria.* [Cicer. IV. Epiſt. ad Famil. epiſt. IX.]

Quæ etiamſi ad meliores venit, tamen eos ipſos ferociores impotentioresque reddit: vt etſi naturâ tales non ſint, neceſſitate eſſe cogantur. [Ibid.]

[Nec in poteſtate vincentis.] *Duces enim accendendo ciuili bello acres, temperandæ victoriæ impares.* [Tacitus III. Hiſt.]

Bellorumque ciuilium hi ſemper exitus, vt non ea ſolùm fiant quæ velit victor, verumetiam vt iis mos gerendus ſit, quibus adiutoribus parta eſt victoria. [Cic. XII. Epiſt. ad Fam. ep. XVIII.]

Plura ſunt in deteſtationem huius peſtis: quæ nimis nota nobis, omitto.

CAPVT II.

De cauſſis ciuilium bellorum. Eæ factæ duplices, Longinquæ & Propinquæ. Prius de prioribus dictum.

ILLVC tranſeo, vt de Cauſſis eius diſtinctè diſſeram, & de Fine. Quid enim opus de Modo gerendi? par ille aut idem, qui in Externo. [Cardo hic rei, cauere bellum.] Et alioqui, non tam de Gerendo co[illegible]itandum ſapienti Principi, quàm cauendo. Hoc caput, hic pes rei. & [illegible]a p[illegible]ctò ac ſemina Ciuilium n[illegible]tuum reſtinguenda ſunt: aut vbi accenſa, nulla Prudentia te habebit indemnem. Neceſſariò aut interitus conſequetur, aut mutatio rerum. I[illegible]itur de Cauſſis ἐπιμελῶς & intentè diſſeram: & in herbâ, ſi poſſim, opprimam peſtilentem hanc frugem.

Cauſſæ Ciuilis belli duplices: Remotæ, & Propinquæ. [Cauſſæ Remotæ.] Dico illas, QVAE PRIMAE VERAEQVE CAVSSAE SVNT, SED MINVS ADHAERENT EFFECTVI, AVT APPARENT. [Cauſſæ Propinquæ.] Iſtas, QVAE ORTAE AB ILLIS, EVENTVI CONIVNGVNTVR, ET PALAM SE OSTENDVNT. Priores Sapientes intuentur: Vulgi oculi verſi ad iſtas. [Fatum & ordo rerum gignit ciuiles turbas.] Sunt inter Remotas duæ, Fatum & Luxus. Fatum in primis: quia ab euentibus omnis æui certum, Deum velut ſollemniter magna imperia perdere per hanc viam.

[Lucan. I.]
In ſe magna ruunt. Lætis hunc numina rebus
Creſcendi poſuere modum.

Licet de omni republicâ præſagias, quod Criſpus de ſuâ: [Ad Cæſ.] [Europæi notate.] *Ego ſic exiſtimo, quoniam orta omnia intereunt, quâ tempeſtate vrbi Romanæ fatum excidij aduentârit, ciues cum ciuibus manus conſerturos. ita defeſſos & exſangues regi aut nationi prædæ futuros. Aliter, non orbis terrarum, neque cunctæ gentes conglobatæ, mouere aut contundere queant hoc imperium.*

[Flor. III. cap XII.] [Luxus paulatim quoque eas gignit.] At Luxus etiam cauſſa altera. *Quæ enim alia res ciuiles furores peperit, quàm nimia felicitas?*

[Indid.] *Opes atque diuitiæ afflixêre ſæculi mores, merſamque vitiis ſuis, quaſi ſentinâ, rempublicam peſſum dedêre.*

[Ibidem.] *Magnificus apparatus conuiuiorum, & ſumptuoſa largitio, nónne ab opulentiâ paritura mox Egeſtatem?*

[Tacitus I. Hiſt.] [Ab illo enim ad alienum.] *Cùm* ſcilicet *rapaciſſimo cuique ac perditiſſimo, non agri aut fœnus, ſed ſola inſtrumenta vitiorum manebunt.*

[Indidem.] [Ab hoc ſpes noua.] Hi tales, *miſcere cuncta, & priuata vulnera, reipublicæ malis operire ſtatuent.*

[Vell. II.] *Quippe ita ſe res habet. vt publicâ ruinâ quiſque malit, quàm ſuâ proteri; & idem paſſurus, minùs conſpici.*

Sunt igitur iſti gradus:

[Lucan. I.]
Non auro tectiſve modus, menſaſque priores
Aſpernata fames.

[Ibidem.]
Hinc vſura vorax, auidumque in tempora fœnus,
Et concuſſa fides, & multis vtile bellum.

[Remedium, aut ſolum in potius, in Fatum.] Atque hæ duæ Remotæ illæ cauſſæ ſunt. quod in eas remedium? in alteram nullum? Fruſtrà cum Fato pugnes, id eſt diuino decreto. [Seneca Conſol. ad Hel.] *Ita Fato placuit nullius rei eodem ſemper loco ſtare fortunam.*

Nihil

Nihil mutationis periculo exceptum: non terra, non cælum, non totus hic rerum omnium contextus. Quamuis Deo agente ducatur, non ſemper tenebit hunc ordinem, ſed illum ex hoc curſu dies aliquis deijciet. Idem Ep.

Certis eunt cuncta temporibus. naſci debent, creſcere, extingui. Ibid.

Atin Luxum (ſi tempore prouides) firmum auxilium habes à noſtrâ * Cenſurâ.

* Suprà lib. IV. cap. XI.

CAPVT III.

De cauſſis propinquis belli Ciuilis. Eæ tres. Factio prima eſt: eius pernicies in omni ſtatu. & ſintne diſſidia vmquam vſui?

HAEC igitur ſunt, vt poëta ait,

> —— *publica belli*
> *Semina, quæ populos ſemper merſére potentes.* Lucan. I.

venio ad Propinquas cauſſas: quę tres occurrunt, Factio, Seditio, Tyrannis. Factionem nomino, PAVCORVM AVT PLVRIVM INTER SE COITIONEM, ET CVM ALIIS DISSENSVM. Cui origo ſæpè à priuatis, aut publicis familiarum Odijs: ſæpiùs ab Ambitione, dum quiſque præire vult, aliumque detrahere: & huic fini conſpirant. *Nemo* enim *eorum qui in rep. verſantur, quos vincat; ſed à quibus vincatur, aſpicit.* Seneca ep. LXXIV.

Definita Factio. Fons Factionum, Odium: Aut Ambitio.

Habet hoc vitium omnis Ambitio, Non reſpicit. Ibid.

Trudunt igitur ſe, vt fluctus fluctum. atque inde contentio, odia, bellum. *Factiones fuére, eruntque pluribus populis magis exitio, quàm bella externa, quàm fames morbíve, quæque alia in Deum iras, velut vltima publicorum malorum, vertunt.* Liu. III.

Peſtis hæc mera ſtatuum.

Nam quòd quidam hodie malè callidi eas etiam approbant, & negant Principi *quidquam aduerſus ſubditos vtilius, quàm ſi in commune non conſulant:* Tacitus Agric.

Aulici conſiliarij probant:

Heu quàm errant! Cùm enim duplex, vt in definitione oſtendi, Factio ſit, Paucorum aut Plurium: pernicioſa vtraque. & hæc quidem palàm, quæ viribus freta ſtatim ad manus & arma tendit: & plerumque *pars quæ* Liuius XXXIV.

Improbè. Factio popularis noxia.

domeſtico certamine inferior eſt, externo potiùs ſe applicat, quàm ciui cedat.

Sed nec prior illa minùs exitiabilis, quæ inter paucos & potentes. Nam paullatim, vt Philoſophus quoque adnotât, Αἱ τῶν γνωρίμων στάσεις συναπολαύειν ποιοῦσι καὶ τὴν ὅλην πόλιν: *Nobilium factiones trahunt ad ſe & in partes vniuerſum etiam populum.* Ariſtot. V. Polit. cap. IV.

Factio potentum noxia.

Imò ægriùs hi placantur. *neque alius ſolet eſſe diſcordiarum exitus inter claros & potentes viros, niſi aut vniuerſus interitus, aut victoris dominatus & regnum.* Cic. de Aruſp. Reſponſ.

Quomodo igitur vtiles? nam hæc exemplis herè atque hodie etiam ſumus edocti. Illud quidé fateor: haud ab re eſſe, leuiter inter ſe diſſentire finitima opida aut prouincias: ſed lèuiter, & hoc vno bono, ne in te conſpirent. Cato in familiâ ſuâ id ſpectauit: qui ἀεὶ τινὰ στάσιν ἔχειν τοὺς δούλους ἐμηχανᾶτο καὶ διαφορὰν πρὸς ἀλλήλους, ὑπονοῶν τὴν ὁμόνοιαν καὶ δεδοικώς: *ſemper contentiunculas aliquas aut diſſenſum inter ſeruos callidè ſerebat, ſuſpectam habens nimiam concordiam eorum metuenſque.* Plutarch. Caton.

Gallia loquitur. Tamen aliqua diſſidia vſui. Sed exigua,

Nec malè hîc illud applicauerim: *Societas noſtra lapidum fornicationi ſimillima eſt, quæ caſura niſi inuicem obſtarent, hoc ipſo continetur.* Seneca ep. XCVII.

Talem igitur aliquem diſſenſum, & *ſolita inter accolas odia,* Tacitus V. Hiſt.

Et inter finitimos recepta.

Fortaſſe tolerem: at numquam veras illas, præſertim inter Nobiles, factiones. Imò τὰς τῶν γνωρίμων φιλονεικίας καὶ στάσεις, ait Princeps Philoſophus, καὶ διὰ τῶν νόμων πειρᾶσθαι δεῖ φυλάττειν: *Nobilium contentiones & partes, etiam legibus oportet prohibere conari.* Ariſtot. V. Politic. c. VIII.

Factiones legibus premenda:

Neque inſignia vlla, aut diſcrimina Nominum Veſtiumque permittere: ſaluberrimè olim à Mæcenate monitum, ad Auguſtum. Κάλλιστον, inquit, τάς τε ἔχθρας καὶ φιλοτιμίας τὰς πρὸς ἀλλήλους παντάπασιν ἐκκόπτειν, καὶ μήτε ἐπωνυμίας τινὰς καινάς, μήτ᾽ ἄλλο τι ἐξ οὗ διενεχθήσονταί τισι, ἐφιέναι σφίσι ποιεῖσθαι: *Optimum verò inimicitias omnes & ambitioſa certamina prorſus exſcindere, atque adeò nec Nomina noua, aut aliud quid, ex quo oriri diſcidia poſſint, ipſis permittere.* Dio LII.

Earumque inſignia.

Et ſemina. Atque hæc talia in ſemine comprimenda. Καὶ ἀρχόμενα δεῖ τῶν τοιούτων ἐπιλαμβάνεσθαι, καὶ διαλύειν τὰς τῶν ἡγεμόνων καὶ δυναμένων στάσεις: *Incipientia iſta cauenda ſunt, & diſſipandæ magiſtratuum aut potentium contentiones.* Ariſtot. v. Politic. cap. iv.

Parua enim *ſæpè ſcintilla neglecta magnum excitauit incendium.* Curt. iv.

Vetanda cœtus. Et ſemper *ab hoc genere ſummum periculum eſt, ſi cœtus, & concilia, & ſecretas conſultationes, eſſe ſinas.* Liuius xxxiv.

CAPVT IV.

Cauſſa altera è Propinquis, Seditio. eius Origo, Progreſſus, Remedia, diſtinctè explicata.

Definita Seditio. IAM ˚Seditio etiam cauſſa Ciuilis belli. quam definio, MVLTITVDINIS IN PRINCIPEM AVT MAGISTRATVS, SVBITVM ET VIOLENTVM MOTVM. De cuius Origine, Progreſſu, Remedijs vtiliter & ordine dicam. *Eius origo varia. Vt oppreſſio,* Origo ei à cauſſis varijs. Sæpè ab oppreſſione aut metu. cùm *imminentium periculorum remedium, ipſa pericula arbitrati,*

Aut metus. Conſternantur ad arma. Ariſtoteles cauſſam hanc diſertè tetigit: Διὰ δὲ φόβον, inquit, στασιάζουσιν οἵ τε ἠδικηκότες, δεδιότες μὴ δῶσι δίκην, καὶ οἱ μέλλοντες ἀδικεῖσθαι, βουλόμενοι φθάσαι πρὶν ἀδικηθῆναι: *Ob metum ſeditiones mouent, tam hi qui fecêre iniuriam, metuentes pœnam; quàm ij, qui in ſe exſpectant, præuenire volentes priuſquam ea inferatur.* v. Polit. cap. iii.

Laxitas nimia, Ab Indulgentiâ etiam, & rebus laxis. quomodo Appius apud Liuium dixit, *non miſerijs, ſed licentiâ, tantum concitum turbarum: & laſciuire magis plebem, quàm ſæuire.* Liu. ii.

Anguſtia, Sæpè etiam ab Inopiâ, & rebus artis. *Semper* enim *in ciuitate quibus opes nullæ ſunt, bonis inuident; vetera odêre, noua expetunt; odio ſuarum rerum mutari omnia ſtudent.* Salluſtius Iugurth.

Tribunitij ſpiritus: Denique ſæpiſſimè à Ducibus, cùm Tribuni quidam exagitant & ſigniferi turbarum. Nam *multitudo omnis, ſicut mare, per ſe immobilis eſt.* Liuius xxviii.

Ibid. Æoli iſti excitant: & *cauſſa atque origo omnis furoris penes auctores eſt, reliqui contagione inſaniunt.*

Quos ambitio impellit. Quos operæ eſt, vt tibi deſcribam. Sunt in eâ claſſe primùm, Ambitioſi aliquot homines. qui *priuatim degeneres, in publicum exitioſi, nihil ſpei niſi per diſcordias habent.* Tacitus xi. Ann.

Cicero ii in Catil. Quique *honores quos quietâ republicâ deſperant, perturbatâ conſequi ſe poſſe arbitrantur.*

Quos æs alienum: Secundò, Obærati & re familiari perditâ. quibus ſcilicet *afflicta fides in pace, & rebus turbatis alacres, & per incerta tutiſſimi.* Tacitus i. Hiſt.

Salluſtius Orat. Philip. *Quibus quies in ſeditionibus, in pace turbæ ſunt:*

Ibid. Ideoque auidè *tumultum ex tumultu, bellum ex bello ſerunt.*

Quos inſita vanitas. Tertiò etiam Vani quidam & ventoſi. qui *non tam præmijs periculorum, quàm ipſis periculis læti, pro certis & olim partis, noua, ambigua, ancipitia malunt.* Tacit. ii. Hiſt.

Progreſſus & augmenta ſeditionum. Hæc Origo eſt, hæ cauſſæ & flabella: at Progreſſus iſte. Hi tales variâ arte *imperitos animos impellunt.* i. Ann.

Ibid. Primò clàm, & *nocturnis colloquijs, aut flexo in veſperam die, dilapſis melioribus, deterrimum quemque congregantes.*

i. Hiſt. Illîc *inſerunt querelas, & ambiguos de Principe ſermones, quæque alia turbamenta vulgi.*

i. Ann. Mox etiam, *promptis iam & alijs ſeditionis miniſtris,*

iv Hiſt. Agunt audaciùs: & palàm *libertas ac ſpecioſa nomina prætexuntur:*

Libertas & tutela publica prætexi ſolita. xvi. Ann. Sed quàm falsò? Nam *vt imperium euertant, Libertatem præferunt; ſi euerterint, ipſam aggredientur.*

iv. Hiſt. *Nec quiſquam alienum ſeruitium, & dominationem ſibi, concupiuit, vt non eadem iſta vocabula vſurparet.*

i. Ann. *Adſtrepit* tamen *his vulgus.*

Vulgus leue & credulum. i. Hiſt. Primò *leuiſſimus quiſque, & futuri improuidus, ſpe vanâ tumens:*

Ibid. Mox, *quod in ſeditionibus accidit, vnde plures erant, omnes fuêre.*

Atque

Calidi hic regnant.

Atque hîc regnum obtinent ferui-di maximè & procaces: quique *incle-menter in Principem inuehi ſoliti, nihil ſpei ſibi inter aduerſa reliquerunt.* III. Hiſt.

Nam iſti *apertè deſcendiſſe in cauſ-ſam videntur.* Ibid.

Grati ſemper vulgo.

Eóque plebi *gratiores, culpæ vel gloriæ ſocij.* Ibid.

Ad ſummam, *quantò quis audaciâ promptus, tantò magis fidus, rebuſque motis potior habetur.* I. Ann.

Ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ πάγκακος ἔμμορε τιμῆς:
In turbis etiam prauus ſortitur ho-norem. Prouerbialis verſus.

Remedia in principio adhibenda.

Progreſſus eſt iſte: ſed quæ Reme-dia? iam dabo. Suadeo vt in tempore occurras. Nam ſæpè *modicis remedijs primi motus conſedêre.* Tacitus XIV. Ann.

Omne malum naſcens facilè opprimitur: inueteratum, fit plerumque robuſtius. Cicero Philip. V.

Vide igitur, ſi *incipiens & nondum adulta ſeditio melioribus conſilijs flecte-tur.* Tacit. I. Hiſt.

Per interpretes placandi turbidi:

Mitte qui moneant, ſuadeant: & præſertim eos, quibus *facundia adſit, mulcendíque vulgi artes, & auctoritas.* III. Hiſt.

Non etiam tu ipſe eas? haud teme-rè. & malo vt *integra auctoritas tua maioribus remedijs ſeruetur.* I. Hiſt.

Interdum per teipſum.

Tamen interdum haud abnuam, *præſidium te ab audaciâ mutuari.* I. Ann.

Fecit magnus Cæſar, &
—— *ſtetit aggere fulti*
Ceſpitis, intrepidus vultu, meruitque timeri
Nil metuens. Lucan. V.

Etiam *Diuus Auguſtus vultu & aſpe-ctu Actiacas legiones exterruit.* Tacitus I. Ann.

Cur non tu idem in te ancipiti, & *vbi perículoſior ſit quies, quàm temeritas?* I. Hiſt.

Forte aliquod factum eos terret.

Aude, illi metuent: &
Deteget imbelles animos nil fortiter auſa
Seditio, tantumque fugam meditata iuuentus. Lucan. V.

Plebs incipit magis, quàm patrat.

Nam plebem noſce. *ferocior illa ad rebellandum, quàm ad bellandum.* Ex Liuio VII.

Eique inſitum *tentare magis, quàm tueri libertatem.* Idem VI.

Curt. IX.

Audi vaticinium: *Omnis multitudo, maximè militaris, mobili impetu fertur. Ita Seditionis non remedia, quàm principia, maiora ſunt.*

Leui re ſedatur.

Titinnius.

Coquus magnum aënum quando feruit, paullâ confutat truâ.

Interdum tamen vi comprimenda:

Quid tamen ſi coaluit & iam for-tis eſt Seditio? nempe *fortioribus re-medijs agendum:* Tacitus I. Annal.

Ibid.

Et *ſi imperium detrectetur, bello cer-tandum.*

Sed lenta.

I. Hiſt.

Nec tamen ſtatim. *Da malorum pœ-nitentiæ, bonorum conſenſui ſpatium.*

Liuius II.

Cogita *diem forſitan tempuſque ip-ſum leniturum iras, ſanitatemque animis allaturum.*

Varijs artibus verſanda.

Intereà variè *ſpem offer, metum in-tende.* Tacitus I. Ann.

Diſiungenda.

Sed in primis per artes diuelle eos ac diſiunge: *quo tutiſſimo remedio con-ſenſus multitudinis extenuatur.* Tacitus IV. Hiſt.

Corrumpenda.

Quoſdam occultis præmijs ad te allice. *neque vmquam deerunt, qui gra-tiam melioris partis bono publico velint quæſitam.* Liu. II.

Fallenda.

Quoſdam ſubdolè ad ipſos mitte: qui eadem *velle ſimulent, quò plus au-ctoritatis conſilijs inſit.* Tacitus II. Hiſt.

Verbis demulcenda.

Hi fallent. Tu quoque da verba: quoniam *verba apud eos plurimùm valent.* IV. Hiſt.

Plutarch. Politic.

Τὸν μὲν λύκον οὔ φασι τῶν ὤτων κρατεῖν· δῆμον δὲ καὶ πόλιν ἐκ τῶν ὤτων ἄγειν δεῖ μάλιστα.
Lupum aiunt auribus non teneri: at po-pulum & ciuitatem auribus maximè oportet ducere.

Ambiguis promiſſio inducenda.

Offer blanda, imò ambiguè promitte. quid refert? Facilè mox *ir-rita facies, quæ per ſeditionem expreſſe-rint.* Tacitus I. Ann.

Sed inducta, clementer habenda.

Ego bonum hunc dolum toto o-ſtio admitto. Falle, falle potiùs, quàm cæde. Quòd ſi quid hîc maculæ; elui id velim clementiâ & lenitate. Ad te redierunt? ne ſæui. *Omnium culpa fuit, paucorum ſit pœna.* Ex Tacit. Hiſt. I.

Capita ſolum puniuntor.

Abundè ſatis, ſi *nefariæ ſeditio-nis auctores ſanguine luant, quod admi-ſerunt.* Liuius XXVIII.

Imò *ſi vnus altérve, maximè prompti, ſubuertantur.* Tacitus II. Hiſt.

—— Quidquid multis peccatur inultum eſt. Lucan. V.

Vnde orta culpa eſt, ibi pœna conſiſtat: Liuius XXXIIX.

Et ſcito *ad multitudinem, caſtigationem ſatis eſſe.* Ibid.

Inquiſitio tolitor. Sed nec in conſcios inquire. Bonâ fide ſecuri omnes ſint: & Tiberij exemplo, *quamquã multi ſuſtentaſſe opibus, iuuiſſe conſilijs dicentur, haud quæres.* Tacitus II. Ann.

CAPVT V.

De Tyrannide. quid ea ſit, & eius ingenium? mala ſubiecta oculis: quæſitumque, tollenda ea an toleranda?

TERTIA inter Ciuilis belli cauſſas, Tyrannis. Quid ea eſt? VIOLENTVM VNIVS IMPERIVM, PRAETER MORES ET LEGES. *Definitio Tyrannidis.* Aio violentum. quia in communi omnium odio, neceſſariò Tyrannus decurrit ad hoc aſylum. *Vi ei adhæret:*

Quod ciuibus tenere te inuitis ſcias,
Strictus tuetur enſis. Seneca Herc. Fur.

Præter alia, hoc inter Regem Tyrannumque diſcrimen eſt: *quòd alter arma habet, quibus in munimentum pacis vtitur; alter vt magno timore magna odia compeſcat.* Seneca I. de Clem. *Et terror.*

Sine lege eſt. Aio etiam, Præter mores aut leges. Nam apud Tyrannos

Ius eſt in armis, opprimit leges timor. Seneca Herc. Fur.

Auferre, trucidare, rapere, falſis nominibus Imperium; atque vbi ſolitudinem fecerint, Pacem appellant. Tacitus Agric.

Sine bono vllo iure. Specie tamen aliquâ legum, euertunt leges: & habent huic rei Delatores. quod *genus hominum publico exitio repertum, nec pœnis vmquam ſatis coërcitum, per præmia eliciunt.* Tacitus IV. Ann.

Amat Delatores. Atque *vt quis diſtrictior accuſator, apud eos velut ſacroſanctus eſt: leues, ignobiles, pœnis adficiuntur.* Ibid.

Tutus ſub malis. Itaque ſub ijs *quàm quiſque peſſimè fecit, tam maximè tutus eſt.* Salluſt.

Tyrannis enim *boni quàm mali ſuſpectiores ſunt, ſemperque aliena virtus formidoloſa eſt.* Idem Catil.

Tacitus Agric. Inde *ſiniſtra erga eminentes interpretatio, nec minus periculum ex magnâ famâ, quàm ex malâ.* *Odit formidatq; bonos, aut illuſtres.*

I. Hiſt. *Nobilitas, opes, omiſſi geſtique honores, pro crimine: & ob virtutes certiſſimum exitium.*

Imò etiam ob Doctrinam. Nam *pellunt Sapientiæ profeſſores, & omnes bonas artes in exſilium agunt.* In Agric. *Etiam doctos.*

Ibid. Quid ita? *nequid vſquam honeſti oculis occurrat.*

Plinius Paneg. Ipſi enim vitioſiſſimi, *inimicas vitijs artes, non odio magis, quàm reuerentiâ relegant.*

Quin metu apud poſteros infamiæ, ſæuiunt in ipſa Scripta: *& monumenta clariſſimorum ingeniorum in foro ac comitio vrunt.* Tacit. Agric. *Scriptores & ſcripta auerſatur.*

Ibid. At non etiam *illo igne abolent vocem populi, & conſcientiam generis humani.* *Fruſtrà abolet.*

IV. Ann. Mihi *ſecordiam eorũ irridere libet, qui præſenti potentiâ freti, credunt exſtingui poſſe etiam ſequentis æui memoriam.*

Ibid. *Nam contrà, punitis ingenijs gliſcit auctoritas, neque aliud externi reges, aut qui eâdem ſæuitiâ vſi ſunt, niſi dedecus ſibi, atque illis gloriam peperére.* *Deus maior & melior ſeruat.*

Hæc facta Tyrannorum: qui Fructus? acerbi. Sunt enim in omnium odio: & *malos Principes deteſtantur, etiam qui malos faciunt.* Plinius Paneg. *Odioſa omnibus.*

Tacit. II. Hiſt. In aſſiduo Metu: & *ad omnes ſuſpiciones pauidi.* *Omnes viciſſim metuunt.*

In Agric. Ideò *adimunt per inquiſitiones loquendi audiendique commercium.*

Seneca I. de Clem. Nec linguas ſolùm, ſed *omniũ manus obſeruant, & eo quoque tempore quo non captantur, peti ſe iudicant, nullumque momentum immune à metu habent.*

Claud. IV. Conſol. Honor.

—— Sors iſta Tyrannis
Conuenit: inuideant claris, forteſque trucident,
Muniti gladijs viuant, ſeptiq; venenis,
Ancipites habeant arces, trepidique minentur.

Adde cruciatus & tormenta interna. Nam *ſi Tyrannorum mentes recludantur; poſſint aſpici laniatus & ictus.* Tacitus VI. Ann. *Conſcientiâ ſuâ premuntur.*

quando

quando vt corpora verberibus, ita ſæuitiâ, libidine, malis conſultis animus dilaceretur.

Et

Quàm vellent numquam ſceptris fulſiſſe ſuperbis! Silius XIII.

Adeò facinora atque flagitia ſua ipſis quoque in ſupplicium vertunt. Tacitus. VI. Ann.

Infortunium tunc ... Denique quis exitus? deiectio, aut cædes. Nam *reges conſeneſcunt, liberiſque ac nepotibus tradunt regna: Tyrannorum exſecrabilis ac breuis poteſtas eſt.* Seneca I. de Clem.

Nam rarò diuturni tyranni. Thales interrogatus, Τί δύσκολον εἴη τεθεαμένος. Γέροντα, ἔφη, τύραννον: *Quid difficile vidiſſet? Tyrannum, inquit, ſenem.* Laërt in eius vitâ.

Rarò incruenti. Nec poëta noſter vanus:

Ad generum Cereris, ſine cæde & vulnere, pauci
Deſcendũt reges, & ſiccâ morte tyrãni. Iuuenal. Sat. X.

De Remedio. Immanem belluam hanc vides. ſed quod in eam remedium? duplex: Auferre, aut Ferre. Illud, erectioris ſpiritus eſt; cui videtur *moriendum potiùs, quàm vultus aſpiciendus tyranni.* Cicer. I. De Offic.

Tollere quidam volunt.

Cum applauſu multorum. Nec ego reprimo, cùm ſciam *Græcos homines deorum honores tribuiſſe iis, qui tyrannos necauerunt.* Idem pro Milone.

Audio etiam illum Tragicum:

— Victima haud vlla amplior,
Poteſt, magiſve opima mactari Ioui,
Quàm rex iniquus. Seneca Herc. Fur.

Sed tolerandi ſæpius videntur. Sed tamen hoc alterum magis è Sapientiæ normâ cenſeo, & ſæpiùs è publico vſu. Quiſquis es inter Subditos, ſi me audis *ſcutum tibi magis quàm gladium* ſume: Ex Liu. III.

Quia deus immiſit. Hoc inquam Tolerantiæ ſcutum. Primùm nonne à Deo reges ſunt? ergo anceps, *cædeſe qualiſcumque Principis cruentare.* Tacitus XV. Ann.

Phœbus ille vatum dixit:

— Δεινὸν δὲ γένος βασιλήϊόν ἐστι
Κτείνειν: Homer. Odyſſ. π.

Nec temerè ſanguis regius violandus.

— res eſt grauis occidiſſe
Regalem ſtirpem.

Priuatim verò ad bene ceſſit: Nimis verè. Res grauis, imò plerumque & infelix: ſi tamen exemplis credimus omnis æui. Ecce priuatim, vindicta ſtatim ſequitur: & facinoris eius *vltor eſt, quiſquis ſucceſſit.* Tacitus I. Hiſt.

Ibid. *Traditâ* ſcilicet *Principibus more, munimentum ad præſens, in poſterum vltione.*

Nam vel exempli cauſsâ,

Regi tuenda maximè regum eſt ſalus. Seneca Oedip.

Publicè clades. At publicè, quid niſi clades? & rarò *ea moles conuelli, ſine conuellentium exitio poteſt.* Tacit. IV. Hiſt.

Semper eaque clades ... Factiones ex eo, diſcidia, & bella inteſtina. Arqui ego cum Fauonio aſſero, χεῖρον εἶναι μοναρχίας παρανόμου πόλεμον ἐμφύλιον: *Peius deteriuſque eſſe tyrannide ſiue iniuſto imperio, bellum Ciuile.* Plut. in Bruto.

Tolerare melius: Quidni ergo laudabilius, noſtrum Ferre? *meminiſſe temporum, quibus nati ſumus. & bonos Principes voto expetere, qualeſcumque tolerare?* Tacit. IV Hiſt.

Vt ... mala. A deo enim iſta & ab alto. & *quomodo ſterilitatem aut nimios imbres, & cetera naturæ mala; ſic luxum & auaritiam dominantium tolerare* debemus. Ibid.

Indigna, digna habenda ſunt, rex quæ facit. Plaut.

Quid calcitras? *Principi ſummum rerum iudicium dij dederunt, ſubditis obſequij gloria relicta eſt.* Tacitus IV. Ann.

Nihil tam exaſperat feruorem vulneris; quàm ferendi impatientia. Egeſip. lib. II. cap. IX.

In ipſis agreſtibus feris, arctiſſima vincula, ſi ſe excitent, imprimuntur; ſi quieſcant, relaxantur. Ibid.

Modeſtia ... Sed & in teipſo vide, nequa durioris imperij culpa. Nam vt verè magnus ille regum dixit: *Regum ducumque clementia non in ipſorum modò, ſed in illorum qui parent, ingeniis ſita eſt.* Alexander apud Curt. lib. VIII.

Obſequio mitigantur imperia. Ibid.

Interrogatus quiſpiam, *quid ita Sparta floreret? quiáne reges rectè imperare ſcirent? Imò, inquit, quia ciues parere.* Theopompo tribuit Plutarch.

Contumacia exaſperat. O benè! & tu tibi ſume. Nam ſæpè retractas, & *contumaciâ atque inani iactatione famam fatumque prouocas.* Tacitus Agric.

Et prælatio nimia libertatis. Plenam meramque libertatem ſpiras. neſcius, *quomodo peſſimis Principibus ſine modo dominationem, ita quamuis optimis modum libertatis placere:* IV. Hiſt.

Et neceſſariò *contumaciâ inferiorum, lenitatem imperitantis deminui.* XVI. Ann.

Monita ſubditis:

Pone hos animos: & *compeſce ardorem, peritus obſequi, eruditusque vtilia honeſtis miſcere.* In Agric.

Ne *contumaciam cum pernicie, quàm obſequium cum ſecuritate malis.* IV. Hiſt.

Aſſiduè cogita: *quantò libertate diſcordi ſeruientibus ſit vtilius, vnum eſſe cui ſeruiant.* Plinius Paneg.

Qui premi ad querelas aut calumnias.

Mali ſæpè Principes, fateor & doleo: ſed calumniando peiores etiam facimus. Ita ingenium vulgo. audent paſſim & gaudent

—— humili leſiſſe veneno
Summa; nec impoſitos vmquam ceruice volenti
Ferre duces. Statius Theb.

Atque, vt ille ait, Τὸ παρὸν ἀεὶ βαρὺ τοῖς ὑπηκόοις: *Præſens imperium ſubditis ſemper graue.* Thuc. I.

Ferant præſentia ſpe meliorum.

Quid ſi aliud? idem. Nam *vitia erunt, donec homines: ſed nec hæc continua, & interuentu meliorum penſantur.* Tacit. IV. Hiſt.

Concludo igitur, *Ferenda regum ingenia, neque vſui crebras mutationes.* XII. Ann.

CAPVT VI.

Quæſtiuncula per occaſionem inſerta, An miſceat ſe bellis Ciuilibus vir bonus? vtrimque ea agitata: & eum diſcrimine aliquo perſonarum definita.

Vir bonus an ciuilis bella interſit.

HAEC initia & hæ Cauſſæ ſunt belli Ciuilis. Modus Gerendi ſequebatur: ſed iuſtè negaui de eo me dicturum. Illud ſaltem hoc loco lubet quærere, Quî gerat ſe in bello Ciuili vir bonus? quieſcat, an abeat in partes? Quietem Ratio & Exempla ſuadere videntur. Ratio: *quia arma ciuilia neque parari, neque haberi poſſunt, per bonas artes.* Tacitus I. Ann.

Non debere videtur. Quia ipſum malum.

Quia finis in eo malus.

Atque etiam finis in ijs plerumque improbus: & duces *bonum publicum ſimulantes, pro ſuâ quiſque potentiâ certant.* Salluſtius Iugurth.

His ciuilibus armis, ait Salluſtius, *dicta alia, ſed certatum vtrimque de dominatione eſt.* Idē Orat. Macri tribun. pleb.

Quid ergo *viro bono & quieto, & bono ciui magis conuenit, quàm abeſſe à ciuilibus controuerſijs?* Cæl. inter Ep. ad Att. X. ep. VIII.

Quia crudeliter geritur.

Adde, quòd ſæuitia quædam & feritas annexa his bellis: à quâ ſanè immensùm abhorret vir bonus. Cicero hoc adſpectu clamat: *Melioris medius fidius ciuis & viri puto, quouis ſupplicio affici, quàm illi crudelitati non ſolùm præeſſe, verumetiam intereſſe.* Ad Att. IX. ep. IV.

Et viri magni abhorruerunt.

Iam exempla ſi quæruntur, illuſtria ſunt. *Aiunt gloriari ſolitum Q. Hortenſium, quòd numquam Ciuili bello interfuiſſet.* Id ad Famil. II. ep. XVI.

Aſinij etiam Pollionis factum ac dictum memorabile. Nam rogante Cæſare, vt ſecum ad bellum proficiſceretur Actiacum: Ego, inquit, diſcrimine veſtro me ſubtraham, & ero præda victoris. Vell. II.

Contrà, Debere videtur.

Et plura reperies. Tamen altrinſecus, Ratio pariter & Exempla. Ratio hæc. Vbi diſſidium, cur vir bonus ſeiungat ſe à ſuis? imò *vt bos armenta; ſic ipſe bonos viros, aut eos quicumque dicentur boni, ſequatur.* Cic. ad Attic. VII. Ep. VII.

Eſt enim boni, bonos ſequi.

Et Solon lege iubet.

Sapiens ille Solon lege etiam Medios iſtos quietoſque ſubmôuit. *In caſu*, inquit, *ciuilis diſcordiæ, qui non alterutrâ parte ſeſe adiunxerit, ſed ſolitarius ſeparatusque à communi malo ciuitatis ſeceſſerit; is domo, patriâ, fortuniſque omnibus careto, exſul extorriſque eſto.* Agellius Noct. Att. lib. II. cap. XII.

Fecerunt item viri magni.

Quid Romanus ille *Cato virtutum viua imago,* Seneca I. de Trāq.

Certius ſapientis exemplar, quàm Hercules aut Vlixes, II. de Tranq.

Nónne non comitem ſolùm Ciuilibus armis ſe præbuit, ſed ducem? cōſtat. Ergo & vir bonus idem faciet. & *quemcumque ſors tulerit caſum, ſubibit potiùs cum ijs qui dicentur eſſe boni, quàm videatur à bonis diſſentire.* Cicer. ad Attic. IIX. epiſt. I.

Nos diſcriminamus.

Conflictum ſententiarum vides: nos quid volumus? pacem. Vtramque ſententiam probam eſſe dicimus, ſed cum diſcrimine quodā perſonarum. Clarus quiſpiam aut illuſtris eſt? *verſari in republicâ, atque in eâ excellentiùs ſe gerere ſtuduit?* Idem pro Sextio.

Illuſtres & actuoſos intereſſe volumus:

Poſterior ei ſententia tenenda: & faciendum *quod pecudes, quæ diſpulſæ, ſui generis ſequuntur gregem.* Idem ad Attic. VII. ep. VII.

Quis

Quis color aut ratio, cùm tranquillis rebus ad clauum ſederis, vt deſeras abijciaſque eum, turbaris? non potes. Huic generi hominum, ſcimus *dignitati eſſe ſeruiendum, reipub. conſulendum, officij rationem in omni vitâ eſſe ducendam.* Idem pro Sexto.

Sed modeſtè.

Miſcete & iunge: ſed cum hac lege, vt appareat *Sapientem & bonum ciuem initia belli ciuilis inuitum ſuſcipere, extrema non libenter perſequi.* Idem ad Fam. iv. ep. vii.

Minùs claros & quietos, quieſcere.

Conſilia tua ſi ad pacem confers, ſi in ipſo æſtu belli, iræ ac victoriæ moderaris: ô virum, ô ciuem! At parte alterâ, latet aliquis? & eſt ex eo genere qui *miſſos fecerunt honores, nec rempublicam attingunt?* Idem pro Sexto.

Hic, me iudice, nec ciuile quidem bellum attingat. Cur nunc ſe det in turbidū illud mare, qui tranquillum non tentauit? Ille verò *neque tutius, neque honeſtius reperiet quidquam, quàm ab omni contentione abeſſe.* Cæl. in ijs ad Att. x. Ep. ii.

Eligat cenſeo aliquod opidum vacuum à bello, dum hæc decernuntur: Cælius ad Cic. l. x. ad Attic.

Affectu tamen à bonis ſtare.

Sed cum eâ item lege, vt *ne propenſior ad turpem cauſſam videatur.* Cic. ad Attic. vii. ep. xxv.

Attici inſigne exemplum, nobis imitandū.

Animo ſaltem quis patriam non iuuet? Cape exemplum ab ipsâ Modeſtiæ & Prudentiæ prole, Tito Attico. qui *ita in rep. eſt verſatus, vt ſemper optimatium partium & eſſet, & exiſtimaretur: neque tamen ſe Ciuilibus fluctibus committeret. quòd eos non magis in ſuâ poteſtate exiſtimabat eſſe, qui ſe his dediſſent, quàm qui maritimis iactarentur.* Nepos in eius vitâ.

Cæſaris moderatio. Principibus imitanda.

Vir optime ſalue, & probande magno illi Cæſari: qui *denuntiante Pompeio, pro hoſtibus ſe habiturum qui reipubl. defuiſſent: ipſe medios & neutrius partis, ſuorum ſibi numero futuros pronunciauit.* Sueton. Iul. cap. lxxv.

Hoc noſtrum arbitrium eſt in re litigioſâ. in quo *facilè intellego, pugnandi cupidis hominibus me non ſatisfacere.* Cic. in ijs ad Att. iix. ep. xv.

Sed ijdem illi vitam meam cogitent: ſciantque *conſilia noſtra pacis & togæ ſocia, non belli atque armorum eſſe.* Idem pro Marcell.

CAPVT VII.

De Finiendo Ciuili bello. & Operis mei finis.

SED feriò iam exſulto. & vt nautæ

Plautus Mænech.

—— quando ex alto procul
Terram conſpiciunt,

ex animo lætantur: ſic ego, qui terram non aſpicio, ſed tango. Breue ſaltem ſpatiū intereſt, de Ciuili bello Finiendo: quod vnâ nec mutatâ velificatione decurram. Finitur Ciuilis diſcordia dupliciter, Pactione aut Victoriâ. Illam eligo. & omnino melius *Sapientiâ id potiùs extingui, quàm armis & ferro rem in diſcrimen adducere.* Cicero Philip. v.

Duplex ratio finiendi ciuilis motus. Pactio melior.

Mihi omnis pax cum ciuibus bello Ciuili vtilior videtur. Idem Philip. ii.

Dies & Tempus, ſemper pro regibus.

Etiam temporaria & parum firma. Nónne diuulſi animi intereà coaleſcunt? Errant, qui exacta hîc omnia volunt & ad liquidum perducta. Acutè ſimul & verè Curtius: *Nec fallebat Antipatrum diſſentire ab animis gratulantium vultus, ſed bellum finire cupienti opus erat decipi.* Lib. vi.

Rex prudens ſæpè *moram magis quàm bellum metuet.* Liu. xxi.

Diuturnum bellum ex maximo.

Tamen pleriſque placere video Finiendi modum alterum: qui *veram volunt & ſine exceptione Victoriam.* Florus ii. cap. xxix.

Victoria plena vix hic conducit:

Quæ ſplendida ſæpiùs, quàm ſalutaris: niſi magnâ quâdam prudentiâ moderaris. Nam *ex victoriâ cùm multa mala, tum certè tyrannis exſiſtit.* Cic. ad Att. vii. epiſt. v.

Niſi conſilio valdè regatur.

Tu caue, & callidum Mucianum hîc audi: *Initia bellorum Ciuilium Fortunæ permittenda, Victoriam conſilijs & ratione perfici.* Tacitus iii. Hiſt.

Auctores motuum tollendi.

Illa adhibe, & inprimis ſemina motuum tolle. Capita ſpecie honoris aut muneris ablega, vt *noua cupientibus auferatur dux & auctor.* xvi. An.

Inſtrumenta remouenda.

Ipſos milites remoue. quos *ſpargi per prouincias, & Externo bello illigari, pars conſilij pacisque ſit.* iii. Hiſt.

Sæpè *bellum externum* firmam *concordiam peperit.* v. Hiſt.

Leniter cum aliis agendum.

Sed ante omnia Clementiæ veſtigijs tu adhære. neque audies *importuniſſima genera hominum*, qui *tot miſerorum ciuium ſanguine ſatiari nequiuerunt.* Salluſt. ad Cæſ.

Renuendæ ſanguinariæ hirudines.

Qui te ad crudeles pœnas, aut acerba iudicia inuocant. Indid.

Scilicet vt ipſi *trahant, rapiant, & tamquam vrbe captâ, libidine ac licentiâ ſuâ pro legibus vtantur.* Indid.

Salutare conſilium.

Non, non: Brutus tibi doctor melior. cuius ſaluberrimum effatum, *Acriùs prohibenda eſſe bella Ciuilia, quàm in ſuperatos iracundiam exercendam.* Cic. ad Brut. epiſt. 11.

Iudica à pleriſque ignoratione potiùs, & falſo atque inani metu, quàm cupiditate aut crudelitate ciuile bellum eſſe ſuſceptum. Idem pro Marcell.

Ita res tuas augebis, ita famam, & efficies *vt nec inimici quidem queri quidquam audeant, niſi de magnitudine tuâ.* Salluſt ad Cæſ.

Decus regum, clementia.

Nullum ornamentum Principis faſtigio dignius pulchriusque eſt, quàm illa corona OB CIVES SERVATOS. Seneca 1 de Clem.

CONCLVSIO.

SED ego hactenus, ô Princeps, *quæ mihi vtiliſſima factu viſa ſunt, quæque tibi vſui fore credidi, quàm pauciſſimis potui, perſcripſi:* Salluſt. ad Cæſ.

Nunc *voto finiendum volumen eſt.* Vell. II.

Et pro Principe votum.

Et ſocios, ciues, ac Deum ipſum precor. hunc, vt tibi ad finem vſque vitæ, quietam & INTELLEGENTEM HVMANI DIVINIQVE IVRIS MENTEM *duit: illos, vt quandocumque conceſſeris,* CVM LAVDE ET BONIS RECORDATIONIBVS, *facta atque famam nominis tui proſequantur.* Tacitus IV. Ann.

ANNVE O REX REGVM.

IVSTI LIPSI

AD LIBROS

POLITICORVM

NOTÆ,

ET

DE VNA RELIGIONE

LIBER.

SVETONIVS IN AVGVSTO

CAP. LXXXIX.

IN *euoluendis vtriuſque linguæ auctoribus, nihil æquè ſectabatur, quàm Præcepta & Exempla, publicè vel priuatim ſalubria: eáque ad verbum excerpta, vel ad domeſticos, vel ad prouinciarum exercituúmque rectores, vel ad vrbis magiſtratus plerumque mittebat: prout quiſque monitione indigeret.*

REVERENDO ET AMPLISSIMO PRAESVLI IOANNI SARACENO ABBATI VEDASTINO, ET A CONSILIIS STATVS BELGICI.

NOTAS quas vides, & adiunctum *De vnâ Religione* librum, aucta hæc variè aut innouata, tibi datum dicatumque imus, Ampliſſime Prçſul: atque intimo meo voto, vtinam maius aliquod aut ſpecioſius munus! Certè merebaris, & impensè ego volebã. ſed quid eſt? aliud præ manu nunc non erat, & differre diutiùs profeſſionem huius æris alieni, pudor meus & ingenuus animus recuſabant. Tu ille es, cuius beneficia à quadriennio iam in me ſumma: qui aduenientem in amicitiam tuam admiſiſti, aut potiùs aduocaſti; fontem benignitatis tuæ vltro reſeraſti, & verè fontem: ita largiter & perenniter in me fluxit. Nec in me tantũ. publica & teſtata beneficia tua ſunt in omnes, quibus commẽdatio aut inſigne aliquod eſt Religionis, Virtutis, aut Doctrinæ. Enimuerò ſacra ſi intuear, quis magis ea defendit, ornauit, ampliauit? Arç & templa vetera inſtaurata, aut noua inſtituta, tui operis ſunt; tui, religioſorũ cætus correcti, aucti, propagati; & vno verbo, omnes pietatis veræ, id eſt antiquæ, myſtæ aut cultores, te habẽt decus, ſubſidium, portum. Quid aliæ virtutes? ſimile. & cùm nullâ in re minùs ratio conſtare tibi videatur quàm in donãdo, mirâ prudentiâ domeſticâ tuâ aut parcimoniâ fit, vt ſuperſit ſemper quod dones. Nec iſta in gratiam aut gloriam. Deo ſoli & vſibus humanis imputas: & fructum beneficij vnum cenſes, feciſſe. Vt ſtellæ in cælo lucent, hoc tantùm vt luceant: ſic tu naturâ & inclinatione beneficus, ſine aliâ affectatione aut aſpectu. O rarum mirumque virum! & in litteris magis hoc lubet diffundere, id eſt, in re noſtrâ. Quis earum titulum in Belgicâ ſibi inſcripſit, & te Patronum non aſſcripſit? rarus: cùm etiam eos qui colorem & ſpeciem earum habent, iuues. De Nicolao Quinto, egregio inter Pontifices, fama tenuit, cùm ſermo aliquando eſſet, de Muſicis litteratiſque viris, & diceret quiſpiam, *Poëtas aliquot bonos Romæ eſſe. Non credo,* illum ſubiecisse: *cur enim ad me non veniant, qui etiam malis pateo?* Magni, ſed & candidi animi vox. quâ ſignificabat, non compotes ſolùm optimarum

rum

rum artium,ſed & candidatos à ſe diligi: & in ijs demerendis munerandiſque decipi ſe,etſi non deceptū. Excitabat ſcilicet ita alios: & ad rem magis inuitabat, cùm & ſpem viderent honorari. Simile in te eſt: & quiſquis nomen hoc litterarum habet,velamenta & infulas, vt ſic dicam,præfert,quibus apud te exoret. Ah vtinam in hac & aliâ virtute tibi ſimiles, qui gradu ſimiles! quorum aliqui (plerique nolo dicere) in illâ altitudine,nil niſi alti ſunt: & vt cupreſſi, cetera ſteriles, præter ſpeciem nihil habent. At verò in te laudanda etiam alia. hoc in primis, quòd curas tuas à ſingulis ad publica etiam profers: & patriam conſilijs & prudentiâ opportunè iuuas. En tenebras & confuſionem temporum; tempeſtatem in mari, in terrâ; bella pro religione,pro imperio; diſſidia cum veris hoſtibus, cum ciuibus; & omnia ſic turbata aut deſperata, vt pars conſilij cenſeatur, conſilijs non ſe miſcere. Sed tu is obuiàm, & in quiete aut ſubductione aliorum,manum ad clauum porrigis: porrigis dico,ſed aduocatus. Ille, ille Rex poſt hominum memoriam Optimus Maximus,bona tua vidit, cùm te coràm vidit, illam dignitatem corporis,eloquium oris, animi prudentiam: & ſtatim in ſanctius illud conſilium,quod rerum ſtatuſque vocant,adſciuit. Quàm iudicio hoc fecerit,iudicia omnium conſentiunt.qui te mirantur, vt Numam aliquem aut Lycurgum, ſacris humaniſque rebus, pacis belliqúe artibus, mixtum & idoneum: & in duplici munere,feliciter & induſtriè omnia, ſic vt in vno alius,obeuntem. Macte his virtutibus PRÆSVL, & alijs, quas ſileo: quia iam nunc grauari te ſentio hos ſermones. in quos nec me dediſſem, niſi quia publicè intereſt,aliquod virtutibus præmium,aut præconium ſaltem eſſe: & ne ijs ſit tantùm ex conſcientiâ merces. Tu meum animum, quod præcipuè volebam, vides.tuum nunc & poſteà;etiam tunc, credo, cùm auulſus ab hoc corpore in æternis illis locis erit. Quæſo vt ita cenſeas, & eius obnoxij addictique teſtes, ac velut obſides, hos libellos capias: ſi per ſe haud magni pretij, operi tamen adnexos,cui pretium aliquod Fama adhuc eſſe voluit,& ſpero volet. Quod autem non perfeci vno tenore & protelo totum opus, non mea culpa aut ignauia eſt: ſed valetudo interpellauit, tum & occupatiunculæ,quæ nimis ſæpè diſtrahunt aut diuellunt. Fiet aliàs, ſi ille volet, qui ſuper nos vult & poteſt: qui te AMPLISSIME PRÆSVL, Religioni,Patriæ,nobis diu ſeruet. Louanij, poſtridie Natalem Dominicum, ∞. IↃ. XCV.

IVSTI LIPSI
AD I. LIB. POLITICORVM
NOTAE.

De titulo librorum.

POLITICORVM LIBRI.] *Ita inſcripſi, nec perperam. Nam etſi propriè de principatu agimus, & eius inſtructio mihi ſcopus: tamen & librorum prior pars velut commune* προαύλιον *ad quamque Rempubl. eſt: & paſſim præcepta ad omnem Ciuilem vitam.*

Siue Ciuilis doctrinæ.] *Rectè ita licet vertere: imò* Politicen *ipſam* Ciuilitatem *Apuleius reddidit, de Philoſophiâ: & Seneca* Ciuilem *eius* partem *dixit.*

IN CAPVT I.
Præloquium.

Pag. 17. Forma ſcriptionis.

VETERVM monitis, imò & verbis.] *Ita fecimus. Lapides & ligna ab alijs accipio: ædificij tamen extructio & forma, tota noſtra. Architectus ego ſum, ſed materiam variè vndique conduxi. Nec aranearum ſanè textus ideò melior, quia ex ſe fila gignunt: nec noſter vilior, quia ex alienis libamus, vt apes.*

Fulcra bina Reip.

Duos Rectores, Prudentiam & Virtutem.] *Siue duo etiam fulcra: ſine quibus laudabilis & firma Reſpublica nulla vmquam fuit, nulla erit. Tetigerunt vtrumque alij: ſed ſi neminem diſtinctè aut plenè præceptis id amplexum dixerim, libera magis vox erit quam ſuperba.*

IN CAPVT II.
De Deo.

Pag. 17. Pietatis duo membra.

RECTVS de deo ſenſus, in deum cultus.] *Ita pietatem definimus. & hæc duo ſanè præcipua eius munera ſiue partes, Noſſe ſupremum illud numen, & Venerari. Lactantius:* Omnis ſapientia hominis in hoc vno eſt, vt Deum cognoſcat & colat. *A Senſu tamen veniendum eſt ad cultum. Idem:* Sapientia præcedit, Religio ſequitur: quia prius eſt Deum ſcire, cõſequens colere. (Lib. III. Inſtit. cap. XXX. — Lib. VI cap. IV.)

Pag. 18. Dei proprium nomen ignoramus.

Ita appello Summum illud.] *Heu miſeriam! adeò à cognitione Summi illius remoti ſumus, vt ignaremus & nomen. Ipſe increpat:* Cur quæris nomen meum, quod eſt Mirabile? *Et Damaſcenus:* Τὸ θεῖον ἀκατάληπτον πάντως καὶ ἀνώνυμόν ἐστι: Comprehendi omnino diuinum illud non poteſt, neque nominari. *Etſi nos tamen nomina ab antiqua habemus, & quod miremur, pleraque gentes quadrilittera. Sed cum eodem Damaſceno ſentio, nullum nomen aptius Deo tribui,* τοῦ ὄντος. *Cauſſa.* ὅλον γὰρ ἐν ἑαυτῷ συλλαβὼν ἔχει τὸ εἶναι, οἷόν τι πέλαγος οὐσίας ἄπειρον καὶ ἀόριστον: Vniuerſum enim illud Eſſe complectens in ſe ipſe habet, quaſi mare quoddam infinitum & immenſum. *Pulcherrimè Hermes:* Ἔστιν αὐτὸς καὶ τὰ ὄντα, καὶ τὰ μὴ ὄντα. Ipſe eſt, & quæ ſunt, & quæ non ſunt. *Quo ſenſu? addit.* τὰ μὲν γὰρ ὄντα ἐφανέρωσε, τὰ δὲ μὴ ὄντα ἔχει ἐν ἑαυτῷ: Nam & quæ ſunt, aperuit; & quæ non ſunt, habet in ſe ipſe. *Ille ſcilicet eſt (Aegyptiorum templis ritè inſcriptum)* τὸ γεγονός, καὶ ὄν, καὶ ἐσόμενον: quod fuit, quod eſt, quod erit. *ille, vt Apoſtolus ait,* ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia. *Hæc talia nec impiè nec inſcitè dici poſſunt: ſed quantò auguſtior & Deo dignior illa confeßio!* Ἀνεκλάλητος, ἄρρητος, σιωπῇ φωνούμενος: ineffabilis, non dicendus, ſilentio exprimendus.

(Lib. Iudic. cap. XIII. — I. De Fide, cap. XIII. — *Quod ὁ ὢν conuenientiſſimum.* — Pœman. cap. V. — *Quo Deus eſt, qui eſt & quod eſt.* — Ad Rom. XI. — *Demiſſio animi hic tuta.* — Hermes Pœman. cap. I.)

Mentem ſolutam quamdam.] *Mentem, ſed mente ſubtiliorem. Hermes ille verè Ter maximus in his diuinis:* Ὕλης μὲν τὸ λεπτομερέστερον, ἀήρ. ἀέρος δὲ ψυχή. ψυχῆς δὲ, νοῦς. νοῦ δὲ, ὁ θεός. Materiã ſubtilior, aër. aëre, anima. anima, mens. mente, ipſe deus.

(Pœman. cap. V. — *Deus mente purior.*)

Præditam motu ſempiterno.] *Rectè accipe: pro vitâ & actione ſempiternâ. Ariſtoteles explicabit:* Θεοῦ δὲ ἐνέργεια, ἀθανασία. τοῦτο δ' ἐστὶ ζωὴ ἀΐδιος, ὥστε ἀνάγκη τῷ θείῳ κίνησιν ἀΐδιον ὑπάρχειν. Dei actio, immortalitas, hoc autem eſt perpetua vita: vt neceſſum ſit Diuinitati motum perpetuum ineſſe. *Nam de alio motu, ſanè falſum. Ille omnia mouet, immobilis: omnia quatit inconcuſſus. Hermes:* Πᾶν δὲ τὸ κινούμενον οὐκ ἐν κινουμένῳ κινεῖται, ἀλλ' ἐν ἑστῶτι. καὶ τὸ κινοῦν δὲ ἕστηκεν: Omne motum non in moto mouetur, ſed in quieſcente. & id quod mouet, quieſcit.

(*Quo ſenſu deus in motu? Viuit perpetuo.* — VI. De Cælo, cap. III. — *Mouet, non mouetur.* — Pœman. cap. II.)

De deo etiam vera dicere, periculoſum.] *Qui enim ſcis, an dicas vera? Circumludis infinitum & æternum illud, tu puſille, tu mortalis. Atque hoc ſenſu, iſtud verum. Aliàs, non nego quin de deo liberè & verè dicamus, quæ de ſe ipſe. id eſt, quæ in ſacris myſticiſque libris referantur.*

(*Pauca de deo dicenda.* — *Nec niſi in ſacris tradita.*)

Qui melius ſcitur, neſciendo.] *Hoc quoque pari cautione & ſenſu. Curioſos tantum excludimus: quoniam, vt ait Baſilius,* τῆς ψυχῆς νόσημά ἐστι, τὸ κακῶς καὶ περιέργως ζητεῖν περὶ θεοῦ. Animi morbus eſt, male & ſuperflue de deo quærere. *Quid autem quæramus? Cæli aut ſideris vnius naturam plenè nondum cepimus: & volumus cæli ſiderumq;*

(*Vitiũ animi, ea illum inquirere.* — *Et inquiſitio ea vana.*)

auctarem? Vani, Vani! Poëtam audiamus.

Θεὸν νόμιζε, καὶ σέβου, ζήτει δὲ μή.
Πλεῖον γὰρ οὐδὲν ἄλλο τοῦ ζητεῖν ἔχεις.
Deum eſſe crede, & colito, ſed non
quærito.
Nam nihil habebis aliud hic, quàm
quærere.

Philetas.

Sed & Bias aliàs monuit: περὶ θεῶν λέγε, ὡς εἰσί: De dijs hoc tantum dic, eſſe. *Pius noſter ſcriptor magis piè:* Deus religione intellegendus eſt, pietate profitendus eſt, ſenſu verò perſequendus non eſt, ſed adorandus.

Laërt. in eius vitâ. — Venerare, non rimare. — Hilarius de Trin.

Effectus tamen eius.] *Omnino Dei opera & effectus naſcenda, ſi vis ipſum.* Νοῦς ὁρᾷ τὸν ἐν τῷ νοεῖν, ὁ θεὸς ἐν τῷ ποιεῖν, *ait Hermes. Vt ſolem deficientem non directâ, ſed in aquis intuemur: ſic deum in operibus.*

Deus in effectis, & ab iis noſcendus. — Cap. 11.

Affectus (ſi ita appellare fas.] *Meritò dubito, imo non dubito. Nam reuera affectiones nulla in perfectâ illâ ſimplicique naturâ, ſed puræ res ipſa. Damaſcenus:* Ποιότητος τὸ θεῖον ἐλεύθερον: Qualitatis Deus expers. *Itaque propriè non ille Sapiens, Bonus, Iuſtus: ſed Sapientia, Bonitas, Iuſtitia. Hilarius:* Quidquid in deo eſt, deus eſt: totum quod in eo eſt, vnum eſt. *Et Auguſtinus:* Quidquid ibi intelligi poteſt, ſubſtantia eſt. *Nec Plato ignorauit:* Αὐτὸ τὸ ἴσον, αὐτὸ τὸ καλόν, αὐτὸ ἕκαστον, ὅ ἐστι τὸ ὄν: Ipſum æquale, ipſum pulchrum, ipſum ſingulum, quod eſt id quod eſt.

Affectus nulli in Deo. — De Fide. — De Trin. — Totus, ſubſtantia eſt. — In Phædone.

Intereſt animis & mediis cogitationibus interuenit.] *Alte hoc imprimite mortales, vix peccatis. Heſiodus:*

Πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμὸς καὶ πάντα νοήσας.

Et Epictetus planè diuinitus: Ὅταν κλείσητε τὰς θύρας, καὶ σκότος ἔνδον ποιήσητε, μέμνησθε μηδέποτε λέγειν, ὅτι μόνοι ἐστέ. οὐ γὰρ ἐστέ, ἀλλ' ὁ θεὸς ἔνδον ἐστί, καὶ ὁ ὑμέτερος δαίμων ἐστί. Καὶ τίς τούτοις χρεία φωτός, εἰς τὸ βλέπειν τί ποιεῖτε. Cum ianuas adduxeritis, & tenebras intus feceritis, ne vmquam in mentem veniat dicere, quòd ſoli eſtis. non enim eſtis, ſed Deus intus eſt. & Genius veſter intùs eſt. Quid autem opus iis lumine, vt videant quæ agatis?

In tenebris Deus. — In diſſertat. ab Arriano digeſt. l. i cap. xiv.

IN CAPVT III.

De Religione.

OMNIA proſpera colentibus deos, aduerſa ſpernentibus.] *Serio cogitare debet Princeps, Religio neglecta aut prolapſa, traxit ſemper rempub. ſecum, & trahet. Vates ille haud vanus:*

Di multa neglecti dederunt
Heſperiæ mala luctuoſæ.

Et Lactantius aſſerit, Ideò mala omnia rebus humanis cottidie ingraueſcere, quia Deus mundi huius effector & gubernator derelictus eſt, quia ſuſceptæ ſunt, contrà quam fas eſt, impiæ religiones.

Pag. 18. — Cum religione resp. floret, aut cadit. — Horat. — Lib. v. Inſtitut. c. viii.

In quam naturæ vitio nos proni.] *Adeo verum eſt, vt in alia vitia duci videamur, in hoc rapi. Plutarchus haud iniuriâ deplorat* τὴν ἀσθενῆ ταύτην ἀνθρωπίνην, ἣν οὐκ ἰσχύουσαν, οὐδὲ κρατοῦσαν αὐτῆς, ἀλλ' ἐκφερομένην, ὅτε μὲν εἰς δεισιδαιμονίαν καὶ τῦφον, ὅτε δὲ εἰς ὀλιγωρίαν τῶν θείων καὶ περιφρόνησιν: humanam infirmitatem, metam terminumque non habentem, nec ſui potentem. ſed efferentem ſe, modo in ſuperſtitionem & vanitatem, modo in neglectum rerum diuinarum & contemptum. *Atqui, vt idem addit,* ἡ δ' εὐλάβεια, καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν, ἄριστον: Religio, vt nihil nimis, optimum: *Si tamen peccandum eſt, fateor tutiùs meliusque peccari in hanc Superſtitionis, quàm illam Impietatis partem.* Νόσος δὲ μεγάλη ψυχῆς, ἀθεότης. ἐπεὶ τὰ δόξα εἰς πάντα τὰ κακὰ ἐπακολουθεῖ καὶ ἀγαθὸν οὐδέν. Magnus, magnus animi morbus eſt, Impietas: quoniam illum opinio & inclinatio ad omnia mala ſequitur, boni autem nihil. *Et ſanè eâ ſtante, numquam reſpublica ſtabit.*

Superſtitioſi nos natura. — In Camillo. — Aut impietati. — In mediocritate virtus. — Hermes cap. iii. — Peſſima Impietas. — Pernicies Rerum publicarum.

Nulla res multitudinem efficaciùs regit, quàm ſuperſtitio.] *Liuius de Numâ.* Omnium primùm, rem, ad multitudinem imperitam, efficaciſſimam, deorum metum iniiciendum ratus. *Et multitudinem dico, non hanc togatam tantùm aut muliebrem, ſed etiam illam accinctam & militarem. quæ, vt idem Curtius ait*, alioqui impotens, ſæua, mutabilis, vbi vanâ religione capta eſt, melius vatibus quam ducibus ſuis páret. *Itaque vſi vel abuſi hac ſæpè viri Principes. vt P. ille Scipio, qui Iouem in Capitolio conſulebat: Q. Sertorius, qui ceruam circumducebat: C. Marius, qui Syram quamdam fatidicam, Martham: P. Sylla, qui in prœliis præferre & oſtentare ſolitus ſigillum Apollinis. & exempla plura. Sed illud Caroli vii. Gallorum regis eximium: cuius res accisas valdè reparauit hoc commentum. Virguncula fuit Iohanna Lotharinga, (à deóne inſtincta, an humanâ aliquâ fraude ſubornata?) quæ palàm ad Regem venit: & mirâ conſtantiâ aſſeruit diuinitus ſe miſſam, pellendis è Galliâ Anglis. Res relata ad conſilium: ſuaſa, diſſuaſa. Regi admittere viſum, & prudenter. Eius ſanè operâ, imo & ductu (nam arma gerebat, & viris præibat) Aurelianum arctâ obſidione liberatum, & pleraque alia fortiter ac feliciter geſta. Ad extremum tamen vacillauit vaticinii fides, cùm Iohanna capta ab Anglis & Rhotamagum ducta, igne exuſta eſt vt præſtigiatrix.*

Superſtitio efficax ad regendum. — Lib. i. — Lib. iv. — Vſurparunt hoc ſine multi. — Virginis Gallicanæ enthuſiaſmus ſiue dolus.

At tu fuge.] *Ab omnibus ſuperſtitio arcenda, à Principe maximè. quem altus ſcilicet erectuſque animus decet: at Superſtitio & aniles perſuaſiunculæ, vt cum poetâ dicam,*

——— faciunt animos humiles formidine
diuûm,
Depreſſoſque premunt ad terram.

Et ſane vilium ferè aut barbarorum eſt Superſtitio. Plutarchus. Εὐάλωτον εἰς δεισιδαιμονίαν φύσει τὸ βαρβαρικόν: In[illegible] ad ſuperſtitionem barbari. *Quod idem cenſebis de feminea imbecilliſque naturis.*

Pag. 9. — Principem dedecet, opprimit. — Lucret. — Barbari ad eam proni. — In Sermone. — Aut feminæ ac pueri.

Deos

Timoris comes & angor.

Deos à ſuperſtitioſo timeri.] *Intellege, ſeruiliter timeri. Nam duo vitij huius propria, Nimius timor, Nimius cultus. Seneca.* Superſtitio, error inſanus eſt. amandos timet; quos colit, violat. Epiſt. C.XXIV.

Intellectus ſanus in verſu veteri.

Religentem oportet eſſe, religioſum nefas.] *Mens priſca huic verſui, religionem cum modo habendam, vt omnia bona: quæ talia eſſe deſinunt, ſi ille abſit. Nam religioſum priſci dicebant in vitio, & cum copiâ quâdam immodicâ, vt Mulieroſum, Vinoſum. Si autem alicui modus hic ſeruandus, certè Principi: imò omnibus qui in Rep. verſantur. Nicephorus Gregoras haud inſcitè:* Τῷ γὰρ μόνῃ προσέχοντι τὸν νοῦν τῇ κατὰ θεὸν θεωρίᾳ, ὄρεσι καὶ σπηλαίοις ἐνδιαιτᾶσθαι προσήκει. ὅστις δὲ μετὰ τῆς ἀρετῆς καὶ πολιτικὸν ἐκτήσατο ἦθος, καὶ πεῖραν ἔχει πραγμάτων παντοίων, οὗτος λαὸν ὁδηγεῖν ἐς τὰ βέλτιστα καὶ σωτήρια κρείττων. Hiſt. III. Nam qui in vnâ Dei contemplatione mentem defigit, huic tali montes & ſpeluncæ conueniunt. at qui vnà cum virtute ciuiles etiam mores coniunxit, & notitiam ſibi parauit rerum variarum, ille verò populum ad optima & ſaluberrima ducere idoneus eſt.

Modeſta religio Principi conuenit.

Religio in vitâ & factis.

Optimus animus, pulcherrimus cultus.] *Breuiter hoc ipſum & acutè Lactantius:* Religioſiſſimus eſt cultus, imitari. Lib. V. Inſtit. cap. X. *Etiam Hermes Aegyptius:* Θρησκεία τοῦ θεοῦ μία ἐστὶ, μὴ εἶναι κακόν: Vnicus (*certè præcipuus*) dei cultus eſt, non eſſe malum. *Poſſem hic quædam appoſitè & verè ſed Megarenſis ille Sapiens mihi inclamat,* περὶ τούτων οὐκ ἐν ὁδῷ.

Moyſen illum Aegyptium.] *Hiſtoriola, quam aſpexi, amœna & hodie vtilis eſt. Tu, ſi lubet, ab auctare campete.*

IN CAPVT IV.

De Fato.

Pag. 19.

ET vocem Fata ſequuntur.] *Hac mente veteres Fata voluerunt Ioui præſto eſſe cum ſtilo & tabulis, ad inſcribenda eius dicta. Latinus Pacatus:* An vt illi maieſtatis tuæ participi Deo feruntur aſſiſtere Fata cum tabulis: ſic tibi aliqua vis diuina ſubſeruit, quæ quod dixeris ſcribat ac ſuggerat? In Paneg. ad Theo. *Et Marcianus Capella* Parcas, ſcribas Iouis *appellat*, quòd eius decreta in æreas tabulas referant. *Ouidius aſpexit:*

Fatum, Iouis verbū.

Veterum inuolucra.

—— cernes illic molimine vaſto
Ex ære & ſolido rerum Tabularia ferro. Metam. XV.

Voluntas à Fato immunis.

Ipſi homines, tamen in parte.] Adeo *enim* ſunt, *ait Augustinus*, omnium poteſtates, quamuis ab illo non ſint omnium voluntates. Lib. V. de Ciuit. c. VIII. *Ab vno & perpetuo illo bono, iure amouemus omnia mala. Triſmegiſtus:* Αὐτῷ δὲ τῷ ποιοῦντι οὐδὲν κακὸν, οὐδ᾽ αἰσχρὸν νομιζόμενον. ταῦτα γάρ ἐστι τὰ πάθη τὰ τῇ γενέσει παρεπόμενα, ὥσπερ ἰὸς τῷ χαλκῷ, καὶ ῥύπος τῷ σώματι. ἀλλ᾽ οὔτε τὸν ἰὸν ὁ χαλκουργὸς ἐποίησεν, οὔτε τὸν ῥύπον ὁ ποιητὴς γεγέννηκεν, οὔτε τὴν κακίαν ὁ Θεός: Cap. XIV. Ab ipſo conditore nihil malum aut turpe eſſe exiſtimandum eſt. Hæc enim ſunt affectiones quædam adhærentes & concomitantes ipſam generationem, ſicut ærugo æs, & ſordes corpus. Atqui nec æruginem faber fecit, nec ſordes auctor produxit, nec malitiam Deus.

Nec ad mala, niſi à ſe, impellunt.

Fatum ineuitabile.

Nullis conſilijs vel auxilijs vitamus.] *Ammianus:* Nulla vis humana vel virtus meruiſſe vmquam potuit, vt quod præſcripſit fatalis ordo, non fiat. Libr. XXIII.

Heu fatis ſuperi certaſſe minores.] Pag. 20. *Ita Iupiter ipſe apud alium poëtam,*

Deus non ſubeſt Fato.

Ouid. IX. Metam. Me quoque fata regunt.

Lib. I. *Et Apollo Pythius apud Herodotum:* Τὴν πεπρωμένην μοῖραν ἀδύνατά ἐστι ἀποφυγέειν καὶ θεῷ: Decretam ſortem nec deo quidem eſt effugere. *impiâ ſententiâ dicam, an ſtultâ? Cur enim numen vincatur à Fata? numquam certant. Et noſipſi cùm Deum ſupra Fata eſſe dicimus, magis Stoicis contradicimus, quàm aliquid pro re dicimus. Nam quæ hic comparatio? proinde eſt, ac ſi ambigam Iudexne ſuper ſententiam ſit, an ipſa ſuper illum. Sed mutare, inquiunt, Fata an Deus poteſt? Abi inepte: ſcito eum nolle. & hoc ſatis.* Ordinem fati æterna ſeries regit, cuius hæc prima lex eſt, ſtare decreto. Seneca II. Natu. Quæſt.

Nec idtamen mutat.

Conſilia noſtra ſibi Fatum aptat.

Conſilia corrumpit.] *Quæ aut mala ſcilicet immittit, aut nec bona fortunat.* Τῆς γὰρ θείας οὐ συμμαχούσης προνοίας τοῖς τῶν ἀνθρώπων βουλεύμασί τε καὶ πράγμασι, πονηρὸν αὐτοῖς ἀπαντᾷ τὸ τέλος, καὶ σφόδρα τοῖς ἐναντιωτάτοις· οὔτε γὰρ βουληφόρος ὁ βουληφόρος, οὔτ᾽ ἀνδρεῖος ὁ ἀνδρεῖος, ἀλλὰ τά τε σοφὰ βουλεύματα πρὸς ἄσοφον τελευτῶσι πέρας, καὶ τὰ γενναῖα καὶ ἀνδρικώτατα πράγματα ἄτιμόν τε καὶ μάλα αἰσχρὰν τὴν ἧτταν καρποῦνται: Niceph. Greg lib. VIII. Nam vbi diuina Prouidentia non commilitat conſilijs actionibuſque hominum, malus ijs exitus obuenit, & cogitationibus valdè aduerſus. Nam tunc neque vir conſultus, conſultus eſt; nec fortis, fortis; ſed etiam ſapientiſſima conſilia inſipienter deſinunt, & generoſa maximè ac fortia facta turpem & infamem exitum conſequuntur. *Liuius breuiter, de Gallarum aduentu ad Vrbem:* Occæcat animos Fortuna, vbi vim ſuam ingruentem frangi non vult. Lib. V. *Sed & Demoſthenes, cùm Athenienſes ſuos videt conſilio nihil facere, apertè clamat, vereri ſe* μή τι δαιμόνιον τὰ πράγματα ἐλαύνῃ: ne quid diuinum rebus ſe inſerat & adhæreat: *nempe hoc à fato.*

Fata per cauſſas agunt.

Vt quod accidit, etiam meritò accidiſſe videatur.] *Lucani eadem mens:*

Lib. VII. Hoc placet, ô ſuperi, vobis cùm vertere cuncta
Propoſitum, noſtris erroribus addere crimen?

Et reuerà it arda cauſſarum & euentuum, vt etiam humanâ ratione non aliter cadere debuiſſe iudicemus. O mira ſapientia! quæ res omnes ita dirigit & flectit, vt tamen ipſi illuc iuiſſe videamur. Quid ergo? ad peccatum impellit deus? non, non, ſed ad lapſum. id eſt,

Trahit nos ſæpè Deus in externa mala.

res & fortunas mutat; ab alio deÿcit, ab imo attollit; & hac talia externa; ſic vt nos ipſi conſiliis factisq́; gradum nobis ſtruamus ad fatalem illum lapſum, ſiue aſcenſum. Vt qui in vinclis à lictore ducitur, plerumque ſponte it, trahendus tamen niſi eat: ita hic.

Sed cũ culpâ tamen noſtrâ.

Tibi quis hîc fructus.] *Fructum vnum & præcipuum expreſſi, Patientia: licet alterum nunc addas, Scientia. Vos qui in Regno aut Republicâ, ſcitè: ferri & volui omnia ſurſum deorſum,* & nullius rei eodem ſemper loco ſtare fortunam.

In Fato conſideranda volubilitas rerum. — Seneca Conſ. ad Heluiam.

> Regitur fatis mortale genus,
> Nil ſibi quiſquam ſpondere poteſt
> Firmum & ſtabile.

Sen. Octauiâ.

Hodie ſic, cras aliter.

Atque vt noſter ait, rebus cunctis ineſt quidam velut orbis, vt quemadmodum temporum vices, ita & morum vertantur: *imò & imperiorum. Græci floruerunt: poſt hos Afri, poſt hos Romani, poſt hos Scythæ: & qui ſcio an non breui noua aliqua gens? Nam* fati maligna perpetuaque in omnibus rebus lex eſt, vt ad ſummum perducta, ruſus ad infimum; velocius quidem quàm aſcenderunt, relabantur.

Tacitus III. An. — *Regna infirma.* — Sen. pater in Præfa. I. Contr.

> —— Sic omnia verti
> Cernimus, atque alias aſſumere pondera gentes,
> Concidere has.

Ouidius Metam.

Stare in faſtigio Scythas ſiue Turcas iam video: & ſtare. A multis annis nulli eorum progreſſus: profectò (verè vaticinor) ſpectant caſum. Hæc talia, quiſquis rebus conſiliisq́; interes, conſidera: & quantum humano ingenio poteſt, prauidè quò inclinent ſe fata: & tu ad illa. Nam miſer quid pugnes? καὶ γὰρ ἐξ αὐτῶν ἐδιδάσκετο πραγμάτων διδασκάλων, ὡς ὅσα μὴ συμπεριφερομένην ἔχει τὴν ἄνωθεν δεξιάν, τούτοις καὶ γῆ καὶ θάλασσα μάχεται, καὶ ἀήρ, ὥσπερ τινὶ δραπέτῃ θεοῦ καὶ τῆς δίκης ἀλάστορα δραστηρίως ἐπιτιθέμενα: ex ipſis factis homo diſcat, quæcumque cooperantem & commilitantem nō habent ſupernam dexteram, his terram & mare & aërem aduerſari, tamquam fugitiuum aliquem Dei & Iuſtitiæ violatorem efficaciter perſequentia. *At contrà, quò Fatum vergit, alia etiam omnia: & velut viam illi muniunt ignari aut inuiti. Cæſar ad Principatum venire debet? Societatem cum illo Pompeius coëat, & calidè euehat iuxta ſeſe. Deÿcere poſteà vult? fruſtrà. cauſſam dumtaxat armorum præbeat, turpiter & imperitè ex Italiâ fugiat, aleam de ſummâ re vno prælio iaciat feſtinanter. Romanos imperare fatum eſt? Annibal à Cannis Romam non petat: Philippus fœdus ſine effectu cum illo ineat, & nauis cum legatis velut caſu capiatur: ceteri item reges quieſcant, & alÿ poſt alios vincantur,* fatali omnium ignauiâ. *Quid de hodierno Europæ ſtatu cogitem, ſilea. Sed Fatum quid tibi vis? quod telum ſubitò in me iniicis? Ecce nuncius, ** PLANTINVM *illum meum, quo neminem ego, nemo me fideliùs amauit, illum pulcherrimæ artis columen, & ſtili mei lucem, amiſiſſe. Heu, heu, ego viuo & ſcribo?*

Fatorum energia videnda. — Niceph. Greg. VII. — *Illuc omnia ſe dant, tractant, ita cultu ſunt.* — Tacitus XV. Ann.

* Obiit Kal. Iulij, anni. CIↃ. IↃ. LXXXIX.

IN CAPVT V.
De Conſcientiâ.

POTEST contingere nocenti vt lateat, latendi fides non poteſt.] *Imitatus eſt & argutè extulit minor Seneca:* Pag. 21

> Scelus aliqua tutum, nulla ſecurum tulit.

In Hippol.

IN CAPVT VI.
De Probitate.

ESSE, quàm videri, probus malis.] *Machiauellum ergo nemo audiat, qui ſimulatam neſcio quam virtutem Principi induit. & ſcæna ſeruientem. O dogma ad Principis perniciem pariter & ſubditorum!* Pag. 22.

Pura probitas, proba.

Honeſtum ei vile eſt, cui corpus nimis carum eſt.] *Cato Cenſorius in hanc ſententiam:* Cultus magna cura tibi, magna virtutis incuria.

Apud Ammian. lib. XVI.

IN CAPVT VIII.
De Vſu.

QVISQVIS in re Ciuili intelligens haberi volet, opus ei Experientiâ.] *Multa & pulchra apud Philoſophum in loco vide, quem hic citaui. Illud certum. intellegere te aliquid ex lectione vel auditu in rebus Ciuilibus poſſe, atque etiam iudicare, tangere aut tractare eas non poſſe, ſine vſu.* Pag. 23.

Experientiam Rep. opus.

IN CAPVT IX.
De Memoriâ rerum.

PLVRA ad Prudentiam confert.] *Si vlla quidem res ad Prudentiam publicam priuatamq́; facit, facit Hiſtoria. quam Leoni futuro Principi, Baſilius pater iam Princeps, egregiè commendat, verbis quæ meritò adſcribo:* Ἱστορίας ἀρχαίας ἐξέρχεσθαι μὴ κατόκνει. ἐν αὐταῖς γὰρ εὑρήσεις ἀκόπως, ἅπερ ἕτεροι συνῆξαν ἐκ κόπου. καὶ μάθοις ἐκεῖθεν τάς τε τῶν σπουδαίων ἀρετάς, καὶ τὰς τῶν φαύλων κακίας, τάς τε τοῦ βίου πολυτρόπους μεταβολάς, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ πραγμάτων τὰς ἐναλλαγάς, καὶ τοῦ κόσμου τὸ ἄστατον, καὶ τὸ τῆς ἀρχῆς εὐμετάπτωτον, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, τῶν μὲν φαύλων τὰς ἀμοιβάς, τῶν δὲ σπουδαίων πράξεων τὰς ἀντιδόσεις, ὧν τὰς μὲν φύγῃς, ἵνα τῆς ἐκεῖθεν δίκης πεῖραν μὴ λάβῃς, τὰς δὲ κατορθώσῃς, ἵνα τῶν ἐντεῦθεν ἐπάθλων καταξιωθῇς: Per Hiſtorias veteres ire ne recuſa. Ibi enim reperies ſine labore, quæ alij cum labore collegerunt, atque illinc haurias & bonorum virtutes, & improborum vitia: vitæ humanæ varias mutationes, & rerum in eâ conuerſiones: mundi huius inſtabilitatem, & Imperiorum præcipites caſus. Et, vt verbo complectar, malorum facinorum pœnas, & bonorum præmia. quorum illa fugies, ne in diuinæ Iuſtitiæ

Pag. 23. — Cap. LVI. — *Hiſtoria compendioſa laus, & fructus.*

tuæ manus incidas; hæc amplecteris, vt præmijs quæ ea comitantur, potiaris. *Hæc Græcus ille Imperator, in libello quem* Κεφάλαια παραινετικὰ *inſcripſit: probo, pio, & digno quem Principes legant.*

Baſilij Monitoria.

Pag. 13.

Eadem ad Ciuilem hanc partem vtiliſſima.] *Non tamen omnis Hiſtoria, ne erres. Vt aurum non quæuis terra gignit: ſic nec hæc promiſcua; Prudentiam Ciuilem. Quæ illa igitur? ea, quæ tres has Notas habet: Veritatem, Explanationem, Iudicium. id eſt, quæ legitima Hiſtoria eſt, & perfecta. Nec enim talem ego vmquam cenſuero, cui trium horum aliquod deeſt. Prima Nota,* VERITAS *eſt. vt nempe res euentuſq. omnes pariter & ex fide narret,* nec quidquam (quo nimis Liuius xxii. fere inclinant ſcribentium animi) hauſtum ex vano velit. *Olim & nunc rara virtus: & à quâ non affectu ſolùm aut aſpectu plerique abeunt, ſed ſpecie etiam virtutis. Nam fidem in Principem aut ſtatum cenſent, narrare aliquid non ex fide. Atqui hæc fundamentum operis eſt:* ἡ ἀλήθεια *(ait in hac ipſâ re Dionyſius,* Præfat. Archæol. ἀρχὴ φρονήσεώς τε καὶ σοφίας: & Veritas, principium prudentiæ ſimul & Sapientiæ. *Vt animanti oculos ſi ernas, reliquum corpus inutile reddas: ſic Hiſtoriam, ſi ab eâ hoc lumen. In falsâ & errante, quomodo non fallare ſemper & erres? talis firmiter numquam te diriget, aut tuas actiones. Nota altera* EXPLANATIO *eſt. vt rem ſcilicet non fideliter tantùm narret, ſed diſpanat etiam atque exponat. Quomodo, & quare, quidq. geſtum ſit, addat:* vt non modo caſus euentuſque rerum, ſed ratio etiam cauſſæque noſcantur. Tacitus I. Hiſt. *Magna hæc laus, &, Polybio iudice, ita neceſſaria, vt vſum non habeat quæcumq. eâ caret.* Ἱστορίας γὰρ, *inquit,* ἐὰν ἀφέλῃ τις τὸ Διὰ τί, καὶ Πῶς, καὶ Τίνος χάριν ἐπράχθη, καὶ τὸ πραχθὲν πότερα εὔλογον ἔσχε τὸ τέλος, τὸ καταλειπόμενον αὐτῆς, ἀγώνισμα μὲν, μάθημα δ' οὐ γίγνεται: Lib. III. Ab Hiſtoriâ ſiquis auferat, Quare, Quomodo, Quo fine quidque ſit actum, & an ex ratione ſatis ceciderit; quidquid in eâ reliqui, id ludicrum magis erit, quàm doctrina. *At nota tertia,* IVDICIVM. *vt diſcrimen lumenq. rebus adhibeat: & hæc probet (ſed breuiter, & quaſi aliud agens,) hæc damnet.* quod præcipuum munus Annalium reor, ne virtutes ſileantur; vtque prauis dictis factiſque ex poſteritate & infamiâ metus ſit. Tacitus III. Ann. *O pulchra iſta pars! & quæ actiones vitamq. omnem format & dirigit. ſi à iudicio tamen profecta directa. Nam prauus aliquis aut imperitus, fruſtrà illuc ſe dabit: & cum ſuo tamen irriſu magis, quàm noſtrâ noxâ. quia vanitas ſtatim apparet. Hæ ſunt tres illæ Notæ, quas in quacumque Hiſtoriâ repperies, Veteri ſiue Nouâ, ſcito purum probúmque eſſe illic aurum. Scrutare.*

Quæ Hiſtoria Politico vtilis.

Ea quæ Vera ſit:

Quæ plana ſit:

Quæ mixta iudicijs.

Iudicium Hiſtoricorum, qui nobis probi.

Sed viſne etiam ad ſpecimen diſtinctè ſcriptores aliquot tales tibi ingeram? faciam: etſi in hoc iudicio, iudicium meum ipſe in iudicium mitta. Diſtinguam per Tempora & Gentes. Inter Græcos veteres duo ſunt mirificè mihi probi.

THVCYDIDES: *qui res nec multas nec magnas nimis ſcripſit, ſed palmam fortaſſe præripit omnibus qui multas & magnas. Elocutione totâ grauis & breuis, denſus ſententiis, ſanus iudiciis: occultè vbique inſtruens, actiones vitamq. dirigens, orationibus & excurſibus pæne diuinus. Quem quò ſæpius legas, plus auferas: & numquam tamen dimittas te ſine ſiti. Alter ab iſto eſt*

De Thucydide ſententia noſtra.

POLYBIVS, *qui multa & præclara libris* XL. *compoſuit: ſed pars pleraque, aut tota periit, aut mutilata ad nos venit, cum fraude generis humani. Ille iudicio & prudentiâ Thucydidi haud diſpar, curâ & ſtilo ſolutior. qui excedit, abrumpit, diffundit, & ſæpè non tam narrat, quàm ex profeſſo docet. Sed recta & ſalutaria vbique eius monita: & quem ego hoc magis Principibus commendatum velim, quòd anxiâ in eum inquiſitione non opus, ſed ſenſus ſuos aperit & reuelat ipſe. Nam Thucydides ſæpè artior & obſcurior: eóque qui circa Principem magis, quàm Principi aptus.*

De Polybio

Inter Græcos medios PLVTARCHVS *eſt. qui non Hiſtoriam propriè, ſed particulas Hiſtoriæ ſcripſit & ablegit, Illuſtrium virorum vitas. Sed dignus tamen, ſi quis alius, Principe ſcriptor. qui iudicium mirificè format, & diffusâ ac plenâ quâdam ſcribendi viâ ad Virtutem vbique & Prudentiam ducit. ſed ad illam magis: &, niſi fallor, melior omnino quàm acutior doctor.*

De Plutarcho.

XENOPHONTEM *prætereo? abſit. Sed laudatiſſimus ille Cyrus eius non habet hic locum, quem magis ad exemplum vitæ, quàm ad fidem rerum ſcripſit. In reliquâ Hiſtoriâ (Græcanicâ inquam, aut Perſicâ) ſanè ſuauis ille, & fidus, certè circumſpectus ſcriptor: è quo tamen hauriás magis Prudentiam hanc Ciuilem, quàm vt vltrò eam propinet. Sententias quidem & dogmata rarò miſcet. Sed iuuit nos hic egregiè viâ aliâ. cùm Thucydidem adhuc latentem, & in ſuâ manu vt apprimeret (ò candidam, & ab omni æmulatione vacuam mentem!) primus ipſe protulit & diuulgauit.*

De Xenophonte.

Iam inter infimos quoque Græcos duo ſunt, quos non contemno. Prior eſt NICETAS CHONIATES, *qui res Græcanici imperij ſcripſit, orſus à * Iohanne Comneno Alexij F. ad vrbem captam, ſiue ad Balduinum Flandrum. Is parum adhuc vulgo natus, fateor: ſed digniſſimus notitiâ: purum rectumq. ingenium, ſi aliud illo æuo. Stilus etiam operaſus, poëtas & Homerum ſæpè reſipiens: at res & narratio ipſa, diſtincta, compoſita, ſine varietate, ſine ineptiis, breuis quod ſatis ſit, & fida. Crebra apud eum & opportuna monita: iudicia non libera ſolùm, ſed ſana. Ad ſummam, legite vos Politici, gratiam mihi aliquis pro iudicio habebit. certè debebit.*

De Nicetâ.

* Ab anno Christiano MCXVIII vſque ad annum circiter MCCI.

De Gregorâ. *Alter eſt,* NICEPHORVS GREGORAS, *qui hiſtoriam & filum narrationis eius excepit, at non laudem. Scripſit enim ab vrbe captâ res, ad Andronici Palæologi poſterioris mortem: ſed nequaquam pari caſtigatione aut induſtriâ, & vitio pluro traxit ſui æui. Superfluit, aut euagatur: & res orationésque proprias miſcet, indecorè, imò ineptè. Iudicia tamen eius crebra, & plerumque recta: cauſſæ euentuum curiosè poſitæ: pietas inculcata, & multò opportunè ad primam illam cauſſam relegata, id eſt Deum. Sanè Prouidentiam & fatum non alius ſcriptor offerunt magis. Legendus cùm hoc nomine, tum etiam illo, quòd pleraque eius Hiſtoria ab æuo noſtro non diſsidet: imò lites diſſenſúſq; in Sacris reperies, haud diſsimiles hodiernis.*

De Tacito. LATINI *ſequuntur. quorum agmen* CORNELIVS TACITVS *mihi ducat. Ante Liuium? inquies. Non eloquentiâ, aut alijs virtutibus: ſed iis quas nunc conſideramus, Prudentiâ, & Iudicij notis. Quis illo veriùs narrat, aut breuiùs? quis narrando magis docet? In moribus quid eſt, quod non tangat? in affectibus, quod non reuelet? Mirabilis omnino ſcriptor, & qui ſeriò hoc ipſum agit, quod non agit. Nec enim Hiſtoria ſolùm eſt, ſed velut hortus & ſeminarium præceptorum. Vt ij qui veſtes acu pingunt, ingenioſè gemmas inſerunt, ſine confuſione aut noxâ formarum: ſic iſte paſsim Sententias, ſerie narrationis nihil omiſſâ aut læſâ. Scaber tamen quibuſdam & obſcurus videtur. ſuóne vitio, an ipſorum? Nam acutè arguteq; ſcripſiſſe fateor: & tales eſſe debere, qui eum legent. Ideò Conſiliorijs magis Principum, quàm ipſis commendo: qui habeant hunc Sapientiæ ſimul & Prudentiæ verum ducem.*

De Salluſtio. *Alter eſto* C. SALLVSTIVS; *omnino primus, ſi libros modò eius haberemus. Sed Hiſtoriarum corpus illud totum perijt: & ex his pauculis, admirari eum magis libet, quàm anxiè iudicare. illud video, Thucydidi ſimillimũ eſſe: & ideò quæ de illo dixi, dixiſſe hic me puta.*

De T. Liuio. *Tertius eſt* T. LIVIVS, *magnitudine quidem & maieſtate operis ante omnes. Diffuſus ille & placidus, in concionibus maximè diſertus; & talis omnino qualem Fabius deſcripſit. Patauinitas ei obiecta ab Aſinio: id eſt, niſi fallor, ſermonis quadam peregrinitas, nec tam in verbis quàm ſtilo toto. Nos quoque ſupinum eum alibi, aut frigidum, imò* ὑπόλογον *agnoſcimus: deriuari libenter tamen in exſcriptores hanc culpam. Iudicijs ſententiiſq; bonus eſt, etſi non frequens. quid refert? pro ipſo loquitur docétque copia tot euentuum & exemplorum.*

Sequuntur ſcriptores duo, velut proprij Principum, & aſsiduè ijs in manu ſinúq; habendi. De Q. Curtio. Q. CVRTIVS: *qui me iudice probus eſt legitimuſq; Hiſtoricus, ſi quiſquam fuit. Mira in ſermone eius facilitas, in narrationibus lepos. aſtrictus idem, & profluens; ſubtilis, & clarus, ſine curâ vllâ accuratus. Verus in iudicijs, argutus in ſententijs, in orationibus ſuprà quàm dixerim facundus. Quòd ſi varium magis argumentum habuiſſet; fallor, aut variæ Prudentiæ eximium magis ſpecimen præbuiſſet. Sed Alexander, quid niſi bella?*

De C. Cæſare. C. CÆSAR *res ſuas ipſe digeſsit: compoſitè ſanè, & pari modeſtiâ ac libertate. In ſtilo ſunt quæ culpem, ſine eius tamen culpâ. nam malam aliquam & alienam manum acceſsiſſe, ſatis mihi liquet. Prudentiam non è verbis eius hauries, ſed è factis: & maximè Militarem. Commentarij enim ſunt, & nihil pollicentur præter nudam ſimplicémque narrationem.*

Inter mediæ ætatis ſcriptores (proh dedecus!) non eſt quem pro mediocri Hiſtorico laudem. Adeò labente imperio barbaries ſtatim & ſqualor omnia occupârunt: & ſiqui ſcripſerunt, ij ferè ad vana delapſi, Tacitus 11. Hiſt. falſo vera, aut maiora vero, miſcuerunt. AMMIANVS tamen MARCELLINVS *fidei & iudicij ſatis clarus eſt, modò ſtili.* De Ammiano.

De Lamb. Schafnaburgenſe. LAMBERTVM *etiam* SCHAFNABVRGENSEM *haud planè contemno in rebus Germanicis.*

De Roder. Toletan. *Vti nec* RODERICVM TOLETANVM, *in Hiſpanicis. Vterque bonus, quantum potuit in tali æuo.*

At patrum & noſtro æuo videtur Hiſtoria ſe commouiſſe. Scripſit eam ante annos paullo minùs centum PHILIPPVS COMINÆVS, De Cominæo. *ita laudabiliter, vt nihil verear componere eum cum quouis antiquorum. Incredibile eſt quàm ille omnia videat, penetret, arcana conſiliorum eruat, & ſubinde inſtruat nos ſalutaribus rariſq; præceptis. & id diffuſè, Polybiano quodam exemplo. Quamquam reuerà Polybium aut talem aliquem ille nec vidit: & hoc quoque laudem eius auget, quòd tanto præſtitit, litterarum omnium rudis, ſolo vſu rerum peritus, & naturali quâdam iudicij bonitate. Ite nunc scioli, & linguarum aliquâ cognitiunculâ vobis placete. At Princeps noſter hunc legito, & Enchiridium* COMINÆVS *illi eſto. Dignus Alexandris omnibus hic Philippus.*

De Paulo Æmilio. PAVLVM ÆMILIVM *comitem huic do, qui in Galliis, & res quaque Gallicas ſcripſit, etſi non Gallus. Ludouicus* XII. *decus hoc Italiæ abſtulit, & vindicauit ſibi. Ille, vt rem dicam, penè vnus inter nouos, veram & veterem Hiſtoriæ viam vidit, eámque firmo pede calcauit. Genus ſcribendi eius doctum, neruoſum, preſſum; ad ſubtilitatem & argutias inclinans, & relinquens defigenſq; aliquid in animo ſerij lectoris. Sententias & dicta ſæpè miſcet, pario antiquis. Rerum ipſarum ſedulus ſcrutator, ſeuerus iudex: nec légi noſtro æuo, qui magis liber ab affectu. Dedecus æui eſt, quòd minùs ille placeat, quaſi pauci ſint qui capiant hæc bona. In tantis tamen virtutibus etiam hæ labeculæ. quòd ſtilum parùm nectit, & ſpargit diuiditque eum in minuta quædam membra.*

membra. Hoc enim in omni ſerioſâ oratione parum congruum, tum in Annalibus minimè: quorum eſt, vt ille ait, tarda *quædam* & iners ſcriptura. *Deinde, quòd inæqualis. alibi nimiùm anxius & caſtigatus, ideóq; ſubobſcurus; alibi (ſed rarenter) laxus & ſolutus. Vetuſtatis etiam neſcio quid affectat in nominibus hominum, locorum, vrbium immutandis, & in veterem formam redigendis: ſæpè eruditè, interdum vanè, ſed, vt ego iudico, ſemper indecorè. Quorſum* Chartierius *Gallorum Cancellarius*, Quadrigatius *mihi ſit? Ille ipſe* Cancellarius, *dicatur* Præfectus iuris? *& vbique* rex Tarraconenſis, Caſtulonenſis, Dux Geldubenſis: *qui nobis & maioribus fuerunt*, Arragoniæ, Caſtellæ, Geldriæ? *Talia infinita ſunt audacter & ambitioſè innouata, & cum fraude pariter ac cruce lectoris. In his, & paucis aliis, ſi refingere leniter eum nobis fas: (audeo dicere) virum daremus ſupra omnem hanc nouitiam, & ad priſcam laudem.*

Tacitus de cauſſis corrup. Eloq.

Sunt & æui noſtri Hiſtorici duo, quos tangam. FRANCISCVS GVICCIARDINVS, *prudens peritúſque ſcriptor, & qui tales lectores ſuos facit. liber eſt & verax; ab affectibus immunis; ſi tamen ab odio, quod retegere mihi non ſemel videtur in Ducem Vrbinatem. Sententias bonas vtiléſque inſerit, ſed parum adſtrictas. Vitia duo propria huius æui non effugit, Quòd & iuſto longior eſt, & Quòd minutiſſima quæque narret. parum ex lege aut dignitate Hiſtoriæ: quæ, vt Ammianus ait*, diſcurrere per negotiorum celſitudines aſſueta, non humilium minutias indagare cauſſarum. *Sed nec orationes eius ſatis vegetæ mihi, aut caſtigatæ. languent ſæpè, aut ſolutè vagantur. Denique vno verbo, inter noſtros, ſummus eſt Hiſtoricus: inter veteres, mediocris.*

De Franc. Guicciardino. — Lib. xxvi.

PAVLVS IOVIVS *multorum iudicia magis acerba, quàm libera experitur. Acriter valdè in virum eunt. Ego de eo ſic cenſeo. Stilo bonum grauemq; eſſe, & planè ad hiſtoriam: iudicio ac fide ambiguum. Vbi affectus non diſtrahunt, rectum, vbi illi adſunt, obnoxium. Ad gratiam ſcilicet ſe dat & auram. Laudationum nec cauſſam ſæpè habet, nec modum. Genti ſuæ, Vaſtio, Medicæis, nimis ex profeſſo addictus. his quidem ita, vt Laurentium Medicem parricidij reum velut apud iudices agat. Orationibus quoque aut frigidus interdum aut ineptus. Laudandus tamen legendusq; ob multiplicem & variam rerum ſeriem, quas redegit compoſitè & dilucidè in vnum Hiſtoriæ corpus. Imò nec in Perſicis aut Turcicis tam vanus, quàm videri volunt: & fidem ei in pleriſque adſtruunt Turcici Annales, qui nuper * prodierunt.*

De P. Iouio.

* Hoc anno, edente Io. Leunclauio.

De PETRO BEMBO *aliquid addam? illuſtri dignitate & famâ vir fuit: quam tamen Hiſtoriâ ſuâ Venetâ apud me non auxit. Iacet in narrationibus, vel friget: in verbis affectatiunculas habet materie aut viro ſerio parum dignas. Nulla vox niſi ex Tulliano aut Iuliano penu: & quæ ſic dici non poſſunt (quippe noua, vel iis ignota) miro verborum ambitu comprehendit. Ipſa etiam tota ſcriptio & formula ſic compoſita, quaſi hæc omnia Romæ geſta, & republicâ illâ ſtante. Sunt in quibus rideam; ſunt in quibus indigner. & cùm tam curioſè à verbis ſibi cauerit, reperio alibi, quæ non dicam Tulliana non ſint, ſed vix Latina.*

De Petro Bembo.

Hæc iudicia noſtra ſuper præcipuis Hiſtoricis ſunt. Nec enim omnes ſanè aduoco. quid opus? Bonis ad vſum & exemplum hæc ſatis ſunt, improbis ad calumniam plus ſatis.

IN CAPVT X.

De Doctrinâ.

AD Prudentiam facit validè.] *Omnis omnino Doctrina ad Prudentiam facit, & animi interior ille cultus. Tacitè enim acuit, & iudicij vim format. Ariſtoteles dicere ſolitus:* Ἡ μὲν ὅρασις ἀπὸ τοῦ περιέχοντος ἀέρος λαμβάνει τὸ φῶς, ἡ δὲ ψυχὴ ἀπὸ τῶν μαθημάτων: Aſpectus à circumfuſo aëre lumen accipit, mens à doctrinâ.

Pag. 23. Doctrina mentem illuſtrat. — Apud Diogen. Laërt. in Ariſtot.

Quia animum ad accipiendam illam præparant.] *Nam animus noſter per ſe ferox, molleſcit per doctrinam & ſe frangit, diſcitq; affectus & omnes motus magis habere in Poteſtate. Plutarchus pulchrè:* Οὐδὲν γὰρ ἄλλο Μουσῶν εὐμενείας ἀπολαύουσιν ἄνθρωποι τοσοῦτον, ὅσον ἐξημεροῦσθαι τὴν φύσιν, ὑπὸ λόγου καὶ παιδείας, τῷ λόγῳ δεξαμένην τὸ μέτριον, καὶ τὸ ἄγαν ἀποβαλοῦσαν: Nihil maius ex Muſarum placido commercio homines capiunt, quàm quòd naturam mitigent, & manſuetam faciant Ratione & Doctrinâ, amplectentem ex iis Modeſtiam, & quod Nimis eſt fugientem. *Itaque idem ille ſcriptor Marcio Coriolano & C. Mario hoc defuiſſe oſtendit, ſummis alioqui viris: qui, inquit, ſi Muſis Gratiisq; litaſſent, non impetu ablati tam fœdum & turpem rebus ſuis exitum dediſſent. Conſidero.*

Pag. 24. Eadem animum domat: Modeſtiam inſerit. — In C. Marcio Coriol. — In C. Mario. — Ab hac vacui ruerunt.

Haurienda, ſed ad vſum.] *Abſit enim vt Princeps hic deſideat, aut in meditatiunculis conſeneſcat. Vt qui ignem à vicino petit, non illic hæret, ſed ablato eo domi focum ſuum accendit: ſic capiendi à Doctrinâ igniculi illi Prudentiæ, & ad vſum actionemq; Ciuilem transferendi ſunt.*

Ad rem transferenda Doctrina.

Qui fructuoſa, non qui multa ſcit, ſapit.] *Egregiè in hac re Ariſtippus.* σεμνυνόμενόν τινα ἐπὶ πολυμαθείᾳ, ἔφη, Ὥσπερ οὐχ οἱ τὰ πλεῖστα ἐσθίοντες καὶ γυμναζόμενοι ὑγιαίνουσι μᾶλλον τῶν τὰ δέοντα προσφερομένων, οὕτως οὐχ οἱ πολλὰ, ἀλλ' οἱ χρήσιμα ἀναγινώσκοντες, εἰσὶ σπουδαῖοι: quopiam ſe iactante ob multi-ſcientiam, dixit, Vt non ij qui plurimùm comedunt & exercentur, meliùs valent ijs qui modicè: ita non qui plurima, ſed qui vtiliſſima legerunt, docti cenſendi & ſtudioſi. *Ergo modus tenendus, præſertim Principi. nec immeritò Iulianus Deſertor (aliàs magnus & multiplici virtute Imperator) malè audiuit, tamquam* Græculus

Laërt. in Ariſtip. — Redundans ſcientia, inutilis. — Iulianus hic notatur. — Ammian. xvii.

 litterio,

litterio, & Philoſophis nimiùm deditus. Sed nec Hadrianus extra culpam affectata ſupra modum doctrinæ. Peccauit pariter Michael Ducæ filius, Byzantij Imperator, qui, ducente Michaële Pſello, ita totum litteris ſe dedit, vt gubernatio rerum penes alios eſſet, & turpiter imperium dehoneſtaretur. Ego ſanè Traianum aliquem malim, doctum leuiter, ſed vigilantem, ſtrenuum; quàm Principem otioſum & in litteris delicientem.

Et Hadrianus: Et Michael. — Ioh. Zonaras in Annal. tom III.

Modus in Scientiâ.

Tenuitque, quod eſt difficillimum, ex Sapientia modum.] *Pulchra gnome & admonitio. Sed quis igitur ille Principi aptus modus? Ego hunc cenſeo, vt neque nihil, neque omnia diſcat. Nam Ludouicum Vndecimum valde damno, qui filium Carolum omnium bonarum artium rudem voluit,* Ne eſſet, *vt aiebat,* in conſiliis capiendis refractior, & tenacior ſui ſenſus. *Et mehercule hoc eſt aſſecutus. Nam illum iam regem duo tréſue homunculi, & ij ex viliſſimis, huc illuc pro ſuo arbitrio circumegerunt, cum magnâ ſubditorum indignatione & damno. Gothorum cauſſa, penè dicam iuſtior. qui, cùm Amalaſuintha egregia fæmina filium ſuum Atalaricum liberaliter inſtitui doceriq; curaret, cœtu facto ad eam venerunt, querentes regem ſuum, nec rectè nec decenter inſtitui. Nam iſta omnia litteraria longè à robore & armis abeſſe, imò effæminari iis animum & ad timorem traduci. Quare hæc omitteret, &* magiſtros exueret, ſatis amplis doctoribus inſtructus, maioribus ſuis. *Parère Amalaſuintha debuit, cum rogantium poſt damno. Hæc mala & barbara ſunt: atque omnino ſeriâ inſtitutione formandi imprimis illi,* qui ita nati ſunt, vt bona malaque eorum ad rempub. pertineant. *Qualis ea eſſe debeat,* * *alibi fortaſſe fuſiùs, hic & in compendio dicam. In Liuio legi, de Seruio, poſteà rege.* Eruditum artibus, quibus ingenia ad magnæ fortunæ cultum excitantur. *Tales, neque alias, in Principe ego quæram. Credo triplices eas eſſe: ad* Splendorem, *ad* Prudentiam, *ad* Virtutem. *Primi generis* Eloquentia *eſt &* Linguarum ſcientia. *Opus ſanè iis, vel in legationibus audiendis, vel in conſiliis, vel in publicis alloquiis. Infantem eſſe Principem, turpe, & detrahit auctoritati. Sed quæ eloquentia eum decet? Tacitus de Auguſto præit:* Erat ei prompta ac profluens, & quæ Principem deceret, eloquentia. *Profectò talis aliqua conueniat, non moroſa illa aut affectata, & quæ artem aut ſtudium præferat. Quid tamen Tiberiana illa? de quo idem ſcriptor,* Artem calluiſſe quâ verba expenderet, validum ſenſibus, aut conſultò ambiguum. *Mihi non diſpliceat. imò in Principe maturo iam æui & regni, hanc ante illam probem. Profluentia & facilitas ſermonis ſit adoleſcentiæ, ſtato ætatis hæc liberata & examinata oratio. Sed & ſi interdum ambigua aut inuoluta, haud damnem. quia ſæpe opus inter exploratores aut callidos, qui ſæpè legationis aut aliâ ſpecie accedunt. De* Linguis *cenſeo, non niſi eas diſcendas, quarum*

Non tota ſpernenda. — Procop. de Bello Goth. Lib. I. — Tacitus XIV. An. — *Aſſumenda ſaltem vtilis.* — Tacitus IV. Ann. — * In libris *De Inſtitutione.* — *Artes Principe dignæ.* — Lib. I. — *Trium generum.* — *Eloquentia, & cuiuſmodi:* — XIII. Ann. — Ibid. — *Linguarum ſcientia.*

apud ſubditos aut vicinos crebrior vſus. Mithridates hic ſe iactauerit, qui omnes ſuorum ditionum: ſuperfluum eſt, & pompa magis, quàm vſus. Romanos illos proceres, vix lego alias calluiſſe à Latinâ & Græcâ: & ſufficiebant, quia ſparſæ & communes ferè per terrarum orbem. Noſter Latinam inter omnes diſcat, eatenus vt leuiter (ſi opus) in ſermone vti poſſit, ſed maximè ad legendum. Quæ diſciplina melior, non comprehenſa hoc ſermone? nec verſiones vim illam aut indolem ſemper habent. Addiſcenda eſt. & facilè poteſt, ſi Præceptor adſit iudicio probus, qui non circumducat per varia & ſuperuacua præcepta. Pauca hæc, & lectio, in breui eam dabunt. Addiſcenda autem eo magis, quia etiam nunc quaſi commune vinculum eſt, quod Europam inter ſe commerciis litterarum & ſermonis iungit. Scio viros Principes in grandiori iam ætate, cùm vſum viderent, aſſumpſiſſe, ſpretam aut neglectam malè in iuuentute. Sed pergo. Ad Prudentiam *palàm faciunt* Politica, *&* Hiſtoriæ, *quas dixeris earum fontem. Quod illa præceptis complexa ſunt, hæ proſecutæ ſunt exemplis: & prudens aliquo meliorq; mens hauriet ſemper ex iſtis. Hæc propria & peculiaris lectio ac palæſtra Principum: ſe atque otium hic exerceant, incredibili ſuo & alieno fructu. Sed in quibus auctoribus aut libris? de Hiſtoricis iam diximus: de Politicis, nemo mihi ante* Ariſtotelem: *cui* Platonis leges & Rempublicam, *&* Xenophontis Cyrum *velim addi. In hac claſſe pono* Militaria, *cuiuſmodi vetera & noua noſter legat. Inter veteres,* Leo Imperator *bonus eſt, in libello huic rei ſcripto; inter nouos ſunt multi & erunt, iudicio tamen eligendi. Ad hanc partem etiam addo,* Phyſica, Geographica, Aſtronomica, Geometrica. *Omnia hæc ad Prudentiam neceſſum eſt, non dicam plenè ſcire, ſed tamen libare. Phyſica primùm, quia mentem attollunt (quod idem in Aſtrologicis) & abducunt à vano metu aut admiratione rerum. Plutarchus ſapienter conſiderat, & notat in Pericle. quem ait* præceptorem habuiſſe Anaxagoram, à quo imbutus ſcientiâ rerum ſublimium & cœleſtium, non ſolum alto fuit animo, ſed & oratione erectâ, longè à plebeiâ & futili loquentiâ. Nec vero, *inquit,* hunc ſolum fructum Pericli dedit Anaxagoræ conſuetudo, ſed etiam omni eum ſuperſtitione liberauit, quæ terrorem ex rebus aëreis aut æthereis imprimit ignorantibus earum cauſſas. quem eximit naturalis diſciplina, & pro terrificâ & vrente ſuperſtitione tranquillam inſerit cum bonâ ſpe religionem. *At* Geographica *quidni nouerit, vt vnâ prouincias & membra ſui regni? Prorſus ad conſilia facit (delectationem omitto, quæ maxima & liberalis eſt) ad conſilia, inquam, facit ſitus terrarum, & magnitudines, atque interualla noſſe; tum etiam portus atque aditus; flumina, maria, montes; denique præcipua oppida & munitiones; & ſiquid aliud eximium Deus in machinâ iſtâ inferiore oſtendit.* Aſtro-

Et inter eas Latina. — *Eius vtilitas.* — *Politica & Hiſtoria.* — *Qui legendi in Politicis.* — *Phyſica non ſpernenda.* — *Meteorologica vtilia.* — *Geographica.*

Aſtrologica. Aſtronomica *addidi, vt tempora anni, imò & tempeſtates, nouerit aut præſagiat: dies noctéſque alibi diuerſas; communiter curſus ſiderum, & alia iucunda, ſed & vſui ad opportunitates aggreſſionum terrâ aut mari. Polybius hæc diffundit, & Principi aut Duci bono commendat, in libro ſuo IX. Idem &* *Geometrica.* Geometrica. *ac reuerà ad caſtra locanda, oppida munienda, propugnacula ſtruenda, tormenta dirigenda, vtilem hanc eſſe partem nemo negauerit, & Principi hactenus tan-* *Modicè hæc habenda.* *gendam vt poſſit iudicare. Nam multum operæ ſtudijq́; in iſtis poſtremis ponendum, haud dicam: nec probo vel Afrorum reges quoſdam, vel Caſtellæ Alphonſum Decimum, qui ita in Mathematicis aut Aſtrologicis, cælum potiùs coluêre quàm terram. Atqui haud magnos etiam reges eos fuiſſe, res & facta clamant. Caueat Princeps ne ſubtilia hæc & inducentia nimis eum capiant: non item minuta alia. quod Neroni obiectum à graui cenſore Tacito eſt:* Nero puerilibus ſtatim annis viuidum animum in alia detorſit. cælare, & pingere, cantus, aut regimen equorum exercere. [XIII. An.] *Hæc indigna magno Principe: cui ſedere illud ſummi Poëtæ debeat,*

Tu regere imperio populos Romane memento: [Virgi. VI. Aeneid.]

& ad hunc finem atque artem, alia artium *Architectonica adhibenda.* *dirigere ac referre.* Architectonica *tamen non abijcio. vtile & decorum aliquatenus ea ſcire: atque vtinam vtantur noſtri, non ad Palatia aut Arces ſolùm, ſed ad oppida tota ſtruenda, quod veteres factitarunt. At verò* *Virtus Principē docet.* *tertij generis artes, ad* Virtutem. *Principem probum moribus, ingenio modeſtum, conſtantem aduerſum metus, æqui amantem eſſe, publicè expedit: & hæc talia per doctrinam etiam* *Ad hanc Ethica.* *inſeruntur.* Ethica *facient, & quàm verè ac propriè Philoſophiam licet dicas. Agrippinam non audiemus Neronis matrem, quæ filium, ait Suetonius,* à Philoſophiâ arcuit, monens imperaturo contrariam eſſe. [Cap. LII.] *O fœminam alia quoque improbam! quid ais?* imperaturo contrariam? *ita, qui ex libidine imperium voles gerere, diuina & humana iura ſpernere: quod tuus ille eximiè fecit. At qui benè, iuſtè, feliciter imperare; inſtrumentum & adiumentum ei Philoſophia eſt, ſed habita etiam cum modo. Aptiſſimus in hac par-* *Plutarchi commendatio.* *te Plutarchus erit, cuius omnis ſcriptio cum prudentiâ & virtutem inſerit; cui Seneca libellos aliquot addere, valdè ſit è meo voto.* *Seneca.* *Ieſum Syrachidem etiam commendo, de quo* *Syrachides.* [Cap. VII.] *veriſſimè Baſilius Imperator ad filium:* e libris eius ciuiles & regias virtutes colligi atque hauriri. *Libros autem ſacros tractari interim & volo, etiam cùm non dico, dico. Quis enim neſcit caput in virtutibus Pietatem eſſe? petatur è ſuo fonte, & in omni parte doctrinæ miſceatur. Hæc præcipua in Inſtitutione ſunt: à quâ molliores illas artes* Muſicen *Muſica remota.* & Poëtin *ſperno: aut certè non exigo. Themiſtoclis dictum Principi conueniet: qui cùm rideretur ab iis, qui ſciti ores & gnari magis talium artium viderentur,* At ego, *inquit,* lyram aut pſalterium tractare neſcio, vrbem quam paruam acceperim, claram & magnam reddere, id ſcio. *Nec diſſenſit ab hoc iudicio Philippus Macedo. cuius Alexander cùm ſcitè aliquando & ſuauiter cecinisſet:* Non te pudet, *inquit,* tam bene canere? [In Pericl.] *Et addit Plutarchus:* Satis enim eſt, ſi vel audire vacet regi canentes alios, & Muſis abunde honorem habet, ſi in huiuſmodi artibus exercentes ſe ſpectet. *Hæc ſi Græci, multò magis Romani. & ſcribit Cornelius nepos:* Scimus Muſicen noſtris moribus abeſſe à perſonâ Principis, ſaltare etiam in vitijs poni. *Atque hæc ſi arceo, quid de* *Fabuloſa hiſtoria inutilis.* *fabellis ad corruptelam factis? In quo numero Amadaus eſt, ingenioſi nugatoris proles, peſtilens liber, ſi vmquam fuit, & natus blandè inficere aut interficere iuuentutem. Fugite Princeps & Aulici, qui vera & ſeria amatis. In clauſulâ moneo, plurimùm hæc profutura, ſed & interdum non profutura. ac verè de Commodo Imperatore Lampridius:* Sed tot diſciplinarum magiſtri nihil ei profuerunt. Tantum valet aut ingenij vis, aut eorum qui in aulâ inſtitutores habentur. *Nota. cauendum ab aulicis corruptoribus in ipſâ Aulâ, & nil niſi ſerium ac probum ad iuniores Principes admittendum.*

IVSTI LIPSI
AD II. LIB. POLITICORVM
NOTAE.

IN CAPVT II.
De præſtantiâ Principatus.

Pag. 26. Regni præſtantia. REGNVM res inter deos hominesq́; pulcherrima.] *Dictum ſimillimum in Iſocratis Euagorâ:* Πάντες ἂν ὁμολογήσαιεν τυραννίδα, καὶ τῶν θείων ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀνθρωπίνων, μέγιστον καὶ σεμνότατον καὶ περιμαχητότατον εἶναι: Omnes fateantur, Regnum, inter diuina humanaque bona, maximum, auguſtiſſimum, & ſummo ſtudio appetendum eſſe. *Atque ego ſi me effundere in aſſerendo laudandoq́; Principatu velim, benigna materia eſt, & ingenium ſeruiat: ſed malo te hæc ab alijs petere, qui in Politicis ſcribendis habent has Diſſertatiunculas velut pro præcipuo ſcopo. Mihi alia mens eſt. & tamen quidquid ad rem dici poteſt, ſemina eius in Textu noſtro tacta ferè habes. Quod ſcito me (ſemel moneo) alibi ſeruaſſe.* Nos ſtrictim multa diximus.

IN CAPVT III.
De Fœminarum imperio.

Pag. 27. PRO iiſdē conſenſu aliquot gentes.] *Pleraque gentes in Chriſtiano orbe, excepto Galliæ regnum. Sed & veteres Aſiatici ita vſurparunt. Arrianus:* Νενομισμένον ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἔτι ἀπὸ Σεμιράμεως, καὶ γυναῖκας ἄρχειν ἀνδρῶν: Receptum ſolitumq́; in Aſia, iam inde a Semirami, etiam fœminas imperium in viros exercere. Fœminas imperare mos. [1] De rebus Alex.

IN CAPVT IV.
De Electione & Sucesſione.

Pag. 27. Ad manū Principis capiendus. MINORE diſcrimine ſumi Principem, quàm quæri.] *Aſsidet Cornelianæ huic ſententiæ illud Irenes Imperatricis in re ſimili:* Ὡς δεῖ βασιλέα μὴ οὐκ ἀπόντα ζητεῖν, παρόντα δὲ μὴ μετακινεῖν: Quòd nec abſentem Principem quærere oporteat, nec præſentem demouere. Apud Nicet. Chon. 1. Ann.

IN CAPVT V.
De Initijs & Mutatione in deterius.

Pag. 28. Ante imperium melius, non in ipſo. SIVE etiam Regni ipſius natura hoc fert.] *Potuit addere cauſſam tertiam, Falſam de regnaturo opinionem. Nam quod Galbæ olim euênit, qui* omnium iudicio dignus imperio, niſi imperaſſet: *id multis aliis, qui in bonâ ſpe, adepti denique imperium oſtendunt eo ſe minores. Nec temerè à Pittaco dictum:* Ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσι: Imperium virum oſtendit. Tacitus 1. Hiſt.

Diuturnitate in ſuperbiam mutant.] *Aegrè ſcilicet tam magna felicitas fertur, atque ita* ipſe Tiberius poſt tantam rerum experientiam, vi dominationis conuulſus eſt, *ait meus ſcriptor.* Regnum deprauat. Tacitus VI. Ann.

Imperium ijs artibus facillimè retinetur.] *Clarè & pulchrè pro hac ſententiâ Polybius, cùm quærit cur Hiſpania tam citò à Carthaginienſibus amiſſa?* Nam, *inquit,* aliter cenſebant quæri imperia debere, aliter ſeruari: nec imbiberant, eos optimè retinere dominia, qui in iiſdem inſtitutis perſeuerant, quibus ea initio ſunt adepti. At verò illud clarum teſtatumq́ue exemplis eſt, quod homines felicitatem aſſequantur benignitate in alios, & bonâ de ſe opinione. Iidem, cùm adepti quæ voluerant, ad iniurias & impotentiam in imperijs delabuntur; fit meritiſſimò, vt vnà cum imperantium mutatione, ipſi ſubditi ſe & affectus mutent. Lib. X.

IN CAPVT VI.
De fine Principis.

VT ea opibus firma, copiis locuples.] *Populus ab his externis Principatuum bonam maximè metitur. Itaque lègi non ſine riſu in Mexicanâ Hiſtoriâ (libenter & iucundè ritus noui illius orbis conſidero) morem ijs fuiſſe, vt cùm regem alium conſecrarent, is iuraret in hæc verba:* Iuſtitiam ſe adminiſtraturum. nullum è ſubditis oppreſſurum. bello fortem futurum. Effecturum vt Sol curſum ſplendoremq́ue ſuum teneret, nubes pluerent, riui currerent, & terra produceret omne genus frugum. *Quæ poſtrema, etſi vnius dei propria, tamen & alij à ſuis regibus exſpectabant. De Burgundionibus, Ammianus:* Apud hos rex appellatur generali nomine Hendinos, & ritu veteri, poteſtate depoſitâ remouetur, ſi ſub eo fortuna titubauerit belli, vel ſegetum copiam negauerit terra. quemadmodum ſolent Ægyptij caſus eiuſmodi adſignare rectoribus. *Et quid fatuitatem ac cenſeni? vetus hæc opinio, imò ſapientiſsimo Homero* Pag. 28. Externa bona a Principe poſtulantur. Lopez Gomara. Mos Indorum. Lib. XXVIII.

mero prodita: & ſub bono rege cuncta omnia externa etiam bona. Sic enim Vlyſſes ad ſuam Penelopam:

——— ἦ γάρ σευ κλέος οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει, Odyſſ. τ.
Ὥστε τευ ἢ βασιλῆος ἀμύμονος, ὅστε θεουδὴς
Ἀνδράσιν ἐν πολλοῖσι καὶ ἰφθίμοισιν ἀνάσσων,
Εὐδικίας ἀνέχῃσι. φέρῃσι δὲ γαῖα μέλαινα
Πυροὺς καὶ κριθὰς, βρίθῃσι δὲ δένδρεα καρπῷ
Τίκτῃ δ' ἔμπεδα μῆλα. θάλασσα δὲ παρέχῃ
ἰχθῦς
Ἐξ εὐηγεσίης. ἀρετῶσι δὲ λαοὶ ὑπ' αὐτοῦ.

——— tua laus latum conſcendit olympum;
Sicut percelebris regis, qui numina curat,
In multiſque probiſque viris iura æqua miniſtrat,
Ipſa illi tellus nigricans, prompta atque benigna,
Fert fruges ſegeteſque, & pomis arbor onuſta eſt,
Prouenıunt pecudes, & ſuppeditat mare piſces,
Ob rectum imperium. populi ſors tota beata eſt.

Nec rempublicam tuam eſſe, ſed te reipub.] *Hadrianus Imperator* in concione ſæpe dixit, Ita ſe rempublicam geſturum, vt ſciret populi rem eſſe, non propriam. *Vox aurea, & res multo magis, cùm præſtatur.*

Resp. Principis ſeruus. — Spartian. Hadr.

IN CAPVT VIII.

De Regno Virtute firmando.

Pag. 29.

ILLE reipublicæ ſtatus optabilis.] *Partem hic magis Polybianæ ſententiæ, quam ipſam expreſſi. Atqui digna adſcribi.* Ἐγὼ γὰρ οἶμαι δύο ἀρχὰς εἶναι πάσης πολιτείας, δι' ὧν αἱρετὰς ἢ φευκτὰς συμβαίνει γίνεσθαι τάς τε δυνάμεις αὐτῶν καὶ τὰς συστάσεις. αὗται δ' εἰσὶν ἔθη, καὶ νόμοι. τὰ μὲν αἱρετὰ, τούς τε κατ' ἰδίαν βίους τῶν ἀνθρώπων ὁσίους ἀποτελεῖ καὶ σώφρονας, τό, τε κοινὸν ἦθος τῆς πόλεως ἥμερον ἀπεργάζεται, καὶ δίκαιον. τὰ δὲ φευκτὰ, τοὐναντίον. (Lib. vi.)

IN CAPVT IX.

De Imitatione & aſpectu ciuium in Principem.

Pag. 30. *Principem ſeculi æmulantur.*

QVALES in repub. Principes, tales ciues.] *Theodoricus rex Gothorum ad Senatum populumq. Rom.* Facilius eſt errare naturam, quàm diſſimilem ſui Princeps poſſit rempublicam formare. *Plato etiam exertè:* Μηδεὶς ἡμᾶς πειθέτω, ὦ φίλοι, ἄλλῃ θᾶττον καὶ ῥᾷον μεταβάλλειν ἄν ποτε πόλιν τοὺς νόμους, ἢ τῇ τῶν δυναστευόντων ἡγεμονίᾳ. μηδὲ νῦν γε ἄλλῃ γίγνεσθαι μηδ' αὖθίς ποτε γενήσεσθαι: Nemo nobis perſuadeat, ô amici, vllâ ratione citiùs aut faciliùs ciuitatem leges moreſque immutare, quam Principum exemplo præeunte: neque aliter nunc eſſe, nec in poſterum vnquam futurum. *Vt igitur regulam oportet rectam eſſe, ad quam cetera adæquantur: ſic meritò Principem, ad quem alij diriguntur.*

(Apud Caſſiod. III. Var. epiſt. XII. — De Leg. IV.)

IN CAPVT X.

De Iuſtitiâ neceſſariâ regnis.

Pag. 30. *Iulia turpe dictum.*

LICET, ſi libet.] *Iulia Auguſtæ dictum eſt, priuignum ſuum ad ſtuprum inuitantis. & addidit ampliùs:* An neſcis te Imperatorem eſſe, & leges dare, non accipere? *Scilicet, vt Velleius ait,* magnitudinem fortunæ ſuæ peccandi licentia metiuntur, quidquid liberet pro licito iudicantes. *Ammianus obſcuriùs, ſed hoc ipſum dixit:* Nulla vacat quæſtio prauitatum apud eos, qui quod volunt, maximas putant eſſe virtutes. *Ab hoc fonte Perſarum iudicum illa reſponſio Cambyſi*, roganti num qua lex permitteret nuptias cum ſorore? illi negarunt talem ſe inuenire, ſed quamdam aliam quâ liceat Perſarum regi facere quidquid libeat. *Æquè turpis & pernicioſa illa Anaxarchi adulatio. qui, cùm Alexander lamentaretur ob Clytum interfectum, nec ſolatia admitteret: dixit,* Ignorare illum, cur veteres ſapientes Iuſtitiam adſeſtricem Ioui fecerint. nimirum, quia quidquid à Ioue decretum, id iure quoque factum ſit. *Anaxarchi tales, ſed occulti, vtinam non hodie apud imperantes!*

(Libr. XXVII. — Apud Arrian. De reb. Alex. lib. IV. & Plut. in Alexand. — *Anaxarchi pernicioſum.*)

IN CAPVT XI.

De Iuſtitiæ adminiſtratione.

Pag. 31. *Impoſitus de bon... Princeps interdum ducere.*

CAVSSAS reoſque audiat.] *Ipſéne? an per alios? Vtrumque: & hoc magis.* [illegible] *quin ipſe quoque interdum Iuſtitiæ illud munus in publico vtiliter ac decore obeat, non puto ambigendum. Veteres Imperatores ac Reges fecere & Caroli etiam Magni Conſtitutio hæc legitur.* Hoc miſſi noſtri notum faciant Comitibus & populo, quod nos in omni hebdomadâ vnum diem ad cauſſas audiendas ſedere volumus. Populo autem dicatur, vt caueat de alijs cauſſis ad nos reclamare, niſi de quibus aut miſſi noſtri, aut Comites, eis iuſtitiam facere noluerint. *Vbi finem etiam huius conſilij vides. nempe vt per ſupremum illum iudicem, ius ſicubi labat, corrigatur, firmetur.*

Leges & lites reſcindendæ.

Medeatur noſter Princeps.] *Vtinam, vtinam! Ludouico Galliarum regi XI. hoc propoſitum & cauſidicina illa, vera tabes Galliæ, nunc non eſſet, ſi ille pauculos annos ſuiſſet. Exortatur alius, & efficiat vt* tandem viperæ iſtæ ſibilare deſiſtant.

(Comin. cap. LXXV. — Apud Flor. lib. IV cap. vltim.)

IN

IN CAPVT XIV.

De Fide.

Pag. 33.

Fides pro deâ.

IN Capitolio vicinam Iouis opt. max. eſſe voluerunt.] *Credo hanc eamdem mentem eſſe in Liuianis verbis:* Apud quos *(Romanos)* iuxta diuinas religiones Fides humana colitur. *Et profectò ſanctitas quadam in ipsâ fide. Scytharum legati ad Alexandrum pulchrè:* Iurando grauiam Scythas ſancire, ne crediderís. Colendo fidem, iurant. Græcorum iſta cautio eſt, qui acta conſignant, & deos inuocant: nos religionem in ipsâ fide nouimus. Qui non reuerentur homines, fallent deos.

Lib. IX. in Orat. Poſthum.

Curtius VII.

IN CAPVT XV.

De Modeſtiâ.

Pag. 34.

Promi ad Superbiam reges.

IN alto poſitum non alta ſapere, difficile eſt] *Certè difficile. &* magnæ felicitatis eſt, à felicitate non vinci. *Vt quiuis haud facilè multum vini fert: non item abundantem fortunam. Da mihi circumſpectiſſimum regem: tamen* inter *tot* obſequia fortunæ, non ſatis cauta mortalitas eſt. *Natura, educatio, adulatia deprauant.*

Auguſtin.

Curtius VIII.

In eam remedium, cognitio ſui.

Non minùs hominem ſe, quàm hominibus præeſſe, cogitet.] *Hoc primum remedium & cautio à Faſtu, ſe cogitare. Externa illa omnia ſunt quæ te inflant; æſtimari debes à teipſo. Illa abeunt, veniunt: tu quid es, niſi vile infirmumq́ corpus? Vide non quid in te magnum habeas, ſed quid tuum. Saladinus, Chriſtianorum olim terror, qui Syriam, Aegyptum, & Africæ bonam partem ſubegit, morti iam vicinus, in cogitationem hanc ſeriò deſcendit: & ſolam interiorem tunicam, pro omni pompâ funebri, in haſtâ ſublimem* [illegible] *iuſſit, cum acclamatione,* Hoc vnum ex domitore Orientis reſtare. *O virum illâ & maiore fortunâ dignum, qui tam benè eam cepit! Nihil hic proprium aut tuum. corona, ſceptrum, & omnia hæc ad quæ ſtupemus, à Deo ſunt: & ne auferat, tu ad eum refer. Thymoleon, magnus laudatúſque dux, qui Dionyſium Siciliâ eiecit, & in illuſtri gloriâ vixit, exemplo hic tibi eſto. de quo Probus:* Nihil vmquam neque inſolens, neque glorioſum ex ore eius exiit. Qui quidem cùm ſuas laudes audiret prædicari, numquam aliud dixit, quam ſe in eâ re maximas dijs gratias agere atque habere, quòd cùm Siciliam recreare conſtituiſſent, tum ſe potiſſimùm ducem eſſe voluiſſent. *Nihil poteſt magis ſapienter, magis Chriſtianè.*

Saladini præclarum factum.

Thymoleontis modeſtia.

In Thymoleon.

Superbia de, rejicit adi. ores.

Magnas arbores diu creſcere, vnâ horâ extirpari.] *Remedium alterum, cogitare Superbiæ aſſiduam comitem, Deiectionem, & Pœnam.*

Dominare tumidus, ſpiritus altos gere,
Sequitur ſuperbos vltor à tergo Deus.

Seneca Herc. Fur.

Nihil altum ille, præter ſe, vult. eiq́ proprium, τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινοῦν, τὰ δὲ ταπεινὰ ὑψοῦν: erecta deijcere, deiecta erigere.

Laërt. in Chilone.

Vidi cruentos carcere includi duces.] *Remedium tertium, à fortunâ variâ nimis & incertâ. Hodie magnus es? cras alius, aut nullus. Iugurtham in carcere, Perſeum in cuſtodiâ obiiſſe ſcimus: & patrum memoriâ, quàm illuſtre exemplum Tomambais eſt! Ille Aegypti Africæq́ Sultanus, in veteri & feliciſſimo regno, non ſolùm eo ſubitò exuitur, ſed & vitâ. Arbiter paullo antè vitæ neciſq́; gentium, in vrbe ſuâ principe, mulo vicatim per ludibrium circumductus, infami laqueo, & manu carnificis, ſtrangulatus eſt. Quid ſub idem illud æui, Attabalipa in nouo orbe magnus Rex, nónne in carcere, poſt infinitam vim auri quaſi pro vitâ exortam, amiſit & vitam? In eodem tractu, rex regum Mexicanus, nec vſitatâ quidem morte abijt, lento igne per ſummum cruciatum vſtulatus. Quæ tam tragica exempla meritiſſimò verbis Senecæ concludo:* Quod regnum eſt, cui non parata ſit ruina & proculcatio, & dominus, & carnifex? Nec magnis iſta interuallis diuiſa: ſed horæ momentum intereſt inter ſolium, & aliena genua.

Varia inſtabilis fors regum.

Tomambais exitus.

Attabalipa.

Quahutimoci.

De Tranquillitat. Animi, cap. XI.

Oratio preſſa] *Vt moneta illa optima, quæ pretij plurimum habet in paruâ mole: ſic ſermo, qui ſenſus. Quid viſurus ſim, neſcio. ſed verboſos valdè & vnà ſapientes, nondum ego vidi. Ceterùm hæc Breuitas imprimis decet Principem. Tacitus de Galbâ:* Imperatoriâ, *inquit*, breuitate adoptari à ſe Piſonem pronunciat. *Cauſſa apud Demetrium Phalereum hæc:* Nam præcepta & iuſſiones, quæ Principi conueniunt, breuibus verbis formantur; preces autem, quæ humilioribus, verboſæ & longæ eſſe debent.

Breuis ſermo optimus.

1. Hiſt.

In cultu ne exuberet.] *Iuliani Imperatoris familiare dictum fuit:* Turpe eſſe ſapienti, cùm animum habeat, captare laudes ex corpore. *Et ſanè viri magni, incurioſi rerum iſtarum leuium. Carolus noſter Quintus in veſte reſtrictus. Ludouicus XI. cultu corporis neminem familiarium anteiuit. Iulius Agricola (ita ſcribit de eo Tacitus)* cultu modicus; ſermone facilis; adeò vt plerique quibus magnos viros per ambitionem æſtimare mos eſt, viſo aſpectoque Agricola, quærerent famam, pauci interpretarentur. *Sic de Annibale Liuius:* Veſtitus nihil inter æquales excellens, arma atque equi conſpiciebantur. *Et quid exemplis opus? vno verbo, plerique illi veteres* ἁπλῶς ἑαυτοὺς εἶχον, οὐκ ἀπὸ σκευῆς, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ψυχῆς βασιλεῖς ὄντες, καὶ τὰ ἔνδον τοῦ πλήθους διέφερον, τὰ δὲ ἐκτὸς ὅμοιοι τοῖς ἀγελαίοις ἐφαίνοντο. leuiter & ſine curâ ſeipſos habuerunt, non ab apparatu, ſed ab animo reges; & introrſum à plebe differebant, extrorſum vel gregarijs ſimiles videbantur. *Ego Græcorum imperatores (imagines enim exſtant) ſine riſu non aſpicio, in purpurâ: in auro, in gemmis, & à capite ad calcem non regiè, ſed muliebriter cultos.*

Veſtis, & hæc talia, negligenda.

Ammian. lib. XXV.

In Agric.

Syneſ. Orat. de Regno.

Mundi-

Pag. 15. Munditias mulieribus conuenire.]
Ideo Heſiodus quoque monet:
Μηδὲ γυναικείῳ λουτρῷ χρόα φαιδρύνεσθαι
Ἀνέρα. 11. Oper. & dier.
Nec muliebri ſe comptu lotuque polito
Vir quiſquam.

Nimia & affectata pompa ſperanda. Nec aliter de externâ omni ſpecie cenſeo.] *Vt in comitatu, in victu, in omni tuâ vitâ quàm minimum ſit Tragœdiæ & pompæ. Cori Imperatoris illuſtre exemplum non omittendum, quia nec vulgatum. Syneſius ita narrat. (Carino tamen adtribuit, per errorem, vti opinor: quia* * *Carus res in Perſas geſſit, Carinus contrà mollis, deſes, & nullâ expeditione nobilis.) ſed is ita narrat.* Bellum inferebat Perſis, & iam ad Armeniorum limites peruenerat. Orat. de Regno. Illic militem curare corpus, & cibum è ſuo commeatu capere iuſſit, mox ex hoſtico (Parthorum agros oſtendebat) petendum. Dum id agunt, ecce hoſtium legatos, qui adueniunt. Atque illi opinabantur futurum primò, vt ad Proceres quoſdam aulicos deducerentur: deinde dierum aliquot interuallo, ad Imperatorem. Atqui inciderant caſu in ipſum iam cœnantem. Circumſtabat frequens miles, ſed auro aut argento nihil cultus. Ipſe veſte puniceâ indutus, iacebat in herbâ. Cibus erat, vetus aliquod nigrum pulmentarium: & in eo fruſtula quædam ſalſæ ſuillæ carnis. Cùm autem legatos vidiſſet, nihil turbatum aiunt, nec quidquam immutaſſe, ſed vocaſſe ad ſe vltro, & dixiſſe, Scire quòd ad ſe veniſſent. nam Carum hunc ipſum eſſe. Iubere igitur vt renuncient iuueni ſuo Regi, niſi reſipiſcat, futurum vt intra vnam Lunam omnis eorum ſilua & omnis ager, magis nuda & læuia ſint, quàm Cari ipſius caput. & ſimul cum dicto pileum ſuſtulit, & caput oſtendit tam glabrum quàm galea eius quæ adiacebat. Et ſi quidem appeterent, iuſſit manum in ollam mittere: ſin minus, ſtatim abire, & extra Romana præſidia eſſe, tamquam legatione omni iam defunctos. *Ita me Deus amet, hæc virum olent, imo heroem.*

* Vide Vopiſcum & Eutrop. De Caro narratio amœna.

IN CAPVT XVI.

De Maieſtate.

Pag. 15. Externa ſpecies ad ſtatum. TRISTITIAM & arrogantiam exuas.] *Quæ duo imperitè nonnulli adſumunt, quaſi conciliando Maieſtati. Plutarchus hos tales taxat.* Qui mentem non habent, Reges & Principes, *inquit*, imitantur imperitos ſtatuarios, qui exiſtimant coloſſos ſuos magnos & venuſtos futuros, ſi tibijs quammaximè diductis, & inflatos, & hiantes fecerint: ſic iſti grauitate vocis, & toruitate aſpectus, & morum aſperitate, & inſociabili quadam vitâ, dignitatem & maieſtatem imperantium exprimere ſe cenſent. In Comment. ad Princip. indoct.

Viles plerumque, qui nimiùm ciuiles.] *Omnino abſtractione quadam opus ijs qui gu-*

bernant, *ne nimis vulgo ſe vulgent* ... *ſciunt qui antea familiaris maximè & comis, ſimul remp. attigit, ab omni cœtu amicorum & conuiuijs ſe abiunxit, vita genere quadam ſubducto, & planè mutato. Cauſſam Plutarchus adiungit.* Δειναὶ γὰρ, ait, αἱ φιλοφροσύναι παντὸς ὄγκου περιγενέσθαι καὶ δυσφύλακτον ἐν συνηθείᾳ, τὸ πρὸς δόξαν σεμνόν: Comitas enim facile faſtum omnem atterit, & in familiari conſuetudine ægre cuſtodias illud opinionis de te auguſtum. In Pericl.

IN CAPVT XVII.

De varijs Virtutibus decóris Principi.

Lib. XIII. Annal. NEC tamen coniugum imperiis obnoxius.] *Nam quod ſubſidium in eo, vt inquit Tacitus,* qui à fœminâ regatur? *Cui tamen humili & ſeruili vitio plerumque feroces & militares gentes abnoxias eſſe, Ariſtoteles notauit: & hodie nos videmus. Sed vt imperio mulierum, ita conſilia non ſemper damno. Vtiliter ſæpè eas Principes audiet: præſertim ſiqua à naturâ paullo magis facta ad prudentiam & virtutem. An Auguſtum pœnituit, Liuiam ſuam audiſſe? Ferdinandum Hiſpaniæ regem, Iſabellam? cui fœminæ Conſilium, Canarias, Nouum orbem, eiectos Mauros, & hanc magnitudinem ſuam Hiſpania in parte debet. Maritum enim ſuum, etſi à ſe virum magnum, tamen haud æquè altum aut ſplendidum, ad illuſtria illa facta impellebat leniter ac ducebat. At in vitâ priuatâ, eadem mirifica. Vino ætatem abſtinuit. artibus litterisq. ita amica, vt ſermonem Latinum, ætate iam grandior didicerit, & auctores librosq. intellegere atque interpretari potuerit. In fortunâ & in mortibus infracta; atq; etiam in partu ſic magnanima, vt emitteret vix vocem. Rarum heroinæ exemplum, & cum veteri omni aeuo comparandum.* Pag. 15. Ne regant fœminæ. Interdum ſuadeant. Iſabella fœmina laus. Lib. II. Polit. c. VIII.

Conuitia ſi iraſcare, agnita videntur: ſpreta, exoleſcunt.] *Spreuit ſanè Auguſtus. qui cùm audiret Aelianum quemdam malè de ſe opinari ſolere:* Faciam, *inquit*, ſciat Ælianus & me linguam habere. *Animoſè item Philippus Macedo, ſuadentibus amicis, maledicum hominem in exilium mittere:* Minime ſis, *inquit*, ne vagus & erro, apud plures de nobis malè loquatur. *Plura & obuia talia exempla. ſed caute tamen vos caniculæ: quia non omnes Auguſti ſunt aut Philippi. Ramirus Hiſpanorum rex mirè probus fuit & in moribus ſimplex: ob eam rem cùm irriſui Aulicis eſſet, & dicterijs identidem peteretur, ad extremum exarſit, & vndecim viros nobiles ad ſe vocatos, in Oſcâ vrbe gladio percuti iuſſit: addito dicto,* * Neſcit vulpecula cum quo ludat. *Ipſo ſcilicet oſtendit periculoſum valdè,* τὸν λέοντα νύττειν, leonem vellicare. Pag. 16. Magni Principes in conuitia fortes. Sueton. Auguſt. cap. 51. Plut. in Apoph. Roder. Sanct. Hiſtor. Par. III. Ramirus aliter. * No ſabe la vulpeja con quien trebeja.

Doctrinam nonnihil ad hunc finem promoue.] *Iure moneo. nam, vt Symmachus ait,* ſcimus bonas artes honore nutriri, Litteræ promouendæ. Lib. I. Epiſt. LXXIII.

atque hoc ſpecimen eſſe florentis reipub. vt diſciplinarum profeſſoribus præmia opu- Sed eum modo. lenta pendantur. *Sed tamen voculam*, Nonnihil, *de induſtriâ addidi: quia vt tollere eas* Malè, qui tollunt. *noxiũ; ita calidè nimis promouere. Iuſtinianus* τὰς τυπωθείσας ἀνέκαθεν ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων Zonar. in Annal. δίδοσθαι σιτήσεις τοῖς ἐν αὐταῖς διδασκάλοις τῶν λογικῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ὑποθήκαις τοῦ ὑπάρχου ἐξέκοψε. καὶ οὕτως τῶν ἐν τῇ πόλει διδασκαλείων ἐσχολακότων ἀγροικία τῶν ἐν αὐταῖς κατεκράτησεν: antiquitus conſtitutas, in quoque opido annonas, profeſſoribus bonarum artium dandas, de conſilio Præfecti ſui ſuſtulit. atque ita frigentibus paſſim per opida Scholis, ruſticitas & barbaria occupauit in- Malè, qui nimis vulgant. habitantes. *Mala hæc ſecuris quam Thrax Imperator iniecit: ſed illi quoque occultè noxij, qui effuſè nimis promouerunt. Nam otium & mollitiem nullâ re faciliùs aut honeſtiùs in animas irrepere, quàm viâ hac litterarum,* Virtus reſoluitur. *omnino eſt fatendum. Atqui robur & virtus non ſunt, vbi illa. Vt catuli ad venandum inepti, qui ſaltare & eiuſmodi delicias docti: ſic ad virilia exercitia parùm apti, ciues nimis exculti. Franciſcum regem primum, & Leonem decimum, qui auidè litteras excitârunt, in cælum tollimus. Si propoſitum ſpectamus, meritò. ſi finem & ſucceſſum, ambigo. quia reuerà alter Galliam ſuam, alter Italiam, cultiorem amœnioremq́ reddidit, ſed vnà & molliorem. Quid bonæ ſpei reliquum, vbi etiam fœminæ paſſim in libris & litteris? atqui eò ventum. Miles Spartani illi probi, qui* Plut. in Lycurg. γράμματα μὲν ἕνεκα τῆς χρείας ἐμάνθανον· ἡ δ' ἄλ- Vſurpanda ad vſum. λη παιδεία, πρὸς τὸ ἄρχεσθαι καλῶς ἐγίνετο, καὶ καρτερεῖν πονοῦντα, καὶ νικᾶν μαχόμενον: Litteras ad vſum ſaltem diſcebant. reliqua omnis diſciplina erat vt pulchrè parêrent, vt labores perferrent, vt in pugnâ vincerent. *Et à Principe meo in ſuis ciuibus id ſeruari, ſuadeam valdè. Non nimis, non omnes, ſtudiis ſe applicent. ſed Nobilitas tamen maximè:* Et imprimis à Nobilibus. Salluſt. ad Cæſ. *quia* patres valere decet conſilio, populo ſuperuacanea eſt calliditas.

IVSTI LIPSI AD III. LIB. POLITICORVM NOTAE.

IN CAPVT I.
De Prudentiæ neceſſitate.

Pag. 17. NVLLVM animal moroſius, nullum maiori arte tractandum.] Difficile gubernare. *Inde Liuianum hæc effatum:* Excellentibus ingenijs citius defuerit ars, Lib. II. quâ ciuẽ tegant, quàm quâ hoſtem ſuperent.

Mens vna ſapiens plurium vincit manus.] *Hæc Vlyſſes ille apud ſapientiſſimum vatem valuit, cùm Mineruam (id eſt Prudentiam) ſic affatur:*

Αἴ κε μοὶ ὣς μεμαυῖα παρασταίης, γλαυκῶπι, Odyſſ. N.
Καί κε τριηκοσίοισιν ἐγὼν ἄνδρεσσι μαχοίμην
Σὺν σοὶ, πότνια θεὰ, ὅτε μοὶ πρόφρασσ' ἐπαρήγοις.

Atqui ego, ſi mihi ſic adſiſtas cæſia diua,
Vel tercentum contra homines concurrere pugnâ
Auſim, te fretus comite, ô dea, & adiutrice.

IN CAPVT II.
De Duplici Prudentiâ.

Pag. 18. PRINCEPS ſapiens, ſapientium commercio.] *Cominæus:* Nullum Cap. xxxiii. Viros celebres & ſapientes in domo Principis decore. maius indicium bonæ mentis Princeps poteſt oſtendere, quàm vt adiungat ſibi & familiariter vtatur viros virtute & famâ celebres. Nam omnes ſtatim iudicabunt eum talem eſſe, quales ij qui apud illum. *Hoc fine vtile, non tantùm in conſilio, ſed etiam* Tacitus iv. Ann. *in contubernio quoſdam habere,* inſigni tranquillitate vitæ, nullis reip. negotiis permixtos. *Nam aliena hæc fama valdè ad tuam famam. Ita Alexandro Calliſthenem, Scipioni Panætium & Polybium, Auguſto Areum & Athenodorum, alios alios adhæſiſſe ſcimus, priuatim magis ornamenta quàm publicè adiumenta.*

IN CAPVT III.
De Adiutoribus Principis.

SED quî parabis? iudicij hîc res eſt.] Pag. 18. *Imò res etiam aliqua Induſtriæ. Nam iam* A puero quidam formandi ad remp. *antè præparari quidam poſſunt, vt fiant apti. Turcarum Princeps à pueritiâ inſtituit, pacis aut belli futuros adminiſtros. & Germanorum proceres Alumnos quoſdam (ita appellant) ſuo ſumptu educant, in eumdem vſum. Quid ſi imitetur Princeps, & ſelecta quædam ingenia à teneris formari curet ad res Ciuiles? laudem. Apud Macedones quid ſeruatum, Q. Curtij* Lib. viii *verbis dicam.* Mos erat Principibus Mace- Macedonum ritus. donum, adultos liberos regibus tradere, ad munia haud multum ſeruilibus miniſterijs abhorrentia. Excubabant ſeruatis noctium vicibus proximi foribus eius ædis, in quâ rex acquieſcebat. Ij actos ab agaſonibus equos, cùm rex adſcenſurus eſſet, admouebant: comitabanturque & venantem, & in prœlijs,

prœlijs, omnibus artibus ſtudiorum liberalium exculti. Præcipuus honos habebatur, quòd licebat ſedentibus veſci cum rege. Caſtigandi eos verberibus, nullius poteſtas præter ipſum erat. Hæc cohors, velut Seminarium Ducum Præfectorumque apud Macedonas fuit. hinc habuêre poſteri reges, quorum ſtirpi poſt multas ætates Romani opes ademerunt.

IN CAPVT IV.

De Conſiliarijs.

Pag. 59. — *Salomonis ſcripta plane diuina.* — *Decoctores non apti ad Conſilia.* — Prouerb. cap. XII. — Cap. XVIII.

OPTIMVM quemque fideliſſimum puta.] *Rex Salomon (cuius ſcripta diuina humanaq́; Sapientia pleniſſima, vti & Syrachida, vnicè tibi commendo) paucis verbis*: Conſilia impiorum fraudulenta. *Excludo autem ob hac probitate etiam eos, qui rem ſuam priuatim malè geſſerunt, conturbatores aut decoctores. Baſilius Imp. ad filium:* Συμβούλοις δὲ χρῶ τοῖς καλῶς περὶ τὴν οἰκείαν βουλευσαμένοις καὶ διοικήσασιν, ἀλλὰ μὴ τοῖς κακῶς ἐξ ἀβουλίας τὰ ἑαυτῶν οἰκονομήσασιν. Ὁ γὰρ κακῶς περὶ τὰ οἰκεῖα διατεθείς, οὐδέποτε καλῶς βουλεύσεται περὶ τὸ ἀλλότριον: Conſiliarijs vtere ijs, qui rebus proprijs benè conſuluerunt, rectéque eas adminiſtrârunt, non autem qui per imprudentiam malè. Nam qui ſuis rebus malè proſpexerit, numquam ille benè conſuluerit alienis.

Conſiliarij linguarum periti ſint.

Morum animorumque prouinciæ gnaros.] *Etiam linguæ: ſi tamen ſermo diuerſus, in locis qui tibi parent. Nam iſti qui per interpretem accipiunt omnia aut reddunt, nec tam grati nec tam idonei ad agendum. ac multò neceſſariò eos fallunt.*

Conſiliarij exteri mali. — *Nubent ſaturo.* — *Imperiti eius ſunt.* — Alcib. I. — In Phædro. — *Ne amant eum aut curant.* — Plaut. Epid. — *Conſilia externa infauſta.*

Non exteros temerè, non aduenas.] *Nota Princeps. nam hic peccamus. Vt vulgo remedia quædam ab Afris aut Indis petita æſtimamus: ſic plerumque externa ingenia præferuntur internis. At non oportet. Primùm, quia ab hoc re turbæ. Indigenæ haud facilè concoquunt, in ſuâ rep. plus aliquid credi aut tribui alienis. Inde liuor, queſtus, & auerſio quædam animorum. Secundò, quia verò illi, morum, ingeniorum, & totius reipub. periti. Plato autem breuiter & rectè dixit:* Εἰδότος περὶ ἑκάστου ἡ συμβουλή: Conſilium eius eſt, qui rei cuiuſque peritus. *Quod idem alibi diffuſius:* Περὶ παντός μία ἀρχὴ τοῖς μέλλουσι καλῶς βουλεύσεσθαι, εἰδέναι περὶ οὗ ἂν ᾖ ἡ βουλή, ἢ ἅπαντος ἁμαρτάνειν ἀνάγκη: In omni re conſulendi principium, noſſe id de quo conſilium inſtitutum: aut totâ viâ aberrare neceſſum eſt. *Tertiò, quia etiamſi iis peritia, vix tamen affectus aut fides. Qui poteſt in alienam rempublicam? in quâ ſemper illud cogitent:* Mihi illic nec ſeritur, nec metitur. *Itaque ad commodum ſuum, aut arbitrium Principis, videbis pleraque ab iis referri. Quartò & vltimò, quia vſu compertũ, conſilia externa ferè eſſe infauſta. Alexander malè audire cœpit, cùm Perſas induit: Romani labi, cùm Græcos & exteros: noſter Carolus Andax, (ne plura cumulem) cui ruinam ſuam niſi Campobacchio debet? Effatum hoc habe. Vt in quam domum veſpillones veniunt, ſignum eſt funeris: ſic reſp. labentis, ad quam fulciendam adhibentur peregrini. Quod tamen ita intellego, ſi multi. nam vt vnus aut alter interdum, fide aut ingenio valdè cognitus, haud pertinaciter damnem.*

Ruit reſp. quam ij ſuſtinent.

Epiſt. XV. — *Quales moribus quoque æſtimandi.*

Item ſenes.] *Qui tales non annis magis, quàm moribus. Nam in quibuſdam, vt ait Seneca*, non pueritia, ſed, quod eſt grauius, puerilitas remanet.

Iuuenes inepti ad rempub. — VII. Poli. cap. 13. — *Cauſa vna.* — Cicero de Senect. — *Cauſa altera.* — Iuncus apud Stob. — *Solon eos omnino arcuit.* — *Annales leges vtiliſſimæ.*

Conſilia ſenum, haſtas iuuenum eſſe.] *Pindari dictum eſt, vti è Plutarchi Lycurgo videbis. cui hoc Ariſtotelæum velut interpretamentum adde:* ἡ μὲν δύναμις ἐν νεωτέροις, ἡ δὲ φρόνησις ἐν πρεσβυτέροις ἐστί: Vires in iuuenibus, Prudentia eſt in ſenibus. *Iuuenes autem non ſolùm à conſiliis, ſed omnino à repub. amouendi, cauſâ duplici. Primùm, quia Temeritas & calor in ijs. Atqui* cum ad gubernacula reipub. temerarij atque audaces homines accedunt, maxima ac miſerrima naufragia fiunt. *Deinde, quia non cadit in ætatem eam Auctoritas: quæ tamen ad iubendum ſuadendumq́; plurimùm valet. Opinio ſæpè de aliquo, plebem magis mouet, quàm res aut ratio ipſa. Solon igitur iure vetuit* τὸν σφόδρα νέον μήτε ἄρχειν, μήτε ξυμβουλεύειν, εἰ καὶ ἄριστα δοκοίη γνώμης ἔχειν: valde iuuenem neque magiſtratum gerere, neque conſulere, etiam ſi optime à mente conſtitutus eſſe videretur. *Rei etiam Romanæ grande olim fulcrum, Annariæ leges: quas malè amiſſas bonus ſapienſque Princeps reuocabit.*

Felices vix ſapiunt. — Liuius XXX. — *Magis qui aliquando afflicti.*

Fortunâ variâ exercitos.] *Nam qui aſſiduè in rebus proſperis & lætis, quid ſapiat?* Non temerè aduerſa caſuum reputat, quem Fortuna numquam decepit. *At qui aliam eam expertus eſt, magis ille ad Modeſtiam factus & Cautionem, præcipuas Prudentiæ partes. Pindarus rectè:*

—— ὁ πονήσαις δὲ νόῳ
Καὶ προμάθειαν φέρει:
—— Qui mente laborauit,
Prudentiam inde aufert.

XII. An. — Liuius XXXV. — *Principes tales, optimi.* — *Carolus V. Sapiens.* — *Ludouicus XI talis-dus.* — *Emanuel cautus.*

Tacitus item de Caractaco, Quem multa ambigua, multa proſpera extulerant, vt ceteros Britannorum Imperatores præmineret. *Annibal de ſe, ad Antiochum:* Hæc ſuadeo. qui vt non omnis peritiſſimus ſum belli, cum Romanis certè bellare bonis maliſque meis didici. *Nec ſolùm conſiliarij, ſed ipſi Principes optimi & prudentiſſimi, qui aliquando in aduerſâ ſorte. Carolus V. Galliarum rex mirè ſapientiâ fuit, atque adeò cognomen id etiam tulit: ſed quem Fortuna à teneris annis magis iactauit? Patrem ſuum Iohannem capi abduciq́; vidit, & regnum penè totum occupari ab Anglis. Ludouicus XI. planè callidus. ſed ille quoque nonne per annos ſex à patre & patria profugus, apud Philippum Ducem Burgundiæ egit, quid niſi exſul? Emanuel Allobrogum nuper Princeps, in eâdem hac claſſe. Veriſſimum igitur*

* A quibus læſus, ab his doctus.

tur Græcorum verbum: * Ἐξ ὧν ἔπαθες, ἔμαθες· *& Miſeria Prudentiæ bona mater.*

Nemo in conſiliis ma- ... ſuaſores.

Quòd ſatis ſit, acutos.] *Præfectè mali & inepti, qui nimis. Diſputare & ſermocinari magiſ, quàm ſuadere poſſunt: & tempus ſæpè terunt, milium, quod dicunt, terebrando. Tu ſcito, caput omne conſilij eſſe, non in acumine, aut ſermonum rationumq́ue copiâ, ſed in directâ quâdam iudicij normâ. Ea autem plerumque his acriculis abeſt. Machiauellum vide. quid eo acutiùs? at parum bonus aut felix ille Cæſaris Borgiæ Conſiliarius, quidquid excuſet ſe & fatum accuſet. Vide Clementem VII. Pontificem. miram ei ingenij vim omnes tribuunt: ſed in actionibus conſiliiſque quàm infelix, Roma ſiit & nunc etiam dolet. In populis ipſis hoc notabis. Quis neſcit Athenienſes ante Spartanos, Florentinos ante Venetos, ingenio & acrimoniâ fuiſſe? meliùs tamen conſtantiuſq́ue hos rempub. ſuam direxiſſe omnes videmus. Cauſſa huius rei tres. Prima, quam in Textu libaui quòd veloci iſta ingenia ſemper mouent aliquid, & nec quieta, quieta ſinunt. Altera quòd in multiplici inuentione & rationum copiâ plerumque natant, & ægrè expediunt aliquid cui inſiſtant. Tertia, quod ea ſibi proponunt quæ non ſunt, non erunt, & mentem conſiliáque aduerſarij æſtimant à ſubtili ſua mente Atqui ille ſæpè ſtipes. nec quidquam tutius (obiter moneo) quàm de conſiliis eius, ex ipſius indole moribúſque iudicare, aut eorum qui apud illum magni. Sed aliquis hîc quærat. Quid ergo? ſubtiles quoniam damnas, etiamne litteratos? Haud prorſus. Ego verò libenter eos in Conſilium admitto, ſed qui non ſint hoc tantùm. Nam qui ſolâ & nudâ iſtâ cognitione litterarum ſe iactant, valdè repello. Conſtantius Imperator Conſtantini F. me quidem iudice, valdè hîc peccauit: qui, vt ait Zonaras,* ἐνδόξω τῇ χορηγίᾳ συνέταξε. Ὅς παιδείας μὴ μετείληχεν, οὐδὲ ἱκανῶς ἔσχε τὸ λέγειν, καὶ ἤδει γράφειν ἐμμέτρως τε καὶ πεζῶς: neminem in Senatum allègit, niſi eruditum, quique ſe ad dicendum exercuiſſet, & ſciret ſcribere vinctâ oratione & ſolutâ. *Nimis tribuit noſtro generi: nec vel doctiſſimi ſemper ad rempub. apti Neceſſum eſt adſint aliæ illæ dotes, de quibus in hoc Capite monemus. Quas ſi adferant: ô magnos tunc, & Principi aptandos?* Nam deſiderabilis eruditio litterarum, quæ naturam laudabilem eximie reddit ornatam. Ibi prudens inuenit, vnde ſapientior fiat, ibi bellator reperit, vnde animi virtute roboretur: inde Princeps accipit, quemadmodum populos ſub æqualitate componat. Nec aliqua in mundo poteſt eſſe fortuna, quam litterarum non augeat glorioſa notitia. *De his talibus ipſa Sapientia loquitur:* Ego Sapientia habito in conſilio, & eruditis interſum cogitationibus.

Rationes Item tres. — An litterati apti ad Conſilia? — Per ſe, non nimis. — In Conſtant. — Benè, ſi docti ſint aliqui m. xij. — Laudatio vera doctrinæ. — Caſſiod. Variar. lib. x. epiſt. iii. — Prou. viii.

IN CAPVT V.

De ratione conſulendi.

Pag. 39.

CONSILIORVM gubernaculum, Lex diuina.] *Apparet ergo meritò Conſilijs intereſſe debere viros ſacros religioſoſque: id eſt, legis eius peritos. Tamen alij abnuunt, & indecôram atque inutilem cenſent hanc mixturam. Nicephorus Gregoras inter hos videtur.* Οὐ γὰρ, *inquit,* θεωρία πνευματικὴ καὶ πρᾶξις πολιτικὴ, ὡς τὰ πολλὰ, συνεῖναι πεφύκασι: Nó enim Spiritalis contemplatio, & Ciuilis adminiſtratio, vt plurimum, inter ſe iunguntur. *Et Syneſius Cyrenenſis Epiſcopus multò apertiùs:* Πολιτικὴν ἀρετὴν ἱερωσύνῃ συνάπτειν, τὸ πλέκειν ἐστὶ τὰ ἀσύγκλωστα: Ciuilem virtutem iungere cum ſacerdotio velle, eſt miſcere omnino non miſcenda. *Ac plura & diffusè in eam rem ibi ſcribit. Quid ergo nos: cum veniâ ſic cenſemus. Intereſſe eos poſſe, imò & debere: ſed rarenter. tunc videlicet, cùm de rebus planè ſerijs grauibúſque agitur, & quæ tangunt vniuerſum ſtatum. Nam tunc ſanè quidni audiantur? ſiue vt robur & auctoritatem bonæ ſententiæ adferant, ſiue vt reprimant coërceántque in aliam ruentes. Nam quamquam illi rerum Ciuilium propriè non periti: tamen ſæpè etiam in iſtis ſaluberrimè conſulunt, & Syrachides non falſa ſcripſit:* Anima viri ſancti enunciat aliquando vera, quam ſeptem circumſpectores ſedentes in excelſo. *At ſemper tamen eos & aſſiduè, etiam rebus conſilijſq́ue minoribus adhiberi non probem: nec id mihi aut ex illorum videatur, aut publico vſu. Diſtricti videlicet terrenis curis, cæleſtia illa deſerent: nec terrena ipſa (quippe aliud illorum munus) ſatis commodè aut decorè adminiſtrabunt.*

An Sacerdotes Conſi... — Hiſt. iii — Epiſt. lxvii. totâ. — Ac interdum vtiliter eſſe. — Eccleſ. c. xxxvii — Viri ſancti ſupra Prudentes ſæpè ſapiunt.

Libertatem ſecundò.] *Magnum in Conſiliario atque vtile munus, vt libera ei lingua. Solon olim rectè:* Συμβούλευε μὴ τὰ ἥδιστα, ἀλλὰ τὰ κάλλιστα: Conſule non quæ ſuauiſſima, ſed quæ optima ſint. *Sic oportet. nam rara hæc nimis in Aulis Principum virtus. & vis ſcire cuius* rei inopiâ laborant magna faſtigia? quid omnia poſſidentibus deſit? ille qui verum dicat. *Certamen plerumque adulationis eſt: & dant ſe non magno alicui ſolùm, ſed his qui magni apud magnum. Placentini aut Laudenſes ferè hoc totum genus, pauci Veronenſes. Inter hos tu eſto: & ſcito liberè te ſemper cum Rege loqui poſſe, ſed non de Rege. Cum modeſtiâ tamen ad quam Hephæſtion ille tibi præit apud Curtium:* Libertatis quoque in admonendo (*Alexandrum*) non alius ius habebat: quod tamen ita vſurpabat, vt magis à rege permiſſum, quàm vindicatum ab eo videretur.

Liberi & veraces conſiliarij eſſe debent. — Laërt. in Zenone. — Seneca vi. de Benef. cap. xxx. — Rara ea virtus. — Adulatio regnat. — Temperanda tamen libertas.

Tertiò Conſtantiam.] *Turpis enim & fœda illa vacillatio ſententiam mutantium, & certum ſignum non certæ mentis. Idq́ue cùm ſingulis Conſiliarijs, tum magis Conſilijs, vitandum. ne audiant illud, quod Carolus V. Imp. facetè conjicere in Germanorum conuentus ſolet. quos aſſimilabat viperis: quia (aiebat) vt iſtæ matres ſuas tollunt, ſic illorum poſteriora decreta, priora.*

Pag. 40. — Mutatio in conſilijs turpis. — Caroli ... iocus.

At non Rigorem.] *Conſilia enim ad euentus & tempora accommodanda & ſæpe* *inſle-*

Fas aliquando ... conſi...

inflectenda ſunt. atque, vt Plato ait, χρὴ ὥσπερ ἐν πτώσει κύβων, πρὸς τὰ πεπτωκότα τίθεσθαι τὰ αὑτοῦ πράγματα, ὅπῃ ὁ λόγος αἱρεῖ βέλτιστ' ἂν ἔχειν, ἀλλὰ μὴ προσπταίσαντας καθάπερ παῖδας, ἐχομένους τοῦ πληγέντος, ἐν τῷ βοᾶν διατρίβειν: oportet, tamquam in taloꝛum iactu, ad id quod ceciderit res ſuas aptare, quocumq; modo ratio id optimum eſſe dixerit. non autem, quaſi pueros, ipſos quoque cadentes, firmiter eam rem tenere in quam impegeris, & clamando quiritandoq́ue tempus conſumere. *Conſilia ergo noua pro rebus nouis, aut vbi priora improſpera.* (De Rep. lib. x.)

(*Reges leniter regendi.*) Arte enim & flexu quodam opus ſæpè.] *Seneca appoſitè*: Huc illuc frænis leuiter motis flectendus eſt animus, paucis ſui rector optimus. *Plerique enim rectorum rectore alio egent, etſi palàm habere eum ſpernunt. Calliſthenes hic offendit, qui præter mania magni ſui Doctoris, nimis apud Alexandrum abſciſſus & aſper. Quæ debebat dicebat, ſed non quomodo debebat. Arriani cauta ſententiæ ego accedo*: Καὶ τούτων ἐγὼ οὐδὲν ἐς ὕβριν τὴν Ἀλεξάνδρου, καὶ ἐς σκαιότητα τὴν Καλλισθένους φέροντα, ὐδὲν ἀδαμοῦ ἐπαινῶ. ἀλλὰ τὸ καθ' αὑτὸν γὰρ κοσμίως τίθεσθαι ἐξαρκεῖν φημι, αὔξοντα (ὡς ἀνυστὸν) τὰ βασιλέως πράγματα, ὅτῳ τις ξυνεῖναι οὐκ ἀπηξίωσεν. οὔκουν ἀπεικότως δι' ἀπεχθείας γενέσθαι Ἀλεξάνδρῳ Καλλισθένην τίθεμαι, ἐπὶ τῇ ἀκαίρῳ τε παρρησίᾳ, καὶ ὑπερόγκῳ ἀβελτερίᾳ: Ego vero nihil eorum, quæ vel ad Alexandri iniuriam, vel ad Calliſthenis moroſitatem pertinent, laudauerim. Sed illud aio & ſtatuo, ſufficere vt ſeipſum modeſtè habeat geratq́ue, & Regis, quoad fieri poteſt, negotia promoueat is, quicumque adeſſe & ſeruire illi in animum ſemel induxit. nec immeritò grauem fuiſſe Alexandro Calliſthenem, tum ob intempeſtiuam libertatem, tum ob ſuperbam ſtultitiam. (v. De Beneſ. cap. xxv. — Lib. iv. de reb. Alexand. — *Calliſthenes præfractus.*)

Quoties neceſſitas ingrueret, prudenter moderans.] *Præclarum huius Piſonis exemplum, atque omnino imitandum. Plato ad Dionis propinquos*: Ταὐτὸν δὴ καὶ περὶ πόλεως αὑτοῦ διανοούμενον χρὴ ζῆν τὸν ἔμφρονα· λέγειν μὲν, εἰ μὴ καλῶς αὐτῷ φαίνοιτο πολιτεύεσθαι, εἰ μέλλοι, μήτε ματαίως ἐρεῖν, μήτε ἀποθανεῖσθαι λέγων: Hoc eodem animo erga patriam ſuam affectum, viuere prudentem virum oportet. Dicere quidem, ſiquid non rectè adminiſtrari ei videatur. *ſed eâ lege, ſi futurum putet* vt neque fruſtra dicat, neque dicendo vitæ periculum incurrat. *Quod tamen ita verum, niſi rex aut regnum periclitetur. Nam tunc nullum diſcrimen bonum conſiliarium teneat, quin clamet. Themiſtocles ille exempla qui olim ad Lacedemonium*: Feri, ſed tamen audi. (Epiſt. vii. — Plut. in Themiſt.)

Quinto Silentium.] *Omnino ſeruandum in Conſilijs, quod vim habere vis aut vſum. Et ſeruandum etiam tuâ conſulentis cauſſâ. quia* arduum minus eſt, meruiſſe Principis ſecretum, vbi ſiquid cognoſcitur, prodi vel ab illo formidatur. *Alexander cùm* (Caſſiod. viii. Var ep. x.)

arcanas quaſdam litteras Hephæſtioni legiſſet, detractum annulum ori eius admouit. quiſque ſibi id factum putet, & ſimul in Conſilium lectus eſt, os ſibi clauſum à Principe ſignatumque. Perſas cogita: apud quos, *ait Ammianus*, nemo conſiliorum eſt conſcius, præter optimates taciturnos & fidos, apud quos ſilentij quoque colitur numen. *De quibus & Curtius*: More quodam Perſarum, arcana regum mirâ celant fide. non metus, non ſpes elicit vocem, quâ prodantur occulta. vetus diſciplina regum, ſilentium vitæ periculo ſanxerat. *Simile apud Romanos. quorum Curia, in tanta numero Senatorum, ſilentia ſic vndique clauſa; vt* non dicam vnum, ſed neminem audiſſe crederes, quod tam multorum auribus fuerat commiſſum. *Notabile illud de Eumene rege: qui cùm Romam veniſſet, & regem Perſen in Senatu accuſaſſet, ac de toto bello cum Patribus deliberaſſet*: in præſentia nihil, præterquam fuiſſe in Curiâ regem, ſcire quiſquam potuit. bello denique perfecto, quæq́ue dicta ab rege, quæque reſponſa eſſent, emanauère. *Mira & diuturna ſilentij fides.* (Lib. xxi. — *Sicut apud Perſas.* — *Sicut apud Romanos.* — Valer. ii. cap. ii. — Liuius xlii.)

IN CAPVT VI.
Vitanda Conſiliarijs.

ADVERSVS peritos, peruicaces.] *Turpe. & eſt aliquis, etiã vbi iuſtè refragaris, refragandi modus. Demoſthenes meritò Spartanorum inſtitutum laudat, quod tale.* Ferunt, *inquit*, apud eos dum decernitur, quemque ſententiam ſuam libere promere: ſed vbi decretum eſt, eadem laudare omnes, & adiutores eſſe etiam illos qui contrà dixerant. (Pag. 40. — Exord. xxxix.)

Diſcordia inter conſuaſores.] *Pernicioſa ſemper, non aliter quàm ſi remiges & nautæ digladientur in vnâ aliquâ naui. Tacitus notat*: Iulius Claſſicianus Suetonio diſcors, bonum publicum priuatis ſimultatibus impediebat. *Et ſemper ita euenit, vbi inter collegas æmulationes. Quid remedij? vt aut ponantur ea, aut certè ſeponantur. Ariſtidis exemplo: qui Themiſtocli valdè aduerſus, cùm tamen vnà in legationem miſſi eſſent, & ad portam Vrbis veniſſent*: Vi'ne ô Themiſtocle, *inquit*, inimicitias paulìſper hîc deponamus, recepturi eas cum redierimus? *Sciebat ſcilicet rem communem, ſine communione animorũ, numquam rectè adminiſtrari.* (*Diſsidia in Conſilijs mala.* — An. xiv. — *Ad limen Curiæ ponenda.* — Plutarch.)

Auaritia, ſiue rei ſuæ ſtudium.] *Ab peſtis!* Nullum enim eſt officium tam ſanctum atque ſollemne, quod non auaritia comminuere ac violare ſoleat. *Quinetiam, vt Pindarus ait*, κέρδει καὶ σοφία δέδεται: Lucro etiam Sapientia capitur & irretitur. *Igitur cauenda illa, & omnes ad eam cauſſa. Ac prouidè illi populi: quibus* legem fuiſſe *Ariſtoteles ait*, vt qui agros limitaneos hoſtibus haberent, non admitterentur ad Conſilia belli gerendi. quaſi ob priuatæ rei aſpectum ſuadere minus commode poſſent. *Nec Principi remedium hic aliud, quàm vt ne naturâ tales* (*Auaritia arcenda.* — Cic. pro Quinct. — Pol. vii. cap. x.)

eligat:

eligat: & item vt prolixè cum electis agat, atque omnia à ſe exſpectent.

Mercatores non aptos ad Conſilia. Cauſſæ.

Lex Thebanis, quæ vetuit.] *Videntur remouendi à reip. adminiſtratione mercatores, cauſſâ non vnâ. Primùm, quia conſuetudine & inclinatione auari: ideoq́; facilè publicam rem, in ſuam vertant. Secundò, quia parùm magnanimi aut ſplendidi: atque, vt Ariſtotelis verba vſurpem,* ἀγεννὴς ὁ τοιοῦτος βίος, καὶ πρὸς ἀρετὴν ὑπεναντίος: parum generoſa hæc ratio vitæ, & virtuti aduerſa. *Tertiò denique, quia in publicâ perſonâ Auctoritatem id minuit: & vt Liuius ait*, quæſtus omnis indecôrus Patribus eſt viſus. *Ab hac ſententiâ fateor me ſtare, præſertim in regno. Vbi tamen aut rara nobilitas, aut plerique honeſtiorum amplexantur id genus vitæ: non nimis eos repellam. & ſcio Venetos, Florentinos, Genuates, Batauos ſic vſitaſſe, haud magno ſuo malo. Quin etiam olim* dignitatem mercaturæ fuiſſe, *Plutarchus tradidit*: vt, quæ commoda ex regionibus barbaris afferret, amicitias cum dynaſtis conciliaret, & ad multarum rerum peritiam conferret. *Nota Princeps. & hoc genere hominum cum fructu ſæpè vtere, ſiue ad explorandum, ſiue ad ingreſſum & aditum aliquem apud longinquos & ignotos faciendum. Nónne hoc Luſitanis regibus limen ad Orientis regna & primus gradus?*

VII. Polit. cap. IX. — Lib. XXI. — Interdum tamen admittendi. — In Solon. — Vſus eorum Princ.ipe.

IN CAPVT VII.

Impedimenta boni conſilij.

Pag. 41. Præfidentia noxij.

FIDVCIA.] *Noxia valdè in conſilijs, quia ſuas alienasq́; vires parum librat, & euentus omnes aptat ad ſua vota. Principes eadem ſæpè fallit. qui naturâ magni, libenter audiunt has magnanimas, &* ſpem magis ipſam, quàm ſpei cauſſam intuentur. *Arcenda, videndumq́; ſemper ne illud audiamus:* Πρὶν ἰσφάχθαι, δέρεις: Priuſquàm occideris, excorias. *Polybij ſanum hic dogma, iubentis:* Μηδέποτε βουλεύεσθαι περὶ τῶν μελλόντων ὡς ἤδη γεγονότων, μηδὲ προκατελπίζειν βεβαιουμένους ὑπὲρ ὧν ἐνδέχεται καὶ ἄλλως γενέσθαι· νέμειν δὲ μερίδα τῷ παραδόξῳ, πανταχῆ μὲν ἀνθρώπους ὄντας, μάλιστα δ' ἐν τοῖς πολεμικοῖς: Numquam de futuris rebus, tamquam iam factis, deliberare; neque præfidere conſtanter in ijs quæ aliter euenire poſſunt. ſed partem aliquam inopinato euentui relinquere, cùm vbique homines ſimus, maximè verò in rebus bellicis.

Cum metu conſulendum. — Liuius XXXI. — Adag. Græcor. — Lib. XI.

Cum ſapientiâ non commiſcetur.] *Non hercules, cùm ſit imperitia ipſa proles. Thucydides:* Ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει: Inſcitia Fiduciam, Prudentia Cunctationem gignit *ſiue vt Hieronymus tranſtulit*: Imperitia Confidentiam, Eruditio Timorem creat. *Cui apud reges Adulatia etiam ſæpè mixta: dum auribus illorum ſeruiunt, & tam magnos validosq́; eos faciunt, quàm videri volunt. Talis Minio ille apud Antiochum. qui* ignarus omnium externorum, vireſque æſtimans regis ex rebus in

Imperiti plerique fidi. — Lib. II. — Epiſt. ad Euagr. — Aut adulatores. — Liuius XXXV.

Aſiâ Syriaque geſtis, *temerè eum impulit ad Romanum bellum. Acceſſit eiuſdem ingenij neſcio quis Alexander Acarnan, qui* tamquam non vtrùm bellandum néćne eſſet, conſuleretur, ſed vbi & quâ ratione bellum gereretur, victoriam ſe haud dubiam animo proponere affirmabat. *O peſtilens genus præſertim vbi Princeps ipſe ad typhum & faſtum inclinat!*

Ibid.

Conſilia calida & audacia.] *Quæ tamen haud ſemper improba, ne erres. In communi quidem adminiſtratione rerum valdè damnanda: at in noua aliqua aut ſubita diſcrimine, vtiliter & neceſſariò ſæpè adhibenda. Apud Capitolinum ſcribitur:* Hanc nouis rebus debere ineſſe conſtantiam, vt rapienda ſint conſilia, non quærenda. *Doctor noſter regulam hanc ſuggerit*: Cunctatione non opus, vbi perniciotior ſit quies quàm temeritas. *Imò ab eodem diſces:* Inter ancipitia, deterrimum eſſe, media ſequi. *Obſerua quia plerique hîc peccant, & in rebus afflictis, vt idê loquitur*, nec prouident ſatis, nec audent.

Quando quæcumque conſilio ſubita aut fortia, vtilia? — In Maxi. — Tacitus I. Hiſtor. — III. Hiſt. — Rebus extremis, media ſpernenda. — Ibid.

Celeritas, infamis naufragijs.] *Pulchrè Artabanus apud Herodotum.* Ἐπείγεσθαι μὲν νυν πᾶν πρῆγμα τίκτει σφάλματα, ἐκ τῶν ζημίαι μεγάλαι φιλέουσι γίνεσθαι. ἐν δὲ τῷ ἐπισχεῖν ἔνεστι ἀγαθὰ, εἰ μὴ παραυτίκα δοκέοντα εἶναι, ἀλλ' ἀνὰ χρόνον ἐξεύροι τις ἄν: Feſtinare quoduis negotium, gignit errores: vnde maxima detrimenta exoriri ſolent. At in cunctando bona inſunt, quæ ſi non ſtatim talia videantur, tamen in tempore bona quis eſſe reperiat.

Lib. VII.

Conſulta oportet exſequi feſtinanter.] *Velleius M. Agrippæ hanc laudem tribuit:* Vir, *inquit*, labore, vigiliâ, periculo inuictus, & per omnia extra dilationes poſitus, conſultiſque facta coniungens.

IN CAPVT VIII.

De Principe, quî ſe gerat in Conſilijs.

Pag. 41.

MATVRE deliberet.] *Ne eueniat ſcilicet*, quod in conſilijs inſeliciſſimis (*Taciti verba*) vt optima videantur, quorum tempus effugit. *Tu verò tempeſtiuè, cùm res non erit ſubita, delibera quia oportet, vt ſcitè Demoſthenes dixit.* οὐκ ἀκολουθεῖν τοῖς πράγμασιν, ἀλλ' ἔμπροσθεν εἶναι τῶν πραγμάτων: non ſubſequi & comitari res, ſed rebus ipſis antecedere & præire. *Et addit:* Sicut Imperatoris eſt præire exercitui, ſic benè conſultorum ipſis negotijs. *Aliud tamen in ſubitis. vbi facto potiùs opus quàm conſulto. Tum ſe ſtinandum, neque hæſitandum: vt ij*, qui neque alienis conſilijs regi, neque ſua poſſunt expedire. *Enimuerò, ait Demoſthenes*, dum nauis eſt ſalua, promptè conſulere & prouidere oportet, ne euertatur: poſtquam fluctus exſuperat, inane eſt ſtudium.

I. Hiſt. — In tempore deliberandum. — Philip. I. — Interdum feſtinato. — Tacitus I. Hiſt. — Philip. III.

Magna in rep. momenta ſunt temporum] *Quis id neſcit? adeo vt ſæpè eâdem re alio atque alio tempore, aliud ſit cenſendum. Seneca pulchrè:* Conſilia ... aptan-

Epiſt. LXXII.

aptantur, res noſtræ feruntur imò voluuntur. ergo conſilium ſub die naſci debet; & hoc quoque tardum eſt nimis, ſub mane, quod aiunt, naſcatur.

Achaica lex. Peccatur hîc in plurium ſtatu.] *Veriſſimum eſt, nec quidquam tam ibi ſolitum, quàm diſputando rem extrahere, & ſæpè labefactare. Cauſſe olim Achæos video, & legem habuiſſe*, vt in conuentibus dies vnus deliberationis eſſet, alter decreti. *Vtilis ipſa aut ſimilis lex, in optimatium aut populi ſtatu: Principi vitare facile, vbi & pauciores conſultant, & à nutu eius pendent.*

Tarditas vitanda. Ne inutili cunctatione.] *Sine in deliberando, ſine in apparando. Demoſthenes Athenienſibus ſuis non ſemel hoc obycit, & tarditati huic imputat res amiſſas.* Τὸν γὰρ, *inquit*, τῆς πράξεως χρόνον εἰς τὸ παρασκευάζεσθαι ἀναλίσκομεν. οἱ δὲ τῶν πραγμάτων καιροὶ οὐ μένουσι τὴν ἡμετέραν βραδυτῆτα καὶ ῥᾳθυμίαν: *Phil. 4.* Nam agendi tempus in apparatu conſumimus. rerum autem occaſiones non expectant ignauiam veſtram & tarditatem.

Super verbis haud litigandum. Néve dies rerum, verbis terat.] *Sed nec diſputatiunculâ de verbis: quod in ſimili hac diſſenſione eueniſſe aliquoties memini, & prudentiores riſiſſe. Audiatur Latinorum ille Prætor, apud Liuium*: Ad ſummam rerum noſtrarum pertinere arbitror, vt cogitetis magis quid agendum vobis, quàm quid loquendum ſit. Facilè erit, explicatis conſilijs, accommodare verba. *Nec pro meo guſtu vmquam conſiliarij, qui circa hæc occupati.* *Sed nec multa ea vſurpanda.* *Compoſitæ orationes alibi locum habeant, hic breuis dictio & rectum iudicium.*

Res ipſa ſpectanda. Audiat cum iudicio.] *Latè hoc patet, & momentum habet. Primum eſt, quod hîc moneo, vt non flectat ſe affectu quodam & inclinet ad vnum aut alterum, ſed res rationéſq; ipſas magis ſpectet. Demoſthenes hoc quoque ſuis Athenienſibus*: Sed ſi quidem verba audituri conuenistis, hæc dicere & audire oportet: ſin autem ſuper rerum electione deliberaturi, res ipſas per ſe nudas, quantum poteſt, diiudicare vos hortor, auferentes ſermones omnes qui facti videntur ad fallendum. *Exord. LXV.* *Periti in quaque re audiendi.* *Secundum, vt peritos in quaque re maximè audiat, atque ys credat. Lubet adſcribere exemplum Imperatoris Alexandri Seueri, de quo Lampridius*: Fuit illi conſuetudo, vt ſi de iure aut de negotijs tractaret, ſolos doctos & dilertos adhiberet; ſi verò de re militari, milites veteres, & ſenes benè meritos, & locorum peritos ac bellorum & caſtrorum, & omnes litteratos, & maximè eos QVI HISTORIAM norant: requirens quid in talibus cauſſis quales in diſceptatione verſabantur, veteres Imperatores vel Romani, vel exterarum gentium, feciſſent. *Et meliores, non plures.* *Tertium, vt non tam numeret ſententias, quàm appendat. Vetus hic querela Plinij*: In publicis conſilijs nihil tam inæquale quam ipſa æqualitas. nam cùm ſit impar omnium prudentia, par omnium ius eſt. *Locum non habet in Principe, qui potens eſt rerum, & ad ſuam ſententiam omnes trahit.*

Qui à ſuis ducitur, vt neruis.] *Quod* *Pag. 42.* *Galba meritiſſimò obiectum, de quo Suetonius*: *Paucis non credendum ſemper.* *Cap. XIV.* Regebatur trium arbitrio, quos vnà & intra Palatium habitantes, nec vmquam non adhærentes, Pædagogos vulgò vocabant. *Nec tamen abnuo, vnum alterumq; valere gratiâ, auctoritate, fide apud Principem poſſe, imò & debere: ſed cuius nempe nota prudentia & probitas ſit: atque hoc ipſum ita, vt non ſolus aut alter ille audiantur. Sunto enim vel prudentiſſimi; tamen profectò nemo in omni re, ſed nec in omni horâ, æqualiter ſapit: & rectè Cominæo dictum*, à meridie ſæpe non ijdem, qui mane ſuimus. *Homines alij aliàs, & in alijs.* *Purior illa & ſine nube mens, non ſemper eſt praſto. Ergo tutius plures audiri, vtique in rebus grauibus: & ſic* *Lib. VII.* *Artabanus, apud Herodotum, Perſarum regi*: *Plures audiendi.* Rex, niſi diuerſæ variantéſque ſententiæ dicantur, non poteſt quis eligere meliorem, ſed neceſſe habet vti eâ quæ dicta ſit. At cum plures ſunt, licet tamquam aurum purum ſecernere: quod ſolum ſeparari cùm nequeat, alteri applicatum comparatumque poteſt. *Addo etiam, quòd vnus ille aut alter præpotens, facilè à vero abeunt (priuato aliquo aſpectu) & à recto.* *Vnus aliquis facilè mouetur.* *Comminæus ita obſeruat, & monet*: Siquis ſingularis tantam habeat fidem apud Principem, vt eum alij obſeruent & metuant; is reuerà dominatur, & regnum obtinet, ſuiſque rebus tantùm & facultatibus conſulit, publicis neglectis: quod regi (*Carolo octauo*) ſcimus eueniſſe. *Quod ipſe de Carolo, impari ſucceſſore Ludouici patris; idem de pluribus poſſit, & dederim vel nouitia exempla. Non lubet, nec lædo. magis illuſtre vnum, vetuſtius paullò, de Iſaacio Imperatore Græco: qui Theodorum quemdam Caſtamonitam, hominem & ad alias res ciuiles, tum ad pecuniarias aptiſſimum, non ſuis tantùm ſed ſibi præfecit.* *Imperator, cui imperatum.* quem, *inquit Choniates*, Logothetam deſignauit, & ab eo ducebatur, reducebatur vt obnoxium aliquod animal, aut potiùs inſtar mancipij omne quod ab eo imperaretur peragebat, nihil ipſe diſcernens. *Contigit autem mori illum Theodorum: quid deinde? quærit alium dominum*, & adoleſcentulum quemdam, vix à tabulis & ſcholis digreſſum, ſummæ rei præficit; qui non ipſum Imperatorem ſolùm, vti cetum maximum paruus piſcis qui Propompus dicitur, ducebat quò volebat & circumagebat, ſed & militares numeros legioneſque tractabat: quaſi ab ipſo ſemine & incunabulis maximarum rerum adminiſtrationi innutritus eſſet, aut quaſi ab ipſo natali ſcilicet ſapuiſſet: haud aliter, quàm Sibyllam, ſimulatque ab alno prodiiſſet, de fabricâ vniuerſi diſſeruiſſe ferunt. *Facetè deinde addit Choniates, & ſubſannat.* Erat, *inquit*, ille adoleſcens, velut apicula aut culex, aures leonis aſſiduè circumſonans; aut vt niger pumilio, qui maximum terræ pondus elephantem

gubernat; vel vt funiculus, qui camelum naſo trahit; vel denique vt anguſta porta aut ſemita, quæ ad Aulam duceret. *Et quid miramur? profectò hæc ſunt riſu, aut morſu potiùs & Satyrâ digna. Faciat qui volet Principum, audies viuus aut mortuus quod iſte.*

Obſtinatio vitanda. Tamen ſine pertinaciâ.] *Alterum hoc eſt vitium. nec mollem & ſequacem nimis eſſe, nec refractarium oportet. Sapiat ipſe aliquid, ſed & alios putet. quam animi temperiem pulchrè mihi complexus Homerus videtur.*

Α᾽λλα ἄναξ αὐτός τ᾽ εὖ μήδεο, πείθεο τ᾽ ἄλλῳ. Iliad. Ϛ.

Ipſe, ô rex, bene conſulito, & pareto viciſſim.

Agunt a ſæpe magni. *Peccant hîc ſæpè magni, qui vt fortunâ, ſic ſenſibus, ſuper alios ſe putant. Itaque Seneca hunc affectum expreſſit:*

—— regale hoc putat, In Medeâ.
Sceptris ſuperbas quiſquis admouit manus,
Qua cœpit, ire.

Imò quidam ita fatui, vt etiam poſt conſilia, ne alienæ ſententiæ egère videantur, in diuerſa ac deteriora tranſeant. (Tacitus xv. Ann.) *In hoc numero ille Xerxes,* qui Græciæ indicturus bellum, (*Valerius refert*) adhibitis Aſiæ principibus, (Lib. ix. cap. v.) Ne viderer, inquit, meo tantummodo vſus conſilio, vos contraxi: ceterùm mementote, parendum magis vobis eſſe, quàm ſuadendum. *Neſcio inſolentius, an ſtultius dictum. At ego hoc quoque nomine Principem parùm aptum eſſe dixerim ad puriter conſulendum: quod de re eius maximè agatur. Benè autem hoc Cobares quidam apud Curtium:* Natura mortalium hoc quoque nomine praua & ſiniſtra dici poteſt, quod in ſuo quiſque negotio hebetior eſt, quàm in alieno. Turbida ſunt conſilia eorum, qui ſibi ſuadent. (Lib. vii.) *Quid tamen in rege ſeue, & gubernationis iam gnaro? aliquid plus ei permiſerim: ſed non ita, vt cum Tiberio (apud Suetonium)* ſemper ſit ſui arbitrij, contentuſque ſe vno. (Cap. xviii.) *Plus iudicare ipſe poteſt, plus tamen ſuggerere & inuenire plures.*

Celanda ſententia. Sententiam ſuam celet.] *Quod duplici ſenſu moneo. vt nec ipſe declaret quo inclinet,* ne ceteris (*ait Tacitus*) aſſentiendi neceſſitas ſit: (xv. Ann.) *ſed nec dictis iam ſententiis aperiat quam probet. Decorum enim ita, quaſi* luæ medi[illegible] quæ[illegible] relinquat. (Tacitus xvi. An.) *ſed & vtile ad effectum, vt minùs periclitetur efferri.*

Iuramentum in conſilio. Anima conſilij ſecretum.] *Cui ſanciendo ſeperio & iuramentum interdum interpoſitum apud Principes. Ita enim Capitolinus in Gordiano:* Omnino exemplum Senatuſconſulti taciti non aliud eſt hodie, quam quòd veſtra clementia (*ad Diocletianum ſcribit*) conuocatis ad interiora maioribus, ea diſponit quæ non ſunt omnibus publicanda: de quibus adorare etiam ſoletis, nequis ante rem completam quiſquam vel audiat vel intelligat. A ſignis [illegible]. *Produntur autem conſilia non verbis tantùm ſed & ſignis. de quo ſtudioſè ita monuit Polybius:* Primum præcipuumque eorum quæ ad felicem conſilij (Lib. x.) exitum requiruntur, eſt ſilere. Itaque neque gaudij oſtentatione, ob ſpem ſcilicet inopinatam affulgentem, neque metus; ſed neque familiaritate inductum aut affectu & amore quidquam communicare cum exteris oportet, ſed cum ijs dumtaxat, ſine quibus res ad exitum deduci non poteſt: nec ijſipſis anteà quam cuique rei agendæ tempus adiget. Silere autem non linguâ tantum oportet, ſed multo magis mente. Multi enim ſermone quidem celantes, [illegible] aſpectu & vultu, aut & factorum aliquo, reuelarunt ſua decreta. *Ea verò poſtrema veriſſima ſunt, & quidam ſuſpicari de conſilijs ſuis dant ſuſpenſi aut mæſti,* & magnæ cogitationis manifeſti. (Tacitus xv. Ann.)

Libera vox elicienda. Libertatem admittat.] *Imò verò & prouocet, atque arte eliciat intimos eorum ſenſus. Difficile enim & rarum eſt, vt non aut eò ſententias dirigant quò Principem ire cenſent; aut in gratiam eorum flectant, qui ipſi in flagranti gratiâ ſint regentis. Itaque interdum bonum, Principem ſubitò & quaſi aliud agentem, ſententiam ab hoc aut illo ſeorſim exquirere.* (Huius rei artes.) *quod Sfortiam cognomento Magnum callidè & frequenter feciſſe, ſcriptum reliquit Paulus Iouius.* (In eius vita, cap. lxxix.) *Interdum non per ſe, ſed per interpoſitam perſonam iubeat explorari. Sed & hoc vtile, ſententiam ſine ordine, aut immutato ordine ab infimis petere, ne aſſeclæ ſint potentiorum, vt dixi: ſed & vt æqualiter omnes paratis. Suetonius de Auguſto:* Sententias de maiore negotio, non more neque ordine, ſed prout libuiſſet, perrogabat, vt perinde quiſque animum intenderet, ac ſi cenſendum magis, quàm aſſentiendum eſſet. *Vtiliſſimum autem, in ſcripto eas exigere & clauſis tabellis. Ita enim & accuratior ſententia, & certè liberior, ſine alterius gratiâ aut offenſâ. Suadet hoc Auguſto Mæcenas, apud Dionem:* (Lib. lii.) In cauſſis grauioribus, ſententias non palam rogabis, ne amicis ſuis fauentes parum liberè quid ſentiant pronuncient, ſed in tabellis eas ſcriptas ad te ſolum, ne cui alij innoteſcant, perferri iube, & lectas etiam ſtatim deleri. Ita enim verum ſenſum cuiuſque maximè cognoſces, ſi eum illi à nemine alio cognitum iri, perſuaſum habebunt. *Quod ſi tui aſpectu [illegible] interdum cauſſa aut res eſt, minùs liberè vel ſcripturos putes; tum remedium, ſolos relinqui & inter ſe deliberare. Mihi etiam non diſpliceat, quod Turcarum Principes audio vſurpare, vt in proximo Senatus habendi loco poſſint occultè, cùm velint, conſiſtere, illinc per cancellos (ſed velo appoſito) omnium ſententias audire. vt tamen adeſſe eos, etiam cùm non adſint, fas ſit ſuſpicari: & contra. Id verò & libertatem dare ſententiis videtur, cum non coràm ille immineat: ſed & intentionem addere, cùm ſemper poſſit auſcultare & adeſſe.*

Aſſentatio ſera Aulæ. Regum opes ſæpiùs aſſentatio, quàm hoſtis euertit.] *Quod vitium ita inhæret & affixum Aulæ, vt deſperem (niſi apud ina*

ns

gni excellentiſque animi regem) poſſe euelli. Iuuat Senecæ verba ruminari & hic apponere: Monſtrabo tibi, cuius rei inopiâ laborant magna faſtigia, quid omnia poſſidentibus deſit: ſcilicet ille, qui verum dicat, & hominem inter mentientes ſtupentem, ipſaque conſuetudine pro rectis blanda audiendi, ad ignorantiam veri perductum, vindicet a conſenſu concentuque falſorum. Non vides, quemadmodum illos in præceps agat exſtincta libertas, & fides in obſequium ſeruile ſubmiſſa, dum nemo ex animi ſui ſententiâ ſuadet diſſuadetque, ſed adulandi certamen eſt, & vnum omnium amicorum officium, vna contentio, quis blandiſſimè fallat? *Nec mirum ſanè, tam crebrum hoc genus eſſe. nam & fructum præſentem capiunt, & res in facili ac ſine labore. Tacitus:* Suadere Principi quod oporteat, multi laboris; aſſentatio erga Principem quemcumque ſine affectu peragitur. *Vult dicere, in recto veroq; conſilio adnitendum & induſtriè agendum eſſe. in adulatione, cùm verus amor aut cura ſui publicíq; non ſit, ex facili omnia dici, tantùm ad voluntatem.*

De Benefic. l. VI. cap. XXX.

1. Hiſt.

At mihi ſalus illius deſperata eſt.] *Tale hoc Ciceronis.* Cuius aures clauſæ ſunt veritati, vt verum audire non poſſit, eius ſalus deſperanda eſt. *Quid de Perſeo rege dicam, qui ab amicis duobus liberiùs admonitus de vitijs præteritis & culpis, vtrumque pugione interfecit? dignus qui verum poſteà non audiret, & ipſe ac regnum perirent, vt euênit.*

Perſei crudelitas.

Nec bona quidem conſilia præmijs adficiat.] *Cauſſam habes in fragilitate vel ambitione humanâ. quia cùm ſemel iterùmque placuiſſe ſe vident, & præmium retuliſſe, extra limites facilè abeunt, & tibi ſe dant muneranti. Sed & ſibi placent, & ſuperbiam induunt: fugiendum. Mæcenas tamen apud Dionem aduerſus nobis videtur, ſuadetq; Auguſto:* Eos qui rectam ſententiam probamque dicent, & lauda & honora. illorum enim ex inuentis ipſe benè audies. qui verò aliter, neque ignominiâ affice, neque accuſa. Mentem enim illorum conſiderare oportet, non autem aberrationem caſtigare. *Concilio. quod communiter prudentem Conſiliarium honorare ac præmiari, fas & ius: at non ob ſingula conſulta aut ſuaſa.*

Non remuneranda temerè aut vulgaria conſilia.

Lib. LII.

Sæpè praua magis, quàm bona conſilia, proſperè eueniunt.] *Aut ſi non ſæpè, vt Salluſtius, certè interdum: & dominatur ac ludit in humanis rebus, præter omnem rationem noſtram, præpotens illa ratio, id eſt Fatum. Hoc Demoſthenes ſapienter:* Conſultores veſtros, *inquit*, vt impoſtores, ſiquid aliter accidit, accuſatis: neque conſideratis, quærere & rationibus colligere optima, quantum homo poteſt valetque, id noſtrum eſſe; effici autem iſta & ſuccedere feliciter, id plurimum in fortunâ ſitum eſſe. *Itaque vir prudens non eò ſibi diſplicet, ſi in mente & ratiocinio recto minùs rectus ſucceſſus. imò cum Phocione ſentiet ac dicet: qui cùm aliquando ſuaſiſſet, nec obtinuiſſet, & contraria etiam ſententia feliciter effectus data eſſet: rogatus, ecquid pœniteret?* Minime, *inquit*, nam mea meliora, etſi hæc feliciora. *Cui adſonat hoc Artabani, apud Herodotum:* Suadeo tibi rex, *inquit*, benè deliberare in quo maximum eſt lucrum. Nam etiamſi aliter accidat, nihilominus tamen benè conſultum eſt, & ſuperauit Fortuna conſilium: qui verò male conſilium cepit, ſi Fortuna ei aſtitit, ille eſt quidem voti ſui compos, ſed nihilo ſecius male conſultum eſt. *Atque hæc de Conſilijs. ad quæ quoniam bellum & commodum eſt* Caput *ſiue tractatio in Leone Imp. de* Apparatu bellico, *lubet id totum hîc adſcribere, cum fructu imò & voluptate à Politico legendum.*

Deus ſupra conſilia.

Exord. XXVI.

Phocionis dictum.

Lib. VII.

Quomodo conſilium capiendum ſit.

CAPVT IV.

OMNEM actionem conſilium anteeat: inconſulta enim rerum tractatio haud ſatis tuta eſt. Nam quamquam interdum quis glorietur ſe, quaſi ſimul & deliberauerit, & res ſuas geſſerit, multa proſperè atque ex tempore geſſiſſe: tamen perrarò aliquid tale vſu venire fortunatè ſolet.

2. Propterea in primis præcipimus tibi, vt ante omnes res ſuſcipiendas, maximè autem bellicas, conſilium cum ijs præfectis capias, qui tibi ad hoc idonei videbuntur: cuius generis Turmarchæ reliquique ſunt. Vbi verò firmitatem aliquam habere conſilium videbitur, rem ipſam de quâ deliberaſti, omni ſtudio ac diligentiâ contendas ad exitum perducere, niſi ſi (quod perſæpe ſole accidere) aliquid interim aduerſum & contrarium conſilio contingat. Conſilium autem quidnam tandem ſit, & quemadmodum conſilium tutò expedire poſſis, explanabo.

3. Conſilium eſt, deliberatio quædam de re agendâ vel non agendâ. Si res agenda non ſit, ſtatim ſiſtendum tibi eſt: ſin agenda ſit, modum agendi vel quomodo; tempus vel quando, vbi vel locum; quid vel rem agendam; quem vel perſonam qui hoc ſuſcepturus & ad exitum perducturus eſt; propter quid vel cauſam cuius gratia res ſuſcipitur, conſiderare oportet.

4. Qui deliberaturus ſecum eſt, ante omnia ſuam ipſius mentem ab omnibus perturbationibus liberam habeat, maximè autem ab amore vel odio atque omni aliâ perturbatione, quæ rei, de quâ deliberatur damnoſa eſſe poteſt.

5. Deinde non ſolùm quid facile ſit eligito, & in hoc incumbito, ſed etiam omnia quæ vſu venire poſſunt animo proſpice: fortaſſis enim poſt rem inceptam aliquid ſe tibi quod in primis conducibile eſt, offeret, quod anteà prætermiſiſti.

6. Quòd

6. Quòd ſi tecum ipſe non ſolùm capere coosilium, verumetiam alios aſſumere voluens, teipſum tamen ab omni perturbatione vacuum præbe, ac ſi ſolus deliberares. Conſultores autem adhibe experientes rerum, prouidos, perſpicaces, ærumnarum ac proſperitatis tuæ ſocios, ad excogitandum ſolertes, fideles, qui tibi neque ad gratiam obtemperabunt, oeque illi qui rei ſuſceptor exiſtit, oeque ſibi mutuò, ſed qui quod cogitant dicunt, qui ſimplici aoimo & incorrupto ſuot, nullumque ex ijs rebus lucrum quærunt, ſed eo ipſo tempore quid maximè vtile ſit explorant.

7. Sunt enim qui cùm lucrum aliquod aut compendium, aut ad ſe, aut eos quos caros habent atque diligunt, pertinere poſſe vident, totam iudicationem rei eò transferunt: & quia pertinaces ſunt, vniuerſum conſilium ab vtilitate communi, ad id quod ipſi volunt deducunt.

8. Io rebus occultis & abditis, fideles adhibe tibi & temperantes viros, & tacituros, & qui in ſuâ & non aliorum poteſtate ſunt, cùm ſecretæ res iſtæ, vt ſecretiores fiant, minime ad cognoſcendum multitudine indigent.

9. Delibera tardè, niſi aliqua neceſſitas celeritatem requirit: vbi conſuluens, ſi nullum impedimentum ſit, maturè facito.

10. Tempus & locum, quemadmodum prædictum eſt, rei idoneum elige. Sed de eâ referas non ad teipſum ſolùm, ſed etiam ad omnes qui tecum conſilij participes fueraot, & quid facto opus ſit, cum multis delibera: quæ verò agere volueris, cum paucis communica, & vbi optimum ex omnibus coosilium ceperis, apud te ſolum tene, ne aduerſarijs hoc indicetur, & inſidijs illorum appetare.

11. Res ipſæ diuerſas & plurimas ſæpè afferunt ſententias. fortaſſis autem quæuis res circumſtans omni ex parte manifeſta fiet, ſi ſingulæ conſultorum ſententiæ inter deliberaodum in vnum conferaotur.

12. Omnes autem debent huc ſpectare & conuenire, ad ſaluam atque illæſam multitudinem conſeruandam, & ad curaoi prouiſionemque eius qui eos conuocauit ſuſcipiendam.

13. Finis conſilij ſit tibi, vt cognoſcas in rebus gerendis vbi & quando agendum vel non agendum ſit, & quâ de cauſâ quidque agendum.

14. In deliberatione tuâ, & in omnibus ſententijs quæ in deliberationem veniunt, adeſſe hæc duo oportet, poſſe illud fieri, atque vtile eſſe. hæc enim duo ſi non adſiot, infirmum conſilium eſſe & temerarium ſtatim deprehenditur, & quaſi ante oculos illius vitium cernitur.

15. Si enim inutile ſit de quo deliberas, noo modò noo commodabens, verumetiam læderis. Si verò noo poſſunt de quibus deliberatum eſt perfici, inanis hæc conſideratio ad temerarium exitum, quòd fieri nullo modo aut viâ poteſt, neceſſariò pertinet. In primis autem vitare oportet eas offenſiones, quæ in promptu ſunt. vulgus enim hominum ſolet rerum futurarum cogitationibus ſeipſos oblectare, offenſiones autem circumſtaotes prouidere noo ſolent.

16. Vtiliſſima autem eſt io omnes partes animi quaſi excubatio, & eorum quæ vllâ ratione fieri poſſunt in conſideraodis rebus pertractatio: ita enim fiet, vt neque teipſum nimis cæcæ temeritati exponas, oec rurſus nimiâ rerum cupiditate illectus, io manifeſtum aliquod diſcrimen incidas.

17. Rurſus timor abſque vllâ audaciâ, à vitio non abeſt: & qui quoſuis caſus temerarios formidat, temerè ſæpè aduerſus ſeipſum multa facit, & quæ ex vſu ſuo ſunt negligit, & ab vtilibus rebus ſuſcipiendis abhorret.

IN CAPVT IX.

De occultis & domeſticis conſilijs.

VTI ſpernat genus illud domeſtici conſilij.] *Hoc genus nempe quod ſubiungo, è vilibus aut ſeruilibus ingeniis: non in vniuerſum damno, ſiquis in familiâ auctoritate & fide dignus: ſed ipſe quoque inter digniores. Crede hoc ſemel Princeps, nihil generoſum aut altum à ſeruitiis illis exſpectandum, & contagione iſtô tu quoque ſordeſces. Videte quæſo Ammiani ſcomma, ſed appoſitum, in Conſtantium Imperatorem:* Mercari complures nitebantur Euſebij fauorem, cubiculi tunc præpoſitum, apud quem (ſi vera dici debent) multa Conſtantius potuit. *O figuratum, ſed aſperum morſum! multum erat, illum homuncionem Eunuchum, aliquid apud Imperatorem poſſe; at ille inuertit, & quaſi ipſe potens rerū & arbiter eſſet,* Multa, *inquit,* apud illum Conſtantius potuit. *Eò veniunt deſcenduntque iſti, qui domeſticis regimen ſui præbent. In Claudio Imp. nónne olim ſimile?* qui libertis vxoribuſque addictus (*ait Suetonius*) non Principem ſe, ſed miniſtrum egit. *Vnum hoc incommodum, Indignitas: adde alterum, Prædationem. Iſti enim rapiunt, exhauriunt, vendunt omnia, & prædas agunt. Crebrum olim malum & in hiſtoriis frequens, præpotentes liberti aut eunuchi. Spreuit Alexander Imp. (bonus, & variè imitandus) qui vt Lampridius ait,* Eunuchos nec in conſilijs, nec in miniſterijs habuit, qui ſoli Principes perduot, dum eos more gentium aut regum Perſarum volunt viuere. qui à populo, etiam amiciſſimum Principem ſemouent; qui internuncij ſuot, aliud quàm reſpondetur ſæpè referentes, claudentes Principem ſuum, & ante omnia agentes, nequid ſciat. Qui cum empti ſint, & praui fuerint, qui tandem poſſunt boni ſapere?

Pag. 41.

Vilium hominū conſilijs haud vtendum.

Lib. XVIII.

Dicterium in Conſtantium.

Cap. XXIX.

Rapaces hoc genus.

Bonus,

Bonus, cautus, optimus venditur Imperator.] *Dictum hoc & querela Diocletiani fuit, de quo Vopiſcus:* Sed ego à patre meo audiui, Diocletianum Principem, iam priuatum, dixiſſe, Nihil eſſe difficilius quàm benè imperare. Colligunt ſe quattuor vel quinque, atque vnum conſilium ad decipiendũ Imperatorem capiunt, dicunt quid probandum ſit. Imperator, qui domi clauſus eſt, vera non nouit: cogitur hoc tantùm ſcire quod illi loquuntur: facit Iudices quos non oportet, amouet à reip. quos debeat obtinere. Quid multa? vt Diocletianus ipſe dicebat, Bonus, cautus, optimus venditur Imperator. *Nec diſsimile, quod Miſitheus Præfectus prætorio, vir laudatus, Gordiano Auguſto, & genero ſuo ſcripſit, apud Capitolinum:* Euaſiſſe nos grauem temporum maculam, quâ per ſpadones & per illos qui amici tibi videbantur (erant autem vehementes inimici) omnia vendebantur, voluptati nobis eſt, & eò magis quò tibi gratior emendatio eſt. Neque enim quiſquam ferre potuit, datas eunuchis ſuffragantibus militum præpoſituras, negatum laboribus præmium, aut interemptos aut liberatos, pro libidine atque mercede, quos non decebat: vacuatum ærarium per eos, qui cottidie inſidioſiſſimè frequentabant: initas factiones, vt tu deciperetis, cùm inter ſe de bonis peſſimi quique haberent conſilia tibimet ſuggerenda: bonos pellerent, deteſtandos inſinuarent, omnes poſtremò tuas fabulas venderent. Dijs igitur gratias, quòd volente teipſo emendata reſp. eſt. Delectat ſanè eſſe boni Principis ſocerum, & eius qui omnia requirat & velit ſcire, & qui pepulerit homines, per quos anteà velut IN AVCTIONE POSITVS NVNDINABATVR. *Quæ talia interdum diffuſiùs exſequor & repono, vt in alienâ vitiorum imagine, ſua Principes videant. & damnent, ſi habeant; exſecrentur & abſtineant, ſi non habent.*

Notabilis vox. — In Aureliano. — *Contra Miniſtros improbos.*

IN CAPVT X.

De Adminiſtris, eorumque lectione.

Pag. 42. ELIGI ſuadeam cum curâ.] *Et mecum Caßiodorus, in perſonâ Theoderici regis:* Ad ornatum palatij credimus pertinere, aptas dignitatibus perſonas eligere: quia de claritate ſeruientium, creſcit fama dominorum. Tales enim prouehere Principem decet, vt quoties procerem ſuum fuerit dignatus aſpicere, toties ſe cognoſcat recta iudicia habuiſſe.

Boni Miniſtri, laus Principum. — Variar. IV. epiſt. III.

Vt genus ijs honeſtum.] *Enimuerò intereſt, & de his talibus ſpes omnina maior meliórque. Theodericus item rex, apud Caßiodorum:* Prouidentiæ noſtræ ratio eſt, in tenerâ ætate merita futura tractare, & ex parentum virtutibus prolis iudicare ſucceſſum. Quia bona certa ſunt, quæ fidem ab exordio trahunt, dum origo neſcit deficere, quæ conſueuit radicitus pullulare. Fertur etiam curſu perenni fontium vena vitalis, & hanc conditionẽ ſuſtinent cuncta manantia, vt ſapor, qui conceſſus eſt origini, niſi per accidentia fuerit fortè vitiatus, neſciat riuulis abnegari. *Atq; etiam in omni nobilitate, etſi corruptâ, generoſum tamen aliquid & ambitioſum ineſt.* Habet autem, *ait Seneca*, hoc optimum generoſus animus, quòd concitatur ad honeſta. Neminem excelſi ingenij virum humilia delectant & ſordida. *Tiberius igitur, in pleraque gubernatione prudens, hoc quoque ſeruabat, vt* mandaret honores (*Taciti verba*) nobilitatem maiorum, claritudinem militiæ, illuſtres domi artes ſpectando, vt ſatis conſtaret non alios potiores fuiſſe.

Præſumptio melior de Nobilibus. — II. Variar. epiſt. XV. — *Vt fons, ita riuuli.* — IV. Ann.

Vilis ille, qui tantùm viles ſibi admouet.] *Neque hoc tantùm, ſed cauſſa etiam aliæ accedunt, Dioni Caſſio, in Agrippa ſuaſoriâ ad Auguſtum, dicta.* Si remp. *inquit*, ignauis & nõ magni pretij hominibus committas; ſtatim & nobilium ac ſtrenuorum iram in te prouocabis, ob contemptam eorum fidem, & maximis in rebus damna patieris. Quid enim præclari homo vilis aut ignobilis gerat? quis hoſtis eum non contemnat? quis ſocius ei obediat? quis militum non dedignetur ſub imperio eius eſſe? Enimuerò quæ mala inde manare poſſint, nihil opus habeo apud ſcientem te dicere: hoc tamen omittendum non eſt, huic talem, ſi rem malè gerat, plus tibi damni, quàm ipſos hoſtes, daturum; ſin rectè aliquid egerit, ſtatim eius mentem, bonarum artium expertem, amentiâ & ſtoliditate completum iri, eumque ex eo tibi ipſi formidoloſum fore. *Cauſſæ ſunt, quæ appenſæ pondus habeant, & vtique iſta poſtrema. Itaque Turcarum inſtitutum, haud ſatis mihi probabile, qui ex militari ſolâ virtute promouent, generis nulla adſpectu. Tegitur tamen hactenus culpa, quia nobilitas ibi ſublata, & præter vnum Dominum eiuſq; ſtirpem, reliqui ſeruorum loco ſunt. Niſi tamen, quòd vna hîc ratio dari poßit, fides & obſtrictio maior tenuium, cùm facti grandes. Ammianus tangit, de Iouiano, qui ſub initia vndique ſe firmare volebat:* Malarichum ex familiaribus negotijs agentem etiamtum in Italiâ, Iouino iuſſit ſuccedere armorum magiſtro per Gallias: geminâ vtilitate præſpeculatâ, vt & dux meriti celſioris, ideóque ſuſpectus, abiret e medio; & homo inferioris ſpei ad ſublimiora prouectus, auctoris ſui nutantem adhuc ſtatum ſtudio fundaret ingenti. *Et profectò beneficiarij beneficiis ſuis ferè adhærent, vel ſuâ cauſſâ: & indicauit Liuius, de centum Senatoribus à Tarquinio Priſco allectis:* Factio, *inquit*, haud dubia regis, cuius beneficio in curiam venerant.

Cauſſa pulchra, cur viles non promouendi. — Lib. LII. — *Aliter Turca.* — *Et cauſſa.* — Lib. XXV. — Lib. I.

Excipio, ſi eximia in aliquo virtus.] *Multa exempla ſunt reipub. talibus feliciter communicatæ. Plutarchus & ſolam virtutem conſiderari vult, in Sullâ:* Ὥσπερ γὰρ κυνηγὸς οὐ ζητεῖ τὸ ἐκ κυνὸς, ἀλλὰ κύνα, οὐδ' ἱππικὸς ἵππον, ἀλλ' οὐ τὸ ἐξ ἵππου. τί γὰρ ἂν ἐξ ἵππου ἡμίονος

Pag. 43. — *Virtus inſpicienda.*

ὑμέτερος γένηται, ὅπου τι ὁ πολιτικὸς ἁμαρτήσεται ἐπ' αὐτὸς, ἐὰν μὴ ζητῇ τῶν ἀρχόντων τίς ἐστιν, ἀλλ' ἐκ τίνος· Vt enim venator non quærit quod tali cane natum ſit, ſed canem; & eques equum ipſum, non quod ex equo (quid enim ſi mulus ex equo natus ſit?) ita vir politicus totâ viâ errauerit, ſi in rectore non requirat quis ſit, ſed e quibus. *Claudianus conuenienter, in Stiliconis laudibus ponit:*

——— lectos ex omnibus oris Lib. II.
Euehis, & meritum, numquam cunabula quæris,
Et qualis, non vnde ſatus.

Ita iſti. quod aduerſum prærogatiuæ nobilitatis videatur à nobis aſſerta: ſed de eximiâ ſcilicet virtute loquimur. & vbi paritas aut concurſus, Nobiles antehabendi: imo etiam ſi paullùm infrà.

Præmi miniſtri perre cauſſi. Meliorem eſſe remp. & propè tutiorem, in quâ Princeps malus.] *Cauſſa in eodem Lampridio additur:* ſiquidem vnus malus poteſt à plurimis bonis corrigi, multi autem mali non poſſunt ab vno, quantumuis bono, vllâ ratione ſuperari. *Atque hoc eſt quod in Traiano deſiderabatur, ipſo optimo, ſed patiente & retinente miniſtery mali.*

Emitur ſolâ virtute poteſtas.] *O bonum Principem, qui ſic facit! ò ſtatum felicem, vbi id facit! Sed rara hæc electio, & vel optimi Principes miſcent. Theodoricus rex in Caſſiodoro:* Dignitas dum ad incognitum venit, donum eſt; cùm ad expertum, compenſatio meritorum. quorum alter, debitor iudicij; alter obnoxius eſt fauori. Hos enim æſtimatione ſubuehimus, alios gratiâ promouemus, & ad omnes indulgentiæ vias ſe noſtra relaxat humanitas. *Ille verò fatetur, quod res eſt: & Gratia perſæpè in comitia hæc venit, an non & Pecunia? fortaſsè, ſed ò turpe, imo & exitioſum! vel hæc cauſſa. quòd rara in talibus integritas, & corrumpuntur facilè qui corrupêre. Alexander Seuerus dicebat:* Ego verò non patiar mercatores poteſtatum. neceſſe eſt enim vt qui emit, vendat. *Pariter Seneca:* Prouincias ſpoliari, & nummarium tribunal, auditâ vtrimque licitatione, alteri addici, non mirum: quando, quæ emeris vendere, gentium ius eſt. *Sed & Ludouicus Duodecimus, rex Galliarum, de talibus ſolitus dicere,* Eos quod auerſione emiſſent, ſingillatim poſteà vendere. *O Francia, quòd iaces & peris, hanc habet vel inter primas cauſſas.*

Fauor etiā prouehit. Lib. I. Variar. epist. XIIII.

Interdum & Mercatura. Lamprid.

De Beneficiis. 1. cap. XV.

In Miniſtris Princeps peccat. In Principem culpa cunctorū redit.] *Mæcenas ita Auguſto, apud Dionem:* Nulli amicorum aut officialium tuorum nimia eſt indulgenda potentia, ſed ita ijs moderandum, vt ne te in culpam aut reprehenſionem conijciant. Quidquid enim hi rectè vel ſecùs egerint, id verò tibi adſcribetur, talemque te cuncti cenſebunt, quales eos facta exercere permiſeris. *Ipſa autem ratio, quæ in poëtâ noſtro adiungitur, Iubere peccare, qui non vetat: prorſus eadem in Philo-* Lib. III.

Permittere, quaſi iubere eſt.

ne concipitur, contra Flaccum. Is enim cùm Agrippam regem, Alexandriæ paſſus eſſet illudi, atque ipſe ibi Præſes: obijcit ei Philo, & addit: Ὁ γὰρ ἐξουσίαν ἔχων ἢ τὸ κωλύειν ἢ ἐπιτρέπειν ἀνδρεῖος, εἰ μὴ κεκώλυκε, δῆλος ἦν ἐφεὶς καὶ ἐπιτρέψας αὐτός: Qui enim caſtigare, aut ſaltem cohibere, cum poſſit, nec cohibet; palam eſt, eum permittere & penè mandare.

Omnes miniſtros ciuibus & reipub. præſtet.] *Theodahadi regis, apud Caſſiodorum, dictum præclarum:* A domeſticis inchoare volumus diſciplinam, vt reliquos pudeat errare, quando noſtris cognoſcimur excedendi licentiam non præbere. Lib. I. Variar. epiſt. V.

Ille ad ciuilia, hic ad bellica naturâ aptior.] *Quod Homerus quoque, vt pleraque prudentia aut ſapientia, ſic reuelauit:*

Iliad. ς.

Ἀλλ' ὁ μὲν ἂρ μύθοισιν, ὁ δ' ἔγχεϊ πολλὸν ἐνίκα:
Vnus conſilijs, alter præſtantior haſtâ:

de Polydamante & Hectore ab eo prolatum. Et Polybius illuſtri exemplo hoc notauit in Arato Sicyonio, qui ad ciuilia omnia mirificè vafer & appoſitus, trepidabat in bellicis: nec exſequi aut facere, cor aut corpus ei firma. *Arati mos notabile.* Lib. IV. *Ipſa Polybij verba compendio dabo;* Aratus, inquit, erat in rebus ciuilibus vir vndique perfectus. facunde loqui, prudenter cogitare, induſtriè cogitata exſequi, hæc omnia poterat: diſcordias etiam ciuiles leniter ferre, & amicos adiungere & ſocios facere, inter primos artifices. Tum etiam inſidias, fraudes, ſubiectus in hoſtes communiſci, eademque ad exitum deducere, ob tolerantiam & audaciam, efficax maximè aptuſque erat. Hic autem ipſe, ſi quando in aperto acie dimicare vellet, ſegnis in conſilijs, timidus in aggreſſionibus, nec aſpectu quidem aut vultu pugnam tolerans. Ideoque & Peloponneſum repleuit trophæis, ſed in ſe erectis. Adeò natura hominibus non corpora ſolùm, ſed animos dedit diſſimiles variantelque, vt idem ille vir non ſolùm erga res diuerſas diuerse ſe habeat, ſed & in ijs quæ aſſimiles, alias ſapientiſſimus videatur, aliàs tardiſſimus, itemque & audaciſſimus, & timidiſſimus. Neque hæc inopinata nimis aut paradoxa ſunt, ſed nota & familiaria ijs qui volunt intendere. Nam ecce & in venatibus alij ſunt audaces, fetaſque ſubſiſtunt; ijdem ad arma & contra hoſtes, degeneres. Sed & in bellicis rebus, alij in ſingulari certamine, & cùm vir cum viro componitur, acres & validi ſunt, ijdem communiter in prælio & inſtructâ acie, ignaui & nullius pretij. Theſſalorum equites turmatim & confertim ſi ingruant, intolerabiles ſunt: extra aciem, in tempore aut loco virium pugnare, timidi, & inutiles. Ætoli autem contrà. *Scilicet magnus ille Deus hoc voluit, aliud eſſe alijs, nec in omni re vnum eminere.* *Diuiſa dona.*

Claud.

——— partitim ſingula quemque
Nobilitant, hunc forma decens, hunc robur in armis,

Hunc

Hunc rigor, hunc pietas, illũ ſolertia iuris,
Hunc ſoboles caſtique thori.

Atque vt alius poëta ait:

Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα,
Ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν. ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν: Homer. Iliad. N.
Illi bellica nempe Deus donauit, at illi
Saltare, atque alij fidibus cantuq; valere.

Felicitas quoſdam promouet. & ſuos Genius. Principum inclinatio in hos, offenſio in illos eſt.] *Quis non cottidie animaduertat? & eſt ſane in his promotionibus suis aliquod etiam fortuna. Tacitus de Veſpaſiano:* Multos præfecturis & procurationibus, ple- 11. Hiſt. roſque ſenatorij ordinis honore percoluit, egregios viros & mox ſumma adeptos; quibuſdam fortuna pro virtutibus fuit. *Sed & ius hoc eſt diuinis regibus, vt in Homero legi,* Odyſſ. Θ. alium virorum odiſſe, alium amare. *Itaque argutè Caſſiodorus:* Non eſt maius meritum, quàm gratiam inueniſſe regnantium. *Quid, quòd ipſa electio viſa initio abſurdior, ſæpè poſteà laudatur? Verè enim Tacitus:* Multos in prouincijs, contrà quam ſpes aut metus de illis fuerit, egiſſe. excitari quoſdam ad meliora magnitudine rerum, hebeſcere alios.

IN CAPVT XI.
Præcepta Adminiſtris.

Pag. 41. AVDACVLI.] *Seneca de Tranquillitate:* Quorumdam partim idonea Lib. 1. cap. IV. eſt verecundia rebus ciuilibus, quæ firmam frontem deſiderant: quorumdam contumacia non facit ad aulam. *Medium ergo tenendum, vt & fiducia adſit, & contumacia abſit.*

Iactantia odioſa. Sine iactantiâ agite.] *In quo peccant ſæpè aulici, & odia atque inuidiam prouocant fruſtrà. Talis ille Heraclides, potens apud Philippum Macedonem, & ex vili humiliq; euectus: de quo Polybius,* ϖρὸς μὲν τοὺς ὑποδεεστέρους καταπληκτικώτατος καὶ τολμηρότατος, ϖρὸς δὲ τοὺς ὑπερέχοντας κολακικώτατος: aduerſus inferiores ſeuerus maxime & ſuperbus, erga Aulici mores. ſuperiores in primis adulator. *Atque iſti y-dem, de quibus Seneca,* regiæ potentiæ mini- II. De Benef. cap. V. ſtri, quos delectat ſuperbiæ ſuæ longum ſpectaculum, minoſque ſe iudicant poſſe, niſi diu multumq; ſingulis, quid poſſint, oſtendant. Nihil conteſtim, nihil ſemel faciunt. Iniuriæ illorum præcipites, beneficia lenta ſunt. *O penicillum, non calamum, & quo temporis etiam noſtri egregiè mores effinguntur! Sed & à Dione, de Seiano illo, non altero à Tiberio, ſed altero penè Tiberio:* Is, inquit, Lib. LVIII. homo ſuperbiſſimus ſtudioſe ab omnibus colebatur, ſalutabatur, deducebatur. Omnia enim acriter, & maxime procerum, obſeruabat & verba & nutus. Nam qui propriâ potentiâ nituntur, neque ſalutationes aut hæc obſequia valde requirunt; & ſi omiſſa fuerint, vitio non vertunt, ipſi nempe ſibi conſcij contemptu ſui hoc non factum. Qui verò fuco & adſciticio ſplendore vtuntur, ij omnia talia magno opere, & tamquam ad dignitatis ſuæ culmen pertinentia, requirunt, & niſi conſequantur, grauiter ferunt vt abiecti, & iraſcuntur quaſi imminuti affecti. Ideoque iſtos magis pænè, quàm ipſos Imperatores, vulgò obſeruant, & circa eos ſatagunt: quoniam apud hos ſiquid peccatur, vitius cenſetur remittere & ignoſcere, apud illos, imbecillitas & virium inopia. contrà autem vlciſci, facere ad ſtabiliendam oſtentandamque potentiam arbitrantur. *Tales iſti, qui potentiam ſuam non benè ferunt, & ideò nec diu ſæpè ferunt.*

Ad auctorem & ducem, vt miniſter, Pag. 41. fortunam referas.] *Valdè hoc obſeruandum, præſertim in bellicis, in quibus haud temerè alios volunt eminere. Ad Principem igitur refer, cuius auſpicijs pugnas, per eius fortunam (ita res eſt) fortunatus. Dirigit enim Felices ſ[...] miniſtri. hæc ſuprema Prouidentia, & miniſtros quoque attollit aut deprimit eius, in quo alterutrum vult fieri. Germani hoc erga Principes ſuos ſeruabant olim: &* illum defendere, tueri, ſua quoque fortia facta gloriæ eius aſſignare, præcipuum ſacramentum erat, *vt Tacitus ſcribit. Simile Gallorum Deuoti.*

Hæc eſt conditio regum, vt gaſus.] Reges gloriæ auidi. *Quod ingenium regum in vno Philippo Macedone benè expreſſit Demoſthenes:* Orat. ad epiſt. Philippi. Eum ita gloriæ cupidum eſſe dicunt familiares, vt omnia præclara facinora ſua eſſe videri velit, & magis indignetur ducibus ac præfectis qui proſperè & laudabiliter aliquid geſſerint, quàm ijs qui infeliciter & ignauè. *Ipſe hic affectus in filio Alexandro, de quo Curtius:* Lib. VI. Quippe Alexander hoſtes vinci voluerat, Antipatrum viciſſe ne tacitus quidem indignabatur, ſuæ demptum gloriæ exiſtimans quidquid ceſſiſſet alienæ. *Suſurrant idem & inſtillant Antiocho regi interiores aulici, apud* Lib. XXXV *Liuium:* Ipſam eam gloriam belli, quâ, velut dote, Annibal concilietur, nimiam in Præfecto regio eſſe. Regem conſpici, regem vnum ducem, vnum imperatorem videri debere. *Denique conſenſu ita reges: & patrum quoque memoriâ legimus, (vt veterum omittam) quicumque res magnas ſub regibus geſſere, ad extremum aut in offenſâ, aut in exiguâ gratiâ fuiſſe.* Magni Duces, ferè poſteà neglecti. *Teſtor* Alfonſum Albuquerkium, *qui pleraque Indiæ Orientalis Luſitano regi ſuo ſubiecit: at idem accuſatus maioris ſpei, & ſuſpectus denique, reuocatus in patriam eſt, & morte opportunè fortaſſe ignominiis exemptus. Simile in* Duarte Pacieco, *qui poſt magna merita, in cuſtodiam & vincula coniectus etiam fuit, & in clarâ innocentiâ liberatus tandem, ſed vt in paupertate ſeneſceret.* Conſaluum Magnum, & Ferdinandum Corteſium, *nec ipſos parem gratiam meritis retuliſſe, aliquis arbitretur & dicat. Quid cauſſa eſt? beneficij magnitudo, cui reges dolent & nolunt obſtringi.* Ann. IV. *Noſter Tacitus:* Deſtrui per hæc fortunâ ſuam Cæſar, imparemque tanto merito rebatur. Nam beneficia eò læta ſunt, dum videntur poſſe exſolui: vbi multum anteuenêre, pro gratiâ odium redditur. *Sed & ſimile hic quod in arboribus, ſub quarum vmbram, vbi tempeſtas eſt, confugimus: cùm deſereuauit, ramos*

ramos frangimus, & abimus. Addam prudentiſſimi Cominai ſententiam: Memini regem (*Ludouicum*) mecum ſic loqui, vt diceret, fieri aliquando, vt operæ nauatæ laudabiliter minus pretium ſit, idque culpâ eorum qui nauaſſent: dum elati quadam confidentiâ, inſolenter & proterue ſe gererent. Atque addebat, felicem eſſe, eius ſententiâ, cui rex nullo ſuo magno merito beneficium conferret: atque id præſtare, vt obſtringatur aliquis Principi, quàm vt illum habeat obſtrictum. Se quoque hoc ingenio eſſe, vt plus amaret, qui ob beneficentiam ſibi deberent, quàm alios quibus ſe debere putaret. *Claudit deinde Cominaus:* Tam eſt difficile in omni genere vitæ ſic ſe gerere, ne impingas: magnumque eſt Dei donum, valere ſenſu communi, & iudicio naturali. *Præclara omnia: ſed age tu Cominae, qui hæc ſcis & præcipis, ſatiſne cauiſti? naturalis tua prudentia ſepſit aut muniuit? accepiſti plagam, & in tuâ arenâ circumuentus es ab aulicis; qui, mortuo rege Ludouico, effecêre calumniis vt in carcerem conderêris, per triennium ferè ſeruarêris, denique capitis cauſſam ipſe diceres, ne patrocinari quidem quoquam auſo. En ludibria vitæ, & iactationes hominum! quibus nihil vſquam, per vllam ſapientiam, eſt certi: non certè in lubrico illo culmine & faſtigio Aulæ. Licet dicere:*

Laberius.

Summum ad gradum cùm claritatis veneris,
Conſiſtes ægre, & quàm deſcendas, decides.
Cecidi ego, cadet qui ſequitur.

Exteri ſubiecti inuidiæ.

Atque his liuoribus aut periculis exteri maximè ſunt expoſiti (vt ille ipſe Cominaus:) quod monuit Polybius: Xantippus, reſtitutis Carthaginienſium rebus, paullò poſt in patriam rediit, optime ſibi conſulens. Nam res egregiè geſtæ & præclara facinora inuidiam & calumnias gignere ſolent, quas ciues quidem aut indigenæ, amicorum & affinium copiâ atque operâ, poſſunt repellere, at exteri facilè & ſtatim ab vtroque illo vincuntur, & periclitantur. *Eſt in mente magnus Princeps, qui voces & ſuſpiciones, in diuturnitate Præfecturæ & fortunæ ſecundantis, non effugit: maior futurus, ſi in vigore famæ, & tempeſtiuè diſceſſiſſet. Plutarchus igitur ſapienter monuit:* Εἶναί τινα καὶ πολιτικῆς περιόδου κατάλυσιν. τοὺς γὰρ ἀθλητικοὺς ἀγῶνας τοὺς πολιτικοὺς οὐδὲν ἧττον ἀκμῆς καὶ ὥρας ἀπολιπούσης ἐλέγχεσθαι: Eſſe & politici curſus finē quemdam ac terminum. nec minùs ciuilia certamina, quàm athletica, vigore & tempore deſtituta, vituperari ac coargui.

Lib. I.

In tempore diſcedendum.

In Lucullo.

Gloriam impoſitæ ſummæ manus illis relinqueret.] *Hoc ſciuit iam olim & fecit Ioab, magiſter militiæ Dauidicæ, de quo libri ſacri:* Miſitque Ioab nuncios ad Dauid, dicens: Dimicaui aduerſùm Rabbath, & capienda eſt Vrbs-aquarum. Nunc igitur congrega reliquam partem populi, & obſide ciuitatem, & cape eam: ne cùm a me vaſtata fuerit vrbs, nomini meo adſcribatur victoria. *Ergo, vno verbo, gloria omnis Principi adſcribenda, & vindicanda. Quam fecit hoc vanè, aut ſtultè potiùs, ipſe Princeps Conſtantius? de quo Ammianus:* eum, edictis propoſitis, ſe ſolum (cùm geſtis non adfuiſſet) & dimicaſſe & viciſſe, & ſupplices reges gentium erexiſſe, aliquoties ſcripſiſſe: *& talia, quæ ſine riſu aut miſeratione fatuæ ſuperbiæ nemo legat.*

II. Reg. cap. XII.

Conſtantii vanitas.

Lib. XVI.

Iniurias ferendo, & gratias agendo.] *Tacitus & hoc indicat:* Egit grates, qui finis omnium cum dominante ſermonum. *Cur autem non ita faciant, qui in aulâ beatitatem quærunt? Ariſtippus præibit, verſutus philoſophus*, qui conſputus à Dionyſio, cùm nihil moueretur, & quidā mirarentur: Nempe piſcatores, inquit, vt gobium capiant, aquis patiuntur ſe adſpergi; & ego vt balænam, non patiar ſputo madidari? *Addo Senecam:* Potentiorum iniuriæ hilari vultu, non tantùm patienter ſunt ferendæ. facient iterùm, ſi ſe feciſſe crediderint.

Patientia opus Aulico.

II. De Irâ, cap. XXXIII.

Qui ſecretis criminationibus infament.] *Contra quos quid remedij? Expoſtulat cum Deo Choniates in hac re:* O inſpector omnium ocule, quem nemo fallit, cur conniues ſæpè in his hominum, & grauioribus etiam, culpis? nec ſtatim immittis ignes & tonitru & fulmina, ſed vindictam ſuperſedens differs? Imperueſtigabile tuum iudicium, & humanis ratiocinijs inacceſſum: niſi quòd ſapiens profectò es, & norma certa vtilitatis, etſi nos tenui mente præditos id latet. At enim venator aliquis ſerpentem, aut leonem denſâ in ſyluâ, quem in montibus videt vel audit, ſtatim declinat & effugit, ſed & maleficus aut latro exorabilis eſt, & precibus aut lacrimis molleſcit: virum verò qui proximo & amico malum in corde machinatur, aliudq; ſentientem aliud loquentem, multæ ſapientiæ eſt euadere, & à diuino auxilio pendet. *Præmiſerat verò idem de Theodoro Styppiatâ, per Camateri Logothetæ calumnias euerſo. ac miſcet deinde præcepta:* Eſſe eos æmulos, quantum poteſt, obſeruandos, qui ingenio moribuſque parum liberalibus & occultis ſunt præditi, & linguam habent a corde diſſentientem. Ante omnia verò, cuſtodiam oris ponendam, nec ſinere linguam temerè euagari dentium ſeptum & labiorum propugnaculum, quibus à naturâ, velut duplici vallo, eſt circumdata. *Benè, & ſilentium aut circumſpectus ſermo optima hic arma.*

Arcana calumnia.

Quo incautior deciperare, palàm laudatum.] *Id vero argutè malignum & mirum genus lædendi eſt, laudare. Excitatur enim occultè Princeps in liuorem aut metum, præſertim ſi animâ puſillus eſt. Polybius exemplo & ſententiâ id docet, de Apelle quodam ſubdolo calumniatore. qui cùm Aratum apud Philippum Macedonum regem traduxiſſet, ac falſi compertus eſſet, non ideo deſtitit, ſed tranſtulit deinde calumniam in*

Laudando euertere.

Lib. IV.

Tauro-

Taurienem quemdam, qui Peloponneſi rebus præerat. Hunc non accuſauit, ſed laudauit, afferens digniſſimum eſſe, qui cum rege ipſo in caſtris atque acie ageret. *Addit deinde:* Καινὸς γὰρ δή τις ἕτερος εὕρηται τρόπος διαβολῆς, τὸ μὴ ψέγοντας, ἀλλ' ἐπαινοῦντας λυμαίνεσθαι τοὺς πέλας: Nouus enim calumniæ modus repertus iſte, non culpantes, ſed laudantes, lædere atque euertere alios.

Incerta Aula. Nihil rerum mortalium tam inſtabile & fluxum.] *Quæ ſæcula id non docent? vetera, media, noſtra. Inter veteres,* Ioab *ille vir acer, callidus, militiæ Dauidis & conſiliorum arcanorum arbiter, cum à vino rege non euertitur, iuſſus eſt cædi à ſucceſſore. Quid* Apelles *inter Græcos? ille à Philippo rege proximus, eo iam gradu & opibus, vt ab ipſo timeretur, momento horæ deijcitur, deſertus ab ijs qui anteà ſtipabant & colebant. Polybius ita narrat:* Aratus flagitia & ſuperbiam eius regi aperit, ad vindictam ſtimulat, & rex id ſecum ſtatuit, ſed ita altâ diſſimulatione, vt mentem hanc eius nemo ſciret. Vocatur Apelles. ille fidenter veniens, & quaſi omnia ex ſententiâ patraturus, ſimulac conſpectus eſſet, ex Chalcide Corinthum venit. Cùm appropinquaſſet, cetrarum ſatellitij militumque Præfecti, cum ipſis militibus obuiàm procedunt, agmine & pompâ in regiam deducunt. Cùm autem ingredi ſtatim, vt conſuêrat, vellet, ianitor quidam præſtolari eum iuſſit, occupatum in præſenti regem dicens. Apelles nouitatem rei demirans, hæſitabundus aliquamdiu conſtitit: mox mæſtus, inopſque conſilij, inde diſceſſit. Comites illi omnes ſubitò dilapſi, vt denique ſolus cum ſeruulis ſuis domum perueneṙit. *Paullò pòſt captus cum filio, vinctus, & interfectus eſt. Sed poſt priora illa, Polybius appoſitè addit:* Parua omnino interualla temporis, omnes homines attollunt rurſumq; deijciunt, maximè verò *Aulici calculis ſimiles.* eos qui in Aulis verſantur. Reuerà enim iſti adſimiles ſunt abacorum calculis, qui, vt ſecundùm voluntatē calculatoris, modò obolum æreum, modò talentum valent; ita Aulici, ad nutum Principis, modò beati, modò miſeri fiunt. *Atque hoc in Apelle exemplum: quàm geminum Romæ, in* Seiano? *qui diu Tiberij Auguſti potens, & ad inſtar eius ſtatuis, honoribus, cultus; tandē vnâ epiſtolâ ſubuerſus eſt, & caput illud* toto orbe ſecundum, *vt cum poetâ dicam, laqueo præbuit, & cadauer ſuum opprobriis, lacerationi, vnco.* Quo die illum Senatus deduxerat, populus in fruſta diuiſit: in quem quidquid congeri poterat, dij hominesque contulerant, ex eo nihil ſuperfuit quod carnifex traheret. *Seneca de Tranquil. c. 1.* *Et ſimilis potentia atque exitus Plautiani, ſub Antonino, quæ in Dione Caſſio lege. Iam in æuo poſteriore, apud Hiſpanos quàm nobile documentum fluxæ potentiæ* Aluarus Luna eſt? *Amabat & euehebat eum Ioannes rex Caſtellæ, ſuper omnes homines & amicos. Opibus, titulis, præfecturis, cottidie augebatur; atque ita regem ſuum feceras, vt vel bellum eius cauſâ gereret cum vicinis regibus, & cognatis. Nulla res in maiore famâ & inuidiâ, quàm iſte amor: atque is ſatis diuturnus. Sed quis exitus?* Sicut diuiſiones aquarum, ſic cor regis, *ait Hebræus ſapiens. Occultè abduxit ſe ab Aluaro, odit quantum amauerat, denique paucis conſcijs, in oppido Burgenſi, ſagaciter hominem in vincla conijcit, damnari per ſententiam iubet, caput abſcindi, & in foro per triduum oſtendi. O cæca mortalitas! tu ille ſuperbus paullò antè & inſolens, vbi es? quid es? deſiiſti eſſe, & tot annorum cumulata felicitas, ſubito turbine quaſſata & euerſa eſt. Verè tu prædixeras Aluare, non ſine mali præſagio: admirantibus alijs fortunam tuam & apud te prædicantibus,* Improuidi, ne ædificium ante finem operis laudaueritis. *Aluari ominoſum dictum.* *Sed mihi finis non ſit, ſi exempla cumulem, obuia, vt verè dixi, in omni æuo. Claudamus Sidonij verbis appoſitis:* Lib. III. Epiſt. III. Periculoſam regum familiaritatem eſſe. quorum conſuetudinem ſpectatiſſimus quiſque *Sidonij egregium.* flammarum naturæ bene comparat, quæ ſicut paullulum à ſe remota illuminant, ita ſatis admota ſibi comburunt. *Nota Aulice. accede, inſinua, ama, amare; ſed non nimis.*

Speciem magis in amicitiâ Principis, quàm vim retinent.] *Imagine ad hanc rem vſus pater Themiſtocles: quem cùm à rep. gerendâ vellet abducere,* oſtendit ei in litore *Vetus Aulicus, vetus nauis.* triremes veteres, abiectas iam & contemptas: tales adminiſtratores reipub. eſſe, cùm non vltrà ex iis fructus. *In Plutarcho.*

Aratæa aliqua vox erumpat.] *Nam & Aratus inter exempla infidæ regiæ amicitiæ. qui Philippo Macedoni diu carus vtiliſque* *Aratus veneno perijt.* *amicus veneno tandem ab eo tolli iuſſus eſt lento, & ſenſim occidente. Non latuit Aratum, ſed cùm aperire, mederi non eſſet, tulit tacitus: niſi quod amicorum cuidam Cephaloni, in cubiculo, cùm eo incoràm ſanguinem ſpuiſſet: illo admirante, ſubiunxit,* Ταῦτα τὰ ἐπίχειρα τῆς βασιλικῆς φιλίας: hæc ſunt præmia regiæ amicitiæ. *Talis Philippus, & alij: non ſic noſtri* AVSTRIACI *(quod verè & in loco dicimus:) patientes miniſtrorum ſuorum, & ad extremum mites.*

Iſta eueniunt, numquam mihi.] *Quid ergo? aulam & totum hoc genus dam-* *Otium nobis ante Aulam.* *namus aut deſpicimus? abſit: ſed Sicyonia iſta aut cothurnos pedibus meis conuenire, hoc nego. Valerius olim, quaſi Apollinis voce,* Lib. VII. cap. 1. *dixit:* Magis ſe probare ſecuritate tidens tugurium, quàm triſtem curis & ſolicitudinibus aulam. *Nam hæc duo, etiam in optimâ eâ eſſe, nemo expertus abnegabit. Nos verò ſeceſſum & otium quærimus: quid tum? otium, ſed non ignauiam.* Habet vbi ſe, etiam in priuato late, explicet magnus animus: nec vt leonum animaliumque impetus caueis coërcetur; ſic hominum, quorum maximæ in ſeductu actiones ſunt. Vbicumque otium meum abſcondero, prodeſſe volam ſingulis & vniuerſis, ingenio, voce, conſilio.

Nec enim is ſolus reip. prodeſt, qui candidatos extrahit, & tuetur reos, & de pace belloque cenſet: ſed qui iuuentutem exhortatur, qui in tantâ bonorum præceptorum inopiâ, virtute inſtruit animos, qui ad pecuniam luxumque curſu ruentes prenſat ac retrahit, etſi nihil aliud, certè moratur; in priuato publicum negotium agit. *Hæc ſapiens Seneca: cuius verbo expreſſi; animum velim, ac conor.*

IVSTI LIPSI
AD IV. LIB. POLITICORVM
NOTAE.

IN CAPVT I.
De Prudentiâ, quam Propriam dixi.

Pag. 45. CONFVSE viam aliquam ſignabo.] *Propriè & diſtinctè vix poteſt. Ariſtotelem audio:* Ὥσπερ περὶ τὰς ἄλλας τέχνας, καὶ περὶ τὴν πολιτικὴν τάξιν ἀδύνατον ἀκριβῶς πάντα γεγράφθαι. Καθόλου γὰρ ἀναγκαῖον γραφῆναι, αἱ δὲ πράξεις περὶ τῶν καθ' ἕκαστόν εἰσι: Sicut in alijs artibus, ita in Politicâ ordinatione, fieri non poteſt vt omnia ſingillatim & accuratè ſcribantur. Vniuersè enim ſcribi neceſſum eſt, at actiones ſunt rerum ſingularum. *Enimuerò eorum eſt, qui mente & vſu valent, ex his communibus formare ſententiam & decretum in rebus ſingulis, & ad hoſce velut normas adaptare.*

II. Pol. cap. VII.

Vniuerſalis præcepti fructus.

IN CAP. VT II.
De Prudentiâ Togatâ.

Pag. 46. PRVDENTIA duplex eſt, Togata & Militaris.] *Benè enim hoc Salluſtius:* Firmanda eſt reſpublica, non armis modò neque aduerſus hoſtes; ſed quod multò maius multoque aſperius eſt, bonis pacis artibus. *Artes pacis ad Togam faciunt, atque hoc opus* maius aſperiuſque *meritò dicis. Idem Liuius:* Excellentibus ingenijs citiùs defuerit ars quâ ciuem regant, quàm quâ hoſtem ſuperent.

Orat. de Repub. ord.

Togata Prudentia ardua.

Materies duplex, Res diuinæ, Res humanæ.] *Hoc quoque Strabo ita dicit, vbi de Moſe diſſerit;* Hoc à naturâ hominibus eſt inſitum, & commune Græcis ac Barbaris, vt in politicâ vitâ, communi præcepto & legibus viuant. Præceptum hoc autem duplex eſt, aut de Dijs aut de Hominibus*: & plura addit, de vi religionis in animos noſtros, & quàm antiquis ea fuerit curæ. At nos quoniam olim (ante annos penè ſex) in reliqua capitis huius & ſequentium ſuper Religione ſcripſimus, prouocati ab importuno homine, & quem nec amici ament: iure viſum ea hic inſerere, & eſſe Notarum loco. Tu lege qui voles, en habes.*

Lib. XVI.

Duplex Togata prudentia.

IVSTI

IVSTI LIPSI

DE

VNA RELIGIONE,

ADVERSVS

DIALOGISTAM

LIBER.

In quo tria Capita Libri quarti Politicorum explicantur.

CENSVRA.

QVæ de vnâ hîc religione apologeticè ſcripſit I. Lipſius, ex Auctoris ipſius confeſſione & totius diſceptationis filo; de orthodoxâ, catholicâ & Romanâ (quæ vna & ſola vera eſt Religio) ſcripta eſſe teſtificor. Louanij, IX. *Calendas Septembres,* 1593.

Henricus Cuyckius, D. Petri Louanij Decanus, Academiæ Cancellarius, & Pontificius ac Regius librorum Cenſor.

ILLVSTRES ORDINES,

LIBER in me nuper prodijt, cui an reſponderem, iure dubitaui. Auctor an ille eſt, cui debeam? homo inquietus, turbidus: & cui vnum hoc ſtudium, litigare. Sicut canibus quibuſdam inſitum eſt, ſine cauſsâ aut diſcrimine lattare: talem audiebam iſtum. nec iudicio hæc ſcribere, ſed morbo. Cum hoc me componerem, & velut includerem in eodem campo? quem & vincere inglorium, & à quo atteri ſordidum eſſet. *Facit enim ſe aduerſarium*, ait Seneca, *quiſquis contendit, & vt vincat par fuit.* Sed cauſſa etiam ſilendi altera, ab ipsâ ſcriptione. Nam qualis ea eſt? plebeia, futilis: & concepta plebeio quoque ſtilo. Quotuſquiſque ea leget, ſi ego ſileam? nec deprimere aduerſarium meum poſſum, niſi vt attollam. Adde quod calumniarum conuiciorumque plena: & corniculas citiùs in Africâ, quàm res rationeſque ſolidas reppererim in hoc ſcripto. Vetus ille verſus hîc valet:

* Λόγοις μὲν Ἑρμόδωρος ἐμπορεύεται.

* *Sunt Hermodori verba, mercimonii.*

& flumen verborum vbique video, mentis vix guttam. Quid igitur reponam aut reſpondeam? ſerium aliquid aut eruditum? non eſt occaſio. conuicia & dicteria? non eſt meum: & ita adhuc viximus ſcripſimuſque, vt nemo de nobis, de nemine queri etiam ego poſſim. Primus iſte eſt (heu fatum Lipſij!) qui procaciter & ex ſuperuacuo me laceſſit. Quem vt imiter, non adducar: perſuaderi tamen mihi paſſus ſum, vt reſpondeam. ſiue quia publicè intereſt, tam effrænem petulantiam reprimi & retundi; ſiue quia meâ, calumnias & mendacia leui manu abſtergeri, quibus nos aſpergit. Dicit enim nec ſcripta mihi, nec dicta: aut certè non ſic ſcripta. *Tantum* autem *veritati obſtrepit adulter ſenſus, quantum & corruptor ſtilus.* Quæ ratio præcipuè me mouit, vt reſcriberem: nequis ſilentium meum in conſenſum duceret, & crederet approbata nobis, quæ non videret refutata. Sed fecimus tamen breuiter. quoniam, vt ait Pindarus, * δυώνυμον εἰς δίκαν τρία ἔπεα διαρκέσει: idemque modeſtè. quia vt ſcopulus aſſilientes vndas ſine motu vllo ſuo frangit; ſic nos conuiciatores iſtos, ſine acerbitate vllâ aut irâ. Dicta tamen quædam aut ioca miſcuimus. cur non liceat? viri magni, imò & ſancti, fecerunt in ſimili genere: & benè Tertullianus, *Multa*

Tertull. aduerſus Hæreſ. cap. XVI.

* *Iuſtam ad cauſſam tria verba ſufficient.*

Aduerſum Valent. cap. VI.

ſunt ſic digna reuinci, ne grauitate adorentur. Vanitati propriè feſtiuitas cedit. Hæc omnia ad vos

ILLVSTRES ORDINES,

&ad veſtrum tribunal deferimus: vt iudicetis tamen non vt vindicetis. Nam mihi purgatio ſola propoſita eſt, non vltio: & auertere plagam voluimus,non inferre. Vos, quorum id munus, me meaque auctoritatis veſtræ clypeo tegite: neu patiamini *innocentia plus periculi, quàm honoris eſſe.* Atque hoc eâ lege, ſi proba iſta apud probos. Nam quòd iſti ea calumniantur aut carpunt: nihil eſt. imò hoc quoque boni argumentum, talibus diſplicere. Salluſt. Iugurth.

AD LECTOREM QVEMCVMQVE.

VIDES *reſcriptum meum, Lector, ex amicorum ſententiâ potius, quàm ex meâ. Nam mihi initio decretiſſimum fuit, non reſpondere: qui vetus illud memineram,*

Bacchæ bacchanti ſi velis aduerſarier, Plaut.
Ex inſanâ inſaniorem facies, feriet ſæpiùs.

Sed vicerunt ijdem illi eò minùs iam reluctantem, quod eadem operâ NOTAS *noſtras daturus eram ad trina illa Capita; quæ in calumniam venerunt. Nam quòd illi tantùm reſponderem: nugæ. quis fructus? at aliquis ex hoc conſilio, & ſcriptione, quam vides. Vt etiam ordine & velut preſſo pede ſcripto eius inſiſterem, non placuit. quid enim ille ordine dicit? prima, media, vltima, pleraque eadem: repetitio vbique & mixtio, &, quod Græci dicunt,* * πάντα μία κόνις. *Nos ſi quid ad rem fecit, non omiſimus: conuicia vix attigimus. quia ſcimus*

* Omnia idem pulmis.

Iſtunc theſaurum ſtultis in linguâ ſitùm, Plaut. Pœn.
Vt quæſtui habeant malè loqui melioribus.

Et ampliùs ſcimus: Æquo animo audienda eſſe imperitorum conuicia, & ad honeſta vadenti contemnendum eſſe iſtum contemptum. *Tu quiſquis es Lector, in bonâ cauſſâ faue: & ſiquid eſt quod minùs pro veſtro omnium guſtu, ſcitote me ſcripſiſſe & ſuaſiſſe quæ viſa optima,* & vtilitatem iuuandi prætuliſſe gratiæ placendi. Seneca. Plinius Præfat.

IVSTI

IVSTI LIPSI
ADVERSVS DIALOGISTAM
LIBER.

LIBRVM tuum legimus, & quæ viſum mihi reſpõdere, hic habes. Pauca mole, ſed non pondere: & tu quoque non multa ſcripſiſti, ſed multis. Toto libro placuit tibi non ſolùm πολυλογεῖν, ſed ταὐτολογεῖν, &, quod poëta dicit, *oberras* vbique *eâdem chordâ.* Lacon quidam ad luſciniam: *Vox es, prætereà nihil.*

In libri titulum.

ORDIAR *à capite & ab ipſâ fronte tui libri. Titulum feciſti:* LIS ſiue PROCESSVS INTER IVSTVM LIPSIVM ET.] *Nollem te hoc præſcribere, mali augurij eſt in principio lapſus. Ego tecum litigo? numquam factum. Natura mea, conſuetudo, valetudo abhorrent ab omni litigio & ſi me non noſti, ſcito non eſſe pacatius ingenium in Batauiâ veſtrâ. Denique ego tecum? ſi viſum mihi litigare, alius eſſes cum quo cõſererem manum. Nam, vt ille ait,*

——— trophæum ferre me à forti viro *Atius.*
pulchrum eſt.
Sin autem & vincar, vinci à tali nullum
eſt probrum.

At tu quis es? ignotus es. imò tu quis es? nimis notus es.

In dedicationem.

DEDICATIO *ſequitur, eáque* Ad Senatum huius vrbis.] *Grata erit, niſi fallor. Cur tamen ad hunc potiſſimùm? quiáne olim hic turbæ? & eos fautores putaſti turbidi tui animi aut ſcripti? Scis enim: & te quoque aliquid occulti ligni ſuggeſſiſſe in hanc flammam nos ſcimus. Sed mi homo erras. illa reſederunt, & beata pax ac concordia, iterum in hac vrbe. Aeole, non eſt hic locus tuis flabris.*

De epiſtolis meis editis.

EPISTOLAS deinde meas ſubiungis.] *Quæ exempla? nulla bona, aut cuiuſquam boni. Egone hæc fine ſcripſi, vt ederes? per ſomnium non cogitaui. Homo inconſpectè, tollis è vitâ commercia aut certè libertatem litterarum. Apud bonos ita ſolet, vt duabus ſcripta inter duos pereant. Tu aliter eſto. Cur tamen, ſi viſum eas edere, non edis ipſas? Verti, inquies. Ita ſanè, ſed non in decentiorem formam. Quid enim ſi parum fideliter? quid ſi parum expreſſè? Vtrumque verum eſt. nam nec tu Latinè nimis (ſine contumeliâ dico) doctus: & quod nolo te neſcire, multa ſunt in illis noſtris propriè & ἐπιγραμματικῶς ſcripta, ad quæ vertenda tu non adſpiras.* Aliter longè catuli olent, aliter ſues. *Atque ecce, Ordines, epiſtola præcipua exemplar ipſum.*

Protinus. — Imperitè. — Plaut.

I. LIPSIVS S. D.

ACRITER tu cauſſam hanc non Libertatis ſed Licentiæ agis. Nefas tibi interfici quemquam religionis cauſſâ. Quid ais? etiámne ſeditioſum? etiámne palam impium & blaſphemum? vis enim non conſtare Principi quæ ſit proba aut vera Religio. Bellè. Dic ſodes, in re tam ſeriâ ludis? aut vis Academiam iamdiu mortuam excitare, & facere omnia controuerſa? Sed video quid agas. Vis me definire quam probam cenſeam: & hunc quoque tibi campum dare diſſerendi. Non faciam mi ::: :::::, nec nunc opus. Illud dogma noſtrum πολιτικῶς * firmum maneat, Vnam religionem (eamque probam) in vno regno teneri. Quid tu mihi Iohannem aut Petrum, & martyres adducis? Scilicet qui probam religionem oppugnant ſunt Iohannes & Petrus. Quin dic ſeriò quod ſentis.* Vis quamuis religionem à quouis poſſe oppugnari: aut tu quid in meâ ſententiâ oppugnes non video. Sæua eſt, inquis. Quid ita? Statim enim homines ad ferrum & ad ignem. Non ego: ne erres. Et caue imponant tibi illa verba *Vrendi & ſecandi.* Παροιμιώδης enim ille ſermo eſt, Latinis vſurpatus in omni asperâ & paullùm immitiore medicinâ. Puniri nos turbidos Hæreticos volumus (verba mea * nota) ſed non omnes vno modo. Vt criminum gradus ſunt, ita pœnarum: & quoſdam Pecuniâ, alios Exſilio, raros aliquos Morte ego mulctem. In priſcâ Eccleſiâ nónne ſemper factum? vtique poſtquam ea reſpirare cœpit, & ſub Chriſtianis Imperatoribus attollere paullùm preſſum diu caput: Si exemplis & * auctoritatibus ago, vinco: ſi rationibus, vna te vincit. quòd numquam ſocietas aut reſp. ſtabit, vbi tam indefinita hæc libertas. Audi mi vir. Religionem euertit, quiſquis libertatem hanc Religionum inducit: ex quâ confuſio, ex quâ * contemptus. Sed enim auctoritatibus Patrum non eſt agendum, ſed nudo meroque Verbo Dei. Seriò in omni re * externâ tu hoc ſentis? neſcio. Sed tamen ſi etiam illo ſcuto tegere me debeo, poſſum. Mæcenatem valde culpas qui hoc Auguſto ſuaſerit, impio tyranno, inquis, & Chriſtianorum hoſti. Vnde hoc tibi in mente aut calamo? Ille Chri-

* Verte te in omnes formas, non euertes.
* Veriſſimum eſt, & aliquot annos iam non aliud agis.
* Numquã feciſti: ſed in toto hoc ſcripto Errores cum Turbatoribus confundis.
* Quæ continentur in Biblijs, in Patribus, in Legibus.
* Ita ſanè. Ambigere de religione incipiunt, & mox aſpernari.
* Nam abſurdum Politiam contemnentibus aſtringere, quæ ſatis ſi cum eo non pugnet.

** Puerile certatū tuum eſt, & fruſtra ſatagis in pūgādo.*

Chriſtianorum hoſtis, qui *Chriſtianos fando non nouit? Replica Annales, docebunt te Chriſtum ſalutare verbi ſui ſemen non niſi ſub Tiberio ſparſiſſe. Plura ſunt quæ in tam vberi te poſſim: ſed parco, & reſeruo me Notis: quas, Deo volente, dabo. Intereà qui ſedate & puriter noſtra illa leget, nec ſæuitiam nec lentitudinem increpabit: & fatebitur viam præſcriptam, quam bono generis humani ineant hodie qui regnant. Tu ſi aliter ſentis, quin ſententiam tuam potiùs promis, quàm ſic per diſſertatiunculam hæc oppugnas? Effuſam licentiam omnes boni viri abhorrent, & quibus exiguum aliquod lumen mentis; ſi modus coërcendi melior apud te aut mitior, ſcribe. Ego inter primos qui amplectentur. Verum enim amare didici: ſed contentiones etiam fugere. &, quod Telemachus apud poëtam quem vertiſti, de me profiteor,

** Infimi ſumus & non docti depugnare.*

*Λευγαλέοι τ' ἐσόμεσθα, καὶ οὐ δεδαημόνες ἀλκῆς.

Hoc tu quo modo vertas, videat Lector cui videre placet.

Vale, & fer liberè reſpondentem, qui liberè prouocaſti. Acerbitas certè abeſt, & ſum in te qui ſoleo,

I. Lipſius.

Lug. Bat. Kal. Aprilis ∞. IↃ.XC.

Sis qualem tu ſoles.

Alteram non pono, quia nec exemplar quidem eius (neque tanti eſt) ſeruaui.

Sed iam ingrederis in actionem ipſam, & ſuauiter incipis διαλογίζεσθαι. Et primùm, promis apud illos tuos ſermocinatores cauſſam quæ impulerit te ad ſcribendum. Videre te perniſioſa conſilia quæ publicè promuntur, valdè peccaturum niſi detegas, cùm Deus te præſertim idoneum aptumque fecerit huic rei.] *Itáne Diodore? tu ille es qui cenſuram hîc nobis ſine ſuffragio geris? tu qui prouides, nequid res publica capiat detrimenti? Benè eſt. ſtate firmi Batavi hoc tibicine & deſtinâ. Sed tamen ego Ordines putabam eſſe, & Magiſtratus, quibus hæc cura. qui non admonere ſolùm poßint, ſed compellere: & quibus parêre nos non volumus tantùm, ſed debemus. Illi cùm ſileant, tu loqueris? imò illi cùm probent, tu improbas? Niſi tu vnus plus ſapis & vides, quàm ceteri. O mi ſenex,* Omnes videmur nobis ſaperdæ, ſeſtiui, belli, cum ſimus copreæ.

Cenſor publicus.

Cuſtos.

…ia… …pem:

Varro.

Querelam adtexis & ſcriptionis cauſſam alteram, quòd aliquoties prouocatus a te ad colloquium, ſpreui.] *Heu, quod mare me purgabit? Tu me ad colloquium vocas, id eſt ad tuam* Litem. *ego renuo: quid peccaui? Ignoſce. liberum hîc me cenſui, nec obnoxium imperio cuiuſquam priuati. Et tamen quod colloquio hoc quærebas, nónne præſtiti? Nam de ſenſu meo, binis epiſtolis reſpondi; & ſatisfeci tibi, etſi non ſatisfeci. Tibi inquam & interiori tuo animo purgatiſſimus ſum. ſed diſsimulas, quia decretū tibi velitari. Atqui ego quàm abhorruerim ab hac contentione, teſtis quoque Epiſtola hæc eſto, quam ad amicum tuum miſi: amicum, ſed moribus & ingenio valdè à te diſiunctum. Ea hæc eſt.*

Imperioſa auctoritas.

Φιλονεικία.

I. LIPSIVS H. L. S.

S. D.

Occasionem mihi datam abs te gaudeo, vt promam animi mei ſenſum. Tu vtrique noſtrûm & Paci amicus es, vtrumque audi. Primum queror, Quid ille vir ſibi vult, quòd quaſi datâ operâ in me incurrit? In Conſtantiâ noſtrâ nuper imponere mihi voluit ſententiam, quàm nō dixi vmquam, non ſcripſi. Nunc ſimile. Adeò nemo alius eſt, qui aliquid ſcribat præter eius mentem? Addo etiam liberè. quid illi cum Latinis meis ſcriptis, ad quæ aliter reſpondet, nec prouocat me iiſdem armis? Sed hoc leue. Etiámne benè ea capit? ambigo: quia video palàm torqueri in alium & diuerſum à ſenſu meo ſenſum. In hac ipsâ re, quàm clarè ſcripſi *Hæreticos ſeditioſos, turbidos* puniendos eſſe? ille ita accipit, quaſi dixerim quoſcumque in religione errores. Nónne Capita mihi diuerſa facta, & diſparata? Si rectam diſputandi viam inire vellet, hoc ei docendum, *Puniendos non eſſe nec quidem tales.* Dialecticam ſcio te & illum ſcire. In eâ vitium eſt, ſiquid in Hypotheſi dictum, ad Theſim & communem aliquem locum referre. Atqui verba noſtra inuidiam habent, *Vre, ſeca.* Non noſtra, ſed veterum: &, quòd liquidò ad eum ſcripſi, non ita arctè capienda, quaſi ferrum nobis ſtatim in manu aut ignis. Abſit, abſit. Prouerbialis ille ſermo eſt, à medicis ſumptus, qui in prauo aliquo vlcere vrebant, ſecabant. Valet igitur, vti aſperâ aliquâ medicinâ. Nequid eum turbaret, addidi: *Pœnarum hîc gradus eſſe*, & Turbatores quoſdam Pecuniâ, alios Exſilio, raros quoſdam Morte à nobis plecti. Hæc ſcripſi. ille quid? reſpondet ἐσθλὸς ἴσος, & acerbè ac contumelioſè agit: quod ex litteris eius, ſi voles, videbis. Quin etiam Cardinalem Granuellanū mihi obucit, & quòd hauſerim hæc ab illo fonte. Obſecro te, hęc modeſti aut philoſophi hominis ſunt? vt omittam, quòd paſſim impietatis me arguit, & quaſi eſſem in gentilium ſectâ. Ego miror magis hanc rationem ſcribendi quam indignor, & ad poſtremas eius non reſpondi, quia nos diſſerere poſſumus & volumus, non litigare. Iam quàm ſuperbe minatur ſe contra me ſcripturum? Ego nihil mihi tribuo, ſed nec valde mihi metuo à tali Antagoniſtâ. Modeſtiſſimè (velim oſtendat, & videbis) ad primas eius litteras reſpondi. ſi alia illi ſententia, & decretum ei promere; faceret, ſed ſine conuiciis aut dicterio vllo in perſonam. Ille hîc quoque pro ſuo more, ait hæc ſua aſpera, eſſe *Verba pura & nuda veritatis.* Quid dicam mi : . . : : . : ? quod res eſt. Annos ſupra quadraginta iam vixi, ſupra viginti ſcripſi: ſtilum adhuc ego in neminem, & nemo in me ſtrinxit. Ambo ſcilicet & à naturâ ipsâ factus ſum (inſtitutio

etiam

etiam acceſſit) ad modeſtiam & quietem: nec mihi ingenium aut votum inclareſcendi per turbas. Si priuatim laceſſit, ſilebo: ſi publice, quid niſi me meaque vindicem, & aſſeram à maligno dente? ſed ſine conuiciis, & meo more. Vt in viâ ſi quis improuidè prætereuns luto me aſpergat, non ego in illum regeram, ſed potius me purgem: ita hic. Dicam tibi hoc quoque. Amici illius tui grande ingenium eſt, ſed ferox, aſperum, & cum multa mixtione fellis. Si patriæ cauſſam agit, & docere Principes meliora vult, cur ſilet? latus hic campus: nec opus eſt in me aut alium incurrat. Parum progrediuntur in bonâ viâ, qui in obuios quoſque arietant. Habes meam ſententiam. & quia epiſtolam hanc nihil opus illi oſtendere (niſi aliter tibi videtur) ecce etiam in* chartâ ſeorſim, quod oſtendas illi. Quæ proba mihi nunc quidem videtur, & libenter tamen deſiſtam, ſiquis benignè & comiter docuerit meliora. Vale vir amice, & fratrem tuum ſaluta. Lugd. Bat. xv. Kal. Maij. ∞ IↃ.XC.

** Ipſa edidit. & nos eandem infrà.*

En, hæc ipſa ſatis eſſe debebant ad temperandum tuum feruorem: tu te mitta de re apertâ. Et quid his appanis longo tuo & lacinioſo ſcripto? nihil. nugas & nebulas verborum offundis: & dimiſſâ vbique verâ meâ mente, aliam appugnas. & ad ſummam, imaginarium tibi ſtadium extruis, & miſerum Lipſium adiungis cum quo decurras: imò in quem incurras. Sed iam ad rem veniamus: niſi quòd hæc etiam præmitta.

πολυλογία. φλυαρολογία.

Nam ais, ſpretum ſcilicet te debuiſſe hæc edere, & plebis oculis ſubijcere, eamq; iudicem capere in hac cauſſâ.] *Quid hoc, quid hoc eſt? M. Cato, opinor, alim in iudicio quodam accuſatus, valdè ſenex, initio hoc dixit*, Miſerum eſſe apud alios cauſſam dicere, cùm apud alios vixeris: *nónne ego iure poſſim? Ad plebem me vocas: abnuo, & teſtor plebi me nihil ſcripſiſſe. Principes formamus: in populum iudicem hic eſſe vis? atqui* bouem curſus non trahit, *ait vetus verbum. Denique vniuersè teſtor:* Numquam volui populo placere. quæ ego ſcio, non probat populus: quæ probat populus, ego neſcio.

Popularis aliter. *Nos optimatibus ſcripſimus.* *Ab iis pendemus.* Tacit. I.

Addis, cauſſam à me Ordinum improbari, & hanc quoque à te defendi.] *O calumniam! vbi ego verbum de Ordinibus? vbi ad hæc tempora, vel cauſſam, accommoda meam ſcriptum? niſi fortè quâ de religionis diſſidio temperando ſuadeo. Illic ergo contra Ordines? nec verbum: inſpice, reſpice. Sed talia ſunt reliqua conuicia: quibus diſtinctè ſi reſpondeam, quis finis? De re, de re pugnemus: non amo ventilationes, aut ventas.*

Non horum temporum noſtra ſcripta. *Diodorus vbique conuiciator.*

IN CAPVT II.

LIB. IV. POLITIC.

Pag. 46.

PRIMVM *hoc carpis, quòd ſcripſerim* Principi inſpectionem eſſe in ſacra, idque tuendi cauſsâ.] *Cenſeo iure me ſcripſiſſe. Sacræ litteræ à me ſunt, earum interpretes, ratio ipſa. In illis, Deus per Vatem prædixit, & prædicenda edixit:* Erunt reges nutricij tui (*Eccleſiam adfatur*) & reginæ nutrices tuæ. *Iterùm*: Ædificabunt filij peregrinorum muros tuos, & reges eorum miniſtrabunt tibi. *Auguſtinus*: Pertinet hoc ad reges ſæculi Chriſtianos, vt temporibus ſuis pacatam velint habere matrem ſuam Eccleſiam. *Etiam Leo primus hæc probè ad Imp. Leonem*: Debes Imperator incunctanter aduertere, regiam poteſtatem tibi non ſolum ad mundi regimen, ſed maximè ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatam. *Cauſſa in Ambroſio*: Cùm enim omnes homines qui ſub ditione Romanâ ſunt, vobis militent Imperatoribus terrarum atque Principibus, tum ipſi vos omnipotenti Deo & ſacræ fidei militatis. *Atqui militiæ primum ſacramentum eſt, tueri ſalutem, commoda, dignitatem eius cui militamus.*

Reges, tutores Eccleſiæ. Iſa. XLIX. Euſdem LX. Tract. II. in Ioan. Epiſt. ad Valentin.

Tu quid ad hæc apponis? verba. Diſtinctum eſſe Eccleſiaſticum & Politicum regimen, *& talia quæ ſuggerit tibi tuus Adnotator. Quis hæc neſcit? aliam quercum excute. Nos Principi in Eccleſiam ipſam nihil iuris damus: atque hoc volumus tantùm, vt vim, fraudes, turbas & externa hæc mala ab eâ arceat: & quod in ipſa eſt, pacata Sacra præſtet & quieta. Nónne quà Chriſtianus eſt, velle debet: quà Princeps eſt, poteſt? At tua iſta vox*, Quid eſt Imperatori cum Eccleſia? *Ipſa Donati hæreſiarchæ vox eſt, & damnata iam olim.*

Quatenus in eam ius habeant. Optat. Mileuit. lib. III.

Hic deinde effundis te in conuicia, & in tuum campum. Principum pleroſque inſipientes eſſe, impios, cæcos: & ideò non aptos ad hanc inſpectionem.] *Mirum hoc argumentum eſt: quo efficies vt Principes nec ad ciuilem quidem gubernationem adhibeantur. nam illi tales profectò ad eam non apti. Ergo vniuerſarum iuri derogamus: & ex tuâ ſententiâ ſubijcimus omnia plebi? Cùm de Principibus loquimur, de bonis aptisq; loquimur: & qui à ſe, aut ab alijs tales. Conſilio enim certè volumus adeſſe: & in hac ipſâ Sacrarum re, earum qui in Sacris periti. At tu Lector hoc à me diſce, ita proprium Principis eſſe curare & tueri ſacra, vt pleríque veterum habuerint duo hæc munera coniuncta, Sacerdotium inquam & Regnum. Diotogenis Pythagorici (malè in margine noſtri textus* Diog. Stoici) *illa mens: qui* tria in legitimo Rege requirit, vt Belli dux ſit, vt Iudex, vt Sacerdos. *Verba eius:* Ἀπαιτεῖ τὸν τέλειον βασιλέα, στραταγόν τε καὶ δικαστὰν, καὶ ἱερέα. *Sed quia multiplices iſtæ curæ nimis diſtringere Principem videbantur, inſtitutum ab aliis meritò diſcrimen. Liuius de Numâ*: Tum ſacerdotibus creandis animũ adiecit. quanquam ipſe plurima ſacra obibat, ea maximè quæ nunc ad Flaminem Dialem pertinent. Sed quia in ciuitate bellicoſâ, plures Romuli quàm Numæ ſimiles reges putabat fore, ituroſque ipſos ad bella: ne ſacra deſererentur, Flaminem Ioui adſiduum ſacerdotem creauit.

Diodorus in Principes oppoſitus. *Olim ijdem Reges & Sacerdotes.* Apud Stob. de Regno. *Quidam diſtinxerunt, & quare.* Lib. I.

creauit. *Ita Numa. tamen Auguſtus iterum Pontificatum Maximum Imperio iunxit, idemq́ ſecuti Principes, maieſtati ſuæ & tutelæ. Quin hodie Malabarum Reges in Orientali India Sacerdotes ſiue Bramenes omnes ſunt, & lex eos mori cogit velut deo conſecratos in loco ſacro.*

Ferd. Lopez lib. 1. Hiſtor. Indic. cap. xiv.

Pag. 46.

Baſis & fundamentum reſp. Religio.

In omni rep. primum eſt, curatio rerum diuinarum.] *Ita. à deo ordiendum. Atque vt nauis, adium, altarumq́ rerum carinas aut fundamenta volumus eſſe & prima & firmiſſima: ſic debemus in rep. hanc partem. Syneſius:* Εὐσέβειαν δὲ πρῶτον ὑποβεβλήσθω, κρηπὶς ἀσφαλὴς, ἐφ' ἧς ἑστήξει τὸ ἄγαλμα ἔμπεδον τῆς βασιλείας: Pietas primùm ſubſternitor, fulcrum & crepido cui firmiter inſiſtat ſimulacrum hoc regni.

Orat. de regno.

Vana calumnia.

Tu quid hic culpas? In re nihil, aut in verbis, ſed quòd ab Ariſtotele ſumpſi. & ſæpè id mihi obiectas. Debui enim è ſacris, inquis. Mihi aliter viſum Diodore, qui Politicum hic non Theologum ex profeſſo egi. A profanis cetero omnia mutuatus ſum: cur in vno alteroq́ Capite mutarem? Niſi fortè nihil illi ſanum hic aut pium. Erras, multa eximiè ab iis in hoc quoque parte ſcripta, & velut inſtinctu diuino. Sed audi quod verum eſt. Tu tuiq́ ſimiles aliquot, & illos, & omnem veterem litteraturam velletis exſtincta. Noctua non fertis hunc Solem. Atque vt olim Philiſtæi Hebræis fabros omnes ferrarios atque opifices armorum ademerunt, ne bellare poſſent aut rebellare: ſic vos hæc doctrinæ tela, qua iugulant vano veſtro doctrinarum. Nos non audimus: Lactantium magis. Scientia litterarum, non modò nihil nocet religioni atque iuſtitiæ, ſed etiam prodeſt plurimum: ſi is qui eas didicerit, ſit virtutibus inſtructior, & veritate ſapientior. *Et quid Baſilius hac de re quoque ſcripſerit, tenemus.*

Odium in litteras.

DECET enim quod optimum eſt ab optimo coli, & quod imperat, ab imperante.] *Omnino decet. Vt enim Principis eſt in omni virtute populo præire, ita in hac maximè, quæ princeps & caput virtutum. Religionem ipſe ſi non præfert, quomodo alij?* Nam ſecundum iudicem populi, ſic & miniſtri eius: & qualis eſt rector ciuitatis, tales & inhabitantes eam. *Hæc cauſſa vna cur debeat: etiam altera. quòd ſublimis ille factus, & elatus à Deo, meritò veneratur & colit magnitudinis ſuæ auctorem. Niſi facit, quid exſpectat niſi iterùm deijci?* Dominus exercituum cogitauit hoc, vt detraheret ſuperbiam omnis gloriæ, & ad ignominiam duceret vniuerſos inclytos terræ.

Principem religioſum eſſe decet.

Ob exemplum.

Eccleſ. cap. 2.

Ob gratitudinem.

Iſa. cap. xxiii.

Proterua maledicentia in Principes.

At tu nobis hic illudis, & in verbulo argutaris. Vbi ſunt, *inquis*, iſti optimi? quorum centeſimus quiſque vix tolerabilis, neque reges vltrà, ſed tyranni; neque ſani, ſed furioſi] *En roſas, quas Principum capitibus inſpergis: tutò & feliciter, quia non ſub illis. Sed vaniſſime plebicola, diſce. Ita illi optimi, quomodo ratio & inſtitutio noſtra eos formet: quomodo poſtulat & exigit publica ciuium ſalus. Optimi etiam. quia in pari virtutum gradu, magis iſti eminent qui in alto. Quid ſi vtilior quoque eorum virtus ſit & ad plures pertinens? liquet.*

Quâ ſententia Optimi.

Tutelæ tuæ primùm.] *Nihil certius. libenter enim religioſi Subditi parent, & miti fractaq́ ceruice humanum iugum ferunt, qui ſemel illud diuinum. Sed fideliter etiam parent. quia pietas & Dei metus, quaſi frænum eſt & coërctio in animis ab omni rebellione & inſolenti motu. Hæc vna tutelæ ratio: altera ab ipſo Principe. Deus enim illi pio clypeus & tector. Triſmegiſtus pulchrè:* Μία φυλακὴ, εὐσέβεια. εὐσεβοῦς γὰρ ἀνθρώπου οὔτε δαίμων κακὸς, οὔτε εἱμαρμένη κρατεῖ. θεὸς γὰρ ῥύεται τὸν εὐσεβῆ ἐκ παντὸς κακοῦ: Vna cuſtodia, Pietas. Pium enim virum non malus Genius, non Fatum ipſum deuincit. Deus enim eum liberat eripitque ex omni malo.

Subditi religioſi magis obedientes.

Principis religioſus Deo tutus.

Apud Lactant. 11. Inſtit. c. xvi.

AD augmentum etiam imperij.] *Non quia bono Principi Pietatis ſua ille finis (ad alia regna aſpiramus:) ſed quia Deo viſum ſæpè etiam externa hæc vt præmia adijcere, Sceptra inquam & dignitates. Priſci viderunt: interq́ eos Valerius:* Non dubitauerunt, *inquit*, ſacris imperia ſeruire, ita ſe rerum humanarum futura regimen exiſtimantia, ſi diuinæ potentiæ benè atque conſtanter eſſent famulata. *Etiam poëta:*

Pietati etiam externus fructus.

Lib. 1. cap. 1.

Horat.

Dis te minorem quòd geris, imperas.

Tu hæc admordes, ſed admordes tantùm. Nam franges citiùs, quàm imprimes dentem.

Deos proniores eſſe in eos.] *Accuſas me hoc aut altero loco (non enim lubet inſpicere) quòd* Deos *nominem: ille, inquis, qui Bembum in epiſtola grauiter nuper increpui, quòd feciſſet. Homo pepone inſulſior. ego* Deos *nomino? Vide iterùm, vide. Ariſtoteles eſt, qui nominat: & vis vt refingam gentilium libros, &* Deos *vndique tollam? Cùm de ijs, aut eorum nomine ſermo eſt, etiam in Sacris libris oſtendam tibi* Deos. *At Bembum increpui. Non hac cauſſâ, ſed niſi leuiter, quòd vbique & quòd indecorè, in Chriſtianorum & grauium virorum perſonâ, ſic loqueretur. Age, excute omnia poſtrema mea ſcripta: (iuuenilia non excuſo:) an* Deos *inueniet à me nominatos? neſcio: ſi erunt, iam nunc reſcribo & deleo.*

Iniuria & in alieno verbo calumnia.

RELIGIO & timor Dei ſolus eſt, qui cuſtodit hominum inter ſe ſocietatem.] *Quod facit etiam vana religio: nec vmquam aut vſquam reſp. ſtetit, ſine ſpecie aliquâ religionis. Quanta igitur vera illius vis, cuius vmbra ſuſtinet hanc molem? Plutarchus pulchrè:* Ἀλλὰ πόλις ἄν μοι δοκεῖ μᾶλλον ἐδάφους χωρὶς, ἢ πολιτεία τῆς περὶ θεῶν δόξης ἀναιρεθείσης παντάπασι σύστασιν λαβεῖν, ἢ λαβοῦσα τηρῆσαι: At mihi vrbs videtur citius ſine ſolo, quàm reſpublica ſine opinione de dijs aut conſtitui, aut conſtituta ſeruari. *Et religionem ibidem appellat,* συνεκτικὸν ἁπάσης κοινωνίας, καὶ νομοθεσίας ἔρεισμα: vinculum siue coagu-

Religio in omni ſocietate neceſſaria.

Contra Colot.

Fundamentum reip.

Et vinculum.

coagulum omnis ſocietatis, & iuſtitiæ firmamentum. *Et potuiſtne aliquid impreßiùs à quoquam Chriſtiano?*

Ἀτοπία Diodori.

Hîc quoque alludias & lamberas. Mira dictio, *inquis*, hîc religio mihi vinclum eſt ſocietatis, alibi diſſidij cauſſa. & quomodo vnus calamus tam pugnantia ſcribit?] *Fas & mihi quærere, Quomodo duo oculi & vna mens tam parum vident? Cæcule. hic pacata quietaq́; religio vinculum eſt rerum: paullò pòſt*, diſſidiorum faces à religione accenſæ, *ſed à malâ, turbidâ, & à tuâ illâ diſsidente. In Lucretio non legiſti,*

Religionis vox in malam partem ſumpta.

——— quòd ſæpiùs olim
Religio peperit ſceleroſa atque impia facta?

Item:

Tantum religio potuit ſuadere malorum?

Pag. 46.

NEQVE audiendi Aegyptij reges, qui variam & miſcellam religionem induxerunt, ſtabiliendo, vt putarunt, ſceptro.] *Nos non audimus, at tu attollis etiam & dilaudas. Vter iuſtiùs? Primùm hoc vide. non* tolerâſſe *eos varias religiones ſcripſi, ſed* induxiſſe. *Vbi pietas tua, ſi hoc approbas? vbi acritas, ſi non vidiſti? Atque hoc perpetuò facis, & vinum, vt ſic dicam, meæ ſcriptionis corrumpis, & diluis affuſâ incogitantiæ tuæ aquâ. quid ſi etiam malitiæ? Sed de re. Potéſtne cuiquam probo probari ille rex, qui plures falſasq́; (nam id conſequitur) religiones inſtituit, firmandi ſui cauſſâ? qui ſubditos in diſsidijs & turbis habet, vt ipſe ſit quietior? non mihi talis rex, ſed tyrannus. Nam legitimus ille, ſalutem & commoda ſubditorum præcipuum habet, imò vnicum finem. In hoc igitur culpo damnoq́; Aegypti reges, vt ex profeſſo impios. ſed etiam vt improuidos. Nam quæ hæc ſecuritas ab alienâ turbâ? infirma. nec ego regnum vmquam ſtabile putauerim, vbi in diſsidijs aut odijs ij qui reguntur. Partes enim factioneſq́; erunt: & in te hi vel illi inſurgent, ſi tu pronior in hos vel illos. Exemplo illi ipſi Aegyptij docuerint. & quod regnum magis anceps, varium, imò & cruentum, quàm illud fuit? Hiſtoria legantor. Exſpecto quid tu reſpondeas. & quo acumine hæc expungas. Aliquid ſubijcio? nam laboras, ſcio. Ecce Symmachum pro varietate hac religionum:* Æquum eſt, quidquid omnes colunt, vnum putari. Eadem ſpectamus aſtra, commune cælum eſt, idem mundus inuoluit. Quid intereſt, quâ quiſque prudentiâ verum inquirat? Vno itinere perueniri non poteſt ad tam grande ſecretum. *Hæc ille diſertus vir & Pontifex. Tria verba in aurem Diodore, Tu ita ſentis.*

iterum ἀτοπία: In vero illo perpetua

Malus rex, qui ſubditos turbat.

Quales Ægyptij. Impium id conſilium

Turbidum & ſanguinans ſemper Ægypti regnum.

Symmachi ſubtilis impietas.

Illa quæ ex Adnotatore huc congeris, aliena ſunt Nihil ad noſtram Andromacham. Nam ille quid? exempla aliquot Imperatorum adfert, qui varietatem hanc religionum permiſère. Quid opus eſt? nemo negat, ſed permiſère nempe, non inſtituère. & id alio fine. Proſeminare malas errorum herbas ſemper impium: ſatas tolerare interdum nec ſtatim euellere, ratio aliqua defendit. Iuliani tamen exemplum fateor huic ſimile. ſed numquid probum? Ammianus ita narrat: Vtque diſpoſitorum roboraret effectum, diſſidentes Chriſtianorum antiſtites cum plebe diſciſsâ in Palatium intromiſſos monebat, vt ciuilibus diſcordijs conſopitis ſuæ quiſque religioni ſeruiret intrepidus. quod agebat ideò obſtinatè, vt DISSENSIONES AVGENTE LICENTIA, non timeret vnanimantem poſteà plebem: nullas infeſtas hominibus beſtias, vt ſunt ſibi feralibus pleriſque Chriſtianorum, expertus. *Nota, nota. duo ſpectanti alia haud malus, ſed in religione peßimus Imperator. Primùm, ſecuritatem ſuam ab hoc Chriſtianorum diſcidio: quos meritò ſibi, vt ἀποστάτῃ & deſertori, ſciebat infenſos. Secundò, exitium ipſum eius religionis, quam licentiâ hac ſecabat & quaſi diducebat in varios doctrinarum riuos. Hæc Iuliani mens. quam Optatus Milenitanus peruidit & aperuit:* Eo modo, *inquit*, putans Chriſtianum nomen poſſe perire de terris, ſi vnitati Eccleſiæ de quâ lapſus fuerat, inuideret, & ſacrilegas diſſenſiones liberas eſſe permitteret. *Tu ſi hæc probas, parum Chriſtianus es; ſi improbas, parum ſanus es. Vt quid enim hanc Lunam, quod dicitur, in te detrahis? Mihi autem* glorioſum victoriæ genus eſt, ab eo cum quo decertem arma capere: quæſitumque aduerſario teſtem, illinc ſtare, & iſtinc dicere.

Diodori παρεργία.

Iuliani factum.

Obſerua Lector acriſtiam tunc inter diſsidentes odia.

Cauſſa eius facti.

Lib. 11. & Auguſt. epiſt. CLXVI.

Libertas noxia religiones, pernicies religionis.

Claud. Mamer. lib. 11. cap. 2.

Sed heus in illo ipſo Adnotatore, ecquid ita ſcriptum eſt? Tertullianum & Epiphanium recenſere, quòd Theodoſij temporibus, vt minimùm, centum pacificæ ſectæ fuerint.] *Ita ille, an tu? vter veſtrûm, tam ſupino & craſſo errore, vt ſine riſu non legamus. Tertullianus ſcilicet de temporibus Theodoſij potuit ſcribere, qui* ducentis pæne annis *illo maior. Nam, vt ſcias, Seueri Afri temporibus magnus Afer iſte noſter vixit. Sed hoc ſimile illi, quod in Epiſtolâ ad me:* Auguſtum hoſtem & perſecutorem Chriſtianorum fuiſſe. *Quod tamen tu incredibili acumine diſſoluiſti, & nos docuiſti à principio mundi fuiſſe Chriſtianos. Abi. nimiùm graphicus nugator es.*

Sed enim operæpretium eſt videre quis Adnotator *iſte, in quo tantum tibi places. Nam ille non ſolùm paginas, ſed librum tibi implet: itemq́;* Ciuitas Leidenſis. *Quis igitur ille eſt? Albada, vt audio. quem ego quidem nec album nec nigrum noui: ſed tu eum habes quaſi* * *μάρτυρα ἐκ Διὸς δέλτων. Quid ita? Ordines, inquis, approbarunt. O te ipſum albâ mente! Quàm multa Ordines approbant, pro tempore aut præſenti re ſcripta, quæ temerè aliorſum traxeris, & habueris quaſi κυρίας quaſdam δόξας! Nobis Albada non niſi Albada eſt: nec viro cedimus aut credimus, rationibus*

De teſtibus Diodori. Adnotator ſiue Albada

* Teſtem à tabulis Iouis.

bus tamen ſi quas adfert. Sed ille nihil minus toto ſcripta illo egit, quàm quod tu agere eum vis: & hoc tantum, in neceſſitate aliquâ temporum, permitti poſſe aut debere libertatem. Nec noſtra mens diſſimilis, etſi tu diſſimulas, in Capite tertio huius libri. Quæ autem Ciuitas Leidenſis? mihi quidem alijsq; nota: ſed non illa vocem, opinor, emiſit, alius pro eâ. Quis igitur ille? quis? quis? Siles & palles? nam erubeſcere tu quidem non ſoles. Quid ſi amicus aliquis tuus: quid ſi ipſe tu, tu? heu quàm rideamus, ſi te, pro te, in me voces? Sed premo, nec vltrò diuulgo hoc arcanum.

Ciuitas Leidenſis. — *Eaeſt.ſors ſua. Dodorus.*

O fatui! vnionis auctor illa vna.] Ego quidem, & ſoni ſanctiq; homines mecum ita ſentiunt. Quid magis animos alliget, quàm vnus dominus, vna fides, vnum baptiſma? hîc amor, hic caritas: & hi toles ſulliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. At contrà, vbi hæc varia. Nonne ipſi dicunt, qui pro te dicunt? Aegyptij, inquam, reges & Iulianus: qui palam fatentur diſſidentes religiones induxiſſe, vt ſubditi diſſiderent. Ergo illorum quoque ſenſu vnionis vna auctor, diſcordiæ diſcors. Tu tamen mihi hic inequitas & inſultas, quaſi omnia ponam nuda, & ſine vallo vlla rationis. Non ſoleo mi homo, non. Ratio hic & alibi incluſa in meis verbis: ſed, vt in preſſatiſſimo ſcribendi genere, incluſa. quid ego poſſum ſi tu non educis? Numquid ego Prometheus tua mentis? alia eſſet, ſi finxiſſem. Solare tamen te.

Pag. 46. Vnitatem religio vna dat & Amorem. — *Paulus ad Ephes. cap. IV.* — *Ibid.* — *Teſtantur aduerſarij.* — *Preſſim rationes vbique adferimus. Diodore eu hos ἀμβλυντε.*

Πολλοὶ ἐν Ἀγραδλίῃ βαλαντηφάγοι. ——

Et à confuſâ eâ, ſemper turbæ.] Vtinam tu aut alius verè mihi neges? Sed heu, funeſta nimis exemplo non dicam legimus, ſed videmus. Vbi mota hæc anchora, & non ſimul turbata reip. nauis? Et ratio hoc ipſa vult, vt in externis iſtis rebus facilè promptéque diſſideant, qui in ſenſu interno & in ſalutis ipſâ ſummâ. Oderunt imò vulgo à religionis diſſidio, quaſi in impios aut profanos: nec lædere eos verentur, quos læſiſſe deum ipſum arbitrantur. Sed lubet hic paullùm euagari, & cum Politico aut prudenti viro (non tecum Diodore) diſputare. Quid enim (inquit ille.) Si à variâ religione turbæ: cur ergo apud Aegyptios hodie, apud Iapones, Turcas, Chriſtianarum quoſdam, pax eſt? Nam de Aegyptiis ita tradunt: quattuor ſectas vigere, quæ inter ſe ritibus ſententijſque differant, etſi ex Mahumedis dogmate initium omnes trahant. Earum tamen antiſtites & ſacerdotes inter ſe ſine odijs & concorditer viuere: ſed nec inconditam plebem inimicitias aut rixas ideò fouere. Homines autem qui ingenio aut doctrinâ præſtent, ſæpe ſermones inter ſe ſerere, & ſuam quiſque ſectam aſſerere: ſic tamen vt nemo quattuor illos Doctores, à quibus ſectæ ortæ, carpere auſit aut conuitijs lancinare. eique rei mulctam grandem conſtitutam eſſe, ſi quis ſaxit.

Turbata religio politica turbat. — *Cauſſa.* — *Diſſentiunt ea. An. & Quando. variæ religiones non turbent?* — *Ægyptiorū hodie ſecta religio.* — *Ioh. Leo lib. VIII.*

Iam de Iapanibus magno potentique populo, etſi inſulano, legi: Nouem eſſe illic religionum genera, integrumque eſſe omnibus pro libito quam velit ſectari. adeo vt familias multas reperias, in quibus vir hinc, vxor alteri, filius iterum alteri alterique adhæreat: nec id turbare quidquam domeſticam quietem.

Item Iapanum. — *In epiſt. Iapanic.*

Etiam de Turcis quis ignorat omnē religionem apud eos liberam? quos tamen in ſummâ atque inuidendâ, imò & pudendâ nobis, pace agitare nemo diffitetur. Sed & inter Chriſtianos populos confuſionis huius exempla, in Poloniâ, Tranſiluaniâ & finitimo tractu. Reſpondemus, ſed ordine & diſtinctè. Primum, quod ad Aegyptios. improbū illud diſſidium eſſe, nondum tamen turbidum ob tres hās cauſſas. Primam, quia mutuò non ſe damnant. Diſcrimina ſunt & electio, ſed nullum adhuc præiudicium eſt probitatis. Non Pontifex, non Princeps, aut vllo maior poteſtas hanc illamve partem alteri voluit præferre. Secundam, quia ſub potenti domino, cuius metu & ſimul mulctis illis, ſi quid peccare incipiunt, rigidè coercentur. Tertiam & præcipuam, quia nulla illic publicæ conciones, nec flabra atque incitamenta turbarum. Ita dum conuenticula non ſunt, priuatis parietibus diſſidia illa clauduntur. in tempore tamen, in tempore (vaticinor) eruptura.

Turcarum vt videtur. — *Aliquot gentium Chriſtianorum.* — *Reſponſum de Ægyptiis.*

At de Iapanibus, ſpecio[illegible] dictum: ſed decoloratur valdè hoc adtextu. Nam fideliter ſubdunt: Agitantur interim non tardò ſeditionibus inter ſe; quin & armis decertant, dum ſuam religionem ſinguli aliis anteferre conantur. Et profectò hoc neceſſum eſt: aut religio non eſt religio, quæ ſic friget. Iam de Turcis, planè diſconueniens eſt. Nam quod ad ipſos attinet, vna inter eos religio: & væ illius capiti, qui verba aut facto turbet. Alienas tantùm, nec corruptas ex eâ, ſed planè aduerſas permittunt: atque ita communicandi aut differendi vix cupiditas eſt aut cauſſa. Contemnunt enim magis inter ſe, quàm contendunt. Pone in mediâ Europâ Iudæos, Turcas, Sinenſes (modò ne immani nimis numero) nihil turbabis religionis aut Eccleſiæ pacem. Adde, quod vna religio dominans apud Turcas: reliquæ muſſant, & falſæ illi ac barbaræ vel inuitæ ſubmittunt faſces dignitatis. Sed nec ad honores aut militiam cuiquam aditus, niſi per illam vnam. quid mirum ergo ſi oppreſſæ illæ ſileant, reſumpturæ animos ſi gens aut Princeps accedat eiuſdem ſectæ? Videremus Chriſtiani, ſi tam liberet nobis veros & legitimos illos hoſtes inuadere, quàm mutuum & fraternum ſanguinem haurire. Græcia diu victa manus attolleret, armaretque Chriſtianos ſuos, etſi flaccidos, pro Chriſtianâ gente.

Ibid. — *De Turcis.*

Poſtremum de Polonis aut Tranſiluanis non me mouet. Infida profectò illa quies eſt, & videmus quàm in omni occaſione, vt in comitiis aut electione regis, inter ſe diuidantur; imo in ſe armentur. Continentur tamen prudentiâ & auctoritate paucorum capitum, quæ vbi deſierint, vereor vt deſinat illa. Denique quis magni & ſummi hoc incommodi ex confuſione religionum etiam nunc ibi non videt? quod paullatim aſſueſcunt per

De Polonis & Tranſiluanis.

hanc

hanc licentiam homines non variare in religione noſtrâ, ſed appugnare. Proh pudor! prodeunt & palàm circumferuntur ibi Quæſtiones & libri in Moſem ſcripti, quibus creatio mundi euertatur & quidquid Vetus aut Noua ſcriptura ſuperſtruxit. φεῦ, φεῦ τῆς ἀθεότητος! *Illa plena gradu per confuſionis hunc limitem intrat.*

Germaniæ verus ſtatus.

At tu de pacatâ Germaniâ exemplum hic nobis abijcis: imperitè. Neſcis quæ loca ibi res ſint. Nec enim in vno Principatu religiones plures, ſed in pluribus: nec illæ ipſæ valdè quietæ aut concordes. quod ſcripta & reſcripta hæc aſſidua (Nundinarum Francofurti vniCa meſſis) clarè docent. Plura ſunt, quæ nunc non auguror aut dico.

Theologorũ διαλογίαι

Pag 46.

DIVINVM illud numen, omni modo, omni tempore, & ipſe cole iuxta leges patrias, & alij vt colant effice.] *Hæc non fers:* & palam, *inquis,* coactionem induco, & impono animis ſeruitutem. *Sententiam noſtram modeſtè non calumnioſè accipe. Effice vt colant alij nempe eâ viâ quâ decet, & quam Chriſtiana lex permittit. Et quid tamen? numquam, aut nulla, licita coactio? Valdè abhorres ab eo verbo, ſcio: & hic eſt in vlcere tuo tamquam vnguis. Tamen Tertullianus penè vetuſtiſſimus, & planè eruditiſſimus patrum ita ſcripſit:* Ad officium hæreticos compelli, non illici, dignum eſt. Duritia vincenda eſt, non ſuadenda hæreſis. *Auguſtinus it in eamdem ſententiam:* Melius quidem eſſe quis dubitauerit, ad Deum colendum homines doctrinâ duci, quàm timore pœnæ, vel dolore compelli? Sed non quia iſti meliores ſunt, ideò illi qui tales non ſunt, neglegendi ſunt. Multis enim profuit, priùs timore vel dolore cogi, vt poſſint poſtea doceri, aut quod iam verbis didicerunt, opere ſectari. *Et quod tibi tuiſq; aſſiduè in ore eſt, ille refutat:* Fruſtrà dicis, Relinquar libero arbitrio. Cur enim non in homicidijs & ſtupris, & quibuſcumque alijs facinoribus & flagitijs, libero te arbitrio dimittendum eſſe proclamas? quæ tamen omnia iuſtis legibus comprimi vtiliſſimum eſt. Dedit quidem Deus homini liberam voluntatem, ſed nec bonam infructuoſam, nec malam eſſe voluit impunitam. *Quid ſi exempla etiam huius coactionis? Illud* * *Siſebuti regis (alij Siſenandum vocant) in Hiſpaniâ nobile. qui omnes Iudæos coëgit Chriſti nomen & ſacra agnoſcere: eaq; re multa millia hominum auerſa à peſtiferâ ſectâ referuntur. Quod æmulatus Dagobertus rex in Galliâ, diem Iudæis præſtituit, intra quam niſi religionem noſtram ſuſciperent, hoſtes iudicarentur, pertinaciamq; capite luerent. Vereor tamen vt feruentioris fidei & animi vtrumque exemplum ſit. certè actio illa Siſebuti regis in* * IV. *Concilio Toletano, pro parte reſciſſa eſt: decretumq; vt* * qui iam ſacro lauacro tincti eſſent, cogerentur ad ſeruandam fidem quam acceperant; ſed ne poſteriùs Iudæi compellerentur

An coactio in religione licita.

Quodammodo eſſe:

Aduerſ. Gnoſt. cap. 12.

Epiſt. 2. ad Bonif.

Non id aſſerere Libertatem animi.

Lib. IX. contra Creſcent. cap. 51.

* Anno D. C XVI. Siſebuti factum.

Iſid. lib. v Etym. & Hiſp. Aun.

Et Dagoberti.

P. Aemil. in Dagobert.

* An. DC. XXXIII

* Excerpſi è Can LVI.

ad baptiſmum. *Ego in hæc penetralia Theologiæ non abeo:* πολιτικῶς *tamen ſi diſſero, non verebor leuem aliquam & cum ſpe fructus compulſionem admittere; minantem tamen magis, quàm cogentem.*

Compulſio magis & exſtimulatio, quam coacti probanda.

EOS verò qui in diuinis aliquid innouant, odio habe, & coërce.] *Recalcitras & reclamas: fruſtrà. Ita ſemper in omni bonâ repub. factum; & , quidquid licentioſi velint, fiet.* De negotijs ciuilibus ſiquid ſtatuitur, nemo putat eſſe violandum: & præceptum de religione calcabitur? *Quis autem finis, ſi ſemel carceres has aperis ad innouandum? Nullâ in re libentiùs aut periculoſiùs homines ludimus: vt eſt* mens noſtra vaga, & nouitate rerum lætiſſima. *Aſſiduè audiendus fanaticus aliquis, aut ſimulator pietatis, qui mouebit* * χορδὰς τὰς ἀκινήτους. *Atqui apud omnes gentes coërciti iſti, & puniti. Græcos vides? reperies Socratem & Protagoram damnatos, Anaxagoram & Ariſtotelem accuſatos, ob nouitatem in religione. Quin Athenienſium talis hic calor,* ὥστε *(Ioſephi verba ſunt)* καὶ τοὺς ῥῆμα μόνον παρὰ τοὺς ἐκείνων νόμους φθεγξαμένους περὶ θεῶν, ἀπαραιτήτως κολάζειν: vt eos qui verbulum modò effarentur præter leges de dijs receptas, ſine vllâ veniâ punirent. *Abis ad Romanos? par cura & ſeueritas.* Quoties, *inquit Liuius,* patrum auorumque ætate negotium magiſtratibus datum eſt, vt ſacra externa fieri vetarent? *Et addit veriſſimam rationem, etſi in religione vanâ:* Iudicabant enim prudentiſſimi viri omnis diuini humanique iuris, nihil æque diſſoluendæ religionis eſſe, quàm ſi non patrio ſed externo ritu ſacrificaretur. *Nec aliter ſecuti Romani fecêre, & Principes ipſi. Quid Iudæos? quorum reſpublica & religio extra controuerſiam optima. Illi verò hîc ita duri, vt nec cohabitationem admitterent cuiuſquam à patriâ religione diſſidentis. Quod idem in Hiſpaniâ decretum* * *olim, lêgi in Concilio* VI. *Toletano:* Vt quiſquis ſuccedentium temporum regni ſortiretur apicem, non ante conſcenderet regiam ſedem, quàm inter reliqua conditionum ſacramenta polliceretur, Non ſiturum ſe degere in regno ſuo eum qui non eſt Catholicus. Si verò poſtquam ad regni gubernacula acceſſiſſet, huius ipſe temerator exiſteret promiſſi: eſſet anathema maranatha in conſpectu ſempiterni Dei, & pabulum efficeretur ignis æterni. *Quin apud Sinenſes (vetus & compoſitum valdè regnum) etiam lex eſt:* Nequa religio alia admittatur, ſine ſcito Regis eiuſque Conſilij: qui aliter, capitale ei ſit. *Quæ vna res progreſſum curſumq; ibi valdè impedit noſtræ religionis. Quid in Eccleſiâ Chriſtianâ veteri? licentia effuſa numquam fuit, quàm primùm Principes & tutores illa habuit Chriſtianos. Conſtantinus exemplum eſto: cuius leges & ſcita ſunt in Arianos. Longum eſſet de ceteris omnibus dicere. Longum? imò etiam ſuperuacuum. Nam fecerunt ante me alij:*

Amb. ad Valent.

Coërcendi Nouatores.

Seneca.

Homines ad inclinant.

Ex perieuloſâ inclinatione.

* Chordas non mouendas.

Lib. II. contra Appion.

Athenienſes punierunt.

Lib. XXXIX.

Romani punierunt.

Varietas religionis, diſſolutio religionis.

Ioſeph. vide contra Appion.

Iudæi punierunt.

* An. D C. XXXVIII. Hiſpani punuerũt.

Sinenſes (ſiue Chineuſes) puniunt.

Chriſtiani fecere. & faciunt.

Q 2 — ἰᾴδειν

odi ego porrò, Rectè dicta alijs, iterùm ſermone amplecti.

—— *ἐχθρὸν δέ μοί ἐστιν
Αὖτις ἀριζήλως εἰρημένα μυθολογεύειν.* Homer. Odyſſ. μ.

Illud breuiter & vno verbo dico. ſemper coërcitionem in Nouatores fuiſſe: aliàs aliam, pro tempore ſcilicet aſtrictam magis aut remiſſam, pro ſectâ lenem aut ſeueram.

Diodori ſemper babant.

Hæc illa ſunt quæ ſuadet noſter ille Pater Muſarum tanto opere exagitatus tibi & iriſus. Verbo autem multo fundis: in quibus, ita me Deus amet, vt neſcio quid refutem. Excidis enim ſemper à lineâ, & cum de allijs loquor, tu reſpondes de cepis.

Nouatores periculoſi in omni ſtatu.

HI tales multos impellunt ad mutationem rerum.] *Seriò ego vos Principes moneo, cauete. A nullâ re maius periculum imperijs & ſceptris, quàm ab innouatâ aut inſidiosè ſimulatâ religione. Hi enim tales commouent animas plebis maximè, & per ſpeciem pietatis impellunt quò volunt. Exemplo daba? ecce hæc pauca.* EVNVS *olim in Siciliâ fuit conditione ſeruus:* qui fanatico furore ſimulato, dum Syriæ deæ comas iactat, ad libertatem & arma ſeruos, quaſi numinum imperio, concitauit: *&* LX. *ampliùs millium exercitu coacta, palàm Regem ſe ferens, Siciliam totam ſubegerat, niſi ægrè, ægrè, coërcuiſſent Romana arma.* (Exemplis doctum. Eunus. — Flor. III. cap. XIX. Et Diod. Sicul. in Fragm.)

Pſeudopropheta Ægyptij.

Quid PSEVDOPROPHETA *ille* ÆGYPTIVS *ſub Claudio? qui in Iudæâ, per hanc ipſam ſpeciem Pietatis ad* XXX. M. *hominum ſibi adiunxit, cum ijs Hieraſolyma petijt, arcem illam & ſedem regni habiturus: niſi à Flora Præſide, qui obuiàm egreſſus, acie victus caſuſq; eſſet.* (Ioſeph. II. Bel. Iud. cap. XII.)

Marici.

Haud diſſimile MARICI *illius factum ſub Vitellio: qui* aſſertor Galliarum & Deus (id ſibi nomen indiderat) concitis octo millibus hominum, proximos Æduorum pagos trahebat: *maiora & ipſe auſurus, cùm fanatica multitudo delecto milite oppreſſa vel diſiecta eſt.* (Tacitus II. Hiſt.)

Elmaheli.

Quid ELMAHELI *in Africâ? is mirâ ſanctimoniæ opinione conciliatâ gente, bellum ſuo & Moroccenſium regi (Abrahamus tunc erat) palàm intulit, acie vicit, regno & vitâ ſpoliauit.* (Ioh. Leo lib. II.)

Chemin.

*Nec diſſimilis fraudis & fati in eâdem Africâ impoſtor alius (*CHEMIN MENNAL *vocant) qui rituum & religionis vanitate illectum populum in regem Feſſæ concitauit, pendere tributum vetuit, denique per aperta arma eò adegit, vt pacto ſibi traderet Temeſnæ regnum. Apud Turcas ipſos nónne aliquoties res mota hoc prætextu? fuit* SCHACOCVLIS *quidam ſimulata ſanctimoniæ vir, & hoc fini in ſolitudinibus plerumque agitans. cui ipſe Princeps Turcarum Baiazetes munuſculo annuo mittere in ſpeluncam veneratione pietatis ſolebat. Is vbi maturum viſum, poſt ſeptem annos prodit, ſectam nouam proſeminat, fautores aſſeclaſq; reperit. cum ijs vrbes aliquot Aſiæ inuadit & diripit, ipſum Baſſam Anatoliæ iuſto prælio vincit. imò paullò poſt Corcutem quoque Baiazetis filium, & mox Ali Baſſam cum robuſtis veteribuſq; copijs aduentantem. Quid multa? in diſcrimen ſummum rem Turcicam adduxerat: cùm viſum ei deflectere in Perſarum fines, quorum rex eiuſdem illius* ſectæ. Sed cùm in viâ Carauanam quamdam Perſicam (agmen viantium ita vocant) milites eius inuaſiſſent ac diripuiſſent, pleriſque viatorum etiam caſis: ita ægrè Iſmael Sophi Perſarum id tulit, vt ipſum, præfectóſque eius omnes, illicò trucidandos ſatellitibus ſuis obijceret: reliquâ multitudine in ſeruitutem adiudicatâ & diuisâ. Hæc iuſta Nemeſis nebulonem illum aſſecuta eſt.* (Schacoculis. An. Chriſti ∞.I϶.IX. — Annal. Turc.)

* Nam hæc eſt Sophiana viorum ſecta. quæ præcipua cauſa etiã nunc inter vtramque iſtam gentem belli.

In eâdem Aſiâ iam nuper, Suleimanne Principe, quidam CALENDER ZELEBIS *inſurrexit ad res nouandas, tectus hoc ipſo pietatis velo. Is cum aliquo Deruiſiorum numero, Sangiacos plures fudit, & Anatoliam totam vocauit ad arma. Sed enim miſſu auſpicijſq; Suleimannis, Ibrahimes Baſſa, ancipiti prælio, ipſum factionemq; deleuit. Quid in Cretâ inſulâ (veniendum ad ridenda eſt)* (Annal. Turc. — Anno ∞.I϶.XXVI. Calenderus)

Iudæi impoſtura. (Socr. Eccleſ. hiſt. VII. cap. XXXVIII.)

IVDÆVS *quidam, Theodoſio Imperatore, quàm ſcelestè & periculosè genti ſuæ impoſuit! Finxit ſe nouum Moſem adeſſe, cælitus miſſum, vt eriperet eos è diutinâ ſeruitute. Oppidatim ergo circumit; hortatur opes, amicos relinquere; ſe ſequi in terram illam promiſſionis. & addebat (veteris illius Moſis exemplo) per ipſum mare ſe eos traducturum. Credunt, conueniunt, immenſa multitudo. omnis ætas, omnis ſexus ad promontorium, illo duce, properant, ituri in beatam terram. Ipſe inſilire iubet. quod factum inſanâ confidentiâ à plurimis, qui ſtatim merſi, paucis eorum ſcaphis piſcatorijs exceptis. Capus ipſum ſceleris nuſquam comparuit, ſiue bama, ſiue humanâ ſpecie Genius malus fuit. Denique noſtro aut patrum æuo, nónne talia monſtra?* IOHANNES LEYDENSIS *ille nobilis, vibex & macula ſuæ vrbis. qui opificio ſartor, regno & ſceptra ſomniauit. & adeptus erat, capta Monaſterio vrbe, niſi potenti exercitu Principes Imperij obſediſſent, recepiſſent, ipſum & aſſeclas condignis ſupplicijs affeciſſent. Vt iure hæc concludam Liuiano dicto.* Nihil in ſpeciem fallacius, quàm praua religio eſt, vbi deorum numen prætenditur ſceleribus. (Iohannes Leydenſis. — Lib. XXXIX.)

Quid ad hæc tu Diodore? periculum nullum tale hodie nobis eſſe? neſcio. Multorum, quia imbecilla ſunt, latent vitia; non minus auſura, cum illis vires ſuæ placuerint. (Tu noſtra nota. — Senecæ epiſt. XLII.)

NVLLA religio alia niſi vnius Dei tenenda eſt.] *Quæ hæc eſt? Chriſtiana. Vnde petimus? è libris ſacris: idq; pro Eccleſiæ Catholicæ ſenſu. Nam* hic eſt fons veritatis, *ait Lactantius,* hoc domicilium fidei, hoc templum Dei: quò ſi quis non intrauerit, vel à quo ſi quis exiuerit, à ſpe vitæ ac ſalutis æternæ alienus eſt. (Vera religio. — Lib. IV. Inſtitut. cap. vlt.)

ET

Et tenenda ex ritu veteri.] *Hîc iam claßicum canis, & conuocas in me turbas. Ite in ſuffragium de Lipſij capite Quirites. Quid enim feci?* Ille eſt, *inquis*, qui antiquas omnes ſordes retinet. ille, qui nec in melius quidem mutati quidquam vult. *O homo Iſtro fallacior! Vbi hæc à me ſcripta aut dicta? In Capite de Auctoritate, inquis. Et hæc tu audes ad Religionem trahere, quæ palàm ſcripſi & monui de ciuilibus externiſq. rebus? Mens, an frons, an vtraque tibi deeſt? Conſiderate* Ordines, *(nam iure vos hîc appello.) ego diſertè monui* Retinere antiqua: *ſed cum illâ cautione*, Si proba. *Nónne expreßim in margine hoc poſui? Clemens enim ille priſcus me docuerat*: Οὐ πάντως φυλάσσειν τὰ πάτρια δεῖν, ἀλλὰ φυλάσσειν μὲν, ἐὰν ᾖ εὐσεβῆ, ἀποστατέον δὲ, μὴ οὕτως ἔχοντα: Non omnino & prætracte ſeruare ritus patrios: ſed ſeruare quidem ſi pij eſſent, aſpernari autem & abijcere qui non tales. *Et ratio in Arnobio: quia* religionis auctoritas non eſt tempore æſtimanda, ſed numine: nec colere quâ die, ſed quid cœperis, conuenit æſtimare. *Itaque non omnino damno mutare, aut ſiquid lapſu aut incuriâ corruptum, corrigere. non cum Platone ſcio* λοιδορεῖν πράγματα ἀνίατα καὶ πόῤῥω προβεβηκότα ἁμαρτίας, οὐδαμῶς ἡδὺ, ἀναγκαῖον δὲ ἐνίοτε εἶναι: Vituperare res malè affectas & longiùs in errorem progreſſas, minimè iucundum, ſed neceſſarium interdum eſſe. *Quis tamen id faciet? non priuatus aliquis; imò non ipſe Princeps, niſi de conſilio ſententiaq. eorum qui auctoritate, vitâ & doctrinâ ad hoc apti. Concilia huic rei vtiliter reperta, & crebriùs quàm nunc, olim vſurpata: quorum propriè hoc munus, videre ſi quid in doctrinâ aut diſciplinâ Eccleſia labas, & reuocare ac reducere ad veteres ſuos puróſque fontes.*

Audacia Diodori. — *Et turpis ignorantia.* — *Religio antiqua optima.* — *Quâ aſtrictione!* — In epitomâ Vitæ Petri. — Lib. II. aduerſ. Gent. — *Corrigere in eâ fas magis quàm mutare.* — II. De Legibus. — *Concilia hoc fine.*

Sequitur altera Calumnia, quam multis verbis (nouimus tuum morem) texis. Ille Lipſius Machiauelliſſat. ille ad fraudes, homicidia, periuria Principi ſuo præit.] *Dic ſodes, vbi, vbi Diodore? in Capite, inquis, de Fraudibus. Teſtor Deum & homines, poſt Calumniam natam, turpiore & apertiore calumniâ neminem petitum. Ego illa probo aut præeo? Quin diſertis clariſq. verbis damno, deteſtor, repudio: nec niſi vt damnarem, vmquam illa ſcripſi. Tu homo, in iſtâ luce temporum atque hominum, audes hæc ſic propalam ementiri? quaſi nemo eſſet qui mea legiſſet aut legeret? Mihi crede. ſinciput tibi ſanum non fuit, cùm ſcripſiſti: admone in tempore cucurbitas, aut periiſti.*

Turpis διαβολὴ Diodori. — *Et in aperto mendacia.*

Nondum etiam finis. ſed vt corporibus in præceps iactis nullum vltrà ſui arbitrium eſt, nec eunt ſed feruntur: ſic tu qui ſemel ad calumniandum conuiciandumq. te proieciſti, abis extra omnem honeſti metam. Ego ſuperbus & arrogans, qui his de rebus ſcribam nec Theologus, nec Iuriſconſultus: *quid denique? vt poſteà addis*, Ludimagiſter *tantùm. Bonâ fide, Ordines, vtrum priſcus mos redijt, & conuicia ſpargimus è plauſtro? Et an reſpondeo? non debebam: tamen breuiter. De Iuriſconſulto quidem: non præferre me eum titulum, ſed tamen publicè, in magnâ frequentiâ, & poſt ſolemnia experimenta, Louanij* * *illo donatum. De Theologo planißimè, non ſum, fateor. & Patres tamen Græcos Latinóſque legi, ac pluſculum in iis quàm tu intellexi. At de Ludimagiſtro quid tibi vis? ſcholam priuatim me habuiſſe? numquam factum. In aliam ſpem, ſi neſcis, educauerunt me parentes. Bono honeſtoq. genere ſumus: & per Auiam & Proauiam paternam nobiliſſimis familijs inſerti. Illa ex* Eeckhoutijs *fuit, hæc è* Linckebekijs: *gente vtraque iam intermortuâ, ſed tamen in noſtris quoque Annalibus non ignotâ. Ipſi* Lipſij *ante annos centum, opibus & dignitate inter Bruxellenſium primos. Iſta iactare non aſſueuimus: ſed tu adigis. qui, quod olim neſcio quis Seneca, mihi nunc inter probra obijcis*, Profeſſoriam linguam. *Vtor eâ, fateor. nec cum infamiâ aut damno Batauiâ veſtra vtor. hoc quoque fateor. denique facio, quod ante me nobiles imò Principes viri.*

Varia conuicia. — * *An.* ∞. IↃ.LXXVI — *Genus noſtrum.* — Agrippina apud Tacit. XIII. Ann.

Maiorvm inſtituta tueri ſacris cærimonijſque retinendis, ſapientis eſt.] *Omnino. & auſus eſt Plutarchus ſcribere, tutius honeſtiuſq. etiam in his errari. Verba eius notabilia*: Χαλεπὴ μὲν ἐν τούτοις ἡ ἀσφάλεια καὶ δύσκριτος. ἐπισφαλέστερον δὲ αὐτῆς τὸ τῶν θρασέων καὶ αὐθάδους, τὸ μὴ δόξης παλαιᾶς καὶ συνήθους δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι ἀμφιγνοούμενον: Difficilis in iſtis (*quæ ad religionem*) certitudo, & comprehenſu ardua. benigniùs tamen erratur, cum receptâ & veteri opinione per circumſpectam timiditatem, quàm contra mores, & præfidenter.

Non temerè priſca innouanda. — In Craſſ. — *Nota.*

Sed hîc rideo imperitiam tuam, an malitiam? Nam verba iſta ſic vertis, non quaſi fuerit ſacris cærimonijſque: *ſed omißâ copulâ* ſacris cærimonijs. *& linguâ Belgicâ pulchrè me apud tuam plebeculam traducis. Senex, ſen*[illegible]

Τὸ γῆρας ὑμῶν εἰσορῶ νοῦν οὐκ ἔχον.

Πανουργία Diodori. — Eurip.

Iam multa quoque in ipſam ſententiam (proprio verbo vtar) deblateras: ſed quid reſpondeo? quod olim Ariſtoteles cuidam ſimili. qui cùm multa nugatus eßet, & abiens excuſaret, Numquid moleſtus fui? Non mehercules, inquit. non enim attendi. *Diodore, ego non legi.*

Nugæ non refutabiles.

Pvni igitur, ſiquis turbat.] *Numquam ſcripſi aut ſenſi aliter: nec hîc atque infrà errantes in religione punitum iui, ſed turbantes. Tu ſi ſcis, quid in me clamas? ſi neſcis,*

Τυφλὸς τά τ' ὦτα, τόν τε νοῦν, τά τ' ὄμματ' εἶ.

Verum mens noſtra, ab illo contraria.

Sed ventum iam eſt ad locum. qui niſi fuiſſet, præclara hæc ſcripta non fuiſſent. Sic ipſe in ſermone alteri dixit, Omnia ſe mihi condonare & remittere poſſe: non poſſe inſignem calumniam quâ Lactantium iuſſi.

Ridicula ἀλαζονεία Diodori.

Pag. 47.

Quæ ea eſt? ſcripſi: Seriò, ſeriò, hoc imbibe. Nihil eſſe in rebus humanis religione præſtantius, eamque ſummâ vi oportere defendi.] *& in margine Lactantium adſcripſi. O facinus, ô iniuria!* Lactantius hæc planè, planè, in contrariam mentem ſcripſit: & vide Lector quid in alijs quoque Lipſio credas, corruptori, fatuo (*hem, hem, tolutim badiza.*) malitioſo: *& quid non? Triumphas. & inueheris equis albis. Ego quid? teneor miſer, deprehenſus ſum, nec Orci galea me teget. Tamen vno alteroq́; verbo Diodore. Legiſtin'* MONITA *mea ad Lectorem? ſi non; iniurius es, qui non lecta mea carpis: ſi ſic (& verò legiſti, tu ipſe prodis & clamas:) malitia tua inſignis eſt, impingere mihi culpam, quam aperui antè, & retexi. Si tamen culpa eſt, vti proborum auctorum verbis in ſanam probamq́; mentem. Nónne ea hîc eſt? aude negare. Ambroſius:* Nihil maius eſt religione, nihil ſublimius fide. *Et quis non religionem ante res humanas habeat, eamq́; (probam vtique) defendat? Etiam ethnici ſciuerunt & fecerunt. Valerius:* Omnia poſt religionem ponenda ſemper noſtra ciuitas duxit. *Inſitum hoc nobis, vt cùm aliquâ numinis notitiâ æſtimemus idem & tueamur. Tamen peccaui, quod teſtimonio Lactantij malè vtor. Ego teſtimonio? numquam putaui te tam matulam. Deſunt mihi ſcilicet teſtimonia clara, aperta, irreprehenſa de puniendis hæreticis: niſi particulam hanc ſumam à Lactantio, & iſto fine. Erras, erras. non hoc nobis propoſitum, vt Teſtimonia iſta adducere, ſed mentem ſententiamq́; noſtram exprimere, & filum illud ſermonis contexere inuidendum aut irridendum vobis, non imitandum. Interdum tamen vt Teſtimonia: ſed tunc compârent. Erras ampliùs, quòd cenſes Lactantium hanc ſententiam damnare. falſum. Ille Romanos ſentire ita dicit: nec de ſenſu aut defenſione carpit, ſed de improuidâ defenſione.* Malam enim vanamq́; religionem, & ideò malè, ibant defenſum. Iam hæc capis? heu vices rerum! detractus es de tuo curru: & triumpharis, qui triumphabas.*

[Margin: Πρὸ τοῦ σίτου ὀχεῖν μιν. — Detectio fraudis. — In calumniâ 11. — Epiſt. ad Valentin. Imp. — Lib. 1. cap. 1. — Error in meâ mente. — Et alter in Lactantij. — * Ideò præmiſit: O quàm inhoneſtâ voluntate, miſeri errant! Voluntas igitur defendendæ probæ, ſi probam.]

IN CAPVT III.

Pag. 47. Limitata ſententia.

VNAM religionem in vno regno ſeruari.] *In regno, inquam, bono & compoſito, & quale formamus atque optamus. Nam priora illa noſtra, bono tranquilloq́; ſtatu ſcripta ſunt: hæc quæ ſequuntur, turbido. illa perpetua; hæc temporaria, atque vtinam numquam eorum vſus!*

Bella ἄσπονδα ob religionem.

QVAS diſſidiorum faces religio tibi accendit!] *Atque ita accendit, vt nulla prudentia videatur poſſe reſtinguere. Vt enim fratrum odia acerrima ſunt: ſic eorum ferè qui conſortes aliquando eiuſdem religionis. Tu, tu Deus adiuua.*

Miſeria huius ſæculi.

COLLIDVNTVR inter ſe Chriſtianæ reip. capita.] *Miſerabili & nouo prorſus exemplo Videamus Annales omnium gentium, & omnis æui: tam acria, tam diuturna bella pugnata non legemus de religione. Iuuenalis pro miro & monſtro habuit, duo opida in Ægypto concurriſſe inter ſe ob hanc cauſſam, & id dignum Satyrâ cenſuit: quid nunc diceret aut ſcriberet, vbi Europa penè tota?*

PERIERVNT ac pereunt per ſpeciem Pietatis.] *Altrinſecus verum eſt. ſiue quòd ij qui perdunt, demereri ſe Deum putant: ſiue quod ij qui pereunt, mori pro diuino cultu. Ceterùm non neſcio ludos & mimos ſceleſtè hîc interuenire: & quorumdam ambitionem aut auaritiam velari hoc mantello. Paulus Aemilius pro me loquitor:* Nihil in ſacris bellis perinde offuit, atque mos iam exortus, vt honeſtâ præſcriptione ſuas quiſq; reſpiciat res. In ore omnium Sanctum Piumq́; verſetur: conſilio, conatu, animo, ſecus afficiantur. Si de religione tantùm agitur, ſi obliuio noxæ ſanciatur, ſi ſanatis mentibus, fortunis hominum abſtineatur, omnes idem ſentiant. Nunc de Mortalium iure, de Comitatu res eſt. *Dicas virum vatem fuiſſe, & ſcripſiſſe in hoc æuum.*

[Margin: Interpretatio. — In Phil. 11. — Mira & ſagax vaticinatio Æmilij.]

NEC quidquam tam probè aut prouidè hîc dici, quod non vellicare malignitas poſſit.] *Tu es exemplo. qui non ſenſus tantùm, ſed verba etiam noſtra rimaris, & velut in aurariâ trutinâ pendis.*

[Margin: Maligne in nos ἐξέτασις.]

CONSILIA non decreta adſero; nec aſſero aliquid, ſed pono.] *Hæc noſtra modeſtia eſt, quæ ſola effrenes tuos impetus debebat cohibere. Sed tu vt calx aquâ accenditur: ſic efferaris temperanti omni ſermone. Hîc igitur inſultas, & ais* repugnantia me ſcripſiſſe. *Nam in prologuio ad Lectorem dixi* communia quædam præcepta me dare, & velut decreta. *hîc Scepticum ago, & nego me decernere. Semper tui ſimilis es, incogitans, iniectus, & paratus inferre tantùm ictum, non vitare. Vtrumque ego aio rectè & verè à me dictum. iſtud in duobus his Capitibus; illud in reliquo opere toto. Et quid ni hîc ambigam? res Theologa eſt: quam haud iniuriâ iis ſubijcio.*

Οἱ μὲν φέρτεροί εἰσι νοῆσαί τε κρῖναί τε.

Atque ego vniuersè etiam didici. Ὡς ἀπορίας γεννητικὴ μήτηρ ἡ ζητητικὴ ἀπορία. *Non deſipit, qui aliquid ambigit ò Diodore: ille magis qui in omnibus & ſupra omnes ſapit. Itaque ingenuè & verè præfatus ſum illud, quod plus decies in hoc libro mihi impingis:* Me labi & errare non ſolùm poſſe, ſed debere. *Nónne ita eſt? miror amentiam. Solum ego Deum omniſcium, & expertem erroris habeo: hominum quidquid eſt, opinantur, vacillant, errant. Ipſi beati genij & æterni ſpiritus ab* errore non tuti, niſi Deo dirigente. Audi ſapientem à priſco æuo:* Inter cetera mortalitatis incommoda & hoc eſt, caligo mentium: nec tantùm NECESSITAS ERRANDI, ſed errorum amor. *Audi Sapientem à nouo æuo?* Nemo eſt mortalium, quem non aliqua pars ignorantiæ attingat. hanc contagionem ex ipsâ mortalitate traximus. Nam homo cum errat, humanitus errat. Errorem autem in homine calumniari, eſt toti ipſi mortali-

[Margin: Modeſtia noſtra carpitur. — Κακοζηλία aduerſarij. — Homer. Odyſſ. 1. Euſtach. Odyſſ. α. — *Qui potiores me iſtæc cernere & arbitrari. — *Quòd verbera ſcientiæ mater, inquiſitrix dubitatio. — In Monit. ad Lector. — Vnus Deus ἀναμάρτητος. — * Indicq ſcilicet. — Seneca De Irâ, lib. 11. cap. 12. — Mortalitati agnatum errare.]

tati

tati conuicium facere. *Audi, te reſpice, reſipiſce.*

Neſcio quid ſubinde nugaris, me contemnere aliena iudicia, vtique Conſulum aut Tribunorum. *Nam ita dicis me ſcripſiſſe Cent. I. Epiſt.* LXXXVIII. Tribuni illi me abſterreant? nihil. iactent ſe apud ſuam plebem; mihi abunde ſatis, ſi eques hic plaudat & Senatus. *En, etiámne Epiſtolæ hic mihi defendendæ ſunt? fiat. Ego nihil ibi de Conſulibus ſcripſi, nec nominaui vel verbo. Sententia etiam mea nec ſuperbiam nec contemptum præfert. Hoc ſenſi, quod ille Ter maximus:* Οἱ ἐν γνώσει ὄντες, οὔτε τοῖς πολλοῖς ἀρέσκουσιν, οὔτε οἱ πολλοὶ αὐτοῖς: Qui cognitione imbuti, nec ipſi populo placent, nec populus ipſis. *Tu candam ibi tecta.*

Καχηγία & ψευδογραφία.

Triſmegiſt Pœmand. cap. IX.

—— οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς
Φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν.

Eurip.

Irriſa noſtra breuitas.

Sugillas etiam Breuitatem meam, & in Socratis dicto facetus & venuſtus eſſe voluiſti. Quàm te non decet! riſimus, *quod ille ait*, camelum ſaltantem. *Sed de Breuitate, eam ego amo, amabo*: & ſi fieri poſſit, quid ſentiam oſtendere, quàm loqui mallem.

Seneca epiſt. LXXVI.

Paruus & eſt cygni melior canor, ille gruum quàm
Clangor, in æthereis diſperſus nubibus Auſtri.

Lucret.

Hæreticorũ duplex genus.

DVO genera eorum facio qui in religione peccant.] *In hac diuiſione conſentit mecum Clemens Alexandrinus.* Ex iis, *inquit*, qui declinant a veritate, alij ſeipſos ſolos, alij verò propinquos quoque conantur fallere. Atque ij quidem qui appellantur δοξόσοφοι, id eſt opinione ſapientes, qui ſe veritatem inueniſſe exiſtimant, nullam habentes veram demonſtrationem, ij ſeipſos decipiunt: quorum non parua eſt multitudo, & quæſtiones declinantium propter confutationes, & doctrinam vitantium propter condemnationem. Qui autem eos, qui accedunt, decipiunt: ij ſunt valdè callidi & aſtuti. qui etiam ſi ſatis ſciant ſe nihil ſcire, probabilibus tamen argumentis obſcurant veritatem. *Et verò diuiſio hæc neceſſaria ob temperandum feruorem, qui in animis quorumdam accenditur importunè.* Difficile *enim* eſt modum tenere in eo quod bonum (*magis quod pium*) eſſe credideris.

Lib. VII. Strom.

Qui ſibi errant & ſapiunt:

Qui alios inducunt.

Diuiſio noſtra ſincera & moderationis apta.

Seneca epiſt.

Reges hæreticos punianto.

PVNIANTVR à te, ne tu pro illis puniaris.] *A te, ò te dico, quicumque Rex aut Princeps. Nónne gladius tibi ad diuina humanaq́ defendenda?* Rex qui ſedet in ſolio iudicij, diſſipat OMNE malum intuitu ſuo. *Auguſtinus*: Quomodo reges ſeruient Domino in timore, niſi ea quæ contra iuſſum Domini fiunt, religioſà ſeueritate prohibendo atque plectendo!

Prou. XX.

Epiſt. ad Bonif.

MAXIME ſi turbant.] *Et antè & nunc addo. Non enim quoſcumque in religione errantes puniri velim (tu vbique confundis & obycis) ſed hos peccantes. Qui ergo turbatores iſti ſunt? meo iudicio duplices. Nam hæc quoque diſcrimina ad pœnarum diſcrimen. Priores*, qui palàm contra leges, contra magiſtratus, nouam religionem inuehunt, docendo, ſcribendo, cœtus colligendo. *Alteri*, qui non tam nouam religionem inuehunt, quàm produnt: & receptam quoque per diſputatiunculas & argutias in publico conuellunt. *Quo in genere ventoſa ferè iſta & praua ingenia. itemq́ homines Saturnij, querulі*, δυσχεραίνοντες (*vt Philonis verbis vtar*) τῇ πατρίῳ πολιτείᾳ, ψόγον δὲ κατηγορίαν ἀεὶ τῶν νόμων μελετῶντες: male affecti erga patria inſtituta, & in reprehenſionem ſemper legum accuſationemque intenti. *Denique, vno verbo, quibus nihil placet quod aliis placet. Noſti eos Diodore?*

Duplices Turbatores

Violenti:

Subdoli:

Ingenia refractaria.

De confuſ. ling.

Sed hîc ſatagis valdè vt reperias γνωμίδιον *iſtud & commotion apud Cyprianum. Subtiliter & acutè multa diuinas. Libero te aſtu. Verba Cypriani ſunt, ſententia mea. Poſt hæc erumpis, & lancinas vniuerſum meum librum:* Farraginem eſſe, inepta Miſcellanea, Moretum, Lancem Satyram, *ſiue, Hiſpanico verbo*, putridam ollam. *Euge, euge! Benè ſperare de tuo morbo incipio: euomuiſti. Sed enimuerò quid iſta ad rem præſentem? imò quid iſta ad tuam cognitionem? Tu homo, quod ipſe fateoris, bonarum artium litterarumq́ rudis, iudicas de litterato illo ſcripto? Appello, appello Diodore: agenda hæc ſunt apud aliud tribunal. ad ſubſellia Tribunicia non veniunt hæ cauſſæ. Quid tamen diſplicet? Confuſum eſt, breue eſt. De confuſione erras. nego quemquam veterum magis diſpoſitè totam hanc rem ſcripſiſſe. De breuitate, verum eſt: & eò magis placet, quòd te tuiq́ ſimiles arcet ab illo ſcripto. Non capis hîc, etiam quæ capis.* Omnium honeſtarum rerum ſemina, *ait Seneca*, animi noſtri gerunt: quæ admonitione excitantur, non aliter quàm ſcintilla flatu leui adiuta ignem ſuum explicat. *Sed oportet, Diodore, priùs in animis eſſe honeſti hanc ſcintillam, prudentiæ hanc ſcintillam: aliòs nullis follibus excitandam. Denique ego fateor, minimè popularem eſſe illum librum: & quo vti aliquis magis poſſit debeatq́, quàm frui.*

Περιεργία ſatira Diodori.

Conuiciorũ cumulus.

Ἀπαίδευσία.

Politica noſtra qualia:

Diſpoſita:

Breuia, & imperitis obſcura.

Epiſt. XCV.

CLEMENTIAE' non hîc locus.] *Quid ergo? ego ſum ille Cyclops, Sciris, Phalaris, qui non miſereor? cui ludo & ioco ſanguis humanus eſt? Ah, abſit. mite mihi pectus, fateor: & vtinam Principibus, quos hæc res tangit! Cur igitur ita ſcribimus? quia publicè expedit: quia ſeueri pro pietate & legibus eſſe volumus: quia hæc ipſa clementia eſt, non eſſe hîc clementem. Multos ſeruamus, dum vnum tollimus; illum ipſum ſeruamus, certè iuuamus, dum tollimus. Non enim id facimus (mox audies) niſi in extremè & deſperatè malis: quos ſiſti & reprimi in illo nequitiæ curſu, eſt pro ipſis. Sed & aliàs. cùm cura mortem punimus, bono quoque eſt & expedit puniri* Si mirans hoc pro aliquo eſſe, mirabetis quoſdam ferro & igne curari, nec minùs fame & ſiti. Sed ſi cogitauens tecum,

Fruſtrà inclementia accuſamur.

Cauſſa ſeueritatis dictæ.

Sen. de Proud. cap. III.

Punitio bona puniti.

remedij cauſsâ quibuſdam & radi oſſa & legi, & extrahi venas, & quædam amputari membra, quæ ſine totius pernicie corporis hærere non poterant: hoc vtique patiens tibi probari, quædam incommoda pro his eſſe, quibus accidunt. *Nam emendandi corrigendiq́; per pœnas, bonus Princeps ſemper habet finem.* Quemadmodum quædam haſtilia detorta, vt corrigamus, adurimus, & adactis cuneis non vt frangamus, ſed vt explicemus, elidimus: ſic ingenia vitio praua, dolore corporis animiq́ue corrigimus. *Auguſtinus in hac ipsâ re:* Magis pro eis ſunt leges iſtæ, quæ illis videntur aduerſæ, quoniam multi per illas correcti ſunt. *Iterúmque:* Moleſtus eſt & medicus furenti phrenetico & pater indiſciplinato filio, ille ligando, hic cædendo, ſed ambo diligendo. Si autem illos negligant & perire permittant: iſta potiùs manſuetudo falſa, crudelitas eſt. *Denique de Turbatoribus hic loquor: ad quos Catonis illud aptem:* Miſereamini cenſeo. næ iſta vobis manſuetudo & miſericordia, ſi illi arma ceperint, in miſeriam vertet.

Finis eius correctio.

Idem I. de Irâ, cap. v.

Epiſt. ad Bonif.

Ibidem.

Apud Salluſt. in Coniur.

VRE, ſeca.] *O verbo nato in turbas! periiſſent illa, & calamus, cùm ſcripſi. Et tamen ratione ſi diiudicamus, quid peccant? A veteris medicinæ ritu ſumptus ſermo. qui in vlcere aut vulnere ſecabant, & deinde ſiſtendo ſanguini vrebant. Teſtimoniis hoc crede, &, quod dicitur,* Mittatur ſenex in ſcholas. *Seneca, vt ego, planiſſimè:* Hoc erit non molli viâ mederi, ſed * vrere & ſecare. *Neſcio quis poeta alluſit:*

Inuidioſa vocula: Vnde & quomodo accepta.

Confol. ad Helu. cap. 11.

* *Id eſt* aſperius mederi & durius.

> Fortiter & ferrum, ſæuos patiemur & ignes.

Propert. lib. 1.

In hac ipsâ, ipsâ re, Hieronymus verbo & imagine ſimili vſus: Scindendæ putridæ carnes, & ſcabioſum animal a caulis ouium repellendum: ne tota domus, maſſa, corpus, & pecora, ardeat, corrumpatur, putreſcat, intereant. *Sed quid ego hæc ad te?* Oleum perdit & impenſas (*vt idem ſanctus & doctus vir loquitur*) qui bouem mittit ad ceroma.

Priſci patres ſic locuti.

Ad Pammach.

Iterùm obturbaſti tua nugæ. Cicero hæc de Catilinâ ſcripſit, tu ad Hæreticos malâ fide transfers. *Prouidè & benè monitum. Nam hercules periculum erat, ne ego aut alius cenſeret, ſcripta hæc à Cicerone in Hæreticos ipſos.* Senior bulla digniſſime, *tecum ego contendo?*

Ridicula ineptia.

Sed de re. Quid volo igitur? non ad ferrum ſtatim omnes aut ignem, ô bone, non: ſed pro modo delicti coërceri aut puniri. Puniri dico. & cautè ac circumſpectè communi eo verbo ſemper in hac re ſum vſus; non dixi, Interfici *aut* Occidi. *Pœnarum gradus hic facimus, & nimiſquam rarò ad extremum illum venimus. Vt medicus omnia tentat, priuſquam ad ſectionem aut vſtionem accedat:* ita legum Præſidem ciuitatiſque Rectorem decet, quamdiu poteſt, verbis, & his mollibus, ingenia curare. Tranſeat deinde ad triſtiorem orationem, quâ moneat adhuc & exprobret: nouiſſimè ad pœnas, & has adhuc leues & reuocabiles, decurrat. Vltima ſupplicia ſceleribus vltimis ponat, vt nemo pereat, niſi quem perire pereuntis etiam interſit. *O Princeps nota, & hos tales ſapientes audi potiùs, quàm iſtos de viâ clamoſos, & quibus cerebrum omne eſt in linguâ. Quòd ſi mea quoque conſilia locum inuenerint, non inuidebo. Quatuor pœnarum genera ſiue gradus in Turbatoribus iſtis agnoſco: Mulctam, Ignominiam, Exſilium, Mortem. Omnes vtiliter, ſed aliter atque aliter adhiberi. Duas primas plerumque in minutis illis Turbatoribus, & quos poſui in Claſſe ſecundâ: duas alteras in maioribus, & qui in Claſſe primâ.*

Accuratè de ratione puniendi dictum.

Gradus pœnarum faciendi.

Seneca de Irâ, lib. 1 cap. v.

Nobis illi quatuor ſunt.

Secundùm genera Turbatorum diſtinctè adhibemus.

MVLCTAM *quid appellem, ſatis clarum eſt. pecuniarum nempe aliquod damnum, quod incurrant quoties in hac re peccant. In quos ea vtilis? meo iudicio in Sophos illos aut diſputatores, & quicumque publicè liberi nimis aut proterui oris. Hos tales mulcta, nec ſanguinem ab iis, ſed pecuniam duce. Veteres quoque fecerunt. & Theodoſii lex fuit: qua in* conuictos hæreticos *ſtatuit* decem librarum auri pœnam. *Tu pro tempore & pro re moderare. Quid ſi contemnant? rarum erit: & apud quoſdam proficies. tamen ſi pertendunt, alterum ſcilicet adhibebis.*

Mulcta quid. & in quos vſurpanda.

Codic. Theod. De hæret.

IGNOMINIÆ *telum Ea eſt, quæ pudorem publicè adfert, & maculam ſuffundit famæ. Multa ſunt in hoc genere: & variè vſurpata priſcis. Vetuſtiſſima in Eccleſiâ Excommunicatio, id eſt, vt à templis arcerent & communi piorum ſocietate. Synodo Laodicenâ veteri canon fuit:* περὶ τοῦ μὴ συγχωρεῖν τοῖς αἱρετικοῖς εἰσιέναι εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, ἐπιμένοντας τῇ αἱρέσει: De non patiendo vt templum Dei hæretici ingrediantur, quamdiu in hæreſi perſeuerant. *Item interdictio cum iis copulæ aut nuptiarum. Eadem Synodus:* Non contrahere cum hæreticis nuptias, nec filios aut filias collocare, etiamſi promittant Chriſtiani fieri. *Ampliùs, priuatio munerum & honorum. vt Theodoſii, Valentiniani, Arcadii lex fuit: quâ* omnis denegatur hæreticis facultas militandi, quinimò extra vrbis mœnia arcentur. *Iuſtiniani etiam latior:* Ἑλληνίζοντας μὴ πολιτεύεσθαι ἢ αἱρετικούς, εἰ μὴ μόνους τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανούς· προθεσμίαν δίδωσι τοῖς τοιούτοις, εἰς ἐπιστροφὴν τριῶν μηνῶν: Gentiles aut hæreticos nó tangere remp. ſed ſolos Chriſtianos orthodoxos. datq́ue iis ad conuerſionem tres menſes. *Potes ad hanc ignominiæ partem referre, quòd remoti* ab omni liberalitate aut ſucceſſione, quolibet titulo venienti. *Item inuſtiones frontium aut ſtigmata, ritu priſco. Reperio in Angliâ hæc adhibita ſub * rege Henrico II. De quo Gulielmus Neubrigenſis.* Tunc Epiſcopi, ne virus hæreticum latiùs ſerperet, eoſdem publicè pronunciatos hæreticos, corporali diſciplinæ ſubdendos Catholico Principi tradiderunt. Qui præcepit hæreticæ infamiæ characterem frontibus eorum inuri, & ſpectante populo virgis coer-

Ignominia quid. & quotuplex?

Excommunicatio.

Can. vi.

Interdictio nuptiarum.

Can. xxxi.

Codex Theodoſ.

Priuatio munerum.

Georg. Cedren.

L. iv. Cod de hæret.

Inuſtio frontium.

* *Anno M. C. LXII.*

II. cap. XIII.

coërcitos vrbe expelli. *Ego pleraque ex iſtis commodè & iudicio admiſerim: atque etiam hanc frontium inuiſtionem. Fallor, aut ipſos dedecus illud valdè coërceat, aut alij certè notabiles reddantur ad cauendum. Nam quæ de diſcretâ veſte aut pileo dici poſſint, ridicula, & leuia ad talia ingenia refrenanda.*

Exſilium frequens in olim.

Iam EXSILIVM *quoque inter Pœnas, idq; creberrimè olim fuit. Conſtantinus Imper. Arium & Arianos* deportari exſilio *præcepit. Conſtantius* Aëtium propter confeſſionem diſſimilis ſubſtantiæ mulctauit exſilio. *Theodoſius minor*, Neſtorium pulſum ex Oriente, relegauit apud Oaſim. *Et exempla plura atque obuia. Ego hanc pœnam valdè amplectar, & peculiarem maximè huic malo cenſeam, quòd ſepoſitione iſtâ & relegatione vitetur. Præſertim ſi ea ſit priſco exemplo, in loca inſulasq; deſertas aut minùs frequentes. Etiam in ijs qui ſummè Turbatores, vide ne conuenientiſſimum ſit iſtud, & ex Patrum ac Principum veterum mente. Nam etſi*

Eccleſ. Hiſtor. paſſim.

Propria quaſi pœna.

Mors rarò hic vſurpata.

MORS (*quarta ea pœna eſt*) *in hoc genus ſeductores & Pſeudoprophetæ à Moſe decreta exercitaq; ſit: tamen à Chriſtianis olim rarò. & paucis ea Principum legibus expreſſa: idq; terrendi fortaſſe magis, quàm repræſentandi cauſsâ. Theodoſij ſanè hæc mens fuit: qui* χαλεπὰς δὲ τοῖς νόμοις ἐπέγραφε τιμωρίας· ἀλλ' οὐκ ἐπεξῄει. Οὐ γὰρ τιμωρεῖσθαι, ἀλλ' εἰς δέος καθιστᾶν τοὺς ὑπηκόους ἐσπούδαζεν· ὅπως ὁμόφρονες αὐτῷ γένοιντο περὶ τὸ θεῖον, ἐπεὶ καὶ τοὺς ἑκουσίως μεταπειθομένους ἐπῄνει. Graues pœnas legibus conſtituebat, ſed eas non exſequebatur. Non enim punire, ſed metum inijcere ſubditis ſtudebat: vt concordes ſibi fierent in rebus diuinis: quoniam & ſponte conuerſus laudabat. *Ego ſententiam meam non diſſimulo, Melius magisq; è re & mente Chriſtianâ videri, vt maneas quamdiu potes, in mulctâ aut ignominiâ gradu: & cum Tertulliano*, ſuffundere malis hominis ſanguinem, quàm effundere. *Quod ſi vlteriùs progrediendum quoque ſit: Exſilio contentus eſto. aut ſi ad mortem: ſimplex tamen ea & mitis ſit, imò (arcanum aliquid audi)* * *arcana. Reliqua ſcelera cùm caſtigantur, oſtendi expedit, hoc flagitium occuli & tegi. Cauſſa in promptu. vt miſerationem detrahas, & minuas ſermones. Ceterùm illud imbibe:* Exquiſitior quæque crudelitas, illecebra eſt magis ſectæ. *Simul & hoc ſcito. quomodocumque rem inſtitues, erunt praui iſti & refractarij (Deus ipſe prædixit, hæreſes fore) & multum ſi efficis*, nunc vt deſinant planè, ſed ne vincant. *Deum precor, tibi ò Princeps, moderatam mentem, illis ſanam & pœnitentem det.*

Demet. cap. XIII.

Sozom. Eccleſ. Hiſt. VII. cap. XII.

Et rarò, ex noſtrâ mente vſurpanda.

In Apol. cap. IV.

Leuem tectamq; eſſe expediat.

* *Sic tamen vt aperta ſupplicia non damnem, cùm Eccleſia iudicat expedire.*

Tertull. Apolog. cap. vlt.

Seneca De Irâ, lib. II.

QVAMDIV turbatores coërceri ſine maiore turbâ poſſunt.] *Hæc exceptio & quaſi limes eſt quo priora illa ſigno. An ſeueritatem indefinitè ſemper Principi prædicem? non poſſum.* Cogunt ſæpe diuerſas inuenire medicinas, variorum experimenta morborum, *dixit in hac ipsâ re Auguſtinus.*

Siſtendus interdum Legum curſus.

II. Retr.

Fatalis eſt iſta ingeniorum ſcabies] *Ita loquor. quia velut à cælo &, vt dixerim, aſtro aliquo eſt hæc peſtis. Atque vt corporum quidam morbi certis temporibus interueniunt: ſic nunc iſte animorum. Viri, fœminæ, ſenes, pueri, quæſtiunculis ludunt & laſciuiunt: eoq; ventum, vt pro parum ſano ſit, qui non ſic inſanit. Myſterium Theologia erat, facta eſt populare oblectamentum. Vis imaginem claram horum temporum? Nicephori Gregoræ iſta lege.* Apud nos etiam opificibus effuſa ſunt arcana Theologiæ, atque ita omnes inhiant ratiocinatiunculis & ſermonibus ſyllogiſticis, vt herbæ & paſcuis armenta. Et illi, qui de rectâ fide ambigui ſunt, & qui nec quomodo credendum ſit ſciunt, nec quid ſit illud quod credere ſe dicunt; illi inquam & fora & porticus & theatra omnia Theologiâ compleuerunt. neque ſolem hunc teſtem facere impudentiæ ſuæ reuerentur. Quomodo autem non ſit abſurdiſſimum, olim quidem cùm florerent Gentilium dogmata, ordinem aliquem fuiſſe, & arcana quæ Delforum Theologis commiſſa erant, nulli alij vel edicere vel indagare licuiſſe, ſiue is Plato, ſiue Socrates, aut alius ſapientiâ celebris fuiſſet: apud nos verò, qui purum pietatis myſterium profitemur, ita profanari res diuinas, & omnibus, qui de Theologiâ diſſerere volunt, id licere ſuopte arbitrio & ſuffragio? *Iam diſſidia & ambitionem quæ inter capita ſectarum & duces, pulchrè idem exprimit & deplorat.* Factionum verò Principes inter ſe digladiabantur, & linguas contra ſeſe mutuò armabant, non zelo diuino, ſed iracundiæ impetu ducti. Nam qui ſecundùm Deum eſt zelus, à supernâ potentiâ dependet, & diuinâ quadam ac moderatâ concinnaque ratione gubernatur. Qui verò mentis ſuæ fores ambitioni aperiunt, ij non vident zelum ſuum in æmulationem & odium conuerti, & pro frumento, vuâ, ceteriſque bonis fructibus, ſpinas & tribulos in hoc agro produci. Hæ autem ſunt lites, ab animo non ſatis inſtituto profectæ, & aduerſariarum orationum certamina. *Hæc in Græciâ olim fuère. quando? cùm paullò pòſt ruit. Nos quid aliud exſpectemus, niſi malis errationibus finem facimus.*

Curioſitas noſtri æui.

Theologia profanata.

Hiſtor. lib. XI.

Apud Græcos inferiores idem.

Lib. VI.

Partes & factiones.

Odia zelo velantur.

Anus ad armillum, Diodorus ad illudia. Si fatalis, *inquit*, iſta ſcabies, cur punis? Nam fato nulla humana vis aut mens reſiſtit. *Pueri in ſcholis reſpondeant, Fatali ſceleri fatales quoque eſſe pœnas. Nexa hæc inter ſe & deuincta. Quamquam aliâ mente hoc à nobis dictum; & abſit vt ſcelera aut errores velimus eſſe à Fato vel aſtris. Sed alterius iſta loci ſunt.*

Ἀλογία Diodori.

VT diſputare omnes malint, quàm viuere.] *Diſputationes ergo damno? non: ſi in loco, ſi inter idoneos, ſi cum modo vſurpata. Locum cenſeo, Scholas, Academias, Collegia. Idoneos, rerum ſacrarum & Philoſophiæ item peritos. Modum, vt contentio & nimia ſubtilitas abſint.* Nec enim quidquam minùs conue-

Vbi, à quibus, & quatenus, diſputandum.

Seneca epiſt. I.

Publica & populares diſputationes noxia. ** Niſi Principi aut ijs qui præſunt, ob cauſſas, aliter videatur.*

conuenit quàm ſubdola iſta calliditas, animis conantibus magna. *Sed in publico & in populo diſputationes omnes valdè * improbem. Primùm, quia per eas excitantur ad nouitates multi, & pruriunt.*

Humanum genus eſt auidum nimis auricularum, (Lucret.)

ait poëta. Deinde, quia Siſinnij conſilium (in re quidem iſtâ religionis) mihi probum, viri deſerti, rerum vſuperiti, in litteris ſacris eruditi, & ſummi item philoſophi. *Nam hæc elogia illi dant ſcriptores. Is igitur Theodoſio aiebat:* Diſceptationes non ſolùm non reconciliare ſchiſmata, ſed hæreticos præterea ad contentioné magis accendere. Idcircò concertationes Dialecticas vitandas, teſteſque adhibendas tantum * Formulas fidei à veteribus editas. *Antiqua enim & antiquos ſi reijciunt, quæ ratio aut argutia eas vincet?* (*Siſinnij conſilium.* — Socrat. Eccleſ. Hiſt. V. cap. X. & alij. — Sozom. lib. VII. Eccleſ. Hiſt. cap. XII. — ** τὰς ἐκδόσεις τῶν παλαιῶν.*)

—— * αἰεὶ ἀπειρήτων νόος ἀνδρῶν (Oppian.)
Δύσμαχος, οὐδ' ἐθέλουσι καὶ ἀρτιχίοισι πιθέσθαι.

** Mens refractaria ſemper Indoctorum hominum, & nolunt vel cedere veris.*

Andronicus igitur Imp. ſapiens. qui tantum abfuit vt morem tunc & nunc receptum de diuinis dogmatibus diſſerendi probaret, aut de Deo nouum aliquid vel dicere vel audire vellet (etſi ipſe rerum diuinarum peritiſſimus:) vt Nouarum Patrarum Epiſcopum Euthymium virum eruditione clarum & Iohannem Cinamum, in tabernaculo ſuo contra Lopadium differentes ſuper iſto, PATER MAIOR ME EST, non ſolùm obiurgarit, ſed etiam abiecturum ſe in præfluentem amnem Rhyndacum ſeriò minatus ſit, niſi deſiſterent talia loqui. *Sed & Turcæ & Moſchi hac parte ſapiunt: apud quos de religione ſacriſq́ue diſputare, capitale eſt.* (Nicetas Choniat. — *Andronicus diſputationes damnat, aut ſubtiles inquiſitiones.*)

Scripta non paſſim edenda.

DISPVTATIONI *aſſidet contentioſa aut curioſa Scriptio, quæ ipſa factionum ſæpè cauſa & fomentum. Tollatur. Quomodo? Primùm, ne quid edatur ſine idoneâ approbatione aut conſenſu: quod Plato palàm requirit in repub. benè conſtitutâ.* Τὸν ποιητὴν, ait, παρὰ τὰ τῆς πόλεως νόμιμα, καὶ δίκαια, ἢ καλὰ, ἢ ἀγαθὰ, μηδὲν ποιεῖν ἄλλο. τὰ δὲ ποιηθέντα μὴ ἐξεῖναι τῶν ἰδιωτῶν μηδενὶ πρότερον δεικνύναι, πρὶν ἂν αὐτοῖς τοῖς περὶ ταῦτα ἀποδεδειγμένοις κριταῖς καὶ τοῖς νομοφύλαξι δειχθῇ καὶ ἀρέσῃ. Poëta præter ciuitatis leges & iura, item honeſta & bona, ne quid componito. & quod compoſuerit, ne cui priuatorum ante oſtendere fas eſto, quàm iudicibus ſuper hac re conſtitutis Legumq́ue cuſtodibus oſtenſa ea approbataque. *Secundò, vt ſi quid aliter editum, tollatur. Factum ſemper in ſcriptis impiis. vt in illis Protagoræ: de quibus Laertius:* Καὶ τὰ βιβλία αὐτοῦ κατέκαυσαν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὑπὸ κήρυκα ἀναλεξάμενοι παρ' ἑκάστου τῶν κεκτημένων. Et libros eius in foro combuſſerunt, per præconem eos à ſingulis qui habebant colligentes. *Valerius de Numæ libris:* Eos quia aliquâ ex parte ad diſſoluendam religionem pertinere videbantur, L. Petilius Prætor vrb. ex auctoritate Senatus, per victimarios igne facto in conſpectu populi cremauit. *Et teſtimonia plura ſunt, etſi aliquando cum ſaluberrimæ rei abuſu.* (*Platonica proba lex.* — Lib. VII. De Leg. — *Edita quædam tollenda.* — In Protag. — Lib. I. cap. I.)

Curioſi in religione, mali.

ACVLEONES vbique & Curiones.] *Quos ego quidem deteſtor: vtique in iſtâ re, quæ ſimpliciſſima, & Fidem non rationem ducem habet. Aſſentiendum hîc, non quærendum. Plato mecum:* Τὸν μέγιστον Θεὸν καὶ ὅλον τὸν κόσμον φαμὲν οὔτε ζητεῖν δεῖν, οὔτε πολυπραγμονεῖν τὰς αἰτίας ἐρευνῶντας, οὐ γὰρ οὐδ' ὅσιον εἶναι: Maximum illum Deum, & vniuerſum Mundum dicimus neque inquiri oportere, nec curioſè ſatagere cauſas ſcrutantes. neque enim fas eſſe. (VII. De Legib.)

Multitudo peccantium pœnâ tollit aut mitigat.

HORVM quanta multitudo!] *Et ideò iure mitiges aut differas pœnam. Seneca:* In ſingulos ſeueritas Imperatoris diſtringitur; at neceſſaria venia eſt, vbi totus deſeruit exercitus. (II. De Irâ, c. X.)

Temporum habenda ratio.

AN non fas tempora paulisper Principi inſpicere?] *Ego cenſeo: nam honeſtè cedit, qui tempori cedit. Plures veterum Principum fecere (Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ docebunt) tum maximè Valentinianus. De quo iſta Ammiani ſunt:* Valentinianus hoc moderamine Principatus inclaruit, quòd inter religionum diuerſitates medius ſtetit, nec quemquam inquietauit, neque vt hoc coleretur imperauit aut illud, nec interdictis minacibus ſubiectorum ceruicem ad id quod ipſe coluit, inclinabat, ſed intemeratas reliquit has partes vt * reppent. *Idem aut ſimile Conſtantius, Theodoſius, alij: & nónne nuper in Germaniâ Carolum Quintum? De cuius facto qui caluidè aut proteruè pronunciat, iniuriam facit maximo Principum à multis retrò annis.* (Lib. XXX. — *Valentiniani moderatio.* — ** Nota Diodore, ſuo inſtitute.*)

Pax ad reducendos facit.

OMITTERE dico in tempus.] *Non vt eos fallas, aut fidem in occaſiunculâ frangas: (indigna hæc alto rectoq́ue noſtro Principe:) ſed vt intereà cures, verbis factiſq́ue, benignè ad meliora traducas. Nónne Princeps ſemper poteſt? vtinam intellegat! per honores, præmia, pecuniolam, imò per ſpei ſolius auram, etiam pertinaciſſimos ad ſe trahet. Atqui huic rei quies & pax danda, & ſpecies aliqua honeſti Transfugij. Hæc conſilia Chriſtiani Principes ante aliquot annos ſi audiſſent, iam in Aſiâ & Africâ volitarent victricia noſtra ſigna.* (*Itemq́ue promiſſa, aut præmia.* — *Damnoſa regibus noſtris hæc bella.*)

Heu, quantum terræ potuit pelagiq́ue parari, (Lucan. I.)
Hoc, quem ciuiles hauſerunt, ſanguine, dextræ!

Errores paullatim exuuntur.

ISTOS ab atrâ bile Dies plerumque ſanat & Quies] *Deferueſcunt enim animi paullatim: & affectum veritas ac ratio vincunt. Sicut autem muſto tempus dandum eſt, vt deſpumet: ſic animis, vti faces illas eijciant opinionum. Medici aiunt Melancholicas morbos (nos ſenſimus) medicinâ omni efferari: idem in iſta eſt. quem verè μελαγχολίαν dixeris & Imaginaſum quemdam animi morbum. Princeps ille medicorum.* Χρόνος ἐστὶν ἐν ᾧ καιρός· καὶ καιρὸς ἐν ᾧ χρόνος οὐ πολύς· ἄκεσις χρόνῳ, ἔστι δὲ ἥνικα καὶ καιρῷ: Tempus eſt (Hipp. in Præcept.)

in

in quo Occaſio: & Occaſio in quâ tempus. Medela Tempore, eſt etiam vbi Occaſione contingit. *Qui potes, cape.*

In religionis re pervicacia. NATVRA contumax eſt humanus animus] *Et præſertim in re hac ſenſuum, cùm opinio acceſſit pietatis. Clamant enim quod olim Achæorum ille prætor:* Veremur vos Romani, *&* ſi ita vultis, etiam timemus: ſed, plus veremur & timemus deos immortales. *Itaque cottidie vides. Torque, occide:* quaſi quadam dulcedine ac nectare ebrij cuncta contemnunt: *& eò veniunt, vt dum* mori poſt mortem timent, interim mori non timeant. *Si pro verâ pietate, ô conſtantiam! ſi pro eius ſpecie, ô pervicaciam! Sed concludo hunc locum Galeni verbis:* Οὕτως ἄρα δυσαπότριπτόν τι κακόν ἐστιν ἡ περὶ τὰς αἱρέσεις φιλονικία, καὶ δυσέκνιπτον ἐν τοῖς μάλιστα, καὶ ψώρας ἁπάσης δυσιατότερον: Adeò contentio hæc circa Sectas malum eſt, quod nec auertas facilè nec eluas, idque omni ſcabie inſanabilius.

Lycortas apud Liuium xxxix. Arnob. I. Minut. Felix in Oct. Lib. 1. De natural. facult.

IN CAPVT IV.

PAVCA, *ut opinor, in hoc Capite mihi dicenda ſunt. De re non lubet hoc tempore: in te non eſt opus. Pleraque enim probas, & poſt fella guſtas nunc meos fauos. Tamen hoc miraris, quomodo Mors & Vita in vno ore habitent; & qui anteà gladios & ignes loquebar, nunc roſas & mulſa. Si res & tempora diſtinguis (quod ſeriò feci:) non miraberis. atque adeò mirum erit te hoc poſſe mirari.*

Fruſtrà ἀντιφθέγγομαι accuſamur.

Verbum vix, *in margine valdè te torquet. Scin' quid eo facias? abige & eyce, per me licet. Velim tamen Latiaris phraſis paullò magis te eſſe peritum.*

Vocula, vix, Latinis quoque vſitata.

QVIESCO domi & ſileo.] *Quiſque autem domi ſuæ imperat, ſi rectè olim Telemachus:*

Αὐτὰρ ἐγὼν οἴκοιο ἄναξ ἔσομ' ἡμετέροιο. Odyſſ. α.

Pag. 48. Domi libertas & imperium.

MENTIVM rex, Deus eſt.] *Ambigere nemo poteſt. tamen quia par ſententia fortiter expreſſa à veteriſto Indorum Philoſopho Calano: lubet adijcere hæc ex epiſtolâ eius ad Alexandrum Magnum.* Φίλοι πείθουσι, *inquit,* χεῖρας καὶ ἀνάγκην προσφέρειν Ἰνδῶν φιλοσόφοις, οὐδ' ἐν ὕπνῳ ἑωρακότες τὰ ἡμέτερα ἔργα. Σώματα γὰρ μετοίσεις ἐκ τόπου εἰς τόπον, ψυχὰς δὲ οὐ βιάσῃ ποιεῖν ἃ μὴ βούλονται, ἢ μᾶλλον πλίνθους καὶ ξύλα φωνὴν ἀφεῖναι. Οὐκ ἔστι βασιλεύς, οὔτε ἄρχων, ὃς ἀναγκάσει ἡμᾶς ποιεῖν ἃ μὴ προῃρήμεθα. Amici ſuadent, vt manus & vim adferas Indorum Philoſophis, qui nec per ſomnium noſtras res viderunt. Corpora enim de loco in locum transferes: animos non coges quæ nolunt, facere: aut citiùs lapides & ligna vocem emittere. Non eſt rex aut imperator, qui adigat nos facere ea quæ non decreuimus.

Mentis præter Deum nemo imperat. In libro Philonis, Quod omnis probus, liber.

QVIS enim imponat mihi neceſſitatem.] *Quæ eadem mens Theodahadi regis fuit:* Cum diuinitas diuerſas religiones eſſe patiatur, nos vnam non audemus imponere. *Quod ſi regum non eſt religiones pro arbitrio imponere: quantò minùs priuatorum?*

Modeſtia Gotthici regis. Caſsiod. lib. x. Var. epiſt. xxvi.

SVMMVS *ille Rex regum rogandus (ego ex animo facio) vti hoc miſerabili æuo aut errantium animos ſanet, pertinaciam tollat: aut ipſos reges, benignos miteſque faciat, & qui ſciant ſentiantque,* homines, in quantum homines ſunt, emendandos eſſe potiùs quàm perdendos. *Sit feruor eorum cum prudentiâ; ſeueritas cum clementiâ, actiones cum ſalute ciuium coniuncta. Audi nos Deus.* in cuius manu eſt cor Regis, & velut riuus aquarum, quocumque voles, inclinas illud.

Preces ad Deum non fictæ. Auguſt. Prou. xxi.

IN
ADMONITIONEM
DIODORI.

DEFVNCTVM *me putabam: ecce vnum adhuc capitulum in hac hydrâ. Admonitio concepta eſt in fine ad Imperatorem, Reges, Principes: in quâ velut vno faſce complectitur & recolligit calumnias omnes ſiue probra. Videamus breuiter.*

Ait, clarè & verè iam à ſe oſtenſum, Periculoſum eſſe duci à cæco duce.] *Id quidem vel cæco apparet, aiebat olim Philippus. A cæco duci, citra controuerſiam, periculoſum eſt: ſed ille quis? qui dicit, an in quem dicis?*

Appellaſſe & nominaſſe me cærimonias ſacras.] *Quid de iis ſentiam, lib. 1. ſatis dixi. At nuſquam ita à me appellatas, non docebis.*

——— * Τί σε χρὴ τοῖον ἐόντα
Μαψιδίως ψεύδεσθαι; ———

Homer. Odyſſ. ξ. * Quid opus te, talis cum ſis, Mentiri aſſiduè.

Nuſquam vel verbulo Principi à me deſignatam Chriſtianam veritatem.] *Nego. & feci clarè lib. 1. in ſuo loco, vbi de Senſu & Cultu diuino ſcripſi:* Vtriuſque rei vera lux à ſacris litteris. *Copioſiùs aut vberiùs, non fuit huius inſtituti.*

Sumptu publico me hîc ſuſtentari.] *Ita eſt. ſed nec grandi nimis, nec inuidendo. Et tamen ſi oneri ſumus, imus.*

Librum hunc meum ſuſpecta facere omnia in Europâ, & præſertim in Galliâ poſſe.] *Suſpecta? pacata, pacata, mi homo: & id qui paci hoſtes ſunt, ſciunt. Tibi tamen pro vigilantiâ gratias debemus, quòd*

* Ταῦτα περὶ πολλοῦ τῇ διόπτρᾳ σοῦ βλέπεις.

Piſidas. * Hæc tamè multo per dioptram proſpicis.

Velle me in tempus religiones plures admitti, mox qui adhærent omnes è medio tolli atque interfici.] *Planiſſimè. Omnes, omnes:* a caluo ad caluum. *Vbi tamen hoc ſcripſi?* * κακοδαιμονᾷς ὦ ἄνθρωπε.

* Furiæ te agitant ô homo

Docere me fidem fallere, nec promiſ-
ſa

ſa ſeruare.] *Méne? qui nihil magis quàm Fidei partes & ſacra ſtabilius?*

— * σὺ δ᾽ ἔτι μαίνεαι οὐκ ἔτ᾽ ἀνεκτῶς. Homer. Odyſſ. ι.

* Tu iam non tolerabiliter inſanis.

Voluiſſe ſe hoc Opere omnibus prodeſſe, nec lædere vel ipſum Lipſium.] *Quid volueris, neſcio: quòd non laſeris, hoc ſcio. Vt tela quædam in cælum emiſſa, ire eò videntur, non eunt: ſic nos calumniæ tuæ petunt, non tangunt. Preme, preme. ego, cum Pindaro,*

* ἀβάπτιστός εἰμι, φελλὸς ὥς, ὑπὲρ ἕρκος ἅλμας.

* Immerſabilis ſum, ſicut ſuber ſuper maris ſeptum.

Non acriter aut aſperè ſe mecum egiſſe.] *Mimus mihi inſuſurrat:*

Malus vbi bonum ſe ſimulat, tunc eſt peſſimus. Publ.

Tamen de acrimoniâ, fateor, nihil es eâ vſus. Ante hac putabam tibi eſſe cornua: *nunc agnus es. balas tantùm:*

Imò alios iudicaturos, quòd nimis leniter.] *Habeo itaque gratiam. nam*

— Pol, ſi quidem Plaut. Mil.
Connixus eſſes, per corium, per viſcera,
Perque os elephanto brachium tranſmitteres.

At hîc indiligenter fuiſti. Ego autem, mea Salus, vitam tibi debeo, & CLEMENTIÆ *tuæ Aram.*

Omnia quæ ſcripſit, vera eſſe, idque ſe certò ſcire.] *O confidentiam! hoc tamen nemo tibi credet, qui cerebrum in capite, non in calcaneis geſtat. Multa ſtolida & vana in hoc ævo lêgi:*

* τοῦτό γ᾽ ἐστὶν ὑπερβολὴ μανίας.

* Iſtud verò eſt culmen omnis inſaniæ.

Nihil ſe in verbis meis exaſperaſſe, ſed omnia candidè, puriter, & ex merâ veritate protuliſſe.] *Tu candide? qui me calumniis & mendaciis vbique oneras? qui ex profeſſo in toto ſcripto alium ſententiam mihi affingis? omnia ad popularem inuidiam deflectis, & torques? O pectus niueum! ô germen reliquum priſcæ probitatis!*

Non hercle apluda eſt hodie, quàm tu nequior. Næuius.

Poſtremùm, Seriò conſiderandum ijs eſſe quorum intereſt, annon expediat, imò neceſſum ſit, Latinam SITVLAM conſcribi atque effundi: vt ſcintillæ huius latè ſparſi incendij vbique gentium extinguantur.] *Conſideraui ego: & ita cenſeo, Prorſus id neceſſarium, é que republicâ eſſe. Hoc amplius, vt tuus iſte liber (nam tu per verecundiam ſignificas magis, quàm exprimis) in Latinam pluresque alias Linguas transferatur, excudatur, per omnia oppida, fora, conciliabula, diuulgetur; in bibliothecis locisq; publicis reponatur, & contra caſus mortalitatis (exemplo Imper. Taciti, qui ſcriptori ſuo gentili honorem hu[...]labat) quotannis renouetur; vt hoc modo clara æternaque apud omnes gentes ſit*

SAPIENTIA DIODORI.

HABES, *quæ viſum mihi in tempore reſpondere, atque adeò extempore. Speramus nihil amiſſum, quod propriè ad rem faciat: ſi quid eſt, erit me inſciente. Quamquam aliòqui ne*mo reprehenſus eſt, qui è ſegete ad ſpicilegium reliquit ſtipulam. *Alius ſi volet, tollet. De Religione aut Repub. quæ multa & ambitiosè miſcuiſti, non ſum reſecutus: quia aliena ſunt: quia pro ingenio noſtro non ſunt; qui haud procaciter inter hos ſinus & ſcopulos nauigamus. denique quia riſimus tam grauiter ea à te dicta. Cleomenes olim Spartæ rex, Graculo cuidam multa de Fortitudine differenti, aures non præbuit, & auertit. Illo mirante, Quia enim, inquit, ſi Hirundo hæc diceret, idem quod nunc facerem, atque affatim riderem: ſin autem Aquila, darem ei libenter mentem & aures. Simile in te Diodore. quem tam ſeriò & cum affectu de vtraque differentem ridemus, qui ſciamus quomodo in vtramque ſis affectus. Siquid autem hic aut alibi in te luſi, ſiue ieci (quod modicè à me factum & diſtrictè:) ignoſces: & feres æquo animo, tu laſciuus ille Prouocator, pauca non conuicia noſtra, ſed dicta. Quod ſi reſponſum etiam paras: facito. ſed iam antè edico: alium tibi quære parem. Non vltrà tecum componor: nec contra Retiarium ferula me delectat. Quis etiam finis? erit, quòd dicitur, Thuſcum iurgium, & per eamdem lineam aſſiduè reciprocabimus ſerram. Bonis cordatiſq; viris ſatis diximus: tibi ipſi ſatis. Cede, cede:* Bonum eſt à veritate vinci. *Diſce, diſce:* Nulla ætas ad perdiſcendum ſera eſt. Erubeſcat ſenectus, quæ emendare ſe non poteſt. Non annorum canicies eſt laudanda, ſed morum.

Menand. * Οὐχ αἱ τρίχες ποιοῦσιν αἱ λευκαὶ φρονεῖν.

* Cani capilli haud afferunt prudentiam.

Quòd ſi aliter tibi viſum, fiat. ſi tamen,

ORDINES,

vobis ita viſum: quos ego cenſeam vtrique noſtrûm ſtilo & calamo interdicere, in hunc quidem vſum. Non ſemper debent eſſe SATVRNALIA. *Tu Diodore æternùm mihi ſalue.*

APPROBATIO.

POLITICORVM IVSTI LIPSI libros ab auctore ipſo probè recognitos, vnà cum Notis, prælo dignos cenſeo. Louanij XII. Calendas Octobres, M. D. XCIII.

Henricus Cuyckius, D. Petri Louanij Decanus, Academiæ Cancellarius, & Pontificius ac Regius librorum Cenſor.

IVSTI

IVSTI LIPSI MONITA ET EXEMPLA POLITICA.

LIBRI DVO,

Qui VIRTVTES ET VITIA
Principum ſpectant.

SER^{MO} ET POTENT^{MO}
PRINCIPI
ALBERTO
ARCHIDVCI AVSTRIAE, DVCI BVRGVNDIAE, PRINCIPI BELGARVM.

TERTIVM hoc ingenij & ſtili mei monumentum eſt, SER^{ME} PRINCEPS, quod inclyto nomini tuo LIBENTES MERITO imus conſecratum. Etſi vllum; quomodo non iſtud, quod ipſo titulo ad Te vocat, & auguſtum hoc nomen vult inſcribi? Sunt enim MONITA POLITICA: ad quem iuſtiùs, quàm ad Politiæ & ſtatus noſtri rectorem ibunt? Sunt EXEMPLA: & cui conuenientiùs dabuntur, quàm qui ſtirpem & gentem ſuam in ijs agnoſcet? *Rudolfi, Philippi, Maximiliani, Caroli, Ferdinandi, Alphonſi*, paſſim hic memorabuntur, è maioribus tuis: qui ſcriptionem hanc illuſtrant & inſigniunt, vt cælum ſtellæ. Quid, quòd argumentum & materies eòdem ducit? VIRTVTES ET VITIA Principum; illas formamus aut ſuggerimus, & hæc amolimur: at tu illarum grande exemplar es, qui eximias habuiſti & habes; & horum (quantum homini licet) pænè expers, in omni ætate aut neſciuiſti ea, aut ſpreuiſti. Ergo ad Te imus: & quo fine? vt ſplendorem huic ſcriptioni mutuemur, & tutelam. Sicut inſignia veſtra ædibus, Prætorijs, villis appendimus, contra vim aut proteruiam: ſic nomina hæc ſacra, contra calumniam, aut liuorem. Neque enim vobis hic aliquid quæritur: non aliter, quàm cùm Deo ſacra facimus, & donum ponimus, noſtrâ id fit, non ipſius cauſsâ. A nobis officium omne eſt, & debetur; à vobis beneficium. & hoc ipſo accipimus, quòd frontes operum ſolà præſcriptione veſtrà honeſtatis. Ego eo fine feci: patere SER^{ME} PRINCEPS. & ſicut aurum aut ebur magis æſtimare ſole-

ſoletis, à ſolerti manu & arte politum: ſic has EXEMPLORVM gemmas, ingenij & eloquij aliquâ luce (cum Deo dicam) perfuſas. Ille idem Deus, SERENISSIME ET POTENTISSIME PRINCEPS, longæuum Te nobis ſeruet, & donet aliquando ſub OPTIMO PRINCIPE optimum ſtatum, id eſt, deſideratam diu tranquillitatem & PACEM. Louanij XV. Kal. Feb. anni CIↃ. IↃC. V.

LECTORI.

ECCE *duos iſtos libros, Lector, trientem operis deſtinati, & addam, affecti. Nam duo alij ſequuntur, qui* Ciuilem Prudentiam *habent: itemq́, duo, qui* Militarem. *Eſt ſcilicet eadem diuiſio, & ordo, qui in Politicis noſtris fuit: quorum luci aut aſſertioni hæc ſcribuntur. Sed cur non confeci igitur? aut certè cur non diſtuli? vtrumque ab eâdem cauſſâ. fatebor enim ingenuè, poſtremus ille grauior morbus me deiecit, & à ſtilo arcuit; atque idem impulit vel incohata hæc ſic edere, quia poſt me nihil edi, adamantinum eſt meum decretum. Ego quidem, vt res erat, oſtium tunc ſpectabam: neque nunc ad interiora valdè me recepi. Ceterùm* Exempla *quæ hîc ſunt, aut in alijs erunt, ſcito ab optimis, nec obuijs ſemper auctoribus eſſe: & cur non eos edidi? quia nouitij aut Grammatici commatis illa cura videtur, & aut à vano aut puſillo animo eſſe. A vano, ſi lectionem variam iactas: à puſillo, ſi diffidis credi. Nobis ætas, & priora ſcripta, fidem vindicant: qui abrogat, inquirat, ſpondeo inuenturum auctores. Satis eſt. tu iſtis fruere, & reliqua exſpecta (vtiliora haud dubiè & rariora, vt res & materia eſt) exſpecta, inquam, ſi Deus, vita, & otium, dabunt. Si non; à te ſuppone, & dedi exemplum.*

INDEX

INDEX CAPITVM, MONITORVM, QVÆSTIONVM, LIBRI PRIMI.

CAPVT I.

IN *ſermonem & rem ingreſſio, atque obiter vtilitas exemplorum.* Pag. 175

CAP. II.

DE RELIGIONE. *Eius vtilitas, ſiue neceſſitas oſtenſa: vel in totâ Societate, vel ſeorſim in Rege, & Subditis.* 176

MONITVM I. *Deus vbique colendus, etiam inter & apud hoſtes.* ibid.

MON. II. *Sacra nec in periculis deſerenda, aut negligenda.* 177

MON. III. *Tuitio ſacrorum famam & potentiam donat.* 178

MON. IV. *Sacrorum antiſtites aut adminiſtros honorandos, audiendos eſſe.* 179

CAP. III.

DE SVPERSTITIONE. *Aſſitam Religioni eſſe, & in vanitatem, vilitatem, timorem inclinare.* 180

MON. I. *In triſtibus aut aduerſis ſæpè ſe inſinuat.* ibid.

MON. II. *In friuolis aut paruis ſe oſtendit.* ibid.

QVAESTIVNCVLA. *An in populo non vtilis Superſtitio, & Principi permittenda?* 181

CAP. IV.

DE IMPIETATE. *Eius matrem Superbiam, aut Ferociam, ſæpè & Vitiorum cumulum eſſe.* 185

CAP. V.

DE FATO. *Id conſiderandum, credendumque eſſe.* ibid.

MON. I. *Regna & Reges à Deo dari.* 186

MON. II. *Regna à Deo & Reges tolli.* 188

MON. III. *Et cauſſas quaſdam medias, ſed inopinatas, his interuenire.* 189

MON. IV. *Regna à Deo & Reges temperari.* 191

MON. V. *Clariſſimè Fata in Prædictionibus elucere.* ibid.

QVAESTIO. *Liceátne igitur & deceat, in euentus inquirere, & vates aut diuinos conſulere?* 194

CAP. VI.

DE CONSCIENTIA. *Eam curandam eſſe, atque obſequendum.* 196

CAP. VII.

DE PROBITATE ET CONSTANTIA. *Vtramque Principi conuenientem, aut neceſſariam eſſe.* ibid.

CAP. VIII.

DE PRVDENTIA: *Quam vſus & Hiſtoria gignunt, & producit Doctrina.* 202

LIBRI SECVNDI.

CAP. I.

DE PRINCIPATV. *Eum præferendum alijs imperijs videri.* 207

MON. I. *Antiquiſſimum hunc eſſe.* ibid.

MON. II. *Communiſſimum hunc eſſe.* ibid.

MON. III. *Iuſtitiam magis in eo exerceri.* ibid.

MON. IV. *Tranquillitatem & concordiam coli.* 208

MON. V. *Modum regendi meliorem tutioremque eſſe.* ibid.

MON. VI. *Maximè hanc imperij formam diurnare.* ibid.

CAP. II.

In eo Viros Fœminis præferendos, & has vix feliciter imperare. 209

Muliebris imperij infelicis Exempla. 210

Muliebris imperij boni & felicis Exempla. 212

CAP. III.

DE ELECTIONE. *Quæ commendare eam, quæ abiicere poſſint.* 214

CAP. IV.

DE SVCCESSIONE. *Hanc præferendam, etſi incommoda etiam habet.* 218

MON. I. *Certos Liberos præferri.* ibid.

MON. II. *Præferri ætate primos, etſi in exemplis interdum aliter.* 219

MON. III. *Patruum, aut fratris filium, variè præferri.* 220

CAP. V.

DE FRAVDE ET VI. *Has quoque priorum ſpecie interuenire.* 221

CAP. VI.

DE PRINCIPVM INCLINATIONE. *Deteriores eos ſæpè fieri, & mutari.* 230

CAP. VII.

DE FINE PRINCIPATVS: *Qui eſt, Publicum Bonum.* 231

CAP. VIII.

DE EXEMPLIS PRINCIPVM. *Ea facere ad Virtutes aut Vitia ſubditorum.* 233

CAP. IX.

DE IVSTITIA: *Quam Princeps in ſe, & ſuis, ſeruet.* ibid.

DE IVSTITIA: *Quam Princeps erga Subditos ſeruet.* 236

MON. I. *Seuerè adminiſtranda.* ibid.

MON. II. *Sine affectu vel aſpectu adminiſtranda.* 237

MON. III. *Subtiliter interdum vel ſagaciter inquirenda.* 239

QVAESTIO: *An ergo deceat, aut expediat, ipſum Principem ius dicere, reddere?* ibid.

QVAESTIO: *An Curias, & Ordines Iudicum perpetuos eſſe conueniat?* 241

CAP. X.

DE LEGIBVS. *Eas nec multas, nec item lites, probari.* 242

CAP. XI.

DE IVSTITIA DIVINA: *Atque eam rebus interuenire.* 244

CAP. XII.

DE CLEMENTIA. *Eam quoque Principi decoram vtilemque eſſe.* 245

CAP. XIII.

DE FIDE. *Hanc quoque Principi conuenientem, vel neceſſariam eſſe.* 251

CAP. XIV.

DE MODESTIA IN SENSV. *Hanc Principi decoram, & vtilem eſſe.* 257

CAP. XV.

DE MODESTIA IN CVLTV: *Et hanc conuenire, elegantiam aut pompam non conuenire.* 262

CAP. XVI.

DE MAIESTATE: *Et ſaluâ Modeſtiâ poſſe aſſumi.* 264

CAP. XVII.

DE CASTITATE: *Quam Princeps extra connubium, & in eo pro parte ſeruet.* 265

DE PATIENTIA. *Ab irâ & vindictâ alienum eſſe debere, præſertim in conuiciatores.* 271

CAP. XVIII.

DE MAGNITVDINE ANIMI. *Famam & immortalitatem Principi propoſita, & expetenda eſſe.* 274

IVSTI LIPSI MONITA ET EXEMPLA POLITICA.

LIBER PRIMVS.

CAPVT PRIMVM.

In ſermonem & rem ingreſſio, atque obiter vtilitas Exemplorum.

AVDITOR. Accedo. annuis? LIPS. Imò accede, & ſede. vacuum reperis, & ſermonibus haud alienũ. Otium eſt, & lapſus cum equo (non enim ab equo, ne rideas) ferias mihi fecit, & domum ſeruare, focum aſſidere, iuſſit. O rem ingenio meo alienam! nec aliud magis vitam aut vigorem mihi ſuſtinet, quàm exercitatio & motus. At ferendum eſt, quod non mutes. AVD. Ferendum. & nobis diutinum deſiderium: quod haud ſemel promere memini, & ad te velut communi legatione deferre. LIPS. Quid ais? AVD. Illud de EXEMPLIS. quæ viri & iuuenes flagitant (ita loquendum eſt: nec enim petunt tantùm.) ſubiungi POLITICORVM tuis libris. Sunt ibi Sententiæ & velut Decreta, vtilia ac ſalutaria: quis abnuat? ſed vt valida atque efficacia ſint, nónne vides vſum, id eſt Exempla deeſſe? Hæc adde, & pulcherrimè cœptum opus abſolue: nec muros tantùm & tectum, ſed inſtrumenta atque ornamenta adiunge. Sicut herbas qui ſeuit, opportunè eas irrigat atque alit, vt adoleſcant: ſic tu Sententiarum iſtos velut frutices foue & attolle, vel ſole vel pluuiâ, vt ſic dicam, Exemplorum. Verumuis enim præſtant. illuſtrant, dum in rem velut præſentem ducunt, & facta oſtendunt, quæ facienda ſuadentur; fouent etiam, dum animum erigunt, & te docent non noua, non ardua proponi. Sed & viam præeunt, in quâ veſtigia tutò ponamus. ſicut qui gubernandi parùm peritus eſt, vbi plures naues, curſum temperat, & ſequitur priores. Ita vada & ſcopulos vitat, & ſine magnâ ſuâ arte, portum cum prioribus petit, & tenet. Vidiſtíne etiam, qui ad ſpeculum ſe comunt, faciem & cultum rectè diſponere? protſus hîc idem: aliena vita & facta ſpeculum ſunt, & imago, in quâ te videas & ad eam decorè componas. Quod magis fit, vbi varia & multiplex lectio Exempla varia & multa ſuppeditat; vt eligere ſit, & ad rem talem aut talem appoſitum aliquid ſemper applicare. Ita ſicut Zeuxis ille pictor olim, Iunonem effigiaturus, virgines Agrigentinorum pulcherrimas conduxit, & è ſingulis aptauit quod præſtantiſſimum in quaque eſſet: ita, inquam, Princeps, & politici viri, ab exemplis factiſque illuſtribus potentiam (ea Iuno eſt) & prudentiam ſuam forment. Quid ais, mi Doctor? nihil moueo, aut impetro? LIPS. Illud, nondum iſtud. Moues, fateor: & ex facili, quippe iam antè motum. Rationes quas dicis, iamdiu in mente agito: & rem per ſe vtilem atque opportunam agnoſco: ſed vt ſuſcipiam & præſtem, nondum herclè impellis. Nam liberè dicamus, cui bono? Spargimus hæc monita; & velut pharmaca ægris, aut lumen cæcutientibus, offerimus: quem vſum tamen fructumque videmus? Et vis plura etiam addam, id eſt perdam? AVD. Bona verba, vir optime. Quod medicis, hoc tibi faciendum cenſe: cum veteri imperitiæ morbo acriter pugnandum: & à perſeuerantiâ fructum expecta. Sparge, ſparge ſalutaria hæc velut ſemina: & cur non vel ab agricolæ exemplo? Ille ſi hoc alteroque anno ſpes deſtituit, tamen arat, occat, ſerit: & Bonus Euentus ſeriùs, vel vberiùs, ſæpè reſpondet. Audi tuum doctorem. *Quare verbis parcam? gratuita ſunt. Non poſſum ſcire, an ei profuturus ſim, quem admoneo: illud ſcio, alicui me profuturum, ſi multos admonuero. Spargenda eſt manus. non poteſt fieri, vt* Sen. Epiſt. xxix.

non aliquando ſuccedat multa tentanti. LIPS. Hæc quidem auctoritas valdè me quatiat: ſed & tua honeſta ſic voluntas. Etiam ratio alia. quòd ſicut gemmæ, etſi in lutum aut ſordes abiectæ, ſplendorem non amittunt, & dies poſteà reuelat, & attollit: ſic in iſtis, quæ benè & honeſtè dicuntur. ſi diem tamen ferent. Ergo huc imus? eamus. tantò alacriùs, quò breuiùs iter laboribus ſcripſiſque noſtris reſtat. Sicut athletæ cùm metam vident & accedunt, etſi feſſi, appro perant: ſic nos in ſenectutis hoc limite, alacriùs promptiuſque laboremus, quia laborum mox expertes. Conſcientia vtique ſuſtentabit, & vires porriget: quòd hæc atque alia, in tuum ô magne Deus honorem, in veſtrum Principes ac ſubditi bonum moliti ſumus, atque vtinam emoliti. Aſpira tu idem ille Deus, vt poſſim; fauete vos iſti, & delectantia ſimul atque vtilia (talia erunt) pronis animis admittite. Ordinem ſeruabo, quem POLITICIS præſtruxi: nec EXEMPLA ſolùm, ſed & MONITA paſſim inſpergam, & alibi QVAESTIVNCVLAS. hæc omnia vtrique iam fini à me dicto. At tu audi.

CAPVT II.

DE RELIGIONE.

Eius vtilitas, ſiue neceſſitas oſtenſa: vel in totâ Societate, vel ſeorſim in Rege, & Subditis.

VT autem qui domum moliuntur, à fundamentis: ſic nos qui Rempublicam, à fulcro & velut baſi eius, Religione ordiri debemus. Sine eâ, nôn Princeps officium ſuum, non Subditi facient: ſine eâ, ſocietas non erit. quia non Fides, non Iuſtitia, non Virtus; ſed fraus, licentia, proteruitas, &, vno verbo, confuſio hominum ac rerum. Quod frænum erit peccaturis? quis metus ſatis validus? nam externum illum, qui à pœnis aut morte eſt, multi contemnunt: & deſperatio, impetus, aut iracundia, eò ducunt. Eſto igitur vinculum & firmamentum Reipublicæ, Religio: ac Princeps, vt dixi, ipſe habeat. quò Ratio eum & Gratitudo vocant. Rex es? à Deo habes: & quò maior altiorque, plura beneficio illi Numini debes: & per cultum igitur venerationemque eius agnoſce. Rex es? vt diu & feliciter eſſe poſſis, datori ſupplica: & ſcito tollere poſſe qui tribuit, & euertere qui ſublimauit. Ariſtoteles, ad ſuum Regem: Ἀρχαῖος μὲν οὖν τις λόγος καὶ πάτριός ἐστι πᾶσιν ἀνθρώποις, ὡς ἐκ Θεοῦ, τὰ πάντα, καὶ διὰ Θεοῦ, ἡμῖν συνέστηκεν: *Vetus & à maioribus acceptus hominibus eſt ſermo, quod* OMNIA A DEO, ET PER DEVM, *nobis ſint conſtituta.* Qui hoc imbibit, Religionem quomodo non habebit? De [illegible] ad Alexand.

Prima mihi debes animi bona. SANCTVS *habêre.*

Ex quo ſequetur, vt virtutes etiam habeas, & maximè Modeſtiam ac Clementiam: quæ Religioni proximè adhærent. Addo, quòd tutior ita eris. amor enim ex iſto, & veneratio erga ipſos Principes innaſcitur: nec facilè exteri aut ſubditi lædent, cui Numen amicum & propitium arbitrantur. Quid, quòd ipſi Subditi ita meliores tranquillioreſque? Nulla res magis animos & mores componit, quàm Religio: & illa vbi in pectus demiſſa, Virtutum agmen ſequitur. inprimis manſuetudo quædam animi & tranquillitas, bona imperantibus, & quæ faciles obnoxioſque præceptis reddit. Denique externa Felicitas eò vocat. quod ab omni æuo obſeruatum, Deum qui ſe colunt attollere; & pijs religioſiſque Principibus proſpera plurimùm eueniſſe; alia alijs. Exemplis hæc firmemus: videamuſque in veteri & vanâ Religione etiam eius cultores fuiſſe, & præmium à Deo externum tuliſſe. Qui ſi imaginem & ſpeciem eius honeſtat ac munerat: quid in verâ faciet? Primùm igitur *Monitum:*

MONITVM I. *Deus vbique colendus, etiam inter & apud hoſtes.*

AGESILAVS Spartæ rex fecit. qui, vt Xenophon ait, venerabatur delubra etiam in hoſtico ſita, ab iiſque vim militum & iniuriam abſtinebat: *quòd exiſtimaret diuina auxilia, non minùs in hoſtili, quàm amico ſolo, imploranda eſſe.* Exempl. I.

ALEXANDER MAGNVS quàm illuſtri II. exemplo docuit? Tyrum obſederat, Iudææ finitimam, ceperatque. In arduâ eâ & longâ obſidione, auxilia ab Iudæis petierat: repulſus. quia cum Dario vetuſtius iis fœdus erat. Iræ igitur plenus (& animos victoria fecerat) mouit in Iudæos, vlciſci certus, & prædæ ac cædi omnia deſtinabat. Venitque ita affectus. ſed *Iaddus*, tunc Pontifex, diuinitùs ſomnio monitus, cum omni

popu-

populo candidato, cum cœtu ſacerdotum byſſino, ipſe in hyacinthinâ ſtolâ, tiaram capite & in eâ DEI nomen gerens, obuium ſe dedit, pacis ſpecie atque habitu. Atque ita ferocem Regem religio obiecta mouit, vt ſtatim mitis ſubmiſſusque ad Pontificem vltrò accederet, & ipſum ſalutaret, & MIRABILE illud nomen adoraret. Mirati comites, quidam & indignari: è quibus Parmenio Regem adijt, *Quid ita hominem adoraret, qui ipſe paſſim iam pro Deo eßet?* Reſpondit, *non illum ſe, ſed in ipſo Deum adoraße: quem eâ ſpecie iam antè, in vrbe Dio Macedoniæ, per ſomnium vidißet, hortantem vt promptè in Aſiam pergeret, ſuâ ope & numine eam ſubiecturus.* Hæc Alexander. & vrbi ac genti veniam: quid veniam? præmia atque honores tribuit, & immunes ſuiſque legibus viuere iuſſit; & quoſdam in militiam ſuam allegit.

III. ANTIOCHI Syriæ regis in eâdem gente factum ſimile, imò à ſe, ſi non ab auctore, illuſtrius. Obſidebat Hieroſolyma, in vnâ vrbe bellum patraturus: & ecce feſtum magnum Iudæi Scenopegiæ, ſiue Tabernaculorum, celebraturi erant. Gens nec in afflictis rebus cultum Dei deſeruit: & Legatos ad Antiochum miſit, ſine alio colore peritum ſeptem dierum inducias, vt operari ſacris magni Dei poſſent. Magnus ille Deus pectus mouit. nec petita modò rex indulſit, ſed ipſe ad eius cultum verſus, boues auratis cornibus, magnam thuris & odorum vim, deduci ad portas iuſſit, ac ſacerdoribus tradita immolari. Quid magis miter? an victoriæ interpellatæ patientiam? an ſacra non ſolùm permiſſa, ſed inſtructa? ſacra, quæ contra ſe conatusque ſuos ſuſcipi ſciebat, fortaſſe & caput ſuum ijs peti. Sed fructus, vt ſolet, pietati adfuit. & Iudæi moti inopinatâ benignitate, finem certaminis, initium amicitiæ fecêre, ac ſe ſuaque Antiocho permiſêre.

MON. II. *Sacra nec in periculis deſerenda, aut negligenda.*

I. Romani in arce Capitolinâ obſidebantur à Gallis, clauſis vndique vijs, nec aditu nec exitu. Quem tamen Religio inuênit. quæ nihil deterrita, Q. FABII pectus impulit, ſacra ſolennia & familiaria in colle Quirinali, ſtato die, obire. Is cùm adeſſet, ipſe cultu habituque ſacro degreſſus, per medias hoſtium ſtationes, itum tutum & reditum habuit: ſiue attonitis illis inopinatâ audaciâ; ſiue religione etiam motis, ne pietati intercederent, quam nec præſens periculum, nec mors in oculis, impediſſent.

Quid PAVSANIAS Spartanorum rex, & II.
Græciæ tunc totius dux? Is in pugnâ nobili ad Platæas cum Perſis, in quâ de Græciæ ſalute agebatur: ingruente iam hoſte & laceſſente, ſuos continuit, donec per ſacra & victimas Dij conſulti pugnę annuiſſent. Fiebat longiùs, & hoſtes intereà cunctationem pro metu interpretati, magis inſtare, premere: multi è Græcis cadere. nec vel ſic tamen telum remitti permiſit: ſed victimis multiplicatis, ſupinas denique manus ad cælum, & preces, tulit: *Vt ſi in fatis non foret Græcos vincere; at ſaltem ne multis, ſed facinore aliquo memorabili edito, mori indulgerent.* Auditus eſt, & ſtatim felicia exta: inde procurſus, & victoria. Sed quis ille animus? quàm fixus obnixusque in ceremonijs patrijs? qui vel internecione cædi eligebat, quàm Dijs inuitis ferrum ſtringere.

At verò LVDOVICVS, cui DIVI præ- III.
nomen virtus & merita pepererunt, Galliæ An ∞.cc.
rex: per ipſa pericula, imò infortunia, Re- xxvii.
ligionem aſſertum & defenſum iuit. Vitâ ille Princeps & moribus optimus; iuſtitiæ tutor vnicus, hiſtrionum oſor, impiorum expulſor, ab anno duodecimo rex, in annum quinquageſimum ſextum quo obijt, omnia (vt verbo dicam) cælo, & titulo ſuo digna, edidit. Sed quod meæ nunc rei facit, arma pro Religione bis cepit. primò in Ægyptum traijciens, infeliciter rem geſſit, copijs, commeatu, machinis amiſſis. Nec tamen animo. iterumque magno exercitu in Africam iuit, vxore, liberis, regno relicto: ſed nec ibi felix, vnâ re ſe putauit, quòd vitam ſi non in acie, in expeditione tamen poſuit: id eſt, Religioni donauit. Mortuus enim in ipsâ Africâ: ſed in ſtirpe diu vixit, & viuit. è quâ HENRICVS QVARTVS Galliarum nunc rex imperat: quem proaui illos animos, ſed feliciùs ſumere, bellis & victorijs elatum, tacitum multorum eſt votum.

Quid ante Ludouicum GODEFREDVS IV.
Lotharingiæ & Bullonij Dux? quàm ∞.xcvi.
acres illi in pectore ſtimuli, qui adegerunt rem tentare atque aggredi, vix Europæ viribus patrandam? Iudæa & Terra Sancta à pro-

profanis & impijs tenebatur: qui loca illa Chriſto Deo calcata, aut cruentata, illudebant ac profanabant. Perdolitum eſt pijſſimo Heroi (ſic nominandus eſt, & homine in eo aliquid maius:) militem collegit, opes ſuas & auitum patrimonium expendit, fratres ipſos duos impendit. Deus autem cœptis quàm palàm adfuit? ad *ſexcenta millia peditum, equitum centena millia* armauit: exercitum, quem rarò Europa noſtra vidiſſet. Scio eſſe, qui numerum minuant: ſed fuiſſe certum eſt, etſi non omnes perueniſſe. *Venit* igitur in Syriam, & (vt Iulianis olim verbis dicam) *vidit, vicit*. Rex Terræ Sanctæ factus, victorijs & vitâ illuſtris obijt: quem mirari aliquando ſubijt, non & ipſum relatum in Diuorum numerum, tam claris teſtatiſque meritis.

V. CAROLVS QVINTVS Imperator, multâ vitæ ſanctimoniâ, præſertim iam ſenior, fuit. Preces ipſe componere, noctu ſurgere & ad Deum fundere: ſed ardorem præſertim & ſtudium in tuendâ Religione profiteri. Voluiſſet & propagandâ: ac querentis eius vox ſæpè audita, Quòd per bella interna, & cum Chriſtianis Principibus, laurea eriperetur, quam de veris profaniſque hoſtibus poſſet referre. Sed quod ad tuendam, notum quid in Germanico bello fecerit: quàm periculosè ſuſceperit, animosè geſſerit, feliciter conſummarit. In eo, dum Saxonem perſequitur, ad Albim fluuium: ſub ipſum prælij tempus obſeruauit imaginem Chriſti, in cruce adfixi, plumbeâ glande ab impio milite recenter traiectam. Stetit, & ingemuit: atque altâ voce ad Deum clamauit, *Domine, ſi vis iniuriam hanc vlciſci, potes: ecce autem me vindicem tuum paratum. iuua.* Certè audiuit, & iuuit. fuga & diſſipatio hoſtium ad eius adſpectum facta, Dux ipſe ſaucius in manus venit, & bellum vno prælio confectum.

MON. III. *Tuitio ſacrorum famam & potentiam donat.*

I. Cuius clariſſimum exemplum eſt PHILIPPVS MACEDO: qui tenuis adhuc viribus, neque inclytus nomine, gradum ad illa vtraque fecit à ſacrorum tutelâ. Phocenſes in Græciâ, cùm Delfico templo præeſſent, bello impliciti, theſauros eius Dei veteres & famâ celebres tangere auſi, & mutui titulo, quid niſi ſpoliare? Ea res in odio & exſecratione omnium cùm eſſet, ſolus ipſe non iram, ſed vindictam etiam & arma ſumpſit. Contrà ſumunt Phocenſes, Onomarcho quodam duce: & iuncti exercitus, & prælio inſtruuntur. Ibi Philippus, pulcherrimo aſtu, ſuos omnes lauru coronari iuſſit (ſacræ Apollini eæ frondes:) atque ita velut Deo duce, & Deo dicatum exercitum, manus conſerere. Factum & alacriter, & feliciter. cùm Phocenſes ipſis in ſignibus violati numinis conſpectis, in fugam conſternati, armis abiectis abeunt, & temeratæ religionis pœnas multo ſanguine ſuo pendunt. In gratiâ & gloriâ ab hac re Philippus. auxit opes & regnum, quod obſcurum & modicum, validiſſimum Europæ effecit: & filio materiem ad illud Aſiæ quærendum reliquit.

II. CONSTANTINVM MAGNVM licet addere: eò iuſtiùs, quòd veræ pietatis præbuit ſe aſſertorem. Quàm ea ad id æui iacebat? oppreſſa cædibus, ignibus, aquis: & caput aut vocem attollere in eius profeſſionem non erat. Ille ante Principatum affectum aliquem, & iam Princeps amorem oſtendit: templa dijs clauſit, Chriſto aperuit, & omni vi atque arte hoc nomen & numen iuit propagatum. An non ſe vnà? imperium turbidis illis temporibus, & ſeditioni factis, firmiter ad ſenectutem tenuit, & ſuis adeò reliquit. Proſpera multa bello geſſit, veterem Romam tenuit, & nouam ſtruxit. Hæc omnia cui accepto, niſi Religioni atque eius tutelæ, referat?

III. CAROLVS deinde MAGNVS iterùm noui auctor imperij, qui id à Romanis vel potiùs Barbaris (nam ij dominabantur in Italiâ) ad Francos Germanoſque tranſtulit: is, inquam, palàm hunc titulum debet inſcripſitque tuitioni ſacrorum. Ter in Italiam copias duxit, & victrices reduxit: vt laborantem à ſeditioſis aut ab hoſtibus Pontificem Maximum, in libertatem aſſereret, atque etiam dignitatem. Eumdem potentiâ & finibus auxit, Rauennate Exarchatu, atque alijs in Italiâ, perpetuo dominij iure conceſſis. Alióne etiam ſuo fructu? alio. nam iam Imperator victorias inclytas peperit: & ô laudabiles! contra hoſtes fidei bellis ferè ſuſceptis. Mauros in Hiſpaniâ fregit & comminuit; Saxones, Danos, Auares in triumphum, nec ſuum, ſed Chriſti duxit. Pleriſque enim erro-

errores detraxit, & lumen veritatis noſtræ infudit. Magnum Principem! & vnde, dixi.

III. DCC. XXXI. At Hiſpaniæ mentio ALFONSVM, ſiue ADELFONSVM vt priſci ferè ſcribunt, eius regem mihi ſuggerit, ab iſtâ hac radice florentem. Hiſpania ſciſſa tunc variè, & Mauricis armis regniſque infeſſa erat: multa recepit, iunxit: & ſemper in iſtis prima ei cura, templa inſtaurare, vaſis veſtibuſque, ad ſacrorum cultum, exornare. Adeóque hæc agenti fauor numinis adfuit, vt ſæpè, cum animoſâ audaciâ an temeritate dicam, caſtra hoſtium explorabundus, atque id ſolus adierit: ſolus redierit ac ſeſe explicarit, idque cùm agnitus interdum ab iis fuiſſet. Miraculum hîc quis non agnoſcat? Iſto feruore (ſic appellare debeo) CATHOLICI regis agnomen meruit: quod idem anteà *Recaredo* datum in Concilio Tolerano, cum Gothorum gentem, abiectis Arij delirijs, in Eccleſiæ caſtra reduxiſſet. Ac tertiùm, idem iu *Ferdinando* rege, patrum memoriâ à Iulio II. Pontifice renouatum. qui Mauros totâ Hiſpaniâ eiecit: & ab eo poſteris ſucceſſoribuſque, ad hunc diem, glorioſum id & ſolenne manſit.

IV. DCC. LXXIII. Téne ego hîc RVDOLFE AVSTRIACE præteream? te, qui fluctuans per diſſidia Imperium ſtabiliſti, & gentem fatalem ſceptris regniſque propagaſti. Quo metiro? inquirere in Deum & diuina conſulta nefas, nec facio: ſed non eſt inquiſitio, quæ in aperto ſunt memorare. Tu in modicâ adhuc fortunâ, nec niſi Comes Habeſpurgenſis, Pietatis multiplex ſtudium prætuliſti: & illi ſequentem magnitudinem tuam vaticinia & diuinæ voces adſcripſerunt. Vnum videamus. Venatum fortè, vt nobilitas illa & noſtra ſolet, cum paucis in equo exiuerat. Pluuius dies erat, & viæ fractæ & ſordentes: ecce occurrit ſacerdos, venerabilem & myſticam Hoſtiam, extremum ſolatium, ægro laturus: & occurrit pedes. Is adſpectus pium pectus perculit. nec ſine indignatiunculâ aliquâ equo deſilit: &, *Me vehi, te qui Seruatorem meum portas, pedibus incedere? indecorum, vel impium ſit: conſcende, & equum hunc cape.* Iuſſio, non preces erant: paret ille, & iſte capite reuelato humilis ſequitur, ad ipſas ædes ægri deducit, ab iis eodem habitu reducit. Iam domi & apud ſe Sacerdos erat. qui officio attonitus, & mente à Deo motâ, bene abeunti dixit, & ſimul Imperium ipſi poſteriſque prædixit. Alij tamen ad Sueuicam vatem hoc referunt: quidam & ſomnio ſequentis noctis edoctum ipſum volunt. Vndecunde prædictio; & res illa certa, & rata iſta fuit, ac fidem etiamnunc ab euentis habet. Sed hæc narratio Monitum aliud mihi ſuggerit.

MON. IV. *Sacrorum antiſtites aut adminiſtros honorandos, audiendos eſſe.*

ALEXANDER SEVERVS Imperator tanti eos fecit, vt iudicatas à ſe cauſſas, à Pontificibus atque Auguribus retractari, atque aliter quàm ipſe cenſuiſſet terminari, æquo animo pateretur. Bona ſubmiſſio. non minuit, ſed auxit Principale culmen, infra Religionem id poſuiſſe. I.

CONSTANTINVS MAGNVS, cùm initio, vt fit, libertatis, feruor & fluctus, & contentio aliqua, inter Eccleſiæ proceres eſſet: indicto Concilio Nicæno, ipſe interfuit, & auctoritatem accommodauit. Ecce autem libelli plures, qui mutuas criminationes continerent, ad eum delati fuerunt: quos omnes quaſi lecturus cogniturusque accepit. ſed in vnum faſcem collectos, in ignem ſtatim, nec inſpectos quidem, coram omnibus iecit. Duo videlicet eo facto ſignificans, & indignum illis eſſe, certare æmulatione aut odijs: nec ſe dignum, qui de iis iudicaret, quos Deus iudicare vicem ſuam in terris iuſſiſſet. II.

Iam ROBERTVS Galliæ rex quàm eoſdem honorauit, & miſceri iis honorem ſuum putauit? Scholas ac templa adibat, locum inter eos ſumebat: nec orabat ſolùm cum iis, ſed in publico pſallebat. Quin & cantica eius ſacra, quę compoſuit edidítque, Eccleſia etiamnunc vſurpat. Vir demiſſæ & raræ ſanctimoniæ. cui Deus etiam miraculo atteſtatus eſt: cùm, Auallonem vrbem eo obſidente, muri ſponte corruerunt. ipſo intereà laudes hymnoſque cum ſacerdotibus in tabernaculo concinente. III. DCCCC. XCVII.

Sed hoc mirari quàm imitari plures volunt. ſicut & illud, quod de OSMANE, VRCHANE, MVRATE, à quibus Turcicum hoc grande imperium fundatum cœptumque eſt, Annales eius gentis hiſ ipſis verbis (digna enim ea prodi) tradunt. *Quoties conuiuas vocabant, veſtiebantur admibilis Taliſmanis*, (ita Sacerdotes dicunt:) *quorum* IV. CC. LXXIX.

rum præceptis, & admonitionibus inter conuiuandum aures præbebant, & Alcoranum legi iubebant. De Principibus, an de Monachis hæc narrantur?

V. At ſubmiſſionis exemplum etiam vnum, M. C. LXXIV. quod horridæ &, vt quorumdam deliciæ ſunt, ſordidæ Pietatis videbitur, in HENRICO II. Anglorum rege. Ille ſuſpectus in cæde beati Thomæ Cantuarienſis Antiſtitis, non facto aut manibus eius, ſed iuſſu conſenſúve patratâ: & ſæpè admonitus, ac renitens ſemper aut abnuens, ad extremum ipsâ conſcientiâ ſalutariter adducente, ad ipſum locum ſepulchrumq́ue beati viri, Cantuariam venit. atque ibi ſtatim in terram, ſimul & lacrimas, effuſus veniam pacemq́ue petijt. Sancto deinde à pænitentiâ impetu, ad cœtum monachorum pergit, & multis precibus impetrauit, vt à ſingulis eorum ordine virgis vapularet. Quid dicam? ſtupeo. rex fecit, ſponte fecit; ſui oblitus, dum Deum cogitat; iudicij hominum, dum cæli præmia. O ſi hîc vilem, ibi beatum! imò & hîc, dum Deus ipſo illo tempore eum attollit & magnificat, rege Scotorum à ducibus ſuis victo, capto, & per triumphum adducto. Plura in Religione liceat: ſed ſeorſim iam feci in libello, quem *De Vnâ religione* vulgaui.

CAPVT III.

DE SVPERSTITIONE.

Aſſitam Religioni eſſe, & in vanitatem, vilitatem, timorem inclinare.

RELIGIO igitur laudabilis: ſed ſita velut inter duos ſcopulos, Superſtitionem & Impietatem. quem vtrumque ſuademus, & opus eſt, vitare. Subit miſerari humanam conditionem, ſiue, vt Plutarchi verbis efferam, (In Camillo.) ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, ὅρον οὐκ ἔχουσαν, ἀλλ' ἐκφερομένην, ὅπου μὲν εἰς δεισιδαιμονίαν καὶ τῦφον, ὅπου δὲ εἰς ὀλιγωρίαν τῶν θείων καὶ περιφρόνησιν: *humanam imbecillitatem, quæ finem aut modum non habet. ſed aliàs abripitur in Superſtitionem & vanitatem, aliàs in Neglectum rerum diuinarum aut Contemptum.* O vtraque magna peſtis! ſed illa crebrior, hæc deterior: atque illa Pietatis ipsâ imagine ſe commendat. Sed imagine. (Curt. lib. 7.) neque aliud eſt, quàm *humanarum mentium ludibrium, Superſtitio.* Quæ rudes, barbaros, & malè factos animos maximè tangit: καὶ εὐάλωτον (ait idem Plutarchus) εἰς δεισιδαιμονίαν φύσει τὸ βαρβαρικόν. *Pronum natura ad Superſtitionem genus barbaricum.* Ea autem non aliud eſt, quàm cultus Dei, quem, aut cui, non debet; aut aliter, ac debet. Errat in eligendo: vel modum excedit in colendo, & ſeruiliter, muliebriter, pueriliter ſe gerit. Proprius autem ei timor, & inquietudo: quæ animos deprimunt, & ad nullam rem ſeriam aut altam patiuntur aptari. Itaque Principi fugienda maximè: etſi

MON. I. *In triſtibus aut aduerſis ſæpè ſe inſinuat:*

I. Quod in ALEXANDRO MAGNO notatum. qui omni quidem vitâ religioſus, in extremâ eâ ad hanc declinauit. Nam ita animi & corporis æger iam ſe geſſit, ait Plutarchus, (In Alexandro.) *vt nihil eſſet tam paruum aut abſurdum, ſi modò inſolitum, quod in prodigium aut omen non verteret. Itaque ſacrificantium, luſtrantium, diuinantium regia erat plena*: & plenus ipſe malis curiſq́ue, mortem dum fugit, acceſſit.

II. Annon in LVDOVICO XI. rege Galliæ ſimile? qui ætate & valetudine iam inclinante, medicis blanditur, & auri montes promittit aut donat: deinde & ſanctos viros euocat, & è ſiluis educit, quibus vitam ſuam non emendandam, ſed propagandam commendat. Tantò intereà metu, vt in arce munitâ, & feneſtris ipſis atque omni aditu clathris ferreis obſtructo, ſeſe includeret: id eſt, quid niſi in ſpontaneum carcerem daret? O miſer, hoc aſſiduè times, quod ſemel faciendum eſt? hoc times, quod in tuâ manu eſt, ne timeas? Pietatem aſſume, Superſtitionem omitte: mors tua vita erit, & quidem beata, atque æterna.

MON. II. *In friuolis aut paruis ſe oſtendit.*

Cuius rei cottidiana, pænè dicam, exempla ſunt. Illuſtre in magno AVGVSTO. qui *Auſpicia & omina*, ait Suetonius, *pro certiſſimis obſeruabat: ſed nec Somnia ſua, aut aliena de ſe, negligebat. ne peregrinarum quidem religionum contemptor, cùm Cereris Atticæ myſterijs initiari voluerit.* Quid ei quietum, in talibus occupato?

QVÆSTIVNCVLA.

An in populo non vtilis Superſtitio, & Principi permittenda.

A Principe igitur ipſo remouemus: imò auſim dicere, nimiam Pietatem. Munus enim eius intueor. quod à Diuinis ad Humana etiam vocat: in quo ipſo eſt Dei quidam cultus & honos. Nicephorus Gregoras ſcitè hoc mihi dixiſſe videtur : Lib. III. Τῷ μὲν προσέχοντι τὸν νοῦν τῇ κατὰ Θεὸν θεωρίᾳ, ὄρη καὶ σπήλαια ἐνδιαιτᾶσθαι προσήκει. ὅστις δὲ μετὰ τῆς ἀρετῆς καὶ πολιτικὸν ἤσκησεν ἦθος, καὶ πεῖραν ἔχει πραγμάτων παντοίων, οὗτος λαὸν ὁδηγεῖν εἰς τὰ βέλτιστα καὶ σωτήρια κράτιστος: *Qui in vnâ Dei contemplatione mentem defixam habet, ei montes & ſpeluncas habitare conuenit. At qui, vnà cum virtute, etiam mores ciuiles exercuit & iunxit, quique notitiam parauit rerum variarum, ille verò populum regere, & ducere ad optima optimus eſt.* Sed hoc cùm ita ſit: quid igitur? inquiunt. an non populum ſaltem in Superſtitione habere, Principi vtile, & optandum eſt? Sunt qui aſſerant, & præſertim è priſcis. Nam mitigari ita animos, & faciliores reddi ad parendum. Liuius Numam, qui Romam ſuperſtitionibus repleuit, ſpectaſſe hoc vult: Lib. I. *& omnium primum, rem ad multitudinem imperitam, & illis temporibus rudem, efficaciſſimam, Deorum metum iniecíſſe.* Et verò facit ad ingenium multitudinis. quæ alioquin Curtius lib. IV. *impotens, ſæua, mutabilis, vbi vanâ religione capta eſt, meliùs vatibus ſuis* (ſiue & *ſacerdotibus*) *quàm ducibus regibusque paret.* Quin & Polybius Romanos laudat, & prudenter feciſſe autumat, *quòd partem eam, quæ Religionem & Deos ſpectat, in Republicâ ſuâ ſic conformarint & penè tragicè extulerint, vt nihil ſit addere. Quod mihi quidem videntur,* inquit, PLEBIS CAVSSA *feciſſe. nam ſi è Sapientibus viris Rempublicam fas conſtituere: nihil opus ſit tali iſtâ inductione vti: at cùm multitudo vana ſit, & varia præter leges appetat, iracunda ac violenta, vtile fuit interno hoc terrore, & Superſtitionis velut tragœdiâ cohiberi.* Hæc iſti: at nobis non perſuadeant, in bonâ Republicâ vitiorum caput & fontem approbare. Mites animi fiunt, inquiunt. Imò viles, & iſtæ perſuaſiunculæ, vt cum poëtâ dicam,

> —— *faciunt animos humiles formidine diuûm,*
> *Depreſſoſque premunt ad terram.*

Nemo magnanimus, & alta meditans Princeps, tales ſubditos ſuos velit. Obedientiores etiam ſunt? Abnuo, imò ad motus aut rebellionem proniores. Quoties olim, & nuper viſum, prauæ aut nouæ Religionis titulo, populum concitatum? Vnus aliquis concionator, ſanctimoniæ famâ, vt tello, armatus, & eloquentiâ aliquâ ornatus, quid non patrat? Omitto vetera, aut extera: ante annos circiter centum HIERONYMVS SAVANAROLA Florentinus, religioſi habitu (in Diui Dominici cœtu erat) tum vitæ verâ an fictâ ſanctimoniâ, adhæc facundiâ, populum in ſe conuerterat. Pulſi Medicæi vrbe erant, & popularis ſtatus introductus: quem ille, vt ambitioni ſuæ opportunum, omni ope tuebatur. Plebs ab eo pendula, & verba conſultaque eius, oracula habere: ipſi optimates virum colere, & per eum ſe ſuoſque ad Remp. (nam hæc in eius manu) promouere. Regnabat enim non in concionibus tantùm & ſacris ædibus, ſed in curiâ, ſed in comitijs: & rarò publicè, imò priuatim maius aliquid, ſine eius arbitrio geſtum. Dicam? non animis modò, ſed & arcis, ſed & armis ciuium, imperabat. Hoc regnum totos annos quattuor exercuit. ſed cùm inuidiâ interſectorum aliquot ciuium laboraret; alia etiam obijcerentur, quorum purgandorum, & diuinitatis famæ augendæ, cùm pyram ardentem ingreſſurum ſe vltrò ſpopondiſſet; mox retractans, vanitatis manifeſtus, & ex eo contemptior, apparuit. Denique in Pontificem ſummum linguæ ſuæ tela vibrans, primò bonorum, mox & mediorum fauore deſtitutus, pœnas ad vltimum ambitioſæ pietatis publico igne luit. Scio variare ſuper eo iudicia, & benigniùs quoſdam loqui: eſto. ſed exemplum tamen potentiæ in populo, per titulum Religionis, inſigne & Principibus metuendum præbuit. Talia aliqua in libello *De Vnâ religione* dicta. Iam ratio firmiſſima & intima, Chriſtiano Principi nefas Superſtitionem fouere. Et illi exterorum qui fecerunt, quàm turpiter & fœdè inſtituerunt? Exempla libet dare, & ridere: ac primùm

ÆGYPTIORVM. quos omnes gentes credo equidem vanâ & ſtultâ Superſtitione anteiuiſſe. Neque enim ad homines, aut ad mortuos modo Deorum cultum, *Iſim, Serapim, Anubim*; ſed ad beſtias, eaſque viliſſimas tranſtulerunt, *Canes*, *Ichneumones*, *Feles*, I.

Feles, Accipitres, Ibides, Lupos, Crocodilos, tales plures. O amentiam! his cibos dare per obſequium pietatis ſoliti; his agros & vectigalia è publico aſſignare; horum in ſignis imagines præferre. his deniq; defunctis cum planctu funus, & ſumptu monumenta facere. Ex his ſiquis ſciens aliquod interfeciſſet, interficiebatur; ſiquis vel inſciens *Felem* aut *Ibidem*, idem. Nugari videar. ſed vera ſuo malo ſenſit Romanus eiuis, æuo Diodori Siculi, id eſt Tullij Ciceronis. nam ipſe id ſcribit, & teſtem ac ſpectatorem rei ſe adſcribit. Ptolomæus, inquit, quem Romani in regnum poſteà reſtituerunt, cùm primo Socius & amicus à Senatu P.Q. Romano dictus eſſet, magna lætitia publica, & concurſus fuit. Erant & Romani in turbâ: atque inter eos miles caſu (non enim ſponte) felem occidit. Clamor, ira, tumultus. non inſcitia miſeri, non Romani nominis reuerentia, non imperium Regis, qui purpuratorum præcipuos miſerat ad ſedandum & deprecandum: nihil, inquam, horum iuuit, quin ille ſtatim millenis manibus diſcerperetur, ſic vt nec funeri aut rogo aliquid ſupereſſet. Vides quàm mitis Superſtitio? rabies & furor eſt, cùm pectora inuaſit.

II. Sed & aliter etiam ſæuitia, an veſania eſt, in exemplo, quod eidem ſcriptori debemus. ÆGYPTVM aliquando fames inuaſit, ſic vt alimenta deeſſent. Quid factum? verſi ſunt ad humanas carnes, & pepercerunt dictis beſtijs: pepercerunt? imò & aluerunt, neque ambiguum quin & humanâ carne. Cæcitatem! ergo homo Deo proximus, infra fœda animalia ponitur: & ille horum gratiâ interit; id eſt quid niſi ijs immolatur?

III. Tolerabiliùs AFRI, qui non beſtijs, ſed Saturno tamen homines viuos ſacrificabant, & præſertim pueros, ætatem florentem, innoxiam; & ideò crudo illi Deo gratiorem. Res ita fuit. Stabat Carthagine ſtatua Saturni ænea, manibus leuiter ſublatis, iterumque pandis in terram demiſſis. In eas ſolenniter vir aut puer impoſitus, ſtatim præceps deuoluebatur in ſubiectum barathrum, igne & eius alimentis plenum. Id viui comburium Deo dabatur, ſtato quidem die quotannis: ſed aliquando & extra ordinem, & multiplicatis victimis, ſi clades aut triſtius aliquid ciuitati eueniſſet. Vt in eâ, quam ab Agathocle acceperant, placuit decreto ducentos (horreſco referens) optimatum filios Saturno ſic immolari, &, quis credat? totidem alij ſponte ſe obtulerunt. ipſa clades an florem hunc ciuium abſtulerat, quem Superſtitio impendit? Indignor, an miſereor? & lacrimas conditioni humanæ impendo, cui *rum Superſtitionem datam* Plinius conqueritur: an non iure, cùm in hos vſus?

Sed ad ridenda magis, quàm deflenda camus: & ſtultitiam, quàm ſæuitiam accuſemus. MAHVMETES ille, heu nimis noſtris cladibus notus, cùm cupidine agitaretur nouarum opum & imperij, nouam Religionem, id eſt Superſtitionem commentus eſt: ita me Deus, indecoram, futilem, nec colore vllo veri tinctam: etſi ex Iudæorum Chriſtianorumque libris, velut per Satyram, miſcuit & confecit. O nugas, ô deliria! & lubet quædam recenſere. Primum eſt, Deum vnum ſolidumque (ὁλόσφυρον Græci exprimunt) eundemq; incorporeum eſſe: Chriſtum non Deum, ſed magnum vatem & prophetam; ſed tamen maiorem, & proximè à Deo miſſum. Præmia qui ipſum audient, Paradiſum, qui poſt aliquot annorum millia reſerabitur: ibi quattuor flumina, lacte, vino, melle, aquâ fluere: ibi palatia & ædificia gemmata atque aurata eſſe: carnes auium ſuauiſſimarum, fructus omne genus, quos ſparſi iacenteſque ſub vmbrâ arborum edent: ſed caput felicitatis, viros fœminaſque maiores ſolito, magnis genitalibus, aſſiduâ libidine & eius vſu, ſine tædio aut fatigatione. Credet hæc aliquis dicta, & accepta? ampliùs. Ille verò Veneris his illecebris totam legem ſuam impleuit: & viro permittit vxores iuſtas quattuor habere, pellices tot quot lubet. Etiam, ſcribit his ipſis verbis: *Mulieres habitaculum viri eſſe, ideò aſſiduè debere eas colere, ſed & ingredi quà vellent.* O turpitudinem! non prouocat ſolùm ad crebram, ſed ad promiſcuam libidinem: & ſupera, infera, aduerſa, auerſa, eodem iure habet. Atque adeò ipſe bellè & in exemplum gloriatur, *Vndecim ſe mulieres habuiſſe in contubernio, & omnes vnâ horâ ſingillatim iniuiſſe, & patraſſe.* Hæc & plura in eius *Corano*: ſed & Phyſica quoque miranda. Nam facit Solem & Lunam in equis vehi: illum autem in aquam calidam veſpere mergi, & benè lotum aſcendere atque oriri.

IV. DC. XX.

orin. Stellas in aëre è catenis aureis pendêre: terram in bouini cornu cuſpide ſtabilitam, & agitante ſe boue ac ſuccutiente fieri terræmotum. Hominem autem ex hirudine aut ſanguiſugâ naſci. & quid addam? pudet. piget, miſeret generis humani, cuius magna aut maxima pars his non vanitatibus, ſed ſtuporibus eſt oppreſſa. Nam Aſia ferè tota, plurimum Africæ, multum Europæ, iura ſceptri & ſacri Turcici accepit. Quin & multi extra Turcarum iura, vt magnus Tartarorum Chamus, vt Perſa, vt alij in Indiâ & extremo Oriente, deliria hæc delirant.

V. Quid etiam omitto? iidem TVRCAE, ad Ægyptiorum morem, feles, canes, piſces, aues, ſi non adorant, colunt tamen & paſcunt: & his ſe velut largitionibus demereri diuinum Numen cenſent. Itaque videre Byzantij ſtatis horis eſt, cibos apponi dictis animalibus: nec viles quoſdam, aut menſarum analecta, ſed orizam coctam, carnes aſſas recens, & hoc fine ex opſopolio emptas. quas & perticis longis imponere ſolent, & ſic fugacibus aut vitabundis eorum dare. Quid, quòd aues etiam captas redimunt, & aëri ac libertati deinde, per pietatem, reſtituunt? Iam in re inanimâ, id eſt Chartâ, quas nugas edunt? Nefas eam abijci, aut calcari: ſicubi vel fragmen vident, tollunt religioſè, & parieti adfigunt, aut imponunt. Refert Augerius Busbequius, in legatione ſuâ ad Soleimannum, cum ductores tutoreſque viæ Genitzaros haberet, grauiter aliquando apud ſe queſtos, quòd famulitio eius charta ad obſcœnos vſus eſſet. Cauſſa autem quàm iuſta? quia *Coranus* ille in eâ ſcriptus.

VI. Sed lubet leui oculo alia terrarum etiam, & in ijs Superſtitionem, luſtrare: quæ diſcolor, ſed vbique decolor, & candori ac veritati aliena compâret. Sunt in Orientis magno tractu, qui MALABARES appellantur, & à Calecutio, mare verſus, & introrſum etiam colunt. Iis varij Dij, & ſimulacra eorum fœdo habitu, colore etiam ferè in nigrum. Templa *Pagodes* vocant: ſacerdotes, *Brachmanes*. Iis tanta reuerentia, vt & belli tempore medijs armis interueniant, ſolâ religione & nomine ſuo tuti. Inſigne eorum, tria fila, quæ ab humero dextro in ſiniſtrum latus ligant. Nomen vetus eſt Indorum ſapientum: & quædam ex ijs habent. Sunt enim Aſtrologiæ periti, ſed & Magiæ, ac prædictionibus plebi variè ſpem aut metum præbent. Finis earum, quæſticulus; vt in hoc genere ſolet. quem & ex ſacrificijs aucupantur, cùm Dijs ſuis cibos, ſed & nummos, offerri iubent: atque ipſi ijs veſcuntur, aut vtuntur. Sacra eorum & conuentus ferè cruenti. tela enim inter ſe ſpargunt, & qui ijs occumbunt, migrare ad beatorum ſedes rectà cenſentur. Animas immortales prædicant, ſed Pythagoræ ſomnio, in corpora alia tranſire.

VII. Sunt & SINITAE, ſiue SINENSES, vlteriore tractu: ij quoque in Deorum cultu, quos domeſticatim plures habent. quoſdam & tricipiti figurâ: an auditiunculâ aliquâ & adumbratione noſtræ Trinitatis, quando & D. Thomam, & Chriſtiana olim ſacra, in ijs locis fuiſſe, conſtans traditio eſt? Sed deunculos iſtos adeò magni haud faciunt, vt ſi aliquid præter ſpem aut vota euênit, ab ipſis pœnas exigant, atque adeò flagris cæſos in publicum ſæpè abijciant & exponant. Mox tamen pœnitentiâ recipiunt, iterumque (ô bellum ludum!) adorant, placant, ſupplicant, verbis, thure, mero. Solem tamen inter omnes præcipuo cultu & æſtimatione habent: atque huic extra ædes progreſſi, ſub dio, de paterâ * vinum, Græco & Romano more, libant. Sacerdotes, pro deorum numero, ipſi quoque frequentes. Sunt *Bonzij*, ſunt & *Bonziæ* fœminæ; & ſuper vtroſque *Tundi*: denique vnus ſupremus omnium, [illegible]*aſſo*. Hi Bonzij conuentus ſuos & contubernia habent: vt Religioſi apud nos cœnobia: in regno quidem Iaponiæ ita crebra, vt vna aliqua prouincia ſupra DCCC. recenſeat: in quorum ſingulis haud minus ſit triginta Bonziorum. Nomino Iaponiam. nam & ij ritus eoſdem cum Sinitis & ſacra habent, hauſeruntque vtrique à communi doctore *Xacâ*. Eorum dogma, Animas interire, eademque omnia à morte, quæ ante natalem: exitiabile Virtuti.

* *Vinum eius loci, è palmis.*

VIII. Iam in nouo orbe & illâ AMERICA quid dicam? ſpiſſæ & Cimmeriæ tenebræ: niſi quòd Hiſpani leuiter (ſed adhuc leuiter) diſpulerunt, & lucem noſtram intulerunt. In PERVVII regni finibus receptum, Solem colere: quod Ingæ reges pro firmamento aut inſigni dominationis inſtituerunt, cùm eſſent dij anteà diuerſi. Illorum ſollenne, templa vbique Soli erigere,

ampla, magnifica, auro laqueata, aut & ſtrata. In iis caſtæ aliquot Virgines, quarum pudicitia deuota: nec fas polluere, niſi vt luerent morte. Excuſatur, ſiqua iurauit à Sole compreſſam ſe, & ex eo vterum ferre. Pænè is ritus fuit, qui Veſtalium Romæ: ſed numerus prægrandior, & in vno aliquo templo ducentæ, aut plures. Alij etiam miniſtri & æditui, alibi ad millia triginta: idque tantùm in templi vnius cultum & vſum. Sed earum munus, lanam & filum carpere, veſtes texere, dijs ornandis: ſiue & ad ſacrorum ritum, quo ſolent veſtes & hæc texta vnà cum oſſibus pecudum cremare, & mixtū cinerem, in altum ſpectantes, Soli iactare. Has virgines *Mamaconas* vocabant: ipſa templa, aut & idola, *Guacas*. Sunt & alij ſacerdotes, veſtitu niueo inſignes: qui Deos adeunt, ſalutant, ſermocinantur. ſed id cum hac cautione, vt terram deſpectent, & oculos verſus eos non attollant. Imò quidam aut obligant ſibi lumina, aut eruunt ſemel & euellunt: quod ſanctius reuerentiuſque habetur. Sacrificia ſunt pecudes eius loci, ſed homines crebrò etiam, & infantes. Horum ſanguine ſimulacra oblinunt: deinde exta inſpiciunt, & è notis augurantur.

IX. In VICINIS ei regno LOCIS deorum alia portenta. Quidam tigres, leones, fera eiuſmodi animalia colunt: alij feles, aut aues. Quidam (in prouinciâ, quæ *Manta* dicitur) ſmaragdum inſignem gemmam adorant, & pro vero numine habent. Mos omnibus, herbas certas pro thure adolere & incendere; itemque captiuos ſacrificare, aut ſi deſunt, è ſuis. Oracula petunt, & capiunt: tam certâ plerumque fide, vt Hiſpani tradant, nihil vel in eorum bellis, aut in ſuis ciuilibus eueniſſe, quod non prædictionibus fuerit vulgatum. Immortalitatem animi credunt, ſed, vt videtur, cum ipſo corpore, & quaſi migrent: certè ſepulchra laxiora, & magis apparata faciunt, quàm vllas viuentium domos. Sed & cùm moriuntur, comites accipiunt, quaſi ad miniſterium aut ſolatium: atque inprimis cariſſimas vxorum. Eæ certant inter ſe & æmulantur, quæ cum mortuo viua (ita fit) defodiatur. Quòd ſi inſignior aliquis ſatrapa aut regulus obijt, turba eſt eorum earumque, quæ commoriuntur. Argumentum, quòd ad res lætas & geniales ire ſe putent, hoc eſt, quòd potum & cibum affatim apponant; ſed & quotannis, velut parentalibus, per foramen ſupernè, de induſtriâ ſic factum, infundant. Choreas illic, & in alijs feſtis diebus honori Deorum ducunt, bini & bini iuncti in ſeriem, duobus præſultoribus, qui dant modos. Tenent autem ſic ſaltantes manu vas potorium (aſſiduè enim bibunt) & alterâ interim penem, vt infuſa emittant.

X. Vltimi ſunto MEXICANI, quos diuidit anguſtior ille Iſthmus. Vaſtū regnum, & olim innumerus populus, & dij pro modo. Nam omnium ferinè rerū affectuumque eos habebant, vt Aquæ, Piſcium, Frumenti, Fructuum, Amorum, Bellorum, & quidquid dici fingique tale poteſt. Aiunt ad duo millia Deorum culta ſolenniter in vrbe *Themiſtitan*, quæ regni metropolis, fuiſſe. Templa iis magnifica, laxa, quadratâ ferè formâ. Sacrificia cruenta, ex animato, & ex homine: atque adeò hominum ad quinquaginta, aut ſupra, millia vno anno immolabant. Dignum relatu eſt quod Ferdinando Corteſio (immortalis gloriæ, ob quæſitum ſubactumque hunc tractum) Corteſio, inquam, euênit. Populi quidam ibi, nouitate facinorum eius attoniti, legatos mittunt, qui ſic affantur. *Tria genera munerum ad te ferimus. Primò quinque homines. & ſi Deus quidem crudus es, & ſanguine placandus; cape iſtos, & veſcere. plures etiam dabimus. Sin bonus mitiſque es Deus; en tibi herbas & plumas, ad ſupplicandum. Si porrò homo es; cape has aues & fructus, quos damus in tuum & tuorum vſum.* O Deus, qui cœpiſti has tenebras minuere, totas pelle, & ipſum te verum nouumque Deum cum nouo imperio oſtende.

XI. Pleraſque Superſtitiones, quæ in partibus orbis ſunt, dixi: vnam quæ in toto eſt, omiſi, IVDAEORVM. Ij enim ſparſi per Europam, Africam, Aſiam, quaquà verſus colunt: pertinax natio, & qui vmbram pro luce, pro veritate imaginem tenuerunt, & tenent. Quàm multa etiam priſcis illis ſuis, ſacriſque libris, vana, ſuperflua, inepta addiderunt? ad Thalmudem appello. Sed iſti, quod mirum, & ter mirum eſt, toties attriti vel exciſi potiùs, viuunt & vigent; & corpus illud gentis ſeruant, atque adeò propagant. Legat, qui volet, ab Hieroſolymis captis, quoties à Principibus Romanis Græciſque pulſi vel cæſi, quoties à Chriſtianis etiam Regibus ſint: mira-

mirabitur & vix credet, vel paucos ſupereſſe in ſemen. At illi, vt dixi, frequentes ſunt & florent. frequentes? Bellonium audi, fidum obſeruatorem. *In omni imperio Turcico*, inquit, *vix opidum aut pagus eſt, in quo non plurimi Iudæi agant: atque ij ferè variarum linguarum periti, quod magno vſui eſt exteris aut peregrinis*. Nec in illo tantùm imperio, ſed in Oriente, in Septemtrione, apud Chriſtianos etiam agunt: & quamquam ſic diſtracti, vnionem & puritatem gentis ſeruant, à coniugijs alienigenarum decreto auerſi. Quid Deus in iſtis ſtruat aut moliatur, neſcio: nulla quidem gens ab orbe condito, aut frequentiam, aut ſinceritatem ſuam ſeruauit, opinor, præter iſtam.

CAPVT IV.

DE IMPIETATE.

Eius matrem Superbiam, aut Ferociam, ſæpè & Vitiorum cumulum, eſſe.

DEFLEXIO altera *Impietas*, ſiue *Irreligio*, ſi ἀσέβειαν Græcorum ſic licet vertere. Grande, & vt ſic dicam, malorũ malum: cùm homo à ratione, imò à naturâ abit, contemptor Numinis aut negator, quod illa aſſerũt, & hæc inſeuit. Eò veniri ſolet, ſiue à ſuperbâ quadam & rudi Ferociâ; ſiue à Vitiorum magnitudine & cumulo, quę animum manciparunt. Deo enim tum ſe ſubtrahit, & ne illum timeat, ſpernit: itemq́ue præmia omnia futura, aut pœnas. Infelices hi tales! etiam in externis rebus ſucceſſibuſq́ue: quia deſertores ſui Deus deſerit, nec cadunt ſolùm turpiter ſæpè, ſed ruunt. Quàm fœdi etiam ſunt? ſuper omnes Superſtitioſos: quia vt illi conniuent ad ſupremum Numen, aut malè vident; ſic iſti cæcutiunt, & nihil vident. Quis autem neget cæcitatem deteriorem lippitudine eſſe? Eam ego in paucis exemplis proponam: paucis, & idipſum timidè. nec aliter quàm in templis malos Genios ſolemus, ad fugiendum & abhorrendum.

1\. Omitto veteres, apud quos veniam aliquam habuerit, in caligine errorum: apud Chriſtianos quî poteſt? Et ſunt tamen, qui non vitâ ſolùm eam præferũt: ſed impudenter linguâ exprimũt. vt ille FREDERICVS II. Imperator. cui ſæpè in ore: *Tres fuiſſe inſignes impoſtores, qui genus humanum ſeduxerunt, Moyſem, Chriſtum, Mahumetem.* O impure, ô impie! te hoc dicere, quod gentilium quidam olim, *Chriſtum magum fuiſſe, & ex Ægyptiorum adytis angelorum potentium nomina habuiſſe?* Arnob. l. 1.

Mirior ALPHONSI X. Hiſpaniæ regis, ſed non melior vox aut ſenſus. qui ſolitus Prouidentiam identidem culpare, & dicere: *Si principio mundi ipſe Deo adfuiſſet, multa meliùs ordinatiuſq́ue condenda fuiſſe.* Miſelle, ſapientiâ ſupra Deum es? lingua quò abis, mens quò abiſti? Sed notabile, vtrumque iſtum, & Fridericum & Alphonſum, illum imperio, hunc regno priuatos, in publico odio & infamiâ obijſſe. Plura non addo, nec vel calamum aut chartam relatione ipsâ maculo.

CAPVT V.

DE FATO.

Id conſiderandum, credendumq́, eſſe.

AT tu qui Deum & Religionem colis, etiam Fatum: id eſt Prouidentiam, decretumq́ue diuinum. *Quid enim aliud eſt Fatum* (dicet pro me Minutius Felix) *quàm id quod de vnoquoque noſtrum fatus eſt Deus?* De vnoquoque noſtrûm, ſed & de rebus omnibus quæ ſunt, fuerunt, erunt. Is enim qui omnia fecit, dirigit eadem, mouet, ſeruat: καθάπερ ἡνίοχος ἀγαθὸς (verba Triſmegiſti) τὸ τοῦ κόσμου ἅρμα ἀσφαλισάμενος καὶ ἀναδήσας εἰς ἑαυτὸν, μή πως ἀτάκτως φέροιτο: *tamquam Auriga peritus, currum hunc mundi firmans in ſe atque alligans, ne incompoſitè feratur*. Prorſus ita eſt. Cap. xv. per cauſſas medias, variè nexas, prima illa cauſſa omnia temperat, ſuauiter, prudenter, vtiliter: nec aliter eſt cenſendum. Hoc monitum variam vtilitatem Principi dabit. à Deo ſe & regnum; à Deo bona malaq́ue externa eſſe: ideò nec in illis elatè, nec in iſtis abiectè nimis agendum. Conſtantia vbique eſto, & volens quædam obedientia decretis diuinis. *Nam longè præſtat* (ait Gregoras Nicephorus) *quietum ferri à ferente Fato, quàm obnitendo velut materiam & alimentum ei præbere. Hoc enim tale eſt, ac ſiquis ignem metuens ædes iam circumdantem, non exſtinguat eum, ſed ſarmentorum faſces aggerat, & oleum affundat: aut ſiquis furente Boreâ, & tempeſtate, exiguâ fragiliq́ue cymbâ, contra fluctus & per eos eluctari conetur.* Lib. viii. Altera etiam vtilitas, inquirere leuiter & modeſtè in Fata, & videre quò vis illa ſupera, noſtra hæc trahat: proq́ue eâ inclinatione, ſe & conſilia adaptare. Magnus eſt fructus, &

prudenti viro vix publica Fata conuerſioneſque obſcuræ, ex ſignis quæ præeunt vel adhærent. Ruere aut vertere hunc ſtatum vult? conſilia praua, & homines tales erunt, qui ad gubernacula admouebuntur. Delatio, adulatio, vanitas locum habebunt: probitas, veritas, prudentia exſulabunt. Sed &, vt in citharâ, concentus turbabitur: & obſcura primùm, mox palàm diſcordia erit. Vult attollere? omnia alia, locus conſilijs, locus honoſque virtutibus, etiam artibus: denique ſiquid ægri in Republicâ, ſanatur; ſiquid ſani, fouetur. Vt qui libram tenet, in hanc aut illam lancem pondus adijci iubet, & inclinat: ſic Deus, & fortunam temperat, ſed manibus aut conſilijs ferè noſtris. Atque hæc ita palàm, vt vel hebes mens videat, ſi non præuideat: & dominum arbitrumque terreſtrium rerum, ex euentis, illum è cælo agnoſcat. O quàm mira, quàm inopinata ſæpè ab illâ potentiâ? Nam & hoc gaudet atque amat, præter opinionem (non enim rationem) quædam facere, & vel ſic oſtendere vim illam omnia gubernantem & mouentem. Hæc vniuersè: ſed in Exemplis etiam diſtinctiùs videamus, & monita pro ijs aptemus. Primùm eſto,

MON. I. *Regna & Reges à Deo dari.*

I. Quid clarius? quæ vis, gratia, aut commendatio, AGATHOCLI regnum in Siciliâ dederunt? Pater ei figulus, pueritiam in luti ſordibus, adoleſcentiam in impudicitiæ, iuuentam in libidinis egit. Ab omni parte infamis, odio ciuium & inopiâ, ad latrocinium compellitur. En gradus, quibus ad ſceptrum veniatur! Sed mox miles, & dux è milite: id quoque cum infamiâ, quòd defuncti *Damaſconis*, cui ſucceſſerat, vxorem ſtupro anteà cognitam, ſibi ceperat, & cum eâ ingentes opes. His fretus, occupare imperium patriæ bis conatus, bis repellitur; denique in exſilium agitur. Quid fit? iungit ſe Siculis, Syracuſiorum hoſtibus, palàm bello patriam petit, & obſidet: nihil efficit, cùm Pœni in auxilium euocati ſtrenuè propugnarent. Vi deſperatâ, ad fraudes ſe vertit, *Hamilcarem* Pœnorum ducem ad pacem inuitat (ea ſpecies & honeſtus titulus fuit:) reuerà ad pactionem, vt cederet, & traderet ſibi Syracuſas. Ita factum. regnat, cædes populi & Principum facit: & miro iterùm fato, ipſis conciliatoribus ſceptri Pœnis bellum infert, & in Africam transfert. Præter ſpem variè victor, & præter ſpem quoque mox victus, deſerto exercitu, liberis, amicis, penè ſolus in Siciliam effugit. Seruat tamen regnum, etſi in vanâ ſorte: immoritur ei, ſed ita vt pelli vxorem liberoſque videret, & ab nepote id eripi, non diu fruituro. In his talibus vbi ratio alia, quàm ſumma illa Ratio eſt, Fatum nobis dicta?

Hæc in vno illo rege. quid in quattuor (ſeptem in vniuerſum fuêre) ROMANORVM? Primus *Romulus*, & tertius *Tullius Hoſtilius*, vterque ex paſtore ad ſceptrum peruênit: quintus *Tarquinius Priſcus*, è peregrino & exſule: ſextus *Seruius*, quod ipſum nomen præfert, è vernulâ & ſeruo. Quid hæc aliud ſunt, quàm II.

Sidus, & occulti miranda potentia fati?

Nam de C. MARIO minùs mirum in populari electione, ſi ad ſumma peruênit ipſe popularis. Sed ex imâ tamen plebe ac municipali, miles mox factus in caligâ, tum Centurio, tum Tribunus: & in vrbe etiam petere honores auſus, ſæpè repulſus, ſpretus, irrupit tandem in Curiam magis, quàm peruênit. Ex illo tamen Mario tam humili, tam faſtidito, ille Marius emerſit qui Africam vicit, regem Iugurtham, formidatum Romanis, in triumphum duxit: & parum eſt: ille Marius, qui III.

—— *Cimbros, & ſumma pericula rerum*
Excepit:

& trepidam non Italiam modò, ſed vrbem defendit. Ille, qui poſt ſextum Conſulatum (rarum decus) carcerem & exſilium ſubiuit: plenus tamen certuſque ſpei, quòd olim iuueni in agro aprieanti, Aquila ſeptem pullos in ſinum iecîſſet, toties iterandi ſcilicet ſummi imperij ſignum. Nec fefellit euentus. Redijt, hoſtes vicit, vrbem & Conſulatum ſeptimò iniuit, & in eo exſpirauit. Quidlibet ſperandi & timendi, cùm Fata volunt, clarum exemplum.

Nec minus in MASANISSA (*Marius* enim me in Africam reuocat.) qui mortuo patre Galâ, patruo ſuccedente, & mox illo quoque mortuo, per fraudem exutus regno & priuatus, arma ſumpſit, ac denique victoriæ & illius compos fuit. Sed non diu eâ gauiſus, & hoc fruitus, à *Syphace* rege bellum excepit. qui iuſto prælio eum fudit. IV.

In

In montem Balbum confugerat, ſed illinc quoque *Bocchar* Præfectus regius eum pepulit, ad tantam paucitatem redactum, vt vix quattuor equitibus comitatus effugerit. Ventum erat ad flumen, nec vadari poterat: quid facis Maſaniſſa, & tuum Fatum? metu vrgente in id ſe conijcit, & duobus comitum gurgite abreptis, ipſe cum duobus alijs inter virgulta vlteriora delituit. Fama tamen ſparſa ſubmerſi, populares (vt quiſque in eum affectus) erexit, aut terruit: cum ille vulnus (nam & id acceperat) in ſpeluncâ auiâ curans, latrocinio duorum equitum per dies aliquot vixit. Mox vbi equi patiens fuit, audaciâ ingenti pergit ire ad regnum recuperandum: quibus præſidijs? haud plus quadraginta equitibus, qui in viâ ſe addiderant: auctiſque paullatim ad VI. millia peditum, IV. equitum, copijs, paternum totum regnum recepit. Sed nondum finis fatalis diſpoſitionis. iterùm pellitur, victus à *Verminâ Syphacis* filio, quem rex in eum miſerat. Ibi omnibus opibus, ſed non ſpe amiſsâ, cùm LXX. equitibus effugit ad Garamantum terram: hæſitque vagans aut latitans, donec C. Lælius à Scipione miſſus cum claſſe appuliſſet. Iunxit ſe, & magnum nomen, etſi exiguas vires attulit: peritiâ tamen militiæ & locorum, aliquod ad victoriam momentum. Quæ mox ſecuta. victi Carthaginienſes & Syphax: iſte perijt, & regnum eius Scipio totum Maſaniſſæ donat, finibus etiam auctis. Quid deinde? nec ſic fideliter Fortuna ei ridet, in ipſo aditu iactatur, ſed Veneris inſidijs, non vi Martis. Erat *Sophonisba*, Syphacis anteà vxor, mulier inſigni facie, facundiâ, & aſtu. Hæc regiam in redienti occurrit, deiecta, mœſta, ſed quod deceret: & ſtatim Numidam in amorem ſui rapit. Iubet igitur bono animo eſſe, dextram & mox corpus iungit: ſed petenti anteà iurat, *Nemini ſe traditurum eam Romano.* In his erat, cùm Lælius ſuperuenit, & Sophonisbam dedi poſtulat: fluctuante Maſaniſsâ, in vehementiſſimi amoris æſtibus, illam deſereret, an amicitiam Romanam. Sed ratio & vtilitas affectum vicit: illa vitâ abit, iſte ad Romanos redit, & adhæret. per eos regnum ſtabilit, auget, quod ad poſteros etiam tranſmiſit.

V. Inſerit ſe his exemplis & fœmina. Erat *Leontij* cuiuſdam Athenienſis philoſophi filia, ATHENAIS nomine, multo ingenij copiſque lepôre, aut Venere. Pater occulto aliquo de fortunâ eius præſagio, omnes opes moriturus duobus filijs reliquerat; huic ſolos centum aureos, cum elogio, *Suffecturam ei fortunam ſuam.* Igitur cum fratribus litigat, vt iniuriâ affecta. ſed infirmior ſexus aliam etiam accipit, & pulſa ab ijs Conſtantinopolim venit, vt viam futuræ magnitudini aperiret. Inſinuat ſe, & commendat cauſſam *Pulcheriæ* Imperatoris ſorori: cui ſtatim ita placuit, vt percontata, ecquid virgo eſſet? in aulam acceperit, ſed Baptiſmo, rudem ad id Chriſtianæ religionis, priùs ablutam. Nomen eius in EVDOCIAM mutat: ac ſic denique amat, vt fratri *Theodoſio*, apud quem omnia poterat, coniugem deſponderet. Hem, aſcenſus! ſed ecce & deiectio. nam diu felix eo coniugio, amara & amans, in ſuſpicionem probri incidit, & contubernio excidit, hac cauſsâ. Imperator inſigne, & prægrande pomum dono acceperat: quod porrò vxori ſuæ blandiens tranſmiſit. Accepit illa, & idem mox *Paullino*, facundo & erudito viro; ideoque eruditæ fœminæ caro, nihil ſequius cogitans dedit. Quod ille, ignarus vnde eſſet, iterùm Imperatori, vt regium aliquod munus offert. Mirari ille, & primùm ambigere; mox agnoſcere, & ſuſpicari. atque ira properè ad vxorem veniens, callidè pomum ab eâ repetit, anteà donatum. Hæc totius facti ignara, temerè & iuueniliter aſſerit, ſeſe ediſſe: iterumque rogata dicit, atque adeò iurat. Imperator ſeriò tum offenſus, & mendacij arguens, pomum profert: nec ſatis de amore occulto & improbo ſuſpicatus, Paullinum occidit, illam abdicat, & relegat. O vterque amans, veſtri miſereor! etſi hæc quidem caſum fortiter tulit: & iuit Hieroſolyma, & piè caſteque viuens ibi moritur, ſed præmortuo marito.

Multa hæc in hiſtoriâ veteri: noſtri æui VI. vnum addam.

PHILIPPVS II. Hiſpaniarum rex, quid niſi fato in illud Luſitaniæ etiam venit? Quod ita fundatum firmumque in copiâ ſucceſſorum videbatur, vt locus non eſſet aut rima vel improbæ externæ ſpei. Ecce * *Emanuel* XIV. Luſitaniæ rex tres vxores duxerat, & ex omnibus liberos tulerat. primum, *Iſabellam*, maximam natu filiarum *Ferdinandi* & *Iſabellæ* Hiſpaniæ regum. Proles

* Regnare cœpit an. ∞. cccc. xcv.

les ex eâ nata *Michaël:* qui ſi vixiſſet, certus heres omnium iſtorum regnorum erat, quæ nunc magnus Hiſpaniarum rex tenet. Obijt puer, & ipſa mater eius à partione. Ergo alteram tunc filiam *Mariam*, quæ tertia erat eiſdem Ferdinando & Iſabellæ, nuptijs iungit: nam *Ioanna* ſecunda, tradita *Philippo* Auſtriaco fuit, è quo coniugio Hiſpaniæ iſti reges. Emanuel igitur ex *Mariâ* numeroſam ſanè prolem gignit, ſex maſculos, duas filias: denique è tertijs etiam nuptijs, quas cum *Leonorâ* Philippi Auſtrij filiâ coïuit, duos liberos, filium filiamque. Obſerua, te obſecro. an non hæc fundata domus, in tot fulcris, vt ſic dicam, regni? Iam ad liberos iſtorum veni, quanta ſeries? *viginti duo* erant, qui Philippum regem anteibant, & ſucceſſione legitimè antecebant: & tamen quò Fata vocabant, vênit & ſucceſſit. Præmortui omnes illi ſunt, quid? niſi vt vnum facerent Hiſpaniæ totius caput. Magnus fauor Numinis, nec ſemel in hac gente (Auſtriam dico) ſe oſtendit: quæ per hereditates & aduenticia incrementa ferè creuit.

II. *Regna à Deo & Reges tolli.*

I. Vis illuſtre exemplum? CYRVS erit. qui per annos triginta, in magnâ gloriâ rex Perſarum, finitimis, deinde longinquis, ſubactis, longiùs manus etiam ad Scythas porrexit. Venit cum magno & victore exercitu, ô dedecus! à fœminâ vincendus. *Thamyris* ea erat, quæ genti præerat, & filium ad fines regni repulſurum vim externam miſerat! ſed victus eſt, & inſidijs à Cyro circumuentus. Ergo ipſa molem regni vltimam exciuit, & dat ſe animosè obuiam, atque ijſdem fraudibus circumuentum & clauſum, ipſum copiaſque cecîdit. Ducenta Perſarum millia erant: ingens clades: adde ludibrium. caput mortuo reſecat, & in vtrem ſanguine plenum merſo exprobrat: *Satis te ſanguine, quo expleri nequiſti.* Regnum longâ mole fundatum, vbi es? rex tot annos felix & victor, vbi es? quò Fata & ordo rerum miſerunt, à ſummis ad ima decidiſti.

II. Iam POLYCRATES, rex Samiorum, non fortunati, ſed Fortunæ nomen videbatur. Nihil ei in vitâ aduerſum: ante vota, ſupra vota, omnia aderant: id eſt, priuſquam vellet, & pluſquam vellet. Cælum, terra, mare fauebant, aut ſeruiebant: & res in exemplo raro dixit. Anulum in mare abiecit, quaſi Nemeſi placandæ: quid fit? in piſce mox inuentum recepit. At vltima diſſident. & *Oroëtes* Darij regis ſatrapa victum, captum morte, nec eâ communi (non dicam regiâ) affecit: ſed in cruce altâ ſuſpenſum, mirabile & miſerabile orbi ſpectaculum, ſubiecit. O verè Deum, qui inopinatè mutat!

Et in VALERIANO etiam Imperatore III.
Romanorum, id eſt orbis pænè terræ, quàm ſimile ludibrium! Ille poſt quindecim regni annos in ignobilem ſeruitutem, & audientium aures grauaturam, vi Fati incidit. Bellum, magnis viribus, *Sapori* Perſarum regi fecit: ſed eo fine, vt victus & viuus in manus hoſtium veniret Imperator. Barbaro faſtu victoriâ vſi ſunt. ſiquidem Sapor, vt catenatum mancipium circumduxit, & quoties equum conſcenderet, non manu eius, ſed inclinati dorſo, adiutus innixuſque eſt. Quis hominum ſic ſubitò deijcere & calcare Principem rerum potuit, præter diuinum ſupremumque decretum?

Aſſidet, quod BAIASITES PRIMVS, IV.
quem *Gilderum Chan* à fulmine Turcæ dicunt, magnus animo & rebus Imperator fuit. Atque is variè, & per decem ampliùs annos victor, magno illo prælio cum *TemireChano*, quem *Temir-lancum* à claudicatione item vocant, conflixit. Vtrimque ingentes copiæ. robora virorum & militiæ vſus à Turcis; Fatum aliunde ſtetit. Nam & auxiliares copiæ Tatarorum in ipsâ pugnâ deſerüerunt Baiaſitem, tranſitione ad hoſtem factâ: idem milites, è regione Germiani & Menteſij. Solus ſe non deſerüit, cum immoto Prætoriano agmine, Baiaſites: & murus illic belli. Sed vis ac multitudo perrupit, ipſe captus, filius eius *Muſtaphas* cæſus, & quidem feliciùs. Nam pater ad victorem Temirem perductus, honeſtè primùm exceptus eſt: cùm & obuiàm pedes extra tentorium iuiſſet illi, in equo aduentanti. Cùm deſcendiſſet; vterque, pro more gentis, humi in tapete conſedit. atque ibi Temir (operæ pretium viſum, fide Annalium Turcicorum verba dare) *O* * *Chan*, inquit, *magnas vterque Deo gratias debemus: ego, quòd claudus ille ab ipſis Indiæ finibus ad mœnia Siuaſtæ imperium extenderim; tu, quòd à Siuaſtâ, ad ipſos Pannoniæ fines. Orbem terræ inter nos par-*

* Dominum notat

periti pæne ſumus. Debemus igitur gratias, atque ego reddidi, & reddam: tu verò parum fortaße memori grataque mente fuiſti, & ideò hæc calamitas interuenit. Sed age mi Chan, ſi ego in tuâ ſic ſim poteſtate, quid ageres? dic liberè & veraciter. Ibi aiunt Balaſitem, qui feroci & elato animo erat, ſubiecisſe: *Equidem te, ſi numen victoriam adnuißet, in ferream caueam incluſum circumduxißem, ſpectaculo & oſtentui cunctis.* Temir eo audito, ſententiâ hac in ipſum eſt vſus, & ſic incluſit. Miſer triennium ferè ita vixit: & cùm deſperatâ liberatione audiſſet in Tataros ſe abducendum, caput validis iteratiſque ictibus caueæ ferreæ incuſſit, & indignantem animam ſic emiſit. Multi & pulchri ludi in hoc Mundi theatro: ſed tragœdiam belliorem rarò, aut nec legimus.

v. Niſi lubet & ad Sacros apices venire, & videre quomodo nec ijs vis iſta parcat. Carolvs Caraffa à Paullo IV. Pontifice deſignatus Cardinalis fuit: eius frater Ioannes Montorij Comes, & Dux Paliani factus. Omnia iſti apud Pontificem, quæ vellent, poterant: & plus quàm æquum decorumque erat, volebant. Manſit aura ſecunda, quamdiu ſidus illud luxit: poſt eius occaſum, *Pius Quartus* in Pontificatum aſſumptus, idque operâ & gratiâ (notabile eſt) *Caraffarum* maximè. Sed iſte inter primas ferè publicas actiones habuit, Caraffas euertere: fecitque initium VII. Idus Iunij, ip-
∞. ɪɔ.ɪx. ſo die, quo *Carolus* pillei honore donatus fuerat, in carcerem eo coniecto. Additus Dux Paliani, frater; Comes Allifianus, alijque propinqui eorum aut clientes. Nouem menſes in arce Sancti Angeli habiti, non niſi crimina & mortes audierunt: & hanc denique ſententiâ Pontificiâ ſubierunt. Cardinalis nocte, carnificis manu ſtrangulatus; Dux capite truncatus, vnà cum Allifano Comite; & cadauera in publicum ſpectaculum expoſita. Quis ſenſus, & occulta vox, tibi Roma tunc fuit? cùm multi Pontificis ſeueritatem, & ingratitudinem, accuſarent: ſapientiores, incerta rerum humanarum, ſub illuſtribus exemplis, agnoſcerent; & vilium reorum pœnâ atque ignominiâ periiſſe, qui dignitate & opibus culmina paullo antè fuerant rei Romanæ.

Mon. III. *Et cauſßas quaſdam medias, ſed inopinatas, his interuenire.*

Adſtruit & aſſerit ſe vbique Prouidentia: ſed apertiùs, cùm cauſſæ quædam mediæ ſubitæ, aut inſolitæ interueniunt, & licet dicere, Quis exſpectaſſet? In Dionis rebus hoc elucet, cùm Syracuſas liberatum iret à tyrannide Dionyſij, graui & famosâ. Erat tum fortè in Italiâ Dionyſius, & res alias agebat: id quod Dioni (fato ſic diſponente) commodè & feliciter euênit. Nam cùm ipſe in Siciliam, exiguis copijs, animo quàm prudentiâ maiore, appuliſſet: *Timocrates*, primus amicorum Dionyſij, & qui vicem eius regebat, ſtatim hominem certum cum litteris ad Dionyſium ablegat, qui Dionis aduentum, & res in Siciliâ moras nuntiaret. Summa erat, omnia relinqueret, rediret, niſi à ſuis vellet relinqui. Homo feliciter fretum traijcit, *Cauloniam* terrâ tendit, vbi Dionyſius tunc ſecurè agebat. In viâ fortè notus occurrit, qui recèns victimam immolauerat, & partem eius amicè communicat & donat. Accipit, in vidulum lateralem imponit, vbi & Timocratis epiſtola erat. Pergit intereà ſtrenuè, & noctem itineri cùm adſumpſiſſet, iam feſſus, neglectim abijcit ſe in humum, & componit leuiter dormiturus. Haud procul à ſiluâ erat: è quâ ecce lupus egreditur, & odore carnis ſtimulatus accedit, & vidulum à latere abripit cum ipsâ carne. Paullo pòſt homo expergiſcitur, vidulum deſiderat, & circà quærit: fruſtrà itaque metuens offenſæ aut pœnæ, non ſuſtinet ad Dionyſium ire, & aliò diuertit. Hoc caſu, tardiùs quàm opus erat, & alijs litteris, Dionyſius cognoſcit quid ageretur. Subuenire vult, non poteſt: à ſceptro ad ferulam redigitur. à quo? Deo, Deo, qui inopinatum illud interiecit. 1.

Quid in M. Brvto, & campis Philippicis? manu Prouidentiam tango. Legiones vtrimque, & inſtructæ copiæ: egregij duces. concurritur: vincit cornu dextero Brutus, & oppoſitum *Octauianum* pellit, atque adeò caſtra eius capit: & quàm pænè ipſum? Plena & certa victoria videbatur: ſed quam Caſſius malâ ſorte peruertit. Nam ipſe ab *Antonio* pulſus in ſuo cornu, ſed fugâ & damno leuiore: & facilis inſtauratio, ſi de Bruto ſciuiſſet, aut ſperaſſet. 11.

raſſet. At campus, qui puluere ſtabat, impedijt proſpectum: & triſte, ſed falſum, ei augurium in animo, victum etiam Brutum eſſe. Tamen adhuc dubius, ſubſtitit in colle quodam, & L. Titinnium, ex fidis amicis, mittit ad explorandum. Ille in Bruti milites ſtatim incidit, victores &, vt fit, palantes. De Caſſio, *Quàm ſalue?* quærunt, audiunt, & læti Titinnium circumfundunt, & vnà ad Caſſium, animaturi eum tendunt. Qui cùm videt, & tectâ ad ſe venire, hoſtes arbitratus, & amicum ſuum captum: *Quid vltrà moramur?* inquit: *ſpes, vita, dedecus abeant*: & ſimul ceruices ſuas liberto præbuit incidendas. Vix factum, Titinnius ſuperuênit: & caſum miſeratus, ſibi iratus, (quaſi mora in cauſſâ fuiſſet) idem genus fati ſponte ſumpſit. Hæc res & Brutum perdidit: qui in Caſſij animâ ſuum animum amiſit.

III. Multa poſſim: vnum ex hiſtoriâ vetere, & de inclyto illo ANNIBALE inter omnis æui duces. Iure hoc elogium vindicat: nec fuit aut erit, qui militari aſtu aut peritiâ virum æquabit, non dicam ſuperabit. Is in Italiâ dominabatur, poſt Cannas victor: & quid niſi Roma reſtabat? Frænum fati cohibuit, ne ſtatim iret: idem conſilia eius alia, conſulta licet & firma, euertit. Fœdus cum *Philippo* tunc Macedonum rege percuſſerat, & vt is in ſocietatem belli, aut potiùs victoriæ, veniret: legibus ijs, vt Italia quidem Annibalis & Carthaginienſium eſſet; Græcia Philippi, Punicis mox armis ſubiuganda. In hanc rem firmandam, Xenophanes legatus à Philippo mittitur. nauigat, legit oram Italiæ, iuxta Tarentum in claſſem Romanam incidit, capitur: & *Quis, quò, quare*, rogatur. Ille Græculus, callido mendacio ſe expedit; & ait à Philippo rege ad Senatum Romanum mitti, vt fœdus in Annibalem & Pœnos iungat. Romani, & eorum Dux Valerius Læuinus, lætari, ouare: & cælitùs tam opportunum auxilium, à potenti rege, in rebus arctis, miſſum opinari. Itaque honore honeſtant, proſequuntur, & in tutum Italiæ litus exponunt. Expoſitus ille rectâ ad Annibalem tendit, & mandata dat, accipit: denique de totâ re peragit & definit. Nihil ſupererat, niſi vt ipſe ad Philippum, Philippus in Italiam veniret; & funus res Romanæ eſſent. Deo aliter viſum, vigilat: & in reditu eadem nauis in Romanam claſſem incidit, ſed cui Q. Fuluius præeſſet. Ille prioris doli & hominum ignarus, quærit ſolita: & Xenophanes ſemel mentiendi felix, eodem applicat, *A Senatu venire, ad regem ſuum ire.* Hæc vultu ac voce conſtans: iamque perſuaſerat. cùm ecce vident inter comites, quoſdam Punico habitu. & *Qui iſti?* clamat Fuluius: *à Græciâ non ſunt.* Turbantur, fatentur, in vincula dantur, Romam mittuntur: omnia conſilia & pacta detecta, Roma ſeruata. Seruare enim eam fuit, vel in tempus cœpta impedire, & donec miſera reſpiraſſet. I nunc, & quis Epicurus hîc Prouidentiam neget?

Iterùm idem in EODEM. Rebus iam, ſuâ culpâ & morâ, dubijs, & Romanis animo ac viribus auctis: vt ſuas pariter firmaret, fratrem *Aſdrubalem* ex Hiſpaniâ euocauerat, cum nouis copijs, & valido exercitu. IV.
Iam Alpes tranſierat, iam aduentabat; quis non actum de re Romanâ cenſuiſſet, quæ ægrè vel vni Annibali reſiſtebat? Iunge iſtum, veteranum ducem, tot ſubſidia: ad exſequias tuas Roma imus. Vide rem leuem, ſed à Deo, quæ turbat. Neſciebat etiam Annibal fratrem in Italiam veniſſe, & in extremâ Apuliâ conſidebat: cui obuiàm ire, ratio alioqui & conſilium erat. Miſerat autem Aſdrubal, præmijs inductos, quatuor Gallos equites, duos Numidas, qui omnia Annibali ſignificarent: ſed ij cùm totam ferè Italiam tutò emenſi ad Tarentum veniſſent, ibi à vagis Romanis pabulatoribus excipiuntur, Annibali iam vicini. Deducuntur ad Conſulem *Claudium Neronem*, caſtra oppoſita Annibali illîc habentem: fatentur, litteras tradunt, per interpretem explicantur. Ibi cognitum, Aſdrubalem in Vmbriam venire in animo habere, ac fratri ibi occurſuro iungi. Conſul ſtatim, magno animo facinus auſus (vt in magno periculo) validiſſimam partem copiarum clàm è caſtris ſubducit: lectos omnes, ſex millia peditum, mille equites: & dies noctéſque non intermiſſo itinere, occultus ad *Liuium Salinatorem* (is alter Conſul oppoſitus Aſdrubali erat) venit. Ita ſtatim duplicatis viribus cum Aſdrubale pugnatum: cuius victi & cæſi caput Nero ſecum eâdem celeritate in caſtra refert: ac poſtero die ante ſtationes hoſtium proiecit. duobus etiam captiuis dimiſſis, qui rem omnem ordine nunciarent. Tum denique perculſus, imò deſperatus Annibal,

bal[a]; vocem hanc è pectore emiſit: *Agnoſco fortunam Carthaginis.* Benè, benè. Tu nitere, & omnia fac. vincens non vinces, prudentia infra fortunam erit, & Nemeſis Carthaginem tuam premet.

Mon. iv. *Regna à Deo & Reges temperari.*

1. Breue monitū, ſed magni ſenſus & vſus: videre quomodo Deus diſponat & cohibeat, hos ne creſcant, hos ne cadant: & velut in æquilibrio res ſuſpendat. Hoc Nicepho-
Lib.v. ri Gregoræ verbis dicendum eſt: *Mirari mihi ſubit,* inquit, *imperueſtigabilem Dei ſapientiam, qui planè contraria vno fine concluſit. Nam cùm duas aduerſarias poteſtates inter ſe committere ſtatuit, nec alteram alteri ſubÿcere: aut ingenio & virtute præſtantes vtrique parti moderatores præficit, vt alter alterius conſilia & conatus euertat, & vtrimque ſubditorum libertati conſulatur; aut vtroſque hebetes & imbelles deligit, vt neuter alterum tentare, & ſepta (quod aiunt) tranſilire audeat, veteresque regnorum limites conuellere.* Dici prudentius nihil potuit: & Prouidentiæ hanc diſpoſitionem quot exempla adfirmant? non inſiſto, & vetera omitto: ſed nuper *Carolus* V. nobis, *Franciſcus* I. Gallis, *Solemannus* Turcis impetitabant: quiuis eorū dignus orbis terræ imperio. & habuiſſent, aut promouiſſent; niſi concurſus ille fuiſſet, & alius alium interpellaſſet. In parte alterâ exempla, quæ verecundiâ prohibitus non dicam.

Mon. v. *Clariſſimè Fata in Prædictionibus elucere.*

1. At nulla res Fatum clariùs certiuſque, quàm Vaticinia, aut Prodigia aſſerant: quæ diu antè, cauſſis notiſque nullis apparentibus, cùm euenta deſignent: quid niſi & hæc definita, & à Deo eſſe clamant? Daniel ille Vates, & Sibyllae, multis antè ſæculis multa & magna prædixerunt: vnde, & quomodo, niſi quia in Prouidentiæ libro hæc deſcripta? & Deus reuelauerat. Nam ita amat Numinis illa benignitas, per *Somnia*, per *Signa*, per *Spectra*, & *Vaticinia* res futuras oſtendere: diuinitati ſuæ adſtruendæ, nobis inſtruendis aut præparandis. Latus lætuſque campus eſt, placet ingredi, & leuiter luſtrare? fiat. At primò de Somniis, nobile eſt quod Astyagi vltimo Medorum regi factum. Vidit per quietem, ex naturâ filiæ, quam vnicam habebat, vitem enaſci, & ſic mox diffundi, vt totam Aſiam palmite ſuo obumbraret. Conſulti vates aiunt, *Naſciturum ex filiâ, qui Aſiæ regnum occupet, ſuo eum nudet.* Territus hac denunciatione, & vt fatum auerteret (miſer, quid operam ludis?) iamprimùm filiam ſuam extero, & obſcuro tunc viro, *Cambyſi* deſpondet. deinde eamdem partui vicinam ad ſe traducit, & vt quod natum eſſet ſe teſte necaretur. Ergo infans *Harpago* traditur occidendus, notæ fidei, & cui arcana illius regis iamdiu innixa. At ille veritus, ne ſi mortuo Aſtyage imperium ad filiam veniret (nec enim virilis ei ſexus liberi) pœnam obſequij lueret: non necat, ſed paſtori regij pecoris tradit exponendum. Fortè & vxor huius pepererat. quæ re auditâ, ſummo rogat opere maritum, puerum ad ſe deferri, & oculis ſaltem libari. Maritus indulget, it in ſiluam vbi reliquerat: reperit canem fœminam, quæ mammas præbebat, & vnà alites feraſque abigebat. Tactus miraculo, & vel à cane doctus miſerari, tollit puerum, vxori defert; quæ videt, amat, alit. & creſcit in virum, in regem: qui Aſtyagem vicit, ſceptrum ad Perſas tranſtulit.

Sed & Antigoni ſomnium mirabile, II.
ſuper *Mithridate.* Iſte è Perſarum magis oriundus, erat in comitatu Antigoni Macedonum regis, Perſide ſcilicet deuictâ, & fortunâ ſuâ cum publicâ inclinatâ. Viſus videre noctu Antigonus, ſegetem auream in magno campo ſe ſerere, eam ſurgere, adoleſcere & matureſcere: ſed mox omnia demeſſa item videre, & culmos ſpicaſque iacêre inanes. Vocem adhæc audire, *Mithridatem in Pontum Euxinum fugere, auream meſſem ſecum aſportantem.* Non obſcurum ſomnium, aut ſignificatio. itaque rex, vbi euigilaſſet, exterritus tollere ſtatim Mithridatem ſtatuit, & cum filio *Demetrio* communicat, fidem ſilentij iureiurando ſtipulatus. Erat familiaris, in pari ætate, Mithridati Demetrius: & fortè iſte ſe obtulit, à recenti indicio. Miſeratur adoleſcens, & adiutum vellet, ſed religione iuramenti cohibetur. Quid facit? apprehenſum ſeducit ab alijs, & nihil effatus, haſtâ in terræ puluere ſcribit: Fvge Mithridates. Quod ille arripit, & verbis iſtis, & vultu ipſo Demetrij monitus, in Cappadociam clàm aufugit, & regnum mox potens & inclytum Ponti con-

condidit: quod ſtetit in octauam ab eo ſtirpem, alterum illum *Mithridatem* Romanâ potentiâ vix euerſum.

III. Aſſidet iſtis, & primo vtique, ſomnium quod ERTVCVLES pater *Oſmanis*, à quo potentes iſti Aſiatici *Oſmanidæ*, vidit: ſed vidit de die, cùm poſt cibum ſumptum meridiaretur. Experrectus igitur, & imagine eâ confuſus, primò corpus aquis abluit, & ſe purgat, vti religio gentis eius habet. tum ad *Edebalem*, virum inter ipſos ſapientem & ſanctum, venit atque infit: *Somnia vir venerabilis* (Annalium Turcicorum verba pono) *ſplendorem Lunæ è ſinu tuo prodire, eumque in meum deinde ſinum peruenire. Eò cùm delatus eſſet, ex meo vmbilico enaſci arborem, quæ regiones varias, montes & valles inumbraret. Ad ipſas autem radices arboris aquas emanaſſe, quibus vineæ & horti rigarentur: atque ibi ſomnium me ſomnuſque deſeruit.* Edebales audito, aliquamdiu ſecum reputans, effatur: *Naſcetur tibi filius, vir bone, cui nomen erit Oſman. Is multa bella geret, victoriam & famam pariet, ac poſteri tui Principes Regeſque terrarum erunt. Mea autem filia Oſmani nubet: atque is ſplendor eſt, qui è ſinu meo prodiuit, & in tuo coiuit; ex vtroque autem arbor.* Quàm mira, & vera prædictio! ſed & de *Luna* notabile, quam ſcimus inter ſigna prima eſſe Turcicæ gentis.

IV. Iam ad SIGNA tranſeo: quæ *Magna* aut *Parua*, ſed certa pariter ſe oſtenderunt. TIMOLEONTI Corinthio, cùm in Siciliam, ad pellendum tyrannum, exiguâ manu iret: fax ei in mari, totam noctem, nauiganti præluxit. Amplius, Delphos paulloantè profectus, vt Apollini ſacra & vota faceret; è donis ſuſpenſis vittam, in caput ſuum deciduam, ita excepit, vt coronæ aut diadematis ritu cingeretur. atque erat ea vitta victoriolis & corollis intexta: prorſus vt à Deo coronari, & victor pronunciari videretur. Quid, quod eidem ante pugnam cum *Icete* contingit? Contentio honeſta inter Centuriones & manipulos de ordine erat, & præire omnes volebant: cùm ille, liti dirimendæ, ſortem definire iubet, & anulos Centurionum in eam poſcit. Conijciuntur in ſinum veſtis, commiſcentur: qui primus educitur, is trophæum pro inſigni habebat inſculptum. Aucti omnes ab omine animis, in hoſtem alacriter eunt, cædunt, vincunt.

MARCIANO Thraci, plebeio genere, & mox Imperatori, plura hæc potentiæ Signa euenerunt. Ad militiam primam eunti, & vt nomen daret, cadauer hominis occiſi in viâ offertur: ad quod ſubſtitit, & miſeratione tactus in eo eſt vt ſepeliat, & terrâ tegat. Dum facit, deprehenditur, accuſatur vt homicida, & Philippopolim abducitur. Iam pœna imminebat inſonti: cùm verus homicida caſu ſuperuenit, & agnoſcitur: ipſe liber ad vicinos numeros tendit. quibus inſcribitur, & (pulchrum omen!) in locum defuncti militis, *Auguſti*. Et iam cum legionibus in expeditionem ibat: cùm morbus eum inuaſit, & in Lyciâ ſubſtitit, hoſpitio apud duos fratres exceptus, *Iulium* & *Tatianum*. Cùm meliuſculè ei eſſet, recreandi cauſſâ, tres ſimul venatum eunt: & fatigati decumbunt, & obdormiunt. Æſtus ſolis erat, & ipſe meridies: ibi aquila, panſis alis, leuiterque corpus librans, ſuper Marcianum ſe ſuſpendit, & vmbram fecit. Tatianus experrectus id videt, ac fratrem excitat, & oſtedit. Vterque mirabundus haud vanè augurantur, auem regiam regnum ei portendere: & Marciano futuram ſortem gratulati, ducentos etiam aureos in viaticum donant. vnum hoc apprecati, vt memor gratuſque eſſet, cùm ad Imperium veniſſet. Idem hoc prodigium iterùm ei ſic factum. In Africam, ſub *Aſbare* copiarum duce, profectus eſt: atque ibi pugnâ cum *Ganzerico* rege parùm proſperâ, capitur aſſeruaturque. Cum pluribus ſub diuo recumbit, calido item ſole: ecce aquilam quæ aduolat, Marciano ſuperſiſtit, & incoràm omnibus vmbraculum ei ſedulò præbet. Vidit ipſe Ganzericus, & miratur, & vocat: ac liberum hac lege amittit, vt Imperator pacem cum Vandalis colat. Nec diu pòſt, mortuo *Theodoſio*, *Pulcheria* eius ſoror Principem hunc, & ſibi maritum, deſtinat. ſed maritum ſermonis cauſſâ: ſtipulaturque vt nomine contentus, cetero fructu corporis ſui abſtineat: quod caſtum pia virgo Deo conſecraſſet. Numquid veracia, & palàm à Deo hæc ſigna? V.

Atque eadem, ſed triſtioris fortunæ nuntia, in Hiſpaniâ apparuerunt, RODERICO vltimo Gothorum rege. Palatium Toleti erat, ſed clauſum & validis vectibus ferroque munitum. Fama tenebat, reſeratum id excidio Hiſpaniæ futurũ: quod Rodericus ridere, VI. DCCXII.

ridere, & theſauros occuli ratus, feras perfringẽdas curauit. Theſauri nulli, ceterùm arca reperta, & in eâ linteum: in quo inſolentes hominum facies veſteſque depictæ, atque ipſi militari habitu atque impetu graſſantes. Verba Latina inſcripta, *A tali eâ gente exitium Hiſpaniam manere.* Quid plura? fides factis facta: *Iulianus* Comes, cuius filiam rex ſtuprauerat, ex Africâ hoſtes inducit, regem occidit, patriam perdit.

VII. Sunt & *Parua* magnarum ſæpè rerum ſigna. Noſtro æuo, cùm in locum *Pauli* IV. Pontifex creandus eſſet, & in conclaue purpurati Patres veniſſent: en ſuper IOANNIS ANGELI Cardinalis Medicæi, qui pòſt PIVS IV. nomen habuit, columba aliquamdiu circumuolitans, cellam conſedit: nec aliter omnes interpretati ſunt, quàm velut à Numine miſſam, Pontificem hunc oſtendere deſignandum.

VIII. In tranſlatione Luſitanici ſceptri ad PHILIPPVM Hiſpaniarum regem, notatum à curioſis eſt, *Sebaſtianum* regem Luſitaniæ, cùm in Africam magnâ mole moueret, & pecuniæ inopia eſſet, edicto permiſiſſe & aditum dediſſe in Luſitaniam *Regalibus Caſtellanis*: quod genus monetę aureâ ibi ſpretum. Item, in ipſo apparatu & cultu nobilium, ſub diſceſſum omnes ſubitò variaſſe, & ad Hiſpanicum tranſiſſe. Clariora ſunt, quàm vt interpretatione illuſtrentur.

IX At verò *Spectra* etiam ſæpè & Genij, variâ ſpecie, prędicunt. Vt ille, qui DIONI SYRACVSIO apparuit, poſtquàm patriam magnâ ſuâ gloriâ à tyrannide liberaſſet. Domi ſedebat, & clarâ luce habitu Furiæ mulier ſe obtulit, grandi ſtaturâ, horrendâ fęditate. Ea domum ſcopis cœpit verrere, nihil aliter prolocuta: & territo Dione, cùm familiares aduocaſſet, ſpectrum abſceſſit. Sed non noxa, quam ſignabat. nam filius eius grandior, incertum an per inſaniam ſubitam, an iram, è ſummâ domo præcipitem ſe iecit, & fœdè occidit. Sed & ipſum Dionem mox inſidiatores domi interfecerunt, vxore & ſorore eius in carcerem abductis. Quid? non egregiè domus hæc verſa, ſi non euerſa fuit, monſtro ſignificatum?

X. M. BRVTO Dionis æmulo, ſimile etiam ſpectrum oblatum. Parabat traijcere ex Aſiâ exercitum in Europam, & funeſtos illos Philippos, vbi mox certatum. Nox alta erat, Luna lucens, & Brutus aliquid ſerium animo voluebat, aut, vt alij, lucubrabatur: cùm ecce ſonus ſtrepituſque ad cubiculi ianuam, & ingreditur vaſtâ formâ Æthiops, ſæuo & terrente aſpectu. atque is ſilentio ante Brutum conſtitit. Qui animo & ore conſtans, interrogat: *Quis hominum deorumque es? quæ res huc egit?* Reſponſum retulit: *Malus tuus Genius ſum, in campis Philippicis me videbis.* Iterùm animosè Brutus: *Videbo.* Diſparuit. ſed vt dixerat, in ipſis illis campis comparuit, nocte quæ pugnam vltimam anteceſſit: cùm à bono Genio Brutus deſertus, malo ſuccubuit; atque adeò ipſe occubuit, & Romana cum eo Libertas.

Compar iſtis, quod patrum æuo LVDOVICO Hungariæ regi accidit: cui bellum *Solemannus* Turcarum Princeps parabat, atque ipſe pariter ſe accingebat. Prandebat in arce Budæ, foribus tunc regiæ de more clauſis. Aſtat ad portam quiſpiam humanâ ſpecie, ſed claudus, diſtortus, & habitu cetero cultuque fœdo: qui acri & ſtridulâ voce clamat, poſcitque colloquium regis. Negligitur, & putabant mendicabulum hominis eſſe: cùm magis magiſque inclamat, & opus conuento rege, nec alio, eſſe. Re ad regem delatâ, mittit è ſplendidioribus aulicis, iuſſum nomen & perſonam ſuam præferre, & hoc quidquid eſſet, elicere. Venit, & appellat claudum de arcano. qui inſpecto, abnuit hunc regem eſſe: & *Quoniam*, inquit, *audire aſpernatur, abi, nuncia breui & certò periturum.* Et cum dicto ex oculis adſtantiū euanuit. Nimis vera comminatio fuit. rex ad *Mohatzium* vrbem, grandi prælio victus, & fugiens in paludes incidit: & dum enititur, equo ſuper eum cormente obteritur, aut ſuffocatur. Annum agebat vigeſimumprimum. XI. CIↃ. IↃ. XXVI.

Ad *Vaticinia* aut prædictiones venio: è quibus *Thraſylli* TIBERIO facta, quàm teſtata eſt? Erat in comitatu Tiberij, Mathematici titulo, cùm Rhodi in exſilio ageret. In exſilio: & quàm procul à Principe? & *Caius* ac *Lucius Cæſares*, etiam viuebant. Non deſinebat tamen iſte identidem Tiberio fidem facere certi Principatus. Sed parùm credulo, & iam de dolo etiam ſuſpectanti: & ne ſubornatus ab æmulis, ad eliciendas arcanas aliquas voces eſſet. Atque adeò perdere eum ſtatuit, & clàm necare. Domum Rhodi habebat. & in câ turrim, quæ rupibus impoſita, mare ex alto XII.

alto deſpectabat. In hanc turrim ducit Thraſyllum, cum vno fido & valente liberto comite: certus, vt dixi, tollere, niſi fidem ei faceret fidæ prædictionis. Cùm aſcendiſſent igitur, cœpit interrogare: *Soli ſumus, dic per quidquid carum habes, vera hactenus mihi dicis? de imperio etiam adfirmas?* Ille iterare, & ſidera ſic velle. *Si de meo igitur ſtatu compertum,* inquit, *ex ſideribus habes: de tuo ecquid ais? inſpice.* Ille thema ponere, ſitus ac ſpatia ſiderum conſiderare: denique timere, palleſcere, & exclamare, *Anceps ſibi, ac propè vltimum, diſcrimen inſtare.* Eo dicto complexus hominem Tiberius, verè conſcium futurorum aſſerit: & quod de ipſo meditabatur, ſi nō ſatisfeciſſet, pandit. Quâ arte hoc Thraſyllus potuerit, verè ſiderali, an potiùs Geniali, alibi videndum ſit: nunc aliud eius mirandum addo. Ambulabat in litore, cum eodem Tiberio. nauis longè conſpicitur: ille ſtatim affirmat Româ venire, & litteras nuntioſque ab Auguſto de reditu eius afferre. An & hoc tale ex ſideribus? nugæ: ex inſtinctu.

XIII. Neque minùs nobiles iſtæ (plures enim ſunt) in DOMITIANI Principis rebus. Fuit *Largius Proculus* quidam, vir inter illuſtres: qui publicè in Germaniâ prædixit, ipſo tali die Domitianum obiturum. Cumque res ea ad Præſidem dimanaſſet, gratificaturus Domitiano, & ſimul quia hæc præſagia vetita, vinctum eum Romam miſit. Nec negauit, cùm introductus ad Domitianum eſſet, imò magis magiſque aſſeuerauit. Iuſſus igitur in carcerem recludi, & aſſeruari donec dies is tranſiſſet, tum puniendus: imò, vt res docuit, tum liberandus, & præſagij ſuſpiciendus. Aliud. Fuit eodem tempore *Aſcletario* Mathematicus, qui & diem & genus mortis Domitiani apud quoſdam dixit. Vocatus ab ipſo, eadem iterauit: quærentique Domitiano, vt eluderet, *Tu igitur, quâ morte periturus?* ille ſtatim, *Fore, vt à canibus laniaretur.* Tum Imperator, ad fidem coarguendam, extemplò abduci, & viuum exuri iuſſit: ſiue, vt Suetonius, priùs interfectum. Sed vtrùm horum, tamen extra vrbem, viâ Latinâ, homo vritur, ſcilicet vt nihil reliquum è cadauere eſſet, quod canes laniarent. Sed ecce nimbus ſubitò ortus rogum exſtinguit, & miniſtri ſemiuſtum relinquentes diffugiunt. Canes ſuperueniunt, & vorant. Veſperecœnanti Domitiano, inter alias fabellas eius diei, id refertur: & valdè eum, ſed fruſtrà commouit. Munit ſe, domi hæret, neminem admittit: ſed ſui eum reperiunt, & Stephanus, cubiculariorum primus, exedem patrat. Quâ ipſâ in re, *Apollonij Thyanei* nobile vaticinium non eſt omittendum. Erat tunc Epheſi in Aſiâ, tanto terrarum & marium abiunctus. Is diſſertationem fortè in publico habebat, ac primò hæſitare & loqui remiſſiùs, mox palleſcere, & ſilere: denique paſſus aliquot exſiliens, vt mente motâ, *Euge Stephane,* inquit, *rectè. Percute tyrannum, percute homicidam. Benè eſt, percuſſiſti, vulneraſti, occidiſti.* Hæc in publico dicta & geſta, ipſâ horâ, quâ Stephanus percuſſit: ô mira, ſed vera. Attexetur autem non indecorè

QVÆSTIO:

Liceátne igitur & deceat, in euentus inquirere, & vates aut diuinos cōſulere?

Non arbitramur: etſi ſuprà tetigi, prudentiâ aliquâ ſcrutari poſſe & odorari, quò tendant fata. Sed diſtinguenda tota res eſt: & ſic habe. Indicijs aut notis, quas vir prudens ex lectione, ex vſu, & obſeruatione ſimilium collegerit, aliquid ſuſpicari aut præſumere de fatis, id licet: ſed cautè & timidè. At ex artibus magorum, ariolorum, diuinorum, mathematicorum, & quod aliud tale genus, id verò nefas eſt, nec diuina aut humana lex permittit. Deus palàm edicit: *Non inuenjatur in te, qui ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia atque auguria: nec ſit maleficus, nec incantator, nec qui Pythones conſulat, nec diuinos, & quærat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus.* Et noſtra diuinâ lex tantùm? etiam falſa illa Mahumetis. Ioannes Leo ſcribit: *Magiam & caballiſticas artes lege Mahumeticâ vetitas, & velut hæreticas haberi. Huius enim,* inquit, *Alcoranus* OMNE DIVINATIONVM *genus vanum eſſe aſſerit, Deumque ſolum arcana noſſe.* Benè hoc & prudenter Mahumetes: atque omnis bona Reſpublica damnat. Illa Romana, quot decretis & legibus? notæ ſunt: nec cauſſæ etiam ignotæ, aut diu quærendæ. Eruo iſtas. primam, quòd turbant prædictionibus animos, & ad nouas aut magnas ſpes impellunt. Mecænas apud Dionem, in Oratione ad Auguſtum de Republicâ conſtituendâ, dignâ quam Principes legant:

Deuteron. cap. XVIII.

Lib. III. de Afric.

Tùs

Lib. LII. Τοὺς δὲ μαγευτὰς, inquit, πάνυ οὐκ εἶναι χρή. πολλοὺς γὰρ πολλάκις οἱ τοιοῦτοι, τὰ μὲν τινα ἀληθῆ, τὰ δὲ πλείω ψευδῆ λέγοντες, νεοχμοῦν ἐπαίρουσι: *Diuinos & vates in republicâ eſſe, prorſus non oportet. Multos enim hi tales, dum vera quædam, plura falſa proferunt, ad res nouas impellunt.* Rem dicit. & quid tam proprium iſtis, quàm magna & blanda prædicere, & animos ad fortunæ faſtigia attollere? facili noſtrâ cre-

1. Histor. dulitate, *tamquam peritiâ, & monitu fatorum* (ait Tacitus) *prædicantur; & cupidine humani ingenij, libentiùs obſcura credi.* O veriloquia! inclinamus: & vidi & viſi Principes viros, auribus atque animis in hæc pronos, imò alia omnia artium præ his ſpernentes. At, vt Dio aiebat, turbas & res nouas dant. Quis

Ibid. neſcit, qui hiſtoriam veterem legit? & *ad ſcelus* (ait iterùm Tacitus) *ab huiuſmodi votis facillimè tranſitur.* Hinc cōſpirationes in Principem, aggreſſiones, deiectiones: & quæ copiâ exemplorum deterreor affirmare. Poëta ſufficiat, aut veriori nomine hîc vates:

Statius.

> — *Nos prauum ac debile vulgus*
> *Scrutamur penitus ſuperos. hinc pallor, & iræ,*
> *Hinc ſcelus, inſidiæque, & nulla modeſtia voti.*

Apollo veriora dicta numquam dedit. Sed cauſſa altera, Fallacia. Nihil in prædictionibus iſtis firmum, nihil ex arte certá (quidquid aſſimulent) hauſtum: & qui veriora dixiſſe videntur, à Genijs habent. Sed ipſi quàm ament & gaudeant nos fallere, id quoque ſcimus. Quid, quod vel inuiti etiam fallunt? neque enim ſunt omniſcij, & quamquam ſubtiles, & arcanorum Dei per notas ſcrutatores: tamen aberrant, & abyſſum illum Fati non peruadunt. Itaque

1. Histor. benè iterùm Tacitus: *Mathematici, genus hominum potentibus infidum, ſperantibus fallax.* Certè vtrumque. nam & potentes deſtituunt aut decipiunt, aliò tranſgreſſi: & vanitatibus fallunt. *Pátere* (ait iocosè Seneca) *aliquando Mathematicos vera dicere.* Patior. & tor ſagittas cùm emittant, vnam tangere, aberrantibus centenis. Enimuerò ridiculi Principes, qui huc ſe donant. Vide Agrippinam, Neronis matrem: quę mortuo Claudio, domi eum aliquamdiu tenuit, & famam de morte ſuppreſſit, vt progreſſui ſci-

Tac. XII. Annal. licet & auſpicijs *tempus proſperum, ex monitis Chaldæorum, attentaret.* O dij deæque, tetigit! quàm ſalutaris ille rector, quàm diuturnus, quàm illi & ſibi lætus etiam fuit! Bellum aliud in Nicetâ Choniate, prudenti illo (fatendū eſt) hiſtoriæ ſcriptore. Tangit vitium ſui (vtinam non & noſtri!) æui, atque ait: *Noſtris temporibus* IMPERATORES NIL SINE PRAESCRIPTO ASTROLOGORVM *agunt: & rebus gerendis dies atque horas eligunt, vt ſidera dictarunt. Itaque Alexius Imperator, diu cunctatus, quando opportunè Blachernas rediret: tandem dies & hora ex aſtris eliguntur. Redit. & quidem ita feliciter, vt cùm primùm ſe moueret, terra ante ipſum profundè dehiſceret: atque ipſe euaderet, ſed Alexius gener eius, & multi illuſtrium in ſpecum delaberentur, læderenturque: Eunuchus verò vnus è gratioſis planiſſime periret.* En, & hîc veracem ac felicem artem! quam Deus de induſtriâ ridendam ſic propinat, vt nos auertat. Recitat magis ridendum, de *Manuele.* cuius imperio, cùm Siculi & Latini mare occupaſſent, vicinum Byzantio. & damnum ac dedecus in oculis cottidie eſſet: ſemel iterumque in eos claſſem miſit, ſed cum clade & ignominiâ ſemper repulſam. Igitur Mathematici & aſtra conſuluntur, eligitur dies felicior, nec ambigitur de ſucceſſu. Parat ſe *Conſtantinus Angelus*, vir illuſtris, & prodit iam in hoſtem: ſed ecce citis nuntijs è medio curſu reuocatur: *quia explorauerat Princeps parùm certò & ſagaciter indagationem factam, & erroris aliquid interueniſſe.* Ergo thema iterùm ſtatuitur, magnâ curâ: & diu diſputato inter peritos, tandem conuenit de benefico & ſalutari ſiderum aſpectu. Conſtantinus emittitur: & quid quæris? victoria in manibus. Adeò quidem certò, vt vix in mare progreſſus Conſtantinus, non dicam vincatur, ſed ipſe cum ſuis capiatur: quo nihil deterius potuit euenire. Eant Principes, & his credant. Atque peritiores aliquos ſortientur. Ita, peritiores ad fallendum, non ad ſciendum: & quidquid dicitur, extrema fraus & noxa occupabit, rideant licet prima. Valerij verbis claudam: *Mathematici* (& alios intellige) *leuibus & ineptis ingenijs, fallaci ſiderum interpretatione, quæſtuoſam mendacijs ſuis caliginem inijciunt.* Audis Princeps? *leuibus & ineptis ingenijs* adhærent, placent: & tu inter eos cenſeri velis? Audi & de *quæſtu*, quod addit: finem hunc omnes iſtæ præſtigiæ (non enim artes) habent: caue, ſperne. Tantùm, ſi *Somnia, Signa, Spectra, Vaticinia* Deus palàm mittit (& viros tunc pios doctoſque conſule) inſuper ne habe.

CAPVT VI.

DE CONSCIENTIA.

Eam curandum eſſe, atque obſequendum.

A RELIGIONE priuſquam abeam, de Conſcientiâ etiam admoneo, & adnecto. Quid ea eſt? ex religione & Dei metu animi iudicium ortum, bona approbans, mala abhorrens. Omnes illuc vocamur ab interno iſto iudice, velut ad tribunal: & homini formato indelebilem hunc characterem Deus impreſſit. Tertullianus pulchrè: *Poteſt obumbrari, quia non eſt Deus; exſtingui non poteſt, quia à Deo eſt.* Vtrumque rectè. nam & nubes aliqua ſiue aulæum ei obducitur, affectu aut contemptu iubente: ſed prorſus non amouetur aut tollitur, imò ipſa aulæum tollit. Mali doctores in Politicis, qui hanc ſeponunt aut calcant: qui externam virtutum ſpeciem nobis ingerunt, ipſas admitti negant. Bis terque miſeri, etiámne animo huic & Conſcientiæ imponent? Vela te, & verte in varias formas: vbicumque vera virtus non eſt, vitium ſubſequetur, & ex eo inquies in
Apolog. cap. 1. animo aut timor. Vetus ille idem ſcriptor, *Omne malum aut timore, aut pudore natura ſuffudit.* Quantò melius, ſecurius, firmius, rectâ apertaque viâ incedere, Deo, ſibi, hominibus, ſe probare? Exclamare
Senec. cum Philoſopho noſtro: *Nihil opinionis cauſſâ, omnia Conſcientia faciam. Populo ſpectante fieri credam, quidquid me conſcio faciam?* Ades, ades, quiſquis populum ducis, hanc habe conſiliorum actionumque tuarum
Bernard. in Cantic. Serm. LXXXV. ducem & magiſtram. *Nihil hac luce clarius, nihil hoc glorioſius teſtimonio, cùm veritas in mente fulget, & mens in veritate ſe videt.* Vis vnum, ſed illuſtre, probæ vitæ, probæ mentis exemplum? cape.

LIVIVS DRVSVS, cùm domum in Palatio ædificaret, & architectus offerret, ita ſe ſtructurum, vt libera ab arbitris & ab omni deſpectu eſſet: *Quin tu potiùs,* inquit, *ſi quid in te artis eſt, ita compone domum meam, vt quidquid agam, ab omnibus inſpici poſſit.* Vox magnifica, vox laudanda! vita an proeâ fuerit, ambigo, neque inquiro.

CAPVT VII.

DE PROBITATE, ET CONSTANTIA.

Vtramque Principi conuenientem, aut neceſſariam eſſe.

HAS Virtuti & Religioni addidi: quæ iure vbique vtraque in Principum factis oſtendat. Quid enim *Probitatem* appello? niſi rectũ & ſine fuco Virtutis amantem animum, quique ipſam propter ipſam, non commodum aut famam, amat. Talem in Principe requiro, & ex deſcriptione Amphiarai, apud Æſchylum:

> Οὐ γὰρ δοκεῖν δίκαιος, ἀλλ' εἶναι θέλει,
> Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος,
> Ἀφ' ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα:
> *Nam iuſtus eſſe, non videri er ſtudet,*
> *Sulcum profundum in mentis agro conſerens,*
> *Conſilia de quo germinant ſalubria.*

Bona deſcriptio, & monitio. Iuſtus probuſque eſto: & ex profundâ mente pullulabunt honeſta, & vtilia, conſilia. Ne enim iſta ſeparemus: non inquam Honeſtum ab Vtili. & errat ab Italiâ doctor, qui ducit aliò; qui tyranniones minutos, non Reges aut Principes legitimos format. Abeat, tolle tu fucum & fraudem: quæ nec valida, nec diuturna eſſe poſſunt. Poſteà ſuper hac re plura. At verò *Conſtantiam* dico, animi erecti magnitudinem, qui vtrique Fortunæ par eſt, nec attollendus à lætâ, nec alterâ deprimendus. Sicut adamas, nobiliſſima inter gemmas, infractam vim habet: ſic Princeps debet animi robur. Et verò quàm ei opus eſt? in altam illam fortunam quot nimbi, procellæ, fulmina incidunt, aut incurrunt? Nihil miſerius Principe, qui ad ſingula moueatur, aut ſe inflectat. Debet & ab vſu, & tractatione rerum, induere Conſtantiam. Videt adſiduè incerta rerum humanarum: publicè aut priuatim caſus & calamitates audit: verſetur in ijs, non inhæreat. & vt tota in curru per terram voluitur, ſed ſuper eam exſtat: ſic ipſe. Tractet humana, & notit: ſed ijs ſe etiam eximat, & ſecum dicat: *O quàm contempta res eſt homo, niſi ſuper humana ſe erexerit!* Denique poëtæ hoc imbibat: Senec.

> *Lege Deum, minimas rerum diſcordia turbat,* Lucanus.
> PACEM SVMMA *tenent.*

Sed

Sed exempla aliquot veræ *Probitatis*, & tum *Conſtantiæ* videamus.

I. ARISTIDE inter Græcos, quid probius aut ſimplicius? qui cùm gloriæ & nominis cauſsâ periclitaretur in exſilium decennale mitti, quod à genere ſuffragij *Oſtraciſmum* Græci dicunt: minuendæ ſcilicet priuatæ potentiæ, & muniendæ publicæ libertati: ille, inquam, cùm in ſuffragia iam iretur, ipſe quoque aderat, & ſtabat permixtus plebi. Ibi aliquis de numero, ſcribere imperitus, hunc propinquum rogauit, vt in teſtulam nomen *Ariſtidis* inſcriberet, damnandi ſcilicet eijciendique. *Ergo eum noſti?* inquit: *aut alibi is te læſit, nocuitque? Neutrum*, inquit alter: *ſed hoc malè habet & damnatum eo, quòd paſſim vocari audio Iuſtum.* Teſtam accepit Ariſtides, & paruit, ac nomen ſuum promptè inſcripſit. O ſumma Probitas, & alio quàm populari illi theatro digna!

II. In iiſdem Græcis, EPAMINONDAE tota vita nil niſi probitas & rectitudo fuit: adeò in factis non obliquus, vt nec in verbis: & *ne ioco quidem mentitum vmquam*, fidi ſcriptores tradiderunt. Idem, cùm inuidiâ preinente, bello præfectus non eſſet, re tamen & neceſſitate talem Ducem poſtulante: imò & alius imperitus eiuſce artis dilectus eſſet: ipſe nihilum motus, pro gregario milite nomen dedit. At cùm mox, ignauiâ ductoris, ventum in verum & grande diſcrimen eſſet; cunctis circumſpicientibus & Epaminondam requirentibus, ille alacris, & detersâ iniuriæ memoriâ, prodijt, & exercitum obſidione ereptum, incolumem in patriam reduxit.

III. Simile aut gemellum tuum Q. FABI factum. qui cùm per iniuriam æquatus imperio, ipſe Dictator, cum *Minutio* Magiſtro tuo militum eſſes; quin & diuiſio legionum, vt inter Conſules ſolet, facta: haud diu fuit, cùm temeritas & vanitas in laqueos incidit, datura Annibali pœnas, niſi tu patriæ & ciuium caritate, & probitatis illo ſtimulo, copias tuas ſtatim de caſtris eductas hoſti obieciſſes; & ciues non libertati ſolùm, ſed ſanitati reddidiſſes. Pænituit enim actorum, atque ipſum adeò auctorem Minutium. qui reuerentiâ & admiratione virtutis, ſigna, ſe, & ſuos in caſtra tua reduxit, & feriò ſubmiſit ac ſubiecit.

IV. M. PORCII CATONIS nomen, in duplici homine meruit, vt Probitatis & Virtutis habeatur. Sanè ille ſenior, quantâ integritate vixiſſe debuit, qui cauſſam quinquagies dixit, & obtinuit? nec id gratiâ aut opibus, ſed contra gratiam aut opes totius ferè ciuitatis. Nam inimicos plurimos ei aut inuidos, cùm Probitas tum & Seueritas faciebat: qui nemini parcere aut amicus eſſe didicerat, qui reip. non eſſet. Atque adeò (miræ fiduciæ factum) ex hoc numero inimicorum *Tib. Sempronium Gracchum*, cùm ſenex accuſaretur, vltrò iudicem popoſcit, & ſumpſit: ſed & aduerſario iudicante abſolutus, in poſterum & gloriam ſibi & ſecuritatem peperit.

V. Quid Iunior CATO VTICENSIS? ſed ille Conſtantiæ referuetur, cuius pectus templum & ſacrarium proprium ei Diuæ fuit.

VI. In eius locum M. BRVTVS prodeat, qui & in contubernio eius vixit, cùm Cyprum peteret; nec virtutibus ſolùm, ſed adfinitate ſe iunxit. Duxit enim *Porciam* eius filiam, tali patre, tali marito dignam. Sed ipſe Brutus, fallor, aut vnicum exemplar eſt in omni vitâ benignæ & manſuetæ Probitatis. Quàm compoſitus ille animus fuit, qui inſtante Pharſalicâ pugnâ, ipſo veſpere ad multam noctem legit, & ſcripſit, Polybij Epitomen commentans? Vnde ea quies, niſi ab animo introrſum quieto & puro? Qui nec Cæſarem quidem cum perturbatione aut odio occîdit: teſtante M. Antonio, cuius hæc vox fuit, *Vnum ſe putare M. Brutum, exſortem affectus, Cæſarem adortum, patriæ & legum amore.* Atque ita eſt. alij in regem ſurrexerunt, ipſe in regnum. Quàm certum argumentum in ipſo M. Antonio? quem cùm vno ore coniurati occidendum cum Cæſare cenſerent, ſolus reſtitit, iuſtitiam magis quàm commodum ſpectans, & quia ex normâ legum modò putaret, tolli tyrannum. Eâdem animi rectitudine, cùm alij optimatum ad Octauianum deflecterent, illum colerent: reſtitit, & palàm denuntiauit, imponi & tolli in humeros tyranni heredem, grauiori mox ſeruitute. Nec id quidem metu ſuo, aut odio. quem ille odiſſet, qui nec armatum & inſidioſum hoſtem, C. Antonium? Bis eius copias & ipſum cinxit, & in manu habuit capere aut occidere: dimiſit. Quo tam

benignæ virtutis fulgore milites percuſſi, ad eum tranſierunt, atque ipſum ducem captiuum tradiderunt. Quid deinde in Lycios? acres & pertuicaces hoſtes erant: tamen captis per vim arcibus aliquot & opidis, omnes ſine pretio liberos dimiſit. Nec ſic placantur. igitur Xanthios obſidet, premit, & fortuitus ignis vrbem comprehendit: quem ciues introrſum, deſperatione & peruicaciâ, augent, alimenta inijciunt, ſe interficiunt: Bruto miſerante, reſtinguente, ſalutem offerente. Sed & lacrimas vbertim emiſit in triſti caſu, & præmium militibus pronuntiauit, ſiquis hominem Lycium conſeruaſſet. Talis & in Patarenſes fuit, pertinaciter item reſiſtentes. Atque ipſe cùm animi dubius eſſet, oppugnaret an omitteret; non victoriæ diffidentiâ, ſed metu ſimilis veſaniæ: ecce habuit in poteſtate pleraſque eorum fœminas, quas omnes intactas in vrbem remiſit. Perfregit ea res animos, & ſponte opidum Virtuti, quod non Terrori aperuerunt. Tamen ille tam mitis in hoſtes, qualis in ſuos fuit? ſeuerus, vbi meruiſſent. In ipſo ardore ciuilium armorum, cùm multa militi, omnia ferè ducibus licent, accuſatum apud ſe à Sardianis *L. Pellam* Prætorem, repetundarum, nihil cunctatus damnauit, & infamiâ notauit: improbante & indignante Caſſio, quòd id temporis amici non alienandi, ſed noui adiungendi viderentur. At ille in Virtutis & Iuſtitiæ orbitâ firmus, nec in communi exceſſu exceſſit: & deſeri, ac deſerere omnia maluit, quàm illas. O virum, cui vel hoſtis meritò lacrimas impendit! Is fuit *M. Antonius.* qui interfecti (ſponte, & ſuâ manu) corpus liberto cuidam ſepeliendum tradidit: atque adeò paludamento ſuo velauit. Quod ille cùm auaritiâ interuertiſſet, neque vnà cremaſſet; gnarus iratuſque Antonius, protinus interfici iuſſit, cum hac ſuperdictione: *Et tu neſciebas, cuius tibi viri ſepulturam mandaueram?* Neſciebat vile ingenium: ſed viri hercules magni, & vel *primi, vel vltimi* (vtrumuis dicas) *Romanorum.* Tranſeo ad exempla

CONSTANTIAE.

I. Quorum agmen ducat PHOCION Athenienſis: vir qui contra vulgus, contra potentes, contra fortunam & mortem ipſam immotus ſtetit. Oraculo aliquando Athenis recitato, *Eſſe vnum virum, qui à concordi ciuitate diſſentiret:* quærentibus omnibus, & frendentibus: *Quæſo*, inquit, *quieſcite: ego ille ſum, quem quæritis. nam mihi nihil eorum, quæ agitis, placet.* Proh animum! ſiene vnâ voce totum populum reum agere peruerſitatis, & inſipientiæ? Sed cauſſa tamen erat: & illis Alexandri temporibus, populus Athenienſis delirabat ſenectute. Idem igitur, cùm Dux electus, trepidos ſuos in bello videret, & linguâ ſolâ fortes, prudenter abſtinuit à pugnâ. Mox, cùm rediiſſent, & pace factâ incuſarent illum ignauiæ, & quaſi vincere neſciſſet, aut noluiſſet: inquit, *Felices vos, qui Ducem habetis veſtri gnarum! nam alioqui iamdiu periiſſetis.* Feſtiuè & mordaciter, exprobrans ignauiam & imbelliam, quam in animo gerebant, ore auertebant. Iterùm in populum, & eius aurigam Demoſthenem. cùm ille quaſi coërcens libertatem Phocionis diceret; *Interficient te Athenienſes, ſi furere cœperint*: iſte, *At te*, inquit, *ſi ſapere.* Tetigit illum, vt improbum; hos, vt parùm ſanos. Et conſtans hic tenor per omnem vitam, nec in morte deſeruit. ad quam publico iudicio damnatus, ſciſſâ ciuitate in factiones: cùm ducerent in carcerem, præcurrerunt improbi, in viâ obuij & conuiciantes. inter eos vnus, ſputum in os eius congeſſit. Ille conuerſus placidè ad Archontes, *Nemon' huius*, inquit, *reprimet proteruiam?* Cùm amicus eius in carcere quereretur, quòd iniuſtè cum Phocione interficeretur, *Et tu*, inquit, *non in magnâ gloriâ ponis, quòd cum Phocione?* Alio rogante, *Numquid ad filium vellet? Maximè*, inquit: *iubere me, vt iniuriarum populi Athenienſis obliuiſcatur.* Alio amico petente, vt priori ſibi bibere cicutam liceret: *Grauis mi Nicocle*, inquit, (id ei nomen) *hæc petitio: ſed cùm per omnem vitam nihil abnui, hoc quoque indulgeo.* Ita conſtantiſſimus vir obijt, cum ſuâ famâ, Athenienſium infamiâ æternâ.

Quid verò mulier in eâdem Græciâ? II. CRATESICLEA fuit, mater *Cleomenis*, qui rex Spartæ res ibi nouauit, aut potiùs lapſas in antiquum locum reponere tentauit. Is cùm grandi bello cum Achæis diſtineretur, ſed & *Antigonum* ac Macedonas timeret; à ſe impar, opem & opes à *Ptolemæo* Ægypti rege petebat. Qui ſpem fecit, eâ lege, vt hæc Crateſiclea mater eius, item-

itemque filius, obſides fidei in Ægyptum mitterentur. Durum & inſolens ſatis viſum Cleomeni, nec auſus matri proponere, etſi neceſſitas adigebat. Itaque aliquoties loqui eâ de re conatus, abſcîdit, & abſceſſit. Mulier acuta animaduertit aliquid eſſe, & amicos eius percontata, *Ecquid vellet effari Cleomenes, nec auderet?* Quin hortata eos eſt, vt incitarent & ſubmonerent. Tandem ergo Cleomenes poſtulata regis aperuit: illa autem in cachinnum effuſa, *Et hoc erat*, inquit, *quod dicere aggreſſus, non dicebas? Mitte verò hoc corpuſculum quocumque terrarum, vbi vſui Spartæ ſit, potiùs quàm hic ſenio & deſidiâ ſoluatur. At tu vir & rex eſto.* Statimque inſtitit mitti, & nauigare. Deduxit igitur Cleomenes cum toto exercitu Tænarum vſque, Laconiæ promontorium, vbi parata nauis. Illic in templo Neptuni congreſſi, priuſquam nauim conſcenderet, mutuo complexu & lacrimis (quis matris & filij affectum neſcit?) diuelluntur. Sed illa egrediens, *Age rex Spartanorum*, inquit, *compone vultum & animum, ac caue quiſquam, qui foris adſiſtunt, lacrimantes nos videat, aut Spartâ aliquid indignum admittentes. Hoc enim in nobis eſt, caſus dij gubernabunt.* Sic fata egreditur alacri aſpectu, puerum manibus trahens: nec fœminam ſolùm exuit, ſed matrem. Eadem paullò pòſt, cùm Ptolomæus parùm ex fide ageret; & Cleomeni occaſio eſſet paciſcendi cum Achæis, ſed cunctaretur ob matrem: illa audito, reſcripſit animosè, *Ageret quod ex vſu & dignitate Spartæ eſſet, nec Ptolomæum hunc timeret, ob vnam anum & puerum. quorum eſſet compos.* O mulier, non quidem filio meliore, ſed fato digna! nam & tu, & ille, poſteà ſub ignauo & infido rege perijſtis.

III. Licet & alteram fœminam addere MONIMEN Mileſiam, quæ inſigni formâ & lepôre, ſed ingenio melior, *Mithridati* regi placuit. Tentauit pudicitiam eius, blanditijs, donis, & ad quindecim millia aureorum ſimul miſit: quæ fortiter ſpreuit, & reiecit procum regem, donec nuptiarum titulo & pacto euicit. Sed nec ea fregerunt magnitudinem animi. mœrebat, & fortem ſuam deplorabat, quòd pro marito dominum, pro liberis & familiâ, cuſtodiam nacta eſſet eunuchorum & barbarorum. Victus tandem Mithridates à Romanis, & animi atque amoris æger, ne in poteſtatem Monime veniret, miſit qui mortem indiceret, eunuchum *Bacchidem.* Illa nihil cunctata, & cupienti propior, diadema detractum capiti (nam vt regina ornabatur) collo aptauit, atque ex eo ſe ſuſpendit. Sed imbecillo & diſtracto, indignabunda, *Infelix faſcia*, inquit, *nec hic mihi eris vſui?* Et abijciens illud ac conſpuens, iugulum Bacchidi alacriter obtulit, ac tantum non læta perijt.

Quid Græca me tenent? M. CATO ad ſe vocat, ille inclytus Conſtantiæ ſacerdos: cuius vel à puero dedit ſpecimen. Nam cùm apud Liuium Druſum auunculum, vnà cum Cæpione fratre educaretur, ac Larini ſub id tempus de impetrandâ ciuitate agerent: euênit, vt *Popedius Silo*, vir inter primos Latinorum, hoſpitium item apud Druſum haberet. Itaque cum pueris familiariter cauillans & iocans, & *Heus vos*, inquit, *ecquid apud auunculum pro nobis, & ciuitate capiendâ, intercedetis?* Ibi Cæpio blandè ſtatim annuere, Cato ſilere & toruùm intueri. Tum Popedius, *Quid tu igitur? non promittis?* & ſimul ſuſtollit, & extra feneſtram elatum, pendulum habet, cum minis & terrore deijciendi. Vocem etiam & vultum exaſperat: ſed Cato nihil motus, intrepidè ſuſtinuit, & perſtitit ſilentio negare. Ibi Popedius, relato & depoſito, ſubmiſsè ad amicos: *Et quid ſi hic vir ſit? ne vnum quidem ſuffragium, credo, in populo feramus.* Benè diuinabat. nam Cato firmus & certus, nihil in remp. vllo metu dicere aut facere; ſed nec ab alijs, quod in ſe erat, fieri. Eiuſdem roboris, in Sullanis temporibus, à paullò iam grandiore exemplum. Annum enim agebat quartumdecimum: & ſæpè *Sarpedon* pædagogus & doctor eius ad Sullam ducebat, honoris cauſsâ, ſalutatum. Atque ipſe admittebat, quia amicus patris eius fuerat, & comi ſermone excipiebat. Domus autem illa parum à carnificinâ aberat. ita capti, vincti, torti, ducebantur, ſed & capita inferebantur & efferebantur interfectorum. Cato inhorruit, & vidit alios clàm ingemiſcentes: atque ad magiſtrum ſuum, *Hunc hominem*, inquit, *quid ita nemo interficit?* Subijciente illo, *Nam metuunt eum magis, quàm oderunt. Quin tu ergo mihi*, inquit, *gladium dediſti, vt eum interimam, & patriam è ſeruitute aſſeram?* Quæ dixit vultu atque oculis ita acribus IV.

& minacibus, vt Sarpedon deinceps & rariùs ad Sullam duceret, nec niſi tentatum & excuſſum. Tertium, à iam viro. *Metellus Nepos* Tribunuſplebis remp. turbabat perniciosis rogationibus, quas Catoni certum erat impedire. Ille hoc prouidens, Cæſare adiutore, forum de multâ nocte ſeruis & mercede conductis operis occupauerat, vim haud dubiè facturus in reſiſtentes. Amici igitur Catonis, & tota domus, mæſti & anxij; ſolus ipſe ſecurus cibum cepit, dormijt, manè ad forum ijt. Cùm veniſſet, videt templum & gradus Caſtoris armatis inſeſſos, ipſum Metellum aſſidente Cæſare, ſupernè imminentes, quaſi duces: omnia ad pugnam & tumultum parata. Riſit, & ad proximos: *O hominem timidum, qui aduerſus vnum & inermem tantum habuit delectum!* Et Munatium Tribunum è bonis, manu ſecum trahens, eluctatus per gradus eſt in ſummum: atque ibi medium ſe ſtatim immiſit & compoſuit, inter Cæſarem & Metellum. Stupuit ipſa audacia, ad hoc robur: & cùm trepidè Metellus legem per ſcribam recitari iuſſiſſet, Cato inhibuit: donec ipſe Metellus, arrepto codice, recitaret. Sed & hunc Cato è manibus ei extorſit: ac Metellus, ſigno dato, armatos immiſit, diſſipatâ ſtatim concione, & nemine, præter Catonem, reſtitante. Hunc cùm lignis lapidibuſque peterent, *Murena* Conſul ægrè texit, & abduxit: ſed confirmatis iterùm ciuibus redijt, & ſolâ ſuâ conſtantiâ peſtilentem rogationem diſiecit. Quartum. Pompeius ab Oriente redux, & in magnis opibus ac gloriâ, vidit quid animorum in viro eſſet, & quanta ſibi acceſſio ſi hunc adiunxiſſet. Itaque ad affinitatem adſpirauit, & ſororem (ſiue ſororis filiam, vt alij) petijt vxorem. Votiua conditio omnibus viſa, atque ipſis maximis fœminis: ſed non Catoni. qui renunciari liberè iuſſit, *Non capi aut illaqueari ſe per fœminas. quòd ſi Pompeius rectam in rep. viam iniret, vlerò ſe amicum fore; ſin aliam, nullo pacto aut pretio.* Quintum, C. Cæſar Conſul legem de diuidendo agro Campano ferebat, priuatim vtilem, publicè exitioſam. Vnus Cato reſiſtebat acerrimè. adeò vt Cæſar pro imperio, abſtrahi à Roſtris hominem, & duci in carcerem iuberet. Ducebatur, ſed & ſic inter viam de lege identidem diſſerebat, incommoda & inſidias eius oſtendens. Iamque peruenerat pænè ad carcerem, deducente pleraque parte Senatus & optimatium; cùm Cæſar à conſtantiâ victus deſtitit, & è Tribunis vnum ſubmiſit, qui eximeret & liberaret. Sextum. Præturam petebat Cato, & impetraſſet, niſi Cæſar, Pompeius, & illa potentium manus ſe obieciſſet: vnum hunc reueriti, vt progreſſibus ſuis impedimentum. Itaque effuſâ & apertâ largitione effecerunt, vt præferretur ei Vatinius, mortalium pænè poſtremus. Quid Cato? accepit & tulit iniuriam eo animo, quo alij beneficium: & vultu etiam nihil deiectus, eodem die in forum venit, ambulauit, & pilâ luſit. Deus immortalis, an non ſuper affectus & motus humanos hic vir fuit? an non dignus, de quo Poëta ſcriberet:

Quippe malo vnum Catonem, quàm trecentos Socratas?

Dignus. & robur etiã in morte ſileo, quod variam interpretationem habere poteſt, & noſtræ Religionis ſcito, culpam.

Porciam ſubnecto, patri filiam. Nupſerat ea *M. Bruto*, marito heroinâ hac digno. Is cùm agitaret de nece Cæſaris, etſi ſedulò ſilebat, tamen vultu manifeſtus erat grande aliquid & atrox agitare. præſertim amanti, & coniugi. Suſpicata igitur tale aliquid, & maritum ſilere quia diffideret imbecillitati: ſtatuit ſui ſumere experimentum, & fecit. Cultro tonſorio, cùm ſola eſſet, grauiter in femore ſe læſit. Secutus ſanguis largior, debilitas, atque etiam febris: cùm Brutus domum venit, trepidus & re inopinatâ mæſtus. Illa remotis arbitris, *Age mi marite, aſſide, eſt quod ſeriò fabulemur. Ego tibi cùm nupſi, coniux in domum tuam veni, non amica aut pellex: nec menſæ aut tori tantùm, ſed triſtium lætorumque conſortem me dedi. Catonis filia ſum: & pro illâ ſtirpe me cenſe. Quid ergo? de te queror? minimè, ſi alia ſpecto, & ſolennia coniugiorum, aut beniuolentiam ſiue & amorem hunc externum. Sed altius ſpiro, & amicitiam etiam volo: atque vnus ille in animo dolor eſt & pungit, fidem non haberi fidei meæ. Nam quid diſſimulas? nónne curam video, quæ te coquit? arcani magnique aliquid, quod agitas? Cur me celas? auxilium ſi non ſperas, ſolatium exſpecta: nam de ſilentio, poſſum apud te ſpondere. Non reſpice ad alias mei ſexus: ego (iterùm dico) Catonis filia ſum: & addo, M. Bruti vxor. Vel natura me à tali patre, vel conſuetudo à marito, fortem conſtantemque reddant, etiam aduerſus extremos metus. Quid verba facio?*

ſacrot rem vide. Cepi ipſa mei experimentum: & ecce hoc vulnus, quod ſponte intuli, vt diſcerem ecquid dolori aut tormentis par eſſem. Sum, conſide. poßum ferre, poßum contemnere: & mori o Brute cum marito, & pro marito poßum. Proinde ſi quid tu honeſti agitas, quod vtroque noſtrum ſit dignum, ne ſile. Brutus admiratus animum, & oſculatus affectum, manus præ gaudio in altum ſuſtulit: &, *O omnes cælites, adeſte volentes propitij, ac dignum me Porciâ maritum præſtate.* Tum ordine coniurationem aperit, & conſortes: nihil territæ aut deterrenti, imò animanti. Atque hoc primum eius Conſtantiæ, vt ſic dicam, ſacrum: alterum à mariti morte. Audijt enim de triſti in Philippis pugnâ, & Brutum ſuum fuiſſe. nihil igitur morata, mori voluit: ſed amici & cuſtodes impediebant. Illa ipſis & iam ſibi irata, *Quid?* inquit, *mortem aliquis impediat, aut neget? non poteſti: & pater vos docuit.* Ac cum dicto proſiluit, & è foco prunas ardentes hauſtas ori ingeſſit: & ſpiritum, quem emittere non potuit, ſuffocauit incluſum. Probas hoc? inquies. non, ſed miror: imò & probet aliquis, ſed ab illo æuo.

VI. Ad Chriſtiana & noſtra exempla tutiùs
m. cc. xciii. tranſeo: quæ in ſanctis viris & martyribus ſunt infinita. Nulla re hæc Religio magis abundat, magis ſe commendat & adfirmat. Sed ea in ſuis locis ſunt prompta: nos ſparſa in hiſtorijs colligimus. & in ijs vnum ALFONSI PERESII GVSMANI, in Hiſpaniâ Bæticâ, cui à moribus cognomentum BONI fuit. Magnus pace & bello ille vir, clarus opibus & earum vſu: atque ecce ſpecimen. Rex Caſtellæ Sanctius *Tariffam* (quæ veterum *Carteia* ſiue *Tarteßus* eſt) de Mauris ceperat, ſed anxius cuſtodiendi & tenendi, ob hoſtium viciniam, & ingentes ſumptus. Suſcepit vltrò in ſe curam Alfonſus, & partem ſtipendij de ſuo daturum promiſit: rex intereà res alias ageret. Paullò pòſt, frater regis, *Ioannes*, ambitione prauâ ad Maurum tranſit, & copijs ab eo acceptis ſubitò Tariffam obſedit. Obſeſſi nihil trepidare, in ſuâ & ducis virtute fidere, animos ſupra periculum habere: niſi quòd infregit eos ſubitò inopinata res, captus Alfonſi filius (in agris fortè interceperant:) & ante mœnia oſtenſus. Vnicus porrò patri erat. Illi minari, niſi opidum dederetur, ſub oculis interfecturos ſe, & fœdè laniaturos. Motis, flexiſque alijs, ille nec hilum: & altâ voce negat, *Si centum filios in poteſtate haberent, non ideò ſe à fide & honeſto abiturum. Quin,* inquit, *ſi tanta libido iugulandi eſt, en gladium.* & ſuum è mœnibus proiecit. Stupor me habet hæc ſcribentem: quid ſpectantes? Ille ſic abijt, & ad prandium ſe compoſuit. cùm ecce clamor & eiulatus diſſonus audi[illegible]s eum euocat: iterumque in mœnibus ſe ſiſtit. Quærenti conſternationis cauſſam, refertur, *Filium barbarâ crudelitate interfectum. Hoc erat?* inquit, *credebam vrbem ab hoſtibus captam:* & pari tranquillitate ad prandium vxoremque redijt. Creditis poſteri? ſed credite. res ita geſta eſt: & hoſtes magnitudine viri attoniti, nihil vltrà tentantes, diſceſſerunt. Libet hîc exſultare: eſtne factum vel in omni antiquitate fortius, vel laudabilius? Gratulor tibi gens & domus illuſtris Ducum *Methymnæ Sidoniæ*, quæ ad hunc auctorem ſtemma & ſanguinem refers. Felix origine, eſto imitatione.

Hæc ad miraculum exempla ſunt: alia non tam ferientia, ſed haud minùs ſapienti approbanda. De FERDINANDO Hiſpaniarum rege traditur, poſtremo iſto qui Mauros eiecit, per omnem ætatem firmo conſtantique ingenio fuiſſe: & cùm vtramque ſæpè ſortem expertus eſſet, proſpera atque aduerſa ſic compoſitè & ſedatè tuliſſe, vt nulla vmquam in vultu eius conſiliorum aut effectuum veſtigia deprehenderentur. Idem cùm Barcinone, à furioſo quodam graue vulnus in ceruice ſubitò accepiſſet, neque animo turbatus eſt, nec gemitum aut vocem doloris indicem emiſit: tantùm ſeruari parricidam & examinari iuſſit, quo auctore feciſſet. VII.

Vxor eius ISABELLA virilis animi cautæque mulier, & hæc laude æquauit, aut ſuperauit maritum. Nam cùm nuptias adornaret cognominis ſuæ filiæ, cum *Emanuele* Luſitaniæ rege, & ſubitò nuntius adferretur de morte *Ioannis* vnici filij; illa hoc agere, & dolorem comprimere, vultumque fingere tamdiu potuit, donec Emanuel ab alijs id reſciſſet. Eadem non in aduerſæ ſolùm valetudinis, ſed in partus acutiſſimis doloribus, & gemitum & vocem ſupprimebat. rem incredibilem, niſi à fidiſſimis matronis, quæ à cubiculi curâ erant, id certò ſe cognouiſſe *Marinæus Siculus* adfirmaret: VIII.

Horum

IX. Horum nepos CAROLVS QVINTVS Imperator, cùm in Germaniâ copias & caſtra ad Ingolſtadium haberet, cinxerúntque eum ingenti numero militum fœderati hoſtes: nec illi viſum dimicare, vel quia ſui nondum conueniſſent, vel quia præuidebat tutam mox & ſine cæde victoriam: ecce iſti æneorum tormentorum copiâ validi, tantum ferreæ grandinis in caſtra iaculati ſunt, vt vno die ad VI. *millia* maiorum globorum numerarent. Itaque omnia ictibus peruia, ipſum Cæſaris tentorium, & ad latus eius & tergum occiſi: cùm ille nec locum, quid locum? nec ſtatum, nec vultum mutauit. Quinetiam monentibus amicis ſibi, atque omnibus in ſe, parceret; dixiſſe arridens fertur, *Confiderent, neminem Imperatorem tormenti ictu periiſſe.* Breuia hæc relatu, examinanti ingentia ſunt, & digna memoriâ ac laude ſæculorum. Atque hæc talis conſtantia, & morum actionumque grauitas, in omni reliquâ eius vitâ fuit:

X. Etiam in ſanguine. Nam ab hac ſtirpe PHILIPPVS II. rex, familiarium teſtimonio, Conſtantiæ laude veteres nouóſque æquauit. extra aut ſupra affectus, non gaudio, non dolori peruius; neque animo ſolùm, ſed vultu æquabili & immoto. Quis Sapientium, & qui vnum hoc egerunt; eò peruênit? Sed quod alij verbis, ipſe factis ſibi vindicauit, NEC SPE NEC METV. Finiui, & addo, non aliam virtutem Principe digniorem, aut in eo, vt ſic dicam, honeſtiorem eſſe.

CAPVT VIII.

DE PRVDENTIA,

Quam Vſus & Hiſtoria gignunt, & producit Doctrina.

POST Virtutem, cuius caput eſt Religio ſiue Pietas, Prudentia neceſſaria eſt Principi, atque iis qui in republicâ verſantur. Hæc non aliud eſt, quàm notitia rerum euentuumque, & iudicium in ijs rectum. Tria illam pariunt, Natura, Vſus, Doctrina. Natura multum poteſt, & ab eâ ſolâ, aut certè leuibus alijs auxilijs, prouecti quidam operæpretium fecerunt. Sed vſus ſi acceſſerit, etiam mediocris Natura attollitur, & in conſilijs actionibuſque ſe probat. Quid ſi doctrina? plurimùm: & tria hæc vbi concurrunt, m[illegible] q[illegible] v[illegible]da ea mixtio, & vera ex ijs [illegible] maque Pr[illegible]den[illegible] oriatur. Nam profectò vbi aliquid [illegible] ſolitarium, Superbia, P[illegible]rtinacia, Error comitantur: & in multis ſcio me obſcru[illegible]. Quid tamen ex his ad rempublicam o[illegible]timum? puto, Vſus: & Theognidem ſapienter ſcripſiſſe,

*Δόξα μὲν ἀνθρώποισι κακὸν μέγα, πεῖρα δ' ἄ-
ριστον.*

*Eſt mala Opinio, at eſt homini longe optimus
Vſus.*

Nam vbi ſola Natura, ſiue & Doctrina; profectò Opinio innaſcitur, & gnari ſcienteſque eſſe volumus, vbi non ſumus. At Vſus firmior, & in artibus per ſe valet. Age, fabricam quàm multi ſolo opere & vſu didicerunt? quid artem nauis gubernandæ? & ciuilis & militaris in republicâ quædam ars eſt: ab Vſu igitur diſcenda. Nec tamen plenè ſatis aut perfectè. quia illa, quæ dixi, vniforme aliquid & ſimplex ſunt; iſta, Deus bone, quas varietates, quos ſinus & receſſus habet? Lumen vndique inferendum, vt peruideamus: & maximè à Doctrinâ, non illâ tamen argutâ aut ſubtilium ſcientiarum, ſed memoriæ rerum præſertim, quam Hiſtoriam appellamus. Nam ea, ſi attendis, quid niſi altet Vſus eſt? Quæ in iſto video, tracto, facio; in illâ lego, haurio, diſco: & tantò plura, quantò plus rerum euentuumque complectitur, ab omni æuo. Mihi paucis annis experiri licet, & in vnâ aliquâ orbis parte, ſiue angulo: illic ſæculorum res ſunt; illic, quàm latè patent ſola hæc terrarum. Itaque materies diſcendi maior; & diſces, ſi oculos mentis in illo velut ſpeculo defigis exemplorum. Accedit, quòd prudentes multi, & vſu docti, olim ferè hiſtoriam conſcripſerunt: & ijdem ſenſus breues, aut mo[illegible]a inſerüerunt. Deus bone, quàm recta, quàm ſalutaria, ſi bona mens eligit & excerpit? Sed Hiſtoriæ laudes pertexere, non eſt hic locus, nec de[illegible]: addo de *L. Lucullo* tradi, eo qui Mithridatem & Tigranem vicit, potentiſſi[illegible]os [illegible]ges, vix aliam imperandi bellandique peritiam, quàm ab Hiſtorijs attuliſſ[illegible] Et iſtas igitur præcipuè ego Principi; ſed & adhærentem *Geographiam* commendem *G[illegible]metriam* leuiter: & tum maximè *Phil[illegible]phiam*, id eſt Ethicam Phyſicamque. D[illegible]æ iſtæ partes forment eius animum, vel ad Virtutum amorem & pretium, vel ad

noti-

notitiam cæleſtium & terreſtrium, è quibus Magnitudo animi oritur, & ſimul Modeſtia, collatione vtrorumque. Non inſiſto (alibi feci:) ſed *Peregrinationem* etiam obiter ſuadeam: quæ valdè ad notitiam ſui ſtatus, tum & ad Prudentiam facit. Hæc omnia quæ Principi, magis ijs & pleniùs, qui circa ipſum, ſuggeram: quibus plus ſcilicet otij, & ſæpè ingenij eſt, ad talia pernoſcenda. Sed age, pro inſtituto, Exemplis hæc illuſtremus aut firmemus.

I. SOLON Athenienſis, horum omnium vnus exemplum præbeat: in quo Natura, Vſus, Doctrina viguerunt. In republicâ aſſiduus ille fuit: ſed etiam in peregrinationibus, & Ægyptum, Cyprum, Aſiam luſtrauit: atque id diſcendi cauſsâ. Vſum vides: quid Doctrinam? ſcripta & verſus docent, quos reliquit. Atque adeò tantâ eius cupiditate exarſit (ſic loquendum eſt:) vt ipſe in Carmine quodam glorietur, *Cottidie addiſcentem ſe aliquid ſenem fieri.* Cottidie. itáne? etiam circa ipſam mortem. Nam cùm langueret, & aſſidentes amici aliquid inter ſe diſſererent, ille caput ſuſtulit, & flexit ad audiendum. Interrogatuſque, Quo fine tunc aut fructu? nobilem illam vocem edidit, *Vt cùm iſtud ſciero, doctior moriar.* O deſiderium! & quid in vitâ, aut eius flore faciendum: cùm ille hæc in morte?

II. EPAMINONDAE verò, etſi in craſſiore aëre nato, tantum litterarum ſtudium,
Lib. xv. philoſophiæ doctrina tanta fuit, vt *mirabile videretur*, ait Iuſtinus, *vnde tam inſignis militiæ ſcientia homini inter litteras nato.* Quod mihi tamen non mirabile. imò
Lib. v. cum Diodoro Siculo ſentio, qui ipſam hanc ſcientiam cauſſam fuiſſe vult rerum ab eo præclariſſimè geſtarum. Philoſophatus ille ſcilicet eſt, ſed ἄνευ μαλακίας, vt Thucydides loquitur & approbat: *ſine mollitie, aut deſidiâ*: & habuit ad robur & ad prudentiam magiſtram. Sanè Pythagoricis dogmatibus addictum maximè, & Phyſicæ ſcientiæ fuiſſe, idem Diodorus monet.

III. Huius diſcipulus & alumnus PHILIPPVS MACEDO, non *Alexandri* ſolùm, ſed & *Magni* pater. Ille inquam, omnem hanc magnitudinem aut inſtitutione, aut inſtrumento & inſtructo reliquit. Græcia domita, & firmus ille ordo militiæ, veteranus miles, optimi Duces, hæc omnia à Philippo fuerunt: & ipſe Philippus ab Epaminondâ, & doctrinâ. Nam obſes trienio Thebis habitus, in eius domo diuertit, optimo magiſtro vſus ad dicendum, ſapiendum, faciendum.

IV. Ipſe ALEXANDER haud aliâ re mihi quidem magis laudabilis, quàm doctrinæ ſtudio videtur, & moribus quos hauſit à doctrinâ. Ij fuere, Magnanimitas & Clementia. Sed à puero mitioribus artibus imbutus, mox in Ethicis & Politicis, alijſque Philoſophiæ, præceptorem habuit Ariſtotelem: quem virum? ipſius Sapientiæ prolem aut alumnum. Felix doctore, ſed & felix ingenio. cùm non, vt plerique, leuiter imbuit ijs animum, nec ſtatim, vt ad arma vênit, artes faſtidijt: ſed & doctos in contubernio ſuo habuit, audiuitque; & ipſe, cùm licuit, aſſiduè legit. Idque *Homerum* maximè. quem ita non amauit, ſed coluit, vt cùm in Darianâ prædâ ſcrinium, gemmis & auro cultiſſimum, repertum eſſet, alijque aliò deſtinarent; *Imò*, inquit, *Homeri carminibus ſeruetur*: quaſi pulcherrimum opus, pulcherrimo conditorio dignum eſſet. Sed & incubuiſſe, & indormiſſe eum ſæpè Homeri libris, traditur: vel ex eo, non vulgaris ſcientiæ aut iudicij æſtimandus, qui alium & ſuper omne vulgus poëtam æſtimaret.

V. Vltimus, inter Græca exempla, PHILOPOEMEN eſto: quem *vltimum Græcorum*, magnâ eius laude, quiſpiam dixit. Is etſi in militiam ſtudio & indole propenderet, tamen (ait Plutarchus) & *Philoſophorum præcepta ac monita legebat, ſed non omnium; eorum dumtaxat, è quibus progreſſum ſe ad Virtutem ſperabat facturum.* Habebat & hoc in ore: *Doctrinam debere ad facta tendere, non otij aut inutilis loquacitatis cauſſâ vſurpari.* Atque vtinam hoc alijs, vt mihi, probet! Sed nos facere id decet, Principes debent.

VI. Ad Romanos tranſeo. quorum conditores ROMVLVS & REMVS, non tam ruſticuli fuerunt, quàm vulgò eos faciunt: ſi verum eſt, quod Dionyſius & Plutarchus tradiderunt, *Gabijs in adoleſcentiâ, liberalibus ſtudijs operatos, atque omni eorum liquore perfuſos.* Et ſanè facta atque ordo Romuli, non olent barbariem: minùs *Numæ, Seruij*, aut *Tarquinij* regum.

Et

VII. Et ſi fateor iacuiſſe pòſt, aliquot ætatibus, Romæ doctrinam; donec Græciâ captâ, ab hac caperentur. Longum ſit omnes aut plures dicere: M. CATO VTICENSIS, pronepos illius qui Græcos & omne id genus pelli vrbe volebat, ita ſtudijs eorum ſe dedidit, vt & in Senatu, obiectâ leuiter togâ, libros legeret: vir, cuius nomen rectè factum defendit, quidquid fecit.

VIII. Quid IVLIVS CAESAR, ille ſic acer militiæ, & Martis verè pullus? haud minùs Muſarum fuit. Scripta eius id docent, quorum pauca extant, pleraque perierunt; quæ inter ipſos rerum ciuilium aut militarium æſtus iactationeſque confecit. Nec in itinere quidem vacuus: ſed amanuenſem in vehiculo apud ſe habens, dictanſque aut legens. Itinere Hiſpanienſi, ſpatio XXIV. dierum, ſiue vt alij, ſeptem, poëma compoſuit, quod inſcripſit *Iter*. In ipsâ Hiſpaniâ ſub tempus Mundenſis prælij (& quando vmquam magis, non dicam occupatus, ſed ſolicitus?) libros duos de *Analogiâ* confecit, & totidem *Anticatones*. Mirabitur, qui breuitatem temporis, & occupationes viri nouerit: ſed non mirabitur, qui vigilantiam & inſtantiam, quando pleraque hæc & alia, ipſis noctibus, ſub pellibus ſcribebat. Macte diuini, & indefeſſi ſimul ingenij, vir! cuius & hoc ſignum, quod ſollenne tibi *ſcribere & legere ſimul, dictare & audire* (verba Plinij ſunt:) *epiſtolas verò maximarum rerum quaternas pariter librarijs dictare, aut ſi nihil aliud ageret, ſeptenas*. En aquilam! & quis ad hoc æui ſublime ſic volauit?

IX. Nec degenerauit ab eo OCTAVIANVS, iudicio filius, poſteà Auguſtus. qui *Eloquentiam & liberalia ſtudia*, ait Suetonius, *ab ætate primâ cupidè & laborioſiſſime exercuit*. Ipſo Mutinenſi bello, in tantâ mole rerum, & legiſſe, & ſcripſiſſe, & declamaſſe cottidie legitur. Itaque opera pluſcula ſcripſit, quædam & verſibus; à tempore tamen, & eius inuidâ falce, præſecta. Nec in ſe modò eruditionem volebat, ſed in Adminiſtris neceſſariam cenſebat. adeò, *vt cuidam Legato Conſulari, tamquam rudi & indocto, ſucceſſorem dederit, cuius manu IXI. pro IPSI. ſcriptum animaduerterat.*

X. TIBERIVS verò, vel ad culpam, vtriuſque linguæ ſtudijs auribuſque ſe dedit. Affectabat enim & rara & obſcura, & quæ pauci ſcirent, ſcire gloriabatur. Itaque aſſidui in cohorte eius Græculi, quos & præmijs honorabat, & quæſtionibus exercebat. Hic tamen eſt Tiberius, cui nemo in calliditate, & firmâ regendi arte, ſe componat.

Non eo per Imperatores ceteros: nam XI. quis eorum non ferè talis fuit? Vſqueadeò, vt M. ANTONINO *Philoſophi* cognomen hæſerit? quòd ſupra alios in eo ſtudio deditus eſſet, Stoicam etiam ſectam profeſſus. Et quis tamen vitâ melior, imperio mitior aut felicior dabitur?

Quid autem Chriſtiani deinde noſtri? XII. de THEODOSIO IVNIORE traditur, cum hiſtorias Græcas Latinaſque aſſiduè euoluiſſe: tam pertinaci in libris ſtudio, vt cùm diem militaribus aut ciuilibus occupationibus daret, noctem ijs ſeponeret. Quin & candelabrum ſibi ſtrui adfabrè curaſſe, eo opificio, vt oleum ſponte ad lychnum perueniret ac ſuppeteret: ne vel interpellaretur lectio, vel miniſtri cum vigilante (ô humanitas!) vigiles eſſent.

CAROLI MAGNI amorem & honorem XIII. in litteras multa loquuntur. Quid clarius, quàm, velut vexillo propoſito, vocati vndique viri docti Lutetiam, in caſtra quædam litterarum! Felicia caſtra, quæ tot præclaros non milites, ſed duces dediſtis & datis, in militiâ hac togatâ! Sed illud quoque in *Paulum*, Aquileienſis Eccleſiæ Diaconum eminet, genere nobilem, ingenio litteriſque nobiliorem. His dotibus conciliatus olim *Deſiderio* Longobardorum regulo, dum fata erant: poſtquam ea ad Carolum tranſiſſent, huic ijſdem cauſſis carus, & inter intimos familiares admiſſus. Sed Paulus veteris beniuolentiæ & aulæ memor, conſilia agitabat liberandi Deſiderij, & è finibus exſilij educendi. quorum conuictus, ipſe in exſilium, in Diomedis inſulas, ſeponitur. Sed nec illîc fidei aut legum ſatis reuerens, rupit tranſcenditque terminos, & ad *Ragaiſum* Beneuenti Ducem confugit. Itaque Proceres certatim accuſant, damnantque capitis duplicem perfidiam: & in ipſum Ragaiſum arma ſuadentur. fruſtrà, apud mitiſſimum & litterarum amantiſſimum regem: quod ſolum nomen & titulus Paulum ſeruauit, ipſumque cum Paulo Ragaiſum ei conciliauit. Impoſitum modò munus, vt Hiſtorias

a fine

à fine Eutropij ſcriberet, item ſeorſim Longobardica, aliaque in profanis aut ſacris. O dignum Principem, qui in digniorem hæc conferret!

XIV. Neque abnuo tenebras deinde fuiſſe, & neſcio quo malo fato barbariem: præſertim in Principum aulis, & priuatim modò bonum Doctrina cenſebatur: an addam, & nunc cenſeri? Tamen velut ſtellę interluxerunt pauci. vt ROBERTVS rex Neapolitanus, cui litteræ & litterati pretiati fuerunt. Ille eſt qui *Petrarcham*, & poëſi, & ſerijs ſcriptis nobile ingenium, fouit: ille qui *Boccatium* in amoribus habuit. Quid ipſam doctrinam? Vox eius audita: *Cariores ſibi litteras regno eſſe.* Deſipuit, an altè ſapuit?

XV. Et quàm ſimilis vox & animus ALFONSI illius magni, in eodem regno fuit? Neque enim ſemel edixit: *Malle ſe omnium regnorum* (ſeptem ea numerabat) *iacturam facere, quàm minimam doctrinæ.* Et ſanè amauit eam ſe, in alijs: & *Laurentium Vallam, Antonium Panormitam, Bartholomæum Faccium, Georgium Trapezuntium, Ioannem Auriſpam, Iouianum Pontanum*, & examen deinde iuniorum, huic regi debemus. Ille Athenæa in regnis paſſim, ille Bibliothecas inſtituit, aut exornauit: nec gratius ei munus offerri poterat, quàm rarior aut electior liber. Quin ipſum *Librum apertum* pro inſigni vſurpabat: ſignificans Scientiam Principibus conuenire, ex ijs hauſtam. Et cùm aliquando audiret regem Hiſpanum dixiſſe, *Non conuenire Principibus litteras*: ſtomachans ſubiecit, *Bouis, non hominis, vocem eam eſſe.* Itaque legit aſſiduè: *Liuium* & *Cæſarem* maximè. nec dies fuit, vt familiares tradiderunt, quin his inuerſaretur. Idem, quod miremur, *Annæi Senecæ* magnus amator: adeò vt ipſe, ſuo Marte, in Hiſpanicum ſermonem Epiſtolas verterit, vſui ſuæ gentis. Sed nec ſacrâ lectione abſtinebat: gloriatusque eſt, totum *Vetus & Nouum teſtamentum, vnà cum Gloſſis*, decies & quater ſe perlegiſſe. Hæc Rex, hæc ſenex: vbi priuati & iuuenes eſtis? Senex, inquam. nam vix ante quinquageſimum annum ſtudia attigit, inſtitutione eius in adoleſcentia neglectâ. Tunc Grammaticam, operâ *Martini* cuiuſdam didicit: quem ita carum deinceps habuit, vt numquam à *latere dimiſerit. Videor non de Principe, ſed litteratione aliquo lo-

qui: at ille etiam quantus vir belli domique fuit? quàm magnus, quàm felix rebus geſtis? Elogium ei demus. à *Carolo Magno* maiorem virtute & fortunâ Principem Europa non habuit: & (mentiri velim) non habebit.

Addamus è Pannoniâ MATTHIAM CORVINVM regem. qui clariſſimo militari patre *Ioanne Hunniade* natus, nec in eo ſtudio degener, Doctrinæ iſtud adiunxit. Ferox ad id æui ea natio, & tota Martis, cultum ingeniorum motumque à Matthiâ accepit: & quis neſcit regum exempla ſubditos æmulari? Itaque Italos Germanoſque, ſiqui litterarum gloriâ clarerent, euocauit: Bibliothecam inſtituit in ipſâ regiâ Budæ, rarum theſaurum, & quem cum dolore recordamur Barbaris, cum ipſâ Pannoniâ, obueniſſe. XVI.

An & mulier his ſe inſeret? inſeret merito ISABELLA, *Ferdinandi Catholici* regis vxor. quæ ad omnia alta nata, & verè virilium eiuarum mulier, etiam Doctrinam vnicè amauit. Delectaram ſemper conſtat (neſcio quâ inclinatione animi) ipſo Latinæ linguæ pronunciatu & ſono: nihil vt libentiùs audiret. Et mox reſpirans paullìſper à grauiſſimis curis & bellis (tenuerâ enim particeps & tori & ſceptri erat:) reſpirans, inquam, ſtatim ſe ad Grammaticum demiſit, eique annum ita aſſiduam operam dedit; vt Latina non ſolùm caperet, ſed vertere ipſa in ſuum ſermonem, poſſet. Sacris etiam & diuinis officijs cùm intereſſet, lapſantes, aut vel in ſillabâ peccantes ſacrificos aduertebat, ſed & ſæpè admonebat. XVII.

Enimuerò nec olim aut nunc Barbari (tam clara vtilitas eſt) ab hoc cultu alieni. teſtor MITHRIDATEM illum veterem Ponti regem, qui variè, & in ipſâ medicinâ doctus; hoc præfert eximium, Tenuiſſe vigintiduas linguas, ſic vt omnes ſubditos, quemque ſuâ dialecto, promptè & ſcienter alloqueretur. XVIII.

CHOSROES autem Perſarum rex, Iuſtiniano & Romanis per ſuas clades notus, & eloquentiam Græcam adamauit, & Philoſophiæ ipſius non limen, ſed adyta penetrauit. Ariſtotelem totum perealluiſſe aiunt, Platonis lineas & numeros: ſed XIX.

& ipſa Græcorum opera in ſuam linguam multa tranſtuliſſe. Hæc aiunt: & demus famam aliquid adſtruere: vel conatum iſta. nónne magnum in magnis iſtis regum?

XX. MAHVMETES etiam Turca me tenet, SECVNDVS eo nomine. qui cognitionis illuſtrium virorum facinorumque maximè cupidus, Hiſtorias ſibi verti in ſuum ſermonem iuſſit, Græcas Romanaſque: & ipſos viros depingi à *Gentile Bellino*, eleganti pictore, quem ad hanc operam à Venetis exambierat. His ille ſtimulis, vtinam ne ad tam alta, & nobis triſtia, animum æmulatione erexiſſet!

XXI. CAROLVM V. de induſtriâ totum hoc agmen volo claudere, & ſimul ſalutare monitum ſuggerere. Eum magnitudo ſtatim rerum & imperij, tenerum adhuc à ſtudijs abduxit: etſi amorem tamen & reuerentiam non excuſſit. Ac quondam cùm Genuæ oratorem aliquem audiſſet Latinè dicentem, nec plenè ſatis cepiſſet, triſti & ingenuo ore confeſſum Paullus Iouius ſcribit (is arbiter cotàm & teſtis erat:) confeſſum, inquam, *Dare ſe nunc puerilis incuriæ pœnas: & præſagum Hadrianum præceptorem fuiſſe, qui hanc pœnitentiam ei prædixiſſet.* Credimus optime Princeps. & quàm multi hodieque tecum, iam grandiores, id eſt ſapientiores, dolent in hoc neglectu? Cogitent parentes, emendent, filiorum & publico bono. Voueo.

IVSTI LIPSI
MONITA ET EXEMPLA
POLITICA.
LIBER SECVNDVS.

CAPVT PRIMVM.
DE PRINCIPATV.

Eum præferendum aliis imperiis videri.

QVAE adhuc dixi, etſi ad Principem aptaui, communia cum alijs ſunt, & in omni imperio adhibenda. Hunc formare magis, & propiùs dirigere incipiam: ſi tamen priùs breuiter adſtruxero eum & laudato. Nam ambigere multos, & diſſeri variè de optimâ imperij formâ olim & nunc, ſcitum eſt: at nos iſtum præferimus, & cauſſas diſtinctè, & velut per titulos libabo. Primò, quia liquet

MON. I. *Antiquiſſimum hunc eſſe.*

Homines autem primi, & originis ſuæ id eſt Deo proximi, malis artibus fraudibuſque nondum corrupti, cenſendi ſunt optima elegiſſe: elegerunt Principatum. In familijs, quod primum imperium, vnus fuit. Plures deinde familiæ cognationibus iunctæ, vnum habuerunt: & ex iſtis ſocietates, conuentus, oppida; vnum. donec magna imperia nata, & oppreſſio cœpit, ab ambitione exorta: & ſic quoque ferè vnus. Seneca veriſſimè: *Primi mortalium, quique ex his geniti Naturam incorrupti ſequebantur, eumdem habebant, & Ducem & Legem, commiſſi melioris arbitrio.* Itaque idem alibi: *Natura commenta eſt regem. quod & ex alijs animalibus licet cognoſcere, & ex apibus: quarum regi ampliſſimum cubile eſt, medioque & tutiſſimo loco.* Sed quibus *alijs animalibus*? in parte alibi explicat: *Mutis gregibus aut maxima corpora præſunt, aut vehementiſſima non præcedit armenta degener taurus: elephantorum gregem excelſiſſimus ducit.* Idem in ouibus, in apibus, & alio genere congregum animantium, eſt videre. Eſt igitur antiquiſſimus; & Sacræ etiam noſtræ litteræ oſtendunt: in quibus à condito orbe ad diluuium, moderatum in familijs imperium fuit: à Diluuio, ambitio miſcuit, & *Nimrodus* Noachi pronepos, imperium in Aſſyriâ & finitimis inuaſit. Hic eſt, quem profanæ litteræ (ad primorem ſillabam alluſione) *Ninum* appellant. Sed addo etiam,

Epiſt. xc.

lib. 1. De Clementia.

Epiſt. xc.

MON. II. *Communiſſimum hunc eſſe:*

Neque olim tantùm, ſed & nunc plurimo orbis ſic notari. Olim quidem, Sacra dicunt. vbi Iudæi regem poſcentes ſic audiuntur: *Conſtitue nobis regem, ſicut &* VNIVERSAE *habent nationes.* Sed & in Italiâ, primi illi Romani (apud Liuium) *in varijs voluntatibus, regem tamen* OMNES *volebant.* Etſi poſteà mutarunt, & ad Optimatium ſtatum iuerunt: quid ita? naturali hac ſæpè mutatione, vt à rege in tyrannum, à tyranno ad optimates aut populum Reſpublica eat: iterumque ab iſtis ad tyrannum, & regem. Faſtidio & odio hoc fit, non Principatus, ſed Principis alicuius malè eo vſi. Ceterùm & vetus hic orbis Principes ferè vbiq; habuit, in Aſiâ, Africâ, Europâ (pauca loca, neque diu excipias:) & nouus item repertus, ſic eſt, aut fuit. Argumentum, optimum vſu & ratione eſſe, quod tam diu, & tam multis placuit: atque, vt dixi, ab ipsâ naturâ. Sanè rationem ſi excutimus, eam videbis hinc ſtare, ab his cauſſis. Primò dicimus,

1. Reg. cap. VIII.

Lib. 1.

MON. III. *Iuſtitiā magis in eo exerceri.*

At Iuſtitiæ fruendæ cauſſâ Imperia primùm ſunt reperta. Ea igitur magis in Principatu floret, vigetque: nec ſunt noxæ aut corruptelæ, quæ in alijs illis formis. Vide. Rex aut ipſe ius dicit (olim & * nuper et iam factum:) aut qui dicant, eligit & deſignat. Si ipſe, ſupra metum aut gratiam eſt, magis auaritiam: & nihil iſtis, quæ præ-

* V. de hoc libro, c. xi.

ſtringere oculos iudicantium ſolent, donat. Si alij; ſunt tamen ab ipſo. & curâ eligit, & electis iam ſupereſt & intendit. Non ſunt ijs ſic libera iudicia, vt non iudicium huius metuant; & ſiquid fœdius patrent, pœnam. In alio ſtatu quid ſimile? Si ad Optimates is; factio, & agnati, & amici occurrent, & alternis inter ſe ius aut iniuriam gratificantes. Si ad populum; magis peccabitur, & irâ aut affectu damnatos paſſim videbis, aut dimiſſos. Ad Athenienſes aut Romanos leuiter tranſi: oſtraciſmi optimorum ſunt, & exſilia, & mulctæ. Contrà, peſſimis honores habiti, & iudicijs per vim & manum etiam erepti. Quid de corruptelis dicam? hîc regnant. Secundò,

MON. IV. *Tranquillitatem & concordiam coli:*

Quod optimum aut optatiſſimum in Societate eſt, viuere quietos, à vi & iniuriâ tutos. Metus vel auctoritas hoc facit Principis. quem vuum omnes reſpiciunt: qui vnus omnia poteſt: & ius vitæ neciſque habet. Itaque meritò animi magis domiti & fracti ſunt, & colla ad iugum inclinant. Non ſic inter plures dominos: quorum potentia ſparſa eſt, & ideò minor, vt flumen in plures tiuos diductum. Alius alium reſpicit; patronum contra hunc aut illum habet: & addo, quòd nec coërcitio ſeuera aut libera. quia in ſuffragijs aut comitijs, popularium operâ egent. Itaque conniuent & indulgent, gratiam ſingulorum quærunt. Ita minuitur Auctoritas; & quod ſequitur, Reuerentia aut metus, vinculum obedientiæ & quietis. Parte alterâ minùs tranquilli, quia ad rempublicam ſæpè auocantur. ſunt comitia, ſunt leges: & ſuffragia ſua habent. In ijs deinde ambitio & factio interuenit: quid præterea? ſeditio ſæpè, & turbæ, atque etiam pugnæ. Vt mare raro quietum eſt, ventos plurimùm, & ſæpè procellas habet: ſic reſpublica, vbi comitiorum poteſtas. Noſter Tacitus rem tetigit: *Suſpectum Senatus Populique imperium, ob* CERTAMINA *potentium, &* AVARITIAM *magiſtratuum.* En duas aſſiduas ibi Peſtes: *Certamina*, & factiones, & exitum ſiue exitium, Ciuilia deinde bella: *Auaritiam.* & ſunt nundinationes, rapinæ, corruptelæ, in magiſtratibus, in prouincijs, in iudicijs. Tertiò, & vniuersè dico,

1. Annal.

MON. V. *Modum regendi meliorem tutioremq; eſſe.*

Princeps diutiùs imperat, vnus & idem ſemper manet: itaque & diſcit magis aſſiduo ipſo vſu, & rem etiam, vt propriá, cordi habet. Aliter in magiſtratibus, qui mutantur. Sunt ferè annui: id eſt, abeunt imperio, cùm diſcere imperare cœperunt. Sed neque intentio eadem aut cura eſt, in breui & alieno imperio. Tradunt enim ignotis, aut inuiſis ſæpè ſucceſſoribus: ſatis habent quomodocumque defungi, in poſterum ſecuritate. At Princeps non ſe ſolum cogitat, ſed heredes. Deinde, arcana conſilia aut litteræ ſæpè interueniunt in gubernando: cum vicinis Principibus conſilia aut pactiones, quas nolint intempeſtiuè vulgari. Quod ſecretum hîc inter plures erit? quis liberè accedet, aut tutò credet? Hæc in Principatu ceſſant. & aut vnus ipſe tractat; aut fidi miniſtrorum, quibus committit. Quid etiam de ſecretâ corruptelâ dicam, crebrò inter plures? Vnus aliquis emi contra rempublicam poteſt, & ſana conſilia aut euertere, aut impedire. Athenis ſuis quàm hoc factum Demoſthenes conqueritur, à callido Philippo! & *hunc eſſe ſcopulum* (ita loquitur) *ad quem res adhæreſcant.* Quid Romæ? idem: & Tribunus aliquis emptus res turbabat, & hunc aut illum ſuper capita ciuium imponebat. Poëta ingenioſè,

Mutatusque fuit momentum Curio rerum.

Ita. vnus Cunio à Cæſare corruptus, Cæſarem Pompeio antetulit, reipublicæ & libertati finem dedit. Quartò denique dicimus,

MON. VI. *Maximè hanc imperij formam diurnare.*

An non faciat, cùm à Naturâ maximè & Ratione ſit? Deus fauet & tutor eſt; vnus ille rector, vnius. Vide Status alios, pauci æuum tulerunt, quantumuis legibus bonis & inſtitutis: excipio paruas quaſdam reſpublicas, & validiorum tuitione aut amicitiâ firmas. Sparta, quâ nihil videbatur moribus aut viris melius, vix quingentos annos tenuit libertatem. Athenæ ſæpè mutarunt, & oppreſſę iterùm caput extulerunt: ſed turbidæ ſemper, & in metu, aut potentioribus obnoxiæ. Roma quadringentos paullo plus annos liberum illum ſtatum ſeruauit. Quid iſta ad Principatus? Ille Aſſyriorum, vt à vetu-

vetuſtiſſimo ordiar, *mille ducentos quadraginta annos* ſtetit: ſiue, vt alij largiùs, *mille trecentos*. Ita enim vel Hiſtorici, vel Chronici ſcriptores, conſenſu tradiderunt: nec Appiano vbi mens fuerit, ego ſcio. qui initio operis ſcribit, nec *Aſſyriorum, Medorum, Perſarum tria regna ſimul congeſta, æquare illud ſpacium eius potuiſſe, quod in Romano imperio ad ſuum tempus eſſet.* Profectò fallitur, nec excuſes. nam à Romà conditâ ad Hadriani æuum *nongenti* circiter anni ſunt, & ſic ipſe ſupputat: quantò plures, vt dixi, in ſolis Aſſyrijs? Iam Medi *ducentos ſexaginta* ferè annos vindicant: Perſæ *ducentos triginta tres*. Quamquam de Perſis, mirum & notabile, haud diu ab Alexandro iterùm reuixiſſe, & vires regnumque recepiſſe, duce Arſace quodam (vnde *Arſacidæ*) ſub bellum Punicum primum, ſiue annum vrbis D. III. Sed quia tamen initium aſſerendi à *Parthis* fuit, inde Romani atque alij, Parthorum hoc regnum appellarunt: reuerà tamen in iiſdem ferè gentibus & finibus, manſitque ad *Alexandrum Mammeæ* filium, per annos circiter CCCC. LXXX. Tum iterùm nomen *Perſarum* ſurrexit, duce *Artaxerxe* quodam, qui *Artabanum* demouit & ſuſtulit, vltimum Parthorum Regum. Exinde autem ad hoc æui (diuturnitatem agnoſce, & mirare) Perſæ viuunt & regnant, etſi grauiter ab *Heraclio* Imp. contuſi, poſteà à *Tamer-lanco*, & nuper ab vtroque *Selymo* Turcarum, auo & nepote: ſed viuunt. Quid de *Ægyptiorum* olim regibus dicam? millia plura annorum numerant, ad vltimam Cleopatram. Quid hodie de *Sinarum*? iidem millia: & à *Vitæo*, qui primus fuit, ad *Bonogum*, qui nuper imperitabat, reges in ſerie continuâ habent *ducentos quadraginta tres*. Rarum exemplum: neque in noſtrâ Europâ reperiendum. Tamen & in eâ Principatus longæui. Gallorum regnum potens & florens, à *Faramundo* primo rege vſque ad *Henricum* IV. qui nunc feliciter regnat, computat *ſexaginta tres* reges: idque per annos ∞. C. XC. At in Hiſpaniâ Gothorum reges ab anno Chriſti CCCVIII. ad *Rodericum* & Maurorum inuaſionem numerarunt *triginta nouem*. Et ſanguis quidem ille, ſed non regnum defecit: ſuſcepitque *Pelagius* anno Chriſti DCCXVII. à quo perpetuâ ſerie, nec interruptâ, ad *Philippum* hunc III. ſunt reges *quadraginta octo*. Alia exempla in minoribus Principibus liceat dicere: omitto, ſicut & Reſpublicas minores. Sola *Veneta* eſt, quæ æuum *millenarium* iactet: felix fati, ſed & legum atque inſtitutorum felix, quibus velut vinculis firmata eſt adhuc contra lapſum. Maneat, floreat, fauemus & vouemus.

CAPVT II.

In eo Viros Feminis præferendos, & has vix feliciter imperare.

PRINCIPATVS igitur optimus, & cum Solone,

Ε'υδαίμων πτολίεθρον ἑνὸς κήρυκος ἄκουον:

Felix vrbs, quæ iuſſa vnius Principis audit.

ſed quis ille Princeps eſſe debet, vnius & melioris, an & alterius ſexus? Vtrimque argumenta & exempla ſunt: ſed magis pro nobis. Vir ad virtutem, ad regimen natus: animo, corpore, voce, viſu robuſtior, & quem magis vereare, aut venerere. In fœminâ omnia leuia, mollia; quæ amorem, non reuerentiam creent. A naturâ ipsâ timidæ magis ſunt, quàm timendæ: non igitur hîc Auctoritas. Iam in viro prudentia & conſtantia: in illis calliditas aut argutiæ, imbecillitas deinde iudicij, & in decretis ſenſibuſque Euripus. Septies in die mutant. Ratò etiam altum aut honeſtum ſpirant: ſunt in vanis aut vilibus curis: non ergo ad ſceptrum & publicum decus idoneæ. Duæ etiam virtutes Principum primæ, Iuſtitia & Fides, firmiter vix ſunt in iſtis. Non prior, quia inclinant facilè & miſerantur: facillimè & gratiæ aut affectui obſecundant. Non altera, quia mobiles ingenio ſunt, & mutant vt ventus. Ne Clementia quidem ſit, quæ putetur: & benignior ille vultus, neſcio quomodo, ſæuum ſæpè animum & vindicem celat. Quid de laſciuiâ aut luxu dicam? vtrique vitio opportunas ſcimus, & pudorem atque opes prodigere: præſertim cùm ſui iuris ac ſponte, frænum non habent quod adſtringat. O quale regnum, vbi *Cleopatra* aliqua, *Meſſallina*, aut *Ioanna Neapolitana* imperat? Neque ſine cauſsâ Sacræ litteræ inter peſſima comminantur: *Fœminarum imperiis ſubiectum iri.* Sed parte tamen alterâ, exempla nos redarguant, itemque inſtituta gentium. Nam & alibi ſuccedunt in regna, & feliciter atque induſtriè adminiſtrarunt: cui rei vtrique lubet Exempla ex Hiſtorijs dare. ac primùm

Muliebris imperij infelicis.

I. Laodice *Ariarathis* Cappadocum regis, cùm marito mortuo in regni adminiſtratione eſſet, quas clades, in mediâ pace, dedit? Sæuijt paſſim in Proceres, & in vulgus: parùm eſt. ſæuijt in liberos, & ſuum ſanguinem & (ô ſancta pietas!) ſex ex ſe natos veneno omnes ſuſtulit: quâ cauſsâ? tantùm, vt diuturnior in imperio eſſet. Vnus paruulus fato euaſit Medéam illam: quem populus mox ad regnum ſuſtulit, illâ priùs communibus votis & ſuffragijs exſtinctâ. ſed quid? vnâ & ſimplici morte exſtinctâ, quæ toties paricida, tot culleos meruiſſet.

II. Tale olim, & vetuſtius, in Sacris litteris, malum nomen Athalia, quæ Ioſepho eſt *Gotholia*. Ea cùm filius *Ochozias* per inſidias interfectus eſſet, inuaſit ipſa regnum: & nepotes ex eo, & totum ſemen regium ſuſtulit: conniuente in ſex annos diuinâ Nemeſi. donec *Ioas* à mulierculâ cædi ſubductus & ſeruatus, & iam adultior, regnum, & tot agnatos, vindicauit, belluâ illâ occisâ. Nam quid feminam dicam, ſupra omnes feras immanem & ſæuam?

III. Tragicum aulæum complicemus, ſcænicum ſpatium aperiamus: & laſciuiam pro ſæuitiâ magis demus. Cleopatra in theatrum veniat, à patuulâ ad nequitias, libidines, & luxum facta. Tirocinium fuit in *Iulio Cæſare*. qui cùm Alexandriæ obſideretur; illa velut fati præſaga, fratrem *Ptolomæum*, & potiores (vti videbantur) partes deſerüit, ad Cæſarem tranſlata. Verè, inquam, tranſlata. nam & hunc aſtum ad fallendum, & tutò tranſeundum, cogitauit. Portæ ſeruabantur, atque exitus: illa *Apollodorum* quemdam inducit, culcitâ ſe inuoluere & adſtringere, vt ſarcinam: ac ſic in regiam, vbi Cæſar, deferre. Factum eſt, deponitur ante pedes eius: & ecce ſoluta emergit Venus, non è mari, ſed è culcitâ: & culcitellam mox ſe Cæſari ſubſternit. Nam ille, etſi in medio actu & æſtu etiam rerum, tamen & ingenio illo, & mox formâ ac lepôre captus, adamauit: & pretium libidinum adoleſcentula necem fratris, & regnum Ægypti, tulit. Hoc, vt dixi, tirocinium fuit: fallor? an virgineam prætextam iam in amoribus *Cn. Pompeij* filij paullo antè poſuerat? quod credere nos Plutarchus, bonus auctor, iubet. Credo tum, cùm miſſus ille à patre in Ægyptum, ad arceſſendam claſſem & auxilia fuit. Sed hæc puella peccauit: quid iam mulier? flagitia, cum ætate, magis adulta. Poſt pugnam illam Philippenſem, *M. Antonius* & *Octauianus* partiti inter ſe ſunt operas, vt alter in Italiam rediret, & veteranos in agris diſponeret: alter in Aſiam & Orientem iret, pecuniæ vndique corrogandæ. M. Antonio iſtud euênit. qui dum reges, tetrarchas, vrbes, omnia excutit, & colligit: viſum & de Ægypto cogitare, illâ diuite, & quæ offendiſſe videbatur, non ſemel auxilijs aduerſæ parti ſubmiſſis. Nam ipſa Cleopatra *Caſſio* ſuppetiata dicebatur. Itaque, etſi ſuccinctus iam ad Parthicum bellum, tamen *Q. Dellium* Senatorem ad eam mittit, & queſtum ſimul & denunciatum, vti in Ciliciam ſibi occurreret ad dicendam cauſſam. Ah miſer! ad cauſſæ dictionem euocas, tuam mox dominam & arbitram, & apud quam fatalem ſeruies ſeruitutem! Dellius venit, fæminam videt, & homo ſagax quid futurum præuidet: quippe & huius Veneres, & ſimul obnoxium talibus Antonium notat. Itaque captare iamnunc huius gratiam, audacter monete ad Antonium iret: mite & venuſtum ingenium reperturam. Perſuaſit, & conſcia formæ erat: ac pro eâ, & ſpe quam agitabat, cultum & comitatum ſumpſit. Cydno fluuio ſubuehi ſe molliter iuſſit, naui auratâ, remigio argentato, velis purpureis, ad modulos tibicinum & citharœdorum. Ipſa recumbebat ſub cælo aureo, gemmis diſtincto: pueri formoſuli, habitu Cupidinum adſtabant & miniſtrabant, quidam ventulum ei facientes. Virgines & ancillæ, inſtar nympharum, per foros & tabulata nauis diſponebantur. Ad ripam vtramque frequentes ab obuijs, & viſoribus, aræ & odores. Quid verbis opus? paſſim voces (& res ita erat) *Venerem ad Bacchum venire comeſſatum.* Iam propinqua Antonio erat. & ille, magnitudinis ſcilicet Romanæ retinens, pro tribunali etiam ſedere, atque eam exſpectare: quid niſi ſupplicem & excuſaturam? At vide fiduciam. rectâ in hoſpitium abit: & Antonius, ab omni cœtu deſtitutus, relinquitur ſolus. Itaque ſubmittit paullùm faſces, & ad cænam eam inuitat. Recuſat & excuſat: quid iam Antonius? malè ſumptam perſonam abijcit, & prior atque vltrò ad eam venit. Cænat ibi,

ibi, edit & bibit amorem : quem illa non tam vultu, vt aiunt, quàm verbis & ingenio inſpirabat. quæ vtraque tam mirifica poſſidebat, vt ſemel audita caperet & deuinciret. Argumentum ſanè ingenij, quòd varias linguas docta, Hebræum, Græcum, Arabicum, Æthiopicum, Parthicum ſermonem efferret, ſcito & natiuo cuiuſque ſono. Hem M. Antoni quid facis? ictus es, habes : & omiſſo bello omni, aliam militiam militas, & cum tuâ reâ in Aegyptum, id eſt in caſſes & carceres eius vltrò abis. Ibi quæ deliciæ, luxus, conuiuia? Non *Fuluia* tua abſtrahit, mori in angore & æmulatione adacta. non poſteà *Octauia*, noua vxor: hæres, petis, ipſa tecum, & cum vtroque (infelicis fæminei regni exitus) ipſa Aegyptus.

IV. Quid MESSALLINA in Romanis? illa ſæuitiæ, auaritiæ, impudicitiæ, impudentiæ, omnium flagitiorum (fas ſit in illâ ſordidâ tali verbo vti) cloaca. Hæc vxor erat *Claudij* Imperatoris; nomine quidem. ſed quem ipſa & liberti, vt elephantum paruus æthiops, regebant. Itaque iure hanc pono inter imperantium exempla. Omitto cædes tot nobilium, quas patrauit, tot exſilia & fugas : in libidine non credo ab æuo tale monſtrum fuiſſe. Cottidie adulteria, nouæ conditiones & admiſſarij: nec clàm, ſed in ipſo Palatio, coram matronis & viris, quaſi infamia delectaret, Veneriabatur. Quin noctu, veſte tecta, & Meſſallinam diſſimulans, ad publicum lupanar ire ſolita, proſtare inter infelices illas victimas, cellam ſuam & titulum habere, accipere æra & poſcere, & explere libidinem nec ſatiare. Quid etiam? marito ipſi illudere, & hunc adigere non teſtem flagitiorum, ſed exactorem. Vide. Erat *Mneſter* quidam, nobilis Pantomimus, in quo ardere mulier cœpit: & pro ſuâ verecundiâ, ſolicitare ipſa, & poſcere. Ille ſubduxit, & renuit, Principem reueritus; ſiue etiam veritus, ne totum eius non impunè macularet. Mulier ad hoc ridere. & *Quid ais ? inquit. ſi ipſe Claudius meus iubeat, parebis ?* Incredibilia videbantur: fiunt. It ad maritum, perſuadet illi ſtipiti, vt Mneſterem vocet, & iubeat, in omnibus dicto ſibi audientem eſſe. Factum eſt: & mox hiſtrio liberè, quaſi iuſſu domini, res domini egit. Eſtne quod ſuprà etiam poſſit? mulier repperit. Vulgaria adhuc hæc probra videbantur : nouum excogitat, & cui poſt factum vix ſit fides. Erat *C. Silius* Romanæ iuuentutis pulcherrimus. hunc allicit, fruitur, & palàm in amoribus habet. Præmium etiam eorum, facit Conſulem, opes & decora Aulæ ad eum transfert : & iam colebatur velut alter Princeps. Non eſt ſatis: oportet languentis voluptatis nouum aliquod eſſe condimentum. Itaque hoc addidit, vt maritum eum palàm caperet : viuo marito? viuo: Principe ? Principe. Nec longiùs differtur, quàm dum maritus Hoſtiam iret, & quaſi de compacto paullùm ſecederet. tum nuptiæ, & nuptialis tota pompa : flos Senatorum & Equitum adſunt, menſæ apparantur, lectulus Genialis ſternitur, auſpices adhibentur, alia ſollennia: quin & in mariti gremio noua nupta recumbit, oſcula, complexus, & reliqua licentiæ coniugalis. Dum ſcribo, ſtupeo : & adhuc etiam Claudius, nec excitabatur, niſi liberti, & in quorum manu res erant, metu mutationis, eum commouiſſent. Itaque tandem finis fabulæ impoſitus, venit Romam, tollit æmulum, & mox coniugem : neq id quoque, ſine aſtu liberti.

Conſortem an non liceat addere FAVSTINAM, & hanc etiam Romani Principis coniugem? Agebat in matrimonio M. ANTONINI *Philoſophi* cognomento, optimi non Principum ſolùm, ſed virorum. Infœlicem tantùm hac fœdâ labe ! quia & hæc libidinum ſic promiſcua & vilis erat, vt vulgò ſe vulgaret: in balneis, in arenis, & Xyſtis, vbi homines nudabantur, legere conditiones ſolita, & benè vaſatos adnotare. Atqui non imperauit, inquies. Dedit qui imperaret *Commodum*, non falsâ opinione, gladiatore genitum: & hic rem Romanam perdidit, ab illâ matre. V.

In Galliam tranſeo, vbi reginam video FREDEGVNDIM, nec ſcio an ſceleſtius aliquid Sol vidit. Ea diu pellex duarum reginarum, *Chilperici* regis Galliæ vxorum : alteram *Andoueram*, vt pelleretur, effecit; alteram *Galſuindam*, per inſidias curauit occidi. Ita totum Chilpericum, & ſola iam poſſidens, legitimam vxorem & reginam egit : ſed, pro ingenio, parùm fidam. Nam cum *Landrico* magiſtro equitum furtim conſueuerat : & res marito caſu quodam detecta fuit. Ibat venatum, & vxorem conſpicatus, quæ capillum comebat, & lotum ſiccabat in ſole, accedit VI.

tacitus, & per luſum à tergo virgâ percutit. Illa ſuſpicata amatorem ſuum eſſe, & nomine compellans. *Quid agis mi Landrice?* inquit: *quin ſi vir es, aduerſam me, non auerſam pete.* Confeſſio flagitij erat: & cum dicto ſe obuertit, plura etiam dictura; ſed attonita maritum videt, & ſilet. Etiam ille, & porrò venatum, vt inſtituerat, pergit: iram coquens, & vindictam, vt res erat, meditans. Sed præuênit mulier, & Landrico ſuo vocato: *Perijmus vterque*, inquit, *incautâ meâ voce*: & rem narrat, additque: *Quid ſtupes? virum oſtende: patiendum, aut patrandum eſt ſcelus.* Landricus ſuo metu, & illo ſtimulo excitatus, rem ſuſcipit: deligit duos è fidiſſimis, qui Chilpericum ſerâ nocte è venatu redeuntem, turbæ mixti, ferro inuadunt, & ſinguli ſingulis ictibus conficiunt. Clamor eſt ab ignaris, & conſcijs: atque iſti, quaſi externæ inſidiæ eſſent, *In ſiluas*, vocem tollunt, eoque ſe proripuiſſe paricidas. Ita auctores celantur: & felix Fredegundis ad alia ſcelera animum adijcit, infenſa inprimis *Prætextato* Rhotomagenſium antiſtiti, non ob noxam aliquam, ſed viri eximiam virtutem. itaque lætiſſimo die Paſchatis, cùm in frequenti templo ſacra perageret, non Deum non homines verita, percutiendum curauit letali quidem vulnere, ſed cui aliquamdiu ſuperuixit. Mæſta eo ipſo, venit viſere, ſiue vt exploraret, ſiue vt oculos in eius angore paſceret: atque ibi bellè, vt putabat, diſſimulans, queſtus & iram miſcuit, quòd in tali die & loco, in talem virum, patratum eſſet facinus, & auctor lateret. Sed Prætextatus, vicinâ morte liberior: *Minimè*, inquit, *latet. & teſtor me eius ſcelere percuſſum, quæ reges occidit.* Benè ille de regibus. nam præter maritum ſuum, etiam fratrem eius ſuſtulerat *Sigibertum*, Mediomatricum (vt tunc diuiſio erat) regem. Suſtulerat autem ſcelerato aſtu, immiſſis duobus percuſſoribus: quos, cùm facinus exſecuti eſſent, ilicò iuſſit interfici: vt vocem cum vitâ amitterent, & in tuto auctor agitaret. Ita iuſtitiæ victrix, ſi non famæ, egit: & paullò pòſt *Childebertum* etiam regem, prælio prius victum, cui ipſa interfuit ſtans in primâ acie, veneno tolli cum vxore, eodem vtrumque die curauit. Quot palmas vna mulier meruit? habeat: & ſiccâ etiam ſuaque morte abeat, Prouidentiâ apud imperitos laborante.

Faſtidio eiuſmodi narrationum: nam VII. quis modus ſit, ſi velim perſequi? Ecce in vno Neapolitano regno duæ IOANNAE, æuo ſuppares, in nequitiâ compares: quarum flagitia atque etiam ſcelera (nam & hæc mixta ſemper adulterijs) Annales texam, ſi velim recenſere. Et propero magis ad alia Exempla: neque enim deſunt ea

Muliebris imperij boni, & felicis.

I. PHILE vxor *Demetrij* regis, filia *Antipatri*, illius qui Macedoniam & Græciam viuo mortuoque Alexandro gubernauit. Hæc iam tunc puella, & in annis teneris, natiuâ quadam prudentiâ ſic viſa excellere, vt ipſe pater conſilia ab eâ peteret, & audiret. Pater, ille ſenex, ille vſu & tractatione rerum ſic peritus. Quid Demetrius, cùm iam vxor eius eſſet? erat ipſe vario ingenio, & vitijs propior: ſed mirâ temperie hæc maritum flectebat, ne dicam, regebat: calumnias ſupprimebat, iras mitigabat, iuſta & honeſta inſerebat. Iam populi velut mater, tenuiorum filias dotibus datis elocabat; afflictos à fortunâ releuabat, bonos prouehebat: quid apud ipſos milites? Saluo pudore fœmineo, & ijs ſe miſcebat: alloquebatur, erigebat, tantâ auctoritate vel gratiâ, vt ſola tumultuantes repreſſerit, & in ſeditionem lapſos reuocarit. Quæ fides deinde & amor in ipſum maritum? cùm victus à *Pyrrho* rege eſſet, caſtris ac regno exutus: viuere non vltrà ſuſtinuit, & morte ſpontaneâ inuidiam Fortunæ fecit.

II. Æuo, non animo, inferior ZENOBIA Palmyrenorum regina. Hæc ſtirpem & ſanguinem à *Ptolomæis*, & ipsâ Cleopatrâ, ſed non mores (dij boni, quàm aberat!) ducebat. Vxor erat *Odenati*, fortiſſimi viri, & qui ad imperium Romanum auſus adſpirare. Illo viuo, ijſdem cum eo exercitijs, in venatu, in montibus, in ſiluis, in ipsâ militiâ vti. Amans eius vtique, ſed ob matrimonij finem, liberos: quos vt concepiſſet, tangi à marito mox abnuebat. In alijs virtutibus, ſcientiæ etiam auida; & hiſtoriæ Orientalis ita perita, vt ipſa eam ſuo ſtilo in compendium redegerit, vſui poſterorum. Nec Græci Latinique ſermonis, aut rerum, ignara fuit. Formâ autem corporis egregiâ, *oculis ſupra modum vigentibus* (verba Pollionis dabo) *& nigris; tanto candore in dentibus, vt margaritas eam pleriſque habere putarent, non dentes.*

Vox

Vox præterea clara & virilis. Cum his dotibus, vt dixi, nupta, & forti quidem viro, etſi haud felici. Nam Gallieno illo ignauo Imperatore, cùm decus omne imperij labaret, aut rueret: ipſe Perſidem & Orientem inuaſit, quaſi *Valerianum* captum, & Romanam ignominiam vindicaturus. Res magnas gerit: adeò, vt ipſe Gallienus conſortem imperij ſumpſerit, & vltrò Auguſtum declararit. Nec diu in hoc honore, inſidijs *Meonij* conſobrini ſui vitam & poteſtatem amiſit, aut hanc potiùs tranſmiſit. Nam Zenobia illa vxor, laborum & victoriarum antè particeps (aſſiduè enim comitari maritum, ipſa etiam ſub armis, ſolita) imperium ſuſcepit fortiter, & geſſit. Bella cum Romanis, & *Aureliano* Principe habuit: Ægyptum inuaſit, & victo ac cæſo eius præſide *Probo*, occupauit Denique Aurelianus, ſed ægrè, fregit, non enim profectò vicit: imò velut tacito pacto, paſſa in triumpho ſe duci, ſed vt vitam & dignitatem in parte ſeruaret. atque adeò ſunt, qui filiam eius Imperatori dicant nuptijs iunctam: imò & ſtirpem eius diu pòſt Romæ, inter illuſtres familias floruiſſe.

III. Hæc militaris fæmina: pacatius exemplum PVLCHERIA dabit. Ea *Theodoſij* iunioris ſoror, vitam & virginitatem Chriſto deuouit: paullò maiore natu, quàm ille. qui ſeptuennis ferè à patre *Arcadio* relictus, hanc habuit morum & inſtitutionis magiſtram. Atque adeò iam grandiore illo, adhæſit, & curas imperij participauit: ſalubriter omnia, & piè, modeſteque diſponens. Et verò quamdiu habenas tenuit, felix imperij & rectus curſus: poſtquam inuidiâ aliorum, & calumnijs Eunuchorum (*Chryſaphij* præſertim) ſubmota eſt, & loco pulſa: contulit ea ſe in *Hebdomon*, locum Byzantio ſuburbanum, atque ibi ſummâ pietate & quiete victitabat. Donec poſt annos ſeptem, fraude calumniatorum agnitâ, & imperio vndique concuſſo, fulcrum iterùm rebus labentibus adſumitur, aut reparatio iam lapſis. Fit vtrumque: & reſtituit pleraque omnia, aut tuetur. Specimen animi eius & prudentiæ hoc eſto. Fratrem Theodoſium videbat, & dolebat, temerè libellis ſæpè ſubſcribere, & nec lectis: alienâ commendatione aut fide, vt fit, nixum. Dolum bonum hunc repperit, ad emendandum. concepit enim & ipſa libellum, atque obtulit: quo *Eudociam* eius coniugem petebat mancipari ſibi in ſeruitutem. Capit, & ſubſcribit ſtatim: quidni in ſororis petitione? atque illa, ſcænæ inſtruendæ cauſsâ, Eudociam apud ſe aliquamdiu habet. Miranti, & euocanti, negat miſſuram, & ſuam eam, vti quæ OPTIMO MAXIMOQVE iure, eſſe. Profert manum & ſubſcriptionem, confuſo iam illi, neſcio an emendando. Reuerà enim ſecors ingenium fuit, & alter Claudius, in fœminarum aut effœminatorum (Eunuchos intelligo) poteſtate. Mortuo autem illo, & ſine liberis, re celatâ, *Marcianum* euocat, vitâ & bello bonum, & ad imperium producit. Quóque magis commendaret, nuptias ſuas ei donat, ſed titulo tenus: ſtipulata, ne ſacrata Deo virginitas libaretur. Rexit cum illo annos aliquot, mirificè à noſtræ religionis apicibus, *Leone* Pontifice, *Hilario* Epiſcopo, alijſque laudata. Vixit annos circiter LVI.

Similem, non enim parem vndique, ei IV.
iungo ISABELLAM *Ferdinandi* coniugem, Hiſpaniarum reginam. Parem? in quibuſdam ſuperiorem, & ſolâ fortaſſe virginitate cedamus. Hæc, ſi pietatem ſpectas, in ſacrorum cultu mirifica, & aſſidua; nullâ occupatione aut delectatione demoueri; horas ſuas Canonicas (vt loquimur) ſacerdotali exemplo cottidie legere: ipſos ſacerdotes honorare, templa exornare. Atque id ſuis aut ſuarum ferè manibus. cùm & ipſa acu pingeret aulæa aut veſtes, aut à familiaribus puellis pingi texique iuberet. Iam reliquæ virtutes inſtructæ huic fundamento. caſta, ſic vt nec rumor de eâ mentiretur; & maritum pariter eò ducens, pellices, amicas, & id genus callidè ſcrutata, & ab Aulâ amolita. Frugalis adeò, vt in omni vitâ nec vinum libarit: quæ virtus fomes, vt ſcimus, eſt caſtitatis, & modeſtæ grauitatis. Quam ſanè habuit, exoſa mimos, ſcænicos, ludiones, totum hoc leuitatis inſtrumentum, & nec priuatim aut publicè audire ſuſtinens, vel ſpectare. Eorum vicem, viros graues, matronas ſerias apud ſe habere: item pueros aut puellas nobiles, & vtroſque, pro ſexu, artibus ſtudijſque informare. Aula illa, nil niſi palæſtra honoris & virtutis erat. Itaque inſignes viri, etiam militiâ, ex eâ prodierunt: & magnum illum *Conſaluum*, cui regnum Neapolitanum Hiſpania debet, hæc refert expenſum. Matrona

ipſa

ipſa ciuilium rerum gnara, bellicarum nec ignara. Quid magni in regno ſine illâ, imò niſi per illam ferè, geſtum eſt? Rex maritus & conſiliarij, vſu edocti peritiam eius & felicitatem in ſententijs, quæ edicebat pro oraculis (nec id per adulationem) ampleҳcti. Illa factionibus, latrocinijs, infeſtum regnum purgauit, & pacauit: illa iuſtitiam reſtituit, potentiorum iniurijs exſulantem. Et quid alia commemorem? quàm in grauia animaduerterit, argumentum eſto: quòd nec aleæ aut teſſeræ ludum tolerauit, & edicto vetitum ſic repreſſit (etſi prona eò gens eſt) vt nec furtim & in angulis luderent, ſoliti in cauponis, vijs, angiportis. Iam verò & militiæ non conſilio tantùm, ſed operâ interuênit: modeſta quædam *Zenobia*: & bellum Luſitanicum, abſente marito, confecit; & Maurico ſiue Granatenſi, quod plures annos traxit, pluries interfuit, & ſummam manum præſens cum marito impoſuit. Magni ad omnia animi, & res ſpeſque magnas complexa. itaque Nauarræ regnum conſilijs eius iunctum; Canariæ inſulæ occupatæ, & inſeſſæ; ipſe Nouus orbis, Naturæ occultior pars, per eam retectus & ſubiectus. Nam maritus, cetera vir egregius, reſtrictior aut timidior erat, retinere ſua melior, quàm augere. Hæc dilatabat. & cùm *Chriſtophorum Columbum* diu rex duxiſſet, & ad extremum deſtituiſſet: bono Genio ſtimulante ad ipſam Reginam venit, conatus ſuos & perficiendi vias expoſuit, & inſtrumenta, id eſt naues, viros, arma ab hac impetrauit. Salue, ſalue heroïna, priſcis par aut maior: & in quâ iure claudam exempla fæminei boni imperij. quid enim tale addam?

CAPVT III.
DE ELECTIONE.

Quæ commendare eam, quæ abijcere poſſint.

VIRI igitur potiùs imperent, & ſoli. Sed quomodo? Electione, an Succeſſione admoti? Electio antiquior videtur, & heroïcis illis temporibus vix aliter factum; & Principatus pace aut bello, virtutis aut roboris prærogatiuâ aſſignati. *Natura enim eſt*, ait Seneca, *deteriora potioribus ſubmittere.* Itaque Braſilienſes quidam, cùm ad *Carolum IX.* Galliæ regem Rothomagum deducti veniſſent, valdè mirabantur, *Quòd validi illi & proceri viri* (Helvetios intelligebant) *parerent paruo & tenello regi.* Nimirum pro ſuo more, & ſenſu, indicantes ſatis læuè, quaſi à ſolâ corporis magnitudine præſtantia eſſet. Sunt etiam rationes, quæ commendare Electionem videantur. Prima, quod optimi & aptiſſimi per eam capi; non item à Succeſſione poſſint, in quâ quoſcumque genitos admitti. Item, quòd iuſtâ ætate capi, & idoneâ iam regere: aliter in Succeſſione, vbi pueri ſæpè aut infantes ius ſumunt. Deinde, quòd regnum ita moderatius videatur. cùm nec innutriti ſunt potentiæ, & ex eâ ſuperbiæ; & quòd neque proprium habeant, ab alijs acceptum, ad alios tranſmittendum. Eò minus intendunt imperium, aut ſubditos opprimunt: in quem enim poſt vſum? Aperitur & virtutibus campus: ac multi ad eas adſpirent, vel ſpe Principatus. Hæc & talia Ariſtotelem mouerint, vt Carthaginienſes laudaret hoc nomine; & Spartiatis præferret, qui ſtirpe reges legebant. Sunt & hodie, aut nuper fuerunt inter Chriſtianos, electi reges: hodie quidem Poloniæ, nuper Bohemiæ, Daniæque. Iſta pro Electione, plura in eam poſſunt. Primò quod dicitur, veterem eſſe: fatemur, ſed vſus illis rudibus ſubiecit, hîc & alibi, meliora. Additur, optimos ſic poſſe eligi: & verum eſt. ſed etiámne eligi? ſi rem & experimenta vides, ſæpè falſum. Rara electio, quæ ſine priuato cuiuſque affectu aut reſpectu fiat: nec rei publicæ vtiliſſimum, ſed ſuæ legunt. Quærunt opportunos. vt omittam, pecuniam & corruptelas ſuffragia ſæpè trahere, & rem geri promiſſis doniſque. Atque ea nec fortaſſe meliore aliquo ſæculo excludas: ſicut nullo, odium aut amorem. Nicetas Choniates in hac re prudenter iudicat, vbi res *Alex.* Imp. Græcanici narrat: qui fato vicinus, & ſine liberis, de eligendo ſucceſſore cum ſuis agitabat. Scribit: *Igitur alij atque alij variè nominabantur, ſed omnes qui ſibi opportuni aut vtiles eſſent, nominabant. De eo autem eligendo, qui optimè & ex vſu publico imperaret, nulli cura aut cogitatio erat.* Veriſſima dicit, & vſu probata ac probanda. Iam quod tertiò inquiunt, iuſtæ ætatis, & maturæ imperio, ſic eligi: ita habet, & commodum eſt. Sed enim illud adhæret incommodi, quod regnum interea vacat, nec poſſeſſorem habet. Quod ſiquis conſiderat,

maius

maius malum eſt, & plura ſæpè daturum, quàm imbecilla in imperio ætas. Sanè vbi interregnum eſt, iuſtitia & leges ſilent, licentia & vis valent: atque id ſæpè hebdomadas, menſes, annos manet. Quæ intereà confuſio, aut ſcelera ſunt? quæ ambitio & prenſatio? per quas fraudes, & artes? Germaniam vide, vbi Imperator demortuus: boni omnes in præſenti & futuro ſunt metu. Ipſa Roma nunc, in ſaciorum Pontifice, hæc mala eſt cùm ſentit. Quid deinde in eligentium diſſenſu? diſſidia, & bella. Quæ nec inter paucos electores ſemper effugias: appello ad illos Imperij Septemuirales. Appello ad ipſam iterùm Romam: & cum noxâ religionis, & pænè dicam probro, audijmus legimuſque, plures vno tempore Pontifices, à tali cauſsâ, ſe geſſiſſe. Nota mihi iſtud, & incertum illud fluctuanſque in ſucceſſione: magna ratio & efficax eſt, ad totam Electionem repudiandam. Iam quartum erat, Moderatius ita fore regnum. Non abnuam: ſed addam, ſolutius etiam, & minore curâ adminiſtrandum. Vt quid enim rei nec diu meæ, nec poſteà meorum, nimis acriter intendam? Frui ſatis eſt. Obnoxij etiam viuunt, ſiue ijs qui elegerunt, & quibus hoc velut beneficium debent; ſiue omnibus, qui in occaſione minuere poſſunt poteſtate, aut priuare. Poloniam adi: hæc fiunt. Itaque & iuſtitiam minùs coli, neceſſum eſt: & Principem indulgere, aut oculos claudere, in potentium noxis. Dixi etiam, minùs curæ aut cuſtodiæ eſſe regnum: an non ita eſt? Germaniæ Imperatores video, ex facili aut opida, aut prouincias totas, vel liberis agnatiſque ſuis, vel & exteris, auulſas à corpore contribuiſſe: ſæpè per gratiam, aliquando & pecuniam aut mercedem. Non ſic fiet in proprio & hereditario regno. Neque Principes ſolùm ſecordes: ſed miniſtri eorum tunc tales. Nam & ipſi futurorum ſecuri, præſentibus inhiant, lucellum in omni occaſione captant, ſubitis auidi, & vt inter incerta feſtinantes. Iam quintum illud, Virtutes ſic excitari: vix colorem habet. Valdè ſcilicet, quia vnus aliquando, nec merito ſed caſu, bonus eligitur, boni eſſe elaborent. Si ad euenta imus, quocumque in regno; Electiones mixtas videbis, & ſæpè deterioribus pronas. Vel Roma in Principibus ſuis, vel Germania, dicat. Vltimum, Ariſtotelem approbare: & hodieque alibi eſſe. De Ariſtotele, non mirum: Græcus & liber, regna amat proxima libertati. De vſu hodierno aut nupero, leue eſt: nam præponderant exempla alia, & pro vno Electionis, centena ſunt Succeſſionis. Quæ vis hîc igitur? Quòd ſi illud dicatur, etiam nunc meliùs regi aut ereſcere regna ab Electione: magnum ſit. ſed non dicetur, & oculi ac ſenſus refutabunt. Ego verò ampliùs dico. vbicumque bonum & laudabile regnum fuit, in Perſide, in Macedoniâ, in Ægypto, in Sinenſibus, in Hebræis ipſis, Succeſſionem valuiſſe: etiam in Romanis, quoties Principum liberi aut geniturâ, aut (quod laxius) adoptione eſſent. Iterumque ampliùs dico. nec fuiſſe vlla Comitialia regna, nec fore diuturna. Exoritur ſemper aliquis, animo & conſilio inter Principes maior, qui creditum vni ſibi regnum, ſuis ſtabilit gratiâ, arte, præmio: & vis interdum adhibetur. Dania & Bohemia oſtendunt, alia magna regio forraſſe oſtendet. Sed in fine non me teneo, quin Nicetæ etiam verba, & ego eius ſenſibus, ſubſcribam. Exclamat: *O quantò deterius eſt multorum ſuffragium & electio, quàm vnius! Tu inclytum Romanum imperium, & gentibus adoranda maieſtas, quos tyrannos pertuliſti? quales amatores te petierunt? quibus ſubſtrata, tui copiam feciſti? quales coronâ, & diademate, & puniceo veſtitu exornaſti? Grauiora vtique tuliſti, quàm Penelope procorum illâ frequentiâ obſeſſa.* Res ita habet. Romanum imperium ſtatim à *Claudio*, qui primus à milite electus eſt, & fidem eorum præmio pignerauit, in viliſſima capita & peſſima hac Electione vênit: Electione, an palàm Emptione? Nam & hoc ſcimus, velut ſub haſtâ, vænale pependiſſe: & non aliud magis clarum certumque exitium rei Romanæ fuiſſe. Sed exempla quædam Electionis videamus, bonæ aut malæ mixtim.

AVRVNCANI populi barbari ſunt, in Peruano tractu. Ij à ſolis viribus corporis ductores legere ſoliti: experti eas in graui aliquo ligno. quod qui diutiſſimè humeris baiulat, nec ſuccumbit, putatur & regendi oneri par futurus. I.

Melius qui ab animi viribus aut præſtantiâ ſumunt: quod Romani olim veteres in ſuis regibus, *Romulo, Numâ, Seruio*, vix alio aſpectu fecerunt. Secuti quàm aliter? & ſtirps Auguſti cùm defeciſſet, caſus aut cor- II.

corruptio Principes ferè dedit. Primum in CLAVDIO. qui C. Caligulâ occiſo, rumore cædis exterritus, & ſui quoque anxius, proreptit ad ſolarium, & inter ianuæ prætenta vela delituit. Miles aliquis è Prætorio, diſcurrens ad prædam, hunc repperit, protrahitque: & interrogato Quis eſſet? acceptoque, impetu aut inſtinctu, Principem ſalutauit. Quanta vnius, & gregarij quidem, in re tantâ audacia? Produxit ad alios Prætorianos, fluctuantes adhuc, nec aliud quàm frementes: qui vt cælitus oblatum arripuerunt, & lecticæ impoſitum in caſtra ſua, viciſſim ſuccollantes, tulerunt. Senatus & vrbanæ cohortes diſſidebant, & Libertatem præferebant: inane nomen vicit militaris electio, & fatale Romanis ſeruire. At Claudius iam imperij compos, vt militem magis obſtringeret, *quindena ſeſtertia* ſingulis (ſunt nobis *trecenti ſeptuagintaquinque* Philippici) promiſit, & dedit.

III. Idem caſus ſiue error clariùs in VITELLIO ſe aperuit, longè ab omni Imperatoria aut virtute, aut ſtirpe. Homo ventri & abdomini factus erat, nullâ vel ſpecie virtutum, niſi quòd candor aut ſimplicitas in eo placerent. Is Legatus inferioris Germaniæ à Galbâ electus, & quattuor legionibus præfectus (amabant autem hos ignauos, & altioris cogitationis non ſuſpectos) præfectus, inquam, agebat Coloniæ Agrippinæ, cùm nuntium accipit, ſuperioris Germaniæ legiones defeciſſe à Galbâ, & in S. P. Q. R. nomina iuraſſe. Dum conſultat, quid facto opus, vis in defectores an conſenſus placeat: ecce *Fabius Valens* è Legatis legionum, cum paucis equitibus, oppidum intrat, ipſum Vitellium Imperatorem ſalutat. Vnius vox omnium fuit. ſecutæ legiones, alæ, cohortes, ciues, ſocij, ardore magis quàm iudicio: & inuaſit imperium atque armis peperit, armis mox amiſit.

IV. Lubet etiam hos fortunæ ludos videre, & in theatrum producere PROBVM. *Tacitus* Imp. abſumptus erat, & *Florianus* frater eius adſpirabat: ſed dum electio pendet, Orientales exercitus eam occupare, & ſui beneficij Principem habere voluerunt. Conueniunt ad eligendum: & Tribuni, quaſi per decorum, eos monent, *fortem, clementem, probum Imperatorem requirendum eſſe.* Arripiunt vocem, & ſtatim acclamant, *Probe Auguſte dij te ſeruent.* Inde purpura, tribunal, & legitimus Princeps.

V. Quid in REGILLIANO, quàm conſimile? Dux Illyrici erat, & milites malè in *Gallienum* animati, res nouas agitabant. Fortè vnà plures cœnitabant. fuitque *Valerianus* Tribunus qui in ioco & vino diceret, *Regilliani nomen vnde credimus ductum?* Subiecit ſtatim alius, *A regno:* & milites communiter, *Ergo poteſt rex eſſe?* &, occaſione ſolâ temerarij dicti, fecerunt.

VI. O ludos! & luſum etiam adiungo, qui PROCVLO tradidit Principatum. In Galliâ milites ad latrunculos ludebant, item conuiuantes. Fortè decies Imperator Proculus exiuit: atque ibi quiſpiam ludens, *Aue Auguſte:* allataque lanâ purpureâ, humeros eius velauit. Timor mox eorum qui adfuerant: & ne accuſarentur apud veterem Imperatorem, nouum hunc faciunt conſenſu.

VII. Ridere in illis liceat, in iſtis indignari, vbi Corruptio ſuffragia temperauit. Sicut in M. SALVIO OTHONE, qui clàm & palàm militibus pecuniâ ſubornatis, & in *Galbam* armatis, eum ſuſtulit, ſe immiſit, ſed Principem non diuturnum.

VIII. Non item, à ſimili fœditate, IVLIANVS perennauit. qui poſt cædem *Pertinacis*, cùm venale in caſtris Prætorianis penderet imperium, & *Sulpicianus* licitaretur: iſte, pecunioſus & ambitioſus ſenex, eodem aſpirauit. & ad muros ſubiens, modum pecuniæ certum promiſit: cumque illi ad *Sulpicianum* retuliſſent. plus aliquid adijcientem, iterumque ad iſtum (prorſus vt in ſolenni auctione) tandem peruicit Iulianus: finiſque fuit, vt *vicenaquina ſeſtertia* (ſunt *ſexcenti viginti quinque* Philippæi) viritim Prætorianis darentur. Immanis ſumma! quam ille concuſſionibus & rapinis mox coëgit: atque hæc omnia, qui inter claros Iuriſconſultos nomen vindicabat. adeò facilius eſt peritum eſſe legum, quàm ſeruantem. Sed pœna à tergo preſſit: ſtatimque *Seuerus* ſuperueniens, vitâ & imperio illum, Prætorianos zonâ & militiâ exuit.

IX. Sed hæc fœda, exemplo vno aut altero eluantur laudabilis Electionis. Quæ autem laudabilior illâ, quam Deus iniecit, & direxit? CASIMIRVS fuit, filius *Mieciſlai* vnicus, Anno ∞.XL.

cus, qui ob teneram ætatem regno minimè aptus, ſub curâ & gubernatione matris *Rixæ* conquieuit. Sed ea mulier auara, ſuperba, exteris Germaniſque addicta, prouocauit odia Polonorum: quæ fugâ denique vitauit, ablatâ ſecum regni gazâ, & filio mox in Saxoniam ſecuto. Qui in exſilio iſto animum ad litterarum ſtudia appulit, & Lutetiam Pariſiorum deuênit. Illinc in Italiam porrò; & denique pietate impulſus, in Cluniacenſi cœnobio Benedictinum monachum profeſſus, Deo totum ſe vouit & ſacrauit. Intereà turbæ & fluctus in Poloniâ, vt in naui rectore vacuâ, & oculi atque animi requiſierunt ſuum Caſimirum: decretumq; publicè, vt miſsâ legatione vbiubi terrarum eſſet, requireretur. Ad Reginam primò ventum, ab eâ Cluniacum: & inueniunt non iam Caſimirum, ſed *Carolum* (nam & nomen mutauerat) eumdemque ſacramenti religione, ſed & Diaconatus vinculo, obſtrictum. Illi præterita excuſant, patriæ diſcrimina & calamitates proponunt; & hunc, vt vnicum præſidium & ſubſidium, Principem depoſcunt. Ipſe fortiter recuſare; alienæ poteſtatis ſe iam oſtendere, nec quidquam cum mundanis rebus commercij eſſe. Tamen vrgent; ad Abbatem reijciuntur, ab illo ad Pontificem. atque iſte indulget, laxat ſacramenti atque ſacerdotij vincula, datâ etiam veniâ coniugij: cum lege, aiunt, vt Poloni caput deinceps in coronam tonderent ritu monachali, itemque nummum annuum in luminaria & cereos Diui Petri Romam conferrent. Hoc eiuſce indulti monumentum eſſet. Ita in regnum ducitur, gaudio & conſenſu excipitur: prudentiſſimè & fortiſſimè adminiſtrat, domi pace partâ, hoſtibus foris victis aut repulſis. Piè vixit, piè obijt, regno in poſteros (nam & vxorem duxit, & liberos ex eâ tulit) propagato. Quis abnuet hæc à Deo eſſe? profugo, monacho, Diacono, patriam, ſceptrum, vxorem, cum gratiâ, laude, veniâ.

X. Sed memorabilis illa quoque electio, ſiue Iudicium fuit, quo regnum Aragoniæ, ᴍᴄᴅxɪɪ. auorum æuo ad FERDINANDVM *Henrici* Caſtellæ regis fratrem tranſiuit. Obierat *Martinus* rex, idque ſine liberis: & inter agnatos vel cognatos variè certabatur. Ius, fauor, factio comparabantur: & iam ad cœtus & arma res ſpectabat: quippe inter potentes competitores, *Ludouicum Andegauenſium Ducem & Neapolitanum regem, Iacobum Comitem Vrgelitanum, Alfonſum Marchionem Villenæ & Ducem Gandiæ*, & noſtrum illum iam dictum. Sed viſum conſenſu Proceribus (rarum in tali ambitu) iudices ſiue arbitros ſuper hac re legere, & quemcumque Regem ij dixiſſent, eſſe. Electi nouem, ſanctimoniâ vitæ, & doctrinâ aut prudentiâ, conſpicui: terni ex ipsâ Aragoniâ, totidem è Catalauniâ, iterumque totidem è Valentiâ: quæ tria regna ſcilicet in vnum corpus contributa. Dies igitur dicta electioni, locus captus arx *Caſpa* in Aragoniâ. Magna exſpectatio, concurſus, aperta & occulta vota aut metus: denique ipſo iam die, tribunal pro foribus templi erectum, aulæis inſtratum & regifico ornatu. Conſederunt iudices, præſedit ijs (nam adeſſe voluit) Summus ipſe Pontifex, etſi in ſchiſmate, *Benedictus*: tum ſurrexit *Vincentius Ferrerius* Dominicani Ordinis, magnâ ſanctimoniæ opinione, & inſigni ac feruidâ eloquentiâ, qui concione ad rem appoſitâ, Proceres & populum conſentire, obedire denique nouo Regi hortatus eſt. *Quis is erit?* ſuſpendit aliquamdiu omnium animos, & grandi tandem voce protulit *Ferdinandum*. Clamor coronæ, & iubilus, fauſta precantium. nam plurium in hunc & virtutes eius inclinatio: quorumdam tamen & mæſtitia, qui ſuos candidatos decidiſſe tantâ ſpe indignabantur. At ipſe coronam mox Regni, ſollenni ritu, accepit: pacem vbique repperit, aut peperit. & magnum illum *Alphonſum* genuit, Aragoniæ, Siciliæ, Neapolis Regem.

Pulchra electio, & quam in manu Luſitanorum erat nuper imitari. Nam plures regnum illud mortuo *Sebaſtiano*, competebant, ſuis quiſque titulis, PHILIPPVS rex Hiſpaniarum; *Alexander* Parmæ Dux liberorum loco; *Ioannes* Dux Bragantiæ, ab vxore; *Antonius* nothus, ſed qui legitimum credi ſe volebat. Concurrebat & regina Galliæ, *Catharina Medicæa*, vetuſto & obſoleto titulo à Comitibus Bononienſibus repetito. Rex ſenex *Henricus* mederi futuris malis poterat, & velle videbatur: ſed fortior animus deerat, & cunctantem mors occupauit. Sed & poſt eum quinque *Gubernatores* electi, & vndeni *Iudices*, tardirate aut frigore peccarunt: & quamquam proni in Philippum regem, non auſi ius ei adſcribere, ob populi ſtudia diſſentientis. XI.

Quem ſuum ferè *Antonius* fecerat, & plenis velis per plebeas illas vndas ferebatur. Ita factiones, diſſidia, & denique arma. Quæ tamen priuſquam Philippus inferret (& parata habebat) pro ſuo ingenio leniter ac tardè agere, legationibus quàm legionibus vellet rem conficere: à vi quidem adeò alienus, vt cùm *Antonius* ille, caput turbarum, eiectus ab Henrico rege, in Caſtellâ eſſet, & in cœnobio quopiam Diui Benedicti, gnaro rege Philippo, latitaret: ille nec extraxit, nec reppulit, cùm in illo velut torre exſtinguere incendium ſurgens poſſet. Simile in altero competitore Duce Bragantiæ: cuius filium captum à Mauris, infelici illo prælio, redimi per Legatum ſuum curauit, & eumdem iam in Hiſpaniâ, cùm eſſent qui omni vi & viâ retinendum cenſerent, imò retinerent; ille firmus in quietis conſilijs, & iure ſuo nixus, liberum dimiſit. Sed neque ſic, cùm alij arma pararent aut caperent, inuaſit, aut eiecit. ſed ante omnia ius ſuum diſputari à Theologis, & Conſultis eius, fecit: iamque de eo certior, copias promouit. In limite erat Luſitaniæ, & omnis mora noxia: tamen iterùm moratur, iterumque peritos conuocat, & per Deum & Fidem obteſtatur, liberis vocibus ſenſibuſque edicerent, ecquid iuris ſui eſſet. Hoc non cupere ſe modò, ſed iubere. Omnes vno ore ius affirmãt. Tum denique *Ferdinandus* Dux Albę inuadit, & ſeptuaginta dierum ſpatio Luſitaniam totam ſubijcit: vno prælio Antonio, qui regem ſe ferebat, pulſo. Si tamen prælium dixerim, veterani exercitus, cum ſemiermi & vrbanâ turbâ congreſſionem. * Annos paullò minus *quingentos* auulſa Luſitania fuerat à reliquo ſuo corpore: rediјt, vt retuli. ſed cum admiratione aliquâ eorum qui attenderent, in re tam opportunâ, vtili, facili, cunctatorem Philippum ſic fuiſſe. Imitentur reges, nec temerè ambitio ad arma impellat.

* Auulſa anno m. c. x

CAPVT IV.

DE SVCCESSIONE.

Hanc præferendam, etſi incommoda etiam habet.

MELIOREM eam Electione tutioremque eſſe ſuprà oſtendimus: & duplex certè cauſſa euincit. Prior, quòd nullum hîc interregnum; atque ita nec competitio, nec bellorum materies: præſertim cùm iura ſucceſſionum legibus aut moribus vbique firmentur. Secunda, quod caritas vtrimque maior. & ſubditorum in genitum & ſanguine Principem; & Principis in ſubditos, certo & veteri iure ſuos. Addam tertiam, aſtrictioris imperij, & reuerentiæ aut obedientiæ promptioris: quia vitari aut differri vindicta ægrè poteſt, cùm patri filius ſuccedit, & illius iniuriam ſuam putat. Non ſic in exteris: qui tutiùs contemnuntur, & ſi offenderis, ſeceſſu aliquo vitas, donec illi abeant è vitâ. Duo tamen incommoda adhærent (& quid purè bonum in rebus humanis?) quòd vel mali vel inutiles ſic capiendi interdum ſint; vel pueri & infantes, quos ætas arcet à regendo. Quod ad prius, ſciamus idem & in Electione euenire poſſe, atque adeò ſæpè eueniſſe. Ferendum eſt, & melior exſpectandus: vt poſt hiemem, aliqua æſtas. Quod ad alterum, grande incommodum, fateor: & ferè Deus ſic diſponit (ipſemet dicit) vbi viſum ei punire regna aut immutare. Quid ni feramus tamen, ſi à Deo? Hanc ei viam caſtigandi adime; aliam reperiet, fortaſſe triſtiorem. Leges viam ſuam teneant, itemque fata. Et tamen in illâ ipsâ puerili Succeſſione remedium, ſi viuit mater. Hanc admoueri, & vices pueri gerere, cum prudenti aliquo Senatu, è re ſit: & exempla docent, feliciter eueniſſe. Nam proceres regni eligi, anceps. ſi vnum, ceteros offendis, vt ſpretos; & hic fortaſſe proprias opes cogitet: ſi plures, non euades factiones inter eos, & turbas. Mater igitur melior. Sed exempla aliquot, aut iura diuerſa Succeſſionis videamus: in quâ conſenſu gentium receptum

MON. I. *Certos Liberos præferri.*

I. Sed, vt dixi, certos legitimoſque. Cui rei, vbi fraus timeri poterat, cautiones video adhibitas, calumniæ aut ſuſpicioni vitandæ. Sicut in OGINA Lucemburgicâ, quæ penè *quinquagenaria*, in matrimonio *Balduini Pulchro-barbi*, Flandriæ Comitis, grauida eſt facta: & res ea ſuſpecta multis, ne vanus aut fartus tumor, non à naturâ & puero eſſet. Igitur circa dies iam partioni ſollennes, maritus in medio Atrebatium foro, tabernaculum tendi iuſſit, laxum

Circa anno M.XIX.

&

& pretioſi operis : edixitque , omnibus fœminis, famâ & loco honeſtis, fas eſſe adſiſtendi, & oculis arbitrandi verus an ſuppoſiticius ille partus eſſet. Factum ita. viderunt plures, obſeruatunt: & omnes ita rumuſculos diſſiparunt, qui de ſterilitate eius erant ſparſi.

II. Planè idem in CONSTANTIA, Neapolitanâ reginâ. quæ nupta *Henrico* Imperatori, quinquagenariâ etiam maior vterum cœpit ferre, fraudem aut fucum ſuſpectantibus multis. Quod vtrumque prudenter amolitus eſt Henricus. ac primùm, cùm vxor ad eum in Germaniâ agentem adſpiraret; vetuit, iuſſitque in regno ſubſiſtere, & aduentum ſuum exſpectare, coram ſuis (cum bono Deo) heredem regni parituram. Deinde, vxore etiam ipsâ ſic volente, in foro tentorium expanſum, factâ poteſtate nobilibus fœminis veniendi, & parientem ac partum pariter oculis vſurpandi. Peperit igitur, in tali, vt ſic dicam, ſcenâ *Fridericum*, paterni aui nomine appellatum. Hæc ſatis mira, in illâ ætate. etſi rei fides aliqua iamantè ab Abbate *Ioachimo* facta, illo cuius vaticinia tunc clara erant, & nunc quoque tradita ſcriptis leguntur. Quippe parituram prædixit, & quidem filium, tali vitâ, & ſorte : quæque alia *Friderico* euenerunt.

m.cxciv.

MON. II. *Præferri ætate primos, etſi in exemplis interdum aliter.*

I. Liberi igitur ſuccedunt: ſed mares ſupra fœminas, quod liquet; inter autem mares, ij qui ætate antecedunt. Tamen hîc interdum quæſtio, an ex cauſsâ, minore aliquis natu non præferatur? Cauſſæ plures eſſe poſſunt. vna, quæ olim inter *Darij* liberos litem mouit, *Artemenem*, & XERXEM. Nam ex his Artemenes regnum iure & more gentiû petebat, natu prior: at Xerxes controuerſiam non de ordine, ſed de naſcendi felicitate faciebat. Nam illum Dario priuato prouenifſe, ſeſe regi. Ita priuatas illi opes deberi, quas tunc habuit; at ſibi regnum in quo genitus, educatuſque eſſet. Contentio, quamquam de regno, inter arma ſtetit: & arbitrum patruum ſumpſerunt *Artaphernem*. qui re penſiculatâ, præponendum Xerxem putauit. ſiue ratione iam dictâ, ſiue & indole vtriuſque motus. De patruo iudice, in Iuſtino ſcribitur : in Herodoto pater ipſe definit. qui idem Herodotus alterum fratrem non *Artemenem*, ſed *Ariobarzanem* appellat.

Ipſum hoc in eodem Perſarum regno, diu pòſt mouit *Paryſatis*, *Darij* alterius vxor: mouit, ſed non eodem ſucceſſu. Nam ægro marito perſuadere conata, vt CYRVM minorem filium *Arſacæ* (qui poſteà *Artaxerxes* dictus) in iure ſceptri præferret, ipsâ illâ dictâ cauſsâ, & quòd in regno natus eſſet: non impetrauit, & ſtabile prioti ius ſuum fuit. Etſi callida mulier *Xerxis* exemplum ſuggereret: ſed quod paullò diuerſum inueniet, qui explorabit. Nam Artemenes tunc natus Dario fuit, cùm verè priuatus eſſet, nec in ſtirpe aut iure vllo regio (quippe poſteà à Magis inopinatò electo:) at Arſaces pariter idem nondum regi natus, ſed nato è regibus & in hanc ſpem ſublato. Itaque diſcrimen apparet in vtraque ſorte: etſi nec id quidem alibi obſeruatum, & quomodocumque primogenitis ſceptrum ferè delatum. II.

Excipio, in cauſsâ etiam alterâ: ſi minor aliquis virturibus excellat; & contrà, inopia ſit in maiore. Tunc enim præponendus videtur, quem Deus honeſtauit: idque ex publico etiam bono. Tale *Ioannes Comnenus* prætextum habuit MANVELEM filium præferendi *Iſaacio*: idque moriens perſuaſit. Cepit igitur imperium, & tenuit: ſed re verâ non pro ſpe rexit, nec fratri fortaſſe, niſi ab affectu patris, præponendus. III.

Et verò ratò felix, nec niſi turbandis rebus, talis electio. vt in PTOLOMAEO LAGI F. qui cùm minorem item, rupto gentium iure, regno impoſuiſſet: ipſa naturæ iura violata mox ſunt. cùm alter fratrem ſuum parricidiò ſuſtuliſſet. IV.

In PTOLOMAEO Phyſcone haud diſpar euentus, ſed purus à ſcelere. Blanditijs vxoris illectus iuniorem ſeniori antehabuit, & ſceptrum credidit: ſed populus eo mortuo, huic reddidit, & illi exſilium dedit. V.

Quid in LVDOVICO *Pio*, *Caroli Magni* filio? ille item Iudithæ vxoris ſuadâ *Carolum* minorem *Ludouico* in multis prætulit: cum eo fructu, vt bellum ipſo viuo adhue motum ſit, & arma adeò, iunctis etiam alijs fratribus, in patrem ſumpta. VI.

Ideò non nimis ridendi fortaſſe Pannonij, qui peruicaciter hoc ius ſunt tutati VII. m.xcv.

in ſuo Colomanno. *Vladiſlaus* rex, liberis ipſe orbus, *Almum* fratris ſui filium adoptauerat, animo & corpore meliorem, æuo inferiorem. Vt autem rata magis electio eſſet, *Colomannum* fratrem ſacris initiauit, & procul à patriâ Lutetiam Pariſiorum, ſpecie ſtudiorum, ablegauit, dicam, an relegauit? Hæc facta, & ipſe obijt: ſed ſtatim proceres & populus *Colomannum* reuocant, & veniâ exſecrationis à Pontifice impetratâ, regem ſimul & maritum fecerunt. Quem autem hominem? ridebis Lector: ſtatu puſillum, linguâ balbum, oculo luſcum, pede claudum, dorſo gibberum. Non monſtrum vides? tamen hic placuit, & ius hominum etiam in ambiguo, pænè dicam, homine ſeruarunt.

VIII. In hac rotâ re tamen fateor morem Abyssinorvm (in Africâ latè dominantur) non improbandum videri, aut improbum. qui gentiles omnes agnatoſque Regis in vnâ quadam arce educant, remotos à populo: quia & arx in monte pænè inacceſſo eſt (*Angam* nominant) & valido præſidio cuſtoditur. Tenentur illîc igitur, ne turbas aut patres faciant: & mortuo rege, eum qui maximè idoneus optimatibus & cuſtodibus videtur, aſſumunt & ſubſtituunt.

Mon. III. *Patruum, aut fratris filium, variè præferri.*

Quid autem, ſi filius maior præmoritur, prole ex ſe relictâ? Rationes & exempla in diuerſum trahunt: id eſt, vtraque vtroque. Nam qui patruum præferunt, rationem proximi ſanguinis adſpiciunt, à patre rege: & nepotem toto gradu antecedit. At nepoti fictio iuris ſubuenit, & idem cum patre cenſetur: cur non ergo & in iura ſuccedat? Sed exempla etiam, vt dixi, variant: & pro patruo ſunt iſta.

I. Lvdovici Pij primum. Qui *Bernardum* Italiæ regem deiecit, & vinclis ac carcere coërcuit, quia ius ſibi à patre *Pipino* primogenito vindicabat, contra patruum *Ludouicum*.

II. Roberti regis Neapolitani. cui &
∞.ccc.x. Pontificis auctoritas pondus addit. Nam hic *Clemente* V. ſic cenſente ius regni tenuit, contra *Carolum Numbertum* Hungariæ regem: etſi iſte natus è *Carolo Martello* eſſet, Roberti maiore fratre. Res clara eſt, & Annalibus teſtata: ſed *Baldus* Ictus arbitratur, in regni vſum hoc à Pontifice factum, & quia optimus & prudentiſſimus Robertus eſſet, quod res docuit: itemque ſalubri temperie & partitione, quòd Carolus iam regnum Hungariæ teneret, in eoque poſſet acquieſcere.

III. Iam olim etiam Nvmidae pro communi iure habuerunt, patruum nepoti præferri.

IV. Quod & Vandali vſurparunt:

V. Itemque hodie Moscovitae, ſed reſtrictiùs. nempe ſi impubes filius relictus ſit, tum patruus ſceptrum accipit: in *Baſilio* noſtro æuo factum. Aliter autem, ſi iuſta nepoti ætas: atque ea diſcretio rationem ſuam habet.

VI. Hæc pro Patruo: plura etiam ſunt pro Nepote. Spartiatae, ſapiens populus, ſic ſeruarunt: & ipſe *Lycurgus* regnum *Charilao* fratris filio ceſſit, quod in manu eius erat, omnium gratiâ, tenere.

VII. Robertvs Neapoleos rex, etſi alio iure, vt dixi, promotus, hoc velut æquius melius reſtituit, & ſententiam publico iudicio ſic tulit, in lite ſuper *Comitatu Sancti Seuerini*. Quæ inter patruum & nepotem vertebatur, & Iuriſconſulti variè trahebant: meliores & ipſe ad nepotem flexerunt.

VIII. Ita ille rex: at Otho *Magnus* Imp. iudicio armorum rem commiſit. Pugnarunt ſingulari certamine, barbaro illo ritu, & vicit nepos. quod iterùm ita ſub *Henrico* I. Imp. adnoto eueniſſe. Ergo & Deus hanc cauſſam videatur comprobaſſe.

IX. Sed quod iudicium, publicum aut pri-
∞.cccc.xii uatum, iſto Hiſpanienſi clarius? Rex *Henricus* defunctus erat filio infante relicto *Ioanne*, duos & viginti menſes nato. Patruus ei erat Ferdinandvs, vir vel ſolo virtutum merito (vt ſanguis ſeponatur) omni ſummâ fortunâ dignus. Itaque coniecti in eum oculi, vulgi & Procerum: nec ambire opus, ambiebatur. Atque id non à ſingulis tantùm, & in priuatis colloquijs, vbi adulatio timeretur; ſed in Conuentu publico, huic rei indicto, omnium non ſtudia, ſed aperta ſuffragia in eum ibant. Incitabat non ipſe ſolùm æui maturus, & virtutum, vt tetigi, ſpectatus; ſed & ætas pueri, *quæ quando tandem gubernationi ſuffectura eſſet? Longum annorum interuallum,*

bella

bella in manibus, turbas & diſſidia in metu eſſe: quæ ſemper ferè comitari, vbi penes alios régimen eſſet. Ergo ageret cum Deo benè iuuante, expergiſceretur, & vel regni cauſsâ, caperet fraternum regnum. Surdę aures ad has voces, & ius infantis oſtendebat, & Hiſpaniæ conſuetudinem: quæ eò magis tutanda ipſis, quò minùs ille puer (hoc ipſo miſerandus) poſſet. Nondum tamen perſuaſerat; iterumque Conuentus, ſi fortè pænitentiâ ſubeunte mutaſſet. Non ignarus ipſe eius rei & affectuum, infantem chlamyde tectum occultè intulit: & cùm *Daualus* magiſter equitum, de communi conſenſu, iterùm tentaturus dixiſſet, *Quem regem, Ferdinande, renuntiare tibi places?* ille acri voce & vultu, *Quem autem,* inquit, *niſi Ioannem, fratris mei filium?* Et ſimul puerum in ſublime extulit, nomen *Ioannis* identidem & *Regis*, vt mos eſt, ingeminans: iuſſitque vexilla explicari, & alia ſolita fieri in nouo regno. Tu Fides, tu Modeſtia, è cęlo paullisper deſcendite, & hunc alumnum veſtrum lętis oculis videte: quantò illuſtriorem ſpreto ſic regno, quàm ſi decem fraude vel ambiguo iure quæſiſſet? Sed pauci iſti *Ferdinandi*: cui Deus tamen regnum Aragoniæ paullò pòſt contulit, pretium virtutum, & Electione (de quâ dixi) ſiue iudicio delatum.

CAPVT V.

DE FRAVDE ET VI.

Has quoque priorum ſpecie interuenire.

SED violat Succeſſionis iura aut polluit ſæpè Ambitio quæ vim & fraudem miſcet. Quàm ſæpè ſceptra ſic delata non ad longinquos tantùm, ſed indignos? & hîc quoque ludi interueniunt: quos lubet paullùm, Sapientiâ volente, ſpectare. Venite qui regna æſtimatis, cælo æquiparatis: en ſeruulum, aut infimum homuncionem, ſuo ingenio ad ea ſublimatum. Videte:

I. Et primùm PISISTRATVM, qui fraude quidem, ſed virtutibus pænè debitum regnum Athenis quæſiuit. Ille eomem & benignum ſe ciuibus oſtendere, etiam liberalem vbi opus; adeò vt refugium & aſylum iniuriâ aut inopiâ preſſis haberetur. Suſpecta iſta optimatibus: neque neſciebat. quos vt in ordinem redigeret, & ſatellitium pararet aliquo prætextu, ipſus ſe vulnerauit. Sic ſaucius, in forum delatus, ſanguinem & vulnera ciuibus oſtendebat, à potentibus illis, præmium ſcilicet benignitatis ſuæ in ipſos, accepta. Quin & vitam ſuam periclitari, niſi ſubueniant, quibus eam conſecraſſet. Fremitus & indignatio populi, mox ſuffragia, & cuſtodia illi decreta. Quâ cinctus, & inimicos ſuos ſtatim, & mox populum tyrannide oppreſſit. Nec omittendum hîc *Solonis* dictum, qui dolum odoratus ei ingeſſit: *Non rectè,* inquiens, *ô Piſiſtrate, Homericum Vlyſſem imitaris. ſiquidem ille flagris ſe conſcidit, vt hoſtes falleret; tu te vulneribus, vt ciues.*

Ac genera ſanè fraudium plura ſunt: ſed vna ad rem hanc Succeſſionum appoſita, quæ crebra. Eſt eorum, qui inſerunt ſe in alienam familiam & callidè adoptant: hiſtrionio toto & ludicro initio, ſed quoties in turbas & cædes iuit? Fuit in Macedonia ANDRISCVS quidam, homo vltimæ ſortis, diurnâ mercede vitam tolerare ſolitus: qui *Philippum* ſe ſubitò, *Perſei* regis filium dixit. Et oris ſimilitudo ad auum inclinabat. Ipſe dixit, alij credunt aut credere ſimulant: Macedones & Thraces maximè, tædio Romani imperij, quod nouitate & aſperitate diſplicebat. Itaque ingentes mox copiæ, & Prætorem Romanum fudit: donec à *Metello* idem victus, & in catenis Romam ductus triumphatusque eſt. II.

In eodem imperio, ſed ſub *Tiberio* Principe, CLEMENS quidam exſtitit, reuerà ſeruus *Agrippæ Poſtumi*, quem nepotem ſuum ex *Iuliâ* Auguſtus in Planaſiam inſulam relegauerat: ſed famâ & fallaciâ, mox ipſe Poſtumus effectus. Iuit enim magno animo, auditâ morte Auguſti, in inſulam, vt dominum furtim educeret, & ad Germanicos aut alios exercitus ferret. Sed dum tardiùs nauigat, interfectum *Agrippam* repperit: & huc iam delabitur, vt ſeſe eum ferat. Venit in Etruriam, ignotis locis ſe abdit, crines barbamque in ſquallorem promittit: mox per idoneos homines ſpargitur, viuere *Agrippam.* primùm occultiùs, vt vetita ſolent: tum vago rumore apud imperitos aut turbidos, eoque noua cupientes. Iamque in municipijs & colonijs ſe oſtendebat, ſed leuiter & obſcuro diei, & copiam ſui haud plenè facturus. Augentur aſſeclæ, audet Hoſtiam venire, atque adeò in vrbem, & occultis coetibus celebrabatur. Tiberius, III.

rius, non ignarus periculi, ambigebar, vim militarem, an fraudem fraudi opponeret: & hæc magis placuit, electique *Salluſtij Criſpi* operâ duo milites, qui ſimulatâ conſcientiâ adiuerunt, pecuniam & pericula ſua offerentes. Mox noctem ſpeculati & ſolitudinem circa eum, acceptâ idoneâ manu, victum & ore clauſo, in palatium ad Tiberium attraxêre. Ibi interrogatus, *Quomodo Agrippa factus eſſet?* reſpondiſſe liberè fertur, *Quomodo tu Cæſar:* dolum & illi maternum obijciens, quo ab Auguſto adopratus eſſet. Secretò interfectus eſt, magnâ inter tormenta conſtantiâ, cùm neminem conſciorum edidiſſet: nec Tiberius (prudenter in talibus) vltrà quæſiuit.

IV. In Syriâ ſimilis dolus, etſi vix dolus. *Demetrius Soter*, ille qui Româ obſes profugerat, ijs imperabat: cùm certâ, nec iniuſtâ de cauſsâ, Antiochenſibus offenſus, bellum ijs infert. Ipſi extremorum metu, ad noua remedia confugiunt, & vilem quemdam è plebe ALEXANDRVM ſalutant, & *Antiochi* filium faciunt, ac repetere optimo iure paternum Syriæ regnum. Fraus cui non apparebat? ſed nouitatis ſtudium (inſitum popularibus, & addo Orientalibus) ſiue odium Demetrij effecit, vt crederent quæ non crederent, & certatim Alexandrum omnes amplexi. Ipſe mirabatur nouam ſuam ſortem, & tot comitum miliumque agmina: ac vires propè Orientis trahebat. quibus ſtipatus pugnat, primò parùm feliciter; mox aliter, & non vincit ſolùm Demetrium, ſed cædit. Eo facto pacificus Syriæ poſſeſſor, quod ſolet, in vitia & luxum ſe effudit: paruis Demetrij liberis, nec ab ijs metu. Sed cùm adoleuiſſet *Demetrius* Demetrij F. cum paruâ manu Cretenſium rem aggreſſus, adiutores repperit, & pari leuitate ad ſe tranſeuntes, qui à parte defecerant; in his, ipſos Antiochenos. Itaque ſolutum illum, & inter ſcorta ac menſas iactatum, inuadit, ſuperat, trucidat. Hic finis ſcænici & imaginarij Regis, ſed ſatis tamen diuturni, quique annos nouem & menſes decem in imperio alieno fuit.

V. Alius ab iſto, ſed tamen ALEXANDER, & in finitimâ Iudæâ, ipſe Iudæus genere, adoptauit ſe in familiam *Herodis* regis. Occaſio erat, quia facie *Alexandrum* referebat, ab illo exſtinctum. Igitur mortuo Herode hic reuixit, & fucum etiam acutioribus faciebat, naturâ & ingenio vafer, tum ipſâ illâ ſimilitudine valdè geminâ, & vel noſcentes fallente. Venit igitur Cretam, & Iudæos illîc induxit ſeſe agnoſcere, pecuniam & alia vſui dare: quod idem in Melo inſulâ, omnibus ſubtractum verum neci Alexandrum, aliumque ſuppoſitum, credentibus, vulgantibuſque. Ita Puteolos appulit, pari illîc Iudæorum credulitate & gaudio: ac mox Romam, grandi comitatu, regiâ pompâ. nam & Iudæi, qui Romæ frequentes, & in his hoſpites notique *Herodis* obuiam ire, iurare eum eſſe, lecticam eius deferre: prorſus vt à regio cultu & faſtigio, præter Cæſaris auctoritatem, nihil abeſſet. Et ſanè Cæſar Auguſtus moueri quoque cœperat: ſed retentabat, quòd vetus ille & veterator *Herodes*, non videbatur, in re tantâ decipi potuiſſe. & denique vt experimentum caperet, mittit *Celadum* vnum è libertis ſuis, qui olim familiariter cum *Alexandro* & *Ariſtobulo* fratre (nam & is ſeruatus dicebatur) verſatus fuerat: ſed quid? impoſitum ipſi Celado, & ille quaſi notor & aſſertor ad Cæſarem redit. Tamen dubitat, ipſum Alexandrum vocat. & ſagaciter animaduertit manus calloſas, & duratas opere; item in ſermone & moribus non illum Principalem Genium & gratiam, quæ ſolet ſic natis comitari, & vel inuitis inſcijſque adeſſe. Tum etiam interrogat, quid factum *Ariſtobulo* eſſet, & cur non ille adueniſſet? Cauſante ipſo, Cypri hæſiſſe, ob pericula maris & itinerum, & ne, ſiquid durius eueniſſet, totum Mariamnes genus vnà periret. Hæc illo canente, & doctore eius accinente, qui ſimulatâ grauitate aderat; Cæſar ſeductum adoleſcentem monet & interminatur vera dicere, & propoſitâ impunitate, *Quis eſſet?* interrogat. Ille verò metu inſtantium, & ſplendore illo præſenti territus, vera fatetur, ſeriem fabulæ denarrat: & à Cæſare ad remum damnatur, vt fidem in vitâ datâ non falleret, doctorem eius exuit vitâ. Reliquis ſatis ſupplicij cenſuit crediſſe, & pecunias effudiſſe.

Hæc vetera, aut longinqua videbuntur: addam haud longè ab æuo, aut finibus noſtris. Ecce in candidâ & ſimplici illâ Germaniâ, exſtitit PSEVDOFRIDERICVS, tempore *Rudolfi Habſpurgenſis* Imperatoris, qui verum ſe *Fridericum* diceret; mortuum ante plures annos. Obſidebat tum Rudolfus Colmariam: ſed haud vanè territus, VI. A. CC. LXXXIV. XXXI.

ritus,

tinus, quòd impoſtor ille in Germaniâ noſtrâ inferiore, magnas ſibi vires, nobiles, vrbéſque adiungeret; ſolutâ obſidione, Rheno prono deſcendit, & quaſi veneraturus veterem Auguſtum acceſſit. Sed eius compos, interrogatum quis, vnde, quare ſic eſſet, igne in opido *VVetzlariâ* combuſſit.

VII. ⁊ ccc. xlviii. Poſt in eâdem Germaniâ nobilis impoſtura circa Marchionem Brandeburgenſem VOLDEMARVM euênit. Is ante annos triginta & vnum amiſſus, ſiue mortuus peregrè erat: cùm *Rodulfus* Saxoniæ Dux deſpicit, quâ viâ *Ludouicum Bauarum, Ludouici Auguſti Filium*, Principatu Brandeburgenſi pellere poſſet. Componit fabulam, ipſe inquam eius poëta & actor. nam molitorem quemdam ſecretò habitum, omnibus notis inſignibuſque arte & aſtu inſtructum, ad verum illum Marchionem, producit tandem in ſcænam: atque ecce populares, deſiderio & more plebis accurrunt, ſe & ſua, plerique arces & opida etiam tradunt. Reſiſtentes, partim Saxonis copijs, partim *Caroli Bohemi*, qui Imp. à quibuſdam deſignatus, ad deditionem coguntur. Ipſi Bauari, & auxiliares eorum Palatini, variâ fortunâ certant, & grandi vno prælio vincuntur: capto *Rudolfo* Palatino Rhenenſi, cum LXXIX. è nobilitate equeſtri. Deniq; triennio toto eluſit, aut potiùs illuſit ille molitor: donec captus tandem ignem ipſe, infamiam fautores eius ſubierunt.

VIII. ⁊ cc. xv. Sed in vicinâ etiam noſtrâ & ſociâ *Flandriâ* factum, omnia dicta adæquat aut ſuperat. Fuit *Balduinus Octauus* Flandriæ Hannoniæque Comes, & idem grandi auſu progreſſuque Orientis ſiue Byzantij Imperator. Dum illîc res gerit, in prælio contra Bulgaros cadit: nec ambigua res erat, donec quidam BERNARDVS RAINSVS, Campaniâ Gallicâ oriundus, & ſpecie religionis iuxta Valencianas in ſiluâ quadâ Anachoreta; donec is, inquam, vulgaret fingeretque poſt annos XX. reducem & rediuiuum ſe Balduinum eſſe. Impulſus à nobilium quibuſdam creditur; & ætas, forma, aſtus, atque etiam audacia aderant ad fallendum. Igitur, rebus in Hannoniâ motis, in Flandriam ipſam cum hac famâ venit: & rarâ quadam oris grauitate, commemoratione hominum rerumque priorum, ſtemmatis totius notitiâ, etiam ſagaces cautoſque inducit. Deſciſcunt & adhærent paſſim, faſtidio etiam & contemptu fæminei imperij: quòd *Ioanna* id temporis, Balduini filia, rebus præſidebat. Quin ipſa profligata, & propemodum in Querceto opido interceptâ, præſidium & refugium ad regem *Ludouicum Octauum* Galliæ habuit: qui ſubuênit, ſed cùm priùs à Senatu *Ioannæ* examinatus inquiſituſque planus ille eſſet. Eius enim Præſes ſic dixit, rogauitque: *Tu quocumque nomine appellandus, ſi te verum Balduinum iactas, cur Orientis magnum imperium deſeruiſti, ad hoc minus properaſti? Cur apud notos atque optimè de te meritos duces ac ciues, mortem ſimulaſti, vitam diſſimulaſti? Quæ commenti cauſſa, aut merces? An numquid ij oderant? etiam nunc reſument, ſi verus es Auguſtus. Obnoxij ſemper ſubditi fuerunt; atque vtinam illi domino eſſe poſſint! Quid ad nos potiſſimùm veniſti, tot luſtra non viſus, niſi vt inter ignotos ignotus falleres? Viginti anni iam ſunt à morte illius, quem te dicis: quibus tenebris, & quâ cauſſâ, tam curioſè te occuluiſti, ſic vt nec aura famæ de te ſpirauerit? Paſſi multa mala fuimus, & ob id te mortuum: mederi vnâ voce, vno ſcripto poteras,* VIVO: *cùm non feceris, ego etiamſi viuis, viuum te habebo? Impietas tua non meretur: abi ingrate à patriâ, cuius caritatem exuiſti; à Principatu, cuius curam abieciſti; à ciuibus, quos obliuione ſepeliſti.* Dixerat Quæſitor: at ille mirum quâ confidentiâ, & ex ipsâ fidem præſtruens: *Domi, inquit, inclementiores ciues, quàm foris hoſtes, repperi. Tu me Flandria, mater & altrix reijcis, quem Græcia, Macedonia, Thracia aduenam except, coluit: ipſa Barbaria, maieſtatem verita, ſeruauit. At enim, vbi delituiſti? audite, & caſuum humanorum miſereſcite, ſi quid tamen humani in pectoribus iſtis habetis. Captus prælio ad Hadrianopolim à Bulgaris, ab iiſdem in cuſtodiâ habeor, ſatis lentâ & remiſsâ: vſque eò vt effugium etiam pateret, & animo iſto ac Deo ducibus me liberarim. Cùm ad meos propero vagus & erro, in alios barbaros incido, ignaros fortunæ meæ, & ab iis in Aſiam trahor ac vendor. Heu miſeriam! pudet, ſed vos narrare cogitis: Syri me habent, & in ergaſtulum ruſticum damnant. Ego Balduinus, Comes, Imperator, quâ manu ſceptra tenui, raſtra tractaui, plures per annos: donec à Germanis mercatoribus caſu tranſeuntibus, quibus me aperui, pretio liberarer. Ij me domum remiſerunt: vos expellitis? ingrati, immemores veterum beneficiorum, quibus aui veſtri, patres, etiam tu atque ille, à*

me affecti eſtis. En ſenium & hanc canitiem, quò reſeruati ſumus? poſt tot fluctus, ſcopulum repperi, vbi portum putabam: ipſa mea filia, mea Ioanna, patrem non agnoſcit, ne Comitem cognoſcat. Hæc & plura opportunè diſſerens, magnitudinem ſuam vel fallaciam tuebatur: vario animorum motu, & plerisque ad illum inclinatis. Adeò, vt nobilium populariumque bona pars ſtatim adhæreſceret, Comitem & Auguſtum ſalutaret: donec re iam in præcipiti, *Ioanna* ad *Ludouicum* Regem ſupplices Legatos mitteret, vt *Balduini*, auunculi quoque ſui, magnam ſanctamque memoriam, ab impuri nebulonis contage tueretur. Suſcepit negotium Rex, diem homini dicit: venit ille magno comitatu, ſolitaque fiduciâ & faſtu. Veſtis erat purpurea, alba in manu virga, barba promiſſa, à quâ vulgò *Peregrinus Longobarbus* vocabatur: ſiſtitque ſe Regi, Peronæ. Ille orditur, ſuccinctus nobilitate & Senatu: *Flandria in fide & clientelâ meâ eſt, ne mireris te huc vocatum: quod more & iure, non ambitione aut vſurpatione factum. Siue iniuriâ afficeris, à me vindicandus es; ſiue afficis, puniri debes. Vtinam Deus & cælites fecerent, vt tu ſis ille Balduinus, mihi auunculus, amitinæ meæ pater, nec vno nomine Galliæ meæ illigatus. Vtinam! inquam. ſed fama tot annorum, tam conſtanti, quid faciam? illa te iugulat. Credere me abnuis, & vnus tot millibus contradicis: ſed fidem ex genere humano tollis, ſi conſenſui mortalium non vlterà credimus. Tamen effare, faueo ſiquid habes quo famam redarguas, quo Balduinum te aſſeras, quo veterem meum cognatum aut potius parentem à mortuis reſtituas. Si ille es, breuiter ad hæc reſpondere, & ſtatim, potes. Quæro, Téne pater meus Flandriæ Comitem dixerit, iura dederit? quo teſte, loco, tempore, ritu? Baltheóne te & inſigni militari donarit? Quæ mulier ex Franciça nobilitate, quo conciliante, quo auſpice, loco, cœtu nupſerit? Quid hæres? hæc ignorare de ſe verus Balduinus non poteſt.* Iſta Rex: tamen audacia illa, velut deprehenſa, hærebat, & ſpatium cogitandi recolligendique ſui petebat. Inde pro impoſtore haberi, & contemptim dimitti: dimitti tamen, quia ſub fide publicâ veniſſet. Nec diu pòſt in Burgundiâ captus, ab equite gentis Chaſtenaiæ, *Ioannæ* offertur: quæ conuictum confeſſumque, vt dicunt, laqueo ſtrangulauit. Non tamen ſine plebeculæ rumoribus, quæ patrem ab improbâ filiâ in ligno ſuſpenſum, tunc & diu poſteà differebat.

Nónne conſimile in Hiſpaniâ, cùm ix.
Alfonſus Aragoniæ rex eſſet, iuuenis & vndecennis, matre gubernante? ſuperuenit qui ſe ALFONSVM veterem adfirmaret, ante annos viginti & octo ad Fragam cæſum. Pro colore adferebat, tædio ſe rerum humanarum in Aſiam & Terram ſanctam iuiſſe, illîc bella pro Deo & religione pugnaſſe, rediſſe ad ſuos culpis expiatis. Cur ſpernerent, & puero ac mulierculæ potiùs adhæreſcerent? Mouerat multos, res turbaturus haud dubiè, niſi Cæſarauguſtę captus laqueo gulam fregiſſet.

Tædium iure vereor in paribus auſis & x.
euentis: quî tamen duos MVSTAFAS ſileã, in Turcarum imperio, vt nec id ſit à ſcęnicis his ludis immunis? Priòr fuit *Muratis Secundi* principatu, DVSMIS; ſed qui ſe *Muſtaſam* diceret *Baiazitis* primi filium, quem fama & res erat, infelici illo prælio cum *Temir-lanco* perijſſe, vbi & pater eius captus. m. cccc. xxii. At enim poſt annos *vigintiduos* iſte ſe ſuffícit, & fraudes ac turbas *Murati* miſcet. quas turbas? tantas, vt Begi, Baſſæ, & primorum plerique ad eum deficerent, ipſi Chriſtianorum Principes fœdus inirent, & Byzantij Imperator. Denique per triennium Muratem ſic exercet, vt incertum imperij & vitæ faceret: donec ad *Lopadium* lacum collatis caſtris (& Murates ipſe aderat) arte quàm viribus magis vincitur, & transfugijs paullatim nudatur. Iuuit ad hanc rem commentum callidum Legatorum, quos Byzantium vno tempore, ad fœdus & ſocietatem, ipſe & Murates miſerant. Sed Muratis irriti dimiſſi, illius impetrauerant: cùm tamen Murataei, curſim præuenientes, audaci aſtu ſpargunt, ſeſe voti compotes, & Græcos à ſe ſtare. quod creditũ ſparſumque in vtriſque caſtris, multos Muſtafæ detractos *Murati* iunxit. Denique fugit ille, ſed retrahitur, & Hadrianopoli ad pinnam muri laqueo ſuſpenditur.

Alter MVSTAFA miri & noui commen- xi.
ri eſt, ſed ab alieno impulſu, & in alterius, vt putabatur, fructum. Ne graue ſit me diducere paullùm, quæ faciunt ad grauem illum nobis hoſtem. *Soleimanno*, maximo inter Turcarum principes, duæ vxores fuerunt, & ex ijs liberi: altera *Boſphorana*, è quâ MVSTAFAS; altera *Roxolana*, è quâ iſti quatuor, *Mahometes, Selymus, Baiazites, Giangir.* Sed omnes hos ætate & gratiâ apud militem *Muſtafas* anteibat; nec dubium

dubium illius imperium, ſi id exſpectare, quàm habere maluiſſet. Pater ſanè eum ſuſpectum nimiæ ſpei interfecit. Iam è quattuor illis *Mahometes* obierat, & mox item *Giangir*: duo competitores ſupererant, è quibus *Selymum* fata & pater promouebant, *Baiazetem* mater, mirificè in eum prona. Fruſtrà maritum aliquoties tentauerat, vult fraudem & fortunam. Itaque re cum filio collatâ, viſum illis initium res nouandi per falſum *Muſtafam* facere, ad cuius nomen & gratiam miles facilè concurreret: ipſi deinde eo in rem ſuam vterentur. Reperiunt iuuenem audaciâ & facie idoneum, inſtruunt & dimittunt. Perſonam ſumit & agit, venit in Thraciæ loca quæ Valachiam & Moldauiam ſpectant, vbi equitum copia, & qui plerique viuo nuper *Muſtafæ* addicti. Ibi claneulùm & quaſi timidè ſe oſtendit, comites qui aderant muſſitant *Muſtafam* eſſe, fugâ elapſum à patre, & alium ab amicis ſubſtitutum qui interfectus pro ipſo eſſet, incuriâ, nec ſeriò agnitum aut inſpectum. Id argumentum fabulæ erat, ad quam ſpectandam agendamq́ue ſtatim concurſus. Veniebant & ij, qui oculis ſuis *Muſtafam* interfectum viderant: ſed vel falli volebant, vt locus eſſet ſi non recipiendi *Muſtafæ*, ſaltem vindicandi. Iam penè exercitus erant: ſed Sangiacei trepidi rem ad Solimannum referunt, qui fraudis certus eos acerbè increpat, *Quid ita initijs non obſtitiſſent? vel nunc facerent, aut iram ac pœnam à ſe exſpectarent. Mittere ſe Pertauuum Baſſam, cum validis fidisq́ue copijs; ſed melius gratiusq́ue fore, ſi ij quod neglectum eſt ſarciant, & ignem nondum validum exſtinguant.* Sangiacei ijs monitis minisq́ue excitati aduigilant, concurrunt; aduentantes reprimunt, manus iam factas diſſipant & ſpargunt; nihil reliqui ſibi ad diligentiam faciunt, vt fidem & operam ſuam Domino probent. Tamen Baſſa ſuperuênit: nec res adhuc *Muſtafæ* ſatis validæ aut conſtitutæ erant. itaque à præſenti metu fluctuare multi incipiunt, dilabi alij & transfugere, donec deſertus miſer cum præcipuis miniſtrorum in manus venit. Viuus trahitur Byzantium, examinatur, nihil celat: cura iam non de illo puniendo (quod ſtatim factum) ſed de filio patrem ſubit. Hócne illum auſum, in tam recenti Muſtafæ infelici exemplo? dolor non ab impietate ſolùm erat, ſed ab impudentiâ & temeritate ira. Et iam magnum aliquid parabat: ſed mater filium non deſerit, callida mulier & mariti ſui diu potens. Venit & rem fatetur, excuſat & deprecatur. *Quid enim magni miri,* inquit, *ſi in fratrem (non enim in te, cogita) aliquid molitus eſt, non tam ambitu, quàm metu impulſus? Leges ſiue fata noſtræ gentis ſunt, vnum non imperare ſolùm, ſed viuere; & exordium noui Principatus eſt, fraternum parricidium. Quid inquam mirum igitur, ſi fugere triſte & extremum hoc voluit? ſi vitam prorogare? Naturâ impellimur, & te conſule. Hic ſcopus huius conatus fuit, miſeratione, ſi conſideras, quàm irâ dignioris. Tu illam da. cui? filio. cui? & mihi vxori. nam certum non ſuperuiuere illi, & in vno duos occides. Quamdiu autem durare? me miſeram, inſtant fata, & in tuâ ſenis animâ adoleſcentis illius ſpirat, & mea.* Mouit intimum ſenile pectus & concuſſit mulier: dat veniam, ſed eâ lege vt filius ſe videat, & ipſe eam petat. Ergo aduocatur, & à matre quoque excitatur iam ſecurâ vt tutò veniat. Venit, ſed cùm in aditu paterni hoſpitij eſt (extra vrbem conueniebant, nec temerè filij patre viuo in ipſam intrant:) ecce milites; qui deſcendentem ex equo tradere pugionem & gladium iubent. Id in alijs de more fiebat, ſed conſcientiâ ſtimulante omnia timet, & multus in oculis *Muſtafas* vterque erat. Mater tamen dat animos, quæ de induſtriâ ad ianuam exſpectat, & per feneſtram linteo obductam hortatur intrepidè pergat, viam omnem à ſe præmunitam. Accedit ad manum patris, petit veniam, & accipit, monitus magis quàm caſtigatus. Atque vt plenam fidem reconciliationis faceret, potum de more gentis iuſſit offerri: ſed nec hunc ſine metu bibit, venenum ſuſpectans, donec pater ex eodem poculo hauſtu ducto, omni eum curâ liberauit. Atque hæc Fraudium ſunt, addam

Violentiæ exempla.

Heu, quàm multa ea occurrunt! paſſim video aditus atque exitus Regiarum ſanguine reſperſos. Sed temperabo, & eligam. Ab Oriente ordior. atque ibi, in Iudæâ, triſte fatum Gedeonis familiæ video, vnius ambitione conſumptæ. Laudatus ille vir, & dux per quadraginta annos populi, liberos genuit & reliquit *ſeptuaginta*: atque hos legitimos. vnum è 1.

con-

concubinâ *Drumâ*, cui nomen ABIMELECHI. Hic poſt mortem patris imperio imminens, & adiutus maternâ pecuniâ atque amicis, copias collegit è vagis & ſordidis hominibus: cum quibus *Sichimam* venit inopinatò, atque omnes ibi fratres *ſeptuaginta ſuper lapidem vnum* (vt ſacra loquuntur) interfecit, & velut immolauit. Quid ſi totidem alienos & extraneos? ô facinus! at ille imperium inuadit, & in triennium etiam retinet, vt cœperat, ſæuiens, & ſubditos variè affligens, ſic vt *Sichimitæ* arma caperent & rebellarent. Fruſtrà. domuit eos & occidit, & ipſum opidum deleuit, ſalemque in eo conſperſit. Sed cæleſtis vindicta tamen conſequitur, & cùm turrim quamdam oppugnaret, fragmine molaris lapidis mulier ſupernè caput eius contriuit. quo ictu collapſus, & iam moribundus, ad ſatellitem ſuum, *Tu me*, inquit, *gladio iugula, ne muliebri manu dicar cecidiſſe.*

II. In Parthis *Orodes* regnauit, ille qui *Craſſum* victum iactat & occiſum. Is cùm ſenuiſſet, in luctu ob *Pacorum* filium à *Ventidio* cæſum, aquæ intercutis vitio laborauit, neque longè iam à morte. Quam tamen longum PHRAATI filio viſum exſpectare: & veneno eam maturat. Sed id contrà fuit, nec aliud quàm motâ aluo in medicinam abijt, & totius morbi ſenem alleuauit. Quod ille indignatus (neque enim pœnitentia ſubijt ſceleris, cui vel Numen videbat aduerſari) ad apertum parricidium ab occulto tranſit, atque hominem palàm ſuffocauit. Iámne finis? minimè: catenata ſunt ſcelera, & poſt patrem fratres *triginta*, quaſi inferias, adiecit. Quis tamen illius finis? conſimilis. nam cùm in pace & fœdere cum Auguſto eſſet, cui & ſigna Craſſo erepta remiſit; hic viciſſim dona dedit, inter alia, pellicem inſigni formâ Italici generis, quæ prolem ei genuit *Phraatacem*. Hic ipſe vt adoleuit, conſcientiâ & operâ matris, patrem interfecit. Benè, benè. quidni dicam? tulit, quæ meruit, & quæ docuit: redijt in auctorem exemplum.

III. Breui ſtilo lata ſcelera in MITHRIDATE PONTICO ſtringam, cui bellum & clades fuit à Romanis, ſed mors ab ipſo filio. An & hoc immerito? ecce ille matrem iam primis annis ſuſtulit, mox fratrem; deinde tres filios, totidemque filias. Cælum, terra, mare, aſpicere, ferre, purgate toties impium potuiſtis? Ignoſco Pharnaci, & animos ad ſcelus pænè addo: vindica adoleſcens auiam, patruum, fratres, ſorores, tot mortes (leue eſt) in vnâ.

IIII. Iam in PRVSIA Bithyno tyranno, Romanorum non ſocio rege ſed ſeruo, vix memorabile eſt, quòd is filium *Nicomedem* tollere è medio voluerit: quid ita? vt locum alijs filijs faceret ad regnum. Peruerſa aliqua pietas hæc fuerit. ſed ecce filius, rei conceptæ gnarus, ſcelus in ipſum vertit, & defectione populorum, regnum ei ademit, & deinde vitam.

Relinquo te Oriens, fatiges me ſi perambulem: centeſimam partem (verè loquor) non libaui: ſed vnum tamen abiens hîc conſignem. PTOLOMAEVS inter Alexandri ſucceſſores, pulſo *Antigono*, Macedoniam occupauerat, pacem cum *Antiocho*, fœdus & affinitatem cum *Pyrrho* fecerat: ſecurus iam omnium, niſi ſororis, & ex eâ liberorum. *Arſinoe* erat, quæ in matrimonio *Lyſimachi* fuerat Macedoniæ regis. Itaque animum & artes intendit ad eam vnà cum liberis captandam: cautam tamen, monitam, & omnia timentem. Quid adhibet? machinam in hunc ſexum validiſſimam, amorem. ſoror erat, ſed quid ad rem? incendit, non abſterret ea cognatio Orientales barbaros, & res in mores & iura vertit. Itaque munera, legatos, litteras miſſitare; offerre ipſi ſocietatem regni, liberis hereditatem: nec alio fine ſe armis id occupaſſe, quàm vt ijs poſſet relinquere. In has res fidem ſe paratum date quam vellet, & vbi vellet, apud ſanctiſſimas aras & templa. Quid multa? perſuaderur mulierculæ, ex fidiſſimis amicis mittit, qui iuramentum acciperet: quod ille incunctanter, & pænè inuitans, in vetuſtiſſimæ religionis templo concipit, ipſa ſimulacra & altaria deorum tangens, ſe ſuumque caput inauditis vltimiſque exſecrationibus deuouens: *Sincerâ ſe fide matrimonium ſororis petere; nuncupaturum eam reginam; eiusque liberos, ſuos heredes habiturum, nec alios.* Ergo Arſinoe ſpe iam plena, in conſpectum colloquiumque fratris venit: qui vultu ipſo & oculorum acrimoniâ amorem ſimulans, fabulam peragit, vxorem ducit, capiti diadema coram milite populoque imponit, &

Regi-

Reginam appellat. Secuta quæ ſolent nuptijs: & læta *Arſinoe*, *Caſſandréam*, munitiſſimam vrbem (quod vnum petebatur) vbi theſauri & liberi, præiuit, maritum introductura, & feſto apparatu exceptura. Viæ, templa, domus ornantur; aræ & hoſtiæ diſponuntur; filios quoque ſuos, *Lyſimachum* ſedecim annos natum, *Philippum* triennio minorem, patri & auunculo occurrere iubet. Quos ille extra portam, obuios, cupidè & vltra modum ſolitæ affectionis amplexus, oſculis fatigat, nec dimittit. Portam & arcem ingreſſus, ponit perſonam, ſumit ſuum vultum & affectum, ſtatimque milite introducto, pueros iubet interfici in gremio ipſo matris, ad quam confugerant. Illa hoc miſeriot, quòd mori cum ijs non licuit (ſæpè ſe gladijs interpoſuerat & obtulerat:) in exſilium cum duobus ſeruulis pulſa eſt: *Ptolomæo* tamen haud diu ab hac victoriâ triumphante, cùm Galli Macedoniam inundantes, victo ei caput paulò pòſt abſtulerint, in haſtâ, ad terrorem & fidem, circumlatum.

VI. Ad Occidentem iam mihi ire licet, & ordiri ab Hiſpaniâ: in quâ cùm Cn. Scipio, pòſt Africanus, victoriales & funebres ſimul ludos daret, captâ *Carthagine nouâ*: en duo fratres patrueles, CORBIS & ORSVA, qui de regno armis certaturi cum adeunt. Ipſe, vt mitis ingenio, omnia conatur & tentat, vt ratione non Marte iudice, rem componant: fruſtrà: campum & arenam volunt. Conceſſo, magnis animis concurrunt, ſed maior natu *Corbis*, facilè minorem natu, aſtu & armorum vſu vicit, atque occidit.

VII. Dicam in Italiâ de ROMVLO, *Tarquinio Superbo*, *Nerone*, tot alijs, qui ſcelere & ſanguine ſceptrum pepererunt? multa, & nota ſunt, ideoque cum veniâ omittenda.

VIII. Vnde ad æui noſtri parricidam nobilem, & quod indignetur aliquis, felicem. Sceptra imperij Turcici tenebat *Baiazites Secundus* rebus geſtis clarus, & numeroſâ prole ſuccinctus, in quâ natu minimus SELYMVS erat, de quo eo dictum. Sex ille fratres habebat, è quibus duo primæui ſuô fato obierunt, tertius paternâ virtute ſuperérant, ætate & iure imperij ante ipſum. Sed imperium tamen animo agitabat: & vt perueniat, patrem impedimento futurum, è medio vult ſublatum. Id variè tentauit, & primo colore aliquo pietatis. Mos Turcarum habet, filios Principis in certo loco aut opido claudere, nec finibus ijs egredi, niſi permiſſu aut iuſſu patris. Id contra ſpes aut res nouas inſtitutum videtur, & ne militibus aut populo miſceantur, captentúrve aut captent. At Selymus fines iſtos audacter migrat, comites & milites colligit, & cum hac manu ad patrem pergit. Miranti, & per legatos etiam expoſtulanti, *Ecquid ſibi vellet? patriæ leges, patris iuſſa ſperneret? quo fine, aut cauſſâ?* ille refert: *Non prauitate, ſed pietate motum facere. & Mahumetis legem eſſe, tertio quoque aut quarto anno viſere ad parentes: velle ſe parere, & parentis optimi manum* (ita Turcarum etiam ſermo habet) *oſculari.* Baiaziti haud placitum, iterumque legatos & aſperiora mandata mittit: quorum ſumma, rediret. Ille pergere nihilo ſequiùs, & iam Hadrianopoli appropinquare: niſus, vt putabatur, occulto fauore & gratiâ Genitzarorum, quos in partes traxerat. Erat in eapsâ tunc vrbe pater. qui fraudes aut vim metuens, & ſimul vrbi dominæ timens Conſtantinopoli, vbi theſauri & regia gaza erat, illuc concitus pergit. Idem filius, & patrem in vico aſſequitur qui *Tzurulus* appellatur: quid? ad manus oſculum? imò ad manus conſertionem, & ſuos inſtruit, & vim parat facere: patre contrà, cùm eò ventum videt, dirigente. Pugna committitur, anceps & cum diſcrimine, maior etiam metu Baiazitis; qui haud de nihilo fidem ſuorum ſuſpectabat, & Deum ac Mahumetem altâ voce inuocabat, vindices patriæ & imperatoriæ maieſtatis. Audiuit ille (non enim iſte) & fugit Selymus, vaſa & impedimenta omnia amittit, animum & impietatem retinet: ac *Capham* cùm veniſſet, copias iterùm colligit, & primâ hieme in Thraciam redit. Fiduciam etiam Genitzari dabant, qui in vrbe tumultuati, *Achmetus* (is frater maior erat) imperium aſpernabantur, atque adeò legatos eius qui tunc aduenerant, per ignominiam eiecerunt. Occultè ad Selymum etiam miſſis, vt approperaret: ſeſe cetera exſecuturos, & manu viam facturos ad ſolium & ad ſceptrum. Imperium illud miles temperat, prauo & noxio more: nec alia cauſſa exitij aliquando erit. Sed *Achmetes* horum non ignarus, cùm ipſe quoque iuxta Conſtantino-

tinopolim veniſſet, & militum quidam opetam ac fidem obtuliſſent, adnuit, ſed quod momentum inclinationi aliorum ſactorum erat, aurum præſens, & amplioris ſtipendij ſpem, non adiecit. Imò vocem iecit, liberam, ſed intempeſtiuam, *Seſe vel inuitis illis imperaturum.* Offendit, & alienauit: tamque Selymus ad vrbem venit, tentoria in pratis fixit: cui obuiam factus *Corcutes*, frater alter, modeſti ingenij, & ſapientiæ ac religionis ſtudijs deditus, vt captus eſt gentis. Genitzari audito aduenisse, ſtatim coëunt & tumultuantur: decem è ſuis ad Baſſas (Præfectos ſic nominant) ablegant, qui poſtulent, *Dominum & Sultanum Selymum eſſe: Baiazitem vltrà non eſſe, ætatis & virium imbecillum, nec molem imperij ſuſtinentem. Hoc ipſi edicerent, ſuaderentque volens faceret, quod vel nolens adigeretur: & cederet, aut cædi ipſi Baſſæ exſpectarent. Sententiam omnium ſic ferre.* Hæc dicta, & prompti facere erant: ergo timor Baſſas inceſſijt, & Baiaziti rem & diſcrimen exponunt. Generoſus animus, & veteris laudis factorumque conſcius, indignari; nihil indultum velle, arma & manus ſuorum ſpectare, & implorare. ſed abnuentium: atque ibi primus Baſſarum (*Vizirum* dicunt) *Muſtafas*: *Ergo ſupremum vale Imperator*, inquit: *nam nos quidem morituri te alloquimur, neſcio an moriturum. Hoc animi tui decretum, vltimum nobis iam dicit*: & minas militares addit. Mouetur ille, & ipſos miſeratur, atque infit: *Ergo certum iis, vitam nobis adimere? & huc ventum?* Muſtafas: *Huc ventum: quod ad nos attinet: de te, Deus meliora. ſed vt optima, ſpiculis tamen baſtarum* (verba ponimus) *de ſolio imperatorio ſcito te detrahendum.* Senex videt neceſſitatem vltimam eſſe, & pauliſper vocem compreſſam ſoluit: *Agite igitur*, inquit, *ad filium ite, nuntiate rerum ſummam illi permitti.* Filius venit, pater excipit, vultu quidem lætus, & theſauros ei atque alia imperij reſignat. Tum & ſolium conſcendere iubet, ſed recuſantem: & ſubdolâ modeſtiâ, ſolam pietatem, affectumque viſendi patris, præferentem. Iterùm iubet, propinquo etiam periculo monitus, & minaces militum vultus voceſque audiens, aut videns. Admittit filius, ſed in ſequentem diem. Conueniunt frequentes, equites pediteſque: ſedet pro tribunali, & imperij iuriſque vſurpandi cauſſâ, vnum è Genitzaris ſuſpendi laqueo iubet: ceteris ſpe factâ benigni ſimul, & fortis digniqúe maioribus imperij. Cuius primum facinus, relegatio patris *Dimotucum*: & priuſquam perueniret, interitus veneno procuratus. Aiunt medicum eius corruptum id obtuliſſe, adamante minutatim confracto, & cibis immixto: cui tamen pretium operæ mors fuit, & ceruix inciſa, cum voce Selymi præuiâ: *Veteri domino infidum, nouo fidum non futurum.* Itum in alias cædes. & quinque fratrum filij occiſi: tum ipſe frater *Corcutes* neruo arcus ſtrangulatus, cùm è fugâ reprehendi curaſſet. Supererat *Achmetes*, primus fratrum, & ſocietate Ægyptiaci etiam Sultani validus: ſed falſis Genitzarorum litteris elicuit: tamquam faſtidientium nouelli & iniqui imperij: prodiret modò, arma cum ipſo in hunc ſociatutis ſe daret. Prodijt, pugnauit, victus, ſuffocatus eſt: & ſolus iam certuſque Selymus Princeps. Qui in Baſſas & Proceres variè item ſæuijt, homo cædis totus & ſanguinis: idem tamen Fortunæ (non enim Deo) carus, & qui res maximas in imperio ſuo geſſit. Perſas vicit & reppulit, Sultanum Ægypti ſuſtulit, & amplum id regnum ſibi poſteriſque firmiter ſubiecit. Nihil etiam priuatim aduerſum: & dormire videbatur cæleſtis Iuſtitia, niſi quòd in extremo actu ſe oſtendit, & peſte correptum exſtinxit, ipſo loco & vico vbi prima cum patre ſigna contuliſſet. Sed & filiò tamen felix fuit, magno illo & infeſto nobis *Solemanno*: vt externarum rerum fluxus, non ſint teſſeræ ſemper beniuolentiæ diuinæ.

Atque illud ſæculi noſtri eſt, hoc etiam ſoli. Fuit ADOLPHVS EGMONDANVS, cui pater *Arnoldus* Geldriæ Dux & dynaſta erat. Ille adoleuerat, ille ſenuerat, & ægrè ferre cœpit patris diuturnum imperium & vitam. Itaque per factiones, quoſdam è popularibus in arma trahit, & patri bellum palàm facit. Sed pater viribus & cauſſâ melior, obſeſſum in opido *Venlone* tenet: ac denique Principum vicinorum intercuentu pax coit: hac lege, vt iuuenis vrbem *Nouiomagenſem* ſibi acciperet teneatque, in quâ liberè & ſolus dominetur. Sed exigua hæc ei portiuncula viſa, reſilit mox à fœdere, familiares quoſdam patris in eius contumeliam laqueo enecat: & cùm videt à ſe vim fruſtrà tentari, ad alienam potentiam fugit, ad noſtrum *Philippum Bonum.* Bruxellam venit, patrem accuſat, ſeſe IX.

appto-

approbat, promittit multa: ſed apud verè *Boni* Principis ſurdas aures. Deſperatis igitur auxilijs, ne patrem videat, Hieroſolyma properat, homo ſacer ſcilicet ad terram ſacram: paullò pòſt redit, omnium inops, quò niſi ad patrem? Recipitur amicè, & ipſe pœnitentiam & amorem ſimulat, ſed vultu non animo bonus. Nam fraudem & inſidias patri ſtatim ita ſtruit. Erat ſenex *Grauiæ* ditionis ſuæ tunc opido, cum vxore: venit quaſi per officium filius. More gentis epulantur & bibunt largiùs, ſaltant etiam in multam noctem: ipſo ſene Duce ſuſtentante, & in filij gratiam præter vires & morem lætiore. Tandem cubitum ſeſe confert. Vix fecerat, cùm adſunt à *Nouiomago* (ij iuueni parebant) ciues armati, & ab *Adolpho* clàm intromiſſi; rectà ad cubiculum Ducis, duce filio, tendunt. Pulſant fores. ille è lecto, iocos & choréas etiam tunc cogitans, *negat id noctis ſaltare vltrà poſſe: iuuenes faciant, & abeant.* At illi effractis iam foribus adſtant, iubent ſurgere & ſe conſequi. *Quò autem?* ait ſenex, *& vbi filius?* Miſer, vbi auxilium putat, exitium eſt: & ille improbus, *Pater*, inquit, *neceſſitati parendum eſt, age ſequere.* Nec tantillum exſpectant, vt tuniculam interiorem aptet atque induat, ne tibialia quidem ſumat: ſed pater equitantem filium, nudis pedibus & corpore, ita ſequitur *Buram* vſque. Ibi carceri tætro includitur, & ſex annos totos (non illius, ſed & populorum impietatem culpo) ſex inquam annos detinetur. Tandem improbitas querelas vulgi excitat, ſed & minas Principum vicinorum: è quibus *Ioannes* Cliuiæ Dux, ipſius *Adolphi* auunculus arma etiam ſumit. Qui tamen à ſe parùm validus, auctoritatem vel auxilia à Pontifice *Paullo Secundo*, & *Friderico* Imp. petit. Illi ſtatim annuunt, ad *Adolphum* acres minaceſque litteras ſcribunt, & vt patrem luci & libertati reddat, iubent. Nec fit, rider. Itaque ijdem *Carolo Audaci* noſtro, valido Principi, totam rem committunt: liberet ſenem, reconciliet filium, denique faciat quod ex æquo & vſu videretur. Ille vtrumque coram ſe ſiſtere iubet, qui in Galliæ finibus *Dorlani* tunc erat. *Adolphus* haud ſpernendam iram, & iuſſa, tam potentis vicini ratus, patrem ſecum eò ducit: accuſat in conſilio, fœda & falſa in eum ingerit: quorum facilè purgatus ſenex, bonorum & illuſtrium virorum teſtimonijs, tandem impatientiâ & fiduciâ eò prorumpit, vt filium ad ſingulare certamen prouocaret, ferro & Deo iudicibus innocentiam ſuam aſſerturus. Mos tunc ſatis creber in Martiali noſtro populo erat: ſed *Audax* tamen abnuit, fœditatem rei proponens & inſolentiam, & ſimul in euentu incerto certum ſcelus, vtercumque viciſſet. Ita re cum ſuis deliberatâ, pro ſententiâ dixit: *Arnoldus pater ſolus titulo Ducis vtatur: ſed filio opida arceſque totius Geldriæ cedat, ſolâ Grauiâ ſibi exceptâ. Accipiat in alimoniam de manu filij tria quotannis aureorum millia.* Hæ conditiones: quis abneget, imò quis non miretur filio tam bonas? Sed non ſilent hiſtorici, *Carolum* neſcio quâ occultâ cauſſâ an pacto, in filium proniorem. Quid tamen deinde? refertur ad filium, & quidem à viris primarijs & grauibus, inter quos *Philippus* ille *Cominæus* erat, qui hæc ſcripſit. At ille reſpondit in ipſa verba: *Malle ſe præcipitem dare parentem in puteum, ſe deinde ſuperijcere, quàm vt in has conditiones paciſcatur. Quid malum?* inquit, *pater alibi imperet, qui totos quadraginta annos omnibus præfuit? Æquum eſt, vt noſtræ quoque iam vices ſint: nec aliud admiſero, quàm de penſione trium millium, ſic quoque, vt pater totâ Geldriâ cedat, atque adeò excedat, nec vmquam pedem in eam referat.* En reſponſum, non tam impium (& ita tunc omnibus viſum) quàm inſanum. Igitur *Carolus*, cui aliæ res præuertendæ, cùm idipſum temporis *Ambianum* Galliæ rex intercepiſſet; dilatâ hac cognitione, expeditioni ſe parat. Iuuenis ſuſpicatus detentum ſe iri, auerſione animorum cognitâ, fugam cum duobus comitibus, Gallicâ veſte, ad ſuos capit: omnia in reditu vi & armis occupaturus, aut turbaturus. Sed ecce *Namuri*, dum Moſam flumen cymbâ tranſmittit, agnitus ab vno alteroque vectorum, mox à pluribus, capitur, & ad *Audacem* reducitur. qui *Viluordiam*, atque inde *Cortracum* duci, & in honeſtâ cuſtodiâ aſſeruari iuſſit. Manſit ad *Audacis* ipſius mortem: cùm *Gandauenſes*, pro ſuo tunc more turbas daturi, hunc idoneum ducem arbitrati, eum ſoluunt, & bello in *Tornacenſes* præficiunt; quos tunc Galli habebant. Iuit cum manu aliquâ, adequitat mœnibus, erumpunt præſidiarij, & miſer inter primos cecidit. Quid tu nunc pater? talionem aliquâ parte à iuſto Iudice vides. Carcere te puniuit? ipſe ſuſtinuit. Mortem machinatus eſt? ipſe

ipſe ſubiuit. Nec ſanguis hîc multus fuſus, aut violentæ cædes, fateor, vt in prioribus: mihi tamen libranti, impiæ Impietatis exemplum viſum eſt, & ſupra omnia infixę & obſtinatæ. Nero, Tullia, aut alius aliquis, impetu peccauerint & calore: hîc meditatum, hîc diuturnum ſcelus eſt, nec adhæſit animo, ſed inſedit.

x. Apud nos hæc geſta. quid ſi in Græciam nouellam, & BYZANTIVM abeo? ſi ad illos à *Conſtantino* Imperatores? Fideliter dico, plura ſcelerum ab hac Ambitione exempla, quàm in aliâ Europâ totâ reperiam. Sollennia illa erant, necare, exſecare, excæcare: hæc patres in filios, item matres ipſæ; hæc filij in vtroſque patrabant. Quid patruos, fratres, agnatos dicam? in leui ſuſpicione, & minimo metu hæc facta: quaſi per ludum aliquem & iocum. Et vide ingenium ſæuitiæ! certum eſt, non aliâ re hominem magis abiici, & animo conatuque cadere, quàm Exſectione illâ aut Excæcatione. Qui aut virum viro, aut lumen demit: nihil ab eo viri vltrà formidet, & in pœnam aut ludibrium modò viuit.

xi. Sed claudo hoc totum de Ambitione, vno eoque iocoſo exemplo. CHAN TARTARORVM (eorum Princeps ſic dicitur) cùm *Stephanus* haud ita nuper optimus fortiſſimuſque Poloniæ Rex obiiſſet, in comitijs de Rege creando, ipſe quoque per Legatos interuênit. Dixit & propoſuit iſta: *Potentem ſe eſſe, & poſſe myriades aliquot equitum* (vera ſunt) *educere è ſuis terris, Poloniæ tuendæ vel augendæ. Item frugalem ſe & continentem eſſe, ac ſine vllis ciborum delicijs, ſolâ equinâ in fame contentum. Tertiò, quod ad Religionem, de quâ diſputari audiebat, Tuus, inquit, Pontifex, meus Pontifex eſto; tuus Lutherus, meus Lutherus eſto.* Si riſu excepta Legatio fuit, nemo quærat, effuſo maximè: & ecce hominem paratum omnia ſacra & deos deſerere, regnandi cauſsâ.

CAPVT VI.

DE PRINCIPVM INCLINATIONE.

Deteriores eos ſæpè fieri, & mutari.

NESCIO quâ cauſsâ occultâ, præter apertas, etiam euenit: vt cùm in alijs artibus vſu homines diſcant, & meliores fiant, in hac regendi ferè contrà, & Principes inclinent. Omnis ætas dicet, & rarò decurſum ad metam æquabiliter hunc curſum. Cauſſæ partim in Principe, partim Nobis, partim Principatu ipſo videntur: atque obiter examinemus. In Principe, quia initio magis intendit, & pudor eſt, & bonæ famæ ſtudium: quæ calcat paullatim, & in omnium obſequijs audaciam, & proteruiam, & contemptum ſumit. Itaque *rumor ille* (ait Lampridius) *qui plerumque nouus ſolet dominari Principibus, niſi ex ſummis virtutibus permanet.* Benè initio audiunt, & faciunt: ſed rarò conſtans eſt illa virtus, niſi firmo fundamento nixa & inſtructa. Secunda cauſſa, ab infirmitate ingenij humani eſt. grande illud imperij pondus aliquamdiu rectâ ceruice ſuſtineri, vix ſemper poſſunt: laſſantur, & ſe inflectunt. Quò facit natura, prona in vitia: & magis, vbi non metus aut pœna retinet; ſicut in Principe, qui eſt ſuper iſta. Et niſi ipſum illud Honeſtum eum teneat, & Religio: quis eſt qui poſſit? Accedunt deprauatores, inſitum Aulæ malum: & qui prauè etiam facta laudantes, magis iſtuc ducunt. Itaque vt qui vinum bibunt, initio pares ſunt, & ſenſibus ſubſiſtunt: mox alienantur, & compotores etiam inuitant aut vrgent: ſic in potentiâ, cùm noua & modica, ferunt: diuturnâ corrumpuntur, & fiunt ebrij, & magis tales faciunt adulatores. Panegyricus ſcriptor rectè: *Vbi ſub tanto onere infirmitas lapſa eſt, faciunt licentiam de poteſtate*: habenas omnes ingenio ſuo & cupidini laxant. Cauſſæ etiam in Nobis & ſubditis, ſunt iſtæ. Credulitas prima. quod temerè initio, etiam de malis aut ambiguis benè ſperamus: & quid mirum igitur falli? Neque illi ſe mutant: ſed nos opinionem. Inde iactatum apud nos prouerbium: *Flandros amare futuros Principes, odiſſe factos.* Cùm præſentes enim diſplicent, alios adſpicimus & optamus: atque vt ægri mutationem remedium deſtinamus. Secunda, quòd refractarij ſæpè & praui ſimus, & communiter etiam erga optimos ingrati: donec eſſe deſinant. Id Principes grauantur & indignantur, & paullatim affectum & curam à talibus abducunt. Magis autem, cùm ſeditio, rebellio, aut inſidiæ ſunt: tum & iuſtè putant ſe opprimere aut affligere, & plurium noxam omnes luunt. Auſim dicere, bonos Subditos facere

aut

aut ſeruare Principes bonos. At cauſſæ in Principatu ipſo ſunt. quòd is ad Superbiam & contemptum inuitet: & vel firmiſſimos conuellat, & à ſtatu paullatim abducat. Sicut cæli à ſupero illo abripiuntur, & quamquam contrà nitentes obſecundant: ſic Principes ab ipſâ illâ poteſtate. Vidéſne priuatos homines in opibus magnis, aut proſperitate, deprauari, & à veteri viâ & vitâ flectere? idem fit iſtîc. Potentia impotentiam gignit, licentia libidinem, vitia: & vt pondera ab alto lapſa, in præceps eunt. Quid, quòd interdum ipſa Infelicitas mutet? vt quibus domi aut militiæ res ſunt improſperæ, ipſi fortunæ, ipſis ſubditis (etſi extra culpam) obiraſcuntur; & vt in tempeſtate, clauum abijciunt, & dant vela ventis. Priuatim ſaltem oblectamenta quærunt, conuiuia, ludos, mulierculas: publicum omne decus aſpernantur. Exempla horum pauca videamus.

I. Inſigne primum in DIONYSIO IVNIORE tyranno Siciliæ: qui mortuo patre, mirè clementem ſe exhibuit & benignum. Tria millia nexorum, ob æs alienum, ſoluit; tributa per triennium remiſit; alia, in gratiam & famam populi. Sed noxiam dominationis certus, rettulit ingenium, quod paullíſper ſepoſuerat: auunculos interfecit, quos verebatur aut timebat; item fratres ſuos, nequis æmulus ſupereſſet; mox in omnes promiſcuè ſæuijt, ille *Dionyſius* effectus, cuius non tyranni, ſed tyrannidis, nomen habetur.

II. At hic naturâ prauus: à cauſſis, & vi aut vitio Regni, PHILIPPVS Macedonum rex pænultimus; cui cum Romanis bellum fuit. Erat ſanè ille (Polybius teſtatur, qui nouit & vidit) pleriſque dotibus corporis atque animi ornatus: vultu decorus, corpore erectus, eloquentiâ promptus, ingenio & memoriâ validus, lepôre & dictis etiam facetus; atque omnia cum regio quodam decore & maieſtate. Acceſſit virtutum ſtudium in togâ, & in bello, animi magnitudo, & liberalitas: vno verbo, vix alium tantâ indole aut ſpe Regem Macedonia aut Græcia viderat. Sed ecce momento omnia vertuntur: ſiue Fortunæ culpâ, quæ aduerſa ei in Romanos, animum infregit, & ab inſtituto ad gloriam curſu reuocauit; ſiue delatorum vitio & ſuo, qui aures eis temerè & faciles præbebat. Sanè optimos quoſque à ſe ſpreuit, veneno & ferro graſſatus: ſed nec ſanguini & filio ſuo *Demetrio* tandem parcens. Denique ille *Philippus*, de quo omnia bona ſperata & videri cœpta, in omnia mala deſijt, prauus, inuiſus, infelix.

III. HERODEM Iudææ regem licet addere, inſignem, mitem, magnificum, primis ſex annis, ſi quem alium: reliquos triginta & vnum ſie immanem, trucem in ſuos alienóſque, vt *ſeptuaginta* Senatores regiæ ſtirpis interfecerit, vxorem ſuam, & tres filios: denique moriturus, ex omni Iudæâ nobiliſſimum quemque, quaſi ob aliam cauſſam, euocari ad ſe iuſſerit; & cùm veniſſent, ambitioſè ab amicis petijt, vt incluſos Circo, ad vnum interfici à militibus curarent. non ob noxam, ſed (vt aiebat) quò verus iuſtuſque dolor funeri ſuo exhiberetur, cùm nulla familia immunis ab hac clade eſſet.

IV. Quid TIBERIVM Romanum Principem loquar? res pernota eſt, bonum fuiſſe, donec *Germanicus* ac *Druſus* ſuperfuêre; mixtum virtutibus ac vitijs, matre incolumi; pôſt in omne ſcelus, flagitium, & infamiam prorupiſſe, vt ipſum quoque interdum non factorum ſolùm (animo torquente) ſed vitæ pæniteret.

V. NERO in eâdem re Romanâ notatur, magnus initio Princeps, magnum poſteà monſtrum: & Traiani elogium de illo fuit, *Omnes etiam optimos Principes longè à primo quinquennio Neronis abeſſe.* Quod in alijs fortaſſe verum fuerit; ſed domi tamen veneno frater ſublatus, ſecundo ſtatim anno, dedecorat hanc laudem. Plura exempla notare eſt: plura? imò plurima: ſed faſtidium paritatis vitandum eſt, & nihil hîc, quod ſingulariter narretur.

CAPVT VII.

DE FINE PRINCIPATVS:

Qui eſt, Publicum Bonum.

AT Princeps, ne inclinet ſic & labatur, ſed bonus ſit & perſeueret: quid magis eum fulciat & firmet, quàm Finis ſemper in oculis, quò ſpectet? Neque enim Principatus ipſe finis eſt, abſit, aut altitudo illa & ſplendor: ſed populi bonum, id

Epiſt.xci. id eſt directio eius & tutela. *Officium eſt imperare, non regnum*, ait Seneca noſter. Græci *ἄνακτας reges* dixerunt, vt Plutarchus interpretatur, ἀπὸ τοῦ ἀνακῶς ἔχειν: quod eſt *curam gerere, & tueri.* Certè debent. ipſum *Regis* nomen apud Latinos eódem vocat: vt ordinem ſeruet, compoſitè imperet: quod qui neglegit, non regit ille, ſed diſſipat & perdit. Cogitet ſecum Princeps:
Seneca 1. De Clement. *Ego ex omnibus mortalibus placui, electusque ſum, qui Deorum vice in terris fungerer: ego vitæ necisque gentibus arbiter: qualem quisque ſtatum ſortemque habeat, in meâ manu eſt poſitum.* O dignitas! vicarium Dei eſſe, & non eſſe æmulum? Vide vt ille ab orbe condito diſpenſet, & regat, æſtates, hiemes, anni tempora; fruges, fructus, tot vſui noſtro aut voluptati; cælos, terras, maria, omnia in ſtatu & concordiâ, etſi maximè diſcordia, ſeruet; parcat plurimùm, interdum puniat; verus pater ſimul & dominus generis humani: quid deſideres, præter hoc exemplum? Subſequere: & à Deo reges, ad Deum eant. Sint igitur in aſſiduâ curâ, ſed cum tranquillitate & pace: & hæc vtraque ſuis, quantum poteſt, procurent. Abſit otium, *neque enim ſpecie tenus* (ait Panegyriſtes) *ac nomine, fortuna Imperij conſideranda eſt.* Sunt trabeæ, & faſces, & ſtipatio, & fulgor, & quidquid aliud huic dignitati adſtruximus: ſed longè maiora ſunt, quæ viciſſim nobis, auctoribus fautoribuſque potentiæ, debent.
Ibid. *Admittere in animum totius reipublicæ curam, & populi fata ſuſcipere: & oblitum quodammodo ſui, gentibus viuere. Accipere innumerabiles vndique nuncios, totidem mandata demittere, de tot vrbibus, nationibus, & prouincijs cogitare:* NOCTES OMNES DIESQVE, *perpeti ſolicitudine,* PRO SALVTE OMNIVM *cogitare.* En breuiter tuum munus, & in fine Finis, Populi ſalus. Exempla addamus, qui fecêre aut facturos ſe ſunt profeſſi. Inter iſtos

I. TIBERIVS Imperator. qui pulchrâ voce (vtinam & re!) teſtatus, in pleno Senatu: *Dixi & nunc, & ſæpè aliàs P. C. bonum & ſalutarem Principem, quem vos tantâ & tam liberâ poteſtate inſtruxiſtis,* Senatui SERVIRE *debere, &* VNIVERSIS *ciuibus: ſæpè & plerumque etiam* SINGVLIS. *neque id dixiſſe me pœnitet.* Pulchrâ, inquam, voce, & quam ſine Numine conceptam non reor, aut emiſſam. Quid verba facimus in inſtruendo Principe? ecce hîc compendium. *Seruiat*, id eſt audiat obſequaturque *Senatui* & bonis conſiliarijs: *ſeruiat vniuerſis*, in bono omnium procurando: *ſeruiat ſingulis*, in Iuſtitiâ adminiſtrandâ, iniuriâ arcendâ. Sine iſtis, non eſt Princeps, ſed tyrannus.

Quod TRAIANVS, item Imperator, II.
conſiderans, cùm Præfectum ſuum Prætorij, de more, gladio ſuccingeret, daretque vitæ & necis poteſtatem: *Cape hunc,* inquit: *& ſi quidem rectè &* EX VTILITATE OMNIVM *imperauero, pro me; ſin aliter, contra me vtere.* Optimam *Optimi* illius vocem! Viuam, ſi reipublicæ viuo: ſi mihi, arma hæc in me verte.

Iam HADRIANVS Imp. quoties au- III.
ditus eſt dicere? *Ita ſe rempublicam geſturum, vt ſciret.* REM POPVLI *eſſe, non ſuam.* Iterumque, quod eódem ducas: *Talem ſe præſtiturum Imperatorem, qualem ſibi optaſſet priuatus.*

VESPASIANI etiam cæleſte dictum IV.
eſt, qui ſanus valenſque, ſemper in publicis occupatus, etiam æger perſeuerauit: & reuocantibus amicis, vtque ſibi parceret, *Imperatorem inquijt ſtantem mori oportere.*

Inferiore æuo HENRICVS Imp. *Fride-* V.
rici filius, ita aſſiduus in rebus, vt vix ſerò cibum caperet. Cumque idem moneretur, valetudinem & vires cordi habere, reſpondit: *Priuato quidem homini omne tempus cibi eſſe, cùm id lubet, aut ſolet: at Regi, ſi nomen ſuum non abdicat, id ſolùm, quo vacat.*

Itaque rebus hominibuſque ſe dant, VI.
etiam vilioribus: nam & ij Principatus membra. Inſigni hîc monito RVDOLPHI Imperatoris *Auſtriaci*; qui cùm ſubmoueri à ſatellitio ſuo tenuiores quoſdam videret, ad ſe affectantes, non ſine ſtomacho edixit: *Per Deum* (ipſa eius verba ſunt) *ſinite homines ad me venire. Non enim ideò ad imperium ſum vocatus, vt in arculâ includar.* Melius nihil poſſum, deſino, & hoc inſigo.

CAPVT VIII.
DE EXEMPLIS PRINCIPVM.

Ea facere ad Virtutes aut Vitia ſubditorum.

PRINCIPEM ob ſe bonum eſſe oportet, ſed etiam ob alios: quos talis emendat, aut alius deprauat. Nam homines inprimis ad alta iſta flectunt oculos, & exempla ſibi ſuis inde moribus ſumunt. Salluſtius: *Qui magno imperio præditi, in excelſo ætatem agunt, eorum facta cuncti mortales nouere. Ita maxima fortuna, minima licentia eſt.* Sicut igitur regulam maximè rectam eſſe oportet, ad quam cetera diriguntur: ſic Principem. Et vt in corporibus grauiſſimus eſt morbus, qui à capite diffunditur: ſic qui ab illo. Pindari, ad Hieronem Siciliæ regem, aurea dicta ſunt:

Ἀλλ' ὁμῶς· κρέσσων γὰρ οἰκτιρμοῦ φθόνος·
Μὴ παρίει καλά. νω-
μα δικαίῳ πηδαλίῳ στρατόν. ἀ-
ψευδεῖ δὲ πρὸς ἄκμονι χάλ-
κευε γλῶσσαν.
Ἔι τι καὶ φλαῦρον παραιθύσ-
σει, μέγα τοι φέρε')
Πὰρ σέθεν· πολλῶν ταμίας
Ἐσί· πολλοὶ μάρτυρες ἀμφοτέροις πιστοί.
Attamen (melior enim miſeratione Inuidia)
Ne omitte honeſta. guberna
Iuſto clauo populum,
Veracemque ad incudem
Fabrica linguam.
Si enim vel leue eruperit,
Magnum feretur
Abs te, multorum diſpenſator
Es: multi teſtes vtriſque fidi.

I. ALPHONSVS rex Aragoniæ & Neapoleos, cùm de Subditorum moribus diſputaretur, dixit: *Vt herbas quaſdam ad Solis motum; ſic populares in Principum mores verti.*

II. ALEXANDER MAGNVS ceruice leniter incuruâ & pandâ fuit, quod certatim Proceres & aulici imitati, quaſi ipſum ſic effingentes. Adeò & minuta obſeruant, atque æmulantur: vtinam ſic interiora & virtutes!

III. Luxus in conuiuijs, veſte, ſupellectile, familiâ, ad VESPASIANI tempora nimis Romæ inualuit: nec vel legibus potuit coërceri. at ſtatim, illo Principe, ſponte exoleuit. Cauſſa in Tacito: *Præcipuus adſtricti moris auctor Veſpaſianus fuit, antiquo ipſe cultu victuque. obſequium inde in Principem, & æmulandi amor, validiora quàm pœna ex legibus & metus.* III. Ann.

CAPVT IX.
DE IVSTITIA:

Quam Princeps in ſe, & ſuis, ſeruet.

INTER omnes autem Virtutes, ſunt quædam velut Regiæ, & Principales, vt *Iuſtitia* primùm. à quâ Homerus Reges δικασπόλους appellauit, *circa ius occupatos & verſantes.* Nihil ijs conuenientius, nihil dignius: & ſeruata, regna ſeruat. Seruanda autem, etiam in ijs quæ Principes, aut qui circa ipſos ſunt, tangunt. Mali doctores, qui à legibus eximunt: qui cum Caligulâ cenſent, *Omnia ipſi, & in omnes, licere.* Siue cum Salluſtiano Memmio: *Impunè quidlibet facere, id eſt regem eſſe.* Abite qui docetis, qui diſcitis: imò qui præeſt Iuſtitiæ, ad eam præeat, & exemplo commendet. Theodoſium imitetur, de quo Panegyriſtes: *Idem es qui fuiſti; & tantum tibi per te licet, quantum per leges anteà licebat. Ius ſummum, facultate & copiâ commodandi, non ſecuritate peccandi experiris.*

Dixit, ſenſitque ANTIGONVS Macedonum rex, cui cùm blandiens aliquis ſuggereret, *Omnia regibus honeſta iuſtaque eſſe:* reſpondit: *Sunt hercules, ſed Barbarorum dumtaxat regibus. at nobis ea honeſta, quæ honeſta ſunt, & iuſta quæ iuſta.* Retudit adulatorem, & docuit, non regulam iuſtitiæ regem, ſed miniſtrum eſſe. Quid idem iterum? Scripſit ciuitatibus, vt *Siquid fortè iuberet, quod aduerſaretur legibus, ne admitterent: ac pro eo haberent, atque ſi inſcio ſe ſcriptum eſſet.* I.

ZALEVCVS verò & inſigni facto iuſtitiam aſſeruit. Legem, inter alias, Locrenſibus tulerat, *vt Adulter oculis orbaretur:* iuſtiſſimè, quia ij ferè ad hoc crimen illices ſunt, aut duces. At ecce filius paullò pòſt adulterauit, & legis reus etiam pœnæ erat. quam tamen populus conſenſu, miſeratione moti (vnicus enim erat) & in patris gratiam, remiſerunt: ſed patre abnuente & indignante. *Lex,* inquit, *ſancta & pœna, etiam in nobis eſto: ſed viam repperi, quâ illâ ſaluâ humanitati indulgeamus. Ipſe & ego, vnum* II.

vnum ſumus, mihi ergo vnus oculus, alter ipſi eruatur : atque id factum.

III. Charondas autem Thuriorum legiſlator, in eâdem magnâ Græciâ, ſeuerior & in ſe fuit, aut verè dicam crudelior. Nam & ipſe legem tulerat contra ciuiles factiones & cædes, *Ne quis cum telo in concionem veniſſe vellet: qui alter, capitale id eſſet*. Accidit, vt ipſe rure veniens, & indictâ ſubitò concione, vti erat, ad eam armatus accederet. cumque æmuli occlamaſſent, *Soluere eum legem, quam tulerat, ac palàm cum telo eſſe*: ipſe errore cognito, *Mehercule ita eſt*, inquit, *ſed idem ego ſanciam*. ſtatimque ſtricto ferro incubuit. A fine aliquis laudet, à facto non probet.

IV. At Philippvs Macedo, Magni pater, quàm obnoxium ſe iuſtitiæ præbuit, & aures ſuas verberari vel conuicio paſſus eſt, quod ægriùs quàm gladio, Principes ferant? Dicebat apud eum cauſſam *Machetas* quidem: & Philippus parùm intentè viſus audire, &, re non benè torâ cognitâ, damnaſſe. Machetas non tulit, & Macedonicâ ac militari libertate, *Apello*, inquit. Philippus miratus & iratus, *Tu à rege? & ad quem?* Machetas: *Ad ipſum te*, inquit, *ſed vigilantem & attentum*: Siue, vt alij efferunt, *ad Philippum ſobrium*. Sed ſiue incuria, ſiue vinolentia regi obiecta; excuſſit veternumque, & re propiùs penſiculatâ, iniuriam Machetæ factam agnouit, & vindicauit. Quomodo? ſaluo tamen priore decreto: & æſtimationem litis ipſe à ſe dependit. Dupliciter laudandus. & quòd ſe, ſaluâ rei iudicatæ firmitate, immutauerit: & pœnitentiam, pœnam etiam ſuam fecerit.

V. Hæc in ipſis Principibus: circa ipſos, iſta. Artaxerxes Perſarum rex, *Longimanus* cognomento, identidem obtundebatur (ſic loquendum eſt. importunè, & ſæpè, alter ingerebat) cùm, inquam, obtunderetur à *Satibarzane* gratioſo ſatrapâ, in re quapiam iniuſtâ, quam alteri volebat impetratam: ille tandem reſciuit, *triginta Daricorum millibus* emptum Satibarzanem, vt confectum hoc daret. Vocat igitur ad ſe, atque vnà Quæſtorem: & *Heus tu*, inquit, *triginta millia huic illicò adnumera: tu autem hæc cape, & tibi habe. Cum enim dedero, nihilo pauperior ero; at ſi tuum illud conceſſero, multò iniuſtior*. Laudo, laudo. neque amicum alienauit, fidei cognitum; neque Iuſtitiam vllâ re violauit.

Philippvs iterùm *Macedo* conſimile: VI.
neque par tamen vndique. nam æquitate aſſidet, liberalitate non conuenit. *Harpalus* pro amico quodam, iniuriarum poſtulato, acer & multus apud Philippum intercedebat, & liberari volebat. Addebat, ſe pro eo mulctam, quanta eſſet, dependſurum. Hîc Philippus: *Quid tu igitur ſatagis, ſi mulcta dependitur?* Harpalus: *Nempe vt fama ſit ei ſalua*. Philippus: *Quid tu ais? & non æquius illum malè audire, qui malè fecit, quàm me innoxium, eius cauſſâ?* bonum factum, bonum dictum.

Noſtri aut patrum æui vnum adiungam. VII.
Erat Carolo Avdaci, Burgundiæ & noſtro Duci, vir nobilis in feruenti gratiâ: atque ei præfecturam opidi in Zelandiâ dedit. Ipſe ibi in otio, amorem concipit in fæminam corpore ſcitam & moribus, animo meliorem, vt docuit euentus. Primò aſpectus, obambulatio, ſuſpiria, & quæ ſolent amantes: mox audacior & verba miſcet, & affectum aperit, & ſolatium orat. Neque promiſſis abſtinet, & omnia tentat, quæ ſint expugnãdæ. Fruſtrà, munita vndique caſtitas erat. Igitur deſperatione ad facinus ſe vertit. Præfectus erat, vt dixi, & *Carolus* noſter in bello: maritum igitur amatæ fæminæ proditionis inſimulat, & ſtatim in vincla miſſum carcere cuſtodit. Quo fine? vt vel hoc metu miniſque illam moueat, & obnoxiam ſibi reddat: vel maritum ipſum amoueat, remoram amori. Cuſtodit igitur. & mulier caſta & viri amans ſtatim ad carcerem, à carcere ad Præfectum, deprecatura aut liberatura, ſi poſſit. Præfectus: *Et tu ô mea me rogas? imperium, quod in me habes, ignoras? affectum ſaltem mutuum redde, & maritum ecce reddo. Detinemur enim vterque, ille in meo, ego tuo carcere aut vinculis: ah, quàm facilè vtrumque ſoluis! Quid renuis? amans peto, & per meam vitam; Præfectus peto, & per mariti tui vitam. Vtraque agitur: & perire ſi debeo, perdam. Atqui miſerere, & mulierem te, & coniugem oſtende*. Mulier rubere ad iſta, & ſtupere: & tamen pro marito etiam timere. Conſtat magis animo, quàm corpore: & trepidat, & pallet. Atque ille, quia moueri viſa, & leuiter vim verecundanti adhibendam ratus (ſoli erant) in lectum impellit, fruitur fructum, vtrique

que mox acerbum. Nam mulier confuſa & lacrimabunda abiens, pudoris magis quàm peccati ægra, iram & vindictam coquit: quam magis etiam accendit barbarum (quomodo aliter appellem?) Præfecti factum. Nam ille voti potitus, & cetera prolixa autumans, ſi æmulum ſuſtuliſſet: maritum damnari curat, damnatum capite plecti. At id non in publico, ſed carcere ipſo factum: atque ibi cadauer in arcam ligneam incluſum, mox ſepeliendum. Venit intereà mulier, ſiue accita ab ipſo (vt quidam tradiderunt) ſiue ſponte & ſuper ſalute mariti anxia: ſed venit, & vel ex pacto maritum recipere ſe ſperat. Ille benignè affatus, *Et maritum*, inquit, *quæris? habebis. Abi* (& digitum ad carcerem intendit) *inuenies, & tolle.* Nihil ſuſpicata abit, videt & percellitur, & animo ac corpore lapſa ſuper cadauer ſe abijcit: ac diu lamentata, recipit animum atque iram, rediensque atroci vultu & verbis. *Et hercules*, inquit, *reddidiſti maritum: gratia debetur, exſoluam.* Retinere & placare conatur, fruſtrà: non tigris magis ſæuiat, fetu erepto. ſtatimque amicorum fidis aduocatis, rem denarrat, eius ordinem, & culpam ſuam non culpam: ac conſilium viamque vltioni exquirit. Cenſent omnes ad Principem eundum: qui inter alias virtutes (inſignes habuit, niſi ſuperbiâ & peruicaciâ corrupiſſet) eximius Iuſtitiæ cultor erat. Accedit duobus amicis comitata, auditur: vix creditur. & indignatur & dolet Princeps, hoc in ſuo ſolo, & è ſuis, quemquam auſum. Sed & mulieri edicere minaciter, niſi vera & certa afferret, malum habituram. Iubet manere in Aulâ, & in vicinum cubiculum ſecedere, dum Præfectum vocat: nam fortè & ipſe in Aulâ erat. Venit, introducitur & mulier. *Hanc noſtin'?* ait Princeps. Colorem homo mutat: & Princeps exſequitur: *Ac querelas, quas ſuper te defert, etiam noſti? Atroces ſunt, & quas nolim eſſe veras. Quid ais?* Vacillat, perplexè loquitur, negat aliquid & annuit: donec Princeps ex vultu ipſo & ſermone culpam ſuſpicatus, vt tamen certior eſſet, remotis omnibus ſolum alloquitur. *Quam fidem mihi debeas, & quam beneficijs meis gratiam, non neſcis. Per hanc & illam te adiuro, vt quid in hac re ſit, liquidò & ſine ambagine denarres. Fatenti gratia, aut aliqua ſecuritas, non deerit: nec abnuenti tormenta.* Ibi ille ad genua ſe abijcere, factum agnoſcere: denique mulierem culpæ omnis liberare, ſe onerare: ſe in gratiâ Principis refugium & ſolatium ponere. Quam vt magis impetret, illicitam libidinem purgaturum matrimonio offert. Princeps, quaſi aures præbens & iam mitior, mulierem reuocari, quoſdam è ſuis adſiſtere iubet. *Et heus tu, quoniam huc ventum eſt mulier, placétne maritum hunc habere?* Illa abnuit: & tamen voluntatem aut iuſſa Principis timens, adſpicit circumſtantes. Qui certatim innuunt aut ſuggerunt, accipiat conditionem viri nobilis, diuitis, apud Dominum gratioſi. Victa dat manus. quas Princeps iungi cum Præfecti iubet, & ſollennibus verbis matrimonium firmari. Firmato, iterùm Princeps: *Tu nunc marite hoc iam nunc largire, vt ſi prior ſine liberis obeas, hæc coniux heres omnium bonorum tuorum ſit.* Libens concedit, teſtes audiunt, tabularius ſcribit. Et his iam peractis, noſter *Carolus* ad fæminam: *Dic ſodes, animo tuo factum iam ſatis? Satis*, inquit mulier: *At nondum meo*, ille ſubiicit: & ablegatâ fæminâ, iubet Præfectum in illum ipſum carcerem duci, in quo maritus cæſus, & pariter cæſum in arcam ligneam ſiue capulum deponi. Facta ſunt. tum mulierem ignaram eò mittit: quæ inopinato iterùm caſu conterrita, duobus maritis eodem ferè tempore, eodem certè ſupplicio amiſſis, mox in morbum incidit, & fato obijt. Hoc ſolùm alteris nuptijs lucrata, vt liberos ex priore coniugio diuites relinqueret, nouâ hereditate. Tragœdiæ exemplum eſt: ſed gratulor Belgicæ talem exitum, ſub tali Iuſtitiæ vindice: & vos ſucceſſores ſeruate.

VIII. Atque hæc circa Amicos breui, ſed memorabili, facto claudam MAHVMETIS *Secundi* Turcarum Principis, quem veriùs *Muchemetem* ſcribi, gnari linguæ perſuadent nobis. Memorabili, quia circa filium: & quid propiùs tangat? Is igitur *Muchemetes* filium habuit *Muſtafam*, imperio deſtinatum: & cetera bonum, libidinibus pronum. Hic *Achmetis* Baſſæ vxorem, inſigni formâ, adamabat, & blanditijs diu peruincere conatus, cùm non ſuccederet, inſidijs tentauit. Speculatus eſt tempus, quo in balneum mulier iuit (& ſæpè lauant ſe Turcæ:) & mox ſecutus cum paucis ſuorum, ibi nudam & fruſtrà renitentem

compreſſit. Illa ad maritum, maritus ad Imperatorem flagitium detulit, pœnas popoſcit. *Muchemetes* primò cunctari, tum aſperioribus verbis (ſed alius in mente ſenſus erat) Baſſam excipere: *Et quid, inquit, ſic grauiter de filio queri tibi viſum eſt? An neſcis te, & tuam, turis mancipijque mei eſſe? Si filius igitur illam amplexus eſt, & animo ſuo morem geſſit, nempe ancillam meam amplexus eſt, ſine vllâ quidem culpâ, ſi me volente. Hæc cogita, atque abi: cetera mihi permitte.* Sed iſta iuris tuendi cauſsâ magis, quàm quia ſentiret, dixit: atque animi æger & ſaucius, filium ad ſe vocatum primò examinauit; tum confeſſum peſſimis verbis minisque acceptum dimiſit. Et mox minas in rem confert: ac triduo pòſt, cùm aliquamdiu in pectore filius & Iuſtitia pugnaſſent, hac vincente, fauces Muſtafæ neruo arcus iuſſit effringi, & morte Pudicitiæ litare.

CAPVT IX.
DE IVSTITIA.

Quam Princeps erga ſubditos ſeruet.

QVID enim potiùs faciat? prima inſtitutio & admiſſio regum ab hoc fine fuit. Sine Iuſtitiâ viuere inter nos, id eſt in Societate, non licet: ergo aliquis, aut aliqui eligendi, qui huic adminiſtrandæ præſint. Lib. 2. Liuius benè: *Multitudo coaleſcere in vnius populi corpus, nullâ re, quàm legibus, poteſt.* Planè nulla. hæc vinclum eſt, & vt ſic dicam, coagulum: ſolue, diſſipamur, & vt feræ ſolitariæ, vagamur. Homerus, qui omnia ſciuit, de Iuſtitiâ iſtud:

Odyſ.B. Ἥ τ' ἀνδρῶν ἀγορὰς ἠμὲν λύει, ἠδὲ καθίζει:

Quæ cœtus hominum cogit, ſoluitque viciſſim.

Cogit & ſeruat, ſi ſeruas: ſoluit, ſi neglegis & ſeponis. Mirum & breue, ſed verum eſt: nullâ re (ad vſum prouoco) quæcumque Reſpublica magis florebit aut floruit, quàm rigidâ & immotâ Iuſtitiâ: nullâ re magis flacceſcet & deficiet, quàm illâ tali. Hæc felicitas regnorum & ſtatuum, interna & externa. Interna quidem. nam quis neſcit ſcelera & flagitia per eam remoueri, virtutes promoueri? Externa. qui agri, viæ, maria frequentantur, & ſecuritas vbique & 1. De Conſol. phil. tranquillitas regnant. Boëtius egregiè: *Annum bonum, non tam de magnis fructibus, quàm de iuſtè regnantibus, exiſtimandum.* Quid iterùm Homerus?

Ὥς τέ τευ ἢ βασιλῆος ἀμύμονος, ὅς τε θεουδὴς Odyſ.T.
Ἀνδράσιν ἐν πολλοῖσι καὶ ἰφθίμοισιν ἀνάσσων,
Εὐδικίας ἀνέχῃσι· φέρῃσι δὲ γαῖα μέλαινα
Πυροὺς καὶ κριθὰς, βρίθῃσι δὲ δένδρεα καρπῷ,
Τίκτῃ δ' ἔμπεδα μῆλα, θάλασσα δὲ παρέχῃ ἰχθῦς
Ἐξ εὐηγεσίης, ἀρετῶσι δὲ λαοὶ ὑπ' αὐτοῦ:

Vt cùm Rex bonus imperat, & metuens Diuorum,
In multis populis & fortibus. ille quoque idem
Iuſtitiam colit: obſerues & tunc ſola terræ
Fructus ferre ſuos, & fruges fundere, itemq́,
Fœtificare armenta, & piſces exundare:
Nempe ex Iuſtitiâ. populiſque benè atque beatè eſt.

Si attendas, & dilates: quam laudationem vberem Iuſtitiæ non ſcribas? Ergo felicia regna reddit: eadem alia, ſi languet aut perit. O pulchrum, cùm licet gloriari aut dicere, quod GVILIELMI, quem *Acquiſitorem* vocant, temporibus in Angliâ: *Totum* m.LXXXV. *regnum puellam onuſtam auro poſſe peruadere!* Vt poſſit, Iuſtitia.

MON. I. *Seuerè adminiſtranda.*

Etiam in paruis rebus, aut iniurijs. I. Quod fecit ANDRONICVS *Comnenus*, Imperator Byzantij: qui nullo diſcrimine nobiles aut nouos; tenues, diuites; ſuos, aut alienos, ſolitus culpæ conuictos damnare. In his *Theodorum* quemdam è ſuis caris, quem agricolæ detulerant, diuertiſſe apud ſe eum ſeruitijs, nec in diſceſſu quidquam ſoluiſſe. Res erat (vt hodie) non nimis noua aut inſolens Palatinis. Tamen Imperator hominem ſtatim corripi, fuſti duodecies in publico cædi iuſſit, tum agricolis damnum largiter rependi.

Scripſit IDEM ad Præſides & Magiſtra- II. tus hiſipſis verbis: *Aut iniurias, aut vitam relinquite. nam vos iniuſtè agere, & viuere, nec Deo gratum, nec mihi eius miniſtro ferendum eſt.* Tu verò nunc viue Imperator, & mapalia noſtra ordina.

LEO ARMENVS ibidem Imperator, cùm III. Palatio digreſſus adiretur à tenuioris ſortis homine, qui vxorem ſuam diceret à Senatore raptam, ſtupratamque: & id ſe facinus ad Præfectum detuliſſe, neceius adhuc ſibi dictum: *Leo* confeſtim mandauit, vt reuerſo ſibi actor, reus, Præfectus ſiſterentur.

Quos deinde auditos, cùm noxæ reum, negligentiæ Præfectum comperiſſet: hunc dignitate, illum vitâ exuit. O factum, Dei hominumque fauore dignandum!

IV. Nequealiter in cauſsâ ſimili TOTILA rex: eò laudabilior quòd Barbarus patrauit, & in militem, non ſine metu ſeditionis militaris. Acceſſit eum Calaber quidam, incuſauitque è ſatellitio eius militem filiæ ſuæ per vim compreſſæ. Totila ſtatim in vincla hominem dat, pœnas ſumpturus: quas tamen milites remorantur, miſeratione, an cupidine ſimilis licentiæ: atque agmine adeuntes petunt dimitti, & ſibi donari, commilitonem notæ virtutis, & facinorum clarum. Totila auditos acri oratione caſtigat: *Quid agitis parùm prouidi, aut vobis vultis? Sine iuſtitiâ rem ciuilem, aut militarem, ſtare non poſſe, ſatis vos Theodahadus rex docuiſſe debuit: qui pretio aut gratiæ eam largitus, quas clades ipſe paſſus eſt, & per eum gens Gothorum? Nunc me rege, & illa reuixit, ac ſtatim caput ſuſtulit vetus illa gloria noſtra ac fortuna: & vultis illam & hanc iterùm (nexa ea ſunt) corruere ac labi? Quo autem pretio? vnus è vulgo ſcelus admiſit: & placet gentem totam luere, & vos venire, ſtrenuos & integros, in communionem noxæ? Nam venitis: & aſſident inter ſe, ac penè paria ſunt, delinquere & tuerideliquentes. Paria? imò maius hoc peccatum eſt, viam aperire & ſtruere peccaturis. Sed de vobis, vos videritis milites: ego altâ voce & torde proclamo, non feram: & ſi ferre vultis, me auferte. Ecce corpus & pectus.* Moti ſunt, & animos ponunt, rem ei permittunt. qui hominem carcere eductum audit, ac capitis damnat: damnati bona vitiatæ velut in dotem donat.

V. ALFONSVS rex Hiſpaniæ, ſed *Imperator* cognomento, quia huic dignitati deſtinatus, inſignis æqui iuſtique cultor fuit. Exemplum. Nobilis quidam in Galæciâ, ſtirpe ſuâ fiſus, & temporum perturbatione confiſus, ruſticulum bonis omnibus ſpoliauit. Prætorem ille adit, hic nobilem monet deſiſtere & reponere: non audit, rex aditur. Iubet idem, nec obtemperat, in locorum longinquitate ſpem etiam ponens. At rex, ceteris omnibus omiſſis, priuati habitu, quò res occultior eſſet, Toleto in extremam Galæciam pergit. Militis ædes obſidet, dilapſumque comprehendi è fugâ, & pro ipſis foribus laqueo ſuſpendi, & cum ignominiâ ſtrangulari mandauit.

In noſtrâ verò Belgicâ BALDVINVS VI. *Septimus* Comes Flandriæ, *Petrum* virum nobilem, & *Orſcampi* toparcham, ob duos boues pauperculæ viduæ reclamanti abductos, re ad eum delatâ, ſubitò arripi iubet, & atroci morte puniri. Fortè lebes aquę feruentis in medio Brugenſi foro erat, monetario puniendo deſtinatus: in hunc ſine morâ hominem conjici iubet, ſic vt erat, ocreatum, veſtitum, gladio accinctum. Quid ais? ſic calidè, & an non temerè? Nihil. nam inquiſitio præceſſerat, & culpæ conuictus, per aliam cauſſam euocatus, pœnas ſic luit; meo animo, rectè & ſalubriter.

Ille IDEM vndecim equeſtris loci viros, VII. quòd tres mercatores per viam bonis, & deinde vitâ exuiſſent, vocatos in Palatium damnauit: Statimque ſe coram laqueis iniectis, deſtitui ſuper tabulam annexos ad trabem iuſſit: ac manu tum ſuâ tabulam ſubduxit, ac penſiles fecit ſuffocauitque. Rem laudo, modum improbo: ac potuit debuitque manibus hoc alienis.

MON. II. *Sine affectu vel aſpectu adminiſtranda.*

Quod nobili exemplo præiuit C. MARIVS, ille ſeptimùm Conſul. I. Cimbricum terribile Romanis bellum erat, & ei, poſtquàm aliorum ducum pertæſum eſſet, Marius præfectus. Fecerat Tribunum in legione ſororis ſuæ filium, militiæ fortaſſe fortem, libidinis impotentem. Amare cœpit in legione ſuâ *C. Plotium* tironem militem, & in flore adhuc æui: nam Romani ab anno decimoſeptimo eos ſcribebant. Igitur aliquoties tentare, & de ſtupro eum appellare: iſte aſpernari, & conuicio mox repellere. Tantò flagrantior, & ad Imperij vim verſus, noctu adoleſcentem in tabernaculum vocat: & capitale erat non parère Tribuno. Venit, & ſolita audit, & flagitij tentamenta aut præmia: quæ cùm fortiter reijceret, manus Tribunus inijcit, & vim parat. cùm ille boni ſanguinis, gladio educto, *Vtrum me ſcito*, inquit: & Tribunum tranſadigit. Clamor in tabernaculo, tumultus in caſtris: nouum & atrox facinus omnes concitat, Tribunum à manipulari occiſum. Ducitur

rur manè ad C. Marium, qui fortè eâ nocte non fuerat in caſtris. qui tribunali conſcenſo, voces & præiudicia militum audit, diſciplinam caſtrorum, & ſuam etiam cognationem cogitat: atque omnia prædamnabant militem; ſed eius innocentia, & Marij firma æquitas, eripiunt. Nam cùm ille ægrè & inuitus; ſed victo pudore denique, rem explicaſſet: Marius nihil cunctatus, ſententiam & infamiam in defunctum vertit, & hunc noxæ abſoluit. Abſoluit tantùm? imò & laudatum coronâ donauit, eum elogio: *Quod pulcherrimum facinus eo tempore edidiſſet, quo fortibus exemplis opus eſſet.* Macte Mari! Pudicitia te amat, atque ipſa Diſciplina amat: quam ſoluiſſes, niſi ſic ſoluiſſes.

II. Talis ANDREAE regis Hungariæ iuſtitia, nec in cauſsâ nimis diſpare. Iuit in terram Sanctam cum copijs, religione impulſus, & curam regni *Banchano* commiſit, fidei eius & vxore *Gertrude* commendatâ. Quæ apud eum ſancta, non ipſam fuit. nam cùm frater Gertrudis, adoleſcens laſciuus & petulans, abſente Rege, viſum ad ſororem veniſſet: illa iuueni gratificatura, vxorem Banebani, pudicam ad id formoſamque fœminam, fraudibus & pellacijs ei ſubſternit. Quæ poſt facinus pœnitentiâ ducta, rem omnem marito exponit, & ſimul reginæ fraudes, & iram à ſe in illam vertit. Quâ iuſtiſſimâ Banebanus accenſus, vt erat doloris recens, reginam adit, exprobrat factum, & gladio vlciſcitur. Cæde patratâ Byzantium abit, Andreæ regi occurſurus, illac in Syriam tendenti. quem mox reperit, & rem aperit: illum vnum iudicem, &, ſi meruit, vindicem poſcit. Rex differt in ſuum reditum: & vultu atque animo compoſito: *Tu verò abi*, inquit, *& in regnum redi; vicem meam, vt antè, functurus. Nam reduci mihi, ſi Deus annuit, ſtat hanc cauſſam cognoſcere & decidere. Si innocens es, tunc libens abſoluero: ſin autem nocens, ne nunc quidem damnatum volo, nec expeditionem hanc in hoſtes fidei ſumptam, Chriſtiano ſanguine auſpicor & perfundo.* Vterque abijt: ille in Aſiam, hic in Hungariam: & cùm redijſſet, cauſsâ ſeriò inquiſitâ & cognitâ, pronuntiat, *Vxorem ſuam iuſtè caeſam videri.* O multa in hoc facto inſignia! Quòd nihil feræ expeditioni antepoſuerit: quòd ſuſpectum, ſi non conuictum, iterùm regno præpoſuerit: quòd amorem coniugalem Iuſtitiæ poſtpoſuerit. Salue vel hoc facto magne rex: & tu CROYORVM inclyta familia, ramus ab illâ ſtirpe.

At OTHONIS *Tertij* Imperatoris affectus, etiam in ſuo capite & ſalute, domitus Iuſtitiæ ceſſit: ſi vera eſt narratio, quam ab illo æuo plures ſcriptores tradunt. Aiunt vxorem ei fuiſſe, parùm caſti corporis: & hanc cùm ad *Mutinam* Italiæ Imperator eſſet, cuidam Comiti in ijs locis copiam vſuramque ſui obtuliſſe, ſed repulſam tuliſſe. Id perdolitum fœminæ (veteres ab eo ſtas & calumnias ſcimus:) atque auſa eſt ipſa crimen vltrò ſtruere, & tentatæ pudicitiæ ſuæ Comitem accuſare. Imperator calidè audit, credit, damnat, occidit. Comes tamen ante mortem rei ſeriem vxori ſuæ aperit: & rogat vt mortuum vindicet, & famam, quoniam vitam non poteſt, ſeruet. Dat conſilium, vt iudicio candentis ferri, Deo freta, rem committat: qui mos tunc frequens, nuper & hodie meritò exoleuit. Ille ita moritur: & paullò pòſt dies aderat, quâ ſollenniter Cæſar ius dicebat, viduis maximè & pupillis. Vidua igitur Comitis, mandatum executura, venit ad tribunal, & caput mariti occultum in ſinu geſtat. Stat ante Cæſarem, & veniam præfata rogat: *Ecquid pœnâ dignus eſſet, qui vitam alteri iniuriâ ademiſſet?* Hîc Imperator: *Id quidem, liquet mulier*, inquit: *morte.* Tum illa, *Ergo pœnam hanc tu, Cæſar, te iudice ſubibis, qui innocentem maritum meum ſuſtuliſti. En caput, quod recidiſti. Innocentem autem eſſe, quoniam teſtes & alia deſunt, tractatione ignita ferri probabo.* Dixit, & ſine noxâ fecit: miraculum Imperatorem & adſtantes commouit. ſed hunc maximè, qui Deum etiam vindicem timebat. Itaque permittit ſe fœminæ, vt ſuâ voce damnatum: ſed veniam vitamque quattuor caſtrorum donatione redemit. Ea ſunt in Etruriâ, Lunenſi tractu, & *Decimum*, *Octauum*, *Septimum*, *Sextum* appellant: à numero dierum, quibus prorogationem ſupplicij à fœminâ, ante plenam veniam, impetrauerat. Haud negauerim, à fabulâ quàm hiſtoriâ hoc videri propiùs: ſed bonis tamen auctoribus ſcripta, quæ culpa eſt deſcribere? III.

Minùs aſpera, & vt ſic dicam, Tragica ſunt, quæ ſubiungam: ſed in quibus affectus IV.

tamen

tamen egregiè caleati. ARISTIDES Athenienſis, qui meritò, & à pluribus cauſſis, cognomen *Iuſti* vindicat, iudex inter duos captus ſedebat: cùm aduerſarius, vt illum aduerſario ſuo alienum redderet, ſibi propitium; multa dicere de hoſtili eius in Ariſtidem animo, & documenta adiungere. Sed ille interrumpens, *Quin tu*, inquir, *ſiquid te læſit, hoc dicis, & alia mittis? nam huic rei nunc ſedemus.*

V. GRATIANVS Imperator Romanus lepidè etiam hîc luſit, & ablegauit mulicrem ſtultè importunam. Acceſſit, & de marito queſta eſt, & aſpera multa dixit. Ille placidè, *Quid hoc ad me mulier?* At enim ſubiecit ipſa, *etiam in te malè animatus eſt, & loquitur.* Ille iterùm, *Quid hoc ad te mulier?* & confuſam irriſamque ſic dimiſit.

MON. III. *Subtiliter interdum vel ſagaciter inquirenda.*

I. SALOMONIS regis Hebræi factum innotuit, celebratæ ſubtilitatis in eruendâ veritate: cui æquitas comitem ſe dedit.

II. GALBAE Imperatoris. qui, cùm de proprietate iumenti quæreretur, incertis vtrimque argumentis, ita decreuit, vt ad lacum, vbi aquari ſolebat, capite inuoluto duceretur, atque ibidem reuelato, eius eſſet ad quem ſponte ſe recepiſſet.

III. Sunt alia huius generis: ſed omnia æquat aut ſuperat RVDOLPHI Auſtriaci illud. Agebat Noribergæ, & rebus Imperij ac publicis intendebat: cùm ad priuatas eum vertit leuiter mercator quiſpiam, ius & vindictam petens in hoſpitem ſiue diuerſitorem ibi notum, à quo grandi pecuniâ fraudatum ſe aiebat. Nam bonâ fide depoſuiſſe apud eum in ſacculo *ducentas argenti ſelibras* (Marcas appellant:) quas ille impudenter abnegabat, iniutiosè retinebat. Imperator de fide dictorum rogat: ille affirmat, ſed ſuâ fide, nec alijs (vt ſolet ferè in depoſito) argumentis. Igitur Imperator, re perpenſâ, aſtum adhibendum cenſuit, & veſtigijs verum indagandum. Quærit ab homine, ille ſacculus ſiue vidulus cuiuſmodi eſſet? Deſcribit formam: nec aliud Cæſar, quàm ſecedere eum in proximum cubiculum, & præſtolari iubet. Habebat in animo euocare hoſpitem ſed Fortuna commodiùs inſtituit, & vltrò ad eum mittit. Nam veniunt primarij vrbis ciues, vt ſolet, gratulatum Principi, & ſalutatum: interquos iſte infidus hoſpes. Norat adeò iamantè Cæſar, & vt comitas eius erat, benignè & per facetias appellat: *Heus tu, ſcitum illic pilleum habes. mihi dona, & permutemus.* Ille arriſit, pilleum libens dimiſit, & honori hoc factum duxit. Cæſar ſecedit paullùm, quaſi publicum negotium auocaret: & fidum ac notum eius opidi ciuem, cum ipſo pilleo illo, ad vxorem hoſpitis mittit cum mandatis. *Heus matrona, maritus iubet vt ſacculum illum talem ad eum mittas. opus habet: & ecce teſſeram fidei meæ hunc eius pilleum.* Mulier agnoſcit pilleum, & ſacculum deſcripſerat: itaque nihil ambigens aſcendit, tradit, quaſi ad maritum deferendum. At ille rectâ ad Cæſarem. qui vidulum vocato tunc denique mercatori oſtendit: & *Hícne eſt? & agnoſcis?* Affirmat, exſultat: tum & hoſpitem Imperator adhibet, & *Hic*, inquit, *de te queritur, & perfidiam accuſat: quid ais, & refellis?* Audacter ille, *mentiri eum dicere, aut dementire: nihil ſibi rei cum eo eſſe, aut fuiſſe.* Denique Imperator ſacculum profert: ad cuius aſpectum ille confunditur, & animo ac linguâ labitur. Quid multa: mercator pecuniam, hoſpes infamiam recipit, atque etiam damnum. nam grandi pecuniâ aliâ Cæſar eum mulctat. At Rudolphus omnium ore & ſenſu laudem: & decantatum in Germaniâ ſatis hoc factum fuit. Sed quoniam nunc, & antè, Principes dedi, qui ipſi & ſuo ore, ſtatim & de plano ius dixerunt, oriri pro moribus noſtris poteſt

QVÆSTIO:

An ergo deceat, aut expediat, ipſum Principem ius dicere, reddere?

Ego putem decere, expedire, debere. Non alia res imperium magis aſſerit & oſtendit, quàm hæc in bona viramque noſtram poteſtas: & cur Princeps cunctetur exercere? Expedit etiam. quia contra potentes ſæpè cauſſæ aguntur: nec minores illi aut delegati iudices, ſatis in eos oris, aut roboris, ſemper habent. Seuerior igitur ita, ſed & breuior Iuſtitia: & tricis remotis ſupremus ille decidit. Addidi, debere. quidni? In *Politicis* docui, reges iuſtitiæ fruendæ cauſsâ primitùs inſtitutos. Si hoc fine,

fine, cur munus ſuum refugiant? Homerus audiatur:

Εἷς βασιλεύς, ᾧ ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω
Σκῆπτρόν τ' ἠδὲ θέμιστας, ἵνα σφίσι βασιλεύῃ:
Vnus rex, cui conceſſit Saturnia proles
Sceptrumque & leges, vt iudicet & dominetur.

Leges & iura Deus in manu eius, cum ſceptro poſuit: hoc oſtendit & præfert, illas alijs demandet? Non debet: & vel veteres ab omni æuo, in omni ferè orbe, reges videat: ius ipſi dixerunt. Hæc & plura in iſtâ parte ſunt: ſed & alia acies habet aſſertores. Aiunt incommoda multa fuiſſe, & eſſe, ſi Princeps iudicet, iiſque animaduerſis, ad hodiernam hanc rationem ventum. Primùm ecce, da Imperitum Principem, quî par erit? quî non faciet recta curua? Item, da Ineptum in ſermone, in geſtu: quid niſi riſui ſe exponit? Ampliùs, crebra hæc oſtentatio ſui, & in populo locutio; nónne vulgat Principem, & detrahit maieſtati? Quartò, vel ſeuerè iudicabit, & Odium patiet; vel remiſsè, & Ius violabit. Melius ergo res aſperas, & ſine bonâ gratiâ, in alios inclinari. Quintò denique, ſunt nunc Curiæ maiores minoreſque, & cuique rei ſtata ſua iudicia: quid Principem in nouas curas arceſſimus, variè & affatim diſtractum? Quin melius tutiusque nil nouare, & ſiquid in iam ſtatutis labat, firmare & vincire. Iſta nec malè, nec abs re prorſus dicuntur, fateor: ſed reſponderi tamen poteſt, & iuſtitiæ cauſſâ, debet. Primùm de Imperitiâ, dico. plurimùm & Principem, & quemcumque alium, naturâ duce in magnis aut enormibus cauſſis iudicare poſſe, nec opus grandi ſcientiâ (ad hanc rem) Iuris & Legum. Da ſimplicem, da probum, affectuum expertem: audeo dicere, rara cauſſa erit, in quâ verum, aut quod iuxta verum, non videbit. Imò Deus plerumque inſpirat, & talibus mentem mouet. quod facet ille ſcriptor voluit: *Diuinatio in labijs Regis, in iudicio non errabit os eius.* Et tamen fac interdum caligare: quid? nónne in aperto remedium, & damus ei Adſeſſores? damus, comitentur eum ad hæc talia exeuntem, nec auxilij ſolùm cauſſâ, ſed decori. Atqui in Sermone aut geſtu aliquis ineptus eſt. Scio eſſe, & tamen ſi alibi loqui eos deceat; hîc vel maximè, in te ſeuerâ, graui, paucorum verborum. Itaque aut Principem talem mutum, niſi forte in cubiculo, faciant: aut patiantur & hîc loqui. Etſi talia exempla rara ſunt: cur adducimus, aut inſiſtimus? Ad tertium, Vulgat ſe nimis ita Princeps. Fortaſſis, ſi in rebus alijs: at hæc per ſe talis eſt, vt reuerentiam ſui gignat, vel terrorem. Videmus in cottidianis iſtis iudicibus, quàm plebecula eos veneretur & timeat, etiam illa innoxia, & cui nihil cum iis negotij eſt aut fuit. Benè à Deo ita facti ſumus, vereri hoc numen & nomen ipſum Iuſtitiæ, & quicumque ei adminiſtrant. Quantò magis in Principe, ſi ſe non mandate tantùm (in occulto id fit) ſed exercere, cum ſummâ poteſtate, oſtendat? Et ſanè nihil hîc familiariter aut comiter fit: verba, geſtus, aſpectus, apparatus, omnia triſtitiæ aut ſeueritati propiora. Ergo hoc faceſſat: quartum videamus, de Odij metu. Incurret in id, inquiunt, ſi ſeuerè iudicat; in Iniuſtitiam, ſi remiſsè. Extrema accipiunt, & eunt extra ipſas Iuſtitiæ metas. Quid? an ſemper damnationis materia? fac eſſe: in eâ ipsâ certè alter ſic deprimitur, vt alter alleuetur. Hunc lædis, illum iuuas: ergo ab illo Odium, ab hoc Gratia, paria ſunto. Sed nego etiam in ſeueritate crebrâ, odia excitari popularia: & contrà eſt in rectis animis, qui acclinant ſe magis ad tales & attrahuntur. In aſpectu illa offendunt; cogitata & cum vſu publico collata, delectant. Vidéſne vt in medicinâ quoque triſtia & tætra ſæpè propinentur, ſed ſalutis cauſſâ? itaque ab hoc fine, adeò non odimus medicos, amamus & laudamus. Simillimum in Iuſtitiâ: à cuius acerbâ ſectione aut vſtione ſalus generis humani pendet: & quis id vel è plebe neſcit? Iam de Remiſſione, non abnuo naturas quaſdam ad mitiora ſemper inclinare: & quid mali erit? imò ſit nobis talis Princeps. Nam hunc ſic clementem ratio tamen teget, & norma iuris & legum excitabit: nec deerunt, qui ad viliora & triſtiora, cùm opus erit, flectent. Aliqua verò interdum remiſſio, planè ex vſu erit, ſi tamen terror iſte, & ſub magno Iudice, præiuit: Ignouit illi Princeps: ſed metu, ſed ignominiâ perfuſo. Ignouit illi Princeps: ſed Princeps, id eſt ſine corruptelâ, aut affectu alio ſordido, humanitatis tantùm amore. Hoc ipſum quàm Amorem omnium conciliet? & verum eſt, ſi opportunè adhibeatur. Vltimò, nobis Mos opponitur, & Conſilia ac Curiæ

Proverb. cap. XVI.

Curiæ iam definitę. Equidē cum More haud temerè pugnem: ſed quàm vetuſto? Aui vel proaui noſtri aliter fecerunt: vide quàm longinqua repetamus. Quin totum hoc de perpetuis Curijs iudicum, nuperum eſt, & è Galliâ ad nos manauit. Concludimus, & moderamur: Principem decorè & vtiliter ius dicturum, ſed aliquando: id eſt, vel certis temporibus, vt id ſciri poſſit; vel in cauſſis grauibus, ſiue atrocibus; vel denique, contra potentes aliquos, & partibus graues. *Caroli Magni* legem, quæ exſtat, traxerim in exemplum: *Hoc miſſi noſtri notum faciant Comitibus & populo, quòd nos in omni hebdomadâ vnum diem ad cauſſas audiendas ſedere volumus. Populo autem dicitur, vt caueat de alijs cauſſis ad nos reclamare, niſi de quibus aut miſſi noſtri, aut Comites, eis iuſtitiam facere noluerint.* Ecce erant illo æuo paſſim in opidis & pagis etiam *Comites* ſiue *Grauiones*, qui communiter ius dicebant: interueniebant extra ordinem & *Miſſi* ſiue Delegati à Principe, qui idem. At *Carolus* ipſe tamen audire cauſſas voluit, idque hebdomadatim: cauſſas ſcilicet grauiores, aut in quibus læſio aut iniuria interueniſſe ab ipſo iudice videbatur. Si non alius in hac re fructus, quantus iſte eſſet? Coërcere hoc modo iudices, & vigilantes attentoſque reddere: cùm Principem cogitarent iudicij ſui iudicem, & fortè vindicem mox futurum. Sed Exempla, pro inſtituto, hîc addamus.

I. PHILIPPVS MACEDO, de communi tunc more, crebrò ius dixit. Sed cùm fortè in viâ, & aliò feſtinantem, mulier de re ſuâ appellaſſet, negauit *Sibi vacare*. Tum illa audacter: *Noli igitur regnare.* quaſi admonens, ſiue exprobrans, regium hoc ita munus eſſe, vt ſine eo legitimus rex non eſſet. Admiſit, & mulierculam ſtatim audiuit, & ſiquis alius inibi vellet.

II. Aliter DEMETRIVS *Poliorcetes*, in eâdem Macedoniâ rex: qui per proteruiam illuſit etiā ſupplicibus. Nam cùm libellos adeuntium benignè in viâ accepiſſet, quaſi lecturus, & cogniturus: mox cùm ad pontem Axij fluminis veniſſet, excuſſo chlamydis ſinu, omnes in ſubiectam aquam abiecit. Non impunè. nam Macedones, qui talem *Philippum* ſuum non viderant ſiue audierant, mox ſpreto illo ad *Pyrrhū* tranſierunt, & Iuſtitiæ deſertorem deſeruerunt. Meritò, meritò. ſic habeant, & luant.

III. AVGVSTVS Cæſar, quàm aliter! *quiius dixit aſſiduè* (ait Suetonius) *& in noctem nonnumquam.* Quòd ſi infirmior etiam eſſet, & à corpore minùs valeret; lecticâ pro Tribunali poſitâ, & in eâ recubans, vel etiam domi, ius reddebat. Quid ad hanc diligentiam addi poteſt, præter *Euge*, & *Belle*?

IV. Iam CLAVDIVS Imperator item aſſiduus. imò & ſuis ſuorumque ſollennibus diebus, atque adeò feſtis & religioſis, non abhorruit iuriſdictionem.

V. Omitto vetera. in ipsâ Galliâ vicinâ, CAROLVS *Octauus* patrum æuo rex, ſub finem vitæ rebus iam attentior, omnibus ſeptimanis binos dies deſtinauit iuri in publico reddundo: idque aditu tam libero, vt nemo vel è fæce plebis regio conſpectu & affatu arceretur.

VI. Sed dixi, vtiliter imò neceſſariò (quid enim ſi res ſubtilis, aut in legum ambiguitate ſit?) Adſeſſores adhiberi. quod plerique Romani Principes, aut prouinciarum Præſides, fecêre. imò ALEXANDER *Seuerus negotia & cauſſas priùs à ſcriniorum principibus, & doctiſſimis Iuriſconſultis, & ſibi fidelibus, quorum primus tunc Vlpianus fuit, tractari ordinarique, atque ita ad ſe referri præcepit.* Prouidè. ius ipſe dixit, ſed inquiſitum priùs & euolutum. Sed alia hîc etiam (Lampridius eius vitâ.)

QVÆSTIO:

An Curias, & ordines Iudicum perpetuos eſſe conueniat?

Hodie ſic habemus, nec cùm Princeps intendit, & velut cenſuram interdum exercet, improbemus. Tamen ſuæ etiam rationes ſint improbanti. Vt, quòd tempore omiſſiores ſegnioreſque fiant: & aſſiduâ Iuſtitiæ tractatione, minùs eius reuerentes. Redditur enim cottidianum opus, & cum tædio aliquo aut faſtidio vſurpandum. Secundò, factio aut coitio facilè oriri poteſt, & ſuperba etiam quædam dominatio. quod Liuius notat in *ordine iudicum perpetuo* apud Carthaginienſes: & *qui vnum eius ordinis, idem omnes aduerſos habebat.* idque inter cauſſas lapſæ illius reip. quidam habent. (Lib. xxxiii.) Tertiò, corruptelæ interueniunt: & quibus ex diuturnitate ſecuritas adeſt, facilè aures & manus iis laxant. Itaque vt in alijs imperijs, breuia plerumque meliora, & peccare minùs obnoxia: ita quidam hîc cenſent,

cenſent, & mutandos eſſe. Romani ita. qui Decurias Iudicum ſcribebant, ex honeſtiſſimis, & ex cenſu (ne paupertas ad culpam impelleret:) ſed non eas omnes aſſiduè iudicare volebant, dumtaxat quotannis certum & neceſſarium numerum ſorte legebant, reliquis tunc feriatis. Sed te tamen benè examinatâ, cùm iam ad hanc multitudinem legum, & ex eâ tricas aut captendulas ventum: bonum eſt perpetuos eſſe, eoſque iuris benè peritos. Quod ad *Omiſſionem* aut *Coitionem*: Princeps facilè arcebit, ſi, vt dixi, ijs intendit. Quod ad *Corruptelam*: idem, ſi ſtipendia & præmia digna donat. Operæ eſt ex Annalibus Turcarum inſerere, quod huc mirè facit. BAIASITES *primus*, cùm fraudes & iniurias *Cadiorum* ſuorum (ita Iudices vocant) ſæpè iam audiret: commotus denique *Neapolim* omnes ad ſe venire iubet, ibi in domum quamdam includi, & igne iniecto comburi. Faciendum erat: cùm *Alis* Baſſa, vir prudens, rationem quæſiuit, & repperit, Principis molliendi. Habebat Baiaſites Æthiopem puerum, garrulum & lepidum, inter delicias: hunc inſtructum quid diceret, faceretque, ad Principem miſit. Venit igitur in meliore veſte, & ornatu omni: *Quid hoc rei?* inquit Princeps: *quid extra morem hic veſtitus?* Æthiops: *Vt peregrè eam, & ableger à te ad Imperatorem Conſtantinopolitanum.* Princeps: *Ad illúmne hoſtem noſtrum? quid facturus?* Æthiops: *Nempe * Calogeros aliquos arceſſiturus, vt nobis ius dicant: quoniam Cadios tuos omnes vis occiſos.* Princeps: *At ô mi Æthiopille, numquid iſti periti legum noſtrarum ſunt?* Hîc Alis Baſſa opportunè interloquitur: *Et non ſunt ô Domine: cur peritos igitur tollis? Nam*, inquit, *cur malè iudicant?* Iterùm Alis: *Ego Domine cauſſam edam. hi noſtri ſtipendium è publico nullum accipiunt, capiunt igitur mercedulas à priuatis. Hoc corrige, eos correxiſti.* Placuit conſilium Baiaſiti: vitam illis dedit, Ali poteſtatem in hac re, quod ex vſu eſſet, ſtatuendi. Ille decreuit (& poſteà manſit) *Vt cuicumque hereditas tot millium Aſprorum obueniſſet, is in ſingula millena Cadio ſuo daret Aſpros vicenos.* Amplius: *Vt in matrimoniorum, & eiuſmodi contractuum, inſtrumentis, item vicenos.* Ita inopiæ ſubuentum, & ſimul Iuſtitiæ quæ laborabat. Alia munera nefas accipere, nec certè, quocumque colore aut velo, decet. Ægyptius rex Iudices ſculpi fingique iuſſit, velatis oculis, truncos manibus: ſignificans, nec affectu flecti, nec muneribus capi debere. Aliquid laxant quidam. vt dumtaxat leuia munera, & cibaria: item, poſt ſententiam latam: quæ talia, quid niſi rimam primò, tum ianuam patefaciunt corruptelæ?

* Sunt monachi Græcorum, aut religioſi.

CAPVT X.

DE LEGIBVS.

Eas nec multas, nec item lites, probari.

LEGES in republicâ, vt medicamenta, eſſe debent: atqui nec hæc multa aut varia probentur: non item illæ. Plato veriſſimè: Ὅτι παρ' οἷς πλεῖστοι νόμοι, καὶ δίκαι παρὰ τούτοις, καὶ βίοι μοχθηροί: *Quòd vbi plurimæ leges, ibi & LITES, itemque MORES improbi.* Deus bone, quàm rem tetigit! & vſus vbique gentium, aut temporum, hoc affirmabit. Maneamus in Romanâ republicâ. paucas ea initio habuit: paullò plures Decemuiri addiderunt: & ita ad Principes ferè manſit. Tunc ſanè plures: & à Iuſtiniano plurimæ, quibus vtimur; *Lothario* Imperatore, cùm diu ſiluiſſent, eas reducente. Nam Gallia, Hiſpania, Germania, earum ad id æui ferè expertes erant. Receptæ igitur ſunt: & quo fructu? Certè illo litium, nemo negauerit: quæ ex eo nimium quantum ſuccreuerunt. Europam vide, & mentior, niſi maxima eius pars circa iſtas occupatur. Alij iudicant, alij inſtruunt, alij agunt, &, qui miſerrimi ſunt, eas habent. Bone Lothari, manes tui per me quieſcant: ſed roſæ aut lilia ſepulchrum tuum non ornent, qui tot tricas & ſpinas nobis ſeuiſti. Nam quæ tam elata cauſſa eſt, quæ non aliquâ lege, lege? imò interpretatione (nam & has admiſimus) obſcuretur? Quæ tam improba, cui non dent colorem? Ars enim facta eſt Cauſſidicina, & peritè captare aut capere laudem habet. Atqui opus eſt, inquiunt, multitudine: vt varij factorum euentuumque velut vultus & ſpecies diſcernantur. Nam ſi paucæ leges, quid? an iudici libera pleraque relinquentur? feneſtram ſiue oſtium ad iniquitatem pandemus? Non ego cenſeo: ſed neque ſic iudicem coërceri. Obſecro, quæ illa copia eſt, quæ omnia comprehendat, aut diſtinguat? Ipſum Iuſtinianéum ius vide: hic deficit, & multa ex ſimilitudine, aut obſcuris ex

eo argumentis, iudicantur. Imò vbi copia, plus intricati erit: & ſemper argutia aut calumnia in ſinu aut receſſu huius illiuſque legis latebit, & ſe defendet. An non videmus cottidie? præter ius illud Romanum, Statuta & Decreta opidatim, pagatim, populatim habemus: claudimur vndique, & velut obſidemur, à legibus: at litium tamen copia, quanto non alio æuo, & controuerſiæ aſſiduæ ſuper ipſo Iure, aut querelæ. Pulcherrima Strabonis nota eſt, &
Lib. 12. vel aureis litteris ſignanda: *Zaleucum illum Thurüs olim* PAVCAS *&* SIMPLICES *leges dediſſe; ſed ſecutos, alias per ſubtilitatem & nimiam curam addidiſſe: ex quo factum ſit, vt celebres magis quàm boni redderentur.* Addirque dogma quantiuis pretij: Εὐνομεῖσθαι γὰρ, οὐ τοὺς ἐν τοῖς νόμοις ἅπαντα φυλαττομένους τὰ τῆς συκοφαντίας, ἀλλὰ τοὺς ἐμμένοντας τοῖς ἁπλῶς κειμένοις: *Bonis enim vti legibus, non qui omnes ijs ſycophantias aut calumnias cauent & excludunt, ſed qui* SIMPLICITER LATIS *firmiter inhærent.* Oraculum eſt, oraculum. non multæ leges bonos mores, bonum Ius faciunt: ſed paucæ, fideliter ſeruatæ. Atqui interueniunt calumniæ. Quid igitur? quo ſine iudex? quo ſine Princeps eſt? ille vir bonus, & os Iuſtitiæ; iſte potens, & viua ipſa lex, an non verbo vnò decidet? Et da, quòd alibi malè: quid magni mali eſt? primùm in re obſcurâ, & in quâ haud valdè intersit, Titius an Seius vincat. Deinde (vera dicam) in re paruâ: in agello, in prædiolo, in peculiolâ: habeat, cui iudex donat. Abſit tantùm aperta iniquitas: neque aliter in maximâ orbis parte hodie viuunt. Alterum iu Platone, de Moribus malis, palàm verum. Improbitas huic Cauſſidicinæ adhæret: excipio ſemper eos, qui ex dignitate & vetitare ius habent. Ecce, vbi lites, nónne diſcordia: nónne odia deinde, iniuriæ, & ſæ-
vide Legib. pè cædes? Platonem iterùm aduoco: Οὐκ εἶεν ἄν ποτε πολῖται φίλοι, ὅπου πολλαὶ μὲν δίκαι ἐν ἀλλήλοις εἶεν, ἀλλ᾽ ὅσου ὡς ὅτι σμικρόταται καὶ ὀλίγισται: *Non fuerint concordes vmquam aut inter amantes ciues, vbi mutuæ multæ lites iudiciales ſunt, ſed vbi eæ* BREVISSIMAE, ET PAVCISSIMAE. Nota hæc vltima: vult non Paucas ſolùm lites, ſed Breues. Ego tecum: nunc vbi ſumus? vna aliqua lis Meronis annum tenet. Fit inuolucris legum, fit ſordibus aduocantium: & comperendinationes iſtæ ad quæſtum & lucellum eunt. Per Symplegadas, nauigatur Colchos & aureum vellus. Quid iam in ipſis litigantibus? peruicacia eſt, & ſæpè impoſtura; aut improbitas: *neque enim bona Conſcientia* (ait ſcitè Celſus) *ſed Victoria, litigantis eſt præmium.* Enimuerò nec publicè ſic expedit. nam quanta pars hominum in iſtis dedita? in ſcholis, in foris, in curijs: & pulchrius meliuſque ſit, in agriculturâ, in mercatu, in militiâ, & quæ maioribus noſtris ſtudia fuêre. Vt concludam (& ſatis fucos irritaui) Princeps lites minuat, Princeps & leges minuat, pro meo ſenſu. Vt imputata viris latè ſe ſpargit, & infructuoſa eſt: ſic Ius profectò illud vetes, & labruſcas iam pro vuis gignit. *Iuſtinianus* ipſe olim reformauit, & nouauit; ante eum *Theodoſius*: poſt vtrumque *Carolus Magnus*, & tum *Fridericus*, Imperatores; denique in Hiſpaniâ rex *Alfonſus*. Quid? Principibus hodie potentibus & magnis, non idem ius ſit? habent, ſumant. His monitis robur ab exemplis etiam demus.

C. IVLIVS *Cæſar deſtinabat* (ait Suetonius) *ius Ciuile ad certum modum redigere, atque ex immensâ diffuſâque legum copiâ,* OPTIMA *quæque &* NECESSARIA *in pauciſſimos conferre libros.* Fata inuiderunt. I.

VESPASIANVS, poſt bella ciuilia, cùm *litium ſeries vbique maiorem in modùm excreuiſſent* (iterùm Suetonius) *ipſe ſorte elegit, qui iudicia, quibus peragendis vix ſuffectura litigatorum ætas videbatur,* EXTRA ORDINEM *diiudicarent, redigerentque ad* BREVISSIMVM *numerum.* II.

Et verò extra ordinem ſie eligi, vbi reformatione opus, vtile: fecitque IVSTINVS *Curopalates* Imperator Byzantij. Cùm enim ipſe morbido corpore eſſet, ac ratò ius diceret; iniuria & lites creuerant, adeò vt pro deſperatâ res pænè (Byzantij præſertim) videretur. Ecce adit eum quidam, & ingenium operamque obtulit ad coërcendum, eâ lege, vt ipſe Præfectus plenâ poteſtate in tempus certum eſſet. Annuit Imperator, ſumit poteſtatis infulas, & pro Tribunali ſedet. ac primò accuſatur ex compoſito apud eum vnus ex illuſtribus Senator, in Aulâ ipſâ gratioſus: accuſatur, ſpernit ſe ſiſtere, & contemptim, præter ipſum tribunal, in Aulam pergit. Pergit extemplò & Præfectus, videt Principem in conuiuio, & ibidem hunc reum. Nihil deterritus: *Imperator*, inquit, *iuri dicendo* III.

Præfecturam à te habeo: & ab ipſo te auxilium & præſidium meritò ſperabam. Nunc quid? vides his oculis homines palàm iniurios, & legum non fractores ſolùm, ſed ſpretores aut illuſores, in tuâ domo, gratiâ, menſâ eſſe. Itaque inſignia hæc tibi habe irritæ poteſtatis: ego abdico. Imperator mirari, & excitari: *Tu verò*, inquit, *quod es eſto: & ius tuum vel in me, quidni meos? exerce. Duc ſi peccaui, ſequor: duc ſi quis hic alius, & ſequetur, aut trahetur.* Præfectus iam animi erectior, oculos & manus in illum Senatorem conijcit, per apparitores renitentem etiam trahit: atque in iudicio conuictum damnatumque, primùm verberibus afficit, tum & grandi pecuniâ mulctat. Hic ictus, qui tam validum illum concuſſerat, multos retruſit: & in paucis diebus vim & vitam Iuſtitia recepit.

IV. Sed de ijs, qui lites aut leges minuere voluerunt, CAROLVS etiam *Nonus* in Galliâ nuper fuit. is prurigini ſiſtendæ, vectigal iudiciarium excogitauit, *Vt quicumque litem ordiretur, deponeret & dependeret in fiſcum Regium duos aureos, recipiendos ſi iure litigaſſe iudicatus eſſet; ſi aliter, omittendos.* Sed non diuturnum id fuit: & leue etiam remedium in grandia & vetera mala.

V. Seuerius, & fortaſſe vtilius, illud IACOBI Aragonum regis, qui litibus & litigioſis ſemper infenſum ſe præbuit: & ex ijs *Semenum Radam*, inſignem & primariũ eâ ætate Iuriſconſultum, quòd eius argutiâ aut malitiâ multi ſe afflictos quererentur, Præuaricatoris lege poſtulatum, regni finibus eiecit.

= c.cc. xxvi.

VI. Quid GALEACIVS Dux Mediolanenſium? cùm aliquoties audiſſet vafro ingenio Cauſſidicum eſſe, qui lites ſerere, & ſatas producere atque alere, etiam in liquido iure poſſet: hominem ad ſe accitum affatur. *Debeo*, inquit, *Piſtori meo centum aureos. non lubet ſoluere: tu ecquid tucri me in iure, & rem protollere potes?* Annuit largiter, & Principi promptè ſe dedit: ſed iſte ei malum. Nam fraudis ſic confeſſum, verbis priùs increpitum, laqueo publicè necari iuſſit.

VII. Heu, percutiunt hæc aures tabularum! deſino: ſi MAHVMETANVM ſiue *Turcicum* iudiciorum morem, & in ijs breuitatem, explicato. Qui alium in ius vocat, ne lictorem quidem aut publicum apparitorem adhibet ad vadandũ: ſed ipſe aduerſarium adit, & coram teſtibus *ad Dei Iuſtitiam* (ſic loquuntur) vocat. Hic nec verbo reſtagari auſit, ſed ſtatim vnà ad Iudicem ſiue *Cadium* ſuum eunt. Ille autẽ ſemper paratus, totum diem ante ædes, ſub tecto aliquo ſedet, & copiâ ſui facit. Iſti, nullo aduocato aut cauſſidico, quiſque rem ſuam narrat: teſtes, ſi eos habent, adhibent: iudex, ibidem re penſitatâ, in hanc aut illam partem decidit. Quod poſteà aliud alleges, aut approbes, nihil eſt: arbor ea cecidit, releuari aut erigi vltrà non poteſt. Quid? inquies. non interdum Iudices improbè, aut improbi? credo eſſe: ſed in rebus humanis nihil ſinceri eſt, & eligenda quæ minùs noxæ habent.

CAPVT XI.

DE IVSTITIA DIVINA:

Atque eam rebus interuenire.

PRINCIPI Iuſtitiam commendauimus: ſed vt magis, diſcat à Deo interdum aſſeri, ſi quis violat, aut contemnit. Exempla mira, & ſupra fidem videantur, ſed fidis, aut certè priſcis, auctoribus ſcripta.

Friderico Ænobarbo Imperatore, Antiſtes I.
Moguntinus fuit HENRICVS, vir pius, tran- = c.lii.
quillus, ſuarum rerum: & ideò Romæ accuſatus vt ineptus ſiue inutilis muneri, quod gerebat. Acceſſit *Arnoldus*, qui poſteà in locum eius venit, & fertur ab ipſo Henrico miſſus ad purgandum, igni oleũ addidiſſe, & purpuratorum quoſdam pactum corrupiſſe, & in ſe vertiſſe. Eò ventum, vt Cardinales duo Moguntiam miſſi, de cauſsâ quæ ſiuerint, Henricum damnarint, abdicarint, Arnoldum illum ſubtogarint. Henricus patienter id ferens, hactenus queſtus eſt, vt diceret: *Iniuſtè iudicaſtis. appello igitur ad* IESVM CHRISTVM, *æquiſſimũ iudicem, ibi me reſponſurum exhibebo, venite.* Illi ioco eludentes: *Cùm præceſſeris, nos ſequemur.* Profectò factum eſt. itam ille poſt annum ferè & dimidium fato conceſſit: rumore ad aures Cardinalium delato, iterùm illudentes, *Ecce præceſſit*, inquiunt, *nos ſequemur.* Securi ſunt, & vno die vterque ſubitò obierunt. Addunt Annales de genere mortis, quæ ſileo: nec aſſenſum huic narrationi firmiter etiam dono.

Firmiùs *Lamberto Schafnaburgenſi*, egregio, II.
vt illa tempora tulerunt, ſcriptori: qui narrat = c.lii.
BVRCHARDVM Epiſcopum Halberſtadienſem, iniquam diu litem cum *Abbate*

Her-

Heruldenſi fouiſſe, ſuper decimis Saxoniæ, quas Epiſcopus monachis ereptum, ſibi vindicatum manu magis, quàm iure ibat. Neque ſpes aut ratio erat valenti aduerſario reſiſtendi: cùm Abbas, paucis ante mortem diebus, Comitem Palatinum *Fridericum* ad ſe vocat, & extrema hæc mandata ferre Antiſtiti rogat: *Se quidem lite imparem, lege meliorem, cedere: atque etiam vitâ cedere. ſed Deum iudicem futurum, ad quem appellaret. Pararent igitur ſe ambo, vt cauſſam in Tribunali dicerent, vbi gratiâ & potentiâ ſpretis, ſola Iuſtitia poſſet polleretque.* Neque diu pòſt Abbas ipſe febri obijt, ſtatimque Antiſtes, cùm equum conſcendere vellet, vt fulmine ictus, concidit: deſijtque in vocibus, *Abripi ſe ad diuinum tribunal, ibi iudicandum.* Hæc mira quamquam, fidem merentur à tradentibus, & ex vſu etiam vitæ eſt credi.

III. ∞.cc.xiv. Certiſſimum verò habetur, quod CLEMENTI *Quinto* Pontifici Max. euênit. qui cùm *Templarios*, cœtum religioſum, & diu bonum atque vtilem, Viennæ in Concilio damnaſſet, & in ſodales ferro atque igne paſſim vel animaduertiſſet, vel (vt alij) ſæuijſſet: à pluribus eorum citatus ad Tribunal ſuperum, paullò plus anno pòſt obijt, quaſi ad vadimonium obeundum à ſupremo Prætore arceſſitus.

IV. Sub idem tempus (quod admirationem auget) in eâdem cauſſâ PHILIPPVS rex Galliæ: cui bono damnationes illæ fuiſſe putabantur, opibus ad eum tranſlatis & confiſcatis. Si à caſu, miremur: ſi à Deo, vereamur.

V. At res etiam nota, & cognomine prodi-
∞.ccc.xii. ta in FERDINANDO *Quarto* Hiſpaniæ rege, ipſo illo æuo, ſi non anno. Bello & pace bonus habebatur, ſed in iudicando præceps aut rigidus, & ad ſæuitiam inclinare videbatur. Fuit vt *Caruaialij* duo fratres *Petrus* & *Ioannes*, ſuſpecti eſſent in occultâ cæde *Benauidij*, primarij viri inter nobiles. Sed ſuſpecti: neque teſtibus, aut alijs probationibus conuicti, neque crimen ſanè, vel in vinculis, faſſi. Tamen, vt rex erat, duci eos iubet, & de rupe altâ præcipites dari. Cùm id fit, clamant & vociferantur, *Innocentes ſe mori: & quoniam regis aures iuſtiſſimæ defenſioni obſtructæ eſſent, ſeſe igitur ad ſummum Iudicem prouocare, & regi diem dicere, ab iſto (qui ſibi vltimus eſſet) trigeſimum.* Dicta nihil valuerunt, ſententia tenuit: etiam ipſorum vadatio, nec tempore nec die fallax. Nam cùm rex, animi ſecurus, *Alcaudetem* in caſtra abijſſet, contra Mauros: ibi morbo ſtatim tentatus, ſed leui, *Giennium* ſe contulit: atque ecce VII. Idus Septembris, id eſt, ipſo trigeſimo à ſupplicio die, in lecto exanimatus repertus eſt, in ipſo ætatis flore, annos natus XXIV. menſes nouem. Quis neget diuiuum, aut Geniale aliquid, hîc interueniſſe, ſed ſupremo Numine conſciſcente?

Diſcite Iuſtitiã moniti, & non temnere diuos.

CAPVT XII.

DE CLEMENTIA.

Eam quoque Principi decoram vtilémque eſſe.

DECET ſanè magnos animos & fortunam lenitas: &, quod notes, non niſi in eos cadit. Barbari aut viles homines, vbi licentia adeſt, plerumque ſæui ſunt: mites in eâ & moderati, ingenui ſanguinis & ſtirpis. Sed quid? inquies: ad hanc ego Principes inuito, quæ aduerſa Iuſtitiæ, & ſoluere eam videtur? Videtur: in re non facit, imò eumdem vtraque finem & ſcopum habet. Iuſtitia ſeueritate & metu emendat: Clementia benignitate & remiſſione. Illa pœnam, hæc veniam dat: ſed cum iudicio vtraque, & vbi debet; & addam, à quo debet. Non enim quotumuis eſt Clementia; ſed eorum qui in ſupremâ poteſtate conſtituti ſunt, & temperare aut flectere ex vſu aliquo leges poſſunt. Eſt, vt verbo dicam, Principum. Itaque definiuur à Senecâ, *Cle-* I I. De Cle. cap. III.
mentia, lenitas ſuperioris in inferiorem, in conſtituendis pœnis. Ais, *conſtituendis?* in parte verum eſt: ſed adde & partem alteram, *in remittendis.* nam & Clementia hoc ſolet. Sed eſt *ſuperioris:* & *nihil pulchrius,* ait idem Sophus, *in faſtigio collocatis, quàm multarum rerum veniam dare, nullius petere.* Quarum autem rerum? nec enim omnium, & multas lex adſtringit non reſoluendas: ſed earum ferè, quæ Principem ipſum tangunt, vt ſunt Iniuriæ, Calumniæ, Violentia: & quæ alia meritam pœnam habeant, ſed contentus poteſtate, remittit & donat. Cogitat publicum ſe parentem eſſe. vt autem priuati iſti parentes liberos peccantes ſæpè caſtigant, interdum virgas modò oſtendunt,

dunt, & metum incutiunt pro pœnâ: ſic ille facit, & faciendo ſic emendat. Mirum enim & vatium ingeninm hominum. quoſdam benignitas, & ex eâ teuerentia, quoſdam ſeueritas, & ex eâ terror, meliores faciunt: Princeps vtitur omnibus, ad dictum hunc vſum. Eſt & communiter illud dogma veriſſimum: *Verecundiam peccandi facit ipſa clementia regentis*: & in domo meâ ac familiâ ſum expertus. Plura ſuper hac Virtute liceat: ſed pudor ſit poſt Senecam, cuius autei libelli duo, & Principibus meritò legendi, ſatis eam reuelant. Nos exempla pro more, demus: & quàm multa ea ſunt? & nemo magnus laudatuſque Princeps ſine iſtis.

I. Sed agmen ducat diuinus ille dux, MOSES. Qui cùm populum ex Ægypto cæleſti voce & monito, claris miraculis adſtipulantibus, eduxiſſet: iſti tamen identidem ingrati, refractarij, rebelles erãt. Nunc carnem, nunc panem aut aquam petebant: & ita petebant, vt voces protervas, & pænè lapides ac manus in illum mitterent: ſed tamen illa, & veniam etiam dedit. Nec vulgum modò procacem habuit: etiam proceres, etiam proximos. & ecce *Aaron* frater, & ſoror *Maria*, in mitiſſimum virum inſurrexère: quâ cauſsâ? priuatâ, & leui, quòd Æthiopiſſam quæ animo eius collibita eſſet, vxorem duxiſſet. *An huic ſoli*, inquiebant, *Dominus locutus eſt? nónne & nos cæleſtem vocem auribus his accepimus?* Et iam ſe Moſi non opponebant ſolùm, ſed æquabant: cùm Deus pro *viro mitiſſimo ſuper omnes homines* (ita Scriptura appellat) iratus eſt, & Mariam vitiligine ac leprâ ſubitò percuſſit. Quæ ſic cum fratre ad ſanitatem mentis reuerſa, ad Moſem reſpexerunt, ille ad Deum: & poſt ſeptem dies, precibus eius ſincera puraque à morbo appatuit. Quid plures ſeditiones enumerem? fuêre enim plures: ſed Moſes ille ſemper in manſuetudine conſtans, vſque eò amans & ignoſcens ſuorum, vt Dei iram vel hac voce ſedaret, *Dele me*, inquit, *de libro vitæ, potiùs quàm vt hos tollas.* O verè diuine vir! nonniſi ab æthereo Spiritu hic ſpiritus: & venerari magis in hac parte fas, quàm imitari.

II. Tamen & DAVID imitatus eſt: quis? ille quoque Deo & cælo plenus. qui, cùm *Abſalomus* filius fratrem *Amnonem* proteruè in conuiuio interfeciſſet, & triénio apud auum maternum in Syriâ exſulaſſet, fractus & miſertus reuocauit. Quid tamen? ille à ſcelere ad ſcelus maius, quaſi gradu facto, properat, & regno patrem pellit: vitâ quoque, ſi potuiſſet. Dauid arma neceſſaria capit, *Ioabum* Præfectum militiæ cum dilectis viris in illum mittit, ſed cum mandato, *Seruate mihi puerum Abſalomum.* Adeò nec in iram, nec in vindictam exarſerat; vt tunc quoque, cùm ambiguo euentu arma caperet, ſollicitus de veniâ magis, quàm de victoriâ eſſet. At Deus pro illo exarſit & vindicauit, & filius non filius interfectus eſt: ſcis quàm inuito & dolente? Luctus eius in publico, & iſtæ voces: *Fili mi Abſalome, Abſalome fili mi! quis mihi tribuat, vt ego moriar pro te Abſalome fili mi, fili mi Abſalome?* Proh ſuperi! vbi Orientales vos Reges, & hodie Turcici eſtis, qui patres, liberos, fratres interficitis, prompti libenteſque pro regno? iſte nec inſidiatorem ſceptri & vitæ, vitâ vult exutum: & exutum veris lacrimis luget.

Exempla hæc pænè ſupra hominem: at noſtræ ſortis PERICLES fuit. qui morti iam vicinus, & ſpiritu ac vitâ abeunte, cùm amicos aſſidentes queri & lamentari audiret, atque alium prudentiam, eloquentiam, victorias, alium alia laudare: ille modicè erecto capite, *Et quid hoc eſt*, inquit, *aut parua aut fortuita laudatis: at illud maximum omittitis, quòd nemo meâ operâ pullam veſtem ſumpſerit.* Mirum iudicium! hoc vir ille magnus in ſummis ſuis laudibus ponebat, quòd comes in omnes & humanus, numquam acerbitatem aut vindictam exercuiſſet. Macte Pericles! vel hoc nomine cognomen *Olympij* meruiſti: qui ſic extra iſtos turbidos affectus, vt nulla non dicam crudelitas, ſed aſperitas, mentem tuam obnubilarit. III.

PHILIPPVS Macedo, non maior Alexandro: ſed fortaſſe melior, & certè moderatior: IV. is, inquam, Philippus famam & immortalitatem vel ſolâ hac virtute meruit. Amici ſtomachabantur & deferebant, quòd Peloponeſi tot beneficijs affecti, criminarentur eum, atque adeò ludis Olympicis exſibilarent: ille in iocum rem vertit, & *Quid ergo*, inquit, *facient, ſi læſi à nobis fuerint?* Idem, ſuadentibus, vt ſeueriùs paullò cum Athenienſibus ageret palàm ingratis: *Nihil agitis*, inquit: *an ego qui ad gloriam omnia refero, theatrum*

trum gloriæ meæ euertam? Sciebat Athenienſes ingenio & ſtilo valere: eoque (etſi alibi humaniſſimus) hîc magis eſſe voluit, vt hanc quoque materiem & amandi & prædicandi præberet. At illud in hoc ipſo incredibilis non clementiæ, ſed & patientię. quòd cùm iidem Athenienſes legatos ſuper aliquâ re ad eum miſiſſent, atque ipſe benignè audiſſet atque indulſiſſet; dimittens, pro cumulo adiecit, *Ecquid aliud in re gratificari iis poſſet?* Hîc Demochares è legatis, *Ita verò,* inquit, *ſi te ipſe ſuſpenderis.* Hem, vocem & conuicium importunum, & vt rem dicam, flagro aut cruce dignum! Itaque amici & adſtantes exarſerant: ſed compeſcuit ſe & illos Philippus, ac Therſitem illum nullâ vel re, vel voce acerbiore, læſum dimiſit. Tantùm hoc ad legatos alios, *Nunciate Athenienſibus, impotentiores eſſe qui iſta dicunt, quàm qui dicta comiter audiunt.*

V. Ad Romanos flecto. inter quos M. MARCELLVS qui Syracuſas cepit, iam tum cùm cepit, clementiſſimi animi ſigna, in medio furore Martis, miſit. Parci ciuibus, qua potuit, iuſſit: edicto, Ne quis liberum corpus, manu, ferro, ſtupro violaret, ſeruitia modò & pecuniæ prædæ eſſent. Sed vel ſic cùm multa ſæuitiæ aut libidinis exempla editum iri videret, vt in vrbe per vim captâ, conſcendiſſe editum locum dicitur, & ſubiectâ eâ oculis, caſum eius, paullo antè ſic florentis, humentibus illis defleuiſſe. Priuatim etiam cùm de *Archimede* eiuſque ingenio audiuiſſet, & vidiſſet; mandauit incolumem ſeruari, & curæ hoc omnes haberent. Non mirum in rudi adhuc æuo, & Romanis ad artes iſtas parùm factis? Sed mandauit, etſi fruſtrà. nam miles diſcurrens, cùm Archimedem repperiſſet in puluere figuras deſcribentem, & totâ mente illuc verſâ ignarum publici fati, interrogat gladio ſuper caput intento, *Quis tu?* Ille nihil, niſi puluerem ſuum manibus tegens, & *Oro ne turba,* inquit. Ita miles indignatus, & contemni ratus, occidit. Hæc in Siciliâ, & victoriâ: poſt ipſam iſta. Siculi parùm grati, & ab inimicis eius impulſi, queſtum ad Senatum ſuper eo venerunt, ſcilicet alienas etiam iniurias adſcripturi. Conſul tum erat, & collega *Valerius Læuinus* fortè in Senatu non erat. Itaque facile ei turbare aut diſturbare rem & homines, & irritos illuſoſque dimittere. Non fecit, & audiri voluit, ſed cùm collega aduenisset: ſedit in ſubſellijs inferioribus, & finitâ accuſatione, cùm Senatus illos faceſſere iuberet; ille verò retinendos cenſuit, & vt ſuæ quoque defenſioni, non vt partes, ſed velut iudices intereſſent. Quâ abſolutâ, exceſſit curiâ, vt liberiùs ſententiæ dicerentur: ſed quid opus? clara eius innocentia, iſtorum impudentia omnibus, atque etiam ipſis fuit. Nam ſtatim è partibus in fautores ſe transferunt, fiunt ſupplices, atque adeò Patronum illum Siciliæ adoptant: & ſuſcepit, tam bonâ fide, vt præſentium oblitus, alijs ſuper alia beneficijs exornaret.

M. etiam BIBVLVS, etſi fortunâ parùm VI.
attollente aut proſperâ ſemper vſus, tamen virtute, & hac animi clementiâ, excelluit. Duos filios præſtantiſſimæ indolis, cùm in Syriâ Proconſul ipſe ageret, Gabiniani milites in Ægypto per ſæuitiam, an proteruiam, interfecerant. Eos *Cleopatra* regina, iram iuſtam magnatis viri verita, comprehenſos ad ipſum miſit, arbitrio ſcilicet eius puniendos: at ille, etſi in recenti dolore, patrem, & aliquis dixerit, hominem exuit, vt humanitatem retineret. ac ſepoſitâ omni vltione, eoſdem ad Cleopatram intactos remiſit, vindicare potuiſſe contentus.

Quem autem *Bibulo* adiungam? vete- VII.
rem collegam, IVLIVM CAESAREM: in omni quidem vitâ & propoſito hoſtes, ſed in hac virtute geminos, niſi quòd copiâ vincit, qui omnes vicit. Ecce iam adoleſcens, in freto illo æui, quàm ſuſtinuit ſe & moderatus eſt? Captus à piratis, iurauerat ſæpiùs, ſe cruci omnes ſuffixurum, ſi in poteſtatem redegiſſet. Redegit, ſed tamen æſtuat. Homines crucifigat? crudele erat. Remittat? religio adſtringebat. In hac pugnâ naturæ & fidei, clementia viam repperit: & iugulari priùs iuſſit, deinde ſuffigi. Item ſub hoc æui, *Cornelius Phagita* quidam fuit, ex aſſeclis & emiſſarijs Sullæ, homo nequam & ad bonorum cædem aut pericula factus. Is latitantem in ciuili diſſidio *Cæſarem,* tamquam Marianarum partium acriter & ſagaciter indagarat, & ſubinde mutantem latebras ægrè, * pretio accepto, dimiſerat: huic tamen in mutatione temporum, cùm poſſet, fortaſſe & deberet, nocere numquam ſuſtinuit. planè quaſi poſt nimbum & tempeſtates, non Æolo non Auſtro

* *Duorū talentorum.*

vltrà offenſus. Iſta priuatus aut impotens fecit: quid in imperijs? mitior ſeipſo illo priuato. Initio bellorũ ciuilium, cùm quæri terror & adhiberi conſilio ſolet, ad reprimendum aut reducendum: ipſe diuerſiſſimâ viâ veniam, libertatem, vitam omnibus non dabat ſolùm, ſed vltrò offerebat. *Corfinij* quid euenerit, dignum memorari. Tenebat hoc opidum *L. Domitius*, vetus & acer eius inimicus, cum cohortibus triginta. Inerant Senatores plurimi, equites Romani, & flos aut robur Pompeianarum partium. Ipſe obſedit: milites vim non exſpectarunt, ſed inclinatis in Cæſarem animis, tranſire ad illum, dedere duces & opidum parant: & iam colloquia erant. Domitius ſibi prætimens, & ex conſcientiâ diffidens, vitam ponere ſuo, quàm Cæſaris, arbitrio (heu, quàm ignarus eius animi!) elegit. Itaque ſeruum medicum aduocat, iubet venenum ſibi dari. *Quid deliberas?* inquit: *dominus rogo, & armatus rogo.* Seruus quaſi paruit, ſed aſtu facinus diſcuſſit. nam ſoporem ei temperat pro veneno, & filio mox indicauit. Præuidebat ſcilicet futurum, vt hominem pæniteret præcipitis conſilij, maximè ſi ſpes veniæ à Cæſare eſſet. Atque ea ſtatim affulſit. Nam ille vir omnes honeſtiores ad ſe in caſtra vocauit, benignè affatus eſt, ad pacem & pacata conſilia hortatus, dimiſit cum rebus incolumes: & quò? ſtultitiam rideat aliquis: pleroſque iterùm ad Pompeium. Sed hæc illorum, non Cæſaris culpâ. Domitius intereà cùm audiſſet, atque experrectus eſſet, torqueri & angi de veneno: donec famulus metum diſcuſſit, rem aperuit. atque ille quoque rectà ad Cæſarem, vitam, libertatem, pecuniam recepit. Eodem bello, in Hiſpaniâ ad Ilerdam, cùm hoſtes ad pacis neceſſitatem adegiſſet, & iam conditiones ferrentur, milites ſermones & conuiuia miſcerent, & ex binis caſtris vna facta eſſent: en *Petreius* & *Afranius*, Pompeiani duces, ſubitâ pænitentiâ, an perfidiâ, arma capiunt, Iulianos inuadunt, occidunt: ipſe, cùm facinus reponere poſſet, & Pompeianos detinere vel item occidere, illorum diſſimilis, ſui ſimilis, ſummâ diligentiâ conquiri omnes iuſſit, & remitti. In ipsâ acie Pharſalicâ, medio ardore pugnæ, ita vincere voluit, vt perdere timuerit; & vox eius obequitantis paſſim excepta, *Parce ciuibus.* Atqui non fecit, inquies. Imò ille fide optimâ: niſi in acie, niſi reſiſtens, nemo occiſus eſt: & ſeruare promptior, quàm illi ſeruari. O inauditam, nec niſi cæleſtem, clementiam! è tanto numero, tam pertinacium aduerſariorum, non niſi tres (*L. Afranius, Fauſtus Sulla, L. Cæſar*) interfecti poſt aciem, eius iuſſu ſiue permiſſu reperiuntur: atque ij ſæui & crudeles in eum, & veniâ, quam antè impetrauerant, iteratâ rebellione, corruptâ. Omnibus etiam ſuæ partis nominatim vnum, quem vellent, ſeruare & excipere ex hoſtibus conceſſit: denique tandem vno Edicto, etiam quibus nondum ignouerat, redire in Italiam, ad opes, honores, imperia, permiſit. In ipſius *Pompeij* morte, qui alieno ſcelere & inuidiâ ceciderat, tantum à gaudio aut inſultatione abfuit, vt lacrimas non tenuerit: & auerſatus homicidas, bello etiam mox perſecutus ſit, & cæde ac ſanguine manibus illius parentarit. Quin & memoriam ſtatuaſque eius, diſiectas à plebe, reſtitui iuſſit: cauillemur aut interpretemur, vt volumus, magno animo, & (vt ego cenſeo) verè miti & clementi. Verba eius ex epiſtolâ quadam ad *Oppium & Balbum* notaui & amaui, iſta: *Gaudeo me hercules, vos ſignificare litteris, quàm valdè probetis ea quæ apud Corfinium ſunt geſta. Conſilio veſtro vtar libenter, & hoc libentiùs, quòd meâ ſponte facere conſtitueram, vt quàm leniſſimum me præberem, & Pompeium darem operam vt reconciliarem. Tentemus hoc modo, ſi poſſumus, omnium voluntates recuperare, & diuturnâ victoriâ vti. Hæc noua ſit ratio vincendi, vt miſericordiâ & liberalitate nos muniamus.* Ex pectore ſunt iſta verba; & familiariter apud homines familiariſſimos prolata. Ego te Cæſar, ob alia tua & cauſſas belli, non nimis amo: in ipſo bello, & ob hanc clementiam, inter heroas numero, & meo calculo, hac quidem re DIVVS eſto.

Aliquid ab hac ſtirpe aut multum traxit VIII. OCTAVIANVS CAESAR, adoptione filius, ſanguine eius nepos. Is in republicâ varium clementiæ ſpecimen dedit, adeò vt in theatro cùm recitaretur *O dominum æquum & bonum!* vniuerſi oculos ad ipſum referrent, & voce geſtuque comprobarent. Sed in priuatâ etiam vitâ (vbi natura maximè appâret, nec gloriam aut ſermonem ſibi proponit) præbuit inſignita exempla. Vt in *Diomede* ſeruo ſuo diſpenſatore.

qui

qui, cùm vnà ambularent, & repentè ferus aper in eos incurreret; ipſe dominum obijciens, manibuſque propellens, poſt eum latuit. Atque Auguſtus quidem fato., aut animo ſuo, ſeruatus eſt; ſed & hunc nihil læſit, timori potiùs factum, quàm noxæ adſcribens. Idem cùm in Hiſpaniâ *Corocotta* quidam famoſus latro eſſet, & paci publicæ ac priuatæ diu infeſtus, præmium propoſuit, ſiquis hominem viuum adduxiſſet, * *decies ſeſtertium.* At ille, ſpe euadendi aut latendi abſciſâ, magno animo ad Cæſarem vltrò venit: & *Quæſitus tibi Corocotta*, inquit, *ecce adſum: facies, quod voles, huic capiti.* Cæſar irâ omni depoſitâ, & memoriâ tot facinorum, non ſolùm ignouit ei, ſed & præmium promiſſum (quia Corocotta Corocottam ſtiterat) appendit. Sed ſuperat priora, hoc de *M. Bruto:* cuius ſtatua ærea, adfabrè facta, Mediolani erat: credo, monumentum virtutis & modeſtiæ, quâ Galliæ illi Ciſalpinæ, ſub Cæſare, præfuerat. Hanc, diu pôſt, tranſiens Auguſtus conſpexit, & repreſſo gradu ſubſtitit: vocauitque coram omnibus ad ſe magiſtratus, quaſi in re graui: & cùm veniſſent, *Quid vos*, inquit, *inimici noſtri eſtis? & hoſtes meos apud vos habetis?* Illi timidi, nec gnari quò accuſatio ſpectaret, negare, & mutuò ſeſe intueri. Cæſar iterùm, oſtensâ ſtatuâ: *Nónne hic ille eſt meus hoſtis?* Tum verò illi ſeriò trepidare, & muſſitare: at Cæſar arridens, laudare etiam eos benigno vultu & verbis cœpit, quòd iudicium aut animum eum fortunâ non mutarent: & vt talis viri ſtatua maneret, porrò præcepit. Duplex clementia. & in defunctum Brutum, cuius memoriam honorat; & in Mediolanenſes, qui rigidè interpretantibus deliquiſſe in maieſtatem Principis videbantur.

* xxv M. [illegible]

IX. An dignus eſt, qui inter hæc nomina locum habeat NERO CAESAR? monſtrum crudele, tætrum, ſed vnâ voce meritum clementiſſimis accenſeri. Initio imperij, cùm duo milites deliquiſſent, & morte puniendi viderentur; *Burrhus* Præfectus Prætorio, chartam de more ad Imperatorem tulit, vt is ſubſcriberet & mortem, & cauſſam. *Nero* allatam aliquoties reiecit & diſtulit: tandem cùm repeteret & inſtaret *Burrhus*, nec vltrà eſſet effugium, triſtis accepit, & cum hac voce: *Quàm vellem neſcire litteras!* O dictum magnæ, vtinam diuturnæ, lenitatis! O dictum, quod laudes magni *Senecæ* illius meruit, & libros de *Clementiâ* expreſſit! Amemus laudemusque, vel hoc nomine.

X. Diuerſi ab iſto vterque VESPASIANVS, pater & filius: qui ante Principatum & ſub initia, multo ſæuitiæ & luxuriæ rumore, in ipſo mutati in melius fuêre. Patris quidem quanta benignitas? qui & *Vitellij* hoſtis ſui filiam (adeò ſtirpem ex eâ non veritus) ſplendidiſſimè maritauit, dotauit etiam & inſtruxit. Atque idem, cùm ſub *Nerone* interdicta ei aula eſſet, trepiduſque abiret, accurrit quidam Admiſſionalibus, qui aſperè eum compellans, & ſimul expellens, *abire Morbonium* iuſſit. Hunc poſteà, & iam Princeps, vitæ ſuæ anxium & deprecantem, non niſi ioco aſperſit, & pariter *abire Morbonium* totidem verbis iuſſit. Denique communiter hoc de illo Tranquillus: *Neque cæde cuiuſquam vmquam lætatus eſt, iuſtis ſupplicijs illacrimauit etiam & ingemuit.*

XI. At filius TITVS, amor & deliciæ generis humani, nil niſi bonitas & lenitas. Pontificatum maximum ideò ſe capere profeſſus eſt, vt in ſummo ſacerdotio, puras à ſanguine manus ſeruaret: & re præſtitit. *nec auctor poſthac* (verba Suetonij) *cuiuſquam necis, vel conſcius, quamuis interdum vlciſcendi cauſſa non deeſſet, ſed* PERITVRVM SE POTIVS, QVAM PERDITVRVM *adiurans.* Duos patricij generis, conuictos in affectatione Imperij, ſatis habuit verbis monere, *vt deſiſterent. Principatus fato dari: à ſe ſiquid aliud vellent, peterent impetrarentque.* Et ſtatim etiam ad alterius matrem, quæ procul agebat, ne triſtiore nuntio percelleretur, curſores ſuos miſit, qui & periculum filij nuntiarent, & ſalutem. Fratrem *Domitianum* ex profeſſo inſidiantem, & exercitus in eum ſolicitantem, nullâ re læſit aut minuit: imò precibus ſæpè egit, mutuo in ſe animo eſſe vellet, & conſortem ſucceſſoremque imperij nihilo ſeciùs ſemper nominauit. Non fregit improbum. veneno eius paullò pôſt perijt, cum publico generis humani damno.

XII. CAROLVS verò MAGNVS inter noſtros (nam ad propiora veniendum eſt) gloriam & gratiam hac quoque virtute collegit. *Pipinus* eius filius in patrem coniurauerat, res clara erat, ignouit: fecit iterùm, ignouit:

uit: at ne tertiùm tamen tam lubrica mens laberetur, adſtringendum religione cenſuit, & monachum eum fecit. Duplici beneficio, & veniæ, & viæ ad melius regnum oſtenſæ. Peccauit in eum & filia, ſed ridicula narratio eſt, tamen expromenda. Erat *Eginhartus* in aulâ *Carolo* ab Epiſtolis, vir, vt illo æuo, doctus & prudens, ſed non in Amorem. Concepit eum in Domini ſui filiam, etſi impar erat, & ipſa viciſſim arſit. Reſtinxerunt, vt ſolent amantes, furtiuâ ſui copiâ & congreſſu, qui aliquamdiu latuit: donec hiemante quadam nocte, cùm in ſecretiore cubiculo *Eginhartus* fuiſſet, & ſub ipſam lucem exire vellet, videt multam niuem cecidiſſe. Hæret, & timet ne à veſtigijs deprehendatur vir in gynæcæo fuiſſe. Conſilio & aſtu ſubuênit amica, & illum in humeros ſublatum & pendentem, dulce onus, aliquamdiu tulit. Ecce (ô fortem iniquam pariter, & æquam!) videt hoc caſu *Carolus*, & cum dolore ſuo & riſu ſimul vtrumque benè notat. Diſſimulat, die pleno conuentum Principum virorum habet, narrat iocoſum & fœdum factum: rogatque (ſed nomina tacuit) famulus qui ſic in dominum, filia quæ in patrem peccaſſet, quâ pœnâ digni viderentur? Illi, *Mortis*, reſpondent. Tum igitur vtrumque aduocat, & coram ſe ſiſtit. *En*, inquit, *iſti ſunt qui peccarunt. Tu Eginharte, tu filia, qui auſi hoc eſtis? Nec negandi locus eſt: me inſpectorem, accuſatorem, iudicem, vindicem habetis. Quid meruiſtis? iſti dixerunt, Mortem: ſed & animus veſter vobis idem dicet. Tamen, mitem tu Dominum, tu Patrem videte: ignoſcimus, hac lege quam dicam. Eginharte hanc tuam latricem vxorem duces: concordes eſtote, & mutuum deinceps quoque inter vos ferte.* Dixerat, illi à ſummo metu in ſummum gaudium tranſlati, grates agunt, gratulationes accipiunt: *Carolus* in gloriâ eſt, iſti in famâ.

XIII. Nec nimis ſeuerum eſt, quod addam. CAZIMIRVS erat Dux Sendomirienſium, potens Princeps, idemque poſteà rex Polonorum. Viſum illi aliquando fuit tempus ludo fallere, & domeſticum quemdã ſuum, *Ioannem Conarium* Equitem, ad aleam vocat. Ille pâret, ludunt, alternat fortuna: & tandem cùm multa nox eſſet, atque incaluiſſent, placuit vno iactu de totâ ſummâ decidere. Is felix *Cazimiro* fuit: & pecuniam totam ad ſe attraxit. Indignatus *Ioannes*, & ſorti ſuæ iratus, per calorem Principem inuadit, & fortiter os eius depalmat. Clamor & ira omnium, famulus Dominum, Eques hunc Principem? Capitale erat: ſed beneficio noctis elabitur, & manè tamen captus reducitur, & *Cazimiro* ſiſtitur puniendus. Ille re benè conſideratâ, in prudentem hunc ſermonem erupit: *Amici, iſte minùs, quàm ego, peccauit: imò quidquid peccatum eſt, eſt meum. Calor & ſubita ira (cui nec ſapientes ſemper pares ſunt) tranſuerſum eum egit, & mentem ac manum mouit: ego cauſſam cur præbui? cur oblitus conditionis & dignitatis meæ, quaſi cum pari luſi? Imò tu Ioannes, non veniam à me ſolùm, ſed gratiam accipe. vtili caſtigatione me docuiſti, ne quid in poſterum indignum Principe committam, & intra decori ac grauitatis metas me ſiſtam.* Ita dixit, fecitque. ô clementiam, ô patientiam, ô prudentiam! omnes hæ virtutes concurrunt, ſed primas tamen prima, me iudice, ferat.

At in LVDOVICO *Duodecimo*, Galliæ rege, ſpectabilis eadem virtus fuit. XIV. Preſſerat eum *Carolus Octauus*, rex, vt heredem proximum: & qui doleret prolem, ſibi non eſſe. Ita preſſerat, vt in cuſtodiam etiam daret, & vitæ ſuæ parùm ſecurus videretur: pleriſque Procerum & vulgi pro præſenti fortunâ ſtantibus, & aduerſantibus, certè auerſantibus infelicem. Intereà Deus in occulto alia deſtinat: *Carolum* ſubitò tollit, hunc ad regnum euehit: attonitis multis, & vultum ſermonemque mutantibus, & ad gratiam noui regis ſe acclinantibus. Erant enim qui ſuperbiebant, conſtantes anteà in eius cultu aut obſequio: è quibus vnus magnâ fiduciâ ad eum accedit, & bona petit ciuis cuiuſdam Aurelianenſis, qui triſti illo tempore inter acerrimos Ludouici hoſtes fuerat. Hîc rex, animo planè regio, effatur: *Tu verò aliud à me pete, & meritis tuis gratia erit. De iſto, omitte: nam rex Galliæ* (verba eius ſunt) *non exſequitur iniurias ducis Aurelianenſis.* Optimè. Dux enim anteà, cum hoc titulo, fuerat: & ſignificabat argutè, dignitatem ſe, atque etiam affectus cum eâ mutaſſe. Ille verò eâdem magnitudine animi (mater hæc ſemper Clementiæ) edixit publicè: *Habiturum ſe eoſdem conſiliarios cum defuncto rege, miniſtros, ſtipatores, eodemque honore & ſalario.* Deus bone, eoſdem cum illo ſic infeſto, & iniquo? Fiducia virtutis hoc facit: & præſtari ſibi ſpondet, quæ ſcit deberi.

Tem-

XV. Tempora confundere liceat, ſed re eâdem. Quàm enim geminum eſt, quod olim HADRIANVS Imperator cuidam, qui ante imperium inimicitias ſecum geſſerat? Ille occurrit trepidus, & vix verba ad preces reperiens: cùm ſtatim Hadrianus: *Euaſiſti*, inquit. Benignè ſimul, & acutè. *Perieras*, inquit. *ſi pares contendiſſemus: nunc ſuperior omitto, & potentiam meam, non niſi beneficio, oſtendo.*

XVI. Te autem ALPHONSE ſilebo? qui totus bonitas & beneficentia, *Titum* nobis, ſed diuturnum, repræſentaſti. Obſidebas Caietam, pertinaciter in te rebellem. conſtabat obſeſſos inopiâ commeatuum premi: atque ipſi hoc faſſi, ſenes, pueros, fœminas, & inutilem omnem turbam emittebant. Agitatum in conſilio, vt reijcerentur & reprimerentur; dedendam enim ita mox vrbem. ille miſertus, emitti eos maluit, & diutiùs aſſidere. Sed cùm nec potiuseâ eſſet, quidam auſi obijcere, *Niſi tu illos emiſiſſes, vrbs iam tua fuiſſet:* ille conſtanter reſpondit, *At mihi pluris tot hominum incolumitas eſt, quàm centum Caietæ.* Tamen nec ea diu defuit: & ciues tam inſigni virtute moniti & reſipiſcentes, vltrò ſe ei tradiderunt. Simile in *Antonium Caldoram*, potentiſſimum regni Neapolitani, & peruicacem hoſtem. Is prælio deinde magno victus, itemque captus, cùm omnes ſuaderent de tollendo importuno homine, & Aragonijs ſemper infeſto, vnus reſtitit, atque adeò non vitâ ſolùm, ſed omnibus bonis redonauit. Quin & ſupellectilem atque inſtrumentum eius, magnæ elegantiæ & pretij, quod in manibus habebat, totum vxori eius dedit: vnicâ modò paterâ criſtallinâ ſibi aſſeruatâ. Hæc facta viri, & conſonæ item voces. Interrogatus, *Cur erga omnes, etiam malos, ita lenis eſſet? Quia*, inquit, *bonos iuſtitia conciliat, malos clementia.* Iterùm, cùm de nimiâ eius lenitate quererentur miniſtri, nec decêre Principem: *Quid ergo?* inquit, *vultis vrſos ac leones regnare? Nam hominum Clementia, belluarum Feritas eſt propria.* Vera dixit. quo quis maior, & magis, vt ſic dicam, homo eſt; hoc virtuti huic pronior, quæ & *Humanitas* ideò eſt dicta.

CAPVT XIII.

DE FIDE.

Hanc quoque Principe conuenientem, vel neceſſariam potiùs haberi.

POST Iuſtitiam & Clementiam, Fidem commendamus: hanc quidem ex Iuſtitiâ natam. Quid enim magis ea dictat, quàm promiſſa præſtanda? Et qui non facit, non ſolùm iniuſtum, ſed ignauum meritò habeamus. Qui enim fallit & decipit, eò facit quia potentiæ aut viribus minùs fidit: conatur igitur fide ſpecie circumuenire, & hanc vilitati ſuæ prætendit, oſtentandam non ſeruandam. Turpe, & ſublimi omni animo indignum. Imò & naturâ abhorremus. pueros vide. Mendacium inter prima probra obijciunt; & quamquam leuitate quadam aſſumunt, tamen iudicij inſitâ rectitudine damnant. Admiranda Dei prouidentia, virtutes animo inſerentis, ſine quibus vita & ſocietas ſtare ægrè poſſit: quod in Iuſtitiâ, & Fide, palàm videmus. Tolle iſtam, aut minue: raptus, cædes, bella erunt: atque hæc, nullo fœdere aut pace terminanda. Quid enim adſtringet? Cole igitur, ô Princeps, *venerabile hoc Fidei numen, quæ dexteram ſuam, certiſſimum* SALVTIS HVMANAE PIGNVS *oſtentat.* Iunge tuam, ſi non dicam bonus, ſed magnus & felix eſſe exoptas. Hoc enim quoque ab eâdem Prouidentiâ, quòd callidi iſti & impoſtores, quantumuis ſubtilibus conſilijs, raro aut numquam ad potentiam perueniunt: aut ſi, in eâ non ſunt firmi. At aliter in candidis ingenuiſque mentibus, qui Deum, qui fidem reuerentur: hi creſcunt, florent, & perſeuerant, cæleſti fauore proſequente & attollente. Q. Marcius hoc benè, apud Liuium: FAVERE PIETATI FIDEIQVE *deos, per quæ populus Romanus ad tantum faſtigij venerit.* Benè, & opportunè ad Perſem regem, qui ſpem in aſtu & fallacijs ponebat, fœderum parùm conſtans. Vtilitas igitur fidem approbat: & vel noxa à Perfidiâ poſſit deterrere. Nam, vt ſapientiſſimè Homerus:

Valer. Max. vi. cap. 6.

Lib. xliv.

Οὐ μέν πως ἅλιον πέλει ὅρκιον, αἷμά τε ἀρνῶν,
Σπονδαί τ' ἄκρητοι, καὶ δεξιαὶ ἧς ἐπέπιθμεν,
Εἴπερ γάρ τε καὶ αὐτίκ' Ὀλύμπιος οὐκ ἐτέλεσσεν Iliad. δ.

Ἐκ

Ἔκ τε καὶ ὀψὲ τελεῖ· σύν τε μεγάλῳ ἀπέτισαν
Σὺν σφῇσι κεφαλῇσι, γυναιξί τε καὶ τεκέεσσι:
At non irritum erit iurandum, & fœdera pacta
Sãguine, nec dextræ, quîs credere ſuadebamur.
Nam quamquam Deus haud pœnas in tempore ſumit,
At poſt ſumet: & hi magno, mihi crede, rependent
Ipſi, atque vxores, & dulcia pignora, nati.

Audis verè vatem. ſemper mala Fides pœnas ſtatim aut poſteà, in violatoribus, aut ſanguine eorum, luit. Et vis præſentis aliquâ commodi ſpecie adhærere? fuge: nam & Fama ſic te fugiet. & quiſquis vel hanc amat, Fidem amet. Cuius multa vel teſtimonia ſunt, vel Exempla.

ÆGYPTIIS quidem (& apud priſcos illos multa præclara inuenio) lex fuit, recitante Diodoro: *Periuri capite puniuntor. quia duplici ſcelere obſtricti, & Pietatem in Deos violant, & Fidem inter homines tollunt*, MAXIMVM VINCVLVM SOCIETATIS. Rectè de *Pietate*. quis enim perfidus, non & Dei numen, & aduocatum nomen, ſpernit?

II. AGESILAI Spartani regis factum & dictum ſubiungam. qui cùm exercitum in Aſiam traieciſſet contra regem Perſarum; *Tiſſaphernes* ſummus Satrapa viribus imparem ſe videns, & celeritate præuentum, fallere per ſpeciem fidei quæſiuit. Itaque de inducijs cum Ageſilao egit, adſimulans operam intereà ſe daturum, vt Rex cum Spartanis componeret. Dedit *Ageſilaus* trimeſtres. quas ipſe quidem optimâ fide ſeruauit: at alter copias cogere, loca munire, & bellum ſummâ vi comparare. Quod vbi Laco ſenſit, & monitus eſt; nihil moueri. imò multum in eo ſibi proſici dicebat, quòd *Tiſſaphernes* ſuo periurio & homines alienaret, & Deos redderet iratos. Vtrumque in ſe aliter eſſe. quòd & milites fidentiores redderentur, Deorum ope ſiſi; & homines amiciores, qui ijs ferè ſtuderent, quos conſeruare fidem viderent. Et res atque exitus ita fuit.

III. Et eâdem Græciâ fuit ANDRONICVS quidam à *Demetrio* rege præfectus Tyro. Cùm autem *Demetrius* graui prœlio victus à *Ptolomæo* eſſet; iſte loca & regiones paſſim inuadebat atque occupabat, deſtitutas ſcilicet omni ſpe auxilij. In aliorum ignauiâ aut perfidiâ, conſtans manſit *Andronicus*, & aduentanti Ptolomæo, atque inuitanti, fortiter reſtitit: donec à militibus, ſeditione motâ, deſertus & vrbe eiectus eſt. Venitque in Ptolomæi manus. qui nihil vt in hoſtem & pertinacem fecit, ſed fidem illam ipſam admiratus, quam oderat, donis cumulauit, & in cohortem amicorum tranſſcripſit.

Apud Romanos plura & fortiora exempla. Primum communiter in ipſo SENATV, aut POPVLO. veluti, obſidione vrbis à Porſenâ, cùm iam pax coiſſet, & datis vtriuſque ſexus obſidibus firmata eſſet: virgines, duce *Clœliâ*, tranſmiſſo Tiberi, hoſtibus ſe eripuerunt, & Romanis ſuis reſtituerunt. Poterat excuſario eſſe, & qui in cuſtodiâ habentur, fallere poſſe cuſtodes: ſed noluit Senatus, & bonâ ac verè priſcâ fide cenſuit obſides remittendos. Iterùm. *Faliſcorum* ciuitas aliquoties rebellis, dedere ſe tandem *Q. Lutatio* Conſuli coacta eſt. in quam cùm ſæuire populus Romanus cuperet, & aſperiùs conſulere; doctus à *Papirio*, Faliſcos non poteſtati, ſed fidei ſe Romanæ commiſiſſe; ſtatim deſtitit, & verbuli religione motus, iram omnem impetumque depoſuit. Quàm longè illi à cauillis, quos mala calliditas ſemper reperit? Romani etiam CONSVLES, bello Punico primo, ſpecioſè hac fide ſe oſtentarunt. Victa erat circa Siciliam magna Punica claſſis, fractique duces conſilia pacis agitabant. Sed ex ijs *Amilcar*, negabat ire ſe ad Romanos, ne eodem exemplo ſibi catenæ inijcerentur, quo ab ipſis *Cornelio Aſinæ* Conſuli fuiſſent nuper iniectæ. Sed *Hanno* melior Romani ingenij moriſque æſtimator, dixit fidenter ſe iturum, & iuit. Verba fecit, & facienti Tribunuſmilitum qui circa Tribunal adſtabat dixit, *Nónne tibi meritò eueniat, quod Cornelio factum?* Conſules ſtatim Tribuno tacere iuſſo, *Iſto te*, inquiunt, *metu Hanno fides ciuitatis noſtræ liberat.* Verba grauia, verba veracia: & quanta gloria, nec ſpeciem violandæ fidei dare voluiſſe. IV.

Quod & P. SCIPIO *Africanus* fecit, qui captâ naue Carthaginienſium, in quâ multi illuſtreſque viri vehebantur; illi ad effugium commenti ſubitò ſunt, Legatos ſe ad eum veniſſe. Apparebat mendacium, & argui poterat: ſed magno Romanoque animo maluit decipi fidem ſuam, V.
quàm

quàm accuſati. Idem. Carthagine iam obſeſsâ, cùm feſſi malis legatos pro pace in vrbem miſiſſent, atque intereà naues Romanas & commeatum diriperent, contra fœdus: *Scipio* nihil armis etiam tentans, ſuos Legatos in vrbem miſit conqueſtum, & ius petitum. At illi vix retenti ſunt, quin manibus eos violarent: niſi quòd ereptos tamen è turbâ, primores ad mare deduxerunt, & præſidium triremium dederunt, quæ proſequerentur redeuntes. Sed id quoque parùm bonâ fide. certè abeuntibus triremibus, *Asdrubal* ſtatim eos aggreſſus eſt, & in conflictu duo Legatorum perierunt, reliqui inter tela volitantia ægrè ſe in caſtra & ad Scipionem receperunt. An non & hæc cauſſa ſoluendi iuſtè fœderis? non fecit: Legatos Româ exſpectauit. Sed ij cùm re infectâ diſcedere à Senatu iuſſi eſſent, & ad ſuos ſtatim ſe recipere, vt hoſtes: ecce tempeſtas detulit eos ad ipſa *Scipionis* caſtra. Et cùm Præfectus maris à *Scipione* petiſſet, *Quid ijs facere deberet?* *Nihil tale*, inquit, *quale nobis Carthaginienſes*: dimiſitque intactos. Hominem hunc fidum dicam, an ipſam in humano corpore Fidem?

VI. Diſſimilis aliâ virtute, aut fortunâ: ſed hac par fuit SEX. POMPEIVS, is qui Siciliâ & Sardiniâ occupatis, graue bellum fecit Triumuiris, & populo Romano. Et cùm inediâ atque inopiâ eos conficeret, coacti ſunt ad pacem venire, etſi parùm fidam aut diuturnam. Igitur *Octauianus Cæſar*, & *Antonius*, colloquium cum eo inſtituerunt, circa Miſenum: quò ipſe claſſe inſtructâ appulit, illi terreſtribus copijs ſuccincti. Conuênit tandem certis conditionibus de pace: atque vt, illi firmandæ, inter ſe beneuolè agerent ac cænarent. Prima cænæ ſors *Sexto* euênit: qui rogante *Antonio*, *Vbinam cænaturi eſſent?* facetè reſpondit, *In meis Carinis* ad nauem ſuam reſpiciens, in quâ paratum epulum; tum & ad domum paternam, quam ſitam Romæ in *Carinis* Antonius occupabat. Igitur in naui conuenerunt, & iam epulæ, & ſermones, & cauilli in *Antonium* & *Cleopatram* eius erant: cùm ſenſim à tergo accedens *Menas* libertus, claſſis Præfectus, *Sextum* clam affatus eſt: *Viſne tu vt funes incidam, & nauim abducam, faciamque te non Siciliæ modò & Sardiniæ, ſed orbis terræ dominum?* Dixerat, & facere poterat. pons tantùm nauim cum terrâ iungebat: qui eâ morâ ruebat: & quis hominum impedire, aut ſuccurrere potuiſſet? In duobus autem illis capitibus vniuerſa tunc res Romana nixa. Sed Deus & Fata noluerunt: nec ipſa Fides, quæ *Sexti* mentem mouit: *Et te quidem, Mena, facere fortaſſe oportebat*, inquit, *non prædicere. Nunc autem præſentibus acquieſcamus*: NEC EST MEVM PEIERARE. Macte Sexte! quem vel ob hoc dictum factumque (nam cetera degenerant) nec Roma abdicet, nec pater.

Atqui & in ſingulos fidei etiam exem- VII.
pla ſunt. vt hoc LVCILLII, qui vir & Senator illuſtris, in partibus *Bruti* atque acie Philippenſi fuit. Cùm Brutus igitur altero prælio victus fugeret, & equitum manus inſectaretur, & iam in eo eſſet vt apprehenderet: ille ſtatuit vel morte ſuâ illum eripere, ac paullùm velut fatigato equo ſubſiſtens, Brutum ſe ſimulat & præfert, ac capi ab illis eſt paſſus. Qui ingenti gaudio perfuſi, vt tam vbere prædâ, adducebant eum reflexis habenis (nam id quoque petierat, quò magis falleret) ad *Antonium*, non ad *Cæſarem*. quaſi de eius benignitate meliùs ſperaret. Intereà *Antonius*, per præmiſſos quoſdam iam certior de capto *Bruto*, prodibat ſcilicet obuiàm; ſed & alij cum illo, partim miſerantes, partim incuſantes, quòd vitæ cupidine eò deductus eſſet. Iam propinquis, ſubſtitit *Antonius*, incertus quo vultu verbiſque Brutum exciperet: cùm ſtatim *Lucillius*. *M. Brutum, Antoni*, inquit, *nemo cepit, aut capiet, ſpero, hoſtis: Dij meliora, quàm vt in tantum Fortuna Virtutem calcet. Sed enimuerò ille aut alibi viuus reperietur liberque; aut certe, vt illo dignum eſt, abiuit. Ego verò Lucillius ſum, qui militibus tuis impoſui, vt illi eſſet effugium: nec quidquam pœnæ hoc nomine recuſo.* Obſtupuerant omnes, præſertim milites, qui ſic ſibi dolebant prædam ereptam: ſed ad eos *Antonius*. *Commilitones*, inquit, *bono animo eſtote, nec putate vobis fraude vel errore iſto illuſum. Imò vberiorem, certè gratiorem mihi prædam, quam putabatis aut petebatis, ſcitote adductam. Nam Bruto ipſo quid facturus fuerim viuo, ſum incertus: nunc dum hoſtem quæritis, amicum reperiſtis, & adduxiſtis: qui, tu Lucilli, ſemper mihi eris. Abite, præmium exſpectate.*

Laudabilis & ille Cæſaris CENTVRIO. VIII.

qui captus in mari Africo, cum paucis veteranis, & ad *Scipionem* deductus, cùm is vitam & pecuniam propoſuiſſet omnibus, ſi militare ſecum vellent: ipſe reſpondit, *Pro tuo ſummo beneficio, Scipio (nec enim Imperatorem appellabo, qui vnus mihi Cæſar eſt) gratias ago, qui vitam offers belli iure capto. Sed huic beneficio quia ſcelus coniunctum eſt, non vtor. Egóne contra Cæſarem, apud quem ordines duxi, viginti ſex amplius annos militaui, aduerſus armatusq́ue conſiſtam? Nec fides hoc ſinat, aut virtus: & te magnopere hortor, vt de incepto deſiſtas. Contra cuius enim copias contendas, ſi noſſe vis; age, elige ex tuis cohortem vnam, quam voles: ego ex meis, quos nunc habes, non amplius decem ſumam: tunc ex virtute & ſucceſſu noſtro intelleges, quid ſperare de copijs tuis debeas.* Ita militariter Centurio. quem ſtatim ante pedes ſuos Scipio interfici iuſſit: quo crimine damnatum? fidei, quod inter deſciſcentes grauiſſimum eſt.

IX. Sed nec ſuperior aut noſtra ætas huius laudis ignara eſt. vt in Hiſpaniâ cùm rex *Ferdinandus Primus* tres filios reliquiſſet, *Sanctium, Alphonſum, Garciam*, regna quoque inter eos diuiſit, ſed voluntate aut pace non firmâ. *.LXI. Nam ſtatim ab eius morte *Sanctius*, ingenio violentior, fratrem *Alphonſum* bello aggreſſus vicit, cepit, & monachum profiteri coëgit. Non diu perſeuerat coacta pietas, abdicat, & clàm cum *Petro Anſurio Comite*, ad regem Toleti, *Almenonem* confugit. Maurus is erat, & religioni hoſtis, ſed cum patre Alphonſo *Ferdinando* amicitia ei & pax fuerat: eoque electus à profugo, cui ſe crederet: & iſte cum fide recepit, habuitque. Dum illic eſt, euênit vt coram *Almenone* capilli eius ſubrigerentur, & manu aliquoties compreſſi non ſubſiderent: quod Mauri vates triſte prodigium interpretati ſunt, & hunc eſſe, qui ad vrbis Toletanæ imperium erigeretur. Itaque de nece ſuadebant. non fecit Rex, & potior ei metu fides fuit. Quod mirum in barbaro, ſatiſque habuit, iuramento *Alphonſum* adſtringere, ne ſe viuo regni ſui terminos infeſtaret. Ecce autem paullò pòſt interficitur ex inſidijs, ad *Zamoram*, rex *Sanctius*: & ſoror *Vrraca* benigne in hunc fratrem affecta, nuncios litteraſque ſtatim mittit, quibus ad regnum euocat, & ſuadet aſtu aut celeritate euadere barbaros fines. Æſtumabat *Alphonſus*, quid faceret? ingrati animi notam [illegible] tum etiam ne non celaret, & [illegible] tur meritò non demittendus. Non [illegible] ret, & rem aperiret: ne vinclis, aut [illegible] ditionibus adſtringeretur ab eo, qui [illegible] vicino & potenti rege haud fruſtrà [illegible] ret. Vicit tamen fides in honeſto ani[illegible], & gratitudo: ad *Almenonem* venit. [illegible] *tibi glorioſum*, inquit, *mihi felix ſit, ad re[illegible] à meis vocor, ereptum in parte à fra[illegible] per, nunc eius fato vniuerſum relictum. C[illegible]are illum mortuum, pietas me vetat: ead[illegible], vt tuum beneficium prædicem, incitat. qui pr[illegible]gum, ab hominibus & fortunâ relictum recepiſti, fouiſti: quâ ſpe aut præmio, niſi quod ab ipsâ virtute eſt? Et tamen animus agno[illegible]endi ſoluendique non deficit, fortaſſe nec oc[illegible] aut materies, ſi per te mihi datur eâ vti. [illegible] Rex magnanime, imple tua beneficia, & pro cumulo, Regem me in regnum remitte. Hactenus vita tui muneris eſt, fac vt ſit & [illegible]perium.* Ita noſter: quem Maurus am[illegible]xus, incolumem regemq́ue gratatur, & promittit. *Neutrum*, inquit, *futurum, ſi me inſcio, non iter, ſed fugam tentaſſes. Nec enim te celo, notam mihi mortem Sanctij fuiſſe, & tacitum exſpectaſſe tua conſilia, vt aut laudarem ea, aut vindicarem. Iſtud facturus ſane eram, ſi fallaci & ingrato animo te ſubdux[illegible] & exploratores ſub[illegible]eſſoresque viarum di[illegible] ti à me erant, qui. ſed taceo, & gaudeo op[illegible] non fuiſſe. Virum bonum fidumq́ue te, er[illegible]a me talem, oſtendiſti: fac & in regno, quod o[illegible]nes dij tibi fortunent. Nihil ſtipulor, n[illegible]d vetus, Amicum te fore mihi & maior[illegible] [illegible]io Hiſſemo, qu[illegible]amdiu vita vtrique erit.* D[illegible]t, & pecuniam comiteſque dedit, at[illegible], honoris cauſsâ, aliquantum ſpa[illegible] [illegible]xit. Clariſſimum hercules exemplu[illegible] in Afro; quod miremur, rel[illegible]ioni [illegible] uerſo: ſed & diuinæ Prouidentiæ, q[illegible] regnum & vrbem ab eo voluit c[illegible]pi, [illegible] perfugium mihi habuerat & tutelam. Q[illegible] nouem circiter annis pòſt euênit, ſed mortuo *Alm[illegible]none* & filio maiore.

Habet & iterùm Hiſpania Fidei exem- X.
plum, in Luſitaniâ, ſed in homine C[illegible]ſtiano. Is fuit FLECTIVS vir nobi[illegible], arci *Conimbricæ* atque vrbi à *Sanctio* te[illegible] [illegible]ctus. Sed enimuerò is *Sanctius* m[illegible] & [illegible]n proſpe[illegible]rè regnum adminiſtrabat, aulic[illegible] buſdam nimis credulus, & inprim[illegible] vxori ſuæ addictus mancipatuſque. I[illegible] quer[illegible]læ, & mox conſpiratio Proc[illegible]

in illum fuit: denique eò ventum, vt Pontifice ipſo, quem adierant, (is *Innocentius* fuit) auctore, curam tutelamque regni ad *Alphonſum* transferrent, *Sanctij* fratrem. Inde bellum, & plerique à Rege veteri alieni: ſed conſtans pro eo *Flectius* iſte fuit, & oppugnationem & arma etiam *Alphonſi*, ac totius gentis, excepit. Nec flecti potuit, donec ei nuntiatum, *Sanctium* in exſilio *Toleti* mortem obijſſe: *pro quo pugnaret vltrà, aut fidem obtenderet? Daret ſe & verteret, quò Fortuna & omnes; nec pulcherrimam laudem, titulo Peruicacis aut Inſani mutaret.* Audit Flectius, nec ſatis credit. petit veniam ab Alphonſo, vt ipſus Toletum ire, & coràm arbitrari poſſit. Facilè impetrat: & intereà ab oppugnatione ceſſatur. Cùm venit, Regem ſuum fato functum, ſepultumque inuenit: atque vt in animo ſuo, non ſolùm opinione hominum, liber eſſet, aperto ſepulchro, cum ſuſpirijs & lacrimis, ipſas claues vrbis Conimbricenſis in manus dat, his verbis: *Quamdiu, ò Rex, viuere te iudicabam, extrema omnia ſum perpeſſus, corijs pellibusque famem tolerani, ſitim lotio: ciuium animos ad deditionem inclinantes, & conantes, erexi aut repreſſi: denique quidquid à fideli homine, & in tua verba iurato, exigi exſpectarique potuit, id præſtiti, & perſeuerani. Unum ſupereſt, vt clauibus tuæ vrbis tibi traditis, ſolutùm me iuramento omnibus, & ciuibus te vitâ ceſſiſſe, denuntiem. Deus tibi benè faciat, in alio & meliore regno.* Ita abijt, & legitimum iam alterum Regem agnouit, & adhæſit.

XI. TRIMVMPARA etiam in Orientali Indiâ, qui rex *Cochini* erat, cùm eò Luſitani veniſſent, fœdus pacemque panxit. Mox in nouam & ſuſpectam gentem conſpiratio omnium, & maximè *Calecutienſis* regis, qui opibus & milite inter vicinos pollebat. Ille igitur copias amicosque iungere, & hunc inprimis *Cochini* regem pertrahere, & ſuadere vt eiectis aut potiùs traditis pauculis Luſitanis, quos fidei ſuæ creditos acceperat, ſe culpâ, omnes metu exſolueret. Ille verò obniti, & apertè dicere, *Omnia ſe potiùs, quàm fidem amiſſurum. Si qui è ſubditis aut amicis id ſuaderent, eos verò magis hoſtes ſe ducere ipſo Calecutienſe: quoniam ille regnum modò aut vitam eripere, iſti pulcherrimam virtutum conarentur. Et vitæ ſpatium breue ac definitum, perfidiæ maculam ſempiternam eſſe.* Hæc & ſimilia dicta factis affirmauit. oppugnat eum vndique *Calecutienſis*, tandem & ſui deſerunt: vincitur, pellitur regno, in vicinam quandam inſulam ſe recipit, ſed nullius rei maiore curâ, quàm vt ſecum paucos illos Luſitanos ſeruaret. quid? ignotos & exteros? cladem & peſtem ſui regni? Tanti fides fuit. quinetiam eùm *Calecutij* rex iam victo pulſoque, offerret veterem fortunam & ſtatum, eâ lege ſi illos traderet; abnuit, fortiter profeſſus, *Sceptrum & vitam eripi poſſe, fidem non poſſe.* Hunc hominem barbarum ego dicam? ſolo & gente fortaſſe, animo non poſſum.

Haud magis quàm SOLEIMANVM Turcicum Principem, cuius claſſis, ducibus *Luſtibeio* & *Barbaroſſâ*, in Salentinos exſcenderat. Ibi *Caſtrum* opidum arcemque, vicinum Hydrunti, ſubito terrore in deditionem acceperant, incolis & ipſo Domino *Mercurino* ſalutem & libertatem pactis. Sed barbari, & præſertim nauales ſocij, nihil penſi habentes, omne maleficium inferre; & idoneæ ætatis captiuos, cum ipſo *Mercurino*, ad claſſem deduxêre. *Luſtibeius* tamen, non dubiâ perfidiæ infamiâ, ad minuendam, *Mercurinum* libetauit: ceteros paullò pòſt ipſe *Soleimanus*. qui inter grauiores curas, *Corcyram* Venetorum obſidens, audito rem parùm bonâ fide cum *Caſtrenſibus* geſtam; ingenuo pudore perfuſus, ſtatim conquiri captiuos omnes iuſſit, & in naues impoſitos, ad penates ſuos remitti. Ipſos quoque præcipuos auctores ſupplicio affecit, non hîc tantùm Fidei amator & cultor. XII.

Nam & in Pannoniâ, cùm Budam cepiſſet, metu vacuam, eiusque arcem oppugnaret, in quâ Germanus miles, eique præfectus *Thomas Nadaſtus*, curabant: ille quoque metu perfuſus, colloqui cum hoſtibus cœpit, & de arce dedendâ paciſci. Quod ægrè *Nadaſtus* ferens, ipſe plenus animi & conſtantiæ, compeſcere conabatur, & diremptis colloquijs tormenta verti in hoſtem iubet. Enimuerò hîc illi ignaui ad ſcelus etiam verſi, ipſum in vincula conijciunt, & fruſtrà reclamante & minante, rebus corporibusque ſuis ſaluis, arcem dedunt. Intrant barbari, iſti exeunt, vt pacti erant: ſed cùm *Nadaſtum* vinctum repperiſſent, & rem, vti erat, ex ipſo auditam, ad Imperatorem ſuum detuliſſent; ille perfidæ ignauiæ obiratus, ſtatim immiſſis in abeuntes XIII.

Genitzaris, omnes interfici iubet: ipſum *Nadaſtum* vinclis liberatum, & ad ſe adductum, laudat & liberali ſtipendio inuitat, ac renuentem dimittit.

XIV. Claudamus inclito exemplo, quod magnus rex Galliarum FRANCISCVS nobis donet. Ille *Carolum Quintum* noſtrum, ſolâ fide regis & ſuâ fortunâ nixum, in Belgas & turbidos tunc *Gandauenſes* properantem, ſine copijs, pæne ſine comitibus, comiter & regaliter excepit, apud ſe habuit, deduxit. Sermones inter eos varij, & de pace etiam fuerunt, donando ducatu Mediolanenſi (vti iniectum erat) *Carolo* Regis filio. Sed cùm Cæſar iam apud ſuos, pacatique domeſtici motus eſſent; tardior in hanc rem videbatur, ſiue quia nec antè ſeriò cogitaſſet. Tum igitur vapulare multorum ſermonibus regia comitas, aut credulitas. *cur non hominem, in quo rerum omne momentum, tenuiſſet? ecquando tam bella vmquam occaſio? & inuidiæ aliquid aut infamiæ, pro tam ſpectabili vtilitate, ſubeundum fortiter fuiſſe. Saltem leges firmiores certioresque ei dixiſſet: nunc, quid niſi inanem gloriam apud vulgus, apud prudentiores riſum quæſitum?* Neque neſcijt *Franciſcus*: & in conuentu Procerum celebri, cùm alia in purgationem ſui dixit, tum hæc ipſa in clauſulâ: *Etiamſi Fides toto orbe exſularet, tamen Regibus tenendam eſſe, qui eâ ſolâ, & nullo metu, cogi adſtringique poſſent.* Notabile dictum, & res ſic habet. nos alios Lex aut Pœna coërcet, Principes ſolus Pudor aut Fides.

XV. Quid claudam? Gallus rex alium eius gentis, & vetuſtiorem ſubijcit, IOANNEM *Primum*, qui ingenti clade ab *Eduardo* Walliæ Principe victus, captuſque, in Angliam abductus fuit. Ibi quattuor annis in cuſtodiâ liberiore habitus, ad ſuos redijt, certis conditionibus cum hoſte depactus. quæ tamen cùm grauiores ſubditis viderentur, nec ciuitates Anglis dedendæ, facilè nouum iugum præſidiumque admitterent; ipſe placando hoſti, & fidei teſtandæ, iterùm in Angliam traiecit, ibique ex morbo deceſſit. Clade acceptâ famoſus, ſed ſic latâ clarus, & fide clariſſimus.

XVI. Sed heus vos, date veniam boni Reges & Principes, at liceat illuſtri choro veſtro ſeruile nomen inſerere: non maculam, ſed lucem & ſplendorem meum, quatenus hîc quidem ſpectabuntur. Nam & fidei illorum in dominos aut patronos mirifica exempla ſunt, nec niſi cum virtutis damno ſilenda. *Hasdrubal* in Hiſpaniâ res gerebat, & magnam eius partem vi aut aſtu ſubegerat: ſed cùm nobilem aliquem Hiſpanum interfeciſſet, SERVVS natione Gallus id non tulit, & mortem Domini certâ ſuâ morte vindicaturus, *Hasdrubalem* occidit. Rapitur, torquetur, cruci affigitur: inter omnia mala eo vultu, vt ridentis etiam ſpeciem præberet, expletâ vltione, ſui ſecurus.

M. Antonius inter Romanos oratores, & in dignitate viros, nobilis fuit: atque is fœdo crimine (puto falsò) inceſti publicè poſtulabatur. Accuſator SERVVM maximè in quæſtionem flagitabat, quem dicebat prælutiſſe hero ſuo ad flagitium eunti, & laternam prætuliſſe. Aderat ipſe ſeruus, cùm hæc in iudicio dicerentur, & videbat rem ad ſuam pellem, quod dicitur, ſuoſque cruciatus pertinere. Addo, quòd iuuenis erat, imbecilis, & in ætate adhuc minùs aut patienti, aut conſtante. Tamen cùm domum ventum eſſet, & herum ſuum animi anxium videret: *Quid diffidis here?* inquit. *In meo robore & conſtantiâ, ſi vis & expedit, ſpem audacter pone. nullus metus, cruciatus, mors me adiget, vt te & honorem tuum prodam. Minùs arcto vinculo anima hæc corpori illigata eſt, quàm affectus tibi: nihil diuidet, nullus dolor aut carnifex vocem lædendi tui ex ore iſto extorquebit. Adeò non diffugio, depoſco hoc certamen, in quo tibi annis tiro, animi veteranum robur probem.* Erexit, & fiduciæ impleuit *Antonium*: qui iterùm poſcentibus ſeruum, præbuit. atque ille flagris virgiſque laceratus, eculeo impoſitus, laminis aduſtus, mirâ patientiâ perſtitit, & omnem vim accuſatorum fregit atque eliſit. Acceſſit facundia *M. Antonij*: ſed heus, quæ tanta, vt hunc conditione ſeruum animo heroëm ſatis celebret? XVII.

Quid ille *Vrbinij Panopionis* SERVVS? XVIII. qui cùm proſcriptus in villâ ſuâ Reatinâ lateret, nec ſatis lateret (alij ſerui prodiderant:) ecce aduenientibus militibus, ipſe veſtem heri ſubitò induit, ſuam illi dedit, anulo etiam in digitum inſerto: atque ita, hero per poſticum emiſſo ipſe in lectulum ſe repoſuit, & pro illo occidi fortiter paſſus eſt. Citò id dictum: non tam citò ſuſcipi, aut ſuſceptum fieri, verus

iudex

iudex dicet. Magna fides, quæ vltima eſt, & poſtquam nec gratiæ, nec vitæ, vltrà locus eſt.

XIX. *Antiſtij* verò *Reſtionis* SERVVS (qui & ipſe miſerabili illo Triumuiratus tempore, inter proſcriptos erat) ad fidem ingenium quoque adiunxit. Nam fugientem ſuum herum, & vt putabat, ignotum aſſecutus eſt, & apprehendit: primò territum, quoniam hic erat ſtigmatum perpetuâ iniuriâ ab eo affectus, eoque in retrepidâ vindictam timebat. At ille primùm confidere eum iuſſit. & *Ego te lædam*, inquit, *qui tot annos aluiſti, benignè feciſti? abſit. nec iſta ſtigmata plus apud me poſſint, meo merito impoſita, quàm vetera tua beneficia in nec meritum collata. Quòd ſeruiui, & ſeruio, fortunæ iniuria eſt; tuum beneficium, preſſum non oppreſſiße. Diuinitas hunc ordinem rerum diſponit, & pareo: tu confide, tibi quoque parco, & ſcis quomodo? vel vitæ huius periculo tuam ſeruabo.* Dixit breuiter fideliterque. & herum in ſpeluncam abduxit, atque ibi ex operis & mercede diurnâ aliquamdiu aluit. Sed cùm milites, omnia ob præmium rimantes, ad ſpeluncā quoque, aliquid ſuſpicati, tenderent; ille ſubitò ſenem viatorem abreptum occidit, & exſtructo rogo ſuperiecit. Superuenientibus in re militibus, & ferociter rogantibus *Quid ageret?* *Quin*, inquit, *ſceleſtum meum herum interfeci, & crudelitatis huius ab eo* (ſtigmata oſtendebat) *pœnas exegi.* Perſuaſit, & herum ſeruauit.

Singulorum hæc fides, plurium illa ſimul in eâdem proſcriptione. Nam *Pomponius*, audaci aſtu, arreptis inſignibus Prætorijs, ipſe in prætextâ, ſerui inſtar lictorum, & cum faſcibus exculti, vrbem mediam tranſiêre: arctiùs dominum ſtipantes, ne ab obuiis poſſet agnoſci. Ad portam ſumpſit conſcenditque vehiculum publicum, vt Prætor, & per totam Italiam ſic inceſſit, quaſi legatus à Triumuiris ad Sex. Pompeium iret: itaque & triremi publicè præbitâ in Siciliam, certiſſimum miſeris tunc portum, tranſmiſit. In tot hominibus, tot occaſionibus & locis, admiranda plurium fides, & mente magis quàm ſtilo penſanda.

XX. cccc xxiii. Addatur his non ſeruus, ſed cliens *Roderici Dauali*, Magiſtri equitum in Hiſpaniâ. Is *Rodericus*, cum alijs aliquor, poſtulatus maieſtatis fuit, & litterarum ad *Ioſephum* regem Maurum ſcriptarum, quaſi patriç proditæ. Plura exemplaria prolata, & res in conſilio Regis cognita, atque ipſe alijque damnati. Hæſit in herili iſto crimine ALVARVS NVNNIVS FERRERIVS, Cordubæ natus: qui Præfectus aulæ & domui *Dauali* erat. Sed is ſtrenuè ſe herumque defendens, non priùs quieuit, quàm falſas litteras oſtenderet, earumque auctorem *Ioannem Garſiam* conuinceret ac damnaret. Et ipſe quidem ſe expediuit, ſed magni illi manſêre exſules: cùm ecce *Ferrerius*, ad heri egeſtatem ſubleuandam, omnia bona ſua (quę beneficio patroni acceperat) diuendidit, & *octo aureorum millibus* confectis, textrinæ lignis excauatis ea indidit; atque aſino impoſita, agente in viliore veſte filio, clàm ad *Dauallum* miſit. Dignus, quem illuſtriſſima ea gens etiamnunc in memoriâ & laude habeat, & poſteros, ſiqui exſtant.

CAPVT XIV.

DE MODESTIA IN SENSV.

Hanc Principi decoram, & vtilem eſſe.

DIXIMVS tres virtutes & commendauimus, planè Regias, & quæ in publicum ſpectant: ſunt aliæ velut Priuatæ, quæ magis ipſum. Inter eas Modeſtia, quæ vario adſpectu Principi adſumenda. Primùm, quia omnes homines decet ſubmitti, & ab Arrogantiâ fugere, ſcopulo virtutum. Sed magis Principem, qui in alto eſt, & cauſſas plures ſiue occaſiones Superbiæ habet. Natura quidem hæc corrupta eò vocat, & vani aut tumidi per eam ſumus: quid cùm Fortunæ ille ventus obſecundat, & vela implet? auferimur. Adde Educationem, quæ in aulis molliter, indulgenter, ſplendidè habentur; obſequia & demiſſio omnium, etiam apud pueros: quî non inflentur? Denique Adulatio accedit, ô Aulæ certa peſtis! blandiuntur aſſiduè, & laudant, honoribus ac titulis afficiunt, id eſt dementant. Non iure ſic loquar? vide *Alexandrum* illum, à tali patre, tali præceptore: faſtidit homo eſſe, nec iam *Philippi*, ſed *Iouis* filius audit. *Iulius Cæſar*, ille animi & ingenij magnus, impingit: & omnium victor, Adulationi ſuccumbit. Voces emittit, *Debere iam homines conſideratiùs ſecum loqui, ac pro legibus habere quæ dicat.* Itáne pro legibus omnia dicta? difficile eſt credere, virum talem ſic elatum & ablatum. *Caligulam*, *Domitianum*,

Commodum omitto, & hæc portenta: qui palàm ſalutari & haberi, *Dominus Deuſque noſter*, volebant. Vide an temerè ad Modeſtiam vocem: & quæ hodie peccentur, non dicam. Caue, caue Princeps: & cogita ſupra homines te, ſed hominem eſſe. Quamdiu autem eſſe? mors imminet, & æquabit. Quamdiu etiam eſſe? triſtis aliqua ſors imminet, & demittet. Regnas? potes ſubijci. Dominaris? potes ſeruire. Quidquid altè ſe ſuſtulit, opportunum eſt ad caſum. Seneca noſter: *Nulli Fortunæ minùs benè, quàm optimè creditur. aliâ felicitate, ad tuendam felicitatem, eſt opus.* (De breuit. vitæ. c. xvii.) Videſne hiſtriones in ſcænâ, perſonam Agamemnonis aut Priami gerere: & mox, cùm fabula peracta eſt, ad habitum & ſortem veterem redire? Date veniam Principes, tales eſtis. Deus perſonam in orbis theatro hanc impoſuit: ſuſtinete, agite, ſed qui introrſum & apud vos ſitis, cogitate. Choragus ille eſt qui dedit ornamenta: & niſi refertis ad eum, aufert. Huc vocant magnorum regum Dicta, vel Exempla. & vtraque ex magnâ copiâ, cum dilectu quodam, habe.

I. SARDANAPALVS rex Aſſyriæ à delicijs, & purpuratâ, vt ita loquar, vitâ innotuit. tamen idem ab ebrietate longâ ſobrius, ſepulchro ineîdi curauit ſymbolum, quod ad Modeſtiam altiſſimos vocet. Erant digiti duo, qui colliſi inter ſe * crepitum edebant? ſignantes, omnia regna, omnia votiua aut magna, NEC TANTI eſſe.

(* ἀποκρότημα.)

II. Sine alijs verbis ille hoc docuit: at ARCHIDAMVS Spartæ rex paucis, & pro Lacone. *Philippo* enim Macedoni, poſt victoriam ad Chæronéam, quâ libertas Græciæ concidit, inſolentiùs ſe efferenti, ſcripſit: *Metire vmbram tuam, nihilo reperies auctiorem.* O ſapienter! Quid attollis te in hoſtibus victis, in finibus propagatis? tibi nil acceſſit. Numquid animo? curæ maiores, aut metus. Numquid corpori? *metire vmbram*, videbis.

III. Senſit ipſe PHILIPPVS, cùm aliquando in palæſtrâ, inter luctandum, prolapſus ſurrexiſſet, & corporis veſtigium in arenâ vidiſſet: *Papæ*, inquit, *quàm paruam terræ partem ſortiti, orbem appetimus!*

IV. SEVERVS Imperator Romanorum, diu in ambitione, & ob eam bellis, ſenio confectus ac moriturus, vrnam ad ſe deferri iuſſit, in quâ cineres (priſco illo more) erant recondendi. Et diu contrectans & contemplatus, vocem miſit: *Tu virum capies, quem orbis terræ non capit.* Ita, ita. —— *mors ſola fatetur, Quantula ſint hominum corpuſcula.* Attollere in vitâ, manus & ſpes ab Oriente ad Occaſum mitte: illa contrahet, & te intra te coget.

Seuerus hoc ſub mortem: diu ante eam v.
MAXIMILIANVS *Primus* Imperator *Auſtriacus*. Nam ille memor fragilitatis huius, triennio (alij biennio) ante morbum, non ſolùm mortem, capulum funebrem è quernoligno, arcæ viatoriæ incluſum, circumferri ſecum iuſſit: eauitque teſtamento, vt exanimum corpus ſuum, rudi linteo inuolutum, ſine vllâ exenteratione, illi imponeretur, naribus, ore, auribuſq; viuâ calce oppletis. Quid ſibi voluit magnus vir? niſi monumentum illud aſſiduè in oculis haberet, quod diceret, *Cogita mori.* quod ampliùs diceret, *Quid te dilatas & extendis? quid multa poſſides, plura appetis? Quem tot prouinciæ & regna non capiunt, loculus iſte capiet.* Cur autem & calcem cauis illis partium immiſit? en aromata quibus condiretur! Sed hoc ſpectauit, vt corpus putredini natum, eâ quoque exedente & conſumente materie, citiùs conſumeretur, & iret in ſuam terram. *Maximiliane*, magnus fuiſti! & res tuæ dicunt, tum & hæc circa mortem.

Sed ampliùs, ille idem, plutibus diebus vi.
ante mortem nil niſi *Maximilianus* appellari voluit. quod imitatus nepos eius CAROLVS, cùm raro & miro exemplo, Imperio ſe vltrò abdicaſſet, & in filium, iam validum æui & animi, curas contuliſſet. Seceſſit enim in Hiſpaniam, & in Diui *Iuſti* monaſterio, ſeptem à *Placentiâ* milliaribus, ſe abdidit, cum duodecim dumtaxat familiaribus, Deo & quieti vacaturus. Interdixit autem, aliter ſe quàm *Carolum* appellari; *Cæſaris* atque *Auguſti* illa nomina, cum rebus animo exuens, & totum hoc honorari contemnens.

Sed inter mundanos iſtos externoſque vii
Principes, fas ſit locũ dare & Eccleſiæ Principi ac capiti, CLEMENTI *Quarto* natione Gallo: qui incredibile eſt, quàm ſe in ſummo illo culmine modeſtè geſſerit & temperanter. Ante Pontificatum Iuriſconſultus fuerat, & filias ex vxore ſuſceperat duas. Harum vni in monaſterium collocatæ, non

niſi

niſi *triginta libras* Turonenſes ſemel dedit: alteri quæ maritum habebat, *trecentas*, loco dotis; idque hac lege, nequid vmquam plus peteret. Nepoti quoque tria Beneficia, vt loquimur, habenti, optionem detulit vnum retinendi, cetera ſtatim dimittendi. Mirantibusque & inſtantibus amicis, vt & illa permitteret, & alia daret; in claram hanc vocem erupit, *Non eſſe dignum Petri ſucceſſorem, qui plus cognationi, quàm pietati largiretur.* Exſtat epiſtola viri ſancti ad nepotem quemdam ſuum, ab Antonio Auguſtino prouulgata, in quâ & voces & ſenſus videre eſt, ab ipſâ modeſtiâ conceptos.

In Onuſrio.

VIII. Sed CANVTI etiam Anglorum regis inſigne ad Modeſtiam documentum eſt. qui cùm obſideretur ab Adulatoribus, id eſt coruis aulicis, & ſortem eius attollerent, dicerentque omnia ſeruire, & *ad nutum eius vultumque* (verba Annalium) *conuerti*: ille fœdam adulationem ſic expreſſit. Spectantibus ijs, ſedem regiam in litore maris poſuit, in ipſo acceſſu eius & fluxu. Tum dixit: *Tu mare ditionis meæ es; & terra, in quâ ſedeo, eſt mea. Impero tibi & denuntio, ne in terram meam aſcendas, nec membra, nec veſtem domini tui madore perfundas.* Ille dixerat, mare tenorem ſuum tenebat, veniebat, alluebat. Tunc reſiliens: *En*, inquit, *quàm ego omnibus imperito! Quin ſciant omnes, qui terram incolunt, vanam & falſam eſſe regum potentiam: atque vnum eo nomine dignum, qui verè imperium inhibet cælo, terræ, mari.* Neque intra verba Modeſtia hæc ſtetit. in omni actione talem ſe præbuit, atque adeò coronam vltrà in caput non admiſit.

IX. Hæc inuitent & excitent, ſed Mutationum exempla quæ addam, fortiùs etiam percellant. Quot enim ea ſunt? & quàm paucis Fortuna currum à carceribus ad metam, ſine offensâ aut euerſione, perduxit? In omni æuo, & in omni orbe occurrent. In Ægypto SESOSTRIS rex hoc didicit, & imbibit. Victor erat vicinorum, & imperium longè protenderat: ſed & animum euexerat, & quattuor reges, equorum vice, currui ſuo ſubiungebat, quo vehebatur. In eo cùm ſublimis ſederet, tegum illorum vnus capite reflexo identidem rotam currus aſpiciebat, & capi ac paſci videbatur. Quid rei ſit, Seſoſtris rogat: ille liberè, *Intueor volumen hoc aſſiduum rotæ, in quâ viciſſim ima ſumma, & ſumma ima fiunt: quod exemplum capio, & applico noſtræ fortunæ.* O benè! potuiſſet tamen addere, *& tuæ.* ſed Seſoſtris ipſe fecit, & ſtatim illos à iugo, ſe à faſtu liberauit.

SOLONIS etiam monitum tale, ſed non X. apud talem: neque doceri, niſi malo ſuo, aptum. Apud CROESVM erat Lydiæ diuitem illum regem. qui Solonem comiter, vt peregrinum, excipiens, & gazam omnem atque opes oſtentans, *Et quid videtur? habes dicere hominem me beatiorem?* Habeo, inquit Solon: & *Tellum* quemdam, hominem modicæ ſortis, ſed in eâ quietum, nominauit: tum & duos alios, qui vitâ benè actâ eſſent defuncti. Riſit Crœſus: *& nos quo loco ſumus? Haud dixerim*, ait Solon. *nec fas beatum etiam cenſere, qui in his vitæ fluctibus iactatur, donec ſit in portu. Nónne tempeſtas interuenire poteſt, & turbo qui euertat?* Nec ſic hominem docuit, ſed fecit mox Cyrus. Nam ille acie victum, & vinctum, rogo impoſuit exurendum. cùm Crœſus clamare incœpit, *O Solon, Solon!* Miratus Cyrus, rogari iubet, *Quem in extremâ illâ ſorte hominum deorúmve inuocaret?* Dixit, *Solonem ſibi in mente eſſe, qui ſapienter monuiſſet, non fidere præſenti fortunæ, nec beatitudinem ante finem vindicare. Riſi*, inquit, *nunc probo & miror.* Probauit & Cyrus. ſtatimque ad modeſtiam etiam ipſe flexus, liberari Crœſum iuſſit, & in amicos tranſſcripſit.

Addamus quamquam æuo diſſitû, ſenſibus exemplum aſſitum, GILIMERIS regis in Africâ Vandalorum. Diu felix fuerat, opes, terraſque victorijs quæſiuerat: vertit ſe Fortuna, & *Beliſarius à Iuſtiniano* Imperatore miſſus, cum exiguâ manu, hominem euertit. Acie igitur victus, fugit in Numidiæ excelſum montem *Pappum*, atque illîc obſidione aliquamdiu toleratâ, deſperans ad *Pharam* miſit, qui mandato Beliſarij obſidebat, actum ſuper deditione, ſimulque petitum, *Panem ſibi mitti, ſpongiam, & citharam.* Panem, fami releuandæ; ſpongiam, ſiccandis oculis; citharam, leniendo animo. Dedit ea Pharas, & mox ſeſe Gilimer. qui ad Beliſarium deductus, nil niſi riſit. Deſipere eum è cladibus homines cenſebant: vera ſapientia erat, quâ incerta hæc rerum, vſu edoctus, ridebat. Idque apertiùs in ipſo triumpho oſtendit, cùm per pompam Byzantij, ad *Iuſtinianum* & *Theodoram* coniugem in XI.

 ſubli-

ſublimi ſolio ſedentes adductus, hoc tantùm effatus eſt, *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* O bone Gilimer, felix tua infelicitas, quæ mentem hanc dedit! nec vita deinceps infelix, quam in Galliæ angulo priuatus quietusque duxiſti.

XII. In eâdem Africâ, ſed vetuſtiore æuo, non alium regem video vinci, capi, triumphari? IVGVRTHA is fuit, Maſaniſſæ nepos, opibus & ingenio validus, ſed tamen à Mario deuictus. Romam ducitur, & poſt triumphalem illuſionem in carcerem coniectus, veſte ſpoliatur, inaures, quas more gentico ferebat, detrahuntur, ſic ferociter, vt partem imam auris ſenſerit auelli. Tum denique nudus in carcerem infimum abiectus, tetrum & horridum, *Papæ*, inquit, *quàm frigidum eſt veſtrum balneum!* atque inibi fame obijt.

XIII. Quid Rex è Macedoniâ PERSES? is quoque victus à Romanis, & animo fractus, ad religionem templi in Samothrace confugit: quaſi ſacra tueri poſſent, quem non arma. Intutum igitur aſylum: fraude vel vi eductus eſt, & cum vxore & liberis ad *Æmilium Paullum* Conſulem perductus. Ibi ſolutus in lacrimas, & humiles preces, ad genua etiam ſe ſubmiſit: miſerante Paullo, & ſimul indignante, quòd homo ſic vilis & degener victoriæ ſuæ decus delibaret. Triumphatus deinde eſt, cum duobus filijs, & filiâ: ipſe in carcere, & duo mortui: tertius ſeruatus, quid niſi iterùm ludibrium? Regia illa ſtirps primò fabrili arte vitam tolerauit; & vſu iam Latini ſermonis aliquo, ſcriba & aſſecla magiſtratuum fuit. Vbi es Confidentia, aut Superbia?

XIV. Ante illum, & maior illo PHILIPPVS, eiuſdem Macedoniæ rex, & *Magni* pater, quàm ſenſit infidam ſortem? Græciam ferro vel auro ſuam fecerat, ſpes in Aſiam mittebat: & iam conuentus indictus erat, vbi caput & Præfectus eius belli legeretur. Quem vt celebriorem lætioremque faceret, nuptias in eum contulit filiæ ſuæ *Cleopatræ*, cum *Alexandro* Epiri rege. Ludi & theatra parantur, etiam ſacra & duodecim Deorum ſtatuæ in pompâ ferendæ: quibus ipſius (ô cæca mortalitas!) decimatertia adderetur. Quid lætitiæ aut gloriæ abeſt? diuturnitas. & dum ſecurum ſe putat, & theatrum ingreditur, *Pauſanias* ex amicis (& hoc inopinatum) à tergo conſecutus interficit. Vis iterùm inopinatum? conſcendit ille celerem equum, & euaſerat, niſi pes eius in vite adhæſiſſet: vbi à ſatellite Philippi confectus eſt.

Sed quid ego talia memorem? vna illa XV.
Græcia, præſertim à *Conſtantino Magno*, qui imperium in eam tranſtulit, tot exempla caſuum iſtorum det, vt non ſit opus alio theatro. Quid in Italiâ? ab *Auguſto* ad eundem *Conſtantinum* numerantur IMPERATORES *quadragintatres.* Diſpice. vix decem ex iſtis certò dabis, qui ſuâ morte ſint defuncti. Alios ferrum, venenum, laqueus abſtulit: à filio, fratre, vxore, amico, inimico: quid niſi ſingulos iuſtæ tragœdiæ argumentum?

Iam & fari alia genera miſeranda POLY- XVI.
CRATEM in cruce mori video, BAIASITVM in caueâ, DIONYSIVM in ſcholâ, BOLESLAVM Poloniæ in culinâ. Quid ANTIOCHVM Syriæ, nónne à latronibus occiſum? PYRRHVM à fœmina? HENRICVM nuper Galliæ à monacho?

In ſolâ Hiſpaniâ tria hæc demus: & quar- XVII.
tum alij. HENRICVS *Primus* puer ſceptrum ∞.cc.xvii.
ceperat, nec diu tenuit, poſt biennium mito caſu, & verè caſu, ſublatus. Nam dum Palentiæ, in areâ domus, cum æqualibus ludit, regulæ lapſæ ictu repentè caput comminutum. & ex vulnere vndecimo pòſt die obijt. IOANNES itidem primus, in flore rerum & ∞.ccc.xc.
ætatis (annum *trigeſimum tertium agebat*) dum equum iuueniliter calcaribus incitat, & ad curſum admittit, cum eo labente lapſus, inibi exſtinctus eſt. Magis tragicum eſt de PETRO. qui cùm aliquamdiu ſæuiter, & multâ Procerum cæde, regnaſſet, *Henricus* frater arma in eum cepit; & auxilia è ∞.ccc.lxix.
Galliâ etiam conduxit. Pugnatum acriter, quàm odijs pertinacibus, exitus docuit. nam victus *Petrus*, cùm in conſpectum Henrici captus adductus eſſet, iſte pugione faciem eius percutit: atque alter dum vindicare parat, fœdè colluctati, vterque ad terram proſternitur. Sed alijs quoque ſuppetiantibus Henricus ſuperior, fratrem multis vulneribus conficit, & regnum capit. Nónne hoc Thebanum vetus illud par fuit? Quartum exemplum in mente habeo, nondum in ſtilo:

In

XVIII. In iſto, quintum. & eſt SEBASTIANI ſuper Luſitaniæ & Indiarum regis, *Indoles, prob, quanta iuuenis!* ſed Fata eum euerterunt, & ipſum regnum verterunt. Iuuenis erat, animorum plenus: & accedebant, qui etiam Pietatis ſpecie illos tollerent, & arma in Mauros, exque ijs victorias, ſuaderent aut ſponderent. Acrior ſtimulus *Mahumetes Abdala* filius, profugus è Feſſæ regno; qui ius ſuum & amicos oſtendebat, & largiter promittebat, exſulum ingenio & more. Ergo excitatur, & omnia parat, naues, milites, commeatus; præter conſilia, quorum inops tunc & poſteà fuit. Vetus regnum, & altâ pace, commouetur inſolens armorum nobilitas, & facta maiorum faciliùs, quàm ſua oſtentans. Additur & mercenarius miles: Dux nuſquam, niſi in titulo & ſplendore regis. Mare tranſeunt, regna Feſſæ & Marocci, vt deſtinant, occupaturi: ſed rex illorum ex aduerſo prodit, *Moleius Moluccus*, corporis æger, animo melior. Diſponuntur acies, pugnatur, *Moleius* interelt, etſi per ægritudinem vix in equo hærens. videt autem fluctuare ſuos aut fugere, & generoſâ irâ in hoſtem ipſe equum concitat, exemplo aut terrori futurus: ſed proximi retinent, gnari virium. Quâ re ita excanduit, quaſi in ordinem redactus, aut proditus, vt gladio eos petierit; & mox animo linquens, in lecticam repoſitus, illic in ipsâ acie obijt. Sed mira fides aut prouiſio amicorum fuit. ſilentium de morte, curſus & recurſus ad lecticam eius, quaſi à viuo mandata peterentur: quæ res victoriam parti illi dedit. Nam Chriſtiani pauci in plures paullatim fatigari aut cedere, multi cadere: poſtremùm ipſe rex, qui in medijs hoſtium pugnabat, cùm videt omnia aduerſa, cinctum ſe ſine ſpe effugij, verba de pace aut deditione facere: ah, quàm ſero! Hoſtes inuadunt, & occidunt, ſiue inter plures ignotum (& quidam aiunt regia inſignia ſibi detraxiſſe:) ſiue cognitum, ſed rixâ inter ipſos ortâ, quorum præda eſſet, per iram interemptum. Addunt, equeſtri ſellæ cadauer impoſitum, & in tentorium noui regis Afri (frater defuncti erat) delatum abiectumque oſtentui fuiſſe, donec à captiuis bonâ fide agnoſceretur. Ita ille obijt: & ſimul rex tertius *Mahumetes* exſul, qui fugere & fluuium vadare conatus, vorticibus ſiue voragine hauſtus merſusque eſt. O acerbi fati adoleſcens, quæ tuliſti, & quæ dediſti! nam tecum regnum corruit, & quod ſeorſim diu luxit ſplenduitque, velut radius redijt ad ſuum Solem.

Aſſiduus hic ludus: & ideò non ſit finis narrationum, niſi reprimam. quod facio: ſed vnicum inſigne exemplum Murationis effarus, in quâ & manus carnificis interuênit. CONRADINVS imperatoriâ & regiâ ſtirpe iuuenis, vltimus Ducum Sueuiæ fuit. Pater ei *Conradus*, rex Neapoleos & Siciliæ; mater è Ducibus Bauariæ; auus, *Fridericus Secundus* Imperator; auia, *Conſtantia* filia *Ferdinandi* Hiſpaniæ regis fuit. Quàm amplum, & illuſtre hoc ſtemma! quos animos non faciat? quæ fata non promittat? Sed ſpes vndique deſtituit: & ſtatim à puero aduerſâ ſorte, regna Neapolitana & Sicula, iure debita, *Manfredus* patruus fraude inuaſit, vi tenuit. Cùm ille abiiſſet aut pulſus eſſet, auctoritate Pontificis (*Clemens quartus* tunc erat, Gallici ſanguinis, & genti fautor) *Carolus Andegauenſis* aduocatur & inuadit. Quem *Conradinus* dum pellere conatur, copias contrahit, è Germaniâ in Italiam venit, multâ nobilium manu: inter eos, *Friderico* Duce Auſtriæ, cognato ſuo. Sed & Itali ſe iungunt, quidam ius eius, plures commoda vel affectus ſuos ſpectantes. Pugnâ cum *Carolo* commiſſâ, primò victor, denique vincitur: & fugit cum eodem *Friderico Auſtrio* per ignotam Italiam, trepidi & agaſonum habitu ſe occultantes. Ita Aſturam ventum. vbi conſilium capiunt nauis conſcendendæ, & Piſas dirigendæ, ſociam & fidam vrbem. Conueniunt cum nauiculatore, & iam in naui erant, ſed pauis & commeatus deerat, quem mittunt eumdem illum præſtinatum. Pecunia etiam deerat: ergo annulum alter è digito detrahit, ſiue pignus nauiculario, ſiue pretio ab eo permutandum. Is annulus gemmam raram & æſtimatam habebat: itaque aurifex miratus à ſordido homine deferri, & ſuſpectans, *vnde habeat?* quærit. Ille candidè, *A duobus iuuenibus, ingenui vultus & ſanguinis, ſed habitu & veſte ſqualidis: neque vltrà ſe ſcire.* Defertur res ad Dynaſtam vrbis (qui tunc illi proprius erat) *Ioannem*, è gente *Frangipanum*: atque is ex euentu prælij, & famâ, tale ſuſpicatus, nauem inſtrui iubet, adoleſcentes retrahi, & ad ſe duci. Dictum, factum: ſiſtuntur, agnoſcuntur: & putabant extra periculum ſe, XIX.

ſe, quia extra hoſtile ſolum erant, eſſe. Aliter accidit prauitate, ſine auaritiâ Dynaſtæ. nam is *Carolo* indicat: qui ſtatim cum copijs terrâ marique aduolat, & captiuos ſuos Neapolim abducit. Quid exſpectas? aliquid regium? pudor eſt Andegauenſis ſtirpis aut macula, quod dicam. Diu deliberato concluditur, tollendos adoleſcentes, & publicè capite minuendos. Quid? vt ſicarios aut prædones? qui ius ſuum repetierant? qui bellum palàm intulerant, & iure ac more gentium adminiſtrarant? Omnia in hoc facto ſæuitiam & barbariem habent: etſi Pontificem etiam obtendunt, atque illum conſenſiſſe, aut ſuaſiſſe. Alterum poteſt, vix alterum: ſed æſtimatio aliorum etiam eſto, in re autem iſtud. Producuntur in ſcænam publicam, concurſus ad tale ſpectaculum è totâ Italiâ, plerique omnes miſerantur & illacrimantur; ſed nemo, niſi inani fauore, iuuat. *Conradinus* animosè loquitur, *Carolum* accuſat, ſe excuſat: Deum vindicem inuocat, & ius ſuum in hæc regna *Hendrico Caſtellano*, amitæ ſuæ filio, donat. Huic rei teſſeram, chirothecam exuit, abijcitque. Tum *Fridericus* primus ingeniculare iubetur, & caput inciditur: quod ſublatum è tabulato *Conradinus* (quis ſine motu audiat?) pectori appreſſum, deinde ori applicuit: & ſortem miſeram eius defleuit, cui auctor ipſe eſſet. Tum & ipſe in genua prouoluens, fortiter carnificem exſpectat: qui caput amputat. & cùm feciſſet, ſtatim alius hunc interficit, ne exſtaret qui iactaret generoſum illum ſanguinem à ſe ſublatum. Hoc vnum *Carolus* magno in ſpeciem animo: cetera feritatem habent. etiam illud, quòd ipſe ſpectator ſupplicij eſſe ſuſtinuit, in altâ quâdam turri occultus. Illi obierunt: nec diu victoriâ aut regnis *Caroli* poſteri gauiſi ſunt, & Hiſpani (an non morituri voce & voto?) eiecerunt.

CAPVT XV.

DE MODESTIA IN CVLTV:

Et hanc conuenire, elegantiam aut pompam non conuenire.

ET præcipuum quidem eſt, animum ſic affectum eſſe: ſed vt corpore idem prodatur, quidni decorum ſit? Aurum, gemmæ, ſerica, non digna ſunt ornamenta magno Principe: & negotiator aliquis aut mango ea vſurpet. Quis etiam neſcit, Principi in mundo hæc eſſe? habere geſtareque, ſi velit; ſed maioris animi eſt, ſepoſuiſſe. Sanè egregios aliquot Principum ſic factitaſſe video, & plebi virtute eminuiſſe, cultu conſenſiſſe.

AVGVSTVM apud Romanos: de quo I.
Suetonius. *Inſtrumenti eius & ſupellectilis tenuitas apparet etiamnunc, reſiduis lectis atque menſis, quorum pleraque vix priuatæ elegantiæ ſunt. Ne toro quidem cubuiſſe aiunt, niſi humili, & modicè inſtrato. Veſte non temerè alia, quàm domeſticâ vſus eſt, ab vxore, ſorore, & filiâ neptibuſque confectâ.* Vt alia omittam, vide an veſtis illi trans mare petenda, qui non niſi domo ſumptam, & confectam, geſtauit.

ALEXANDER *Seuerus*, planè inter bo- II.
nos Imperator, gemmas lapilloſque omnes, quos in Palatio repperit, vendidit: addens, *Gemmas viris vſui non eſſe.* Idem nec apparatu, nec pompâ multùm vtebatur, hoc vſurpans: *Imperium in virtute eſſe, non in decore.*

Quod ſenſit ſanè AGESILAVS, Spartâ III.
dignus rex. qui iam ſenex in Ægyptum *Tacho* regi ſuppetias iuit. Nauibus vehebatur: & cùm appropinquaret, ingens Ægyptiorum turba in portum ſe effudit, ad celebrem ducem ſpectandum. Præceperant animo magnificum virum, veſte, comitatu, ipſo corpore ſpectabilem: at ille prodijt cum vili palliolo, par gregalibus, & nec aſpectu verendus, niſi ſiquis noſſet. Itaque palàm cœpit contemni, aut irrideri: *Hunc eſſe, qui res lapſas inſtauraret? ancoram ſuæ ſpei? Omnino iactatum illud in eo verum conſpici, Montes parturire, murem naſci.* Hæc & talia plebecula: ſed plebecula virum & ducem ſe mox exhibuit, non parem famæ, ſed maiorem.

Talis in eâdem Græciâ PHILOPOEMEN, IV.
quem ſcitè & verè dixit aliquis, *Vltimum Græcorum.* Poſt eum, vix ſanè alius magnâ virtute, & laude fuit. At hic & corpore parùm decens, & cultus omnis negligens fuit: ac dedit ſanè modeſtiæ huius (ſed apud fæminam) pœnas. *Megara* ibat, & præmiſerat nuntiatum amico cuidam, affuturum ſe veſpere, & hoſpitem conuiuamque ei futurum. Gauiſus ille, vt cocti aliquid eſſet,

rectâ

rectâ ad forum properat, vxori denuntians, vt domi interea pater, verrat, ſternat: & quæ tanto hoſpiti conueniant. Illa ſatagit; & *Philopœmen* opinione maturiùs adeſt, & comites poſt ſe reliquit. Salutat hoſpitam. illa reſalutat: & de cultu eius & corpore ſuſpicata antecurſorem aliquem eſſe, & ex famulitio: *Heus tu*, inquit, *feſtinamus. adde manum & adiuta, atque hæc ligna mihi ſcinde.* Vnà porrigit ſecurim: & facit opus ſeduló *Philopœmen*, donec amicus de foro ſuperuenit, & attonitus, *Quid hoc rei eſt Philopœmen? ita te & me dedecoras?* Ille ſubridens, *En pœnas*, inquit, *vultus & cultus mei luo*. Adeò non indignatus pro ſeruo ſe habitum, vt vltrò iocatus in ſe ſit: & credo materiam bellam ſermonum eâ die, hoc factum fuiſſe.

v. RVDOLFO noſtro Auſtriaco non aliter Moguntiaci euênit, & à pari cauſsâ. Nam veſtitu, nihil à plebeio differebat. Manè igitur egreſſus ſolus (& aura frigidior erat) videt in piſtoris domo carbones de fornace recentes, ignitoſque. Intrat fidenter, adſiſtit, calefacit: cùm mulier eum adſpicit, & ex veſtitu æſtimans, *Heus*, inquit, *mi homo, parùm decet vos ad muliercu- las, & in alienam domum ſic venire.* Rudolfus, *Mea mater, miles ſum, qui meas res in obſequio & comitatu Imperatoris contriui: at ille parùm benignè me nunc habet, nec pro ſpe aut meritis munerantur.* Mulier ad illud Imperatoris nomen cœpit ſtomachari, & multa mala in *Rudolfum* dicere: *Quin iſte vir eſt*, inquit, *qui nos & noſtra perdit, pauperum ſcopulus & exitium. Meritò hæc vobis eueniunt, qui adhæretis & ſequimini: atque vt plura eueniant, opto.* Rudolfus delectatus procacitâ mulierculæ, *Sed mulier*, inquit, *de me miſſum face: vos propriè quâ re læſit?* Ibi mulier exclamare, *Illéne? qui omnes piſtores huius vrbis, lautos ſatis antè, fortunis euertit: nec facilè reſurgemus. At tu bone vir fabulari deſine, nec vltrà moleſtiæ aut impedimento nobis eſto. abi.* Aliquid voluiſſet etiam Rudolfus, ſed illa Amazon vas aquarum in prunas accenſas iecit, & fumo, vapore, cinere perfuſum eiecit.

vi. Sed iſte cultus eius priuatim, & non publicè fortaſſe fuit. Publicè? vide. Quis dies lætior, & magis pompæ aptus, quam cùm victum *Ottocarum*, Boëmiæ regem, ad ſe vocatum exceptutus erat, & fidem ab eo (Homagium dicimus) accepturus? Ille venit cum magno & ſplendido comitatu: viri & equi auro, gemmis, ſerico nitebant. Dictum Rudolfo, aduentare: & ſeduló à quibuſdam additum, *Pararet ſe, veſte & cultu ornatiore & Imperatorio, talem regem admiſſurus.* Rudolfus renidens: *Imò rex Boëmiæ*, inquit,* *griſeam meam veſtem* (verba fuerunt) *ſæpè deriſit: nunc ipſum veſtis mea griſea deridebit. At vos arma & equos expedite, & accincti inſtructique, vt ad pugnam, ſtate. Decus Teutonicorum armorum, non veſtium, aduenis iſtis oſtendite: hoc me vobiſque dignum eſt.* Dixit *Rudolfus*, neque aliter fecit. *Ottocarus* illi vili cultui ſe & aurum ſuum ſubmiſit, & ad genua acceſſit: non ſine ludibrio etiam. cùm Imperator iuſſiſſet tentorium, in quo res gerebatur, ſubito pandi & reuelari, vt ab omnibus geniculans *Ottocarus* conſpici poſſet.

* Lumphrâ Græcis: caneream, aut marinam Lacnam.

CAROLVS *Quintus* Imperator, vt ſanguinem ab eo, ſic hanc virtutem traxit. In omni vitâ modicus, vel potiùs tenuis, in cultu fuit. quod notarunt Itali, & mirati aut calumniati ſunt, in primo eius & ſollenni ingreſſu Mediolanum, Inſubrum vrbem. Ciues nouo domino omnia inſtruxerant, plateas aulæis, tabulis, frondibus, ſeſeque quiſque veſtibus exornauerant: vmbella aurea parata, quæ ingredientem regeret. cùm ille & Imperator, & non ſemel Rex ac Princeps, in laneâ atrâ penulâ, & vili pilleolo, ſub eam ſe dedit. Videbant eum, & requirebant: matronæ præſertim, & virorum vaniores. qui trabeas, & illuſas auro veſtes, & fulgentes in capite & collo gemmas exſpectabant. vii.

O quàm diſpares iſti à Græcanicis Imperatoribus, quos luxus & deliciæ ad cultum vix virilem traduxerunt? In quâ re lepidum eſt, quod *Nicetas Choniates* deuarrat de ALEXIO ANGELO, Principe Byzantino. Erat in Italiâ tunc *Henricus Quintus* Imperator, filius *Friderici Ænobarbi*, qui Siciliâ & Neapoli ſubiectâ ſpes ſuas longiùs porrigebat, & Græciæ imminebat. Miſit igitur legatos, qui magnum auri pondus poſcerent, velut tributi nomine: aut ſi negaretur, cauſſam belli. *Alexius*, quem dixi, audito aduentu exterorum, vt opes ſuas & ſplendorem iis oſtenderet, & oculos venetatione aut metu perſtringeret: iuſſit ſuis omnibus quàm ornatiſſimos adeſſe, auratos, gemmatoſque: ipſe autem à capite viii. an. CXCVII.

ad

ad calcem nil niſi ſplendor, & nitor erat, rarum vel in exemplo aliquo ſpectaculum. Veniunt legati, ſed Germani, id eſt viri. qui tantum abfuit (ait Nicetas) vt ſpectaculo eo ad metum mouerentur, vt contrà ad cupidinem: & nihil magis vellent, quàm cum iſtis quàmprimùm ad manus venire, effœminaris, nec niſi ad prædam naris. Cùm interim Græculi etiam accedentes eos cubitis tangebant, & digitis præibant, vt *Imperatoris veſtem & gemmas aſpicerent: quibus ille, vt floridum aliquod pratum, aut Alcinoi hortus, variè nitebat. En*, aiebant, *vel in mediâ hieme, Veris opes & gratias vſurpate, & oculos iis paſcite atque hilarate.* O belli paraſiti! & quid ad hæc Germani? *Nihil capi aut affici ſe iſtis muliebribus ſpectaculis aut ornamentis. atque adeò iam tempus eſſe, vt his ſepoſitis Græculi ferro aurum commutarent. Nam ſi irruti legationis ſuæ redirent; pugnandum iis cum viris eſſe, qui non vt prata lapillis niteant, neque veſtibus variegatis, vt pauones, glorientur: ſed qui veri Martis alumni, flammas nitoremque ex oculis in acie iaciant, & quorum ſudor ſplendidis guttis defluens referat margaretas.* Hæc noſtri Germani ad Græcos, iam verbis terrefactos: quid ſi ad rem ventum fuiſſet? Et fuiſſet, niſi *Henrici* mors ſubſecuta conſilia hæc & incepta turbaſſet.

CAPVT XVI.

DE MAIESTATE:

Et ſaluâ Modeſtiâ poſſe aſſumi.

NEQVE enim inter ſe hæc pugnant, & conuenientia eſt etiam inter ſpecie diſpares virtutes. Appello autem *Maieſtatem*, venerationem aliorum animis inſitam, cui à magnitudine eſt origo. Et ipſum etiam nomen Maieſtatis eſt à Magno. Ouidius decenter aperit:

Donec Honos placidoque decens Reuerentia vultu
Corpora legitimis impoſuere toris,
Hinc ſata Maieſtas.

Proles igitur eſt Honoris & Reuerentiæ, ſed & matrem ſiquis horum dicat, non aberret. Origo ei præcipua ab internâ magnitudine, id eſt virtute: etſi externa etiam ſpecies, geſtus, cultus, aliquid addunt. Orientales in his talibus magis curioſi aut affectati: minùs Europæi, & veteres Principes diademate & purpurâ ferè contenti fuêre. Hodierno æuo, illis abolitis, ſceptrum & corona ſucceſſerunt. Parùm eſt. arbitraria ſunt: leue adiumentum ad maieſtatem, niſi aliunde ea adſit. Sunt & inſignia quædam nouitiæ inuentionis, vt Aurei velleris, Conchæ S. Iacobi, & talia: è quibus primum, omen habuiſſe videtur aut præſagium pluſquàm Iaſoniæ nauigationis, quâ nouus orbis, & in eo aurum, ſunt retecta. Aliquid & Aulæ pompa, & miniſteriorum varietas aut copia, item ſatellitium huc faciunt: & *Iulianum* Imperatorem, vulgò *Apoſtatam*, culpatum in his memini, qui ſuſtulit aut recidit: ὅτι (ait Socrates) Eccl. Hist. l. 3. cap. 1.
παυμένη ἡ ἐκ τοῦ βασιλικοῦ πλούτου τοῖς πολλοῖς ἐγγινομένη κατάπληξις εὐκαταφρόνητον ἐποίει τὴν βασιλείαν: *quoniam ceßante admiratione opum & potentiæ, quæ plebeis animis hoc aſpectu infigitur, vilem & contemtu facilem reddidit Principatum.* Plebeium iudicium eſt, nec magni hæc momenti: magis mores, ſi ii compoſiti & graues. Talem *Periclem* Plutarchus deſcribit, *vultu ſerio, nec ad riſum facili; inceſſu moderato, voce & ſermone ſedato.* Alacritas illa nimia vix conuenit, ſed nec dicacitas, etſi ingenii notam dicas. Liuius in *Philippo* vltimo Macedone hoc notat: *Et erat dicacior naturâ, quàm regem deceret, & ne inter ſeria quidem riſu temperans.* Iam corpus & ſpecies ſi adeſt, valdè iuuant. atque ita de *P. Scipione Africano* idem Liuius: *Præterquàm quòd ſuapte naturâ multa maieſtas inerat, adornabat promiſſa cæſaries, habitusque corporis, NON CVLTVS MVNDITIIS, ſed virilis ac verè militaris.* Poſtremò, ſeceſſus & abductio iuuat. Vt enim ille ait, *Parit conuerſatio contemptum, raritas conciliat ipſis rebus admirationem.* Sed nimia ne ſit: aut tollit munus & officium regis. Neque enim Perſæ laudandi, *apud quos perſona regis, ſub ſpecie Maieſtatis, occulitur.* Non itèm qui eos imitati, *intra ſecretum Palatinæ domus incluſi, tamquam aliquod Veſtale ſecretum conſuluntur*: tumida & odioſa ſunt, niſi gentium aliquis receptus mos (nec is bonus) ita habet. Quid tamen de regibus dicam? ecce olim libertum, qui huc ſuperbiæ & faſtidii deuênit. Is fuit *Pallas* Claudii, qui venerationi affectandæ, *numquam domi aliquid, niſi nutu aut manu, ſignificauit; vel plura demonſtranda eſſent, ſcripto vſus, ne vocem ſociaret.* Examina hoc, & ride ſeruilia illa portenta tam impotenter regnaſſe.

Marginal notes: Lib. xxx. (beside "Liuius in *Philippo* vltimo"); Lib. xxviii. (beside "*P. Scipione Africano*"); Apul. de Deo Socr. (beside "*Parit conuerſatio*"); Panegyr. ad Theodoſ. (beside "*intra ſecretum*"); Tac. 13. Annal. (beside "*Pallas*").

CA-

CAPVT XVII.

DE CASTITATE.

Quam Princeps extra connubium, & in eo pro parte ſeruet.

ADDIDI denique alias virtutes, quæ ex decoro aut vſu ſunt: & quatuor præſertim, *Beneficentiam*, *Caſtitatem*, *Patientiam*, *Animi magnitudinem*. De primâ, alibi dicendum commodiùs: nunc de Caſtitate, digniſſimâ Principe: cuius proprium eſt, alta & ſeria cogitare. Non facit libido, quæ in ſordidis cogitationibus & cæno ſuo hæret. Benè ille veterum: *Nihil eſt tam mortiferum ingeniis, quàm libido.* Nec animi ſolùm, ſed
De Ciuit. Dei, lib. I. corporis robur minuit: & perplacet illud Auguſtini, *Pudicitia eſt virtus, quæ comitem habet fortitudinem.* Omitto pericula ex eâ & contemptum, alibi dicenda. Habeas igitur ante matrimonium: neque enim ab eo
Tacit. XII. Ann. te arceo. imò *quod honeſtius* (ait ille) *Imperatoriæ mentis leuamen, quàm aſſumere coniugem, proſperis dubiiſque ſociam? cui cogitationes intimas, cui paruos liberos tradas?* Cogitationes, nec tamen omnes. Illæ de republicâ, non benè ſemper infirmo, & interdum infido ſexui, committuntur. Spernimus, qui referunt ad iſtas pleraque omnia, & qui audiunt: etſi Ariſtoteles notat, *feroces & militares ſæpè populos ita ſubiici, &*
II. Politic. cap. VII. *nominatim Lacedæmonios.* Quod idem de iſtis Plutarchus, ſcribitque: *Lacedæmonios vxoribus ſuis ſemper addictos eſſe, pluſque cum his, de negotiis politicis, quàm has cum illis, de priuatis communicare.* Turpe eſt, ne fiat. Quis *Claudii* imperium non nouit, hoc homine famoſum, quòd ſemper aut *Miſſalina* aliqua, aut *Agrippina* regeret; aut vnà cum his, quiſpiam è libertis? Quis & *Alexandri Seueri*, boni aliàs Principis, non miſereatur: qui per pietatem nimis matri ſe addixit, & ſe ſic euertit?
Lib. VI. Herodianus obſeruat: *Quippe illi mater ſupra modum imperabat; atque is dicto audiens ſemper fuit, idque aliquis ſolum in Alexandro reprehenderit, quòd manſuetudine nimiâ, & reuerentiâ maiore quàm oportuit, matri etiam in iis quæ diſplicebant, obſequeretur.* Atque idem ſcriptor proprium muliebre vitium tangit, quod inſtillant. *Alexander*, inquit, *ipſe ad prælium cum Partho non venit, incertum metúne proprio, an quia mater retinuerit, fæmineo pauore. Omnes enim illius* (hæc nota) GENEROSOS SPIRITVS *retundebat, ſuadens alios potiùs periclitari pro ſe ſineret, quàm vt ipſe in acie conſideret.* Talia fæminæ, & deteriora, ſolent: ac bonarum rara exempla, animoſarum pauciora ſunt. Mihi verò, ſi quæ Principis fæminæ partes in republicâ eſſe poſſunt, eæ ſint quas Homerus in *Arete Alcinoi* deſcribit: *quam*, inquit, *maritus honorat & ciues. Quid ita?*

Οὐ μὲν τι νόου γε καὶ αὐτὴ δεύεται ἐσθλοῦ,
Οἷσίν τ' εὖ φρονέῃσι, καὶ ἀνδράσι νείκεα λύει,

Nam neque mente animoque ea deficitur ſapienti,
Atque inter ciues & amicos iurgia ſoluit.

Hoc bonum germanumque fæminæ opus, pacare, mitigare: amplius, ex eodem Homero, afflictos iuuare. Ita enim Minerua *Vlyſſi* ſuadet, adire in primis & blandiri *Aretæ*: quia per eam in patriam reſtituendus eſſet. Plura quæ facit, plurimum malè facit. & pulchrum elogium de *Mariâ Emanuelis* Luſitani vxore. quæ (ait ſcriptor eius gentis) *erat moribus & vitâ grauis, humanitate comis; otii inimica, & ipſa manibus ſuis opera muliebria, è lino aut ſerico, faciebat; & virgines ſuas eódem ducebat.* NEGOTIIS PVBLICIS *numquam ſe admiſcebat, ſummum mulieris decus in modeſtiâ ponens, & vitæ perturbationem cenſebat, munerum confuſionem.* Hæc magnanimæ illius *Iſabellæ* filia fuit: ſed non in virilibus curis ei par: & vt verum dicam, *Iſabellæ*, vt Phænices, vix quingenteſimo anno gignuntur. Siquis tamen talem nactus, vtiliter audiat: vel minorem eâ, ſed audiat, non ſemper auſcultet. Exempla porrò *Caſtitatis*, atque etiam deinde *Caritatis* inter coniuges, demus. ac primum illud, quod de

CYRO Xenophon, ſiue verè ſiue decorè, ſcripſit. Cùm, inquit, *Panthea* formoſiſſima fæminarum capta eſſet, atque ad eum adducenda, vetuit: ne vel oculis ſcilicet caſtitatem matronalem, & ſuam, violaret. Atque *Araſpo* ex amicis ſuadenti adire eam, & alloqui: *eſſe enim mulierem inſigni formâ, & Regis planè oculis dignam: Ob iſtuc ipſum*, inquit, *magis eſt vt abſtineam. Etenim ſi nunc illam adiero, cum vacat; fortaſſe illa efficiet vt adeam, etiam cùm non vacat, eique aſſideam neglectis rebus ſeriis.* Bona oratio, & ratio, ac ſanè ſi non alia noxia in vſu fæmineo; iſta certè eſt, auocari à melioribus curis. 1.

II. Itaque iure PERICLES, cùm Athenienſibus Prætor, collegam *Sophoclem* poëtam haberet, atque is in communi officio fortè diſtrictus, prætereuntem egregium puerum intentiùs intuitus eſſet, impenſiuſque laudaſſet; grauiſſimâ iſtâ voce corripuit, *Oportet, ô Sophocles, Prætorem non ſolùm manus à lucro, ſed oculos à libidine habere puros.*

III. Quod fecit rex ANTIOCHVS tertius. qui Epheſi in ſuâ vrbe, conſpectâ Dianæ ſacerdote, ſupra alias formâ decorâ, continuò illinc ſoluit: veritus ſcilicet, ne amor aſpectu paullatim auctior audaciorque, eò impelleret, vnde pius caſtuſque non rediret. Laudari meritiſſimò poſſet, & contra impios quoſdam Principes: quibus Deo dicatas virgines violare aut inceſtare, idque ſub velo (ô nefas!) ſacrorum & religionis, ludus iocuſque fuit.

IV. At ALEXANDRI *Magni* in hac re continentia, cui non innotuit? Is magno prælio *Darij* victor, eiuſque gazam, coniugem, & filias etiam potitus: non ſolùm benignè & regiè habuit, ſed ſic caſtè & ſanctè, quàm ſi eodem, quo ipſe, parente genitæ forent. Darij quidem vxorem, exſuperanti formâ fœminam, nec oculis attingere vmquam voluit: quod ipſe de ſe in epiſtolâ quadam ad *Parmenionem* ſic ſcripſit: *Ego enim non ſolùm non vidiſſe inuenìar Darij vxorem, aut* VIDERE COGITASSE, *ſed nec verba facientes de eius formâ audire ſuſtinuiſſe.* O raram in eâ fortunâ, & ætate, laudem! quam factum ſequens cumulat.

V. Cùm aliquando enim IDEM, naturâ incitante, vſum fœminæ voluiſſet, & miniſtri formoſam noctu adduxiſſent: ille rogauit, *Ecquid tam ſerò veniſſet?* Ibi mulier excuſare mariti vigilias, & exſpectaſſe donec cubitum iuiſſet. Quod cùm audiſſet, quaſi telo ictus, & caloreomni remiſſo, mulierem omiſit: vocariſque miniſtris, *Reducite*, inquit, *iſtam. & quàm penè imprudentem me adulterio illigaſtis!*

VI. Iam quæ verba EIVS & ira, aduerſus *Philoxenum* quemdam, maritimæ rei Præfectum ſuum? qui ad eum ſcripſerat, *Eſſe apud ſe Theodorum mangonem, & venales habere duos pueros formâ eximiâ, ecquid eos emeret?* Quibus lectis valde indignatus, & identidem exclamans amicos interrogabat, *Quid igitur in ſe Philoxenus tam fœdum vidiſſet, vt tantam maculam ſibi inureret?* Sed & in epiſt[illegible]a ad ipſum, multis eum probris ſcidit, iuſſ[illegible]tque *Theodorum* illum cum mercibus ſuis in malam rem ablegari. Quòd ſi ſic alij Reges & Principes; ſaxo, vt talium rerum conciliatores & interpretes pauciores in Aulis eſſent.

Quid autem Romanus SCIPIO? nec robur eius in hoſtes magis, quàm in libidines ſuſpexeris: quas an non ſupra *Alexandrum* domitas habuit & compreſſas? Nam ille oculis ſuis parùm credidit, & veritus eſt capi: iſte cominus congreſſus, & vidit, & vicit. VII.
Carthago Noua ab eo capta erat, vbi præter aliam affluentiam rerum, pueri virgineſque nobiles reperti: & inter eos vna, quæ ad *Scipionem* deducta, oculos, quaquà ibat, omnium in ſe ſplendore formæ vertebat. Donum dabatur iuueni Imperatori, vt putabant, grauiſſimum: ſed ille oculis libatam modò, abnuit: & *Acciperem*, inquit, *fruererque, ſi priuatus, & non cum Imperio eſſem. Nunc reſpublica occupatum hunc animum tenet. Accipio tamen quaſi depoſitum, reddendum cui ratio & humanitas ſuadebunt.* Simulque virginem percontari de patriâ, parentibus, & ſorte cœpit: agnouitque principe loco natam, & principi item ſuæ gentis adoleſcenti (cui *Luceio* nomen) deſponſam eſſe. Igitur parentes, & hunc, aduocat: cumque veniſſent, ſtatutâ apud ſe virgine, ſponſum ex iis priorem alloquitur: *Ego, vt hæc virgo ad me deducta à militibus noſtris, ac donum data eſt; & formam eius libens vidi, & dotes animi corporiſque laudaui. Nec enim cæcos, aut ignaros talium, Natura genuit: hæc quoque pectora amor tangere poteſt, ſed non niſi honeſtus, & quem tempora reſque meæ permittunt. Hæc igitur etſi iure b[illegible]lli mea erat: tamen non lubet inter arma l[illegible]os [illegible]dos ludere; nec deceat fortaſſe præripere [illegible] forti iam deſponſam. Hoc enim ab eâ didici, & ideò te euocaui: vt coràm viderem, coram t[illegible]s hanc traderem (numina teſtor) caſtus caſtam. S[illegible] pudicè cauteque meâ curâ habita eſt, ac ſi [illegible]ud ſoceros tuos, parenteſque ſuos fuiſſet. Non e[illegible] me teque dignum donum, ſi aliquid ex eâ [illegible] aut occulta fraus libaſſet: mactam, immolatam ac[illegible]pe, & fruere. nec aliam mercedem, quam te volumus, id eſt animum tuum Scipioni & Romanis addictū.* Attonito iuuene, & præ [illegible] mentis aut linguæ compote [illegible] rent[illegible]s reuenerunt, gratias agentes [illegible]bent[illegible]

& ad pedes Scipionis ſatis grande auri pondus depoſuerunt, quod pro redimendâ attulerant: rogaruntque, quoniam gratis redderet, ipſe hoc munus ab ſeſe haberet. At ille beneficentiam aliâ cumulans, ſponſum tollere hoc aurum totum iuſſit; & ſuper dotem, quam parentes daturi eſſent, hanc quoque à ſe habere. Quid laudes potiùs? libidinem victam, auaritiam victam? cum laude priuatâ, cum publico fructu? quia vno hoc facto magnam Hiſpaniæ partem ad Romanos & ad ſe traxit, certatim cupientes tali virtuti ſubeſſe.

VIII. Iam in IVLIANO quoque Principe, etſi à pietate & religione noſtrâ abijt, admiranda hæc continentia fuit. quem fides certa habet, mortuâ *Helenâ* coniuge, nihil vmquam venereum attigiſſe: celebrantem ſæpè & recolentem Bacchylidis poëtæ illud dictum: *Vt egregius pictor vultum ſpecioſum effingit, ſic pudicitia celſiùs conſurgentem vitam exornat.*

IX. Libentiùs & Chriſtianos hîc inſero, & laudo. primumque inter eos BALDVINVM, ex Flandriæ Comite Byzantij Imperatorem: qui annos XXXII. natus, in ipſo illo ætatis æſtu, ſic continuit ſe & adſtrinxit, vt toto illo tempore quo ab vxore abfuit, nec impudicis quidem oculis mulierem ſit intuitus. quod de illo totidem verbis, hoſtis eius alioqui, *Nicetas* in hiſtoriâ conſignauit. additque, etiam in alijs hanc caſtimoniam exegiſſe, & *bis quaquâ hebdomade, ſub veſperam, proclamari iuſſiſſe, Nequis qui alienam mulierem attigiſſet, dormiſſe aut cubuiſſe in Palatio ſuo vellet.*

X. MAXIMILIANVS *Primus Auſtrius*, quàm caſtus à libidine fuiſſe cenſebitur, qui ſic verecundus à contactu aut aſpectu fuit? Inter alias dotes, corpore & omnibus membris pulcherrimus deſcribitur: ſed eorum quæ natura occultari voluit, ita celans, vt nemo vir aut fæmina nudum eum viderit, aut retectum. Subducebat ſe furtim, cùm naturæ purgationes vocarent: ad lectum iturus, nec cubicularium quidem ad exuendum, deponendum, collocandumque ſe admittebat. adeò vt nulla virgo magis teneri pudoris fuiſſe videatur. Quid, quòd teſtamento cauit, caligas & feminalia mortuo ſibi indui? vt & tunc cura pudoris eſſet, cùm iam non eſſet.

Sed & CONSALVVM *Magnum*, Hiſpanâ XI. ſtirpe, meritò celebrauerim, qui tot bellis, cùm regnum Neapolitanum ſuo Regi vindicaret, conſenſu traditur, nullam matronarum aut virginum temeraſſe, imò & oblatas aut offerentes ſe (nec nouum in tali potentiâ) comiter reieciſſe. Atque adeò cùm pater quidam, vir nobilis ſed pauper, duas filias ſcitas & lepidas, ipſe ad eum perduxiſſet, ratus hac ſe viâ ad opes poſſe venire: admiſit quidem, ſed cauſsâ facti cognitâ, vt ſuas filias, dote datâ nobilibus viris elocauit, à ſe tam integras, quàm à parente.

Addi fortaſſe meretur, etſi in vno facto, XII. continentia, quam alij FRANCISCO *Sfortiæ*, alij CAROLO *Octauo* regi Galliarum adſcribunt. Sed huius nomen vſurpemus, vt dignius: & potuit tamen hoc ſimile in vtroque eueniſſe. Igitur *Carolus*, in reditu à regno Neapolitano (quod quæſiuit fortiùs, quàm tenuit) cùm opidum aliquod Italiæ expugnaſſet; in militum direptione & diſcurſu, virginem perhoneſtâ formâ ad pedes eius accidiſſe ferunt, tutelam à vi militum & cuſtodiam pudicitiæ ſuæ rogantem. Atque illum à militibus quidem ſeruaſſe; ſed vt iuuenem & talium rerum ſatis liberum, ſtatim oculos & cupidinem ad eam adieciſſe, & ſeductam in lectum abieciſſe, iam imminuendam. Ibi ea toto animo anxia, videt tabulam in pariete ſuſpenſam, in quâ Diua virgo puerum, mundi ſeruatorem, ſinu geſtabat: & eâ oſtensâ, *Per intactam hanc Virginem*, inquit, *oro, adiuro, virgini mihi parce.* Mouit ita regem (non ſine Diuæ illius numine) vt libidinem iam exſilientem coërceret: & lacrimis etiam profuſis, ſolo amplexu proſecutus liberam dimiſerit, cum dote quingentorum aureorum. Sed & propinquos, aut affines captos, ei donauit.

Hæc exempla in regnis, aut imperijs: quis XIII. carpet vnum alterumque prodi, in fortunâ priuatâ? SPVRINA adoleſcens in Etruriâ, excellenti pulchritudine, matronarum virginumque in ſe oculos, ſed & virorũ trahebat. Illæ potiri auidè, & in occulto aut palàm, ſuſpirabant: iſti æmulatione tangebantur, & in ſuis quiſque fæminis timentes, aut ſuſpectantes. Optimus iuuenum vidit. & vt ſe aliosque metu vel moleſtiâ liberaret, faciem illam ſic emendatam, plagis ſciſſuriſque totam ipſe deformauit. Quid addam? ludibrium poſteà, non irritamentum vixit.

XIV. Addatur, addatur ille DAMOCLES, adoleſcens Atticus, tam inſigni facie & corpore, vt vulgò ei cognomen *Formoſi* eſſet. Itaque eoipſo proditus *Demetrio* regi, qui tunc Athenis laſciuiebat, poſtulatur ad ſtuprum: impelliturque donis, promiſſis, minis. Nihil horum valuit, & vim aut inſidias veritus, abſtinere etiam cœpit gymnaſijs publicis, & palæſtrâ. Quod rex cùm aduertiſſet, poſitis obſeruatoribus, euênit vt in balneas priuatas lauandi gratiâ iuiſſe cognoſceretur; ſtatimque eò properans nudum deprehendit, quid niſi certam, vt putabat, prædam? Etiam irâ quoque accenſa libido irruebat: cùm ille non niſi in morte effugium videns, hanc elêgit, reſeratoque aheni operculo, in aquam feruentem ſe demerſit, & exſtinxit. Triſte fatum, etſi forte factum! ſed iuſtiùs vndique laudandum, quod adiungam.

XV. D.CCCC.XXI PELAGIVS in Hiſpaniâ fuit. qui in clade à Mauris acceptâ ad *Iuncariam*, ſub *Ordonio* rege, cùm obſes datus eſſet, ſiue pro auunculo *Hermogio* Epiſcopo Tudenſi, vt plures certioreſque volunt; ſiue pro patre Galiciæ Principe, qui captus Cordubam trahebatur: ſed pro vtro, tamen obſes *Abderamini* regi Mauro datus: ecce formâ eius captus Barbarus, florem hunc ſibi deſtinat, & alludere cœpit, contrectare, & tentare. Ille reijcit, atque id ſæpiùs: donec vim etiam parat amator. cui iſte, ingennâ irâ, pugnum impegit: & *Tolle canis*, inquit, *vitam, non pudicitiam mihi extorquebis*. Hic quoque in iram ſeriò iam datus, iuſſit vt fundæ machinali impoſitus, trans Bætim fluuium vi emiſſus, rupibus illideretur. Quod factum: ſed Pudicitia ipſa, opinor, alumnum ſuum tuita eſt, & cum miraculo viuus euaſit. Non mutauit tamen Barbarus, niſi ſupplicium: & forcipibus membratim diſcerpi lancinarique iuſſum, in flumen proiecit. Vnde Chriſtiani noſtri extraxerunt, coluerunt: nomenque eius in Diuorum numerum ab Eccleſiâ meritò eſt relatum.

Satis ſit iam talium: videamus & CARITATIS inter coniuges exempla. Nam ea caſtitati ferè ſemper comes.

XVI. *Veſpaſiani* æuo turbæ aut rebellio in Galliâ fuit, & dux partium *Iulius Sabinus*, cui vxor EPONINA. victis Gallis, dux ad ſupplicium quærebatur: ſed is in ſpeluncam auiam ſe abdidit, & famam mortis ſuæ ſparſit, quaſi veneno ſponte eam ſumpſiſſet: ac rei fidem, villam, tamquam ſuper ſe, iuſſit incendi. Ipſa vxor hæc ignorabat, eratque in multis & mæſtis lacrimis: ſoli duo liberti ſciebant. qui miſerati muliebrem, mori certam, & cibi iam triduum expertem, marito indicant, & ſuadent amanti ſubueniri. Factum, & illa reſ[illegible]ſcit *Sabinum* ſuum ſic viuere: venitque ad eum, fidem & ſilentium coluit per totos nouem annos, & liberos etiam in ſpeluncâ concepit ac peperit, ſolâ Caritate obſtetricante. Denique res euulgata eſt, capti ſunt, Romam deducti: an non veniâ donati? laudem & præmium merebantur, certè iſta. Sed *Veſpaſianus* (ah meo animo hîc ſæuus) iuſſit interfici. quamquam illa prolatis oſtenſiſque, liberis: *En Cæſar*, dixiſſet, *quos ego in monumento peperi atque alui, vt plures ſupplices haberes*. Indignor, non vel dictò huic indulgentiam donatam. ſed nihil illa: & læta, opinor, cum marito petijt, cum quo tot annos iam antè fuerat ſepulta.

Fuit & CABADIS Perſarum regis vxor, XVII. ignoto nomine, mirâ in eum fide. Is regno ſuo ſpoliatus à ſubditis, quibus duriùs imperaſſe viſus, & in cuſtodiam datus erat. *Blazes* frater in eius locum ſubſtituturus, conſilium habuit, quid captiuo faciendum? atque ibi *Chanaranges* (magiſtratus & præfecturæ præcipuæ nomen) oſtenſo cultello, *Hic*, inquit, *tam exiguus ſtatim perageт, quod poſteà viginti millia hominum non efficient*. Significans, tolli ex facili nunc poſſe; viuum, daturum moleſtias aut clades, vti euênit. Nam cùm mitior ſententia in virum ſanguinis & loci regij obtinuiſſet, vtque in carcere cui *Lethe* nomen, perpetuò adſeruaretur: fuit ibi aliquamdiu, vxore idemridem inuiſente, & focillante. Sed ſors ita tulit, vt Præfectus carceris conſpectam iam ſæpiùs mulierem adamaret: quod illa ad maritum retulit: atque hic eam iuſſit obſequi vel ſalutis ſuæ cauſsâ. Non volens paruit: ſed volentior deinde Præfectus, & mulieri, cùm vellet, ad maritum acceſſus fuit. Itaque operâ tandem *Seoſis*, veteris & fidi amici, equi parati in propinquo ad effugium: atque ipſa carcerem, de more, ingreſſa, viro ſuam veſtem induit, illius accepit: qui egreſſus ſic fefellit. Iam plures dies abierant, & *Cabades* in tuto, & apud

Euthalitas Hunnos: cùm fraus deprehenſa,& mulier iuſſu regio pœnas dedit. Infelix hac parte, nec *Cabadi* ſuo proſperorum futura ſocia. qui vxore aliâ ductâ, filia regis *Euthalitarum*, grandes à ſocero copias impetrauit, regnum recuperauit,& *Blazen* in cuſtodiam dedit, oleo feruente ſuper oculos infuſo priùs excæcatum.

XVIII. Simile eſt SANCTIAE Hiſpanæ facinus. quæ ſoror *Theraſiæ* reginæ Legionenſis, aut eius ex fratre neptis (nam diſſentiunt) fidem & affectum erga ſponſum,& mox maritum, oſtendit. Is erat *Ferdinandus* Caſtellæ DCCC. XVIII. Comes, cui infenſa *Theraſia* ob patris mortem, vlciſci eam fœmineâ fraude apparabat. Itaque nuptias *Sanctiæ* ſororis offert, quæ apud *Garſiam* fratrem, Vaſconum regem, educabatur. Placuit Comiti conditio, it modico & pacis in ſpeciem comitatu, ad ſponſam capiendam, & fruendam & deducendam: cùm *Garſias*, inſidiarum gnarus & particeps, in vincla eum condit. *Sanctia*, audito ſuâ cauſsâ & amore id euenisse, etſi amoris anteà expers, honeſtè eum concipit: occultè in carcerem venit, nuptias paciſcitur, & cum eo in Caſtellam, eluſis cuſtodibus, abit. *Theraſia* nec ſic mitior aut quieſcens, aliam iterùm fraudem ſtruit: idque per filium *Sanctium*, Legionis regem. Qui conuentus regni indicit, quaſi de magnis publicis rebus, & eò Comitem, de more, vocat. Hæret nonnihil iſte, & dubitat: ſed vt ſolent generoſi animi, in fidei partes inclinat. Tamen cùm veniſſet, immitiore ſtatim vultu & ſermone exceptus, in arctam cuſtodiam datur. Quid facis *Sanctia*? in ſororem, in nepotem, pro marito quid ſtruis? fraudem iterùm, ſed piam. Simulat voti ſe ream, velle ad Diui Iacobi proficiſci: facit iter per Legionem, & ſatis benignè (quidni à nepote, matertera?) excipitur. Orat inprimis, viſendi obiter mariti copiam ſibi fieri: atque impetrat, ſed in noctem vnam. Ibi complexus, ibi lacrimæ; & domo allatum conſilium exſequitur, vt veſte permutatâ, vicariam ſe daret pro marito. Ita ille luce dubiâ emittitur pro *Sanctiâ*, equos ex compoſito reperit, inſcendit, euaſit. Ipſa Sanctia, cùm nepoti indicium fraudis factum, educitur: & quamquam ſtomacharetur primò, & deluſum ſe doleret, tamen impetu ad rationem reuocato, pietatem & robur fæminæ veris laudibus tollit, & honeſto comitatu ad maritum remittit.

Firmus etiam fundatuſque ille amor, qui XIX. in BLANCA SCARDEONIA, Italicâ ma- M.CC.LIII. tronâ, ad ſtuporem apparuit. Captum *Baſſianum* erat, in agro Patauino municipium, ab *Actiolino* immanis ſæuitiæ tyranno: atque ibi dum fortiter repugnat maritus *Blancæ*, interficitur; ipſa etiam in armis virilibus marito iuncta, & ſimul pugnans, capitur. Adducta igitur ad tyrannum, & armis exuta, formoſiſſima mulier apparuit; & accenſus libidine potiùs, quàm amore, potiri ſtatim voluit. Illa abnegat, precibus, minis, & terroribus immobilis: donec ad vim tyrannus ſe parat. quod intellegens, aſtu ad feneſtram ſe ſubducit, & præcipitem ex eâ iecit. Non tamen vel ſic obijt, ad aliud facinus ſuperuixit. quod fuit tale. Cùm enim ſanguine fœdata & ſemianimis, ſublata *Actiolini* iuſſu eſſet, & in lecto repoſita, curataque: poſt dies aliquot iterùm tentata recuſauit, & eumdem animum vitæ potiùs, quàm pudicitiæ perdendæ, ſibi eſſe teſtata eſt. Ab ita to igitur conſtringi ligarique iuſſa, violata, non contaminata eſt (quî enim poſſet illa caſtitas?) ſed tamen dedecori huic ſupereſſe noluit, & fortiùs quàm aliqua *Lucretia*, cùm ad mariti ſepulchrum iſſet, alleuato & ſuffulto lapide, ſuper fœtidum cadauer ſe proijciens, atque id amplexa, *Teneo te*, inquit, *mi anime: quis tyrannus vltrà auellet? Maneo, accipe fidam tuam Blancam, corpore & funere nunc iunctam.* Dixitque, & fulcrum reuellens, caput ſibi contriuit, & ſpiritum tenuem & exituientem emiſit.

At hæc in fæminis ſunt, quarum ad XX. honeſta aut praua maior ſæpè impetus: ſed nec viri deſtituimur huius Caritatis exemplis. Omitto vetera. ſub rege *Emanuele* M.D.XVI. Luſitaniæ, in Africâ bellum gerebatur: & *Ataidius* eius ibi Legatus, cum ſatis magnâ manu prædatum in agrum Marochienſem ierat. Inopinantibus ſuperuênit, atque ita RAHVM BENXAMVTIVM repperit, claro nomine inter Arabum duces: qui caſtra illîc &, de more, familiam habebat. Igitur ingens à Luſitanis cædes edita, præda item hominum pecorumque parta. Ipſe *Rahus* tamen euaſerat: & cùm Chriſtiani, onere graues, tardius iter facerent,

cerent, collectis ad LXX. è ſuis equitibus, à tergo obequitabat minitabundus. Plures intereà accedebant: & ipſe tum ſuos cohortans, tum Arabas excitans (qui cum Luſitanis fœderati militabant) vt eos deſererent proderentque: *En egregiam occaſionem*, inquiebat, *Deo, Mahumeti, gentibus placendi, ſi iſtos canes & alienigenas, facto agmine ac nobiſcum iunȼti, inuaditis, & cunȼtos vndique trucidatis. Præda erit veſtra, gloria æterna erit veſtra, patria liberata muneris erit veſtri. Agite fratres, agite commilitones, expiate fœderis dedecus honeſtiſſimâ tranſitione.* Clamabat, non mouebantur: imò contrà, quò fidem ſuam magis noſtris approbarent, in primum agmen cum prædâ ſe conferebant. Iam parabat, vt impar, diſcedere *Rahus*: ſed vxor illius *Hota* nomine, ſingulari ſpecie mulier, amara vnicè & amans, ex agmine nominatim eum inclamauit. Subſtitit ille, & vocem agnouit, ſimulque fæminæ fatum: atque ipſa à ducibus petito breui colloquio & impetrato, *Rahe*, inquit, *Benxamutie, vbi promiſſa & fides ſunt? Quoties iuraſti, captiuitatem meam & diſcrimen ipsâ morte tuâ depellere? En trahor captiua, & pateris, perfide dicam an ignaue? Nec vtrùm probrum viro indignius ſit, ſcio. Vbi autem de robore tuo vaniloqua verba? pudet & famæ, quæ ſic eſt mentita.* His vocibus, & ipſis amoris furijs, incitatus *Rahus*: *Dies*, inquit, *longa eſt, victoria in Dei manu, virtus in meo brachio. confide.* At illa puluerem manu è terrâ tollens, & in altum proijciens, *Sic*, inquit, *verborum tuorum fidem aura diſpellit. Abi ingrate, aliâ fruere, quam mihi, vt video, prætuliſti.* Sed *Rahus* ſtatim, vt in more gentis eſt, calceum ſibi detractum, in illam iecit: quod ſignum & pignus ſanctum erat ſeruatæ ſeruandæque fidei; & ſimul ad equites ſuos conuerſus, *Si vmquam amor vos tetigit*, inquit, *mei atque huius miſeremini, & adiuuate. Per ſacra noſtra, per gloriam gentis, per vitam hanc meam obſecro, quæ diuturna eſſe non poteſt, ſi hæc aufertur. Inſilite, dij audentes & amantes iuuant.* Fecitque ipſe & alij impetum, quem egregiè ſuſtinebant noſtri, donec *Ataidius* in extremo agmine propugnans & ſuſtinens, cùm guttur eius caſu arma nudaſſent, haſtâ *Rabi* transfixus occubuit. Duce amiſſo, confuſio; & ea maior, quòd æmulatio etiam erat & certamen de loco. Alij hunc, alij iſtum ſufficiebant, & id tanto certamine, vt pænè (ô fatalem inſaniam!) ad ina[illegible] ter ſe, relictis hoſtibus, venirent. [illegible] Arabes fœderati conſpicati, & ſimul [illegible] ſeratione nobilis illius Ducis tacti, a[illegible] in noſtros verterunt, & puncto tempo[illegible] diſſipatâ acie, cæſi plerique omnes [illegible] capti ſunt. Recepta ita *Hota*: qu[illegible] ſe[illegible] ducens victor *Rahus*, omnium oculos, voces & laudes in ſe vertit, fidem & robur prædicantium, & vtriuſque felicem affectum. Nec diu ſanè pòſt, mulier pro ſe fidem quoque teſtata eſt: cùm marito in prælio quodam mortuo, illa funus eius cum multis lacrimis magnificè curauit: & inediâ deinde nouem dierum ſe vitâ exuit, & marito iunxit.

Hæc tragica. mitius exemplum eſt, quo XXI.
claudam, noſtri PHILIPPI *Boni* cognomento: qui præcipuus auctor fuit magnitudinis huius, quam domus Burgundicæ appellamus. Is igitur annos natus viginti tres, patrem *Ioannem* Burgundiæ Ducem, ſcelere & perfidiâ (res dicenda eſt) *Caroli Delphini* interfectum amiſit. Atque vt erat dolore & irâ recens, ad vxorem venit, quæ ipſa ſoror *Caroli* erat: & *O mea Michaela*, inquit (id mulieri nomen) *frater tuus patrem meum occidit*. Mulier ſtatim in lacrimas & clamores. (nam mirificè viri amans erat,) & diſcidium non fruſtrà verita, ſine ſolatio lugebat: niſi quod ipſe eam erexit, multiſque verbis affirmauit, *Nihilo ſibi viliorem futuram, ob hanc propinquam quidem, ſed alienam tamen culpam. Reciperet animum, & metum poneret, viro æternùm fido bonoque futuro*. Et fecit. vixit triennium cum eâ, omni amore & honore ſolito proſecutus: etſi ipſe aſpectus eius, ſcelus fraternum & triſte parricidium ſenſibus ingerebat. Accedebat, quòd [illegible]lis eſſet. quæ ſola cauſſa diuortij, quoti[illegible] apud Principes valuit? Sed nihil ap[illegible]d iſtum: qui amorem & primam copulam, niſi morte, noluit ſolui.

Verè claudebam, ſed SCYTHICA mu- XXII.
lier interuenit, & oſtendi poſtulat in hoc theatro. non illa magna, nec in re f[illegible]a aut magnâ, ſed ſi ad calculos r[illegible]ce[illegible], magni mirandique amoris. Sub *Andronico Palæologo Iuniore*, Scythæ incurſion[illegible] in Græciam Thraciamque fecêre, & l[illegible] populati magnam prædam auexere. In eâ captiuus quidam Thrax fuit, qui cum al[illegible]s

[illegible]

ante fores Scythicæ huius trahebatur: viditque & miſerata eſt, & emit eum, imò & mox nupſit. Sed iuramentum tamen priùs exegit, non deſerendam ſe ab eo in vllâ fortunâ, tempore, aut loco. Mulierem autem hanc iam antè acre deſiderium habebat capiendæ noſtræ religionis, & vt ſalutari aquâ tingeretur: quod mariro indicat, atque ille approbat, & vnà conſtituunt hoc fine in Chriſtianos fines demigrare. Sed dum ſe apparant, & *opportunitatem quærunt, annus elabitur, & binos intereà liberos marito ſuo, alterū peperit, alterum in vtero geſtabat. Ex quo & creuit amor mutuus, & iam firma nexio videbatur. Ecce autem intereà euênit, vt iterùm Scythæ incurſione factâ, priorem vxorem huius mariti ſui abducerent, & prætereuntem eum captiuis ille agnoſceret & videret. Itaque, pro veteri affectu & conſuetudine, illacrimauit, & cauſſam vxori ſuæ Scythicæ dixit. Illa nec indignata marito eſt, nec odio aut æmulatione (pro muliebri ingenio) in alteram illam tacta: ſed ſtatim eam quoque emit, tum ad domeſtica miniſteria, tum vt aſpectu ipſo dolorem marito leuaret. Et iam tempus migrandi viſum: migrant, Conſtantinopolim veniunt: mulier baptiſmate tingitur: altera illa (auſim ingratam, ſi non iniquam, dicere?) ſtatim ad Patriarcham accurrit, clamitat per iniuriam maritum ſibi ereptum, & à Scythicâ poſſideri. Illa quoque venit, & auditur, & rem totam exponit; nec quiſquam damnare eam ſuſtinuit, vt quæ amborum domina eſſet, eoſque ex ſeruitute & immanibus illis belluis liberaſſet. Tamen hæſitantibus illis, ipſa ſententiam hanc vltrò tulit: *Marito meo, ſi prior vxor cordi eſt, habeat: cui etiam ob conſuetudinem, & ſuſceptos ex eo liberos, pretium redemptionis condono. In ipſam hanc autem fœminam vti eadem liberalitate cupiam, ſed cùm in terrâ alienâ ſim, & aliarum rerum inops, haud poſſum. Itaque illa, pretio reddito, cum marito abeat: ego cum duobus meis liberis benigni Dei manus exſpectabo.* Dixerat mulier, & mirari omnes æquanimitatem ſunt: cui Deus ſanè mox adfuit. & cùm altera illa in Thraciam iuiſſet, ad pecuniam corrogandam; ecce iterùm à globo Scytharum abripitur, nec vlterà viſa eſt, & maritus iam tutò in Scythicæ illius coniugio acquieuit.

CAPVT XVII.

DE PATIENTIA.

Ab irâ & vindictâ alienum eſſe debere, præſertim in conuiciatores.

POTERAT ſub Clementiâ hæc virtus contineri; ſed educere malui, & ſeorſim oſtendere, quia valdè Principem decet, & ſæpè in eâ fortunâ locum habet. Quis non alta illa ſermunculis aut iudicijs petit? Grauamur imperari; & quamuis benè atque vtiliter aliquis faciat, tamen hoc, illud, carpimus: & ſemper aliquid eſt quod non omnibus placet. Inde voces. ſed ſpernat Princeps, & ſciat *Nullum eſſe argumentum magnitudinis certius, quàm nihil poſſe, quo inſtigeris, accidere.* (Sen. III. De Irâ, cap. VI.) Sicut ſuprema Mundi pars ventis, fulminibus, pluuijs non turbatur: non item debent apices iſti rerum. Hic aut ille in te iocatus eſt? conuicio aſperſit? calumnias diſperſit? contemne. *Ille magnus & nobilis eſt, qui more magnæ feræ, latratus canum ſecurus exaudit.* (II. De Irâ cap. XXXII.) Potentia tua ſupra læſionem eſt, gloria (ſi benè agis) ſupra infamiam. Sed Mecænatis verba & conſilium, quod *Auguſto* in hac re dedit, digna adſcribi: *Si quis conuiciatus tibi fuerit, aut in occulto detraxerit; neque deferentem audire debes, neque delatum punire. Turpe enim ſit, facilè te id credere, cùm cauſſam non præbeas, eſſe tamen qui conuicio petant. Atque id ferè non niſi mali Principes credunt, quos ad fidem inclinat conſcientia. Deinde autem iniquum ſit, hæc iraſci aut punire. quæ ſi vera ſunt, præſtat non admittere; ſin falſa, diſſimulare. Nam vltione iſtâ, quid niſi plures ſermones & plurium prouocabis?* (Dio l. LII.) Sunt ſaluberrima monita, ſiue rationes: & vltimam iſtam nota. Ne moue, quod motum magis exhalet: ne moue, quod mouendo non ſedes. Quòd ſi omnes punitum ibis, quis finis erit? neque aliud agas, & aſſiduè in ijs occuperis. Contemne igitur, & Senecæ hoc imbibe: *Contumeliarum patientiam, ingens inſtrumentum eſſe, ad tutelam regni.* Et, vt ad Exempla veniam,

LACONES appoſitè in publicis ſacris apprecari ſolent, *Vt poſſent iniuriam pati.* Ne properè ſcilicet exſilirent ad vindicandum, & ſtatum ita ſuum turbarent. Tum etiam, quia parùm idoneos iudicabant ad I.

res gerendas, qui iniuriâ aut contumeliâ ſtatim abripierentur. Sedatio animi & frigus decet imperantes.

II. In quâ parte DAVID, rex Hebræus, mirificus. qui pulſus à filio *Abſalomo*, & profugus, cum manu tamen fortium virorum, vt ad montem *Bahurim* venit, auſus eſt *Semei* è *Saulis* cognatis, petere virum conuicijs: tantùm? imò & lapidibus, quos ex alto in eum iecit. Indignati comites, & ex ijs *Abiſai*: *Itáne hic canis Domino meo & ſuo malè dicat? idque impunè? Ibo, mi rex, & recidam ei caput, domicilium proteruæ huius linguæ.* At mitiſſimus virorum Dauid, *Mitte, vt malè dicat. En filius, quem genui, ſanguis meus, ſanguinem iſtum quærit: & indignamur ſi conuiciatur alienus?* Cæleſtis quædam hæc patientia: quid mirum in viro cæleſti?

III. Magis in tyranno PISISTRATO, cuius vxore petulanter & iniuriè habitâ à quibuſdam adoleſcentibus ebrijs, idque in publico: malum illi timétes, manè ad Piſiſtratum ſupplices veniunt deprecatum. Ille autem: *Quid vos vultis? mea vxor heri nuſquã prodijt. At in poſterum date operam, vt ſobrij ſitis.*

IV. Quid in ARTAXERXE Perſarum Rege, in quâ gente ſuperbia domicilium habere viſa? Apud quem legatus Spartanus *Euclidas*, liberè pro ingenio gentis, & pro ſuo ferociter locutus, hoc reſponſi tetulit: *Tibi licet, quæ libet, apud me dicerẽ: mihi & dicere, & facere.* Saluâ maieſtate modeſtia inſerta fuit: & ad hanc iuit, ab illâ non abiuit.

V. Sed in hac virtute Macedonum aliquot reges eximij. Quid enim PHILIPPVS *Alexandri* pater? qui plura eius dedit exempla. Vt in *Nicanore*: qui circumiens malè de *Philippo* opinabatur, & detractabat: nec defuit, vt ſolet, delator *Smicythus*. Amici igitur aduocandum, & plectendum cenſere. ille contrà, *Et Nicanor*, inquit, *non eſt peſſimus Macedonum. videndum igitur, numquid per nos admiſſum aut commiſſum, cur malè dicat.* Et ſeriò quærens, repperit pauperem virum eſſe, benè meritum, nec adhuc habitam eius rationem. Itaque ſtatim munere eum affecit; qui & ipſe, mutatâ mente & linguâ, laudare vbique *Philippum* & attollere. Quod cùm idem *Smicythus* tetulisſet: *Videtiſne ô amici*, inquit, *in noſtrâ manu eſſe, benè vel ſecùs audire?* Factum dictúmque penſitandum Regibus, qui cupiunt famam.

VI. Iam iterùm IDEM, de petulanti quodam & procaci conuiciatore, cùm ſuaderent exſilio plectendum: *Nequaquam*, inquit, *ne oberrans apud plures de nobis malè loquatur.*

Nec verò in abſentes ſolùm lingulacas VII.
talis, ſed in præſentes, & qui in os inſultabant. Vt ille *Demaratus Corinthius*, cùm aduenisſet ad eum, tunc fortè cum *Olympiade* coniuge & filio *Alexandro* diſſidentem: rogareturque à Philippo, *Ecquid conſentirent iam inter ſe Græci?* ille ore libero, *Scilicet tibi conuenit de Græcorum concordiâ agere, qui diſſides à proximis tuis.* Senſit eum vera dicere Philippus: ad ſe redijt, & cum ſuis in gratiam.

IDEM cùm pro tribunali ſublimis, ſub VIII.
haſtâ captiuos venderet; ac parum decorè, veſte reductiore, ſederet: quiſpiam è captiuis clamare cœpit, *Iniuriâ ſe affici, eſſe enim paternumſe Philippi amicum.* Quod cùm miraretur Philippus, & dicere eum ac docere iuberet: *Apud te ſolum*, inquit. accedenſque ad tribunal, in aurem inſuſurrat, *Heus tu, veſtem demitte. nam ſic parùm honeſtè ſedes.* Rex nihil offenſus, gratiã imò rettulit: *Et verè*, inquit, *iſte mihi amicus erat, mittite hominem.* ſimulque aliter ſe compoſuit. En, fructum etiam ſuum alienam libertatem fecit. & ſolet ipſe dicere: *Gratias ſe debere Athenienſium oratoribus, quòd conuicijs ſuis redderent ſe meliorem: dum illos factis conatur refellere.*

At inter ſucceſſores eius ANTIGONVS, IX.
æmulus & pænè par fuit in hac laude. Qui in caſtris aliquando, cùm duo è vigilibus, iuxta ipſum Prætorium, de rege malè dicerent, atque ipſe omnia audiret, nihil vltrà quàm tentorij velum concuſſit; & *Heus vos*, inquit, *paullò longiùs ſecedite, ne Rex vos audiat.* Quid iſtuc eſt? ne diſſuadet quidem malè loqui, ſed cautiùs loqui.

IDEM cùm exercitum in tenebris aliquò X.
duceret, & moleſtú ac ſalebris interruptum iter eſſet, milites ductorem paſſim exſecrabantur Antigonum. At ille ad ſingulos ipſe ſeque accedens ignotus, & explicans. *Nunc*, inquit, *bene dicite ei, qui vos eripuit.*

Iam PYRRHVS qui Macedoniæ regnum XI.
aliquamdiu tenuit, idem hanc virtutem. Iuuenes aliqui Tarentini, cùm in Italiâ is eſſet, inter pocula malè de eo & minaciter locuti,

locuti, deferuntur: adductique poſtridie, *An dixiſſent?* interrogantur. Vnus facetè & liberè: *Diximus, atque adeò te interfeciſſemus, niſi lagena defeciſſet.* Vini culpam, non animi oſtendit: & Pyrrhus ſic accepit, atque ipſe arriſit.

XII. Inter germanos Græcos PERICLES, conuicijs petitus in foro, à proreruulo quodam, nihil repoſuit, & placidè res ſuas egit. Actis, domum iuit, illo proſequente & linguę tela identidem eiaculante. Nihil ſenſit, nihil dixit *Pericles*: hoc tantùm, cùm ad ædes iam veniſſet, & nox eſſet, miniſtro ſuo, *Abi puer, & facem accende, & huic redituro præluce.* Vah, non patientiam ſolùm, ſed benignitatem! qui aduerſum iuit in ipſo improbitatis freto æſtuantem.

XIII. PTOLOMAEVS *Lagi* filius, Ægypti rex, in Grammaticum cauillans, & inſcitiam arguens, *Quis eſſet Pelei pater?* rogauit. Cui ille, *Expediam, ſi tu mihi priùs dixeris, qui Lagi.* Genus obſcurum aut ſordidum regi palàm obiectabat: & id indignati omnes qui aderant, præter regem. Qui ad incitantes: *Niſi ferre dicterium regium eſt, nec dicere,* inquit. Idem ius volebat ferulæ, quod ſceptro, in iſtis eſſe.

XIV. Sed Romani quoque Principes huc ducant, & primus eorum CAESAR. Ille *C. Caluo* oratori, qui famoſis epigrammatis proſciderat, cùm de reconciliatione ſignificaſſet, prior & vltrò ſcripſit, tamquam ipſe læſiſſet. Idem *Catullum* poëtam, qui famæ eius perpetua ſtigmata (& nunc leguntur) verſibus inuſſerat, ſatisfacientem eâdem die adhibuit cænæ. Nihil ſtipulatus eſt, aut iniunxit, ſolâ pænitentiâ pro pœnâ contentus.

XV. At AVGVSTVS verè & hîc ſucceſſor, cùm in iudicio quodam inter alia crimina reo obijceretur, quòd malè loqui de Cæſare ſoleret: interrupit, & ad accuſatorem, *Velim hoc mihi probes, faxo ſciat Ælianus* (id rei nomen) *& me linguam habere.* Benè, & benignè. quid aliud ſignificabat, quàm dicta dictis vlturum? Etſi nec fecit, nec vlterà quidquam inquiſiuit.

XVI. IDEM in *Timagine*, hiſtoriarum nobili ſcriptore, plus ſemel patientiam oſtendit. Multa in ipſum, etiam in vxorem, in filiam & familiam eius dixerat: atque ea vt arguta, & ab homine docto, excipiebantur vulgò & circumferebantur: Cæſar tamen nihil, niſi monuit eum vt modeſtiùs ingenio & linguâ vteretur: idque in domo ſuâ. Nam & (vide ingratitudinem) Cæſar eum alebat. Sed cùm nec ſic deſineret, tandem domo ei ſuâ interdixit: & quis accuſaſſet, ſi vrbe, ſi toto imperio? At ecce, qui velut in inuidiam Cæſaris excipiat: & is fuit amicus eius *Aſinius Pollio*, nec ideò deſijt eſſe. Fouit hominem, & eius exemplo alij: viſitur, colitur. & quis? priora omitto, ſed qui tunc quoque, tamquam profeſſas inimicitias cum Cæſare gereret, libros Hiſtoriarum de rebus eius ſcriptos combuſſit. Non hoc erat dicere, *Indignus es de quo ſcripſerim? falſa cenſeo, quæ prædicauerim?* Tulit & hæc Cæſar: tantùm Pollioni ſemel dixit: Θηριοτροφεῖς, id eſt, *Serpentem nutris.* Et paranti excuſationem obſtitit, addiditque, *Fruere mi Pollio, fruere.* Cùm hæc lego & examino, dicam Romam tunc ſeruiſſe? At ſi; addam quod publicè in theatro acclamatum, *O Dominum æquum & bonum!*

Nimirum confirmatus in hac patientiâ animus iam erat, & contra concuſſionem omnem ſtabilis. quod etiam Tiberio oſtendit, conquerenti ſuper eâ iuueniliter, & exſtimulanti. Reſcripſit enim in hæc verba: *Ætati tuæ, mi Tiberi, noli in hac re indulgere, & nimiùm indignari, quemquam eſſe, qui de me malè loquatur.* SATIS EST ENIM *ſi hoc habemus, ne quis nobis malè facere poſſit.* XVII.

Et hauſit ab eo TIBERIVS. qui aduerſus talia firmus, ſubinde iactabat, *In ciuitate liberâ liberas linguas eſſe debere.* Idem in Senatu, cognitionem ſuper ijs flagitante: *Non tantum habemus otij P. C. vt implicare nos pluribus negotijs debeamus. Si hanc feneſtram aperueritis, nihil aliud agi ſinetis: omnium inimicitiæ, hoc prætextu, ad vos deferentur.* O pulchra, ô aduertenda! etſi ipſe non tenuit, & poſteà ſe mutauit. XVIII.

Vnum propioris æui exemplum etiam, & finio. FRIDERICVS Imp. conuicijs petitus, & ab amicis ad vindictam excitatus: *Minimè,* inquit. *an neſcitis Principes, quaſi ſcopum, expoſitos ad has ſagittas?* Ira eſt alta liuor & calumnia petent: petent, ſed non tangent, vbi animus quidem eſt altus. XIX.

CAPVT XVIII.

DE MAGNITVDINE ANIMI.

Famam & immortalitatem Principi propoſita, & expetenda eſſe.

HOC enim nũc appello Magnitudinem animi, alta & honeſta proponere, & nunc, ac magis olim, in famâ bonâ ac gloriâ eſſe. Vt ſol in autorâ tenuior, aſſurgit & inclareſcit; ſic ex virtute & meritis fama cum æuo ipſo augetur & creſcit. Hoc velim equidem amare Principem, & vt trahat illum —— *fax mentis honeſtæ Gloria*, vt poëta ait. Quid enim aliud in externis? Τὸ μὲν ἀργύρεον, ait Polybius, ἐστὶ κοινόν τι πάντων ἀνθρώπων κτῆμα. τὸ δὲ καλὸν, καὶ πρὸς ἔπαινον καὶ τιμὴν ἀνῆκον, θεῶν καὶ τῶν ἔγγιστα τούτοις πεφυκότων ἀνδρῶν ἐστι: *Argentum quidem & pecunia eſt communis omnium hominum poſſeſſio; at honeſtum, & ex eo laus & gloria, Deorum eſt, aut eorum qui à Dijs proximi cenſentur.* Dictum egregium. alia alijs communia, & adipiſcenda: at bona & magna fama magnis conuenit, & quos Deus vicem ſuam fungi voluit in terris. Velleius de *Pompeio Magno*: *Quo viro nemo alia omnia minùs, aut gloriam magis concupiuit.* Egregiè. illuc eundum eſt, ad honeſtam ambitionem & nomen: quod non plebeiæ voces, ſed ſeria Annalium teſtimonia celebrent & poſteritati commendent. Ita ad Virtutem (etſi per ſe appetendam) ducitur: *nec poteſt quidquam abiectum & humile cogitare, qui ſcit de ſe ſemper loquendum.* Studia hoc donant, & rerum memoria: Princeps foueat, ſed cum modo & iudicio, vt nec paſſim eò vocet, nec argumentum ſe cuicumque ſtilo velit. Auguſtum videat. qui *ingenia ſeculi ſui* (ait Tranquillus) *omnibus modis fouit: componi tamen aliquid de ſe, niſi & ſeriò, & à præſtantiſſimis, offendebatur.* Seriò, non per ludos & mimos: à præſtantiſſimis, non ab ingenijs paſſiuis aut plebeijs, ſed quæ Genium aliquem æternitatis à ſe haberent. Hanc laudis cupidinem ſummi viri prætulerunt: vt

Mamertinus, Panegyr. ad Iulianum.

I. THEMISTOCLES. qui in adoleſcentiâ ſolutus, & aliarũ rerum, poſt *Miltiadæ* de Perſis victoriâ, honeſtâ æmulatione percuſſus, depoſitis nugis ſeria agitare cœpit, & totas noctes inſomnis agitare. Rogatus cauſſam, reddidit: *Miltiadæ ſe trophæis è ſomno excitari.*

IDEM in theatrum iturus, cùm rogaretur, *Cuius vocem libentiſſimè audiret?* aliò retulit, & *Eius*, inquit, *à quo laudes meæ optimè celebrabuntur.* Numquid diſſimulauit? profeſſus eſt gloriæ cupidinem, & eius aliquâ mercede inductum ſe res geſſiſſe. II.

IDEM tertiò, in conuentu celebri Græciæ, ludis Olympicis, cùm plerique ſpectaculis omiſſis oculos in illum verterent, cumque mirabundi & fauentes exteris etiam oſtenderent: dixit alacer animi & lætus, *Illo die ſe laborum, quos pro Græciâ tuliſſet, fructum maximum cepiſſe.* Ad rigidam Sapientiam ſi examino, non ſapientiſſimè. quid enim adiectum eſt? vox modò & laudatiuncula: ſed virtuti aliqua oblectatio, cùm & gratos iſtos videt, & poſteros ſperat. III.

At ALEXANDER hîc vel nimius. qui patrem creſcere & inclareſcere, interpretabatur ſe minui & obſcurari. Cumque nuntij identidem venirent, huius illiusque victoriæ: inter æquales ingemiſcens, *Hem!* inquit, *quid tandem pater nobis vincendum relicturus eſt?* Mitus vehemenſque affectus, qui vel innatam pietatem vicit. IV.

Et quid quereris ô ALEXANDER? ecce Aſiam, & Africam, & reliqua Europæ, tibi palæſtram. Sed nimiam ambitionem iure dixerim, cui & orbis fuit anguſtus. Nam differente *Anaxarcho*, plures eſſe mundos ſuſpiraſti, & *Me miſerum! qui nec vnum ſubieci*, ſubiiciſti. V.

An non ſimile alterius *Alexandri*, imò maioris, id eſt IVLII CAESARIS? qui in Hiſpaniæ *Gades* cùm veniſſet, ibique imaginem *Alexandri* illius vidiſſet, diu intuitus in vocem & gemitum erupit: *Heu, nihil etiam memorabile à me geſtum in ætate, quâ iſte orbem terræ vicit!* Non geſtum, ſed gerendum: acquieſce. affatim Deus & fata materiem gloriæ tuæ dabunt. VI.

IDEM in Alpibus, cùm iter illac faceret, & comites ruſtica tuguria, & pauperes illos cœtus, riderent: *Atqui malim hic primus eſſe*, inquit, *quàm Romæ ſecundus.* Quid hæc vox, niſi tuba & claſſicum belli ciuilis eſt? nolo ſecundus eſſe, vapula libertas. VII.

Sed magis honeſtiuſque ſe affectus hic prodir, cùm poſteros, & monumenta ijs futura, cogitat. vt in PERICLE: qui in concionem ab iratis Athenienſibus vocatus, quòd tantam VIII.

tam

tam vim pecuniæ in opera & ornatum vrbis contuliſſet: ille placidè, *An ergo, ó ciues, pænitet? conditionem fero, meum nomen ijs inſcribatur, & priuatim mihi feram expenſa.* Reclamatum à totâ concione: hortatíque vltrò ſunt, *Cum bonis dijs pergeret, nec impendijs tali fine abſtineret.* Ecce in toto populo honeſtum ambitum, & certamen à nullo, in gloriâ ad poſteros, vinci.

IX. TRAIANVS hoc quoque, *Optimus* ſuo iure Imperator, quæſiuit: & paſſim noua ac vetera opera cùm faceret, aut reficeret; nomen ſuum etiam minimis inſcripſit, adeò vt quidam ſubſannantes *Herbam parietariam* eum appellarent.

X. Sed fidelior in libris ſcriptiſque memoria: & ALEXANDER iam dictus ſciuit. Is *Calliſthenem* ab Ariſtotele acceptum, eloquentiâ & ſapientiâ clarum, ſecum circumduxit, rerum ſcriptorem, & famæ propagatorem. Sed heu! præproperâ irâ vitam abſtulit, à quo æternitatem ſperabat.

XI. IDEM Ariſtotelem quàm fouit hoc fine, & produxit? feliciùs. nam ille nomen eius ſecum perenne fecit, in operibus quę exſtant. Sed non ſine præmio. & in vnam *Hiſtoriam Animalium* ſcribendam, certum eſt Alexandrum contuliſſe *octingenta talenta*, noſtræ pecuniæ *quadringenta & octoginta millia Philippicorum.* Quid dicitis hodierni Principes? compello excitandos?

XII. IDEM eiuſdem ardoris ſcintillas iudicio iecit, in vate *Homero.* Et cùm ad tumulum Achillis in Sigæo conſtitiſſet, è pectore vocem emiſit: *O fortunate adoleſcens, qui præconem Homerum reperiſti!* Certè, fatemur. tantũ enim neſcio an ipſe ſe, ſed tantus ille fecit.

XIII. Ab eodem iudicio IDEM, in accurſu tabellarij cuiuſpiam res, vt videbatur, lætas ferentis: *Et quid,* inquit, *nuntias? an Homerum reuixiſſe?* Nec feriunt, aut capiunt, ſcio, hæc dicta vulgares animos: ſed altos mirificè: & quid ille, niſi ſummum votorum, æſtimauit, Homerum reuiuiſcere, idque in ſuas (huc ibat) laudes?

XIV. Græciæ etiam colonus HIERO rex Syracuſanus, animum Græcanicum habuit, id eſt, vt cum Venuſino dicam, *laudis auarum.* Nam cum poëta quidam *Archimelus*, epigrammate haud inſcito, ſed breui (octodecim modò verſuum fuit) nauim, quam ingentem fabricarat, celebraſſet: illo delectatus, & porrò prouocans, in aliâ naui *mille modios tritici* Athenas, donum poëtæ miſit; idque in ipſum Pyræi portum, omni ſuo ſumptu. Si quis inſtructam nauim, & ſocios nauales euntes redeunteſque, cogitet: mirabitur regiam planè liberalitatem.

XV. At nec Latini expertes huius ambitus, etiam ſæculo adhuc rudi. En P. SCIPIO *Africanus* poëtam *Ennium*, à quo res ſuas celebratas videbat gaudebatque, & viuum beniuolentiâ omni complexus eſt, & mortuum ſtare in effigie iuſſit in ſuo & *Corneliorum* monumento. Quid aliud, quàm dictum voluit? Per me in imagine viuat, cuius ſcriptis ego mortuus etiam viuo?

XVI. Nec degenerauit alter SCIPIO *Africanus*, qui (verba Velleij Paterculi) *tam elegans liberalium ſtudiorum, omniſque Doctrinæ, & admirator & fautor fuit, vt Polybium Panætiumque, præcellentes ingenio viros, domi militiæque ſecum habuerit.* Macte Scipio! dignus tu comite Polybio; dignus ille te amico & patrono.

XVII. Iam POMPEIVS *Magnus*, apud ſe habuit *Theophanem Mitylenæum:* quem Græcum & exterum, in concione militum, ciuitate donauit. Quâ cauſsâ & titulo? ſcriptorem rerum ſuarum.

XVIII. Sed in vnum benignus *Pompeius*, in totum genus IVLIVS *Cæſar.* qui rerum iam potens, *omnes liberalium artium doctores*, qui Romæ eſſent, ciuitate donauit. Quæ hæc liberalitas? inquies, nihil à ſe dedit. Dedit à publico: nec maior aut optabilior tunc honos extero, quàm ciuem dici.

XIX. AVGVSTVS autem mirificè in hos propenſus, quod tot ſcriptores aut vates dicent, ab eo producti & alleuati. Ambitio autem ab ijs viciſſim attolli, vel ex epiſtolæ eius his verbis ad *Horatium* poëtam (quem hodie legimus) ſatis elucet: *Iraſci,* inquit, *tibi me ſcito, quòd non in plerſque eiuſmodi ſcriptis mecum potiſſimùm loquaris. An vereris, ne apud poſteros infame tibi ſit, quòd videaris familiaris nobis eſſe?* Atque hoc velut conuicio expreſſit Eclogam, cuius initium:

Cùm tot ſuſtineas, & tanta negotia, ſolus:

Sed quod operæ talis pretium? ſerui, ſupellex, fundi toti.

Sed

XX. Sed & VESPASIANVS,etſi cetera parcus, ingenia artesque fouit vel maximè. & primus è fiſco (ait Suetonius) *Latinis Græciſque Rhetoribus annua* * *centena conſtituit.* Idem *Saleio Baſſo*, eximio poëtæ, vnâ donatione * *quingenta* donauit: id eſt, cenſum tunc equeſtrem.

* Bis mille & quingentos Philippeos.
* Duodecim millia Philippicorum & quingentos.

XXI. ANTONINVS *Pius* diffudit etiam liberalitatem *Veſpaſiani*, nec Romæ tantùm, ſed *per omnes prouincias*, *Rhetoribus & Philoſophis*, honores ac ſalaria detulit.

XXII. Quibus ALEXANDER *Seuerus* addidit, *Grammaticos, Medicos, Mathematicos*.

XXIII. Magna in omnes liberalitas, & ſic perpetua: ſed illa in vnum ſtupenda. ANTONINVS *Caracalla*, cetera haud laudabilis, delectatus elegantiâ carminum *Oppiani*, quæ illi inſcripta legimus, in ſingulos verſus *ſingulos aureos* iuſſit rependi: id eſt, *noſtrates duos*. & verſus numera, ſtupebis.

DIOCLETIANVM addam? is *Eumenio* Rhetori * *ſexcenta* annua aſſignauit, in ſcholâ Auguſtodunenſi doctori. Credimúſne? refragantur, & reſcribunt: ignoſco pro iudicijs & animis, addam etiam, opibus hodiernis. XXIV.

* [illegible] Philippeos.

Sed conuenio vos, PRINCIPES, voce Anaxagoræ, qui ſenex & æger decumbebat; nuntiatumque Pericli, ex eius diſciplinâ. Is accurrit, & ſolatus eſt, & precatus ne ſic deſereret: ſed ibi opportunè Anaxagoras: *At enim, ô Pericle, quibus opus eſt lucernâ, oleum infundunt.* XXV.

Infundite bonis meritiſque. & cum LEONE Græcanico Imperatore Eunuchum non audite dicentem, *Hæc in milites debere abſumi.* Cui ille repoſuit: *Vtinam meis temporibus eueniat, ſtipendia militum in doctores artium abſumi!* Vtinam, vtinam! ſed meis non fiet: & inſcitiæ caligo aut tenebræ (falſus ſim!) imminent Europæ. XXVI.

APPROBATIO.

Has I. LipsI lucubrationes vt egregiè frugiferas fore confido, ita prælo digniſſimas cenſeo, quòd ea quæ Principibus ac politicis viris apprimè conueniant, non modò legenda, verumetiam velut in tabulâ, non ſine voluptate, ſpectanda, exhibeant.

Guilielmus Fabricius Nouiomagus, Apoſtolicus ac Archiducalis librorum Cenſor.

LEGES REGIAE

ET

LEGES X.VIRALES,

IVSTI LIPSI OPERA

STVDIOSE COLLECTAE.

DE REGIIS LEGIBVS, ET QVI REGES QVAS TVLERINT.

IVS *omne Publicum aut Priuatum eſt. Publicum, Diuinum, aut Humanum. Diuinum, quod ad ſacra & ſacerdotes pertinet: Humanum, quod ad magiſtratus & publicam adminiſtrationem. Ex his Romulus rex Humanum pracipuè: Numa, Diuinum conſtituit. Et publico quidem iuri pauca aut reges ceteri aut X. viri addiderunt. Supererat Priuatum. quod in Naturale, gentium, & Ciuile tribuitur. Naturae ius Romuli ferè leges praeferunt: Numa gentium addidit. Romulus de educatione liberûm, de matrimoniis, de parentum iure ſanxit: Numa, de homicidiis, de bonae fidei contractibus, de ſepulturâ, quaedam tulit. Iuris Ciuilis praecipuus auctor Seruius Tullius, qui auctore Dionyſio de Contractibus & Iniuriis quinquaginta leges rogauit; item de foenore, de nexis, aere alieno, & alia. quae compluria in ſuas tabulas X. viri tranſtulerunt. Non aliena ab hac origine iuris Ariſtotelis diuiſio eſt Iuſtitiae particularis in* διανεμητικὴν *ſiue Diſtributiuam, &* ἀλλακτικὴν *ſiue Commutatiuam. Priorem illam iuſtitiam Romulus maximè, & ex parte Numa: poſteriorem ceteri ſpectarunt. Romuli leges, quarum verba ipſa perierunt, ſententiae ex antiquis, praecipuè Dionyſio, colliguntur, ſic concipi poſſunt.*

I. Deos patrios colunto: externas ſuperſtitiones aut fabulas ne admiſcento.

II. Nequid inauſpicato publicè gerunto.

III. Nocturna ſacrificia, peruigiliaque amouentor.

IV. Rex ſactotum praeſes, legum cuſtos eſto: iudicia exerceto: belli imperium habeto.

V. Patres ſacerdotia & magiſtratus capiunto: plebeiis patroni ſunto.

VI. Populi ſuffragia ſunto: magiſtratus creanto: leges ſciſcunto: pacem bellumque iubento.

VII. Moenia ſancta exiſtimantor.

VIII. Vxor Farreatione viro iuncta in ſacra & bona eius venito: ius deuortendi ne eſto.

IX. Si ſtuprum commiſit aliudve quid peccaſſit, maritus iudex & vindex eſto: deque eo cum cognatis cognoſcito.

X. Temetum mulier ne bibito.

Quod natum erit, parentes tollunto: monſtroſos tamen partus ſe fraude exponi fas eſto. XI.

In liberos ſuprema patrum auctoritas eſto: venumdare, occidere liceto. XII.

Verba ipſa legum.

SI PATER FILIOM TER VENVM DVIT, FILIVS A PATRE LIBER ESTO. XIII.

SEI PVER PARENTEIS VERBERIT, AST OLOE PLORASSINT, PVER DIVEIS PARENTVM SACER ESTO. SEI NVRVS, SACRA DIVEIS PARENTVM ESTO. XIV.

PATRONVS SI CLIENTI FRAVDEM FAXIT, SACER ESTO. XV.

DVVMVIRI PERDVELLIONEM IVDICENT; SI A DVVMVIRIS PROVOCARIT, PROVOCATIONE CERTATO. SI VINCENT, CAPVT OBNVBITO, ARBORI INFELICI SVSPENDITO: VERBERATO XVI.

VEL INTRA POMOERIVM, VEL EXTRA POMOERIVM.

Numae Pompilij leges.

Numa, ait Dionyſius, Romuli leges firmauit, nouas ipſe de ritibus & miniſtris ſacrorum adiunxit. Curiones, Flamines, Augures, Veſtales, Salios, Fetiales, Pontifices inſtituit. Legum aliquot verba haec reperiuntur.

I. DIS EX IMPVTATA VITE NE LIBANTO.

II. VINO ROGVM NE RESPERGITO.

III. PISCEIS QVEI SQVAMOSI NON SVNT NEI POLLVCETO: SQVAMOSOS OMNEIS PRAETER SCARVM POLLVCETO.

IV. QVOIVS AVSPICIO, CLASSE PROCINCTA, OPEIMA SPOLIA CAPIVNTVR, IOVI FERETRIO BOVEM CAEDITO. QVEI CEPIT, AERIS DVCENTA DARIER OPORTETO.

SECVNDA SPOLIA, IN MARTIS ARAM IN CAMPO SOLITAVRILIA VTRA VOLVERIT CAEDITO.

TERTIA SPOLIA, IANO QVIRINO AGNVM MAREM CAEDITO, CENTVM QVI CEPERIT EX AERE DATO.

V. QVI TERMINVM EXARASSIT, IPSVS ET BOVES SACREI SVNTO.

VI. SI QVIS HOMINEM LIBEROM DOLO SCIENS MORTI DVIT, PARICIDA ESTO: SI IMPRVDENS, TVM IN CONCIONE PRO CAPITE OCCISI ET NATIS EIVS ARIETEM OFFERTO.

VII. PELLEX ARAM IVNONIS NE TAGITO: SI TAGIT, IVNONI CRINIBVS DEMISSIS AGNVM FEMINAM CAEDITO.

VIII. SEI HOMINEM FVLMIN IOVIS OCCISIT, NE SVPRA GENVA TOLLITO.

HOMO SI FVLMINE OCCISVS ESIT, EI IVSTA NVLLA FIERI OPORTETO.

Senſa legum iſta.

IX. Deis fruge & mola ſalſa ſupplicanto.

X. In contractibus fides ſeruator: Fidei numen omnes metuunto.

XI. Si filius familias vxorem duxit, patri vendundi eius ne vltà ius eſto.

XII. Mulierem, ſi praegnas mortua fuat, niſi exciſo partu, ne humato: qui ſecùs faxit, quaſi ſpem animantis peremerit, ita eſto.

Tulli Hoſtilij.

I. Nati trigemini, donicum puberes eſunt, de publico aluntor.

De X. virorum Legibus, quando & quomodo ſcriptae.

Regiae leges partim ſcriptae, partim inſcriptae aduſque Tarquinij Superbi tempora valuerunt. Primus ille & Seruij leges omnes abrogauit, & priorum Regum pleraſq; contempſit, ad vim omnia referens & libidinem dominandi. Tarquinio verò pulſo, à Bruto & Valerio COSS. *reuocatas iterùm Seruianas aliaſque leges Dionyſius adfirmat. Quaſdam & ipſi* COSS. *& poſteà Tribuni addiderunt tuendæ libertatis, vt ſunt Valeriae, Sacratae, Iciliae leges. Sed hae omnes ius publicum ſpectabant: & priuato iuri nulla facta aceeſſio ante leges* X. *virales.* A.V.C.CCXCII. *promulgata à Tribunis lex Terentia eſt de Quinqueuiris, vt Liuius, vel Decemuiris, vt Dionyſius, Legum ſcrib. creandis. Eaque lex plebi volenti fuit. Nam ad id tempus loco regum* COSS. *ius dicebant: Conſules autem ex patribus erant. Itaque in diſſenſu ordinum, cùm Patres occaſione iuris praecipuè vterentur ad premendam plebem, nec plebeio contra patricium ius vllum aequum eſſet: omnibus concionibus actata & flagitata lex Terentia eſt. Reſtitère tamen, ſeptem annos ipſos, patres. Fracti demum conceſſère, miſſique legati in Graeciam ad Solonis inclitas leges aliarumque ciuitatum inſtituta moreſque noſcendos. addit Dionyſius etiam in Graecanicas Italiae ciuitates. Biennium pluſminus legati abfuerunt. Reuerſi ſunt* A.V. CCCI. *Statimque plebs peruicit vt ſcribendarum legum initium fieret: patres tenuerunt vt* X. *viri è patriciis tantùm crearentur. Creati Ap. Claudius, T. Genutius, P. Sextius, Sp. Veturius, C. Iulius, A. Manlius, Ser. Sulpitius, P. Curiatius, T. Romulius, Sp. Poſtumius, omnes conſulares. Inierunt magiſtratum ſine prouocatione* A.V. CCCII. *fineque anni propoſitae decem tabulae. Duae reliquae ſequenti anno additae. In Graecis interpretandis vſi operâ ſunt Hermodori Epheſij Philoſophi. Tabulas vocare placuit exemplo Athenienſium qui Solonis leges dixerunt* ἄξονας, *tabulis ligneis inciſas. quamuis iſtas aereas fuiſſe conſtet diſſentiente Pomponio. Perlatae ſunt comitiis centuriatis, fixae in foro ad Curiam Hoſtiliam. manſeruntque, quamuis poſt varia incendia vrbis, vltra Septimij Seueri Imp. tempora. De diuiſione tabularum ex fragmentis difficile iudicium eſt. Modo tamen & ordine ſcriptas fuiſſe non eſt dubium. Leges Regiae & Solonis, decem primas tabulas occupaſſe videntur: duae poſtremae de Sacris fuerunt, eaſque à Faliſcis petitas Seruius eſt auctor. Certè leges regiae ex* I. II. *&* III. *tabulâ à Feſto citantur: Lex Romuli de vendendis filiis à Dionyſio in quartâ ponitur. Fragmenta quae ſuperſunt, haec ſunt.*

IVSSVS POPVLI ET SVFFRAGIA SVNTO, QVODCVMQVE PO- I.

STRE-

STREMVM POPVLVS IVSSIT, ID IVS RATVMQVE ESTO.

II. PRIVILEGIA NE IRROGANTO.

III. DE CAPITE CIVIS NISI PER MAXIMVM COMITIATVM NE FERVNTO.

IV. FORTI SANATIQVE IDEM IVS ESTO.

V. Qui hoſtem concitauerit, quíve ciuem hoſti tradiderit, quíve coetus nocturnos agitauerit, capital eſto.

VI. Sodalitates & collegia ſunto: aſt ne in publicas leges commodáve peccanto.

VII. QVI FRVGES EXCANTASSIT, CERERI SACER ESTO.

VIII. QVI FRVGEM ARATRO QVAESITAM PAVIT SECVITVE, PVBES CERERI SACRATOR: IMPVBES PRAETORIS ARBITRATV VERBERATOR, NOXAMVE DVPLIONEMVE PRAESTATO.

IX. Si in alieno pecus pauerit, actio eſto.

X. Qui iniuriâ arbores alienas ceciderit, in ſingulas XXV. aeris luito.

XI. Arboris impendentis ramos XV. pedes à terrâ circumcidere ius eſto.

XII. * PATERFAMILIAS VTI LEGASSIT SVPER PECVNIA TVTELAVE SVAE REI, ITA IVS ESTO.

XIII. SI INTESTATVS MORITVR CVI SVVS HERES NEC ESCIT, AGNATVS PROXIMVS FAMILIAM HABETO: SI AGNATVS NEC ESCIT, GENTILES FAMILIAM HERCISCVNTO.

XIV. SI FVRIOSVS ESSE INCIPIT, AGNATORVM GENTILIVMQVE IN EO PECVNIAQVE EIVS POTESTAS ESTO.

XV. HOMINEM MORTVVM IN VRBE NE SEPELITO NEVE VRITO.

XVI. HOC PLVS NE FACITO: ROGVM ASCIA NE POLITO.

XVII. MVLIERES GENAS NE RADVNTO, NEVE LESSVM FVNERIS ERGO HABENTO.

XVIII. HOMINI MORTVO NE OSSA LEGITO, QVO POST FVNVS FACIAS, NISI BELLI PEREGREVE MORTVO.

XIX. QVI CORONAM PARIT, IPSE PECVNIAVE EIVS, VIRTVTIS CAVSA ARDVITOR.

XX. NEVE AVRVM ADDITO.

XXI. QVOI AVRO DENTES VINCTI ESVNT, AST IM CVM OLLO SEPELIRE ET VRERE SE FRAVDE ESTO.

XXII. Seruilis vnctura tollitor, omniſque circumpotatio.

XXIII. Rogum buſtúmve nouum, propius LX. pedes, alienas aedes ne adiicito,

Forum buſtúmve ne vſucapito. XXIV.

SI IN IVS VOCET, ATQVE EAT. XXV.

XXVI. SI MORBVS EVITASVE VITIVM ESCIT, QVI IN IVS VOCASSIT, IVMENTVM DATO: SI VOLET ARCERAM, NE STERNITO.

XXVII. SIQVID HORVM FVIT VITIVM IVDICI, ARBITROVE, REOVE, DIES DIFFEISVS ESTO.

XXIIX. SI VIS VOCATIONI FVAT, TESTAMINI: IGITVR EM CAPITO.

XXIX. SI CALVITVR PEDEMVE STRVIT, MANVM ENDO IACITO.

XXX. SIQVEI IN IVRE MANVM CONSERVNT, VTRIQVE SVPERSTITIBVS PRAESENTIBVS VINDICIAS SVMVNTO.

XXXI. SI VINDICIAM FALSAM TVLIT, REI SIVE LITIS ARBITROS TRES DATO: EORVM ARBITRIIS FRVCTVS DVPLIONE DAMNVM DECIDITOR.

XXXII. REM VBEI PAGVNT, ORANTO. NEI PAGVNT, ANTE MERIDIEM IN FORO AVT IN COMITIO CAVSAM CONIICIVNTO. POST MERIDIEM PRAESENTE AMBOBVS LITEM ADDICITO. SOL OCCASVS SVPREMA TEMPESTAS ESTO.

XXXIII. AERIS CONFESSI, REBVSQVE IVRE IVDICATIS TRIGINTA DIES IVSTI SVNTO: POSTIDEA MANVS ENDOIECTIO ESTO: IN IVS DVCITO: NEI IVDICATVM FACIT, AVT QVIPS ENDO IVRE EM VINDICIT, SECVM DVCITO, VINCITO AVT NERVO AVT COMPEDIBVS QVINDECIM PONDO, NE MINORE, AVT SI VOLET MAIORE VINCITO. SI VOLET, SVO VIVITO, NI SVO VIVIT, QVI EM VINCTVM HABEBIT LIBRAS FARRIS ENDO DIES DATO: SI VOLET, PLVS DATO.

XXXIV. TERTIIS NVNDINIS PARTES SECANTO: SI PLVS MINVSVE SECVERINT, SE FRAVDE ESTO.

XXXV. ASSIDVO VINDEX ASSIDVVS ESTO: PROLETARIO QVIVIS VOLET VINDEX ESTO.

XXXVI. QVI SE SIRIT TESTARIER, LIBRIPENSVE FVERIT, NI TESTIMONIVM FARIATVR, IMPROBVS INTESTABILISQVE ESTO.

XXXVII. CVI TESTIMONIVM DEFVERIT, IS TERTIIS DIEBVS OB PORTVM OBVAGVLATVM ITO.

XXXIIX. Qui falſum teſtimonium dixerit, ſaxo Tarpeio deiicitor.

XXXIX. Si iudex arbiterve ob rem iudicandam,

dam, pecuniam acceperit, Capital eſto.

XL. Qui malum carmen incantaſſit, Cereri ſacer eſto.

XLI. QVI INIVRIAM ALTERI FAXIT, XXV. AERIS POENAE SVNTO.

XLII. SI QVIS CARMEN OCCENTASSIT, ACTITASSIT, CONDIDISSIT, QVOD ALTERI FLAGITIVM FAXIT, CAPITAL ESTO.

XLIII. SI MEMBRVM RVPSIT, NI CVM EO PACIT, TALIO ESTO.

XLIV. SI NOX FVRTVM FAXIT, ET IM ALIQVIPS OCCISIT, IVRE CAESVS ESTO.

XLV. Interdiu ſi ſe telo defenderit, iure caeſus eſto.

XLVI. SI ADORAT FVRTO QVOD NEC MANIFESTVM ERIT, DVPLIONEM LVITO.

XLVII. Furta per lancem liciumq́ue concepta, quaſi manifeſta vindicantor.

De furto paciſci liceto. XLIIX.

TIGNOM IVNCTOM AEDIBVS, VINEAEQVE CONCAPES NE SOLVITO. XLIX.

FVRTIVAE REI AETERNA AVCTORITAS ESTO. L.

VSVS, AVCTORITAS FVNDI, BIENNIVM ESTO. LI.

ADVERSVS HOSTEM AETERNA AVCTORITAS ESTO. LII.

QVI NEXVM FACIET MANCIPIVMQVE, VTI LINGVA NVNCVPASSIT, ITA IVS ESTO. LIII.

Vindiciae ſecundùm libertatem dantor. LIV.

Nequis vnciario foenore plus exercento. LV.

Patricij cum plebeiis connubia ne iungunto. LVI.

Via in porrectum VIII. P. in amfractum XVI. P. lata eſto. LVII.

In finibus intra V. pedes vſucapio ne eſto. LVIII.

APPROBATIO.

In his Legibus nihil eſt quod Religionem Catholicam offendat. quod atteſtor

VValterus Vander Steeghen S. Theol. Licentiatus Eccleſiæ Antuerpienſis Canonicus.

IVSTI

IVSTI LIPSI
DISSERTATIVNCVLA
APVD PRINCIPES:

ITEM

C. PLINI PANEGYRICVS
LIBER TRAIANO DICTVS,

Cum eiuſdem LIPSI perpetuo COMMENTARIO.

SER^MIS POTENTISSIMISQVE

PRINCIPIBVS

ALBERTO

MAXIMILIANI II. IMP. FILIO,

FERDINANDI NEPOTI,

RVDOLFI II. FRATRI:

ET

ISABELLAE

CLARÆ EVGENIÆ,

PHILIPPI II. CATHOLICI REGIS FILIAE,

CAROLI V. IMP. ET REGIS NEPTI,

PHILIPPI III. REGIS SORORI,

INFANTI HISPANIARVM:

ARCHIDVCIBVS AVSTRIÆ,

DVCIBVS BVRGVNDIAE,

PRINCIPIBVS DYNASTISQ. BELGARVM:

IVSTVS LIPSIVS

SESE ATQVE ISTA

CVM ÆTERNA FIDE, CVLTV, OBSEQVIO,

DEDICAT CONSECRATQVE.

NAM

NAM venit ad vos, PRINCIPES, *Diſſertatiuncula* mea, an & veſtram dicam? Vos iuſsiſtis, vos iuuiſtis: nec niſi Genio illo Principum adſpirante, vel tria verba hiſcere potuiſſem, in tam clarâ luce ſubito deprehenſus. Et à me quidem, res parua eſt: ſplendorem tamen à vobis habet, & (fas ſit dicere) vos ab eâ aliquem: vt dimanet ad exteros aut poſteros ſingularis hic veſter in optimas artes vel amor, vel honor: dimanet inquam, in laudem veſtram, in aliorum exemplum. Quo ſolo fine & cauſsâ fateor me edidiſſe. Nam me & famam meam ſi ſpectem, quid accedit? imò decedat fortaſſe. ſed vt miles, qui in acie pro Principe ſuo honeſta vulnera accepit, adeò non celat ea, vt etiam reuelet ac iactet: ſic mihi viſum, glorioſam hanc ignominiam ſubire, quæ ſeruiat nomini veſtro. Atquin aliud etiam viſum addere, quod non excuſo: *Plinij*, inquam, *Panegyricum*, quem Traiano optimo Principi optimum laudatiſſimúmque ſcripſit. Nec id quidem magnum opus. tamen vt in exiguam ſæpe tabulam orbis & regionum magnitudo aut varietas includitur: ſic in hunc libellum, quidquid ad munus aut decus veri Principatus. Laudat ſuum Traianum, non monet, fateor: ſed hoc quoque decorum apud Principes, vt ſub blando eo titulo & boni quæ faciunt, recognoſcant; & alij, quæ facere deberent, cognoſcant. Quid, quòd Traiano dictus dicatúſque eſt, Hiſpano Principi, & qui primus florentis imperij ſceptrum tranſtulit ad externam & ſuam gentem? Et eius

eius genus tu maternâ origine, ALBERTE, & longâ etiam inhabitatione es: tu ISABELLA, ortu & ſtirpe. Accipite ergo, PRINCIPES, & munuſculum hoc, & munus: quorum illud felicium Auſpiciorum veſtrorum memoriæ aliquid faciat; iſtud, Principatus optimi (talem ab optimis ſperamus) exemplo. Louanij, prid. Idus Aprilis, anno Chriſtiano ∞. IↃC.

AD LECTOREM.

HABES duplex hîc ſcriptum, Lector: etſi, vt rem dicam, neutrum proprie tibi ſcriptum. Nam illud prius ſubita benignitas Principum elicuit: cùm Athenæum noſtrum inopinato viſentes, me quoque dicere aliquid ſubitarium voluiſſent, ſiue iuſſiſſent. Factum, dixi, edo, leuia & breuia. id eſt, illa ipſa quæ dixi. Nam augere & polire, exemplo veterum, atque adeò Tullij & Plinij, poteram: ſed in re quæ ad Principes, veritatem amaui, & quidquid hoc fuit, damus ſine colore aut fuco. Nec tibi tamen, vt aiebam, proprie damus. ſed vt qui ſagittam mittit, ſcopum intuetur, non circumſtantes: ſic mihi nunc Principes in oculis, non ſiquis alius fortè leges. Lege tamen me optante, & hoc ſaltem diſce, magna quædam exempla cadere etiam in hoc æuum. An aliud illuſtrius, quàm fœminam (ALBERTVM enim nunc omitto) fœminam inquam, inter Principes principem, veniſſe vltrò ad has litterarias recitationes, ſediſſe, audiſſe? Fecit. quid niſi heroinam illam ISABELLAM, atauiam ſuam, imitata? quæ adcò omnium rerum honeſtarum, tum etiam artium amore flagrauit, vt iam nupta & grandior Latinas litteras didicerit, cum intellegendi illo fine & fructu. O eat in ſæcula illud & hoc exemplum, & vnà cum bonà famâ, Principes ament Famæ & Æternitatis iſtas artes! Sed alterum etiam ſcriptum non ex deſtinatione tibi damus. Priori illi in hac occaſione ſubiunximus, & aptum putauimus Principibus in viâ regia & recta dirigendis. Vetus eſt, non nego. ſed non vt aromata vim ſuam æuo exſpirant; ſic monita iſta ſalubria & doctrinæ. imò contrà, auctoritatem & fidem ab ætate ſumunt. Ac meo voto, priſca illa, & vſu felicia ac glorioſa, reuocentur: præ nouitiis quibuſdam, obliquis, callidis, & quæ ſpeciem magis prudentiæ, quàm ipſam habent. Melius profectò æquabiliusq́; regantur res humanæ. Sed non huc eo. tibi ſi non laudatam, excuſatam operam meam, Lector, volui: quam nulla ambitio, ſed ſola pietas in Principes expreſſit. Louanij, prid. Idus Apriles anni ∞.IↃC.

IVSTI LIPSI
DISSERTATIVNCVLA
APVD
SERENISSIMOS
ALBERTVM
ET
ISABELLAM
BELGARVM PRINCIPES
EXTEMPORANEA:

Poſtridie diei Auſpicalis, qui fuit ſeptimus
Kal. Decembrium, anno M. D. XCIX.

SERENISSIMI
ET
POTENTISSIMI
PRINCIPES,

ETSI fateor haud planè rudem & tironem me eſſe in dicendo; tamen hic ſplendor veſter, qui oculis meis inopinatus apparuit, & hic inſolens conſeſſus, turbat me aliquid (non nego) ſed & delectat. Sicut qui è tenebris & longo ſitu ad ſolem ſubito educuntur, caligat iis acies, & oculi præſtringuntur: ſic mihi euenit, & duo ſimul maxima ſidera cùm video, hunc SOLEM, vt ita dicam, & hanc LVNAM, hebeſcit nonnihil ingenij acies, & linguæ hæc promptitudo retardatur. Quid tamen eſt? ſicut idem ille ſol excitat mox & recreat, & innatà ſuà vi dat vigorem: ſic mihi ſentio ab aſpectu veſtro alacritatem infundi,, & iiſdem, quibus terrebar, excitari. Itaque parebo libens meritò vobis. me voluiſtis ſubitò & ex tempore pauca dicere; pauca certe erunt, & ideò excuſata, quia ſubita & ex tempore. Non recedam autem longè (nam & ſic iuſſiſtis) à more lectionis ſolitæ: *Annæum Senecam* (æternum Hiſpaniæ decus) in manus ſumam, & pauca eius verba à conſeſſu & tempore hoc non aliena, cum bonâ veniâ veſtrâ PRINCIPES, cum bonâ gratiâ veſtrâ reliqui AVDITORES, explicabo. Ait I. De Clementiâ, cap. III.*

Illius demum Principis magnitudo ſtabilis fundataq́; eſt, quem omnes ,,
tam ſupra ſe eſſe, quam pro ſe ſciunt: cuius curam excubare pro ſalute ,,
ſingulorum atque vniuerſorum cottidie experiuntur. Quo procedente, ,,
non tamquam malum aliquod aut noxium animal è cubili proſilierit, dif- ,,
fugiunt: ſed tanquam ad clarum & beneficum ſidus certatim aduolant, ,,
obiicere ſe pro illo mucronibus inſidiantium paratiſſimi, & ſubſternere cor- ,,
pora ſua, ſi per ſtragem illi humanam iter ad ſalutem ſternendum ſit. ,,

Pauca verba, vt ſolet ille ſcriptor: ſed magnæ rei incluſæ, & à me breuiter educendæ. Ait, *Illius demum Principis magnitudinem ſtabilem eſſe.*] Cuius? qui hæc faciet, quæ ſuggerit. Si quis ergo neglegit? negat, & parum firmæ altitudini inſiſtere eum putat.

Sicut domus, cui fundamentum non ſubſternitur, caduca eſt: ſic Princeps, cui non iſta. quæ iam addit: *Quem omnes tam ſupra ſe eſſe.*] Dignitas Principis tangitur & eminentia. quis autem eam neſcit? Ille eſt imago & exemplar Dei in terris, rerum moderator & arbiter, in cuius manu poſitæ opes, dignitas, vita omnium noſtrûm. Sicut anima corpori præeſt, & animæ ratio: ſic Princeps hàc populum regit, & eadem illa ratio ipſum. Tolle, cadauer ac funus eſt hæc omnis multitudo: & vt Cyclops apud Homerum, amiſſo vnico oculo, huc illuc impingitur, & denique ruit: ſic iſta moles populi, ſine lumine illo Principatus. Ergo *ſupra omnes* eum meritò eſſe ſciunt, & fatentur. quid amplius? *Pro ſe eſſe.*] O monitum eximium! ó in duobus verbis incluſum finem, munuſque Principatuum! Non præeſſe ſolùm Princeps, ſed prodeſſe debet: nec ſibi tantùm ciues datos, ſed ſe etiam ciuibus arbitrari. Sicut ſol ille (ne abeam ab hàc imagine) non lucet modò, ſed fouet, vegetat, animat: ſic verus ille populorum rector, in ſplendore ſuo commodat & iuuat. *Moderatori reip.* (ait Cicero) *beata ciuium vita propoſita eſt, vt ea ſit opibus ampla, copiis locuples, virtute inſtructa.* Et Hadriani Principis laudata illa vox eſt: *Ita ſe remp. geſturum, vt ſciret rem populi, non ſuam eſſe.* Sed quomodo hoc faciet, & eò veniet? addit noſter: *Curam eius excubare pro ſalute etiam ſingulorum.*] Itáne excubare? & nec noctes vacuæ exceptæque ſint? nec noctes *Magna fortuna, magna ſeruitus eſt*, ait quiſpiam: & maximo cuique imperio maximam curam, atque adeò aſſiduam ineſſe, vos & animos veſtros, PRINCIPES, teſtor. Vt Palinurus ille in mari, non de die ſolùm gubernabat, ſed ipsâ nocte

——clauumq́ue affixus & hærens

Nuſquam amittebat, oculoſq́ue ſub aſtra tenebat:

tale in Principe, cuius *curam excubare* Seneca vult pro ſalute etiam *ſingulorum.*] Quid tu ais? nec ſatis *vniuerſorum?* Aio, inquit. & vt pater aliquis in magnâ familiâ, ad ſingulos animum atque oculos adiicit; ita verus Princeps. Philippus Macedo, inter laudatos olim reges, admonitus huius muneris ſui à fæminâ etiam fuit. quæ ipſum adiens, deſiderium aliquod expoſitura, cùm reiiceretur & *negaret ſibi vacare*: animosè ſubiecit, *Noli ergo imperare.* Animosè, inquam, ſed verè: & rex agnouit, ſed monitus à fæminâ: ab ipſo autem ſe Imp. RVDOLFVS. ille dico, primus auctor & fons magnitudinis veſtræ, à quo inclita gens AVSTRIACA per annos iam plus trecentos in hoc æuum floret, & in omne (ita voueo) florebit. Is cùm tenuiores aliquot homines aditum ad eum captarent, & ſatellites aſpernati hoc genus, reiicerent: animaduertit, &, *Per Deum,* inquit

(ipſa

(ipſa Annalium verba ponam) *ſinite homines ad me venire. Non enim ideò Imperator ſum, vt in arculà includar.* Vocem inclitam, vocem auream, vocem verè AVSTRIAM! & in quà hoc de curà (quid enim melius addam?) concludam. Pergit noſter: *Quo procedente.*] Fructus eſt, qui Principes manet, ex hoc munere ſuo & curà. Quis ille? duplex, Beneuolentiæ & Fidei, quam vtramque ſubditi præſtant. De illà, *Quo procedente*, inquit, *non tamquam malum aut noxium animal* (tigris, lupus, ſerpens) *è cubili proſilierit, diffugiunt:* quod in Caligulà, Nerone, Domitiano aliquo obſeruare licuit, qui nunquam è cubiculo, & ex illà ſolitudine ſuà in publicum prodibant, niſi vt ſolicitudinem, imò & ſolitudinem, facerent: ſed *tanquam ad clarum & beneficum ſidus certatim aduolant.*] Ita ſanè, aduolant, non accurrunt; certatim, non lente aut timidè; viæ, domus, opida ſunt anguſta. Videtiſne ò noſtri PRINCIPES? tanquam ad clara & benefica duo ſidera concurrimus: tanquam ad gemellos illos Caſtores reſpicimus, in diuturnà hàc Belgicà tempeſtate. Illi conſpecti, nautas recreant; illi, cùm nauibus inſederunt,

——tumida æquora placant,
Collectáſque fugant nubes, Solémque reducunt:

ita vos, qui inſediſtis, & corpore preſſiſtis iam Belgicæ hanc nauim, è bellorum fluctibus, ex inſidiarum procellis, ſubducetis eam in portum. Atque hæc igitur Beneuolentia eſt. de Fide ſequitur: *obiicere ſe pro illo mucronibus parati*] Quídni faciant? in vobis, vt dixi, viuimus: animam & ſpiritum hunc in animà Principum ducimus: & meritò ergo pro iis obiecturi ea, imò proiecturi. Ego SERENISSIMI PRINCIPES, publicà Belgarum voce & ſenſu, vtraque hæc offero: Beneuolentiam, inquam, & Fidem. & ſimul ſine iactantià addo, duas in nobis notas ſiue inſignia ab antiquo eſſe: Fortitudinem, ac Fidem. *Fortiſſimos Gallorum Belgas*, Iulius Cæſar iam olim dixit: de Fide, idem ille & Plutarchus, DEVOVERE Gallos (qui mos & Hiſpanis) corpora vitamque ſuam Principibus ſolere: id eſt, ita conſecrare, vt cum viuis viuerent, pro iis periclitarentur, morerentur, atque adeò cum iis. Nam ſupereſſe nefas erat. Magna fides, & neſcio an alibi gentium lecta vel audita. Sed iam deſino, memor apud quos dicam: & quàm breues ſermones non ſolùm apud Deum ſæpè, ſed apud Principes ſemper, grati decorique ſint. Gratias tantùm ago, Athenæi huius & meo nomine, quos tam clarà iſtà luce perpetuùm illuſtraſtis. In eo quoque imitati magnos illos

Principes : vt Cn. Pompeium, qui è bello Mithridatico victor, Rhodum veniens ſingillatim omnium Profeſſorum ædes circumiuit, iniuit, & faſces illos laureatos priuatorum ianuis ſubmiſit. Quid Tiberius Imperator in eâdem vrbe? *circa ſcholas & auditoria Profeſſorum* (Suetonij verba ſunt) *aſſiduus fuit*. Quid Claudius Imperator? ille verò inopinatus ſæpè recitantibus interueniebat: quod vos SERENISSIMI nunc feciſtis. Gratias igitur agimus, & voto eas claudimus : vt felicibus auſpiciis cœptum hoc imperium diuturnum ac ſtabile vobis, & ſtirpi veſtræ (ò Deus eam donet!) ſit, cum Dei ipſius, cum veſtrâ gloriâ, & publicâ Belgarum ſalute. DIXI.

C. PLINI SECVNDI
PANEGYRICVS
LIBER,

QVEM

IMP. NERVÆ TRAIANO

OPTIMO PRINCIPI

SCRIPSIT SIVE DIXIT:

ET AD EVM IVSTI LIPSI

COMMENTARIVS P. P.

AD LECTOREM MEVM, CVI SALVS.

HABES *hîc perpetuum, ſed breuem meum* Commentarium, *in* Plinij *ſcitam, & ſuper Græcas Latinaſq;* *laudatam,* Laudationem. *Perpetuum ita, vt nec minora ſæpè pigeat attingere, & diſcingere: quia memini quibus, & cui generi, præcipuè hæc ſcripſerim. nempe Palatinis noſtris: quos votum meum ſit, præclara hæc legere, intelligere, atque vtinam, bis vtinam, obſequi & audire. Itaque nec tenuia interdum tranſeo: quia pleroſque illos tranſiſſe per hæc ſtudia ſcio, vel feſtinantes, vel occupatos. ideóque iuuandos à nobis, præſertim in argutiis, aut ritibus: & vtrorumque copia eſt in hoc ſcripto. Sed breuiter tamen hæc omnia. quod pro illorum guſtu arbitror, fortaſſe & vſu: nec nimis nunc probo, qui in ſingulis inſiſtunt, & vni alicui ritui explicando paginas donant. Modicè ſatis eſt, & quod in rem præſentem ſufficiat: plura, pompam magis habeant, quàm fructum. Quid, quòd nec Schemata, & ornatus illos floridæ orationis tango? nam viſum mihi pertenuia hæc & Scholaſtica eſſe, quæ didiciſſe oporteat magis quàm diſcere: aut alio certè doctore diſcere, neque* Aquila, *vt in prouerbio eſt,* captat muſcas. *Ergo politica & grauiora illa dogmata explicares, dicet alius: & conueniebat Aulæ, cui ſcribis. Haud negauerim iſtud, illud non ſuſcipio. quia etſi talium monitorum vberrima & pulcherrima hîc ſeges; tamen falcem meam nunc non ſentiet, & ſatis atque abundè meſſuiſſe arbitror in* POLITICORVM *libris, qui exſtant. Singula in loco & tempore agere, mihi ſententia & votum eſt: atque igitur hîc ſtudui tantùm, Plinianum textum diducere & reuelare, & verbis ſenſibúſque eius lucem dare, nec vltrà. Siquis plura atque alia volet, ibit ad alios: qui compoſitè & induſtriè ſtruere moles operum ſolent. Caſula hæc mea eſt, ſubitariâ & leui manu ad vſum, non decus aut ſpeciem, ſtructa. cui Ariſtophanæum illud inſcribo:*

Ὅστις ἂν τούτοισι γελᾷ, τοῖς ἐμοῖς μὴ χαιρέτω.

Quiſquis capitur illis talibus, his meis ne gaudeat.

Vale Lector, & Senecam *noſtrum (ſi Deus pauxillum etiam vitæ dat) exſpecta. Louanij,* XVI. *Kal. Martias* ∞. IↃC.

ARGVMENTVM, CAVSSA, TEMPVS HVIVS SCRIPTI.

ARGVMENTVM & materies eſt, *Laudatio* Traiani. quam duplicem exſequitur, Publicæ vitæ & Priuatæ. Illam ordine quodam temporum peragit, orſus ab Adoptione ad tertium eius Conſulatum: in quo hæc dixit, & ibi ſiſtit. Quidquid igitur moderatè intereà, liberaliter, benignè, vtiliter in publicum feciſſet, recenſet, diducit, ornat; ſæpè floridè, & pænè poëtarum in morem: quem ſtilum hoc Ornationum genus vſquequaque non ſpernit. Pleraque autem laudatio intra togam & pacem conſiſtit: quia bella nondum attigerat, & magni ducis ſigna magis, quàm res adhuc erat. In Priuatâ deinde vitâ, compoſitam domum eius, vxorem, & ſororem laudat: quòd amicos colat, libertos non colat, & quoſque habeat ſuo loco. Hæc breuiter & ſummatim *Laudatio* continet: quâ CAVSSA aut occaſione ſic inſtituta? Quia Plinius Conſul iam erat, & ex more veteri, imò ex Sc^to^ (vt ipſe loquitur) *Gratiæ agendæ* optimo Principi erant. An autem hoc eſt gratias agere, ſic laudare? Ita. nam duplex erat illa *Gratiarum actio*, quod ipſe ſub finem Panegyrici dicit: & Pųblica, & Priuata. Illa, reip. nomine ſuſcepta: & aptiſſimè in laudationem ibat, beneficia recenſendo, quæ contuliſſet. Imò quæ abſque eâ commemoratione gratiæ dici poterant? Altera, quam Conſules ſuo nomine dicebant. quæ prima origo & cauſſa harum Orationum apud Romanos eſt fateor: ſed in leui tamen poſteà habita, & hîc quoque à Plinio paucis lineis perſtricta. En cauſſam igitur ſcripti: addo nunc TEMPVS. Aio Plinium Conſulem, primo die cùm iam iniſſet (id eſt, Kalendis Septembribus) hæc dixiſſe: non autem antè, neque deſignatũ, vt vir doctus cenſet. Induxit eum epiſtola XXVII. libri VI. in quâ cùm interrogaſſet quidam *deſignatus Conſul, quid in honorem Principis cenſeret?* inter alia, reſpondet: *Deſignatus ego Conſul, omni hâc etſi non adulatione, ſpecie tamen adulationis abſtinui.* Refert ad hunc Panegyricum, & errat: nec aliud ibi Plinius, quàm de ſententiæ dictione, quam primi deſignati Conſules rogabantur. Mos autem inualuerat, vt loco ſententiæ, aliquid in honorem Principis cenſerent: quæ adulatio, etiam in hoc ſcripto, Plinio memoratur. Itaque nihil ea epiſtola ad rem præſentem: & ipſe oſtendit non ſemel, à *ſe Conſule* hæc dici. Neque alius ſanè mos erat. quem tangit lib. II. epiſt. I. de Verginio Rufo: *Acturus in Conſulatu Principi gratias.* Nota, in Conſulatu. Et Spartianus in Ælio Vero: *Cùm orationem pulcherrimam paraſſet, quâ Kal. Ianuariis Hadriano patri gratias ageret.* Ait *Kalendis*; ergo ipſo primo die Conſulatus. Sed iterùm hîc dubitatio, quando igitur Plinius Conſul? In quarto Conſulatu Traiani, ſcripſit nouiter vir inter æui noſtri ſummos:

& ita

& ita cenſet, quia Proconſulatus Plinij incidit in annum, poſt illum Traiani dictum. At ego bonâ veniâ eius diſſentio, & in *tertio* Principis, hunc Conſulem fuiſſe, cum Onufrio adfirmo: in tertio, id eſt anno illo, quo tertiùm fuit. Quo argumento? imò argumentis, ſatis certis. Primùm, ipſe in hac Oratione, vbi acta Principis laudat: *Et nondum*, inquit, *de biennio loquor.* Quomodo hoc verè, ſi in quarto eius Conſulatu dicit? certè triennium imperij iam erat. At in *tertio*, veriſſimè: quia agebatur poſt mortem Neruæ extremus alter annus. Item: *Quò iuſtius Senatus vt ſuſciperes quartum Conſulatum, & rogauit, & iuſſit.* In futurum hæc dicuntur, neque adhuc gerebat. Iterùm apertiùs: *Atque ego video, proximo anno Conſulatus recuſandi hanc præcipue fuiſſe rationem, quòd eum abſens gerere non poteras.* Nota de anno *proximo*, & inſtanti: non ergo iſto. Quid amplius? *abſens*, inquit. Ita ſanè, abſens. nam ad bellum Dacicum iam ſe parabat: quod cum Decebalo fortiter & feliciter, ipſo illo quarto Conſulatu, geſſit. Itaque ne adfuit quidem, cùm hæc à Plinio dicta volunt. Quid etiam, ſi adfuiſſet? credétne aliquis omiſſam pulcherrimam illam laudum materiem, victos hoſtes, ſupplicem regem, & meritiſſimum triumphum? Quomodo ipſa Plinij oratio exſultaſſet in eo, ac pænè triumphaſſet? vt doleam Principis cauſsâ, non ſub id tempus hanc recitationem interueniſſe. At de tempore victi Decebali, ambigi non poteſt, vel ex lapide qui exſtat: IMP. CÆSAR. DIVI. NERVÆ. F. NERVA. TRAIANVS. AVGVSTVS. GERMANICVS. DACICVS. PONT. MAX. TRIB. POT. IIII. COS. IV. VICTO. DECEBALO. Et nummi idem dicunt. Adde & hæc Plinij, ſi libet: *Nondum biennium compleramus in officio laborioſiſſimo, cùm tu nobis Conſulatum obtuliſti.* Quæ de Præfecturâ ærarij capienda, quam ab ipſo Neruâ accepiſſe ſe fatetur. At ſi *nondum biennium* ab eâ, cùm Conſul eſt factus: quid clarius, quàm Traiano *tertiùm* Conſule hæc fuiſſe? Quod ad Proconſulatum Plinij (quo argumento vir ille nititur:) is verò tardior, & poſt victoriam demum Dacicam. Exſtat epiſtola XIV. Plinij, lib. X. ad Traianum, quâ gratulatur ei *maximam, pulcherrimam, antiquiſſimam victoriam:* neque aliam, quàm iſtam. Deinde autem, epiſtolâ XVII. in Bithyniam prouinciam ſuam, veniſſe ſe nunciat: certè poſt victoriam. Ergo in quinto eius, aut circa, Conſulatu. Neque ſanè moris; illo Principum æuo, ſtatim & quaſi ex lege, finito Conſulatu in prouinciam ire. Imò contraria lex erat, iamindè à Iulio, non ire, nec imperia aut honores continuare: etſi tamen tota res in arbitrio Principum, & illi aut ſorte, aut imperio, quando & quò viſum eſſet, mittebant. Quæ in Dione variis locis, ſed hoc poſtremum libro LIII. in actis anni DCCXXVI. habes.

ELO-

ELOGIA SVPER HOC LIBRO.

IPSE Plinius, libro III. epiſt. XIII. *Librum, quo nuper Optimo Principi gratias egi, miſi exigenti tibi: miſſurus, etiamſi non exegiſſes. In hoc conſideres velim vt* PVLCHRITVDINEM *materiæ, ita* DIFFICVLTATEM. *In ceteris enim nouitas ipſa Lectorem intentum habet: in hoc, nota, vulgata, dicta ſunt omnia. Quo fit, vt quaſi otioſus ſecurúſque Lector, tantùm elocutioni vacet. in quâ ſatisfacere difficilius eſt, cùm ſola æſtimatur. Atque vtinam* ORDO *ſaltem, &* TRANSITVS, *&* FIGVRÆ *ſimul ſpectarentur! Nam inuenire præclarè, enunciare magnificè, interdum etiam barbari ſolent:* DISPONERE *aptè,* FIGVRARE *variè, niſi eruditis negatum eſt.*

Iterùm epiſt. XVIII. eiuſdem libri. *Officium Conſulatus iniunxit mihi, vt Reip. nomine Principi gratias agerem. quod ego in Senatu, cùm ad rationem & loci, & temporis, ex more feciſſem; bono ciui conuenientiſſimum credidi, eadem illa* * SPATIOSIVS & VBERIVS *volumine complecti. Primùm, vt Imperatori noſtro virtutes ſuæ veris laudibus commendarentur: deinde, vt* FVTVRI PRINCIPES, *non quaſi à magiſtro, ſed tamen* SVB EXEMPLO PRÆMONERENTVR, *quâ potiſſimùm viâ poſſent ad eamdem gloriam niti.* Addit deinde, *per triduum ſe recitaſſe amicis hunc librum, & valdè probaſſe.* Vide pluſcula.

* Nota, non ſic amplius dixiſſe.

Sidonius Apollinaris, lib. VIII. epiſt. X. *Caius Plinius pro Actiâ Variolâ plus gloriæ de Centumuirali ſuggeſtu domum rettulit, quàm cùm M. Vlpio, incomparabili Principi, comparabilem Panegyricum dixit.* Quo tamen in loco ſemper mihi viſum (neque nunc muto) *incomparabilem* legendum: nec tam aut malignè, aut imperitè, ſuper eximio hoc ſcripto Sidonium cenſuiſſe. At enim præfert illam *pro Variolâ.* ſicut & *Ciceronis pro Cluentio,* omnibus aliis: non eloquij flore, aut acrimoniâ; ſed inuentionum difficultate, & quia in rebus arctis cauſſiſque arduis, magis ſagax ingenium elucet. Ipſum lege.

C. PLINI SECVNDI PANEGYRICVS TRAIANO·AVG. DICTVS.

BENE ac ſapienter, Patres Conſcripti, maiores inſtituerunt,[1] vt rerum agendarum, ita[2] dicendi initium, à precationibus capere: quòd nihil ritè, nihilque prouidenter homines, ſine deorum immortalium ope, conſilio, honore, auſpicarentur. Qui mos cui potius, quàm Conſuli? aut quando magis vſurpandus colendusq; eſt, quàm cùm imperio Senatus,[3] auctoritate Reip. ad agendas optimo Principi gratias excitamur? Quod enim præſtabilius eſt, aut pulchrius munus deorum, quàm caſtus & ſanctus, & diis ſimillimus Princeps? Ac ſi adhuc dubium fuiſſet, forte caſuque rectores terris, an[4] aliquo numine darentur: Principem tamen noſtrum liqueret diuinitus conſtitutum. Non enim occultâ poteſtate fatorum, ſed ab Ioue ipſo coràm ac palàm repertus, electus eſt. quippe inter[5] aras & altaria, eodemque loci, quem Deus ille[6] tam manifeſtus ac præſens, quàm cælum ac ſidera inſedit.

[7] Qvo magis aptum piumque eſt te Iupiter optime maxime, antea conditorem, nunc[8] conſeruatorem imperij noſtri precari, vt mihi digna Conſule, digna Senatu, digna Principe contingat oratio: vtque omnibus quæ dicentur à me, libertas, fides, veritas conſtet: tantumque à ſpecie adulationis abſit gratiarum actio mea, quantum abeſt à neceſſitate. Equidem non Conſuli modò, ſed omnibus ciuibus enitendum reor, nequid de Principe noſtro ita dicant, vt idem illud[9] de alio dici potuiſſe videatur. Quare abeant ac recedant voces illæ, quas metus exprimebat. nihil, quale antè dicamus, nihil enim quale anteà patimur. nec eadem de Principe palàm, quæ priùs, prædicemus: neque enim eadem[10] ſecretò loquimur, quæ priùs. Diſcernatur orationibus noſtris diuerſitas temporum, & ex ipſo genere gratiarum agendarum intelligatur, cui[11] quando ſint. hactenus vt deo, nunc nuſquam vt numini blandiamur. Non enim de tyranno, ſed de ciue, non de domino, ſed de parente loquimur. Vnum ille ſe ex nobis, & hoc magis excellit atque eminet, quod vnum ex nobis putat; nec minùs hominem ſe, quàm hominibus præeſſe meminit. Intelligamus ergo bona noſtra, dignoſque nos[12] illius vſu probemus: atque identidem cogitemus,[13] ſi maius principibus præſtemus obſequium, qui ſeruitute ciuium, quàm qui libertate lætantur.

COMMENTARIVS.

[1] VT RERVM.] *Xenophontis præceptum.* Πειρῶ δὲ σὺν θεοῖς ἄρχεσθαι παντὸς ἔργου, ὡς τῶν θεῶν κυρίων ὄντων οὐδὲν ἧττον τῶν εἰρηνικῶν, ἢ τῶν πολεμικῶν ἔργων: Conare omne opus cum diis [incipere, quia] dij non ſecius rebus ciuilibus, quam & bellicis præſunt ac dominantur. [2] DICENDI INITIVM.] *Vetus mos Romanis, à precatione orationes ordiri. Cicero, Liuius, auctor ad Herennium, oſtendunt.* [3] AVCTORITATE REIPVBLICÆ.] *Plinius* III. *epiſt.* XVIII. Vt reip. nomine Principi gratias agerem. [4] ALIQVO NVMINE.] *Homerus:* Ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες: Ex Ioue ſunt reges. *Plutarchus in Numâ,* μέγιστον καὶ θεῖον δῶρον: Maximum & diuinum donum, *de regno.* [5] ARAS ET ALTARIA.] *Diſtincta, & Altare anguſtius aliquid, & in quo victima adolentur: Ara etiam, in quâ ſupplicatur, aut libatur tantùm. Illud item ſuperorum Deorum; hæc etiam manium & inferorum. Gloſſæ:* Altare ὑψιβωμίς: Ara, βωμός. *Vide Feſtum in* Altare, & Adoleſco. *Seruium in illud:*

——en quatuor aras,
Ecce duas tibi Daphni, duoque altaria Phœbo.

[6] TAM MANIFESTVS.] *Ob loci templique religionem, cum maieſtate. Cicero:* In Capitolio, hoc eſt in terreſtri domicilio Iouis.

[7] APTVM PIVMQVE.] Aptum, *quia à te, & in tuo templo, ille Princeps:* pium, *quia agnoſcere beneficium, neque ingrati eſſe debemus.* [8] CONSERVATOREM.] *In Traiano. Plinius ad eum, in epiſtolâ:* Diem domine, quo ſeruaſti imperium, dum ſuſcipis, celebrauimus. [9] DE ALIO DICI.] *E prioribus Principibus, apud quos blanda & humilis ſemper oratio. Martialis, lib* X.

Hoc ſub Principe, ſi ſapis, caueto
Verbis Roma prioribus loquaris.

[10] SECRETO LOQVIMVR.] *Seneca, de bono Principe:* Eadem de illo homines ſecreto loquuntur,

quæ palàm. [12] QVANDO SINT HACTENVS.] *Olim emendauimus:* cui, quando, ſint actæ. Nuſquam vt Deo nunc, nuſquam vt. *Iterùm Martialis concurrit:*

Fruſtra blanditiæ venitis ad me,
Attritis miſerabiles labellis.
Dicturus Dominum, Deumque non ſum,
Iam non eſt locus hac in vrbe vobis.

[12] ILLIVS VSV.] *Traiani. Sed melius, aut fallor, quod olim ego:* illis vſu. *Bonis illis dignos probemus, vtendo. Libertas & veritas redierunt? vſurpemus.* [13] SI MAIVS.] *Vult intellegi, quod minus.*

ET populus quidem Romanus [14] dilectum Principem ſeruat, quantoque paullò ante [15] concentu [16] formoſum alium, hunc fortiſſimum perſonat: quibuſque aliquando clamoribus [17] geſtum alterius & vocem; huius pietatem, abſtinentiam, manſuetudinem laudat. Quid noſipſi? diuinitatem Principis noſtri, an humanitatem, temperantiam, facilitatem, vt amor & gaudium tulit, celebrare vniuerſi ſolemus. Iam quid tam ciuile, tam ſenatorium, quàm illud additum à nobis [18] OPTIMI cognomen? quod [19] peculiare huius & proprium, [20] arrogantia priorum principum fecit. Enimuerò quàm commune, quam ex æquo, quòd [21] FELICES NOS, FELICEM ILLVM prædicamus, alterniſque votis, HAEC FACIAT, HAEC AVDIAT, quaſi non dicturi niſi fecerit, comprecamur! Ad quas ille voces [22] lacrymis etiam, ac multo pudore ſuffunditur. agnoſcit enim ſentitque [23] ſibi, non Principi dici. Igitur quod temperamentum omnes in illo ſubito pietatis calore ſeruauimus, hoc ſinguli quoque meditatique teneamus: ſciamuſque, nullum eſſe neque ſincerius, neque acceptius genus gratiarum, quàm quod [24] illas acclamationes æmuletur, quæ fingendi non habent tempus. Quantum ad me pertinet laborabo, vt orationem meam ad modeſtiam Principis moderationemque ſubmittam, nec minùs conſiderabo quid aures eius pati poſſint, quàm quid virtutibus debeatur.

[14] DILECTVM PRINCIPEM.] *Lego,* Principum. *Ipſe populus, cui minor ſapientia, diſcrimen & dilectum habet in Principum laude: qui non magis nos?* [15] CONCENTV.] *Proprio ad rem verbo. Nam acclamationes illa theatrica, cum modulis & quodam velut cantu erant. Tacitus* XVI. *Annalium.* Plebs perſonabat certis modis, plauſuque compoſito. *Ibi ego.* [16] FORMOSVM.] *Domitianum. qui* pulcher ac decens *(ait Suetonius)* maxime in iuuenta. *Martialis:*

Purpureum fundens Cæſar ab ore iubar.

Et ipſe de ſe illud Homericum vſurpat

Οὐχ ὁράᾳς, οἷος κἀγὼ καλός τε μέγας τε
Nonne vides tu, qualis ego magnuſque decenſque?

[17] GESTVM.] *Neronis, qui hiſtrioniam exercebat. Ad eundem ſpectat, de voce: quam* cæleſtem & diuinam *dici videriq; volebat.*

[18] OPTIMI COGNOMEN.] *Quando additum? Dionis compendium ait,* Armenia ſubacta. *& ſanè lapides aut nummi (notabit mecum qui volet) rarò præferunt hoc, velut cognomen, ante VI. eius conſulatum. Exinde aſſiduè. vt,* IMP. CAES. NERVAE. TRAIANO. OPTIMO. *Græcè etiam* NEP. TPAIANOC. APICTOC. *Antè non memini ſic obſeruare; ſic inquam poſitum, nomini ipſi ſubiectum: dumtaxat,* SENATVS. POPVLVSQVE. ROM. OPTIMO. PRINCIPI: *quaſi in laudationis loco. Tamen iamnunc ei datum (præter Dionis mentem) ambigi ex Plinij his verbis nihil poteſt: etſi in titulis fortaſſe non ſic vſurpauit.*

[19] PECVLIARI.] *Adeò, vt Eutropius ſcribat, ad ſuam vſque ætatem (Valentiniani Imp.)* non aliter in Senatu Principibus acclamari, niſi, Felicior Auguſto, MELIOR Traiano. [20] ARROGANTIA PRIORVM.] *Qui id ſpreuerunt.* [21] FELICES NOS.] *Infrà:* Eſtne verum, quod inter iſta clamauimus, O nos felices! [22] LACRYMIS ETIAM.] *Gaudio expreſſis. Infrà:* Vidimus humeſcentes oculos tuos, demiſſumque gaudio vultum. [23] SIBI, NON PRINCIPI.] *Galba, apud Tacitum:* Ceteri libentiùs cum fortunâ noſtrâ, quam nobiſcum loquentur. [24] ILLAS ACCLAMATIONES.] *Quæ in liberâ rep. non ſic fuère, ſed ſub Auguſto cœperunt: niſi fallor, à theatris in Curiam inuecta, imitando. Earum exempla in Cæſareis ſcriptoribus, & breuia & pleraque acuta.*

MAGNA & inuſitata Principis gloria, cui gratias acturus, non tam vereor, ne me in laudibus ſuis parcum, quàm ne nimium putet. hæc me cura, hæc difficultas ſola circumſtat. Nam merenti gratias agere, facile eſt, Patres Conſcripti. non enim periculum eſt, ne cum loquar de humanitate, exprobrari ſibi ſuperbiam credat; cùm de frugalitate, luxuriam; cùm de clementiâ, crudelitatem; cum de liberalitate, auaritiam; cum de benignitate, liuorem; cùm de continentiâ, libidinem; cum de labore, inertiam; cùm de fortitudine, timorem. Ac ne illud quidem vereor, ne gratus ingratúſve videar, prout ſatis, aut parum dixero. Animaduerto enim [25] etiam Deos ipſos, non tam accuratis adorantium precibus, quàm innocentiâ & ſanctitate lætari: gratioremque exiſtimari, qui delubris eorum puram [26] caſtamque mentem, quàm qui [27] meditatum carmen intulerit. Sed [28] parendum eſt Senatuſconſulto, quo ex vtilitate publicâ placuit, vt Conſulis voce, ſub titulo gratiarum agendarum, [29] boni Principes quæ face-

facerent recognoſcerent; mali, quæ facere deberent. Id nunc eò magis ſolenne ac neceſſarium eſt, quòd parens noſter priuatas gratiarum actiones cohibet & comprimit: interceſſurus etiam publicis, ſi permitteret ſibi vetare, quod Senatus iuberet. Vtrumque Cæſar Auguſte moderatè,& quòd alibi tibi gratias agi non ſinis: & quòd hîc ſinis. non enim à teipſo tibi honor iſte,ſed ab agentibus habetur. cedis affectibus noſtris, nec nobis munera tua prædicare, ſed audire tibi neceſſe eſt.

[25] ETIAM DEOS IPSOS.] *Seneca, De Beneficiis:* Sicut nec in victimis quidem, licet opimæ ſint, auroque præfulgeant, Deorum eſt honos, ſed piâ ac rectâ voluntate venerantium. *Plinius alter, Præfatione magni operis:* Verùm & diis lacte ruſtici, multæque gentes ſupplicant: & molâ tantùm ſalsâ litant, qui thura non habent: nec vlli fuit vitio, Deos colere, quoquomodo poſſet. *Vetus verſus reſpondet:*

Κὰδ δύναμιν δ' ἔρδειν ἱέρ' ἀθανάτοισι θεοῖσι:
Sacrificare diis, vt opes vireſque tulerunt.

[26] CASTAMQVE MENTEM.] *Seneca:* Optimus animus, pulcherrimus Dei cultus eſt. [27] MEDITATVM CARMEN.] *Orationem compoſitam, & ſollennem dictionem: etiamſi metrum numerique non ſint. Tale enim priſcis* Carmen: *vt infrà*, carmen comitiorum. [28] PARENDVM EST SENATVSCONSVLTO.] *Quando facto? non repperi. puta ab Auguſta eſſe, cum mutatâ rep. hoc quoque mutauit. Nam iſta Gratiarum actio, in concione, populo Rom. Quiritibus ſolet fieri, pro honore dato: at nunc cùm Princeps iura populi in ſe traxit, atque ipſe magiſtratus fecit, Gratiæ illi in Curiâ, non in concione, dictæ. Hîc fons Panegyricorum. qui etiam ad Præſides prouinciarum manarunt, atque ij electi, gratias agebant. quod Claudius vetuit, in Dione:* Κατέδειξε τοὺς αἱρετοὺς (ἄρχοντας) μηδεμίαν οἱ χάριν ἐν τῷ συνεδρίῳ γιγνώσκειν, ὅπερ κατὰ τὸ ἔθος ἐποίουν: Inſtituit ne electi (*Præſides*) aliquas ei gratias in Senatu dicerent, quod ex more quodam faciebant. *Hoc inquam, ad ſolos prouinciales Præſides & imperia ſpectat (priora vide:) & errant, qui ad noſtra hæc trahunt.* [29] BONI PRINCIPES.] *Cauſſa duplex huius inſtituti. vt & boni laude iſtâ firmarentur in bene agendo; & mali, eò blandè traherentur. O ſi noſtri æui mos ferret, quid vtilius?*

SAEPE ego mecum, P. C. tacitus agitaui, qualem quantumque eſſe oporteret, cuius ditione nutuque maria, terræ, pax, bella regerentur: cùm intereà fingenti formantique mihi Principem, quem [30] æquata diis immortalibus poteſtas deceret, numquam voto ſaltem concipere ſuccurrit ſimilem huic, quem videmus. Enituit [31] aliquis in bello, ſed obſoleuit in pace: alium toga, ſed non & arma honeſtarunt: reuerentiam ille terrore, alius amorem humanitate captauit: ille quæſitam domi gloriam in publico, hic in publico partam [32] domi perdidit: poſtremò adhuc nemo extitit, cuius virtutes nullo vitiorum confinio læderentur. At Principi noſtro [33] quanta concordia, quantuſque concentus, omnium laudum, omniſque gloriæ contigit? vt [34] nihil ſeueritati eius hilaritate, nihil grauitati ſimplicitate, nihil maieſtati humanitate detrahitur? Iam firmitas, iam proceritas corporis, iam honor capitis, & dignitas oris, ad hoc ætatis [35] indeflexa maturitas, nec ſine quodam munere deûm feſtinatis [36] ſenectutis inſignibus, ad augendam maieſtatem, ornata cæſaries: nónne longè latéque [37] Principem oſtentant?

[30] ÆQVATA DIIS.] *Poëta.*

——cùm laudatur diis æqua poteſtas.

[31] ALIQVIS IN BELLO.] *Ab Homero, iam olim:*

Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα,
Ἄλλῳ δ' ὀρχηστὺν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν:
Namque alij bellare Deus conceſſit, at illi
Saltare, atque alij cithara cantuque valere.

Claudianus, in Stiliconis laudibus, hauſiſſe (vt alia) videtur à noſtro:

——Numquam ſincera bonorum
Sors vlli conceſſa viro. quem vultus honeſtat,
Dedecorant mores. animus quem pulchrior ornat,
Corpus deſtituit. bellis inſignior ille,
Sed pacem fœdat vitiis. hic publica felix,
Sed priuata minùs. partitim ſingula quemque
Nobilitant.

[32] DOMI PERDIDIT.] *Vt Auguſtus, in filiâ, nepte, nepotibus, & totâ familiâ infelix.* [33] QVANTA CONCORDIA.] *Idem Claudianus:*

—— ſparguntur in omnes,
In te mixta fluunt: & quæ diuiſa beatos
Perficiunt, collecta tenes.

Victor de ipſo Traiano: Tantus erat in eo maximarum rerum modus, vt quaſi temperamento quodam virtutes miſcuiſſe videretur.

[34] NIHIL SEVERITATI.] *Cicero, ad Brutum:* Quid tam diſtans, quàm à ſeueritate comitas? quis tamen vnquam te aut ſanctior eſt habitus, aut dulcior? [35] INDEFLEXA MATVRITAS.] *Nondum vergens, & adhuc in ſtatu. Sumptum à Circo, vbi media ſpatio flexus circùm metam, & tum deflexus. Quæ igitur ætas nunc Traiani? ex Dione,* quadrageſimuſquartus *annus. Nam illo auctore, imperium* quadrageſimoſecundo *cepit: atque hæc biennio pòſt circiter dicta. Errat aut diſſentit Victor (& cum eo alij) qui* LXIV. *annos vixiſſe prodit: quod non poteſt, Dionis iſto calculo; quia omnium conſenſu, non niſi* nouemdecim annos, VI. menſes, dies XV. *imperauit. Itaque Eutropius mihi verior, qui vitæ adſignat annos* LXII. *etſi vel ſic menſes aliquot deſint.* [36] SENECTVTIS INSIGNIBVS.] *Non enim ipſa, vt iam dixi. Acclamationes igitur illæ Senatoriæ, in Tacito Vopiſci,*

Et Traianus ſenex ad imperium venit; *pro re magis, quàm pro vero. Noſter apertè infrà* Iuuentam *ei tribuit.* [37] PRINCIPEM OSTENTANT.] *Atq; ipſis etiam hoſtibus. qui (in Dione) τῆς πολιᾶς αὐτοῦ τὸ χαῖρον, καὶ τὸ σεμνοπρεπὲς τοῦ προσώπου ἰδόντες, ὑπετόπησαν ὅς ἦν* : caniciei eius lætitiam conſpicati, & vultus maieſtatem, ſuſpicati ſunt eſſe, qui erat.

TALEM eſſe oportuit, quem non bella ciuilia, nec armis oppreſſa R. P, ſed pax & adoptio, & tandem [38] exorata terris numina, dediſſent. An fas erat nihil differre inter imperatorem, quem homines, & quem dij feciſſent? Quorum quidem in te, Cæſar Auguſte, iudicium & fauor, tunc ſtatim cùm [39] ad exercitum proficiſcereris, & quidem inuſitato indicio, enituit. Nam ceteros Principes, aut [40] largus cruor hoſtiarum, aut ſiniſter volatus auium conſulentibus nunciauit: tibi aſcendenti [41] de more Capitolium, quamquam non id agentium ciuium clamor, vt iam Principi, occurrit. Siquidem omnis turba quæ limen inſederat, ad ingreſſum tuum foribus reclusis, illa quidem vt tunc arbitrabatur Deum, ceterùm vt docuit euentus, [42] te conſalutauit Imperatorem. nec aliter à cunctis omen acceptum eſt: nam ipſe intelligere nolebas. recuſabas enim imperare, recuſabas quod [43] benè erat imperaturo. Igitur cogendus fuiſti. cogi porrò non poteras, niſi periculo patriæ, & mutatione Reip. Obſtinatum enim tibi non ſuſcipere imperium, niſi ſeruandum fuiſſet. Quare ego illum ipſum [44] furorem motumque caſtrenſem reor extitiſſe, quia magnâ vi magnoque terrore modeſtia tua vincenda erat. Ac ſicut [45] maris cæliq; temperiem turbines tempeſtateſque commendant; ita ad augendam pacis tuæ gratiam, illum tumultum præceſſiſſe crediderim. [46] Habet has vices conditio mortalium, vt aduerſa ex ſecundis, ex aduerſis ſecunda [47] naſcantur. [48] Occultat vtrorumque ſemina Deus, & plerumque bonorum malorumque cauſſæ ſub diuersâ ſpecie latent.

[38] EXORATA TERRIS NVMINA.] *Oroſius:* Nerua Traianum adoptauit, per quem reuera afflictæ reip. diuina prouiſio conſuluit. [39] AD EXERCITVM.] *A Domitiano, in Germaniam inferiorem miſſus, Legatus conſularis.* [40] LARGVS CRVOR HOSTIARVM.] *Nam hoſtias cædebant, qui per haruſpicinam conſulebant de futuris. Aues inſpiciebant, qui per augurium. Puto autem his verbis Plinium adſpexiſſe ad omnia Auguſto facta futuri Principatus, quæ ſic in Suetonio:* Primo Conſulatu ei augurium capienti, duodecim ſe vultures, vt Romulo, oſtenderunt: & immolanti, omnium victimarum iocinera replicata introrſecus ab imâ fibrâ paruerunt. [41] DE MORE.] *Ad vota nuncupanda, quæ ſolent ituri in prouincias, aut bella.* [42] TE CONSALVTAVIT IMPERATOREM.] *Explicari hæc video: Populus ſalutauit* Iouem optimum, maximum; *in autem poſteà dictus* Optimus: *ita in illo cognomine te ſalutarunt. Frigidè, & nihil ad Plinium. Res ita eſt. Turba* Iouem *ſalutauit,* Imperatorem. *nam ita & infrà iteras:* Qui te primi, eodem loco, ſalutauerant Imperatorem. *Ergo in eâ voce alluſio tota & omen. Quomodo? ſciendum, præter Iouem illum Capitolinum, alium in eodem templo religiosè cultum, cognomine* Imperatoris. *Dicat hoc Liuius, libro* VI. Triumphans *(T. Quinctius)* ſignum, Præneſte deuectum, Iouis Imperatoris, in Capitolium tulit. Dedicatum eſt inter cellam Iouis ac Mineruæ. *En, locum etiam ſignate habes, vbi fuit. De eodem Cicero, in Verrem:* Tria ferebantur in orbe terrarum ſigna Iouis Imperatoris. vnum illud Macedonicum, quod in Capitolio videmus, alterum in Ponti ore & anguſtiis; tertium quod Syracuſis ante Verrem Prætorem fuit. Illud ita Flamininus ex æde ſuâ ſuſtulit, vt in Capitolio, hoc eſt terreſtri domicilio Iouis poneret. *Vbi tamen diſſenſum, in auctore, à Liuio notes. nam Cicero T. Quinctium Flamininũ è Macedoniâ tuliſſe vult: Liuius T. Quinctium Cincinnatum, Præneſte. Vter verior? neſcio. dubitationem fuiſſe ex eo arbitror, quod T. Quinctij nomine inſcriptum ſignum fuerit & dedicatum, haud alio cognomine: atque ita alius aliò traxit. Sed pro Liuio P. etiam Victor eſt, in deſcriptione vrbis, qui regione* VIII. *Capitolij ponit:* Signum Iouis Imperatoris Præneſte deuectum. *Atque illinc diſce, poſt tot incendia, etiam infra Plinij æuum longè manſiſſe. Hac hiſtoria ſic poſita, rem aperis. Ingreſſa turba,* Salue Imperator *clamauit: ſed ad Iouem. Quia tamen ipſo puncto ingreſſus Traianus, omen ad illum haud vane tractum.* [43] BENE ERAT IMPERATVRO.] *Nam ſi agnouiſſes, a tyranno Principe diſcrimen aut mors tibi imminebat. Benè igitur erat futuro Imperatori. Sed libri alij,* imperatum: *quod ſequentia magis approbant. & eſt ſenſus, Recuſare imperium ſignum erat quod benè imperaturus eſſes. Nam qui ambitione affectant honores, raro virtute gerunt: qui recuſant & abnuunt, ij magis. Inde Imperatoris illa vox,* Inuitos ad temp. admouendos. [44] FVROREM MOTVMQVE CASTRENSEM.] *Qui talis, Cæſo Domitiano,* miles grauiſſime tulit *(Suetonij verba)* paratus ſtatim vlciſci, niſi duces defuiſſent. *Quieuit igitur, ſed Neruâ iam electo, ſene, molli, & parum ad ſuum nomen; animos iraſque ſumpſerunt, incendente Caſperio Æliano, Prætorij Præfecto: qui idem munus & ſub Domitiano habuerat. Inde in eum occultus fauor, & miſeratio: & impulſi milites depoſcere ad cædem cædis auctores. Factum turbide & acriter: Nerua reſiſtit pariter, vſque eò vt iugulum nudum potius ſe offerret feriendum. Non demouit tamen, & cum per euerarent furere, traditi caſiq; ſunt ij, quos depopoſcerunt. Hæc ex Dione: & adde Victorem diffuſius, Suetonium breuiter tangentem, cap.* XXIII. *Domitiani.* [45] AC SICVT MARIS.] *Caſſiodorus* VIII *Variar.* Bonum inſolitum plus amatur, & ſequenti gaudio confert dulcedinem præmiſſa triſtitia. [46] HABET HAS VICES.] *Certè habet. & Pindarus aptè cecinit:* Ῥοαὶ δ' ἄλλοτε ἄλλαι, Εὐθυμιᾶν τε μετὰ καὶ πόνων,

Le

Εἰς ἀνθρώπους ἱκάνει Fluctus alij aliàs, Gaudiorum atque laborum, In homines veniunt. *Caput ſapientiæ, id est Homerus*

——— ἀτὰρ θεὸς ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλῳ
Ζεὺς ἀγαθόν τε κακόν τε διδοῖ:
——— aliàs Deus, illi aliuque,
Nunc bona, nunc mala dat.

[47] NASCANTVR.] *Manilius:*

——— Tanta eſt rerum diſcordia in æuo,
Et ſubtexta bonis mala ſunt, lacrimæque ſequuntur
Vota, nec in cunctis ſeruat Fortuna tenorem.

Naſci igitur alia ex aliis videntur, quia ſic ſubtexta, vt ait, & inter ſe iuncta. Alij tamen libri, noſcantur *nec malè. Id eſſet, diiudicentur melius & ſentiuntur, ex contrariorum ſenſu.* [48] OCCVLTAT VTRARVMQVE SEMINA.] *Dicit: Deus cauſſas rerum ſecundarum vel aduerſarum, ſub diuersâ facie promit: & ſæpè lætos effectus triſtia initio, & contrà triſtes læta gignunt.*

MAGNVM quidem illud ſæculo dedecus, magnum Reipub. vulnus impreſſum eſt. Imperator, & [49] parens generis humani obſeſſus, captus, incluſus: ablata [50] mitiſſimo ſeni ſeruandorum hominum poteſtas; ereptumque Principi illud in principatu beatiſſimum, quòd nihil cogitur. Si tamen hæc ſola erat ratio, quæ te publicæ ſalutis gubernaculis admoueret: propè eſt vt exclamem, [51] tanti fuiſſe. Corrupta eſt diſciplina caſtrorũ, vt tu [52] corrector emendatorque contingeres: inductum peſſimum exemplum, vt optimum opponeretur: poſtremò coactus Princeps quos nolebat occidere, vt daret Principem qui cogi non poſſet. Olim tu quidem adoptari merebare: ſed neſciiſſemus, quantum tibi deberet imperium, ſi antè adoptatus eſſes. [53] Exſpectatum eſt tempus, in quo liqueret, non tam accepiſſe te beneficium, quàm dediſſe Conſugit in ſinum tuum concuſſa Reſpub. ruensq; imperium ſuper Imperatorem, Imperatoris tibi voce delatum eſt. [54] Imploratus adoptione, & accitus es: vt olim duces magni, à peregrinis externiſque bellis, ad opẽ patriæ ferendam reuocari ſolebant. Ita filius ac parens, vno eodemq; momento, rem maximam inuicem præſtitiſtis: ille tibi imperium dedit, tu illi reddidiſti. Solus ergo ad hoc æui, pro munere tanto [55] paria accipiendo feciſti, imo [56] vltrà dantem obligaſti. Communicato enim imperio, ſolicitior tu, ille ſecurior factus eſt. O nouum atque inauditum ad Principatum iter! non te propria cupiditas, [57] proprius metus, ſed aliena vtilitas, alienus timor, Principem fecit. Videaris licet, quod eſt ampliſſimum, conſecutus, inter homines; felicius tamen erat illud, quod reliquiſti. ſub bono Principe, [58] priuatus eſſe deſiiſti. Aſſumptus es in laborum curarumque conſortium, nec te læta & proſpera [59] ſtationis iſtius, ſed aſpera & dura, ad capeſſendam eam compulerunt. Suſcepiſti imperium, poſtquam alium ſuſcepti pœnitebat.

[49] PARENS GENERIS.] *Auſonius de ipſo:*

Nerua ſenex, Princeps nomine, mente parens.

[50] MITISSIMO.] *Ideò cognomento* Tranquillus *dictus. Panegyricus Theodoſio:* Quando me Nerua Tranquillus, amor generis humani Titus, pietate memorabilis Antoninus teneret. *Sidonius:*

Poſt quem Tranquillus vix me mihi reddere Nerua
Cœpit.

Claudianus: Tranquillique, Pij, bellatoreſque Seueri.

[51] TANTI FVISSE.] *Vel cladium illarum pretio emendum, vt tu Princeps eſſes. Lucanus ſimili colore, pulcherrimè:*

Quod ſi non aliam venturo fata Neroni
Inuenère viam, magnoque æterna parantur
Regna deis, cælumque ſuo ſeruire Tonanti
Non niſi ſæuorum potuit poſt bella gigantum:
Iam nihil o ſuperi querimur, ſcelus omne nefaſque
Hac mercede placent.

Vtitur & Auguſtus apud Dionem, Oratione in Senatu, libro LIII. *cùm beneficia ſua commemoraſſet, & bona præſentis ſtatus: ὥστε addit,* εἴπερ ποτὲ καὶ αὖθις πεπρωμένον εἴη τὴν πόλιν ἡμῶν νοσῆσαι, τοῦτον αὐτὴν τὸν τρόπον ὀχλαθῆναί τινα εὐξάσθω· adeo vt, ſi iterum in fatis ſit Remp. noſtram affligi & ægrotare, optauerit aliquis hoc eam modo turbari ac collidi. *Sed & princeps iure ſuo oratorum, Demoſthenes, pro Rhodiorum libertate, cùm mala recenſuiſſet, quæ ei tulerant:* Ὀλίγου δὲ δέω λέγειν, ἂν ὑμεῖς αὐτοῖς ἐθελήσητε βοηθῆσαι, ὡς καὶ συνενήνοχε ταῦτ' αὐτοῖς: Prope tamen abeſt quin dicam, ſi vos iis auxiliari decernitis, ex vſu eorum fuiſſe hæc pati. *In diuerſum ſenſum, ipſâ figurâ & phraſi, Martialis:*

Flauia gens, quantum tibi tertius abſtulit heres,
Pæne fuit tanti, non habuiſſe duos.

[52] CORRECTOR EMENDATORQVE.] *Fecit, in iſtâ etiam re. Nam* Ælianum, & Prætorianorum præcipuos turbatores, ad ſe euocatos, quaſi operâ eorum vſurus, alium alibi ſuſtulit. *Dio.*

[53] EXSPECTATVM EST TEMPVS.] *Palam igitur, non initio ſtatim imperij à Neruâ, ſed eo inclinante, adoptatus eſt. At Onufrius (verus pater principalis hiſtoriæ & Faſtorum) aſſeuerat,* Diem adoptionis, & Tribuniciæ poteſtatis aſſumptæ, proculdubio fuiſſe XIV. Kal. Octobris. *Quid? illum primum imperij? non poteſt. anno igitur poſt? hoc propius ad verum. ſed quo tamen auctore, tam definitè eumdem ſtatuat, requiro. Ego hoc ſaltem inuenio (in Aur. Victore)* tribus menſibus eum adoptato Neruam vixiſſe. *Atquin imperauit Nerua* annum vnum, menſes quattuor, dies nouem: *cœpit imperare certò* XIV. *Kal. Octobris, cùm Domitianus caſus: ergo, hoc calculo, adoptio Traiani incidat*

cidat in VI. *Kal. Nouembris, aut circà.* [54] IMPLORATVS ADOPTIONE.] *Cùm ad abſentem Homerico verſu Nerua ſcripſiſſet:*

Τίσειαν δαναοὶ ἐμὰ δάκρυα σοῖσι βέλεσσι:
Has lacrymas, Traiane, tuis vlciſcere telis.

[55] PARIA ACCIPIENDO.] *Atqui reddendo paria fiunt, & nomen expungitur. Pulchrum acumen, vt centena in hoc ſcripto.* [56] VLTRA.] *Volebam, & nunc velim*, vltrò. [57] PROPRIVS METVS.] *Vt Tacitus, de Othone:* Fingebat & metum, quò magis concupiſceret. [58] PRIVATVS ESSE.] *Atqui Senator erat, & Conſularis, & prouinciæ præſes. Nihil ad rem. more huius & ſuperioris æui, omnes* Priuati, *qui non Principes: & ſolus ille ab hoc nomine exceptus. Tacitus de Galbâ:* Maior priuato viſus, dum priuatus fuit: *& millies alibi.* [59] STATIONIS ISTIVS.] *Suetonius, Claudio:* Quòd aliter perueuturus ad ſuſceptam ſtationem non fuerit. *Spartianus:* Qui Principem locum in hac ſtatione receptarunt. *Lampridius:* Etiam in his artifex, quæ ſtationis Imperatoriæ non erant. *& ſæpiùs alibi, pro ſumma hoc loca & Principali. Quare? ab militaribus ſtationibus ductum puto: quia ſicut illa in excubiis contra hoſtem, ita Imperator quaſi in perpetuâ vigiliâ & Reip. curâ. An non Veſpaſianus eò alluſerit, cùm extremum illud protulit?* Imperatorem ſtantem mori oportere. *Stabant enim in his Stationibus: etſi ad aciem potuit etiam eſſe reſpectus.*

NVLLA adoptari cum eo qui adoptabat cognatio, nulla neceſſitudo: niſi quòd vterque optimus erat, dignuſque alter eligi, alter eligere. Itaque adoptatus es, non vt priùs [60] alius atque alius, in gratiam vxoris: adſciuit enim te filium non vitricus, ſed Princeps, eodemque animo diuus Nerua pater tuus factus eſt, quo erat omnium. Nec decet aliter filium adſumi, ſi adſumatur à Principe. An Senatum P. Q. R. exercitus, prouincias, ſocios tranſmiſſurus vni: ſucceſſorem è ſinu vxoris accipias? ſummæque poteſtatis heredem, [61] tantùm intra domum tuam quæras? non per totam ciuitatem [62] circumferas oculos? & hunc tibi proximum, hunc coniunctiſſimum exiſtimes, quem [63] optimum, quem diis ſimillimum inueneris? Imperaturus omnibus, eligi debet ex omnibus. non enim [64] ſeruulis tuis dominum, vt poſſis eſſe contentus quaſi [65] neceſſario herede, ſed Principem ciuibus daturus Imperator. Superbum iſtud & regium, niſi adoptes eum, quem [66] conſtet imperaturum fuiſſe, etiam ſi no adoptaſſes.

[60] ALIVS, ATQVE ALIVS.] *Tiberius & Nero intelliguntur: ille ab Auguſto, matris Liuiæ ambitu; hic à Claudio, Agrippina, ad imperium adſciti.* [61] TANTVM INTRA DOMVM.] *Galba apud Tacitum:* Sed Auguſtus in domo ſucceſſorem quæſiuit, ego in republicâ. [62] CIRCVMFERAS OCVLOS.] *Hæc omnia pro electione, & Politicis notanda ſunt. Senator quiſpiam, apud Vopiſcum ſenem iam Tacitum Imp. eò hortatur:* Quare circumſpice, imitare Neruas, Traianos, Hadrianos. Ingens eſt gloria morientis Principis, remp. magis amare, quàm filios. [63] QVEM OPTIMVM.] *A virtute, non à ſanguine. Roma, apud Claudianum:*

Hic illi manſere viri, quos mutua virtus
Legit, & in nomen Romanis rebus adoptans,
Iudicio pulchram ſeriem, non ſanguine, duxit.

[64] SERVVLIS TVIS.] *Idem ille Senator, in Vopiſco:* Ne ſic remp. patreſque conſcriptos, & populum Romanum, vt villulam tuam, vt colonos tuos, vt ſeruos tuos, relinquas. [65] NECESSARIO HEREDE.] *Statius:*

—natos genuiſſe neceſſe eſt, At legiſſe iuuat.

Tacitus in oratione Galbæ: Sub Tiberio, & Caio, & Claudio, vnius familiæ quaſi hereditas fuimus. [66] CONSTET IMPERATVRVM.] *Gloriosè hoc erga Traianum. quaſi ille, virtutis merito, ad imperium venturus, etiam non electus.*

FECIT hoc Nerua. nihil intereſſe arbitratus, genueris an elegeris; ſi perinde [67] ſine iudicio adoptentur liberi, ac naſcuntur. niſi tamen, quòd æquiore animo ferunt homines, quem Princeps parum feliciter genuit, quàm quem malè elegit. Sedulò ergo vitauit hunc caſum, nec iudicium hominum, ſed deorum etiam in conſilium aſſumpſit. Itaque non tua in cubiculo, ſed [68] in templo; nec ante genialem torum, ſed ante puluinar Iouis optimi maximi adoptio peracta eſt: quâ tandem non ſeruitus noſtra, ſed libertas, & ſalus, & ſecuritas fundabatur. Sibi enim dij gloriam illam vindicauerunt: horum opus, horum illud imperium: Nerua tantùm miniſter fuit. Vterque qui adoptaret tam paruit; quàm tu, qui adoptabaris. Allata erat ex [69] Pannoniâ laurea, id agentibus diis, vt inuicti Imperatoris exortum victoriæ inſigne decoraret. hanc Imperator Nerua [70] in gremio Iouis collocarat: cùm repentè ſolito maior & auguſtior, aduocatâ [71] hominum concione deorumque, te filium ſibi, hoc eſt vnicum auxilium feſſis rebus aſſumpſit. Inde quaſi depoſito imperio, quâ ſecuritate, quâ gloriâ lætus: nam quantulum refert deponas, an partiaris imperium: niſi quòd [72] difficilius hoc eſt? non ſecùs ac præſenti tibi innixus: tuis humeris ſe patriamque ſuſtentans, [73] tuâ iuuentâ, tuo robore inualuit: ſtatim conſedit omnis tumultus. Non adoptionis opus iſtud fuit, ſed adoptati: atq; adeo temere fecerat Nerua, ſi adoptaſſet alium. Oblitine ſumus, vt [74] nuper poſt adoptionem nō deſierit ſeditio, ſed cœperit? Irritamentum iſtud irarum, & fax tumul-

tumul-

[illegible]multus fuiſſet, niſi incidiſſet in te. An dubium eſt, vt [75] dare non poſſet imperium Imperator, qui reuerentiam amiſerat? auctoritate eius effect[illegible]m eſt, cui dabatur. Simul fil[illegible]s, ſimul Cæſar, mox Imperator, & conſors Tribunitiæ poteſtatis, & omnia pariter & ſtatim factus es: quæ proximè [76] parens verus tantùm in alterum filium contulit.

[67] SINE IVDICIO.] *Nam hoc eſt, quod diſcrimen facit inter Adoptionem & Genituram: & quo titulo huic vult præferri. Hadrianus moriturus, apud Dionem.* Mihi, ô amici, liberos gignere natura non dedit, ſed lege & adoptione vos mihi dediſtis. Differt autem hoc ab illo, quòd nati quidem liberi, quales deo cumque viſum eſt, gignuntur & creſcunt; at adoptione, quales quiſque vult, pro arbitrio adſciſcit. Ita à naturâ ſæpe corpore aut mente imminutum habes; ab adoptione & iudicio, vtroque perfectum, ſi voles. [68] SED IN TEMPLO.] *In Capitolio. Dio Caſſius:* Νερούας δὲ διὰ τὸ γῆρας καταφρονούμενος, ἀνέβη τε ἐς τὸ Καπιτώλιον, καὶ ἔφη γεγωνήσας, Ἀγαθῇ τύχῃ τῆς τε βουλῆς, καὶ τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἐμοῦ αὐτοῦ, Μάρκον Οὔλπιον Τραϊανὸν εἰσποιοῦμαι· καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῷ συνεδρίῳ Καίσαρά τε αὐτὸν ἀπέδειξε: Nerua ob ſenium iam contemptui, in Capitolium aſcendit, & magnâ voce inclamans dixit, Quod felix fauſtumque Senatui, Populoque Romano, mihique ſit, M. Vlpium Traianum adopto. Et poſt hoc eumdem Cæſarem in Senatu deſignauit. [69] EX PANNONIA LAVRVS.] *Georgius Cedrenus:* Ἐκ Παιονίας δὲ ἀγγελία ἐπινικίων ἐλθούσης παρὰ Τραϊανοῦ: E Pannoniâ victoriæ nuncius à Traiano veniens: *etſi fallitur de Traiano. nam ille nunc alibi, & in coloniâ Agrippinâ.* [70] IN GREMIO IOVIS.] *Quod in triumphis factum, atque etiam vbi victoria non digna triumpho. Suetonius, Domitiano:* De Cattis triumphauit, de Sarmatis Lauream modò Ioui Capitolino rettulit. *Plura nos ad II. Annalem Taciti.* [71] HOMINVM C[O]NCIONE.] *Itaque & tribunal aſcendit, quod ſic Cedrenus:* Λιβανωτὸν ἐπιθύσας, στὰς ἐπὶ τοῦ βήματος, μεγάλῃ βοῇ ἔφη, Ἀγαθῇ τύχῃ, Νερούας Τραϊανὸν υἱοποιοῦμαι: Thure cùm ſupplicaſſet: ſtans in [illegible]ſtu clamauit, Quod f[illegible]uſtum felixque ſit, N[illegible] Traianum adop[illegible]. [72] DIFFICILIVS HOC E[ST].] *Nam vt ille ait,* Nec regna ſocium ferre, nec tædæ ſciunt. [73] TVA IVVENTA.] *Suprà de ætate dixi. At Romanis* Iuniores, *ex Seruij ſeſto, ad annum* XLV *vltra* Seniores. *Martialis etiam* Iuuenem *dixit, his verſibus:*

Et fortem, iuuenemque, M[illegible]iumque
In tanto duce militem videret.

[74] NVPER POST ADOPTIONEM.] *Piſonis à Galbâ factam: neque aliter acceperis. Qui volunt à Nervâ ipſo alium aliquem adoptatum, vt verba dicam, blatiunt nugas.* [75] D[A]RE NON POSSET.] *Haud improba ſententia. Poſſetne dare imperium alteri, qui ipſe iam penè amiſerat? non poſſet. At libris tamen aliis abeſt negatio. ac tunc legendum continuatiue,* An dubium eſt, vt dare poſſet imperium Imperat[o]r, qui reuerentiam amiſerat, auctoritate eius effectum eſſe, cui dabatur? *Magiſq; hoc placet. Sed magis etiam:* An dubium eſt? vt dare poſſet imperium I. q. r. a. auctoritate eius effectum eſt, cui dabatur. [76] PARENS VERVS.] *Veſpaſianus, qui Titum conſortem imperij accepit, ſepoſita Domitiano, cuius ſuperbia & propera ambitio timebatur. Suetonium vide.*

MAGNVM hoc tuæ moderationis indicium, quòd [77] non ſolùm ſucceſſor imperij, ſed particeps etiam ſociuſq; placuiſti. nam ſucceſſor, [78] etiam ſi nolis, habendus eſt; non eſt habendus ſocius, niſi velis. Credéntne poſteri. [79] Patricio & [80] Conſulari & [81] Triumphali patre genitum, cùm [82] fortiſſimum, ampliſſimum, amantiſſimũ ſui exercitum regeret, Imperatorem non ab exercitu factum? eidem eùm [83] Germaniæ præſideret, [84] Germanici nomẽ [85] hinc miſſum? nihil ipſum vt Imperator fieret agitaſſe, nihil feciſſe? niſi quod meruit, & paruit. Paruiſti enim Cæſar, & ad Principatum obſequio perueniſti: nihilq; magis à te [86] ſubiecti animo factum eſt, quàm quod imperare cœpiſti. Iam Cæſar, iam Imperator, iam Germanicus, abſens & ignarus, & poſt tanta nomina, quantum ad te pertinet, priuatus. Magnum videretur ſi dicerem, neſciſti te Imperatorem futurum: eras Imperator: & eſſe te neſciebas. Vt verò ad te fortunæ tuæ nuncius venit, malebas quidem hoc eſſe quod fueras, ſed non erat liberum. An non obſequereris Principi ciuis, Legatus Imperatori, filius patri? Vbi deinde diſciplina, vbi mos à maioribus traditus, quodcumque Imperator munus iniungeret, æquo animo paratoq; ſubeundi? Quid enim ſi prouincias ex prouinciis, ex bellis bella mandaret? [87] eodem illo vti iure poſſe putes, cùm ad Imperium reuocet, quo ſit vſus cùm ad exercitum miſerit: nihilque intereſſe, ire Legatum, an redire Principem iubeat. niſi quòd maior ſit obſequij gloria in eo, quod quis minùs velit. Augebat auctoritatem iubentis, in ſummum diſcrimen auctoritas eius adducta: vtque magis parendum imperanti putares, efficiebatur eo, quòd ab aliis minùs parebatur. Ad hoc audiebas, Senatus [88] populique conſenſum. non vnius Neruæ iudicium illud, illa electio fuit: nam qui vbique ſunt homines, hoc idem votis expetebant; ille tantùm iure Principis occupauit, primuſque fecit, quod omnes facturi erant. Nec hercule tantopere cunctis factum placeret, niſi placuiſſet antè quàm fieret.

[77] NON SOLVM SVCCESSOR.] *Id eſt, non Cæſarem*

se tantùm deſignauit, & filium fecit, ſed Imperatorem appellauit, & Tribunicia poteſtatis collegam. Adeo de modeſtiâ tuâ confiſus eſt, nec timuit ne his elatus, aliquid ſuper ipſum, aut contra ipſum, velles. [78] ETIAM SI NOLIS.] Nemo enim (*aiebat ille*) ſucceſſorem ſuum tollit. [79] PATRICIO.] *Eutropius ait, Traianum ex familiâ antiquâ magis,* quàm clarâ natum. *Et ſanè Patriciatus iſte, in homine Hiſpano, non potuit niſi nouus eſſe: puto à Veſpaſiano, qui Patricias gentes allegit.* [80] CONSVLARI.] *Ita infrà,* Conſularis viri triumphaliſque filius. *Sed quando fuerit, haud liquet; & confuſa res in conſulibus tanto numero ſuffectis.* [81] TRIVMPHALI.] *Vbi meritus? Infrà lege:* Cum puer admodum Parthicâ lauro gloriam patris augens. *Itaque dicas in Parthis rem geſſiſſe, comite filio puero, & illius triumphalia retuliſſe. Enim-uero bella cum Parthis ſub Nerone, duce Corbulone: ac pueritia Traiani incidit in illud tempus. Poteſt & in Iudæâ etiam meruiſſe, cum Tito, cui Legatus Prætorius fuit, legioni pugnaciſſimæ Decimæ præfectus. Ioſephus lib.* III. *Iaphan ab eo captam narrat, & diſertè* Τραϊανὸν τοῦ δεκάτου τάγματος ἡγεμόνα *appellat:* Decimæ legionis Præpoſitum, ſiue Legatum. [82] FORTISSIMVM, AMPLISSIMVM.] *Nam, vt addit, Germaniæ inferiori præſidebat: in quâ legiones quattuor, cum auxiliis ſuis, aliiſque.* [83] GERMANIÆ.] *Noſtræ huic, inferiori. Eutropius:* Imperator in Galliis, apud Agrippinam ciuitatem factus. *Oroſius:* Apud Agrippinam, Galliæ vrbem, inſignia ſumpſit imperij. *Sidonius:*

> Vlpius inde venit, quo formidata Sicambris
> Agrippina fuit.

Dio Caſſius: ἦρχε δὲ τῆς Γερμανίας: Præfuit Germaniæ. *Ac diutius hîc præfuiſſe, Claudianus indicat:*

> Cedant Druſe tui, cedant Traiane labores.
> Veſtra manus dubio quidquid certamine geſſit,
> Tranſcurrens egit Stilico: totidemque diebus
> Edomuit Rhenum, quot vos potuiſtis in annis.

Monumenta eius ſunt, Vlpia caſtra *haud longè à* Veteribus, *& ad Mœnum fluuium,* Munimentum Traiani, *quod commemorat Ammianus initio libri* XVII. [84] GERMANICI NOMEN.] *Quod inter titulos imperij erat. eoque vſi omnes, qui Germanicum Cæſarem ſanguine vel adoptione contingerent: vt Caius, Claudius, Nero. poſteà & Vitellius, etſi aliâ cauſâ: item Domitianus, & nunc Traianus. Notani aliquid ad locum Taciti* I. *Annalium:* In ſuum cognomentum adſciſci Imperatores. [85] HINC MISSVM.] *Nam ambitioſi Præſides, capiis ſubnixi, ipſi ſe Principes creabant. Ita Galba, Vitellius, cum ſucceſſu: abſque eo, Scribonius, & L. Antonius, conati.* [86] SVBIECTI ANIMO.] *Quia in ipſo animo tuo imperare ſpernebas. feciſti tamen, ſed quia iuſſus.* [87] EODEM ILLO.] *Malim,* illum. [88] POPVLIQVE CONSENSVM.] *Ita Galba magnificè, in Tacito:* Me deorum hominumque conſenſu ad imperium vocatum.

At quo, di boni, temperamento poteſtatem tuam fortunamque diuiſeras? Imperator tu [89] titulis, & imaginibus, & ſignis, ceterùm [90] modeſtia, labore, vigilantia, Dux, & Legatus, & miles, cùm iam tua vexilla, tuas aquilas magno [91] gradu anteires: neq; aliud tibi ex illâ adoptione, quàm filij pietatem, filij obſequium adſerres, longamque huic nomini ætatem, longam gloriam precarere. Iam te prouidentia deorum primum in locum prouexerat, tu adhuc in ſecundo reſiſtere atq; etiam ſeneſcere optabas: priuatus tibi videbaris, quamdiu Imperator & alius eſſet. Audita ſunt vota tua, ſed in quantum optimo illi & ſanctiſſimo ſeni vtile fuit; quem dij [92] cælo vindicauerunt, ne quid poſt illud diuinum & immortale factum mortale faceret. Deberi quippe maximo operi hanc venerationem, vt nouiſſimum eſſet; auctoremque eius ſtatim conſecrandum, vt quandoq; inter poſteros quæreretur, an illud iam deus feciſſet. Ita ille nullo magis nomine publicus parens, quàm quia tuus, ingens gloriâ, ingenique famâ, cùm [93] abundè expertus eſſet, quàm benè humeris tuis [94] ſederet imperium, tibi terras, te terris reliquit; eo ipſo carus omnibus ac deſiderandus, quòd proſpexerat ne deſideraretur. Quem tu lacrymis primùm, ita vt filium decuit, mox templis honeſtaſti, non imitatus illos qui hoc idem, ſed aliâ mente fecerunt. Dicauit cælo Tiberius Auguſtum, ſed [95] vt maieſtatis numen induceret: Claudium Nero, ſed [96] vt irrideret: Veſpaſianum Titus, Domitianus Titum, ſed ille vt dei filius, hic vt frater videretur. Tu ſideribus patrem intuliſti, [97] non ad metum ciuium, non in contumeliam numinum, non in honorem tuum; ſed [98] quia deum credis. Minus eſt hoc, cùm fit ab his, qui & ſeſe deos putant. Sed licet illum aris, puluinaribus, [99] flamine colas, non alio magis tamen deum & facis & probas, quàm quòd ipſe talis es. In Principe enim qui electo ſucceſſore fato cõceſſit, vna itemq; certiſſima diuinitatis fides eſt, bonus ſucceſſor.

[89] TITVLIS, IMAGINIBVS, SIGNIS.] *Inſcriptionibus, tabulis aut clypeis, ſtatuis. Etſi verius fortaſſe,* Signa *referri ad militaria illa, quibus nomina inſcripta Imperatorum, & imagines ex auro argentoq; innexa. Docui in* Militiâ Romanâ. [90] MODESTIA.] *Hyſterologiâ, ſingula ſingulis ſequentibus nectuntur. Modeſtiâ miles, labore Legatus, vigilantiâ Dux.*

[91] GRADV ANTEIRES.] *Pedibus, more Romano. Lucanus, de Catone:*

> ——præcedit anheli Militis ora pedes.

Tacitus de Othone: Nec illi ſegne, aut corruptum luxu iter, ſed lorica ferrea vſus, & ante ſigna pedeſter. *Spartianus, de Hadriano.* Vicena millia pedibus armatum ambulaſſe.

[92] CÆLO VINDICAVERVNT.] *Splendidè loquitur,*

quia

quia Nerua conſecratus, Canatus Hadrianus *hunc nuncium perferre, de quo ita Spartianus: Traiano à Neruâ adoptato, ad gratulationem exercitus miſſus, in Germaniam ſuperiorem tranſlatus eſt. ex quâ feſtinauit ad Traianum, vt primus exceſſum Neruæ nunciaret. Quod libentiùs noto, vt ſciatur interuallum aliquod inter adoptionem & mortem fuiſſe (ſuprà à me notatum:) nequem fallant hæc Pliniana, auctoremque eius ſtatim conſecrandum: & plura, coloratè & oratoriè dicta. [93] ABVNDE E[X]PERTVS.] Quomodo autem, niſi interuallum fuiſſet, vt dicimus? [94] SEDERET IMPERIVM.] Firmiter innixum. Seßio perpetuitatem notat. [95] MAIESTATIS NVMEN.] An nomen, an magis crimen? nam & hoc vltimum in quibuſdam libris. Conſtat ſub Tiberio publicam pæne rabiem (loquor cum priſca ſcriptore) fuiſſe accuſandi: & pleraque crimina omnia, inſcripta titulo Maieſtatis. Quidquid dictum, factúmve, Auguſtum aut eius ſtirpem vel leuiter tangeret, crimen ἀσεβείας erat, Impietatis, vt Græci, ſiue Maieſtatis, vt Latini. [96] VT IRRIDERET.] Palàm quidem. cùm & Boletos, deorum c[ib]um dice-ret; & plura huic rei in Suetonij Nerone cap. XXXIII. [97] NON AD METVM.] Vt Tiberius. ſicut de Contumeliâ, quod ſequitur, ad Neronem ſpectat: de Honore, ad Titum & Domitianum. [98] QVIA DEVM CREDIS.] Et virtutibus cælum meruiſſe. Seneca, de Clem. Deum eſſe, non tamquam iuſſi credimus, bonum Principem Auguſtum. [99] FLAMINE COLAS.] Proprio ſacerdote. Vide notata nobis ad I. Annalem Taciti.

NVM ergo tibi ex immortalitate patris aliquid arrogantiæ acceſſit? num hos proximos, diuinitate parentum deſides ac ſuperbos, potiùs, quàm illos veteres & antiquos æmularis? qui hoc ipſum imperium pepererе, quod modò [100] hoſtes inua[se]rant contempſerantque. [101] *cuius pulſi fugarique, nō aliud magis habebatur indi[ci]um, quàm [102] ſi triumpharetur. Ergo ſuſtulerant animos & iugum excuſſerant, nec iam nobiſcum de ſuâ libertate, ſed de noſtrâ ſeruitute certabant: ac ne inducias quidem, [103] niſi æquis conditionibus, inibant, legeſque vt acciperent, dabant. At nunc rediit omnibus [104] terror & metus, & votum imperata faciendi. [105] Vident enim Romanum ducem, vnum ex illis veteribus & priſcis; quibus Imperatorium nomen addebant contecti cædibus campi, & infecta victoriis maria. Accipimus obſides ergo, [106] non emimus, nec [107] ingentibus damnis immenſiſque muneribus paciſcimur, vt vicerimus. [108] rogant, ſupplicant; largimur, negamus, vtrumque ex imperij maieſtate. agunt gratias qui impetrauerunt, non audent queri quibus negatum eſt. An audeant? qui ſciant [109] te adſediſſe ferociſſimis populis, eo ipſo tempore, [11] quod amiciſſimum illis, difficillimum nobis: cùm Danubius [111] ripas gelu iungit, duratuſque glacie ingentia tergo bella transportat: cùm feræ gentes, non telis magis, quàm [112] ſuo cælo, ſuo ſidere armantur. Sed vbi in proximo tu, non ſecùs ac ſi mutatæ temporum vices eſſent, illi quidem [113] latibulis ſuis clauſi tenebantur; noſtra agmina percurſare ripas, & alienâ occaſione, ſi permitteres, vti, vltroque [114] hiemem ſuam barbaris inferre gaudebant.

[100] HOSTES INVASERANT.] Daci, Sarmatæ, Sueui, Catti, ſub Domitiano. [101] * CVIVS PVLSI.] Ego verò hiatum eſſe video, & firmat etiam vetus codex (Io. Livineio viſus) qui lacunam præfert. Ille tamen mederi ſe putat, reſcribendo: quod modo hoſtis inuaſerat contempſeratque. cuius pulſi: nempe, inquit, hoſtis. Parcite manes, alia mens longè Secundi. Tangit palàm Domitianum, cuius hæc demens vanitas, vt cùm male pugnaſſet ipſe aut Legati, tunc denique Romæ triumphum inſtrueret, quaſi victor. De Cattis, Tacitus: Proximiſque temporibus (Domitiani) triumphati magis, quàm victi ſunt. Idem, in Agricolâ: Deriſui fuiſſe falſum eius (Domitiani) e Germaniâ triumphum. At de Dacis, Oroſius: Prauiſſimâ iactantiâ elatus, ſub nomine ſuperatorum hoſtium, de exſtinctis legionibus triumphauit. Dio ſimilia habet, & nos aliquid infrà. Hæc igitur ſententia, & pro eâ reformari poßit: cuius non pulſi. Sed non placet, atque aliquid omnino delinquit. [102] SI TRIVMPHARETVR.] Nempe Romæ, à Domitiano. At alij libri, ſi ab illis triumpharetur: falsò, magiſque tunc, de illis. [103] NISI ÆQVIS CONDITIONIBVS.] Hócne ergo adeò iniquum, ſi æquis? Ita, quia dignatio Romana & potentia maior, quàm vt barbari æquarentur. Neque malè tamen alterutrâ vocula reſectâ legeris: ac ne inducias quidem æquis conditionibus; vel, inducias quidem, niſi conditionibus. Diſpice. & fateberis fortiùs ſic efferri, magiſque indignanter. Atque adeo ſequentia dicunt, nec æquas conditiones fuiſſe, ſed quas iis lubitum imponere. [104] TERROR ET METVS.] Quid? vt ne hoſtes non terreant? minimè ſed terror à nobis ad ipſos venit, habéntque, & vnà metum. Sic infrà iungit: Neque enim adhuc ignauiâ ceſſauimus: terror & metus monebant à rep. animos auerteremus. Alioquin labebar legere, omnibus terris & metus &: ſed puta, labebar. [105] VIDENT ROMANVM DVCEM.] Iſta & Martialis verſibus amplexus, in Traiani populatis ſui laudem:

Terrarum dea gentiumque Roma,
Dixit Præſide glorioſa tali:
Parthorum proceres, duceſque Serum,
Thraces, Sauromatæ, Getæ, Britanni,
Poſſum oſtendere Cæſarem, venite.

[106] NON EMIMVS.] Factum Domitiano, qui & falſas captiuas emit, ad inſtrumentum triumphi. Tacitus Agricolâ: Emptis per commercia, quorum habitus & crines in captiuorum ſpeciem formarentur. [107] INGENTIBVS DAMNIS.] Pecuniariis. Sed hæc, priora, & ſubiuncta lucem accipiant à Dionis loco, qui in Fuluianis Fragmentis publicatus. Ait, me vertente: Domitianus victus à Marcomannis

&

& fugatus, miſit illicò ad Decebalum Dacorum regem, eumque ad pacem inuitauit. Quam ille ſuſcepit, nec ſic tamen vt ipſe ad Domitianum veniret: ſed Diegem quendam miſit, qui arma pauca & viros, quaſi captiuos, traderet. Eoque facto, Domitianus, vt vere victor, diadema Diegi impoſuit *(nempe illi, ſed in vicem noménque abſentis Decebali)* tamquam & ipſe regem Dacis dare poſſet: & militibus coronas, & dona pecuniaria, diuiſit. Romam etiam quaſi victor, cùm alia miſit, tum & Legatos, vt à Decebalo, & epiſtolam ab eodem (quam ipſe tamen ferebatur confinxiſſe:) & pompam triumphalem ſplendidè adornauit. non ex iis ſanè, quæ ipſe ab hoſtibus cepiſſet (nam omnia aliter erant. atque adeò multam pecuniam ad pacem hanc emendam & ſtatim effudit, & in poſterum etiam daturum ſe promiſit; prætereà artifices & operarios omne genus, vel paci vel bello vtiles Decebalo donauit:) non, inquam, ex hoſtium ſpoliis, ſed ex Principalibus tributis inſtruxit: *En pacem à Domitiano emptam, en inimicas triumphos! Atque ab his principiis (ò Romani, quo iuiſtis?) paſſim poſteà Barbari auro redempti & adſtricti. Attila rex facetè id obiecit & ſuggillauit, narratiunculâ veteris ſcriptoris, apud Suidam:* Cùm Mediolanum, *inquit*, cepiſſet, vidiſſetque ibi in picturâ, Romanos Principes ſolio aureo inſidentes, Scythas autem iis ad pedes iacentes; ipſe contrà, ſeſe iuſſit pingi, ſolio ſublimem, Romanos autem Imperatores ſacculos humeris baiulare, & aurum effundere ad eius pedes. *Hæc Suidas, in* Κόρυκος. [108] ROGANT, SVPPLICANT.] *Dio in Fragmentis:* Ὅτι πλεῖσται ὅσαι πρεσβεῖαι πρὸς Τραϊανὸν παρὰ Βαρβάρων ἄλλων τε καὶ Ἰνδῶν ἀφίκοντο: Quòd varij multique Legati, cum ab aliis Barbaris, tum & ab Indis ad Traianum venerint. *Etſi hæc magis poſteà geſta: ſicut & illud, quod in Dionis compendio eſt,* Traianum grauatum dare pecuniam, quam Daci annuam capiebant, ad bellum ſe paraſſe, timente Decebalo: qui rem ſibi fore, non cum Domitiano, ſed cum populo Romano, & Principe iuſtitiâ, robore, & militiâ claro videbat. *Nam id bellum, anno poſt hæc Pliniana, cœpit. Porrò ſimilia iſtis, ſed in viro diſſimili, Stilicone ſuo, iactat Claudianus:*

Illi terribiles, quibus otia vendere ſemper
Mos erat, & fœdâ requiem mercede paciſci,
Natis obſidibus pacem, tam ſupplice vultu
Captiuoque rogant, quàm ſi poſt terga reuincti
Tarpeias preſſis ſubeant ceruicibus arces.

[109] TE ADSEDISSE.] *Caſtra & prætenturas habuiſſe, in fluminum ripa. Quia enim ibi firmiter & adſiduè, ipſa caſtra etiam* Sedes *poſteriore iſto æuo dicta.* [110] QVOD AMICISSIMVM ILLIS.] *Claudianus, diligens Plinij lector, & imitator:*

——— quòd gentibus illis
Frigore conſuetis fauet inclementia cæli.

[111] RIPAS GELV IVNGIT.] *Sic & pontibus iungi dicuntur, cùm ſcilicet commeare licet & adire, vt iunctas. De re ipsâ, & immani hoc frigore, copioſè Herodianus libro* VI. *quem vide. Ait, inter alia,* vtrumque fluuium, & Rhenum & Danubium, per hiemem ſic gelaſcere, vt camporum in morem perequitentur. Eſſe autem adeo ſolidam firmamque glaciem, vt non pedibus modò vngulisque hominum & equorum ſubſiſtat; ſed qui hauſturi aquam ſunt, non tam vrnas aut vaſa ſecum afferant, quàm ſecures & dolabras, vt exciſam aquam, quaſi lapidem, ſine vllo vaſe, aſportent. *Quæ poſtrema tangere Catonem in fragmento Originum, quod apud Nonium eſt, ſcio:* Qui aquatum, vt lignatum, videntur ire. ſecurim atque lorum ferunt, gelum craſſum excidunt, eum loro colligatum auferunt. *De Rheno, opinor, dixit.* [112] SVO CÆLO.] *In Taciti Germaniâ:* Mattiaci, ipſo adhuc terræ ſuæ ſolo & cælo acriùs animantur. *Sidus autem, Arctôum certum eſt capi.* [113] LATIBVLIS.] *Subterraneis ſuis ſpecubus, quos contra hiemem aperiunt: Tacitus.* [114] HIEMEM SVAM INFERRE.] *Poeticôtera ſunt hæc omnia, & floridè tumentia. Dicit, milites paratas vi, occaſione hiemis & glaciei, ac tranſire fluuium: quod anteà illi in nos ſolent.*

HAEC tibi apud hoſtes veneratio, quid apud milites? quam admirationem, quemadmodum comparaſti? cùm [115] tecum inediam, tecum ferret ſitim; cùm in illâ [116] meditatione campeſtri militaribus turmis imperatorium puluerem ſudoremque miſceres, nihil à ceteris niſi robore ac præſtantiâ differens, cùm [117] libero Marte nunc cominus tela librares, nunc [118] vibrata ſuſciperes. alacer virtute militum & lætus, quoties aut caſſidi tuæ aut clypeo grauior ictus incideret: (laudabas quippe ferientes, hortabariſq; vt auderent, & audebant iam;) cùm ſpectator moderatorque ineuntium certamina virorum, arma componeres, tela tentares, ac ſi quod durius accipienti videretur, ipſe vibrares. Quid cùm ſolatium feſſis, [119] ægris opem ferres? Non tibi moris tua [120] inire tentoria, niſi commilitonum antè luſtraſſes, nec requiem corpori, niſi poſt omnes, dare. Hac mihi admiratione dignus Imperator non videretur, ſi inter Fabricios, & Scipiones, & Camillos talis eſſet. tunc enim illum imitationis ardor, ſemperque melior aliquis, accenderet. Poſtquam verò ſtudium armorum [121] à manibus ad oculos, [122] ad voluptatem à labore tranſlatum eſt; poſtquam exercitationibus noſtris non veteranorum aliquis, cui decus, muralis aut ciuica, ſed [123] Græculus magiſter aſſiſtit; quam magnum eſt vnum ex omnibus [124] patrio more, patriâ virtute lætari, & ſine æmulo ac ſine exemplo ſecum certare, ſecum contendere; ac ſicut imperat ſolus, ſolum ita eſſe qui debeat imperare?

[115] TECVM INEDIAM.] *Præcipit Honorio ita pater Theodoſius, apud Claudianum:*

Inuentis vtare cibis. ſolabere partes
Æquali ſudore tuas.

[illegible] MEDITATIONE CAMPESTRI] *Exercitio in campo [illegible]. De iſtâ ei[us]q[ue] modis ſcripſi affatim* [illegible] DE MILITIA [illegible] LIBRO MAIESTATIS. *Sin[e]* [illegible] *reuerentia. cum qua [illegible] in militem e[iu]s com-po[ſi]tus* [illegible] V[E]R[I]TA.] *Imo* [illegible]. [119] AT [illegible] PEM.] *Ars Imperatoria, valdè ad beni-uolentiam parandam. Velleius, de Tiberio:* Per om-ne [illegible] nemo e militibus, cu-[illegible] gradus, in [illegible] fuit, cuius ſalus & va[letudo] [illegible] Cæſaris curâ, tan[illegible] operum mo-le, huic [illegible] negotio vacaret animus. Erat deſide-rantibus paratum iunctum vehiculum, lectica eius publicata: cuius vſum cum alij [illegible] ego ſen-ſi. Iam medici, iam apparatus cib[ori]um in hoc ſo-l[um] [illegible] portatum inſtrumentum balnei, nul[l]ius [illegible] ſu[illegible] valetudini. *At de noſtro Traiano, Dio in Compendio: cuius tamen verba plura & meliora leguntur in Suidâ, iſtæc.* Τραϊανὸς ὁ βασιλεὺς τοὺς ἐν πολέμῳ τετρωμένους ἰδὼν [illegible]. ἐπιλειπόντων δὲ ὀθονῶν [illegible], οὐδὲ τῆς ἑαυτοῦ ἐσθῆτος ἐφείσατο, ἀλλ' [illegible] τὰ λαμπάδια αὐτὴν κατέτεμε πᾶσαν. Traianus Princeps milites in prælio vulneratos curabat. cum autem taſciæ & volumina deficerent, nec ſuæ quidem veſti pepercit, ſed eam totam in li-gamenta & fomenta diſcidit. *O factum! quid enim altius poſſim? verè Traiani! quod tamen & fæ-mina ſimile, ante eum, vſurparat Agrippina, Germanici vxor. in Tacito.* Sed fœmina ingens animi, munia ducis per eos dies induit, militibuſ-que, ve quis inops aut ſaucius, veſtem & fomen-ta diſargita eſt. *Macte & tu, alio patre & patruo, quàm Tiberio digna.* [120] INIRE TENTORIA.] *Au-ſonius, de Gratiano:* Vidi te circumire tentoria; Salutem ſalutis quærere; tractare vulnera ſaucio-rum, & vt ſalutiferæ apponerentur medelæ in-ſtare. [121] A MANIBVS AD OCVLOS.] *Quas manus non in pugnâ, ſed in theatris Circiſq[ue] mouemus. Ibi gladiatores, ibi beſtiarios depugnantes oculis vſur-pamus & in Stadiis, athletas.* [122] AD VOLVPTA-TEM.] [S]*iue ob cauſſam iam dictam: ſiue quia tangit gymnaſia, Græcorum ritu vſurpata.* [123] GRAECVLVS MAGISTER] *Progymnaſtes, vel aliptes, Græcis item vocibus. Nam* proh facinus *(ait Seneca in iſtâ re)* [illegible] Romanis quidem vitiis laboramus: *nempe in ceromate dedit & baphe. Enimuero Plutarchus, et[s]i Græcus, fatetur* Palæſtram effœminaſſe cor-pora, & ad mollitiem deduxiſſe ſpecie exercendi. [124] PATRIO MORE.] *Quid ergo? quid à te diſco Plini? Traianum e Romanis aut Italis eſſe? Victoris epitoma hoc etiam dicat, in quâ ſcribitur;* Vlpius [Traianus], ex vrbe Tudertina. *Atqui Tuder in Italiæ Vmbriâ eſt. Si tamen hoc; quid fiet Dioni, qui di[s]ertè [ſc]ribit,* ὅτι Ἴβηρ ὁ Τραϊανὸς, οὔτε Ἰταλὸς, οὔτε Ἰταλιώτης ἦν: quod Hiſpanus eſſet Traianus, & n[on] [illegible] nec quidem Italicus. *Poteſtne clarius [Roma]num aſſerere, & nec Italum, nec Italo patre natum?* [Et] *addit:* μηδεὶς πρόσθεν ἀλλοεθνὴς τὸ τῶν Ῥωμαίων [κράτ]ος ἐσχηκὼς Nemo antea alienigena & externus Romanum imperium eſt adeptus. *Et pon-dus lapidis accedit, quod non amoliare, ſic inſculptus:*

IMP. CÆS. NERVÆ. TRAIANO. AVG. GER-MANIC.

D[AC]. PARTHIC. PONT. MAX. TR. POT. XV. COS. VI. P. P.

DE. ROMANO. IMPERIO. DE. PATERNA. ET. AVITA

HISP. PATRIA. ET. DE. OMNI HOMINVM. GENERE. MERITISS.

POPVLARES. PROVINC. ARLVATVM. OPTIMO. PRINCIPI.

Et verò origine Hiſpana fuiſſe, patremq[ue] talem, nihil ambigo: de ipſo, ſuſpendit me ipſe lapis, dum ſcrutor. Nam nominat Hiſpaniam, paternam & auitam *eius patriam: cur non* eius *ſimpliciter, ſi ibi natus? Conſidera, & momentum hoc eſt ad inclinandum: ſicut & Victor alter* ortum *dicit* Italica, *non etiam natum. Sed nec Panegyricus ſatis apertè, qui Theo-doſio dictus:* Hæc (*Hiſpania*) Traianum illum, hæc Hadrianum dedit imperio. *Imò ſi ita in-tellegis datum, vt Hadrianum: profectò origi-ne tantùm Hiſpanus ſit, non etiam natiuitate. Nam ille in Spartiano parentes quidem ab Ita-licâ Hiſpaniæ habuit,* natus tamen Romæ. *Hoc iterum ſi verum, quid Dionis ſuperior aſſertio, nonne concutitur ab ipſo Dione, qui in Hadriano ſcribit,* πολίτην Τραϊανοῦ, *id eſt,* ciuem & ex eadem vrbe *fuiſſe? Ergo vterque Romanus. Contrà ta-men, liquidò Eutropius, & ex eo Euſebius vt ſolet,* natum Italicæ in Hiſpaniâ *adfirmant. Diſtrahi me fateor. & quod ad Victorem, parata correctiun-cula erat,* ex vrbe Turdetana: *etſi lapis tum etiam turbat, qui* Arevates *(Ptolemao* Areuacas) popu-lares *Traiani facit, aut certè videtur: illi autem in diuerſo Hiſpaniæ tractu, & prope* Cluniam, *in eius meditullio, ponuntur. O in viro tam illu-ſtri pudendas tenebras! Vbi eſtis Græci Latinique, qui vitam & res huius Principis ſcripſiſtis? ſupra decem fuiſſe ſcio, ſed (ô dolor) fuiſſe. Pergamus in Plinio: qui aut verè Romanum eum habet, aut callidè vbique diſſimulat Hiſpanum fuiſſe.*

NONNE incunabula hæc tibi, Cæſar, & rudimenta, cum pueradmodum [125] Par-thicâ lauro gloriam patris augens, nomen-que Germanici iam tum mererere? cum fe-rociam ſuperbiamque Parthorum ex pro-ximo auditus magno terrore cohiberes, Rhenumque & Euphratem admirationis tuæ famâ coniùngeres? cùm orbem terrarum non pedibus magis, quàm laudibus pera-grares, apud eos ſemper maior & clarior, quibus poſteà contigiſſes? & needum Im-perator, needum dei filius eras. [126] Germa-niamque cùm plurimæ gentes, ac propè in-finita vaſtitas interiacentis ſoli, [127] tum Py-renæus, Alpes, immenſique alij montes niſi his compararentur, muniunt dirimuntque. Per hoc omne ſpatium cùm legiones du-ceres, ſeu potiùs (tanta velocitas erat) rape-res: [128] non vehiculum vnquam, nō equum reſpexiſti. leuis hic, non ſubſidium itine-ris, ſed decus, & cum ceteris ſubſequebatur: vt cuius nullus tibi vſus, niſi cùm die ſta-tiuorum proximum campum alacritate, diſcurſu, puluere attolleres. Initium laboris

mirer,

miter, an finem? multum eſt quod perſe-uerasti, plus tamē quòd non timuiſti, ne per-ſeuerare non poſſes. Nec dubito quin [129] il-le qui te inter illa Germaniæ bella ab Hi-ſpaniâ vſque, vt validiſſimum præſidium, exciuerat, iners ipſe alieniſque virtutibus tunc quoque inuidus Imperator cùm ope earum indigeret, tantam admirationem tui non ſine quodam timore conceperit: quan-tam ille genitus Ioue, poſt labores dura-que imperia, [130] regi ſuo indomitus ſemper indefeſſuſque referebat, cùm aliis ſuper alias expeditionibus [131] itinere illo dignus inueniereris.

[125] PARTHICA LAVRO.] *Nihil hac de re légi: comitem patri fuiſſe, id appâret. Mox velim ſeri-bi,* augeres. [126] °GERMANIAMQVE.] *Defectum aliquem video, ſed leuem.* [127] TVM PYRENÆVS.] *Itane Pyrenaus inter Germania terminos? ita, ſed latè illius ſumpta, vt Gallias etiam comprehendas. Nec id nouum eſt. & ſicut* Celtas *eos priſci Graci communiter vocarunt, ſic Latini modo* Germanos, *modò* Gallos *alternant. Plura exempla ſunt: ſed hoc Seneca huc aptiſſimum, Canſalat. ad Heluiam:* Py-renæus Germanorum tranſitus non inhibuit: *vbi de gentium migratione agit. Ergo Germani in Hiſpaniam? non, quod ſciam: ſed Galli, id eſt Celta, à quibus & Celtiberia nomen habet.* [128] NON VE-HICVLVM.] *Nota duritiem & perpeſſionem labo-ris in Principe. de quâ etiam Dio.* Ἐβάδιζε αἰεὶ μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ πεζῇ, τούς τε ποταμοὺς, ὅσους γε ἐπεῖνοι, πεζῇ διέβαινε: Pedibus ibat, iuxtà ac totus exercitus: & quoſcumque fluuios illi, etiam ipſe pedeſter tranſibat. *At Velleius in Tiberij laudibus ponit, quòd* ſolus ſemper equo vectus ſit, *in bello Germanico. quo colore aut cauſâ? Quod molliores Principes vehiculo ſemper aut lecticâ, & durior eſt equus. Suetonius de Domitiano:* In expeditione & agmine, equo rarius, lecticâ aſſidue vectus eſt. *Neque amnes ſanè Traiani fuerunt. cuius factum ore qui ſubſannat, anima miretur.* [129] ILLE QVI TE.] *Domitianus, dum bella parum proſpera cum variis Germania gentibus habet. Sed accitum ait,* ab Hi-ſpaniâ. *Vnde nunc ergo, aut quare, illic? Exiſtima poſt Conſulatum (quem geſſit ſub Domitiano, anno* DCCCXLIII.) *miſſum in Hiſpania aliquam par-tem, vt præſideret. Illinc nunc cum legionibus ex-citum.* [130] REGI SVO.] *Euryſthaa, qui talia impe-rabat.* [131] ITINERE ILLO.] *Tam longo, difficili. Sed magis arridet, quod libri alij,* munere illo *ha-bent. Per munera & Præfecturas, quas ſuſtinebas, gerendo probabas te aliis maioribuſq. ſufficere.*

TRIBVNVS vero, diſiunctiſſimas terras, [132] teneris adhuc annis, viri firmitate lu-ſtraſti: iamtunc [133] præmonente fortunâ, vt diu penitùs perdiſceres, quæ mox præci-pere deberes. Neque enim proſpexiſſe ca-ſtra; breuemque militiam quaſi tranſiſſe contentus: ita egiſti tribunum, vt eſſe ſta-tim dux poſſes, nihilque diſcendum habe-res tempore docendi. Cognouiſti [134] per ſtipendia decem [135] mores gentium, [136] re-gionum ſitus, opportunitates locorum, & diuerſam [137] aquarum cælique temperiem, vt patrios fontes patriumque ſidus, ferre conſueuiſti. Quoties equos, quoties eme-rita arma mutaſti? Veniet ergo tempus quo poſteri viſere, viſendum tradere mino-ribus ſuis geſtient, quis ſudores tuos hauſe-rit [138] campus, quæ [139] refectiones tuas ar-bores, quæ [140] ſomnum ſaxa prætexerint, quod denique tectum [141] magnus hoſpes [142] impleueris: vt tunc ipſi tibi ingentium ducum ſacra veſtigia, iiſdem in locis, mon-ſtrabantur. Verum hæc olim: in præſentia quidem, quiſquis paulò vetuſtior miles, hic te commilitone cenſetur. quotus enim quiſ-que, cuius tu non antè commilito, quàm Imperator? Inde eſt, quòd [143] prope om-nes nomine appellas; quòd ſingulorum fortia facta commemoras: nec habent [144] adnumeranda tibi pro rep. vulnera, quibus ſtatim laudator & teſtis contigiſti.

[132] TENERIS ADHVC ANNIS.] *Nam Tribuni, illo æuo, adoleſcentes fiebant. Hadrianus demùm in-ſtituit,* neminem Tribunum, niſi plenâ barbâ, fie-ri. *Spartianus.* [133] PRÆMONENTE FORTVNA.] *Lego,* præmuniente, *vel* præmoliente. *Nam Deus, inquit, iamtunc °diſpoſuit & præſtruxit, vt adole-ſcens diſceres, quæ exercenda aut iubenda Princeps haberes.* [134] PER STIPENDIA DECEM.] *Totius militia? non puto, ſed Tribunatus. Nam ſi puer* admodum *(ita Plinius) militia Parthica interfuit, ſi* a teneris annis Tribunuſmilitum; *ſi denique anno* XLII. *ad imperium venit: quomodo probabile, decem tantùm annos militaſſe? At Polybius ita de Equitibus. Scimus: ſed hoc quoque, licuiſſe & rece-ptum fuiſſe, vt vltrà; & denique hoc æuo, illa Poly-biana in obliuionem & ſitum abiiſſe.* [135] MORES GENTIVM.] *Cum illo Vlyſſe,*

——Ὃς μάλα πολλὰ
Πλάγχθη: —— &,
Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω
——qui per ſola multa
Iactatus: ——
Multorumq; hominũ mores atq; oppida nouit.

Caſſiodorus. Interdum expedit patriam negli-gere, vt ſapientiam quis poſſit acquirere. Vlyſ-ſes Ithacus [illegible] hoc feciſſet, in laboribus (*certè*, lauribus) propriis forſitan latuiſſet. [136] REGIO-NVM SITVS.] *Quod vtiliſſimum futuro Duci. Plu-tarchum in Philopæmene vide.* [137] AQVARVM CÆLIQVE.] *Cur de aquis? quia Romani mi[litares] aquam aceto mixto, vulgò bibebant.* [138] CAMPVS.] *In quo te exercuiſti.* [139] REFECTIONES TVAS AR-BORES.] *Pro ruſtico & militari item ritu, qui [illegible] capiebant,*

Propter aquæ riuos, ſub ramis arboris altæ.

[140] SOMNVM SAXA.] *Credemúſne? credamus, & res eſt: duces militeſq. aliàs, non in culcitis, ſed in terra*

terrâ aut gramine, & (vt magnum) in antro aut ſpecu, ſaxo impendente ac te- ente, dormiſſe. Marius in Salluſtio At illa multo optima edoctus ſum, hiemem & æſtatem iuxtà pati, humi requieſcere. [40] MAGNVS HOSPES.] *Claudianus:*

——ſtat pallidus hoſpite magno Paſtor.

[41] IMPLEVERIS.] *Aut magnitudine (nam & corpore talis) aut certè maieſtate.* [42] PROPE OMNES NOMINE APPELLAS.] *Mirum, tam hercules quam in Cyro, qui milites in numeroſa exercitu omnes nomine compellaſſe dicitur. Sed hoc ſtudium in togâ & militiâ Romanis, hac comitate erga inferiores vti, & ſic deuincire. Mox infrà.* [43] ADNVMERANDA TIBI.] *Non apud recenſeant, aut ſuggerant. cùm tu pleriſque factis præclaris interfueris. His rebus effectum, vt milites vnicè amarent Traianum*, neque vnquam (*Dioni ſcriptum*) contemptus aut ſeditio eum militaris exceperit.

SED tanto magis prædicanda [45] moderatio tua, quòd innutritus bellicis laudibus pacem amas: nec quia vel pater tibi triumphalis, vel adoptionis tuæ die dicata Capitolino Ioui laurus, idcircò ex occaſione omni quæris triumphos. Non times bella, nec prouocas. Magnum eſt, Imperator Auguſte, magnum eſt, ſtare in Danubij ripâ, ſi tranſeas, certum triumphi, nec decertare cupere cum recuſantibus: quorum alterum fortitudine, alterum moderatione efficitur. Nam vt ipſe nolis pugnare, moderatio; fortitudo tua præſtat, vt neque hoſtes tui velint. Accipiet ergo aliquando Capitolium, [46] non inaneis currus, nec falſæ [47] ſimulacra victoriæ, [48] ſed Imperatore veram ac ſolidam gloriam reportante, pacem, tranquillitatem, & tam confeſſa hoſtium obſequia, vt vincendus nemo fuerit. Pulchrius hoc omnibus triumphis. neq; enim vnquam, niſi ex contemptu imperij noſtri factum eſt, vt vinceremus. Quòd ſi quis [49] barbarus rex eò inſolentiæ furoriſque proceſſerit, vt iram tuam indignationemque mereatur; næ ille, ſiue interfuſo mari, ſeu fluminibus immenſis, ſeu [50] præcipiti monte defenditur, omnia hæc tam prona tamque cedentia virtutibus tuis ſentiet, vt ſubſediſſe montes, flumina exaruiſſe, [51] interceptum mare, illataſque ſibi non claſſes noſtras, ſed [52] terras ipſas arbitretur. Videor iam cernere non ſpoliis prouinciarum, & [53] extorto ſociis auro, ſed hoſtilibus armis, captorumque [54] regum catenis, triumphum grauem. Videor ingentia ducum nomina, [55] nec indecora nominibus corpora noſcitare. Videor intueri immanibus auſis barbarorum [56] onuſta fercula, & ſua quemque facta [57] vinctis manibus ſequentem; mox ipſum te ſublimem, inſtantemque curru domitarum gentium tergo; ante currum autem clypeos, quos ipſe perfoderis. Nec tibi opima defuerint, ſi quis regum venire in manus audeat, nec modo telorum tuorum, ſed etiam oculorum, minarumque conſpectu in toto campo, totoque exercitu oppoſito, perhorreſcat. Meruiſti [58] proximâ moderatione, vt quandocunque te vel inferre, vel propulſare bellum coëgerit imperij dignitas, non ideò vicisse videaris ✻ vt triumphares, ſed triumphare, quia viceris.

[45] MODERATIO TVA.] *Item Dioni laudata.* Ἐὶ δὲ ὁ φιλοπόλεμος ἦν, ἀλλὰ τῇ τε κατορθώσει, ἐν τῷ ἐχθίστου μὲν κατεδαμάσθη, τῶ οἰκείου δὲ αὐξήσει ἠρκεῖτο: Etſi autem militaris gloriæ cupidus erat, tamen victoriâ contentus, & hoſtes depreſſiſſe, ſocios ſubleuaſſe, ſatis habebat. [46] NON INANEIS CVRRVS.] *Iterùm hac in Domitianum.* Inanes *autem, ſpoliis vacuas. Propertius:*

Quà videam ſpoliis onerato Cæſaris axe,
Ad vulgi plauſus ſæpe reſiſtere equos.

Poßis & vniuersè referre ad currus, qui cum ſpoliis ſolent praire, grandi numero. Vide Plutarchum in Aemilio. [47] SIMVLACRA VICTORIÆ.] *Imagines & iconiſmi pugnarum, qua in ferculis.* [48] SED IMPERATORE.] *Malim*, Imperatorem, *& mox*, reportantem, *diſtinctiunculis mutatis leuiter.*

[49] BARBARVS REX.] *Decebalus, cum quo bellum iam in opinione, & anno ſequenti inchoatum.*

[50] PRÆCIPITI MONTE.] *Hoc quoque ad ipſum. Nam Dacia montana, & ibi in prærupto arces. Dio Caßius:* Ὁ δὲ Τραϊανὸς ὄρη τε ἀποτετειχισμένα ἔλαβε: Traianus montes (*Dacorum*) emunitos cepit. *Et Statius:*

Quæq; ſuum Dacis donat clementia montem.

[51] INTERCEPTVM.] *E medio ſublatum.* [52] TERRAS IPSAS.] *Quaſi Italia iam (exempli causâ) contigua Africa aut Illyrico eſſet.* [53] EXTORTO SOCIIS AVRO.] *Omnia in Domitianum. Aurum porrò* Coronarium *intellegit, quod pratextu victoria acerbè exigebant, nec vt collationem (ita olim) ſed vt tributum. Vide me in* Admirandis, *lib.* II.

[54] REGVM CATENIS.] *Sabenne, ad pompam & ſpeciem. Ouidius:*

Vinclaque captiuâ reges ceruice gerentes,
Ante coronatos ire videbis equos.

Albinouanus Pedo:

Aſpiciam regum liuentia colla catenis,
Duraque per ſæuas vincula nexa manus.

Vopiſcus Aureliana: Incedebat etiam Zenobia gemmis ornata, catenis aureis, quas alij ſuſtentabant. *Adeò graues ſcilicet catena iſta, vt ſupportanda eſſent. Vetus planè mos, & Dionyſius in triumpho T. Quinctij Cincinnati:* Τόν τε ἡγεμόνα τῶν πολεμίων, καὶ τοὺς ἄλλους ἐπιφανεῖς ἄνδρας, ἁλύσεσι δεδεμένους ἦγε: Ducem hoſtium, aliosque illuſtrium, catenis vinctos ante ſe egit. [55] NEC INDECORA CORPORA.] *Nomina magna, & in famâ omnium, & corpora item magna reſpondebant. An nomina magna, longa & polyſyllaba? vt* Decebalus, *& talia*

Barbarorum. [146] ONVSTA FERCVLA.] *Id eſt, in ipſis ferculis expreſſa facinora audaciâ Barbarorum. Nam ibi flumina, vrbes, pugnæ, quidquid ſingulare, populo oſtendebatur. Tacitus* II. *Annal. de Germanici triumpho:* Vecta ſpolia, captiui, ſimulacra montium, fluminum, prœliorum. *Propertius:*

—— & titulis opida capta legam.

Claudianus:

Hi famulos traherent reges, hi facta metallis
Opida, vel montes, captiuaque flumina ferrent.

Metallis ait facta, id eſt auro vel argento, ſed & ebore, citro, aut ſi quid aliud carum vel rarum. Vide Suetonium Iulij c. XXXVII. *Dionem* XLIII. *qui hæc* Fercula Πομπεῖα *vertit, iiſq; imponit* ἔργων εἰκόνας, factorum imagines: *ſed ante omnes Ioſephum, in Iudaico triumpho, qui* Peginata *ea dicit.* [147] VINCTIS MANIBVS SEQVENTEM.] *Nota morem triumphalem. Facta ipſa in ferculis, auctores præcipui eorum iuxta ea ſequebantur. Aut etiam in ipſo ferculo impoſiti, ſublimes ita monſtrabantur. Ioſephus clarè.* Τέτακτο δὲ ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πηγμάτων ὁ τῆς ἁλισκομένης πόλεως στρατηγός: Impoſitus erat in vnoquoque pegmatum dux vrbis captæ. *Seneca, De vitâ beatâ:* In alienum imponar ferculum, exornaturus victoris feri pompam. *Propertius:* Et ſubter captos arma ſedere duces. *Nam habitu ita mæſto & ſupplice repræſentabantur.* [148] PROXIMA MODERATIONE.] *Cùm ad Danubium ſederes, certus victoriæ, ſi tranſiſſes.*

ALIVD ex alio mihi occurrit. quàm ſpecioſum eſt enim, quòd diſciplinam caſtrorum lapſam extinctamque reſtituiſti, depulſo prioris ſæculi malo, inertiâ & contumaciâ, & [159] dedignatione parendi? Tutum eſt reuerentiam, tutum caritatem mereri: nec ducum quiſquam, [160] aut non amari à militibus, aut amari timet. & inde offenſæ gratiæque pariter ſecuri, [161] inſtant operibus, [162] adſunt exercitationibus, arma, [163] mœnia, viros aptant. Quippe non is Princeps, qui ſibi imminere, ſibi intendi putet, quod in hoſtes paretur: quæ perſuaſio fuit illorum, qui hoſtilia cùm facerent, timebant. Eodem ergo tempore militaria ſtudia, nec animos modò, ſed & corpora ipſa langueſcere, gladios etiam in curiâ hebetari retundiq; gaudebant. Duces porrò noſtri, non tam regum exterorum, quàm ſuorum [164] Principum inſidias, nec tam hoſtiũ, quàm commilitonum manus ferrumque metuebant. Eſt hæc natura ſideribus, vt parua & exilia validiorum exortus obſcuret: ſimiliter Imperatoris aduentu [165] Legatorum dignitas inumbratur. Tu tamen maior omnibus quidem eras, ſed ſine vllius diminutione maior: eandem auctoritatem præſente te quiſque, quam abſente retinebat: quin etiam pleriſque ex eo reuerentia acceſſerat, quòd tu quoque illos reuerebare. Itaque perinde ſummis atque infimis carus, ſic Imperatorem commilitonemque [166] miſcueras, vt ſtudium omnium laboremque, & tanquam exactor intenderes, & tanquam particeps ſociuſque releuares. Felices illos, quorum fides & induſtria, non per internuncios & interpretes, ſed ab ipſo te, nec auribus tuis, ſed oculis probabantur! Conſecuti ſunt, vt abſens quoq; de abſentibus, nemini magis, quam tibi crederes.

[159] DEDIGNATIONE PARENDI.] *Quod malum ipſi Principes augebant, quibus nec gratum, nimis audientes Ducibus milites eſſe. Imò nec tutum erat, vt addit, reuerentiam mereri.* [160] AVT NON AMARI.] *Acutè. Securi duces nunc, inquit, vel in odio militum, vel in amore. Cur in odio? quia delationibus non apud te locus. In amore? quia nec tuæ virtuti ab alienâ times.* [161] INSTANT OPERIBVS.] *Quæ res odia gignere ſolet, ſi duces rigidi operum & muniam exactores; præſertim æuo & militiâ iam molliore. At ſub Traiano faciebant, diſciplinam & morem veterem inſtaurantes.* [162] ADSVNT EXERCITATIONIBVS.] *Nam & ea ſub Tyrannis omiſſæ, aut remiſſa, cùm ſegnitia pro ſapientiâ eſſet.* [163] MOENIA.] *Caſtrorum, aut vrbium in limitibus. An* munia *placet legi? Inde* Munifices *milites, qui facere ea cogebantur;* Immunes, *qui exempti. Nam quod vir doctus* armamenta *iunctim hic legit, cui docto probabit?* [164] PRINCIPVM INSIDIAS.] *Qui vel per calumnias in Senatu, vel per ſubmiſſos percuſſores in caſtris tollebant. Ideò ſubiungit,* commilitonum manus timuiſſe: *& eſt in Tacito, de ſublato Cimcâ, ſtruente Domitiano, exemplum. Quid, quod ipſe Agricola veneno ſublatus à ſuſpicioſo atque inuido Principe putabatur? At Traianus noſter liber puruſq; horum ſcelerum: qui, vt Dio ait,* οὔτε ἐφθόνει, οὔτε καθῄρει τινά, ἀλλὰ καὶ πάνυ πάντας τοὺς ἀγαθοὺς ἐτίμα καὶ ἐμεγάλυνε: neque inuidit cuiquam, neque occidit, ſed planè omnes bonos & honeſtabat, & dignitate augebat. [165] LEGATORVM.] *Hîc* Conſulares *intellegit, & prouinciis copiiſque præfectos. Nam* Legati *iſto æuo duplices.* Conſulares, *iam dicti, loco Præſidum; &* Prætorij, *minores, qui ſub illis, ſingulis legionibus Præfecti. Sunt iſta ab ordinatione Auguſti, quæ Dioni optimè expreſſa in Oratione Mæcenatis, lib.* LII. [166] MISCVERAS.] *Auctoritate, & comitate. Iunxeras, quod exigebas opera ſiue exercitia, & idem obibas.*

IAM te ciuiũ deſideria reuocabant, amoremq; caſtrorum ſuperabat caritas patriæ. Iter inde placidum ac modeſtum, vt planè à pace redeuntis. Nec vero ego in laudibus tuis ponam, quòd aduentum tuum [167] non pater quiſquam, non maritus expauit: affectata aliis caſtitas, [168] tibi ingenita & innata, interque ea [169] quæ imputare non poſſis. Nullus in [170] exigendis vehiculis tumul-

tumultus, nullum circa hoſpitia faſtidium; annona, quæ ceteris. Ad hoc comitatus [172] accinctus, & parens. diceres magnum aliquem ducem, ac te potiſſimum, ad exercitus ire: adeo nihil aut certe parum intererat, inter Imperatorem factum, & futurum. Quàm diſſimilis nuper alterius Principis tranſitus? ſi tamen tranſitus ille, non populatio fuit, cum [173] abactus hoſpitum exerceret, omniaque dextrâ lęuaque peruſta & attrita, vt ſi [174] vis aliqua, vel ipſi illi Barbari, [175] quos fugiebat, inciderent. perſuadendum prouinciis erat illud iter Domitiani fuiſſe, non Principis. Itaque non tam pro tuâ gloriâ, quàm pro vtilitate communi, [176] edicto ſubiecisti, quid in vtrumque veſtrûm eſſet impenſum. Adſueſcat Imperator cum imperio calculum ponere; ſic exeat, ſic redeat, tanquam rationem redditurus; edicat quid abſumpſerit. ita fiet vt non abſumat, quod pudeat edicere. Præterea futuri Principes velint nolint, ſciant [177] tanti tuum couſtat: propoſitiſque duobus exemplis, meminerint perinde coniecturam de moribus ſuis homines eſſe facturos, prout hoc vel illud elegerint. Nónne his tot tantiſque meritis, nouos aliquos honores, nouos titulos, merebare? At tu etiam nomen Patris patriæ recuſabas. Quàm longa nobis cum modeſtiâ tuâ pugna? quàm tardè vicimus. Nomen illud quod [178] alij primo ſtatim principatus die vt Imperatoris & Cæſaris receperunt, tu vſque eo diſtuliſti, donec tu quoque beneficiorum tuorum parciſſimus æſtimator, iam te mereri fatereris. Itaque ſoli omnium contigit tibi, vt Pater patriæ eſſes, antè quàm fieres. eras enim in animis, in iudiciis noſtris, nec publicæ pietatis intererat quid vocarere; niſi quòd ingrata ſibi videbatur, ſi te Imperatorem potiùs vocaret & Cæſarem, cùm patrem experiretur. Quod quidem nomen quâ benignitate, quâ indulgentiâ exerces? vt cum ciuibus tuis, quaſi cum liberis parens, viuis? Vt reuerſus Imperator, qui priuatus exieras, [179] agnoſcis, agnoſceris? eoſdem nos, eumdem te putas, par omnibus, & hoc tantum ceteris maior, quò melior.

[167] NON PATER.] *Qui filia ſua timeret:* NON MARITVS: *qui uxori.* [168] CASTITAS TIBI INGENITA.] *Excipe, quòd περὶ μειρακίων ἱστορία ἐπαινετή,* ut *ait ille:* circa puerorum amores hæſit. [169] QVÆ IMPVTARE NON POSSIS.] *Vt benè facta, aut virtutes. Vix enim iudicio vſurpas, ſed natura inſtinctu.* [170] EXIGENDIS VEHICVLIS.] *Quæ eſſi publica per vias diſpoſita: non tamen comitatus Principis ſufficiebant. Erat itaque Palatinum munus in hanc rem, vt in lapide.* M. VLPIVS. AVG. L. CRESCENS. AB. VEHICVLIS: *fueritque profectò huius Vlpij Traiani. Eſt & in Neruæ nummis inſcriptio* VEHICVLATIONE. ITALIÆ. REMISSA *ſed ea ad publicum curſum ſpectat, cuius onus in ſe tranſtulit (quod ad Italiam attinet) Princeps.* [171] ANNONA, QVÆ CETERIS.] *Spartianus in Hadriano.* Libenter cibis caſtrenſibus in propatulo vtebatur, hoc eſt, larido, caſeo, poſcâ, exemplo Scipionis Æmiliani, & Metelli, & auctoris ſui Traiani. *Auctorem vocat, quia Hadrianum Principem fecit, & quaſi condidit: ipſe eius (vt hodie loquimur) creatura.* [172] ACCINCTVS.] *Metaphora. non fluens aut ſoluens, verè adſtrictus, & vt milites eunt decebat.* [173] ABACTVS HOSPITVM.] *Quomodo? hoſpites abegit, an res atque animantes eorum? fortaſſe & ſeruos, aut liberos, hoſtilem in morem.* [174] VIS ALIQVA.] *Hoſtilis, an & caleſtis?* [175] QVOS FVGIEBAT.] *Adde quæ ſuprà, de falſis eius victoriis. Acerbè enim & hac in Domitianum, totâ hac oratione materiem ictibus Plinianis, & ſagittis ſcopum.* [176] EDICTO SVBIECISTI.] *Quod edictum reuerſus propoſuit in publico, de hoſtibus pacatis, limite defenſo. & denique in vna* (hoc eſt, ſubiecisti) *de impendiis via.* [177] TANTI TVVM.] *Rectum eſt, nec patienter audio qui conantur,* tanti itum. *Quis finis Critica pruriginis? Rectum & clarum eſt, vt dixi. ſciant, inquit, poſteri, tanti tuum iter conſtitiſſe, tanti, alterius.* [178] ALII PRIMO STATIM.] *Non omnes, ne hoc perſuaſurum te puta, Plini. Nam nec Auguſtus quidem, niſi ſerò recepit; & Tiberius oblatum, per modeſtiam diſtulit; Nerua, per ætatem. quæ ſingula in Suetonio ita leges. Quin tamen plerique alij ſtatim, non imus negatum, aut Plinio hoc ereptum. An non tamen Capitolinus, qui ſic in Pertinace?* Primus ſane omnium, eâ die qua Auguſtus eſt appellatus, etiam Patris patriæ nomen recepit. *Apertè, vt videtur, & noſtri* * *φιλαρχαῖοι hîc obhærent. Expediam, ſancte. Aio totum locum & concipiendum aliter, & ordinandum, hoc modo:* Eadem die quâ Auguſtus eſt appellatus, & Flauia Titiana eius vxor Auguſta eſt appellata, eis horis quibus ille in Capitolio vota ſoluebat: prima ſane omnium eâ die, quâ Auguſtus eſt appellatus. Etiam Patris patriæ nomen recepit. *Quàm leui aut nullâ mutatiunculâ, ſententiam totam mutamus? & verè, quamuis audacter dico. Non de Auguſta, ſed Auguſtâ hoc adfirmat, primam eodem die hoc nomen ſumpſiſſe, quo & maritus. Examina priorem hiſtoriam, ita reperies. Liuia illa, poſt mortem denique mariti,* teſtamento in nomen Auguſtæ adſumpta: *quod Tacitus & Dio adfirmant. Agrippina Claudij, longulè poſt nuptias* augetur cognomento Auguſtæ: *Tacitus. & Domitianus ille ſuperbus, tamen ſuam* altero denique anno conſalutauit Auguſtam: *Suetonius. Antoninus Pius, aliquamdiu poſt imperium,* Fauſtinam Auguſtam appellari a Senatu permiſit. *Notes igitur hac poſtea, & ferè à Senatu factum. neque aliud Capitolinus voluit, quàm hunc gratificandi ſtudio properum, dum Pertinax in Capitolio eſt, eum titulum accenſuiſſe vxori.*

* *Amatores antiquitatum.*

vxori. [179] AGNOSCIS, AGNOSCERIS.] *Nihil in faſtum mutatus, comiter appellas, ſalutas ciues, & ab iis viciſſim idem ille agnaſceris, quod ad mores. Imperium acceßit, modeſtia non abſceßit.*

Ac primùm,[180] quid dies ille, quo exſpectatus deſideratuſque vrbem tuam ingreſſus es? Iam hoc ipſum, quod ingreſſus es, quàm mirum lætumque? nam priores inuehi, & importari ſolebant. non dico quadriiugo curru, & albentibus equis, ſed [181] humeris hominum, quod arrogantius erat. Tu ſola corporis proceritate elatior aliis & excelſior, non de patientiâ noſtrâ quendam triumphum, ſed de ſuperbiâ Principum egiſti. Ergo non ætas quenquam, non valetudo, non ſexus retardauit, quo minùs oculos inſolito ſpectaculo impleret. Te paruuli noſcere, oſtentare iuuenes, mirati ſenes. ægri quoque neglecto medentium imperio, ad conſpectum tui, quaſi ad ſalutem ſanitatemque prorepere. Inde alij ſe ſatis vixiſſe te viſo, te recepto; alij, nunc magis eſſe viuendum, prædicabant. Feminas etiam tunc [182] fecunditatis ſuæ maxima voluptas ſubiit, cùm cernerent cui Principi ciues, cui Imperatori milites peperiſſent. Videres [183] referta tecta, ac laborantia, ac ne eum quidem vacantem locum, qui non niſi [184] ſuſpenſum & inſtabile veſtigium caperet; oppletas vndique vias, anguſtumque tramitem relictum tibi; alacrem hinc atque inde populum, vbique par gaudium paremque clamorem. Tam æqualis ab omnibus ex aduentu tuo lætitia percepta eſt, quàm [185] omnibus veniſti: quæ tamen ipſa cum ingreſſu tuo creuit, ac prope [186] in ſingulos gradus adaucta eſt. Gratum erat cunctis, quòd [187] Senatum oſculo exciperes, vt [188] dimiſſus oſculo fueras. gratum, quòd [189] equeſtris ordinis decora honore nominum, [190] ſine monitore, ſignares. gratum, quòd tantum non vltrò clientibus ſalutatis, quaſdam familiaritatis notas adderes. [191] gratius tamen, quòd ſenſim & placidè, & quantum [192] reſpectantium turba pateretur, incederes. quòd occurſantium populus te quoque, te imò [193] maximè aſtaret; quòd primo ſtatim die latus tuum crederes omnibus. Neque enim ſtipatus ſatellitum manu, ſed circumfuſus vndique nunc Senatus, nunc equeſtris ordinis flore, prout alterutrum frequentiæ genus inualuiſſet, [194] ſilentes quietoſque lictores tuos ſubſequebare. nam [195] milites [196] nihil à plebe habitu, tranquillitate, modeſtiâ differebant.

[180] QVI DIES.] *Quem votis aduocat Martialis lib. x. epigr. VI. & VII.* [181] HVMERIS HOMINVM] *Succollati in lecticis. Imitatur Pacatus in Theodaſiani laude, vt pleroſque eminentiores ſemel monitum eſſe locos:* Quum iniquè ſolio inlatum venire, & diem ferre potuiſſent, lecticæ hebentique ſubuecti, & denſiſſima ſupra circumque cooperti virorum armorumque teſtudine, ſenſim atque ad numerum mouebantur. *& plura, ſodes adde vel cum Pliniano argutiis & Venere certantia. Porro a noſtro Domitianum præcipue tangi, certum eſt.* [182] FECVNDITATIS SVÆ.] *Seneca, de felicitate ſub bono Principe:* Tollere filios cupiunt & publicis malis indicta ſterilitas recluditur. [183] REFERTA TECTA.] *Suprema ædium partes, vicina tectis. An & ipſa tecta propriè capis, quæ plano & conſtrata ſæpè olim, ideoq; apta inſiſti? Claudianus, Stiliconis ingreſſu.*

Nónne vides, & plebe vias, & tecta latere
Matribus?

Iterùm, in Honorij:

——quantum licuit conſurgere tectis
Vna replet turbæ facies, vndare videres
Ima viris, altas effulgere matribus ædes.

Itaque altiora ædium feminis, in his ſpectaculis, dicato: vt & in theatris. [184] SVSPENSVM ET INSTABILE.] *Vt in ſuggrundiis aut praiecturis parietum.* [185] OMNIBVS VENISTI.] *Nempe, æqualiter veniſti. cuique ordini bonus, & benignus.* [186] IN SINGVLOS GRADVS.] *Tuos, nec aliter acceperis. Te præcedente, magis magiſq; ipſe placuiſti, & ſpectantium lætitia auxit. Nam ſemper aliqui radij virtutis aut comitatis ſparſi.* [187] SENATVM OSCVLO.] *Pacatus, de Theodaſio* Ille cohoneſtatus aſſatu, ille menſà beatus, ille oſculo conſectatus eſt. *Et digniores igitur oſculo ſolent excipere etſi praui aut ſuperbi Principes faſtidierunt. De Caligulâ Dio:* Pauciſſimos oſculatus eſt, pleriſque autem, etiam Senatorum, vel manum vel pedem præbuit oſculandum. *De Nerone, Tranquillus.* Neque adueniens, neque proficiſcens, quemquam oſculo impertiuit. *Quid Domitianus? ille, necdum Princeps,* Cænidi patris concubinæ oſculum, vt ſolet, offerenti, manum præbuit. *Cogita, quid in Principatu. Nempe his talibus illud, apud Arrianum (lib. IV. rerum Alexandri) inſederat:* Τοὺς μὲν ἀνθρώπους φιλεῖσθαι πρὸς τῶν ἀσπαζομένων. τὸ θεῖον δὲ ἄνω που ἱδρυμένον, καὶ οὐδὲ ψαύειν αὐτοῦ θέμις, ἐπὶ τῷδε ἀξιοῦσθαι τῇ προσκυνήσει γεραίρεσθαι): Hominibus oſculum à ſalutantibus dari; at numina in alto poſita quæ contingere non licet, adoratione coli. *Et iſti profectò inter numina ſe cenſebant. De tato ritu pluſcula ego II. Electorum, ſuo capite.* [188] DIMISSVS OSCVLO.] *Adhuc illis par, & præ communi more.* [189] EQVESTRIS ORDINIS DECORA.] *Notabam verò totum ordinem (multi in eo miliſo) ſed decora & apices. Et ſatis mirum de Nerone ſcribi, a Tranquillo:* Omnes ordines ſubinde, ac memoriter ſalutauit. *Tres ne omnes ordines populum, equitem, Senatum? infinitũ ſit, & nulla memoria fecerit. Sine cautello igitur ons calumniâ accipere. Omnes, quaſi eſſet, ſingulos ordines, cum res ferret ſalutauit: aut vt expreſſius dicam, omnes quidem ordines, ſed non cui in ordinibus. Mens eſt, nec plebem quidem in ſalutationibus omiſſam. Sed vel ſic magna & rara memoria.*

quæ

qua in Auguſto etiam laudabilis, quod patres in curiâ ſalutauerit, ſedentes, & quidem nominatim ſingulos, nullo ſubmonente. *Ita Suetonius de illo: ſed* Patres *tantùm, qui ad* ſexcentos tunc, *aut circà. Luſi igitur aliquando in priore loco, & tentaui.* Omnes S. ordine ſubinde. *quod eſſet, omnes Senatores, & ordine vti ſedebant, Auguſti exemplo. Sed, vt dixi, luſi. ipſius Traiani nónne inſigne exemplum,* qui omnes propè milites nomine appellabat? *ita ſuprà noſter.* [190] SINE MONITORE.] *Nomenclatore, qui inter neceſſaria officia claris olim viris apparebat.* [191] GRATIVS QVOD SENSIM.] *Similes affectus aperit Panegyriſtes Conſtantini:* Felices, qui te propiùs aſpicerent, longius poſiti nominabant, quos prætereras, loci quem occupauerant, pœnitebat. *Et ſtatim:* Auſi etiam quidam vt reſiſteres poſcere, & pueri tam citò acceſſiſſe palatium: *& plura.* [192] RESPECTANTIVM TVRBA.] *Qui se antecedebant, per officij ſpeciem. ſed & ij cupidi videndi, identidem reſpectabant, &, vt ſolet, gradum ſuum tuumq́; vnà, tardabant.* [193] MAXIME ADSTARET.] *Adſiſteret in propinquo. Nam deſcribit cupidè & improbè occurſantes, qui propinqui gradum tunc firmabant, & vtrimque Principi imminebant.* [194] SILENTES QVIETOSQVE.] *Duo lictorum officia: Clamore & Virgâ monebant, aut ſubmouebant. De illo, infrà etiam:* Sollennis ille lictorum & prænuncius clamor. *Quid prænunciant? Conſulem aut magiſtratum venire, ſollenni verbo,* Animaduertite. *De virgâ, quâ pellebant aut pulſabant, Panegyricus Theodoſio:* Tum longe populus abigebatur, nec otioſa viatoris manus plebem verbere abigebat. *Plura in* I. *Electorum, Capite* De Lictoribus. [195] NAM MILITES.] *Ii quoque ſtipabant Principem, & ferociter ſolent ſubmouere. Non fecit Traianus: nec Pertinax quidem, de quo Herodianus:* Ἐκέλευσε τοὺς στρατιώτας παύσασθαι τῆς πρὸς τοὺς δήμους ὕβρεως, καὶ μήτε παίειν τινὰ τῶν παριόντων: Milites iuſſit abſtinere ab omni contumelia in populum, & nec pulſare aliquem adeuntem. [196] NIHIL A PLEBE HABITV.] *Quiáne togati erant? Capitolinus, in M. Antonino:* In Italiam veniens togam & ipſe ſumpſit, & togatos iuſſit eſſe milites: nec vnquam ſagati fuerunt ſub eo. *Quod honori Italiæ & vrbis datum. in quâ ipſa cuſtodia Principis togata. Tacitus:* Nec vna cohors togata defendit nunc Galbam, ſed detinet.

VBI verò cœpiſti [197] Capitolium aſcendere, quàm læta omnibus adoptionis tuæ recordatio? quàm peculiare gaudium eorum, qui te primi eodem loco ſalutauerant Imperatorem? quin etiam deum ipſum tunc præcipuam voluptatem operis ſui percepiſſe crediderim. Vt quidem [198] iiſdem veſtigiis inſtitiſti, quibus parens tuus ingens illud deorum prolaturus arcanum, quæ circumſtantium gaudia? [199] quàm recens clamor? quàm ſimilis illi dies, qui hūc genuit diem? vt plena altaribus, [200] auguſta victimis cuncta? vt [201] in vnius ſalutem collata omnium vota? cùm ſibi ſe ac liberis ſuis intelligerent precari, quæ pro te precarentur. Inde tu in Palatium quidem, ſed eo vultu, ſed eâ moderatione, vt ſi priuatam domum peteres: ceteri ad penates ſuos quiſque, iteraturus gaudij fidem, vbi nulla neceſſitas gaudendi eſt. Onerâſſet alium huiuſmodi introitus, tu quotidie admirabilior & melior: talis denique, quales alij Principes futuros ſe tantùm pollicentur. Solum ergo te commendat augetq́ue temporis ſpatium. iunxiſti enim ac miſcuiſti [202] res diuerſiſſimas, [203] ſecuritatem olim imperantis, & incipientis pudorem. Non tu ciuium amplexus [204] ad pedes tuos deprimis, nec oſculum [205] manu reddis. manet Imperatori [206] quæ prior humanitas, dexteræ verecundia. Incedebas pedibus? incedis. lætabaris labore? lætaris. [207] eademq́ue omnia illa circa te, nihil ipſo te fortuna mutauit. Liberum eſt ingrediente per publicum Principe ſubſiſtere, occurrere, comitari, præterire. Ambulas inter nos, [208] non quaſi contingas: & copiam tui, [209] non vt imputes, facis. [210] Hæret lateri tuo quiſquis acceſſit, finemq́ue ſermoni [211] ſuus cuique pudor, non tua ſuperbia facit. Regimur quidem à te, & ſubiecti tibi, ſed quemadmodum legibus ſumus. nam & illæ cupiditates noſtras, libidineſq́ue moderantur, nobiſcum tamen, & inter nos, verſantur. Emines, excellis, vt honor, vt poteſtas, quæ ſuper homines quidem, hominum ſunt tamen. Ante te Principes, faſtidio noſtri & quodam æqualitatis metu, vſum pedum amiſerant. illos ergo [212] humeri, ceruiceſq́ue ſeruorum [213] ſuper ora noſtra; te fama, te gloria, te ciuium pietas, te libertas ſuper ipſos Principes vehunt: te ad ſidera tollit humus, [214] ita communia & confuſa Principis veſtigia.

[197] CAPITOLIVM ASCENDERE.] *Priſcâ pietate & ritu; Diis in abitu vota nuncupare, in reditu ſoluere.* [198] IISDEM VESTIGIIS.] *In ſuggeſtu aut editiore loco, vt ex Cedreno dixi in adoptione à Neruâ factum. Sed cur ille, hoc clarum: cur nunc Traianus? neque enim ibi concio. Puto alterutrum. ſiue vt Iouem eminentior, & conſpicuus omnibus, ſalutaret ſiue vt populum ipſum. Nam & hunc venerari in publico Principes ſolent.* [199] QVAM RECENS CLAMOR.] *An repens & ſubitus? Sed nil muto. totâ nempe viâ clamauerant fauerantq́; tamen nunc alacriter & fortiter iterùm, quaſi recentes.* [200] AVGVSTA VICTIMIS.] *Vt moris in aduentu & auſpiciis noui Principis, quem Diis commendabant. Tacitus* II. *Hiſtor.* Exſtructis altaribus, cæſiſque victimis, regium in morem: *Vitellio ſcilicet aduentante. Quid, quod in Caligula, optatiſſimi (heu*

vana ſpes!) Principis initiis, ſupra centum ſexaginta millia victimarum cæſa? *Suetonius tradit: & ego pluria, ad Taciti dictum locum.* [201] IN VNIVS SALVTEM.] *Infrà*: Non diſtringimus te *(Iupiter)* votis. ſimplex, cunctaque illa complexum, vnum omnium votum eſt, Salus Principis. [202] RES OLIM DIVERSISSIMAS.] *Phraſi pari & acumine, Tacitus de Nerua:* Res olim diſſociabiles miſcuit, Principatum & libertatem. *Pacatus de ſeſe:* Res diuerſiſſimas iunxi, metum & temeritatem. [203] SECVRITATEM.] *Qui diu imperarunt, fidunt iam ſibi, ac potentia ſua ſunt ſecuri: qui incipiunt, metum aliquem & pudorem, vt in re nouâ & arduâ, habent. At tu, inquit, vtrumque iungis & temperas: ſecurus, vt vetus regnandi; verecundus, modeſtuſq́, vt tiro.* [204] AD PEDES.] *Vt Caligula, & eiuſmodi monſtra.* [205] MANV REDDIS.] *Infrà:* Cum velut affixi curulibus ſuis, manum tantùm, & hanc cunctanter, & imputantibus ſimiles, promererent. [206] QVÆ PRIOR.] *Aliquid hîc alterius vulneris aut defectus, ſed ex Cuſpiniani libro ſupplendi. In illa eſt:* quæ prioris humanitas, dexteræ verecundia. *Planè legendum:* quæ * prior oris humanitas, dexteræ verecundia. *Ad antecedentia hoc refer. Ore oſculum reddis, humanitas eſt. dexteram oſculandam non offers; verecundia eſt.* [207] EADEMQVE OMNIA ILLA.] *Vide ne argutius veriuſq́:* eademq́ue omnia. Ita circa te, nihil in ipſo te fortuna mutauit. [208] NON QVASI CONTINGAS.] *Iterùm melius:* inter nos, nos quaſi contingas: *quaſi vnus ſis è nobis.* [209] NON VT IMPVTES.] *Vt quaſi beneficium inſcribas, in rationibus noſtris ponas. Id eſt, ita hoc facis, tamquam faciendum ſit: non quaſi nouum aliquid aut magnum.* [210] HÆRET LATERI TVO.] *Quo nomine laudatur & Marcus Imp. ab Herodiano:* Παρεῖχε δὲ καὶ τοῖς ἀρχομένοις ἑαυτὸν ἐπιεικῆ καὶ μέτριον βασιλέα, τούς τε προσιόντας δεξιούμενος, καὶ κωλύων τοὺς περὶ αὐτὸν δορυφόρους ἀποσοβεῖν τοὺς ἐντυγχάνοντας: Exhibuit ſe ſubditis comem & commodum Principem, cum quoſuis accedentes exciperet, & vetaret ſtipatores quemquam aduenientem à ſe repellere. [211] SVVS CVIQVE PVDOR.] *Qui ſermonem magnum breuemq́ faciat, vt ipſe talis.*

* Siue etiã. prius.

[212] HVMERI CERVICESQVE.] *Nempe in lecticis. Sed quid? nónne vulgò ea in vſu? nónne, non dicam Senatores, ſed equites, & omnes paulò honeſtiores iis vecti? Factum, & docui 1. Electorum. Quæ igitur hîc ſuperbia culpata? Quòd vbi Princeps, & maior illa perſona; itemq́ in publicis conuentibus, aut pompis; alij abſtinerent à lecticis, & pedibus graderentur. At illi, vt eminerent, aſſumebant, & quod hic addit, ſuper ora & capita aliorum ferebantur.* [213] SVPER ORA NOSTRA.] *Iuuenalis:*

—— turba cedente vehetur
Diues, & ingenti curret ſuper ora Liburno.

Seneca: Quos ſupra capita hominum lectica ſuſpendit. [214] ITA COMMVNIA.] *Iam olim emendauimus:* ita communis: *de humo ſcilicet, quam tu Traiane nobiſcum calcas, & veſtigia cum noſtris miſces.*

NEC vereor P.C. ne longior videar, cùm ſit maximè optandum, vt ea pro quibus aguntur Principi gratiæ, multa ſint: quæ quidem reuerentius fuerit integra illibataque cogitationibus veſtris reſeruari, quàm carptim, breuiterq́; perſtringi. quia ferè ſequitur vt illa quidem, de quibus taceas, tanta quanta ſunt, eſſe videantur. Niſi verò leuiter attingi placet, locupletatas tribus, datumq́; [215] congiarium populo, & datum totum, [216] cùm donatiui partem milites accepiſſent. An mediocris animi eſt his potiùs [217] repræſentare, quibus [218] magis negari poteſt? Quanquam in hac quoq; diuerſitate, æqualitatis ratio ſeruata eſt. æquati ſunt enim populo milites; eò quòd partem, ſed priores: populus militibus, quòd poſterior, ſed totum ſtatim accepit. Enimuero quâ benignitate diuiſum eſt? quantæ curæ tibi fuit, ne quis expers liberalitatis tuæ fieret? Datum eſt his qui poſt [219] edictum tuum, [220] in locum eraſorum, ſubditi fuerant: æquatique ſunt ceteris illi etiam, quibus non erat promiſſum. Negotiis aliquis, valetudine alius, hic mari, ille fluminibus diſtinebatur; exſpectatũ eſt prouiſumq́ue, ne quis æger, ne quis occupatus, ne quis deniq; longè fuiſſet. veniret quiſque cùm vellet, veniret quiſque cùm poſſet. Magnificum Cæſar, & tuum, diſiunctiſſimas terras munificentiæ ingenio [221] velut admouere, immenſaq́; ſpatia liberalitate contrahere, intercedere caſibus, occurſare fortunæ: atque omni ope adniti, ne quis è plebe Romanâ dante congiarium te, hominẽ magis ſentiret fuiſſe, quàm ciuem. Aduentante congiarij die, obſeruare Principis egreſſum in publicũ, inſidere vias examina infantium, futuruſque populus ſolebat: labor parentibus erat oſtentare paruulos, impoſitoſq́; ceruicibus adulantia verba blandaſq́ue voces edocere: reddebant illi quæ monebantur. ac plerique irritis precibus ſurdas Principis aures adſtrepebant; ignarique quid rogaſſent, quid non impetraſſent, donec [222] planè ſcirent, differebantur. Tu ne rogari quidem ſuſtinuiſti. & quanquam lætiſſimum oculis tuis eſſet, conſpectu Romanæ ſobolis impleri, omnes tamen antequàm te viderent, adirentve, recipi, [223] incidi iuſſiſti: vt iam inde ab infantiâ parentem publicum munere educationis experirentur. creſcerent de tuo, qui creſcerent tibi; alimentiſq́; tuis ad ſtipendia tua peruenirent; tantumq́; te omnes vni tibi, quantũ parentibus ſuis quiſque, deberent.

[215] CONGIARIVM POPVLO.] *Id eſt plebi, nec niſi illi parti ferè (ita obſerues) quæ frumentum è publica capiebat. Martialis:*

Dat populus, dat gratus eques, dat thura Senatus.

Ita

Popularia *in theatris, plebis loca:* & Populares, *homines è plebe. Suetonius voce* Populi *crebrò ſic vtitur, vel aſſiduè.* [216] CVM DONATIVI PARIEM.] *Hæc res ita fuit. Promiſerat congiarium plebi, donatiuum militi, eodem tempore (nam ſic ferè ſolet) Traianus. At cùm ærarium vtrique largitioni ſimul non ſufficeret; dimidium promiſſi militibus ſtatim dedit: populo, totum, ſed paullo ſeriùs. Ita illi in tempore prælati, hi in ſummâ.* [217] REPRÆSENTARE.] *Totum in præſenti ſoluere.* [218] MAGIS NEGARI POTEST.] *Quidni? aut quid à populo, præter voculas & querelas, timeas? Sed miles & facta addere poteſt: tamen illi totum datum, huic negatum aut dilatum: quod magnitudinem animi iure interpretatur.* [219] EDICTVM TVVM.] *Quo proſcripſiſti, & pronunciaſti publicè, te daturum.* [220] IN LOCVM ERASORVM.] *In tabulis ciuium nomina, qui frumentum capiebant. Si qui morerentur, vel migrarent; eraſis nominibus alij ſubſtituebantur, vel per Annonæ Præfectum, vel per eius diuidendæ Curatores. Nunc igitur dicit, Si qui ſubſtituti poſteà & ſubſcripti; iure non iis debebatur. neque enim promiſſum erat, niſi qui tunc eſſent. at Traianus tamen benignè, etiam hos admiſit. Aliter atque Auguſtus, qui,* cum congiario propoſito multos manumiſſos inſertoſque ciuium numero comperiſſet, negauit accepturos, quibus promiſſum non eſſet. [221] VELVT ADMOVERE.] *Quia abſentes habiti pro præſentibus. & mox* intercedere calibus, *ad agros ſpectat vel occupatos.* [222] DONEC PLANE SCIRENT] *Quouſque igitur? ad vndecimum annum, ex his Suetonij, in Auguſto:* Congiaria populo frequenter dedit, ac ne minores quidem pueros præterit, quamuis antè non niſi ab vndecimo ætatis anno accipere conſueſſent. *Maiores igitur pueri, ſed tamen adhuc pueri capiebant.* [223] INCIDI.] *In tabulas. Seneca* IV. *De Benef.* Frumentum publicum tam fur quàm periurus accipiunt, & ſine diſcrimine morum, quiſquis ciuis eſt. *Aliquot ibi ſcripti libri,* quiſquis inciſus eſt.

RECTE Cæſar, quòd ſpem Romani nominis ſumptibus tuis ſuſcipis. nullum eſt enim magno Principe, immortalitatemq; meriturо, impendij genus dignius, quàm quod erogatur in poſteros. Locupletes ad tollendos liberos [224] ingentia præmia, & pares pœnæ, cohortantur; pauperibus educandis vna ratio eſt, bonus Princeps. Hic fiducia ſui procreatos, niſi largâ manu fouet, auget, amplectitur; occaſum imperij, occaſum Reipublicæ accelerat. fruſtraque proceres Princeps, plebe neglectâ, vt defectum corpore caput, nutaturumque inſtabili pondere, tuetur. Facile eſt coniectare, quod perceperis gaudium, cùm te parentium, liberorum, ſenum, infantium, puerorum clamor exciperet. Hæc prima paruulorum ciuium vox aures tuas imbuit, quibus tu [225] daturus alimenta, hoc maximum præſtitiſti, ne rogarent. Super omnia eſt tamen, quod talis es, vt ſub te liberos tollere libeat, expediat. Nemo iam parens filio, niſi fragilitatis humanæ vices horret, nec inter inſanabiles morbos Principis ira numeratur. Magnum quidem eſt educandi incitamentum, tollere liberos in ſpem alimentorum, in ſpem congiariorum; maius tamen in ſpem libertatis, in ſpem ſecuritatis. Atque adeo nihil largiatur Princeps, dum nihil auferat, non alat, dum non occidat: nec deerunt, qui filios concupiſcât. Contrà, largiatur & auferat, alat & occidat; næ ille in tam breui tempore effecerit, vt omnes non poſterorum modò, ſed ſui pœniteat. Quocircà nihil magis in tuâ totâ liberalitate laudauerim, quàm quòd cõgiarium das de tuo, alimenta de tuo: neque à te liberi ciuium, vt ferarum catuli, ſanguine & cædibus nutriuntur. quodque gratiſſimum eſt accipientibus, ſciunt dari ſibi, quod nemini eſt ereptum; locupletatiſque tam multis, pauperiorem eſſe factum Principem tantùm. quanquam, nec hunc quidem: nam cuius eſt quidquid eſt omnium, tantum ipſe, quantum omnes habet.

[224] INGENTIA PRÆMIA.] *Ex lege Iuliâ & Papiâ: de quibus affatim* III *Annalium Taciti.* [225] DATVRVS ALIMENTA.] *Atqui de Congiario dixit tantùm, quod ſanè diuerſum ab iſtis: & infrà bis terq; diſtinguis:* In ſpem congiariorum, in ſpem alimentorum. *Iterùm:* Congiarium das de tuo, alimenta de tuo. *Diuerſa hæc igitur. ſed opinari licet, quòd qui ad congiaria admiſſi, iidem ad frumenta. Nam ſic* Alimenta *interpretari Capitolinus videtur in Antonino:* Pueros & puellas nouorum hominum frumentariæ perceptioni adſcripſit: *vt puto, exemplo iſto Traiani, ſed & Hadriani, de quo Spartianus:* Pueris ac puellis, quibus etiam Traianus alimenta detulerat, incrementum liberalitatis adiecit. *Etſi haud negem, potuiſſe & in pecunia modo hæc alimenta finiri. Sed hæc nunc à Traiano Romæ: poſteà per Italiam hanc liberalitatem ſparſit. Quæ in eo tam benigna (verba Dionis)* ὡς καὶ ταῖς πόλεσι ταῖς ἐν Ἰταλίᾳ πρὸς τὴν παίδων τροφὴν πολλὰ χαρίσασθαι: vt etiam opidis Italiæ multa, ad puerorum alimenta, contulerit. *Hoc nummi ita edunt:* IMP. TRAIANO. AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS. V. PP. S. P. Q. R. OPTIMO. PRINCIPI: *parte verſâ:* ALIM. ITAL. *cum figurâ viri alimenta in pueros diſtribuentis. Manſit inſtitutum; &* Cura alimentorum in Italiâ, *inter honeſtiſſima munera fuit, atque adeò poſt regimen Prouinciarum ſuſcepta. Vide in vitâ Pertinacis, & Iuliani.*

ALIO me vocat numeroſa gloria tua. aliò autem? quaſi verò iam ſatis veneratus miratuſque ſim, quòd tantam pecuniam profudiſti, non vt flagitij tibi conſcius ab inſectatione eius [226] auerteres famam; nec

vt triſtes hominum mœſtoſque ſermones lætiore materiâ detineres. Nullam congiario culpam, nullam alimentis crudelitatem redemiſti; nec tibi benefaciendi fuit cauſſa, vt quæ malè feceras, impunè feciſſes: amor impendio iſto, non venia quæſita eſt, populuſque Rom. obligatus à tribunali tuo, non exoratus receſſit. Obtuliſti enim congiarium gaudentibus gaudens, ſecuruſque ſecuris: quodque anteà Principes ad odium ſui leniendum tumentibus plebis animis obiectabant, id tu tam innocens populo dediſti, [227] quàm populus accepit. Paullò minus P.C. [228] quinq; millia ingenuorum fuerunt, quæ liberalitas Principis noſtri conquiſiuit, inuenit, adſciuit. hi ſubſidium bellorum, ornamentum pacis, publicis ſumptibus aluntur; patriamq; non vt patriam tantùm, verùm vt altricem amare condiſcunt. Ex his caſtra, ex his tribus replebuntur, ex his quandoque naſcentur, quibus alimentis opus non ſit. Dent tibi Cæſar ætatem dij, quam mereris, ſeruentque animum quem dederunt, & quantò maiorem infantium turbam iterùm atque iterùm iubebis incidi? Augetur enim quotidie & creſcit, non quia cariores parentibus liberi, ſed quia Principi ciues. dabis congiaria, ſi voles, præſtabis alimenta, ſi voles: illi tamen [229] propter te naſcuntur.

[226] AVERTERES FAMAM.] *Vt Nero, qui ſublato Britannico*, potiſſimos amicorum largitione auxit, *vt Tacitus, & poſt cædem matris, donatiua, congiaria, ludos dedit, frigerando rumori.* [227] QVAM POPVLVS ACCEPIT.] *Nam vt Claudianus cecinit:*

Non tibi venales captant ærata plauſus
Corruptura fidem. meritis offertur inemptus,
Purâ mente, fauor.

At in noxâ populus videtur, cùm noxioſo, lucelli cauſſâ, blanditur & fauet. [228] QVINQVE MILLIA INGENVORVM.] *Numerus haud grandis (præ opibus Romanis, aut copiâ aliô frumentantium:) ſed notandum, quòd* ingenuorum *dicit. Non paſſim conquiſiuit liberos aut libertos; ſed ingenuos dumtaxat, & ſanguinis purioris. ex quibus miles, & alibi vtiles ciues, legerentur.* [229] PROPTER TE NASCVNTVR.] *Inuitante fecunditatem virtute & liberalitate tuâ. ſic ſuprà:* Fiduciâ tui procreatos: *itemq; fiduciâ boni ſtatus.*

[230] * INSTAR ego perpetui congiarij reor affluentiam annonæ. [231] Huius aliquando cura Pompeio non minùs addidit gloriæ, quàm [232] pulſus ambitus campo, exactus hoſtis mari, Oriens triumphis, Occidenſque luſtratus. Nec verò [233] ille ciuiliùs, quàm parens noſter, auctoritate, conſilio, fide, recluſit vias, portus patefecit, itinera terris, [234] litoribus mare, litora mari reddidit, diuerſaſque gentes ita commercio miſcuit, vt quod genitum eſſet vſquam, id apud omnes natum eſſe videretur. Nonne cernere datur, vt ſine vllius iniuriâ omnis vſibus noſtris annus exuberet? quippe non vt ex hoſtieo raptæ, perituræque [235] in horreis meſſes, nequidquam quiritantibus ſociis auferuntur. Deuehunt ipſi quod terra genuit, quod ſidus aluit, quod annus tulit; nec [236] nouis indictionibus preſſi, ad vetera tributa deficiunt. Emit fiſcus, quidquid [237] videtur emere. inde copiæ, inde annona, de quâ inter licentem, vendentemque conueniat: inde hîc ſatietas, nec fames vſquam.

[230] * INSTAR EGO.] *Suſpicor de hiatu aliquo, nec ſatis hærent. etſi fateor tamen oppoſitè Congiariis Annonam ſubtexi, vt quæ pariter liberalitatem tangit: ſed verba aliqua abſunt, quibus decorè eò tranſierit.* [231] HVIVS CVRA POMPEIO.] *Cn. Pompeius, anno vrbis* DCXCVI. *Præfecturam annonæ in quinquennium accepit, cum* XV. *Legatis attributis, & imperia in maria, portus, inſulas, vt bello Piratico habuerat. Id Sc. factum in ſententiam Ciceronis, recenter ab exſilio reducti, cùm plebem timerent, annonæ prætextu, motus turbasq; daturam.* [232] PVLSVS AMBITVS.] *In tertio eius Conſulatu, cùm legem de Ambitu pertulit, & iudicia ea ſeueriter exercuit.* [233] ILLE CIVILIVS.] *Diligentiâ enim & auctoritate, non armis, copia annonæ parta. Factum eius, quod laudem plauſumq; meruit, ſcriptores ita narrant. Miſſu Legatorum aliis aliò, ipſe in Siciliam, Sardiniam, Africam iuit. ac magnâ iam vi frumenti, naues conſcendit, ſoluiq; iuſſit. Timentibus & cunctantibus gubernatoribus, ob vim venti turbida ita atque infeſta mari:) ipſe primus oram ſoluit, & animoſè exclamauit,* Nauigare neceſſe eſt, viuere neceſſe non eſt. *Nauigauit, appulit, horrea frumento, omnes gaudia impleuit.* [234] LITORIBVS MARE.] *Quia terra videbantur ſine mari tum eſſe, cuius vſum fructumq; non habebant. Nihil enim inferebatur.* [235] IN HORREIS.] *Quæ Romani in prouinciis paſſim habebant, vbi frumenta conderent, & militares annonas. Sed & Romæ horrea, per omnes regiones vrbis ſparſa (vt in Victore videas) ad publicum hoc frumentum.* [236] NOVIS INDICTIONIBVS.] *Propriè. Aſconius:* Omne genus penſitationum in hoc capite poſitum eſt, Canonis, Oblationis, Indictionis. *Et Canon, eſt ordinarium tributum; Oblatio, voluntarium; Indictio, nouum & ſuperadditum.* [237] VIDETVR EMERE.] *Vera, & non imaginaria emptio eſt fiſci. Quomodo imaginaria? Apronius ille Tullianus docuerit, Frumentariâ in Verrem. Cogebant ſocios alteras Decumas addere, ſed emendas ex SC°. Ipſis pecunia cedebat, ſociis ludibrium, & titulo emendi rapiebant. Vide, ſodes, Oratorem dictum. Nihil hîc tale, ait noſter: fides vbique & veritas. Aberrant mente (Plinij, dico) qui iubetur hîc emendant.*

ÆGYPTVS, [238] alendis augendiſque ſemini-

minibus, ita gloriata eſt, vt [239] nihil imbribus [240] cæloque deberet. ſiquidem proprio ſemper amne perfuſa, nec alio genere aquarum ſolita pingueſcere, quàm quas ipſa deuexerat, tantis ſegetibus [241] induebatur, vt cum feraciſsimis terris quaſi nunquam ceſſura certaret. hæc inopinâ ſiccitate vſque in iniuriam ſterilitatis exaruit: quia [242] piger Nilus cunctanter alueo ſe ac languidè extulerat, ingentibus quoque tunc quidem ille fluminibus, fluminibus tamen, conferendus. Hinc pars magna tettarum, mergi paſſim amne conſueta, alto puluere incanduit. Fruſtra tunc Ægyptus nubila optauit, [243] cælumque reſpexit, cùm ipſe fecunditatis parens contractior & exilior, iiſdem vbertatē eius anni anguſtiis, quibus abundantiam ſuam cohibuiſſet. Neque enim ſolum vagus ille, [244] expanditor amnis, intra vſurpata ſemper collium ſubſtiterat atque hæſerat, ſed [245] ſupino etiam ac detinenti ſolo non placido ſe molliq; lapſu refugiens abſtulerat & needum ſatis humentes terras addiderat arentibus. Igitur inundatione, id eſt, vbertate, regio fraudata, ſic opem Cæſaris inuocauit, vt ſolet amnem ſuum: nec longius illi aduerſorum fuit ſpatium, quàm dum nunciat. Tam velox Cæſar potentia tua eſt, tamque in omnia pariter intenta bonitas & accincta: vt triſtius aliquid ſæculo tuo paſſis, ad remedium ſalutemque ſufficiat, vt ſcias. Omnibus equidem gentibus fertiles annos, grataſque terras precor: crediderim tamen, pet hunc Ægypti ſtatum, tuas fortunam vires experiri, tuamque vigilantiam [246] exſpectare voluiſſe. Nam cùm omnia vbique ſecunda merearis, nónne maniſeſtum eſt, ſi quid aduerſi cadat, tuis laudibus, tuiſque virtutibus, materiem campumque præſterni? cùm ſecunda felices, [247] aduerſa magnos probent.

[238] ALENDIS AVGENDISQVE.] *Duo in Ægypto laudas, quod benè alat & producat ſemina alterum, quod augeat & cum c[illegible] imo ſæpe ita alter Plinius) fructu reddat.* [239] NIHIL IMBRIBVS.] *Notum, hodiéque certum, in ea regione non pluere, ſtillare interdum roris inſtar, cetera flumo irrigante deberi. Claudianus in Epigrammatis:*

> Ægyptus ſine nube ferax, imbreſque ſerenos
> Sola tenet, ſecura poli, non indiga venti,
> Gaudet aquis quas ipſa vehit, Niloque redundat.

Vbi imbres ſerenos *dicit ipſam irrigationem fluuialem, quæ ſereno, & in æſtate.* [240] CÆLOQVE.] *Neque enim hîc vt ille canit,* pluuio ſupplicat herba Ioui. *& vt alter*

> Terra ſuis contenta bonis, nihil indiga mercis
> Aut Iouis, in ſolo tanta eſt fiducia Nilo.

[241] INDVEBATVR.] *Audacter ſatis & poëticè. terra ſegetibus tegi, & quaſi veſtiri videtur.* [242] PIGER NILVS.] *Non aſſurgens & exſpatians, vt ſolet. cuius* iuſtum incrementum *Plinius eſſe ſcribit,* cubitorum XVI. Minores aquas, non omnia rigare: ampliores, detinere tardius recedendo. *Diodorus, atque alij videndi.* [243] CÆLVMQVE RESPEXIT.] In Ægypto *(ait Seneca)* nemo aratorum aſpicit cælum. [244] EXPANDITOR AMNIS.] *Vim verbi capio, ipſum vix admitto. Nouum durumq́; eſt: & an non magis* exſpatiator *? aut ſiquis Vulcanus magis affabre aliquid effingit.* [245] SVPINO ETIAM AC DETINENTI.] *Supinum ſolum dicit, molliter altum penduluḿq;. & fortaſſe aptius cum ea voce,* detinenti *hîc iungas. Etſi* detinenti *capere licet, ſolum iacens aut planum, quod ſolet aquas diutius tenere.* [246] EXSPECTARE VOLVISSE.] *Vide an,* ſpectari. [247] ADVERSA MAGNOS.] *Seneca De Prouidentiâ.* Magnus es vir. ſed vnde ſcio, ſi tibi fortuna non dat facultatem exhibendæ virtutis? *& toto eo libello (certè aureo) argumentum hoc pertractat.*

[248] PERCREBVERAT antiquitus, vrbem noſtram, niſi opibus Ægypti ali ſuſtentarique non poſſe. Superbiebat [249] ventoſa & inſolens natio, quòd victorem quidem populum, paſceret tamen; quodque in ſuo flumine, in ſuis manibus, vel abundantia noſtra, vel fames eſſet. Refudimus Nilo ſuas copias, recepit frumenta quæ miſerat, deportataſq; meſſes reuexit. Diſcat igitur Ægyptus, credatq; experimento, non alimenta ſe nobis, ſed tributa præſtare: ſciat ſe non eſſe populo R. neceſſariam, [250] & tamen ſeruiat. Poſt hæc, ſi volet, Nilus amet alueum ſuum, & fluminis modum ſeruet: nihil hoc ad vrbem, ac ne ad Ægyptum quidem. niſi vt inde nauigia inania & vacua, & ſimilia redeuntibus, hinc plena & onuſta, & qualia ſolent venire, mittantur: [251] conuerſoque munere maris, hinc potiùs [252] venti ferentes, & breuis curſus optentur. Mirum Cæſar, videretur, ſi deſidem Ægyptum, ceſſantemque Nilum, [253] non ſenſiſſet vrbis annona. quæ tuis opibus, tuâ curâ vſque illuc redundauit, vt ſimul probaretur, & nos Ægypto poſſe, & nobis Ægyptum carere non poſſe. Actum erat de fecundiſſimâ gente, ſi libera fuiſſet. pudebat ſterilitatis inſolitæ, nec minùs erubeſcebat fame, quàm torquebatur; cùm pariter à te neceſſitatibus eius pudorique ſubuentum eſt. Stupebant agricolæ plena horrea, quæ non ipſi referſiſſent, quibuſque de campis illa ſubuecta meſſis,

quá-

quáve in Ægypti parte [254] alius amnis. Ita beneficio tuo [255] nec maligna tellus, & obſequens Nilus, Ægypto quidem ſæpè, ſed [256] gloriæ noſtræ numquam largior fluxit. Quàm nunc iuuat prouincias omnes in fidem noſtram ditionemq́ue veniſſe, poſtquam contigit Princeps terrarum, qui fecunditatem nunc huc, nunc illuc, vt tempus & neceſſitas poſceret, transferret referretq́ue! qui diremptam mari gentem, vt partem aliquam populi plebiſq́ue Romanæ, aleret ac tueretur! Et cælo quidem numquam benignitas tanta, vt omnes ſimul terras vberet, foueatq́ue: hic omnibus pariter, ſi non ſterilitatem, at mala ſterilitatis exturbat. hic ſi non fecunditatem, at bona fecunditatis importat. hic [257] æternis commeatibus Orientem Occidentemq́ue connectit: vt quæ vbique feruntur, quæq́ue expetuntur, omnes gentes inuicem capiant; & diſcant, quanto [258] libertate diſcordi ſeruientibus ſit vtilius, vnum eſſe, cui ſeruiant. Quippe diſcretis quidem bonis omnium, ſua cuiuſque ad ſingulos mala: ſociatis autem atque permixtis, ſingulorum [259] mala ad neminem, ad omnes omnia bona pertinent. Sed ſiue [260] terris diuinitas quædam, ſiue aliquis [261] amnibus Genius; & ſolum illud & flumen ipſum precor, vt hac Principis benignitate contentum, molli gremio ſemina recondat, multiplicata reſtituat. Non equidem repoſcimus fœnus, putat tamen eſſe ſoluendum: fallacemq́ue vnius anni fidem, omnibus annis, omnibuſq́ue poſteà ſæculis, tantò magis, quia non exigimus, excuſet.

[248] PERCREBVERAT ANTIQVITVS.] *Et ſanè benè antiquitus, opem illinc à Romanis reperio petitam. In Polybianis fragmentis.* Οἱ Ῥωμαῖοι πρεσβευτὰς ἐξαπέστειλαν πρὸς Πτολεμαῖον, βουλόμενοι σῖτον χορηγηθῆναι, διὰ τὸ μεγάλην εἶναι παρ' αὐτοῖς σπάνιν: Romani legatos ad Ptolomæum miſerunt, petentes frumenti ſibi copiam fieri, cuius inopiâ premebantur. *Hoc factum bello Punico ſecundo, cùm Italia tota vaſta ab Annibale fuit. Factum & aliàs: ſed Plinij tamen hic dictio, ſpectat Auguſti tempora maximè, & deinceps, cùm publica inſtituta frumentatio fundum & fundamentum haberet in Africâ & Aegypto.* [249] VENTOSA NATIO.] *Ipſo illo verbo Vopiſcus, in Saturnino:* Ægyptij, viri ventoſi, furibundi, iactantes, iniurioſi, vani. *Atque alij paſſim, haud ſplendidè ſuper ipſâ gente loquuntur, etſi de terrâ.* [250] ET TAMEN SERVIAT.] *Ingeniosè Lipſius*, tantum ſeruiat. [251] CONVERSOQVE ... NE.] *Quia mare iam non adfert plenas illinc naues, ſed nos illuc mittimus.* [252] VENTI ... NTI.] *A puppe & qui impellunt prouehuntque. Seneca.* Sic illum afficiunt diuitiæ, vt nauigantem ſecundus ac ferens ventus. *Virgilius:*

> Exſpectet faciliemque fugam, ventoſque ferentes.

[253] NON SENSISSET VRBIS ANNONA.] *Quia, vt Ioſephus lib. II. Excidij notat,* Ægyptus quatuor menſium annonam vrbi ſuppeditabat, Africa autem octo. [254] ALIVS AMNIS.] *Nilus, fecunditatis auctor. Sed verior lectio,* annus: *alius alibi prouentus, & meſſis.* [255] NEC MALIGNA TELLVS.] *Tu feciſti videri terram fertilem, & Nilum cunctantem. nam habuerunt quæ illa & ille darent ſolent, ſed beneficio tuo.* [256] GLORIÆ NOSTRÆ.] *Traianus ſanè hoc in ſuâ poſuit, & nummos cudit, qui exſtant:* IMP. CÆS. NERVA. TRAIANVS. AVG. *parte in alterâ:* S. P. Q. R. OPTIMO. PRINCIPI. NILVS. *Picta effigies Nili recubantis, cum crocodilo ſuo & hippopotamo.* [257] ÆTERNIS COMMEATIBVS.] *An,* alternis etiam. *& deinde,* feruntur malim. [258] LIBERTATE DISCORDI SERVIENTIBVS.] *Pugna in verbis videtur. ſi enim in libertate, quomodo ſeruiunt? Sed nempe vel ſic regimen aliquod & imperium paucorum, vel plurium: & ſemper ſubiectio ac patientia. Libertas dumtaxat reſpectu magis arctæ ſeruitutis dicitur. Non tamen diſplicuit aliquando,* ſæuientibus *legi: quod ferè aſſiduum in libertate, vt pars partem premat, & pellant inter ſe aut ſauiant.* [259] MALA AD NEMINEM.] *Intellege, neminem alium: manent apud eum, quem primò premunt & tangunt. Totius periodi acumen hoc eſt: in magno & communi imperio bona fiunt communia, & quidquid vſquam eſt, vbique eſt, tranſlatione & commercio, non ita in malis, quæ manent apud poſſeſſorem.* [260] TERRIS DIVINITAS.] *A quâ opinione* Terra mater, *ſiue* Ops, *&* Rhea, *inter deas: ſed & ſingulas regiones, vt Galliam, Aegyptum, Italiam, pingebant habebantq́ue deas.* [261] AMNIBVS GENIVS.] *Item opinio priſca, fluuios & fontes minores Deos, id eſt Genios, cenſentium.*

SATIS factum, quà ciuium, quà ſociorum vtilitatibus, viſum eſt ſpectaculum inde non eneruе, nec fluxum, nec quod animos virorũ molliret & frangeret, ſed quod ad [262] pulchra vulnera contemptumque mortis accenderet: cùm in [263] ſeruorum etiam noxiorumq́ue corporibus amor laudis, & cupido victoriæ cerneretur. Quam deinde [264] in edendo liberalitatem, quam [265] iuſtitiam exhibuit? [266] omni affectione, aut intactus, aut maior. Impetratum eſt [267] quod poſtulabatur, oblatum quod non poſtulabatur: [268] inſtitit vltrò, & vt concupiſceremus, admonuit. Ac ſic quoque plura inopinata, plura ſubita. Iam quàm libera [269] ſpectantiũ ſtudia, quàm ſecurus fauor? [270] Nemini impietas, vt ſolebat, obiecta, [illegible] [271] oderet gladiatorem nemo ſpectator [272] ſpectaculum factus, miſeras voluptates [273] vnco & ignibus expiauit. Demens ille, veriq́ue honoris ignarus, qui crimina maieſtatis in arenâ colligebat, ac ſe deſpici &

con-

contemni, niſi etiam gladiatores eius veneraremur: ſibi maledici in illis, ſuam diuinitatem, ſuum numen violari interpretab[…]tur: cùm ſe [274] idem quod deos, idem gladiatores quod ſe putabat.

[262] PVLCHRA VVLNERA.] *Gladiatores intellegit,* quibus delectatum Traianum fuiſſe, *Dio ſcribit. Hic autem color, quo tuebantur Gladiatores: quaſi ea ſpectatio ad militiam ac robur faceret, & vulnera aſſiduè viſa ac mortes, contemptum inducerent vtriuſque. Cicero ita dixit,* fortiſſimam hanc eſſe contra dolorem & mortem diſciplinam. [263] SERVORVM ETIAM NOXIORVMQVE.] *Duo enim genera hominum ad hos ludos, Serui aut Noxij. Illi, vel bello capti, vel pretio à laniſtis empti: iſti, qui ob facinus aut ſcelus damnati in hos ludos. Ego fuſiùs de vtriſque, 11. Saturn. c. III.* [264] IN EDENDO LIBERALITATEM.] *Refèrſne ad copiam & numerum largiter præbitum? an ad miſſilia & dona interiecta? Vtrumque poteſt. Traianus quidem ita largus in iſtis, vt aliquando* ad decem millia *(Dionis aſſertio eſt)* gladiatorum dederit, in vnis ludis, *etſi hoc poſt victorias de Barbaris partas, & ex iis pleroſque fuiſſe opinamur. De miſſilibus autem, nimis etiam res nota: quæ in cuneos ſpectatorum ſpargebant, ingenti pecuniarum iacturâ.* [265] IVSTITIAM.] *Vt leges Arenæ ſeruaret: itemq́; præmia promiſſa fideliter præſtaret: ſed nec in hos aut illos (ita ſubdit) affectum inclinaret.* [266] OMNI AFFECTIONE.] *Vide. rarum eſt, vbi certamen & commiſſio, vt editor aut ſpectator non det ſe in partes. Hæc eſt inclinatio humani ingenij, pugnare, aut pugnantibus fauere. Itaque non dicam vulgus, ſed Principes ipſi huic aut illi generi (puta Threcibus, aut Myrmillonibus) fauebant, & vincere illos iure vel iniuriâ volebant atque fraude adeò, vel imperio, rem eò trahebant. Suetonius in Tito, cap.* VIII. *oſtendit, & in Domitiano, vt dicam.* [267] QVOD P[O]STVLABATVR.] *Liberalitas laudata eſt, & iuſtitia: addit comitatem. Quidquid turba petebat, fiebat, & eorum voluntati ſeſe aptabat. Volebant hos & illos notos, vel Aulicos, gladiatores? veniebant. Illos dimitti, hunc ſingulari? impetrabant. Adi me, de* Poſtulaticiis gladiatoribus, *lib* II. *cap.* XVI. *& de Populi petitionibus, cap.* XXII.

[268] INSTITIT VLTRO.] *Planè, vt olim Titus. de quo Tranquillus:* Populum tanta comitate tractauit, vt propoſito gladiatorio munere, non ad ſuum, ſed ad ſpectantium arbitrium, ſe editurum profeſſus ſit. Et plane ita fecit. nam neque negauit quidquam petentibus; & vt quæ vellent peterent, vltrò adhortatus eſt. *Sunt non gemina, ſed eadem, his noſtris.* [269] SPECTANTIVM STVDIA.] *Quæ metu, clamore, ſponſione indicabant. Vide me,* II. *Saturn. cap.* XXIV. [270] NEMINI IMPIETAS.] *Quod ſub Caio, & Domitiano, factum ibidem notaui. Quare autem* impietas? *quia contra ſtudium Principis fauebant, atque ita læſa maieſtas. quod* Impietatem *appellant (& Græci paſſim ἀσέβειαν) quia publicus ille parens violatus; vel quia & diuinitas, quam ſibi duo iam dicti vindicabant.* [271] ODISSET GLA[DI]ATOREM.] *Tale genus, Principi carum.*

[272] [SPECT]ACVLVM FACTVS.] *Qui ſpectabat, ſpectandus datus, & in Arenam productus. Id quoque duo dicis. ego, loco dicto.* [273] VNCO ET IGNIBVS.] *Nam occiſi aut læſi grauiter gladiatores, vnco impacto in Spoliarium trahebantur. In acclamationibus Senatoriis, poſt Commodi mortem:* Gladiatoris cadauer vnco trahatur. Gladiatoris cadauer in ſpoliario ponatur: *vbi vulgus & pueri illudebant. De* Ignibus *autem ita habuit. adhibebant eos, vel in principio pugnæ, cum timidius in ferrum irent, & à tergo flagellis aut facibus extimulabant: vel in fine, cum mortui iam, aut iacentes in mortuum, ignibus & ferro explorabantur. Simulabant enim quidam mortem, vt ſic efferrentur, & ſubducerentur morti. Tertullianus:* Riſimus inter meridianorum crudelitates, Mercurium mortuos cauterio examinantem. *Quod ſcilicet aptatum ad poeticam etiam fabulam fuit. Subit & de* Ignibus *poſſe accipi, vt ipſi ad ſtipitem affixi arſerint in arenâ: quod item ſcimus factum.* [274] IDEM QVOD DEOS. *Palàm de Domitiano, qui Deus cenſeri & audire voluit.*

AT tu Cæſar, quàm pulchrum ſpectaculum pro illo nobis execrabili reddidiſti: vidimus delatorum [275] agmen inductum, quaſi graſſatorum, quaſi latronum. non ſolitudinem illi, non iter, [276] ſed templum, ſed forum inſederant. [277] nulla iam teſtamenta ſecura, [278] nullius ſtatus certus, non orbitas, [279] non liberi proderant. Auxerat hoc malum Principum auaritia. Aduertiſti oculos, atque vt [280] antè caſtris, ita poſtea pacem foro reddidiſti: excidiſti inteſtinum malum, & prouidâ ſeueritate cauiſti, ne fundata legibus ciuitas, [281] euerſa legibus videretur. Licet ergo cùm fortuna, tum liberalitas tua viſenda nobis præbuerit, vt præbuit, nunc ingentia robora virorum, & pares animos; nunc immanitatem [282] ferarum, [283] nunc manſuetudinem incognitam; nunc ſecretas illas & arcanas, ac ſub te primùm [284] communes opes: nihil tamen gratius, nihil ſæculo dignius, quàm quòd contigit [285] deſuper intueri delatorum [286] ſupina ora, retortaſque ceruices. Agnoſcebamus & fruebamur, cùm velut [287] piaculares publicæ ſolicitudinis victimæ, ſupra ſanguinem [288] noxiorum, ad lenta ſupplicia [289] grauioreſque pœnas ducerentur. Congeſti ſunt in nauigia [290] raptim conquiſita, ac tempeſtatibus dediti. abirent, fugerentque vaſtatas delationibus terras: ac ſi quem fluctus ac procellæ ſcopulis reſeruaſſent, hic nuda ſaxa & inhoſpitale litus incoleret: ageret duram & anxiam vitam, relictaque poſt tergum totius generis humani [291] ſecuritate, mœreret.

[275] AGMEN INDVCTVM.] *In Amphitheatrum, & per arenam mediam traductum: exemplo Titi. de quo Suetonius:* Delatores mandatoreſque in foro fuſtibus & flagellis cæſos, nouiſſimè traductos per

Are-

Arenam, partim ſubiici ac venire imperauit, partim in aſperrimas inſularum auehi. [276] SED TEMPLVM.] *Quod illud? Curiam? an ærarium? De iſto magis placeat, quod in æde Saturni; & circa pecuniam, grandis vel præcipua materia calumniarum.*

[277] NVLLA IAM TESTAMENTA.] *Dixine de pecuniis? en exempla. Delationes aut calumniæ circa teſtamenta primùm: & audi Suetonium in Domitiano.* Confiſcabantur alieniſſimæ hereditates, vel exiſtente vno qui diceret, audiſſe ex defuncto cùm viueret, heredem ſibi Cæſarem eſſe.

[278] NVLLIVS STATVS CERTVS.] *Et hîc calumnia, cum lucro. nam liberi in ſeruitutem, ingenui in libertinitatem trahebantur, bona fiſci.* [279] NON LIBERI.] *Ex legibus Papiis, orbitas damnoſa: at liberi prodeſſe debebant, præſertim terni. Omnia autem nunc ſub vnam, quod dicitur, Myconum: & crimen, vbi opes.* [280] ANTE CASTRIS.] *Diſciplinâ correctâ.* [281] EVERSA LEGIBVS.] *Tacitus, de Papiâ hac ipsâ, ſemper calumniarum ſegete:* Omnes domus delatorum interpretationibus ſubuertebantur; vtque antehac flagitiis, ita tunc legibus laborabatur. [282] FERARVM.] *Venationes. quas ipſas ita largiter præbuit, vt aliquando (in Dione) mille* feræ cæſæ, interdum ad decem millia fuerint. *Ego, cùm talia iſta, & ſæpiùs ſub vno Principe, aſſiduè ſub variis lego: admiratione cunctor & hæreo, vnde hæc copia ferarum parari potuerit? nec videtur vna aut triplex Africa, cum Aſiâ & Europâ, ſuffeciſſe.* [283] NVNC MANSVETVDINEM.] *Nam & ea ſpectaculo. atque aſſuefaciebant feras, præter ingenium, vel parcere paratæ prædæ, vel iugum ferre, ac talia, quæ per naturam vetabantur. Ita in Martiali pluſcula epigrammata de Leone in Arenâ, qui lepuſculos ferebat, non dicam prætercurrentes, ſed inſultantes, ſed in apertum os, vt in caueam, ſe condentes. Sic & vno epigrammate feras aliquot domitas, ac verè ſubiuges, comprehendit, lib. I.*

Picto quòd iuga delicata collo
Pardus ſuſtinet, improbæque tigres
Indulgent patientiam flagello:

& adiungit Ceruos, Leones, Apros, Biſontes: *quid niſi, vt ipſe dicit,* ſpectacula deorum? *Ac plura eiuſmodi nouitia aſſiduè in Arenam producta.*

[284] COMMVNES OPES.] *Opes Palatinas. quas theatris vulgauit, & templis dedicauit Traianus. Idem Martialis lib.* XII.

Quidquid Parrhaſiâ nitebat aulâ,
Donatum eſt oculis, deiſque noſtris.
Miratur Schyticas virentis auri
Flammas Iupiter, & ſtupet ſuperbas
Regis delicias, graueſque luxus.
Omnes cum Ioue nunc ſumus beati:
At nuper, pudet ac piget fateri,
Omnes cum Ioue pauperes eramus.

Eſt ipſum hoc, quod tangit Plinius. ſed primò ſcilicet in ludis hæc oſtenſa, tum denique conſecrata. [285] DESVPER INTVERI.] *E ſpectaculorum gradibus, cùm ii per arenam ducerentur.* [286] SVPINA ORA.] *Vt conſpici ab omnibus, & agnoſci poſſent. Sic milites* Vitellium erigere os, & præbere contumeliis coëgerunt, *vt breuiter Tacitus: vt Suetonius quaſi interpretans,* reducto comâ capite, ecu noxij ſolent, atque etiam mento mucrone gladij ſubrecto, vt viſendam præberet faciem. *Nam in ignominiâ & ſupplicio, naturâ os oculoſq; ſubmittimus: erigebant igitur,* reducto comâ capite (*vt Suetonius*) *id eſt, capillo manu arrepto, & retrorſum cum capite tracta.* [287] PIACVLARES.] *Victimæ ſic dicuntur, quæ ob culpam, & ad piandum purgandúmque dantur. Noſter lib.* III. *epiſt.* IX. Ne potentiſſimi, viliſſimo quoque quaſi piaculari dato, elaberentur. *Plautus:* Men' piacularem oportet fieri ob ſtultitiam tuam? *Victimæ igitur tales aliena mala excipiebant, & in pœnam ſuccedebant. Ita iſti, ad expianda ſcelera præterita, & detergendam ſollicitudinem omnium, in mare mittebantur.* [288] NOXIORVM.] *Super cadauera aut veſtigia gladiatorum.* [289] GRAVIORESQVE POENAS.] *Nam gladiatores breui morte defuncti; ipſi intabeſcere pœnis ſuis deſtinati.* [290] RAPTIM CONQVISITA.] *Ergo parua aut praua.* [291] SECVRITATE.] *Quæ ſub bonis Principibus. & ideò nummi plures inſcripti,* SECVRITAS. PVBLICA. *Abeant igitur, & cetera ſecuris quos inquietabant, ſoli mæreant.*

MEMORANDA facies, delatorum claſſis permiſſa omnibus ventis, coactaque vela tempeſtatibus pandere, iratoſque fluctus ſequi, quoſcumque in ſcopulos detuliſſent. Iuuabat proſpectare ſtatim à portu ſparſa nauigia, & apud illud ipſum mare agere Principi gratias, qui clementiâ ſuâ ſaluâ, vltionem hominum terrarumque diis maris commendaſſet. Quantum diuerſitas temporum poſſet, tum maximè cognitum eſt: cùm iiſdem quibus anteà [292] cautibus innocentiſſimus quiſque, tunc nocentiſſimus adfigeretur; eumque inſulas omnes, quas modò Senatorum, iam delatorum turba compleret. quos quidem non in præſens tantùm, ſed in æternum repreſſiſti mille pœnarum [293] indagine incluſos. Ereptum alienas pecunias eunt? perdant quas habent. expellere penatibus geſtiunt? ſuis [294] exturbentur. neque, vt anteà, [295] exſanguem illam & ferream frontem, ne quidquam conuulnerandam præbeant [296] punctis, & [297] notas ſuas rideant: ſed ſpectent paria præmio damna, nec maiores ſpes quàm metus habeant, timeantque quantum timebantur. Ingenti quidem animo diuus [298] Titus ſecuritati noſtræ vltionique proſpexerat, ideoque numinibus æquatus eſt: ſed quanto tu quandoq; dignior cælo, qui tot res [299] illi adieciſti, propter quas illum [300] deum fecimus? Id hoc magis arduum fuit, quòd Imperator Nerua te filio, te ſucceſſore digniſſimus, perquàm magna quædam [301] edicto Titi adſtruxerat, nihilque reliquiſſe tibi videbatur: qui tam multa excogitaſti, vt ſi ante te nihil eſt inuentum. Quæ ſingula quantum tibi gratiæ diſpenſata adiecissent?

ciſſent: at tu ſimul omnia profudiſti: [302] vt ſol & dies non parte aliquâ, ſed ſtatim totus, nec vni magis quàm alteri, ſed omnibus in commune profertur.

[292] CAVTIBVS.] *Scopulis, ſiue inſulis ſaxoſis. vt Gyarus, Seriphus, ſimiles: quibus exſules ſolent includere.* [293] INDAGINE INCLVSOS.] *Variarum legum laqueis retibusq́, cinctos, vt feras, ne poßint perrumpere.* [294] EXTVRBENTVR.] *In exſilium pellantur. Martialis:* Et delator habet, quod dabat, exſilium. *Apparet ex iſtis, parem pœnam delatoribus poſitam, quam ibant irrogatum. Quod Theodoſius & Honorius ſtatuerunt, vel reſtituerunt, lege latâ:* Quiſquis crimen intendit, non impunitam fore nouerit licentiam mentiendi, cùm calumniantes ad vindictam poſcat ſimilitudo ſupplicij. *Origo autem ab Auguſto videtur. qui* diuturnorum reorum nomina aboleuit, conditione propoſitâ, vt ſiquis quem repetere vellet, par periculum pœnæ ſubiret. *Suetonius, cap.* XXXI. [295] EXSANGVEM.] *Sine rubore, cuius cauſſa ſanguis.* [296] PATENTIS.] *Litteris, ſtigmate inuſtis. Nam vetus pœna calumniatorum à lege Remmiâ fuit, frontem inuri* K *litterâ, qua* Kalumniam (*ita olim ſcribebant*) *notat. Cicero pro Roſcio Amerino apertè: & Papiniano,* homo integræ frontis, *opponitur* calumniæ damnato. [297] NOTAS SVAS.] *Stigmata, vt dixi. An eadem nota intellecta Capitolino, cùm ſcribit in M. Antonino:* Calumniis quadruplatorum intercesſit, appoſitâ falſis delatoribus notâ? *an infamiæ notam magis eſt accipi? Nam & ea delatores ſequebatur, vt Valens ac Valentinianus Impp. reſcribunt.* [298] TITVS.] *Tangit Suetonius in Tito, cap.* VIII. [299] ILLI ADIECISTI.] *Commodius,* illis.

[300] DEVM FECIMVS.] *Atqui antè dixit à Domitiano Deum factum, vt ipſe* Dei frater videretur: *hic à Senatu. Pro inſigni pugnâ hac habet vir doctus. quam ego nullam video, aut ſtili huius breui motu componam. Domitianus Deum dici voluit & curauit, ſed ob ſuum finem: Senatus cenſuit & libens paruit, quia meritus erat, & maximè ob ſecuritatem hanc Senatui bonisq́; partam.* [301] EDICTO.] *De calumniatoribus. Apud Dionem aliquid in Nervâ:* Seruos eum & libertos puniſſe, qui dominis aut patronis periculum feciſſent; neve in poſterum liceret. Item ne quis impietatis aut ritus Iudaici (*Chriſtianiſmi etiam, opinor*) accuſaretur.

[302] VT SOL.] *Apta imago, & ſimilis in Symmachi epiſt.* 1. *libri* IX. Sicut omnibus in hac vitâ poſitis ac locatis communis eſt cæli ſpiritus, lux diei; ita clementiam maximi Principis ſentiant vota & facta cunctorum.

QVAM iuuat cernere ærarium [303] ſilens & quietũ, & quale ante delatores erat? nunc [304] templum illud, nunc verè [305] deus, non [306] ſpoliarium ciuium, cruentarumq́; [307] prędarum ſæuum receptaculum: ac toto in orbe terrarum adhuc [308] locus vnus, in quo, optimo Principe, boni malis impares eſſent. Manet tamen honor legum, nihilq́ue ex publicâ vtilitate conuulſum? nec pœna cuiquã remiſſa, ſed [309] addita eſt vltio, ſolumq́ue mutatum quòd iam non delatores, ſed leges timentur. At fortaſſe non eâdem ſeueritate fiſcum, quâ ærarium cohibes. imò tantò maiore, quantò plus tibi licere de tuo, quàm de publico credis. Dicitur [310] actori atque etiam [311] Procuratori tuo, in ius veni, ſequere ad tribunal. nam tribunal quoque [312] excogitatum [313] cruciatu eſt [314] par ceteris, niſi illud [315] litigatoris amplitudine metiaris. [316] Sors & vrna fiſco iudicem aſſignat. Licet [317] reiicere, licet exclamare, hunc nolo, timidus eſt, & [318] bona ſæculi parum intelligit: illum volo, quia Cæſarem [319] fortiter amat. Eodem foro vtuntur, Principatus & libertas. [320] Quæ præcipua tua gloria eſt, ſæpiùs vincitur fiſcus: cuius [321] mala cauſſa numquam eſt, niſi ſub bono Principe. Ingens hoc meritum, maius illud, quòd eos Procuratores habes, vt plerumque ciues tui non alios iudices maliut. liberum eſt autem diſceptanti dicere, nolo eum eligere: neque enim vllam neceſſitatem [322] muneribus tuis addis, vt qui ſcias hanc eſſe beneficiorum Principalium ſummam gratiam, ſi illis & [323] non vti licet.

[303] SILENS.] *Sine ſtrepitu, ſine litibus. Nam & apud Præfectos ærarij querela, & cauſſa.* [304] TEMPLVM.] *Ergo ſuprà benè interpretatus ſum,* Templũ inſediſſe *delatores: nempe hoc ipſum.* [305] DEVS.] *Saturnus, in cuius tutelâ ærarium.* [306] SPOLIARIVM.] *Locus in Amphitheatri parte, vbi veſtes occiſorum & arma deponebantur, atque alia ornamenta. Vide Saturnalia noſtra, lib.* 1. *cap.* XVIII. [307] PRAEDARVM.] *Quæ ciuibus occiſis parta. Claudianus ſimilia in Honorij laudibus:*

Nullæ nobilium cædes, non crimina vulgò
Texuntur, patriâ mœſtus non truditur exſul.
Non infelices tabulæ, non haſta refixas
Vendit opes, auiduſq́; emptor non voce citatur,
Nec tua priuatis creſcunt æraria damnis.

[308] LOCVS VNVS.] *Mirifica laudatio, & arguta. In toto orbe vnum hoc ærarium eſt, ſub bono Principe, in quo boni à malis vincuntur. Quid hoc eſt? iſtud. qui boni & iuſti ſunt, voluntq́; patrocinari ærario, impares ſunt malis & fraudatoribus, aut etiam triconibus: quia, vt mox addit:* ſæpiùs vincitur fiſcus. *Sanè ſalubris imperij ſignum, lienem hunc in corpore non creſcere. Niſi hæc ſententia loci, alius me alioſq́; doceat.* [309] ADDITA EST.] *Pœna manet, ſiquis in leges fiſcales peccat; ſed additum hoc (ne temerè exigatur) vt vlciſci liceat delatores. Quomodo? talione, vt opinor.* Ereptum meas pecunias eunt? perdent, quas habent: *ſuprà. Itaque vltio addita in calumniantes, pœnâ tamen manente in ſontes.* [310] ACTORI.] *Actor in familiis, qui res rationeſque heri adminiſtrat: idem in republicâ, qui & Actor* publicus *Tacito dicitur* II. *Annalium, atque ibi explicaui.* Actor Cæſaris,

de quo hic, differt ab illo, & in lapidibus etiam nominatur: qui res & patrimonium Cæsaris curat. [311] PROCVRATORI.] Nondum autem Aduocatus fiſci, quem primus inſtituit Hadrianus. [312] EXCOGITATVM.] Ab ipſo te. nouitatem oſtendit. [313] CRVCIATV.] Obiter olim dixeram, curâ tuâ: ſed neque tunc perplacuit, & nunc ſperno. In melioribus libris, cruciatui: puto verum, Principatui. Ita ſtatim: Eodem foro vtuntur Principatus & libertas. [314] PAR CETERIS.] In quo eadem omnino aliis Iudiciis. Ammianus lib. XXV. Iulianum ſic laudat, quòd ſub eo æquata fiſci iurgia cum priuatis. [315] LITIGATORIS.] Cæſaris. nam eius ibi res, ſed & nomen, verſatur. [316] SORS ET VRNA.] Quod iam olim in omnibus ferè iudiciis. Itaque nemo ſubornatus, & fautor Cæſaris. Quid ſi talis? licet inquit. [317] REIICERE.] Nam & id moris priſci, vt ſortitione factâ, & cùm iudices iam ſediſſent; accuſator & reus, quiſque ſibi ſuſpectos, poſſent reiicere, & iubere ſurgere. In eorum locum alios ſubſortiebantur. Lex Pompeia huic rei modum & numerum dedit. [318] BONA SÆCVLI.] Quanto libertas ſit ſub optimo Principe. [319] FORTITER.] Non tenerè aut timidè, vt adulantes, aut metuentes offendere. Seneca De Prouidentiâ. Patrium habet Deus erga bonos viros animum, & illos fortiter amat. [320] QVÆ PRÆCIPVA.] Malim, quæque præcipua. [321] MALA NVMQVAM.] Transſcripſit Caſſiodorus, l. I. ep. XXII. ad Fiſci aduocatum: Tunc fama noſtra proficit, quando ſe commoditas iniuſta ſubducit. Quapropter fit interdum cauſſa mala fiſci, vt bonus Princeps eſſe videatur. [322] MVNERIBVS.] Inter quæ, & boni Adminiſtri. [323] NON VTI.] Quod haud ita ſub Tyranno: qui munus ſuum faſtidire te (ait Seneca) iniuriam iudicaturus eſt.

ONERA imperij pleraque vectigalia inſtitui, vt pro vtilitate communi, ita [324] ſingulorum iniuriis coëgerunt. [325] His [326] Vigeſima reperta eſt, tributum [327] tolerabile & facile heredibus dumtaxat [328] extraneis, domeſticis graue. Itaque illis irrogatum eſt, his remiſſum. videlicet quòd manifeſtum erat, quanto cum dolore laturi ſeu potiùs non laturi homines eſſent, deſtringi aliquid & abradi bonis, quæ ſanguine, gentilitate, [329] ſacrorum denique ſocietate meruiſſent; quæque numquam vt aliena & ſperanda, ſed vt ſua ſemperque poſſeſſa, ac deinceps proximo cuique tranſmittenda cepiſſent. Hæc manſuetudo legis [330] veteribus ciuibus ſeruabatur. [331] noui, ſeu [332] per Latium in ciuitatem, ſeu [333] beneficio Principis veniſſent, niſi ſimul [334] cognationis iura impetraſſent, alieniſſimi habebantur quibus coniunctiſſimi fuerant. Ita maximum beneficium vertebatur in grauiſſimam iniuriam, ciuitaſque Romana inſtar erat odij, & diſcordiæ, & [335] orbitatis, cùm cariſſima pignora, saluâ ipſorum pietate, diſtraheret. Inueniebantur tamen, quibus tantus amor nominis noſtri ineſſet, vt Romanam ciuitatem non Vigeſimæ modò, verùm etiam affinitatum damno benè compenſari putarent: ſed his maximè debebat gratuita contingere, à quibus tam magno æſtimabatur. Igitur pater tuus ſanxit, vt quod ex matris ad liberos, ex liberorum bonis perueniſſet ad matrem, etiam ſi cognationum iura non recepiſſent, cùm ciuitatem adipiſcerentur, eius Vigeſimam ne darent. Eamdem immunitatem in paternis bonis filio tribuit, ſi modò [336] reductus eſſet in patris poteſtatem: ratus improbè & inſolenter, ac pænè impiè, his nominibus inſeri [337] publicanum, nec ſine piaculo quodam ſanctiſſimas neceſſitudines velut intercedente Vigeſimâ ſcindi. nullum eſſe tanti vectigal, quod liberos ac parentes faceret extraneos.

[324] SINGVLORVM INIVRIIS.] Id eſt, in commune bonum, ſed cum noxâ & detrimento priuatorum. Aufertur enim iis aliquid & abraditur: quæ iniuria aut eius ſpecies, vtilitate publicâ rependitur. Diſſolutio enim imperij ſequitur (verbo Taciti) ſi fructus quibus reſpublica ſuſtinetur, diminuantur: quid, ſi tollantur? [325] HIS.] Oneribus. [326] VIGESIMA.] Vulgò & plenè dicto, Vigeſima hereditatium: cui Auguſtus inuentor ad Ærarium militare. De quâ ego in Admirandis nuper, lib. II. c. IV. & olim ad XIII. Annalem Taciti. [327] TOLERABILE.] Quidni? cum gaudio enim ſemper fructûque iunctum. Et vbi largiter, ſæpè inopinatò, acquirebas; quid acerbi aliquid detrahi? Mihi ſæpè mirum hodie, cùm tam multa quærantur, odioſo magis, fructuoſo minùs; hoc tam promptum & obuium vſque adhuc neglectum. [328] EXTRANEIS.] Nam Auguſtus ipſe etiam exceperat τοὺς πάνυ συγγενεῖς, ἢ καὶ πένητας. plenè coniunctos ſanguine, aut pauperes. [329] SACRORVM SOCIETATE.] Nam & ſacro priuato ſuo familiis erant, atque eo pro nodo, & vinculo. Inde Tranſire in gentem & ſacra: itémque, Hereditas cum ſacris, aut ſine ſacris in Plauto. Sine inquam, cùm in gentem adoptione non tranſitur. [330] VETERIBVS.] Qui, tempore eius tributi inuecti, fuiſſent. [331] NOVI.] Deinceps facti. [332] PER LATIVM.] Quibus Latinitas data. vt pleriſque coloniis, ij plenè ciues fieri poterant tribus ferè modis. vel ſi magiſtratum domi geſſiſſent, ſiue ſtirpe domi relictâ, Romam migraſſent, ſiue denique naue, piſtrino, ædificio. Nam de lege Seruiliâ, vt euentu iam raro, omitto. Qui igitur, inquit Plinius, ex Latio ciues facti erant, ij non fruebantur hoc indulto. [333] BENEFICIO PRINCIPIS.] Nam iam olim liberâ rep. Imperatores ciuitatem dabant, ſed vt populus firmaret: quî non magis nunc Princeps? Crebrum erat, & Plinij aliquot epiſtolæ ſunt lib. X. quibus ciuitatem amicis aut clientibus ſuis petit à Traiano, impetrátque. [334] COGNATIONIS IVRA.] Quia illo tranſitione in ciuitatem diuulſi à ſuis videbantur, qui nondum ciues: atq. ita alieni extraneiq. habebantur, niſi Princeps ſeorſim tribuiſſet. [335] ORBITATI.]

Quia

Quia pater à filiis, filii à patre abiungebantur, nec cognati cenſebantur. [116] REDVCTVS ESSET.] *Exierat enim, ſi ipſe donatus ciuitate, ſine etiam, ſi pater. Nam deminutione hac capitis, id eſt ſtatus, ciuilis illa poteſtas ſoluebatur. Feſtus:* Deminutus capite appellatur, qui ciuitate mutatus eſt. [117] PVBLICANVM.] *Nota per eos ſigitur exactum collectúmque hoc vectigal.*

HACTENVS ille, parciùs fortaſſe quàm decuit optimum Principem, ſed non parcius quàm optimum patrem qui optimum adoptaturus, hoc quoque parentis indulgentiſſimi fecit, quòd delibaſſe quædam ſeu potiùs demonſtraſſe contentus, largam ac propè intactam benefaciendi materiam ſibi reſeruauit. Statim ergo muneri eius liberalitas tua aſtruxit, vt quemadmodum in patris filius, ſic in hereditate [118] filij pater eſſet immunis, nec eodem momento quo pater eſſe deſiiſſet, hoc quoque amitteret [119] quod fuiſſet. Egregiè Cæſar, quòd lacrymas parentum [140] vectigales eſſe non pateris. Bona filij pater ſine diminutione poſſideat, nec ſocium hereditatis accipiat, [141] qui non habet luctus: nemo recentem & attonitam orbitatem ad computationem vocet, cogatque patrem quid reliquerit filius ſcire. Augeo P.C. Principis munus, cùm oſtendo liberalitati eius ineſſe rationem: ambitio enim, & iactantia, & effuſio, & quiduis potiùs quàm liberalitas exiſtimanda eſt, cui ratio non conſtat. Dignum ergo Imperator manſuetudine tuâ, minuere orbitatis iniurias, nec pati quemquam filio amiſſo inſuper affici alio dolore. Sic quoque abundè miſera res eſt, pater filio ſolus heres: quid ſi coheredem non [142] à filio accipiat? Adde, quod cùm diuus Nerua ſanxiſſet, vt in paternis bonis liberi neceſſitate Vigeſimæ ſoluerentur, congruens erat eamdem immunitatem parentes in liberorum bonis obtinere. Cur enim poſteris amplior honor, quàm maioribus haberetur? cùrve non retro quoque recurreret æquitas eadem? Tu quidem Cæſar illam exceptionem remouiſti, ſi modò filius in poteſtate patris fuiſſet, intuitus opinor vim legemque naturæ, quæ [143] ſemper in ditione parentum eſſe liberos iuſſit, nec vti inter pecudes, ſic inter homines poteſtatem & imperium valentioribus dedit. Nec verò contentus primum cognationis gradum abſtuliſſe Vigeſimæ, ſecundum quoque exemit, cauitque vt in ſororis bonis frater, & contrà in fratris ſoror, vtque auus, auia in neptis nepotiſque, & inuicem illi, ſeruarentur immunes. His quoque, quibus [144] per Latium ciuitas Romana paruiſſet, idem indulſit: omnibuſque inter ſe cognationum iura commiſit, ſimul & pariter, & more naturæ; quæ [145] priores Principes à ſingulis rogati geſtiebant, non tam præſtandi animo, quàm negandi. Ex quo intelligi poteſt quantæ benignitatis, quanti ſpiritus fuerit [146] ſparſas, atque, vt ita dicam, laceras gentilitates colligere atque connectere, & quaſi renaſci iubere: deferre quod negabatur, atque id præſtare cunctis, quod ſæpè ſinguli non impetraſſent: poſtremò ipſum ſibi eripere tot beneficiorum occaſiones; tam numeroſam obligandi [147] imputandique materiam. Indignum credo ei viſum, ab homine peti, quod dij dediſſent. Sorores eſtis & frater, auus & nepotes: quid eſt ergo, [148] cur egeris? vt ſitis, vobis eſtis. [149] Qui pro ceterâ ſuâ moderatione, non minùs inuidioſum putat [150] dare hereditatem, quàm auferre. Læti ergo [151] adite honores, capeſſite [152] ciuitatem, neminem hoc neceſſitudinis [153] abruptum, [154] velut truncum amputatumque deſtituet: iiſdem omnes quibus antè pignoribus, ſed [155] honeſtiores perfruentur. Ac ne remotus quidem iamque deficientis affinitatis gradus, [156] à qualibet quantitate Vigeſimâ inferre cogetur. ſtatuit enim communis omniũ parens ſummam, quæ publicanum pati poſſit. Carebit onere Vigeſimæ parua & exilis hereditas: & ſi ita gratus heres volet, tota ſepulchro, tota funeri ſeruetur. nemo obſeruator, nemo caſtigator adſiſtet. [157] Cuicumque modi ea pecunia ex hereditate alicuius obuenerit, ſecurus habeat quietuſq; poſſideat. Ea lex Vigeſimę dicta eſt, vt ad periculũ eius perueniri, niſi opibus non poſſit. conuerſa eſt iniquitas in gratulationem; iniuria in votum: [158] optat heres vt Vigeſimam debeat. Additum eſt, vt qui eiuſmodi ex cauſſis in diem edicti Vigeſimam deberent, nondum tamen intuliſſent, non inferrent. At in præteritum ſubuenire, [159] ne dij quidem poſſunt. tu tamen ſubueniſti cauiſtique, vt deſineret quiſque debere, quod non eſſet [160] poſteà debiturus. [161] Idem feciſti ne malos Principes habuiſſemus: quo ingenio, ſi natura pateretur, quàm libenter tot ſpoliaris, tot trucidaris ſanguinem & bona refudiſſes? Vetuiſti exigi, quod deberi [162] non tuo ſæculo cœperat. Alius, vt contumacibus, iraſceretur, tarditatemque [163] ſol-

[163] ſoluendi dupli, vel & quadrupli irrogatione mulctaret: tu nihil referre iniquitatis exiſtimas, exigas quod deberi [164] non oportuerit, an conſtituas, vt debeatur.

[138] FILII PATER.] *Cur non autem hoc etiam Nerua? ille naturæ ordinem vidit ſecutusq́ eſt, ex quâ magis iuſtum, certè votiuum, filium patri ſuccedere, quàm contrà. Itaque quia hoc & rarius, nec ita ex naturæ ordine, id neglexit.* [139] QVOD FVISSET.] *Traianus naturæ vinculum intuitus, quod putauit ciuili conſtitutione non ſolui. Itaque etſi ciuiliter deſinebat pater eſſe, attamen quia antè ciuiliter fuerat, & nunc quoque naturaliter erat, habuit immunem.* [140] VECTIGALES.] *Subiectas vectigali obnoxias Vigeſimæ.* [141] QVI NON HABET.] *An*, quem non habet? *Nam poteſt ſanè in filij morte conſortes habere luctus, etſi non Fiſcum.* [142] A FILIO.] *Nec teſtamento eius datum, nec ei iunctum. qualis eſt Fiſcus, quem lex ingerit.* [143] SEMPER.] *Etiam grandes & adultos. etiam patre digniores, potentiores. Huc enim ſequens comparatio ſpectat.* [144] PER LATIVM.] *Non ſolùm, qui beneficio Principis. An hoc dicit, qui tantùm Latini ciues?* [145] PRIORES PRINCIPES.] *Suetonius in Tito.* Cum ex inſtituto Tiberij, omnes dehinc Principes beneficia à ſuperioribus conceſſa Principibus, non aliter rata haberent, quàm ſi eadem iiſdem & ipſi dediſſent; primus præterita omnia vno confirmauit edicto, nec à ſe peti paſſus eſt. [146] SPARSAS.] *Tranſitione hac in ciuitatem.* [147] IMPVTANDI.] *Vt ſuprà, inſcribendi beneficij. demerendi.* [148] CVR EGETIS.] *Omnino verum*, cur rogetis, *Liuineio quoque viſum. Diſtingue autem*, cur rogetis, vt ſitis? vobis eſtis. *Quaſi dicat, & eſtis fratres, & vobis eſtis tantùm, non fiſco, qui nil iam decerpit.* [149] QVI PRO.] *Lego*, Quin. [150] DARE.] *Nam à petitione, quam ſuſtulit, & ſemel vniuerſè dedit.* [151] ADITE HONORES.] *In coloniis veſtris. Hoc enim ad Latinos pertinet, qui (vt dixi) ciuitatem Romanam adipiſcebantur, domi honoribus geſtis.* [152] CIVITATEM.] *Noſtram.* [153] ABRVPTVM.] *Abruptio & diſiunctio. Diſſociabantur enim, qui ciuitatem mutabant.* [154] VELVT TRVNCVM.] *Tanquam à patre iam abſciſum, aut contrà à filio patrem. Hærent & manent tales, interpretatione Traiani.* [155] HONESTIORES.] *Ciuitate aucti.* [156] A QVALIBET.] *Altera moderatio Traiani, qui non in gradibus ſolùm diſpenſauit, ſed in modo Hereditatis. Si ea modica, & intra talem ſummam (non eſt expreſſa vſquam:) nihil delibatur.* [157] CVIVSCVMQVE MODI.] *Quidam libri*, Cuiuſcumque modica pecunia. *quod amplector, ſtatim tamen legendo* alicui, *pro* alicuius. *Sententia eſt: Cuiuſcumque ea parua pecunia fuerit, agnati vel extranei, non refert: nihil pendit.* [158] OPTAT] *Nec enim dabit, niſi diues.* [159] NE DII QVIDEM.] *Plinius auunculus:* Ne Deum quidem poſſe omnia. namque nec reuocare defunctos, nec facere vt qui vixit, non vixerit, qui honores geſſit, non geſſerit: nullumque habere in præteritum ius, præterquam obliuionis. *Agathon Comicus, apud Ariſtotelem:*

Μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ Θεὸς στερίσκεται,
Ἀγένητα ποιεῖν ὅσσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα:

Vnum hoc nec ipſe præpotens habet Deus,
Quæ facta ſunt, infecta poſſe reddere.

[160] POSTEA.] *Poſt diem ius edicti.* [161] IDEM] *Liuineius*, id eſt. *rectè, etſi ſequentia non benè ordinat.* [162] NON TVO SÆCVLO.] *Vno verbo, remiſit reliqua eius vectigalis, in cauſſis dictis. Hoc eſt, quod Auſonius in Laudatione Gratiani tangit:* Vel illud vnum cuiuſmodi eſt, de condonatis reſiduis tributorum? Quis vnquam Imperatorum hoc prouinciis ſuis vberiore te indulgentiâ dedit? Fecerat & Traianus olim: ſed partibus retentis. Non habebat tantam oblectationem conceſſi debiti portio, quanta ſuberat amaritudo ſeruati. *Omnino huc faciunt, nec de aliâ Traiani remiſſione legas. Qui enim è nummis adferunt:* RELIQVA. VETERA. HS. NOVIES. MILL. ABOLITA: *falli credo, nec Traiani, ſed Traiani Hadriani (ita coniunctim dicitur) nummos iſtos ego vidi. Ita enim exſtant hodiéque in Conſulatu eius III. Et inſcriptio Romæ:* IMP. CÆSARI. DIVI. TRAIANI. PARTHICI. F. TRAIANO. HADRIANO. AVG. PONT. MAX. TR. POT. II. COS. II. QVOD. OMNIVM. PRINCIPVM. ET. SOLVS. REMITTENDO. HS. NOVIES. MILLIES. CENTENA. MILLIA. N. DEBITVM. FISCI. NON. PRÆSENTES. MODO. SED. ET. POSTEROS. SVOS. PRÆSTITIT. HAC. LIBERALITATE. SECVROS *Ea remiſſio grandis, & noſtrâ æſtimatione & locutione valeat*, viginti duos milliones Philippicorum & ſemis. *At Traiani liberalitas minor, & in* partibus *tantùm, vt dixit Auſonius.* [163] SOLVENDI DVPLI.] *Ita. nam pœna etiam moræ ſolet adiici. quo ſenſu Victor, de Neruâ.* Quidquid anteà pœnæ nomine tributis acceſſerat, indulſit. *Itaque exemplum aliquod à paternâ indulgentiâ habuit, etſi ſuperauit.* [164] NON OPORTVERIT.] *Illud vetus, in cauſſis quas abrogaſti edicto, Atquè iniquum cenſes, exigere talia tam debita, & conſtituere vt debeantur.*

FERES Cæſar curam & ſolicitudinem [165] Conſularem. nam mihi cogitanti eumdem te [166] collationes remiſiſſe, donatiuum reddidiſſe, congiarium obtuliſſe, delatores abegiſſe, vectigalia [167] temperaſſe, interrogandus videris, ſatiſne computaueris imperij redditus? an tantas vires habeat frugalitas Principis, vt [168] tot impendiis, tot erogationibus ſola ſufficiat? Nam quid eſt cauſſæ, cur aliis quidem cùm omnia [169] raperent, & rapta retinerent, vt ſi nihil rapuiſſent, nihil detinuiſſent, defuerint omnia? tibi cùm tam multa largiaris, & nihil auferas, omnia ſuperſint? Numquam Principibus defuerunt, qui fronte graui & triſti ſupercilio, vtilitatibus fiſci contumaciter adeſſent: & erant Principes ipſi ſuâ ſponte auidi & rapaces, & qui magiſtris non egerent: plura tamē ſemper à nobis contra nos didicerunt. ſed ad tuas aures, cùm ceteris omnibus, tum vel maximè auaris adulationibus

nibus

nibus obſtructus eſt aditus. Silent ergo & quieſcunt, & poſtquam non eſt cui ſuadeatur, qui ſuadeant non ſunt. quò euenit, vt tibi cùm plurimum pro tuis, plus tamen pro [170] noſtris moribus debeamus. Locupletabant & fiſcum & ærarium non tam [171] Voconiæ & [172] Iuliæ leges, quàm Maieſtatis ſingulare & [173] vnicum crimen eorum, qui crimine vacarent. huius tu metum penitus ſuſtuliſti, contentus magnitudine: quâ nulli magis caruerunt, quàm qui ſibi maieſtatem vindicabant. Reddita eſt [174] amicis fides, [175] liberis pietas, obſequium [176] ſeruis: verentur, & parent, & dominos habent. non enim iam ſerui Principis noſtri amici, ſed nos ſumus; nec pater patriæ alienis ſe mancipiis cariorem, quàm ciuibus ſuis credit. omnes accuſatore domeſtico liberaſti, vnoque [177] ſalutis publicæ [178] ſigno illud, vt ſic dixerim, [179] ſeruile bellum ſuſtuliſti. In quo non minus ſeruis, quàm dominis præſtitiſti: hos enim ſecuros, illos bonos feciſti. Non vis intereà laudari, [180] nec fortaſſe laudanda ſint; grata ſunt tamen recordantibus [181] Principem illum in capita dominorum ſeruos ſubornantem, monſtrantemque crimina, quæ tamquam delata puniret. magnum & ineuitabile, ac toties cuique experiendum malum, quoties quiſque ſimiles Principi ſeruos haberet.

[165] CONSVLAREM.] *Quia ego iam Conſul, curare reip. debeo.* [166] COLLATIONES REMISISSE.] *Spectas cùm alia prouincialium in auſpiciis Imperij dona, tum* * Coronarium aurum *maximè, quâ ſpecie Collationis exhauriebantur. Itaque boni Principes remittebant. vt hîc Traianus: vt Iulianus, inter cuius liberalitatis teſtimonia Ammianus recenſet,* Coronarium indultum, & remiſſa debita multâ diuturnitate congeſta. [167] TEMPERASSE.] *Iſtud* Vigeſimæ, *ad modum iam dictum.* [168] TOT IMPENDIIS.] *In milites, magiſtratus, ludos, opera: atque alia, quorum ſpecimen in noſtris* Admirandis, *libro* II. [169] RAPERENT.] *Ad Domitianum pertinent. Adi Suetonium, cap.* XII. [170] NOSTRIS MORIBVS.] *Qui bonos nos facis, qui ab adulationibus ſic arces.* [171] VOCONIÆ.] *Lex Voconia vetuit, nequis heredem feminam, vel vnicam etiam filiam faceret, vltra quadrantem hereditatis.* [172] IVLIÆ LEGES.] *Multa ſunt ab Auguſto, hoc nomine: ſed nunc* Iuliam de maritandis ordinibus, *quæ* Papiæ *iungi aut cum eâ miſceri ſolet, ipſaſq; Papias intellegi clarum eſt. Nam has Auguſtus, vt Tacitus loquitur,* ærario augendo ſanxerat, *ob multiplices ibi mulctas.* [173] VNICVM CRIMEN.] *In Tacito paſſim docetur. vbi quibus nihil obiici poteſt, Maieſtatis crimen impingitur. Nero etiam ſtatuit,* vt lege maieſtatis, omnia dicta factaque, quibus modo delator non deeſſet, tenerentur. [174] AMICIS.] *Qui nunc amicum non deferunt.* [175] LIBERIS.] *Qui & ipſi armabantur in parentes.* [176] SERVIS.] *Paſſim in dominos inſurgebant, & territabant accuſatione Maieſtatis.* [177] SALVTIS PVBL.] *Velut formula erat, in laudem bonorum Principum: & in nummis paſſim inſculpitur,* SALVS. PVBLICA. [178] SIGNO.] *Quaſi hac teſſerâ datâ & editâ.* [179] SERVILE BELLVM.] *Alluſum ad vetera Seruilia bella, cùm manus in Dominos armarunt: at hîc linguas. Traianus autem hæc iſta ſuſtulit, aut ſublata à Neruâ patre comprobauit. Nam de eo Dionis compendium:* Τούς τε δούλους καὶ τοὺς ἐξελευθέρους τοὺς τοῖς δεσπόταις σφῶν ἐπιβουλεύσαντας, πάντας ἀπέκτεινε, καὶ τοῖς μὲν τοιούτοις οὐδ᾽ ἄλλο τι ἔγκλημα ἐπιφέρειν ἐπὶ τοὺς δεσπότας ἐφῆκε: Seruos & libertos, quicumque inſidiati dominis fuiſſent, omnes interfecit; atque iis nec aliud quoduis crimen inferre, aut accuſare dominos permiſit. [180] NEC FORTASSE.] *Extra culpam enim dumtaxat ſunt, at laudis finem non attingunt.* [181] PRINCIPEM.] *Domitianum.*

* Vide II. Admir. cap. XX.

IN eodem genere ponendum eſt, quòd teſtamenta noſtra ſecura ſunt: nec vnus omnium [182] nunc, quia ſcriptus heres. Non tu [183] falſis, non tu [184] iniquis tabulis aduocaris: nullius ad te [185] iracũdia, nullius [186] impietas, nullius [187] furor confugit: nec quia offendit alius nuncuparis, ſed quia ipſe meruiſti. Scriberis [188] ab amicis, ab ignotis præteriris: nihilque inter priuatum & Principem intereſt, niſi quòd nunc [189] à pluribus amaris: nam & plures amas. Tene Cæſar hunc curſum, & probabitur experimento, ſitne feracius & vberius non ad laudem modò, ſed ad pecuniam Principi: ſi herede illo mori homines velint, quàm ſi cogantur. Donauit [190] pater tuus multa, & ipſe donaſti: [191] ceſſerit [192] parum gratus; manent tamen ij, qui [193] bonis eius fruantur, nihilque ex illis ad te niſi gloria redit. nam liberalitatem iucundiorem debitor gratus, clariorem ingratus facit. Sed quis ante te laudem iſtam pecuniæ prætulit? quotuſquiſq; Principum ne id quidem in patrimoniis noſtris ſuum duxit, quod eſſet de ſuo? nónne vt regum, ita Cæſarum munera, illitos cibis hamos, opertos prædâ laqueos, æmulabantur, cùm priuatis facultatibus velut [194] hauſta & multiplicata, retrò ſecum quidquid attigerant referrent.

[182] NVNC QVIA SCRIPTVS.] *Obſcura, nec mihi recta. Inflecto:* nec vnus omnium, numquam ſcriptus heres. *Acutè & verè, aut fallor. Non tu, inquit, omnium heres nunc es, vt ille Domitianus; qui falsò talem ſe gerebat nec cogitatum, nec ſcriptum.* [183] FALSIS.] *Mendaciis & confictis.* [184] INIQVIS.] *Vbi propior aut ſuus heres eſt.* [185] IRACVNDIA.] *Puta liberti, qui patrono offenſus, & vt illum iure ſucceſſionis priuaret, Principem*

ſcribebat. 386 IMPIETAS.] *Patris, aut filij. Nam, vt Tacitus in Agricolâ*, a bono patre non ſcribitur heres, niſi malus Princeps. 387 FVROR.] *Aliquis parum ſanæ mentis, qui ſpretis ſuis ad Principem vertit.* 388 AB AMICIS.] *Pro more, & iure. Atque ita Auguſtus profeſſus*, viginti proximis annis, *quaterdecies millies HS. ex teſtamentis amicorum perceptiſſe. *Suetonius.* 389 A PLVRIBVS.] *Ergo & à pluribus ſcriberis.* 390 PATER TVVS.] *Nerua.* Qui & bona omnia, quæ exſtabant, & Domitianus inique abſtulerat, dominis reddidit: & plebi Romanæ agros emit, ac diuiſit: *Dio. Factum eiuſdem liberale & memorabile, in Zonarâ & Philaſtrota ſcriptum. Reppererat Herodes Atticus, Sophiſta pater, domi ſua ingentem theſaurum. Columnias veritus, ad Principem ſcripſit, & indicauit. Ille reſcripſit*, Vtere. *Sed Atticus nec ſic ſecurus, iterùm ſcripſit:* At enim theſaurus priuati hominis conditionem ſuperat. *Nerua iterùm animosè*, Ergo abutere. 391 CESSERIT.] *Lego*, ceperit, *& ſententia liquet. Niſi vis tamen pro* Deceſſerit *accipere: id eſſet, Agi, mortuus ex illis aliquis parùm gratus.* 392 PARVM GRATVS.] *Qui te heredem non fecerit. Nam quos promouiſſent aut ditaſſent, ab iis ſuo iure gratitudinem exigebant. Ita Caligula (in Suetonio)* Primipilarium teſtamenta, qui neque Tiberium, neque ſe, heredem feciſſent, vt ingrata, reſcidit: *quia nempe Principum beneficia ad gradum opeſq́ue veniſſent.* 393 BONIS EIVS.] *Neruæ. quia tamen & de ipſo Traiano pra-iuit, melius fortaſſe*, bonis eis. 394 HAVSTA.] *Legendum* aucta, *ſi tamen ſequens vox* multiplicata *ſedeat. Pro quâ alij libri*, implicita: *& mihi non diſpliceat, aptiuſq́ue ita ad* Hamos Laqueolq́; *referas. Bona illa Cæſaris velut* hauſta & abſorpta *(vt piſcibus hami) priuatis facultatibus, iiſdemq́ue* implicita *& innexa (vt feris laquei) trahuntur vnà cum iſtis ad Principem, ſpecie illà gratitudinis in teſtamentis.*

* *Sunt viginti quinque milliones, nobis.*

QVAM vtile eſt, ad vſum ſecundorum [395] per aduerſa veniſſe? Vixiſti nobiſcum, periclitatus es, timuiſti: [396] quæ tunc erat innocentium vita. ſcis & expertus es, quantopere deteſtentur malos Principes, etiam qui [397] malos faciunt. meminiſti quæ optare nobiſcum, quæ ſis queri ſolitus. Nam [398] priuato iudicio Principem geris, meliorem imò te præſtas, quàm tibi [399] alium precabare. Itaque ſic imbuti ſumus, vt quibus erat ſumma votorum, melior peſſimo Princeps: iam non poſſimus, niſi optimum, ferre. Nemo eſt ergo [400] tam tui, [401] tam ignarus ſui, vt locum iſtum poſt te concupiſcat. facilius eſt, vt eſſe aliquis ſucceſſor tuus poſſit, quàm [402] vt velit. Quis enim curæ tuæ molem ſponte ſubeat? quis comparari tibi non reformidet? Expertus & ipſe es, quàm ſit oneroſum ſuccedere bono Principi: & afferebas excuſationem, [403] adoptari. An prona paruaque ſunt ad æmulandum, quòd nemo incolumitatem [404] turpitudine rependit? Salua eſt omnibus vita, & [405] dignitas vitæ: nec iam [406] conſideratus ac ſapiens, qui ætatem [407] in tenebris agit. Eadem quippe ſub Principe virtutibus præmia, quæ in libertate: nec benefactis tantùm [408] ex conſcientiâ merces. Amas conſtantiam ciuium, rectoſque ac [409] viuidos animos non, vt alij, contundis ac deprimis; ſed foues & attollis. Prodeſt bonos eſſe, cùm ſit ſatis abundeque, ſi non nocet. His honores, his ſacerdotia, his prouincias offers: hi amicitiâ tuâ, hi iudicio florent: [410] acuuntur iſti integritatis & induſtriæ pretio: ſimiles, diſſimiles alliciuntur. nam [411] præmia bonorum malorumque, bonos ac malos faciunt. Pauci adeò [412] ingenio valent, vt non turpe honeſtumque, prout benè ac ſecùs ceſſit, expetant fugiántve: ceteri, vbi laboris inertiæ, vigilantiæ ſomno, frugalitatis luxuriæ merces datur; eadem iſta, quibus alios artibus aſſecutos vident, conſectantur: qualeſque ſunt illi, tales eſſe & videri volunt; & dum volunt, fiunt.

395 PER ADVERSA.] *Pindarus enim verè:* Ὁ πονήσαις τι νόῳ, ἐ προμάθειαν φέρει: Qui animo exercitus fuit & laborauit, prudentiam fructum tulit. 396 QVÆ TVNC.] *Sub Domitiano.* 397 MALOS FACIVNT.] *Adulantes, & ſubſeruientes.* 398 PRIVATO.] *Clarius, ſi*, priuati, *legas. Sed ſenſus ille; Tu ita geris Principem, vti priuatus iudicabas eſſe gerendum. Quod plerumque aliter. & qui extra fortunam, benè de eô iudicamus; cùm in ipsâ, abripimur & ferenti vento nos damus.* 399 ALIVM PRECABARE.] *Tacitus in oratione Galbæ:* Vtiliſſimus idem ac breuiſſimus bonarum malarumque rerum dilectus, cogitare quid aut nolueris ſub alio Principe, aut volueris. 400 TAM TVI.] *Virtutis ſumma tuæ, & Prudentiæ.* 401 TAM SVI.] *Qui ad te non poteſt accedere.* 402 VT VELIT.] *Sapiens quidem. nam ſuccedere aliquis poteſt, & debet. par eſſe aut ſimilis etiam, non poteſt.* 403 ADOPTARI.] *Id eſt, excuſatior tibi ſucceſſio, quia non ſponte neque vltrà veniſti, ſed adoptione adſcitus, & quaſi coactus. At qui ſe ingerit, minùs excuſatur, niſi parem ſe præbeat.* 404 TVRPITVDINE REPENDIT.] *Id eſt, nemo hac ipſa ſaluus, quòd virtutem non habeat ſaluam. Sub malis, ea in odio; & qui grati aptiq́ue Aulæ eſſe volunt, eiurant probitatem. Exempla etiam, vbi obſcœnitas & profeſſa turpitudo ſaluti fuerint. in Suetonij Nerone, cap.* XXIX. *& Domitiani* X. 405 DIGNITAS VITÆ.] *Licet etiam in dignitate & luce viuere.* 406 CONSIDERATVS.] *Quod ſub improbis Principibus, & ſapientiâ tum, latère. Seneca, de Vatia:* In hac villâ ille Prætorius diues, nullâ re aliâ quàm otio notus, conſenuit: & ob hoc vnum felix habebatur. Nam quoties aliquos Aſinij Galli amicitia, aut Seiani odium, deinde amor, merſerant; exclamabant homines, O Vatia, ſolus ſcis viuere. 407 IN TENEBRIS.] *Ouidij monita:*

Viue tibi, quantumque potes prælustria vita,
Sæuum prælustri fulmen ab arce venit

408 Ex

[408] Ex conscientia.] *Vt virtutem habeas, ſine fama aut honoris præmio. Et ſanè eò Philoſophi, atque etiam poeta iſte vocat, Theognis:*

Εὖ ἔρδων, εὖ πράττε. τί δ' ἄγγελον ἄλλον ἰάλλεις;
Τῆς εὐεργεσίης ῥηΐδι' ἀγγελίη.

Si benè agis, benè ſit tibi. quid præconia quæris?
Virtuti facilis promptaque fama venit.

[409] Vividos.] *Altiùs ſpirantes. quod genus non dicam minutis, ſed mediocris Principibus parum grati ſunt: qui pares* rebus *quærunt, non qui* vltrà ſint. [410] Acvvntvr isti.] *Imò* illo, *meo iudicio. & ſententia eſt, qui vident ſic attolli à te virtutem, magis acuuntur & ſtimulantur, boni quidem eam perſequi, & qui non boni, flectere ſe & ſequi.* [411] Præmia.] *Salluſtius*: Gloriâ induſtria alitur. vbi eam dempſeris, ipſa per ſe virtus amara atque aſpera eſt. *Idem:* Vbi malos præmia ſequuntur, haud facile quiſquam gratuitò bonus eſt. *Liuius*: Nihil non aggreſſuri ſunt homines, ſi magna conatis magna præmia proponantur. [412] Ingenio valent.] *Tam validè ſolidaq; mente ſunt; vt virtutem aut vitium à ſeſe, non à ſucceſſu aut mercede pendeant.*

Et priores quidem Principes, excepto patre tuo, prætereà [413] vno aut altero (& [414] nimis dixi) vitiis potiùs ciuium, quàm virtutibus lætabantur. primùm, quòd in alio ſua quemque natura [415] delectat; deinde, quòd [416] patientiores ſeruitutis arbitrabantur, quos non deceret eſſe niſi [417] ſeruos. [418] Horum in ſinum omnia congerebant: bonos autem otio aut ſitu abſtruſos, & quaſi ſepultos, non niſi delationibus & [419] periculis in lucem ac diem proferebant. Tu amicos ex optimis legis: & hercule æquum eſt eſſe eos cariſſimos bono Principi, qui inuiſi malo fuerint. ſcis, vt ſicut [420] diuerſa natura dominatio & Principatus; ita non aliis eſſe Principem gratiorem, quàm qui maximè dominum grauentur. Hos ergo prouehis & oſtentas, quaſi ſpecimen & exemplar, quæ tibi ſecta vitæ, quod hominũ genus placeat: & idcò non [421] Cenſuram adhuc, non [422] Præfecturam morum recepiſti: quia tibi [423] beneficiis potiùs, quàm remediis, ingenia noſtra experiri placet. & alioquin, neſcio an plus moribus conferat Princeps, qui bonos [424] eſſe patitur, quàm [425] qui cogit. Flexibiles quamcumque in partem ducimur à Principe: atque, vt ita dicam, ſequaces ſumus. huic enim cari, huic probati eſſe cupimus: quod fruſtrà ſperauerint diſſimiles. eoque obſequii continuatione peruenimus, vt propè omnes homines [426] vnius moribus viuamus. porrò non tam ſiniſtrè conſtitutum eſt, vt qui malum Principem poſſumus, bonum non poſſimus imitari. Pergemodò Cæſar, & vim effectumque Cenſuræ, tuum propoſitum, tui actus obtinebunt. Nam vita Principis, Cenſura eſt: eaque perpetua. ad hanc dirigimur, ad hanc conuertimur: [427] nec tam imperio nobis opus eſt, quàm exemplo. quippe [428] infidelis recti magiſter eſt metus. meliùs homines [429] exemplis docentur, quæ in primis hoc in ſe boni habent, quòd [430] approbant, quæ præcipiunt fieri poſſe.

[413] Vno avt altero.] *Auguſto & Tito.* [414] Nimis dixi.] *Corrigit ſe, nec fruſtrà fortaſſe in Auguſto: qui recta aut certè erecta non nimis amabat. Suos etiam ludis & voluptatibus mollire atque inflectit, in bono tutoq; habebat.* [415] Delectat.] *Ex notiſſimo verbo*, Simile amicum ſimili. [416] Patientiores.] *Malos & molles, quibus honeſti æquiq; nec amor, nec cura eſt.* [417] Servos.] *Nam mali digniſſimi ſeruitute, & qui meliorum imperiis coerceantur, aut emendentur.* [418] Horvm in sinvm.] *Iuuenalis:*

Criminibus debent hortos, prætoria, menſas.

[419] Pericvlis.] *Noti, non niſi per mala ſua, fiebant.* [420] Diversa natvra.] *Tiberij dictum eâ mente:* Dominum ſe ſeruorum, Imperatorem militum eſſe, Principem ceterorum. *Princeps igitur, liberorum.* [421] Censvram.] *Vt Claudius, vt Veſpaſianus, Domitianus.* [422] Præfectvram.] *Quo titulo C. Cæſar, ſi memini, vſus. & Auguſtus (in Suetonio)* recepit morum & legum regimen perpetuum, ſine honore Cenſuræ. [423] Beneficiis.] *Leniter ad bona ducere, & bene faciendo; potiùs quàm cenſendo, mulctando, puniendo.* [424] Esse patitvr.] *Inopinata & mira ſententia: ſed, vt hic multæ, ex abditis prudentiæ & naturæ. Seneca huic aſſertor & interpres, De Clementiâ* 1. *cap* XXII. Conſtituit bonos mores ciuitati Princeps, & vitia eius facilius compeſcit, ſi patiens eorum eſt. non tamquam probet, ſed tamquam inuitus, & cum magno tormento ad caſtigandum veniat. [425] Qvi cogit.] *Panegyricus Pacati, ad Theodoſium:* Vitiis corrigendis curam adiecisti, idque moderate, vt ſuadere potiùs honeſta, quam cogere videreris. [426] Vnivs moribvs] *Principis, quem omnes, vt Solem, ſpectant, & ab eo colorantur.* [427] Nec tam imperio.] *Idem Pacatus:* Sic eſt enim, ſic eſt. exaſperat homines imperata correctio, blandiſſimè iubetur exemplo. *Plura huic rei ego, in Politicis lib.* II. [428] Infidelis.] *Simili gnome Tullius:* Malus diuturnitatis cuſtos, eſt metus. [429] Exemplis docentvr.] *Fabius:* Quantum Græci præceptis valent, tantum Romani (quod eſt maius) exemplis. [430] Approbant.] *Re oſtendunt.*

Et quis rector valuiſſet efficere, quod reuerentia tui effecit? [431] Obtinuit aliquis, vt ſpectaculum [432] pantomimorum populus Ro. tolli pateretur? ſed non obtinuit [433] vt vellet. Rogatus es tu, quod cogebat alius: cœpitque eſſe beneficium, quod neceſſitas fuerat. neque enim à te minore [434] concen-

tu, vt tolleres pantomimos; quàm à patre tuo, vt reſtitueret, exactum eſt. Vtrumque rectè. nam & reſtitui oportebat, quos ſuſtulerat [435] malus Princeps; & [436] tolli reſtitutos. In his enim quæ à malis benè fiunt, hic tenendus eſt modus, vt appareat [437] auctorem, non diſplicuiſſe factum. Idem ergo populus ille, aliquando [438] ſcænici Imperatoris ſpectator & applauſor, nunc in pantomimis quoque auerſatur & damnat effæminatas artes, & indecora [439] ſæculo ſtudia. Ex quo manifeſtum eſt, Principum diſciplinam capere etiam vulgus: cùm rem, ſi [440] ab vno fiat, ſeueriſſimam, fecerint omnes. Macte hac grauitatis gloriâ Cæſar, quâ conſecutus es, vt quòd antea vis & imperium, [441] nunc mores vocarentur. Caſtigauerunt vitia ſua [442] ipſi, qui caſtigari merebantur: iidemq́; emendatores, qui emendandi fuerunt. Itaque nemo de ſeueritate tuâ queritur, & liberum eſt queri. Sed cùm ita comparatum ſit, vt de nullo minùs Principe querantur homines, quàm de quo maximè licet: [443] tamen in ſæculo nihil eſt, quo non omne hominum genus lætetur & gaudeat. Boni prouehuntur, mali (qui eſt tranquilliſſimus ſtatus ciuitatis) [444] nec timent, [445] nec timentur. Mederis erroribus, ſed [446] implorantibus: omnibuſque, quos bonos facis, hanc aſtruis laudem, [447] ne coëgiſſe videaris.

[431] OBTINVIT ALIQVIS.] *Et Tiberius olim, qui* hiſtriones Italia pepulit: *& Nero, qui* factiones Pantomimorum vnà cum ipſis relegauit: *& Domitianus denique,* qui interdixit hiſtrionibus ſcænam, intra domum quidem exercendi artem iure conceſſo. *De iſto eum ſentire, ſequentia docent.* [432] PANTOMIMORVM.] *Qui geſtu, & ſaltatione motuq́; corporis, omnia exprimunt & imitantur: vnde Græcum nomen. Latini* Hiſtriones, *&* Saltatores, *&* Geſticulatores *reddunt.* [433] VT VELLET.] *Animo non aſſenſit, etſi factis Principi non diſſenſit.* [434] CONCENTV.] *Harmonico clamore, vt ſuprà notaui: an hîc magis verum* Conſenſu? [435] MALVI.] *Domitianus.* [436] TOLLI.] *A te iterùm.* [437] AVCTOREM.] *Vt Lacedæmonij, qui bonam ſententiam ab improbo homine in Senatu dictam, iuſſerunt à bono iterùm dici, eiq́; inſcribi: Agellius, & Plutarchus.* [438] SCÆNICI.] *Neronis.* [439] SÆCVLO.] *Huic tuo virili, & honeſto.* [440] AB VNO.] *Principe.* [441] NVNC MORES.] *Seneca:* Deſinit eſſe remedio locus, vbi quæ fuerant vitia, mores ſunt. *Mores autem, id eſt, peruulgata iudicia aut facta, & vno verbo, Sæculum.* [442] IPSI, QVI.] *Nempe, ipſe populus. Non enim Caius, aut Nero, vt quidam explicat.* [443] TAMEN.] *Liuineius* tum, *ex veteri libro: fortaſſe,* tuo. [444] NEC TIMENT.] *Hócne probas Plini? malos ſolutos metu eſſe? Ita, ſed nempe magno metu, qui ad res nouas facilè impellit. Tutius meliuſq́;, vbi tam multi mali, paullatim pati emendare & ad frugem ſe recipere; quàm acribus pœnis concitare. Vt in humano corpore vitioſi humores non impetu purgantur, niſi cum periculo: ita in republicâ. Significat igitur, bonis amicum & bonum Traianum fuiſſe; nec malis quidem nimis aſperum, & meliores exemplo & morâ feciſſe.* [445] NEC TIMENTVR.] *A bonis, quia vires non habent.* [446] IMPLORANTIBVS.] *Cùm ipſi qui emendandi, volunt emendari. Qui feſtinat, & qui aliter; quid niſi* intempeſtiuis remediis delicta accendit? [447] NE COEGISSE.] *Ita Agricola, apud Tacitum, cùm Britanniæ præſideret,* rariſſimâ moderatione maluit videri inueniſſe bonos, quàm feciſſe. *Denique quid in totâ hac re ſit, pulchrè Apuleius:* Neminem Proconſulem Prouincia Africa magis reuerita eſt, minùs verita: nullo, niſi tuo, anno ad coërcenda peccata plus pudor valuit, quàm timor. Nemo te alius, pari poteſtate, ſæpiùs profuit, rariùs terruit.

QVID vitam? quid mores iuuentutis? quam [448] principaliter formas? quem honorem [449] dicendi magiſtris? quam dignationem ſapientiæ doctoribus habes? vt [450] ſub te ſpiritum, & ſanguinem, [451] & patriam receperunt ſtudia: quæ priorum temporum immanitas exſiliis puniebat? cùm ſibi vitiorum omnium conſcius Princeps, inimicas vitiis artes, non odio magis, [452] quàm reuerentiâ, relegaret. At tu eaſdem artes in complexu, oculis, auribus habes. præſtas enim quæcumque præcipiunt, tantumq́; eis diligis, quantum ab illis [453] probaris. An quiſquam ſtudia humanitatis profeſſus, non cùm omnia tua, tum vel in primis laudibus ferat [454] admiſſionum tuarum facilitatem? Magno quidem animo parens tuus, hanc [455] ante vos Principes arcem, [456] publicarum ædium nomine inſcripſerat: fruſtrà tamen, niſi adoptaſſet, qui habitare vt in publicis poſſet. Quàm benè cum titulo iſto moribus tuis conuenit? quamq́ue omnia ſic facis, tamquam [457] non alius inſcripſerit? Quod enim forum, quæ templa tam reſerata? non Capitolium, ipſaque illa adoptionis tuæ ſedes, magis publica, magis omnium. Nullæ obices, nulli [458] contumeliarum gradus: ſuperatiſque iam [459] mille liminibus, vltrà ſemper aliqua dura & obſtantia. Magna ante te, magna poſt te, iuxta tamen maxima quies. [460] tantum vbique ſilentium, tam altus pudor, vt ad paruos penates & larem anguſtum, ex domo Principis, modeſtiæ & tranquillitatis exempla referantur.

[448] PRINCIPALITER.] *Siue, vt decet Principem; ſiue eximie, & ἐξόχως. Habes hanc curam inter principes.* [449] DICENDI MAGISTRIS.] *Rhetoribus.*

... Traiano Eruditiſſimos, quamuis ipſe p... c... eſſet ſ... e... x, moderateque eloquens, dili... *Et Dio*: Παιδείας μὲν γὰρ ἀκριβοῦς ... ἐν λό... οὐ μετέσχε, τό γε μὴν ἔργον αὐτῆς καὶ ἠπίστατο καὶ ἐποίει. Doctrinæ accuratæ quæ in verbis conſiſtit particeps non fuit: at quæ præcipiuntur, ea & nouit & fecit. *Summa eſt, ſummè doctum in litterariis artibus non fuiſſe. at in Philoſophicis & moral ... maximè. Quis enim hoc negauerit, qui vel Plutarchum cogitauerit, eius doctorem? Exſtat epiſtola viri quam miſit ad Traianum iam recenter Principem, digna quæ apud ipſum legatur.* [410] SVB TE SPIRITVM. *Hanc laudem & alij tribuunt Traiano. Iuuenalis.*

Et ſpes & ratio ſtudiorum in Cæſare tantùm. *In epiſtolis, noſter.* Studiis, quæ propè exſtincta refouentur. *Argumentum & à viris doctis, quibus aeuum illud claruit. &* à Bibliothecâ Vlpiâ, *quam ſis liberaliter ſtruxit, atque inſtruxit.* [411] ET PATRIAM.] *Nam ... ſlauerant, vt addit. & Suetonius de Domitiano*: Philoſophos omnes vrbe Italiaque ſubmouit. [412] QVAM REVERENTIA.] *Vt Tacitus, in eodem Domitiani facto*, nequid vſquam honeſti oculis occurreret. *Et qui illud non amant, aut non habent quomodo has ament, famæ aut infamiæ publicas tubas?* [413] PROBARIS.] *Nam ſermonibus aut ſcriptis honeſtant & laudant te totum hoc genus.* [414] ADMISSIONVM.] *Officium erat Palatinum*, Ab admiſſionibus, *&* Admiſſionales: *per quos aditus ad Principem erat. Ii ſæpè duri, molles miteſq́ ſub miti hoc Traiano.* [415] ANTE VOS.] *Te & Neruam. Sententia eſt, Palatium hoc anteà arx quadam & velut regia; ſub vobis facta eſt communis quadam domus, atque adeò à Neruâ ſic inſcripta.* [416] PVBLICARVM ÆDIVM.] *Factum Nerua cauſſam etiam aliam habuit (imò primitùs aliam) ab hac quam Orator tangit. Nam Principes Romani, quatenus Pontifices Maximi, in publico habitare debebant. Dio in Auguſto notat, lib.* LV. cum domum ædificaſſet totam eam publicaſſe, quòd Pontifex max. eſſet. *Ipſum hoc dicit, libro* LIV. *poſt Lepidi mortem: vide. Facit huc quod in Dionis M. Antonino eſt*: Ἡμεῖς γὰρ, ἔφη πρὸς τὴν βουλὴν λέγων, οὕτως οὐδὲν ἴδιον ἔχομεν, ὥστε καὶ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ οἰκίᾳ οἰκοῦμεν: Nos, inquit Antoninus ad Senatum, adeò nihil proprij habemus, vt etiam in veſtris ædibus habitemus. *Ergo palatium iam ab Auguſto publicum: & iterùm fecit ſcripſitq́ Nerua.* [417] NON ALIVS.] *Ipſe tu, non Nerua. adeò elogium hoc verum præſtas.* [418] CONTVMELIARVM GRADVS.] *Vt alij primo oſtio admitterentur, interioribus excluderentur: alij, nec primo. Siue, quod agrè & ſuperbè excepti à ianitoribus, iterum iterumq́ (vt plura erant limina) hæ contumelia ſubeunda.* [419] MILLE LIMINIBVS] *Satis hoc laxum, de* mille liminibus: *ſed oratoria nempe, an poëticâ ſuperlatione. Tamen multa hæc oſtia, ex more, diuitibus. Seneca, De Benef.* VI. *cap.* XXIII. Vt gradum intra domum ponas, in qua deinceps multa ſunt oſtia, quæ receptos quoque excludunt: *de ipſis iſtis ſalutationibus.* [460] TANTVM VBIQVE SILENTIVM.] *O pulchrè! & hac nomine barbara illa Turcarum natio laudanda, quibus in ſuâ Portâ, inter mille Ianitzaros aliumq́ confluxum, ſilentium eſt penè ſolitudinis.*

IPSE autem vt excipis omnes, [461] vt exſpectas? vt magnam partem dierum, inter tot imperij curas, [462] quaſi per otium tranſigis? Itaque non [463] vt aliàs attoniti, nec vt periculum capitis adituri [464] tarditate, ſed ſecuri & hilares, cùm commodum eſt, conuenimus: & admittente Principe, interdum eſt aliquid, quod nos domi quaſi magis neceſſarium teneat. excuſati ſemper tibi, nec vnquam excuſandi ſumus. Scis enim [465] ſibi quemque præſtare, quòd te videat, quòd te frequentet: ac tantò liberaliùs ac diutiùs voluptatis huius copiam præbes. Nec [466] ſalutationes tuas [467] fuga & vaſtitas ſequitur. remoramur, reſiſtimus, vt in communi domo: quam nuper illa immaniſſima [468] bellua plurimo terrore munierat. cùm velut quodam ſpecu incluſa, nunc [469] propinquorum ſanguinem lamberet, nunc ſe ad clariſſimorum ciuium ſtrages cædeſque proferret. Obuerſabantur foribus horror & minæ, & par metus [470] admiſſis & [471] excluſis. Ad hæc, ipſe occurſu quoque [472] viſuque terribilis. ſuperbia in fronte, [473] ira in oculis, fæmineus pallor in corpore, in [474] ore impudentia multo rubore ſuffuſa. Non adire quiſquam, non adloqui audebat, tenebras ſemper [475] ſecretumque captantem: nec vnquam ex ſolitudine ſuâ prodeuntem, niſi vt [476] ſolitudinem faceret. Ille tamen, quibus ſibi [477] parietibus & muris ſalutem ſuam tueri videbatur, [478] dolum ſecum & inſidias, & vltorem ſcelerum Deum incluſit. dimouit perfregitque cuſtodias pœna, [479] anguſtoſque per aditus & obſtructos, non ſecùs ac per apertas fores & inuitantia limina, irrupit: [480] longeq; tunc illi diuinitas ſua, longè arcana illa cubilia [481] ſæuique ſeceſſus, in quos timore, & ſuperbiâ, & odio hominum, agebatur. Quantò nunc tutior, quantò ſecurior eadem domus, [482] poſtquam eius non crudelitatis, ſed amoris excubiis, non ſolitudine & clauſtris, ſed ciuium celebritate defenditur? Ecquid ergo diſcimus experimento, fidiſſimam eſſe cuſtodiam, Principis ipſius innocentiam? hæc arx inacceſſa, hoc [483] inexpugnabile munimentum, munimento non egere. Fruſtrà ſe terrore ſuccinxerit, qui [484] ſeptus caritate non fuerit. [485] armis enim arma irritantur.

[461] VT EXSPECTAS?] *Non excipis ſalùm comiter, ſed in limine velut obuium te das: aut certè inuitas, & vacuum te oſtentas.* [462] QVASI PER OTIVM.] *Vulgando te, audiendo, alloquendo, vt ſolent feriati.*

461 VT

[463] VT ALIAS.] *Antè, ſub malis Principibus Sed quidam libri*, non alij & attoniti, *quod magis probo. Id eſt, non colore vultuq́ alio, & à prioribus demutantes: vt eſt facies metus.* [464] TARDITATE.] *Quaſi periclitaturi, ſi tardè veniremus. Ideò Satyricus:* — rapta properabat abolla Pegaſus. *Sic explicant: at mihi reſcribi placeat*, tarde ad te. *Non, inquit, trepidè & cunctanter te adimus: ſed hilares & ſecuri, quia libet, & cùm libet.* [465] SIBI QVISQVE.] *Non tuâ cauſâ, nec vt velut officium præſtemus: ſed in noſtram voluptatem, & vt te fruamur.* [466] SALVTATIONES TVAS.] *Illas ſollennes & matutinas, quas & Principi ferebant. Tacitus:* Cn. Nonius, in cœtu ſalutantium Principem. [467] FVGA ET VASTITAS.] *Quia iuſſi ſtatim recedere, nec ſubſiſtere ibi fas, aut morari.* [468] BELLVA.] *Seneca.* Non, tanquam malum aliquod aut noxium animal è cubili proſilierit, diffugiunt. [469] PROPINQVORVM.] *Nam Flauios Clementem, & Arretinum, patrueles ſuos occidit.* [470] ADMISSIS.] *Ne verbo aut geſtu offenderent.* [471] EXCLVSIS.] *Ne iam offendiſſent.* [472] VISVQVE TERRIBILIS.] *Tacitus:* Cum tot hominum palloribus denotandis ſufficeret ſæuus ille vultus. [473] IRA IN OCVLIS.] *Nihil Suetonius. tantùm*, grandibus oculis *fuiſſe*. [474] ORE IMPVDENTIA.] *Tacitus:* Rubor, quo ſe contra pudorem muniebat. *Apparebat igitur verecundus, non erat.* [475] SECRETVMQVE.] *Cotidie horarium, vt Suetonius c. III. ſcribit. etſi malè ibi diſtinctum, quaſi* inter initia Principatus *tantùm. Ille verò aſſiduè hoc fecit: & ea verba ad ſuperius Caput ac periodum pertinent, de Tito. Qui legis, attende.* [476] SOLITVDINEM.] *Occidendo pellendo nam ad ſæuitiam exercendam prodibat Non diſpliceat tamen* ſolicitudinem *legi, aptâ alluſione & ſententiâ veriore.* [477] PARIETIBVS.] *Quos etiam* Phengite lapide diſtinxit, vt quidquid a tergo fieret, peruideret, *inſidiarum metu: Suetonius.* [478] DOLVM SECVM.] *Inſidiatores ipſos domeſticos, & è cubiculo.* [479] ANGVSTOSQVE.] *Ædificij ratione tales, an cuſtodum frequentiâ?* [480] LONGIQVE TVNC ILLI.] *Latij quidam idiotiſmus, quo ſignificatur hoc aut illud nil iuuare aut prodeſſe. Nam quæ præſentia, auxilio eſſe ſolent: longinqua fruſtrà implores. Itaque &* Adeſſe *dixerunt, pro iuuare & patrocinari. Illa phraſis; in Virgilio:* Longe illi dea mater erit. *In Cæſare:* Longe iis fraternum nomen populi Rom. futurum. *In Floro:* Longè illi triplex murus, totidemq́ue arces. [481] SÆVIQVE SECESSVS.] *Vbi ſæua & triſtia machinabatur. Tacitus:* Quodq́ue ſæuæ cogitationis indicium erat, ſecreto ſuo ſatiatus. [482] POSTQVAM EIVS.] *Legendum*, poſtquam ea: *aut vocula deeſt*, dominus eius, *toliſve: an placet*, herus *legi?* [483] INEXPVGNABILE] *Seneca:* Vnum eſt inexpugnabile munimentum, amor ciuium. [484] SEPTVS CARITATE.] *Ex Cicerone, in Antonium:* Caritate & beneuolentiâ ciuium ſeptum oportet eſſe, non armis. [485] ARMIS ENIM.] *Homerus hoc voluit:*

—— ἕλκει δέ τι ἄνδρα σίδηρος:
—— viſuſq́ue viſum trahit enſis.

NVM autem [486] ſerias tantùm partes dierum, in oculis noſtris cœtuq́ue, conſumis? num [487] remiſſionibus tuis eadem frequentia, eademq́ue illa ſocialitas, intereſt? Non tibi ſemper in medio cibus, ſemperq́ue menſa communis? non ex conuictu noſtro mutua voluptas? non [488] prouocas reddiſq́ue ſermones? non ipſum tempus epularum tuarum, cùm [489] frugalitas contrahat, extendit humanitas? Non enim [490] ante medium diem diſtentus [491] ſolitariâ cœnâ, ſpectator [492] adnotatorq́ue conuiuiis tuis [493] immines: nec ieiunis & inanibus plenus ipſe [494] eructans, nõ tam apponis quàm obiicis cibos, quos dedigneris attingere; ægreq́ue perpeſſus ſuperbam illam conuictus ſimulationem, rurſus te ad clandeſtinam ganeam, occultumq́ue luxum, refers. Ergo non aurum nec [495] argentum, nec exquiſita ingenia cœnarum, ſed ſuauitatem tuam iucunditatemq́ue miramur. quibus nulla ſatietas adeſt; quando ſincera omnia, & vera, & [496] ornata grauitate. Neque enim aut [497] peregrinæ ſuperſtitionis myſteria, aut [498] obſcœna petulantia menſis Principis [499] oberrat: ſed benigna [500] inuitatio, & liberales ioci, & [501] ſtudiorum honor. Inde tibi parcus & [502] breuis ſomnus, nullumq́ue amore noſtri anguſtius tempus, quam quod ſine nobis agis.

[486] SERIAS TANTVM.] *Matutinas, & meridianas: nam poſteà exercitiis & curæ corporis ſe dabant.* [487] REMISSIONIBVS TVIS.] *Dio Caſſius, ſuper iſtis:* Ἀγαπητὸς μὲν πᾶσι, φοβερὸς δὲ μηδενί, πλὴν πολεμίοις. ἔς τε γὰρ θήρας, καὶ συμπόσια, ἔργων τε καὶ βουλευμάτων, σκωμμάτων τε συμμετεῖχε σφίσι, καὶ πολλάκις καὶ τέταρτος ὠχεῖτο: Amabilis omnibus, nulli, præterquã hoſtibus formidandus. Venationibus, conuiuiis, deliberationibus actionibuſq́ue amicorum intererat, atque etiam iocis & dicteriis: & ſæpe vel quartus vehebatur. *Eutropius planè eadem.* Gloriam militarem ciuilitate & moderatione ſuperauit: Romæ, & per prouincias, æqualem ſe omnibus exhibens. amicos ſalutandi cauſâ frequentans, vel ægrotantes, vel cùm feſtos dies habuiſſent. Conuiuia cum iiſdem indiſcreta viciſſim habens: ſæpè in vehiculis eorum ſedens: nullum Senatorum lædens. *Atque hic quod de* Vehiculis *ait, conſonat & explicat illud Dionis*, quartum vectum *eſſe id eſt cum pluribus: etſi Principes & magnates ſoli ferè ſolerent.* [488] PROVOCAS.] *Suetonius, de Auguſto:* Cœnam præbebat, vt non nimio ſumptu, ita ſummâ comitate. Nam & ad communionem ſermonis tacentes, vel ſubmiſſim fabulantes, prouocabat. [489] FRVGALITAS.] *Hoc & in epiſtolis adſerit lib. VI. epiſt. XXXI.* Adhibebamur cottidie cœnæ. erat modica, ſi Principem cogites. interdum acroamata audiebamus, interdum iucundiſſimis ſermonibus nox ducebatur. *Nota in noctem ducta, quod hic eſt* Extenſa *fuiſſe.* [490] ANTE MEDIVM.] *Vt Domitianus. de quo Suetonius:* Lauabat de die, prandebatque ad ſatietatem vt

non

non temerè ſuper cænam, præter Matianum malum, & modicâ *(ſic lego)* in ampullâ potiunculam ſumeret. [491] SOLITARIA.] *Ipſum illud plenum prandium*, cænam *appellas: quia eius loco.* [492] ADNOTATORQVE.] *Quid dicant, edant, bibant, innuant.* [493] IMMINES.] *Auidè ſpectanda. Catullus:* Vir tuus, Tyrio in toro, Totus immineat tibi. [494] ERVCTANS.] *Aptius videbatur*, irructans: *quaſi in os iis ructans.* [495] ARGENTVM.] *Miniſteriale, ſcitum & multiplex.* [496] ORNATA.] *Neſcia quid ſubolet vel vitij, vel defectus. An fuit*, ornata comi gratuitate? [497] PEREGRINÆ.] *Referunt ad ſacerdotes*, quos in monte Albano inſtituit. *Sed cur ea* peregrina ſuperſtitio? *aut quid ad menſas? Malim accipere Iſiacos, Bellonarios, Gallos matris deûm, qui cum cœtu aut choro domos & conuiuia ſolent irrumpere. Iuuenalis Sat. VI. dicet, & deſcribet. An & de Iudæis vis accipi?* [498] OBSCOENA.] *Pſaltriarum, cinædorum, puellarum à Gadibus: de quibus ſcriptores ſparſim.* [499] OBERRAT.] *Plinius lib. IX. ep. XVII.* Querens tibi tædio fuiſſe quamuis lautiſſimam cænam, quòd ſcurræ, cinædi, moriones menſis inerrabant. [500] INVITATIO.] *Ad loquendum, edendum, an & bibendum? ita, ex ingenio Traiani. Nam* vini cupidiorem fuiſſe *Dio notat: & Spartianus*, Hadrianum vino indulſiſſe, Traiani moribus obſequentem. *Id maximè factitabat, & quaſi ſollenniter, poſt ſecundam menſam. Lampridius in Alexandro:* Cum militares amicos habuiſſet, vt vſum Traiani, quem ille poſt ſecundam menſam potandi vſq; ad pocula inſtituerat, reſeruaret, vnum tantùm poculum exhibebat in honorem Alexandri Magni. *Numerus poculorum deeſt, & video quoſdam legiſſe*, vſque ad quinque pocula. *Si è libris, benè eſt: ſi à ſeſe, malim ego*, vſque ad pocula III. *qui numerus ex initialibus litteris vocis ſequentis. Vinoſus igitur aliquantulum Traianus: ſed & viri alij magni, cum excuſatione iuſtiſſimâ, ad diluendas curas. De quo Seneca in extrema De Tranquill. videndus. Eutropius & cautionem eius in vino ſuggerit:* Vinolentiam, quo vitio, vt Nerua, tangebatur, prudentià molliuerat, curari vetans iuſſa poſt longiores epulas. [501] STVDIORVM.] *De quibus ſermo. Nec enim librum lectum ſuper menſam arbitror: etſi id quoque viri magni, & in dignitate, tunc faciebant. Alij comœdum aut lyriſten audiebant, iucunda fructu. Plinius lib. III. de Spurinnâ:* Frequenter comœdis cœna diſtinguitur, vt voluptates quoque ſtudiis condiantur. *At Traiani ſermones Philoſophici fuerunt, aut Politici: nec ambigo.* [502] BREVIS SOMNVS.] *Ex Homerico præcepto:*

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα:

Dedecus eſt totam rectorem ſtertere noctem.

SED cùm rebus tuis vt participes perfruamur, quæ habemus ipſi, quàm propria, quam noſtra ſunt? Non enim exturbatis prioribus dominis, [503] omne ſtagnum, omnem locum, omnem etiam ſaltum, immenſâ poſſeſſione circumuenis: nec vnius oculis [504] flumina, fontes, maria deſeruiunt. Et quid Cæſar non ſuum videat? [505] tandemque imperium Principis, quàm patrimonium maius eſt? multa enim ex patrimonio refert in imperium, quæ priores Principes occupabant, non vt ipſi fruerentur, ſed ne quis alius. Ergo in veſtigia ſedeſque nobilium immigrant [506] pares domini, nec iam clariſſimorum virorum [507] receptacula habitatore [508] ſeruo teruntur, aut fœdâ [509] vaſtitate procumbunt. Datur intueri pulcherrimas ædes, detérſo ſitu, [510] auctas ac vigentes. Magnum hoc tuum non erga homines modò, ſed erga tecta ipſa meritum, ſiſtere ruinas, ſolitudinem pellere, ingentia opera, [511] eodem quo exſtructa ſunt animo, ab interitu vindicare. Muta quidem illa & animâ carentia: ſentire tamẽ & lætari videntur, quòd niteant, quòd frequententur, quòd aliquando cœperint eſſe [512] donum ſcientis. Circumfertur, ſub nomine Cæſaris, [513] tabula ingens rerum vænalium. [514] quò ſit deteſtanda auaritia [515] illius, qui tam multa concupiſcebat: cùm haberet ſuperuacua tam multa. tamen exitialis erat apud Principem, huic laxior domus, illi [516] amœnior villa. Nunc Princeps in hæc eadem dominos [517] quærit, ipſe inducit, ipſos illos [518] magni aliquando Imperatoris hortos, illud [519] numquam niſi Cæſaris ſuburbanum, licemur, emimus, [520] implemus. Tanta benignitas Principis, tanta ſecuritas temporũ eſt, vt ille nos Principalibus rebus exiſtimet dignos; nos non timeamus, quòd digni eſſe videmur. Nec verò emendi tantùm ciuibus tuis copiam præbes, ſed amœniſſima quæque largiris & donas. [521] Ita inquam, donas in quæ electus, in quæ adoptatus es: transfers quod iudicio accepiſti, ac nihil magis tuum credis, quàm quod [522] per amicos habes.

[503] OMNE STAGNVM.] *Loquitur de villis priorum Principum, qui eâ ſpecie immenſum agrarum tractum occupabant.* [504] FLVMINA.] *Quid mirum? cùm tunc opes priuatæ ita magnæ, vt flumina haberent in ſuo orientia & cadentia. Seneca ep. LXXXIX.* Illuſtrium fluminum per priuatum decurſus, & amnes magni, magnarumque gentium termini, vſque ad oſtium à fonte, veſtri ſunt: *& plura huic rei vix credenda & admiranda, quæ ſubiungit. Ideoq; & in* Admirandis *dixi lib. II. cap. vlt. Non audio, qui hæc ad Neronis domum referunt: planiſſimè contra Plinij verba & mentem.* [505] TANDEMQVE IMPERIVM.] *Quaſi olim Principum poſſeſſiones per totum imperium ſparſa, & illi penè æquales. Nam errant, qui in alium hæc ſenſum trahunt. quaſi ideò* maius imperium, quia ciues dicto audientes ſunt. *Nugæ.* [506] PARES DOMINI.] *Item nobiles.* [507] RECEPTACVLA.] *Villæ & Prætoria olim illuſtrium.* [508] SERVO.] *Qui villicus ibi vel Actor ſit.* [509] VASTITATE.] *Deſolata, nec culta. Sed vnde, inquies,*

tam

tam multa hæc ad Principem? Ex iniquis damnationibus cædibusq́. nobilium, quorum bona ad fiſcum. [510] AVCTAS.] *Reſtitutas. niſi cui arridet,* lautas. [511] EODEM.] *Magno, & locorum amante.* [512] DONVM SCIENTIS.] *Libris aliis*, domini non ſeruientis · *id eſſet quod ſuprà dixit*, non habitatore ſeruo tetuntur. *Ego negationem reteceriм, ſcribámque*, domini fruentis. [513] TABVLA.] *Villarum fundorumq́. venalium, qui Principis fuiſſent. Nam Nerua iam antè vendiderat (in Dione)* pecuniæ egens, veſtes, vaſa, ſupellectilem, & quidquid non neceſſarium in Aula eſſet. *At Traianus igitur ex ipſo patrimonio Principali imminuit: quod immenſum creuerat.* [514] QVO SIT.] *Odoror hiatum aliquem, ſed leuem.* [515] ILLIVS.] *Domitiani palàm. malè qui ad Neronem trahunt.* [516] AMOENIOR VILLA.] *Simile in Triumuirali proſcriptione Appianus notat, &* quemdam conſpecto nomine ſuo in Tabulâ, exclamaſſe; Heu, villa Albana me perdidit! [517] QVÆRIT.] *Publicâ venditione.* [518] MAGNI.] *Veteris alicuius Luculli, Pompeij, aut ſimilis.* [519] NVNQVAM NISI.] *Aſſiduè poſſeſſum Cæſaribus. Talia autem multa, nec opus ad vnum* Albanum *Domitiani confugere.* [520] IMPLEMVS.] *Noſtris rebus, ſeruis, nobiſipſis.* [521] ITA INQVAM.] *Fortaſſe*, Illa: *tua nempe propria, & in quæ, vt heres, Nerua ſucceſſiſti.* [522] PER AMICOS.] *Regis illius nota vox,* Vbi theſauri? amicos *oſtendentis.*

IDEM tam parcus in [523] ædificando, quàm diligens in tuendo. Itaque non [524] vt antè, immanium tranſuectione [525] ſaxorum vrbis tecta quatiuntur: ſtant ſecuræ domus, nec iam templa nutantia. Satis eſt tibi nimiumque, cùm ſucceſſeris frugaliſſimo Principi, magis reiicere aliquid & amputare ex his, quæ Princeps tamquam neceſſaria reliquit. Prætereà pater tuus vſibus tuis detrahebat, quæ fortuna imperij dederat, [526] tutius quod pater. At quàm magnificus [527] in publicum es? hinc [528] porticus, inde delubra occultâ celeritate properantur, vt non [529] conſummata, ſed tantùm [530] commutata videantur. Hîc [531] immenſum latus Circi templorum pulchritudinem prouocat, digna populo victore gentium ſedes, nec minùs ipſa viſenda, quàm quæ ex illâ [532] ſpectabuntur: viſenda autem, cùm ceterâ ſpecie, tum quòd æquatus plebis, ac Principis locus. Siquidé per omne ſpatium vna facies, omnia continua & paria, nec magis proprius ſpectandi Cæſaris [533] ſuggeſtus, quàm propria quæ ſpectet. Licebit ergo ciuibus tuis inuicem contueri, dabitur non [534] cubiculũ Principis, ſed ipſum Principem cernere, in publico, in populo ſedentem: populo, cui locorum [535] quinque millia adieciſti: auxeras enim numerum eius congiarij facilitate, [536] maioremq́ue in poſterum ſuſcipi liberalitatis tuæ fide iuſſeras.

[523] ÆDIFICANDO.] *Priuatim ſcilicet, & in tuos vſus. nam publicè contrà, vt ſubdet.* [524] VT ANTE.] *Sub Domitiano, aulam illam ſuam Parrhaſiam ædificante.* [525] SAXORVM.] *Columnarum, obeliſcorum. Iuuenalis Satyrâ* III.

Nam ſi procubuit qui ſaxa Liguſtica portat
Axis, & euerſum fudit ſuper agmina montem,
Quid ſupereſt de corporibus?

Seneca in Epiſtolis: In hunc vſum pinus aut abies deferebatur, longo vehiculorum ordine, vicis intrementibus? [526] TVTIVS QVOD.] *Olim emendauimus & ſcripto communicauimus cum amico.* tu tuis, quod pater. *Ille detraxit ſibi ab imperio relicta; tu magis propriè tua, quæ à patre: id eſt Neruâ.* [527] IN PVBLICVM.] *Multa enim publicè ædificauit, aut reparauit. Eutropius magnificè de illo.* Orbem terrarum ædificaſſe. *Victor.* Caſtra ſuſpectioribus atque opportunis locis exſtructa, pon’ſque Danubio impoſitus, ac deductæ coloniarum pleræque. Ad hoc, Romæ à Domitiano cœpta fora, atque alia multa, pluſquam magnificè coluit ornauitque. *Sed & Dio Caſſius*, exſtruxiſſe plurima, & maxime neceſſaria in viis, portubus, publicis ædificiis. *Exſtant hodieq́. aliqua. inprimis veſtigia admirandi illius in Danubio pontis, ſuper humana ingenia atque opes. Item alter egregius in Hiſpaniâ, quem* Alcantaræ, *vocant, Tago impoſitus. & plura, monumenta veræ laudis. Quam dicterio tamen carpſit & libauit, qui* Herbam parietariam *Traianum dixit; quòd nomen vbique inſcriberet operibus vel nouis, vel nouatis. Quid mali? faciant alij Principes: faciant, & inſcribant.* [528] PORTICVS.] *Quæ, neſcio nec tamen ſuſpicioni Catanæi accedo*, Portus *ſuggerenti. Nam hæc de ipſâ vrbe.* [529] CONSVMMATA.] *Nouâ ſtructione.* [530] COMMVTATA.] *Reparatione.* [531] IMMENSVM.] *Sanè immenſum, &* longitudine ſtadiorum trium, *vt Plinius ſcribit,* latitudine vnius. [532] SPECTABVNTVR.] *Circenſes ſiue curules ludi inprimis, ſed etiam Gladiatores, Venationes, & omne genus ſolet interim hîc dari.* [533] SVGGESTVS.] *Editior locus, in quo ipſe ſpectet. Cui honori origo à Iulio Cæſare. quem Suetonius notat, inter nimios honores, recepiſſe* Suggeſtum in Orcheſtrâ. *Vide me De Amphitheatro, cap.* XI. [534] CVBICVLVM.] *Vbi velut clauſus, tutuſq́. ab iniuriâ cæli, ſedebat. Populariter Traianus hoc ſpreuit, & ſpectauit ipſe ſpectatuſq́. eſt.* [535] QVINQVE MILLIA.] *Hic numerus mihi ſuſpectus, & minutus eſt. Quid magni, vbi tot millia, quinque dumtaxat adieciſſe? At enim ſuprà dixit:* quinque millia ingenuorum conquiſita. *Ita, ſed ad alendum (quod aliud valdè eſt) non ad ſpectandum. Denique illi ingenui, ſpectant verò & libertini. Moneor etiam, quod in Plinio legam,* Circum à Cæſare Dictatore ſtructum, ad [illegible] *Ac poſteà, in Victore,* cep[illegible] *ſcribitur* loca CCCLXXXV millia*: ſiue vt verius in Notitiâ Imperij, & integris vocibus perſcriptum,* quadringenta octoginta [illegible]. *Igitur poſt Cæſarem, largiter ſanè ei adiectum: & panè duplum. Ac fateor alios Principes potuiſſe augere, ſed publica teſtimonia inclinant* [illegible] *aliquid Traianum patraſſe. Baſis Romæ exſtat huic inſcripta:* TRIBVS XXXV. QVOD LIBERALITATE OPTIMI. PRINCIPIS. COMMODA. EARVM. ETIAM. LOCORVM. ADIECTIONE. AMPLIATA SINT [illegible]

ea

ea poſita in Conſulatu eius v. diutule poſt ipſum factum. dum decernitur, dum paratur ſtatua, vt ſolet. In Dionis etiam compendio: Ὅτι γὰρ τὸν καὶ μέγα ὄφελος καὶ μεγαλοψυχίαν εἶχεν, οἶσι καὶ τοῦ ἱπποδρόμου ἐπιγράψαι, ὅτι ἐξαρκοῦντα αὐτὸν τῷ τῶν Ῥωμαίων δήμῳ ἐποίησεν, ἐπειδὴ διαφθαρέντα τι καὶ μείζω καὶ περικαλλέστερον ἐξειργάσατο: Adeò autem & magni animi & conceptus erat, vt Circo inſcripſerit, Quòd capacem populi Romani ſtruxiſſet: quia ſc. licet corruptum, & maiorem, & elegantiorem fecerat. *Ex his, talibusq́, inclino legere:* quinquaginta millium, *aut vltrà, ſiquis* * φιλορωμαῖος *velit. Ad hanc autem Circi reparationem Suetonij illa ſpectant, Domitiani cap.* v. Fecit Odeum, & Naumachiam: e cuius poſtea lapide maximus Circus, deuſtis vtrinque lateribus, extructus eſt. *Poſteà, nempe à Traiano.* [536] MAIOREMQVE.] *Ergo non ad ſolum illud augmentum* quinque millium *amplitudo accommodata.*

* *Romanorū amans*

HORVM vnum ſi præſtitiſſet alius, illi iamdudum [537] radiatum caput, [538] & media inter deos [539] ſedes, auro ſtatet, aut ebore, auguſtioribusq́; aris, & [540] grandioribus victimis, inuocaretur. Tu delubra non niſi [541] adoraturus intras, tibi maximus honor [542] excubare pro templis, poſtibusq́; [543] prætexi. Sic fit vt [544] dei ſummum inter homines faſtigium ſerues, cùm deorum ipſe non adeptus. Itaque tuam ſtatuam in veſtibulo Iouis optimi maximi vnam alterámve, & hanc æream cernimus: at paullò antè aditus omnes, [545] omnes gradus, totaque area, [546] hinc auro, hinc argento relucebat, ſeu potiùs polluebatur: cùm [547] inceſti Principis ſtatuis permixta deorum ſimulachra [548] ſorderent. Ergo iſtæ quidem æreæ & paucæ manent, manebuntq; quamdiu templum ipſum: illæ autem aureæ & [549] innumerabiles, [550] ſtrage & ruinâ, publico gaudio litauerunt. Iuuabat illidere ſolo ſuperbiſſimos vultus, inſtare ferro, ſæuire [551] ſecuribus, vt ſi ſingulos ictus ſanguis doloŕq; ſequeretur. Nemo tam temperans gaudij [552] ſeræque lætitiæ, quin inſtar vltionis videretur, cernere laceros artus, truncata membra, poſtremò [553] truces horrendaſq́ue imagines [554] abiectas excoctaſq́ue flammis: vt ex illo terrore & minis, in vſum hominum ac voluptates, ignibus mutarentur. [555] Simili reuerentiâ Cæſar, nō apud [556] Genium tuum bonitati tuæ gratias agi, ſed [557] apud numen Iouis optimi maximi pateris: illi debere nos quidquid debeamus, illius quod bene facias [558] muneris eſſe, qui te dedit. Antè quidem ingentes hoſtiarū greges per [559] Capitolinum iter, magnâ ſui parte velut [560] intercepti, [561] diuertere viâ cogebantur: cùm ſæuiſſimi domini atrociſſima effigies, tanto victimarum cruore coleretur, quantum ipſe humani ſanguinis profundebat.

[537] RADIATVM.] *Qui habitus Deorum, aut Diuorum. Lucanus:*

Fulminibus manes, radiis ornabit, & aſtris.

Nam hæc inſignia Principibus conſecratis appoſita, vt Nummi etiam docent. [538] ET MEDIA.] *Honoris cauſâ, vel mixtus Diis; vel etiam inter duos medius. Vt Caligula* inter fratres Deos (*Caſtores*) medium ſe adorandum adeuntibus exhibuit. [539] SEDES.] *Nam Iupiter, & iſti maiorum gentium, ſedentes ſæpe pingebantur.* [540] GRANDIORIBVS.] *Nam Hoſtiæ duplices, Maiores Minoresq́;: atque illæ diis maioribus.* [541] ADORATVRVS.] *Non adorandus ibi in ſtatuâ.* [542] EXCVBARE.] *Cùm vice cuſtodis aut ſatellitis, ſtatuæ tuæ ponuntur in veſtibulis templorum: at non in ipſis.* [543] PRÆTEXI.] *Apponi, vel opponi ianuarum poſtibus: quod decorè ſolet.* [544] DEI SVMMVM.] *Sententia eſt. ita efficitur, vt dij colantur, vt decet, ab hominibus. ſummumq́, ſibi honorem vindicent: quia ipſe non te iis miſces, & ſacros ſanctoſq́, profanas. Hæc, inquam, è verbis iſtis ſententia. ſed quæ ego leuiter refingam:* ſerues, cum Deorum ipſe non adoptes. *Eo ipſo quòd fugis Deus haberi, pro Deo te habemus, aut certè, vices eius in terris gerente. Tertullianus pro hac ſententâ, ad Scapulam:* Sic enim omnibus maior eſt (*Imperator*) dum ſolo vero Deo minor eſt. *Idem in Apologetico:* Ideò Imperator magnus eſt, quia cælo minor eſt. *Pulchrè etiam Athenienſes, inter monoſticha, quæ aduentanti Pompeio gratabundi ſcripſerant:*

Ἐφ' ὅσον ἂν ἄνθρωπος οἶδας, ἐπὶ τοσοῦτον εἶ θεός:
Quatenus te cenſes hominem, eatenus nobis es Deus.

[545] OMNES GRADVS.] *Hui! atqui centum gradibus adibatur.* [546] HINC AVRO.] *Suetonius, Domitiano:* Statuas ſibi in Capitolio, non niſi aureas & argenteas, poni permiſit: eaſq́ue ponderis certi. *vt ne paruas ſcilicet, tam magno Deo. Eutropius idem.* [547] INCESTI.] *Iuliâ, Titi fratris filiâ, compreſſâ, & quam vxorem habebat.* [548] SORDERENT.] *Aliquid facias pro lectione vulgatâ ſuprà,* Dei ſummum inter homines faſtigiū ſeruent: *ſed leniter & aliquid.* [549] INNVMERABILES.] *Nec enim in vrbe tantùm,* ſed totus orbis, *ait Dio,* ſtatuis eius poſt victus, vt aiebat, Dacos impletus eſt. [550] STRAGE ET RVINA.] *Initio à Senatu ipſo facto, qui* auditâ morte eius (*Suetonius*) adeò lætatus eſt, vt ſcalas etiam inferri, clypeoſq́ue & imagines eius coràm detrahi, & ibidem ſolo adfligi iuberet. *Dio hoc amplius in Nervâ:* Μίσει δὲ τοῦ Δομετιανοῦ αἱ εἰκόνες αὐτοῦ, πολλαὶ μὲν ἀργυραῖ, πολλαὶ δὲ καὶ χρυσαῖ οὖσαι συνεχωνεύθησαν, καὶ ἐξ αὐτῶν μεγάλα χρήματα συνελέγη. Odio Domitiani, ſtatuæ eius multæ argenteæ, multæ & aureæ, conflatæ ſunt, atque ingens pecunia ex iis facta. [551] SECVRIBVS.] *Ita ſtatuas frangebant. Iuuenalis:*

—— rotas bigarum impacta ſecuris
Cædit, & immeritis franguntur crura caballis.

[552] SERÆQVE LÆT.] *Quæ etſi ſerò, & diu optata, tamen venit.* [553] TRVCES.] *An quia* ſuperbia in vultu, ira in oculis, *vt prædixit? an & in habi-*

tum militarem ac minantem, vt triumphales illa, ſarmata? [154] ABIECTAS.] *Siue,* obiectas. [155] SIMILI REVERENTIA.] *Illi, quâ ſtare inter deos recuſas.* [156] GENIVM.] *Singulis hominibus Genium aſſignauit antiquitas: atque is maius & ſanctius aliquid ipſo homine. Itaque vulgò,* per Genium alicuius *ſolent arare, obteſtari, iurare. Sed quantò magis Principis? quibus etiam modeſtis, paſſim ſtatuæ, aræ, templa, cum inſcriptione* GENIO. CÆSARIS: *quod lapides nummiq. docent, & Suetonius in Aug. cap.* LX. *Hunc ergo colebant, ſi non ipſum Principem: & Caligula* quoſdam interfecit *(apud Suetonium)* quòd numquam per Genium eius deieraſſent. *Minutius Felix:* Cæſarum numen inuocant, ad imagines ſupplicant, Genium, hoc eſt dæmonem, implorant: & eſt eis tutius per Iouis Genium peierare, quàm regis. *Adde Tertullianum Apolog. cap.* XXVIII. [157] APVD NVMEN.] *In Capitolio.* [158] MVNERIS.] *Piè, ſicut Homerus Odyſſ. υ.*

Ζεὺς δ' ἀρετὴν ἄνδρεσσιν ὀφέλλει τε μινύθει τε,
Ὅππως κεν ἐθέλῃσιν:
Virtutem Deus in nobis auget minuitque,
Vt voluit.

[159] CAPITOLINVM ITER.] *Cùm per forum in Capitolium irent.* [160] INTERCEPTI.] *Abducti, priuſquam venirent quò deſtinati erant.* [161] DIVERTERE.] *Deflectere. quo? ſiue ad Domitiani ſtatuam, quæ in foro equeſtris ſtabat; Statio certè deſcripta: ſiue etiam ad alias.*

OMNIA P.C. quæ de alijs Principibus à me aut dicuntur, aut dicta ſunt, eò pertinent, vt oſtēdam quàm longâ conſuetudine corruptos deprauatoſque mores Principatus parens noſter reformet & corrigat. alioquin nihil non parùm gratè ſine [162] comparatione laudatur. Præterea hoc primum erga optimum Imperatorem piorum ciuium officium eſt, inſequi diſſimiles. neque enim ſatis amarint bonos Principes, qui malos ſatis non oderint. Adijce, quòd Imperatoris noſtri non aliud amplius ac diffuſius meritum eſt, quàm quòd inſectari malos Principes tutum eſt. An excidit [163] dolori noſtro modò vindicatus [164] Nero? permitteret credo famam, vitamq; eius carpi, qui mortem vlciſcebatur, nec vt in ſe dicta interpretaretur, quæ de ſimillimo dicerentur. Quare [165] ego te Cæſar muneribus omnibus tuis, omnibus comparo, multis antepono, quòd licet nobis & in præteritum de malis Imperatoribus quotidie vindicari; & futuros ſub exemplo præmonere, nullum locum, nullum eſſe tempus, quo funeſtorum Principum manes à poſterorum exſecrationibus conquieſcant. Quo conſtantiùs P.C. & dolores noſtros & gaudia [166] perferamus, ingemiſcamus illis quæ patiebamur. Simul vtrumque faciendum eſt, ſub bono Principe. Hoc ſecreta noſtra, hoc ſermones, hoc ipſæ gratiarum actiones agant; meminerintque ſic maximè laudari incolumem Imperatorem, ſi priores ſecùs meriti, reprehendantur. Nam cùm de malo Principe poſteri tacent, manifeſtum eſt eadem facere præſentem.

[162] COMPARATIONE.] *Quæ, vt Fabius in hac ipſâ re laudationum ait,* duplicat materiam, & virtutum vitiorumque non tantùm naturam, ſed etiam modum tractat. [163] DOLORI.] *Dolentibus nobis. quid ſi tamen* dolore *ſcribas? eſſet, cum dolore noſtro vindicatus.* [164] NERO.] *Nam Domitianus Epaphroditum occidit, adiutorem illi in adipiſcendâ nece. Adi Suetonium cap.* XIV. *Domitiani.* [165] EGO TE.] *Illud,* te, *mihi ſuperfluit: & ētne è notis natum* TE? *quod interpretere, Traiane.* [166] PERFERÁMVS.] *An,* proferamus?

ET quis iam locus miſeræ adulationis manebat, cùm laudes [167] Imperatorum ludis etiam & [168] comeſſationibus celebrarentur, [169] ſaltarenturque, atque in omne ludibrium [170] effæminatis vocibus, modis, geſtibus, frangerentur? Sed illud indignum, quòd eodem tempore in Senatu & in ſcænâ, ab hiſtrione & [171] à Conſule, laudabantur. Tu procul à tui cultu ludicras artes remouiſti. Seria ergo te carmina, honorque [172] æternus Annalium, non hæc [173] breuis & [174] pudenda prædicatio colit: quinetiam tantò maiore conſenſu in venerationem tui [175] theatra ipſa [176] conſurgent, quantò magis de te ſcænæ ſilebunt. Sed quid ego iſtud admiror, cùm eos quoque honores, qui tibi [177] à nobis offeruntur, aut [178] delibare parciſſimè, aut omnino ſoleas recuſare? Nihil antè tam vulgare, tam paruum in Senatu agebatur, vt non laudibus Principum immorarentur, quibuſcumque cenſendi [179] neceſſitas accidiſſet. De [180] ampliando numero gladiatorum, aut inſtituendo collegio [181] fabrorum conſulebamur: & quaſi prolatis imperij finibus, nunc ingentes [182] arcus, [183] exceſſuroſque templorum faſtigium titulos, nunc [184] menſes etiam, nec hos ſingulos, nomini Cæſarū dicabamus. patiebantur illi, & quaſi meruiſſent, lætabantur. At nunc quis noſtrûm, tamquā oblitus eius de quo refertur, cenſendi officium Principis honore conſumit? [185] Tuæ moderationis hæc laus, [186] conſtantia noſtra; & tibi obſequimur, quòd in curiam non ad certamen adulationum, ſed ad vſum munuſque [187] iuſtitiæ conuenimus, hanc ſimplicitati tuæ, [188] veritatique gratiam relaturi, vt te quæ vis velle, quæ non vis nolle

le credimus. Incipimus inde, deſinimus ibi, à quo incipi, in quo deſini, ſub alio Principe [589] non poſſet. Nam pleroſque ex decretis honoribus & [590] alij non receperunt, nemo antè [591] tantus fuit, vt crederetur [592] noluiſſe decerni. Quod ego titulis omnibus ſpecioſius reor, quando non [593] trabibus, aut ſaxis nomen tuum, ſed [594] monumentis æternæ laudis inciditur. Ibit in ſæcula, fuiſſe Principem, cui [595] florenti & [596] incolumi, numquam niſi modici honores, ſæpius nulli decernerentur. Et ſanè ſi velimus cum priorum temporum neceſſitate [597] certare, [598] vincemur: [599] ingenioſior eſt enim ad excogitandum ſimulatio veritate, ſeruitus libertate, metus amore. Simul cùm [600] iampridem nouitas omnis adulatione conſumpta ſit, non alius erga te nouus honor ſupereſt, quàm ſi aliquando de te [601] tacere audeamus.

[567] IMPERATORVM.] *Neronis & Domitiani. Tamen de vno iſto hîc agi, verius eſt: atque ita ſingulariè*, Imperatoris, *ſcribendum.* [568] COMESSATIONIBVS.] *Olim manus* commiſſionibus *legi poſſe. Nam eo nomine ludi, & vbicumque certamen de palmâ. Tamen poſſe, non debere. nam* Comeſſationes *retinere licet & tueri, quia comœdi, citharœdi, & id genus in menſâ etiam dabatur. Et quidni carmina ibi in laudem Principis, cui hæc placerent?* [569] SALTARENTVR.] *A Pantomimis.* [570] EFFÆMINATIS.] *Sunt ſanè, & quidquid ad hiſtriones. quos ideò* molles viros *Liuius alibi appellat.* [571] A CONSVLE.] *Ipsâ Gratiarum ſollennis actione, qualem Plinius nunc habet.* [572] ÆTERNVS.] *Ita eſt, ſcitote hoc Principes. Quos Annalium ille honor honeſtauit, iam ab orbe condito honeſti ſunt, & ad deſinentem erunt.* [573] BREVIS.] *Qua cum voce & plauſu perit. Et tamen talem, ſunt qui hodie etiam (ô vera famæ imperitiâ!) pro magnâ & diuturnâ petant.* [574] PVOENOA.] *Ab illis prepudiis.* [575] THEATRA.] *Theatrici ſpectatores.* [576] CONSVRGENT.] *De more. Tacitus, aut Fabius in Dialogo:* Populus, auditis in theatro Virgilij verſibus, ſurrexit vniuerſus, & forte præſentem ſpectantemque Virgilium veneratus eſt, ſic quaſi Auguſtum. *Nata, honor inquam iſte (illo auo) ferè Principum. ideóque Auguſtus, Caio & Lucio*, adhuc prætextatis, aſſurrectum ab vniuerſis in theatro, & a ſtantibus plauſum, grauiſſime queſtus eſt: *quia iuuenes, & quia nimius honos.* [577] A NOBIS.] *Senatoribus, decreta vel acclamatione.* [578] DELIBARE.] *Quoſdam ex iis decerpere.* [579] NECESSITAS.] *Quas ordo primo loco ſententiam dicere iuberet: nam alij manu, aut pedibus aſſentiebantur.* [580] AMPLIANDO.] *Vt plures habere & dare liceret, quàm Senatuſconſultis antè cautum. Nam Principes, coercendo luxui & ſæuitia, certo numero paria incluſerant, & ipſas editiones. Vide me Saturnalium I. cap. XII.* [581] FABRORVM.] *Iam aliàs hæc collegia & corpora artificum: ſed ſæpè abolita, & reſtituta. Tale ſub Domitiano fortaſſe; aut nouum aliquod etiam adiectum. Nam plura erant, cognominibus diſtincta vt Fabri* Ferrarij, Argentarij, Automatarij, Tignarij, *in lapidibus priſcis reperiendi.* [582] ARCVS.] *Fornices triumphales. quas per omnes regiones vrbis ſibi ſtruxit. Suetonius Domit. cap. XIII.* [583] EXCESSVROSQVE.] *Altitudine ſuper ipſa templa. Nam hoc eſt, quod* ingentes *præmiſit: & in Suetonio*, arcus tantos ac tot ſtruxit: *tantos, ad magnitudinem. Deſcribitur vnus talis Martiali, lib.* VIII. *epig.* LXV. [584] MENSES.] *Duos*, Septembrem & Octobrem, *à ſe tranſnominauit* Germanicum & Domitianum: *Suetonius, cap.* XIII. *Martialis:*

Dum Ianus hiemes, Domitianus autumnos,
Auguſtus annis accommodabit æſtates,
Dum grande famuli nomen aſſeret Rheni
Germanicarum magna lux Kalendarum.

Adde Macrobium I. *Saturn. cap.* XII. [585] TVÆ MODERAT.] *Quam & in Theodoſio Pacatus laudat:* Non enim iam coacta laudatio, & expreſſæ metu voces, periculum ſilentij redimunt. Fuerit abieritque illa triſtis facundiæ ancillantis neceſſitas, cum trucem dominum, aures omnes plauſuum publicorum captantem, mendax aſſentatio titillabat.

[586] CONSTANTIA.] *Id eſt, quod nos conſtantes ſimus, tua præcognita modeſtia debetur. Niſi hoc eſſet, iremus (vt alij) in laudes. Quidam tamen libri*, conſtantiæ noſtræ. *ex quo aliquis, negatione additâ*, non conſtantiæ, *fortaſſe legerit. Tua, inquit, modeſtia hæc laus eſt, qui renuis: non noſtra conſtantia aut grauitatis, qui & antè fecimus, & faciamus, niſi nolles.* [587] IVSTITIÆ.] *Vt iuſta illic decreta, & vſui publico, faciamus.* [588] VERITATIQVE.] *Tota huic rei Epigramma Martialis, lib.* X.

Fruſtrà blanditiæ venitis ad me,
Attritis miſerabiles labellis.
Dicturus Dominum Deumque non ſum,
Iam non eſt locus hac in vrbe vobis.
Non eſt hic Dominus, ſed Imperator,
Sed iuſtiſſimus omnium Senator,
Per quem de Stygiâ domo reducta eſt
Siccis ruſtica veritas capillis.

[589] NON POSSET.] *Quia ſemper aliquid, extra ordinem, ad honores eorum in ſententiâ addendum: vel in fine, inquam, vel in capite.* [590] ALII.] *Tiberius, Claudianus, Veſpaſianus: in Tranquillo.* [591] TANTVS.] *Tam magni animi firmique.* [592] NOLVISSE.] *Vt non putarent ſaltem delectari eum & titillari oblatione.* [593] TRABIBVS AVT.] *Aedificiis, quæ trabibus ſaxiſque conſtant. Poſſis & diuiſim capi, de Tabulis & Lapidibus, in quibus etiam tituli inciſi: etſi tabula iſta magis area.* [594] MONVMENTIS.] *Annalibus, & libris.* [595] FLORENTI.] *Gratiâ & fortunâ.* [596] INCOLVMI.] *Vita. nam mortuos neglegere, facile & tutum eſt.* [597] CERTARE.] *Titulis & laudibus.*

[598] VINCEMVR.] *Nam vt Seneca epiſt.* XLV. adulatio amicitiam non imitatur tantum, ſed vincit & præterit. [599] INGENIOSIOR.] *Vera cauſſa, qui ſimulant, magis connituntur & ingenium intendunt. Ideò delectant nos ſimulata ira, triſtitia, & ſimilia: quæ tamen in re ſpectata, angunt. Vide Plutarchum Quæſt. Conuiual.* V. *cap.* I. [600] IAMPRIDEM.] *Tot nouis Principibus, nouiſque honoribus.* [601] TACERE.] *Pacatus, de Theodoſio:* Quàm promptum laudare Principem, tam tutum ſiluiſſe de Principe.

Age, ſiquando pietas noſtra ſilentium rupit, & [602] verecundiam tuam vicit, quæ qualiaque decernimus nos, tu non recuſas? vt appareat, non ſuperbiâ & faſtidio te ampliſſimos honores repudiare, qui minores non dedigneris. Pulchrius hoc Cæſar, quàm ſi recuſares omnes. nam recuſare omnes, [603] ambitionis; moderationis eſt, eligere parciſſimos. Quo temperamento & [604] nobis & [605] ærario prodes: quòd ſumptibus eius adhibes modum, vt qui exhauſtum non ſis innocentium bonis repleturus. Stant igitur effigies tuæ, quales olim ob egregia in Remp. merita priuatis dicabantur: viſuntur eâdem è [606] materiâ Cæſaris ſtatuæ, quâ [607] Brutorum, quâ [608] Camillorum. Nec diſcrepat cauſſa. illi enim reges hoſtemque victorem mœnibus depulerunt; hic [609] regnum ipſum, quæque alia [610] captiuitas gignit, arcet ac ſubmouet: ſedemque obtinet Principis, ne ſit domino locus. Ac mihi intuenti ſapientiam tuam minùs mirum videtur, quòd mortales iſtos caducoſque titulos, aut [611] depreceris, aut [612] temperes. Scis enim [613] vbi vera Principis, vbi ſempiterna ſit gloria: vbi ſint honores, in quos nihil flammis, nihil ſenectuti, nihil [614] ſucceſſoribus liceat. Arcus enim & ſtatuas, aras etiam templaque, [615] demolitur & obſcurat obliuio, negligit [616] carpitque poſteritas: contrà contemptor ambitionis, & infinitæ poteſtatis domitor ac frænator animus, ipsâ vetuſtate floreſcit, nec ab vllis magis laudatur, quàm quibus minimè [617] neceſſe eſt. [618] Non ergo perpetua Principi fama, quæ inuitum manet, ſed bona concupiſcenda eſt. ea porrò non [619] imaginibus & ſtatuis, ſed virtute ac meritis prorogatur. Quinetiam leuiora hæc, formam Principis figuramque, non aurum meliùs, vel argentum, quàm fauor hominum [620] exprimat, teneatque: quod quidem prolixè tibi cumulateque contingit, cuius lætiſſima facies, & amabilis vultus in omnium ciuium ore, oculis, animo ſedet.

[602] Verecvndiam.] *Quæ dedignatur laudes, præſertim nimias. Euripides.*

Αἰνούμενοι γὰρ οἱ ἀγαθοὶ, τρόπον τινὰ
Μισοῦσι τοὺς αἰνοῦντας, ἐὰν αἰνῶσ' ἄγαν:
Laudati enim viri boni, quodammodò
Laudantem odio habent, laudet ille ſi nimis.

[603] Ambitionis.] *Prapoſtera. & quæ fugâ famæ, famam captat.* [604] Nobis.] *Vel quia veras eſſe pateris liberóſque; vel quia non periclitamur accuſari aut confiſcari.* [605] Ærario.] *Quia è publico ſtatuæ, arcus, & talia.* [606] Materia.] *Non auro aut argento, ſed ære.* [607] Brvtorvm.] *M. Iunius Brutus qui reges eiecit, inter illos medios poſitus in Capitolio fuit, dextrâ gladium tenens Plutarchus in Bruto.* [608] Camillorvm.] *Camilli, qui Gallos Româ expulit,* ſtatua ſine tunicâ in Roſtris *Plinius.* [609] Regnvm.] *Vt Brutus.* [610] Captivitas.] *Quam Camillus depulit.* [611] Deprecerіs.] *Prece amoliaris.* [612] Temperet.] *Modicas recipiendo.* [613] Vbi.] *In animis hominum, in monumentis & prædicatione poſterorum.* [614] Svccessoribvs.] *Nam & alij Principes aliorum honores aut tollunt, aut minuunt.* [615] Demolitvr et.] *Impropriè nec rectè* Obliuio *dicatur* demoliri. *Tabeſcere patitur, & ignorantiâ ſepelire. Itaque legam, & membrum expleam:* demolitur ætas, obſcurat obliuio. [616] Carpitqve.] *Si non meriti.* [617] Necesse.] *Alius Panegyriſtes imitatur* Neminem magis laudari Imperatorem decet, quàm quem minus neceſſe eſt. [618] Perpetva.] *Nam eunt ſtatim in Annales, & capita hæc mundi, munda oſtenduntur.* [619] Imaginibvs.] *In clypeis, ex auro, argento, ære: quos ſolent celeberrimis locis ſuſpendere.* [620] Exprimat.] *In alio Panegyrico:* Hic vultus vniuerſorum pectoribus infixus eſt, nec commendatione ceræ aut pigmentorum fucis renitet, ſed deſiderio efflore ſcit animorum.

Adnotasse vos credo P. C. iamdudum me [621] non eligere quæ referam: propoſitum eſt enim mihi [622] Principem laudare, non Principis facta. nam laudabilia multa etiam mali faciunt; ipſe laudari, niſi [623] optimus, non poteſt. Quare non alia maior, Imperator Auguſte, gloria tua, quàm quòd agentibus tibi gratias nihil velandum eſt, nihil omittendum eſt. Quid eſt enim in Principatu tuo, quod cuiuſquam prædicatio vel tranſilire, vel præteruehi debeat? quod momentum, quod imò temporis punctum, aut [624] beneficio ſterile, aut vacuum laude? non omnia eiuſmodi, vt is optimè te laudaſſe videatur, qui narrauerit fideliſſime? Quo fit, vt propè in immenſum diffundatur oratio mea: & necdum [625] de biennio loquor. Quàm multa dixi de moderatione, & quanto plura adhuc reſtant? vt illud, quòd [626] ſecundum Conſulatum recepiſti, quia Princeps & pater deferebat. at poſtquam ad te imperij ſumma, & cùm omnium rerum, tum etiam [627] tui poteſtatem dij tranſtulerint, tertium Conſulatum recuſaſti, [628] cum agere tam bonum Conſulem poſſes. Magnū eſt differre honorem: gloriam maius. [629] Geſtum Conſulatum mirer, an non receptum? Geſtus non in hoc vrbis otio, & intimo ſinu pacis ſed iuxta [630] barbaras gentes, vt [631] illi ſolebant, quibus erat moris, [632] paludamento mutare prætextam, ignotaſque terras

[illegible]niâ ſequi? Pulchrum imperio, glorioſum tibi, cùm te ſocii atque amici [633] ſuâ in patriâ, ſuis in ſedibus adierunt. Decora facies [illegible] multa [634] poſt ſæcula [635] tribunal viridi [636] ceſpite extructum, nec [637] faſcium tantùm, ſed & [638] pilorum [639] ſignorúmque, [640] honore circumdatum. Augebant maieſtatem præſidentis, diuerſi poſtulantium [641] habitus, ac diſſonæ [642] voces, raraque ſine [643] interprete oratio. Magnificum eſt ciuibus iura; quid [644] hoſtibus reddere? ſpecioſum certam fori [645] partem, quid immanes campos ſellâ Curuli, victoriſque [646] veſtigio, premere? imminere minacibus [647] ripis tutum quietumque; quid ſpernere barbaros fremitus, hoſtilemque terrorem, non armorum magis, quàm [648] togarum oſtentatione, compeſcere? Itaque non te apud [649] imagines, ſed ipſum præſentem audientemque conſultabant Imperatorem: [650] nomenque, quod alij domitis hoſtibus, tu [651] contemptis merebare.

[621] Non eligere.] *Cùm omnia laudanda ſint in noſtro.* [622] Principem.] *Ipſum hominem, vndique bonum.* [623] Optimvs.] *Adſpicit ad cognomen Traiani.* [624] Beneficio sterile.] *Quæ præcipua laus, & materies virtutis, in Principe. Titi illud innotuit, recordati ſe nihil eo die benignè feciſſe,* Amici, diem perdidi: *Traiani quæ non maior gloria, nec momentum vacuum à beneficio habentis? Auſonius hunc locum æmulatus eſt, de Gratiano:* Neque vero vnum aliquod bonum vno die præſtas: ſed indulgentias ſæculares, per ſingula horarum momenta multiplicas. [625] De biennio.] *Tempus vel hinc liquet Conſulatus Pliniani, & dictæ orationis.* [626] Secvndvm.] *Nam primum Conſulatum ſub Domitiano geſſit, collegâ M'. Acilio Glabrione, anno vrbis* DCCXLIII. *& hunc ſecundum, adoptatus à Nerua,* DCCCL. *Itaque benè Tacitus de moribus Germanorum.* Cimbrorum arma audita ſunt, Cæcilio Metello, ac Papirio Carbone Coss. Ex quo ſi ad alterum Imp. Traiani Conſulatum computemus, ducenti ferme & decem anni colliguntur. *Nam illi Conſules, anno vrbis* [illegible]. [627] Tvi potestatem.] *Qui iam ſub patre & Principe Nerua non eſſes.* [628] Cvm agere.] *Melius (me iudice) hæc cum ſequenti periodo continuari:* recuſaſti. Cum agere tam bonum Conſulem poſſes, magnum eſt. *Nam hoc laudat iam experimentum tui ceperas & dederas, in duplici Conſulatu: cum ergo ſic pro ſpe, aut ſupra ſpem fueris quid renuis tertium, paratâ nouâ ſegete gloriæ?* [629] [illegible]vm.] *Secundum.* [630] Barbaros.] *Germanos.* [631] Illi.] *Veteres Conſules.* [632] Paludamento.] *Qui prætextam Conſularem ponebant, & votis nuncupatis, paludati proficiſcebantur ad bellum.* Paludamentum *autem, chlamys (in ſtatuis nummiſque Imperatorum apparet) ab humeris dependens, colore cocci, id eſt ſanguinis belliſque notâ. Ego de Militiâ lib. II. Dial. vltimo.* [633] Sva in patria.] *In finibus Germaniæ. intellegit Vbios, Batauos, & limitaneas eas gentes, quæ ſ[illegible]ctæ potius, quàm ſubditæ erant aut dubiæ adhuc fidei.* [634] Post sæcula.] *Vix in Principatu viſum.* [635] Tribvnal.] *In quo Conſul ſederes, ius diceres, querelas audires aut preces.* [636] Cespite.] *Planè pro more priſco. Nec enim è lapide aut ligno ſuggeſtum hunc in caſtris ſtruebant, ſed militari & rudi opere, è terrâ. Notaui & firmaui ſatis, ad Taciti Annalem I. verbis,* Simul aggerunt ceſpites, conſtruunt tribunal. [637] Fascivm.] *Vt in pace. cùm lictores apparitoreſque tantùm circumſtabant.* [638] Pilorvm.] *Haſtarum. Claudianus.*

Dictis ante tamen Princeps confirmat ituros,
Aggere conſpicuus. ſtat circùm fuſa iuuentus,
Nixa haſtis, pronaſque ferox accommodat aures.

[639] Signorvmqve.] *Ammianus:* Tribunal inſiſtens, ſigniſque ambitus & aquilis. *Nummi ſæpè hoc exprimunt, cum verbo* ALLOCVTIO. [640] Honore.] *Vellem,* horrore. [641] Habitvs.] *In veſte variâ.* [642] Voces.] *In linguâ variâ.* [643] Interprete.] *Qui Latinè explicaret.* [644] Hostibvs.] *Qui fuiſſent, & recenter tui metu compoſiti ad obſequium eſſent.* [645] Partem.] *Alij libri,* pacem. *Ego cùm verba video,* partem *verius pronunciabo. Nam exiguâ fori parte ius dicere, confert cum magnis vaſtiſque illis campis; qui pro foro.* Si pacem *tamen vis: tum ſententia, Pulchrum eſt in togâ Romæ, & togatis ius dicere. quid inter ipſa arma, & hoſtes?* [646] Vestigio.] *Pede tuo, victoris.* [647] Ripis.] *Rheni, vel Danubij.* [648] Togarvm.] *Quas in iuriſdictione ſumebant, ſaltem aduocati, cauſidici, & id genus. Florus, de Germanis, quibus Quinctilius Varus ius dicere tentabat:* At illi, vt primum togas, & ſæuiora armis iura viderunt. [649] Imagines.] *Nam Principum imagines in ſignis, & effigies etiam in caſtris. Atque ad eas exteri ducebantur, &, obſequij ſignum, venerabantur vel adorabant. Tacitus* XV. *Annal.* Medio tribunal, & tribunal effigiem Neronis ſuſtinebat. ad quam progreſſus Tiridates, cæſis de more victimis, ſublatum capite diadema imagini ſubiecit. *Itaque nota, velut præſentem Imperatorem, in tribunali cultum per imaginem fuiſſe.* [650] Nomenqve.] *Imperatorium.* [651] Contemptis.] *Vincere enim poteras, noluiſti.*

Haec laus [652] acti Conſulatus; illa [653] dilati, quòd adhuc [654] initio Principatus, vt [655] iam excuſatus honoribus & expletus, Conſulatum recuſaſti: quem noui Imperatores [656] deſtinatum aliis, in ſe transferebãt. [657] Fuit etiam, qui in Principatus ſui fine, Conſulatum quem dederat, ipſe magnâ ex parte iam geſtum, extorqueret & raperet. Hoc ergo honore, quem & incipientes Principes, & deſinentes adeò concupiſcunt, vt auferrant; tu otioſo ac vacante, priuatis ceſſiſti. Inuidioſúſne erat, aut tibi tertius Conſulatus, aut Principi primus? nam ſecundum Imperator quidem, ſub Imperatore tamen iniſti: nihilque [658] imputari in eo vel hono-

honori poteſt, vel [659] exemplo, niſi obſequium. Ita verò, quæ ciuitas quinquies atque etiam ſexies Conſules vidit, [660] non illos qui exſpirante iam libertate per vim ac tumultum creabantur, ſed quibus ſepoſitis & abſentibus, [661] in rura ſua Conſulatus ferebantur; in hac ciuitate tertium Conſulatum Princeps generis humani, vt prægrauem, recuſaſti? Tantóne [662] Papirius etiam & Quintius moderatior, Auguſtus, & Cæſar, & Pater patriæ? At illos Reſp. ciebat. quid te non eadem Reſp.? non Senatus, non Conſulatus ipſe? qui ſibi [663] tuis humeris attolli, & augeſcere videtur. Non te ad exemplar [664] eius voco, qui continuis Conſulatibus fecerat [665] longũ quemdam, & ſine diſcrimine annum: [666] his te confero, quos certum eſt, quoties Conſules fuerunt, [667] non ſibi præſtitiſſe. Erat in Senatu [668] ter Conſul, cum tu tertium Conſulatum recuſabas. [669] Onerosum neſcio quid verecundiæ tuæ conſenſus noſter indixerat, vt Princeps totiens Conſul eſſes, quotiens Senator tuus. nimiâ modeſtiâ iſtud, [670] etiam priuatus, recuſaſſes. An Conſularis viri triumphaliſque filius, cùm tertiò Conſul creatur, aſcendit? non debitum hoc illi? non vel ſolâ generis claritate promeritum? Contigit ergo [671] priuatis [672] aperire annum, [673] Faſtoſque reſerare: & hoc quoque redditæ libertatis indicium fuit, quòd Conſul alius quàm Cæſar eſſet. Sic exactis regibus cœpit liber annus: ſic olim ſeruitus pulſa, priuata Faſtis nomina induxit. Miſeros ambitionis, qui ita Conſules ſemper, vt ſemper Principes erant! quamquam non ambitio magis, quam [674] liuor & malignitas videri poteſt, omnes annos poſſidere, ſummumque illud [675] purpuræ decus, non niſi [676] præcerptum præfloratumque tranſmittere. Tuam verò magnanimitatem, an modeſtiam, an benignitatem priùs mirer? Magnanimitas fuit, expetito ſemper honore abſtinere; modeſtia, cedere; benignitas, [677] per alios frui.

[65?] Acti.] *Secundi.* [65?] Dilati.] *Tertij.* [654] Initii.] *Nam hac deſignatio, & recuſatio facta anno ſuperiore.* [65?] Vt iam excvsatvs.] *Tamquam multos, aut diu geßiſſes. ideoq; vacatio tibi ab honoribus & muniis danda.* [656] De[illegible]natvm a[illegible]is.] *Quod Otho Imp. fecit, quem Tacitus ſcribit;* cum Titiano fratre Conſulem in K. I. Martias ſe feciſſe. cetero[illegible] autem Conſulatus, ex deſtinatione Neronis [illegible] G[illegible]lbæ [illegible]. *Er[go] in prioribus mutauit & deſignatos loca mouit.* [657] Fvit etiam.] *An Nero? de quo Suetonius, cap.* x[illegible]. C[onſu]les ante tempus priuauit honore, atque in[illegible] ſolus iniit Conſulatũ, quaſi fatale eſſet, no[illegible] Gallos debellari, niſi a Conſule. [658] [I]mpvt[ari].] *Aſcribi, & poni in rationibus honoris geſti.* [659] [Ex]emplo.] *Quòd iteraſſes Conſulatum: quia non ſponte.* [660] Non illos.] *Vt C. Marium, qui ſepties. C. Cæſarem, qui quinquies Conſules.* [661] In rvra.] C. Atilium *Regulum intellegit, illum Reguli filium qui captus occiſusq; à Pœnis fuit. Huic cognomen* Serrano *alij faciunt, & Plinius (lib.* XVIII. *cap.* [illegible]) quòd ſerentem inuenerunt dati honores. *Alij tamen* Sarranum *ſcribunt, quaſi Tyrium vel Pœnum, quia Pater apud eos mortuus. Adde & L. Quinctium Cincinnatum, cui aranti Dictatura delata. Sed tamen hi non toties Conſules: itaque dictum eſt oratorie & ἐν πλάτει, de aliis eiuſdem aui & paupertatis.* [662] Papiriis.] *L. Papirius Curſor* V. *Conſul fuit. T. autem Quinctius Capitolinus* VI. [663] Tvis hvme[ris].] *Altior digniorq; fieri, te gerente.* [664] Eivs.] *Domitiani. de quo Suetonius:* Conſulatus XVII. cepit, quot ante eum nemo. [665] Longvm.] *Nam anni per Conſules diſtingui ſoliti: cùm autem ille vnus ſemper, videbatur & vnus annus.* [666] Hi[s] te.] *Antiquis.* [667] Non sibi.] *Sed reipublicæ. eius cauſâ, non honoris ſui, ſuſcepiſſe.* [668] Ter Consvl.] *Virginius Rufus fuerat, ſed obiit in Conſulatu, Principe Nerua. Non ergo de illo: an fortè de* C. Silio *capiendum, qui toties item Conſul, & tunc viuus? At enim ſiſtit aliquid, quod in Plinij epiſtolâ* VII. *lib.* III *legitur, vbi mortem huius Silij narrat, & breuiter vitam:* Nouiſſime, *inquit,* ita ſuadentibus anni[s] ab vrbe ſeceſſit, ſeque in Campaniâ tenuit: ac ne aduentu quidem noui Principis inde commouit. Magna Cæſaris laus, ſub quo hoc liberum fuit, magna illius, qui hac libertate auſus eſt. *Enimuero ſi ille ſe non commouit, nec in vrbem venit, quomodo* erat in Senatu, *quod Plinius hic affirmat? Dici poſſit, aliud* in Senatu, *aliud* in Curia *eſſe. In Senatu etiam abſens cenſetur, in Curia non niſi præſens. Sed reuerà pars hæc Faſtorum in ſuffectis Conſulibus tenebroſa, nec acie ingenij (abſque monumentis ſit) facilè illuſtranda.* [669] Onerosvm.] *Ironia.* [670] Etiam privatvs.] *Si nempe Senatum petiiſſet.* [671] Privatis.] *C. Soſio, & A. Cornelio.* [672] Aperire annvm.] *Hoc dicitur, quia nouo anno iſti inibant, & nomine præſcribebantur. Caßiodorus* [illegible] à Conſule ſumat annus auſpicium, port[illegible] dierum tali nomine dicatum tempus introi[illegible] *Itaque alibi, Conſules dicuntur* incohare & pande[re] annum: *ſcilicet vnà cum Iano, de quo Ouidius*

Ergo vbi Iane biceps longum reſeraueris an-
num.

[673] Fastosqve reserare.] *Cauſâ eâdem quia nouis Faſtis præſcribuntur. Auſonius, de Iano*

—— Roma illa, domuſque Q[uirini]
Hoc c[a]pite æternis ſig[na]t ſua nom[i]na F[aſtis].

Hæc autem omnia ad primos & Ordinarios Conſules ſpectant (in quo maior honos.) non ad illos [illegible] quibus anni auſpicium non erat. Seneca, De Ira [illegible] duodec[ies] f[aſ]ces, ſed non fecit Ordinar[illegible] ſulem [illegible] A[illegible] numera[illegible] voluit a[illegible] mihi ad ſacerdotium. [674] Liv[o]r.] *Ita & Auſonius interpretatur, ad Gratianum* Scis [illegible] cem Conſulatus Domitiani, quos [illegible] teros prouehendi, conti[illegible]

[675] PVRPVRÆ.] *Quia Consules in togâ prætextâ, id est cui limbus purpureus adtextus erat. Eadem & aliis magistratibus quidem: sed ideo addit* summum decus *quia isti summi inter illos.* [676] PRÆCEPTVM.] *Delibatum initio anni. Nam Domitianus atque alij, annum fere aperiebant: & tunc sufficiebant.* [677] PER ALIOS.] *Quomodo? nam & ipse nihilominus in Senatum veniebat. & omnia publica munia vsurpabat, etsi non Consul. Itaque Consulatum quasi gerebat, eoq; fruebatur, in aliis. Subibat tamen, an non* pati alios, *legendum esset.*

SED iam tempus est te ipsi Consulatui præstare vt maiorem eum suscipiendo gerendoq; facias. Nam sæpius recusare,[678] ambiguam ac potius illam interpretationem habet, tamquam minorem putes. Tu quidem vt maximum recusasti, sed hoc persuadere nemini poteris, nisi aliquando & non recusaueris. Cùm arcus, cùm trophæa, cùm statuas deprecaris; tribuenda est verecundiæ tuæ venia: illa enim sanè tibi dicantur. [679] cùm verò postulamus, vt futuros Principes doceas inertiæ renunciare, paulisper delicias differre, paulisper & saltem ad breuissimum tempus, ex illo felicitatis somno velut excitatos, induere [680] prætextam, quam cùm dare possent, [681] occuparint; ascendere [682] curulem quam [683] detineant; esse denique quod concupierunt, nec ideò tantùm velle Consules fieri [684] vt fuerint. Gessisti alterum Consulatum, scio: illum exercitibus, illum prouinciis, illum etiam exteris gentibus poteris imputare, non potes nobis. Audiuimus quidem te omne munus Consulis obiisse, sed audiuimus. Diceris iustissimus, humanissimus, patientissimus fuisse: sed diceris. æquum est aliquando nos iudicio nostro, nostris oculis, non famæ semper & rumoribus credere. Quousque absentes de absente gaudebimus? liceat experiri, an aliquid superbiæ tibi ille ipse secundus Consulatus attulerit. Multum in commutandis moribus hominum, [685] medius annus valet, in Principum plus. [686] Didicimus quidem, cui virtus aliqua contingat, omnes inesse, cupimus tamen experiri, an nunc quoque vna eademque res sit, bonus Consul, & bonus Princeps. Nam [687] præter id quod est arduum, duas, easque summas simul capere potestates: tum inest vtrique nonnulla diuersitas, cùm Principem, quàm [688] dissimillimum Consuli deceat.

[678] AMBIGVAM.] *Recuses per modestiam, an per fastum spernas.* [679] CVM VERO.] *Textus requirit* Nunc vero. [680] PRÆTEXTAM.] *Consularem.*

[681] OCCVPARINT.] *Non passi alios vti.* [682] CVRVLEM.] *Nam Consules in Senatu, sublimiori suggestu, in sellâ curuli præsidebant. Inde Cassiodoro.* Insulæ curules, *pro Consulatu, Iuuenalis,*

—— summas donare curules, *idem*

Et Lucanus.

Lentulus è celsâ sublimis sede profatur

Ideo in Plinio hic, ascendere *& adde, si lubet, notata mihi ad* IV. *Annalem Taciti, in verbis,* Consules sede vulgari, per speciem mæstitiæ, sedentes. [683] DETINEANT.] *Ne quis alius ascendat. Omnia eò spectant, vt ostendat alios titulo Consules, hunc re fuisse, & fore.* [684] VT FVERINT.] *Dicantur scribanturq; fuisse.* [685] MEDIVS ANNVS.] *Qui iam effluxit à tuo Consulatu. Quid sibi velint, qui hic tricantur de* quinq; tantum mensibus, inter Traiani adoptionem & Neruæ mortem, *nescio. In tota re errant. nec quidquam hic de illo tempore, sed de Consulatu, vt iam dixi. Certum autem, Kalendis Ianuarij iniisse secundum Consulatum, deposuisse de more post duos menses: atque ita paullo plus quam annus medius, ad hoc tempus.* [686] DIDICIMVS.] *Philosophatur, imò Stoïcissat. quorum hoc dogma:* Τὰς ἀρετὰς ἀντακολουθεῖν ἀλλήλαις, καὶ τὸν μίαν ἔχοντα, πάσας ἔχειν: Virtutes inter se consequi, & qui vnam habeat, omnes habere. [687] PRÆTER ID.] *Deleam hoc,* id: *legamque,* Præter quod. *Breuiter ita & polite, pro eo quod vulgò,* Præterquàm quod. [688] DISSIMILLIMVM CONSVLI.] *Trunca sunt. Cuspiniani editio reficit.* Principem quàm simillimum esse priuato, Consulemque quàm dissimillimum deceat. *Approbo. Principis laus est, submittere se, & ciuiliter gerere: at Consulis aliter, attollere se & habitum animósque sumere pro magistratu.*

ATQVE ego video proximo anno Consulatus recusandi hanc præcipuam fuisse rationem, quòd eum absens gerere [689] non poteras. sed iam vbi [690] votisque publicis redditus: quid est, in quo magis sis approbaturus, quæ quantaque fuerint quæ desiderabamus? Parum est vt in curiam venias, nisi & [691] conuocas: vt intersis Senatui, & [692] præsides: vt censentes audias, nisi & [693] perrogas. Vis illud augustissimum Consulum aliquando tribunal, maiestati suæ reddere? ascende. Vis constare reuerentiam magistratibus, legibus auctoritatem, modestiam [694] petulantibus? [695] adi. Quod enim interesset Reipub. si priuatus esses, [696] Consulem te haberet tantùm, an & Senatorem; hoc nunc scito interesse, Principem te habeat tantùm, an & Consulem. His tot tantisque rationibus, quamquam multum reluctata verecundia Principis nostri, tandem tamen cessit. At quemadmodum cessit? non se vt [697] priuatis, sed vt priuatos pares sibi faceret. Recepit enim tertium Consulatum, vt daret. Nouerat moderationem hominum, nouerat pudorem,

rem, qui non ſuſtinerent tertio Conſules eſſe, niſi cum [698] ter Conſule. Bellorum iſtud [699] ſociis olim, periculorum conſortibus, parcè tamen tribuebatur; quod tu [700] ſingularibus viris, ac de te quidem benè ac [701] fortiter præſtitiſti, ſed in togâ meritis. Vtriuſque curâ, vtriuſque vigilantiâ obſtrictus es Cæſar: ſed in Principe rarum, ac propè inſolitum eſt, vt ſe putet obligatum, aut ſi putet, [702] amet. Debes ergo Cæſar, & ſoluis. Sed cùm ter Conſules facis, non tibi magnus Princeps, ſed non ingratus amicus videris. Quin etiam perquam modica quædam ciuium merita, [703] fortunæ tuæ viribus in maius extollis. efficis enim, vt tantum tibi quiſque præſtitiſſe videatur, quantum à te recipit. Quid iſti benignitati precer? niſi vt ſemper obliges, obligeris, incertumque facias, vtrum magis expediat ciuibus tuis [704] debere tibi, an præſtitiſſe.

[689] NON POTERAS.] *Poteras quidem, per exempla. & multi ita Principes, imo priuati. ſed in re abſentem, gerere, & finire, hoc indecorum, & præter veterum inſtituta.* Non poteras *igitur, id eſt rectè & ex tuâ mente.* [690] VOTISQVE.] *Quæ ſollenniter concepta* Fortunæ reduci, *aut Ioui ipſi, vt ſolet. Deſiderium autem hoc populi exprimit Martialis lib.* x. *epigr.* vi.

Quando erit ille dies, quo campus, & arbor, & omnis
Lucebit Latiâ culta feneſtra nuru?
Quando moræ dulces, longuſque à Cæſare puluis?
Totaque Flaminiâ Roma videnda viâ?

[691] CONVOCAS.] *Nam hoc officium Conſularem, Senatum habere & vocare, cum apud. Quæ poteſtas etiam Principi tributa, inter ſingulares. Tabula de imperio Veſpaſiani:* VTIQVE. EI. SENATVM. HABERE. RELATIONEM. FACERE. LICEAT. ITA. VTI. LICVIT. DIVO. AVGVSTO. [692] PRÆSIDES.] *In ſublimi ſellâ, vt dixi, Senatus rector.* [693] PERROGAS.] *Nam Conſul ſententias ordine rogabat & perrogabat.* [694] PETVLANTIBVS.] *Alij libri,* poſtulantibus. *nec malè. nam litigatores & cauſidici (immodeſtum ſæpe genus) tribunalia Conſulum adibant, ius petituri.* [695] ALIJ.] *Atqui tamantè dixit,* alicunde. *Frigidum ſchema ſit, & malim,* [illegible] *magis quidem, ſi* poſtulantibus *legamus.* [696] CONSVLEM TE.] *Vir doctus hæc ait nugas eſſe, nec quemquam Conſulem poſſe eſſe, qui non Senator. Itaque ſe reſcribere,* Conſulem habere te, ante tum Senatorem. *Ego ſub* [illegible] *reſiſto. Nam Plinij verba examinata aſcendunt, comparationem ſub hypotheſi hanc eſſe. Sicut veteri re*[illegible] *eſſes non Conſulem te* [illegible] *peterent etſi ſummis adi*[illegible] *ſed* [illegible] *Senatorem, vt in ſententiis dicendis* [illegible] *ita nunc, etſi tu Princeps, id eſt ſumma poteſtas, tamen cupiunt & Conſulem, vt in Senatu* [illegible] *quæ tam decore & vtiliter potes. Atqui ait, nemo olim Conſul, niſi Senator. Nihil ad rem: vt dem ita eſſe, quia conditionalis modo eſt ſermo. Sed non da, &*

priſcis temporibus, ante annales leges, etiam iuuenes, nec Senatores, ad Conſulatum electi. [697] PRIVATIS.] *Ita ſub Principibus dicuntur, quicumque non Principes. ipſi etiam magiſtratus.* [698] TER CONSVLE.] *Ipſo Principe. ne aliter viderentur ſuper eum ſcandere.* [699] SOCIIS.] *Vipſanius Agrippa intelligitur, de quo tatidem verbis & Seneca apud Tacitum (Annali* XIIII.) Quorum alter Bellorum ſocius. [700] SINGVLARIBVS.] *Alter innotuit* M. Cornelius Fronto, *oratoriâ laude clarus: quem collegam ſibi Traianus aſſumpſit. Alter qui deſignatus in Kal. Martias fuit, ignotus nobis: niſi quod Onufrius diuinat de* Sex. Pompeio colleg[a]. [701] FORTITER.] *Sanè vox repetenda, quæ mox ſubiicitur,* fortiter mentis præſtitiſti. [702] AMET.] *Princeps potens beneficiorum omnium, ipſe extra ſortem capiendi videtur. quid ſi tamen ceperit, aut cepiſſe putet? non amat, inquit. id eſt, odit eos quibus putat ſe debere. Nam* deſtrui per hæc [illegible] ſuam arbitrantur, *(aut quiſpiam:) & talium au*[illegible]*ores,* quaſi exprobrantes cernuntur. [703] FORTVNÆ TVÆ.] *Nam tu magna retribuenda, efficis vt magna videantur quæ tribuêre.* [704] DEBERE TIBI.] *Acutè. id eſt, vtrum vtilius ſit nobis, cepiſſe à te beneficium (quod eſt* debere:) *an dediſſe, quia hoc præſentem mox fructum & remunerationem trahit. Dediſſe autem, hîc eſt* præſtitiſſe.

EQVIDEM illum [705] antiquum Senatum contueri videbar, cùm ter Conſule [706] aſſidente, tertiò Conſulem [707] deſignatum [708] rogari ſententiam cernerem. quanti tunc illi, quantuſque tu? Accidit quidem, vt corpora quamlibet ardua & excelſa, procerioribus admota decreſcant, item vt altiſſimæ ciuium dignitates, collatione faſtigij tui, quaſi deprimantur. quantoque propiùs ad magnitudinem tuam aſcenderint, tantò etiam à ſuâ deſcendiſſe videntur. Illos tamen tu, quamquam non potuiſti tibi æquare [709] cùm velles, adeo in edito collocaſti, vt tantum ſuper ceteros, quantum infrà te cernerentur. Si vnius tertium Conſulatum [710] eundem in annum, in quem tuum, contuliſſes: ingentis animi ſpecimen haberetur. vt enim felicitatis eſt, [711] quantum velis poſſe, ſic magnitudinis, velle quantum poſſis. Laudandus quidem & ille, qui tertium Conſulatum meruit: ſed magis, ſub quo meruit. Magnus memorandusque, qui tantum præmium [712] cepit: ſed maior, qui capienti dedit. Quid? quod duos pariter tertio Conſulatu [713] collegas tui ſanctitate decorasti? [illegible] nemini dubium, hanc tibi præcipuam cauſam fuiſſe [714] extendendi Conſulatus tui, vt duorum Conſulatus amplecteretur, & collegam te [715] vtrique daret. Vtrique enim ſuper Conſulatum alterum geſtum à patre [illegible], id eſt, quanto minus quam à te datum

vtriuſ-

[illegible]que adhuc oculis paullò antè dimiſſi [illegible] oberrabant: vtriuſque ſolennis ille [illegible]m & [716] prænuncius clamor auribus [illegible]erat: cùm rurſus curulis, rurſuſq; pur[illegible]a. vt olim, cum hoſtis in proximo, & in [illegible]mum diſcrimen adducta Reſpub. ex[illegible]m honoribus virum poſceret, [717] non [illegible]ulatus hominibus iiſdem, ſed iidem [illegible]mines Conſulatibus reddebantur. Tanta [illegible] benefaciendi vis, vt indulgentiá tuam [718] neceſſitas [719] æmuletur. Modò prætex[illegible] exuerant, reſumant. modò lictores abire iuſſerant, reuocent. modò gratulantes amici receſſerant, reuertantur. [720] Hominiſne iſtud ingenium eſt? hominis poteſtas? renouare gaudia, redintegrare lætitiam, nullamque requiem gratulationis dare: neque alia repetendis Conſulatibus interualla permittere, niſi [721] dum finiuntur? Facias iſta ſemper, nec vmquam in hoc opere, aut animus tuus aut fortuna laſſetur: des quàm plurimis tertios Conſulatus, & cùm plurimis tertios Conſulatus dederis, ſemper tamen plures quibus debeas dare, ſuperſint.

701 ANTIQVVM.] *Ante Principes. cùm multi Conſulatibus ſic aucti.* 706 ASSIDENTE.] *Iuxta tuam ſellam.* 707 DESIGNATVM,] *Pompeium Collegam, vt iam dixi, aut alium.* 708 ROGARI.] *A te ter Conſule. Primi autem rogari ſolent Conſules deſignati.* 709 CVM VELLES.] *Ter Conſules tecum faciendo.* [illegible]0 EVMDEM IN ANNVM.] *Non etiam menſes, quod feciſti.* 711 QVANTVM VELIS.] *Quod Prin[illegible]cuit: qui Iupiter alter in terris. Seneca in perſon[illegible]us:* Qualem quiſque ſortem ſtatumque habeat, in mea manu poſitum eſt. quid cuique mortalium Fortuna datum velit, meo ore pronunciat. 712 CEPIT.] *Capax eius, & dignus fuit.* [illegible] COLLEGAS.] *Melius, certè apertius,* collegi tui. 714 EXTENDENDI.] *Ecce. pro more, poſt duos menſes debuiſſet cedere Conſulatu Traianus. nunc non fecit, ſed geſſit Conſulatum & produxit in Kal. Maias, atque ita collegam habuit, in Frontonis abeuntis locum, Pompeium collegam.* 715 VNI DARET.] *Iamnunc daret vni, in te. nempe Frontoni alteri daturus, cùm is abiſſet.* 716 PRÆNVNCIVS CLAMOR.] *Quo ſignificant Conſules venire, darent locum. Clamor erat,* Animaduerte. *Suprà,* ſilentes q[illegible]que lictores *dixit.* 717 NON CONSVLATV[illegible]] *Sic in omni munere deberet, non illud hominibus, ſed homines ipſi dari. id eſt, non vt ij per officium auctiores, ſed vt illi proſpectum cautumque, per ipſos. Simili ſententiâ Seneca ſcripſit, Conſol. ad Heluiam, cap.* XIII. Quis M. Catonis ignominiam [illegible], duplicé in petitione Præturæ & Con[illegible] [illegible]m. ignominia illa Præturæ & Con[illegible]tus fuit, quibus ex Catone honor habebatur. [illegible] NECESSITAS.] *Quæ neceſſitas olim erat, & iubebat Conſules ſæpè eoſdem creari, rerum expertos: at nunc ea nulla eſt, ſola benignitas tua hoc facit & inducit.* [illegible] ÆMVLETVR.] *Imitetur. non quòd illi priſci potuerint ſcire quid Traianus facturus, minùs imitari: ſed dictum voluit, Quod tua benignitas facit, hoc idem apud alios neceſſitas. non tam imitatur, quàm paria vſurpat.* 720 HOMINISNE.] *An alicuius dei?* 721 DVM FINIVNTVR.] *Haud verè omnino. non annus, & vltrò, interfuit: Onufrium vide. Sed oratoriè hæc dicuntur.*

OMNIVM quidem beneficiorum, quæ merentibus tribuuntur, non ad ipſos gaudium magis quàm ad ſimiles redundat: præcipuè tamen ex horum Conſulatu, non ad partem aliquam Senatus, ſed ad totum Senatum tanta lætitia peruenit, vt eumdem honorem omnes ſibi & dediſſe, & accepiſſe videantur. Nempe enim hi ſunt, quos Senatus, cùm [722] publicis ſumptibus minuendis optimum quemque præficeret, elegit & quidem primos. [723] Hoc eſt igitur, hoc eſt quod penitus illos animo Cæſaris inſinuauit. An parum ſæpè experti ſumus, hanc eſſe rerum conditionem, vt Senatus fauor apud Principem aut proſit, aut noceat? Nónne paullò antè nihil magis exitiale erat, quàm illa Principis cogitatio? hunc Senatus probat, hic Senatui carus eſt. Oderat quos nos amaremus, ſed & nos [724] quos ille. Nunc inter Principem Senatumque digniſſimi cuiuſque caritate certatur, [725] demonſtramus inuicem, credimus inuicem, quodque maximum amoris mutui ſignum eſt, eoſdem amamus. Proinde P.C. fauete apertè, diligite conſtanter. Non iam diſſimulandus eſt amor, ne noceat, non premendum odium, [726] ne proſit. Eadem Cæſar, quæ Senatus, probat improbatque: vos ille præſentes, vos etiam abſentes in conſilio habet. Tertiò Conſules fecit, quos vos [727] elegeratis: & fecit hoc ordine, quo electi à vobis erant. Magnus [728] vterque veſtrûm, ſiue eoſdem maximè diligit, quos ſcit vobis eſſe cariſſimos; ſiue illis neminem præfert, quamuis aliquem magis amet. Propoſita ſunt ſenioribus præmia, iuuenibus exempla: [729] adeant, frequenter ſecuras tandem ac patentes domos. quiſquis probatos Senatui viros ſuſpicit, hic maximè Principem promeretur. Sibi enim accreſcere putat quod cuique adſtruatur: nullamque in eo gloriam ponit, quòd ſit omnibus maior, niſi [710] maximi fuerint quibus maior eſt. Perſta Cæſar in iſtâ ratione propoſiti, taleſq; nos crede, [731] qualis fama cuiuſque eſt. Huic aures, huic oculos intende. ne reſpexeris [732] clandeſtinas exiſtimationes, nullique magis, quàm audien-

dientibus inſidiantes ſuſurros. Melius omnibus, quàm ſingulis creditur. ſinguli enim decipere & decipi poſſunt: nemo omnes, neminem omnes feſellerunt.

[722] Pvblicis svmptibvs.] *Quia per Domitianum exhauſto æraria, par non erat iis Reſpublica. Itaque factum hoc ſtatim ſub Nerua. de quo Dio.* Καὶ πολλὰς μὲν θυσίας, πολλὰς δὲ ἱπποδρομίας, ἄλλας τε τινὰς θέας κατέλυσε, συστέλλων ὡς οἷόν τε δαπανήματα: Multa ſacrificia, multos Circenſes, atque alia ſpectacula, diſſoluit & ſuſtulit, contrahens quantum poterat impendia publica. [723] Hoc est.] *Talis illa electio, & quòd probati Senatui.* [724] Qvos ille.] *Domitianus. nam mali Principes ſemper Senatum oderant, vt* tecti bonique præceptorem, *& frenum aut obicem conſiliis factiſq; prauis: viciſsim autem, & Senatus talem.* [725] Demonstramvs.] *Qui digni honore & prouectione ſint.* [726] Ne prodit.] *Senſus. non amorem erga bonos iam diſsimulemus, ne apertus, illis noceat apud Principem: non odium erga malos, ne contrà proſit. Nam ſi aperimus hoc odium & reuelamus, eo ipſo prouehimus, & iuuamus. quia Princeps malus, quos nos odimus, amat, quos amamus, odit.* [727] Elegeratis.] *Ad publicos ſumptus tolerandos.* [728] Vterqve vestrvm.] *Quaſi ad Frontonem, & Collegam: quod non probo, nec ſententia ſatis connexa. Quidam libri:* Magnus vterque honor veſter. *ex quibus legam,* vtique honor: *ad Senatum. Enimuerò, inquit, magnus hic honor, quem Cæſar vobis defert. ſiue & amat, quos vos ſiue eum non amat, tamen iudicia vel affectus veſtra cedit, & honorat quos ipſi amatis.* [729] Adeant.] *In ſalutantibus, in officiis cultuq; alio. oſtendant ſe tales venerari & amare. Hoc autem inuidioſum, imò pernicioſum ſub malis, inſignem aliquem virum frequentari aut coli. Itaque Seneca, hoc metu, apud Tacitum,* inſtituta prioris vitæ commutat, prohibet cœtus ſalutantium, vitat comitantes. [730] Maximi fverint.] *Aureum item dogma. Tyrannus vilibus & prauis imperare cupit, ſecuritatis cauſſâ; Princeps bonus, optimis & honeſtiſsimis, gloria.*

[731] Qvalis fama.] *Quæ publica quidem, rarò mentitur. Ideò Alexander Seuerus Imp.* vbi aliquos voluiſſet vel Rectores prouinciis dare, vel Præpoſitos facere, vel Procuratores ordinare, nomina eorum proponebat, hortans populum, vt ſiquis quid haberet criminis, probaret manifeſtis rebus. [732] Clandestinas.] *Delatorum, aut paucorum, quibus magno ſuo periculo Principes credunt.*

[733] Revertor iam ad Conſulatum tuum; etſi ſunt quædam ad Conſulatum quidem pertinentia, ante Conſulatum tamen inprimis, quòd comitiis tuis interfuiſti, candidatus non Conſulatus tantùm, ſed [734] immortalitatis, & gloriæ, & exempli, quod ſequerentur boni Principes, mali mirarentur. Vidit te populus R. in illâ [735] vetere poteſtatis ſuæ ſede: perpeſſus es longum illud [736] carmen comitiorum, nec iam [737] irridendam moram: Conſulque ſic factus es, vt vnus ex nobis, [738] quos facis Conſules. Quoruſquiſque Principum antecedentium, honorem iſtum aut Conſulatui habuit, aut populo? Non alij marcidi ſomno heſternaque cœnâ redundantes, comitiorum ſuorum nuncios operiebantur? Alij ſanè peruigiles & inſomnes, ſed intra cubilia ſua illis ipſis Conſulibus, à quibus Conſules renunciabantur, exſilia & cædem machinabantur. O praua & inſcia veræ maieſtatis ambitio, concupiſcere honorem quem dedigneris; dedignari quem concupieris: cumque ex proximis [739] hortis campum & comitia proſpectes, ſic ab illis abeſſe, tamquam Danubio Rhenoque dirimare! Auerſeris tu honori tuo ſperata ſuffragia, renunciarique te Conſulem iuſſiſſe contentus, liberæ ciuitati [740] ne ſimulationem quidem ſerues? abſtineas denique comitiis abſtruſus atque abditus, quaſi illic tibi non Conſulatus detur, ſed abrogetur imperium? Hæc perſuaſio ſuperbiſſimis dominis erat, vt ſibi viderentur Principes eſſe deſinere; ſi quid facerent tamquam Senatores. Plerique tamen non tam ſuperbiâ, quàm metu quodam ſubmouebantur. An ſtuprorum ſibi [741] inceſtarumque noctium conſcij, [742] auſpicia polluere, [743] ſacratumque campum nefario auderent contaminare veſtigio? non adeò deos hominesque contempſerant, vt in illâ [744] ſpatioſiſſimâ ſede hominum [745] deorumque, coniectos in ſe oculos ferre ac perpeti poſſent. Tibi contrà, & moderatio tua ſuaſit, & ſanctitas: vt te & religioni deorum, & iudiciis hominum exhiberes. alij Conſulatum antè quàm acciperent, tu & dum accipis, meruiſti.

[733] Revertor.] *Nam antè cœpit dicere de tertio eius Conſulatu, apertè. Non ergo audio veterem aliquem codicem, qui* Præuertor. [734] Immortalitatis.] *Metaphora. vt in Tertulliano, de Chriſtianis:* Candidati æternitatis, & reſtitutionis *De iiſdem,* Candidati angelorum: *qui honorem lacumq; ambiunt angelorum.* [735] Vetere.] *Comitium intellegit, vel ipſa in iis Septa. Sedem autem* poteſtatis, *ideò: quia olim ibi ſuffragiis magiſtratus liberè creati leges rogata vel abrogata, pax & bellum iuſſa.* [736] Carmen comit.] *Haud dubiè precatio præiuit in re magnâ & publicâ, vt in pleriſque talibus olim. Et mox ipſe tanget.* [737] Irridendam.] *Poſtquam tu eam paſſus es, & ſubiſti.* [738] Qvos facis.] *Ergo Princeps facit Conſules? facit, atque ipſe deſtinat ſiue deſignat. Quid igitur de* ſuffragiis Senatus *& Comitiis populi, quod hîc atque infra legas? Reſpondeo. quod ad Conſules ipſos, vides rem totam hoc æuo à Principibus pependiſſe qui nominabant ſiue deſtinabant, hos illáſque, in hos & illos menſes. Et tamen, vt Patres viderentur iis aliquod habere,

bere, in Senatu propanebantur; atque y ſuffragabantur quæ omnia intio anni, aut circà geſta. Tum deinde, quæque parta producebantur in Campum, & dicis cauſſâ populus coibat: ibiq́; renunciabantur, iurabant, & mox ſuo quiſque menſe inibant. Hæc è Plinio ferè, de Conſulibus, in Prætoribus, Tribunis, atque aliis pluſculum iuris Senatus habuit. ad quem à populo comitia translata, ſub Tiberio. Me vide, ſodes, ad I. Annal. Taciti. [739] HORTIS.] *Quibus? Horti Agrippinæ, quas Caius item coluit, vicini campo Martio: & credam has intellegi. etſi alÿ etiam Cæſarum horti propinqui eſſe potuerunt.* [740] NE SIMVLATIONEM.] *Vt ipſe venias, & dicis cauſſâ populo te ſiſtas.* [741] INCESTARVMQVE. *De Domitiani inceſto, ſuprà.* [742] AVSPICIA.] *Quia comitia non niſi auſpicata habebantur; vt omnis actio cum populo.* [743] SACRATVMQVE.] *Martis.* [744] SPATIOSISSIMA.] *Campus ſanè magnus, atque adeò* Septa *in ea comitiarum magna. Ex Ciceronis epiſtolâ quadam lib.* IV. *ad Atticum colligas: in quâ narrat Cæſarem deſtinaſſe* Septa marmorea facere, eaq́ue excelsâ porticu cingere, mille paſſuum ſpatio. *Nam è porticu ambiente, vides ſpatium campi includendi.*
[745] DEORVMQVE.] *Quia templa ibi paßim: eratq́; vel ornatiſſima pars (Strabone auctore) totius vrbis.*

PERACTA erant ſollennia comitiorum, ſi Principem cogitares, iamq́ue ſe omnis turba [746] commouerat: cùm tu, mirantibus cunctis, accedis ad [747] Conſulis ſellam, adigendum te præbes [748] in verba Principibus ignota, niſi cùm iurare cogerent [749] alios. Vides quàm neceſſarium fuit Conſulatum non recuſare? non putaſſemus iſtud factu rum te fuiſſe, ſi recuſaſſes. Stupeo P.C. necdum ſatis aut oculis meis, aut auribus credo, atque identidem me, an audierim, an viderim interrogo. Imperator ergo, & Cæſar, & Auguſtus, Pontifex maximus, ſtetit ante gremium Conſulis? ſeditq́ue Conſul, Principe ante ſe ſtante: & ſedit inturbatus, interritus, & tamquam ita fieri ſoleret? quin etiam ſedens [750] præbuit iuſiurandum, & ille iurauit. expreſſit explanauitq́ue verba, quibus caput ſuum, domum ſuam, [751] ſi ſcienter fefelliſſet, deorum [752] iræ conſecraret. Ingens, Cæſar, & par gloria tua, ſiue fecerint iſtud poſteà Principes, ſiue non fecerint. Vlláne ſatis prædicatio digna eſt, idem tertiò Conſulem feciſſe, quod primò? idem Principem, quod priuatum? idem Imperatorem, quod ſub Imperatore? Neſcio iam, neſcio pulchriúſne ſit iſtud, quòd [753] præeunte nullo, an hoc, quòd alio præeunte iuraſti. [754] In Roſtris quoque, ſimili religione ipſe te [755] legibus ſubieciſti: legibus Cæſar, quas nemo Principi ſcripſit. Sed tu nihil amplius vis tibi licere, quàm nobis: ſic fit, vt nos tibi [756] plus velimus. [757] Quod ego nunc primùm audio, nunc primùm diſco: non eſt Princeps ſupra leges, ſed leges ſupra Principem. Idem Cæſari Conſuli, quod ceteris non licet: iurat [758] in legem attendentibus diis: nam cui magis quàm Cæſari attendant? iurat [759] obſeruantibus his, quibus idem iurandum eſt. non ignarus alioquin, nemini religioſiùs quod iurauerit cuſtodiendum, quàm cuius maximè [760] intereſt non peierari. itaque & [761] abiturus Conſulatu iuraſti, te nihil contra leges feciſſe. Magnum hoc erat cùm [762] promitteres, maius poſtquâ præſtitiſti. Iam totiens procedere [763] in Roſtra, [764] inaſcenſumq́ue illum ſuperbiæ Principum locum terere, hîc ſuſcipere, hîc ponere magiſtratus: quàm dignum te, quamq́ue diuerſum conſuetudine illorum, qui [765] pauculis diebus geſtum Conſulatum, imò [766] non geſtum, abiiciebant per [767] edictum? Hoc [768] pro concione, pro Roſtris, pro iureiurando: ſcilicet vt primis extrema congruerent; vtq́ue hoc ſolo intelligerentur ipſi Conſules fuiſſe, quòd alij non fuiſſent.

[746] COMMOVERAT.] *Abitura, te declarato.* [747] CONSVLIS.] *Qui præſidebat comitiis.* [748] IN VERBA.] *Sollennia videlicet iuramenti. Caßiodorus lib.* VIII. *epiſt.* II. *de hoc facto. vbi* populo Romano Athalaricus rex *ſcribit:* Ecce Traiani veſtri, clarum ſæculis, reparamus exemplum. Iurat vobis, per quem iuratis; nec poteſt ab illo quiſquam falli, quo inuocato non licet impunè mentiri. [749] ALIOS.] *A ſe factos Conſules. Nam vetus hoc iuramentum Conſulare, & duplex erat. Vnum initio magiſtratus, de quo hic, cùm iurabant ſe leges ſeruaturos: alterum cùm abirent, iurabantq́; ſeruaſſe. De illo, pauciora teſtimonia ſunt: ſed hoc Liuÿ inſigne, lib.* XXXI. C. Valerius Flaccus, quia Flamen Dialis erat, iurare in leges non poterat. magiſtratum autem plus quinque dies, niſi qui in leges iuraſſet, non licebat gerere. [750] PRÆBVIT.] *Multò meliùs alÿ,* præiit: *quod ſequentia dicent. Moris enim, vt ſollenniter iurarent, alio verba praeunte.* [751] SI SCIENTER.] *Fortaſſe,* ſi ſciens. *Nam hac iuramenti clauſulâ & ſanctio ferè erat:* Si ſciens fallo, tum Iupiter duq́ue omnes mihi, meæq́ue domui, irati ſunto. [752] IRÆ CONSECR.] *Plautus Amphitruone:* Si fallo, tum te ſumme Iupiter, Quæſo, Amphitruoni vt ſemper iratus ſies. *Briſſonius lib.* VIII. *De formulis videtur.* [753] PRÆEVNTE NVLLO.] *Hoc ad Principes trahendum, non ad verba iuranda. Captat igitur acumen in verbo. & mirum laudandumq́;, quòd nullo Principum exemplo praeunte, iuraſti: & hoc quoque, quòd alio verba praeunte, quaſi illo iubente, iuraſti.* [754] IN ROSTRIS.] *Ergo & hîc iterùm iuratum: ſed illud à deſignato Conſule: hoc cùm iam iniſſet, primo illo & auſpicali die.* [755] LEGIBVS.] *Verba enim iurandi erant,* ſeruaturum leges.
[756] PLVS VELIMVS.] *Ambiguè. plus licere videlicet:*

licet: an, plus te nos amemus. Nam velle alicui *ἁπλῶς, benè velle & fouere ſignificat Latinis.* [757] QVOD EGO.] *Vegeta magis oratio, ſi* Quid ego *legas, & interrogando acuas poſt,* diſcu? [758] IN LEGEM.] *Palàm,* in leges. [759] OBSERVANTIBVS.] *Senatoribus, & aliquando Conſulibus futuris.* [760] INTEREST.] *Nam Principum ſtatus & ſalus iuramento nitebatur, quod quotannis, ipſis Kalendis Ianuarijs, Senatus præſtabat. Scripſi de hoc ritu ad* XVI. *Annalium, in verba:* Principio anni, vitare Thraſeam ſollenne iuſiurandum. *Itaque ſi fides ſoluitur, labat eorum poteſtas.* [761] ABITVRVS.] *Huius moris multa exempla, in Cicerone, Dione, Plutarcho. Bona & prouida inſtitutio, religione iuriſiurandi incipere magiſtratum, & finire.* [762] PROMITIERES.] *Initio magiſtratus. ſuprà.* [763] IN ROSTRA.] *Iurandi cauſsâ. nam ibi accipiebant magiſtratum, ibi deponebant: & cum iuramento, vt dixi.* [764] INASCENSVMQVE.] *Mallem,* inacceſſumque. [765] PAVCVLIS DIEBVS.] *In Domitianum de quo Tranquillus:* Omnes Conſulatus pæne titulo tenus geſſit, nec quemquam vltra Kalendas Maij, plures ad Idus vſque Ianuarias. *Si ad Idus, ecce* XII. *aut* XIII. *dies.* [766] NON GESTVM.] *Nihil enim publicè fecerant, nulla eius munia obierant.* [767] EDICTVM.] *Quo publicè ſignificabant, ſe abire eo magiſtratu, alios ſufficere, tales & tales.* [768] PRO CONCIONE.] *Quam more priſco habere ſolent ad Quirites.*

[769] NON tranſiliui Patres Con. Principis noſtri Conſulatum: ſed eundem in locum contuli, quidquid de iureiurando dicendum erat: neque enim vt in ſterili, ieiunaque materiâ [770] eamdem ſpeciem laudis diducere ac ſpargere, atque identidem tractare debemus. illuxerat primus Conſulatus tui dies, quo tu curiam ingreſſus, nunc ſingulos, nunc vniuerſos adhortatus es reſumere libertatem, capeſſere quaſi communis imperij curas, inuigilare publicis vtilitatibus, & [771] inſurgere. [772] Omnes ante te eadem iſta dixerunt, nemini tamen ante te creditum eſt. Erant ſub oculis [773] naufragia multorum, quos [774] inſidioſâ tranquillitate [775] prouectos, improuiſus turbo perculerat. Quod enim tam infidum mare: quàm blanditiæ Principum illorum, quibus tanta leuitas, tanta fraus, vt [776] facilius eſſet iratos, quàm propitios habere? Te verò, ſecuri & alacres, quò vocas ſequimur. iubes eſſe liberos? erimus. iubes, quæ ſentimus, promere in medium? proferemus. Neque enim adhuc ignauiâ quadam & inſito torpore ceſſauimus: terror & metus, & miſera illa ex periculis facta prudentia monebat, vt à rep. (erat autem omnino [777] nulla reſp.) oculos, aures, animos [778] auerteremus. At nunc tuâ [779] dexterâ tuiſque promiſſis freti & innixi, obſepta diutinâ ſeruitute ora reſeramus, frænatamque tot malis linguam reſoluimus. Vis enim tales eſſe nos, quales iubes: nihilque exhortationibus tuis fucatum, nihil ſubdolum, denique quod credentem fallere paret, non ſine periculo fallentis. neque enim vnquam [780] deceptus eſt Princeps, niſi qui priùs ipſe decepit. Equidem hunc parentis publici ſenſum, cùm [781] exhortatione eius, tum pronunciatione ipsâ perſpexiſſe videor. Quæ enim illa grauitas ſententiarum, quàm inaffectata veritas verborum, quæ adſeueratio in voce, quæ affirmatio in vultu, quanta in oculis, habitu, geſtu, toto denique corpore fides? Tenebit ergo ſemper, quod ſuaſerit: ſcietque nos, quotiens libertatem quam dedit experiemur, ſibi parêre. nec verendum eſt ne incautos putet, ſi fidelitate temporum conſtanter vtamur, quos memini ſub malo Principe aliter vixiſſe.

[769] NON TRANSILIVI.] *Oratoriè ſe reuocat. quia enim de iuramento dixerat, quod abeuntes præſtant: quid ergo? iam abiuit? iam de fine, nihil de ipſa Conſulatu dicis? Dicam, inquit: ſed in vnum locum contuli, quod de iuramento dicendum erat.* [770] EANDEM SPECIEM.] *Vt iuriſiurandi.* [771] INSVRGERE.] *Animis iterùm erectis, quos ſeruitus depreſſerat.* [772] OMNES.] *Nero etiam, de quo Tacitus initio* XIII. *Annalium.* [773] NAVFRAGIA.] *Opum & vitæ.* [774] INSIDIOSA.] *Blandis fallacibuſque Principum dictis.* [775] PROVECTOS.] *Longiùs in remp. liberiuſque ſe immittentes.* [776] FACILIVS.] *Friget ſententia: ammobitur, ſi legas,* felicius. *Inapinatum dictum. nam omnes amant valentes habere Principes: at iſtorum ea fraus vel leuitas, vt iuuaret affligere ſubitò amicas aut propinquos. Spectant in Domitianum, de cuius* callidâ inopinataque ſæuitiâ *(ita loquitur) Suetonium, ſodes, cap.* XI. *vide & hæc cape. Vniuersè autem etiam verum eſt,* Πόῤῥω Διός τε καὶ κεραυνοῦ: Procul a Ioue & fulmine. [777] NVLLA RESPVBLICA.] *Sed vnius res priuata.* [778] AVERTEREMVS.] *In quâ nihil honeſtè, nihil libere, fas eſſet dicere, aut facere.* [779] DEXTERA.] *Quam fidei teſſeram dediſti.* [780] DECEPTVS EST.] *A nobis. neque alios repperit, niſi cùm alium ipſe ſe geſſit.* [781] EXHORTATIONE] *Putarem,* ex oratione.

NVNCVPARE [782] vota & pro æternitate imperij & pro ſalute [783] ciuium, imo pro ſalute [784] Principum, ac propter illos pro æternitate imperij ſolebamus. Hæc pro imperio noſtro, in quæ ſint verba ſuſcepta, operæpretium eſt adnotare. [785] SI BENE REMP. ET EX VTILITATE OMNIVM REXERIS. Digna vota, quæ ſemper ſuſcipiantur, ſemperque ſoluantur. Egit cum dijs, ipſo te auctore Cæſar, [786] reſp. vt te ſoſpitem incolumemque præſtarent, ſi tu ceteros

præſtitiſſes: ſi contrà, illi quoque à cuſtodiâ tui corporis oculos dimouerent, teque relinquerent votis, quæ [787] non palàm ſuſciperentur. Alij ſe [788] ſuperſtites reip. optabant, faciebantque: tibi ſalus tua inuiſa eſt, ſi non ſit cum reip. ſalute coniuncta. nihil pro te pateris optari, niſi expediat optantibus: omnibuſque annis [789] in conſilium de te deos mittis, exigiſque vt ſententiam ſuam mutent, ſi talis eſſe deſieris, [790] qualis electus es. Sed [791] ingenti conſcientiâ Cæſar [792] paciſceris cum diis, vt te ſi mereberis ſeruent: cùm ſcias, an merearis, neminem magis, quàm deos ſcire. Nónne vobis P. C. hæc diebus ac noctibus agitare ſecum videtur? Ego quidem in me, ſi omnium vtilitas ita poſceret, etiam [793] Præfecti manum armaui: ſed ne deorum quidem aut iram, aut negligentiam, deprecor. quæſo imò & obteſtor, ne vnquam pro me vota reſp. [794] inuita ſuſcipiat; aut ſi ſuſceperit, inuita [795] ne debeat. Capis ergo Cæſar ſalutis tuæ glorioſiſſimum fructum, ex conſenſu deorum. nam cùm excipias, vt ita demùm te dei ſeruent, SI BENE REMP. ET EX VTILITATE OMNIVM REXERIS: certus es te benè remp. gerere, cùm ſeruent. Itaque ſecurus tibi, & lætus [796] dies erit, qui Principes alios curâ & metu diſtinebat: cùm ſuſpenſi & attoniti, parumque confiſi patientiâ noſtrâ, [797] hinc atque inde publicæ ſeruitutis [798] nuncios exſpectarent; ac ſi fortè aliquos flumina, niues, venti præpediſſent, ſtatim hoc illud eſſe credebant, quod merebantur. nec erat diſcrimen vllum pauoris: proptereà quòd cùm à malo Principe tamquam ſucceſſor timeatur, quiſquis eſt dignior, cùm ſit nemo non dignior, omnes timentur. Tuam ſecuritatem non mora nunciorum, non litterarum tarditas differt. ſcis tibi vbique iurari: cùm ipſe [799] iuraueris omnibus. Nemo hoc [800] ſibi non præſtat. amamus quidem te, in quantum mereris: iſtud tamen non tui facimus amore, ſed noſtri. nec vnquam illuceſcat dies, quo pro te nuncupet vota, [801] non vtilitas noſtra, ſed fides, Cæſar. Turpis tutela Principis, [802] cui poteſt imputari. Queri libet, quòd in [803] ſecreta noſtra non inquirant Principes, niſi [804] quos odimus. Nam ſi eadem cura bonis & malis eſſet; quam [805] vbique admirationem tui, quod gaudium exſultationemque deprehenderes? quos omnium cum coniugibus ac liberis, quos etiam cum domeſticis [806] aris focíſq; [807] ſermones? ſcires [808] molliſſimis iſtis auribus parci. & alioquin cùm ſint odium amorque contraria, hoc perquam ſimile habent, [809] quod ibi [810] intemperantiùs amamus bonos Principes, vbi liberaliùs malos odimus.

[782] VOTA.] *Quæ tertio Nonas Ianuarias publicè ſuſcipi moris erat, feſtâ omnium lætitiâ. De iis ſcripſi, nec repeto,* XVI. *Annalium Taciti.* [783] CIVIVM.] *Ait aliquis ineptam hanc lectionem eſſe, & fidenter reſcribendum* Principum. *At mihi non probat. & puta Plinium dicere antiqui inſtituti fuiſſe, vt vota pro imperio & ciuibus ſuſciperentur; at nunc pro ſalute Principum. Res ſanè ita fuit. & olim Conſules Vota nuncupabant. vt Liuius* XXII. *de Varrone:* Capitolium, & ſollennem votorum nuncupationem, fugiſſe: *quid autem niſi pro rep. & imperio* S. P. Q. R.

[784] PRINCIPVM.] *Corrigit dictum, quia illi priores de ſuâ ſalute ſatagebant, ſecuri publicæ. Et aliqui verba ipſa erant de Principe. Tacitus* IV. *Annalium:* Pontifices eorumque exemplo ceteri ſacerdotes, cùm pro incolumitate Principis vota ſuſciperent. *Paullus Iuriſconſultus:* Poſt Kalendas Ianuarias, die tertio, pro ſalute Principis vota ſuſcipiuntur. *Plinius, in epiſtolâ ad Traianum:* Sollennia vota pro incolumitate tuâ, quâ publica ſalus continetur, & ſuſcepimus Domine, & pariter ſoluimus: precati Deos, vt velint ea ſemper ſolui, ſemperque ſignari. [785] SI BENE.] *Clauſula eſt, Traiani iuſſu addita. vt ex Plinio apparet: clauſula, ô Deus, egregia, & magno ac ſalubri illa Principe digna.* [786] RESPVBLICA.] *Quæ vota illa ſuſcipit.*

[787] NON PALAM.] *Id eſt, malis noxiiſq; votis. Nam in tyrannos tacita paſſim exſecrationes, mortem & exitium precantium.* [788] SVPERSTITES.] *Cùm perditum eam irent & euerſum.* [789] IN CONSILIVM.] *A iudicibus ſumptum. qui in conſilium à Prætore mittebantur, cauſâ cognitâ, ſententias laturi.* [790] QVALIS ELECTVS.] *Bonus, vtiliſque.*

[791] INGENTI.] *Egregiis conſiliis factiſq; ſubnixâ.*

[792] PACISCERIS.] *Sub pacto & conditione ſeruari petis, Si merearis.* [793] PRÆFECTI.] *Factum inſigne & immortale tangit: & miror ab Oratore, qui minora diducit, tangi tantùm. Dio, Zonaras, Suidas, Victor ita referunt.* Cùm Præfecto Prætorij gladium traderet, quo accingi eum moris eſt, ſtrinxit, & nudatum tenens, ait, Cape iſtum, & ſi rectè imperauero, pro me; ſin aliter, contra me vtere. *Hic campus, in quo exſultares Plini. decebatne tam auream vocem & ſenſum, tam arido & propero ſtilo ſtringi tantùm?* [794] INVITA.] *Si malè me in eam geſſero.* [795] NE DEBEAT.] *Si vel me mutem, cùm iam ſuſceperit.* [796] DIES ERIT.] *Placet quod in veteri, exit.* [797] HINC ATQVE INDE.] *Nam in omnibus prouinciis & iurabatur Principi, & vota item fiebant.* [798] NVNCIOS.] *Quos Præſides aut Proconſules illicò mittebant, ſignificantes iuraſſe, uouiſſe. In Plinij epiſtolis ad Traianum, tales iſtæ nunciatoriæ leguntur. Vide.* [799] IVRAVERIS.] *Vel in Conſulatu, vel in iſtâ deorum obteſtatione.* [800] SIBI PRÆSTAT.] *Suâ cauſſâ facit, non tuâ.* [801] NON VTILITAS.] *Senſus. numquam ſit ille dies, vt vota noſtra nuncupemus, ſolâ fide inducti, quam Princi-*

piorus debemus, ſed magis vtilitate propriâ ſuaſi, quam à te capimus. & ideo diuturnum æternúmque, ſi poſſit, eſſe te velimus. [802] CVI POTEST.] *Cui, nempe Principi. hoc arguté dicit: Turpis eſt defenſio, aut nuncupatio pro ſalute eius Principis, cui hanc poſsis imputare. id eſt, quam eius cauſâ ſuſcipias, & quam ei ut beneficium inſcribas. At illa tutela pulchra & glorioſa, quam ſuâ cauſâ ſubditi ſuſcipiunt.* [803] SECRETA.] *Sermones occultos, aut ſenſus.* [804] QVOS ODIMVS.] *Niſi mali. nam hi, conſcientiâ ſuggerente, ſciunt malos de ſe ſermones eſſe. Quid boni? bonos, eâdem teſte.* [805] VBIQVE ADMIR.] *Domi, in foro, circulis conuiuiis. O optabiles fidasq́; iſtas priuatas, ſuper publicas omnes laudationes! At Senecam de his affectibus audiamus:* Quid pulchrius eſt, quam viuere optantibus cunctis, & vota non ſub cuſtode nuncupantibus? ſi paullùm valetudo titubauit, non ſpem hominum excitari, ſed metum? nihil eſſe cuiquam tam pretioſum, quod non pro ſalute præſidis ſui commutatum velit? omne quod illi euenit, ſibi quoque euenire deputet? [806] ARIS FOCISQVE.] *Apud Lares ſiue Deos Penates.* [807] SERMONES.] *Laudes grateſq́; de te dicentium, vota pro te concipientium.* [808] MOLLISSIMIS.] *Verecundiſsimis.* [809] QVOD IBI.] *Domi & in ſecreto.* [810] INTEMPERANTIA.] *Vtrumque ibi liberè & effuſè, & amor, & odium ſe prodit atque erumpit.*

CEPISTI tamen & affectus noſtri, & iudicij experimentum, quantum maximum præſens capere potuiſti, illo [811] die, quo [812] ſollicitudini [813] pudoriq́; candidatorum ita conſuluiſti, ne vllius gaudium alterius triſtitia turbaret. alij cum [814] lætitiâ, alij [815] cum ſpe receſſerunt: multis gratulandum, nemo conſolandus fuit. Nec ideo ſegniùs iuuenes noſtros exhortatus es, [816] Cõſulatum circumirent, Senatum ſupplicarent: atque ita à Principe ſperarent honores, ſi à Senatu [817] petiſſent Quo quidem in loco, ſi quibus opus exemplo, adieciſti, vt te imitarentur. Arduum, Cæſar, exemplum, & quod imitari non magis quiſquam candidatorũ, quam Principum poſſit. Quis enim vel [818] vno die reuerentior Senatus candidatus, quàm tu cum omni vitâ, tum illo ipſo tempore, quo [819] iudicas de candidatis? An aliud à te, quàm Senatus reuerentia, obtinuit, vt iuuenibus clariſſimæ [820] gentis, debitum generi honorem, ſed [821] antequàm deberetur, offerres? Tandem ergo nobilitas non obſcuratur, ſed illuſtratur à Principe: tandem illos ingentium virorum nepotes, illos [822] poſteros libertatis, nec [823] terret Cæſar nec pauet. quinimò [824] feſtinatis honoribus amplificat atque auget, & maioribus ſuis [825] reddit. ſiquid vſquam ſtirpis antiquæ, ſiquid reſiduæ claritatis: hoc amplexatur & refouet, & in vſum reip. promit. Sunt in [826] honore hominum, & in honore famæ, magna nomina, ex tenebris obliuionis, indulgentiâ [827] Cæſaris: cuius eſt, vt nobiles & conſeruet, & [828] efficiat.

[811] DIE QVO.] *Ambigo leuiter, an non hic defectio aliqua: & perierint qua de affectus notis. Etſi poſteà tamen aliquid, ſed poſt hæc tardè.* [812] SOLLICITVDINI.] *Dum fit deſignatio, & dum pendent.* [813] PVDORIQVE.] *Poſt repulſam.* [814] LÆTITIA.] *Quod deſignati.* [815] CVM SPE.] *Quod deſignandi.* [816] CONSVLATVM.] *Ineptè. cum veteri libro,* Senatum, *lego.* [817] PETISSENT.] *Vt is commendaret.* [818] VNO DIE.] *Quo ambit quiſque & humiliter petit.* [819] IVDICAS.] *Deſignas, & eligis, quia nempe ſententiis noſtris tuam aptas.* [820] GENTIS.] *Magis velim cum libris aliis,* claríſſime genitis. [821] ANTEQVAM.] *Non ad annales leges aut ætatem refero, ſed quòd in honorem ſolùm nobilitatis eos creares. Generi eorum hoc das, inquit, & quia tali ſtirpe nati, quæ meruit; etſi nondum ipſi.* [822] POSTEROS LIBERT.] *Reliquam illam prolem aut liberi, & illorum qui in libertate magni fuerunt: è Caſsiis, Iuniis, Fabiis natos.* [823] TERRET.] *Nam vt ille ait, iam* olim monſtrum eſt in nobilitate ſenectus. [824] FESTINATIS.] *Etiam ante ætatem, aut certè maturitatem & merita.* [825] REDDIT.] *Dignos iis facit, titulis & imaginibus ſuis æquat.* [826] HONORE.] *Ego velim legere,* in ore famæ. *Salluſtius.* In ore agens gentibus, populo, ciuitati. *Pluſcula ego ad* III. *Hiſtor. Taciti, verbis:* Non in ore vulgi agere. [827] CÆSARIS.] *Satis fractè hoc dicitur: videaturq́; vox deeſſe,* extracta, *aut ſimilis.* [828] EFFICIAT.] *Iure annulorum dato, ingenuos facit, cumulatis honoribus, nobiles.*

PRAEIVERAT prouinciæ Quæſtor vnus ex [829] candidatis: [830] in quem ea ciuitas ampliſſima, redditus egregiâ conſtitutione fundauerat. hoc Senatui allegandum putaſti. Cur enim te Principe, qui generis tui claritatem virtute ſuperaſti, deterior eſſet conditio eorum, qui poſteros habere nobiles [831] mererentur, quàm eorum qui parentes habuiſſent? O te dignum, qui de magiſtratibus noſtris ſemper hæc nuncies: nec pœnis malorum, ſed bonorum præmiis, bonos facias! Accenſa eſt iuuentus, erexitque animos ad æmulandum, quod laudari videbat: nec fuit quiſquam, quem non hæc cogitatio ſubiret, cùm ſciret quidquid à quoque in prouinciis benefieret omnia te ſcire. Vtile eſt, Cæſar, & ſalutare Præſidibus prouinciarum hanc habere fiduciam paratum eſſe ſanctitati, induſtriæ ſuæ, maximum præmium, iudicium Principis, [832] ſuffragium Principis. Adhuc autem quamlibet ſincera rectaque ingenia, & ſi non detorquebat, hebetabat tamẽ miſera, ſed vera reputatio. [833] Vides enim, ſiquid bene fecero neſciat Cæſar; aut ſi ſcierit, teſtimonium

non

non redder. Ita eadem illa ſeu negligentia, ſeu malignitas Principum, cùm malè conſultis impunitatem, rectè factis nullum præmium polliceretur: nec illos à crimine, & hos deterrebat à laude. At nunc, ſi benè aliquis prouinciam rexerit, huic quæſita virtute dignitas offertur. patet enim omnibus honoris & gloriæ campus. ex hoc quiſque, quod cupit, petat; & aſſecutus, [834] ſibi debeat. Prouinciis quoque in poſterum, & iniuriarum metum, & accuſandi neceſſitatem, remiſiſti. Nam ſi [835] profuerint quibus gratias egerint, de nullo queri cogentur. [836] & alioquin nihil magis prodeſt candidato, ad ſequentes honores, quàm peractus optimè magiſtratus. Magiſtratus magiſtratu, honore honor petitur. Volo ego qui prouinciam rexerit, non tantùm [837] codicillos amicorũ, nec [838] vrbanâ coniuratione eblanditas preces: ſed decreta coloniarum, decreta ciuitatum alleget. [839] Næ ſuffragiis [840] conſularium virorum, vrbes, populi, gentes inſeruntur. efficaciſſimum pro candidato genus eſt rogandi, gratias agere.

[829] CANDIDATVS.] *Præturæ, an Conſulatus.* [830] IN QVEM EA.] *Alius videbit. me hîc luſcitioſum confiteor, aut cæcum. Legerem:* inque eâ ciuitatis ampliſſimæ. *Præfuerat prouinciæ, & in eâ reditus ac vectigalia ampliſſima vnius ciuitatis, pulchrè & prudenter fundauerat.* [831] MERERENTVR.] *Virtute propriâ.* [832] SVFFRAGIVM.] *Ad honores.* [833] VIDES ENIM.] *Ethopœia, quam vocant.* [834] SIBI DEBEAT.] *Suæ induſtriæ & virtuti, quam Princeps honoribus remuneratur.* [835] PROFVERINT.] *Si prouincialium iudicia bona & honeſta, honori vſuiq; fuerint apud Cæſarem: nulla querela exſpectanda à prouincialibus. quia quiſque placere iis ſtudebit, & demereri hac eadem benè agendo: vt Cæſarem amicum habeat, & per eum honores.*

[836] ET ALIOQVIN.] *Iterum cæcutio, neque hæc inter ſe vincta. Lego omnia.* & liquebit nihil magis prodeſſe candidato ad ſequentes honores, quàm peractos. Optime magiſtratus magiſtratu, honore honor petitur. *Sententiam dedi, fortaſſe & verba. Scient omnes, inquit, ad futuros honores, priores prodeſſe: & ſi y benè geſti in vrbe aut in prouinciis, gradum ad alios eſſe.* [837] CODICILLOS.] *Priuatas laudatiunculas. qualis illa Martialis, ad hunc Traianum, lib.* XII.

Palma regit noſtros, mitiſſime Cæſar, Iberos,
Et placido fruitur pax peregrina iugo.
Ergo agimus læti tanto pro munere grates,
Miſiſti mores in loca noſtra tuos.

[838] VRBANA CONIVRATIONE.] *Paucorum aliquot ciuium. Quâ in re peccatum ſæpè, Thraſeas apud Tacitum* XV. *Annalium queritur: & cenſet,* vt laus falſa, ac precibus expreſſa, proinde cohibeatur, quàm malitia, quàm crudelitas. *Et decretum mox interpoſitum:* Nequis ad concilium ſociorum referret, agendas apud Senatum Proprætoribus Proueconſulibus grates, neu quis eâ legatione fungeretur. *Et fraudes vetari, bonum eſt: recta illa iudicia ſperni aut ſupprimi, non bonum.* [839] NE SVFFRAG.] *Aſſentior Liuineio,* vt ſuffragiis: *& ſtatim,* inſerantur. *Etſi poßit etiam legi:* Benè ſuffragiis. [840] CONSVLARIVM.] *Qui in Senatu nominant, ac commendant candidatos. Tamen dubita, an non è notis error, veriúſque:* Clariſſimorum virorum, *de toto Senatu. Nec enim ſoli* Conſulares *ſuffragia dabant.*

IAM quo adſenſu Senatus, quo gaudio exceptum eſt, cùm candidatis, vt quemque [841] nominaueras, [842] oſculo occurreres? [843] deuexus quidem in planum, & quaſi vnus ex gratulantibus. Te mirer magis, an improbem illos, qui effecerunt, vt iſtud magnum videretur? cùm velut affixi curulibus ſuis, [844] manum tantùm, & hanc cunctanter & pigrè, & [845] imputantibus ſimiles, promerent. Contigit ergo oculis noſtris inſolita facies, Princeps & candidatus [846] æquales & ſimul ſtantes: intuerique parem accipientibus honorem, qui dabat. Quod factum tuum à cuncto Senatu, quàm verâ acclamatione, celebratum eſt? [847] TANTO MAIOR, TANTO AVGVSTIOR. Nam cui nihil ad augendum faſtigium ſupereſt, hic vno modo creſcere poteſt ſi ſe ipſe ſubmittat, ſecurus magnitudinis ſuæ. Neque enim ab vllo periculo fortuna Principum longiùs abeſt, quàm ab humilitatis. Mihi quidem non tam humanitas tua, quàm [848] intentio eius admirabilis videbatur. quippe cùm [849] orationi oculos, [850] vocem, manum commodares: vt ſi [851] alij eadem iſta mandaſſes, omnes comitatis numeros obibas. atque etiam, cùm [852] ſuffragatorum nomina, honore quo ſolent, exciperentur: tu quoque inter excipientes eras, & ex ore Principis ille ſenatorius aſſenſus audiebatur. quodque apud Principem perhibere teſtimonium merentibus gaudebamus, perhibebatur à Principe. Faciebas ergo, cùm diceres, [853] OPTIMOS: nec [854] ipſorum modò vita à te, ſed [855] iudicium Senatus comprobabatur: [856] ornarique ſe, non illos magis quos laudabas, lætabatur.

[841] NOMINAVERAS.] *Deſignaueras palàm.* [842] OSCVLO.] *Vt ſoles in gratulatione & fauſtâ precatione.* [843] DEVEXVS.] *Inclinans, & penè deſcendens è tuo tribunali. Seneca De Tranquillitate:* Tutiores erunt, ſuperbiam detrahendo, & fortunam ſuam in planum deferendo. [844] MANVM.] *Superbiæ, vt antè monui: & vide* II. *Electorum, cap. proprio* De oſculis. [845] IMPVTANTIBVS.] *Quaſi beneficium darent eo ipſo, quòd liceret contingere.*

[846] ÆQVALES.] *Hoc mihi placeat, & eſt pro ſenſu. At libri tamen plerique*, equitis, *vel* equitus ſimul, *habent: vt omnino cenſeam fuiſſe*, & candidatus eius, ſimul ſtantes. *Erant enim* candidati Cæſaris, *& ita in lapidibus nominantur: quos is produceret & commendaret. Nam de* candidato equitis, *id eſt, equeſtris ordinis (quod quidam ſuggerunt) alienum, & ineptum eſt.* [847] TANTO MAIOR.] *In adhortatione & comprobatione formula. Sic in Seneca*, Multoque audire mauult Tantò melior, quam, Tantò felicior: *& alibi in eadem.* [848] INTENTIO.] *Expreſſio, cum veritate & acrimoniâ.*

[849] ORATIONI.] *Quô gratulabaris honorem candidatis.* [850] VOCEM, MANVM.] *Seneca, epiſt.* VIII. In Senatu candidato vocem & manum commodare. [851] ALII EADEM.] *Priuato, qui tibi obſequeretur. Sed puto rectiùs lectum iri*, vt ſi alius eadem iſta mandaſſet. *Tu, inquit, omnia iſto comiter & benignè faciebas; tanquam ſi non à te hoc beneficium, ſed ab alio acceptum gratulareris. Nemo enim nimis gaudet aut exſultat in eo, quod ipſe confert.* [852] SVFFRAGATORVM.] *Hoc intellegi patet ex epiſtolâ* XX. *lib.* III. *eiuſdem Plinij, vbi rationem hanc comitialem ita explicat*: Citato nomine candidati, ſilentium ſummum. dicebat ipſe pro ſe, vitam ſuam explicabat, teſtes & laudatores dabat. Addebat quoſdam ex ſuffragatoribus. illi grauiter & paucis loquebantur. Plus hoc quàm preces proderat. *Itaque Suffragatores prodibant, & loquebantur: apparetq; cum plauſu & fauore (vt tunc mores ad leuitatem vel adulationem inclinabant) exceptos. Apparet, inquam, vt hac eſt lecta, quam mihi immutare tamen ſuadeat animus, ac ſcribere*: cùm ſuffragatores nomina, honore quo ſolent, exciperent, tu quoque. *Ipſi dica Suffragatores nomina excipiebant: quorum? nempe candidatorum, qui nomine & ardine (ex verbis iam Plinij) citabantur. Princeps igitur ipſe, mirâ comitate, quaſi inter ſuffragantes laudanteſq; erat.*

[853] OPTIMOS.] *Notetur ritus, adhuc inobſeruatus. Candidati*, boni vel optimi *acclamabantur, ad nomen. Seneca hinc lux, epiſt.* III. Itaque verbo illo quaſi publico vſus es, & ſic amicum dixiſti, quomodo omnes candidatos viros bonos dicimus.

[854] IPSORVM.] *Candidatorum. Itaque ex his palàm eſt, ſuperiora, vt dixi, legenda.* [855] IVDICIVM.] *Quo Senatus tales elegerat.* [856] ORNARIQVE SE.] *Ipſum Senatum, cui ſic credebas.*

NAM quòd precatus es, vt illa ipſa [857] ordinario comitiorum BENE AC FELICITER EVENIRET NOBIS, REIP. [858] Nónne tibi tale eſt, vt nos hunc ordinem votorum conuertere debeamus? deos denique obſecrare, vt omnia quæ facis, quæque facies, proſperè cedant tibi, reip. nobis? vel ſi breuiùs ſit optandum, vt [859] vni tibi? in quo & reſp. & nos ſumus. [860] Fuit tempus, ac nimium diu fuit, quo [861] alia aduerſa, alia ſecunda, Principi & nobis. nunc communia tibi nobiſcum tam læta, quàm triſtia: nec magis ſine te nos eſſe felices, quàm tu ſine nobis potes. An ſi poſſes, in fine [862] votorum adieciſſes, VT ITA PRECIBVS TVIS DII ANNVERENT, SI IVDICIVM NOSTRVM MERERI PERSEVERASSES? Adeò nihil tibi amore ciuium antiquius; vt antè à nobis, deinde à diis; atque ita ab illis amari velis, ſi à nobis ameris. Et ſanè priorum Principum [863] exitus docuit, ne à diis quidem amari, niſi quos homines ament. arduum erat, has precationes tuas laudibus adæquare: adæquauimus tamen. Qui amoris ardor, qui ſtimuli, quæ faces illas nobis exclamationes ſubiecerunt? Non noſtri, Cæſar, ingenij, ſed tuæ virtutis tuorumque meritorum voces fuerunt: quas nulla vnquam adulatio inuenit, nullus cuiuſquam terror expreſſit. Quem ſic timuimus, vt hæc fingeremus? quem ſic amauimus, vt hæc fateremur? [864] Noſti neceſſitatem ſeruitutis. quando ſimile aliquid audiſti, & quando dixiſti? Multa quidem excogitat [865] metus, ſed quæ appareant quæſita ab inuitis. aliud ſollicitudinis, aliud ſecuritatis ingenium eſt; alia triſtium inuentio, alia gaudentium: neutrum [866] ſimulationes expreſſerint. habent ſua verba miſeri, ſua verba felices: vtque iam maximè eadem ab vtriſque dicantur, [867] aliter dicuntur.

[857] ORDINATIO.] *Sollennis & vetus illa precatio, quam vſurpabat is qui comitiis præerat & moderabatur. Cicero, pro Murenâ*: Quæ precatus ſum à diis immortalibus, more inſtitutoque maiorum, illo die quo L. Murenam Conſulem renunciaui, vt ea res mihi, magiſtratuique meo, populo plebique Romanæ benè atque feliciter eueniret. *Et appellat max* Sollennem comitiorum precationem. *Ordinatio hîc igitur, diſpoſitio & creatio magiſtratuum in hunc annum.* [858] NONNE TIBI.] *Planiſſimè tranſpoſitâ voce legendum*: tibi, nónne tale. *Nam hæc formula erat*, Senatui, reip. mihi. *Seipſos in eâ comprecatione ſemper includebant: vt in Ciceronis illis verbis, & alibi. Occurrit hoc Ennij*:

—— ea vt mi,
Reique & fidei, regno, vobiſque Quirites
Se fortunatim, feliciter, ac benè vortant.

[859] VNI TIBI.] *Infrà*: Simplex, cunctaque iſta complexum, vnum omnium votum eſt, Salus Principis. *Adde Meſſalla verba, in Suetonij Aug. cap.* LVIII. [860] FVIT TEMPVS.] *Sub malis Principibus.* [861] ALIA ADVERSA.] *Diſſidebant enim. & Princeps Senatum minui vel perire, ipſi Principem optabant.* [862] VOTORVM.] *Publicorum, de quibus ſuprà? an qua ipſe Traianus in Senatu nunc concepit?* [863] EXITVS.] *Violentus, aut fœdus.*

[864] NOSTI.] *Nam & ipſe paullò antè inter ſeruientes.* [865] METVS.] *Dogma pulcherrimum eſt in Plutarchi Demetrio*, Non fidendum honoribus iſtis, qui decernuntur ſic vulgò; *Τὰ γὰρ αὐτὰ, inquit,*

καὶ

ἀηδόνας ψηφίζειν, *καὶ φιλοῦντας*: eadem enim & mentes decernunt, & amantes. At vnum argumentum eſſe veræ beniuolentiæ, ſi ij quibus dantur, conſcij ſibi ſint, factis & virtute meruiſſe.

[866] SIMVLATIONES.] *Tibullus*:

— difficile eſt imitari gaudia falſa,
Difficile eſt triſti fingere mente iocum.

Nazarius: Fingit quidem timor gaudium, ſed ita intimos mentis affectus proditor vultus enunciat, vt in ſpeculo frontium imago exſtet animorum.

[867] ALITER DICVNTVR.] *Alia aſſeueratione, intentione, & vultu.*

TESTIS ipſe es, quæ in omnium ore lætitia. [868] non amictus cuiquam, non habitus [869] quem modo extulerat. inde reſultantia vocibus [870] tecta: nihilque [871] tantis clamoribus ſatis clauſum. Quis tunc non è veſtigio ſuo exiluit. quis exiluiſſe ſenſit? Multa fecimus ſponte, plura [872] inſtinctu quodam & imperio. nam gaudio quoq; cogendi vis ineſt. Num ergo modum ei tua ſaltem modeſtia impoſuit? nam quantò magis à te reprimebatur, exarſimus. nó contumaciâ Cæſar: ſed vt in [873] tuâ poteſtate eſt, an gaudeamus; ita inquantum, [874] nec in noſtrâ. Comprobaſti & ipſe acclamationum noſtrarum fidem, lacrymarum tuarum [875] veritate. Vidimus humeſcentes oculos tuos, [876] demiſſumque gaudio vultum, tantumque ſanguinis in ore, quantum in animo pudoris. Atque hoc magis incenſi ſumus, vt precaremur, nequando tibi non eadem cauſſa lacrymarum, [877] vtque numquam frontem tuam abſtergeres. [878] Hoc ipſum has ſedes nos, quaſi reſponſuras, interrogemus, [879] viderintne vmquam Principis lacrymas? at Senatus ſæpè viderunt. Onerasti futuros Principes, ſed & [880] poſteros noſtros. nam & hi à Principibus ſuis exigent, vt eadem audire mereantur: & illi quod non audiant, indignabuntur. Nihil magis poſſum proprie dicere, quàm quod dictum eſt à cuncto Senatu: O TE FELICEM! quod cùm diceremus, non opes tuas, ſed animum mirabamur. Eſt enim demum vera felicitas, felicitate [881] dignum videri. Sed cùm multa illo die dicta ſunt ſapienter & grauiter, tum vel in primis, [882] CREDE NOBIS, [883] CREDE TIBI. Magnâ hoc fiduciâ noſtri, maiore tamen tui diximus. alius enim fortaſſe alium: [884] ipſum ſe nemo deceperit. Introſpiciat modò vitam, ſeque quid mereatur interroget. Proinde [885] dabat vocibus noſtris fidem apud optimum Principem, quod apud malos detrahebat. quamuis enim feceremus, quæ amantes ſolent: illi tamen non amari ſe, credebant ſibi. Super hæc precati ſumus, vt SIC TE AMARENT DII, QVEMADMODVM TV NOS. quis hoc aut de ſe, [886] aut Principi diceret mediocriter amanti? Pro nobis ipſis quidem hæc fuit ſumma votorum: vt nos ſic amarent dij, quomodo tu. Eſtne verum quod inter iſta clamauimus, O NOS FELICES! Quid enim felicius nobis, quibus non iam illud optandum eſt vt nos diligat Princeps: ſed dij, quemadmodum Princeps? Ciuitas religionibus dedita, ſemperque deorum indulgentiam [887] piè merita, nihil felicitati ſuę putat aſtrui poſſe, niſi vt dij Cæſarem imitentur.

[868] NON AMICTVS.] *Mamertinus, Iuliani laudatione*: Nimiæ lætitiæ decoris ſunt & grauitatis immemores. Illa iactatio togarum, illa exſultatio corporum, neſcientibus pęne hominibus exercitabatur.
[869] QVEM MODO.] *Fortè*, quem domo. [870] TECTA.] *Curia.* [871] TANTIS CLAMORIBVS.] *Pone ſexcentos vnà clamantes: & adde Actuarios, & Laticlauios, quibus ius veniendi in Senatum.* [872] INSTINCTV QVODAM.] *Nam animus in gaudio emicans & ſubſultans, corpus ignarum & penè inuitum eò ducit.* [873] TVA POTESTATE.] *Qui materiem dare potes, non potes.* [874] NEC IN NOSTRA.] *Quia à vi gaudij auferimur, vt à ſubito torrente.* [875] VERITATE.] *Non enim ficta illa, aut expreſſa. Quid ſi tamen*, vbertate? [876] DEMISSVMQVE GAVDIO.] *Si ſic legas, ad pudorem mistum gaudio referendus hic geſtus. nam ille in laude, quæ titillat & ſuauiter afficit, vultum tamen ſubmittit. At ſi de gaudio ſolo legerem* remiſſumque. *id eſſet, hilarem & diffuſum gaudio vultum. cuius proprium ſcilicet* dilatare, *vnde &* lætitia: *ſicut contrahere, & anguſtare doloris, vnde* angor. [877] VTQVE NVMQVAM.] *Hæc clauſula inter mutilas aut corruptas. nam meliores libri illud*, abſtergeres, *mox non habent: nec verò eò facit. Quid enim* abſtergeat? *lacrymas? eæ in genas delabuntur, non in frontem aſcendunt. Pudorem, inquies, non ſolet abſtergeri, nec poteſt: velari in eo frons aut vultus ſolet, nec aliter.* [878] HOC IPSVM.] *Pariter corruptum, tem abam*, hoc templum. *Sed explicet etiam aliquis:* Hoc ipſum *nos rogemus has ſedes: quid* hoc ipſum? *nempe quod dico de lacrymis.* [879] VIDERINTNE VMQVAM.] *Ita, & quidem Auguſti ipſius, in cauſsâ ſimili, cùm Pater patriæ dictus. Vide Suetonium, cap.* LVIII. [880] POSTEROS NOSTROS.] *Senatores, qui poſt nos erunt.* [881] DIGNVM VIDERI.] *Id eſt, non eſt felix, qui in magnâ fortunâ eſt, ſed qui habetur & eſt (ob virtutes) eâ dignus.*
[882] CREDE NOBIS.] *Serio te laudantibus.* [883] CREDE TIBI.] *Cui animus dicit, laude dignum eſſe.*
[884] IPSVM SE NEMO.] *Nam ſimulata virtus alteri imponit, non autem ſimulanti.* [885] DABAT VOCIBVS.] *Quid dabat? nempe, conſcientia ipſius Principis, meritis & non meritis teſtis.* [886] AVT PRINCIPI.] *Malim*, Principe, *& mox*, amante. [887] PIE MERITA.] *Suſpicio, an non* pietate *fuerit: deprauatum compendio ſcripturæ. Cicero:* Deorum numine tantum hoc imperium & natũ eſt, & auctum, & retentum. *addit, omnes gentes* pietate & religione ſuperatas.

Sed quid ſingula conſector & colligo? quaſi verò aut oratione complecti, aut memoriâ conſequi poſſim, quæ vos P. C. ne qua interciperet obliuio, & in [887] publica acta mittenda, & incidenda in ære cenſuiſtis. [889] Antè, orationes Principum tantùm, eiuſmodi genere monumentorum mandari æternitati ſolebant: acclamationes quidem noſtræ parietibus curiæ claudebantur. Erant enim, quibus nec Senatus gloriari, nec Princeps poſſent. Has verò, &[89] in vulgus exire, & [891] poſteris prodi, cùm ex vtilitate, tum ex dignitate publicâ fuit. Primùm, vt orbis terrarum pietatis noſtræ adhiberetur teſtis & conſcius. deinde, vt manifeſtum eſſet, audere nos de bonis maliſque Principibus, non tantùm [892] poſt ipſos, iudicare. poſtremo, vt experimento cognoſceretur & antè [893] nos gratos, ſed miſeros fuiſſe: quibus eſſe nos gratos, probare anteà non licuit. At quâ contentione, quo niſu, quibus clamoribus expoſtulatum eſt: ne affectus noſtros, ne tua merita [894] ſupprimeres: denique vt in poſterum exemplo prouideres? Diſcant & Principes acclamationes veras falſaſque diſcernere; habeantque muneris tui, quòd iam decipi non poterunt. Non inſtruendum illis iter ad bonam famam, ſed non deſerendum. non ſubmouenda adulatio: ſed non reducenda eſt. certum eſt & quæ facere, & quæ debeant audire, ſi faciant. Quid nunc ego ſuper ea, quæ ſum cum toto Senatu precatus, pro Senatu precer? niſi vt hæreat animo tuo gaudium, quod tunc [895] oculis protuliſti. Ames illum diem, & tamen [896] vincas. noua merearis, noua audias: eadem enim dici, niſi ob eadem facta, non poſſunt.

[888] Pvblica acta.] *Quid? nónne igitur omnia Senatus decreta aut ſerìa magis dicta,* in Acta *mittebantur? certè & erant huic rei* Actuarij, *&* [*] Acta S[illegible]tus *in Tacito aliiſq́ crebro leguntur. Sed nota, quod ait* Pu[illegible]a acta. *ea autem ſunt* Populi *quæ alio nomine* V[illegible]a. *Nempe decretum, vt vulgus quoque ea ſciret, & in publicis illis Actis ſcripta legerentur, præter morem.* [889] Ante orationes.] *Im[illegible] non in æs tantùm, ſed aurum argentumq́ incisa, & le[illegible]tione publicâ repetita. Vide me, ſi lubet, ſuper hoc more ad* XIV. *Annalem Taciti, haud procul init io.* [890] In [illegible]cv[illegible].] *Quod factum,* in Acta public[illegible] *mittendo.* [891] [illegible]ri[illegible].] *Nempe in æs incidendo, [illegible] perpetuando.* [89] I[illegible]t ip[illegible]s.] *Cum [illegible] iam mortui [illegible] o bone Plini libertas ea tantùm ſub bon[illegible] & [illegible] bon[illegible] in mal[illegible] in[illegible] quidem, ſed non l[illegible]ra aut publica* [illegible] N[illegible] ra[illegible].] [illegible] *teat, n[illegible] etſi nec al[illegible]er ſententia valdè diſſidente, ſed ſic clarior[illegible].* [894] [illegible]ppRimeres.] *Quia nolebas publicari vel incidi.* [895] Ocvlis protvlisti.] *Lacrymando, ſuprà.* [896] Vinc[illegible].] *Maiora faciendo, maiora audiendo.*

* *Vide me in V Annal. Taciti*

Iam [897] quam antiquum, quàm con[illegible]lare, quòd triduum totum Senatus [illegible] exemplo tui, ſedit? cùm interea nihil, [illegible] Conſulem, ageres. Interr[illegible] quod placuit; diſſentire, [898] d[illegible] copiam iudicij ſui teip. facere tu[illegible] conſulti omnes, atque etiam [899] di[illegible]ti ſumus: vicitque ſententia non [illegible], ſed melior. At quis anteà loqui, q[illegible]re audebat, præter miſeros illos qui pri[illegible] interrogabantur? ceteri quidem d[illegible]xi & attoniti, ipſam illam mutam ac [illegible] ſed [illegible]tariam aſſentiendi neceſſitatem, q[illegible] cum dolore animi, quo cum totius corporis horrore, perpetiebantur? Vnus ſolusque cenſebat quod ſequerentur omnes, & omnes improbarent; in primis ipſe, qui cen[illegible] fuerat. Adeò nulla magis omnibus diſplicent, quàm quæ ſic fiunt, tanquam omnibus placeant. [900] Fortaſſe Imperator in Senatu ad reuerentiam eius componebatur: ceterùm egreſſus, ſtatim ſe recipiebat in Principem, omniaque conſularia officia abigere, negligere, contemnere ſolebat. Ille verò ita Conſul, vt ſi tantum Conſul foret: nihil infra ſe putabat, niſi quod [illegible]a Conſulem eſſet. Ac primùm, ita [9] domo progrediebatur, vt illum nullus appara[illegible] arrogantiæ Principalis: nullus [904] præ[illegible]ſorum tumultus detineret. vna erat in [illegible]ne mora, [905] conſultare aues, reu[illegible] numinum monitus. nemo proturba[illegible], nemo [906] ſubmouebatur. tanta via[illegible]bu[illegible] quies, tantus pudor faſcibus, vt pl[illegible] [907] aliena turba ſubſiſtere & Co[illegible] & Principem cogeret. Ipſius quidem [illegible]cium tam [908] modicum, tam tempe[illegible], vt antiquus aliqui[illegible]que magnus C[illegible]n[illegible], [illegible] bono Principe incedere videretur.

[897] Qvam antiqvvm.] *De eâdem re,* [illegible] *piſt.* [illegible] *lib.* 11. Iam hoc ipſum, quàm pulchrum & antiquum, Senatum nocte dimitti, triduo [illegible] duo contineri? *Ideò autem* antiquum, *quia* [illegible] *ſiduè Senatus habitus, & res omnes in eo a[illegible]tat[illegible] creta. at ſub Principibus, rariores conuent[illegible] quia [illegible] ad ſe trahebant præcipua rerum, & Patres in [illegible] conuocabant interdum. Atque Auguſtus di[illegible] habendo Senatui definiuit: de quibus Tran[illegible]llum, cap.* X[illegible]. [898] D[illegible]ed[illegible].] *Non qui[illegible]em [illegible] rià. [illegible]ed[illegible]dibus [illegible]re in hanc [illegible]mve ſentent[illegible]m. [illegible] liber[illegible]m [illegible] op[illegible]onit [illegible]* [899] [illegible]nvm[illegible]ati.] *Viva par[illegible] [illegible]kret. Neque enim hoc ad infrequentiam Senatus [illegible]*

[illegible], cùm ad impediendum decretum dicebantur, N[illegible] Senatum[illegible] *festus, in [illegible] ibus.* [illegible] N[illegible] *Vide tyrannos quibus Senatus pro imagine [illegible] umbrâ erat. vnum dicere ex [illegible] bant, quod ipsi vellent: atque vnum tantum* [illegible] [illegible]ARIAM.] *Cum nec interrogarentur, nec surgerent ad dicendum: sed nec (vt in pluribus sententiis) d[illegible]io fieret. Sedentes igitur a[illegible] utebantur [illegible] manu, aut voce. Nempe [illegible] â sublatâ & [illegible] vnum verbum saluentes.* Assent[illegible] aut, Idem. [illegible] F[O]RTASSE.] *Syllabam retraham.* At fortaſſe. [illegible] D[O]MO.] *Palatio.* [904] PRÆCV[RS]ORVM.] *Apparitorum, & anteambulonum.* [905] C[O]NSVLTARE.] *[illegible]tur. an de more publico, an Traiani priuato? Nihil [h]anc rei maioris, ni[si] auſpicati Romani aggrediebantur: quòd tamen in domus egreſſu id ſ[e]mper factum, haud ſubeunt nunc exempla. Niſi iſtuc facit, quod Victor in regione Palatij,* Auguratorium *ponit. At potuit priuatim, & ex more ſuæ gentis deductâ hunc ſuperſtitioni eſſe. nam in Alexandro Lampridij legas* O ρνεοσκόπος *(augur)* magnus fuit, vt & Vaſcones, & Hiſpanorum, & Pannoniorum augures vicerit. [906] SVBMOVEBATVR.] *A lictoribus, vel ab ipsâ officij turbâ. Lucanus, ſeu quis alius, ad Piſonem:*

—— nec enim tibi dura clientum
Turba rudiſq; placet, miſero quæ freta labore,
Nil niſi ſummoto nouit præcedere vulgo.

[907] ALIENA.] *Occurrentis diuitis alicuius, aut magiſtratus.* [908] OFFICIVM.] *Ipſi, qui deducunt, aut comitantur. Ouidius:*

Subſtitit hic, agmenq; ſuum, turbæq; ſequentis
Officium, placido viſus dimittere vultu.

Suetonius, Seneca, alij. [909] MODICVM.] *Non frequens aut magnum: vt diuites illi agmina tota ſolent trahere.*

ITER illi ſæpiùs [910] in forum, frequenter tamen & in campum. nam comitia Conſulum obibat ipſe, & tantum ex renunciatione eorum voluptatis, quantum priùs ex [911] deſtinatione capiebat. Stabant candidati ante curulem Principis, vt ipſe ante Conſulis ſteterat: adigebanturque in verba, in quæ paullò antè ipſe iurauerat Princeps: qui tantum putat eſſe in iureiurando, vt illud & ab aliis exigat. Reliqua pars diei tribunali dabatur. Ibi verò quanta religio æquitatis? quanta legum reuerentia? Adibat aliquis vt Principem? reſpondebat, ſe Conſulem eſſe. Nullius ab eo magiſtratus ius, nullius au[c]toritas imminuta eſt, aucta etiam [illegible] idem pleraque ad Prætores remittebat. atque ita vt [912] collegas vocaret. non q[uia] populare gratumque audientibus: ſed q[uia] ita ſentiebat. Tantum dignationis in [illegible] honore ponebat: vt [913] non ampliùs eſſe [illegible] quod aliquis collega appellaret [illegible], quàm quòd Prætor eſſet. Ad[illegible] [914] aſſiduus in tribunali, vt la[illegible] ac reparari videretur. Quis noſtrûm [illegible] idem ſudoris [illegible]it? quis adeo expetit [illegible] honoribus, a[u]t [915] deſeruit, aut [916] ſuffi[cit]. Et ſanè æquum eſt, tantum ceteris præſtare Conſulibus ipſum, qui Conſules facit. quippe etiam fortunæ videbatur indignum, ſi poſſet honores dare, qui gerere non poſſet. Facturus Conſules, [917] doceat; accepturiſque ampliſſimum honorem perſuadeat, ſcire ſe quid ſit quod daturus ſit. ſic fit, vt illi quoque ſciant, quid acceperint. Quò iuſtiùs Senatus vt ſuſciperes quartum Conſulatum, & rogauit, & iuſſit. Imperij hoc verbum, non adulationis eſſe, [918] obſequio tuo crede. quod non aliâ in re magis aut Senatus exigere à te, aut tu præſtare Senatui debes. Vt enim ceterorum hominum, ita Principum, illorum etiam qui dij ſibi videntur, æuum omne & breue & fragile eſt. Itaque optimum quemque niti & contendere decet, vt poſt ſe quoque reipublicæ proſit, moderationis ſcilicet iuſtitiæq; monumẽtis, quæ prima ſtatuere Conſul [919] poteſt. Hæc nempe intentio tua, vt libertatem reuoces ac reducas. Quem ergo honorem magis amare? quod nomen vſurpare ſæpiùs debes, quàm quod primum inuênit recuperata libertas? Non eſt minùs [920] ciuile, & Principem eſſe pariter, & Conſulem: quàm tantùm Conſulem. Habe etiam rationem verecundiæ collegarum tuorum. Collegarum inquam: ita enim & ipſe loqueris, & nos loqui vis. Oneroſa erit modeſtiæ illorum tertij Conſulatus ſui recordatio, donec te [921] Conſulem videant. Neque enim poteſt non nimium eſſe priuatis, quod Principi ſatis eſt. Annuas Cæſar optantibus, quibuſque apud deos [922] eſſe conſueſti, quorum potes ipſe, votorum compotes facias. Fortaſſe ſufficiat tibi tertius Conſulatus, ſed nobis tantò minùs ſufficit. [923] Ille nos inſtituit & induxit, vt te iterùm iterumq; Conſulem habere cupiamus. Remiſſiùs illud contenderemus, ſi adhuc non ſciremus, qualis eſſes futurus. Tolerabilius fuit, experimentum tui nobis, quàm [924] vſum negari. Dabitúrne rurſus videre Conſulem illum? [925] audi[e]t, reddet, quas proximè voces? præſtabitque gaudium, quantum ipſe percipiet? præſidebit lætitiæ publicæ, auctor eius & cauſſa? tentabitque affectus noſtros, vt ſolet, cohibere; nec poterit? [926] pietati Senatus, cum modeſtiâ Principis, felix ſpecioſumque certamen: ſeu fuerit vi[ct]a, ſeu vicerit? Equidem incognitam quandam, proximaque maiorem, præſumo lætitiam.

tiam. Quis enim est tam imbecilli ingenio, qui non tantò meliorem Consulem ſperet, quanto ſæpiùs fuerit? Alius labores, ſi non [92] continuos deſidiæ ac voluptati dediſſet, otio tamen & quiete recreaſſet. hic conſularibus curis exolutus, principales reſumpſit: tam diligens temperamenti, vt nec Conſulis officium, Princeps; nec Principis, Conſul appeteret. Videmus vt prouinciarum deſideriis, vt ſingularum etiam ciuitatum precibus occurrat. nulla in [928] audiendo difficultas, nulla in reſpondendo mora: adeunt ſtatim, dimittuntur ſtatim: [929] tandemque Principis fores excluſa legationum turba non obſidet.

[910] In forvm.] *Ad ius dicendum.* [911] Destinatione.] *Deſignatione. nam Princeps faciebat: & nunc Traianus, vt Conſul, ipſe renunciabat.* [912] Collegas.] *Meſſalla verba vide apud Agellium, libro* XIII. *cap.* XIV. *quibus docet,* Collegam eſſe Prætorem Conſuli, quòd eodem auſpicio creantur. [913] Non amplivs.] *Id eſt, tanti faciebat honorem Præturæ, vt non pluris æſtimaret* Collegam Principis *dici, quàm* Prætorem. [914] Assidvvs.] *Priſco more, & Auguſti exemplo, de quo Suetonius:* Ipſe ius dixit aſſidue, & in noctem nonnumquam: ſi parùm corpore valeret, lecticâ pro Tribunali collocatâ, vel etiam domi cubans. *Mos in Principe numquam ſatis laudandus.* [915] Deservit.] *Vacat, & ſe impendit.* [916] Svfficit.] *Par eſt.* [917] Doceat.] *Exemplo ſuo, Conſules agere.* [918] Obseqvio tvo.] *Crede, inquit, nos iubere, non adulari; quomodo? obſequendo. Si facis & ſuſcipis, oſtendis te credere ſerio nos ſic velle: & volumus certè.* [919] Potest.] *Malim,* potes. [920] Civile.] *Moderatum, æquabile, & ciue dignum.* [921] Consvlem.] *Quartò. & fortaſſe is numerus excidit.* [922] Esse consvesti.] *Corrigebam,* adeſſe conſueſti: *quod & aliis placuit. Sententia eſt, Tu Cæſar, qui adeſſe nobis apud Deos precantibus ſoles, & vota noſtra tuis iuuare: ecce nunc concede, quod à te, non à Diis, petimus, & à te pendet.* [923] Ille nos.] *Tam laudabiliter geſtus.* [924] Vsvm.] *Vtilitatem iam notam.* [925] Avdiet.] *A Senatu acclamationes ſimiles? atque ipſe reſpondebis.* [926] Pietati.] *Omnino reuocanda vox, è fine prioris:* erit pietati: *& interrogatione efferenda clauſula.* [927] Continvos.] *Scribe* continuò ſe. [928] Avdiendo.] *Fortaſſe* adeundo: *etſi illud quoque ſimilem habere poteſt ſenſum.* [929] Tandemqve.] *Vt ſub Domitiano ſoles, ſeſe includente.*

Qvid, in omnibus cognitionibus, quàm mitis ſeueritas, quàm non diſſoluta clementia! Non [930] locupletando fiſco [931] ſedes, nec aliud tibi ſententiæ tuæ pretium, quam bene iudicaſſe. Stant ante te litigatores, non de fortunis ſuis, ſed de tuâ [932] exiſtimatione ſolliciti, nec tam verentur, quid de cauſſâ ſuâ, quam quid de moribus ſentias. O verè Principis, atque etiam Conſulis, reconciliare [933] æmulas ciuitates, tumentesque populos non imperio magis, quàm ratione compeſcere, [934] intercedere iniquitatibus magiſtratuum, infectumque reddere, quidquid fieri non oportuerit; poſtremò, velociſſimi [935] ſideris more, omnia inuiſere, omnia audire, & vndecumque inuocatum ſtatim, veluti numen, adeſſe & aſſiſtere. Talia eſſe crediderim, quæ ipſe mundi parens temperat nutu, [936] ſiquando oculos demiſit in terras, & facta mortalium inter diuina opera numerare dignatus eſt. quibus nunc per te liber ſolutuſque, [937] cælo tantùm vacat: poſtquam te dedit, qui erga omne hominum genus [938] vice ſuâ fungereris. Fungeris enim, ſufficiſque mandanti: cum tibi dies omnis, ſummâ cum vtilitate noſtrâ, cum tuâ laude, condatur.

[930] Locvpletando.] *Non, vt tyranni, ideo iudicas vt damnes, & bona ad fiſcum tuum trahas. non fructus, ſed æquitas ſola tibi finis.* [931] Sedes.] *Pro tribunali.* [932] Existimatione.] *Tam te ſcilicet reuerentur, tuamque virtutem: vt malint opum iacturam, quàm famæ apud te facere.* [933] Æmvlas civitates.] *Qui morbus, etſi in publicè illâ ſeruitute, ciuitates tenebat: queriturque de ſuâ Græciâ Plutarchus. Sed & Tacitus notat, quaſdam* ad exitium inter ſe diſcordes. [934] Intercedere.] *Irrita iniqua decreta facere, & nulla.* [935] Sideris more.] *Solem intellige.* [936] Siqvando ocvlos.] *Ille verò ſemper ò Plini; & tu hîc cum auunculo tuo Epicuriſſas, cui* irridendum *videtur,* agere curam rerum humanarum illud, quidquid *eſt,* ſummum. *Sed prudentiam, eloquentiam, & omnia alia à vobis hauriemus, quàm pietatem.* [937] Cælo tantvm.] *Vt poeta:* Iuppiter in cælis, Cæſar regit omnia terris. [938] Vice sva.] *Seneca De Clemen. vbi Nero.* Ego ex omnibus mortalibus placui electuſque ſum, qui deorum vice fungerer in terris.

Qvod ſiquando cum [939] influentibus negotiis paria feciſti, inſtar refectionis exiſtimas mutationé laboris. Quæ enim remiſſio tibi, niſi [940] luſtrare ſaltus, excutere cubilibus feras, ſuperare immenſa montium iuga, & horrentibus ſcopulis gradum inferre, nullius manu, [941] nullius veſtigio adiutum: atque inter hæc, piâ mente [942] adire lucos, & occurſare numinibus? [943] Olim hæc experientia iuuentutis, hæc voluptas erat: his artibus futuri duces imbuebantur, certare cum fugacibus feris curſu, cum audacibus robore, cum callidis aſtu: nec mediocre pacis decus habebatur, ſubmota campis irruptio ferarum, & [944] obſidione quadam liberatus agreſtium labor. Vſurpabant gloriam iſtam illi quoque Principes,

qui obire non poterant: vſurpabant autem, vt domitas fractaſque clauſtris feras, ac deinde in ipſorum quidem ludibrium emiſſas,[945] mentitâ ſagacitate colligerent. Nunc par capiendi quærendique ſudor, ſummuſque & idem gratiſſimus[946] labor, inuenire. Enimuerò ſiquando placuit idem corporis robur in maria proferre, non ille fluitantia vela, aut[947] oculis ſequitur,[948] aut manibus: ſed nunc gubernaculis aſſidet, nunc cum valentiſſimo quoque[949] ſodalium certat[950] frangere fluctus, domitare ventos reluctantes, remiſque tranſire obſtantia freta. Quantum[951] diſſimilis illi, qui non Albani lacus otium, Baianique torporem & ſilentium ferre, non pulſum ſaltem fragoremque remorum perpeti poterat, quin ad ſingulos ictus turpi formidine horreſceret. itaque procul ab omni ſono, inconcuſſus ipſe & immotus, religato reuinctoque nauigio, non ſecùs[952] ac piaculum aliquod, trahebatur. Fœda facies, cùm populi Romani Imp. alienum curſum, alienumque rectorem, velut[953] captâ naue, ſequeretur. Nec deformitate iſta ſaltem flumina carebant, atque amnes. Danubius ac Rhenus tantum illud[954] noſtri dedecoris vehere gaudebant, non minore cum pudore imperij, quòd hæc Romanæ aquilæ, Romana ſigna, Romana denique ripa, quàm quòd hoſtium proſpectarent. hoſtium, quibus moris eſt, eadem illa nunc rigentia gelu flumina, aut campis ſuperflua, nunc liquida ac[955] deferentia, luſtrare nauigiis, nandoque ſuperare.

[939] INFLVENTIBVS NEGOTIIS PARIA.] *Id eſt, ſi exhauſiſti omnia negotia, quæ magnâ copiâ velut inundant.* Paria facere, *eſt reliqui nihil habere: à ratiocinijs ſumptum.* [940] LVSTRARE SALTVS.] *Venationis in eo ſtudium commendat: quidquid mox dicet, rarum tamen, nec in magno, priſcis Romanis. At aliæ gentes amarunt, & ab Hiſpanis ſuis traxit Traianus. Ab eo Hadrianus, qui* vſque ad inſaniam & periculum eo detentus *ſcribitur. Sed & M. Antoninus*, piſcando & venando multum ſe oblectauit. *Quis carpere poßit? vſum habet, ſi modum: & Plato, Xenophon, alij laudarunt.* [941] NVLLIVS VESTIGIO.] *Præeuntis, opinor, & viam facientis aut monſtrantis.* [942] ADIRE LVCOS.] *Veterum opinione ſacros.* [943] OLIM HÆC EXPERIENTIA.] *Dubito an non*, experimenta. *Sed quando olim? vix ſanè veteres Romanos factitaſſe legas, qui à primâ adoleſcentiâ in militiâ, aut eius exercitiis, erant. Sed & Salluſtius*, agrum colere, & venari, ſeruilibus officiis *adſcribit. Licet tamē opinari, haud neglexiſſe prorſus, etſi in laude aut curâ non habuiſſe. Poſteà inualuiſſe haud nego, adeò vt Maximinus (ſed Thrax ille, & barbarus)* ſolis venationibus legiones frequenter exerceret: *in eius vitâ.* [944] OBSIDIONE QVADAM.] *Vt ne ipſi obſederint, & indagine feras cinxerint? an vt liberarint ferarum obſidione agreſtes?* [945] MENTITA SAGACITATE.] *Quò hæc ſpectent, quæro. Domitianum ſcio*, ſagittarum vel præcipuo ſtudio tentum, & centenas varij generis feras ſæpè in Albano ſeceſſu confeciſſe: *ex Suetonio. An igitur vult Plinius, feras iſtas clauſtris caueiſq́ emiſſas, & tum quaſi ſagacitate eius indagatas percuſſasq́ eſſe? poteſt: ſed magis credam, apros, ceruos, aut id genus emiſſos: & captos deinde, quaſi verâ venatione & ſagacitate quæſitos.* [946] LABOR, INVENIRE.] *Quaſi dicat, Tu quærebas reuerà feras, & eâipsâ quæſitione delectabaris (ita eſt in venatoribus) finisq́ tuus erat præcipuus inueniſſe. Quis enim vir magnus ob prædam quærit?* [947] OCVLIS SEQVITVR.] *Quietus & ſedens, ac pulchrè à moribus & ingenio nauigantium ſumptum: quia reuerà oculi eò feruntur.* [948] AVT MANIBVS.] *An demonſtrando, huc aut illuc, ecce, fert ventus? an*, nauibus, *legi verius? Mihi verius: & ignauia tangitur illorum, qui ne remos ſtrepitusq́ alios nauticos audirent, naue aliâ religati nauem præducentem ſequebantur. Mox palàm dicit.* [949] SODALIVM.] *Qui* Socij nauales *dicuntur.* [950] FRANGERE.] *Remis.* [951] DISSIMILIS ILLI.] *Domitiano.* [952] AC PIACVLVM.] *Hoſtia, quâ ſcelera piabant, ſiue purgabant. Ea procul, nequis deuotam & malis publicis onuſtam tangeret, trahebatur, & in mare deuectam mergebant. Græcorum* κάθαρμα, μόλυσμα. [953] CAPTA NAVE.] *Is erat ritus, Liuio expreſſus libro* XXI. Romani naues omnes *(captas)* religatas puppibus in altum extraxère. [954] NOSTRI.] *Liber ſcriptus*, monſtri dedecus: *quod neſcio an edito præferam.* [955] DEFERENTIA.] *Prono & ſuo curſu euntia. Quidam libri*, deſerentia: *quod eſſet, in ſe redeuntia, omißis campis. Poßit &*, deſeruentia, *legi.*

NEC verò laudauerim per ſe magnopere duritiam corporis ac lacertorum: ſed ſi his validior toto corpore animus imperitet, quem non fortunæ indulgentiæ molliant; non copiæ Principales ad ſegnitiem luxumque detorqueant; tunc ego, ſeu montibus, ſeu mari exerceatur, & lætum opere corpus, & creſcentia laboribus membra, mirabor. Video enim iam inde antiquitùs, maritos dearum, ac deorum liberos, nec dignitate[956] nuptiarum magis, quàm his artibus inclaruiſſe. Simul cogito, cùm ſint iſta ludus & auocamentū huius, quæ quantæque ſint illæ[957] feriæ & intentæ, & à quibus ſe in tale otium recipit, voluptates Sunt enim voluptates, quibus optimè de cuiuſque grauitate, ſanctitate, temperantiâ creditur. Nam quis adeò diſſolutus, cuius non occupationibus aliqua ſpecies ſeueritatis inſidat? otio[958] prodimur. An non plerique Principes hoc idem tempus in aleam, ſtupra, luxum conferebant: cùm feriarum laxamenta curarum, vitiorum[959] contentione ſup-

ſupplerent. Habet hoc primùm [960] magna fortuna, quòd nihil tectum, nihil occultum eſſe patitur: [961] Principum verò non modò domus, ſed cubicula ipſa intimoſque receſſus recludit, omniaque arcana noſcenda famæ proponit, atque explicat.

[956] Nvptiarvm.] *Pars membri altera deeſt, &* natalium: *ac pluſcula hic obſeruo hiulca, aut fœdata.* [957] Seriæ et intentæ.] *Sequitur mox* voluptates: *& niſi litterarias aut illas animi interioris intellegat, quid velit ignoro. Imò placebat legere:* quæ quantaque ſint illa ſeria & intenta, & à quibus ſe in tale otium recipit. Voluptates ſunt enim, voluptates, quibus: *oratoriâ & efficaci repetitione.* [958] Prodimvr.] *Mens retegitur. qua neque per remiſſiones intenta eſt ad velandum; & ipſas natura aptas moribusq́ appetit.* [959] Contentione.] *Laxabant ſe à curis, vt in vitia animum intenderent. Quo ſenſu nec malè,* contentiones. [960] Magna fortvna.] *Iuuenalis:* —ſecretum diuitis vllum Eſſe putas? homines taceant, iumenta loquentur. [961] Principvm.] *Seneca pulcherrimè, ad Neronem:* Tibi non magis, quàm Soli, latêre contingit. multa contra te lux eſt: omnium in iſtam conuerſi ſunt oculi. Prodire te putas? oriris. loqui non potes, niſi vt vocem tuam, quæ vbique ſunt gentes, excipiant. *Claudianus, ad Honorium, patris nomine:*

Hoc te præterea crebro ſermone monebo,
Vt te totius medio telluris in orbe
Viuere cognoſcas: cunctis tua gentibus eſſe
Facta palàm: nec poſſe dari regalibus vſquam
Secretum vitiis. nam lux altiſſima fati
Occultum nihil eſſe ſinit.

Sed tibi, Cæſar, nihil accommodatius fuerit ad gloriam, quàm [962] penitus inſpici. Sunt quidem præclara, quæ in publicum profers, ſed non minora ea, quæ [963] limine tenes. eſt magnificum, quòd te ab omni contagione vitiorum reprimis ac reuocas; ſed magnificentius, quòd tuos. Quantò enim magis arduum eſt, alios præſtare, quàm ſe; tantò laudabiliùs, quòd cùm ipſe ſis optimus, omnes [964] circa te [965] ſimiles tui effeciſti. Multis illuſtribus dedecori fuit, aut [966] inconſultiùs vxor aſſumpta, aut retenta [967] patientiùs. ita foris claros domeſtica deſtruebat infamia: & ne maximi ciues haberentur, hoc efficiebat, quòd mariti minores erant. Tibi [968] vxor in decus & gloriam cedit. quid enim illâ ſanctius? quid antiquius? Nónne ſi [969] Pontifici maximo diligenda ſit coniunx, aut hanc, aut ſimilem (vbi eſt autem ſimilis?) elegerit? Quàm illa nihil ſibi ex fortunâ tuâ, niſi gaudium vindicat? quàm conſtanter, non potentiam tuam, ſed ipſum te reueretur? Idem eſtis inuicem quod fuiſtis, probatis ex æquo: nihílque vobis felicitas addidit, niſi quòd ſcire cœpiſtis, quàm benè vterque veſtrûm felicitatem ferat. Eadem quàm modica cultu? quam parca comitatu? quàm ciuilis inceſſu? mariti hoc opus, qui ita imbuit, ita inſtituit: nam vxori ſufficit [970] obſequij gloria. An cùm videat, quàm te nullus terror, nulla comitetur ambitio: non & ipſa cum ſilentio incedat, ingredientemque pedibus maritum, inquantum patitur [971] ſexus, imitetur? Decuerit hoc illam, etiam ſi diuerſa tu facias. Sub hac verò modeſtiâ viri, quantam debet verecundiam vxor marito, [972] fœmina ſibi? [973] Soror autem tua, vt ſe ſororem eſſe meminit? vt in illâ tua ſimplicitas, tua veritas, tuus candor agnoſcitur? vt ſi quis eam vxori tuæ conferat, dubitare cogatur, vtrum ſit efficacius ad rectè viuendum benè [974] inſtitui, aut feliciter [975] naſci. Nihil eſt tam pronum ad ſimultates, quàm [976] æmulatio, in fœminis præſertim. ea porrò maximè naſcitur ex [977] coniunctione, alitur [978] æqualitate, exardeſcit inuidiâ, cuius finis eſt odium. Quo quidem, admirabilius exiſtimandum eſt, quòd mulieribus duabus in vnâ domo, parique fortunâ, nullum certamen, nulla contentio eſt: ſuſpiciunt inuicem, inuicem cedunt; cumque te vtraque effuſiſſimè diligat, nihil ſuâ putant intereſſe, vtram tu magis ames. idemque vtrique propoſitum, idem tenor vitæ, nihilq́; ex quo ſentias duas eſſe. Te enim imitari, te ſubſequi ſtudent. ideò vtraque mores eoſdem, quia vtraque tuos habet. Inde moderatio, inde etiam perpetua ſecuritas. neque enim vnquam periclitabuntur eſſe priuatæ, quæ [979] non deſierunt. Obtulerat illis Senatus cognomen Auguſtarum, quod certatim deprecatæ ſunt, quamdiu appellationem Patris patriæ tu [980] recuſaſſes: ſeu quòd plus eſſe in eo iudicabant, ſi vxor & ſoror tua, quàm ſi Auguſtæ dicerentur. Sed quæcumque illis ratio tantam modeſtiam ſuaſit, hoc magis dignæ ſunt, quæ in animis noſtris & ſint & habeantur Auguſtæ, quia non vocantur. Quid enim laudabilius fœminis, quàm ſi verum honorem non in ſplendore titulorum, ſed in iudiciis hominum reponant; magniſque nominibus pares ſe faciant, etiam dum recuſant?

[962] Penitvs inſpici.] *Proprium omni veræ virtuti, quæ vult tractari.* [963] Limine.] *Domeſtica & penetrales tuæ virtutes, pares publicis aut publicatis.* [964] Circa te.] *Domeſticos & familiares.*

Sue-

Suetonius Iulio: Omnibus circa eum obſtrictis. *In Domitiano.* Omnes circa ſe largiſſime proſecutus. [965] SIMILES.] *Martialis:*

Nemo ſuos (hæc eſt aulæ natura potentis)
Sed domini mores Cæſarianus habet.

[966] INCONSVLTIVS.] *Parum explaratâ pudicitiâ eius.* [967] PATIENTIVS.] *Iam infamis.* [968] VXOR.] *Plotina, cuius memoria in lapidibus & nummis. Vel vno facto integritas & modeſtia comprobetur. Nam primò Palatium ingreſſura, conuertit ſe ad populum, iam ſtans in gradibus:* Καὶ τοιαύτη, *inquit,* ἐνθάδε εἰσέρχομαι, οἵαπερ καὶ ἐξελθεῖν ἂν εὐχοίμην: Talis huc ingredior, qualem & exire me optauerim. *Liberos non peperit optimo viro: ſed fautrix Hadriano ad imperium fuit, condigna item ſucceſſori. Is eam conſecrauit, poſt maritum mortuam, & Baſilicam miro opere, Nemauſi in memoriam eius ſtruxit.* [969] PONTIFICI.] *Qualis ipſe Traianus, & omnes Cæſares à Iulio fuerunt. At vxores eorum nec caſtæ ſemper, nec inter probas: atque adeò neſcio an leges aliqua de Pontificis toro. Scio Tertullianum tale ſcribere, bis terque: ſed viri docti de* Flamine *rectè interpretati ſunt, quem ille* Pontificem maximum *appellat. At curioſè hæc nunc non quæro: mentem Plinij arbitror, Si Pontifici, pro ſacrarum reuerentiâ, condigna vxor legenda ſit, hanc illam fore.* [970] OBSEQVII.] *Quod proprium fœminæ eſt, audire maritum & parere.* [971] SEXVS.] *Infirmior, & ideo in Sellam aut Lecticam ſæpè transferendus.* [972] FÆMINA SIBI.] *Quia huic ſexui innata verecundia, præcipuum eius ornamentum.* [973] SOROR.] *Marciana. quæ tamen ante Conſulatum Traiani ſextum obiit, vt ex fornice Anconitano conſtat, in quo legitur:* DIVAE. MARCIANÆ. AVG. SORORI. AVG. *Nam* Diuæ *appellatio mortuam notat, & conſecratam.* [974] INSTITVI.] *Quod in vxore euenit.* [975] NASCI.] *Quod in ſorore.* [976] ÆMVLATIO.] *Contentio de dignitate.* [977] CONIVNCTIONE.] *Cùm vnà agunt, & hærent.* [978] ÆQVALITATE.] *Vbi difficile diſcrimen, vtra prior.* [979] NON DESIERVNT.] *Seruant modeſtiam, quam priuatæ habuerunt.* [980] RECVSASSES.] *Atqui ille tamen admiſit, vt ſuprà vidimus: nondum tamen iſtæ cognomen* Auguſtarum. *Etſi poſtea, & in lapidibus, vtraque ſic appellatur.*

IAM etiam & in priuatorum animis exoleuerat priſcum mortalium bonum, Amicitia: cuius in locum migrauerant [981] aſſentationes, blanditiæ, & [982] peior odio, amoris ſimulatio. Etenim [983] in Principum domo nomen tantùm amicitiæ, inane ſcilicet irriſumque manebat. Nam quæ poterat eſſe inter eos amicitia, quorum ſibi alij domini, alij ſerui videbantur? [984] Tu hanc pulſam & errantem reduxiſti: habes amicos, quia amicus ipſe es. neque enim vt alia ſubiectis, ita amor imperatur; neque eſt vllus affectus tam erectus & liber, & dominationis impatiens, nec qui magis vices exigat. Poteſt fortaſſe Princeps iniquè, poteſt tamen odio eſſe nonnullis, etiam ſi ipſe non oderit: amari, niſi [985] ipſe amet, non poteſt. Diligis ergo cùm diligaris, & in eo quod vtrique honeſtiſſimum eſt, tota gloria tua eſt: qui ſuperior factus, [986] deſcendis in omnia familiaritatis officia, & in amicum ex Imperatore ſubmitteris. immo tunc maximè Imperator, cùm amicum ex Imperatore agis. Etenim cùm plurimis amicitiis fortuna Principũ indigeat, præcipuum eſt Principis opus, amicos parare. Placeat tibi ſemper hæc ſecta, & cùm alias virtutes tuas, tum hanc conſtantiſſimè teneas: nec vnquam perſuadeatur, [987] humile eſſe Principi, [988] niſi odiſſe. Iucundiſſimum eſt in rebus humanis amari, ſed non minùs amare: quorum vtroque ita fruèris, vt cùm ipſe ardentiſſimè diligas, adhuc tamen ardentiùs diligaris. Primùm, quia facilius eſt vnum amare, quàm multos; deinde, quia tibi amicos tuos obligandi adeſt facultas tanta, vt nemo poſſit te niſi ingratus, non magis amare. Operæpretium eſt referre, quod tormentum tibi iniunxeris, nequid amico negares. Dimiſiſti [989] optimum virum, tibique cariſſimum, inuitus & triſtis, & quaſi retinere non poſſes. quantum amares eum deſiderio expertus es: diſtractus ſeparatuſque, dum cedis & vinceris. Ita quod fando inauditum, cùm Princeps & Principis amicus diuerſa velletis, id potiùs factum eſt quod amicus volebat. O rem memoriæ, litteriſque mandandam! Præfectum prætorij non ex ingerentibus, ſed ex ſubtrahentibus legere; eundemque otio, quod pertinaciter amet, reddere; cumque ſis ipſe diſtentus imperij curis, non quietis gloriam cuiquam inuidere.

[981] ASSENTATIONES.] *Cicero:* Sic habendum eſt, nullam in amicitiis peſtem eſſe maiorem, quàm adulationem, blanditiam, aſſentationem. [982] PEIOR ODIO.] *Quia falſus amor plus nocet, quàm profeſſum odium.* [983] IN PRINCIPVM.] *In Panegyrico, qui Theodoſio dictus:* Ecquis Imperatorum vnquam putauit amicitiæ cultum in regià laude ponendum? Humilis hæc virtus, dubiumque an virtus, iudicabatur, nec palatiis digna, ſed periculis habebatur. [984] TV HANC.] *Iterum imitatus idem Panegyriſtes:* Tu amicitiam, nomen anteà priuatum, non ſolum intra aulam vocaſti, ſed indutam purpurà, auro gemmiſque redimitam, ſolio recepiſti. [985] IPSE AMET.] *Apud Senecam,* Hecaton ait: Ego tibi monſtrabo amatorium, ſine medicamento, ſine herbâ, ſine vllius veneficæ carmine. Si vis amari, ama. [986] DESCENDIS.] *Vſqueeò, vt* ægrotantes amicos viſeret: *Auſonius in*

Gra-

Gratiarum actione, & Eutrapius, quem ſuprà dedi.
[987] HVMILE ESSE.] *Quod videatur, quia amicitia inter æquales modò eſt: at ille eminet ſuper omnes. Sed nempe amicitia parem ſi non accepit, facit.*
[988] NISI ODISSE.] *Quia in odio occultus & degener metus. Generoſi autem altiq́ animi, vlciſci eligunt quàm odiſſe.* [989] OPTIMVM VIRVM.] *Licinium Suram fuiſſe volunt: ſed quo auctore? Mihi promptum vel ex eo arguere, quòd hic Sura biennio pòſt, ſecundùm Conſul fuit: iterumq́ quadrienuio interiecto, tertiùm. Quomodo autem, ſi nunc abiit, otio & quieti redditus? Sanè alius fuit hic Præfectus, cui & gladium tradidit, cum verbis æternis illis, quæ antè poſui: etſi ibi quoque* Suram *nobis ſupponunt. Quis igitur alius? ex Victore* Saburanum *retineo: etſi ignotum mihi hominem, nec in* Suranum *demuto.*

INTELLIGIMVS Cæſar, quantum tibi pro laborioſâ iſtâ ſtatione & exercitâ debeamus, cùm otium à te, tanquam [990] res optima, & petatur & detur. Quam ego audio [991] confuſionem tuam fuiſſe, cùm digredientem proſequereris? proſecutus enim, nec temperaſti tibi quò minùs exeunti [992] in littore amplexus oſculum ferres. Stetit Cæſar in illâ [993] amicitiæ ſpeculâ, precatuſq́ue maria, celeremq́ue (ſi tamen ipſe voluiſſet) recurſum: nec ſuſtinuit recedentem non etiam atque etiam votis, lacrymis, ſequi. Nam de liberalitate taceo. quibus enim muneribus æquari hæc cura Principis, hæc patientia poteſt? quâ meruiſti, vt ille ſibi nimium fortis, ac propè durus videretur? Nec dubito, quin agitauerit ſecum an gubernacula retorqueret: & feciſſet, niſi quòd pænè ipſo contubernio Principis felicius iucundiuſq́ue eſt, [994] deſiderare Principem. Et ille quidem vt [995] maximâ fructus ſuſcepti, ita maiore depoſiti officij gloriâ fruitur: tu autem facilitate iſtâ conſecutus es, ne quem retinere videaris inuitum. Ciuile hoc erat, & parenti publico conuenientiſſimum, nihil cogere: ſemperq́ue meminiſſe, nullam tantam poteſtatem cuiquam dari poſſe, vt non ſit gratior poteſtate libertas. Dignus es Cæſar, qui officia mandes deponere optantibus; qui petentibus vacationem inuitus quidem, ſed tamen tribuas; qui ab amicis orantibus requiem non te relinqui putes; qui ſemper inuenias, & quos ex otio reuoces, & quos otio reddas. [996] Vos quoque, quos parens noſter familiariter inſpicere dignatur, fouete [997] ſanctè iudicium eius, quod de vobis habet. hic veſter labor eſt. Princeps enim, cùm in vno probauit amare ſe ſcire, vacat culpâ, ſi alios minus amat. Ipſum quidem quis mediocriter diligat? cùm leges amandi non det, ſed accipiat? hic præſens, ille mauult abſens amari: vterque ametur, vt mauult. Nemo in tædium præſentiâ, nemo in obliuionem abſentiâ veniat. tenet quiſque locum [998] quem ſemper meruit; faciliuſq́ue eſt, vt oculis eius vultus abſentis, quàm vt animo caritas excidat.

[990] RES OPTIMA.] *Quidni optima? meo intimo animo, & Socratis dicto,* Σχολὴ κάλλιστον κτημάτων: Quies, optima rerum. *Adi Senecam noſtrum De Breuit. cap.* V. [991] CONFVSIONEM.] *Triſtitiam, animi turbationem. vtiturq́ plus ſemel ita Plinius, & eius aui ſcriptores.* [992] IN LITORE.] *Hic ergo homo trans mare ſeceſſum quærebat, aut in aliquâ inſularum.* [993] AMICITIÆ SPECVLA.] *In litore eminentiore, vnde amicum videret & proſequeretur abeuntem.* [994] DESIDERARE PRINCIPEM.] *Tali virtute & benignitate, vt ſuaui ſemper cogitatione delectet. Sed plenius tamen argutiuſq́, quod in aliis:* deſiderare Principem deſiderantem. *Iucundum in amore, etſi cum morſu, deſiderare abſentem, à quo ſcias & te deſiderari.* [995] MAXIMA.] *Legendum, vt Liuineius,* maximo fructu. *Quo illo? quòd ex Præfecturâ illâ ſuſceptâ geſtaq́, & opes, & tuam amicitiam, retulit.* [996] VOS QVOQVE.] *Amici & familiares eius.* [997] SANCTE.] *Ego vellem,* ſancite. [998] QVEM SEMPER.] *Videbatur aptius,* quem ſemel promeruit.

[999] PLERIQVE Principes, cùm eſſent ciuium domini, libertorũ erant ſerui: horum conſiliis, horum nutu regebantur, per hos audiebant, per hos loquebãtur, per hos præturæ etiã, & ſacerdotia, & conſulatus, imò & ab his petebantur. Tu libertis tuis [1000] ſummum quidem honoré, ſed tanquam libertis habes: abundeq́ue ſufficere his credis, ſi [1001] probi & frugi exiſtimentur. Scis enim præcipuum eſſe iudicium [1002] non magni Principis, magnos libertos. Ac primùm neminé [1003] in vſu habes, niſi aut tibi, aut patri tuo, aut optimo cuiq; Principum dilectum; [1004] ſtatimq́ue hos ipſos quotidie, deinde ita formas, vt ſe non tuâ fortunâ, ſed ſuâ metiantur. & tantò magis digni, quibus honor omnis præſtetur à nobis, quia nõ eſt neceſſe.

[999] PLERIQVE PRINCIPES.] *Vt Claudius, Galba, Vitellius.* [1000] SVMMVM QVIDEM.] *Apage, ſi* ſummum, *quid abit à Claudio? Reſcribe,* ſuum.
[1001] PROBI ET FRVGI.] *Quæ notæ & laudes boni ſerui aut liberti.* [1002] NON MAGNI.] *Quomodo enim ille magnus, aut ſibi fidens, qui tam vilibus ſe ſubiicit?* [1003] IN VSV HABES.] *Rebus tuis, aut procurationibus præficis.* [1004] STATIMQVE HOS.] *Corruptum eſt. Fortè,* dilectum æſtimatumque hos ipſos cotidie deinde ita formas.

IVSTISNE de cauſis S. P. Q. R. OPTIMI tibi cognomen adiecit? Paratum id quidem,

dem,& in medio poſitum: nouum tamen. ſcias neminem antè meruiſſe,quod non erat excogitandum, ſi quis meruiſſet. An ſatius fuit [1005] Felicem vocare? quod non moribus, ſed fortunæ datum eſt. ſatius Magnum? cui plus inuidiæ, quàm pulchritudinis ineſt. Adoptauit te optimus Princeps in ſuum, Senatus in Optimi nomen. Hoc tibi tam propriũ,quàm paternum: nec magis definitè diſtinctèq; deſignat, qui Traianum, quàm qui Optimũ appellat: vt olim frugalitate Piſones, ſapientiâ Lælij, pietate Metelli monſtrabantur. quæ ſimul omnia vno iſto nomine continentur: nec videri poteſt optimus, niſi qui eſt omnibus optimis,in ſuâ cuiuſque laude,præſtantior. Meritò tibi ergo,poſt ceteras appellationes,hęc eſt addita,vt maior. Minus eſt enim Imperatorem, & Cæſarem,& Auguſtum, quàm omnibus Imperatoribus, & Cæſaribus, & Auguſtis,eſſe meliorem.Ideoque ille parens hominum deorumque OPTIMI priùs, deinde MAXIMI nomine colitur: quò præclarior laus tua, quem non minùs conſtat optimum eſſe,quàm maximum. Aſſecutus es nomen,quod ad alium tranſire non poſſit,niſi vt appareat in bono Principe [1006] alienum, in malo falſum: quod licet omnes poſteà vſurpent, ſemper tamen agnoſcetur vt tuum. Etenim vt nomine Auguſti admonemur eius, cui primum dicatum eſt: ita hæc Optimi appellatio, nunquam memoriæ hominum ſine te recurret, quotieſque poſteri noſtri optimum aliquem vocare cogentur, toties recordabuntur, quis meruerit vocari. Quanto nunc diue Nerua gaudio frueris, cùm vides & eſſe optimum, & dici, quem tanquam optimum elegiſti? quàm lætum tibi, quòd comparatus filio tuo vinceris? Neq; enim alio magis approbatur animi tui magnitudo, quàm quòd optimus ipſe, [1007] non timuiſti eligere melioré. Sed & tu pater Traiane (nam tu quoque, ſi non ſidera [1008] proximá tamen ſideribus obtines ſedem) quantam percipis voluptatem, cùm illum [1009] Tribunum, illum militẽ tuum,tantum Imperatorem,tantum Principem cernis: cumq; eo qui adoptauit amiciſſimè contendis, [1010] pulchrius fuiſſe genuiſſe talem an elegiſſe? Macte vterque ingenti in rempublicam merito, cui hoc tantũ boni contuliſtis! Licet alteri veſtrûm filij virtus [1011] triumphalia,cælum alteri dederit: non minor tamen veſtra laus, quòd iſta per filium, quàm ſi ipſi meruiſſetis.

[1005] FELICEM VOCARE.] *Senecam vide, De Clem.* I. *cap.* XIV. [1006] ALIENVM.] *Quia à te tranſſumptum ſcilicet.* [1007] NON TIMVISTI.] *Quod feciſſe Auguſtus à quibuſdam arguitur. qui Tiberium elègit,* vt comparatione peſſimá gloriam ſibi augeret: *Tacitus.* [1008] PROXIMAM TAMEN.] *Supremum aerem, vbi heroes. Lucanus:*

Quodque patet terras inter, Lunæq; meatus,
Semidei manes habitant. quos ignea virtus,
Innocuos vitâ, patientes ætheris imi
Fecit.

Stoicorum opinio eſt, ἥρωας εἶναι τὰς ἀπολελυμένας τῶν σπουδαίων ψυχάς: Heroas eſſe, animas, relictis corporibus, ſapientum. *Ad Senecam plura.*
[1009] TRIBVNVM.] *Ergo ſub patre Legato Tribunus filius fuit.* [1010] PVLCHRIVS FVISSE.] *Vellem,* fueritne. [1011] TRIVMPHALIA.] *Initio:* Cùm puer admodum Parthicâ lauro gloriam patris auxit.

SCIO Patres Conſcripti, cùm ceteros ciues,tum præcipuè Conſules oportere ſic affici,vt ſe publicè magis quàm priuatim obligatos putent. Vt enim malos Principes rectius pulchriuſque eſt ex communibus iniuriis odiſſe, quàm propriis: ita boni ſpecioſiùs amantur, ob ea quæ generi humano,quàm quæ hominibus præſtant. Quia tamen in conſuetudinem vertit, vt Conſules publicâ gratiarum actione perlatâ, ſuo quoque nomine quantum debeant Principi, profiteamur: concedite me non pro me magis, munere iſto, quàm pro [1012] collegâ meo Cornuto Tertullo C. V. fungi. Cur enim non pro illo quoque gratias agam, pro quo non minùs debeo? præſertim cùm indulgentiſſimus Imp. in concordiâ noſtrâ ea præſtiterit ambobus, quæ ſi tantùm in alterum contuliſſet, ambos tamen æqualiter obligaſſet. Vtrumque noſtrûm ille optimi cuiuſque ſpoliator & carnifex, ſtragibus [1013] amicorum & in proximum [1014] iacto fulmine afflauerat: iiſdem enim amicis gloriabamur, eoſdem amiſſos lugebamus: ac ſicut nunc ſpes gaudiumque, ita tunc communis nobis dolor & metus erat. Habuerat hunc honorem periculis noſtris diuus Nerua, vt nos [1015] etſi minus, vt bonos, tamen promouere vellet: quia mutari ſæculi ſignum & hoc eſſet, quod florerent, quorum præcipuum votum antè fuerat,vt memoriæ Principis [1016] elaberentur. [1017] Nondum biennium compleueramus in [1018] officio laborioſiſſimo & maximo, cùm tu nobis optime Principum, fortiſſime Imperatorum, Conſulatum obtuliſti, vt ad ſummum honoré gloria celeritatis accederet. Tantum

inter te & illos Principes intereſt, qui beneficiis ſuis commendationem [1019] ex difficultate captabant, gratioreſque accipientibus honores arbitrabantur, ſi priùs illos deſperatio & tædium, & ſimilis repulſæ mora, [1020] in notam quandam pudoremque vertiſſent. Obſtat verecundia, quò minùs percenſeamus, quo vtrumque noſtrûm teſtimonio ornaris: vt amore recti, amore reipublicæ, priſcis illis Conſulibus æquaueris: meritò nécne, neutram in partem decernere audeamus. quia nec fas eſt affirmationi tuæ derogare; & oneroſum, confiteri vera eſſe, quæ de nobis, præſertim tam magnifica, dixiſti. Tu tamen dignus es, qui eos Conſules facias, de quibus poſſis iſta prædicare. Tribuas veniam, quòd inter hæc beneficia tua gratiſſimum eſt nobis, quòd nos rurſus collegas eſſe voluiſti. Ita caritas mutua, ita congruens tenor vitæ, ita vna eademque ratio propoſiti poſtulabat: cuius ea vis, vt morum ſimilitudo concordiæ noſtræ gloriam minuat, ac perinde ſit mirum, ſi alter noſtrûm à collegâ, ac ſi à ſe ipſo diſſentiat. Non ergo temporarium & ſubitum eſt, quòd vterque collegæ Conſulatu, tanquam [1021] iterùm ſuo gaudet; niſi quòd tamen qui rurſus Conſules fiunt, bis quidem, ſed temporibus diuerſis obligantur: nos duos Conſulatus accipimus ſimul, ſimul gerimus, alterque in altero Conſules, ſed iterùm & pariter ſumus.

1012 COLLEGA MEO.] *Vide epiſtolam* XV. *lib.* V. 1013 AMICORVM.] *Heluidij, Ruſtici, Senecianis, Maurici, plurium: quos in Epiſtolis ipſe nominat, caſas aut pulſas à Domitiano.* 1014 IACTO FVLMINE.] *Ipſe in epiſtolis pariter:* Tot circa me iactis fulminibus quaſi ambuſtus, mihi quoque impendêre idem exitum certis quibuſdam notis augurabar. 1015 ETSI MINVS.] *Hæc in vitio ſunt, ægrè ſine libris tollenda. Nitebor.* etſi minus notos, vt bonos. *Pro virtute, non ex amicitiâ promouit. Quibuſdam etiam libris mox illud,* tamen, *abeſt.* 1016 ELABERENTVR.] *Ne noti & cogitati, periclitarentur.* 1017 NVNOVM BIENNIVM.] *Quando igitur, aut à quo, electi ad hoc officium? Vt hæc verba palàm volunt, à Neruâ. Atqui epiſtolam Plinij video, quæ repugnat, & ad Traianum ipſum refert. Ita enim tertia epiſtola, lib.* X. *habet.* Vt primum me domine indulgentia veſtra promouit ad Præfecturam ærarij Saturni. *Satin' hoc clarè ad Traianum? Reſpondeo,* veſtram indulgentiam *ibi legi, non* Tuam: *itaque ad vtrumque referendum, & Neruam & Traianum. Sic enim & in epiſt.* VIII. Poſtea curis delegati à vobis officij retentus: *de ipſo hoc officio, & de vtraque illa auctore. Neque enim temerè hoc numero ad Traianum ſolum vti ſolet. Meo igitur iudicio, electus Plinius cum Tertullo ad hoc munus, adoptato iam Traiano & imperij conſorte: atque ita vtrumque (etſi Traianus abſens) promotorem agnoſcit. Hoc euênit paucis ante Neruæ obitum ſeptimanis, an menſibus: nec opinor, etſi deſignatos, munus abiiſſe ante Ianuarium menſem. Benè ergo hic,* nondum biennium *in officio expletum: quia* Conſulatus ei oblatus *(ita & hic loquitur) ante Ianuarium menſem. Oblatus inquam à Principe, qui reuerà ſolus faciebat Conſules: ſed poſteà tamen in Senatu ſuffragiorum aliqua ſpecies, & in campo comitiarum. vt ſequentia declarant; quæ vide ne aliter acceperis, & ne te fallant.* 1018 OFFICIO LABORIOSISSIMO.] *De quo ipſe epiſt.* X. *lib.* I. Diſtringor officio, vt maximo, ſic moleſtiſſimo. Sedeo pro tribunali, ſubnoto libellos, conficio tabulas, ſcribo plurimas, ſed illiteratiſſimas, litteras. *Poſt quam epiſtolam tamen mortem Verginij Rufi memorat: quæ diu anterior. vt appareat, ſeriem temporum, in diſponendis illis, non vbique ſeruatam.* 1019 EX DIFFICVLTATE.] *Ars nec ignota noſtris Aulicis. quibus* hoc vitium eſt *(cum Senecâ dicam)* ambitione prauâ differendi promiſſa, ne minor ſit rogantium turba. *Plura ille de hoc genere,* II. *De Benef. cap.* V. 1020 IN NOTAM.] *Ignominiam.* 1021 ITERVM SVO.] *Non quòd alteruter antè Conſul: ſed acumen eſt, quòd vterque in collega Conſulatu videatur ſibi Conſul. Itaque bis, & eodem tempore atque anno.*

ILLVD verò quàm inſigne? quòd nobis Præfectis ærario Conſulatum antè, quàm ſucceſſorem dediſti. Aucta eſt dignitas dignitate, neq; continuatus tantùm, ſed geminatus eſt honor: finemque poteſtatis alterius, tamquam parùm eſſet excipere, [1022] præuênit. Tanta tibi integritatis noſtræ fiducia fuit, vt non dubitares te ſaluâ diligentiæ tuæ ratione eſſe facturum, ſi nos poſt maximum officium [1023] priuatos eſſe non ſineres. Quid, quòd [1024] eundem in annum Conſulatum noſtrum contuliſti? Ergo non alia nos [1025] pagina, quam te Conſulem accipiet, & noſtra quoque nomina addentur Faſtis, quibus ipſe [1026] præſcriberis. Tu comitiis noſtris [1027] præſidere, tu nobis ſanctiſſimum illud [1028] carmē præire dignatus es, [1029] tuo iudicio Conſules facti, tuâ voce [1030] renunciati ſumus: vt idem honoribus noſtris ſuffragator in curiâ, in campo declarator exiſteres. [1031] Nam quòd eum potiſſimùm menſem attribuiſti, quem tuus natalis exornat, quàm pulchrum nobis! quibus [1032] edicto, quibus [1033] ſpectaculo [1034] celebrare continget diem illũ, [1035] triplici gaudio lætum: qui Principem [1036] abſtulit peſſimum, [1037] dedit optimum, meliorem optimo [1038] genuit. Nos [1039] ſub oculis tuis [1040] auguſtior ſolito [1041] currus accipiet, nos inter [1042] ſecunda omina & vota certantia,

quæ

quæ præſenti tibi conferentur, vehementer alacres, & incerti [1043] ex vtra parte maior auribus noſtris accidat clamor. Super omnia tamen prædicandum videtur, quod pateris Conſules eſſe quos feciſti. quippe nullum periculum, nullus ex Principe metus, conſulares animos debilitat & frangit: nihil inuitis audiendum, nihil coactis decernendum erit. Manet manebítque honori veneratio ſua, nec [1044] ſecuritatem auctoritate perdemus. Ac ſiquid fortè ex Conſulatus faſtigio fuerit diminutum, noſtra hæc erit culpa, non ſæculi: licet enim quantum ad Principē, licet tales Conſules agere, quales ante Principes erant. Vllámne tibi pro beneficiis referre gratiam parem poſſumus? niſi tamen illam, vt ſemper nos meminerimus Conſules fuiſſe, & [1045] Conſules tuos. Ea ſentiamus, ea cenſeamus, quæ conſularibus digna ſunt. Ita verſemur in rep. vt credamus eſſe rem publicam. non conſilium noſtrum, non operam ſubtrahamus: nec diſiunctos nos, & quaſi [1046] dimiſſos Conſulatu, ſed quaſi aſtrictos & deuinctos putemus: [1047] eundemque locum laboris & curæ, quem reuerentiæ dignitatiſque, teneamus.

1022 PRÆVENIT.] *Non ipſe Conſulatus, quem tardiùs geſſerunt: ſed ipſa deſignatio.* 1023 PRIVATOS ESSE.] *Nam quòd reuerà deſignati magiſtratus, iam magiſtratus ſint: ſed quodammodo, & quia dignitatis ſuæ iam ſecuri & certi.* 1024 EVNDEM IN ANNVM.] *Nihil deeſt, nec muto. Eundem in annum, nempe in quem ſuum contuliſti.* 1025 PAGINA.] *Faſtorum.* 1026 PRÆSCRIBERIS.] *Benè. in eius nempe capite, vt primus anni Conſul. & nos ſuffecti tum, ex ordine.* 1027 PRÆSIDERE.] *Hæc iam poſt oblatum Conſulatum facta, vt tetigi: & dicis cauſâ, comitia velut habita: præſeditq. iis Conſul Traianus.* 1028 CARMEN.] *De quo ſuprà:* Perpeſſus es longum illud comitiorum carmen. 1029 TVO IVDICIO.] *Commendatione & ſuffragio, in Senatu.* 1030 RENVNCIATI.] *Declarati, in campo. Obſerua ordinem tunc comitialem.* 1031 NAM QVOD EVM POTISS.] *Mihi nihil clarius aut verius. vir tamen doctus nuper ex vet. codice legit & emendat,* nam quòd eos, *& mox* menſi. *Eas, inquit, nempe honores. Quid opus eſt nebulam ſuffundere? ſententia liquida: Dediſti nobis eum menſem (nempe Septembrem) in qua celebritas & decus adiici poſſet noſtro Conſulatui. Quia ex Kalendis Septembribus deſignati, in Nouembres.* 1032 EDICTO.] *Quo feſtiuitas Natalis tui indicabitur, itémque in eo ludi.* 1033 SPECTACVLO.] *De more, iam inde ab Auguſto. Nam* eius natalem annuis Circenſibus, idque decreto in perpetuum, celebratū, *Dio tradit lib.* LIV. *&* LV. *Suetonius, Tiberium per modeſtiam amiſiſſe, &* natalem ſuum, plebeiis Circenſibus intercurrentem, vix bigæ vnius adiectione paſſum honorari. *Sed alii deinde fecerunt, & plura exempla.*

1034 CELEBRARE] *Frequentem reddere. Diuus Maximus, in Natali Dominico:* Lætitia quanta ſit, quantuſque concurſus, cum Imperatoris mundi illius natalis celebrandus eſt, bene noſtis. *& plura, quæ addit.* 1035 TRIPLICI GAVDIO.] *Mirus ſatis, & à fato concurſus.* 1036 ABSTVLIT] *Domitianum. qui mortuus* XIV. *Kal. Octobr.* 1037 DEDIT.] *Neruam, illo ipſa die lectum Principem.* 1038 GENVIT.] *Traianum.* 1039 SVB OCVLIS.] *Cùm ſis in vrbe, te ſpectante & ſedente.* 1040 AVGVSTIOR SOLITO.] *Quia hactenus Tribuni, inquiunt, aut Prætores: at nunc Conſules in ſellâ altiore, & curuli. Legi, vt ſtatim dicam: nunc illud, videri reſcribendum* auguſtiores. *Ipſi, qui ſic vehuntur, creſcere videntur, & maieſtatem ab illo ſplendore aſſumere. Quod ſi de* curru, *tamen, &* auguſtior *placet, benè, auguſtior vulgaribus, quia triumphalis.* 1041 CVRRVS.] *Ipſe currus; non ſella curulis. Mos verò ſic habet. Circenſes iſtos Prætor aut Conſul edebat: atque is curru ſublimis, & in habitu triumphali. Iuuenalis:*

> Quid, ſi vidiſſet Prætorem in curribus altis
> Extantem, & medio ſublimē in puluere Circi,
> In tunica Iouis, & pictæ Sarrana ferentem
> Ex humeris aulæa togæ?

En Prætorem tibi in curru, in Circo, in veſte triumphi. *Symmachus lib.* VI. *epiſt.* XLI. Illud ante omnia interpretatio noſtris horreſcit, quod natali vrbis ſuffectum Conſulem, currus quo vehebatur euoluit, per ferociam bigarum, quæ triumphum vehebant. *Tacitus* I. *Annal. de Tribunis plebis, qui Auguſtalia celebraturi:* Curru vehi, haud permiſſum: *ne ſcilicet Conſulibus aut Prætoribus æquarentur. Vide me ibi. Poſſit tamen etiam ſimpliciter aptari ad ritum, quo primo die Conſules in curia vehebantur ſublimes. Caſſiodorus lib.* I. *epiſt.* 11. Celſos currus *(ſic legendum)* ſi confidentia magna non appetit. *Et max:* Reſpice te ſupra omnium humeros, atque ora voluitare: *quæ omnia ad Conſulem deſignatum ſcribuntur. Ammianus lib.* XXV. Adhibito in ſocietatem trabeæ Varroniano filio, admodum paruulo. cuius vagitus pertinaciter reluctantis, ne in curuli ſella veheretur, ex more, id quod mox accidit, portendebat. *Sed fortaſſe magis nouitius iſte mos.* 1042 SECVNDA OMINA.] *Læta tibi nobiſq. precantium.* 1043 EX VTRA PARTE.] *Ex vtro latere Circi.* 1044 SECVRITATEM AVCTOR.] *Id eſt, nec periclitabimur, ſi auctoritatem loci magiſtratuſq. tenebimus: vt ante ſub tyrannis.* 1045 CONSVLES TVOS.] *A te tali creatos, quod eſt ſuper ipſum Conſulatum.* 1046 DIMISSOS.] *Quaſi iam vltrà non opus vacare reip. vt emeritos, & rude donatos. quia ſcilicet culmen honorum ſcandimus.* 1047 EVNDEMQVE LOCVM.] *Primum ſcilicet. ſicut in reuerentiâ & dignitate primi ſumus, iam Conſulares. ita & in labore curaq. ſimus.*

IN fine orationis præſides cuſtodeſque Imperij deos, ego Conſul pro rebus humanis, ac te præcipue Capitoline Iupiter, precor, vt beneficiis tuis faueas, tantiſque muneribus addas perpetuitatem. Audiſti quæ malo [1048] Principi precabamur, exaudi quæ pro diſſimillimo optamus. Non te diſtringimus votis. non enim pacem, non concordiam,

diam, non ſecuritatem, non opes oramus, non honores: ſimplex cunctaque iſta complexum [1049] vnum omnium votum eſt, SALVS PRINCIPIS. Nec verò noua tibi iniungimus. tu enim iam tunc illum in tutelam recepiſti, cùm prædonis auidiſſimi faucibus eripuiſti: neque enim ſine auxilio tuo, cùm altiſſima quęque quaterentur, hic, qui omnibus excelſior, inconcuſſus ſtetit. præteritus eſt a peſſimo Principe, qui præteriri [1050] ab optimo non potuit. Tu clara iudicij tui ſigna miſiſti, cùm proficiſcenti ad exercitum [1051] tuo nomine, tuo honore ceſſiſti. Tu voce IMPERATORIS quid ſentires locutus, filium illi, nobis parentem, tibi Pontificem maximum elegiſti. Quò maiore fiduciâ, iiſdem illis votis quæ ipſe pro ſe nuncupari iubet, oro & obteſtor, ſi benè remp. ſi ex vtilitate omnium regit, primùm vt illum nepotibus noſtris ac pronepotibus ſerues; deinde vt quandoque ſucceſſorem ei tribuas quem genuerit, quem formauerit, ſimilemque fecerit [1052] adoptato; aut ſi hoc Fato negatur, in conſilio ſis eligenti, monſtreſque aliquem quem adoptari in Capitolio deceat. Vobis P.C. quantum debeam; [1053] publicis etiam monumentis continetur. vos mihi in Tribunatu quietis, in Præturâ modeſtiæ; vos in iſtis officiis etiam quæ [1054] è ſtudiis noſtris circa tuendos ſocios iniunxeratis, cuncti conſtantiæ antiquiſſimum teſtimonium perhibuiſtis. vos proximè deſtinationem Conſulatus mei his acclamationibus approbauiſtis, vt intelligam etiam atque etiam enitendum mihi, vt hunc conſenſum veſtrum complectar & teneam, & in dies augeam. Etenim memini tunc veriſſimè iudicari, meruerit quis honorē, néene, [1055] cùm adeptus eſt. Vos modò fauete huic propoſito, & credite. ſi [1056] curſu quodam [1057] prouectus ab illo inſidioſiſſimo Principe, antè quàm profiteretur odium bonorum, poſtquàm profeſſus eſt, ſubſtiti; cùm viderem quæ ad honores [1058] compendia parerent, longius iter malui; ſi malis temporibus inter mæſtos & pauentes, bonis inter ſecuros gaudenteſque numeror; ſi denique in tantum diligo optimum Principem, in quantum inuiſus [1059] peſſimo fui. Ego reuerentiæ veſtræ ſic ſemper inſeruiam, non vt me [1060] Conſulem, & mox Conſularem, ſed vt [1061] candidatum Conſulatus putem.

1048 PRINCIPI PRECABAMVR.] *Aptiùs, imprecabamur, litterâ finali geminatâ. Eſt autem de Domitiano.* 1049 VNVM OMNIVM VOTVM.] *Vide Suetonium in Aug. cap.* LVIII. *Senecam de Clem.* I. *capite* XIX. *Martialis illud nec abſimile, ad Iouem:*

Nil pro me mihi Iupiter petenti,
Ne ſuccenſueris, velut ſuperbo.
Te pro Cæſare debeo rogare,
Pro me debeo Cæſarem rogare.

1050 AB OPTIMO.] *In eligendo, & adoptando.* 1051 TVO NOMINE.] *Imperatoris, vt explicaui ſub initium:* Omnis turba, quæ limen inſederat, te conſalutauit Imperatorem. *Et Iupiter communiter ſic cognominatus. Plautus:* Qui eſt imperator diuûm atque hominum Iupiter. 1052 ADOPTATO.] *Sibi.* 1053 PVBLICIS MONVMENTIS] *Actis Senatus, vbi elogia ſuper Plinio.* 1054 E STVDIIS.] *Eloquentia, & forenſium cauſſarum.* 1055 CVM ADEPTVS EST. *Veteri dicto,* ἡ ἀρχὴ τὸν ἄνδρα δείκνυσι: magiſtratus virum probat. 1056 CVRSV QVODAM.] *Siue,* quondam. 1057 PROVECTVS.] *Ad Tribunatum & Præturam: epiſt.* XI. *lib.* III. 1058 COMPENDIA] *Per malas artes, & delationes.* 1059 PESSIMO FVI.] *Videtur pendere tota hac periodus: nec tamen pendet. Modus ita rogandi eſt,* Si hoc feci, dixi, *&c fauete & credite.* 1060 CONSVLEM.] *Qui nunc hæc dico.* 1061 CANDIDATVM.] *Qui obnoxij ſemper, reuerentes, ſupplices. Finem meum ſcribendi habeo. vtinam illum alterum, vt legant, capiant, audiantq́; hæc Principes, cum æterno ſuo & publico bono! Deô ſit Aeternô.*

APPROBATIO.

DISSERTATIVNCVLA I. LIPSI *apud* PRINCIPES, quòd erudita ſit & Chriſtianæ conſentanea pietati, quæ ſuperiores non poteſtate dominante, ſed Charitate ſeruiente felices verè prædicat, digna eſt quæ typis excudatur ac diuulgetur. Item, de *Plinij Panegyrico eiuſq́; Commentario:* luce hanc lucem dignam cenſeo.

Guilielmus Fabricius Nouiomagus, Apoſtolicus ac Archiducalis librorum Cenſor.

IVSTI

IVSTI LIPSI

DE CONSTANTIA

LIBRI DVO,

QVI

ALLOQVIVM PRÆCIPVE CONTINENT

IN PVBLICIS MALIS.

AD LECTOREM PRO CONSTANTIA MEA PRAESCRIPTIO.

QVOD *in iteratâ hac editione, iterùm te alloquor, Lector, præter votum meum accidit, etſi non præter opinionem. Judicia enim iſta prævidi ante, imò prædixi. Negant ſatis piè hoc argumentum à me tractatum: negant locis aliquot ſatis verè. Parùm piè ideò: quia Philoſophum egiſſe tantùm videor, inquiunt, nec inſperſiſſe quæ potui & debui è libris ſacris. Quæ admonitio valdè mihi grata: velim & illis ſimplex meum & ſine fuco reſponſum. Nam quòd apertam pietatem ante omnia requirunt, amo: hoc tantùm moneo, vt oculos prius ſeriò intendant in finem meum & ſcopum. Si mihi Theologum agere propoſitum, aberraui: ſi Philoſophum, cur culpant? Haurimus enim è lacunis, inquiunt, quæ liceat e puriſſimo diuinarum litterarum fonte. Húcne me vocant? At ego ex animo teſtor & reſpondeo, non aliam me viam ſalutis noſſe, quàm hanc quæ per vnum illum & directum limitem ducat: ad quem tamen percurrendum, humanas etiam litteras laxamenti aliquid afferre cenſeam, imò adiumenti. Auguſtini conſilium eſſe ſcio, quæ à Philoſophis ſcripta ſunt colligere,* & in vſum noſtrum vindicare, poſſeſſoribus illis iniuſtis erepta. *Hoc ſequi volui: & peccaui? Peccaſſem, fateor, ſi purum hunc & myſticum religionis noſtræ liquorem corrupiſſem veteri aliquâ & olenti fæce. At contrà inſtiti: & ſordentem per ſe, parumq́; mundam doctrinam, depurgare atque illuſtrare aggreſſus ſum nouo iſto Sole. Cui bono autem id non bonum ſit? In pugnâ, equitum aut statarij militis præcipuam operam eſſe ſcimus: ſpernis ideò ſagittarios & funditores? In domo exſtruendâ architecti maximam laudem & vſum: tolléſne operas igitur & adminiſtros? Idem hic cenſe. diuinæ illæ litteræ veri roboris, veræ virtutis & conſtantiæ, ſolidæ effectrices: nec tamen humanam prorſus Sapientiam ſperne. eam dico quæ non ſe effert, ſed ſeruit placidè & ancillatur. Lapides, cæmenta, calcem, ex veteri & diu lapſo ædificio illo Philoſophiæ comportamus: ne inuide lucellum hoc architecto, & patiare materiam hanc ſubſterni ſaltem in fundamentis. At enim ſacra illa meliora, nec verbis iis abſtinendum fuit. Meliora fateor: ſed adde etiam grauiora. Lacertos meos expendo, & artus arteſq́; libro: cur onus mihi imponi patiar, cui non ſim ferendo? Theologis, id eſt magnis altiſq́; viris (& eximios multos hæc ætas tulit) magna iſta & alta relinquo: mea cymba leget litus. Philoſophum ego agam: ſed Chriſtianum. Nam de verbis, quid turbant? Non quo ſtilo ea ſcripta ſint, ſed quo ſenſu videant: nec an vſitatè, ſed an verè. Si enim recti*

*ſenſus: quid refert in re tam arduâ, quo velo aut veſte (modò non indecorâ) eos texerim? Si vani: conuincant. Nempe hoc ipſum volumus, aiunt: & quædam à te ſcripta non ex fide. De recta ratione erras, quam cum priſcis illis exaggeras nimis & attollis. Egóne? verbis fortaſſe illorum: ſenſu numquam meo. Nam ne ipſe erres, vno verbo hoc teſtor: nullam me rectam puramq́; Rationem intellegere, niſi à deo directam, niſi à fide illuſtratam. Sed quæ, malum, illegitima iſta captio eſt, cum genere toto ſententia bona ſit, quærere in verbi vnius aut alterius latebrâ calumniæ anſam? Ratio ipſa, & ſuis viribus? non ducit nos ad deum, non ad verum: ſed tamen vt in aqua aut pelui defectum Solis intuemur, idq́; per Solis ipſius radios, oblique & quodam flexu: ſic in iſtâ, res diuinas. ſed caue cenſeas aliter, quam per deum ipſum. Jam de fato aut fatalibus, de impiis ob bonum punitis; ſiquid nimis exacui, aut ab aliis acutum arripui: itemq́; dolorem aut affectus ſi arcte nimis coercui: velim ab æquo Lectore æquiter legi & intellegi. quam ad rem præiuimus nunc aliquot ad oram Notis. Mihi quidem mens vbique bona: & ſi alibi humana hæc lingua aut calamus titubauit, ne aſperè quæſo nimis luam. Sum enim ex iis, quibus Pietas in corde magis, quàm in ore: quiq́; factis exerceri eam acriter malim, quàm verbis. Nec ſæculum hoc ſatis mihi placet, (audebo dicere) quo nullum vmquam feracius religionum fuit, ſterilius pietatis. Quæ contentiones vbique? quæ rixæ? & cùm omnia fecerint, cùm cælum & terram ſubtilis ingenij alâ peruolarint; quid aliud, quàm, cum Ariſtophanæo Socrate, * ἀεροβατῶσι? Habes, mi Lector, breuem præſcriptionem noſtram: quæ tamen æquo tibi nimia, ſatis vel iniquo. Te cum curâ moneo hortórque, ne au·cent & auertant animum à germano Philoſophiæ ſtudio noui Domitiani iſti: qui non eam ſolum (facultas modò & vires ſint) ſed in exſilium pellant omnes bonas artes. Priſcos illos potiùs patres vide, Græcos Latinóſque. denſo agmine à nobis omnes ſtant, & modeſtum Philoſophiæ ſtudium non ferunt in Chriſtiano ſolùm, ſed inculcant & ſuadent. quorum auctoritatis ſcuto, ſatis me putem ſine aliâ vllâ ratione contra gigantes iſtos tectum. Nam Philoſophiam cur vberiùs verbis laudem? Fruſtrà. quia vt montium altitudo procul non appâret, ſed cùm acceſſeris: non item huius ſplendor, niſi cùm pernôris. Pernoſci autem ſine Chriſtianâ verâque religione non poteſt. quam prælucentem ſi tollis: fateor ecce & clamo, ludibrium illa, vanitas, delirium eſt. Bene Tertullianus:* Cui veritas cognita, ſine deo? cui deus, ſine Chriſto? *In quâ ſententiâ finio, & ſeriò conquieſco. Velim tu mecum.*

NOBI

NOBILIBVS ET MAGNIFICIS CONSVLIBVS ET SENATVI POPVLOQVE ANTVERPIENSI

IVSTVS LIPSIVS DEDICO CONSECROQVE.

LIBROS iſtos, quos de Conſtantiâ in mediis patriæ meæ turbis conſtanter ſcripſi & perſcripſi: eos vobis dare dedicare mihi viſum, vrbis magnæ magni Senatores. Splendor veſter me impulit, prudentia, virtus. humanitas etiam illa, quam coràm ſum èxpertus, propria vobis in bonos & eruditos. Nec, arbitror, pro ingrato erit munus. quod per ſe haut magnum, pondus ab animo meo accipiet: quia dedi quod, hoc quidem tempore, optimum maximúmque habui in omni meo litterario cenſu. Denique nouitas etiam forſan aliqua illud commendauerit: quoniam, niſi fallor, intercluſam diu & ſpinis obſitam hanc Sapientiæ viam, ſternere & munire aggredimur primi. quæ illa profectò eſt, quæ cum diuinis litteris coniuncta, poſsit ducere ad Tranquillitatem & Quietem. Mihi certè animus gratificandi vobis, iuuandi alios, non defuit. ſi vires: tam æquum eſt æquos vos aduerſum me eſſe, quàm ego aduerſus magnum illum deum ſum: quem ſcio non vni omnia dediſſe. Valete.

AD LECTOREM, DE CONSILIO MEO SCRIPTIONIS ET FINE.

NIHIL *me fugit, Lector, in nouo hoc ſcribendi genere, noua mihi iudicia parata & cenſuras. ſiue illorum, quos percutiet inopinata hac Sapientiæ profeſſio ab eo, quem amœnioribus tantùm litteris cenſebant operatum: ſiue aliorum, quibus vileſcet & pro leui erit, quidquid in hoc ſtudio aut ſtadio ſudabitur poſt antiquos. Quibus vtriſque vt breuiter reſpondeam, meâ intereſt, imò etiam tuâ. Ac primi quidem illi duabus diuerſiſſimis rebus peccare mihi videntur, Incuriâ & Curâ. Hæc, quòd in aliena ſtudia actioneſq; vltrò inquirendum ſibi cenſeant: illâ, quòd inquirant tamen parùm intente aut diligenter. Vt enim ipſe iis me indicem; numquam ita colles illi fonteſq; Muſarum totum me ceperunt, vt non oculos idemtidem mentemq; reflexerim ad ſeueriorem iſtam Diuam. Philoſophiam dico. cuius ſtudia iam tum à puero ita mihi placuêre, vt peccare iuuenili quodam ardore viderer, & fræno atque inhibitione fuerim coërcendus. Sciunt præceptores mei, qui in Vbiis: excuſſos mihi velut per vim libros eos omnes e manibus, & ſcripta etiam Commentarioſq; ereptos, quos laborioſè confeceram ex omni interpretum claſſe. Nec mutaui ſanè poſteà. & in omni hoc ſtudiorum curſu, ſi non recto rigore & lineâ, tamen flexu tetendiſſe me ſcio ad illam Sapientiæ metam. Nec id eâ viâ, quâ hic philoſophantium vulgus. qui in ſpinis argutiarum aut laqueis quæſtionum male dediti, non aliud quàm ſubtili quodam diſceptationum filo texunt eas & retexunt. Hærent in verbis, aut captiunculis: & ætatem totam in aditu Philoſophiæ verſantur, adyta eius numquam vident. Habent eam vt oblectamentum, non vt remedium: & inſtrumentum vitæ maximè ſerium, vertunt in ludum quemdam nugarum. Quis eorum mihi de moribus quærit? quis adfectus temperat? quis timori, quis ſpei metam ponit aut modum? Quin adeo ad Sapientiam ſpectare hæc non arbitrantur: vt aliud aut nihil agere eos cenſeant, qui id agunt. Itaque vitam eorum ſiue iudicia, ſi vides: nihil vel in ipſo vulgo reperias, quod ad illam attinet, ſpurcius; ſtultius, quod ad iſta. Scilicet vt vinum, quo nil ſalubrius, quibuſdam in venenum eſt: ſic iſtis Philoſophia, quâ abutuntur. At mihi alia mens. qui nauim ſemper auertens ab illis argutiarum ſalebris, velificationem omnem direxi ad vnum tranquillæ mentis portum. Cuius*

ſtudij

ſtudy mei primum nec fallax ſpecimen eſſe volui hos libros. Sed enim, inquiunt alteri, meliùs & uberiùs iſta veteres. Quædam ex iſtis, fateor: abnego, quòd vniuerſa. Si de moribus aliquid adfectibúſve carptim poſt Senecam, & diuinum illum Epictetum, ſcribam: me quoque iudice, parùm cordis habeam aut frontis. At ſi ea quæ attigerunt quidem illi, aut quiſquam (fidenter enim id adfirmem) ex antiquis: quid faſtidiunt aut carpunt? Solatia malis publicis quæſiui. quis ante me? Rem ſiue ordinem videant: mihi ea debere fatebuntur. & de verbis ipſis (fas dicere) non ea nobis inopia, vt cuiquam ſupplicemus. Denique hoc ſciant. alia pluria alius mihi ſcripta; hunc librum præcipuè mihi: illa famæ; at hæc ſaluti. Quod olim altè & acutè quiſpiam, id hîc verà voce proclamo: Satis mihi pauci lectores, ſatis eſt vnus, ſatis eſt nullus. *Id tantùm peto, vt quicumque hæc tangent, cognoſcendi animum adferant, & ſimul ignoſcendi. Vt ſicubi fortè lapſus ſim, præſertim cum locos illos altiores conatus ſcandere de Prouidentiâ, Iuſtitiâ, Fato: condonent. quia nuſquam certè malitia aut pertinacia eſt, ſed humana ſaltem imbecillitas & caligo. Denique ab iis docear: faxo, vt nemo tam promptus ad monendum ſit, quàm ego ad mutandum. Cetera vitia naturæ meæ non demo aut minuo: pertinaciam & contentionum ſtudium ſeriò deprecor ab eâ & deteſtor. Salue mi lector. quod vtinam per hunc librum in parte tibi ſit.*

IANI

IANI DOVZÆ NORDOVICIS
AD
IVSTVM LIPSIVM SVVM

Melos ex Jambis meris, potiorem LIPSIANI *argumenti partem, ſummamq́; totius operis carptim & quaſi ſaltuatim complectens.*

NOVVM cui iſtud imputabimus Melos?
Cui hoc Poëma muſteum?
Tibíne LIPSI? Ita hercle verò ſeriò:
Tibi (inquio) tibi, ô decus
Meum, omniumque MENTEM habere queîs BONAM,
Et eſſe * CORCVLIS datum eſt.
Siniſtra ritè queîs mamilla ſubſilit,
DEI ferens IMAGINEM.
Cape iſtud ergo Iambicum Melos tibi,
Cape hoc Poëma muſteum:
Poëma ductu & alite vnius tuo
Satumque & editum ſimul:
Silentij eſſe quando longiùs reum
Pudet pigetque me tibi.
Neque vmquam id æquus ille Iuppiter ſinat,
Vt his amoris ignibus
Ira anteuortat vlla ſegnitas mihi,
Fidem ore LIPSIO vt datam
Reapſe fruſtrer. abſit à Fide meâ
Modi iſtiúſce vanitas.
Abeſto, verba tertiata cuî placent,
Referta falſimoniis.
Nec hocce SVADA LIPSIANA nos docet,
Pares cui haud Leporibus
Scientiiſque; ſed Fide eſſe mutuâ
Fauentiaque nos decet.
Et ampla Laus ſat iſta: plura qui appetit,
Neque ille cor, neque os habet.
Tua introire Templa poſſe ſat mihi,
BONAEQVE MENTIS Abdita
Nouè reperta noſcitare, te Duce:
Tuique cote roboris
Cor aſperare, nec periculi vllius
Pauere magnitudinem.
O approbanda MENTIS OBSTINATIO!
O expetenda DOGMATA!
Vt hîc ſuaue, LANGIANO IN ATRIO
Inambulare! vt, ô, ſimul

** Hoc cognomento honeſtatos Romæ, qui ceteros mortales ſapientiâ præſtarent, teſtis Plin lib.vij. cap. xxxj.*

Tuo aſſidere ab ore pendulum iuuat;
 Tuo, illiuſque quem facis
Loquentem! & hinc in HORTVLVM ſequi ordines
 Vt è virente PERGVLA
Notare florum: & omne Srirpium genus
 Hiante obire lumine,
NOVOQVE rariora ab ORBE Semina
 Sagace nare perſequi?
Odor beate, quidquid eſt Aromatum
 Lepore prouocans tuo.
Licétne in hiſce floſculis & herbulis,
 Remiſſionis indigo,
(Vti exſoluta mens aberret à malis
 Parumper) acquieſcere?
Licet: neque iſtud (annuente hero) modò,
 Sed & replere fructibus
Sinum, manusque vtraſque, & vngue carpere,
 Et admouere naribus.
Quid? an lubido ſerta texere eſt tibi,
 Corollulamque pactilem?
Rei huius optio ecce plena ſit tibi,
 Tuo arbitratu vt eligas,
Thyma, an roſas, amaracúmne mauelis.
 Age ecce, quantus hîc nitor?
Quis ordo? quàm omnia aptè in areas ſuas
 Locata, teſſeræ in modum?
Herine cultum, an elegantiam priùs
 Loci ipſe mirer, ambigo.
Stupere certè vtrumque cogor intuens;
 Herilem at indolem magis,
Cui ſcatere tot facetis datum,
 Cui hanc præire SYMBOLAM,
Et ægra corda ſoſpitare ius fuit,
 Medentibusque pharmacis
Beare. Quæ modò ecce prolixius imputat
 Nouâ arte LIPSIVS tibi.
Ahena vt vnde FIRMITVDO PECTORIS
 Paranda: & vnde Inertia
Sit iſta, & ægra Senſuum imbecillitas,
 Habere cognitum queas.
Duplex Boni omnis ergo, ſeu Mali Caput,
 OPINIO, atque MENS BONA.
POLI illa GERMEN IGNEVM, atque SPIRITV
 Originem trahens ſuam.
Quid? ipſe non HOMVLLO an inſitus DEVS
 Per iſtam IMAGINEM ſui!

CVPIDINVM, hancce quiſquis audit, omnium
  Neceſſe victor audiat.
At altera illa pars, OPINIO puta
  Imaginoſa, CORPORI
(Sata vnde) adhæret, impedita SENSIBVS,
  Grauique fixa perpetim
Luto: cui vſque POENITENTIA it comes;
  Vaga, ebrioſa, futilis.
HOMO miſelle, puluis, vmbra, ſomnium;
  Quouſque fluctuabere,
OPINIONIS alligate vinculis?
  Quouſque GAVDIVM, DOLOR,
METVS, CVPIDO pectus impetent tibi?
  Iaces! & erigi cupis,
Supráque vulgus eleuare verticem?
  Idonea ecce FEBRVA,
Quibus piatus ipſa nubila ac Notos
  Superuolare poſſies:
Auesque, quæ cor intus exedunt tibi,
  Necare & ire perditum,
Quiéſne cordi, & otium domi tibi,
  Procul tumultu ab hoſtico,
Vbi Actuoſus ipſo in otio
  Cluas? (O vnica occupatio!)
Ad HORTVLVM huncce LANGII, ánne LIPSII,
  Gradum capeſſe, ſi ſapis.
Opúſne vallo & Arce, vel Cetrâ tibi,
  Cauere queîs SPEI AC METVS;
Cupidinumque ſuſtinere vim queas?
  Statu in graduque fac tuo.
Morêre, MENSQVE vortat ad DEVM tua,
  Originem inquio ſui.
Quouſque CARNIS IMBECILLITAS tibi
  Moleſta; & vmbrâ inanium
Trahêre, prima quæ imperita Plebs putat?
  Ducem ecce LIPSIVM tibi:
Eum ſequaris. At cui, inquies, bono?
  Mane: in tumultu vt otium
Agas; & vnus, inter arma Publica,
  Metu ſolutus ambules.
Quid eſt, quod hîc querare? FATA te trahunt,
  DEIQVE PROVIDENTIA?
Sequare: Cur enim irritum ſtruas pedem
  HERO rebellis, ac tibi?
Quid abnuis, miſelle? cede Tempori
  DEÓQVE. REBVS OMNIBVS:

Vicissitudo debita. Hæc mori vides
Repentè, at illa oririer.
Necessitati vt obſequare, te monent
Tot vrbium Cadauera,
Ferire viſa vertice antè quæ ſuo
Poli vtriuſque cardinem.
Vbi illa iam, Imperare ſueta regibus,
Superba septimontium?
Vbi Mycenæ? vbi inclyta vrbs Agenoris,
Corinthus, Argos, Ilium?
Minuta, magna; ſumma, & ima reſpice;
Perenne sub polo nihil.

Εἰς τὸ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου
ΙΟΥΣΤΟΥ ΤΟΥ ΛΙΠΣΙΟΥ
περὶ εὐσταθείας ἤτοι καρτερίας
βιβλίον.

Λειψιάδου σελίδας σκολιῷ φθόνου ὄμματι πήξας,
Οὐκ ἄγαμαι λογίης, εἶπεν, ἄτερ σοφίης.
Ἀλλὰ τόδ' ὀπιδίων γλαφυρόν τε σοφόν τε πόνημα,
Καρτερικῆς κατέχον τέθμια σωφροσύνης·
Κρεῖσσον ἐμῶν, λέξας, πέλε(ται) τόδε τεῦχος ὀδόντων,
Λῆξεν ἐπεσβολίης τηκόμενος κραδίην.

Εἰς τὸ αὐτό.

Ἐλλογίμων φιλέω τρεῖς ἀστέρας, οὕνεκα πάντων
Εἰσὶν παντοδαπῇ κρείσσονες ἰδμοσύνῃ.
Σεῖο πόνους φιλέω Κυιάκιε, εἰμὶ δὲ λίαν
Καὶ φιλοσκαλιγερὸς, καὶ φιλολειψιάδης·
Ἀλλὰ σοφαῖς πραπίδεσσι σέλας σέο τόσσον ἀέξον
ΛΙΨΙΕ, οὐκ ἀστὴρ, ἀλλά μοι ἄστρον ἔῃς.

B. Vulcanij.

IN CONSTANTIAM V. C. I. LIPSI.

Dum *patriam exercet plus quàm ciuilibus armis*
Triſte inter Reges diſcidium & populos,
(Ah quantum lis illa dedit quantumq́, datura eſt
Sanguinis! at vos ô di *meliora date.)*
Non iiſdem caſtris, auibus non militat iiſdem
Belgica, & heu ciues perditum it ipſa ſuos.
Tantorumq́, diu ſperatâ fine laborum
Decipimur. mendax ſpes ea abit miſeris.
An mirum aduerſa rerum ſuccumbere mole,
Deq́, gradu tantùm non animum excidere?

Ceu nauem inuitus Rector pugnantibus Auſtris
Deſerit, & pelago ludibrium ire ſinit.
Id verò prohibet IVSTVS *(nihil addimus vltrà)*
Per quem degeneri non licet eſſe animo.
Ille ipſi bellum Dux non inglorius infert.
Fortunæ, en viſo vt tota ſtupet titulo.
Ille addit vires animoſo: turpe labantem
Suſtinet, & mente ſtare facit ſolidâ.
Omneis impauidum contra caſusq; minásque
Ceu contra fluctus ſtare ſolent ſcopuli;
Vt iam, Socraticos quamuis ſcrutere magiſtros,
Quantum vſquam eſt, melius nil alibi inuenias.

F. Duicius I. C.

DOM. BAVDII AD EVMDEM TETRASTICHON.

Κληΐζειν τε λόγοις ἀρετὴν, ἔργοις τε διώκειν,
Τοῦτο μὲν ἠυφυὲς, τοῦτο δὲ πολυμαθές.
ΛΙΨΙΟΣ ἀμφότερα μόνος ἔλλαχε· μάρτυρές εἰσιν
Ἠϋφυής τε βίος, πολυμαθεῖς τε βίβλοι.

EPIGRAMMA IN CONSTANTIAM IVSTI LIPSI.

PRODIT *iam in dias* CONSTANTIA *luminis oras,*
Et nota hac LIPSI *munere ſit* BATAVIS,
Narrantis nobis, quantum PRVDENTIA, *quantum*
Poſſit in humanis pectoribus RATIO.
Cedite ROMANI SAPIENTES, *cedite* GRAII:
Anne aliquid maius SOL *videt hoc opere?*

Ianus Douza Filius.

IN I. LIPSI V. C. LIBROS DE CONSTANTIA.

NIL *mirum ſubitò mortales rebus in arctis*
Abiicere audaces ex animis animos.
Ipſa ignota diu latuit CONSTANTIA, *noſtris*
Robora quæ ſolita eſt indere pectoribus.
At nunc fortunæ ludibria ludicra, & eius
Vires atque vices diſcite ferre homines.
Sit vobis doctor non vanus LIPSIVS, *ille*
Flos populi, atque oculus Pieridum & Charitum.
Ipſa à quo didicit CONSTANTIA *ſtare, librísque*
Illius erectum tollere in aſtra caput.
Libris, quos, LIPSI *ſi doctum nomen abeſſet,*
Æthereos dicam compoſuiſſe Deos.

Franciſcus Raphelingius Filius.

IVSTI LIPSI
DE CONSTANTIA
LIBER PRIMVS.

CAPVT PRIMVM.

Præfatio, & introductio. querela item aliqua de Belgarum turbis.

ANTE annos aliquot cùm Viennam Auſtriæ iter haberem, fugiens patriç meæ turbas: deflexi, nō ſine deo duce, ad* Eburonum vrbem. quæ nec longè à viâ; & in quâ amici, quos ſalutare more ſuadebar & amore. Inter eos Carolus Langius, vir (ſine fraude aut ambitione dicam) optimus doctiſſimuſque Belgarum. Qui cùm me hoſpitio excepiſſet; non omni ſolùm comitate & beniuolentiâ id temperauit, ſed eo genere ſermonum qui vtiles imò ſalutares mihi in omne æuum eſſent. Ille enim fuit, ille vir, qui oculos mihi aperiret, detersâ vulgarium aliquot opinionum nube: ille, qui viam oſtenderet, quâ ſine ambage peruenirem, vt cum Lucretio loquar, ad illa

* Leodium [illegible]

C. Langij vera laus.

Humanitas eius

Sapientia.

Edita doctrinâ ſapientum templa ſerena. *

Nam cùm poſt meridiem feruido ſole (præceps enim iam menſis Iunius erat) domi eius in atrio inambularemus: quæſiuit, vt fit, blandiùs de itinere meo & eius cauſſis. Cui cùm ego de turbis Belgarum, de inſolentiâ Præfectorum & militū, liberè & verè multa dixiſſem: addidi poſtremò, prætexi à me aliam, ſed hanc intimam eſſe diſceſſus mei cauſſam. Quis enim Langi, inquam, tam firmo & tam ferreo pectore, qui diutiùs ferendis ijs malis ſit? Iactamur iam tot annos, vt vides, bellorum ciuilium æſtu: &, vt in vndoſo mari, non vno vento agitamur turbarum ſeditionumque. Otium mihi cordi & quies? turbæ interpellant, & ſtrepitus armorum. Horti & rura? miles & ſicarius compellit in vrbem. Itaque certum mihi Langi, relictâ hac infeſtâ & infauſtâ Belgicâ (ignoſcat mihi Genius patriæ) * γῆν πρὸ γῆς, vt ille ait; & quouis terrarum fugere, —— *vbi nec Pelopidarum facta neque nomen audiam.* Langius admirans & velut excitatus, Itáne tu Lipſi, inquit, abeas à nobis? A vobis, inquā, aut certe ab hac vitâ. Quod enim malorum

Mala ciuilium bellorum.

* Terram terrâ commutare,

iſtorum effugium, niſi in fugâ? Nam vt videam iſta cottidie & ferā, non poſſum Langi: nec chalybs aliquis mihi circa pectus. Suſpirauit ad hunc ſermonem Langius, &, Iuſtíne adoleſcens, inquit, quæ hæc mollities eſt? aut quæ tua mens ſalutem quærentis in fugâ? Turbat & æſtuat patria tua, fateor: ſed quæ non hodie pars Europæ? Vt verè illud Ariſtophanæum poſſis augurari:

* —— Τὰ δ' ὑπέρτερα νέρτερα θήσει
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης.

* Supera infera reddet Iuppiter altitonans.

Itaque non patria fugienda, Lipſi: ſed Adfectus ſunt: & firmandus ita formanduſque hic animus, vt quies nobis in turbis ſit & pax inter media arma. Ego ſatis iuueniliter, Imò deſerenda illa Langi, inquam: certè enim audita mala leuiùs ad animum accident, quàm viſa: & ſimul ponemur ipſi extra tela, quod dicitur, & puluerem huius agonis. Homerum non audis callidè * monentem,

Commune turbarum remedium, in fugâ.

* Ἐκ βελέων, μή πού τις ἐφ' ἕλκεϊ ἕλκος ἄρηται.

* Extra telar ne quis vulneri vulnus addat.

CAPVT II.

Peregrinationem non facere ad internos morbos. indicinam eam eſſe, non medicinam, niſi ſi fortè in leui quodam & primo adfectuum motu.

LANGIVS moto leuiter capite, Audio, inquit: mallem tu Sapientiæ vocem & Rationis. Nam hæ, Lipſi, quæ te inuoluunt, nebulæ & nubeculæ ſunt à fumo Opinionum. Itaque, vt cum Diogene dicam, * λόγῳ tibi hic opus non βρόχῳ: radio inquam illo, qui caliginem tui capitis illuſtret. Patriam ecce deſertum is: ſed dic ſeriò, illam cùm fugies, te quoque effugies? Vide ne contrà ſit: & tecum atque in pectore iſto circumferas fontem fomitemque tui mali. Vt ij qui febriunt, iactant ſe inquietè & verſant, & lectum ſubinde mutant vanâ ſpe leuamenti: in eâdem cauſſâ nos, qui terram terrâ fruſtrà mutamus, ægri ſcilicet mentis. Aperire enim hoc eſt morbum, non tollere: fateri internum hunc calorem, & non mederi. Eleganter * Romanus ſapiens: *Proprium eſt ægri nihil diu pati,*

Ea opinio refutata.

* Ratione, nō laqueo.

Originem turbarum in nobis eſſe.

Ideò non externis eam mutari.

Indicari tantùm.

* Seneca.

& mutationibus vt remediis vti. Inde peregrinationes ſuſcipiuntur vagæ; & littora pererrantur, & modò mari ſe modò terrâ experitur præſentibus ſemper infeſta leuitas. Itaque fugitis magis turbas quàm vitatis. Vt ceruа illa apud Virgilium,

> *Quam procul incautam nemora inter Creſſia fixit*
> *Paſtor agens telis:*
> *—— illa fugâ ſiluas ſaltuſque peragrat*
> *Dictæos. ——*

fruſtrà: quia vt idem poëta addit, —— *hæret lateri letalis arundo:* ita vos, qui telo hoc adfectuum penitus percuſſi, non id excutitis, ſed migratione transfertis. Qui crus ſibi aut brachium fregit, non currum aut equum poſcit, vt opinor, ſed chirurgum: tua quæ vanitas, qui internam hanc plagam motu ſanare te poſtules & diſcurſu? Animus enim certè eſt, qui ægrotat: & omnis hæc exterior imbecillitas, deſperatio, languor, orta ab vno fonte, quòd iacet ille & languet. Sceptrum abiecit princeps diuinaque pars: & eò vilitatis lapſa eſt, vt ſponte ſeruiat ſuis ſeruis. Dic, locus hîc quid faciet aut motus? Niſi fortè regio aliqua eſt, quæ metus temperet, quæ ſpes refrænet, quæ malam hanc ſaniem educat, quam altè imbibimus, vitiorum. Atqui nulla ea eſt, nec in inſulis ipſis beatorum. aut ſi eſt, oſtende, & omnes illuc agmine facto imus. Sed motio ipſa & mutatio, inquis, habet eam vim: & recreat attollitque iacentem animum cottidiana illa conſpecta nouitas morum, hominum, locorum. Lipſi erras. Nam, vt quod res eſt ſeriò dicam, peregrinationem non vſque eò deprimo, vt nihil ei in hominem & in adfectus dem iuris. Imo habeat. ſed hactenus, vt lenia tædia quædam animorum & velut nauſeas tollat: non tollat morbos, qui altiùs penetrârunt, quàm vt externa vlla medicina huc pertingat. Cantus, vinum, ſomnus, * commotiunculas illas primas non raro ſanârunt iræ, doloris, amoris: at numquam ægritudinem, quæ radices egit & fixit pedem. Idem hîc eſt: & peregrinatio fortaſſe leues quoſdam languores ſanabit, non ſanabit veros. Hærent enim primi illi motus, orti à corpore, quodammodò adhuc in corpore, aut certè in ſummâ, vt ſic dicam, animorum cute: ideóque non mirum, ſi quamuis leui ſpongiâ abſtergeantur. non ita inueterati illi adfectus, quibus ſedes imò regnum in ipsâ animi mente. Cum diu multúmque erraueris, cùm terram omnem & mare circulatus fueris: nullo eos mari elues, obrues nullâ terrâ. Sequentur te: & poſt peditem *equitemque ſedebit*, vt cum poëtâ loquar, *atra cura.* Socrates interroganti cuidam, *quid ita peregrinatio ſibi non profuiſſet?* ſcitè reſpondit, *Non enim te deſeruiſti:* ſimile hîc dixerim. & quocumque fugies, corruptum corruptoremque animum tecum habebis, comitem non bonum. Atque vtinam comitem! ſed vereor vt ducem: quia non ſequentur te adfectus tui, ſed trahent.

Morbum enim animi eſſe.

Quem locus nullus ſuâ vi ſanat.

Non item mutatio ipſa.

E... faſtidia quadam mitigat aut tollit.

** Stoici hæc ita diſtinguunt, vt primos contra aut præter rationem motus, Adfectus appellent, eoſdē crebros & inueteratos, Morbos.*

At veri & veteres adfectus non leuantur.

CAPVT III.

At veros animi morbos tolli eâ, non minus: imò per eam recrudeſcere. Animum eſſe qui in nobis ægrotet: eique remedium à Sapientiâ & Conſtantiâ petendum.

NON auocat igitur, inquis, etiam a veris malis peregrinatio? non campi illi conſpecti, & flumina, & montes, ponunt te extra doloris tui ſenſum? Auocant fortaſſe interdum & ponunt, ſed nec in longum, nec in firmum. Vt picturâ, quamuis egregiâ, oculi non diu delectantur: ſic omnis iſta hominum locorumque varietas nouitate nos capit, ſed ad breue tempus. Aberratio hęc aliqua à malis eſt, non fuga: nec ſoluit peregrinatio doloris hanc cathenam, ſed laxat. Quid autem iſtud me iuuat, ſi lucem paulliſper video, in arctiorem mox carcerem compingendus? Ita profectò eſt. inſidiantur animo externæ hæ omnes voluptates, & ſpecie iuuandi magis lædunt. Vt medicamenta minus valida non extrahunt humorem noxium, ſed mouent: ſic vana hæc delectatio irrîtat in nobis fluctum illum cupidinum & adauget. Non diu enim à ſe aberrat animus: ſed vel inuitus domum mox compellitur, & in vetus contubernium malorum. Illa ipſa opida conſpecta & montes, reducent te cogitatione in tuâ patriam: & inter media gaudia videbis aliquid ſiue audies, quod ſenſum refricet tui doloris. Aut ſi paulliſper quieſces: breuis ille velut ſomnus erit, & mox expergefacto tibi eadem aut maior febris. Creſcunt enim interpellatæ quædam cupidines, & vires capiunt ex interuallo. Mitte igitur, Lipſi, vana hæc imò noxia: nec remedia, ſed venena vera illa potiùs admitte & ſeuera. Solem ſolúmue mutas? imò animum, quem male Adfectibus mancipaſti, ſubtractum legitimę dominæ Rationi. Ab illo corrupto hæc deſperatio eſt,

Obiectioni occurritur.

Et videri à ſ... mutatione ... leuari, non autem eſſe.

Aggrauari ... eam mala.

Verum ... ...

[illegible] exter-nis.

eſt, ab illo viatio hic languor. Illum mutes oportet, non locum: & efficere non vt alibi ſis, ſed vt alius. Tu fertilem illâ Pannoniam videre nunc ardes, & fidam fortemq́; Viennam, & regem fluuiorum Danubium, & tot mira & noua, quæ ſuſpenſâ aure bibant audientes: ſed quantò melius, ſi idem hîc tibi ad Sapientiam impetus & cupido? ſi penetres in feraces illius campos? ſi fontes humanarum perturbationum inquiras? ſi valla & arces exſtruas, quibus arceas & defendas cupidinum inſultus? Hæc enim vera morbi tui remedia: cetera omnia, panni & fomenta. Nihil te abitio iſta iuuabit: nihil

Quam ad interna transferri melius & granius penis, quàm ſaudia quaeri.

——— euaſiſſe tot vrbes
Argolicas, medioſque fugam tenuiſſe per hoſtes:

Turbat & sequitur vbique comites aſſe.

hoſtem reperies apud te, & in iſto (pectus mihi concutiebat) penetrali. Quid refert, ad quàm pacata loca veneris? bellum trahis tecum. ad quàm quieta? turbæ circum te, imò in te ſunt. Pugnat enim pungabitque ſecum ſemper diſcors hic animus, appetendo, fugiendo, ſperando, deſperando. Atque vt ij qui per timorem terga vertunt, magis exponunt ſe periculo intectos & auerſos: ſic errones & tirones iſti, quibus cum adfectibus numquam pugna fuit, ſed tantùm fuga. At tu, adoleſcens, ſi me audies, ſtabis: & gradum firmabis contra hunc doloris hoſtem. CONSTANTIA enim tibi, ante omnia opus: & victor aliquis pugnando euaſit, nemo fugiendo.

Reſiſtendum igitur & permanendum Constantia armati.

CAPVT IV.

Definitiones Conſtantiæ, Patientiæ, Rectæ rationis, Opinionis. Item Peruicacia quid à Conſtantiâ differat & abeat: & à Patientiâ, Abiectio.

SERMONIBVS ijs Langij erectior aliquâ parte ego, Alta & præclara hæc tua monita, inquam: & iam ſtare conor & adſurgere, ſed, vt ij ferè qui in ſomnis laborant, vario niſu. Reuoluor enim Langi, nequid mentiar, identidem ad meam terram: & hærent fixæ animo publicæ priuatæque curæ. Tu, ſi potes, pelle malas aues quæ me lancinant: & vincla ſolicitudinum deme, quibus in hoc Caucaſo lentè ligor. Langius vultu alacri, Ego verò demam, inquit: & nouus Hercules ſoluam hunc Prometheum. Attende tantùm, & intende. Ad Conſtantiam te vocaui, Lipſi, & in eâ ſpem & præſidium poſui tuæ ſalutis. Ea igitur ante omnia nobis cognoſcenda eſt. CONSTANTIAM hîc appello, RECTVM ET IMMOTVM ANIMI ROBVR, NON ELATI EXTERNIS AVT FORTVITIS, NON DEPRESSI. Robur dixi; & intellego firmitudinem inſitam animo, non ab Opinione, ſed à iudicio & rectâ Ratione. Excluſam enim ante omnia volo Peruicaciam (ſiue ea* meliùs pertinacia dicitur:) quæ & ipſa obſtinati animi robur eſt, ſed à ſuperbiæ aut gloriæ vento: & robur etiam dumtaxat in vnâ parte. Deprimi enim haud facilè tumidi iſti & peruicaces poſſunt, facillimè attolli: non aliter quàm culleus, qui vento inflatus ægrè mergitur, ſupereminet autem & exſilit ſuâ ſponte. Talis enim iſtorum ventoſa hæc durities eſt: cui origo à Superbiâ, vt dixi, & nimio pretio ſui. igitur ab Opinione. At Conſtantiæ vera mater, Patientia & demiſſio animi eſt. quam definio RERVM QVAECVMQVE HOMINI ALIVNDE ACCIDVNT AVT INCIDVNT VOLVNTARIAM ET SINE QVERELA PERPESSIONEM. Quæ rectâ ratione ſuſcepta, vna illa radix eſt, quâ altitudo pulcherrimi huius roboris nixa. Caue enim & hîc Opinio tibi imponat: quæ Patientiæ loco Abiectionem ſæpè & torporem quemdam animi marcentis ſuggerit: verè vitium, & cui origo à Vilitate ſui. Virtus autem mediâ viâ ingreditur. & cautè cauet nequid in actionibus ſuis deficiat, aut excedat. Dirigit enim ſe ad vnius Rationis trutinam: & illam habet examinis ſui velut normam & obruſſam. Eſt autem recta Ratio non aliud, quàm DE REBVS HVMANIS DIVINISQVE (quatenus tamen eæ ad nos ſpectant) VERVM IVDICIVM AC SENSVS. Opinio huic contraria, DE IISDEM FVTILE IVDICIVM AC FALLAX.

Ad explicationem Constantia tiam te conſum.

Quid propoſita eſſet.

** Nam Accius apud Nonium illam in virtute ponit, hanc in vitio, Seneca tamen & alij aliter.*

Conſtantia origo a Patientiâ. Ea quoque definita.

Diſcreta à Torpore.

Conſtantia mediam inter Elationem & Abiectionem tenet.

Ratio quid ſit.

Quid itaque Opinio.

CAPVT V.

Ratio & Opinio, vnde originem habeant. vtriuſque vires & effectus. Alteram ad Conſtantiam ducere, alteram ad Leuitatem.

SED quoniam è duplici hoc velut capite (Opinionis ſentio & Rationis) non robur ſolùm aut infirmitas animi oritur, ſed omnes in hac vitâ laudes aut culpæ: pro bono vtilique facturus mihi videor, ſi de vtriuſque origine & naturâ vberiùs paullò dicam. Vt enim lana priuſquàm vltimum illum & optimum colorem combibat, ſuccis quibuſdam alijs præparanda &

De vtriuſque accuratius & vberiùs dicendum.

& imbuenda eſt : ſic prædictionibus iſtis tuis Lipſi animus, priuſquam eum hac Conſtantiæ purpurâ ſeriò tingam. Quod igitur te non fugit, duæ in homine partes, Anima & Corpus. illa nobilior, quæ ſpiritum ignemque referr : hæc vilior, quæ terram. Iuncta iſta inter ſe, ſed concordiâ quadam diſcordi : nec facilè inter eas conuenit, vtrique cùm de imperio agitur aut ſeruitute. Regere enim vtraque vult, & magis illa quæ non debet. Terra attollere ſe ſupra ignem ſuum conatur, & cœnum hoc ſupra cælum. Hinc in homine diſſidia, turbæ, & veluti adſidua quædam velitantium inter ſe partium pugna. Cui duces & tamquam imperatores, Ratio & Opinio. Illa pro animâ, & in animâ: hæc pro corpore & in eo pugnat. Rationi origo à cælo, imò à deo eſt: & magnificè eam Seneca celebrauit, * *Partem in homine diuini ſpiritus merſam.* Eſt enim hæc eximia illa intellegendi iudicandique vis: quæ, vt anima perfectio hominis, ſic ipſa animæ eſt. Græci eam Νοῦν dixêre, Latini Mentem, aut etiam iunctim Animi mentem. Non enim tota anima, ne aberres, recta Ratio eſt: ſed quod in eâ vniforme, ſimplex, immixtum, ſecretum ab omni fæce & lentore : quodque, vt verbo dicam, ſidereum in eâ & cæleſte. Nam ipſa anima, quamquam labe corporis & contage ſenſuum grauiter corrupta & infecta ſit: tamen veſtigia quædam ortus ſui altè retinet, & clarè in eâ ſcintillantes reliquiæ primi illius purique ignis. Hinc iſti etiam in malis proiectiſque hominibus conſcientiæ ſtimuli : hinc flagella interna & morſus : hinc approbatio melioris vitæ extorta inuitis. Premi ſcilicet ſanior illa ſanctiorque pars poteſt, non poteſt opprimi : & tegi vrens illa flamma, non extingui. Emicant enim ſemper ſubſiliuntque illi igniculi, qui in his tenebris illuſtrant, in his ſordibus depurgant, in his ambagibus dirigunt, & ad Conſtantiam ducunt & Virtutem. Atque vt heliotropium, & flores quidam, ingenio ſuo ſemper ad ſolem : ſic Ratio ad deum obuerſa eſt, & originê ſui. Firma in bono & immota: vnum idemque ſentiens: vnum idemque appetens aut fugiens: recti conſilij, recti iudicij, fons & ſcaturigo. Cui parêre, imperare eſt: & ſubijci, præeſſe rebus omnibus humanis. Domuit enim cupidines & exſultantes animi motus, quiſquis hanc audijt: & in omnibus vitæ labyrinthis tutus ab errore, qui hanc ſequitur vt Theſeium filum. Deus ipſe per hanc ſui imaginem ad nos venit, imò quod propius eſt, in nos: & rectè ille quicumque dixit, *Bona mens ſine deo nulla eſt.* At ſequens illa, & non ſana pars (Opinionem dico) originem ſuam Corpori, id eſt terræ debet : eoque nihil niſi eam ſapit. Corpus enim etſi per ſe immobile & exſenſum, tamen vitam motumque ab animâ ſumit: & viciſſim animę imagines rerum ſubijcit, per ſenſuum feneſtras. Ita velut communio quædam & ſocietas coïta, inter animam, & corpus: ſed communio, ſi exitum attendis, animæ non bona. Abducitur enim paullatim per eam è ſuo faſtigio: addicitur miſceturque ſenſibus : & ex impuro hoc cœtu Opinio in nobis naſcitur, quæ non aliud quàm Rationis vana imago & vmbra. Cuius vera ſedes, Senſus: origo, Terra. ideoque abiecta & vilis, non erigitur, non attollitur, nec altum aliquid aut æthereum ſpectat. Vana eadem, incerta, fallax, malè conſulens, malè iudicans, Conſtantiâ inprimis animum ſpoliat & Veritate, Hoc cupit hodie, cras ſpernit : hoc probat, hoc damnat: nihil iudicio, ſed corpori ſenſibuſque gratificans omnia & indulgens. Atque vt oculus, qui per nebulam aut aquam inſpicit, res metîtur falſo modo : ſic animus, qui per Opinionis nubem. Hæc homini, ſi conſideras, malorum mater: hæc auctor in nobis confuſæ & perturbatæ vitæ. Quòd curæ nos exerceant, ab hac eſt : quòd adfectus diſtrahant, ab hac : quòd vitia nobis imperent, ab iſtâ. Itaque vt ij qui Tyrannidem ſublatam è ciuitate volunt, tollunt ante omnia euertuntque arcem: ſic nobis, ſi ſeriò ad Bonam mentem pergimus, deijciendum caſtellum hoc Opinionum. Fluctuabimur enim cum ijs ſemper : ſuſpenſi, queruli, turbidi, non deo non hominibus ſatis æqui. Vt nauis vacua & inanis circumagitur in mari omni vento : ſic in nobis vaga illa mens, quam pondus & tamquam ſaburra Rationis non ſtabiliuit.

Homo duplex. Anima in eo ſublimis & ignea: Corpus, humile & ab humo.

Pugna inter eas partes.

*Quod rigidè haud verum: ſed tamen imago quædam reliqua dei.

Quid recta Ratio.

Quæ aliquo modo ſemper in homine viuit.

Recta ratio conſtans, & ad Conſtantiam ducens.

Laus eius & dignitas.

Opinionis origo à terra & corpore.

Quomodo ex ijs naſcatur.

Opinio infirma, & ad inconſtantiam ducens.

Eius vitiorum.

CAPVT VI.

Conſtantiæ laus, & ſeria ad eam exhortatio.

OPINIONIS igitur comes, Lipſi, leuitas eſt, vt vides : propriumque eius, mutare ſemper & pænitere. at Rationis, Conſtantia: ad quam induendam animo ſeriò te hortor. Quid abis ad vana aut externa? hæc eſt ſola illa Helena, quæ verum illud

Ad conſtantiam exhortatio.

Lam vn & ſalus.

illud legitimumque Nepenthes propinet, in quo obliuio curarum & dolorum. Quod ſi ſemel dimiſiſti & imbibiſti, altus contra omnem caſum & erectus, vno tenore æquabilis, nec vt in lance propendens aut dependens, magnum illud Deoque proximum tibi vindicabis, non moueri. Vidiſtin' in ſcitis & ſcutis quorumdam hodie regum ſublime & inuidendum illud, *Nec ſpe nec metu?* in te conueniet: qui verè rex, verè liber, ſoli deo ſubijcêre, immunis à iugo Adfectuum & Fortunæ. Vt fluuij quidam

Contra dolorem præſentem & turbas.

per media maria tranſire dicuntur, & ſeruare ſuam vndam: ſic tu per tumultus circumfuſos, vt ſalſedinem nullam trahas ex hoc pelago mærorum. Iacebis? Conſtantia te attollet. Vacillabis? ſuſtinebit. Ad lacum properabis vel ad laqueum? ſolabitur & reducet à limine mortis. Tu erige tantùm & erige te, & nauim flecte ad hunc portum: vbi ſecuritas, vbi pax habitat: in quo perfugium aſylumque à turbis & à curis. Quem ſi bonâ fide ſemel tenueris; non turbet ſolùm patria tua ſed ruat, ſtabis ipſe inconcuſſus. Nimbi circum te cadant, & fulmina & tempeſtas; clamabis verâ magnâque voce,

—— medijs tranquillus in vndis.

CAPVT VII.

Quid ſit & quotuplex quod Conſtantiam turbet. Bona & mala externa eſſe. Mala autem duplicia, Publica & Priuata. ex iis grauia & periculoſa maximè videri Publica.

HAEC cùm dixiſſet Langius voce & vultu acrior quàm ſolebat, me quoque ſcintilla corripuit boni ignis. & Mi pater, inquam (verè non blandè ſic te appellem) duc me quò voles & doce, corrige & dirige. habes ægrum paratum ad omnem medicinam, ſiue tu ferrum cogitas ſiue ignem. Imò vtrumque pariter, ait Langius. quia & alibi ſtipulæ exurendæ inanium opinionum ſunt, & alibi ſtirpes adfectuum excidendæ ab radice. Sed ambulamúſne etiam? an potior commodiorque nunc ſeſſio? Seſſio, inquam ego. æſtuare enim iam incipio non ab vnâ cauſsâ. Cumque ſellas Langius ferri & poni in eodem atrio iuſſiſſet, & iuxtim eum aſſediſſem: ille paullùm ad me obuerſus, iterùm ſic cœpit. Ieci hactenus velut fundamenta Lipſi, quibus commodè & tutè inædificaretur futurus ſermo: nunc, ſi placet, accedam propiùs & cauſſas doloris tui inquiram, & manu, quod aiunt, tangam tuum vlcus. Duo ſunt, quæ arcem hanc in nobis Conſtantiæ oppugnant, Falſa bona, Falſa mala.

Hoſtes Conſtantiæ duo.

Vtraque ſic appello, QVAE NON IN NOBIS SED CIRCA NOS, QVAEQVE INTERIOREM HVNC HOMINEM, ID EST ANIMVM, PROPRIE NON IVVANT AVT LAEDVNT. Itaque Bona aut Mala ea, re & ratione non dicam: fatebor opinione eſſe, & communi quodam vulgi ſenſu. In priori claſſe numerant, Opes, Honores, Potentiam, Sanitatem, Longæuitatem. in poſteriore, Inopiam, Infamiam, Impotentiam, Morbos, Mortes: & vt verbo vno complectar, quidquid aliud fortuitum aut externum. Ab duplici iſto ſtirpe quattuor illi capitales in nobis Adfectus orti, qui continent & conterunt vitam omnem humanam, Cupiditas, & Gaudium; Metus, & Dolor. E quibus, priores duo bonum aliquod opinabile reſpiciunt, exque eo nati: poſteriores, malum. Lædunt omnes turbantque animum, & niſi prouides, deijciunt de ſuo ſtatu: ſed non vno tamen modo. Nam cùm quies eius & Conſtantia tamquam in æquabili quadam trutinâ ſit: depellunt eum ab hoc libramento, illi attollendo, hi deprimendo.

Falſa bona.
Falſa mala.
Adfectus præcipui, quattuor oppoſiti inter ſe: ad quos reliqui referuntur.
Quomodo ij Conſtantiã turbent.

Sed falſa Bona & elationem nunc omitto (non enim is tuus morbus:) ad falſa Mala venio, quorum agmen iterùm duplex. Sunt enim Publica, ſunt Priuata. Publica deſigno & definio, QVORVM SENSVS VNO EODEMQVE TEMPORE AD PLVRES PERTINET. Priuata, QVORVM AD SINGVLOS. Inter illa cenſeo, Bellum, Peſtem, Famem, Tyrannidem, Cædem: & quæ alia foras & in commune ſpectant. Inter iſta, Dolorem, Inopiam, Infamiam, Mortem: & ſiquid velut domo clauſum, in vno ſinguloque homine conſideramus. Cauſſa mihi ita diſtinguendi non vana. quia reuerà aliter is luget & alio quodam ſenſu, qui cladem patriæ, qui exſilium exitiumque multorum: quàm qui vnius ſuum. Adde quòd ex vtriſque alij atque alij morbi. ſed niſi fallor, grauiores ex primis: certè pertinaciores. Publicis enim malis obnoxij plerique noſtrûm: ſiue quia impetu & turbâ ingruunt, ac confertâ velut acie obruunt reſiſtentem: ſiue magis, quòd ambitione quadam blandiuntur, & ægritudinem ex ijs innaſci animis non agnoſcimus ſæpè, non ſentimus.

Falſa bona, Cupidine & Gaud.
Mala, Metu & Dolore.
Sed Mala, duplicia: Publica, & Priuata.
Firmata ea diſtinctio, & aptata res.
Dolor ex malis publicis grauiſſimus.
Quia cum impetu veniũt.

Ecce

Quia honeſta ſpecie irrepit & imponit.

Ecce priuato dolori quiſquis ſuccubuit, fateatur vitium & imbecillitatem neceſſum eſt, etiamſi non emendet (quæ enim defenſio?) atqui huic, adeò de labe aut lapſu ſæpè non fatetur, vt ſit qui iactet etiam & cenſeat pro laude. Pietas enim & Miſeratio dicitur: & quantulum abeſt, vt inter virtutes imò numina conſecretur publica hæc Febris? Poëtæ & oratores paſſim dilaudant & inculcant feruidum amorem patriæ: nec prorſus exculco ego, ſed temperandum eum moderandumque eſſe cenſeo & ſciſco. Reuerâ enim vitium eſt, intemperies eſt, & animi à gradu deiectio ac lapſus. Sed & grauis morbus parte aliâ. quia non vnus in eo dolor, ſed confusè Tuus & Alienus. Atque Alienus item duplex, cauſſâ hominum, cauſſâ patriæ. Vt id quod ſubtiliùs dici & diuidi à me videtur, capias ſub exemplo: ecce Belgica tua nunc premitur non vnâ clade, & circumplexa eam vndique ciuilis huius belli flamma. vides paſſim agros vaſtari, diripi; oppida incendi, euerti; homines capi, cædi; matronas pollui, virgines imminui; & quæ alia comitari amant bello. Nónne hîc tibi dolor? dolor. ſed varius & diuiſus, ſi inſpicis: quia ſimul & te luges, & ciues, & patriam ipſam. In te, damna; in ciuibus, varium caſum & occaſum; in patriâ, conuerſionem euerſionemque ſtatus. Alibi habes quod clames, *Me miſerum!* alibi,

Quia item varius & multiplex.

Idq; exemplis oſtenſum.

—— tot ciues mei

Mandatam hoſtili peſtem oppetiiſtis manu.

alibi denique, *O pater, ô patria!* Vt qui his non moueatur, & in quê cuneus ac cumulus nihil poſſit ingruentium tot malorum: aut valdè ſiccum & ſapientem eum eſſe oporteat, aut valdè durum.

CAPVT VIII.

Mala publica oppugnata. ſed ante omnia tres Adfectus coërciti. exque iis hoc Capite ambitioſa quædam Simulatio: quâ homines Mala propria, vt Publica, lugent.

QVID eſt Lipſi? ſatin' vt præuaricatri Conſtantiæ meæ videor? & cauſſam adhuc agere tui doloris? Sed feci quod animoſi & fidentes Imperatores: elicui in campum & in aciem omnes tuas copias, cum quibus ſtrenuè nunc confligam. ſed velitatione quadam priùs, deinde aperto Marte & velut collatis ſignis. Inter velitandum autem, tres mihi Adfectus primo pedaro (vt cum antiquis loquar) pro terendi ſunt, Conſtantiæ noſtræ valdè aduerſi: Simulatio, Pietas, Miſeratio. Atque ille quidem priùs. Negas te ferre mala publica. ea dolori tibi eſſe, imò morti. Satin' ſeriò adfirmas? an fraus hîc aliqua & fucus? Ego commotior, Imò ſeriò tu hoc rogas? inquam. an rides & irritas? Ego ſeriò, inquit. non enim pauci ex hoc valetudinario veſtro imponunt medicis, & dolorem publicum ſimulant, qui reuerâ eſt priuatus. Quæro igitur, ſatiſne acceptum habeas, curam iſtam

Tres adfectus, qui fautores Doloris publici.

Contra Simulationem, primò.

Quam malâ ambitione ſæpè induunt.

Quæ tunc coquit & verſat ſub pectore fixa

patriæ ipſius cauſſâ ſuſceptam eſſe, an tuâ? Etiámne ambigis? inquam ego. patriæ vnius cauſſâ mihi hic luctus, Langi, patriæ. Ille capite abnuens, Adoleſcens vide etiam atque etiam, inquit. Nam in te ſi eximia hæc & ſincera pietas, mirabor: certè in paucis. Querimur homines ſæpè de malis publicis, fateor: nec alius tam communis dolor, & vt ſic dixerim, magis in frontem incurrens. ſed ſi propiùs examinas, reperies plerumque diſcidium aliquod linguæ & cordis eſſe. Ambitioſa illa verba ſunt, *Mouet me clades patriæ*; non vera: in labris nata, non in fibris. Quod de Polo hiſtrione nobili traditum eſt, cùm Athenis fabulam actitaret in quâ dolor repræſentandus, eum filij ſui defuncti oſſa & vrnam clàm intuliſſe, & theatrum totum vero gemitu luctuque compleſſe: idem hîc dixerim de pleriſque veſtrûm. Comœdiam ô boni luditis, & velati perſonâ patriæ, priuata veſtra damna veris & ſpirantibus lacrymis lugetis. *Mundus vniuerſus exercet hiſtrioniam*, ait Arbiter: certè hîc. Bellum hoc ciuile nos cruciat, inquiunt, & fuſus innocentum cruor, & interitio libertatis & legum. Itáne? dolorem ſanè veſtrum video: quæro & cunctor de cauſſâ. Quia n' publica malè habent? hiſtrio pone perſonam, imò quia tua. Vidimus agreſtes ſæpè trepidare & concurrere & vota facere, cùm calamitas ſubita ingruit aut tempeſtas: ſed tu, cùm deſæuijt, eoſdem ſeuoca & examina, reperies vnumquemque timuiſſe dumtaxat ſegeti & agellulo ſuo. Ad incendium in hac vrbe clametur: claudi pænè dicam & cæci concurrent ad reſtinguendum. quid cenſes? vtrùm amore patriæ? imò pete ab ipſis: quia damnum illud ad ſingulos pertinet, aut certè eius metus. Simile hîc

Priuata enim plerique lugent, non publica.

Itaque cauſa intima quærenda doloris.

hic eſt: & mouent vulgò turbantque homines mala publica, non quia plurium id damnum, ſed quia inter plures eos ipſi.

CAPVT IX.

Simulatio ea clariùs retecta, & ab exemplis. obiter de verâ Patriâ dictum. item malitia hominum gaudentium malis alienis, cùm ipſi extra ea.

ITAQVE coram te iudice hæc cauſſa agatur, & in tuo tribunali: ſed, quod olim, leuato velo. Nempe bellum hoc times? times. cur? quia peſtis & pernicies coniuncta bello. Peſtis illa ad quos? nunc ad alios quidem, ſed pertingere etiam ad te poteſt. En caput tui doloris (ſi verum fateri ſine eculeo vllo vis) en fontem! Vt enim cùm fulmen in vnum aliquem cecidit, etiam ij qui in proximo ſtabant, tremuerunt: ſic in magnis iſtis communibuſque cladibus, damnum ad paucos peruenit, metus ad omnes. Quem ſi tollis, tollis vnà hunc dolorem. Ecce bellum ſi apud Æthiopas aut Indos geratur, nihil moueare (extra diſcrimen enim tu ſis:) ſi apud Belgas; plores, clames, frontem percutias & femur. Atqui mala publica propter ipſa ſi luges, quid intereſt? Non enim illa patria mihi, inquies. Stulte. an non & illi homines, eâdem ſtirpe tecum & ſatu? ſub eodem cæli fornice? in eâdem terræ pilâ? Exiguum hoc quod hi montes *coërcent, hi fluuij cingunt, patriam eſſe cenſes? Erras. vniuerſus orbis eſt, quacumque homines ſunt cæleſti illo ſemine oriundi. Egregiè olim Socrates interrogatus, *cuiatem ſe ferret? Mundanum*, reſpondit. Magnus enim erectuſque animus non includit ſe iſtis ab opinione terminis: ſed cogitatione & ſenſu totum hoc Vniuerſum complectitur, vt ſuum. Vidimus ſtultos & riſimus, quos cuſtos aut magiſter alligabat ſtraminis vel exigui fili nodo: atque illi ſtabant, quaſi ferro aut verâ compede deuincti. *ſimilis noſtra hæc amentia, qui futili opinionis vincloadſtringimur ad certam terræ partem. Sed vt firmiora hæc omitram (vereor enim vt poſſis concoquere:) addo ampliùs. ſiquis deus ſponſor tibi per hoc ipſum bellum ſit, agellos tuos intactos fore, domum pecuniamque ſaluâ, teipſum in monte aliquo conſtituat velatum Homericâ nube: etiamne dolebis? de te quidem hoc non auſim dicere, ſed erit non nemo qui gaudebit etiam, & oculos ſuos auidè paſcet in confuſâ illâ morientium ſtrage. Quid abnuis, aut miraris? Ita inſita neſcio quæ malitia humani ingenij fert, *Lætans*, vt poëtà vetus loquitur, *malo alieno*. Atque vt poma quædam guſtu ſuauiter acerba ſunt: ſic alienæ curæ, ſecuris nobis. Pone mi hi aliquem in Oceani illo littore, qui naufragium ſpectet. adficietur ſanè, ſed non iniucundo quodam animi morſu: quia aliena pericula videt, ſine ſuo. at repone eumdem in iactatâ illâ naui: dolebit ſcilicet alium dolorem. idem cùm omnia fecimus, diximus, hîc eſt: & noſtra mala verè atque ex animo lugemus, publica dicis moriſque cauſsâ. Egregiè Pindarus: * Τὸ γὰρ οἰκεῖον πιέζ' ἴσαις ὁμῶς. Εὐθὺς δ' ἀπήμων κραδία κᾶδος ἀμφ' ἀλλότριον. Quamobrem aulæum hoc ſcænicum tandem remoue Lipſi, & ſiparium complica: & miſsâ omni ſimulatione, oſtende te nobis vero doloris tui vultu.

> *Dolemus lugemusq; publica non vt publica.*
>
> *Sed quia aut damnū aut priuatum adiunctum, aut eius metus.*
>
> *Occurſum obiectioni de patriâ.*
>
> *Quæ latiùs patet, quam eam et vulgus &c.*
>
> *Opinio ſola eſt, quæ eam artat.*
>
> *Sed eſt & ſum, ne anguſta quidē illam patriam cauſsâ nos dolere.*
>
> *Malitia noſtra in alienis malis id cumulat.*
>
> * Nam proprium infortunium premit quēque pariter: at ſtatim doloris expers cor ob luctum alienum.

CAPVT X.

Querela mea de increpatione Langij tam liberâ. ſed additum, Philoſophi id munus eſſe. Conatus item refutandi ſuperiora: & obligatio amorque, qui in patriam.

ACRIS mihi viſa prima hæc velitatio. quam interpellans, Quæ iſta ſermonum libertas, imò acerbitas eſt? inquam. ſic vellicas, ſic pungis? Iure cum Euripide te compellem,

——— * Μὴ νοσοῦντί μοι νόσει·
Πεπλήσμεθ' ἅλις γὰρ συμφορᾶς βαρύνομαι.

Langius arridens, Ergóne tu cruſtulum, inquit, à me aut mulſum exſpectas? atqui ferrum paullò antè poſcebas & ignem. Et rectè. Philoſophum enim audis, Lipſi, non tibicinem. cui docere propoſitum, non ducere: prodeſſe, non placere. Vt pudeas ſcævt rubeas malo, quàm vt rideas: vt pæniteas, quàm vt exſultes. * Ἰατρεῖον, ὦ ἄνδρες, τὸ τῆς φιλοσόφου σχολεῖον, clamabat olim Rufus: quò ſanitatis cauſsâ concurritur, non voluptatis. Nihil palpat ille medicus, nihil blanditur: ſed penetrat, pungit, radit, & acri quodam ſermonum ſale ſordes abſterget animorum. Itaque ne in poſterum quidem, Lipſi, roſas cogita, ſeſamum, aut papauer: ſed ſpinas, ficas, abſynthium & acetum. Ego iterùm, Sed enim Langi, ſi fas dicere, agis mecum malè & malignè: nec, vt bonus pugil, legitimo nexu deijcis, ſed per argutias ſupplantas. Simulatè, ais, lugemus patriam, nec propter ipſam. Egóne? falſum. Nam vt hoc tibi dem (agam enim ingenuè) reſpe-

> * ægro ne ægritudinē Addas. ſatis ſuperque cladibus premor.
>
> *Sapientis acriter atio.*
>
> * Officina medici, ô viri, philoſophi ſchola eſt. Eſt autem hīc ſeny Ruf.

Per occaſionem tranſitus ad ſecundum Adfectum.

reſpectum in eo aliquem mei eſſe, at non ſolius. Lugeo enim, Langi, patriam in primis, lugeo: lugeboque, etiamſi nullum mihi in eius diſcrimine diſcrimen. Iure bono. illa ſiquidem eſt, quæ me excepit, fouit, aluit: communi gentium ſenſu, ſanctiſſima & antiquiſſima parens. At enim orbem vniuerſum patriam mihi das. Quis renuit? ſed tu quoque fatêre, præter hanc grandem & communem, aliam mihi eſſe magis definitam & peculiarem patriam: cui arcano quodam naturæ vinclo propiùs obſtringor. Niſi cenſes vim nullã eſſe laciendi & attrahendi in natali illo ſolo quod primùm corpore iſto preſſimus, pedibus inſtitimus: cuius aërem hauſimus: in quo infantia noſtra vagijt, pueritia luſit, iuuentus exercita & educata eſt. Vbi familiare oculis cælum, flumina, agri: vbi longâ ſerie cognati, amici, ſodales, & tot gaudij illecebræ, quas fruſtrà terrarum alibi quæram. Nec Opinionis hîc, vt videri vis, filum tenue, ſed firmi compedes Naturæ. Ad animalia abi. feræ ecce cubilia ſua amant & agnoſcunt; aues, nidos. Piſces ipſi in magno illo & interminato Oceano, frui gaudent certâ eius parte. Nam homines quid dicam? qui culti ſiue Barbari, ita adfixi genitali huic glebæ; vt quiſquis vir eſt, nihil ambigat mori pro eâ, & in eâ. Itaque, Langi, nouam hanc & rigidam tuam ſapientiam nee ſequor adhuc, nec adſequor: Euripidem magis, verè adfirmantem:

Patria particularis laus. &

A naturâ cum eâ vinclum.

Etiam in alijs animalibus.

——— * Ἀναγκαίως ἔχει

Πατρίδος ἐρᾷν ἅπαντας.

** imperat Neceſsitas Amare patriam cunctos.*

CAPVT XI.

Refutatus ſecundus Adfectus nimij amoris in patriam. quem Pietatem falsò vocant. idque oſtenſum. Item vnde origo illi Adfectui. & quid Patria propriè ac verè.

Rationes ea repulſa.

AD hunc ſermonem renidens Langius, Adoleſcens, inquit, mira tua pietas: & iam periclitatur, opinor, de cognomine ſuo M. Antonij frater. Sed tamen hoc commodè, quòd vltrò offert ſe hic Adfectus & procurrit ante ſigna: quem iam antè aggredi mihi decretum, & ſternere leui haſtâ. Detraho autem illi ante omnia velut ſpolium pulcherrimæ veſtis, quâ malè ſe exornat. Amor enim hic in patriam, Pietas vulgò dicitur: nec capiente me, fateor, nec ferente. Vnde enim Pietas? quam eximiam virtutem eſſe ſcio: nec propriè aliud, quàm LEGITIMVM DEBITVMQVE HONOREM ET AMOREM IN DEVM AC PARENTES. Quâ fronte autem Patria mediam his ſe inſerit? Quia, inquiunt, etiam illa ſanctiſſima & antiquiſſima parens. O inepti: nec iam in Rationem iniurij, ſed in Naturam ipſam! Illáne parens? cur, aut quomodo? Nihil enim hîc video: & tu ſi acutior Lipſi, tenebras meas illuſtra. Quiáne excepit? id enim viſus antè dicere. atqui etiam hoſpes aliquis ſæpè aut caupo? Fouit? haud paûllò molliùs olim gerula aut nutrix. Aluit? hoc pecudes, hoc arbores, hoc ſegetes cottidie: & inter magna corpora quibuſque nihil imputet Terra, Cælum, Aër, Aqua. Denique transfer te, & hoc idem faciet quæuis alia tellus. Madida hæc & natantia verba ſunt: quibus nihil expreſſeris, præter plebeium & inutilem quemdam Opinionis ſuccum. Parentes quidem ij ſoli, qui genuerunt, formârunt, geſtârunt: quorum nos ſemen de ſemine, ſanguis de ſanguine, caro de carne ſumus. Quorum ſiquid in patriam vel comparatione conuenier: nil recuſo, quin Pietatem hanc oppugnem irrito telo. At enim viri docti, viri magni, ſic effati paſſim. Fateor, ſed ad famam, non ad verum. quod ſi ſequeris, ſacrum illud & auguſtum nomen deo remittes, &, ſi placet, parentibus: hunc quidem adfectum, etiam cùm emendatus eſt, contentum eſſe iubebis honeſto titulo Caritatis. Sed de homine, tantum eſt: rem potiùs videamus. quam equidem non totam tollo, ſed tempero, & velut ſcalpello circumcîdo rectæ rationis. Vt enim vitis, niſi amputes, latiſſimè ſe ſpargit: ſic iſti præſertim Adfectus, quibus aura aliqua velificatur popularitatis. Ac fateor libens, Lipſi, (non enim ita hominem exui aut ciuem) inclinationem aliquam & amorem cuique noſtrûm in minorem hanc patriam eſſe: ſed cuius cauſſæ, vt video, parùm liquidò tibi cognitæ, aut origo. A naturâ enim eſſe vis: reuera autem eſt à more quodam & inſtituto. Poſtquam enim homines, ex rudi illâ & ſoliuagâ vitâ, ab agris in opida compulſi ſunt, & domos ac mœnia ſtruere cœperunt, & cœtus facere, & populariter vim inferre vel arcere: ecce communio quædam neceſſariò inter eos exorta, & ſocietas variarum rerum. Terram & fines quoſdam coniunctim habuerunt: templa in promiſcuo, fora, æraria, tribunalia: & quod præcipuum vinclum, ceremonias, iura, leges. Quas tamen ipſas res ita amare &

Adfectum eum malè Pietatis nomine velari.

Nec Patria parentis nomine decoranda.

In deum & parentes, Pietas: in patriam, Caritas.

Qua temperanda eſt.

Vnde ea Caritas nata?

A more non a natura.

Imò ideò amamus patriam, quia quodam modo noſtrum.

curatè auaritia noſtra occœpit (nec errauit prorſus) vt ſuas. Verè enim ſingulis ciuibus in ea ius: nec differunt à priuatis poſſeſſionibus, niſi quòd non vnius. At conſortio iſta velut formam, & faciem quamdam expreſſit noui ſtatus. quam Remp. & eamdem propriè Patriam appellamus. In quâ cùm intellegerent homines quantum momenti eſſet ad ſalutem ſingulorum: latæ etiam leges de eâ iuuandâ & propugnandâ: aut certè traditus à maioribus mos, qui inſtat legum. Hinc factum, vt commodis eius gaudeamus, doleamus incommodis: quia te ipsâ priuatæ noſtræ opes ſaluæ, illâ ſaluâ; & mortuæ, moriente. Hinc caritas in eam ſiue amor. quem boni publici cauſsâ (illùc autem occulta quædam dei Prouidentia nos trahit) auxêre maiores, factis dictiſque omnibus maieſtatem patriæ adſtruentes. Ab inſtituto hic adfectus igitur, me quidem iudice. quòd ſi à naturâ, vt tu pertendebas: quid ita non pariter in omnes, & eâdem menſurâ, diffuſus? cur nobiles diuiteſque patriam magis amant, curant: minùs plebeij aut inopes, quos plerumque curarum ſuarum videas, publicâ omiſsâ? Quod tamen aliter euenire certum eſt, in omni adfectu, qui à violento iuſſu naturæ promanat. Denique quid cauſſæ adferes, quòd tam leuis cauſſa ſæpè eum minuit aut tollit? Ecce alium ira, alium amor, quoſdam ambitio patriâ elicuit: & hodie quàm multos Lucrius ille deus? Quot Itali, relictâ reginâ regionum Italiâ, in Galliam, Germaniam, imò Sarmatiam ſedes tranſtulerunt & fixerunt, quæſtus tantùm cauſsâ? Hiſpanorum quot millia quotannis in ſepoſitas, & ſub alio ſole terras, auaritia aut ambitio trahit. Magno hercules & valido argumento, externum & opinabile totum hoc vinclum eſſe, quod vna aliqua cupiditas tam temerè ſoluit aut rumpit. At erras etiam largiter, Lipſi, in circumſcribendâ patriâ ipsâ. Adſtringis enim eam ad natale illud ſolum, quod inſtitimus, quod preſſimus: & quæ alia mihi tinnis inani ſonitu verborum. Petere enim illinc fruſtrà vis inſitas amoris huius cauſſas. Nam ſi genitalis ſolius ſoli id nomen: patria mihi quidem Bruxella tantùm erit, tibi Iſcanum, alteri cuipiam tugurium aut magar. imò multis nec tugurium quidem, ſed ſilua & nudus ager. Amor ergo meus & cura, intra iſtos anguſtos limites concluſa? villam illam tantùm aut domum, vt patriam, amplectar & defendam? Vides ineptias. & quàm beati, te definiente, ſiluani illi aut agreſtes, quorum natalis terra florens ſemper eſt, & pænè extra omne cladis aut interitus diſcrimen. Sed non illud profectò Patria eſt, non: ſed VNVS ALIQVIS STATVS, VT DIXI, ET COMMVNIS VELVT NAVIS, SVB VNO REGE AVT SVB VNA LEGE. Quam ſi iure amari à ciuibus vis; fatebor. defendi; agnoſcam. mortem pro ea ſuſcipi; permittam. non illud, vt etiam doleat quis, iaceat, lamentetur.

[illegible] ab amore priuato.

Quam produxit & auxit conſuetudo, ſiue lex.

Id eſt, ſocietatis humanæ cauſsâ.

Argumenta elata, cur non à natura.

Primò, quia non æquiter tangit omnes.

Secundò, quia facilè minuitur, aut tollit.

[illegible] opinio de particulari patriâ. Non eſſe eã, locum natalem.

Quid verè & propriè ea ſit? Eaq; ciuiliter ſanè defendenda.

Dulce & decôrum eſt pro patriâ mori.

magno adſenſu Caueæ dixit poëta Venuſinus: ſed mori dixit, non flere. Ita enim eſſe boni ciues debemus, vt etiã boni viri ſimus. quos exuimus, cùm in luctum & lamenta tranſimus puerorum aut mulierum. Poſtremò, Lipſi, altum illud & arcanum tibi inſtillo: ſi hominem totum aſpicis, vanas falſaſque eſſe has omnes patrias. & corpori quidem fortaſſe aliquam hîc poſſe tribui, nullam animo: qui è ſupero illo domicilio delapſus, velut carcerem & cuſtodiam habet omnem hanc terram. At cælũ vera illi germanaque patria eſt. ad quam adſpiremus, vt cum Anaxagorâ ex animo poſſimus dicere fatuo huic vulgo quærenti, *Nihil tibi cura patria eſt? Mihi verò illa patria* & digitum mentemque in æthera intendamus.

At non muliebriter eiuloranda.

Sapientum decretum de verâ patriâ.

CAPVT XII.

Tertius Adfectus temperatus, qui Miſeratio. eam nimiam in vitio eſſe. diſcriminata, lucis cauſsâ, à Miſericordiâ. quomodo, & quatenus eâ vtendum.

NVBEM aliquam mihi ab animo diſpuliſſe hoc ſermone viſus Langius. & ad illum, Iuuas largiter mi ſenex quà monendo, quà docendo. & iam Adſectum illum, qui erga ſolum aut ſtatum eſt, videor temperare poſſe: nondum illum qui in homines ipſos. Quomodo enim non tangant & angant me damna patriæ, propter ciues & populares meos? qui iactantur in hoc calamitatum pelago, aut pereunt, variâ & miſerâ ſorte? Langius excipiens, At iſtic, Lipſi, inquit, non dolor propriè, ſed Miſeratio eſt: quæ ipſa tamen ſpernenda à ſapiente & conſtante. Nihil enim illi magis conuenit, quàm firmitas animi & robur: quæ eſſe non poſſunt, ſi deijcit contrahitque eum non ſuus ſolùm luctus, ſed alienus. Interrupi hîc ego, & Quæ iſtæ Stoicorum

Ad miſerationem tranſitum.

Quo aliena impenſi.

ſpinæ ſunt? inquam. Miſerari me vetas? at virtus ea apud bonos eſt, certè apud nos qui verâ religione imbuti ſumus & pietate. Langius adfirmatè, Ego verò veto, inquit: & ægritudinem hanc ſi ab animis tollo, ægrè non feret quiſquam feriò bonus. Verè enim ægritudo: nec longè à miſeriâ eſt, quiſquis miſeratur. Vt imbecilli maliqúe oculi nota eſt, lippire ad conſpectum lippientis: ſic animi, dolere viſo dolente. Definitur ea rectè, VITIVM PVSILLI MINVTIQVE ANIMI, AD SPECIEM ALIENI MALI COLLABENTIS. Quid ergo? tam duri & ferrei nos, qui flecti in alieno dolore quemquam nolimus aut inclinari? Imò flecti non diſplicet: ſed ad iuuandum, non ad dolendum. Miſericordiam tibi permitto, non miſerationem. Diſtinguere enim ea nunc placet, & recedere paulliſper à noſtrâ porticu, docendi cauſsâ. Miſericordiam appello, INCLINATIONEM ANIMI, AD ALIENAM INOPIAM AVT LVCTVM SVBLEVANDVM. Hæc virtus illa, Lipſi, quam velut per nebulam vides, & pro quâ Miſeratio tibi ſubrepit & imponit. At enim humanum eſt adfici, & miſerari. Eſto. ſed non rectum. An tu virtutem vllam in mollitie & abiectione animi eſſe cenſes? vt ne ingemiſcas? vt ſuſpires? vt verba fracta & terriata cum lugente miſceas? Erras. alioqui dare tibi auitas aliquot anus & deparcos Eucliones poſſum; è quorum oculis mille lacrymas citiùs expreſſeris, quàm vnum è bulgâ nummum. At noſter vetus ille miſericors, non miſerabitur quidem, ſed tamen eadem omnia aut maiora faciet miſeranti. Adſpiciet aliena mala humanis oculis, ſed tamen rectis: adducto quodam vultu adfabitur, ſed non lugubri aut deiecto. ſolabitur fortiter, iuuabit liberaliter. & faciet benignius, quam dicet: & manum potiùs egeno aut lapſo porriget, quàm verba. Atque hæc omnia cautè & circumſpectè præſtabit. ne, vt in malâ contagione, alienus morbus in illum tranſeat: néve, quod de gladiatoribus dicitur, per alterius latus ipſe feriatur. Quid hîc rigidum, ſodes, aut durum? & talis omnis Sapientia eſt: quæ procul intuentibus ſeuera & tetrica appàret; cùm propiùs ſucceſſeris, lenis, clemens reperitur, & quâ non minor aut amicior ipſa Amorum dea. Sed ſatis de tribus his Adfectibus. quos ſi in parte tibi deterſi, magnum mihi id ad reliquam pugnam momentum.

Nos Chriſtianos quidem prorſus conuenit ſane intellectu. — *Quid ea ſit.* — *Miſericordiam tamen non excludi.* — *Quid item ea ſit?* — *Diſcrimen inter vtramque.* — *Effectus vtriuſque.* — *Mala Stoicorum [illegible].*

CAPVT XIII.

Remotis obſtaculis, ventum ſerio ad eleuanda aut tollenda ipſa Publica mala. quattuor ea præcipuis argumentis oppugnanda à me & expugnanda. Ac primò hîc de Prouidentiâ dictum: eaque probata ineſſe & præeſſe rebus humanis.

VENIO enim tandem à velitatione ad veram ſeriamqúe pugnam; & omiſſis leuibus iſtis telis & luſorijs, ad decretoria arma. Milites copiasqúe meas omnes ordine & ſub ſignis inducam: quarum quadruplex mihi agmen. Primò pugnabo, A deo immitti & circummitti hæc publica mala: ſecundo, Neceſſaria ea eſſe & à Fato: tertio, Vtilia nobis: poſtremo, Nec grauia nimis, nec noua. Quæ copiæ ſi locis ſuis aptè pugnant & repugnant: etiámne reſiſtere mihi vltrà aut os obuertere audebit exercitus tui doloris? non audebit. Vici. Et cum hoc omine, ſigna canant.

Cùm omnes igitur adfectus, Lipſi, qui vitam humanã variè incurrunt & turbant, à dementi mente ſint: tum, meo animo, dolor præſertim, qui de rep. ſumptus. Nam cùm ceteri finem aliquem habeant & tamquam ſcopum (vt amator, potiri; iratus, vlciſci; auarus, acquirere; itemque in ceteris:) ſoli huic nihil propoſitum reperies, præter ipſum. Ne vaga & libera nimis oratio mea ſit, ſed adductis habenis maneam in hoc gyro: nempe tu patriam nunc luges, vt ais, corruentem. ſed quâ fini, cedo? aut quid ſperas in eo aut ſpectas? Vtrumne vt rem lapſam corrigas? labentem firmes? an vt dolendo imminentem patriæ peſtem perniciemque depellas? Nihil horum. tantùm vt tritum illud poſſis dicere, Doleo; & cetera vanus irritúſque hic omnis luctus. Rei enim præteritæ is eſt: quam reprendere & infectam reddere, ne dijs quidem voluerunt eſſe in manu. Et vanus tantùm? imò fortaſſe impius, ſi rem pendes æquâ iudicij lance. Quod enim te non fugit, æterna quædam mens eſt, quam Deum appellamus: quæ cælorum perennes orbes, quæ ſiderum inæquales curſus, quæ elementorum alternas vices, quæ denique omnes res ſuperas, inferas, temperat, moderatur, gubernat. Caſum tu aliquem Fortunamve dominari in hoc pulcherrimo mundi corpore cenſes? temerario aut cæco impetu ferri miſcerique res humanas? ſcio, non cenſes: nec

Verum pro Conſtantiâ nunc certamen. — *Diuiſio & ordo [illegible] principes.* — *Stultiſſimum inter adfectus dolorem publicum cenſeo.* — *[illegible] finem aut ſpe [illegible].* — *Eundem non tantum [illegible] pugnas.* — *Fortunam non [illegible] rebus humanis.*

[illegible] quiquam à te alius, qui aliquid non dicam ſapientiæ habeat, ſed ſanitatis. Naturæ enim, naturę iſta vox eſt: & quocumque oculos animumq́ue conuertas; mortalia, immortalia; ſublimia & terrena; animata & inanima, clamant clarè & loquuntur, quiddam ſuper nos eſſe, quod hæc tam mira, tam magna, tam multa, creârit, fecerit: & creata, facta, etiamnunc dirigat & conſeruet. Id autem eſt Deus. cuius ſummæ & perfectiſſimæ naturæ nihil magis conuenit, quàm vt curam tutelamq́ue operis ſui gerere & velit, & poſſit. Quidni autem velit? optimus eſt. quidni poſſit? maximus eſt. adeoq́ue vires nullæ ſupra ipſum, vt nullæ niſi ab ipſo. Nec diſtringit eum aut diſtinet magnitudo hæc rerum, aut varietas. Spargit enim æterna illa lux quoquouerſum ſuos radios: & vno eodemq́ue, vt ita dicam, ictu ſinus omnes & abyſſos penetrat cæli, terræ, maris. nec præeſt ſolùm diuinitas hæc rebus omnibus, ſed intereſt, imo ineſt. Quid miramur? Sol ille quantam mundi partem ſimul luſtrat & illuſtrat? noſtra mens quantam congeriem rerum vnâ cogitatione complectitur & ſeruat? & ô fatui, non cenſemus plura inſpici & concipi ab eo poſſe, qui hunc ipſum Solem, hanc ipſam Mentem creauit & fecit? Egregiè vel diuinè potius, is qui non multa de rebus diuinis, Ariſtoteles: ὅπερ ἐν νηῒ μὲν κυβερνήτης, ἐν ἅρματι δὲ ἡνίοχος, ἐν χορῷ δὲ κορυφαῖος, ἐν πόλει δὲ νόμος, ἐν στρατοπέδῳ δὲ ἡγεμών, τοῦτο θεὸς ἐν κόσμῳ. πλὴν καθ᾽ ὅσον τοῖς μὲν καματηρὸν τὸ ἄρχειν, πολυκίνητόν δὲ καὶ πολυμέριμνον· τῷ δὲ ἄλυπον, ἄπονόν τε, πάσης κεχωρισμένον σωματικῆς ἀσθενείας: *Quod in naui gubernator, in curru auriga, in choro præcentor, in vrbe lex, in exercitu imperator: id in orbe eſt Deus. Hoc tantùm diſcrimine, quòd illis quidem laborioſum ſuum regimen, anxium, & exercitum eſt: deo autem ſine dolore aut labore, ſeiunctumque ab omni corporis niſu.* Eſt igitur in deo, Lipſi, fuit, erit, PERVIGIL ILLA ET PERPES CVRA (ſed cura tamen ſecura) QVA RES OMNES INSPICIT, ADIT, COGNOSCIT: ET COGNITAS IMMOTA QVADAM ET IGNOTA NOBIS SERIE DIRIGIT AC GVBERNAT. Id autem eſt, quod prouidentiam hîc voco. de quâ queri non nemo per imbecillitatem poſſit, nemo quærere, niſi qui obſurduit & obbrutuit contra Naturę vocem omnem & ſenſum.

[illegible]

Cum immenſa capacitas, celeritas, immenſitas.

[illegible] in [illegible] Kόσμῳ [illegible] Stoicitas, Epiſtolâ ad Alexandrum.

D[illegible] Prouidentia.

CAPVT XIV.

Nihil hîc geri, niſi prouidentiæ eius nutu. ab eâ clades in populos aut vrbes immitti. ideò parùm piè ſuper iis queri nos aut flere. Denique adhortatio ad parendum deo. cum quo temerè & fruſtrà pugnatur.

QVOD ſi benè imbibiſti, ſi gubernatorem illam vim inſerere ſe atque inſinuare, & vt cum poëtâ loquar,

Argumentũ à prouidentiâ in rem præſentem.

——— ire per omnes
Terraſque tractuſque maris,

ſeriò & ex animo credis: non video, quis locus vlterà eſſe poſſit dolori tuo aut querelæ. Illa enim ipſa prouida mens, quæ cælum hoc cotidie voluit reuoluit, ſolem ducit reducit, fruges promit recondit: caſus iſtos & viciſſitudines omnes rerum peperit, quas miraris aut indignaris. Grata tu tantùm, & nobis commoda, ſubmitti cælitus putas? imò triſtia etiam, & incommoda: nec quidquam omnino in hac grandi machinâ geritur, turbatur, miſcetur, (peccatum excipio) cuius non cauſſa & origo à primâ illâ cauſſâ. * Πάντων enim ταμίαι ἔργων ἐν οὐρανῷ, ait rectè Pindarus: & aurea quędam veluti cathena demiſſa supernè eſt (vt per fabulam Homerus velat) ad quam omnia hæc inferna alligata. Quòd ibi labes terræ opida aliquot abſorpſit, à Prouidentiâ eſt: quòd alibi peſtis multa millia hominum demeſſuit, ab iſtâ: quòd cædes & bellum apud Belgas, ab eâdem iſtâ. Diuinitus Lipſi, diuinitus immiſſæ omnes iſtæ clades: ideoq́ue benè & ſapienter Euripidi * ξυμφοραὶ θεήλατοι dictæ. Fluxus, inquam, omnis & refluxus hic rerum humanarum, ab illâ Lunâ dependet: ortus regnorum & occaſus, ab illo Sole. Itaque tu nunc cùm fræna dolori tuo laxas, & indignaris patriam tuam conuerti aut euerti: ne illud quidem cogitas, quis, & in quem, indignêre? Quis? homo, vmbra, puluis. in quem? formido dicere, in deum. Vetuſtas gigantes quoſdam fabulata eſt, qui diuos deturbare aggreſſi de ſuâ arce. mittamus fabulas: vos queruli, ij eſtis. Si enim hæc omnia non permiſſa ſolùm à deo, ſed immiſſa: vos qui fremitis, qui repugnatis, quid aliud quàm ſceptrum illi (quod in vobis eſt) eripitis, & arbitrium regnandi? Cæca mortalitas! Sol, Luna, ſidera, elementa, & omnia hęc ſæcla animantum, parent non inuita & obaudiunt ſupremæ

A[illegible] clades & mala immiſit.

** Omnium rerum diſpenſatores & adminiſtri in cælo.*

** clades à deo immiſſæ.*

Indignum verò vt in eam homo inſurgat.

Cetera enim omnia creata parent.

illi legi: nobilissimum tamen hoc, si his in conditorem suum [illegible] iacit & reiicit. Atqui si velis verius dicam, sequi certe non quo volumus impellimur, [illegible]: & in hoc vitæ Oceano spiritum illum [illegible] flas, temperatorem Vniuersi: [illegible] tamen frustra. quia aut sequere, aut trahere: & cælestium illa decreta [illegible] nemoque seruabunt sine in voluntatem sine in rebellem. Reddo [illegible], si is qui [illegible] ad rupem alligauit & funem idem [illegible] trahat, rupem ad se accedere censeat, cum ipse ad illam: & non maior nostra stultitia est, qui ad rupem illam æternæ Prouidentiæ nexi, trahendo & reluctando volumus eam nobis obsequi, non nos illi. Mittamus aliquando hæc vana: &, si sapimus, sequamur ab alto attrahentem illam vim, & æquum censeamus vt homini placeat, quidquid placuit Deo. Miles in castris, audito viæ signo, vasa colligit; audito pugnæ, deponit, animo, oculis, auribus, paratus ad omne imperium & intentus. idem nobis sit, & in hac militia sequamur alacres & pleno gradu quocumque vocantem Imperatorem. *Ad hoc sacramentum adacti sumus*, ait Seneca, *ferre mortalia: nec perturbari his, quæ vitare nostræ potestatis non est. In regno nati sumus:* DEO PARERE, LIBERTAS EST.

Ad & ful[illegible] tum, sed [illegible] in [illegible]

Omnia enim illa mente [illegible]

Ideo sponte parendum.

Aurea melius verba Senecæ.

CAPVT XV.

Ad secundum pro Constantia argumentum transitum, quod à Necessitate. Vis eius & impetus. Dupliciter ea Necessitas considerata. & primo in Rebus ipsis.

HOC firmum, Lipsi, & Vulcanium planè scutum contra omnia externa: hæc *aurea illa arma*, quibus tectos, Plato pugnare nos iussit in [illegible] & Fortunam. Deo subijci, Deum cogitare: & in omni euentu, mentem hanc flectere ad magnam illam Mundi mentem. Prouidentiam dico. Cuius pias & felices copias quoniam satis explicui: producam & inducam agmen alterum, [illegible] est sub Necessitatis vexillo. Agmen fortè, [illegible], fortem: & quam non vane [illegible] dixerim [illegible] rictam. Rigida [illegible] infracta ista vi, [illegible] omnia domat [illegible]: & [illegible] mirabor, Lipsi, si [illegible]. Thales [illegible] rogatus olim, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Necessitatis [illegible] ad Prouidentiæ [illegible] tam cognata illi, vel

A [illegible] tum alteri.

vt verius dicam, [illegible]. A [illegible] [illegible] Necessitas [illegible] Græcis [illegible] [illegible] FIRMA [illegible] potens Eam Melis publicis [illegible] dupliciter cum [illegible], A rebus, [illegible] A [illegible] ipsis: quoniam in [illegible] omnibus creatis, vt intra quamdam vi ad [illegible] tionem ferantur & casum. Vt ferro [illegible] mens quædam rubigo per naturam agnata est: ligno, eadem carnes aut teredo: sic animal bus, opidis, regnis, interna & suæ caussæ pereundi. Supera, infera [illegible] grandia, parua; manu facta, aut mente, ab omni æuo corruunt, & corrumpent in omne æuum. Atque vt flumina ad mare feruntur, perpetuo & prono cursu: sic res omnes humanæ, per hunc (vt sic dicam) cladium canalem labuntur ad suum metam. Meta autem ea, mors & interitus: quibus Pestis, Bella, Cædes, administri & instrumenta. Ita si mors ijs necessaria, necessaria hoc respectu & clades. Quod vt clarius videas sub exemplis, non diffugiam modo & animo paulisper tecum peregrinari per magnum hoc vniuersum.

CAPVT XVI

Exempla necessariæ mutationis aut mortis in toto Orbe. Cælum & elementa conuersa, aut quandoque interitura. Idem in opidis, [illegible] principijs, & regnis. Denique gyrare hæc omnia, nec quidquam stabile aut firmum.

AETERNA lex à principio dicta [illegible] huic Mundo, nasci, denasci, oriri, abolen ri: nec quidquam stabile aut firmum [illegible] ille rerum esse voluit, præter ipsum.

— Μόνοις οὐ γίγνεται

Θεοῖσι γῆρας, οὐδὲ μὴν θανεῖν ποτε·

Τὰ δ' ἄλλα συγχεῖ πάνθ' ὁ παγκρατὴς χρόνος.

exclamat Tragicus vates. Omnia ista quæ suspicis, quæ miraris, vicibus suis aut pereunt, aut certè mutantur. Solem [illegible] vide deficere. Lunam laborat & tabescit. Sidera [illegible] & [illegible] Et vt [illegible] excusat hæc [illegible] humanis [illegible] tamen in cælesti illo corpore & [illegible] quæ Mathematici legem [illegible] & incerte, [illegible] omitto, varia vario [illegible], & [illegible] haud facile [illegible] sed ecce nuper [illegible] fecere noui quidam motus [illegible]

Exempla [illegible]

[illegible] Tragico.

& nouæ ſtellæ. * Sidus exortum hoc ipſo anno: cuius incrementa & decrementa clarè obſeruata vidimuſque, difficulter creditum) in cælo ipſo naſci aliquid poſſe, & mon. Quin Varro ecce apud Auguſtinum clamat & adſerit, *ſtellam Veneris quam Plautus Veſperuginem, Homerus ἕσπερον appellat, colorem mutaſſe, magnitudinem, figuram, curſum.* Proximum cælo aërem inſpice. mutatur cottidie. & in ventos abit, nubes, & imbres. Tranſi ad aquas. flumina illa, quæ perennia dicimus, & fontes, aliàs periiſſe videbis; aliàs alueum mutaſſe & curſum. Ipſe ille Oceanus, magna & arcana Naturæ pars, modò tempeſtatibus attollitur aut deijcitur: & vt ea non ſint, ſuos habet aquarum acceſſus & receſſus. atque vt interire eum totum poſſe cenſeas, creſcit minuiturque cottidie per partes. Iam ſi Terram intuêris, quam vnam immobilem voluerunt, & * vi ſuâ ſtare: ecce illæ labat, & tremore atque occulto ſpiritu concutitur: alibi aquâ corrumpitur, aut igne. Pugnant enim & hæc inter ſe: neu bella inter homines tantùm eſſe indignère, ſunt inter elementa ipſa. Diluuies maris ſubira inundatioque, quot terras imminuit, aut abſorpſit! Olim magnam illam Atlantidem inſulam (nec enim meo animo fabula eſt) poſteà Helicen, Buren: & ne ad vetera aut remota eamus, apud nos Belgas, patrum æuo, * duas inſulas cum opidis viriſque. Quin iam nunc cùm maximè cærulus ille Diuus nouos ſibi ſinus aperit, lambens cottidie & abrodens inſidum marginem, Friſiorum, Canunefarum, Cauchorum. Nec terra ipſa muliebri ignauiâ ceſſat: ſed interdum ſe vindicat, & in medio mari inſulas ſibi facit: mirante & indignante cano illo patre. Quòd ſi ad interitum mutationemque magna illa corpora, & noſtro ſenſu æterna, deſtinata ſunt: quid cenſes opida, respublicas, regna? quæ tam mortalia eſſe neceſſum eſt, quàm eos qui fecerunt. Vt hominibus ſingulis adoleſcentia ſua, robur, ſenecta, mors: ſic iſtis. Incipiunt, creſcunt, ſtant, florent: & omnia ideò, vt cadant. Vnus ſub Tiberio terræmotus duodecim celebres Aſiæ vrbes euertit. totidem Campaniæ opida alius, ſub Conſtantino. & vnum aliquod Attilæ bellum, plus centenas. Veteres Ægypti Thebas vix fama retinet: centum Cretæ vrbes vix fides. & vt ad certiora veniam, cadauera Carthaginis Numantiæ, Corinthi, priſci viderunt & mirati ſunt: nos Athenarum, Spartæ, & tot illuſtrium vrbium ignobiles ruinas. Illa ipſa rerum gentiumque * domina & falsò Æterna vrbs, vbi eſt? obruta, diruta, incenſa, inundata; perijt non vno leto, & ambitiosè hodie quæritur nec inuenitur in ſuo ſolo. Byzantium illud vides, quod ſibi placet * duplicis imperij ſede? Venetias iſtas, quæ ſuperbiunt mille annorum firmitate? veniet illis ſua dies: & tu noſtra Antuerpia, ocelle vrbium, aliquando non eris. Diruit videlicet conſtruitque, & (ſi fas dicere) ludit in rebus humanis magnus ille architectus: & velut plaſtes, varias ſibi formas & imagines fingit ac diffingit ex hac argillâ. Opida adhuc loquor & vrbes: ſed regna etiam & prouinciæ trahuntur in hanc labem. Olim Oriens floruit. & Aſſyria, Ægyptus, Iudæa valuête armis ingenijſque: ſors ea in Europam tranſijt. quæ tamen ipſa, vt corpora inſtante morbo, vibrari mihi nunc videtur, & præſentiſcere magnum ſuum caſum. Quod ampliùs & numquam ſatis mirere mur, hic à quinque annorum millibus & quingentis habitatus orbis ſeneſcit: & vt Anaxarchi exploſæ olim fabulæ iterùm applaudamus, ſurguut alibi ſuccreſcuntque noui homines & nouus Orbis. O mira & numquam comprehenſa Neceſſitatis lex! abeunt omnia in hunc naſcendi pereundique fatalem gyrum: & longæuum aliquid in hac machinâ eſt, nihil æternum. Attolle & circumfer mecum oculos (non enim me piget premere hunc locum) & vide rerum humanarum alternas vices, &, vt in Oceano, æſtus. Tu ſurge, tu cade. tu impera, tu ſerui. tu occultare, tu emerge: & eat hic rerum in ſe remeantium orbis, quamdiu erit ipſe Orbis. Germani feri olim fuiſtis? nunc miteſcite ante pleroſque populos Europæ. Britanni inculti & inopes? delicijs ac diuitijs Ægyptios prouocate & Sabaritas. Græcia olim floruit? nunc iaceat. Italia ſceptrum tenuit? nunc ſeruiat. Vos Gothi, vos Vandali, vos fæx Barbarorum prodîte è latebris, & gentibus imperate per vices. * Adeſte etiam pelliti vos * Scythæ, & potenti manu paulliſper habenas temperate Aſiæ atque Europę. Sed iſtiipſi mox diſcedite, & ſceptrum relinquite illi ad Oceanum genti.. Fallor enim? an Solem neſcio quem noui imperij ſurgentem video ab Occidente.

Marginalia: * Romana ſenno. — * Romani & Turci. — Ad aquas & mari. — A terrâ. — * Ideo Veſtam appellarunt. — Hoc ne putes & adſtruis & medijs. — * Z. ſ... — Si elementa pereunt, quanto magis ... — Priuatum ... aut. — Concluſio, & per congeriem, mutationum exempla. — * Ob Turcas dico, qui ex illis.

CAPVT XVII.

Ventum ad Neceſſitatem quæ à Fato. Fatum ipſum primò adſertum. Vulgi in eo & ſapientum vniuerſum quemdam conſenſum fuiſſe, ſed in partibus diſſenſum. Quotuplex priſcis Fatum.

DIXERAT Langius: & lacrimas mihi pęnè expreſſerat hic ſermo. ita viſus mihi in clarâ luce poſuiſſe ludibria rerum humanarum. Et exclamans, Heu, quid aut ipſi ſumus, inquam, aut omnia hæc in queîs ſudamus?* Τί δέ τις; τί δ' οὔ τις; σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος, vt verè nimis olim Lyricus vates. Langius ad me, At tu adoleſcens, inquit, non adſpice ſolùm iſta, ſed deſpice: & Conſtantiam animo imprime, ex hac inconſtanti & deſultoriâ leuitate omnium rerum. Inconſtantem dico, à mente & ſenſu noſtro. quia Deum prouidentiamque ſi aſpicis, rato omnia & immobili ordine decurrunt. Iam enim omiſſis gladijs, ad machinas venio: nec telis dolorem tuum oppugnabo, ſed tormentis. Fati arietem intorquebo, firmum, validum: & quem nulla vmquam humana vis elidet, aut acumen eludet. Qui locus etſi lubricus ad lapſum: tamen ingrediar. ſed cautè, lentè, & quod Græci dicunt,* ἡσύχῳ ποδί. Ac principio Fatum aliquod in rebus eſſe, non tu Lipſi, vt opinor, non gens aut ætas vlla dubitauit. Ego interpellans, Ignoſce, inquam, ſi remeligo tibi obijcior in hoc curſu. Fata mihi opponis? Futilis hîc aries Langi, & qui Stoïcorum neruis dirigitur parùm firmis. Liberè dico. & illa ego ſperno, & Parcas: & cum Plautino milite, totum hoc anile agmen vno ſpiritu diſſlauerim, vt folia ventus. Langius ſeuero atque adeò minace oculo, Temerarie & inconſpecte, inquit, fata tu eludis aut tollis? non potes: niſi vnà vim omnem tollis numenque diuinum. Si enim deus eſt, Prouidentia eſt: ſi hæc, Decretum & ordo rerum: ſi iſtud, firma & rata neceſſitas euentorum. Quomodo exis hunc ictum? aut quâ ſecuri ſcindis hanc cathenam? Deum enim & æternam illam mentem, non aliter cogitare nobis fas, quàm vt ſcientia & præuiſio in eo ſint æterna. Eumdemque fixum, firmũ, immutabilem, *ſemper vnum & ſui ſimilem ſentimus: in ijs quæ ſemel voluit aut vidit, nihil flectentem, nihil fluctuantem.

* Οὐ γάρ τ' αἶψα θεῶν τρέπεται νόος αἰὲν ἐόντων.

* Quid eſt aliquis? quid nullus? vmbræ ſomnium, homo.

Digreſſio ad alteram Neceſſitatis, principium Fati.

* modeſto pede.

Probatum omnino Fatalem aliquam neceſſitatem eſſe. Ex indiſſolubili iſto nexu.

* Non citò animus deorum vertitur æternorum. Homeri verſus.

Quæ ſi vera fatêris (& fatearis neceſſum eſt, niſi ratione omnem eius & ſenſum exuis) illud quoque adfirmêre, decreta omnia diuina firma & immota eſſe, ab æterno in æternum. At ex eo neceſſitas emergit, & hoc quod illi dicunt fatum. Cuius rei tam liquida & tam obuia veritas, vt non alia vetuſtior aut receptior ſententia ſit inter gentes. omnibuſque ferè, quibus dei aut prouidentiæ lux aliqua adfulſit, his & Fati. Vt ijdem illi primi purique igniculi, qui hominis animum aperuêre, præluxiſſe pariter videantur ad iſtud. Homerum ecce adi & audi, primum & ſapientiſſimum poëtarum. mentior, ſi aliam magis orbitam diuina illa Muſa calcauit & inculcauit, quàm hanc Fatalem. Nec abijt reliqua poëtarum ſtirps à ſuo patre. Euripidem, Sophoclem, Pindarum: & è noſtris, Virgilium vide. Ad hiſtoricos me vocas? omnium illæ voces, Fato hoc tale accidiſſe, &, Regna euerſa aut ſtabilita Fatis. Ad philoſophos? quibus cura maior eruendæ & tuendæ contra vulgum veritatis. At illi cùm in pleriſque alijs diuerſi ierint, ſtudio & malo ambitu certandi; mirum quàm omnes conuenerint in vnius huius viæ capite, quæ ducit ad Fatum. Capite viæ dixi. quia non conegauerim, quin ea in plures mox ſemitas ſecta. quas tamen omnes ad hoc Quadrifinium videor poſſe reducere, Fati Mathematici, Naturalis, Violenti, Veri. Quæ explicabo breuiter, & tamquam pedem in ſingulis ponens: quia vulgo confuſio hîc & error.

Fati ... dam ... bus ...

Homerus verè fatorum poëta apud ſapientes. Dux ad Fatum.

... reliqui.

Philoſophi ... Fati ... ſtrant. Sed ... quadripartita ...

CAPVT XVIII.

Tria prima genera Fati explicata breuiter. omnium definitio ſiue deſcriptio. Stoici leuiter & breuiter excuſati.

AC Fatum Mathematicum quidem appello, QVOD LIGAT ET NECTIT FIRMITER ACTIONES OMNES EVENTVSQVE AD VIM SIDERVM ET POSITVRAM STELLARVM. Cui Chaldæi & Aſtrologi, primi auctores: interque philoſophos fundus & ſubſcriptor, ſublimis ille * Mercurius. qui Prouidentiam, Neceſſitatem, Fatum, ſubtiliter nec vane prorſus diſtinguens, ait: Πρόνοιά ἐστιν αὐτοτελὴς λόγος τοῦ ἐπουρανίου θεοῦ· δύο δὲ τούτου δυνάμεις αὐτοφυεῖς, Ἀνάγκη καὶ Εἱμαρμένη. Ἡ δὲ εἱμαρμένη ὑπηρετεῖ προνοίᾳ καὶ ἀνάγκῃ· τῇ δὲ εἱμαρμένῃ ὑπηρετοῦσιν οἱ ἀστέρες. Οὔτε γὰρ εἱμαρμένην φυγεῖν τις δύναται, οὔτε φυλάξασθαι ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς τούτων δεινότητος. ὅπλα ...

Fatum Mathematicum quid.

* ... Trismegiſtus.

μαρμένης, δι ας ... καὶ γὰρ ταύτῃ πάντα ἀποτελεῖσθαι τῇ φύσει τοῖς ἀνθρώποις. Prouidentia eſt perfecta & abſoluta ratio cæleſtis dei. cui duæ cognatæ facultates, Neceſſitas & Fatum. Et Fatum quidem ſubſeruit miniſtratque Prouidentiæ, ſimul & Neceſſitati. at Fato ipſi, ſubſeruiunt ſtellæ. Nam nec Fati vim effugere quiſquam poteſt, nec cauere ſibi à vi & potentiâ ſtellarum. Hæc enim, tela & arma Fati. cuius arbitrio, cuncta efficiunt & perficiunt Naturæ atque Hominibus. Et in eâdem ſtultiâ naui (hodie pudor Chriſtiani nominis!) Aſtrologorum ferè vulgus. At naturale Fatum voco, ORDINEM CAVSSARVM NATVRALIVM, QVAE (niſi impediantur) VI ET NATVRA SVA CERTVM EVMDEMQVE PRODVCVNT EFFECTVM. Ariſtoteles in hac parte: ſi * Alexandro Aphrodiſienſi fides, interpreti eius haud infido. itemque Theophraſtus, qui clarè ſcribit, *τὴν εἱμαρμένην εἶναι τὴν ἑκάστου φύσιν, Fatum eſſe, vniuſcuiuſque naturam.* Ex horum mente, quòd homo hominem gignit, Fato fit: quòd moritur ab internis & ſine alienâ vi cauſſis, Fato. & retrò, Quòd homo ſerpentem gignit aut monſtrum, * præter Fatum: itemque, quòd gladio occiditur aut igne. Sententia non valdè peccans, quia ad vim Fati ne adſurgit quidem. quis autem caſum non vitet, qui non aſcendat? Et talis in * diuinis vbique ferè Ariſtoteles eſt: libellum illum de Mundo excipio, qui totus aureus, ab aliâ mihi videtur & magis cæleſti aurâ. Quin hoc ampliùs in Græco ſcriptore lego, Ariſtotelem cenſuiſſe, *τὴν εἱμαρμένην ἀναιτίαν μὲν, τρόπον δέ τινα αἰτίας συμβεβηκότα τοῖς τῆς ἀνάγκης τεταγμένοις: Fatum non eſſe cauſſam, ſed modum quemdam cauſſæ accidentem ijs quæ à Neceſſitate ordinata.* Cor philoſophi! qui Fortunam Caſumque ſeriò numerare inter cauſſas audet, non audet Fatum. Sed hunc mitto: ad Stoïcos meos venio (non enim diſſimulo. in pretio & amore mihi ea ſecta) qui auctores Fati Violenti. Quod definio, cum Senecâ, NECESSITATEM RERVM OMNIVM ACTIONVMQVE, QVAM NVLLA VIS RVMPAT. aut cum * Chryſippo, *δύναμιν πνευματικὴν, τάξει τοῦ παντὸς διοικητικήν. vim ſpiritalem, ordine Vniuerſum hoc gubernantem.* Nec abeunt definitiones illæ nimis à recto aut vero, ſi ſanè & modeſtè interpretêre. vti nec tota fortaſſe eorum ſententia, niſi iugulaſſet eam pridem conuerſus pollex omnis vulgi. Tribuunt ijs duo impia. &, Quòd deum ſubijcem faciunt trigis fati: &, Quod actiones item internas, & noſtræ voluntatis. Nec fidenter nimis eos purgem vtriuſque culpæ. E ſcriptis enim eorum, quæ pauca reſtant, eſt vbi hæc elicias, eſt etiam, vbi magis ſaniora. Seneca ſanè, porticus illius tibicen haud infirmus, in prius illud impingere videtur, libro quo minimè debuit, De Prouidentia: *Eadem neceſſitas, inquit, & deos alligat. irreuocabilis humana ac diuina pariter curſus vehit. Ille ipſe omnium conditor ac rector ſcripſit quidem Fata, ſed ſequitur. Semper paret, ſemel iuſſit.* Et indiſſolubilis illa catheua nexuſque cauſſarum, quo omnia & omnes ligant, vim facere non obſcurè videtur Arbitrio humano. At germani tamen verique Stoïci, apertâ fronte profeſſi numquam iſta. aut ſi quid tale ijs elapſum in calore illo, vt fit, ſcribendi ſiue diſſerendi: verbis id magis comperies, quàm re & ſenſu. Chryſippus ipſe (qui primus corrupit & eneruauit virilem ſectam ſpinoſo acumine quæſtionum) de libertate imminutâ, apud Agellium diluit & purgat. Nec Seneca noſter deum Fato ſubijcit (ſanior illi mens) ſed genere quodam ſermonis, deum deo. Nam qui inter eos proximè verum acceſsêre, Fatum aliàs Prouidentiam ipſam appellabant, aliàs Deum. Itaque Zeno cùm definiſſet *εἱμαρμένην, δύναμιν κινητικὴν τῆς ὕλης κατὰ ταὐτὰ, καὶ ὡσαύτως: Vim ſecundùm eadem eodem modo materiæ motricem:* addidit, *ἣν τινα μὴ διαφέρειν καὶ πρόνοιαν καὶ φύσιν καλεῖν: quam nihil interſit, Prouidentiam etiam aut Naturam dixiſſe.* Et Chryſippus ab eâdem mente Fatum alibi dixit *λόγον ἀΐδιον τῆς προνοίας: Prouidentiæ æternam rationem.* Iam Panætius Stoïcus *θεὸν ἀπεφαίνετο τὴν εἱμαρμένην, Deum ipſum dixit eſſe Fatum.* Quod idem ſentiens clarè * Seneca: *Quoties voles, inquit, tibi licet aliter hunc auctorem rerum & naturarum compellare. Et Iouem illum optimum ac maximum ritè dices, & Tonantem & Statorem: qui non, vt hiſtorici tradiderunt, ex eo quòd poſt votum ſuſceptum acies Romanorum fugientium ſtetit, ſed quòd ſtant beneficio eius omnia Stator Stabilitorque eſt. Hunc eumdem & Fatum ſi dixeris, non mentieris. Nam cùm Fatum nihil aliud ſit, quàm ſeries implexa cauſſarum: ille eſt prima omnium cauſſa, ex quâ ceteræ pendent.* Quæ poſtrema tam piè dicta, vt calumniari ea nec Calumnia ipſa poſſit. Neque abijt hac parte à Stoïcis ſcriptor ille * magnus ad regem

Fatum naturale quid.

* Nam ipſe Ariſtoteles ſilet. excipio De mundo, vbi aliter.

* In Virgilio, & Cicerone, Fato parere, aut præter Fatum, ſæpiùs.

* Vt qui nec prouidentiâ plenè, & planè ſatis adſerat, ſi quibus aliquid in Ethicis.

Quid Fatum Stoicum.

* Cuius etiam ea definitio in Agellij l. vi.

In quo aberrant hic Stoici.

Deum Fato ſubijcere videntur.

Tollere humanam libertatem.

Sed re verâ non penitus ea ſenſêre.

Nam Fati nomine ſæpè aliter abutuntur, & Prouidentiam, imò deum ipſum intelligunt.

* Lib. iv. De benef. c. vii. vbi hæc tamen aliter & corruptè leguntur.

* Ariſtoteles De Mundo.

Magnum : Οἴομαι δὲ, inquit, καὶ τὴν Ἀνάγκην οὐκ ἄλλο τι λέγεσθαι, πλὴν τοῦτον. οἷον ἀκίνητον οὐσίαν. εἱμαρμένην δὲ, διὰ τὸ εἴρειν τε καὶ χωρεῖν ἀκωλύτως. id eſt: *Exiſtimo autem & Neceſſitatem non aliud dici debere, quàm Deum. tamquam ſtabilem naturam. & Fatum item ipſum, quòd connectat omnia, & progrediatur liberè ac ſine impedimento.* Qui ſermones ſiquid improuidi habent, nihil tamen impij: & apud æquos interpretes haud longè abſunt à vero noſtroque Fato. Illud quidem elogium seriò Stoïcorum genti do. non aliam ſectam maieſtatem ſuam & prouidentiam deo magis adſcrüiſſe? non aliam homines ad æthærea illa & æterna traxiſſe magis. Et in fatalis huius ſtadij decurſu ſiquid lapſi: credo, à laudabili bonoque ſtudio fuit, cæcos mortales à cæcâ Deâ reuocandi. Fortunam inquio. cuius non ſolùm numen ab ijs fortiter exploſum, ſed & * nomen.

Alta & erecta Stoïcorũ ſecta: & quæ talis gignit.

* Vt & ab Auguſtino l. 1. Retract. c. 1.

CAPVT XIX.

Quartum ſiue Verum Fatum explicatum. De nomine ipſo dictum breuiter. Id definitum tenuiore filo: & oſtenſum à Prouidentiâ differre.

SED de ſenſu veterum aut diſſenſu, dixi ſatis. cur enim curioſè nimis aut ſubtiliter ſcruter * τὰς ἐν ᾅδου ψιχάδας? Cum vero Fato adfatim mihi negotij: quod nunc propono & illuſtro. Id autem hîc appello, æternum Prouidentiæ decretum: quod tolli non magis è rebus poteſt, quàm Prouidentia ipſa. Nec nomen mihi aliquis cauilletur. quia, fidenter hoc adſeuero, non aliud huic rei proprium in Romanâ linguâ. Abuſi eo veteres? nos vtemur: & eductam è Stoïcorum carcere vocem, trahemus ad lucem meliorem. Fatum enim certè à fando: nec aliud propriè, quàm * *dictum & iuſſum diuinum.* At hoc ipſum illud eſt, quod hîc quærimus. Fatum enim. Verum definio, ſiue cum illuſtri Pico: PENDENTEM A DIVINO CONSILIO SERIEM ORDINEMQVE CAVSSARVM. ſiue noſtris verbis, obſcuriùs ſed ſubtiliùs: INHAERENS REBVS MOBILIBVS IMMOBILE PROVIDENTIAE DECRETVM, QVOD SINGVLA SVO ORDINE, LOCO, TEMPORE, FIRMITER REDDIT. Dixi Prouidentiæ decretum, quia Theologis qui hodie (venia mihi in libero veri ſtudio ſit, non prorſus adſentior, qui id cum Prouidentia ipsâ, re & nomine miſcent. Scio

* Tricolimus quæ in or. o. quod adagium malè vertunt, malè cepit noſter Deſiderius.

Fati nomen cur, & quatenus, nobis licitum.

* Priſciani verba, & ſimilia Varro.

Veri Fati finitio prior, ſimplex.

Altera implicatior, ſed ad rei vim expreſſior.

arduum imò temerarium, τὸ ἄρρητον ἐκεῖνο καὶ ἀπερινόητον φύσιν (Deum dico) verbis certis concipere velle aut adſtringere, & quid [illegible] ad illum: tamen vt humanæ mentis captus eſt, perſeuero aliud Prouidentiam eſſe propriè, aliud noſtrum Fatum. Nam Prouidentiam non aliter capio aut conſidero, quàm vt IN DEO VIS SIT ET POTESTAS OMNIA VIDENDI, SCIENDI, GVBERNANDI. & vis dico vniuerſa, indiuiſa, ſtipata, &, vt cum Lucretio loquar, vniter iuncta. At Fatum ad res ipſas magis deſcendere videtur, in ijſque ſingulis ſpectari. vt in quam ſit digeſtio & explicatio communis illius * Prouidentiæ diſtinctè & per partes. Itaque illa in deo eſt, & ei ſoli tribuitur: hoc in rebus, & ijs adſcribitur. Tricari tibi videor, & quod ille ait, * κέγχρον ξυσῶν? Imò ſumo hæc, Lipſi, è medio ſermone vulgi. quo nihil magis increbuit, quàm vt dicamus, *Meo bono fato id fieri, aut malo* &c. *Hoc eſſe regni illius aut opidi fatum.* At de Prouidentiâ nemo ſic loquetur: nemo, inquam, rebus ipſis eam attribuet citra impietatem aut irriſum. Benè ergo dixi, in deo illam eſſe: hoc à deo quidem, ſed intellegi in rebus. Addo ampliùs, Prouidentiam etſi reapſe à Fato indiuulſam, tamen præſtantius quiddam & prius Fato videri: vti Solem præcellere lumini, æternitatem tempori, intellectum rationi, vulgò adſcrimus in Sapientum ſcholis. Sed ne dilatem hæc triſtia, etſi nondum trita: vides ex iſtis cauſſam mihi iuſtam diſcriminis, itemque nominis retenti contra nouitium τῶν θεολογουμένων Senatum. Nam priſci illi & olim conſcripti * Patres, nihil mihi inuident aut inhibent quin verbo Fati in ſanâ & verâ notione fidenter vtar. Sed vt ad clarandam finitionem meam redeam, dixi Inhærens decretum. vt oſtenderem ſpectari Fatum debere in ijs ad quæ peruenit, non à quo venit. Addidi, Rebus mobilibus. illud adſignificans, Fatum ipſum etſi immobile, motum tamen inſitum & naturam non tollere à rebus [illegible] leniter & ſine vi agere, vt cuique rei impreſſa à deo ſigna poſtulant & notæ. In cauſſis quidem (ſecundas intellego) neceſſarijs, neceſſariò: in naturalibus, naturaliter: voluntarijs, voluntariè: contingentibus, contingenter. Itaque rerum quidem reſpectu, vim nullam adfert aut coactionem: ſed vt quidque natum eſt facere aut pati, ita dirigit ſingula & flectit

Prouidentia communis, [illegible] Fatum in deo, [illegible] rebus.

* Hæc vt ex [illegible] Prouidentiæ [illegible] Platoni & Plutarcho [illegible]

* Mihi in terere tam.

Prouidentia [illegible]

* Minucius, [illegible] cap.

[illegible] & Thomas Aquinas [illegible]

[illegible] definitione [illegible] Fatum res non vincit.

At

[illegible] retrahis, [illegible] & Deum [illegible] conſtant e [illegible] omni [illegible] Poſſis [illegible] adiunxi, de [illegible], Loco, Tempore. hinc [illegible] quod antè poſui, Prouidentiam rerum omnium iunctim [illegible]; Fatum per diſtributionem, ſingulatim. Et in Ordine ſeriem nexumque cauſſarum intellego, quas Fatum definit. In Loco & Tempore, miram illam & [illegible] quam explicandam vim, quâ omnia cuncta & certis locorum ſedibus, & temporum momentis, ſunt adſtricta. Fatum eſt Tarquinium regno eijci? fiat: ſed ad ilterium præcedat. ordinem vide. Cæſarem interfici? ita: ſed in Curiâ etiam, & ad ſtatuam Pompeij. locum vides. Domitianum à ſuis cædi? cædetur: & illâ ipsâ horâ, quam fruſtra vitabat, quintâ. tempus vides.

CAPVT XX.

Diſtinctum & diuulſum id à Stoico fato quattuor terminis. Oſtenſum accuratius, quomodo vim non inferat voluntati. Itemque deum nec συναίτιον mali nec auctorem eſſe.

SATIN' hęc capis adoleſcens? an clarior etiam fax tibi accendenda? Ego caput concutiens, Clarior Langi, clarior, inquam: aut æternùm relinquis me in hac nocte. Quod enim iſtud diſcriminum ſubtile ſtamen? qui quæſtionum captioſi laquei ſunt? Inſidias, mihi crede, metuebam: & tam expenſa & ſuſpenſa tua verba ſuſpiciebam, vt ſingulos hoſtes. Langius ſubridens, Ac tu confide, inquit. nullus hîc Annibal eſt: & in præſidium, non inſidias deuenisti. Da bolucem: illud modò effare, vbi & in quâ parte cæcutis? In eâ, Langi inquam, quæ de vi eſt & neceſſitate. Non enim capio prorſus, quomodo Fatum hoc tuum ab illo Stoïcorum diſiungis. quod cùm verbis & ianuâ, quod dicitur, benè excluſiſti; re & poſtico videris admittere. Langius promptè, Abſit Lipſi, inquit, abſit. Non enim ego vel per ſomnium Fatum vllum Stoicorum induco. nec [illegible] illas recoquo diu extinctas: mode[illegible] piumque Fatum profero, quod ab illo Violento quattuor his finibus abiungo. [illegible] Fato ſubijciunt, nec Iupiter ipſe [illegible] merum, cùm maximè vellet, Sar[illegible] eripere eius vinclis: at nos [illegible] eſſe volumus & tranſcendere cùm libuit ac rumpere implexa illa agmina & volumina Fati. Item illi ab æterno fluentem ſeriem cauſſarum naturalium conſtituunt. nos nec naturalium cauſſarum ſemper, deus enim prodigij aut miraculi cauſſa, ſæpe citra, imò contra naturam egit:) nec ab æterno; quia ſecundæ cauſſæ non æternæ. Origo enim ijs certe cum mundo. Tertiò, illi τὸ ἐνδεχόμενον ſuſtuliſſe videntur e rebus: nos id reddimus, & quoties ſecundæ cauſſæ tales ſunt, Contingens fortuitumque admittimus in euentis. Poſtremo, voluntati vim illi intuliſſe viſi violentam: abeſt hoc à nobis, qui & Fatum ponimus, & in gratiam tamen reducimus cum arbitrij libertate. Ita enim Fortunæ & Caſus fallacem ventum fugimus, vt nauim hanc ad Neceſſitatis ſcopulum non allidamus. Fatum eſt? ſed prima nempe cauſſa. quæ adeò ſecundas mediaſque non tollit, vt non niſi (ordinatim quidem & * ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ) peragat. At inter ſecundas, etiam Voluntas tua eſt: quam fuge credere, vt deus * ille cogat aut tollat. Hic error omnis in iſtâ re, hæc nubes. nemo ſcit aut cogitat ſe velle, quod vult Fatum: & dico, liberè velle. Deus enim ille qui res creauit, rebus vtitur, ſine corruptione rerum. Sicut ſupremum illud cælum inferiores omnes orbes ita ſecum ducit, vt proprium eorum motum non abrumpat aut ſiſtat: ſic Deus fati impetu humana omnia trahit, ſed peculiarem cuiuſque vim aut motionem non tollit. Arbores & fruges voluit creſcere? creſcunt ſine vllâ vi, per naturam. Homines deliberare, eligere? deliberant ſine vllâ vi & eligunt, per voluntatem. Et tamen hoc ipſum quod electuri fuerunt, vidit ipſe ab æterno: ſed vidit, non coëgit; ſciuit, non ſanxit; prædixit, non præſcripſit. Quid titubant hîc noſtri Curiones? Miſelli! non alius mihi locus videtur in clariori luce. niſi quòd petulca iſta mens identidem ſe ſcalpit & exaſperat, malâ quâdam ſcabie infecta litigandi & diſſerendi. Quomodo enim, inquiunt, ſi Deus prævidit peccaturum me, nec falli præuiſio illa poteſt, non neceſſariò peccem? Fateor, *neceſſariò: ſed non pro tuâ mente: liberâ voluntate hîc interueniente. Nempe hoc prouidit, vt eo modo pecces quo prouidit: prouidit autem vt liberè: [illegible] liberè peccas. Satin' hoc clarum? Sed vrgent iterum, At enim deus in

Secundò, quod cauſſæ nobis non æternæ.

Tertiò, quòd contingentia non tollit.

Poſtremò, quòd libertatem quidem hominis permittit.

* vt plurimum

* *Acutè Auguſtinus* Non enim voluntas cogi poteſt vt velit quod non vult: non enim vellemus, ſi nollemus.

* *Προγνώστης, ἀλλ' οὐ πάντα τὰ προγνωσθέντα. Damaſcenus.*

* *Neceſſitate ſuppoſitæ.*

in nobis auctor omnis motus. Communiter auctor, fateor: ſed nonniſi boni fautor. Ad virtutem accingeris? illo ſciente & iuuante fit. ad vitium? ſciente & ſinente. Nec eius hîc aliqua culpa. Equum inſideo & impello debilem & claudum: quòd impello, à me eſt; quòd debilem, ab ipſo. Citharam pulſo diſſonam & neruis malè vinctam: quod tamen diſcordat, inſtrumenti vitium eſſe fatebere, non meum. Terra hæc ipſa arbores & fruges omnes alit communi ſucco: ſed illæ ſalutarem fructum proferunt, aliæ venenum. quid dices? à terrâ hoc eſſe, an potiùs ab inſitâ arborum vi, quæ alimentum bonum decoquunt in ſuum virus? Simile hîc eſt. & à deo quidem quòd mouêre; à te & in te, quod ad malum. Denique vt concludam de hac Libertate: Fatum veluti præſultor eſt, & funem ducit in mundi iſtâ chorêâ: ſed ita, vt partes aliquæ noſtræ ſint volendi ſemper aut nolendi. nec vltrà. non enim efficiendi: quia arbitrium ſaltem relictum homini, quo reluctari & obniti deo libeat: non vis etiam, quâ poſſit. vt in naui ambulare mihi fas, & per foros diſcurrere aut tranſtra, ſed nihil minutus hic motus valet vt impediat eius curſum: ſic in fatali hac naui, quâ omnes vehimur, currant licet voluntates noſtræ & tranſcurrant, non viâ eam eijcient aut ſiſtent. Temperabit & habenas moderabitur ſemper ſuprema illa voluntas: & quo viſum erit cumque, currum hunc diriget leni quodam fræno.

CAPVT XXI.

Concluſio tractationis de Fato. monitum, periculi plenam & ancipitem eam eſſe. non curioſe indagandam. denique adhortatio ſeria vt vires animo imprimantur à Neceſſitate.

SED quid ego iſta? verto proram, & remoueo me ab hac Charybdi, quę multorum ingenia abſorpſit. Ciceronis hîc naufragium video, qui Prouidentiam * maluit tollere, quàm delibare aliquid de humanâ libertate. *Ita dum homines liberos fecit*, (ait eleganter antiſtes Hipponenſis) *fecit ſacrilegos.* Quàm multi etiam hodie natant in hoc freto, & diſputationum hîc fluctibus abripiuntur? Quorum periculis moniti, rarò in malimus legere, Lipſi, nec altè penetremus nos in hoc [illegible]. Euclides olim interroganti multa de dijs, percommodè reſpondit: *Cætera quidem neſcio, illud ſcio, quod odere curioſos.* Idem de Fato cenſe: quod aſpici vult, non inſpici: credi, non cogn[illegible]: difficile eſt, * [illegible] melius ad F[illegible] transferam: de quo hoc ſatis eſſe moneo, [illegible] eſſe ſcias. cetera, nihil peccas, ſi ignoras. Illud propriè ad noſtram Spartam (iam enim ab implicito hoc flexu redeo in veterem & apertam viam) vt Neceſſitatem agnatam malis Publicis credas, & in illa ſolatium aliquod quæras tui luctus. Quid ad te curioſè de libertate arbitrij quærere, aut ſcrutari? de coactâ voluntate, aut ductâ? Miſer! Syracuſæ tuæ capiuntur, & in puluere pingis. Bellum tibi ſupra caput, Tyrannus, cædes, mors: quæ supernè certè immiſſa, nec quidquam ad tuum arbitratum. Timere ea pores, non cauere: fugere, & non vitare. Arma aduerſum hæc indue, & arripe hoc Fatale telum. quod dolores iſtos omnes non pungit, ſed iugulat; non minuit, ſed tollit. Vt vrticam ſi contanter attingas, adurit; ſi fortiter, hebeſcit: ſic luctus iſta aſperitas in creſcit, ſi lenioribus remedijs attractes; ſi duris & fortibus, cedit. Neceſſitate autem nihil fortius eſt, quæ ſolo impetu mollia hæc agmina obruit & auertit. Quid enim tibi vis dolor? non inuenis locum in eo, quod fieri non ſolùm poteſt, ſed debet. Quid tu querela? quatere hoc cæleſte iugum potes, non potes excutere.

Deſine fata deum flecti ſperare querendo.

Neceſſitatis non aliud effugium eſt, quàm velle quod ipſa cogat. Eximiè * eximius ille Sapientum: Α'νίκητ☉ [illegible] *Inuictus eſſe poteris, ſi in nullum certamen te dimittes, quod in te non eſt vincere.* At talis non iſte cum neceſſitate eſt: quem quiſquis ſuſcepit, ſuccumbit: & quod magis mirere, ſuccubuit, priuſquam ſuſcepit.

CAPVT XXII.

Ignauiæ latibulum aliquod quæri ſolere in Fato. ſed id detectum. Fatum agere per cauſſas medias, eoque illas adhibendas. Quatenus auxiliari patriæ, quatenus non oporteat. Finis impoſitus primo libro & ſermoni.

ET ſermonis pauſam hîc aliquam faciente Langio, alacriùs erupi & interrupi ego: Si ventus hic diutiùs ſpirat à puppi, non procul mihi videar à portu. Audio enim iam deum ſequi, adeo neceſſitati obſ[illegible] & videor cum Euripide poſſe dicere,

* Θύοιμ' ἂν αὐτῷ μᾶλλον, ἢ θυμούμεν☉
Πρὸς κέντρα λακτίζοιμι, θνητὸς ὢν θεῷ.

[illegible]

* In libris De diuinat.

Ignem ſub cinere eſſe, haud Fato.

Iter ſalutis noſtram aperta.

Fatalia hæc arma contra dolorem.

* Epictetus in Enchir.

Æ[illegible] tamen vnus eſt turbidæ cogitationis, qui me iactat: quem Langi ſiſte. Si enim Mala publica à Fato: nec vinci id poteſt aut vitari: quid vltra de patriâ aut pro eâ laboramus? cur non omnia rectori illi magno & indomito permittimus, & ſedemus ipſi, quod dicitur, manibus compreſſis? nam tuo quoque conceſſu, vanum auxilium omne & conſiliũ, aduerſantibus fatis. Langius renidens, Per contumaciam aut proteruiã adoleſcens, inquit, à recto abis & à vero. Fatis hoc eſt obſequi, an oppedere & illudere? Sedebo, inquis, manibus compreſſis. Benè habet. vellem nũc labijs. Quis enim vmquam tibi dixit, Fatum merum ſolumque agere, ſine mediâ & auxiliante cauſsâ? Liberos tibi tollere fatum eſt: ſed ita vt in vxoris tuæ horto priùs ſeras. A morbo ſaneſcere: ſed hactenus, vt medicum adhibeas & fomenta. Simile hîc. & ſeruari hanc fluctuantẽ & mergentem patriæ tuæ nauem ſi Fatum eſt; hoc quoque Fatum, propugnari eam & defendi. Si ad portum peruehi vis, manum remis admoueas oportet, & vela expandas: non vt otioſus captes & exſpectes ab alto ventum. At contrà, ſi Fatum illam ipſam patriam tuã perire: fient Fato videlicet iſta quoque, quæ ad exitium humanâ viâ ducant. Plebs cum proceribus, & inter ſe, erit diſcors. nemo patêre gnarus, nemo imperare. ſtrenui linguâ multi, ignaui omnes operâ. denique in ducibus ipſis non conſilium, non fides. Verè * Velleius: *Ineluctabilis fatorum vis, cuius fortunam mutare conſtituit, conſilia corrumpit.* Itemque: *Quippe ita res habet, vt plerumque qui fortunã mutaturus eſt deus, conſilia corrumpat: efficiatque, quod eſt miſerrimum, vt quod accidit etiam meritò accidiſſe videatur.* Nec tamen illuc ſtatim delabere, vt extrema fata vrgere patriã tuam cenſeas. Quî enim noſti? & quî ſcis an concuſſio & commotiuncula hæc tantùm ſit, an ad interitum moribus? Fer opem igitur. & quamdiu, iuxta vetus verbum, anima huic ægro eſt, ſpera. Quòd ſi iam certis clariſque indicijs fatalis mutatio apparebit: me quidem iudice valebit illud, * μὴ θεομαχεῖν. Et Solonis exemplum tutò hîc ingeram: qui cùm Athenas Piſiſtratus occupaſſet, videreique conatum omnem fruſtrà eſſe pro libertate; arma & ſcutum ante fores Curiæ ponens, *O patria,* inquit, *tibi & dictis & factis opitulatus ſum*: atque ita domum abijt, in poſterum quieturus. Hoc facias. cede deo, cede tempori: &, ſi bonus ciuis es, te ipſum mollioribus & melioribus fatis reſerua. Quæ nunc perijt libertas, reuiuiſcere poteſt: & patria quæ corruit, reſurgere labenti æuo. Cur temerè abijcis animum, aut deſpondes? Ex illo pari Conſulum apud Cannas, fortiorem ciuem Varronem habeo qui fugit, quàm Paullum qui occubuit. Nec aliter Senatus populuſque Romanus iudicauit: qui publicè gratias ei egerunt, quòd de rep. non deſperaſſet. Ceterùm ſiue titubat illa tantùm, ſiue cadit: ſiue perit, ſiue prorſus interit: ne nimis adfligere, ſed Crateris excelſum illum animum indue, qui quærenti Alexandro, *An * patriam ſuam vellet reſtitui? Quid opus?* reſpondit. *alius Alexander iterùm eam fortaßè diruet.* Hæc ſapientum, hæc virorum.

——— * Ἄλγεα δ᾽ ἔμπης
Ἐν θυμῷ κατακεῖσθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ.
Οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο.

vt rectè monitum Achilli apud Homerum. Nam aliàs, vt Creon ille in fabulis ardentem filiam amplexus, nihil eam iuuit, ſed ipſe vnà periijt: ſic te citiùs, Lipſi, exſtinxeris, quàm lacrimis tuis hunc publicum Belgicæ ignem. Dum dicit etiam Langius, validiore ſonitu ſtrepuêre fores. & puer eccere-cta ad nos introijt, qui à Læuino Torrentio miſſus, vt admoneret de horâ cœnæ. Langius velut expergefactus, Hem! inquit, ita impoſuit mihi hæc fabulatio. & dies clàm elapſus? Simulque ſurgens & manum mihi inijciens, Eamus Lipſi, inquit, ad optatam mihi cœnam. Imò ſedeamus, inquam ego renitens. Ante omnes cœnas hæc mihi eſt: quam verè cum Græcis dixerim * θεῶν τροφήν. In his epulis Eſurio ſemper ego, numquam Saturio. At Langius nihilominùs me traxit, & Fidem, inquit, nunc ſeruemus: cras ſi voles, Conſtantiæ perlitabimus.

Iuuare, & obſequi, ... modo Fato procedere.

Fata bona aut mala, ... per homines ... videri.

* Velleius ... clauſe, ...

Non deſperandum ... velut ſtatim Fatum.

Tentanda prius omnia.

* Non cum Deo oppugnare.

Sed cum modo, quem ſ la Prudentia definit.

Concluſio, & generalis admonitio pro Conſtantiâ.

* Thebas.

* Dolores autem In animo reſidere ſinamus, licet triſtes. Non enim vtilitas aliqua frigidi luctus.

Abrupti & delati ſermonis cauſſa.

* Deorum cibum.

IVSTI LIPSI DE CONSTANTIA LIBER SECVNDVS.

CAPVT PRIMVM.

Occaſio repetiti ſermonis. itio ad Langij amœnum hortum, eiuſque laudatio.

Langij hortenſe ſtudium. SEQVENTI die, viſum Langio abduecte me ad ſuos hortos. Quos impenſo ſanè ſtudio duplices colebat. alteros in colle, è tegione ædium: alteros paullò longius meos, in depreſſiore loco, ad ipſum Moſam,

Ennij verſus. *Quod per amœnam vrbem leni fluit agmine flumen.*

Itaque cùm occupaſſet me ſatis manè in cubiculo, *Itio noſtra ad hortum* Ambulamúſne Lipſi? inquit. an quies tibi magis cordi & ſeſſio? Imò ambulatio Langi, inquá, ſi tecum. ſed quò imus? Si placet, ad hortos meos, inquit Langius, qui ad flumen. Non longa ea via eſt. corpus obitet exercueris: vrbem videris: denique grata ibi in hoc æſtu & frigetans aura. Placet, inquam ego. nec te duce via mihi vlla moleſta, non ad extremos Indos. Et cum dicto pallia popoſcimus, ſumpſimus; iuimus, iniuimus. Cumq́ue in ipſo aditu, oculos circumtuliſſem vago quodam & curioſo adſpectu: miratus ex animo elegantiam & cultum loci, Mi ſenex, quæ hæc amœnitas *Eius pulchritudo & nitor.* eſt? inquam. quis ſplendor? Cælum hîc habes Langi, non hortum. nec aſtrorum illi ignes profectò magis nitent in ſerenâ nocte, quàm hi tui ſcintillantes micanteſq́ue variè flores. Adonidis aut Alcinoi hortos loquuntur? nugæ, ad iſtos comparati, & imagines muſcarum. Et ſimul propiùs accedens, & flores quoſdam naribus oculiſq́ue admouens, Quid primum voueam? inquam. oculus cum Argo fieri, an naſus cum Catullo? Ita vtrumque ſenſum pariter permulcet mihi & titillat hæc voluptas. Ite ite omnes Arabum odores, qui nautea mihi præ halitu hoc ingenuo & verè cæleſti. Langius manum mihi blandè premens, nec ſine riſu, Præfiſcinè Lipſi, inquit. non ego, non hæc r[illegible]ſtica mea Flora agnoſcimus tam ſcitam, tam vrbanam laudem. Ego iterùm, Tamen Langi veram. Blandiri me putas? ſeriò hoc dico & ex intimo meo ſenſu, Campi Elyſij, Elyſij non ſunt, præ hoc tuo rure. Ecce enim, quæ hîc vbique nitela eſt? quis ordo? quàm aptè omnia in areolas ſuas puluilloſq́ue diſpoſita? vt non elegantiùs teſſelæ aliquæ in pauimento. Iam quæ florum herbarumq́ue copia? quæ raritas & nouitas? vt videatur in exiguum hunc locum Natura concluſiſſe, quidquid eximium habet noſter aut alter orbis.

CAPVT II.

Hortorum in genere Laudatio. Cultum eum antiquum eſſe, & à naturâ. Reges & viros magnos vſurpaſſe. Denique delectatio eorum ob oculos poſita, & non improbum meum votum.

ET profectò egregium & laudabile hoc *Hortorum ſtudium deri ingenitum.* tuum ſtudium, Langi, in te hortorũ. ſtudium ad quod, niſi fallor, optimus & modeſtiſſimus quiſque trahitur à naturâ ipsâ. Cui argumentum, quòd non facilè voluptatem aliam dixeris, in quam ab omni æuo tam cupidè conſenſerint ſelecti inter gentes. Sa- *Optimus enim traxit, & trahit.* cras litteras luſtras? videbis vnà cum orbe nato natos hortos: quos Deus ipſe primo ho- *Antiquitas horticulturæ.* mini domicilium attribuit, & velut ſedem beatæ vitæ. Profanas? ecce Adonidis, & Alcinoi, & Tantali, & Heſperidũ hortos prouerbia & fabulæ loquuntur: & in veris certiſq́ue hiſtorijs, reperies Cyri regis manu plantaria inſtituta, & Semiramidis aërios penſileſq́ue flores, & Maſaniſſæ nouum & celebrem cultum, Africâ mirante. Iam, inter priſcos Græcos Romanoſq́ue, quot illuſtria *Inſignes in eâ viri dati.* capita tibi proferam, qui poſitis alijs curis, ſoli in hac curâ? in illis quidem: vno verbo, pleroſque philoſophos & ſapientes. qui remoti ab inſano foro & vrbe, hortorum ſe ſpatijs ſepibuſq́ue clauſerunt. At in iſtis; Tarquinium regem video iamtum priſcâ illâ Româ, in hortis molliter ambulant[illegible]m, & papauerum capita reſecantem: Catonem Cenſorium agnoſco, in re hortenſi deditum, & de eâ ſeriò ſcribentem: Lucullum, poſt Aſiaticas victorias, in iiſdem otiantem

tem: Sullam, abiectâ Dictaturâ, ſuauiter hîc ſeneſcentem: & Diocletianum Principem, olera ſua & lactucas ad Salonam, purpuræ & omnibus ſceptris præferentem. Nec abiuit ab hoc meliorum iudicio vulgus. in quo ipſo, ſimplices omnes & ſine malâ ambitione animas, ſcio fuiſſe in hoc cultu.

Voluptas interna & myſtica in hoc ſtudio.

Eſt enim profectò arcana quædam & congenita nobis vis, cuius intimas cauſſas non facile reddo, quæ ad hanc innoxiam & ingenuam delectationem trahit non nos tantùm, qui propendemus; ſed illoſipſos ſerios & ſeueros, qui renituntur & irrident. Atque vt cælum & æternos illos ignes nemini adſpicere fas, ſine occulto horrore quodam & religione: non item Terræ ſacras opes, & hunc inferioris Mundi mundum, ſine tacitâ quadam gaudij titillatione & ſenſu.

Quæ animum & ſenſus faſcinat.

Animum tuum mentemque percontare: capi ſe hoc adſpectu dicet, imò paſci. Oculos ſenſumque: fatebuntur non alibi libentius ſe acquieſcere, quam in his hortorum areis & puluillis.

Ea in vario augmento aut facie florum.

Circum ſiſte, quæſo te, paullulùm hæc agmina florum & augmenta. vide mihi illum è calyce, hunc è vaginâ, alium è gemma protuberantem; vide hunc morientem ſubito, alium ſubnaſcentem; denique inſpice in vno aliquo genere cultum, formam, faciem, mille modis paria & diuerſa. Quæ illa tam rigida mens, quæ inter hæc non flectat ſe molli aliquâ cogitatione, & liqueſcat?

Item in tot colorum lætitiâ: &

Iam ades curioſe tu ocule: defigere paullùm in nitores iſtos & pigmenta. inſpice hanc natiuam purpuram, hunc ſanguinem, hoc ebur, hanc niuem, hanc flammam, hoc aurum: & tot colores, quos artifici cuique penicillo æmulari fas. æmulari, ſed non imitari.

In odoris fragrantiâ.

Denique quis exhalans ille odor? quis penetrans ſpiritus? & neſcio quæ pars æthereæ auræ infuſa ab alto? Vt non vane poëtarum noſtra gens, flores pleroſque natos finxerit, è ſucco aut ſanguine immortalium deorum.

Votum meum.

O gaudij & liquidæ voluptatis verè fons! ô Venerum & Gratiarum ſedes! mihi in veſtris vmbraculis quies & vita ſit: mihi fas remora extra ciuicos tumultus, inter has herbas, inter hos noti ignotique orbis flores, hilari & hiante oculo oberrare: & modò ad hunc occidentem, modo ad illum exorientem manum vultumque circumferre: & cum vagâ quadam allucinatione, curarum hic omnium falli & laborum.

CAPVT III.

Contra curioſos quoſdam diſſertum, qui hortis ad vanitatem & ignauiam abutuntur. Quis verus eorum vſus. Sapientibus & doctis idoneos eſſe: & Sapientiam ipſam altam in ijs & educatam.

Cvm dixiſſem hæc acrius, & voce vultuque accenſo: remiſſo ore ad me Langius, Amas certè Lipſi, inquit, amas floridam hanc purpureamque Nympham; ſed vereor, vt ames immodeſtè. Hortos enim laudas. ſed ita, vt vana pleraque in ijs mirere, aut externa: vera & legitima eorum gaudia omittas.

Hortenſiorum ſecta: & cautio.

Colores enim dumtaxat auidè inſpicis, & in puluillis quieſcis, & flores petis ab noto ignotoque orbe. Obſecro vt quid? vt ne te quoque eſſe ſciam in hac ſectâ, quæ exorta hodie, malè curioſorum hominum, malè feriatorum? qui rem optimam ſimpliciſſimamque, inſtrumentum duorum vitiorum fecerunt, Vanitatis & Torporis. Hac enim fini habent hortos. Herbulas aliquot & flores exoticos ambitioſè conquirunt: & quæſitos ita anxie fouent & tuentur, vt nulla mater ſuum gnatum. Hi ſunt, quorum litteræ in Thraciam, Græciam, Indiam diſcurrunt: idque ſeminis exigui aut bulbuli cauſâ. Hi, quibus ægrius ſit florem aliquem nouum mori, quàm veterem amicum. * Romanum illum riſerit aliquis, qui piſcem ſuum atratus luxit? iſti plantam. Iam ſiquis ex his Floræ candidatis nouius aliquid aut rarius nactus eſt, vt oſtentat! vt alij competitores æmulantur, inuident! è quibus non nemo triſtior domum diſcedit, quam olim in Præturæ petitione victus Sulla aut Marcellus. Quid dicam? niſi hilaram hanc quamdam inſaniam eſſe: nec abſimilem illi puerorum, pallentium & rixantium circa pupas ſuas & ſigilla? At eorumdem induſtriam in hortis etiam cognoſce. Sedent, circum ambulant, oſcitant, dormiunt. nec aliud. prorſus vt non otij ſui ſeceſſum hunc habeant, ſed deſidiæ ſepulcrum Profanum genus! & quos iure arceam ab orgijs veri arcanique horti. quem modeſtæ voluptati natum ſcio, non vanitati: quieti, non torpori.

** Hortenſium. qui lugubria ſumpſiſſe dicitur ob murænam.*

Deflexum ad verum hortorum vſum.

An ego tam leuis, quem efferat aut deprimat herbula aliqua rarior, ſiue adepta ſiue amiſſa? Imò æſtimo res ſuis pretijs: & ſepoſito lenocinio illo nouitatis, ſcio herbas eſſe, ſcio flores: id eſt

Qui non in æſtimatione florum.

eſt breuia quædam & fugacia, de quibus aptiſſimè poëta princeps:

** Zephyri ſpirans aura alia quidem gignit, alia concoquit.*

* Ζεφυρίη πνείουσα τὰ μὲν φύει, ἄλλα δὲ πέσσει.

Itaque non ſperno eas ſiue delicias ſiue elegantias (& exemplum vides:) ſed hoc à mollibus Hortenſijs iſtis muto, quòd ſine curâ hæc talia conquiram: ſine curâ habeam: ſine curâ amittam. Nec idem ille ego tam marcidus, imò tam mortuus, vt recondam & velut ſepeliam me in his hortorum vmbris. Negotium etiam in illo otio

Sed in quiete & laxatione honeſtâ animi.

reperio, & inuenit ibi animus, quod ſine actione vllâ agat, ſine labore vllo elaboret. *Numquam minùs ſolus ſum*, aiebat ille, *quàm cùm ſolus: numquam minùs otioſus,*

Aptiſſimi enim illi ad ſeceſſum.

quàm cùm otioſus. Vox egregia, & quam auſim dicere natam in hiſipſis hortis. Scilicet menti parati illi, non corpori: ad eam recreandam, non ad hoc laxandum: & ad ſalubrem quemdam ſeceſſum à curis atque turbis. Homines tibi moleſti? hîc apud te

Ad captandam aurâ.

eris. Occupatio exhauſit? hîc replebere. vbi animo quietis illud pabulum, & ab aurâ puriore velut inſpiratio nouæ vitæ. Itaque vides veteres illos Sapientes? in hortis ha-

Domus ideò olim Sapientum.

bitarunt. Eruditas hodie doctaſque animas? hortis delectantur. & in ijs diuina illa pleraque ſcripta procuſa, quæ miramur, & quæ nulla temporum ſeries aut ſenectus abolebit. Viridi illi Lycæo tot diſſertiones de naturâ debemus: vmbriferæ Academiæ, de moribus: & ex hortorum ſpatijs diffuſi vberes illi Sapientiæ riui quos bibimus, & qui fæcundâ diluuie orbem terræ inundarunt. Scilicet attollit ſe magis erigitque ad

Scriptioni & meditationi litteratæ apti.

alta iſta animus, cùm liber & ſolutus videt ſuum cælum, quàm cùm ædium aut vrbium carceribus tenetur incluſus. Hîc mihi vos poëtæ duraturum aliquod carmen pangite. hîc vos litterati meditamini & ſcribite. hîc vos Philoſophi de tranquillitate, de conſtantiâ, de vitâ & morte diſputate. En Lipſi, quæ vera hortorum vſio & finis. otium inquam, ſeceſſio, meditatio, lectio, ſcriptio: & ea tamen omnia velut per remiſſionem & per luſum. Vt pictores, longâ intentione hebetatos oculos, ad ſpecula quædam & virores colligunt: ſic nos hîc animum defeſſum, aut aberrantem. Et cur celem te meum inſtitu-

Sed in primis exercitio Sapientiæ.

tum? Pergulam illam topiario opere vides? Hæc Muſarum mihi domus eſt, hæc Sapientiæ meæ gymnaſium & palæſtra. Illîc aut ſeriâ arcanaque lectione pectus impleo: aut ſemente quâdam obſcro bonarum cogitationum. Et vt tela quædam in armamentarium, ſic ex ijs præcepta in animum recondo: quæ prompta mihi mox contra vim varietatemque Fortunæ. Intra eam quoties pedem penetraui, emanere viles omnes ſeruiles curas iubeo: & erecto quantum licet capite, ſtudia profanæ plebis deſpicio, & magnum hoc in rebus hominum inane. Hominem imo ipſum exuere mihi videor, & in altum rapi igneis Sapientiæ quadrigis. An illîc angi me cenſes, quid Celtæ, quid Celtiberi moliantur? quis ſceptrum Belgicæ teneat, aut amittat? Aſiæ tyrannus claſſe nobis an terrâ minetur? aut denique

——— quid ſub Arcto
Rex gelidæ meditetur oræ?

Nihil horum. munitus & clauſus contra externa, intra me maneo: à curis omnibus ſecurus præter vnam, vt fractum ſubactumque hunc animum rectæ Rationi ac Deo ſubijciam, & animo ceteras res humanas. Vt quandocumque fatalis ille & meus dies venerit, fronte compoſitâ nec mæſtus eum excipiam: abeamque ex hac vitâ non vt eiectus, ſed vt emiſſus. Hæc imaginatio mea in hortis Lipſi, hi fructus. quos non permutem (quamdiu ſana mihi mens) cum omni gazâ Perſarum aut Indorum.

CAPVT IV.

Ad Sapientiam igitur adhortatio. per eam ad Conſtantiam veniri. & ſerio mon[?] iuuentus, vt ſerias Philoſophiæ litteras cum am[?]oribus illis & liberalibus coniungat.

DIXERAT Langius. & poſtremo illo etiam alto & conſtanti ſermone, verè fateor, dederat me in ſtuporem. quem tamen abrupi, O te felicem, inquiens, otij pariter & curarum! & ô vix humanam in homine vitam! quam vtinam parte aliquâ imitari mihi fas: & per veſtigia iſta ſerpere, etſi longo interuallo. Langius velut caſtigans, Imitari? inquit, imò ſ[?]pe[?]are. nec ſequi tibi ſolùm hîc ius, ſed præire. [?]arùm enim, Lipſi, parùm in hac Conſtantiæ & Virtutis viâ ipſi nos promouimus nec fortibus boniſque pares adhuc ſu[?]s, ſed proiectè mollibus aut malis pa[?]lò f[?]rtaſſe firmiores. At tu cuius vegeta & [?] indoles, accingere. & me duce, via[?] [?] ini, quæ rectà ad firmitudinem & Co[?]ſtantiam ducit. Via quam dico, Sapientia eſt, cuius æquabilem & tranquillam orb[?]t[?]m,

Omnibus ad Con[?] via [?]

q[?]o

[illegible] monſtrapte, ne [illegible] cedere. Litteris tibi hactenus cordi, & nouum iſtæ [illegible] placet [illegible] enim animum hac & externâ doctrinâ excoli & præparari [illegible] animum debere, *non ſit te id neum cui diuina ſemina committantur.* ſed illud non placet, ſi in his adhæreſcis, eaque vna tibi ſtudiorum, quod dicitur, prota & puppis. Rudimenta enim hæc noſtra eſſe debent, non opera: via, non meta. In conuiuio aliquo ſi [illegible] non bellaria ſolùm & placentas geſtares, credo: ſed ſtomacho [illegible] aliquod dates cibi firmioris: in hoc publico doctrinarum epulo, cur non idem fit? cur inquam ad illa oratorum & poëtarum mella, non adiungis hanc firmiorem Philoſophiæ dapem? Non enim deſeri illas volo, ne tacitus me calumnieris: ſed hanc adſeri: & ſolutas per ſe fluentesque Nymphas temperari hoc ſeueriore, vt ita loquar, Baccho. Proci illi apud Homerum non iniuriâ ridentur, qui relictâ Penelope conuertêre ſe ad ancillas: caue idem tibi ſit, neu ſpretâ illâ rerum dominâ, ad eas tantùm in eius adminiſtris. Pulchra hæc laudatio, O virum doctum! ſed illa melior, O virum ſapientem! & iſta optima, O virum bonum! Has ſectemur: & per tot labores non Seire tantùm velimus, ſed Sapere & Facere.

Ὡς οὐδὲν ἡ μάθησις, ἂν μὴ νοῦς παρῇ,

ait vetus & verus verſus. Quàm multi hodie in hoc noſtro Muſico cœtu, qui & ſe dedecorant, & omne nomen litterarum? quidam, quia flagitijs & ſceleribus cooperti: plerique, quia vani, leues, [illegible], & nullius ſeriæ curæ. Linguas diſcunt? ſed linguas tantùm. Græcos Latinoſque ſcriptores intellegunt? ſed intellegunt tantùm. & [illegible]od Anacharſis ſcite olim de Athenienſibus dixit, *Nummis eos vti dumtaxat ad numerandum:* ſic iſti ſcientiâ, ad ſciendum. Vitæ factorumque adeo nulla cura eſt: vt, [illegible] quoque iudice, non fruſtrà litteræ in vulgus malè audiant, tamquam ad nequitiam magiſtræ. Atqui ad virtutem ex [illegible], ſi legitimè vtâre Sapientiam modò adiun[illegible] cui præparate ingenia noſtra litte[illegible] debent, non detinere ea, aut ſibi vin[illegible]. Vt enim arbores quædam fructum [illegible] ferunt, niſi alijs velut maribus adſitæ: non [illegible] iſtæ virgines, niſi cum virili [illegible] conjunctæ. Quid Tacitum [illegible] ſi vita tua inemendata eſt? Quid Tranquillum illuſtras: cum tu [illegible] errorum tenebris? Plauto notas aut maculas studiis eluis: cum animum ſordeſcere pateris & ſqualere? Transi aliquando ad meliores [illegible] & doctrinam para, quæ non in pompam tibi ſpeciemque ſit, ſed in vſum. Ad Sapientiam te conuertere, quæ mores tibi corrigat, quæ animum turbidum ſordidumque tranquillet & illuſtret. Illa eſt quæ virtutem imprimere, quæ Conſtantiam ſuggerere poteſt: illa ſola, quæ templum tibi aperire Bonæ mentis.

CAPVT V.

Sapientiam non vouendo, ſed conando acquiri. Reditum in ſermonem de Conſtantia. Cupidinem diſcendi, bonum eſſe in adoleſcentia ſignum.

ARDOREM mihi inieceit ea admonitio: quem non celaui. &, Animo ſequor te mi ſenex, inquam: quando factis? quis erit ille dies, quo ſolutum his curis in Sapientiæ veram orbitâ ſiſtat? qui per eam ad Conſtantiam ducat? Langius velut increpans, Itáne voues potiùs, quàm facis? inquit. vanè prorſus & ex more vulgi. Non enim vt Ceneus ille in fabulis, è fœminâ in virû tranſiit, optando: ſic tu votis, è fatuo in ſapientem, è leui in conſtantem. Addas iſtuc operam oportet, & *manum moueas quod aiunt, vna cum Mineruâ. Quære, lege, diſce. Ego [illegible] excipiens, Scio Langi, inquam: ſed tu quoque, ſodes, adde operam, & filum illud heſterni ſermonis pertexe, quod inuitatio malè abrupit. Ad Conſtantiam inquam [illegible]: cuius intermiſſum ſacrum ſine piaculo non differs. Langius capite leuiter abnuens, Vtne includar iterùm in hunc ludum? inquit. non faciam Lipſi: non certè in hoc loco, quem otio meo ſcire debes, non negotio conſecratum. Denique aliàs deceret [illegible] illum cûr [illegible]. Imo nunc, inquam ego. & quis locus [illegible] huic ſermoni aptior, quàm illa Sapientiæ tuę domus? Penitùs hanc dico. quæ mihi quidem velut templum eſt; & [illegible] in eâ, tamquam ara: ad quam ſedentes, ritè faciamus huic Diuæ. Denique capto etiam [illegible] omen. Quódnam illud? ait Langius. Illud, inquam. Vtij qui in tabernâ aromatum aut vnguentorum ſedetunt, in veſtibus ipſis referunt ſeci odorem loci: ſic mihi ſpes, vt halitus aliquis Sapientiæ animo adhęreſcat, ab infeſsa hac eius officinâ. Langius ridens, Vereor vt in tam leui omine pondus ſit, inquit: tamen, Lipſi, eamus. Non enim diſſimulo. me quoque excitat

Marginalia: *Diſcendi Philoſophia adiungatur. — Aul. Gell. — Non votis ad Sapientiam itur. — Redit is ad ſermonem abruptum.*

*Quam [illegible]

Amorḗq; ar-dor disſerendi. nota bonæ indolis. citat & calc[illegible] hic ar-dor. At [illegible]s, [illegible] anhelitum qu[illegible]mdam eru[illegible] m[illegible] te câ vident indi-cium id li[illegible]ben[illegible] aquar[illegible]: ſic mihi de fæcunda [illegible] virtutem ſp[illegible]s, vbi in ad[illegible]ſcente [illegible]it & eluc[illegible]t cupiditas hæc d[illegible]ſcendi. Et c[illegible]m i[illegible] verbis duxit ad pergu-lam [illegible], & induxit. [illegible] ad menſ[illegible]am adſe-d[illegible]e[illegible]o prius ad pu[illegible]ros conu[illegible]ſus, [illegible]eus vos, inquam ſtat[illegible]uate: oſtiū [illegible]ud in pri-mis ob[illegible]ate. At[illegible] audit[illegible]? V[illegible] a vobis e[illegible]t, ſi viu[illegible]s [illegible]quam huc init. Non virum, [illegible] c[illegible]m, non fœminam admitti volo: n[illegible], ſi v[illegible]t B[illegible]nam F[illegible]tu[illegible]am ipſam. Et c[illegible] d[illegible]o ad[illegible]di Sed Langius largiore riſu, Sc[illegible]tr[illegible]mn[illegible] tu v[illegible]quam geſſiſti? inquit. ita baſ[illegible]æ prorſus & ſeueræ tuæ edictiones. Nimirum, inquam ego, ab heſterno infor-tunio inte[illegible] c[illegible]ui. Tu perge, cum deo.

CAPVT VI.

Pro Conſtantiâ tertium argumentum ab Vtili. Clade[illegible] b[illegible] eſſe, Originem intueare ſiue Fi-nem. Originem [illegible] a d[illegible]o ſumere, qui æter-num [illegible]r bonus: ideóque cauſa nullius m[illegible]

LANGIVS non diu meditatus, ſic infit. In ſermone quem de Conſtantiâ h[illegible]tè cœpi, Lipſi, à conſta[illegible] non abibo: ordi-nem eundem exſ[illegible]q[illegible]r, & limites tenebo q[illegible]os ſemel finiui. Quattuor, vt ſ[illegible]s, velut *Breuis re-[illegible] eo præ-rum.* agmina mihi lacta, quæ pro câ in Dolorem Abiectionemque pugnarent: e quibus [illegible]io-ra duo, quæ de Prouidentiâ & Neceſſitate, iam produxi: docuique ſatis, ſuperne & à deo mala Publica immitti: itemque nece[illegible]a-*Pars tertia ab [illegible]: [illegible] com-[illegible] [illegible]* ria ea [illegible], nec vitari vllâ fu[illegible]â. In[illegible]ruam n[illegible]c [illegible] a[illegible]men tertium, quod Vtilitas d[illegible]: & in qu[illegible]o, quam rectè dixerim A[illegible]n. A[illegible]m[illegible], ſi in[illegible]pieis, validum & ca[illegible]m. quod ne[illegible]io quo modo il[illegible]abit[illegible]t & [illegible]ſinuat ſe in ani[illegible]os, & blanda quadam vi [illegible]citnon in[illegible]s. [illegible]cepit enim potius, q[illegible]a[illegible]p[illegible] ſuadet, non cogit & tam f[illegible] V[illegible]p[illegible]r, [illegible]àm à N[illegible] [illegible]nc[illegible]. [illegible] & [illegible] b[illegible] c[illegible]p[illegible]o. Vtili[illegible] ſ[illegible] q[illegible] [illegible] & cum [illegible] con-[illegible]a [illegible] vo[illegible] [illegible]e-*[illegible] [illegible], bona [illegible].* [illegible] c[illegible]pini[illegible], oc[illegible]l[illegible] Or-t[illegible]rim te[illegible]cra [illegible]d [illegible]n. Quorum [illegible] bono: hic in[illegible] nu[illegible]. Ori[illegible]o enim c[illegible]te[illegible]arum [illegible]ladium, [illegible]creſatis mihi dictum

& d[illegible]u[illegible] a[illegible], [illegible] m[illegible] bono [illegible]ù [illegible]m o[illegible] cl[illegible]re c[illegible]i[illegible]. A quo non [illegible] vt malum aliquod em[illegible]net, quam [illegible] ſit ipſe. * Beneficia tantum & ſalu[illegible] *[illegible]* vis: quæ lædere æque ſpernit, ac lædi: & [illegible] vna ſummaq[illegible] potentia eſt, prod[illegible]. Ita que etiam priſci illi tenebriones, cùm [illegible] tum illud numen mente conciperent, [illegible] à iuuando dixere Iouem. An tu ex[illegible] *[illegible]* eum cenſes & iraſci, & hęc velut noxia [illegible] dam tela ſpargere in hu[illegible]anū gen[illegible]s? E[illegible]s, Ita, vindicta, vltio humani ad[illegible]ctu[illegible] o[illegible]a ſunt: & nata ex imbecillitate, cad[illegible]nt [illegible] in imbecillos. Perſeuerat autem æ[illegible] beni[illegible]nitate ſuâ illa mens: & iſta ipſa aſ[illegible]a *Sed vt me-dicinas.* quę [illegible]g[illegible]erit aut in[illegible]erit, velut medic[illegible]n[illegible] ſunt: ſenſu triſtia, [illegible] ſal[illegible]b[illegible]a & euen[illegible]u. * [illegible]o-* [illegible]* men[illegible]s ille Ph[illegible]loſophoru[illegible] rectè: [illegible] *[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Deus n[illegible] malu facit, adeò non ipſe mali ali[illegible] [illegible]a.* Et [illegible]ius impreſſiusque noſter * Sa[illegible]c[illegible]s: * *Seneca in E[illegible]* *Quæ cauſa eſt dijs bene faciendi? natura. Errat, ſiquis putat illos nocere [illegible]lle, [illegible] po[illegible]. ne[illegible]-cipere iniuriam queunt, ne[illegible] facere. Primus [illegible], deorum cu[illegible]us, d[illegible]s credere: deinde, reddere [illegible] ma[illegible]atem ſuam, reddere bonitatem, ſine quâ nu[illegible]la ma[illegible]ſtas eſt. Scire illos eſſe qui præſident mundo, qui vniuerſa vt ſua temperant, qui hu-mani generis tutelam gerunt, curioſi etiam ſingu-lorum. Hi nec dant malum, nec habent.*

CAPVT VII.

Finem item cladium ſemper dirigi in bonum, et ſæpe eæ per noxios homines, & noxæ cauſâ ad miniſtrat[illegible]. Sed frangi & temperari eorum [illegible] a deo, flecti omnia in noſtrum v[illegible]um. obiter [illegible] dictum, cur Malorum operâ in ijs deus v[illegible]

ORIGINE igitur Clades bonæ aio, *[illegible] [illegible] Bo-[illegible]* iam Fine, quia ad bonum di[illegible] per & * ſalutem. Occurris mihi tac[illegible], *bonus.* ſcio: Et quomodo? inquies. [illegible]o[illegible] la hæc & cædes, clare [illegible]copum noc[illegible]n[illegible] bent, lædendique? Habent, ſ[illegible]or ſi ho-mi[illegible] ſpectas: non habent, ſi d[illegible] Quod vt planè & plenè copias, o[illegible] il-lato quodam lu[illegible] [illegible]ſtinct[illegible] plices di[illegible]æ Clades: [illegible]æ M[illegible] Mix[illegible]. Me[illegible] appe[illegible]o, QVAE P[illegible] D[illegible] SVNT, SINE [illegible] LO HVMA[illegible]AE MENT[illegible] AVT M[illegible] NVS. MIX[illegible], QVAE A [illegible] SED PER HOMINES AD[illegible]S

[illegible]is

Ii[illegible]s generis ſunt, Fames, Sterilitas, Terræmotus, Terræ labes, Inundatio, Morbi, Mortes. Iſtius, Tyrannides, Bella, Oppreſſiones, Cædes. In illis pura omnia & liquida, quia hauſtæ è puriſſimo fonte. in iſtis, ſordium admixtum aliquid non negauerim, quia lapſæ & deriuatæ per impurum hunc Adfectuum canalem. Homo ijs interuênit: quid miraris, ſi noxa & peccatum? Illud mirare potiùs, quòd tam prouida dei benignitas eſt, vt illam ipſam noxam in ſalutem noſtram verrat, & peccatũ in bonum. Vides tyrannum illum, qui minas ſpirat & cædem? cui voluptas, nocere eſt? qui perire ipſe optet, ꝓdum perdat? Sine. aberrabit à ſuâ mente: & deus occulto quodam fune inſcium inuitumque trahet ad ſuum finem. Vt ſagitta ad emittentis ſcopum peruenit, ſine vllo ſuo ſenſu: ſic impij iſti. Frænat videlicet coërcetque humanam omnem vim ſuprema illa vis: & exerrantes eorũ greſſus dirigit ad ſalutarem hanc metam. Vt in exercitu varij adfectus militum ſunt, & hunc præda incitat, hunc gloria, illum odium; omnes tamen pro victoria & Principe pugnant: ſic omnes iſtæ voluntates bonæ malæque deo militant, & inter varios fines veniunt tamen ad hunc, vt ſic dicam, finium finem. Sed cur, inquies, malorum operâ deus vtitur? cur ipſe clades eas bonas non immittit, aut ſaltem per bonos adminiſtros? Curioſè nimis, mi homo, quæris: nec ſcio an arcana illa expediam. hoc ſcio, conſtare illi rationem ſui facti, etiam cùm de eâ nihil nobis conſtat. Et tamen quid hîc miri, aut noui? Ecce Præſes prouinciæ in noxium aliquem cum lege agit: agi iubet per Brutianum, aut lictorem. Pater in magnâ familiâ, interdum filium ipſe caſtigat, eſt cùm ſeruo id munus mandat aut pędagogo. cur deo non idem ius ſit? cur non ipſe, cum viſum, ſuâ manu nos verberet; cùm aliter viſum, alienâ? Nihil enim hîc iniuriæ, aut noxæ. Seruus ille iratus tibi eſt? animum adfert nocendi? Nihil refert. tu illo omiſſo ad animum reſpice iubentis. Pater enim certè exactor adſtat: nec plagulam vnã tibi ſuperaddi ſinet, vltra præſcriptum. Sed cur tamen peccatum hic admixtum, & adfixum diuinis his ſagittis Adfectuum venenum? Ad aſperum & arduum me collem vocas: in quem tamen enitar. Vt ſapientiam potentiamque ſuam deus oſtenderet, *melius iudicauit* (* Auguſtini verba ſunt) *de malis bona facere, quàm mala nulla permittere.* Quid enim eo ſapientius aut melius, qui è malo bonum poteſt elicere, & reperta ad perniciem vertere ad ſalutem? Medicum quoque laudas, qui Theriacæ ſuæ viperam admiſcet, ſaluberrimo effectu: in deo cur improbes, ſi pharmaco huic cladium humanas quaſdam noxas intemperat, ſine tuâ noxâ? Decoquit enim certè & conſumit adiunctum illud omne virus, arcano quodam Prouidentiæ ſuæ igne. Denique ad potentiam eius hoc facit & gloriam, quò neceſſariò omnia ipſe refert. Quid enim magis vim eius exprimat, quàm quòd non vincat ſolùm obluctantes ſibi hoſtes, ſed ita vincat vt ad ſe traducat, & ſua caſtra? vt pro ipſo militent? vt arma pro victoriâ eius ferant? Quod euenit cotidie, cùm in malis dei voluntas fit, etſi non à malis: cùm ea quæ contra voluntatem eius improbi faciunt, ita flectit, vt non fiant tamen præter eius voluntatem. Et quod poteſt inſignius miraculum, * *quàm vt malos mali bonos faciant?* Ecce, ades paullùm tu C. Cæſar. abi, & duo ſancta nomina ſimul conculca, Patriam, Generumque. Ambitio hæc tua, te ignaro, deo ſeruiet: imò patriæ ſeruiet, contra quam ſumpta. Reparatio enim erit ſaluſque Romani ſtatus. Tu Attila ab extremo orbe aduola, ſitiens ſanguinis & pręda. rape, cæde, vre, vaſta. Sæuitia hæc deo militabit: nec aliud quàm excitatio Chriſtianorum erit, qui vitijs & delitijs immerſi nimis aut ſepulti. Quid vos duo Veſpaſiani? Iudæam Iudęoſque perdite: capite & excidite vrbem ſacram. quâ fini? vos quidem gloriæ & propagandi imperij: ſed erratis. reuerà lictores & ſatellites vltionis diuinæ eſtis, in impiam gentem. Ite. & qui Romę Chriſtianos morte fortaſſe adficitis, Chriſti mortem in Iudæâ vindicate. Et exempla hæc ab omni æuo obuia, vbi deus per improbas aliorum cupidines, bonam ſuam voluntatem exercuit; per aliorum iniuſtitiam, exſerüit iudicia ſua iuſta. Quare miremur, Lipſi, reconditam hanc Sapientiæ vim, non timemur: & ſciamus clades omnes exitu bonas eſſe, etiamſi cæca hæc mens non videat, aut tarda eò non pertingat. Latent enim nos ſæpè veri earum fines: ad quos tamen ignaris nobis peruenient. non aliter quàm fluuij quidam, qui erepti oculis & ſub terram reconditi, feruntur nihilominùs ad ſuum mare.

[illegible] peſſimis noxa aliquid.

Quam deus tamen abſterget, quod ad nos quidem ſpectat.

Dirigit quò vult homines.

Nec iniquũ [illegible], ſi per [illegible] caſtiget.

Nec iterum, quod iam [illegible] cato alieno & [illegible] aliqua [illegible]

* In [illegible] Enchir. xi

Mala, inſeq; & inuiti deo ſeruiunt.

* Seuerini Boethi verba ſunt de Conſolat.

Occulti ſæpè cladium fines.

CAPVT VIII.

Magis diſtinctè de finibus ipſis. eos triplices eſſe: & qui, quibus conueniant. Mox paullò fuſiùs de Exercitio, quod Bonis non vno modo prodeſt, firmando, probando, præeundo.

QVOD ſi fas mihi vela pandere, & nauim immittere altiùs in hoc rerum diuinarum fretum: poſſim de finibus ipſis promere fortaſſis aliquid magis diſertè & exſertè. Homericum tamen illud iure præfatus,

* Εἰ δύναμαι τελέσαι γε, καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστί.

* Si facere id poſſum, aut ſi ea res ipſa poſſit fieri.

Sunt enim ex ijs, quos ſatis certo comprehendere & ſignare poſſe videor: ſunt, quos ambiguè & adſpectu confuſo. E certis, hi tres: Exercendi, Caſtigandi, Puniendi. (*Tres fines Cladium.*) Pleraque enim iſta immiſſio cladium, ſi attendis, aut Bonos exercet; aut Lapſos caſtigat; aut Improbos punit. eaque omnia noſtro bono. (*Exercendi cauſâ, primò.*) Nam vt illuſtrem, & pedem paulliſper in primo fine defigam: videmus cottidie optimos quoſque, aut ſeorſim premi cladibus, aut hiſdem inuolui pariter cum malis. Videmus, & miramur. quia nec cauſſam ſatis capimus; nec attendimus ad finem. Cauſſa autem amor in nos dei, non odium: finis, non læſio noſtra, ſed fructus. (*Quod tripliciter nos iuuant.*) Iuuat enim Exercitium illud non vno modo: ſed Firmat, Probat, Præit. (*Firmando:*) Firmat, quia hoc velut gymnaſium eſt, in quo deus ſuos ad robur inſtituit & virtutem. Athletas per multa aſpera exerceri videmus, vt vincant: idem de nobis cenſe in hac cladium palæſtrâ. Acer enim ille noſter gymnaſtes & exercitor eſt: laboris patientiæque exactor, non ad ſudorem tantùm, ſed ad eruorem. Molliter eum habere ſuos cenſes? delicijs fouere aut luxu? non facit. Matres ſunt, quæ plerumque ſpecie dulcium corrumpunt, & eneruant liberos: patres, qui triſtium ſpecie ſeruant. Pater autem ille nobis eſt: ideoque verè nos diligit & ſeuerè. Si nautam te eſſe velis; per tempeſtates doceare. ſi militem; per pericula. ſi verè virum; cur recuſas adflictiones? non enim alia ad robur via. Videſne languida illa & vmbratica corpora, quæ rarus ſol vidit, ventus non ſtrinxit, aura triſtior non libauit? Tales mollium iſtorum & perpetuò felicium animi ſunt, quos deijciet & reſoluet minima aduerſantis Fortunæ aura. Firmant clades igitur, & vt arbores ventis agitatæ, altiùs radices agunt: ſic boni in virtute magis comprehenduntur, impulſi aliquoties aduerſitatum flabris. Sed Probant etiam. (*Probando.*) quia aliter, quomodo conſtare cuiquam poteſt de firmitudine ſuâ, aut progreſſu? Vela gubernatori ventus ſemper à puppi impleat: artem nuſquam explicabit. ſelicia omnia homini & obſequentia: nuſquam virtutem. Obruſſa enim eius vnica & non fallax, adflictio eſt. Magnificè Demetrius: *Nihil mihi videtur infelicius eo, cui nihil euênit aduerſi.* & verè. Non enim parcit Imperator noſter talibus, ſed diffidit; nec indulget, ſed abijcit & contemnit. expungit inquam eos è legionum ſuarum numeris, vt ignauos quoſdam & imbelles. Poſtremò Præeunt. (*Præeundo.*) quia bonorum in cladibus robur & patientia, velut lumen quoddam eſt tenebroſo huic mundo. Vocant exemplo ſuo ad eadem alios, & velut limitem ſignant per quem eant. Bias bona & patriam amiſit: ſed inclamat etiam hodie mortalibus, vt *Omnia ſua ſecum portent.* Regulus inter tormenta fœdè perijt: ſed viuit præclarum illud fidei exemplum. Papinianus à Tyranno cæditur: ſed ſecuris illa ſecuritatem nobis imprimit pro Iuſtitiâ moriendi. Denique tot ſelecti viri per vim & iniuriam pulſi aut interfecti: ſed è riuis illis ſanguinis Conſtantiam cottidie bibimus & virtutem. Quæ tamen omnia latêrent in tenebris, ſine cladium iſtâ face. Vt enim aromata longè lateque odorem emittunt, ſi teras: ſic virtutis fama diffunditur, ſi premas.

CAPVT IX.

De caſtigatione, qui ſecundus finis. eam quoque oſtenſum ex vſu noſtro eſſe, dupliciter.

IAM Caſtigandi alter finis eſt. (*Caſtigandi cauſâ.*) quo nego aliud mitius aut melius repertum ad ſalutem. Iuuat enim ſeruatque dupliciter: ſiue Flagelli loco, cùm peccauimus; ſiue Fræni, ne peccemus. Flagelli quidem, quia paterna manus eſt, quæ lapſos crebrò verberat: carnificis, quæ tardè ſed ſemel punit. Vt ignis aut aquæ luſtratio quædam adhibetur ad ſordes: ſic iſta cladium, ad peccata. Et flagellum, Lipſi, merito nunc nobis. Lapſi enim pridem Belgæ ſumus; & delicijs diuitijſque corrupti, præcipitem viam inſtitimus vitiorum. Sed admonet ille deus, & reuocat clementer: plagas aliquot infligens, vt ijs admoniti ad nos redeamus, imò ad ipſum. Bona nobis eripit: quia ad luxum

luxum ijs vel Libertatem: quia ad licentiam eâ abuſi. & mitti hac calamitatum ſerulâ crimina noſtra velut expiat & depurgat. Verè mitti. quantula enim iſta ſatisfactio? Perſas aiunt, cùm ſupplicium de illuſtri viro ſumpturi ſunt, veſtem & tiaram ei detrahere, eaſque ſuſpenſa verberare vt hominem ipſum: facit hoc noſter ille pater, qui in omni caſtigatione non nos tangit, ſed corpus, agros, opes, & omnia externa. At Frænum etiam caſtigatio eſt. quod opportunè inijcit, cùm videt peccaturos. Vt medici ſanguinem interdum prouidè demittunt, non quia æger ſis, ſed ne ægreſcas: ſic deus per has clades quædam nobis adimit, materiam aliàs & fomitem vitiorum. Nouit enim ille naturas omnium, qui condidit: nec ex venis aut colore de ægritudine iudicat, ſed è pectore & è fibris. Videt Etruſca ingenia vegeta nimis & excitata? Principe coërcet. Heluetiorum ſedata & mitia? libertatem indulget. Venetorum media? medium dat regimen. eaque ipſa in tempore fortaſſe mutatutus eſt, cùm ipſi ſe mutabunt. Tamen queritur. & cur, inquiunt, nos diutiùs bello adfligimur, quàm alij? aut cur in acriori ſeruitute? Stulte & verè iam æger, tu prudentiâ ante deum es? Dic mihi, cur medicus aliquis huic plus abſynthij aut ellebori miſcet, quàm illi? nempe quia morbus eius id poſtulat, aut natura? Idem in te cenſe. Videt hunc populum fortaſſe ferociorem eſſe. ideoque flagris coërcendum: illum alterum mitiorem, & in gyrum reduci poſſe ſolâ virgæ vmbrâ. At tibi ita non videtur. Valdè ſcilicet id refert! Ne parentes quidem puero cultrum aut ferrum in manu relinquunt, etſi valdè ſe adflictanti. præuident enim læſionem. cur deus nobis ad perniciem indulgeat, qui verè pueri, nec ſalutaria gnari ſumus petere, nec abijcere nocitura? Tamen, ſi voles, & quantum voles, plora. bibes nihilominùs illud poculum mærorum, quod non temerè tam plenum tibi cæleſtis ille medicus propinat.

Aut deterret ab vitijs & arcet.

Sæpè enim in antecessum adhibetur.

Ab illo quis internos omnes morbos, sine indicationes nouit.

** ſruſtrà iudicium anguſtiamus.*

Apta enim cam pro varietate ingeniorum.

Noſtra porro iudicio, in miſero mortem corrupta.

CAPVT X.

Denique Punitionem ipſam bonam & ſalubrem eſſe: dei reſpectu, hominum, & eius qui punitur.

A illa mala aeſtia.

AT Punitio ad malos ſpectat, fateor: non tamen mala. Bona enim primò, ſi deum reſpicis: cuius iuſtitiæ æterna & immota lex poſtulat, peccata hominum aut emendari, aut tolli. Caſtigatio autem, quæ ablui poſſunt, emendat: quę nequeunt, Punitio tollit. Bona iterùm; ſi homines ſpectes. quotum ſtare aut perennare hæc ſocietas non poteſt, ſi violentis ſceleſtiſque ingenijs omnia ſint impunè. Vt ad priuatam cuiuſque ſecuritatem, priuati furis aut ſicarij ſupplicio opus eſt: ſic ad publicam, illuſtri aliquo & communi. Animaduerſiones iſtæ in tyrannos, & orbis terræ latrones, aliquando interueniant neceſſum eſt, vt exempla ſint quæ admoneant,

* Ἔστι Δίκης ὀφθαλμὸς, ὃς τὰ πάνθ᾽ ὁρᾷ.

quæ alijs regibus populiſque inclament,

Diſcite iuſtitiã moniti, & non temnere diuos.

Bona tertiò, ſi eos ipſos ſpectes qui puniuntur. Pro ipſis enim. quia non tam vltio hęc aut vindicta propriè eſt, nec vnquam benignum illud numen — *ex irâ pœnas petere imbibit acres,* vt pius poëta impius ait: quam cohibitio quædam à ſcelere & repreſſio: &, vt cum Græcis ſignanter dicam, * κόλασις, ἀλλ᾽ οὐ τιμωρία. Vt morbis bonis clementer ſæpè immiſſa, ante ſcelus: ſic deſperatè malis, in ſcelere. quod ita amant, vt niſi ſectione ab eo non auellatur. Siſtit igitur deus effrænem illum curſum, & peccantes paratoſque peccare benignè tollit. Denique pœna omnis bona, Iuſtitię adſpectu: ſicut impunitas mala; quæ efficit vt diutiùs ſceleſti, id eſt miſeri viuant. Acutè Boëthus: *Feliciores eſſe improbos ſupplicia luentes, quàm ſi nulla eos iuſtitiæ pœna coërceat.* & cauſſam dat, quia bonum aliquod ijs acceſſit, pœna videlicet, quod in reliquo cumulo criminum non habebant.

Qua punitio amara, ſed bona: dei, hominumque reſpectu.

** Iuſtitiæ lumen eſſe, cũcta quod videt*

Imò etiam, reſpectu punitorum. Diuinæ non vltio propriè, ſed cohibitio.

** Ariſtoteles egregiè 1. Rhetor. Διαφέρει δὲ τιμωρία καὶ κόλασις. ἡ μὲν γὰρ κόλασις τοῦ πάσχοντος ἕνεκά ἐστιν, ἡ δὲ τιμωρία τοῦ ποιοῦντος.*

CAPVT XI.

De Fine quarto, qui homini ambiguus eſt. eũ pertinere vel ad Conſeruationem tutelamque Vniuerſi, vel ad Cultũ. Singula vberius explicata.

HI tres illi fines, Lipſi, certi, clari: & quos pede peragraui ſatis firmo. quartus ſupereſt, quem vacillante. Ignotior enim ille & remotior, quàm vt humanæ mentis veſtigium firmiter eum premat. Per nubem dumtaxat video: & ſuſpicari mihi de eo ius, non ſcire: ambire, ſed non adire. Finis quem intelligo communis eſt, & tangit Conſeruationem ſiue Cultum Vniuerſi. Ac de Conſeruatione quidem eo ſuſpicor, quod deus ille qui ſapienter hæc omnia condidit & diſpoſuit; ita condidit, vt ſingula certo * numero, augmento, pondere definiret. nec modum eum generi cuique excedere fas, ſine

Finis quidã cladium communis & Vniuerſum ſpectans.

Ad id conſeruandum ſiue ornandum.

** Πάντα μέτρῳ καὶ ἀριθμῷ καὶ σταθμῷ διέταξας, ait Hebræus Sapiens c. 11*

ſine inclinatione omnium aut ruinâ. Ita magnis illis corporibus ſui termini, cælo, mari, terræ: ita animantium cuique ſæculo deſcriptus numerus: itemque hominibus, opidis, regnis. Excedere ea volunt? turbo igitur cladium aliquis attrat neceſſum eſt & tempeſtas. Nam aliter, noccant lædantque pulcherrimum hoc opus Vniuerſi. Atqui excedere volunt ſæpè, præſertim ea quibus data lex gignendi creſcendique. Homines ecce vide. quis neget denſiùs per naturam nos naſci, quàm per eamdem mori? adeò vt duo aliqui homines ex ſuo cœtu centena capita paucis annis producant, non occidant ex ijs dena aut vicena. Gregem pecudum creſcat immenſùm, niſi pecuarij quot annis ſecernant aliquas & eligant ad macellum. Aues & piſces aëra ſiue aquas breui impleât, niſi diſſidia quædam & velut bella inter ipſa ſint, itemque inſidiæ ab humanâ gente. Opida aut vrbes. ſtruit & ædificat ſua quæque ætas: & niſi incendia interueniant aut ruinæ, vix ceperit ea noſter & alter orbis. Et licet, in cogitatione ſimili, perambules naturam hanc rerum. Quid ergo mirum, ſi Saturnus ille paret falcem interdum immittit in luxuriantem hunc agrum, & ſuperflua aliquot millia peſte demetit, aut bello? Niſi faceret: quæ iam regio capiendis nobis ſit? quæ rellus alendis? Pereat ergo iure in partibus aliquid, vt ſumma iſta ſummatum æterna ſit. Vt enim moderatoribus reip. *ſalus populi ſuprema lex eſt*: ſic deo, mundi. At de Cultu conijcio dupliciter. Primùm, quia ornatum nullum in hac vaſtâ machinâ concipio, ſine varietate & diſtinctâ viciſſitudine rerum. Solem illum pulcherrimum fateor. ſed gratiorem tamen eum roriflua nox facit, & pallium obductum nigræ matris. Æſtatem amœniſſimam. ſed quam Hiems commendat, & glacialia illa marmora, & canæ niues. Quæ ſi tollis, reuerà ſenſum gaudiumque intimum tollis, ſiue lucis, ſiue æſtus. In hac ipsâ noſtrâ terrâ, non vna facies me delectat. ſed planâ videre capior & colles, valles & rupes, culta & arenas, prata & ſiluas: ſemperque faſtidium & ſatiâs, comites paritatis. Et in hac vitæ, vt ſic dicam, ſcænâ, cur idem habitus mihi ſemper placeat & vultus? Imo non placeat. ſed, meo animo, Alcedonia, interdum & malaciæ quædam ſint, quas mox bellorum aliqui turbines abrumpant, & ſæuientium tyrannidum procellæ. Quis voueat hoc Vniuerſum,

Creata omnia, & præſertim animata, exuberant & ſatiſcunt.

Idq. ſi violentum nihil interueniat, immenſum.

Ideò gladio quodam cladium opus, ad metendū & minuendum. Aliter orbis non ſiet.

Qui Deo tamen ante omnia cura. Ornant & colunt etiam clades:

Varietate quadam rerum.

ſicut mare mortuum eſſe, ſine vento, ſine motu? Sed & Cultum etiam alium odoror, magis ſetium, & cum interiore fructu. Hi ſtoriæ mihi præeunt, meliora omnia & molliora ferè ſubſequi poſt cladium iſtos nimbos. Bella populum aliquem exagitant. ſed eadem * exacuunt, & ingenij variam culturam plerumque inferunt & artes. Romani olim orbi terræ acerbum iugum impoſuerunt: ſed iugum ſalubre exitu, quod, vt ſol caliginem ab oculis, ſic barbariem ab animis fugauit. Quid Galli nos aût Germani nunc eſſemus, niſi magni imperij illa lex nobis adfulſiſſet? Feri, horridi, cædibus alienis & noſtris gaudentes, dei hominumque contemptores. Idemque, vt augurot, nouo huic Orbi eueniet: quem Iberi ſalutari quâdam ſæuitiâ exhauſerunt, & ijdem mox replebunt & colent. Atque vt ij qui magna plantaria habent, arbores aliâs transferunt, aliâs inſerunt, aliâs excîdunt: eaque omnia peritè adminiſtrant, & in bonum ac fructum: ſic in vaſto hoc mundi agro deus. Scientiſſimus enim ille cultor eſt: & alibi oneroſos aliquot familiarum ramulos deſringit; alibi hominum aliquot folia decerpit ac deſtringit. Iuuat hoc ſtirpem: at illi cadunt, & hæc volant ludibrium ventis. Videt enim gentem illam retotridam, & virtutum iam effætam: eijcit. Aliam aſperam & infrugiferam: transfert. & quaſdam inter ſe etiam confundit, & velut inſitione quâdam miſcet. Vos, labente imperio, enerues & fracti Itali, quid optimam terrarum occupatis? cedite. & duri illi robuſtique Longobardi feliciùs exerceant hanc glebam. Vos mali & molles Græci perite: & crudi illi Scythæ pangantur & molleſcant in hoc ſolo. itemque confuſione quâdam gentium, vos Franci Galliam, Saxones Britanniam, Normanni Belgicam & finitima occupate. Quæ omnia, & plura, Lipſi, prompta non ignauo Lectori ex hiſtoriâ, & euentis rerum. Attollamur igitur. & quidquid noxæ priuatim nobis infertur, prodeſſe ſciamus in parte aliquâ Vniuerſi. Huius gentis aut regni interitus, alterius ortus erit: illius opidi occaſio, exſtructio noui: nec quidquam propriè hîc interit, ſed mutat. An ſoli Belgæ nos eximij apud deum ſimus? ſoli felices perpetuo, & Fortunæ tantùm albæ pulli? Inepti! plures imò liberi magno illi patri ſunt: quos permitte, quoniam ſimul omnes non vult aut poteſt, foueat & in ſinum recipiat per inter-

Iterùm, emendatione & politione rerum animorum.

** Quò ſpectat prouerbium: Ο' πόλεμος ἀνάγκη παντὸς quod ſtultitiâ vbi retineat.*

Solatium quod e ſito potendum

[illegible] noſtri [illegible] nox [illegible], & ra[illegible] illud lumen [illegible] ad [illegible] & occaſum. Seneca, [illegible], ad hanc [illegible] apte & alte. Vir ſapiens *[illegible] , ciatque illa [illegible] quibus lædi videtur, ad [illegible] ſeruationem [illegible] pertinere, [illegible] ex iis [illegible] quæ curſum mundi [illegible] conſummant.*

CAPVT XII.

Con[illegible] iu[illegible] diuinam vetus & vul[illegible] ob[illegible] : cur impares pœnæ? ea inquiſitio ab homine remota, & oſtenſa impia.

CVM interiunge[illegible] hîc paullum Langius, excepi. Quod fons aquæ viator[illegible]us in æſtu, id [illegible]hi tuus ſermo. Fouet, recreat, & frigerante quodam ſucco febrim meam temperat & calorem. Sed temperat etiam, non tollit. Spina mihi [illegible]a in animo, quæ priſcos quoque pupugit, de imparitate puniendi. Quid enim ita Langi, ſi æquabilis Iuſtitię illa lanx, telum hoc clad[illegible],

* —— *plerumque nocentes*
Præterit, exanimatque indignos inque merentes?

Cur inquam immeriti aliquot populi euertuntur: & culpæ maiorum in poſteros ſæpè expetunt & nepotes? Fumus iſte acer mi[illegible]i in oc[illegible]lis: quem, ſi potes, rationis radio tolle. Langius contractâ fronte, Itáne adoleſcens, inquit, it[illegible]rùm mihi exorbitas? nolim. Vt enim periti venatores canem non ſinunt aberrare, ſed inſiſtere vni feræ: ſic ego te veſtigia illa tantum velim premere, q[illegible] ſ[illegible]aui. Fines cladium tibi ingero, vt ſi bonus es, exerceri te ſentias; ſi lapſus, alleuari; ſi improbus, puniri: tu me rapis ad ca[illegible]ſas. Vaga mens, quid per hanc curioſam curam tibi vis? Tang[illegible] cæleſtes illos ignes? liqueſces. Scandere in Prouidentiæ arcem? cades. Vt papiliones, & min[illegible]ta quædam animalcula, veſpe è l[illegible]cernæ lu[illegible] circumuolitant, donec a[illegible] [illegible] ſic h[illegible]na mens laſciuit c[illegible]ca arcanam illa[illegible] flammam. Cedò cauſſas, [illegible] cur diuina vltio hos prætereat, il[illegible] tang[illegible]. [illegible]ſſas? tutiſſimè dicam, me [illegible]e. N[illegible]n cepit me vmquam [illegible] [illegible], nec ego eius decreta. Hoc [illegible] cauſſam ante omnes cauſſas [illegible]tatem dei. A quâ qui q[illegible]rit al[illegible], vim & pot[illegible]iam i[illegible]orat na[illegible]æ [illegible]. Nam ca[illegible]m omn[illegible] nec[illegible]m c[illegible] [illegible]ere q[illegible]o[illegible]am, p[illegible] & [illegible]io-rem [illegible] effecta: at deo [illegible] voluntatem [illegible] pri[illegible] [illegible]. no[illegible] vlla eius cauſſa. Deus præ[illegible]iſit, deus tenuit. quid vlt[illegible] h[illegible] vis? *Summa iuſtitia eſt*, vt r[illegible] & pie Salu[illegible]anus ait, *voluntas dei*. Tamen rationem [illegible] aliquam huius imparitatis exigimus, inquiunt. A quo? a deone? cui vni licet quod libet, & nihil libet, niſi quod licet. Si ſeruus a patrefamilias, ſubditus à Principe rationes exigat, ille contumeliam p[illegible]tet, hic rebellionem: tibi plus animi aduerſus deu[illegible] e[illegible]? Apagete peruerſa curioſitas. *non al[illegible]r [illegible]ec ratio conſtat, quam ſi nulli reddatur.* Et [illegible] [illegible] c[illegible]m omnia feceris; non e[illegible] ſolues te tuis t[illegible]nebr[illegible]s, nec ad conſili[illegible] illa & con[illegible]a verè Taci[illegible] pertinges. E[illegible] [illegible]e S[illegible]cl[illegible]:

* Ἀλλ' [illegible] θεῖα, κρυπτόντων θεῶν, Μάθοις ἄν, οὐδ' εἰ πάντ' ἐπεξέλθοις σκοπῶν.

CAPVT XIII.

Tamen vt curioſis ſatisfiat, ſeparatim ad tres veteres obiectiones reſponſum. & primo ad eam de Malis non punitis: quos differri docemus, non dimitti. idque vel hominum ipſorum cauſſâ: vel naturâ quadam dei, quæ ad ſupplicium lenta.

RVDIS hæc & ſimplex via, ſolâ hîc tuta, Lipſi: reliquæ fallaces & lubricę ad lapſum. In diuinis ſuperiſque vnum acumen eſt, nihil cernere; vna ſcientia, nihil ſcire. Tamen quoniam olim & nunc inuoluit ingenia hæc nubecula: euoluam eâ te breuiter, ſi poſſum, & hærentem transferam quoque per hoc flumen. Tu cæleſtis & ęterna Mens (in altum ſuſpiciebat) pacem veniamque mihi da, ſiquid in his arcanis minùs pium puruſve dicam, adfectu tamen pio. Ac primùm, Lipſi, communiter Iuſtitiam ſuam adſerere deo poſſe videor, vno iſto ictu. Si adſpicit res humanas deu[illegible], [illegible] curat. ſi c[illegible]rat, regit. ſi re[illegible]it, [illegible] [illegible] at ſi iudicio, quomodo [illegible]? Non enim [illegible]en vl[illegible]m ſine co ſit, ſed congeries, confuſio, turba. Quid habes quod opponas huic telo? quod ſcutum aut quæ arma? ſi verum fateri vis, imperitiæ humanæ. Non capio, ais, cur hi puniantur, hi non puniantur. Benè habet. ergóne ad imprudentiam, impudentiam adiunges; & vim diuini illius puri[illegible] i[illegible] quia non capis, carpes? Quæ poteſt contra iuſtitiam iniuſtior eſſe ratio? Si hoſpes aliquis arbitrari leges a[illegible] inſtituta patriæ tuæ

Per occaſionem, Iuſtitia diuina accuſata. Quaſi pœnas & clades [illegible] æquo, [illegible]

* Lucretij ver[illegible].

Sed [illegible] hominem [illegible] ea inquiſitio.

Qua cum [illegible] perocat.

* ad quam [illegible] [illegible]mus.

Quidquid deus vult, ideo rectum, quia vult.

Tacitus 1. Annal.

* Diuina numquam, [illegible] Sei[illegible], nec omnia vſque ſi peruaderis.

Simplicitas & modeſtia, deo grata.

Cuius iuſtitia generatim probata.

[illegible] ſola imperitia noſtra accuſat. Iniuſtâ lege & mente.

tuæ v[illegible]c, [illegible] & f[illegible]e, q[illegible]ia non capit: [illegible], [illegible]rè d[illegible] cæli leg[illegible] tu [illegible]n-ditorem? Et tamen a[illegible], lice[illegible]t. pr[illegible]c enim iam propiùs, & c[illegible]æ t[illegible] nebulis diſtinctè e[illegible]abo ad [illegible]nus, vt poſtulas, ſol[illegible]m. Tria ob[illegible]eis. q[illegible]od malos non puni[illegible]: quòd [illegible]me[illegible]tos puni[illegible]: [illegible]òd ſubſtituat & [illegible]rer. De primo, [illegible]ùs. Malos, ais, di[illegible] vl[illegible]io mal[illegible] præterit. Iráne præteri[illegible] imò, vt e[illegible]o ſe[illegible]tio, di[illegible]ert. Si magnum æs alienum habeam, & ab illo debitore ſtatim exigam, huic in diem reponam: quid culpes? arbitrij enim hoc certè mei & ſponris. Atqui idem facit magnus ille deus, cui cùm pœnam improbi omnes debeant, ab iſtis eam ſtatim exigit, in alijs differt, ſed cum fœnore ſoluendam. Quæ hîc iniquitas? Niſi tu dei vicem fortaſſe ſollicit[illegible]es, & metuis nequid ei pereat per hanc benignam moram. Atqui ſecurus es, mi homo nemo vnquam decoquet ſupero h[illegible]ic creditori. In oculis eius omnes ſumus, q[illegible] fu[illegible]: imò in neruo & in vincl[illegible]. S[illegible] vel[illegible]n, inquies, tyrannum i[illegible] nu[illegible], & præſenti cæde eius ſatisfieri tot oppreſſis. clarior enim ira nobis dei iuſtitia. Clarior iuſtitia? Imò tuus mihi ſtupor. Q[illegible]is enim tu ille es, qui deo non ad pœnam ſolùm præeas, ſed eius etiam tempora præſcribas? Vtrùm iudicem cum tuum eſſe cenſes, an lictorem tantùm & adminiſtrum? Abi duc, verbera, caput obnubito, arbori infelici ſuſpendito. ita enim mihi vſum. Heu impudentiam! ſed deo aliter viſum: quem ſcire debes paullò clariùs [illegible]ſe cernere, & alio quodam fine puni[illegible]. Te calor exagitat, & aufert vindictæ quædam cupido. a quibus ille remotiſſimus, exemplum ſpectat, & correctionem a[illegible]or[illegible]m. Scit autem optimè, q[illegible]ibus ea vti[illegible]s e[illegible]e poſſit, & quando. Magna momenta [illegible] ſunt, & ſaluberrima ſæpe [illegible] pernicie[illegible], data non opportune. C[illegible] in primo tyranni[illegible] : N[illegible] graſſari pa[illegible] d[illegible] Tiberium. n[illegible]rum ipſo[illegible] [illegible], bon[illegible] E[illegible] d[illegible] [illegible] noſtri & [illegible]endari [illegible]: at n[illegible] tol[illegible] volumus, & co[illegible]n[illegible]nem. [illegible] tarditatis tatio, [illegible] nos tangit: a[illegible] quæ ipſum deum. cui v[illegible]itum, *lento gradu ad vindictam* [illegible]*e*, *ta[illegible] atemque ſupplicij grauitate* *compenſet.* [illegible] ταῖς ἑαδίζ[illegible] nec [illegible] re Deos [illegible] q[illegible] [illegible] ſis, non vide[illegible]s æg[illegible] [illegible] q[illegible] æ ita pœn[illegible] tegia[illegible] est, vt [illegible] a[illegible]. Dic mihi, trag[illegible] d[illegible] ctes, an indignere ſi Atteus ille aut T[illegible] in primo alte[illegible] actu, ſublim[illegible] per [illegible]nam & clari paul[illegible]ſper incedant? re[illegible], minent[illegible]r, i[illegible]petent? non opinor br[illegible]em enim felicitatem eam eſſe ſcias, & [illegible]xſpectes vt fœde mox ruant in extremo. I[illegible]ndi hac autem fabul[illegible], cur iniquior in [illegible]m quam in poëtam aliquem es? I[illegible] [illegible]pius floret, ille tyrannus viuit. Ita. ſed c[illegible]ita primum hunc actum eſſe. & iam an[illegible]anim[illegible]o tecum præcipe, gaudium iſtud manere lacrymas & angores. Scæna hæc mox [illegible] ſanguine diffluet, & voluentur in eo p[illegible]rpureæ iſtæ aurataque veſtes. Bonus e[illegible] noſter poëta eſt, nec temerè migrabit tragœdiæ ſuæ leges. Nónne etiam in Muſicâ diſſonas aliquamdiu voces fers, quia extr[illegible]a deſitura ſcis in concentum? idem hîc [illegible]ac. At enim Punitionem eam non vident ſ[illegible] læſi. Quid mirum? longiuſcula eni[illegible] ſæpè fabula eſt, nec illi perſedere tamdi[illegible] po[illegible]erunt in hoc theatro. Vident tamen a[illegible] & concipiunt iure metum, quoniam [illegible]a-ri quoſdam in rigido hoc iudicio v[illegible]ent, non abſolui, diffundi pœnæ diem, non tolli. Quamobrem, Lipſi, hoc tene, differri aliquando impios, non dimitti: nec crimen quemquã in pectore geſtare, qui non idem Nemeſim in tergo. Sequitur e[illegible] illa d[illegible], & vt cum Euripide dicam,

—— Σιγᾷ ἢ βραδεῖ ποδὶ
στείχουσα μάρψει τοὺς κακοὺς ὅταν τύχῃ.

Omnis sacra myſteriam ſuperam calumnia, triplex.

Dilata primum, quod mali non puniantur.

Omittit præſentem pœnam interdū deus, non remittit.

Nihil ei deeſſe vel fraudis.

Cur omittat, vel differat.

Primò, temporis ſtatura, torrentibus cupid.

Vita hæc impiorum tragœdiæ compar.

CAPVT XIV.

Deinde oſtenſum plures eſſe Pœnas: & quaſ[illegible] occultas internaſque, quæ [illegible]lus [illegible]tentur, & quas improbi effugiu[illegible] n[illegible]. quæ grauiores quam vllæ externæ.

QVAE tamen vt elatiùs capias, & [illegible]te ducam in arcem ipſam h[illegible]us cau[illegible] hoc ſcien[illegible]m, triplices [illegible]as eſſe [illegible]nas, Internas, Poſt[illegible], [illegible] appell[illegible], QVAE ANIMVM TAN[illegible]VNT [illegible] ADHVC IN CORPORE. vti ſunt an[illegible], pœnitentia, metus, & conſ[illegible]enti[illegible] morſus. Alteras, QVAE EVM [illegible]M[illegible]

SED

SED LIBERVM IAM ET A CORPORE ABIVNCTVM. vti pœnæ ex ſunt, quas, morte obitâ, ſceleſtos manere etiam è priſcis illis plerique non vane ſunt ſuſpicati. At tertias, QVAE CORPVS TANGVNT, AVT QVAE CIRCA ILLVD. vt paupertas, exſilium, dolor, morbi, mortes. Et eſt quidem plerumque, vt ex omnes iuſto quodam dei iudicio in impios conueniant: certè quidem priores duæ ſemper. Vt de Internis dicam: quis ille vmquam tam proiectus ad omne nefas, qui non acria quædam flagella in animo & velut ictus ſenſerit, ſiue in faciendo ſcelere, ſiue magis iam facto? Verè enim * ἀκόλουθος τῇ ἀδικίᾳ ἡ τιμωρία, vt Plato olim dicebat: vel, vt veriùs & fortiùs Heſiodus, * ὁμῆλιξ. Cognatum; imò innatum, omni ſceleri ſceleris ſupplicium: & nihil in vitâ ſecurum ſolutumque, præter Innocentiam eſt. Vt cruciarij, Romano ritu, crucem ſuam ferebant, ipſi ab eâ mox ferendi: ſic impijs omnibus conſcientiæ hanc crucem deus impoſuit, in quâ pœnas luant priuſquàm luant. An tu ſolam eam punitionem cenſes, quæ incutitur in oculos? quam corpuſculum hoc ſubit? Non eſt. externa iſta omnia leuiter nec in longum nos tangunt: interna ſunt, quæ angunt. Vt magis in morbo iudicantur, qui tabe aut marcore laborant, quàm qui inflammatione aliquâ aut febri: & tamen hæ magis apparent: ſic in grauiore pœnâ improbi, qui lento illo paſſu ducuntur ad æternam ſuam mortem. Caligula olim per ſæuitiam imperare ſolitus, *Ita feri, vt ſentiat ſe mori*: id iſtis euenit, quos carnifex ille animus cottidie minutis ictibus cedit & pungit. Nec ſplendor ille tibi imponat, & circumfuſa potentia, aut opes. quia non magis illi ideò felices aut beati, quàm ſani, quorum febris aut podagra recumbit in purpureo ſtrato. Mendicum aliquem in fabulâ vides, qui regis perſonam ſuſtinet, auratum & pulchrum. vides, ſed non inuides: quia latêre ſub auro illo ſcis ſcabiem, pædorem, ſordes. idem exiſtima in magnis omnibus iſtis & ſuperbis tyrannis: *Quorum mentes ſi recludantur*, ait Tacitus, *poſſint adſpici laniatus & ictus: quando vt corpora verberibus, ita ſæuitiâ, libidine, malis conſultis animus dilaceretur.* Rident illi ſæpè, fateor: ſed non verum riſum. Gaudent: ſed non germanum gaudium. non hercle magis, quam ij qui capitis damnati in carcere attinentur, & talis interdum aut teſſeris fallere ſe conantur, nec fallunt.

Externam.

Aliquaex ... iis ſemper ... Præ[c]ipuè Interna, quæ ... [illegible]

* Subſequens iniuriæ pœna.

* coætanea & æqualis.

Sed pœna grauior ...

Quæ ſæpè ſub alacri & lætâ facie.

In malis, ... lætitia & ...

Manet enim impreſſus ille imminentis ſupplicij terror, nec tollit ſe vmquam ab oculis imago luridæ mortis. Vide mihi, ſodes, dimoto externorum iſto velo, Siculum illum tyrannum:

Diſtrictus enſis cui ſuper impiâ
Ceruice pendet.

Audi Romanum illum lamentantem: * *Dij me deæque peius perdant, quàm perire cottidie ſentio.* Audi alterum ingemiſcentem: * *Ergo ego ſolus nec amicum habeo, nec inimicum?* Hæc vera illa animorum tormenta, Lipſi, hi cruciatus, angi ſemper, pœnitere, metuere: quibus caue compares eculeos vll[os], fidiculas, vncos.

* Tiberij verba ex epiſtoli ad Senatum.

* Neronis morituri verba.

CAPVT XV.

Pœnas etiam Poſtumas manere improbos. & plerumque imò ipſas Externas: quæ exemplis aliquot illuſtribus adfirmatæ.

ADDE iam huc Poſtumas illas & æternas pœnas: quas è mediâ Theologiâ poſuiſſe mihi ſatis ſit, non euoluiſſe. Adde etiam Externas. quæ tamen ſi deſint, cùm priores illæ irrogentur, quis cæleſtem Iuſtitiam iuſtè culpet? At non deſunt. nec factum vmquam (certè rarò) quin apertè ſceleſti & aliorum oppreſſores, pœnas item luerint ſpectabiles & apertas. alij citiùs, alij ſeriùs: alij in ſe, alij in ſuis. Vides & quereris Dionyſium illum in Siciliâ, ſtupra, rapinas, cædes, multos annos impunè exercentem? paullùm ſuſtine. videbis eumdem mox infamem, extorrem, inopem, à ſceptro (quis credat?) ad ferulam deuolutum. Ille magnæ inſulæ rex, ludum Corinthi aperiet, ipſe Fortunæ verus ludus. Parte aliâ, Pompeium in Pharſaliâ vinci indignaris, & exercitum pænè è Senatu? ludere & laſciuire aliquamdiu in ciuili ſanguine tyrannum? ignoſco. video enim Catoni ipſi clauum hîc tantùm non recti iudicij extortum, & elicitam ab alto pectore ambiguam vocem, *Res diuinas multum habere caliginis.* Sed tamen tu Lipſi, tu Cato, flectite paullùm huc oculos: vuus adſpectus in gratiam reducet vos cum deo. Cæſarem illum videte, ſuperbum, victorem, opinione ſuâ & aliorum iam deum in Senatu, & à Senatu interfectum. nec ſimplici morte, ſed viginti tribus plagis confectum, inſtar feræ in ſanguine ſuo volutantem. & (quid amplius vultis?) in Pompeij curiâ, ſuperſtante Pompeij ſtatuâ, magnam

Poſtumæ pœnæ de quibus Theologi propriè diſſerunt. Sed plerumque etiam Externæ præeunt. Siue in ipſis qui peccarunt, ſiue in ſtirpe.

Dionyſij vera & vere à deo punitio.

Item Iulij Cæſaris.

magnam victimam Magni mânibus parentantem. Ita Brutus in campis Philippicis, pro patriâ & cum patriâ moriens, mihi quoque miserationi eſt. ſed conſolor idem, cùm haut longè video victores illos exercitus, velut ad eius tumulum, gladiatorio more inter ſe commiſſos: & è ducibus alterum, M. Antonium, terrâ marique victum, inter tres mulierculas, mulieroſâ illa manu, ægrè mortem inuenientem. Vbi tu es Orientis ille paullò antè dominus? lanista Romanorum exercituum? Pompeij & reip. ſector? En, in fune cruentis manibus pendes! en, viuus in monumentum tuum repis! en, ne moriens quidem auelleris ab eâ quæ tibi morti! Vide an vanè vocem ſupremam & votum illud efflauerit Brutus iam moriens:

Item M. Antonij.

* Ζεῦ, μὴ λάθοι σε τῶνδ' ὃς αἴτιος κακῶν.

* Ne huius mali te lateat auctor, Iupiter.

Non enim latuit profectò, non effugit. non item ille alter dux, qui pœnam iuuenilium ſcelerum non obſcurè in ſe luit, & clariùs in omni ſuâ ſtirpe. Sit felix & magnus Cæſar, & verè Auguſtus: ſed filiam tamen Iuliam habeat, ſed neptem. nepotes alios per fraudem per vim amittat, alios abdicet. & horum tædio, quatriduanâ inediâ mori velit, nec poſſit. denique cum Liuiâ ſuâ viuat, fœdè ductâ, fœdè retentâ: & quam turpi amore ipſe perijt, * turpi morte per eam pereat. *In ſummâ*, inquit Plinius, *deus ille, cælumque neſcio adeptus magis an meritus, herede hoſtis ſui* * *filio excedat.* Hæc taliaque cogitanda, Lipſi, cùm querela illa iniquitatis erumpit: & ad duo ſemper vertenda mens, Tarditatem ſupplicij & Varietatem. Non punitur nunc ille? manè punietur. Non in corpore? ſed fortaſſe in animo. Non viuus? ſed certè mortuus.

* Ob ſuſpicionem veneni ab eâ dati.

* Nempe Tiberio.

Concluſio huius loci de querela de Malis.

Numquam antecedentem ſceleſtum
Deſeruit pede pœna claudo.

Vigilat enim ſemper diuinus ille oculus: & cùm dormire eum cenſes, conniuet. Tu tantùm æquus in eum ſis: nec iudicem tuum inaniter accuſa, ipſe ab eo iudicandus.

CAPVT XVI.

Reſponſio ad alteram obiectionem, de Immeritis. oſtenſum omnes meruiſſe pœnam, quia omnes in culpâ. & qui magis aut minùs, ægre imò nullo modo ab homine poſſe diſcerni. Deum ſolum eſſe, qui noxas clarè videat; ideoque iuſtiſſimè puniat.

SED enim immeriti & innoxij aliquot populi puniuntur, inquis. Nam hæc ſecunda tua querela, ſiue calumniam potiùs [illegible] cam. Incautè adoleſcens, ſic loqueris. Puniuntúrne immeriti? Vbi ergo gentium, gentes tibi repertæ ſine noxâ? Fiducia, imo temeritas ſit, in ſingulo aliquo homine id ponere: tu nihil ambigis populos & gentes ſtatuere impeccantes? Vaniſſimè. Peccamus enim & peccauimus omnes, ſcio: nati in labe, viuimus in labe: & cæli iam armamentaria, vt cum Satyrico illo iocer, ſine telo ſint, ſi fulmina ſemper miſſa in merentes. Non enim vt piſces in ſalo nati & alti, ſalem tamen non referunt: ſic cenſendum homines in hac mundi fæce, eſſe ipſos ſine fæce. Atqui ſi omnes in noxâ, vbi populi iſti immeriti? Culpæ enim comes, iuſtiſſimè pœna ſemper eſt. Sed inæqualitas, inquies, illa mihi diſplicet: quod quidam premuntur qui minora peccârunt; florent & regnant qui magna. Nempe hoc erat! eripies tu, credo, trutinam cæleſtis Iuſtitiæ manibus, & tuo quodam ſenſu ponderibuſque eam librabis. Quò enim aliter ſpectat hæc delictorum parium impariúmve æſtimatio, quam ante deum tibi ſumis? Sed duo hîc, Lipſi, cogita. Primùm, æſtimari ab homine noxas alienas non poſſe, non debere. Quomodo enim? Tu homulle peccata æquiter appendas, qui nec attendis quidem? tu ea legitimè diſcernas, qui nec cernis? Quod enim facilè mihi das, animus eſt qui peccat: per corpus quidem & ſenſuum hæc inſtrumenta, ſed ita vt momentum & pondus omne criminis ſit ab ipſo. Quod adeò verum eſt, vt ſi inuitum aliquem ſtatuis peccaſſe, non peccârit. Id autem ſi eſt: quomodo, obſecro, peccatum ipſum peruidebis, qui nec cubile eius aut ſedem? Nam mentem certè adeò alienam videre non potes, vt nec tuam. Magna igitur hæc vel vanitas vel temeritas tua eſt, cenſuram æſtimationemque vindicantis in re nec viſâ plenè nec videndâ, nec notâ nec noſcendâ. Secundò illud cogita, vt maximè ita ſit, nec malum tamen aliquid hîc [illegible]le, nec iniquum. Non malum: quia illorum ipſorum bono fit, qui caſtigantur ſtatim vel in minimis noxis. Dilectio illa diuina eſt: & iure ſemper ſuſpecta tarditas, cui grauior Punitio adhæret. Non item iniquum: quia pœnam, vt dixi, omnes meruimus: n[illegible] v[illegible]quam vel in optimis illa puritas, vt n[illegible] maculæ aliquæ ſuperſint ſalsâ hac aq[illegible] c[illegible]dium velut eluendæ. Quamobr[em], adoleſcens, mitte hanc de æſtimatione nox[illegible] io[illegible]

Secunda calumnia, de immeritis. Vere calumnia, [illegible] immeriti nuſquam.

Nec [illegible] [illegible] quantitate aut pœna.

Cur [illegible] non [illegible] indices.

Vt qui [illegible] videntur [illegible]

N[illegible] item [illegible] quæ [illegible] bono.

[illegible] natum.

intricatiſſimam litem, tu terreſtris pedaneuſque iudex: deo permitte, qui haut paullò æquius de eâ certiuſque è ſuperiore tribunali cognoſcet. Ille eſt ſolus, qui merita poteſt expendere: ille, qui ſine vllo ſimulationum fuco aut cerusſâ, virtutem vitiumque videt in vero ſuo vultu. Quis ei imponat, qui externa & interna pariter rimatur? qui corpus videt & mentem? qui linguas & fibras? aperta denique & operta? Quique non facta ſolùm ipſa, ſed cauſſas eorum & progreſſus videt in clarâ luce. Thales olim interrogatus, * Εἰ λήθοι θεοὺς ἄνθρωπος ἀδικῶν; Ἀλλ' οὐδὲ διανοούμενος, verè reſpondit. At nos contrà hîc in nube. qui non ſolùm occulta ſceleta non videmus ſub tunicâ (quod aiunt) & ſinu admiſſa; ſed vix aperta & protracta iam in lucem. Non enim culpam ipſam & vim eius cernimus, ſed externa quædam veſtigia admiſſæ & iam fugientis. Optimi ſæpè nobis, qui deo peſſimi: & reiecti contrà, qui illi electi. Claude igitur, ſi ſapis, de meritis aut immeritis os & oculos: cauſſæ tam obſcuræ non benè cognoſcuntur de plano.

Ei quem velli nullum aut ſimulatio externa fallat.

* An falleret deos iniuſtè faciens? Ne cogitans quidem.

CAPVT XVII.

Reſponſio ad obiectionem tertiam, de pœnis tranſlatis. exemplis monſtratum id etiam apud homines fieri. Quæ deo tranſlationis huius cauſſa ſit. & pluſcula alia ſatis curioſæ ſubtilitatis.

Tertia calumnia, de Subſtitutis in pœnâ. Quod tamē nec apud homines nouum.

AT tertia etiam offuſa à te Iuſtitiæ nebula abſtergenda eſt, de Subſtitutis. Pœnas enim, inquiunt, parùm iuſtè deus transfert: & maiorum culpas malè luunt nepotes. Hem! itáne hoc nouum aut mirum? Imò miror ego mirari iſtos mitiones: cùm cottidie ipſi id faciant in ſuâ terrâ. Dic ſodes, beneficia quæ ob virtutem à Principe maioribus data, nónne transeunt ad nepotes? ſanè tranſeunt. nec aliter in mulctis aut pœnis, opinor, quæ iiſdem impoſitæ ob ſcelus. Ecce in perduellionis aut maieſtatis crimine, manifeſtò alij in culpâ ſunt, alij in pœnâ. idque adeò intendit humana ſæuitia, vt latæ leges ſint, quæ innoxios liberos æternâ egeſtate puniant, *vt mors ſit eis ſolatium, & vita ſupplicium.* Maligni veſtri animi? regi alicui aut dynaſtæ licere id vultis, non vultis deo. Cui tamen, ſi examinas, haud paullò iuſtior ſeueritatis huius cauſſa. Peccauimus enim, & rebelles magno huic regi fuimus in vno omnes: & per tot ſtirpium traduces, primogenia illa macula propagata ad inteli-

Quod in pœnis iuſtiſſimè facit deus. Quia deuincti cum parentibus ſumus.

ces natos. Ita nexus & catena quædam hæc criminum coram deo eſt: nec peccate, exempli cauſsâ, pater meus aut tuus iam cœpit, ſed patrum omnes patres. Quid ergo mirum, ſi punit in poſteris non propriè diuerſa delicta, ſed communione quâdam ſeminis iuncta, nec vmquam intermiſſa? Sed vt omittam hæc ſublimia, & agam tecum magis populari quâdam rationum viâ: hoc ſcito, deum coniungere, quæ nos per imbecillitatem aut imperitiam diſparamus: & familias, opida, regna, non vt varium quiddam intueri aut confuſum, ſed vt corpus naturamque vnam. Scipionum illa aut Cæſarum familia, vnum illi eſt: Romana aut Attica vrbs, ab omni ſuo æuo, vnum: vnum item Romanum imperium. Iure. vinclum enim quoddam eſt & legum iuriſque ſocietas, quæ magna corpora hæc ligat: efficitque vt, etiam inter æuo diſſitos, communio quædam ſit præmiorum & pœnarum. Itaque Scipiones olim boni? apud cæleſtem illum iudicem poſteris id quoque proſit. Mali? noceat. Belgæ aute annos aliquot laſciui, auari, impij? nos luamus. quia in externâ omni punitione deus non præſentia ſolùm adſpicit, ſed præterita etiam reſpicit: & duûm horum temporum momentis temperat æquabiliter iuſtitiæ ſuæ lancem. Dixi, * externâ punitione. & velim notes. Non enim culpę ipſæ transferuntur, aut criminum quædam confuſio fit: abeſt: ſed pœnæ dumtaxat ſiue caſtigationes quędam circa nos iſtæ ſunt, non in nobis: & ad corpora aut opes ſpectant propriè, non ad animum hunc internum. Quid autem hîc iniuriæ? Heredes enim certè commodorum præmiorumque, ſiqua maioribus debita ſunt, eſſe volumus: cur onera recuſemus & pœnas?

Denique quia coniungit res & crimina.

Societates aut corpora, deo vnum.

Tempora item diſſita coniungit.

* Quæ videlicet caſtigatio prouida, & instar medicinæ eſt: at in pœnis, vt eas vulgo dicā, ſpiritalibus, aliud eſt: neceæ perſonam excedunt.

Delicta maiorum immeritus lues
Romane.

canit Romanus ille vates. verè, niſi quòd addit *Immeritus*. Meritiſſimò enim, quia meruêre maiores. Sed effectum videre poëta potuit, non adſurrexit ad cauſſam. Vt autem in vno eodemque homine, iure in ſenectâ ætate delictum aliquod punimus, admiſſum in iuuentâ: ſic deus in imperijs aut regnis peccata vetera. quia externæ communionis ratione, vnum quiddam deo ſunt, & coniunctum. Interualla hæc temporum apud illum nos non diuidunt, qui omnem æternitatem clauſam habet

* Romanos intellige.

in capaci ſuâ mente. An verò * Martiales illi lupi olim tot vrbes euerterint, tot ſceptra fregerint impunè? tantùm cædium ſanguiniſque hauſerint, ipſi ſemper incruenti? Tum deniquè fatear vindicem nullum deum eſſe, * *qui quæ nos gerimus audit & videt*. Sed non eſt ita. pœnas vel in poſteris ſuis pendant aliquando neceſſum eſt, tardas etſi non feras. Nec Temporum ſolùm hæc coniunctio apud deum eſt: ſed & Partium. Hoc volo dicere. ſicut in homine cùm * manus, penis, venter peccauit, totum corpus id luit: ſic in communi aliquo cœtu, paucorum delictum expetere ſæpè in omnes. præſertim ſi ij qui peccant velut digniora quædam membra ſint, vt reges, principes, magiſtratus. Verè Heſiodus & ex ipſo Sapientiæ penetrali:

* Plauti eſt in Captiu.

* Furto, libidine, ingluuie.

Πολλάκι καὶ ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἐπαυρεῖ,
Ὅστις ἀλιτραίνει καὶ ἀτάσθαλα μηχανάαται,
Τοῖσιν δ' οὐρανόθεν μέγ' ἐπήγαγε πῆμα Κρονίων
Λιμὸν ὁμοῦ καὶ λοιμόν.

Vnius ob crimen pœnas vrbs tota rependit,
Siquis ſacrilege ſeſe gerat aut iniuſtè.
Iuppiter hinc cælo clades immiſit ab alto
Peſtem ſiue Famem.

Ita claſſis Argiuorum tota periit,

Vnius ob noxam & furias Aiacis Oïlei:

ita in Iudæâ ſeptuaginta millia hominum peſtis vna iuſtiſſimè abſtulit, ob iniuſtam * libidinem regis. Et interdum contrà. vbi omnes peccarunt, deus vnum paucóſve ſeligit velut piaculares publicæ noxę. In quo ſi à * rigido illo paritatis iure paullìſper diſcedit, tamen ex iniquitate ipſâ æquitas noua oritur: & clemens quædam iuſtitia in multos eſt, quod ſæuitia videtur in paucos. Nonne etiam pædagogi ferula, è numero laſciuientis gregis vnum aliquem cædit? imperator è fuſo exercitu, paucos decumatione caſtigat? ſalubri tamen vterque conſilio, quia paucorum ea punitio terret nihilominus & emendat omnes. Vidi medicos ſæpe venam in pede aut brachio incidere, cum totum corpus dolêret: quid ſcio an idem hic ſit? Arcana enim hæc arcana, Lipſi: &, ſi ſapimus, propiùs non tangemus ſacrum illum ignem cuius ſcintillas & ſtricturas quaſdam videre homines fortaſſe poſſumus: non poſſumus ipſum. Vt ij qui in Solem acrius defigunt oculos, eos amittunt: ſic mentis omne lumen, qui eam intendunt in hoc lumen. Abſtineamus igitur cenſeo curioſæ & cum periculo quęſtionis: & hoc ſaltem nobis ſtet, æſtimari noxas humanitùs non poſſe, non debere. aliam apud deum trutinam eſſe, aliud tribunal. & quomodocumque ſe recondita illa iudicia habeant; non culpanda ea nobis, ſed ferenda & verenda. Vnam hanc tibi ſententiam ingero, quâ manum huic rei & ſimul Curionum omnium ori imponam, *Iudicia dei multa occulta ſunt: nulla iniuſta.*

* Quâ Dauid [illegible] recenſuit.

* Recte Tacitus: Summit aliquid ex iniquo omne magnum exemplum, quod a[illegible]us ſingulos vtilitate publicâ rependitur.

Abſtrectate [illegible] iſto:

Quæ ſupra nos, nec ad nos.

Auguſtinus.

CAPVT XVIII.

Tranſitus ad Locum vltimum factus, qui ab Exemplis. & oſtenſum, vtile interdum eſſe, ſeriæ medicinæ admiſceri quædam iucunda.

HAEC ſunt Lipſi, quæ pro diuinâ iuſtitiâ dicenda cenſui contra hos iniuſtos. quæ non planè ex re meâ eſſe fateor. nec tamen præter illam: quoniam non dubiè æquiùs libentiuſque Clades has feremus, perſuaſi eas non iniquas. Et interuallo hîc aliquo ſermonis, ſubitò iterùm erupit Langius, Benè habet, inquiens. reſpiraui. Superaui omnes quæſtionum illos ſcopulos, & plenis iam velis inuchi mihi poſſe videor in portum. Quartum vltimumq́ue meum agmen conſpicio: quod producam ſanè libens. Et vt nautæ, cùm in tempeſtate Geminos vident, ſpem magnam & alacritatem concipiunt: ſic ego, cui poſt hos fluctus apparuit Legio hæc Gemella. Fas mihi enim priſco ritu eam ita dicere: quia biceps, & duo per eam mihi vincenda, Nec grauia hæc mala eſſe quæ nunc patimur, Nec noua. Id dum facio, in pauca hæc quæ ſuperant, Lipſi, volentem attentumq́ue te mihi da. Numquam magis Langi, inquam ego. Nam me quoque iuuat euaſiſſe illa aſpera: & à ſeriâ & ſeuerâ illâ medicinâ, auidè adſpiro ad hanc lenem & popularem. Ita enim futuram eam titulus mihi indicat. Nec erras, inquit Langius. Nam vt medici poſtquam vſſerunt & ſecuerunt ſatis, non omittunt ſtatim ægrum aut deponunt, ſed benigna fomenta quædam & acopa adhibent, doloribus mitigandis: ſic in te ego. quem quoniam ferro & igne Sapientiæ purgaſſe ſatis videor, lenibus nunc quibuſdam alloquijs fouebo, & tractabo manu, quod dicitur, molliore. Deſcendam ex illo philoſophiæ arduo colle, & deducam te paullìſper in amœnos Philologiæ tuæ campos. Idipſum tamen non recreando magis tibi, quàm ſanando. Vt Demochatem medicum aiunt Conſidiæ cuidam mulieri nobili, quæ

Reditio ad ſermonem ipſum de Conſtantiâ.

Quartum Pro eâ ſolùm, ferro duplex.

E[illegible]

quę omnem aſperiorem medicinam abhorrebat, lac caprarum callidè propinaſſe, ſed quas lentiſco paſcebat: ſic ego hiſtorica quædam & oblectantia tibi infundam, ſed occulto quodam Sapientiæ ſucco tincta. Quid refert quâ viâ ſanemus ægrum dum perſanemus?

CAPVT XIX.

Non tam grauia eſſe Mala publica, quàm videntur. idque primò, ſed breuiter, Ratione oſtenſum. Circumiecta enim rebus plerumque vanè timeri, non ipſas.

Prima argumenti huius pars, de leuitate cladium: Siue Ratione examinata.

SED ades iam mea Legio. & tu ante omnes cohors prima, quâ pugnamus, Non eſſe grauia hæc mala. Id duplici telo effectum volumus, Rationis & Comparationis. Rationis: quia illam ſi reſpicis, reuerà nec grauia aut magna hæc omnia, quæ adſunt quæque imminent, ſed videntur tantùm. Opinio eſt quę attollit ea & exaggerat, & velut cothurnis quibuſdam auget. Sed deme, ſi ſapis, circumfuſam eam nubem, & vide res in clarâ luce. Paupertatem exempli cauſsâ in his Cladibus publicis times, Exſilium, Mortem. Ea igitur ſi rectis firmiſque oculis inſpicis, quantula ſunt? ſi ſuis ponderibus examinas, quàm leuia? Ecce bellum hoc aut tyrannis per tributa multa

Paupertas enim non dura. te exhauriet. Quid tum? eris igitur pauper. Natura nónne talem te dedit, talem rapiet? Quòd ſi triſte & infame nomen tibi diſplicet, commuta. eris expeditus. Subleuauit enim te Fortuna, ſi neſcis, & tutiore iam loco repoſuit. nemo vltrà exhauriet. quod damnum tu putabas, remedium eſt. At

Non graue exſilium. exſul etiam ero. Imò, ſi voles, peregrinus. Adfectum tuum ſi mutas, mutas patriam. Sapiens vbicumque eſt, peregrinatur: fatuus ſemper exſulat. Sed mors mihi à ty-

Non ipſa mors. ranno imminet. Quaſi non cotidie à naturâ. Sed infamis illa, quæ per gladium aut per laqueum. O ſtulte, non illa aut vlla mors infamis, niſi vita tua ſit. Cita ab orbe condito optimos & illuſtriſſimos quoſque,

Nos cogitando ea aggrauamus. violenta eos vis rapuit. Hoc examen, Lipſi, rebus omnibus (guſtum enim tantùm tibi do) adhibendum, quæ terribiles videntur: & inſpiciendæ ex nudæ, ſine opinionum vllâ veſte aut perſonâ. At nos miſeri ad vana & externa conuertimur: nec res ipſas timemus, ſed circumpoſita rebus. Ecce ſi mare nauiges, & magnum illud fiat: mens tibi abit, & contremiſcis. non aliter quàm, ſi naufragium feceris, totum illud ebibendum tibi ſit. at ſextarius vnus aut alter ſuffecerint. Si terræmotus ſubitò exortus, qui clamor & metus? cenſes totum opidum, ſi ruat, in te caſurum, aut certè domum. & neſcis quàm ad cerebrum tuum elidendum ſatis ſit vnus aliquis lapis. Non aliter in Cladibus iſtis fit: in quibus ſtrepitus præcipuè nos terret, & vaniſſima imago rerum. En ſatellitium illud! en gladios! Quid iſti ſatellites, quid gladij? quid facient? occident. Quid occiſio? ſimplex mors. & ne nomen ipſum te terreat, animæ à corpore abſceſſus. Omnia illa agmina militum, omnes illi minaces gladij, facient idem quod vna febris, quod vnus acinus, quod vnus vermis. Sed enim durius. Imò non paullò lenius: ſiquidem febris illa quam præoptas, tot anno hominem ſæpè torqueat; ictu hîc & momento tranſigitur. Benè igitur Socrates, qui hæc omnia non aliter appellare ſolitus quàm μορμολύκεια ſiue laruas. Quas ſi ſumis, vidéſne quomodo pueri te fugiant? ſed pone eaſdem & verâ facie te oſtende, accedent iterùm & amplectentur. Idem in iſtis: quę ſi detractis perſonis & ſine pompâ videas, timuiſſe te fateatis timorem puerilem. Vt grando tectis magno ſtrepitu illiſa, ipſa tamen diſſilit: ſic iſta infirmum animum ſi accidant, frangunrur, non frangunt.

Plura nos hanc in Thraſeâ noſtro ſiue De contemptu mortis.

Socratis breue, ſed ſalubre, dictum.

CAPVT XX.

Ad Comparationem ventum. ſed prius exaggerata Belgarum & huius æui mala. eaque opinio communiter refutata: & oſtenſum, ingenium humanum pronum ad augendos ſuos luctus.

NON ex ſpe aut opinione meâ tam ſerius Langij ſermo. Itaque abrumpens, Quò abis? inquam. hócne pollicitus? Mella & mulſa hiſtoriarum exſpectabam: tu aere mihi promis, & quo nihil meracius in Sapientiæ penu. Quid cenſes? cum Thalete aliquo tem tibi eſſe? cum Lipſio eſt: qui homo & inter medios homines, temedia etiam deſiderat paullò magis humana. Langius clementi voce & vultu, Agnoſco, iure culpas, inquit. Nam dum purum illum Rationis radium ſequor, exceſſiſſe Publica viâ me video, & furtim relapſum in Sapientiæ callem. Sed iam emendo: & gradum figo in limite magis noto. Diſplicet Falerni illius auſteritas? melle tibi tempero exemplorum. Ad comparationem

Interciſio ſermonis, omnis vberis alioqui & diffuſi.

Comparatione oſtendit poſſe leuitatem cladiũ.

ecce venio: & oſtendam clarè, nihil graue aut magnum eſſe in his, quæ vndique circumfuſa malis, ſi ea confers cum antiquis. Maiora enim multis partibus, & magis dolenda olim. Ego iterùm, & quidem impatienti geſtu, Hoc ais? inquam.

—— * Καὶ τοῦτο προσδοκᾷς αὐτὸν ἐᾶν;

** & perſuaſurum mi hoc putas? Ex Ariſtophane eſt.*

Numquam Langi, quamdiu caput hoc ſentit. Quod enim retrò æuum, ſi rectè examinas, tam calamitoſum fuit, quàm hoc noſtrum eſt? aut quod erit? Quæ gens, quæ regio tulit

Tam multa dictu grauia, perpeſſu aſpera,

Belgarum fatales miſeriæ.

quàm hodie nos Belgæ? Bello ecce iactamur, nec externo ſolùm, ſed ciuili; nec hoc, ſed inteſtino. Non enim partes ſolùm inter nos ſunt: ſed partium (ô patria quæ Salus reſeruet?) nouæ partes. Adde Peſtem, adde Famem, adde Tributa, rapinas, cædes: & * ἐσχάτην ἔσχατον tyrannidem, oppreſſionesque non corporum ſolùm, ſed animorum. Iam in Europâ aliâ quid? aut bellum, aut belli metus. vel ſi pax; cum fœdâ ſeruitute ſub minutis dominis coniuncta, & non lætior quouis bello. Quocumque oculos mentemque conuertas, ſuſpenſa omnia & ſuſpecta: & vt in domo malè fultâ, ſigna plutia ruinæ. Ad ſummam Langi, vt amnium omnium confluxus in Oceanum: ſic cladium videtur in hoc æuum. Et recenſeo tantùm quæ in manibus iam, & adſunt. quid ea quæ imminent? de quibus verè illud Euripidæum canam, *

** vltimorum vltimum*

Imò Europa totius quæ profectò laboſcit.

* Κακῶν δ' ὁ τάλας πέλαγος εἰσορῶ
Τοσοῦτον, ὥστε μή ποτ' ἐκνεῦσαι πάλιν.

** Pelagus malorum cõtuor Tam magnum, vt enatare facilè non ſiet.*

Querela mala ſopita commouent.

Langius ad me ſeuerè & in modum coërcentis, Itetúmne te per querelas iſtas deijcis? inquit. Stare firmum te iam putabam: & cadis. vulnera tua coiiſſe: retractas. Atqui animi quâdam quiete tibi opus eſt, ſi ſaneſces. Infeliciſſimum, ais, hoc æuum. Vetus mihi iſta cantio. ſcio auum tuum idem dixiſſe, ſcio patrem, ſcio poſteros dicturos & nepotes. Inſitum hoc à naturâ humano ingenio, ad triſtia acriter flectere oculos, prætetire quæ læta. Vt muſcæ & eiuſmodi inſecta læuibus politiſq; locis non diu inſident, ſcabris adhæreſcunt: ſic querula iſta mens meliorem ſortem leuitet trãſuolat, aſperam non dimittit. Tractat, inſpicit, & ingenioſè plerumque auget. Atque vt amantes in dominâ ſuâ numquam non inueniunt, cur eximia ea ante omnes: ſic dolentes, in ſuo luctu. Fingimus imò vana, nec præſentia ſolùm dolemus, ſed futura. Quo tam ſaga-

Omnis gens de ſuo æuo queſta.

Quæ a prom omnes ad dolorem augendum

Imò & fingendum.

cis ingenij pretio? Non alio, quàm vt quoſdam exercitus motus procul puluis caſtris interdum exuit: ſic nos deijciat futuri diſcriminis falſa ſæpè vmbra.

CAPVT XXI.

Magis deinde propriè & preßè id refutatum, ex Comparatione cum veteribus malis. Primò de bellis & de clade mirabili Iudæorum.

AT tu, Lipſi, plebeia hæc mitte: & ad Comparationem me ſequere, quam depoſcis. Per eam tibi clarum, non paria ſolùm in omni genere cladium olim eueniſſe, ſed maiora: & gratandi materiam huic æuo eſſe, quàm querendi. Bello, inquis, iactamur. Quid? ergo bella nulla apud priſcos? Imò nata ea, Lipſi, cum orbe nato: nec deſitura, niſi cum illo. At non tam grandia fortaſſe aut tam grauia, quàm iſta. Adeò contrà eſt, vt ludus hæc omnia ſint & iocus (ſeriò loquor) ſi conferantur cum priſcis. Non aditum, non exitum facilè repetio, ſi ſemel me penetro in profundũ hoc exemplorum: ſed tamen víſne paullùm peregrinemur per orbis partes? Eamus. A Iudæâ ordiamur, id eſt à regione & gente ſacrâ. Omitto quæ in Ægypto paſſi, quæ poſt exceſſum ab Ægypto: tradita enim hæc & prompta in diuinis libris: ad extrema venio, & quæ cum funere eorum coniuncta. Quæ operæ mihi eſt, vt * exponam velut per indicem, ſingillatim. Paſſi igitur ciuili externoque bello, non totis ſeptem annis, iſta:

Ipſa Comparatio capta. Et quidem per ſingula genera cladium.

De bellis primùm.

Iudæorum miſerabiles clades.

** Sumpſi autem & collegi è Ioſepho.*

Hieroſolymis primùm interfecti, iuſſu Flori, —— *ſexcenti triginta.*

Cæſareæ ab incolis, odio gentis & religionis, vno tempore *viginti millia.*

Scythopoli (Cœlæ Syriæ vrbs eſt) —— *tredecim millia.*

Aſcalone in Palæſtinâ, item ab incolis, —— *duo millia, quingenti.*

Ptolemaïde pariter —— *duo millia.*

Alexandrię in Ægypto, ſub Tib. Alexandro Præſide *quinquaginta millia.*

Damaſci —— *decem millia.*

Atque hæc velut per ſeditionem aut tumultum geſta: legitimo deinde & aperto à Romanis bello:

Ioppe captâ à Cæſio Floro cæſi —— *octo millia & CCCC.*

In monte quodam Cabulone —— *duo millia.*

In pugnâ ad Aſcalonem —— *decem millia.*

Per inſidias iterùm —— *octo millia.*

Apha-

Aphacæ, cùm capta eſſet, —— *quindecim millia.*

In monte Garizim cæſi —— *vndecim millia & DC.*

Iotapæ, in quâ ipſe Ioſephus, circiter — *triginta millia.*

Ioppe iterùm captâ ſubmerſi —— *quatuor millia* CC.

In Tarichæis cæſi —— *ſex millia &* D.

Gamalæ, tam interfecti, quàm ſponte præcipitati, —— *nouem millia.* nec quiſquam homo natus ex eâ vrbe ſaluus, præter duas mulieres, ſorores.

Giſcalâ deſertâ, in fugâ trucidati —— *bis mille.*

& fœminarum ac puerorum capti —— *tria millia.*

Gadarenſium cæſa —— *tredecim millia.* capti —— *duo millia & ducenti*, præter eos qui in flumen deſiliêre infiniti.

In Idumæâ vicis cæſi —— *decem millia.*

Geraſij —— *mille.*

Machærunte —— *mille* DCC.

In ſiluâ Iardes —— *tria millia.*

In Maſſadâ caſtello, ſuâ manu peremti —— *nongenti & LX.*

In Cyrene à Catulo Præſide cæſi —— *tria millia.*

At in ipsâ Hieroſolymorum vrbe, per omne tempus obſidionis mortui aut cæſi, —— *decies centena millia.*

capti, —— *nonagintaſeptem millia.*

Summa hæc colligit (præter * innumeros qui omiſſi) *tredecies centena & triginta nouem millia, ſexcenti nonaginta.* Quid ais Lipſi? deijcis ad hæc oculos? attolle potiùs: & aude mihi comparare cum vnius gentis clade, aliquot annorum in orbe Chriſtiano bella. At quantula tamen illa hominum terrarumque pars, ſi conferatur cum Europâ?

* Qui fame, exilio, miſerijs perierunt.

CAPVT XXII.

De Græcorum item Romanorumque Cladibus ex bello. Magnus interfectorum numerus ab aliquot ducibus. Item vaſtatio noui orbis. & miſeriæ captiuitatis.

NEC hîc inſiſto: ad Græciam me confero. In quâ digerere ordine omnia bella, ſiue inter ipſos ſiue cum externis geſta, longum nec cum fructu. hoc dico. ita exhauſtam & attonſam eam continuo cladium iſto ferro, vt * Plutarchus tradat (numquam mihi ſine irâ & admiratione lectum) eam vniuerſam non fuiſſe, ſuo æuo, conficiendis *tribus millibus militum:* quot tamen, inquit, olim bello Perſico, vnum Megarenſium oppidulum confecerat. Heu, quò cecidiſti flos ille terrarum, ſol & ſal gentium! Vix opidum hodie alicuius quidem nominis in hac ipsâ attritâ Belgicâ eſt, quod numerum eum non adæquet idonei ad bellum ſexus. Iam Romanos & Italiam perluſtramus? leuârunt me pridem hoc faſce recenſionum Auguſtinus & Oroſius. eos vide, & in ijs maria malorum. Vnum bellum Punicum ſecundum, in ſolis Italiâ, Hiſpaniâ, Siciliâ, ſupra *quindecies centena millia* hominum (quæſiui enim curioſè) non totis annis ſeptemdecim conſumpſit. Bellum ciuile Cæſaris & Pompeij, ad *millia trecenta:* & largius, Bruti, Caſſij, Sex. Pompeij arma. Et quid bella recenſeo plurium auſpicio geſta aut ductu? Vnus ecce C. Cæſar (ô peſtem perniciemque generis humani!) fatetur & quidem glorians, * *vndecies centena & nonaginta duo millia hominum prælijs à ſe occiſa.* atque ita, vt non veniat in hanc rationem ſtrages ciuilium bellorum. Pauculis annis quibus ille Hiſpaniæ aut Galliæ præfuit, in externos editæ iſtæ cædes. Quò tamen maior etiam hac parte ille Magnus, qui in delubro Mineruæ inſcripſit *fuſa à ſe, fugata, occiſa, in deditionem accepta, hominum vicies ſemel centena* LXXXIII. *millia.* Quibus velut in numerum, ſi vis, adde, Q. Fabium, qui *centum decem Gallorum millia.* C. Marium, qui *ducenta Cimbrorum:* poſteriori æuo Aëtium, qui memorabili Catalaunico prælio *centum ſexaginta duo millia* Hunnorum occîdit. Et ne bellis illis hominum cadauera tantùm fuiſſe cenſeas: fuêre etiam opidorum. Cato ille Cenſorius * gloriatur plura * opida ſe in Hiſpaniâ cepiſſe, quàm dies in eâ egerit. Sempronius Gracchus, ſi Polybio fides, *trecenta* in eâdem deleuit. Nec habet omne æuum, opinor, quod adſtruat his exemplis, præter noſtrum; ſed in orbe alio. Pauculi Iberi ante annos octoginta in vaſtas illas & nouas terras delati, quæ funera, deus bone, ediderunt! quas ſtrages! Nec de cauſſis aut iure belli diſſero, tantùm de euentis. Cerno ingens illud terrarum ſpatium, quod vidiſſe magnum ſit non dicam viciſſe, à vicenis tricenisque militibus peruadi: & paſſim inermes illos greges ſterni, vt ſegetem à falce. Vbi tu es inſularum maxima Cuba? tu Hayti? vos Iucayæ? quæ olim ſexcentis ſingulæ, aut denis hominum millibus

Græciæ attritio mira.

* De defectu oraculorũ.

Etiam Italia & Romani imperij.

Cædes ingentes à Romanis editæ.

* Plinio hæc tradita, l. vii.

* Apud Plutarchum.

* Ad quadringenta, vt tradunt Plut. & Appian.

Indorum ſtrages, imò excidium.

libus ſuccinctæ, alibi vix quindecim ex iis retinuiſtis in ſemen. Oſtende etiam te paullùm tu Peruana, tu Mexicana ora. Heu miram miſeramq́ue faciem! immenſus ille tractus & verè alter Orbis, vaſtus attrituſque * appâret, non aliter quàm ſi cæleſti quodam igne deflagraſſet. Mens & lingua mihi cadit, Lipſi, dum hæc memoro: & video noſtra omnia præ iſtis non aliud quàm palearum caſſa eſſe, vt Comicus ait, aut gurguliunculos minutos. Nec tamen legem illam mancipiorum adhuc refero: quâ nihil acerbius in veterum bellis. Homines ingenuos, nobiles, pueros, fœminas, omnes victor abripiebat, quis ſcit an in æternam ſeruitutem? Certè ſeruitutem. cuius veſtigium iure gratulor non fuiſſe, non eſſe adhuc, in Chriſtiano orbe. Turcæ ſanè vſurpant. nec aliud eſt quod magis inuiſum & terribilem nobis reddat Scythicum illum dominatum.

* Certè ſub imma. Nam nunc habitari iterùm ſcio, & melius coli.

Captiuitas olim acerba, & æquanda morti.

CAPVT XXIII.

Peſtis Famiſque priſcæ inſignia maximè exempla. item Tributorum magnitudo quæ olim. & Rapinarum.

AT tu pergis in querelâ. & Peſtem etiam adtexis Famemque: Tributa & Rapinas. Vis igitur ſingula comparemus? ſed breuiter. Dic mihi quot millia Peſtis in totâ Belgicâ abſtulit, his quinque aut ſex annis? Opinor quinquaginta, aut vt largiter, millia centum. At vna in Iudæâ peſtis ſub Dauide rege, *ſeptuaginta millia* abſorpſit, die non toto. Sub Gallo & Voluſiano Imperatoribus, * peſtis ab Æthiopiâ exoriens omnes Romanas prouincias peruaſit, & per quindecim continuos annos incredibiliter exhauſit. Nec alia vmquam maior lues mihi lecta, ſpatio temporum, ſiue terrarum. Sæuitiâ tamen & impetu inſignior illa quæ Byzantij finitimiſque locis graſſata, Iuſtiniano Principe. cuius vis tanta, vt in ſingulos dies *quinque millia* funerum daret, interdum etiam *decem*. Timidè hoc dicerem & ambiguus fidei: niſi fidiſſimi huic rei ab illo ipſo æuo * teſtes. Nec minùs miranda Africana peſtis, quæ euerſâ Carthagine orta, in ſolâ Numidiâ * *octingenta hominum millia* deleuit: in maritimâ Africâ, *ducenta*, & apud Vticam *triginta millia* militum, qui ad oram eius præſidium relicti. Iterumque in Græcia, Michaëlis Ducæ imperio, tam ſæua: ὡς ἀδυνατεῖν (Zonaræ verba ſunt) τοὺς ζῶντας πρὸς τὸ [illegible]-δόναι τοὺς θνήσκοντας, *vt viui prorſus pares non eſſent mortuis ſepeliendis*. Denique * Petrarchæ æuo, vt ipſe refert, tam valida in Italiam incubuit, vt ex millenis quibuſque hominibus vix decem ſupereſſent. Iam de fame, nihil profectò nos aut ætas noſtra vidimus, ſi videmus antiqua. Sub Honorio Imperatore * Romæ tanta caritas & raritas omnis annonæ, vt homines hominibus iam imminerent, & in Circo palàm audita ſit illa vox, PONE PRETIVM HVMANAE CARNI. In totâ * Italiâ vaſtantibus eam Gothis, ſub Iuſtiniano, iterùm tanta; vt in ſolo Piceno *quinquaginta hominum millia* fame interierint: & paſſim in vſum ciborum verſæ ſint non carnes ſolùm humanæ, ſed humana excrementa. Duæ mulieres (narrare exhorreſco) ſeptemdecim viros per inſidias noctu interfecerant & comederant: ipſæ à decimooctauo, qui id agi ſenſerat, cæſæ. Nec refero in Sacrâ vrbe famem, & exempla iam protrita. Quòd ſi de Tributis etiam aliquid dicendum eſt: non nego grauia eſſe quibus premimur, ſed ita ſi ſola & per ſe ea videas, non ſi componas cum priſcis. Pleræque omnes prouinciæ ſub Romano imperio, fructuum ex * agro paſcuo *Quintam* quotannis perſoluêre, *Decimam* ex agro aruo. Nec defuêre Antonius & Cæſar nouem deceméque annorum tributa exigere in vnum annum. Iulio Cæſare interfecto, cùm arma ſumpta pro libertate, ſinguli ciues *vigeſimamquintam* omnium bonorum dependere iuſſi: & hoc amplius, Senatorij ordinis omnes, in ſingulas ædium ſuarum * tegulas, *ſex aſſes*. Quæ immenſa contributio, noſtriſque ſenſibus nec credenda nec reddenda. At * Octauianus Cæſar, (credo ratione nominis ſui habitâ) *octauam* omnium bonorum partem à libertis exegit, & accepit. Et omitto quæ Triumuiri, quæ alij tyranni patrauerunt: ne noſtros doceam, recitando. Vnum tibi inſtar omnium exactionum rapinarumque ſit, de Colonijs. Quo inuento vt nihil ad vim imperij firmius, ita nihil in ſubditos cogitari potuit triſtius. Deducebantur paſſim legiones cohorteſque veteranæ in agros & oppida: miſeriq́ue prouinciales momento temporis bonis & fortunis omnibus prouoluebantur. idque nihil auſi, nihil meriti: ſed pro crimine omni, opes aut opimi agri. In quo profectò gurges quidam cala-

Peſtis, quæ apud veteres.

* Zonaras Tom 2.

* Procopius lib ii. de Bello Perſico. Agathias lib. v hiſt.

* Oroſius Lib. v. c. viii.

* Sub anno à Chriſto m ccc. lix.

Fames, quæ apud veteres.

* Zoſimus vi. Annal.

* Procop. de bello Goth. lib. ii. apud quem plura vide.

Tributorum olim magnitudo.

* Appianus ſatis clarè innuit lib. 2. Ἐμφυλ.

* Dio apertè lib. xlvi. ἐς δὲ βουλευτὰς τέσσαρας ὀβολοὺς καθ' ἑκάστην κεραμίδα τῶν ἐν τῇ πόλει οἰκιῶν.

* Dio lib. l.

In colonijs deducendis acerbitas.

calamitatum omnium appâret. Miſerum eſt nummis ſpoliari: quid etiam agris tectiſque? Graue iſtis pelli: quid totâ patriâ? quid templis ariſque? Diſtrahebantur ecce aliquot millia hominum, liberi à parentibus; domini à familiaribus; vxores à viris; & in varias terras, vt cuique fors ſua fuit, ſpargebantur: alij in *ſitientes Afros*, vt poëta in hac ipsâ re ait, *Pars Scythiam, aut toto diuiſos orbe Britannos*. Solus Octauianus Cæſar in ſolâ Italiâ *duodetriginta* colonias collocauit. in prouincijs quot libuit. Nec alia res magis, vt ego ſcio, exitio fuit Gallis nobis Hiſpaniſque.

Qua crudelitas.

CAPVT XXIV.

Crudelitatis & Cædium narrationes aliquot, miræ, & ſupra omnia ſcelera huius æui.

Cædes immanes & infames, quæ olim.

SED ſæuitia tamen hodie, inquis, & cædes inauditæ. Scio quid innuas, & quod nuperum factum. Sed tuam fidem, Lipſi: tale nihil apud antiquos? O imperitum te, ſi neſcis: malum, ſi diſſimulas! Exempla enim adeò prompta & multa, vt laboremus in eligendo. Sullæ nomen noſti, illius Felicis? ergo & proſcriptionem eius infamem & immanem, quâ * *millia quattuor & ſeptingentos* ciues abſtulit vni vrbi. Et ne vilia quædam capita aut è plebe cenſeas, *centum quadraginta* in ijs Senatores. Nec rango cædes innumeras, quæ vulgo factæ permiſſu eius ſiue iuſſu. vt non immeritò vox illa Q. Catulo expreſſa ſit, *Cum quibus tandem victuri ſumus, ſi in bello armatos, in pace inermes occidimus?* At Sullam eumdem haut multò pòſt imitati tres diſcipuli (Triumuiros intellego) pariter proſcripſêre * *trecentos Senatores*. equites Romanos ſupra *bis mille*. Heu ſcelera, quibus nihil acerbius Sol ille vidit viſuruſque eſt, ab ortu omni ad occaſum! Appianum, ſi voles, lege, & in eo variam fœdamque imaginem latitantium, fugientium; ſiſtentium, extrahentium; liberorum circà eiulantium, & coniugum: peream ego, niſi humanitatem ipſam perijſſe dices fero & ferino illo æuo. Atque hæc in Senatoribus equitibuſque geſta: id eſt, totidem pænè regibus aut dynaſtis: ſed in multitudinem fortaſſe non ſæuitum. Imò vide mihi eumdem Sullam qui * *quattuor legiones contrariæ partis, fidem eius ſecutas, in publicâ Villâ, nequidquam fallacis dextræ miſericordiam implorantes, obtruncari iuſſit.* Quorum cùm

* Valerius lib. 11.

* Appianus ita numerat.

* Ita Valerius lib. IX. idque efficeret XXIV. millia hominum. At Seneca tantum de ſeptem millibus, De Irâ.

morientium gemitus Curiam quoque attigiſſet, attonito & conuerſo Senatu: *Hoc agamus*, inquit, *Patres conſcripti, pauculi ſeditioſi iuſſu meo puniuntur*. Nec ſcio quid magis hîc mirer: hominem id facere potuiſſe, an dicere. Et plurâne poſcis ſæuitiæ exempla? cape. * Seruius Galba in Hiſpaniâ trium ciuitatum conuocato populo, quaſi de commodis earum acturus, *ſeptem millia*, in quibus flos iuuentutis conſiſtebat, repentè trucidauit. In eâdem regione * L. Licinius Lucullus conſul, * Caucæorum *viginti millia* contra deditionis ſtipulatæ fidem immiſſis in vrbem militibus occîdit. Octauianus Auguſtus Peruſiâ captâ, * *trecentos è deditijs, electos vtriuſque ordinis, ad aram D. Iulio exſtructam hoſtiarum more mactauit.* * Antonius Caracalla, neſcio ob quos iocos infenſus Alexandrinis, pacis ſpecie in vrbem eam veniens, vniuerſam iuuentutem in campum conuocatam, milite circumdedit, & ſigno dato ad vnum omnes occîdit. parique ſæuitiâ in reliquam multitudinem vſus, frequentiſſimam vrbem prorſus exhauſit. * Mithradates rex vnâ epiſtolâ *octoginta millia* ciuium Romanorum negotiantium di cauſâ per Aſiam diſperſa interêmit. * Voleſus Meſſalla proconſul Aſiæ, *trecentos* vnâ die ſecuri percuſſit, & inter cadauera reiectis manibus ſuperbè inambulans, quaſi rem magnificam feciſſet, proclamauit, * Ὦ πρᾶγμα βασιλικόν! Et profanos adhuc loquor impioſque. ſed ecce tibi etiam inter deo vero deuota nomina Theodoſium Principem, qui Theſſalonicæ per ſummum ſcelus & fraudem *ſeptem millia* innoxiorum capitum in theatrum quaſi ad ludos conuocatos, immiſſo milite necauit. Quo facto nihil magis impium vetus omnis impietas habet. Ite poſt hæc mei Belgæ, & ſæuitiam ſiue perfidiam Principum accuſâte in hoc æuo.

* Valerius.

* Appianus.
* Puto, Vaccæorum.

* Suetonij verba.
* Xiphilinus & Herodian.

* Valer. alijque.

* Seneca 2. De Irâ.

* O rem regiam!

CAPVT XXV.

Tyrannis etiam noſtra eleuata. oſtenſa eâ à naturâ ſiue malitiâ humanâ eſſe. & externas internaſque oppreſſiones fuiſſe olim.

DENIQVE Tyrannidem etiam hodie culpas, & oppreſſiones corporum atque animorum. Nec ambitioſè mihi nunc decretum attollere æuum noſtrum, vel adfligere. cui enim bono? hoc quod ad Comparationem noſtram facit, dicam. Quando mala iita non? & vbi non? Cedò mihi

Crebra ſemper tyrannides & oppreſsiones.

ſæclum aliquod ſine inſigni tyrannide, cedò gentem. Si potes: (Subibo enim diſcrimen huius aleæ:) ego quoque confitebor miſerrimos nos miſerorum. Quid taces? Verum eſt, vt video, illud diaſyrticum vetus, *Omnes bonos Principes in vno annulo poſſe perſcribi.*

Quibus origo a ſuperbiâ & fero ciâ humani ingenij.

Inſitum nimirum humanis ingenijs, imperio inſolenter vti: nec facilè modum ſeruare in eâ re, quæ ſupra modum. Nos illi ipſi qui de tyrannide querimur, ſemina tyrannidis incluſa in pectore geſtamus: nec voluntas pleriſque ea efferendi deeſt, ſed facultas. Serpens cùm frigore torpet, venenum nihilominùs habet, ſed non exerit: ſimile in nobis, quos ſola imbecillitas arcet à nocendo & Fortunæ quoddam frigus. Da vires, da inſtrumenta: vereor vt vel impotentiſſimi plerique iſtorum ſint, qui nunc tam iniqui in potentes. Exemplum in cottidianâ iſtâ vitâ. Vide mihi patrem illum ſæuientem in filios, dominum in ſeruos, præceptorem in diſcipulos. Phalarides in ſuo genere omnes iſti ſunt: & fluctus eoſdem in flumine excitant, quos reges in magno mari. Nec animantibus alijs non hæc natura. è quibus

Sed & tyrannus inter alia animalia.

pleraque ſæuiunt in congeneras ſibi ſpecies, in aëre, terrâ, aquâ.

—— piſces ſic ſæpè minutos
Magnus comeſt, ſic aues enecat accipiter.

ait rectè Varro. Sed corporum iſtæ oppreſſiones ſunt, inquies: hodie hoc eximium, quod etiam animorum. Itáne, animorum? vide ne inuidioſè hoc potiùs, quàm verè. Ignorare mihi ſeſe & naturam illam cæleſtem videtur, quiſquis premi eam putat poſſe aut cogi. Nulla enim externa vis vmquam faciet, vt velis quod nolis, ſentias quod non ſentis. Ius aliquis in vinculum hoc animi habet ſiue nexum: nemo in ipſum. Soluere eum à corpore tyrannus poteſt, non naturam eius diſſoluere: quæ pura, æterna, ignea, ſpernit externum & violentum omnem tactum. At ſenſum tamen animi non licet expromere. Eſto. ſed linguæ tuæ igitur fræna ponuntur, non animo: nec iudicijs, ſed factis. Sed nouum hoc ipſum & inauditum. O bone, quàm erras! Quot tibi poſſim dicere qui ſub tyrannis ſenſuum ſuorum pœnas luerunt, propter incautam linguam? Quàm multi ex iiſdem vim adferre iudicijs conati? & iudicijs dico in re. pietatis. Perſarum & Orientis reges adorari, tralaticium fuit. & Alexandrum, eumdem diuinitatis cultum ſibi adſcîuiſſe ſcimus, ruſticâ Macedoniâ ſuâ non probante. Inter Romanos bonus ille & moderatus Princeps Auguſtus, flamines & ſacerdotes in prouincijs imò in domibus ſingulis habuit, vt deus. Caligula deorum ſtatuis amputato capite, ſuum imponi iuſſit, ridiculâ impietate. idem templum ſuo numini, ſacerdotes, & quæſitiſſimas hoſtias inſtituit. Nero Apollo haberi voluit: & illuſtriſſimi ciuium interfecti, hac præſcriptione,* *quòd numquam pro cæleſti voce immolaſſent.* Iam Domitianus *Deus dominuſque noſter*, palàm audiebat. Quę vanitas & impietas ſi hodie in vllo regum, Lipſi, quid diceres? Nec adnauigo propiùs hanc Scyllam, in quam non trahent aut pellent me vlli ambitionum venti.

** Id ſpectat inter alios Thraſeæ obiectum.*

* Ἀκίνδυνον γάρ ἐστι τὸ σιγῆς γέρας.

** Periculo vacat ſilentij præmium.*

Vnum tantùm in totam hanc rem priſcę ſeruitutis teſtimonium adferam, & quidem è familiari tuo ſcriptore: quod velim attendas. Tacitus de Domitiani æuo: *Legimus, cùm Aruleno Ruſtico Pætus Thraſea, Herennio Senecioni Priſcus Heluidius laudati eſſent, capitale fuiſſe. nec in ipſos modò auctores, ſed in libros quoque eorum ſæuitum, delegato Triumuiris miniſterio, vt monumenta clariſſimorum ingeniorum in comitio ac foro vrerentur. Scilicet illo igne vocem populi Romani, & libertatem Senatus, & conſcientiam generis humani aboleri arbitrabantur:* * *expulſis inſuper Sapientiæ profeſſoribus, & omni bonâ arte in exſilium actâ, nequid vſquam honeſtum occurreret. Dedimus profectò grande patientiæ documentum, & ſicut vetus ætas vidit quid vltimum in libertate eſſet, ita nos quid in ſeruitute: adempto per inquiſitiones etiam loquendi audiendíque commercio. Memoriam quoque ipſam cum voce perdidiſſemus, ſi tam in poteſtate noſtrâ eſſet obliuiſci, quàm tacere.*

** Velim notes veræ tyrannidis mores.*

CAPVT XXVI.

Poſtremò doctum non mira aut noua eſſe hæc Mala. hominibus gentibuſque omnibus ſemper communia. & ſolatium in eâ re quæſitum.

NEC adtexo plura de Comparatione. ad alterum Legionis meæ agmen venio, quod oppugnat Nouitatem: ſed breuiter & contemptim. Spolia enim potiùs leget ex deuicto iam hoſte, quàm vt confertâ manu acriter cum eo pugnet. Reuerà autem quid hîc homini nouum eſſe poteſt, niſi

Contra eos qui nouas aut eximias putant has clades.

niſi qui ipſe nouus nouitius in humanis rebus? Crantor egregiè & prudenter, qui verſum hunc ſemper habebat in ore,

* Οἴμοι, τί δ᾽ οἴμοι; θνητά τοι πεπόνθαμεν.

** Heu me! quid heu me? humana perpeſſi ſumus.*

Circulantur enim cottidie hæ clades, & orbe quodam eunt per hunc Orbem. Quid triſtia hæc euenire ingemiſcis? quid admirare?

* Οὐκ ἐπὶ πᾶσί σ᾽ ἐφύτευσ᾽ ἀγαθοῖς
Ἀγάμεμνον Ἀτρεύς.
Δεῖ δέ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι,
Θνητὸς γὰρ ἔφυς. κἂν μὴ σὺ θέλῃς,
Τὰ θεῶν οὕτω βουλόμεν᾽ ἔσται.

** Non te omnia ad læta genuit O Agamemnon Atreus. Opus tibi gaudere & dolere. Mortalis enim natus es: & vt recuſes, Superis ita volentibus erit.*

Solonis argumentũ Conſolatio.

Illud potiùs mirum, ſi exlex quiſquam ab hac communi lege, nec onus ferat quod ferunt omnes. Solon amicum quemdam Athenis grauiter lugentem in arcem deduxit, & ſubiectas omnes in magnâ vrbe ædes oſtendit: Cogita, inquiens, quàm multi luctus ſub his tectis olim fuerint, nunc verſentur, poſteà futuri ſint: ac mitte mortalium incommoda tamquam propria deflere. Velim idem tibi fieri poſſit, Lipſi, in magno iſto mundo. Sed quoniam re non poteſt; age, fiat paulliſper cogitatione. Siſto te in alto illo, ſi vis, Olympo. deſpice mihi omnes vrbes, prouincias, regna: & cenſe totidem conſepta te videre cladium humanarum. Amphitheatra hæc quædam ſunt & velut Arenæ, in quibus cruenti illi Fortunę ludi. Nec longè oculos mitte. Italiam vides? nondum triginta anni ſunt, cùm à ſæuis aſperiſque ab vtroque latere bellis conquieuit. Latam illam Germaniam? validæ in eâ ſcintillæ nuper diſcidij ciuilis: quæ iterùm exardeſcunt, &, niſi fallor, in exitialem magis flammam. Britanniam? perpetua in eâ bella cædeſque. & quòd nunc paulliſper in pace eſt, imperio debet pacati ſexus. Galliam? vide & miſerere. etiam nunc per omnes eius articulos gangræna ſerpit ſanguinolenti belli. Nec aliter in toto orbe. Quę cogita Lipſi; & communione hac miſeriarum, tuas leua. Atque vt triumphantibus à tergo deſtitui ſeruus ſolet, qui in medio triumphi gaudio identidem interclamaret, Homo es: ſic tibi monitor iſte ſemper adſiſtat, eſſe hæc humana. Vt enim labor cum pluribus communicatus leuior fit: ſic item dolor.

Clades in omni orbe.

CAPVT XXVII.

Sermonis totius Concluſio, & ad repetendum eum ruminandumque breuis admonitio.

EXPLICVI copias meas omnes & ſermonem, Lipſi: & habes quæ pro Conſtantiâ dicenda mihi cenſui in Dolorem. Quæ vtinam non grata tibi ſolùm, ſed ſalubria: nec delectent, ſed magis iuuent! Iuuabunt autem, ſi non in aures ſolùm, ſed in animum demittes: nęc audita iacêre & inareſcere ea pariére, vt ſemina ſparſa ſummo ſolo. Denique ſi repetes ſeriò & ruminabere. quia vt ignis è ſilice non vno concuſſu elicitur: ſic in frigido iſto pectore, non primo admonitionum ictu accenditur latens & languens in nobis vis illa honeſti. Quæ vt verè aliquando in re ardeat, nec verbis aut ſpecie, ſed re & factis, ſupplex quæſo veneror que æternum & diuinum illum ignem.

Concluſio & admonitio.

Repetiti monitionum ictus iuuant & penetrant.

Cùm dixiſſet, ſurrexit properè, &, Eo Lipſi, inquit. Sol hic meridies prandij mihi index. tu ſequere. Ego alacer ac libens, inquam: quodque in myſterijs ſolet; iure nunc acclamem,

—— * Ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον.

** Effugi malum, repperi bonum.*

AD DEVM
PRO CONSTANTIA
PRECES

Fuſæ in graui & diuturno meo morbo, anno ∞.Iↄ.LXXIX. Aetatis meæ XXXII.

CVI *mare, cui tellus famulatur, & igneâ cęli*
Sidera: quem metuunt mortalia ſęcla animantum:
Alme Deus, ſine quo dîas in luminis oras
Nil venit, & ſine quo nil exit luminis oras:
Aſpice me quem languor habet, quem tabida vexat
Febris, & exiguam ſuadet ſperare ſalutem.
Annue ne pariter cum corpore mens bruteſcat,
Neu timefacta meum fugiat CONSTANTIA *pectus.*
Certa etenim vitę finis mortalibus inſtat,
Et cuncti properamus eumdem tangere portum:
Non curſus tamen omnibus vnus. ô ille beatus,
Qui vitę infames ſcopulos & naufraga ſaxa
Feſtinâ potuit pręteruexiſſe carinâ!
Quando voles mea Parca, ſequar. non hîc terrenis
Impedior curis: nec me fucata veneno
Vellera, nec rutilo ſplendor perſtrinxit ab auro.
Sola mihi docta arriſit pellacia Muſę:
Hanc quoque ſperno libens. tu tantùm dîe deorum,
Mundi mens ęterna, & inenarrabile numen,
Suſcipe me, & lętum meliori in ſede repone.

INDEX CAPITVM,

Quem ſubiecimus vt Lector in vno aſpectu habeat filum totius operis & contextum.

LIBRI PRIMI.

CAP. I. *Præfatio & introductio querela item aliqua de Belgarum turbis.* Pag. 377

CAP. II. *Peregrinationẽ non facere ad internos morbos. indiciũ eam eſſe, non medicinã, niſi ſi fortè in leui quodã & primo adfectuũ motu.* ibid.

CAP. III. *At veros animi morbos non tolli eâ, non minui: imo per eam recrudeſcere. Animum eſſe qui in nobis ægrotet: eíque remedium a Sapientiâ & Conſtantiâ petendum.* 378

CAP. IV. *Definitiones Conſtantiæ, Patientiæ, Rectæ rationis, Opinionis. Item Pertinacia quid à Conſtantiâ differat & abtat: & à Patientiâ, Abiectio.* 379

CAP. V. *Ratio & Opinio vnde originem habeant. vtriuſque vires & effectus. Alteram ad Conſtantiam ducere, alteram ad Leuitatem.* ibid.

CAP. VI. *Conſtantiæ laus, & ſeria ad eam adhortatio.* 380

CAP. VII. *Quid ſit & quotuplex quod Conſtantiam turbet. Bona & Mala externa eſſe. Mala autem duplicia, Publica & Priuata. ex iÿs grauia & periculoſa maxime videri Publica.* 381

CAP. VIII. *Mala publica oppugnata. ſed ante omnia tres Adſectus coërciti. exque iÿs hoc Capite ambitioſa quædam Simulatio: quâ homines Mala propria, vt Publica, lugent.* 382

CAP. IX. *Simulatio ea clariùs retecta, & ab exemplis. obiter de verâ Patriâ dictum. item malitia hominum gaudentium malis alienis, cùm ipſi extra ea.* 383

CAP. X. *Querela mea de increpatione Langij tam libera. ſed additum, Philoſophi id munus eſſe. Conatus item refutandi ſuperiora: & obligatio amorque, qui in patriam.* ibid.

CAP. XI. *Refutatus ſecundus Adſectus nimij amoris in patriam. quem Pietatem falsò vocant. idque oſtenſum. Item vnde origo illi Adſectui. & quid Patria propriè ac verè.* 384

CAP. XII. *Tertius Adſectus temperatus, qui Miſeratio. eam nimiam in vitio eſſe. diſcriminata, lucis cauſſâ, à Miſericordiâ. quomodo, & quatenus eâ vtendum.* 385

CAP. XIII. *Remotis obſtaculis, ventum ſeriò ad leuanda aut tollenda ipſa Publica mala. quattuor ea præcipuis argumentis oppugnãda à me & expugnanda. Ac primò hic de Prouidẽtiâ dictum. eaq; probata ineſſe & præeſſe rebus humanis.* 386

CAP. XIV. *Nihil hic geri, niſi Prouidentiæ eius nutu. ab eâ clades in populos aut vrbes immitti. ideò parùm piè ſuper iÿs queri nos aut flere. Denique adhortatio ad parendum deo. cum quo temere & fruſtrà pugnatur.* 387

CAP. XV. *Ad ſecundum pro Conſtantiâ argumentum tranſitum, quod a Neceſſitate. Vis eius & impetus. Dupliciter ea Neceſſitas conſiderata: & primò in Rebus ipſis.* 388

CAP. XVI. *Exempla neceſſariæ mutationis aut mortis in toto Orbe. Cælum & elementa conuerti, aliquando interitura. Idem in opidis ſpectari, in prouinciÿs, & regnis. Denique gyrare hic omnia, nec quidquam ſtabile aut firmum.* ibid.

CAP. XVII. *Ventum ad Neceſſitatem quæ à Fato. Fatum ipſum primo adſertum. Vulgi in eo & ſapientum vniuerſum quemdam conſenſum fuiſſe, ſed in partibus diſſenſum. Quotuplex priſcis Fatum.* 390

CAP. XVIII. *Tria prima genera Fati explicata breuiter. omnium definitio ſiue deſcriptio. Stoici leuiter & breuiter excuſati.* ibid.

CAP. XIX. *Quartum ſiue Verum Fatum explicatum. De nomine ipſo dictum breuiter. Id definitum tenuiore filo: & oſtenſum à Prouidentiâ differre.* 392

CAP. XX. *Diſtinctum & diuulſum id à Stoico ſato quattuor terminis. Oſtenſum accuratiùs, quomodo vim non inferat voluntati. itemque deum nec ουνεργὸν mali nec auctorem eſſe.* 393

CAP. XXI. *Concluſio tractationis de Fato. monitum, periculi plenam & ancipitem eam eſſe. non curioſè indagandam. deinque adhortatio ſeria vt vires animo imprimantur a Neceſſitate.* 394

CAP. XXII. *Ignauiæ latibulum aliquod quæri ſolere in Fato. ſed id detectum. Fatum agere per cauſſas medias, eoque illas adhibendas. Quatenus auxiliari patriæ, quatenus non oporteat. Finis impoſitus primo libro & ſermoni.* ibid.

LIBRI SECVNDI.

CAP. I. *Occaſio repetiti ſermonis. itio ad Langij amœnum hortum, eiusque laudatio.* 396

CAP. II. *Hortorum in genere Laudatio. Cultum eum antiquum eſſe, & à naturâ. Reges & viros magnos vſurpaſſe. Denique delectatio eorum ob oculos poſita, & non improbum meum votum.* ibid.

CAP. III. *Contra curioſos quoſdã diſſertum, qui hortis ad vanitatem & ignauiã abutuntur. Quis verus eorũ vſus. Sapientibus & doctis idoneos eſſe: & Sapientiã ipſam altã in iÿs & educatã.* 397

CAP.

CAP. IV. *Ad Sapientiam igitur adhortatio. per eam ad Conſtantiam veniri. & ſeriò monita iuuentus, vt ſerias Philoſophiæ litteras cum amœnioribus illis & liberalibus coniungat.* 398

CAP. V. *Sapientiam non vouendo, ſed conando acquiri. Reditũ in ſermonem de Conſtantiâ. Cupidinẽ diſcendi, bonũ eſſe in adoleſcentiâ ſignũ.* 399

CAP. VI. *Pro Conſtantiâ tertium argumentum ab Vtili. Clades bonas eſſe, Originem intueare ſiue Finem. Originem enim à deo ſumere, qui æternùm & immutabiliter bonus: ideoque cauſſa nullius mali.* 400

CAP. VII. *Finem item cladium ſemper dirigi in bonum, etſi perſæpè eæ per noxios homines, & noxa cauſſâ adminiſtratæ. Sed frangi & temperari eorum vim à deo. flecti omnia in noſtrum vſum. obiterque dictum, cur Malorum operâ in ijs deus vtatur.* ibid.

CAP. VIII. *Magis diſtinctè de finibus ipſis. eos triplices eſſe: & qui, quibus conueniant. Mox paullò fuſiùs de Exercitio, quod Bonis non vno modo prodeſt, firmãdo, probando, præeundo.* 402

CAP. IX. *De caſtigatione, qui ſecũdus finis. eam quoq; oſtẽſum ex vſu noſtro eſſe, dupliciter.* ibid.

CAP. X. *Denique Punitionem ipſam bonam & ſalubrem eſſe: dei reſpectu, hominum, & eius qui punitur.* 403

CAP. XI. *De Fine quarto, qui homini ambiguus eſt. eum pertinere vel ad Conſeruationem tutelamque Vniuerſi, vel ad Cultum. Singula vberiùs explicata.* ibid.

CAP. XII. *Contra iuſtitiam diuinam vetus & vulgata obiectio: cur impares pœnæ? ea inquiſitio ab homine remota, & oſtenſa impia.* 405

CAP. XIII. *Tamen vt curioſis ſatisfiat, ſeparatim ad tres veteres obiectiones reſponſum. & primò ad eam de Malis non punitis: quos differri docemus, non dimitti. idque vel hominum ipſorum cauſſâ: vel naturâ quâdam dei, quæ ad ſupplicium lenta.* ibid.

CAP. XIV. *Deinde oſtẽſum plures eſſe Pœnas: & quaſdam occultas internaſque, quæ ſcelus ipſum comitentur, & quas improbi effugiunt numquam. quæ grauiores quàm vllæ externæ.* 406

CAP. XV. *Pœnas etiam Poſtumas manere improbos. & plerumque imò ipſas Externas; quæ exemplis aliquot illuſtribus adfirmata.* 407

CAP. XVI. *Reſponſio ad alteram obiectionem, de Immeritis. oſtenſum omnes meruiſſe pœnam, quia omnes in culpâ. & qui magis aut minùs, ægre imò nullo modo ab homine poſſe diſcerni. Deum ſolum eſſe, qui noxas clarè videat; ideoque iuſtiſſime puniat.* 408

CAP. XVII. *Reſponſio ad obiectionem tertiã, de pœnis trãſlatis. exemplis monſtratum id etiã apud homines fieri. Quæ deo tranſlationis huius cauſſa ſit. & pluſcula alia ſatis curioſæ ſubtilitatis.* 409

CAP. XVIII. *Tranſitus ad Locum vltimũ factus, qui ab Exẽplis. & oſtenſum, vtile interdum eſſe, ſeriæ medicinæ admiſceri quædã iucunda.* 410

CAP. XIX. *Non tam grauia eſſe Mala publica, quàm videntur. idque primò, ſed breuiter, Ratione oſtenſum. Circumiecta enim rebus plerumque vanè timeri, non ipſas.* 411

CAP. XX. *Ad Comparationem ventum. ſed priùs exaggerata Belgarum & huius æui mala. eaque opinio communiter refutata: & oſtenſum, ingenium humanum pronum ad augendos ſuos luctus.* ibid.

CAP. XXI. *Magis deinde propriè & preſſe id refutatũ, ex Comparatione cum veteribus malis. Primò de bellis & de clade mirabili Iudæorũ.* 412

CAP. XXII. *De Græcorum item Romanorumque cladibus ex bello. Magnus interfectorum numerus ab aliquot ducibus. Item vaſtatio noui orbis. & miſeriæ captiuitatis.* 413

CAP. XXIII. *Peſtis Famiſque priſcæ inſignia maximè exempla. item Tributorum magnitudo quæ olim. & Rapinarum.* 414

CAP. XXIV. *Crudelitatis & cædium narrationes aliquot, miræ, & ſupra omnia ſcelera huius æui.* 415

CAP. XXV. *Tyrannis etiam noſtra eleuata. oſtẽſa ea à naturâ ſiue malitiâ humanâ eſſe. & externas internaſque oppreſſiones fuiſſe olim.* ibid.

CAP. XXVI. *Poſtremò doctum non mira aut noua eſſe hæc mala. hominibus gentibuſque omnibus ſemper communia. & ſolatium in eâ re quæſitum.* 416

CAP. XXVII. *Sermonis totius Concluſio, & ad repetendum eum ruminandumque breuis admonitio.* 417

APPROBATIO.

Hos duos I. LIPSI de Conſtantiâ libros, vel hoc nomine prælo dignos cenſeo, quòd non iam, vt aliæ eiuſdem lucubrationes, libris & lapidibus, ſed ipſi animo caliganti languentique lucem & medicinam adferant; quibus, ſi admiſceut, ad illud robur proficiat quiſque ac conualeſcat, vt ſi fractus illabatur orbis, impauidum feriant ruinæ.

Guilielmus Fabricius Nouiomagus Apoſtolicus ac Regius librorum Cenſor.

IVSTI LIPSI
MANVDVCTIONIS
AD
STOICAM PHILOSOPHIAM
LIBRI TRES:
L. ANNAEO SENECAE
ALIISQ. SCRIPTORIBVS
ILLVSTRANDIS.

AD ILL^MVM ET EXCELL^MVM PRINCIPEM D. IOANNEM FERDINANDVM VELASQVIVM COMITEM-STABVLI REGNORVM CASTELLÆ ET LEGIONIS, DVCEM FRIASII, COMITEM HARI.

MANVDVCTIONEM meam facere vides, quod ego nuper feci, Ill^me Princeps, id eſt ad te venire. Vterque meritò. ego, vt aduentum in hæc loca & afflictam patriam gratularer, tuis etiam conſilijs erigendam; itemq́ue gratias agerem, pro beniuolentià quâ me iampridem eximià quadã honeſtaſſes. Facit vtrumque hoc idem *Manuductio*: & cauſſas eaſdem habet. An non & alteram magis propriã? opinor. Seruit ipſa & facta eſt ad lucem Hiſpani ſcriptoris, ANNÆI SENECAE: itaque decorè viã ad Hiſpanum Principem affectat, eius ſe arbitrio ac tutelæ permiſſura. Tuæ, inquã, tutelæ: cui copiæ & exercitus permitti ſolent: & vetus tuum perpetuumq́ue munus eſt, equeſtri parti virium in Hiſpaniæ regno præeſſe: imò & totis copijs, in abſentià Regum. Id enim eſt * *Comes-ſtabuli*: magna dignitas, & quà Valentinianus Imperator ipſum fratrem ſuum Valentem exornauit, id eſt in proximo ſibi gradu collocauit. Maiores tui VELASQVII, virtute & glorià inclyta gens, hanc ipſam mèritis pepererunt, & familiæ ſuæ aſſeruerunt: in bellis contra Mauros, & ſiquos alios Hiſpania hoſtes habuit, non aſſidui ſolùm ſemper, ſed primi. Itaque iure in primâ dignitate poſiti: quâ tu ita fulges, vt ab ipſo te & animi ingenijq́ue dotibus præfulgeas, & maximam veriſſimamq́ue laudem iſtis referas acceptam. Prudentia tua vel in ciuili, vel in bellicâ re adminiſtrandâ innotuit, & iam nuper Mediòlani & in Sequanis enituit: idem pietas, & veræ virtutis ſtudium, quòd à litterarùm etiam & omnis ſeriȩ doctrinæ cultu illuſtratur. Raras in Principe dotes memoro, & in animo magis quàm ſtilo prædico: ijſq́ue impulſus & hæc mea, & me tibi dico, Ill^me & Excell^me Princeps, ac velut in manum trado, fidum vel cultorem, vel clientem. Louanij IV. Kal. Mart. ∞. IↃC. IV.

* Qualis ferè olim *Magiſter equitum* Romæ.

AD LECTOREM.

HABES MANVDVCTIONEM: & finem ex ipſa vides fructumq́; id eſt facem aliquam ad ANNÆVM SENECAM tibi præluceutem. Hoc conſilium nobis fuit: neque hercules ſuſcitare, quod imperiti autument, veterem & ſepultam ſectam. quam æuum aut ratio tulit, & noſtra inprimis religio, cui fateor hanc (quæ autem vetus philoſophia?) non vndique concordem aut amicam. In multis tamen: & ipſa Manuductio hoc docebit. Quid, quòd Phariſæi olim, inter Iudæos ſecta nobilis, ad hanc Stoicam proximè acceſſerunt? Ioſepho hoc credamus, qui inter ipſos nomen profeſſus, palam aſſeuerat. In Vitâ ſuâ Ἐννεακαιδέκατα ἔτη ἔχων, inquit, ἠρξάμην τε πολιτεύεσθαι, τῇ Φαρισαίων αἱρέσει κατακολουθῶν. ἣ παραπλήσιός ἐστι τῇ παρ' Ἕλλησι Στωϊκῇ λεγομένῃ: Annos nouemdecim natus ad rempublicã cœpi me dare, Phariſæorum aſſecla: quæ ſanè ſecta illi Stoicorũ apud Græcos maximè eſt conſentanea. Et verò quæ de fato ijdem Phariſæi diſſerebant, & plura, plane ſunt pro Stoicorum ſenſu. Non lubet in diſputationis campum ingredi, & cum alijs comparare, aut præferre: feci obiter in ipſo hoc ſcripto, & magis quàm placiturum quibusdam auguror: ſed quid eſt? calor, aut impreſſa in vnam rem cogitatio, interim abducit, & extra limites aut veri aut decori fortaſſe aufert. Si mihi factum, ſit venia: teſtificor ſana & ſobria me amare, & eò redigi velle ſcribenda, aut ſcripta. Nemo finem aut felicitatem, cum iſtis, in Naturâ ponat: niſi interpretatione quam dedi, id eſt Deo. Nemo item magnifica & alta nimis amplectatur, aut ſapiat: ne ſubtilia quidem vel Epiſt. cvi arguta: ſed Senecæ verbis hæc temperemus, quæ nimis ex vero profert. Latrunculis ludimus, in ſuperuacuis ſæpè ſubtilitas teritur. Non faciunt bonos iſta, ſed doctos. apertior res eſt ſapere, imò ſimplicior. Paucis opus eſt ad bonam mentem litteris. Ita eſt. paucis opus, non tamen nullis: & ideo nos quoque modum tenuimus, & multa quæ dicere, multa quæ vberiùs aut ſubtiliùs dicere erat, omiſimus: non famam ingenij noſtri, ſed tuum commodum, Lector, ſcopum deſtinantes. quem ſi attigi, benè eſt: tu adiuua, & iudicio hac lege, & ſelige quæ ad virtutem ſint & ſalutem: nec aliter, aut te & me fallis. Habebis autem à capite Sectarum diuiſiones & initia, item Stoicæ: tum præcipua huius dogmata, & maximè decantata illa Paradoxa. Reliqua in Phyſiologiam, ne confuſio ſit, ſunt dilata. Hæc eruere, & diſponere (nemini adhuc factum) arduum fuit, fateor: nec ſcio an pretium operæ apparebit. Illud tamen: hæc non facere ſolùm Senecæ illuſtrando, ſed Ciceroni, Plutarcho, Laërtio, & optimis veterum ſcriptorum. Hoc fine ama, aut æſtima: & me quoque, ſiquid lapſus ſim aut titubaui, excuſa. Per tenebras & ſalebras iui, per viam adhuc inuiam: & vetus illud liceat prætendere, Nullum ſine veniâ placuit ingenium.

INDEX
DISSERTATIONVM MANVDVCTIONIS AD STOICAM PHILOSOPHIAM.

LIBRI PRIMI

DISSERTATIO I. *Adhortatio ad Philoſophiam omni ætati aptam & vtilem: & liberales ſcientias non tanti videri.* 427

Diss. II. *Conducere tamen hactenus Liberales, ſi præparant: non autem inſiſtendum & inhærendum iis eſſe.* 428

Diss. III. *Philoſophiam non damnari, nec alienam, imò vtilem Chriſtianis eſſe. Tricas tamẽ & cauillos vitandos, & cum modo habendam.* 429

Diss. IV. *A quibus petenda Philoſophia? Ariſtoteles & Plato laudati: nec tamen his ſolis adhærendum.* 430

Diss. V. *Electione vtendũ. & hoc fine Sectæ præcipuæ oſtenſa: & primùm Barbarica.* 432

Diss. VI. *De ſectâ Italicâ: eius auctore Pythagorâ: item bonitate, ſed non diuturnitate. Aliquid de Nigidio, Sextio, & Senecâ in hâc inclinatis.* 434

Diss. VII. *Tres Græcanicæ Philoſophiæ partes, an ſectæ: ac primò de Poëticâ.* 437

Diss. VIII. *De Ionicâ Philoſophiâ, & Thalete auctore: de ſucceſſione eius, atque examinati Sidonij quidam verſus: de Socrate, & ab eo ſectis. eæque in Tabulâ propoſitæ.* 438

Diss. IX *Secta Eleatica, & variatio in auctore. Confundi cum aliis à quibuſdam. Succeſſio in tabellâ.* 440

Diss. X. *Stoici obiter laudati, eorum ſucceſſio: & de auctore ipſo Zenone.* ibid.

Diss. XI. *Diſcipuli eius, & præcipui deinde doctores: deſcripti vel laudati ab aliquot notis.* 442

Diss. XII. *Alij aliquot clari Stoici, & præſertim qui in Senecæ ſcriptis.* 444

Diss. XIII. *Cynicos originem Stoicis dediſſe, & dogmata ferè conuenire. Illi ex profeſſo laudati.* 446

Diss. XIV. *Contra Stoicos; & quæ iis obiici ſolita.* 448

Diss. XV. *Pro Stoicis: atque ordine illa reiecta.* 449

Diss. XVI. *Iidem laudati: & quid in partibus Philoſophiæ præſtiterint: deque iis vel aduerſariorum elogia.* 451

Diss. XVII. *Exempla magnorum virorum, qui in hac hæreſi, etiam Chriſtianorum.* 452

Diss. XVIII. *Seorſim Seneca laudatus, Scripta eius maxime, & purgata etiam obiter à calumniis Vita.* 454

Diss. XIX. *Epictetus item laudatus, verbis parciùs, largiter iudicio & admiratione.* 456

LIBRI SECVNDI

Diss I. *Sine Philoſophiâ homines Pueros Rudesq́; eſſe: per eam Viros, ſtudioſos, Eruditos.* 458

Diss. II. *Philoſophiæ aliquot definitiones Stoicæ, vna etiam Platonis: atque eæ breuiter explicatæ.* 459

Diss. III. *Diuiſio Philoſophiæ communiſſima, in Dogmaticam, Academicam, Scepticam. Quid ſingulæ? & Academia diuiſa.* 460

Diss. IV. *Quem vſum Academia aut Scepſis habeat: quem & abuſum: ac Senecæ quædam illuſtrata.* 461

Diss. V. *Alia Philoſophiæ diuiſio, in Contemplatiuam & Actiuam: iterumq́ue ſingulæ iſtæ diuiſæ.* 463

Diss. VI. *Logicam omitti à quibuſdam. De dignitate ſingularum: & Ethicam vſu fructuque certè eminere.* 464

Diss. VII. *Diſcrimen Sapientiæ à Philoſophiâ: & illius definitio, eaq́ue obiter illuſtrata.* 465

Diss. VIII. *Verus Stoicorum Sapiens, in ſummo ab iis deſcriptus: ideoq́ue irrepertus, nec id tamen ſine cauſſâ, aut fructu.* 466

Diss. IX. *Alter ab illo Sapiens, qualem Natura & Æuum dant. is Proficiens dicitur, eiusq́ue diſcrimina.* 467

Diss. X. *Doceri Sapientiam, & diſci: neque à Deo & naturâ tantùm eſſe. Omnibus etiam offerri.* 468

Diss. XI. *De Notionibus, quæ ad Doctrinam faciunt. Quid, & quotuplices eæ, accurate dictum.* 470

Diss. XII. *Doctrinam duplicem eſſe, Dogmaticam & Paræneticam: vtraque laudata.* 471

Diss. XIII. *De Fine, ſiue Vltimo bonorum: & quis ille ſit?* 473

Diss. XIV. *Eum eſſe, Secundùm Naturam viuere: & varia ſuper hoc interpretatio.* ibid.

Diss. XV. *Prima Zenonis ſententia explicata, de Conuenientiâ vitæ.* 475

Diss. XVI. *Altera Cleanthis ſententia item explicata, de Conuenientiâ cum Naturâ Communi.* 476

Diss. XVII. *Tertia ſententia Chryſippi, de Naturâ Propriâ, id eſt Ratione.* 477

Diss. XVIII. *Quarta ſententia, de vitâ ex Virtute: quæ prioribus conſonat: atque omnes cum Veritate.* 478

Diss. XIX. *Has ſentẽtias ad Dei ſequelã tre, & ducere, atque illum eſſe primarium Finem.* 480

Diss.xx. *Solam igitur Virtutem ſufficere ad Beat[illegible]e: nec Externa aut Fortuita requiri.* 481

Di[illegible].xxi. *Aliquid in hac re contra Academicos.* (*[illegible] non venire in Boni nomen Externa.* 483

Diss.xxii. *Quæ igitur Bona? atque ea ſubtiliter, & Στωικῶς diuiſa.* 484

Diss.xxiii. *Quæ Adiaphora, ſiue Neutra? quæ in iis Producta, & Reiecta? aliaque tenuiter inquiſita.* 486

Diss.xxiv. *Non eſſe has Logomachias, aut Periergias: & ad rem voces iſtas facere, idque obiter oſtenſum.* 489

LIBRI TERTII

Dissert.i. *Ingreſſio ad Sermonem. Aliquid contra Spem & Metum: ad Decreta deinde tranſitus factus.* 490

Diss.ii. *Diſtinctio Decretorum. Contra Paradoxa aliquid, & pro iis.* 491

Diss.iii. I. *Paradoxum poſitum, & explicatum, Sapientes omnes pares eſſe.* 492

Diss.iv. II. *Paradoxum. Virtutes pares, itemque indiuiduas eſſe.* 495

Diss.v. III. *Parad. Sapientem ſibi parem, & in Gaudio ſemper eſſe.* 496

Diss.vi. IV. *Paradox. Sapientem vel in Tormentis Beatum eſſe.* 498

Diss.vii. V. *Parad. Sapientem Apathem & Imperturbabilem eſſe. Pluſcula hic de Affectibus.* 499

Diss.viii. VI. *Parad. Sapientem non opinari: itemque non ignorare: non fallere, non mentiri.* 504

Diss.ix. VII. *Parad. Sapienti nihil præter opinionem euenire.* 505

Diss.x. VIII. *Parad. Sapientem ſi[illegible] ſu[illegible]cere, ſiue, Se ſolo contentum eſſe.* [illegible]

Diss.xi. IX. *Paradox. Omnia Sapientis &, Solum diuitem cenſendum.* [illegible]7

Diss.xii. X. *Parad. Solum Sapientem [illegible]berum, ceteros omnes ſeruos cenſeri.* 5[illegible]9

Diss.xiii. XI. *Paradox. Solum Sapientem Regem eſſe.* 510

Diss.xiv. XII. *Sapientem Deo parem: Paradoxum, atque etiam Paralogum.* 511

Diss.xv. XIII. *Parad. Sapientem omnia rectè facere, etiam Digitum exſerendo. Sine peccatis eſſe.* 513

Diss.xvi. XIV. *Parad. Sapientes ſ[illegible] inter ſe amici: ſoli amare gnari.* ibid.

Diss.xvii. *Pluſcula ſimul Paradoxa. Solum Pulchrum, Nobilem, Ciuem, Magiſtratum, Vatem, Rhetorem, & plura eſſe.* 515

Diss.xviii. *Paradoxa item mixta. Non Iniuriâ affici, non Inſaniâ, non Ebrietate.* 516

Diss.xix. *Duo alia Paradoxa, atque etiam Paraloga nobis: Non ignoſcere, Non miſereri.* 518

Diss.xx. *Paradoxum ſingulare, Omnes ſtultos inſanire: &, Omnia vitia in omnibus.* 519

Diss.xxi. *Item ſingulare Paradoxum, Peccata æqualia eſſe.* 520

Diss. xxii. *Sapientem ſumere aliquando mortem poſſe, decere, debere: ex Stoico quidem decreto.* 522

Diss.xxiii. *Decretum hoc reiectum, & oſtenſum non licere, non debere, mixtis rationibus teſtibusque.* 524

Diss.xxiv. *Concluſio, & ad Exercitium adhortatio: cui tria adiumenta vel inſtrumenta data, Exempla, Conuerſatio, Examen.* 527

IVSTI LIPSI
MANVDVCTIONIS
AD
STOICAM PHILOSOPHIAM
LIBRI PRIMI
DISSERTATIO PRIMA.

Adhortatio ad Philoſophiam omni ætati aptam & vtilem: & liberales ſcientias non tanti videri.

LIPSIVS. Nam quâ cauſsâ triſtiorem te, & fimbriatâ quâdam fronte video? AVDITOR. Cauſsâ quidem apertâ. patriæ pericula, an ruinas, ſolus ignoras? LIPS. Deus auertet, aut ſiſtet: quid tamē ad te propriè? AVD. In vnâ ſum naui. LIPS. Velim iſtâ. AVD. Quâ? LIPS. Sapientiæ, quam tracto. AVD. Vidêris mihi in libris eſſe, & ſic ſoles. LIPS. Nō ſemper in iſtis ſerijs, & voueam olim magis fuiſſe. AVD. Qui iſti igitur? LIPS. *Annæum Senecam* agnoſcis, magnum inter magnos virum. AVD. Sępè à te ſic audio. ſed nunc quidem ſepono, vel ipſo te auctore. LIPS. Méne? defugio. AVD. Nam flos æui me habet, & in eo amœniora igitur hæc ſtudia, & velut florida, tractamus: grauiorum adhuc expertes. Fallor, aut monuiſti. LIPS. Illa tractare te monui, fateor: hæc ſeponere, non monui, & non ab illis tantùm, ſed cum illis, curare. Vis me verum dicere? Philoſophiæ amor & notitia aliqua etiam adoleſcentiæ adſciſcenda eſt: neque vlla ętas ei immatura. Vetus æuum ſi reſpicis, à pueritiâ huc ducebantur: & omitto alia monita, audi iſtud ab otij ipſius Magiſtro. Μήτε νέος τις ὢν φιλοσοφεῖν μελλέτω, μήτε γέρων ὑπάρχων κοπιάτω. Οὔτε γὰρ ἄωρος οὐδείς ἐστιν, οὔτε πάρωρος, πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαῖνον: *Neque iuuenis aliquis differat philoſophari, neque ſenex defatigetur. Non enim immaturus quiſquam, aut vietus & effœtus eſt, ad animæ ſanitatem.* Hæc Epicurus, & exemplo firmauerat: quem certa fides eſt, ab anno decimoquarto ætatis Philoſophiæ operatum eſſe. Quidni fecerit, & tu facias mi adoleſcens? A corpore ſi æger ſis, medicum non differas: mentis ſanitas neglectui aut procraſtinationi erit? Vt cęlo tranquillo, & mari placido, nautæ quæ contra tempeſtatem ſunt, expediunt: ſic in iſtâ ętate, nondum tot curis aut fluctibus expoſitâ, iure præpares quæ ſint illis mitigādis, aut tollendis. Amœniora iſta artium nos quidem probamus, & illo velut vomere proſcindi hoc animi ſolum, & præparari ad ſementem cupimus: ſed præparari. Veræ autem fruges, Philoſophia eſt: cetera, herbę aut flores. Quę tamen quia iamolim & nunc nimis quidam adhærent, & æſtimant: ſeueriores magiſtri reperti, qui torū hoc litterarium & liberale ſtudium reijcerent ac damnarent. Cynici inprimis. qui παραιτοῦνται, vt Laërtij verba ſunt, τὰ ἐγκύκλια μαθήματα: *aſpernantur liberales omnes artes.* Et Zeno caput Stoicæ, ſtatim initio librorum De Republicâ, τὴν ἐγκύκλιον παιδείαν ἄχρηστον ἀποφαίνει: *Liberalem doctrinam inutilem profitetur.* Quid noſter hic Seneca? *Operoſè*, inquit, *nihil agunt, qui litterarum inutilium ſtudijs detinentur.* Et quàm ſæpè alibi increpat? & quàm meritò hodie aliquis alter Seneca faciat, cùm nec modum, nec finem ſuum habent? Vanitas & ambitio quæritur, inuenitur: & Senecæ iterùm verbis, *iſta liberalium artium conſectatio moleſtos, verboſos, intempeſtiuos, ſibi placentes facit: & ideò non diſcentes neceſſaria, quia ſuperuacua didicerunt.* O quam in noſtrum æuum competunt! tu quoque vides, & (quod gaudeo) erubeſcis. Sicut enim Paris ille apud Homerum, è prœlio profugus, cum Helenâ ſe oblectat: ſic plerique relictis ſtudiorum ſerijs, voluptaria modò ſectantur. Atqui quattuor Artiū genera ſunt, vt Poſidonius rectè olim diſtinguebat. *Sunt Vulgares,*

De Breu. vitæ xiv.

Epiſt. lxxxviii.

Ibid.

ſunt Ludicræ, ſunt Pueriles, ſunt Liberales. Vulgares opificum, quæ manu conſtãt, & ad inſtruendam vitam occupatæ ſunt. Ludicræ, quæ ad voluptatem oculorum atque aurium tendunt. Pueriles, & aliquid habentes Liberalibus ſimile, quas ἐγκυκλίους Græci, noſtri Liberales vocant. Solæ autem Liberales ſunt, imò, vt veriùs dicam, Liberæ, quibus curæ animi Virtus eſt. Quæ eſt ſcilicet ſola Philoſophia, cuius fructus illa Libertas, non affectibus, non culpis, non erroribus aut terroribus ſubiici, quatenus homini quidem datũ. In quã ſunt, vt cum poëta dicam,

Fundamenta, quibus nixatur vita ſalusque.

DISSERT. II.

Conducere tamen hactenus Liberales, ſi præparant: non autem inſiſtendum & inhærendum iis eſſe.

SERVILES igitur aliæ, aut certè Pueriles ſunt: hæc eſt, quæ in liberos, quæ in viros tranſſcribit, tibi, ſi me audis, aſſumẽda. Quid
Epiſt. LXXXVIII. ergo? deſtri te aut abſciſè alias Stoici repudiant? abſit. hactenus tantùm, ſi detinent & vindicant ſibi. *Tamdiu enim iſtis immorandum eſt* (iterùm Seneca) *quamdiu nihil agere animus maius poteſt. rudimenta ſunt noſtra, non opera.* Sed & rudimenta vtilia, imò neceſſaria ſunt: non aliter quam ædium ſublimium fundamenta. Itaque Xenocrates prudenter cuidam amulo & rudi, ad philoſophiam tamen & diatribam ſuam adſpiranti: Πορεύου, ἔφη. λαβὰς γὰρ οὐκ ἔχεις φιλοσοφίας: *Abi, abi, inquit. non enim anſas habes philoſophiæ.* Vt nempe anſæ humorem non continent, vaſi tamen neceſſariæ ſunt ad vſum: ſic de litteris, Sapientiam non habent, ſed conferunt ad habendam.
Ibid. Seneca: *Quare liberalibus artibus filios erudimus? non quia Virtutem dare poſſint, ſed quia animum ad accipiendam illam præparant.* Philo Iudæus, & Clemens Alexandrinus, vterque inter veteres (& hîc etiam inter noſtros) doctrinâ eximij, ſcitâ allegoriâ hoc ingerunt; & prolem Abrahamo ex Agar ancillà ſuſceptam, cùm parere Sara non poſſet,
De congr. quær. erud. causâ. huc ducunt. *Non enim ſumus* (ait prior) *apti prolem ex Virtute ſuſcipere, niſi prius miſceamur eius ancillæ. Eſt autem Sapientiæ ancilla, illa quæ in liberalibus artibus ſcientia ponitur: vt Muſica, & Logica.* Similia Clemens in primo Stromateon. Nec leuem aliquam aut tranſitoriam in his operam requirunt: ſed, ait iterùm Philo, *Sicut in magnis fabulis aut argumentis, magna etiam Proœmia eſſe oportet: ſic iſtic. maximum enim argumentum Virtus eſt, vt quæ circa grandem materiam verſatur, vitam totam. Iure igitur non leuibus aut breuibus vtetur proœmijs, ſed Grammatica, Geometria, Aſtronomiá, Rhetoricá, Muſicá, alia omni Logicâ contemplatione imbuetur: quorum teſſera eſt, Saræ ancilla.* En vera & vetera iudicia, quæ iure nouitijs iſtis omnibus & leuibus anteponas. Nec Stoici aut Cynici aliter: quorum vna mens eſt, quam dixi, non colere ipſas propter ipſas. Sicut miles pugnæ per luſoria certamina ſe præparat: ſic nos Sapientiæ per has artes debemus. Cui εὐχρηστεῖν τε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, *conferre plurimum etiam liberales ſcientias*, Chryſippus palàm ſcripſit. An non Laërt. & alij.
ſcriberet qui caput Sapientiæ Socratem ſciebat ita his inſtructum, vt *Euripidem etiam ab eo in ſcribendis Tragœdijs adiutum*, manauerit in vulgus? Omnino ruditas illa animi, &, vt ſic dicam, agreſtis ferocitas exuenda per has verè humaniores artes eſt, & homini humanitas reddenda. Ὁ ἄνθρωπος, ait Pla- VI. De Legib.
to, παιδείας μὲν ὀρθῆς τυχὸν, θειότατον ἡμερώτατόν τε ζῶον γίγνεσθαι φιλεῖ. Μὴ ἱκανῶς δὲ, ἢ μὴ καλῶς τραφὲν, ἀγριώτατον μὲν ὁπόσα φύει γῆ: *Homo rectæ inſtitutionis & doctrinæ compos, diuiniſſimum & mitiſſimum animalium redditur: aliter autem, & vel non ſatis, vel non rectè inſtitutus, ferociſſimum & maximè indomitum omnium, quæ fert tellus.* Valdè imprimam tibi hæc verba; & vtinam ijs poſſem, qui hodie ad Naturam, eâ contenti, omnia relegant. Falsò, falsò. *quantum domitus factusque equus diſtat ab indomito* (olim ita Ariſtippus:) *tantum doctus ab indocto.* Duo igitur teneamus, Comici veteris verſu expreſſa:

Γράμματα μαθεῖν δεῖ, καὶ μαθόντα νοῦν ἔχειν. Philonid.

Et Litteras, & deinde Mentem iungere.

Vt perſonæ hiſtrionum, etſi pulchræ, vſum non habent niſi faciei applicès: ſic litteræ per ſe inanes, Sapientiæ admouendæ ſunt. Nam ſolitariæ illæ, quid niſi leuem oblectatiunculam, aut otij deceptionem habent? *cuius errores minuent? cuius cupiditates* Sen. De Breu. vit. cap. XIV.
prement? quem fortiorem, quem iuſtiorem, quem liberaliorem facient? Sed neque curas affectúſque tollent,

——— non animum metu, Horat.

Non mortis laqueis expedient caput.

Ad Sapientiã itaque eant, & nos ducant non aliter quàm qui in patriam tendit, & viâ vtitur, & diuerſorijs; ſed non illa finé aut manſionem habet. Quod ſi aliter; ecce Epictetus, qui auocat & increpat: *Homo, obliuio te cepit* D. [illegible] cap. XXII
inſtituti tui? NON HVC IBAS, SED HAC. *Atqui elegans hoc diuerſorium. Quàm multa*

autem

aut in alia? quot enim horti aut prata? sed non, niſi ut tranſitus ſim. Audiamus. Satis diu amœna hæc ſtudiorum habuimus: ſeria addamus, & ne ſerò. Ecce maior ætas approperat, ecce curæ vndiq; & turbæ: quid ceſſamus? Quin, ſicut hoſte appropinquante, minuta relinquimus, & recipimus nos in firmã & inconcuſſam hanc Sapientię arcem? Te hortor: me vna. ecce cani caput & genas incipiũt ſpargere, ecce quintus & quinquageſimus annus me pulſat: & ego ſedeo, ambulo, & in litore vagus conchulas & lapillos lego? Venti vocant, nauis oram ſoluit, recipe me ô Sapientia, & in beatæ Tranquillitatis portu ſiſte.

DISSERT. III.

Philoſophiam non damnari, nec alienam, imò vtilem Chriſtianis eſſe. Tricas tamen & cauillos vitandos, & cum modo habendam.

Ego enim venio, &

O mihi curarum requies, ô ſacra voluptas
Vnaque pax animo;

non te dimittam, donec me vita dimittet. AVD. Me quoque hoc igne tuo incendis: ſed metus aliquis eſt, qui retinet & pedem refrænat. Hoc, inquam, timeo, ne ſuadeas (cum Lucretio dicam)

Impia me rationis inire elementa, viamque
Endogredi ſceleris.

Nónne Chriſtiani ſumus? illi damnant hoc totum Philoſophari, & Patres illos noſtros audi Lactantium: *Faceßant omnes iſti* (Philoſophi) *qui vitam humanam non inſtruunt, ſed turbant.* Gregorium Nazianzenum: *In Eccleſiam, velut quædam* * *Ægyptiacæ peſtes, philoſophi irrepsère.* Tertullianus quoties conuiciatus eſt, aut illuſit? [a] *Philoſophi patriarchæ, vt ita dixerim, hæreticorum.* Iterùm: *Quiduis ſtruere ac deſtruere eruditi, magiſque dicendo perſuadentes quàm docendo.* Iterumque: *Sapientiæ & facundiæ caupones.* Iam alibi: [b] *De quorum ingenijs omnis hæreſis animatur.* Denique pulchro titulo: [c] *Philoſophus animal gloriæ.* Hieronymo hoc arriſit, & tranſcripſit: [d] *Philoſophus eſt gloriæ animal, & popularis auræ vile mancipium.* Sed & Ambroſius Antiſtes: *Phaleratæ magis, quàm vera ſapientia, quæ aliena quærit cum ſua neſciat; cæli plagas ſcrutatur, Deum ignorat quem ſolum noſſe deberet.* Nec noſtri tantùm, ſed ecce ſerius ille Triſmegiſtus damnat: Ε'λλήνων φιλοσοφία, λόγων ψόφος. *Græcorum philoſophia, verborum ſtrepitus.* Hæc Lipſi ſunt quæ abſterreant, pietati quidem addictum. LIPS. Erras, & ſeorſim ab alijs ſenti, qui verè ſunt pij. Nónne in ſcholis noſtris, Ariſtoteles & philoſophi, iamdiu eſt cùm regnant? Nec veteres illi aliter: quos aduocas quidem, ſed non ſanâ & ſuâ mente. Nihil ij veræ & ſobriæ philoſophiæ damnatum aut reiectum eunt: ſed aut Sophiſticam culpant, aut nimium eius ſtudium & honorem. Nam, vt ſcias, primis illis Eccleſiæ temporibus non deerant, qui Chriſtum ore adſumerent, & Platonem animo non exuerent: qui miſcerent etiam dogmata, & ſacra illa profanis prauâ ſubtilitate temperarent. Inde errorum riui, & hæreſes: & iure merito Patres in hos tales incurrunt. At hanc ſubditam & dominæ illi, vt ſic dicam, ancillantem, adeò non ſpernunt, attollunt potiùs & laudant. Lactantium ipſum, primarium tuum teſtem, audi: *Philoſophia non nocet, imò prodeſt plurimùm, ſi religione imbutus eſt animus.* Vides? adiumenti, non noxæ vicem habet: ſi pietas adeſt, & religio præeſt. Clemens Alexandrinus hoc pulchrè: *Etſi ipſa ſibi ſufficit, nec opis alienæ eget doctrina Seruatoris, cùm ſit potentia & ſapientia ipſius Dei: tamen Græcanica philoſophia ſi acceſſit, non quidem validiorem facit veritatem, ſed Sophiſticos inſultus ab eâ amolitur & inſidias omnes auertens,* SEPES ET LORICA *eſt Dominicæ vineæ.* Quibus poſtremis ad Salomonis verba adſpexit, alibi etiam ea interpretatus: *Sapientiam*, inquit Salomon, *vallo circumda, & attollet te, & coronâ voluptatis proteget.* Transfert deinde ad Philoſophiam, iungitque: *Igitur & tu, ſi Sapientiam ſepto Philoſophiæ & variæ eruditionis munieris, à Sophiſticâ inacceßam ſeruabis.* At Gregorium Nazianzenum etiam obducis. Illúmne, qui à puero deditus in his artibus fuit? nam Athenis, vnà cum magno illo Baſilio, Philoſophiam & Philologiam in ipſo earum fonte hauſit, & paſſim ſcripta ſua irrigat ijs aquis & perfundit. Quid autem ſuper his ſentiat, audi eius verbis. Οὐκοῦν ἀτιμαστέον τὴν παίδευσιν, ὅτι τοῦτο δοκεῖ τισιν, ἀλλὰ σκαιοὺς καὶ ἀπαιδεύτους ὑποληπτέον τοὺς οὕτως ἔχοντας, οἳ βούλοιντ' ἂν ἅπαντας εἶναι καθ' ἑαυτούς, ἵν' ἐν τῷ κοινῷ τὸ κατ' αὐτοὺς κρύπτηται, καὶ τοὺς τῆς ἀπαιδευσίας ἐλέγχους διαδιδράσκωσιν: *Non igitur in vili habenda eruditio, quia quibuſdam ita videtur: ſed cenſendum* LAEVOS ET IMPERITOS *illos ſic affici. qui vellent* OMNES SVI SIMILES *eſſe, vt in communi illo grege laterent, & inſcitiæ reprehenſionem effugerent.* Sunt vera, ſunt aurea. non habet, non habuit hoſtes

omnis

Lib. III. cap. XXX.

Orat. de modo in Diſput.

* Ranas ſignificat cum Auguſtino. De commun. doc. præcep. cap. II.

a De Anim. cap. III.

b Lib. I adu. Marc.

c De Anim. cap. I.

d Epiſt. ad Iulian.

Lib. I. c. 1.

1. Strom.

Eod. libro.

Orat. funebri in Baſil.

omnis iſta Doctrina, niſi indoctos. Nam de Tertulliano, quid tu adſers? ille in omni genere artium tinctus, amat profecto cultores atque aſtimat: ſed non illos vanos, fucatos aut fucos, qui vel ſtultè præterunt, vel improbe abutuntur. Nec alio fine dicta illa eius, aut ſenſa. Idem in noſtrorum alijs. de Triſmegiſto, ſua quædam cauſſa eſt: qui iamtunc (quiſquis aut quandocumque fuit) videbat Græcos digniſſimam artium ad minuta aut ludicra deducere: atque id carpit. Nam, vt Democriti etiam verbis & querelâ vtar, multi ſub ſacri nominis titulo
Apud Clemen. I Str. erant, ζηλωταὶ τεχνυδρίων, ἐριδάντες, καὶ ἱμαντελικταί: *minutarum artium rerumque aucupes, certatores & litium auidi, & flexuoſarum captionum ſartores.* Vtinam nec hodie tales, aut talia!
Sen. Epiſt. XLV. *ſed quantum temporis quibuſdam verborum cauillatio eripit, & captioſæ diſputationes, quæ* ACVMEN IRRITVM *exercent?* Nectunt nodos, & ſoluunt: id eſt, quid niſi aranearum ſubtiles telas texunt, & retexunt? Sicut pueri pilam percutiunt & repercutiunt,
Ep. XLVIII. ſterili voluptate: ſic iſti. *Atque vtinam* (ait Seneca) *diſputationes iſtæ tantùm non prodeſſent! nocent. Hoc manifeſtum eſt, comminui &* DEBILITARI GENEROSAM *indolem, in iſtas anguſtias conuectam.* Hoc igitur eſt, quod damnat in Græcis Triſmegiſtus, & ſiquid tale ſuperfluum: idem Diuus Hieronymus, & pulchrâ imagine, vult reſcin-
Epiſt. ad Magnum. di. *Legimus*, inquit, *in Deuteronomio, Domini voce præceptum, Mulieris captiuæ radendum caput, ſupercilia, omnes pilos & vngues corporis amputandos, & ſic eam habendam in coniugio. Quid ergo mirum, ſi & ego Sapientiam ſecularem, propter eloquij venuſtatem, & membrorum pulchritudinem, de ancillâ atque captiuâ Iſraëlitidem facere cupio? & ſi quidquid in eâ mortuum eſt Idololatriæ, voluptatis, erroris, libidinum, vel præcido vel rado?* Audimus te, vir & nomen ſacrum: & in contubernium, imò legitimum torum, ducimus Philoſophiam, ſed purgatam & rećiſam.
Lib. II. De Doctrinâ Chriſt. Item Auguſtinum: *Si qua philoſophi vera dixerunt, ab eis eſſe, tamquam iniuſtis poſſeſſoribus vindicanda.* Vindicemus. & quàm multa ea ſunt? quam præclata in omni cognitione Naturæ, in morum directione, dixerunt? vt bonus aliquis iudex pronunciet, ab altiore illa Mente ad capiendum inſtructos, ad vulgandum inſtinctos. Clau-
Lib. I De ſtatu an. cap. VIII. dianum Mam[ertum] audire eſt pretium. *Animaduertamus [illegible] philoſophorum animas, quæ [illegible] remota per[illegible] uta ſunt, tam peritè viderunt, [illegible] LVM[illegible] VER[illegible] A[illegible] FLATAS, vt in SALVTEM [illegible] nam toti mundo quandoque ederetur [illegible] Apud rudes vero gentium mentes, gen[illegible] um vteremur teſtimonijs: quo magis ignorantiæ morbo cæcata, & infidelitatis frigore in quam[illegible] glaciem durata gentilitas, Euan[illegible] æ veritatis calori cederet, ſi eadem veritas aduerſantium quoque nobis ore ſonuiſſet.* Pulchra [illegible]ta. & vides de adflatu, vides de cauſsâ & fructu, hodie etiam vera. Quis non dicam gentilium, ſed & noſtrûm non commouetur, & in recto ſenſu firmatur, cùm videt priſcos illos, de Deo, Prouidentiâ, alijs diuinis, ſic magnificè & verè ſenſiſſe? Idem in Virtute. quæ magis approbatur & inſeritur, ſic culta illis, qui ob ſolam eam colebant. Itaque cum Clemente ſentiamus: Μία ἡ I. Strom.
ἀληθείας ὁδός· ἀλλ' εἰς αὐτὴν, καθάπερ εἰς ἀέναον ποταμὸν, ἐκρέουσι τὰ ῥεῖθρα ἄλλα ἄλλοθεν: VNA VERITATIS EST VIA, *ſed in eam, tamquam in perennem fluuium, influunt & conueniunt* ALIVNDE ALII RIVI. Ita ſanè. omnes iſti Philoſophorum riuuli, aut eunt aut ducuntur à bonis, ad Veritatis noſtræ perenne flumen: & ornant ſiue augent illud, ſaporem tamen non mutant. Pone igitur metum adoleſcens. Omnes illos Græcos Latinoſque vide, culmina noſtra & lumina: *neſcias* (verba Hieronymi) *quid in ijs pri-* Epiſt. ad Magn.
mùm admirari debeas, eruditionem ſeculi, an ſcientiam ſcripturarum. Denique ſtimulū etiam incutiam à Iuſtino, illo ſancto: Ἔστι γὰρ Ad Tryphon.
τῷ ὄντι, inquit, φιλοσοφία μέγιστον κτῆμα, καὶ τιμιώτατον Θεῷ, ᾧ τε προσάγει καὶ συνίστησιν ἡμᾶς μόνη. καὶ ὅσιοι ὡς ἀληθῶς οὗτοί εἰσιν οἱ φιλοσοφίᾳ τὸν νοῦν προσεσχηκότες: *Eſt reuerà Philoſophia* MAXIMVM BONVM *& poſſeſſio, & apud Deum* VENERABILIS: *quæ* DVCIT NOS AD EVM ET SISTIT SOLA: & SANCTI *beatique illi, qui mentem ei donant.* Quæ vera de verâ philoſophiâ, ad quam te ſolam voco.

DISSERT. IV.

A quibus petenda Philoſophia? Ariſtoteles & Plato laudati: nec tamen his ſolis adhærendum.

AVD. Iam me do equidem & compono, vnâ modò fluctuatione, quam *Veram* appelles? Nam ſectas, & quaſi vias, Philoſophantium plures video: quam igitur tuto pede inſiſtam: & quæ breuius certiuſque perducet? LIPS. Arduum, nec arduum fortaſſe hoc definire. Nam quam multæ eæ viæ ſunt? & quæque duces & al[illegible]e-

anteſignanos ſuos magnos & verendos viros habet. Sed tamen eo iam ventum, vt reliquis cedentibus, duæ de Principatu ferè contendant, Peripateticorum & Stoïcorum. Nam Epicuréos communis conſenſio iugulauit: Academici ipſi ſe; & nullam ſcientiam profitendo, diſcipulos habere deſierunt. De Peripateticis, hodierna iudicia ſi audias, rem factam habes: in ſcholis ſoli regnant, ab octingentis ampliùs annis apud Græcos Latinoſque admiſſi. Quis pellet? nec velim, nec debeam fortaſſe: diuiduum tamen hoc regnum facere, & collegas dare, neſcio an non Sapientia mecum optet. Ariſtotelem, regem illum Peripateticorum, magnum inter homines fuiſſe, quis abnuat? & magni ipſi viri locum ſic adſignant. Cicero inter primos:
IV. Acad. *Vir non ſolùm in dicendo copioſus, ſed etiam in Philoſophiá ſingularis.* Alibi:
I. Tuſcul. *Summo ingenio, ſcientiá, copia.* Iterumque:
IV. Acad. *Quo nihil politius, nihil acutius.* Eidem *aureum eloquentiæ flumen* dicitur: & Plutarcho, *Vir eloquentiſſimus, & peritus flectendi animos quaquá vellet.* Denique plenâ manu Cicero: *Quis omnium doctior, quis acutior, quis in rebus vel inueniendis, vel iudicandis, acrior Ariſtotele fuit?* Neque alij ab his elogijs diuertunt. Plinius quidem, *Summum in omni doctriná virum* appellat: alibi, *immenſæ ſubtilitatis.* Quid Arnobius? *Vir ingenio prępotens, atque in doctriná præcipuus.* At Auerroës velut lymphatur in eius laudes. *Ariſtoteles,* inquit, *tres ſcientias inuenit, Logicam, Natura-*
In proœm. Phyſic. *lem, Diuinam: &* NVLLVS ERROR *inuentus eſt vſque ad hoc tempus, quod eſt mille & quingentorum annorum. Et talem eſſe vnum hominem, potiùs eſt* MIRACVLOSVM, *quàm*
In III. De Animâ. *humanum.* Idem alibi: *Ariſtoteles eſt* REGVLA *&* EXEMPLAR, *quod Natura inuenit ad demonſtrandam* VLTIMAM PERFECTIONEM *humanam.* Denique ſimili elogio: *Ariſtotelis doctrina eſt* SVMMA *veritas. quoniam eius intellectus fuit* FINIS HVMANI INTELLECTVS. *Quare benè dicitur, quòd fuit creatus & datus nobis diuiná Prouidentiá, vt ſciremus* QVIDQVID POTEST SCIRI. Hæc magna, admiranda ſunt, fateor: & quæ virum cælestibus pænè æquent. Quid tamen
De Anim. cap. VI. alij? alia. Tertullianus *Minutiloquium* eius ta-
Lib. II. Adu. Hær. cap XIX. xat: & eâdem voce Irenæus, *Minutiloquium & ſubtilitates circa quæſtiones:* Hieronymus,
In Eccleſ. cap. X. *Verſutias eius.* Quid volunt? nimis & tenuiter ſubtilem fuiſſe, atque inquiſitorem: ſæpè cum obſcuritate. Ideò Sidonius: *Explicat vt*
Orat. I. De Theolog. *Plato, implicat vt Ariſtoteles.* At Gregorius Nazianzenus & hoc, & grauiora obijcit. Βάλλε μοι, inquit, Ἀριστοτέλους τὴν μικρολόγον πρόνοιαν καὶ τὸ ἔντεχνον, καὶ τοὺς θνητοὺς περὶ ψυχῆς λόγους, καὶ τὸ ἀνθρωπικὸν τῶν δογμάτων: *Abijce mihi Ariſtotelis minutiloquam ſagacitatem & artificium, abijce mortuales illos ſuper animá ſermones, & vniuerſe humana illa dogmata.* Damnat non aſſurgentem, & in humilibus terreniſque hærentem. Hoc & Atticus apud Euſebium: Ἀριστοτέλους λεπτὴ καὶ ταπεινὴ δριμύτης, ἥτις διαδῦναι μὲν τὰ ἐπὶ γῆς πράγματα, καὶ τὴν ἐν τούτοις ἀλήθειαν ἰδεῖν ἐδύνατο, τὸ δὲ ὄντως ἀληθείας ἐποπτεῦσαι τὸ πεδίον οὐχ οἵα τε ἦν αὐτῷ: De Præp. Euang. l. XV. *Ariſtotelis tenuis & humilis ſubtilitas. quæ res terrenas quidem peruadere, & quid verum in ijs peruidere poſſet; at ſolidæ illius veritatis clarum & ſerenum lumen non ei fuit inſpicere.* Lactantius pariter: *Ariſtoteles de* Lib. I. c. V. *Deo ipſe ſecum diſſidet, & repugnantia dicit & ſentit.* Iterùm: *Ariſtoteles Deum nec coluit,* De Irâ Dei cap. XIX *nec curauit.* Philo Iudæus: Ἀριστοτέλης μήποτ' De mundo, incor. εὐσεβῶς καὶ ὁσίως ἐπιστάμενος: *Ariſtoteles numquam piè aut ſanctè doctus.* Itaque vides mi Auditor attolli, vides deprimi, in iudiciorum iſto velut oſcillo ſuſpenſum. Imò & hoc diſce, Platonem illi conſenſu ferè ab antiquis præponi. Cicero ipſe, ille ex profeſſo, imò velut ex conducto, eius præco, palmam aufert, & in Platonis dextram transfert. *Ariſtoteles, excepto Platone, philoſo-* V. De Fin. *phorum Princeps.* Nónne palàm ſecundum facit? Iterùm: *Ariſtoteles longe omnibus, Plato-* I. Tuſc. *nem ſemper excipio, præſtans ingenio & diligentiá.* Et pleríque etiam noſtrorum procerum tabellam in hanc partem dimittunt. Arnobius: *Plato ille diuinus, multa Deo di-* Lib. II. *gna, nec communia ſentiens multitudini.* Iterùm: *Plato ille magnus, piè ſanctèque ſapiens.* Ibidem. Et Tertullianus conſentit, & in Ægypto hæc dogmata à Triſmegiſto illo hauſiſſe maximè, eiuſque ſcripris fatetur. At alij ad prophetas & ſacros etiâ libros mittũt. & palàm Numenius: Τί γάρ ἐστι Πλάτων, ἢ Μωυσῆς ἀττικίζων; De Anim. cap. II. *Quid eſt Plato, niſi Moſes Atticiſſans?* Auguſtinus autem, ille noſtrorum ſcriptorum apex, *Platonem ceteris philoſophis gentium lon-* VIII. De Ciuit. *gè lateque præfert.* Imò in cælo pænè (quatenus piè poteſt) ponit. *Hunc Platonem,* inquit, II. De Ciu. c. XIV. *Labeo inter ſemideos commemorandum putauit: ſemideos autem heroïbus anteponit, & vtroſque inter numina collocat. Verumtamen iſtum, quem appellat Semideum, non heroïbus tantùm, ſed etiam dijs ipſis præferendum eſſe non dubito.* Eodem ſenſu alibi, *Templum ei iuſtiùs, quàm dijs* Cap. VII. *illis gentium ponendũ.* Et quâ de cauſâ? quam ipſe

De Vet. relig. c. IV. & Epist. ad Diosc. ipſe promit: *Platonicæ familiæ philoſophos, facillimè omnium, paucisque mutatis, fieri poſſe Chriſtianos.* Et ſanè multum in Philoſopho, imò caput eſt, ad Deum & diuina aſſurgere: à quibus cetera omnis ſapientia nexa eſt & pendet. Itaque vides in iſtis Ariſtotelem (nec prudens aliquis negauerit) à Platone, itemque à Stoicis, longè vinci & relinqui. Quid tamen eſt? Dialectica firmiter & compoſitè tradidit: idem Phyſica, v. De Fin. de quibus Tullij hoc teſtimonium: *Naturam ſic à Peripateticis inueſtigatam, vt nulla pars cælo, mari, terrâ ſit prætermiſſa.* Et Laërtij: Ἐν τοῖς φυσικοῖς αἰτιολογικώτατος πάντων ἐγένετο, ὥστε καὶ περὶ τῶν ἐλαχίστων ἀποδιδόναι τὰς αἰτίας: *In naturalibus omnium maximè rationes reddidit, etiam ad res vſque minimas.* Ideò vtiliter, quod ad has duas partes attinet, in Scholas receptum fateor: quem enim potiùs? & veteres alij, qui hæc tradiderunt, æuo perierunt. Sed & opus iuuentuti, certum doctorem & dogmata eſſe, quibus in- Epiſt. XCV. ſueſcant. *Quemadmodum folia*, ait Seneca, *per ſe virêre non poſſunt, ramum deſiderant cui inhæreant, ex quo ſuccum trahant: ſic præcepta ſi ſola ſunt, marcent, inſigi volunt ſectæ.* Iuuentuti, inquam, hoc opus: at iam viros, quæ inuidia aut ignauia eſt, longiùs non mittere? In Theologicis, in Ethicis, in ipſis Phyſicis, quàm multa præclara, rara, Pythagoréi aut Stoici dixerunt? & quædam etiam alij. Hæc ego non adeam, vſurpem, & velut relictam à maioribus hereditatem cernam? Audacter. & vt ſi in Senatu ſedeam, non audiam tantùm, ſed examinem: & ipſe rogatus, ſententiam dicam. Nam De Vit. beatâ c. XXX. *ſemper illam vnius ſequi* (argutè noſter Annæus) *non id curiæ, ſed factionis eſt.* Equidem adſurgo & veneror inuenta inuentoreſque ſapientiæ: ſed vt homo homines, & Sen. epiſt. XXXIII. *qui non domini noſtri, ſed duces ſunt.* Quis ille tam feliciter, imò tam diuinè ſapiens,

Omnia veridico qui quondam ex ore profudit?

Non fuit, non erit. & eſt hoc æternæ illius benignitatis, ſpargere ingeniorum dona in ætates, & in homines: nec in vnam illam, aut hunc vnum, omnia & ſemel contuliſſe. Optimus vatum:

Iliad. Δ. Ἀλλ' οὔπως ἅμα πάντα θεοὶ δόσαν ἀνθρώποισιν:
Sed non inſimul, & ſemel, omnia dij ſua donant.

DISSERT. V.

Electione vtendum. & hoc fine Secta præcipuæ oſtenſæ: & primùm Barbarica.

EX his effectum volui, nec homini vni, imò nec ſectæ diſtrictè adhærendum. Quæ ſeruitus iſta ſit? alius iugum ſubeat: tu mecum, ſiue cum Senecâ, aude profari: Epiſt. XLV.
Non me cuiquam mancipaui, nullius nomen fero. multum magnorum virorum iudicio tribuo, aliquid & meo vindico. Quòd ſi omnino lubet partiarium eſſe; vna Secta eſt in quam, me iudice, tutò nomen demus. Ea eſt Ἐκλεκτικὴ (*Electiuam* liceat reddere) quæ à Potamone quodam Alexandrino introducta, valdè ad meum ſenſum. De eo Diogenes Laërtius: Ἔτι δὲ πρὸ ὀλίγου καὶ Ἐκλεκτική τις In Præfat.
αἵρεσις εἰσήχθη ὑπὸ Ποτάμωνος τοῦ Ἀλεξανδρέως, ἐκλεξαμένου τὰ ἀρέσαντα ἐξ ἑκάστης τῶν αἱρέσεων: *Nunc verò nuper etiam* ELECTIVA *ſecta introducta eſt à* POTAMONE *Alexandrino, quæ ſeligit & excerpit placita è ſingulis ſectarum.* Ades, ades optime philoſophantium: viam ipſam ingreſſus es ad penetralia illa Veri. Et quando hic homo vixit? *paullo ante Diogenis tempora*, vt indicat in primis verbis. Atqui Diogenes circa M. Antonini Imperatoris æuum ſcripſit. O tardè repertum aut editum, quod primitùs oportebat! Qui varia & vatios cum induſtriâ legit, cum iudicio ſeligit: næ ille factionis expers, veri conſors, facillimè reddetur. Quid ais? placet conſequi, & æmulari? AVD. Perſuades. ſed firmiter & promptè etiam vt poſſim, quin tu mihi ipſas Sectas, certè præcipuas, digeris & in conſpectu ponis? Sed & cenſebis de quibuſdam, cenſeo: & ſic viam ad eligendum ſternes. LIPS. Longiùs ducis, ſed ſequor, & laudabili cupiditati ſubſigno. Tres ſcito vniuersè eas eſſe, *Barbaricam, Italicam, Græcanicam*: nondum per homines aut capita, ſed nationes & populatim diſtinctas. *Barbaricam* dicimus, quæ extra Græciam aut Italiam, & antiquiſſima quidem, fuit. Quidni antiquiſſima? cui à primo illo humani generis parente origo: imò à Deo ipſo fuit. Quis enim alius Sapientiæ hos radios, niſi ipſa Sapientia primùm emiſerit? Ille vt benignè imaginem ſui homini infudit, ſic & animi hæc ornamenta ſiue adiumenta; & quidem pleniore tunc manu. Nam quis ambiget, quin ille, quem præſentiâ & alloquio ſuo dignatus eſt, qui nondum offenderat, & fluebatur amore diuino; qui recens in natalibus magni

magni mundi huius erat; qui inſpector cognitorque tot nouorum operum cælo, terrâ, mari: quin is, inquam, cognitione variâ, & interiore magis, fuerit perfuſus? Præſumendum eſt: atque etiam illud, eumdem labe peccati tenebroſum, lapſu à culmine felicitatis debilitatum, multa clari eius luminis amiſiſſe, quod in priore ſtatu intus lucebat, foris allucebat. Anteà ei vnum opus, contemplatio, & viuere vix aliud erat, quàm cogitare. at poſtquàm felicitate, & eius ſede, excidit: labor acceſſit, & cura corporis, imò dolor & morbi corporis animique: & vix aliud manſit, quàm velut è magno igne ſcintillæ, atque ex occultæ in fomite ingenij, & ſub cinere ſopitæ. Itaque ſtudio & inquiſitione excitandæ, & in flammam aliquam producendæ fuerunt: quò iuuit memoria, itemque

Lucret. *Vſus, & impigræ ſimul experientia mentis.*

Sic facta ſcientia, & per manus tradita: ab ipſo quidem filius (nam quæ pulchrior firmiorque hereditas potuit?) & inter eos Setho primogenio. Cui curæ etiam fuit, vt ad poſteros perueniret. cumque audiſſet à præſago patre, fore vt mundus aquâ & tum igne periret; ipſe prouidè columnas duas deſtituiſſe dicitur, alteram *lapideam*, alteram *latericiam*: vt illa aquis, hæc igni ſupereſſet. In iis, quæ inuenta notaque hactenus eſſent, inſcripſiſſe: & iſtam quidem abſumptam; illam ſuper Flauij Ioſephi æuo fuiſſe. quod eius fide totum hîc trado. Μένει δὲ ἄχρι τοῦ δεῦρο κατὰ τὴν Συριάδα: *Manet verò ad hoc æui in Syriæ regione.* Ita nec communi quidem illâ diluuione Sapientia vetus periit; tum adminiculo iſto fulta; tum magis certiuſque, quia Noachus ille, qui ſuperfuit, annos ſexcentos ante inundationem vixerat: atque ita ab Adami poſteris, & à patre ſuo Lamecho, qui cum ipſo Adamo vixerat, multa potuit & debuit hauſiſſe. Ab iſto iam eiuſque ſtirpe, vt illa per terrarum orbem, ſic Sapientia diffuſa, in Chaldæos, Ægyptios, Æthiopas, Indos, Perſas, Scythas, Gallos, Celtas, & quidquid aliud alibi hominum fuit. Nam de Iudæis quid dicam? certum vel in primis habuiſſe ac coluiſſe, iam inde ab Abrahamo patre ſuo, & Moyſe: eique Vates & Sacerdotes præfuiſſe. Salomonis etiam regis ſcripta quàm hoc oſtendunt? & plura aliorum fuiſſe non ambigimus, etſi æuo ſublata. Quin & ſectæ paullatim apud eos Eſſæorum, Sadducæorum, Phariſæorum: qui ſolet exitus

Lib. 1. Antiq. Iud. cap. 111.

eſſe ſapientiæ ſeneſcentis, & pæne dicam delirantis. Sed hæc eſt illa igitur, quam BARBARICAM philoſophiam ſuprà, ſed Græcorum appellatione dixi. Cur enim reipsâ Barbarâ? nam & cultæ gentes olim fuerunt, & Græcis ipſis hunc cultum animorum communicarunt. Hæc conſenſu priſci tradiderunt, quibus cita æuum & tes in eo veteres nouiſſe: interque eos Clemens Alexandrinus. Φιλοσοφία τοίνυν, inquit, πολυωφελές τι χρῆμα, πάλαι μὲν ἤκμασε παρὰ βαρβάροις, κατὰ τὰ ἔθνη διαλάμψασα, ὕστερον δὲ καὶ εἰς Ἕλληνας κατῆλθεν: *Philoſophia, res variè vtilis, olim quidem viguit apud Barbaros, per gentes ſparſim reſplendens; poſtremò denique ad Græcos etiam venit.* Idem Auguſtinus: qui *præter Italicos & Ionicos, etiam aliarum gentium philoſophos* nouit & nominat, *Atlanticos, Libycos, Ægyptios, Indos, Perſas, Chaldæos, Scythas, Gallos, Hiſpanos.* Et Atlanticos intellegit, qui in Africâ conſederunt, ſiue Mauritaniâ eius parte: duce Atlante eò delati, quem Saturni fratrem fabulantur, & aſtrologum faciunt (id non falsò) eoque creditum cælum humeris ſuſtentate. Procopius auctor, ad vrbem *Tingim columnas duas albas marmoreas viſi, in quibus Punicâ linguâ ſcriptum:* NOS MAVRISI, QVI FVGIMVS A FACIE IOSVE FILI NVNIS PRAEDONIS. *Lybici,* quos adiungit, finitimi ſunt, ab hac aut aliâ propagine: niſi & *Æthiopum ſophos* (de quibus ſtatim) capis. Iam *Ægyptij* noti, eorumque ſacerdotes, ſcientiæ & ſacrorum ſimul antiſtites ac cultores. Ipſæ litteræ ſacræ hos ingerunt, dum produnt *Moyſem omni doctrinâ Ægyptiorum inſtitutum.* Neque ita proderent, ſi damnarent. Et ab illâ maximè gente, ob ſitus opportunitatem & commerciorum, certum eſt Philoſophiam, eiuſque ſororem Medicinam, in varias gentes, atque ipſam Græciam tranſlatam. Addit *Indos.* apud quos duplex genus, Alexandro regi eiuſque comitibus notum, & per eos notificatum, *Brachmanes,* & *Germanes.* Ita enim Straboni dici video: iterumque inter *Germanes,* genus quoddam qui *Hylobij, quia in ſiluis viuunt,* appellari. Hos omnes, & dogmata eorum in parte, deſcribit idem: & vide. Clemens Alexandrinus hos vno communi nomine *Gymnoſophiſtas* appellat, quod idem Apuleius, Solinus, Auguſtinus alibi, & Strabo: atque addit Clemens: Διττὸν δὲ τούτων (Γυμνοσοφιστῶν) τὸ γένος, οἱ μὲν, Σαρμάναι, αὐτῶν· οἱ δὲ, Βραχμᾶναι καλούμενοι.

1 Strom.

VIII. De Ciuit. cap. 11.

11. Bell. Vandal.

Lib. xv.

1. Strom.

μενοι. καὶ τῶν Σαρμανῶν ἐν Ἀλλοβίοι προσαγορευόμενοι, οὔτε πόλεις οἰκοῦσιν, οὔτε στέγας ἔχουσιν, δένδρων δὲ ἀμφιέννυνται φλοιοῖς: *Duplex Gymnoſophiſtarum genus, alij Sarmanæ* (ita ſcribuntur, aliter paullò quàm Straboni) *alij Brachmanæ dicuntur. Et inter Sarmanas ſunt Allobij* (ſcribendum verò *Hylobij*, ex re & ex Strabone) *qui nec vrbes colunt, nec tecta habent, arborum modò foliis veſtiti.* Itaque hi poſtremi, veri *Gymnoſophiſtæ* ſunt: atque ab iis in alios nomen diffuſum. Quos tamen etiam apud Æthiopas Hieronymus agnoſcit: *Indorum*, inquiens, *Brachmanes, & Æthiopum Gymnoſophiſtas*: cui & Philoſtratus conſentit: ſed ab aliis vix diſſentientes. Nam probabile, ex Indiâ in Æthiopiam cum re & nomine ſuo veniſſe. Adde caput & doctorem iis fuiſſe *Buddam* quemdam, *quem è latere ſuo virgo dicebatur generaſſe.* Hieronymo ita ſcriptum: & an ad natalem Euæ è viro virgine, per ambages eunt? Idem Clementi nominatur *Buttas, & vt Deum coli ab iis*, tradit. Sequuntur *Perſæ*: & cui non cogniti eorum *Magi*? *Chaldæi* deinde, & ipſi, in cæleſti maximè ſcientiâ, noti: ſicut & *Scythæ*, apud Iuſtinum & Curtium: & denique *Druidæ Gallorum.* Neque enim pedem hîc figimus, neque opus aut vſus eſt: illud conſtet, Philoſophiam ab orbe condito, & vbique ferè orbis fuiſſe, nec ſine directione & numine diuino. Conſeruanda enim ſemper aliqua ſemina cæleſtis & humanæ ſapientiæ: etſi in alias, ac malas ſæpè, fruges degenerarunt. Illud in hac *Barbaricâ* pulchrum corollarium: Ὅτι οἱ παλαιότατοι τῶν φιλοσόφων (Clementis verba) οὐδ' ἐπὶ τὸ ἀμφισβητεῖν καὶ διαπορεῖν ἐφέροντο. ἀλλ' οἱ νεώτεροι τῶν παρ' Ἕλλησι φιλοσόφων, ὑπὸ φιλοτιμίας κενῆς τε καὶ ἀτελοῦς, ἐλεγκτικῶς, ἅμα καὶ ἐριστικῶς, εἰς τὴν ἄχρηστον ἐξάγονται φλυαρίαν: *Quòd vetuſtiſſimi philoſophantium*, MINIME AD CONTENDENDVM *vel diſſerendum ferebantur: ſed* HI NOVI *apud Græcos, ambitione vanâ & inutili impulſi, reprehendunt & litigant, & ad* MERAS INEPTIAS *nugasque delabuntur.* Non poſſum, Auditor, quin leuiter hîc ſiſtam, & pulcherrimum inſtitutum laudem. Quo fine tot diſputatiunculæ? ad vitam? non faciunt. ad verum? ſæpè obruunt. Ad exercitium? hoc non nego: ſed quantò vtiliora alia, in quibus acuere & producere ingenij hunc mucronem erat? Nam pleraque iſta circa verba, & minuta ſunt: & diu tamen impediunt ac ligant. Ariſton olim pulchrè, hos tales cum iis comparabat, *qui cancros comedunt. nam propter exiguum alimentum, circa cruſtas & teſtas diu occupantur.* Tale hîc. Atqui acuta ſunt. *Quid dicis?* ait Seneca. *nihil eſt acutius ariſtâ. Quædam inutilia & inefficacia ipſa ſubtilitas facit.*

Lib. IV. in Ezech. cap. XIII. | Adu. Iouin. I. | VIII. Stromat. | Epiſt. LXV

DISSERT. VI.

De ſectâ Italicâ: eius auctore Pythagorâ: item bonitate, ſed non diuturnitate. Aliquid de Nigidio, Sextio, & Senecâ in hanc inclinatis.

De *Barbaricâ* dixi: quæ vicina origini ſuæ, id eſt Deo fuit: ſequitur ITALICA, quæ à Barbaricâ manauit, & proximè ab eâ abeſt. Huius caput *Pythagoras:* ô magnus, & ingenij iudiciique præſtans vir! aut vtraque me fallunt. De æuo eius aliquid ambigui aut varij reperio. Plinius: *Veneris ſtellæ naturam Pythagoram deprehendiſſe, Olympiade* XLII. *qui fuit annus Vrbis* CXLII. Is erat Tarquinij Priſci regnantis annus quintus. Dionyſius, *in Italiam veniſſe & docuiſſe poſt quinquageſimam Olympiadem:* quod eſſet, Seruij Tullij primo regno. Cum eo Liuius conſentit: at Cicero leuiter diſſentit, & *regnante Tarquinio Superbo in Italiam veniſſe*, tradit. Hoc idem Agellius, ipſis ferè verbis, in Chronologiâ ſuâ. Repetit & alibi Cicero, *Pythagoram in Italiâ temporibus iiſdem fuiſſe, quibus L. Brutus patriam liberauit.* Hæc omnia Olympiadem LIX. aut & LX. tangunt, quâ iſtâ floruiſſe eum Diogenes prodit. Auguſtinus, *cœpiſſe excellere & noſci, eo tempore quo ſoluta eſt captiuitas Babylonica:* quæ fuit Olympias quinquageſima. At Euſebius, viguiſſe in LXIII. obiiſſe in LXIX. Hæc omnia cum Plinianâ notâ ægrè conſiſtere poſſunt: niſi admodum iuuenis ſanè, imò puer, ſtellam illam & curſum eius obſeruauit: quod non probabile. Quia ab illo anno Pliniano, ad dictam LXIX. Olympiadem, anni ſunt inter paullò minùs *octoginta.* Atqui vixit dumtaxat totidem annos, vt Heraclides prodidit; aut vt alij, *nonaginta.* An Plinius, ſi fortè, ex vulgato errore, ad Numæ æuum voluit eum trahere? quod & ex libri XIII. cap. XIII. dicas. Sed de natali terrâ etiam variant, & alij Samium, alij Tuſcum adfirmant. De Etruriâ, præter Ariſtoxenum in Diogene, etiam apud Plutarchum Sulla quidam adfirmat, & apud Clementem Alexandrinum

II. Natur. Hiſt. cap. VIII. | II. Antiq. | I. Tuſcul. | Lib. XVII. cap. XXI. | IV. Tuſc. | XVIII. De Ciuit. cap. XXXVII. | VIII. Quæſt. Conuiu. cap. VII.

1. Strom. Ariſtarchus ac Theopompus. Sed addit idem, quoſdam Syrium vel Tyrium origine eum facere, atque ita ad Barbaros relegare. Italiæ equidem hanc gloriam libens aſſeruerim: ſed vbiubi natus, peregrinatus Epiſt. cııı. variè eſt, in Ægyptum *ad Memphiticos vates* (ait Hieronymus:) vbi & *Oenuphim Heliopolitam* De Iſid. & Oſir. audiſſe Plutarchus, *Sonchedum archiprophetam* Clemens tradiderunt. Adiit Babylonem etiam, & Perſarum magos, 1. Strom. atque adeò *Nazarethi Aſſyrij diſcipulum fuiſſe, qui nonnullis Ezechiel vates putatur*, narrat etſi improbat idem Clemens. Ad Indos & Brachmanas pariter: & dogmatum ſimilitudo apparet, alibi declaranda. E Græ- ıı Flor. cis etiam *Pherecydem Syrum* audiuit: & (vt Apuleij verbis dicam) *fertur & penes Anaximandrum Mileſium naturalia commentatus: necnon & Cretenſem Epimenidem, inclutum fatiloquum, & Platonem diſciplinæ gratiâ ſectatus: itemque Leodamantem, Creophyli diſcipulum. qui Creophylus memoratur poëtæ* HOMERI HOSPES, *& æmulator canendi fuiſſe*. Vbi mirum hercules de *Platone*, quem liquet tanto poſteriorem eſſe. Puto fuiſſe, *fatiloquum, & piatorem*. nam à duplici illâ notâ Epimenidem deſcribit, & celebrem fuiſſe * Piatrix mulier in Feſto. oſtendit. * *Piator* autem eſt, qui purgat luſtratque res aut homines: quod munus obiiſſe, imò inſtituiſſe, Epimenides ille traditur. Diogenes: Λέγεται δὲ καὶ πρῶτος οἰκίας καὶ ἀγροὺς καθῆραι, καὶ ἱερὰ ἱδρύσασθαι: *Dicitur & primus domos atque agros expiaſſe, & templa ſacraſſe*. Exempla etiam piationum eius, apud eumdem, habes. *Solonem* alij ſubſtituunt: ſed ſine auctore, nec res fuit. Doctores igitur iſti; & gratulor quòd etiam ab Homeri ſcholâ vnus, illius qui fons & caput eſt, inter Græcos quidem, ſapientiæ melioris. Sed à peregrinationibus ſuis, in Italiam rediit, & quæ didicerat cœpit docere. Inſedit *Græciam, quæ Magna dicta eſt, eamque priuatim & publicè* (ait Cicero) *præſtantiſſimis & inſtitutis, & artibus exornauit*. Inſtituta obſerua. quia rempublicam ipſe & adſeclæ eius vel maximè curarunt, imò & rexerunt: veri Philoſophi, nec ad vmbram aut otium, ſed rem & actionem facti. In tantâ autem excellentiâ doctrinæ, modeſtia mirifica fuit. ac primus ipſe apud *Alij, Leontem Phliaſiorum. * Polycratem Samium tyrannum, cùm alij eius ſtudij ad id tempus *Sophi* ſiue *Sapientes* appellati eſſent, repudiauit nomen, Deô vni id conuenire adſerens, & *Philoſophum* ſe eſt, nouo tunc nomine, profeſſus. quod deinceps à tanto exemplo in vſu fuit. Crotone, Metaponti, Tarenti, atque in iis locis vixit, *cœtuſque iuuenum habuit* (ait Liuius) Lib. ı. *æmulantium ſtudia doctrinæ*. Nec pauciores ſexcentis erant, qui ad eum vndique, & ab ipsâ Româ, confluebant: ac qui *auditione* Laërt. *illâ dignati erant, ſcribebant ſuis, tamquam nimium aliquod magnum adepti. Domum eius, Cereris templum appellabant; vicum in quo ea ſita, Muſeum*. Et verò ex hac domo præſtantiſſimi philoſophi, * πρῶτοι ἀνδρῶν, profecti: qui non in partes ſectaſque ſecti, ſed * primi virorum. conſpiratione laudabili opinionum & ſenſuum, patriam ſuam & orbem terræ, pro ſe quiſque illuſtrarunt. *Zeleuci Charondæque Leges laudantur* (ait Seneca:) *hi non in foro, nec* Epiſt. xc. *in conſultorum atrio, ſed in Pythagoræ tacito illo ſanctoque receſſu didicerunt iura, quæ florenti tunc Siciliæ, & per Italiam Græciæ ponerent*. De quibus Laërtius pariter: Πολλοὺς Laërt. & Suidas. κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἀπεργάσασθαι καλούς τε καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἀτὰρ καὶ Ζάλευκον καὶ Χαρώνδαν τοὺς νομοθέτας: *Multos per Italiam doctos bonoſque viros effeciſſe, etiam Zaleucum & Charondam legiſlatores*. Quid Archytam Tarentinum? *qui ſeptem annos patriæ præfuit, cùm alij non niſi annum ex lege poſſent*: & idem in Philoſophiâ plurima commentatus, quorum fragmenta ad nos pauca venerunt, numquam ſine laude, vel admiratione potiùs, legenda. Ab eâdem ſcholâ *Empedocles, Epicharmus, Alcmæon, Hippaſus, Philolaus, Eudoxus*: quos Laërtius dabit. Fuêre & *Ar-* Hieron. Epiſt. adu. Ruffin. *chippus & Lyſis*, qui ex Italiâ profugi, Thebis ſcholas habuêre: ac Lyſidis diſcipulus, magnus ille *Epaminondas*. Fuit & *Timæus Locrenſis*, Platoni laudatus: qui in Dialogum eius nominis, è libro huius de *Mundi animâ*, multa tranſtulit ſiue tranſſcripſit. Quod alij ad Philolaum trahunt: à cuius heredibus ſcripta emerit, atque ita ſit vſus. Obiecit Timon, apud Agellium: Lib. ııı. cap. xxıı.

Πολλῶν δ' ἀργυρίων ὀλίγην ἠλλάξαο βίβλον,
Ὅθεν ἀπαρχόμενος * τιμαιογραφεῖν ἐδιδάχθης. * Ex Laërtio hæc ſic legenda.

Sed quod ad diſcipulos, enumerare longum ſit: dico non mediæ, ſed vel primæ illius claſſis. Claudiano Mamerto nominantur, Lib. ıı. De ſtat. An. cap. vııı. præter dictos, *Eromenes Tarentinus, Ariſteus, Gorgiades, Diodorus*, quos famâ & ſcriptis clarüiſſe oſtendit: Io. Stobæo, *Clinias, Crito, Callicratidas, Damippus, Diotogenes, Ecphantes, Hipparchus, Hippodamus, Metopus, Moderatus, Onatus, Polus Lucanus, Pempelus, Perictyone mulier, Stenidas, Theages, Teles*. Et fragmenta horum in eo habes, cur non ab ali-

aliquo, cum ceteris Pythagoricis, collecta aut colligenda? Videas in iis omnia plena ſapientiæ, & cui grauitas, probitas, atque ipſa virtus inſerta. Duo ſunt etiam extra ordinem dicendi: *Ariſtoxenus Tarentinus*, qui Ariſtotelem ipſum audiit; ſed offenſus, quòd Theophraſtum in ſcholâ ſibi præpoſuiſſet, eum mortuum inſectatus eſt. Fuerat anteà auditor *Xenophili Pythagorici*: & varia huius dogmatis reliquit, inter alia, *Sententias & Apophthegmata Pythagoræ*, quorum particulæ in Stobæo. Alter, *Ocellus Lucanus*, Pythagoræ ipſius auditor. qui Platoni laudatur in epiſtolâ ad Archytam, nominatur Philoni Iudæo, Luciano: & liber hodie ſanè doctus exſtat *De Vniuerſi naturâ*. Item tertius etiam eſt, de quo tria verba. Nam *Teletem* ſuprà nominaui, & in numero poſui: meretur excerpi, ſiquid è ſcriptis eius (apud Stobæum) poſſum iudicare. Inſignis vir fuit, & miror nuſquam aliter celebrari. Ex ipſo hoc colligo, Italum gente, Thebis tamen exſulem vixiſſe, tempore Antigoni regis, cum Stilpone Philoſopho, aut non diu poſt illum. Fragmenta, vt tetigi, in Stobæo, ſymbola optimæ mentis. Sed de ipſo Pythagorâ quæri video, ſcripſeritne? Negat Plutarchus clarè: *Neque Pythagoras* SCRIPSIT QVIDQVAM, *neque Socrates*, *Arceſilaus*, *Carneades*, PHILOSOPHORVM GRAVISSIMI. Idem Ioſephus: Αὐτοῦ μὲν γὰρ (Πυθαγόρου) οὐδὲν ὁμολογεῖται σύγγραμμα: *Ipſius Pythagoræ nullum ſcriptum firmiter recipitur*. Claudianus Mamertus: *Pythagoræ, quia* NIHIL *ipſe* SCRIPTITAVERIT, *à poſteris quærenda ſententia eſt*. Et Hieronymo cùm Ruffinus obieciſſet, temerè eum Pythagoræ ſcripta affinxiſſe: diuertit aliò, & parùm conſtanter id affirmat. Laërtius tamen *ludere etiam eos cenſet, qui nihil adfirmant ſcripſiſſe*. Ἔνιοι μὲν οὖν, inquit, Πυθαγόραν μηδὲ ἓν καταλιπεῖν σύγγραμμά φασι, διαπαίζοντες: quaſi aliter in noto confeſſoque eſſet. Ipſe autem tria eius volumina recenſet, *Doctrinale*, *Politicum*, *Phyſicum*. Plinius, Proclus atque alij, alia eius citant: atque etiamnunc *Aurea carmina* circumferuntur, Hieronymo χρυσᾶ παραγγέλματα dicta: quæ etiam Iamblichus, vt idem ait, *latiſſimo opere eſt commentatus*. Citatur & Stobæo ſæpiùs: etſi reuerà ego ad priores inclino, germanum eius ſcriptum nullum fuiſſe, ſed à diſcipulis ſub magno illo nomine quædam diuulgata. AVD. Miratum me debeo dicere, te ſic ex animo (ita obſeruaui) diffundi in eius viri laudes. LIPS. Prorſus ex animo; & iudicio tamen, niſi fallor. Multi mihi & boni ſuffragantur. vt Cicero: *Pythagoras præſtanti ſapientiâ, & nobilitate*. Vbi tamen de nobilitate hæreo, niſi ſiquam doctrinâ paraui: nam à genere non fuit. Idem Cicero: *Pythagoras & Plato, locupletiſſimi auctores*. Apuleius: *Vir ingenio ingenti, ac profectò*, SVPRA CAPTVM HOMINIS, *animi auguſtior*. Condignum hoc illo eſt: ſicut iſtud Flauij Ioſephi: Πυθαγόρας ὁ Σάμιος ἀρχαῖος ὤν, σοφίᾳ δὲ καὶ περὶ τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ πάντων ὑπειλημμένος διενεγκεῖν τῶν φιλοσοφησάντων, οὐ μόνον ἐγνωκὼς τὰ παρ' ἡμῖν δῆλός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ζηλωτὴς αὐτῶν ἐκ πλείστου γεγενημένος: *Pythagoras Samius inter veteres, qui* SAPIENTIA *& erga Deum* PIETATE, *cenſendus eſt omnes qui* VNQVAM *philoſophati ſunt excedere; is, dico, Pythagoras palàm non ſolùm nouit noſtra & Iudæorum inſtituta, ſed etiam in multis* SECVTVS EA *& æmulatus eſt*. Et addit Hermippum auctorem, qui in vitâ eius prodidit, *multa à Iudæis in ſuam Philoſophiam tranſtuliſſe*. Quis abnuet, qui illa pauca etiam, reliqua nobis, luſtrabit & examinabit? Illud autem Clementi traditum, neſcio an admittendum, *circumciſum & recutitum* Iudaico ritu fuiſſe. Alius viderit. hoc nunc in viri laudem iure traham, quòd illeipſe *Plato, nihil ab hac ſectâ, vel paullùm deuius, Pythagoriſſat*. Quod & Ariſtoteles aſſerit: Μετὰ δὲ τὰς εἰρημένας φιλοσοφίας, ἡ Πλάτωνος ἐπεγένετο πραγματεία· τὰ μὲν πολλὰ τούτοις Πυθαγορείοις ἀκολουθοῦσα, τὰ δὲ ἴδια παρὰ τὴν Ἰταλικὴν ἔχουσα φιλοσοφίαν: *Poſt has iam dictas philoſophias, Platonis ſuperuênit commentatio, in multis quidem adſecla & Pythagoreorum comes, tamen & propria quædam, ſeorſim ab Italicâ, habens*. Atque hæc, quod indignêre, tam laudabilis ſecta, acriter quidem, ſed non diu viguit: & *ſcholam eius duraſſe non niſi ad nonam & decimam generationem*, Laërtius ſcripſit. Quæ Græcè concepta, Καὶ αὐτοῦ τὸ σύστημα διέμεινε μέχρι γενεῶν ἐννεακαίδεκα. Vnâ, inquam, voce *nouemdecim* iſtæ generationes ſiue Ætates copulantur, temporum fœdo errore. Nam addit ipſe *extremos fuiſſe, quos Ariſtoxenus viderit, Xenophilus atque alij, ex Philolai & Euryti diſciplinâ*. At verò iſti compares aut leuiter ſuppares Ariſtotelis & Alexandri æuo: quomodo igitur tot Ætates? Enimuerò ipſe Diogenes numerat ab Olympiade LX: &, age, produc ad CXX. quò cenſere licet eos dictos perueniſſe.

Suidas. Apud Laër. De mundi incorrupt. In Alexandro. 11 Contra Apion. 31. de Stat. Anim. cap. III. Adu. Ruffin. IV. Tuſc. 11. de Diuin. 11 Flor. Contra App. 2. Apul. 11. Flor. 1. Metaph.

niſſe. Si communi more γενεὰς ſiue *Ætates* triginta annis definis; vides quantum abes. Itaque verius diuiſim legi ἐννέα καὶ δέκα, & accipere *nouem vel decem*. Sed notes etiam, dixiſſe Laërtium σύστημα, id eſt *collegium & corpus* illud non vltrà manſiſſe. nam quin ſinguli & ſparſi diu poſteà fuerint, non eſt fortaſſis ambigendum. Sed publicè igitur ſtatim poſt Socraticum illum ſæculum, vt eſt ingeniorum * κοινοβίων, (* communitatis ſtudiorum.) deſita & emortua illa Pythagorica ſecta, etiam in Italiâ ipſâ. vbi tamen, longo interuallo, reuocare conatus P. Nigidius Figulus, de quo Cicero: (De Vniuerſo.) *Denique ſic iudico, poſt illos nobiles Pythagoréos, quorum diſciplina extincta eſt quodammodò, cùm in Italiâ Siciliáque viguiſſet, hunc exſtitiſſe, qui illam renouaret:* etſi communiùs verba Ciceronis accipi, de Naturæ ſcientiâ poſſe, non eo negatum. Sub Auguſti deinde æuum *P. Sextius pater* exortus eſt, qui huc inclinauit: ſed & poſt eum Seneca noſter. Ipſe de ſe: (Epiſt. CVIII.) *Non pudebit fateri, quem iuueni mihi amorem Pythagoræ iniecerit Sotion. Docebat quare ille animalibus abſtinuiſſet, quare poſteà Sextius. Diſſimilis vtrique cauſſa erat, ſed vtrique magnifica.* Enimuerò ad *Sextium* iſtum, Euſebij notam in Chronico traho, quæ eſt quadrageſimoſecundo *Auguſti anno*. Ibi ſcriptum: *Xiſtus Pythagoricus philoſophus naſcitur.* Prauus, aut nullus, hic *Xiſtus*: & in meo ſcripto codice *Sextus*. è quo nihil ambigo *Sextium* reſcribere. Quia enim animalibus abſtinuit, habitus vulgò eius ſectæ: (Epiſt. LXIV.) etſi Seneca contrà tendit. Nam alibi: *Lectus eſt deinde liber Q. Sextij patris, magni viri, ſiquid mihi credis, & licet negent, Stoïci.* Vides? Stoïcum ipſe vult: at negant alij, & Pythagoricum, inquit, cenſent. Sed de ipſo plura ad Senecam. Viſa igitur caput tollere hæc ſecta, ſed conatu inualido, ſtatimque bonâ fide corruit & defecit. Seneca: (VII. Nat. Quæſt. cap. VLT.) *Pythagorica illa inuidioſæ turbæ ſchola præceptorem non inuenit.* Heu, bona tam parum viuacia aut firma eſſe! Atquin iterùm repeto, non aliam ſectam vel auctores (nec Stoicos excipio) videri mihi magis ad Prudentiam & Sapientiam iuiſſe.

DISSERT. VII.

Tres Græcanicæ Philoſophiæ partes, an ſectæ: ac primò de Poëticâ.

TERTIA porrò natio Philoſophorum, GRAECANICA eſt: etſi vix ſcio an hoc nomen iure tueatur. Non quidem ex aſſe. nam & multi eorum ac ferè primi, exteri aut Barbari (vt ipſi appellant) fuêre: in Græciâ tamen vixêre, atque eos docuêre. Triplex hæc iterùm facienda, *Poetica, Ionica, Eleatica*: etſi alij ſolam *Ionicam* recenſere contenti. ſed nos ordinem amamus, & diſcrimen hoc iure adnotamus. *Poëtica* eſt illa vetuſtiſſima, in quâ Muſæus, Linus, Orpheus, Heſiodus, Homerus: quos certum ſapientiæ ſtudia coluiſſe, & largiter hauſta propagaſſe, ſed verſu, & fabellarum velis multa texiſſe. Nam id æui auguſtius cenſebant, & maieſtati rerum aptius, carminibus complecti, & grandiore ſono efferre: quod mutauit primus Pherecydes Pythagoræ doctor, *verſuum nexu repudiato, conſcribere auſus paſſiuis verbis*, vt Apuleius loquitur, id eſt ſolutis at- (IV. Flor.) que vulgatis. Sed inter iſtos, incredibile eſt quantum vnus HOMERVS emineat: cui *palmam ingeniorum*, ab omni æuo, iure meritiſſimo Plinius adiudicat: cuius *immortalem cæleſtemque naturam* Fabius veneratur & ſuſpicit: cui ipſe Democritus hoc elogium tribuit: Ὅμηρος φύσεως λαχὼν θεαζούσης, ἐπέων κόσμον ἐτεκτήνατο παντοίων, ὡς * οὐ κατὸν ἄνευ θείας καὶ δαιμονίας φύσεως οὕτω σοφὰ καὶ καλὰ ὅπη ἐργάσασθαι: (* Lego οὐκ ἐνὸν) *Homerus naturam ſortitus diuinam variorum carminum ornatum fabricatus eſt: neque eſt profectò ſine* DIVINA ET GENIALI NATVRA *tantæ Sapientiæ & Elegantiæ verſus facere.* Nota mihi nunc de *Sapientiâ. neque enim,* vt Plutarchus ait, (De Muſicâ.) *quiſquam exiſtimet voluptati tantùm illa compoſita:* ἀλλὰ γὰρ βαθύτερός ἐστι νοῦς ἐγκεκρυμμένος τοῖς ἔπεσι: *ſed verò altior profundiorque mens & intellectus occulitur in iis verſibus.* Quæ eruenda ſcilicet eſt, ſed non niſi ab eo, qui ipſe mentem Sapientiâ tinctam habet. Ideò Plato cenſuit, οὐ δεῖν τοὺς ἀμυήτους τῆς σοφίας Ὁμηρικοῖς ἐμπίπτειν ποιήμασιν, ἵνα μὴ μύθους οἰήσωνται γράφειν τὸν ἥρωα: (In Alcib.) *non debere qui initiati nondum ſapientiæ, incidere in Homerica poëmata, ne fabellas cenſeant Heroëm illum ſcribere.* Neque Hercules ſcripſit. ſed vt arcanis ſacriſque vela ſolent oppandi & aulæa: ſic ipſe à primo profanorum aſpectu ſubduxit altiora dogmata, & fabularum oppanſo quodam texit. Atque vt diuina omittam (quæ in eo examinanti mirifica, & ad ſublimem noſtramque veritatem propinqua) ad mores & Ethicam tamen palàm conducit. &, vt Baſilij verbis vtar, πᾶσα μὲν ἡ ποίησις τῷ Ὁμήρῳ ἀρετῆς ἐστιν ἔπαινος, καὶ

πάντα

πάντα αὐτῷ πρὸς τοῦτο φέρει ὅ, τι μὴ πάρεργον: *omnis poëſis Homeri laudatio Virtutis eſt, & omnia ipſe eò dirigit, niſi ſiquid parergum & ornatus cauſſâ accedit.* Satis, etſi nec ſatis, de Homero, & *Poëticâ* philoſophiâ: è quâ fructum hunc capere, non niſi magni viri eſt, & ætate iudicioq́ue maturi.

DISSERT. VIII.

De Ionicâ Philoſophiâ, & Thalete auctore: de ſucceſſione eius, atque examinati Sidonij quidam verſus: de Socrate, & ab eo ſectis. exq́ue in Tabulâ propoſitæ.

VENIO ad *Ionicam:* quæ nomen & numerum præcipuè habuit. cui initium *Thales* dedit: & quos ei apponũt ſeptem Sapientes. De illo Iuſtinus Martyr, & Dioge-
Adu. Gentes. nes, πρῶτον τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας ἄρξαι: *primum Naturalem philoſophiam incohaſſe.* Atque idem *primus* (apud Græcos) *aſtrologiæ ſecreta rimatus*, ad eodem Diogene traditur, & *Solis deliquia conuerſionesq́; notaſſe.* Hæc omnia *nullo præceptore vſus, niſi quòd cum Ægyptiis ſacerdotibus, eò profectus, familiariter eſt verſatus.* Itaque hunc quoq; hauſiſſe è fonte *Barbarico* verum eſt: imò ipſum fuiſſe Barbarum pleriq; aſſerunt, è Phœnice oriundum, Iudææ finitimâ, & cum *Neleo* patre Miletum migraſſe, ibiq́; ciuem adſcitum. Obiit Olymp. LVIII. Succeſſit ei *Anaximander Mileſius:* huic *Anaximenes Mileſius:* huic *Anaxagoras Clazomenius.* qui PRIMVS *ſcholam è Mileto Athenas traduxit*, vt Clemens notat, & initium dedit nobili huic Philoſophiæ domicilio: etſi Diogenes hoc adtribuit *Archelao*, qui mox ſucceſſit. Sed fortaſſe parum cogitato. nam ipſe in vitâ Anaxagoræ, *triginta annos* eum Athenis egiſſe, idque à *viceſimo* ætatis anno, adfirmat; deniq; Lampſaci obiiſſe. quando igitur Mileti docuerit, ſederitq́ue? Ei ſucceſſor *Archelaus Athenienſis*, conſenſu omnium *Socratis* præceptor. Omnium dici, quos equidem viderim. ſolum Sidonium excipio, qui in hac decantatâ ſucceſſione aliquid mutat aut turbat. Nam ita
Carm. XV. ſcribit, vbi ex propoſito eam exſequitur:

Quartus Anaxagoras Thaletica dogmata ſeruat.
Iunior huic iunctus reſidet collega, ſed idem
Materiam cunctis creaturis aëra credens.
Poſt hos Arceſilas diuinâ mente patratam
Conicit hanc molem, confectam partibus illis
Quas atomos vocat ipſe leues. Socratica poſt hũc
Secta micat.

Quid hoc eſt? in numero ſimul, & perſonis, variat. Primùm, *Iuniorem collegam* quem appellat? *Archelaum* cenſet accuratiſſimus & doctiſſimus eius interpres: & cauſſam habet, quia Plutarchus hoc ipſum de *Aëre*, adſcribit Archelao. Sed *Arceſilas* igitur ille quis eſt? nemo alius interpoſuit, & omnes *Archelaum* doctorem Socratis fecerunt. Nec ſanè *Arceſilas* vllus innotuit in hoc cœtu, ante illum Academicum, de quo ſtatim. Meâ ſententiâ, *collega* ille *iunior* non ſit Archelaus, ſed *Diogenes Apolloniates*, qui reuerà condiſcipulus & collega Anaxagoræ apud Anaximenem fuit. Clarè auctor in eius vitâ Laërtius: qui & ipſam illam de *Aëre* ſententiam adſcribit. Τὸν ἀέρα, πυκνούμενον καὶ ἀραιούμενον, γεννητικὸν εἶναι τῶν κόσμων: *Aërem, denſum vel rarum factum, genitorem eſſe mundorum.* ſi non legendum, τῶν ἐν κόσμῳ: *quæ in mundo.* Conuenit in hunc magis, quàm *Archelaum.* qui quomodo *collega* ſui doctoris? quomodo *iunctus ei reſideat?* quæ Sidonius notificando huic ſcripſit. Sed nihilominùs in *Arceſilâ* hæremus. expediámne? fortiter, & *Archelaum*, non nolente verſu, reſcribam. Nónne hoc meliùs, in ſententiâ Archelai aliquid labi Sidonium, quàm toto homine aberrare? Nam hoc de Atomis, nemo iſtis, ſed Democrito & eius ligurritori Epicuro delegauit. Ergo iſta ſecta *Ionica*, & hactenus ſimplex, atq; in *Phyſicis* dedita tantùm. *Socrates* ſuperuênit, qui, vt hoc quoq; cum Sidonio,

—— de naturæ pondere migrans,
Ad mores hominum limandos tranſtulit vſum:

Ethica introduxit. id eſt, quod aiunt, de cælo ad terras Philoſophiam deuocauit. Magnum virum fuiſſe, credere tot magnis viris par eſt: ſed ipſe monumenta ingenij ſui, præter diſcipulos, nulla reliquit. Iſti plures fuêre, doctrinâ ſcriptiſque nobiles: & qui velut officinas ſapientiæ plurifariàm inſtruxêre. Ab hoc capite iam ſectæ natæ, & tamquam ex alto vertice aquarum diuortia: quas recenſere, vereor vt longum ſit, & cum tui tædio, mi Auditor. AVD. Meóne? iamdiu aueo perdiſcere. Adiui enim: ſed vt in labyrintho confuſas ſemitas implexasq́ue video, & veſtigia ſtatim reduco. Theſeum te mihi præbe, & filum dirige ſecuturo. LIPS. Imò poteras hoc abſque Theſeo. etſi alij, fateor, carptim & breuiter tangunt; Laërtius, qui ex profeſſo voluit aut debuit, neglegens vel inconſtans fuit. Audi igitur, ſiue potiùs vide, STEMMA SOCRATICVM, & eius ramulos aut flexus.

Lib. I. De Placit. cap. III.

SOCRATES.

- ARISTIPPVS *Cyrenaïcus:* à quo *Cyrenaïci.*
  - *Arete* filia. *Ptolemæus.* *Antipater.*
  - *Aristippus Metrodidactos.* illius filius, discipulus, successor. *Epitimedes Cyrenæus.*
  - *Parebates Cyrenæus.*
  - *Theodorus* Ἄθεος, postcà Θεός.
  - *Hegesias Peisithanatos:* à quo *Hegesiaca secta.* *Anniceris Cyrenæus:* à quo *Anniceria.* de quâ etiam Strabo Lib. XVII.
- *Xenophon.*
- *Æschines.*
- PHAEDO *Eliensis:* à quo *Eliaci.*
  - *Plistanus.* *Anchipylus.* *Moschus.*
    - *Menedemus Eretriensis:* à quo *Eretrici.* *Asclepiades Phliasius.*
- EVCLIDES *Megarensis:* à quo *Megarici.* qui iidem *Eristici,* & quibusdam *Dialectici.*
  - *Eubulides Milesius.* *Clitomachus Thurius.* *Stilpo Megarensis.*
    - *Alexinus Eliensis.* *Apollonius Cronus.*
      - *Diodorus Cronus.*
- PLATO *Athenensis.*
  - *Speusippus Atheniensis,* ex sorore nepos Platonis.
    - *Xenocrates Chalcedonius.*
    - *Polemo Athenensis.*
      - *Crates Athenensis.* *Crantor Solensis.*
      - Hactenus VETVS *Academia:* & in Platonis præceptis isti manserunt. sed Crantoris discipulus
        - *Bion Borysthenites,* in sectâ inconstans.
        - *Arcesilaus,* auctor secundæ, siue MEDIAE fuit. patriâ *Pitanæus* ex Æolide. Latinis est *Arcesilas.*
          - *Lacydes Cyrenæus:* quem *Nouæ Academiæ* auctorem bis terque Laërtius facit. falsò, si Tullium, & Clementem, Empiricum, aliosque audis.
            - *Telecles.*
            - *Euander.*
              - *Hegesinus Pergamenus* Laërtio. qui est Clementi *Hegesilaus.*
              - *Carneades Cyrenæus,* verus auctor NOVAE *Academiæ:* quartus, vt Cicero, ab Arcesilâ.
              - *Clitomachus Carthaginiensis.*
              - *Philo,* & *Charmidas:* qui QVARTAM instituerunt. Empiricus apertè; & ex Cicerone.
              - *Antiochus,* auctor QVINTAE. idem Empiricus.
  - *Aristoteles Stagirites:* à quo Peripatetici.
    - *Theophrastus Eresius.*
      - *Strato Lampsacenus.* *Demetrius Phalereus.*
      - *Lycon Troadensis.*
      - *Aristo Ceus.*
      - *Critolaus Phaselites.*
      - *Diodorus.*
- ANTISTENES *Athenensis,* matre *Phrygiâ:* à quo *Cynici.*
  - *Diogenes Sinopensis.*
    - *Monimus Syracusius.* *Crates Thebanus.* *Onesicritus Æginensis.*
      - *Hipparchia* eius vxor. *Metrocles* huius frater. ZENO *Cittiæus,* à quo *Stoici:* de quibus seorsim mox dicam & diducam. *Menippus Phœnicius.*

DIS-

DISSERT. IX.

Secta Eleatica, & variatio in auctore. Confundi cum aliis à quibusdam. Succeſſio in tabellâ.

VIDISTI oculis *Ionicam* ſucceſſionem, mi Auditor: tertia ELEATICA ſupereſt. de quâ Cicero: *Omitto & illa quæ relicta iam videntur, & Herillum, qui in cognitione & ſcientiâ ſummum bonum ponit. qui cùm Zenonis auditor eſſet, vides quantum ab eo diſſenſerit, & quàm non multum à Platone Megarici, quorum fuit nobilis diſciplina: cuius, vt ſcriptum video, princeps Xenophanes, quem modò nominaui: deinde eum ſecuti Parmenides & Zeno. itaque ab his Eleatici philoſophi nominabantur. Pòſt Euclides, Socratis diſcipulus, Megareus, à quo iidem illi Megarici dicti, qui id bonum ſolum eſſe dicebant, quod eſſet vnum.* In quibus verbis de *Herillo* quod notat, verum eſt: & è *Stoïco* noſtro Stemmate liquet, itemque Laërtio in eius vitâ. Sed de *Xenophane* nodum habet, quod ſequitur: *Principem eum diſciplinæ Megaricæ* fuiſſe. Imò *Euclides* ille fuit, quod ipſe ſubdit, & Tabula noſtra dicit: *Eleaticæ* autem caput *Xenophanem Colophonium*, qui tempore Hieronis regis Siculi fuit, & Epichatmi poëtæ, Clemens Alexandrinus palàm facit. Niſi ea mens Ciceronis, conſentire ferè *Megaricos & Eleaticos*: & quamquam nomen ab Euclide mutarunt, rem fuiſſe à Xenophane; etſi nomen ſectæ tunc datum à duobus diſcipulis qui *Eleates* erant: *Parmenide*, inquam, & *Zenone*. Siquis melius, audiatur. Ceterùm, noſtro ſenſu, *Eleatica* diuerſa eſt à *Megaricâ*: & ortum ſucceſſumque hunc habet. (IV. Acad.)

XENOPHANES *Colophonius.*

Parmenides Eleates.

Meliſſus Samius.

Zeno Eleates.

Leucippus Eleates.

Democritus Abderites.

Protagoras Abderites. — *Metrodorus Chius.*

Diogenes Smyrnæus.

Anaxarchus Abderites.

Pyrrho Elienſis.

Nauſiphanes.

Epicurus.

Hi ſunt *Eleatici*, etſi quidam paullò aliter diſponunt: ſed ego cùm alios, tum Clementem maximè ſum ſecutus. Video Laërtium, quid Laërtium? maiorem auctorem Strabonem, cum *Italicâ* ſiue *Pythagoricâ* ſectâ hanc confundere: an quia Parmenides & Zeno Itali fuerunt? Nam *Elea* ſiue *Velia* in Lucanis eſt: & ab iſtis *Eleatici* dicti. Tamen dogmata valdè diuerſa ſunt, & mihi placeat ſeparari. Satis de *Græcanicâ*: quam Varro quidem attollit, & magno elogio, *Canam veritatem Atticæ philoſophiæ alumnam* facit: ſed tamen eius apices nónne vides Barbaros fuiſſe? Orpheum è Thraciâ; Homerum ex Ægypto, vt plerique, certè in eâ doctum, vt omnes; Thaletem è Phœniciâ, Zenonem ex eâdem; multos ex Africâ. Imò vnæ Cyrenæ plures dederunt, quàm ipſæ Athenæ: & nobiles magnoſque. Ex autem Ægypto finitimæ, & hæc Iudææ: denique, vno verbo, ab Oriente ſapientia orta. Ideò, inquit Clemens, Καὶ ὁ τρόπος παρὰ παλαιοῖς φιλοσοφίας, ὡς Ἑβραϊκὸς καὶ αἰνιγματώδης. βραχυλογίαν γ' οὖν ἠσπάζοντο, τὴν προτρεπτικὴν, τὴν ὠφελιμωτάτην: *Modus priſcis philoſophandi velut Hebraïcus, & ænigmaticus. nam breuiloquentiam amplectebantur, quæ admonitioni conuenit, & eſt vtiliſſima.* Habes de Sectis quod ſufficit: nec enim omnia: & Varro apud Auguſtinum valdè plures collegit. Ex triplici enim primatio Bono, quod alij in *Animo*, alij *Corpore*, alij *Vtroque* ponebant; *Varro ſubtiliter ſcrutatus, tam multam dogmatum varietatem aduertit, vt ad ducentas octoginta octo Sectas, non quæ iam eſſent, ſed eſſe poſſent, adhibens differentias quaſdam, perueniret.* Quomodo autem, idem Auguſtinus dicet: vide, ſi lubet. (1. Strom.) (De Ciu. Dei XIX. cap. 1.)

DISSERT. X.

Stoici obiter laudati, eorum ſucceſſio: & de auctore ipſo Zenone.

STOICOS in hac recenſione requiri à te iamdiu ſcio: ſed dilatos à me, non omiſſos. Cauſſa, quia ſeorſim dare placuit, Philoſophorum (pro meo ſenſu) maximos optimoſque: ideoque ſeorſim, & in ſuâ Tabulâ, dabo apices eorum, & qui familiam hanc, vt ſic loquar, duxerunt. Caput omnium,

ZENO *Cittiéus.*

Perſæus. Erillus, Cleanthes Ariſto Athenodorus qui defecit. Aſſius. Chius. Solenſis.

Sphærus Boſphoranus. *Chryſippus Solenſis.*

Diogenes Babylonius. *Zeno Sidonius.*

Antipater Sidonius. *Zenodotus.*

Panætius.

Poſidonius. Aſclepiodotus. Apollonius.

Et plures. quorum nomina facilius, quàm ſucceſſionem aut æuum, certò dare. Ergo quoſdam [illegible]fero, iſtos leui luce perfuſurus. ZENO d[illegible]r eſt, qui *Cratetis Cynici* auditor, *ver[illegible]diá prohibitus, ne in illam impudentiam* (Diogenis verba) *ſe daret.* Itaque dogmata ferè tenuit, ſed leuiter à vitæ genere & habitu abiuit. Is patriâ *Cittiéus* fuit, id eſt è *Cittio* Cypri opidulo ad mare, ortus. Strabo: Κίτιον, ἔχει λιμένα [illegible]ον. ἐντεῦθέν ἐστι Ζήνων, ὁ τῆς Στωϊκῆς αἱρέσεως [illegible]της: *Cittium, habet portum qui claudi [illegible]. illinc ortus Zeno, Stoïcæ ſectæ dux & princeps.* Diogenes: Ζήνων Κιτιεὺς, ἀπὸ Κύπρου πολίσματος Ἑλληνικοῦ Φοίνικας ἐποίκους ἐσχηκότος: *Zeno Cittiéus, è Cypri opidulo Græcanico, ſed quod Phœnicas incolas habuit.* Suidas hoc ipſum: Φοῖνιξ δὲ ἐπεκλήθη (Ζήνων) ὅτι Φοίνικες ἔποικοι τοῦ πολιχνίου ἐγένοντο: *Pœnus cognomine dictus eſt* (Zeno) *quoniam Pœni* (Græcè *Phœnices*) *incolæ opiduli fuerunt.* Cicero huc ſpectat, aut qui apud eum Zenoni illudunt: *Tuus ille* POENVLVS (*ſcis enim Cittiéos, clientes tuos, è Pœniciá profectos*) *verba verſare cœpit.* Et alibi: *Zeno Cittiéus, aduena quidam, & ignobilis.* Illudunt, in quo iure glorietur ipſe: è maioribus eſſe Syris, & Iudææ finitimis, à quo tractu ſapientia in alias oras, vt dixi, diffuſa. E quâ autem Pœniciæ parte? Sidone, vt opinor. ex Diogene: Ἀντεποιοῦντο δὲ αὐτοῦ καὶ οἱ ἐν Σιδῶνι Κιτιεῖς: *Afficiebantur erga Zenonem etiam Cittiéi, qui in Sidone erant.* Vt appareat eam gentem, ſiue familiam amplam, colonias emiſiſſe, & illam à ſe in Cypro vrbeculam dixiſſe. Patria ergo talis: quis ipſe? peregregius: factis, verbis, ſcriptis laudatus, & laudandus. Vita continens, adſtricta, & auſteritati atq; inopiæ propior: & quod in Decreto publico Athenienſium perſcribitur, *aureâ coronâ donatus* (raro in id genus hominum honore) *quia vitam ſuam exemplar omnibus proponebat,* CONSENTANEAM VERBIS *ac doctrinæ.* O verè philoſophum! & qui paratis opibus doniſque abſtinuit, imò ſpreuit. Nam rex *Antigonus Gonatas* (inter bonos magnoſque ponendus) ſæpè ad hunc viſendum, audiendum, fruendum Athenas venit: ad ſe præmiis euocauit: numquam mouit. Itaque dicere ſolitus rogantibus, *Cur illum ante omnes ſuſpiceret? Quia,* inquit, *multa me & magna ſæpiùs offerente, numquam neque elatus neque humilis apparuit.* Vult dictum, manſiſſe in tenore & æquilibrio illo animi, in ſolâ virtute fundati. Itaque illo mortuo, idem rex proclamauit: *Quale theatrum perdidi?* Sed quamquam in amicitiâ hac Regis, & totius populi affectu, pauper perſeuerauit, vno an nullo ſeruo contentus. De vno, Diogenes ſuadeat, qui aliquando *percuſſiſſe ſeruum in furto deprehenſum* narrat: de nullo Seneca, qui ſatis adfirmatè: *Vnum fuiſſe Homero ſeruum,* NVLLVM ZENONI, *a quo cœpit Stoïcorum rigida & virilis ſapientia,* SATIS CONSTAT. Ne dubitari quidem vult: eſto, faueo & credo. Vitâ, moribus, ſermone, habitu, ſeuerum vel, praue interpretantibus, auſterum fuiſſe autumant: niſi ſi in conuiuio & potu: vbi remittebat, & detendebatur. Omiſi dicere, de initio eius ſiue aditu ad Philoſophiam: qui ab iniuriâ Fortunæ, aut veriùs beneficio, fuit. Mercator enim, & diues (ad *mille talenta* poſſediſſe dicitur) Athenas venit, purpuram è Tyro venalem vexit: naufragium fecit, & in portum Philoſophiæ venit. Nam cùm Athenis mæſtus verſaretur, legere cœpit, rogare, diſcere, denique *Crateti* adhærere: annos iam natus circiter triginta. Vixit autem *nonaginta octo,* vt plerique tradunt; vt Perſæus eius diſcipulus, dumtaxat *ſeptuaginta duos.* Sepultus publicè, ex decreto Athenienſium, in *Ceramico:* Diogeni traditum, in quo & verba Decreti. Pauſanias non pugnat, qui *monumentum Zenonis, & Chryſippi Solenſis,* extra vrbem ponit, prope Academiam: quia duplex ſcilicet *Ceramicus,* & in vrbe via, & extra vrbem ager, vbi ſepeliri ſolent de rep. bello vel aliter benè meriti. Plura ſcripſit: ſed quod excerpam ad ingenium iudiciumque viri notificandum, *Pythagorica,* & *Quæſtionum Homericarum libros quinque.* Vides in quibus auctoribus deditus fuerit? vtroque capite Sapientiæ, & quod eius alumni mecum mirentur.

Lib. xiv. iv. De Finib. v. Tuſc. In Zenone. Conſol. ad Heluı. cap. xii. * Ipſemet in epiſtolâ ad Antigonũ, octogenarium ſe ſcribit.

DIS-

DISSERT. XI.

Diſcipuli eius, & præcipui deinde doctores: deſcripti vel laudati ab aliquot notis.

AT hunc CLEANTHES excepit, qui Φρεάντλης ioco dictus, à labore quem noctibus ſumebat, *puteos exhauriendi*; vt diem ſtudiis, & alimenta ſibi daret. Præter Diogenem, etiam Seneca: *Cleanthes aquam traxit, & rigando hortulo locauit manus.* Patria *Aſſus* fuit, vrbs Æolidis: quod & Strabo ſic teſtatur. *Naturâ & arte munita eſt Aſſus, à mari & portu arduum & difficilem aſcenſum habens. Cleanthes Stoïcus philoſophus, qui Zenoni Cittiéo ſucceſſit in ſcholâ, & eam Chryſippo Solenſi reliquit, hinc natus eſt.* Simplicius, *Statuam Cleanthis admirabilem vidiſſe* ſe teſtatur, *in ipsâ Aſſo, magnificentiæ Romani Senatus ſpecimen, viri eius honori dedicatam.* A Cicerone *Pater Stoïcorum* dicitur: & alibi, *Maiorum gentium Stoïcus.* Meruit hæc & plura elogia, ipſe quoque vitâ ac ſcriptis egregius: & multa horum verſu Iambico complexus. Fragmenta docent. Longæuus item, & Zenonis annos dicitur æquaſſe Diogenes: & adde Lucianum in Longæuis.

Epiſt. XLIV.
Lib. XIII.
Comment. vltimo in Epict.
III. De Nat. deor.
IV. Academ. Qu.

CHRYSIPPVS huic ſucceſſit, cui *Soli* patria, vrbs Ciliciæ, poſteà *Pompeiopolis* dicta: quòd prædones ibi Pompeius locaſſet. Diogenes ambigit an non *Tarſenſis* fuerit: Strabo definit, *Chryſippum Solenſem, patrem verò Tarſenſem: ſed huc commigraſſe.* Mirificè hunc laudant. vt Cicero: *Chryſippus acerrimo ingenio.* Iterùm: *In omni hiſtoriâ curioſus.* Itemque: *Somniorum Stoïcorum vaferrimus interpres.* Denique alibi: *Qui ſulcire putatur porticum Stoïcorum.* Cui adſonat illud παροιμιῶδες apud Diogenem:

Lib. XIV.
II. De Nat. deor.

Εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρύσιππος, οὐκ ἂν ἦν Στοά:
Chryſippus haud eſſet, nec eſſet Porticus.

Et doctrinâ ſanè multâ, lectione, atque ſcriptione fuit: adeò vt volumina reliquerit ad *ſeptingenta & quinque*: vicitque numero priores omnes, victus ab Epicuro. Itaque Cicero alibi: *Nihil eſſe à Chryſippo prætermiſſum in Stoicis.* Nube autem teſtimoniorum in ſcriptis vti ſolet; adeò vt in quodam opere cùm Euripidis Medeam totam ferè inſeruiſſet, qui librum tenebat rogatus, *Quid ſcripti eſſet? Euripidis Medea*, facetè reſponderit. Logicæ autem plurimam operam dedit: ingenio atque arti ita ſiſus, vt dictitaret, *Doctrinâ dogmatum* (id eſt Decretorum) *ſe egere tantùm: nam probationes à ſe reperturum.* Et vulgò iactabatur, *Si dij vellent Dialecticâ vti, Chryſippeâ vſuros.* Itaque *ſolius Logicæ partis volumina reliquit trecenta vndecim.* Notabile, an & laudabile? Negat Seneca, & audet *Chryſippum in ordinē cogere, magnum virum, ſed tamen Græcum: cuius ACVMEN NIMIS TENVE retunditur, & in ſe ſæpè replicatur: etiam cùm agere aliquid videtur, pungit, non perforat.* Bonum iudicium, & vniuersè etiam amplectendum. Sanè Chryſippus, à moribus & vitâ, ad diſputatiunculas diuertiſſe videtur: & vno verbo, *virilem illam Sapientiam* eneruaſſe. Etſi ipſe in vitâ tamen purus, & animi erecti. adeò vt, cùm multa ſcripſerit, numquam Regi aut Dynaſtæ aliquid inſcripſerit ... ambitionem, & fructu operis aut f... contentus. Sed & ſui magnâ fiduciâ. ...dam roganti, *cui filium optimè inſtituendum traderet?* reſpondit, *Mihi. nam ſi quem ſupra me putarem, ipſe me ei darem.* Magnum ingenium fuiſſe, clarum eſt; virum, probabile. nec de Logicâ nimis ...ſtat, quia ipſe quoq; oſtendit & edixit, t... iuuenibus magis, & in flore aut luxu quo... ingeniorum, quàm viris ſenibuſque conuenire. Nam ad Dialecticum Cleanthi imminentem, *Deſine*, inquit, *hunc grandem natu à ſeruis abducere: nobis iuuenibus hæc propone.* Sentiebat, iuuenes præparari per hæc talia & exerceri: viros & maturos in melioribus eſſe. Ceterùm acuminis laudem tulit & Seneca de eo pronunciat: *Chryſippus, penes quem ſubtile illud acumen eſt, & in imam penetrans veritatem: qui rei agendæ cauſâ loquitur, & verbis non vltrà quàm ad intellectum ſatis eſt, vtitur.* Nota inibi & Breuitatem, & quamquam multa, non multis ſcripſiſſe: quod proprium ferè Stoicorum fuit. Vixit annos LXXIII. & ſtatua ei ab Athenienſibus poſita, in Ceramico. quam, quia fermè à vicino equite occuleretur, Carneades Κρύψιππον appellabat. Cicero eius meminit: *Statua eſt in Ceramico Chryſippi, ſedentis porrectâ manu.* Non ergo mirum, occultum fuiſſe & oppanſum ab equite, quia *ſedentem*, vt ſolent docentes: & aliàs etiam tenui atque infirmo corpuſculo fuit. Pauſanias, *Chryſippi Solenſis ſtatuam locat in Gymnaſio, quod Ptolomæeum à conditore dicitur, haud longè à foro.* Ergo *Ceramicum interiorem* accipi hîc magis eſt. Ad alios eo. AVD. Verbum interpono. quî Dialectica illa Chryſippi (nam obſeruaui) ſic in pretio, cùm Ariſtotelis iam eſſet? quâ nobis quidem

I. De Finib.
Diogen. in Vitâ.
Ibid.
Ibid.
Ibid.
I. De Benef. c. IV.
Diog.
Diog.
I. De Benef. c. III.
De Finib. I.
Lib. I.

dem nihil videtur perfectius aut acutius. LIPS. Nobis alia olim iudicia: nec nos in morte omnium Chryſippi operum ſententiam feramus. Sequitur, & excipit

ZENO *Sidonius*. de quo Diogenes in Zenone, cùm plures fuiſſe hoc nomine notat: *Quintus*, inquit, *Chryſippi diſcipulus, qui libros quidem paucos ſcripſit, ſed complures reliquit diſcipulos*. Euſebius, vbi Chryſippum [Lib. IV. Præpar. Euang.] nominaſſet, addit: Τὸν μὲν γὰρ τούτου μαθητὴν ἢ διάδοχον τῆς σχολῆς Ζήνωνά φασιν ἐπισχεῖν περὶ τῆς ἐκπυρώσεως τῶν ὅλων: *Nam huius* (Chryſipi) *diſcipulum & SVCCESSOREM Zenonem, aiunt dubitaſſe ſuper vniuerſi conflagratione.* De hoc ipſo Suidas, & dubitatum de patriâ oſtendit: *Zeno Dioſcoridis filius, Tarſenſis: vt verò quidam, Sidonius, diſcipulus Chryſippi Tarſenſis, Philoſophi Stoici, & ſucceſſor*. Ab eodem doctore

DIOGENES, cognomento *Babylonius*. non quia verè ibi natus, ſed à vicino & notiore loco ſic dictus. [In Vitâ Diog. Cynici.] Laërtius: *Fuit & Diogenes Stoicus ex Seleuciâ oriundus: ſed Babylonius, ob viciniam, cognominatus*. [Cic. I. De Diuinat. III. De Offic.] Chryſippi auditor fuit: *magnus & grauis Stoicus* Ciceroni inſignitus. Factum eius, philo- [De Irâ III. cap. XXXVIII.] ſopho & Stoâ dignum, in Senecâ: *Diogeni Stoico de Irâ cum maximè diſſerenti adoleſcens proteruus inſpuit. Tulit hoc leniter ac ſapienter: Non quidem, inquit, iraſcor, ſed dubito tamen an iraſci oporteat*. Stoicum agnominat tantùm; & ſic ſæpè in Stobæo, atque hunc puto. Romæ fuit, legatus. de quo Cicero: [I. Tuſc.] *Lælio & Scipione adoleſcentibus, Stoicum Diogenem, & Academicum Carneadem, video ad Senatum ab Athenienſibus legatos eſſe miſſos: qui cùm reip. nullam vmquam partem attigiſſent, eſſetq́ eorum alter Cyrenæus, alter Babylonius; numquam profectò ſcholis eſſent excitati, neque ad illud munus electi, niſi in quibuſdam principibus* (Romanis) *temporibus illis fuiſſent ſtudia doctrinæ*. Sed addo etiam, Carneadem hũc diſcipulum Diogenis eius fuiſſe. Ex ipſo [IV. Acad. Quæſt.] Cicerone: *Cùm aliquid eiuſmodi inciderat* (cauillatorum & ſpinoſum) *ſic ludere Carneades ſolebat: Si rectè concluſi, teneo; ſin vitiosè, minam Diogenes reddat. ab eo enim Stoico Dialecticam didicerat*. Huic auditor ſucceſſorque fuit

ANTIPATER *Sidonius*. quem Laërtius in Zenone, atque alibi, nominat. De diſci- [III De Offic.] plinâ à Diogene, Cicero auctor: *Aliud Diogeni Babylonio videri ſolet, aliud Antipatro diſcipulo eius, homini acutiſſimo*. Atque alibi [IV. Acad.] in primis Dialecticis recenſet: *Duo vel principes Dialecticorum, Antipater & Archidemus, opinioſiſſimi homines*. Attollit & Seneca: *Antipater, inter magnos ſectæ huius* [Epiſt. XCII.] (Stoicæ) *auctores*. Nominat & Epictetus, [Lib III. Diſſ. XXI.] velut inter Triumuiros: & Plutarchus hoc quoque ad notitiam viri prodit: *Stoi-* [De Garrulitate.] *cus Antipater, quia non valebat neque volebat pedem conferre cum Carneade, ſcribebat autem & libros implebat ſuis in eum refutationibus,* καλαμοβόας, *quaſi Calamo-clamator dictus eſt cognomento*. Quòd calamo ſcilicet inclamaret, voce mutus eſſet. Reperio & *Antipatrum Tyrium*, item Stoicum: qui Catoni Vticenſi in adoleſcentiâ doctor, atque adeò in contubernio Romæ fuit. Plutarchus in vitâ Catonis hoc prodidit: eſtque ille de quo Cicero: *Antipater Tyrius Stoicus, qui* [II. De Offic.] *Athenis nuper eſt mortuus*. Verius autẽ, hunc diuerſum à priore eſſe: ſicut & *Antipatrum Tarſenſem*, quem inter illuſtres Stoicos Strabo nominauit. An non iſte ſit, quem Cleanthis γνώριμον, id eſt *diſcipulum*, Clemens [Lib. XIV.] Alexandrinus fecit? Primo illi ſucceſſit

PANAETIVS, ille inclytus, & inter vertices. de quo Cicero: *Poſidonij doctor, di-* [I. De Diuin.] *ſcipulus Antipatri, Panætius*. Rhodius patriâ fuit: quod Strabo notauit, eiuſque ma- [Lib. XIV.] iores inter belli duces, aut Athletas. Magni eum fecit idem Cicero, ornauitque elogio: *Panætius Princeps, meo quidem iudicio, propè* [IV. Acad.] *Stoïcorum*. Iterùm: *Homo in primis ingenuus* [IV. De Finib.] *& grauis, dignus illâ familiaritate Scipionis & Lælij*. Enimuerò Scipio ille Africanus poſterior, ita virum æſtimauit & amauit, vt domi habuerit, nec à ſe dimiſerit, etiam cùm ad res aut bella iret. Cicero: *Hiſtoriæ lo-* [IV. Acad.] *quuntur, P. Africani, in nobili illâ legatione, quam ante Cenſuram obiit, Panætium* VNVM *omnino comitem fuiſſe*. De quâ ipsâ re Plutar- [In Apoph.] chus: *Miſſus Africanus ad res regum inſpiciendas, Alexandriam venit. Comitabatur eum amicus* VNVS, *philoſophus Panætius, ſerui quinque*. Diu vixiſſe apparet. nam Cicero ex Poſido- [III. De Offic.] nio tradit, *triginta totos annos ſuperfuiſſe, poſtquam libros De officiis edidiſſet*. Seneca nominat aliquoties, ſed tantùm.

POSIDONIVS, diſcipulus prioris, vt dixi: *Apamêa* in Syriâ natus. Alius ab iſto eſt, item Stoïcus, qui * *Alexandrinus* Dio- [* De quo & Suidas.] geni agnominatur: æuo anterior, & Zenonis ipſius auditor. Sed hic noſter nobilior, & Senecæ laudatus: *Poſidonius, vt mea* [Epiſt. XCI.] *fert opinio, vnus ex iis qui plurimum Philoſophiæ contulerunt*. Ciceroni: *Vidi in poda-* [Ex Fragm. libri de Philoſophiâ.] *gra dolore vel omnium maximum Stoicorum Po-*

ſido-

ſidonium. Quidni laudet? inter doctores eum habuit, & Rhodi operam dedit. Nam inibi vixit plurimùm, remp. rexit, ſcholasque habuit, etſi alibi natus. Strabo: Ποσειδώνιος δὲ ἐπολιτεύσατο μὲν ἐν Ῥόδῳ, καὶ ἐσοφίστευσεν. ἦν δ' Ἀπαμεὺς ἐκ τῆς Συρίας: *Poſidonius Rhodi remp. adminiſtrauit, & ſapientiæ ſtudia docuit, in Syriæ tamen Apameá natus.* Idem, vixiſſe circa ſuum æuum oſtendit, laudatque: Ἀνὴρ τῶν καθ' ἡμᾶς φιλοσόφων πολυμαθέστατος: *Vir philoſophorum noſtri æui plurifariàm doctiſſimus.* Narrat Cicero, Pompeium eius viſendi audiendique, è Syriâ redeuntem, deflexiſſe Rhodum (addit Plinius, *percuti de more fores à lictore vetuiſſe, & faſces ianuæ ſubmiſiſſe eum, cui ſe Oriens Occidensque ſubmiſerat:*) deflexiſſe, inquam Rhodum: & cùm decumbentem, grauiter podagrâ ægrum, repperiſſet, doluiſſe quòd audire eum non poſſet. Sed Poſidonium non tuliſſe, vt fruſtrà tantus vir veniſſet. itaque dixiſſe, cum dolore interpellante pugnantem, & ſubinde exclamantem, *Nihil agis dolor. quamuis ſis moleſtus, numquam confitebor te malum eſſe.* Hæc magni & Stoici animi, diuerſa ab iis quæ in Fragmento eiuſdem Ciceronis alibi: *Vidi in dolore podagræ vel omnium maximum Stoicorum Poſidonium, nihilo ipſum, quàm Nicomachum Tyrium hoſpitem meum, fortiorem.* Sed caue Ciceronis ea cenſeas; imò alterius (vt in Dialogis) philoſophos oppugnantis & ſugillantis: an non ipſius Hortenſij? Qui Rhodij pariter eum viderit: etſi Romæ etiam potuit. ſi verè Suidas, *Poſidonium Romam, ducente M. Marcello, veniſſe.* Hoc verò magis aſſidet, quàm cum Scipione Africano vixiſſe: etſi in Athenæo palàm ſcriptum. Nam vbi Strabonem Geographum laudaſſet, addidit ad æuum eius notandum, *Non ita recentem ſcriptorem eſſe. quippe qui ſcribat in libro* VII. *Geographiæ, cognouiſſe ſeſe Poſidonium illum Stoicum philoſophum, qui Scipioni Carthaginis domitori adhæſit, conuixitque.* Hæc ſunt nimia mira: nec de *Poſidonio*, ſed *Panætio* certa. Itaque id nomen omnino reponendum, niſi latum & ridicularium errorem Athenæus errauit. Potuit autem Strabo nouiſſe Panætium, qui ad vltimum ſenium venit, adoleſcens. Tamen hodie in Strabonis hæc non legas, niſi fallor. Hic eſt porrò Poſidonius, cuius moderatio, non eruditio ſolùm laudatur, iudicio Stoicus: & ideò aliquando diſſentiens, vt qui *ſectam deſerere maluerit* (Galenus de eo) *quàm veritatem.*

Lib. xiv. | Lib. xvi. | II. Tuſc. | Lib. VII. cap. XXX. | In Hortenſio. | Lib. xiv.

Atque iſta ferè ſucceſſio eſt ad Auguſti æuum: neque vltrà quæro. Addam è Sidonio Imagines & habitudines quorumdam. Nam ille in epiſtolâ quadam, ait *per gymnaſia vel pritanéa pingi Zenonem frõte contractá, Chryſippum digitis propter numerorum indicia reſtrictis, Euclidem propter menſurarum ſpatia laxatis, Cleanthem propter vtrumque corroſis.* Lib. IX. Epiſt. IX. Inuenies inibi & de aliis Philoſophis, ſed ego meos excerpſi. De *Zenonis fronte*, non mirum. ſeuerus & ſubacerbus fuit, ſupercilioſus. Zenodotus in Epigrammate:

Ζήνων σὺν πολιῷ σεμνὸς ἐπισκυνίῳ:
Cum cano auguſtus Zeno ſupercilio.

Denique in prouerbium iuit, *Stoicum ſupercilium:* &, *Stoica grauitas.* De Chryſippi *digitis conſtrictis*, diſſentire Cicero videatur, qui facit *ſedentem, porrectá manu.* Sed poteſt panſa manus eſſe, & digiti cohærere, etſi non inflecti. Qui tamen habitus vix ad *numeros*, in quibus complicari variè ſolent: ad quos palàm Sidonius non hîc tantùm refert. Nam & alibi, *Chryſippi numeros, & Euclidis menſuras*, ita iungit. Lib. IV. Epiſt. III. An ad Soritem igitur hæc ſpectant, cui Chryſippus inuentor, & illum numeroſum adſenſum vel deſcenſum? Dicas ex eodem Sidonio:

Non hunc, ſi voluit rotare rythmos, Carm. XXIII.
Quidquam propoſito virum morari
Chryſippus potuiſſet ex aceruo.

Adde & Scholiaſten Perſij in illud, *Inuentus Chryſippe tui finitor aceruí.* Sed vt de meâ mente dicam, longinqua ſatis hæc Sidoniana ſunt: magiſque obuium, ad Dialecticam & ſubtiles breueſque concluſiunculas eius referri. Id enim *digiti adſtricti* notare, & item manus porrecta, diſputantem poteſt. Simile in *Cleantis corroſis digitis*, Neque hîc, inquam, aſſentior. quid enim ſingulare ille in Numeris aut Spatiis? & cur digiti ab iis corroſi? Vide an non ad diligentiam & intentionem viri magis referas: notumq; per eam, *rodi vngues.* An & ad attritos digitos ab antliâ obiter adſpectum? cogitetur. Sidonius idem alibi:

— *arroſo quidquid ſapit vngue Cleanthes.* Carm. II.

DISSERT. XII.

Alij aliquot clari Stoici, & præſertim qui in Senecæ ſcriptis.

AVD. Alios omittis, in Tabellâ & Indice poſitos: iuuet nouiſſe. Sæpiculè enim lego, & nomina occurrunt: neq; æuo aut notis aliis ſemper diſtinguo. LIPS. Ad

laborem

laborem addis: ſi gratum tamen, exſequar, & ſpero profuturum.

PERSAEVS eſt à latere primus. quem vides è ſcholâ Zenonis fuiſſe: atque ego è patriâ etiam addo. Nam & ipſe *Cittieus.* Quâ in re luſit apud Athenæum Bion Boryſthenites: qui conſpectâ ſtatuâ eius æneâ, in quâ inſcriptum, PERSAEVS ZENONIS KITTIEYΣ: *ipſe erraſſe ſcriptorem dixit, ſcribendumque* ὀικετιδῶς: quod eſſet, *Zenonis famulus.* Scilicet, quod in Diogene eſt, vetè famulatum Zenoni tradunt, libroſque deſcripſiſſe & alia miniſteria obiſſe: etſi poſteà ad Antigonum regem rediit, à quo donatus Zenoni fuerat. Apud iſtum (regem dico) ſapientiæ peramantem, & titulo ſuo dignum, in gratiâ fuit, atque etiam ad rem ciuilem & militarem promotus. Nam Acrocorintho eum præfecit, à quâ arce Corinthus ipſa, imò Peloponeſus, pendebat: ſed parùm felici exitu, cùm aſtu Arati Sicyonij capta arx fuit, & Perſæus ipſe eiectus, vel, vt quidam, interfectus. Eiectum, Plutarchus refert. qui etiam dictum eius poſteà narrat. cum diſſerente quodam, *Solum ſapientem belli ducem eſſe*: ſubiecit, *Et nobis olim hæc viſa, ex Zenonis ſcitis: ſed mutauit, & iuuenis Sicyonius* (Aratum ſignabat) *aliter me condocefecit.* At interfectum, Pauſanias clarè. *Aratus,* inquit, *cùm Antigonus Acrocorinthum cum valido præſidio obtineret,* καὶ ἄλλους τε κρατήσας μάχῃ ἀπέκτεινε, καὶ Περσαῖον ἐπὶ τῇ φρουρᾷ τεταγμένον: *cùm alios pugnâ victos interemit, tum ipſum cuſtodiæ præfectum Perſæum.* Iterat hoc ipſum poſteà: Ἄρατος, inquit, καὶ Σικυώνιοι φρουρὰν ἐκ τοῦ Ἀκροκορίνθου τὴν πᾶσαν ἐξήλασαν, καὶ ἀπέκτειναν Περσαῖον ὑπὸ Ἀντιγόνου ταχθέντα ἐπὶ τῇ φρουρᾷ: *Aratus & Sicyonij præſidium Acrocorinthi totum eiecerunt, & interfecerunt Perſæum ipſum ab Antigono præpoſitum.* Athenæus hęc talia narrat, illudens Philoſophaſtro: & ait eum, *dum aſſiduis compotationibus indulget, arcem ipſam cum Corintho amiſiſſe; illum, qui antea in ſuis ad Zenonem Dialogis contenderat, Omnia rectè facere ſapientem, atque vnicum belli ducem eſſe.* Atque ipſe Plutarcho propior, ἀποδρᾶναι duntaxat, *excidiſſe* eum ſcribit, non interiiſſe. Scripſit *Dialogos Conuiuiales,* ex eodem Athenæo: & parum ſeria quædam alia, certè parum ipſe. Cicero hunc nominatum voluit: *Perſeus Zenonis auditor, eos dicit habitos Deos, à quibus magna vtilitas ad vitæ cultum eſſet inuenta.* Et mox: *Perſeus Cittieus.* Sed vtrobique *Perſæus* ſcribendus, quia conſtanter Græci Περσαῖον dicunt.

[Margin: In Arato. — Lib. ii. — In Achaic. — Lib. iv. — I. De Nat. deor.]

ERILLVS, ſiue potiùs *Herillus.* qui omnia ad ſcientiam reuocauit, & eam vnum Bonum eſſe. Cicero aliquoties meminit: & Diogenes ſatis dicet, qui ſeorſim deſcripſit.

ARISTO *Chius* à patriâ, item inter Zenonis γνωρίμους, id eſt *diſcipulos*, philoſophantium linguâ. Hunc Athenæus, ex Timone Phliaſio, deſcribit *Zenonis auditorem, ſed adulatorem & aſſeclam Perſæi,* iam dicti, *quia Antigono regi amicus erat.* Cicero aliquoties memorat, & à Zenone ſuo abiiſſe oſtendit. Nam *Ariſto Chius,* inquit, *præfractus, ferreus, nihil bonum, niſi quod rectum & honeſtum eſt, eſſe dicebat.* Sed explicat magis, & addit: *Ariſtonis exploſa ſententia eſt, dicentis nihil differre aliud ab alio, nec res eſſe vllas, præter virtutes & vitia, inter quas quidquam intereſſet.* Itaq; *Media* omnia ſuſtulit, nec in iis momenta vlla, quæ Zeno cenſuiſſet. Sed plura de eius dogmate Diogenes, in fine Zenoniæ vitæ. Seneca vitum nominat alibi hoc *Chij* cognomine, alibi *Stoici*: & ex ipſo liquet eumdem eſſe. Etſi alij etiam *Ariſtones,* & duo quidem Peripatetici.

[Margin: Lib. vi. — In Hortenſ. ex Fragm. — iv De Finib. — Epiſtolâ LXXXIX. & XCIV.]

ATHENODORVS *Solenſis*, quartus in Tabulâ diſcipulorum Zenonis eſt. Diogenes inter inclytos & præcipuos nominat: aliquoties & Seneca noſter (etſi abſque cognomine) ſed puto iſtum. Alioqui & alij hoc nomine fuêre. duos quidem Strabo ſuggerit, & Stoicæ item ſectæ. *Tarſus Ciliciæ,* inquit, *edidit duos Athenodoros. quorum alter Cordylio cognomento, vixit cum M. Catone, atque apud eum obiit: alter Sandonis filius, quem & Cananitam à pago quopiam appellant. qui magnos honores à Cæſare Auguſto, cuius doctor & familiaris fuerat, conſecutus in patriam rediit, eamque turbatam ordinauit & rexit.* De M. Catone quòd ait, *Vticenſem* accipies. nam & diffuſiùs hoc paullò in vitâ huius Plutarchus denarrat. *Cato,* inquit, *incenſus ſtudio doctrinæ, cùm audiſſet Athenodorum Cordylionem cognomine, in Stoicis excellentem, Pergami agere, ætate iam grandem, atque eum regum & principum plurium amicitiam aut contubernia refugiſſe: arbitratus nihil ſe nuncijs aut litteris profecturum, ſumpto in duos menſes iure legationis liberæ, ipſus in Aſiam iuit, fretus virtutibus ſuis, quibus præda ea cederet. Quod factum. & expugnatum virum ac de ſententiâ, poſt aliquot ſermones, deiectum ſecum in caſtra duxit, ouans ac triumphans, vt re præclariſſimâ geſtâ, ſplendidiùs ſuſtiuſque*

[Margin: De Tranq. cap. III. — Epiſt. X. & alibi. — Lib. xiv.]

quàm Pompeius aut Lucullus de regibus aut regnis, quæ tunc maximè capiebant aut vaſtabant. Nota *Pergami* egiſſe: & ergo * εἰκότως eſſe illum, de quo Diogenes: *Athenodorum Stoicum Pergamenæ bibliothecæ præfuiſſe, ibi libros Zenonis interpolaſſe, ſublatis quæ inuidiam aut infamiam vulgò habebant. Sed deprehenſum, ipſum in periculo fuiſſe:* & an ea quoque cauſſa, cur facilior Catoni fuerit abducenti? Tres igitur Athenodori Stoici, & omnes Cilices: vltimus autem Plutarcho in Apophthegmatis nominatus, & Dioni in rebus Auguſti.

* probabiliter

In Zenone.

SPHAERVS Cleanthis diſcipulus, etſi Zenonem quoque audiuit. *Boſphorus* ei patria, & de vitâ ac ſcriptis eius pauca ſeorſim Laërtius: quem eſt videre. Cicerò vnâ notâ commendat: *Definitiones ſuperiores erant Sphæri, hominis in primis benè definientis, vt putant Stoici.* Plutarchus Cleomenis Spartani illius præceptorem facit, & ad gloriam in hunc inflammaſſe.

IV. Tuſc.

In Agide & Cleom.

DE ZENONE *Sidonio* ſuprà dixi: neque enim firmiter ſcio quis in ſcholâ Chryſippo ſucceſſerit.

In Zenone. DE ZENODOTO, ex Laërtio Diogenis diſcipulum fuiſſe.

Eſt APOLLONIVS & ASCLEPIODOTVS: ille Straboni, hic Senecæ aliquoties dictus.

Sed poſtremi hi parum nobiles: duó ſunt extra ordinem dicendi. Prior ARCHIDEMVS, ſiue ARCHED. vt * plurimùm ſcriptus. Hunc Diogenes ſatis crebrò nominat, & quidem inter primores Stoicos, quibus ius cenſendi. *Tarſo* Ciliciæ ortum Strabo ſignificat: ſi tamē de iſto. *Et incolæ,* inquit, *tantum curæ ardorisq́ erga ſapientiæ & variæ doctrinæ ſtudia habuerūt, vt vel Athenas vel Alexandriā ſuperauerint, & ſicubi inclytæ & frequentes etiam ſunt Scholæ. Viri illuſtres ex eâ prodierunt, Antipater, & Archidemus, & Neſtor, Stoici.* Epictetus ſæpiùs nominat, ſed ſemper vt inter vertices, & qui vulgò ſic cenſeretur. Etiam noſter Seneca: *Exclamanti alios opponam cum quibus litiges, Poſidonium & Archidemum.* Cicero de eodē: *Duo vel principes Dialecticorum, Antipater & Archidemus.* De iſto, an alio, Plutarchus? cuius verba, vbi oſtendit multos voluntarium exſilium elegiſſe: Ὁ δὲ Ἀθηναῖος Ἀρχέδημος εἰς τὴν Πάρθων μεταστὰς, ἐν Βαβυλῶνι τὴν Στωϊκὴν διαδοχὴν κατέλιπε: *Athenienſis, Archidemus, in Parthorum regionem ſe transferens, in ipsâ Babylone* STOICAM SVCCESSIONEM *reliquit.* Notabile. etiam Parthos huic ſectæ inſertos: & magnum viri ardorem, qui iuit, docuit, fecit. Dubitaui an idem eſſet: imò non videtur, cum illo Strabonis certè. qui *Tarſenſis,* non *Athenienſis* fuit. An diuerſi *Archidemus,* & *Archedemus?*

* Græcis quidē. nam Latinis ferè Archidēmus.

Lib. XIV.

Lib. II. Diſſert. IV. & XVII. & XIX. Lib. III. Diſſert. II. Ep. CXXI.

IV. Acad.

De Exſil.

Alter quem volui ſuggeſtum, eſt SOTION. Debui Senecæ cauſſâ, cui doctor ille fuit. Nam ita in epiſtolâ quâdam, vbi præteritos annos recolit: *Modò apud Sotionem philoſophum puer ſedi.* Iterumque: *Non pudebit fateri, quem mihi amorem Pythagoræ Sotion iniecerit.* An ergo Pythagoréus fuit? vix credam: ſed non alienum ab eâ abſtinentiâ, fortaſſe & aliis magnanimi viri ſcitis, aut inſtitutis. Sitne hic, quem Diogenes & Athenæus citant, libris *De ſucceſſione Philoſophorum:* quem Stobæus, *De Irâ:* non adfirmem. vereor vt ille antiquior ſit: magis inclinem eſſe, quem Plutarchus circa ſuum, id eſt Senecæ æuum, fuiſſe oſtendit. In libro, De pietate fraternâ: Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν νεωτέρων φιλοσόφων Ἀπολλώνιος ὁ Περιπατητικὸς ἤλεγξε τὸν εἰπόντα, δόξαν ἀκοινώνητον εἶναι, Σωτίωνα νεώτερον ἀδελφὸν αὐτοῦ ποιήσας ἐνδοξότερον: *Sed & RECENTIORVM philoſophorum Apollonius Peripateticus reprehendit & refutauit qui dixerat, Gloriam eſſe incommunicabilem. quippe iuniorem fratrem Sotionem illuſtriorem quàm ſeipſe reddidit.* Tangit aliquod factum circa fratrem, nobis ignotum. Satis de *Stoicis* nobilioribus: nunc cauſſam nominis huius breuiter etiam dicam. Zeno in *Porticu* docuit, quæ *Piſianactea* olim dicta, poſteà picturis variè à Polygnoto decorata, nomen illud ποικίλης ſiue *Variæ* accepit. Inde igitur nomen. & ἀπὸ στοᾶς, litterâ mutante & augente, Στωϊκοὶ appellari. Bono omine pinxit ille: & * πολύγνωτον hanc *Porticum,* & *Porticenſes,* vt Latinè ſic reddam, orbi terrarum factos ſcimus.

Ep. XLIX.

Epiſt. CVIII.

Diog. in Zen. initio. Plutarch. in Cimone, Harpocration in Polygnotus, Pauſan. Perſius Sat. III. ibi Schol.

* multis notam & nobil. ad nomen Pictoris alluſum.

DISSERT. XIII.

Cynicos originem Stoicis dediſſe, & Dogmata ferè conuenire. Illi ex profeſſo laudati.

ANTEA *Zenonij* appellabantur etiam: & cur non *Cynici?* nam reuerà ſunt pænè iidem. Itaque & ortum Stoicæ, ſunt qui Antiſtheni adſcribant, *Cynicæ* eidem conditori. Diogenes apertè: Δοκεῖ δὲ καὶ τῆς ἀνδρωδεστάτης Στωϊκῆς κατάρξαι: *Videtur & virilis illius Stoicæ ſectæ princeps auctorque fuiſſe.* Quidni videatur? dogmata conſentiunt, in vitâ & cultu aliquid mutant. Itaque Poëta rectè

In Antiſth.

Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata curat
A Cynicis tunicâ diſtantia:

ſiue

ſiue quia veſte & habitu differebant; ſiue quia verecundiâ tantùm, & tegebant Stoici, quæ illi in aperto audebant. Sanè, vt In Menedemo. Diogenes ait, *κοινωνία τε ταῖς δύο ταύταις αἱρέσεσιν ἔστιν. ὅθεν καὶ τὸν Κυνισμὸν εἰρήκασι σύντομον ἐπ' ἀρετὴν ὁδόν: communio & ſocietas quædam eſt his duabus ſectis. vnde & Cyniciſmum dixerunt breuem ad virtutem viam.* Qui dixerunt? Ipſi Stoici. Atque adeò Zeno definiuit, Diog. in Zenone. *τὸν σοφὸν αὐτὸν κυνιεῖν. εἶναι γὰρ Κυνισμὸν σύντομον ἐπ' ἀρετὴν ὁδόν: Sapientem Cynicum debere eſſe. atque Cyniciſmum, compendiariam ad virtutem viam.* AVD. Ita mihi Stoicos tuos laudas? & Cynicos etiam facis? Apage ſordes illas, & 1. De offic. impudentiam. mihi Cicero inclamat: *Cynicorum ratio tota eiicienda eſt. Eſt enim inimica verecundiæ, ſine quâ nihil rectum eſſe poteſt, nihil honeſtum.* LIPS. Cicero, id eſt vulgus: hîc quidem. fruſtrà autem de Sapientiâ loquimur, ſi ad illum iudicem imus. Primâ fronte qui Cynica adſpicit, tecum dicet: qui reſtat & inſpicit, munditias, pudorem, decus, virtutem inueniet & laudabit. Itaque breuiter exploremus: & quidem ab ipſo nomine, quod in ludibrium aut probrum trahunt. Aiunt à *canis impudentiâ* ſic dictos; quia naturæ in publico obſequuntur, ingerendo, egerendo, atque etiam inſerendo, animalis illius exemplo. Quod Empiricus abnuat, qui vbi Canem laudauit à ſagaci- Lib. I. Pyrrhon. cap. XIV. tate aut prudentiâ, *quòd commoda appeteret, incommoda vitaret; mala agnoſceret, & mitigaret; ſed & iuſtum, memorem, gratum eſſe; animoſum, & malis infeſtum:* addit, *inde factum videri, vt Philoſophi quidam* (Cynici) *ſe huius animalis cognomine commendarint.* Benè. quid enim tam proprium Cynicis, quàm bonos tueri & fauere, malos inuadere & allatrare? Laërtius & aliam cauſſam ſuggerit: *Docebat,* inquit, *Antiſthenes in Cynoſarge gymnaſio, haud procul à portis: vnde & Cynicam ſectam dictam ſunt qui opinentur. Ipſe quidem appellabatur ἁπλοκύων: ſimplex & ingenuus Canis.* In nomine, hoc eſt: dogmata autem ſi videas recto animi oculo, quid culpes, imò quid non ſuſpicias & admitête? *Virtutem ſufficere ad Beatam vitam. Eam in rebus factiſque eſſe, non verbis. Sapientem ſibi ſatis eſſe: eius enim omnia. Nihil ei nouum videri: Regem eſſe: non ad legem, ſed virtutem viuere. Sola bona, pulchra; mala, turpia.* Denique *Finem hominis, ſecundùm virtutem viuere.* Non hæc alta, & puri æthereique animi & iudicij dicas? Sed nemo meliùs veriuſque legitimum Cynicum (falſos inſuper habemus) deſcripſerit, quàm magnus ille Epictetus, in Diſſertatione huic rei propriâ, quam *περὶ Κυνισμοῦ, de ſectâ Cynicâ,* indigeta- Lib. III. Diſſert. XXII. uit. In compendio, & ordine aliquo dabo, quæ ille, Stoico ſuo more, calidè aut confuſè. *Cynicus,* inquit, EXPLORATOR *quidam eſt, & velut* LEGATVS *à Ioue ad viſendas res humanas. Diogenes ille, inter capita eius ſectæ, poſt Chæronenſem cladē ad Philippum regem perductus fuit, vt ſpeculator. Statim faſſus eſt. &, Sum hercules, inquit, ſed tuæ ambitionis, ſæuitiæ, & luxus. Itaque monet & inclamat liberè, quæ bona, quæ mala ſint demonſtrat; appetenda, fugienda; & clarâ manu, velut tragicâ ſcenâ conſcensâ, homines miſeriarum ſuarum, & vitiorum admonet, ab iiſque ad meliora (quantum in ipſo eſt) compellit. Idem eſt* PVBLICVS DOCTOR *&* PAEDAGOGVS *generis humani, inſtruit ſimul ac caſtigat. Idem* MEDICVS Lib. IV. Diſſert. VIII. *& velut* AESCVLAPIVS *quidam: qui ſtatim demonſtrare poſſit, & illos ſi curatione ſuâ vtantur ſanos fore, & ſuam valetudinem in argumentum proferre. Conuenite omnes, inquit, qui è pedibus, è capite, qui febri laboratis, conuenite cæci, amentes; ac videte me ab omni malo expertem & ſaluum. Denique dominus &* REX *eſt, ſceptro & diademate à Deo ornatus: qui tales facere pollicetur, ſibi audientes. Vt ſciatis, ò mortales, vos felicitatem & tranquillitatem, vbi non eſt, quærere: ecce ego exemplum à Deo vobis ſum miſſus. Non rem habeo, agros, domum; non vxorem, liberos, familiam; imò nec ſtragulum, aut tunicam, aut aliud vaſum. Videtis tamen quàm ſanus ſim? facite mei periculum. Nihil habeo, nihil egeo, ne cupio quidem: non hominem, non locum, non oblectatiunculam, ſicut pueri Vindemiæ dies aut ferias. Ecquid mihi* Iterùm è III. Diſſert. XXII. *deeſt? nónne ſine metu ſum? nónne liber? Quando quiſquam me in vouendo fruſtratum vidit? quando in vitando? Quando deum vel hominem aliquem incuſaui? Quomodo autem alacer & erectus incedo? quomodo eos tracto & conuenio, quos vos timetis? nónne vt mancipia? Quis me conſpecto, ſe* REGEM ET DOMINVM *ſuum videre non putat? Hæc ago, hæc curo: ſicut eum oportet,*

> Ὧι λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε: Ex Hom.
>
> *Qui populos moderetur, & ampla negotia curet.*

Atque hæc liberè omnia, ſine trepidatione aut reſpectu: quippe qui ſole puriorem mentem conor circumferre. Non habeo ſatellites, gladios, pompam ſiue terriculamenta iſta externa: eorum loco BONA CONSCIENTIA *dat fiduciam mihi & poteſtatem. Non ipſe reprehenden-*

dus, in alios incurro; verecundiâ vbique ornatus, & Honeſti amore, illud ſine lege aut pœnâ colo. Ceteri parietibus, ianuis, velis teguntur: ego ſub dio, in propatulo ago, omnium oculis & inquiſitioni expoſitus, Deo me probo. Atque hæc cùm facio, euenit vt malè audiam, imò vapulem: quid mirum à pueris aut fatuis, & qui tangi vlcera ſua nolunt? Ego verò affectum aut curam non muto, aut mitto: dum vapulo, eoſipſos QVI VERBERANT DILIGO, *tamquam pater omnium, tamquam frater. Neque animo ſolùm ita firmus & conſtans ſum, ſed corpus ſufficit: & illoipſo doceo, tenuem & frugalem victum vires augere, adeò non lædere ſanitatem. Quid calorem, frigus, incommoda? nihil. Ecce circumfero corpus meum, vt Diogenes, nitidus, pinguis, benè habitus: credite oculis ſenſibusque vera dici.* Hæc & plura (vtinam audire fas!) germanus ille Cynicus: de fucis, nullus hîc ſermo. Neque nego in ſummo iſtos eſſe, ideoque vicinos lapſui, aut faciles tranſilire. Seneca noſter ſignatè

De Breu. Vit. c. xiv. ſcripſit: *Hominis naturam Stoicos* VINCERE, *Cynicos* EXCEDERE. Ita eſt: quidquid ſupra Stoicos, modum pænè ſuprà eſt: ſed nec inutile, in vnâ parte ſic eſſe, vt ad modum deinde ducant. Diogenes agnoſce-

Laërt. in Diog. bat, & fatebatur, *imitari ſe chori magiſtros: qui tonum leuiter* EXCEDERENT, *ſed vt reliquos reuocarent ad concentum.* Pulcherrimè. ſunt magnæ iſtæ animæ, quæ omnia externa calcent, deſpiciant: & aliquid in rigore fortaſſis excedant, vt mollitiem noſtram vincant. Ecce in Senecâ exemplum *Demetrij*: qui aut familiaris illi, aut doctor fuit, & pleriſque item melioris animi aut ſtudij Romæ notus, & carus. De quo ille

vii. De Benef. c. i. quàm honorificè! *Demetrius Cynicus, vir meo iudicio magnus, etiam ſi* MAXIMIS COMPARETVR. Et meo hercules, ex iis quæ de ipſo ſparſim lego. Nam & Tacitus laudabiliter meminit: & noſter iterùm effusâ, ſed ex animi ſenſu, laudatione. quis enim

Ibid cap. viii. mendico aduletur? noſter inquam: *Demetrium, quem mihi videtur rerum natura noſtris tuliſſe temporibus, vt oſtenderet nec illum à nobis corrumpi, & nos corripi poſſe. virum* EXACTAE, *licet ipſe neget,* SAPIENTIAE, *firmæque in his quæ propoſuit conſtantia. Eloquentiæ verò, quæ res fortiſſimas deceat, non concinnatæ, nec in verba ſolicitæ, ſed ingenti animo, prout impetus tulit, res ſuas*

Epiſt. xxii. *proſequentis.* Sed & alibi profitetur, *Demetrium* VIRORVM OPTIMVM. quem, inquit, *mecum circumfero* (in comitatu habeo) *& relictis conchyliatis, cum illo* SEMINVDO *loquor, illum admiror. Quidni admirer? vidi nihil ei deeſſe.* Sapis Seneca, plus vnâ horâ tibi ille conferet, quàm alij multis annis. *Nihil,* inquit, *deeſt.* Imò omnia deſunt, ſi rem ſpectas; ſi animum, nihil. Iterùm noſter: *Ego* Epiſt. xx. *certè aliter audio, quæ dicit Demetrius noſter, cùm illum vidi* NVDVM, *quantò minùs quàm* STRAMENTIS *incubantem? Tunc enim non præceptor veri, ſed* TESTIS *eſt.* Da aures aliquid è noſtro ſæculo accommodanti. *Cappucinos* iſtos quos dicimus, veræ virtutis, patientiæ, inopiæ, & (quod antiquis defuit) pietatis exemplar, quis ſine animi aliquo motu & impulſu videt? quis non vel viſos conferre ad eadem illa putat? ego cenſeo: & tales omnino Cynicos fuiſſe: excipio Pietatem, vt dixi; & Verecundiam: quarum illam æuum illorum abnuit, hanc inſtitutum. Carpere enim & corrigere volebant: atque ore & animo ad eam rem opus. Sectam vides: altam ſimul & abiectam; nihil populare, nihil ſplendidum, imò nihil externum ſpectantem & ſectantem: ideoque paucis ſeriò, neque diu probatam. Certè Sidonij iam æuo deliquerant, ſcribitque in enumeratione Sectarum:

EXCLVSI *propè iâ Cynici, ſed* LIMINE *reſtant:* id eſt, adeò pauci, & ſic pulſi, vt in limine hæreant ad egreſſum. Omitto: propriè enim Stoicos non tangunt.

DISSERT. XIV.

Contra Stoicos; & quæ iis obiici ſolita.

AVD. At ego *Stoicos* tuos tango, ſi linguam mihi laxas. Laudas, & huc vocas: quàm multi reuocant? Hodie plerique omnes: & ludus ac iocus tu atque ego ſimus, qui hìc ſumus. Sed & inter priſcos, quàm multi graues! & grauia quædam iſtis obiiciunt, aut imponunt. Vis pergam dicere? LIPS. Me lubente. nam rectè olim Comicus:

Χαλεπὸν ἀκροατὴς ἀσύνετος καθήμενος:

Moleſta res eſt, fatuus auditor ſedens.

Oſtende capere te & aliquid interfare, *vt* (Cælij olim dicto) *duo ſimus.* AVD. Ergo facio, & dico obiici iis iſta. Zenoni primùm, primo auctori, æmulationem & inuidiam, quę originem dederit diſſenſioni & Sectæ. In Academicis erat, id eſt Platonicis, Polemonis auditor: lis incidit cum Arceſilâ condiſcipulo, ingenioſo viro ab ipſo & priſcis diſceſſit, & *nouam hereſim*, vt

Varronis verbis dicam, *nouo paxillo ſuſpendit*. Fecit ſimile ille alter, à calore contentionum, vt fit, & *Nouam Academiam* excitauit. Tuus quid? nouam *Porticum*, inauditum anteà nomen. Et rem ſi ſcruteris, vix in eâ pugna, ſed in verbis formulisque fuit.
III. De Fin. Cicero: *Zeno quoque eorum princeps, non tam rerum inuentor fuit quàm verborum nouorum.*
v. Tuſcul. Iterùm: *Adurna quidem, & ignobilis verborum opifex*. Itaque quæ alij adhuc *Bona Fortunæ aut Corporis*; hic *Producta* maluit dicere: quæ illi *Mala* eiuſdem generis, hic *Reiectanea*: & talia complura. Totum etiam dicendi genus obſcurum aut tenue: nihil pro copiâ, dignitate, aut luce antiquorum. Idem Cicero (& quis melior hîc iu-
III. De Fin. dex?) *Stoicorum non ignoras quàm ſit ſubtile, vel ſpinoſum potiùs, diſſerendi genus.* Alibi:
IV. De Fin. *Vellunt de ſpinis, atque oſſa nudant.* Iterumque:
Ibid. *Pungunt, quaſi aculeis, interrogatiunculis anguſtis: quibus etiam qui aſſentiuntur, nihil commouentur animo, & iidem abeunt, qui venerant.* Sed & alij, ab hac cauſsâ, irrident τὰ
Apud Athen. III. ἐκ τῆς ποικίλης Στοᾶς λογάρια: *illos è variâ Porti-*
Apud eund. lib. XIII. *cu ſermunculos*. Et Comicus quiſpiam:

> Ἀκούσατ' ὦ Στόακες, ἔμποροι λήρου,
> Λόγων ὑποκριτῆρες:
> *Audite Porticenſes, nugiuenduli,*
> *Sermonis arbitri & cenſores.*

Sed verba omitto. quæ compta à philoſopho non requiri ſcio, nec florem illum orationis: tamen docere apta, & animis illabi: ergo rem videamus. Eaipſa aut tenuis, aut alta nimis & ſuperba. Tenuis, in diuiſiunculis, diſtinctiunculis: quibus crebris valdè & non neceſſariis vtuntur. Superba in dogmatis, quæ faſtum vbique & ventum habent. *Dolorem non malum: Sanitatem non bonum: Sapientem Diuitem, Regem, Deo parem eſſe.* Inde contumacia, & ſui amor, aliorum contemptus: nec priuatorum tantùm, ſed magiſtratuum, Principumque. Olim obiectum, cùm nota hæc ſecta, & viguit: vt
XIV Ann. Rubellio Plauto apud Tacitum, quòd *aſſumpſiſſet Stoicorum* ARROGANTIAM *ſectamque: quæ* TVRBIDOS *& negotiorum appetentes facit*. Accedit augendæ huic ſuperbiæ, quòd & ſuper hominem, & nimia quædam iactant: *Sine affectibus eſſe: Iniuriam non accipere: Scire omnia, non opinari:* & plura, quæ *Paradoxorum* titulo præſcribunt. Denique & auſteritas quædam, vel potiùs acerbitas, è dogmatis eorum innaſci animis ſolet: Ciceroni quoque notatum.
III. De Nat. Deor. qui alibi ait *Aſotos ex Ariſtippi, acerbos è Ze-*

nonis ſcholâ exire. Itaque, vt concludam, nimia omnia in hac parte videntur, & præter ceteros ſapere dum ſtuduerunt, à verâ, id eſt modeſtâ, Sapientiâ excidiſſe. Placet autem illud Euripidis:

> — οὐ γὰρ οὐδ' ἀζήμιον
> Γνώμην μὲν εἶναι τοῖς σοφοῖς λίαν σοφήν:
> —— *non vel hoc noxâ vacat,*
> *Si mens ineſt ſapientibus ſapiens nimis.*

Placet & hoc Tertulliani, *Noſtram inſtitu-* Præſcript. aduerſ. Hæret.
tionem de Porticu Salomonis eſſe: vt tuâ hac Chriſtianis quidem non ſit opus. Quæ viſa, dixi: ſiquid liberius aut fortaſſe vanius; hoc refelle, illud ignoſce.

DISSERT. XV.

Pro Stoicis: atque ordine illa reiecta.

AVDIVI equidem, & ad vtrumque promptus ſum; libertati ignoſcere, imò gratiam habere, & vanitatem (nam ea certè dictis ineſt) refutare. Illud dixi, & factum eſt: hoc iam adnitar, & neſcio an cum magno fructu. Vincam & frangam tot præiudicia? Fatum ipſum aduerſum? Nam Stoici à mille ampliùs annis nulli, & non niſi in ſcriptis ſunt: ac gloriæ & vitæ ſuæ curſum videntur peregiſſe. Neque hercules reuoco: paucas reliquias melioris illius ſæculi ſi tuemur, ſatis eſt: & hoc fine ſcito ſcutum & defenſionem à me ſuſceptam. Satis etiam triumphat Veritas, ſi apud paucos bonosque accepta: nec indoles eius eſt, placere multis. Videamus, & à capite refellamus. Aiebas Zenonem æmulatione motum à Polemone & prioribus abiiſſe: quo argumento? Cicero dicit. Cicero? nempe Academicus, & ex profeſſo igitur Stoicorum hoſtis. Hoc hîc, & mox, valeat: quia pleræque criminationes tuæ reſte illo, non teſte, nituntur. Æmulatio impulit. quî magis quàm Ariſtotelem, Carneadem, Epicurum, alios, qui in tot ſectas ſtatim à Socrate & Platone ſunt ſciſſi? Atqui primus ille quidem, eum applauſu etiam noſtro, ſcripſit: *Amicum Platonem, amicum* I Ethic. ad Nicom.
Socratem, ſed magis Veritatem eſſe: cur Zenoni non idem ius? Eſt profectò, neque aliud, quàm illa ipſa Veritas impulit ad diſſentiendum. Non enim philoſophos, opinor, vt pecudes eſſe volumus: qui ſequantur tantùm antecedentium gregem. *Multum egerunt, qui ante nos fuerunt* (ait Seneca)
ſed non peregerunt. Peregerunt? quàm abeſt? Epiſt. XXV.
Multum adhuc reſtat operis, multumque reſtabit: Idem Ep. LXIV.

nec vlli nato poſt MILLE SAECVLA *præclu-
detur occaſio aliquid adhuc adiiciendi.* Audis
eumdem illum noſtrum? vera dicit: & ſu-
perior ac noſtra ætas fidem fecit, facietque.
Ergo omitte hoc de Æmulatione: quod
tamen ſine culpâ etiam amplectimur. ha-
buerit & habeamus ipſi hanc honeſtam,
quæ ad cognitionem veri ducat. At, inquis,
verba innouauit tantùm. Innouaſſe fateor:
tantùm, nego. Quídni innouarit, in rebus
De Dogm. Platon. quibuſdam nouis? *Datur venia* (ait Apu-
leius) *nouitati verborum, rerum obſcuritatibus
ſeruienti.* Quid ſi rerum nouitatibus? non
venia tantùm, ſed laus eſto. *Producta* &
Reiectanea quæ in exemplum adfers, neceſ-
ſaria fuere: nec ſine iis explicari ſatis aut
conſtitui ſcientia Bonorum Malorumque
potuit, id eſt philoſophiæ caput. Plura ta-
* Lib. 12. Diſſert. penult. lia ſunt, in * loco dicenda. Atqui ſpinæ &
aculei in illorum ſcriptis. Deus bone! ho-
die hæc dici & obiici ab iis qui Ariſtote-
lem, & nouellos Ariſtótelêos, legunt?
Ac de veteribus Stoicis, non tu non ego ni-
mis ſcimus: de Senecâ & Epicteto, aperto
ore dixerim, roſeta mihi illorum ſcripta
videri, præ Lycéi dumetis. Sed ſint ſubtiles
& acuti: in philoſophis hoc culpæ deleges,
quod laudi debebas? At Cicero etiam au-
diendus eſt, qui *pungere* eos *interrogatiuncu-
lis* dicit: *animos non commouere*. Itáne *punge-
re?* agnoſco: verè faciunt, & velut ſti-
mulis, ac pugiunculis quibuſdam ſenten-
tiarum, penetrant animos ac peruadunt.
Sed *non mouent*. quid igitur eſt mouere, ſi
hoc non eſt? Vis mi Cicero, vt ad conciones
veniant, affectus miſerabiliter moueant,
clamores excitent & plauſus? Mare hoc
non tentant, nec fluctus in eo ſuſcitant:
contenti ſingulis & priuatis lectoribus, iiſ-
que quietis & intentis. Hunc talem mihi da:
nunquam à lectione duorum, quos dixi,
ſurget, niſi commotior, & Honeſti quodam
ardore ſuccenſus. Hæc eſt eloquentia phi-
loſophis decora: in quos propriè conuenit,
quod Menelao ſummus vatum adtribuit:

Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως:

Pauca quidem, verùm argute.

Non enim eſt philoſophia, vt noſter Sene-
ca veriſſimè ſcripſit, *populare artificium, nec
oſtentationi paratum: in* REBVS, *non in* VER-
BIS *eſt.* Et Fabius, bono iudicio, de ipſis
Lib. 10. noſtris: *Minùs indulſerunt eloquentiæ Stoici ve-
teres: ſed cùm* HONESTA SVASERVNT, *tum
in* COLLIGENDO PROBANDOQVE PLVRI-
MVM VALVERVNT: REBVS *tamē magis, quàm
(id quod ſanè non quæſiuerunt) oratione* MA-
GNIFICI. O bona, ô non retractanda iudi-
cia! Honeſta ſuaſerunt, probando value-
runt, rebus magnifici fuerunt: & hæc elo-
quentia eſt, quâ gloriantur. Quam Breuitas
etiam decet: adeoque non abnuit Zeno aut
excuſat, vt cuidam obiicienti *Breuia eſſe eius
dicta. Omnino*, reſponderit. *nam & ſillabas
philoſophorum, ſi id poſſet, breues eſſe optem.*
Mens copioſa & exuberans ſit, ſermo tem-
peret & adſtringat. Sed de Verbis ſatis:
Rem etiam accuſas. Quid autem? vniuer-
ſè duo, Tenuitatem, & Superbiam. De Te-
nuitate, haud ſatis capio. ſubtilitatem ſi
vis & accurationem in Diuidendo, & ad-
dam etiam Definiendo: vindicamus & ia-
ctamus, ſuper omnes qui philoſophiam
attigerunt. An modum non ſeruaſſe, hoc
vis? poſſunt eſſe quædam, aut videri no-
bis talia: parum firmiter tamen iudicanda,
è paucis iſtis ſparſiſque reliquiis ſcripto-
rum. Omitte hoc igitur, negandum eâ fa-
cilitate, quâ affirmatur. De Superbiâ ma-
ius eſt, & colorem aliquem è paucis eo-
rum ſcitis habet: ſed colorem. Magni ani-
mi eos fuiſſe, & ad alta ac magna duxiſſe,
profitemur: & quis damnet, niſi qui Vir-
tutem ipſam, & generoſum illud Hone-
ſtum, damnet? Eò, non aliò, vocant: hoc
ſublime, ſplendidum, illuſtre conſtituunt:
hoc omni verborum ſententiarumque ho-
nore adaugent. At *Dolorem non malum* di-
cunt. O viles animæ! quid ergo? cum Epi-
curo *Voluptatem vnicum Bonum, & illum
Malum* dicemus? calcari ab homine hæc
humana, & pedibus ſubiici, ſine ſuperbiâ
non vultis? Mihi ea contingat, & ſtare in
Virtutis illâ arce ſecurum, ſuper Dolorem,
Lætitiam, Spem, Metum, & turbines iſtos
animorum. At *Diuitem* & *Regem* dicunt Sa-
pientem. Quem ergo potiùs? Craſſum, aut
Pacorum, aut Neronem? Hæc * alibi expli- * Lib. III. in Paradoxis.
canda ſunt, ſapientiſſimè dicta: nec niſi ab
ignaris aut ſtultis ridenda. Simile, quòd
Affectus, Iniuriam, Opinionem à vero Sapien-
te (nota, vero) arcent: ſemihorulæ ſpatio
approbanda tibi, imò admiranda. Sed quid
eſt? damnare malumus, quàm diſcere. &
veteres auias, vt ille ait, diſplicet *à pulmone re-
uelli*. In ſcholis non hęc dicuntur, aut diſcun-
tur: ergo ſine inquiſitione reiicimus, & illos
quoque, ſiqui docere conantur. Addebas de
Contumaciâ grauem obiectionem, & hanc ex
arbore iſtâ eſſe fructum. Non agnoſcimus:
etſi obiici iam olim, hoc ſcimus. A quibus

autem?

autem? ab improbis aut ſeruilibus animis: quibus diſplicet, quidquid probum, erectum, & honeſtum eſt. Tales noſtros eſſe & conſpici in ſententiis, in conſiliis; nihil gratiæ, nihil metui dare; omnia ad Iuſti normam dirigere; vltrò fatemur: & hanc Libertatem, non Contumaciam, cenſemus. Vtinam hodie in Regum Principumque conſiliis ſint! vtinam in tribunalibus! non pœniteat eiuſmodi Tuberonum aut Catonum. Sed Seneca audiatur, hoc ipſum diluens: *Errare mihi videntur, qui exiſtimant philoſophiæ* (huic Stoicæ) *fideliter deditos,* CONTVMACES *eſſe, & refractarios, ac* CONTEMPTORES MAGISTRATVVM *&* *Regum, eorúmve per quos publica adminiſtrantur. E contrario enim, nulli aduerſus illos gratiores ſunt: nec immeritò. Nullis enim plus præſtant, quàm quibus frui tranquillo otio licet.* Nota & hoc de *Otio:* quod pleríque ſanè philoſophorum amplectuntur: apti reipublicæ, ſed non omni: neque aduerſis ventis vela ſoluunt. Iterumque Seneca, de hae criminatione: *Scio malè audire apud* IMPERITOS *ſectam Stoicorum, tamquam nimis* DVRAM, *& minimè Principibus Regibuſque daturam bonum conſilium. Sed* NVLLA SECTA BENIGNIOR LENIORQVE *eſt, nulla amantior hominum, & communibus bonis attentior: vt cui propoſitum ſit, vſui eſſe aut auxilio, nec ſibi tantùm, ſed vniuerſis ſingulisque conſulere.* O hæc admitte! & vnà illud diſce, lenes & mites eſſe, communium bonorum cupidos, nec, vt Epicureos, vnius ſui curam agentes. Quomodo non ſint, quibus hoc inter prima dogmata, *Ciues ſe mundi eſſe? Totum hunc orbem, patriam?* Itaque & illud imbibunt,

Epiſtolâ LXXIII.

I. De Clement. c. V.

Non ſibi, ſed toti genitos ſe credere mundo. Quæ ſatis refellant hoc de *Contumaciâ*, aut aliorum *Contemptu*: atque vnà, quod de *Acerbitate* in extremo dicebas. Sed calumnioſè dicebas Ciceronem hoc ſcribere, quod non ſcripſit. Neque enim ille, *acerbos exire è Zenonis ſcholâ*, definiuit: ſed *poſſe exire* (verba vide:) & quis id neget? non magis, quàm è Dialecticorum ſcholâ, Sophiſtas; è Iuriſconſultorum, rabulas; Medicorum, carnifices. Neque illi hæc docent: ſed deliquia ſunt prauè capientium, vtentiumque. Hìc ſimile. Zenonis ſchola, quæ tota Virtutis eſt, ſeueros, non molles facit; aſperi aut acerbi ſiqui prodeunt, vitio illorum & humani ingenij fit, facilè ad confinia declinantis. Clauſula tua erat, de *Modeſtiâ.* Dij boni, quis magis amat? quin ſi tota Sapientia nobis detur, cum adiunctâ Superbiâ: ſpernamus hoc contubernium, & nolimus iungi.

DISSERT. XVI.

Iidem laudati: & quid in partibus Philoſophiæ præſtiterint: deque iis vel aduerſariorum elogia.

SED ſcutum defenſionis ſatis ego prætuli, & ſiniſtrâ ſum vſus: libet etiam dextrâ, & veris eos laudibus exornare. Philoſophiam ſi examinamus; nemo abnuet, tres in eâ partes eſſe, *Logicam, Phyſicam, Ethicam:* & qui in ſingulis, aut omnibus emineant, eſſe laudandos. Sed in omnibus, rarum. & verè hoc ac ſcitè Plutarchus: *Quoſdam philoſophantium* AVIBVS *ſimiles videri, qui leuitate quâdam & ambitione ingenij elati alta petunt, & Phyſica ſcrutantur tantùm. Alios* CANIBVS, *qui lamare & vellicare auidi, ſoli Logicæ adhæreſcunt, vt pelli, & in eâ rixantur, & mentem ad vlteriora non mittunt.* Profectò mi adoleſcens ſapiens ille ſcriptor (talis eſt, etſi Stoicis parùm æquus) rem attigit: & in hodie-philoſophis an non ſæpè obtineat, te iudicem addico. At Stoici noſtri omnes partes complexi animo & ſcriptis ſunt: *Logicam* ſic accuratè, Chryſippo præſertim præeunte, vt in modo peccaſſe modeſtis iudiciis poſſint videri. Repete memoriâ quæ* antè in Chryſippo dixi. Iam in *Phyſicâ* profectò regnant: & maximè in ſublimi illâ & principe eius parte, quæ Deum & diuina tangit. Quis de illo, de iſtis, id eſt Fato, Prouidentiâ, Geniis, ſubtiliùs, vbetiùs, veriùs ſcripſit? Ne inuidia ſit dicere, non omnis philoſophorum manus, ſi in vnum conferatur.* Atque hæc omnia tamen ad *Ethicam*, verè noſtram partem, & germanæ Philoſophiæ finem, diriguntur: nec aliò lectorem ſuum ducunt, niſi ad Honeſtum & ad Virtutem. Quanti in iſtâ ſunt! quàm alti & erecti! quàm omnia humana calcant aut ſpernunt, & hominem ſupra hominem tollunt! Lege paucos eos libros, qui exſtant, vel Senecæ vel Epicteti: Virtutem ipſam ſcripſiſſe dicas, & ſemina ſalutarium monitorum vbique ſparſiſſe. Vbique. nam & in eo vera iſtorum gloriatio eſt: *Non eſt quòd exigas Repetita aut Excerpta.* CONTINVVM *eſt apud* NOSTROS, *quidquid apud alios excerpitur. Non habemus iſta* OCVLIFERIA, *nec emptorem decipimus,*

De Profectu in Virt.

*Diſſert. X.

Sen. Epiſt. XXXIII.

Pp 4 nihil

nihil inuenturum cùm intrauerit, præter illa quæ in fronte ſuſpenſa ſunt. Quocumque miſeris oculum, id tibi occurret quod eminere poſſet, niſi inter paria legeretur. O quàm vera hæc, de ipſo inprimis qui dicit, aſſeranturl Vbique altæ, acres, ferientes quędam ſententiæ ſunt, & vtiliſſima monita aut medicamenta animorum. Iam verò ad *Ciuilem* etiam doctrinam, quæ Reges Principeſque tangit, iſtos maximè iuiſſe & præiuiſſe, ſcriptorum illorum Indices mihi dicunt. Vide, ſodes, apud Laërtium vel Zenonis libros, vel Cleanthis, & Chryſippi: ſtatim occurrent tituli, *De Republicâ, De Legibus, De Concilio,* & talia quæ ad regimen aut tutelam faciunt generis humani. Quid diſſimulandum eſt? diuina Prouidentia, priuſquam lucem Sapientiæ plenam, miſsâ ipsâ Sapientiâ (id eſt, Filio) nobis ſpargeret; hos tales præmiſiſſe videtur, vt ſcintillas eius allucerent, & errorum vitiorumque Cimmerias quaſdam tenebras atterent. Vnum eſt, in quo cautè legendos audiendoſque fateor: altitudo ſenſuum aut decretorum, interdum nimia, & quæ imbecillitatem hanc noſtri generis videtur ſuperare. Seneca & obiicit

Epiſt. CXVI. ſibi, & reiicit: licet audiamus. *Nimis alta promittitis, inquiunt, nimis dura præcipitis. Nos homunciones ſumus, omnia negare nobis non poſſumus.* Reſpondet deinde: *Vitia noſtra, quia amamus, defendimus: & malumus excuſare illa, quàm excutere. Nolle in cauſſâ eſt, non poſſe prætenditur.* Vide ne in multis hoc verum ſit, & nimia videantur, quia nos in deliciis aut vitiis nimij ſumus. Sed eſto, ſint prææalta: quid vocari ad ea nocet, non perventurum? Vt is qui exemplar ſibi proponit, emendatiſſimum cupit, etſi infra illud conſiſtet: tale hîc eſt, audiamus optima, audeamus optima, etſi imbecillitate hac

*Lib. II. Diſſert. VIII. inſitâ tetrahemur. Sed de iſto * alibi: nunc, quòd dixi, adfirmo magnanimam & altiloquam hanc totam Philoſophiam emi-

De Conſt. ſap. cap. I. nenter eſſe. Noſter alibi egregiè: *Tantum intereſſe inter Stoicos, & ceteros ſapientiam profeſſos, quantum inter* VIROS ET FAEMINAS. Sanè robur vbique habent, virtutem & virum præferunt, ac formant. Ideoque idem Seneca pulcherrimo elogio dixit,

Epiſtolâ LXXXIII. FORTISSIMAM ET SANCTISSIMAM SECTAM. Quid autem alij? etiam qui diſſentiunt, nec diſſentiunt. Audi Plutarchum,

In Cleomene. ex profeſſo Academiæ addictum: Ἔχει τι ὁ Στωϊκὸς λόγος πρὸς τὰς μεγάλας καὶ ὀξείας φύσεις ἐπισφαλὲς καὶ παράβολον· βαθεῖ δὲ καὶ πράῳ κεραννύμενος ἤθει, μάλιστα εἰς τὸ οἰκεῖον ἀγαθὸν ἐπιδίδωσι: *Habet Stoica doctrina, ſi in magnam & acrem naturam incidit, aliquid lubricum & anceps: ſin autem eum graui & miti ingenio temperetur, magnos impetus dat ad verum bonum & Virtutem.* Oraculi hoc ego vice habeo. in altâ & ſuperbâ naturâ Stoam non fore vſui; in aliâ & modeſtiore, ſaluti. At Ciceroni expreſſam vocem quàm pænè omiſeram? Ille ſæpè eorum inſectator, alibi è

IV. Tuſc. pectore loquitur: *Licet inſectemur iſtos* (Stoicos) *metuo ne* SOLI PHILOSOPHI *ſint.* Quid ais mi Auditor? ecce glorioſa nobis teſtimonia ab aduerſariis, qui illinc ſtant, & hinc dicunt.

DISSERT. XVII.

Exempla magnorum virorum, qui in hac hæreſi, etiam Chriſtianorum.

ET verò quot magnos viros habeam dicere, qui ſenſu aut profeſſione Stoici fuerunt? Senſu quidem (nomen enim & ſecta nondum inuenta) ille princeps ingeniorum Homerus: ita palàm, vt ego mirer Senecam diſſentire vel ambigere, in hac mihi re iudicij non rectum. Verba eius ſunt:

Epiſtolâ LXXXVIII. *Homerum philoſophum fuiſſe perſuadent; cùm hiſipſis, quibus colligunt, negent. Nam modò Stoicum illum faciunt, Virtutem ſolam probantem, & ab Honeſto nec immortalitatis quidem pretio recedentem.* Addit deinde, ab aliis in Epicuri, aliis Academiæ caſtra deduci. Sed deduci, ô Seneca: ille huc, & ad nos ibat. Poteſtne aliquid magis Stoicum, quàm quę de Fato ſic palàm & ſæpè ſcribit? quæ ſecta hoc ita habuit, præter iſtam? Iam de Affectibus reprimendis aut tollendis, vis in ſapiente Vlyſſe exemplum? Ecce ad vxorem venit, ab annis viginti non viſam, & ſemper ſuſpiratam: quid facit? in lacrimas ſoluitur, ſinum & collum inuadit? Imò ille gaudium & indomitum ipſum amorem domat: aſpicit tacitus,

Ὀφθαλμοὶ δ' ὡσεὶ κέρα ἕστασαν, ἠὲ σίδηρος:

Atque oculi ſtabant, vt cornu, vel quaſi ferrū.

Numquam cum verſum legi, quin Stoici illius veri, immoti, & ἀπαθοῦς imago mihi ſubueniret. Iam reliqua Vlyſſeis tota, quid niſi Virtutis, Conſtantiæ, Fidei ſchola eſt? Vbi externa vlla approbata, aut quæſita? quis non labor pro Honeſto fortiter ſuſceptus, & toleratus? Alia in eo multa ad hanc ſectam (alibi dabimus:) ſed eruenda ſunt; & ſub cute illâ, vt ſic dicam, verborum,

latent

latent auri hæc metalla. Iam Socratem quis non fontem & caput Sapientum profitetur? atqui ille totus eſt noſter. Audi vel hæc eius, apud Platonem: Ὦ φίλε Πὰν τε καὶ ἄλλοι ὅσοι τῇδε θεοί, δοίητέ μοι καλῷ γενέσθαι τἄνδοθεν· τἄξωθεν δὲ ὅσα ἔχω τοῖς ἐντὸς εἶναί μοι φίλια· πλούσιον δὲ νομίζοιμι τὸν σοφόν: *O amice Pan, & vos alij Dij hic præſides, date mihi pulchro bonoque* INTRORSVS *eſſe*: EXTERNA *autem, quæcumque habeo, cum illis internis conſentire & conſpirare*: DIVITEM *porrò exiſtimem* SOLVM SAPIENTEM. Ex fide, & non pro cauſſâ loquamur: nónne in his particulis breuiarium vel ſummarium Stoicæ doctrinæ? mihi ſic videtur. *Pana* inuocat: quid niſi *Vniuerſum*, id eſt Mundum, & quem Stoici (in Phyſicis explicandum) pro viſibili Deo habent? Inuocat & *Deos præſides* ſuæ terræ: particulares Genios, his illiſque locis Stoicorum ſcito adſignatos. Deinde dogmata, *Interna ſola bona eſſe*, & ſola optanda: *Externa* hactenus, vt *illis conſentiant*, id eſt ſeruiant & ancillentur. In extremo Paradoxum illud nobile horum, *Solum diuitem Sapientem*. Ito aliquis, & neget in hac porticu Socratem includi. Omitto alia plura, in ſuis locis, atque ipſâ Paradoxorum claſſe recenſenda. Ergo duo illi ſummi, ſunt noſtri: acceenſeo *Sophoclem & Demoſthenem*, non vanis aut leuibus etiam argumentis, quæ in progreſſu ſermonis ſe pandent. Addo *Strabonem* Geographum, inſignis iudicij & prudentiæ virum: addo, ipſo profitente & nomen vltrò dante. *Philonem* è Iudæis poteram: & quid aliud libri titulus clamat, Πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον; *Omnem ſapientem liberum eſſe?* nam & hoc inter ſcita inopinata noſtrorum circumferri, non ignoras. Et plura in eo ſerio & iudicio notaui, in quibus Stoiciſſat: etſi Platoniſſare cum communis fama tulit. Sed nec Plato ipſe à noſtris alienus, imò plurimùm noſter, ſiquis factionis expers arbitratur. Ad Romanos venio. ibi procerum illa manus *Tuberones*, *Catones*; *Varrones* occurrunt: ibi *Thraſeas Pætus*; *Heluidius Priſcus*, *Rubellius Plautus*, *C. Plinius*, noſter *Tacitus*: & vno verbo dicam, prima ferè ingeniorum & dignitatum. Ipſe *M. Antoninus* Imperator, quo nihil melius aut laudabilius, in hoc albo nomen ſignat. Et quàm paucos etiam nomino, præut res & multitudo fuit? nimia. adeò vt Sextus Empiricus clarè afferat, ſuo, id eſt illo ipſo M. Antonini æuo, *plures fuiſſe qui Stoicam ſectam ſectarentur, quàm qui aliam quamcumque*. Neque interiorem ego cauſſam arbitrer, quàm hanc copiam, cur noſtri Chriſtiani iam inualeſcentes, minùs æqui in iſtos fuiſſe videantur aut inclinati: quare? quia & multitudine vrgebant: quàre etiam? quia auctoritate & vitâ prominebant, quæ apud alias ſectas ſoluta aut & improba conſpiciebantur. Quamquam itâ alieni noſtri, non vt ſectam maximè, ſed ſectatores, eorumque peruicaciam ſpernerent, tardos aut refractarios lucem admittere diuinitus iam oblatam. Alioquin ipſa illa ætas habuit inter culmina religionis, qui à ſenſibus multis Stoicis non abiuerunt. *Arnobium* poſſim dicere, & magis *Tertullianum*, ingenio etiam Stoicum & ſeuerum. Quid magnum illum *Pantænum*, Alexandriæ ſacrorum doctorem, & antiſtitem? Hieronymus de illo apertè: *Pantænus Stoicæ ſectæ philoſophus, ob præcipuam eruditionis gloriam miſſus eſt in Indiam, vt Chriſtum apud Brachmanas, & illius gentis philoſophos, prædicaret*. Optimè ab optimis illis factum: philoſophus ad philoſophos miſſus, Stoicus ad Brachmanas, nec opinionibus quidem nimis diſſidentes. Et fructum verò ingentem fecit, laudemque retulit: & mox Alexandriam rediens in eâ obiit, cùm Scholæ illic nobili plures annos præfuiſſet. In quâ ſuccedere ſibi voluit *Clementem Alexandrinum*: illum, cuius totiugam doctrinam Eccleſia etiamnunc admiratur & fruitur, in libris qui exſtant. Quippe quàm ſæpè Stoicus eſt, & dogmata eorum ſacris noſtris aptat? audies in locis, ſi pergis me audire. Meritò aptat. nam Hieronymi illius, ſanctioris an doctioris viri, ſententia eſt, de tabellâ & ſcripto recitanda: STOICI NOSTRO DOGMATI IN PLERISQVE CONCORDANT. Concordant? ita: & quod ſequitur, occultè ad noſtrum dogma & ad pietatem ducunt. Sine fuco dicam, mihi eueniſſe: & audio magnum illum *Carolum Borromæum*, ſtirpe, ſacrâ purpurâ, virtute maximè clarum, ſæpè falſum Epicteti ſe libris motum & monitum ad contemptum rerum humanarum, amorem diuinarum veniſſe. Itaque, vt concludam, apage dicere aut credere de *Porticu Salomonis*, & quod ab eâ abducimus: nos verò inducimus, & ſana ac ſobria mens non aliter his vtetur.

In Phædone.

In Iſaiæ cap. x.

DIS-

DISSERT. XVIII.

Seorſim Seneca laudatus, Scripta eius maximè, & purgata etiam obiter à calumniis Vita.

SED heus, cùm præmiſerim magnos, qui in eâ ſectâ fuerint, an non vel duos maximos omiſi, *Senecam* & *Epictetũ*? AVD. Obſeruaui, & tacitus requirebam. LIPS. Dabo. Diſtuli enim, non omiſi: & velut Triarios quoſdam claudere volui hoc agmen. O cara Sapientiæ lumina! ô cara mihi nomina! quos audacter dixerim, ſuperaſſe in hac *Morali* præſertim parte pertractandâ,

Τοὺς ὄντας, τούς τ᾽ ἐσομένους, καὶ τοὺς πρὶν τ᾽ ἐόντας.

Quot ſunt, quotquot erunt, & quotquot antè fuerunt.

Non ſunt inanes laudatiunculæ, aut voces: vis rem tibi approbem, & vtriuſque dotes breuiter & velut digito ſignem? Fiat, audi: de Senecâ primùm. quem multi bonique amant; oderunt aut contemnunt aliqui, ſed hac ipsâ notâ, mihi non boni. Sit libertas huius iudicij. & experimento didici, qui Virtutem ipſam ſolidè non amant aut æſtimant, vix iſtum. Et hercules, quòd nos amamus, & quòd producimus: eſt ob iſtam. quam ſcriptis ſuis ille ornauit & aſſeruit, ſi quiſquam ab omni æuo. Plura ſanè ingenij monumenta ſunt, aut fuerunt: *Poëtica*, *Oratoria*, *Phyſica*: ſed *Ethica* eminent, quæ vtinam ſolida atque integra ad nos veniſſent! Sed libri *Exhortationum* perierunt, item grande opus *Moralium*, aliâ pluſcula: ſufficiunt tamen gloriæ quæ exſtant, & inter omnia eius argumenti palmam, coronam, regnum poſcunt. An ex vero, aut affectu ſic iudicem, vide. Tria ſunt, quæ huc me ducunt, *Verba*, *Res*, *Tractatus*: omnia iu eo iure laudanda. *Verba*, ſelecta, propria, ſignificantia: imò quæ plus aliquid ſemper dicunt, quàm dicunt. Qui proprius quidam eius Genius videtur, vt in parcimoniâ verborum mira ἐνέργεια atque efficacia ſit; in breuitate, claritas & ſplendor. Sunt alluſiones, imagines, tranſlationes, crebræ & pænè continuæ: quæ delectant ſimul & docent, & in rem animum, atque extra rem mittunt. Eſt cura, non affectatio; decor, non comptus; tractata oratio, non torta. Eſt & compoſitio quædam, & viriles numeri: ſed vt ſtructuram agnoſcas, mollitiem abnuas; & pugnæ atque arenæ omnia, non delectationi aut ſcænæ parata. Iam in ipsâ breuitate, & ſtricto dicendi genere, apparet beata quædam copia. fundit verba, etſi non effundit; fluit, non rapitur; amni ſimilis, torrenti diſſimilis; cum impetu, ſed ſine perturbatione ſe ferens. Denique, vt felices arbores, quarum præcipua dos eſt fructum ferre, flores & folia tamen habent: ſic iſte, quem fructus causâ legimus & colimus, oblectationem adſert pariter, & Venerem cum Minerua iungit. Audebo & hoc edere? vel ſermonis atque eloquij causâ aliquis eum legat: ſed abſit, & Res magis trahat. *Res*, quam illuſtrem & ſublimem, vtilem & ſalutarem, vbique promit. Omnia eius ſcripta, etiam vbi ex profeſſo non videtur agere, quid niſi generoſum illud Honeſtum ſpirant? quid niſi aliis inſpirant? Caput omnis Boni fontemque Deum, quàm ſæpè, quàm fortiter, inculcat atque aſſerit! eius Prouidentiam, & noſtri curam! potentiam, ſapientiam, iuſtitiam, & quidquid tale vel Sacra dicant: illi & Fato nos parere, & quietos volentesque ſequi, quoties monet! in ordinem redigi, ab Ordine hoc rerum, quem ille ab æterno deſcripſit! Iam Affectus, id eſt origines malorum, quis acutiùs aperit, acriùs caſtigat, adductiùs coërcet? Metum, Spem, Lætitiam, Dolorem, quàm temperat, minuit, tollit? Ipſa Vitia aſperè vbique inuadit & exagitat, Ambitionem, Auaritiam, Libidinem, Luxum, ceteras animorum peſtes. Imò hæc tantâ ſæpè acrimoniâ, vt modum non tenere dicas, & odio atque irâ (ſed, dij boni, honeſtis) auferri. Denique in vnius Virtutis admiratione & commendatione deditus, Externa omnia ſpernit atque abiicit; & totum illud ſplendidum, ſed fallax, Fortunæ regnum conculcat. O pura, & cælo digna mens, & ad cælum alios ſubducens! miramur te, & ſequimur: quiſquis cum attentione tamen legit. Et ſi quis aliter poteſt? Tantus vbique vigor & calor eſt, (vt de *Tractatu* nunc addam) ſic omnia animata & ſpirantia: vt excitari vel ignaua & iacentia ingenia neceſſe ſit, & tepida aut frigida calere. Imò non ſcripta legere, ſed verba audire; nec imaginem eius in libris, ſed ipſum hominem oculis ſenſibuſque vſurpare videamur. Felix calor, rarus calor! & quem, audacter dicam, vix in alio reperias, è Græcis Romaniſque. Quanti autem ad fructum, & ad motum animorum, hoc eſt? Abite à me tepidi, aut iſti * χαμαιπετεῖς (cum Pindaro) λόγοι: quibus vix affici, certè impelli non poſſim; tentari, * humi ſerpentes ſermones.

non

non ſuaderi. Sicut enim facem fruſtrà ad accendendum admoueas, niſi accenſam: ſic ſermonem ad excitandum, niſi vegetum & calentem. In noſtro eſt. & non fallor: arſit illi animus cùm ſcripſit, ab animo ſtilus, à ſtilo nos: excipio tantùm, ſiquis, vt lepores, apertis oculis, animo dormitante legit. Quod de *patre Sextio* olim ipſe ſcripſit, iu- (Epiſtolâ LXIV.) ſtiſſimè de ipſo nos vſurpemus: *Quantum vbique vigoris eſt, Dij boni, quantum animi! quod* NON IN OMNIBVS PHILOSOPHIS (Ibid.) *inuenias.* Non hercules, ô Seneca. *Quorumdam ſcripta clarum tantùm habent nomen: cetera, exſanguia ſunt. Inſtituunt, diſputant,* CAVILLANTVR: *non faciunt animum, quia non habent.* Illi tales: quid noſter? *Cùm hunc legeris, dices: Viuit, viget, Liber eſt,* SVPRA HOMINEM EST, *dimittit me plenum ingentis fiduciæ.* Hæc igitur Scripta eius ſunt, & his cauſſis probãda, aut miranda. At, inquiunt, (Sen. de Vitâ Beatâ cap. XVIII.) *Vita* diſſenſit. Vetus conuicium: *hoc per capita maligniſſima, & optimo cuique inimiciſſima, Platoni obiectum eſt, obiectum Epicuro, obiectum Zenoni.* Quid tamen reſpondemus? communiter primò. *Omnes iſti dicebant, non quemadmodum ipſi viuerent, ſed quemadmodum viuendum eſſet.* Non Senecam, exemplar proponimus; ſed Scripta eius, doctrinam. Et quid tamen peccauit? duo, iſtis arbitris. Nam de Adulterio obiiciunt, tum de Aulâ opibusque. Videamus, & illum culpæ, ſi non calumniæ (quis hanc reprimat?) liberemus. Iuliam Germanici filiam, in matrimonio Vinicij agentem, polluiſſe dicitur: atque ea illi cauſſa, vel prætextum, exſilij fuit. Dicitur? à quo? Meſſallinâ. quâ illâ? quâ nihil impudentius aut impudicius Roma tulit: à quâ accuſari, laudari eſt; laudari, in ſuſpicionem culpæ venire. Et hęc audimus? Vtinam pars illa hiſtoriæ exſtaret, quâ Tacitus acta eius temporis narrauit! de re conſtaret, quam nunc maligni iactant, nos reſpuimus, vtrique haud firmis argumentis. Eſt eſto, peccauerit: ſed ſemel. hominem fuiſſe non diffitemur: emendaſſe hoc conſtat; cur vetera & ſepulta eruantur? Quiſquis es, in te deſcende: non eſt aut fuit ſemper illa puritas, quam in alio is exactum. Atqui ad Aulam etiam venit. Et quis philoſophis eâ interdixit? vtinam plures veniant! vtinam aſſiduè veniant! & magis, vtinam conſiliis regant ac moderentur! Felicem populum Romanum, ſi Nero audiuiſſet, vt cœperat: & quid primis eius annis laudabilius fuit? ſcito autem, à Senecâ doctore & directore eos fuiſſe. At enim Opes in eâ congregauit. Miri homines! in aliis Opes, in aliis Inopiam accuſant: & in hac Ambitionem, in illis Auaritiam agnoſcunt. Diſcant. *Nemo Sapientem paupertate damnauit. Habebit Philoſophus amplas opes, ſed nulli detractas, nec alieno ſanguine cruentas: quarum tam honeſtus ſit exitus, quàm introitus.* (Ibid. cap. XXIII.) En conditiones, legesque, quibus Sapientia opes permittit: Honeſtè quærantur, aut veniant; honeſtè expendantur, abeantque. Noſter an non fecit? à Principe accepit; & plura alij, meritis eius non pares. Quis autem,

Quis, influentis dona Fortunæ abnuat?

ait Seneca alter. & noſter: *Non ſe ſapiens indignum vllis fortuitis muneribus putat. Non abiget illa à ſe, ſed abeuntia ſecurus proſequetur. Diuitias quidem vbi tutiùs Fortuna deponet, quàm ibi, vnde ſine querelâ reddentis receptura eſt?* (Ibid. cap. XXI.) Receptura? etiam cùm non petet. Vide noſtrum, & ſtupe, ad Neronem venientem, & acceptas omnes opes magno animo refundentem: *Iube,* inquit, *eas per procuratores tuos adminiſtrari, in tuam fortunam recipi. Nec me in paupertatem ipſe detrudam: ſed traditis, quorum fulgore præſtringor, quod temporis hortorum aut villarum curæ ſeponitur, in animum reuocabo.* (Apud Tac. XIV. Ann.) Ecce Sapientem, qui opes in domum, non in animum admiſit; qui habet, non habetur; *habet, ſed tamquam leues & auolaturas; nec vlli alij, nec ſibi graues.* (De Vitâ Beat. cap. XXIII.) Hæc quæſitio, aut poſſeſſio: exitus earum quis fuit? Liquet mihi, Senecam non niſi in alienum ferè fructum habuiſſe. *Donauit aut bonis, aut iis quos facere potuit bonos. Donauit cum ſummo conſilio, digniſſimos eligens: vt qui ſciret, tam expenſorum, quàm acceptorum rationem eſſe reddendam.* (Ibid.) Et fama publica nónne de liberalitate eius fuit? è quâ poëtæ hauſerunt, ſcripſeruntque:

Nemo petit, modicis quæ mittebantur amicis (Iuuenal.)
A SENECA:

magna oſtendit miſſa. Et alius:

Piſones, SENECASQVE, *Memmiosque,* (Martial.)

inter exempla decantatæ liberalitatis. Et verò quomodo ipſe vteretur, in illâ perpetuâ frugalitate & modeſtiâ vitæ? Vix veriſimilia, ſed vera ſunt, quæ de ſe ipſe ſcribit: atque audi. *Inde mihi* (ab Attali ſcholâ) *quædam permanſere. Inde oſtreis boletisque* IN OMNEM VITAM *renunciatum eſt: inde* IN OMNEM VITAM *vnguento abſtinemus: inde* VINO *caret ſtomachus: inde in* OMNEM VITAM *balneum fugimus.* (Epiſtolâ CVIII.) Et ſtatim: *Laudare ſolebat Attalus culcitam, quæ reſiſteret corpori: tali vtor* ETIAM

SE-

SENEX, *in quâ veſtigium apparere non poſſit.* Deſcribit & alibi hanc frugalitatem vitæ, an veriùs auſteritatem dicam? *Culcita in terrâ iacet, ego in culcitâ. Ex duabus penulis, altera ſtragulum eſt, altera opertorium.* Iterùm alibi: *In frigidam deſcendi. panis deinde* SICCVS, *& ſine menſâ prandium, poſt quod non ſunt lauandæ manus.* Atque ipſe hæc tantùm? Tacitus apertè: SIMPLICI VICTV, *& agreſtibus pomis, ac, ſi ſitis admoneret,* PROFLVENTE AQVA *vitam toleraſſe.* Quæ iſta ſunt? quàm admiranda in illis opibus, in Aulâ & purpurâ? Placeamus nobis: vix hodie in iſtâ pietate, & eius præmiis, qui religioſam vitam profitentur, ſic viuunt. Vix? imò non viuunt. Quis in omnem vitam vino abſtinet? quis pane ſicco contentus eſt? quis aquâ? & tali culcitâ? Et vt ſint, paucos eſſe opinamur, aut ſcimus. Abite ergo, quod ad Opes attinet, calumniæ: habuit, non habuit; aliis, non ſibi; benè admiſit, benè emiſit. At Dio de luxu aliquid, & de *Menſis citreis* (ſi commemini) *quingentis.* Ego non credo, hominem qui illam ipſam in orbibus iſtis inſaniam ſic liberè ſcriptis taxauit, eamdem impudenter vſurpaſſe. Aliquid amplius? nec ſcripſiſſe Dionem ita credo. Exſtant quidem in Epitomâ eius, à Ioanne Xiphilino: ſed non ex Dionis adfirmatione, vt equidem opinor, & ſenſu; ſed alicuius Suillij, aut conſimilis, qui apud Dionem obiecit. Bonus Xiphilinus vt aſſerta habuit, ab illo inſerta: & vt aliter, quis bonâ mente admittet? Si hoc, etiam de adulterio Agrippinæ; etiam de flagitio in Neronem, & quæ pudet vel propalare. Enimuero vbi Tacitus, ille accuratus, ille fidus, talem aliquam vel ſuſpicionem iacit? Ipſe Dio quomodo non propriâ laude & teſtimonio refellat? nam ſcribit alibi, totidem his verbis: Ὁ δὲ Σενέκας ὁ Ἀνναῖος, ὁ πάντας μὲν τοὺς καθ' ἑαυτὸν Ῥωμαίους, πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους σοφίᾳ ὑπεράρας: *Annæus Seneca, ille* OMNES SVI AEVI ROMANOS, *multos etiam alios exterosque* SAPIENTIA EXSVPERANS. O Deus, ô Fides! ille talis, & tantâ ſapientiâ, vitiis ſic omnibus, aut maximis, ſit pollutus? Deme illam, aut hæc adimis: non ſunt in eodem contubernio neque iugo. Itaque nos quidem ſpernimus iſtas omnes taſſimonias, & quæ ſine aliâ adſtructione, *ſolâ magnitudine mendacij, fidem quærunt.* Vitam etiam omittimus, de quâ vix propoſitum erat dicere: & alibi opportuniùs ac decentiùs fiet. Ad *Scripta* redeo, quæ nos tangunt: vitam fuiſſe bonam velim, hæc ſcio eſſe, & bono quodam humani generis edita, ac propagata. Mirum dictu, ſed obſeruatu dignum. infinita periiſſe, æui iniuriâ, veterum illorum & ſacrorum monumentorum: ſed tamen in omni ferè ſcientiâ ea facta reliqua, quæ inſtruere ſatis, & explere iuſtum deſiderium noſtrum poſſent. Diuina Prouidentia eſt, & in Senecâ agnoſcimus: quem rigidæ Virtutis magiſtrum, vnum pro omnibus, Deus dedit, & vnà cum ſacris noſtris Doctoribus voluit prælucere. Quidni cum illis? pænè vnum ex illis, ſi ipſis hoc credimus: & Tertullianus *ſæpè noſtrum*, Auguſtinus *Apoſtolis familiarem*, Hieronymus pænè *Sanctorum numeris* iuit inſertum. Frontonis, nobilis olim oratoris, & Plutarchi, vt volunt, nepotis, elogio claudimus: *Senecam ſic vniuerſos exterminare errores, vt* AVREA *videatur* SAECVLA REFORMARE, *& Deos ab humano genere exſulantes, eius operâ reuocatos, hominibus contractâ ſocietate miſceri.* O per illum fiat! & prauum hoc æui ac ſordidum depurgetur, humile erigatur, & Deo denique per virtutem iungatur, ſed ipſo illo Deo adiuuante & dirigente.

Epiſtolâ LXXXVII. — Epiſtolâ LXXXIV. — XV. Annal. — Lib. LXI. — Sariſber. VIII. Polycrat.

DISSERT. XIX.

Epictetus item laudatus, verbis parciùs, largiter iudicio & admiratione.

DE Senecâ habes: clarum aliud ſidus ſe oſtendit, *Epictetus:* æuo, non merito, poſterior: & Scriptorum pondere, ſi non numero, comparandus, vitâ præponendus. Ille vir totus à ſe & à Deo, nihil à Fortunâ fuit. Origine vilis, & inter ſeruos; corpore claudus ac debilis; mente nobiliſſimus, & inter omnis æui lumina refulſit. Ipſe de ſe Epigrammation hoc ſcripſit:

Δοῦλος Ἐπίκτητος γενόμην, καὶ σώματι πηρὸς,
Καὶ πενίην Ἶρος, καὶ φίλος ἀθανάτοις.

Seruus Epictetus ſum natus, corpore claudus,
Irus pauperie, deliciæ ſuperûm.

* Ipſe, inquam, ſiue de ipſo alius: ſed confeſſionem ingenuam vides, & generoſum in fine additum, de *amicitiâ diuinâ. Natum Hierapoli, Phrygiæ oppido,* tradunt: Romam traductum *ſeruiſſe ſeruitutem* (ſi id nomen in hanc virtutem cadit) *Epaphrodito Neronis, qui fuit à cuſtodiâ corporis illi Princips: claudum autem, è deſtillatione in eam partem corporis illapsâ.* Hæc ferè Suidas: Agellius etiam, qui virum admiratus eſt, *pulſum Româ*

* Ita Agellius, qui ipſi tribuit. at in Anthologiâ, Leonidæ. — Lib. XV. cap. XI.

Romá edicto illo barbarico Domitiani, quo Philoſophos omnes ab vrbe relegauit: & in Epiri Nicopoli diem vltimum obiiſſe. Aiunt ad *Marci Antonini Imperatoris* tempora duraſſe: quod ita Suidas prodidit, & Antoninum *Philoſophum* accipimus. nam *Pius* ille, Titi prænomen geſſit. Hoc ideò obſeruo, quia conſideratione aliquâ eget: & à Neronis morte, ad initia Marci Antonini, ſunt anni admodum *nonagintaquattuor*. Quomodo ergo ſub Nerone, niſi puer planè, vixerit? Et Epaphrodito tamen ſeruiſſe (ſed fortaſſe poſt Neronem) ipſe etiam indicat, & iocosè eius meminit 1. Diſſertationum, quas Arrianus digeſſit, cap. XIX. De conditione aut æuo eius, hactenus ſcio: vita emendatiſſima fuit, & planè ad ſcitum, quod in ore habebat, Ἀνέχου καὶ ἀπέχου, *Contine, & abſtine.* Item hoſtis fucorum, qui Philoſophos habitu & verbis præferrent, vitâ degenerarent: quos ille appellitare ſolitus,

Agell. XVII cap. XIX. φιλοσόφους ἄνευ τοῦ πράττειν, μέχρι τοῦ λέγειν: *Philoſophos ſine factis, dictorum tenus.* Vnica anus in miniſterio ei fuit, vnica lucerna fictilis (hoc domeſticum omne inſtrumentum) ad diuinas illas lucubrationes: quæ lucerna à morte eius * *mille drachmis* venijt, in me-

* Ter mille, in Luciano, Adu. Indoctum.

motiam heroiſci illius & honorem. Scripta, vt tetigi, pauca exſtant: *Enchiridion* ſanè egregium, & Stoicæ moralis philoſophiæ velut anima: item *Diſſertationes*, quas obiter in viâ, domo, ſcholâ habuit, ab Arriano collectæ & digeſtæ. Neque omnes etiam exſtant: in Agellio & Stobæo reperies, quæ hîc requiras. Sed, Deus bone, acrem & altum in iis ſpiritum! accenſum animum, & Honeſti amore ardentem! Nihil in Græcis, aut fallor, tale exſtat: à duabus illis notis dico, Acrimoniâ & Ardore. Tironem aliquem, & rudem veræ Philoſophiæ, vix afficiat aut tangat: proficientem aut prouectum incredibile eſt quàm excitet, & cùm pungat vbique, tamen etiam delectet. Genus ſtili conciſum, fractum eſt, & quod indolem ſubitarij ſermonis habet: ſed docta interueniunt ſæpè, ſemper ſalutaria, & non eſt qui bonam Mentem magis aut trahat, aut formet. Ego ſenecionem illum numquam lego, niſi cum interno animi motu: & quod Homero proprium, pluris facio cùm relego, ſemper vt nouum, & cùm repetiui repetendum. Idem fac. gratiam monitori habebis; maiorem illi doctori. Nunc vale, cras redi.

IVSTI LIPSI
MANVDVCTIONIS
AD
STOICAM PHILOSOPHIAM
LIBRI SECVNDI
DISSERTATIO PRIMA.

Sine Philoſophiâ homines Pueros Rudéſque eſſe: per eam Viros, Studioſos, Eruditos.

AVD. Ecce me. animi alacer & fidens ad te venio, diſciplinę cauſsâ. Valdè me heri excitaſti: & cum Homero,

Ὤρινάς μοι θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι:

Ipſum animum mihi commouiſti in pectore caro.

LIPS. Gaudeo, quia ad honeſta, imò ſalutaria. Etiam ſeriò hoc agis, & poſitâ prætextâ, in Viros vis transſcribi? AVD. Modeſtiùs de me ſentio, & inter Adoleſcentes ſcio cenſeri. LIPS. Quid ſi inter Pueros? Ita res eſt. & quamdiu animus præceptis his Sapientiæ nondum imbutus, quid niſi (Epiſt. cxv.) *ſimillimi pueris ſumus*, ait Seneca, *quibus omne ludicrum in pretio eſt?* Vide quàm iſti nuces, talos, trochos affectent atque æſtiment: ita nos honores, opes, famam, quid niſi luſus? Sicut qui in theatro fuerunt perfuſoriè oblectati, vbi finem ludicrum habet, & adſurgunt, cum morſu abeunt, adeò ſolido nullo gaudio aut fructu: ſic in his vitæ ſtudiis aut voluptatibus eſt, cùm fugerunt, imò cùm fugiunt, angunt. Idem in pueris, cùm à luſu ceſſant. Ampliùs. vt illi ad laruas aut perſonas trepidant, & familiares etiam, ſi in iis conſpiciantur, fugiunt: ſic nos naturæ aut rationi non aliena, vmbrâ & opinione malorum territi, vitamus aut fugimus, ſine cauſsâ trepidi aut inepti. Denique Lucretij verbis:

— vt pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt: ſic nos in luce timemus
Interdũ, nihilo quæ ſunt metuenda magis, quàm
Quæ pueri in tenebris pauitãt, finguntq́; futura.

(Sen. epiſt. xxiv.) Et vidéſne igitur pueros eſſe? & *quod illis Minuſculis, hoc nobis quoque Maiuſculis pueris euenire?* Ita enim rectè appellemus iſtos, *quibus etiam poſt iuuentam canosque Puerilitas eſt.* (De Conſtant. Sapient. cap. XII.) *An quidquam iſti profecerunt, quibus animi mala ſunt, auctique in maius errores? qui à Pueris magnitudine tantùm formáque corporum, differunt? ceterùm, non minùs vagi incertique, voluptatem ſine dilectu appetentes, trepidi, & non ingenio, ſed formidine quieti.* Profectò ſunt Pueri: *qui contra indolem iuniorum, ſolâ occaſione præcedentis ætatis intumeſcunt:* (Sidon. epiſt. VII. lib. VIII.) ratione aut ſapientiâ parùm aut nihil ab iis diſcreti. Benè olim Varro: *Sed neque vetulus canterius, quàm nouellus melior, nec canitudini comes Virtus.* Ergo tu adnitere, incredibile gaudium ſenſurus *cùm puerilem animum depoſueris, & te* IN VIROS *philoſophia transſcripſerit.* (Sen. epiſt. IV.) *Adhuc enim* (vt illa Senecę ſubiungam) *non* PVERITIA *in nobis, ſed quod grauius eſt,* PVERILITAS *remanet: & auctoritatem habemus ſenum, vitia puerorum.* AVD. Boni, & mihi quidem grati, ſed non pro vulgo hi ſermones. LIPS. Stoicorum ſunt, id eſt verè philoſophantium: ſi huc te das, quid reflectis oculos, & ad vulgum ſpectas? Diogenem illum Cynicum, in hac ſententiâ, audi: qui interrogatus, *Vbinam Græciæ Viros vidiſſet bonos? Viros* (Laërt. in Diog.) *herclè, ait, nuſquam: Lacedæmone tamen Pueros vidi.* Et vis alium Stoicum ſermonem? neque inutiliter ingeram. nam vt rectè Epictetus, Ἀρχὴ τῆς παιδεύσεως, ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις: *Initium Doctrinæ, nominum conſideratio.* Iidem, dico, Stoici, hos Pueros & rudes, Stultos habebant, nullius bonæ rei aut ſpei: at qui iam inciperent & adlubeſcerent, qui-

quique Sapientiæ ſe darent, hos *Studioſos*, & *Studere* dicebant; qui autem peruenissent, *Doctos* & *Studioſos*. Paſſim ille ſermo (ſi quis obſeruet) in eorum ſcriptis. vt Seneca Lu-
Epiſtolâ XXXV. cilio ſuo. *Cùm te tam obnixè rogo vt* STVDEAS; *meum negotium ago.* Quibus ſtudeas? Sapientiæ, quæ vna vtile & animo profuturum ſtudium eſt. Iterùm idem:
Epiſtolâ LXXII. *Tempus nullum eſt parum idoneum* STVDIO
Epiſtolâ LXXXIX. *ſalutari.* Et alibi: *Philoſophiam* STVDIVM *eſſe Virtutis: ſiue vt alij,* STVDIVM *corrigendæ mentis.* At qui iam profecissent, & in metâ huius ſtudij, ij *Eruditi*, & Græco verbo πεπαιδευμένοι, ſeu παιδευθέντες. Ita Poſidonius apud Senecam: *Vnum diem hominum* ERVDITORVM *plus patere, quam imperitis longiſſimam ætatem.* Caue de alio, quàm Sapiente capias: ſicut illud Epicteti, apud Arrianum: Μόνους τοὺς παιδευθέντας ἐλευθέρους εἶναι: *Solos* ERVDITOS *liberos eſſe.* Quid Propertius, cùm ſcripſit,

Qualis & hæc DOCTI *ſit poſitura Dei:*

nónne Stoicâ hac linguâ vſus? mihi videtur: neque in Deum hoc alio ſenſu, quàm *Sapientiæ*, conueniat. Facit bellè ad iſta, quòd *Vnum Bonum eſt, Scientia: vnum Malum, Imperitia*: Socraticis aſſertum.

DISSERT. II.

Philoſophiæ aliquot definitiones Stoicæ; vna etiam Platonis. atque eæ breuiter explicatæ.

AT ego igitur ad hoc *Studium*, ad hanc *Doctrinam*, iam præibo: trepidè ſatis. nónne enim per viam clauſam, & diu teri deſitam? & ſcriptores plerique omnes, qui muniuerunt, malo ſato obierunt: paucæ reliquiæ alibi, & in Senecâ noſtro ſcintillæ ſunt, quæ prælucent. Colligemus, iungemus: & Deum veneror, vt ad excitandum bonum aliquem animorum ignem. Age, ab ipſis carceribus: ac primùm quid *Philoſophia*, & quotuplex, tum *Sapientia*, videamus.
Epiſtolâ LXXXIX. *Philoſophiam fuère*, ait Seneca, *qui aliter atque aliter definirent. Alij, Studium illam Virtutis eſſe dixerunt: alij, Studium corrigendæ mentis: a quibuſdam dicta eſt Appetitio re-*
Ep. XCIV. *ctæ rationis.* Sed & alibi aliter: *Quid Philoſophia,* inquit, *niſi vitæ Lex eſt?* Sunt omnes a Stoicis. qui verbis, non re, variarunt. E Plutarcho ferè intelleges, qui ab iiſdem
De Placit. Philos. Stoicis definiti facit φιλοσοφίαν, ἄσκησιν τέχνης ἐπιτηδείου. & addit intellegentiæ cauſsâ: ἐπιτήδειον δ' εἶναι μίαν καὶ ἀνωτάτω τὴν ἀρετήν: *Philoſophiam eſſe, Studium artis conuenientis. Conueniens autem, vnam & ſupremam Virtutem.* Ait, *Artis* eſſe ſtudium. Ita Cicero: *Philoſophia eſt ars vitæ.* Quæ autem eſt conueniens? ipſa *Virtus*, vt addit Plutarchus: & ſic *Sapientiam* paſſim Stoici appellant. Quo ſenſu in Dio-
In Zenone. gene, *Poſidonius* dicitur *duas poſuiſſe Virtutes, Contemplatiuam & Actiuam. alij tres, Rationalem, Naturalem, & Moralem.* Et Cicero,
II De Offic. eâ linguâ: *Princeps omnium Virtutum eſt Sapientia, quam σοφίαν Græci vocant.* Et quod ad Ἐπιτήδειον vocem, iterùm Stoicuſans Cicero:
III De Finib. *Sapientia eſt conueniens actio.* quod referre etiam ad finem Zenonium poſſis: de quo
* Diſſert. XV. * ſtatim. Ergo, *Studium Virtutis*, idem eſt quod *Artis conuenientis*: addo etiam, quod *rectæ Rationis*. Nam *Recta ratio*, non aliud quàm *Natura*, ad quam virtus dirigitur, &
* Infrà Diſſert. XVI. XVII. quæ Finis eſt huic vitæ. * Poſtea magis intelleges. Denique, *Studium corrigendæ mentis*, eſtne aliud à Virtute? Atque ea ipſa, *Lex vitæ*. Sed & eſt alia definitio, ſi non Stoicorum, digna ipſis: *Philoſophiam eſſe* μελέτην θανάτου: *meditationem mortis.* Platoni eam Plu-
De Placit. Philosoph. tarchus tribuit: & ſanè eſt in ipſo, ſed Pythagorâ tamen inuentore. Hieronymus:
Aduerſus Ruffin. *Primus Pythagoras dixit, Philoſophiam meditationem eſſe mortis: cottidie de carcere corporis nitentem educere animæ libertatem.* Tribuit & Socrati quidem Clemens Alexandrinus: &
V. Strom. interpretatur, *auellere ſe a ſenſibus, & pura mente rebus ſe applicare.* ſed addit, & *Pythagoram hoc voluiſſe quinquennali ſilentio, vt ſcilicet à rebus ſenſibilibus auerſi, nuda mente Deum con-*
In Phædone. *templarentur.* Ipſe Plato interpretatur, *corporis fugam ſiue vitationem exercitari, & animum in ſe colligere.*
In Theæt. Quia reuera, vt alibi ait, *Philoſophus quæ in ciuitate geruntur aut geſta ſunt, ignorat; imò vix viam ad forum aut curiam tenet*: ἀλλὰ τῷ ὄντι τὸ σῶμα μόνον ἐν τῇ πόλει κεῖται αὐτοῦ, καὶ ἐπιδημεῖ· ἡ δὲ διάνοια, ταῦτα πάντα ἡγησαμένη σμικρὰ, καὶ οὐδὲν ἀτιμάσασα, πανταχῆ φέρεται, κατὰ Πίνδαρον, τά τε γᾶς ὑπένερθε, καὶ τὰ ἐπίπεδα γεωμετροῦσα, οὐρανοῦ τε ὕπερ ἀστρονομοῦσα, καὶ πᾶσαν πάντῃ φύσιν ἐρευνωμένη: *ſed reuerà corpus eius tantùm in ciuitate agit, aut potius peregrinatur; mens autem & cogitatio, hæc omnia parui, aut nullius æſtimans, quacumque fertur (cum Pindaro) terræ infera, & cæli ſupera peruadens ac dimetiens, & omnem vbique naturam curioſè inueſtigans.* Quæ ita breuiter à Platone etiam expreſſit Apu-
De Philoſopha. leius: *Philoſophum oportet nihil ſic agere, quam vt ſemper ſtudeat Animam Corporis conſortio ſeparare: & ideò exiſtimandum, Philoſophiam eſſe mortis affectationem, conſuetudinemque moriendi.* O ſalutaris hæc definitio, & monitio!

nitio! etiam illo ſenſu, vt vltima & poſtuma meditemur; & viuamus morituri, iterumque victuri. Præit & huc Socrates apud
Phædone. Platonem: Κινδυνεύουσι γὰρ ὅσοι τυγχάνουσιν ὀρθῶς ἁπτόμενοι φιλοσοφίας λεληθέναι τοὺς ἄλλους, ὅτι οὐδὲν ἄλλο αὐτοὶ ἐπιτηδεύουσιν ἢ ἀποθνήσκειν τε καὶ τεθνάναι: *Quicumque Philoſophiæ ſtudium rectè & verè ſunt amplexi, etſi neſciunt hoc alij, aliud nihil cogitant & ſtudent, quàm abire & mori.*
De Breuit. Vit. c. VII. Denique Seneca eò aſpicit: *Viuere totâ vitâ diſcendum eſt, & quod magis fortaſſe miraberis,* TOTA VITA DISCENDVM EST MO-
Epiſt. XXVI. RI. Idem alibi: *Egregia res eſt, mortem condiſcere.* MEDITARE MORTEM: *qui hoc dicit, meditari libertatem iubet.*

DISSERT. III.

Diuiſio Philoſophiæ communiſſima, in Dogmaticam, Academicam, Scepticam. Quid ſingulæ? & Academia diuiſa.

DIVISIO eius ſubiungenda eſt, atque ea multiplex. Primaria & maximè generalis eſt: *Philoſophiam* triplicem eſſe, *Dogmaticam, Academicam, Scepticam.* Dogmatica eſt, quæ *Decreta* & ſententias (id δόγμα Græcis) ponit, & adnuit aliquid abnuitque. *Academica,* quæ incerta omnia facit; aut quædam tantùm Probabilia; integrâ ſemper iudicandi poteſtate. *Sceptica,* quæ ipſa illa Probabilia tollit, nihil definiens, nec hoc ipſum Nihil definire. Dicam diſtinctè, & maximè de duabus iſtis: quia Seneca & Stoici noſtri ſæpè tangunt: & res eſt, quæ lucis eget. Dicam autem à capite. Quintuplex *Academia* à Sexto Empirico, & ante eum à Tullio facta: *Vetus, Media, Noua, Philonis, Antiochea.* Vetus eſt, cui Socratem & Platonem auctores faciunt: à quibus illa εἰς ἑκάτερα ἐπιχείρησις, *inſtructio in vtramq; partem diſſerendi,* manauit. Cicero ad Ariſtotelem refert. *Is,* inquit, PRINCEPS *amplexus conſuetudinem, de omnibus rebus, in contrarias partes diſſerendi.* Quod negamus, & liquet Socratem inſtituiſſe, hunc fortaſſe auxiſſe. Nam cùm priſci omnes, *Barbari, Pythagorei, Græcanici,* ad id tempus, Phyſica, Mathematica atque alia Philoſophiæ tractaſſent tantùm: & dogmata, ratione magi quàm ratiocinatione vſi, promplſiſſent: primus Socrates *Logicam* excoluit & adhibuit, & diſſertationem induxit, quaſi explo-
In Critone. rationem veritatis. Itaque de ſe fatetur, μηδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι, ἢ λόγῳ: *Nulli alij, quàm Rationi,*
Alcibiad. *ſe credere.* Et hanc *non ſermone longo, ſed interrogationibus ſe reperire.* Ideoque *vngi ſe officio velut obſtetricis, & tentando rogandoque aliorum ſententias, vt fœtum, in lucem educere.* Theæt.
Denique, *Nihil ſe ſcire.* οὔτι ἄλλο, ἢ αὐτὸν ἀπορεῖν, καὶ τοὺς ἄλλους ποιεῖν ἀπορεῖν: *neque aliud, quàm ſe ambigere, & alios reddere ambigentes.* Denique, profiteri ſe vnum τῶν ἡδέως ἐλεγχθέντων, ἡδέως δὲ καὶ ἐλεγξάντων: *eorum, qui libenter redarguerentur, pariterque arguerent.* Vides in iſtis verè ἀπορηματικὸν ſiue Academicum? Sed tamen cum modo: & multa ponit aſſeritque, & rerum *Scientiam* fatetur, earum certè quæ νοητὰ ſunt, id eſt ſub Intellectum cadunt: ſicut *Opinionem* in his quæ αἰσθητὰ, id eſt Senſu capienda. Platonem in Timæo ſuper his vide. nam omnia exſequi longum: nec in Socratis aut Platonis ſententiâ tenebræ admodum aut tricæ. Hæc Speuſippus, Xenocrates, reliqua Platonis ſchola tenuit, vſque ad Arceſilam: niſi quòd Ariſtoteles aliquid mutauit de *Ideis* (quæ Platoni ſunt τὰ νοητὰ) & earum vicem *Vniuerſalia,* quæ vocantur, induxit. Atque iſta igitur *Vetus* Academia, bono iudicio *Dogmaticis* accenſenda: ſed temeritate aſſentiendi ſpretâ, & cautione inductâ. At *Media* illa, iuit longiùs: quæ duce in Arceſilam habet, *ignorantiæ* (vt Lactantius ait) Lib. III. cap. VI.
magiſtrum. Nam is turbator in benè adhuc conſtitutâ Philoſophiâ exortus, *Nihil ſciri* Cic I. Academ.
adfirmauit, *nec illud quidem ipſum, quod Socrates ſibi reliquiſſet.* Itaque famoſam illam Ἐποχὴν (*aſſenſus retentionem*) induxit & Dogmata nulla ipſe poſuit, & omnia aliorum oppugnauit. Secuta eſt *Noua,* Carneade auctore. qui de Arceſilæ rigidâ illâ, & contra ſenſum omnem ac conſuetudinem pertinaciâ, remiſit aliquid & laxauit. Nam ille ἀκαταληπτὰ quidem omnia poſuit, id eſt *Nihil percipi poſſe:* ſed à rebus tamen Verum Falſumque non ſuſtulit; à nobis tantùm κριτήριον ſiue *artem iudicandi* ac diſcernendi. Cicero de ipſo & aſſeclis: *Veri eſſe* In Lucul.
aliquid non negamus, percipi poſſe negamus. Et alibi: *Non enim ſumus ij, quibus nihil verum eſſe videatur, ſed qui omnibus veris falſa quædam adiuncta eſſe dicamus, tantâ ſimilitudine, vt nulla inſit certa iudicandi & diſcernendi nota.* Itaque hac re ab Arceſila diſſidit, negante *Verum aut Falſum* eſſe Numen. apud Euſeb. XIV.
aliâ, quòd etſi Aſſenſum retineret, non tamen *Probabile* aliquid, aut contrà, negabat, id eſt πιθανὸν non tollebat, Arceſilæ factum. Cicero: *Reliquit Carneades eiuſmodi viſa* (φαντασίας) *quibus ad actionem* IV. Acad.

ex i-

ex iſtemur. item ea quæ interrogati in vtramque partem reſpondere poſſimus, ſequentes tantummodo quod ita Viſum ſit, dum ſine Aſſenſu. Plura & ipſe Cicero, & Plutarchus aduerſus Colotem. Quarta, *Philonis* fuit, quem à Carneade & eius diſcipulo, ſuo præceptore Clitomacho, abiiſſe, Cicero aliique teſtantur. quâ parte, haud ſatis liquet. Videtur tamen propiùs ad *Veterem* & Platonicam acceſſiſſe, nec *Epochen* plenè ſeruaſſe, cùm *Sapientem opinari non prohiberet*, Numenio ita ſcriptum. Sed & *comprehendi quædam* poſſe aiebat: etſi non Stoicâ illâ & certâ phantaſiâ, cui ſimilis alia obrepere non poſſit. Quinta, *Antiochi*, qui Philonis auditor, Euidentiæ ac Senſuum cauſſam ſuſcepit, & re ad Stoam ſe tranſtulit, Academici tamen nomine retento. Itaque Academiam Veterem viſus eſt inſtauraſſe, etſi de *Criterio* cum Stoicis ſentiebat: imo (ait Cicero) *ſi perpauca mutauiſſet, germaniſſimus Stoicus.* Eius ſententiam totam, ex iis quæ Varro apud eumdem Ciceronem diſſerit, eſt videre. *Sceptici* ſuperſunt. quibus Pyrrho dux & auctor fuit. Eorum ſententia, Τὰ πράγματα ἐπίσης ἀδιάφορα, καὶ ἀστάθμητα, καὶ ἀνεπίκριτα. διὰ τοῦτο μήτε τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν, μήτε τὰς δόξας ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι. Διὰ τοῦτο οὖν μηδὲ πιστεύειν αὐταῖς δεῖν, ἀλλ᾽ ἀδοξάστους, καὶ ἀκλινεῖς, καὶ ἀκραδάντους εἶναι, περὶ ἑνὸς ἑκάστου λέγοντας, ὅτι οὐ μᾶλλον ἔστιν, ἢ οὐκ ἔστιν, ἢ καὶ ἔστι, καὶ οὐκ ἔστιν, οὔτ᾽ ἐκ ἔστιν: *Res ex æquo indifferentes, incertas, inindicabiles. Ideò nec Senſus, nec Opiniones noſtras Verum aut Falſum dicere. Ergo nec ipſis Fidem habendam, ſed Opinationis expertes manere nos debere, ſine Inclinatione, ſine Motione: de quâque ſingulâ re dicentes, Non magis eſt, quàm non eſt: itemque, Eſt, Non eſt, neque Non eſt.* Plures iſtorum voces in Sexto Empirico (quicumque is fuit. quidam Plutarchi ex ſorore cognatum cenſent. ſed quicumque, ingenio & argutiis validus.) in illo, inquam, etiam iſtæ: Οὐ μᾶλλον τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο. Item, Οὐδὲν ὁρίζω. Item, σκεπτόμενος διατελῶ: *Non magis hoc, quàm illud. Nihil definio. Conſiderans perſeuero.* Itemque, Παντὶ λόγῳ λόγος ἴσος ἀντικεῖται: *Omni rationi ratio oppoſita reperitur.* Ex quibus facile quid ſenſerint, aut potiùs non ſenſerint, diiudicare: cùm propria illorum affectio ſit, Ἀῤῥεψία, *Nulla motio aut deuergium, in hanc illámve partem.* Ex quo & Ἀφασία ſequitur: id eſt, *Nulla dictio* aut *Affirmatio*: cùm omnia æquali rationum pondere librentur. Itaque ab *Academicâ* diſſentire palàm vides, *Veteri* quidem & *Nouâ* aut *Nouis*: à *Mediâ* Arceſilæ, ægrè abiungas, & qui introſpexêre, verum Pyrrhonem illum adfirmarunt. Tamen Sextus, ſimilitudinem faſſus, aliquid differre in eo vult. quod Arceſilas *Epochen* bonum eſſe dicat, malum *Aſſenſionem*, idque ſecundùm Naturam: Pyrrhonij minimè, ſed κατὰ τὸ φαινόμενον, *ſecundum id quod apparet.* Plura ſi voles, adfatim in Sexto, atque etiam Laërtij *Pyrrhone* habes.

Apud Euſeb. xiiii.

in Acad.

Ariſtocles apud Euſeb. lib. xiv.

DISSERT. IV.

Quem vſum Academia aut Scepſis habeat: quem & abuſum: ac Senecæ quædam illuſtrata.

AVD. Non mehercules, non requiro; vel iſtorum, penè dicam, tædet. Ad iſtáne tam abſona, & Rationi Senſuique aduerſa, homines veniſſe? Ades Varro, tecum proclamo:

Poſtremò nemo ægrotus quidquam ſomniat
Tam infandum, quod non aliquis dicat philoſophus.

LIPS. Molliùs, & parciùs. *Veterem* Academiam ratione non reiicias, nec *Nouam* quidem Carneadis, Senecâ auctore. Imò eò penè vocat: *Diſputare cum Socrate licet, cum Carneade dubitare.* Et verò ſi Naturam noſtram, id eſt infirmitatem & caliginem, ſeriò videas: quid magnum præſumere eſt, aut adfirmare? Maximos viros ea res iam olim ad confeſſionem ignorationis adduxit, atque adeò Veri deſperationem. Quid ſi Homerum ipſum caput ſibi habent? volunt certè: & Arceſilas *Homerum ante omnes æſtimabat* (Laërtij verba) *cuius adeò ſtudioſus erat, vt ſemper ante ſomnum aliquid ex eo libaret. Manè verò cùm ſurgeret, pariter: & cùm lecturus, aiebat, Ad amaſium ſe ire.* Pyrrho ſimiliter; qui illa diuinitus ab Homero dicta ſuper noſtrâ fragilitate aut paruitate amplectebatur, vt cùm homines *Muſcis* aut *Auibus* adſimilauit. Inprimis illum eius verſum adſiduè in ore habebat:

Οἵη περ φύλλων γενεὴ, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν:
Tale quidem genus eſt hominum, quale & foliorum.

Sed & Heſiodum aduocabant, atque iſta:

Κρύψαντες γὰρ ἔχουσι θεοὶ νόον ἀνθρώποισι:
Mentem celarunt mortalibus immortales:

quaſi à Deo nubes & tenebræ nobis circumfuſæ. Iam & Democritus *in profundo veritatem demerſam* dixit: Anaxagoras, Empedocles, Parmenides talia, & ipſe Socrates Aporeticorum pater. Atque vt ſi in do-

De Breuit. Vit. c. xiv.

Cic. Acad. I.

domum tenebroſam veniſſes, inquiunt, in quâ aurum, argentum, ſtannum, plumbum confuſè poſitum: ſublato eorum aliquo, exiſtimare poſſis te aurum apprehendiſſe, non tamen ſcire, etiamſi verè ita eſſet: ſic in magnâ hac mundi domo, quæri veritatem falſis mixtam, & in tenebris non diſcerni. Itaque inter fines iſtorum eſt (aut eſſe debeat) Modeſtia, & animum exſultantem componere, & à temeritate atque errore continere. Neque vitâ aut actione communi ſe excerpunt: *Nam Academicis placuit* (ait D. Auguſtinus) *homini ſcientiam non poſſe contingere, earum dumtaxat rerum, quæ ad Philoſophiam pertinent.* At in ceteris humano quodam more agunt, & *Apparentiam* ſequuntur: etſi tale eſſe, vt apparet, non plenè aſſentiuntur aut adfirmant. Fames & ſitis impellit? edunt, bibunt. Lex iubet piè agere, Deos colere? faciunt. Conſuetudo artes & ſcientias tractat? accedunt, omnia luſtrant, ineunt, tantùm ſuſpenſi & cohibentes. Enimuerò & hæc laus detur, labore, ingenio, memoriâ ſupra omnes pænè philoſophos fuiſſe. Quid? nónne omnia aliorum ſcita tenere debuerunt & inquirere, ſi potuerunt refellere? res dicit. Nónne rationes varias, raras, ſubtiles inuenire ad tam receptas, claras, certas (vt videbatur) ſententias euertendas? Nónne & in promptu, ac velut numerato, habere quidquid ſcripſiſſent tot diuerſi auctores, aut dixiſſent? Profectò admirandi ſunt in triplici hac parte, ſi attendis: neque non finis etiam eorum altus & laudabilis. qui eſt Ἀταραξία, ſiue *Imperturbatio*, & vt ne vllâ re ſenſibus obiectâ moueantur. Ego verò audacter eloquar, non ſic abiiciendos eſſe. modùm tantùm tenuiſſent, nec diſputandi ſtudio ablati extra fines fuiſſent. Quin & Seneca requirere eos videtur, & dolere quòd periiſſent. Nam iamnunc, eius æuo, publicè nulla hæc ſchola. *Tot familiæ*, inquit, *Philoſophorum ſine ſucceſſore deficiunt. Academici & Veteres & Minores nullum antiſtitem reliquerunt. Quis eſt, qui tradat præcepta Pyrrhonis?* Vbi duplicem modò Academiam agnoſcit, *Minorum* nomine omnes poſt Platonicam illam comprehendens: & *Pyrrhoniam* tamen ſiue *Scepticam* ab iis diſtinguens. Quamquam idem dubitare ſolebat, pertinax illud Scientiæ negandæ ſtudium damnat. *Audi*, inquit ad Lucilium, *quantum mali faciat* NIMIA SVBTILITAS, *& quam infeſta Veritati ſit. Protagoras ait, De omni re in vtramque partem diſputari poſſe ex æquo: & de hac ipſâ, An omnis res in vtramque partem diſputabilis ſit. Nauſiphanes ait, Ex his quæ videntur eſſe, nihil magis eſſe, quàm non eſſe. Parmenides ait, Ex his quæ videntur, nihil eſſe in vniuerſum. Zenon Eleates omnia negotia de negotio deiecit: ait, Nihil eſſe. Circa eadem fere Pyrrhonij verſantur, & Megarici, & Eretrici, & Academici, qui nouam induxerunt ſcientiam, Nihil ſcire.* Hæc OMNIA *in illum* SVPERVACVVM STVDIORVM *liberalium gregem coniice. Illi mihi non profuturam ſcientiam tradunt, hi ſpem ſcientiæ eripiunt. Illi non præferunt lumen, per quod acies dirigatur ad verum: hi oculos mihi effodiunt.* Pulcherrima & iuſtiſſima cenſura, nec appello aut oppono. An non magis explico? nam quædam non prompta, fortaſſe & intricata. Ait, *Protagoram, de omni re in vtrumque diſputaſſe.* Eſt ille Sophiſta, à Platonis Dialogo clarus. cuius ſententia ab eodem hæc refertur, & refellitur: Αὐτάρκη ἕκαστον εἰς φρόνησιν: *Sufficere ſibi quemque ad ſapiendum.* Ratio: τὸ γὰρ δοκοῦν ἑκάστῳ, τοῦτο καὶ εἶναι, ᾧ δοκεῖ: quod Cicero vertit: *id cuique verum eſſe, quod cuique videatur.* Itaque *Criterium* tollebat (ait Empiricus) *& omnes opiniones ac viſiones veras eſſe: quia Veritas ſit ex iis quæ referuntur ad aliquid: cui autem apparuerit, ſtatim ad illum refertur.* Inde vox eius: Πάντων χρημάτων μέτρον, ἄνθρωπος: *Omnium rerum menſura, homo.* Itemque: Πάντα εἶναι ἀληθῆ: *Omnia vera eſſe.* Ex his de Protagorâ Abderitâ liquet: etſi Seneca ſententiam eius magis ad Pyrrhoniam conformat. Effert & Plutarchus paullò aliter, in Colotem, initio. Sed addit de *Nauſiphane, Nihil magis eſſe, quàm non eſſe.* Sunt ipſa Pyrrhonis: & cur non eum aduocauit? Nam ab iſto doctore ſuo Nauſiphanes hauſit. Commemorat Diogenes in Pyrrhone: & Sextus initio librorum, *Epicuri doctorem fuiſſe, à quo ille, vt videretur* αὐτοδίδακτος, *diſſenſerit, famam eius & nomen etiam obterens, &* πνεύμονα *paſſim, id eſt Pulmonem* (quaſi *Exſenſum*) *appellans.* Tertium de *Parmenide, Nihil eſſe in vniuerſum.* Si vera hæc lectio, dixerim reſpectum ad illud Parmenidis, Οὐδαμῶς [illegible] τὰ μὴ ὄντα: *Nullo modo eſſe, quæ non ſunt*: Platoni bis terque, illo auctore expreſſum, & refutatum. Quo voluiſſe videtur, [illegible] & æterna illa ſolùm eſſe: hæc viſibus ſubiecta & fugacia, nec verè eſſe. Sed arbitror interpolata iſta: & verba hæc, *ex iu*

VII. Quæſt. Nat. c. vlt.

In Theæt.

Eod. Dial.

IV. Acad.

Cõtra Mathem. cap. De Criterio.

In Sophiſtâ.

quæ videntur, praue è ſuperiore lineâ tranſlata: itaque delenda. Tum ampliùs, cùm in optimo meo Codice nulla ſit negatiua illa, *Nihil*; legendum, *Parmenides ait, eſſe vnum Vniuerſum.* Nam periit, aut latuit iſta vocula, in principio ſequentis. Res quidem ita habet: & eſt germana ipſa ſententia, imò verba Parmenidis: Ἓν τὸ πᾶν: *Vnum vniuerſum*. Seneca adfirmat, cùm ſtatim hoc repetens, ait, *Parmenidi nihil eſſe, præter vnum.* Plato clariſſime, de Meliſſo & Parmenide: Ἓν ἑστὸς λέγουσι τὸ πᾶν: *Vnum ſtabile dicunt Vniuerſum.* Iterumque de iiſdem: Ἕν τε πάντα ἐστὶ, καὶ ἕστηκεν αὐτὸ ἐν αὐτῷ, οὐκ ἔχον χώραν ἐν ᾗ κινεῖται: *Omnia iis vnum ſunt. atque id ſtat in ſeipſo, cùm locum non habeat vbi moueatur.* Duplex igitur ſententia, & *Vnum omnia*: & item *Immobilia*, quod Plutarchus alibi iiſdem adſignat. Qui idem hoc, de quo Seneca, diffusè explicat, & defendit libro contra Colotem Epicuréum. Summa eſt, *Parmenidem cum Socrate, ſed ante eum aduertiſſe* δοξαστὸν, *Opinabile, in Naturâ eſſe; itemque* νοητὸν, *Intellectuale. Illud in motu aſſiduo, & variare, & atteri, & perire & naſci: hoc minimè, & conſtans ac perpetuum, idemque eſſe. Ideò verè Eſſe dici, & Vnum eſſe: eſtque proinde ac ſi dicat,* τὸ ἓν ὄν: *Vnum ens.* Ita Plutarchus. nec valdè ab hoc ſenſu Pythagoréi abeunt, qui *eorum quæ per ſe intelliguntur genus conſtituunt, Vnum.* Quod in Sexto Empirico legi: & in eodem hanc ſententiam non Parmenidi, ſed Nauſiphani adſcribi. *Nauſiphanis*. inquit, *dogma erat, Vniuerſitatẽ eſſe vnum.* Ille *Nauſiphani*, Plato alibi *Xenophani & Eleaticis* adſignat: Ἓν ὂν πάντα τὰ καλούμενα: *Omnia quæ dicuntur, vnum eſſe.* Quid Euclides, à quo Megarici? Ἓν τὸ ἀγαθὸν εἶναι· τὰ δ' ἀντικείμενα τῷ ἀγαθῷ, μὴ εἶναι. *Vnum Bonum eſſe: & Bono oppoſita, nec eſſe.* Quod in eamdem viam ſenſus venit. Iam ſequitur de *Zenone Eleate.* qui *omnia negotia de negotio deiecit: ait enim, Nihil eſſe.* Verba ſuſpecta ſunt. & Pincianus monuit, à pleriſque libris ſuis illa, *de negotio*, abeſſe. In meis repperi, fateor: tamen interpolata hæc cenſeo, legendumque: *omni à negotio deiecit*: ſiue placet, *omni de negotio.* quod in quibuſdam ſcilicet libris ſcriptum, anſam dedit vtrumque ponendi, vt fit, & corrumpendi Sententiam eſt. Zeno Eleates moleſtiâ nos liberauit, & omni inquiſitione: nam ait, Nihil eſſe. Sed hæc mira, & eximiè fatua aut ſapiens ſententia, nec mihi nunc capienda. An ad contemptum rerum rettulit, Nihili hæc, non tamen Nihil eſſe? velim, & ſic laudem, non ſolùm tolerem. Si aliter, & de ipsâ exiſtentiâ; elleboro hæc egent. Ceterùm Zeno Eleates nuſquam tale, apud Laërtium quidem: vbi dogmata eius diuerſa. ſed nec alibi comminimi legiſſe. Viderit Seneca. Illud in Sexto conſimile adnotaui, de Gorgiâ Leontino: *Is librum*, inquit, *ſcripſit de eo Quod non eſt, in quo conſtituit tria capita. Vnum quidem & primum, Quòd nihil ſit: alterum, Quòd etſi ſit, comprehendi ab homine non poſſit: tertium, Etiamſi poſſit, non tamen efferri aut enunciari.* Heu vana! & vt eum Senecâ redarguam, *Quid ergo nos ſumus? quid iſta, quæ nos circumſtant, alunt, ſuſtinent? Tota rerum natura vmbra eſt, aut inanis aut fallax. Non facilè dixerim, vtrùm magis iraſcar illis qui nos Nihil ſcire voluerunt; an illis, qui ne hoc quidem nobis reliquerunt, Nihil ſcire.*

In Theæt.

De Placit. phil. I. cap. XXIV.

Adu. Mathem.

In Sophiſtâ.

Adu. Mathem cap. de Criterio. A Ide Pyrrhon Hyp. II. cap. VI.

Ibidem.

DISSERT. V.

Alia Philoſophiæ diuiſio, in Contemplatiuam & Actiuam: iterumque ſingulæ iſtæ diuiſæ.

ABITE omnes, qui in *Academiâ* hac tali, aut iuxtà eſtis: nobis *Dogmatica* placet, & pro eâ Philoſophiam iam diuidemus. Eſt igitur duplex, *Contemplatiua*, aut *Actiua*: atque id ex præſcripto Naturæ. *Natura enim*, ait Seneca, *ad vtrumque nos genuit, & contemplationi rerum, & actioni.* Itaque ex eius & Stoicorum mente, *Philoſophia & Contemplatiua eſt, & Actiua: ſpectat, ſimulque agit. Erras enim, ſi illam putas tantum terreſtres operas promittere: altius ſpirat. Totum, inquit, mundum ſcrutor, nec me intra contubernium mortale contineo, ſuadere vobis ac diſſuadere contenta. Magna me vocant, ſupraque nos poſita.* Contemplatiuam autem dicimus, eui ſola ea, aut præcipua quidem, finis. Nam hoc addo. quia *plurimum diſcriminis eſt*, ait Seneca, *vtrùm aliqua res propoſitum, an propoſiti alterius acceſſio ſit. Tamen alterum ſine altero non eſt. nec ille ſine Actione contemplatur; nec hic ſine Contemplatione agit.* Igitur mixta ferè: ſed tamen in alterâ, Contemplatio ſiue Scientia præcipuè petitur, in iſtâ, Actio ſiue Efficientia ipſa. Diuiditur à Peripateticis *Contemplatiua* in tres partes: *Theologiam, Phyſiologiam, Mathematicam. Theologiam* (aliis eſt *Prima philoſophia*, a dignitate) dicunt, in ſuperis rebus deditam, quæ corpore & materiâ carent: vt ſunt Deus, Genij, Animus, & quæ adhærent. *Phyſiologiam*,

De Vitâ Beat. cap. XXXI. & XXXII. Epiſt. XCV.

De Vitâ Beat. cap. VII.

logiam, in iis quæ materiâ conſtant, & ſenſu percipiuntur: vt Animalia, Plantæ, Lapides, & quæ adiuncta. *Mathematica*, quæ in rebus quidem ſine corpore, ſed in corpore tamen conſideratis: vt ſunt Numeri, Soni, Figuræ, cæleſtes Motus. Itaque hæc ſingula, ſingulas iterùm ſcientias gignunt: diuiduntque *Mathematica* in *Arithmeticam*, quæ numeros; *Muſicam*, quæ Sonos; *Geometriam*, quæ Figuras; *Aſtrologiam*, quæ ſuperos illos Motus ſpectat. Iam *Actiua* pars dicitur, cui finis præcipuus & fructus Actio eſt. quæ tripliciter item diuiditur, in *Ethicam*, *Oeconomicam*, *Politicam*. *Ethica* eſt, quæ mores, vitam, regimen ſingulorum hominum conſiderat & format: *Oeconomica* (*Familiarem* ego verterem) quæ domus cuiuſque & familiæ: *Politica*, quæ ciuitatis totius aut ſocietatis. Ecce diuiſionem & membra totius Philoſophiæ: nec tenuiùs opus eſt, aut expediat. quia *diuidi*

Epiſtolâ LXXXIX. *illam*, auctore Senecâ, *non concidi, vtile eſt. Id vitij habet nimia, quod nulla diuiſio. Simile confuſo eſt, quidquid vſque in puluerem ſectum eſt.* Itaque fuêre etiam, qui breuiùs

De Dogm. Plat. partiuerunt. vt Apuleius: qui *Naturalem, Intellectualem, Rationalem, & Moralem* agnoſcit, & Platoni ſingulas eximiè adſcribit. Eaſque hauſiſſe ait, *Naturalem ab Heracliticis, Intellectualem à Pythagoréis, Rationalem atque Moralem ab ipſo Socratis fonte.* Vbi obſerues, *Intellectualem* præcipuè ab eo dici, *Theologiam* nobis appellatam: niſi quis *Mathematicam* malit. Sed alia etiam diuiſio parcior eſt, Senecæ ſic expoſita.

Epiſtolâ LXXXIX. *Philoſophiæ tres eſſe partes dixerunt, & maximi & plurimi auctores: Moralem, Naturalem, & Rationalem. Prima componit animum; ſecunda rerum naturam ſcrutatur; tertia proprietates verborum exigit, & structuram, & argumentationes, ne pro vero falſi ſurrepant.* Ait, *maximos auctores* ſic tribuiſſe. Quos illos? Zenonem & Stoicos ſuos intellegit:

In Zenone. & ſic *Primum diuiſiſſe Zenonem Cittiéum*,

De Plac. phil. I. c. I. Laërtius ſcripſit: & Plutarchus adſtipulatur. Nam illa prima & vberior, à me poſita, fere Peripateticorum fuit. Sed ait etiam in *tertiâ parte, proprietates verborum & structuram ab eâ exigi* quod ſcilicet ad *Rhetoricam* refertur. quia Stoici *Logicam* in duas partes diuidebant, *Rhetoricam & Dialecticam.* Addo, ipſam hanc triplicem partitionem in Macrobio eſſe, ſed diuerſo, ne erres, ſenſu. Nam ſine Commentarij in Som-

Lib. II. vlt. nium Scipionis: *Cùm ſint*, inquit, *totius Philoſophiæ tres partes, Moralis, Naturalis, & Rationalis: & ſit Moralis, quæ docet morum elimatam perfectionem; Naturalis, quæ de diuinis corporibus diſputat; Rationalis, cùm de incorporalibus ſermo eſt, quæ mens ſola complectitur: nullam de tribus Tullius in hoc Somnio prætermiſit. Nam illa ad virtutes amoremque patriæ adhortatio, quid aliud continet niſi inſtituta Moralia? cùm verò de ſphærarum modo, de magnitudine ſiderum, & circis cæleſtibus, cingulisque terreſtribus, & Oceani ſitu loquitur; Phyſicæ decreta commemorat. At cùm de motu & immortalitate animæ diſputat, cui nihil conſtat ineſſe corporeum, cuiuſque eſſentiam nullus Senſus, ſed ſola Ratio deprehendit; illic ad altitudinem Philoſophiæ aſcendit.* Vbi palàm vides, *Rationalem* eſſe, *Intellectualem* antè nobis dictam. Atque ita idem Macrobius alibi: *Philoſophia* VII. Satur. cap. V.

illicce habetur anguſtior, vbi de Rationali parte, id eſt incorporeis diſputat.

DISSERT. VI.

Logicam omitti à quibuſdam. De dignitate ſingularum: & Ethicam vſu fructuque certè eminere.

ATQVE iſta igitur Macrobiana diuiſio, *Logicam* illam communi ſenſu dictam omittit: quam & alij non partem, ſed inſtrumentum Philoſophiæ dixerunt. *Epicuréi etiam*, ait Seneca, *duas partes Philoſophiæ putauerunt eſſe, Naturalem atque Moralem: Rationalem remouerunt. Deinde cùm ipſis rebus cogerentur ambigua ſecernere, falſa coarguere, ipſi quoque locum, quem de Iudicio & Regulâ appellant, alio nomine, Rationalem induxerunt.* Diogenes hoc ipſum, & diuiſam ab Epicuro Philoſophiam tradit in Epiſtolâ LXXXIX.

Canonicam, Phyſicam, Ethicam. Canonicam autem eſſe, quæ aggreſſiones & aditus ad opus habet, vno libro ab eo tradita, qui Canon inſcribitur. Quamquam & Stoicorum aliqui hanc partem *Logicæ* faciebant: & diuidebant (Laërtius auctor) εἰς ῥητορικὴν, καὶ εἰς διαλεκτικήν· τινὲς δὲ καὶ εἰς τὸ ὁρικὸν, τὸ περὶ κανόνων καὶ κριτηρίων: *In Rhetoricam & Dialecticam: aliqui autem & in Definitiuam, quæ eſt de Regulis & Iudiciis.* In Epic. In Zen.

Sed perſequi hæc omitto, & Annæi monito, non temeriter n[illegible] [illegible]tiri, aut etiam interpretari. Illud a[illegible] Stoicos variâ imagine vſum aut d[illegible] harum partium expreſſiſſe. Εἰκάζουσι [illegible] τὴν φιλοσοφίαν. ὀστοῖς μὲν καὶ νεύροις τὸ λογικὸν [illegible] ὁμοιοῦντες· τοῖς δὲ σαρκωδεστέροις, τὸ ἠθικὸν, τῇ δὲ [illegible] τὸ φυσικόν: *Aſſimilant enim Animali Phil[illegible].* Diog. in [illegible]

oſſibus ac neruis, Logicam: carneis partibus, Ethicam: animæ, Phyſicam. Iterumque aliâ imagine: Εἰκάζουσι τῷ ᾠῷ. τὰ μὲν γὰρ ἐκτὸς, εἶναι τὸ λογικόν· τὰ δὲ μετὰ ταῦτα, τὸ ἠθικόν· τὰ δὲ ἐσωτάτω, τὸ φυσικόν: *Cum Ouo comparant. cuius exteriora & teſtæ, ſunt Logica; proxima, id eſt albumen, Ethica; intima, ſiue vitellus, Phyſica.* Adde tertiam: Εἰκάζουσιν ἀγρῷ παμφόρῳ. τὸν μὲν περιβεβλημένον φραγμὸν, τὸ λογικόν· τὸν δὲ καρπὸν, τὸ ἠθικόν· τὴν δὲ γῆν, ἢ τὰ δένδρα, τὸ φυσικόν: *Cum Agro. & ſepem circumiectam, eſſe Logicam; fructus, Ethicam; terram & arbores, Phyſicam.* Vis & quartam? ἢ πόλει καλῶς τετειχισμένῃ, καὶ κατὰ λόγον διοικουμένῃ: *Cum vrbe, benè munitâ, & ratione adminiſtratâ.* Quomodo? nec enim aliter accommodat. Puto, muros Logicam; ciues, Phyſicam; leges & mores, Ethicam eſſe. Ex Diogene iſta: & vereor vt fideliter ab eo exſcripta. Sextus Empiricus in quibuſdam arguit, & probabiliora mihi dicit. Nam de *Ouo*, ait, *Vitellum Ethicam referre; Albumen, quod eſt alimentum vitelli, Phyſicam.* Itemque in *Animali, Sanguini & carnibus, Phyſicam; Animæ, Ethicam æquiparauit*, & monuit à Poſidonio Stoico hoc eſſe. Vtrobique vides digniorem Ethicam cenſeri, & cum optimâ parte conferri: quod planiſſimè verum eſt, & pro communi ſenſu Stoicorum. Nam hanc illi magnificant, & ſuper alias extollunt: imò, cum Cynicis, reliquas penè tollunt. Noſter Seneca: *Non mehercules nimis ad rem exiſtimo pertinere, vbi dicta ſunt quæ regunt Mores, perſequi cetera: non in remedium animi, ſed in exercitationem ingenij inuenta.* In remedium, inquit. quid enim aliud propriè Philoſophia eſt, ἢ τῶν τῆς ψυχῆς ἀρρωστημάτων καὶ παθῶν φάρμακον; *quàm animi morborum & affectionum medicina?* aut, vt cum Cicerone breuiùs, *Sanitas animi?* Itaque aureum illud Pythagoræ: Κενὸς ἐκείνου φιλοσόφου λόγος, ὑφ' οὗ μηδὲν ἀνθρώπου πάθος θεραπεύεται· ὥσπερ γὰρ ἰατρικῆς οὐκ ὄφελος, μὴ τὰς νόσους ἐκβαλλούσης ἀπὸ τῶν σωμάτων, οὕτως οὐδὲ φιλοσοφίας, εἰ μὴ τὸ τῆς ψυχῆς κακὸν ἐκβάλλῃ: *Inanis illius Philoſophi & vana oratio, quæ nullam affectionem in homine curat. Vt enim Medicinæ nullus vſus, niſi morbos à corpore depellentis; ita nec Philoſophiæ, niſi mala animi amolientis.* Subtilis, oblectans, alta eſſe poteſt: ſed vt platani aut cupreſſi vmbram & oblectatiunculam præbent, fructum non habent: ſic cenſendum, vbi ſolæ illæ aliæ partes, hac omiſſâ.

Adu. Mathem.

De Benef. VII. cap. I. & Diog. in Zenone.

Plut. De inſtit. puer.

In Stob. Ser. LXXX.

Ego odi homines ignauâ operâ, philoſophâ ſententiâ:

aiebat olim Pacuuius. & cum eo Plato: Τὸ γὰρ βέβαιον, καὶ πιστὸν, καὶ ὑγιὲς, τοῦτο ἐγώ φημι τὴν ἀληθινὴν φιλοσοφίαν εἶναι. τὰς δὲ ἄλλας δὲ, καὶ εἰς ἄλλα τεινούσας, σοφίας τε καὶ δεινότητας, κομψότητας οἶμαι προσαγορεύων ὀρθῶς ὀνομάζειν: *Conſtantiam, fidem, animi ſanitatem, ego aio veram Philoſophiam eſſe. Alias autem quaſcumque, & aliò tendentes ſapientias ſiue ſollertias, ſi Elegantias & Argutias dixero, rectè cenſeam appellaſſe.* Audis ô meus? per Deum demitte: & peregrinari in aliis iuuet, in hac habitare. *Facere docet Philoſophia, non dicere; & hoc exigit, vt ad legem ſuam quiſque viuat.* Ideò ſcitè olim Cleanthes, *interrogatus, cur olim inter paucos philoſophantium, plures quàm nunc inclaruiſſent?* Τότε γὰρ, ἔφη, ἔργον ἠσκεῖτο, νῦν δὲ λόγος: *Nam tunc opus ipſum exercebatur, nunc verba.* Vtinam nec hodie fiat! ſed *peccatur. aliquid præcipientium vitio, qui nos docent diſputare, non viuere; aliquid diſcentium, qui propoſitum adferunt ad præceptores ſuos, non animum excolendi, ſed ingenium.* Ita QVAE PHILOSOPHIA FVIT, FACTA PHILOLOGIA EST: an & cum Platone dicam, facta * φιλοδοξία eſt?

Epiſt. X.

Sen. Epiſt. XX.

Stob. Ser. LXXX.

Sen. epiſt. CVIII.

De Rep. V. in fine.

* Opinionis ſtudium & Ambitio.

DISSERT. VII.

Diſcrimen Sapientiæ à Philoſophiâ: & illius definitio, eaque obiter illuſtrata.

DEFINIIMVS Philoſophiam, & diuiſimus; ad Sophiam ſiue *Sapientiam* eundum eſt, ab eâ diſtinctam. Quid opus monere? vix hercules, niſi quòd confundunt ſæpè veteres: & iidem ſedulò admonuerunt diſtingui. Confundit Plato, cùm definit: Ἡ δέ γε φιλοσοφία, κτῆσις ἐπιστήμης: *Philoſophia eſt acquiſitio Sapientiæ.* Non cenſeo, ſed *quæſitionem* ſtudiumque. Item Ariſtoteles: cui eſt, ἐπιστήμη τῆς ἀληθείας: *Scientia veritatis.* Quod de ipſâ Sapientiâ verè, non affectatione eius, dicas. Ergo Stoici, quia crebra hæc mixtio, diſtinguunt: & ab iis Seneca. *Dicam inter Philoſophiam & Sapientiam quid interſit. Sapientia, perfectum bonum eſt mentis humanæ: Philoſophia, Sapientiæ amor & affectatio. Hæc oſtendit* (ſiue *contendit*) *quò illa peruenit.* Simile Clemens Alexandrinus: *Sicut liberales artes,* inquit, *conferunt ad Philoſophiam, quæ eſt earum domina; ſic ipſa Philoſophia ad Sapientiam.* & addit: Ἔστι γὰρ ἡ μὲν φιλοσοφία, ἐπιτήδευσις· ἡ σοφία δὲ, ἐπιστήμη θείων καὶ ἀνθρωπίνων, καὶ τῶν τούτων αἰτίων: *Eſt enim Philoſophia, ſtudium & meditatio; Sapientia autem, ſcientia diuinarum humanarumque rerum, & quæ earum ſunt cauſſæ.*

In Euthydemo.

II. Metaphyſ. cap. I.

Epiſtolâ LXXXIX.

I. Strom.

Et

II. De offi. & IV. Tuſc. Et Cicero non omiſit: *Nec quidquam aliud eſt Philoſophia, præter ſtudium Sapientiæ: Sapientia autem, cognitio & ſcientia rerum diuinarum & humanarum, cauſſarumque quibus hæ res continentur.* Seneca iſtis paria: niſi quòd de *Cauſsis*, in clauſulâ, cenſet remouendum. Epiſtolâ LXXXIX. *Quidam*, inquit, *Sapientiam ita finierunt, vt dicerent eam, diuinorum & humanorum ſcientiam.* Quidam ita: *Sapientia eſt, noſſe diuina & humana, & eorum cauſſas.* tum adiungit: *Superuacua mihi videtur hæc adiectio, quia Cauſſæ diuinorum humanorumque partes ſunt.* Licebat dicere, & in *Scientiæ* verbo eas contineri. Ceterùm ipſæ iſtæ definitiones omnes Stoicæ ſunt: & Plutarchus apertè tradit. Οἱ μὲν Στωϊκοὶ ἔφασαν, σοφίαν εἶναι θείων καὶ ἀνθρωπίνων ἐπιστήμην: *Stoici aiebant, Sapientiam diuinorum & humanorum ſcientiam eſſe.* Ac vides, pro Senecæ mente, omitti ibi Cauſſas. Sunt aliæ atque aliæ definitiones, pro varietate effectuum quos Sen. epiſt. XX. producit: vt, *Sapientia eſt, ſemper idem velle ac nolle.* Epiſtolâ LXXXVIII. Item, *Sapientia eſt liberale ſtudium, quod vere liberos facit*: & plura eiuſmodi, lectu & intellectu prompta. Illud notandum & excerpendum, quòd *Scien-* Epiſt. XXIX. *tiam* eam definiunt: ſiue *Artem*, vt Seneca alibi: *Sapientia ars eſt, certum petit.* Ariſtoteles vtrumque iunxit, & dixit eam τέχνην τεχνῶν, καὶ ἐπιστήμην ἐπιστημῶν: *Artem artium, ſcientiam ſcientiarum.* Macrobius tranſſum- VII. Satur. cap. V. pſit: & ait, *rem conſenſu humani generis decantatam & creditam, Philoſophiam artem eſſe artium, & diſciplinam diſciplinarum.* Quod interpretari vel per excellentiam licet, quòd ſuper omnes emineat: vel à poteſtate, quòd formet omnes dirigatque. Seneca, de Sapientiâ: *Artificem vides vitæ. alias ar-* Epiſt. XC. *tes ſub dominio habet. Nam cui vita, illi vitæ quoque ornamenta ſeruiunt.* Eſt igitur *Scientia* propriè, quâ *Contemplatur*; *Ars* eſt, quâ *Agit.* Sequitur autem, *Diuinorum & Humanorum* ſcientiam eſſe. O rem amplam, at- Epiſtolâ LXXXVIII. que adeò arduam! Quidni ſit? *Magna & ſpatioſa res*, ait noſter, *eſt Sapientia: de Diuinis Humaniſque diſcendum.* Diuina autem primò: ſi Felicitatem quærimus, huma- In Stob. Serm. I. num ſcilicet finem. Theages: Ἀρχὰ γὰρ καὶ αἰτία καὶ κανὼν ἐστὶ τᾶς ἀνθρωπίνας εὐδαιμονίας, ἁ τῶν θείων καὶ τιμιωτάτων ἐπίγνωσις: *Nam principium, & cauſſa, & regula eſt humanæ Felicitatis, cognitio præſtantiſſimarum rerum & diuinarum.* Atque etiam, ſi Veritatem quæ- Timbſi h. Serm. XI. [illegible]; ſine quâ Sapientia non conſiſtit. Ἀλήθεια γὰρ, ὥσπερ καὶ τοὔνομα δηλοῖ, περὶ θεοὺς ποιεῖ τὴν ἐπιστροφὴν, [illegible] *γεται: Veritas enim, vt & Græcum* [illegible] *indicat, circa Deos verſatur, & Deorum* [illegible] *mortalem actionem.* Itaque duo Sapientia hîc conſiderat, ipſum Deum, & eius Opera, id eſt Mundum, quæque in eo: & vno verbo totam *Phyſiologiam*, quæ hoc *Diuinorum* verbo continetur. Ita enim Seneca: *Sapientia* TOTIVS NATVRAE *notitiam ac* Epiſt. XC. SVAE *tradit. quid ſint Dij, qualeſque, declarat: quid Inferi, quid Lares, & Genij. Hæc eius initiamenta ſunt, per quæ non municipale ſacrum, ſed ingens omnium Deorum templum* MVNDVS *iſte reſeratur.* Obſerua, *Totam Naturam* ab eâ noſci, iam dictam; ſed & *Suam*, id eſt Animum, & quæ circa illum, itemque Corpus. *Hoc iubet illa Pythicis ora-* Sen. Conſ. ad Mar. cap. XI. *culis adſcripta vox, Noſce teipſum.* Fruſtrà illa omnia, niſi iſtud: & quem fructum igitur habet? hunc Platoni expreſſum. *Vt* In Philebo. *neque internæ* DIGNITATIS *amplitudinem ignoremus, diuinâ in nobis parte neglectâ; neque exteriorem* HVMILITATEM, *naturâ additam, ignorantes, vanè in eâ extollamur.* Ad Magnitudinem animi vocat, ſed per Animi cultum: ad Modeſtiam, per Corporis contemptum.

DISSERT. VIII.

Verus Stoicorum Sapiens, in ſummo ab iis deſcriptus: ideoque irrepertus, nec id tamen ſine cauſsâ, aut fructu.

QVID ergo? iam in animo mihi occurris: Omnia iſta opus ſcire Sapientem? AVD. Certè occurrebam: aut potiùs iam pænè abibam, deſperatione victus. Quis homo vllus, aut vmquam, *Diuina* omnia & *Humana* nouit? non fuit, non erit: ideoque iure abhorreo altiloquam hanc Sapientiam & in prærupto poſitam, quò non itur. LIPS. Solari te poteram Ariſtotelis fortaſſe verbis: qui cenſet ἐπίστασθαι μάλιστα πάντα τὸν σοφὸν, ὡς ἐνδέχεται, μὴ καθ' ἕκαστον ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην αὐτῶν: *Scire ſapientem pleraque omnia, quantum fieri poteſt, non per ſingula ſcientiam eorum habentem*: ſed, vt poſteà addit, τῇ καθόλου ἐπιστήμῃ, *vniuerſali quadam ſcientiâ* contentum. Solari & Demetrij Cynici verbis, apud Senecam: *Plus prodeſſe ſi pauca præcepta Sapientiæ teneas, ſed illa in promptu tibi, & in Vſu ſint, quam ſi multa didiceris, ſed non habeas ad manum. Quemadmodum magnus luctator eſt, non qui omnes numeros nexuſque perdidicit, quorum vſus ſub adver-*

Marginalia (right column): Post. phyſ.; VII. De Benef. cap. I.

aduerſario rarus eſt; ſed qui in vno ſe aut altero benè & diligenter exercent: nec enim refert, quàm multa ſciat, ſi ſcit quantum victoriæ ſatis eſt: ſic in hoc ſtudio MVLTA DELECTANT, PAVCA VINCVNT. Plura addit, quæ ad contemptum curam Phyſiologiæ ire videntur, & in vnâ ſcientiâ vitæ, id eſt Boni Maliq́ue, nos collocare. Sed ego verò his vel ſolatiis, vel effugiis, non vtor: benè & verè diximus, Sapientem ea omnia ſcire. Sed quem *Sapientem?* nimirum hunc Stoicum, id eſt perfectum, conſummatum, cui Boni nihil abeſt, cui Mali nihil adeſt. Qui eminet inter omnes,

Claudian. —— *velut altus Olympi*
Vertex, qui ſpatio ventos nubesq́ue relinquit.

iterumq́ue cum poëtâ,

Statius. —— *celsâ qui mentis ab arce*
Deſpicit errantes, humanaq́ue gaudia ridet:

Sen. epiſt. cxx. *qui non aliter quàm in tenebris lumen effulſit, aduertitq́ue in ſe omnium animos:* qui Plutarchi verbis, habet ἰσόθεον ἀξίωσιν, *diuinæ ſimilem conſtitutionem:* ſiue Senecæ noſtri, qui habet *imbecillitatem hominis, ſecuritatem Dei.* Quem denique

Homer. Odyſſ. 8. Ἐρχόμενον ἀνὰ ἄστυ, θεὸν ὥς, εἰσορόωσιν:
Vrbe incedentem, numen velut, endotuentur.

Et quis finis elogiorum ſit? atque ecce in vltimo ſum mentitus. *Vrbe incedentem*, & *adſpici* feci: falsò. non eſt ille, vt verbo tibi dicam, niſi in deſcriptione, te non fuit. De pugn. Stoic. Plutarchus apertè, de Stoico Sapiente: Ἔστι δ' οὔτε οὐδαμοῦ γῆς, οὐδὲ γέγονεν: *Eſt verò* NVSQVAM GENTIVM TERRARVMVE, *neque* In Lælio. *fuit.* Cicero: *Stoici eam Sapientiam interpretantur, quam adhuc* NEMO MORTALIS *eſt* IV. Acad. *conſecutus.* Iterumq́ue alibi: *Quis Sapiens ſit, aut fuerit, nec ipſos Stoicos ſolere dicere.* Hæc ego veriora arbitror, imò ſcio; quàm quæ Seneca noſter mitiora & gratiora auribus ſcribit. Nam interdum facit fuiſſe; in- Epiſt. XLII. terdum, ſed fuiſſe. *Scis*, inquit, *quem nunc virum Bonum dicam? huius ſecundæ Notæ* (è claſſe Proficientium, de quâ ſtatim:) *nam ille alter* (primæ ſcilicet) *fortaſſe* TAMQVAM PHAENIX *ſemel anno quingenteſimo naſcitur.* Atque hîc aliquid etiam ambigens, alibi De Conſtant. Sap. cap. VII. fortiùs adſerit: *Non eſt*, inquit, *quod dicas, ita vt ſoles, Hunc ſapientem noſtrum nuſquam inueniri.* NON FINGIMVS *iſtud humani ingenij vanum decus, nec ingentem imaginem falſæ rei concipimus: ſed qualem conformamus,* EXHIBVIMVS, *&* EXHIBEBIMVS. *Raró forſitan, magnisq́ue ætatum interuallis inuenitur: neque enim magna, & excedentia ſolitum ac vulgarem modum, crebrò gignuntur: ceterùm hic ipſe* M. CATO, *à cuius mentione hæc diſputatio fluxit; vereor ne ſupra noſtrum exemplar ſit.* Ah mi Seneca, bona quidem mente ipſe erras, aut nos inducis. Tam credulos autem eſſe? abſit. Qualem deſcribi Sapientem à vobis ſcimus, eum fuiſſe nemo Stoicorum dixit: *poſſe tamen eſſe*, omnes. Quod etiam hoc argumento colligebat Poſidonius, quia *Socrates, Diogenes, An-* Laërt. in Zen. *tiſthenes, magnos progreſſus feciſſent, nec longè à vertice conſtitiſſent.* Itaque qui magis adniterentur, bonâ indole, bonâ diſciplinâ, aſſiduo exercitio, poſſe peruenire. Nos Chriſtiani abnuimus, & cum Platone ſentimus: *eum, qui verè philoſophatur, cenſere, nuſquam* In Phæd. *aut numquam ſe puram Sapientiam, quàm* APVD INFEROS *conſecuturum:* id eſt, corpore exutum, in puris illis beatisq́ue locis, apud auctorem omnis Sapientiæ, & ſui. Sed quo fructu igitur talis ille deſcribitur, quem eſſe Natura abnuit? Dicam, in exemplum. Species & Idéa quædam illius Summi proponenda eſt, quò connitamur, non pertingere, ſed accedere; neq; aſſequi, ſed æmulari. ſicut Oratorem Cicero & Fabius formant, qui non fuit aut erit: ſed nempe perfectio illa exprimenda eſt: ſic noſtri Sapientem. Ipſe Fabius: *Quærenti-* Lib. XII. *bus, an talis orator fuerit? reſpondebo, quomodo Stoici, ſi interrogentur, An Sapiens Zeno, an Cleanthes, an Chryſippus? ipſi reſpondeant, magnos quidem illos ac venerabiles: non tamen id, quod Natura hominis ſummum habet, conſecutos.* Et verò inuitat hæc grandiloquentia, & honeſtos quidem animos erigit ad honeſta. Senecæ verba opportunè huc ducam: *Quid mirum, ſi non aſcendunt in altum,* De Vitâ Beat. c. XX. *ardua aggreſſi? Viros ſuſpice, etiamſi decidunt, magna conantes.* GENEROSA RES *eſt, reſpicientem non ad ſuas, ſed ad* NATVRAE *vires, conari alta, tentare, & mente maiora concipere, quàm quæ etiam ingenti animo adornatis effici poſſint.* Hîc deſperat aut abnuit, quod antè adfirmauit.

DISSERT. IX.

Alter ab illo Sapiens, qualem Natura & Æuum dant. is Proficiens dicitur, eiusq́ue diſcrimina.

ITAQVE non eſt ille *primæ notæ* in rerum naturâ Sapiens: niſi in ſcriptis & libris: eſt alius *ſecundæ*. Illum τέλειον & *Conſummatum* vocant, hunc προκόπτοντα ſiue *Proficientem:* item

item Studioſum iſtum, vt dixi, illum Doctum. Seneca ſæpè hoc diſcrimen ingerit. [Epiſtolâ LXXII.] vt: *Hoc intereſt inter* CONSVMMATAE *Sapientiæ virum, & alium* PROCEDENTIS. Nota & *Procedentis* hanc vocem, quaſi in viâ progreſſi. Alibi: Noſtrum vitium eſt, [De Vitâ Beat. cap. XXIV.] *qui quod dicitur de* SAPIENTE, *exigimus & à* PROFICIENTE. Iterumque: *Aliud eſt* STVDIOSVS *ſapientiæ, aliud iam* ADEPTVS [De Conſtant. Sap. XCVII.] *ſapientiam.* Et denique alibi: *Diuerſo remedio vtetur* SAPIENS, ASSECTATORQVE [* Diſſert. I.] *ſapientiæ.* Adde, quæ * ſuprà dixi de vocibus [* Incolumes Seneca vocat Epiſt. LXXI.] παιδευόμενος, & πεπαιδευμένος, itemque * τυπούμενος & τετυπωμένος: huc ſpectant. Sed vt ad rem, ille primus igitur deſcribitur, qualis eſſe debet, & in exemplum: alter, qui ſolet interim eſſe, ſed in diſpari etiam gradu. Nam Seneca alibi duo, alibi tria genera [Epiſt. LXXI.] *Proficientium* facit. Duo, his verbis: *In ipſis ſapientiam Sectantibus magna diſcrimina eſſe, fateamur neceſſe eſt. Alius iam tantùm profecit, vt contra Fortunam audeat tollere oculos, ſed non pertinaciter. Alius intantum, vt poſſit cum illâ conferre vultum. Si iam peruenit ad ſummum, etiam fiduciæ plenus eſt.* Quæ ſic legenda & diſtinguenda moneo (vulgo confusè:) quia poſtremum illum à vero ſapiente hoc vno remouet; quòd labi non poſſit, ſed tamen timet. At qui iam in ſummo, nec poteſt nec timet, ſecurus videlicet ſui. Ex his aliis eius verbis diſcas, vbi [Epiſtolâ LXXV.] tria genera facit. *Inter ipſos,* inquit, *Proficientes ſunt magna diſcrimina. In tres claſſes, vt quibuſdam placet, diuiduntur. Primi ſunt, qui Sapientiam nondum habent, ſed iam in viciniâ eius conſtiterunt. Qui ſint hi quæris? qui omnes iam Affectus ac Vitia poſuerunt: quæ erant complectenda, didicerunt: ſed illis adhuc inexperta fiducia eſt. Iam ibi ſunt, vbi non eſt retrò lapſus, ſed hoc illis de ſe nondum liquet. Iam contigit illis bono ſuo frui, nondum confidere. Secundum genus eſt eorum, qui & maxima animi Mala, & Affectus depoſuerunt; ſed ita, vt poſſint in eadem relabi. Tertium illud genus, extra multa & magna vitia eſt, ſed non extra omnia.* Sunt pluſcula, quæ addit: hæc intelligentiæ ſufficiunt, nec ſuperfluere indoles mea amat. Illud moneo, in eodem Seneca alibi, [Epiſtolâ LXXII.] *genus tertium eorum poni, qui Sapientiæ alludunt. quam non quidem contigerunt, in conſpectu tamen, & velut ſub ictu habent. Hi non concutiuntur, nec defluunt quidem: nondum in ſicco, iam in portu ſunt.* Sed minùs accurate ibi diſtinguit, vt videre eſt, miſcetque ipſum ſapientem [illegible] tamen *Genus hoc tertium*, primum illud *proficientium*, quod diximus, aſſidet & tangit. En tibi diſcrimina. nam planè Imperitos ac rudes, nullo hîc loco habemus. Enimuerò & primus ille Ordo infrequens, nec ſcio an Zenonas, aut Cleanthas admittat: in reliquis aliquid ſpei eſt & animi, ad perueniendum. Imò de *Tertio* cogitemus: *bene nobiſcum agetur,* [Sen. epiſt. LXXV.] *ſi in hunc admittimur numerum. Magnâ felicitate naturæ, magnaque & aſſiduâ intentione ſtudij ſecundus occupatur gradus: ſed nec hic quidem contemnendus eſt color tertius.* Ego te & me voueam hîc eſſe; effugiſſe multa & magna vitia; & doctrinâ atque exercitio ad vlteriora niti.

DISSERT. X.

Doceri Sapientiam, & diſci: neque à Deo & naturâ tantum eſſe. Omnibus etiam offerri.

DOCTRINA, inquam. Nam Cynici olim, & noſtri ſanxerunt: ὅτι διδακτὴν ἀρετή: *Quòd virtus doceri poſſit.* Hoc ideò firmandum, quia alij aliter: & pars eſt, aut inter initia, Stoicæ doctrinæ. [illegible]m fuère qui à Deo eſſe dicerent; fuère qui à Naturâ. A Deo, Plato interdum aſſerere videtur, atque inſeri eam (ita alibi loquitur) θείᾳ μοίρᾳ, ἄνευ νοῦ: *diuinâ ſorte, ſine animi* [In Menone.] *operâ*. Imò & Protagoram ſeduló refutat [In Protag.] Socrates, cenſentem doceri poſſe. Etſi Plato non ſemel it in alia, & Diſciplinam (quorſum aliter tot libri eius?) admiſcet. At quidam à Naturâ petebant, vt dixi. atque ita Trogus: *Scythis Naturam dare, quod Græci* [Lib. II.] *longâ ſapientiæ doctrinâ, præceptiſque philoſophorum, conſequi nequiuerunt.* Declamator etiam Quinctilianus argutè: *Ego mores* NASCI *puto, & propriam cuiuſque naturæ virtutem.* [Declam. CCLXVIII.] *Alia forſitan diſcuntur, quædam experimentis cognoſcenda ſunt; boni mores conſtant voluntate.* Et verò Seneca ipſe adfitetur, *quoſdam* [Epiſt. XCV.] *ſine ſubtili inſtitutione euaſiſſe probos, magnoſque profectus aſſecutos, dum nudis tantùm præceptis obſequebantur.* Et Curij, Fabricij, Coruncani, nónne tales fuère? Profectò *quidam* [Ibid.] *ex hominibus egregiam ſortiti indolem, in ea quæ tradi ſolent, ſine longo magiſterio peruenerunt: & honeſta complexi ſunt, cùm primum audierunt.* Quæ ita vere dici, etiam ex Stoico ſenſu, fatemur: ſed hos tales planè & planè Sapientes eſſe, non item admittamus. Ratio conſummata talem facit, conſummari autê ſine Doctrinâ (Dei opera excipimus) non poteſt. Vt plenè hęc intelligas, habe.

habe. Non excludi aut Deum, aut Naturam, à Stoicis: ſed Doctrinam tamen ad perfectionem, itemque ad facilitatem adiungi. Ecce Natura ſemina Bonæ mentis nobis ingenuit, fomites, & ſcintillas: quæ in alijs magis minuſque elucent, vt eſt animi temperies; ſed tamen opinionum prauitate, in omnibus hoc à Naturâ ſectum iam corruptum eſt: ideoque Doctrinâ adiuuandum, inſtaurandum, depurandum. Non enim vt Sol ipſe nubes obiectas diſſipat ſuâ vi, & perrumpit: ita hîc eſt: adiutorio opus, di-
1. De Legib. rectione, & exemplo. Cicero: *Iuſtos quidem Naturâ nos eſſe factos. tantam autem eſſe corruptelam malæ conſuetudinis, vt ab eâ tamquam igniculi exſtinguantur à Naturâ dati, exoriantúrque & confirmentur vitia contraria.* Quòd ſi ad Naturam viuere liceret, negat idem
III. De Finib. alibi, *quidquam eſſe, cur quiſquam rationem & Doctrinam requireret.* Itaque facile ad Sapientiam iter dicunt, quia eſt ſequi Natu-
III. Inſtit. cap. vi. ram. Fabius hoc rectè: *Breuis eſt inſtitutio vitæ honeſtæ beatæque, ſi credas. Natura enim nos ad optimam Mentem genuit: adeoque diſcere meliora volentibus promptum eſt, vt verè intuenti illud magis mirum ſit, malos eſſe tam multos.* Rectè, inquam: ſed & illud ex eodem ſubſeratur, *Virtutem etſi impetus quoſdam à Naturâ ſumit, tamen perficiendam Doctrinâ eſſe.* Hæc ſunt germanè Stoica. igniculos, ſcintillas, ſemina, impetus ad Virtutem habemus: vt ipſam habeamus, excitanda illa velut flatu Rationis ſunt & Diſciplinæ. Et
II Ethic. cap. I. Ariſtoteles ita veriſſimè: Οὔτ' ἄρα φύσει, οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνεται ἡ ἀρετή: *Neque à Naturâ igitur, neque præter Naturam inſeritur virtus.* Sene-
Epiſt. xcv. ca noſter: *Omnibus Natura dedit fundamenta ſemenque virtutum:* OMNES *ad* OMNIA *iſta nati ſumus: cùm irritator acceſſit, tunc illa animi bona, velut ſopita excitantur.* Irritator autem eſt Doctrina, quæ Scientiam Boni Malique diuidit, & ne in eligendo aberres facit. Bonum Naturâ vis? malum vitas? ecce hoc tale re & ratione eſt, illud
. De Finib. opinione. *Artis igitur eſt*, quod ait Cicero, *ad ea principia, quæ à Naturâ accepimus, conſequentia exquirere: donec id, quod volumus, ſit effectum* Virtus amara nobis omnibus Naturâ eſt, Honeſtum optabile: ſed non facies vtriuſque ſtatim nota. Tamen leui, vt dixi, conatu & manuductione apeṙitur.
Ad Antigonum. Zeno ipſe in quadam epiſtolâ: Φύσις δὲ εὐγενὴς μετρίαν ἄσκησιν προσλαβοῦσα, ἔτι τε τὸν ἀφθόνως διδάξοντα, ῥᾳδίως ἔρχεται πρὸς τὴν τελείαν ἀνάληψιν τῆς ἀρετῆς: *Bona Natura mediocrem Exercitationem nacta, & Præceptorem candidè docentem, facilè venit ad perfectam virtutis comprehenſionẽ.* Hæc noſtri: quid Academici? paulò diuerſi eunt. Nam pro Platonis ſenſu
hæc Apuleius: *Hominem ab ſtirpe ipſâ neque abſolute bonum, nec malum naſci: ſed ad* De Philoſoph.
vtrumque procliue ingenium eſſe. Habere quidem ſemina quædam VTRARVMQVE *rerum, cum naſcendi origine copulata, quæ educationis Diſciplinâ in alteram debeant partem emicare.* Semina, ecce, & ipſi agnoſcunt: ſed in quo diſcrimen? quod illi ea in *vtrumque* valere volunt, bonum malumque: noſtri, in bonum tantum. Nam Natura ipſa ſemper ijs bona. Hinc illa verba, quæ & antè attigi: *Nulli præcluſa eſt virtus, omnibus patet, omnes admittit.* Et Stoicum dogma Ga- Sen. De Benef. III. cap. XVIII.
leno poſitum, & exagitatum: Ἅπαντας ἀνθρώπους πρὸς ἀρετῆς κτῆσιν ἐπιτηδείως ἔχειν: *Omnes homines ad Virtutem comparandam aptos eſſe & idoneos.* Quod ille negat, & *corporum temperiem* vult inſpici, vt alius alio magis minúſve ſit, imò non ſit. Argumento etiam vtitur; Si à Naturâ, inquit, virtus, & In libello, Quòd animi mores corp. temp. ſeq.
opinione dumtaxat deprauamur: cedò, quis primos homines infecit, cùm nondum aliena malitia fuit? A ſe ergo habuerunt. Atque hoc ita vrget, vt Poſidonium etiam, magnum illum Stoicum, hîc verò victum deſciuiſſe ab ijs dicat, & cum Academicis ſenſiſſe. Neſcio. argumento tamen reſponderi vel ex Senecâ noſtro poterat, & non calumnioſè occurri. Nam dicant no-
ſtri, *Primos illos homines, quamuis egregia illis vita fuerit, & fraude carens, non fuiſſe tamen Sapientes.* Intellege, ad perfectum Epiſt. xc.
Sapientes. *Non enim negauerim*, inquit, *fuiſſe alti ſpiritus viros, &, vt ita dicam, à dijs recentes: ſed quemadmodum omnibus indoles fortior fuit, & ad laborem paratior, ita non erant* INGENIA *omnibus* CONSVMMATA. *Non enim dat Natura virtutem:* ARS *eſt, bonum fieri.* Mihi videatur res ſic confici. Fatemur paullatim opinionibus ſenſibuſque alienis, aut exemplis, deprauari homines: ſed & ante illa qui fuerunt, non habuêre Naturam perfectam: & turbidum in eâ aliquid aut nubilum, Doctrinæ radio depurandum & illuſtrandum. Niſi fit; poteſt aberrare Ratio, & bonum quidem cupere, ſed capere etiam malum. Quid, quòd à Materiâ primâ incentiuum aliquod mali eſt? de quo in
* Phyſiologiâ videndum. * Lib. I. cap. XIV.

DISSERT. XI.

De Notionibus, quæ ad Doctrinam faciunt. Quid, & quotuplices eæ, accuratè dictum.

AVD. Capere in parte hæc videor: ſolidè & plenè, ſi de *Igniculis* iſtis & *Seminibus* magis apcris & diducis. LIPS. Non me extra rem & lineas tu ducis? Tamen ſequor, vt ſequi me etiam liberè & libenter poſſis. Audi. Igniculi iſti non aliud, quàm inclinationes, iudicia, & ex ijs notiones ſunt, à rectâ in nobis Ratione. Scito enim Stoicis placere, partem in nobis diuini Spiritus eſſe merſam, id eſt illam ipſam Rationem: quæ ſi in ſuo loco & luce lucear, tota pura, ſincera, recta, diuina ſit: nunc corpore, velut carcere, clauſa coërcetur, & opinionibus agitatur aut abducitur: & tamen retinet originis ſuæ flammulas, & Verum Honeſtumque per ſe, & ſuâ indole, vider. Iſtæ flammulæ, ſiue Igniculos mauis dicere (Græci ἀνθῆρας, ζώπυρα, ἐναύσματα appellant) exſerunt ſe & oſtendunt in ſenſibus quibuſdam, aut iudicijs, quæ omni hominum generi ferè, & optimæ cuique naturæ eximiè, ſunt inſita aut innata. Id Græci ἐννοίας ſiue *Notiones* vocant, item προλήψεις, *Anticipationes*: & quia paſſiuæ, atque inſitæ, κοινὰς καὶ ἐμφύτους, *Communes & Ingeneratas* agnominarunt. AVD. Benè. ſed cur *Igniculos*, aut *Scintillas*? LIPS. A Stoicorum id quoque ſenſu: quibus purior hic Animus eſt Ignis, poſteà docendum. Sed de re ipsâ, *Communes* ſunt, & agnitæ vel admiſſæ hominibus, ideoque Plutarchus librum titulo præſcripſit, περὶ κοινῶν ἐννοιῶν, *De communibus notionibus*: idque aduerſus Stoicos, quos vult euertere eas ſuis Paradoxis, aut oppugnare: audiendum mihi adhuc, non credendum. Atque vt aliquid diffundam de Notionibus (pauci capiunt) ſcito eaſipſas principia & fundamenta Stoicis Scientiæ ac Sapientiæ eſſe.

1 De Legib. Cicero ex eorum mente: *Ipſum hominem Naturá non ſolùm celeritate mentis ornauit, ſed etiam Senſus tamquam ſatellites attribuit ac nuncios, & rerum plurimarum obſcuras nec ſatis apertas Intellegentias incohauit, quaſi* FVNDAMENTA *quædam* SCIENTIAE. dicit hîc *Intellegentias*, & alibi etiam *Notitias*: quæ conſonant ſcilicet *Notionibus*. Sed ait *obſcuras & incohatas*: alibi *adumbratas*: item *complicatas*, *inuolutas*: quia Doctrinæ ductu atque operâ dirigendæ, & in lucem ſcientiamque euocandæ ſunt. Idem Cicero: *Notionem* (In Topic.) *appello, quod Græci tum* ἔννοιαν, *tum* πρόληψιν *dicunt. Ea eſt* INSITA *& antè percepta (an præcepta) cuiuſque formæ cognitio, enodationis indigens.* Vides *inſitam*? vides *enodationis indigentem*? Duplici Græco nomine adficit, & parum diſtinguit: fecerunt illi, & Ἔννοιαν ipſam duplicem ponebant, φυσικὴν καὶ τεχνικὴν, *Naturalem & Artificialem*. (Plut. de Placit. IV. cap. XI. & Laërt. in Zenone.) Illam, quæ eſſet τῶν καθόλου: *vniuerſalis* quædam, & *vniuerſalium*. vt Notitia Equi, Albi, Nigri: quæ operâ ſenſuum fit, vt dicunt, ἀνεπιτεχνήτως, *ſine adminiculo artis*. Alteram, ἣ γίνεται δι' ἡμετέρας διδασκαλίας καὶ ἐπιμελείας: *quæ fit operá induſtriæ & doctrinæ noſtræ*. Sub his etiam illas vulgares & cottidianas Notiones comprehendi ſcito, quæ impreſſâ Phantaſiâ quaque ſtabili gignuntur: ſed & noſtræ illæ huc reducantur. Et eſt ſanè omniũ magnus ad Scientiam vel Sapientiam vſus: adeò *vt ſine his* (IV. Acad.) (Cicerone adſtipulante) *nec intellegi quidquam, nec quæri, nec diſputari poſſit*. Itaque idem ille inter beneficia Naturę ponit, quod *Comprehenſionem dediſſet, quaſi normam ſcientiæ,* (I. Acad.) *& principium ſui: vnde poſteà Notiones rerum animis imprimerentur, è quibus* NON PRINCIPIA SOLVM, *ſed latiores quædam ad* RATIONEM *inueniendam viæ reperiuntur*. Hæc in Academicorum libris binis, qui hodie exſtant: & in ijs germaniſſima ferè Stoicorum decreta. Quomodo autem, & quibus velut gradibus ad Scientiam ducant, idem optimè expreſſit: *Mens ipſa*, inquit, *quæ* (IV. Acad.) *ſenſuum fons eſt, atque ipſa ſenſus, naturalem vim habet, quam intendit ad ea, quibus mouetur. Itaque aliqua Viſa ſic arripit, vt his ſtatim vtatur: aliqua ſic recondit.......... è quibus Memoria oritur. Cetera autem ſimilitudinibus conſtituit: ex quibus efficiuntur Notitiæ rerum: quas Græci tum* ἐννοίας *tum* προλήψεις *vocant. Eò cùm acceſſit Ratio, argumentique concluſio, rerumque innumerabilium multitudo; tum & perceptio eorum omnium appáret, & eadem Ratio profecta ab his gradibus ad Sapientiam peruenit.* Omnia partitè, & velut ex profeſſo doceat, adfert: quæ breuiter examinanda ſunt, & illuſtranda. Ait, *Mentem ipſam*. Ita. nam ea *Phantaſias* ſiue *Viſa* recipit, id eſt τὸ ἡγεμονικὸν Animæ: Plutarcho ex Stoicorum (De Placit. Phil.) mente diſertim ſcriptum. Deinde, *eam moueri*. nempe ab impreſſâ Phantaſiâ: & videtur ad Chryſippi verbum mentemque reſpexiſſe, qui Phantaſiam non τύπωσιν ἐν ψυχῇ, *impreſſionem in animo*, vt Zeno; ſed ἀλλοίωσιν vocabat, aut interpretabatur, id eſt *Mutationem*. Pergit Cicero, *aliqua Viſa ſic arripi vt*

ſtatim

ſtatim vtatur: vbi diſtinguit Viſa ſiue Phantaſias, in *Præſentaneas* & *Manentes*. Illas, quæ momentaneæ ſunt, & pereunt; iſtas, quæ *reconduntur*, vt ait: & reliqua eius ſenſus deſunt. Supplenda facilè, ex alijs. qui *Manentem* Phantaſiam, volunt *Notionem* eſſe. Ita enim, præter Plutarchum, Philo Iudæus: Ἔννοιαν μὲν γὰρ ἐναποκειμένην νόησιν, διανόησιν δὲ, τὴν νοήσεως διέξοδον βεβαιωτάτην: *Notionem eſſe, reconditum conceptum: Deliberationem, eiuſdem certam prolationem.* Sed amplius Cicero: *E quibus Memoria oritur.* Quæ Græcis eſt μνήμη. & hanc illi μόνιμον καὶ ἑκτικὴν τύπωσιν dicunt: *ſtabilem & habitualem impreſſionem.* Deinde, *Cetera autem ſimilitudinibus conſtituit.* Quis? an Memoria? non puto: nec ſic Stoici. Imò illis poſt Memoriam Ἐμπειρία ſuccedit, *Ars* ſiue *Vſus.* & definitur, τὸ τῶν ὁμοειδῶν μνημῶν πλῆθος: *multitudo Memoriarum conſimilium.* quod Cicero poſteà tangit, ſed parùm (ſi hæc ſincera omnia) diſtinguit. Deinde, *effici ex ijs Notitias rerum.* Neque hic ordo pro Græcis, qui hodie quidem exſtant, aut mihi ſint viſi: qui *Notitias* & *Memoriæ* & *Arti* antemittunt. Clauſula eſt, *accedere Rationem*, & ad *Sapientiam peruenire.* quod veriſſimum eſt: & idem Cicero ſeſe explicet: *Primum eſt intellegentia, deinde conſequentium rerum cum primis coniunctio & comprehenſio: ex quo videlicet, quid ex quibuſque rebus efficiatur, idq́ue Ratione, concludimus, ſingulasq́ue res definimus: ex quo Scientia.* Nimirum Dialecticæ quodam ductu, λόγῳ καὶ λογισμῷ vtentes, *Ratione & Ratiocinatione*, certum comprehendimus, & Notiones illas ſtabilimus. Habes de quæſito: an aliud deſideras?

Lib. Quod Deus immutab.

Plut. De Placit.

II. De Nat. deor.

AVD. Superaddi de *Artificialibus* [quæ] noſtrâ operâ producantur. quomodo id fiat?

LIPS. Cicero ille idem tangit: *Cùm rerum Notiones in animis fiant, ſi aut Vſu aliquid cognitum ſit, aut Coniunctione, aut Similitudine, aut collatione rationis: hoc quarto, quod extremum poſuit, Bonorum notitia eſt facta.* Senecam id illuſtret, qui Lucilio quærenti, *Quomodo ad nos Boni Honeſtique notitia perueniſſet?* Reſpondit, *Hoc nos docere Naturam non potuiſſe. Sed nobis* (Stoicis) *videtur*, inquit, *Obſeruatio collegiſſe, & rerum ſæpè factarum inter ſe Collatio, per analogiam noſtro intellectu & Bonum & Honeſtum iudicante.* Et pluſcula ibi vide: ſed magis Laërtium vide, qui pleniùs hæc & ex arte tradit. *Eorum quæ noſcuntur*, inquit, (id eſt, *Notitiarum*) *alia per Caſum aut Incidentiam* (περίπτωσιν) *noſcimus, alia per Similitudinem, alia Analogiam, alia Tranſpoſitionem, alia Compoſitionem* (Cicero *Coniunctionem*) *denique alia per Contrarietatem.* Exempla deinde dat ſingulorum, in ipſo videnda: neque his minutis mihi cenſeo inſiſtendum. Illud vtilius moneo, *Notiones* in præſtanti naturâ explicatiores eſſe, & facilè Rationis iudicijq́ue operâ educendas: quod quibuſdam eueniſſe, ante Artem Scientiamq́ue natam, pænè ſit fatendum. Item, Vſum earum magnum eſſe ad omnem vitam & virtutem; ſi eâdem Iudicij bonitate rebus applicentur. Epictetus hoc monet atque ingerit: *Caue*, inquit, *Notiones ſingulis rebus temerè & vanè accommodare.* Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἴτιον τοῖς ἀνθρώποις πάντων τῶν κακῶν, τὸ τὰς προλήψεις τὰς κοινὰς μὴ δύνασθαι ἐφαρμόζειν ταῖς ἐπὶ μέρους: *Hæc eſt* CAVSA *mortalibus* OMNIVM MALORVM, *non poſſe* COMMVNES NOTIONES APTARE SINGVLARIBVS. Notabilis ſententia, an oraculum: & vult hoc dictum, quod ipſe diffundit. Ecce Notio eſt in animo, *Mala vitare, Bona ſequi*: at cùm ad facta venitur, alias notiones tibi formas, *Hoc & illud malum, bonumq́ue eſſe*: quæ te ipſa non ſunt, & ſic principio bono, in finem prauum deſinis, & ipſe te fallis. Communis autem illa Notio, duce Ratione ad vera bona malaque, certò & ſine errore, aptanda erat: non ad iſta, quæ Vulgus aut Opinio tibi dictant.

III. De Finib.

Epiſt. cxx.

In Zenone.

Lib. III. Diſſert. cap. xxvi.

DISSERT. XII.

Doctrinam duplicem eſſe, Dogmaticam & Pareneticam: vtraque laudata.

SED vt in gradum viamq́ue reponamur, à quâ leuiter tamen diſceſſimus: vides Sapientiam doceri, & Igniculos Notionesq́ue ad eam ducere: ſed à quo, & quomodo etiam doceri? Ab ipsâ Philoſophiâ, vt liquet: atque id viâ duplici, *Decretorum*, & *Præceptorum*. Illam Græci Δογματικὴν appellant, hanc παραινετικήν: nos reddere *Decretoriam & Præceptoriam* poſſimus. Apta diuiſio. nam ſicut ipſam totam bipertitam fecimus, *Contemplatiuam & Actiuam*: vtrique ecce parti ductorem ſuum damus, & (Senecæ verbis) *Contemplationem Inſtitutio tradit, Actionem Admonitio.* Inſtitutio, id eſt *Decreta.* neque enim vlla ars ſine ijs eſt: quæ alij *Axiomata, Enuntiata*, aut *Effata* appellant: Stoici Δόγματα, *quæ nobis vel Decreta licet appellare, vel Scita, vel Placita*:

Epiſt. xcv.

Sen. Epiſt. xcv.

Apu-

DISSERT. XI.

De Notionibus, quæ ad Doctrinam faciunt. Quid, & quotuplices eæ, accuratè dictum.

AVD. Capere in parte hæc videor: ſolidè & plenè, ſi de *Igniculis* iſtis & *Seminibus* magis aperis & diducis. LIPS. Non me extra rem & lineas tu ducis? Tamen ſequor, vt ſequi me etiam liberè & libenter poſſis. Audi. Igniculi iſti non aliud, quàm inclinationes, iudicia, & ex ijs notiones ſunt, à rectâ in nobis Ratione. Scito enim Stoicis placere, partem in nobis diuini Spiritus eſſe merſam, id eſt illam ipſam Rationem: quæ ſi in ſuo loco & luce luceat, tota pura, ſincera, recta, diuina ſit: nunc corpore, velut carcere, clauſa coërcetur, & opinionibus agitatur aut abducitur: & tamen retinet originis ſuæ flammulas, & Verum Honeſtumque per ſe, & ſuâ indole, videt. Iſtæ flammulæ, ſiue Igniculos mauis dicere (Græci σπινθῆρας, ζώπυρα, ἐναύσματα appellant) exſerunt ſe & oſtendunt in ſenſibus quibuſdam, aut iudicijs, quæ omni hominum generi ferè, & optimæ cuique naturæ eximiè, ſunt inſita aut innata. Id Græci ἐννοίας ſiue *Notiones* vocant, item προλήψεις, *Anticipationes:* & quia paſſiuæ, atque inſitæ, κοινὰς καὶ ἐμφύτους, *Communes* & *Ingeneratas* agnominarunt. AVD. Benè. ſed cur *Igniculos*, aut *Scintillas*? LIPS. A Stoicorum id quoque ſenſu: quibus purior hic Animus eſt Ignis, poſteà docendum. Sed de re ipsâ, *Communes* ſunt, & agnitæ vel admiſſæ hominibus, ideoque Plutarchus librum titulo præſcripſit, περὶ κοινῶν ἐννοιῶν, *De communibus notionibus*: idque aduerſus Stoicos, quos vult euertere eas ſuis Paradoxis, aut oppugnare: audiendum mihi adhuc, non credendum. Atque vt aliquid diffundam de Notionibus (pauci capiunt) ſcito eas ipſas principia & fundamenta Stoicis Scientiæ ac Sapientiæ eſſe.
I De Legib. Cicero ex eorum mente: *Ipſum hominem Naturá non ſolùm celeritate mentis ornauit, ſed etiam Senſus tamquam ſatellites adtribuit ac nuncios, & rerum plurimarum obſcuras nec ſatis apertas Intellegentias incohauit, quaſi* FVNDAMENTA *quædam* SCIENTIAE. dicit hîc *Intellegentias*, & alibi etiam *Notitias*: quæ conſonant ſcilicet *Notionibus*. Sed ait *obſcuras & incohatas*: alibi *adumbratas*: item *complicatas*, *inuolutas*: quia Doctrinæ ductu atque operâ dirigendæ, & in lucem ſcientiamque euocandæ ſunt.
In Topic. Idem Cicero: *Notionem appello, quod Græci tum ἔννοιαν, tum πρόληψιν dicunt. Ea eſt* INSITA *& antè percepta (an præcepta) cuiuſque formæ cognitio, enodationis indigens.* Vides *inſitam*? vides *enodationis indigentem*? Duplici Græco nomine adficit, & parum diſtinguit: fecerunt illi, & Plut. de Placit. IV. cap. XI. & Laërt. in Zenone. Ἔννοιαν ipſam duplicem ponebant, φυσικὴν καὶ τεχνικὴν, *Naturalem & Artificialem.* Illam, quæ eſſet τῶν καθόλου: *vniuerſalis* quædam, & *vniuerſalium.* vt Notitia Equi, Albi, Nigri: quæ operâ ſenſuum fit, vt dicunt, ἀνεπιτεχνήτως, *ſine adminiculo artis.* Alteram, ἡ γίνεται δι' ἡμετέρας διδασκαλίας καὶ ἐπιμελείας: *quæ fit operá induſtriæ & doctrinæ noſtræ.* Sub his etiam illas vulgares & cottidianas Notiones comprehendi ſcito, quæ impreſsâ Phantaſiâ quaque ſtabili gignuntur: ſed & noſtræ illæ huc reducantur. Et eſt ſanè omniũ magnus ad Scientiam vel Sapientiam vſus: adeò *vt ſine his* IV. Acad. (Cicerone adſtipulante) *nec intellegi quidquam, nec quæri, nec diſputari poſſit.* Itaque idem ille inter beneficia Naturę ponit, quod *Comprehenſionem dediſſet, quaſi normam ſcientiæ, & principium ſui: vnde poſteà Notiones* I. Acad. *rerum animis imprimerentur, e quibus* NON PRINCIPIA SOLVM, *ſed latiores quædam ad* RATIONEM *inueniendam viæ reperiuntur.* Hæc in Academicorum libris binis, qui hodie exſtant: & in ijs germaniſſima ferè Stoicorum decreta. Quomodo autem, & quibus velut gradibus ad Scientiam ducant, idem optimè expreſſit: *Mens ipſa*, inquit, *quæ* IV Acad. *ſenſuum fons eſt, atque ipſa ſenſus, naturalem vim habet, quam intendit ad ea, quibus mouetur. Itaque aliqua Viſa ſic arripit, vt his ſtatim vtatur: aliqua ſic recondit.......... è quibus Memoria oritur. Cetera autem ſimilitudinibus conſtituit: ex quibus efficiuntur Notitiæ rerum: quas Græci tum Ἐννοίας tum προλήψεις vocant. Eò cùm acceſſit Ratio, argumentique concluſio, rerumque innumerabilium multitudo; tum & perceptio eorum omnium apparet, & eadem Ratio profecta ab his gradibus ad Sapientiam peruenit.* Omnia partitè, & velut ex profeſſo doceat, adfert: quæ breuiter examinanda ſunt, & illuſtranda. Ait, *Mentem ipſam.* Ita. nam ea *Phantaſias* ſiue *Viſa* recipit, id eſt τὸ ἡγεμονικὸν Animæ: Plutarcho ex Stoicorum De Placit. Phil. mente diſertim ſcriptum. Deinde, *eam moueri.* nempe ab impreſsâ Phantaſiâ: & videtur ad Chryſippi verbum mentemque reſpexiſſe, qui Phantaſiam non τύπωσιν ἐν ψυχῇ, *impreſſionem in animo*, vt Zeno; ſed ἀλλοίωσιν vocabat, aut interpretabatur, id eſt *Mutationem.* Pergit Cicero, *aliqua Viſa ſic arripi vt*

ſtatim

ſtatim vtatur: vbi diſtinguit Viſa ſiue Phantaſias, in *Præſentaneas* & *Manentes*. Illas, quæ momentaneæ ſunt, & pereunt; iſtas, quæ *recondunrur*, vt ait: & reliqua eius ſenſus deſunt. Supplenda facilè, ex alijs. qui *Manentem* Phantaſiam, volunt *Notionem* eſſe. Ita enim præter Plutarchum, Philo Iudæus: Lib. Quòd Deus immutab. Ἔννοια μὲν ἐναποκειμένη νόησις, διανόησις δὲ, τῆς ἐννοίας διέξοδος ἐπιβεβαιωτική: *Notionem eſſe, reconditum conceptum: Deliberationem, eiuſdem certam prolationem.* Sed amplius Cicero: *E quibus Memoria oritur.* Quæ Græcis eſt μνήμη. & hanc illi μόνιμον ἢ ἑκτικὴν τύπωσιν dicunt: *ſtabilem & habitualem impreſſionem.* Deinde, *Cetera autem ſimilitudinibus conſtituit.* Quis? an Memoria? non puto: nec ſic Stoici. Imò illis poſt Memoriam Ἐμπειρία ſuccedit, *Ars* ſiue *Vſus*. & definitur, Plut. De Placit. τὸ τῶν ὁμοειδῶν μνημῶν πλῆθος: *multitudo Memoriarum conſimilium.* quod Cicero poſteà tangit, ſed paiùm (ſi hæc ſincera omnia) diſtinguit. Deinde, *effici ex ijs Notitias rerum.* Neque hic ordo pro Græcis, qui hodie quidem exſtant, aut mihi ſint viſi: qui *Notitias* & *Memoriæ* & *Arti* antemittunt. Clauſula eſt, *accedere Rationem*, & ad *Sapientiam peruenire.* quod veriſſimum 11. De Nat. deor. eſt: & idem Cicero ſeſe explicet: *Primum eſt intellegentia, deinde conſequentium rerum cum primis coniunctio & comprehenſio: ex quo videlicet, quid ex quibuſque rebus efficiatur, idque Ratione, concludimus, ſingulaſque res definimus: ex quo Scientia.* Nimirum Dialecticæ quodam ductu, λόγῳ καὶ λογισμῷ vtentes, *Ratione & Ratiocinatione*, certum comprehendimus, & Notiones illas ſtabilimus. Habes de quæſito: an aliud deſideras?

AVD. Superaddi de *Artificialibus*, quæ noſtrâ operâ producantur. quomodo id fiat?

LIPS. 111. De Fin. Cicero ille idem tangit: *Cùm rerum Notiones in animis fiant, ſi aut Vſu aliquid cognitum ſit, aut Coniunctione, aut Similitudine, aut collatione rationis: hoc quarto, quod extremum poſui, Bonorum notitia eſt facta.* Senecam id Epiſt. cxx. illuſtret, qui Lucilio quærenti, *Quomodo ad nos Boni Honeſtique notitia perueniſſet?* Reſpondit, *Hoc nos docere Naturam non potuiſſe. Sed nobis* (Stoicis) *videtur*, inquit, *Obſeruatio collegiſſe, & rerum ſæpè factarum inter ſe Collatio, per analogiam noſtro intellectu & Bonum & Honeſtum iudicante.* Et pluſcula ibi In Zenone. vide: ſed magis Laërtium vide, qui pleniùs hæc & ea alie tradit. *Eorum quæ noſcuntur*, inquit, (id eſt, *Notitiarum*) *alia per Caſum aut Incidentiam* (περίπτωσιν) *noſcimus, alia per Similitudinem, alia Analogiam, alia Tranſpo-*

ſitionem, alia Compoſitionem (Cicero *Coniunctionem*) *denique alia per Contrarietatem.* Exempla deinde dat ſingulorum, in ipſo videnda: neque his minutis mihi cenſeo inſiſtendum. Illud vtilius moneo, *Notiones* in præſtanti naturâ explicatiores eſſe, & facilè Rationis iudicijque operâ educendas: quod quibuſdam euenitſe, ante Artem Scientiamque natam, pænè ſit fatendum. Item, Vſum earum magnum eſſe ad omnem vitam & virtutem; ſi eâdem Iudicij bonitate rebus applicentur. Epictetus hoc monet atque ingerit: *Caue*, in- Lib. 111. Diſſert. quit, *Notiones ſingulis rebus temerè & vanè accommodare.* Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἴτιον τοῖς ἀνθρώποις πάντων τῶν κακῶν, τὸ τὰς προλήψεις τὰς κοινὰς μὴ δύνασθαι ἐφαρμόζειν ταῖς ἐπὶ μέρους: *Hæc eſt* CAVSSA *mortalibus* OMNIVM MALORVM, *non poſſe* COMMVNES NOTIONES APTARE SINGVLARIBVS. cap. xxvi. Notabilis ſententia, an oraculum: & vult hoc dictum, quod ipſe diffundit. Ecce Notio eſt in animo, *Mala vitare, Bona ſequi*: at cùm ad facta venitur, alias notiones tibi formas, *Hoc & illud malum, bonumque eſſe*: quæ te ipſâ non ſunt, & ſic principio bono, in finem prauum deſinis, & ipſe te fallis. Communis autem illa Notio, duce Ratione ad vera bona malaque, certò & ſine errore, aptanda erat: non ad iſta, quæ Vulgus aut Opinio tibi dictant.

DISSERT. XII.

Doctrinam duplicem eſſe, Dogmaticam & Paræneticam: vtraque laudata.

SED vt in gradum viamque reponamur, à quâ leuiter tamen diſceſſimus: vides Sapientiam doceri, & Igniculos Notioneſque ad eam ducere: ſed à quo, & quomodo etiam doceri? Ab ipsâ Philoſophiâ, vt liquet: atque id viâ duplici, *Decretorum*, & *Præceptorum*. Illam Græci Δογματικὴν appellant, hanc παραινετικήν: nos reddere *Decretoriam* & *Præceptoriam* poſſimus. Apta diuiſio. nam ſicut ipſam totam bipertitam fecimus, *Contemplatiuam* & *Actiuam*: vtrique ecce parti ductorem ſuum damus, & (Senecæ verbis) *Contemplationem inſtitu-* Epiſt. xcv. *tio tradit, Actionem Admonitio.* Inſtitutio, id eſt *Decreta.* neque enim vlla ars ſine ijs eſt: quæ alij *Axiomata, Enuntiata*, aut *Effata* appellant: Stoici Δόγματα, *quæ nobis vel* Sen. Epiſt. xcv. *Decreta licet appellare, vel Scita, vel Placita:*

Apuleius etiam *Conſulta* vertit. Quid ea ſunt? generalia quædam capita, & velut leges, ad quæ reliqua omnia Doctrinæ vel examinentur, vel referantur. Siquid ab his diſſidet, improbum & adulterinum habeo: ſi quid conuenit, agnoſco, & tamquam teſſerâ datâ, in ius commilitij admitto. Ea certa, firma, rata ſunt: &, vt in ipſâ militiâ Aquilæ aut Signa, omni vi propugnanda.
IV. Acad. *Decreta* (ait Stoicus Cicero) *Philoſophi vocant* Δόγματα, *quorum nullum ſine ſcelere prodi poteſt. Cùm enim Decretum proditur*, LEX VERI RECTIQVE *proditur*. Agnoſcis de-
Ibid. ſcriptionem? Iterumque idem: *Decretum ſtabile, fixum, ratum eſſe debere, quod mouere nulla ratio queat.* Sunt ergo κύριαι quædam δόξαι, *dominantes & eximiæ ſententiæ*, quæ reliquum totum agmen ducant. Valdè ijs opus. & ſicut in mari ſidera certa notamus, ad quæ curſus dirigatur, etſi aliâ atque aliâ velificatione: ſic in notionum aut actionum multiplici varietate, omnia ad hæc illuſtria velut ſidera dirigenda, ſi ab errore tueri volumus hunc curſum. Et verò niſi generalia quædam iſta ſint, quæ ſingulorum certitu-
Sen. epiſt. XCIV. do aut rectitudo erit? aut *quis poterit de parte ſuadere, niſi qui ſummam totius vitæ prius complexus eſt?* Hoc pater, hoc maritus, dominus. ciuis, benè honeſteque faciet. Itane? dic mihi priùs & ſuade, quid ſit Bonum Honeſtumque. Viue frugaliter, innocenter, caſtè: ſic debes. Debeo? doce priùs, Naturæ hoc meæ conuenire, & ad eam eſſe. Alioqui vnde fides tibi, dictiſque ſit? auctorem deſidero. Sicut drachmam argenti aurive ſiquis profert, boni quidem, ſed quæ imaginem aut ſignum Principis non præfert, recuſare eam ius & mos eſt: ſic bonum etiam monitum ſuſpectum habere, vt monetam, quod principis alicuius Decreti ſigno ſe non probat. Addo, quòd vis magna, etſi occulta, eſt in Decretis; ſed quæ paullatim ſe exſerit, vbi cultorem eſt nacta. Vti ſemen, quamuis exiguum, in bonam terram iactum, diffunditur & ſe explicat, & multiplicem fructum profert: ſic in bono ingenio Decretum. Denique Præ-
Epiſt. XCV. cepta vitam & ortum his debent. *Hoc intereſt*, ait Seneca, *inter Decreta philoſophiæ & Præcepta, quod inter elementa & membra. Hæc ex illis dependent; illa & horum cauſa ſunt, & omnium.* Ergo lo[illegible]iu partis dignitatem fructumque tenes: cape & alterius. Abſit enim vt hæc ſpernamus, etſi dignitate poſtponimus: imò quidam, vl[illegible] ſolùm intuiti, ante

ea cenſebant. Sanè *antiqua Sapientia nihil* Ibid *aliud, quàm facienda & vitanda præcepit: & tunc longè meliores erant viri.* Nimirum, vt plena ſit Doctrina, iungenda ſunt vtraque: & ſicut ipſa Contemplatio atque Actio, indiuiduo contubernio ſocianda. *Et diſcas* Ibid. *oportet, & quæ didiciſti agendo confirmes:* quorum illi Decreta, huic Præcepta conducunt. *Nam quamuis argumentis collectum ſit, quæ Bo-* Ep. XCIV. *na, quæ Mala ſint: nihilominùs habent Præcepta partes ſuas: & Prudentia, Iuſtitia, Officijs conſtant: Officia autem Præceptis diſponuntur.* Quòd ſi imbecilla, id eſt Proficientia adhuc ingenia conſideres: neſcio an non maior & præſentior erit vſus Præceptorum. Nam à ſubtilibus illis, aut altiùs petitis abhorrent: proximè alludentia admittunt. Iam quædam, etiam ſine probatione, illabuntur animis: dici & ſuggeri ea ſatis eſt, Naturâ ipſâ audientis inclinante. *Omnium enim honeſtarum* Ibid. *rerum ſemina animi gerunt, quæ Admonitione excitantur: non aliter quàm ſcintilla, flatu leui adiuta, ignem ſuum explicat.* Ecce, cùm audio, *Tempori parce, Te noſce, Abſtine & contine:* numquid rationem aut Decretum aliud requiram? minimè. Nam hæc talia *cum ictu* Ibid. *quodam audimus, nec vlli licet dubitare aut interrogare, Quare? adeò etiam ſine ratione ipſa veritas ducit.* Sicut ſcaturigines aquarum in agro aut horto meo ſi habeam, vtor & irrigo, nec primos vltrà fontes inquiro: ita hîc licere aliquis dicat. Tamen tutius meliuſque, vt dixi, iungere, te etiam & indole, ſi conſideras, coniuncta. *Quid enim intereſt in-* Ibid. *ter Decreta philoſophiæ, & Præcepta, niſi quòd illa generalia præcepta ſunt, hæc ſpecialia?* ſed tamen [illegible]que res præcipit, atque adeò vtraque etiam iuuat: ſed occultiùs illa, apertiùs iſta. Sicut manuum, pedum, & membrorum vſus in aperto eſt, & ſenſibus incurrit: in abdito cor & ſpiritus illi ſunt, qui motum & impetum hunc donant: ſic de Præceptis dicere poſſis, palàm iuuare, latenter Decreta. Ego verò & aliâ ſimilitudine rem ingeram, & ſimul Ordinem dicendorum. Sicut in arbore Radicem habes, ex eâ Truncum, ex his Ramos, deinde ramulos aut Flagella: ſic in Philoſophiâ ſcito, primum aliquod Decretum inſtar Radicis habere, proximum vt Truncum, minora vt Ramos; denique copiam illam Præceptiorum ſuccedere & ex ijs ſurgere, verè Flagella ad animos erigendos & incitandos.

DIS-

DISSERT. XIII.

De Fine, ſiue Vltimo Bonorum: & quis ille ſit?

ORDIAMVR igitur ab ipsâ Radice, id eſt *Fine*: à quo pendent omnia, ad quem referuntur omnia: & qui velut patens & rector quidam eſt Decretorum. *Finem* Græci Τέλος dicunt, paullò aliter in Philoſophiâ, quam vulgò: vbi effectionem perfectionemque rei ſignificat: vt in Homero, ac priſcis. At primus Plato Philoſophiæ adiunxit, & reſtrinxit: pro eo, quod in vitâ vltimum appetimus. Ideoque Cicero paſſim vertit & appellat, *Vltimum*, *Extremum*, *Summum*. Neceſſaria hæc cognitio: & Plato idem cenſuit, *inutilem omnem ſcientiam, imò noxiam, ſine notitiâ Optimi finis*. (In Theæt.) Quid Ariſtoteles? eius ſcitum: Ἆρ' οὖν καὶ πρὸς τὸν βίον ἡ γνῶσις τοῦ τέλους μεγάλην ἔχει ῥοπήν, καὶ καθάπερ τοξόται σκοπὸν ἔχοντες, μᾶλλον ἂν τυγχάνοιμεν τοῦ δέοντος: (1. Ethic. Nicom. cap. 11.) *Enimuerò ad vitam etiam vtilis, & magnum momentum habet cognitio Finis. atque vt ſagittarij, qui ſcopum habent, magis quod oportet aſſequamur.* At Cicero: *Quid eſt in vitâ tantopere quærendum, quàm quis ſit Finis, quod extremum, quod vltimum, quò ſint omnia bene viuendi recteque faciendi conſilia referenda?* (1. De Fin.) Seneca noſter: *Proponamus oportet Finem ſummi boni, ad quem nitamur, ad quem omne Factum noſtrum Dictumque reſpiciat, veluti nauigantibus ad ſidus aliquod dirigendus eſt curſus.* (Epiſt. xcv.) Pulchrè: atque alibi cauſſam hanc ſtultitiæ & malitiæ noſtræ aſſerit, ignorare aut non aſſiduè eum meditari. Lucilio ſuo: *Quoties quid fugiendum ſit, aut quid petendum, voles ſcire: ad Summum bonum, & propoſitum totius vitæ reſpice. Illi enim conſentire debet, quidquid agimus. non diſponet ſingula, niſi cui iam vitæ ſuæ Summa propoſita eſt. Nemo, quamuis paratos habeat colores, ſimilitudinem reddet, niſi iam conſtet, quid velit pingere. Ideò peccamus, quia de partibus vitæ omnes deliberamus, de totâ nemo. Scire debet quid petat ille, qui ſagittam vult mittere, & tunc dirigere, & moderari manu telum.* (Epiſt. lxxi.) Clarè, acriter, & ſuo more: imagine etiam vltimâ, ad illam Ariſtotelis accedente. Sed hic igitur Finis talis, quid eſt? Definiunt Stoici: (Stob. Eclog. Ethic.) Οὗ ἕνεκα πάντα πράττεται καθηκόντως, αὐτὸ δὲ πράττεται οὐδενὸς ἕνεκα: *Cuius cauſſâ omnia officia aut rectè facta fiunt, ipſe autem nullius.* Siue etiam: Ἐφ' ὃ πάντα τὰ ἐν τῷ βίῳ πραττόμενα καθηκόντως τὴν ἀναφορὰν λαμβάνει, αὐτὸ δ' ἐπ' οὐδέν: *Ad quem omnia rectè conuenienterque facta referuntur, ipſe ad nul-*

lum. Cicero hoc ab ijs ſumpſit, & conuertit: *Extremum, omnium philoſophorum ſententiâ, tale eſſe debet, vt ad id omnia referri oporteat, ipſum autem nuſquam.* (1. De Fin.) Definitur & breuiſſimè: Ἔσχατον ὀρεκτῶν: *Vltimum appetendorum.* Quæ mens eſt eiuſdem Tullij, cùm *Fines bonorum* libris ſuis inſcripſit: quia illud Bonum, reliquorum eſt extremum. Obſerua autem τὰ καθήκοντα, ſiue *Officia*, his finitionibus inſeri, valdè pro Stoico ſenſu: & miror virum doctiſſimum, qui Stobæum vertit, vtrobique hoc verbi neglexiſſe. Nam eo ſignificant, Finem ſuum vltimum eſſe, *Conuenienter viuere Rationabili Naturæ.* Itaque Archedemus explicabat ὁμολογίαν Zenonis, (de quâ ſtatim) πάντα τὰ καθήκοντα ἐπιτελοῦντα ζῆν: *Omnia Officia perficientem viuere.* Nam *Officium* definiunt, *quod Ratione factum ſit*: itemque, *Actionem, Naturalibus conſtitutionibus conuenientem.* Agnoſcis igitur in eo & *Rationem*, & *Naturam*: quæ vtraque dux ad *Beatitudinem*, ſiue *Felicitatem*. Ea enim conſenſu eſt Finium Finis, ſiue vt Ariſtoteles ſcitè, Τέλειον Τέλος: *Perfectus Finis*. Τέλειον Τέλος, inquit, ἐστὶν, οὗ τυγχάνοντες, μηδενὸς ἔτι προσδεόμεθα. Ἀτελὲς δὲ, οὗ τυγχάνοντες προσδεόμεθά τινος. οἷον δικαιοσύνης μόνον τυγχάνοντες, πολλῶν προσδεόμεθα. τῆς δὲ εὐδαιμονίας, οὐδενὸς ἔτι: (Magn. lib. 1. cap. 1.) *Perfectus Finis eſt, quo potiti nihil petimus vltrà vel egemus: Imperfectus, qui cùm obuenit, etiam egemus. Veluti, Iuſtitiam adepti, plura volumus: at Felicitatem, iam nihil.* Itaque hæc eſt, quò vota noſtra eunt, patentum ducunt: omnes homines, omnis ſexus,

——— *nauibus atque* (Horat.)
Quadrigis petimus Benè viuere.

Sed diſcrimen hîc tenue Stoici ingerunt: (Stob. Eclog.) καὶ τὴν μὲν εὐδαιμονίαν λέγουσι σκοπὸν ἐκκεῖσθαι· τέλος δ' εἶναι, τὸ τυχεῖν τῆς εὐδαιμονίας: *& Felicitatem dicunt vt Scopum proponi; Finem verò eſſe, Felicitatem aſſequi.* Nec malè. verè enim, vt in ſagittando, Scopus ille omnibus proponitur: cùm tetigi, mihi applico, & Finem ſum adeptus.

DISSERT. XIV.

Eum eſſe, Secundùm Naturam viuere: & varia ſuper hoc interpretatio.

AVD. Iam feriamus, obſecro, ſi poteſt: aut certè collineemus, & eò dirigamus. Explica, inquam, & præi, quâ viâ aut arte hunc Scopum tangam LIPS Breuiter id poteſt, & conſentiente pænè veterum ſenſu. Nam Plato, & omnis Academia illa vetus, nullâ

Cic. I. Academ. *nullâ in re aliâ, niſi in* NATVRA, *quærendum eſſe illud Summum bonum, quò omnia referrentur, dicebant.* Idem Cynici, atque alij pluſculi. de
Libro de agricult. quibus communiter Philo, ille Iudæus: Τὸ μὲν ἀκολούθως φύσει ζῆν, εὐδαιμονίας τέλος εἶπον οἱ πρότεροι: *Conſequenter Naturæ viuere, Felicitatis finem dixerunt illi priſci.* Quid noſtri Stoici? altâ & crebrâ hoc voce. Vt Seneca:
De Vit. Beat. c. VIII. *Idem eſt Beatè viuere, & ſecundùm Natu-*
Epiſt. V. *ram.* Item: *Propoſitum noſtrum eſt, ſecundùm*
De Vit. Beat. c. III. *Naturam viuere.* Iterumque: *Quod inter* OMNES *Stoicos conuenit, rerum Naturæ aſſentior. Ab illâ non deërrare, & ad illius legem exemplumque formari, Sapientia eſt.* Tum definiendo adiungit: *Beata eſt ergo vita* CONVENIENS NATVRAE SVAE. Quod ipſum eſt Stoicum ſcitum & dictum: Τέλος εἶναι, τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν: *Finem eſſe,* CONVENIENTER NATVRAE VIVERE. Epictetus hoc non ſemel extulit: Συμφώνως τῇ φύσει ζῆν: *Conformiter, ſiue Concorditer Naturæ viuere.* Vis & poëtam audire, pro hoc ſenſu & verbis? Horatius:

Viuere NATVRAE *ſi* CONVENIENTER *oportet.*

Sed & alius ſuccinit:

Lucan. I. —— *hæc duri immota Catonis*
Secta fuit, ſeruare modum, FINEMQVE *tenere,*
NATVRAMQVE SEQVI.

Plures teſtes ſe offerunt: dimitto. ſatis iſti euincunt: vtinam & liquidò ſatis declarent. Quid enim eſt *Conuenienter Naturæ viuere?* Hic diſſidium & pugna. atque adeò vt decantata illa * κατάληψις, velut pomū aliquod Eridis, in medium à Zenone iacta, Arceſilam alienauit, & Academicos animauit: ita hæc Finis conſtitutio & explicatio, acre Stoicis bellum in Peripateticos, Epicuréos, alios, excitauit. Quid facimus? induſtriè ſimul & cautè inquiramus, & an non Senecâ noſtro duce? qui communiter cauſſam aberrantium à vero aperit: & tu hoc primum au-
Ep. XLIV. di. *Quid eſt,* inquit, *in quo hic erratur? Cùm omnes Beatam vitam optent; quòd inſtrumenta eius pro ipſâ habent, & dum illam petunt, fugiunt. Nam cùm ſumma beatæ vitæ ſit ſolida tranquillitas, & eius inconcuſſa fiducia: ſolicitudinis cauſas colligunt, & per inſidioſum iter vitæ, non tantùm ferunt ſarcinas, ſed trahunt. Ita longiùs ab effectu eius, quod petunt, ſemper abſcedunt; & quò plus operæ impendunt, hoc ſe magis impediunt. Quod euenit in labyrintho properantibus, ipſa illos velocitas implicat.* Diuinantia, imò diuina verba. Quid aliud olim & nunc pleroſque à recto Fine vel intellegendo, vel apprehendendo, abſterruit, quàm vilium & inæſtimabilium aliquot rerum æſtimatio & amor? Ita Voluptatem alius, Indolentiam, Opes, Valetudinem, externa omnia, aut facere aut iuuare Felicitatem voluerunt: & hæc eſſe inter CONVENIENTIA NATVRAE. De alijs loquor? inter ipſos Stoicos controuerſæ mentis hæc verba: & Epictetus ille fidus Veri interpres & aſſer-
tor, hoc inter ardua maximè habet. Τί οὖν θαυμαστόν ἐστιν, inquit. νοῆσαι τὸ βούλημα τῆς 1. Diſſert. XVIII.
φύσεως: *Quid admirabile igitur?* (non Chryſippum intelligere aut Zenona) *ſed iſtud, Noſſe voluntatem Naturæ.* Videamus, ſiue audiamus, ſi placet, primùm conſulares aliquot velut Senatores: & quidem ſententias ſuas recitantes ex tabellâ. In Stobæi Eclogis, ita cenſent: Τὸ τέλος μὲν Ζήνων οὕτως ἀπέδωκε, τὸ ὁμολογουμένως ζῆν. τοῦτο δ' ἐστὶ καθ' ἕνα λόγον
καὶ σύμφωνον ζῆν, ὡς τῶν μαχομένων * ζώων κακο- * Forte, ζώντων
δαιμονούντων. Οἱ δὲ μετὰ τοῦτον προσδιαρθροῦντες οὕτως ἐξέφερον, ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν· ὑπολαβόντες ἔλαττον εἶναι κατηγόρημα τὸ ὑπὸ Ζήνωνος ῥηθέν. Κλεάνθης γὰρ πρῶτος διαδεξάμενος αὐτοῦ τὴν αἵρεσιν προσέθηκε, τῇ φύσει. ὅπερ ὁ Χρύσιππος σαφέστερον βουλόμενος ποιῆσαι, ἐξήνεγκεν τὸν τρόπον τοῦτον, Ζῆν κατ' ἐμπειρίαν τῶν φύσει συμβαινόντων. Διογένης δέ, εὐλογιστεῖν ἐν τῇ τῶν κατὰ φύσιν ἐκλογῇ, καὶ ἀπεκλογῇ. Ἀρχέδημος δέ, πάντα καθήκοντα
* ἐπιτελοῦντα ζῆν: *Finem Zeno ita edidit, Con-* * Ex Diog. additur.
uenienter viuere. quod eſt, ſecundùm vnam rationem & concordem ſibi viuere: quaſi animalia variantia aut pugnantia infeliciter agant. At qui pòſt ſecuti, expreſſè & diſtinctè magis extulerunt, Conuenienter naturæ viuere: cùm cenſerent minus, quàm prore, Zenonium illud dictum eſſe. Sanè Cleanthes primus, cùm eius ſectam locumque ſuſcepiſſet, adiecit, Naturæ. Chryſippus deinde hocipſum clarius volens reddere, ita extulit: Viuere ſecundùm peritiam eorum, quæ Naturâ eueniunt. Diogenes porrò, rectam rationem ac iudicium in eorum, quæ ſecundum Naturam ſunt, electione aut reiectione. Archedemus denique, Viuere omnia officia curantem. Hæc ibi. In Clemente Alexandrino & eadem, & quædam alia, aut aliter: quæ iuuet excerpere, & componere ad mutuam lucem. Ζήνων ὁ Στωϊκὸς τέλος ἡγεῖται, II. Strom.
τὸ κατ' ἀρετὴν ζῆν. Κλεάνθης δέ, τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν, ἐν τῷ εὐλογιστεῖν· ἐν τῇ τῶν κατὰ φύσιν ἐκλογῇ κεῖσθαι διελάμβανεν· ὅ,τι Ἀντίπατρος ὁ τούτου γνώριμος, τὸ τέλος κεῖσθαι ἐν τῷ διηνεκῶς καὶ ἀπαραβάτως ἐκλέγεσθαι μὲν τὰ κατὰ φύσιν, ἀπεκλέγεσθαι δὲ τὰ παρὰ φύσιν. Ἀρχέδημος, ἐκλεγόμενον τὰ κατὰ φύσιν μέγιστα καὶ κυριώτατα, ζῆν τὸ τέλος ὑπάρ-

ὑπερβαίνειν. Παναίτιος, τὸ ζῆν κατὰ τὰς δεδομένας ἡμῖν ἐκ φύσεως ἀφορμάς. Ποσειδώνιος, τὸ ζῆν θεωροῦντα τὴν τῶν ὅλων ἀλήθειαν καὶ τάξιν: & quædam leuiora, aut longinquiora. Illa ſonant: *Zeno Stoicus finem cenſet, Secundùm virtutem viuere. Cleanthes, Conuenienter Naturæ viuere, in rectâ ratione ac ratiocinatione. quod in electione eorum, quæ ſecundùm Naturam ſunt, poſitum arbitratur. Antipater, eius auditor, in iis quæ ſunt ſecundùm Naturam adſiduè, & ſine lapſu eligendis, abiiciendis autem contrariis. Archedemus, eligentem viuere ea quæ ſecundùm Naturam ſunt maxima & præcipua, nec poſſe ea tranſilire. Panætius, viuere ſecundùm appetitiones inſitas à Naturâ. Poſidonius, viuere contemplantem Uniuerſorum veritatem & ordinem.* In quibus diſſenſum alibi per te notes ab illis Stobæi, magis tamen certò & fideliter (meo iudicio) exſcriptis. Laërtius quidem propiùs iſtum accedit. cuius habe item verba. Nam in re iſtâ capitali, cur iudicia verbatim non conquiram, & conſignem? Ille ſic
In Zen. igitur: Πρῶτος ὁ Ζήνων τέλος εἶπε, τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν, ὅπερ ἐστὶ κατ' ἀρετὴν ζῆν· ὁμοίως δὲ καὶ Κλεάνθης, καὶ Ποσειδώνιος, καὶ Ἑκάτων. Πάλιν δ', ἴσον ἐστὶ τὸ κατ' ἀρετὴν ζῆν τῷ κατ' ἐμπειρίαν τῶν φύσει συμβαινόντων ζῆν, ὥς φησι Χρύσιππος. Ὁ δὲ Διογένης τέλος φησὶ ῥητῶς, τὸ εὐλογιστεῖν ἐν τῇ τῶν κατὰ φύσιν ἐκλογῇ. Ἀρχέδημος δὲ τὸ πάντα τὰ καθήκοντα ἐπιτελοῦντα ζῆν: *Primus Zeno Finem dixit, Conuenienter Naturæ viuere, quod eſt, Secundùm virtutem viuere. Similiter Cleanthes, Poſidonius, Hecato. Iterumque, ſimile eſt & conſonat, Secundùm virtutem viuere, illi Secundùm peritiam Naturâ euenientium viuere; vt ait Chryſippus. Diogenes autem, Finem ait eſſe plane, rectè ratiocinari & dirigere in electione eorum quæ Naturæ conſentiunt. Archedemus, omnia officia implentem viuere.* Hæc ſi eum Stobæanis confers, illuſtres illa & approbes: etſi in aliquo etiam diſſenſu.

DISSERT. XV.

Prima Zenonis ſententia explicata, de Conuenientiâ vitæ.

SED quid te moror? ſententias vides, elige: mihi ſatis, viam ſignaſſe his velut aſtris.
* Nequaquam, neququam. AVD. Satis? * μηδαμῇ μηδαμῶς, vt hoc cum Platone efferam. Nam ego per me quâ eligam, aut viam inſiſtam, in quâ variaſſe & vacillaſſe culmina illa video? Tuam facem ſpecto, & MANVDVCTIONEM exſpecto: quia mihi hîc (ingenuè fateor) tenebræ & chaos. LIPS. Allucebo & dirigam igitur, vt copia ingenij aut iudicij mei erit. *Stobæana* illa ſi ordine videmus & illuſtramus; credo haud magno opere deſideratum aliquid iri. Nam alia etiam huc aptabimus, & ducemus. Aiebat apud eum, quicumque ſcriptor: *Finem Zenonis eſſe*, ὁμολογουμένως ζῆν: *conuenienter viuere.* quod alibi idem breuiùs etiam dixit, τὴν ὁμολογίαν, *Conuenientiam* ipſam De Naturâ, negat fortiter addidiſſe: & mihi perſuadet, etſi communis traditio repugnat. Sanè Cicero pro eo eſt. apud quem Stoicus Cato
Summum hominis bonum poſitum eſt in eo, quod III. De Fin.
ὁμολογίαν *Stoici, nos appellemus Conuenientiam, ſi placet.* Nudè & ſolitariè hoc effert: etſi alibi aliter, ſed hîc profectò veriùs fideliuſque. Quid igitur eſt hæc ὁμολογία? Non aliud, quam per Virtutem conueniens conſentienſque ſibi vita, eadem ſemper in ſenſu, & (niſi impeditur) actu. Seneca: *Virtus* CONVE- Ep. lxxi.
NIENTIA *conſtat. Omnia opera eius cum ipſâ concordant & congruunt.* Iterumque: *Accedat, vt perfecta virtus ſit, æqualitas, ac tenor vitæ per omnia* CONSONANS *ſibi: quod non poteſt fieri, niſi rerum ſcientia contingat, & ars, per quam diuina & humana noſcantur.* Hoc Sapientis proprium, hoc Felicitatis fundamentum & argumentum. Seneca: *Licet relinquam* Epiſt. xx.
definitiones Sapientiæ veteres, hac poſſum contentus eſſe. Quid eſt Sapientia? Semper idem velle, atque idem nolle. Quid ſi autem praua aut falſa velim? reſpondet: *Licet exceptiunculam* Epiſt xxxi.
illam non adiiciam, vt Rectum ſit, quod velis. Non poteſt cuiquam ſemper idem placere, niſi Rectum. Atque iterat hoc alibi: *Non con-* Epiſt. xcv.
tingit tranquillitas, niſi immutabile certumque iudicium adeptis: ceteri, decidunt ſubinde, & reponuntur, & inter omiſſa appetitaque alternis fluctuantur. Si vis eadem ſemper velle; Vera oportet velis. Itaque Sapiens ad vnam aliquam regulam ſe componit, & *ſine actio-* Sen. Ep. xx.
num diſſenſione, vita eius vnius quaſi coloris eſt. Hoc planiſſimè, ille apud Stobæum, ita interpretatus eſt: dum vult eſſe, καθ' ἕνα λόγον καὶ σύμφωνον ζῆν: *ad vnam rationem & conſentientem viuere:* additque, *infelices illos, qui diſſident ſibi & pugnant.* Et bonâ fide, non poteſt certior nota vtriuſque. *Niſi Sapien-* Id. Ep. ix.
ti ſua non placent: omnis Stultitia laborat faſtidio ſui. Itaque vide mihi illum compoſitum ſemper & placidum, cum pace & concordiâ animi, erectum ſed modeſtum, & cum manſuetudine magnum. Hunc autem, quid? *Cottidie noua vitæ fundamenta ponen-* Epiſt xiii.
tem, & nouas ſpes etiam in exitu incohantem. Nam vbi firmitas iſta, & rectitudo iudicij,

ſubſtrata non eſt: quid mirum inædificata
Ibid. vacillate, aut ruere? *Inter cetera mala hoc habet Stultitia, ſemper incipit viuere.* Atque vt idem
Epiſt. xx. noſter ait: *Stultis numquam velle aut nolle decretum eſt. Variatur cottidie iudicium, & in contrarium vertitur. Itaque pleriſque agitur vita* PER LVSVM. Socrati, opinor, hoc tribuitur:
Stob. Ser. iv. Ὁ μὲν Πρωτεὺς τῇ μορφῇ, ὁ δὲ ἀπαίδευτος τῇ ψυχῇ παρ' ἕκαστον ἀλλοιοῦται: *Proteus quidem formam, indoctus autem* (id eſt ſtultus) *animum ad ſingula mutat.* Et Seneca aiebat, *Vitam per luſum pleriſque agi:* nónne tales iſti ſunt? *Quidam alternis* (ait idem) *Vatinij, alternis Catones ſunt: & modò parùm illis ſeuerus eſt Curius, parùm pauper Fabricius, parùm frugi & contentus vili Tubero. Modò Licinium diuitijs, Apicium cœnis, Mæcenatem delicijs prouocant. Maximum indicium eſt* MALAE MENTIS, FLVCTVATIO, *& inter ſimulationem virtutum, amoremque vitiorum, aſſidua iactatio.* Quid, quod nec corpore conſiſtunt?
Epiſt. cxx.
Lucr. iii. *Tanta mali tamquam moles in pectore conſtat.*
Itaque pleroſque iſtorum videas,

Quid ſibi quiſque velit, neſcire & quærere ſemper:
Commutare locum, quaſi onus deponere poſſit.

Nimirum interna ratio & motio eſt: domi & in animo nihil inueniunt, quod placeat. atque ideò

Hoc ſe quiſque modo fugit. at quod ſcilicet, vt fit,
Effugere haud potis eſt, ingratus hæret, & angit.

Atque hæc ſatis pro Zenoniâ ſententiâ, ſi tamen firmiter eſt illa. Vtcumque, vtilis hæc
Sen. epiſt. xxxv. explicatio: quam monitione conſigno. *Profice, & ante omnia hoc cura, vt* CONSTES TIBI. *Quoties experiri voles, an aliquid actum ſit, obſerua an eadem velis hodie quæ heri. Mutatio voluntatis indicat animum natare aliubi, atque aliubi apparére, prout tulit ventus. Non vagatur, quod eſt fixum & fundatum.* Denique, vt idem
Epiſt. cxx. alibi: *Magnam rem puta,* VNVM HOMINEM *agere.* Quò Diuus Ambroſius noſter reſpexiſſe videtur, & valdè approbaſſe: *Vetus di-*
Lib. i ep. lxxxii. *ctum eſt, Adſueſce* VNVS *eſſe. vt vita tua quamdam picturam exprimat, eamdem ſeruans ſemper imaginem, quam acceperit.*

DISSERT. XVI.

Altera Cleanthis ſententia item explicata, de Conuenientiâ cum Naturâ Communi.

SED iam in Stobæanis altera ſententia propalatur, magno & verèdo auctore, Cleanthe. Is cenſebat, manca & parum plena iſta Zenonis, addendumque *Naturæ*: vt ſit, *Conuenienter Naturæ viuere.* Egregia & digna illo ſententia: quæ vſqueëo obtinuit, vt communis cenſeatur Stoicorum. Et quidni firmum ſit hoc ſcitum? *Naturâ duce,* ait Cicero, *errari* i. De Leg.
nullo pacto poteſt. Et hortatur alibi: *Naturam,* De Senect.
optimam ducem, tamquam Deum ſequi, eique parére. Aiſtu, *tamquam Deum?* imò planè ipſum Deum. Nam hęc mens in Cleanthis, opinor, illis verbis: & videamus. In Laërtio lego: Φύσιν δὲ Χρύσιππος μὲν ἐξακούει, ᾗ ἀκολούθως δεῖ ζῆν, τήν τε κοινὴν, καὶ ἰδίως τὴν ἀνθρωπίνην. ὁ δὲ Κλεάνθης τὴν κοινὴν μόνον ἐκδέχεται φύσιν, ᾗ ἀκολουθεῖν δεῖ, οὐκέτι δὲ τὴν ἐπὶ μέρους: *Naturam, cui conformiter oportet viuere, Chryſippus exaudit, & Communem, & propriè Humanam. Cleanthes autem, ſolam Communem ſuſcipit, cui parendum ſit, non autem hanc Particularem.* Vides alterum de vtrâque Naturâ capere, hunc de illâ tantùm. Nec aliter profectò Cleanthes ſenſit, vir (quod ex Fragmentis adſtruo) pius, & deditus vnicè in diuinis. Quid igitur eſt illa *Communis Natura*? Deus. Hoc * alibi * In i. Phyſ. Diſſert. v.
docendum vberiùs, hîc ponimus, & aſſertores tamen etiam damus. Seneca in verbis ſuprà, vbi de Fine: *Rerum Naturæ adſentior.* Rerum Natura, non eſt alia ab hac Communi, ſiue Deo. Clemens Alexandrinus: Οἱ Στωϊκοὶ τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν, ii. Strom.
τέλος εἶναι ἐδογμάτισαν, τὸν θεὸν εἰς φύσιν μετονομάσαντες, ἀπρεπῶς: *Stoici ſecundùm Naturam viuere Finem eſſe decreuerunt,* DEI NOMEN IN NATVRAE *decorè commutantes.* Quid vis planius? ſed & Epictetum audi: Καίτοι αὐτὸς i. Diſſ. xx.
μὲν ὁ προηγούμενος λόγος τῶν φιλοσόφων, λίαν ἐστὶν ὀλίγος. τί δὲ ἴσχει μακρὸν εἰπεῖν, ὅτι τέλος ἐστὶ τὸ ἕπεσθαι θεοῖς; *Atquin ipſe præcipuus philoſophorum & velut anteſignanus ſermo, breuis admodum eſt. Quid enim longum dicere, Finis eſt,* SEQVI DEVM? Sanè breuis ſermo, & verè magni compendij, id eſt fructus. Dic autem ô bone, quid eſt Sequi Deum? Τὴν αὑτοῦ γνώμην ὑποτέταχε τῷ διοικοῦντι τὰ ὅλα, i Diſſert.
καθάπερ οἱ ἀγαθοὶ πολῖται τῷ νόμῳ τῆς πόλεως: cap. xii.
Mentem ſuam ſubmittere gubernanti omnia Menti, ſicut boni ciues Legi ciuitatis. Optimè de *Lege.* quid enim aliud *Communis* illa *Natura* eſt, quàm vniuerſa quædam Lex & Ratio, toti mundo, & partibus eius inſerta? Chryſippus apud Laërtium ſic explicat. *Naturam,* inquit, *ſequi oportet,* In Zen.
οὐδὲν ἐνεργοῦντας, ὧν ἀπαγορεύειν εἴωθεν ὁ νόμος ὁ κοινὸς, ὅσπερ ἐστὶν ὁ ὀρθὸς λόγος διὰ πάντων ἐρχόμενος, ὁ αὐτὸς ὢν τῷ Διῒ καθηγεμόνι τούτῳ τῆς τῶν ὄντων διοικήσεως ὄντι: *nihil eorum faciendo, quæ vetat atque abdicat Communis illa lex,*

lex, id eſt Recta Ratio per omnia permeans: quæ ipſa eſt in Ioue hoc, principe & rectore omnium quæ ſunt. Itaque ipſa illa Diuina Ratio,
*In Phyſ. I. Diſſert. VIII. Mundi ἡγεμονικὸν (de quo * alibi) eſt, cui ſubijci monemur: etiam à Philone. *Principium*
De mundi opific. *librorum Moyſis*, inquit, *mirabile, quod mundi opificium habet·* ὡς τοῦ κόσμου τῷ νόμῳ, καὶ τοῦ νόμου τῷ κόσμῳ συνᾴδοντος· καὶ τοῦ νομίμου ἀνδρὸς, εὐθὺς ὄντος κοσμοπολίτου, πρὸς τὸ βούλημα τῆς φύσεως τὰς πράξεις ἀπευθύνοντος, καθ' ἣν ὁ σύμπας κόσμος διοικεῖται: *tamquam Mundus Legi, & Lex Mundo conſonet ac conſentiat: itemque vir legis obſeruans, quamprimùm mundanus ciuis eſt, ad Naturæ voluntatem arbitriumque actiones ſuas dirigat: per quam Naturam vniuerſus hic Mundus gubernatur.* Pulchrè profectò, & accommodatè. Moyſes, inquit, ille magnus & diuinus legiſlator, à Mundi conditione orditur. quid ita? vt oſtendat Legem, quam latutus eſt, à Mundo pendere: & virum bonum ac legitimum, veluti ciuem, huic Mundanæ legi debere parêre: id eſt Naturæ, omnia gubernanti. Sed & altera hîc ſententia: Deum ſequi, id eſt per Virtutem (quâ homini datum) aſſimilare & imitari. Sed de hac Sequelâ mox pluribus dicam: nunc in iſtâ Obedientiâ & voluntatis ſubmiſſione maneamus. quam Seneca quoties ingerit?
Epiſt. CVII. *Hic eſt magnus animus*, inquit, *qui ſe* DEO TRADIDIT. Alibi: *Sapiens quidquid euenerit,*
De Vit. Beat. c. XV. *ſciet* LEGEM *eſſe* NATVRAE. *habebit in animo illud vetus præceptum*, DEVM SEQVI. Ite-
Ibid. rumque: *Quidquid ex Vniuerſi* (id eſt Naturæ) *conſtitutione patiendum eſt, magno excipiatur animo. Ad hoc ſacramentum adacti ſumus, ferre mortalia: nec perturbari his, quæ vitare noſtræ poteſtatis non eſt. In regno nati ſumus,* DEO PARERE *Libertas eſt*. Quid autem Epictetus? caput hoc Sapientiæ habet, nec eſt frequentior in aliâ monitione. In ipſo Enchiridio, id eſt Breuiario & alueario virtutum: Δεῖ σαυτὸν εἰς τοῦτο κατατετάχθαι, τὸ πείθεσθαι
Cap. XXXVIII. τοῖς θεοῖς, καὶ εἴκειν πᾶσι τοῖς γινομένοις, καὶ ἀκολουθεῖν ἑκόντα, ὡς ὑπὸ τῆς ἀρίστης γνώμης ἐπιτελουμένοις: *Oportet ſeipſum ita conformare, vt* DIIS PAREAMVS, *& acquieſcamus in omnibus quæ eueniunt, &* VOLENTES SEQVI, *vt quæ ab optimâ mente fiant & proficiſcantur.* Et exclamat alibi:
Lib. III. Diſſert. VII. Ἀεὶ μᾶλλον θέλω τὸ γινόμενον. κρεῖττον γὰρ ἡγοῦμαι ὃ ὁ θεὸς θέλει, ἢ ἐγώ. προσκείσομαι διάκονος καὶ ἀκόλουθος ἐκείνῳ, συνορμῶ, ὀρέγομαι, ἁπλῶς συνθέλω: *Semper magis volo, id quod euenit. Melius enim arbitror quod Deus vult, quàm quod ego. Adiungar & adhærebo illi, velut miniſter & aſſecla: cum illo appeto, cum illo deſidero, & ſimpliciter atque vno verbo,* QVOD DEVS VVLT VOLO. O in cælo nata, atque illinc profecta verba! ô ego tecum Epictete ſic afficiar! auſim ad Deû ſublatis oculis dicere! Ὅτι χρῶ
Idem II. Diſſ. XVI. μοι λοιπὸν, εἰς ὃ ἂν θέλῃς. ὁμογνωμονῶ σοι, ἴσος εἰμί. οὐδὲν παραιτοῦμαι τῶν σοὶ δοκούντων. ὅπου θέλεις, ἄγε, ἣν θέλεις ἐσθῆτα περίθες. ἄρχειν με θέλεις, ἰδιωτεύειν, μένειν, φεύγειν, πένεσθαι, πλουτεῖν; ἐγώ σοι ὑπὲρ ἁπάντων τούτων πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀπολογήσομαι: *Utere me in reliquum, vbi lubet, & vt lubet. mente tecum conſentio, æquanimus ſum. nihil recuſo omnium, quæ tibi videbuntur. Quocumque me voles, ducito; quam veſtem lubet, circumdato. Magiſtratum me gerere vis? priuatum eſſe? manere, fugere, in paupertie, in opibus agere? Ego* non aſſentior tantùm, *ſed in his omnibus apud alios te defendam & tuebor.* Diuine ſenecio! iterùm exclamo: nec ego ſine motu animi hæc tam perfectæ Sapientiæ lego. Sed in Cleanthe, à quo cœpit hic ſermo, deſinat. Eius verſus, in eodem Epicteto, huic ſententiæ:

Ἄγου δέ μ' ὦ Ζεῦ, καὶ σύ γ' ἡ πεπρωμένη, Enchir. c. LXXVII. ſed confuſè ibi legendi.
Ὅποι ποθ' ὑμῖν εἰμὶ διατεταγμένος.
Ὡς ἕψομαί γ' ἄοκνος. ἢν γε μὴ θέλω,
Κακὸς γενόμενος οὐδὲν ἧττον ἕψομαι.

Quos Seneca noſter ita vertit:

Duc me parens, celſique dominator poli,
Quocumque libuit. nulla parendi eſt mora.
Adſum impiger. fac nolle, comitabor gemens,
Malusque patiar, quod pati licuit bono.

Atque addit: *Sic viuamus, ſic loquamur.* Faciamus, mi Auditor, & ad ſequentes interpretationes iam eamus.

DISSERT. XVII.

Tertia ſententia Chryſippi, de Naturâ Propriâ, id eſt Ratione.

AVD. An non verè ſequentes, id eſt ſequiores illæ erunt? Nam hæc mihi primaria: perplacet, nec mutabo. LIPS. Neque audi, aliter potiùs, quàm aliud dicent: tamen opus. quæ delectet etiam aut iuuet audiſſe. Chryſippi mens erat, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, *Humanam Naturam*, capiendam etiam eſſe. Credo & Tullij, in his verbis: *Sic eſt facien-* I. Offic.
dum, vt contra VNIVERSAM *Naturam nihil contendamus, & eâ tamen conſeruatâ,* PROPRIAM *ſequamur.* Quæ ea eſt? in nobis Ratio. *Quid autem eſt Ratio?* (ait Seneca) NATVRAE Epiſt. LXVI.
imitatio. Quid eſt Summum Bonum? Ex Naturæ voluntate ſe gerere. Iterùm alibi: *Quid Ra-* Epiſt. CXXI.
tio hæc exigit? rem facillimam, Secundum naturam SVAM *viuere.* Vides omnia conſentire

bellè,

bellè, & velut concinere? Communis Ratio, Natura eſt, vt diximus : eius pars hæc noſtra, & in paruo iſto mundo incluſa. I. in ſumc. Chryſippus ipſe: μέρη γὰρ εἰσὶν αἱ ἡμέτεραι φύσεις τῆς τοῦ ὅλου: *Partes enim ſunt noſtræ Naturæ, illius Communis & Vniuerſæ.* Noſter Seneca: *Omne hoc quod vides, vnum eſt:* MEMBRA *ſumus corporis magni.* Quæ talia (nam ſæpe occurrunt) eò ſpectant, quod pars illa *Diuini ſpiritus in hoc corpore ſit incluſa*: quam Rationem appellamus. Sen. alibi. Hic Stoicorum communis ſenſus eſt, *alibi ponendus & explicandus. *III Phyſiol. Diſſert. VIII. Sed bonam nempe RECTAMQVE hanc Rationem intelligimus, Diuinæ illi conformem, non erroribus aut opinionibus turbatam. Appellant noſtri, *Perfectam, Abſolutam, Conſummatam*: quid ita? quia Doctrinâ nempe perficitur, & quod inchoatum in eâ à Naturæ notitijs erat, conſummatur. Ep. LXXVI. Suprà tetigi: & Senecam pro iſtâ nunc te audi. *In homine optimum quid eſt?* RATIO. *hac antecedit animalia, Deos ſequitur.* RATIO *ergo* PERFECTA, *proprium hominis* BONVM *eſt.* Et mox addit: *Ratio* RECTA *&* CONSVMMATA, FELICITATEM *hominis impleuit.* Ibid. Iterumque: *Cum ſola* RATIO PERFICIAT *hominem* (id eſt, perfectè bonum faciat) *ſola* RATIO PERFECTA BEATVM *facit.* Ad ipſam germaniſſimam hæc omnia Chryſippi mentem. A quâ nec longè abit, imò adſidet, quòd *Diogenes* (Babylonius, puto) Zenonis ὁμολογίαν *interpretabatur*, εὐλογιστεῖν ἐν τῇ τῶν κατὰ φύσιν ἐκλογῇ, καὶ ἀπεκλογῇ: *Rectam Ratiocinationem, in electione aut reiectione eorum quæ ex Naturâ.* Nam hæc Stobæus itemque Laërtius *Diogeni* apertè adſcribunt: nec Clementi acceſſerim (in ſuprà verbis) qui *Cleanthem* facit hæc cenſentem. Malè, malè. imò non ſcripſit hoc Clemens, ſanè doctus & accuratus, ſed deprauauit ætas aut exſcriptor. Certò aſſeram, ex eo quod ſequitur: *Antipater eius diſcipulus.* Itáne ille *Cleanthis* fuit? imò *Diogenis*, vt in heſterno *Sermone oſtendi. *Lib. I. Manud. Diſſ. XI. Itaque omnino de ipſo *Diogene* hîc Clemens ſcripſerat, concorditer cum iam dictis: ſed [illegible] deliquium & hiatus nunc eſt: notandus, ne noteter ille. Sed de hac εὐλογιστίᾳ, etiam Plutarchum accipe, contra Stoicos: *qui aiunt*, vt inquit, ἀρχήν τοι ἀγαθοῦ, εὐλόγιστον ἐκλογὴν τῶν κατὰ φύσιν: *F[illegible]iam Boni, electionem rationabilem, iuxta Naturam.* De eâdem Epictetum: I. Diſſert. cap. II. Τίς οὖν οὐσία ἀγαθοῦ ἀνθρώπου; οὐκ ἔχω σοι ἄλλο εἰπεῖν ἢ ὅτι ποία προαίρεσιν τῶν φαντασιῶν: *Quid eſt Bonum hominis? Non habeo aliud tibi dicere, quàm talis electio Viſorum.* Qualis? ex Ratione. Non enim quæcumque electio proba: & vt idem ait, ἄλλῳ δὲ ἄλλο προσπίπτει τὸ εὔλογον καὶ τὸ ἄλογον, καθάπερ καὶ ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἄλλῳ ἄλλο, καὶ συμφέρον καὶ ἀσύμφορον: *Aliud alij incidit Probabile aut Improbabile, ſicut & Bonum aut Malum, Vtile, Inutile.* Ibid. Ideoq; & ad diſcernendum μάλιστα παιδείας δεόμεθα, ὥστε μαθεῖν τὴν τοῦ εὐλόγου καὶ ἀλόγου πρόληψιν ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις ἐφαρμόζειν, συμφώνως τῇ φύσει: *Doctrinâ maximè egemus, vt iudicium habeamus de Probabili atque Improbabili, atque id rebus ſingulis accommodare poſſimus* CONVENIENTER NATVRAE. Ibid. Audin'? doctrinâ, id eſt Philoſophiâ opus ad Rationem formandam, & vt Seneca loquebatur, PERFICIENDAM: quo fine? iſto noſtro, & vt CONSONET ſemper NATVRAE. Apage enim hîc opiniones. atque *ipſum Bonum*, ait Cicero, *non eſt in Opinionibus, ſed in Naturâ. Nam ni ita eſſet, Beati quoque Opinione eſſent: quo quid dici poteſt ſtultius?* I De Legib. Veriſſimè. in Naturâ, inquam, illâ duplici, Communi & Noſtrâ. Eſt quidem vetus verſus:

Non eſt beatus, eſſe qui ſe non putat? In Sen. Epiſt. IX.

atque etiam verus, fateor: quia Sapienti de ſuâ beatitudine conſtat, nec ſcientiam ſolùm, ſed fiduciam eius habet: tamen & hic noſter verus,

Non eſt ſtatim beatus, eſſe qui putat.

Quid enim, ait Seneca, *ſi Beatum ſe dixerit ille turpiter diues? ille multorum dominus, ſed plurium ſeruus? Beatus ſuâ ſententiâ fiet?* Ibid. Minimè. *Non enim quid dicat, ſed quid ſentiat, refert: nec quid vno die ſentiat, ſed quid aſſiduè.* Memento ſuper *Conuenientiâ*, quæ primò diximus.

DISSERT. XVIII.

Quarta ſententia, de vitâ ex Virtute: quæ prioribus conſonat: atque omnes cum Veritate.

QVARTA etiam ſententia ſiue interpretatio, *Secundùm Virtutem viuere.* Ea quoque verbis diſſidet, re eſt ipſa cum priore. Nam ita Cicero explicat: *Stoicis Finis eſt, Conſentire Naturæ. quod eſſe volunt e* VIRTVTE, *id eſt honeſte viuere.* II. De Finib. Quid igitur hoc eſt Cicero? perge: *Quod ita interpretantur, Viuere cum intelligentia earum rerum quæ Naturâ eueniunt; eligentem ea, reijcientemque contraria.* Nonne agnoſcis Chryſippi verba? ζῆν κατ' ἐμπειρίαν τῶν φύσει συμβαινόντων. Sunt ipſa, quæ Cicero vertit. atque vnà ibi conſenſum vide. *Intelligentia* iſta ſiue *Peritia*, ex *Ratione* eſt: atque ea ad *Virtutem* ducit. Cicero iterùm: V. De Fin.

In

In homine ſumma omnis Animi eſt, & in animo Rationis: ex qua Virtus eſt, quæ RATIONIS ABSOLVTIO *deſinitur.* Imò non ſolùm ex Ratione Virtus, ſed ipſa ea eſt. Seneca: *Hominis Summum bonum, Ratio eſt: hanc ſi perfecit, laudabilis eſt; & finem Naturæ ſuæ attigit. Hæc* RATIO PERFECTA, VIRTVS *vocatur.* Philo Iudæus pulchrè: Τοῦτο δ' ἐστὶ παρὰ τοῖς ἄριστα φιλοσοφήσασιν ᾀδόμενον τέλος, τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν. γίνεται δὲ, ὅταν ὁ νοῦς εἰς τὴν ἄβατον τῆς ἀρετῆς ἐλθὼν, κατ' ἴχνος ὀρθοῦ λόγου βαίνει, καὶ ἕπεται θεῷ: *Hoc illud eſt apud eos, qui optimè philoſophati ſunt* (nota obiter elogium ſuper Stoicis) *decantatum Vltimum bonorum*, CONSENTIENTER NATVRAE *viuere. Quod fit, cùm Animus ſemitam* VIRTVTIS *ingrediens, per veſtigia ductumque* RECTAE RATIONIS *ambulat, id eſt*, SEQVITVR DEVM. Quid vberior ſermo meus clarius aptiuſque toti rei dixerit? Virtus Rationem ſequitur, hæc Naturam, iſta Deum. Etiam aliquid ambigis? AVD. Vt liberè dicam, ſuper *Conuenientiâ* hac *Naturæ*. Nam quomodo ex eâ Virtus, quæ ad Vitia palàm ducit? & cottidie nobis, qui ad illam adnitimur, eum iſtâ eſt pugna. LIPS. E prioribus hæc cepiſſe debebas, & de quâ *Naturâ* ſermo: tamen aperiam clariùs, & lumen inferam latenti in nobis Naturæ. Neque enim omnino malè Cicero: *Mirabiliter occulta eſt Natura, neque perſpici, aut cognoſci, ſtatim poteſt.* Scito igitur: Virtutem non eſſe quidem in illis primis Naturæ conciliationibus, ſed tamen ex illis: *& eſſe in animis quaſi Virtutum igniculos & ſemina. quæ adoleſcere ſi liceret, nec à prauis opinionibus, ceu ſpinis ſuccreſcentibus, ſuffocarentur, ipſa nos ad Beatam vitam perducerent.* Reuerà enim ſicut membra nobis data ad talem, & talem, decentem motum vel vſum: ſic *Appetitio animi, quæ Græcè* ὁρμὴ *dicitur, non ad quoduis genus vitæ, ſed ad quamdam formam videtur data: itemque Ratio, & Perfecta Ratio.* Ex ijs dico ſeminibus, in animo & Ratione ſparſis, Doctrinâ collectis, vitæ illud genus exſurgit, *non quodlibet, ſed quod* CONVENIENS *conſentaneumque dicimus*: id eſt, ex Virtute. Imò verò idem ſcriptor audacius, & planè pro Stoicis: *Non eſſe quemquam gentis vllius, qui ducem Naturam nactus, ad Virtutem non poſſit peruenire.* Ita noſter Seneca proclamat: *Virtus ſecundùm Naturam eſt, Vitia inimica & infeſta ſunt.* Iterumque: *Nulli nos vitio Natura conciliat, nos illa integros liberoſque genuit.* Quod tamen modificandum eſt, de primâ illâ & in Ratione inſitâ: quæ vim ſuam nec in malis planè amiſit. Argumentum? Ecce *adeò gratioſa eſt Virtus, vt inſitum etiam malis ſit, probare meliora.* Ideoque non difficillimus ad eam reditus: & *ſanabilibus* (ait Seneca) *ægrotamus malis, ipſáque nos* IN RECTVM *genitos Natura, ſi emendari velimus, iuuat.* Hæc illi, hæc noſtri Sophi nónne ſonant? Hieronymum audi: *Homo Naturâ bonus, voluntate factus eſt malus.* Quod in primogenio illo obtinet, à quo vitam propagine duximus: ſed quid? planè igitur ipſe aut nos facti mali? Negat, additque: *Eſt tamen in animis noſtris* NATVRALIS *quædam, vt ita dixerim*, SANCTITAS, *quæ velut in* ARCE *animi præſidens, exercet Boni Malique iudicium.* Rationem eum dicere, palàm eſt. de quâ & Auguſtinus: *Non eſt in homine penitus exſtincta ſcintilla Rationis, in quâ factus eſt ad imaginem Dei.* Ea præit, clamat, & velut tacita lex eſt Virtutis. Iterùm Hieronymus: *Huius legis meminit Apoſtolus, quam omnibus hominibus inſitam, velut in quibuſdam* TABVLIS CORDIS *ſcriptam eſſe teſtatur.* Sanè validam: adeò vt primi illi parentes, eâ * ſolâ, lege nondum ſcriptâ, ſint ſeruati. Idem: *Nec illud paruum argumentum eſt ad comprobandum* NATVRAE BONVM, *quod primi illi homines, per tot annorum ſpatia, abſque vllâ admonitione Legis fuerunt. non quia Deo creaturæ ſuæ aliquando cura non fuerit, ſed quia ſe talem ſciebat feciſſe Naturam, vt eis pro lege,* AD EXERCENDAM IVSTITIAM SVFFICERET. Similia alij Doctores noſtri: qui conſenſu damnant Manichæorum vecordiam, duplicem Naturam ſtatuentium, *Bonam Malamque*: illam *Spiritalem*, hanc *Carnalem*. Abite. nos iterùm cum Senecâ: *Conſummatur hominis Bonum, ſi id adimpleuit, cui naſcitur. Quid enim ab illo Ratio exigit? rem facillimam, Secundùm Naturam* SVAM *viuere.* Nota *Suam*, id eſt Chryſippi *Propriam*. Quam tamen fatendum eſt, Dei quodam munere aut fauentiâ, in alijs illuſtrem magis eſſe, aut certè ſe oſtendere, nec tam densâ velut caligine circumſeptam: quibus Doctrina citiùs infunditur, Virtus adſciſcitur, cottidie notandum. Ideò Socrates olim *interrogatus, Qui Felices?* Reſpondit: Οἷς ἐ φρὴν ἀγαθὴ, καὶ λόγος παρέστιν: *Quibus Animus Præſtans, & Ratio adeſt.* Omnino ita. nihil in vitâ boni, ſine eâ bonâ: &

——— *vt in fabricâ, ſi praua eſt regula prima,*
Omnia mendosè fieri, atq; obſtipa, neceſſum eſt.

Marginalia: Epiſt. LXVI. — περὶ ἀποικίας. — V. de Fin. — Cic. I. De Legib. — III. De Finib. — I. De Legib. — Epiſt. L. — Sen. De Benef. IV. cap. XVII. — II De Irâ cap. XIII. — Ad Demetriad. De Virginib. — XXII De Ciuit. cap. XXIV. — Vbi ſuprà. — * Gratiâ Dei non excluſâ. Ibid. — Epiſt. XLI.

DISSERT. XIX.

Has ſententias ad Dei ſequelam ire, & ducere: atque illum eſſe primarium Finem.

IAM abſoluimus de *Naturæ ſequelâ*, id eſt Dei: & o tu illeipſe Deus, quàm hæc inter ſe, & cum vero, conſentiunt! Tu magnus ille, Natura *Communis* es: paruus hic in nobis, *Propria*. AVD. Siene hunc appellas? LIPS. Iam ſuprà tetigi: & Stoici ita paſſim. Epiſt. xxxi. Seneca: *Animum bonum & rectum, quid hunc aliud voces, quam DEVM in humano corpore* Epiſt. xli. *hoſpitantem?* Iterumque: *Bonus vir ſine DEO nemo eſt:* hoc interno. Pulchrè, in Stoicis In Zenone. ſcitis, Laërtius: Εἶναι δ' αὐτὸ τοῦτο τὴν τοῦ εὐδαίμονος ἀρετὴν, ὅταν πάντα πράττηται κατὰ τὴν συμφωνίαν τοῦ παρ' ἑκάστῳ δαίμονος, πρὸς τὴν τοῦ τῶν ὅλων διοικητοῦ βούλησιν: *Eſſe hoc ipſum Beati hominis Virtutem, cùm omnia fiunt conformiter conſentienterque DAEMONI ſiue Genio, qui ſingulis adeſt, atque id ex arbitrio & voluntate SVPREMI gubernatoris.* Pone mihi aliquem Sacrorum noſtrorum præſidem: quid in hac te verius altiuſque dicet? Atque hoc etiam ante noſtros Plato: qui aperit, quis item ille *Dæmon*. Definiebat enim εὐδαιμονίαν, τὸ εὖ τὸν δαίμονα ἔχειν: *Felicitatem, Genium habere felicem.* Quem illum? Δαίμονα δὲ λέγεσθαι, τὸ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἡγεμονικόν: *Genium autem dici, animæ noſtræ* PRINCIPALE: id eſt Rationem. Nec alio ſenſu, opinor, ante eum (ſuaue enim hæc ab antiquiſſimis petere) Democritus: Εὐδαιμονίη ψυχῆς, οὐκ ἐν βοσκήμασιν οἰκεῖ, οὐδ' ἐν χρυσῷ πολλῷ· ψυχὴ, οἰκητήριον δαίμονος: *Felicitas non in armentis, vel auro multo habitat: Anima eſt, domicilium* DAEMONIS. Vides igitur & hunc Deum dici: eumque cum altero maximè, audiendum eſſe, ac ſequendum. Quàm pium, quàm vtile hoc dogma! quàm facit ad vitæ non ſanitatem ſolùm, ſed ſanctitatem! Duplicem enim ſenſum habet hæc Aſſectatio: priorem, de Audientiâ, ſiue patientiâ, id eſt vt Dei Rationiſque iuſſis vbique obtemperemus. Alterum, de Aſſimilatione, vt eius per Virtutem imitatores ſimus. Prior ille apertus eſt, & in prioribus ſatis adſtructus: hic occultior, Clementem Alexandrinum habet adſertorem. Ille, vbi de hoc ipſo Stoicorum Fine, dilaudat, & conſonum diuino dogmati ita facit: Φησὶ γὰρ ὁ νόμος, Ὀπίσω κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν πορεύεσθε, καὶ τὰς ἐντολάς μου φυλάξετε. Τὴν γὰρ ἐξομοίωσιν ὁ νόμος ἀκολούθησιν ὀνομάζει: *Ait enim Lex, Poſt Dominum Deum veſtrum ambulate, & mandata eius ſeruate.* ASSIMILATIONEM *vtique Lex* ASSECTATIONEM *appellat.* Iterumque: *Aperte dicit Apoſtolus, Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. vt illud efficiatur: Si vos mei, ego autem Chriſti, Chriſtus verò Dei:* DEO *ergo* ASSIMILARI, *quoad poteſt*, FINIS *eſt Fidei.* Atque hic eſt ille decantatus Platonicorum Finis: quem doctor eorum & antiſtes (Plato) non vno loco ingerit, aſſeritque. Nam *Felicitatem*, ὁμοίωσιν τῷ θεῷ definit: *Deo aſſimilationem:* & hanc ponit ἐν τῷ ὁσίῳ καὶ τῷ δικαίῳ, μετὰ φρονήσεως: quid niſi in duplici Virtute primariâ, *Pietate & Iuſtitiâ*, quas *Prudentia* temperet & gubernet? Verba ipſa auro digna, viliore hoc liquore ſcribantur: Τὴν δὲ θνητὴν φύσιν, καὶ τόνδε τὸν τόπον, τὸ κακὸν περιπολεῖ ἐξ ἀνάγκης. διὸ καὶ πειρᾶσθαι χρὴ ἐνθένδε ἐκεῖσε φεύγειν ὅτι τάχιστα. φυγὴ δὲ, ὁμοίωσις θεῷ, κατὰ τὸ δυνατὸν ὁμοίωσις δὲ, δίκαιον καὶ ὅσιον μετὰ φρονήσεως γένεσθαι: *Mortalem hanc naturam, & hunc inferum locum, Malum circumſtat neceſſariò & adhæret. Ideò conandum, quàm celerrimè hinc illuc fugere. fuga autem, Dei aſſimilatio, quatenus poteſt. Aſſimilatio porrò, Iuſtum & Sanctum cum Prudentiâ eſſe.* Obſerua, *quatenus poteſt.* Quidni addat? ſequi, non aſſequi datur: atque ita Homerus:

——— Μετ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο: Odyſſ. α. & alibi.

——— *Diui veſtigia preſſit.*

Preſſit dico, ſed longo interuallo: longo? immenſo abiunctus, puſillus hic, finitus, mortalis, ab illo maximo, infinito, æterno. Tamen imitatione aliquâ, & *quatenus poteſt:* Iamblicho etiam cautè adiectum. Εὐδαίμων, inquit, ἐστὶν ὁ θεῷ κατὰ τὸ δυνατὸν ὅμοιος, τέλειος, ἁπλοῦς, καθαρὸς, ἐξῃρημένος ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς: *Beatus eſt, qui Deo pro virili ſuâ eſt ſimilis, perfectus, ſimplex, purus, à vitâ hac humanâ abiunctus.* Itaque idem Plato aiebat, διττὸν τὸ τέλος εἶναι. Τὸ μὲν μεθεκτόν τε καὶ πρῶτον, ἐν αὐταῖς ὑπάρχον ταῖς ἰδέαις. Τὸ δὲ μετέχον ἐκείνου, καὶ τὴν ἀπ' αὐτοῦ δεχόμενον ὁμοιότητα, ὃ περὶ ἀνθρώπους γίνεται, τοὺς μεταποιουμένους ἀρετῆς τε καὶ ἀληθινῆς φιλοσοφίας: *Duplicem finem eſſe. Vnum, Communicabilem & Primarium, qui eſt in ipſis Ideis. Alterum, qui ab eo participat eique communicat, & ſimilitudinem ab eo capit. Quod fit in hominibus, qui vindicant ſibi & aſſerunt Virtutem, & veram Philoſophiam.* Deus igitur, & in illo Ideæ, Primarius Finis: alter & noſter, Virtute & Sapientiâ referre. Atque illud eſt, θεωρητικὸν ἀγαθὸν, *Contemplatiuum Bonum:* quò *Fugâ* illâ à corpore tendimus. Alterum eſt πρακτικὸν καὶ πολιτικὸν, *Actiuum & Ciuile*, quod in Hominem cadit. Apuleius ſimile dictum voluit, ſed

Marginal notes: Epiſt. xxxi. — Epiſt. xli. — In Zenone. — Clem Alex. 11. Strom. & Sextus Empiric. adu. Math. — Apud Stob. — In Philebo, & alibi. — Odyſſ. α. & alibi. — Clem Alexand. 11. Strom.

ſed verbis quæ velum (an & vitium?) habent. *Vna Beatitudo eſt, cùm ingenij noſtri præſentiâ tutamur, quæ perficimus: alia, cùm ad perfectionem vitæ nihil deeſt, ipſaque ſumus Contemplatione contenti. Vtrarumque autem Felicitatum origo ex Virtute manat. & ad ornamentum quidem Ingenialis loci, id eſt Virtutis, nullis extrinſecus eorum, quæ Bona dicimus, adminiculis egemus: ad vſum autem Vitæ communis, corporis curâ, & eorum, quæ extrinſecus veniunt, præſidijs opus eſt.* Contra concinnaſſe mihi videor: in primis illis verbis hæreo, niſi quid
II. De Fin. Cicero ſuccurrit & ſubuenit: *Summum bonum eſt in Ingenij præſtantiâ, quam Virtutem vocamus.* Neque lubet hîc inſiſtere: magis, cum eodem Apuleio, pro re noſtrâ eloqui: *Sapientem, pediſſequum & imitatorem Dei dicimus, & ſequi arbitramur Deum, id eſt λόγον.* AVD. Ita mihi quidem ſequi Deum detur, vt hæc præclara, auguſta, ſancta: & vnde ad profanos illos delata, aut illapſa? LIPS. Vtrumuis. vel delata à Scriptoribus olim Sacris: vel illapſa, non ſine Deo commouente. Clemens ille, quem ſæpè aduoco, velut pararium & conciliatorem vtriuſque (Diuinæ & Humanæ) Philoſophiæ: ille, inquam, ita cenſet. *Plato*, inquit, *hæc dixit.*
II. Strom. & Auguſt. De Ciu. III. cap. 21
Εἴτε καὶ συνδραμών πως τῷ δόγματι τοῦ νόμου· αἱ γὰρ μεγάλαι φύσεις καὶ γυμναὶ παθῶν, εὐστοχοῦσί πως περὶ τὴν ἀλήθειαν· εἴτε καὶ παρά τινων τῶν λογίων ἀναδιδαχθείς, ἅτε μαθήσεως ἀεὶ διψῶν: *Siue fortè concurrens cum Diuinæ legis doctrinâ: (ſolent enim* MAGNAE NATVRAE, *& ab affectibus vacuæ,* SAGACITER COLLINEARE *& ſæpe* TANGERE VERITATEM) *ſiue idipſum e Sacris oraculis hauſit, vtpote qui ſemper omnis doctrinæ cupiens ſitienſque fuit.* Quæ poſtrema paſſim de Platone ſcripta, inſpexiſſe libros noſtros, delibaſſe, & in vſum ſuum, an humani potiùs generis dicam, transtuliſſe. Sed & prior ſententia probabilis, imò mihi certè proba. Illuſtrat eiuſmodi æthereas aliquot mentes Deus, & fecit ab æuo, facietque in æuum. Nam Platonem omitto. Pythagoram quis in diuerſâ regione, & ante eum, ipſum hoc dogma docuit: Τέλος εἶναι, ὁμοίωσιν θεοῦ: *Finem eſſe, Deo aſſimilationem?* Quis? ille ipſe Deus. Sed iam finio de Fine, in Homeri diuino (ita dicendum eſt) verſu:
Iliad. α.
Ὅς κε θεοῖς ἐπιπείθηται, μάλα τ' ἔκλυον αὐτοῦ.
Quod breuiter & rotundè efferam: *Deum audi, audiendus.* Fac, & Felicitatem hîc atque alibi habes.

DISSERT. XX.

Solam igitur Virtutem ſufficere ad Beatitatem: nec Externa aut Fortuita requiri.

RAdicem Decretorum panximus: ecce *Truncum* ab eâ adſurgentem, *In ſolâ Virtute Summum bonum eſſe:* imò *Solam illam, Bonum eſſe.* Hæc dictio eſt, quæ fortem & virilem hanc Sectam ab alijs mitioribus aut mollioribus abiungit: quæ à terrâ, corpore, externis omnibus, ad animum, ad interna & æterna ducit. Dij boni, quantum hîc diſſenſus, & contentionis? Agmine toto philoſophi, & maximè Academici veteres, in quibus hac parte Ariſtoteles, incurrunt. Nam Epicureos, & totum id genus, omitto: quibus vel auditu exitiabile eſt hoc dogma. Nobis, bono ſenſu, bonum, optimum videtur: & ſiue cum Senecâ, *maximum inſtrumentum Beatæ vitæ eſſe:* ſiue cum Catone Tulliano, *contineri eo non magis diſciplinam Stoicorum, quàm vitam fortunaſque noſtras.* Epiſt. LXXIV. III. De Finib.
Videamus, & ipſum nudè primùm ponamus, ſine colore aut commendatione. *Summum Bonum eſt, quod Honeſtum eſt: & quod magis admirere, Solum Bonum eſt, quod Honeſtum eſt.* Sen. epiſt. LXXI.
Ecce, vtrumque illud habes, a me poſitum: & priore adfirmato, alterum ſponte conſequetur. In *ſolâ* dixi. Quidni? *Summum Bonum in Animo conſtituimus: obſoleſcit, ſi ab optimâ noſtri parte ad peſſimam tranſit. Non eſt ſumma Felicitatis noſtræ in carne ponenda.* Sen. Epiſt. LXXIV.
Videſne, vt reliqua omnia bono ſuo conſtant? vitem fertilitas commendat, ſapor vinum, velocitas ceruum. In homine quid eſt optimum? Ratio. hac antecedit animalia, Deos ſequitur: ergo ibi eius Bonum: ergo in Virtute. Ep. LXXVI.
Itaque hominem, recto iudicio, eâ ſolâ parte æſtimemus, quâ homo eſt: cetera in exiguo, aut nullo, in hoc tribunali habeamus. Secundò, Bonum quærendum aſſignandumque, quod noſtri arbitrij ſit, & quod caſu non adimitur, aut datur. Talis eſt ſola Virtus. *Nam qui alia Bona iudicat, venit in Fortunæ poteſtatem, alieni arbitrij fit.* Sen. Epiſt. LXXIV.
Itaque vt ij qui in hoſtili regione verſantur, circumſpiciunt, timent, agere auidi, aut pati anxij: ſic iſti, qui alibi hoc Bonum quærunt, palpitantibus, vt ſic dicam, præcordijs viuunt; aut ſollicitè quærentes, aut magis cuſtodientes. Et quale iſtud Bonum meum eſt, quod mihi non adſcribam? quod induſtria, ſcientia, exercitatio mea non peperit? *Nihil ſtultius, quàm aliquem eo ſibi placere,* Ibid.

quod [illegible] *fecit*. Tertio, Nec data permanent: velut depoſita apud nos ſunt; & abitura. At Bonum illud verum, ſolidum certumque eſt: quod nulla vis excutit, caſus aut fraus ſubducit. Vide mihi, ſi ab ijs Felicitas, angorem noſtrum. Habere ſatagimus, non adepti dolemus, adepti timemus: mouent erepta, Ibid. ſolicitant eripienda. *Quemadmodum aues etiam inanis fundæ ſonus territat; ita iſti non ad ictum tantùm exagitantur, ſed ad crepitum.* Dij deæque, vbi igitur Libertas illa & Securitas, promiſſa Sapienti? Numquam conſiſtent, Enchir.c.1. & 11. Epicteti illo ſcito ſubuerſo: Τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν, τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν: *Rerum aliæ in nobis, aliæ extra nos ſunt. In nobis, Appetitio, Declinatio, & Virtus Vitiumque. Extra nos, Corpus, Poſſeſſio, Gloria, Magiſtratus.* Et addit: Τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν, ἐστι φύσει ἐλεύθερα, ἀκώλυτα, ἀπαραπόδιστα· τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀσθενῆ, δοῦλα, κωλυτὰ, ἀλλότρια: *Quæ in nobis, ſunt Naturâ ſuâ libera, non prohibenda, non impedienda; quæ extra, imbecilla, ſeruientia, prohibenda, aliena.* O quàm magna, quàm paucis, Sacrorum quodam ritu dicit! Examina, & caput Sapientiæ in iſtis habes. Sapiens inter viros eſt, quibus tuta & quieta placent: pueri ad ludos, & ludorum miſſilia, currunt. Stat Fortuna & ea ſpargit: aliquis calcatur, opprimitur, eijcitur, pauci ſine noxâ capiunt, & nec illa ipſa integra aut ſalua. Quartò, Ad indignos, illorum quoque iudicio, quàm ſæpè iſta eunt? leno opes, meretrix formam, improbus magiſtratum, latro valetudinem & robur habebit: & Bona hæc dicam, quæ ſæpè, imò plurimùm, in malos tribuuntur? Quintò, Animalia alia beatiora nobis, ſi ab his cenſemur. Certè corporis pleræque dotes, maiores aut firmiores in ijs conſpiciuntur. Quid quòd cibi, potus, Veneris voluptate faciliùs & ſinceriùs fruuntur, ſine pudoris aut pœnitentię metu? Sextò, Virtutes pereunt, ſi ea ſententia viuit. An ego Fidem, Iuſtitiam, Fortitudinem colam; & opinata illa bona, opes, famam, gratiam, ipſam vitam relinquam? Incidunt enim hi caſus: & ſæpè aut ab his abeundum eſt, aut illæ deſerendæ. Quod vt fiat; pàrum promptè & à reſpectantibus fiet, quaſi ob maius bonum, minora; ſed tamen bona, omittentibus. Septimò, De ipſo Deo & Prouidentiâ malè exiſtimemus neceſſum eſt, ſi hæc Sen. Epiſt. xxiv. Bona. *Quia multa incommoda iuſtis viris accidunt: & item, quia quidquid nobis dedit, breue & exiguum eſt, ſi compares mundi totius æuo.* Ita ingrati diuinorum munerum interpretes erimus: & cur huic, cur hoc, dedit & non dedit? At qui illud Summum, ſolum etiam bonum habet: reſiſtit, & vt plenus acquieſcit, quia vltrà non eſt locus. Denique vt à Fine noſtro argumenter, *Naturam ſequi*, id eſt *Deum* volumus: at ſolâ Virtute (vt Stoicè loquar) Deus cenſetur: externa certè iſta non habet. Quòd ſi ea Bona: itáne ipſi illi Bono non damus? aut homo felicior erit, cui hæc & illa damus? Plura dici poſſunt: & quædam obduci, ſcio: ſed nobis propoſitum Decreta explanare magis, quàm adfirmare. Etſi hîc quid dubitem? ſicut Solem illum, cùm ortus eſt, videmus

Conueſtire ſuâ perfundentem omnia luce,

conueſtire, ſed & demulcere: ita hîc dixerim, fulgorem eius ſententiæ ſtatim honeſtiores quaſque animas peruadere, & perſuadere. Itaque vetus ea, non nouitia eſt. Brachmanes apud Indos (quorum hodie genus & nomen perſeuerat) cenſebant: ἀγαθὸν ἢ Strabo l.xv. κακὸν μηδὲν εἶναι τῶν συμβαινόντων ἀνθρώποις. Οὐ γὰρ ἂν τοῖς αὐτοῖς τοὺς μὲν ἄχθεσθαι, τοὺς δ' αὖ χαίρειν, ἐνυπνιώδεις ὑπολήψεις ἔχοντας: *Bonum aut Malum nihil eſſe eorum, quæ hominibus accidunt aut eueniunt. non enim fore, vt iiſdem alij angerentur, alij lætarentur, ſomniorum ſimiles conceptus habentes.* Quid Cynici? apertè, Αὐτάρκη τὴν ἀρετὴν πρὸς εὐδαιμονίαν, μηδενὸς προσδεομένην, ὅτι μὴ Σωκρατικῆς ἰσχύος: *Sufficere Virtutem ad Beatam vitam, nullo indigentem, niſi Socratico robore.* Quam additiunculam interpreter, requiri tantùm conſtantem Sapientiam, & ſapientem Conſtantiam, ad viri illius exemplar. Ipſe Plato ita ſenſiſſe quibuſdam viſus: & *Ariſto Stoicus* (ait Clemens) *tres libros* v.Strom. *olim ſcripſit, hoc titulo*, ὅτι κατὰ Πλάτωνα, μόνον τὸ καλὸν ἀγαθόν: *Quòd iuxta Platonem, ſolum Honeſtum Bonum.* Sed Hebræi, & noſtri etiam, non aliter. Quæ mens, niſi iſta, Pſalmographi regis? *Beati, immaculati in* Pſ.cxviii. *viâ*: virtuti adiuncti, vitijs alieni. Quæ eius filij? *Venerunt mihi omnia pariter cum Sa-* Sap.c.vii. *pientiâ, & innumerabilis Honeſtas per manus illius.* Planiſſimè hoc dictum, quod Comicus etiam noſter, voluit:

Virtus omnia in ſe habet, omnia adſunt bona Plaut. Amphitr.
Quem penes eſt Virtus.

Et alibi Hebræus ſapiens: *Beatus vir, qui in Sapientiâ moratur.* Iam de noſtris, Cle- v.Strom. mens audiatur: Ναὶ μὴν, μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν, οἶδεν ἡ βάρβαρος φιλοσοφία, καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτάρκη πρὸς εὐδαιμονίαν. ὁπηνίκα ἂν εἴπῃ· Ἰδοὺ, δέδωκα πρὸ ὀφθαλμῶν σου τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν, τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον· ἐκλέξαι τὴν ζωήν. Τὸ μὲν ἀγαθὸν, ζωὴν καλεῖ, καὶ καλὸν τὴν τούτου ἐκλογήν. Ἀγα-

θῆ

θεῷ δὲ καὶ ζωῆς ἓν τέλος, τὸ φιλόθεον γενέσθαι: *Atqui Solum bonum Honeſtum eſſe, nouit & Barbara* (id eſt Iudæa & noſtra) *Philoſophia: itemque, Virtutem ſufficere ad Felicitatem. vbi dixit: Ecce dedi ante oculos tuos Bonum & Malum, Vitam & Mortem. elige Vitam.* Deut.xx. *Nam Bonum quidem Vitam appellat, & Honeſtam eius electionem. Vtriuſque autem Finis idem, Dei amantem & verentem eſſe.* Denique addit: Ταῦτα θρυλλοῦσιν οἱ Στωϊκοί: *Hæc iactant aſſiduè Stoici:* vt videas eum noſtris iſtis Sacra pariare. Quid autem Ambroſius? Sæpè etiam Stoicus, vt obſeruaui. hîc quidem palàm: II.Offic. cap.III. *Nihil Bonum*, inquit, SCRIPTVRA, *niſi quod Honeſtum, aſſerit: Virtutemque in* OMNI RERVM STATV *beatam iudicat: quæ neque* AVGEATVR *corporis Bonis, vel externis, neque* MINVATVR *aduerſis.* An potuit Zeno capitalia iſta Dogmata diſertiùs efferre? Et vides, quid ſentiant & conſentiant noſtri.

DISSERT. XXI.

Aliquid in hac re contra Academicos: & non venire in Boni nomen Externa.

MAGNIFICA igitur, atque etiam vera iſta ſententia: teneamus, ſciamuſque *Vnam hanc eſſe viam ad tuta vadenti, & Externa deſpicere, & Honeſto contentum eſſe.* Sen. epiſt. LXXIV. AVD. Inclino equidem, ſed Academiæ veteris auctoritas etiam retinet: cui viſum, Cic. I. Academ. *In vnâ quidem Virtute poſitam Beatam vitam, non tamen Beatiſſimam, niſi adiungerentur & Corporis bona, & cetera ad virtutis vſum idonea.* Et hercules rationem habere ſententia videtur. Nónne enim *Naturam ſequi* conſentimus, in viâ hac Felicitatis? Atqui Corporis bona, ſiue in Toto eo, vt Valetudo, & Robur; ſiue in Partibus, vt Senſuum integritas, Pedum celeritas: illa, inquam, omnia & ſingula commendat conciliatque mihi Natura. Iam Externa bona, Vſui virtutis an non palàm neceſſaria, aut certè commoda, & decora? Itaque meritò eorum adiectio, Beatæ vitæ adijcere videatur; & detrahere, detractio. Sicut in aceruo maius aût minus eſt, tot modijs additis ſiue demptis: & manet tamen aceruus: ita hîc. LIPS. Non neſcimus hæc & Academicorum, & Peripateticorum eſſe: qui, vt noſter ait, De Benef. v. c. 17. Ep. LXXXV. *longè lateque Felicitatis humanæ terminos ponunt.* Ille idem de ijs: *Xenocrates & Speuſippus putant, Beatum vel ſolâ Virtute fieri poſſe: non tamen Vnum bonum eſſe, quod Honeſtum eſt.* Id eſt, alia etiam Bona venire in numerum, & pondus addere, & attollere vel deprimere Felicitatis hanc lancem. Itaque *Sapientem quidem beatum: ſummum tamen illud Bonum non aſſequi, niſi illi & naturalia inſtrumenta reſpondeant.* Epiſt. XCI. Quid, quòd inter ipſos Stoicos aliqui in hanc partem eunt, aut vergunt? *Antipater, inter magnos ſectæ huius auctores, aliquid ſe tribuere dicit Externis, ſed exiguum admodum.* Ita vides, facilè nos homines à vulgo aut opinione abduci, & cottidiano velut contactu etiam Sapientiæ ſtudioſos attaminari. Quid autem veri illi noſtri? obnixi reſiſtunt, & nulla Bona, præter Animi, agnoſcunt. Nam ſi ſemel hæc admittis, & vel rimam leuiter aperis: quis finis aut modus erit? agmine irrumpent, & minima momentum poſcent & facient in Beatâ vitâ. Facient? iam fecerunt. Ariſtotelem audi: Ethic. ad Nicom. I. cap. VIII. Ἀδύνατον, ἢ οὐ ῥᾴδιον, τὰ καλὰ πράττειν ἀχορήγητον ὄντα. Πολλὰ γὰρ ἂν πράττεται καθάπερ δι' ὀργάνων, ἢ διὰ φίλων, καὶ πλούτου, καὶ πολιτικῆς δυνάμεως. Ἐνίων δὲ τητώμενοι, ῥυπαίνουσι τὸ μακάριον, οἷον εὐγενείας, εὐτεκνίας, κάλλους. Οὐ πάνυ γὰρ εὐδαιμονικὸς, ὁ τὴν ἰδέαν παναίσχης, ἢ δυσγενὴς, ἢ μονώτης καὶ ἄτεκνος: *Fieri non poteſt, certè ægrè, vt bona aliquis faciat ſine inſtructo & apparatu. Multa enim velut per organa facienda ſunt, amicos, opes, ciuilem gratiam aut potentiam. Qui autem aliquibus carent, maculant & fœdant Beatitudinem: vt qui Nobilitate, qui Prolium copiâ aut bonitate, qui Formâ. Non enim planè felix eſt, facie turpis, ignobilis, aut ſolitarius & improlis.* Deus bone, Nobilitatem, Proles, Formam etiam, venire in hunc cenſum? Da veniam Lycéum, & tu eius antiſtes: parum generoſi aut viriles ſunt iſti ſermones, vt ſint veri. At enim plenam Felicitatem quærunt, & cui nihil abſit. Nos vnâ. An non talis eſt, quam fecit Virtus? *Hæc nihil vacare patitur loci: totum animum tenet, deſiderium omnium tollit: ſola ſatis eſt. Omnium enim bonorum vis & origo in ipsâ eſt.* Sen. Epiſt. LXXIV. Quid minuta hæc congeris, quæ melius aliquod altiuſque ingenium vel ſine doctrinâ contemnat? *Non poteſt in hac claritate Solis ſcintilla habere momentum.* Epiſt. XCII. Simile de Valetudine, atque illis Corporeis dico. animi & Virtutis adſpectu, *tam puſilla eſſe, vt non conueniat illis Boni nomen.* Ep. LXVIII. Quid autem Fortunæ? magis: & *nihil Bonum nobis videtur*; Epiſt. CXX.

quo quis & malè vti poſſit. Ambigua iſta ſunt, & dubiæ, vt ſic dicam, ſanitatis: nec
Ep. cxviii. *niſi cùm honeſtè adminiſtrata ſunt, Bona eſſe incipiunt.* Quàm multi viribus, opibus, formâ, in ſuam alienamque perniciem ſunt vſi? At enim, *Secundùm naturam* ſunt, vt aiebas. Fateor: atque ideò etiam, ſi non expe-
Epiſt. xcii. tam, petam. *Quidni? non quia Bona ſunt, ſed quia ſecundùm Naturam ſunt: &, quia Bono à me iudicio ſumuntur. Quod erit in illis tunc Bonum? hoc vnum, benè eligi.* Valdè iſta notanda: non ſunt, ſed fiunt Bona, à benè eligente & vtente: id eſt à Prudentiâ meâ
Epiſt. cxviii. & Virtute, quæ ſola *perfectum Bonum eſt, cuius contactu alia quoque Bona fiunt.* Neque aliter alibi Plato cenſuit. pro cuius mente
De Philoſ. Apuleius: *Corporum ſanitatem, Vires, Indolentiam, ceteraque eiusmodi Bona extraria, item Diuitias, & quæ Fortunæ commoda dicimus, ea non ſimpliciter Bona nuncupanda eſſe. Nam ſiquis ea poſſidens, vſu ſe abdicet, ea ſibi inutilia erunt: ſiquis autem eorum vſum conuerterit ad malas artes, ea illi etiam noxia videbuntur.* Econtrà eſt, in ijs quæ mala corporis aut externa cenſentur: quæ Bona bonus animus facit. Ille eſt, ait Salluſtius, *dux atque imperator vitæ mortalium. qui vbi Virtutis viâ ad gloriam graſſatur, abunde pollens potenſque eſt, neque Fortunæ eget.* Agnoſcis hæc Stoica? repone: *Corporis & Fortunæ bonorum vt initium, ita finis eſt; omniaque orta occidunt, & aucta ſeneſcunt. Animus incorruptus, æternus, rector humani generis, agit atque habet cuncta, neque ipſe habetur.* O rectæ & erectæ voces (audacter dicam) præ multorum, qui Philoſophi titulum inſcribunt! audiamus: & cum
Tac. IV. Hiſtor. Heluidio (apud alterum Hiſtoricum) *doctores Sapientiæ ſequamur, qui ſola Bona quæ Honeſta, Mala tantum quæ Turpia: Potentiam, Nobilitatem, ceteraque extra Animum, neque Bonis, neque Malis adnumerant.*

DISSERT. XXII.

Quæ igitur Bona? atque ea ſubtiliter, & Στωικῶς diuiſa.

AVD. Audiamus. quî tamen firmiter & ſecure poſſumus, niſi diſtinctè Bona Malaque norimus? Ea, meo animo, tibi explicandi ſunt, & finibus ſuis limitibuſque claudēda. LIPS. Æquum oras. etſi *Ethicorum* hic proprie locus eſt: tamen notare hîc opus, aut in his ſequentibusq; narare. Socrates ille
Sen. Epiſt. LXXI. olim *hanc* SVMMAM *dixit eſſe* SAPIENTIAM, BONA MALAQVE DISTINGVERE. Verè. quia ſine eâ notitiâ, nec illa appetere aut ſequi recto pede liceat, nec hæc fugiſſe. Itaque quod apud Homerum ille gloriatur:

——— Νόεω δ' οἶδα ἕκαστα
Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεια:
——— *noui & ſcio* SINGILLATIM
Quæ Bona, quæ Mala ſint.

monitum & exemplum Sapienti eſt, quid præſtet. Faciamus igitur: ego pro copiâ captuque meo definiam, diuidam ſingula, & ſubijciam vt in tabellâ. Τῶν ὄντων, ait Laërtius, φασὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ εἶναι, τὰ δὲ κακὰ, τὰ δὲ οὐδέτερα: *Eorum quæ ſunt, dicunt* (Stoici) *alia* In Zen.
BONA *eſſe, alia* MALA, *alia* NEVTRA. Satis laxè, *Quæ ſunt*: reſtringo ad hanc materiem, id eſt, quæ in Vitâ & Moribus ſunt, aut circà. Quid igitur BONVM? Seneca: *Finiunt* Epiſt. CXVIII.
hoc alius, alio modo. Quidam ita: Bonum eſt, quod inuitat animos, quod ad ſe vocat. Huic ſtatim opponitur: Quid ſi inuitat quidem, ſed in perniciem? Scis quàm multa Mala, blanda ſint. Reſpondetur: *Verum & Veriſimile inter ſe differunt ita. Quod Bonum eſt Vero iungitur: non eſt enim Bonum, niſi Verum eſt. At quod inuitat & allicit ad ſe facie, Veriſimile eſt: ſurrepit, ſollicitat, attrahit. Quidam ita finierunt: Bonum eſt, quod appetitionem ſui mouet: vel, Quod impetum animi ad ſe tendentis mouet. Et huic idem opponitur. multa enim impetum animi mouent, quæ petuntur petentium malo. Meliùs illi, qui ſic finiuerunt. Bonum eſt, quod ad ſe impetum animi, ſecundùm Naturam, mouet.* Cicero variè etiam definit, aut tangit definiri: *Bonum, inquit, ſi opus fuiſſet, definiſſes, aut* III. De Fin.
Quod eſſet naturâ appetendum; aut Quod prodeſſet, aut Quod iuuaret. Quæ prima definitio cum vltimâ Senecæ in re conſentit: ſicut & alia, quam Cato apud eum prodit. *Boni,* III. De Fin.
inquit, definitiones paullùm opidò inter ſe differunt, & tamen eòdem ſpectant. Ego aſſentior * *Diogeni, qui Bonum definierit, id quod eſſet* * Babylonio.
Naturâ abſolutum. At aliæ Stoicorum, cum vltimis Ciceronis ferè conueniunt: & Laërtij hanc habe. Ἀγαθὸν δὲ κοινῶς μὲν, τὸ ὄφελος. ἰδίως δὲ, ἤτοι ταυτὸν, ἢ οὐχ ἕτερον ὠφελείας: *Bonum communiter eſt, quod Vtile: propriè autem, ſiue ipſum iſtud, ſiue ab eo non diuerſum.* In quibus Sext. Empiric. Adu. Math. & Pyrrhon. Hypoth. III. cap. XX
verbis *Vtile* dicunt ipſam *Virtutem: non diuerſum, Hominem bonum,* aut *Amicum.* Sed nota igitur & character Boni præcipuus, Prodeſſe. Ita Clemens germaniſſimus ſæpè Stoicus: Lib. I. Pædag. c. VIII.
Τὸ δὲ ἀγαθὸν, ᾗ ἀγαθόν ἐστιν, οὐδὲν ἄλλο ποιεῖ, ἢ ὅτι ὠφελεῖ: *Bonum igitur, quà Bonum, nihil aliud quàm prodeſt.* Quod in Deo videre eſt, ſummè Bono, & iuuante ſemper Patre. Et quia igitur

igitur Vtile, hinc illæ aliæ definitiones ab effectu: *Quod ad ſe inuitat: Quod ſit expetendum*, & tales. Alia etiam mox in Laërtio: Ἄλλως δὲ, οὕτως ἰδίως ὁρίζον) τὸ ἀγαθὸν, τὸ τέλειον κατὰ φύσιν λογικοῦ: *Aliter verò & ſic definiunt propriè Bonum, Quod abſolutum ſit ſecundùm Naturam partis Rationalis.* Eſt ſuperior ipſa Diogenis, niſi quòd de *Rationali* additum, rei explicandæ aut terminandæ. Nam ſimpliciter *Secundùm naturam* ſi dicas:. videatur cauillo locus, & in Infantibus etiam Bonum eſſe. Hoc negant. Seneca huc ducendus: *Quid eſt ſecundùm Naturam? quod contingit & protinus nato, non dico Bonum, ſed initium Boni.* (illa ſemina, de quibus dictum.) Pergit. *Atqui non magis infans adhuc Boni capax eſt, quàm arbor, aut mutum aliquod animal. Quare autem Bonum in iſtis non eſt? quia nec* RATIO. *Ob hoc in infante quoque non eſt, nam & huic deeſt. Eſt aliquod Irrationale animal; eſt aliquod, nondum Rationale; eſt Rationale, ſed imperfectum. In nullo horum, Bonum: Ratio iſtud ſecum adfert. Quid ergo inter iſta, quæ retuli, diſtat? Numquam erit Bonum in eo, quod irrationale eſt: in eo, quod nondum Rationale eſt, tunc eſſe Bonum non poteſt: in imperfecto, iam poteſt eſſe Bonum, ſed non eſt.* Vis breuiter hæc me complecti? In *Irrationali*, vt Bruto, numquam Bonum eſt: in *nondum Rationali*, vt Puero, iam non eſt: in Imperfecto, vt adulto, ſed indocto, iam poteſt eſſe, ſed non eſt. quare? quia (iterùm Seneca) *hominis Bonum non eſt in homine, niſi cùm in illo* RATIO PERFECTA *eſt.* Anteà ſatis diximus de *Conſummatâ* & *Abſolutâ Ratione*: quæ ſola dux ad Bonum, id eſt Virtutem. Et iam ex iſtis vides, cur in Definitione additum, *partis Rationalis*. Atque hîc ſubſiſto: pergo autem, an refræno greſſum, & regredior? Oſtendunt enim ſe & offerunt *Diuiſiones* aut *Diſtinctiones*: quæ pro Stoico quidem ſenſu, neſcio an pro tuo ſint: tenuia quædam aut ſubtilia, vt verum fatear: non tamen futilia aut inutilia, ſi quis rectum pedem aut mentem ad illa profert. Age, ponamus obiter & luſtremus: eligamus etiam, ſiquid ad noſtrum illum (*Senecam* ſcis me dicere) aut priſcos auctores, qui hodie in manibus, facit. Multiplex & intricata Diuiſio eſt (Stoicorum propria hæc acumina:) ſed ego diſponam & ſeiungam, quę tenebras aut confuſionem habeant mixta. Videſis, & patienter, ſi non libenter, hæc audi. Prima diſtinctio:

Epiſt. vii.

Ibid.

BONVM trifariàm dicunt:
- I. *A quo Vtilitas*: vt eſt Virtus. Græcè efferunt: ἀφ' οὗ συμβαίνει ὠφελεῖσθαι. *atque hoc, vt à primâ cauſſâ.*
- II. *Per quod Vtilitas*: ὑφ' οὗ συμβαίνει ὠφελεῖσθαι: vt iterùm *Virtus*, & ampliùs, *ſecundùm eam Actiones.*
- III. *Quod poteſt Vtile eſſe.* ſiue, vno verbo, *Vtibile*: τὸ οἷον ὠφελεῖν: vt dicta iam duo, itemque *Amicus, Vir bonus, Dij & Dæmones.*

Vides quæ *Bona*, & quo ſenſu gradúque dicantur: ex quibus *Virtus* omnia permeat: permeat? imò & contactu ſuo omnia facit. Nam illa οἷον πηγῆς ἔχει χώραν: *fontis vicem habet*: ab eâ riui & aquæ, & quidquid irrigat, humectat, & à ſe atque ex ſe fæcundat. Hæc iſta è Stobæanis colliges, & Sex. Empirico: licebat & ex Laërtio, niſi mutila in eo legerentur. Verba eius: Αὐτήν τε τὴν ἀρετὴν, καὶ τὸ μετέχον αὐτῆς ἀγαθὸν, τριχῶς λέγουσι. οἷον, τὸ ἀγαθὸν ἀφ' οὗ συμβαίνει *** ὡς τὴν πρᾶξιν τὴν κατ' ἀρετήν. ὑφ' οὗ δὲ, ** ὡς τὸν σπουδαῖον τὸν μετέχοντα τῆς ἀρετῆς: *Ipſam Virtutem, & quod eius participat, trifariàm dicunt. Vt, Bonum à quo contingit ** ſicut Actionem ſecundùm Virtutem. Per quod ** vti Virum bonum conſortem Virtutis.* Itáne *trifariàm?* atqui bifaria tua eſt diuiſio, nec vltrà. Ipſa exempla peccant: & vbi notulas poſui, ſcito defectus eſſe, facilè è iam dictis explendos. Altera Diuiſio:

BONORVM alia
- I. *In Animo*: vt *Virtutes, Boni habitus, & laudabiles actiones.*
- II. *Extra eum*: vt *Amici, Diſcipuli*, & ſimilia.
- III. *Neutra*: vt *Viri probi, & virtutes adepti.*

Hæc quoque Diuiſio ex Stobæo, & Sexto: itemque exempla. In iſtis variare aliquid Laërtius videtur, præſertim in extremo: an explicare? Tu eum vide. Tertia Diuiſio, ſiue Sub-diuiſio:

BONORVM quæ IN ANIMO, alia
- I. *Affectiones eſſe*: vt *Virtutes omnes.*
- II. *Habitus, nō affectiones*: vt *ſtudia.*
- III. *Neutra*: vt *Actiones ſecundùm Virtutem.*

Hæc in Stobæo: iterùm Laërtius aliter, & in ordine aliquid turbat. Τῶν, inquit, περὶ ψυχὴν ἀγαθῶν τὰ μέν εἶναι ἕξεις, τὰ δὲ διαθέσεις, τὰ δ' οὔτε ἕξεις οὔτε διαθέσεις. διαθέσεις μὲν, αἱ ἀρεταί· ἕξεις δὲ, τὰ ἐπιτηδεύματα, οὔτε ἕξεις οὔτε διαθέσεις, αἱ ἐνέργειαι: *Bonorum in animo alia ſunt Habitus, alia Affectiones* (ſiue

quis mauult, *Conſtitutiones*) alia *Neutrum. Conſtitutiones, Virtutes; Habitus, Studia; Neutrum, Actiones.* Quarta Diuiſio:

BONORVM alia
- I. *Finalia*, Græcè τελικά: vt *Gaudium, Fiducia, & ex Virtute actiones.*
- II. *Efficientia*: vt *Prudens vir, & Amicus.*
- III. *Vtrumque*: vt *Virtutes omnes.*

Ita Stobæus: & cum eo Cato apud Ciceronem. III. De Fin. *Sequitur illa diuiſio, vt Bonorũ alia ſint ad illud Vltimum pertinentia (ſic enim appello, quæ τελικὰ dicuntur) alia autem Efficientia, quæ Græci ποιητικά; alia Vtrumque. De Pertinentibus, nihil eſt Bonum, præter Actiones honeſtas; de Efficientibus, nihil præter Amicum; ſed & Pertinentem & Efficientem, Sapientiam volunt eſſe. Nam quia Sapientia eſt conueniens Actio, ex illo Pertinenti genere eſt: quòd autem honeſtas Actiones affert & efficit, ideò Efficiens dici poteſt.* Diſcrimen aliquod in exemplis vides: præſertim vltimo. ſed nempe Sapientia Virtus eſt, & contrà. Rationem etiam illam Tullianam ex Stobæo licet illuſtrare: Αἱ δὲ ἀρεταὶ πᾶσαι καὶ ποιητικά ἐστιν ἀγαθά, καὶ τελικά. καὶ γὰρ ἀπογεννῶσι τὴν εὐδαιμονίαν, καὶ συμπληροῦσι, μέρη αὐτῆς γινόμεναι: *Virtutes omnes ſunt Efficientia & Pertinentia Bona. Efficientia, quia gignunt faciuntque Felicitatem; Pertinentia, quia eam implent, cùm partes eius ſint.* In Laërtio hæc ipſa: ſed iterùm cum defectu, qui appâret inquirenti. In vltimis eſt (vt compendi faciam recitare:) Ποιητικὰ δὲ καὶ τελικὰ εἶναι ἀγαθά. * καθὸ γὰρ ἀποτελοῦσι τὴν εὐδαιμονίαν, ποιητικά ἐστιν ἀγαθά. καθὸ δὲ συμπληροῦσιν αὐτήν, ὥστε μέρη αὐτῆς γίνεσθαι, τελικά: *Efficientia & Finalia eſſe Bona.* * *Quatenus enim perficiunt Felicitatem, Efficientia eſſe: quatenus complent eam, vt eius partes, Finalia.* Inſerenda vox: ἀγαθὰ, ἀρεταί: *Virtutes.* Senecæ etiam locus eſt, Epiſt. CXI. qui huc faciat: *Sed vt remoueas illa, quæ aut Summa bona ſunt, aut ſummorum Efficientia: & in iſto genere Virtutes habet.* Ex hac igitur diuiſione lucem iſtis demus, & ſimul diſcamus, primò & verè Bona non niſi Virtutes eſſe, alia ex communione. Ita Iuſtitia Bonum eſt, non quia Virtutem habet: ipſa eſt enim Virtus: ἀλλὰ καὶ αὐτὴν καθ' αὑτὴν (Clementis verba) καὶ δι' αὑτὴν ἀγαθὴν εἶναι: *ſed quòd ipſa per ſe, & ex ſe bona eſt.* Deinde ſecundario, Iuſtum eſſe, Bonum; quia ex eâ manat participatque. Ideò ridere libeat quæſtiunculam in Senecâ: Epiſt. CXVII. *An verũ ſit, quod Stoicis placet, Sapientiam Bonum eſſe; Sapere, Bonum non eſſe.* Et ratiunculas dat, quas piget reponere. Quũ tu & illi ſeriò loquimini, Bonum eſſe, quia adfine & conſors illius Boni? Prima diuiſio noſtra rem conficiet: pro meo quidem ſenſu. Satis de BONIS: etiam MALIS. quia eadem iſta inuerte, & quadrant omnia, *Definitiones, Diuiſiones, Exempla.*

DISSERT. XXIII.

Quæ Adiaphora, ſiue Neutra? quæ in iis Producta, & Reiecta? aliaque tenuiter inquiſita.

TRANSEO ad tertium membrum, quod NEVTRA continebat: id eſt, neque *Bona*, neque *Mala*. Hoc illud eſt, in quo confligunt & gradum conferunt Academici ac Peripatetici cum Stoicis: qui iſta ipſa BONA appellant, ſed modificantes, *Bona Corporis, aut Externa*: noſtri pernegant, nec niſi *Neutra, Media, Interiecta*, creberrimè *Indifferentia*, ea dicunt. Diligentiſſimè hanc partem percoluerunt: tum ob dictam pugnam, tum quia Ariſto Chius, Pyrrho & adſeclæ, aliam ἀδιαφορίαν *Indifferentiam*, inducebant: qui ita in ſolâ Virtute & Vitio omnia ponebant, vt rerum dilectu ſublato, *cetera pro nihilo haberent: & inter optimè Valere, & grauiſſimè Aegrotare, nihil prorſus dicerent intereſſe.* Cic. II. De Fin. & alij. Idem in Paupertie, Opibus, aliiſque externis: quorum nihil eſſet alteri præ aut poſt-ponendum. Fatua, & tamen peruicax ſententia: contra quam etſi Cicero aiat *iampridem deſitum eſſe diſputari*; Ibid. tamen poſt illum profectò vixit, imò floruit, & *Sexti Empirici* ſubtiles libri ſuper eâ extant. Quid, quòd Fauorinus Gallus philoſophus Hadriani æuo, in hac ſectâ fuit? qui vſqueò *Epochen produxit, vt negaret vel illud intellectu comprehendi, Solem eſſe.* Galen contra Acad. Ob hos igitur & tales, Stoici *Adiaphora* curiosè & ſubtiliter examinarunt: & varias Diuiſiones ac Diſcrimina dederunt. Iterùm te conuenio, indulge, & patienter, vel ſectæ & Senecæ cauſsâ, hæc audi. Primò nota,

ADIAPHORA bifariàm dici:
- I. *Quæ nec Bona, nec Mala ſunt: neque ad Felicitatem aut infelicitatẽ conducunt.* vt *Sanitas, Opes, Gloria*, & ſimilia.
- II. *Quæ nec Appetitũ, nec Declinatione mouent* (Græci ſignificanter, μήτε ὁρμῆς μήτε ἀφορμῆς κινητικά): vt *Pares in capite capillos habere, aut impares.*

Ita Laërtius, & Stobæus. At Sextus, *triſariàm* vult diuidi: & præter duos modos dictos, hunc inſerit: *Adiaphorum, ad quod quidem fertur*

ſeritur Appetitio, ſed non magis ad hoc quàm illud. vt, Drachmis duabus poſitis charactere & nitore paribus, cùm alteram oporteat eligere (&) velim, non magis ad hanc quàm ad illam feror. Parui hoc eſt: illud moneo, Senecâ diſcrimina duo dicta tangere, atque ipſum inibi exemplũ. *Eſt & horum, quæ appellamus Media, grande diſcrimen. Non enim ſic Mors Indifferens eſt, quomodo Vtrùm capillos pares habeas: Mors inter illa eſt, quæ Mala quidem non ſunt, tamen habent Mali ſpeciem.* Moneo ampliùs, de ſolo priore genere ſermonem nobis eſſe: id eſt, de ijs, quæ Felicitatem, aut contrà, tangunt: quæque Græci dicunt, τὰ μεταξὺ τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν: *interiecta & media inter Bona Malaque.* Ad fines enim alterutrius veniunt, & ſpeciem eorum habent: re autem ipſâ, οὔτε ὠφελεῖ, οὔτε βλάπτει: *neque iuuant, neque lædunt:* ergo verè ſunt *Neutra.* De his igitur videamus, iterumque diuidamus. Sunt enim

Ep. LXXXII

Stob.

Laërt.

ADIAPHORA, alia
- I. *Secundũ Naturã:* vt *Sanitas, robur, Senſuũ integritas.*
- II. *Præter Naturã:* vt *Morbus, Imbecillitas, Mutilatio.*
- III. *Neutra:* vt *Imaginatio ralis, aut Viſum.*

Iterumque: *Secundùm aut Præter Naturam*

ADIAPHORA, alia
- I. *In Animo:* vt *Ingenium.*
- II. *In Corpore:* vt *Sanitas.*
- III. *Extrà:* vt *Liberi.*

Ex his, *Animi* ſemper præferenda *Corporis:* & hæc ijs, quæ *Extrà.* Iterùm autem, & præcipui vſus Diuiſio:

ADIAPHORA alia ſunt
- I. *Producta, quæ Æſtimationem habent:* vt *Ingenium, Sanitas.*
- II. *Reiecta, quæ Deæſtimationem:* vt *Stupor, Morbus.*
- III. *Neutra, quæ non hanc non illam:* vt *Digiti motus.*

Hæc ſunt illa olim celebrata Προηγμένα & Ἀποπροηγμένα Zenonis. Has enim voces primus ille huic rei procudit & appoſuit: vt Differentiã inter ipſa Indifferentia aperiret. Quid enim? Mors & Vita eadem, aut æſtimatione eâdem? Opes & Inopia? Valetudo & Morbus? Igitur Stoico more diuiſit ſubtiliùs: & quædam Προηγμένα dixit, Latinè Cicero *Producta* ſiue *Promota*, ad verbum; ad ſenſum, *Præpoſita* ſiue *Præcipua.* quia eminent, & in eligendo alijs anteponuntur. Aduerſa autem iſtis dixit Ἀποπροηγμένα, quę idem Cicero (pro ſenſu, non pro voce) *Reiecta.* Cauſſa horum nominum, ex ipſo Zenone, hæc eſt. *Vt,* aiebat, *nemo dicit in regiâ Regem ipſum quaſi productum eſſe ad dignitatem* (*id enim eſt* προηγμένον) *ſed eos qui in aliquo honore ſint, quorum ordo proximè accedit ad regium Principatum: ſic in vitâ, non ea quæ primario loco ſunt, ſed quæ ſecundo* προηγμένα *nominentur.* In Stobæo ipſa, niſi fallor, Zenonis verba; Οὐδὲν τῶν ἀγαθῶν εἶναι προηγμένον, διὰ τὸ τὴν μεγίστην ἀξίαν αὐτὰ ἔχειν. τὸ δὲ προηγμένον τὴν δευτέραν χώραν καὶ ἀξίαν ἔχον, συνεγγίζειν πως τῇ τῶν ἀγαθῶν φύσει. οὐδὲ γὰρ ἐν αὐλῇ τὸν προαγόμενον εἶναι τὸν βασιλέα, ἀλλὰ * τὸν μετ' αὐτὸν τεταγμένον: *Nulla Bonorum inter Producta eſſe. habent enim maximam dignitatem. At Productum ſecundum locum & dignationem obtinet, & quadamtenus Bonorum naturæ accedit. Nam nec in Aulâ Regem produci aut Promoueri dicimus, ſed eum qui proximum ab eo locum habet.* Quæ igitur ſunt iſta *Producta*? Laertius breuiter: Προηγμένα, τὰ ἀξίαν ἔχοντα: Ἀποπροηγμένα, τὰ ἀπαξίαν. *Producta, quæ æſtimationem habent: Reiecta, quæ Deæſtimationem, ſiue Non-æſtimationem.* Itaque opponuntur. Cicero declarabit, in perſonâ Catonis: *Indifferentium alia Aeſtimabilia eſſe, alia Contrà, alia Neutrum. Quæ æſtimanda, eorum in alijs ſatis eſſe cauſſæ quamobrem quibuſdam Anteponerentur: vt in valetudine, integritate ſenſuum, vacuitate doloris, diuitijs, gloriâ: alia autem, non eſſe eiuſmodi. Itemque eorum, quæ Nullâ æſtimatione digna eſſent, partim ſatis habere cauſſæ quamobrem Reijcerentur: vt dolorem, morbum, ſenſuum amiſſionem: partim Non. Atque hinc exortum eſſe illud, quod Zeno* προηγμένον, *contraque quod* ἀποπροηγμένον *nominauit.* Diuiſio eſt clara, & magis è Stobæo. Τῶν ἀξίαν ἐχόντων, τὰ μὲν ἔχειν πολλὴν ἀξίαν, τὰ δὲ βραχεῖαν. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἀπαξίαν ἐχόντων, ἃ μὲν ἔχειν πολλὴν ἀπαξίαν, ἃ δὲ βραχεῖαν. τὰ μὲν πολλὴν ἔχοντα ἀξίαν, προηγμένα λέγεσθαι· τὰ δὲ πολλὴν ἀπαξίαν, ἀποπροηγμένα: *Aeſtimabilium alia multam æſtimationem habent, alia pauxillam. Similiter Deæſtimabiliũ, alia multam non-dignationem, alia pauxillam. Quæ multam æſtimationem, Producta dici: quæ multam Deæſtimationem, Reiecta.* Planè hæc cum Cicerone conſentiunt: an Cicero ipſe alibi ſecum? Nam ſcribit, item ex Zenonis ſcito: *Quæ nec Bona nec Mala ſunt, ex ijs quædam Secundùm naturam dicebat; alia naturæ Contraria, alia Media* ſiue *Neutra. Quæ Secundùm naturam, ea Sumenda, & quadam Aeſtimatione dignanda dicebat: contraque, Contraria. Neutra autem, in medio relinquebat, in quibus nihil ponebat momenti. Quæ eſſent Sumenda, ex ijs alia Pluris eſſe Aeſtimanda; alia Minoris. quæ Pluris, ea Præpoſita appellabat: Reiecta autem, quæ Minoris.* In his verbis vltimis palàm

* Ita hæc lego.

III. De Fin.

III. De Fin.

Cic. ibid.

I. Academ.

Reiecta (ea ſunt Ἀποπροηγμένα) ponit inter ea quæ *Secundùm Naturam*, quæ *Sumenda*, & *Æſtimanda*, etſi *Minoris*. Ego parùm hæc capio, & ſunt ex diametro prioribus aduerſa: tu vide. Fateor aliquid in Sexto pro hac mente videri, vt Latina quidem verſio eſt. nam Græca vidi numquam. Ibi iſta: *Stoici* Pyrrhon. III c. XXIV *ex Indifferentibus alia aiunt* προηγμένα, *Promota ſiue Præpoſita: alia* ἀποπροηγμένα, *Remota ſiue Reiecta. Et illa eſſe, quæ ſufficientem habent dignitatem: vt Sanitatem, Diuitias. Iſta,* (Reiecta) *quæ non habent ſufficientem dignitatem: vt Paupertatem, Morbum. Neutra autem, vt eſt Extendere digitum aut contrahere.* Ita ibi quidem Sextus: an ſatis conſideratè, aut verè? Nam ſi illa *Reiecta*, quæ *pauxillam*, vt Stobæus, *dignationem habent*: quo numero Sexto eſt *Dolor, Morbus*: quid igitur quæ *Non-dignationem* habent? quæ illa, aut quo loco, quo titulo erunt? Nam *Dolor* & *Morbus* certè ſunt iſta, & *Contra naturam*, & *Reiicienda*. Itaque aliter, & veriùs alibi idem Sextus: A du. Mathem. *Præcipua eſſe, quæ ſatis habent dignitatis: Reiecta, quæ ſatis indignitatis.* Et vix ambigo, in priore eius loco in Græcis ita fuiſſe: πολλὴν ἀξίαν, & πολλὴν ἀπαξίαν: aut quidem eſſe debuiſſe. De Cicerone igitur, ne alijs, ne ſibi, ne vero pugnet, videndum, an non & is locus vitioſus aut potiùs mutilus, & ad hanc ſententiam reformandus. Ego opinor. Sed quæ eſt hîc Ἀξία, vel Ἀπαξία? Laërtius dupliciter definit: & poſterior nobis apta. Ἀξίαν εἶναι μέσην τινὰ δύναμιν ἢ χρείαν, συμβαλλομένην πρὸς τὸν κατὰ φύσιν βίον: *Æſtimationem, eſſe mediam quamdam facultatem & vſum, conferentem aut conuenientem ad vitam ſecundùm naturam.* Et Deæſtimatio igitur, contrà. Verti *Aeſtimationem*; & ita, vt notare potuiſti, Cicero: at Seneca noſter *Pretium* hoc De Vit. Beat. c. XXII. dicit. Ita enim alibi: *Indifferentia habere in ſe aliquid Pretij, & eſſe alia alijs potiora* Iterumque: *Corporum bona, in totum non ſunt Bona. his Pretium quidem aliquod erit, ceterùm Dignitas non erit.* Non ecce vertere voluerunt *Dignitatem*, etſi poterant: quam propriam verè Bonorum, id eſt Virtutis, aſſeruerunt. Sunt autem hæc ipſa *Producta* & *Reiecta*, quæ aliter *Commoda* & *Incommoda* Latini dixe- Ep. LXXXVII. runt: Græci εὔχρηστα & δύσχρηστα. Seneca: *Alia eſt Commodorum conditio, alia Bonorum. Commodum eſt, quod plus Vſus habet, quàm moleſtiæ: Bonum eſt ſincerum, & ab omni parte innoxium.* Nota de *Vſu*, & ad Græcam illam vocem adſpectum. Cicero Cauſſam nomi- IV De Fin. nis paullò aliam ſuggerit: *Res quas nos* (Academici) *Bonas dicimus, Zeno conceſſit, vt haberentur aptæ, habiles, & ad naturam accommodatæ: faterique cœpit ſapienti* COMMODIVS *eſſe, ſi ea quoque habeat.* Seneca de ijſdem iterùm: *Commoda ſunt in vitâ & Incommoda,* Epiſt. XCII. *vtraque extra nos.* Quid ais? *extra nos*, ergo illa *Corporis*, Commoda non ſunt? Sunt herclè. ſed *extra nos*, id eſt Animum, primam & pænè totam noſtri partem. Iterumque idem: *Bona illa ſunt vera, quæ Ratio dat: ce-* Epiſt. LXXIV *tera, opinione Bona ſunt. Itaque Commoda vocentur, & vt noſtrâ linguâ loquar, Producta.* Vides palàm, eadem cum Productis eſſe. Ciceronem adde: *Commoda & Incommoda. ita* III. De Finib. *enim* εὐχρηστήματα *&* δυσχρηστήματα *appello.* Et quare ea ſic Zeno? quia χρείαν, *Vſum*; non autem ὠφέλειαν, *Vtilitatem*, habent. Plutarchus Zenonios irridens: Ληπτὰ καὶ οὐχ αἱρετὰ, οἰκεῖα καὶ οὐκ ἀγαθὰ, καὶ ἀνωφελῆ μὲν, εὔχρηστα δέ: *Sumenda, non Expetenda; Apta naturæ, non Bona; Inutilia, tamen Commoda.* Vbi ampliùs obſerues Stoicorum in vocibus cautionem aut dilectum: & *Sumi* Indifferentia, non *Expeti*: quod eſt Virtutis. Cicero: *Quæ illi* (Acade- IV De Fin. mici) *Bona dicerent, Præpoſita eſſe, non Bona: & Sumenda potiùs, quàm Expetenda.* Iterùm: *Duo nobis opera pro vno Stoici reliquerunt, vt* Ibid. *alia Sumamus, alia Appetamus.* Iterumque: *Valetudinem bonam Expetendam negant eſſe,* Ibid. *Eligendam dicunt.* Seneca ex hac formulâ locutus: *Sumpturum me, ſi detur Electio, Sa-* Epiſt. XCII. *nitatem & Vires.* Non locutus alibi: *Commoda tamen illa eſſe, & Expetenda, non negamus.* Minimè verò *Expetenda*: & Stoici tui culpent. Cicero planiſſimè: *Itaque illa* IV. De Fin. in extremo. (Commoda) *non dico me Expetere, ſed Legere: nec Optare, ſed ſumere: contraria autem, non Fugere, ſed quaſi Secernere.* A Stobæo etiam hîc aliqua lux. qui vniuersè profert, πάντα τὰ κατὰ φύσιν, ληπτὰ εἶναι· πάντα τὰ παρὰ φύσιν, ἄληπτα: *Omnia* (Indifferentia) *quæ ſecundùm naturam, Sumenda eſſe: quæ contra, non Sumenda.* ſiue vt Cicero, *Reiicienda*. Ita enim de ijſdem Stoicis: *Exſilium & publicationem bonorum, Reiicienda eſſe, non Fugienda.* Suprà dixit, *Secernenda*. Zeno ipſe, apud Athe- Lib. VI. næum, τὴν μὲν λῆψιν (ita legendum, non ἀρχὴν) αὐτῶν καὶ φυγὴν ἀπεῖπε: *Optationem aut Fugam iſtorum abdicat*: quid ergo? τῇ χρήσει προηγουμένως (ſic item leges) ποιῆσθαι προστάσσει, ὅπως ἀδεῶς καὶ ἀθαυμάστως πρὸς ταῦτα διάθεσιν τῆς ψυχῆς ἔχειν: *vti illis cum iudicio & antecedente notitiâ iubet, & metus aut admirationis expertem animum erga talia habere.* Plura hæc poſſim: ſed dic ore libero, an iamnunc non faſtidis?

non,

* Curioſa & ſuperuacua. non, inquam, tenuia hæc, aut & * περίεργα tibi viſa? AVD. Si verum amas, viſa. Et ô graues illos Zenonas & Cleanthas, per hæc dumeta incedere, & in his verborum, vt ſic dicam, præſtigijs hærere? Quid enim aliud, quàm nominum quædam prœlia, ne dicam illudia, iſta ſunt? Non *Bona*, ſed *Producta*: non *Mala*, ſed *Reiectanea*. In re igitur conſentis? eodem loco & pretio, quo alij, habes? Verba verſas & diſſimulas, ſed ægrè expedis, & flexu ad eamdem metam venis. Cicero ſæpè hoc iis obijcit: & noſter etiam Augu-

12. De ciu. cap. iv. ſtinus: qui hæc omnia *verborum certamini, non rerum examini, cenſet deputanda*. Meo animo, iſta ſi non fidem, grauitatem ſectæ detrahunt; & vellem abſtinuiſſe.

DISSERT. XXIV.

Non eſſe has Logomachias, aut Periergias: & ad rem voces iſtas facere, idque obiter oſtenſum.

LIPS. Quid ſi & ego temperaſſe vellm? nimia acumina non amo: ſed temperaſſe, non abſtinuiſſe. Mihi tamen ad rem facere videntur ipſa hæc verba, & aut frænum cupidini, aut ſtimulum dare. Nihilne intereſt, vtrùm *Bona*, an *Producta* appellem? Si *Bona*; incitor, & præſumo iam appetenda. Sin autem *Producta*; diſco fines Boni tangere, ſed iudicio debere induci. Ipsâ voce igitur admoneor, non nimis & ſtatim inhiare. Idem in ijs, quæ *Mala* vulgò dicunt, ipſi *Reiecta*: intelligo non nimis fugienda eſſe; & interdum, ſi Virtutis in ijs materies, appe-

iv De Fin. tenda. Ciceronis illa non audio: *Qui doces paratiorem me ad contemnendam pecuniam fore, ſi illam in rebus Præpoſitis, quàm ſi in Bonis duxero? fortioremque in patiendo dolore, ſi eum aſperum & difficilem perpeſſu, quàm ſi Malum dixero?* Imò doceam hoc, Cicero: & verba incitamentũ animis dant, aut coërctionem. Eadem etiam doctrinã. quo enim fine alioqui nomina, niſi vt res intelligatur? Et benè

In Cratylo. Plato ea rerum δηλώματα, *notificationes* eſſe dixit. Itaque idem ait: Ὀνόματος ὀρθότης ἐστὶν αὕτη, ἥτις ἐνδείξεται οἷόν ἐστι τὸ πρᾶγμα: *Nominis rectitudo illa eſt, vt qualis res ſit, oſtendat.* Quid tu igitur mihi Bona appellas, quæ nec te iudice planè talia ſint? mala eſſe poſſint? Zeno vitauit, & *Media* dixit, & oſtendit à Virtute aut Vitio, ab Vſu vel Abuſu, decus aut dedecus ijs aduenire. *Omnis enim res*, ait Seneca, Epist. lxxxii. *quod non habuit decus, addita Virtute ſumit. Cubiculum lucidum dicimus, quod idem obſcuriſſimum eſt nocte. Dies illi lucem infundit, nox eripit: ſic iſtis, quæ à nobis Indifferentia dicuntur, diuitijs, viribus, honoribus, regno: & contrà, morti, exſilio, malæ valetudini, dolori, Malitia aut Virtus dat Boni vel Mali nomen.* Itaque diuitijs malè vtor? malè fiunt: benè? bonæ. Sed hoc etiam diſco, rem tam ambiguam cautè cuſtoditeque habendam. Nimias non appetam; quia vt ferrum facilè ad rixas aut pugnam irritat, ſic ad vitia opes. Impediunt etiam, & velut ſarcinæ aut laciniæ ſunt ituris ad Bonam mentem. Socrates olim: Αἱ μὲν ποδήρεις ἐσθῆτες τὰ σώματα, αἱ δὲ ὑπέρμετροι περιουσίαι τὰς ψυχὰς ἐμποδίζουσι: *Veſtes longæ & talares corpora, opes autem nimiæ animos impediunt.* Bona ſimilitudo, & Apuleio placuit concinnè vſurpare: *Fortunam, velut tunicam, magis con-* Apolog. *cinnam, quàm longam probare.* Itaque ſapiens habet, non adſeruat: & verè χρήματα, non κτήματα ea facit. Sed nec ab illis ſe æſtimari dumtaxat, ſi Mens bona adeſt, dixerit,

Μακάριος ὅστις οὐσίαν καὶ νοῦν ἔχει:

Beatus eſt, qui Mentem & vnà Opes habet.

Imò beatus, qui ſolam etiã Mentem habet: etſi cum eâ & illas mallet. Neque enim *Eligere* ab eo amouemus, *Appetere* tantùm Sen. De

damnamus. Nam ille quidem opes, vires, Vit. beat. cap. xxv

honores, *totum Fortunæ regnum deſpiciet: ſed ex illo tamen, ſi dabitur electio, molliora ſumet.* Idem fortiter & ex animo clamabit:

Laudo manentem. ſin celeres quatit
Pennas, reſigno quæ dedit, & meâ
Virtute me inuoluo, probamque
Pauperiem ſine dote quæro.

Audis? dotem habeat Virtus, non habeat, ipſam ambit & amat: nec accedere ei aut decedere per externa quidquam putat. Ad hæc talia animis imprimenda, ne vitio Zenoni vertatur nomina appoſita inueniſſe, & quæ oſtendant aut liberent à populari errore. Diffundi iſta poſſint, dies contrahit: & ecce, dum loquimur,

—— Ἥλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν:

Iam ſol occidit, & venêre crepuſcula noctis.

Vale & vade igitur; cras, ſodes, redi.

IVSTI LIPSI
MANVDVCTIONIS
AD
STOICAM PHILOSOPHIAM
LIBRI TERTII

DISSERTATIO PRIMA.

Ingreſſio ad Sermonem. Aliquid contra Spem & Metum: ad Decreta deinde tranſitus factus.

AVD. Numquid pergimus in Sapientiæ hac viâ? Valdè opus eſt, & cottidie audimus quæ turbent aut deiiciant, niſi ab illâ firmemur. LIPS. Quæ tu iterũ triſtia, ô cum Homero, * μάντι κακῶν? AVD. Nam anteà bellum fuit, nunc & rebellio acceſſit: ac miles noſter ius faſque imperij omne exuit & calcauit: audiſtin'? Annibal in ſomnijs olim *Serpentem* vidit, qui *Vaſtitatem Italiæ* denũciabat: ego vigilans meæ Belgicæ hanc ipſam. Quo loci ſumus Lipſi? - *quam prendimus arcem?* LIPS. Hanc Philoſophiæ, vt aiebas: in quam pedem cœpimus ferre. Quo enim alio fine & fructu, niſi vt in hæc talia nos firmet? Pythagoras olim (cuius ego ſingula Sententiarum fruſta, gemmas habeo:) ille inquam ſcitè: Ὥσπερ ἰατρικῆς οὐκ ὄφελος, μὴ τὰς νόσους ἐκβαλλούσης ἀπὸ τῶν σωμάτων· οὕτως οὐδὲ φιλοσοφίας, εἰ μὴ τὸ τῆς ψυχῆς κακὸν ἐκβάλλει: *Sicuti Medicinæ nullus vſus fructusque eſt, morbos à corporibus non depellentis; non item Philoſophiæ, niſi vitia ab animo.* Et quæ vitia? cùm alia, tum præcipuè eorum fomites aut fontes: *Spem & Timorem.* Alternis inter hæc iactamur, auidi ſemper aut trepidi: & à caſibus Fortunæ ſuſpenſi. Benè Seneca: *Stulti vita ingrata eſt, trepida eſt, tota in futurum fertur.* Quare ingrata? præſentia enim aut præterita in numerum aut lucrum non veniunt: nec ſiſtimus, ſed ſemper prominemus. Quare trepida? quia & *maiora vero timemus; & antequam timenda, timemus.* Permittimus deinde nos affectui, nec Ratione vllâ reuocante, auferimur: & *ſic vertimus terga, quemadmodum illi, quos puluis motus fuga pecorum exuit caſtris.* Quid ergo? inquies. nihil prouidebo, aut præcipiã? Non hoc ſuadeo. Timere te, non prouidere veto; vexari, non vitare. Imò verò hac ipsâ ad Securitatem te viâ ducam: quam videor præcluſiſſe. *Si vis omnem ſolicitudinem exuere, quidquid vereris ne eueniat, euenturum vtique propone, & quodcumque illud eſt malum, tecum ipſe metire, & timorem tuum taxa.* Audis? timorem tuum exues, omnia timendo. Sed addidi, *metiendo* etiam & *taxando.* Nam quale illud eſt, quod eueniet? verum, an imaginarium malum? Si verum; in me eſt fugere, nec inuitus ad Vitium impellar. Sin autem à Fortunâ aliquid, & iſta vulgi mala: iam heri didicimus, Mala hæc non eſſe. AVD. Didicimus: ſed re & effectu exſerere, & ſic ſe gerere, ô Herculis ille labor! LIPS. Socratis, & qui eum ſequi volunt. Cur autem non facias? Non enim vt aues, quæ canere aut loqui doctæ nihil vltra voces ſciunt: ſic nobis Philoſophia diſcenda aut habenda. Apage. ſed illa animo induenda eſt: atque etiam *circumdanda eſt, velut inexpugnabilis murus, quem Fortuna multis machinis laceſſitum non tranſit.* Antiſthenes olim hoc monebat: Τείχη κατασκευαστέον ἐν τοῖς ἡμῶν ἀναλώτοις λογισμοῖς: *Muros conſtruendos in animi noſtri ſenſibus, nullâ vi expugnandis.* Et quos muros? illos *Decretorum*, de quibus heri diximus: quæ ſi benè imbibis, ſeruas, exerces, Dij boni, quid te leuium iſtorum lædat? In theatris ille cum plauſu dixit:

—— nam ſi Regnũ à me Fortuna atq; Opes
Eripere quiuit, at Virtutem non quiit.

Et vides generoſas, &, vt ſic dicam, Stoicas voces etiam in vulgus cadere, & excipi ac probari? Quæ igitur in nobis, & manu noſtrâ

* vates malorum.

Stob. Ser. lxxx.

Epiſt. xv.

Sen. Epiſt. xiii.

Ibid.

Epiſt. xxiv.

Sen. Epiſt. lxxxii.

Laërt.

noſtrâ ſunt, curemus: hæc alia, quid niſi Deo permittamus? Et fidenter quidem permittamus. Nam cum Socrate, τὸ δ' γέ μοι δοκεῖ εὖ λέγεσθαι, τὸ θεοὺς εἶναι ἡμῶν τοὺς ἐπιμελουμένους, καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἓν τῶν κτημάτων τοῖς θεοῖς εἶναι. *illud mihi apte dictum videtur, Deos eſſe noſtrum curatores, & nos velut poſſeſſionem aliquam Deorum eſſe.* An igitur ſua, imò ſuos neglegant? Confide, & certum animi robur indue aduerſus hæc incerta. Quid ſi ad Spem etiam te vocem? Philoſophi olim fuêre, qui *omnia in iſtâ ponebant*, eamque συνεκτικώτατον εἶναι τοῦ βίου *cenſebant: continere maximè & conſeruare vitam:* ideoque *Elpiſtici* Græcè ſunt dicti. Neque deſtrictè ſectam damnem: ſi non ſola Spes, & ſemper admittenda, ſed cum Metu vtiliter temperetur. *In ſecundis nemo confidat, in aduerſis nemo diffidat: alternæ vices ſunt rerum.*

Plato in Phædone. — Plut. Sympoſ. IV. c. IV. — Sen. III. Quæſt. Nat. — Manilius.

> *Et ſubtexta malis bona ſunt, lacrimæque ſequuntur*
> *Vota, nec in cunctis ſeruat Fortuna tenorem.*

Noſſe & attendere hanc inconſtantiam, conſtanti etiam viro dignum, & ab eâ in Decreto illo firmari, SEQVI DEVM. Sed quid in Publicis moramur? an non magis è re noſtrâ, ad nos redire? Socratis perpetuum monitum:

> ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται:
> *Quid propriâ tibi in æde Bonique Malique geratur.*

Hoc iubebat attendere, in vnâ eâ curâ curioſum eſſe. Faciamus, & ad *Decreta* noſtra redeamus: quorum *Radicem* heri vidimus & *Truncum*. Iam ex iſto ecce *Rami* & *Ramuli* adſurgunt, mirâ ſerie nexi. Proprium hoc Stoicorum, vincire omnia, & quaſi anulos nectere in catenâ: vt non ordo ſolùm, ſed ſequela & cohæſio ſit rerum. Tullij ſuper eâ re iudicium: *Hercules fatendum eſt quod ſentio:* MIRABILIS *eſt apud Stoicos* CONTEXTVS *rerum. Reſpondent extrema primis, media vtriſque, omnia omnibus. Quid ſequatur, quid repugnet, vident: & vt in Geometriâ, prima ſi dederis, danda ſunt omnia.* Hæc cauſſa, cur apud eumdem Catonem *Conſectaria* appellet. *Conſectaria me*, inquit, *Stoicorum breuia & acuta delectant.* quia nempe mutuò ſeſe conſequuntur, & deuincta hærent: ipſum illud grande argumentum Veritatis. Nam falſa diſcordant. Sed ad rem eamus.

III. De Fin. — III. De Finib.

DISSERT. II.

Diſtinctio Decretorum. Contra Paradoxa aliquid, & pro iis.

DEcreta igitur duplicia reliqua mihi video, *Paſſiua* & *Propria*: vt ſic diſtinguam, docendi cauſsâ, & appellem. Priora illa, quæ paſſim in philoſophantium ſcholis ferè obtinent. iſta, quæ peculiaria huic ſectæ, & habent contradictionem. Illa, nec lucem nec probationem noſtram valdè deſiderant: ideoque tutò ſeponam. Iſta vtrumque poſcunt, & præuaricer in ſusceptâ cauſsâ, ſi omittam. Arx enim, vt ſic dicam, Stoicorum eſt in iſtis. Nam decantata illa *Paradoxa* intellego: quæ ita ipſi Stoici dixerunt, non (vt Plutarchus obiicit) μετ' εὐκολίας δεχόμενοι τὴν ἀτοπίαν, *ſponte & vltro confeſſi abſurditatem*: ſed quia præter opinionem multorum ſunt, & audita nouitatem vel admirationem habent. A quo effectu Cicero *Mirabilia*, vel *Admirabilia* vertit. *Mirabilia Stoicorum*, inquit, *quæ Paradoxa nominantur.* Alibi: *Paradoxa Stoici, nos Admirabilia dicamus.* Neque aliter vertit: at Seneca *Inopinata*, aptè ſanè ad verbum, ſiue ſenſum. *Illa quæ videmur*, inquit, *Inopinata omnibus dicere, Paradoxa Græci vocant.* Sunt igitur præter opinionem, at non veritatem, vt in re videbis. AVD. Illáne te dicere, quæ vulgò iactantur, imò & ridentur, *Solum ſapientem regem, diuitem, pulchrum*: & hæc iſta? LIPS. Hæc iſta, & plura. AVD. Atqui Cicero iam ea exſecutus eſt: & ne ſic quidem approbauit. Quid approbaret? fatetur ipſe, vt *Leuia vina eſſe: quæ magis guſtata, quàm potata delectent.* Iterumque alibi: *Magnificè primò dici, conſiderata minùs probari.* Quid ita? quia aut falſa palàm ſunt, ſi in formulâ manes: ſin ab eâ declinas, vulgatum aliquid, neque magnum, dicis. Ipſe hoc tuus Seneca agnoſcit: apud quem aliquis ad Stoicos: *Magna promittitis, & quæ ne optari quidem, nedum credi poſſint. Deinde ingentia locuti, cùm negaſtis pauperem eſſe Sapientem; non negatis ſolere illi & ſeruum, & veſtem, & tectum, & cibum deeſſe. Cùm Sapientem negaſtis inſanire; non negatis & alienari, & parum ſana verba emittere, & quidquid vis morbi cogit, audere. Cùm Sapientem negaſtis ſeruum eſſe; iidem non itis inficias, & vanum iturum, & imperata facturum, & domino ſuo ſeruilia præſtiturum miniſteria. Ita ſublato alte ſupercilio, in eadem quæ ceteri deſcenditis, mutatis*

De comm. Notion. — IV. Acad. — IV. De Fin. — Epiſt. LXXXI. — IV. De Fin. — Ibid. — De Conſtant. Sap. cap. III.

rerum

rerum nominibus. Audis, Lipſi, ipſum illum noſtrum doctorem? & pro eius hac mente IV. De Fin. iterum Cicero: *Paradoxa, primâ ſpecie admirationem, re explicata rerum monent.* Itaque ſunt velut gryphi, qui per luſum proponi ſolent & inuolui, tum explicari. Ac tui quidem iudicij res eſto: ſed tamen vide, an De cõmun. Notion. adu. Stoic. non melius cum Plutarcho, hæc omnia εἰς τὸν τῶν ἰῶν καὶ ψυχρῶν ἀγορὰν, *in euanidorum ac frigidorum claſſem*, abijci ac relegari. LIPS. Duo videris dixiſſe, cur ego abſtineam de his dicere: quòd & Cicero iam fecit, & fruſtrà etiam fecit: tum quia in te, calcanda magis hæc videntur, quàm attollenda. Quod ad prius, breuis & vera reſponſio: Ciceronem pauca è multis (ſex in vniuerſum) nec ea præcipua tractaſſe. Oratorio etiam quodam more tractaſſe: quod aliter ſolet, & debet fortaſſe, in his ſcholis. Ad alterum, ipſis rebus magis mox reſpondero, quàm verbis. Quid enim communiter ea dilaudem vel approbem? per ſingula eundum eſt, & iudicij quadam lance examinanda & libranda ſunt. Pauca tamen etiamnunc ad illa tua non teſtimonia, ſed aduerſariorum conuicia, licet. Quid enim aliud Cicero aut Plutarchus, quàm Academici, id eſt ex profeſſo Stoæ noſtræ hoſtes? At ille ait, vt *leuia & vana* eſſe. Leuia? acria & generoſa veriſſimè ego dixerim: atque vt illa frigus vel languorem ſtomachi; ſic hæc animi excitare, demiſſa. Nam guſtare, parum eſt: potare & demittere, inquam, opus, ſi vim & vigorem ſenſurus es talium Decretorum. Sed tum, inquis, vulgatum aliquid dicunt. Vulgatum? falſum eſt: omnia illorum ſupra vulgus: annon hæc, quæ ſupra philoſophorum etiam vulgus? Fatemur, ſiqua nimis elata, vel vt in fidibus intenta fuerunt, remitti interdum interpretatione, & ad concentum reduci: ſed tamen ita, vt ſublimia maneant, & generoſo ſemper Honeſto purpurata. Chryſippus hic animose: Apud Plut. d Contrar. Stoic. Διὸ καὶ δοκεῖ τὴν ὑπερβολὴν τῷ τε μεγέθει, καὶ τῷ κάλλει, πλάσμασι δοκοῦμεν ὅμοια λέγειν, καὶ οὐ κατ' ἄνθρωπον καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν: *Propterea, ob excellentem & magnitudinem, & pulchritudinem, videmur* FABVLIS *ſimilia dicere, neque pro homine, aut humanâ iſtâ natura loqui.* Audin' tu confeſſionem? *Gryphos* obijcis: ille fecit & *Fabulas* obijci: ſed & cauſſam veriſſimam addit. Magnitudo & pulchritudo rerum, atque vi à verborum eſt, quæ habet attonitos. Et quos? viles nempe & ignauos, & qui à terrâ ſuâ non ſurgunt.

Sunt enim παράδοξα μὲν, καθάπερ καὶ ὁ Κλεάνθης ἔλεγεν, οὐ μὴν παράλογα: *inopinata, vt Cleanthes aiebat, ſed non falſa.* Quòd ſi in verbis aliquid inuoluti vel ambigui; explicari, quę inuidia eſt? Hoc eſt quod Seneca fatetur: *A conſuetudine* De Benef. II. c. XXXV. *quædam, quæ dicimus, abhorrent: deinde aliâ viâ ad conſuetudinem redeunt. Negamus iniuriam accipere Sapientem: & tamen qui illum pugno percuſſerit, iniuriæ damnabitur. Inſanire omnes Stultos dicimus: nec tamen omnes curamus elleboro.* Item inter alia dicimus, Omnia eſſe ſapientis. Quid ergo? tuum & tuum tibi eripio? moderor, & communi etiam ſenſu ac conſenſu verum id oſtendo. Talia in alijs, ſingillàtim mox elaranda. Nec enim lubet diutiùs, vt in proluſione, ventilare: vnum Ciceronis teſtimoniū, vbi ex animi ſententiâ, non pro Academico loquitur, addam. *Mihi,* inquit, *iſta Paradoxa quæ appellantur,* Præfat. in Parad. MAXIME *videntur eſſe* SOCRATICA, LONGEQVE VERISSIMA. Vis aliquid luculentius? vetera & à Socrate facit, id eſt ipſo Sapientiæ capite: & cum veritate ex aſſe conſentientia. Pleraque (non auſim, omnia) ita ſunt: videamus, & —— *tu te dictis præbere memento.* AVD. Ne mone. non magis Telemachus, apud Homerum, illis Mineruæ. Contra ſiquid dixi; id factum

Non tam certandi ſtudio, quā propter amorem,
quòd diſcere aueo, & te audire.

DISSERT. III.

I. *Paradoxum poſitum, & explicatum, Sapientes omnes pares eſſe.*

DIXIMVS igitur, omiſſis *Paſſiuis* ſiue *Communibus*, *Inopinata* hæc *Decreta* explicatum à nobis iri: idque eo ordine, quo quidque eorum *Trunco* ſuo (lubet enim non abire ab hac imagine) proximè adhæret. Vt ex ipſo grandiores primò *Rami*, tum *Ramuli* ex iſtis adſurgunt & enaſcuntur: ſic *Decreta* maiora, & ex ijs minuſcula video ſuboriri. Illa igitur pręmittam, & in confuſis etiam ordinem aut eruam aut inſtituā, quà poteſt. Primum *Paradoxum* eſto, *Sapientes inter ſe pares*: quod Academiæ & Lycéo oppoſitum ſcito. Origo proxima illi à *Trunco*, *Solum Honeſtum Bonum eſſe*: vt iam videbis. Ego ita effero, duce Senecâ noſtro: *Quicumque fuêre Sapientes, pares erunt & æquales.* Epi. LXXIX. Cicero paullò aliter: *Sapientes omnes ſummè beatos eſſe.* IV. De Fin. In idem conuenit. qui enim in ſummo omnes ponit, hoc ipſo in æquali. Noſter: *Inter cetera, hoc habet boni Sapientia: nemo* Epiſt. LXXIX.

nemo ab altero poteſt vinci, niſi dum aſcenditur. Cum ad ſummum perueneris, paria ſunt. Non eſt incremento locus, ſtatur. Numquid Sol magnitudini ſuæ adijcit? numquid Luna, vltrà quàm ſolet, procedit? Maria non creſcunt, Mundus eumdem habitum ac modum ſeruat. Extollere ſe, quæ iuſtam magnitudinem expleuere, non poſſunt. Pulcherrimè, vt ſemper, & à cæleſtium etiam exemplo. Sed æriologia ipſa eſt in primario Decreto, quod dixi, *Honeſtum ſolum Bonum eſſe.* Si enim ita; ergo ſolum Beatum facit: ſi Beatum, ergo perfectè, & vt nihil deſit. Nam Cicero hoc rectè:
De Fin. *Quid minùs probandum, quàm eſſe aliquem Beatum, nec ſatis Beatum? Quod autem ſatis eſt, eò quidquid acceſſerit, nimium eſt: at nemo nimiùm Beatus eſt, & nemo Beato Beatior.* Et
Epiſt. LXXXIV. noſter doctor: *Illud abſurdum eſt, quod dicitur* (ab Academicis) *Beatum futurum vel ſolâ virtute, non autem perfectè Beatum: quod quemadmodum dici poſſit, non reperio. Beata enim vita Bonum in ſe perfectum habet, inexſuperabile: quod ſi eſt, perfectè Beata eſt.* Et ſtatim: *Quemadmodum Summum adiectionem non recipit (quid enim ſupra Summum erit?) ita nec Beata quidem vita, quæ ſine Summo bono non eſt.* Pluſcula ibi, & vide. Sed tria ecce hîc opponi poſſunt, & ſolent: aut ab ipſo *Bono* eam creſcere, aut à *Tempore*, aut ab *Vſu*. Singula videnda, & reijcienda ſunt. Non à Bono, ſi in Virtute ponis: quia illa non intenditur aut creſcit. Laër-
In Zen. tius inter ſcita Stoica: Δοκεῖ δ' αὐτοῖς ἀγαθὸν ἐπ' ἄκρον εἶναι αἱρετὸν, καὶ μήτε ἄνεσιν μήτε ἐπίτασιν δέχεσθαι: *Videtur iis omne Bonum in ſummo expetendum, neque remiſſionem aut intentionem ſuſci-*
Epiſt. LXXI. *pere.* Seneca: *Sapientia perſuadebit, vnum Bonum eſſe quod Honeſtum eſt. hoc nec* REMITTI *nec* INTENDI *poſſe, non magis quàm regulam, quâ rectum probari ſolet: quam ſi flectes, quidquid ex illâ mutaueris, iniuria eſt recti. Idem ergo de Virtute dicemus: & hæc recta eſt, flexuram non recipit, rigida eſt, ampliùs intendi*
Ibid. *non poteſt.* Et paullò antè: *Idem eſſe dicebat Socrates Veritatem, & Virtutem: quomodo illa non creſcit, ſic nec Virtus quidem. Habet nu-*
V. de Fin. *meros ſuos, plena eſt.* Itaque Cicero benè concludit: *In Virtute ſolâ & Honeſto cùm ſit Bonum poſitum: cumque nec Virtus, vt placet Stoicis, nec Honeſtum creſcat: cùmque id augeri non poſſit, in quo vno poſitum eſt Beatum eſſe: qui poteſt eſſe quiſquam alius alio Beatior?* Æquales ergo omnes ab hac parte. At enim Naturalia vel Externa bona accedent, & augebunt. Antè hæc remouimus: & nunc breui-ter. *Alius fortaſſe erit affabilior, alius expeditior,* Sen. Epiſt. LXXIX.
alius in eloquendo promptior. ſed illud de quo agitur (Bonum verum) *quod Beatum facit, æquale erit in omnibus.* Accedant omnia illa Externa, nihili ſunt præ Virtute: *& vt ob-* Cato apud Cic. III. De Finib.
ſcuratur & offunditur luce Solis lumen lucernæ; & vt interit magnitudine maris Ægæi ſtilla muriæ; & vt in diuitijs Crœſi, teruncij acceſſio; & gradus vnus in eâ viâ, quæ eſt hinc in Indiam: ſic cùm ſit is Bonorum finis, quem Stoici dicunt, omnis iſta rerum in corpore ſitarum æſtimatio, ſplendore Virtutis & magnitudine, obſcuretur, obruatur, atque intereat neceſſe eſt. At enim *Tempus* ipſum igitur, quo fruar illo Bono, non adijciet? non ero Beatior multos annos in poſſeſſione Virtutis, quàm ſi dies aut pauculas horas? Id quoque negant.
Seneca: *Summum Bonum nec infringitur, nec* Epiſt. LXXIV.
augetur: in ſuo modo permanet. vtcumque Fortuna ſe geſſit, ſiue illi ſenectus longa contigit, ſiue citra ſenectutem finitum eſt, eadem menſura Summi Boni eſt, quamuis ætas diuerſa ſit. Imagine deinde hoc declarat: *Verùm maiorem an minorem circulum ſcribas, ad ſpatium eius pertinet, non ad formam: licet alter diu manſerit, alterum ſtatim obduxeris, & in eum, in quo ſcriptus eſt, puluerem ſolueris; in eadem vterque formâ fuit.* Iterumque vniuersè: *Quod rectum eſt, nec magnitudine æſtimatur, nec numero, nec tempore: non magis produci, quàm contrahi poteſt. Honeſtam vitam ex centum annorum numero, inquantum voles, corripe, & in* VNVM DIEM *coge; æquè honeſta eſt.* Cicero II. De Fin.
pariter: *Qui Bonum omne in Virtute ponit, is poteſt dicere, perfici Beatam vitam perfectione Virtutis. negat enim Summo Bono adferre incrementum diem.* Et diffuſiùs apud eum Ca- III De Finib.
to: *Recta effectio, item* * *Conuenientia, denique* * De quâ lib. II. Diſſert. XV.
ipſum Bonum, quod in eo poſitum eſt vt naturæ conſentiat, creſcendi acceſſionem nullam habet. Vt enim Opportunitas non fit maior productione temporis; ſic hæc, de quibus dixi, non fiunt temporis productione maiora. ob eamque cauſſam Stoicis non videtur optabilior, nec magis expetenda Beata vita ſi ſit longa, quàm ſi breuis: vtunturque ſimili. Vt ſi cothurni laus ſit, ad pedem aptè conuenire: neque multi cothurni paucis anteponerentur, neque maiores minoribus: ſic quorum omne Bonum Conuenientiâ atque opportunitate finitur, nec plura paucioribus, nec longinquiora breuioribus anteponentur. Iterumque noſter Seneca, aduerſum Acade-
micos: *Dicam quid ſit, ex quo veniat hic error* Ep. LXXIV.
(diſcriminandi Beatitudinem:) *neſciunt Beatam vitam vnam eſſe. In optimo illam ſtatu*

ponit qualitas ſua, non magnitudo. Itaque in *æquo eſt longa, & breuis; diffuſa, & anguſtior; in multa loca parteſque diſtributa, & in vnum* De Comm. Not. *coacta.* Plura addit: vide. Plutarchus hoc ipſum ita, in Stoicis ſcitis, quæ carpit: ὅτι ἀγαθὸν χρόνῳ οὐκ αὔξεται προσγιγνομένῳ· ἀλλὰ κἂν ἀκαρές τις ὥρας γένηται φρόνιμος, οὐδὲν πρὸς εὐδαιμονίαν ἀπολειφθήσεται τοῦ τὸν αἰῶνα χρησαμένου τῇ ἀρετῇ, καὶ μακαρίως ἐν αὐτῇ καταβιώσαντος: *Quod Bonum tempus non augeat, ſi accedat: ſed ſiquis vel punctiſſimum horæ prudens fuerit, nulli conceſſurum in felicitate, qui vel longiſſimum æuum virtute ſit fruitus, & beatè in ea vixerit.* Carpit hoc ipſum, inquam, Plutarchus: ſed quid mirum? nam ille inter eos, qui ex profeſſo contrà ſentiunt, & docent: de quibus iam addam. Nam de *Tempore* iſtud, ferè conuenit cum *Vſu*: etſi diſtinxi. An igitur nec ab *Vſu* augetur Felicitas? Adſerunt alij: & iam olim Pythagorei. Ex quorum ſcholâ Archytas definit εὐδαιμονίαν, χρῆσιν ἀρετᾶς ἐν εὐτυχίᾳ: *Felicitatem, Vſum virtutis, idque cum Succeſſu.* Ecce, non Vſum ſolum, ſed Succeſſum requirit: & valdè Felicitatem ad Externa porrigit ac nectit. Quis enim εὐτυχίαν illam ſibi ſpondeat? imò addit: τὰν ἀρετὰν φύσει καὶ ἐπιστάμαν ἐν ἁμῖν εἶμεν, τὰν δὲ εὐτυχίαν οὐκ εἶμεν: *Virtutem & Scientiam in nobis, ac noſtrâ poteſtate, eſſe; Succeſſum, non eſſe.* Quod verè dicitur: ergo & illud, nec Felicitatem in nobis eſſe, pro Scholæ eius mente. Quid 1. Ethic. Nicom. cap. VIII. & alibi. autem Ariſtoteles? fortiter hæc defendit: & ſcribit, τὴν εὐδαιμονίαν οὐκ ἐν κτήσει, ἀλλὰ χρήσει ἀρετῆς, οὐκ ἐν ἕξει, ἀλλ' ἐνεργείᾳ εἶναι: *Felicitatem non in Poſſeſſione, ſed Vſu Virtutis; neque in Habitu, ſed Actione eſſe.* At noſtri ex 1. Acad. diametro repugnant. & *Zeno primus*, ait Cicero, *non Virtutis Vſum modò, vt ſuperiores, ſed ipſum Habitum per ſe eſſe præclarum diſſeruit. Nec tamen Virtutem cuiquam adeſſe, quin eâ ſemper vteretur.* Vides ipſum *Habitum* per ſe laudari, & ab eo Virtutem cenſeri? De Vit. Beat. c. IX. Seneca noſter: *Summum Bonum in ipſo Iudicio eſt, & Habitu optimæ mentis.* Atque Epiſt. LXXI. alibi: *Quid eſt Virtus? iudicium verum & immotum.* Quod eſt à Prudentiâ, & hæc à De Comm. Not. Scientiâ. Plutarchus inter Stoica: τί οὖν ἀγαθόν ἐστιν; οὐδὲν ἄλλο, ἢ φρόνησις. τί δὲ φρόνησις; οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἐπιστήμη: *Quid eſt Bonum? non aliud quàm Prudentia. quid Prudentia? non aliud quàm* Epiſt. LXXXVIII. *Scientia.* Et quæ hæc Scientia? quam Seneca aperit: *Vnâ reconſummatur animus, Scientiâ* Cic. IV. Acad. *bonorum ac malorum* IMMVTABILI. Imò Stoici *in ſolis Virtutibus eſſe Scientiam*, STABILEM *atque* IMMVTABILEM *cenſent.* Nota ſæpiùs de *ſtabilitate.* Nam, vt alibi noſter: *Semel traditi Boni* PERPETVA *poſſeſſio eſt. Non dediſcitur Virtus*: & pluſcula addit. Firma igitur hæc Scientia. iterumque Seneca: *Beatum illud in vno loco poſitum eſt, in ipſa Mente, ſtabile, grande, tranquillum: quod ſine Scientiâ diuinorum humanorumque, non poteſt* Epiſt. LXXIV. *effici.* Neque aliâ mente Socrates: ἓν μόνον ἀγαθὸν εἶναι, τὴν ἐπιστήμην· ἓν μόνον κακόν, τὴν ἀμαθίαν: *Vnum ſolum Bonum, Scientiam eſſe; vnum ſolum Malum, Inſcitiam.* Laert. in Socr. Itaque in Habitu, in Scientiâ, in Mente eſt ipſa Virtus: etſi, vt ſuprà Cicero, *vtitur eâ ſemper* Sapiens: niſi tamen vi, caſu, aut cauſsâ impeditur. Quid tum, ſi mens & voluntas adeſt?

Lib. IX.

—— *laudandaque velle*
Sit ſatis, & numquam SVCCESSV *creſcit*
Honeſtum:

vt Cato, apud Lucanum, * μάλα Στωικῶς effert. * Valdè Stoicè. Neque enim id Virtuti derogat, impediri: non magis quàm Soli, obnubilari. Sen. Epiſt. XCII. *Sicut illius vis & lux integra eſt, etiam inter oppoſita: eodem modo oppoſita Virtuti nihil detrahunt. non eſt minor, ſed minùs fulget. Nobis forſitan non æquè apparet, ac nitet: ſibi eadem eſt, &, more Solis obſcuri, in occulto vim ſuam exercet.* Optimè. non minuitur, ſed minùs latè *funditur*: atque eo verbo in hac re vtuntur. Cato apud Ciceronem: *Quamquam negent Stoici, nec Virtutes nec Vitia creſcere, tamen vtrumque eorum* FVNDI *quodammodò, & quaſi dilatari putant.* III. De Finib. Fuſionem eam Seneca explicat: *Virtus modò latiùs* FVNDITVR; *regna, vrbes, prouincias temperat; fert leges, colit amicitias, inter propinquos liberoſque diſpenſat officia: modò arcto fine circumdatur paupertatis, exſilij, orbitatis.* Epiſt. LXXIV. Quid refert? ipſa eadem eſt: eadem? imò *æquè magna eſt, etiamſi in ſe receſſit, vndique excluſa.* Ibid. Lumen in arcâ include, atque idem libera: nihil intereſt, niſi quòd alijs non lucet. Sen. Epiſt. LXXXV. *Non enim prohibentur opera Sapientis omnia, ſed tantùm ad alios pertinentia: ipſe ſemper in actu eſt.* Claudere igitur hoc licet apud Stobæum verbis: πάντα τὸν καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἄνδρα τέλειον εἶναι, διὰ τὸ μηδεμιᾶς ἀπολείπεσθαι ἀρετῆς. διὸ καὶ πάντως εὐδαιμονεῖν ἀεὶ τοὺς ἀγαθούς: OMNEM *Probum & Sapientem* PERFECTVM *eſſe, quia nullâ Virtute deſtituitur: ideóque &* OMNINO *&* SEMPER *Bonos Beatos eſſe.* Si omnes perfecti: quod diſcrimen? *pares* igitur. Si omnino & ſemper beati: quæ additio, aut minutio? nulla.

DIS-

DISSERT. IV.

II. *Paradoxum. Virtutes pares, itemque indiuiduas eſſe.*

EXCIPIT & adhæret alterum Paradoxum: *Virtutes inter ſe pares, atque etiam nexas eſſe.* Duplex igitur membrum: prius luſtremus. *Pares*, quo ſenſu? omni, quem dixeris: id eſt; Virtutes, etiam diuerſas, pares eſſe: itemque vnius illius rectè facta; etiam diuerſarum actiones. Triplex igitur paritas:

Epiſt. LXVI. & Seneca ſatis aperit: *Virtutes inter ſe pares ſunt: & Opera virtutum: & Homines, quibus illæ contigêre.* De *Virtutibus* inter ſe collatis, ecce, adfirmat: itemque ſeorſim de *Operibus*. nam de *Hominibus*, iam antè eſt dictum. Plutarchus cum Senecâ: Stoicis

De Stoic. Contrar. μήτε ἀρετὴν ἀρετῆς ὑπερέχουσαν εἶναι, μήτε κατόρθωμα κατορθώματος: *neque Virtutem Virtute maiorem eſſe, neque Rectè-factum Rectè-facto.* Cicero re-

IV. De Fin. ſtrictiùs dicere videtur: *Omnia Rectè-facta æqualia*: ſed ſenſus & mens eius non diſcor-

De Commun. Not. dat. Communiùs iterùm Plutarchus: Μηδὲν ἀγαθὸν μηδενὸς ἀγαθοῦ μεῖζον, ἢ ἔλαττον: *Nullum omnino Bonum Bono maius, aut minus.* Itemque Laërtius: Πάντα τὰ ἀγαθὰ ἴσα εἶναι: *Omnia bona æqualia eſſe.* Omnino hoc neceſſum, ſi priùs illud Paradoxum tuemur & tenemus. Cice-

III. Parad. ro: *Pares eſſe Virtutes, nec Bono viro meliorem, nec Temperante temperantiorem, nec Forti fortiorem, nec Sapiente ſapientiorem poſſe fieri.* Quid ita? quia, inquit, *vna Virtus eſt, conſentiens cum Ratione, & perpetuâ conſtantiâ: nihil huic addi poteſt, quò magis ſit Virtus; nihil demi, vt Virtutis nomen relinquat.* Seneca eam

Epiſt. LXV. ipſam cauſſam inſiſtit & premit: *Vna inducitur humanis Virtutibus regula: vna enim eſt Ratio recta, ſimplexque.* Et ſtatim infert: *Si autem Ratio diuina eſt, & nullum Bonum ſine Ratione eſt: Bonum omne diuinum eſt. Nullum porrò inter diuina diſcrimen eſt, ergo nec inter Bona.* Alia etiam cauſſa. quòd Virtus omnis perfecta ſit: perfecto quid maius aut melius poteſt? Tam igitur Modeſtia perfecta, quàm Iuſtitia: & ſic in alijs: & nulla aliam vincit, quia omnes in ſummâ Bo-

III. Parad. nitate. Cicero: *Etenim ſi benè facta, Rectè facta ſunt: & nihil recto rectius: certè ne Bono quidem melius quidquam inueniri poteſt.* Sene-

Epiſt. LXV ca idem clariùs & efficaciùs: *Nihil inuenies rectius recto: non magis, quàm vero verius, temperato temperatius. Omnis in modo eſt Virtus: modus certa menſura eſt. Conſtantia non habet quò procedat: non magis, quàm Fiducia, aut Veritas, aut Fides. Quid accedere perfecto poteſt? nihil.* Itaque his rationibus, & quia Virtutes in ſe ipſas, non in materie conſiderant: eaſque, vt dixi, in ſummo: concludunt, omnia Bona paria. vſqueeò, vt par Virtus ſit (Chryſippi dictum) *patriam fortiter ſeruaſſe,* De Commun. Not. apud Plut. *& muſcæ morſum viriliter ſuſtinuiſſe, vel anum capularem continenter auerſatum eſſe.* Rides tu? non conuelles, ſi principia noſtra non ſubuertis. Vna eſt enim illa Boni, vt ſic dicam, facies, vndique & vbique formoſa, vbi ſe oſtendit: *ceterùm multæ eius ſpecies* Sen. Epiſt. LXV. *ſunt, quæ pro vitæ varietate, & pro actionibus, explicantur: nec tamen minor fit, aut maior ipſa.* Sol idem, & eâdem claritate, ſi per tenue foramen, aut patentem feneſtram intrauit: nec hunc patentem radium iuſtè præferam alteri contractiori. Hæc Stoici: alij, atque inter eos Theologi noſtri diſſentiunt. Vide Thomam I. 2. quæſt. 66. & certè Virtutes ſpecie diſtinctas, excellentiâ etiam diſparant. vt Prudentiam, quæ in Ratione nobiliſſimâ parte propriè ſita eſt, eamque perficit, nobiliorem Iuſtitiâ volunt; hanc Fortitudini, iſtam Temperantiæ præferri. & vno verbo, vt quæque earum magis ad Rationem accedit, eamque participat, ſic meliorem eſſe. At Virtutem eiuſdem ſpeciei, puta Temperantiam, non abnuunt, in ſe conſideratam, non ratione eius eorúmve qui habent, eamdem paremque eſſe. Nam eos qui participant, aliter atque aliter diſpoſitos, non ad eamdem eius perfectionem venire. Quæ ſuo etiam ſenſu veriſſima, Stoicorum non planè infringunt: qui nullum Bonum, niſi in perfectione & ſummo agnoſcunt. Sed partem alteram videamus: *Nexas Virtutes eſſe.* cui ſententia ſubijcitur, vnam qui habet, omnes habere. Non nimis hoc Inopinatum eſt: & veteres etiam Philoſophi vidêre. è quibus nonnulli, *vnam Virtutem eſſe* cenſuerunt, *etſi multis inſignitam vocabulis*: quæ Menedemi Eretrienſis ſententia fuit, & Ariſtonis Chij. Sunt qui & Zenonem eò trahant, Libro, De Virtute morali. auctore Plutarcho: quoniam ſcripſit, *Prudentiam, dùm ſuum cuique tribuit, eſſe Iuſtitiam; dum res eligit, Temperantiam; dum tolerat, Fortitudinem.* Sed qui negant, excuſant eum * *Prudentiæ* nomine *Scientiam* intellexiſſe. * Vt ſup. à Diſſert. antecedente, in Plutarcho. Qui autem negant? Stoici. quorum hoc eſt (in Stobæi Eclogis:) Ἀρετὰς εἶναι πλείους, καὶ ἀχωρίστους ἀπ' ἀλλήλων: *Virtutes* PLVRES *eſſe, atque eas inſeparabiles.* Quid enim de cohæſione opus quærere, ſi vna modò ſit? Sed quærebant, vt dixi, veteres: atque

…co Seneca quærendum, inter prima, cenſ… *…ad agitur*, inquit, *ſi ignoramus quid Virtus ſit: vna, an plures: ſeparatæ, annexæ, ac qui vnam habet, et ceteras habeat.* Iterumque non tacebo: & quæramus, *quid ſit Virtus: vna, an plures ſint.* Et mucrò & Apuleius in vnitatem incluſit, vbi Platonica recenſet:

Vit. Beat. De Philoſ. *Vnimodam eſſe Virtutem: quod bonum ſuapte natura adminiculo non indiget: perfectum autem cum ſit, ſolitudine debet eſſe contentum.* Sed hoc nunc omitto: de re noſtrâ, plures facimus, eaſque indiuiduas, vt vbi vna, ſint omnes. Chryſippus ait: Τὰς ἀρετὰς * ἀντακολουθεῖν ἀλλήλαις, οὐ μόνον τῷ τὸν μίαν ἔχοντα πάσας ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τῷ τὸν κατὰ μίαν ὁτιοῦν ἐνεργοῦντα κατὰ πάσας ἐνεργεῖν. οὔτ᾽ ἄνδρα τέλειον εἶναι, τὸν μὴ πάσας ἔχοντα τὰς ἀρετάς, οὔτε πρᾶξιν τελείαν, ἥτις οὐ κατὰ πάσας πράττεται τὰς ἀρετάς: *Virtutes inuicem comitari, non ſolùm, quod qui vnam habet, omnes habeat; ſed quod qui * ſecundùm vnam aliquid operatur, idem ſecundum omnes: & nec virum perfectum, qui non omnes virtutes habeat, nec Actionem, quæ non fiat ſecundùm omnes.* Totum hîc dogma, & ſententiam habes: quam duplicem etiam vides. Prior eſt, *ſequi ſe, vt vnà ſint apud quemque vnum.* Plinius ad Traianum: *Didicimus quidem, cui Virtus aliqua contingat, omnes ineſſe.* Quod Cicero varijs locis, atque alibi ita adfirmat: vt *Si vnam*, inquit, *Virtutem confeſſus ſis te non habere, nullam neceſſe ſit te habiturum.* Ratio in Senecâ: quia *cùm ſemel animum Virtus indurauit, vndique inuulnerabilem præſtat. Non enim ſingula vitia Ratio, ſed pariter omnia proſternit, in vniuerſum ſemel vincit.* Sicut ſol ille pariter oritur, & omnia illuſtrat. Hæc etiam noſtri Doctores ſenſêre. vt Ambroſius: *Virtutes indiuiduas eſſe, ſed opinione vulgi ſeiunctas.* Alibi: *Connexæ ſibi ſunt concatenatæque Virtutes, vt qui vnam habet, plures habere videatur.* Itemque Gregorius: *Vna Virtus ſine alijs, aut omnino nulla eſt, aut imperfecta eſt.* Nota poſterius membrum. nam in eo error, quòd ſpecies & imago Virtutis alicuius ſolitariæ ſæpè eſt: ſed imago, & vt ille ait, *imperfectæ.* Ille? ante eum Plato: ex cuius fontibus hauſit Apuleius. *Imperfectas Virtutes* (quæ ſint, ibi vide) *ſeſe comitari negat: eas verò quæ Perfectæ ſunt, indiuiduas ſibi & inter ſe connexas eſſe.* Cauſſa. quia vbi vna aliqua Virtus perfecta (& de eâ ſemper Stoici:) ibi & Ratio perfecta. quæ eſſe non poteſt, niſi vt vim & lumen ſuum ad alias etiam Virtutes extendat. Sententia altera in Chryſippo, *In opere & actione concurrere, ac miſceri.* Hoc ita Cicero: *Cùm ſic copulatæ connexæque ſint Virtutes, vt OMNES OMNIVM participes ſint, nec alia ab alia poſſit ſeparari: tamen proprium ſuum cuiuſque munus eſt; vt Fortitudo in laboribus periculiſque cernatur, Temperantia in voluptatibus, Prudentia in delectu.* Et noſter etiam doctor apertiùs: *Cùm aliquis fortiter patitur, omnibus Virtutibus vtitur fortaſſe, cùm vna in promptu ſit, maximeque appareat, Patientia. Ceterùm illic eſt Fortitudo: cuius Patientia, & Perpeſſio, & Tolerantia rami ſunt. Illic eſt Prudentia, ſine quâ nullum initur conſilium: quæ ſuadet, quod effugere non poſſis, quàm fortiſſimè ferre. Illic eſt Conſtantia, quæ deijci loco non poſſit. Illic eſt* INDIVIDVVS *ille comitatus Virtutum. Quidquid honeſtè fit, vna Virtus facit, ſed* DE CONSILII SENTENTIA. Ergo hac quoque parte necti vides, quòd in Actione adminiculantur inuicem & adſiſtunt. Eſt & tertius nexus, ſed Peripateticorum, in Prudentiâ. In illo capite omnes conueniunt. Καὶ ἀνάγκη, ait Alexander Aphrodiſæus, τὸν ἠθικὴν ἀρετὴν ἠθικὴν ἔχοντα, φρόνησιν ἔχειν. Εἴ γε δή ἐστιν ἠθικὴ ἀρετὴ ποιητικὴ τῶν ὡρισμένων φρονήσει τε καὶ τῷ ὀρθῷ λόγῳ: *Neceſſe eſt habentem Virtutem aliquam Moralem, habere & Prudentiam. ſiquidem eſt Moralis Virtus effectrix eorum, quæ definita ſunt à Prudentiâ & rectâ Ratione.* Denique Ariſtoteles eâ mente ait: Ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ προαίρεσις ὀρθὴ ἄνευ φρονήσεως: *Electio non eſt recta, ſine Prudentiâ*: at Virtus in Electione conſiſtit. Habes ſecundum igitur Paradoxum, etſi membro iſto altero vix tale. Nam & Philoſophis alijs verum eſt, etſi vulgo nouum aut vanum.

Margin notes: A. Plut. De Stoic. repugn. — * Iſ Sapiens vel in vna … — * Adde Plutar. in l. à Diſ. … — II. Tuſc. — Conſol. ad Helu. c. XIII. vide. — I Offic. c. XXVII. & II c. IX. in Luc. c. VI. — Lib. XXII. Moral. — De Philoſ. — De Fin. — Ep. LXVII. — Lib. IV. Quæſt. c. XXII.

DISSERT. V.

III. *Parad. Sapientem ſibi parem, & in Gaudio ſemper eſſe.*

PARADOXVM ecce tertium, etiam de Paritate, ſeu potiùs Æquabilitate in vno Sapiente. Hunc conſtare ſibi in eodem ſemper animi ſtatu & tenore cenſent: atque eo optimo & optatiſſimo, id eſt, *In gaudio ſemper eſſe.* Rem priuſquam explicem, opus aliquid de verbo: quod tamen illi explicandæ aptè, imò neceſſariò, adhibeatur. Auguſtinus: *Quas*, inquit, *Græci appellant* Εὐπαθείας, *Latinè autem Cicero Conſtantias nominauit, Stoici tres eſſe voluerunt, pro tribus Perturbationibus, in animo Sapientis pro Cupiditate Voluntatem, pro Lætitiâ Gaudium, pro Metu Cautionem. Pro* XIV. De Ciu. c. VIII.

Aegri-

Aegritudine verò vel Dolore, negauerunt poſſe eſſe aliquid in animo Sapientis. Voluntas enim, inquiunt, appetit Bonum: Gaudium, de Bono adepto eſt: Cautio, deuitat Malum. Et paullò pòſt: *Hæc illi ſic loquuntur, vt Velle, Gaudere, Cauere, negent niſi Sapientem: Stultum autem, non niſi Cupere, Lætari, Metuere, Contriſtari.* Ita noſter ille doctor: & puriter hauſit è Zenonio fonte. Nam Laërtius paria aut eadem, niſi quòd pro *Lætitiá*, ἡδονὴν *Voluptatem* nominauit. Videre in ipſo potes: ego, quæ propriè ad noſtram rem, excerpam. Ait ergo, ἡδονὴν ἄλογον ἔπαρσιν ἐφ' αἱρετῷ δοκοῦντι ὑπάρχειν: *Voluptatem* (cum Auguſtino & Cicerone *Lætitiam*) *eſſe, ſine Ratione elationem, in re quæ videatur expetenda.* Huic tria ſubijcit: κήλησιν, τέρψιν, διάχυσιν: *Delinitionem, Oblectationem, Diffuſionem.* Iterumque: *Voluptati Gaudium* opponi: ſiue, vt Græcè cum illo dicam, τὴν χαρὰν ἐναντίαν εἶναι τῇ ἡδονῇ, οὖσαν εὔλογον ἔπαρσιν: *Gaudium Voluptati aduerſum eſſe, quod definitur, cum Ratione elatio.* Tria item huic ſubijci, τέρψιν, εὐφροσύνην, εὐθυμίαν: *Oblectationem, Hilaritatem, Tranquillitatem.* Etſi in voce τέρψεως hæreo, & ſpuriam aut ſuperuacuam pronuncio: cùm iamante in contrariâ parte (ἡδονῇ) habuerit ſedem. Ergo vel delenda, vel pro eâ θάρσος, *Fiduciam*, ſubſtituendum. Certè in Stobæo iunctim hæc Sapienti lego attribui, χαρὰν, εὐφροσύνην, θάρσος. His è Laërtio Tulliana iſta conſonant: (IV. Tuſc.) *Cùm Ratione animus mouetur, placidè atque conſtanter, Gaudium dici; cùm autem inaniter & effuſè exſultat, Lætitiam. quam ita definiunt* (Stoici) *Sine Ratione animi elationem.* Sunt ipſa illa in Græcis. Neque vana hæc diſtinctio, certè non inutilis: & Auguſtinus è Sacris etiam probat. (Iſa. c. XVIII) *Non eſt gaudere impijs, dicit Dominus: tamquam impij Lætari potiùs poſſint, quàm Gaudere.* Noſter Seneca huc facit: *Voluptatem (ſi ad noſtrum Album verba dirigimus) rem infamem eſſe, & Gaudium niſi Sapienti non contingere. Eſt enim elatio animi, ſuis bonis viribuſque fidentis.* Nota, *Voluptati Gaudium opponi*, pro Laërtij excerptis: itemque verba ea ad *Album*, vel ex *Albo* Stoicorum, ſcitè dici. Eſt & definitio ipſa Gaudij, paullò fuſior quàm in Laërtio, & quæ *Fiduciam* quoque (de quâ monui) includit. Addit Seneca: *Itaque Virgilius cùm dicit,* —— *& mala mentis Gaudia: disertè quidem dicit, ſed parum propriè. nullum enim malum Gaudium eſt.* Non herclè, neque malos ſequitur: quia ex ſolâ Virtute eſt: (Sen. De Vit. Beat. cap. IV.) *in quâ fundatum neceſſe eſt, velit nolit, ſequatur hilaritas continua, & lætitia alta atque ex alto veniens, vt quæ ſuis gaudeat, nec maiora domeſticis cupiat.* Habes ipſum iſtud Gaudium plenè deſcriptum, ſi ſcrutaris. *Fundatum*, inquit, in rupe illâ Virtutis. Reliqua gaudia aduenticia, & infirma ſunt. atque *hæc quibus delectatur vulgus, tenuem habent ac perfunctoriam voluptatem: & quodcumque inuecticium gaudium eſt,* FVNDAMENTO *caret.* (Ep. XXIII.) Iterumque alibi: *Fragilibus innititur, qui aduenticio lætus eſt. exibit gaudium, quod intrauit.* (Epiſt. XCVIII.) Aliter planè in iſto eſt: & *illud ex ſe ortum, fidele firmumque eſt, & creſcit, & ad extremum vſque proſequitur.* (Ibid.) Ex ſe, inquit, ortum: id eſt ex Animo, in quo Virtus. Seneca ſuo Lucilio: *Nolo tibi vmquam deeſſe Lætitiam. volo illam tibi domi naſci: naſcetur, ſi modò intra teipſum ſit. Ceteræ hilaritates non implent pectus, ſed frontem remittunt: leues ſunt. niſi tu fortè iudicas illum gaudere, qui ridet. Animus debet eſſe alacer, & fidens, & ſuper omnia erectus.* (Epiſt. XXIII.) Et ſtatim: *Hoc gaudium, de quo loquor, ſolidum eſt, & quod plus pateat* INTRORSVS. Philo Iudæus: (Quòd ... Mal. ... iid.) Ἐπεὶ οὖν ἐν τοῖς τῆς ψυχῆς μόνοις ἀγαθοῖς ἡ ἀδέκαστος χαρὰ καὶ ἀκίβδηλος εὑρίσκεται, ἐν ἑαυτῷ δὴ πᾶς σοφὸς χαίρει, οὐκ ἐν τοῖς περὶ αὐτόν: *Quia igitur in ſolis Animi Bonis genuinum & ſincerum reperitur Gaudium, ideò* IN SE *quiſque Sapiens gaudet, non in ijs quæ circa ipſum.* Ergo benè noſter ſuprà dixerat, *Altum, & ex alto veniens*: itemque *continuum* eſſe. Idem alibi: *Aliquod potius bonum manſurum circumſpice: nullum autem eſt, niſi quod animus ex ſe ſibi inuenit.* SOLA VIRTVS *præſtat gaudium* PERPETVVM, *ſecurum: etiam ſiquid obſtat, nubium modo interuenit, quæ infra feruntur, nec vmquam diem vincunt.* (Epiſt. XXVIII.) O pulchrâ & appoſitâ imagine! Reuerà enim, *talis eſt Sapientis animus, qualis mundi ſtatus ſuper Lunam:* (Sen. Ep. LIX.)

Perpetuum nullâ temeratus nube ſerenum. (Lucan.)

Nam illa *pars mundi ſuperior & ordinatior, nec in nubem cogitur, nec in tempeſtatem impellitur, nec verſatur in turbinem; omni tumultu caret. Eodem modo ſublimis animus, quietus ſemper, & in ſtatione tranquillâ collocatus, modeſtus, venerabilis, & compoſitus.* Poſtrema illa obſerua. nec enim Hilaria agitare Sapientem aut Saturnalia volumus: placidum & occultum illud Gaudium eſt, & cum grauitate, imò ſeueritate coniunctum. *Mihi crede*, ait noſter, *res ſeuera eſt verum Gaudium.* (Sen. De Vit. Beat. cap. III.) Neque enim aliud eſt, quàm interior quies, & *pax & concordia animi, & magnitudo cum man-*

manſuetudine. Quæ malis aut ſtultis abſunt: vbi cupidines ipſæ ſibi obſtrepunt aut pugnant, & ſemper in eorum animis velut legiones aut caſtra. Seneca hāc quietem etiam explicabat ſuprà: *ſuis gaudere, nec maiora domeſticis cupere.* Ibid. c. vi. Eſt enim propium hoc Beati, *præſentibus qualiscumque ſint contentum eſſe, amicumque rebus ſuis.* Epiſt. cxx. Atque ille idem, *numquam malis ſuis ingemuit, numquam de fato ſuo queſtus eſt, fecit multis intellectum ſui, & non aliter quàm in tenebris lumen effulſit, cùm eſſet placidus, lenis, & humanis diuiniſque rebus pariter æquus.* Hic eſt ille animi ſtatus, quem Tranquillitatem etiam licet appelles. Seneca: Epiſt. xcii. *Quid eſt Beata vita? Securitas, & perpetua Tranquillitas.* Quæ finitio cum Democriti ſenſu conuenit: cui εὐθυμία iſta, ſiue *animi Tranquillitas, eſt ipſa Beata vita,* v. De Finib. vt Cicero alibi ſcribit. Iterumque: *Democritus Summum Bonum εὐθυμίαν & ſæpè ἀθαμβίαν appellat: id eſt, animum terrore liberum.* Quod Stoici tamen abnuant: nec finem hunc eſſe, ſed fructum. Acceſſio, inquam eſt. atque ita Laërtius, inter Zenonis dogmata: Ἀρετῆς ἐπιγεννήματα, τήν τε χαρὰν καὶ τὴν εὐφροσύνην εἶναι: *Acceſſiones Virtutis eſſe, Gaudium & Hilaritatem.* Etiam noſter: De Vit. Beat. c. v. *Tum illud orietur* (ex Virtute) *ineſtimabile bonum, Quies mentis in tuto collocatæ, & ſublimitas, expulſiſque terroribus, ex cognitione veri Gaudium grande & immotum, comitasque & diffuſio animi: quibus delectabitur* NON VT BONIS, *ſed vt* EX BONO ORTIS. Non ergo ſunt ipſa Beata vita, ſed adhærent, vt lux Soli: etſi efficere etiam illam ſenſu aliquo dicas, nempe vt ſentias & fruare. Ita Ambroſius noſter: III. Offic. cap. I. *Beatam vitam efficiunt Tranquillitas conſcientiæ, & Securitas innocentiæ.* Habes Paradoxum: nec id quidem niſi vulgo. Nam & Sapientia ipſa in Sacris loquitur: Cap. xi. Ὁ δὲ ἐμοῦ ἀκούων, κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι πεποιθώς, καὶ ἡσυχάσει ἀφόβως ἀπὸ παντὸς κακοῦ: *Qui me audiet, habitabit in* SPE CONFIDENS, *&* QVIESCET SECVRE *ab omni malo.* Habes bonas has affectiones, *Securitatem, Quietem, Confidentiam:* & hanc poſtremam cum *Spe* temperatam (cui Metus ſemper ineſt) ne nimia ſit, & exſultet.

DISSERT. VI.

IV. *Parad. Sapientem vel in Tormentis Beatum eſſe.*

QVARTVM Inopinatum dogma profero, *Sapientem etiam inter Tormenta Beatum eſſe.* Fortiter hoc ſic efferimus, quidquid agmine in nos incurrant Pythagorei, Academici, Ariſtotelici. *Nam quid certius poteſt eſſe, quàm ratione eorum qui Dolorem in Malis ponunt, non poſſe Sapientem Beatum eſſe, cùm in eculeo torqueatur?* Cic. III. de Finib. contrà autem, *eorum qui Dolorem in Malis non habent* (Stoicorum) *ratio certè cogit, vti in* OMNIBVS TORMENTIS *conſeruetur* BEATA VITA. Imò verò, comparatione etiam factâ, *Zeno negat Metelli vitam beatiorem, quam Reguli.* Cic. v. De Finib. Heu inopinata, heu oppugnata! Nam *quomodo,* inquiunt, *iſta paria eſſe poſſunt, cùm alia optanda ſint, alia auerſanda?* Sen. Epiſt. LXVI. Neque etiam Porticus tota neget, Metelli vitam præponendam & ſumendam eſſe. Perſeuerant tamen paria hæc eſſe, quia Bona ſunt: nullum autem inter Bona (ſuprà doctum) diſcrimen. Igitur *paria ſunt Gaudium, & fortis atque obſtinata tormentorum Perpeſſio.* Ibid. *In vtroque enim eadem eſt animi magnitudo: ſed in altero remiſſa & laxa, in altero pugnax & intenta.* Tale aliquod diſcrimen alibi noſter ingerit: *Non eſt quòd exiſtimes vllam eſſe ſine labore Virtutem. ſed quædam Virtutes ſtimulis, quædam frenis egent.* De Vit. Beat. cap. XXV. *Quemadmodum Corpus in procliui retineri debet, in ardua impelli: ſic quædam Virtutes in procliui ſunt, quædam cliuum ſubeunt.* In illo genere ſunt, Liberalitas, Temperantia, Manſuetudo: in iſto, Patientia, Fortitudo, Perſeuerantia, *& quæcumque duris oppoſita Virtus eſt, & Fortunam ſubigit.* Ibid. Quid ergo? inquies. an non contra Naturam Dolor & Tormenta ſint? fatemur. Et *eſtne aliquod Contra Naturam igitur Bonum? Minimè. ſed illud aliquando contra Naturam eſt, in quo Bonum illud exſiſtit.* Epiſt. LXVI. *Vulnerari enim, & ſubiecto igne tabeſcere, contra Naturam eſt: ſed inter iſta ſeruare Animum infatigabilem, ſecundùm Naturam eſt. Et vt, quod volo, breuiter exprimam, materia Boni aliquando contra Naturam eſt, Bonum numquam: quoniam Bonum ſine Ratione nullum eſt, ſequitur autem Ratio Naturam.* Veriſſimè. imò adeò Bona hæc ſunt, vt etiam aliquando optanda. Quo modo? iſto. vt *non incommoda optabilia ſint, ſed Virtus quâ perferuntur incommoda.* Epiſt. LXVII. Ecce in exemplo. *tormenta abeſſe à me velim: ſed ſi ſuſtinenda fuerint, vt me in illis fortiter, animosè, honeſtè geram, optabo.* Ibid. Miles pugnam aut vulnera non optat, ob ipſa: ſed gloriæ aut victoriæ mixta, optat. Itaque *non vltrò præbebit ſe periculis fortis: neque etiam timebit illa, ſed vitabit. Cautio illum decet, timor non decet.* Ep. LXXXV. Scit omnia hæc externa, quæ Mala appellantur, non niſi

niſi timidis timenda eſſe. Sentit tamen, atque etiam dolet. *Senſum enim hominis nulla exuit Virtus: ſed non timet, & inuictus ex alto dolores ſuos ſpectat.* [Ibid.] Mucium Scæuolam in igne tolerantem, imò gloriantem legiſti, ictu non animo lapſum: tale in Sapiente. Et maluiſſet tamen Mucius integrâ manu fortiter facere, quàm mutilatâ pati. *Totum Fortunæ regnum Sapiens deſpicit; & tamen ex illo, ſi dabitur Electio, molliora ſumet.* [De Vit. Beat. cap. XXV.] Sed toti rei intelligendæ adhibeatur & hæc diſtinctio. *Triplex*, ait Seneca, *Bonorum conditio eſt. Quædam, vt noſtris* (Stoicis) *videtur, Prima Bona ſunt: tamquam Gaudium, Pax, Salus patriæ. Quædam Secunda, in materiâ infelici expreſſa: tamquam tormentorum Patientia, & in morbo graui Temperantia. Illa Bona directò optamus nobis; hæc, ſi neceſſe erit. Sunt adhuc Tertia: tamquam modeſtus Inceſſus, ac probus Vultus, & conueniens prudenti viro Geſtus.* [Epiſt. LXVI.] Vides cuiuſmodi Bona ſint; ſed Bona, imò & illis quæ lætam faciem habent paria. Suprà tetigi, ſed iterandum eſt. *Quid ergo? iacere in conuiuio, & torqueri, paria ſunt? Hoc mirum videtur tibi? illud licet magis admireris. iacere in conuiuio, Malum eſt: torqueri in eculeo, Bonum eſt: ſi illud turpiter, hoc honeſtè fit. Bona iſta aut Mala non efficit materia, ſed Virtus. Hæc vbicumque apparuit, omnia eiuſdem menſuræ ac pretij ſunt.* [Epiſt. LXXI.] Et quid mirum noſtros dicere, quibus nullum extra animum Malum eſt? ecce Epicurus ille Voluptatis magiſter, Doloris hoſtis, quas voces emittit? *Si vratur ſapiens, ſi crucietur, in Phalaridis tauro ſi erit, dicet, Quàm ſuaue eſt hoc! quàm hoc non curo!* [Cic. II. Tuſcul.] Atque ipſe adeò fecit, morti iam admotus. Seneca: *Quid porrò? incredibile videtur, aliquem in ſummis cruciatibus poſitum dicere, Beatus ſum? Atqui hæc vox in ipſâ officinâ Voluptatis eſt audita.* BEATISSIMVM, *inquit*, *hunc & vltimum diem ago, Epicurus: cùm illum hinc vrinæ difficultas torqueret, hinc inſanabilis exulcerati dolor ventris. Quare ergo incredibilia hæc ſunt apud eos, qui Virtutem colunt: cùm apud eos quoque reperiantur, apud quos voluptas imperat?* [Epiſt. XCII.] Sed malignitas ſcilicet, aut potiùs imbecillitas eſt animi, hæc detractantis. *Et non putant fieri, quidquid facere non poſſunt: ex infirmitate ſuâ de Virtute ferunt ſententiam.* [Ep. LXXII.] At tu audi Salomonis vocem: *Cùm audirent per ſua tormenta* BENE SECVM AGI, *commemorati ſunt Dominum, admirantes in* FINEM *exitus.* [Sap. c. XI.] Cauſſa, & Finis ſunt, quæ hæc mitia, imò ſuauia faciunt: & *licet ipſum corpus plenum* BONA CONSCIENTIA *ſtillet, placebit illi ignis, per quem bona fides collucebit.* [Sen. De Benef. IV. cap. XXII.] Audis placiturum quoque? ita: & apud poëtam Cato proclamat:

—— GAVDET *Patientia duris:*
LAETIVS *eſt, quoties magno ſibi conſtat Honeſtum.*

ſed nempe in *Bonâ conſcientiâ*: & Chriſtianus Doctor hæc conſignet Ambroſius: *Non frangitur Sapiens doloribus corporis, nec vexatur incommodis: ſed etiam in* AERVMNIS BEATVS *manet. Quia non in delectatione corporis, vitæ Beatitudo eſt; ſed in* CONSCIENTIA PVRA *ab omni labe peccati.* [Lib. De Iacob. I. c. VII.]

DISSERT. VII.

V. *Parad. Sapientem Apathem & Imperturbabilem eſſe. Pluſcula hic de Affectibus.*

QVINTVM Inopinatum, & vel maximè oppugnatum: Ἀπαθῆ, *ſiue Imperturbabilem, eſſe Sapientem.* Veteres & noſtri exagitant, atque adeò irrident. & cum priſcis, pugna in eo conſiſtit, quòd illi (Pythagoras, Plato, Ariſtoteles) τὸν σοφὸν μετριοπαθῆ μὲν εἶναι, ἀπαθῆ δὲ οὐκ εἶναι: *Sapientem modicè Affectibus tangi, non autem nullo modo tangi*, conſenſu edixerunt. Iam noſtri, Affectus etiam admittunt pleniùs; nec qui, ſed vnde ſint, quærunt: mox explicandum. At Stoici, *Affectus omnes, quorum impulſu animus commouetur, ex homine tollunt.* [Lactant. Inſtit. lib. VI. cap. XIV.] Atque ita D. Hieronymus: *Omnes Affectus tolli poſſe, omneſque eorum fibras, à Pythagorâ & Zenone Pelagianos hauſiſſe.* [Adu. Pelag.] De Zenone, fatemur: mitamur de Pythagorâ, & hunc planiſſimè contrà ſenſiſſe, diſcipulorum eius ſcripta docent. Theages Pythagoricus: Ἐπειδὴ ἡ τῶ ἤθεος ἀρετὰ περὶ πάθεα, τῶν δὲ παθέων ἁδονὰ καὶ λύπα ὑπέρτατα, φανερὸν ὅτι οὐκ ἐν τῷ ὑπεξαιρέεν τὰ πάθεα τᾶς ψυχᾶς, ἁδονὰν καὶ λύπαν, ἁ ἀρετὰ πέφυκεν· ἀλλ' ἐν τῷ ταῦτα συναρμόζεσθαι: [Apud Stob. Serm. I.] *Quoniam Virtus morum circa Affectus, & Affectuum præcipui Voluptas & Dolor, liquet non in eo Virtutem eſſe, vt eximantur Affectus animo, Voluptas & Dolor: ſed vt modificentur, & temperentur.* Plura huic rei addit: itemque Archytas ex eâdem ſcholâ. Γίγνεται ἐκ τῶν παθέων ἁ ἀρετά, καὶ γενηθεῖσα πάλιν σὺν αὐτοῖς συνίσταται. ὥσπερ καὶ τὸ καλῶς ἡρμοσμένον ἐκ τῶ ὀξέος καὶ βαρέος, καὶ τὸ εὔκρατον ἐκ τῶ θερμῶ καὶ ψυχρῶ, καὶ τὸ ἰσόρροπον ἐκ τῶ βαρέος καὶ κούφω. οὐκ ἀφελεῖν ὦν δεῖ τὰ πάθεα τᾶς ψυχᾶς. οὔτε γὰρ ὠφέλιμον· ἀλλὰ συναρμόσασθαι ποτὶ τὸ λόγον ἔχον τῶ δέοντος καὶ τῶ μετρίω: [Ibid.] *Naſcitur ex Affectibus Vir-*

Virtus, & nata cum illis conſiſtit. ſicut concinna modulatio ex acuto & graui: item temperies, ex calido & frigido: iterumque æquilibrium è ponderoſo & leui. Non igitur tollere Affectus oportet: id enim inutile: ſed aptare ad id quod rationem Decori & Mediocritatis habet. Eſt ipſa Peripateticorum ſententia, nimis à [Apud Stob. Serm. CVI. vide.] Zenonis illâ diuerſa. Scio *Teletis*, qui inter Pythagoricos etiam cenſetur, quædam eſſe è libro περὶ ἀπαθείας: in quibus iſta probari videtur. ſed idem ſcio hunc Stilponis auditorem fuiſſe, & hac parte aſſeclam, nec è Pythagoréo iſtæc fonte hauſiſſe. Sed vt ad rem igitur, Stoici tollunt Affectus: atque [Epiſt. CXVI.] ita Seneca. *Vtrùm ſatius ſit Modicos habere Affectus, an Nullos, ſæpè quæſitum eſt. Noſtri* EXPELLVNT, *Peripatetici* TEMPERANT. & epiſtolâ eâ totâ hos refellit. Idem alibi: [Ep. LXXXV.] *Non Diminutionem malorum in Bono viro intellego, ſed Vacationem. nulla debent eſſe, non parua:* & plura etiam adtexit contra iam dictos. Diſputatio longa eſt, & non hîc retexenda: ſtatus tamen ferè cauſſæ in eo, an Affectus ſint à naturâ? Eſſe Plato & Ariſtoteles volunt: ideoque non exſcindi. non eſſe, noſtri: eoque tolli. Cicero benè hoc aduer- [IV. Tuſcul.] tit: *Mihi,* inquit, *in totâ oratione eâ, quæ pertinet ad animi Perturbationem* (ita πάθος ferè ſemper appellat) *vna res videtur* CAVSSAM *continere, omnes eas eſſe in noſtrâ poteſtate, omnes iudicio ſuſceptas, omnes voluntarias.* Sanè cauſſam continet, imò conficit: ſi enim ita, quis neget tolli? At enim aliter veteres, & noſtri (Chriſtiani) mox nouarunt. quod [I. Academ.] ita idem: *Cùm antiqui Perturbationem animi ex homine* NON TOLLERENT, NATVRAQVE *& Condoleſcere, & Concupiſcere, & Extimeſcere, & Efferri lætitiâ dicerent, ſed ea* CONTRAHERENT, *in anguſtumque deducerent: Zeno omnibus his quaſi* MORBIS *voluit* CARERE SAPIENTEM. *Cumque eas Perturbationes antiqui Naturales dicerent, & Rationis expertes, aliaque in parte animi Cupiditatem, in aliâ Rationem collocarent: ne his quidem aſſentiebatur. Nam & Perturbationes* VOLVNTARIAS *eſſe putabat,* OPINIONISQVE IVDICIO *ſuſcipi, & omnium Perturbationum arbitrabatur eſſe matrem, immoderatam quamdam Intemperantiam.* In paucis his verbis tota res poſita, neque ſatis fortaſſis expoſita: vis propiùs accedamus, & velut manu admotâ reuelemus? AVD. Lubeſcit. nam firmiter cupio iſtud noſcere de Affectibus, ſæpè auditum nec plenè acceptum. LIPS. Fiat igitur, inſpiciamus. Ait: NON TOLLERENT. Non certè. quid tollerent? vtiles cenſebant, & à Naturâ ad Virtutem datas. Nam *ſine iis* (aiebant) *languebit omnis actio, & vis ac vigor animi reſoluetur.* [Sen. De Irâ I. cap. VIII.] Sine Irâ, Fortitudo non erit; ſine Metu, Prudentia; ſine Cupidine, Temperantia; ſine Lætitiâ, ſenſus amorque Virtutis. Dumtaxat igitur [Ibid.] CONTRAHEBANT: id eſt, *detracto quod exundat, ad ſalutarem modum cogebant:* qui modus eſt ipſa Virtus. Auaritiæ da modum, Frugalitas eſt; Profuſioni, Liberalitas; Ambitioni, Magnanimitas; itemque in aliis. Ac ſicut bonæ plantæ in feraci agro, ſi neglegantur, ſilueſcunt & horreſcunt; culturâ adhibitâ, vtiles & fructiferæ fiunt: ſic Affectus. Quis autem cultor? Ratio, aiebant: imò & rector, quæ velut frænis temperat, & exſultantes in anguſtiorem girum ducit. Amplius, dicebant NATVRA eſſe. nimirum inſitos in parte *Irrationali* animi, quæ duplex eſt: *Concupiſcens,* & *Iraſcens*: atque ex his ſponte, ſine operâ voluntatis emergere, & enaſci. Imò & ſedes iis ſuas adſignant in ipſo corpore: *Lætitiæ* [Lactant. VI. cap. XV.] *in ſplene, Iræ in felle, Libidinis* (ſiue Cupidinis) *in iecore, Timoris in corde.* Qui ergo Affectus eos tollunt, vitam ipſam ex animali, & partibus iis primariis, tollunt. Et ſicut agrum ſterilem habere nolis, ſic nec animum. cui *Affectus, velut vbertas eſt naturalis. Ad quam cùm verus cultor acceſſerit* [Ibid.] (libet enim hoc repetere) *ſtatim cedentibus vitiis fruges Virtutis oriuntur.* Quæ quomodo erunt, ſi non illi? vbi victoriæ locus, ſine aduerſario? laudi, ſine luctâ? Nam ſi virtus eſt, Iram cohibere: quomodo faciet, qui Irâ caret? Si Cupiditatem refrænare; quæ coërcitio, vbi non quod coërceas? *Deus itaque, cùm hominem primum fingeret, mirabili Prouidentiâ, ingenerauit ei priùs iſtas animi Commotiones, vt poſſet capere Virtutem, ſicut terra culturam: poſuitque materiam Vitiorum in Affectibus, Virtutis in Vitiis.* [Ibid.] Hæc illi: pergit Cicero ad noſtros. Zeno, inquit, his omnibus QVASI MORBIS exuit Sapientem. Benè, *quaſi.* non enim reuerà Stoicis *Morbi* ſunt, ſed initia & cauſſæ Morborum. Diſcrimen quod ſit, Seneca in epiſtolâ quadam te docebit. [Epiſt. LXXV.] Addit, CARERE voluiſſe Sapientem. Prorſus carere: non recidere, ſed excidere; non regere, ſed eiicere. Cauſſæ multæ ſunt: hæ præcipuæ. Primò, difficile eſt regere aut moderari admiſſos. *Imbecillis eſt primò omnis Affectus, deinde ipſe ſe concitat, & vires, dum procedit, parat.* [Sen. epiſt. CXVI.] Vt equus indomitus,

facilè

facilè abripi. re torem. Quis nautæ ſuaſerit aut approbauerit, ventis iactari, vt poſſit artem exercere? in tranquillo tutius erit. Vt in præceps lapſis corporibus nullum ſui arbitrium eſt: rapiuntur: ſic animus in libidinem, amorem, iram proiectus, non ſiſtit ſe vbi vult, aut cùm vult, ſed quò non vult fertur. Deinde, Affectus ſi mali; etiam modici, modicum certè malum erunt: Epiſt. LXXXV. quis id apponit Sapienti? *Itaque falſa eſt iſta mediocritas, & inutilis: eodemque loco habenda, quò ſiquis diceret, Modicè inſaniendum, Modicè ægrotandum.* Tertia etiam ratio. ſi iſtis das locum, *quamuis exigui ſint, in maius excedent. Nunquam pernicioſa ſeruant modum.* At enim ſunt vt bonæ plantæ in agro. Bonæ? hoc nego: ſunt plantæ, ſed vepres, ſpinæ, rubi, nati ad delendam aut prohibendam omnem bonam frugem. Denique quies & tranquillitas, vt docuimus, Sapientem decet & ſequitur: tu viſ eum, vt mare aliquod aſperum eſſe, aſſiduis Affectuum turbinibus agitatum? Careat igitur, ſi poteſt: atqui poteſt. Non ſunt enim NATVRALES, vt illi volebant, neque RATIONIS EXPERTES. Si enim à Naturâ, boni eſſent: quod etiam ipſi negant, ſed ad Bo- Cic. IV. Tuſcul. num dumtaxat ire. Deinde, quid *eſt Naturale, quod idem nimium eſſe poſſit?* at iſti ijdem reſecant & circumcidunt, vt ſuperfluentes. Tertiò, cur non ijdem in omnibus, & pari modo? Meritò ergo, ob has aliaſ- Lactant. VI. cap XIV. que cauſſas, dicimus, *non tam Naturâ inſitos, quàm prauâ Opinione ſuſceptos.* Ab hac ijs origo: ideoque Zeno apud Ciceronem pergit aſſerere, VOLVNTARIOS eſſe. Quomodo? quia ab OPINIONE, vt ſequitur: III De Finib. & (vt idem alibi) *nullâ Naturæ vi commouentur, omniaque ea ſunt Opiniones, ac Iudicia leuitatis.* Totidem ferè verbis Plutarchus, In libello, Vtra animalia. de noſtris: Τὰ πάθη συμπάσας κοινὰς κρίσεις φαύλας, καὶ δόξας ὁμολογοῦσιν εἶναι: *Omnes Affectus omnino Iudicia praua, & Opiniones dicunt eſſe.* Nota iſtæc, quæ cauſſam non continent ſolùm, ſed obtinent. Nam ſi talia; profectò in *Rationali* parte animi ſunt, non illâ *Irrationali*: atque ita à Voluntate. Sed *Iudicia* eſſe, etiam Chryſippus adfirmat, apud Galenum: De Decret. Hippocr. & Platon itemque Laërt. in Zenone. Χρύσιππος μὲν οὖν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ παθῶν, ἀποδεικνύναι πειρᾶται, κρίσεις τινὰς εἶναι τοῦ λογιστικοῦ τὰ πάθη: *Chryſippus in primo libro De Affectibus, demonſtrare conatur Iudicia quædam Rationalis partis eſſe Affectus.* Et addit de Zenone ipſo paullò aliter: Ζήνων δὲ, οὐ τὰς κρίσεις αὐτὰς, ἀλλὰ τὰς ἐπιγινομένας αὐταῖς συστολὰς καὶ λύσεις, ἐπάρσεις τε καὶ τὰς πτώσεις τῆς ψυχῆς, ἐνόμιζεν εἶναι τὰ πάθη: *Zeno autem, non ipſa Iudicia, ſed Iudicijs accedentes contractiones, & ſolutiones, elationes & collapſiones animi, eſſe cenſebat Affectus.* Diſcrimen inter ſectæ duos apices obſeruandum, ſed leue Iudicium ſanè cauſſa magis Affectuum videtur; iſti, ipſe effectus. Communiter tamen Chryſippi ſententia obtinuiſſe videtur, quam & Cicero, vt receptam, profert: & Plutarchus. Ille enim ita: Τῶν φιλοσόφων οἱ μὲν τὰ πάθη λόγους ποιοῦσιν, ὡς πᾶσαν ἐπιθυμίαν, καὶ λύπην, καὶ ὀργὴν, κρίσεις οὔσας: De Genitura animæ. *Philoſophorum aliqui* (hi noſtri) *Affectus Rationes faciunt, tamquam omnis Cupiditas, Triſtitia, Ira, ſint Iudicia.* Iterumque idem alibi fuſiùs explicat: Ἔνιοι δέ φασιν οὐχ ἕτερον εἶναι λόγου τὸ πάθος, οὐδὲ δυεῖν διαφορὰν καὶ στάσιν, ἀλλ' ἑνὸς λόγου τροπὴν ἐπ' ἀμφότερα, λανθάνουσαν ἡμᾶς ὀξύτητι καὶ τάχει μεταβολῆς, οὐ *συνορῶντας ὅτι ταὐτόν ἐστι τῆς ψυχῆς ᾧ πέφυκεν ἐπιθυμεῖν καὶ μετανοεῖν, ὀργίζεσθαι καὶ δεδιέναι, φέρεσθαι πρὸς τὸ αἰσχρὸν ὑφ' ἡδονῆς, καὶ φερομένης πάλιν αὐτῆς ἐπιλαμβάνεσθαι. Καὶ γὰρ ἐπιθυμίαν, καὶ φόβον, καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, δόξας εἶναι καὶ κρίσεις πονηράς, οὐ περὶ ἕν τι γινομένας τῆς ψυχῆς μέρος, ἀλλ' ὅλου τοῦ ἡγεμονικοῦ ῥοπὰς καὶ εἴξεις, καὶ συγκαταθέσεις, καὶ ὁρμάς, καὶ ὅλως ἐνεργείας τινὰς οὔσας ἐν ὀλίγῳ μεταπτωτάς, ὥσπερ αἱ τῶν παίδων ἐπιδρομαὶ τὸ ῥαγδαῖον καὶ τὸ σφοδρὸν ἐπισφαλὲς ὑπ' ἀσθενείας καὶ ἀβέβαιον ἔχουσι: *Sunt nonnulli* (noſtri iſti) *qui cenſent Affectum nihil diuerſum à Ratione eſſe, neque duorum eſſe hanc differentiam & diſſidium, ſed vnius Rationis conuerſionem ad vtraque, quæ fallit nos & latet conuerſionis velocitate. Nos inquam, non aduertentes quòd idem illud Animi ſit natum Concupiſcere, & Pœnitere; Iraſci, & Vereri; ferri ad turpitudinem per Voluptatem, & ferentem eamdem retinere. Nam Cupiditatem, & Metum, & omnia hæc talia, Opiniones eſſe & Iudicia praua, quæ fiunt non in vnâ & ſuâ aliquâ animi parte, ſed totius Hegemonici* (*Principalis*, id eſt *Rationis*) *inclinationes & conceſſiones eſſe, & conſenſiones & appetitus: atque vniuersè, operationes quaſdam in breui mutabiles. ſicut puerorum incurſus vigorem & impetum inualidum ex imbecillitate habent.* Eſt verò & hæc tota deſcriptio & propalatio Stoici ſenſus. primùm, *non aliud à Ratione Affectum* eſſe: Ratione nempe prauâ, quæ Opinio dicitur. Item, *non eſſe duorum differentiam*: id eſt, in vnâ Ratione hæc naſci, ſed aliter atque aliter affectâ. Seneca lucem faciet iſtis, & capiet: *Non enim, vt dixi, ſeparatas iſta* I. De Irâ. cap. VIII. *diductasque ſedes ſuas habent: ſed Affectus*

&

* Sic lege.

& Ratio, in melius peiusque mutatio animi eſt. Ita enim vetus meus liber optimè hæc ſcribit, & planè pro Plutarcho. Vnus, inquit, animus atque vna Rationalis pars, modò ad *melius* tendit, & *Ratio* dicitur; modò ad *peius*, & eſt *Affectus*. Sed addit Plutarchus, *falli nos velocitate conuerſionis.* quia ſcilicet non videtur ſic ſubitò eadem pars velle poſſe, & nolle; ad voluptatem ire, & redire. Tamen ita eſt, inquit, & omnia iſta in vno *Hegemonico* fiunt: additque voces Stoicorum in hac re ſolennes, ῥοπὰς, ἕξεις, συγκαταθέσεις, ὁρμάς. Imò & ordinem, qui eſt in Affectuum genituâ & progreſſu. Primum enim eſt, *propenſio* quædam, tum *admiſſio* & *ceſſio*, mox *conſenſio*, & denique *appetitus impetusque*. Exempli cauſsâ, *Viſum* ſiue φαντασία obijcitur, propendeo; ſequitur *Notio* ſiue ἔννοια, cedo & admitto; tum *Cogitatio* ſiue διανόησις, iudico & conſentio; denique *Incitatio* & ὁρμὴ eſt vehementior. Epictetus in Agellio (neque enim ipſa nunc extant) breuiùs hæc, ſed tamen diſtinguit:

Lib. XIX. cap. I.

Viſa animi, quas φαντασίας appellant, quibus mens hominis primâ ſtatim ſpecie accidentis animum rei pellitur, non Voluntatis ſunt, neque arbitraria: ſed vi quadam ſuâ inferunt ſeſe hominibus noſcitanda. Probationes autem, quas * *συγκαταθέσεις vocant, quibus Viſa noſcuntur ac dijudicantur, voluntariæ ſunt, fiuntque hominum arbitratu.* Et plura addit, vtiliter legenda. nec

* Suprà, in Plutarchi verbis.

II. De Irâ, cap. IV.

diuerſa ab ijs noſter Seneca: *Vt ſcias, inquit, quemadmodum incipiant Affectus, aut creſcant, aut efferantur. Eſt primus motus non voluntarius, quaſi præparatio Affectus, & quædam comminatio. Alter cum voluntate non contumaci. Tertius motus eſt iam impotens, qui Rationem euicit.* Primus quem dicit motus, eſt à Phantaſiâ rei Bonæ Malæve obiectæ: quâ ſtatim excitamur ad appetendum, aut auerſandum. Hunc negat Voluntarium eſſe, ſicut & Epictetus. præuenit enim inclinationem animi, & primi illi *Ictus* (vt alibi appellat) ſiue *Pulſus* (vt Agellius) *conditione quadam humanæ ſortis eueniunt: ideoque etiam ſapientiſſimis accidunt.* Atque vt ad Lucilium ſcribit: *Quædam ſunt, quæ nulla Virtus effugere poteſt. admonet illam Natura mortalitatis ſuæ. Itaque & vultum adducet ad triſtitiam, & inhorreſcet ad ſubita, & caligabit ſi vaſtam altitudinem in crepidine eius conſtitutus deſpexerit. Non eſt hic timor, ſed Naturalis affectio inexpugnabilis Rationi.* Nota hæc poſtrema: à Naturâ tales motiunculas eſſe. Quo ſenſu Senecam audio: *Quis negat omnes Affectus à quodam quaſi Naturali fluere principio?* nempe ab iſtis motibus, quos Natura inſeuit. qui tamen, vt idem ait, *non ſunt Affectus, ſed principia prældentia Affectibus.* At alter iam Motus eſt, cùm *creſcit Affectus*, vt noſter ait, iunctus *cum voluntate non contumaci.* quod fit ſcilicet, cùm motibus illis primis συγκατίθεται καὶ προσεπιδοξάζει, *conſentit, & opinione ſuâ approbat*: etſi haud planè tamen ſe permittit. in greſſu eſt, nondum in curſu. At tertius, *iam impotens*, & qui nos aufert. Is velut excurſio eſt cum impetu, vt Plutarchus aſſimilabat: & noſter, eâdem imagine, *Affectus non moueri tantùm, ſed excurrere debet. Eſt enim impetus:* id eſt, ὁρμή. Iſta lucem, niſi fallor, dent Stoicorum Affectui: quem definitione nunc etiam aperiamus. Ea à Zenone duplex. Πάθος γάρ ἐστιν, aiebat, ἡ ἄλογος καὶ παρὰ φύσιν κίνησις, ἢ ὁρμὴ πλεονάζουσα: quæ Cicero ita vertit, & eidem Zenoni inſcribit: *Perturbatio eſt, vel auerſa à rectâ Ratione, contra Naturam, animi commotio; vel breuiùs, Appetitus vehementior.* Ait, ἄλογος κίνησις: *irrationalis motio*, ad verbum: ſed Cicero diducit, & aptè explicat, *auerſa à rectâ Ratione.* Eſt enim Rationis, ſed prauæ. Abſque hac interpretatione, Peripateticis etiam conueniat: qui ipſi definiunt, κίνησιν ἄλογον τῆς ψυχῆς, δι' ὑπόληψιν κακοῦ ἢ ἀγαθοῦ: *Motum irrationalem animi, ob præſumptionem Boni Maliue.* Sed irrationabile aliud ijs ſonat: & abiungitur ab ijſdem Zeno, cùm addidit, *contra Naturam* eſſe, negatum iſtis. Itaque & altera finitio Zenonia, *Appetitus vehementior*; interpretem Ciceronem habet, *qui longiùs diſceſſerit à Naturæ conſtantiâ*: vt oſtendat, auerſum maximè ab eâdem eſſe, id eſt à ſtabili illâ & immutabili Ratione. Sed quòd *Appetitum* vertit, anguſtius eſt: & *Vitatio* vel *Fuga* etiam intellegenda. Nam ὁρμὴ hîc, quæuis commotio vel incitatio: & ἀφορμὴν includit. Deſino, & repeto: Affectus omnes in Rationali parte eſſe, ideoque cetera Animalia ijs carere, iuxta Stoicos, *habere tamen ſimiles quoſdam illis impulſus.* Carere & Sapientem dicimus: ſed quo ſenſu? non illo, quem vulgus exaudit & exagitat, vt Sapiens nullas vellicationes aut morſus habeat: habet. *nec hoc dico, non ſentit incommoda, ſed vincit.* Alibi Seneca: *Non educo Sapientem ex hominum numero, nec dolores ab illo, ſicut ab aliquâ rupe nullum ſenſum admittente, ſubmoueo. Memini ex duabus partibus illum eſſe compoſitum. Altera eſt Irrationalis: hæc mordetur, vritur, dolet. Altera Rationalis:*

Epiſt. LVII. Sen. II. De Irâ, cap. II.

Epiſt. LVII.

Ep. CXVI.

II. De Irâ, cap. II.

II. De Irâ, cap. III.

Laërt. in Zen.

IV. Tuſc.

Sen. I. De Irâ, c. III.

De Proud. cap. II.

Epiſt. LXXI.

hæc

hæc inconcuſſas opiniones habet, intrepida eſt & indomita. Ipſa tamen iſta pars, in repentinis impulſibus, *ſentiet leuem quendam tenuemque motum. Nam, vt dixit Zeno, in Sapientis quoque animo, etiam cùm vulnus ſanatum eſt, cicatrix manet. Sentiet itaque ſuſpiciones quaſdam & vmbras Affectuum, ipſis carebit.* En ſententia noſtra, non eâ duritie aut immanitate, quâ cenſent. Eſt enim duplex *Apathia.* quam Laërtius tangit, & diſtinguit: Φασὶ δὲ, inquit, καὶ ἀπαθῆ εἶναι τὸν σοφὸν, διὰ τὸ ἀνέμπτωτον εἶναι. εἶναι δὲ καὶ ἄλλον ἀπαθῆ τὸν φαῦλον, ἐν ἴσῳ λεγόμενον τῷ σκληρῷ καὶ ἀτέγκτῳ: *Aiunt Stoici Apathem, ſiue Affectuum expertem eſſe Sapientem, ideò quia eſt ſtabilis & à lapſu remotus. Aiunt & Stultum eſſe Apathem, quod valet ac ſi dicas, durum & immobilem.* Duplex iſta ſignificatio etiam in Senecâ. *Stilponi ſummum Bonum viſum eſt Animus impatiens. In ambiguitatem incidendum eſt, ſi exprimere* ἀπάθειαν *vno verbo ſcitè voluerimus, & Impatientiam dicere. Poterit enim contrarium ei, quod ſignificare volumus, intellegi. Nos enim cùm volumus dicere, qui reſpuat omnis* MALI SENSVM; *accipietur is, qui nullum poſſit ferre malum. Vide ergo num ſatius ſit, aut Inuulnerabilem animum dicere, aut Extra omnem patientiam poſitum. Hoc inter nos & illos intereſt. Noſter Sapiens vincit quidem incommodum omne, ſed* SENTIT: *illorum* NE SENTIT *quidem.* Vult enim ibi diſcriminare Stilponis ἀπάθειαν à Stoicorum: & primùm de nomine quærit, poſſitne pro mente Stilponis Latinè *Impatientia* dici? Negat, quia planiſſimè in contrarium conſuetudo loquentium ducat. Nam eius mens, nihil pati aut ſentire Sapientem: vulgi in eo verbo, vel leuiſſima incommoda ſentire, nec ferre. Ergo meliùs *Inuulnerabilem*, inquit, aut *Extra patientiam poſitum* dicamus. Ceterùm non ita Stoicus Sapiens: qui ſenſum mali habet, ſed ratione vincit. Ab hac eius ἀπάθεια, non ab illo ducta & dicta. Sed quod Seneca *Stilponi* iſtud adſcribat, haud commemini alios facere: magis *Pyrrhoni.* Ita enim de iſto Cicero: *Ariſtoni ſummum Bonum eſt, in rebus medijs neutram in partem moueri: quæ* Ἀδιαφορία *ab ipſo dicitur: Pyrrho autem, ea ne ſentire quidem Sapientem, quæ* Ἀπάθεια *nominatur.* Nominat & Plinius: cuius verba toti huic rei. *Exit hic animi tenor* (æqualitas) *aliquando in* RIGOREM *quemdam, toruitatemque naturæ duram & inflexibilem, Affectuſque humanos adimit: quales* ἀπαθεῖς, *Græci vocant, multos eius generis exper-*

D: Id. cap. xvi

Epiſt. ix.

Acad.

Lib. vii. cap. xix.

ti: quodque mirum ſit, auctores maximos ſapientiæ, Diogenem Cynicum, Pyrrhonem, Heraclitum, Timonem. Hem, diutiùs his inſtiti: ſed nimirum inuoluta, pro virili meâ, euoluenda fuerunt. Quid reſtat, niſi videre an proba, aut certè probabilis, hæc ſententia? Mihi videtur, in commodo illo & vero intellectu. nempe Sapientem, non eſſe rigidum, durum, exſenſum exſortemque à dolore, metu, cupidine, lætitiâ: ſed primis dumtaxat, incipientibuſque. Sentiſcere ea, & moueri quoque ijs: ſed reijcere, nec permoueri. Quid Academici ipſi in re aliud dicunt, quàm moderari, tegere, & in Rationem ius nullum habere? Ergo ſperni, & coërceri: quod profectò nobis eſt tolli, illis coli. Auguſtinus hoc vidit: *Aut nihil, aut penè nihil,* inquit, *diſtat inter Stoicorum, aliorumque Philoſophorum, opinionem de Paſſionibus & Perturbationibus animorum. Vtrique enim mentem rationemque Sapientis ab earum dominatione defendunt. & ideò fortaſſè dicunt Stoici, eas in Sapientem non cadere: quia nequaquam eius Sapientiam, quâ vtique Sapiens eſt, vllo errore obnubilant, aut labe ſubuertunt. Accidunt autem animo,* SALVA SERENITATE *Sapientiæ, propter ea quæ Commoda vel Incommoda appellant.* Igitur leue diſcrimen: cur tamen acribus altiſque verbis terreri, ſi non obteri, eos nolunt? Philo Iudæus etiam Moyſis ſapientiam huc aduocat: qui, vt inquit, ὅλον τὸν θυμὸν ἐκτέμνειν τῆς ψυχῆς οἴεται δεῖν, οὐ μετριοπάθειαν, ἀλλὰ συνόλως ἀπάθειαν ἀγαπῶν: *vniuerſam iram* EXSECARI & EXSCINDI *oportere cenſet ab Animo, non* MEDIOCRITATEM *Affectuum, ſed* VACVITATEM *ſiue carentiam approbans.* Clarum & pulchrum nobis teſtimonium: tamen Chriſtianis fortaſſe ſubuertendum. Lactantius quidem declamatoriè in iſtos: *Furioſi ergo Stoici, quia ea non temperant, ſed abſcindunt: rebuſque à Naturâ inſitis caſtrare hominem quodammodò volunt.* Iam & Hieronymus exſertè: *Affectibus ad perfectum carere, iuxta Stoicos poſſibile; iuxta Peripateticos & difficile & impoſſibile. cui ſententiæ* OMNIS SCRIPTVRAE SACRAE *conſentit auctoritas.* Et verò laxant Adfectibus fræna, ſed bonis & à bonâ cauſſâ, noſtri Doctores: in hoc etiam à Peripateticis diſſoni, quòd nec Vitia ſemper cenſent, & temperari vetant. *Vitia dumtaxat fieri, ſi malè vtamur Affectibus; Virtutes, ſi benè.* Amplius, concitatos & grandes eſſe poſſe. quidni? *Poteſt & qui graditur, errare; & qui currit, rectam viam*

De Ciu. ix. cap. iv.

Lib. ii. Allegor.

Lib. vi.

Adu. Pelag. lib. ii.

Lactant. vi. cap. xvi.

Ibid.

viam tenere. Itaque oſtendi aliquid poteſt, *vbi non tantùm modicum, ſed vel punctum gaudere, vitioſum ſit: & aliud contrà, in quo vel exſultare lætitiâ, minimè crimnoſum.* Prioris generis exemplum, *malè affecto inimico gaudere:* alterius, *oppreſſo tyranno exſultare.* Cauſſam igitur Affectuum finemque, non modum conſiderant. quod ita Auguſtinus: *In diſciplinâ noſtrâ non tam quæritur, Vtrùm pius animus iraſcatur, ſed Quare iraſcatur: nec Vtrùm ſit triſtis, ſed Vnde ſit triſtis: nec Vtrùm timeat, ſed Quid timeat.* Addit exempla, *Iraſci peccanti, Contriſtari pro afflicto, Timere periclitanti*: quæ omnia Virtutes nobis cenſentur. Interloqui velle videris: numquid requiris? AVD. Vnum, in curſu, vt fit, ſermonis, de INTEMPERANTIA te fugit dicere, quam Zeno apud Ciceronem MATREM PERTVRBATIONVM cenſebat. Quale id eſt? & an ea igitur etiam in Rationali parte? LIPS. Iuſtè reuocas: explicandum eſt. quis autem meliùs Cicerone eodem fecerit? cuius hæc alibi verba: *Omnium Perturbationum fontem eſſe dicunt* (Stoici) *Intemperantiam. quæ eſt, à totâ Mente & à Rectâ Ratione defectio, ſic auerſa à præſcriptione Rationis, vt nullo modo Appetitiones animi nec regi nec contineri queant.* Oppoſita eſt enim Temperantiæ. quæ ijſdem eſt, Διάθεσις ἀνυπέρβατος τῶν κατ' ὀρθὸν λόγον. Ἢ, ἕξις ἀήττητος ἡδονῶν: *Affectio inſuperabilis eorum quæ ſunt Rectæ Rationis. aut, Habitus qui vinci à Voluptatibus non poteſt.* Vt ergo huic fundamentum & innixus eſt Ratio, & ab eâ recta Iudicia: ſic contrà, *Opinio* ibi & falſitas. *quæ omnem animi ſtatum inflammat, conturbat, incitat*, aſſiduis Affectuum tamquam ventis.

Lib.xi. De Ciuit.c.v.

iv.Tuſcul.

Laert. in Zenone.

Cic. ibid.

DISSERT. VIII.

VI. *Parad. Sapientem non opinari: itemque non ignorare: non fallere, non mentiri.*

SED ego opportunè gradum promoueo ad Paradoxum, ab iſto velut nexum: quod eſt, *Sapientem non opinari.* Laërtius ita effert: Μὴ δοξάσειν τε τὸν σοφόν, τουτέστι ψεύδει μὴ συγκατατίθεσθαι μηδενί: *Non opinaturum Sapientem, hoc eſt Falſo nulli vmquam conſenſurum.* Stobæanæ Eclogæ: Ψεῦδος δ' ὑπολαμβάνειν οὐδέποτέ φασι τὸν σοφόν· οὐδὲ ὅλως ἀκαταλήπτῳ τινὶ συγκατατίθεσθαι. διὰ τὸ μηδὲ δοξάζειν αὐτόν, μηδ' ἀγνοεῖν μηδέν: *Falſum aliquid ſuſcipere negant vmquam Sapientem: neque item vllæ rei incomprehenſæ aſſenſum dare. quia neque Opinatur, neque Ignorat quidquam.* AVD. Satin' hæc à me intellegi, aut à te adſtrui? LIPS. Mihi clara videntur. AVD. Sapientem non opinari? LIPS. Numquam. AVD. Omnia igitur ſcire? LIPS. Scire. AVD. Et nihil ignorare? LIPS. Nihil. AVD. Profectò, Iuſte Lipſi, hæc Paradoxa ſunt: mihi non admittenda, tibi habeas. LIPS. Tibi, ſi capis. Species verborum percutit, & ipſa Opinio eſt quæ te vexat: rem vide. Sapienti hæc tribuimus; nondum tibi aut mihi, vni alicui è vulgo. Hunc Zeno cùm in exemplar formaſſet, Opinionem ab eo remouit, id eſt Errorum Vitiorumque matrem. Zeno, inquam, primus. *Nemo enim ſuperiorum*, ait Cicero, *non modò expreſſerat, ſed ne dixerat quidem* POSSE HOMINEM NIHIL OPINARI: *nec ſolùm* POSSE, *ſed ita* NECESSE *eſſe* SAPIENTI. At Zeno fecit, vt addit: & ratio etiā comprobauit: Lactantio quidem iudice. *Rectè*, inquit, *Zeno & Stoici Opinationem repudiarunt. Opinari enim te ſcire quod neſcias, non eſt Sapiētis, ſed temerarij potiùs ac ſtulti.* Et certè Opinioni omni contraria eſt Scientia. quod ita idem Zeno adſtruebat: *Siquid eſſet ita comprehenſum, vt conuelli Ratione non poſſet, Scientiam; ſin aliter, Inſcientiam appellabant. ex quâ exſiſteret etiam Opinio, quæ eſſet imbecilla, & cum falſo incognitoque communis.* Neque enim aliud eſt Opinio, quàm aut falſa de rebus iudicare; aut vera, ſed infirmiter, nec Ratione ſuffultum. Stobæi Eclogæ: Διττὰς γὰρ εἶναι δόξας. τὴν μὲν ἀκαταλήπτῳ συγκατάθεσιν, τὴν δ' ὑπόληψιν ἀσθενῆ. ταύτας ἀλλοτρίας εἶναι τῆς τοῦ σοφοῦ διαθέσεως. διὸ καὶ τὸ προπίπτειν πρὸ καταλήψεως καὶ συγκατατίθεσθαι, κατὰ τὸν προπετῆ μᾶλλον εἶναι, καὶ μὴ πίπτειν εἰς τὸν εὐφυῆ καὶ τέλειον ἄνδρα, καὶ σπουδαῖον: *Duplicem eſſe Opinionem. vnam rei incomprehenſæ aſſenſum; alteram, infirmam de re ſuſceptionem. Has alienas Sapientis affectioni. quia inclinari ante rem comprehenſam, & aſſentiri, in præpetem & præcipitem magis conuenit, neque cadit in induſtrium, perfectum, & probum virum.* Cicero in verbis vltimis vtramque tetigit, cùm *Imbecillam*, aut *Falſo Incognitoque* vicinam dixit. Sed quid igitur? numquam eâ vtitur? ita, ſed citra aſſenſum. Nam quàm multa Sapiens cogitat & diſſerit, de rebus ſuperis inferiſque, in quibus non ſit certa comprehenſio? de ſtellis, earumque motu, de cometis, de fulminibus: & vno verbo, qualia pleraque artibus comprehenſa. Sed nimirum ita diſſerit, vt veriſimilia, non vera cenſeat: & niſi, vbi firma & quæ conuelli non poſſit, Ratio eſt, ἐποχῇ vtitur, & ſuſtinet aſſentiri. Scire ſe tantùm quæ, ſcit, ſentit & profitetur: & hæc quoque

iv. Acad.

iii. c. iv.

Cic. I. Acad.

ſcientia eſt, ſcire quid ignores. Quo ſenſu & illud ſplendidè efferunt: Οὐδὲ λανθάνειν αὐτόν τι: *Nihil eum latere.* ſicut anteà dictum mirabaris, *Nihil ignorare.* Quid ergo? omniſcius, id eſt Deus? abſit. Ille verò *diuina & humana* ſcit, ſed quatenus opus eſt, & poteſt: ceterùm ita omnia ſcit, & nihil ignorat, vt ſciat ſemper aut ſcire ſe, aut ignorare. & hoc ſatis, vt vindicetur ab Errore. Ego verò amplius tibi addam, pauca ſcire Sapientem. Nam ea, in quibus nos elaboramus, & ob quæ Docti titulum inſectibimus, ne *Scientias* quidem cenſent: proprio & ſuo verbo Ἐπιτηδεύματα, *Studia* appellant. Stobæus: Τὴν φιλομουσίαν, καὶ καθόλου τὰς ἐγκυκλίους λεγομένας τέχνας, Ἐπιτηδεύματα μὲν καλοῦσιν, Ἐπιστήμας δ' οὔ: *Muſarum cultum, & vniuerſè artes Liberales quas dicimus, Studia quidem appellant, Scientias verò minimè.* Eas tamen vſui fatentur, & bonas etiam fieri, in bono viro per Virtutem immutatas, & ad Finem relatas. *Sed quid eſt* (ait Seneca) *quare exiſtimes, non futurum Sapientem eum qui litteras neſcit; cùm Sapientia non ſit in litteris?* Itaque curioſa Studia ab illo abſunt. & pulcherrimè hoc Plato. *Verum Philoſophum Quinquertioni* (πεντάθλῳ) *ſimilem eſſe.* Ἔστι γὰρ ἀτεχνῶς τοιοῦτος, οἷος μὴ δουλεύειν μηδενὶ πράγματι, μηδ' εἰς τὴν ἀκρίβειαν μηδὲν διαπεπονηκέναι. ὥστε διὰ τὴν τοῦ ἑνὸς τούτου ἐπιμέλειαν, τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπολελεῖφθαι, ὥσπερ οἱ δημιουργοί, ἀλλὰ πάντων μετρίως ἐφῆφθαι: *Eſt enim reuerà talis, vt nulli rei vni ſeruiat, neque exactâ diligentiâ vnum aliquid elaboret. ſic, vt dum vni huic totum ſe impendit, reliquas res omittat aut deſerat, vt ſolent in ſuo quiſque genere Artifices; ſed magis* OMNES RES ARTESQVE MODERATE LIBET *& attingat.* Aureum dogma, & cupidis curioſiſque ingenijs imprimendum. Itaque omitte arbitrari alti-aut vaniloquentiam hanc eſſe: tantùm, Paradoxum hoc temeritatem aſſenſus remouet, & Sapienti modeſtiam commendat. Neque enim aut ipſe fallitur, aut fallit alios. & eſt hoc quoque inter Decreta: Ἀκιβδήλους εἶναι τοὺς σπουδαίους, φυλακτικούς τε εἶναι τοῦ ἐπὶ τὸ βέλτιον αὐτοὺς παριστάνειν, διὰ παρασκευῆς τῆς τὰ φαῦλα μὲν ἀποκρυπτούσης, τὰ δὲ ὑπάρχοντα ἀγαθὰ φαίνεσθαι ποιούσης, ἀπλάστους. περιῃρηκέναι γὰρ ἐν τῇ φωνῇ τὸ πλάσμα καὶ τῷ εἴδει: *Doloſos non eſſe Sapientes; ſed ſimplices, viros bonos: & cauere ſine fuco, ne melius, aut ſupra quàm ſint, appareant, ex præparato mala ſua occultantes, & bona quæ ſunt oſtentantes. Tollere enim in voce fictionem omnem, & in ſpecie externâ.* Imo verò τὸ εἰρωνεύεσθαι (etſi Socrati vſurpatum) φαῦλον εἶναί φασιν. οὐδένα γὰρ ἐλεύθερον καὶ σπουδαῖον εἰρωνεύεσθαι: *Ironiâ vti malum cenſent. nullum enim liberum & probum vſurpare.* Amplius, pro hoc candore, Μὴ ψεύδεσθαι τὸν σοφόν λέγουσιν, ἀλλ' ἐν πᾶσιν ἀληθεύειν. οὐ γὰρ ἐν τῷ λέγειν τι ψεῦδος τὸ ψεύδεσθαι ὑπάρχειν, ἀλλ' ἐν τῷ διαψευστῶς τὸ ψεῦδος λέγειν, καὶ ἐπὶ ἀπάτῃ τῶν πλησίον: *Non mentiri Sapientem dicunt, ſed in omnibus verare. Non enim in eo mendacium eſſe, vt aliquis falſum dicat; ſed cùm quis dolo & fallendi proximos animo facit.* Cui Stobæano Electo adſonant hæc Sexti: *Sapiens habet verorum ſcientiam, & numquam fallit ac mentitur: eò quòd non ex malâ, ſed ex bonâ, hoc proferat affectione.* Sed, etſi vicina hæc, me abducunt: addo ex eodem Sexto interpretatiunculam primarij noſtri Paradoxi. *Sapiens,* inquit, *iudicium minimè aberrans habet, & eſt in omnibus diuinus: propterea quòd Non opinetur, hoc eſt falſò aſſentiatur.* En, mi Auditor, inuidioſum illud & ſuperbum, vt cenſebas: ſed cenſebas, opinor. AVD. Cenſebam. nunc do manus, & vulgarem etiam noſtram ſapientiam putem & voueam huc adſpirare. Nimis enim circò Opinionibus abducimur: & quid aliud ferè hodie noſtrum diſcere, ac docere? Etiam in Externis rebus opiniones vexant, & grauiora aut maiora omnia veris proponunt. Inde Metus aut Dolores: ſpernamus, & vt floccos aliquos niuis ad Rationis ſolem liquefaciamus.

Epiſt. LXXXVIII.

In Theæteto.

Stob. Ecl.

Ibid.

Aduerſ. Mathem.

DISSERT. IX.

VII. *Parad. Sapienti nihil præter opinionem euenire.*

LIPS. Faciamus, tecum opto: etiam iſtud, quò nunc dueam, & quod priori item adhæret. Adhæret, an aduerſum eſt? videatur in primâ verborum fronte, non autem ſententię penetratione & inſpectu. Eſt iſtud, *Sapienti præter opinionem nihil euenire.* Atqui negauimus eum opinari: quid ergo miri hîc eſt? Sed ſcito, in rebus incertis & ſolâ opinione nexis, eam quoque Sapienti interuenire. Putat ſe hoc facturum, non facturum; illud euenturum, aut non: & quæ in vitâ cottidie, imò per momenta, occurrunt. Deſtinamus, proponimus, aggredimur, agimus: & euentu potimur, non potimur. Mens igitur nunc Paradoxi, Sapientem deſtinatione ſuâ numquam excidere, ſemper illi ſucceſſum, & Stoicorum verbo, * εὐροεῖν eſſe: id eſt, fluere res ex voluntate. AVD. O illuc me duc! quid enim aliud hæc, quàm * εὐδαιμονία ipſa? LIPS. In eo ſum: porrò audi.

* Facilem fluxum & curſum.

* Felicitas.

Stob. Eclo. Dogma eorum eſt, Μηδὲ παρὰ τὴν ὄρεξιν, μηδὲ παρὰ τὴν ὁρμὴν, μηδὲ παρὰ τὴν ἐπιβολὴν γίνεσθαί τι περὶ τὸν σπουδαῖον. διὰ τὸ μεθ᾽ ὑπεξαιρέσεως πάντα ποιεῖν τὰ τοιαῦτα, καὶ μηδὲν αὐτῷ τῶν ἐναντιουμένων ἀπρόληπτον προσπίπτειν: *Nihil præter voluntatem, appetitum, conſilium, euenire Sapienti. quia cum exceptione omnia talia facit aut conatur, & nihil eorum quæ aduerſari poſſunt non eſt ei præmeditatum & præſumptum.* Optimè, & veriſſima ratio. Ideò non fallitur neque fruſtrà conatuum eſt, quia ſcit ſe fruſtrà eſſe poſſe: neque res iſtas incertas, pro certis vllas habet. Omnia, inquam, *cum exceptione* (ſic enim iſta interpretanda ſunt) aggreditur: quod ipſum in hac re Seneca noſter dicit.

De Benef. IV. c. XXXIV. *Non mutat,* inquit, *Sapiens conſilium, omnibus his manentibus quæ erant, cùm ſumeret. Ideò numquam illum Pœnitentia ſubit: quia nihil melius illo tempore fieri potuit, quàm quod factum eſt; nihil conſtitui, quàm quod conſtitutum eſt. Ceterùm ad omnia* CVM EXCEPTIONE *veniet, Si nihil inciderit quod impediat. Ideò omnia illi ſuccedere dicimus* (ecce εὔροιαν noſtram) *& Nihil contra opinionem accidere: quia præſumit animo, poſſe aliquid interuenire, quod deſtinata prohibeat. Imprudentium iſta fiducia eſt, Fortunam ſibi ſpondere.* Etiam vides, quàm verè & ſalubriter hæc dicantur, ac doceantur? Mihi crede, inter fundamenta

Sen. De Tranq. cap. XIII. conſtantiæ & tranquillitatis eſt iſtud: *Semper de Fortunâ cogitare, & ſibi nihil de fide eius promittere. Nauigabo, niſi quid inciderit; & Prætor fiam, niſi quid obſtiterit; & Negotiatio mihi reſpondebit, niſi quid interuenerit.* Animus qui hæc præcogitat ſeriò, atque imbibit, quàm in pacato atque æquo eſt? Facit Sapiens. ideoque (vt iterùm interpre-

Ibid. ter eum Senecâ) *Nihil ei contra opinionem dicimus accidere.* Quomodo? quia *non illum caſibus hominum excepimus, ſed erroribus: nec illi omnia, vt voluit, cedunt, ſed vt cogitauit. In primis autem cogitauit, aliquid poſſe propoſitis ſuis reſiſtere.* Quod cùm factum eſt, quidni

Ibid. facilè ferat, quod præuiderat? *Neceſſe eſt leuiùs ad animum peruenire deſtitutæ cupiditatis dolorem, cui ſucceſſum vtique non promiſeris.* At ſtulti, id eſt nos, contrà. Spes & cogitationes longè mittimus, firmas & ferientes eſſe volumus: & cùm lapſi ſumus, ſtupemus. Inter miſerias humanas ſapientiſſimè Homerus recenſet:

Odyſſ. Σ. Οὐ μὲν γάρ ποτέ φησι κακὸν πείσεσθαι ὀπίσσω,
Ὄφρ᾽ ἀρετὴν παρέχωσι θεοὶ, καὶ γούνατ᾽ ὀρώρῃ:
Quòd non vlla putant aduerſi ſibi euentura,
Quàdiu robur adeſt, & florida mebra mouētur.

At cùm euenerunt, collabuntur: & voces audimus, *Neſciebam hoc mihi reſtare.* Aliter Sapiens, qui *ſcit ſibi omnia reſtare: & quidquid* Sen. epiſt. LXXVI. *factum eſt, dicit, Sciebam.*

——— non vlla laborum Virgil.
O virgo, noua mi facies INOPINAVE *ſurgit.*
Omnia præcepi, atque animo mecum ante peregi.

Καὶ ὥσπερ οἱ ἐν εὐδίᾳ πλέοντες, καὶ τὰ πρὸς τὸν χειμῶνα Socrat. apud Stob. Serm. III. ἔχουσιν ἕτοιμα· οὕτως οἱ ἐν εὐτυχίᾳ φρονοῦντες, καὶ τὰ πρὸς τὴν ἀτυχίαν παρεσκευάκασι βοηθήματα: *Et ſicut ij qui ſecundante cælo & vento nauigant, etiam quæ contra tempeſtates vſui ſunt, parata habent: ſic, qui in proſperâ Fortunâ ſapiunt, etiam remedia aduerſæ illius expediunt.* Et quæ illa remedia? iam dicta: *Lætis non credere, omnem Fortunæ* Sen. Epiſt. LXXVIII. *licentiam in oculis habere; tamquam, quidquid poteſt facere, factura ſit.* Ideò & illa affectio Sapientis propria, οὐδὲν θαυμάζειν: *nil mirari:* Laërt. in Zenone. ſiue quæ Naturâ & cauſſis occultis, ſiue quæ Fortunâ eueniunt. Scit multa in illius ſinu non indagata, non indaganda, occuli; & in huius non exſpectata, non exſpectanda. Ergo tollatur illa eueniuum nouitas: *nihil nobis improuiſum eſſe debet. In omnia præmittendus eſt animus: cogitandumque, non quidquid* Sen. Ep. XCI *ſolet, ſed quidquid poteſt fieri.* Hominem ad humana paremus: & cum Sapiente, *aſſueſcamus futuris malis, & quæ alij diu patiendo leuia* Ep. LXXVI. *faciunt, nos diu cogitando.*

DISSERT. X.

VIII. *Parad. Sapientem ſibi ſufficere, ſiue, Se ſolo contentum eſſe.*

HABES vtili interpretatione Paradoxum: nec minus iſtud. Nam adiungo, *Sapientem ſibi ſufficere:* quod Græci dicunt ſignatè & breuiter, Τὸν σοφὸν αὐτάρκη εἶναι. Seneca extulit: *Sapientem ſeipſo contentum eſſe.* Eſt à Socrate & III De Rep. Platone: atque ab iſto expreſſum. Quæ vis huic dicto? illum ſibi omnia eſſe, nec pendere ab homine alio aut rebus. Quomodo felix ſit, & ſui iuris, ſi in alienum arbitrium demittimus, & catenam quamuis ſplendidam, catenā tamen, damus? Ille verò ſuus eſto, apud ſe eſto: etſi apud alios etiam velit, ſed vel in ſolitudine poſſit. Velit dico. nam Stilpo, Timon, & alij fuere, qui abducerent ab omni conſortio, & ipſâ Amicitiâ: nobis aliter viſum. *Nam illud quidem cum illis commune eſt,* Sen. Ep. IX. *Sapientem ſeipſo contentum eſſe: ſed tamen & amicum habere vult, & vicinum, & contubernalem, quamuis ſibi ipſe ſufficiat.* Sociale animal, homo eſt: & inter homines Sapiens: ſed hoc diſcrimine à reliquis, quòd *quæ ſibi* Ibid. *deſunt,*

deſunt, non deſiderat; ſed non deeſſe mauult. Exercere vult, cum alias virtutes, tum hanc homini tam propriam, & pænè innatam. Itaque *perperàm hoc illi interpretantur, qui Sapientem vndique ſubmouent, & intra cutem ſuam cogunt. Diſtinguendum eſt, quid & quatenus vox iſta promittat. Se contentus eſt Sapiens ad beate viuendum, non ad viuendum. Ad hoc enim multis illi rebus opus eſt; ad illud, tantùm animo ſano, & erecto, & deſpiciente Fortunam.* Subduc illi cibum, non viuet: ſubduc amicos, viuet, & quidem beatè. *Qualis tamen futura eſt illa vita, ſi ſine amicis relinquatur, in cuſtodiam coniectus, vel in aliquâ gente alienâ deſtitutus, vel in nauigatione longâ retentus, aut in deſertum litus eiectus? qualis eſt Iouis, cùm reſoluto mundo, paullſper ceſſante Naturâ, acquieſcit ſibi, cogitationibus ſuis traditus.* Magnifica comparatio, & quæ placita etiam in hac re Epictēto. *Homo amat quidem ſocietatem & amicos,* inquit, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον δεῖ καὶ πρὸς τοῦ παρασκευῶν ἔχειν, τὸ δύνασθαι αὐτὸν ἑαυτοῦ ἀρκεῖν, δύνασθαι αὐτὸν ἑαυτοῦ συνεῖναι, ὡς ὁ Ζεὺς αὐτὸς ἑαυτοῦ σύνεστι, καὶ ἡσυχάζει ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ ἐννοεῖ τὴν διοίκησιν τὴν ἑαυτοῦ οἵα ἐστί, καὶ ἐν ἐπινοίαις γίνεται πρεπούσαις ἑαυτῷ: *ſed nihilo ſecius oportet & in hoc exerceri, vt poſſit ſibipſe ſufficere, poſſit ſecum eſſe. Sicut Iupiter ſecum eſt atque agit, & in ſe acquieſcit, & gubernationem ſuam mente agitat, & cogitationibus fruitur ſe dignis.* Et quæ ſolitudo eſt, vbi virtutes comitantur & adſunt? *Nullus anguſtus* aut *ſolus eſt locus, qui hanc tam magnam turbam capit: nullum exſilium graue, in quod licet cum hoc comitatu ire.* Denique, cum noſtro Ambroſio, *in quâ ſolitudine non ſtipatur, quem vita Beata circumdat?* Itaque frui & acquieſcere in ſe poteſt: vix tamen volet dico in ſolâ illâ ſolitudine: & hoc Senecæ clara verba volunt: *Se contentus eſt Sapiens, & tamen non viuet, ſi fuerit ſine homine victurus.* Nota, ſine *homine*, non ſine *amico* tantùm. Et ſanè Stoicum hoc dogma: οὐδ' ἐν ἐρημίᾳ βιώσεται ὁ σπουδαῖος. κοινωνικὸς γὰρ φύσει καὶ πρακτικός: *Neque in ſolitudine viuet Sapiens. eſt enim naturâ ſocialis, & actuoſus.* Nam multa, pro Stoico ſenſu, interueniunt, quæ non Beatam vitam, ſed vitam tamen tollunt: de quibus infrà. Alioqui ſeceſſum à turbis, id eſt vitijs, abſit vt damnemus, pabulum animi, imò delicias: & vbi frui fas puriore & ſublimiore illâ meditatione.

Ὡς ἡδὺ, τῷ μισοῦντι τοὺς φαύλους ἐρημία;

Quàm ſuaue ſolitudo, qui odit improbos?

Et quàm compoſitæ mentis ſignum eſt, ſecum poſſe morari, & conſiſtere? quod è vulgo nemo facit: quotum quiſque ſe fugit. Ergo & hoc vtile monitum amplectere. *Huc cogitationes tuæ tendant, hoc cura, hoc opta, omnia alia vota Deo remiſſurus, vt contentus ſis temetipſo, & ex te naſcentibus bonis. Quæ poteſt eſſe Felicitas Deo propior?*

Ibid. — Ibid. — Sen. Conſol. ad Heluiam cap. x. — Lib. I. De Vitâ Iacob. cap. vii. — Epiſt. ix. — Menandri. — Sen. Epiſt. xx.

DISSERT. XI.

IX. *Parad. Omnia Sapientis: &, Solum diuitem cenſendum.*

Et quî non ſit contentus, cùm omnia ipſe habeat? Nam hoc etiam inter Inopinata iactatum, *Omnia Sapientis eſſe*: imò *Solum illum diuitem* & vberem eſſe. Varijs locis hæc efferuntur: & origo dicti à Cynicis. quotum erat: Αὔταρκης ἐστὶ ὁ σοφὸς. πάντα γὰρ αὐτοῦ εἶναι τὰ τῶν ἄλλων: *Sapientem ſibi ſufficere. nam omnia aliorum, eius eſſe.* Vides? non ſua ſolùm ſibi, ſed omnia omnium habet: & quid homini huic deſit? Hæc Cynici illi iactabant ore, animo ſentiebant: Cynici, nudi, inopes, vacui rerum omnium & copiarum. Placuit & Stoicis: ſenſeruntque, τῶν σοφῶν πάντα εἶναι: *Sapientium omnia eſſe.* Seneca, Cicero, alij ingeminant: ſed ille noſter alibi: *Vnus eſt Sapiens, cuius omnia ſunt, nec ex difficili tuenda.* Quo ſenſu autem? omnibus ergo ſua eripit, & in ſe vertit? Non: abſit. *Nihil prohibet, aliquid & Sapientis eſſe; & eius, cui datum & aſſignatum eſt. Iure ciuili, omnia Regis ſunt: & tamen illa, quorum ad Regem pertinet vniuerſa poſſeſſio, in ſingulos dominos deſcripta ſunt, & vnaquæque res habet poſſeſſorem ſuum. Ad Reges enim poteſtas pertinet, ad ſingulos dominium.* Ecce nodum ſolutum habes: & verè ac pulchrè. Tangit hanc diſtinctionem Laërtius: nam quis ambigit è Stoicis fontibus Senecam hauſiſſe? tangit, inquam, in cauſsâ eius dicti. Πάντα τῶν σοφῶν εἶναι. δεδωκέναι γὰρ αὐτοῖς παντελῆ ἐξουσίαν τὸν νόμον. τῶν δὲ φαύλων εἶναί τινα λέγεται, ὃν τρόπον καὶ τῶν ἀδίκων. ἄλλως μὲν τῆς πόλεως, ἄλλως δὲ τῶν χρωμένων φαμέν: *Omnia Sapientum eſſe. Datam enim ijs omnimodam poteſtatem* (Senecæ vocem agnoſce) *à lege. Stultorum autem quædam dicuntur, ſicut & iniuſtorum. atque aliter quædam reipublicæ dicimus, quædam vtentium.* Ergo omnia eius ſunt, non occupatione, ſed animo: & vniuerſa illi, non hæc ſingula mancipantur. O magnifica poſſeſſio! & quàm ex facili regit ac tuetur. Tuetur, hoc ipſo quòd intuetur. *Non habet mittendos trans maria legatos, nec metanda in ripis hoſtilibus caſtra, non opus eſt legione, nec equeſtribus turmis. Quemadmodum Dij immortales regnum inermes regunt,*

Laërt. in Antiſth. — Laërt. in Zen. — De Benef. vii. cap. iii. — Ibid cap. iv. — Sen. De Benef vii. cap. iii.

gunt, ſed illis rerum ſuarum ex edito tranquillo-que tutela eſt: it is ... officia ſua, quamuis latiſſime pateant, ait: & omne humanum genus, potentiſſimus eius optimuſque, infra ſe videt. Neque verba hæc cenſeas: imò verba, qui eripiunt huic & ſibi habent. Quis totum hunc orbem, id eſt tot agros, prata, ſiluas, flumina, lacus, maria, verbulo aut formulâ à me auferet? Conſeris quamuis, teneo: oculis, & certè animo, vſurpo. *Derideas licet: ingentis ſpiritus res eſt, cùm Orientem Occidentemque luſtraueris animo, cùm tot animalia, tantam copiam rerum, quas Natura beatiſſimè fundit, aſpexeris, emittere hanc Dei vocem, Omnia mea ſunt.* Itaque & hoc verè addidimus, *Solum Sapientem diuitem eſſe:* * Socrati iam olim definitum. Quæ enim iſtæ Craſſi aut Crœſi diuitiæ? deſunt multa, & optant. Noſter minimè: & non vnâ cauſsâ vel adſpectu titulum hunc iure habet. Plato adſignabat iſtas: *Diuitem hunc ſolum, quippe cum theſauris omnibus pretioſiores ſolus videatur poſſidere Virtutes. quia etiam ſolus Sapiens opes poteſt in vſibus neceſſariis regere, videri ditiſſimus debet.* Pro quarum primâ aptiſſimè Philo Iudæus: ὁ δὲ σοφὸς οὐ πλούσιος, ἀλλὰ πάμπλουτος, ἐν ἀφθόνοις καὶ γνησίοις, οὐ χρόνῳ παλαιουμένοις, καινουμένοις δὲ τῇ ἡλικίᾳ ἀεί, ζωπυρῶν ἀγαθοῖς μόνος: *Sapiens non diues ſolùm, ſed ſuperfluens; vt qui ſemper delicietur, inuerſeturque bonis vberibus & germanis, non æuo inueteraſcentibus, ſed magis vireſcentibus florentibuſque:* id eſt illis Animi, quas Virtutes vocamus. Eſtque ipſa ratio, quam Stoici noſtri inter primas ſignabant, ſtrictè ſic & ſcholaſticè apud Empiricum expreſſa: *Qui ea poſſidet, quæ ſunt magnæ æſtimationis & magni pretij, eſt diues: Virtus autem eſt magni pretij & æſtimationis: ſoluſque Sapiens eam poſſidet: ſolus ergo eſt diues.* Altera erat ratio, *Sapientem ſolum vti.* An ille vtatur, qui auariter recondit? ne habet quidem, ſi Platoni hoc credis ſcitè docenti, & diſtinguenti. οὐ τοίνυν μοι ταὐτὸν, inquit, φαίνεται τῷ κεκτῆσθαι τὸ ἔχειν. οἷον, εἰ ἱμάτιον πριάμενός τις, καὶ ἐγκρατὴς ὤν, μὴ φορεῖ, ἔχειν μὲν οὐκ ἂν αὐτὸν αὐτό, κεκτῆσθαι δέ γε φαῖμεν: *Non enim mihi idem videtur, Habere & Adipiſci. vt, ſi quis veſtem mercatus, eam in poteſtate habeat, non tamen ferat: haud diximus Habere illum, ſed Adeptum eſſe.* An ille etiam vtitur, qui ſtultè & prodigenter effundit? nihil. ſolus Sapiens habet, poſſidet, vtitur, materiam virtutum.

Non huic ſepoſitas infelix ſtrangulat arca
Diuitias.

quid ergo? — expoſiti cenſus, & docta fruendi
Temperies.

Sed præter has duas, tertia etiam ratio. Sapiens nullâ re eget: ergo diues. Quid enim aliud *Diues, niſi à Diuo* (ait Varro) *quia, vt Deus, nihil indigere videtur?* Quomodo? non enim petit. *Animus tuus oportet ſe iudicet diuitem, non hominum ſermo, neque poſſeſſiones tuæ.* Audi poëtam:

Ex animo rem ſtare, æquum puto; non animum ex re.
Cuncta cupit Crœſus, Diogenes nihilum.

Et vter igitur ditior? *Breuiſſima ad diuitias, per contemptum diuitiarum, eſt via.* Quid me vocas ad iſta ſuperuacua? *An parum habet, qui non alget, non eſurit, non ſitit? plus Iupiter non habet. Acquieſce in iſtis, aut numquam acquieſces: acquieſce, inquam, tantò beatior futurus, quantò collectior. Namque animi, ita vt corporis, ſanitas expedita, imbecillitas laciniosa eſt: certumque ſignum eſt inſirmitatis, pluribus indigere.* Quid ergo? inquies: Sapiens nullo indiget? illud ipſum edere, bibere, & quæ Natura poſtulat, nónne poteſt abeſſe? Poteſt, nec ipſe tamen indiget. Stoicum tibi hîc diſcrimen ingeram, in verbis quidem, ſed quod rem explanet. Chryſippus aiebat, ὡς οὐ δέονται μέν, ἐνδέονται δὲ οἱ φαῦλοι: *quòd non egeant, ſed indigeant mali.* At Sapiens, ille δεῖται, καὶ χρείαν ἔχει: *eget, & opus habet.* Seneca hoc ipſum tangit: *Volo tibi Chryſippi quoque diſtinctionem indicare. Ait Sapientem nulla re indigere & tamen multis illi rebus opus eſſe. contra, Stulto nullâ re opus eſt, nullâ enim re ſcit vti, ſed omnibus eget.* Etſi in verbo *Egere* proprietatem non ſeruat, & Stulto tribuit quod Sapientis erat. Igitur *Indigere*, eſt non habere, & velle: atque id ſine modo. Cicero: *Indigentia, eſt libido inexplebilis:* quod Stoico ſenſu omnino ſcripſit. Verè ergo dicemus, *Eum maximè diuitiis frui, qui minimè diuitiis indiget:* id eſt auet aut cupit. Ob has ergo cauſſas meritò ille Diues; quid ſi & ab aliâ, pro vulgi etiam mente? Nam ecce Dogma noſtrum eſt: Οἰκονομικὸν μόνον τὸν σπουδαῖον εἶναι, καὶ τὸν ἀγαθὸν οἰκονόμον, ἔτι δὲ χρηματιστικόν: *Oeconomicum eſſe ſolum Sapientem, & bonum œconomum, & peritum pecuniæ faciendæ.* Quid ais? ad hoc dogma non turba concurrat? ſinum pandat? Et tamen ita eſt. prudentia illa eius propria, etiam ad externa iſta omnia valet, cùm lubet, & vſui cenſet vti. Socrates aptè: Ὅτι οὐκ ἐκ χρημάτων ἡ ἀρετὴ γίνεται, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς χρήματα, καὶ τἆλλα ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ἅπαντα,

καὶ

Ibid.
* Vide lib. 1. Diſſ. xvii.
Apul. De Philoſoph.
De Plantat. Noë.
Aduerſ Mathem.
In Theæt.
Cic. Parad. vlt.
Auſon.
Sen. Epiſt. LXII.
Ep. xcix.
Apul. in 1. Apolog.
Plut. de Commun. Notion.
Epiſt. ix.
iv. Tuſcul.
Sen. Ep. xiv
Stob. Eclo.
In Apol.

καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ : *Quòd non è pecuniâ Virtus naſcatur, ſed ex Virtute pecunia, atque alia omnia bona publicè ac priuatim hominibus obueniant.* Nónne Thales hoc ſatis docuit in claro exemplo? nam is cùm oſtendere vellet, quàm facile Sapienti diteſcere: præuisâ feracitate olearum, fructus omnes coëmit, & ſolus compos, vendidit, vimque grandem pecuniæ parauit. Poteſt igitur habere Sapiens: ſed quantò altius, nolle? calcat hæc ſuperflua, & duntaxat *diuitiarum naturalium eſt quæſitor acerrimus.* Fac idem Auditor: & diſce ſtatim ac compendio diues eſſe. *Repræſentat opes Sapientia, quas cuicumque ſuperuacuas fecit, dedit.* An non hæc Sacris etiam noſtris conſona? Clemens Alexandrinus dicit, & docet: Ὅτι δὲ τοῦ σοφοῦ πάντα ἐστὶ, σαφῶς μηνύει λέγων, Διότι ἠλέησέ με ὁ Θεὸς, ἔστι μοι πάντα. ὡς γὰρ δεῖν ὀρέγεσθαι διδάσκει, δι' οὗ τὰ πάντα γέγονε, καὶ τοῖς ἀξίοις τὰ ἐπηγγελμένα νέμεται: *Quòd autem omnia ſint Sapientis, apertè Scriptura indicat dicens, Quoniam Deus mei miſertus eſt, mihi ſunt omnia. Vnum enim oportere expeti oſtendit, per quod facta ſunt omnia, & iis qui digni ſunt promiſſa tribuuntur.* Ecce in verâ Sapientiâ diuitiæ, & in animo ad Deum, ſummum atque vnum bonum, verſo. Sed vis ipſas Stoicorum voces, atque etiam ſenſa? Ambroſius: *Salomon ait, Eius qui fidelis eſt, totus mundus diuitiarum. Quantò prior Salomon, quàm Zenon Stoicorum magiſter, atque auctor ſectæ ipſius? Quis autem fidelis, niſi Sapiens?* Et ſtatim: *Sed dicas: Quomodo Sapientis totus mundus? Quoniam ipſa Natura dat illi ſortem omnium, etiamſi ipſe nihil poſſideat. Domina eſt & poſſeſſor, Sapientia: quæ ſua putat Naturæ munera: nec vllis* INDIGET, *etiamſi deſint ea ad victum neceſſaria. Namque Muſicus organa, aut Medicus medicamenta etiamſi non habeat; habet tamen eoipſo quo poſſit his vti, etiamſi ad tempus eorum vſus non ſuppetat.* Bone doctor ſalue. non ipſa Porticus ſonet magis germanas Zenonis voces. Obſeruaſtin' autem & de *Indigentiâ*? etiam ſine *poſſeſſione ſortem* habere? Hæc vera ſunt. *Stulta mortalium auaritia poſſeſſionem proprietatemque diſcernit, nec quidquam ſuum credit eſſe, quod publicum eſt.* Sapiens aliter: qui publicis vt priuatis fruitur, priuatis vt publicis. *Sapientia omnium mater eſt, & ipſa orbem terrarum poſſidet.* Abrahamo illi *data eſt omnis terra:* ſed quando? poſtquam à Lotho diſceſſit, id eſt *vitiis & deflexione morum.* O magnæ igitur, ô veræ opes! veniamus in partem. Ego conari aut facere me fateor: & iſtos agros, ſiluas, hortos, fontes, ſtatuas, tabulas, & quidquid Natura aut Induſtria inſtruit, oculis & cogitatione vſurpo vt mea: paſcor ſuauiter, & ſinceriore gaudii fructu, vel horulæ ſpatio, quàm Domini inſcripti anno aut annis.

Sen. Epiſt. cxix. — Epiſt. xvii. — ii. Strom. — Lib. ii. De Abrahamo. — Sen. epiſt. lxxiii. — Sap. vii. — Gen. xiii. Ambroſ. ii. de Abrah.

DISSERT. XII.

X. Parad. Solum Sapientem liberum, ceteros omnes ſeruos cenſeri.

ATQVE idem ille Sapiens non *Diues* ſolùm, ſed *Liber*, ceteris omnibus *ſeruis.* Conuiciari tibi videar? non eſt propoſitum, ſed vera effari. Scitum igitur hoc Stoicorum: *Niſi Sapientem, liberum eſſe neminem.* Græcè efferebant: Ὅτι μόνος ὁ σοφὸς ἐλεύθερος, καὶ πᾶς ἄφρων δοῦλος: *Quòd ſolus Sapiens liber, & omnis Stultus ſeruus.* Diogenes ponit, & cauſſam apponit: Μόνον τε σοφὸν, ἐλεύθερον· τούς τε φαύλους, δούλους. εἶναι γὰρ τὴν ἐλευθερίαν, ἐξουσίαν αὐτοπραγίας· τὴν δὲ δουλείαν, στέρησιν αὐτοπραγίας: *Solum Sapientem liberum; omnes malos, ſeruos. Eſſe enim Libertatem non aliud, quàm poteſtatem agendi quæ velis: Seruitutem contrà, priuationem eiuſmodi actionis.* Hoc ipſum paullo fuſiùs Epictetus: Ἐλεύθερός ἐστιν, ὁ ζῶν, ὡς βούλεται, ὃν οὔτ' ἀναγκάσαι ἐστὶν, οὔτε κωλῦσαι, οὔτε βιάσασθαι: *Liber eſt, qui viuit vt vult, quem neque cogere eſt, neque prohibere, neque vim adſerre.* Sed fuſiſſimè Cicero, & rei illuſtrandæ. *Quid eſt enim libertas? poteſtas viuendi, vt velis. Quis igitur viuit vt vult, niſi qui recta ſequitur? qui gaudet officio? Cui viuendi via conſiderata atque prouiſa eſt? qui legibus non propter metum paret? qui nihil dicit, nihil facit, nihil cogitat denique, niſi libenter ac liberè?* Ita liquet, Sapientem eâ parte Liberum, quâ Virtutem amplectitur volens, alacer: ab ipſo Honeſto, non à lege aut metu inductus. Quid iam, cùm Vitia ſpernit, & calcat? cum magno animo clamat: *Non ſum imperata facturus. iugum non recipio: imò, quod maiore virtute faciendum eſt, excutio. Non eſt emolliendus animus. ſi voluptati ceſſero, cedendum eſt dolori, cedendum labori, cedendum eſt paupertati. Idem ſibi iuris in me eſſe volet & ambitio, & ira.* Ecce, quot dominos ille iam effugit? adde libidinem, auaritiam, alia vitia: turbam habebis, vt vero nomine dicam, tyrannorum. Miſerum mancipium, qui his ſubiicitur! erectum & liberum, qui euaſit! Nam breuiter ſanè & expreſſè dictum eſt: *Quæ eſt vera Libertas? innocentia.* Sed & in Fortunam Sapiens attollit animum, & ab eâ ſe

Cic. in Parad. v. — In Zenone. — iv. Diſſ. cap. i. — v. Parad. — Sen. Ep. li. — In Dial. Hadriani & Epictet.

facit immunem. Qui ad omnem eius motum caſúmque trepidat, ſuſpenſus vota facit, quidni ſeruitutem, & quidem aſperam anxiámque, ſeruiat? At illa eſt vera *Libertas, nulli rei ſeruire, nulli neceſſitati, nullis caſibus, Fortunam in æquum deducere.* Quomodo hoc fiet? Epictetum audi, & ſequere præeuntem: Προσκατατέταχά μου τὴν ὁρμὴν τῷ θεῷ. Θέλει με ἐκεῖνος πυρέσσειν; κἀγὼ θέλω. θέλει ὁρμᾶν ἐπί τι; κἀγὼ θέλω. θέλει με τυχεῖν τινος; κἀγὼ βούλομαι. οὐ θέλει; οὐ βούλομαι. ἀποθανεῖν; θέλω. Τίς ἔτι με κωλῦσαι δύναται παρὰ τὸ ἐμοὶ φαινόμενον, ἢ ἀναγκάσαι; οὐ μᾶλλον, ἢ τὸν Δία: *Conſtitui & conformaui voluntatem meam diuinæ. Vult me febricitare? & ego volo. aliquid aggredi? volo. potiri? volo. non potiri? nolo. mori? volo. Quis iam igitur prohibere me aut cogere, præter voluntatem, poteſt? non magis, quàm ipſum Deum.* O vera, ô firma libertas, ſeruire Deo! Sed eſt & quarta ratio: non Fortunam ſolùm dominam, ſed nec Corpus ferre. *Nam hoc, animi pondus ac pœna eſt. premente illo, vrgetur, in vinculis eſt: niſi acceſſit Philoſophia, & illum reſpirare rerum Naturæ ſpectaculo iuſſit, & à terrenis dimiſit ad diuina. Hæc Libertas eius eſt, hæc euagatio: ſubducit interim ſe cuſtodiæ in quâ tenetur, & cælo reficitur.* Agnoſcis & hanc Sapientis propriam, qui animo ad originem ſui ſemper tendit? Nos imitemur: *& aliquando ex hac fæce euadamus in illud ſublime & excelſum: vbi tranquillitas nos manet, & expulſis erroribus vera Libertas.* Hoc nomen eſt, quod omnes ad ſe allicit: pro quo arma olim & nunc capta: per ſanguinem, per cædem quæſita, aut retenta eſt: nos ad hanc animi, toto animo non adnitemur? Et quâ viâ? Audi doctorem noſtrum: *Philoſophiæ ſeruias oportet, vt tibi contingat vera Libertas.* Hoc vnum illud *ſtudium verè liberale eſt, quod liberum facit.* Quis enim alius eius finis, quàm *animum noſtrum in eam afferre libertatem, in quâ à parente & auctore Deo productus fuit: vt neque formidet quidquam, neque vlla re doleat, neque vlli deteriori naturæ ſeruiat?* Illa, inquam eſt, abſoluta hæc, & compendio dicenda Libertas: *non homines timere, non Fortunam; nec turpia velle, nec nimia; in ſeipſum habere maximam poteſtatem.* Hanc Philoſophia parat, Sophus habet. Vides dignitatem Paradoxi huius, ſed & veritatem. quam noſter quidem Ambroſius totâ Epiſtolâ quadam adſtruit: & Auguſtinus breuiter: *Bonus, etiamſi ſeruiat, liber eſt; malus, etiamſi regnet, ſeruus eſt. nec vnius hominis, ſed quod grauius eſt, tot dominorum, quot vitiorum. De quibus cùm ageret Scriptura diuina: A quo enim quis, inquit, deuictus eſt, huic & ſeruus addictus eſt.*

[Margin: Sen. Ep. LI. — III. Diſſ. Cap. XXVI. — Sen. Epiſt. LXV. — Epiſt. LXXV. — Epiſt. VIII. — Epiſt. LXXXVIII. — Simplic. in Enchir. Epict. — Sen. Epiſt. LXXV. — Epiſt. VIII. — IV De Ciuit. c. III. — II. Pet. II.]

DISSERT. XIII.

XI. Parad. Solum Sapientem Regem eſſe.

SED heus, iam mihi aures. luber
Φυσᾶν γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι:
Canere atque flare non minutis tibiis.

Abite modica: ſceptra & diademata molior, & Sapienti noſtro circumdo. Ego, an ipſa Virtus?

—— regnum & diadema tutum
Deferens vni, Horat.

qui ſe colit. Verè *tutum*. nam cetera illa caſibus aut ſuffragijs ſubiecta: iſtud

Intaminatis fulget honoribus, Idem.
Nec ſumit aut ponit ſecures
Arbitrio popularis auræ.

Age igitur, adſtruamus. Stoicorum ſcitum eſt: Μόνος ὁ σοφὸς βασιλεύς ἐστι: *Solum Sapientem Regem eſſe.* AVD. O mi doctor, quàm verè iſta nomen vindicant, & *Inopinata* ſunt? quid ſi ſtolida & fatua? Plutarchus ita habet, nec vnus: & ſuauiter ſanè exagitat, præſcriptione libelli, *Stoicos magis inopinata, quàm poëtas effari.* Vt alia omittam, poteſt magis quàm iſtud? Diſſimulauit aliquis regem, qui reipsâ eſſet, vt Homericus Vlyſſes: at iſti quàm ineptè & falsò adſimulant? Comœdiam vel mimum aliquem ludere eos dicas: ſed malè etiam ſuſtinentes perſonam. Nam ecce prodit ὁ ἀπὸ τῆς Στοᾶς σοφὸς, βοῶν μέγα καὶ κεκραγὼς, Ἐγὼ μόνος εἰμὶ βασιλεὺς, Ἐγὼ μόνος εἰμὶ πλούσιος: καὶ ὁρᾶται πολλάκις ἐπ' ἀλλοτρίαις θύραις λέγων,

Δὸς χλαῖναν Ἱππώνακτι, κάρτα γὰρ ῥιγῶ
Καὶ βαμβακίζω:

ille à Porticu Sapiens, clamans altū & intonans, Ego ſolus Rex ſum, Ego ſolus Diues: & conſpicitur interim ad alienas fores muſſitans,

Da tegmen Hipponacti. namque frigeo,
Totuſque contremiſco.

Súntne hæc regia, nudum, algidum, famelicum, omnium inopem eſſe? LIPS. Sunt regia, mi Auditor, ſi alia, quæ dicam, adſint. Omitte ſannas aut ludos: Plutarchum etiam, grauem & magnum virum, ſed Academicum, & Stoicis deſtinatò hoſtem. Audi Ciceronem potiùs: *verè iſta nomina omnia poſſidere Sapientem, quæ irrideri ab imperitis ſolent. Rectiùs enim appellabitur Rex, quàm Tarquinius, qui nec ſe, nec ſuos regere potuit.* III. De fin. Attende. duas cauſſas tangit, cur iuſtiſſimè noſter Rex ſit,

quòd

quòd *Se* regat, & quòd *Alios*: quod profectò plenum & legitimum eſt Regnum. Tangit

In Zen. & Laërtius, vbi ſcitum hoc promulgat: Οὐ μόνον ἐλευθέρους εἶναι τοὺς σοφοὺς, ἀλλὰ καὶ βασιλέας· τῆς βασιλείας οὔσης ἀρχῆς ἀνυπευθύνου, ἥτις περὶ μόνους τοὺς σοφοὺς σταίη, καθά φησι Χρύσιππος: *Non ſolùm liberos Sapientes, ſed Reges etiam eſſe: cùm ſit Regnum poteſtas nulli obnoxia, quæ in ſolis Sapientibus conſiſtat, vt ait Chryſippus.* Optimè Chryſippus. quis enim vitijs affectibuſque ſuperior, præter Sapientem? An ille mihi Rex erit, cui muliercula imperat? cui pecunio-

Cic. Parad. v. la, gloriola, alij animorum tyranni? *Refrænet prius libidines, ſpernat voluptates, iracundiam teneat, coërceat auaritiam, ceteras animi labes repellat: tum incipiat alijs imperare, cùm ipſe improbiſſimis dominis, dedecori ac turpitudini, parére deſierit. Dum his quidem obediet, non modò Rex, ſed liber habendus omnino non erit.* Tragicus noſter hoc dicet:

> *Rex eſt, qui poſuit metus*
> *Et diri mala pectoris:*
> *Qui tuto poſitus loco,*
> *Infra ſe videt omnia:*
> *Occurritque ſuo libens*
> *Fato, nec queritur mori.*

En tibi Regem: non vitijs, non caſibus, non morti ipſi, vt timeat, ſubiectum. Et an non pulchrius ampliuſque hoc regnum,

> —— *quàm ſi Libyam remotis*
> *Gadibus iungas, & vterque Pœnus*
> *Seruiat vni?*

mihi videtur. Quid deinde in *Alios*? quàm ius

Philo de Abrah. ſuum exercet? *Sicut gubernator in naui, magiſtratus in ciuitate, imperator in exercitu, anima in corpore, mens in animâ: ſic reuerà princeps eſt Sapiens in genere humano.* Quod niſi à recto & vero abiiſſet, opinionum impetu ablatum: an etiam nunc alius ab illo imperaret? Etſi vel ſic ius ſuum tenet. Prodeat mihi ille Sapiens, & apud ipſos purpuratos & diadematos ſe oſtendat: profectò vereri, aut certè reuereri videbis, illum pannoſum & ſæpè nudis

Sen. epiſt. xiv. ſcapulis. *Neque enim vmquam intantum conualeſcet nequitia, numquam ſic contra Virtutes coniurabitur: vt non Sapientiæ nomen venerabile & ſacrum maneat.* Vis in exemplo videre? Diogenes ille Cynicus, non pauper ſolùm ab opibus, ſed à Fortunæ iniuriâ ſeruus, venum

Laërt. in Diog. à piratis expoſitus, interrogatur *Ecquid ſcire profiteretur?* Egóne? Ἀνθρώπων ἄρχειν: *Hominibus imperare.* Et mox, cùm prætereuntem Xeniadem vidiſſet, ore ac vultu ingenuo: *Huic, inquit, me vende. nam hic Domino opus habet.* Et planè pro verbis & profeſſione ſuâ ſe geſſit: docens, monens, imperans, ipſi, liberis, familiæ toti. Ac cùm amici paullò pòſt aduenissent, eum redempturi: *Minimè, in-* Ibid. *quit: abite fatui.* Οὐδὲ γὰρ τοὺς λέοντας δούλους εἶναι τῶν τρεφόντων, ἀλλὰ τοὺς τρέφοντας τῶν λεόντων: *Non enim leones ſeruos eſſe nutrientium, ſed nutrientes leonum.* Nam ſerui ſcilicet eſt, timere. Quid, cùm Alexander magnus ille Rex ad eum viſeret: atque inter alia diceret, *Non me times? Quid enim es, inquit, Bonum an Malum? dicente, Bonum: Quis ergo Bonum timet? inquit.* Et mehercules ſcio Alexandrum potiùs in animo timuiſſe, aut ſtupuiſſe, ad hunc magnanimum & à Ratione Regem. Quídni à Ratione? ita idem ſcitiſſimè *Xeniadi, qui ſe emerat, dixit:* Δεῖν πείθεσθαι αὐ- Ibid. τῷ, εἰ καὶ δοῦλος εἴη. καὶ γὰρ ἰατρὸς, ἢ κυβερνήτης, εἰ δοῦλος εἴη, πεισθῆναι ἂν αὐτῷ: *Oportere illum ſibi parére, quamuis ſeruo. nam & medicus, & gubernator, etſi ſeruiunt, tamen ijs paretur.* Meritiſſimò igitur à ſtultis omnibus Sapienti. Ὃς γὰρ οὖν καθόλου τὴν περὶ βίον ἐπιστήμην κέκτηται, Arrian. Diſſert. ii. cap. vlt. τί ἄλλο ἢ τοῦτον εἶναι δεῖ τὸν δεσπότην; *Qui enim in vniuerſum vitæ degendæ ſcientiam eſt adeptus, quid aliud illum eſſe oportet niſi rectorem & Dominum?* Felix reſpublica, vbi erit: & verum tamen noſtrum ſcitum, etiamſi non erit. An non tale, quod etiam Sacra approbant? Ita enim Clemens: Πάλιν τε αὖ ii. Strom. βασιλέα τὸν σοφὸν διδάσκων (ὁ θεὸς) τοὺς μὴ ὁμοφύλους ποιεῖ λέγοντας αὐτῷ, Βασιλεὺς παρὰ θεοῦ σὺ ἐν ἡμῖν εἶ. ἐθελουσίῳ γνώμῃ τῶν ἀρχομένων, διὰ ζῆλον ἀρετῆς, ὑποκυπτόντων τῷ σπουδαίῳ: *Et Sapientem Deus docens eſſe Regem, facit alienigenas ei dicentes: Rex à* Gen. xxiii. *Deo tu es in nobis. cùm ſcilicet ſponte & ſuapte voluntate, propter admirationem virtutis, ſubderent ſe illi.* Salue igitur & viue, ô vere noſter Rex!

> *Viue, Midæ gazis & Lydo ditior auro,* Stat. iii Silu.
> *Troïca & Euphratæ ſupra* DIADEMATA *felix!*
> *Quem non ambigui faſces, non mobile vulgus;*
> *Non leges, non caſtra tenent. qui pectore magno*
> *Spemque metumq; domas, vitio ſublimior omni,*
> *Exemptus Fatis.*

DISSERT. XIV.

XII. *Sapientem Deo parem: Paradoxum, atque etiam Paralogum.*

AVD. Valdè in altum ſuſtuliſti Sapientem: non poteſt ſcandere, niſi vt hominem tranſcendat. LIPS. Audebo hoc etiam dicere? noſtri faciunt: ſed dicam, non aſſeram, & à Modeſtiâ, id eſt matre Sapientiæ, non abibo. Vereor vt illi, cùm clamant,

Sapientem Deo parem. Ah, quæ non dicam æquiparatio, ſed comparatio eſt? Tamen faciunt: & audiendæ voces vel Senecæ noſtri: Epiſt. LIX. *Sapiens ille plenus gaudio, hilaris & placidus, inconcuſſus, cum Dijs* EX PARI *viuit.* Alibi: Epiſt. XXXI. *Hoc eſt Summum Bonum, quod ſi occupas, incipis Deorum* SOCIVS *eſſe, non ſupplex.* Iterùm Epiſt. XCII. eâdem voce: *Dei* SOCII *ſumus, & membra.* Siue apud Stobæum Chryſippi: Πάντας εὐδαιμονεῖν ἀεὶ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἀγαθούς. καὶ τὴν εὐδαιμονίαν μὴ διαφέρειν τῆς θείας εὐδαιμονίας, μηδὲ τὴν ἀμεριμνίαν, ὁ Χρύσιππός φησι. ἓν χρὴ μηδ᾽ ἕνα αἱρετωτέραν ἤ, μήτε καλλίω, μήτε σεμνοτέραν τὴν τοῦ Διὸς εὐδαιμονίαν τῆς τῶν σοφῶν ἀνδρῶν. *Omnino & plenè beatos eſſe homines, qui ſunt Sapientes. & Felicitatem hanc ac Securitatem, nihilum à diuinâ differre, Chryſippus ait. Et nullâ parte optabiliorem, meliorem, auguſtiorem illam Iouis Felicitatem hac humanâ eſſe.* Quid etiam pleraque ſanctus ille Epi- II. Diſſert. cap. XV. ctetus? Det mihi aliquis hominis *Animum*, inquit, *qui nullâ re fruſtretur, aut lædatur, qui non iraſcatur, non inuideat, non æmuletur.* Denique, quid opus ambagibus? Da mihi θεὸν ἐξ ἀνθρώπου ἐπιθυμοῦντα γενέσθαι, καὶ ἐν τῷ σωματίῳ τούτῳ τῷ νεκρῷ, περὶ τῆς πρὸς τὸν Δία κοινωνίας βουλευόμενον: *Deum ex Homine fieri cupientem, & in corpuſculo iſto mortali* SOCIETATEM *Iouis agitantem*: id eſt, da mihi iſtum Sapientem: dabo tantum, & talem. AVD. Lædunt iſta vel audita Lipſi, etſi non demiſſa: quid recenſes? LIPS. Mecum tolera. neque enim ipſi probamus, neque abnuimus

Quin vanus ſtolidis hæc talia finxerit error:

ſed error, cuius fontem etiam liceat inquirere, & tum claudere vel damnare. Magniloquentiæ huius omnis origo, quòd vnam eamdemque Virtutem in Homine & Deo Ep. LXXXVII. ponunt. Seneca: *Quæris quæ res Sapientem efficit? quæ Deum.* Si igitur ille & iſte eius compotes; ille per induſtriam, iſte per naturam: pares in eo ſunt, quo laudantur. Chry- De Commun. Not. ſippus apud Plutarchum: Ἀρετῇ γὰρ οὐχ ὑπερέχειν τὸν Δία τοῦ Δίωνος, ὠφελεῖσθαί τε ὁμοίως ὑπ᾽ ἀλλήλων τὸν Δία καὶ τὸν Δίωνα, σοφοὺς ὄντας, ὅταν ἅτερος θατέρου τυγχάνῃ κινουμένου: *Virtute ſiquidem non ſuperare Iouem Dionem, ſed & æqualiter iuuari inuicem Iouem & Dionem, cum Sapientes ſint, quando alter alterum moueri ſentit.* In eodem Diſſert. I. cap. XII. illo fundamento hæc Epicteti nixa: Κατά γε τὸν λόγον οὐδὲ χείρων τῶν θεῶν, οὐδὲ μικρότερος εἶ. λόγου γὰρ μέγεθος οὐ μήκει, οὐδ᾽ ὕψει κρίνεται, ἀλλὰ δόγμασιν: *Quod ad rationem mentemque attinet, ô homo, nihilo deterior aut inferior Dijs ipſis es. Magnitudo enim Rationis neque longitudine (ſiue diuturnitate) neque altitudine dijudicatur, ſed ſolis Decretis.* Seneca his paria: *Solebat* Ep. LXXIII. *Sextius dicere, Iouem plus non poſſe, quàm Bonum virum. Plura Iupiter habet, quæ præſtet hominibus: ſed inter duos Bonos, non eſt melior, qui locupletior. non magis, quàm inter duos, quibus par ſcientia regendi gubernaculum eſt, meliorem dixeris, cui maius ſpecioſiusque nauigium eſt.* Heu, radunt & iſta meas aures, fateor: ſed *inſanientem* hac parte *Sapientiam*, vel ad Senecæ lucem peruideamus. Primum igitur, eorum confeſſione, diſcrimen eſt in Potentiâ ſiue Opulentiâ: quia Iupiter certè plus pollet poteſtque. Alterum, quod notant, in Diuturnitate. Seneca: *Iupiter quo* Ibid. *antecedit virum Bonum? diutiùs Bonus eſt.* Alibi idem: *Bonus ipſe, tempore tantùm à* De Prouid. cap. I. *Deo differt.* Iterumque alibi: *Sapiens vici-* De Conſtant. Sap. c. VIII. *nus proximusque Dijs conſiſtit, exceptâ mortalitate, ſimilis Deo.* Cicero etiam Stoïciſſans: *E Virtutibus vita beata exſiſtit, par & ſimilis* II. De Nat. deor. *Deorum, nullâ re, niſi immortalitate, quæ nihil ad benè viuendum pertinet, cedens cæleſtibus.* Fatetur ecce, (quis autem ambigat?) de Immortalitate: ſed excuſat & reijcit, quaſi nec augendo eſſet. Ita & Seneca: *Quemad-* Epiſt. LXXIII. *modum ex duobus Sapientibus qui ſenior deceſſit, non eſt beatior eo, cuius intra paucos annos terminata Virtus eſt: ſic Deus non vincit Sapientem felicitate, etiamſi vincat ætate.* Atque alibi etiam elatiùs: *Quid inter te* (Sa- Epiſt. LIII. pientem) *& Deos interfuturum ſit, quæris? diutiùs erunt. At meherculè magni artificis eſt, clauſiſſe totum in exiguo. Tantum Sapienti ſua, quantum Deo omnis ætas patet.* Et vis culmen ſtultitiæ? ſuperaddit: *Eſt aliquid, quo Sapiens antecedat Deum, ille naturæ beneficio, non ſuo ſapiens eſt. Ecce res magna, habere imbecillitatem hominis, ſecuritatem Dei.* Sunt aliæ alibi tales voces: abhorreo & deſpuo: & ah mei Stoici, quàm à recto per elationem iuiſtis? Meliùs modeſtiuſque Pythagorici. è quorum ſchola Archytas; Διαφέρει δὲ Stob. Ser. I. θεὸς ἀνθρώπου ἀγαθῶ, ὅτι θεὸς μὲν οὐ μόνον εἰλικρινῆ καὶ ἀπολελυμέναν ἔχει τὰν ἀρετὰν ἀπὸ παντὸς τῶ θνατῶ πάθεος, ἀλλὰ καὶ τὰν δύναμιν αὐτᾶς ἄτρυτον πέπαται καὶ ἀνυπόδικον, ὡς πρὸς αἰωνίαν ἔργων σεμνότατά τε καὶ μεγαλοπρεπέστατα. ἄνθρωπος δ᾽ οὐ μόνον τῷ θνατῷ τᾶς φύσιος κατασκευάσματι μόνον ταύταν πέπαται, ἀλλ᾽ ὄκνα καὶ δι᾽ ἀγαθῶν ἀμαξίαν, καὶ διὰ συνήθειαν ἰσχυρὰν, καὶ διὰ φύσιν μοχθηρὰν, καὶ δι᾽ ἄλλας αἰτίας πολλὰς, ἀδυνατεῖ κατ᾽ ἄκρον γενέσθαι παντελέως ἀγαθός: *Differt Deus à viro bono, quòd Deus quidem non ſolùm puram & à fece omni liberam Virtutem habet, ac labe affectuum humanorum; ſed quòd etiam vim ac facultatem eius infatigabilem, & ſimul*

ſimul liberam neque obnoxiam poſſidet, ad æternorum ſcilicet operum maieſtatem & decorem reſpondentem. Homo autem, non ſolùm ipsâ conſtitutione mortalis naturæ minorem illam habet, ſed interim etiam ſiue ob bonorum intemperiem, ſiue conſuetudinem validam, ſiue naturam prauam, aliaſque cauſſas, non poteſt omnino ad culmen illud veri Boni pertingere. Hæc vera, hæc ſana ſunt, præ tumore illo & vaniloquentiâ Stoicorum. Quos an excuſare tamen leuiter non fas eſt? Homines toti in Virtute, & eius ſplendore oculos præſtricti, diuinum cenſebant quidquid eâ tinctum eſſet. Atque vtinam *Diuinum* tantùm, & in eâ voce manſiſſent! ferremus: vt illa Homeri, θεοειδέες, θεοείκελοι, ἰσόθεοι: quæ magnis viris adſignat. Ferremus, inquam? imò laudaremus, ſenſu quem in alio ſcito Stoico video & amplector. Nam aiebant, θείους εἶναι τοὺς σοφούς. ἔχειν γὰρ ἐν ἑαυτοῖς οἱονεὶ θεόν: *Diuinos eſſe Sapientes. nam habere in ſeipſis quodammodò Deum.* Habent, habent: & *nulla ſine Deo mens bona eſt.*

Laërt. in Zen.

Sen. Epiſt. LXXIII.

DISSERT. XV.

XIII. *Parad. Sapientem omnia rectè facere, etiam Digitum exſerendo. Sine peccatis eſſe.*

SVNT iam & alia quædam ab eodem iſto Elationis fonte orta, & noſcendi, non probandi cauſsâ, ediſſerenda. Tale hoc Inopinatum: Πάντα εὖ ποιεῖν τὸν σοφόν: *Omnia rectè facere Sapientem.* Quod cum adſtrictione aliquâ ſiue interpretatione, capiendum: ἃ ποιεῖ, δῆλον: *nimirum, quæ facit.* Ὃν τρόπον γὰρ λέγομεν πάντ' εὖ ποιεῖν τὸν αὐλητὴν, ἢ κιθαρῳδὸν, συνυπακουομένης τῷ ἐπὶ τὰ μὲν καὶ τὴν αὔλησιν, τὰ δὲ καὶ τὴν κιθαρῳδίαν· τὸν αὐτὸν τρόπον πάντα εὖ ποιεῖν τὸν φρόνιμον, καὶ ὅσα ποιεῖ, καὶ οὐ μὰ Δία καὶ ἃ μὴ ποιεῖ. τὸ γὰρ καὶ λόγον ὀρθὸν ἐπιτελεῖν πάντα, καὶ οἷον κατ' ἀρετὴν, περὶ ὅλον οὖσαν τὸν βίον τέχνην: *Sicut cùm dicimus Tibicinem vel Citharædum omnia rectè facere, ſimul exaudimus ea nempe quæ ad Tibiæ vel Citharæ tractationem pertinent: ita omnia rectè facere Prudentem, quæcumque facit, non hercules etiam quæ non facit. Nam omnia ad rectam Rationem facere eum ac dirigere, id eſt Virtutem: quæ ars eſt ad omnem vitam ſpectans.* Repetit alibi Eclogarius idem dogma: ſed hoc ad fidem & ſenſum eius ſufficit, ex illo quidem. Plutarchus addendus eſt: Οἱ Στωϊκοὶ, inquit, μήτε τι φαύλῳ ἀρετὴν προσεῖναι, μήτε κακίαν χρηστῷ ἀξιοῦσιν· ἀλλὰ πάντως μὲν ἐν πᾶσιν ἁμαρτωλὸν εἶναι τὸν ἀμαθῆ, περὶ πάντα δὲ αὖ κατορθοῦν τὸν ἀστεῖον: *Stoici neque Malo vllam Virtutem ineſſe, neque Vitium viro Bono cenſent: ſed omnimodis illum quidem & ſemper peccare, hunc autem omnia rectè facere.* Conſonat & illud, quod idem alibi: *Alexandrum, in quo omnes Virtutes permixtæ, confirmaſſe* Στωϊκὸν ἐκεῖνον λόγον, ὅτι πᾶν ὃ ἂν δρᾷ σοφὸς, κατὰ πᾶσαν ἀρετὴν ἐνεργεῖ· καὶ μία μὲν, ὡς ἔοικεν, ἀρετὴ πρωταγωνιστεῖ πράξεως ἑκάστης, παρακαλεῖ δὲ τὰς ἄλλας, καὶ συντείνει πρὸς τὸ τέλος: *Stoicum illum ſermonem, Quòd quidquid facit Sapiens, ex omni Virtute facit. Et vna quidem velut in principijs eſt & pugnat cuiuſque actionis, ſed aduocat alias, & coniungit ad ſuum finem.* Iterùm Stobæana Electa: Τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα τέλειον εἶναι λέγουσι, διὰ τὸ μηδεμιᾶς ἀπολείπεσθαι ἀρετῆς: *Virum bonum perfectum eſſe dicunt, ideò quòd nulla Virtute careat.* Atque hinc ortum illud minutum etiam Paradoxum, *Nec digitum temerè ab eo exſeri.* Quod in Epicteto ita legitur: Ἡ φιλοσοφία φησὶν, ὅτι οὐδὲ τὸν δάκτυλον ἐκτείνειν εἰκῇ προσήκει: *Philoſophia dicit, quòd nec digitum temerè extendere oportet.* Perſius omnino adſpexit, qui multa Stoica miſcere ſolitus:

De Fort. Alexandri, orat. I.

Enchir. cap. vlt.

Sat. v.

* *Ni tibi conceſſit Ratio, digitum exſere, peccas.*

* Vulgò, Nil negando.

Ita enim lego: & eſt ſententia, Ratio niſi tibi ſuaſerit agere, quidquid agis, peccas. Huc, inquam, referendum eſt: non ad Gladiatores, qui victi digitum tollunt, cum Scholiaſte. Planiſſimè cum Perſio (noſtrâ lectione) Clemens Alexandrinus: Οὐδὲ τὸν δάκτυλον, ὡς ἔτυχε, σαλεύειν τῷ σοφῷ ὁ λόγος ἐπιτρέπει, ὡς ὁμολογοῦσιν οἱ Στωϊκοί: *Nec digitum fortuitu agitare Sapienti* CONCEDIT RATIO, *vt Stoici dicunt.* Quod vſqueëo producunt, vt ipſa illa agitatio Bonum ijs ſit, & *Vtile* etiam: quia id ex naturâ omnis Boni. Irridet Plutarchus, vt ſolet, ſed nos docet: Ἂν εἷς σοφὸς ὁπουδήποτε προτείνῃ τὸν δάκτυλον φρονίμως, οἱ κατὰ τὴν οἰκουμένην σοφοὶ πάντες ὠφελοῦνται: *Si vnus Sapiens vbicumque digitum protendat prudenter, omnes in orbe terrarum Sapientes iuuantur.* Atque huic igitur ſcito adhæret alterum: Ἀναμαρτήτους τοὺς σοφοὺς, τῷ ἀπεριπτώτους εἶναι: *Impeccabiles Sapientes eſſe, quia labi non poſſunt.* Quod à Cynicis tranſſumptum video: quorum effatum, τὸν σοφὸν ἀναμάρτητον: *Sapientem ſine peccato,* imò *impeccabilem eſſe.*

11. Pædag. cap. 2.

De Commun. Not.

Laërt. in Zen.

Laërt. in Mened.

DISSERT. XVI.

XIV. *Parad. Sapientes ſoli inter ſe amici: ſoli amare gnari.*

SED & hoc præter communem ſenſum addatur, *Solum Sapientem amicum eſſe, & amare.* Noſter Annæus effert: *Solus Sapiens ſcit amare, ſolus Sapiens amicus eſt.* Epictetus hoc

Ep. LXXXI.

hoc item numerat inter ea, quæ Philoſophi * [Præter opinionem ... illegible] παραδοξολογοῦσι, & Diſſertationem vnam huic rei donat. Ratio huic dicto, quòd nemo Lib. II. cap. XXII. niſi Bona amat: ſolus ea Sapiens nouit & diſ- De Amicit. cernit? ſolus ergo amat. Cicero: *Hoc primum ſentio, niſi in Bonis amicitiam eſſe non poſſe*: Bonum autem, eumdem *Sapientem* ille ipſe intelligit & appellat. Seneca: *Inter Sapientes* De Benef. VII c. XII. *tantùm amicitia eſt: ceteri, non magis amici ſunt, quàm ſocij.* In Zen. Laërtius & rationem addit: Λέγουσι δὲ καὶ τὴν φιλίαν ἐν μόνοις τοῖς σπουδαίοις εἶναι, διὰ τὴν ὁμοιότητα: *Dicunt* (Stoici) *amicitiam in ſolis Bonis eſſe, idque ob ſimilitudinem.* Bona ratio, & Declam. CLXXXII. Quinctiliano Declamatori pulchrè aſſerta: *Iungit amicitias ſimilitudo morum. neſcio quomodo inter ſe animorum lumina* (ita lego) *vident & agnoſcunt. nec quiſquam amare in altero poteſt, niſi quod tacitus probat.* Veras autem hîc amicitias intelligimus, non vulgares iſtas, Epiſt. IX. infidas, incertas, & quas noſter *Temporarias* alibi vocat. A tempore enim & euentis pendent: felicium illorum adſeclæ, aduerſantium deſertores. Non, inquam, has tales.

> Οὔνομα γὰρ, ἔργον δ' οὐκ ἔχουσιν, οἱ φίλοι,
> Οἳ μὴ 'πὶ ταῖσι συμφοραῖς εἰσιν φίλοι:
> *Namque illi Amici nomen, haud rem vindicãt,*
> *In ſorte triſti qui fidem non exhibent.*

Quas igitur? Laërtio ex Zenone deſcriptas. Φασὶ δὲ φιλίαν κοινωνίαν τινὰ εἶναι τῶν κατὰ τὸν βίον, χρωμένων ἡμῶν τοῖς φίλοις, ὡς ἑαυτοῖς: *Dicunt Amicitiam communionem quamdam eſſe omnium quæ in vitâ, aut ad vitam, amicisque nos vti tamquam nobiſipſis.* Duo igitur continet: Rerum communionem & conſortium, itemque Perſonarum. Vtrumque iunxit pariter Pythago- Laërt. in Pythag. ras iamolim. qui, vt Timæus ait, πρῶτος εἶπε, κοινὰ τὰ φίλων εἶναι· καὶ φιλίαν, ἰσότητα: *Primus dixit, Communia omnia amicorum eſſe: & Amicitiam, Æqualitatem.* Hoc vltimum bellè concinnauit Iſidorus Peluſiotes: Ἰσότης, Lib. III. Epiſt. CLXV. φιλότης. Seneca: *Conſortium inter nos rerum omnium facit amicitia: nec ſecundi quidquam ſingulis eſt, nec aduerſi. In commune viuitur.* De Amic. Cicero: *Eſt autem amicitia nihil aliud, niſi omnium diuinarum humanarumque rerum, cum beniuolentiâ & caritate, conſenſio.* Credo Stoicam & hanc finitionem eſſe: quamquam nec alij diſſentiunt philoſophorum. Ariſtoteles ἐρωτηθεὶς τί ἐστι φίλος; ἔφη, μία ψυχὴ δύο σώμασιν ἐνοικοῦσα: *interrogatus, Quid eſſet amicus? reſpondit, Vna anima duobus corporibus incluſa.* Scitè. & ſcitiùs hoc ipſum ta- Lib. IX. men Sidonius: *Animæ duæ, animus vnus.* Di- Epiſt. V. lutiùs Cicero: *Vltimum in amicitiâ, vt vnus fiat ex pluribus.* Noſtri, id eſt Stoici, valdè hoc intendunt: & volunt etiam præferri commoda & ſalutem amici, poſtponi ſua. Ita amor alienus ſupra illum noſtri ſit: quòd alij contentè negant. Sed Seneca apertè: *Sapiens amicos ſibi comparet, ſæpè præferat.* Et Epiſt. IX. iterùm: *In quid igitur amicum paro? vt habeam pro quo mori poſſim, vt habeam quem in exſilium ſequar, cuius me morti opponam & impendam.* Iterumque alibi: *Amicitiæ illius veræ,* Epiſt. VI. *cum quâ homines moriuntur, pro quâ moriuntur.* Nónne hoc palàm eſt, alium plus ſe amare? Et negat tamen Cicero, etiam vbi Stoicè multa diſſerit: *Ne optandum quidem eſt* III. Tuſc. *in amicitiâ, vt me ille plus, quàm ſe amet: ego illum plus, quàm me. Perturbatio vitæ, ſi ita ſit, atque officiorum omnium conſequatur.* Iterumque in perſonâ Catonis: *Quamquam in ami-* III. De Fin. *citiâ alij dicant æquè caram eſſe Sapienti rationem amici, ac ſuam; alij autem, ſibi cuique cariorem ſuam: tamen hi quoque poſteriores fatentur, alienum eſſe à iuſtitiâ, detrahere quid de aliquo, quod ſibi aſſumat.* Mollis, nec Catone ſatis digna oratio: etſi diſſenſus fortaſſe in hac re aliquis Stoicorum. Sed profectò qui Virtutis, id eſt amicitiæ, vim videt, & amat: illam omnibus, etiam ſibi, meritò præfert, vt demus quòd non amicum. Fides eius vinculum eſt: & quid miri, pro eâ homines mori? Vtilitatis cauſsâ illam adſciſci, Epicurei aſſerunt: noſtri reclamant, & tenent *per ſe expetendam.* quare? quia ſecundùm Naturam eſt. *Nam vt aliarum nobis* Sen. Ep. IX. *rerum innata dulcedo eſt, ſic amicitiæ.* Satis de iſtâ: de Amore breuiter, qui eſt ſeparandus. Seneca: *Amas me, amicus non es. Quid ergo?* Ep. XXXV. *hæc inter ſe diuerſa ſunt? imò diſſimilia. Qui amicus eſt, amat: qui amat, non vtique amicus eſt.* Hoc notandum, vt Plutarchi quædam capiamus, imò & reijciamus acriter Stoicos incuſantis: qui cenſebant, *è Sapienti-* De Commun. Not. *bus, etſi pulchri eſſent, neminem amandum, aut amore dignum eſſe: contrà, iuuenes etſi malos & ſtultos, eoque, quod ſequitur turpes, amandos tamen. qui ipſe amor deſinat, ſimulac Sapientes ſint facti.* Hæc ille clamat παρὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας εἶναι, καὶ τῆς ἀτοπίας πάσης αὐτοῖς μετεῖναι: *præter communes notiones eſſe, & abſurditatis omnis participantia videri.* Ne nimis, ô bone. Minus eſt Amor, quàm Amicitia: & ideò illo etiam Stultos dignantur, iſtâ non niſi Sapientes. Et quos tamen Stultos? adoleſcentes bonæ ſpei, & Sapientiæ iam alludentes. Ipſa hæc illorum verba, contra re, tibi debemus: Θήρα γάρ τις, φασίν, ἐστὶν ὁ ἔρως, ἀτελοῦς μὲν, εὐφυοῦς δὲ μειρακίου πρὸς ἀρετήν:

Aucu-

Aucupium enim quoddam vel venatio eſt Amor, adoleſcentis quidem imperfecti, ſed benè nati. Audiantur & Zeno & Chryſippus, è quibus Laërtius hęc promplit: Καὶ ἐρασθήσεσθαι δὲ τὸν σοφὸν τῶν νέων τῶν ἐμφαινόντων διὰ τοῦ εἴδους τὴν πρὸς ἀρετὴν εὐφυΐαν, ὥς φησι Ζήνων ἐν τῇ πολιτείᾳ, καὶ Χρύσιππος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ βίων: *Et amaturum Sapientem adoleſcentes illos, qui in vultu præferant indolem generoſam ad Virtutem: vt Zeno in Republicá, & Chryſippus in Vitis ſcripſerunt.* Quis damnet hæc aucupia? ô capiantur, & ſapere incipiant, amari deſinant. Ille enim finis: & *Amorem*

IV. Tuſc. ipſum definiunt, Εἶναι ἐπιβολὴν φιλοποιΐας, διὰ κάλλος ἐμφαινόμενον. Quæ Cicero vertit: *Stoici Sapientem amaturum eſſe dicunt. & Amorem ipſum, conatum amicitiæ faciendæ, ex pulchritudinis ſpecie, definiunt.* Ecce Amor ad Amicitiam illicium eſt, ſed primò ad virtutem: ideoque

Laërt. in Antiſth. ſolius Sapientis. Cynici olim: Ἐρασθήσεσθαι δέ. μόνον γὰρ εἰδέναι τὸν σοφὸν, τίνων χρὴ ἐρᾷν: *Amaturum quoque. ſolum enim ſcire Sapientem, quos oporteat amare.* At ecce redeo in memoriam Apuleiani loci, qui valdè huc faciebat, niſi ex-

De Philoſ. ſcriptores vitiaſſent. Verba ſunt: *Bonos omnes oportet inter ſe amicos eſſe, etſi ſunt minùs noti: & poteſtate ipsá, quá mores eorum ſectæque conueniunt, amici ſunt habendi. Paria quippe à ſimilibus non abhorrent. Vnde inter ſolos Bonos fidem amicitiæ eſſe conſtat. Sapientia Boni amatorem adoleſcentem facit, ſed eum qui probitate ingenij ſit ad artes bonas promptior. Nec deformitas corporis talem poterit abigere appetitum. nam cùm ipſa anima complexa eſt, homo totus adamatur.* Priora illa, planè noſtra ſunt & Stoica, id eſt Socratica, vt Cicero aiebat: etiam ſequentia, ſi emendas. & me arbitro debes. Nam quid hoc eſt, *Sapientiam facere adoleſcentem Boni amatorem?* ergo iam *Sapiens* ille eſt? *amat Bonum* & Sapientem? imò amatur, & verba eò cenſeam vertenda. Faciamque: *Sapientia Bonum amatorem adoleſcentum facit, ſed eorum, qui probitate ingenij ſint ad artes bonas proniores.* Sunt ipſa iam dicta: & quod ſtatim legitur: *Eum qui ſit ignarus Bonorum, cupitorem eiuſmodi rebus eſſe*: negatione inſertâ ſcribendum: *non eſſe.* Ita videtur: ſi aliter, abeat, nec noſter eſto.

DISSERT. XVII.

Pluſculi ſimul Paradoxa. Solum Pulchrum, Nobilem, Ciuem, Magiſtratum, Vatem, Rhetorem, & plura eſſe.

* Inopinata ſententia. SED an non tædio iam tot * *Paradoxologiæ* ſunt? contraham, & iunctim, non tamen mixtim, quaſdam dabo. Quaſdam, vel eximias: & quæ plenam apud ipſos Stoicos vix habeant fidem. Talis hæc iſta:

SOLVM SAPIENTEM PVLCHRVM ESSE. Cato apud Ciceronem: *Rectè etiam appellabi-* III. De Fin. *tur Pulcher, animi enim lineamenta ſunt pulchriora, quàm corporis.* Sex. Empiricus: *Stoici apertè dicunt, qui Prudentiam protulerint, ſolos eſſe Pulchros, ſolos Diuites, ſolos Sapientes.* Ratio illius: *Qui eſt dignus amari, eſt pulcher: Solus ſapiens amari dignus: ſolus igitur pulcher.* Seneca hæc tangit & profert, ſed colorem magis allinit: *Errare mihi viſus eſt*, inquit, *qui dixit:* Epiſt. LXVI

Gratior eſt pulchro veniens è corpore Virtus.

Nullo enim honeſtamento eget: ipſa & magnum ſui decus eſt, & CORPVS SVVM CONSECRAT. Addit iocosè de Clarano ſuo condiſcipulo, cuius ingenium malè habitabat: ſed, inquit, *cœpi Claranum noſtrum intueri, formoſus mihi videtur, & tam rectus corpore, quàm eſt animo. Poteſt ex casá vir magnus exire: poteſt & ex deformi humilíque corpuſculo, formoſus animus ac magnus.* Quis vel è vanis iſtis amatorculis abnuat? qui affectus ſuos donant ingenio & lepóri ſæpiùs, quàm formæ. Si huic tantùm: cur non tabula ametur? Itaque ſciamus, *non* Ibid. *deformitate corporis animum fœdari, ſed pulchritudine animi corpus ornari.* Vides mulierculas interdum perſonam ſumere, & Saturnalitijs ludis fœdam, aut & virilem, faciem induere? non moueris, qui ſcis interiorem aliam eſſe. Hîc ſimile. tegmen non adſpicio: quod latet, ſplendidum & cæleſte prænoui. Græcorum vox opportuna καλῶ, quæ in verumuis valet, & *Bonum Pulchrumque* notat: quia recto iudicio hæc iuncta. *Conſuetudo Scripturæ* De Ciu. XV. cap. XXIII. *eſt* (ait Auguſtinus) *etiam ſpecioſos corpore, Bonos vocare.* Vera dicit, & à cauſsâ iam dictâ. Altera Paradoxologia:

SOLVM SAPIENTEM NOBILEM. A Cynicis tranſlatum: quorum erat, Τοὺς αὐτοὺς εὐγενεῖς τοὺς καὶ ἐναρέτους: *Eoſdem Nobiles, qui & Probi eſſent.* Tenuerunt Stoici, vt alia. & definiebant, εὐγένειαν, ἕξιν ἐκ γένους, ἢ ἐκ κατασκευῆς, οἰκείαν πρὸς ἀρετήν: *Nobilitatem, habitum à genere, aut inſtitutione, aptum ad Virtutem.* Itaque ſiue innatus is habitus, ſiue inſitus à doctrinâ eſſet, ſolos Nobiles qui haberent. Quid iam autem?

SOLVM CIVEM, MAGISTRATVM, PRAETOREM, IVDICEM ESSE SAPIENTEM. Plutarchus: Τοὺς σοφοὺς μόνους βασιλεῖς, De Com. Notion.

πλου-

πλουσίους, καλοὺς, καὶ πολίτας, καὶ δικαστάς: *Sapientes ſolos Reges, Diuites, Pulchros, Ciues, & Iudices.* In Zen. Laërtius: Ὁμοίως δὲ καὶ ἀρχικοὺς, δικαστικούς τε καὶ ῥητορικοὺς μόνους εἶναι: *Præterea, ad magiſtratus, ad iudicia, ad oratoriam ſolos aptos eſſe.* Vbi & explicatio aliqua dicti eius eſt: nimirum ſolos illos perfectè & benè munia hæc poſſe obire. Nam vt Zeno aiebat: Ἐγνωκέναι δεῖ τὸν ἄρχοντα περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, μηδένα δὲ τῶν φαύλων ἐπίστασθαι ταῦτα: *Nouiſſe oportet magiſtratum Bona ac Mala, quod nemo Stultorum poteſt.* Quæ eadem ratio ad *Iudicem* trahenda, etiamque ad *Ciuem.* qui Bonus & vtilis ciuitati quomodo erit, legibus & rectoribus obediens, ſine hac notitiâ? Poteſt & alio ſenſu. quia negant Reſpublicas vllas aut Ciuitates, niſi quæ ſint Sapientum. Cicero hæc irridens IV Acad. aut ſpernens: *An illi vnquam dicerent* (Academici veteres) *Sapientes ſolos Reges eſſe? ſolos Diuites, Formoſos? omnia, quæ vbique eſſent, Sapientis eſſe? neminem Conſulem, Prætorem, Imperatorem? neſcio an ne Quinqueuirum quidem quemquam, niſi Sapientem? ſolum Ciuem, ſolum Liberum? Inſipientes omnes Peregrinos, Exſules, Seruos, Furioſos? Denique ſcripta Lycurgi, Solonis, Duodecim tabulas noſtras, non eſſe Leges? nec Vrbes denique aut Ciuitates, niſi quæ eſſent Sapientium?* Plura hîc habes eiuſce generis, ſed à dicto fonte. Leges illæ tales, non ſunt verè Leges. quare? quia *Lex eſt recta ratio imperandi atque vetandi, inſita à Naturâ*: tales non ſunt illæ. Iam *Ciuitas eſt Cœtus hominum iure ſociatus*: ſi leges aut iura non ſunt, quomodo ciuitas? ad idem illud redimus. Sed vbi igitur Sapiens ille ciuis eſt? in magnâ hac & ſuâ vrbe, id eſt Mundo. Pergimus:

SOLVM ORATOREM, POETAM, DOCTVM, VATEM, SACERDOTEM, vno verbo, omnia eſſe. Stobæus: Μόνον δὲ φασὶ τὸν σοφὸν καὶ μάντιν ἀγαθὸν εἶναι, καὶ ποιητὴν, καὶ ῥήτορα, καὶ διαλεκτικὸν, καὶ κριτικόν: *Solum aiunt Sapientem Vatem* BONVM, *& Poëtam, & Rhetorem, & Dialecticum, & Criticum eſſe.* Nota, *Bonum.* eſſe poſſunt aliquatenus, quod ad artem; non Boni quod ad vſum, atque etiam perfectionem. Nam in omnibus illis artibus Iudicium & Conſilium neceſſaria, quæ Lib. I deſunt Stulto. Strabo: Οἱ παλαιοὶ φιλοσοφίαν τινὰ λέγουσι τὴν ποιητικήν. οἱ δὲ ἡμέτεροι καὶ μόνον ποιητὴν ἔφασαν εἶναι τὸν σοφόν: *Antiqui dicunt Philoſophiam quamdam eſſe Poëticen: at noſtri* (id eſt, Stoici) *etiam ſolum Sapientem dicunt Poëtam.* Quid mirantur? nónne & vulgò *Oratorem* definiunt *Virum bonum, dicendi peritum?* At bonus ille, eſt Sapiens. Iam de *Sacerdote*, in Laërtio & Stobæo habes. quis autem ab illo alius *Pietatem* colit, quæ eſt *ſcientia diuini cultus*? nec ſine eâ *Sacerdos* eſt: ergo talis nemo Stultus. Breuiter. reuocanda hæc omnia ad vnum illud principium, *Omnia rectè facere Sapientem*: de quo dixi. Athenæus, ſiue alius apud eum, ſubſannat: Στωικὸν δὲ δόγμα ἐστὶν, ὅτι πάντα εὖ ποιήσει ὁ σοφὸς, καὶ φακῆν φρονίμως ἀρτύσει: *Stoicum dogma eſt, quòd omnia rectè faciet Sapiens, etiam lenticulam condiet.* Lib. IV Ita, ita, & hanc condiet, ſi lubebit: & quid ampliùs? *Sartor & Sutor* erit.

——— non noſti, quid pater iſte Horat. I. Sat. III.
Chryſippus dicat? Sapiês crepidas ſibi numquam
Nec ſoleas fecit: ſutor tamen eſt Sapiens. quô?
Vt quamuis tacet Hermogenes, cantor tamen, atque
Optimus eſt modulator.
——— ſapiens operis ſic optimus omnis
Eſt opifex.

Igitur poteſtate hæc omnia eſt, ſi non facto. An non & facto ille Hippias olim, qui *omnia quæ ſecum habebat, nihil eorum emerat, ſed ſuis ſibi manibus confecerat?* Apul. II. Florid. veſtes, calceos, annulum, gemmam ſcalptam, ampullam, ſtrigilem. Iam Poſidonius, & vulgò Stoici, *omnes artes, quibus in cottidiano vſu vita vtitur, volunt à Philoſophiâ inuentas:* Sen. Epiſt. XC. Fabricam, & eius ferramenta; metallariam artem, textoriam, piſtoriam. *Quæ omnia, inquit,* Ibid. *Sapiens quidem inuenit; ſed minora, quàm vt ipſe tractaret, ſordidioribus miniſtris dedit.* Etſi Senecæ noſtro contrà videtur, & indigna hæc Sapiente: neque *abduxiſſe ſe ab* Ibid. *illis artibus, ſed omnino non veniſſe.* Satis hæc iſta, & fructum Diſſertationibus noſtris, non riſum captamus.

DISSERT. XVIII.

Paradoxa item mixta: Non iniuriâ affici, non Inſaniâ, non Ebrietate.

ADDIDIMVS igitur Sapienti magna, parua: quædam ab eo & remouenda ſunt: illa ipſa præter vulgi ſenſum. Vt,

SAPIENTEM NON ACCIPERE INIVRIAM. Stobæana: Λέγουσι δὲ τὸν σοφὸν καὶ ἀνύβριστον εἶναι· οὔτε ὑβρίζεσθαι γὰρ, οὔθ' ὑβρίζειν. διὰ τὸ τὴν ὕβριν ἀδικίαν εἶναι καταισχύνουσαν, καὶ βλάβην: *Aiunt Sapientem iniuriæ exſortem eſſe, vt qui nec capiat eam, nec inferat. Eſſe enim Iniuriam, iniuſtitiam quamdam cum dedecore aut damno*

con-

nium ſam. Hanc igitur non infert, quod clarum eſt, iuuare tantùm natus: ſed neque infertur, quia non admittit aut aduertit, & ſua virtute nixus, ſpernit ac reijcit infamiam omnem ſiue damnum. Breuiter, ſed fortiter, Seneca: *Quid ergo? nemo erit qui laceſſat, qui tentet? Nihil in rerum naturâ tam ſacrum eſt, quod ſacrilegum non inueniat. ſed non ideò diuina minus in ſublimi ſunt, ſi exſiſtunt, qui magnitudinem multum vltra ſe poſitam non icturi petant. Inuulnerabile eſt, non quod non feritur, ſed quod non læditur.* Et totum libellum, elegantem ſanè & alti ſpiritus, in hanc rem ſcripſit. Socraticum dogma, & Apuleius etiam ſic expreſſit: *Sapientem non ſolùm inferre, ſed ne referre quidem oportet iniuriam. Non enim eam contumeliam putat, quam improbus faciat: ſed eam non putat, quam patientia firmiter toleret. Quia quidem Naturæ lege in animo eius ſculptum ſit, quòd nihil horum poſſit nocere Sapienti, quæ opinantur ceteri Mala eſſe.* Prima ſunt pro iam dictis: vltima eo ſpectant, Infamiam, Calumniam, & hæc talia non magis Mala eſſe; quàm Famam aut Adulationem, Bona. AVDO,

De Conſt. Sap. c. iii.

De Philoſ.

SAPIENTEM NON INSANIRE. Huic vis ſubeſt, qui ſemel Bonus Sapienſque, ſemper eſſe: nullâ vi aut caſu Virtutem eripi. Sed diſſidebant in eo ipſi Stoicorum apices. Καὶ μὴν τὴν ἀρετὴν Χρύσιππος μὲν ἀποβλητήν· Κλεάνθης δὲ, ἀναπόβλητον. ὁ μὲν, ἀποβλητὴν, διὰ μέθην καὶ μελαγχολίας· ὁ δὲ, ἀναπόβλητον, διὰ βεβαίους καταλήψεις: *Virtutem Chryſippus amitti aut ſperni poſſe ait; negat Cleanthes, & firmam hærere. Ille amitti, per Ebrietatem, aut Atrabiloſum morbum: iſte, nec per illa, ob conſtantes manentesque comprehenſiones.* Cleanthis ſententia placuit Senecæ. & palàm exprimit in illis: *Eò maiore animo ad emendationem noſtri debemus accedere, quòd ſemel traditi Boni* PERPETVA POSSESSIO *eſt. Non dediſcitur Virtus. Contraria enim Mala in alieno hærent: ideò expelli & exſtirpari poſſunt: fideliter ſedent, quæ in locum ſuum venerunt. Virtus ſecundùm Naturam eſt.* Et ſtatim: *Virtutes receptæ exire non poſſunt.* Ad Chryſippéa, facilis reſponſio. non enim in actione eſt Virtus: nec ſi illa impeditur, eijcitur iſta. * Suprà doctum: & Laërtius antè aliquid pro hac ſententiâ: Τὸν σοφὸν οὐ μανήσεσθαι· προσπεσεῖσθαι μέντοι αὐτῷ φαντασίας ἀλλοκότους, διὰ μελαγχολίαν, ἢ λῆρον, οὐ κατὰ τὸν τῶν αἱρετῶν λόγον, ἀλλὰ παρὰ φύσιν: *Non inſanturum Sapientem. Incidere tamen poſſe ei viſa aliena & abſona, per*

Laërt. in Zenone.

Epiſt. i.

* Diſſ. ... huius libri.

*atram bilem aut delirium, non ſecundum rationem in eligendo, ſed * præter Naturam.* Aliquid etiam tale in ſequenti Paradoxo præcogita,

* Vel erd. Ἀναισθ.: ſemper imbecillis, & ſuccumbente.

SAPIENTEM NON INEBRIARI. quod ita in Laërtio: Οἰνωθήσεσθαι μὲν, οὐ μεθυσθήσεσθαι δέ: *Vino obrutum iri quidem, non ebrium tamen futurum.* Quid ita? ratio in Stobæis: Οὐχ οἷόν τε μεθυσθῆναι τὸν νοῦν ἔχοντα, τὸ γὰρ μέθην ἁμαρτητικὸν περιέχειν, λῆρον εἶναι παρὰ τὸν οἶνον (ita legendum) ἐν μηδενὶ δὲ τὸν σπουδαῖον ἁμαρτάνειν: *Non poſſe Ebrium fieri, mente præditum. nam Ebrietatem aliquid peccati habere & addere, atque eſſe delirationem à vino: in nullo autem peccare Sapientem.* Hoc dictum volunt. poſſe turbari vino, & facere ebrijs ſolita: non tamen eſſe Ebrium, quia in mente non deſtinauerat, & ea in recto firma perſeuerat. Vt Senecæ verbis (etſi ad paullò aliam rem aptatis) hîc vtar: *poſitione quidem mentis & habitu tranquillus eſt, euentu non eſt.* Sed huic tamen noſtro, non placet hoc Zenonium dogma (eò enim adſpicit:) & epiſtolâ totâ ſuggillat. Poſidonium etiam reijcit, interpretantem *Ebrioſum* pro *Ebrio:* quaſi hoc Zeno voluiſſet, non ſolere neque amare Ebrium fieri. Meritò reijcit: alia mens eſt, & quam dixi. Sed nec hanc approbat, imò impugnat: *Nam ſi, inquit, argumentaberis, Sapientem multo vino inebriari, & retinere rectum tenorem, etiamſi temulentus ſit: licet colligas, nec veneno poto moriturum, nec opio ſumpto dormiturum, nec elleboro accepto, quidquid in viſceribus hæret, eiecturum. Sed ſi tentantur pedes, lingua non conſtat: quid eſt, quare exiſtimes, in parte ſobrium eſſe, in parte ebrium?* Da veniam doctor, hîc parùm firmiter argutaris. Quid hoc eſt, à corpore ad animum argumenta ducere? Fatemur corpus vim vini paſſum, & mentis inſtrumenta, Senſus: negamus mentem ipſam, in ſe ſanam. Ipſe paullò antè dixiſti, *Virtutem non expelli, aut amitti:* hoc retine. Quid, quòd Socraticum eſt, bibere nec mergi? Plato de eo: Σωκράτης ἐν ταῖς συνουσίαις πίνειν οὐκ ἐθέλων, ὁπότε ἀναγκασθείη, πάντας ἐκράτει. καὶ, ὃ πάντων θαυμαστότατον, Σωκράτη μεθύοντα οὐδεὶς πώποτε ἑώρακεν ἀνθρώπων: *Socrates in conuiuijs, bibere haud promptus, ſiquando adigeretur, omnes ſuperabat. &, quod maximè mirabile, Socratem ebrium nemo homo vidit vnquam.* Viden' Sapientem & bibere multum, & mente conſtare? AVD. O callide! non ea mens, quæ tua, Platonis. etiam ſenſibus conſtitiſſe Socratem, vult adfirmatum. Sed heus, non & talem ego

Epiſt. lxxxiii.

Ep. lxxxiii.

Ibid. in fine epiſt.

In Conuiuio.

Socratiſcum hodie noui? LIPS. Sile, ſile: diſce hoc, & Zenonem à potione alienum non fuiſſe. (Ὁ δ' ἐρωτηθεὶς, διὰ τί, αὐστηρὸς ὤν, ἐν τῷ πότῳ διαχεῖται; ἔφη, Καὶ οἱ θέρμοι πικροὶ ὄντες, βρεχόμενοι γλυκαίνονται): *Qui interrogatus, quomodo, cùm auſterus ingenio eſſet, in vino & potu diffunderetur? Nam & lupini, inquit, etſi amari, macerati & perfuſi dulceſcunt.* Quid tu Seneca? ſuades ipſe, *nonnumquam vſque ad ebrietatem veniri, non vt mergat nos, ſed vt deprimat:* Audi. hoc fit Sapienti ebrio: multum, non malè bibit; & ſerenandæ mentis cauſsâ, non turbandæ. Si autem hoc; à caſu eſt, non ab inſtituto. ideoque ne culpa. De Tranq. cap. vlt.

DISSERT. XIX.

Duo alia Paradoxa, atque etiam Paraloga nobis: Non ignoſcere, Non miſereri.

ATQVE hæc parua fortaſſe, an & praua quædam ſubiungo? Noſtro & Chriſtiano ſenſu ita ſunt: aut valdè neceſſum eſt flecti interpretatione, & emendari. Tamen videamus. Primum,

SAPIENTEM NON IGNOSCERE. Stobæana: Φασὶ μηδέποτε συγγνώμην ἔχειν, καὶ νομίζειν τὸν ἡμαρτηκότα μὴ παρ' αὐτὸν ἡμαρτηκέναι, πάντων ἁμαρτανόντων παρὰ τὴν ἰδίαν κακίαν. διὸ καὶ δεόντως λέγεσθαι τὸ μὴ συγγνώμην ἔχειν τοῖς ἁμαρτάνουσι: *Aiunt numquam veniam dare aut ignoſcere Sapientem: cùm exiſtimet, qui peccarit, non contra aut præter mentem peccaſſe, omnibus ſcilicet peccantibus propriâ malitiâ. Ideoque & rectè dici, veniam non indulgere peccantibus.* Vult dictum. veniam non mereri, niſi qui ignari peccaſſerit: nemo facit: nemo ergo meretur: neque Sapiens donat. Cicero hoc inter immania Stoicorum, ſed apud populum, damnat: & cauſſam tamen aliam eius apponit. Pro Murenâ. *Fatetur aliquis ſe peccaſſe, & eius delicti veniam petit: nefarium eſt facinus, ignoſcere. At leue delictum eſt. Omnia peccata ſunt paria.* Eò trahit ecce, quòd minoribus ignoſci ſoleat: talia non habent noſtri, qui omnia æquant. II. De Clem. c. VI. & VII. Seneca iterum rationem aliam: *Venia,* inquit, *eſt pœnæ meritæ remiſſio. Ergo ei ignoſcitur, qui puniri debuit: Sapiens autem nihil facit, quod non debet, nihil prætermittit quod debet. itaque pœnam, quam exigere debet, non donat.* Dura & inhumana iſta, inquiunt. Da aures Senecæ mitiganti: Sapiens quidem Ibid. veniam non dat: *ſed illud, quod ex veniâ conſequi vis, honeſtiore tibi viâ tribuit. Parcit enim Sapiens, conſulit, & corrigit. Idem facit, quod ſi ignoſceret, nec ignoſcit: quoniam qui ignoſcit, fatetur aliquid ſe, quod fieri debuit, omiſiſſe.* Satis intricate hoc ille: ſed mox explicat, parcere ob cauſas. illi ob ætatem; alij ob errorem, & quia in vino lapſus eſt; alij ob cauſſam culpæ, in ſpecie ſæpè honeſtam. *quæ* Ibid. *omnia,* inquit, *non Veniæ, ſed Clementiæ opera ſunt.* Adde, quæ addit. Huic adſidet:

NON MISERERI SAPIENTEM. Cicero ponit: *Neminem miſericordem eſſe, niſi ſtultum & leuem.* Pro Mur. Laërtius: Ἐλεήμονάς τε μὴ εἶναι, συγγνώμην τε ἔχειν μηδενί. μὴ γὰρ παριέναι τὰς ἐκ τοῦ νόμου ἐπιβαλλούσας κολάσεις: *Miſericordes non eſſe, veniamque nulli dare. neque enim prætermittere conſtitutas à lege pœnas.* Quæ ratio Iuſtitiam ſpectat: quaſi contra eam eſſet, remitti aut omitti pœnas. At Seneca noſter, vbi ex profeſſo hoc tractat, aliam etiam dat, & magis coloratam. Nam ſi pœnæ non remittendæ, vbi Clementia? Ipſe igitur, *Miſericordiam vitium* dicit: *etſi pleriqúe vt virtutem laudent, & Bonum hominem vocent, miſericordem.* II. De Clem. c. IV. & V. Quare vitium? quia circa Clementiam quidem poſita eſt, ſed extra modum: ſicut Crudelitas, circa Seueritatem. *Quid autem eſt? ægritudo animi, ob alienarum miſeriarum ſpeciem. Ægritudo autem in Sapientem virum non cadit.* Plura ibi, & lege: at Cicero pulchrè etiam, & aliter, ex Stoicorum ſenſu damnat. *Cadit in eundem & Miſereri & Inuidere. nam qui dolet rebus alienis aduerſis, idem rebus alienis ſecundis dolet.* III. Tuſc. Diuus Nemeſius hoc ipſum: *Ægritudinis ſpecies ſunt quatuor,* De animâ, cap. XII. *Stupor, Moleſtia, Inuidia, Miſericordia. Inuidia, ægritudo quæ ob alterius res ſecundas ſuſcipitur: Miſericordia, quæ ob res aduerſas.* Quid inhæreo? cùm ad examen ventum eſt, vereor vt verbi, non rei ſit hæc pugna. Nam Seneca fatetur, *non miſereri quidem, quia non ſit ſine miſeriâ* (vnde & nomen:) *ſed omnia quæ qui miſerentur, dolentes facerent; hunc facturum alacri animo, ac libentem. Succurret alienis lacrimis, dabit manum naufrago, exſuli hoſpitium, egenti ſtipem. At faciet iſta tranquillâ mente, vultu ſuo.* Numquam hîc durities aut inhumanitas eſt? Itaque exclamat noſter, *Male audire apud imperitos ſectam Stoicorum, tamquam nimis duram.* At hercules, inquit, *nulla benignior lenioŕque eſt, nulla amantior hominum, & communibus bonis attentior: vt cui propoſitum ſit vſui eſſe & auxilio, nec ſibi tantùm, ſed vniuerſis ſinguliſque conſulere.* Hæc ita dicta & accepta non offendant fortaſſe: Chriſtiani tamen noſtri veteres vel verbi illius

De Ciu. ix. cap. v. (P)ius auerſionem damnarunt. Auguſtinus: *Miſericordiam, Stoicorum eſt, ſolere culpare: ſed longe melius & humanius, & piorum ſenſibus accommodatiùs Cicero, in Cæſaris laude, locutus eſt, vbi ait: Nulla de virtutibus tuis nec admirabilior; nec gratior miſericordiâ eſt.* Clemens

IV. Strom. item Alexandrinus: ὁ δὲ ἐλεήμων, οὐχ ἧττον τῶν φιλοσόφων πλάττουσι, λύπη ἐπ' ἀλλοτρίαις συμφοραῖς. μᾶλλον δὲ, θεῖόν τι ἔχει, ὡς οἱ Προφῆται λέγουσι. Ἔλεον γὰρ, φησὶ, θέλω, καὶ οὐ θυσίαν: *Miſericordia non eſt, vt quidam philoſophi* (Stoici) *cenſuerunt, Ægritudo ex alienis malis: ſed magis diuinum quiddam eſt, ſicut Prophetæ loquuntur. Miſericordiam enim, inquit, volo, non ſacrificium.* Negat Ægritudinem eſſe: & ſanè pulcherrimè definire mihi viſus Gregorius Nyſſenus:

Lib. De beat. *Miſericordiam eſſe, erga adflictos cum dilectione coniunctam affectionem.* Sicut enim Inhumanitas aut Duriries ab Odio; ſic Miſericordia à Caritate cauſſam & originem habet, imò eſt ipſa. Sed ait Clemens, *Diuinum quiddam* eſſe. nam & Deus quid magis vſurpat? quid magis etiam poſcit? Ideóque obtinuit, vt quamquam *Pietas* Dei cultus ſit, &

De Ciuit. x. cap. v. intelligi ſoleat: *tamen more vulgi* (ait Auguſtinus) *hoc nomen etiam in operibus Miſericordiæ frequentetur. quod ideò, inquit, arbitror eueniſſe, quia hæc fieri præcipuè Deus mandat, eáque ſibi vel præ ſacrificijs placere teſtatur.* Sed & apud veteres ſatis, bonoſque ſcriptores, *Pietas*, & *Pius*, pro miti & miſeranti.

DISSERT. XX.

Paradoxum ſingulare, Omnes ſtultos inſanire: & Omnia vitia in omnibus.

QVAE ad *Sapientem* ſpectabant Inopinata, pleraque peregi: ſuperant, quæ ad *Stultum*. Nam & hîc multa, nec multa nobis ſunt: quia pangenda & capienda ferè omnia, ex iam dictis. In Sapientem quidquid experir, in iſtum pariter: ſic vt mores, & aduerſa omnia ponas. In paucis exemplis oſtendam, & reliqua inquiſitioni tuæ permittam. Primum eſto, oppoſitum noſtro primo: STVLTOS OMNES *ex æquo ſtultos*, id eſt, PARITER INSANIRE. Cicero inter pauca illa ſua locandum cenſuit, proſcripſitque: ὅτι πάντες οἱ ἄφρονες μαίνονται: *Omnes ſtultos inſanire.* Laërtius: Πάντας τε τοὺς ἄφρονας μαίνεσθαι. οὐ γὰρ φρονίμους εἶναι, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἴσην τῇ ἀφροσύνῃ μανίαν πάντα πράττειν: *Omnes ſtultos inſanire. neque enim prudentes eſſe, ſed per æqualem ſtultitiæ inſaniam omnia facere.* Ætiologia iſta ſpectat ad Paritatem peccatorum: ſicut anteà Virtutum: atque vt Sapientes ex æquo Boni, nemo plus minùſve, ſic Stulti æqualiter Mali, id eſt, inſani. Nam Inſania Sapientiæ opponitur. Diſcreta ergo hæc duo, Stultus & Inſanus ſunt. ex Ambroſij mente, *Stul-*

In Pſalm. XLVIII. *tus eſt qui nihil ſapit, & ſtulta intelligit: Inſipiens, qui mala ſapit.* Etſi mallem, *Inſanum* pro *Inſipiente* poſuiſſet. Vt magis pro re dicam, Stultus eſt qui imperitus, & Scientiam non habet; Inſanus intelligitur, qui ex imperitiâ atque imprudentiâ malè facit, & ſtultitiam promit. Poteſtatem illa, actum hæc oſtendit. E Cicerone hoc adſtruas: *Stoici* IV Tuſc.

videbantur monſtra dicere: nunc autem ita differunt. Omnes ſtultos inſanire, vt malè olere omne cœnum: at non ſemper. Commoue, ſenties. Pauca verba, nec propriè ipſius: agnoſco Porticum. ſed ſententia, pro illâ noſtrâ eſt: & Stultitiam velut cœnum eſſe, quod tætrum odorem vi habet; in motu & agitatione, effectu promit. Idem etiam Cicero pa(u)llò aliter (quid vetat idem & verè & variè dici?) exponit: *Omnes perturbationes animi, Morbos* III. Tuſc.

philoſophi appellant: negántque Stultum quemquam his morbis vacare. Qui autem in morbo ſunt, ſani non ſunt: & omnium Inſipientium animi in morbo ſunt: omnes inſipientes igitur inſaniunt. Hic inſipientes dixit Stultos: & puto veriùs, quàm Ambroſius ſuprà diſtinxit. Sed à morbo corporum, vocem docet ad hunc animorum tranſlatam. Aiebat autem Laërtius (notaſti, aut debuiſti) *æqualem ſtultitiam omnes inſanire.* Quomodo? quia ſicut Sapiens *omnia rectè facit*, doctum à nobis: ita *Stultus omnia malè.*

—— *nullo thure litabis* Perſ. Sat. v.

Hæreat in Stultis breuis vt ſemuncia recti.

Seneca: *Vt vos* (Stoici) *dicitis, Omnes ſtulti mali* De Benef. iv. cap. xv. *ſunt: qui autem habet vnum vitium, habet omnia.* Dicit & clariùs: *Et cupidi omnes, & mali-* Ibid cap. xvii. *gni omnes, & timidi omnes: adijce, & ambitioſi omnes, & impij omnes.* Dij boni, non eſt hoc conuicium generi humano facere? Cicero populariter ita interpretatur: *Nos autem, qui* Pro Mur. *Sapientes non ſumus, fugitiuos, exſules, hoſtes, inſanos denique eſſe dicunt.* Sed mittamus coronam, ſoli ſumus: itáne dictum iniuſte? Zeno & illa manus repugnant: οὐκ ἀρέσκει μηδὲν Laërt. in Zen. μεταξὺ εἶναι ἀρετῆς καὶ κακίας· τῶν Περιπατητικῶν μεταξὺ ἀρετῆς καὶ κακίας εἶναι λεγόντων τὴν προκοπήν. ὡς γὰρ δεῖν φασιν ἢ ὀρθὸν εἶναι ξύλον ἢ στρεβλὸν, οὕτως ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον· οὔτε δὲ δικαιότερον, οὔτε ἀδικώτερον· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως: *quibus placet, nihil medium inter Virtutem & Malitiam eſſe: cùm tamen Peripatetici medium interponant, Profectum. Sicut enim*

lignum rectum aut curuum eſt; ita hominem iuſtum aut iniuſtum, idemque in ceteris. Hîc cardo rei vertitur: malos aut probos omnes eſſe: nullo medio: & Sanos igitur aut Inſanos. Horatius ſatis contentè hoc adfirmat, & aliâ ſimilitudine item ſuadet:

II. Sat. III. *Quē mala Stultitia, & quemcumq; inſcitia veri*
Cæcū agit, Inſanū hūc Chryſippi porticus & grex
Autumat. hæc populos, hæc magnos formula Reges,
Excepto Sapiente, tenet. nunc accipe quare
Deſipiant omnes, æquè ac tu, qui tibi nomen
Inſano poſuere. velut ſiluis, vbi paſſim
Palantes error certo de tramite pellit:
Ille ſiniſtrorſū, hic dextrorſum abit: vnus vtriq;
Error, ſed varijs illudit partibus: hoc te
Crede modo inſanum. nihilo vt ſapientior ille,
Qui te deridet, caudam trahat.

Ecce, ait omnes Inſanos, etiam illos qui hoc docent: id eſt Zenonem, Cleanthem, Chryſippum: qui in profectu quidem ſunt, ſed nondum in certâ viâ: ideoque in errore. Apud IV. De Fin. Ciceronem alia etiam ſimilitudo: *Nihil adiuuat procedere & progredi in Virtute, quò minùs miſerrimus ſit, antequam ad eam peruenerit: quoniam in aquâ nihilo magis reſpirant qui iam ad ſummam eam appropinquant, quàm qui ſunt in profundo: & quoniam catuli, qui iam deſpecturi ſunt, cæci æquè, vt ij qui modò nati.* Platonem quoque neceſſe eſt, *quoniam nondum videbat, æquè cæcum animo, ac Phalarim fuiſſe.* Et refellit ibidem, aut conatur: ſed nos ſenſa noſtrorum Aduerſ. Mathem. exſequimur. Pro quibus & Empiricus: *Ex Stoicorum ſententiâ in Stultorum numerum referuntur Zeno, Cleanthes, & Chryſippus, & ceteri ex ſectis: quilibet autem Stultus tenetur ab ignoratione.* Plutarchus ex profeſſo iſta aperit & damnat, libello *De profectu in Virtute*: atque inter plura ait. *Stoici*, inquit (eos enim intellegit, etſi nec nominat) πολλῶν ἀπορίων ἐμπεπλήκασι τὴν φιλοσοφίαν. μεγίστης δὲ, τῆς εἰς μίαν δοκεῖ κακίαν στεῖλαι ἀνθρώπους, πλὴν ἑνὸς τοῦ τελείου, πεπληρώκασι. ὑφ' ἧς αἴνιγμα γέγονεν ἡ λεγομένη προκοπὴ, μικρὸν ἀπολείπουσα ἐσχάτης ἀφροσύνης· τοὺς δὲ πάντων ἅμα παθῶν καὶ νοσημάτων οὐκ ἀφεθέντας ἀπ' αὐτῆς, ἔτι τοῖς μηδενὸς ἀπηλλαγμένοις τῆς κακίστης ὁμοίως παρέχουσα κακοδαιμονοῦντας: *multis controuerſiis ſcrupuliſque referſerunt philoſophiam. vno autem vel maximo, quòd in vnam æqualitatem Vitij omnes includunt, excepto Sapiente. Vnde ænigma redditur illa, quæ dicitur, Profectio: vt quæ parùm differat ab imprudentiâ extremâ, & eos qui non omnibus affectibus morbiſque omnino liberi ſint, æque infelices habens, atque illos qui nullo ſoluti.* Atque addit deinde, eos iſtos à ſeipſis refelli. qui dum in ſcholis, inquit, *clamant, parem. iniuſtitiam eſſe Ariſtidis & Phalaridis, improbitatem Meliti & Platonis: in vitâ tamen & rerum vſu illos declinant & vitant, vt deteſtabiles; his adhærent, & audiunt, & fidem habent.* Hæc iſti acriter, & eum colore, quem tamen noſtri diluunt. Nam primùm, etſi omnes in vitijs, non tamen eodem modo: & quidam (vt qui progreſſum fecêre) faciliùs poſſunt emergere, quàm illi qui in fundo. Ita negabat Zeno *Platonem, ſi Sapiens non ſit, eſſe in eadem cauſſâ,* Cic. IV. Tuſc. *quâ tyrannum Dionyſium. huic, mori optimum eſſe, propter deſperationem Sapientiæ; illi, propter ſpem viuere.* Deinde non tam eminentia in omnibus vitia: quod Seneca noſter optimè itexplicarum. *Stultus*, inquit, *omnia vitia* VI. De Benef. c. XXVI. & XXVII. *habet: ſed non in omnia naturâ pronus eſt. Alius in auaritiam, alius luxuriam, alius petulantiam inclinat. Itaque errant illi, qui interrogant Stoicos, Quid ergo? Achilles timidus eſt? Ariſtides iniuſtus? Fabius temerarius? Mucius proditor? Camillus deſertor? Non hoc dicimus, ſic omnia Vitia eſſe in omnibus, quomodo in quibuſdam ſingula eminent: ſed malum ac Stultum nullo vitio vacare. nec audacem quidem timoris abſoluimus, nec prodigum auaritiâ liberamus. Quomodo homo omnes ſenſus habet, nec ideò tamen omnes homines aciem habent Lynceo ſimilem: ſic qui Stultus eſt, non tam acria & concitata habet omnia, quàm quidam quædam. Omnia in omnibus Vitia ſunt, ſed non omnia in ſingulis exſtant.* Adde, quæ de Cæno ſuprà dixi: vi & naturâ ſuâ ſemper fœdum, ſed odorem exſerit concitatum. Atque hæc mira ſatis aut noua videri, quid negem? aut quomodo aliter *Inopinata* ſint? ſed tamen nexa inter ſe eſſe, & defendi (ſiquis intendat) poſſe, habeo certum. Enimuerò ſi ſuprà, etiam noſtrorum ſuffragatione, dictum, *Virtutes iunctas, & qui vnam habeat, habere omnes*: contrarium quídni verum, *Vitia iuncta & nexa eſſe?*

DISSERT. XXI.

Item ſingulare Paradoxum, Peccata æqualia eſſe.

PLVRA de *Stultis* liceat perſequi: non libet, manuduxi & præiui, quî fiat. Addo decantatum, ſed & damnatum Paradoxum: ἴσα τὰ ἁμαρτήματα εἶναι: AEQVALIA PECCATA *eſſe.* Cicero: *Placet Stoicis omnia peccata eſſe* IV. Acad. *paria.* Idem alibi amplificat & extendit: *Om-* Pro Mur. *nia peccata eſſe paria. omne delictum, ſcelus eſſe nefarium: nec minùs delinquere eum, qui gallum gallinaceum, cùm opus non fuerit, quàm qui patrem ſuffocauerit.* Laërtius ponit & vnà cauſſam: Ἀρέσκει δὲ αὐτοῖς ἴσα ἡγεῖσθαι τὰ ἁμαρτήματα In Zen.

Εἰ γὰρ ἀληθὲς ἀληθοῦς μᾶλλον οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ψεῦδος ψεύδους· οὕτως οὐδὲ ἀπάτη ἀπάτης, οὐδὲ ἁμάρτημα ἁμαρτήματος. καὶ γὰρ ὁ ἑκατὸν σταδίους ἀπέχων Κανώβου, καὶ ὁ ἕνα, ἐπίσης οὐκ εἰσὶν ἐν Κανώβῳ· Οὕτω καὶ ὁ πλεῖον καὶ ὁ ἔλαττον ἁμαρτάνων, ἐπίσης οὐκ εἰσὶν ἐν τῷ κατορθοῦν: *Placet Stoicis æqualia eſſe peccata. Vt enim Verum Vero magis tale non eſt, neque Falſum Falſo: ita nec fraus fraude, nec peccatum peccato. Nam & qui centum ſtadijs Canopo abeſt, & qui vno, pariter non ſunt in Canopo: ſic qui paruum vel magnum delinquit, pariter abeſt à recto.* Duplex adfirmatio. prior à naturâ rei. omne enim Bonum, Verum eſt: omne Malum, Falſum, atqui hæc æqualia; ergo & iſta. Deinde, à ſimili. quicumque loco aliquo aut metâ abeſt, pauxillo aut longinquo; tamen abeſt: omne vitium à Bono abeſt: ergo eâ parte pariant. Apud Ciceronem, aſſertio

IV. De Fin. etiam alia. *Peccata paria. quomodo? quia nec Honeſto quidquam honeſtius, nec Turpi turpius. Perge porrò. nam de iſto magna diſſenſio eſt: illa argumenta propria videamus. Vt, inquit, in fidibus pluribus, ſi nulla earum ita contenta numeris ſit, vt concentum ſeruare poſſit, omnes æquè incontentæ ſint: ſic Peccata quia diſcrepant, æquè diſcrepant: paria ſunt igitur.* Sed & aliud ſimile. *Vt gubernator æquè peccat, ſi palearum nauem euerterit, & ſi auri: item æquè peccat, qui parentem, & qui ſeruum iniuriâ*

Hæc ex mente Stoicorum. *verberat.* Inuidioſa hæc, non ſolùm ſcrupoſa videntur. quid? inter paricidam, & gallicidam non diſcrimen? Qui tamen animum peccandi videt: & ab eo peccatum: æqualis vbique malitia, etſi in materiâ inæquali. Areopagitæ olim puerum interfecerunt, cui ludus erat hirundinum oculos configere. videbant enim prauum illud inſitum, & ad hominum exitium erupturum: necauerunt igitur in herbâ. Talis malitia, in omnibus malis. Diſcrimen igitur nullum? inquies: & cur leges faciunt, atque aliter aliterque puniunt? Imò aliquod eſt, nunc dicendum.

Stob. Ecl. Primùm, ἴσων ὄντων τῶν ἁμαρτημάτων, εἶναί τινας ἐν αὐτοῖς διαφοράς, καθ᾽ ὅσον τὰ μὲν αὐτῶν ἀπὸ σκληρᾶς καὶ δυσιάτου διαθέσεως γίγνεται, τὰ δ᾽ οὔ: *Æqualia cùm ſint peccata, tamen differunt in iſto, quòd alia à prauâ & vix ſanabili affectione proueniunt; alia minimè.* En diſcrimen, à patrante: alterum ab eo in quem patrant, aut circa quod patrant. Parentem vides? plures tibi in eum adſpectus & vincula Natura & Ratio iniecit: quæ cùm ſoluis, in pari malitiâ plus aut pluries peccas. Externum igitur aliquid eſt, quod

Parad. III. diſcriminat, non in te ſitum. Cicero in hac re: *Nihil igitur intereſt, patrem quis necet, an ſeruum? Cauſſa hæc, non natura diſtinguit. nam & parenti nonnumquam adimi vita ſine ſcelere poteſt, & ſeruo non poteſt. Illud tamen intereſt, quod in ſeruo necando ſemel peccatur; in patre, multa. Violatur is qui procreauit, qui aluit, qui erudiuit:* MVLTITVDINE PECCATORVM *præſtat, eoque maiore pœnâ dignus eſt.* Audiantur & Stobæana Electa (atque ea pleraque, vt odoror, è Chryſippo ſunt:) audiantur: Ἴσα δὲ πάντα λέγουσι τὰ ἁμαρτήματα, οὐκ ἔτι δὲ ὅμοια: *Aequalia quidem Peccata omnia, non ſunt tamen ſimilia.* Valdè hoc nota: & quæ addunt. *Feruntur enim & manant omnia ab vno Malitiæ fonte, iudicio in omnibus peccatis eodem, id eſt prauo: ſed per cauſſam externam, circa quam iudicia perficiuntur, diſſimilia redduntur Peccata* (κατὰ ποιότητα) *in* QVALITATE. *Sicut, omne mendacium eſt æquè mendacium: vt ſi dicam Nox eſt, cùm Dies ſit; aut Centaurus viuit & exſiſtit: illud poteſt, hoc non poteſt: ideóque magis mentiar, quàm in illo. Sic in Peccatis, quæ omnia Mendacia dicas: & quatenus talia, perfecta & æqualia: non tamen in Qualitate eadem aut Subiecto.* Talia quædam iſtîc legas: nec dubito quin Chryſippus atque illi (nam quamdiu hæc, & quàm acriter diſputata?) ſubtiliora alia dixerint, quibus lubet indaganda. Nobis ſententia hæc damnata eſt, & inter errores habita olim Nouatianorum. Ambroſius, atque alij Patrum notant: 1. De Pœnit. cap. 1.
&, vt dixi, verè & ſeueriter notant. Idem Diuus Hieronymus: qui tamen finem & fructum eius Dogmatis non celat. *Stoicorum quidem eſt,* inquit, *delicta omnia paria iudicare, nec vllum inter Scelus & Erratum diſcrimen facere. Nos verò, etſi multum inter Peccata diſtare credimus; tamen* SATIS PRODESSE AD CAVTIONEM *dicimus, etiam minima pro maximis cauere. Non citò ad maiora procedet, qui etiam parua formidat.* A Cicerone hoc eſt, qui in iſtoipſo Paradoxo: *Hac ſententiâ non modò verior, ſed ne vtilior quidem hominum vitæ reperiri vlla poteſt. Quæ vis eſt enim, quæ magis arceat homines ab omni improbitate, quàm ſi ſenſerint, nullum in delictis eſſe diſcrimen?* Eſt ſanè vetus, ſi non vera, ſententia; nata ante Zenonem notum. Palam in Demoſthene: Τὸ δὲ εὐσεβὲς καὶ τὸ δίκαιον, ἄντ᾽ ἐπὶ μικροῦ τις, ἄντ᾽ ἐπὶ μείζονος παραβαίνῃ, τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν: *Pium & iuſtum, ſiue in paruo aliquis, ſiue in maiore tranſiliat, eamdem vim habet.* Germanum hoc Stoicum: & æquè extra lineam eſt, quiſquis tranſiuit.

De Instit. matrisfamil. — III. Parad. — III. Philip.

DISSERT. XXII.

Sapientem ſumere aliquando mortem poſſe, decere, debere: ex Stoico quidem decreto.

INTER Paradoxa numero, quod acriter & curioſè quæſitum aſſertumque fuit, An Sapiens ſponte abeat è vitâ? Aſſertum à noſtris dico: nec licere tantùm, ſed debere. Cauſſæ communes. quia Vita hæc inter Indifferentia eſt, itemque ipſa Mors: ſumi igitur, non ſumi poſſe, vti opportunitas erit. Sicut à conuiuio ſatur poſſum ſurgere, & abire: ludum, cùm libet, relinquere: tale hîc eſſe.
II. Diſſ. cap. XVI. Epictetus: Ἔξεστιν, ὅταν θέλῃ, ἐξελθόντι τοῦ συμποσίου, καὶ μηκέτι παίζειν, ἔτι οὗτος ἀνιᾶται μένων; οὐχὶ δ' ὡς παιδιᾷ παραμένει μέχρις ἂν ψυχαγωγῆται; *Cui enim licet, cùm lubet, à conuiuio diſcedere, neque vlterà ludere: etiámne is manens affligitur & nauſeat? non potiùs, vt ludo, intereſt quamdiu oblectatur?* Modus tantùm & occaſio has res temperant: Sen. Epiſt. LXIX. *neque intereſt multum, mors ad nos veniat, an ad illam nos. Illud imperitiſſimi cuiuſque verbum falſum eſſe, tibi perſuade: Bella res eſt, mori ſuá morte.* Semper enim tua erit, & maximè quam feciſti. Quid? ianuam aliquis hanc mihi claudat ad Libertatem? & nonne hæc (Libertas dico) finis aut fructus Sapientiæ eſt? torquebit aliquis, vexabit, illudet, inuitum? *Non ſeruiam,* aiebat puer ille Lacon, Epiſt. XXVI. & præcipitem ſe dedit. *Qui mori didicit, ſeruire dedidicit: ſupra omnem potentiam eſt, certè extra omnem. Quid ad illum carcer, & cuſtodia, & clauſtra? liberum* OSTIVM *habet.* Hoc I. Diſſert. cap. XXIV. eſt illud oſtium, de quo Epictetus: Τὸ δὲ κεφάλαιον, μέμνησο, ὅτι ἡ θύρα ἤνοικται. μὴ γίνου τῶν παιδίων δειλότερος· ἀλλ' ὡς ἐκεῖνα, ὅταν αὐτοῖς μὴ ἀρέσκῃ τὸ πρᾶγμα, λέγει, ὅτι οὐκέτι παίξω· καὶ σύ, ὅταν σοι φαίνηταί τινα εἶναι τοιαῦτα, εἰπὼν, οὐκέτι παίξω, ἀπαλλάσσου: *Caput rei, memento, Quòd* IANVA *ſit aperta. ne eſto pueris timidior: ſed vt illi, cùm aliquá re non ampliùs delectantur, dicunt, Non vlterà ludam: ſic tu, cùm talia aliqua videbuntur, dic, Non iam ludam, & deſiſte.* Ianuam dixi? lata imò *via* eſt. Statius ad Hemonidem, qui in ore Eteoclis ſe interfecerat:

Lib. III. *Tu tamen egregius fati, mentiſque, nec vmquam*
Indignum paſſure ſitum. qui cominus auſus
Vadere contemptu regis; quaque ampla veniret
Libertas, monſtrare viam.

Sen. De Ira III. cap. XV. Vis videre, quàm lata? *Quocumque reſpexeris, ibi malorum finis eſt. Vides illam præcipitem locum? illac ad Libertatem deſcenditur. Vides illud mare, illud flumen, illum puteum? Libertas illic in imo ſedet. Vides illam arborem breuem, retorridam, infelicem? pendet inde Libertas. Vides iugulum tuum, guttur tuum, cor tuum? effugia Seruitutis ſunt. Nimis mihi, inquies, operoſos exitus monſtras, & multum animi ac roboris exigentes. Quæris igitur, quod ſit ad Libertatem iter?* QVAELIBET *in corpore tuo* VENA. O limitem verè latum, & penè, quidquid in orbe, complexum!

Hic alta rupes arduo ſurgit iugo,
Spectatque longè ſpatia ſubiecti maris,
Vis hanc petamus? nudus hic pendet ſilex;
Hic ſciſſa tellus faucibus ruptis hiat,
Vis hanc petamus? hic rapax torrens cadit,
Parteſque lapſi montis exeſas rotat,
In hunc ruamus.

Et plura dic, non omnia ad exitum dices. Vnam naſcendi viam Natura dedit, mille moriendi. Igitur vnam aliquam ingredi ſuadeat, ſed conſilio & cauſsâ. Nam *Sapiens viuit quantum debet, non quantum poteſt.* Epiſt. LXX. *Videbit vbi victurus ſit, cum quibus, quomodo, quid acturus. Si multa occurrunt moleſta, & tranquillitatem turbantia, emittit ſe: nec hoc tantum in neceſſitate vltimá facit, ſed cum primùm illi cœperit ſuſpecta eſſe Fortuna. Nihil exiſtimat ſuá referre, faciat finem an accipiat.* Laërtius magis diſtinctè cauſſarū quaſdam aperit, inter Zenonia decreta: Εὐλόγως τέ φασιν ἐξάξειν ἑαυτὸν τοῦ βίου τὸν σοφὸν, καὶ ὑπὲρ πατρίδος, καὶ ὑπὲρ φίλων. κἂν ἐν σκληροτέρᾳ γένηται ἀλγηδόνι, ἢ πηρώσεσιν, ἢ νόσοις ἀνιάτοις: *Iuſtè & cum ratione Sapientem educturū ſe è vitá dicunt; vel pro patriá, & amicis; vel ſi in acerbis doloribus verſetur, itemque membrorum mutilatione, vel morbis ægre curandis.* Triplicem dat cauſſam, vel caſum: pro Patriâ, & Amicis; in Animi, itemque Corporis dolore. De primâ, conſentiunt hodie: videamus alias, imò & addamus. Nam & in vltimâ paupertate, mori inuitant. Dicit aliquis, *Ne-* Epiſt. XVII. *ceſſaria deerunt? Primum, deeſſe non poterunt, quia Natura minimum petit. Sed ſi neceſſitates vltimæ inciderint, exſiliet è vitá, & moleſtus ſibi eſſe deſinet.* Quid hîc Epictetus? fortiter, ſuo more atque indole: Ὅταν χορτασθῆτε σήμερον, κάθησθε κλαίοντες περὶ τῆς αὔριον, πόθεν φάγητε. I. Diſſert. cap. IX. Ἀνδράποδον, ἂν σχῇς, ἕξεις· ἂν μὴ σχῇς, ἐξελεύσῃ. ἤνοικται ἡ θύρα: *Cùm hodie repleti fueritis, ſedetis plorantes & ſolliciti, quid cras comeſturi ſitis. Mancipium! ſi habueris, habebis: ſi non habueris, abibis.* APERTA EST IANVA. At parentes & amici mei plorabunt. Plorent, modò ne tu: ignaui & mali ſiut, ne tu. Zenonis hæc ſunt, hominis tetrici & odioſi: ſunt Epicuri. cuius ipſa hæc gnome prodita: *Malum eſt in neceſſitate viuere; ſed in neceſſitate viuere, neceſſi-* Sen. Epiſt. XII.

tas nulla eſt. Idem in moleſtijs & dolore. Diogenes olim aſperè ad Speuſippum, morbidum, & in geſtatorio ſibi obuium: cùm ille prior dixiſſet: *Salue Diogenes: Tu verò, inquit, non ſalue, qui talis cùm ſis, viuere ſuſtines.* Mouit hominem, & contra ſectæ ſuæ decretum, paullò pòſt mortem ſponte ſumpſit. Aſperè quidem hoc Cynicus, vt dixi: ſed ſenſu, quem & Fabius acutè expreſſit.

Præfat. VII. Inſtitut. *Nemo, niſi ſuâ culpâ, diu dolet.* Quid ergo? ignauiter ſtatim in morbo, aut dolore, è vitâ fugiam? negant noſtri: & pro ijs Seneca diſtinguit.

Epiſt. LVIII. Audi, ſcrutare: *Morbum morte non fugiam, dumtaxat ſanabilem, nec officientem animo: non afferam mihi manus, propter Dolorem. ſic mori, vinci eſt. Hunc tamen ſi ſciero perpetuò mihi patiendum: exibo, non propter ipſum, ſed quia impedimento mihi futurus eſt ad omne, propter quod viuitur. Imbecillus & ignauus eſt, qui propter Dolorem moritur: ſtultus, qui doloris cauſſâ viuit.* Habes hîc capitalem, vt ſic dicam, rationem cauſſamque moriendi: ſiquid externum tale erit, vt aut honeſtè aut vtiliter viuere non poſſim. Honeſtè, negant Catonem potuiſſe; vtiliter, Atticum, & tales, qui in extremo ſenio, aut morbo. Nam & Senectutem inter cauſſas

Ibid. habent. Noſter: *De iſto feremus ſententiam, an oporteat faſtidire Senectutis extrema, & finem non operiri; ſed manu facere. Propè eſt à timente, qui fatum ſegnis exſpectat: ſicut ille vltra modum deditus vino, qui amphoram exſiccat, & fæcem quoque exſorbet.* Sed mox ita decîdit, & ſententiam pronunciat: *Non relinquam ſenectutem, ſi me totum mihi reſeruabit: totum autem, ab illâ parte meliore. At ſi cœperit concutere mentem, ſi partes eius conuellere, ſi mihi non vitam reliquerit ſed animam: proſiliam ex* AEDIFICIO PVTRIDO AC RVENTI. Animum ſenecionis noſtri vides (talis iam erat, cùm hæc ſcripſit) ſed, ô Deus, quàm vegeti eâ parte & valentis! Muſonius, aut quis alius, apud Stobæum

Serm. III. iſta ipſa pulchrè: *Sicut* E DOMO *exigi videmur, cùm locator, penſione non acceptâ, fores reuellit, tegulas aufert, puteum obſtruit: ita & hoc corpuſculo pelli videor, cùm Natura, quæ locauit, oculos adimit, aures, manus, pedes. Non moror igitur ampliùs, ſed velut è conuiuio diſcedo, nihil ægreſcens.* Hæc ratio in Senectute valet, aut etiam corpore per morbos iam affecto: & quid opus tergiuerſari, & differre, quod ſtatim eſt futurum? In pœnas, aut riſum viuis:

Lucr. III. *Cur non vt plenus vitæ conuiua recedis,*
Æquo animoq; capis ſecuram, ſtulte, quietem?

Quod noſtri etiam longiùs, & ad res lætas, & corpus validum, producunt. Cato apud Tullium: *Sed cùm ab his* (quæ ſecundùm III. De Fin. Naturam ſunt) *omnia proficiſcantur officia: non ſine cauſſâ dicitur, ad ea referri omnes noſtras cogitationes; in his &* EXCESSVM E VITA, *&* IN VITA MANSIONEM. *In quo enim plura ſunt, quæ* SECVNDVM NATVRAM *ſunt, huius officium eſt, in vitâ manere: in quo autem ſunt plura* CONTRARIA, *aut* FORE *videntur, huius officium eſt, e vitâ excedere. Ex quo apparet, & Sapienti aliquando eſſe officium, excedere è vitâ, cùm Beatus ſit: & Stulti, manere in vitâ, cùm ſit miſer.* Hæc germana ſunt Stoica, ſed obſcuriùs dicta: an lux aliqua à Stobæo, id eſt Chryſippo, In Eclog. erit? Φασὶ δέ ποτε καὶ τὴν ἐξαγωγὴν ἐκ τοῦ βίου τοῖς σπουδαίοις καθηκόντως γίνεσθαι κατὰ πολλοὺς τρόπους, τοῖς δὲ φαύλοις μένειν ἐν τῷ ζῆν, καὶ εἰ μὴ μέλλοιεν ἔσεσθαι σοφοί. οὔτε γὰρ τὴν ἀρετὴν κατέχειν ἐν τῷ ζῆν, οὔτε τὴν κακίαν ἐκβάλλειν· τοῖς δὲ καθήκουσι, καὶ τοῖς παρὰ τὸ καθῆκον, μετρεῖσθαι τήν τε ζωὴν, καὶ θάνατον: *Aiunt* (Stoici) *interdum & exitum e vitâ Probis Sapientibusque, ex officio multimodis conuenire; & contrà, Improbis Stultisque manſionem, etiamſi numquam curæ habituri ſint eſſe Sapientes. Neque enim vel Virtutem retinere in vitâ, vel Malitiam eijcere: ſed ex officio, vel non officio, æſtimandam dijudicandamque eſſe Vitam, vel Mortem.* Lux tenuis, tamen aliqua: & radium etiam à Plutarcho addamus, qui miratur, ſi non hoc contra *Communes Notiones* dictum, Ἄνθρωπον, ᾧ πάντα τἀγαθὰ πάρεστι, De Commun. Not. καὶ μηδὲν ἐνδεῖ πρὸς εὐδαιμονίαν καὶ τὸ μακάριον, τούτῳ καθήκει, ἐξάγειν ἑαυτόν· ἔτι δὲ, ᾧ μηδὲν ἀγαθόν ἐστι, μηδ᾽ ἔσται, τὰ δεινὰ δὲ πάντα, καὶ τὰ δυσχερῆ, καὶ κακὰ πάρεστι, καὶ παρέσται διὰ τέλους, τούτῳ μὴ καθήκειν ἀπολέγεσθαι τὸν βίον, ἂν μή τι διὰ τῶν ἀδιαφόρων αὐτῷ προσγένηται: *Hominem, cui omnia Bona adſint, quique nullo indigeat ad Felicitatem, huic conuenire vitâ diſcedere: contrà autem, cui nec Boni aliquid eſt, nec erit, grauia autem & Mala omnia adſunt, & ad finem aderunt, huic non conuenire abdicare ſe vitâ, niſi aliquid* IN-DIFFERENTIVM *ei interueniat.* Non eſt, ô Plutarche, contra communem ſenſum, niſi illorum, qui hæc inter Bona aut Mala habent. Nobis ſunt *Indifferentia*: & pulchrè philoſophus quiſpiam ſuper ipsâ hac re diſſerens, cùm *Mortem talem* dixiſſet: *Cur ergo non moreris?* inijcit quiſpiam. Atque ille promptè, *Quia indifferens eſt.* Omnino, non ſtatim Sapiens ad eam venit, triſtibus, lætiſve rebus: ſed *Officium* in conſilio habet. Decet me viuere? viuo. Vſus eſt? viuo.

Nihil horum? non viuo. Læta me circumſtant? ſed tempeſtatem imminentem video: cur feram vltrà Spei aut Metus moras? *Illum lauda, & imitare*, ait Seneca, *quem non piget mori, cùm iuuat viuere.* Neque rem magnam facies. quamdiu eſt iſtud viuere? hodie, etas, poſt menſem, annum eijcieris, vnde non lubet exire. Ad ſummam, Vita eſt quaſi tunicula. vt illam ſi me ſtringit & moleſta eſt, abijcio; aut ſi etiam indecora eſt, exuo: tale in hac animi veſte. Neque ſoli Stoici iſta: Plato, qui aduerſarius validus cenſetur, vbi iudicio maximè diſſerit, iſtuc ferè abit. Inter leges optimæ illius reip. eſt hæc: *Quid ſi autem aliquis*, inquit, *maximè propinquum & familiarem interfecerit? id eſt, ſeipſum. Hunc talem damnamus, & probris afficimus, quæ ſequuntur: ſi tamen fecerit*, μήτε πόλεως ταξάσης δίκην, μήτε περιωδύνῳ καὶ ἀφύκτῳ προσπεσούσῃ τύχῃ ἀναγκασθεὶς, μηδὲ αἰσχύνης τινὸς ἀπόρου καὶ ἀβίου μεταλαχών: *neque ciuitatis decreto iuſſus, neque intolerabili aliquo & ineuitabili Fortunæ caſu adactus, neque ignominiâ pauperis & non ſuſtentandæ vitæ adductus.* Vides exceptiones poni, quas ferè noſtri: etſi magis (fatendum eſt) reſtrictas? Nam excipit *Damnationem publicam*, qualis in Socrate, & Senecâ fuit: excipit *Graues caſus*: excipit extremam *Paupertatem & ignominiam*: ad quæ capita, reliqua ferè trahas. Culpat dumtaxat eum, ἀργίᾳ τε καὶ ἀνανδρίας δειλίᾳ ἑαυτῷ δίκην ἄδικον ἐπιθῇ: *qui ignauiâ, & timidi animi imbecillitate, iniuſtam ſententiam in ſe tulerit, exſecutusque ſit.* Et nos herclè damnamus. Sed quàm multi alij ad * αὐτοχειρίαν iſtam monitis vel factis ducunt? Aiax apud Sophoclem:

> Αἰσχρὸν γὰρ ἄνδρα τοῦ μακροῦ χρῄζειν βίου,
> Κακοῖσιν ὅστις μηδὲν ἐξαλλάσσεται:
> *Nam turpe vitam diutinam viro peti,*
> *Malis eum quæ liberatura haud ſiet.*

Et poſt pauca eius ſententiæ,

> Ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκέναι
> Τὸν εὐγενῆ χρή.
> *Sed aut honeſtè viuere, aut ſtatim mori*
> *Generoſum oportet.*

Quid Plinius? ille verò *Terram matrem etiam venena, noſtri miſertam, inſtituiſſe* credi vult: vt ſcilicet, *facillimo hauſtu, illibato corpore, & cum toto ſanguine exſtingueremur, nullo labore, ſentientibus ſimiles.* Et herclè iam olim viri primarij, atque ipſi Reges, venena ad manum habere ſoliti, ad hunc ſubitum aliquem vſum. Liuius: REGIO MORE, *ad incerta Fortunæ, venenum ſub cuſtode promptum.* Ecce & miniſtrum è fidis, huic cuſtodiæ. Neque neſcio infinitos vſurpaſſe: quid tamen? Abſtinentia ſiue Inedia mitior meliorque videri poſſit: ſiquid fas in malâ re bonum dici. Illa lentè, & ſine vellicatione aut pugnâ, quam venena adferunt, & ſeptimo ferè die tollit. Plinius: *Homini non vtique* (id eſt, non certò & ſemper, etſi plurimùm) *ſeptimo die letalis Inedia: duraſſe & vltra vndecimum pleroſque, certum eſt.* A robore & conſtitutione internâ hoc pendet. Sicut in Azano Baſsâ Turcico, qui noſtrâ memoriâ Algerio in Africâ præfuit. is ſupra modum benè habitus & pinguis, de medicorum ſententiâ abſtinere cœpit: eoque paullatim produxit, vt ſeptem totos dies inediam ferret, ſine noxâ: imò macreſceret, id eſt reualeſceret in multos deinde annos. Exempla autem, qui ſe ſubduxerint è vitâ, ſi vel magnorum tantùm virorum adferam: quis finis ſit? aut quid factius faciam? rationibus enim in hac re, aut irrefragabili certè auctoritate pugnandum ſit: vt eſt diuina: & hæc damnat. Omitto igitur, duobus contentus, quæ ſunt culminum ipſorum Porticus noſtræ. Zeno iam nonaginta octo annos natus, cetera valens atque integer, cùm è ſcholâ veniens pedem offendiſſet lapſuſque eſſet: manu terram pulſans, Euripidéum illud occinit, Ἔρχομαι, τί μ' αὔεις; *Venio, quid appellas me?* & domum regreſſus ſponte vitam poſuit. Cleanthes, vlcere in ore nato, cùm ſuaſu medicorum abſtinuiſſet ſe cibo biduum, meliuſque iam factum eſſet: ijſdem ad cibum reuocantibus, abnuit: *nec, maiore viæ parte confectâ, ſe rediturum.* Ita inediâ obijt. Hæc pro Stoicorum ſenſu dicta ſunto, quibus placita interim ſpontanea hæc ἐξαγωγή, plenè & liberè. ſed pro illorum.

Epiſt. lxx. — Lib. ix. De Legib. — * ſui interfectionem. — In Aiace flagellif. — Lib. ii. c. lxiii. — Lib. vii. cap. lii.

DISSERT. XXIII.

Decretum hoc reiectum, & oſtenſum non licere, non debere, mixtis rationibus teſtibusque.

AVD. Heus tu, an non aliquid inclinas? LIPS. Abſit: reſpuo. Quòd accuratiùs dixerim, candidè & magno à me animo factum. Cauſſæ præuaricati numquid debui? & pleraque omnia igitur attuli, nec dicta ijs ſubduxi: quia vincere conſtitui, non circumſcribere. Ecce enim omnes iſtos alioſque colores vnâ Veritatis ſpongiâ iam ibo deterſum. Audi, & intende. Aio pleriſque omnibus priſcæ & veræ Sapientiæ, ſententiam hanc damnatam. Homero in primis:

mis: apud quem hoc votum exprimitur,

Βουλοίμην κ' ἐπάρουρος ἐὼν θητευέμεν ἄλλῳ
Odyſſ. λ. *Ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρῳ, ᾧ μὴ βίοτος πολὺς εἴη,*
Ἢ πᾶσιν νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν.
Eligam ego, vel in agris viuens inſeruire
Pauperē apud dominū, cui nec ſit copia victus;
Quā functus functis dare iura, atq; imperitare.

De Senect. Item magno Pythagoræ. qui *vetat* (ait Cicero) *iniuſſu Imperatoris, id eſt Dei, de præſidio & ſtatione vitæ diſcedere.* Quid Platoni & aſſeclis? communis hæc aſſertio, *Pijs omnibus* Cic. in Somn. Scip. *retinendum eſſe animum in cuſtodiâ Corporis, nec iniuſſu eius, à quo ille eſt datus, ex hominum vitâ migrandum eſſe: ne munus humanum, aſſignatum à Deo, defugiſſe videamur.* Et Apu- De Philoſ. leius inter illius dogmata: *Sapiens corpus non relinquet inuito Deo. Nam etſi in eius manu eſt mortis facultas, & quamuis ſciat ſe terrenis relictis conſecuturum eſſe meliora; niſi perpetiendum iſtud lex diuina decreuerit, accerſire tamen eum mortem non debere.* Sicut enim quos magiſtratus in carcerem aut cuſtodiam dedit, niſi eius veniâ non exeunt: ſi faciunt, pœnam ſibi adaugent: ita ſiquis velut furtiuâ diſceſſioneè vitâ abit, non vitari miſeriam, ſed cumulari. Talis enim anima metu, dolore, odio feciſſe id videtur: quas paſſiones ſecum aufert, & his velut ſordibus infecta, non venit ad liberos purosque illos locos. Virgilius Platoniſſans:

Proxima deinde tenent mæſti loca, qui ſibi letum
Inſontes peperêre manu, lucemque peroſi
Proiecêre animas. quàm vellent æthere in alto
Nunc & pauperiē, & duros perferre labores?

Vna duntaxat mors licita, atque adeò laudata; illa, cùm Anima corporeas illecebras, adhuc in corpore conſtituta, contemnit, & ſoluta illis vinculis cælo & ſideribus meditatione infertur: de quâ ſentimus, cùm dicimus, *Philoſophiam mortis ſtudium eſſe.* Talia, & plura, Platonici: iam Ariſtoteles, palàm hāc ſpontaneam mortem damnat: atque id ratione. Ait enim tantum abeſſe, vt viri fortis aut magnanimitatis talis exitio ſit, vt contrà ti- III. Ethic. ad Nicom. cap. VII. & ad Eudem. lib. III. midi & ignauiæ. Verba eius: *Τὸ δ' ἀποθνήσκειν φεύγοντα πενίαν, ἢ ἔρωτα, ἤ τι λυπηρὸν, οὐκ ἀνδρείου, ἀλλὰ μᾶλλον δειλοῦ, μαλακία γὰρ, τὸ φεύγειν τὰ ἐπίπονα· καὶ οὐχ ὅτι καλὸν, ὑπομένει, ἀλλὰ φεύγων κακόν: Mori ob inopiam, aut amorem, aut aliud moleſtum, non eſt fortis viri, ſed timidi. Mollities enim, fugere difficilia & aſpera. neque mortem, vt bonum ſuſtinet, ſed malum fugiens.* Euripides Herculem loqui conſimiliter facit:

Ἐσκεψάμην δὲ, καίπερ ἐν κακοῖσιν ὤν,
Μὴ δειλίαν ὄφλω τιν', ἐκλιπὼν φάος.
Ταῖς συμφοραῖς γὰρ ὅστις οὐχ ὑφίσταται,
Οὐδ' ἀνδρὸς ἂν δύναιθ' ὑποστῆναι βέλος:
Conſideraui ego, malis etſi obrutus,
Nequis timorem, vitâ abire, cenſeat:
Nam qui malis ſubſiſtere haudquaquā eſt potis,
Nec ille contra tela ſubſiſtat viri.

Et apud Curtium pulchrè: *Fortium viro-* Lib. V. *rum eſt, magis mortem contemnere, quàm odiſſe vitam. Sæpè tædio laboris, ad vilitatem ſui, compelluntur ignaui: at virtus nihil inexpertum omittit. Itaque vltimum omnium mors eſt, ad quam* NON PIGRE IRE *ſatis eſt.* Eſt ergo Ignauiæ: quid, quod Sæuitiæ etiam eſt? Immergis in te ferrum, aut venenum: & id quod alteri factum horreas, in te promptè vſurpas. Varro, ad hos tales:

Quámnam te dicam eſſe feram,
Qui manu corporis feruidos
Aperis lacus ſanguinis,
Atque vitê te leuas
Ferreo enſe?

Adde iniuſtitiam. Quæ enim lex diuina aut humana permittit innocentem tollere? quæ indemnatum tollere? Si tu alium, culpæ & pœnæ, vel te iudice eſſet: quî magis te poteris? Egregiè Auguſtinus: *Hoc fecit illa, illa* I. De Ciu. cap. XIX. *ſic prædicata Lucretia: innocentem, caſtam, vim perpeſſam Lucretiam Lucretia inſuper interemit. Proferte ſententiam leges, iudicesque Romani.* Denique dicam & Stultitiæ eſſe. Quis enim neſcit, impetu hoc ſæpiùs & furore quodam, & feruidâ impatientiâ, quàm conſilio aut deliberatò fieri? Quinctilianus atteſtabitur: *Non fiunt iſta, niſi ſubitò: nec quiſ-* Declam. CCCXLIV. *quam (præſertim nullâ graui præcedente cauſâ) ſpiritum ratione depoſuit.* Poſtremò, an non contra Naturam eſt? nec ipſe Zeno diffitebitur, Mortem eſſe inter ea quæ illa reijcit & aduerſatur. Eſt inquam ita *Indifferens*, vt tamen inter *Apoproegmena* ſiue *Reiectanea* ſit. Ne ſit mala, tamen habet mali ſpeciem: & *ſui cuique amor eſt, & conſeruandi ſe* Sen. Epiſt. LXXXII. *permanendique inſita voluntas, atque aſpernatio diſſolutionis*: cur igitur, quod aſpernandum erat, ſumis? Cur tantum momenti in alijs illis *Indifferentibus* ponis, vt ad hoc tam triſte decurras? Auguſtinus bellè vobis hîc inſultat: *Quæ Mala, Stoici,* inquit, *mi-* De Ciuit. XIX. c. IV. *ror quâ fronte Mala non eſſe contendant; quibus fatentur; ſi tanta fuerint, vt Sapiens ea vel non poſſit, vel non debeat ſuſtinere, cogi eum mortem ſibi inferre; atque ex hac vitâ emigrare.* Miſera Beatitudo, quæ deſinere & exſtingui ob Indifferens aliquod debeat. Itaque ipſi Stoici, modeſtiores ſæpè & ſapientiores

voces

voces ſpargunt, à Vero adacti. Epictetus alibi ſeruidorum iſtorum vota aut tædia commemorat:

1. Diſſert. cap. 12.

Epictete, nos corpuſculi huius vinculis adſtringi diutiùs non poſſumus: cibum potumque dando, dormiendo, laſſi ſumus. Nónne Mors mala non eſt? nónne cognati deorum ſumus, atque inde venimus? Sine tandem liberari compedibus iſtis, atque illuc redire. Hic latrones, fures, iudicia ſunt, & quos tyrannos vocant: qui poteſtatem ſibi in nos ſumunt ob hoc corpuſculum, & quæ adhærent. Sine oſtendamus eis, quàm nihil in nos habeant iuris. Libet, libet abire. Hæc iſti: quid autem ipſe? *Mihi verò dicendum eſt*, inquit: Ἄνθρωποι ἐκδέξασθε τὸν Θεὸν, ὅταν ἐκεῖνος σημήνῃ καὶ ἀπολύσῃ ὑμᾶς ταύτης τῆς ὑπηρεσίας. τότ' ἀπολύεσθε πρὸς αὐτόν. Ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος ἀνάσχεσθε ἐνοικοῦντες ταύτην τὴν χώραν, εἰς ἣν ἐκεῖνος ὑμᾶς ἔταξεν. ὀλίγος ἄρα χρόνος οὗτος ὁ τῆς οἰκήσεως, καὶ ῥᾴδιος τοῖς οὕτω διακειμένοις: *Homines ſuſtinete, Deum exſpectate, donec ille ſignum dederit, & ſoluerit vos hoc miniſterio: tunc ad eum redite. Nunc autem in præſenti tolerate æquo animo, & incolite regionem iſtam, in quâ vos collocauit. Enimuerò* EXIGVVM TEMPVS HVIVS INCOLATVS, *& facile nec graue iis, qui ſic ſunt affecti.* O verè hîc Epictetum! id eſt, diuinum. Sed & Seneca noſter ſæpè temperat:

Epiſt. xxx.

Vides quoſdam, inquit, *optantes mortem, & quidem magis quàm rogari ſolet vita. Neſcio vtros exiſtimem maiorem nobis animum dare: qui depoſcunt mortem, an qui hilares eam quietique opperiuntur. quoniam illud ex rabie interdum ac repentinâ indignatione fit; hæc ex iudicio certo tranquillitas eſt.* Alibi talia notes: ſed etiam alia: neque in vnâ parte conſtiterunt. Sed quid luſoria hæc tela ſpargo? decretorijs opus eſt. Deus, Deus inquam vetat iniuſſu ſuo abire: quid diſputamus, aut nugamur? Vox eius Sacris noſtris prodita, *Non occides:* quem? non te, non alium: & ſcito illum vitæ dominum tantùm, qui dedit. Itaque patientiæ exempla infinita apud nos ſunt: & vita in moleſtijs tranſacta; & tormenta tolerata; & mors ipſa ob pietatem obita, ſed obita, non ſumpta. Atqui exempla etiam alia, dicet quiſpiam. Sampſon ille, per quem mira Deus operatus, non ſe ruinâ domus, cum alijs oppreſſit?

II. Mach. cap. XIV.

Razias Iudæus, gladio percuſſit, ne in hoſtium poteſtatem veniret, & mox de muro deiecit, denique & inteſtina manibus ſuis ſparſit? quod Sacra ita narrant, vt ſpeciem probantium habere videantur. Reſpondeo, de Sampſone, nihil ſine Deo, imò iuſſione eius factum.

I. De Ciu. c. XXI. & XXVI.

Inſtinctus hic fuit: & *ſpiritus latenter hoc iuſſerat* (Auguſtini verba) *qui per illum miracula faciebat.* Simile idem ille Doctor in virginibus cenſet, quæ mortem ſumpſiſſe, ne violarentur, leguntur. Vt in Sophroniâ, quæ Maxentij libidinē repulit, gladium in ſe admiſit: vt in Pelagiâ, quæ flumine vltrò mergi, quàm à milite pollui, elegit. Monitum aut iuſſio Dei hîc quoque præſumenda: Ibid.

& quis obedientiam in crimen vocet? quis obſequium pietatis accuſet? De Raziâ, haud æquè promptum definire eſt. Factum eius probum? ambigitur. neque Sacra dicunt, niſi *Nobiliter* & *Viriliter* feciſſe: *Benè* aut *Laudabiliter* non dicunt. Et fatendum eſt, Iudæos poſteriores à moribus gentium paullatim aliquid ſumpſiſſe. à quibus certè fuit, quòd tam crebræ illæ ſui cædes leguntur in excidio Iudææ atque vrbis, quod Ioſephus deſcripſit. Enimuerò cum Auguſtino tutò definimus: *his exceptis, quos vel Lex iuſta, vel ipſe fons Iuſtitiæ Deus iubet occidi; quiſquis hominem, vel ſeipſum, vel quemlibet occiderit, Homicidij crimine innecti.* Et nulla tamen, inquies, exceptio eſt? Quid igitur ſi Magiſtratus aut Princeps mortem mihi indîcat, non poſſim aut debeam exſequi? Fuêre enim, & ſunt tempora aut regiones, quibus id fiat. Sub Tiberio, Nerone, Domitiano, commune mittere Tribunum aut Centurionem, & *extremam neceſſitatem denunciare*. Siquis parêret, & mortem occuparet; manebant teſtamenta, iuſta funeris, *pretium* (ait Tacitus) *feſtinandi.* Sin autem; ecce carcer, carnifex, laqueus, Gemoniæ, fiſcus. Apud Iapanes etiam hodie vſitari aiunt, vt Rex offenſus nobilium alicui mandet, *Abi, ventrem tibi ſcinde:* & ille pareat, faciatque. In his igitur talibus, ecquid dicendum? Primùm, quid Stoici, videamus: nam & illi hîc aliquid decernunt. Seneca: *Aliquando, etiamſi certa mors inſtabit, & deſtinatum ſibi* SVPPLICIVM *ſciet,* Epiſt. LXX.

non commodabit Sapiens POENAE *ſuæ manum. Stultitia eſt, timore mortis mori. Veniet, qui occidat: exſpecta, quid occupas alienum negotium?* Propior neganti hîc videtur: ſed ſtatim, cum diſtinctione tamen aliquâ, etiam admittit. *Non poſſis*, inquit, *de re* IN VNIVERSVM *pronunciare. Multa enim ſunt, quæ in vtramque partem poſſunt trahere. Si altera mors cum tormento, altera ſimplex & facilis: quidni huic iniicienda ſit manus? Quemadmodum nauim eligam nauigaturus, domum habitaturus; ita mortem vtique, quâ ſum è vitâ exiturus, meliorem.* Definit ecce, eligi poſſe & debere viam eius mitiorem: & ipſe à Nerone mori iuſſus, fecit. Quid autem noſtri hîc Theologi? firmiter neſcio, & audio in Scholis diſſen-

diſſentire. Si tamen verè dicimus Legem & Magiſtratum poſſe occidere: cur non etiam tali & tali modo, vel manu? Cùm mihi iubent, cur non paream? Iubeant, dico; nam aliud fortaſſe, ſi tantùm permittant. Enimuerò & hoc euenit, ac quæri poteſt. Ecce
Valer. II cap. VI. Maſſiliæ olim, *cicutæ venenum publicè cuſtodiebatur, quod daretur ei, qui cauſſas Sexcentis (id enim Senatus eius nomen erat) exhibuiſſet, propter quas mors eſſet illi expetenda.* Illi audiebant, cognoſcebant, definiebant. Idem in Græciâ alibi, & inſulâ Cëo. Quid igitur? an illis approbantibus, qui ius vitæ necisque in me habent, licebit? Non opinor. nec enim ipſi adigunt, ſed euntem te vltrò non ſiſtunt. Decreto tuo comites, non auctores ſe præbent. Sed omitto, & ſatis habeo vniuersè docuiſſe, Mortem arbitrij noſtri non eſſe: nec Stoicis me, hac parte, ſuffragium dare. Eamus porrò:

DISSERT. XXIV.

Concluſio, & ad Exercitium adhortatio: cui tria adiumenta vel inſtrumenta data, Exempla, Conuerſatio, Examen.

QVò autem? nam ad metam venimus, nec ſuper Decretis plura mihi video dicendum. Hortandus tantùm es, in animum dicta admittere, ad vſum & opus exſerere, id eſt facere fructum. AVD. Admittere hæc, tuo quoque iudicio, alta ſæpè nimis & grandia? LIPS. Admittere. ſed cum hac prænotione, talia interdum eſſe: bono tamen & vtili quodam fine. Exemplaria quædam iſta perfectæ Virtutis ſunt: adnitere, citrà conſi-
Pro Mur. ſtes. Cicero hoc, ad Catonem: *Mihi videntur præceptores veſtri & Virtutis magiſtri, fines officiorum paullo longiùs protuliſſe: vt cùm ad vltimum animo contendiſſemus, ibi tamen, vbi oporteret,* * *conſiſteremus.* Contendamus, mi Auditor, atque etiam conſiſtamus: numquam facturi, niſi Scientiæ Vſum & *Exercitium* adhibemus. Sicut *parùm eſt audiſſe* (ait Epictetus) *probas Drachmas accipiendas, falſas reijciendas eſſe:* ſed *opus eſt* δυνάμεως δοκιμαστικῆς καὶ διακριτικῆς, *facultate probandi & diſcernendi:* ita haud in magno de Bonis Maliſque audiſſe, tractanda ſunt & pernoſcenda Vſu; tum hæc fugienda, illa amplectenda. Quid iuuat iſta omnis diſſertio, & indagatio, ſi ea tantùm? Οὐ γὰρ ὁ τὸν λόγον σοφός, οὗτος ἐμοὶ σοφός· οὐδ' ὅστις γλῶσσαν εὔστροφον ἔχει, ψυχὴν δὲ ἄστατον καὶ ἀπαίδευτον· ἀλλ' ὅστις ὀλίγα μὲν περὶ ἀρετῆς φθέγγεται, πολλὰ δὲ ὡς ἐνεργεῖ παραδείκνυσι, καὶ τὸ ἀξιόπιστον τῷ λόγῳ διὰ τοῦ

* Ita lego ſine negatione: quæ male in quibuſdam libris.

2 Diſſert. cap. VII.

Gregorius Theolog.

βίου προστίθησιν: *Non enim qui ſermone ſapit, is mihi ſapit* (ait vir ſanctus) *nec qui linguam diſertam & volubilem habet, mentem autem inconſtantem & indoctam: ſed magis, qui pauca de Virtute diſſerit, multa autem factis oſtendit, & fidem verbis ſuis ipsâ vitâ conciliat.* Sed & cum
Senecâ monemus: *Pars virtutis Diſciplinâ conſtat, pars* EXERCITATIONE. *Et diſcas oportet, & quod didiciſti,* AGENDO *confirmes.* Epiſt. xciv.
Diogenes Cynicus dictitabat: οὐδέ γε μὴν τὸ παράπαν ἔφη ἐν τῷ βίῳ χωρὶς ἀσκήσεως κατορθοῦσθαι, δυνατὴν δὲ ταύτην παντὸς ἐκνικῆσαι: *Nihil omnino in vitâ, ſine* EXERCITATIONE *rectè perfici. hanc autem poſſe omnia euincere.* Vera ſunt: nec militem, nec athletam, nec in vllâ re artificem, ſolis præceptis, ſine iſtâ præſtes: non item in Sapientiâ, quæ ars eſt vitæ. *Zeno Stoicus* II. Strom.
(apud Clementem) *dictitabat, malle ſe vnum videre Indum, qui ſponte flammis abſumatur, quàm omnes de Patientiâ audire & diſcere probationes.* Quòd ſi aliena facta ſic mouent & iuuant, quid tua? Tria autem ad Exercitium vtiliter inſtituendum conducent, *Exempla, Conuerſatio, Examen.* Exempla, & à veteribus licet ſumere, quos iure miramur: atque etiam è notis aut nouis non deerunt, quos in tali aut tali te imitere. *Opus eſt ijs, ad quos* Sen. epiſt. XI.
mores noſtri ſeipſi exigant: niſi ad regulam, praua non corriges. Sed *Conuerſatio* iuuabit maximè: de quâ Seneca: *Nulla res magis animis honeſta* Epiſt. xciv.
induit, dubioſque & in prauum inclinantes reuocat ad rectum, quàm bonorum virorum conuerſatio. Paullatim enim deſcendit in pectora, & vim præceptorum obtinet, frequenter audiri, aſpici frequenter. Occurſus mehercule ipſe Sapientium iuuat: & eſt aliquid, quod ex magno viro vel TACENTE *proficias.* Quid? imò iuuabit ille ipſe vel cogitatus. Nam & Senecæ hoc monitum admitte: *Aliquis vir bonus eligendus eſt,* Epiſt. xi.
ac ſemper ante oculos habendus, vt ſic tamquam illo ſpectante viuamus, & omnia tamquam illo vidente faciamus. Sicut Pædagogum pueris damus, qui ducat & coërceat: ſic tener adhuc *animus aliquem habeat, quem vereatur,* Ibid.
cuius auctoritate etiam ſecretum ſuum ſanctius faciat. Neque aliud ſignum certius progreſſionis in Virtute & profectus, quàm Bonos ſic amare & admirari. *Qui ſic aliquem vereri poteſt, citò erit verendus.* Ibid.
Ac tertium auxilium, *Examen* eſt: ſuper omnia efficax, meo animo, & ſalubre. Dupliciter adhiberi poteſt, *Ab alijs,* & *A ſeſe.* Ab alijs, vt ſi cui doctores ac magiſtri ſunt; aut ſi quo in cœtu talis diſciplina. Vti olim apud Indos ſapientes, quos Gymnoſophiſtas dicebant, de

quibus

I. Florid. quibus Apuleius: *Igitur vbi menſa poſita, priuſquam edulia apponuntur, omnes adoleſcentes ex diuerſis locis & officijs ad dapem conueniunt. Magiſtri percontant, quod factum à lucis ortu, ad illud diei, bonum fecerint? Hic alius ſe commemorat inter duos arbitrum dilectum, ſanatâ ſimultate, amicos ex infenſis reddidiſſe: inde alius, ſeſe parentibus quippiam imperantibus obediſſe: alius, aliquid meditatione ſuâ reperiſſe, vel alterius demonſtratione didiciſſe. Qui nihil habet afferre cur prandeat, impranſus ad opus foras extruditur.* O pulchrum inſtitutum! & numquid vel apud Chriſtianos, melius poſſit? Sed vbi hoc non eſt, ad Pythagoréum illud tranſeundum: & *quid quoque die dixeris, audieris,* Cic. De Senect. *egeris, veſperè commemorandum.* Hoc eſt, *Apud te,* quod dixi Examen inſtituere, & ipſum tibi velut cenſorem aut iudicem ferre.

Laërt. in Pythag. Πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;

Quid prætergreſſus? quid geſtum in tempore? quid non?

Faciebat hoc P. Sextius, laudatus nobis anteà vir, *vt conſummato die, cùm ſe ad* Sen. De Irâ III. c. XXXVII. *nocturnam quietem recepiſſet, interrogaret animum ſuum, Quod hodie malum tuum ſanaſti? cui vitio obſtitiſti? quâ parte melior es?* Et noſter ille Seneca, in aulâ, in coniugio, in ſtudio ſemper aut negotio, quod miremur, vſurpauit. *Vtor,* inquit, *hac poteſtate, &* COTTIDIE *apud me cauſſam dico. Cùm ſublatum eſt lumen, & conticuit vxor moris mei iam conſcia, totum diem mecum ſcrutor, facta ac dicta mea remetior. Nihil mihi ipſe abſcondo, nihil tranſeo. quare enim quidquam ex erroribus meis timeam, cùm poſſim dicere, Vide ne iſtud amplius facias: nunc tibi ignoſco.* O vel hoc argumento virum bonum, virum magnum! & qui non ſcripſit ſenſitque ſolum talia, ſed fecit! Nos quoque, tu meus: & Examen hoc, ſtimulum & protelum Virtutis, cottidie adhibeamus. *Quid enim pulchrius hac conſuetudine, excutiendi totum diem? qualis ille ſomnus, poſt recognitionem ſui, ſequitur? quàm tranquillus, altus, ac liber? cùm aut laudatus eſt animus, aut admonitus, & ſpeculator ſui cenſorque ſecretus iudicat de moribus ſuis!* Ibid. Et in his monitis te dimitto: Sapientiam, & doctores eius ama, & me, qui conatus eſſe.

APPROBATIO.

TRES iſti ad Stoicam philoſophiam Manuductionis libri, quatenus A. Senecæ facem præferunt, vtiliter imprimentur. In cuius tamen Senecæ & ſimiliter philoſophantium lectione eſt ita verſandum, vt inconcuſſâ interim fide teneantur, quæ de Beatitudine ſcripta reliquit B. Auguſtinus lib. 19. de Ciuit. Dei cc. 4. & 25. VI. Mart. M. DC. III.

Guil. Fabricius Nouiomagus, Apoſtolicus ac Archiducalis librorum Cenſor.

IVSTI LIPSI

PHYSIOLOGIAE STOICORVM

LIBRI TRES:

L. ANNAEO SENECAE

ALIISQ. SCRIPTORIBVS

ILLVSTRANDIS.

AD ILL^MVM ET EXCELL^MVM PRINCIPEM D. PETRVM ENRIQVEZ COMITEM FONTANVM, GVBERNATOREM DVCATVS MEDIOLANENSIS.

QVOD iamdiu deſtino, & debeo facere, vt publicè monumentum aliquod gratitudinis meæ in te exſtet, id nunc, cum bono Deo, efficiendi occaſio nata videbatur. Edebam iſta ad ANNÆI SENECÆ lucem: ſcriptoris, qui Hiſpaniam veſtram ingenio, ſi quiſquam. veterum, & ſalutaribus ſcriptis illuſtrauit: ac videbar iure ad Hiſpanum item Principem iturus. præſertim eum, qui virtutem & generoſum illud Honeſtum amaret: quod Seneca ſcriptis ſuis vnicè hominum animis inſeruiſſet. Itaque mitto, & tibi conſecro partem, quæ PHYSIOLOGIAM continet: in quâ & ſublimia quædam de Deo, Fato, Prouidentiâ reperies. ad quæ mirari liceat humanum ingenium, ſine adminiculo Sacrarum litterarum, aſſurrexiſſe. Grata, vt ſpero, habebis: ego quidem ſemper in animo infixa tua beneficia, quæ, cùm feliciter hîc apud nos imperares, plenâ manu in me contuliſti. Studia & ingenium meum excitaſti, vel irrigaſti, & perfuſum me largiter fateor benignitatis tuæ FONTE. Sunt vetera quidem iſta, ſed eò cariora: & *bonis meritis*, vt quiſpiam ait, *cum ætate dignitas & pondus accedit*. Sicut parentes magis magiſque in dies veneramur & amamus; fratres, etſi æquales, leuiùs: ita beneficia antiqua ſanctiora ſunt, etſi præſentia ſuauiora. Enimuerò & tota Belgica tibi debet, æternumque debebit: quam tu in arctiſſimis rebus, & medio ardore duplicis belli, prudentiâ, & virtute, & addo felicitate, explicaſti, & reſpirare iuſſiſti pænè oppreſſam. Neque defendiſti ſolùm, ſed fines protuliſti, & opida recepiſti vel adieciſti, quæ recipi, adiici, vix in votis noſtris, certè in ſpe non erat. Sed hæc alibi opportuniùs meliuſque dicentur: nunc quod inſtitui, munus meum vides, ab animo vtique commendandum, vt alia deſint: & tu facies, pro ceterâ tuâ benignitate, Ill^me Princeps. Louanij, III. Kal. Martias, ∞.IↃC.IV.

AD LECTOREM.

HABES & hęc PHYSIOLOGICA, Lector, eâdem fine & cautione, quâ priora. Itaque illîc dicta, & hîc puta. Sunt noua quędam aut inopinata hodie, ſcio: ſed an ideò calcanda? Diſputatione tamen non libuit attollere: & quędam poterant: ſed poſuiſſe mihi ſatis fuit: & ipſa Stoicorum ſenſa explicaſſe. Quędam & improba ſunt, non nego: ac cum Liuio, tranſcribo equidem plura, quàm credo: ſed Sole religionis noſtrę ſepoſito, & hę ſtellę poterant lucere. Alia verò ſublimia & magnifica ſunt,

Et quæ non fricti ciceris probet, aut nucis emptor:

ſed ij qui pleno pectore ſapiant, & ad honeſta toto impetu eant.

*Corinthiis verò Ilium haud iraſcunt.

* Κορινθίοις δ' οὐ μέμφεται τὸ Ἴλιον.

Ego iuſtam à te rem oratum volo: vt hęc ad Senecam, tum ad verum aptes: & illum ſic ames, vt hoc non deſeras: atque ita diu ſalue.

INDEX DISSERTATIONVM

PHYSIOLOGIÆ STOICORVM.

LIBRI PRIMI

DISSERT. I. *Aditus in ſermonem. aliquid de ordine in docendâ Philoſophiâ, iuxta Stoicos. Placere quibuſdam, & nobis, à Phyſicis ordiri.* 535

DISS. II. *Phyſica laudata. Naturam communem & noſtram eò ducere: fructum etiam inuitare.* 536

DISS. III. *Phyſicæ partitio. & à Principiis ordiendum videri, primumque à Deo & diuinis. quæ pars Theologia Naturalis dicta.* 537

DISS. IV. *Duo rerum Principia Stoicis eſſe, Efficiens & Patiens: illud, Deum; hoc, Materiam.* 538

DISS. V. *Eaipſa, Naturas appellari: ſed eminenter, Deum. Itemque Mundum in hoc nomen venire.* 539

DISS. VI. *Definitio Communis Naturæ, id eſt Dei. Ignem eſſe, & dici Stoicis, atque etiam priſcis.* 540

DISS. VII. *Aliæ definitiones Dei, in quibus, Spiritus, Animus, Mens, Ratio dicitur, & per omnia diffundi.* 541

DISS. VIII. *Mundum ipſum Deum etiam Stoicis dici, ſed propriè tamen eius Animam.* 542

DISS. IX. *Obſcura aut impenetrabilis Dei notitia: ſermones ancipites: attribui tamen quædam rectè à Stoicis, & primò Vnitatem.* 544

DISS. X. *Eumdem Bonum & Beneficum eſſe. & hanc velut propriam eius notam, & nomen.* 545

DISS. XI. *Denique Deum Prouidum & curatorem omnium eſſe, atque etiam ſingulorum. Qui aliter, reiecti.* 546

DISS. XII. *E Prouidentiâ Fatum conſequi. quid illud? & quomodo libertatem Deo non tollat.* 548

DISS. XIII. *Obiectiones contra Prouidentiam & Bonitatem Dei: quæſitumque primò, Vnde Naturalia mala?* 550

DISS. XIV. *Secundò quæſitum, Vnde Interna mala, id eſt Peccata? Stoicos etiam à Fato & Deo remouere: & quomodo.* 551

DISS. XV. *Alia reſponſio noſtra, & firmior, ſuper iſtis. Diſtincta Mala ſupplicij, & delicti: & quibuſque ſuus auctor aſſignatus.* 553

DISS. XVI. *Tertiò quæſitum de Malis Externis: & reſponſum. Videri etiam minimis illorum à Deo eſſe.* 554

DISS. XVII. *Triplex obiectio contra Fatum: ordine ſoluuntur ſingulæ.* 556

DISS. XVIII. *Genios etiam eſſe, Dei & Prouidentiæ miniſtros: eorum genera, & ſedes: ac de Heroïbus primò, Laribusque.* 557

DISS. XIX. *De Geniis propriè dictis, Bonis Malisque. Singulis eos eſſe, item locis, & regionibus: & eorum curæ aut opera.* 559

DISS. XX. *Pluſcula etiam De Geniis. De origine, de malitiâ, de varietate munerum: & quædam huic rei è Sacris.* 562

DISS. XXI. *De Loco Dei obiter. qui vbique eſt, ſed conſpicuâ tamen ſede in Cælis.* 565

LIBRI SECVNDI

DISSERT. I. *Anteloquium. de Morte aliquid, & eam cogitationem vtilem ad vitam & robur animi eſſe.* 567

DISS. II. *Materia prima, alterum Principium, deſcripta. Æternam eſſe; Non augeri, non minui; Non item pati.* 568

DISS. III. *An non plura Principia? & de Ideis dictum, eaque aſſertæ.* 569

DISS. IV. *De Corpore, quid Stoicis? latè accipi, & omnem eſſentiam includere. Quædam etiam eorum, pro noſtris ſcholis & ſenſis, nugamenta.* 571

DISS. V. *Deum & Materiam Corpora eſſe Stoicis: & quatuor dumtaxat propriè Incorpora.* 572

DISS. VI. *De Mundo, optimo maximoque corpore. Varia vocis ſignificatio. Differt ab Vniuerſo: quid Totum Stoicis? itemque de Vacuo.* 573

DISS. VII. *Definitio Mundi. Ciuitatem dici, itemque Templum: eæque imagines explicatæ.* 575

DISS. VIII. *Factum eſſe Mundum à Deo, cauſâ hominum: & breuiter, quomodo ſit factus.* 576

DISS. IX. *In Vacuo Mundum librari. Vere natum videri: & quare forma eius circitet.* 578

DISS. X. *Animal eum eſſe, ſenſu & Ratione præditum. Partes eius libatæ. Ipſam Animam, Deum eſſe.* 579

DISS. XI. *Diuiſio Mundi prima, & ſecunda. Elementa quattuor eſſe, & in ſe inuicem commutare.* 581

Diss. xii. *De Elemento Ignis, ſiue Æthere. Stoicis Ignem ibi ſtatui: atque illum, aut in illo, Deum.* 582

Diss.xiii. *Ætheris præſtantiſſimum Solem videri: regem ſiderum: & eſſe Mundanæ animæ ἡγεμονικόν. De Lunâ additum.* 583

Diss.xiv. *De Aſtris in genere. Rotunda eſſe, ex æthere conflata: ideóque ignea, & Vaporibus paſci. Eadem futurorum conſcia.* 585

Diss.xv. *Aër, & eius diuiſio. primò Frigidum Stoicis eſſe.* 587

Diss. xvi. *Aqua, & præcipua eius pars Mare. Id Terram circumit, init, ſubit, vinculum eius & irrigatio.* 588

Diss.xvii. *Duplicem Oceanum eſſe, eumque Terram quadrifariàm partiri, ex ſenſu veterum, haud prorſus vano.* 590

Diss. xviii. *De Terrâ. Matrem dici, & Animal. vnde ſuſtentetur firmeturque.* 592

Diss. xix. *Stabilis ea, an moueatur? itemque de Nouo orbe, ſiue Americâ, an veteres gnari fuerint?* 593

Diss. xx. *Vnus, an plures mundi? idem an æternus? eſſe, & non eſſe.* 595

Diss. xxi. *Dupliciter interit, Aquâ & Igne. Primùm, de Aquâ, ſiue Cataclyſmo.* 596

Diss. xxii. *De Ignis interitu, qui Ecpyroſis dicta. Quando, Quomodo, Quâ gratiâ fiat?* 597

Diss.xxiii. *Chriſtianos etiam huius ſententiæ, ſed diuiſæ, eſſe: item Epicuréos, & Heraclitum ante omnes: neq; omnes tamen Stoicos.* 600

Diss.xxiv. *De Tempore adtextus. quid, & quàm breue, aut nihil, ſit: tenendum vtiliter, & aſſerendum.* 601

LIBRI TERTII

Dissert. i. *Veſtibulum & ingreſſus. De occupationibus aliquid; & inter eas quoque philoſophandum.* 603

Diss. ii. *Hominem paruum Mundum eſſe: & breuiter eius præſtantia.* 604

Diss. iii. *Noſce teipſum, hoc fine vtiliter edictum.* ibid.

Diss.iv. *De primo Hominis ortu variantes ſententiæ. Stoicorum approbata, & explicata.* 606

Diss. v. *Homines primi an maiores, & paullatim deinde minores? atque obiter an Gigantes?* 608

Diss.vi. *E Semine Homines propagari; & illud definitum. Viri genitabile habent, non item fœminæ: & de vi Spiritus.* 609

Diss. vii. *Semen tamen corpus modò Stoicis producere, & Animæ receptaculum parare. ipſam extrinſecus inſinuari, idque poſt Partionem.* 610

Diss.viii. *E Cælo & Æthere Animum aduenire, à ſtellis, ab ipſo Deo: & pluſcula ſublimiter, ac nimis, à Stoicis dicta.* 612

Diss. ix. *Ipſum itaque Animum æthereum Ignem eſſe, ſimul etiam Spiritum.* 614

Diss. x. *Animam à partu Stoicis venire: ſed verius nobis, à formatione fœtus.* ibid.

Diss. xi. *Eam longæuam, non Æternam iiſdem: neque omnes etiam, & trepidè aut ambiguè loqui.* 615

Diss. xii. *De migratione Animarum in corpora. Plures ita ſenſiſſe, non tamen Stoïcos.* 617

Diss. xiii. *Animam corpus Stoïcis eſſe, itemque Tertulliano.* ibid.

Diss. xiv. *Vbi Anima ſeparata? & quid agat? In Lunæ orbe, aut circa eſſe, ac contemplari.* 618

Diss. xv. *De Reminiſcentiâ Animæ, aut Memoriâ, cùm à corpore abiuit.* 619

Diss.xvi. *Diuiſio Animæ Varronis, & ea breuiter explicata.* 620

Diss. xvii. *Alia Stoïcorum diuiſio vberior, itemque Senecæ, vtraque explicata.* 621

Diss. xviii. *Principale Animæ Quid, & Vbi ſit? in Corde Stoïcis poni.* 622

Diss. xix. *Aliquid de præſtantiâ Animi, & ad eius cultum adhortatio.* 623.

IVSTI LIPSI PHYSIOLOGIAE STOICORVM LIBRI PRIMI

DISSERTATIO PRIMA.

Aditus in ſermonem. aliquid de ordine in docendâ Philoſophiâ, iuxta Stoicos. Placere quibuſdam, & nobis, à Phyſicis ordiri.

MANVDVCTIO tua nuper me AD STOICAM PHILOSOPHIAM duxit: nondum in ipſam, & in aditu ac veſtibulo videor hærere. Luſtro animi oculis ſublime, pulchrum, ædificium: ecquid inducis, & interiora illa das vſurpare? LIPSIVS. Pænè æquum petis: in viâ poſui, & iure perducam. Sed & otium nunc ac feriæ: quas vbi meliùs vtiliuſque, quàm in hoc ſtudio ac meditatione, tecum ponam? Ariſtotelem memini ſcribere: Ἀνδρείας μὲν καὶ καρτερίας δεῖν πρὸς τὴν ἀσχολίαν, φιλοσοφίας δὲ πρὸς τὴν σχολήν: *Fortitudine & tolerantiâ in negotio opus eſſe, Philoſophiâ in otio.* Pulcherrimè. vbi res & opus, exſerenda ſunt quæ Philoſophia docuit, & robur animi oſtendendum: vbi quies & ceſſatio, illa vſurpanda, & præceptis eius parandi atque inſtruendi velut ad aciem ſumus. Sed tu ecquid vacuus, & auidus? AVD. Vacuus? vaſculum vides inane, & optimi liquoris tamen capax. Auidus? vix ſomnus mihi quietus, ita turbat hoc deſiderium & cupido. Gratificare, exple, & ſiſte. LIPS. Sede, & ſedabo hanc ſitim: pro meâ quidem copiâ, & captu. Nam ardua, ſed ita me Deus, pulchra, ſplendida, auguſta aggredimur: quæ autem? cum Lucretio, VII. Polit. cap. XV.

Iam tibi de ſummâ CAELI RATIONE, DEVMQVE
Diſſerere incipiam, & RERVM PRIMORDIA *pandam.*

Hæc enim Philoſophia, & præſertim Phyſiologia, promittit. Scis porrò & audiſti, trina eſſe Philoſophiæ membra: *Logicam, Phyſicam, Ethicam:* ordine tractanda: ſed quo, dubitatur. Laërtius Stoicos ipſos diſſentire inter ſe ait: & *quoſdam mixtim has Partes* (alij *Locos*, alij *Species*, quidam *Genera* appellarunt) *tradere ac docere, qui cenſent etiam inter ſe confuſas mixtaſque eſſe. Alij diuidunt*, inquit, *& primam Logicam ſtatuunt ac docent; dein Phyſicam; poſtremò Ethicam ipſam: quæ ſententia eſt Zenonis, Chryſippi, Archidemi. Alij autem ab Ethicâ incohant, vt Diogenes; alij hanc ſecundo loco conſtituunt, vt Apollodorus. Porrò autem Panætius & Poſidonius à Phyſicâ initium ſumunt.* Hæc in Laërtio ita leges, parte vnâ ambigenda, quæ eſt de *Chryſippo*. Nam ipſa eius verba in Plutarcho habes, vbi *Ethicam ſecundo loco* tradi vult, vt Apollodorus; non autem *tertio*, vt hîc Laërtio ſcriptum. Sed plerique tamen *Phyſicam* vltimo loco ſtatuunt: & in ipsâ Phyſicâ locum de *Diis* vltimum: διὸ καὶ τελετὰς (ait Chryſippus) ἐκάλεσαν τὰς τούτων παραδόσεις: *ideoque & Teletas* (ea vox Græcis *Finem* ſignificat, itemque *Sacrorum initiationes, & ritus*) *appellarunt, traditiones de Diuinis.* Hæc ita illi: nobis in diſſenſu, Panætij & Poſidonij, magnorum auctorum, ſententia placeat, & conſentiam ſciſcamque *Phyſica* primo loco tradi. Pueriſne? non mehercules: ſed qui paullùm maturiores ad diſciplinam hanc accedunt. Voluptas in eâ parte maior, idonea ad alliciendum & tenendum; dignitas etiam maior, & ſplendor, admirationi excitandæ; denique animi præparatio & cultus, ad *Ethicam* cum fructu audiendam. Itaque vt de *Logicâ* ambigere aliquis iure poſſit, an non præeat; ſic de *Ethicâ*, vix debet. In *Logicâ* In Zenone. De Stoic. pugnant. initio. Ibid.

enim manifeſtior ratio, quòd acuit animos, & ad Veri Falſique diſcrimen & iudicium format: imò & viam modumque Scientiæ ſternit. Itaque, vt verum fatear, aliqua eius notitia, ſed ſummaria, vtiliter præmittatur: cetera ſeponi poſſunt, imò & argutiæ multæ abiici aut deponi. Sen. Epiſt. XLIX. *Quæ dementia eſt, ſuperuacua diſcere, in tantâ temporis inopiâ?* Nos autem eam hîc inſuper habemus, Auditor: quia & Ariſtoteleâ illâ accuratâ imbutum te ſcio; & in Stoicas ſpinas non lubet nunc ingredi, cùm in triſtitiâ hac temporum ſuauius aliquod pabulum animo conueniat, reficiendo & erigendo.

DISSERT. II.

Phyſica laudata. Naturam communem & noſtram eò ducere: fructum etiam inuitare.

POTESTNE autem ſuauius, honeſtius, vtilius iſto *Phyſicorum*? Natura totum ſinum ſuum offert, & pandit: ſupera, media, infera; cælum, terras, ignem, aquas, aëra; quidquid iis continetur, Deum, Genios, Homines; ad hæc ſpectanda & noſcenda inuitat. Quem enim alium, quàm te, id eſt Hominem? De Benef. VI. cap. XXIII. *Non habet Natura inter maxima operum ſuorum,* QVO *magis glorietur, aut* CVI *glorietur*: vt ſcitiſſimè Seneca dixit. Naturam dixi, intellego Deum. Epictetus: Ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον θεατὴν εἰσήγαγεν αὐτοῦ τε, καὶ τῶν ἔργων τῶν αὐτοῦ· καὶ οὐ μόνον θεατὴν, ἀλλὰ καὶ ἐξηγητὴν αὐτῶν: *Deus hominem induxit in hunc Mundum, inſpectorem & arbitrum ſui, atque operum ſuorum: nec ſolùm inſpectorem, ſed enarratorem.* Ita certè. magna hæc & pulcherrima moles, tot varia & magna per eam ſparſa, hominis cauſsâ condita: homo autem, vt Deum norit, Sen. De Vit. Beat. cap XXXI. tum & iſta; *ne tanta eius opera ſine teſte ſint.* Itaque inuitat eò, vt dixi, atque adeò corpus & habitum noſtrum huc direxit. Epiſt. XCIV. *Ille certè vultus noſtros erexit in cælum, & quidquid magnificum mirumque fecerat, videri à ſuſpicientibus voluit.* Ipſe etiam animus eò ducit, vagus naturâ, & varietate ac nouitate rerum lætiſſimus. Ille in hoc corpore, velut in cuſtodiâ clauſus, premitur: niſi Epiſt. LXV. Contemplatio acceſſit, *quæ illum reſpirare rerum Naturæ ſpectaculo iubeat, & à terrenis dimittat ad diuina. Hæc libertas eius, hæc euagatio eſt: ſubducit interim ſe cuſtodiæ, in quâ tenetur, & cælo reficitur.* Cælo, atque etiam terrâ: cuius incola eſt: & totius mundi ciuis, noſſe patriam ſuam auet. Quid incola? imò aduena. & vt in magnum conuentum ac Panegyrim qui veniunt, partim emunt, partim vendunt, honeſtiſſimi quique ſpectandi gratiâ fruuntur: ſic iſte ingenuus, & altæ originis ſuæ memor, non emit, vendit, agellos, pecudes, ædes, magiſtratus; ſed cauſſas magni conuentus, & quæ in eo, inquirit: Quis mundum hunc condidit? quis adminiſtrat? quæ illa mira in aëre, tonitru, fulmen, venti? qui in cælo perennes & lucidi ignes? Mare cur vices ſuas fluendi refluendique habet? in terrâ quid eſt quod eam concutit & mouet? Atque in hac inquiſitione deinde mulcens quædam, & ſimul percellens, admiratio; quæ mater, vt ſic dicam, Sapientiam parit. Plato: Μάλα φιλοσόφου τοῦτο τὸ πάθος, τὸ θαυμάζειν. οὐ γὰρ ἄλλη ἀρχὴ φιλοσοφίας, ἢ αὕτη: In Theæteto. *Valdè Philoſophi illa affectio eſt, Admirari: neque alia origo & initium Philoſophiæ, quàm iſta.* Nobilis diſcipulus, ab eo: Διὰ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν: Ariſtot. I. Poſt. phyſ. cap. II. *Propter Admirationem, homines olim & nunc Philoſophari cœperunt.* Ita eſt. ab illâ inquirere in cauſſas rerum cœperunt; & repertis, ipſa deſiit: ſecutuſque pulcherrimus Philoſophiæ fructus, *Nil admirari.* Ab inquiſitione enim cognitio & Veritas: *quâ nullus animo ſuauior eſt cibus.* Seneca noſter appoſitè: Lactant. I. cap. I. VI. Natur. Quæſt. cap. IV. *Quod erit pretium operæ? quo nullum maius eſt,* NOSSE NATVRAM. *Neque enim quidquam habet in ſe huius materiæ tractatio pulchrius, cùm* MVLTA *habeat futura* VSVI, *quàm quòd hominem* MAGNIFICENTIA *ſui detinet: nec mercede, ſed* MIRACVLO *colitur.* Et mehercules in ipſâ eâ cognitione alij etiam fructus, vt Seneca tangit. Qui? duo præcipui, Modeſtia, & Magnanimitas, quos Cicero porrigit & reuelat. MODESTIAM *quamdam,* inquit, *rerum cæleſtium cognitio adfert iis qui vident, quanta ſit etiam apud Deos moderatio, quantus ordo*: IV. De Finib. & MAGNITVDINEM ANIMI, *Deorum opera & facta cernentibus.* Veriſſimè. nec ad Modeſtiam ſolùm ab illâ moderatione componimur, ſed etiam à comparatione noſtri noſtrorumque; & quàm vilia, fugacia, leuia hæc omnia, præ illis auguſtis & æternis ſint. Idem Cicero alibi de vtroque affectu: ERIGIMVR, *elatiores fieri videmur, humana deſpicimus; cogitanteſque ſupera atque cæleſtia, hæc noſtra, vt exigua & minima* CONTEMNIMVS. Tunc ſcilicet iuuat, *inter ſidera ipſa vagantem, diuitum pauimenta ridere, & totam cum auro ſuo* Senec. I. Quæſt. Nat. Præf.

ter-

terram. Et ab eâ deinde parte *terrarum orbem deſpicientem, anguſtum, & magnâ ex parte mari opertum, dicere: Hoc eſt punctum, quod inter tot gentes ferro & igni diuiditur.* Quid autem, cùm homines videt varia & magna, vt putant, molientes? mercimonia, vadimonia, bella agitantes? quid dicet, niſi

It nigrum campis agmen?

Ibid. Et reuerà, *Formicarum iſte diſcurſus eſt, in anguſto laborantium.* Itaque mi Auditor, ſuauitate & fructu impulſi, huc eamus:

——cælum, mare, ſidera, ſolem,
Lunaíque globum

auidi luſtremus: & totum hunc Naturæ ſinum excutientes, opibus doniſque eius, gnari gratique perfruamur.

DISSERT. III.

Phyſicæ partitio. & à Principiis ordiendum videri, primumque à Deo & diuinis. quæ pars Theologia Naturalis dicta.

AVD. Ah, fruamur. iam indue me, & oſtende. LIPS. Diffuſum & multiplex opus eſt: ſed ordine & compendio contrahemus. Stoicorum partitio hæc fuit, ex Senecâ: (Epiſtolâ LXXXIX.) *Naturalis pars Philoſophiæ in duo ſcinditur, Corporalia & Incorporalia. Vtraque diuiduntur in ſuos, vt ita dicam, gradus. Corporum locus in hos primùm, in ea quæ Faciunt, & quæ ex his Gignuntur. Gignuntur autem Elementa.* Itaque duplex erat tractatio, *Corporum*, & *Non-corporum*. Ad Corpora ſpectant Principia, id eſt Senecæ verbis, *Quæ faciunt*; & deinde *Elementa*, quæ ſcilicet fiunt, & *ex his Gignuntur*. Elementorum nomine ipſe Mundus comprehenditur, qui quattuor his præcipuis membris conſtat: & reliqua minora deinde ex illis fiunt. *Non-corpora* autem ſunt Stoicis* (poſteà videndum) *Vacuum, Tempus, Locus, Categorema*, & ſiquid eſt tale. Sed ex Senecæ igitur verbis ordiri à Principiis debemus: & ratio eò ducit, à ſimplicibus ad compoſita facere gradum. Duo ea ſunt, *Deus* & *Materia*, quod ſtatim diducam: ergo à Deo ordiendum, quod faciemus cum bono ipſo Deo. Hæc pars *Theologia* Græcis dicitur, interdum *Prima Philoſophia*, aut ſimpliciter *Sapientia*, ab eminenti ſcilicet dignitate. Nam quid maius aut amplius, quàm Deum & diuina intueri, agnoſcere? ipſum illum *Principem*, minores *Genios, Prouidentiam, Fatum*, & quæ adhærent? Eſt autem iſta Theologia, *Naturalis* antiquis dicta: quia vel aperit naturam iſtorum, vel & cauſſas in vero, & in naturâ habet. Nam alioqui triplex iis fuit *Theologia*, Varrone apud Auguſtinum pulchrè diſtinguente, (VI. De Ciuit. cap. V) *Fabularis, Naturalis, Ciuilis. Fabularis, quâ maxime vtuntur Poëtæ; Naturalis, quâ Philoſophi; Ciuilis, quâ Populi.* Addit deinde, & partitè explicat: *Primum genus quod dixi, in eo ſunt multa contra dignitatem & naturam immortalium ficta. In hoc enim eſt vt Deus aliquis ex capite, aliquis ex femore ſit, alius ex guttis ſanguinis natus: in hoc, vt Dij furati ſint, vt adulterauerint, vt ſeruierint homini. Denique in hoc omnia Diis attribuuntur, quæ non modò in hominem, ſed etiam quæ in contemptiſſimum hominem cadere poſſunt. At ſecundum genus eſt, quod demonſtraui, de quo multos libros Philoſophi reliquerunt. In quibus eſt, Dij quid ſint, Vbi, Quod genus, Quale, Ex quonam tempore, an ſempiternò fuerint: an ex Igne ſint, vt credit Heraclitus; an ex Numeris, vt Pythagoras; an ex Atomis, vt Epicurus. Sic alia, quæ faciliùs intra parietes* IN SCHOLA, *quàm extra* IN FORO *ferre poſſunt aures. Tertium genus eſt, quod in vrbibus ciues, maximè ſacerdotes, noſſe atque adminiſtrare debent. In quo eſt, quos Deos publicè colere, quæ ſacra & ſacrificia facere quemque par ſit.* Et clauſula eius, ac iudicium: *Prima Theologia maximè accommodata eſt ad theatrum; ſecunda ad mundum; tertia ad vrbem.* Ex quibus liquet, ait Auguſtinus, illum palmam tribuere *Secundæ, quam pertinere teſtatur ad Mundum, quo iſti nihil excellentius opinantur in rebus.* Obſerua, de Mundo. quidni autem ad eum pertineat *Naturalis Theologia*, cùm ipſe *Natura* ſit *rerum*; mox docendum; & Dij hanc ſedem habeant, ac regnum? Itemque obſerua, *iſtos nihil excellentius opinari:* quos *iſtos?* Stoicos propriè. qui Mundum etiam faciunt Deum. Ecce igitur Theologiam, de quâ nobis diſſerendum, & primò quidem: ſiue quia *Deus* Stoicis inter prima Principia, vt dixi; ſiue quia dignitas hoc poſtulat, & primum ſummumque illud rerum inter prima dici. Priorem rationem etiam Cicero expreſſit: (De Vniuerſo.) *Qui intelligentiæ Sapientiæque ſe amatorem profitetur, neceſſe eſt Sapientis intelligentiſque Naturæ* (id eſt Mundi) PRIMAS CAVSSAS *conquirere: deinde* SECVNDAS *rerum earum quæ neceſſariò moueant alias, cùm ipſe ab aliis moueantur.* Ades igitur animo, & ad alta hæc atque diuina mecum tranſſcende. Non enim, vt plerique alij Philoſophi, pauca & tenuia de his Stoici, ſed vberim

&

* Lib. II. Diſſert. V.

& accuratè ſcripſerunt: & quamquam pauca exſtent, tamen vel ex iis videbis & miraberis, quò mentem miſerint, & quàm ad ipſius Veri ſæpè metam. O quàm decet germanum Philoſophum! qui, quantum po-

Sen. Epiſt. LXXVIII. teſt, *animum deducit à corpore, & multùm cum meliore ac* DIVINA *parte verſatur: cum hac querulâ ac fragili, quantum neceſſe eſt.* Itaque de illo verè dicitur:

Mente Deos adiit, & quæ Natura negauit
Viſibus humanis, oculis ea pectoris hauſit.

Quidni autem adeat? illinc ortus, illuc

Natur. Quæſt. I. in Præf. redit: *& hoc habet argumentum diuinitatis ſuæ, quòd illum diuina delectent: nec vt alienis intereſt, ſed vt ſuis.* Arqui non capiet, inquies. Conabitur, & vel veſtigiis aliquid indagaſſe, quid aſſecutum eſſe? delectabit:

De Partib. anim. I. cap. vlt. Ariſtoteles hoc pulchrè: *Etſi res mortales iſtas inferaſque, quòd eæ propiores nobis & magis familiares ſint, pleniùs noſſe poſſimus: tamen* RES ILLAS SVPERAS *ſi vel* LEVITER ATTINGERE *datur, ob eius notitiæ* EXCELLENTIAM, *illaipsâ leui* MAGIS PASCIMVR *& oblectamur, quàm ſi iſta vniuerſa norimus. Non aliter quàm amatoribus ſuauius eſt, amicæ ſuæ vel partem oculo delibare, quàm aliarum tota membra corpuſque inſpicere.* Pulchrè, inquam: & tantum intereſt inter vtraſque illas notitias, quantum inter humum & cælum, hominem & Deum. Conemur igitur.

De Natur. Vniuerſi. τὰ μὲν (vt cum Ocello dicam) τεκμηρίοις σαφέσι παρ' αὐτῆς φύσεως ἐκμαθόντες, τὰ δὲ καὶ δόξῃ, μετὰ λόγου, τὸ εἰκὸς ἀπὸ τῆς νοήσεως στοχαζόμενοι: *alia quidem certis indiciis ſigniſque ab ipsâ Naturâ diſcentes; alia opinatione etiam, Rationis auxilio, ad id quod probabile eſt intellectu ducente, aſſequentes.* Nam certa & plena horum ſcientia, vni Deo conuenit: quod Plato tibi

In Apolog. dicat: Τὸ δὲ κινδυνεύει τῷ ὄντι ὁ Θεὸς σοφὸς εἶναι, καὶ ἡ ἀνθρωπίνη σοφία ὀλίγου τινὸς ἀξία, καὶ οὐδενός: *Ita eſt.* SOLVS DEVS REVERA SAPIENS *habendus: &* HVMANA OMNIS SAPIENTIA *in paruo, aut nullo eſt.* Iraque iam nunc ad Modeſtiam te meque voco; me diſſerendi aut aſſerendi, te cenſendi vel aſſentiendi: & cum Ariſtotele præſcribo, NVMQVAM NOS VERECVNDIORES *eſſe debere, quàm cùm* DE

Senec. VII. Quæſt. Nat. cap. XXX. DIIS AGITVR. O iure, ô meritò! *Si enim intramus templa compoſiti, ſi ad ſacrificium acceſſuri vultum ſubmittimus, togam adducimus, & in omne argumentum Modeſtiæ fingimur: quantò hoc magis facere debemus, cùm de ſideribus, de ſtellis, de Deorum naturâ diſputamus? nequid temerè, nequid imprudenter aut ignoranter affirmemus: aut ſcientes mentiamur.*

DISSERT. IV.

Duo rerum Principia Stoicis eſſe, Efficiens & Patiens: illud, Deum; hoc, Materiam.

HABES de Theologiâ: ordiamur, & quidem à *Principiis* primis. Ea differunt ab *Elementis*, quod clarum eſt: etſi Seneca etiam hac voce viſus comprehendere in hiſce verbis. *Ipſe Elementi locus, vt quidam putant, ſimplex eſt: vt quidam, in Materiam & Cauſſam omnia mouentem, & Elementa diuiditur.* Epiſtolâ LXXXIX. Itaque quidam vnâ voce & loco vtraque illa Principia comprehendebant: alij aliter, quibus Stoici, opinor, noſtri accedebant. Nam ita Laërtius, inter Stoica: Διαφέρειν δέ φασιν τὰς ἀρχὰς, καὶ στοιχεῖα. τὰς μὲν γὰρ, εἶναι ἀγενήτους, καὶ ἀφθάρτους· τὰ δὲ στοιχεῖα, κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν φθείρεσθαι. Ἀλλὰ καὶ σώματα εἶναι τὰς ἀρχὰς καὶ ἀμόρφους· τὰ δὲ, μεμορφῶσθαι. Eadē Stob. in Phyſic. cap. XIII. & Plutarch. I. De Plac. cap. II. *Differre aiunt Principia & Elementa. nam illa, geniture & corruptionis eſſe expertia; hæc autem, in Vniuerſi conflagratione interire. Item* * *corpora ſed informia eſſe Principia; hæc autem formas ſuſcipere.* Clarum eſt, neque aliter Plato & Ariſtoteles cenſuerunt. Elementa prius aliquid habent, & ipſa è Principiis oriuntur: at Principia ideò dicta, quia nihil iis prius, & cauſſam vt ſint præbent aliis, cauſſam ipſa non agnoſcunt.

* De hac lectione aut ſententiâ dico lib. II. infrà Diſſert. V.

Variis varia ſunt, & vix vllâ in re maior, quàm in hoc capite, diſſenſus: ſed Stoici duo ea ponunt, *Agens & Patiens:* ſiue Deum, & Materiam. Laërtius: Δοκεῖ δὲ αὐτοῖς ἀρχὰς εἶναι τῶν ὅλων δύο, τὸ ποιοῦν, καὶ τὸ πάσχον. τὸ μὲν οὖν πάσχον εἶναι, τὴν ἄποιον οὐσίαν, τὴν ὕλην· τὸ δὲ ποιοῦν, τὸν ἐν αὐτῇ λόγον τὸν Θεόν. *Videtur Stoicis duo eſſe vniuerſorum Principia, Efficiens & Patiens. Et Patiens quidem, qualitatis exſortem eſſentiam, Materiam: Efficiens autem, Rationem quæ in ipsâ eſt, ſiue Deum.* Seneca item diffusè: *Dicunt, vt ſcis, Stoici noſtri, duo eſſe in rerum naturâ, ex quibus omnia fiant: Cauſſam, & Materiam. Materia iacet iners, res ad omnia parata, ceſſatura ſi nemo moueat: Cauſſa autem, id eſt Ratio, Materiam format, & quocumque vult, verſat: ex illâ varia opera producit. Eſſe ergo debet aliquid Vnde fiat, deinde à Quo fiat: hoc Cauſſa eſt, illud Materia.* Epiſt. LXV. Et ſtatim: *Quærimus quid ſit Cauſſa? Ratio faciens, id eſt Deus.* Iterumque: *Nempe vniuerſa ex Materiâ, & ex Deo, conſtant.* Cicero: *Naturam diuidebant in res duas: vt altera eſſet Efficiens, altera autem quaſi huic ſe præbens, ex quâ efficeretur aliquid. In eo quod Efficeret,*

Vim eſſe cenſebant: in eo quod Efficeretur, Materiam quandam: in vtroque tamen vtrumque. Neque enim Materiam ipſam cohærere potuiſſe, ſi nullâ Vi contineretur; neque Vim ſine aliquâ Materiâ. Nihil eſt enim, quod non alicubi eſſe cogatur. In quo tamen opinio ſiue error vetus notandus, cenſentium Materiam ſimul Deo æternam, nec alterum ſine altero fuiſſe. Obſerua etiam, *Naturam ſic diuidi.* quod Platonicum eſt, itemque Stoicum: & in illo totum dogmatis Apuleius: Τὰς οὐσίας, *quas Eſſentias dicimus* (ſiue *Naturas*) *duas eſſe ait Plato, per quas cuncta gignantur, Mundusque ipſe. quarum vna, cogitatione ſolâ concipitur* (Deus:) *altera, ſenſibus ſubiici poteſt*, quæ eſt Materia. Itemque de eo Laërtius: Δύο δὲ πάντων ἀπέφηνεν ἀρχάς, Θεὸν καὶ ὕλην, ὃν καὶ νοῦν προσαγορεύει, καὶ αἴτιον: *Duo rerum omnium Principia Plato ſtatuit, Deum & Materiam; quem illum etiam Mentem appellat, & Cauſſam.* Hæc autem vetus, & ab ipſo Homero eſt opinio, vt cenſent. qui *Proteum, & Eidotheam induxit allegoricè: primam quidem & principem cauſſam* (ipſa vox dicit) *Proteum appellans: quæ autem in ſpecies vertitur Eſſentiam, Eidotheam.* Quid Thales? *Mentem & Aquam* Initia poſuit: rectâ interpretatione, Deum & Materiam. Pythagoras idem: cui Μονὰς, *Vnio*, eſt Mens ſiue Deus; Δυὰς, *Binio*, Materia. Simile in pleriſque aliis, ſi lubet examinare: & veritas hæc multis innotuit.

De Dogmate Plat. — *In Platone.* — *Odyſſ. Δ.* — *Empir. aduerſ. Mathem.*

DISSERT. V.

Eapſa, Naturas appellari: ſed eminenter, Deum. Itemque Mundum in hoc nomen venire.

DIXIMVS *Eſſentias* ſiue *Naturas* duas eſſe: quod vberiùs paullò diducendum eſt, & mens ac ſermo hîc Stoicorum explicanda. Lactantius præeat: *Stoici Naturam in duas diuidunt partes. vnam quæ efficiat; alteram, quæ ſe ad faciendum tractabilem præſtet. In illâ primâ, eſſe Vim faciendi; in hac Materiam, nec alterum ſine altero eſſe poſſe. Ita iſti vno Naturæ nomine res diuerſiſſimas comprehenderunt,* DEVM *&* MVNDVM, *Artificem & Opus. dicuntque alterum ſine altero nihil poſſe, tamquam Natura ſit Deus Mundo permiſtus. Nam interdum ſic confundunt, vt ſit Deus ipſa Mens mundi, & Mundus ſit corpus Dei.* Habes ferè quæ Cicero ſuprà, ſed paullò magis explicata: videſque & Deum *Naturam* dici, & Materiam. Sed illum maximè, quatenus tamen inſertus eſt Mundo, & molem hanc animat, continetque. *Lib. VII. cap. III.*

Laërtij iſta mens: Φύσιν ποτὲ μὲν ἀποφαίνονται τὴν συνέχουσαν τὸν κόσμον· ποτὲ δὲ τὴν φύουσαν τὰ ἐπὶ γῆς: *Naturam modò dicunt, eam quæ Mundum continet; modò illam quæ gignit producitque ſuper terram.* Prima illa dictio, eſt noſtra: & Cicero palàm huc adſpexit, imò vertit, cùm ſcripſit: NATVRA *eſt igitur quæ* CONTINET *Mundum omnem, eumque tuetur: atque ea quidem non ſine ſenſu atque ratione.* Sine ſenſu? quomodo poſſit, cùm ipſa ſit illa *ſentiens & intelligens*, id eſt Deus? Idem ſcriptor: *Mundum & eius partes Naturâ ſentiente teneri, in quâ Ratio perfecta inſit, quæ ſit eadem ſempiterna. Quam vim animum eſſe dicunt Mundi, eandemque eſſe Mentem Sapientiamque diuinam.* Vides clarè, hanc Naturam, Mentem eſſe Dei & Rationem, vno verbo Deum: quid enim in illo, niſi noſtrâ diſtinctione, diſtinctum? Seneca: *Quid aliud eſt Natura, quàm Deus, & diuina Ratio, toti mundo & partibus eius inſerta?* Et alibi cauſſam etiam appellationis adiungit: *Vis Deum Naturam vocare? non peccabis. eſt enim* EX QVO *nata ſunt omnia.* Lactantius ponit hoc, & approbat: *Melius igitur Stoicorum omnium* ACVTISSIMVS SENECA, *qui vidit nihil aliud Naturam eſſe, quàm Deum.* Ipſum hoc Plinius, plurimùm ſanè Stoicus: *Declaratur Naturæ potentia, idque eſſe quod Deum vocamus.* Et iterùm: *Hic eſt Deus, per quem intelligitur eadem, & parens rerum omnium & magiſtra, Natura.* Sed in verbis Lactantij etiam erat, *Mundum à Stoicis Naturam vocari.* Quod verum eſt. vt in Seneca: *Quocumque venerimus, eâdem rerum Naturâ vtendum eſt.* Plinio: *Idemque mundus rerum Naturæ opus, & rerum ipſa Natura.* Quid ita? quia Mundus & à Deo primâ Naturâ factus eſt; & ipſe illi inſertus, facit Mundum dici Deum. Confundunt igitur. vt Manilius, obſcuriuſculo aliter verſu:

In Zenone. — *II. De Nat. deor.* — *IV. De Benef. c. VII.* — *II. Quæſt. Natur cap. XLV.* — *Lib. II. cap. IX.* — *Lib. II. cap. VII.* — *Conſol. ad Heluc. cap. VIII.* — *Lib. II. cap. I.*

Materieq́ datum eſt cogi, ſed cogere Mundo: *Lib. I.*

quod eſt, Materiam pati; Deum agere, qui dicitur & Mundus. Atque eadem iſta Natura rerum, *Communis* etiam Stoicis dicitur, vt à Particulari cuiuſque rei abiungant. Sic Seneca: *Duo nos pulcherrima, quocumque mouebimur, ſequentur, Natura Communis, & propria Virtus.* Chryſippus apud Plutarchum: Ὅτι δὲ ἡ κοινὴ φύσις, καὶ ὁ κοινὸς τῆς φύσεως λόγος, οὐδὲ τοὺς ἀντίποδας λέληθεν: *Quòd ſit aliqua Communis Natura, & Communis etiam ipſius Naturæ Ratio, nec Antipodas quidem latet.* Obſerua. Communis eſt Natura, atque *Conſol. ad Heluc. cap. VIII.*

atque etiam Ratio in eâ Communis, quæ omnia digerit & format. Longè enim Stoici noſtri ab illis, qui brutam aliquam & ſine ſenſu Naturam ſtatuebant, omnia gignentem ac conſeruantem. Inter quos Strato Phyſicus nobilis, apud Lactantium: (Lib. De Irâ, c. x.) *Habere Naturam in ſe vim gignendi & minuendi, ſed eam nec ſenſum habere vllum, nec figuram.* Idem magnus ille Hippocrates videtur cenſuiſſe. (VI. Epidem.) Ἀνεύρισκει, inquit, ἡ φύσις αὐτὴ ἑαυτῇ τὰς ἐφόδους, οὐκ ἐκ διανοίας: *Inuenit ipſa ſibi Natura vias, non ex ratiocinatione.* Et iterùm: Ἀπαίδευτος ἡ φύσις, ἐκ τοῦ σαυτοῦ μαθοῦσα τὰ δέοντα ποιεῖν: *Indocta eſt Natura, ex ſeipſá gnara eorum quæ facere debet.* Profectò hi tales Diuinitatem concutiunt aut euertunt: & (Lib. III. c. XXVIII.) *cum vellent perſuadere*, ait Lactantius, *nihil eſſe diuinâ mente perfectum, Naturam dixerunt eſſe rerum omnium matrem: quaſi dicerent, omnia ſuâ ſponte eſſe nata.* Et de iiſdem ipſis: *Probabile eſt, inquiunt, Materiam rerum & habere & habuiſſe Naturam ſuam & vim.* Quaſi igitur in ipsâ Materiâ tale inſitum quod produceret: ſed brutum & ſenſus expers, vt Materia ipſa. Quod refellit idem egregiè: *Quam vim potuit habere, nullo dante? quam Naturam, nullo generante? Si habuit vim, ab aliquo eam aſſumpſit: à quo autem aſſumere, niſi à Deo potuit?* Sed & Plato oſtendit, (In Sophiſtâ, & X. De Legib.) olim ſic fuiſſe qui deſiperent plures. Τῶν τῶν πολλῶν δόγμα, inquit, καὶ ῥῆμα, τὴν φύσιν πάντα γεννᾶν ἀπό τινος αἰτίας αὐτομάτης, καὶ ἄνευ διανοίας φυούσης: *Hoc multorum dogma eſt, Naturam omnia gignere ſuâ ſponte & vi, ſine Ratione aliquâ producente.* Quid autem tu Plato? Ego verò aſſero, inquit, ὅτι μετὰ λόγου τε, καὶ ἐπιστήμης θείας, ἀπὸ θεοῦ: *quòd cum Ratione fiant, & diuina Scientiâ, & ab ipſo Deo.* Iterumque alibi: (In Phileto.) Τὴν φύσιν μετὰ λόγου, καὶ σὺν λόγῳ καὶ νῷ, τὰ πάντα διακοσμεῖν: *Naturam iuxta Rationem, & cum Ratione ac Mente, cuncta adornare.*

DISSERT. VI.

Definitio Communis Naturæ, id eſt Dei. Ignem eſſe, & dici Stoicis, atque etiam priſcis.

SED quæ eſt igitur Stoicis iſta Natura, & quomodo definitur? Habes apud (In Zen.) Laërtium: Δοκεῖ δὲ αὐτοῖς, τὴν μὲν φύσιν εἶναι πῦρ τεχνικόν, ὁδῷ βαδίζον εἰς γένεσιν. ὅπερ ἐστὶ, πνεῦμα πυροειδὲς καὶ τεχνοειδές: *Cenſent ipſi Naturam eſſe ignem artificialem, viâ progredientem ad generationem. quod eſt, Spiritus ignis & artis ſimilitudinem præ ſe ferens.* Ipſa hæc finitio (II De Natur. deor.) Zenoni tribuitur à Cicerone: *Zeno Naturam definit, ignem eſſe artificioſum, ad gignendum progredientem viâ.* Quare *Ignem*? quia Stoici vim & vitam omnem Mundi, atque ipſum adeò Deum in igne ponebant, imò Deum eſſe. Sed ignem non quemcumque, non hunc noſtrum corruptorem & corruptibilem; ſed *artificioſum*: id eſt, artificem atque opificem, condentem ratione & velut arte, vegetantem ac ſeruantem. Dixi *velut arte*, & Laërtius benè interpretatur: ſimile dumtaxat aliquid in eo ſpiritu ignis & artis eſſe. Cicero hoc explicat: (Ibid.) *Artis enim maximè proprium eſſe creare & gignere: quodque in operibus noſtrarum artium manus efficiant, id multò artificioſiùs Naturam.* Itaque dicitur ab iiſdem *Natura, magiſtra artium reliquarum*: (Cicero pluribus locis.) item, *prouida & ſollers*: denique, *quâ nihil poteſt eſſe callidius*. Ideoque iidem Stoici plurimùm generationi rerum *Rationem* præficiunt, & ſic loquuntur. vt Seneca: (De Vit. beat. cap. XXXII.) *Quæ Ratio merſa & confuſa diduxerit.* Iterùm: *Incorporalis Ratio ingentium operum artifex.* Quia ſcilicet artifice hac Ratione adminiſtrante Deus è confusâ & rudi Materie omnia formauit. Hæc igitur Natura: atque adeò hæc eſt Deus. Semel enim & ſeriò hoc diſce, Ignem iſtum & *Naturam* κατ' ἐξοχὴν & eximiè, ſuprà Materiam, dici; eumdemque Deum: & fieri omnia ab illo, atque etiam (ita locuti noſtri ſuprà, ſi obſeruaſti) ex illo. Nihil enim eſt ſine mixtione hac aliquâ Ignis. Itaque Stoici iidem hanc dictam definitionem tribuunt etiam Deo. Plutarchus & Stobæus apertè: *Deum Stoici dicunt* εἶναι πῦρ τεχνικόν, ὁδῷ βαδίζον ἐπὶ γενέσει κόσμου, ἐμπεριειληφὸς πάντας τοὺς σπερματικοὺς λόγους, καθ' οὓς ἕκαστα καθ' εἱμαρμένην γίγνεται: *eſſe ignem artificioſum, viâ vadentem in generatione Mundi, continentem intra ſe omnes ſeminales rationes, iuxta quas ſingula Fato deinde fiunt.* Ait, ἐπὶ γενέσει: quod tamen in Athenagorâ, vbi eadem hæc deſcriptio, (De Reſurrect.) legitur, ἐπὶ γενέσεις: *in generationibus*. quod non reiicias, imò eligas pro Stoicâ mente, qui plures Mundos, alium poſt alium, à conflagratione conſtituebant. Dicit & *Mundi*, non rerum ſingularium *generationem*: quia primarium Dei opus illud eſt, & in eo, occultis Fati ſeminibus, ſingularum rerum ortus abortuſque, & quod adhæret, incluſi. Nam Ignis ille *complectitur*, inquit, *in ſe rationes omnes ſeminales*: id eſt, rerum omnium Idéas, ſiue exemplaria formaſque, vt Plato appellat. Sed noſtri *Seminum* comparatione magis vtuntur: quia

incluſa in iis & occulta, quæ mox producuntur. Placuit & Triſme, iſto hæc imago. *Vides*, inquit, *agricolam, ſemen in terram proiicientem, ibi frumentum, ibi hordeum, ibi aliud? Tale eſt Deus, qui in cælo quidem ſeminat immortalitatem, in terrâ mutationem, in Vniuerſo motum & vitam.* Ecce ſeminales *Rationes:* & ipsâ eâ voce Damaſcenus noſter vtitur & agnoſcit: Πάντων, inquit, αἴτιος, καὶ πάντων τοὺς λόγους τῶν ὄντων, καὶ τὰς αἰτίας, ἐν ἑαυτῷ προέχει: *Deus omnium auctor eſt, & omnium quæ ſunt Rationes in ſe & cauſſas iam antè habet.* Ipſe, inquam, habet & continet: ideoque benè è Stobæo. & Athenagorâ ἐμπεριληπτικὸς protuli: etſi in Plutarcho ἐμπεριεκτικὸς editur, *continentis*, vt ad *Mundum* referatur. Vltimum deinde erat, *iuxta eas rationes Fato omnia fieri.* quæ eſt implexa ſeries cauſſarum, & rebus inſita, locis ſuis & temporibus proferenda: de quâ dictum alibi & dicendum. Iam hæc, opinor, capis.

Cap. XIV. · De Orthodoxâ fide, cap. XIII.

AVD. Capio, non etiam probo. nam quis Deum ignem cenſeat, aut quæ ratio huc duxit? LIPS. Neque nimis tamen hæc aliena à Ratione, imò à Religione noſtrâ cenſe, cui dictio iſta alludit: non enim dicam, aſſentit. De Ratione, mouit eos quod à calore aut igne omnem vigorem aut vitam viderent, vt tetigi; in ipſo etiam Animo noſtro acrimoniam & ſenſum. Itaque iamdiu antè Parmenides & Hippaſus dixerant, *principium rerum Ignem eſſe:* quid niſi Deum? Heraclitus etiam apertiùs, Deum definiuit, τὸ περιοδικὸν πῦρ ἀΐδιον: *ambientem & circulantem ignem æternum*, id eſt aſtra & ætherem. Homerum etiam eò trahere poſſis, qui θεσπιδαὲς πῦρ, *diuinum ignem* ideò dixiſſe videatur. Nam Hippocrates quidem apertiſſimè: Δοκέει δέ μοι ὃ καλέομεν θερμὸν, ἀθάνατόν τε εἶναι, καὶ νοεῖν πάντα, καὶ ὁρῆν, καὶ ἀκούειν, καὶ εἰδέναι πάντα τὰ ὄντα καὶ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι: *Videtur mihi id quod Calidum, ſiue Ignem, dicimus, immortale eſſe, & intelligere omnia, & videre, & audire, & ſcire omnia præſentia & futura.* Poteſt aliquid, ante natos Stoicos, magis Stoicum? Tribuit enim Æternitatem, * Senſus, Intellectum, Scientiam & Præſcientiam. Neque diſſimilia Plinius de Deo: *Quiſquis eſt*, inquit, *Deus, totus eſt ſenſus, totus viſus, totus auditus, totus animæ, totus animi, totus ſui.* Quid mirum tota hæc in eo eſſe, à quo ſic largiter dimanant partita omni æuo in omnes? Sed profanos vt omittam, ſacri ſcriptores huc etiam eunt. Liceat Ter-maximum inter eos recenſere, cuius philoſophia valdè cum Moſaicâ (in multis quidem) conſentit. Ille paſſim Deum φῶς, ſiue *Lumen*; & Dei filium, φωτεινὸν λόγον, *Lucidum verbum* appellat. Ille autẽ Stoicorum ignis, Lux & Splendor veriùs eſt, cum calore tamen, quàm denſus aliquis Ignis. Enimuerò ipſe Moyſes imaginem iſtam Deo donat: *& apparuiſſe ſibi* ſcribit, *in rubo ardente*; Iſraëlitis præiuiſſe, *in columnâ ignis*; ſed & *Ignis conſumens* alibi appellatur. Quid, quòd ſacer ille Spiritus in Apoſtolos venit & ſe oſtendit, *in Linguis igneis*? Non quòd Ignem Deum dicamus, abſit: ſed quòd ille *diuinæ proprietatis* (verba Dionyſij Areopagitæ) *inter hæc, quæ ſub oculos cadunt, plurimas imagines habeat.* Itaque Stoici haud nimis abſurdi, ſi diuinitatem illi dederunt: quod & conſenſu pleræque gentes, velut naturâ præeunte, fecerunt. qui Veſtam ſcilicet & ignem perpetuum coluerunt. De quo ſcripſimus aliquid in Syntagmate *De Veſtâ*.

De Princip. · * Melius, quam ſupra de Naturâ. · Cap. XV. de Diuin. Nom.

DISSERT. VII.

Aliæ definitiones Dei, in quibus, Spiritus, Animus, Mens, Ratio dicitur, & per omnia diffundi.

AT verò cautiùs etiam & veritati propiùs Stoici locuti, cùm Deum definierunt non *Ignem*, ſed *Spiritum Igneum*. Ita enim Poſidonius, cuius hæc verba in Stobæo: Θεός ἐστι πνεῦμα νοερὸν καὶ πυρῶδες, οὐκ ἔχον μορφὴν, μεταβάλλον δὲ εἰς ἃ βούλεται, καὶ συνεξομοιούμενον πᾶσιν: *Deus eſt Spiritus intelligens & Igneus, formam ipſe non habens, ſed in omnes ſe vertens, & omnibus aſſimilans.* Ait Spiritum eſſe, & quidem *intelligentem*: quis hæc abnuat? addit *Igneum*, & ſenſu aliquo feras, vt ſit in illo puro & æthereo igne. Sic enim & Democritus: Θεὸν εἶναι νοῦν ἐν πυρὶ σφαιροειδεῖ: *Deum eſſe mentem in igne ſphærico.* Et Plato apud Iuſtinum Martyrem, Deum locat ἐν τῇ πυροειδεῖ οὐσίᾳ, *in igneâ ſubſtantiâ.* Addit, *Formam non habere.* veriſſimè: & huc Lactantius adſpexit, dum ſcripſit: *Stoici negant vllam formam habere Deum.* Sed quamquam ipſe formam non habeat, non certè vllam aſpectabilem, tamen omnes formas format, atque in iis ſe oſtendit. Ipſa hæc Poſidonij ita Triſmegiſtus: Μίαν μὲν οὖν ἰδέαν ἔχει θεὸς, ἥτις ἐστὶν ἰδία αὐτοῦ, ἥτις ταῖς ὄψεσιν οὐχ ὑποπίπτει, ἀσώματος· καὶ πάσας διὰ τῶν σωμάτων δείκνυσι: *Vnam quidem Ideam & formam Deus habet, quæ propria eſt eius, ſed quæ humanis adſpectibus non ſubiicitur, vt quæ ſit incor-*

Cap. XI.

incorporea: & omnes tamen formas per corpora oſtendit. Itaque benè dicitur, Deum nemo vidit: &, omnes in omnibus cottidie vident. Sed redeo ad *Spiritum*, ne craſſulos ita fuiſſe Stoicos opinemur. Idem igitur Poſidonio iamante Zeno dixerat, Θεὸν εἶναι πνεῦμα, διῆκον δι' ὅλου τοῦ κόσμου: *Deum eſſe Spiritum, pertinentem per totum Mundum.*
1 De Nat. deor. Quod tamen Cicero vertit: *Rationem quamdam, per omnem Naturam pertinentem:* & ipſa hæc adtribuit Zenoni. Nam *Rationem* aut *Spiritum* dicas, haud intereſt, aut leuiter intereſt; ſicut ſi *Animam, Animum, Mentem* (nam & ſic appellant:) niſi quòd illa nobilior Animæ pars, *Animus, Mens, Ratio* magis ſueuit vocari. Ita enim iterùm hoc ipſum aliter reddit Cicero, ſed Pythagoræ
Ibidem. adſcribit: *Deum eſſe Animum, per Naturam rerum omnem intentum & commeantem.* E quo totidem verbis Minutius Felix eleganti illo Dialogo transſcripſit. Eſt igitur hæc omnia: & ſic Virgilius:

SPIRITVS *intus alit, totamq; infuſa per artus*
MENS *agitat molem.*

iv. Acad. Et Cicero: *Mundum eſſe ſapientem, & habere* MENTEM, *quæ & ſe, & ipſum fabricata ſit, & omnia moderetur, moueat, regat. Mundum,* inquit, *fabricata eſt:* ſcimus. ſed quod præit, *& ſe fabricatam* eſſe, quo ſenſu verum erit? Nam Mens quidem illa æterna: niſi velit, in exuſtione Mundi, hanc Mentem confuſam cum Materie ſedem & ſplendorem nondum habere; fabricare ea ſibi & diſponere in condito iam mundo. Sed ſimplicius fortaſſe ſcribi: *quæ & ipſum fabricata.* At his etiam nominibus Iulius Firmicus, iurutiſſimus Stoicus, Deum deſcribit:
Lib. 1. Mathes. *Mens illa diuina, Animusque cæleſtis per omne mundi corpus, in modum circuli collocatus, & nunc intrinſecus, nunc extrinſecus poſitus, cuncta regit atque componit: & propriâ originis generatione conceptus, ſe ad creanda & conſeruanda omnia, ignitâ & ſempiternâ agitatione perpetuat.* Quæ verba rebus fæta & grauida, aperienda & educenda leuiter in lucem ſunt. *In modum circuli* collocat: quia in Æthere *Principale* hoc (mox dicendum) ponunt. Addit, *intrinſecus & extrinſecus* eſſe. id eſt, in Mundo, & extra eum in Vacuo ferri: atque vt Seneca loquitur, *opus ſuum intrà & extrà tenere.* (1 Natur. Quæſt. in Præfat.) Deinde, *propriâ originis generatione conceptum:* quod ſanè illa Tullij adfirmat, aut explicat, & iam nil mutemus. Ita enim & Seneca in Fragm. XII. Conceptus & genitus, ſed à ſe dici poteſt: quia in Chao, vt dixi, cùm in Igne omnia verſa, & ipſe deinde Ignis in Aquam (*infrà explicanda) opus habet ſeſe educere, & puritati priſtinæ aſſerere, atque ita, quodam ſenſu, generare. (* Lib. 1.) Sed vt in re pergam, his ipſis vocibus Seneca afficit, & Iouem appellat *Animum ac Spiritum mundani huius operis.* & quare omnia iſta? quia ire volebant & commeare per omnia, atque vt verbis illorum dicam (in Laërtio) εἰς ἅπαν τοῦ κόσμου μέρος διήκειν τὸν νοῦν, καθάπερ ἐφ' ἡμῶν τὴν ψυχήν: *per omnia Mundi membra Mentem pertinere, vt in nobis hanc Animam.* Nota, nota. eſt magni huius Mundi ſua quædam Anima, vt in paruo hæc noſtra: atque illa rector eſt, & Deus. Eſt Academicorum vetus ſententia, & ponit ita Cicero:
In Naturâ ſentiente Ratio perfecta ineſt: quam 1. Acad.
vim Animum dicunt eſſe Mundi: & adſignificat Stoicos tenuiſſe. Cleanthes quidem & Oenopides ex iis, apud Stobæum: Θεὸν εἶναι τὴν τοῦ κόσμου ψυχήν: *Deum eſſe mundi animam.* Et Lactantius vniuersè: *Ita Stoici interdum confundunt, vt Deus ſit ipſa Mens Mundi, & Mundus corpus ſit Dei.*

DISSERT. VIII.

Mundum ipſum Deum etiam Stoicis dici, ſed propriè tamen eius Animam.

ET ſanè Stoici ſæpè ſic loquuntur, etſi parùm ſanè; atque adeò ipſum Mundum, hoc adſpectu, faciunt Deum. Manilius:

—— VIVERE *mundum*
Et RATIONIS *agi motu: cùm* SPIRITVS *Vnus*
Per cunctas habitet partes, atque irriget orbem,
Omnia peruolitans, CORPVSQVE ANIMALE *figuret.*

Vult Animal eſſe Mundum, Ratione regi, Spiritu vegetari & irrigari. Hoc iamantè Plato: Ζῶον ὁ κόσμος, καὶ λογικὸν καὶ ἔμψυχον: *Animal eſt Mundus, & Rationale & Animâ præditum.* Poſidonius Stoicus: Κόσμος οὐσία ἔμψυχος καὶ αἰσθητική: *Mundus, natura animata & ſentiens.* Talem igitur naturam, dicebant Deum. Iterùm Manilius:

Quâ pateat Mundum diuino numine verti, Lib. 1.
Atque IPSVM *eſſe* DEVM.

Didymus apud Euſebium: Οἱ Στωϊκοὶ δὲ ὅλον τὸν κόσμον, σὺν τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, προσαγορεύουσι Θεόν: *Stoici totum Mundum, cum partibus eius, appellant Deum.* (iv. de Præpar. Euang.) Ipſa hæc noſter Seneca: *Totum hoc, quo continemur, & vnum eſt,* Epiſt. xcv.
& DEVS *eſt: & ſocij eius & membra ſumus.*

Ite-

Epiſtolâ XCVII. Iterumque alibi: *Totum hoc, quo diuina & humana concluſa ſunt, vnum eſt:* MEMBRA *ſumus corporis magni.* Et Lactantius eos refutans: Lib. VII. cap. III. *Nam ſi hæc omnia quæ videmus,* DEI MEMBRA *ſunt, iam inſenſibilis ab his conſtituitur Deus.* Multa enim in Mundo ſcilicet, aut plurima, ſine ſenſu. Tamen hanc II. Quæſt. cap. XLV. ſententiam iterùm Seneca aſſerit: *Vis Deum Mundum vocare? non falleris. ipſe enim eſt totum quod vides, totus operibus ſuis inditus, & ſe ſuſtentans vi ſuâ.* Itaque pro hoc ſenſu, in Apologet. c. XLVII. parte vera Tertulliani ſcriptio: *Platonici & Stoici corporalem ſtatuunt Deum:* ſcilicet Mundum. Etſi Plato primam Mentem magis pro Deo agnoſcit, Deo, inquam, primo. Ita Seneca in fragmento quodam, apud VI. De Ciuit. cap. X. Auguſtinum: *Ego feram aut Platonem, aut Peripateticum Stratonem: quorum alter* (Plato) *Deum ſine corpore fecit, alter ſine animo?* Plato enim ſupremam Mentem architectricem agnoſcit, liberam & ſecretam ab omni contagione mortali; atque vt Cicero loquitur, *Deum ſtatuit* ἀσώματον, *incorporeum:* at Strato eumdem ſine Animo, id eſt Naturam hanc rerum & Mundum, ſine Mente gubernante. Hæc ſententia Stratonis eſt, quam Manilius tangit:

Aut neque terra patrem nouit, nec flamma, nec aër
Aut humor, faciuntque Deum per quattuor artus,
Et Mundi ſtruxère globum, prohibentque requiri
Vltra ſe quidquam.

Id eſt, Siue quattuor elementa non habent auctorem & originem, ipſa ſunt & faciunt iuncta Deum, nec alium præter ſe, aut ſupra ſe, habent. Sed ad Stoicos. quia igitur Mundus Deus, dabant etiam ei globoſam Epiſtolâ XCIV. formam. Seneca: *Si rotundam illis,* QVALEM DEO, *dederint formam.* Idem in Claudium ludens: *Dic nobis, qualem Deum iſtum fieri vultis? Stoicum? quomodo poteſt* ROTVNDVS *eſſe, vt ait Varro, ſine capite, ſine præputio?* Obſerua hæc poſtrema, iocosè in Epicuréos dicta, qui Deum faciebant humanâ ſpecie: at Stoici negabant, & animal quidem eſſe, ἀλλ᾽ οὐκ ἀνθρωπόμορφον: *ſed non humanâ aliquâ formâ.* Hæc eſt ſententia, quam neque nos, neque item Plutarchus ſanam habet: & iis obiicit, ὅτι Θεὸν ἀρχὴν ὄντα, σῶμα νοερὸν καὶ νοῦν ἐν ὕλῃ ποιοῦντες, οὐ καθαρὸν, οὐδὲ ἁπλοῦν, οὐδὲ ἀσύνθετον, ἀλλ᾽ ἐξ ἑτέρου καὶ δι᾽ ἑτέρου ἀποφαίνουσι: *quòd Deum, qui principium eſt, Corpus tamen intelligens & Mentem in materie faciunt; atque ita non purum, neque ſimplicem, neque incompoſitum, ſed ex alio & per aliud conſtituunt.* Tamen Varro mitigare & ad veritatem magis flectere videtur, ſi benè exaudimus. Pulchra hæc eius in Auguſtino: *Varro de Naturali Theologiâ* VII. De Ciuit. cap. VI. *præloquens dicit,* DEVM *ſe arbitrari* ANIMAM MVNDI: *& hunc ipſum* MVNDVM *eſſe* DEVM. Sed diſcrimen deinde addit, quod valdè velim notes. *Sicut hominem ſapientem, cùm ſit ex Animo & Corpore, tamen ab Animo dicimus ſapientem; ita Mundum Deum dici ab Animo, cùm ſit ex Animo & Corpôre.* Hoc vult, Mundum à ſe aut per ſe non eſſe Deum; tantùm à parte meliori, id eſt Mente illâ æternâ, quæ tamen inſita Mundo, vt illa aliqua in Homine. Non igitur Mundus αὐτόθεος & ſuâ naturâ Deus, ſed κατὰ μετάδοσιν vt dicunt Græci, & quia communicat & participat illam Mentem. Tale omnino etiam Chryſippus, apud Tullium: *Vim diuinam in Ratione eſſe poſitam, & vniuerſæ naturæ Animo atque Mente: ipſumque Mundum Deum dici, & eius Animi fuſionem vniuerſam.* Id eſt, Primò quidem & verè Deus eſt Ratio ſiue Mens: ſecundariò tamen & Mundus, per quem Animus ille ſe fudit, & cui infudit. Seneca eò collineat: *Quid eſt Deus?* MENS I. Quæſt. in Præf. *vniuerſi. Quid eſt Deus? totum quod vides, & quod non vides totum.* Primò & hîc Mens eſt Deus, ſecundò hæc Mentis ſedes & vniuerſi moles. Triſmegiſtus etiam clariſſimè: Δεύτερος Θεὸς, ὁ κόσμος, ἐν ζῶον Cap. VIII. ἀθάνατον: *Secundarius Deus, Mundus, & animal immortale.* Et ſubiicit pulcherrimè: Πρῶτος γὰρ πάντων, ὄντως καὶ ἀΐδιος, καὶ ἀγέννητος, καὶ δημιουργὸς τῶν ὅλων, Θεός: *Primus enim omnium, reverà eſt Deus, ille æternus, & ingenitus, & omnium conditor atque opifex.* Itaque & Stoici ſæpè ſic attollunt, & à corpore Mundi iſto auellunt. vt Seneca: *Quid* I. Quæſt. in Præf. *inter naturam Dei & noſtram intereſt? noſtri melior pars eſt animus: in illo* NVLLA PARS EXTRA ANIMVM. Sed & ſuperiora, quæ attuli, eódem eunt: ſequamur. Nam quod illos longiùs duxit, & induxit, hoc fuit, quòd ſociabant hunc Animum cum Mundo, vt partem, & formam: at nos ſcimus, cum Lactantio, *Diuinum quidem Spiritum* Lib. VII. cap. VI. *eſſe vbique diffuſum, eoque omnia contineri: nec tamen ita, vt Deus ipſe, qui eſt incorruptus, grauibus & corruptibilibus miſceatur elementis.* Continetur rebus, non confunditur; format eas, non forma; animat, etſi non anima.

Cap. XVI. Benè, vt pleraque, Damaſcenus: Αὐτὸς ὁ Θεὸς διὰ πάντων ἀμιγῶς διήκει, καὶ πᾶσι μεταδίδωσι τῆς ἑαυτοῦ ἐνεργείας, κατὰ τὴν ἑκάστου ἐπιτηδειότητα καὶ δεκτικὴν δύναμιν: *Deus ipſe omnia peruadit, ſed ſine mixtione; & omnibus vim & efficaciam ſuam participat, ſed pro cuiuſque aptitudine & captu.* Concludimus denique, & in parte tuemur Stoicos Plutarchi hiſce verbis: Θεὸν καὶ τὸν κόσμον, καὶ ἀστέρας, καὶ τὴν γῆν λέγουσι· τὸν δὲ ἀνωτάτω πάντων, νοῦν ἐν αἰθέρι: *Deum Stoici dicunt, & Mundum, & Stellas, & Terram; ſed* SVPREMVM *illum,* MENTEM *in æthere.* Ipſa eſt intima mens eorum, alia poſſe dici Deos, & diuinitatem communicare: ſed vnum, verum, ſummum eſſe *Mentem:* atque eam in Æthere. Non enim otioſus hoc quoque audi. quia Principale iſtud Animæ, ſiue Græcis ἡγεμονικὸν, in Æthere ſedem habet. Etſi cum aliquo inter eos diſſenſu. nam *vulgò Stoici*, ait Laërtius, *Ætherem faciunt mundi ἡγεμονικὸν, at Poſidonius Cælum, Cleanthes Solem.* Cleanthis opinio placuit Plinio, qui ſcripſit: *Mundi totius Solem eſſe Animum, ac planius* MENTEM: *hunc* PRINCIPALE (agnoſce τὸ ἡγεμονικὸν) NATVRAE REGIMEN *ac numen credere decet, opera eius æſtimantem.* Neque hæc tamen ita læuè capies, quaſi ipſa illa ſint Deus; ſed, vt dixi, domus eius & ſedes: vt arx iſta capitis Mentem noſtram (Platonicis quidem) habet. Tertullianus calumniam, liceat dicere, Zenoni ſtruxit, cùm impingit, *Aëra & Æthera deos ſtatuiſſe.* Numquam, illo quidem ſenſu, fecit: neque, opinor, Chryſippus, etſi Cicero etiam de illo, quòd *diſputarit Æthera eſſe eum, quem homines appellant Iouem.* Imò in æthere, & rem dixiſti.

1. De Plac. et. c. VII.

Lib. II. cap. VI.

Aduerſ. Marc. I. cap. XIII.

1 De Nat. deor.

DISSERT. IX.

Obſcura aut impenetrabilis Dei notitia: ſermones ancipites: attribui tamen quædam rectè à Stoicis, & primò Vnitatem.

VIDES Animam Mundi igitur Deum iis eſſe: atque illam Ignem, aut veriùs in Igne. Quod Philo etiam Iudæus prorſus haud abnuit, diſtinguitque: Τὴν τοῦ ὅλου ψυχὴν Θεὸν εἶναι, κατ' ἐπίνοιαν: *Vniuerſi Animam Deum eſſe, quodam intellectu.* Quo? quia nos & omnia viuimus, & mouemur, & ſumus in Deo. Siquid verbis aliter dixerunt, abeat: & miremur in viâ, & ſic propemetam Veri fuiſſe: nec inſultemus in communibus Orbis tenebris non perueniſſe. Quis enim à ſe, & ingenij ſolius luce, videat & noſcat illum *infinitum, immenſum, & ſoli ſibi quantus eſt notum?* Imò verò, ait Damaſcenus argutè, τοῦτο μόνον αὐτοῦ καταληπτὸν, ἡ ἀπειρία καὶ ἀκαταληψία: *Solum hoc eius comprehendi poteſt, quòd comprehendi non poteſt.* Et hoc Seneca vidit, & fortiter extulit: NEMO NOVIT DEVM. *multi de illo malè exiſtimant impunè.* Quin & cauſſas alibi inquirit, & promit: *Siue illi tanta* SVBTILITAS ET CLARITAS *eſt, quantam conſequi acies humana non poteſt; ſiue in ſanctiori ſeceſſu* MAIESTAS *tanta delituit.* Piæ & bonæ rationes: addo & tertiam è Damaſceno: *Cognitio eorum eſt quæ Sunt; at Deus ſuper ipſum Eſſe Eſt: ergo & ſupra atque extra notitiam, quia ſupra Eſſentiam.* De naturâ itaque eius propriâ omittamus, nec ipſi Chriſtiani eius gnari, niſi quatenus diuinæ litteræ nos docuerunt, leuiter & in guſtum. Nam, vt iterùm Damaſcenus, ὅσα συμφέρον ἡμῖν γνῶναι, ἀπεκάλυψεν· ὅσα δὲ οὐκ ἐδυνάμεθα φέρειν, ἀπεσιώπησεν: *Quod ex vſu noſtro ſcire erat, aperuerunt; quod non tale, & ferre aut capere non poteramus, tacuerunt.* Iis igitur miſſis, magis quæ de ipſo dici & attribui ſolent, luſtremus: & per ea in amorem ſimul & admirationem eius ducamur. Enimuerò ſagaces in iſtis Stoici, ſed & veraces. Sunt autem trium ferè generum, quæ de illo vſurpamus. primum negando, & ἀφαιρετικῶς, vt dicunt Græci: ſicut cùm Infinitum, Immenſum, Incorporeum dicimus. nihil enim adſtruimus, nec eſſe ſignificamus, ſed aliquid non eſſe. Alterum, κατὰ σχέσιν, *iuxta habitum.* vt cùm Dominum, Rectorem, Patrem appellamus: ſignificantes tale agere, & taliter affectum eſſe. Tertium denique, quod κατὰ φύσιν, *ſecundùm naturam* dicunt: cùm aliquid conamur ei inſitum & amicum oſtendere, vt Iuſtum, Bonum, Sapientem eſſe. Primum genus tutiſſimum eſt, & admirationi, ſi non notitiæ, facit: alterum tenue, & non niſi à noſtri, aut operum eius, adſpectu ductum: tertium conatur adire, ſed arcetur; & aliquid circa naturam, ſi non ipſam, libat. Plura in his talibus ſunt, Stoicis etiam tractata: ſed ego eximia tria tangam, quæ validè & vtiliter adſtruxerunt: *Vnum* eſſe, *Bonum* eſſe; *Prouidum* eſſe. De primo, præiuerant iam alij Philoſophi, & pulchrè Pythagoras: qui non *Vnum* propriè vult & *Solum* dici, ſed μονάδα καὶ ἑνάδα: *Solitatem & Vnitatem.* Optimè. non enim oportet ſpecie accidentium de illo dicere, aut ſentire: ſed magis & deceat

De Allegoriis.

Minut. Felix.

Epiſt. XXXI.

VII Quæſt. cap. XXXI.

ceat & doceat, vt ſubſtantiam efferri. Philo Iudæus: Ὕπαρξίς ἐστιν ὁ καταλαμβανόμεθα αὐτοῦ· τὸ δὲ χωρὶς ὑπάρξεως οὐδέν: *Subſtantia eſt, quidquid de illo concipimus, & extra ſubſtantiam nihil.* Ergo Iuſtitia magis Deus & Sapientia eſt, quàm Iuſtus & Sapiens: etſi modulo noſtri captus non damnamus ſic loqui. Teneamus tamen illud Arnobij: *Quidquid de Deo dixeris, quidquid tacitæ mentis cogitatione conceperis, in humanum tranſilit & corrumpitur ſenſum: nec habet propriæ ſignificationis notam, quod noſtris verbis dicitur, atque ad negotia humana compoſitis.* Sed pergamus in re, & addamus; Stoicos quoque Deum vnicè Vnum ſenſiſſe, etſi nominibus pluribus affecerunt. Laërtius inter Zenonia: Ἕν τε εἶναι Θεὸν, καὶ νοῦν, καὶ εἱμαρμένην, καὶ Δία, πολλαῖς τε ἑτέραις ὀνομασίαις προσονομάζεσθαι: *Vnum quid eſſe Deum. ſed tamen Mentem, & Fatum, & Iouem, aliiſque pluribus nomenclaturis ſolere efferri.* Hoc & Minutius noſter Felix de iis atteſtatur: *Zeno,* inquit, *& Chryſippus, & Cleanthes, ſunt & ipſi multiformes, ſed ad* VNITATEM *Prouidentiæ omnes reuoluuntur.* Aliter alij de Deo, ſed de Vno omnes loquuntur & adfirmant. Multitudo autem illa nominum (non enim numinum) ortum habuit à vi aliquâ & peculiari affectu vel effectu, quem volebant expreſſum. Seneca: *Quæcumque voles nomina propria Deo aptabis, vim aliquam effectumque cæleſtium continentia: tot appellationes eius eſſe poſſunt, quot munera.* Sed eius, & vnius. Ecce (idem alibi) *Vis illum Fatum vocare? non errabis. hic eſt ex quo ſuſpenſa ſunt omnia, cauſſa cauſſarum. Vis illum Prouidentiam? rectè dices. eſt enim cuius conſilio huic Mundo prouidetur, vt inconcuſſus eat, & actus ſuos explicet. Vis Naturam vocare? non peccabis. eſt enim ex quo nata ſunt omnia, cuius Spiritu viuimus. Vis Mundum? ipſe eſt enim totum quod vides, totus ſuis partibus inditus, & ſe ſuſtinens vi ſuâ.* Atque idem loco priore ſubiicit, eumdem eſſe *Liberum patrem*, & *Herculem*, itemque *Mercurium:* & quæ talia Stoici è mythicâ hiſtoriâ ad myſticos ſenſus referebant: & operosè referebant, ſatis ſibi in iſtis allegoriis, ſiue vt ipſi appellabant ὑπονοίας, placentes & plaudentes. Cicero: *Magnam ſuſcepit moleſtiam, & minimè neceſſariam, Zeno primus, pòſt Cleanthes, deinde Chryſippus, commentitiarum fabularum reddere rationem; & vocabulorum, cur quidque ita appellatum ſit, cauſſas explicare.* Culpat & Lactantius Stoicos, *quòd cùm non peruiderint quid in vero ſit, conentur fabulares Deos cum rerum naturalium ratione coniungere.* Et verò tenuia hæc plurimum, aut infirma, & argutiis ſæpè ridendis. Exemplum & guſtum è Laërtio habe. Ὁ Θεὸς πολλαῖς προσηγορίαις ὀνομάζεται, κατὰ τὰς δυνάμεις. Δία μὲν γάρ φασι, δι' ὃν τὰ πάντα· καὶ Ζῆνα καλοῦσι, παρ' ὅσον τοῦ ζῆν αἴτιός ἐστιν, ἢ διὰ τοῦ ζῆν κεχώρηκεν. Ἀθηνᾶν δὲ, κατὰ τὴν εἰς αἰθέρα διάτασιν τοῦ ἡγεμονικοῦ αὐτοῦ: *Deus pluribus nominibus appellatur, vt ſunt poteſtates. Nam & Dia Græci dicunt, quòd per eum ſint omnia: & Zena, quatenus vitæ eſt auctor, vel quòd per vitam tranſiuit. Athenam etiam ſiue Mineruam, quòd in Æthere Principale eius ſit extenſum.* O viri graues & ſerij! magis talia licebat agere. Sed in verbis Laërtij obiter moneo, quod legitur διὰ τοῦ ζῆν κεχώρηκεν, falſum videri, ſcribendumque, τοῦ ζεῖν. Duplex enim etymon adſignant, vel à *vitâ*, vel à *feruore:* atque hoc poſtremum de iis Athenagoras: Ζεὺς, ἡ ζέουσα οὐσία, κατὰ τοὺς Στωϊκούς: *Zeus, feruens eſſentia, iuxta Stoicos:* id eſt, Ignis.

Quod Deus ſit inenunciab. — IV. De Benef. cap. VII. — II. Quæſt. cap. XLV. — III. De Nat. deor. — I. cap. XVII.

DISSERT. X.

Eumdem Bonum & Beneficum eſſe. & hanc velut propriam eius notam, & nomen.

VNum igitur iam Deum donant: ſed qualem illum? dixi, *Bonum Prouidumque.* Quæ duo pluribus verbis, ſed eòdem ferè ſpectantibus, eximiè aperuit ille inter Stoicos eximius Cleanthes: qui *Theogoniam*, ſiue *Deorum genituram*, inter alia ſcripſit. Verſus ſunt in Clemente Alexandrino (nam verſibus pleraque ille vſus) planè aurei, imò de Deo diuini.

Εἰ τὸ ἀγαθὸν ἐρωτᾷς μ' οἷόν ἐστ', ἄκουε δή.
Τεταγμένον, δίκαιον, ὅσιον, εὐσεβές,
Κρατοῦν ἑαυτοῦ, χρήσιμον, καλὸν, δέον,
Αὐστηρὸν, αὐθέκαστον, αἰεὶ συμφέρον,
Ἄφοβον, ἄλυπον, λυσιτελὲς, ἀνώδυνον,
Ὠφέλιμον, εὐάρεστον, ἀσφαλὲς, φίλον,
Ἔντιμον, ὁμολογούμενον ....
Εὐκλεὲς, ἄτυφον, ἐπιμελὲς, πρᾶον, σφοδρὸν,
Χρονιζόμενον, ἄμεμπτον, αἰεὶ διαμένον.
Ἀνελεύθερος πᾶς, ὅστις εἰς δόξαν βλέπει,
Ὡς δὴ παρ' ἐκείνης τευξόμενος καλοῦ τινος.

Eos ita reddimus:

Si quale ſit BONVM *rogas, ita accipe.*
Eſt ordinatum, iuſtum, & eſt ſanctum, pium,
Sui potēs, commodum aliis, pulchrum, decens,
Rectum atque conſtans, ſemper autem conferens,
Expers metu, dolore, curis omnibus,
Iuuans, benignum, ſtabile, amicum, amabile,

Honore dignum, confitendum . . . .
Et glorioſum, non ſuperbum, quod gerit
Curam omnium, placens, & viribus valens,
Æui vetus, culpæ inſcium, ſemper manens.
Ah vilis ille, Opinionem qui adſpicit,
Tamquam duce hac venturus ad Veriſcopum.

Conſidera mi Auditor. ſunt à profano ſacri verſus & ſenſus: ac negem aliquid tam ſublime & auguſtum ab alio veteris æui ſcriptum. Finis ipſe & clauſula, quàm damnat non occulrè receptas de Numine *opiniones*? vana illa gentilium, & à vero longinqua? Sed attributa ipſa & elogia ſi vides, quid vberius aut verius dici poteſt? Omnia autem in formâ illâ ſermonis (obſerua) quâ Subſtantia notatur, vt antè attigi: *Deus bonum, vtile, iuſtum.* Et cùm pluſcula ſint, id quoque obſerues, omnia ferè ad duo hæc capita reuocari, *Bonum, Prouidumque.* Prima eſt ipſa Bonitas: quam quot nominibus deſcribit, & inculcat? ἀγαθὸν, χρήσιμον, συμφέρον, λυσιτελὲς, ὠφέλιμον, φίλον, πρᾶον: atque ipſum Deum initio *Bonum* appellat. Rectè. nam & Dionyſius Areopagita conſentit,

De diuin. no nimb. cap IV. PRIMARIVM & PECVLIARE *hoc Dei nomen eſſe: ipſamque ſubſtantiam diuinam, Bonitatem appellari.*

Cap VI. Triſmegiſtus pariter: Τὸ ἀγαθὸν ἐν οὐδενί ἐστιν, εἰ μὴ ἐν μόνῳ τῷ Θεῷ. μᾶλλον δὲ, inquit, τὸ ἀγαθὸν αὐτός ἐστιν ὁ Θεός: *Bonum in nullo niſi in Deo eſſe. Imò verò ipſum* BONVM EST DEVS. Quare? quia Natura eius Bonitas: nec poteſt aliter eſſe. Noſter

De Irâ II. cap. XXVII. Seneca: *Quædam ſunt, quæ nocere non poſſunt, nullamque vim niſi beneficam & ſalutarem habent: vt Dij immortales. qui nec volunt obeſſe, nec poſſunt.* NATVRA *enim illis mitis & placida eſt, tam longè remota ab alienâ*

Epiſt. XCV. *iniuriâ, quàm à ſuâ.* Iteruinque alibi: *Quæ cauſſa eſt Diis benè faciendi?* NATVRA. *Errat, ſiquis illos putat nocere velle: non poſſunt. nec iniuriam accipere queunt, nec facere.* Et vis argumentum Bonitatis certius, quàm quòd peſſimis, & in ſe ingratis, imò maledicis atque impiis, non ceſſant cottidiè be-

Sen. IV. De Benef. cap XXVI. VII. De Benef c. XXXI. nè facere? *Ecce ſceleratis Sol oritur, & piratis patent maria.* Quid amplius? *Beneficia ſua ignorantibus dare incipiunt, ingratis perſeuerant.* Ignorantibus? vide pueritiam noſtram, fateberis: bona percipimus, ante eorum ſenſum. Ingratis? reliquum omne æuum. Et quotuſquiſque agnoſcit, imò cogitat? quàm

Ibidem. multi dubitant, diſputant, abnuunt? *Et nihilominùs, more optimorum parentum, qui maledictis ſuorum infantium arrident, non ceſſant beneficia congerere de beneficiorum auctore dubitantibus.* Omnibus, inquam, ſine diſcrimine: non aliter quàm Sol ille in promiſcuo lucet. Neque enim hîc, vt in theatris, ſparſio aliqua eſt aut miſſilia, in paucos & apprehenſuros: eſt in omnes, eſt in immerentes, eſt in abnuentes. *Æquali tenore bona* Ibid. *ſua per* GENTES POPVLOSQVE *diſtribuunt, vnam ſortiti potentiam,* PRODESSE. Atque hoc dogma ita proprium Stoicis, vt Tertullianus ab eo errorem Marcionis deriuet: *Inde,* inquit, *Marcionis* DEVS MELIOR, *de tranquillitate à Stoicis venerat.* Quia ſcilicet Deum ſemper Bonum iſti ſtatuebant, & nihil ab eo mali manare; Ponticus ille fatuè fabricandum alium ſtatuit, huius auctorem. Fruſtrà, & longè à Stoicorum ſenſu.

DISSERT. XI.

Denique Deum Prouidum & curatorem omnium eſſe, atque etiam ſingulorum. Qui aliter, reiecti.

SED tertium inter Attributa erat, *Prouidentia,* Deo ſemper à Stoicis aſſerta, & Cleanthis etiam illis verſibus nomine ἐπιμελῶς, itemque συμφέροντος, inſerta. Aſſerta autem ab illis ſic crebrò, ſic validè, vt ludus iocuſque fuerint aduerſariis: qui hanc, *fatidicam Anum Stoicorum* appellabant. Sed ades noſtra Anus, ades, amanda nobis ſuper omnes Veneres, & Venerum Amores. Te aſſerimus, & cum Senecâ, *præeſſe vni-* De Prouid. cap I. *uerſis Prouidentiam, & intereſſe nobis Deum.* Ita ſanè. gubernat & præeſt illud Numen; ſed adeſt etiam & intereſt, & ſcienter & cum inſpectione nos regit. Cicero: *Proui-* II. De Natur. deor. *dentiâ Dei Mundum, &* OMNES *eius* PARTES, *ab initio conſtitutas eſſe, & omni tempore adminiſtrari.* Nota duo Prouidentiæ ab eo ſubiici, Conſtitutionem rerum, & Adminiſtrationem. Iungi enim hæc duo debent. & *Neceſſe eſt* (ait Damaſcenus) *eumdem eſſe Conditorem rerum & Adminiſtratorem: neque poſſunt, aut debent diuidi. Sic enim imbecillitati alteruter eſſet obnoxius; quaſi aut iſte Condere non poſſet, ille non Adminiſtrare & conſeruare.* Sicut parentis boni eſt, & gignere prolem, & deinde alere atque educare: ita & magni illius noſtri. Cicero igitur hæc duo bene iungit, ex noſtrorum ſententiâ: *Materiæ vniuerſæ* FICTRICEM *ac* MODE- III. De Nat. deor. RATRICEM *eſſe diuinam Prouidentiam.* Quis enim credet, ait Seneca, *ſine* CVSTODE *tan-* De Prouid. cap. I. *tum opus ſtare, & hunc ſiderum curſum diſcur-*

ſum-

ſumúque fortuiti impetus eſſe? Quis etiam credet, hæc tam pugnantia ſeruare ordinem & ſtatum, niſi Rector ille ſit, *cuius conſilio* *Sen. II. Quæſt. cap. XLV.* *huic Mundo prouidetur, vt inconcuſſus eat, actusque ſuos explicet?* Sed vim huius Prouidentiæ, & variantes etiam ſuper eâ ſenſus, pulcherrimè Epictetus exſequitur, apud *I. Diſſert. cap. XII.* Arrianum: *Quod ad Deos attinet, ſunt qui negent vllum Numen eſſe. Sunt qui eſſe donent, ſed ignauum, incurium, & nulli rei prouidere. Sunt tertij, qui & eſſe, & prouidere, ſed non niſi magnis & cæleſtibus, terrenorum autem nulli. Quarti, & cæleſtibus & terreſtribus; ſed vniuerſis dumtaxat, non autem ſingulis & vnicuique ſeorſim. At quinti, in quâ parte Vlyſſes & Socrates, aſſerunt ſtatuuntque, Quòd* TE O DEVS NEC IN MINIMO MOTV *lateam aut fallam.* Ecce pulchrum adſcenſum, & verè adſcenſum, à tenebris & impietate paullatim ad lucem & veritatem: quam quinta illa ſententia eſt amplexa: id eſt, noſtra. Ita enim & Platonici, & noſtri, omnia minima, maxima, Prouidentiæ ſubii- *Senec. De Prouid. cap. I.* ci: *nec ſine Ratione, quamuis ſubita, accidere.* Nihil eſt à caſu, vbi caſus maximè apparet: ſed occultum aliquid diuini conſilij eſt, quo diriguntur. Plato ſermoni ſuo toti de Diis hoc velut fundamentum præ- *In Epinom.* ſtruit: Ὡς εἰσὶν ἐπιμελούμενοι πάντων, σμικρῶν καὶ μειζόνων: *Quòd curent omnia, magna ea ſint aut parua.* Atque id ratione etiam ſcitâ do- *Lib. X. De Legib.* cet alibi, his ferè verbis, aut ſenſu: *Cùm Dij ſint, non conuenire vt otioſi degant: curare ergo res humanas. Cùm autem omniſcij ſint, etiam minima videre & noſſe cenſendum eſt, eáque igitur curare. Quid ni? procul enim ab iis ignauia & inertia: nec minor poteſtas eorum in minutis, quàm in magnis: neque indigna etiam maieſtate illorum hæc cura. Imò eam velut gradum ad maiora illa habent.* Optimè, & varia ac valida ratio in paucis verbis. *II. De Nat. deor.* Itaque apud Ciceronem Stoicè dicitur: *Non vniuerſo generi hominũ ſolùm, ſed etiam ſingulis, à Diis immortalibus conſuli ac prouideri.* Quid hominibus ſingulis? imò animalibus, imò *IV. Acad.* animalculis & inſectis: & iidem *Stoici* (idem Cicero) *Dei maieſtatem vſque ad apium formicarúmque perfectionem deducunt.* Si perfectionem, etiam curationem. Benè & hoc Damaſcenus: Πρόνοιά ἐστι βούλησις Θεοῦ, δι᾽ ἣν πάντα τὰ ὄντα τὴν πρόσφορον διεξαγωγὴν λαμβάνει: *Prouidentia eſt diuina voluntas ſiue ſententia, per quam* OMNIA QVAE SVNT *conuenientem ordinem & regimen habent.* Itemque Alexandrinus ille Clemens: Ἔστιν ἡ πρόνοια ἰδίᾳ, καὶ δημοσίᾳ, καὶ πανταχοῦ: *Eſt Prouidentia* PRIVATIM & PVBLICE, & VBIQVE. Eſt & in actibus ſingulis ſingulorum, vt Lactantius: *Curat hominum vitam* *De Irâ. cap. XVII.* *Deus, ac* SINGVLORVM ACTVS *animaduertit.* Nónne ipſum hoc eſt, quod ſuprà noſtræ partis Epictetus, *Te Deus nec in minimo fallo?* Atque hæc cùm ita habeant, quidam Fortunæ omnia tranſcribunt: *neque hæc,* *I. Quæſt. in Præf.* (ait Seneca) *intra vulgum dementia eſt, ſed Sapientiam quoque profeſſos contigit. Sunt enim qui putent, ſibiipſis animum eſſe, & quidem prouidum ac diſpenſantem ſingula, & ſua & aliena: hoc autem Vniuerſum, in quo nos quoque ſumus, expers eſſe conſilij, & aut ferri Temeritate quadam; aut Naturâ neſciente quid faciat.* Errant hîc profectò, mi Seneca etiam ſapientiam profeſſi: nec Epicurus ille ſolùm, cuius nota deliria, & qui de Beatâ illâ Naturâ profatur,

Immortali æuo, ſummâ cum pace, fruatur,
Semota à noſtris rebus, ſeiunctáque longè.

longè ſemota, atque adeò extra Mundum etiam proiecta. Non ille, inquam, ſolùm: ſed quod miremur, Plinius, ille in pleriſque Stoicus germanus. At hîc quàm degenerat? *Irridendum,* inquit, *agere curam rerum* *Lib. II. cap. VII.* *humanarum illud, quidquid eſt, Summum.* Et cauſſam addit: *An tam triſti atque multiplici miniſterio non pollui credamus, dubitemúſve?* Ne dubitemus quidem, Plini, adeò non credamus. Quid enim cenſes, humano more quodam agere & curare, ſollicitum, diſtrictum, diſtractum, iratum? Erras. ille cum ſummâ quiete, & placidè agitans, hæc agit: οὐ μεριζόμενος (ait Clemens) οὐκ ἀποτεμνόμενος, οὐ μεταβαίνων ἐκ τόπου εἰς τόπον, πάντῃ δὲ ὢν πάντοτε, καὶ μηδαμῇ περιεχόμενος, ὅλος νοῦς, ὅλος φῶς, ὅλος ὀφθαλμός, πάντα ὁρῶν, πάντα ἀκούων, πάντα εἰδώς: *VII. Stromat.* *non diuiſus, aut diſtractus, non tranſiens è loco in alium, ſed vbique ſemper exſiſtens, & nuſquam circumſcriptus: totus mens, totus lux, totus oculus, omnia videns, omnia audiens, omnia ſciens.* Et quàm pronum tibi hæc credere, ſi vel eadem his verba tua attendiſſes? *Quiſquis eſt Deus (ſi Mundo eſt alius) & quacumque in parte, totus eſt ſenſus, totus viſus, totus auditus.* Talem & tantum cùm facias, quid metuis, cum Epicuro aliquo, pollui aut fatigari? Et tamen à Sapientiâ cùm hoc dogma ſpernas, Prudentiæ tranſſcribis, & ais: *Deos curam agere rerum humanarum, credi ex vſu vitæ eſt.* Imò ex ratione eſt. quam, vt alios omittam, te quoque teſte princeps ingeniorum, Ho-

merus agnouit. Ille quàm non ſæpè, ſed vbique eam adſtruit? Alibi, de Ioue:

Odyſſ. ν. v. 213. —— ὅστε καὶ ἄλλους
Ἀνθρώπους ἐφορᾷ, καὶ τίνυται ὅστις ἁμάρτῃ:
—— *mortalia facta*
Mortalesq́ videt, delinquentes quoq; punit.

Ecce inſpectionem, ecce & animaduerſionem. Quin idem apud eum Iupiter effatur:

—— μέλουσί μοι, ὀλλύμενοί περ:
—— *habeo curæ & pereuntes.*

Non potuit longiùs penetrare in adyta Prouidentiæ, quàm vt diceret, tunc quoque cùm pereunt non negligi à Deo; ſed bono aliquo fine perire, aut denique ſe diſponente. Plura in illo ſublimi poëta ſunt, omitto: & Stoicis hoc teſtimonium à Tullio attribuo, *Rationem de Prouidentiâ deorum ab illis* SANCTISSIME ET PROVIDENTISSIME *eſſe conſtitutam.* III. De Nat. deor.

DISSERT. XII.

E Prouidentiâ Fatum conſequi. quid illud? & quomodo libertatem Deo non tollat.

EST ita. & gradum ab hac ad *Fatum* conuenienter profero: quia illud ab iſtâ eſt, & valdè cum eâ nexum, imò innexum. Itaque ab ipſis Stoicis confunduntur hæc ſæpè: ſi tamen diſcerni placet, ſic fiet. Vt Prouidentia in ipſo Deo ſit ſcientia, vel ſententia, omnium; hæc diſtinctiùs lex ipſa & decretum ſingulis datum. Itaque à Deo eſt iſtud, magis quàm in ipſo. Addo, quòd illa velut Proconſul eſt, qui decernit & ſtatuit; iſtud, velut lictor, qui ſententiam illam facto promit, & omnibus propalat. Ita Apuleius, ex ſententiâ Platonis: *Fatum eſſe, per quod ineuitabiles cogitationes Dei atque incepta complentur.* Nota, *cogitationes*: Ita enim
Plut. de Fato. *Primam Prouidentiam* (ſummi Dei) definiebant Platonici, vt eſſet τοῦ πρώτου Θεοῦ νόησις εἴτε βούλησις: *ſupremi Dei cogitatio ſiue voluntas. Secundam* autem volebant dici *ſecundorum Deorum, cælum permeantium, per quam inferiora & mortalia omnia diſpenſarentur, generi cuique ſiue ſpeciei ipſi tuendæ & ſeruandæ. Tertiam* denique, *quæ Genios circa terram tangit, humanorum actuum arbitros & cuſtodes.* Ita per gradus diſtinguebant, & ad nos deriuabant: vt *prima Prouidentia Fatum contineret; ſecunda, ipſa eſſet Fatum; tertia, quod ex Fato eſſet.* Plutarchum, ſodes, vide libello huic rei proprio: & Apuleio; qui iſta conformiter, ſed breuiùs, lu- De Dogm. Platon.

cem ab eo mutuare. Nos ad Stoicos imus, tot diſcriminum incurioſos. Ab vno Deo iſta omnia; imò confundunt ſæpè cum Deo. Seneca: *Vis illum Fatum vocare? non* II. Quæſt. Natur. *errabis. hic eſt, ex quo ſuſpenſa ſunt omnia,* CAVSSA CAVSSARVM. Optimè, optimè. ratione tamen & intelligentiâ diſtinguimus, vt ſæpè dixi. *Lex* eſt à Deo. vt ipſe Seneca: *Omnia certâ, & in æternum dictâ Lege decurrere*: id eſt, Fato. Cicero: Omnia *æternæ Legis imperio* fieri. Plato, Ἀδραστείας νόμον, *Adraſtiæ Legem* dixit. An De Prouid. cap. v. non & Pindarus intellexit, cùm νόμον πάντων βασιλέα, θνατῶν τε καὶ ἀθανάτων εἶναι: *Legem omnium Reginam, mortalium immortaliumque eſſe?* puto, intellexit. Et certò iam x de Rep. Manilius:

Sed nihil in totâ magis eſt mirabile mole, Lib. I.
Quàm RATIO, *& certis quòd* LEGIBVS
omnia parent.

Habes Prouidentiam, quæ *Ratio* eſt; & eius prolem, Fatum, *Legum* nomine dictam. Homerus pulcherrimè βουλὴν Θεοῦ, ſtatim initio operis:

—— Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή:
—— *Iouis eſt perfecta voluntas.*

ſiue potiùs, *conſilium & decretum.* Atque ô diuinum vatem! qui caput hoc Sapientiæ humanę (ita mihi videtur) ſtatim operi præſcripſit, ſuæ indicem vel teſtem. Narrabo, inquit, & canam hæc atque iſta: iras, bella, funera: ſed iamnunc prædico & moneo, ab hominibus iſta, ſed ex Dei voluntate, adminiſtrata. Neque enim, quæ vel fortuita putantur, ab hac lege ſecludimus: neque incidunt ea ipſa, ſed veniunt. *Cauſſa pendet ex* Sen. De Prouid. cap. v. *cauſſâ,* PRIVATA AC PVBLICA *Longus ordo rerum trahit.* Sophocles * μάλα Στωϊκῶς, id * valdè Stoicè, id eſt, grauiter. eſt σεμνῶς:

Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ ταῦτα, καὶ τὰ πάντ' ἀεὶ Aiace Flagell.
φάσκοιμ' ἂν ἀνθρώποισι μηχανᾶν θεούς.
Ὅτῳ δὲ μὴ τάδ' ἐστὶν ἐν γνώμῃ φίλα,
Κεῖνός τ' ἐκεῖνα στεργέτω, κἀγὼ τάδε:
Ego quidem igitur iſta, & alia item omnia,
Accidere nobis cenſeam Fato Deum.
Quòd ſiquis hæc in mente non probat ſuâ,
Ille alia teneat & ſequatur; iſta ego.

Sed aiebat Seneca *Longum ordinem rerum* eſſe: quid ita? quia *cauſſarum implexa ſeries eſt*, vt idem alibi: ſiue vt Stoici, apud Laërtium: αἰτία τῶν ὄντων εἰρομένη: *cauſſa rerum im-* III. De Benef. *plicata.* quia ſcilicet εἱρμὸς quidam eſt, & *nexus ac catena.* Id quo ſenſu dicant, Chryſippus apud Agellium explicet, ſeriâ definitione: Εἱμαρμένην εἶναι, φυσικὴν σύνταξιν Lib. VI. cap. II. τῶν

τῶν ὅλων, ἐξ ἀϊδίου, τῶν ἑτέρων τοῖς ἑτέροις ἐπακολουθούντων, ἀμεταβόλου ἢ ἀπαραβάτου οὔσης τῆς τοιαύτης συμπλοκῆς: *Fatum eſſe, naturalem compoſitionem vniuerſorum, ab æterno, mutuò ſeſe conſequentium, immutabili & inuiolabili hac complicatione.* Obſerua & ſerutare. eſt *Naturalis compoſitio:* nempe rebus inſita à Communi & primâ illâ Naturâ, id eſt Deo: ideoque & *Naturam*, Fatum appellant. Sed quia (noſtro intellectu) *Ratione* quadam & diſcretione Deus hoc facit, & applicat; plurimùm *Rationem* (vti ipſam *Prouidentiam*) dicunt.

Laërt. in Zen. Vt cùm definiunt, Εἱμαρμένην λόγον, καθ' ὃν ὁ κόσμος διεξάγεται: *Fatum, Rationem ſecundùm quam mundus adminiſtratur.* Itemque diffuſiùs: λόγον, καθ' ὃν τὰ μὲν γεγονότα γέγονε, τὰ δὲ γινόμενα γίνεται, τὰ δὲ γενησόμενα γενήσεται: *Rationem, per quam facta, ſunt facta; fiunt, quæ fiunt; fient, quæ fient.* Et diſcernentes deinde à Prouidentiâ: λόγον τῶν ἐν τῷ κόσμῳ προνοίᾳ διοικουμένων: *Rationem eorum quæ in Mundo Prouidentiâ adminiſtrantur.* Anteriorem cauſſam hîc vides, & iſtam ex eâ natam aut ſubſequentem. Sed additur in Stobæanis: Μεταλαμβάνει δὲ τοῦ λόγου, τὴν ἀλήθειαν, τὴν αἰτίαν, τὴν φύσιν, τὴν ἀνάγκην: *Mutat interim* (Chryſippus) *& pro Ratione ſupponit Veritatem, Cauſſam, Naturam, Neceſſitatem.* Vt ſit Fatum nempe *Veritas, Cauſſa, Natura, Neceſſitas* eorum quæ ſic fiunt. Sequebatur, *Ab æterno.* Ita. nam in Dei mente hæc conſtitutio, & cum Æterno illo æterna. De *complicatione immutabili* additur: quod ad ordinem ſeriemque cauſſarum facit. Prima illa cauſſa (Deus) alias atque alias ſubſerit, miro & incomprehenſo nobis nexu: ſic, vt quæ Fato eueniunt, euenire per Naturam & Rationem videantur. Hæc eſt illa Sapientia inſcrutabilis: *à quâ eſt omnis modus, omnis ſpecies, omnis ordo, menſura, numerus, pondus: à quâ eſt, quidquid naturaliter eſt, cuiuſcumque generis eſt, cuiuſcumque æſtimationis eſt: à quâ ſunt ſemina formarum, formæ ſeminum, motus ſeminum atque formarum.* Quid opus periſſologiâ? à quâ eſt, quidquid eſt: Peccatum autem ab eâ non eſt, quia nec eſt. Pelagus hoc, mi Auditor, imò abyſſus, imò chaos, ſi ingrederis: & ſic ſe habere potiùs, quàm quomodo habeat, ſcimus. Eſt igitur *ſeries & connexio*, atque ea immutabilis: quia ab immutabili Deo. Ideoq; & *Neceſſitas* cohæret: quæ ſoror eſt, vt ſic dicam, & gemella Fati. Triſmegiſtus:

In Stob. Phyſic.

Auguſt. v. De Ciuit. cap. xi.

Ad Ammonem. Πάντα δὲ γίγνεται φύσει καὶ εἱμαρμένῃ, καὶ οὐκ ἔστι τόπος ἔρημος προνοίας· πρόνοια δέ ἐστι, αὐτοτελὴς λόγος τοῦ ἐπουρανίου Θεοῦ. δύο δὲ τούτου αὐτοφυεῖς δυνάμεις, ἀνάγκη καὶ εἱμαρμένη: *Omnia Naturâ & Fato fiunt, nec eſt Locus vacuus à Prouidentiâ. Eſt autem Prouidentia, in ſe perfecta Ratio cæleſtis Dei. Cui duæ ſunt cognatæ facultates, Neceſſitas & Fatum.* Pulchrè diſtinguit, & has ex illâ deducit. Quid ergo? inquiunt. Neceſſariò hæc ſic fiunt? & nec Deus mutat? nec Deus. Aſper initiò ſermo, ſed examinatus, Stoicorum etiam vero ſenſu, miteſcit. Voces quidem aſpernamur, quæ dicunt: Τὴν πεπρωμένην μοῖραν ἀδύνατά ἐστι ἀποφυγέειν καὶ θεῷ: *Deſtinatam ſortem nec* DEO FAS *effugere.* Item: Herodot. I.

> Δοῦλοι βασιλέων εἰσὶν, οἱ βασιλεῖς θεῶν, Philemon.
> Ὁ θεὸς ἀνάγκης:
> *Sunt regibus ſerui, rex ſeruus eſt Deo,*
> *Deus Neceſſitati.*

Etiam noſter doctor: *Eadem Neceſſitas & Deos alligat: irreuocabilis diuina pariter atque humana curſus vehit. Ille ipſe omnium conditor ac rector ſcripſit quidem Fata, ſed ſequitur.* SEMPER PARET, *ſemel iuſſit.* Hæc talia, parùm decorè ex dignitate Dei dicta: etſi, vt tetigi, interpretatione ad verum liquidumque deducas. Hoc enim volunt, ſemel ſtatuta Deum non mutare. De Prouid. cap. v.

> *Finxit in æternum cauſſas: quâ cuncta coërcet* Lucan. 13.
> *Se quoque Lege tenens.*

Non quia imbecillitas aliqua in Deo ſit, aut Fatum dominetur: ſed quia placuit ei ſtare Decreto. Nimirum (vt noſter Seneca) *imminutio maieſtatis ſit, & confeſſio erroris, mutanda feciſſe. Neceſſe eſt ei eadem placere, cui niſi optima placere non poſſunt.* Dic mihi, nónne *vir bonus* (quatenus bonus) *non poteſt non facere, quod facit? non enim erit bonus, niſi fecerit.* Simile (ſiquid tamen ſimile) in Deo: qui vt Deus, nihil mauult, aut mutat. *Magnum hoc argumentum eſt firmæ voluntatis, ne mutare quidem poſſe.* Quod ſi aliunde eueniret, aut cogeretur; ſanè impotentia eſſet. at iam *non externa* DEOS *cogunt, ſed ſua illis* IN LEGEM *æterna* VOLVNTAS *eſt.* Itaque non poſſunt videri non poſſe, quia nec volunt. An tamen non iſta ſeruitus eſt? minimè. Seneca egregiè: *Nec Deus ob hoc minùs liber aut potens eſt: ipſe enim eſt Neceſſitas ſua.* Vides pium ſenſum: nec fortaſſe aliter (apud germanos Stoicos) in totâ iſtâ re Fati fuit. Quod Auguſtino etiam arbitro dicam. qui reiecto *Fato Aſtrologorum*, infert: *At qui omnium connexionem ſeriemque cauſſarum, quâ fit omne quod fit,*

3. Quæſt. Natur. — Sen. vi. De Benef. cap. xxi. — Ibidem. — Ibid. cap. xxi. — 3. Quæſt. Natur. — v. De Ciuit. cap. viii.

Fati

Fati nomine appellant (ij ſunt noſtri:) *non multum cum eis de verbi controuerſiâ certandum atque laborandum eſt: quandoquidem ipſum cauſſarum ordinem, & quamdam connexionem,* SVMMI DEI *tribuunt* VOLVNTATI. Addit alia, & alibi ex ipſo Senecâ approbat hanc eorum mentem eſſe. Eod. lib. cap. IX.

DISSERT. XIII.

Obiectiones contra Prouidentiam & Bonitatem Dei: quæſitumque primò, Vnde Naturalia mala?

AVD. Attentâ equidem aure iamdiu bibo: ſed quid ſi animo nonnihil renitenti alibi, aut aſſenſum certè retinenti? Nam ſunt in iſtis ſpinæ vel aculei, qui pungunt: & das mihi operam in euellendis? LIPS. Curioſum ingenium hîc aſpernet, vt rem dicam: & cum Damaſceno moneam, Πάντα θαυμάζειν, πάντα ἐπαινεῖν, πάντα ἀνεξετάστως ἀποδέχεσθαι τὰ τῆς προνοίας ἔργα, κἂν φαίνεται πολλοῖς ἄδικα, διὰ τὸ ἄγνωστον εἶναι καὶ ἀκατάληπτον τοῦ Θεοῦ τὴν πρόνοιαν: *Omnia admirari, omnia laudare, omnia* SINE INQVISITIONE *ſuſcipere Prouidentiæ opera; etiamſi multis iniuſta videantur. quia ſcilicet ignota eſt, imò* COMPREHENDI *nobis* IMPOTENS *diuina Prouidentia.* Audin' hoc, & tutius ſanctiuſque ſic eſſe? Alioqui pelagus eſt, vt dixi: & cymbulam ingenij ſi immittis, fluctuabit, aut merget. AVD. Curioſam inquiſitionem tecum abdico: ſed quæ primâ fronte omnibus occurrunt & obturbant, quæ culpa ſit me attigiſſe, te reiecisſe? Neque enim alio fine quæro: & faueo equidem Dei cauſſam agenti. Dic igitur, ſodes. ſi à Prouidentiâ & à Deo omnia bona: vnde Monſtra, vnde Venena, & Noxæ in iſto orbe ſunt? Vnde in nobiſipſis interna hæc verè mala, & Vitia ac peſtes animorum? quis genuit, quis ſuſtinuit & ſeruauit? Denique in ipſâ gubernatione, quanta iniquitas apparet? cùm boni tolluntur, aut premuntur; mali viuunt, vigent: & præmia ac pœnæ iniuſtâ plurimùm lance penſantur. Hæc quantumuis ſedatum ingenium excitent, compoſitum turbent: vtique ſic in oculos ſenſuſque incurrentia, & cottidianis exemplis prompta. Remoue obſecro, quamuis leui manu: & quod iterùm teſtor, pronum ad fidem me habe & ſequentem. LIPS. Vetera moues, remota pleraque aliis, & * alibi ipſi mihi; certè in parte. Nunc tamen ordine, quia valdè vis, faciam: ſed compendio, quà poteſt, & vt dicta non iterem, quod odi. Tria viſus obiicere Bonitati & Prouidentiæ, *Naturalia* mala, *Interna*, & *Externa*. *Naturalia*, quæ primò & per ſe à Naturâ videntur; eaque duplicia, *Rara* & *Vulgata*. *Rara*, quæ non viâ ſolitâ, nec ſemper, ſed ob cauſſam eueniunt: ideoque *Monſtra* aut *Prodigia* vocamus. Ea ferè ſunt, in *Exceſſu*, *Defectu*, *Mixtione*, *Modo*. *Exceſſu*, vt homo biceps, quadrimanus, tripes. *Defectu*, vt Vnipes aut Vnimanus. *Mixtione*, vt Homo porcino capite, Vitulus humano. *Modo*, ſiue in magnitudine & menſurâ, magnâ nimis, ſiue paruâ: vt Gygas, vt Nanus. ſiue etiam in *Situ* membrorum partiumque, vt Caput in femore, Oculi in pectore: & vno verbo, quidquid extra communem ordinem legemque profertur. At *Vulgata* ſunt, quæ ſemper & ſuâ indole talia: & facta nataque videntur in malum aut noxam. vt ſunt Serpentes, Feræ quædam, Venena, & quæ eius ſortis occurrunt. Hæc obiicis, & iam olim alij: breuiter & leuiter refutamus. Primùm de *Raris*: fatemur ea contra, aut præter, Particularem cuiuſque generis naturam eſſe, ſed non contra Communem. Ariſtoteles: Ἔστι γὰρ τὸ τέρας τῶν παρὰ φύσιν τι· παρὰ φύσιν δ' οὐ πᾶσαν, ἀλλὰ τὴν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. περὶ γὰρ τὴν ἀεὶ, καὶ τὴν ἐξ ἀνάγκης, οὐδὲν γίνεται παρὰ φύσιν: *Monſtrum eſt aliquid præter Naturam, ſed non omnem, illam tantùm quæ ſolens & vſitata eſt. Nam præter illam Sempiternam, & quæ ex Neceſſitate eſt, nihil omnino fit.* Hoc dicit. reſpectu cuiuſque ſpeciei, Homo aut Vitulus talis, Monſtrum & Malum videtur: Communem illam ſi adſpicis, & Deum, non eſt. imò velut luſus aliquis eius aut oblectamentum. Itaque ille idem ſcriptor has appellat Naturæ quaſdam παρεκβάσεις, *excerrationes* aut *exceſſus*: non aliter quàm in longo magnoque curſu, extra lineam leuiter, nec indecorè, licet tranſilire. Et cauſſas tamen hæc ſuas habent, faciles indagari: à Materie nimiâ, aut paucâ; ſic aut ſic diſpoſitâ; à Gignentium adfectione aut habitu, in opere aut poſt opus. Plura ſunt, non hîc inquirenda: ſed Vniuerſum ſi ſpectes, mala aut fœda hæc negamus, imò in ornatum eſſe, & plenis perfectiſque illis magis adgnoſcendis. De *Vulgatis* autem, ſcio apud Ciceronem eſſe qui inclamet: *Cur omnia noſtri cauſſâ Deus cùm fecerit, tantam vim natricum viperarumque fecit? cur mortifera multa,* multa

Lib. II. Fid. Orth. cap. XXIX.

IV. De Generat. Animal.

* De Conſtant.

IV. Acad.

mul a pernicioſa, terrâ mariq́ue diſperſit? E Sacris noſtris prompta erat reſponſio: te faciente, ô homo, fecit. In primâ origine hæc omnia ſine noxâ erant, nobis obnoxia in Deum ſurrexiſti, communem conditorem: ergo illa etiam in te, vt vindicatura, & à primâ ſuâ naturâ demutarunt. Sed pro communi etiam Philoſophiâ, hoc licet dicere: iſta tam diuerſa, tam varia, facere & requiri ad ornatum perfectionemq́ue magni Mundi. Mundi? etiam ad Dei potentiam ſapientiamq́ue notificandam. Potes tu illas Araneorum ſubtiles & intextas telas intueri, ſine admiratione conditoris? potes viperæ colores, volumina, indolem? potes vel moleſtum illum & ſuſurronem culicem, ſine ipſo hoc cogitationis fructu? At enim, aiebat, *noſtri cauſſâ Deus hæc fecit:* contrà nunc eſt, & nocent. Noſtri? ſecundariò quidem, ſed primùm, ſuâ. Gloriæ eius hæc ſeruiunt, mundo toti ſeruiunt: nec ſolius hominis adſpectum haberi, verecundè quidem petas. Tamen an non & iſta humanis vſibus ſe præbent? Omitto, quòd imperium in hæc tam aſpera, & calidè nocentia, exercemus, & cuncta à naturâ nos fugiunt: ſed vim etiam & vſum occultum habere, prior & hæc ætas docuit, ac poſtera docebit. Ne ſtultè & properè damna: ſed, vt Naturæ quidam peritus venator, indaga magis & inquire. Auguſtinus eò vocat: *Diuina*, inquit, *nos admonet Prouidentia, non* RES INSIPIENTER VITVPERARE, *ſed* VTILITATEM *rerum diligenter* INQVIRERE: *&* *vbi noſtrum ingenium vel infirmitas deficit, ibi credere occulta: ſicut alia, quæ vix potuimus inuenire. Atque hæc ipſa aut* HVMILITATIS EXERCITATIO *eſt, aut* ELATIONIS ATTRITIO. Pulcherrima clauſula. quid vis ô homo? ſtuporem tuum diuinæ Sapientiæ opponere? quidquid non capis, carpere? Demitte & inclina te potiùs; & ſcito arcana hæc Naturæ adyta, magno illi Pontifici adeunda tantùm: fortaſſe minoribus etiam ſacerdotibus, id eſt, Geniis, haud ſemper aperta. Quid nobis profanis? caligamus, & in primam illam Cauſſam fruſtrà oculos immittamus.

xi. De Ciuit. cap. xxii.

DISSERT. XIV.

Secundò quæſitum, Vnde Interna mala, id eſt peccata? Stoicos etiam a Fato & Deo remouere: & quomodo.

SED *Naturalia* hæc in paruo ſunt, nec miſi obſtreperi opponant: *Interna*, id eſt verè Mala, magis angunt. Peccata & ſcelera ſunt, fuerunt, & erunt: vnde ea, ſi non ab omnium factore? Quin & Plutarchus Chryſippo obiicit, dixiſſe: *nullam eſſe intemperantiam, nullam fraudem, cuius non ſit Iupiter architectus.* Sed hæc vanè obiici, & à parte non à iudice dici, ex ipſo Chryſippo liquet. Palàm ille deteſtatur: *& ad eos ſe applicat potiùs* (ait Cicero) *qui neceſſitate motus animos liberatos volunt.* Apud Ciceronem, ſed & Agellium, excerpta etiam ſunt eorum, quæ Chryſippus pro hac ſententiâ ſcripſit: in adfirmatione certa, in explicatione inuoluta. Cicero ait, Cauſſas eum diſtinguere *Perfectas & Principales*, aliasq́ue *Adiuuantes & Proximas*. Secundùm illas igitur, principium quidem motus & actionis dari; ſed talis talisq́ue motùs, à cauſſis Proximis, id eſt à Voluntate & nobis. *Vt*, inquit, *qui cylindrum protruſit, dedit ei principium motus, volubilitatem autem non dedit: ſic viſum obiectum imprimet id animo ſuam ſpeciem, aſſenſio autem erit in noſtrâ poteſtate: eaq́ue, quemadmodum in cylindro dictum eſt, extrinſecus pulſa, quod reliquum eſt, ſuapte vi & naturâ mouebitur.* Sed quod in *Viſo* Cicero dicit, & hæret, parùm pro interiore ipsâ re videtur: & credo plura addidiſſe, quæ æuo exciderunt. Agellius magis accedit aut init, niſi fallor: & Chryſippéa hæc ſic compendio refert, hauſta è libris eius De *Prouidentiâ*, qui vtinam exſtarent! etſi nec Laërtius eorum meminit, notabili in hac parte defectu. Sic, inquam, refert: *Quamquam ita ſit, inquit Chryſippus, vt ratione quadam principali neceſſariò coacta atque connexa Fato ſint omnia; ingenia tamen ipſa mentium noſtrarum proinde ſunt Fato obnoxia, vt* PROPRIETAS *eorum eſt ipſa &* QVALITAS. *Nam ſi ſint* PER NATVRAM *primitùs ſalubriter vtiliterq́ue facta, omnem illam vim quæ* EXTRINSECVS *ingruit, inoffenſiùs tractabiliusq́ue tramittunt. Sin verò ſunt aſpera, & inſcita, & rudia, nulliſq́ue artium bonarum adminiculis fulta; etiamſi paruo, ſiue nullo, Fatalis incommodi conflictu vrgeantur,* SVA *tamen* SCAEVITATE

De Fato.

Cicero ibid.

Lib. vi. cap. ii.

& VOLVNTARIO IMPETV in aſſidua DELICTA *&* ERRORES *ruunt. Idque ipſum, vt eâ ratione fiat,* NATVRALIS *illa, & neceſſaria, rerum conſequentia efficit, quæ Fatum vocatur. Eſt enim genere ipſo quaſi fatale & conſequens, vt mala ingenia peccatis & erroribus non vacent.* Additque ipſum illud exemplum, ſiue imaginem, de cylindro. Hæc ſi benè examinas, ſignatè ab illo & ἀπαρχῆς ſcripta: hoc colligas Chryſippum Fatum in cauſſis primis conſtituere, vt qui talis & talis à naturâ & ingenio ſuo eſt, talia faciat excipiatque: qui alius, alia. Sed ipſum illud ſic facere, à voluntate fit, quam tamen bonitas aut ſcæuitas naturæ huc illuc inclinat. Vt lignum illud rotundum, ſiue turben, in pronum labatur ſuopte ingenio; quadrum non item, & reſiſtat. Et addebat amplius, non debere *ferri audirique homines aut nequam, aut ignauos, & nocentes, & audaces; qui cum in culpâ & maleficio reuicti ſunt, perfugiunt ad Fati neceſſitatem, tamquam in aliquod aſylum: & quæ peſſime fecerunt, ea non* SVAE TEMERITATI, *ſed Fato attribuenda eſſe dicunt.* Hæc ex illo: ipſum, vti dixi & itero, vtinam legiſſe fas nobis ſit! Sed hæc non aliò (mihi quidem) videntur ire: quàm per NATVRAM, ſiue Deum (quæ prima cauſſa eſt) homines alios aliter factos, ideoque ad bona aut mala inclinare; ſed tamen cauſſas illas primas & inſitas temperari aut flecti leuiter à VOLVNTATE poſſe, quæ inter proximas iuuanteſque cenſetur. Cùm ergo inclinamus; aut præmium nobis iurè eſſe, ſi ad Bona; aut pœnam, ſi ad Mala. Manilius his interpres, aut adſertor. Omnia, inquit, Fato eueniunt:

Lib. IV. *Nec tamen hæc ratio facinus defendere pergit,*
Virtutémve ſuis fraudare in præmia donis.
Nam neque mortiferas quiſquam minùs oderit
herbas,
Quòd non arbitrio veniunt, ſed ſemine certo:
Gratia nec leuior tribuetur dulcibus eſcis,
Quòd NATVRA *dedit fruges, non vlla* VOLVNTAS.
Sic hominum menti tantò ſit gloria maior,
Quod cælo gaudente venit: rurſusq; nocentes
Oderimus magis IN POENAM CVLPAMQ. CREATOS.

Satis aperire mihi Stoicorum mentem germanus Stoicus videtur: etſi nimis fortaſſe ad fatalia ſua aſtra nos ligat. Sed heus Chryſippe, ſi à Naturâ hæc conſtitutio aut deuergium: Deum à malo quî excuſas? quomodo non ille *Naturæ* auctor, atque ipſa Natura, malum maloſque genuit, ſi tales fecit? Hoc caput eſt, & arx, vt ſic dicam, cauſſæ, nunc adeunda & occupanda. Aio Stoicos Mali principium non in Deo, ſed in Materiâ (quæ tamen Deo, vt ipſi aliique voluerunt, æuo æqualis, & æterna) in Materiâ, inquam, conſtituiſſe. Itaque cùm Deus homines aliaque faceret, omnia bona & in bonum finxiſſe: ſed repugnantem aliquam vim & malitioſam in illâ fuiſſe, atque eſſe, quæ aliò traheret: atque hinc *Interna*, atque etiam *Externa*, mala exſtitiſſe. Valdè notabile, & vetus dogma: inter religionis etiam noſtræ proceres decertatum. De Stoicis, Seneca apertè dixerit: *Vtrùm Deus quod vult efficiat, an in multis rebus illum tractanda deſtituant: &* I Quæſt. Natur. l. in Præf.
à magno artifice FORMENTVR PRAVA *multa, non quia ceſſat ars, ſed quia* ID IN QVO EXERCETVR (Materia) *inobſequens arti eſt.* Nota, Materiam *inobſequentem*, & ab eâ *Praua* eſſe. Plato ſæpè hæc tangit, & huc tranſit: vt cùm dicit Materiam, aut in eâ Ψυχὴν, ἄτακτον, καὶ κακοποιόν: *Animam, incompoſitam & mali auctorem, ſiue maleficam.* iterumque: ἐναντίαν καὶ ἀντίπαλον τῇ ἀγαθοεργῷ φύσει: *aduerſariam & rebellem Beneficæ Naturæ*, id eſt Deo. Animam ſiue Vim in Materiâ dicit: neque enim ipſam per ſe vult malam, ſed latens in eâ aliquid, quod in generatione ſe exſerit & promit. Imò duas *Mundi animas ab eo ſtatui, natu iam* De Iſide & Oſir.
grandiore, in Libris de Legibus; & cùm diu fluctuaſſet, Beneficam ac Maleficam; Plutarchus eſt auctor. Non abit ab hoc ſenſu etiam Triſmegiſtus: Αὐτῷ τῷ ποιοῦντι οὐδὲν κακὸν, οὐδ' αἰσχρὸν νομιζόμενον. ταῦτα γάρ ἐστι τὰ πάθη τὰ τῇ γενέσει παρεπόμενα, ὥσπερ ἰὸς τῷ χαλκῷ, καὶ ὁ ῥύπος τῷ σώματι: Cap. XIV.
Ipſi factori Deo nullum malum aut turpe adſignandum. nam hæ ſunt affectiones generationis aſſeclæ, ſicut ærugo æris, ſordes corporis. Paria Tyrius etiam Maximus, inter Platonicos, Sermone huic argumento. Verba hæc pauca eius habe: Καθάπερ οὖν ἐν ταῖς τῶν τεχνῶν χειρουργίαις, τὰ μὲν ἡ τέχνη προηγουμένως δρᾷ, στοχαζομένη τοῦ τέλους, τὰ δὲ ἕπεται τῇ χειρουργίᾳ, οὐ τέχνης ἔργα, ἀλλ' ὕλης πάθη, σπινθῆρές τε ἐξ ἄκμονος, καὶ ἐκ βαύνου αἰθαλώσεις, καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλης πάθος, ἀναγκαῖον μὲν τῇ ἐργασίᾳ, οὐ προηγούμενον δὲ τοῦ τεχνίτου· οὕτως ἀμέλει καὶ ὅσα περὶ γῆν πάθη γίνεται, ἃς καλοῦμεν κακῶν ἀνθρώπων ἐμβολάς, ἐνταῦθα ἡγητέον καὶ αἰτιατέον καὶ τὴν τέχνην, ἔστι δὲ ταῦτα τῆς τοῦ ὅλου δημιουργίας ὥσπερ πάθη ἑπόμενα τῆς ἀναγκαίας φύσεως: *Sicut in opificio manualium artium, aliud ipſa ars ex pro-* Serm. XXV.

feſſo

feſſo facit, intendens operis ſui finem; alia conſequuntur opificio, non artis opera, ſed materiæ affectus (vt ſcintillæ ex incude reſilientes, vt fuligo è fornace, & aliud ex aliâ materiâ) quæ neceſſariò adhærent operæ, nec tamen artificis propoſito: tale nimirum in his quæ circa terram eueniunt, quæque incurſus humanorum malorum vocamus. In quibus innoxiam & inculpatam artem cenſendum, ſed eſſe hæc Fabricæ totius Vniuerſi velut neceſſarias quaſdam & conſequentes naturas. Quæ ad *Externa* etiam aut *Naturalia* mala ex mente eius ducas: ſicut & Senecæ iſta: *Quare tamen Deus tam iniquus in diſtributione Fati fuit, vt bonis viris paupertatem, vulnera, & acerba funera adſcriberet?* NON POTEST ARTIFEX MVTARE MATERIAM. *hæc paſſa eſt.* Itaque, vt addit, languida & ignaua ingenia *inertibus nectuntur elementis; vt efficiatur vir cum curâ dicendus*, FORTIORE FATO *opus eſt.* Neque abnuit, in principiis Fati aliquid eſſe, id eſt in naturâ ipsâ ſingularum rerum, quod huc aut illuc ducat: ſed ſi in malum, à Materie ſic affectâ. Vetus, vt dixi, hoc dogma: & an non Pythagoræ etiam? cuius illud traditur: Τῶν ἀρχῶν τὴν μὲν μονάδα, Θεὸν, καὶ τὸ ἀγαθὸν· τὴν δὲ ἀόριστον δυάδα, καὶ δαίμονα, καὶ τὸ κακὸν, περὶ ἣν ἐστι τὸ ὑλικὸν πλῆθος: *Principiorum alterum eſſe Vnionem, id eſt Deum & Bonum: alterum infinitum Binionem, id eſt Dæmonem, & Malum, circa quem Materialis multitudo eſt.* Sed & priſci aliquot in Eccleſiâ noſtrâ, ſiue extra eam, tenuerunt. vt Hermogenes, Tertulliano oppugnatus: qui (vt huius verba ſunt) *Materiam æternam cum Creatore proponebat, vt Malum à Materiâ, non à Creatore deduceret.* Oppugnauit & Maximus libello, vt apparet, docto & arguto: cuius magna lacinia Euſebianæ veſti eſt inſerta: & digna videri. Tangit hanc ſententiam & Arnobius, eruditus ille Afer; ſed parùm fortiter reiicit, imò propior videtur adhærenti. Scribit alibi: *Quid ſi prima Materies, quæ in quattuor rerum elementa digeſta eſt,* MISERIARVM OMNIVM CAVSSAS *ſuis continet irritationibus inuolutas?* Ita enim priſca lectio, antehabenda editæ, *in rotationibus*: quia ſignificat, aliquid in eâ eſſe occultum, quod mala prouocet & irritet. Siquid tamen mutandum, *in rationibus* magis vellem. Hoc ibi, velut adſentiens: ſed alibi ſpernit, & impugnat. *Mala ergo, dicitis, vnde hæc omnia? Ex elementis, inquiunt, & ex eorum inæqualitate, ſapientes. Quod qui fieri poſſit, vt quæ ſenſum & iudicium non habent, malitioſa eſſe perhibeantur & noxia; aut non potiùs ille ſit malitioſus & noxius, qui res peſſimas, & nocentiſſimas futuras, in alicuius operis aſſumpſit affectum; eorum eſt, qui adſerunt, peruidere.* Benè, dico, impugnat. quomodo enim bruta & inſenſa Materia, ſit praua? viditque Plato, & fugit: qui *Vim* in eâ, & *Animam* maleficam ponit. Tamen iterùm Arnobius iudicium à ſe abdicat, & alibi fatetur liberè, Non liquêre. *Quid ergo nos?* inquit: *mala vnde? Reſponſionis neceſſitas nulla eſt. ſiue enim poſſumus dicere, ſiue minus valemus nec poſſumus: vtrumque apud nos parum eſt: nec in magnis ponderibus duximus vel ignorare iſtud, vel ſcire. vnum ſolum poſuiſſe contenti: Nihil à Deo principe, quod ſit nocens atque exitiabile, proficiſci.* Vides fluctuationem eius in Mali cauſsâ: aſſertionem tamen Boni ſemper & ſolùm Dei.

De Prouid. cap. v.

Euſeb. De Præpar. lib. XIV.

Cap x. & alibi.

De Præparat. Euang. lib. VII. cap. vlt.

Lib. I.

Lib. II.

Eodem libro.

DISSERT. XV.

Alia reſponſio noſtra, & firmior, ſuper iſtis. Diſtincta Mala Supplicij & Delicti: & quibuſque ſuus auctor aſſignatus.

QVANTO autem clariùs hæc gentilis eius, & æuo paullò anterior, Tertullianus, ô magnum Eccleſiæ lumen, niſi caduca ſtella fuiſſet! Is diſtinctè admodum obiectiunculis & Gentilium, & Hæreticorum, reſpondet: quorum adſidua iſta, Vnde mala Interna, aut Externa? Et Marcion ille famoſus, vt elideret, duos Deos inducebat, Bonum & Malum: & vtrumque, talium auctorem. Quod ſumptum à Magis Chaldæorum aliquis dicat: quorum fuit,* *Duo principia rerum eſſe, Bonum Dæmonem, & Malum: quorum ille Iupiter ſiue Oromaſdes, illorum linguâ; iſte Pluto, ſiuè Arimanius diceretur.* Ab illis, inquam, propiùs & viciniùs hoc ſumpſerit, quàm à Stoicis; qui Materiam cauſſam Mali, ſed non Deum, faciebant. Sed ad rem. in illum ita ſcribit: *Mala dicuntur, & Delicta, & Supplicia. Sed adhibitâ diſtinctione vtriuſque formæ, ſeparatis malis Delicti & malis Supplicij, malis Culpæ & malis Pœnæ; ſuum cuique parti definimus auctorem. Malorum quidem Peccati & Culpæ, Diabolum; malorum verò Supplicij & Pœnæ, Deum creatorem. Vt illa pars, Malitiæ deputetur; iſta, Iuſtitiæ, mala condentis iudicia, aduerſus mala Delicti.* Optimè. Mala culpæ, verè mala, non ſunt à Deo; mala pœnæ, dictione & opinione mala ſunt (audacter dicimus) ab illo. Damaſcenum audi, Græcum

*Vide Plutarch. de Iſid. & Oſirid. Laërt. in Præfat. aliſque.

Lib. II. cap. XIV.

Lib. iv. cap. xx. cum Afro congruentem: *Dupliciter Malum dicitur. Naturâ, quod virtuti aduerſatur, & diuinæ voluntati. Opinione, quod ſenſu noſtro tale eſt: vt ſunt calamitates, & adflictiones. Nam hæc in* SPECIE MALA, RE BONA *ſunt, ſapientibus conuerſionis & ſalutis cauſſa.* Addit deinde ſcitum corollarium: Ἰστέον δὲ, ὅτι καὶ τούτων ἡμεῖς αἴτιοι· τῶν γὰρ ἑκουσίων κακῶν τὰ ἀκούσια ἔκγονα: *Sciendum, quòd & horum nos cauſſæ ſimus. Nam malorum quæ à voluntate ſunt, hæc quæ contra eam, ſunt proles.* Quid poteſt verius aptiúſque? Externa mala tu accuſas? te potiùs, & interna tua, quibus hæc prouocaſti, & (illius metaphorâ) procreaſti. Ante ſanctum virum, quàm ſapienter hoc magnus ille Homerus? Apud quem Iupiter:

Olyſſ. α. Ὢ πόποι, οἷον δή νυ θεοὺς βροτοὶ αἰτιόωνται;
Ἐξ ἡμέων γάρ φασι κάκ' ἔμμεναι· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
Σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν:
Vah, quàm nunc homines iniuſtè numina culpant!
Ex nobis namque eſſe mala aiunt. at ſibi ipſi
Nequitiâ propriâ, præter Fatû, mala gignunt.

Potuiſſe aliquem profundum hoc Prouidentiæ penetrare, ſi non à cæleſti aurâ prouectum? profectò fuit. Stulti, inquit, mortales Deum inſcribunt cladibus auctorem: ſeſe debent. Non enim ille, niſi ob proprias eorum culpas, hæc immittit; nec Fato ſimpliciter, niſi adtextu cauſſæ talis, deſtinauit. Punit, ſed quia peccarunt. Nexa hæc ſunt: & ideò Zeno noſter olim, ſeruo in furto deprehenſo, cùm caſtigaret, atque ille reclamaret, *Fatale mihi erat furari: Et cædi, inquit.* Igitur non hæc Mala, ſed Opinione tantùm, ſiue vt Seneca. *Specie.*

Epiſt. xcv. Ita enim alibi: *Dij nec dant malum, nec habent: ceterùm caſtigant quoſdam, & coërcent, & irrogant pœnas, & aliquando* SPECIE MALI *puniunt.* Iam hæc capis, & adſentiris? AVD. Capio, adſentior: nec vel ius eſt in hos teſtes refragari. Tamen explicatiùs, quæſo. Malorum culpæ da auctorem. *Diabolum,* aiebas ex Tertulliano. Sed quid? an non & hunc Deus fecit? ergo malum, & mala. LIPS. Reſpondeo. Diabolum auctorem ſui ſibi mali fuiſſe, noſtri ſuaſorem. Quomodo? nam Deus hunc quoque bonum fecit primitus, ſed liberi ſui arbitrij & ſponte: elegit autem malus eſſe. Itaque ſi quæris, Vnde malum? cum Damaſceno dicam, Lib. iv. cap. xxi. Τῆς αὐτεξουσίου γνώμης τοῦ διαβόλου εὕρημα: *Spontaneæ* VOLVNTATIS *Diaboli inuentum.* Ipſe ſibi, & ex ſe, fecit: ſi eo verbo in re nihili eſt vtendum. Malum enim non eſt aliquid, *quod Eſt*; haud magis quàm Tenebræ aut Cæcitas: ſed dumtaxat priuatio & deliquium boni. Et inde aptiſſimâ voce Latini *Delictum* dicunt. Ergo non propriè dixerim *Factum*, aut *Productum*: magis admiſſum & inductum: ſicut luci tenebræ, Soli nox ſuccedit. Creationem igitur non quære: cauſſam potes. atque ea eſt Voluntas. Auguſtinus ſubtiliter, vt ſolet: *Malæ voluntas eſt efficiens operis mali; malæ autem Voluntatis efficiens, eſt* NIHIL. xii. De Ciuit. cap vi. Iterumque: *Nemo quærat efficientem cauſſam malæ Voluntatis. non enim eſt Efficiens, ſed Deficiens: quia nec illa* EFFECTIO *eſt, ſed* DEFECTIO. Cap. vii. Tenebras nemo videt, ſilentium nemo audit: intelliguntur abſentiâ contrariorum, quæ ſunt. ita hîc, quod Malum eſt, non vides, neque propriè ſubſiſtit: neque omnino, vt verbo dicam, eſt. Ecce in exemplo. Fornicatio actus eſt, & malus: ſubſiſtit & eſt aliquid, ſed eâ parte non malus, quâ eſt amor, coniunctio, actio: eâ tantùm, quâ præter aut contra Deum eiuſque legem exercetur. Itaque initium habet, Boni abſentiam; auctorem, Voluntatem; incitatorem, Diabolum. Heu ſubtilia, & noſtræ Theologiæ! inquies. Sunt, & non ſunt. nam & Plato, & Platonici ſic adſtruxerunt. Ille alibi, in oratione Lachesis: Ἀρετὴ δὲ ἀδέσποτον, ἣν τιμῶν καὶ ἀτιμάζων, πλέον καὶ ἔλαττον αὐτῆς ἕκαστος ἕξει. αἰτία ἑλομένου· Θεὸς ἀναίτιος: Lib x. De Rep. *Virtus dominum non habet, libera eſt quam vt quiſque colit aut negligit, plus minúſve ex eâ habebit.* CAVSSA ELIGENTIS: DEVS *autem* EXTRA CVLPAM. In arbitrio & voluntate vtrumque eſt noſtrâ, Virtus Vitiúmque: καὶ τὴν μοχθηρίαν (ait Tyrius Maximus) ἡ τῆς ψυχῆς ἐξουσία κυίσκει τε καὶ τελεσφορεῖ: *& Malitiam libertas animæ & parturit, & parit.* Satis iam dedi Deum non auctorem: & cũ Platone hoc claudimus: Ὁ Θεός τε, καὶ πάντα τὰ τοῦ Θεοῦ, πάντῃ ἄριστα ἔχει: In Timæo. *Deus, & omnia quæ à Deo, ſemper & vbique* OPTIME *habent.*

DISSERT. XVI.

Tertiò quæſitum de Malis Externis: & reſponſum. Videri etiam minima illorum à Deo eſſe.

AVD. Et ſatis accepi equidem: ſed de *Externis* malis leui ſermone, & vt tranſiens, libaſti. Non tanti ſunt? Atqui, Deus bone, quàm culpant? Poëtæ, oratores, ipſi philoſophi inclamant, & ab hoc adſpectu

ſpectu non Prouidentiã tantùm, ſed Deum pænè tollunt. Iuuenis aliquis obiit? vir bonus, & vitâ dignus, obiit? audi voces.

Ouid. —— *ignoſcite ſaſſo,*

Sollicitor nullos eſſe putare Deos.

Symmachi lib. VIII. Alterius: *Conualeſce. ne optimi Senatoris longa vexatio faciat fidem, Nihil curare cæleſtes.* Quid muliercula, quæ è ſepulchro clamat? PROCOPE MANVS LEVO CONTRA DEVM, QVI ME INNOCENTEM CITO SVSTVLIT. Quid ergo? melius erat *nocentem?* Iterùm alius: *Hæc maxima verſatur* Quadrig. *Deorum iniquitas, quòd optimum quemque non ſinunt diurnare.* Iam vbi boni iacent, mali florent & vigent; quot querelæ?

Marmoreo Licinus tumulo iacet, at Cato paruo,

Pompeius nullo: credimus eſſe Deos?

Iaſon ad Medeam, in ſcelere felicem:

Sen. in Med. *Teſtare nullos eſſe, quà veheris, Deos.*

Alius Tragicus:

Τολμῶ κατειπεῖν, μή ποτ' οὐκ εἰσὶ θεοί;

Κακοὶ γὰρ εὐτυχοῦντες ἐκπλήττουσί με:

Audeo proferri: Súntne vel regnant Dei?

Namque improborum me attonat felicitas.

Iterùm poëta:

Manil. IV. *Quin etiam infelix Virtus, & noxia felix;*

Et malè conſultis pretium eſt, Prudentia fallit:

Nec Fortuna probas cauſſas, ſequiturque merentes:

Sed vaga per cunctos, nullo diſcrimine, fertur.

Feratur: quid deinde infertur?

—— *tamiam neque Dij regunt,*

Neque profectò Deûm ſummus rex omnibus curat.

Non ſit finis eiuſmodi ſermonum: quos impios ſcio, & exſpuo: ſed cogitationum vmbras iſtas quis poteſt ſtatim & fortiter pellere, niſi Ratione munitus? quam à te exſpecto. LIPS. Ego verò tranſiui, vt ais, & attigi: quid enim opus dicta mihi aut aliis iterare? Olim in *Conſtantiâ* ſatis oſtendi cauſſas ſuas & iuſtitiam hæc omnia habere, quæ in primâ fronte alieniſſima ab eâ videntur. Quid ipſe noſter Seneca, nónne proprio libello *Prouidentiam* ſatis aſſeruit contra eiuſmodi vellicationes aut morſus? Et pleræque iſtæ Affectuum voces ſunt, non Iudiciorum. Matrem tu illam audies, vt ratione loquentem, quæ amiſſo filio,

Atque Deos, atque aſtra vocat crudelia?

audies, ſed vt matrem. Tale in aliis, qui de immaturâ aliquâ morte queruntur: in quâ ſenſus & rationis compotes gratulari & gaudere debebant. Nugatoria hæc ſunt. At floret & diues eſt aliquis malus. Magnum! habeat ſibi, in curam, angorem, ruinam. Pauper, bonus. Quid mali? niſi iis qui *hæc ſola mala autumant, quæ non faciunt* III. De Ciuit. cap. I. *malos: & magis erubeſcunt* (ab Auguſtino mutuor) *ſi Villam malam habeant, quàm ſi Vitam.* Alibi diſtinctiùs de cauſſis diximus: ſed ſemel nunc & vniuerſè, in iſtis omnibus opinione Malis, aut Punit Deus, aut Exercet. Punit malos aut iunctos malis: exercet ſuos & firmat. Iunctos dixi. nam ſæpè contagione quadam, vt mali bonorum, ſic boni malorum conſortes fiunt, vtrique ob vtroſque. Nec Homerus hoc neſciuit: qui de Græcis adflictis cauſſam reddit,

—— ἐπεὶ οὔ τι νοήμονες, οὔτε δίκαιοι Odyſſ. γ.

Πάντες ἔσαν:

quia nec ſapientes, ſed neque iuſti

Omnes viuebant.

Audis, *omnes?* ob mixtos malos, malè fit igitur & probis: ſed ob probum aliquem finem. Auguſtinus: *Iuſtis quidquid malorum irrogatur, non eſt* POENA *criminis, ſed* IV. De Ciuit. c. III. *virtutis* EXAMEN. Stringo, etſi in lato ad curſum campo: alia nos vocant. AVD. Ego tamen leuiter teneo, aut tuus Seneca: hunc audi, & te indulge. Ille verò in his *Externis* non agnoſcere aut approbare Prouidentiam videtur: certè non ſemper. Verba eius perpendenda: *Deos eſſe, qui* VNIVERSA *vi ſuâ temperant, qui humani* GENERIS Epiſt. XCV. *tutelam gerunt,* INTERDVM *curioſi* SINGVLORVM. Scis eum verba benè librata dare: quid hoc eſt, Deos *Vniuerſa* curare; *Generis* totius humani tutelam gerere, etiam *Singulorum*, ſed *Interdum?* Quid, inquam, niſi interdum negligi & ſeponi? Conſequitur, quoquò te vertas: nec aliud in mente ſenſit. Eſt nempe hoc, quod Balbus ille Stoicus apud Tullium adfirmat, *Deum ſingulos homines curare:* ſed cum exceptione, quam addit: *Nec verò hoc ita re-* II De Natur. deor. *ſellendum eſt, vt ſi ſegetibus aut vinetis cuiuſpiam tempeſtas nocuerit, aut ſiquid è* VITAE COMMODIS *caſus abſtulerit; eum, cui quid horum acciderit, aut inuiſum Deo, aut neglectum à Deo iudicemus.* MAGNA DII CVRANT, PARVA NEGLIGVNT. *magnis autem viris proſperè eueniunt ſemper omnes res: ſiquidem ſatis à noſtris* (Stoicis) *& à principe Philoſophorum Socrate dictum eſt, de vbertatibus Virtutis & copiis.* Hæc illuc eunt, vt Deus inſuper habeat, & quaſi conniueat, dentur Externa, non dentur ſingulis, Bona ſiue Mala: & ſatis, ſi Virtus adſit; in quâ vnâ Feli-

Felicitas & beatæ vitæ ſumma. Et Cotta in Lib. III. extremo. refellendo, prorſus hoc apprehendit *Singulos non curari* ſemper à Diis, ex Stoicorum ſenſu: in hac, dico, Externorum parte. Vbi ergo, Lipſi, Prouidentia tua omnium, & ſingulorum? LIPS. Immota, nec hic Auſtellus turbarit. Seneca, & alij, aliquid vacillant: ſed non vt neſciri iſta à Deo faciant (non opinor) ſed patiente eo, & velut conniuente, euenire. In Materiâ hæc inſita erant, vt dictum eſt: ideoq́ue quadamtenus à Prouidentiæ lege exempta: ſi ita accipis, vt nolis immitti ea, ſed permitti. Non aliud hîc video: imò illud video, Senecam toto libello *De Prouidentiâ* huic neglectui aduerſum, & ex deſtinato omnia, & conſulto, & bono etiam noſtro fieri. Sed iam ad planiora & minùs aſpera.

DISSERT. XVII.

Triplex obiectio contra Fatum: ordine ſoluuntur ſingulæ.

AVD. Nec nunc dimittam. In Prouidentiâ acquieſco, fluctuo etiam in Fato. Immobile dixiſti: quomodo poteſt, triplici iſtâ iniectione? Primùm, Magia, & Genij inferi vel aërij mutant, aut incîdunt: vſu notandum, & Lucano alibi clarè ſcriptum. Deinde, Deus ipſe mutat, qui precibus exoratur, & flectitur, atque adeò pœnitet: quod ipſe in Sacris de ſe dicit. Tertiò, ſi pertendis omnino immutabile; Peccata ab eo non excludes, quidquid antè dixeris, & neceſſariò euenient ex Præſcientiâ illâ diuinâ. Has quoque nubeculas ſi pellis; ô te meum Solem, & fato mihi quoque datum ad animum ſerenandum! LIPS. De Fati ſerie diximus: tu quoque videris eam nectere, & catenam ſtruere interrogationum. Soluamus tamen leui operâ; nec fortaſſe implicita nimis, quæ offers. De Magiâ, commemini ſanè Lucanum ſcribere, vbi Theſſala illa maga ad Pompeium filium:

Lib. VI. *—— conceditur arti,*
VNAM *cùm radius preſſerunt ſidera* MORTEM,
Inſeruiſſe moras: & quamuis fecerit OMNIS STELLA *ſenem, medios herbis* ABRVMPIMVS *annos.*

Hoc in Singularibus fatis iactat, ſed in Publicis, abdicat.

Nam ſimul à primâ deſcendit origine Mundi
Cauſſarum ſeries, atque omnia Fata laborent
Si quidquam mutaſſe velis, vnoq́ue ſub ictu
Stat genus humanum: tunc, Theſſala turba, fatemur,
Plus Fortuna poteſt.

Hæc poëta ille ita diuiſim, qui amat quidem Stoicus ſæpè eſſe: in hac tamen ſententiâ hæreo, nec temerè decîdo. Quid vult? ſingularia Fata ab æterno & à *primâ origine Mundi*, vt loquitur, non definitâ? apparet: aut ſaltem ſeorſim cauſſas ſuas habere, nec cum aliis implexas. Itaque ſolicitari & moueri, ſine confuſione aut turbâ Vniuerſi. Aliter in Publicis; quæ plures tangunt, & pluribus nexa ſunt & iniuncta. Iſta, dico, mens videtur: ſed vana. Nam quantumuis ſubitum aliquid aut inopinatum à Magiâ interuenit (neque enim negamus:) noſtro tamen ſenſu id fit, Deo iam antè viſum & ſcitum. Talis, dico, illa ſubita cauſſa, inter medias eſt, & adiutrices illius Fati. Quod autem de Publicis ait, non mutari: id ſanè verum, nec magis tamen minúſve, quàm Priuata: ſed hoc ſingulare habent, quòd noluerit minutos iſtos Genios hîc inſeri, & totum illud notabile & nobile regimen ſibi, aut altioribus Geniis, adſeruauit. Itaque mirum ſatis eſt, omnem Genialem collatam operam nihil in Regum conſilia vel arcana, nihil in Iudicum decreta aut pœnas: addo, parum aut nihil in rem nummariam, aut theſauros, poſſe. Vim illorum & ſubrilitatem ſi vides; quid facilius, quàm in cubicula Principum irrumpere, litteras tollere aut ſupponere? in arcam meam, aut Craſſi potiùs alicuius penetrare, & vim pecuniæ auferre, clientulis ſuis largiri? Non poſſunt: refrænat benignus, & noſtri curator Deus; ne ſi hæc talia faciant, magis ad ſe alliciant, & in barathrum ſecum trahant. Atque hoc de Magiâ igitur, ex vero ſi vides, non refellit Fatum: ſi ex Lucani ſenſu, dubito, & ne ille quoque voluerit (ſuprà dictum) cum patruo ſuo neglegi interdum res aut Fata *Singulorum.* Altera iniectio, de Precibus, & Deum flecti ac mutari. Pro vulgo ſatis hîc loqueris, & altiùs ire te volebam, & præiui. Quid? Deum tu cenſes mutare ſententiam? irâ aut miſeratione, humanum in morem, tangi? Immutabilis eſt: & Sacra quod ſic loquuntur, pro captu noſtro eſt, & figurato dumtaxat quodam ſermone. Auguſtino hoc credes, ſic ſcribenti: *Deus etſi dicitur ſtatuta mutare (vnde* XIV. De Ciuit. cap. XI.
TROPICA *locutione in Scripturis ſanctis etiam*

pœni-

pænituiſſe legitur) iuxta id dicitur, quòd homo ſperauerat, vel naturalium ordo cauſſarum geſtabat: NON IVXTA ID, QVOD SE OMNIPOTENS FACTVRVM ESSE PRAESCIVERAT. Item alibi: *Cùm Deus* MVTARE *dicitur voluntatem, vt quibus lenis erat, verbi gratiâ, reddatur iratus:* ILLI POTIVS, QVAM IPSE, MVTANTVR: *& eum quodammodò mutatum, in his, quæ patiuntur, inueniunt. Sicut mutatur Sol oculis ſauciatis, & aſper quodammodò ex miti, & ex delectabili moleſtus efficitur: cùm ipſe apud ſeipſum maneat idem qui fuit.* Tale in Hieronymo, cùm ad hanc obiectionem reſpondet: *At prædixit aliquid Deus.* addit: *Non enim prædixit, vt veniat, ſed ne veniat: & ideò comminatur, vt conuertatur ad pænitentiam cui minatur.* Et alibi planiſſimè cum Auguſtino: *Ad preces Ezechiæ & Niniuæ Dei ſententia commutata eſt: non* VANITATE *iudicij, ſed eorum* CONVERSIONE *qui meruerant indulgentiam.* Iam tertium quod opponebas, eſt à Præſcientiâ Dei, quaſi euentus alligante, & ſibi adſtringente. Id firmum cùm primò videatur, infirmiſſimum eſt inſpectum & exploratum. Quâ Præſcientiâ? nego in Deo eſſe. Non enim præſcit propriè, ſed ſcit; nec præuidet, ſed videt. Noſtræ imbecillitatis verba ſunt, qui tempora partimur, nec aliter intelligimus: Deo omnia iuncta, nexa, vnita, Præteritum, Præſens, Futurum. Omnia, inquam, in præſenti & in oculis habet, & Æternitas illi eſt momentum. Imagine aliquâ hoc diſcrimen Maximus Tyrius oſtendere voluit. comparatque *Diuinam mentem Soli, qui vno intuitu, quod vbique eſt luſtrat: hominem Viatori, qui longâ morâ, & temporum interuallo hæc & illa videt, & non videt.* Tenuis comparatio, ſed illuſtriorem vnde ſit dare? Itaque fæx & ſordes noſtri intellectus ſunt, cùm argutamur de hac Præſcientiâ: cogita autem verè Scientiam eſſe: & ſimul capies, quàm nulla neceſſitas ab ipsâ impreſſa. Ecce ego te in conuiuio video potantem, ſaltantem, amplexantem: certò quidem video, nec fallor: numquid ergo cauſſam præbeo, aut cogo? Negabis, & hîc nega. Illud magis vrgeat aliquis: An non vult igitur illa fieri? Vult, non vult: & diſtinguo. Eſt Voluntas in Deo, quæ Græcis Theologis *κατ' εὐδοκίαν* dicitur: id eſt, *voluntas iuxta id quod libet, & placet:* atque ea eſt verè & propriè voluntas. Eſt altera *κατ' συγχώρησιν, ex permiſſione & conceſſu:* quâ habet ſe in modum ſinentis magis, quàm aſſentientis. Illa prior in Bonis eſt, aut Mediis: hæc altera in verè Malis, id eſt Peccatis. quia videt fieri, & patitur (quid enim illo inuito fiat?) ſed cauſſas medias liberas & ſui iuris fecit, nec immutat. Iterùm curioſulus: At potuit feciſſe hominem in bono firmum, nec malo flexilem: cur non fecit? Stultè cauſſa à cauſâ ipsâ petitur: aliquid tamen, vt homo, dicam. Liberum feciſſe voluit, & decuit, illum ſublimem inter omnia animalia, illum Deo propinquum. Perfectus homo non erat, ſi liber non erat. Denique ſic placuit, cui niſi optimum placere non poteſt: quid inquiris? *Et quamquam præſcierat* (Tertullianus) *hominem malè inſtitutione ſuâ vſurum: quid tam dignum Deo, quàm grauitas, quàm fides inſtitutionum qualiumcumque?* Sed gradum iam refræno: Prouidentia & Fatum verbis ſatis aſſerta ſunt, magis ſeipſa cottidie factis. Teneamus vtrâque manu, amplectamur toto animo, omnibus & ſingulis hæc interuenire. Homerus clamat:

— Μοῖραν δ' ὔτινα φημὶ πεφυγμένον ἀνδρῶν,
Οὐ κακὸν, ὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται:

— Fatum aio nullum vitaſſe virorum
Prauum ſiue bonum, cùm primùm venit in orbem.

Quis fructus erit? Patientia, & Conſtantia. *Ad hanc legem animus noſter aptandus eſt, hanc ſequatur, huic pareat: & quæcumque fiunt,* DEBVISSE *fieri putet, nec velit obiurgare* NATVRAM.

XIII. De Ciu. c. 1. — In Ezech. c. XXXIII. — In Daniel. cap. 11. — Serm. 1. — Adu. Marc. II. c. VII. — Epist. CVII.

DISSERT. XVIII.

Genios etiam eſſe, Dei & Prouidentiæ miniſtros: eorum genera, & ſedes: ac de Heroïbus primò, Laribusque.

DEVM ſupremum, & diuina, vidimus: ad miniſteria eius imus, ſiue Genios, quos non auxilium (quid opus erat?) ſed ornamentum, & teſtandæ bonitati, ſiue magnitudini, aſſumpſit. Atque etiam ordinem aſſumpſit. Nam cùm *Mundus Deorum hominumque ſit ciuitas*, vt Stoicis placet: decorum & ordo voluit vbique eum coli; & ab iis, qui gradibus & dignitate diſtinguerentur. Plato & Platonici quàm multa de iſtis? ſed mihi lubet & conuenit in Porticu hærere: quæ ita definiuit, Varronis verbis. *Mundum diuidi in duas partes, Cælum & Terram. Et Cælum bifariàm, in Æthera & Aëra. Terram verò, in Aquam & Humum.* Apud August. VII. De Ciuit. cap. VI.

Quas omnes quattuor partes Animarum eſſe plenas: in Æthere & Aëre, immortalium; in Aquâ & Terrâ, mortalium. A ſummo autem circuitu cæli, vſque ad circulum Lunæ, Æthereas animas eſſe, Aſtra ac Stellas, eoſque Cæleſtes Deos non modò intelligi eſſe, ſed etiam videri. Inter Lunæ verò gyrum, & nimborum ac ventorum cacumina, Aëreas eſſe animas: ſed eas animo, non oculis, videri: vocarique Heroas, Lares, & Genios. De Aquâ & Humo omittit, in quibus ſunt mortale genus, Homines & Bruta. Hæc verò pulchra, & Varrone digna, examinemus: atque ad ea Stoicum præcipuè ſenſum aptemus. Diuidit *Cælum* in *Æthera & Aëra.* ita enim noſtri, nec niſi puriſſimum illum & cæleſtem ignem, non alium ſubtus Lunæ circum agnoſcunt. *Aëra* autem *Cæli* voce comprehendunt & Hebræi paſſim, quod è Sacris noſtris eſt notum. Addit mox, *Eas omnes partes Animarum eſſe plenas.* Plenas? Æneæ Gazæi verbis hoc adſtruendum eſt, pij & docti ſcriptoris. Καὶ μὲν νοερῶν δυνάμεων μεςὸς ὅλος ὁ οὐρανός, μεςὸς δὲ ὁ αἰθὴρ ἀγγέλων τε ϗ δαιμόνων. πλήρης μὲν ὁ ἀήρ, πλήρης δὲ ϗ ἡ γῆ, καὶ ἡ θάλαττα, καὶ τὰ ὑπὸ γῆν πάντα. ϗ ὡς ἔφη τις παρ' ἡμῖν σοφῶν, κενὸν οὐδὲν οὐδ' ὅσον αἰθέρα ϗ τρίχα βαλεῖν: *Atqui poteſtatum intelligentium* (id eſt, Spirituum) *plenum totum cælum, plenus æther angelorum & dæmonum, plenus aër, plena terra, & mare, & omnia quæ ſub terrâ. Atque vt dixit aliquis* noſtrorum Sapientum,* NIHIL VACVVM, VBI VEL CAPILLVM IN AETHERA AERAQVE IACIAS. Vera dicit. infinitæ, noſtro ſenſu, myriades myriadum ſunt, Bonorum Malorumque; Deo finitæ. Memini in veteri quopiam legere, *Non aëra æſtate tam* PLENVM MVSCIS, *quàm Genijs eſſe.* Addit Æneas ampliùs: *Si Deus donet hunc Mundum decem millia annorum etiam ſtare, & homines viuere aſſiduè ac mori: numquam tamen Angelorum Dæmonumque numerum Animæ ſuperſtites poſſint æquare.* Pergamus in Varrone, qui ait: *A ſummo cælo ad circulum Lunæ Æthereas animas eſſe.* Paullò alia diſtinctio in Marciano Capellâ, qui *Deos, quos igneæ ſubſtantiæ flammantiúque ſuſpicimus, ab ipſo Æthere ſphæræque ſuperioris ambitu, vſque* SOLAREM *circulum* deducit & locat: eoſque *Deos* ſimpliciter, itemque *Cælites perhiberi: & cauſſarum latentium arcana componere. Illic Iouem ipſum regnare. At* INTRA SOLIS MEATVM, *vſque Lunarem globum, ſecundæ Beatitatis numina, ſuppariúque potentiæ eſſe: per quæ Vaticinia, Somniaque, ac Prodigia componuntur.* Itaque & Genios ibi locat, non in Aëre; aliter ac noſtri, & Plato ipſe. Vnde hauſerit, non nunc quæro: ad meum tedeo. qui in *Æthere Animas* ponit, *Aſtra ac Stellas.* Quod in parte Stoicum, atque etiam Socraticum, Sidera aut Animas, aut animata eſſe. Pergit: *At verò inter Lunæ gyrum, & nimborum ventorumque cacumina.* Obſerua. ergo tantùm in mediâ aut ſuperâ Aëris regione *Heroas, Lares, Genios* locat? Apparet è verbis: ſi tamen ſatis plena Auguſtinus ea retulit, aut exſcriptor dedit. Nam ego hercules ambigo, & controuerto: iure. Quid? *Genij* nulli in Aëre infero, & circa terram? ſunt verò, & innumeri: atque ipſi noſtri omnes tutelares. Quid *Lares,* in Aëre ſuperò? imò inferum iſtum colunt, atque adeò domos & focos. Denique communis opinio, qui de Geniali hac re ſcripſerunt, totum Aëra iis aſſignat. Quid ergo in Varronis ſcripto aut ſenſu hic ſit, planè haud dixerim: exempla videamus. *Animas* ibi eſſe, quæ *vocentur Heroës, Lares, Genij.* Tria genera dat, ſitu etiam diuerſa. nam Heroës in ſupero Aëre, Lunæ vicini; Lares in imo, Terræ; Genij, per totum eum ſparſi agunt. Licet autem diſtinctiùs diuidere; *Geniorum* alios (communi nomine) *Animas* quidem eſſe, ſed quæ aliquando in corpore fuerint: vti ſunt, *Heroës, & Lares.* Alios, præſtantiore dignitate, qui ſemper à corporis compedibus ac nexibus liberi egerunt: vt ſunt *Genij* propriè dicti. Et qui ſunt *Heroës?* Alij nobis, alij Platoni. qui eos ἡμιθέους, *Semideos* vocat, *ex Aquâ natos:* quòd ſcilicet craſſiore quadam ſubſtantiâ, quàm Genios Aëreos, cònſtare ac confici cenſeret. Hos ἀπὸ τοῦ ἔρωτος deriuat, *quòd ex amore immortalis Dei in fæminam, aut immortalis fæminæ in virum, procreari videantur.* Cuius ſententiæ & Heſiodus fuit, cùm ſcripſit:

> Ἀνδρῶν ἡρώων θεῖον γένος, οἳ καλέονται
> Ἡμίθεοι:
>
> *Diuinum genus Heroum, quos & vocitamus*
> *Semideos.*

Alij ab Ἥρας, id eſt *Iunonis,* aliique ab Ἔρας *Terræ* voce Heroas formant: quòd *Heram veteres* (ait Marcianus) *Terram dixerunt:* quaſi terreſtres quoſdam Deos. Atque ita Priſci Latini *Semones* dixerunt, velut *Semihomines:* nam *Hemonem* illi *hominem* efferebant. Sed Auguſtinum pro Stoico ſenſu audiamus: *Heroïs nomen à Iunone ducitur tractum, quòd Græcè Iuno Ἥρα appellatur: & ideò*

In Theophraſto.

* Aliquis è Patribus Chriſtianis.

Lib. II.

In Epinomide.

In Cratylo.

In Ἔργοις.

Lib. X. cap. XXI.

ideò neſcio quis filius eius Heros fuerit nuncupatus. Hoc videlicet, veluti myſticum, ſignificante fabulâ, quòd Aër Iunoni deputetur, vbi volunt eum Dæmonibus Heroas habitare. quo nomine appellant alicuius meriti ANIMAS DEFVNCTORVM. Apuleius conſentienter:

De Deo Socr. *Deos appellant* (hos minores) *qui ex hominum numero iuſtè ac prudenter vitæ curriculo*

* Lego, poſteà hominibus prabus. *gubernato, pro numine* poſteà ab hominibus præditi, fanis & cerimoniis vulgò admittuntur: vt in Bœotiâ Amphiaraus, in Africâ Mopſus, in Ægypto Oſiris, alius alibi gentium.* Plutarchus: *Stoici Heroas dicunt*, τὰς κεχωρισμένας ψυχὰς τῶν σωμάτων: *animas à corporibus abiunctas.* Nec tamen omnes: & reſtringit meritò Laërtius, inter Zenonia: Καὶ ἥρωας εἶναι, τὰς ὑπολελειμμένας σπουδαίων ψυχάς: *Heroas eſſe, relictas animas Sapientum.* Lucanus:

Quodque patet terras inter Lunæque meatus,
Semidei manes habitant. quos ignea virtus
Innocuos vitâ, patientes ætheris imi
Fecit, & æternos animam collegit in orbes.

Plura nos, vbi de Animâ: libaſſe nunc ſatis

Epiſt. xc. eſt. Qui autem *Lares*? Seneca à Geniis ſeparat: *Quid ſint inferi, quid Lares, & Genij:* ſed Apuleius clariùs aperit. *Animum humanum, exutum, & liberum ſtipendiis vitæ, hunc,* inquit, *vetere Latinâ linguâ Lemurem reperio dictitatum. Ex hiſce ergo Lemuribus, qui poſteriorum ſuorum curam ſortitus, pacato & quieto numine domum poſſidet, Lar dicitur Familiaris. Qui verò, propter aduerſa vitæ merita, nullis bonis ſedibus in terrâ, vagatione, ceu quodam exilio punitur, inane terriculamentum hominibus, ceterùm noxium malis; hunc plerique Laruam perhibent. Cùm verò incertum eſt, quæ cuique eorum ſortitio euenerit, vtrùm Lar ſit an Laruæ; nomine Manem Deum* (ſic legendum) *nuncupant.* Nemo meliùs deſcripſit: etſi bre-

Lib. ii. uiter etiam Marcianus Capella: *Lemures ſi vitæ prioris adiuti fuerint honeſtate, in Lares domorum vrbiumque vertuntur: ſi autem deprauantur ex corpore, Laruæ perhibentur ac Maniæ.* Ecce igitur duas *Animas*, quas in Aëre Varro locat: itemque Capella, *ſed ſuperiorem partem eſſe Heroum, inferiorem Manium.*

DISSERT. XIX.

De Geniis propriè dictis, Bonis Malisque. Singulis eos eſſe, item locis, & regionibus: & eorum curæ aut opera.

At iam *Genios* ipſos, quos diſtinximus à duplici priore genere, videamus. Vnde ordiar, vbi deſinam? nam verè licet dicere, adeò hæc Græcis Latiniſque *frequentata &* Apul. *celebrata eſſe, vt nemo ea commemorare adortus ſit, quin multò plura omiſerit, quàm recenſuerit.* Ingens copia rerum, & ſenſuum: nec miremur, quia certè ingens hoc Naturæ & arcanum miniſterium, quod per omnia eius membra ſe ſpargit, inſinuat, penetrat; ſecundæ à primo Deo cauſſæ, & quæ miranda nobis aut ſtupenda conantur cottidie, aut patrant. *Magne & occulte Deus, tales etiam tui famuli: quos ſine veneratione & metu vix eſt tangere, adſtantes hîc nobis, ſpectantes, & arbitrantes. Date veniam: liceat cum pace veſtrâ libare aut iterare dicta aliis: ſed compendio & delectu, vt rei noſtræ & ſectæ conuenientia videbuntur. Eſſe igitur tales, Stoici aſſerunt, eoſque Græcè Δαίμονας dici; Plut. I De Plac. cap. VIII. & definiunt, οὐσίας ψυχικάς: *ſubſtantias animatas:* id eſt, Animæ in materie ſimiles, vſu & fine diſtantes. Pythagoras ante eos: Εἶναι Laërt. πάντα τὸν ἀέρα ψυχῶν ἔμπλεων· καὶ τούτους, δαίμονάς τε, καὶ ἥρωας νομίζεσθαι: *Eſſe* TOTVM AERA *plenum animis: easque & Dæmonas, & Heroas exiſtimare.* Nam *Lares* Græci non diſtinguunt, imò cum *Heroibus* confundunt: atque ita Gloſſæ illæ priſcæ, ἥρωας, *Lares*, non ſemel interpretantur. Sed *Dæmones* igitur illis hoc genus dicti. Quare? *aut quia ſunt* δαήμονες (Macrobij verba) id eſt, ſcientes futuri; aut, vt Poſidonius ſcribit in libris *qui-* I. Saturn. c. XXIII. *bus titulus eſt* περὶ ἡρώων, καὶ δαιμόνων, *quia ex ætherea ſubſtantiâ parta* (lego, *partita*) *atque diuiſa qualitas illis eſt; ſiue* ἀπὸ τοῦ δαιομένου, *id eſt* καιομένου; *ſeu* ἀπὸ τοῦ δαιομένου, *hoc eſt* μεριζομένου. Vides hominis Stoici (Poſidonij) ſuper verbo ſententiam, quæ ferè eſt & Platonicorum: ſed ipſe ex *Aethereâ ſubſtantiâ* fingit, iſti ἀέριον γένος (ipſe ita Plato) *Aëreum* In Epinom. *genus* faciunt; non tamen ex *hac fæculentâ & humidâ caligine conglobata corpora, ſed ex illo puriſſimi Aëris liquido & ſereno elemento coaliꝉta.* En aliquod diſcrimen in materie. & Stoici conſentienter reliquæ ſuæ doctrinæ ex *Aethere* formant, ex quo & Animas humanas. Sed hi ſunt, quos Latini *Genios* dicunt. Tertullianus: *Neſcitis Genios Dæmonas* Apolog. cap. XXII. *dici, & inde diminutiuâ voce Dæmonia?* Lactantius: *Hi ſpiritus ſibi Geniorum nomen ad-* Lib. II. cap. XIV. *ſumunt: ſic enim Latino ſermone Dæmones interpretantur.* Feſtus etymon dat, *Genium eſſe Deum, qui vim obtinet rerum* genendarum.* * Ita leg. non gerendarum. Addit deinde: *Auſuſtius inquit, Genius eſt Deorum filius, & parens hominū, ex quo homines gignuntur: & propterea Genius meus nominatur, quia me genuit. Alij Geniū eſſe putant, vniuſ-*

cuiuſque loci Deum. Varia miſcet: ſecernamus, & illuſtremus. Quin *Genius* à *genendo*, non dubium: ſiue quia genuit nos, ſiue, vt Apuleius, *quia nobiſcum genitur.* Auſuſtius aiebat, *Deorum filium eſſe:* quorum? imò vnius Dei, & Iouis. ex ipſo Feſto: *Tages Genij filius, nepos Iouis,* qui diſciplinam aruſpicij dedit. Igitur ſupremi Dei filius, & (niſi fallor) Varronis interpretatione Mundus. Auguſtinus: *Quid eſt Genius? Deus eſt, inquit* (Varro) *qui præpoſitus eſt ac vim habet omnium rerum gignendarum.* Subdit Auguſtinus: *Quem alium hanc vim habere credunt, quàm Mundum, cui dictum eſt, Iupiter omnipotens, progenitor, genitrixque? Et cùm alio loco Genium dicit eſſe vniuſcuiuſque Animum rationalem, & ideò eſſe ſingulos ſingulis: talem autem, Mundi animum, Deum eſſe: ad hoc idem vtique reuocat, vt tamquam Vniuerſalis Genius ipſe Mundi animus eſſe credatur.* Haud dubiè in his doctiſſimi Varronis Stoica aliqua ſententia eſt: & qualis? Genium duplicem eſſe: *Singularem,* Animum ſuum cuique; *Vniuerſalem,* Animum Mundi. Hic igitur Animus, ſiue *Incorporalis Ratio* (vt Seneca) *ingentium operum artifex*, Genius ille eſt à genendo. Nec ineptè *Dei filius*, quia ab eo eſt, & idem ipſe. Itaque vides duplicem ab iis Genium ſtatui: quod item à Capellâ. *Ex ſuperiorum*, inquit, *Deorum arbitrio, & ſecundorum comitatu, & Generalis omnium præſul, & Specialis ſingulis mortalibus Genius admouetur, quem & Præſitem, quòd præſit* gerundis omnibus, vocauerunt. Nam & populi Genio, cùm Generalis poſcitur, ſupplicant; & vnuſquiſque gubernatori proprio dependit obſequium.* Vbi tamen *Generalem* illum ad populos tantùm ſingulos, prouinciaſque: ſicut *Specialem* ad homines, vrbes, loca alia certa, videtur allegare. Sed Varroniana mens alia fuit: etſi apta & vera etiam hæc diuiſio, quoſdam Geniorum ſub illo magno Imperatore, velut Legatos aut Tribunos, populis regionibuſque curare; alios iterùm quaſi Centuriones, collegiis, opidis, viciſque; denique & gregales milites, ſingulis hominibus, lociſque. Ita templum GENII PVBLICI, ſiue GENII P. R. ſcimus in Vrbe fuiſſe: item Coloniis, ſuos Genios: ipſi Principi ſeorſim ſuum, grandiorem aliquem grandiori. Panegyricus ſcriptor: *Habes profectò aliquod cum illâ Mente diuinâ, Conſtantine, ſecretum, quæ delegatâ noſtris* DIIS MINORIBVS *curâ, uni ſe tibi dignatur oſtendere.* Oſtendere, per aſtitem & præſtitem Genium aliquem digniorem. Nota ſuperſtitio, an adulatio vetus Romana, per Genium Principis religioſè iurantium. At nobis, inquit, Dij minores ſufficiunt. Vulgatiſſima autem hæc ſententia Genios, à natali die, cuique aſſerentium. Menander:

* Ideò & Græci τύχην Genium vertunt.

Ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ συμπαραστατεῖ
Εὐθὺς γενομένῳ, μυσταγωγὸς τοῦ βίου:

Cuique Genius iungitur mortalium
Statim edito, moderator vt vitæ ſiet.

Myſtagogum ille dixit: Seneca noſter *Pædagogum. Sepone*, inquit, *in præſentiâ, quæ quibuſdam placent: Vnicuique noſtrûm Pædagogum dari Deum, non quidem Ordinarium, ſed hunc inferioris notæ, ex eorum numero, quos Ouidius ait, de plebe Deos. Quibuſdam* placere hoc ait: quibus? *Stoicis* ſuis. nam iungit: *Ita tamen hoc ſeponas volo, vt meminerìs maiores noſtros, qui crediderunt hoc, Stoicos fuiſſe. Singulis enim & Genium, & Iunonem dederunt.* Genium nempe viris, Iunonem fœminis: id erat, marem Genium fœminamque, pro ſexu. Plinius: *Singuli ex ſemetipſis totidem Deos faciunt, Genios Iunoneſque adoptando ſibi.* Itaque verè Lactantius: *Adhærent ſingulis hominibus, & omnes hoſtiatim domos occupant.* Quo tamen fine? iam dicto, vt curatores quidam eſſent, & inſpectores. Heſiodus: Epiſt. cxx. Lib. II. cap. VII. Lib. II. cap. XV.

Τοὶ μὲν δαίμονές εἰσι Διὸς μεγάλου διὰ βουλὰς
Ἐσθλοί, ἐπιχθόνιοι, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων:

Sunt Genij, ex mente & nutu Iouis omnipotentis,
Approbi, & in terris hominum genus accurantes.

Plato hunc talem vocat, φύλακα τοῦ βίου, καὶ ἀποπληρωτὴν τῶν αἱρεθέντων: *cuſtodem vitæ, & adiutorem conſummatoremque, quæ quiſque elegiſſet.* In tabulâ Cebetis ingenioſâ, *Senex* depingitur *Genius, qui Vitæ adſtat, chartam vnâ manu tenens* (è quâ ſalutaria Monita legat) *& alterâ quiddam veluti monſtrans. Mandat autem ingredientibus, quid, vbi in Vitam venerint, faciendum ſit, & cui viæ ſe committere debeant, ſi velint eſſe ſalui.* Eſt ipſum dogma Stoicum: atque audi Epictetum. *Deus*, inquit, *nos curat:* ἀλλ' οὐδὲν ἧττον καὶ ἐπίτροπον ἑκάστῳ παρέστησε τὸν ἑκάστου δαίμονα, καὶ παρέδωκε φυλάσσειν αὐτὸν αὐτῷ, καὶ τοῦτον ἀκοίμητον καὶ ἀπαραλόγιστον: *ſed nihilominùs* CVRATOREM VNICVIQVE *addidit ſuum cuiuſque* GENIVM, *& cuſtodiendum eum ſibi commiſit: atque eum, qui nec conniueat aut dormiat, quique* I. Diſſert. cap. XIV.

decipi non poſſit. Sed & Zeno fatetur, εἶναί τινας δαίμονας, ἀνθρώπων συμπάθειαν ἔχοντας, ἐπόπτας τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων: *eſſe Dæmones quoſdam, ſiue Genios, qui erga homines afficiuntur, ſuntque* INSPECTORES *actionum humanarum.* Inſpectores? vſqueeò, vt etiam formâ humanâ ſe miſceant, & ſingula ignoti ipſi norint. Homerus ſapientiâ, quâ ſolet:

Odyſſ. ρ. Καί τε θεοὶ ξείνοισιν ἐοικότες ἀλλοδαποῖσιν,
Παντοῖοι τελέθοντες, ἐπιστρωφῶσι πόληας,
Ἀνθρώπων ὕβριν τε καὶ εὐνομίην ἐφορῶντες:
Atq; Dei, hoſpitibus peregrinis ſe aſſimilantes,
In ſpecie diuerſâ, vrbes atque oppida oberrant,
Et malefacta hominum, ſimul & benefacta, notantes.

Quid Plautus ille ab humili ſocco, nónne huc adſurgit? *Arcturum* ſidus facit praeloqui:

In Rudente. *Ita ſum, vt videtis, ſtella ſplendens, candida*
Hîc atque in cælo: nomen Arcturo eſt mihi.
Noctu ſum in cælo clarus, atque inter deos:
Inter mortales ambulo interdius.
Qui eſt Imperator diuûm atque hominum Iuppiter,
Is nos per GENTES *alium aliâ diſparat,*
Hominum qui facta, mores, pietatem, & fidem
Noſcamus; vt quemque adiuuet opulentia.
Qui falſas lites falſis teſtimoniis
Petunt, quique in iure abiurant pecuniam,
Eorum referimus nomina exſcripta ad Iouem:
Cottidie ille ſcit, quis hic quærat malum.

Et pluſcula, quæ comiter addit. Quamquam hi Genij magis alti & ſublimes ſunt, & velut exploratores quidam ab Æthere, & Prætorio ipſo, miſſi. Sunt igitur Genij obſeruatores aut adſtites, nec ſortis tamen affectuſque vnius. Alij enim Boni ſunt, alij Mali. Atque hos Triſmegiſtus πονηροὺς appellat, *Prauos*: κακοδαίμονας Plutarchus, & ſcriptorum vulgus. Clemens Alexandrinus: Ἔτι πρὸς τούτοις Φωκυλίδης, τοὺς ἀγγέλους δαίμονας καλῶν, τοὺς μὲν εἶναι ἀγαθοὺς αὐτῶν, τοὺς δὲ φαύλους, διὰ τούτων παρίστησιν. ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς ἀποστάτας τινὰς παρειλήφαμεν: (v. Strom.)

Ἀλλ' ἄρα δαίμονές εἰσιν ἐπ' ἀνδράσιν, ἄλλοτε ἄλλοι.
Οἱ μὲν, ἐπερχομένου κακοῦ ἀνέρος ἐκλύσασθαι:

Iam etiam Phocylides, Angelos vocans Dæmones, quoſdam eorum Bonos, quoſdam Prauos his verſibus oſtendit. Sunt & nos (Chriſtiani) *Deſertores quoſdam ſpiritus ſuſcepimus; & notos habemus.*

Miſcentur Genij mortalibus, at diuerſi.
Hi quidem, vt à nobis clades & triſtia pellant.

Quaſi dicat, alij autem vt immittant adiuuentque. Atque hi mali, culti etiam antiquis, ſed vt *Veiones*, vt *Laua* numina, & *quos* (Plinij verbis) *placatos trepido metu cupimus*: nec vt adſint, ſed abſiſtant. Homerus ſæpè agnoſcit:

——— κακὰ μήδετο δαίμων: Odyſſ. μ.
——— *Genius mala mente agitabat.*

Item: ——— τίς τοι κακὸς ἔχραε δαίμων; Odyſſ. α.
——— *malo quo dæmone es vſus?*

Iterumque:

Ἆσέ με δαίμονος αἶσα κακὴ, καὶ ἀθέσφατος οἶνος: Odyſſ. λ.
Læſit me dæmon malus, & mala copia vini.

Satis de Priuatis iſtis ſiue Singulorum Geniis: de Publicis aut Paſſiuis aliquid addamus. AVD. Imò vnum requiro tactum magis, quàm plenè dictum, de *Animo*, qui Genius ſuus cuique. LIPS. Attigi, perficiam. Apuleius: *Quodam ſignificatu Animus humanus, etiam nunc in corpore ſitus, Dæmon nuncupatur.*

— dîne hunc ardorem mentibus addunt
Euryale, an ſua cuique Deus fit, DIRA *cupido?*

Igitur & Bona cupido animi, Deus bonus eſt. Vnde nonnulli arbitrantur, * Εὐδαίμονας *dici Beatos, quorum Dæmon bonus, id eſt animus Virtute perfectus eſt. Quem noſtrâ linguâ, haud ſcio an bono, certè quidem meo periculo, poteris Genium vocare: quoniam is Deus, qui eſt Animus ſuus cuique, quamquam ſit immortalis, tamen quodammodò cum homine gignitur.* Satis plenè, atque etiam planè iſtic habes. Reſpexit Epicharmus:

* In Manud. lib. II. Diſſert. XIX.

Ὁ τρόπος ἀνθρώποισι δαίμων ἀγαθὸς, οἷς δὲ καὶ κακός:
Mores homini Genius bonus eſt, aut è diuerſo malus.

Etiam Heraclitus, cùm dixit, ὡς ἦθος ἀνθρώπῳ δαίμων: *quòd Ingenium homini Genius ſit.* Atque ita quidam *Socratis* illud *Dæmonium* celebre interpretantur: vt quoniam *Animus illi purus, & à corpore maximè abſtractus fuit, facillimè audiret atque intelligeret monita Deorum.* (Plut. & Cicero.) Quamquam alij verè ad Priuatum Genium eius referunt, qui ſe ei conſpicuum etiam dederit, paucis factum. Ammianus, de Conſtantio Imperatore: *Poſthac conſeſſus eſt conuictoribus proximis, quòd, tamquam deſolatus, ſecretum aliquod videre deſierit, quod interdum ſqualidius adſuiſſe ſibi æſtimabat. Et putabatur Genius quidam, tutelæ eius appoſitus, eum reliquiſſe, citiùs digreſſurum. Ferunt enim Theologi, in lucem editis hominibus cunctis,* SALVA FIRMITATE FATALI, *huiuſ-* (Lib. XXI.)

huiuſmodi quædam, velut ACTVS RECTVRA Numina ſociari: admodum tamen pauciſſimis viſa, quos multiplices auxere virtutes. Dat deinde Hometum auctorem, in cuius libtis Genij cum vitis fortibus verſantut, & loquuntut: item Pythagoram horum adminiculis præcipuis enituiſſe, & Socratem, & Numam Pompilium, & ſuperiorem Scipionem, & Marium, atque Octauianum. Sed omitto Speciales, ſiue Ptiuatos: aliud genus eſt quod Generale diximus, & publicè atque etiam priuatim multiplices vſus & pe-

Apul. ricula ſui præbet. Horum de numero curant ſinguli, vt eſt cuique tributa prouincia, vel

* Lego. conformandis. Somnus* confirmandis, vel Extis fiſſiculandis, vel Præpetibus gubernandis, vel Vatibus inſpirandis, vel Fulminibus iaculandis, ceteriſque adeò, per quæ futura prænoſcimus. Vno verbo, Magiam totam iſti ſuggerunt & adminiſtrant: noſtris quoque Doctoribus

Apolog. cap XXIII. ſcriptum. vt Tertulliano: Per hos Magi phantaſmata edunt, etiam defunctorum inclamant animas, pueros in eloquium oraculi eliciunt, multa miracula circulatoriis præſtigiis ludunt. Vt Minutio Felici: Magi quoque non tantùm ſciunt Dæmonas, ſed quidquid miraculi ludunt, per Dæmonas faciunt. Illis aſpirantibus & infundentibus, præſtigias edunt, vel quæ non ſunt videri, vel quæ ſunt non videri. Denique vario prædictionum (ſæpè falla-

Tertull. cap. XXII. ci) genere, æmulantur diuinitatem, dum furantur diuinationem. Pythagoras hoc quoque obſeruauit, & prodidit: Ὑπὸ τούτων πέμπεσθαι ἀνθρώποις τούς τε ὀνείρους, καὶ τὰ σημεῖα, νόσους τε καὶ ὑγιείας· καὶ οὐ μόνον ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ προβάτοις, καὶ τοῖς ἄλλοις κτήνεσι· εἴς τε τούτους γίνεσθαι τοὺς καθαρμοὺς, καὶ ἀποτροπιασμοὺς, μαντικήν τε πᾶσαν, καὶ κληδόνας, καὶ τὰ ὅμοια: Ab his immitti hominibus ſomnia & ſigna, atque morbos etiam & ſanitates: nec ſolùm hominibus, ſed pecudibus ac iumentis. Ad hos referri Luſtrationes & expiationes; ad hos Diuinationem totam, & Omina,

Cap. XXII. & ſimilia. Tertullianus & his addicit: Corporibus & valetudines infligunt, & aliquos caſus acerbos; animæ verò repentinos, & extraordinarios per vim exceſſus. Minutius: Vitam turbant, omnes inquietant, irrepentes etiam corporibus occultè, vt Spiritus tenues, morbos fingunt, mentes terrent, membra diſtorquent. Quid dicam poma, vites, fruges præcipitari ab iis, aut lædi? quid aliò traduci? quid pluuias, nimbos, ventos induci? & plurimùm mala, ab his ſcilicet malis. Sed bona etiam à bonis, ſi non prouenire, promoueri, eſt confitendum. Artes præeunt, aut docent: & quædam humano ingenio numquam eruenda, oſtendunt. In medicinâ, exempli cauſsâ, quis ambiget occultas multas herbarum vires ab iis proditas? quis Chemiam, nouæ ſubtilitatis artem, his non deleget? & magis, quia ambiguam, & lædere aut faſcinare etiam pronam. Quis Horologia ferrata illa, cum tot ponderibus rotiſque reppetit? quis Magnetem ad nauticum vſum ſuggeſſit? quis Typographiam? quis Bombardas? Boni iſti, aut alij: ſed cum Apuleij cautâ admonitione, vt cuncta hæc fiant Cæleſtium (imò Cæleſtis vnius) voluntate, & numine, & auctoritate; ſed Dæmonum obſequio, & operâ, atque curâ. In bonis, inquam, Voluntate & Auctoritate Dei; in aliis, permiſſione & conceſſu. Suſtineo, & à vorticibus me remoueo, ad ripam appello. AVD. Heus tu, neque ego autot multa hîc inquitendi: vniuersè aliquid ſcire ſatis ſit, vereri etiam totum genus aut teuereri. Sed éſtne vitæ etiam aliquis in hoc fructus? LIPS. In illis de Cuſtodiâ magnus, Epicteti verbis ſug- Lib. I. Diſſert. XIV.
gerendus. O homines, inquit, ſcitote diligenti & præſtanti cuidam Cuſtodi vnumquemque noſtrûm eſſe commiſſos. Cùm igitur fores adduxeritis, & tenebras intus feceritis, mementote numquam dicere, QVOD SOLI SITIS. Non enim eſtis, non: ſed DEVS intus eſt, & veſter GENIVS intus eſt. Et quid lumine iſtis opus eſt, vt facta omnia veſtrà videant? nihil. Quid autem? vitæ ſolùm curant, aut adſiſtunt? Imò Plato autumat, non ſolùm tunc adeſſe, nemini conſpicuos, omnium non modò actorum, verumetiam* COGITATORVM Apul. *
teſtes: ſed &, vbi vitâ editâ, remeandum eſt, eumdem illum, qui nobis præbitus fuit, raptare illicò & trahere, velut cuſtodiam ſuam, ad IVDICIVM, atque illic in cauſsâ dicendâ adſiſtere: ſiqua commentiatur, redarguere; ſiqua vera dicat, aſſeuerare. prorſus illius teſtimonio ferri ſententiam. Quis homini hominû hæc ſuggeſſit, aut potuit, Sacrorum noſtrorum arcanis ſic alludétia, aut vicina? Miror hoc ſatis.

DISSERT. XX.

Pluſcula etiam De Geniis. De origine, de malitiâ, de varietate munerum: & quædam huic rei è Sacris.

AVD. Et ego in totâ re habeo, quod mirer ſatis. Multa non multis (morem tuû noui) dixiſti: recogitanda mihi in otio, aut ruminanda. Et pleraque hercules probaſti:

baſti: ſed auctoritatem tamen Sacrorum noſtrorum, in re hac ſacrâ, non ſæpiùs aduocari; id quoque mirabar. Nam abſque eâ, nec credens, vt ſic dicam, credam. LIPS. Ergo alibi aliquid ambigis? prome: fortaſſe confirmabo. AVD. Ego verò. primùm in principio & conditu iſtorum Geniorum. Eſſe dixiſti: ſed quo auctore? quâ materie, aut ſine eâ? & vnde quibuſdam hæc prauitas? Diuiſionem deinde dixiſti, & munera: quid opus iſtis tot generum velut Adiuuis illi omnium potenti Imperatori? Per ſe numquid ſufficit, publicè priuatimque, Mens illa per omnia diffuſa, omnia gubernare? Hæc oratus expedi; ſicubi etiam hæſero, orandus. LIPS. Cymbam alligabam: ſoluis, & in fluctus iterùm deducis. Pareatur tibi, atque etiam argumento; quod tractare cum cœpimus, pertractandum eſt. Quæris originem, & auctorem horum Geniorum. Auctorem? & quem, niſi illum omnium Deum? Ipſe condidit: ante orbem, & omne opus; an ſtatim ab orbe; diſputant Theologi: nam Sacra ſiluerunt. Quòd ante hominem, id conſentiunt: & Græci ferè etiam, quòd ante omnem creaturam. Ἔπρεπε γὰρ πρῶτον τὴν νοερὰν οὐσίαν κτισθῆναι, καὶ οὕτω τὴν αἰσθητήν: *Decebat enim primò Intellectualem ſubſtantiam condi, & tum denique Senſilem*: vt adſtruit ex Gregorio Nazianzeno Damaſcenus. (De Fide lib. 2. cap. 112.) Condidit autem ſolâ cogitatione: atque ea, opus illi fuit. De Materie deinde quæris. Theologiam noſtram, id eſt veram, ſi attendis, non habent. Spiritus & Animi ſunt, incorporei. Si Platonicam; corpora ſunt, & quidem Aërea. haud longè à nubium concretione: niſi quòd *ſila corporum* poſſident (Apuleij ſcriptione) *magis rara & ſplendida, & tenuia vſque adeò, vt radios omnes noſtri tuoris & raritate tranſmittant, & ſplendore reuerberent, & ſubtilitate fruſtrentur*. Quid Stoici noſtri? etiam corpora, ſed *Ætherea*, id eſt ignea, adſignant. Et id ſanè conuenientius noſtris etiam Sacris. (Pſal. CIII.) Ecce rex Hebræus: Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα: *Qui facit Angelos ſuos* SPIRITVS, *& miniſtros ſuos* FLAMMAM IGNIS. Nec ſemel ita nominantur, aut comparantur: & Græcorum aliquis pulchrè πῦρ ἄϋλον, *Ignem immaterialem*, eos vocat. Nam agilitatem, leuitatem, feruorem, lucem ſi vides: cum nullâ rerum meliùs aſſimilentur. Hoc fateor, Aëreum ſæpè aliquid circumdare & aſſumere; ſcilicet vt nobis appareant, aut aliquo veſtigio ſe oſtendant. Sed tunc quoque (notatum) cùm diſſoluuntur, ignis aut ſulphuris odorem aliquem ſiue ſigna oſtentant. Sed de apparitione, *Chaldæorum Magi* aſſerebant, Εἰδώλων πλήρη εἶναι τὸν ἀέρα, κατὰ ἀπόρροιαν ὑπὸ ἀναθυμιάσεως εἰσκρινομένων ταῖς ὄψεσι τῶν ὀξυδερκῶν: (Laert. in Præf.) *Imaginum*, ſiue *Dæmonum*, *plenum eſſe Aëra, qui velut fluxus quidam euaporationis, acutè cernentium oculis ſe inſinuent*. Et Homerus eâ mente aliàs cum ἀήτῃ πνοιῇ, *ventuli aurâ*; aliàs cum ὁμίχλῃ, *nebulâ tenui*, comparauit. Sed & Magi hodie fatentur, & infelices fœminæ libidinis Genialis victimæ, tactu frigidos plurimùm eſſe: ab Aëre & vapore ſcilicet iſto circumfuſo. Sed & idem poëta conſpici à quibuſdam, non ab aliis qui adſunt, facit: quod Magi etiam volebant.

Οὐ γάρ πω πάντεσσι θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς: (Odyſſ. π.)
Non etenim apparent Diui cunctis manifeſti.

Vbi illud mirabile, & ex Naturæ ſinu excuſſum: Telemachum, qui aderat, Mineruam non vidiſſe; Canes vidiſſe:

Ἀλλ' Ὀδυσεύς τε κύνες τε ἴδον, καί ῥ' οὐχ ὑλάοντο,
Κνυζηθμῷ δ' ἑτέρωσε διὰ σταθμοῖο φόβηθεν:
Vidit Vlyſſes, atque canes: hi nec latrabant,
Sed blando gannitu aliorſum diffugiebant.

Vides ſenſum numinis habuiſſe, & reueritos cum *gannitu*, non autem *latratu*, diffugiſſe. Et tale etiam hodie obſeruatum, ad naturam ſagaciſſimi animalis; haud fruſtrà Hecatæ, id eſt Lunæ, Geniorum præſidi, attributi. Sed inhibeo: de Materie ſatis dixi. Quærebas ampliùs, Vnde praui etiam facti? Id notum tibi oportuit. Litteræ ſacræ noſtræ tradunt, initio bonos omnes (quomodo aliter à Bono Deo?) conditos: ſed in libertate arbitrij, ad faſtum & praua inclinaſſe, & Deo aduerſantes, deiectos è cælo, ſparſoſque variè per hanc machinam eſſe. Illud notabile, quod Damaſcenus ait: Ἐκ τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων, πρωτοστάτην τῆς περιγείου τάξεως, καὶ τῆς γῆς τὴν φυλακὴν ἐγχειρισθέντα παρὰ Θεοῦ: *Ex angelicis poteſtatibus, illum qui Præſes rectorque erat Terreſtris ordinis, & cui Terra à Deo cuſtodienda permiſſa erat*: illum, inquam, Deo rebellaſſe, & cum ſuis à cæleſti felicitate, in hanc terram & tenebras decidiſſe. Tamquam ille non fuerit ſupremi (quod alij plerique Theologi) Ordinis angelus, ſed huius inferioris: & ideò in Terram ſuam relegatus, quam non curat nunc, ſed turbat. Athenagoras etiam, paullò altiùs philoſophatus, & ad *Animam (* Suprà, Diſſert.)

mam Materiæ, malorum cauſſam Platoni, adſpiciens, etſi Chriſtianus, ita tradit. (De Reſurrect.) *Angelorum*, inquit, *alij manſère quales à Deo facti erant, Boni, & munera ſua fideliter curantes; alij, res ſibi creditas proteruiter habuerunt, & à Deo defecerunt. Iſti fuerunt*, ὁ τῆς ὕλης, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ εἰδῶν, ἄρχων, καὶ ἕτεροι τῶν περὶ τὸ πρῶτον τοῦτο στερέωμα: *Materiæ & Formarum in ea Princeps ac Rector, & alij qui circa* * *primum hoc firmamentum erant.* (* Terra proximum.) Iterumque poſteà vocat, τῆς ὕλης ἄρχοντα, *Materiæ Principem: atque illum Dei bonitati, ſuâ procuratione & adminiſtratione, aduerſari.* Procedit longiùs, & ait: *quoſdam ex iſtis, captos amore virginum, & libidine victos, defeciſſe. Ex quibus Gigantes, qui vocantur, nati ſint: eorumque Gigantum animæ, circa terram obuerſantes, motus affectionesque ſimiles parentum ſuorum edant.* Imò & Latini aliqui vetuſtiores in hoc ſenſu. (Lib. II. cap. XV.) vt Lactantius: *Deus Angelos miſit*, inquit, *ad tutelam cultumque generis humani. ſed illos, cum hominibus commorantes*, DOMINATOR *ille* TERRAE *fallaciſſimus paullatim ad vitia pellexit, & mulierum congreſſibus inquinauit. Tum in Cælum ob peccata, quibus ſe immerſerant, non recepti, ceciderunt in Terram. Sic eos Diabolus ex angelis Dei ſuos fecit ſatellites ac miniſtros. Qui autem ſunt ex his procreati, quia neque Angeli, neque Homines fuerunt, ſed mediam quamdam Naturam gerentes, non ſunt ad Inferos recepti, ſicut nec in Cælum parentes ipſorum. Ita duo genera Dæmonum ſunt facta, vnum Cæleſte, alterum Terrenum.* Ipſa hæc talia Iuſtinus Martyr, Clemens Alexandrinus, Euſebius, Tertullianus, Sulpicius Seuerus: è quibus Euſebius etiam Poëtarum fabulam de Gigantum rebellione petit & ducit. Horum igitur ſenſu, duplex Dæmonum lapſus, & diſcretis temporibus: alter, ſtatim initio Mundi; alter iſte, paullò ante Diluuium, vt narratio Moyſis docet. Vides etiam iſtos palàm genituram Geniis adſcribere, & fœminis iungere, eaſque implere: aliis Theologis fortiter negatum. Exempla aut teſtimonia etiam hodie multa illuc eunt: tamen nes abnuunt, & Spiritus ſi ſint, vnde iis ſemen & quà effundant? At corporati ſunt, & Aërei, inquiunt Platonici. Sunto. quæ mixtio aut comprehenſio inter tam diſpares? non magis, quàm inter hominem & piſcem. Tamen, vt tetigi, exempla nos turbant, & iſtæ cottidianæ Genialium libidinum victimæ, infelices mulierculæ, de mixtione & cœtu omnes aſſerunt: etiam de liberis aliquæ: & ſunt in hac Louanio vrbe exempla. Quid dicam? pro me Plutarchus aliquid, qui iudicio videtur cenſuiſſe: *Tam Gignere, quàm Gigni, alienum à Deo eſſe.* (Quæſt. Conuiual. VIII. c. I.) Exceptionem tamen, aut interpretationem aliquam adhibet: fieri poſſe, *vt vi aliquâ occultâ, Materiæ principium ſætificum infundat, à quo moueatur illa & vertatur. Neque abſurdum*, inquit, *autumo, ſi* NON HVMANO MORE *Deus congrediatur fœminæ & ſe iungat, ſed* ALIIS *quibuſdam* CONTACTIBVS, ET PER ALIA CONTRECTATIONIBVS *moueat & impleat mortale corpus* SEMINE DIVINIORE. *Neque mea eſt iſtæc ſententia. ſed Ægyptij Apim hoc modo concipere & parere tradunt, Lunæ contactu: atque adeò prorſus Deo cum mortali fœminâ conſuetudinem donant: ſed non contrà, nec admittunt virum mortalem Deæ fœminæ initium partus aut proliſicationis præbere quoniam Geniorum natura in Aëre, & Spiritibus, & Caloribus quibuſdam, & Humoribus conſiſtit.* Similia quædam idem ſcriptor, vbi de celebrato congreſſu Numæ regis, cum Egeriâ nymphâ: atque ait: (In Numâ) *Ratio ſuggerit, Deum non equorum aut auium amore, ſed hominum teneri: ideoque iis, qui excellenter boni ſunt & virtute inclyti, nihil abſurdum, adeſſe illum, & conſortio iungi. At quòd corpore etiam aut formâ humanâ fruatur, capiaturque vel Deus vel Genius; difficile hoc quidem creditu eſt. Etſi Ægyptij videntur non improbabiliter dicere*, ὡς γυναικὶ μὲν οὐκ ἀδύνατον πνεῦμα πλησιάσαι θεοῦ, καί τινας ἐντεκεῖν ἀρχὰς γενέσεως, ἀνδρὶ δὲ οὐκ ἔστι σύμμιξις πρὸς θεὸν, οὐδ' ὁμιλία σώματος: *quòd ſpiritus ſiue adflatus Dei mulieris partibus accedat & titillet, & principia inferat generationis; viro autem cum Deâ congreſſum mixtionemque nullam eſſe.* Iſta ille vir ſatis ſcitè: non vltrà à me ſcrutanda, aut protrahenda, quia aut fœda omnia, aut tenebroſa. Vnum dixero. non opinari me, vllo retrò æuo, tantam copiam Satyrorum & ſalacium iſtorum Geniorum ſe oſtendiſſe; quantam nunc cottidianæ narrationes, & iudiciales imò ſententiæ, proferunt: quo infelicis ſæculi fato? Sed ad vltimum quæſitum tuum venio, quod erat, Cur auxiliares iſtos gubernationi Deus aſſumeret? Reſpondeo, non quia egeret, ſed vellet: vellet autem, quia bonus, & *non contentus* (ait Damaſcenus) *ſui contemplatione, fecit etiam quibus benè faceret, & qui bonitatis ſuæ participes eſſent, Angelos, Mundum, Homines.* Quid, quòd decorum & ordo

Apud Lact. I.cap.IV. ordo ſic videtur poſtulare? Seneca rationem eam ingerit: *Deus, cùm prima fundamenta molis pulcherrimæ iaceret, vt* OMNIA SVB DVCIBVS SVIS IRENT, *quamuis ipſe per totum ſe corpus intenderat, tamen* MINISTROS *regni ſui Deos genuit.* Genuit, id eſt fecit. Quid magis piè, pulchrè, & verè poteſt? nam & agnoſcit ſub initium conditos, vt Theologi ferè noſtri. De multiplici autem diuiſione eorum, & munere, non turbet; turba eſſet, niſi eſſet. Imò verò Deus pulcherrimo ordine, & vt cuiuſque natura aut dignitas erat, ſparſit per hoc corpus Vniuerſi: φυλάττοντας (ait Damaſcenus) μέρη τῆς γῆς, καὶ ἐθνῶν καὶ τόπων προϊσταμένους: *curantes Terræ certas partes, præfectosque Gentibus, & locis.* Sacri noſtri libri hoc oſtendunt: & Hieronymus apertè: In Ezech. c.XXVIII. *Traditæ ſunt Angelis ad regendum Prouinciæ, quaſi Iudicibus ab Imperatore.* Expoſit. Symbol. Rufinus: *Ab initio præfectæ quædam virtutum cæleſtium Poteſtates, quibus regeretur & diſpenſaretur mortalium genus.* Imò & ſingulis adſi-Mat. XVIII. gnati. Hieronymus in illud Euangelij: *Angeli eorum vident faciem Patris;* ſcribit: *Magna dignitas animarum, vt vnaquæque habeat, ab* ORTV NATIVITATIS, *in cuſtodiam ſui Angelum deputatum.* Imò & ante ortum; ex Ter-De Animâ c.XXXVII. tulliano, *Omnem hominis in vtero ſerendi, ſtruendi, fingendi paraturam aliqua vtique Poteſtas, diuinæ voluntatis miniſtra, modulatur.* Deſino, hoc admoneo, pulchra quædam & digna legi, à *Triſmegiſto* ſuper totâ hac re ſcripta: qui Dæmones tamen aſtris adſignat, & ſub eorum velut ſignis ordinat: mira & occulta alia, proprio libro, à *Michaële Pſello*, qui ante annos paullò plus quingentos *Michaëlis Ducæ* Imperatoris doctor & inſtitutor fuit. Is mira & recondita, vt dixi, tradit, auctore quodam *Marco*, qui diu & familiariter cum Genijs verſatus, conſultiſſimus talium habebatur. Si voles, vide.

DISSERT. XXI.

De Loco Dei obiter. qui vbique eſt, ſed conſpicuâ tamen ſede in Cælo.

EGO me abiungo. & vos boni malique Genij, fauete, aut valete: ad Humana iam imus. AVD. Leuiter me ſiſtenie, & ſuper Dei ſede & loco aliquid requirente. Genios diſpoſuiſti: hunc omittes? LIPS. Feci verò, vt condignum ipſo erat: vbique diſpoſui, qui eſt intra omnia, qui extra omnia, ſine loco, ſine motu, ſemper. AVD. Atqui Stoicum nempe nunc agis, & hanc doctrinam reuelas. LIPS. Ago, reuelo. AVD. Aliena igitur ab eâ, quæ dixiſti, & dicis. Tertullianum audi: *Stoici Deum extra Mundum ſtatuunt, qui* PIGVLI *modo* EXTRINSECVS *torqueat molem hanc: Platonici autem intra Mundum, inſtar Gubernatoris in naui.* Apolog. cap.XLVII. Viden' palàm extra Mundum eſſe? LIPS. Dici, non eſſe: & à Tertulliano dici, atque hoc impingi Stoicis, planiſſimè nec dictum ijs, nec cogitatum. Quomodo poſſint? toties audiſti, *Mentem per omnia commeantem, diffuſam, omnibus inſitam:* & quæ non opus iterare. Quæri ſanè hoc ſolere ab alijs, non abnuo, & Seneca oſtendit: *Deus* De Vit. Beat. c.XXXI. *vtrùm extrinſecus operi ſuo circumfuſus ſit, an toti inditus?* atque altera hæc pars, mens ipſa eſt Stoicorum. Planiùs etiam eidem expreſſa alibi: SOLVS EST OMNIA, *opus ſuum* IN- I. Quæſt. Natural. ad Præf. TRA ET EXTRA *tenet.* Quid poteſt clarius? Atqui Tertullianus apertè. quid ad rem? ſcio Patres illos priſcos parùm inquiſitè ſæpè aliquid adſtruere, & ſectarum decreta permiſcere. In exemplo alio illuſtri. Theophilus Antiochenus Patriarcha, Tertulliani æuo ferè compar, ad Autolycum ſcribit: *Stoici, Deum eſſe, in vniuerſum abnegant: aut ſi* Lib. III. *ſit, aſſerunt eum nullius, quàm ſui, curam gerere.* O imprudentiam! non enim malitiam: & poteſt quidquam aduerſius eorum menti dici? Et ne errorem verbi putes, addit, *Hæc eadem Epicurum & Chryſippum dicere.* De Epicuro, ſcimus & agnoſcimus; de Chryſippo, tam falſum, quàm Solem hunc nigrum eſſe. Sed ad rem præſentem. illi verò Deum vbique locant & inſerunt, totum in toto, totum in partibus, partiumque partibus: vſque eò vt Tatianus, vetus ſcriptor, Zenoni obijciat, quòd eum etiã in cloacis & fœtudinis conſtituat. Verba: Καὶ ὁ Θεὸς κακῶν ἀποδειχθήσεται Aduerſ. Gentes. κατ' αὐτὸν (Ζήνωνα) ποιητὴς, ἐν ἀμάραις τε, καὶ σκώληξι, καὶ ἀρρητουργοῖς καταγινόμενος: *Et Deus iuxta Zenonem malorum factor erit, ſi etiam in cloacis, & vermiculis, & nefandis operibus alijs inſit & verſetur.* Tuâ veniâ Tatiane. ego non video hanc ſequelam: niſi ſi vis nec minuta illa & ſordida à Deo auctore eſſe. Atquin & Clemens Alexandrinus damnat, Deum iſtis inuerſari; & vnà noſtros. Οὐδὲ μὴν, inquit, In Paræneti co. τοὺς ἀπὸ Στοᾶς παρελεύσομαι, διὰ πάσης ὕλης, καὶ διὰ τῆς ἀτιμοτάτης, τὸ θεῖον διήκειν λέγοντας, οἳ καταισχύνουσιν ἀτεχνῶς τὴν φιλοσοφίαν: *Sed nec Stoicos præteribo, qui Deum per omnem ſubſtantiam, etiam viliſſimam, pertingere aiunt: & valdè Philoſophiam dehoneſtant.* Bono ſenſu, non puto. imò & Theologi Deum eſſentiâ, potentiâ, præſentiâ vbique, & in omnibus ponunt. Dicimuſque audacter, cum Arnobio: *Proprium hoc* Lib. VI.

Dei, complere OMNIA *vt ſuâ, non* PARTILITER *vſpiam, ſed* VBIQVE *eße* TOTVM. Lib. 1. c. xvi. Cum Damaſceno: τὸ θεῖον ἀμερὲς, ὅλον ὁλικῶς πανταχοῦ ἐστι, καὶ ὅλον ἐν πᾶσι, καὶ ὅλον ὑπὲρ τὸ πᾶν: *Diuinum illud ſine partitione, totum totaliter vbique eße, & in omnibus eſſe, & ſuper omnia eſſe.* Iterumque: Τὸν Θεὸν τὰ πάντα πληροῦν, καὶ ὑπὲρ τὰ πάντα εἶναι, καὶ συνέχειν τὰ πάντα: *Deum omnia implere, &* SVPER OMNIA *eße, &* OMNIA CONTINERE. Quæ verba ſatis palàm dicunt, quod & Stoici, illum *intra & extra ſuum opus eße.* Quomodo extra? in Vacuo, quod noſtri ponunt, in loco dicendum. Vis magis non argutè, ſed verè efferam? Deus eſt ipſe ſibi locus. Ecce ante Mundum conditum, cùm nihil eſſet, vbi Deus erat? apud ſe, & in ſe. Quid tamen? nónne etiam ſignatè in Cælo eſſe dicitur, vt ſuâ ſede? Dicitur, & bono ſuoque ſenſu. Damaſcenus: Λέγεται δὲ καὶ τόπος Θεοῦ, ἔνθα ἔνδηλος ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ γίνεται: *Dicitur & Dei locus, vbi manifeſtatur magis operatio eius, & gratia, & gloria.* Tale eſt Cælum, vbi beati illi Spiritus, vbi beatorum animæ; & velut cumulus, & ſplendor, maieſtatis. Iterùm Damaſcenus: Λέγεται τοιγαροῦν Θεοῦ τόπος, ὁ πλέον μετέχων τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς χάριτος αὐτοῦ. διὰ τοῦτο ὁ οὐρανὸς αὐτοῦ θρόνος: *Dicitur Dei locus, qui plurimum eius operationis participat & gratiæ: ideoque Cælum eius ſedes.* Nec ineptâ comparatione Lactantius: *Videtur Mens, quæ* De opific. Dei, c. xvi. *dominatum corporis tenet, in ſummo capite conſtituta, tamquam* IN CAELO DEVS. Eſt enim & ipſe Stoicis, Mens mundi. Quo adſpectu Statius doctè:

iii. Theb. *Arcem hanc æternam,* MENTIS *ſacraria noſtræ:*

Et *Cælum* nempe ſic vocat ipſe Iupiter, vbi ἡγιασμένον illud; ſuprà dictum. Sed nihil hoc tamen (abſit, abſit) Prouidentiæ eius, aut & præſentiæ, in locis noſtris inferis derogat: quod Ariſtoteles, Euripides, & tales alij videntur cenſuiſſe. Primus ille quidem apertè, in libello *De Mundo*, vbi vel maximè Prouidentiam debebat adſtruere, ſic tamen ſentit: *vt Deus ſit in Cælo & loco illo ſummo, tum proximis quibuſque ſuum numen & vim participet, vſque ad hunc locum & ſedem noſtram. Sed Terram & terrena, quàm longiſſimè à benificentiâ eius & adminiculo abeße, ideoque ea hic αὐτοῦ* (verba ponenda ſunt) καὶ ἀκατάλληλα ἐστι, καὶ πολλῆς μεστὰ ταραχῆς: *infirma, & malè inter ſe hærentia aut congrua eſſe, ac multæ perturbationis plena.* O mi ſophe, ne dixeris. Deus vt hominem hunc neglegat, aut minùs quàm cælis aut aëri intendat; cuius cauſsâ omnia fecit? Aut Deus ſic anguſtâ mentis acie ſit, vt non niſi proxima videat curetque, longiùs ſita paullatim neglegat? Inſcitia hoc totum, aut impietas: & priſci ſanè auctores obiecerunt. Plutarchus: Ἀριστοτέλης φασὶν οὔτ' ἔμψυχον τὸν κόσμον, οὔτε προνοίᾳ διοικούμενον: *Ariſtoteles cenſet, neque animatum mundum, neque* PROVIDENTIA *gubernari.* De Plac. ii. c. iii. Atticus apud Euſebium: Ἀριστοτέλης μέχρι σελήνης στήσας τὸ θεῖον, τὰ λοιπὰ τοῦ κόσμου μέρη ἀπεζεύξε τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας: *Ariſtoteles vſque ad Lunam Deos collocans, reliqua Mundi excludit à Prouidentiâ.* Tatianus, & alij Patrum noſtrorum, culpant: etſi non apertè in libris qui exſtant id ſcripſit; ſed vel ex ijs tamen hauritur. Omitto diducere: at Stoici quantò clariùs hoc totum, & ſanctiùs? qui Deum videre omnia & omnes, & curare, atque etiam cogitationibus intereſſe voluerunt. Quid ipſos homines? attolli ad Deum, & patrem illum, ſeruatorem, ac cottidie beneficum, laudibus precibuſque venerari. Epicteti verba, quæſo, audiamus, & ſtupeamus ad ea, an & rubeamus? vtrumque. *Si ſani ſimus, quid aliud nobis agendum, &* PVBLICE ET PRIVATIM, Lib. 3. Diſſert. c. xxvi *quàm Numen celebrandum, & laudandum, & gratias perſoluendum eſt? Nónne & inter fodiendum, & arandum, & edendum, hymnus hic cantandus eſt Deo?* MAGNVS EST DEVS, *qui nobis inſtrumenta hæc, quibus terram colimus, dedit.* MAGNVS DEVS, *qui manus dedit, qui vim digluttiendi, qui ſtomachum; qui efficit, vt latenter adoleſcamus, vt dormientes reſpiremus. Hæc* SINGVLIS *in rebus cantanda ſunt; & hymnus diuiniſſimus cantandus, quòd intellectum rerum dederit, quòd vim rationemque vtendi.* Et mox, velut ex inſtinctu, proclamat: *Si luſcinia eſſem, luſciniæ munus fungerer; ſi olor, oloris. Nunc, cùm rationale animal ſim, Deus mihi laudandus.* HOC MEVM MVNVS EST, *hoc facio. Neque* STATIONEM *hanc* DESERAM, *quoad licuerit,* VÓSQVE *ad eamdem cantilenam hanc exhortor.* Claudam Senecæ breui, ſed alti-loquio: MAGNVM NESCIO Apud Lact. lib. vi. c. xxiv. QVID, MAIVSQVE QVAM COGITARI POTEST, NVMEN EST, CVI VIVENDO OPERAM DAMVS. HVIC NOS APPROBEMVS. Abi, indormi, aut inuigila potiùs his verbis: habes quod rumineris.

IVSTI LIPSI PHYSIOLOGIAE STOICORVM LIBRI SECVNDI

DISSERTATIO PRIMA.

Anteloquium. de Morte aliquid, & eam cogitationem vtilem ad vitam & robur animi eſſe.

AVD. Ah, quàm oculis & animo volupe eſt, meliorem commodioremque te videre! LIPS. Paullò quidem, licebat addere. Nam ne erres, amice, etſi morbus abijt, languor etiam habet, & vacuum valdè virium me reliquit. AVD. Deus reddet, meo & publico voto: ſed quando tu nobis reliqua ſermonum, quos iucundè & vtiliter ſerebamus? LIPS. Frontem etiam habes? & te hominem ad laborem ducere, cui ſeueta quamuis caſtra dent commeatum? Laxem animum, vires inſtaurem, ſi Deo viſum: & tum ludo huic, non ludo, me include. Nunc quidem aliæ mihi iſtis cogitationes ſunt, aut curæ. AVD. Quæ illæ? LIPS. Mortuales, vt verbo te percutiam. neque nunc videor mihi bonâ fide ab Orci limine redijſſe. AVD. Hæc ſunt, à quibus abductum igitur te imus: pabula tui morbi, atræ illius bilis germina & fœtus. Pone iſta de morte aut morbo etiam, & iam vales. LIPS. Túne dicis? Philoſophiam igitur ponere me iubes, quam nuper definiebamus, *meditationem eſſe mortis*? Et verò mi adoleſcens, quid homini magis conuenit, quàm hanc habere in animo & oculis, quæ ſemper imminet, & tacito quodam pede ſurrepit? Pone de morte, inquis. O quàm aliter ſapientes! Vel Græcum illum audi:

Muſonius apud Stob. Serm. I.

οὐκ ἔστι τὴν ἐνεστηκυῖαν ἡμέραν καλῶς βιῶναι, μὴ προθέμενον αὐτὴν ὡς ἐσχάτην βιῶσαι: *Non eſt præſentem diem rectè tranſigere, niſi ſtatuis eam quaſi vltimam tranſigere.* Quid noſter Seneca? vide, quàm conſonet.

Epiſt. LXI.

Id ago, vt mihi inſtar totius vitæ ſit dies. Nec mehercules tamquam vltimum rapio, ſed ſic aſpicio, tamquam eſſe vel vltimus poſſit. Hoc animo tibi hanc epiſtolam ſcribo, tamquam cummaximè ſcribentem mors euocatura ſit. Salutaria dicta, & ſenſa. Surgo, poſſum non ire cubitum: decubui, poſſum non exſurgere. Antuerpiam eo, an domum redibo? ad hanc redij, an ad illam reuiſam? At, inquies, triſtis hæc cogitatio ſuper morte, & ipſam adducit. Falleris. ſapiens cum tranquillitate de eâ cogitat: non aliter, quàm in mari & naui, ventos & vela ſpectat, quibus fertur in portum: nec tamen ipſa cogitatio eum transfert. At hæc ſtultitia, & omnis error noſter eſt. in fluctibus & inter vndas iactari volumus; reformidamus, quò naturâ & ratione ducimur, peruenire. De Naturâ, ſcimus:

Omnes eódem ducimur, omnium
Verſatur vrna:

ſed & de Ratione, quis eius compos abnegabit? Quid niſi hîc iactationes, curæ, miſeriæ, corporis atque animi dolores ſunt? Ecce finem: quid reformidas? ecce portum: cur non intras? Sed reuerà vt ij qui in carcere ſunt, elabi velint & poſſint, niſi cuſtos teneat: ſic in hac vitâ nos ſiſtit ille velut commentarienſis, Amor vitæ. Pellendus eſt; & vt poſſit, ſæpè cogitandum, quod ſemel faciendum eſt. *Superuacuum forſitan putas id diſcere, quo ſemel vtendum eſt? Hoc eſt ipſum, quare meditari debeamus. ſemper diſcendum eſt, quod an ſciamus experiri non poſſumus.* Sen. Epiſt. XXVI. Animus hoc modo fortior, vita emendatior, imò & lætior. quid enim terreat aut turbet, quem

—— ille timorum Lucan I.
Maximus haud vrget, leti metus?

Itaque, mi Auditor, non auoca à tam ſalutari meditatione: ipſe potiùs eò veni. *Iunior es. quid refert? non dinumerantur anni. Incertum eſt, quo te loco mors exſpectet: itaque* Sen. epiſt. XXVI.

tu illam omni loco exſpecta. Philoſophia autem, vt tetigi, eò ducet, & hanc meditationem, & ab eâ robur, animo tuo inder. AVD. Quin tu igitur, mi Doctor, porrò me ad illam? Nam ducere cœpiſti, ſed in viâ etiam deſtituiſti. LIPS. Morbus fecit, quod non ignoras: & nunc, etſi haud firmiſſimus, tamen cœptum ſpatium tecum decurram, & (ſi Deus annuet) ad candidam calcem ſiſtam.

DISSERT. II.

Materia prima, alterum Principium, deſcripta. Æternam eſſe; Non augeri, non minui; Non item pati.

DICEBAMVS igitur ante ſex menſes (hanc comperendinationem valetudo dedit) duo eſſe Stoicis rerum Principia, Deum & Materiam. De illo, quod licuit, diximus: hæc peruidenda eſt, & quæ ex ijs fiant. Materiam ita notificat Laërtius, ex ſcitis Stoicorum: Οὐσίαν δέ φασι τῶν ὄντων ἁπάντων τὴν πρώτην ὕλην. ὕλη δέ ἐστιν, ἐξ ἧς ὁτιδηποτοῦν γίνεται. καλεῖται δὲ διχῶς, οὐσία τε καὶ ὕλη, ἥ τε τῶν πάντων, καὶ ἡ τῶν ἐπὶ μέρους. ἡ μὲν οὖν τῶν ὅλων, οὔτε πλείων, οὔτε ἐλάττων γίνεται. ἡ δὲ τῶν ἐπὶ μέρους, καὶ πλείων καὶ ἐλάττων. σῶμα δέ ἐστι κατ' αὐτοὺς, καὶ πεπερασμένη. Καὶ παθητὴ δέ ἐστιν. εἰ γὰρ ἦν ἄτρεπτος, οὐκ ἂν τὰ γινόμενα ἐξ αὐτῆς ἐγίνετο. ἔνθεν κἀκεῖνο, ὅτι ἡ τομὴ εἰς ἄπειρόν ἐστιν. οὐκ ἄπειρον δέ φησιν αὐτὴν ὁ Χρύσιππος. οὐ γάρ ἐστί τι ἄπειρον, εἰς ὃ γίνεται ἡ τομή. ἀλλὰ ἀκατάληκτός ἐστι: *Eſſentiam, ſiue Naturam, omnium quæ ſunt primam ſtatuunt, Materiam. Materia autem eſt, ex quâ quidlibet conficitur. Dupliciter autem dicitur & Eſſentia, & Materia; nempe Omnium, & Singulorum. Illa omnium, ſiue Vniuerſalis, neque creſcit, neque decreſcit: illa Particularis contrà, augmenta & decrementa habet. Corpus autem eſt, ſecundùm Stoicos, atque item finita. Eſt & patibilis. nam ſi immutabilis; non ea quæ fiunt, ex eâ ſint facta. Hinc & illud conſequens, quòd ſectio illius in infinitum fit. At non ipſam infinitam, Chryſippus dicit. Non enim eſt dare infinitum, in quod ſectio cadat. Eſt autem continua.* Hæc ille ſtrictè & caliginosè alibi: licet vberiùs clariuſque nobis effari. Eſt, inquit, *prima eſſentia.* Sanè prima: vnde alioqui Principium? & æquè primam æternamque eam faciunt, atque ipſum Deum. Zenonis verba reperio: Οὐσίαν εἶναι τὴν τῶν ὄντων πάντων πρώτην ὕλην, ταύτην δὲ πᾶσαν ἀΐδιον, οὔτε πλείω γιγνομένην, οὔτε ἐλάττω: *Eſſentiam omnium rerum primam eſſe, Materiam: atque eam totam æternam, nec maiorem nec minorem fieri.* Hæc conſenſu ferè veterum doctrina. Si enim nata factaque Materia, ex aliquo factam neceſſum eſt: atquin id ipſum Materia ſit. Nam illud Democriti effatum omnes receperunt: Μηδὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι, μηδὲ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεσθαι: *Nihil ex nihilo gigni, nihil in nihilum reuerti.* Et tamen, quod mirere, Seneca dubitat, an Deus Materiæ auctor. Ita enim in Quæſtionibus Naturalibus: *Quam vtile exiſtimas iſta cognoſcere, & rebus terminos ponere? quantum Deus poſſit? Materiam ipſe ſibi formet, an datâ vtatur?* Dubitat ecce, quod Chriſtianos quoſdam non eſt puditum contrà adfirmare, & cum priſcis Materiam æternare. Ij fuere Marcion & Hermogenes hæretici, quos *Materiarios* ideò Tertullianus appellat. Sed Seneca etſi dubitat, non tamen vt Stoicus, quorum perpetuum hoc dogma, vt ferè philoſophorum. Quos refutant apud * Euſebium Dionyſius, Origenes, Philo, Maximus: * Tertullianus, * Lactantius, & Latini noſtri paſſim. Æternam igitur ſtatuunt: ſed illam Primam & Communem. Ita enim Laërtius eam diſtinguit: *Duplicem eſſe, Omnium & Singulorum.* Illa Omnium, eſt hæc Prima; illa Singulorum, eſt Secundaria, in tale ac tale corpus formata. Quia igitur illa Prima æterna, additur: *neque creſcere, neque decreſcere.* Etſi enim diffuſior aut rarior fieri poteſt, vt in Ecpyroſi cùm Vacuum omne implet: tamen ipſa non creſcit, & extenſio in modo eſt, non in eſſentiâ augmentum. Zeno: Ταύτην ἀΐδιον, οὔτε πλείω γιγνομένην, οὔτε ἐλάττω. τὰ δὲ μέρη ταύτης οὐκ ἀεὶ ταὐτὰ διαμένειν, ἀλλὰ διαιρεῖσθαι καὶ συγχεῖσθαι: *Illam æternam, neque maiorem neque minorem fieri: at partes eius non eaſdem manere, ſed ſeparari, & commiſceri.* Separari, cùm interitus; miſceri, vbi generatio conſideratur. Nam totum hoc naſci aut perire, quid niſi formæ alius atque alius inductio eſt, Materiâ primâ permanente? Philoſophorum ſcholis hæc decantata, ſed & verſibus poëtarum. Pythagoras apud Ouidium:

Nec perit in tanto quidquã, mihi credite, mũdo,
Sed variat, faciemque nouat. naſcique vocatur
Incipere eſſe aliud, quã quod fuit antè; morique,
Deſinere illud idem.

Poëta alius:

Cedit enim rerum nouitate extruſa vetuſtas
Semper, & ex alijs aliud reparare neceſſum eſt,
Nec quidquam in barathrum nec tartara decidit ima.

Verſu vltimo vult dictum, nihil perire. Addit Laërtius, *Corpus iuxta Stoicos eſſe.*] Ita lego in Stobæanis Eclogis: Οἱ Στωικοὶ σῶμα

[Margin notes: In Zen. — In Stob. Phyſic. — Præfat. lib. 1. — * Lib. vii. Præparat. Euang. — * Aduerſ. Hermog. — * Lib. ii. cap. ix. — In Stob. Phyſ. — xv. Metamorph. — Lucret.]

σῶμα τὴν ὕλην ἀποφαίνονται) : *Stoici corpus Materiam dicunt.* At quomodo, niſi Forma acceſſerit, ſine quâ nec latitudinem, nec altitudinem, nec longitudinem habet? ſine quibus non eſt Corpus. Reſpondeo, Stoicis latè corpus eſſe (de quo poſteà) quidquid eſt. Deinde, Materiam eâ ipſa tria habere, ſed non finita, niſi accedente Formâ, quæ circumſcribit. Nec Platonici quidem alieni ab hac ſententiâ. [De genitura Animæ.] inter quos Plutarchus, Ὕλην, ſiue ἀκοσμίαν, οὐκ ἀσώματον, οὐδ' ἀκίνητον, οὔτε ἄψυχον, ἀλλ' ἄμορφον μὲν καὶ ἀσύστατον τὸ σωματικὸν ἔχουσαν deſcribit : *Materiam aut chaos, non incorpoream, neque immobilem, neque inanimam, ſed informe & inconditum illud corporeum habuiſſe.* Iterumque: [Ibid.] Τὸ πανδεχὲς καὶ ὑλικὸν ἐκεῖνο, μέγεθος μὲν ἐκέκτητο, καὶ διάστημα, καὶ χώραν· κάλλους δὲ, καὶ μορφῆς, καὶ σχημάτων μετριότητος, ἐνδεῶς εἶχεν : *Illud omnicapax & Materiale, magnitudinem quidem habebat, & interuallum, & locum; pulchritudinem verò, & formam, & figurarum modificationem requirebat.* Vniuerſè igitur corpus erat; tale & tale, deſignatui aptum, non erat. Apuleius Platoni haud aliam mentem, etſi alijs verbis, [De Dogm. Plat.] adtribuit. *Neque corpoream,* inquit, *Materiam, neque ſanè incorpoream eſſe concedit. Ideò autem non putat corpus, quòd omne corpus ſpecie qualicumque non careat. Sine corpore verò eſſe non poteſt dicere, quia nihil incorporale corpus adhibeat: ſed vi & ratione ſibi eam videri corpoream.* Neque Ariſtoteles eſt in aliâ mente, qui *Materiam ſubſtantiam eſſe* adfirmauit: [VIII. Phyſic. cap. I. & VII. Metaphyſ. cap. III.] ſed ſenſu quem Poſidonius Stoicus aperit : Διαφέρειν δὲ τὴν οὐσίαν τῆς ὕλης τὴν οὖσαν, κατὰ τὴν ὑπόστασιν, ἐπινοίᾳ μόνον: *Differre ſubſtantiam quæ exiſtit, à Materiâ, ratione & intellectu tantùm.* Sed pergit Laërtius, *Atque item finita.*] Quod verum eſt: mundo enim clauſa. Etſi infinitam etiam Platonici aſſerunt, alio adſpectu. [De Dogm. Plat.] Apuleius: *Infinitam Materiam commemorat, quòd ei ſit interminata magnitudo. nam quod infinitum eſt, indiſtinctum magnitudinis habet finem.* Vtrique rectè. Stoici, quia finiri poteſt, & finitur: Platonici, quia in ſe conſiderata (exempli cauſsâ, ante mundi conditum) fines certos non habet. Sequitur, *Patibilem etiam eſſe.*] Malè enim in Græco, ἀπαθῆ legitur, id eſt *impatibilis*: & vel ex ſequentibus falsò. Illa verò afficitur, mutatur, cogitur à Deo, quà libet.

Materiæque datum eſt cogi, ſed cogere Mundo.

Denique *Principium* τὸ πάσχον, *Patiens*, à Stoicis appellatur. Plato Materiam ait, λόγον ἔχειν θήλεός τε καὶ μητρός, *rationem habere Fœminæ & Matris*: quod verum eſt, & concipit formas omnes, & tertium aliquid ex his parit. Amplius in Laërtio : *Sectio illius in infinitum eſt.*] Cicero pro toto hoc ſenſu : *Materiam eſſe, ex quâ omnia expreſſa atque efficta ſint: eóque etiam interire, non in nihilum, ſed in ſuas partes, quæ infinite ſecari ac diuidi poſſunt, cùm ſit nihil in rerum naturâ minimum, quod diuidi non queat.* [I. Acad.] Et conſentiunt Philoſophi ac Geometræ; excipio Epicuréos, quibus corpuſcula quædam ſunt indiuidua, ideò Ἄτομοι dicta. In vltimo, *Eſt autem continua.*] In Græco eſt, ἀκατάληκτος: nec ſcio cur *finitam* hìc verterit interpres. Ego putam eum dicere, *indeſinentem & continuam* eſſe: quia hoc quærebatur. Seneca : *Indiuidua ſint, per quæ ſtruitur omne id quod natum futurumque eſt, an continua eorum materia ſit, & per totum mutabilis.* [De Vit. Beat. cap. XXXII.] Iterumque idem : *Continua ſit omnis & plena Materia, ex quâ cuncta gignuntur, an diducta, & ſolidis inane permixtum ſit.* [Ibid. cap. XXXII.] Vides quæſitum, & contra Epicuréos à noſtris aſſertum: quibus Materia *Indiuidua*, itemque *Diducta*, id eſt Atomi, eſſet.

DISSERT. III.

An non plura Principia? & de Idéis dictum, eæque aſſertæ.

SED hæc omittamus: illud magis quærendum, ſatiſne plenè Principia Stoici dederint, neque alia aſſocianda? Nam Plato *Idéam* ſuggerat, Ariſtoteles ſuum *Idos* : vt *Priuationem* (quæ Senecæ *Orbatio* eſt) nunc ſeponam, nec Peripateticis ſatis acceptam. Sed de *Idéâ* aliquid videndum eſt, vel ad Senecæ noſtri lucem. Ipſe ita aperit: *Quid ſit Idéa, id eſt quid Platoni eſſe videatur, audi. Idéa eſt eorum, quæ naturâ fiunt, exemplar æternum. Adijciam definitioni interpretationem, quò tibi res apertior fiat. Volo imaginem tuam facere. exemplar picturæ te habeo, ex quo capit aliquem habitum mens, quem operi ſuo imponat. Ita illa quæ me docet & inſtituit facies, à quâ imitatio petitur, Idéa eſt. Talia ergo exemplaria infinita habet Natura rerum* (id eſt, Deus) *hominum, piſcium, arborum : ad quæ, quodcumque fieri ab illâ debet, exprimitur.* [Epiſt. LVIII.] Satis clarè aperit Platonicum ſenſum, & ſinceriùs ſanè, quàm diſcipulus eius è Lycéo fecit. Ille enim Idéas ſic accepit & prodidit, quaſi extra Intellectum per ſe ſubſiſtentes, & agentes in Materiam, vt ſigillum in ceram ſolet. Alij abnuunt. & Plutarchus clarè, τὰς Ἰδέας χωριστὰς τῆς ὕλης, ἐν τοῖς νοήμασι καὶ ἐν ταῖς φαντασίαις τοῦ Θεοῦ, τουτέστι τοῦ Νοῦ, ὑφεστώσας,

ex Platonis mente deſcribit: *Idéas ſeparatas à Materie, in ſenſibus & cogitationibus Dei, id eſt Mentis, conſiſtere.* In Deo, inquam, Ideæ: & noſter ita Seneca. Epiſt. LXV. *Hæc exemplaria rerum omnium Deus intra ſe habet, numeroſque vniuerſorum, quæ agenda ſunt, & modos mente complectitur. Plenus his figuris eſt, quas Plato Idéas appellat, immortales, immutabiles, infatigabiles. Itaque homines quidem pereunt, ipſa autem Humanitas, ad quam homo effingitur, permanet.* Sed dices. ergo varia iſta in Deo & diuerſa, qui totus vnitas eſt, & ſimpliciſſima natura? Noſtro ſenſu, varia: ſed in Deo vna eſt Idéa & exemplar, in rebus ſingulis tamen diſparanda. Cap. XI. Triſmegiſtus hoc vidit: Μίαν μὲν ἔχει ἰδέαν, ἥτις ἐστὶν αὐτοῦ ἰδία, ἥτις ταῖς ὄψεσιν οὐχ ὑποπίπτει ἀσώματος, καὶ πάσας διὰ τῶν σωμάτων δείκνυσι: *Vnam habet Idéam Deus, quæ eius eſt propria, quæ nec oculis ſubiacet, vtpote incorporea: & omnes Idéas per corpora tamen oſtendit.* Audis? In corporibus Idéa variat, in Deo eſt vna. Nec ita vt in loco ſita, quod idem Ter-maximus amolitur: Ibid. Πάντα ἐστὶν ἐν τῷ Θεῷ, οὐχ ὡς ἐν τόπῳ κείμενα: *Omnia ſunt in Deo, non vt in loco ſita.* Quomodo igitur? ἐν ἀσωμάτῳ φαντασίᾳ: *in cogitatione incorporeá.* Conſentiunt ſanè hæc cum Platone, atque adeò cum Chaldæis, ſi fortè ab ijs hauſit. Pſellus: Ἰδέας δὲ νομίζουσι, νῦν μὲν τὰς τοῦ πατρὸς ἐννοίας, νῦν δὲ τοὺς καθόλου λόγους φυσικούς τε ψυχικοὺς καὶ νοητούς, νῦν δὲ τὰς ἐξῃρημένας τῶν ὄντων ὑπάρξεις: *Idéas cenſent, modò Patris cogitationes, modò Vniuerſi rationes naturales, animales, & intellectuales, modò etiam abſtractas à rebus ſubſtantias.* Sed & cum Veritate ipſâ conſentiunt, probè accepta. Dionyſius noſter Idéas agnoſcit, & definit προορισμοὺς καὶ θελήματα τοῦ Θεοῦ: *præfinitiones & voluntates Dei* in rebus nempe condendis. Et certum, ſpecies in Deo rerum eſſe, ad quas formet. Boëthius:

Lib. III. De Conſol.

> ——— *tu cuncta ſuperno*
> *Ducis ab exemplo: pulchrū pulcherrimus ipſe*
> *Mundum* MENTE *gerens, ſimiliq́ue in* IMAGINE *formans.*

Quæſtion. XLVI. Sed & Auguſtinus aſſeruit: *Sacrilegium quidem eſſe, exiſtimare quòd Idéæ ſint extra mentem diuinam. ſi tamen Plato,* inquit, *in ipsâ poſuit, veras eum Idéas aſſeriuiſſe. in Deo enim rerum omnium exemplar erat ab æterno.* Ioannis I. *Quod factum eſt, in ipſo vita erat.* Neque ſanè Cap. XVIII. Tertullianus damnat, etſi videri poſſit, De Animâ: vbi dumtaxat Gnoſticos & Valentinianos reijcit, qui *Æones* ſuos, & alia deliria, è Platonicis Idéis prauè hauriebant. Sunt igitur Idéæ: an & Principium? Platoni In Somn. I Cap. II. quidem. eoque *Originales rerum ſpecies* Macrobius; *Principales formas* Claudianus Ma- De Stat. An. mertus dixit; & Auſonius *Datas Formas*, id eſt rebus à Deo impreſſas. Nam eius hunc Gryphum non aliter interpreter:

> *In Phyſicis tria prima, Deus, Mundus, data*
> *Forma.*

Tria Platonis principia ponit, *Deum, Materiam* (hanc per Mundum ſignat, qui ex eâ eſt) *Idéam.* Triſmegiſtus etiam amplius, Cap. I. Τὸ ἀρχέτυπον εἶδος, τὸ προάρχον τῆς ἀρχῆς τῆς ἀπεράντου dixit: *Exemplarem Formam, prius principium ipſo principio interminato:* id eſt Materiâ. Ratione prius, quia in Deo eſt, & præuenit facienda. Seneca quæſitum tamen hoc oſtendit: *Vtrùm Idéa Materiæ priùs ſuperuenit, an Materia Idéæ?* Quæſtion. Natur. I in Præf. Sed Mercurium illum rectè decidiſſe arbitramur, & Idéam anteuenire. Illud tamen non omitto, in Senecæ eo loco quoſdam libros ſcribere: *Ratio Materiæ priùs ſuperueniat, an Materia Rationi:* quod Stoicum magis ſit, & capis ex antè dictis. Sed Idéam igitur cum Seneca admittat, & agnoſcat: etiámne vt Principium? Non facit, neque Stoici: nec ſanè eſt opus. Deum enim cùm ponant: quid Idéas ſeorſim apponant, quæ ſunt in Deo? Neque iidem etiam *Formam* Ariſtotelis, ſiue τὸ εἶδος accenſent: quamquam nec eam ſanè tollant. Quid ſit, & ab Idéâ differat, operæ putauit Senecâ explicare. *Quid interſit quæris? alterum* Epiſt. LVIII (Idéa) *exemplar eſt, alterum* (Idos) *forma ab exemplari ſumpta. Alteram artifex imitatur, alteram facit.* Plura addit, quæ non obſcura ſunt: eoque omittenda. Sed hæc forma, cùm ad rem conſtituendam concurrat, faciatque maximè: cur non Principium Stoicis? Quia placuit ijs prima Principia dare, & ante quæ nihil eſſet: quæque eadem æterna ſint. At Formæ auctor Deus eſt, & naſcitur aſſiduè ac perit. Vis inter ſeria etiam, quod rideas? Varro vt rem magnam, vt myſticam, religioſè aperit, ſe tria Principia apud Samothracas repperiſſe. *In eorum,* Apud Auguſtinum VII. De Ciuit. c. XXVIII. inquit, *ſimulacris, multis indicijs collegi aliud ſignificare cælum, aliud terram, aliud exempla rerum, quas Plato Idéas appellat. Cælum, Iouem intellego; Terram, Iunonem; Idéas, Mineruam. Cælum, à quo fiat aliquid; Terram, de qua fiat; Exemplū, ſecundùm quod fiat.* En tibi tria Principia, etiam Romæ in Capitolio conſecrata. Quid ſi etiam in Circo? Tertullianus aſſerit, De Spect. cap. VIII. *trinas ibi aras Dijs parere* MAGNIS, POTENTIBVS, VALENTIBVS. *Eoſdem & Samothracas exiſtimari.* Tres ibi, cum Varro- IV. De L. L. ne, nominat: etſi ipſe Varro alibi duos

tan-

tantùm agnoſcat, *Cælum ac Terram* pariter interpretatus. Sunt iſti *Cabiri*: de quibus Dionyſius, Strabo, alij.

DISSERT. IV.

De Corpore, quid Stoicis? latè accipi, & omnem eſſentiam includere. Quædam etiam eorum, pro noſtris ſcholis & ſenſis, nugamenta.

At Principia cùm habemus, ad ea veniamus quæ ex his fiunt. Cicero: *Quod ex vtroque fit* (Cauſsâ & Materiâ) *id iam Corpus, & quaſi Qualitatem quamdam nominabant.* (1 Acad.) Quidquid igitur Materiã habet, eſt ijs Corpus: atque idipſum definiunt, (Laërt. in Zen.) Σῶμα ἐστὶ τὸ τριχῆ διαστατόν, εἰς μῆκος, εἰς πλάτος, εἰς βάθος: *Corpus eſſe, quod in tria diuiditur, longitudinem, latitudinem, altitudinem.* Atque hæc ſanè propriè Corpora ſunt, pro aliorum etiam philoſophantium ſenſu. At Stoici (notandum eſt) longiùs laxiuſque hanc vocem tendunt: & communiter, quidquid omnino eſt, ſic appellant. Ita non Genij ſolùm & Anima (nam hæc ijs materiata ſunt) ſed Deus, & Materia, & Virtutes, Vitia, Affectus, & plura talia, Corpora dicuntur: quod Scholæ hodie rideant, ſed ſua hæc lingua ijs fuit. Itaque Laërtius, poſt eam finitionem, addit: Τοῦτο δὲ καὶ στερεὸν σῶμα καλεῖ): *Atque hoc ſolidum etiam Corpus vocatur*: quaſi alia eſſent, extra eam agnominationem. Notare autem in Cicerone licuit, etiam *Qualitates* ea corpora appellari: quia ſcilicet ποιὰ, καὶ πεποιωμένα, *qualia & qualitate affecta* eſſent. Itaque ſtatim *Qualitatum alias Principes facit, alias ex ijs ortas. Principes, elementa ipſa: ex ijs ortas, animantium formas, quæque gignuntur è terrâ.* Vbi palàm eſt, Corpora eum Simplicia intelligere, & Mixta. Etſi ab ipſis Corporibus compoſitis abiungunt etiam *Qualitates*, & Materiam faciunt ſubiectam, & Formarum eas vicem habere. Plutarchus aduerſus eos: (In Comm. Sent.) Καίτοι πανταχοῦ τὴν ὕλην, ἀργὸν ἐξ ἑαυτῆς καὶ ἀκίνητον, ὑποκεῖσθαι ταῖς ποιότησιν ἀποφαίνουσι, τὰς δὲ ποιότητας πνεύματα, οὔσας δὲ καὶ τόνους ἀερώδεις, οἷς ἂν ἐγγένωνται μέρεσιν εἰδοποιεῖν ἕκαστα καὶ σχηματίζειν: *Etſi vbique Materiam, per ſe inertem & immobilem, Qualitatibus ſubijci prædicant: Qualitates autem ſpiritus eſſe, aliquos vigores & intentiones quaſdam aëreas, quæ partes, quibuſcumque ingenerantur, formâ afficiant, & figurent.* Ecce Qualitates palàm Corpora: quidni? ſunt enim *Spiritus, & aëreum* quiddam. Et verò *Qualitates* pro Formis Triſmegiſtus etiam vſurpat: (Cap. VIII.) Πλῆρες δὲ τῶν ἰδεῶν τὰ ποιὰ ὁ πατὴρ ἐγκατασπείρας τῇ σφαίρᾳ, ὥσπερ ἐν ἄντρῳ κατέκλεισε, πάσῃ ποιότητι κοσμῆσαι βουλόμενος τὸ μετ' αὐτοῦ ποιόν: *Affatim autem Idearum qualia Pater inſeminans globo, tamquã in antro concluſit, omni qualitate exornare cupiens quod cum ipſo erat quale.* Non aliud, quàm varietatem Formarum acceperim, quas Mundo Deus inſeruit, petitas à primis Formis, id eſt Idéis. Atquin & hæ tales, vt dixi, corpora: quod Plutarchus dicit, & damnat. Ita enim contra iſtos: *Eſſentiam & Materiam ſubijci dicunt Qualitatibus: Qualitates autem rurſus corpora faciunt. Implexa verò iſta res. nam ſi Qualitates eſſentiam ſuam propriam habent, ex quá dicuntur & ſunt corpora: non quærunt eſſentiam aliam:* & pluſcula, quæ adiungit. Quin & Galeni libellus hodie, contra eoſdem, argumento & titulo: ὅτι αἱ ποιότητες ἀσώματοι: *Quòd Qualitates ſint incorporeæ.* Nec de formis ſolùm eſſentialibus accipe, ſed de Virtutibus, Vitijs, Affectibus, atque alijs, quæ Plutarchus enumerat item, & ridet. (Aduerſ. Stoic.) Ἄτοπον γὰρ δὴ μάλα, τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας, πρὸς δὲ ταύταις τὰς τέχνας, καὶ τὰς μνήμας πάσας, ἔτι δὲ φαντασίας, καὶ πάθη, καὶ ὁρμάς, καὶ συγκαταθέσεις, σώματα ποιουμένους, ἐν μηδενὶ φάναι κεῖσθαι, μηδὲ ὑπάρχειν· τόπον δὲ ταύταις ἕνα τὸν ἐν τῇ καρδίᾳ στιγμιαῖον καταλιπεῖν, ὅπου τὸ ἡγεμονικόν: *Abſurdum autem nimis, Virtutes, Vitia,* * *Artes præterea, omneſque Memorias, item Phantaſias, & Affectus, Appetitiones, Aſſenſiones, corpora cùm faciant, in nullo ea dicere poſita eſſe ac ſubſiſtere: locum dumtaxat ijs vnum in corde exiguum, qui puncti inſtar ſit, relinquere, vbi animi item Principale eſt.* (* Idem Tertull. De Anim. cap. VI.) Sunt, fateor, in fronte hęc ridicula: ſed ſubtiles illi viri, & vel maximè Dialectici, cauſſæ aliquid habuerint ſic iudicandi, nobis in ſcriptorum illâ raritate obſcuræ. Chryſippus vnus exſtaret, in aperto res eſſet. Sed benè an malè illi, non nunc quæramus: res quidem & ſenſus eorum ponendus eſt. Noſter Seneca, ad Lucilium: *Non puto te dubitaturum, quin Affectus Corpora ſint*: (Epiſt. CVI.) & enumerat ſubinde, *Iram, Ambitionem, Triſtitiam, Metum, Audaciam.* Quid? tam diuerſa in vnâ illâ (vt Plutarchus ſcripſit) *punctuali cordis ſede?* Non pugnent igitur? nam & vitam, ecce, habent, atque adeò *Animalia* eſſe affirmant. Avd. Haha, rideo: Animalia? Lips. Audi Senecam: *Deſideras tibi ſcribi à me, quid ſentiam de hac quæſtione iactatá apud noſtros, an Iuſtitia, Fortitudo, Prudentia, ceteraque virtutes animalia ſint?* (Ep. CXIII.) Et multis deinde adſtruit, animalia eſſe. Avd. Sunt, ſunt: quis abnuat? Vidéſne pictores, & id genus, Stoicis addicere, qui fæminas etiam efformant? Lips. Imò tu ſerium illorum argumentum audi:

Animum conſtat animal eſſe (ait Seneca:) *cùm ipſe efficiat vt ſimus animalia. Virtus autem nihil eſt aliud, quam animus taliter ſe habens: ergo animal eſt.* O Achillem! cedite, fugite Troiani. Nec ſatis. Vitia etiam Animalia, quod ſequitur: etiam Artes, & Phyſica, & Dialectica: quid? etiam partes earum, *Enunciata, & Solæciſmus, & Syllogiſmus.* Vides *quàm multa* (Senecæ irridentis verba) *animalium millia habitent in his anguſtijs pectoris?* Et de *anguſtijs*, è Plutarcho ſuprà interpretare. Abijcit & alibi idem Seneca, & in vano aut leui
Epiſt. cvi. habet. *Sunt*, inquit, *quæ ſcire magis iuuat, quàm prodeſt. ſicut hoc, de quo quæris, An corpus bonum ſit?* Reſpondet deinde: *Corpus eſſe. facit enim: quod facit, corpus eſt.* Vbi & axioma illud Stoicum obſerues, Quidquid facit, eſt corpus. Quâ eâdem illâ ratione Vox corpus adſtruitur, in Laërtio: Σῶμα δ' ἐστὶν ἡ φωνὴ, κατὰ τοὺς Στωϊκούς. πᾶν γὰρ τὸ ποιοῦν, σῶμά ἐστι· ποιεῖ δ' ἡ φωνὴ προσιοῦσα τοῖς ἀκούουσιν ἀπὸ τῶν φωνούντων: *Corpus eſt Vox, ſecundùm Stoicos. Omne enim quod facit, Corpus eſt: facit autem Vox, quæ à loquentibus ad audientes accidit.* Quod tamen pleniùs diceretur, *Quidquid facit aut fit, eſt corpus*: id eſt, agit aut patitur. Ipſe noſter ita
Epiſt. cxvii. effert alibi: & Plutarchus inter Stoica: οὐδὲ γὰρ μόνα τὰ σώματα καλοῦσιν, ἐπειδὴ ὄντος τὸ ποιεῖν τι καὶ πάσχειν: *Sola quæ ſunt, Corpora appellant: quoniam id quod eſt, facit aliquid, aut patitur.* Sed de Voce quod erat, etiam Epicuræi ſic aſſerebant. vt Lucretius:

Corpoream quoque enim vocem conſtare fatendum eſt,
Et ſonitum: quoniam poſſunt impellere ſenſus.

Plura, ſiquis volet, ſuper hoc legat in Euſtathio Homeri interprete, ad Iliados ſecundum. Nos ad Senecam, qui aiebat *Bonum* corpus eſſe. Quid ita? ratio. *Corporis bona, ſunt corpora: corpora ergo ſunt & quæ animi: nam & hic corpus eſt.* Profectò mira hæc Logica eſt, in noſtris ſcholis non audita, non audienda. Sed rationem omitto, rem concutio. Certè Stoici, apud Sext. Empiricum, negant
Aduerſ. Mathem. *Bonum* corpus eſſe, ſed *Bonitatem*. Ait enim: *Veritatem nonnulli opinantur, & maximè Stoici, à Vero differre tribus modis, Eſſentiâ, Conſtitutione, Virtute. Eſſentiâ quidem, quia Veritas eſt Corpus, Verum autem incorporeum.* Amplius, *Nox, Dies, Veſper corpora ſunt*: & quid verba vltrà facio? initio dictum repeto, Quidquid eſt, cenſent corpus.

DISSERT. V.

Deum & Materiam Corpora eſſe Stoicis: & quattuor dumtaxat propriè Incorporea.

AVD. Fateor non inuitum me hæc audire, etſi animo obhærenti. Si enim omnia hæc Corpora: cedò, quid igitur Incorporeum eſt? an id ſolum, quod non eſt, vt Chimæra & Centaurus? LIPS. Et ego liberè fateor diutiſè in hac inquiſitione me fuiſſe, & obhæſiſſe. Seneca quidem expedire nos debebat, & cœperat, vbi diuiſionem *Corporum* & *Non-corporum* inſtituit: ſed deſeruit, & in vado reliquit. Verba eius iſta: *Naturalis* Ep. lxxxix *pars Philoſophiæ in duo ſcinditur, Corporalia & Incorporalia. Corporum locus diuiditur in hos primùm gradus, in ea quæ Faciunt, & quæ ex his Gignuntur. Gignuntur autem Elementa. Ipſe Elementi locus, vt quidam putant, ſimplex eſt: vt quidam, in Materiam & Cauſſam omnia mouentem, & Elementa diuiditur. * Supereſt vt Rationalem partem Philoſophiæ diuidamus.* Ecce inſtitutam diuiſionem, & vnum caput exſequitur de Corporibus: alterum de Incorporeis nec verbo tangit. Conſilio aut neglectu eius omiſſum, *an ignauiâ exſcriptorum, non definio: ſed hoc clarè haurio, ipſa prima Principia Corpora eſſe, *Materiam, & Cauſſam.* Et de Materiâ quidem iamantè ſatis firmauimus, * vbi de eâ dictum: ſed Laërtij etiam verba ſunt, quæ de *Diſſert. ii ſuprà. vtroque principio euincunt. Inter Stoica, vbi ab Elementis ea diuidit: Καὶ σώματα εἶναι τὰς ἀρχὰς, καὶ ἀμόρφους: *Et corpora eſſe Principia, & formæ expertia.* Vbi tamen viri docti fidenter reſcribunt: Καὶ ἀσωμάτους εἶναι τὰς ἀρχὰς, *Et incorporea eſſe Principia.* Quod pro communi noſtrâ philoſophiâ verum fateor, abnuo de Stoicorum. Ipſe enim *Deus* ijs corpus, id eſt Senecæ *Cauſſa, omnia mouens.* An non Corpus ſit, cùm etiam Animal eſt? Ita enim idem Seneca diuidit alibi *Cor-* Epiſt. lix. *pus, in Animantia, & Inanima; rurſus Animalia aut Mortalia ſunt, aut Immortalia.* & ſub hac ſpecie Dij ac Genij continentur. Neque aliter alij: vnus modò nodus me ligat ab ipſo Senecâ iniectus. qui alibi primam illam Cauſſam appellat *Incorporalem. Quiſ-* Conſol. ad Helu. cap. viii. *quis formator Vniuerſi fuit, ſiue ille Deus eſt potens omnium, ſiue incorporalis Ratio ingentium operum artifex, ſiue diuinus Spiritus per omnia intenſus.* Profectò hæc Ratio eſt Deus, aut Dei melior pars: & ſi illa incorporea, cur non Fatum, Prouidentia, Iuſtitia Dei

&

& Sapientia, & denique ipſa in nobis Ratio, pars illius? Vix opinor hoc Stoicè, ſed potiùs Platonicè dictum: aut ſi eſt, ſeorſim à Deo & ab Igne eam nunc aſpicit & auellit, non alibi factum. Certè Ratio *prima Cauſſa* eſt, atque ea palàm Corpus illi dicta. Eſt & axioma Stoicis certum: *Omne quod eſt, eſſe corpus*: an non Ratio eſt? Laërtius: Σῶμα δέ ἐστι κατ' αὐτοὺς ἡ οὐσία: *Corpus eſt iuxta ipſos Eſſentia.* Numenij liber citatur ab Euſebio: Lib. xv. Ὅτι οὐκ ἂν εἴη σῶμα τὸ ὄν, κατὰ τοὺς Στωϊκούς: *Quòd non ſit Corpus quidquid eſt, iuxta Stoicos*: vbi eos ſcilicet refutauit. Sed & Tertullianus noſter, hoc illorum dogmate imbutus, Animam, Angelos, Deum corpora facit: & alibi De Carne Chriſti. vniuerſè ſcribit, *Omne quod eſt, Corpus eſt ſui generis: nihil eſt Incorporale, niſi quod non eſt.* Quo ſenſu Auguſtinus eum excuſat de De Geneſi ad lit. c. vlt. Deo & Angelis corporeis: quia *timebat*, inquit, *ne nihil eſſent, ſi Corpora non eſſent.* Neque Stoicorum noua hæc opinatio. priſci quidam philoſophorum (Platone teſte) In Sophiſta. aiebant *Iuſtitiam, Prudentiam, itemque contraria*, ἢ μηδὲν τῶν ὄντων, ἢ σώματ' εἶναι: *aut nihil eorum quæ ſunt eſſe, aut corpora eſſe.* Tam latâ igitur hac ſignificatione, quid mirere dicta à nobis omnia comprehendi? AVD. Cedo equidem, & dono: ſed quod inieci ecquid ſoluis? Vbi enim Incorporea, niſi in imagine? LIPS. Non hoc cenſe. ſunt teipsâ quædam, & reperiemus. Seneca palàm diuiſit ſupremum illud genus τὸ ὄν: Ep. LVIII. *Quidquid eſt, aut Corporale eſt, aut Incorporale*: & poſteà iterū ita diuidit, ſed exempla non donat. Ergo aliquod Ens dicimus Incorporeum: & axioma illud ſupra poſitum leuiter ita reſtringendum eſt. Nam lego in Sexto Empirico: *Ex Incorporeis Stoici enumerant quattuor ſpecies, Id quod dicitur, Vacuum, Locum, Tempus.* Primum illud Græcè eſt (ex Epiſt. CXVII alio Empirici loco) τὸ λεκτόν. Senecæ inde lux: *Video Catonem ambulantem: Corpus eſt, quod video. Dico deinde, Cato ambulat, non Corpus quidem eſt quod nunc loquor, ſed enunciatum de Corpore. quod alij Effatum vocant, alij Enunciatum, alij Edictum.* Ecce τὸ λεκτὸν variè interpretatur: & oſtendit eſſe quid, cùm verè dicitur: (vt, Cato ambulat, ſapit, deſipit:) nec tamen Corpus, ſed Incorporeum eſſe. Ab eâ re apud eumdem Ibid. Senecam quæſtio, *Cùm Sapientia ſit Corpus, an etiam Sapere?* & diſputat * εἰς ἑκάτερον: ſed * In vtramque partē: non eſt profectò, pro dicto ſenſu. Plura in hac re non habeo, niſi illud Plutarchi etiam. Contra Stoic. iſtinc conſequi, σῶμα σώματος εἶναι τόπον, καὶ σῶμα χωρεῖν διὰ σώματος: *Corpus Corporis eſſe locum, & Corpus penetrare per Corpus*: quod verum eſt, ſi Qualitates ſunt corpora, initiò dictum.

DISSERT. VI.

De Mundo, optimo maximoque corpore. Varia vocis ſignificatio. Differt ab Vniuerſo: quid Totum Stoicis? itemque de Vacuo.

SED nos ad amœniora & ſimul grauiora pedem promoueamus. E Principijs, Elementa & Corpora: ac præſtantiſſimum Corporum, Mundus. De cuius nomine obiter videndum eſt: tum & res inquirenda, & pro illorum ſenſu aperienda. Nomen vel Græcis, vel Latinis, ab ornatu eſt. nam & illi κόσμον dicunt, primo eius nomenclaturæ Pythagorâ auctore. Id enim ita Laërtius: τὸν οὐρανὸν πρῶτον αὐτὸν ὀνομάσαι κόσμον: *hunc primum Cælum appellaſſe Mundum*: quod tamen alij ad Parmenidem, Zeno noſter ad Heſiodum refert. Galenus cum Laërtio: Πυθαγόρας πρῶτος ὠνόμασε τὴν τῶν ὅλων περιοχὴν κόσμον: *Pythagoras primus appellauit hunc rerum ambitum, Mundum.* Idem de eo Plutarchus, & cauſſam etiam addit: ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ τάξεως: *ab ordine qui eſt in illo.* Ab *ordine* inquam, ſiue à toto *ornatu*. Plinius: *Quem κόσμον Græci, nomine ornamenti, appellauerunt, eum nos à perfectâ abſolutaque elegantiâ Mundum.* Nam & muliebrem mundum obtinuit dici. Triſmegiſtus interiorem nomenclaturæ cauſſam dat: Εἰκότως κόσμος κέκληται. κοσμεῖ γὰρ τὰ πάντα τῇ ποικιλίᾳ τῆς γενέσεως, Cap. IX. & plura quæ addit: *Meritò Mundus ſiue ornatus dicitur. ornat enim omnia varietate generationis, continuatione vitæ, indefeſſâ operatione, & ordine genitorum.* Quæ ratio Mundum propriè ſpectat, quatenus facit aliquid, & eſt Deus. Iſidori noua originatio eſt, imò vetus ex Varrone: *Mundus*, inquit, *quòd in* Lib. XIII. *ſempiterno ſit motu, vt cælum, ſol, luna, maria. Vnde & animalia Varroni videntur Elementa, quoniam per ſemetipſa, inquit, mouentur.* An benè ex Varrone tranſſcripſerit, neſcio: neque Elementa propriè Animalia, ſed Mundū dixerit, ex Stoico & Platonico ſenſu. Vides ex his *Cælum* primò Mundū dictum, deinde latiùs vocem ſe fudiſſe. Notant autem Stoici τριχῶς λέγουσι τὸν κόσμον. αὐτόν τε τὸν Θεόν, τὸν ἐκ τῆς Laërt. in Zen. ἁπάσης οὐσίας ἰδιοποιόν· ὃς δὴ ἄφθαρτός ἐστι καὶ ἀγένητος, δημιουργὸς ὢν τῆς διακοσμήσεως, κατὰ χρόνων ποιὰς περιόδους ἀναλίσκων εἰς ἑαυτὸν τὴν ἅπασαν οὐσίαν, καὶ πάλιν ἐξ ἑαυτοῦ γεννῶν. καὶ αὐτὴν δέ τε τὴν διακόσμησιν

τὴν ἀστέρων, κόσμον εἶναι λέγουσι. καὶ τρίτον, τὸ συνεστηκὸς ἐξ ἀμφοῖν: *Tripliciter dici Mundum. Primò ipſum Deum omnis eſſentiæ opificem, qui incorruptibilis eſt & ingenitus, architectus ipſius Mundi, & poſt temporum aliquas periodos iterùm in ſe abſumens & vertens omnem eſſentiam, iterumque ex ſe gignens. Secundò, ipſam aſtrorum ordinationem, id eſt Cælum, Mundum dicunt. Tertiò, quod fit ex vtriſque.* Quæ poſtrema verba ſatis tenebroſa ſunt: & ex quibus vtriſque? ex Deóne, & Cælo? ita textus ſermonis ſuadet, ſed re abnuente. Putem magis, *Ex Deo & Eſſentiá*, id eſt Materiâ, eum velle dictum. Philo clariùs iſta extulit:

De immor. Mundi.

Λέγεται ὁ κόσμος καθ' ἕνα μὲν τρόπον σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἀστέρων, καὶ περιοχῆς γῆς, καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς ζώων τε καὶ φυτῶν· καθ' ἕτερον δὲ, μόνος ὁ οὐρανός· κατὰ δὲ τρίτον, ὡς δοκεῖ τοῖς Στωϊκοῖς, διήκουσα ἄχρι τῆς ἐκπυρώσεως οὐσία τις, ἢ διακεκοσμημένη ἢ ἀδιακόσμητος, ἧς τὴν κίνησιν φασὶν εἶναι χρόνου διάστημα: *Primò Mundus dicitur, compoſitio ex cælo & aſtris, terram ambientibus, & animantia ac ſtirpes. Secundò, ſolum ipſum Cælum. Tertiò, vt Stoicis viſum, Eſſentia quædam ad exuſtionem perueniens duranſque, ſiue digeſta, ſiue indigeſta, cuius motus interuallum Tempus eſſe dicunt.* Itaque tertia hæc ſententia peculiaris Stoicorum eſt, quam ad *Deum* rettulit Laërtius, ad *Eſſentiam* Philo: vterque rectè. Nam eſſentia illa tota, Deus eſt Stoicis: neque aliud quàm Senecæ & Latinis *Rerum Natura*, vel *Communis Natura*, de quâ ſuprà dixi. Ea igitur, ſiue in Mundum formata ſit, ſiue indigeſta, eſt ijs Mundus. Et hoc ſenſu doctiſſimè, vt ſolet, Auſonius *Mundum* pro Materiâ ſuprà dixit. Sed aliud igitur Stoicis κόσμος, καὶ διακόσμησις: ſicut etiam τὸ πᾶν, καὶ ὅλον. Laërtius diſcriminat:

In Zen.

Τὸ πᾶν λέγεται, ὅ,τε κόσμος, καὶ καθ' ἕτερον τρόπον, τὸ ἐκ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἔξωθεν κενοῦ σύστημα. ὁ μὲν οὖν κόσμος πεπερασμένος, τὸ δὲ κενὸν ἄπειρον: *Vniuerſum dicitur & Mundus; & alio modo, quod ex Mundo & exteriore Vacuo conſtat. Nam Mundus finitus eſt, Vacuum infinitum.* Itaque & Mundus etiam πᾶν ſiue *Vniuerſum* dicitur: ſed magis erat, in ſcholis præſertim, diſtingui. Plutarchus:

1. De Placit. c. 1.

Οἱ Στωϊκοὶ διαφέρειν τὸ πᾶν, καὶ τὸ ὅλον, λέγουσι. πᾶν μὲν γὰρ εἶναι τὸ σὺν κενῷ ἄπειρον· ὅλον δὲ, χωρὶς τοῦ κενοῦ, τὸν κόσμον: *Stoicis differunt Vniuerſum, & Totum. Vniuerſum enim eſſe, cum Vacuo Infinitum; Totum, ſine Vacuo, Mundum.* Falſa hæc autem, reſcribendaque πᾶν γὰρ εἶναι σὺν κενῷ ἀπείρῳ: *Vniuerſum enim eſſe, cum Vacuo infinito*: & ἀπὸ κοινοῦ aduocanda vox, κόσμον. Rectè ita Stobæanæ Eclogæ: Οἱ Στωϊκοί φασι διαφέρειν τὸ πᾶν, καὶ τὸ ὅλον. πᾶν μὲν γὰρ εἶναι σὺν τῷ κενῷ τῷ ἀπείρῳ· ὅλον δὲ, χωρὶς τοῦ κενοῦ, τὸν κόσμον: *Stoici differre dicunt Vniuerſum & Totum. Vniuerſum eſſe, cum Vacuo infinito; Totum, ſine eo, Mundum.* Atque hæc ita apertiſſimè etiam Empiricus, vbi de Toto. Hinc illud eorum effatum eſt, valdè Plutarcho exagitatum: *Vniuerſum, corpus non eſſe.*

Aduerſ. Mathem. — Cont. Stoic.

Quidni dicerent? Inane enim complectitur: neque id ſanè eſt corpus. Itaque ipſius Plutarchi verbis hoc ſoluamus: Κενὸν γὰρ ἄπειρον ἔξωθεν τῷ κόσμῳ περιθέντες, οὔτε σῶμα τὸ πᾶν, οὔτε ἀσώματον εἶναι λέγουσι: *Vacuum enim infinitum exteriùs Mundo circumfundentes, neque Corpus Vniuerſum, neque Incorporeum adfirmant.* Cautè, & iure, ô Plutarche: & tu hîc atque alibi haud æquus arbiter eos culpas. Quà Vacuum continet, corpus non eſt; quà Mundum, corpus. Atqui non eſt Vacuum. Sanè quidem οἱ ἀπὸ Θάλεω φυσικοὶ (vt alibi tu ſcribis) μέχρι Πλάτωνος τὸ κενὸν ἀπέγνωσαν: *abuſque Thalete Phyſici, ad Platonem, Vacuum ignorarunt*: quod fatemur, & ipſe Plato vbique abdicat: ſed qui Italicæ ſectæ fuerunt, diu ante Platonem, Leucippus, Democritus, & ab his Epicurus, poſuerunt. Atque illi quidem laxè, & vbique rebus mixtum: Stoici reſtrictiùs, ἐντὸς τοῦ κόσμου μηδὲν εἶναι κενὸν, ἔξωθεν δὲ αὐτοῦ ἄπειρον: *in Mundo, nihil eſſe Vacui; extra, infinitum illud eſſe.*

1. De Plac. c. XVIII. — Ibid.

Cauſſa ſtatuendi, Conflagratio ſiue ἐκπύρωσις, quia Mundus in illud reſoluitur, poſt iſtam. Quid, quod ipſe Pythagoras τοσοῦτον εἶναι τὸ κενὸν ἐκτὸς τοῦ κόσμου, ὥστε ἀναπνεῖν τὸν οὐρανόν. εἶναι γὰρ αὐτὸν πύρινον: *Tantum Vacui eſſe extra Mundum, vt reſpirare cælum poſſit. eſſe enim ipſum igneum.* Pythagoræ, inquam, hoc veriùs tribuetur, quàm vt ab eodem Plutarcho alibi, Ariſtoteli ipſi. Nam ille nimium quantum abhorret. Abhorreat. nos ponimus, & plures hodie etiam * Theologorum. Quid autem id eſt? quod eſt, & non eſt. Nam Cleomedis Stoici verbis:

* Infrà Diſſert. IX.

Ἁπλουστάτη αὐτοῦ ἐστιν ἐπίνοια, ἀσωμάτου τε ὄντος, καὶ ἀναφοῦς, καὶ οὔτε σχῆμα ἔχοντος, καὶ οὔτε σχηματιζομένου, οὔτε τι πάσχοντος, οὔτε ποιοῦντος, ἁπλῶς δὲ σῶμα δέχεσθαι οἵου τε ὄντος: *Simpliciſſima eius eſt conceptio, vt quod incorporeum ſit & intactile, quod nec figuram habeat, neque figuratum ſit, quod neque patiatur neque agat, tantùm corpus ſuſcipere aptum ſit.* Atque idem ille in *Cyclicis* ſuis *Theorijs*, pluribus docet, reuerà tale extra Mundum eſſe: atque id infinitum.

DISSERT. VII.

Definitio Mundi. Ciuitatem dici, itemque Templum: eæque imagines explicatæ.

SED nomina Mundi vidimus: nunc ipſum. & quid eſt tertiâ ſignificatione Mundus? • Chryſippus (apud Stobæum) definiuit: Κόσμον εἶναι σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ τῶν ἐν τούτοις φύσεων. ἢ, τὸ ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων σύστημα, καὶ ἐκ τῶν ἕνεκα τούτων γεγονότων: *Mundum eſſe compagem è cælo & terrâ, & naturis quæ his continentur. Vel aliter: Compagem conuentumque ex dijs hominibusque, & quæ horum cauſſâ ſunt facta.* Vtraque hæc etiam in Laërtio totidem verbis, ſed Poſidonio adſcribuntur. In Euſebio

Lib. xv. prior, paullò vberiùs ponitur: Σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἀέρος καὶ γῆς καὶ θαλάττης, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς φύσεων: *Compages è cælo, aëre, terrâ, mari, naturiſque contentis.* Atque ille idem alteram illam adiunxit: & cauſſam vtriuſque variantis dedit. ὃν γὰρ τρόπον πόλις διχῶς λέγεται, τό, τε οἰκητήριον, καὶ τὸ ἐκ τῶν ἐνοικούντων σὺν τοῖς πολίταις σύστημα, οὕτω καὶ ὁ κόσμος οἱονεὶ πόλις ἐστὶν ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων συνεστῶσα, τῶν μὲν θεῶν τὴν ἡγεμονίαν ἐχόντων, τῶν δὲ ἀνθρώπων ὑποτεταγμένων. κοινωνίαν δὲ ὑπάρχειν πρὸς ἀλλήλους διὰ τὸ λόγου μετέχειν. ὅς ἐστι • φύσει νόμος: *Sicut enim,* inquit, *Ciuitas dupliciter dicitur, & ipſa ſedes ſiue domicilium; & corpus incolarum ciuiumque: ita Mundus tamquam Ciuitas eſt, è dijs hominibusque conſtituta. cuius dij quidem principatum & regimen habent, hominibus ſubiectis. Communionem autem inter vtroſque eſſe, quia Ratione participant, quæ naturâ Lex eſt.* Sunt pulchra, & dignitatem Mundi exprimunt, & noſtram, itemque officium & munus. Imago eſt, quæ valdè placita Stoicis, & paſſim vſurpant. vt Seneca, ad Marciam: *Intratura es vrbem, dijs hominibuſque communem.* Cicero: *Vniuerſus hic Mundus vna ciuitas, communis deorum hominumque, exiſtimandus eſt.* Idem alibi: *Eſt enim Mundus quaſi communis deorum atque hominum domus, aut vrbs vtrorumque:* Iterùm dico, ſunt pulchra, alta. & quis non attollatur, atque idem vereatur, cùm Deum & Genios circum ſe, & ſupra ſe, cogitat inſpectores, eoſdemque rectores? Et parte alterâ, auaritiam contemnat, viles curas exuat, cùm, velut patriam & vrbem, mundum ſibi circumdat? Seneca: *Magno animo nos non vnius vrbis mœnibus incluſimus, ſed in totius orbis commercium emiſimus, patriamque nobis profeſſi ſumus Mundum, vt liceret latiorem campum virtuti dare.* Sanè virtuti, & maximè caritati ac curæ generis humani. Omnes vnius vrbis ciues ſumus. Cicero de Stoicis: *At quanta conantur? Mundum hunc omnem opidum eſſe noſtrum. Incendit igitur eos, qui audiunt. Vides quantam rem agas? vt Circeijs qui habitet, hunc omnem Mundum ſuum municipium eſſe exiſtimet.* Et verò hanc communionis rationem Pontifici Iudæorum fuiſſe in animi oculis, Philo prædicat: Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων, inquit, οἱ ἱερεῖς ὑπὲρ οἰκείων καὶ φίλων καὶ πολιτῶν μόνον εἰώθασι τάς τ' εὐχὰς καὶ θυσίας ἐπιτελεῖν· ὁ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεὺς, οὐ μόνον ὑπὲρ ἅπαντος ἀνθρώπων γένους, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν τῆς φύσεως μερῶν, γῆς, ὕδατος, ἀέρος, καὶ πυρὸς, τάς τ' εὐχὰς καὶ τὰς εὐχαριστίας ποιεῖται, τὸν κόσμον, ὅπερ ἐστὶ ταῖς ἀληθείαις, πατρίδα εἶναι ἑαυτοῦ νομίζων: *Cùm enim aliarum gentium ſacerdotes, non niſi pro ſuis, & amicis, & ciuibus vota aut ſacra faciant; ſummus Iudæorum Pontifex, non ſolùm pro toto genere humano, ſed & pro naturæ omnibus partibus, terrâ, aquâ, aëre, igne, preces grateſque concipit: Mundum hunc exiſtimans (vti reuerâ eſt) patriam ſuam eſſe.* Fructum ſententiæ vides: & adde alterum, de Exſilio; quod eſſe nullum poteſt ſic animato. *Emetiamur enim quaſcumque terras, nullam inuenire intra Mundum eſt, alienam nobis.* Sic igitur de Mundo Stoici: etſi *Cælum* etiam Ciuitatem, & quidem propriè, ſi Clementi credimus, volunt dici. Ille cùm cæleſtem ciuitatem in Sacris legeret, & rei ſuæ aptaret, addit: Λέγουσι καὶ οἱ Στωϊκοὶ, τὸν μὲν οὐρανὸν κυρίως πόλιν. τὰ δὲ ἐπὶ γῆς ἐνταῦθα οὐκέτι πόλεις, λέγεσθαι μὲν γὰρ, οὐκ εἶναι δέ. *Dicunt & Stoici Cælum propriè ciuitatem eſſe. quæ autem hic in terrâ ſunt ciuitates, dici quidem, at non eſſe.* Quò ego Plutarchi reprehenſionem ſpectaſſe arbitror, etſi verba in Græcis (meo quidem libro) corrupta aut manca ſunt: Ἀλλὰ μὴν τὸν οἶκον μὴ εἶναι πόλιν, καὶ πολίτας τοὺς ἀστέρας, εἰς δὲ τούτων, καὶ φυλέτας, καὶ ἄρχοντας, δῆλον ὅτι καὶ βουλευτὴν τὸν ἥλιον, καὶ τὸν ἕσπερον πρύτανιν ἢ ἀστυνόμον: *Sed & aiunt, deorum domum* (putem enim ſcribendum, θεῶν οἶκον) *eſſe ciuitatem, ciues autem ſtellas, ad hæc etiam tribules, & magiſtratus: nempe Solem etiam Senatorem, & Heſperum Prytanim vel Ædilem.* Niſi magis tamen eſt legi τὸν κόσμον εἶναι, & concinnare diuulſa: atque ad priorem imaginem de Mundo toto referre, cui Dij ſcilicet & cælites illi præſunt. Quem iterùm aliâ imagine, & magis auguſtâ, aſſimilant etiam cum Templo. Seneca: *Totum Mundum deorum eſſe Templum, ſolum quidem amplitudine illorum ac magnificentiâ dignum.* Et alibi: *Per quæ non municipale ſacrum, ſed ingens omnium deorum Tem-*

• Nec malè φύσεως naturæ. Vtrumque verum eſt.

Cap. xviii. De Legib.

ii. De Nat. deor.

Conſol. ad Helu.

iv. De Fin.

De Monarchiâ ii.

Sen. ad Helu. c. ix.

iv. Strom. in fine.

De Commun. Not.

De Benef. vii. c. vii.

Epiſt. xc.

In Somnio. *Templum Mundus iſte reſeratur.* Cicero: *Homines tuentur illum globum, quem in Templo hoc medium vides, qui terra dicitur.* Vbi Macro- Lib. I. cap. XIV. bius appoſitè: *Quidquid humano aſpectui ſubijcitur, Templum eius vocauit qui ſolâ mente concipitur. vt, qui hæc veneratur vt templa, cultum tamen maximum debeat conditori: ſciatque quiſquis in vſum templi huius inducitur, ritu ſibi viuendum Sacerdotis.* Bona, bona poſtre- De Tranq animi. ma monitio: & Plutarchus accedat, *Templum eſſe hunc Mundum, ſacratiſſimum quidem ac religioſiſſimum. in quod per ortum inducimur, ſpectatores non ſignorum ſurdorum & manufactorum, ſed Solis, Lunæ, ſiderum.* Et addit, hæc *veluti initia & myſteria quædam eſſe, tranquillo & læto nobis animo ſpectanda ac per-* De Monarch. II. *agenda.* Philo denique Iudæus claudat: Τὸ μὲν ἀνωτάτω καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἱερὸν Θεοῦ νομίζειν τὸν σύμπαντα χρὴ κόσμον εἶναι, νεὼν μὲν ἔχοντα ἁγιώτατον τῆς τῶν ὄντων οὐσίας μέρος, οὐρανόν, ἀναθήματα δὲ τοὺς ἀστέρας, ἱερέας δὲ τοὺς ὑποδιακόνους αὐτοῦ τῶν δυνάμεων ἀγγέλους, ἀσωμάτους ψυχάς: *Templum Dei ſupremum, & verè tale, exiſtimare oportet eſſe totum hunc Mundum. qui Sacrarium quidem habet, puriſſimam rerum Naturæ partem, Cælum; ornamenta, ſtellas; ſacerdotes, adminiſtros potentiæ eius angelos, incorporeas animas.* Imagines habemus, aptas, & pro ſplendore ac dignitate II De Natur. deor. Mundi, nec ſuprà. *Nihil enim omnium rerum* (ait Stoiciſſans Tullius) *melius eſt Mundo, nihil præſtabilius, nihil pulchrius: nec ſolùm nihil eſt, ſed ne cogitari quidem quidquam melius poteſt.* Vide ipſum totum, vide magnas par- Ibid infrà. uasque partes: omnia *ita conſtituta ſunt, vt neque ad vſum meliora eſſe potuerint, neque ad ſpeciem pulchriora.*

DISSERT. VIII.

Factum eſſe Mundum à Deo, cauſsâ hominum: & breuiter, quomodo ſit factus.

TANTI autem operis quis auctor? Nullus, aiunt quidam, & ab æterno fuit, æternumque erit. Alij qui factum ſtatuunt, partim à Naturâ (vt Strato:) partim à Forte & Caſu, vt Epicurus. Stoici veriſſimè, à Deo & Prouidentiâ eſſe. Paſſim ita: & Chryſippi, apud Lactantium, argumentum validum ſa- De Irâ Dei cap. X. nè exſtat. *Si quid eſt, inquit Chryſippus, quod efficiat ea, quæ homo, licet ratione præditus, efficere non poſſit; id profectò eſt maius, & fortius, & ſapientius homine. Homo autem non poteſt facere cæleſtia: ergo illud, quod hæc effecerit, ſuperat hominem arte, conſilio, prudentiâ, poteſtate. Quid igitur poteſt eſſe, niſi Deus?* Nec teſtimonia congero in ſententiâ decantatâ: illud addam, *Quare, Quomodo, Vbi, Quando, Qualem* fecerit Deus? Quare? ſuâ, inquiunt, & hominum cauſsâ. Neque enim alius ei finis fuit, quàm potentiæ & bonitatis deſignatio, in maximo optimoque opere ſic oſtenſa. Cicero: *Quo-* II. De Nat. Deor. *rum igitur cauſsâ quis dixerit effectum eſſe Mundum? Eorum ſcilicet animantium, quæ ratione vtuntur. hi ſunt dij & homines, quibus profectò nihil eſt melius.* Et de alterâ ſanè parte, noſtri Doctores conſentiunt. vt Lactantius: *Vera* De Irâ Dei cap. XIII. *eſt ſententia Stoicorum, qui aiunt noſtrâ cauſsâ Mundum eſſe conſtructum. Omnia enim quibus conſtat, quæque generat ex ſe Mundus, ad vtilitatem hominis accommodata ſunt.* Et ſingillatim ibi exſequitur: quod ante eum Cicero accuratè, De Naturâ deorum. Neque Seneca id Lib. II. negatum voluit (haud ita veri & partium transfuga) cùm ſcribit: *Non enim nos cauſsa* II. De Irâ cap. XXVII. *Mundo ſumus, hiemem æſtatemque referendi: ſuas iſta leges habent, quibus diuina exercentur. Nimis nos ſuſpicimus, ſi digni nobis videmur, propter quos tanta moueantur.* Imò verò, ô bone, propter nos vel maximè iſta mouentur: ſed non ſolos: & hoc voluiſti dictum. Dij quoque hîc ſuas partes habent. Itaque alibi ſcribis: *Dij non per negligentiam nos genuêre,* Lib. VI. De Benef. cap. XXIII. *quibus tam multa genuerant. Cogitauit enim nos antè Natura, quàm fecit.* Ita eſt. Prouidentia hominem, & pleraque iſta homini fecit. Sed *Quomodo* fecit, & quæ compoſitio aut digeſtio molis huius fuit? Zeno apud Laërtium ita prodit: Τὸν Θεὸν, κατ' ἀρχὰς καθ' αὑτὸν ὄντα, τρέπειν τὴν πᾶσαν οὐσίαν δι' ἀέρος εἰς ὕδωρ. καὶ ὥσπερ ἐν τῇ γονῇ τὸ σπέρμα περιέχεται, οὕτω καὶ τοῦτον, σπερματικὸν λόγον ὄντα τοῦ κόσμου, τοιόνδε ὑπολείπεσθαι ἐν τῷ ὑγρῷ, ἐνεργὸν αὐτῷ ποιοῦντα τὴν ὕλην, πρὸς τὴν τῶν ἑξῆς γένεσιν. εἶτα ἀπογεννᾶν πρῶτον τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, πῦρ, ὕδωρ, ἀέρα, γῆν: *Deum in principio, cùm apud ſe eſſet, Eſſentiam omnem per aërem in aquam conuertiſſe. Et vt in fœtu ſemen continetur, ita Deum qui ſeminalis Ratio mundi eſt, tale ſemen reliquiſſe in Humido, quod facilem aptamque operi Materiam præberet, ad rerum deinceps generationem. Deinde progenuiſſe primùm Elementa quattuor, ignem, aquam, aërem, terram.* Ait *in principio:*] ipſis Sacrorum noſtrorum verbis. Ait, *cùm apud ſe eſſet.*] Piè & pulchrè. Deus ſua perfectio, ſedes, regnum:

Cui eſſe ſibi ſufficit, efficitque cuncta: Iul. Scal.

vt vir ſummus noſtri æui, in Carmine ſuper Deo ſcripſit, planè diuino. Deus ſibi, & ſuum ei eſſe, ſufficit: quidni? in ipſo omnia, ipſe omnia. Itaque fruſtrà, & pro humanâ imbecillitate iſtæ quæſtiones, Quid faciebat, agitabat?

Epiſt. ix. tabat? Vel Seneca noſter reſpondeat: *Iupiter reſoluto mundo, & dijs in vnum confuſis, paulliſper ceſſante Naturâ,* ACQVIESCIT SIBI, *cogitationibus ſuis traditus.* Optimè. vis & ego aliquid audacter, ſiue argutè? Idem quod nunc facit, fecit. Erras, qui in Deo tempora diſparas, omnia ei ſunt in præſenti. Poëta Chriſtianus olim, Claudius Victor:

Regnabatque potens in maieſtate creandi,
Et facienda videns, gignendaque mente capaci
Sæcula diſpiciens: & quidquid tēpora voluūt,
PRAESENS SEMPER *habens. immenſum mole beatâ*
REGNVM ERAT IPSE SVVM.

An deerat occupatio, hæc quæ fuêre, quæ ſunt, & quæ inſtant, contemplanti? Pergit Laërtius, *Eſſentiam omnem vertiſſe.*] Si de primo conditu intellegit, Materiam cape: ſin de reparatione Mundi poſt exuſtionem, cape Ignem reliquum & in eo ſemina rerum. *Per Aërem.*] Ergo vel Materia, vel Ignis ille reliquus, Aëre tenuior. Et ita eſt. quoniã tradebant Stoici diffundi, & vel totum Vacuum illud occupare. Contrahitur igitur, ſed gradatim, & habilis fit corporum generationi. Primò autem in Aërem, quia facillima ea mutatio ab Igne. Deinde, ait, *In Aquam.*] Hæc igitur proxima facies Materiæ, cùm elementa genita. Ideò vetus opinio, *Aquam principium rerum eſſe,* Thaleti adſcripta. Quid Thaleti? Homeri ante illum fuit. apud quem legas

Iliad. ξ. —— ποταμοῖο ῥέεθρα
Ὠκεανοῦ, ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται:
—— *flumina magni*
Oceani, cunctis qui rebus præbuit ortum.

Vis aliquid clarius? iterat que alibi, & vocat

Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν:
Oceanū Diuis geneſim, matrem & nutricem.

Dij & Genij ex illo orti (nam & hi ex Materie) atque etiam vaporationibus eius aluntur. Poſtrema autem ipſa verba, de *Matre & Nutrice,* Plato in Timæo adſumpſit, & Materiæ aptauit. Quin & Barbarica vetus philoſophia in hac parte: *Brachmanibus apud Indos,* ait Strabo, ἀρχαὶ μὲν τῶν συμπάντων ἕτεραι, τῆς δὲ κοσμοποιΐας τὸ ὕδωρ: *aliarum omnium rerum alia principia, Mundi autem aqua.* Sed quarum rerum alia? credo ſingularum rerum, quæ ex Elementis; vt ad proxima principia hoc referatur. Iam & Ægyptij (Philo notat)
De vitâ Moyſis 3. τὸ ὕδωρ διαφερόντως ἐκτετιμήκασιν, ἀρχὴν τῆς τῶν ὅλων γενέσεως εἶναι νομίζοντες: *Aquam eximiè coluerunt, principium Vniuerſi generationis eam cenſentes.* Sed pro totâ Stoicorū ſententiâ, Seneca au-
III. Quæſt. Nat. c. xiii diendus: *Aqua, ait Thales, valentiſſimum elementum eſt. hoc fuiſſe primum putat, ex hoc ſurrexiſſe omnia. Sed & nos quoque* (Stoici) *aut in eâdem ſententiâ, aut in vltimâ ſumus.* Vltimâ. ex hac nempe omnia ſurrexiſſe. Quò ducere & Manilium poſſis, imò debeas:

Seu liquor hoc peperit, ſine quo riget arida rerum Lib. I.
Materies, ipſumque vocat, quo ſoluitur, Ignem.

Inter variantes ſententias Mundi conditi, nec Stoicam omittit: & Siue, inquit, Aqua initium rebus fuit, in quam Materia ſe vertit: quæ deinde *vocat* (ita legerim, non *vorat*) ſiue adhibet ipſum Ignem, qui deſtruit, & in varias formas mutat. Siue, qui ſoluit & deſtruit, in ἐκπυρώσει. Neque aliud Stoici decantatum illud *Chaos* interpretabantur, quàm hanc *Aquam*: non illam Elementi. Philonem ita audi: Τῶν δὲ Στωϊκῶν ἔνιοι χάος τὸ ὕδωρ De immortalitate Mundi.
ὑπέλαβον εἶναι, ἀπὸ τῆς χύσεως τοὔνομα πεποιῆσθαι νομίζοντες: *Quidam Stoicorum Chaos exiſtimant Aquam eſſe, à fuſione factum nomen arbitrantes.* Sed quid iam Aqua? pergit Laërtius: *Deum, qui ſeminalis Ratio eſt, relinqui in humido.*] De Deo enim hæc verba, eiuſque Ratione (etſi obſcuriuſcula ſunt) omnino capienda. Ita enim alibi ipſe Zeno: Διὰ τῆς ὕλης διαθεῖν τὸν τοῦ In Stob. Phyſ.
παντὸς λόγον, ὃν ἔνιοι εἱμαρμένην καλοῦσιν, οἷόν περ καὶ ἐν τῇ γονῇ τὸ σπέρμα: *Per Materiam* (ſic aqueam) *diſcurrere Vniuerſi Rationem, quam aliqui Fatum appellant, tamquam in fœtu ſemen.* Vides eamdem ibi imaginem, & ipſis verbis, vti hîc ponitur. ſignificat autem, immobilem per ſe & inefficacem Materiam animari ab hoc Igne (illo qui Deus, & Ratio:) non aliter quàm ſemen eiuſque ſpiritus & calor fœtum formant, augent, alunt. Notanda igitur & hîc λόγου vocula: quâ crebrò in hac Generationis re vtuntur. vt Seneca:
Cauſſa autem, id eſt Ratio, Materiam format. Epiſt. lxv.
Iterùm: *Incorporalis Ratio, ingentium operum artifex.* Ingenium, totius Mundi. Ait, *in-* Conſol. ad Helu. cap. viii.
corporalis: quia mens ipſa Dei eſt, & animus; vt ſic dicam, Ignis. Fatum interpretatur Zeno, alij Prouidentiam: & vtrouis ſenſu poëta Manilius (germanus Stoicus) ſæpiùs vſurpat. Vt in iſtâ re gignendi, Sidera & cælum, eſſe *Cæleſtis Rationis opus. Tale* Lib. I.
ſemen reliquiſſe.] Ipſum Ignem, ſiue Calorem, qui Humido miſcetur, vocat *Semen*: Ratione tamen illâ ſemper adiunctâ. Plutarchus, aduerſus noſtros: Τοῦ κόσμου τὸ πῦρ λέγουσι σπέρμα εἶναι: *Mundi ſemen Ignem dicunt.* Alio verbo, ſed eodem ſenſu, Ariſtocles apud Euſebium: Στοιχεῖον εἶναί φασι τῶν ὄντων τὸ πῦρ, καθάπερ Ἡράκλειτος. τούτου δὲ ἀρχὰς ὕλην καὶ θεόν: *Elementum rerum omnium Ignem dicunt, eius prin-*

cipia, Deum & Materiam. Benè Ariſtocles. & Deus, ſiue ipſa Ratio, ab hoc Igne diſpa-
1. Acad. tanda. Zeno, apud Ciceronem, *ſtatuit Ignem eſſe ipſam naturam, quæ quidque gigneret, & mentem atque ſenſus.* Qualis autem hic Ignis? non vt ille noſter, qui cuncta diſturbat
Cic. II. De Nat. deor. ac diſſipat: ſed *vitalis ac ſalutaris, qui omnia conſeruat, alit, auget, ſuſtinet; ſenſuque afficit:* qualem in ſideribus videmus. Plura autem ſuper totâ hac re, vbi de Exuſtione mundi. Vltima Laërtij: *Gigni primùm elementa quattuor, ignem, aquam, aërem, terram.*] Idem Laërtius poſteà: Γίνεσθαι δὲ τὸν κόσμον, ὅταν ἐκ πυρὸς ἡ οὐσία τραπῇ δι' ἀέρος εἰς ὑγρόν. εἶτα τὸ παχυμερὲς αὐτοῦ συστὰν ἀποτελεσθῇ γῆ· τὸ δὲ λεπτομερὲς ἐξαερωθῇ, καὶ τοῦτ' ἐπιπλέον λεπτυνθὲν πῦρ ἀπογεννήσῃ: *Gigni Mundum, cùm ex Igne* (qui exuſtioni reliquus) *Eſſentia vertitur per Aërem in Humorem. deinde craſſior eius pars fit Terra; quod tenuius, Aër; reliquum magis tenue, Ignis.* Sed hîc *Aquam* omittit: anteà poſitam, & rectè. neque enim Materialis illa aqua ſiue humor, verè elementum Aquæ eſt, ſed faciem dumtaxat eius habet, multifariâ alioqui mixtione. Hæc igitur in breui Stoicorum ſententia, ſuper rerum conditu: cum quâ valdè Triſmegiſtus ille con-
Cap. I. ſentit. Λόγος, inquit, ἅγιος ἐπέβη τῇ φύσει, καὶ πῦρ ἄκρατον ἐξεπήδησεν ἐκ τῆς ὑγρᾶς φύσεως ἄνω εἰς ὕψος: *Ratio ſancta* (ſiue *Verbum*) *Naturæ ſuperuênit, & Ignis purus exſiluit ex Humidâ naturâ in altum.* Additque mox: Κινούμενα δὲ ἦν, διὰ τὸ ἐπιφερόμενον πνευματικὸν λόγον εἰς ἀκοήν: *Mouebantur autem, à Ratione ſpiritali, quæ ſuper eâ ferebatur, ad auditum.* Eſt ſanè noſtra hîc *Ratio*, eſt *Ignis*. Quid in ipſo Moyſe, rerum primordijs, nónne *Spiritus Domini ferebatur ſuper Aquas?* Quibus profectò paria & Triſmegiſtus, & Zeno ſuprà, *Rationem per Materiam decurrere.* Quod Tertullianus alludit, an & ridet? *Stoici volunt, Deum ſic per Materiam decucurriſſe, quomodo mel per fauos.* Rideat: Metaphoram non indecoram, nec à Sacris longinquam, ego putem.

DISSERT. IX.

In Vacuo Mundum librari. Vere natum videri: & quare forma eius circitet.

QVomodo factus, quod ſatis ſit, diximus: *Vbi* autem, & quo ſitu? *In medio Vacui*, ait
De defect. oracul. Chryſippus apud Plutarchū: *atque hanc cauſſam permanſionis eius eſſe, quòd Eſſentia omnis in ſui medium tendat.* Eſt ipſa ſententia, quam damnatum it Epicurus, & ex eo Lucretius:

> *Illud in his rebus longè fuge credere, Memmi,* Lib. I.
> *In medium ſummæ, quod dicunt, omnia niti:*
> *Atque ideò Mundi Naturam ſtare ſine vllis*
> *Ictibus externis, neque quóquam poſſe reſolui*
> *Summa atque ima, quòd in medium ſint omnia nixa.*

Damnat, ſed parùm iuſtè: & in Terrâ, quæ ſe ſuſtinet, & vndique in ſe redit, eadem ratio, neque alia, valet. Plutarchus etiam, dicto loco, irridet: quia Vacuum omne ſpernit. Non nos herclè, & cogitanti cuicumque aliquid Vacui extra Mundum, vel inuito occurrit. quod præter antè dictos, etiam Philo Iudæus palàm adſtruit, & in Scriptu-
ris *Abyſſum* dici contendit. Quid Auguſti- XI. De Ciu. cap. V.
nus, an non *extra Mundum infinita ſpatia locorum* cogitari oſtendit? Vt Stoicorum aſſertio neque tam ſingularia ſit, nec ex facili aſpernanda: imò Theologorum optimis etiam hodie propugnanda. Addamus, *Quando* ſit factus: etſi apud Stoicos quidem nihil ſuper eâ re legi. Imò credo eos cenſuiſſe,
certum non eſſe diem eius ortus: quod Iulius Lib. III.
Firmicus tradidit, certus eorum adſecla & ſatelles. Tamen curioſa inquiſitio huc quoque iuit, & Vere natum eſſe volunt, Sole in Ariete exiſtente. Panegyriſtes ad Maximianum: *Diuinus ille veſtræ maieſtatis ortus ipſo, quo illuxit, auſpicio Veris illuſtrior, auguſtiore fulgens luminis claritate, quàm cùm* ORIGINEM MVNDI NASCENTIS *animauit.* Et ſtatim: *O felix beatumque Ver nouo partu! ô tempus, quo meritò* OMNIA NATA *eſſe credantur! ô Kalendæ Martiæ, ſicuti olim annorum voluentium, ita nunc æternorum auſpices Imperatorum.* Virgilius:

> *Non alios primâ creſcentis origine mundi*
> *Illuxiſſe dies, aliúmve habuiſſe tenorem*
> *Crediderim. Ver illud erat, Ver magnus agebat*
> *Orbis.*

In Carmine veteri: *Vere natus orbis eſt.* Di-
uus Ambroſius & cauſſam addidit: *Inde* I. Hexaëm. cap. IV.
oportebat mundi exordium capi, vbi erat opportuna omnibus verna temperies. vnde & naſcentis mundi imaginem annus expreſſit, vt poſt hibernas glacies, atque hiemales caligines, ſerenior ſolito Verni temporis ſplendor eluceat. Da-
maſcenus item in hac parte: Τέσσαρες τροπαὶ δὲ Lib. II. cap. VII.
ἡλίου συνίστανται. καὶ πρώτη μέν ἡ ἐαρινή. ἐν αὐτῇ γὰρ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰ σύμπαντα. καὶ δηλοῖ τὸ μέχρι τοῦ νῦν ἐν αὐτῇ τῶν ἀνθέων τὴν βλάστησιν γίνεσθαι: *Quattuor ſunt à Sole anni tempora ſiue conuerſiones. Prima Verna, in quâ Deus fecit vniuerſa. quod docet etiamnunc florum in eâ germinatio.* Verba Scripturæ adſpicit: *Germinet terra herbam virentem,*

&

& facientem ſemen, & lignum pomiferum. Et nónne probabile eſt amœniſſimo, & maximè vegetabili tempore, cuncta cœpiſſe? cùm & animantes pleræque fœtificant, & aliæ naturæ partes concipiunt aut parturiunt, ὡλὸς ὡς dicamus & ipſam totam peperiſſe. At ſunt tamen qui fortiter abnuant, Hebræorum auctoritate confiſi, quibus principium anni in Autumno fuit: ergo & Mundi. Non vlterà inquiro: cùm ad Sacrorum auctoritatem itur, Philoſophiæ fines iam res egreditur, & ad Theologiæ abit. Hoc tertium potiùs, *Qualis* conditus, & quâ formâ? Rotundâ. Ita Stoici apud Laërtium: & cauſſa. Πρὸς γὰρ τὴν κίνησιν ἁρμοδιώτατον τὸ τοιοῦτον σχῆμα: *Nam ad motum talem figuram aptiſſimam.* Plures cauſſæ in Manilio:

Lib. I.

Hæc æterna manet, diuiſque ſimillima forma,
Cui neque principiũ eſt vſquam, nec finis, in ipſo
Sed ſimilis toto remanet, perque omnia par eſt.

Apta ſcilicet ea forma ad perpetuitatem motus: denique *Diuis par*, vt ait, vel quia Aſtra ſic ſpectantur; vel quia principio & fine caret, vt ipſe Deus. Obſerua autem hîc *Totum*, τὸ ὅλον, Stoico ſermone, vt prædixi. In Platone ratio quoque alia: *quòd à quo animante* (Mundo) *omnes reliquos contineri vellet animantes, hunc eâ formâ figurauit, quâ vnâ omnes reliquæ formæ concluduntur.* Eſt enim capaciſſima, eſt perfectiſſima ea forma. Et *idcircò* (ait explicans Apuleius) *perfectiſſimo & pulcherrimo Mundo* * *inſtar pulchræ & perfectæ ſphæræ à fabricatore Deo quæſitum eſt, vt ſit nihil indigens: ſed operiens omnia coërcensque contineat. pulcher & admirabilis, ſuique ſimilis, ſibique reſpondens.* Quod ipſum in capite humano Lactãtius conſiderat: *quod Deus*, inquit, *orbi & globo ſimile formauit, quia orbis rotunditas perfectæ rationis eſt ac figuræ. Eo igitur Mens & ignis ille diuinus, tamquam cælo, tegitur.* Ab hac ſententiâ Homerum fuiſſe argumentantur, quod * ἀπείρονα γαῖαν dixerit: non magnitudine, ſed figurâ, quæ finis eſt expers.

In Timæo.

* Id eſt, imago, forma.

De Opific. Dei c. VIII.

* infinitam terram.

DISSERT. X.

Animal eum eſſe, ſenſu & Ratione præditum. Partes eius libatæ. Ipſam animam, Deum eſſe.

Et Mundum quidem talem ac tantum vides, ſed in externâ adhuc facie: nunc animi ſenſus ad interiora, id eſt ad *Animum* eius mitte. Ita enim conſenſu Stoici, *ſentientem eum, intelligentem, ſapientem:* & quid te moror? *Animal rationale* eſſe. AVD. Hoc dicunt? repudio:

Et procul à verâ hoc aio ratione repulſum.

LIPS. Et ego tecum: ſed quid iudicare, priuſquam audire properas? Intellige, & tum cenſe. Et ſententia hæc non illorum primirus, ne neſcias; à Socrate & Platone eſt, qui protulerunt. Iſte in Timæo, vt Cicero vertit: *Quapropter non eſt cunctandum profiteri, ſi modò aliquid inueſtigari coniectura poteſt, hunc Mundum Animal eſſe, idque intelligens, & diuinâ Prouidentiâ conſtitutum.* Et ſæpiùs iterat, & inter * κύρια dogmata habent ſectatores. Sed illis omiſſis, Stoicos audiamus: de quibus ita Laërtius: Ὅτι δὲ καὶ ζῷον ὁ κόσμος, καὶ λογικὸν καὶ ἔμψυχον καὶ νοερόν, Χρύσιππός φησι, καὶ Ἀπολλόδωρος καὶ Ποσειδώνιος. ζῷον μὲν οὕτως, οὐσίαν ἔμψυχον αἰσθητικήν. τὸ γὰρ ζῷον τοῦ μὴ ζῴου κρεῖττον· οὐδὲν δὲ τοῦ κόσμου κρεῖττον· ζῷον ἄρα ὁ κόσμος. ἔμψυχον δέ, ὡς δῆλον ἐκ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ἐκεῖθεν οὔσης ἀποσπάσματος. Βοηθὸς δὲ εἶπεν οὐκ εἶναι ζῷον τὸν κόσμον: *Quòd autem Animal ſit Mundus, & rationale, & animatum, & intelligens, aſſerit Chryſippus, & Apollodorus, & Poſidonius. Animal quidem ita, vt ſit natura animata & ſentiens. Quod enim animans, non animante præſtantius eſt: nihil autem Mundo præſtantius; Animans eſt igitur. Animatum porrò eſſe, liquet ex noſtrâ Animâ, quæ particula auulſa eſt ab illo. Boëthus tamen dixit, non eſſe Animal.* Vides adfirmationem, & additam rationem: Quòd animal præſtantius non animato. A Platone ea eſt ſumpta, in Timæo. *Fas*, inquit, *non eſt, nec vmquam fuit, quidquam niſi pulcherrimum facere eum, qui eſt optimus. Cùm hanc rationem igitur habuiſſet* (Deus,) *reperiebat nihil eſſe eorum, quæ in naturâ cernerentur, non intelligens intelligente, in toto genere, præſtantius. Mentem autem vlli rei adiunctam eſſe ſine animo nefas eſſe: quocirca intelligentiam in animo, animum concluſit in corpore: ſic ratus opus illud effectum eſſe pulcherrimum.* Platonis ratiocinatio eſt: Deus optimus optimum fecit: nihil naturâ intelligente melius: ergo Mundus intelligens. Si hoc, etiam animatus: quoniam intelligentia ſine animâ eſſe non poteſt. Intelligentem cùm dicit, Rationalem ſentit, quod conſonat. Itaque Zenonis verba eiuſdem rei ſunt, in Sexto Empirico, iſta: *Si, quod eſt particeps rationis, eſt meliuſ eo quod eſt illius expers: eſt ergo Mundus particeps rationis. Et ſimiliter argumentabatur in eo, quod eſt animâ præditum, & quod Inanimatum.* AVD. Neque nunc ſine riſu audio: & quale iſtud Animal, & quas partes habet? LIPS. Partes? Benè ſuggeris: dabo, ad hominis & tuum inſtar. Plutarchus ita diſtribuit. *Stellæ ſicut* OCVLI *lucentes in facie Vniuerſi orbem ſuum peragunt.*

* primaria.

In Zen.

De Fac. in orb. Lunæ. *Sol vt præditus* CORDIS, *vt hoc ſanguinem & ſpiritum, ſic diffundit ex ſe vegetantem calorem & lucem. Terrâ & Mari Mundus, vt animal* VENTRE & VESICA, *vtitur. Luna inter Solem & Terram, vt inter Cor & Ventrem, velut* IECVR, *aut aliud molle viſcus eſt, & reſpirationes illinc excoctione aliquâ & purgatione attenuans diffundit.* Atque ego ſanè (etſi aliter Macrobius) eodem verſus Sarapidos retulerim, quos interrogatus à Nicocreonte Cypriorum rege protulit. Ægyptij enim iſtum *Deorum maximum* dicunt, id eſt Mundum. Verſus ſunt:

1 Saturn. cap. xx.
Εἰμὶ θεὸς τοιόσδε μαθεῖν, οἷον κ' ἐγὼ εἴπω.
Οὐράνιος κόσμος κεφαλὴ, γαστὴρ δὲ θάλασσα,
Γαῖα δέ μοι πόδες εἰσὶ, τὰ δ' οὔατ' ἐν αἰθέρι κεῖται,
Ὄμμα τε τηλαυγὲς, λαμπρὸν φάος ἠελίοιο:
Sum Deus, & talis qualẽ deſcribã ego meipſe.
Cæli arx mi CAPVT *eſt*, VENTREM *dico mare magnum:*
Terra, PEDES; AVRES *ponũtur in æthere puro;*
Longè ſplendentes OCVLOS, *dic lãpada Solis.*

Mutat aliquid in illis Plutarchi: & quis non pro ingenio poſſit? *Terram* facit *pedes*, ſatis
Stob. Phyſ. appoſitè: ſicut Chryſippus Stoicus eamdem ἔρεισμα, ὥσπερ ἐν ζώῳ τὰ ὀστέα: *fulcrum, vt in animali oſſa.* Eſt enim maximè compacta & duta, ſed & infimo loco, vt Pedes. Hæc
De Hæreſib. Stoica eſſe, etiam Io. Damaſcenus docet: *Stoici,* inquiens, *Deum ſtatuunt animum huius Vniuerſi, corpus eius ipſum Vniuerſum: oculos verò, Solem, Lunam, aſtra.* Sed & Manilius
Lib. 1. Stoiciſſans: *— flammæque micantes,*
Quæ Mundi fecere oculos.

Oculos, id eſt ſtellas. Sed vt ad Laërtium redeam, à quo me leuiter abduxiſti: altera in illo ratio, cur Animal Mundus, *quòd noſtra ex eo anima auulſa.*] Quaſi dicat: Quod Animam emittit, ipſum animatum eſt: talis Mundus. Verba Zenonis huic ſententiæ, in Empirico: *Quod emittit ſemen eius quod eſt particeps rationis, eſt ipſum quoque rationis particeps: Mundus autem emittit tale ſemen: eſt ergo Mundus rationis particeps.* Cicero etiam huc
iv. Acad. faciat: *Qui Stoicus eſt, non magis approbabit nunc lucere, quàm hunc Mundum eſſe ſapientem, habere Mentem quæ & ipſum fabricata ſit, & omnia moderetur, moueat, regat.* Vides quàm adfirmatè hic noſtri? Nec ſoli tamen, ne
xi. Metaphyſ. erres. Omitto Platonicos, Ariſtoteles ipſe (ſed ex alienâ mente, inquiunt) alibi *Animal Mundum* appellat. Triſmegiſtus planiſſimè
Cap. x. ex ſuâ: Ὁ μὲν κόσμος, πρῶτον, ὁ δὲ ἄνθρωπος, δεύτερον ζῶον μετὰ τὸν κόσμον: *Mundus, primum animal; ſecundum ab illo, Homo.* Et alibi, ἀθάνατον ζῶον, *immortale animal* dicit. Sed iterùm ad Laërtij verba, *Animam ex eo auulſam.*] Quo? an Toto? non, ſed ipsâ Animâ, quam Toti dabant. Et quæ illa? Ignis. quis Ignis? Deus. Hoc diuerſum à Platonicis noſtri habent; etſi audita ſententia, non explorata, imponit. Nam vtrique Animam Mundo tribuunt, & Deum faciunt: ſed diuerſo paullùm ſenſu. Plato Mundi animam ex Deo natam vult: noſtri, Deum ipſam eſſe. Illi quoque Deum, ſed ſecundarium quemdam, nec primum & patrem. Pro Stoicorum mente Varro, apud Iſidorum: *Varro Ignem* Lib. xiii.
Mundi animum dicit. Proinde quòd in Mundo Ignis omnia gubernet, ſicut animus in nobis. Quàm vaniſſimè! Qui cùm eſt, inquit, in nobis, viuimus; cùm exit, emorimur. Auguſtinus, De eodem Varrone: *Dicit idem auctor acutiſſimus atque doctiſſimus, quòd hi ſoli videantur ei animaduertiſſe, quid eſſet Deus, qui crediderunt eum eſſe Animam motu ac ratione Mundum gubernantem.* Vox motu non omnino diſconuenit, fateor: & veriùs tamen credam, *Mente.* Cicero, de Stoicis: *Mundum naturâ ſentiente teneri, in quâ Ratio perfecta inſit, quæ ſit eadem ſempiterna. Quam vim Animum eſſe dicunt Mundi, eamdemque eſſe Mentem Sapientiamque perfectam, quam Deum dicunt.* Eſt igitur ijs Anima, eſt & eius ἡγεμονικὸν Ratio, in Mundo; ſicut in homine ponimus: atque ea *Ratio* propriè Deus. Multa ſuper hac re, è multis, poſſem: ſed quod ſatis ſit, dixi nuper, cùm de ipſo *Deo diſſertatum. Cum Philone claudam, qui hæc à Chaldæis manaſſe oſtendit, & damnat: *Chaldæi,* inquit, *ſuper alios homines Aſtronomiam & Genethliacam excolentes, infera ſuperis, cæleſtia terrenis adaptare & iungere nitebantur, tamquam Muſicis rationibus omnia concinere & conuenire inter ſe aiebant, locis diſiuncta, cognatione coniuncta.* Οὗτοι τὸν φαινόμενον τοῦτον κόσμον ἐν τοῖς οὖσιν ὑπετόπησαν εἶναι μόνον, ἢ θεὸν ὄντα αὐτὸν, ἢ ἐν αὐτῷ θεὸν περιέχοντα τὴν τῶν ὅλων ψυχὴν, εἱμαρμένην τε καὶ ἀνάγκην θεοπλαστήσαντες, ἀσεβείας πολλῆς κατέπλησαν τὸν ἀνθρώπινον βίον, ἀναδιδάξαντες ὡς δίχα τῶν φαινομένων οὐδέν ἐστιν αἴτιον οὐδὲν τὸ παράπαν: *Idem apparentem hunc & ſenſibus ſubiectum Mundum ſuſpicati ſunt & ediderunt, aut ipſum ſolum eſſe Deum, aut quæ eo continetur Vniuerſi animam. Fatum autem & Neceſſitatem deificantes, vt ſic dicam, & conſecrantes, ſummâ impietate vitam humanam repleuerunt, docentes præter hæc quæ conſpiciuntur, nullam eſſe omnium Cauſſam.* Sunt ipſa Stoica, qui *Rationem* in hac Animâ *Fatum* & *Ne-*

iv. De Ciu. cap. xxxi. — 1. Acad. — *Lib. 1. Diſſ. viii. — περὶ ἀποικίας.

Neceſſitatem etiam interpretabantur. Abſurda igitur, ſic accepta. ſed è quibus ſubtiliſſimè argumentum, pro Dei vnitate, contra
Lib. III. Gentiles Arnobius ducit. *In Philoſophiæ memorabiles ſtudio, vniuerſam iſtam molem Mundi, Animal eſſe vnum, ſapiens, rationabile, conſultum,* PROBABILI *aſſeueratione definiunt: quorum ſi eſt vera, & fixa, certa ſententia; etiam illi continuò deſinent Dij eſſe, quos in eius portionibus conſtituebatis. Vt enim homo vnus nequit, permanente ſui corporis integritate, in homines multos ſcindi; neque homines rurſus multitudinis, iunctionis differentiâ conſeruatâ, in vnius ſenſus ſimplicitatem conflari: ita ſi Mundus animal eſt vnum, & vnius Mentis agitatione motatur: nec in plura poteſt numina diſſipari; nec ſi eius particulæ Dij ſunt, in vnius animantis conſiſtentiam cogi atque verti.* Audiſti. iam tecum damnamus, etſi *probabile* hoc, cum Arnobio: quia certum, diuinam illam vim per omnes Mundi partes ire, vt Animam, ſed non Animam: & hic error, quòd æternum illud & ſecretum, cum perituris impuriſque vnionis nexu miſcent.

DISSERT. XI.

Diuiſio Mundi prima, & ſecunda. Elementa quattuor eſſe, & in ſe inuicem commutare.

ANIMAL igitur ijs Mundus. cuius duæ magnæ Partes, Cælum & Terra. Varro ita diuidit ſcitè, vt opinor, ex mente & more
VII. De Ciu. cap. VI. Stoicorum. Auguſtinus: *Adiungit* (Varro) *Mundum diuidi in duas partes, Cælum & Terram: & Cælum bifariàm, in Æthera, & Aëra; Terram verò, in Aquam & Humum. E quibus ſummum eſſe Æthera, ſecundum Aëra, tertiam Aquam, infimam Terram.* Sunt omnino Stoi-
Stob. Phyſ. ca, qui primò diuidebant Elementa *in Grauia, & Leuia. Leuia faciunt, Ignem & Aërem: Grauia, Aquam & Terram. Leue autem eſſe, quod à medio ſuo recedat; Graue, quod accedat.* Ouidio etiam hæc tributio:

Quattuor æternus genitalia corpora mundus
Continet. ex illis duo ſunt oneroſa, ſuóque
Pondere in inferius, Tellus atq; Vnda, ferũtur.
Et totidem grauitate carent, nulloque premente
Alta petunt, Aër atque aëre purior Ignis.

Clara iſta, neque voces morentur, haud vulgariâ omnino vſurpatione in Varrone. Nam *Cælum* pro *Aëre*, olim & priſcis dictum. Hebræis quidem, vt Sacra docent;
V. de L. L. Latinis, vt Varro idem alibi notat. *Cælum, inquit, dupliciter dicitur, & ſupremum illud vbi ſtellæ; & hoc totum, quod complexu continet Terram.* quod eſt ſcilicet Aër. Lucretius:

Conſtituuntur in hoc cælo, qui dicitur Aër. Lib. IV.

Seruius illud Virgilij: -- *maria, ac terras, cælumque profundum*: pro Aëre accipit. *nam Æther*, inquit, *immotus*. Plinius apertiſſimè: *Namque & hoc Cælum appellauêre maiores, quod alio nomine Aëra.* Imò & *Aethera* Græci, pro Aëre, conſimiliter etiam dicunt. Omitto, in re pergamus. Quattuor igitur iſta Elementa ſunt, *Principes Qualitates* (ita Cicero appel- I. Acad.
lat,) ſiue corpora, huius Mundi. Quare *Principes*? quia Elemento hoc conuenit, & definitio eius Stoica in Laërtio: Στοιχεῖον δ' ἐξ οὗ πρώτου γίνεται τὰ γινόμενα, καὶ εἰς ὃ ἔσχατον ἀναλύεται: *Elementum, ex quo primo fiunt, quæ fiunt, & in quod extremum reſoluuntur.* Fiunt, nempe hæc minora & multiformia corpora: alioqui ex Principijs primis ipſa Elementa. Sed de compoſitis accipiendum eſt, Elementa ſunt ſimplicia. Quattuor ea conſenſu ferè ponunt. & benè Plinius: *Nec de Elementis video dubitari, quattuor ea eſſe.* Quare ſint. Platonis pulchra conſideratio eſt, in Timæo *Diuini decoris ra-* Ex Macr. I in Somn. Scip.
tio poſtulabat, inquit, *talem fieri Mundum, qui & Viſum pateretur, & Tactum. Conſtabat autem neque videri aliquid poſſe ſine Ignis beneficio, neque tangi ſine ſolido, & ſolidum nihil eſſe ſine Terrâ. Vnde Mundi omne corpus de Igni & Terrâ inſtituere fabricator incipiens, vidit duo conuenire ſine medio colligante non poſſe: & hoc eſſe optimum vinculum, quod & ſe pariter, & à ſe liganda deuinciat. Inde Aërem & Aquam inter Ignem Terramque contexuit: & ita per omnia vna & ſibi conueniens iugabilis competentia occurrit, Elementorum diuerſitatem ipſâ differentiarum æqualitate conſocians.* Pluſcula addit, meritò à te legenda, & ſine alio interprete capienda. Nam & Ariſtoteles, quem in ſcholis audijmus, has Qualitatum, conſentientium ſemper parte altera, συζυγίας expoſuit. Et ab hoc iſto ordine eſt, quòd Am-
broſius στοιχεῖα Græcis dicta cenſet: *quòd ſibi* III. Hexaem. c. IV.
conueniant, inquit, *& concinant.* Quattuor igitur. ſed an non Seneca abnuit, qui de tri-
bus adfirmat? Alibi: *Hæc nempe ſunt Elemen-* Ep. CXVII
ta, quibus hic Mundus adminiſtratur: Aqua, Terra, Spiritus. Omnia iſta tam cauſſa viuendi ſunt, quàm viæ mortis. An excidiſſe & delinquere hîc putamus vocem *Ignis*? an pro ſuo quodam ſenſu nunc hoc dixit, & de iſto inferiore mundo ſentit tantùm? Nam ait, *hic Mundus*. Et ad rem præſentem tria hæc facit, quia de ſpontaneâ morte agit: quam ab illo æthereo igne non ſumas. Abi, inquit, Aquâ te merge, ſi vitæ pertæſum eſt,

Ter â conde, aut ex altiore eâ deijce; Spiritum id eſt Aërem ne reciproca: habes vias mortis. Certè ipſe alibi quattuor agnoſcit, & Stoici paſſim ponunt. Reſpondent huic numero & Elementis ſingulis Anni tempora, ſiquis compararet, Ver, Æſtas, Autumnus, Hiems: reſpondent hominis item Ætates, Pueritia, Iuuentus, Grauitas, Senectus. Ordo eorum, elegantibus ſanè verſibus, in Manilio: quos, ſodes, lege. Nam nobis propoſitum, non omnia quæ ad rem exſequi, ſed quæ obſcura aut rara, & ad Senecæ propriè lucem. Pro eo addo, Elementa hæc non pura prorſus eſſe, & communicare inter ſe, atque etiam mutare. Ipſe dicit.:

III. Quæſt. cap. X. *Omnium Elementorum alterni recurſus ſunt: quidquid alteri perit, in alterum tranſit.* * Lego, At * *Et Natura partes ſuas, velut in ponderibus conſtitutas, examinat: ne portionum æquitate turbatâ, Mundus præponderet.* OMNIA IN OMNIBVS SVNT. *non tantùm Aër in Ignem tranſit, ſed numquam ſine Igne eſt. Tranſit Aër in Humorem, ſed nihilominus non ſine Humore eſt. Et Aëra & Aquam facit Terra, ſed non magis vnquam ſine Aquâ eſt, quàm ſine Aëre. Et ideò facilior inuicem tranſitus eſt, quia illis in quæ tranſeundum eſt, iam mixta eſt.* Sunt veriſſima. omnia mixta ſunt, & partibus (non enim totis) Elementa vertuntur: mirabili Naturæ prouidentiâ, vt æqualitas & proportio ſeruetur, neceſſaria tutelæ Vniuerſi. Ouidius hæc in parte:

XV. Metamorph. * ipſa definitio Stoicorum ſuprà. * Legam, tenuatum i.e. A. humor abit.

—— * *omnia fiunt*
Ex ipſis, & in ipſa cadunt. reſolutaque tellus
In liquidas rareſcit aquas. * *tenuatur in auras*
Aëraque humor habet. dempto quoque pondere rurſus
In ſuperos aër tenuiſſimus emicat ignes.
Inde retrò redeunt, idemque retexitur ordo.

Lucretius etiam, contra noſtros:

Lib I.

Quinetiam repetunt à cælo atque ignibus eius.
Et primùm faciunt ignem ſe vertere in auras
Aëris, hinc imbrem gigni, terramque creari
Ex imbri, retroque à terrâ cuncta reuerti,
Humorem primùm, pòſt aëra, deinde calorem:
Nec ceſſare hæc inter ſe mutare, meare
De cælo ad terram, de terrâ ad ſidera mundi.

Reijcit, quæ amplecti debuit, & vel ſenſuum teſtimonio fidem habere. Sanè hæc mutatio eſt, & ex mixtione generatio: in quâ tamen diſcrimen, & alia Agunt, alia Patiuntur. Cicero, vt Stoicus: *Aër & Ignis mouendi vim habent, atque Efficiendi: reliquæ partes accipiendi, & quaſi Patiendi. Aquam & Terram dico.* Paria Ariſtoteles: & duo Elementa ſuperiora velut * Mares ſunt, & Artifices; reliqua vt Fœminæ, & Materiæ vicem habent. Ægyptij etiam ita diſtinguebant, in Mares dico & Fœminas: ſed aliter, & ſingulis dabant vtrumque hunc ſexum. Exempli cauſſâ, *Aëra marem iudicant, qua ventus eſt; fœminam, quà nebuloſus & iners. Aquam virilem, Mare vocant; muliebrem, omnem aliam. Ignem maſculum, qua ardet flamma; fœminam, quà lucet innoxius tactu. Terram fortiorem, marem vocant, ſaxa cauteſque; fœminæ nomen adſignant huic tractabili ad culturam.* Illa Seneca alibi, ſubtiliora quàm veriora. Sed iam ad ſingula Elementa eamus.

I N.d. — * Vide Fulgent. Mythologica, de Saturno. lib I. — III Quæſt. cap XIV.

DISSERT. XII.

De Elemento Ignis, ſiue Æthere. Stoicis Ignem ibi ſtatui: atque illum, aut in illo, Deum.

PRIMVM eſt Ignis, qui in *Cælo* ſiue *Aethere* locum ſuum habet. *Cælum* Græcis οὐρανὸς, quia πᾶσιν ὁρώμενος, & oculos omnium pulchritudine ad ſe vocat. Neque aliâ cauſſâ Latinis *Cælum. quod hauddubie* (ait Plinius) *cælati argumento diximus, vt interpretatur M. Varro.* Eſt enim, ait Iſidorus, *ſtellis, velut vas, ſignatum.* Et Deus ſuperum illum *Mundum* (pulcherrimè Cicero) *ſignis & luminibus, tamquam Aedilis, ornauit.* Is ornatus in Varronis hiſce verſibus:

I De Natur. deor.

Mundus, domus eſt maxima omnium,
Quam quinque altitonæ fragmine zonæ
Cingunt. per quam limbus pictus
Bis ſex ſignis ſtellimicantibus
Altus in obliquo æthere, Lunæ
Bigas acceptat: Poſtumi cui Seplaſia fætet.

Ideò igitur *Cælum*: etſi noſtra quoque Terra, & *viuorum regio* Cælum, ſed comparatione, & reſpectu inferorum. Vt in Virgilio:

Et falſa ad cælum mittunt inſomnia manes.

Nam *ſicut Dij nobis* (ait Macrobius) *ita nos defunctis ſuperi habemur*: quibus noſtra regio, velut Cælum. Idem *Aether* Græcè, παρὰ τὸ αἴθειν, *ab ardore*, & quia igne conſtat, vt noſtri: etſi Ariſtoteles παρὰ τὸ ἀεὶ θεῖν, *quia perpetuò moueatur & currat*, mauult dictum. Nam ipſe Ignem ſcilicet à Cælo ſpemit, quod ex quintâ quadam naturâ conſtituit; & ſub eo demum Ignem locat. Res nota è ſcriptis eius. neque Plutarchum pro vero habeo, qui Ariſtotelem ſtatuere cælum facit ἐκ πέμπτου σώματος πυρὸς, ἢ ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ μίγματος: *è quinto Corpore Igne, vel e calidi & frigidi mixtione.* Corrupta aut falſa iſta, nec ſic profectò II. De Placit. cap. XI

Ariſto-

Ariſtoteles. Omitto quæ habemus, & exſtat: Atticus etiam apud Euſebium, inter diſſidia Platonis & huius refert: Ὁ μὲν φησὶ τὰ κατ᾽ οὐρανὸν ἢ πλεῖςα ἰδέαν ἐκ πυρὸς ἔχειν· ὁ δὲ, ἀνδεμὶαν μετεῖναι τοῖς οὐρανίοις πυρός: *Ille* (Plato) *ait, cæleſtia pleraque Ideam ex Igne habere; iſte* (Ariſtoteles) *nihil participare cum eo.* At noſtri, vt dixi, cum Platone, cælum & aſtra ignea: & quartum hoc Elementum ibi locant. Quid, cum Platone? ante eum Heraclitus, à quo noſtros

III. De Natur. deor. hauſiſſe vult apud Tullium Cotta: *Sed omnia veſtri* (Stoici) *Balbe, ſolent ad igneam vim referre, Heraclitum, vt opinor, ſequentes.* Sed quo-

Idem II. De Nat. cumque auctore, ſententia certa eſt, *quartam partem Mundi* (Æthéream) *& ipſam totã naturâ fæcundam eſſe, & ceteris naturis omnibus ſalutarem impertire & vitalem calorem.* Nam ſuperum hunc Ignem, quem illi *purum, lucidum, tenuem, mobilem* conſtituebant; miſceri omnibus volebant, & vitam, vegetationem, aut conſeruationem dare. Denique hunc eſſe

Ibid. *Mundi animam*, hunc Deum: illum dico in *æthere ardorem tenuem, nullaque admiſtione con-*

Laërt. in Zenone. *cretum.* Itaque deſcribitur ijs Οὐρανὸς, ἡ ἐσχάτη περιφέρεια, ἐν ᾗ πᾶν ἵδρυται τὸ θεῖον: *Cælum extrema circumferentia, in quo ſedem habet quidquid eſt diuinum.* Et quamquam omnis ea pars talis, tamen ſupera eius magis: & Cleanthes (in

I. De Nat. deor. Tullio) *cùm ipſum Mundum eſſe Deum dicit, tum vltimum & altiſſimum, atque vndique circumfuſum & extremum, omnia cingentem atque complexum* ARDOREM, *qui Æther nominatur, certiſſimum Deum iudicat.* Quod Scipio etiam

In Somn. ita, doctore ſcilicet Panætio Stoiciſſans, apud Ciceronem: *Orbis cæleſtis vltimus, qui reliquos complectitur,* SVMMVS IPSE DEVS, *arcens & continens ceteros.* Quæ talia Macrobius tamen ad Platonis dogmata trahit, Cicerone haud vſquequaque volente. Vt enim à Terrâ gradatim tenuiora omnia & puriora fiunt Aqua, Aër, Ignis: ita in ipſo Igne illi gradus, & ſumma eius pars puriſſima, eoque maximè diuina, & Rationis illius incorporalis ſedes. Hanc Pythagoræ etiam mentem adſeri-

Lib. III. ad Autolyc. bit Theophilus, Antiochenus Antiſtes: *Pythagoras, inquit, magno labore ima & ſumma perſcrutatus, Extremam naturam Deum autumat.* Qui tamen ſublimiùs paullò rectiúſque

In Protreptico. locutus mihi legitur, in Clemente. Οἱ, inquit, ἀμφὶ Πυθαγόραν φασίν. Ὁ μὲν Θεὸς εἷς. χ᾽ οὗτος δὲ, οὐχ ὥς τινες ὑπονοοῦσιν, ἐκτὸς τᾶς διακοσμήσιος, ἀλλ᾽ ἐν αὐτᾷ ὅλος, ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ ἐπίσκοπος πάσας γενέσιος, κρᾶσις τῶν ὅλων αἰεὶ ὤν, καὶ ἐργάτας τῶν αὐτῶ δυνάμιων καὶ ἔργων ἁπάντων, ἐν οὐρανῷ φωςτὴρ, καὶ πάντων πατὴρ, νοῦς καὶ ψύχωσις τῷ ὅλῳ κύκλῳ, πάντων κίνασις: *Deus, vnus. & is, non vt quidam ſuſpicantur, extra Mundum, ſed in ipſo totus, in toto circulo inſpector atque arbiter omnis generationis, temperies vniuerſorum. qui ſemper eſt, opifex ſuarum poteſtatum & operum omnium, in cælo lumen, & omnium pater, Mens & animatio totius circuli, omnium motio.* Sed alia, quæ ad Stoicum hunc ſenſum, * antè cùm de Deo, nobis di- * Lib. I. Diſſert. VIII.
cta. De Cælo porrò exſequamur: cui & Epicurus *igneam ſubſtantiam* adtribuit: & Plinius, *Ignium elementum*, inquit, *ſummum, inde tot ſtellarum collucentium illi oculi.* A quo Igne videtur Stoicis petita cauſſa orbicularis illius motus, quo cælum aſſiduè rotatur. Nam *cum omnia* (ait Zeno apud Stobæum) *ad medium totius ferantur: etiam corpora quæ grauitatem non habent, vt Aërem & Ignem ad medium ferri, circaque eius ambitum conſiſtere.* Credo eum dicere; quà poſſint, ferri ad medium: & quamquam naturâ attollantur, conſiſtere tamen circa ambitum, atque inde quaſi impetum capere ad medium redeundi; ſed naturâ vetante, moueri adſiduè, nec deprimi, nec attolli. Etſi ab Animâ etiam Mundi peti ratio poteſt, cuius vita & æternitas in motu eſt: nec poteſt motus eſſe æternus, niſi ille, qui continuatione perpetui in ſe reditus agitatur.

DISSERT. XIII.

Ætheris præſtantiſſimum Solem videri: regem ſiderum: & eſſe Mundanæ animæ ἡγεμονικόν. *De Lunâ additum.*

VNIVERSE de Igne, ſiue Cælo, ſatis dictum: de ſignis, quæ in eo, ſtelliſque breuiter videamus. Et in primis de duobus quæ eminent, & caput inter cetera efferunt, *Sole ac Lunâ*: ſiquid de ijs Stoici ſeorſim ab alijs dicunt. Solem Latini appellant, ab excellentiâ, & *quia tantam claritudinem* Macrob. I. Saturnal. cap. XVII.
SOLVS *obtinuit*: & Græci ἥλιον quaſi ἀλέαν, litteræ abiectione, quòd ab eâdem claritate ſit omnibus manifeſtus & conſpicuus. Stoici de eo: Εἶναι μὲν τὸν ἥλιον εἰλικρινὲς πῦρ, καὶ μείζονα τῆς γῆς· ἀλλὰ καὶ σφαιροειδῆ, ἀνάλογως τῷ κόσμῳ. πῦρ μὲν ὅτι εἴη, ὅτι τὰ τοῦ πυρὸς πάντα ποιεῖ. μείζω δὲ τῆς γῆς, τῷ πᾶσαν ὑπ᾽ αὐτοῦ φωτίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν: *Eſſe Solem puriſſimum ignem, & maiorem terra: ſed & orbiculari figurâ, iuxtà cum Mundo. Ignem quidem eſſe, quoniam omnia quæ Ignis præſtat. Maiorem terrâ, quia omnem eam illuſtrat, ſed & ipſum cælum.* Ait primò, Ignem eſſe: ſed quod genus? Tetigi antea, & magis è Zenone explicemus.

qui & Solem & aſtra τεχνικοῦ πυρὸς εἶναι, *artificialis ignis eſſe* ſcribit. [Stob. Phyſ.] Δύο γὰρ γένη πυρός. τὸ μὲν ἄτεχνον, καὶ μεταβάλλον εἰς ἑαυτὸ τὴν τροφήν· τὸ δὲ τεχνικὸν, αὐξητικόν τε καὶ τηρητικὸν, οἷον ἐν τοῖς φυτοῖς ἐστι καὶ ζώοις. ὃ δὲ φύσις ἐστὶ καὶ ψυχή. τούτου δὲ πυρὸς εἶναι τὴν τῶν ἄστρων οὐσίαν: *Duo enim genera Ignis. Unum artis expers, & conuertens in ſe omne alimentum: alterum artificiale, quod auget res & conſeruat, ſicut in plantis conſpicitur & animalibus. Hoc autem Natura eſt, & Anima. Atque eius Ignis eſſentiam aſtrorum eſſe.* Vides hunc Ignem? Fruſtrà igitur cenſet & timet Ariſtoteles: [1 Meteor. cap III.] Εἰ γάρ τε διαστήματα πλήρη πυρὸς ἦν, καὶ τὰ σώματα συνέστηκεν ἐκ πυρὸς, πάλαι φροῦδον ἂν ἦν ἕκαστον τῶν ἄλλων στοιχείων: *Si interualla ſtellarum plena igne eßent* (ipſi orbes) *& corpora earum ex igne, iampridem quodque aliorum Elementorum abſumptum euanuißet.* Pone merum. neque interualla omnia Ignem, ſed ignea dicimus: & à tali iam deſcripto ſeruatore igne. quem *Artificem* Zeno dicit, & alio verbo, ſenſu conſimili, νοερὸν paſſim alij: *intellectu præditum*; non brutum illum & exſenſum. Ignem igitur Solem cenſent: & increpat Seneca, [VII. De Benef. c. XXXI.] *qui ſaxum aliquod, aut fortuitorum ignium globum, & quiduis potiùs, quàm Deum appellant.* Vbi de *Saxo*, ad Anaxagoram pertinet: ſiue & ad Democritum. qui item dixit ἥλιον, μύδρον ἢ πέτρον διάπυρον: *ferrum vel ſaxum candens.* De *Fortuito globo*, ad Epicurum. qui tamen non purum ignem ſtatuit; ſed γήινον πύκνωμα *terrenum fartum* eſſe κισηροειδὲς καὶ σπογγοειδὲς ταῖς κατατρήσεσιν ὑπὸ πυρὸς ἀνημμένον: *pumicis aut ſpongiæ inſtar, ab igne per foramina accenſum.* Eſt igitur noſtris alijſque Ignis aut Igneus: non Ariſtoteli, qui etiam calorem ab eo tollit. Damnat Ambroſius, & ad noſtros [Hexaëm. II. c. III.] inclinat: *Tantum autem ineſt illis* (Philoſophis talibus) *impugnandæ veritatis ſtudium, vt Solem ipſum negent calidæ naturæ eſſe, eò quòd albus ſit, non rubicundus aut rutilus in ſpeciem ignis.* Etſi hæc & talia ſatis fortaſſe ἀμαθῶς exſequitur, & rideant hodie in Scholis. Addebat Laërtius, *Maiorem terrâ eſſe.*] Et nunc conſentiunt aſtrorum conſulti, faciuntque *centies ſexagies ſexies* maiorem. [1. Quæſt. Natural. cap. III.] Seneca: *Solem, quem toto orbe terrarum maiorem probat ratio, acies noſtra ſic contraxit, vt ſapientes viri* (Epicuréi) *pedalem eſſe contenderint.* Quod veteres tamen noſtri Doctores haud ita affirmant, Damaſcenus: ὁ ἥλιος ὑπὸ τινῶν μὲν λέγεται πολυπλασίων τῆς γῆς, ὑπὸ δὲ τῶν ἁγίων πατέρων ἴσος τῇ γῇ: *Sol à quibuſdam dicitur multis partibus terrâ maior, à ſanctis autem Patribus ei par.* Quibus Anaximander olim conſenſerit, adſerens *Solem terrâ non minorem eſſe.* At argumentum in Laërtio magnitudinis, quòd *terram illuſtret, atque etiam cælum.*] Quomodo cælum? nam de terrâ liquet. Credo, quòd vel det ſtellis alijs lumen, vel augeat temperétve. Seneca ad [Cap. XVIII.] Marciam: *Videbis illic* (in cælo) *innumerabiles ſtellas, miraberis vno ſidere omnia impleri.* Quæ omnia, ſi non hæc aſtra? Arnobius: [Lib. I.] *Sol ſiderum princeps, cuius luce omnia veſtiuntur.* Iulius Firmicus, ad Solem: *Qui* CETERARVM STELLARVM *ignes flammiferarum luminis tui moderatione perpetuas.* Certè adfirmat, etſi flammiferæ à ſe ſint & igneæ (ita enim ipſe, cum Stoicis) tamen accipere à Sole aliquid, & ab eo temperari atque æternari. Ideò Heraclitus olim, *Fontem cæleſtis lucis* Solem nominauit. Sed & Cicero pro hac ſententiâ: *Sol dux, & princeps, & moderator luminum reliquorum.* Neque Macrobium nimis audiam, qui interpretatur *Moderatorem, quòd curſus eorum & recurſus certâ definitione ſpatij moderetur.* Quid enim hoc ad lumen? quin & hodie Aſtrologi in iſto plerique ſenſu. At alij, & idem ille Macrobius, ſolam Lunam fulgere alieno, ceteras ſtellas ſuo volunt. Sed ſatis hæc ſuper Sole: pergamus. AVD. Imò ad Senecæ lucem aliquid, niſi graue eſt, addes. Indignabatur in verbis, quæ recitaſti, *quidlibet potiùs Solem, quàm Deum dici.* Deum ergo habet? LIPS. Ipſe & Stoici, ac magnum Deum, principem ceterorum. Firmicum audi huius ſectæ: SOL OPTIME [Lib. I.] MAXIME, *qui medium cæli poſſides partem,* MENS MVNDI *atque temperies, dux omnium princepsque.* Adde Plinium. quem qui Epicuréum faciunt, viderint; ego Stoicum ſenſibus comperior bonâ fide. Ille igitur: *Sol non temporum modò terrarumque, ſed ſiderum ipſorum cælique rector. Hunc Mundi eſſe totius Animam, ac planiùs* MENTEM, *hunc principale Naturæ* REGIMEN (id eſt ἡγεμονικὸν) AC NVMEN, *credere decet.* Vis magis auguſta? & plerique è Stoicis cum Plinio ſentiebant: etſi alij ſupremum Æthera, vt dixi, ἡγεμονικὸν volebant. Sed claritate & magnitudine effectuum, tum & ſuâ, itemque ſitus dignitate obtinuit, à multis ſupremus Deus cenſeri, aut certè Mentis ſiue Rationis illius ſedes. Itaque & *Cor cæli* Phyſici veteres nominabant. Perüani & Sinenſes etiam hodie ſummum Deum colunt: quid Aurelianus olim Princeps? *Dij faciant,* [In Vopiſco.] *&* DEVS CERTVS *Sol*: quaſi de vno hoc

fides

fides & certitudo. Etiam Triſmegiſtus : Cap. v. Ἥλιος Θεὸς μέγιστος τῶν κατ' οὐρανὸν θεῶν, ᾧ πάντες εἴκουσιν οἱ οὐράνιοι θεοὶ, ὡσπερεὶ βασιλεῖ καὶ δυνάστῃ: *Sol Deus maximus eorum qui in cælo ſunt, cui cedunt omnes dij cæliteſ tamquam principi & Regi.* Et talia Plato, etſi vterque maiorem eo alium agnoſcit, ipſum δημιουργὸν & conditorem. De Sole quod ſatis ſit, dixi : ad *Lunam* eamus. quam Laërtius, inter ſcita Stoica, γεωδεστέραν *terream magis* ſcripſit, ἅτε καὶ προσγειοτέραν οὖσαν : *ſicut & Terræ magis vicinam.* Videlicet non tam puro liquidoque igne eam lucere, quàm Solem, & terrenum aliquid ac turbidum habere. Ita Plutarchus: De Facie in orbe Lunæ. Πῦρ θολερόν, ὥσπερ οἱ Στωϊκοὶ λέγουσι, καὶ τρυγῶδες: *Ignis turbidus & fæculentus, vt Stoici autumant.* De oracul. defectu. Qui idem oſtendit dictam γῆν ὀλυμπίαν, *terram cæleſtem*; ſiue etiam ἄστρον γεῶδες, *aſtrum terreſtre*: ab eâdem cauſsâ. Itemque Macrobius, I. in Somn. *Æthereum terram*: in quo occultiorem tamen rationem lege. Neſcio an huc, Cleanthi adſcriptum pertineat, à Stobæo: Κλεάνθης ἔφησεν πυροειδῆ τὴν σελήνην, * πηλοειδῆ τὸ σχῆμα: *Cleanthes dixit Lunam igneam eſſe, apparentiá tamen lutoſá.* Niſi quis ibi πιλοειδῆ legat, & *pillei formam* ei tribui cenſet : ſicut idem Cleanthes Coni formam dat ſublimioribus aſtris. Sed hanc, obtuſum ſcilicet ignem, obtuſiùs planiuſque paullò ſurgere. Sed addit Stobæus : Ποσειδώνιος, καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν Στωϊκῶν, μικτὴν ἐκ πυρὸς καὶ ἀέρος, καὶ μείζονα τῆς γῆς ὡς τὸν ἥλιον· σφαιροειδῆ δὲ τὸ σχῆμα : *Poſidonius, & pleriſque Stoici, mixtam ex igne & aëre ſtatuunt, & maiorem terrá, ſicut & Solem : orbiculari autem figurá.* Quam mixtionem Plutarchus improbat & refellit, *De facie in orbe Lunæ.* Nec plura de Lunâ, propria quidem Stoicis, habeo. AVD. De *Terrá* ruminor, quòd ſic eam dictam notaſti. Facitne, quòd etiam habitatam voluerunt, vt ipſam hanc terram? Cicero : IV. Acad. *Habitari ait Xenophanes in Luná, eamque eſſe terram multarum vrbium & montium.* LIPS. Plutarchus & Macrobius talia : atque ille refellit, iſte explicat & ad animarum ſedem referre videtur. Sed *fuiſſe* Lib. III. cap. XXIII. *Seneca* (apud Lactantium) *etiam inter Stoicos ait, qui deliberaret, vtrumne Soli quoque ſuos populos daret?* Addit irridens : *Ineptè ſcilicet, qui dubitauerit. quid enim perderet, ſi dediſſet?* Ego hæc talia, ſic obuio & ſimplici ſenſu, dicta aut dubitata ab ijs vix arbitror : ſed vel ad Animas, vel ad Genios reſpexiſſe. Niſi tamen non ſapientia, ſed ſanitas homines defecit.

* Fortaſſe verius πολυειδῆ: multiformem.

DISSERT. XIV.

De Aſtris in genere. Rotunda eſſe, ex æthere conflata: ideoque ignea, & vaporibus paſci. Eadem futurorum conſcia.

VNIVERSE de Stellis pauca etiam libanda. Laërtius : Δοκεῖ δὲ αὐτοῖς σφαιροειδῆ εἶναι καὶ τὰ ἄστρα, καὶ τὴν γῆν ἀκίνητον οὖσαν : *Videtur ijs* (Stoicis) *& aſtra rotunda eſſe, & terram non moueri.* Aſtra rotunda ijs alijſque communiter : ſeorſim tamen Cleanthes de *Coni* figurâ ſenſit. Stobæanæ eclogæ : Οἱ μὲν ἄλλοι σφαιρικοὺς ἀστέρας, Κλεάνθης δὲ κωνοειδεῖς : *Alij quidem ſphericæ figuræ ſtellas, Cleanthes coni fecit.* Mouit Cleanthem, quòd ignis ſemper in altum eat : atque ab imagine flammæ noſtræ, à rotundo infrà corpore voluit extenuari, & in altum arctari : id enim Conus : neque abſona mihi ea opinatio. Sunt ſanè Ignes, ſed denſiores & compacti, ex rariore ætherea naturâ. Seneca ſuper ea VII. Quæſt. cap. I. re : *At mehercule non aliud quis aut magnificentius quæſierit, aut didicerit vtilius, quàm de Stellarum ſiderumque naturâ. vtrùm flamma contracta, quod & viſus noſter affirmat, & ipſum ab illis fluens lumen, & calor inde deſcendens : an non ſint flammei orbes, ſed ſolida quædam terrenaque corpora, quæ per igneos tractus labentia, inde ſplendorem trahant coloremque, non de ſuo clara. In quá opinione magni fuere viri, qui ſidera crediderunt ex duro concreta, & ignem alienum paſcentia. Nam per ſe, inquiunt, flamma diffugeret, niſi aliquid haberet quod teneret, & à quo teneretur : conglobatamque, nec ſtabili inditam corpori, profectò iam Mundus turbine ſuo diſſipaſſet.* Ecce ponit primùm, de *flammâ contractâ* : quæ eius, & popularium, ſententia eſt, vt dixi. Poſidonius, apud Stobæum : Ἄστρον εἶναί φησι σῶμα θεῖον, ἐξ αἰθέρος συνεστηκός : *Stellam eſſe corpus diuinum, ex æthere compoſitum.* Æthere, nempe denſiore ſiue contracto. Addit, *Quod & viſus adfirmat.*] Argumenta Stoicorum, & nominatim Cleanthis. Cicero: *Sidera eſſe tota ignea, duorum ſenſuum teſti-* II De Nat. deor. *monio confirmari Cleanthes putat, tactus & oculorum. Aliorum tamen ſententiâ, ſunt, ait, ſolida terrenaque corpora.*] Quod à Thalete manauit. qui γεώδη μὲν, ἔμπυρα δὲ τὰ ἄστρα dixit : *terrena quidem, ſed ignita corpora, ſtellas eſſe.* Sed & Anaximenes πυρίνην μὲν τὴν φύσιν τῶν ἄστρων, περιέχειν δέ τινα καὶ γεώδη σώματα, συμπεριφερόμενα τούτοις, ἀόρατα: *igneam quidem naturam aſtrorum, ſed habere etiam terrena corpora miſta,*

miſta, quæ cum iis circumferantur, inſpectabilia. Fuerunt etiam qui ſaxea, aut ſaxa crederent; fuêre qui ferrea: quos omnes Seneca hîc tangit. Ait amplius, *Ignem alienum paſcere.*] Nempe æthereum, cui terrea illa corpora aliena. Sed & Stoici paſtum in Sideribus agnoſcunt, atque ali vaporibus & aëre feruidam illam naturam volunt. Laërtius, Τρέφεσθαι δὲ τὰ ἔμπυρα ταῦτα καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα. τὸν μὲν ἥλιον, ἐκ τῆς μεγάλης θαλάττης, νοερὸν ὄντα ἄναμμα. τὴν δὲ σελήνην, ἐκ ποτίμων ὑδάτων, ἀεροειδῆ τυγχάνουσαν, καὶ πρόσγειον οὖσαν: *Nutriri atque ali & hæc ignita, (Solem & Lunam) & cetera aſtra. Solem quidem è magno mari, quòd ſit fax & accenſio quædam intellectu prædita. Lunam autem, ex aquis dulcibus & potabilibus, quod ſit aëri permixta & vicinior terræ.* Primùm, vniuersè dicit omnia ſidera nutriri. Et Seneca: *Ex cælo & terrâ alimenta omnibus animalibus, omnibus ſatis,* OMNIBVS STELLIS *diuiduntur. Hinc, quidquid eſt virium ſingulis; hinc ipſi Mundo, tam multa poſcenti, ſubminiſtratur: hinc profertur, quo ſuſtineantur tot ſidera, tam exercitata, tam auida, per diem noctemque, vt in opere, ſic in paſtu.*

Quæſt. Natur. l. II. c. V.

Plinius iterùm Stoicus: *Sidera verò haud dubiè humore terreno paſci.* Terreno tantùm? imò & marino (ſed vtrumque elementum in vno intelligit) atque ex aliis aquis, ipſo Plinio addicente: *Oceanus omnes fundens recipienſque aquas, ac ſidera ipſa, tot & tantæ magnitudinis, paſcens.* Panegyricus Conſtantino dictus: *Iturus ad deos, genitorem illum deorum, ignea cæli aſtra refouentem, proſpexit Oceanum.* Cicero: *Sunt autem ſtellæ naturâ flammeæ. quocircà terræ, maris, aquarum vaporibus aluntur iis, qui à Sole ex agris tepefactis, & ex aquis, excitantur: quibus altæ renouatæque ſtellæ, refundunt eódem, & rurſum trahunt indidem.*

Lib. II. cap. IX. — Lib. II. c. LXVIII. — II. De Nat. deor.

Atque ideò diuinâ Prouidentiâ Macrobius factum putat, vt ſub zonâ torridâ locaretur Oceanus: *Vt omnis nimirum latitudo, quà Sol cum quinque vagis, & Lunâ, vltrò citróque diſcurrunt, habeant ſubiecti humoris alimoniam.* Quam Syrtium etiam cauſſam Lucanus proponit:

I. in Som. — Lib. IX.

> *Quod rapidus Titan, ponto ſua lumina paſcens,*
> *Æquora ſubduxit zonæ vicina peruſtæ.*

Etſi longiuſculè ſanè Syrtes ab eâ zonâ abſunt: ſed ſcilicet mare euſque delinquere, & terram fieri. Plures enim eius verſus vide. Iam verò idem poëta Ægyptios facit dicere:

Lib. X.

> *Nec non Oceano paſci Phœbumque polumque*
> *Credimus.*

Quid facetiſſimus Anacreon?

> Πίνει θάλασσα δ' αὔρας,
> ὁ δ' ἥλιος θάλασσαν:
> *Et potat æquor auras,*
> *Phœbuſque potat æquor.*

Et infert, quídni etiam nos bibamus? Leuibus teſtibus ſit à magno Hippocrate pondus. *Soli, Lunæ, aſtris,* inquit, *via per Spiritum.* Τοῦ γὰρ πυρὶ τὸ πνεῦμα τροφή. τοῦ δὲ πνεύματος τὸ πῦρ στερηθὲν οὐκ ἂν δύναιτο ζώειν: *Nam igni Spiritus eſt pabulum. Spiritu priuatus ignis, non poſſit viuere.* Ipſum Homerum, *diuinarum omnium inuentionum fontem & originem* (vero elogio à Macrobio ſic dictum) idem Macrobius eò ducit. qui *ſub poëtici nube figmenti,* inquit, *verum ſapientibus dedit intelligi: quando Iouem, cum diis ceteris, id eſt cum Stellis, profectum in Oceanum, Æthiopibus eum ad epulas inuitantibus, ſcripſit. ſignificans, hauriri de humore nutrimenta ſideribus.* Conſignet hanc ſententiam & noſter Ambroſius: *Frequenter Solem videmus madidum & rorantem. in quo euidens dat indicium, quòd alimentum ſibi aquarum, ad temperiem ſui ſumpſerit.* Etſi indicium ſanè infirmum eſt, & plebeio ſenſu nixum: at eius tamen mens appâret. Sed propiùs aliquid ad verba Laërtii. aiebat diſtinctè, *Solem è marinis aquis paſci.*] Ideò Cleanthes (in Stobæo) Solem dicebat, ἄναμμα (ſic ibi legendum) νοερὸν, τὸ ἐκ θαλάττης: *Facem intellectu præditam, è mari accenſam.* Quod ad alimenta referendum modò eſſe, quæ inibi ſequuntur docent. Chryſippus tale: Τὸν ἥλιον εἶναι τὸ ἀθροισθὲν * ἔξαμμα νοερὸν, ἐκ τοῦ τῆς θαλάσσης ἀναθυμιάματος: *Solem eſſe, facem collectam & accenſam, intellectualem, ex vapore maris.* Et quod mox in Laërtio ſequitur de Lunâ, *ex aquis dulcibus:*] idem Chryſippus, *eam dicebat,* τὸ ἀθροισθὲν ἔξαμμα, μετὰ τὸν ἥλιον, ἐκ τοῦ ἀπὸ τῶν ποτίμων ὑδάτων ἀναθυμιάματος: *collectam accenſamque facem, poſt Solem, ex aquarum potabilium vapore.* Dicas ex iſtis, quòd Ignea quidem illorum natura, ſed ardor ille ſit è materiâ tali. Sed deſino hæc minuta & ſcrupoſa: niſi fortaſſe nihil in Philoſophiâ paruum eſt,

De Flatibus. — II. Hexaem. c. III. — * Ita leg.

> —— *præſertim rebus in illis*
> *Quæ ſuperà caput ætheriis cernuntur in oris.*

AVD. Non eſt mi Lipſi, eoque reſiſtere iteriam rogabo, & edere, quid ita Poſidonius *Stellam, diuinum corpus* definiebat? LIPS. Iam dictum aut tactum ſæpiùs, Omnis æther, & omnia ætherea, Dii ſunt: quia participant, aut conſtant maximè ex illo Igne. Auguſtinus: *Dicunt omnia ſidera partes Iouis eſſe, & omnia viuere, atque rationales animas habere, &*

IV. De Ciu. cap. XI.

ideò ſine controuerſiâ Deos eſſe. Et apud Stobæum Zeno ait, τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, καὶ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἕκαστον, εἶναι νοερὸν, καὶ φρόνιμον πυρῶδες πῦρ, ὡς τεχνικόν: *Solem, Lunam, & SINGVLA ASTRORVM aliorũ, eſſe intelligentem, ſapientem igneum ignem, tanquam arte conſtantem.* AVD. Hui, intellegentes, ſapientes? LIPS. Vel maximè, & ſupra alias animantes. Cicero: (II. De Nat. deor.) *Sidera æthereum locum obtinent. qui quoniam tenuiſſimus eſt, & ſemper agitatur & viget: neceſſe eſt, quòd animal in eo gignatur, idem quoque ſenſu acerrimo, & mobilitate celerrimâ eſſe.* AVD. Ergo & Animalia? LIPS. Quippini: & rationalia, immortalia, aut certè longæua. Neque nimis hæc rideas: eſt inuenire inter primores illos Patrum, qui iſtis annuerunt. Origenes, doctrinarum culmen, *Solis, & Lunæ, & Stellarum animas* agnouit: *neque eo tamen tempore, quo Mundus factus eſt, eſſe cœpiſſe, ſed antequam lucens illud & ardens corpus intrarent:* (Epiſt. LIX. ad Auitum.) quod Hieronymus de eo plus ſimplici vice teſtatur. Et Philo Iudæus quàm ſæpè ſic Platoniſſat? Scribit alibi: (De opific. Mundi.) Τοὺς ἀστέρας αἰσθητοὺς, ἀγάλματα θεῖα καὶ περικαλλέστατα: *Stellas ſenſu præditas, imagines diuinas & pulcherrimas.* Item: (De Inſom.) ἀφθάρτους καὶ ἀθανάτους ψυχάς: *Incorruptibiles & immortales animas.* Iterumque: (De opific. Mundi.) ζῶα γὰρ λέγονται, καὶ ζῶα νοερά. μᾶλλον δὲ νοῦς αὐτὸς ἕκαστος, ὅλος δι' ὅλων σπουδαῖος, καὶ παντὸς ἀνεπίδεκτος κακοῦ: *Animalia eſſe dicuntur, & animalia intelligentia. Magis autem quæque earum Mens eſt, vndique & omnino bona, & omnis mali incapax.* (De Pietate.) Non tamen, vt alibi fatetur, Dij ſunt: ſed Ἄρχοντές τινες ὕπαρχοι τοῦ πάντων πατρός: *Præſides quidam &, vt ita dicam, ſub-Præfecti, omnium parentis.* Poſteriores Iudæi & Rabini talia, aut deteriora. quos ſecutus quidam noſtro æuo *Animalia cæleſtia* audacter aſſerüit, & ipſum *Mundum animatum*. Nobis modeſta ſententia ſedeat. quæ eſt Theologorum: qui Animas quidem aut potiùs Intelligentias coniunctas adtribuunt; ſed non vt * εἴδη οὐσιώδη, nec quæ faciant vnum corpus. (* formas eſſentiales.) AVD. Si tamen ita veteres; iam non miror Diuinationem aſtris adſignari, & ab ijs peti, ſic diuinis. Et meritò ſanè Aſtrologi Stoicis tuis ſunt amici. LIPS. Fateor. & quamquam Fatum & Neceſſitatem in ipsâ Materie ponunt, quam inhæret: tamen Aſtra vel mouere aliquid volunt, vel certè monere. Dubitat Seneca, (Ep. XCVIII.) *An ad ſtellarum motus noſtra moueantur corpora, ac corporibus animiſque omnium illinc impetus veniat?* Et adfirmare illud videatur alibi: (De Prouid. cap. I.) *Hanc moſſeuſam velocitatem (ſiderum) tantum rerum terrâ marique geſtantem, non eſſe materiæ errantis ordinem.* Quaſi ipſa ſidera res habeant, geſtentque incluſas. Iterumque alibi: (Ad Marciam cap. XVIII.) *Ex ſiderum quinque (Planetarum) leuiſſimis motibus fortunæ populorum dependent, & maxima ac minima proinde formantur, prout æquum iniquúmve ſidus inceſſit.* Denique longiùs, ad ſidera etiam fixa, vult protendi: (II. Quæſt. Nat. cap. XXXII.) *Quinque ſtellarum poteſtates Chaldæorum obſeruatio excepit. Quid tu? tot millia ſiderum iudicas otioſa lucere? Quid eſt porrò aliud, quod errorem incutiat peritis natalium, quàm quòd paucis nos ſideribus adſignant: cùm omnia quæ ſupra nos ſunt, partem ſibi noſtri vindicent?* Valdè pro Genethliacis facit. quos tamen vellet non Planetarum tantùm quinque, & Solis ac Lunæ; ſed etiam fixorum ſiderum poteſtates nouiſſe: quæ ignorantia, inquit, cauſſa eſt cur à vero ſæpè delirent. Palàm quidem hæc ſunt pro Aſtris, & cauſſas ipſa euentuum eſſe, ac mouere. Tamen æquiùs meliuſque alibi ambigit, & ſententiam alternat: (Epiſt. LXXXVIII.) *Sidera effectus rerum omnium aut mouent, aut notant.* Benè de notatione tantùm, & hoc eſt quod *monere* dicebam. Significare aliquid poſſunt ex Fato futurum, non ipſa ſunt aut faciunt Fatum. Itaque Manilij hoc toleres, —— *conſcia Fati Sidera:* illud nollem, —— *diuerſos hominum variantia caſus.* Magis enim ſit, *ſignificare iſta, quàm facere.* & Plotini modeſtior aſſertio: *Nihil vi vel poteſtate eorum hominibus euenire, ſed ea quæ Decreti neceſſitas in ſingulos ſancit, ita per horum ſeptem (Planetarum) tranſitum, ſtatione receſſúve monſtrari; vt aues præteruolando, ſeu ſtando, futura pennis vel voce ſignificant* NESCIENTES. Modeſtior, dixi, non verior. & longa hæc diſputatio ſit, ſeponatur: illud fatemur, Stoicos pluſculum omni Diuinationi tribuiſſe, vt ſic quoque Diuinitatem & Prouidentiam affirmarent.

DISSERT. XV.

Aër, & eius diuiſio. primò Frigidum Stoicis eſſe.

AEr Ignem excipit. quæ Græca vox eſt, recepta tamen vſu, ait Cicero, à Latinis. Ipſis eſt *Spiritus*, ſiue *Anima* etiam Ciceroni: interdum *Cælum* & *Inane*. De eius ſitu Cicero: (II. De Natur. deor.) *Aër autem, vt Stoici diſputant, interiectus inter mare & cælum, Iunonis nomine conſecratur: quæ eſt ſoror & coniux Iouis, quòd ei ſimilitudo eſt Ætheris, & cum eo ſumma coniunctio.* Soror nempe, quia tenuitate refert, & aliquâ

aliquâ facie; coniux, quia adſitus & connexus. 11. Quæſt. cap. 2. Diuiditur in tres partes Senecæ, *Summã, Mediam, Imam. Summa pars*, inquit, *calidiſſima eſt & ſicciſſima, & ob hoc etiam tenuiſſima, ob vicinium æternorum ignium. Pars ima & vicina terris, denſa & caliginoſa eſt, qui terrenas exhalationes receptat. Media pars temperatior, ſi ſummis imisque conferas, quantum ad ſiccitatem tenuitatemque pertinet: ceterùm vtrâque parte frigidior.* Lib. II. c. XXIII. Plinius ſic quoque diuidit, & menſuras inæqualium interuallorum concipit, Poſidonio Stoico (ideò libentiùs memoto) auctore. Ille, inquit, tradit, *non minùs quadragintâ ſtadiorum à terrâ altitudinem eſſe, in quâ nubila, ac venti, nubesque prouenıant. Inde purum liquidumque, & imperturbatæ lucis Aërem: ſed à turbido ad Lunam, vicies centum millia ſtadiorum.* Ima ergo pars, ad quadraginta ſtadia attollitur; mediam non definit; vltima & liquida ampliſſima, ad *multa millia.* Seneca autem partim calidum & frigidum, pro partitione eâ faciebat: ſed idem poſteà Ibid. ſuprà. clarè: *Natura aëris gelida eſt.* Iterùm: *Frigidus per ſe, & obſcurus.* Atque adeò prima & eminens ea qualitas eſt Stoicis; contra Ariſtotelem, vt ſcimus, qui calidum ponit. Laërtius, de noſtris: Τέτταρα στοιχεῖα εἶ). τὸ μὲν πῦρ, τὸ θερμόν· τὸ δὲ ὕδωρ, τὸ ὑγρόν· τόν τε ἀέρα, τὸ ψυχρόν· καὶ τὴν γῆν, τὸ ξηρόν: *Eſſe quattuor Elementa. Ignem, qui calidus; Aquam, quæ humida; Aërem, qui frigidus; Terram, quæ ſicca.* Plutarchus hoc De primo Frigido. ipſum: *Stoici primum frigidum Aëri adſignant, Empedocles & Strato Aquæ:* vti & Stagirites. Epiſt. XXXI. Inde noſter: *Nihil ſine Igne calidum, nihil ſine Aëre frigidum:* quaſi & cauſſa ac fons ſit frigoris. Idem ergo Seneca cum atDe Irâ II. cap. XVIII. tentione legendus alibi: *Cùm quattuor elementa ſint, Ignis, Aqua, Aër, Terra; poteſtates pares his ſunt, frigida, feruida, arida, humida.* In poteſtatibus non ſeruat ordinem: & *Frigidam* omnino ad Aëra referes, ex Stoæ quidem decretis. Apud Ciceronem ita Stoi- II. De Nat. cus Balbus: *Ipſe verò aër, qui naturâ eſt maximè frigidus, minimè eſt expers caloris.* Caloris nempe aduentricij, vt ſubdit. Sed, *frigidus*, dixi, vti omnes ferè libri: Lambini magna temeritas, qui, *humidus*, edidit imperitè. Etſi fatemur Humidum, ſed non primò noſtris eſſe. Fuit tamen nuper vir philoſophus, qui vt copulas illas Ariſtotelis non violaret, Frigidum quidem, ſed tamen Siccum pronunciaret: atque ita ſiccitate cum igne, frigore cum aquâ ſociaret. Sed id ſanè abs re videtur: & tribus ita Elementis Siccitatem Stoici donent, Igni, Aëri, Terræ. Mala mixtio: & ad Ignis coërcitionem ac temperiem, meliùs ac prouidentiùs Natura (iugatione illâ omiſsâ) contrarium Elementum ſubiunxit, materiæ tamen raritate conſonum & conueniens. Neque aliud Stoici hîc mutant.

DISSERT. XVI.

Aqua, & præcipua eius pars Mare. Id terram circumit, init, ſubit, vinculũ eius & irrigatio.

AQVA ſequitur, Terræ mixtum elementum, & cum eâ facit ſuum globum. Etſi quidam diuidunt, & volunt Mare propriè Elementum eſſe, & à terrâ ſeiunctum. Philo hoc apertè, ad verba Moyſis: *Fons aſcende-* De opific. mundi. *bat è terrâ, & irrigabat omnem ſuperficiem eius.*] *Nam alij philoſophi*, inquit, *vniuerſam Aquam Elementum conſtituunt vnum è quattuor, quibus mundus componitur. At Moyſes acrioribus oculis etiam diſſita & obſcura peruidere ſolitus, Elementum cenſet eſſe magnum Mare, quartam rerum partem: quod alij poſt Moyſem Oceanum appellarunt, cum quo noſtra nauigabilia maria ſi conferas, portuum habere magnitudinem cenſeas.* Plura in hanc ſententiam adtexit, & vult dulces quidem aquas Terræ partem eſſe, cumque eâ cenſeri: at Mare ſecretum, & facere orbem ſuum atque Elementum. Tale eſt, quod Fabianus ambigit, de Oceano: Suaſor. I. *Vtrùmne terras velut vinculum circumfluat, an in* SVVM *colligatus* ORBEM, *& in hos, per quos nauigatur, ſinus, quaſi ſpiramenta quædam magnitudinis exæſtuet.* Cenſuerunt igitur quidam ſuum diſtinctumque globum facere, & dumtaxat hæc noſtra maria exiguam eius partem, & velut lacinias eſſe. Imò nec ſolem ambire, & tenebras in extremis eius, & horridum ſecretum habere. Declamatores apud Senecam patrem indicant, cùm Alexandrum ab eo reuocant: & Pedo Albinouanus, in nauigatione Germanici:

Iampridem poſt terga diem, Solemque relictum.

Et ſtatim:

—— ruit ipſe dies, orbemque relictum
Vltima perpetuis claudit natura tenebris.

Ambroſius etiam in hac dubitatione: *Quis* III. Hexaëm. c. III. *ſcit, inquantum ſe illud magnum, & inauſum nauigantibus, atque intentatum nautis, fundat mare, quod Britannias frementi includit æquore, atque in vlteriora & ipſis fabulis inacceſſa* SECRETA *ſe porrigit?* Imò cenſebant quidã, Oceanum immenſum protendi: & Solem atque aſtra in eo cadere, & reſurgere, humoribus eius refecta. Plebeia & poëtarum opinio, ſed vitiis grauibus etiam poſita, aut

dubitata. Taciro noſtro, quod alibi notamus: & Fabiano Philoſopho apud Senecam pa-
Suaſor. 1. trem: *Illi, quibus ignota nulla pars mundi eſt, de Oceano tamen dubitant: vtrumne terras, velut vinculum circumfluat, an in* SVVM *colligatus* ORBEM, *& in hos per quos nauigatur ſinus, quaſi ſpiramenta quædã magnitudinis, exæſtuet: ignem poſt ſe, cuius augmentum ipſe ſit, habeat an ſpiritum.* Ecce, alij ſeorſim locant à terrâ, & ambigunt an *Ignis*, id eſt, *Aether* & ſidera (quæ ipſe paſcit) eum excipiant, an Spiritus ſiue Aër. Sed hæc olim. nobis veritas innotuit, & totus pænè Oceanus, nauigationibus Hiſpanorum, Britannorum, & iamnunc Batauorum felici audaciâ peragratus. Excipio ad Septẽtrionem & Auſtrum, frigore inacceſſa. Mittamus igitur immania illa de Oceano, & inania: fines ſuos habet, & cum Terrâ vtiliter vno velut corpore, & orbe, Natura iunxit. Hoc Stoici quoque noſtri ſenſerunt (in Laërtio:) μέσην τὴν γῆν εἶναι, κέντρου λόγον ἐπέχουσαν. μεθ᾽ ἣν τὸ ὕδωρ σφαιροειδὲς, ἔχον τὸ αὐτὸ κέντρον τῇ γῇ, ὥστε τὴν γῆν ἐν ὕδατι εἶναι: *Mediam eſſe Terram (totius Vniuerſi:) poſt hanc, Aquam globoſam, quæ idem centrũ cum terrâ habet, ita vt Terra ſit in Aquâ.* Vera hæc ſunt, & examinemus. Ait, *aquam globoſam.*] Certum eſt, tumet & attollitur, & altitudine ſuâ vel montes terræ æquat. Cur non cadit? quia centrum cum terrâ idem habet, eoque vergit. Balbus Stoicus, apud Ci-
II. De Natur. deor. ceronem: *Eademque ratione mare, cum ſupra terram ſit, medium tamen terræ locum expetens, conglobatur vndique æqualiter, neque redundat vmquam, neque effunditur.* Addit, *Terram in Aquâ eſſe.*] Prouidentiâ diuinâ factũ, neque debuit aut potuit ſeiungi hoc elementum.
II. c. LXV. Plinius: *Hoc ita formaſſe artifex Natura* (agnoſce Stoæ verba) *credi debet, vt cùm Terra arida & ſicca conſtare per ſe ac ſine humore non poſſet, nec rurſus ſtare Aqua, niſi ſuſtinente Terrâ, mutuo complexu iungerentur: hac ſinus pandente; illâ verò permeante totam, intrà, extrà, ſuprà venis, vt vinculis, diſcurrentibus.* Philo Iudæus, hoc amplius à Prouidentiâ ſtructum, vt dulcibus aquis rigaretur vndique & humeſceret, non ad vinculum ſolùm, ſed frugum, ſtirpium, animantium alimentum. Sed de
De opific. mundi. *Vinculo* etiã ipſe: ὡσὰν ὑπὸ δεσμοῦ συνέχεται γλυκείᾳ ποιότητι: *tamquã vinculo continetur dulcore aquarum.* Et cauſſam eamdem Plinio addit: *quòd à ſe arida, facilè diſſipetur & puluereſcat:* ἀλλὰ, inquit, συνέχεται καὶ διαμένει, τὰ μὲν πνεύματος ἑνωτικοῦ δυνάμει, τὰ δὲ νοτίδος, διὰ τῶν ἀρτηριωμάτων πολυσχιδῶν ἐπιφοιτώσης, οὐκ ἐώσης ἀφαυανθεῖσαν κατὰ βραχὺ μικρὰ καὶ μεγάλα ῥήγνυσθαι: *ſed coërcetur & manet,* *partim vi venientis ſpiritus, partim humore, qui per meatus & foramina variè penetrãt, non ſinente areſactam abire in parua maioraque fragmenta.* Nota ibi de *Variis meatibus.* quod veriſſimum eſt, & tales ſub terrâ, acceptam ab Oceano aquam colaur, mitigant, & viſibus noſtris exſulſam reddunt. Seneca: *Occultò enim itinere mare ſubit terras, & palàm venit, ſecretò reuertitur, colaturque in tranſitu mare, quod per multiplices amfractus terrarum verberatum, amaritudinem ponit, & in ſincerã aquam exit.* III. Quæſt. cap. 14. Dicit *palàm venire.* nimirum cùm flumina omnia in mare eant: ſed & *ſecretò reuertitur,* per ſubterraneos illos meatus. Imò magnam etiam copiam ſub ipſis terris relinquit: quod hodie metallarij foſſores dicunt, & nos, vbicumque terra humilior, fodiendo comperimur. Nec vani omnino illi (apud Senecam) qui cenſent, *interiora terrarũ abundare dulcibus aquis, nec minùs illas ſtagnare, quàm apud nos Oceanum, & ſinus eius: imò eò latiùs, quò plus terra in altum patet.* Ibid. cap. XIII. Vltimis verbis, *in altum*, id eſt profundum. Nam maria pleraque terrâ ſuſtentantur & innatant, altiùs illa deſcendit. Atque hæc veriſſima cauſa eſt, cur maria tot fluminum acceſſu non creſcant: *quia quod influxit, non in ſuum vertunt, ſed protinus reddunt.* Ibid. c. v. Lucretius alias quoque cauſſas tangit. Lib. VI. primam, quòd omnis hic influxus nihili ſit ad maris totius ſummam. Hæc paiùm vera eſt: verior ſecunda. quòd *magnam partem Sol detrahat æſtu*, itemque venti ſiccent, & vapores in nubes ſurgant. Tertiam hanc noſtram, & præcipuam addit:

Poſtremò, quoniam raro cum corpore tellus
Eſt, & coniunctas oras maris vndique cingit;
Debet, vt in mare de terris venit humor aquãi;
In terras itidem manare ex æquore ſalſo.
Percolatur enim virus, retroque remanat
Materies humoris, & ad caput amnibus omnis
Confluit.

Atque iſta fontium cauſſa & origo, *etiam in ſummis iugis erumpentium, quò ſpiritu acta aqua, & pondere expreſſa, ſiphonum modo emicat.* Plin. II. c. LXV. Addi & de altitudine maris poteſt, ipſa iuga montium, vt dixi, æquantis: nec mirum igitur eò pertingere, & erumpere, incerto aliquo meatu. Hanc originem princeps Sapientum tetigit Homerus, De Oceano:

Ἐξ οὗπερ πάντες ποταμοὶ, καὶ πᾶσα θάλασσα, Iliad. Φ.
Καὶ πᾶσαι κρῆναι, καὶ φρείατα μακρὰ νάουσι.
Omnes ex illo fluuij, omne mare, omnis & vnda
Fontium, itemque lacus manant, puteique
profundi.

DISSERT. XVII.

Duplicem Oceanum eſſe, eumque Terram quadrifariam partiri, ex ſenſu veterum, haud prorſus vano.

PERMANAT igitur terrã interiorem Oceanus, ſed & ſuprà diuidit, ac eingit. Vinculum eſt ſimul, & diſcrimen. Noſter Seneca: *Vinculum terrarum Oceanus, continuationem gentium triplici ſinu ſcindens.* Verba examinãda, ne ignarum priſcæ huius deſcriptionis fallant. Nam quomodo de *triplici* hîc ſinu, cùm Panegyriſtes dicat: *Orbem quadrifariàm duplici diſcretum Oceano?* Et alij de gemino tantùm, non triplici, adfirmant. Altiùs repetenda res eſt, & pro mente veterum globus hic totus ſecandus. Atque ea fuit: Terrã cum Mari rotundã eſſe; ſed ipſam duplici Oceano diuidi, & velut decuſſari. Priorem eſſe, ipſum verum, magnum, originalem Oceanum: qui terrã ab ortu ad occaſum mediam diuidit, ſub ipſâ zonâ torridâ, id eſt Æquatore. Alterum, qui ab illo ortus eamdem terram, parte alterâ, mediam ſecat, ab Auſtro in Septemtriones. Itaque duplici hoc Oceano tota Terra ſcinditur in partes quattuor: id eſt totidem inſulas, è quibus vnam dumtaxat nos habitamus. Hæc teſtimonijs firmanda, & tum ad Seneeam aptanda ſunt. Plinius: *Maria circumfuſa vndique diuiduo globo, partem orbis auferunt nobis; nec inde huc, nec hinc illò peruio tractu.* Nam etſi videri poſſit de vnâ & mediâ illâ orientali diuiſione loqui tantùm: ramen eùm addat *vndique diuiduum*, poteſt & de alterâ intellexiſſe. Sic alibi: *Eſt igitur in toto ſuo globo tellus, medio ambitu, præcincta circumfluo mari.* In toto globo ait, non in parte tantùm. Sed eludat hæc aliquis, ſicut illud Pomponij: *Huius medio terra ſublimis cingitur vndique mari, eademque in duo latera, quæ hemiſphæria nominantur, ab Oriente diuiſa ad occaſum.* Age igitur, ſint hæc de primario & originali illo Oceano tantùm: ſed dicimus ad polos eum parte vtrâque ſe porrigere, & per eos in ſe redire. Clariſſimè & vberrimè hoc exſequitur Macrobius, in illa Ciceronis: *Omnis terra, quæ colitur à vobis, anguſta verticibus, lateribus latior, parua quædam eſt inſula, circumfuſa illo mari, quod Atlanticum, quod Magnum, quem Oceanum vocatis.* Summa eſt, *Non vno, ſed* GEMINO *Oceani ambitu, terræ corpus omne circumflui. Cuius primus*, inquit, *meatus eſt, qui ab indocto hominum genere neſcitur. atque ea corona, per zonam terræ calidam meat, ſuperiora terrarum & inferiora cingens, flexum circi Æquinoctialis imitata. Ab Oriente verò duos ſinus refundit, vnum ad extremitatem Septemtrionis, ad Auſtralis alterum: rurſuſque ab Occidente duo pariter enaſcuntur ſinus. qui vſque ad ambas, quas ſuprà diximus, extremitates refuſi, occurrunt ab Oriente demiſſis. Et dum vi ſummâ, & impetu immaniore miſcentur, inuicemque ſe feriunt, ex ipſâ aquarum colliſione naſcitur illa famoſa Oceani acceſſio pariter & receſſio.* Poſt pauca deinde: *Tam igitur ipſe, qui Æquinoctialem, quàm ſinus ex eo nati, qui Horizontem circulum ambitu ſuæ flexionis imitantur, omnem terram* QVADRIFARIAM *diuidunt: & ſingulas habitationes* INSVLAS *faciunt. Ideò Tullius hæc volens intelligi, non dixit,* Omnis terra parua quædam eſt inſula: *ſed,* Omnis terra, quæ colitur à vobis: *quia & ſingulæ de quattuor habitationibus paruæ quædam efficiuntur inſulæ, Oceano* BIS EAS, *vt diximus,* AMBIENTE. Strabo hæc confirmat: ὅτι δ᾽ ἡ οἰκουμένη νῆσός ἐστι, πρῶτον μὲν ἐκ τῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς πείρας ληπτέον. πανταχῇ γὰρ ὅπῃ ποτ᾽ οὖν ἐφικτὸν γέγονεν ἀνθρώποις ἐπὶ τὰ ἔσχατα τῆς γῆς προελθεῖν, εὑρίσκεται θάλαττα, ἣν δὴ καλοῦμεν Ὠκεανόν: *Quòd omnis habitata tellus inſula ſit, primùm quidem ſenſu & experientiâ docemur. Quacumque enim verſus licuit hominibus libuitque ad vltima terræ progredi, mare inuentum eſt, quod Oceanum appellamus.* Ab omni, inquit, latere Oceano claudimur: & eſt ergo bifaria illa diuiſio dicta: quam & poſteà ingerit, terramque, vt Macrobius, quadrifariam ſecat. Boëthius hoc ipſum: *Terræ quarta ferè portio eſt, quæ à nobis cognitis animantibus incolatur.* A nobis cognitis? ita. quia à noſtro hoc quadrante, ſiue Strabonis τεταρτημορίῳ, in alios acceſſus non eſt, vel ob zonam torridam, vel ob vaſta maria interiecta. Vt veterum plurimi quidem cenſebant. nam noſtra hæc ætas refutauit, docuitque & coli Torridam, & adiri; itemque alios laterales tractus. Dixi plurimos veterum: neque enim omnes cenſuere. & Poſidonius Stoicus apertè (apud Cleomedem) diſſerit, τὸ ὑπὸ τὸν ἰσημερινὸν κλίμα εὔκρατον εἶναι: *clima ſub Aequidiali temperatum eſſe. Nam,* inquit, *circa Tropicos, vbi Sol diutiùs moratur, non ſunt loca inhabitata, cur ſub Aequatore eſſent? Deinde, cùm nox diei æqualis ſit, ſpatium etiam refrigerandi ſatis amplum eſt, & imbres & venti erunt quidem præſtabunt: ergo habitabilis.* Vera dixit: ſed nos, quod cœpimus, explicemus, & rem εἰκονικῶς ſiue imagine illuſtremus.

Ad Marc. cap. XVIII. — Ad Maximianum. — II c. LXVII. — Cap. LXVI. — Lib. II. c. 12 — Lib. I. — Lib. II.

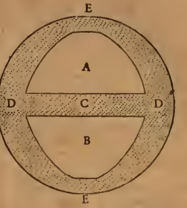
A. *Terra noſtra Septemtrionalis.*

B. *Terra Auſtralis oppoſita.*

C. *Oceanus ſub zonâ torridâ: ab Oriente in Occaſum.*

D. *Oceanus ad polos tendens.*

E. *Eſt autem hoc Terræ hemiſphærium: totidem partes infrà, & pari ſitu. Ita quattuor in vniuerſum.*

Ex adſpectu hoc liquet, benè cum *Chlamyde* comparari, à Strabone, habitatam hanc noſtram: & ſimul Senecæ veriloquium, *triplici ſinu continuationem gentium ſcindi.* Triplici, inquam, pro cuiuſque quadrantis ambitu: qui duos ſinus ab oriente & occaſu ad polum habet; tertiumque, ab oriente ad occaſum. Liquet etiam Panegyriſtæ ſenſus, *Orbem quadrifariàm duplici Oceano diſcerni.* Hæc in parte nota veteribus erant (& ad ſenſum Strabo appellat:) in parte non erant. Parte dico Auſtrali: de quâ coniecturâ idem præſumebant. Macrobius: *Nec dubium eſt;* inquit, *in illam quoque Auſtralis generis Temperatam, mare de Oceano ſimiliter influere: ſed deſcribi hoc noſtrâ atteſtatione non debuit, cuius ſitus nobis incognitus perſeuerat.* Ita igitur priſci: quid hodiè? res non obſcura eſt, alluſiſſe veterum, non attigiſſe prorſus antiquos. Neque enim ſub Æquatore ſtatim magnus ille Oceanus, neque directò mediam terram diuidit: ſed infra illum obliquus, præter Bonæ Spei promuntorium verſus Orientem cùm fluxit, limite alio Magellani fretum perrumpit, & priori illi vaſtus occurrit. Ad polum etiam noſtrum, id eſt Septemtrionem, maria confluere vtrimque, pænè compertum eſt. Bataui magno animo explorarunt, pernauigare tentarunt: glacies, & monſtra, & frigora repulerunt. Sed ita, vt auras hauſerint Indici illius ſiue Orientalis maris. Atque hæc, vt pleraque vera, vetus etiam opinio hauſit. vel Orphei, qui dixit:

Κύκλον ἀκαμάτου καλλιῤῥόου Ὠκεανοῖο,
Ὅς γαῖαν δίνῃσι περὶξ ἔχει ἀμφιελίξας:
Indefeſſi orbem Oceani, pulchreque fluentis,
Verticibus terram qui circumplectitur almam.

vel Homeri, quem ideò Ἀψόῤῥοον Ὠκεανὸν, *Refluum Oceanum* appellaſſe volunt: ὡς εἰς ἑαυτὸν ὁρμῶντα, ἤγουν ἐπανιόντα, καὶ οὕτως ἐναποκλείοντα ἑαυτῷ τὴν γῆν: *tamquam in ſe impetu ruentem, & redeuntem, atque ita terram ſibi includentem.* Eustath. Hæc ad Senecæ mentem vberiùs dixi: poteram breuiùs, *triplicem ſinum* eſſe, Mediterraneum, Arabicum, Perſicum. Breuiùs, ſed non veriùs. nam & plures ſinus ſunt, & pro diffuſione Oceani manca & anguſta dictio ſit; ſed neque *continuationem gentium* illi *ſcindunt.* Nónne nauigantur? nónne & pedibus circumeuntur? Ita eſt. nec *Sinuum* vox aliquem moueat, quam & Macrobius laterali vtrique Oceano tribuit, quia videlicet magni Oceani ſunt receſſus aut partes. Neſcio an Varro non ſic explicandus ſit: quem Priſcianus in *Orthographiâ* (imò *Coſmographiâ*, vel ſi auſim *Orbigraphiâ*) ita laudat:

Ergo inter Solis ſtationem, & ſidera ſeptem,
Exporrecta iacet tellus, huic extima fluctu
Oceani, interior Neptuno cingitur ora.

Inter Tropicum, inquit, & Septemtrionem iacet terra noſtra habitabilis, exterior Oceano Atlantico, interior Septemtrionali. De alterio Senecæ loco magis adfirmem, iſto: *Hæc eſt terra, in quâ regna diſponitis: minima, etiam cùm illis* VTRIMQVE *Oceanus occurrit.* Quomodo vtrimque? à latere vtroque, opinor, ad occaſum & ortum: vbi terra habitata latiſſima eſt, & exporrigitur: ſed mari vtrimque ſuperueniente diminitur. Omittit enim de Auſtrali vel Septemtrionali parte, quam notum erat, Torridâ & Frigidâ zonis claudi. Pincianus, Cenſor eximius, legi volebat, *vndecumque Oceanus incurrit.* Non mutem contra libros: aut ſi, *vterque* velim. I. Quæſt. in Præfat.

 DIS-

DISSERT. XVIII.

De Terrâ. Matrem dici, & Animal. vnde ſuſtentetur firmeturque.

TERRA excipit, imum atque vltimum Elementorum. Dignitate aut ſitu vltimum: non vſu, quod ad nos attinet, imò primum. Itaque mater & parens nobis dicitur: quid ſi & Deorum? quid ſi prima condita, & ex eâ deinde alia? Stoici ipſi (apud Stobæum) Ἀπὸ γῆς ἄρξασθαι τὴν γένεσιν τοῦ κόσμου, καθάπερ ἀπὸ κέντρου. Ἀρχὴ δὲ σφαίρας τὸ κέντρον αὐτοῦ: *A Terrâ generationem Mundi cœpiſſe, tamquam à centro. nam initium Sphæræ, centrum ipſum eſſe.* Itaque ex Materiâ illâ aqueâ, ab Igne primò expreſſum & ſecretum grauiſſimum elementum eſſe, Terram: atque hac, vt fundamento, poſitâ, reliquum ordinem & orbem circumfuſum. Ideò Statius magnificè ad eam:

Lib. VIII. *— ô hominum diuûmque æterna creatrix,*
Quæ fluuios, ſiluasque, animasque, & ſemina Mundi
Cuncta, Promethæasq; manus, Pyrrhæaq; ſaxa
Gignis, & impaſtis quæ prima elemēta dediſti,
Mutaſtique viros, quæ pontum ambisque, vehisque.
——firmum atque immobile Mundi
Robur inoccidui. te velox machina cæli
Aëre pendentem vacuo, te currus vterque
Circuit. ô rerum media, indiuiſaque magnis
Fratribus.

Ipſe Seneca: *Terra & pars eſt mundi, & Materia. Pars eſt mundi, vt cælû. Ex illo deinde & iſtâ, alimenta omnibus animalibus, omnibus ſatis, omnibus ſtellis diuiduntur.* Materiam igitur interpretatur, quia alit: atque adeò Triſmegiſtus

Cap. XVI. *tres in eâ naturas collocat, Ignis, Aquæ, & Terræ, ab vnâ ſtirpe deductas.* Ὅθεν, inquit, καὶ πάσης ὕλης τὸ τεῖχος ἐστι ταμεῖον. καὶ ἀναδίδωσι μὲν αὐτῆς τὴν χορηγίαν, ἀντιλαμβάνει δὲ τὴν ἄνωθεν ὕπαρξιν: *Vnde* OMNIS MATERIAE PROMPTVARIVM *creditur: & donat quidem atque erogat alimenta, viciſſim autem supernè ſubſtantiam accipit.* Eadem Senecæ dicit, ſi pro Stoicorum mente capis. Magnificè etiam de eâ, Hippocrates:

In Epiſt. Ἱερώτατον γῆς ἵδρυμα. ἐξ ἧς ζῷα, καὶ φυτὰ, καὶ τροφαὶ, καὶ φάρμακα, καὶ τύχη, καὶ ὁ πλοῦτος αὐτὸς ἀναφύεται: *Sacratiſſima terræ ſedes. è quâ animalia, & plantæ, & alimenta, & medicamenta, & fortuna atque opes ipſæ gignuntur.* O magna & benigna mater! ſed non libet in laudes eius ire: ad inceptum magis redite. Nam quod de primo eius ortu dixi, non omnes conſentiunt: & Laërtius *vltimam* videtur locare & gignere, inter Stoæ ſcita. Sic & Manilius:

Vltima ſubſedit glomerato pondere tellus.

Quod autem in Triſmegiſto de *triplici in eâ naturâ* etat: ratio & ſenſus dicunt, & mixta hæc, aut ſeorſim inſita, in penetralibus videmus. Hæc cauſſa, cur aliqui eum *Corpore noſtro* Terram comparent, vt Seneca: *quia & Aquis, quæ vicem ſanguinis tenent, & Ventus,* Quæſt. VI. cap. XIV.
quos nihil aliud quis quàm Animam vocauerit, peruia eſt: atque adeò ſubdit fuiſſe, *quibus animal placeret eſſe terram.* An Pythagoricis? nam ipſe Pythagoras, apud Ouidium:

Nam ſiue eſt animal Tellus, & viuit: habetque XV. Metamorph.
Spiramenta, locis flammam exhalantia multis.

Terræ igitur hæc dignitas: & de Situ dixi, in medio eſſe, ſed pendulam, & in ſe reductam: quo ſuſtentante? quidam aquis volunt innatare: vt Thales. de quo Seneca: *Quæ* Quæſt. III. cap. XIII.
ſequitur Thaletis inepta ſententia eſt. ait enim, terrarum orbem aquâ ſuſtineri, & vehi more nauigij, mobilitateque eius fluctuare, tunc cùm dicitur tremere. Eidem iterum hoc attribuit: *Thales totam terram ſubiecto iudicat humore portari, & innatare: ſiue illud Oceanum voces, ſiue mare magnum, ſiue alterius naturæ ſimplicem aquam.* Sunt qui è Sacris firmamentum petant: quia Pſalmiſta ſcripſit, τῷ στερεώσαντι τὴν γῆν ἐπὶ τῶν ὑδάτων: *Qui fundauit terram ſuper aquas.* Sed id veriſſimè de mari dicitur, vt Damaſcenus explicat, vndique circumfuſo. Lib. II. cap. X. Plures Aëre fulciri & attolli voluerunt. Lucanus:

—— dum terra fretum, terramque leuabit
Aër.

Magnus Hippocrates: Πνεῦμα τῇ μήνῃ τὸ ἕδεσμα, καὶ τῆς γῆς ὄχημα: *Spiritus Lunæ fundamentum, & terræ vehiculum.* Libro De Flatib.
Plinius: *Aërem per* II. cap. V.
cuncta rerum meabilem, totoque conſertum. huius vi ſuſpenſam, cum quarto aquarum elemento, librari medio ſpatio tellurem. Sed alibi idem & alteram, veriorémque cauſſam, tangit: *Mi-* Ibid. c. LXV.
rantur pendere terram, ac non cadere nobiſcum. ceu ſpiritus vis, mundo præſertim incluſi, dubia ſit; aut poſſit cadere, naturâ repugnante, & quò cadat, negante. Hoc optimè. Natura eſt quæ repugnat, & ſiſtit, & tendere eam ad media ſuriubet. Ad media,

——— quia totus ab illâ
Tantumdem refugit Mundus, fecitque cadēdo
** Vndique, ne caderet. medium totius, &* * Nam vndique in ſe cadit. ſicut in eam imbres.*
imum eſt.

vt ingenioſè Manilius ſcripſit. & addit: Lib. I.

Nec verò tibi Natura admiranda videri
Pendentis terræ debet, cùm pendeat ipſe
Mundus, & in nullo ponat veſtigia fundo.

Vi

Vi igitur ſuâ ſtat & Naturæ, nullo nixa. quod pulchrè Iobus, ſacer vates: ὁ ἑδράζων τὴν γῆν ἐπ' οὐδενός: *Qui terram fundauit ſuper nihilum.* Et ipſa pænè eſt nihilum, vniuerſi comparatione, & velut punctum. O miſeri, cælum adſpicite, & in terram deſpicite! *Punctum eſt illud, in quo nauigatis, in quo bellatis, in quo regna diſponitis: minima, etiam cùm illis vtrimque Oceanus occurrit.*

Cap. xxvi.

DISSERT. XIX.

Stabilis ea, an moueatur? itemque de Nouo orbe, ſiue Americâ, an veteres gnari fuerint?

FINIVI de Elementis. AVD. Non mihi. de Terrâ duo ſunt, quæ etiam quæram. Vetus vnum, ecquid ſtare eam Stoici cenſeant, an moueri? Nouum alterum, An nouus hic noſter, cognitus ijs orbis? Nam hoc vltimum ego atque alij ſæpè addubitamus. LIPS. Ad vtrumque ſic habe. Et prius quidem etiam Seneca vult excuti, *Vtrùm* videlicet * *Mundus terrâ ſtante circumeat, an Mundo ſtante terra vertatur? Fuerunt enim qui dicerent, nos eſſe quos rerum Natura neſcientes ferat: nec cæli motu fieri ortus & occaſus, ſed ipſos nos oriri & occidere. Digna res eſt contemplatione, vt ſciamus in quo rerum ſtatu ſimus: pigerrimam ſortiti, an velociſſimam ſedem: circa nos Deus omnia, an nos agat.* Ait, *fuiſſe qui dicerent.* Qui illi? plures reperio. ſed *primus Philolaus Pythagoricus dixit* (Laërtius) τὴν γῆν κινεῖσθαι κατὰ κύκλον: *terram moueri in orbem.* Addit tamen: οἱ δὲ Ἱκέταν Συρακούσιόν φασιν: *Alij tamen Hicetæ Syracuſio id tribuunt.* Et de Hicetâ, etiam Cicero: *Hicetas Syracuſius, vt ait Theophraſtus, cælum, Solem, Lunam, ſtellas, ſupera denique omnia ſtare cenſet: neque, præter terram, rem vllam in Mundo moueri. Atque hoc etiam Platonem in Timæo dicere quidam arbitrantur, ſed paullò obſcuriùs.* At de Philolao quod Laërtius, vniuerſè Plutarchus *Pythagoricis* adſcribit, eoſque *Terram non putare immobilem, ſed eſſe in gyrum circa ignem ſuſpenſam.* additque de Platone, vt Cicero, *eadem iam ſenem ſenſiſſe:* quod Theophraſto auctore in vulgus manaſſe, idem alibi oſtendit. Vbi & ex profeſſo verba Timæi examinat, è quibus id colligebant. nam ſcripſerat, τὰς ψυχὰς εἴς τε γῆν καὶ σελήνην, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ὄργανα χρόνου, σπαρῆναι: *Animas in terram, & Lunam, & quæcumque alia temporis inſtrumenta, diſſipari.* At quomodo terra, ſi quieſcit, temporis inſtrumentum? Sed reſpondet ipſe, & belliſſimè ſoluit: tu vide. Addit ibidem, *Ariſtarchum idem de Terrâ poſuiſſe, Seleucum affirmaſſe:* ſed & *Cleanthem Samium* alibi in hac parte ponit. Denique Leucippus ſenſit, τὴν γῆν ὀχεῖσθαι περὶ τὸ μέσον δινουμένην. σχῆμα δὲ αὐτῆς τυμπανοειδὲς εἶναι: *Terram vehi, circa medium aſſiduè verſam. eſſe autem figurâ tympani.* Vides deliria. quomodo aliter appellem? aut quid in iſta inquiram? etſi (tantus Paradoxorum amor eſt) etiam patrum æuo nobilis mathematicus hanc hæreſim excitauit, ſed cum ipſo ſepultam. Noſtri ſtare conſenſu adfirmant: & cælis motus ſuos relinquunt. Alterum quod quærebas, De nouo Mundo, quem ante ſæculum repertum, *Americam* ab vno inuentorum appellamus, cum iniuriâ aliquâ aliorum. Norúntne veteres? inquis. Noſſe non dicam propriè, ſed ſciuiſſe. Cùm enim Auſtralem orbem, noſtro aduerſum adſtruxerunt, & quattuor adeò Terræ partes ſiue inſulas fecerunt (ſuprà doctum:) quomodo non cogitatione nouum orbem comprehenderunt? neceſſariò illum, aut nullum. Cicero in Somnio: *Globum mundi duabus oris diſtantibus habitabilem & cultum: quarum altera, quam nos incolimus, poſita ſub axe ad ſeptem ſtellas; altera Auſtralis, ignota nobis, quam vocant Græci* ἀντίζωνα. Pomponius Mela: *Reliquæ duæ habitabiles, paria agunt anni tempora, verùm non pariter. Antichthones alteram, nos alteram incolimus: illius ſitus ob ardorem intercedentis plagæ* (Æquinoctialis) *incognitus, huius dicendus eſt.* Non poſſunt conſtantiùs aut certiùs dicere de altero, id eſt nouo orbe. Cicero ἀντίζωνα appellatam, ab oppoſito nobis axe dicit; Mela ἀντίχθονα, quaſi aduerſam terram. Eſt & in Platone profectò vetus & vera memoria magnę *Atlantidis inſulæ,* quam Aſiâ & Africâ ampliorem ſcribit: atque ita deſcribit. vt mihi videatur locus dubitationi non eſſe, quin Nouus orbis pars ſint Platonicæ illius terræ. Nam primùm facit locatque grandem illam inſulam, ad fauces Gaditani maris: quæ longè lateque introrſum ſcilicet pateret: *& ex quâ eſſet* ἐπιβατὸν ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους, ἐκ δὲ τῶν νήσων ἐπὶ τὴν καταντικρὺ πᾶσαν ἤπειρον, τὴν περὶ τὸν ἀληθινὸν ἐκεῖνον πόντον: *gradus tranſitusque ad alias inſulas: iterumque ex iſtis ad oppoſitam continentem, adiacentem mari, quod vero nomine ſic appellamus.* Si hæc conſideras & ſcrutaris: quid niſi dicit, magnam illam fuiſſe inſulam ſtatim ab Hiſpaniâ, vbi nunc reliquiæ (nam illuuione periit) & velut fragmenta tot illa inſularum ſunt? Canariarum, Fortunatarum, &

* Calum. vii. Quæſt. cap. ii.

In Philolao.

iv. Acad.

In Numâ.

In Quæſt. Platonic.

De facie in orbe Lunæ.

In Timæo & Critiâ.

& quas alias tota ora Africæ, & interior habet. *Ex illâ autem*, inquit, *tranſitus in inſulas.* Quas? eas quæ nunc etiam præiacent continenti, *Cubam, Hiſpaniolam, Iamaicam*, & plures. *At ex inſulis in ipſam continentem.* Veriſſimè. ſtatim ex illis vel in Peruanum vaſtum tractum, vel in vaſtiorem Mexicanum tranſitur. Et *Continentem* appellat: etſi inſula eſt, ſed ita, quomodo noſtra hæc pars à nobis habitata. Hæc magis totum Nouum orbem nobis aperiunt & adſerunt, quàm illa Ariſtotelis in Admirandis traditio: *In mari extra Herculis columnas, inſulam deſertam inuentam fuiſſe, ſiluâ nemoroſam, fluuijs nauigabilem, fructibus vberem,* MVLTORVM DIERVM *nauigatione diſtantem, in quam crebrò Carthaginienſes commearint, & multi ſedes etiam fixerint: ſed veritos primores, ne nimis loci illius opes conualeſcerent, & Carthaginis laberentur, edicto cauiſſe, & pœnâ capitis ſanxiſſe, nequis eò nauigaſſe deinceps vellet.* Quod verum cenſeo de vnâ aliquâ nouarum inſularum: quia *multos dies* nauigationi impendit: neque probabile igitur Canarias, aut alias vicinas, fuiſſe. Et verò de hiſdem terris, quis non Auiti declamatoris (apud Senecam) libens illa accipiet? *Fertiles in Oceano iacere terras,* VLTRAQVE *Oceanum rurſus alia litora,* ALIVM *naſci* ORBEM. Clariùs non potuit effari, aut deſignare. Clemens B. Petri diſcipulus in epiſtolâ quadam: *Oceanus, & Mundi qui* TRANS IPSVM *ſunt.* Ita Hieronymus ex eo citat: & *Mundos* appellaſſe credo, magnitudinem indicantem. Quæ vel in terris notis mirifica: etſi tractus ille Auſtralior, & trans Fretum Magellani, nondum innotuerit, niſi à præternauigantibus libatus. Noſter Seneca (nam ille Tragœdiæ Medeæ certò auctor eſt) de ijſipſis prædixiſſe videtur, pueris iam decantatum:

Suaſor. 1.

In cap. 11. epiſt. ad Epheſ.

—— *venient annis*
Sæcula ſeris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat tellus, Tiphyſque nouos
Detegat orbes, nec ſit terris
Vltima Thule.

Quod ille tamen propriè de Britannicis inſulis intellexit, & in Claudij gratiam ſcripſit. Magis pro nobis, quod idem timet, & timendo adſtruit: *Vnde ſcio, an nunc aliquis* MAGNAE GENTIS IN ABDITO *dominus, fortunæ indulgentiâ tumens, non contineat intra terminos arma, an paret claſſes, ignota moliens? Vnde ſcio, hic mihi an ille ventus* bellum inuehet?* Palàm oſtendit, magnos reges & gentes, vltra maria, ignotos eſſe. Illis ignotos, nobis noſcendos: alibi etiam ab eo prædictum. *Multa venientis æui populus ignota nobis ſciet. Multa ſæculis tunc futuris, cùm memoria noſtri exoleuerit, reſeruantur. Puſilla res Mundus eſt, niſi in illo quod quærat omnis Mundus habeat.* At verò Virgilius vaticinatur, etiam Romano imperio terras eas (neque enim de alijs ceperim) ſubijciendas.

v Quæſt. cap. v.

* Indis occiduis hæc euenerunt, ignauiſſimis Hiſpanorũ.

vii. Quæſt. c xxxi.

—— *iacet extra ſidera tellus,* vi. Aen.
Extra anni ſoliſque vias, vbi cælifer Atlas
Axem humero torquet ſtellis ardentibus aptum.

Extra ſidera? quî poteſt? cælo certè tegitur: ſed maiora ſidera accipe, aut planetas, qui intra Tropicos decurrunt. Ideò addit, velut interpretans, *extra anni & ſolis vias.* Ergo vltrà τὴν κεκαυμένην, id eſt Torridam, locat: nempe ἀντίζωνα illam nobis, & Temperatam, vt ſuprà dictum. Nam de Atlante quod ſcribitur, non de illo Africæ intelliges, ſed de iſto quem Plato celebrauit, & regnaſſe ijs locis ſcribit. Eò, inquit, Auguſtus *Proferet imperium.* Eſtne factum? nugæ, & mella poëtica: etſi Marinęus Siculus Auctor, *repertum in Nouo orbe nummum aureum veterem, cum effigie Auguſti: cumque Romam ad Pontificem, fidei ergò, miſſum per Ioannem Ruſſum Epiſcopum Conſentinum.* O bellum impoſtorem aut ludionem, quiſquis nummum ibi abiecit! nam aliter repertum non eſſe, mihi quidem liquet, niſi ſi Genius hoc fecit. Illud magis mirum & fidum, quod Hiſpani ſcribunt, *in valle, quæ Cautem dicitur, in Chili prouinciâ, opidum eſſe, quod Imperiale ab hac cauſſâ nominant: quoniam in pleriſque domibus & portis reppererunt Aquilas bicipites formatas, vt hodie videmus in Romani imperij ſignis:* Et auget admirationem, quòd nulla in ijs locis auis biceps, quam potuerint adumbrare. Non diſſimile, quod Ammianus notat in obeliſcis Ægyptiorum *ſculpta conſpici, volucrum ferarumque, etiam* ALIENI MVNDI, *genera multa.* Ignota ipſa, & noſtro huic orbi inuiſa. Fuit igitur iam olim iſta pars mundi, & auditione accepta, & ratiocinatione ſtabilita, etſi inſpectione fortaſſe non vſurpata. Non quidem ab Europæis: de Afris ambigo, & extrema ea regio huc tendit. AVD. At enim dixiſti ex Ammiano, de *volucribus & feris alieni mundi:* quæ verè diuerſa à noſtro ſunt, & vix vnum aliquod vndique reſpondet. Quid ergo? nónne vel hoc argumentum eſt alienius diuerſi mundi, verè noui, & poſteà nati? LIPS. Non autumo.

Lib. xvii.

tumo. neque ſacræ litteræ indulgeant dubitate aut diſputare. Semel creauit Deus & produxit terram, animalia, & quidquid in eâ vides. Mixtione poſſunt aliquæ diſpares ſpecies ſurgere, planè nouæ non poſſunt. Vnde ergo illîc ea diuerſitas? Dic, vnde in Africâ? vnde in vltimâ Aſiâ? neque leones, tigres, elephantes Europa iſta gignit, aut vulgò alit. Cuique regioni, pro cælo atque etiam ſolo & peculiari indole, ſua quædam Deus iam ab initio dedit & aſſignauit. Maior alia dubitatio. vnde in hæc loca ſic diſſita, poſt diluuium & arcam illam Noachi, vel animalia vel ipſi homines aduenerint? Si terrâ dices; facile id quidem. ſed plerique putant (neque res adhuc aliter docuit) orbem illum cum noſtro nuſquam ad Septemtriones iungi. Supereſt vt mari. At quàm vaſta ea nauigatio eſt? & quis olim tentarit aut perfecerit, vſu magnetis nondum reperto? quis etiam animalia illa, & quidem noxia multa, tranſuexerit? Ea conſideratio inclinat imò peruincit, verè Platonem de Atlantide illâ ſcripſiſſe: & finitimam Europæ atque Africæ fuiſſe, & facilem in eam tranſgreſſum. Diuulſa poſteà aut merſa eſt: & tamen homines ibi aut animalia reliqua, quæ olim ab eâ coniunctione illata. Sic cenſeo, & ad propriè Zenonia iterùm pergo.

DISSERT. XX.

Vnus, an plures Mundi? idem an æternus? eſſe, & non eſſe.

ELEMENTA vidimus, & præcipua corporis huius membra: ſed ipſum Corpus an *Vnum* ſit, an item *Æternum*, quæramus. Varius enim philoſophantium hîc ſenſus: Stob. Phyſ. noſtri Stoici, Ἕνα κόσμον ἀπεφήναντο, ὃν δὴ καὶ τὸ πᾶν ἔφασαν τὸ σωματικόν: *Vnum eſſe Mundum poſuerunt, atque eum eſſe totum illud corporeum.* Poſtrema ſenſum habent, vniuerſam Materiam in eo abſumptam: nihil reliqui, niſi Vacuum illud eſſe. Nam Parmenides quidem Vnum ſtatuebat: ἀλλ᾽ ὀλίγον τι τοῦ παντὸς μέρος. τὸ δὲ λοιπὸν, ὕλην: *ſed exiguam Vniuerſi partem. reliquum autem, Materiam eſſe.* Itaque eius ſenſu ſuperfluebat Materia, vel ad plures mundos. Quos reipsâ ponebant & exſiſtere volebant ἀπείρους ἐν τῷ ἀπείρῳ: *infinitos in infinito*, Anaximenes, Anaximander, Archelaus, Xenophanes, Diogenes, Leucippus, Democritus, Epicurus. Atque huius diſcipulus Metrodorus imagine etiam vtebatur ad probandum: Ἄτοπον εἶναι ἐν μεγάλῳ πεδίῳ ἕνα ἄσταχυν γεννηθῆναι, καὶ ἕνα κόσμον ἐν τῷ ἀπείρῳ: *Abſurdum eſſe, vt vna ſpica in magno campo produceretur; & pariter, vnus Mundus in infinito.* Plato etſi alibi vnum ſtatuit & firmat; tamen vacillare videtur, & quinque numero admittere. Quod etſi aliter quidam interpretantur, nimirum vt orbes appellet Mundos, *Terræ, Aquæ, Aëris, Ignis, & ſupremi denique Cæli*: tamen Plutarchus tueri conatur ſimpliciter de quinque totis integriſque Mundis. & diſſerta ei videre eſt, libello *De oraculorum defectu.* Noſtri veriores, & ab vno Deo vnum producunt: atque eum πεπερασμένον, καὶ ζῷον, καὶ ἀΐδιον, καὶ Θεόν: *finitum, & animal, & AETERNVM, & Deum.* Alia aliàs explicata ſunt: ſed *Æternum* ibi ponit Arius Didymus (ex illo enim, apud Euſebium, ſumpſi:) quomodo, ſi conflagratio ſit, ſi etiam interitus ab aquis? Ipſe diſtinctione expedit: *Dupliciter* enim dici *Mundum*: καὶ τὸ ἐκ πάσης τῆς οὐσίας ποιὸν, *καὶ τὸ τὴν διακόσμησιν τὴν τοιαύτην καὶ διάταξιν ἔχον. Διὸ κατὰ μὲν τὴν προτέραν ἀπόδοσιν ἀΐδιον τὸν κόσμον εἶναί φασι· κατὰ δὲ τὴν διακόσμησιν, γενητὸν, καὶ μεταβλητόν: *& illud quod ex totâ Naturâ tale exſiſtit; & illud, quod ornatum & conſtitutionem iam talem habet. Ideò priore ſignificatione, Mundum æternum dicunt; poſteriore, natum, & mutabilem & periturum.* Philo Iudæus paullò aliter: Δύναται δὲ, κατὰ Στωϊκοὺς, ὁ μέν τις κόσμος ἀΐδιος, ὁ δέ τις φθαρτὸς λέγεσθαι. φθαρτὸς μὲν, ὁ κατὰ διακόσμησιν· ἀΐδιος δὲ, ὁ μετὰ τὴν ἐκπύρωσιν παλιγγενεσίαις καὶ περιόδοις ἀθανατιζόμενος οὐδέποτε ληξούσαις: *Poteſt, ſecundùm Stoicos, Mundus aliquis æternus dici, & aliquis corruptibilis. Iſte quidem, iuxta ornatum, vt nunc eſt; ille autem, qui poſt exuſtionem iterùm naſcetur iterumque, certis periodis, & numquam deſituris.* Aliter, inquam, poſtrema dicit, res & ratio eòdem cadunt. Perit hic & ille Mundus igitur: & ſcitum hoc Stoicum Laërtius ſic expreſſit: Ἀρέσκει δὲ αὐτοῖς καὶ φθαρτὸν εἶναι τὸν κόσμον, ἅτε γενητὸν τῷ λόγῳ τῶν δι᾽ αἰσθήσεως νοουμένων· οὗ τε τὰ μέρη φθαρτά ἐστι, καὶ τὸ ὅλον· τὰ δὲ μέρη τοῦ κόσμου φθαρτά· (εἰς ἄλληλα γὰρ μεταβάλλει·) φθαρτὸς ἄρα ὁ κόσμος. καὶ εἴ τι ἐπιδεκτικόν ἐστι τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβολῆς, φθαρτόν ἐστι· καὶ ὁ κόσμος δέ· ἐξαυχμοῦται γὰρ, καὶ ἐξυδατοῦται: *Placet iis corruptibilem eſſe Mundum. quippe genitum eâ ratione, quâ ſolent ſenſibus percepta. Cuius etiam partes corruptioni obnoxiæ ſunt, id & totum: partes autem Mundi tales: (nam inuicem adſiduè mutantur:) ergo & Mundus. Et amplius, ſiquid mutationem in deterius admittit, corruptibile eſt: facit Mundus: nam exareſcit, & mundatur.* Rationes adiunctas vides. primam, quòd *genitus ſit*:

Lib. XV.

* Ita hæc ibi legenda.

De immortal. Mundi.

& quidquid ortum habet, idem finem. Cui Plato (nam is immortalem conſtituit) ſic occurrit: (In Timæo.) ὅτι αὐτὸς μὲν φθαρτός ἐστιν, ᾗ γέγονεν, οὐ λυθήσεται δὲ, οὐδὲ τεύξεται θανάτου μοίρας, διὰ τὴν βούλησιν τοῦ Θεοῦ: *vt ſit mortalis quidem, quà genitus eſt; ſed non ſoluetur, neque ſortem mortis ſubibit, propter Dei voluntatem.* Significat, ita factum & conditum à Deo, vt ne pereat; &, quæ eò ducunt, deſint. (De Dogm. Plat.) Apuleius: *Ad hæc adtributa eſt ei perpetua iuuentus, & inuiolata valetudo. Eoque nihil præterea extrinſecus eſt relictum, quod corrumpere poſſet eius ingenium: & ſi ſupereſſet, non eum læderet. cùm ita apud ſe ex omni parte compoſitus atque ordinatus foret, vt aduerſantia & contraria naturæ diſciplinaque eius officere non poſſent.* Triſmegiſtus (Cap. VIII.) (vt ſæpè) hîc quoque Platoniſſat: ὁ πατὴρ αὐτὸς ἑαυτοῦ ἀΐδιος. ὁ δὲ κόσμος ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀείζωος καὶ ἀθάνατος γέγονε: *Pater* (Deus) *ipſe à ſe æternus: Mundus autem à Patre ſemper viuens & immortalis eſt factus.* Altera Stoicorum ratio, *Quòd partes Mundi corruptibiles.*] Ita eſt, elementa docent, & ipſe æther: quem tamen Ariſtoteles voluit exemptum. Noſtri minimè, ſed hunc quoque paſci, minui, verti & in aërem ſolui. Si quattuor elementa, ſi ea quæ ex his nata; ergo totus Mundus. Lucretius pariter concludit:

(Lib. V.)
Principio, quoniam Terrai corpus, & Humor,
Aurarumque leues animæ, Calidique vapores,
E quibus hæc rerum conſiſtere ſumma videtur,
Omnia natiuo ac mortali corpore conſtant:
Debet tota eadem Mundi natura putari.

Debet. nec Plato hoc reijciat, niſi ſcuto iterùm aſſumpto à Voluntate diuinâ. Tertia ratio, quòd *Mutationem in deterius admittit.*] (Epiſt. LXXI.) Veriſſimè. *Quid enim* (ait noſter) *mutationis periculo exceptum? non terra, non cælum, non totus hic rerum contextus, quamuis Deo agente ducatur. Non ſemper tenebit hunc ordinem, ſed illum ex hoc curſu aliquis dies deiiciet.* Sed addebat etiam Laërtius, *in deterius.* & pro exemplo: *exareſcit enim & inundatur.*] Appoſitè. duo exitia eum manent, ſiue Aquæ ſiue Ignis: & vtriuſque iamnunc ſigna alibi, & aliàs, mittit. Hîc aquæ deficiunt, & ſiccitas & ſterilitas ſuperuenit; ibi abundant, & bona terræ perdunt. Hæc velut via ad illa ducit. Plinium audi. qui ſcribit multa in dies minui, (Lib. VII. cap. XVI.) *conſumente vbertatem ſeminum Exuſtione, in cuius vices nunc vergat æuum.* Homines atque alia, minora. quare? quia Exuſtio paullatim appropinquat, & vbertatem ſeminum abſumit. (II. c. CVI.) Idem in Ætnâ igniuomo notat: *Nec tantùm, inquit, in illo Natura ſæuit, Exuſtionem terris denuncians*: ſunt enim plures eiuſmodi montes: atque hæc omnia ſigna aut notæ in partibus, futuræ communis illius exuſtionis. Vides Plinium, in capitalibus dogmatis, bonâ fide Stoicum eſſe? Seneca claudat: (Epiſt. LXXI.) *Quæcumque vides ſupra nos currere, & hæc quibus innixi atque impoſiti ſumus, carpentur, ac deſinent. Nulli non ſenectus ſua eſt.*

DISSERT. XXI.

Dupliciter interit, Aquâ & Igne. Primùm, de Aquâ, ſiue Cataclyſmo.

SENECTVS, ergo & mors. Sed quâ viâ mors? duplici, vt tetigi, Aquæ aut Ignis: ſiue, Diluuij, & Exuſtionis. Sed cum diſcrimine. quòd illa prior animantium tantùm, & frugum fructuumque ſit, aut quæ in terrâ ſata: hæc vltima, ipſius terræ, elementorum, & Mundi. Itaque magna hæc mors eſt, & omnium: illa minor, & quæ partes modò tangit. De vtraque iſtâ Cicero: (In Somn. Scip.) *Propter eluuiones exuſtionesque terrarum, quas accidere tempore certo neceſſe eſt, non modò non æternam, ſed ne diuturnam quidem gloriam aſſequi poſſumus.* Quæ tamen pro Platonis ſenſu dicta modò vult Macrobius, vt creſcens humor ſiue ignis, alter alterum vincat: (Lib. II.) *ſed numquam tamen, ſeu eluuio, ſeu exuſtio, omnes terras aut omne hominum genus, vel omnino operiat, vel penitus exurat.* Plato ipſe in Timæo, Ægyptium ſacerdotem facit Solonem alloqui: *O Solon, Græci pueri ſemper eſtis, neque vlla vobis cana ſcientia. Quod ideò euenit, quia multa & varia hominum exitia fuerunt, eruntque. Maxima quidem, aut ignis combuſtione, aut aquæ inundatione euenire neceſſum eſt: minora, alijs quibuſque caſibus aut cladibus fieri.* Et addit, Ægyptum ab his duobus immunem, ideoque antiquiſſimarum illîc rerum monumenta ſeruari. Propiùs ad ſenſum Stoicum Ariſtoteles acceſſerit, ſi tamen ex vero Cenſorinus hoc ei adſcripſit. (De die Natali.) *Eſt præterea Annus, quem Ariſtoteles Maximum potiùs, quàm Magnum appellat. quem Solis & Lunæ vagarumque quinque ſtellarum orbes conficiunt. cùm ad idem ſignum, vbi quondam ſimul fuerunt, vnà reuertuntur. Cuius anni hiems ſumma, eſt Cataclyſmus, quam noſtri diluuionem vocant; æſtas autem Ecpyroſis, quod eſt mundi incendium. Nam his alternis temporibus mundus tum exigneſcere, tum exaqueſcere videtur.** Ariſtotelem aduocat: & ſanè tale aliquid ille vir, ſed contractiùs, nec de Mundi mutatione, ſed partium aliquot terræ diſertè prodit.

* Dubitaui, an non *Ariſtocles* legendum, quem ex Euſebio dixi de *Conflagratione* ſcripſiſſe.

In

In Meteoris ſuper eâ re diſſerrio. & damnat reijcitque eos, qui ad Vniuerſum producunt. Lib. I. c. vlt. Γελοῖον γὰρ, inquit, διὰ μικρὰς καὶ ἀκαριαίας μεταβολὰς κινεῖν τὸ πᾶν: *Ridiculum enim ob leues paruasque mutationes, mouere Vniuerſum.* Sed inquit, præſumendum, *quod hæc fiant temporibus fato aut naturâ definitis. Sicut in anni temporibus Hiems interuenit; ita in magnâ aliquâ temporum conuerſione, magna Hiems accidit, & copia aquarum.* Dicas locum eſſe, quem Cenſorinus aſpexerit: etſi paullùm à ſe auxit & ampliauit. De *Hieme* hîc ſane comparatio. III. Quæſt. cap. XX: X. quæ & Senecæ placita, atque vſurpauit: *Inundatio, non ſecus quàm Hiems, quàm Æſtas, lege Mundi venit.* In eo diſſenſus, quòd noſtri etiam totam terram hoc genere fati aut perdunt, aut nouant. Conſol. ad Marc. c. vlt. Seneca: *Inundationibus,* QVIDQVID HABITATVR, *obducet: necabitque* OMNE *animal,* ORBE *ſubmerſo.* Idem, Quæſt. III. cap. XXIX. vbi ex proieſſo hoc tractat: *Ergo quandoque erit terminus rebus humanis, cum* PARTES *terræ interire debuerint, aboleriue* FVNDITVS TOTAE, *vt de integro totæ, rudes, innoxiæque generentur, nec ſuperſit in deteriora magiſter.* Nam hunc finem ponebant, emendare & innouare. Ibid. Itaque, vt idem ait, *non ſemper ea licentia vndis erit, ſed peracto exitio generis humani, extinctiſque pariter feris, in quarum homines ingenia tranſierant, iterùm aquas terra ſorbebit, & reiectus è noſtris ſedibus, in ſua ſecreta pelletur Oceanus: antiquus ordo reuocabitur. Omne animal ex integro generabitur, dabiturque terris homo inſcius ſcelerum, & melioribus auſpicijs natus.* En, quàm verè hæc noſtri: & quis non è Sacris libris hauſiſſe putet, & euentum & cauſſam? Ceterùm de Inundatione, & quomodo ea fiat, bellè & diſertè Seneca, fine libri tertij Quæſtionum: tu vide. Vetus autem & popularis hæc opinio de Diluuijs, ac plura fuiſſe Plato aſſerit, etſi illud Deucalionis decantetur tantùm: ſed & Noui orbis incolæ à maioribus ſic acceperunt. August. Carate. Perüani tradunt, *terras eas omnes aquis merſas latuiſſe; periſſe homines, exceptis paucis, qui in lignea vaſa ſe receperunt,* velut naues: ibi commeatu prouiſo egiſſe, donec aquæ decreſcerent, & abirent. quod indicio canum collegerunt: quos foras identidem emittebant, & cùm madidi à natatu redirent, ſciebant aquas ſupereſſe; cùm denique ſicci, deeſſe. Lupus Gomara. At Mexicani, *quinque Soles ad hoc æui luxiſſe. Et primum illum aquis periſſe, vnaque cum eo homines, & quidquid in terris eſſet.* Hæc illi picturis & notis prodita ab antiquo habent: fidem Platonici diluuij, quod in Atlantide inſulâ, & circa, eueniſſet. Heus, etiam illud obiter. in Cenſorino legi, *exigneſcere, & exaqueſcere*: quæ ſunt ipſa Stoæ verba, quæ in Laërtio ſuprà & Græcè erant, ἐξαυχμοῦσθαι καὶ ἐξυδατοῦσθαι.

DISSERT. XXII.

De Ignis interitu, qui Ecpyroſis dicta. Quando, Quomodo, Quâ gratiâ fiat?

MINOREM mortem diximus, magnum exitium videamus, ἐκπύρωσιν ſollenniter ijs dictam, Latinè *Conflagrationem* ſiue *Exuſtionem*. Hanc illi eodem fine inducunt, purgandi, & effæta omnia inſtaurandi. Itaque non eſt propriè φθορὰ ſiue *Interitus*, ſed μεταβολὴ, *mutatio*, vt Numenius apud Euſebiũ ſcribit. Οὐ γὰρ ἐπὶ τῆς τοῦ κόσμου, κατὰ τὰς περιόδους τὰς μεγίστας, γινομένης φθορᾶς, κυρίως παραλαμβάνουσι τὴν φθορὰν, οἱ τὴν εἰς πῦρ ἀνάλυσιν τῶν ὅλων δογματίζοντες, ἣν δὴ καλοῦσιν ἐκπύρωσιν; ἀλλ' ἀντὶ τῆς κατὰ φύσιν μεταβολῆς χρῶνται τῇ προσηγορίᾳ τῆς φθορᾶς: *Non enim in mundi interitu, qui ſecundùm maximas conuerſiones fit, propriè interitum accipiunt illi, qui in Ignem omnia reſolui docent, quam vocant Exuſtionem: ſed pro Mutatione ſecundùm naturam, vtuntur Interitus verbo.* Itaque & in Senecâ eam vocem ſic accipies, Numenij quidem monito: *Mundo quidam (Stoici) minantur* Conſol. ad Polyb. vlt. INTERITVM, *& hoc vniuerſum, quod omnia diuina humanaque complectitur,* * *ſi fas putas credere, dies aliquis diſſipabit, & in confuſionem veterem tenebraſque demerget.* * Dat hoc Polybio, qui alterius ſectæ fuit. Etſi reuerâ, quidni interitus, cùm prior forma tota occidit, nec niſi Materia manet? Sed Numenio hoc viſum edicere, quia non idem, ſed talis iterùm Mundus gignitur, mox docendum. Ordine enim videbimus, *Quando, Quomodo, & Quo fine fiat.* Quando? Seneca reſpondet: *Cùm Deo viſum ordiri meliora, vetera finiri.* III. Quæſt. c. XXVIII. ibid. c. XXIX. Deo, id eſt Fato. Nam *Lege Mundi* (ea Fatum eſt) alibi ſcribit euenire. Ita Ariſtocles, apud Euſebium: κατά τινας εἱμαρμένους καὶ ὡρισμένους χρόνους ἐκπυροῦσθαι τὸν σύμπαντα κόσμον: *per fatalia quædam & definita tempora Mundum exardere.* Quid Ouidius?

Eſſe quoque IN FATIS *reminiſcitur affore tempus,*
Quo mare, quo tellus, correptaque regia cæli
Ardeat, & mundi moles operoſa laboret.

Aliqui tamen ad *Magnum annum* referebant, vt in Cenſorino ſuprà vidimus: & tangit Numenius, verborum aliquo defectu:

γι-

* γίνε̃), ἐπανελθοῦσα εἰς τὸ πρῶτον ῥηθέντα λόγον, καὶ εἰς τὴν αὐτὴν ἀνάστασιν ἐκείνω τὸ ποιῆσαι ἐνιαυτὸν τὸ μέγιστον, καθ' ὃν ἀπ' αὐτῆς μόνης εἰς αὐτὴν πάλιν γίνε̃) ἡ ἀποκατάστασις. Verba, vt dixi, deſiunt: tamen ſenſus aliquis apparet, *decurſu annorum, cùm ſidera ad eumdem locum veniunt, Anaſtaſin*, id eſt *Euerſionem rerum fieri, atque id eſſe Magnum annum; iterumque poſt eam fieri Apocataſtaſin, ſiue Redintegrationem rerum & Reſtitutionem.* Quis autem ille Magnus annus, & quot annorum millium, variant: in Iulio Firmico huic Lib. III. tei legi iſta. Diſputat de die Natali, ſiue genitura Mundi. & negat *facilè poſſe ratione concipi, aut explicari. Nec, inquit, cuſque ſe intentio potuit humanæ fragilitatis extendere, præſertim cùm trecentorum millium annorum maior* ἀποκατάστασις, *hoc eſt Redintegratio, per* Ἐκπύρωσιν, *aut per* Κατακλυσμὸν, *ſpatio perficiatur. His enim duobus generibus Apocataſtaſis fieri conſueuit. namque Exuſtionem Diluuium ſequitur. Nullâ enim re aliâ poterant res exuſtæ renaſci, nec vllâ re aliâ ad priſtinam faciem formamque reuocari, niſi admixtiones atque concretus puluis fauillarum omnium genitalium ſeminum collectam conciperet fœcunditatem.* De Magno anno illîc vides (nam alia differo) ſanè magno, & *trecentorum millium annorum*, ſi lectio eſt recta. Equidem * variant, vt dixi: & Macrobius, qui *Annum Mundanum* ſcitè hunc appellat, vt communem noſtrum illum, *Solarem*; Macrobius, dico, *quindecim millibus* eum definit. Cenſorinus ſententias plurium refert: ſed duorum qui maximè augent, *Orphei, ad centum millia viginti; Caſſandri, ad tricies ſexies centena millia.* Bono animo ſimus. ἐκπύρωσιν non videbimus, iſtis quidem auctoribus: ſed nec Firmico, in quo *triginta millium* legere aliquando volui, ſed deſiſto. Nam & in Numenio eſt, hæc fieri κατὰ περιόδους τινὰς τὰς μεγίστας: *poſt periodos quaſdam* MAXIMAS. In Didymo: περιόδους ἀπείρους: *periodos infinitas.* Quàm vacuum autem, imò ineptum, iſta definire, quæ nulla experientia aut ratio affirmet, aut indaget? Tam hercules, quàm quòd etiam cæli ſtatum & ſigna notent, quibus hæc eueniunt. Chaldæorum iſta vanitas: & *Beroſus, qui Belum interpretatus eſt* (ait Seneca) *dicit curſu iſta ſiderum fieri, & adeò quidem affirmat, vt Conflagrationi atque Diluuio tempus adſignet. Arſura enim terrena contendit, quando omnia ſidera in Cancro conuenient; inundationem futuram, cùm eadem ſiderum turba in Capricornum conuenerit.* Vidéſne? appoſitè. nam ſunt hæc æſtuantia, & hiemantia item ſigna. Seneca tamen haud planè reijcit; *ſed rationem illam, quæ in conflagratione Stoicis placet, huc quoque transferendam putat. Siue animal eſt Mundus, ſiue corpus, naturâ gubernante, vt arbores, vt ſata; ab initio eius vſque ad exitum, quidquid facere, quidquid pati debeat, incluſum eſt. Vt in ſemine omnis futuri hominis ratio comprehenſa eſt; & legem barbæ, & canorum, nondum natus infans habet: ſic origo Mundi, non minus Solem, & Lunam, & vices ſiderum atque animalium, quàm quibus mutarentur terrena, continuit.* Ad occultas, & ab æterno fatales cauſſas, reuocat: verecundiùs, veriuſque. Initio verborum aliquid mutaui, & *Siue animal*, legi, non *Anima*, vt paſſim edunt: res ita vult, nec quiſquam tam ſtolidus, qui *Mundum* Animam eſſe dixerit, ſed *Mundi*. At illud ambigitur, ſitne ſentiens Corpus, an Corpus tantùm. Itaque in ipſo Mundi conditu incluſum eſt, quamdiu vigeat viuatque: vt in quoque animali. Sequitur, *Quomodo* hæc Conflagratio fiat. An ab æthereo illo igne? atqui innoxius eſt, & vitalis tantùm. Reſpondeo, nec ab illo ſolo, nec ſine illo. Sol & ſidera calorem intendent, aër exardeſcet, humor abſumetur, & quæ Natura antea temperabat, eadem exaſperabit & extra legem mittet. Vis Senecam audite? *Cùm tempus aduenerit, quo ſe renouaturus Mundus extinguat, viribus iſta ſuis ſe cædent, & ſidera ſideribus incurrent, & omni flagrante materiâ, vno igne, quidquid nunc ex diſpoſito lucet, ardebit.* Et ſtatim hæc fient, nec magno molimento. quia *nihil difficile eſt Naturæ, vbi in finem ſui properat. Ad originem rerum parcè vtitur viribus, diſpenſatque ſe incrementis fallentibus: ſubitò ad ruinam, & toto impetu venit. Quàm longo tempore opus eſt, vt conceptus ad puerperium perducatur infans? quantis laboribus educatur, & adoleſcit? at quàm nullo negotio ſoluitur? Vrbes conſtituit ætas, hora diſſoluit. Momento fit cinis, diu ſilua.* Pulcherrimè dicta, & capiunt me recitantem. Ergo ab Igne illud exitium, cuius indomita vis rebus eſt incluſa, tunc educenda. Philo Iudæus: Οἱ δὲ Στωϊκοὶ γενέσεως τοῦ κόσμου Θεὸν αἴτιον, τῆς δὲ φθορᾶς μηκέτι Θεόν φασιν, ἀλλὰ τὴν ὑπάρχουσαν ἐν τοῖς οὖσι πυρὸς ἀκαμάτου δύναμιν, χρόνων μακραῖς περιόδοις ἀναλύουσαν τὰ πάντα εἰς ἑαυτήν: *Stoici cenſent, Deum quidem cauſſam auctoremque generationis Mundi eſſe, at non interitus, ſed eam quæ in rebus eſt inſita Ignis potentiam, poſt longa temporum interualla, omnia in ſe reſoluentem.* Deus, inquit, non eſt cauſſa. Secundaria & inſtrumentalis: eſto. Quis ergo? Ignis incluſi rebus omnibus poten-

Ibid.

* Aliquid & in Stobæi Phyſic. vide.

III Quæſt. cap. XXIX.

Conſol. ad Marc. c. vlt.

Sen. Quæſt. III. cap. XXVII.

De immortal. Mundi.

omnibus potentia, quæ tempore ſe exſerit & vires capit, & omnia populatur, edit, & in alimentum ſui vertit. Conſidera tot illa aſtra & cælorum orbes, ignes aut ignea; dij boni, quanto cetera elementa exſuperant? Quid in ipſo mari, nónne calor & ſemina ignium? quid in terrâ, ipſis eius penetralibus, & ſuper eam? Idem in aëre, in animantibus, ſtirpibus: vbique ignis: & ille, inquit Philo, paullatim augeſcens, omnia denique in ſe vertet. *In ſe*, optimè. Ita Numenius: Ἀρέσκει γὰρ τοῖς Στωϊκοῖς τὴν ὅλην οὐσίαν εἰς πῦρ μεταβάλλειν, οἷον εἰς σπέρμα: *Placet Stoicis omnem eſſentiam ac naturam in Ignem conuertere, tamquam in ſemen.* Sed quem hunc Ignem? Æthereum & purum, obſerua. Mixtus eſt ille, qui vaſtabit; purus & à Materiâ paullatim reducendus ille, qui gignet denuò & formabit. Nam Materia ſecernetur, vt dicemus. Æthereũ dixi: mecum Numenius. *Stoicis placet* ἐξαιροῦσθαι πάντα, κατὰ περιόδους τὰς τὰς μεγίστας, εἰς πῦρ αἰθερῶδες ἀναλυομένων πάντων: *omnia euaneſcere & perire, poſt longiſſima ſpatia, omnibus in æthereum ignem reſolutis.* Sed omnia priùs pereunt. omnia? ipſi Dij minores, Genij, Animæ, & quidquid eſt extra vnum ſupremum Deum, id eſt Iouem. Ita Seneca, ſolum hunc ſupereſſe facit, & *acquieſcere ſibi, reſoluto*, inquit, *Mundo, & DIIS IN VNVM confuſis.* Sanè in vnum, in ipſum Iouem. Plutarchus Cleanthem inducit dicentem, *Lunam, & ſidera, & Solem perire, Iouem autem* (deſunt in Græco quædam, ſed is ſenſus eſt) ἐξομοιοῦσθαι πάντα ἑαυτῷ, καὶ μεταβάλλειν εἰς ἑαυτόν: *adſimilare omnia ſibi, & in ipſum ſe vertere.* Nam Iupiter ſcilicet eſt, potior ille Ignis. Cicero etiam, de interitu hoc Deorum: *Stellas omnes, terram, mare, deos eſſe: fore tamen aliquando, vt omnis hic Mundus ardore deflagret.* Sed & alius Seneca:

Epiſt. IX. | De Com. Notion. | IV Acad.

Cæli regia concidet,
Certos atque obitus trahet,
Atque OMNES *pariter* DEOS
Perdet mors aliqua & Chaos.

Herc. Oet.

Igitur omnia in Ignem abeunt, rurſumque ex Igne ſurgunt. Laërtius, de Deo: ὃς δὴ ἄφθαρτός ἐστι καὶ ἀγέννητος, δημιουργὸς ὢν τῆς διακοσμήσεως, ἀναλίσκων εἰς ἑαυτὸν τὴν ἅπασαν οὐσίαν, καὶ πάλιν ἐξ ἑαυτοῦ γεννῶν: *qui eſt incorruptibilis, & ingenitus, conditor huius Mundi, abſumens in ſe omnem eſſentiam, rurſumque ex ſe generans.* Quomodo autem idem perdat, & generet, videamus. Omnia iam Ignis, vt dixi, ſed turbidus, materiæ mixtus, & fæculentus: tamen ignis: ideoque tenuis, & diffunditur, & totum hoc Mundi, qui fuit, ſpatium occupat, imò & Vacui extra eum regionem implet. Ita Stoici tradunt, & hoc etiam fine Vacuum ponunt. Plutarchus clariſſimè: Τὸ πῦρ σπέρμα λέγουσιν εἶναι τοῦ κόσμου, καὶ μετὰ τὴν ἐκπύρωσιν μεταβάλλειν τὸν κόσμον ἐκ βραχυτέρου σώματος, καὶ ὄγκου φύσιν ἔχοντα πολλήν, καὶ τοῦ κενοῦ περιλαμβάνοντα χώραν ἄπλετον, * ἐξισουμένην τῇ αὐξήσει. γινομένου δὲ αὖθις, ὑποχωρεῖν τὸ μέγεθος, καὶ συναλισθαίνειν, δυομένης καὶ συναγομένης περὶ τὴν γένεσιν ἑαυτῆς τῆς ὕλης: *Ignem ſemen aiunt Mundi. & poſt Exuſtionem, mutare Mundum è corpore minore, habentem iam tumoris & amplitudinis multum, & Vacui regionem immenſam occupantem, quæ ipſa anguſta facta ſit illo augmento. Rurſumque cùm gignitur Mundus, ſenſim abire & collabi magnitudinem; ſubeunte ſcilicet, cùm generatio exſiſtit, & contrahente ſe in ſeipſam Materie.* Vacuò igitur iam pleno, fit paullatim (Ratione adminiſtrante) depuratio. & *vertitur omnis ſubſtantia in Aërem, deinde in Humorem* (ex Laërtio antè docui:) *& tum Elementa & Mundus gignuntur.* Sed ita in Aquam omnia vertuntur, vt ſcire debeas exetetum illum puriſſimum Ignem ſupereſſe: qui agat, moueat, & Materiam per ſe inertem animet. Philo notat, Stoicos hoc cautè monuiſſe, ὅτι μετὰ τὴν ἐκπύρωσιν, ἐπειδὰν ὁ νέος κόσμος μέλλῃ δημιουργεῖσθαι, σύμπαν μὲν τὸ πῦρ οὐ σβέννυται· ποσὴ δέ τις αὐτοῦ μοῖρα ὑπολείπεται: *quòd poſt Exuſtionem, cùm nouus Mundus condi debet, omnis ignis non extinguitur: ſed aliquanta eius portio manet.* Cauſſam ſubdit: *Valdè enim verebantur, ne omni eo interſtincto, maneret materies quieta, ignaua, inepta condere, cùm cauſſa motus non eſſet.* Aqua igitur poſt Ignem, ſed non ſine reliquo igne. Hoc eſt, quod κατακλυσμὸν ſiue *Diluuium* Firmicus vocare videtur, in verbis quæ alio etiam fine ſuprà dedi. Nam palàm ait: *Ecpyroſin Cataclyſmus ſequitur. nullâ enim re aliâ exuſtæ res poterant renaſci, nec vllâ re aliâ ad priſtinam faciem formamque reuocari, niſi * admixtiones, atque concretus puluis fauillarum omnium genitalium ſeminum conciperet fœcunditatem.* Non aliud equidem, vel è verbis, vel ex ratione additâ colligo, quàm conuerſionem illam in Aquam, Cataclyſmum ab eo dici: atque ità dilui puluerem, & mixtione humoris ignisque fœcundari. Satis de modo: tertium ſupereſt, *Quo fine?* Etſi nec id obſcurum è dictis: eſt enim idem ille purgandi & renouandi, qui in Diluuio fuit. Tolluntur mali, & mala aut vieta: boni & innoxij creantur, & pulchra iterùm ac iuueneſcens facies Mundi.

De Commun. Not. | * Ita hæc lego. | * Legend. admixtio eſſet.

De Commun. Not. di. Plutarchus, de Stoicis: Ὅταν ἐκπυρώσωσι τὸν κόσμον οὗτοι, κακὸν μὲν οὐδ' ὁτιοῦν ἀπολείπεται· τὸ δ' ὅλον, φρόνιμόν ἐστι τηνικαῦτα καὶ σοφόν: *Cùm mundum iſti incenderint, mali nihil vſquam relinquitur, ſed vniuerſum eſt prudens, probum, ſapiens.* Seneca: III. Quæſt. cap. vlt. *Omne animal ex integro generabitur, dabiturque terris homo inſcius ſcelerum, & melioribus auſpiciis natus. Sed illis quoque innocentia non durabit, niſi dum noui ſunt: citò nequitia ſurrepet.* Noua igitur omnia, an potiùs nouata? Neque enim alia facies Mundi erit, quàm huius fuit: & eadem omnia, imò & homines II. De Nat. deor. ijdem, redeunt in orbem. Cicero: *Poſt inflammationem relinqui nihil, præter ignem. à quo rurſum, ac de eo, renouatio Mundi fieret,* IDEMQVE ORNATVS *oriretur.* Numenius apud Euſebium: Καὶ πάλιν ἐκ τούτου αὐτὸν ἀποτελεῖσθαι τὴν διακόσμησιν, οἵα τὸ πρότερον ἦν: *Iterumque poſt Ignem Mundum conſtitui & perfici,* QVALIS ANTEA *erat.* Epiſt. xxxvi De ipſis etiam hominibus, Seneca: *Mors, quam pertimeſcimus ac recuſamus, intermittit vitam, non eripit. Veniet iterùm, qui nos in lucem reponat dies, quem multi recuſarent, niſi oblitos reduceret.* Vides παλιγγενεσίαν, ſed alio quodam à Pythagoricis ſenſu. Atque has innouationes, iterationesque, æternas faciebant: τῶν τοιούτων περιόδων, ait Numenius, ἐξ αἰδίου γινομένων ἀκαταπαύστως: *talibus conuerſionibus periodiſque ab æterno euenientibus,* INDESINENTER. Atque hoc eſt, quod Tatianus, vetus piuſque ſcriptor, in ijs damnat, non ipſam Inflam- Aduerſ. Gentes. mationem. Σῶμά τις εἶναι λέγει θεόν, ἐγὼ δὲ ἀσώματον. ἄλυτον εἶναι τὸν κόσμον, ἐγὼ λυόμενον. ἐκπύρωσιν ἀποβαίνειν κατὰ καιρούς, ἐγὼ δὲ εἰσάπαξ: *Corpus aliquis Deum ſtatuit? ego incorporeum. Incorruptibilem Mundum? ego corruptibilem. Exuſtionem per vices temporum aduenire? ego ſemel, & in vniuerſum.* Nam & Chriſtianis proba hæc ſententia, ſed ſic modificata.

DISSERT. XXIII.

Chriſtianos etiam huius ſententiæ, ſed diuiſæ, eſſe: item Epicureos, & Heraclitum ante omnes: neque omnes tamen Stoicos.

CHRISTIANIS, inquam. qui inflammandum, renouandumque Mundum agno- Epiſt. II cap. III. ſcunt, vel Diuo Petro præeunte. *Cæli,* inquit, *qui nunc ſunt & terra, igni reſeruati in diem iudicij.* Iterumque: *Cæli magno impetu tranſibunt, elementa calore ſoluentur, terra autem, & quæ in ipſâ ſunt opera, exurentur.* Quod autem de Cælis, *tranſire* modò dixit: mox tamen manifeſtò etiam igne ſoluit & purgat. Οὐρανοί, inquit, πυρούμενοι λυθήσονται: *Cæli ardentes ſoluentur:* etſi de ſuperioribus cælis, ſunt inter Theologos qui controuertant. Sed iam olim, vt inuidioſum, obijcitur Chriſtianis in Minutio Felice: quòd *cælo & aſtris interitum denuntiarent.* Reſpondet Octauius, iampridem Philoſophos hoc feciſſe. & *Stoicis,* inquit, *conſtans opinio eſt, quòd conſumpto humore Mundus hic omnis igneſcet. Et Epicuréis de elementorum conflagratione, & Mundi ruiná, eadem ipſa ſententia eſt.* Vbi tamen, quod ait *Conſtantem Stoicis opinionem:* temperandum, & ad plures referendum eſt. nam fuerunt etiam, inter ſectæ principes, qui abnegarent. Philo Iudæus: Βόηθος, καὶ Ποσειδώνιος, καὶ Παναίτιος, ἄνδρες ἐν τοῖς Στωϊκοῖς δόγμασιν ἰσχυκότες, ἅτε θεόληπτοι, τὰς ἐκπυρώσεις καὶ παλιγγενεσίας καταλιπόντες, πρὸς θειότερον δόγμα τὸ ἀφθαρσίας τοῦ κόσμου παντὸς ηὐτομόλησαν. λέγεται δὲ καὶ Διογένης, ἡνίκα νέος ἦν, συνεπιγραψάμενος κατὰ τὸ παντελὲς τοῖς ἐνδοῦναι: *Boëthus, & Poſidonius, & Panætius, viri in Stoicis dogmatis primarij, tanquam à numine correpti, relictis Exuſtionibus, ad diuinius dogma de immortalitate Mundi transfugerunt. Dicitur &* * *Diogenes, cùm iuuenis eſſet, ſubſcripſiſſe iſtis.* Quattuor ipſe nomi- * Babylonius cognomento. nat, qui diſſenſerint: licet quintum ex Numenio addi. Τοῦτο τὸ δόγμα, inquit, τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως οἱ πρῶτοι καὶ πρεσβύτατοι προσηκάντο, Ζήνων τε, καὶ Κλεάνθης, καὶ Χρύσιππος. τὸν μὲν γὰρ τούτου μαθητὴν καὶ διάδοχον τῆς σχολῆς Ζήνωνά φασιν ἐπισχεῖν περὶ τῆς ἐκπυρώσεως τῶν ὅλων: *Hoc dogma de Exuſtione primi & antiquiſſimi eius ſectæ tenuerunt, Zeno, Cleanthes, Chryſippus: & huius tamen diſcipulum, ac ſcholæ ſucceſſorem,* * *Zenonem* * Sidonium cognomine *aiunt dubitaſſe de Vniuerſorum hac conflagratione.* Quod autem in Philone de *Panætio* erat: II. De Nat. deor. etiam in Cicerone. *Euenturum noſtri* (Stoici) *putant id, de quo Panætium addubitare dicebant, vt ad extremum omnis Mundus igneſceret.* Itemque Stobæo: Παναίτιος πιθανωτέραν εἶναι νομίζει, καὶ μᾶλλον ἀρέσκουσαν αὐτῷ τὴν ἀϊδιότητα τοῦ κόσμου, ἢ τὴν τῶν ὅλων εἰς πῦρ μεταβολήν: *Panætius probabiliorem cenſet, certè ſibi magis probatam, Aeternitatem mundi, quàm eius in ignem commutationem.* Idem in Laërtio Græco, etſi aliter & contrariò ab interprete verſum. Erat autem in Minutio ſuprà, etiam Epicuréis hunc ſenſum eſſe. quod verum eſt: & putant Mundos ſingulos (infiniti ijs ſunt) vt animal quoddam eſſe, & varijs rationibus interire. Sed diſcrimen etiam ponebant, planè cum Stoicis, etſi alijs verbis: *Summam interire, Summam ſummarum manere æternam.* Id eſt, διακόσμησιν ſiue Mundum hunc labi, at non κόσμον ſiue principia rerũ, *Atomos & Inane.*

ne. Hoc diſcrimen ſermonis in Lucretio aliquoties occurrit, nec ſatis interpretibus obſeruatum. De interitu autem, Lucretius:

Lib. II. *Sic igitur magni quoque circùm mœnia Mundi*
Expugnata dabunt labem, putreſque ruinas.

Et ex profeſſo libro quinto poëta id probat. Ante autem omnes iſtos, Heraclitus id docuit: Laërt. in Heracl. Ἕνα εἶναι κόσμον, γεννᾶσθαί τε αὐτὸν ἐκ πυρὸς, καὶ πάλιν ἐκπυροῦσθαι κατά τινας περιόδους ἐναλλὰξ τὸν σύμπαντα αἰῶνα: *Vnum eſſe Mundum, eumque ex igne factum, & rurſus in ignem vertendum poſt aliquot periodos; idque, per vices, in omne æuum ita futurum.* Sunt germana Stoica, & ipſi auctorem illum ſibi inſcribant. Finiui, niſi placet adnotare, quoſdam Chriſtianorum nimis etiam hîc fuiſſe Stoicos, & aſſiduam hanc exuſtionem renouationemque approbaſſe. Origenes inter eos. qui, Epiſt. LX. vt ait Hieronymus, *Mundos eſſe innumerabiles* aſſerebat, *non iuxta Epicurum vno tempore plurimos, & ſui ſimiles; ſed poſt alterius Mundi finem, alterius eſſe principium. Et ante hunc noſtrum, alium fuiſſe, aliumque:* quæ talia Homil. IV. Hexaëm. Baſilius etiam alibi ei obiectat.

DISSERT. XXIV.

De Tempore adtextus. quid, & quàm breue, aut nihil, ſit: tenendum vtiliter, & aſſerendum.

HABES pleraque, mi Auditor, quæ communiret ad Mundum: nam ad minora aut partita non imus. Tria tamen etiam conſiderari in eo ſolent, *Motus, Locus, Tempus.* In duobus prioribus vix eſt, aut leuiter; vt Stoici ab alijs diſcedant: & ſiquid tale, ad Senecam nihil facere comperior, quem his Diſſertationibus illuſtramus. De *Tempore* dicam, quod tamen originem habet IV. de Ling. Lat. ex Motu. Varro: *Status & Motus, duo. Quod ſtat aut agitatur, Corpus; vbi agitatur, Locus; dum agitatur, Tempus; quod eſt in agitatu, Actio.* Et ſingulorum dat exempla: *Curſor, Stadium, Hora, Curſio.* Itaque pletique omnes qui Tempus definiunt, à Motu explicant, & hunc includunt. vt Ariſtoteles: μέτρον τῆς κινήσεως, καὶ ἀριθμὸν κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον: *menſuram eſſe motus, & numerum ſecundùm prius & poſterius.* Vt Stoici noſtri, quibus eſt διάστημα τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως. quod Varro verba- v. de Ling. Lat. tim reddidit, *Interuallum mundi motus.* Is autem motus ab Solis & Lunæ curſu maximè innotuit, diuiſuſque in partes: ideò (ait idem Varro) *ab eodem tenore temperato, Tempus dictum.* Vtramque hanc tamen finitionem, Ariſtotelis dico & Stoicorum, Plutarchus carpit an cauillatur, in Quæſtionibus Platonicis: quia hæc ab *accidente modò eſt*, inquit, *eſſentiam & vim temporis non promit.* Itaque Platoni magis adhæret, qui aiebat, χρόνον εἶναι αἰῶνος εἰκόνα κινητὴν, καὶ τὴν τοῦ οὐρανοῦ φορὰν, vt in Laërtio legas. Et Apuleius vertit, *Tempus æui eſſe imaginem. ſiquidem* De Dogm. Plat. *tempus mouetur, & perennitas fixa & immota eſt naturâ.* Et eſt, vt Plutarchus vult, *Tempus, non cuiuſcumque motus affectus aut accidens; ſed cauſa, vis, principium omnia continentis ſymmetriæ & ordinis, quâ Vniuerſi animata natura mouetur: aut potiùs, motio illa, & ordo, & ſymmetria, Tempus dicitur.* Probat igitur Pythagoræ dictum interrogati, Τί χρόνος; ἡ κόσμου ψυχὴ respondentis: *Quid Tempus? mundi anima.* Iſta & plura Plutarchus, in tempore tibi videnda: noſtri à re & naturâ magis abſtrahunt, & circa eam dumtaxat ponunt. Itaque Chryſippus etiam definiebat, μέτρον τάχους τε καὶ βραδύτητος: *menſuram celeritatis & tarditatis.* Stob. Phyſ. Quæ definitiones ſenſum noſtrum de Tempore magis exprimunt, quàm ipſum. Imò verò non niſi in noſtrâ ratione & ratiocinatione quidam illud ponebant, quærebántque An reuerà Tempus eſſet? Apud Senecam: *De Tempore vno vide quàm multa* Epiſt. LXXXVIII. *quærantur. primùm an per ſe ſit aliquid? deinde, an aliquid ante Tempus ſit, ſi Tempus cum mundo cœpit? An & ante mundum, quia fuerit aliquid, fuerit & Tempus?* En, primam quæſitionem, An per ſe ſit Tempus? Quod Epicurus negabat, aſſerebatque *accidentium accidens eſſe*, vt ſcribit Empiricus: & ipſe Epicurus, Τὸν δὲ χρόνον οὐ ζητητέον, ὥσπερ τὰ λοιπὰ ὅσα ἐν ὑποκειμένῳ ζητοῦμεν, ἀνάγοντες ἐπὶ τὰς βλεπομένας παρ' ἡμῖν αὐτοῖς προλήψεις: *Tempus non eſt quærendum, ſicut nec cetera quæ in Subiecto quærimus, referentes ea ad anticipationes quaſdam à nobis ipſis viſas.* De quorum tamen vero ſenſu, idem Empiricus aliquid volenti dicet. At Stoici eſſe, & quidem *per ſe intelligi.* Tamen idem *incorporeum eſſe: ſicut Inane, & Locum.* Empiricus, itemque Laërtius: Εἶναι δὲ καὶ τὸν χρόνον ἀσώματον: *Eſſe & Tempus incorporeum.* Et de Incorporeo, alij conſentiant: in Eſſentiâ vel Exiſtentiâ Temporis, aliquid etiam noſtri mutant. Nam videntur nullum Tempus ſtatuere (ait Plutarchus) cùm Chryſippus dicat, *Præteritum & futurum non exſiſtere, ſed ſubſtitiſſe* (οὐχ ὑπάρχειν, ἀλλ' ὑφεστηκέναι:) De Com. Not. *ſolum exſiſtere* τὸ ἐνεστὼς, *inſtans ſiue præſens. Ac idipſum mox facit & diſtribuit, partim præ-* *ſens,*

ſens, partim præteritum : ita nihil quod exſiſtat, relinquit. Talia Plutarchus: ipſa verba & veri ſenſus in Stobæo nis exſtant. *Sicut Inane infinitum eſt, ita & Tempus omne vtrimque eſſe. Nam & præteritum, & futurum, fine carere : præſens autem nullum integrum tempus eſſe. Cùm enim continua in infinitum ſecentur, tempus quoque ſectionem eamdem recipere. Igitur nullum, ſecundùm perfectionem, tempus præſens eſſe, ſed latè & craſſiore modo ita dici. Sed & ſolum præſens tempus exſiſtere* (ὑπάρχειν:) *præteritum & futurum ſubſiſtere quidem* (ὑφεστάναι) *ſed non exſiſtere, niſi vt prædicatum aliquod exſiſtere dicitur, merum accidens : ſicut Ambulare mihi adeſt, & exſiſtit, cùm ambulo ; iacente autem & ſedente, non exſiſtit.* Primùm ait, *Infinitum omne tempus vtrimque eſſe.* Quod ita quidem cum alijs verti, & eſt in Græco, εἰς ἑκάτερα : fortaſſe tamen veriùs, *ad alterutrum* reddas : id eſt, antè aut pòſt infinitum eſſe. Exempli cauſsâ, Præteritum, anteriore parte tale eſt ; Futurum, poſteriore: *vtrumque tamen* (vt rectè Poſidonius) *Præſenti finitur.* Quod autem de ipſo Præſenti eſt, *perfectè non exiſtere* : haud vanè. nam reuerà eſt in aſſiduo fluxu, & *conſtat ex præterito aliquo & futuro* (vt idem Poſidonius) *ſed cum diſcrimine Nunc, quod tamen inſtar puncti eſt.* τὸ δὲ νῦν, καὶ τὰ ὅμοια, ἐν πλάτει χρόνου, καὶ οὐχὶ κατ᾽ ἀπαρτισμὸν νοεῖσθαι : *Illud autem quod Nunc dicimus, largè & laxè, non ſtrictè & abſolutè intelligi.* Hæc vera ſunt, & extra calumniam, probè accepta : neque diuerſa
IV. Phyſ. cap. X. & XI. valdè Ariſtoteles tradit. Noſter etiam Se-
De Breuit. vit. c. X. neca : *Præſens tempus breuiſſimum eſt, adeò vt quibuſdam nullum videatur. In curſu enim ſemper eſt, fluit & præcipitatur : antè deſinit eſſe, quàm venit.* Ouidius:

> *Ipſa quoque aſſiduo labuntur tempora motu,*
> *Non ſecùs ac flumen. neque enim conſiſtere flumen,*
> *Nec leuis hora poteſt.*

Ita verè aliquis dixerit, non aliud eſſe tempus, quàm *Nunc fluens.* Altera quæſtio in Senecâ, *An aliquid ante tempus?* Ita, ſed id appellatur *Æuum.* Tempus autem non niſi cum motu incipit, eoque digeſto ac ordinato. Nam & ante Mundum erat motus in materiâ, ſed indeterminatus & confuſus. Ergo Tempus, cum cælo. Atque ex hac diſtinctione etiam tertiæ quæſtionis ſolutio prompta eſt : in quâ quæritur, *Quia aliquid fuit, an & Tempus fuerit?* Negamus, vbi ſola Principia ſunt, Tempus eſſe. Materiæ hoc non conuenit : Deo autem Æternitas conuenit. ὅπερ γὰρ (ait Damaſcenus) τοῖς ὑπὸ χρόνον ὁ χρόνος, τοῦτο τοῖς ἀϊδίοις ὁ αἰών : *Quòd enim ijs quæ Tempori ſubiecta ſunt eſt Tempus, id æternis illis eſt Aeuum.* Argutè etiam Ter-
tullianus: *Non habet Tempus Aeternitas, omne enim Tempus ipſa eſt.* Sed, mi Auditor, quid argutamur? quid quærimus, ſit néc ne ſit; & dum quærimus, patimur elabi? O theſaurum, nobis vltrà reperiendum! Fluit aſſiduè, & nobis effluit : quod vnum auariter habere debeamus, & nullâ merce aut pretio permutare. Illic otio, illic aleâ, illic conuiuiolo perdimus : & quantum inualetudine, aut ſomno? Deus bone, cùm recogito: vndecim luſtra fui, quinque ex illis vixi? & quod vixi, vbi eſt? *Infinita eſt velocitas temporis, quæ magis apparet reſpicientibus.* Modò in Iſcano puer luſiſſe videor, modò Bruxellæ primas ſcholas adijſſe, modò Athi, Coloniæ, Romæ egiſſe : & à Batauis quàm recens memoria eſt? *Punctum eſt quod viuimus* : ſed hoc punctum ſpecie quadam longioris temporis diuiſimus, & Pueritiam, Adoleſcentiâ, Iuuentutem, Senectutem fecimus; heu, vbi iſta, & quàm in breui ſunt? Abierunt prima, & tunc denique computamus & damnum taxamus, cùm abierunt. Ah, vel tardè, non enim ſerò, incipiamus æſtimare & amare, *cuius vnius honeſta auaritia eſt.* Et illius breuitas, & noſtra fragilitas nobis occurrat : benè ponamus, hoc quidquid datur, *nec tunc viuere incipiamus, cùm deſinendum eſt.*

I. Aduerſ. Marc. c. VIII.

Sen. Epiſt. XLIX.

Sen. Epiſt. XLIX.

De Breuit. vit. cap. III.

Ibid. c. IV.

> ——— *currit mortalibus æuum,* Silius.
> *Nec naſci bis poſſe datur.*

Fac, & ad te abi.

IVSTI

IVSTI LIPSI
PHYSIOLOGIAE STOICORVM
LIBRI TERTII
DISSERTATIO PRIMA.

Veſtibulum & ingreſſus. De occupationibus aliquid; & inter eas quoque philoſophandum.

AVD. Mi doctor ſalue. LIPS. Tibi idem. quid tam manè? Sol lineam quartam vix tangit. AVD. At tua monitio heri excitauit, & huc miſit. Meminiſtin'? aiebas Tempore vtendum: labi id & fluere; nec fas lapſum vmquam reuocare. Pareo igitur, & vti fruique meditor, & primam quamque horam Bonæ Menti conſecrare. Quid ſcio an cras, an à meridie licebit? Cùm temporis illa velocitas animo obuerſatur, cùm incerta hæc & inſidioſa mortalitas: cur non properem? quem futuri temporis prædam accipio? (Sen. Epiſt. 1) *Dum differtur vita, tranſcurrit.* LIPS. O verè. quid autem dum eripitur vita, an non tranſcurrit? Hoc nobis fit, quos litteræ, ſermones, aliæ curæ vel actiones aſſiduè occupant: & vix ſerijs tempus eſt dare, niſi quod relinquitur in ſubſeciuis. (De Breuit. vit. c. XIX.) *Omnium occupatorum*, ait Annæus, *miſera eſt conditio; eorum tamen miſerrima, qui nec ſuis occupationibus laborant.* Credo eum de me ſcripſiſſe, aut in me certè competit: qui cum Liuio Druſo poſſim exclamare, *Vni nec à puero ferias contigiſſe.* Manè ſurrexi? Ecce litteræ, reſponde. Feci, ad alia me verto: puer, Eſt nobilis vir aut adoleſcens è Galliâ, Germaniâ, Sarmatiâ: vult ſalutatum. Ille autem & illi, libellis ſuis Amicitiæ ſymbolum inſcriptum. Vix ſuſpiraui, en è Belgis meis aliquem, Heus carmen aut libellum ſcripſi, lege. Quid etiam? cenſe, & emenda. Quid ampliùs? carmen aut elogium præſcribe. Abſolutum me cenſeo, alius: Mihi aut fratri, patri, amico epitaphium: domui aut arci, aræ, inſcriptionem. Quid ſtudioſos iuuenes, & tui ſimiles dicam? ſcis quàm ijs pateam, audire, reſpondere, dirigere, & in viâ ponere, quam rectam cenſeo, ſtudiorum. Huius vnius operæ minimè inter omnes me pœnitet: & quid intereſt, voce an ſcriptione iuuem: niſi quòd hæc ad plures fortaſſe venit? ſed illa ſi ad pauciores, efficaciùs & fructuoſiùs fortaſſe venit. Hæc ferè vita mea eſt, & ferre inducor:

—— leuius fit patientiâ,
Quidquid corrigere eſt nefas.

Fit etiam ſapientiâ leuius, quam pro meo modulo vſurpo. Seneca exemplum mihi monitumque præbuit: *Cùm*, inquit, *me amicis dedi, non tamen mihi abduco: nec cum illis moror, quibus me tempus aliquod congregauit, aut cauſſa ex officio nata.* (Epiſt. LXII) Quid ergo? ad me ſubinde redeo, & in animo ſalutare aliquid, atque vſui meo verſo. Leuiter atque obiter quidem: ſed verſo. Quis vetat cupienti, & in theatro ſolitudinem, & in ſolitudine theatrum eſſe? Vtrumque tibi ſtruxeris, animo & cogitationibus huc aut illuc miſſis. Aiunt apodes quaſdam aues, à re dictas, eſſe: quæ cùm longum aut firmum inſiſtere non poſſint (pedibus enim carent) tamen muro aut arbori adfixæ, aut in aëre ſuſpenſæ, quod ſatis ſit quieſcunt: imitari poſſumus, & agentes aliquid aut loquentes, animo interiungere, & ſerium quidpiam meditari. Cogitationibus bonis, etſi breuibus, ſemper eſt locus. Facio igitur, quà poſſum: ſed quantò liberiùs atque vberiùs, cùm veſpere (morem meum noſti) licet mihi prodeambulare, & mœnia illa, agros, prata calcare? Tunc mihi in paſcuum meum immiſſus videor, tunc vetera & noua rumìnor atque agito, tunc Græciam & Latium, philologa & philoſopha luſtro. Tunc, vt apud te fatear, libellos iſtos, & ſiquid à me iu publi-

cum in mat,ſe, è concipio aut diſpono: & ſtili operam, cùm domum redij, addo. Quorſum ego iſta? vt tibi quoque præeam, & vel inter turbas quietum eſſe ſuadeam, inter occupationes feriatum. Sicut medicus inter ægros, ſine ſenſu morbi ſui agitat: ſic inter nugatores ſerij, inter vanos graues eſſe conemur. Impediant nos fortaſſe, non mutent. A te, inquam non abeas: aut ſtatim certè ad te redi. ad te, id eſt ad philoſophiam, & animi illum interiorem cultum. Huic vacare (nihil excuſes) etiam cùm non vacas, licet. At ego nunc tibi, imò mihi: communis enim res dicenda, & mihi quoque diſcenda eſt, *Quid ſit homo*: in quâ notitiâ, illa etiam Dei & Virtutis ferè eſt incluſa. Nam de ipſo *Deo*, tum de *Mundo*, vt ſcis, diximus: Mundi igitur præſtantiſſimum *Homo* ſequitur, quem luſtremus, & in eo nos illuſtremus.

DISSERT. II.

Hominem paruum Mundum eſſe: & breuiter eius præſtantia.

IVRE autem ſtatim à *Mundo*. quid enim aliud ipſe *Homo*, quàm *paruus* quidam *Mundus*? Philo Iudæus, vt commune verbum, rettulit: βραχὺν μὲν κόσμον τὸν ἄνθρωπον, μέγαν δὲ ἄνθρωπον τὸν κόσμον εἶναι: *Paruum Mundum Hominem eſſe; magnum Hominem, Mundum.* Macrobius idem, totidem pænè verbis: *Phyſici Mundum, magnum Hominem dixerunt; & Hominem, breuem Mundum.* Quid ita? quia vt ille rectorem in ſe Deum habet, ſic homo diuinum animum. Quid amplius? omnia, quæ Mundus, ferè habet: quattuor in ſe elementa; capitis quoddam cælum; in eo flammantes oculos, vt ſtellas: ipſam formam rotundam, vel in matris vtero; vel iam liber, cùm brachia & pedes expandit. Lineæ enim ab extremis illis ductæ, faciunt iuſtum ferè orbem. Quid, quòd omnia quæ in Mundo ſunt, ipſe continet, & in capaci illâ mente geſtat? Ita eſt: ſolus homo ſcientiâ omnium & amat, &, pro captu, habet. Quid ei clauſum eſt? cælos penetrat, & Deum ac diuina mente adit. Manilius ſcitè:

Quis diuin. rer. heres.

II. in Somn. cap. XII.

Lib. IV.

> —— *quid mirum, noſcere Mundum*
> *Si poſſūt homines, quibus eſt & Mūdus in ipſis:*
> *Exemplumq́; Dei quiſque eſt in imagine parua?*

Itaque Triſmegiſtus *prolem Mundi*, id eſt Mundum alterum, Hominem facit. Γίνεται ὁ μὲν κόσμος θεοῦ υἱός, ὁ δὲ ἄνθρωπος κόσμου ἔκγονος: *Et Mundus quidem Dei filius, Mundi autem ſoboles Homo.* Imò verum ſi dicimus, nos Dei filij, & velut proximi ab illo ſumus. Seneca: *Ita eſt: cariſſimos nos dij immortales habuerunt, habentque: & qui maximus tribui honos potuit ab ipſis proximos collocauerunt. Magna accepimus, maiora non cepimus.* O aurea verba & ſenſa! Proximos ab ipſis? ita. Triſmegiſtus: Διὸ τολμητέον ἐστὶν εἰπεῖν, τὸν μὲν ἄνθρωπον ἐπίγειον εἶναι θεὸν θνητόν, τὸν δὲ οὐράνιον θεὸν, ἀθάνατον ἄνθρωπον: *Quapropter audendum eſt dicere, Hominem terrenum, eſſe Deum mortalem; Deum cæleſtem, eſſe hominem immortalem.* Præfatur audaciam. & ſiquid ſupra verum, non longè à vero. Idem iterum attollit: ὁ μὲν ἄνθρωπος, ζῷον ἐστι θεῖον, καὶ τοῖς ἄλλοις ζῴοις οὐ συγκρίνεται τῶν ἐπιγείων, ἀλλὰ τοῖς ἐν οὐρανῷ ἄνω λεγομένοις θεοῖς. μᾶλλον δὲ, εἰ χρὴ τολμήσαντα εἰπεῖν τὸ ἀληθές, καὶ ὑπὲρ ἐκείνους ἐστὶν ὁ ὄντως ἄνθρωπος, ἢ πάντως γε ἰσοδυναμοῦσιν ἀλλήλοις: *Homo animal eſt diuinum, alijsque animantibus non confertur, ſed ijs qui ſurſum in cælo Dij dicuntur. Imò verò, ſi verum liberè dicendum eſt, etiam ſuper illos eſt is, qui verè homo eſt: aut certè par eum ijs æſtimatione.* Euge, attollere, ſed cum modeſtiâ. & pietatem ac Deum ſi colis (is *verè Homo* eſt, in Mercurio) ad beatos Genios, aut ſupra eorum quoſdam, aſcende. Colis, inquam. nam, vt rectè Cicero, *Deus hominem, quaſi contemplatorem cæli ac Deorum,* IPSORVMQVE CVLTOREM *fecit: & hominis vtilitati agros omnes & maria parentia.* Iure addit, omnia nobis patêre, & ſeruire. Quid clarius? terras habitamus, aramus, peragramus: ipſa maria, indomitum elementum, domamus: beſtijs feriſque omnibus legem & imperium damus.

De Benef. lib. II. c. XXIX.

Cap. x.

Ibid.

I. Tuſc.

> *Quis dubitet poſt hæc hominē coniungere cælo?*
> *Eximiam natura dedit linguamque, capaxque*
> *Ingenium, volucremque animum. quem denique in vnum*
> *Deſcendit Deus atque habitat,* IPSVMQVE REQVIRIT.

Manil. l. I.

Multæ hominis dotes, & prærogatiuæ: tangit quaſdam, ſed extrema an non à diuino inſtinctu ſunt? Dicat ſuo ille ſenſu, noſtro veriſſima ſunt: Deus in nobis habitat, *Templum* eius ſumus: Deus hominem requirit, *Deliciæ* eius ſumus. Denique, ait Plato, Πάντων ἁγιώτατον, ἄνθρωπος ἀγαθός: *Res omnium ſanctiſſima, vir bonus.*

In Minoe.

DISSERT. III.

Noſce teipſum, hoc fine vtiliter editum.

SED alibi etiam de hac præſtantiâ, cùm de Animo videbimus: nunc, quod præmiſi, homo eminet, & Deum in parte refert,

[illegible] Frag. quia ſolus capiens ſcientiarum, & capax. *In tantâ animantium varietate*, ait Cicero, *homini ſoli cupiditas ingenerata eſt cognitionis & ſcientiæ.* Ideo iure φῶς, id eſt *Lumen*, Græci dixerunt: quia odit ignorantiæ tenebras, noſſe & noſceſcere vult, ſcire & ſciri. Atquin ante omnes ſcientias, vna ei neceſſaria ſui. Infera ac ſupera ſcrutare;

—— nil tibi prodeſt
Aërias tentaſſe domos, animoque profundum
Percurriſſe polum, hoc niſi noris.

Huc te verte, ad te, inquam. Seneca noſter:
Conſol. ad Marc. c. xi. *Hoc iubet illa Pythicis oraculis adſcripta vox*, NOSCE TE. Vox meritò adſcripta oraculis: & quæ à Deo eſt, aut certè non ſine Deo. Ab ipſo eſſe, indicat Seneca: & alij item volunt,
Porphyr. *Chiloni roganti, quid optimum eſſet? reſponſum hoc ab Apolline*, Γνῶθι σεαυτόν: *Noſce teipſe.* Alij tamen *Phemonoës*, alij *Phanotheas* quidam *Thaletis, Biantis, aut Chilonis* etiam vocem adfirmant. Cuiuſcumque, emiſit Deus, aut immiſit: —— *è Cælo deſcendit* γνῶθι σεαυτόν. Et conſtat ſanè inſcriptum fuiſſe in veſtibulo atque aditu templi Del-
Ex Porphyr. phici, ante ipſa περιρραντήρια: vbi ingreſſuri ſe adſpergebant aut lauabant: vnà cum dicto
Conſol. ad Apollon. altero, Μηδὲν ἄγαν, *Ne quid nimis.* Conſpirat enim vtrumque, ait Plutarchus: & in illo hoc continetur, ac modeſtia præcipitur, vt iam videbis. Ad ſenſum enim dicti venio; magni, ardui, & quod legant ſiue audiant multi, non intelligant; nec qui intelligunt, præſtent. Nam vt Ion poëta,

Τὸ γνῶθι σαυτὸν, τοῦτ' ἔπος μὲν οὐ μέγα,
Ἔργον δ' ὅσον Ζεὺς μόνος ἐπίσταται θεῶν:
Hæc, Noſce teipſum, dictio quidem eſt breuis,
Sed tanta res, quam Iuppiter ſolus ſciat.

Ita eſt, fatemur: *Solus plenè ſe nouit Deus*: ſed homini vſque aliquò pertingere licet, & pro ingenij modulo ſe capere ac ſcire. Quis ſenſus igitur? à contrario Plato indagat, &
In Philebo. aſſequitur. *Nam triplex eſt*, inquit, *ſui ignorantia, in Opibus, in Corpore, in Animo*: triplex igitur & Scientia, in illis iiſdem. Opes tuas vides, & omnia hæc externa? nec tua vides: abeunt, veniunt, ludicrum, aut potiùs ludibrium quoddam, Fortunæ.

Homer. Ὡς ὅτε τις ψάμαθον συνάγῃ πάϊς ἄγχι θαλάσσης,
Ὅς τ' ἐπεὶ οὖν ποιήσῃ ἀθύρματα νηπιέῃσιν
Ἂψ αὖτις συνέχευε ποσὶν καὶ χερσὶν ἀθύρων:
Vt puer vndiſoni ludens ad littora ponti,
Colligit in cumulũ, & variè deformat arenas,
Mox manibus pedibusque ea ſubruit, ac confundit.

ſic illa Dea ſtruit, deſtruit, donat, recipit omnes has opes. Opes tantùm? honores etiam: &

Summum ad gradum cùm claritatis veneris, Laberius.
Conſiſtes ægrè, & quam deſcendas, decides.

Itaque hæc noſce: & quid ſequitur? non attollere in ijs, ſed σωφρόνει. Σωφρόνει, inquam, id eſt modeſtè age & ſenti: quod quidam præcipuè ſubiectum voluerunt huic dicto. Sed altera ſcientia partem tui ſpectat, Corpus. Ab eo, quid eſt homo? *quodlibet quaſſum vas, & quodlibet fragile: iactatu, non tempeſtate opus eſt, vt ſoluaris.* Quid eſt homo? Sen. ad Marc. c. xi.
lucerna in vento poſita. Quid eſt homo? qui Epictet.
ab ipſo *lucernæ odore perire potuit, à quo* Plin. vii. cap. vii.
plerumque abortus. Noſce, noſce, & σωφρόνει.
Huic *vni animalium ambitio, vni auaritia, vni* Ibid. c. i.
immenſa viuendi cupido, vni ſuperſtitio. Iterùm dicam, noſce & σωφρόνει. At iam tertia, & præcipua ſcientia, Animum tangit. Noſce te, ſed à pulcherrimâ illâ & diuinâ tui parte? Parte? imò toto. *Nec enim tu is es, quem* Cic. in Somn.
forma iſta declarat; ſed Mens cuiuſque, is eſt quiſque, non ea figura, quæ digito demonſtrari poteſt. Philo Iudæus: Ἄνθρωπος, οὐ τὸ δίμορφον Quòd deterius melioſi inſidietur.
ζῶον, ἀλλὰ τὸ τῆς ψυχῆς ἄριστον εἶδος, ὁ Νοῦς καὶ Λόγος κέκληται: *Homo, non illud biforme animal, ſed pars optimæ Animæ, quæ Mens & Ratio dicitur.* Eſt profectò ita. duplex in nobis homo, vt Ter-
maximus ait, ὁ μὲν ὑλικὸς, ὁ δὲ οὐσιώδης: *Vnus* Cap. ix.
Materialis, alter Eſſentialis: atque iſte verè Homo eſt, princeps alterius, ductor, & rector. Mancipium eſt, inquam, pars altera: & homo quoque, ſiquis eam colit. Diogenes ille Canis ſcitiſſimè olim, cum aliquando, *Heus homines, adeſte*, dixiſſet: & concurſus factus eſſet, baculo abegit omnes, addens, Ἀνθρώπους γὰρ ἐκάλεσα, οὐ καθάρματα: *Homines enim aduocaui, non purgamenta*, non hæc mancipia. Pars illa eſt, quæ eminet, quæ ſola ab animantibus brutiſque diſtinguit.
Nam *corpore valet? & leones. formoſus eſt? & pauones. velox eſt? & equi: vt non dicam, in his omnibus vincitur.* Vnum ergo Hominis Sen.
& proprium bonum, Ratio: quæ noſcenda, & colenda eſt. Neque enim, vt Homericus ille Laërtes, hortum, agros, domum, omnia curabat, ſe neglecto: ſic nos oportet corpori & externis mancipari, animi ſecuros. Imò verò *Te noſce.* Et nimirum *hanc vim habet præceptum Apollinis*, ait Cicero, *quo monet, vt ſe* 1. Tuſc.
quiſque noſcat. Non enim id præcipit, vt membra noſtra, aut ſtaturam figuramve noſcamus: NEQVE NOS CORPORA SVMVS: *neque ego tibi dicens hoc, corpori tuo dico. cùm igitur, Noſce te, dicit, hoc dicit, Noſce animum tuum. nam corpus*

quidem quaſi vas eſt, aut aliquod animi receptaculum: ab animo tuo quidquid agitur, id agitur à te. Attende, & fac. Sed quomodo, inquies, noſcam animum? illum occultum, illum ſenſibus ſubductum? Ipſo animo. Sicut oculum non niſi oculus videt, ſed in ſpeculo: ſic ſeſe animus, quodam reflexu. In ſe igitur

ᵃ Alcibiade.

intueatur: καὶ μάλιστα, inquit Plato, εἰς τοῦτον τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἐγγίνεται ἡ ψυχῆς ἀρετὴ, σοφία: *& maximè in eum locum, in quo ineſt virtus Animi, Sapientia.* Is locus eſt, Mens ſiue Ratio: & quæri illîc Sapientiam vult, atque inueniri: Sapientiam, id eſt Virtutem.

Cic.

Nam animum qui adibit & conſulet, videbit & diſcet *aliquid ſe habere diuinum, ingeniumque in ſe ſuum, ſicut ſimulacrum aliquod, dedicatum putabit: tantoque munere deorum ſemper dignum aliquid & faciet, & ſentiet.* Itaque ab hac notitiâ, contemptus aliarum rerum, æſtimatio vnius Virtutis ſequetur: ad quam ſactum ſe ſciet, per quam beatum ſe fore iudicabit. Denique ad Deum per hanc ibit: vt pulchrè A-

Ad Iuſtinianum.

gapetus. Ὁ γὰρ ἑαυτὸν γνοὺς, γνώσεται Θεόν. Θεὸν δὲ ὁ γνοὺς, ὁμοιωθήσεται Θεῷ. ὁμοιωθήσεται δὲ Θεῷ, ὁ ἄξιος γενόμενος Θεοῦ· ἄξιος δὲ γίνεται Θεοῦ, ὁ μηδὲν ἀνάξιον πράττων Θεοῦ, ἀλλὰ φρονῶν μὲν τὰ αὐτοῦ, λαλῶν δὲ ἃ φρονεῖ, ποιῶν δὲ ἃ λαλεῖ: *Nam qui ſe nouit, Deũ noſcet: Deum noſcens, Deo aſſimilabitur: aſſimilabitur, qui Deo dignus erit: dignus erit, qui nihil Deo indignum admittit, ſed cogitat quæ Dei ſunt, & quæ cogitat loquitur, & quæ loquitur, facit.* Pulchra gradatio, & ex vero deprompta. Nemo ſe, ſine Deo, nouit; & in ſe, Deum. Tum amor aſſimilandi, ad cuius imaginem ſacti ſumus; id niſi per Virtutem non fit: hanc igitur amplectimur, & cum eâ Deum & diuina amamus, loquimur, operamur.

Ex Epictet. Diſſ. lib. 1.

Facite ô mortales, vos NOSCITE. *Ecce ad Olympia proficiſcimini, vt Phidiæ ſtatuam videatis: & non magis curæ habebitis, vt voſipſos videatis, qui & quales ſitis?*

DISSERT. IV.

De primo Hominis ortu variantes ſententiæ. Stoicorum approbata, & explicata.

EAMVS ergo ad Hominem, mi Auditor: vel quia ordo, vel quia vtilitas tanta cò vocat. Et quidem totum videamus, ab ipſo ortu. Vnde enim primus Homo? primariæ hîc duæ ſententiæ, Non ortum eſſe, & Ortum. Primi æternum faciunt, cum ipſo Mundo: alteri initium dant, ſed alij aliud: atque

De die natal.

iſta omnia Cenſorini vberibus verbis commodè proponam. Ait igitur: *Prima, & generalis quæſtio, inter antiquos Sapientiæ ſtudioſos verſata eſt, quòd, cum conſtet homines ſingulos ex parentum ſeminibus procreatos, ſucceſſione prolis multa ſæcula propagare; alij ſemper Homines fuiſſe, nec vmquam niſi ex hominibus natos, atque eorum generi caput exordiumque nullum extitiſſe arbitrati ſunt.* Hæc primorum ecce ſententia: quæ magnos auctores habet, vt addit, Pythagoram, Ocellum Lucanum, Archytam Tarentinum, omneſque adeò Pythagoricos: ſed & Platonem cum antiquâ Academiâ: denique Ariſtotelem, Theophraſtum, & Peripateticorum totam ſcholam. Idem de animalibus alijs: ideoque fruſtrà quæri, *nec poſſe reperiri, Auéſne antè, an Oua generata ſint; cùm & Ouum ſine Aue, & Auis ſine Ouo gigni non poſſit. Ita & omnium, quæ in ſempiterno iſto Mundo ſemper fuerunt, futuraque ſunt, aiunt Principium fuiſſe nullum: ſed orbem eſſe quemdam generantium naſcentiumque, in quo vniuſcuiuſque generis initium ſimul & finis eſſe videatur.* Iſta quidem Æternitatis defenſores, non ſine iniuriâ illius Æterni: qui, ſi nihil fecit aut condidit, quæ dignitas, poteſtas, bonitas erit? Sed neque facile cogitare eſt, animantes omnes æternas; & vt fragile hoc ac mortale, nulli ortum aut initium ſui inſcribat. Alios igitur audiamus, & in ijs Porticum noſtram. *Nam qui homines aliquos primigenios,* ait iterùm Cenſorinus, *diuinitus, naturáve, factos crederent, multi fuerunt: ſed aliter atque aliter in hac exiſtimatione verſati. Nam vt omittam, quod fabulares poëtarum hiſtoriæ ferunt, primos homines aut Promethei molli luto formatos, aut Deucalionis Pyrrhæque duris lapidibus eſſe natos: quidam ex ipſis Sapientiæ profeſſoribus, neſcio an magis monſtruoſas, certè non minùs incredibiles rationum ſuarum proferunt opiniones. Anaximander Mileſius, videri ſibi ex Aquâ Terraque calefactis, exortos eſſe ſiue piſces, ſiue piſcibus ſimilia animalia: in his homines concreuiſſe, fœtuſque ad pubertatem intus retentos; tunc demum ruptis illis, viros mulieresque, qui ſe iam alere poſſent, proceſſiſſe. Empedocles autem, primò membra ſingula, ex terrâ quaſi prægnate, paſſim edita, deinde coïſſe, & effeciſſe ſolidi hominis materiam, igni ſimul & humori permixtam. Hæc eadem opinio etiam in Parmenide vel* * *in Ste fuit, pauculis exceptis, ab Empedocle diſſenſis. Democrito verò Abderitæ, ex Aquâ limoque, primùm viſum eſt homines procreatos. Nec longè ſecùs Epicurus. is enim credidit, limo calefacto vteros, neſcio quos, radicibus terræ cohærentes, primùm increuiſſe: & infantibus ex ſe editis, ingenitum lactis humorem*

morem Naturam miniſtrantem præbuiſſe : quos ita educatos & adultos genus hominum propagaſſe. Zeno Cittiéus, Stoicæ ſectæ conditor, principium humano generi ex nouo Mundo conſtitutum putauit, primoſque homines ex ſolo adminiculo diuini ignis, id eſt Dei prouidentiâ, genitos. Denique etiam vulgò creditum eſt, quarumdam gentium principes terrigenas eſſe, vt in Atticâ, & Arcadiâ, Theſſaliâque, eoſque Autochthonas vocari. Septem ſententias hìc habes, valdè aut leuiter diſſonas : è quibus prima Poëtarum eſt, qui è luto aut lapidibus formant, idque humanâ operâ. Fabellæ notæ. Altera eſt Anaximandri, qui ex Aquâ & Limo formatos hactenus haud peſſimè: ſed quòd in piſces primò, & è piſcibus in homines, id monſtrum aut delirium ſapit. Et verò apud Plu- v. De Plac. cap. xviii. tarchum alia eſt Anaximandri ſententia : ἐν ὑγρῷ γεννηθῆναι τὰ πρῶτα ζῷα, φλοιοῖς περιεχόμενα ἀκανθώδεσιν: *in Humido nata prima animalia, corticibus quibuſdam ſpineis circumdata : iiſque ruptis, cùm maturum eſſet, prodiiſſe.* Hoc colorem aliquem magis habeat : & cum ſententiâ aſſideat, quæ ex arboribus homines eduxit, mox dicendâ. Tertia Empedoclis, qui è Terrâ. ſed, vt Cenſorinus ait, membratim, nec ſtatim totos. Varronis fragmentum huc Nonius in Blitum. facit: *Empedocles ex terrâ homines natos facit, vt blitum.* Addit Cenſorinus, *eam opinionem etiam in Parmenide, vel * in Ste fuiſſe.* Corruptum liquet: an facimus, *vel in Zenone?* Certè Zeno Eleates cenſuit (Laërtius auctor) ἀνθρώπων γένεσιν ἐκ γῆς εἶναι: *ortum hominum è Terrâ eſſe.* Poſſet etiam legi: *Parmenide & Veliate Zenone.* Quarta ſententia Democriti, ex Aquâ & Limo: quæ refert illam Anaximan- Lib. vii. cap. vii. dri, ſed à fronte. Lactantius ſuper eâ: *Democritus ait homines, vermiculorum modo, effuſos de terrâ, nullo auctore, nullâq; ratione.* Quinta Epicuri, qui ex Limo item, ſiue Terrâ. Lucretius:

Lib. ii. *Haud, vt opinor, enim mortalia ſæcla supernè*
Aurea de cælo demiſit funis in arua.
Sed genuit tellus eadem, quæ nunc alit ex ſe.

Sed quomodo? ex *Vteris* quibuſdam terræ affixis, ait Cenſorinus. Quod ita etiam Lucretius:

Lib. v. *Creſcebant vteri terræ radicibus apti:*
Quos vbi tempore maturo patefecerat ætas
Infantum, fugiens humorem aurasq; petiſſens,
Conuertebat ibi Natura foramina terræ,
Et ſuccum venis cogebat fundere apertis
Conſimilem lactis.

Putauit ille & Vteros & Oua ante animantes fuiſſe : vt eſſet ſcilicet è quo ſurgerent, & in quo creſcerent : ad exemplum fœturæ hodiernæ. Nam & de Auibus canit :

Oua relinquebant, excluſæ tempore verno,
Folliculos vt nunc teretes æſtate cicadæ.

Ad quam opinionem Lactantius reſpexit: *Aiunt certis conuerſionibus, & aſtrorum motibus,* ii. c. iii. *maturitatem quamdam exſtitiſſe animantium ſerendorum. itaque terram nouam, ſemen genitale retinentem, folliculos quoſdam ex ſe, in Vterorum ſimilitudinem, protuliſſe.* Etſi primò verba Ciceronis mutuatur & aptat, ſed in alteram & Stoicorum ſententiam prolata, vt dicam. Nam ſexta iam Zenonis noſtri, in Cenſorino erat. qui *ex ſolo adminiculo ignis, id eſt Dei Prouidentia, gignit.* Pia & vera ſententia. Deus ſolus auctor humani generis, conditorque. Cicero vt Stoicus : *Hoc animal prouidum, ſa-* 1. De Leg. *gax, multiplex, quem vocamus Hominem, præclarâ quadam conditione* GENERATVM *eſſe à* SVMMO DEO. Et crebrum in Stoicis, Deum patrem & genitorem noſtrum eſſe. Sed in modo tamen gignendi, aliquid abeunt à libris noſtris Sacris. Nam illi volunt (apud Cice- Ibid. ronem) *perpetuis curſibus, conuerſionibus cæleſtibus, exſtitiſſe quamdam maturitatem ſerendi generis humani : quod ſparſum in terras atque ſatum, diuino auctum ſit animorum munere.* Curſus illi perpetui, referendi ad periodos exuſtionis & innouationis mundanæ : ac tum *maturitatem* (alij tamen *materiam* legunt) fuiſſe generis humani noui ſerendi. Id autem *in terras ſparſum ac ſatum*, id eſt in Materiâ primâ comprehenſum; eaque iam craſſiore & animationi paratâ, animum ab Igne aduenisſe, & Deo. Ouidius:

Sanctius his animal, mentiſque capacius altæ 1. Metam.
Deerat adhuc, & quod dominari in cetera poſſet:
Natus homo eſt. ſiue hunc DIVINO SEMINE *fecit*
Ille opifex rerum, mundi melioris origo;
Siue recens tellus, ſeductaque nuper ab alto
Æthere, cognati retinebat ſemina cæli.

Prior ſententia eſt Stoica. & * ſuprà abundè * Lib. i. Diſſert. vi. diximus, Ignem velut ſemen eſſe omnium, & in ſe continere ſingulorum rationes ſeminales, Prouidentiâ educente. Seneca: *Ad initia* Epiſt. xc. *deinde rerum Sapiens redit, & æternã Rationem * toti inditam, & vim omnium* SEMINVM, *ſin-* * Id eſt, Mundo. *gula propriè figurantem.* Cicero iterùm ad hanc Stoicorum rationem adſpiciens, & in Cottæ perſonâ reijciens : *Semina Deorum decidiſſe de* 3. De Nat. deor. *cælo putamus in terras, & ſic homines patrum* (id eſt Deorum) *ſimiles exſtitiſſe? Vellem diceretis: Deorum cognationem agnoſcerem non inuitus.* Vltima ſententia Vulgi. qui ſpontè è Terrâ exſtitiſſe homines cenſuit, vt in Arcadiâ, atque alibi. Neque è Terrâ tãtùm, ſed Arbo-

 ribus,

ribus, aut Rupibus, ſaxisque. Homerus adſpexit, cùm Penelope ad Vlyſſem:

Odyſſ. τ. Ἀλλὰ καὶ ὧς μοι εἰπὲ τεὸν γένος ὁππόθεν ἐσσί.
Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσι παλαιφάτου, οὐδ' ἀπὸ πέτρης:
At tum tu mi effare tuum genus, atque parentes.
Nam neque fatidicâ quercu ſatus es, neque ſaxo.

Et vberrimè Statius exſequitur:

Lib. IV. *Arcades huic veteres, aſtris lunâque priores,*
Agmina fida datis. nemorum quos ſtirpe rigenti
Fama ſatos, cùm prima pedum veſtigia tellus
Admirata tulit. nondũ arua, domusq; nec vrbes,
Connubijque modus: Quercus Lauriq; ferebant
Cruda puerperia, ac populos vmbroſa creauit
Fraxinus, & fœtâ viridis puer excidit orno.

Vides iam igitur originem noſtri, pro aliorum, & noſtro ſenſu. AVD. Video, aliquid tamen requiro. In iſtâ origine Stoicâ, quis aluit infantem natum, quis educauit? Nec enim alius alium, cùm omnes opis eiuſdem indigi eſſent. LIPS. Negamus eguiſſe: male hoc ſumis. Rationem, ſiue Prouidentiam, nónne architectum dedimus? illa ſciuit perfectum hominem faciendum, aut fruſtrà iri factum. Macrobius hoc verè: *Natura* (id eſt Deus) *primùm ſingula animalia* PERFECTA *formauit: deinde perpetuam Legem dedit, vt continuaretur procreatione ſucceſſio. Perfecta autem in exordio fieri potuiſſe, teſtimonio ſunt nunc quoque non pauca animantia, quæ de terrâ & imbre perfecta naſcuntur: vt in Ægypto mures, & alijs in locis ranæ, ſerpenteſque.* Similia Plutarchus, à quo Latinus iſte hauſit. Fruſtrà igitur Ouum, Vterum, & talia præſtruunt: & fides iam dictis à diuino Moyſe etiam eſto, qui Hominem & Animalia ſic format.

VII Saturn. cap. vlt.

II. Quæſt. Conuiual. cap. IV.

DISSERT. V.

Homines primi an maiores, & paullatim deinde minores? atque obiter an Gigantes?

SED quæri cum cauſsâ etiam aliud poteſt. Primi illi homines, in primo & vegeto Mundo, an non ipſi magis vegeti, & membris corporibuſque grandiores? Ratio ſuadere videtur. quia plena omnia tunc virium & ſpirituum, alimenta valida, & e corpore benè habito atque integro illi partus. Videmus in terrâ, quæ nouatur & ſemper primùm proſcinditur: videmus in tumidâ virginitate, robuſtiora quæ naſcuntur. Nuper in nouo orbe, cùm Hiſpani arbores ſuas & fruges ſeuerunt, incredibile quantum adoleuerint: & poma fructuſque ſupra communem modum tulerunt. Addo, quòd vetus & paſſiua valdè hæc opinio, ac Græci, Barbari, ipſæ Sacræ literæ magnos quoſdam homines, ſiue Gigantes adſtruxerunt. Hoc de animo tantùm magnis, ſuperbis, impijs interpretantur quidam, ſcimus: ſed teſtimonia profectò aliorſum ire, à pudore abeat, qui neget. Non diffundor, neque extra Porticum meam ſpatior: aliquid tamen in Senecâ etiam reperio, quod huc ducat. De primis illis hominibus, negat Sapientes natos: *Non tamen negauerim*, addit, *fuiſſe alti ſpiritus viros, & vt ita dicam, a dijs recentes. Neque enim dubium eſt, quin meliora Mundus nondum effœtus ediderit.* Meliora dixit, non maiora: & tamen de robore etiam ſubdit. *Quemadmodum autem omnibus indoles fortior fuit, & ad labores paratior: ita non erant ingenia omnibus conſummata.* Philo Iudæus apertiùs: Τοιοῦτος μὲν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, κατά τε σῶμα καὶ ψυχὴν γεγενῆσθαί μοι δοκεῖ, τοὺς τε νῦν ὄντας, καὶ τοὺς πρὸ ἡμῶν, διενεγκὼν ἅπαντας: *Talis mihi primus Homo videtur factus, & corpore & animo reliquos omnes, qui vel nunc ſunt, vel ante fuerunt, excelluiſſe.* Addit rationes duas. *Illum enim Deus condidit, nos ex hominibus gignimur. quantò autem melior maiorque auctor, tantò & opus oportuit. Deinde quidquid viget, ſeneſcente & effœto melius eſt, ſiue animal, ſiue planta, ſiue fructus, ſiue aliud eorum quæ in Naturâ ſunt. Itaque par eſt, primum illum Hominem, robur & vigorem exſtitiſſe totius noſtri generis:* τοὺς δ' ἔπειτα μηκέθ' ὁμοίως ἀκμάσαι, τοὺς κατὰ γενεὰς ἀμυδροτέρας ἀεὶ τάς τε μορφὰς καὶ τὰς δυνάμεις λαμβάνοντας: *at ſecutos deinde haud ita viguiſſe; per ætates & ſucceſſiones, deteriores ſemper forma & viribus factos.* Varro hoc ipſum: *Niſi ſi, vt Homerus opinatus eſt, vaſtiora prolixioraque fuerint corpora hominum antiquorum: & nunc, quaſi iam Mundo ſeneſcente, rerum atque hominum decrementa ſunt.* Vbi quod de Homero eſt, liquet ſæpiùs ab illo vſurpatum:

Epiſt. XC.

De opific. Mundi.

In Agell. Noct. lib. III. cap. X.

——— οἷοι νῦν βροτοί εἰσι:

Qualia nunc hominum producit corpora tellus:

vt Virgilius vertit. Sed miſſis poëtis, Plinius etiam cenſuit, *In plenum cuncto mortalium generi minorem in dies menſuram fieri, raroſque parentibus proceriores: conſumente vbertatem ſeminum Exuſtione, in cuius vices nunc vergat æuum.* Ad ſenium velut Mundi refert: quod Tremellius pariter ad Terram ſterilifcentem aptat, etſi Columellâ diſſentiente. *Tremellius*, inquit, *falſo credidit, parentem omnium Terram, ſicut muliebrem ſexum, anili iam ætate confectam, progenerandis fœtibus inhabilem.*

Cap. I. lib. II.

Lpi-

Epicurei in eodem ſenſu. Lucretius:

Lib. II. *Iamque adeò affecta eſt ætas, effœtaque tellus,*
Vix animalia parua creat, quæ cuncta creauit
Sæcla, deditque ferarū ingentia corpora partu.

Quando dedit? olim:

Lib. V. ——— *cùm plura coörta,*
Et maiora, nouâ tellure, atque æthere adulto.

Enimuerò & in Hebræorum libris eſt, quod Lib. IV. cap. V. firmet. Eſdras: *Interroga eam quæ parit, & dicet tibi. Dices enim ei, Quare quos peperiſti nunc, non ſunt ſimiles his qui ante te, ſed minores ſtaturâ? Et dicet tibi ipſa: Alij ſunt qui in iuuentute virtutis nati ſunt, & alij qui ſub tempore ſenectutis, deficiente matrice, ſunt nati. Conſidera ergo & tu, quoniam minori ſtaturâ eſtis præ his qui ante vos: & qui poſt vos, minori quàm vos: quòd* SENESCENTES *creaturæ, & fortitudinem iuuentutis prætereuntes.* Quæ tamen dictio & argumentatio ſi vera, & ab æuo in æuum Homines minores: quid cauſſæ, quin iam Pygmæi, & minus, ſimus? Atqui conſtat nos à bis terque mille annis parùm aut nil mutaſſe, & populari aliquâ præſumptione illa, non veritate ſcripta. Ratio autem dicat, quoſdam initio exuberaſſe: ſed ad modum deinde certum veniſſe, à Naturâ præſcriptum, in eoque ſtetiſſe. Sanè quod ad Gigantes, fuiſſe aliquando, & apud varios, omnium ferè gentium hiſtoriæ aut traditio teſtantur: & reliquiæ ac monumenta heri & nuper, in Nouo etiam orbe, certiſſimè viſa. Neque id ratio dicta abnuat.

DISSERT. VI.

E Semine Homines propagari; & illud definitum. Viri genitabile habent, non item fœminæ: & de vi Spiritus.

SED primi igitur homines à Deo & Prouidentiâ conditi: ſecuti, generatione propagati. Generatio autem, per Semen. Quid igitur Semen? communiter ita Stoici definiunt: Σπέρμα, τὸ οἷόν τε γεννᾶν τοιαῦτα, ἀφ' οὗ καὶ αὐτὸ ἀπεκρίθη: *Quòd potens ſit generare talia, à quali & ipſum ſecretum ſit.* Id eſt, quod gignit ſimilia illis, à quibus ipſum genitum & auulſum. Non eſt igitur ipſum ſimile, niſi potentiâ: & ideò Varro argutè deriuat, *Semen, quod non planè id quod inde:* quaſi dicat à *Semi* dictum, quod aliquomodo tale, non prorſus. Etſi vera, puto deriuatio erat à *Sero*, quaſi *Serimen*. Hæc de omni Semine: at de Humano peculiariter, iſta in Zenonijs ſcitis. Ἀνθρώπου σπέρμα, ὃ μεθίησιν ὁ ἄνθρωπος, μεθ' ὑγροῦ συγκιρνᾶσθαι τοῖς τῆς ψυχῆς μέρεσι, κατὰ μιγμὸν τοῦ τῶν προγόνων λόγου. Εἶναι δὲ αὐτὸ Χρύσιππός φησι πνεῦμα κατὰ τὴν οὐσίαν, ὡς δῆλον ἐκ τῶν εἰς τὴν γῆν καταβαλλομένων σπερμάτων, ἃ παλαιωθέντα οὐκέτι φύεται, ὡς δῆλον διαπεπνευκυίας αὐτοῖς τῆς δυνάμεως. Καὶ ἀφ' ὅλων τῶν σωμάτων αὐτό φασι καταφέρεσθαι οἱ περὶ τὸν Σφαῖρον, πάντων γοῦν γεννητικὸν εἶναι τῶν τοῦ σώματος μερῶν. τὸ δὲ τῆς θηλείας ἄγονον ἀποφαίνονται, ἄτονόν τε εἶναι, καὶ ὀλίγον, καὶ ὑδατῶδες: *Hominis Semen, quod ipſe emittit, cum Humido miſceri Animæ partibus, ſecundùm mixtionem rationis progenitorum. Eſſe id Chryſippus ait Spiritum, quod ad eſſentiam. idque apparere ex ſeminibus in terram iactis, quæ vetera non gignunt: ſcilicet exſpiratâ iam illâ vi & facultate. A totis corporibus id defluere Sphærus dicit: ideoque & omnes corporis partes gignere. Mulieris autem ſemen infœcundum eſſe, vtpote Spiritu non intenſum, & modicum item, & aquoſum.* Hæc Stoici breuiter: illuſtremus. Ait, *cum Humido mixtum Animæ partibus eſſe.*] Omnibúſne Animæ partibus? non opinor, ex noſtrorum ſenſu: non certè Rationali, quæ poſteà, & aliundè, accedit. Mox videbimus. Sed Stoici partes animæ octo faciunt: reliquas licet Semini inſeras, hac excepta. *Secundùm mixtionem rationis progenitorum.*] Obſcuriuſcula mihi iſta, nec ſciò an ſincera, aut plena. Numenius quidem in Euſebio, vberiùs profert, vt Zenonis verba: Σπέρμα φησὶν ὁ Ζήνων εἶναι, ὃ μεθίησιν ἄνθρωπος μεθ' ὑγροῦ, ψυχῆς μέρος καὶ ἀπόσπασμα, τοῦ σπέρματος τοῦ τῶν προγόνων κέρασμα καὶ μῖγμα τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν συνεληλυθός: *Semen ait Zeno eſſe, quod vir emittit cum Humido, Animæ partem & auulſionem, ſeminis progenitorum temperiem & mixturam occultam Animæ partium.* Quæ clara ſunt, aut erunt è dicendis: & pergo. Ait, *Eſſe Spiritum.*] Non ſolum quidem: Humor adeſt: ſed vim & efficaciam gignendi in Spiritu ponit, eumque velut Seminis eſſentiam ac naturam. Argumentum à ſeminibus in terram iactis: an humanis (quia de Homine loquitur) & maſturbatores fœdâ re & nomine intelligit? an de frugum ſeminibus ſimplicius capi, quæ veteraſcentia pleraque ſcimus non gignere, Spiritu exhauſto aut vaneſcente. Spiritui igitur tribuunt etiam in Homine, à ſimili. Seneca: *Conſideremus quàm ingentem vim per occultum agant paruula admodum ſemina: & quorum* II. Quæſt. cap. VI. *exilitas in commiſſurâ lapidū vix locum inuenias, in tantum conualeſcunt vt ingentia ſaxa diſtrahant, & monumenta diſſoluant. Hoc quid eſt aliud, quàm* INTENSIO SPIRITVS, *ſine quâ nil validum, & contra quam nil validius eſt?* Hoc adſpectu, credo, dicebant (quod Plu-

De Com. Not. Plutarchus miratur, & damnat) τὸ σπέρμα πλεῖον εἶναι καὶ μεῖζον, ἢ τὸ γεννώμενον ἐξ αὐτοῦ: *Semen amplius & grandius eſſe, quàm quod ex eo gignitur*: non modulo aut quantitate, ſed efficaciâ. Quamquã & modulo in quibuſdam: vt in Igne, poſt conflagrationem, qui eſt Semen mundi. Ab hac cauſsâ (Spiritu, dico) & φύσις dicta videtur Stoicis, ὡς ἐν φύσεσιν οὖσα: *Natura, quòd ſit in ſpiritibus & inflationibus, & diffuſio proportionum ac numerorum*. Eſt igitur ſemen *Spiritus*: iſteipſe, *corpus Zenoni* (ait Plutarchus.) Ψυχῆς γὰρ εἶναι ἀπόσπασμα: *Animæ enim particulam auulſam eſſe*. Animæ, non totius: ſed eius partium, vt antè. Epicurus non diſſimiliter dixerat: Σπέρμα, τοῦ σώματος καὶ ψυχῆς ἀπόσπασμα: *Semen, corporis & animæ detractam partem*. Pergit Laërtius: *A totis corporibus defluere*.] Et cauſſa additur: nam & tota corpora ſormat, ſed & vitia, aut dotes partium, ſæpè effingit. Triſmegiſtus: Ὅταν ἡ φύσις ἀποθησαυρίζῃ γόνον, συμβαίνει πως εἰσπνεῖν ἐκ τοῦ σώματος ὅλου μεγάλην οὐσίαν τινὰ, καὶ θείαν ἐνέργειαν, ὡς τὸ αὐτὸ ἀνθρώπου γεννᾶσθαι: *Cùm generatio ſemen ſeponit, euenit vt ex omnibus corporis partibus eſſentia quædam influat & inſpiret, diuinâ operatione, vt in hominis fit ortu*. Inſpirationem ſiue Spiritum etiam ibi notes; & ſapienter additum, de *operatione diuinâ*, quæ profectò ortui & productioni omni inſerenda eſt. Illa in occulto adminiſtrat pleraque, & diſponit. De Semine autem *à toto corpore*, etiam Polybus in libello περὶ γονῆς, & Hippocrates pluribus locis, conſentiunt: itemque Democritus. In Stob. Phyſ. Ἀφ' ὅλων, inquit, σωμάτων καὶ τῶν κυριωτάτων μερῶν ὁ γόνος: *A totis corporibus, & præcipuis partibus, genitura*. Itaque idem *Venerem* (apud Plinium) Lib xxviii cap. vi. *damnauit, vt in quâ homo alius exſiliret ex homine*. Hinc debilitas & languor ab illo cœtu, etiam animi remiſſio, ſpiritibus ſcilicet exhauſtis. Etſi Tertullianus, qui traduci Animam vult, in argumentum hoc ſibi vertit. De Animâ cap. xxvii. *In illoipſo*, inquit, *vltimæ voluptatis æſtu, quo genitale virus expellitur, nónne aliquid de Animâ quoque ſentimus exire, atque adeò marceſcimus & deuigeſcimus, cum lucis detrimento?* Vertit, inquam: de Rationali tamen parte, haud iuſtè. Porrò Laërtius: *Mulieris ſemen infæcundum*.] Quidni? Spiritu enim caret, & ἄτονον eſt, vt addit. Cenſorinus hoc ipſum Stoicis quoque adſcribit: *Illud etiam ambiguam inter auctores facit opinionem, vtrúmne ex Patris tantummodò ſemine partus naſceretur, vt Diogenes, & Hippon, Stoicíque ſcripſerunt: an & id ex Matris, quod Anaxagoræ, & Alcmæoni, necnon Parmenidi, Empedoclíque, & Epicuro viſum eſt.* Licebit Pythagoram & Hippocratem his vltimis accenſere. At Stoicis Plutarchus Ariſtotelem adiungit: Ἀριστοτέλης καὶ Ζήνων τὸ θῆλυ ὕλην μὲν ὑγρὰν προΐεσθαι, οἷον ἀπὸ τῆς συγγυμνασίας ἱδρῶτα, οὐ μὴν σπερματικόν: *Ariſtoteles & Zeno aiunt, mulierem materiam aliquam humidam eiicere, tamquam à colluctatione illâ ſudorem, ſed non ſeminalem aut prolificam*. Tamen aliter iterùm de Ariſtotele Lactantius: *Varro &* De opif. cap. xii. *Ariſtoteles aiunt, non tantùm maribus ineſſe ſemen, verùm & fœminis: & inde plerumque matribus ſimiles procreari. Sed earum ſemen Sanguinem eſſe purgatum*. Non miror diſtrahi: nam ipſe Ariſtoteles videtur in ſcriptis vacillare. Tamen veritas eſt, quòd ipſum Semen non habent, nec donat Ariſtoteles: ſed eius vice menſtruum puriorem Sanguinem (quod etiam in Lactantio) ſotum virili ſemini & alimentum. Addit Laërtius: *Modicum & Aquoſum*.] Ita, de illo quaſi ſudore, vt Zeno dicebat, ſiue lentore, quem in luctâ emittunt: non ita de ſanguine menſtruo. Satis dè Semine. è quo fœtus fit, & tempore figuratur: quâ ſerie, aut ordine? *Empedocles*, ait Cenſorinus, *quem in hoc Ariſtoteles ſecutus eſt, ante omnia Cor iudicauit increſcere, quod hominis vitam maximè contineat: Hippon verò caput, in quo eſt animi Principale: Stoici vnà totum infantem figurari dixerunt, vt vnà naſcitur aliturque*. De Ariſtotele, verum eſt: & *Cor primò* ſormat, etſi & *Iecur* vnà iungat. iii. De Par. Anim. cap. iv. De capite autem, Lactantius mauult, & cum Hippone ſentit. Stoicos noſtros quis adiuuat? neſcio, & vereor vt inſpectio & experimenta damnent.

DISSERT. VII.

Semen tamen corpus modò Stoicis producere, & Animæ receptaculum parare. ipſam extrinſecus inſinuari, idque poſt Partionem.

SEMEN itaque cauſſa Hominis: an totius? an & Animam ex illo ducimus, haurimuſque? Vetus quæſtio, & ad noſtrum penè æuum agitata. Quid autem hîc Stoici? aliunde, non ab eo petunt. Id verius certiuſque, etiam pro Senecæ mente, quàm quòd Tertullianus, pertinax traductionis & propaginis defenſor, ipſum Senecam eò trahit. De Animâ, c. xx. *Concludimus*, inquit, *omnia naturalia Animæ, vt ſubſtantiua eius, ipſi ineſſe, & cum ipsâ procedere atque proficere, ex quo ipſa cenſetur. Sicut & Seneca ſæpè noſter: Inſita ſunt nobis omnium artium & ætatum ſemina, magiſterque* Extant iv. De Benef. cap. iv.

ex

ex occulto Deus producit ingenia. ex ſeminibus ſcilicet inſitis, & occultis per infantiam, quæ ſunt & intellectus. Sed, ô magne vir, verè trahis. Seneca non dicit, ab initio inſita, à conceptoingenita: ſed inſita à primâ natiuitate intelligit, cum Animâ ipſâ. Itaque cautè & reſtrictè etiam alibi loquitur: attende. *In Semine omnis futuri hominis ratio comprehenſa eſt. Et legem barbæ, & canorum,* NONDVM NATVS *infans habet:* TOTIVS *enim* CORPORIS *& ſequentis ætatis, in paruo occultoque lineamenta ſunt.* Hîc ſanè de ipſo Semine: ſed quid continet & includit? *legem barbæ, & canorum, & totius corporis lineamenta.* De Ratione & Animo, nullum verbum. Enimuerò tu ipſe, Stoicos aliò diuertiſſe, oſtendis palàm. *Sunt,* inquis, *qui præſumunt,* NON IN VTERO *concipi Animam, nec cum carnis figulatione compingi atque produci, ſed & effuſo iam partu, nondum viuo infanti,* EXTRINSECVS *imprimi. Ceterùm ſemen ex concubitu, muliebribus locis ſequeſtratum, compingueſcere in* SOLAM SVBSTANTIAM CARNIS: *eam editam, & de vteri fornace fumantem, & calore ſolutam, vt ferrum ignitum, & ibidem frigidæ immerſum, ita aëris rigore percuſſam, &* VIM ANIMALEM *rapere, & vocalem ſonum reddere. Hoc* STOICI *cum Æneſidemo, & ipſe interdum Plato.* Poteſt clarius edici de Stoico ſenſu? In Vtero *nil niſi carnem* compingi, Animam *extrinſecus imprimi,* idque *effuſo iam partu:* & cetera, minimè dubia aut implexa. Quid Lactantius, ſatis diligens talium? *Pythagorici & Stoici cùm timerent argumentum illud, quo colligitur, neceſſe eſſe vt occidant Animæ cum corporibus, quia cum corporibus naſcuntur: dixerunt,* NON NASCI *Animas, ſed* INSINVARI *potiùs in corpora.* Vritur inſinuandi voce appoſitâ, quâ aliquoties Lucretius, in Stoicis refutandis. nam illos maximè intelligit, cùm ſtudioſè hanc ſententiam repellit. Inter alia:

3. Quæſt. cap. xxix.

Cap. xxv. De Animâ.

Lib. VII. cap. XVIII.

Lib. III. medijs verſibus.

> *Præterea ſi immortalis natura Animai*
> *Conſtat, & in corpus naſcentibus inſinuatur:*
> *Cur ſuper anteactam ætatem meminiſſe nequimus?*

Iterùm:

> *Quòd ſi fortè putas* EXTRINSECVS *inſinuatã*
> *Permanare animam nobis per membra ſolere.*

Tertiò:

> *Nec tamen eſt, vt iam perfectis inſinuetur*
> *Corporibus.*

Ex quibus liquet, dixiſſe acres Epicureorum hoſtes Stoicos, Animam aliunde aduenire in corpus, nec cum eo igitur perire.

Plutarchus item clariſſimè: Τὸ βρέφος ἐν τῇ γαστρὶ φύσει τρέφεσθαι νομίζει (Χρύσιππος) καθάπερ φυτόν. ὅταν δὲ τεχθῇ, ψυχόμενον ὑπὸ τοῦ ἀέρος καὶ στομούμενον, τὸ πνεῦμα μεταβάλλειν, καὶ γίνεσθαι ζῷον. ὅθεν οὐκ ἀπὸ τρόπου τὴν ψυχὴν ὠνομάσθαι, παρὰ τὴν ψῦξιν: *Chryſippus cenſet fœtum in vtero ali, vt plantam. Cùm autem in lucem editus eſt, frigefactum ex aëre & induratum, mutare Spiritum, & fieri Animal.* Imò longiùs ibant, & partem Vteri faciebant fœtum. Idem Plutarchus: Πλάτων ζῷον τὸ ἔμβρυόν φησι· καὶ γὰρ κινεῖσθαι ἐν τῇ γαστρὶ καὶ τρέφεσθαι. Οἱ Στωϊκοὶ, μέρος εἶναι αὐτὸ τῆς γαστρὸς, οὐ ζῷον. ὥσπερ γὰρ τοὺς καρποὺς μέρη τῶν φυτῶν ὄντας πεπανθέντας ἀπορρεῖν, οὕτω καὶ τὸ ἔμβρυον: *Plato ait, Fœtum in vtero, Animal eſſe. nam & moueri ibi, & ali. Stoici, partem eſſe ipſius vteri, non animal. & ſicut fructus arborum partes dicimus, videmusque maturos decidere; ſic & fœtum.* Liquet igitur de ſententiâ, non item de veritate. Nam Tertullianus fortiter hæc refutat, atque idem Plutarchus. Quid tamen? de aduentu ipſo & inſinuatione, haud falsò; & gaudeo gratulorque hîc quoque Chriſtianis accedere: de tempore, ſcio controuerti. Iam olim quidem. nam Hippocrates (in Stobæanis eclogis) *ſtatim à formato ſemine,* Animam admittit: Porphyrius (quod mirêre in Platonico) prorſus vt noſtri, ἐν τῇ πρώτῃ ἀπογεννήσει τοῦ παιδαρίου: *in primâ ſtatim editione nati infantis. Alia etiam eſt opinio, quæ plures ſtatuit facultates aut Naturas animæ, opportuno dein tempore, aliam aliàs aduenire, prout corpus idoneum aptumque factum. Primùm igitur * Naturam accipere, deinde Sentientem vim, tum Appetitum, tum Rationalem animam, denique Intellectualem.* In poſtremâ ſententiâ ſunt qui Ariſtotelem velint accenſere, neſcio an volentem. Sed inter ipſos Theologos olim diſſidium, innata Anima, an ingreſſa. Innatam Tertullianus, vt dixi, vbertim approbat, *& in ipſo, & ex ipſo fieri homine, & viuum eſſe à primordio Semen.* Multi cum illo Latini: exſertè etiam inter Græcos Gregorius Nyſſæ antiſtes. *Poſteriorem eſſe, inquit, originem animarum, ipſasque recentiores eſſe corporum conſtitutione,* NEMO SANA MENTE PRAEDITVS *in animum induxerit. cùm manifeſtum ſit, quòd nihil ex inanimis vim in ſe habeat mouendi, itemque creſcendi. At eorum qui in vtero aluntur, neque augmentum & incrementum, neque de loco ad locum motus controuerſus eſt. Relinquitur ergo vt cenſeamus, vnum & idem Animæ & Corporis conſtitutionis principium eſſe. Ac quemadmodum terra ſi ſurculum à radice auulſum acceperit,*

arbo-

De Pugnâ Stoic.

v. De Plac. cap. xv.

* Id eſt, vegetationem, & vitam.

De Animâ & Reſur.

arborem inde efficit, non ipſa vim augendi inijciens, ſed incrementi dumtaxat materiam atque ſubſidium impartiens : ita dicimus etiam id quod ex homine auellitur (Semen) *ad hominis ſationem, ipſum quoque aliquomodo* ANIMAL *eſſe, ex animato animatum.* Plura addit, & omnes Animæ facultates in Semine eſſe, occultas tamen, & in tempore atque ordine educendas. Sententia erat quam tueri poſſes, niſi Eccleſia & puriores Theologi iam aliter credi conſenſiſſent : pareamus. AVD. Non lubet in iſta velut adyta penetrare: tamen vnum validè poſſit obijci. Si traducitur* Anima & propagatur : cur mea parentum melior, ſubtilior, felicior ? referre enim eas debebat, vt ſurculus arborem, vt fructus ſemen. LIPS. Hippocrates iam olim

Lib. 1 de Diæt. reſpondit, *Animam non mutari, ſed corporum temperamentum :* & pro eo igitur, atque vt organa ſunt, Animam magis minúſve ſe exſerere, & ſplendere. Tertullianus autem hoc amplius, Deum, aut miniſtros eius adhibet. & *omnem*, inquit, *hominis in vtero*

Cap. xxxvii. *ſerendi, ſtruendi, fingendi, paraturam aliqua vtique poteſtas, diuinæ voluntatis miniſtra,* MODVLATVR, *quamcumque illam rationem agitare ſortita.* Benè, benè. Deus adeſt, diſponit, addit, demit, vtcumque illi viſum. At contra Stoicos ſimile obijciatur, Quomodo liberi mores ſæpè & indolem parentum re-

* ferant, ſi in ſemine hæc non fuerunt? Chryſippus reſpondit, iſta quoque à temperie ſimili corporum prouenire, quibus Anima affici aut infici poſſit.

DISSERT. VIII.

E Cælo & Æthere Animum aduenire, à Stellis, ab ipſo Deo : & pluſcula ſublimiter, ac nimis, à Stoicis dicta.

ITAQVE aduenire Animam Stoici voluerunt: & quidem ſub ipſum partum. Vnde autem ? Hæc & plura ſuper Animo exſequi, animus eſt: ſed quâ ſerie aut diſpoſitu melius, quàm illo quem Seneca (ei hanc operam damus) præiuit ? Nam ſcribit alibi: *Innumera-*

Epiſt. lxxxviii. *biles deinde quæſtiones ſunt de Animo. Vnde ſit? Qualis ſit? Quando eſſe incipiat ? Quamdiu ſit? An aliunde aliò tranſeat, & domicilium mutet? Vtrùm corpus ſit, an non ſit? Quid facturus ſit, cùm per nos facere aliquid deſierit ? An obliuiſcatur priorum, & illic noſſe ſe incipiat, poſtquam de corpore abductus in ſublime ſeceſſit?* Ecce tibi octo quæſtiones capitales : & ſub manu aliæ emergent fortaſſe, ſed ad hęc velut ſigna reuocandæ & diſponendæ. Ingens opus : ſed ſtringam, diſputationum ferè exſors, & ſententiam Stoicā poſuiſſe atque aperuiſſe contentus. Deus autem, & tuus fauor, ille iuuabit, hic adſpirabit. Certè à Deo initium: *Vnde enim Animus ?* à cælo, ex æterno illo igne, è ſiderum naturâ, & ſine circuitu, à Deo ipſo. O dignitatem noſtram! ſed vereor, imo ſcio, nimis auctam: tamen ipſos audiamus. Seneca: *Animus, ſi primam eius originem inſpexeris,* Ad Helu. cap. vi.

non eſt ex terreno grauique concretus corpore, ex illo cæleſti Spiritu deſcendit. Iterùm : *Animus* Ibid.

humanus ex iiſdem, quibus diuina conſtare, ſeminibus. Diuina, id eſt, ſidera & ſtellæ. Seneca : *Hominem diuini Spiritus eſſe partem, ac* De Vit. beat. cap. xxxii.

veluti ſcintillas quaſdam ſacrorum in terras deſiluiſſe, atque alieno loco hæſiſſe. Ait ſcintillas *ſacrorum:* quin veriùs, *aſtrorum?* atque ita lege. Cicero : *Hominibus Animus datus eſt ex illis* In Somn. Scip.

ſempiternis ignibus, quæ ſidera & ſtellas vocatis. Plinius : *Quo nemo magis probauerit cogna-* ii. c. xxvi.

tionem cum homine ſiderum, Animasque noſtras partem eſſe cæli. Firmicus : *Quare cùm ſimus* Lib. i.

cum ſtellis quadam cognatione coniuncti, non debemus eas, ſacrilegis diſputationibus, proprijs priuare poteſtatibus. Cognati? ita, ex iiſdem ſeminibus, & eſſentiâ: atque adeò pars Deorum. Epictetus : Αἱ ψυχαὶ οὕτως εἰσὶν ἐνδεδε- 1. Diſſert. cap. xiv.

μέναι καὶ συναφεῖς τῷ Θεῷ, ἅτε αὐτοῦ μόρια οὖσαι, καὶ ἀποσπάσματα : *Animæ ita illigatæ & coniunctæ Deo ſunt, vt particulæ ſint eius, & decerpta.* Cicero : *A naturâ Deorum hauſtos animos, &* 1. De Diuinat.

delibatos habemus. Alibi: *Humanus Animus de-* v. Tuſc.

cerptus ex Mente diuinâ. Manilius: Lib. ii.

Quis cælum poſſet, niſi cæli munera noſſet,
Et reperire Deum, niſi qui PARS *ipſe Deorum eſt?*

Inde magnificæ illæ voces Senecæ : *Quid* Epiſt. xcii.

eſt autem, cur non exiſtimes in eo diuini aliquid exſiſtere, qui Dei pars eſt? Et magis: *Miraris* Epiſt. lxxiv.

hominem ad Deos ire? Deus ad homines venit, imò, quod propius eſt, in homines venit. Iterumque: *Propè eſt à te Deus, tecum eſt, intus eſt.* Epiſt. xl.

Vnde hæc talia ? quia perſuaſum iis, à Deo, id eſt Mundi animâ, animam hanc eſſe. Laërtius : Τὰς τῶν ὅλων ψυχῆς μέρη εἶναι τὰς ἐν τοῖς In Zen.

ζώοις : *Animæ Vniuerſi, partes eſſe animantium Animas.* Omniúmne animantium? omnium: ſed aliæ alijs magis participant, vt ſunt corpora & inſtrumenta. Eſt Socraticum *Mundi animam, fontem animarum omnium* Apul. De Dogm. Plat.

eſſe. Sed illam, quæ Ratione vteretur, cognatam & participem, imò iam partem diuinitatis eſſe. Plutarchus : Ἡ δὲ ψυχὴ μετασχοῦσα νοῦ Quæſt. Platonic.

καὶ λογισμοῦ, οὐκ ἔργον ἐστὶ τοῦ Θεοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ μέρος:

οὐδ'

οὐδ' ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐξ αὐτοῦ γέγονεν. *Anima mentis & ratiocinationis conſors, non opus ſolum Dei, ſed &* PARS *eſt; neque ab ipſo, ſed ex ipſo eſt facta.* Enimuerò etiam aliæ (hac ratione) partes Dei, id eſt Mundanæ animæ: ſed iſta ſcilicet eximiè, & quæ proximè vim naturamque eius referret. AVD. Abhorreo audire hæc talia. Antè didici Deum conditorem hominum eſſe, Animas aduenire & inſinuari, idque eius operâ: nunc cognatas, partes, & Deum ipſum eſſe? iterùm abhorreo. LIPSIVS. Gaudeo. & magnitudinem Dei qui libat tantùm, & noſtrum iſtud imbecillum & tenue; ridebit profectò & exſibilabit eas voces. Tamen corpus hoc totum Mundi communicare ita antiquis placuit, & nos velut membra eius facere ac par-

Epiſt. xcii. tes. Seneca: *Totum hoc quo continemur, & vnum eſt, & Deus eſt, & ſocij eius ſumus, & membra.* Nec Stoici hæc tantùm, aut

Cap. x. Platonici: ecce Triſmegiſtus. Ἀπὸ μιᾶς ψυχῆς τοῦ παντὸς πᾶσαι αἱ ψυχαί εἰσιν: *Ab vnâ Vniuerſi Animâ omnes Animæ exſiſtunt & promanant.* Ab ipsâ, inquam, Dei eſſentiâ:

Cap. xii. & clarè idem. Ὁ νοῦς οὐκ ἔστιν ἀποτετμημένος τῆς οὐσιότητος τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὥσπερ ἡπλωμένος, καθάπερ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς: *Animus, ſiue Mens, non eſt quidem abſciſſus ab eſſentia Dei, ſed quaſi diffuſus & extenſus, ſicuti Solis ſplendor.* Vult, ſicut lumen à Sole diffunditur, ſiue Solis imminutione aut noxâ; ſic Animas ab illâ magnâ, abſque eius interrimento. Diffundi autem, vt vaſculum cuiuſque capax & admiſſionale eſt. Ita Philo Iudæus:

Quòd deter. potiori inſid. Τὸν νοῦν ἀνθρώπινον εἶναι τῆς θείας καὶ εὐδαίμονος ψυχῆς ἀπόσπασμα οὐ διαιρετόν: *Mentem humanam eſſe diuinæ & beatæ Animæ particulam, ſed indiuiſibilem.* Et addit: Οὐ γὰρ τέμνεται οὐδὲν τοῦ θείου κατ' ἀπάρτησιν, ἀλλὰ μόνον ἐκτείνεται: *Non enim reuerà, quidquid diuinum eſt, ſcinditur, ſed dumtaxat protenditur ac dilatatur.* Hæc ita ſententia veterum, & verba fortaſſe ſupra ſententiam elata ac ſuperba: quid tamen eſt? Adeò diuina res Anima & præſtabilis, vt etiam in Chriſtianâ luce ac veritate fuerint, qui ſic eam honeſtarint, an dehoneſtarint? Manichæi, Priſcillianiſtæ, Marcionitæ, atque id genus erronum, *de propriâ Dei ſubſtantiâ Animam formabant.* Quidam Tertullianum eò trahunt, quia

iv. Aduerſ. Marc. cap. xxxvii. ſcripſerit, in illud Lucæ: *Reddite quæ ſunt Dei Deo.* Hominem igitur reddi iubet creatori, *in cuius imagine, & ſimilitudine, &* NOMINE, *&* MATERIA *expreſſus eſt.* Ecce, *Nomine*: ergo Deus eſt? ecce *Materiâ*: ergo è Deo? Sed nempe ſermones hi tales, ad normam aliorum reducendi atque examinandi ſunt: & altiùs aliquid, pro te natâ, interdum dicunt, non capiendum vt dicunt. Ipſe abdicat: *Intellige*, inquit, *adflatum* (ad verba Geneſeos adſpicit) *minorem* Aduerſ. Marc. ii. cap. ix.
Spiritu eſſe, etſi de Spiritu accidit: vt auraulam eius, non tamen Spiritum. nam & aura vento rarior eſſet; ſi de vento aura, non tamen ventus aura. Capit etiam imaginem Spiritus dicere flatum. Omnino ita eſt. Deus aliquid Spiritu inflauit in hominem, non ipſum; ſimilem ſibi, non ſe fecit. Atque ita Ambroſij etiam illa mitiganda: *Animæ ratio-* Lib. de Noë & arcâ, c. xxv.
nabilis ſubſtantia, diuinus Spiritus eſt. Minimè. ſed aliquid vicinum, & multum ab eo trahens. Lactantij verbis vtar, *Animam neſcio quid eſſe Deo ſimile.* Quem ipſum tamen calumnioſè, vir multa inſignis, aſpergit hac ſuſpicione * ὁμοουσίας: quia ſcripſerit: *vni-eſſentia.*
Ficto corpore, ſpirauit ei animam de vitali fonte Spiritus ſui, qui eſt perennis. Sunt verborum captendulæ: iam docui: abite. Multa hîc occulta, aut dubia, fateor: & cum Au- Epiſt. ad Optat. Mileuit. & ad de de Ciu. xiv c. vlt.
guſtino olim, *ſine periculo origo Animæ latet: hactenus tamen, vt non eam particulam Dei eſſe credamus, ſed creaturam.* Et iam vides, Stoicis *Vnde ſit Anima*: è cælo, à Deo, ipſam Deum. Elata & vana ſunt: illa modeſtiora, *cognationem nobis cum Deo eſſe*; & magis, *Dei filios eſſe.* Aliquid, inquam, diuini in nobis: & facti eius inſtar ab illo patre, atque etiam adoptati ſumus. *Ego dixi, Dij eſtis* (in Sacris) *& filij Excelſi omnes.* Quid Seneca?
Inter Deum ac bonum virum neceſſitudo eſt, De Prouid. cap. i.
& ſimilitudo. itemque: *vir bonus, vera eius progenies.* O vtilis cogitatio! Εἴ τις τῷ δόγμα- Epictet. i. Diſſer. cap. iii.
τι τούτῳ συμπαθῆσαι κατ' ἀξίαν δύναιτο, ὅτι γεγόναμεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πάντες προηγουμένως, καὶ ὁ Θεὸς πατήρ ἐστι τῶν τ' ἀνθρώπων καὶ τῶν θεῶν, οἶμαι ὅτι οὐδὲν ἀγεννὲς, οὐδὲ ταπεινὸν, ἐνθυμηθήσεται περὶ ἑαυτοῦ: *Siquis huic doctrinæ affici & inhærere pro dignitate poſſit, quòd facti à Deo omnes primariò ſimus, & ille ſit pater hominum ſimul ac Geniorum: opinor profectò, quòd nihil humile aut abiectum de ſeipſo homo cogitare aut diſponere poſſet.* Ecce cum ſi Cæſar aut Rex te adoptaſſet, quis ſupercilium tuum ferret? cùm autem Dei ſis filius, non quæ Deo digna ſunt cogitabis? Hoc faciamus, & ad optimum hunc finem non optimè ſemper dicta vertamus.

DISSERT. IX.

Ipſum itaque Animum æthereum Ignem eſſe, ſimul etiam Spiritum.

Et primam Quæſtionem iam expunximus, *Vnde eſſet*: altera excipit, *Qualis ſit*? Difficilis. Nam *habere nos Animum, cuius imperio & impellimur, & reuocamur, omnes fatebimur: Quid tamen ſit Animus ille, rector dominuſque noſtri, non magis tibi quiſquam expediet, quàm Vbi ſit*. Annæum noſtrum audis, ignorantiam profitentem? adde Tullium. *Anima ſit Animus, igniſne, neſcio: nec me pudet, vt iſtos, fateri neſcire, quod neſciam*. Tale Heraclitus, in Laërtio: * Λέγει δὲ καὶ ψυχῆς πέρι, ἐατέον. ὡς ἐκ ἂν ἐξεύροι ὁ πᾶσαν ἐπιπορευόμενος ὁδόν. οὕτω βαθὺν λόγον ἔχει: *De Animâ, omittendum. quia nemo reperiet, etiamſi omnem viam ineat: adeò profundam eam rationem eſſe*. O caliginem! ô miſeriam! illud, quo cetera noſcimus, ipſum neſcimus. Quid tamen Stoicis viſum, videamus. Seneca noſter definit: *Quid eſt aliud Animus, quàm quodammodò ſe habens Spiritus*? Quod Græcè fuiſſe arbitror, πνεῦμα πὼς ἔχον. Eſt *Spiritus*: & Latinis vox hoc inſonat, *Animæ*: παρὰ τὸν ἄνεμον, qui ventus eſt & flatus. Placuit Tertulliano hoc iſtud: & *Stoicos*, inquit, *allego, qui Spiritum dicunt Animam, penè nobiſcum: quia proxima ſunt Flatus & Spiritus*. Nam & Chriſtiani è Moſaicis libris πνοὴν, ſiue Spiritum, adfirmant: etſi πνεῦμα Auguſtinus haud velit, & diſtinguit. Eſt igitur Spiritus, ſed talis. Qualis autem? clariùs hoc Zeno & Poſidonius, in Laërtio: Πνεῦμα ἔνθερμον εἶναι τὴν ψυχήν: *Spiritum calidum, eſſe Animam*. In Stobæanis: Τὸ γὰρ συμφυὲς πνεῦμα ἡμῖν ἔνθερμον, ψυχὴν ἡγοῦνται: *Congenitum nobis calidum Spiritum, cenſent Animam*. Duo igitur in eâ, Spiritus, & Calor: quod etiam Galenus tradit: & Stoicis non aliud Animam eſſe quàm κρᾶσιν ἐν συμμετρίᾳ γιγνομένην τῆς ἀερώδους καὶ πυρώδους οὐσίας: *temperiem, cùm proportione conſtat aërea & ignea ſubſtantia*. Sanè Aërem ibi eſſe, res iis dicebat. quia hunc reciprocamus viuentes: & abſque eo nec eſt vita. Itaque Varro definiebat: *Anima eſt Aër conceptus ore, deferueſactus in pulmone, tepefactus in corde, diffuſus in corpus*. Sed tamen non eſt is propria natura aut præcipua Animæ: ſed eſt velut vehiculum, aut corpus purioris illius Ignis, quo hæc conſtat. Cicero: *Omnia veſtri* (Stoici) *Balbe, ſolent ad Igneam naturam referre, Heraclitum, opinor, ſecuti: quem ipſum non omnes interpretantur vno modo. Vos autem ita dicitis, omnem vim eſſe ignem. itaq; & animantes cùm calor defecerit, interire; & in omni naturâ rerum id viuere, id vigere, quod caleat*. Varro prorſus Stoicè: *Animalium ſemen, Ignis: qui Anima, & Mens. qui calor è cælo, quod hîc innumerabiles, & immortales ignes*. Itaque Epicharmus Ennij de Mente humanâ dicit:

*Iſtic eſt de cælo ſumptus ignis, iſque * Mentis eſt.*

Ab hac excellentiâ Cicero: *Zenoni Stoico Animus Ignis videtur*: quid Zenoni? etiam Hebræis vox, quâ *Hominem* appellant, *Ignem* norat. Eſt igitur iis Ignis, non tamen ſolus, ſed cum hac Spiritus velut veſte. Ita Triſmegiſtus appellat, etſi ſubtiliùs, & aliâ quadam diſtinctione: Ἔνδυμα εἶναι τοῦ μὲν νοῦ τὴν ψυχήν, τῆς δὲ ψυχῆς τὸ πνεῦμα: *Veſtem eſſe Mentis quidem Animam, Animæ ipſum Spiritum*. Nec plura addo, & de cæleſti iſto Igne, atque *intelligente*, è prioribus iam clara.

Nat. quæſt. VII. cap. XXIV.

1. Tuſc.

*Simili aliquo ſenſu hæc reformanda, in Græcis.

Epiſt. L.

De Animâ cap. V.

De Ciuit. XIV. cap. XXIV.

Libro, Quod animi mores ſequantur corporis temperiem.

Apud Lactant. 1 De opific. cap. XVII.

III De Nat. deor.

IV De L. L.

*Antiquè pro Mens.

1. Tuſc.

Cap. X.

DISSERT. X.

Animam à partu Stoicis venire: ſed verius nobis, à formatione fætus.

Tertia Quæſtio, *Quando eſſe incipiat*? quam tamen opportunè iamaniè, de Semine, profligaui aut affeci. Stoicis quidem à partu eſſe incipit: nec antè Homini animalis illa vita, quam Græci ζωὴν quoque vocarunt, παρὰ τὸ ζεῖν, & *à feruore* illo Ignis. Hæc docui: quid tamen Iamblichus? monſtra Stoicis affingit, ſi verè ex eo Stobæus. Οἱ δὲ Στωϊκοὶ λέγουσιν, οὐκ εὐθὺς ἐμφύεσθαι τὸν λόγον, ὕστερον δὲ συναθροίζεσθαι ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων καὶ φαντασιῶν, περὶ δεκατέσσαρα ἔτη: *Stoici dicunt, non ſtatim Rationem inſeri, verùm poſteà à ſenſibus & imaginationibus colligi, circa annum decimumquartum*. Hæc parùm fideliter adſcribi arbitror, ſi de ipſâ Ratione capis: ſi de Vſu eius perfectiore, haud negem. Obſcuratur enim in ipſâ infantiâ, & vt ſol quidam, per nubila & nubes ægrè perrumpit. Germana eorum ſententia, à partu inſinuari. Tangit, & ſpernit Lactantius: *Anima* (inquit contra Varronis definitionem) *non eſt aër ore conceptus: quia multò prius gignitur Anima, quàm concipi Aër ore poſſit. Non enim* POST PARTVM *inſinuatur in corpus, vt quibuſdam philoſophis* (nempe Stoicis) *videtur, ſed poſt conceptum protinus, cùm fætum in vtero neceſſitas diuina* FORMAVIT. Vides illam poni & reiici; aliam ſuppo-

In Phyſic.

De opif. cap. XVII.

ſupponi, quam probam cenſet, *poſt conceptum inſinuari:* quando? cùm *fœtum Deus formauit.* Optimè. & Theologi noſtri ſic hodie cenſent, formatis principalibus membris, hepate, corde, cerebro, domicilium iam Animæ rationali aptum eſſe, & in id venire. Hieronymus: *Figurato corpore, ſtatim creari & immitti.* Creari: ita, à Deo: & exemplo Angelorum, de nihilo. In Ruffini verbis, quem ille ſanctus vir oppugnat, lego pluſculas ſententias, compendio recitatas. *De Animâ, fateor me apud quamplurimos tractatorum diuerſa legiſſe. Legi quoſdam, dicentes quòd pariter cum corpore, per humani corporis traducem, etiam animæ diffundantur, quod puto inter Latinos Tertullianum ſenſiſſe, vel Lactantium, fortaßis & nonnullos alios. Alij aſſerunt, quòd formatis in vtero corporibus, Deus cottidie faciat Animas & infundat. Alij factas iam olim, id eſt tunc cùm omnia creauit Deus ex nihilo, nunc eas iudicio ſuo naſci diſpenſet in corpore. Hoc ſentit & Origenes, & nonnulli Græcorum. Ego verò cùm hæc ſingula legerim, Deo teſte dico, quia vſque ad præſens certi & definiti aliquid de hac quæſtione non teneo.* Præmittit de traduce Animâ: & Lactantium ibi numerat, falsò. Liquet ex loco, quem adduxi: & magis ex iſto: *Vtrùm anima ex patre, an ex matre, an verò ex vtroque generetur? ſed ego de meo iure, ab ancipiti vindico: nihil enim ex his tribus verum eſt. Corpus ex corporibus naſci poteſt, quoniam confertur aliquid ex vtroque: de Animis Anima non poteſt, quia ex re tenui & incomprehenſibili nihil poteſt decedere. Itaque* SERENDARVM *Animarum ratio* VNI AC SOLI DEO *ſubiacet.*

Aduerſ. Ruf. apol. II.

Ibid.

De opif. cap. XIX.

Denique cæleſti ſumus omnes ſemine oriundi,
Omnibus ille idem pater eſt:

vt ait Lucretius. Nam de mortalibus non poteſt quidquã niſi mortale generari. Falsò igitur Lactantius accenſetur: de Tertulliano, nimis verum. & licebat, Pompeium, Apollinarem, alios addere, ac verbis Hieronymi, *maximam partem Occidentalium.* Claudamus, cum eodem Lactantio: *Non à parentibus dari Animas, ſed ab vno eodemque omnium Deo Patre, qui legem rationemque naſcendi* TENET SOLVS, *ſiquidem ſolus efficit.*

DISSERT. XI.

Eam longæuam, non Æternam iiſdem: neq; omnes etiam, & trepidè aut ambiguè loqui.

At nos etiam in tenebris iſtis pergamus, vt ſic dicam, micare. Quarta enim Quæſtio, *Quamdiu ſit?* digna quæ tractetur: atque vtinam Stoici in capitali iſtâ re veraces & recti. Tangunt tamen, & diuturnas animas faciunt, ſi non immortales. Diuturnas. & ideò concepit verba Seneca, *Quamdiu ſint?* Non rogat, an ſemper ſint poſt fatum; an non ſint ἁπλῶς: ſed *quamdiu.* Hoc ita obſcurè Laërtius: Τὴν ψυχὴν μετὰ θάνατον ἐπιμένειν· φθαρτὴν δὲ εἶναι: *Animam à morte permanere: mortalem tamen eſſe.* Noſter Seneca ambiguè ſæpè hîc loquitur, & aliquando ad æternitatem accedit, recedit. Accedit. vt: *Cogitemus ergo, citò nos eò peruenturos, quò illum* (mortuum) *perueniſſe mæremus. Et fortaſſe (ſi modò ſapientum vera fama eſt, recipitque nos locus aliquis) quem putamus periſſe, præmiſſus eſt.* Iterùm: *Dies iſte, quem tamquam extremum reformidas, æterni natalis eſt.* Alibi: *Animus æternitatis ſuæ memor, in omne quod fuit, futurumque eſt omnibus ſeculis, vadit.* Plura talia notes: ſed & in quibus recedit. vt: *At ego mortem diu expertus ſum. Quando? antequam naſcerer: Mors eſt, non eſſe: id quale ſit, iam ſcio. Hoc erit poſt me, quod ante me fuit.* Palàm ſentit, quod Plinius: *Omnibus à ſupremo die eadem, quæ ante primum: nec magis à morte ſenſus vllus, aut corpori, aut Animæ, quàm ante natalem.* Quem ſunt qui hoc argumento Epicureum faciunt: vanè. Quidni enim & Seneca talis ſit? nam ille iterùm: *Mors nos in illam tranquillitatem, in quâ antequam naſceremur iacuimus, reponit.* Euripides hæc ipſa:

In Zenone.

Epiſtolâ LXIII.

Epiſt. CII.

Lib. VII. cap. LV.

Ad Marc. cap. XIX.

Τὸ μὴ γενέσθαι τῷ θανεῖν ἴσον λέγω: Troadib.

Non eſſe natum, & mortuum eſſe, idem puto.

Denique alibi Seneca conqueritur, *Æternitatem animorum promitti magis à magnis viris, quàm probari.* Audis dicentem, negantem, dubitantem? Omnia tamen in eamdem viam ſententiæ veniunt, à me dictæ, à Cicerone adfirmandæ. *Stoici*, inquit, *vſuram nobis largiuntur, tamquam cornicibus: diu manſuros aiunt Animos, ſemper negant.* Quamdiu igitur? ad Ecpyroſin illam, ſiue Conflagrationem: cùm omnia reſoluuntur, & ad initia ſua reuertuntur. Animę igitur tunc omnes iterùm ad Mundi Animam, id eſt ad Iouem: quâ mente Æternæ aliquando dicuntur. Seneca Cordum loquentem inducit, mortuum & inter Heroas: *Nos quoque felices Animæ, & æterna ſortitæ, cùm Deo viſum erit iterùm iſta moliri, labentibus cunctis, & ipſi parua ruinæ ingentis acceſſio, in antiqua elementa vertemur.* Tale in Epicteto: *Deus*, inquit, *cùm neceſſaria tibi eripit, victum, veſtem,*

I. Tuſcul.

Conſol. ad Marc. cap. VII.

III. Diſſer. cap. XIII.

veſtem, ſenſus iſtos, receptui nempe canit, ianuam aperit, & venire te iubet. Ποῖ; εἰς οὐδὲν δεινὸν, ἀλλ' ὅθεν ἐγένου, εἰς τὰ φίλα καὶ συγγενῆ, εἰς τὰ στοιχεῖα: *Quò? non ad aliquid graue, ſed ad illa è quibus ortus es, ad amica &* COGNATA, *ad elementa.* Cognata illa & amica, intelligit maximè aſtra. Et ſanè rarus ipſe Epictetus eſt, aliàs ſublimis, in immortalitate aut & * longæuitate animorum adſtruendâ? quid adſtruendâ? vix tangendâ. Nimirum inter Stoicos ipſos controuerſa ea res, nec conſenſu recepta. Panætius, apud Ciceronem, *interire Animas* arbitratur: & Laërtius aliam etiam ſententiæ diuiſionem oſtendit. Κλεάνθης μὲν, inquit, πάσας ἐπιδιαμένειν φασὶ, μέχρις ἐκπυρώσεως. Χρύσιππος δὲ τὰς τῶν σοφῶν μόνων: *Cleanthes omnes permanere ait, vſque ad conflagrationem Mundi; Chryſippus, ſolas Sapientum.* Et Seneca, in verbis ſuprà, eò inclinare videtur (ad Chryſippum dico) cùm ſcribit, *felices Animas æterna ſortitas*: non igitur omnes. Tacitus apertiùs: *Si, vt ſapientibus placet, non cum corpore extinguuntur magnæ Animæ.* Nota magnas: minutæ igitur & fatuæ pereunt, aut non diu manent. Palàm ita Numenius, in Euſebio, de noſtris: Τὴν δὲ ψυχὴν γεννητήν τε, καὶ φθαρτήν. οὐκ εὐθὺς δὲ τοῦ σώματος ἀπαλλαγεῖσαν φθείρεσθαι, ἀλλ' ἐπιμένειν πολλοὺς χρόνους καθ' ἑαυτήν. τὴν μὲν τῶν σπουδαίων, μέχρι τῆς εἰς πῦρ ἀναλύσεως τῶν πάντων. τὴν δὲ ἀφρόνων, πρὸς ποσούς τινας χρόνους: *Animam natam, & mortalem eſſe. non ſtatim tamen interire, ſed manere apud ſeipſam. Sapientum quidem, vſque ad conflagrationem omnium: ſtultorum, ad breue aliquod tempus.* Imò verò genere quodam fati exſtinguuntur etiam meliores: puta, ſi pondere aut mole magnâ, vnà cum corpore obruuntur. Seneca: *Quid intereſt, vtrùm ſuper aliquem vigiliarum ruat, an mons, an turris? Erunt tamen qui hanc ruinam magis timeant, quamuis vtraque æquè mortifera ſit. Nunc me putas de Stoicis dicere, qui exiſtimant animam hominis magno pondere extriti, permeare non poſſe, & ſtatim ſpargi, quia non fuerit illi exitus liber.* Mira ſententia, ſed cui origo & firmamentum à ſcito, quòd Anima ſit corpus: itaque pati eadem, quæ corpus, & affligi, ac diſſipari, ſolui. Alibi ſuper hac ſententiâ legere haud nunc memini: niſi in Statio, qui doctè (vt multa) verſibus inſerüit, iſtis.

1. Tuſcul. (margin, beside "ſu recepta")

In Agricolâ. (margin, beside "Tacitus apertiùs")

Epiſt. LVII. (margin, beside "tur. Seneca")

Thebaid. VI.

> —— *latet intus, monte ſoluto*
> *Obrutus, ac penitus fractum obductùmque cadauer*
> *Indignantem Animam propriis non reddidit aſtris.*

Loquitur de auri ſcrutatore, qui terras & colles ſubit, eaúmque ſubito lapſu obruitur: nec animam poteſt ad ſidera emittere, preſſam ſic & obtritam. Veteres & noui Scholiaſtæ ſilent. An non ſimile autem in Aquis, vbi profundo merſantur? Seruius dicat in Virgilium: cùm inſtante naufragio, *Ingemit Æneas: non propter mortem,* inquit, *ſed propter mortis genus. graue eſt enim, ſecundùm Homerum, perire naufragio, quia Anima eſt ignea, & exſtingui videtur in mari.* Quod idem Syneſius notat, & Homeri verſum adducit: 1. Æn.

Αἴας δ' ἐξαπόλωλεν, ἐπεὶ πίεν ἁλμυρὸν ὕδωρ: III. Epiſt.

Aiax diſperiit, poſtquam bibit æquoris vndam. Quaſi planè ab Animâ etiam periiſſet: argumento tamen parùm firmo. Seneca ipſe eódem adſpexiſſe videtur, vbi ſæuitiam Caij exagitat, qui morituris os pannis conſciſſis farciebat: *Quæ iſta ſæuitia,* inquit, *eſt? liceat vltimum ſpiritum tradere* (ſic lego:) *da exituræ Animæ locum.* Sed populariter ea dicuntur: ipſe diuerſum ſentit, & Stoicos adeò ſuos hîc damnat. Nam relatâ ſententiâ illâ, de Obtritione, addit: *Qui hoc dicunt, videntur mihi errare. Quemadmodum flamma non poteſt opprimi: nam circa id diffugit, quo vrgetur: quemadmodum aër verbere aut ictu non læditur, nec ſcinditur quidem: ſic Animus, qui ex tenuiſſimo conſtat, deprehendi non poteſt, nec intra corpus affligi: ſed beneficio ſubtilitatis ſuæ, per ipſa quibus affligitur, erumpit.* Hæc veriora, quàm priores illæ * ληρώσεις. Sed heus, incidit malè omiſſum, ex Dionyſio Halicarnaſſæo: quem, vel hoc argumento, Stoæ vindicabo. Ait ſuper eo ſcito, in ſuâ perſonâ, vbi de Marcio Coriolano infeliciter exſtincto: *Si igitur ſoluta corpore Anima etiam interit, haud video quomodo beatos dicam, qui nullo ex Virtute fructu, ob ipſam etiam pereunt.* Tum addit membrum alterum: Εἰ δὲ ἄφθαρτοι μέχρι τοῦ παντὸς τυγχάνουσιν αἱ ψυχαὶ ἡμῶν οὖσαι, καθάπερ οἴονταί τινες, ἢ χρόνον μετὰ τὴν ἀπαλλαγήν τινα τῶν σωμάτων, ἐνδιαμένουσι, μήκιστον μὲν αἱ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἐλάχιστον δὲ αἱ τῶν κακῶν, ἀρκοῦσα τιμὴ φανεῖτ' ἂν τοῖς ἀρετὴν ἀσκοῦσι: *Sin autem incorruptibiles in perpetuum Animæ, vt quidam cenſent; aut tempus aliquod, poſt ſolutionem corporum, permanent: longiſſimum quidem, bonorum virorum; breuiſſimum, malorum: ſufficiens honos habeatur Virtutis cultoribus.* Stoicis igitur manet ſic Anima; vbi, & quid faciat, mox docebo.

II. De Ira, cap. XIX. (margin, beside "ſæuitia, inquit, eſt?")

Epiſt. LVII. (margin, beside "illâ, de Obtritione")

* Inepta, deliria.

Lib. VIII. (margin, beside "ter exſtincto")

DIS-

DISSERT. XII.

De migratione Animarum in corpora. Plures ita ſenſiſſe, non tamen Stoicos.

NAM Senecæ ordinem inſiſto, & Quæſtio quinta excipit, *An aliundè aliò tranſeat, & domicilium mutet?* Si manet, inquit: an ſi fortè, cum Pythagoricis, de corpore in corpus migrat? Eodem ſenſu quæ-
Epiſt. LXV. rit alibi: *Ego neſciam, vnde deſcenderim? ſemel hæc mihi videnda ſint, an ſæpè?* Sæpè enim; ſi reditus eſt, & vt Tertullianus appellat, *recidiuatus animarum*. Et Pythagoréos, imò & Platonicos ſic ſenſiſſe, decantatum eſt: an & Stoicos addam? Volunt
Lib. III. cap. XVIII. aliqui veterum. vt Lactantius: *Supereſſe Animas poſt mortem, Pythagorici & Stoici dixerunt: eaſque non naſci, ſed inſinuari in corpora, & de aliis in alia migrare.* Item Damaſce-
De Hæreſ. nus: *Stoici corpus occidere, animum à corpore in corpus migrare volunt.* Tamen hæc aſſertio mihi anceps, & apud idoneos auctores tale nihil, imò contrà, lego. Nam Animæ illis ad cęlos abeunt, & ſociantur aſtris, mox videndum. De remigratione, nuſquam verbum: niſi ſi hoc intelligunt, ex eâdem Vniuerſi Animâ iterùm alias Animas fieri, & ſic orbe quodam immitti: imò eaſdem etiam, poſt Mundi innouationem. Sed longè hæc ab illâ Pythagoricâ μετεμψυχώσει: quæ eſt de corpore in corpus tranſitio, & cur non Latinè *Tranſanimatio?* De quâ & Platonici multa, vulgata aut obuia: quid veteres noſtri Galli? in eodem ſenſu fuerunt. An à Pythagorâ Druides hauſerint, neſcio; an potiùs
Clem. I. Strom. ipſe ab illis: nam auctores habeo, *Gallos eum audiſſe & Brachmanas.* Gallorum qui-
Lib. VI. dem hoc dogma. Cæſar: *Non interire Animas, ſed ab aliis poſt mortem tranſire ad alios.* Lucanus ad ipſos Druidas:

Lib. I. *— vobis auctoribus, vmbræ*
Non tacitas Erebi ſedes, Ditiſque profundi
Pallida regna petunt: regit idem ſpiritus artus
Orbe alio, longæ, canitis ſi cognita, vitæ.

In Celtico. Sed & Germanis adſcribit Appianus: Τὸ ἦθος ἄγριοι, καὶ τὴν τόλμαν θρασύτατοι, καὶ θανάτου καταφρονηταί, δι' ἐλπίδα ἀναβιώσεως: *Moribus feri, audaciâ promptiſſimi ſunt, & mortis contemptores, ob ſpem ſecundæ iterùm vitæ.* Iulianus Cæ-
In Cæſaribus. ſar, etiam Getis: quibus *Xamolxim, qui apud eos colitur, hanc opinionem inſeuiſſe* ſcribit. Itaque iidem vitæ prodigi, οὐκ ἀποθνήσκειν, ἀλλὰ μετοικίζεσθαι νομίζοντες: *non mori, ſed migrare ſe exiſtimantes.* Simile nouelli aliquot Indi. Quin Iudæi poſteriores hoc errore perfuſi: quod Iuſtinus Martyr notat, & Thalmudiſtæ In Dialogo.
profitentur. A quâ cauſſâ in Sacris noſtris libris opinatu ſcribuntur, *Chriſtum eſſe aut Ieremiam, aut Eliam.* Ipſi Chriſtiani aliqui ſic dementiuerunt, Carpocrates, & Origenes: etſi iſte magis ad Platonicos aſcenſus, & deſcenſus, iuit. Sed ne Stoica omittamus, ad illa eamus.

DISSERT. XIII.

Animam corpus Stoicis eſſe, itemq; Tertulliano.

QVAEREBAT enim ſexto loco: Seneca, *Vtrùm corpus ſit, an non ſit?* Omnino eſt ipſi, & Stoicis: eſt enim Spiritus. Laërtius: Ψυχὴν πνεῦμα εἶναι, διὸ καὶ σῶμα εἶναι: *Animam Spiritum, ergo & corpus eſſe.* Sed, vt
Chryſippus ait, ἀραιότερον καὶ λεπτομερέστερον; Apud Plut. De Pugna.
rariore & tenuiore filo: adeò vt præ ipſâ tenuitate (Tertulliani verba) *de fide corporalitatis periclitetur.* Eſt tamen. & ipſe ille doctus Afer (in multis Stoicus) ita non ſentit ſolùm, ſed prodit & propugnat. Ipſum, ſi vis, vide, & Stoicorum (eos nominatim allegat) expoſita argumenta. Hoc ita ſoli Stoici & Epicuréi, præter auctores veterum ſectarum, quibus incorporea viſa: etiam Pythagoræ, vt Plutarchus ait, etſi diſcipuli eius,
qui *Aëreum aliquid* ſtatuebant, corpus fece- Plutarch. IV. De
runt. Non tamen omnes: & *Sextus pater ac* Plac. c. II. & III.
filius (Senecæ laudati, & Italicæ illius ſectæ) *hanc ſuper omni Animâ tulére ſententiam: Incorporalis, inquiunt, omnis eſt Anima, & illocalis atque indeprehenſa vis quædam, quæ ſine ſpatio capax, corpus haurit & continet.* Iſta in
Claudiano Mamerto legas, qui tres de Lib. II. cap. IX.
Animæ ſtatu libros ſcripſit, dici non poteſt, quàm erudiros, eleganres, & ſubtiles. Veteres omnes in hoc tractatu æquat, aut vincit. Et eſt reuerà incorporea Anima: ac Stoicos iamolim refutauit Plotinus, in ſcripto: Ὅτι οὐ δύναται σωματικὴ εἶναι ἡ ψυχή: *Quòd non poſſit corporea eſſe Anima:* cuius excerpta pluſcula in Euſebio habes. At dices. Si corpus Stoicis, quâ figurâ igitur aut circumſcriptione? Per ſe quidem ſphæricâ, opinor, quæ Mundi eſt, & aſtrorum: atque ipſa delibata ex aſtris. In corpore autem, figuram ſcilicet eius ſequitur, cuius membra omnia implet. Ideò Tertullianus vniuersè Humanam ei formam adſignat:
Effigiem, inquiens, *Animæ non aliam, præter* De Animâ
humanam; & quidem eius corporis, quod vnuſquiſque circumtulit. Nota, circumtulit: ergo cap. IX.

& poſt mortem talis. Cauſſam etiam addit: *Recogita enim cùm Deus ſufflaſſet in faciem hominis flatum vitæ; totum vtique per faciem ſtatim flatum illum in interiora tranſmiſſum, ſimulque diuinâ aſpiratione denſatum, omni intus lineâ expreſſum eſſe, quam denſatus impleuerat, & velut in formâ gelaſſe. Inde igitur & corpulentia Animæ ex denſatione ſolidata eſt, & effigies expreſſione formata.* Quod ad cauſſam; tota eſt Stoica, & frigus, gelationem, denſationem miſcet, corporeæ Animæ formandæ, & efformandæ.

DISSERT. XIV.

Vbi Anima ſeparata? & quid agat? In Lunæ orbe, aut circa eſſe, ac contemplari.

** Lib II. Diſſer. IV.* SED illa è * ſuperioribus lucem ſuam, ſi attendiſti, habent: ſi non, actum non ago, & æſtu iſto diſputationum euoluere me pergo. Erat enim ſeptima, *Quid facturus ſit Animus, cùm per nos facere aliquid deſierit?* Sententia eſt, Quid faciet Animus, ſolutus & à nobis liber? Duo hîc videnda: & Vbi ſit, & Quâ ſorte aut occupatione. Vbi? quærit hoc ipſum alibi Seneca, & auet *Epiſt. LXV.* diſcere: *Neſciam quò hinc iturus ſim? quæ ſedes exſpectet Animam ſolutam legibus ſeruitutis humanæ?* Dicam ego hoc tibi, è patris tui *Suaſor. VI.* libris? Apud eum Arellius Fuſcus: *Animus diuinâ origine hauſtus, cui nec ſenectus vlla, nec mors, oneroſi corporis vinculis exſolutus, ad ſedes ſuas & cognata ſidera recurrit.* Dicam è *De Tranquill. c. XI.* tuis? *Reuerti eò vnde veneris, quid graue eſt?* Atqui venimus (antè doctum) è cælo. Ideò Manilius:

An dubium eſt, habitare Deum ſub pectore noſtro,
In cælumque redire Animas, cæloque venire?

Tamen diſtinctiùs paullò hoc dicendum eſt, ex Stoicorum ſcitis: quæ Tertullianus *De Animâ, cap. LIV.* propagauit. *Apud Platonem*, inquit, *in Ætherem ſublimantur Animæ ſapientes; apud Arium, in Aërem; apud Stoicos, ſub Lunam* Vide. Plato altiùs tollit in ipſum Ætherem, & inter ſidera locat: Stoici, modeſtiùs, iuxta illum, & proximè à Lunâ. Ergo cum Ario, in Aëre, ſed ſupremo. Iterùm Tertullianus: *In Æthere dormitio noſtra, cum Platone; aut circa Lunam, cum Endymionibus Stoicorum.* Ridet ſcitè. ſed etiam Cicero hanc *I. Tuſcul.* ſententiam expreſſit, vt Stoicam: *Neceſſe eſt Animus, quo nihil eſt velocius, ita feratur, vt penetret & diuidat omne cælum hoc, in quo nubes, imbres ventiq; coguntur. quam regionem cùm ſuperauit Animus, naturamque ſui ſimilem contigit, & agnouit: iunctus ex animâ tenui, & ex ardore Solis temperato, ignibus inſiſtit, & finem altiùs efferendi ſe facit. Cùm enim ſui ſimilem & leuitatem & calorem adeptus eſt, tamquam paribus examinatus ponderibus, nullam in partem mouetur: eaque ei demum naturalis eſt ſedes, cùm ad ſui ſimile penetrauit. in quo nullâ re egens, aletur & ſuſtentabitur iiſdem rebus, quibus aſtra ſuſtentantur & aluntur.* Palàm dicit, regionem turbidam Aëris permeare, in ſuperiore ſiſtere, cùm naturæ ſimili, id eſt Ætheri (cuius à Lunâ initium) appropinquat, aut eſt mixtus. Lucanus pariter:

Quodque patet terras inter, cælique meatus, *Lib. IX.*
Semidei manes habitant: quos ignea Virtus
Innocuos vitâ, patientes AETHERIS IMI
Fecit, & æternos Animam collegit in orbes.

In *Æthere imo* ponit, circa Lunam: nec omnes, ſed virtute præſtantes. Plinius ab hac mente: *Sed & tu pater Traiane, ſi non ſidera,* *In Paneg.* *proximam tamen ſideribus obtines ſedem.* Adulatio Principes ipſos, ſed conſecratos, ſuperiori cælo, & inter Deos, aſſerebat: at tu, inquit, principis noſtri pater, inter Heroas agis & Sapientum animas, iuxta ſidera, & in aëre illo ſupremo: aut & ipſo Æthere, ſed imo. Ab hac mente fortaſſe, quòd Lunæ populos ſuos quidam etiam è Stoicis dabant: de quo * antè memini dixiſſe. Sed ** Lib. II. ſuprà Diſſert. XII.* obſerua, de Sapientum Animis hæc dici tantùm: de ſtultorum & rudium, alia ſententia eſt, quam Tertulliano item ferimus acceptam. Nam cùm in prioribus verbis edidiſſet, *Sapientes Animas* ad Lunam euehi: addit: *Quos quidem* (Stoicos) miror, quòd *Imprudentes Animas circa terram proſternant, cùm illas à Sapientibus, multò ſuperioribus, erudiri affirment.* Dogma igitur. Sapientum attolli, vulgarium verſari & volui circa terram; donec ab illis Sapientibus edoctæ, & vitiis purgatæ, item ſubuolarent. Non alibi legi, de Stoicis quidem: etſi Platonis ſimiles aſcenſus & gradus ſcio, ſed non cum hac diſciplinâ. Quam idem ille Afer naſo ſuſpendit: & *Vbi*, inquit, *erit Scholæ regio, in tantâ diſtantiâ diuerſorũ? quâ ratione diſcipulæ ad magiſtras conuentabunt, tanto diſcrimine inuicem abſtractæ? Quis autem illis poſthumæ eruditionis vſus ac fructus, iamiam conflagratione perituris?* In Senecâ noſtro hęc diſcrimina non ſic reperio: vnum locum, vbi leuiter tangit. Ait ad Marciam: *Integer* *Cap. XXV.* *ille, nihilque in terris relinquens*, PAVLLVMQVE SVPRA NOS COMMORATVS, DVM

EX-

EXPVRGAT INHAERENTIA *vitia, ſitumque omnis mortalis æui excutit, deinde ad* EXCELSA *ſublatus, inter fœlices currit Animas: excipitque illum cætus ſacer, Scipiones, Catonesque. Pater tuus* (Cremutius Cordus) *Marcia, illic nepotem ſuum applicat ſibi, & VICINORVM SIDERVM meatus docet.* Examinata enim huc faciunt: & purgari in imo aëre, (quippe adhuc adoleſcentem, nec plenæ Sapientiæ) filium oſtendit: tum aſcendere, & *vicinum ſideribus* (non inter ipſa) fieri ac ferri. Alibi non ſic exactè, & Diis ipſis miſcere videatur. Vt in epiſtolâ quadam: *Cùm venerit dies ille, qui mixtum hoc diuini humaníque ſecernat; corpus hoc vbi inueni relinquam, ipſe me* DIIS *reddam.* Iterumque alibi, indefinitè vel ambiguè, quod ad locum: (Ad Polyb. c. XXVIII.) *Fruitur nunc* (frater tuus mortuus) *aperto & libero cælo, ex humili atque depreſſo in eum emicuit locum,* QVISQVIS ILLE EST, *qui ſolutas vinculis Animas beato recipit ſinu: & nunc liberè vagatur, & omnia rerum Naturæ bona, cum ſummâ voluptate, perſpicit.* Vbi poſtremis etiam verbis vides, quid cenſuerint egiſſe Animas, ſic in excelſo ſitas. Nimirum contemplatione (ſuauiſſimo paſtu Animorum) ſe occupaſſe & oblectaſſe; ac ſupera ex vicino, & ima ex alto, luſtraſſe ac peruidiſſe. Itaque *in arcana Naturæ penetrat* (vt Seneca alibi) (Ad Marciam, cap. XXV.) *& ſcrutatur cæleſtium cauſſas, & in profunda terrarum permittere aciem iuuat.* Sed ibidem profectò, *ſideribus intermiſcet,* & in *cæleſti arce* collocat, ſicut & in epiſtolâ CII. extremâ: quod Plaronicum magis, quàm Sroicum ſciro. Nam illi pandebant ipſum Æthera ſapientibus: & in viâ adeò lacteâ collocabant. Sed & hi ſua diſcrimina ſedium habebant, & quaſdam magis imas: non noſtro inſtituto nunc referendas. Plutarchus, *De facie in orbe Lunæ,* ſub finem; Macrobius in Scipionis Somnium, Stobæanæ vtræque Eclogæ, & ipſe Plato, vbertim ſuppeditabunt cupienti. Abſolui hoc Septimum ſpatium, pergo. AVD. Imò ſiſte, & hoc addoce. Sapientum ſi in felicibus altisque locis: quid Inſipientium, nihil iis pœnæ ac mulctæ? Si ſuperi, nulli inferi ſunt? LIPS. Iam dixi, purgari, & erudiri: ſed de Incipientibus aut bonæ ſpei & profectus hoc acceperim: de peſſimis, quæ ratio eſt? Pereant, aut certè vapulent. Tertullianus, de Stoicis: (Cap. LIV.) *Reliquas Animas* (non eruditas, aut erudiendas) *ad inferos deiiciunt.* Lactantius: (Lib. VII. cap. VII.) *Eſſe inferos Zeno Stoicus docuit, & ſedes piorum ab impiis eſſe diſcretas: & illos quidem, quietas ac delectabiles incolere regiones; hos verò luere pœnas in tenebroſis locis, atque in cæni voraginibus horrendis.* Seneca noſter aliquid tangit: *Cùm de Animarum immortalitate loquimur, non leue momentum apud nos habet Conſenſus hominum, aut timentium inferos, aut colentium. Vtor hac perſuaſione publicâ.* (Epiſtolâ CXVII.) Publicâ, ſed non propriâ tamen: & ipſe abdicat ac ſpernit. Vt ad Marciam: *Illa quæ nobis inferos faciunt terribiles, fabula eſt.* (Cap. XIX.) *Nullas ſcimus imminere mortuis tenebras, nec carcerem, nec flumina flagrantia igne, nec obliuionis amnem, nec tribunalia, nec reos. Luſerunt iſta poëtæ, & vanis nos agitauere terroribus. Mors omnium dolorum & ſolutio eſt, & finis: vltra quam mala noſtra non exeunt.* Idem Epictetus: *Nullus Orcus eſt, nullus Acheron,* (III. Diſſert. cap. XIII.) *nullus Cocytus, nullus Pyriphlegethon, ſed omnia plena ſunt Deorum & Geniorum.* At cùm iſti ſic negant, imò pernegant; an diſſentiunt igitur à capite ſuo Zenone? Non arbitror: neque Zenonem aliud ſenſiſſe, quàm circa terram in cæno & ſordibus volutari, contrarium naturæ igneæ, atque hos infectos eſſe. Lactantij verba inſpecta hoc dicent. Tamen mirum, & nobis notandum eſt, pleroſque omnes veterum, imò pleraſque omnes gentium, aliquid de Inferis ſcriptione, aut opinatione, libaſſe. Triſmegiſtus apertè, in his quæ exſtant, inſperſit: & de eo Tertullianus. *Mercurius Ægyptius dicit, Animam digreſſam à corpore, non refundi in Animam vniuerſi, ſed manere determinatam, vti rationem, inquit, patri reddat eorum, quæ in corpore geſſerit.* (Cap. X. & in Stobæanis.) Platonem omitto: res nota eſt: Indos & Brachmanas illi addo, quos Strabo ſcribit eadem ferè Platoni, περί τε ἀφθαρσίας ψυχῆς, καὶ τῶν καθ᾽ ᾅδου κρίσεων, *de immortalitate Animæ, & de iudiciis apud inferos,* ſenſiſſe. (Lib. XIV.) Et verè Empiricus, *De inferis, ſicut de Diis, omnes homines habere communem notionem.*

DISSERT. XV.

De Reminiſcentiâ Animæ, aut Memoriâ, cùm à Corpore abiuit.

METAM video, imò iam tango. & vltima quæſtio, *An obliuiſcatur priorum, & illic noſſe ſe incipiat, poſtquam de corpore abductus in ſublime ſeceſſit?* Nihil hîc de Reminiſcentiâ Platonis, quæ in terris locum habet: ſed dubitatio eſt de ſublimi iam

Animâ: an illic memoriam priorum habeat; an in ſe acquieſcat, oblita priorum? Definitè ſuper eâ re nihil reperi: in Senecâ tamen, ad Marciam, *agnitio aliorum* ponitur, & quòd *cœtus ſacer, Scipiones, Catonesque, Cremutium excipient; ipſe ſuum nepotem.* Sed idem alibi, eadem omnia fore *quæ ante Natalem*, non ſemel dixit: ergo ignorantia aut obliuio vilium iſtarum rerum, & cura ac meditatio meliorum. Teſtimonia igitur ambigua ſunt, aut deficiunt: rationem ſi vides, credam pro aiente parte eſſe, id eſt, reminiſci & ſcire. Si enim ab Animâ mundi hûc auulſæ venerunt, atque ea omniſcia; retinent in ipſo corpore notiones eas & ſcintillas: atque ita Plato μαθήσεις ἀναμνήσεις haud abſurdè dixit: *Diſcentias* (cum Tertulliano vetram) *reminiſcentias eſſe.* Quídni igitur eadem diuinitas & ſcientia poſt corpus? Nec facit, ſi viles eutas dicas: cogitant talia, non iam curant, & ſuis quæque pretiis pendunt. Ad ſummam, Stoicos non alienos ab hac ſententiâ fuiſſe, Iulius Firmicus mihi adſuadet, fidus eorum aſſecla & ſatelles. *Animus*, inquit, *ſuæ originis ac ſeminis conſtantiam retinens, omnia quæ difficilia atque ardua putantur, facilè diuinæ mentis inueſtigatione conſequitur. Quis in cælo iter maris vidit? quis attritu lapidum ſcintillam latentis ignis excuſſit? quis poteſtates cognouit herbarum? cui ſe tota natura Diuinitatis oſtendit, & prodidit, niſi Animo, qui ex cæleſti eſt igne profectus? Ipſe computos tradidit, ipſe Solis ac Lunæ, ac ſtellarum curſus, regreſſus, ſtationes, ſocietates, augmenta, ortus occaſusque monſtrauit: & in fragilitate terreni corporis conſtitutus, breui maieſtatis ſuæ* RECORDATIONE, *hæc omnia vt traderet*, NON DIDICIT, SED AGNOVIT. Vides Platonica hæc eſſe: nec ego video quid (poſito illo principio originis) poſſit obduci. Meminiſſe igitur priorum concludamus, & ſine ſenſuum aut inſtrumentorum operâ ſcire. Dionyſius Halicarnaſſeus etiam curare nos & noſtra Animas facit, atque adeò vota ſuſcipere pro nobis. Εἴ τις ἄρα τὰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς, ἀπολυθείσας τοῦ σώματος, ὑποδέξεται τόπος, οὐχ ὁ καταχθόνιος καὶ ἀφεγγὴς ὑποδέξεται τὴν ἐμήν, οὐδὲ τὸ λεγόμενον τῆς λήθης πεδίον, ἀλλ' ὁ μετάρσιος καὶ καθαρὸς αἰθήρ, ἐν ᾧ τοὺς ἐκ θεῶν φύντας οἰκεῖν λόγος. οἷς ἐξαγγέλλουσα τὸ σὸν εὐσεβὲς, καὶ τὰς σὰς χάριτας, αἷς αὐτὴν ἐκόσμησας, ἀεί τινας αἰτήσεταί σοι παρὰ θεῶν ἀμοιβὰς καλάς: *Siquis locus Animas corpore ſolutas excipiat; non ille ſubterraneus aut caliginoſus meam capiet, nec Obliuionis qui dicitur campus, ſed ille ſublimis & purus Æther, in quo Deorum filios & Heroas ponunt. quibus illa pietatem tuam renunciabit, & gratiam ſibi honoremque habitum, proque iis ſemper à Diis petet mercedem tibi, & præclara præmia.* Quæ poſtrema, quis abnuet ad ſcita religionis noſtræ eſſe? Nec vltrà inſiſto, quia Senecæ hæc alibi intacta.

Cap.xxv. [ad Marciam]

De Anima cap.xxiii. [Tertullianus]

Lib.1. Aſtron. [Firmicus]

DISSERT. XVI.

Diuiſio Animæ Varronis, & ea breuiter explicata.

FINIVI etiam Quæſtiones ſuper Animo, quas ipſe propoſuit: alia pauca, magis illuſtrando, dicam. Animus etſi vniforme quid & ſimplex eſt, tamen *Partes* (ſic Stoici & Platonici appellant;) ſiue *Facultates* (δυνάμεις Ariſtoteli;) ſiue, vt ſcitè Varro (quid autem ille non ſcitè?) *Gradus* diſtinctos quoſdam habet. Hos alij atq; alij aliter diuidunt: Varro hoc modo. Digna enim verba eius dati, quę Hipponis antiſtes libris ſuis conſignauit, & conſeruauit. *Varro in libris, de Diis, ſelectis, tres eſſe affirmat Animæ Gradus, in omni vniuerſaque Naturâ. Vnum, qui omnes partes corporis, quæ viuunt, tranſit: & non habet Senſum, ſed tantùm ad Viuendum* valitudinem. Hanc vim in noſtro corpore permanare dicit ad oſſa, vngues, capillos: ſicut in Mundo arbores ſine Senſu aluntur, & creſcunt, & modo quodam ſuo viuunt. Secundum Gradum dicit, in quo eſt Senſus. hanc vim peruenire in Oculo, Aures, Nares, Os, Tactum. Tertium Gradum Animæ eſſe ſummum, qui vocatur Animus, in quo intelligentia præeminet: hoc, præter Hominem, omnes carere mortales. In quâ, quoniam homines Deo videntur eſſe ſimiles; hanc partem Animæ Mundi, dicit Deum, in nobis autem Genium vocari. Sic ergo & in Animâ Mundi tres gradus inſtituens, vnam eius partem dicit eſſe Lapides & Ligna, & hanc Terram quam videmus, quò non permanat Senſus: vt oſſa, & vngues Dei. Solem verò, Lunam, ſtellas, quæ ſentimus, quibusque ipſe ſentit, Senſus eſſe eius. Æthera porrò, Animam eius: cuius vim, quæ peruenit in aſtra, facere Deos. & per eam quod in Terram permanat, Deam Tellurem; quod autem in mare atque Oceanum, Deum eſſe Neptunum.* Pulchra iſta, pro veteri philoſophiâ: & quæ talia meritò deſiderium ſuſcitant ſcriptorum Varronis, quæ peſſimo publico perierunt. Sed luſtremus, & adeamus. *Gradus* appellat, à præſtantiâ; & quia alia facultas aliam, quaſi aſcen-

De Ciuit. Dei vii. cap.xxiii.

* potentiam.

aſcenſu quodam, excedit. *Partes* qui dicunt, parùm propriè loqui videntur. quia
[Porphyr. apud Stob.] *Pars eſt, quæ ſubiecto, formâ, & functione ab aliâ parte differt: at Facultas in eodem ſubiecto eſt, & plures eſſe poſſunt, quantitate tamen non diſcretæ. Sicut pomi facultates omnes in vno cernuntur; partes aliæ alibi exſiſtunt.* At ex-
[Ibid.] cuſantur qui ſic locuti, quia etſi *per ſe quidem Anima partibus careat, tamen corpori partibus conſtanti eſt indita, ac varias eius partes variis functionibus occupat, & eo reſpectu Partes habet. Neque enim eadem functio caput tenet, & pectus, & iecur.* Sed his omiſſis, Varro igitur tres Gradus fecit: Peripateticorum etiam ritu. Vnum *Vitæ* tantùm. quem θρεπτικὸν Græci, *Aleutem* Plinius, hodie *Vegetantem* dicunt. Hunc ipſum *in Mundo* (melius fortaſſe *Mundi*, vel *Mundano*, nempe corpore) ponit: & arbores, plantas, ac talia includit. Nam perſeuerat in hac comparatione Animæ Mundi, cum Animâ Hominis, & vtrobique paria oſtendit. Tertius autem Gradus Animæ, inquit, *eſt ſummus, qui Animus vocatur.* Notemus diſcrimen inter Animam, & Animum, quod ferè priſcis Latinis fuit. Nam illa eſt, quâ viuimus, ac ſentimus: iſte, quo intelligimus ſapimusque. Itaque beſtiis haud temerè veteres dabant. Attius apud Nonium:

Sapimus Animo, fruimur Animâ: ſine Animo
Anima eſt debilis.

Diſtinguunt & Epicurei, ac Lucretius pul-
[Lib. III.] chrè Animum velut *pupulam oculi*, id eſt
[De opific. Mundi.] Animæ, facit. Ipſum hoc Philo: Ἀνθρώπῳ τὸν νοῦν ἐξαίρετον ἐδωρεῖτο, ψυχῇ τινα ψυχὴν, καθάπερ κόρην ἐν ὀφθαλμῷ: *Homini Animum eximium dedit, aliam Animæ animam, & velut pupulam in oculo.* Eſt quod Homerus (vt
[In Theæteto.] Plato notat) ψυχῆς κῆρ dixit, *cor Animæ*: ſicut Latini *Mentem Animi* ſæpè, & ſæpiſſimè *Mentem*, Græcum illud Νοῦς exprimen-
[Lib. VII.] tes. Lactantius: *Non eſt idem Mens & Anima. aliud eſt enim quo viuimus, aliud quo cogitamus.* Sed pergit Varro, iſto Animo *omnes carere mortales*: intellige, brutas Animantes. Amplius, hunc Animum in Mundi Animâ, Deum eſſe & dici: *in nobis, Ge-*
[* Lib. II. Diſſert. XIX.] *nium.* De *Genio* iſto in * Manuductione, ſi memoriâ tenes, adfatim à nobis dictum, & Varronis hunc locum iunge. Reliqua in Varronianis lucem à ſe habent.

DISSERT. XVII.

Alia Stoicorum diuiſio vberior, itemque Senecæ, vtraque explicata.

At verò Stoici aliter & pleniùs multò diuidunt: quorum ſententias (nam & inter ſe leuiter differunt) quia Tertullianus ſummatim retulit, eius verba audies, tum noſtram interpretationem. Ait: *Di-* [De Animâ cap. XIV.]
uiditur Anima in partes nunc in duas à Platone, nunc in tres à Zenone, nunc in quinque & in ſex à Panætio, & in ſeptem à Sorano, nunc in octo penes Chryſippum, etiam in nouem penes Apollophanem, ſed & in decem apud quoſdam Stoicorum, & in duas ampliùs apud Poſidonium, qui à duobus exorſus titulis, Principali quod aiunt ἡγεμονικὸν, & Rationali quod aiunt λογικὸν, in duodecim exinde proſecuit. Ita in alias ex aliis Species diuidunt Animam. Huiuſmodi autem non tam Partes Animæ ſunt, quàm Vires, & efficaciæ, & Operæ: ſicut de quibuſdam & Ariſtoteles iudicauit.* Se- [* Vegetante Sentiente Rationali.]
mina vides, quæ in multam & vberem meſſem ſurgant, ſi colere lubeat & euocare. Leui manu fiat, & quâ vtile nobis aut opus. Primùm, *diuiditur à Platone in duas.*] Etiam in tres creberrimè: ſed Plutarchus vtrumque dicet, quî fiat. *Pythagoras &* [IV. De Placit. c. IV.]
Plato, ſummariâ quadam ratione Animam ſtatuunt bipertitam, Rationalem & Irrationalem: at preſſiùs & accuratiùs, tripertitam. nam Irrationalem illam iterùm diuidunt in Iraſcentem & Concupiſcentem. Addit, *in tres à Zenone.*] Doctiſſimus Pamelius ambigit an non *à Varrone.* nam Stoici, inquit, octo eas fecerunt. Quod verum eſt in Phyſicâ illâ, vt ſic dicam, & pro naturâ totâ Animæ, diuiſione: at vbi Moralis res præ manu, tres etiam partes faciebant cum Platone, *Rationalem, Iraſcentem ſiue Animoſam, & Concupiſcentem.* E Senecâ mox videbis. Porrò, *in quinque & in ſex à Panætio.*] Idem Pamelius, ambigit an non vox deſiat, ſcribendumque *in quinque ab Ariſtotele.* Et fateor hunc interim ſic diuiſiſſe: ſed quis de Panætio firmiter etiam abnuat, cuius ſcripta non exſtant? Potuit in variis libris variaſſe, & modò quinque, aliquo adſpectu aut cauſsâ, modò ſex poſuiſſe. De ſenario numero, eſt in Nemeſij Antiſtitis libello De
Animâ: *Zeno Stoicus,* inquit, *octonarum par-* [Cap. XV.]
tium Animam eſſe cenſet, partiens eam in Principem facultatem (τὸ ἡγεμονικὸν) *in quinque Senſus, & Vocis mittendæ, Procreandique vim.*

vim Panætius (malè editur *Panetus*) *philoſophus edendæ Vocis facultatem, motionis eius quâ per ſe Animalia cientur, partem eſſe vult: & quidem rectiſſimè. Procreatricem verò, non Animæ, ſed Naturæ partem.* Duas ergo de octo tollit, ſex relinquit. Pergit Tertullianus, *in ſeptem à Sorano.*] Nihil vltrà ſcio, aut legi. *In octo penes Chryſippum.*] Imò & Zenonem, vt ſuprà Nemeſius, & communiter omnes Stoicos. Laërtius: Μέρη τῆς ψυχῆς λέγουσιν ὀκτώ. τὰς πέντε αἰσθήσεις, καὶ τοὺς ἐν ἡμῖν σπερματικοὺς λόγους, καὶ τὸ φωνητικὸν, καὶ τὸ λογιστικόν: *Partes Animæ octo dicunt. quinque Senſus, Seminalem in nobis vim, Vocalem, & Ratiocinantem.* Varro, vt ſolet, Stoicè: *Anima diuiſa in octonas partes. quinque quibus ſentimus, ſextam quâ cogitamus, ſeptimam quâ progeneramus, octauam quâ vocem emittimus.* Cogitandi verbo in λογιστικῷ vtitur: quia propriè Latinis *Cogitare* eſt plura in vnum cogere & velut ratiocinari: & *Cogitatio* διάνοια, non ſolùm νόημα. Amplius, *In decem apud quoſdam Stoicorum.*] Quos ecedo addidiſſe, *Alendi & Mouendi vim.* Denique, *in duas amplius apud Poſidonium.*] Quæ iſtæ, neſcio: ſuſpicor tamen addidiſſe *Iraſcentem, & Concupiſcentem:* atque ita ad eum numerum veniſſe. In Senecâ noſtro diuiſio eſt nulli harum conſona, ſed miſcella. Ad Lucilium ſuum:

VIII. De Ling. Lat.

Epiſt. XCII. *Inter me teque conueniat, in Animo eſſe partes miniſtras, per quas Mouemur, Alimurque, propter ipſum Principale nobis datas. In hoc Principali eſt aliquid Irrationale, & Rationale. Illud huic ſeruit.* Et poſt pauca: *Irrationalis pars Animi duas habet partes. alteram animoſam, ambitioſam, impotentem, poſitam in Affectionibus; alteram humilem, languidam, Voluptatibus deditam.* Ecce ſeptem hæ ſunt partes, *Mouendi, Alendi, Ratiocinandi: tum Rationalis, Irrationalis:* iterumque ſub iſtâ, *Iraſcens, Cupienſque.* Sed quid ita duas partes miniſtras nominat, *Mouendi, & Alendi?* Non eſt Stoicum: atque adeò in octonâ illâ diuiſione neutra harum inſerta. Sed credo alios, vt tetigi, feciſſe: & Seneca obiter nunc, & vt in exemplum nominat, aliis omiſſis. Cur autem Stoici non inſeruerint, puto factum, quòd Naturæ iſtas & viribus Seminis tribuebant, ab Animo abiungebant. *Miniſtræ* autem partes benè in bonis libris ſcribuntur, non *miſtæ*: quia, vt ait, ob ipſum Principale ſunt datæ. Ita Stoici, apud Stobæum: Τὸ ἡγεμονικὸν ἄρχοντος χώραν ἔχειν, τὰ δὲ λοιπὰ μέρη ἐν ὑπηρέτου τάξει ἀποδιδόασι: *Principale imperantis vice fungi, reliquas partes in miniſtri loco quamque ducebant.* Eſt deinde in Senecâ, alteram partem *Affectionibus deditam:* intelligit τὸ θυμικὸν *Animoſum illud & Irritabile,* quod aliter τὸ παθητικὸν, Græci dicunt, *in Affectionibus poſitum,* vt noſter expreſſit. Facit & alteram, *Voluptatibus deditam:* τὸ ἐπιθυμητικὸν ſcilicet quod *Concupiſcens* nominamus. Sed notæ vtriuſque bellæ: vna, inquit, *animoſa, impotens eſt;* altera *humilis, languida.* Philo Iudæus ſcitâ imagine hoc illuſtret. *In Animâ noſtrâ,* ait, *Equi ſunt, & Auriga vel Adſcenſor. Equi duo, Iraſcens & Concupiſcens: ille velut mas, hæc fæmina. Ille geſtiens, ſolutus & liber eſſe vult; iſte ſeruilis, humilis, vafritie gaudens, domi deſidet & paſcitur, ſed & paſcit deuoratque.* (Græcè hoc argutè, οἰκόσιτος, καὶ οἰκοτρόφος.) *Auriga autem Animus eſt, ſi Prudentiam quidem & Rationem audit: ſi non audit, Adſcenſor tantùm ſiue* ἀναβάτης. Pulchrè ſanè. Si equos hos duos regimus, & Rationis fræno domamus; Aurigæ ſumus, digni hoc nomine, & per rectam viam ad optimum Finem imus: ſin aliter, Adſcenſores tantùm. ſedemus in vehiculo, ſed imperiti regere, &

De Agricultura.

> *Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.*

DISSERT. XVIII.

Principale Animæ Quid, & Vbi ſit? in Corde Stoicis poni.

ABSOLVI de Partibus: niſi quòd explicatius aliquid de ἡγεμονικῷ dicendum videtur, quod *Principale* Seneca vertit: Cicero autem *Principatum*. Ita enim alibi: *Principatum id dico, quod Græci ἡγεμονικὸν, quo nihil in quoque genere nec poteſt, nec debet eſſe præſtantius.* Prima igitur & præcipua pars, eſt *Principale:* quam lubet & expedit Plutarchi etiam verbis, pro ſenſu Stoico, magis reuelare. Οἱ Στωϊκοὶ φασὶν εἶναι τῆς ψυχῆς τὸ ἀνώτατον μέρος τὸ ἡγεμονικὸν, τὸ ποιοῦν τὰς φαντασίας, καὶ τὰς συγκαταθέσεις, καὶ αἰσθήσεις, καὶ ὁρμὰς, καὶ τοῦτο λογισμὸν καλοῦσι: *Stoici inquiunt animæ ſupremam partem, Principale. id quod facit imaginationes, aſſenſiones, ſenſus, & appetitiones: atque id Ratiocinationem appellant.* Addit (nam Græca non opus conſignare:) *ab iſto Principali ſeptem partes reliquas Animæ enatas eſſe ac protenſas, vt è * polypode cirros. Ex his Viſum, eſſe Spiritum qui à principe parte ad Oculos pertingit: Auditum, Spiritum qui ab eâdem ad Aures: ſic de Senſibus reliquis. Seminalem autem partem, eſſe Spiritum qui à* Prin-

II De Natur. deor.

IV. De Placit. cap. XXI.

*Piſcis, qui Latinè Multipes.

Principatu ad genitales meatus permeat. Vocalem, Spiritum qui ab eodem ad fauces & linguam. In iſtis nota de *Spiritu* vbique dici: ſcilicet, quia ipſa Anima *Spiritus* iis eſt: eoque adſpectu & *Vocalem & Seminalem vim* (aliter Panætio viſum) ad Animum pertinere. Nota amplius, λογισμὸν, id eſt *Ratiocinationem*, ſiue cum Varrone *cogitationem*, Principale dici: non autem ipſum λόγον ſiue Rationem. quia illa pars & *Rationale* continet & *Irrationale*. Adſcenſus enim in eâ & iudicia, ſed non ſemper recta; deprauante opinione & corpore, verum illud rectumque, quod à cælo habet. Eſt igitur λογικὴ ſiue *Rationalis*, cum rectâ Ratione vtitur; eſt ἄλογος ſiue *Irrationalis*, cùm Errore. Vt verbo abſoluam, non aliud ille Stoicorum λογισμὸς, quàm aliorum Νοῦς, ſiue *Mens*, ſiue *Animus* cum Varrone. Vbi illi ſedes? nam reliquas etiam partes in corpore vim alibi atque alibi exſerere, & ibi velut incolere ſcimus: vbi igitur primaria, inquam, ſedes? Diſputant: & Stoici noſtri in *Corde* aſſignarunt. Laërtius: Ἡγεμονικὸν δὲ εἶναι τὸ κυριώτατον τῆς ψυχῆς, ἐν ᾧ αἱ φαντασίαι καὶ ὁρμαὶ γίγνονται, καὶ ὅθεν ὁ λόγος ἀναπέμπεται. ὅπερ εἶναι ἐν καρδίᾳ: *Principale eſſe, primariam Animæ partem, in quâ imaginationes & appetitus fiunt, & vnde ſermo* (an Ratio?) *ſurſum mittitur. Id autem in Corde eſſe.* Idem
Cap. xv. Tertullianus, qui *ſummum in Anima gradum* (agnoſcis Varronis verbum) *Vitalem & Sapientialem, quod* ἡγεμονικὸν *appellant, certo in corporis receſſu conſecratum* ait, eumque in *Corde*. quoniam & *inſpectorem Cordis Deum legimus, & Corde credi ad iuſtitiam, & Corde ſuo vnumquemque reprehendi*: denique hoc ipſum *Chryſippum etiam ſapere* adfirmat. Nec de Chryſippo tantùm Plutarchus: ſed,
iv. De Plac. c. iv. inquit, Οἱ Στωικοὶ πάντες ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ, ἢ τῷ περὶ καρδίαν πνεύματι: OMNES *Stoici in toto corde, aut in Spiritu eo qui circa Cor eſt, Principale ponunt.* Ergo valdè mirum, eumdem eodem libro mox ſcribere, vbi de Stoicis:
Cap. xxi. Αὐτὸ δὲ τὸ ἡγεμονικὸν, ὥσπερ ἐν κόσμῳ, κατοικεῖν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ σφαιροειδεῖ κεφαλῇ: *Ipſum Principale, ſicut & in Mundo, habitat in noſtro rotundo Capite.* Profectò non eſt hic Stoicus, ſed Platonicus ſenſus: & pro illo capiendus eſt loqui. Nam iterùm alibi, vbi Stoicos car-
De Com. Not. pit, miratur illos *Aſſenſiones, & Viſiones, & Artes, & Memorias in Cordis puncto ponere; vbi & principem Animæ partem.* Clara ſunt: & mens illorum, fontem vitæ & intelligentiæ in Corde eſſe, loco medio & digniſſimo: quem ipſa Natura thorace, præcordiis, vndique muniuit: quo læſo (non ita in aliis partibus) hominem illicò perire neceſſum & exſtingui. Ab eo igitur, vt è caſtello aquarum riui ducuntur, reliquas Animæ facultates effluere, & ſuis quaſque locis ſe prodere & vſibus ſeruire. Ridet Galenus Chryſippi in hac re argumentum. quòd Natura ipſa doceat, & clamet Animi vim illîc eſſe: quoniam ſponte homines, cùm de ſe aut illo loquuntur, manum Cordi admouent, Feci, Dixi, Senſi, Non feci, Dixi, Senſi, pronunciantes. Rideat: cur non & Hippocratem ſuum, qui ita palàm? Γνώμη γὰρ ἡ τοῦ ἀνθρώ- De Corde.
που πέφυκεν ἐν τῇ λαιῇ κοιλίῃ, καὶ ἄρχει τῆς ἄλλης ψυχῆς: *Cogitatio enim ſiue Mens hominis in ſiniſtro ventriculo* (Cordis) *inſita eſt, & reliquæ Animæ imperat.* Auſonius idem:

Mens, quæ cæleſti ſenſu rigat emeritum cor: In Monoſyll.
Cor vegetum, Mundi inſtar habens, Animæ
vigor ac vis.

Epicurei pariter. è quibus Lucretius:

Conſilium, quod nos Animum Mentemque vo- Lib. iii.
camus,
Idque ſitum mediâ regione in pectoris hæret.

Ponunt, inquam, vel in ipſo Corde, aut in Pectore circà. De Stoicis ſenſiſſe etiam Lactantium puto, cùm Mentem *aut in medullâ* De opif. cap. xvi.
cerebri hærere facit, quod Plato; *aut in illo ſanguine bipertito, qui eſt incluſus in corde*, quod noſtri.

DISSERT. XIX.

Aliquid de præſtantiâ Animi, & ad eius cultum adhortatio.

PRINCIPEM iam partem, Quæ ſit, & Vbi, vides: ô quàm meritò ſic dictam, Animus ille eſt *dux atque imperator vitæ* Salluſt. Iugurth.
mortalium: idem *rector humani generis, agit atque habet cuncta, neque ipſe habetur.* Vis præſtantiam, & pænè diuinitatem eius, videre? Omnia momento peruadit, ſideribus velocior, cogitatione velocior, temporibus velocior. Quid dicam? pænè vbique eſt. *Corpora*, ait Seneca, *obnoxia ſunt &* De Benef. iii. c. xx.
adſcripta dominis: mens quidem ſui iuris, quæ adeò libera & vaga eſt, vt nec ab hoc quidem carcere, cui incluſa eſt, teneri queat, quò minùs impetu ſuo vtatur, & in infinitum comes cæleſtibus exeat. Quid ais, *comes*? imò anteceſſor. Tu ipſe alibi: *Animo nihil non eodem, quo in-* ii De Benef. c. xxix.
tendit, momento peruium eſt, ſideribus velocior, quorum poſt multa ſecula futuros curſus antecedit. Addam amplius, Cogitationem ipſam ante-

anteceditr: quid autem eâ celerius? Pulchrè Homerus, de Phæacibus:

Τῶν νέες ὠκεῖαι, ὡσεὶ πτερὸν ἠὲ νόημα:
Quorum ſunt celeres naues, velut alituum ala,
Aut breuis in nobis ſenſus.

Quod Claudianus imitari voluit,

Quantum non iaculum Parthi, non impetus Auſtri,
Non leue ſollicitæ Mentis diſcurrit acumen.

Denique magis dixi, & diecam, Tempora ipſa anreeedit. Præſens hoc quod in lapſu eſt, præteritum quod lapſum, futurum quod labetur, totum illud aſſidui motus agmen Animus complectitur, & vt Cicero (11. De Fin.) ait, *ſimul trium temporum particeps eſt.* Itaque verè Philo (Quod deter potiori inſid.): *Sola Mens, vt omnium ocyſſima etiam Tempus ipſum, quo omnia fieri videntur, præcurrit & occupat; viribus occultis, ſine Tempore, vniuerſum hoc & partes eius peruagando, pertractando.* Triſmegiſtus hanc celeritatem benè ingerit (Cap. XI.): *Dic*, inquit, *Animæ tuæ illò abire, & dicto citiùs illic erit. Præcipe Oceanum tranare; celerrimè illic erit, non vt è loco in locum delata, ſed tamquam iam ibi exiſtens. Iube in cælum euolet: alis non egebit, neque vllum ei obſtaculum. non Solis ardor, non æther, non cæli volutatio, non corpora aſtrorum: quin omnia peruadens ad extremam Naturam peruolet. Imò & extra eam (ſiquid extra eam) intueri tibi licet.* Mira & maxima hæc æſtimanri ſunt: quid reliquæ dotes intelligentiæ, inuentionis, memoriæ? Pelagus rerum & laudum: & verè imago ac ſimulacrum Dei. O attende, & *cogita in te, præter Animum, nihil eſſe mirabile: cui magno nihil eſt magnum.* (Sen. epiſt. VIII.) Quid iſta vilia, & terrena, & peritura ſunt? fumi. Similitudinem tuam recole, atque item originem: vtraque diuina eſt. Vt igitur *radij Solis contingunt quidem terram, ſed ibi ſunt vnde emittuntur: ſic animus ille magnus & ſacer, & in hoc demiſſus* VT PROPIVS DIVINA NOSSEMVS, *conuerſetur quidem nobiſcum, ſed hæreat origini ſuæ.* (Sen. epiſt. XLI.) Fiat mi Auditor, & hoc fine Phyſica iſta luſtremus: non vt curioſi abditorum inſpectores, ſed ſeduli Animi cultores: vt dignitate eius cognitâ, locum ei ſuum decuſque ſeruemus. Quem locum? Senecæ verbis: vt *quem in hoc Mundo locum Deus obtinet, hunc in homine Animus:* (Epiſt. LXV.) id eſt imperet regatque, colatur à nobis, & affectus, cupidines, omnia humana domita habeat ac ſubiecta. Hęc via ad vltimum Finem, ad Felicitatem; quò Porticus tota, & magnus eius tubicen ac tibicen Seneca noſter, vocant. Huc tende, hanc & iſtum ama, quà amant Honeſta.

AD LECTOREM.

FINIO *hîc Lector: quia reliqua de* Senſibus *non ſingularia ſunt aut tenebroſa. Finio etiam, quia appoſitè ab hac* Rationali parte, *quæ fons eſt & origo* Moralis ſcientiæ, *gradum proferam, Deo duce & vitâ comite, ad tres in eâ libros,* Affectuum, Virtutum, Vitiorum.

APPROBATIO.

Phyſiologica hæc, in quibus multa non Auctoris ſed Stoico ſenſu aſſerta, ad lucem Senecæ vtiliter imprimentur.

Guiliel. Fabricius Nouiomagus, Apoſtolicus ac Archiducalis librorum Cenſor.

INDEX

INDEX
IN
OPERA OMNIA IVSTI LIPSI,

à viro erudito, & qui è domo ac diſciplinâ LIPSIANA prodijt, concinnatus.

Numeri indicant paginas: literis videlicet maiuſculis præcedentibus, *A*, Lipſij Operum Tomi primi, ſiue Critici; *B*, ſecundi, ſiue Epiſtolaris; *C*, tertij, ſiue Hiſtorialis; *D*, quarti, ſiue Philoſophici; *E*, Commentariorum Notarúmve in Tacitum; *EM*, Diſpunctionis Notarum Codicis Mirandulani ad Tacitum; *F*, Animaduerſionum in Velleium; *G*, Commentariorum in Senecam; & *Gſ*, continuationis eorundem Liberti Fromondi. Literæ autem minuſculæ Numeros ſequentes, *a* & *b*, quatuor priorum Tomorum paginarum columnas denotant: at *a,b,c,d*, in Commentariorum Tomis, ſectiones ipſarum columnarum. Quoties verò Numeros nulla littera minuſcula ſubſequitur, intelligendum, aut talem aſſignatam paginam in columnas non diuiſam, aut in eâ totâ de re iſtâ agi.

A.

A, LITTERA *vocalis gemino ſono elata, craſſo aut exili: cùm craſſo, ſcripto duplex, vt, Vaala, &c ſæpe flatu interpoſito, vt, Ahala. Exempla paſſim in Mss. Nummis, & Lapidibus.* A. 451.a,b

A, vel Ab præpoſitio ſæpè Tacito & alijs omiſſa. E. 61,d

A manu, A ſtudijs, A libellis, A memoria, &c. præmiſſo nomine perſonæ, tituli ſunt miniſterij. vt, Thallus à manu, Polybius à ſtudijs: eaque libertorum plerumque officia. A 255.b

A curâ Actorum; item, Ab Actis Senatus, qui. E. 525,b

A ſummo bibere, quid. A. 105,b

Aala, Ahala, pro, Ala. A. 451.b

Ab infante, eadem formâ vt, A puero. G. 21,d

Abira, pro, Ob iram. A. 181,a

Abacus Mathematicorum, quid. G. 520,d

Abari, vel Hunni, tympanis in bello vſi. C. 129,a. *in prælijs auſpicandis familiaris ijs vlulatus lupinus.* C. 131.a

Abbarus, aut Abgarus, ſolenne Arabum Regibus nomen, vt Ptolemæus Ægyptijs. E. 189,d

Abbo poeta, ſcriptor Obſidij Pariſienſis, citatus. C. 276,b. 309 a. 315,b. 318.b

Abd rito quàm crudeliter ab Hortenſio Prætore ſpoliati & cæſi. C. 462,a

Abdias Babylonius citatus. C. 643,a. 670,a

Abdicatio liberorum frequens ſub Imperatoribus, cui fini. G. 122, d

Abdita delubri, Adyta. A. 344,a

Abducta, Stoicis quæ. G. 246,c,d

Abelox, vel Abilux, hominis Hiſpani nomen. A. 163.b

Abimelech Gedeonis nothus fratres legitimos LXX. occidit. D. 226,a

Abiungere, & , Interiungere, aurigarum. E. 280, c. G. 168,b,c. 546,d

Ablatiuus pro Datiuo. A. 375,b

Ablecti Extraordinariorum, tam pedites quàm equites, in copijs Socialibus Romanorum, qui, & quot. C. 45,b. 46,a. 65. 144,a. *in acie iuxta imperatorem exercitus.* C. 104,a. *in caſtris vbi metationem habuerint.* C. 144,a 149. 151,a

Abnoba, alijs Arnoba, Auriba, Arbona, mons in Sueuia, in quo fons Danubij. E. 434 d. G. 120,c

Abnoctare, noctibus emanere. G. 250,d

Abnormis, ſine normâ, enormis. G. 691,d

Abſentia & ſeceſſus, vitato aſſiduitatis faſtidio, Principi auctoritatem tuetur. D. 58, a

Abſoluere moriturum à peccatis; Bembo eſt, Deos ſuperos maneſque illi placare. B. 94 a

Abſtinentiam in militiâ quàm ſtrictè obſeruauerint veteres: & quàm etiam hodie optanda. D. 92,b

Abſtinentia ſingularis totius populi Romani in proſcriptione Marianâ & Cinnanâ. C. 459,b. *contra abſtinentiam Romanorum dicta & obducta quædam.* C. 461, b. 462,a. *ijdemque obiter excuſati.* C. 456,a b

Abſtinentia in ratione victus iudicio & prudentiâ temperando B. 226,b

Abſtinere aliquem ab aliquâ re. A. 159.a. *Abſtinere iram.* A. 217.b

Abſurdus, aut, Non abſurdus, verſus facere, &c. phraſis Salluſtiana. E. 231,c

Abundandi vox vnde deriuata. Gſ. 750,d

Abuſque. E. 231,d

Abyſſinorum mos in maximè idoneo è gente Regiâ in Regem eligendo. D. 220,a. *quæ Abyſſinis forma Scholarū.* C. 791.

vulgus Abyſſinorum crucem è collo pendulam geſtat; monachi etiam in manu. C.679,b

Abyſſus in Scripturis, quod Philoſophis Vacuum. D.578,b. quomodo alij Abyſſum magnam in Libro Geneſios interpretentur. Gſ. 776,d

Academica Philoſophia, quæ. D.460,a. quem vſum habeat, quem abuſum. D.461,b.462,a

Academia proprium, dubitare. G. 226,c

Academici veteres quâ parte in Stoicos maximè incurrant. D.481,b. Beatiſſima vita accenſenda ducunt etiam bona corporis & fortunæ. D. 483,a,b

Academiarum hodiernarum vetus ſpecimen olim in Oriente, apud Iudæos, & alibi in Aſiâ: in Africâ, Æthiopiâ, alibi: etiam in Nouo Orbe: in Græciâ, Italiâ, ac Romæ: in Prouincijs inſuper, vt Galliâ, Hiſpaniâ, &c. nec tamen eadem ea planè cum hodiernis Academijs aut Scholis faciunt: & quæ differentia. C. 790. & ſeqq.

Academia Louanienſis. Vide, Louanienſis.

Acarnanes fundæ inuentores quibuſdam. C.334,b

Accedere ad manum, quid. A. 308,a

Accediſſe, pro, Acceſſiſſe. E. 310,c

Accendere, vel, Incendere, pretium, annonam; pro, Augere, intendere. G. 373,b

Accenſi, pro Miniſtris magiſtratuum. A. 278,b. talis aliquis in caſtris Romanis loco Præconis. C.128,b

Accenſi, vel Adcenſi, inter Ferentarios, vel leuis armaturæ milites, qui: vnde ſic dicti: ijdem cum Adſcriptitiis: diuerſi a Velitibus, item & Rorarijs: quibus armis aut telis vſi: quot olim in legione. C. 39,b. 40,a. 67,a. 240,a,b. poſt Triarios in acie locum habebant, ante quam Velites in vſu. C. 101,b. ortis Velitibus deſierunt in militiâ Romanâ. C. 35,a. poſtea in Funditoribus & Sagittarijs quaſi reſurrexerunt. C. 241,b

Accentiuncula, pro, Accentus. A. 466,b

Accentus in rectâ Pronunciatione obſeruandus: quid: quotuplex. A.466,a,b. ſingulorum notula eorumque præcipuus Tenor, qui exoche quadam plerumque ſimpliciter Accentus vocatur. A.466,a,b. Vide porrò, Tenor.

Acceptiſſimè, cum fauore, grato animo. A. 348,b

Acceſſio, inuaſio morbi, & παροξυσμός. G. 278,d

Accia gentis etiam inter cognomina, Seneca. G. xiij.

Accius emendatus. A. 72,a 85,a. 116,b. 134 b

Acciere, pro, Aduocare. E. 157 d

Non Accinctus, &, Diſcinctus, differunt. E.173,a

Accipere, res omnium dulciſſima. D. 53,a

Accipitres Ægyptijs pro dijs. D. 682,a

Acclamatio in Ludis: ad laudes Principis: quæ in eâ voces: modulis & concentu cum quaſi arte quadam a populo facta. A. 312. 313,a. E. 292,c,d. in quibus Oraria vſus. A. 313,a

Acclamatio Senatoria, Omnes. A. 291,b

Acclamationes in Curiâ non in vſu ante tempora Imperatorum. D. 302, b

Acclamationes & applauſus quales in Recitationibus publicis. B. 449,a

Acclamationis dignitas. A. 313,a

Accubitoriæ veſtes. Vide, Cœnatoriæ.

Accumbendi ad menſam, veterum mos & modus. A.101,a,b

Accuſatori quæ è ritu obſeruanda priùs quàm aliquem accuſet. Gſ. 835,b,c

Accuſatoribus, ſi damnaretur reus, ſub Principibus præmia decreta arbitrio Senatus: vt pars, ſæpè quarta, bonorum damnati; item bonos quem obtinebat. E.114,d. 407,d. an ijs præmia data, ſi reus ſpontaneâ morte damnationem præueniſſet, diſſentiunt Tacitus & Seneca. E. 155,d

Ace, vel Acon, etiam Ptolemais dictum Syrophœniciæ oppidum. B. 338,b

Acerba funera, puerorum E.219,c. G.57,d. vt fructus videlicet qui cadunt, non matura. G.111,d. ea ad faces elata, ſed cereis immixtis; idque noctu. G. 231,c,d

Acerbus, vel Amarus, quis Ariſtoteli. G. 4,d

Acerna menſa lautiorum. A. 101,a

Aceſſa, vel Acceſſa, inter munitiones militiæ Romanæ à Suidâ nominata, quidnam quæſitum. C. 329, b

Acetabula præſtigiatorum, quid. G.458,d

Acetum contra ignita iacula hoſtium quomodo vſurpatum. C.359. 360,a

Acetum militibus in ſtipendio è publico apud Romanos datum conficienda poſca. C. 203,b

Achæi ſtratagemata ſpernebant vt parum generoſa. D.101,a,b. lege cauerant vt in conuentibus dies vnus deliberationis, alter eſſet decreti. D.139,a

Achæus, non Hiſtiæus, ab Antiocho rege per fraudem captus, & quomodo crudeliter necatus. C.647,a. 678,b

Achaia, aliquando prouincia Populi, aliquando Cæſaris. E.38,c,d

Achaiæ nomine tota Græcia intellecta Romanis, vnde. E.38, b. G. 75,d. quin aliquando plus quam Græcia. E.62,d

Achillas Ægyptius, auctor cædis Pompeij. G.123,d

Achilles dicti pueri, qui. G. 461,c

Achilles Statius [alijs Tatius] Alexandrinus allegatus. A.320,b

Achilles Statius Luſitanus: ab eo receſſum. A. 29,a

Achmetes iuſſu fratris Selymi ſuffocatus. D.228,b

ad Valent. Acidalium Epiſtola Lipſij. B.281,a. 286,b

Acidulæ ad varios morbos prædicantur: præcipuè in obſtructionibus venarum meſaraicarum. B. 55,a. 74,b. 481,b

Acies benè & in tempore inſtruendæ ratio habenda in primis prudenti duci. D.99,b. 100,a

Aciei Romanæ ordo per claſſes ex inſtituto Seruij Regis. C.101,b. Diſpoſitio eius communis & quaſi ordinaria: triplex videlicet: quomodo in genera diuiſa. ſignorum ducumque in eâ locatio: forma inſtructionis; & huc facientia. C.97, b. 98. 99. 117,a. eius iconiſmus, cum declaratione. C.119. 120,a. eiuſdem breuiarium. C.134

Acies Romana in longum magis quàm in denſum inſtituta. C. 120,a. tuta vndique & compoſita: à ſolius equitis incurſu rarò diſſipata: aliaque quæ in ea ibus Romanis laudanda. C. 226, b. 227,a. Acies Romana generaliùs conſiderata diuiſa in duo cornua. G. 152,d

Acies Romana duplex, aut triplex, quæ: tum variationes in eâ pro occaſionibus; & aliquot eius formæ; vt, ſinuata, gibbera, &c. C. 113. 114. quadrata item: tum variarum aliquot formarum exempla. C. 116. & ſeqq. 120. 121. 122.

Acies Britannis Gallisque per nationes ſtructa. E.196,d

Acies porrecta in longitudinem contra equitatum bona, in ſtatariâ pugnâ inualida. C.116,b

Acies, pro ordinibus aciei militaris, ſeu ſerie virorum in longum aut in latus. C. 118, b. prima acies, ſic in longum conſiderata, in militiâ Romanâ ex honeſtioribus; vt alii ordines, & militum primi. G.123,d. 153,d. 186,c

C. Acilius Senator. A. 302,b

Acilius Auiola qui ſub Tiberio, alius ab Acilio qui ſub Claudio. E.90,d

Acinaces Perſarum, Romanorum pugio. C.245,b

Aclides, exiguum & teres quoddam miſſile: plures vni geſtata: loro alligata vt in hoſtem iacta vt retrahi poſſent. C.344,a,b

Chriſtoph. Acoſta, Medicus Hiſpanus, Indiam Orientalem luſtrans: quæque de elephantis narret. B. 35, b. & ſeqq.

Acratus Neronis libertus, cuicumque flagitio promtus. E.280,c

Acromerus quaſi Akkermerus, id eſt, agrorum auctor; fortè pro, Catumerus, qui Cattorum princeps. E.172,d

Acron in Horatium. Vide, Horatij Commentator vetus.

Acta Apoſtolorum citata. C. 165,b 341,b. D.48,b. & aliquoties in Libris Politicorum, eorúmve Notis, &c. E.511,d

Acta duplicia; Senatus, & Populi: iiſque ſcribendis Actuarij. D. 354,a. E.139,a. Acta Senatus, quæ. eorum origo:

... conficiendis praerat Sena-... 323,b,c. A... populi, vel Publica, Diurna, ... quae: earum ma..., & conficiendi forma. E. ...,d. 325 ... 326,a.b. à quibus confecta, seruata, atque vbi reposita. E. 326,b,c. ex iis materia Historicorum. E. 326,d. ... κατ' ἐξοχὴν simpliciter vocatur A. ... E.325, b. hinc, In acta mittere, prouerbij specie di tum. E.10..,c. G.2?6,d. &, Acta in aurem legere, iocus prouerbia... E.1..,c

in Acta vndiùs, verum liberâ republicâ: sed pòst in Principum; quomodo, & quando. E.216,c.540.

Acte liberta ... eronu...mata. E.216,d

A... acs Ludi ab Augusto instituti, quales E.270,d

ex Actione & Contemplatione perfecta felicitas, Aristoteli. G.257,c,d

Actio omnis cum populo, vt Comitia, &c. non nisi auspicatò Romanis habita. D. 347,a

Actiolinus tyrannus Patauinus frustrà pudicitiam Blancæ Scardeonis expugnare conatus. D. 269,b

Actiuo, &, Actiuum, quomodo initiali A producti intelligendum. A. 471,b

Actiua philosophia, quæ & quotuplex. D. 464 a

Actor in familiis, item Actor publicus, qui. D. 325, b. E. 52,d. similis ferè Procuratori: Actoriſque Publici munus. E. 503..d

Actores, in rebus fori, auriculam tangebant attestati. A.207,a

Actores histrionésue qui in infamiam alterius carmen factitassent, legibus xii Tabularum puniti. F. 34,d

Actores scenici ante Ludos in theatro populo ostentui inductis solit. G. 345,d,c

Actuary, qui Acta excip.unt & scribunt. D. 354, a. E.325,b,c,d. G 545 d

Ad ... crimen an committat, ac cogitatio. G.177,c d

in Actu assiduum esse, quinimo praceptum Stoicum. G.397,c

Actus vita, vt & vulgò, Agere vitam. G.250,c

Accursius allegatus. Cf. ?3,c

Acues Arcadum dux: eiusque strategema. C. 133,b

Acumen ingenij nimium vir reipublica administranda aptum. D. 59,b

Acuta crux Mæcenatis apud Senecam quæ, quasitum. C.648,b.679,a

Acutior calamitas, dictum argutum Spartani cuiusdam de gladio peracuto. B.268,a

Acutus accentus aut tenor, quid; & eius nota. A. 467, a. quomodo efferendus. A. 469.b

Ad Iunonis &c. ... ,Templum, adem. A.182,b

Ad memoriam, Ad vesperam; vt, A memoria, A veste. A.255,b

A... thec, id est, Etiam, praeterea. E.308,c

Adagia epistolis aliquando immiscenda. B.537,b

Adagia Græcorum Latinorumque intexta; præcipuè sententiosa. D. 20,a. 23,a. & alibi in Libris Politicis.

Adalgerio Boiorum rex Tolbiacensi prælio occisus. C. 256.

Adamantij Martyris de V & B literarum affinitate Libri excerpta in Orthographiâ Cassiodori. A. 45,b. 458,b. in eo quædam inepta. A. 459, a. Idem citatus. C. 505,a

Adamas minutatim confractus, venenum. D. 228,b. mira eius duritia: plura tamen de eo olim credita, quæ experientiâ hodie falsa deprehenduntur. G. 173,d

Adclamatio. Vide, Acclamatio.

Addi ... seruitium. E. 188, c. addicti dominis serui. G. 26.. d

Additamentis nihil prater nomen, sicut statua; sermo prouerbialis in Nobiles inertes. A.19,b.175,a

A... ua, Gallia Transpadana fluuius. E.348,d

Adducere frontem, vultum, quid. G.261,d.546,d

Adducere, pro, Contrahere, incuruare. G. 44,d

Adducturus, pro, Adducturus. A.126,a

Addu... pr... cuncti, seuiss, compositum, grauis, rigidus, ... tristis. hinc

Adducti, a ... E. 1.. 9,c. 5.. d. 45 d.G.26.. d

Adelfonsus, for... tum antiquitus, vt hodie, Alfonsus. D. 179,a

Adesse alicui, id est, Patrocinio iuuare, verbum fori D. 334,a. G. 332,d. G. 822,c

Adexpetendum, &, Expetendum, quomodo differant Stoicis. G.653 d

Ad... sum, pro, Adfectum. E. 5,d

Adgrettus, pro, Aggressus. A.78,a

Adiaphora, seu Media, quæ. G. 145,c 246,c,d. ea bona aut mala pro iudicio sumentis. ... 355,d. alia æstimationem habent, alia reiectionem. G. 513,d

Adiaspia animi, in quâ Stoici summum bonum, quomodo Latinè exprimatur. G. 399,d

Adigere arbitrum, phrasis fori veteris. A.262,b

Adiectales cœnæ Romanis nulla, sed Aditiales. C.468,b

Adipisci rerum, vt, Potiri rerum. E. 95,d

Adipisci, passiue. E.266,d

Aditiales cœna, quæ data in aditu honorum, maximè Sacerdotiorum. C.468,b. G.683,d.672,d

Aditus in gradus amphitheatrales, qui & Vomitoria dicti, quid, & quales. C. 569,a. 571.

Adiutabilis opera. A. 77,a

Administri Principum, seu publicè, seu priuatim, qui: nota triplex ad quam legendi publici. D. 42, b. 43. 143,a. qui ipsis tutela ipsorum tradita præcipua. D. 43, b. 44. 14..a

Admirabilia Stoicorum Ciceroni, quæ vulgo Paradoxa. D.491,a

in Admirandorum Romanorum Libris quis scopus Lipsio. C. 373. 374. 375. Alberto Archiduci ij inscripti. C. 369. à Philippo Pigafettâ in Italicum sermonem versi. B. 31.. ,b

Admiranda veteris aui, vt, Iudaica, Ægyptiaca, &c. concepit aliquando edere Lipsius. B.199,a. 226,b

Admiratio qua bona, qua non. G. 234,d

Admiratio rerum, velut mater Sapientia est: eiusque ipsius fructus, Nil admirari. D.536,b

Admirationis & Metus temperies sine mixtio parit auctoritatem. D. 54,a

Admissiones salutantium amicorum, pro dignitate, prima, secunda, &c. hinc, Admissionis officium, Ab admissionibus, Magister admissionum, Admissionales, vel, Admissionales ministri. D. 333,a. E. 147,c d. G. 360 d,b. 536,d. quibus sæpe impetranda admissioni pecunia & munera data. G 182,d.183,d,c. 227,c

Admissionum varij gradus, totidem contumeliarum gradus, Plinio. D.333,a

Admissus, ad cursum laxatus, actus. G.452,d

Admittere, verbum augurale. A. 74,a

Admittere in se vinum, quid. A .276,a

Admittere, pro, Laxare frana, ad cursum incitare. G.46,c

Admouere ad aram hostias, pro, Statuere. E. 68,d

Admouere lineas, pro, Vrgere, accedere. A. 314,a

Adnumnum. Vide, Annumnum.

Adolescentis nomen vsque ad quam hominis ætatem. G. 367,b

Adolescentia, quandoque etiam pro virili atate. G. 440,c

Adolescentes plerumque parum prouidi. D. 39, a. non ...nes Ciuilis doctrina auditores; & minus arbitri. D. 72,a

in Adolfi Imperatoris electione quanta pompa Principum Germanorum. B. 128,b

Adolfi Egmondani in Arnoldum patrem Geldria ducem impietas. D.228,b.229,a,b

Adolfus Nassouius quo feroce & militari dicto ex hoste in amicitiam à Ioanne I. Brabantia Duce receptus. C.778,a

Adonidis potandi causâ litis instar Venerem & Proserpinam à Ioue composita fabula. C.678,b

Adonidis, vel Adonidis horti; Prouerbium in res breuis delectationis, & nullius fructus. D. 10.396,b

Adoptati nomina duo gentis non ferebant: sed nouo adscito, veteris aut omittebant, aut immutabant. G. xiij.

Adoptionis dictio, ius in liberos genitura dat. D. 3 7,a
Adoptiones ficta cohibita. E. 268,d
Adorantium habitus. A. 3 ,b
Adoratio manu, quâ formâ. A. 306,a
Adoro, pro, Vehementer oro, Propertio. A. 51,b
Adpectorare, pro, Pectori applicare. A. 184,a
Adplaudendi viris illuſtribus in theatris mos: quem honorem poſt ſibi ferè ſolis tribui voluere Imperatores. A. 312,a. vt & Adſurgendi. quod ipſum nepotibus ſuis fieri vetuit Auguſtus. A. 312,a
Adrana flumius hodie Ederaw Haſſis Adr. Junio. E. 29.d
Adraſtiæ lex Platonis, Fatum. D. 548,b
Adriaticum Mare anno 1222. congelatum. B. 466,a
Adſcripti domini ſerui. G. 263,d
Adſcriptius, ijdem qui Accenſi; inter Ferentarios, aut leuis armatura milites. C. 240,a,b
Adſeſſores iuri dicundo a Principibus aſſumendi, in cauſſis præcipuè ſubtilioribus. D. 240,a. 241,b
Adſiſſura munus. G. 152,c
Adſidere, caſtra & prætenturas habere in fluminum ripâ. D. 310,a
Adſipere, quid. A. 244,a
Adſtringi, Alligari, & Diſtringi, vt differant. G. 242,c
Adtubernales qui è ſto. C. 155,b
Aduenititia tantùm habenda quæcumque non in noſtrâ poteſtate ſunt. G. 112,c talia ad felicitatem non requirunt Stoici, ſed Academici, &c. G. 75,d
Aduerbia an accentu diſcriminanda. A. 470,a
Aduerſa nos admonent ſortis humanæ. E. 448,d
Aduerſipedes, qui Latinis. E. 297,d
Aduerſitates vincere eſt, patienter ferre. B. 32,a
Aduerſus aliquem fidus, phraſis. E. 195,c
Aduerſus lectus, quis; & cur ita dictus. A. 264,a,b
Aduertere animum alicuius, aut aduerti quempiam aliquâ re, id eſt, animum ad ſe conuertere, percellere; in admirationem rapi, &c. E. 48,c. 203,b 381,d. Gſ 803,d
Adula, mons in quo ſunt Rheni. G. 120,c
Adulatio, maxima in amicitiis peſtis. D. 359,b. laqueus mellens Diogeni. ea ſemper comes magnæ fortunæ. G. 357,d. ſæpe dum blanditur offendit. G. 33,d. maximè in aulis, vbi regnat. D. 136,b. 257,b. in aulis enim quiuis adulatione aut corrumpit, aut corrumpitur. G. 148,c. nam
Adulatores noxiorum conſiliorum Principibus auctores, eos in peius trahunt. D. 138. a. 230 b
Adulatorum exornare A. 186,a
Adulterium tantum tentatum puniuit Sulla. G. 177,c,d. de Adulterij pœnis diſputatio. E. 523, d. 524 quales ea olim apud Germanos & Saxones. E. 443, d, c. 524.
Adulterium cum aliquâ è cognatione Imperatoris, crimen violatæ maieſtatis. E. 61, d
Adultum ver, adulta æſtas, adultus autumnus, &c. E. 49,d. 181, b
Aduocare, patrocinium petere contra malum. G. 49,c
Aduocare, cauſſam agere. G 316,d
Aduocati in veſte candidâ. G. 151,d. paenulâ etiam veſtiti. A. 449,b. eorum merces olim. E. 168,d
Aduocati improbi turpiores reis nequam. G. 28,d. eorum perfidiâ nihil vanalius. D. 31, b
Aduocatus Fiſci ab Hadriano primùm inſtitutus. D. 3 a
Aduocatio ..pro iis qui amico reo præſentiam operamque commodant. G. 14,c
Aduocatio, defenſio, patrocinium. Gſ. 835,d
Aduocatio, id eſt Mora, dilatio, tempus deliberandi: hinc, Adu tionem dare, petere, phraſis Seneca frequens, & ſæpe a ro lon ius ad alia tracta. G. 14,c. 34,c. 112,c. 426,d 484,c. 78 d,c
Ædiph . n us Ciceronis vſque tempora ſcripta vt Græcorum A i indee ſ ne ſed ſinamus efferenda, declinante o ad vt Galli diunt, aut Belga Keyſer. Sed nu mod, quod hodie t, vt E ſimplex. A. 456,d
Æaci tribunal ſeru. . 2,c
Æ mius Li , quis. . 581,d

Ædes ſuperior, vel ſuperiores, quid Suetonio. A. 1 a
Ædes in Hollandiâ vulgo tota translata. C 435,b
Ædi cation:s magnifica in principe viro non culpanda. E. 8 ,c
Ædificia & ſtructura maiorum cur mirabilia potius quam imitabilia. C. 761,b
Ædificiorum Romanorum publicorum decor & ornatus. cum aliquot maximè inſignium exempla propoſita. C. 42 ,b. & ſeqq.
Ædificiorum publicorum extructiones in Actis publica relata apud Romanos. E. 525,d
Ædificia Romanorum priuata, ſiue Vrbana, ſiue Ruſtica, quanta magnificentia tam à ſtructurâ, quàm ab interiore ornatu. C. 448,b. & ſeqq. eorum altitudo vel à ſtructurâ, vel à ſitu: eaque cur ab Auguſto & aliis cohibita, & ad certos pedes definita. C. 427,a,b. E. 278,c,d. G. 79,c
Ædiles frumentum publicum populo diuidere aliquando ſoliti. A. 245. ij Cereales, à Cæſare creati. A. 248. a
Ædilibus, inter cætera, cura publica munditiei erat. A. 133,b. circa iis fornicum, & ſimilium locorum, & quæ ex iis dependent. E. 509,a. popinarum, balnearum, & ſimilium. G. 236,d. 557,c. accuſatio adulterarũ. E. 524,b. combuſtio librorum infamium. E. 120,d. quando iis ærarij cura commiſſa. E. 533,a
Ædilibus velut peculiare munus, Ludi: primis illi ò magiſtratibus ſolius voluptatis cauſâ gladiatorios exhibuerunt; incertum quando. C. 496,a
Ædilibus viatores non lictores. A. 283,b
Ædilitium munus, ferè prouerbij inſtar vſurpatum. A. 24,b
Ædui fratres Pop. Rom. quomodo dicti: & an primi, aut ſoli. E. 177,d,b. 520,c. 522,b
Ægæa, oppidum Ciliciæ. E. 215,d
Æger intemperans facit Medicum crudelem. D. 54,b
Ægri in lecticâ. E. 52,b
Ægri plerumque queruli & iracundi. G. 10,d
Ægris licitum apud Romanos pileo vti capiti firmando. C. 579,a
Ægialus poſſeſſor villæ Liniternina quæ olim Scipionis. G. 558,d
Ægidio Liebino Attonhonienſi ſacer morbus vetus ope D. Virginis Aſpricollis ſublatus. C. 735,b
Ægium, Peloponneſi vrbs. Gſ. 785,d
Ægrotatio à Morbo vt differat. G. 522,b
Ægyptus olim Aeria dicta. E. 338,d. eius clauſtra quæ. E. 66,d. regnum id anceps olim, varium, & cruentum. D. 157,a. ab eâ tamen Philoſophia & Medicina in varias gentes, adeòque ipſos Græcos, propagata. . 433, d. cur in ea antiquiſſima rerũ monumenta ſeruata . 596,b quæ in eâ illuſtres olim Bibliotheca. C. 627. 628. terræ motu iam non moueri, ante temporis Seneca credimus poſt contra apparuit. Gſ. 786,d
Ægyptus tributaria facta, damnata in magnum numerum frumenti. A. 250,b. etſi in eâ non pluat, mira fecunditatis: & quaſi Vrbis Romæ nutrix, quatuor menſium annonam ei ſuppeditabat. D. 322,b. vnde illa, vt & Africa, horreum Populi Romani vocata: tum quis eius annui tributi modus atque is cum Gallici tributi modo collatus; & vterque inquiſitus. A. 251,a. C. 394,a,b. 5,a. E. 150,c
in *Ægypto quot myriadas hominum fuiſſe colligat Ioſephus ex tabulis cenſualibus. C. 393,b. de eâ tuenda ſingularis cura Romanis, vt & antè Alexandro Magno. E. 310,d. in eius præſidio quoad numerum legionum aliquot et variatum. C 38 ,a. eius Præfectus tantum Eques Romanus. E 310,d. ſed cui ſingulari priuilegio ius dicere permiſſum. E 531,b. cenſio aliquot eius Præfectorum qui ſub Tiberio. G. 89,d,c d*
Ægyptiorum Reges plura ſui imperij millia annorum vſque ad Cleopatram numerant. D. 209,a. cur variam miſcellam religionem induxerint. D. 46, b. à primo Ptolemæo vſque ad annum Auguſti communi nomine omnes Ptolemæi vocati. G. 181,d

Ægy-

Ægyptij dicaces cum morſu. G. 90,c. Græci locuti ab imperio Macedonum. G. 470, d. Leones ijs inter deos. A. 153,a. ergaſtula ijs in uſu etiam, vt Romanis fuere. A. 317,b. domos noſtras Ægyptij veteres Hoſpitia, & ſepulchra Domos vocabant. B. 186,a. ſceleton humanum conuiuijs inferebant cur fini. C. 509,a. ignem perpetuum ſeruandi religioſum exemplum aliis gentibus præbuiſſe perhibeti. C. 619,b. iam olim iis inter ſacra notum ſignum Crucis; quale, & qualis. C. 649,b. 650,a. ipſum Crucis ſupplicium iis in uſu. C. 652,b. eorum inuentum noxios ad metalla damnandi. C. 397,a

Ægyptiorum ignauia in muneris militaribus. C. 160,a. eorum lex in periuros. D. 252,a. quomodo Elementa in mares & feminas partiantur. D. 582,b. caſus externos ſtellaribus adſignare aut imputare ſoliti. D. 130,b. ventoſi a multis cognominati. D. 322,a. certis diebus, vt, & Romani carnium eſu abſtinebant. E. 73,d. omnes gentes vanâ & ſtultâ ſuperſtitione anteceſſerunt. D. 181,b. adeo vt in fame publicâ maluerint humanis, quam beſtiarum quas pro diis habebant, carnibus veſci. D. 182,a. eorum hodie religio, ciſi Mahumedica, in quatuor ſectas diuiſa. D. 158,a

Ægyptiaca ſacra ſæpè Româ aut Italiâ exacta. E. 73,c. G. xiij.

Ægyptiaca claſſis in frumentationem Byzantio, ſiue Nouæ Romæ, a Conſtantino Magno deſtinata, relicta veteri Romæ Africanâ. C. 406,a

Ægyptia Admiranda cogitauit aliquando edere Lipſius. E. 66,d

Æliani loca de Elephantis. B. 35,a. & ſeqq. de vigilantiâ Canum. B. 393,a. eius a Tacito & Suetonio diſſentientis error. E. 218,d. Idem citatus. A. 153,a. 163,a. 302,a. C. 70,b. 95,b. 96,a. 114,b. 315,a. 364,b. 629,a. G. 25,c. 31,b,c. 263,d. 306,d. 416,d. 534,d. 642,c.

Ælius Lamia. E. 148,d

Ælius Stilo nobilis ſcriptor. A. 421,a

Ælius Tubero. Vide, Tubero.

Æmilia Æonia Auſonij mater. A. 284,a

Æmiliana, quis locus. E. 277,c

Æmilianus Vicus, Romæ ubi. E. 277,d

Æmilius Magnus Arborius, Auſonij auunculus A. 284,a

Æmilius Paulus, vel Lepidus; item de Hiſtorico. Vide, Paulus.

Æmilius Probus explicatus, aut citatus. A. 265,a. B. 301,a. 413,b. C. 86,b. 242,a. D. 44,a. & alibi in Libris Politicis. E. 165,d. 208,b. 343,d. F. 13,c. G. 549,d

Æmilius Rectus Ægypti Profectus ſub Tiberio. G. 89,d

Æmulatus, æmulatio. E. 386,d

Æmulus Alexandri facta dictáque; phraſis Salluſtiana. E. 64,c

Æmulus, pro Riuali. G. 268,c

Æmus mons partem maiorem Thraciæ præcingit. Gſ. 681,c

Ænaria inſula medio mari ardent. G. 120,d

Ænea mater vera qua. G. 569,d. Veſtam is ex Ilio in Italiam tulit, & in a ſe condito Lauinio conſtituit. C. 603,a. cur motu naufragij ingemere dixit Virgilio, ex opinione Seruij. D. 616,b

Æneas Gazæus, pius & doctus ſcriptor. D. 558,a

Æneatores duûm generum in exercitu Romano: quis cuique locus: qui, quot. C. 128,a. eorum icones e veteribus monumentis. C. 129.

Æneatores, tubicines. C. 535,a. G. 550,d. Vide etiam, Tuba, & Tubicines.

't Aenſank, dæmon Germanorum, quibuſdam. E. 27,d

ad Ioan. Carol. Aenobarbum, Epiſtola Lipſij. B. 136,a

Æolicum digamma. Vide, Digamma &, W.

Æonia, Æmilia, Auſonij mater. A. 284,a

Æqualitas inter ciues obſeruata, tribuniorum acerbitatem leuit. D. 65,b

ſub Aequinoctiali terram habitatam vt hodie experientia oſtendit, ita & multi è veteribus credidere. D. 590,b

Æquinoctij ſidere maxime intumeſcit Oceanus E. 35 c

Aer quid. eius diuiſio: Stoicis primò, aut per ſe, frigidus: contrà quàm Ariſtoteli & aliis. D. 587,b. 588,a. G. 442,c. Gſ. 704 d diuina humanis & ſecernit & coniungit. G. 622,d. pars Cæli, Stoicis & Hebræis. D. 557,b. 558,a. eum totum plenum animis; eaſque eſſe dæmones & heroas, dogma Pythagoricum. D. 559,b. Aeris vox ſæpe cum Aetheris confuſa. D. 381,b

Aer quomodo pars mundi. Gſ. 701,c,d. vbi illum purior is ignis quo conſtat anima. D. 614,a. vbique ſe inſinuat vitando vacuo. Gſ 700,d. 702,c. animalis inſtar ſe ipſum mouet, Stoicis. Gſ. 760,b. Aer craſſior quò terris propior. Gſ. 754,c. nullum eundem craſſum & vna ſiccum, non bene quibuſdam putatum. Gſ. 706,d. Aeris intenſio, quid Seneca. Gſ 702,d

Æra, ſiue, Aes, pro mul. là pecuniariâ. A. 126,a

Ærarium ne ſis ſpoliarium ciuium, cauendum. D. 64,a

Ærarium Romæ in tutelâ Saturni olim. D. 325,b. in Aerarium tabula publica & Acta Senatus relata: nec Senatuſconſulta rata ante quam in Aerarium relata. E. 93,c. eius Præfecti eorundem etiam Actorum cuſtodes & curatores. E. 326 c. Præfectura ea Romæ varie a varijs tractata. E. 533,a,b,c

Ærarium militare nouum ſeorſim inſtitutum ab Auguſto eiuſque peculiares Præfecti: & ad id explendum quomodo, & qui, reditus noui & certi ab eodem adinuenti. C. 395,a,b. 396,a,b. E. 39,c

Ærata naues, Roſtrata, ſiat bellicæ. G. 379,c

Aerias Rex conditor templi Veneris Paphiæ. E. 338,c

ad Franc. Aerſſenium Epiſtola Lipſij. B. 348,b. 447,a. 490,b

Aerthum (non Herthum) id eſt, Terra, Germanis. E. 449,d

Ærugo Horatio, quæ aliis Rubigo. G. 396,c

Æruſcator, quid. G. 212,c

Ærumna Cupidinis, apud Plautum. A. 168,b

Æs ductile taurorum felle tinctum auri ſpeciem refert. B. 470,a

ex Aere ſolido ædificia quædam. C. 438,b

Æruſcè ducere, ſtatuariorum. A. 42,b

Æs, pro Aſſe. E. 3,b

Æs & Libra, in Teſtamentis. E. 3,c

Æs uxorium. E. 512,a

Æs, pro Pecuniâ, unde. G. 336,c. Ex ære collato, formula. G. 353 d

Æs graue, quid. & cui ſumma hodierna æquiualeat. Gſ 698,a,b

ad Æs exire, quid. G. 564,d. Aere Lunari. A. 24,b

Æs, &, Aera, pro mulcta pecuniariâ. A. 126,a

Ære dirui, quid. atque id inter ignominias militares Romanis. C. 220,b

Æſchines quò gratum foret ſe ipſum Socrati obtulit. G. 447,d

Æſchinis loca quæ videtur imitatus Cicero. A. 41,a. 56,a

Æſchylus citatus C 459,a. D. 24,b. 196,b. G. 428,d

Æſculator, quid. G. 212,c

Æſopi patina, quid. G. 601,c

Æſopica pera cui iuxta hominis duæ. G. 34,c

Claudij Aeſopi hiſtrionis immanis luxus. C. 463,b. 464,a

Æſtus noua, item, adulta. E. 49,d

Æſtatem commendat hiems. D. 404 a

Æſtimari lis, vel cauſa, quando dicatur. G. 33,c,d. phraſis à iudiciis ad alia translata. G. 60,d

Aeſtimatio Stoicorum quæ Ciceroni, Senecæ Pretiû. D. 488,a

Aeſtimium, æſtimatio. A. 183,b

Aeſtiua caſtra, quæ. C. 136,b. 137,a

Aetas hominum, vt foliorum. B. 258,a

Aetas, mala merx tergo. A. 89,b

Aetas, γενεὰ, triginta annis communiter definita. D. 437,a

Aetas grandior conſilio aptior quam adoleſcens. D. 39,a

Aetas bona, iuuentus, mala, ſenectus. G. 462,d. 523,c

Aetas exuta, progreſſa. A. 276,b. Feſſa pro Senectâ. E. 276,d

Aetates hominis reſpondent Elementis. D. 581,a

Aetates hominum per ſeptenarias annorû diſtincta. G. 367,b

Aetatis flexus, & deflexus, quid, & unde. D. 303,b

Aetas quæ militiæ legenda: & quæ eius regula Romanis. C. 14,b. D. 88,a

Aeternitas ſempiterno motu ſe ſeruat & vegetat. G. 75,c

Aeternitas Deo momentum. D. 557,a

Æterno & Aeternitati comparata omnia, ſomnium, imò nihil. C. 370
Æternus dolor, pro magno, inſolabili. E. 286,c
Æther, quid: vox unde. D. 582,b. quamuis ſæpè cum Aëre confuſa. D. 582,b. quæ pars ei ab Stoicis & Varrone. D. 557,b. quæ Mart. Capella D. 558,a. in eo Stoici locum ſtatuunt Ignis: atque illum, aut in illo Deum. D. 582,b. 583,a. non autem Aether Deus, ſed ſedes Dei. D. 544. auræ Vniuerſi quibuſdam. D. 580,a. corruptibilem ſtatuunt Stoici, contra quàm Ariſtoteles. D. 596,a
Æther liquidus & fuſus in eoque gyrant ſidera, vt in aëre aues, Seneca. G. 704,d
Æthicus citatus. E. 67,d. 179,b
Æthiopiæ montes niue caneſcunt, etſi plana Sole aduſta. G. 749,d
Æthiopum Sophi, ſeu Gymnoſophiſtæ, Hieronymo. D. 434,a
Aetius Medicus citatus. C. 32,b
Aetius hæreticus exilio mulctatus a Conſtantio Imp. D. 165,a
Aetius Patritius CLXII. millia Hunnorum prælio Catalaunico occidit. D. 413,b
Ætna an minus quam ſolebat è longinquo aſpiciatur. G. 534,d. in eius ignibus deſcribendis collatio Pindari & Virgilij. A. 301,b
Ætnæo igni ſimilis melancholia hypochondriaca; cùm deſiiſſe creditur, redit. B. 55,a
Ætoli funda inuentores nonnullis. C. 334,b
Æuum appellatur quod ante tempus. D. 602,b
Affectatio in ſtilo, infelix vitium, & quod obrepit ſpecie virtutis. B. 540,b
Affectiones naturales inexpugnabiles Ratione. G. 480,d
Affectus Senecæ, Ciceroni Perturbatio, quomodo a Morbo differat. G. 522,d. cum enumerauerint tamen Affectus, propriè ſunt animi morbi; qui, & quales. D. 378,a. a ratione eos prauâ, id eſt, opinione oriri: ſeu, vt alij, iudicia eſſe. D. 501,b. Stoicis corpora, imò animalia. D. 571,b. tolli ex homine poſſe negant Pythagorei, & plerique Philoſophorum; ſed temperari & moderari. D. 499,b. quin ſapienti habendi nonnullis, ſed mediocres, vt Ariſtoteli. C. 135,b. contra quam Stoici, qui voluntarios omnes & in noſtrâ eos ponunt poteſtate. D. 500,a. & ſeqq. quatenus temperandi videantur Doctoribus Chriſtianis. D. 503,b. 504,a
Affectus & Rationis ſedes in animo, in bonum vel malum, pro alterutrius dominio. G. 7,d. Affectus eſt auerſio à Ratione: vbi ergo non eſt Ratio, nec eſſe poteſt Affectus: proin affectibus carere feras aiunt Stoici; ſed ſimile quid habere fatentur. G. 1,d. cùm itaque Ratio præualet, exſulat Affectus. B. 18,b
Affectuum impetus duplex: gradus triplex. G. 19,c. 20,d. à natura ad aliquos vſus inſeruntur: ſed ratione ducendi; vt plantæ ſilueſtres, & animalia fera, cultu meliores & mitiores fiunt. G. 8,c. Affectus ſæpè, ſine beneficio contrarij affectus, ſoli cedunt Rationi. G. 7,c. 8,c. faciliùs autem excluduntur, quam expelluntur: intrantibus igitur reſiſtendum, Stoicis & Senecæ. G. 654,d. Affectus præcipui, quatuor oppoſiti inter ſe; ad quos reliqui referuntur; vnde oriantur: ij turbant, & diuerſimodè animum non ſatis conſtantiâ munitum de ſuo ſtatu deijciunt. D. 381,b. eorum in animo naſcentium progreſſus. D. 502,a,b. eos ſemel admiſſos difficile eſt regere aut moderari: non igitur recidendi, ſed exſcindendi. D. 500,b. 501,a. eorum vulnus in animo ſanatum, cicatricem tamen quamdam relinquit. G. 13,d
Affectibus abrepti ſimiles cerno cum hærente lateri iaculo fugienti. D. 378,a
Affectus fugiendi in turbis publicis, non ipſa turba. D. 377,b
Affectibus carere debent Conſiliarij. D. 40,b
Affectus, id eſt, amor in aliquem, ſeu de re quapiam præiudicium, vbi præualet, aut præoccupauit, mens non rectè iudicat; vt glaucoma obſidens, aut illapſus humor impedit oculorum viſum. B. 10 a. 279,b. 486 a atque adeò per affectum qui iudicat, omnia attollit; vt maiora omnia apparent ei qui per aquam videt. B. 245,a
Afferre manus, Aquam, &c pro Adducere, Bembi elegantia. B. 94,b
Afficere malo, phraſis comica. G. 16,c
Afflata mens. A. 317,a
Afflictiones viris fortibus, quod nautis tempeſtates, & pericula militibus. D. 402,a
Afranius citatus. A. 55,b. D. 22,b. eius Nauci. A. 142,a. pluries idem correctus aut citatus; vt, A. 45,b. 84,b. 85,a. 117,a 131,a,b. Sed quæratur potiùs ſub nominibus Auctorum qui ipſum citauere.
Afri olim vulgo Latinè ſciuere. A. 448,b
Afri, Aſiani, Græcique Elephantis ad prælia vſi, quibus Romani vſi ad Spectacula. B. 34 b
Afri in Ioue Ammonis lucernam inextinctam ſeruare ſoliti. C. 619,c. Saturno homines viuos, præſertim pueros, ſacrificabant D 181,a. crucis ſupplicium valde ijs olim frequens. C 653,a reges eorum quidam Mathematicis nimis dediti, cetera non magna rei fuere. D. 119,a
Afri equites ditioribus Romanis in itinere præcurſores. E. 348,c. Vide etiam, Numida.
Afri ſcriptores plerumque acuti & aſperi. A. 334,b
Africa vulgò vrſos aut ceruos non gignit, ne hodie quidem A. 303,b. ſed qui dicantur Vrſi Africani, Numidici, aut Libyci: item, Mus Africanus. A. 304,a
Africa vt Ægyptus etiam dicta horreum Pop. Rom. A. 250,b. quis frumentarius quod ſuppeditabat modus. A. 251,a. octo menſium annonam Vrbi ſuppeditabat, vt Ægyptus quatuor. D. 322,b
Africa deſerta, Nili catarracta, & mons Atlas, termini Imperij Romani a Meridie, ſub Auguſto. C. 37-,b. intanda Africa vna legio: & quãdo plures. E. 108,d. 310,c
Africa principes, Carthaginienſium cognomen. A. 266,b
Africanum litus a Gaditibus vſque ad Nigrum flumen mercimoniis Europæorum frequentatum æuo Senecæ. Gſ. 750,d
L. & Sex. Iulij Africani, qui. Vide, Antonius.
Africus, acris & pertinax in Brabantiâ, Hollandiâ, & vicinis regionibus ventus. Gſ. 786,c
Agapetus citatus. D. 606,a
Agar ancilla Saræ allegoria ex Philone Iudæo & Clemente Alexandrino. D. 428,a
Agathias ex Hiſtoria Romana Nouæ ſcriptoribus. B. 147,a. eius querimonia de paucitate copiarum quæ in præſidijs Romanis contra innaſiones barbarorum. C. 238,a. Is citatus. C. 87,b. 88,a. 115,a,b. 225,b. 277,a. 343,b. 384,b. 414,a. Gſ. 786,c
Agathocles per quos rerum euentus, dirigente fato, regnum Siciliæ adeptus. D. 186 a,b
Agathon Tragicus ex Athenæo citatus. A. 467,b. idem, ſine cognomine Comicus, ex Ariſtotele citatus. D. 328,a
Age lictor; vel, Iure agi; aut, Lege agi; ſolennia verba in iudicijs capitalibus. G. 13,d
Agellius, an, Aulus Gellius, dicendũ ſit, lis ridicula. A. 75,b. 143,a. 212,a. quando vixerit. A. 421,b. Gſ. 773,b. is laudatus. B. 196,a. eius editionem promiſit Obertus Giphanius: paratam etiam habuit Lipſius; ſed ſuppreſſit. A. 301,b. B. 25 a. 50,a,b 51,b. eius narratio de Bucephali Alexandri Magni equi fide. B. 510,b. 511. error in poſitu ventorum contrariorum. Gſ. 765,d. iudicium eius de Senecâ: idque examinatum; & ſuper eo acris ac vera cenſura. G. x. xj. A. 253,a. eius citationes ex Seneca ſcriptis quæ non exſtant. G. xxxj.
Agellius varijs locis correctus; aut aliquando veteres in eo lectiones firmatæ. A. 16,a. 21,b. 37,a. 45,b. 46,b. 53,a. 60,a. 75,b. 76,a. 86,b. 94,a,b. 95,a,b. 118,a. 126,b. 127,a. 164,b. 175,b. 176,a. 188 b. 189,a. 193,b. 195,b. 196,b. 212,a,b. 242,b. 243 a. 264,a. 267,b. 275,a,b. 276,a,b. 301,b. 302,a,b. 332,a. C. 16,a. 509,b. 537,a. 562,a. E. 95,c. 440,d. 509,b F. 4. 13,d G. 465,d. Idem citatus, aut allegatus, & ſæpius illuſtratus. A. 86,b. 118,a. 124,a. 168,a 256,b 258,b. 282,a. 283,b. 316,a. 332,a. 344,a 471,a,b. C. 14,b. 15,b. 21,a. 28,a. 36,b. 75,b. 114,b. 115,a,b. 130,a. 197,b. 210,a,b. 211,a,b. 212,a. 216,a. 245,b. 309,b. 341,b. 436,a. 419,a. 467,a. 527,b. 537 a. 606,b. 607,b. 608,a. 614 b. 628,a,b. 629,a. 632, a,b. 792,b. D. 19,a. & alibi in Libris Politicis, &c. Poc-

[illegible] 32,a.356,a.391,a.434,b.435,b.456,b.551,b.E.3,c.113,d.121,c.153,d.1[illegible],c.186,d.224,d.249,c.2[illegible]8,d.280,d.298,d.3[illegible],d.3[illegible]0,d.514,d.515,c.536,c.53[illegible],b.G.6,d.1[illegible],c.1[illegible],d.145,d.177,d.204,d.225,d.233,c.246,d.280,d.282,d.321,d.362,c.367,b.370,d.3[illegible],a.424,d.444,d.445,d.471,d.48[illegible],d.544,d.545,d.563,c,d.5[illegible],d.Gſ.712,c.719,d.744.757,b.764,c,d.766,c.[illegible]2,d.784,d.790,d.811,d.815,c.818,c.822,c.830,c.831,d

Agens aut patiens quodcumque, Stoicis corpus eſt. D. 572,a

Agentes in rebus, qui. A. 249,b

Agere ſatus. A. 276,b

Agere ſecundas, quid. A. 131,a

Agere principem, exſulem, bona phraſes. E. 5,7

Ageſilaus Sparta Rex delubra omnia in hoſtico ſita venerabatur. D. 176,b. *eius dictum egregium de periurijs; factumque laudabile.* D. 252,a. *quomodo fraudes bonas à malis diſtinxerit.* D. 102,b. *veſtitu contemtibilis, actu illuſtris.* D. 262,b

Agger à Tarquinio Rege ſtructus Romæ, quis locus. C. 196,b. 197,a. 250,b. 617,b

Agger coercendo Rheno inchoatus à Druſo, quis, & ubi. E. 233,c

Aggeres in paludibus. E. 32,c

Agger caſtrenſis Rom. quot pedes altus: eique ſepes aliquando circumpoſita, aut ramis interpoſitis: eiuſdemque latitudo. C. 156,b

Agger in oppugnatione murorum hoſtilium, quid: unde dictus: eius uſus, quomodo, & ex quâ materiâ aggeſtus: a Foſſâ & Vallo diverſus: eius latitudo, altitudo: quo temporis ſpatio confectus: quàm antiquus Romanis eius uſus. & alia ad ſtructuram eius, &c ſpectantia. C. 265,b. 292,b. & ſeqq. *in figurâ repræſentatus.* C. 296. *quid obſeſſis contra tales aggeres auxilij aut remedij.* C. 355. 356,a

Aggeſtio, in condendo fulmine, quid. G. 192,c

Aggeſtum, & Aggeſtus, pro Aggere militari. C. 292,a

Ἀγκών, & ἀγκωνίζειν, propriè, *Amentum, & Amentare.* C. 345,a

Ἀγκὼν *pro flexu aut ſinu terræ; item pro Vallo; ut Latinis Brachium.* C. 287,b

Aglaia maxima Charitum Heſiodo, & alijs, unde. G. 264,b

Aglaonice Theſſala aſtrologia perita, atque inde plebi maga credita. Gſ. 792,d

Agminis militaris ordo alius quando in pacato iter; alius cùm in hoſtico, aut vicino periculo. C. 187,b. *in hoſtico eadem ferè ratio qua aciei: & tum plerumque quadratum, aut lateruculi inſtar: variatum tamen ſæpe in formâ, pro occaſionibus & locis.* C. 189,a,b. *quæ Agminum ſectio & diviſio familiaris Cæſari.* C. 250,a

Agmine quadrato ire exercitum, quid. G. 486,d

Agminibus concurrere, quid. F. 44,d

Agminis coactores, in re militari, qui. C. 51,a

Agnati, pro, Nati, ſeu Liberi. E. 443,d

Agnomina feminis apud Romanos ſæpe ab ordine naſcendi; Secunda, Tertia, &c. E. 133,b. *ſervis publicis a Magiſtratibus quomodo.* E. 504,a

Agnomina vulgo indita facetijs militaribus. E. 18,d

Agones Græcorum, certamina ſacra. G. 179,d

Agratus Grammaticus citatus. C. 30,a. E. 179,d

Agrariæ rei Scriptores veteres in manu Franc. Nanſij: eorumque Index. A. 260,b. C. 143,a

Agrariarum Legum veterum capita aliquot variè correcta. A. 260,b

Agraria, compendio pro. Stationes agrariæ. C. 166,b

Agreſtes militia meliores quam urbicolæ. D. 87,b. 88,a

Agri toti inter miſſilia dati a Nerone. C. 407,b

Agrorum finitor, metator. C. 190,a

Agri quot iugera poſſidere liceret, modus lege definitus apud Rom. ſed quæ vi & pervicaciâ divitum cito irrita facta. A. 318,a. *ijs inde ingenui pulſi; ijſque colendis emti ſervi, & ergaſtula inſtituta. quæ inter cauſſas labentis Imperij recenſet Lucanus.* A. 318,b

Agria a Turcis occupata quantum damnum. B. 295,a

Cn. Iulij Agricolæ, Taciti ſoceri prudens & moderata vitæ ratio. G. 154,c. *tenuit ex Sapientiâ modum: ſiquemnimium doctrinæ ſtudio ipſi imitandum.* D. 24,b. *ultimo modo mis, fremone factus.* D. 132,b. *eius Vita quando ſcripta a Tacito.* E. 452,d. *in nullis tamen reperitur manuſcriptis.* E. 453,d. *ad eum pertinet Epigramma Græcum Antiphili.* E. 453,c

Georg. Agricola allegatus. Gſ. 735,d. 769,d. 778,d

Rodolphi Agricolæ acuta, & pleraque felices correctiones in Tacito. E. 191,d. 198,d. 222,d. 260,d. 283,d. 292,d. 339,d. 370,c,d. 372,d. 373,d. 386,d. 395,b. 409,c. 471. *& paginis ſequentibus plures reperta illa ad oram exemplaris ab ipſo adſcripta; incertum, ab ingenio an a libris. Viſus tamen habuiſſe librum pleniorem.* E. 436,d. *eiuſdem in Seneca correctio incerta.* G. 196,d

Agricultura ut liberorum hominum eſt, ita & vita eſt humani generis. B. 12,b. 13,a,b

Agrigentum octingentis millibus hominum aliquando habitatum. C. 425,b

Agrippa, Menenius, ære collato funeratus. G. 83,d

M. Vipſ. Agrippa, gener Auguſti, quia ignobilis, prænomen Marci aſſumpſit. E. 3,c. G. 305,c,d. *quæ ei uxores, qui liberi.* E. 546. 547. *qua morte liberi eius interierint.* E. 82,c. *numquam quartum Conſul: nec ſanè ſuffectus Conſul.* F. 63,d

Agrippa, & gener Auguſti, & victoriarum eius cauſſa, vel inſtrumentum, ab operibus ſeu fabricis, ac maxime a virtutibus laudatus, & quaſi exemplum miniſtris Principum datus. C. 445,b. 446,a. 458,b. G. 305,c,d. *conſultis facta coniungere ſolitus.* D. 138,b. *navali coronâ ſolus præter M. Varronem, ornatus.* G. 305,c,d. *Pantheon Romæ ſtruxit.* C. 433,b. *Septa è ligneis fecit marmorea.* G. 22,d. *eius Porticus.* G. 52,c,d. *Stagnum eius & Nemus.* E. 275,d. *item plura eius monumenta alia in Campo Martio.* E. 276,d

Agrippa Poſtumus, M. Vipſ. Filius. E. 546. *à quo & quomodo cæſus.* E. 6,c. *bona eius in ærarium militare relata.* E. 39,c

Haterius Agrippa, quis. E. 62,d

Agrippa Iudææ Rex exemplo Romano gladiatorios Ludos ſpecioſiſſimos in Iudæâ exhibuit. C. 497,b

Agrippa nomine Reges plures Galilææ, Trachonitidis, & partis Iudææ. E. 192,d. 214,d. 360,d

Vipſania Agrippina, M. Agrippæ ex filiâ Attici filia, uxor prima Tiberij Imp. Druſi mater. E. 547.

Agrippina, M. Agrippæ è Iuliâ Auguſti filia, uxor Germanici: & qui ei liberi. E. 546. *eius cura & pietas in milites.* D. 311,a. *in Villâ Herculanenſi cuſtodita ſub Tiberio.* E. 55,d. *ex inceſto Auguſti cum filiâ Iuliâ natam ipſe Caligula filius dicebat.* E. 185,c

Agrippina Germanici filia: qui ei mariti, qui liberi. E. 546. *perita & induſtria præter ſexum.* E. 129,c. 200,c. 205,c. *Mathematicis valdè dedita.* Gſ. 817,d. *Senecam ab exſilio revocatum filij ſui Neronis ſtudiis præfecit.* G. xv. *Neronem tamen a Philoſophicis, ut Principi contrariis, malè arcuit.* D. 129,a. *eam à filio ſublatam non in grandi ſcelere poſuiſſe videtur Seneca.* Gſ. 804,d

Agrippinenſis Colonia. Vide, *Colonia.*

Agrippinus Philoſophus. Vide, *Paconius.*

ad Ioan. Aguilarium Alvaradum Epiſtola Lipſij. B. 238,b

Ahala, Aala, pro, Ala. A. 451,b

Ai, *(ai,) non fuit è literis à Claudio Imp. Latinis additis; & cur.* E. 171,d

ad Philip. Aiſalam, in Galliam legatum, Epiſtola Lipſij. B. 396,a. 404,a

Aiax extrà in rabiem actus, in illâ ſeipſum interfecit. G. 39,d

Ἀΐδιτά, *quæ.* D. 460,b

Aimoinus Hiſtoricus citatus. C. 263,a. 327,b. 416,b. E. 158,d. 247,d. G. 556,d

Ala, tam pedeſtrium quam equeſtrium copiarum, inter Socios, ut Legiones inter Romanos: quot equites, quot pedites continuerint. C. 46,b. 47,b. 48,a. 65 *ſed ſæpiſſimè Ala de equeſtri intelligitur; Sociali videlicet, vel Auxiliari: eaque quot capitum, & in quot turmas diviſa.*

C.43,b. 48,a.b. D. 86,b. Θήματα ϖροσλαλικά Cedrino dicta. C. 237,a
Ala equitum plerumque nomen habebant à Præfectis. E.369.d
Ala Auriana. E. 369,d
Ala Cannefatium. E. 136,c
Ala Petrina, vnde. E.166,c. 329,d. 410,d
Ala Taurina. E.329,d
Ala, pro Cornu, frequens Vegetio. C.239,a
Alas, ſeu Axillas, contra hircum, vellere ſoliti delicatiores. G.649,d. Gſ.696,d
Alabandenſes templum Vrbi Romæ, & Ludos annuos inſtituêre: & quando. C.434,b. E,130,c
Alalagmus Græcorum, & ἀλαλάζειν, quid. C. 130,b. 132,a
Alamannorum Lex citata. E.440,d
Alani Scythæ laqueis hoſtem inuoluere, bellandi morem habuêre. C.247,a
Alares, tum pedites, tum equites, vt olim de Socijs Romanorum dici ſolebat, ſic poſtea de Auxiliaribus; vt &, Alæ ij: quot, & quomodo diuiſi. C.47,a.48,a.65.
Alba in Latio reliquiæ hodie Amphitheatri. C.587,b
Alba Regia a Chriſtianis recepta, ſtatim ijſdem erepta. B.188,a
Alba, ſeu Albata, factio Aurigarum Circenſ. A.144,a
Alba toga, alia a candidâ. A.●56,b
Alba Domina Louanij, quæ, & quando ibi primum C.785,b
Albada quidam ſapius contra Lipſium citatus à Diodoro Dialogiſtâ. D.157.b
Albana arx. E. 467,b
Albana Villa Senecæ. G. xix.
Albanorum regio vbi: & vnde oriundi. E.157 d
Albaniæ olim Rex quàm fortes canes Alexandro Magno dederit. A.338,b. B.391,a
Albati Romani diebus feſtis, quomodo. A. 257,a
Albertus II. Imp. vno anno trium Regnorum factus Rex. C 372.
Albertus Archidux, Belgiæ Princeps lampadem argenteam, cum vectigali annuo D.Virgini Hallenſi donauit. C.716,b. eidem Gubernatori Belgica, necdum Principi, inſcripti à Lipſio De Magnitudine Romanâ Libri. C.369. & ſeqq. eidem iam Principi inſcripta ab eodem Monita Politica. D. 171. eidem & Iſabellæ coniugi inſcripta editio Panegyrici Pliniani; & Diſſertatiuncula ad eoſdem publicè habita. D. 285.291. quam ipſi Principes eum publice dicentem audierant. B. 313 a,b
Albertus Bauarus Hollandiæ Comes cum vxore & liberis inſcripti Codici Sodalitatis D.Virginis Hallēſis. C.714,b
Alberti III. Bauariæ Ducis ſingularis modeſtia. C. 258.
Alberti V. Bauariæ Ducis pietas & fortitudo. C.258.
Albertus Magnus, Ratiſponenſis Epiſcopus, altaria quadam in templo Dominicanorum Louanij ſacrauit, comite D.Thomâ Aquinate. C.784,b
Albertus Saxoniæ Dux, militia ſub Maximiliano I. Præfectus, Diuæ Virgini Hallenſi valde addictus. C.716,a
Albinouanus. Vide, Pedo.
Albinus, Clodius, Imp. quantæ voracitatis. B.142,b
Albis fluuius congelatus. B 466,a
Albium Intemelium, vel Albintemelium, colonia Ligurum. E. 341,d
Albula agri Tiburtini fons & flumen aquas ſulphureas trahens. Gſ.732,d
Albogalerus. A. 275,a
Album, λεύκωμα, tabula albata, in quibus quid inſcriptum inſcribendumve. E.124.d
ad Album ſedere, de leguleijs. G. 464.d. Ad Album noſtrum, horum, vel illorum, &c. quid. G.485,d
Album addi vetitum in veſtibus candidatorum. A.121,a
Alfonſ. Albuquerquius Indiæ Orientalis pleraque Luſitano Regi ſubiecit. D. 145,b
Albus color infeſtus oculis. G. 31,d
Albus color in veſtimentis Romæ digniſſimus, vt proprius libertatis. A. 285,b. & honoris ergò ſerui Imperatorum albati. A. 285,b
Alceſtis pro Admeti mariti incolumitate mortua. G.89,c
And. Alciati correctiones non receptæ. A. 120,a. 204 [illegible] non bona explicatio vocis Catalogus. A. 79,b. error eius Achæum cum Hiſtiæo confundentis. C. 678,b. obiter is tantum attigit Tacitum. E. x.
Alcibiades litteram R. vix pronuntiare poterat. A. 464,a eius in ſcuto pro inſigni Cupido brachiis fulmen complectens. C.243,b. valde in republicâ diſſuadebat vaſtationem legum & morum. D. 54,b. eius amores Socratis obiecti. G.252,b. myſteria Eleuſinia euulgauit. Gſ.811,c
Alcidamas Rhetor citatus. C.169,a. 178,a
Alcinoi horti; Prouerbium. D. 396,b
Alcis vngula geſtata pro amuleto habetur. B.247,a
Alcmanis citatus. G. 75,d
Cynthij Aldobrandini Cardinalis laus. B. 360,b. ad eum Lipſij Epiſtola. B. 319,a.407,a
ad Vlyſ. Aldrouandum Epiſtola Lipſij. B.283,b.286,a
Alea pertinax ſtudium Germanis & Hunnis. E.445,c,d
Aleam iacere, phraſis prouerbialis. A.254.a
Alea belli incerta. D. 98,a,b
Hieron. Aleandri error. A. 377,a
Aleidis vidua Henrici III. Brabantiæ Ducis vita dirigenda Conſilia a D. Thomâ Aquinate petiit & accepit. C.784,b
Aleris, aut Aleria, Phocenſium colonia in Corſicâ. G. 76,d. eòdem colonia deducta a Syllâ. G 77,d
Aleſia quam ſtupendi operis munitionibus militari manu ſtructis à Cæſare circumſeſſa. C.191,a, b. circumuallationis deſcriptio ex eius Commentariis: eaque fuſius explicata: cum Iconiſmo. C. 285. & ſeqq.
Aletes (non Haletes) quotus ab Hercule. F.11,c.78,a
Ἀλήθεια, Veritas, vnde dicta Græcis. G. 655,d
Alexander Acarnan quidam Antiochum ad Romanum bellum ſtolide impulit. D. 138,b
Alexander ab Alexandro fruſtra ſe cruciat in loco Suetonij. A. 273,b
Alexander Aphrodiſienſis fidus interpres Ariſtotelis. D.391,a. is citatus. D. 496,b
Alexander Lynceſtes apud Alexandrum Magnum à matre accuſatus. G.30,d
Alexander Magnus quotus Macedonum Rex fuerit, mirè ab auctoribus variatū. F 14,c. materno genere ab Achille ortus F.14,c. & quo facinore Achillem quaſi imitatus. C.684 b. doctore Ariſtotele felix, ſemper doctos in contubernio habuit; & quo fine: Homerum maximi fecit; eoque vt militia magiſtro vſus. D.77,b.203,b.275,a. continentia eius egregia: à maritalis abſtinentia: iſtim a pueris. D. 266,a. ceruice eum leniter incuruum proceres omnes imitati. D.233,a. Nihil vmquā differendo ſemper victor. B.363,b. eius iocus in paruum poculum amici. B.519,a. firmando Imperio gentes variò transferre conſtituerat, ni mors præueniſſet. C.388,b. victo Dario coronis aureis à variis vndique gentibus congratulantibus donatus. C. 402,a. duo millia Tyriorum cruci affixit. C.655,a. ad buccinam cenitabat. E.272,d. Ilienſes immunes pronuntiauit. E.206,b. religione motus Iudæis libertatem reliquit. D.176,b.177,a. qui cum ciuitate donarint, Megarenſes an Corinthij. G.270,d. ad quam Indiæ vrbem vulneratus. G.487,d. quomodo Darij interfectorem puniuerit. G.409,d. miſit exploratum caput Nili. Gſ. 777,d. reſponſum eius cimeati euidam datum, ſecundum Senecam; quod alij tradunt ab eo ipſi Dario datum. G 487,d. à matrone, an à Parmenione, monitus, caueret a Philippo Medico. G.30,d
Alexander Magnus Bacchi magis quàm Herculis imitator. G.270,d. præmium ἀκρατοποσίας, mero potantis, publicè propoſuit. B. 141,a. ambitioſiſſimus interea & gloriæ auidiſſimus. D.145,b.274,b. felici rerum curſu ablatus faſtidit homo eſſe, & diuinos honores affectat. D. 257,b. 416,a,b. nuſquam is Senecæ probatus; neque hoc ſine cauſâ. G.279,d. aqua Stygia potu interimium ferunt. Gſ 734,c. cum falsi à prægustatione exhibito, vt Britannico Claudij filio etiam exhibitus potus veneno imbutus. E.218,d
Alexander Seuerus Imp. inter optimos. C.165,a. propenſus

in

[illegible] teratos, eos [illegible] patrisque con[illegible] ad [illegible]b[illegible] [illegible]. D. 23, b [illegible] magiſtra [illegible] ſunt. D. 346, a [illegible] à ſuis [illegible] ad [illegible] praecepit; de quibus [illegible] D. 241 b. a ſe autem res iudicatas [illegible] & Au[illegible] retractare permiſit. D.179, b. [illegible] prudentia in moderate diſpenſandis reditibus publicis. D 65, b. quomodo Forum Neruae ornauerit. C. 438, b. [illegible] ſpectaculorum moderata comatus. C. 5[illegible], b. gemmas omnes & lapillos [illegible] vt viris inutiles, vendidit. D 262, b. prudenter eunuchos nec in conſilijs nec in miniſterijs habuit. D 142, b. eius nomina in matrem obſeruantia [illegible] ſub que [illegible] exitio. D. 265, a

Alexander Iudaeorum regulus quos Iudaeos in crucem egerit. C. [illegible]5, a

Alexander Farneſius, Parmae & Placentiae Dux, veris & meritis praeconijs laudatus. B. 42, a. C. 717, a. pons ab illo in Scalde ſtructus inſignis. C. 307, a. eius ſingularis affectus in D. Virginem Hallenſem. C. [illegible]17, a

Alexandrum Antiochi filium quidam mentitus, caeſo Demetrio Sotere, Syriam vt regnum patrium occupans, decennium obtinet. tandem a Demetrio Dem. F. occiditur. D. 222, a

Alexandrum ab Herode exſtinctum Iudaeus quidam ſe mentiens, ab Auguſto ad remum damnatur. D. 222, a, b

Alexandria quando condita, Villeio; quando alijs. F. 20, d. quot millibus hominum habitata: vrbis ambitus. C. 425, a. auditoria Alexandriae olim publica, & gymnaſia, inſtar noſtrarum Academiarum: philoſophis ibidem profeſſores: tum & ſacrae litterae ab antiquo floruere: medicina praeterea, omnis denique doctrina ibi diſciplina. C. 791, b. Bibliotheca ibidem. Vide, Bibliotheca.

Alexandria cur nunc non cudant. Gſ. 749, c

Alexandria totum, Athenis dimidium, quid. A. 170, a. Gſ. 824, c

Alexandrina Claſſis ab Auguſto inſtituta conuehendo Romam frumento, quantum eius quotannis aduexerit. A. 250, b. [illegible]. 527, c, d. portus eius in Italiâ Puteolis. E. 280 c. Vide etiam, Aegyptia Claſ.

Alexandrinum Muſeum. Vide, Muſeum.

Alexandrina foemina mira veracitas. B. 142, b

Alexidis Comici verſus quibus homines [illegible] comparat. G 447, d. [illegible] ex alijs citatus. A. 52, a. 93, a. 97, a. 103, a

Alexius Imp. quomodo a praedictionibus Aſtrologorum eluſus. D. 195, b. morti vicinus, & [illegible], deliberat de ſucceſſore. [illegible]. 214, b

Alexij Angeli Imp. Germanos Henrici V. Imp. legatos excipientis ridiculus luxu cultus. D. 264, a

Alexij Imp. equus Arabicus eum vt parricidam & ſceleſtum dorſo recipere dedignatus. B. 512, a

Alfenus I. C. citatus. G. 159, d

Alfonſi Aragonum & Siciliae vtr. Regis in Caietanos & Ant. Calderam, pertinaces hoſtes, lenitas & clementia: & conſona ijs voces. D. 251, a. eius inſignes a virtute, fortuna, & bonarũ litterarum ſtudio laudes. D. [illegible]05, a, b. litterarum & litteratorum amantiſſimus. A. 168, b. etiam ſtudij Critici. A. 169, a. à grauiſſimo morbo ſolâ Q. Curtij lectione recreatus. A 207, b. mortuos aiebat, optimos eſſe Conſiliarios, id eſt, libros. D. 7. 23, b. eiuſdem dictum de populo ſe ad Principum mores formante. D. 223, a. eximia eius vox, Habere ſe ea ipſa quae alijs donaſſet. G. 345, b, c

Alfonſus Rex Catholicus, vnde id agnomen meruerit. D. 179, a

Alfonſus Ferd. I. F. à fratre Sanctio ad Almenonem Toleti Regem profugus: & vtriuſq. reciproca fides. D. 254, a, b

Alfonſus, cognomento Imperator, inſignis aequi iuſtitiaeque cultor, eas in Hiſpaniâ reformauit. D. 2[illegible]7, a. 243, b. Aſtrologicorum peritiſſimus, caetera non magna rei. D. 129, a. eius impium dictum: ideoque regno priuatus. D. 185, b

Alfonſi Poreſij Guſmani, cognomento Boni, admiranda conſtantia. D. 201, a, b

[illegible] Guſmanus H[illegible] [illegible], à lethalibus [illegible] ope D. Virginis Hal[illegible]. C. 713, b

Alfonſum Aragoniae regem diu mortuum quidam ſe fingentis gula fracta. D. 224. b

Albazenus citatus. Gſ. 760, d

Alis rei. A. 175 b

Alia claritas, & ſimilia, phraſes Graecanicae. E. 186, d

Alia omnia ſentire, ſenatorium verbum. A. 42, a

Aliena Lex de re agrariâ. A. 261, a.

Alica, quid: ea & mulſum ſub ipſam coenam ſumpta pro guſtu. G. 671, d

Aliena occupare quando fortè Principi videatur licitum. D. 76, a

Aliena inſciis auctoribus edere, res improbi exempli. B 69, 111, b

Alienatio omnis tranſlatio in alium eſt. G. 333, d

Alienſis cladis dies quis, diſputatum. E. 538, d

Alienus, nomen Romanum. E. 324, c

Alimentorum cura, inter honeſtiſſima munera. D. 319, b

Alimonia Latinè dicuntur quae Louanij Burſa vocata. B. 261, b

Alio die, Augurum verbum in dilatione. A. 113, a. C. 180, b

Alipilus, &, Alipilarius, quid. G 477, c

Aliquammulti, Aliquamplures. A. 329, a

Aliquantus, pro, Aliquis. nonnullius pretij. G. 311, c

Aliquanti, aliquot. A. 212, a

Alis, antique pro, Alius. A. 131, a

Aliſo, flumen an opidum Germaniae: Veſalia quibuſdam credita. E. 45, c

Alius, Alia, declinata vt caetera adiectiua primae & ſecundae declinationum. A. 73, b

ἀλλιμ[illegible], pro, ἀλλιμ[illegible], Homero. A. 152, b

T. Alledius Seuerus, quis. E. 188, c

Allegorijs, ſeu [illegible] delectati Stoici. D. 545, a

Alliſanus Comes a Pio IIII. PP. capite truncatus. D. 189, a

Alligari, Adſtringi, & Diſtringi, quomodo differant. G. 242, c

M. Alius, Aleus, vel Aelius, cognomento Nepos, ſub Tiberio, ignotum quis. G. 273, c

Allocutio Imperatoris exercitus, quid: quomodo quove ritu fi[illegible]: cui bono: quando: è tribunali plerumque, non numquam ex equo: eius totius praeterea imagines è Nummis & Lapidibus priſcis. C. 123, b. 124. D. 341, b. eius militibus grata aut ingrata quae indicia. C. [illegible]24, a, b. 125, a. poſterioribus temporibus ſolis Principibus ſeruata Allocutio militaris. E. 17, d

Allocutio, &

Alloquium, Latinis pro, Solatio, conſolatione, vt Graecis [illegible]. E. 110, d. G. 71. c. 107. d

Alogia, abſurditas; Gallis hodie, Impertinence. Gſ. 822, d

Almanſor quam magnificas Scholas Marocci ſtruxerit. C. 791. b

Almenonis Mauri Regis conſtans in Alfonſum, poſt Caſtellae Regem, etiam cum ſuorum damno, fides. D. 254 a, b

Almone ſlumine lotum Cybeles ſiue Matris deum ſimulachrum. B. 154, a.

ad Ioan. Alnpeckium, ciuem Leopolitanum, Epiſtola Lipſij. B. 558, b

ad Petrum Aloſtanum Epiſtola Lipſij. B. 86, b

Alpes Graiae. quibuſdam hodie Grauw-alp, Mons S. Bernardi Minor. B. 413, b. 415, a. Peninae, (non, Paenina) hodie Mons S. Bernardi Maior: vnde Peninae dictae. B. 413, b. E. 325, d. Taurinae, quae. B. 414, b. 415, a

Alphabeticus ordo in Electis aut Excerptis obſeruandus, quoties res minuta titulos grandiores non merentur. B. 148 b

Alphenus apud Catullum, quis. A. 49, a

Alpheus Elidis fluuius cuniculo abſorptus, per Arethuſam fontem in Sicilia emergere quibuſdam veterum putatus, G. 119, b. ſed id fabuloſum. G[illegible] 736, c. [illegible]6, d. [illegible] tamen, ſeu allegoria, typus viri probi ſine m[illegible] morum vulgi inquinamento Virtutem ſ[illegible]antis. B. 74, a

Alsioſus, algens, frigidus. Gſ. 683, d
Altare quo differat ab Arâ. D.301,a
Altè cinctus, pro Forti, induſtrio, gnauo, ſtrenuo. G.444,c. 588,d
Altelli qui Latinis. B.410, b
Alter, pro, Non bonus, vel, improbus, aduerſus, malus. A.193.b
Alterum piam, diſcrimen Stoicum in verbis inter adiaphora. G.497,d
Alterutrum, pro, Alterutrumque. A.189,a
And. Althamerus allegatus. E.435,c
Altiora cur magis venti perflentur, quàm depreſſiora. Gſ. 754.d
Altiſani Aethiopum Regis factum notabile, benignitatis potiùs, quam crudelitatis. G.53,d
Alnareſius, Africæ luſtrator, allegatus. A 303,a
Aluarum Lunæ nobile documentum fluxa potentia. D. 147, a
Alueis in quibus recumbentes calefierent, apud Sybaritas, qui. B.520,b
Alni beneficium quibuſdam ad horam venit. Gſ 729,d
Aluminis vſus Romanis oblinendis machinis militaribus contra incendia. C. 300,a
Alumni quidam in quem vſum Germanis Principibus. D.134,b
Alurunæ (non Aurinia) commune ſagarum nomen apud Germanos. E.438,d
Amadiſius, ſiue Amadeus, ingenioſi nugatoris fœtus, peſtilens liber. D. 129, b. præcipuus aulicorum Auctor, ipſiuſque dignus. B.147,b 203,a
Amœna, item amara, modicè ſapienti habenda: illa cum metu aliquo, hæc cum ſpe. B.12 ,b
Amalaſſuntha, regina Gothorum, Atalaricum filium liberaliter inſtitui doceriqui curare volens, obnitentibus Gothis deſiſtere coacta. D.128,a
Amans iudicare non debet; ſed cùm iudicaueris, amandum, ex præcepto Theophraſti. G.388,d
Amantes nimis, oderunt nimis. E.418,d
Amantium improuida loquacitas. E.231,c
Amantium potius itemere, quam timeri, A.215,b
Amanter ſe in bello gerere, phraſis amata Bembo. B.94,b
Amare fortiter, quid. G.133,c. 625,d
Amare ſe, quid Stoicis. G.394,d
Amare debet, qui amari vult. D.359, b. G.399,d
Amarus, vel Acerbus, quis Ariſtoteli. G.4,d
Amaſaus. Vide, Rauulus.
Amaſis, Aegypti Rex Clemente Alexandrino. E.415,d
Amata cur à Pont. Max. appellari ſolita Virgo Veſtalis cùm eam capiebat. C.608,b
Amazonum flumen in Americâ quanta latitudinis. Gſ. 748, d
Ambitarinus vicus, patria Caligulæ apud hiberna legionum. E.24,c
Ambitio in præceps, certè anceps, trahit. D.230,a.G.279,c. hoc ei omne vitium, Non reſpicere. D.109,a. G.285,c,d. 515,d. eiuſque catena pulchrè à Telete Pythagorico deſcripta. G.285,d. En & Auaritia humani generis duæ peſtes. B.32,b. 138,a. Ambitio ſæpe iniuſti belli cauſſa. D. 79, a, b. item factionum & ſeditionum. D.109, a. 110,b. obtinendis regnis fraudem & vim ſæpe miſcet. D.221, a, b
Ambitio miſera, quæ finem tantùm habet ſcire aut ſciri. B.440,b.
Ambitioſi maximè, maximè id ſæpè diſſimulant. E.259,d
Turpes Ambitiunt comœdias. E.48 ,c
S. Ambroſius ſæpe Stoicus. D. 483, a eius de Canis rarâ fide teſtimonium B.394,a. locus eius de mundi verno exortu. D. 578, b. plebeia eius opinio de madore Solis. D.586,b. ex animo rationabilis ſubſtantia diuina Spiritus eſt. D.6 3, b parentalia Chriſtianis cenſet illicita. E.145.c locus eius de pi bus Ponimus intrantibus & exeuntibus. E.2
S. Ambroſius correctus C.6 ,a. explicatus, vel ſaltem citatus. A. 22 b. 3 ,a. B. 41 a. 52 b. 3,b. C.176.b. 236 b. 345.b. 40 ,a 5 6142. D.34,a. & alibi in Libris Politicis ſæpiùs in Libris Philoſophiæ Stoicæ. Tu ,180,d. 293.d. 316,c. 76 d 445.c d. 461,d. 12 ,c. 528,a. G.10.d. 79,d. 58 d
Amoulatione valde delectatus Lipſius. B.99,a.
Ambulatio, inter exercitia militaria: & quæ in eâ ſpectata. C.194 b
Ame : Philoſophi in Iuriſconſultorum ſcriptorum multitudinem ſcomma. B.155,a
Amentum in iaculis, quid · vnde dictum : etiam Nodus vocatum, item Anſa, aut Habena: Græcorum innei.im C.345,a
Amentum funda, Ammiano quid. C 7 a
Amentare, &, Amentatum, quid metaphoricè. C.345,b
Americà, ab vno inuentore nomen Noui Orbis, non ſine iniuriâ aliorum. D.593.b. Vide porrò, Nouus Orbis.
ad Gomeſ. Ameſcuam Epiſtola Lipſij. B.198 b
Amicitia vera quæ: ea niſi in bonis eſſe non poteſt, idque conciliante Deo: inter malos factio eſt. B. 207, a. D. 4, a. G.177,c.234 c. vera quibus paranda. E 392,d. ſociabilis virtus; non, vt Laſciuus amor, in vnum fertur. G. 490, d. parem eu ſi non accepit, facit. C. 484, a. D.360,a. eſt autem non tempore, ſed veritate æſtimanda: vt paruus cyculus non minus perfectionis habet, quam magnus. B.207,a.° quæ deſinere poteſt, vera nunquam fuit. B. 342,a. & Amicitia temporaria, non Amicitia. D.514.a
Amicitia Epicuro ob vſum & fructum. Sto contrà ſuâ cauſſâ & pretio colenda. G.400,c,d.463,d 31,d dum commodum reſpiciunt, mercatura potius aut negotiatio eſt, quam Amicitia. G.400,d
Amicitia nomen tantùm inane & irritum in domo Principum D.72,b
Amicitia pulcherrimus fructus tollitur, ſi libera cenſura in eam non admittitur. B.45,a
Amicitia ſancienda per implicitas dextras, mos Scytharum, Armeniorum, & in ea orâ gentium: item Noui Orbis. E. 201,d
Amicitiæ renuntiandæ mos apud Rom. vetus & ſimplex, publicè ſeu priuatim, quis. E.69,c. 506,d. G 6,d
Amici ſanctum & rarum nomen hodie in terris. 1 1,a. Amicus quid Ariſtoteli. G.463, d. verus el anis ab Ennio deſcriptus. A.94,a,b falſus deſcriptus. A.161,b. Amici ſoli ſapientes; reliqui omnes Socij, aut tale quid, Stoicis. G.631,c. communi modo dictus Amicus multùm differt à vero Amico. G.389,d,c. Amici inter bona fortuna, non Amicitia. G. 490, d. quatenus Amico fidendum, ex conſilio prudentiorum. G.39 ,d. Amicus certus in re incertâ cernitur, Ennio. G.400,c. Amicus lugenti Amico, idem quod in tempeſtatis ſerenitas ſuperueniens nautis. B.45,a. ſummum precandi genus Amicis eſt, Velle. B. 77, b. fortiter amare, Amicorum eſt, non blandè. B. 43, a. Amicorum omnia communia, Pythagoræ dictum. D.514,a
Amici fidi & prudentes, veri Principum theſaurus, & regni fulcrum: iudicioque eligendi, & qui. D.38,b
Amici apud Rom. inter ſeſe aliquando vocitabant Fratres. A.111, b
Amici apud Rom. quaſi per cohortes aut claſſes diuiſi, Primam, Secundam, &c. præcipuè a potentioribus in re admiſſionum. E.147,c,d.G.185 c. 195,d. 360,d
Amica in conuiuio apud Rom in ſinu amatorum. E. 5,c.
Amicarum fores vino ab amatoribus perfuſa. A.202,b
Amica in compotationibus nominata, & totidem cyathi ebibiti, quot in earum nominibus litteræ. A.107,a
Amica Iouis in Capitolio A.328,b
Amiculum molle, quid. G.248 c,d
C. Amnius Rebius, aut Caninius Rebius I. C E.225,c
Ammianus Marcellinus e præcipuis Hiſtoriæ Romanæ Mediæ ſcriptoribus. B. 147,a. non ſpernendus Politicis. D 126,b. quem ſibi in Hiſtoriâ ſuâ ſcopum propoſuerit. E. 324. eius vera deſcriptio Iuriſconſulti auari. B. 443, . eius locus quo forma balliſtarum deſcripta. C.321,a.

C.321,a. de malleolis ad incendium faciendum: iſque locus examinatus. C.353,a,b. eiuſdem locus de ingreſſu Conſtantij in Urbem Romam: qui quaſi nomenclator locorum ſplendidiſſimorum Urbis. C.428,b. 429,a. eius mirabiles laudes mirabilis Fori Traiani. C.439,a. locus eius de Genio intelutibus Conſtantij Imp. & aliorum excellentium virorum. D.561,b. 562,a. locus eiuſdem quem ex Plutarcho videtur mutuatus, de Irâ. G.28,d.
Ammianus correctus. B.124,b. C.98,a. 353,a. 508,b. G.146,b. ipſe ſibi conciliatus. C.125,a. Citatus, & crebrò illuſtratus. A.164.b. 186,a. 236,a,b. 245,a. 282,a. 308,a. B.26,a. 153,b. 382,b. 414,a. 512,a. C.23,b. 3?,b.41,a 48,b 71,a,b.72,a.85,a,b.91,a. 98,a. 103,a. 105,a. 106,a. 110,a. 111,a,b. 115,a,b.114,a.b. 125,a. 126,a. 128,a. 131,a,b 132 b. 137,a. 144,a. 154,a. 155,b. 157,a,b. 159,b. 160,b. 169,b. 177,a. 181,b. 187,b.189,a.190,a.204,b.205,b.210,b. 215,b.221,b. 238,b. 248,a. 266,b. 268,a,b. 270,a. 274,a. 276,b. 288,a.192,a.194,a.299,a,b.300,a.303,a.304,b.309,b. 310,a,b. 311,b.315,b. 321,a,b. 325,b. 327,b. 337,a. 340,b. 341,b. 342,a. 343,b. 344,a. 349,b. 351,b. 352,b.353,a. 356,a.357,b.358,b.359,b.363,a.364,b. 376,b. 384,b. 403,a. 424,a. 439,b. 442,a. 451,b. 452,b.454,a.476,a.501,a.520,b.521,b. 522,a. 528,a. 558,b. 562,b. 564.a. 567,b. 576,b. 619,b. 628,b. 646,a.652,b.670,b.673,b.680,b.681,b.684,b.791,a. 794,a. D.20,a. & alibi in Libris Politicis. Item 326,a. 329,a. 341,b. 363,b. 594,b. E.16,c. 17,d. 23,d. 25,d. 27,d. 51,d. 66,d. 76,c. 91,d. 156,d. 178,d. 208,b. 252,d. 273,b. 275,d. 284,d. 298,d. 346,c. 411,d. 435,c.436,d.444,d.491,d.497,c.505,d.522,b. 523,b. 525,d.536,b. 539,b,c. F.12,d. G.31,b,c. 54,c. 120,c. 141,c.146,d.155,d.175,d. 209,b.302,c. 349,c.460,c. 468,d
Ammonij error in Vitâ Ariſtotelis. G.394,d.
in Ammonis Iouis lucerna inexſtincta aſſeruata. C.619,b
Ammonitrix, pro, Admonitrix. A.72,b.
Amoliri vxorem. E.311,d.
Amor, minor eſt Amicitiâ. D.514,b. quid ſit. D.515,a. vinculum & firmamentum eius, idem velle & nolle. G.62,c. fruſtra Amorem poſcit, qui non adfert. B.342,a eſt enim eius efficaciſſimum philtrum, amare. B.491,b. proin qui alterius, præcipuè coniugis, amorem vult, ſuum afferat neceſſe eſt. B.491,b.
Amor, humani generis nectar, gratior eſt cùm venit ab amore Honeſti & Boni. B.167,a
Amor apud populares, Metus apud hoſtes (Principi potiſſimùm) quærendus. D.32,a. ille tamen non humilitate captandus. D.52,b
Amor affectu, non iudicio, videt: ideò oculos ei veteres clauſere. B.208,a. ei cura ſemper aliqua agnata, imo metus. B.306,a
Amor falſus plus nocet quam profeſſum odium. D.359,b
Amor, ardor; defunctio, frigus. F.58,b
Ampelius Præf. Urb. thermopolia vetuit. A.236,b
Amphinomi & Anapi Siculorum fratrum in parentes pietas. G.306,d.307,b,c.361,d
Amphitheatrum, quid: unde ſic dictum: quæ ei alia nomina. C.558,a,b. Viſorium appellatum Caſſiodoro. C.563,a. ſtructum propriè muneribus Gladiatorijs & Venationi. C.507,a. ipſâ tamen Venatione ſerius: ſed origo incerta. C.560,b. ligneum initio: è lapide primum Statilij Tauri; quando, & quo loco: idque ſub Nerone ambuſtum; poſt iterum reparatum. C.560,b. 561,a,b. E.102,d. lapideum à Veſpaſiano Urbe veteri mediâ ſtrui cœptum Titus perfecit & dedicauit: & ab eo vocatum: aliquo id caſu aut igne laſum, à quibus reſtitutum: ad hoc æui magnâ parte perennat: vulgò hodie Coliſſæum dictum: eius communis forma: altitudo, & capacitas: laus & præconia: denique Figura vt nunc viſitur. C.557,b.558,562,a,b
Amphitheatri deſcriptio particularis: forma non orbicularis prorſus, ſed paulum oblongior. C.563,a,b. area eius arenâ ſterni ſolita: cur: quam varia præterea ſtratura. C.559,a. in area illius ſolo cloaca, ſiue ſpecus; cui rei: in imo muro illam ambiente portula. C.563,a,b. interior tota facies Figurâ repræſentatur. C.572. in ſummis exterioris muri lapidibus foramina immittendis antennis, quibus alligata vela contra æſtum, quomodo. C.572. 576,b. 577,a
in Amphitheatris republicâ liberâ promiſcuè Ordines ſpectabant: ſub Principibus diſcrimina ſingulis facta. C.573,a
Amphitheatra quædam exteriore parte tantùm lapidea; eorumque pars interior, vt gradus, &c. lignea. C.589,b. 591,b
Amphitheatrorum ſtructura & architectura admiranda, & verum ſignum potentiæ Romanæ. C.581,a
Amphitheatra crebra olim in colonijs & municipijs, prouincijſque paſſim, imitatione Vrbis principis: eorumque aliquot recenſio; maximè quorum adhuc exſtant reliquiæ: quæ adhuc hodie vulgò Arenæ vocitantur. C.498,a. 587,a,b. 588,a,b. & ſeqq.
Amphitheatrum Veronenſe, quod etiamnum viſitur, quando vel a quo ſtructum: eius deſcriptio, dimenſio, atque etiam Figura. C.568,a. 570,a. 588. & ſeqq.
Amphitheatri iuxta Doanum (Doüé) pagum agro Andegauenſi in monte exciſi & cauati accurata deſcriptio, & Figura. C.588,a. 593. 594. 595.
de Amphitheatro Syntagma qua occaſione, cui fini, & quâ formâ a Lipſio ſcriptum: quæ ad id ſpectant, in eo fuſè explicata. C.555. & ſeqq.
Amphitheatrales Ludi quibus dijs ſacri. C.560,a,b
Amphora quot congiorum. C.468,b
Ἀμυνπδὲς, quid. B.22,b
Ampia gens inter Romanas nota. E 368,d
T. Ampius ætas Ciceronis quis. A.203,a
T. Ampius Flandanus, circa tempora Vitellij. E.368,d
Ampliſſimi ordinis titulus ſoli Senatui tributus, numquam Equeſtri. C.561,b
Amplius pronunciandum, formula Iudicum in cauſſis dubiis. A.24,a
Hoc Amplius Cenſeo, formula Senatoria quæ. G.234,c. Gſ.728,c
Amyclædæ: ſingula vbi. E.131.d,c
Amyntas Philippi pater, non Antigonus. G.55.d
Amyntas, e ducibus ſub Alexandro, oratione apud Curtium, ſimilis M. Terentij apud Tacitum. E.147.b,c
An, vocula breuitatis cauſſâ in dubitando quomodo ſæpè inſerta auctoribus veteribus. C.31,a
An parati ad bellum? ſolemnis formula interrogandi milites cùm itur ad pugnam. C.188,a.249,b
Anabathra in Auditoriis publicis quid. B.448,a,b
Ἀναβάδις, quid Græcis. C.91,a,b
Anacharſis Philoſophus putatus anchoræ, item rotæ figuli, inuentor quibuſdam. G.579,c. eius de Athenienſibus dictum. D.399,a
Anacreon & libidinoſus & ebrioſus. G.569,c. acino vuæ paſſæ ſuffocatus. Gſ.772,b. locus eius quem imitatus Propertius. A.80,a. citatus. D.586,b. G.168,d
Anagnoſtæ ſerui quanti pretij aliquot Caluiſio Sabino, apud Senecam Philoſophum. C.396,a. G.434.c,d. 435
Analecta, quid. G.435,c
Analectorum ad Militia Romana Libros à Lipſio adiectorum forma & ratio. C.233
de Analogiâ Libri duo à Iulio Cæſare ſcripti. A.446,b
Anapi & Amphinomi Siculorum fratrum in parentes pietas. G.306,d.307,b.361,d
Ἀνασκολοπίζω, Cruci ſeu ſtipiti infigi, vel transfige, Cruce diffindi. C.648,b
Ἄναξ vox unde Græcis, Plutarcho. D.232,a
Anaxagoras Clazomenius primus Scholâ è Mileto Athenas traduxit. D 438,a. eius conſuetudo quid Pericli contulerit. D.128,b. eiuſdem ad Periclem dictum. D.276,b. plures ei mundi. G.255,c. quid, & quantum eſſe Solem cenſuerit. D.584,a. G.383,d. Gſ.793,d. unde exiſtimauerit fieri cometen. Gſ.799,c. eius magnanima vox ad nuncium de morte filij. G.98,d. quam ſibi veram patriam dixe-

ſ

dixerit D 385,b. *nouitatis in religione accuſatus.* D.159,b

Anaxarchi pernicioſum dictum ad Alexandrum. D.131,b

Anaxarchus plures Orbes finxit. D.389,b

Anaximander Mileſius ſucceſſor Thaletis. D.438,a.

Anaximenes Mileſius e ſucceſſoribus Thaletis. D. 438,a. *quid de aſtris ſenſerit.* D.585,b

Ancharia, prima vxor C Octauij, Auguſti patris: eiuſque filia Octauia maior. E.546.

ad *Corn. Anchemantum Epiſtola Lipſij, & ob Iuriſconſultus titulum Gratulatio.* B.152,b.443,a

Ancilia. Vide, *Arma ancilia.*

Ancillæ delinquentes grauiore penſi onere punita. A.27,a

Ancillariolus; vel, Ancillaria, orum. A.291,a

Ancillariolus, ancillarum amoribus deditus. G.268 c

Ancus Rex quod Numæ Regis tantum nepos nominaretur, eius pater ignoratus. A.265,b.G 636,d.637,c,d

Ancyram Lapidis Inſcriptio continens Breuiarium rerum ab Auguſto Imp. geſtarum, ſuppeditata ab Augerio Buſbequio, edita ab And. Schotto: & poſt Inſcriptionum Smetianarum editioni addita. A.246,b.288,a. B.80,a. *Ea citata, explicata, & alicubi, cum non benè deſcripta, correcta.* A.249,b.C.411,b.412,a.424,a.474 a.E.3,d. 4,b.12,c.338,c

Andabata, dialecticus Græcis, quod genus Gladiatorum: eorumque arma & pugnandi ratio: à qua Prouerbium, Andabatarum more pugnare. C.524,a,b

Andabata Satyra Varronis. C.524,a

S. *Andreas biduum in cruce ſuperuiuens populum ex eâ docuit.* C.662,b

Andreana Crux, quæ. C.649,a

Andreæ II. Hungariæ Regi qui ex coniuge Gertrude Merania Ducis filia liberi: quos inter D. Eliſabetha. C 694,a

Andreas Hungariæ Rex iuſtitiæ tam tenax, vt vxorem ſuam a Banchano iuſtè caſam pronunciarit; & cur. D.238,a

Andreas Hungariæ Rex loca ſacra adijt. B.340,b

ad *Andream Epiſcopum Vratiſlanienſem Epiſtola Lipſij.* B. 329,b.331,b

Andriſcus quidam, ſe Philippum Perſei Regis filium dicens, a Metello Romam in catenis ductus. D.221,b

Androclus ſeruus a leone protectus. G.282,d. *malè in vulgatis Agellij editionibus, Androdus.* A.302,a

Andronicus Imp. diſputationes aut ſubtiles de religione inquiſitiones damnauit. D.166,a

Andronicus Comnenus Imp. quoſuis culpa conuictos nullo diſcrimine condemnare ſolitus: eiuſque ad magiſtratus egregia mandata. D.326,b

Andronici Tyro a Demetrio Præfectis in dominum etſi victum fides ipſi Ptolemæo victori laudata. D.252,a,b

Ἀνὴρ vox unde Iſidoro Pelusiota. B.158,a

Ἀνδρισμὸς, tumoris in gutture ſpecies Græcis. C.730,a

Angari Perſarum, qui. B. 302,b

Angela VVonteria Antuerpienſis, puella tredecennis quomodo ope D. Virginis ab apoplexia ſpaſmo mixtâ liberata. C.740,b

Angeli, Sacerdotes & adminiſtri Dei, Philoni Iudæo. D.576,a. Vide porrò, *Genij.*

Angerona, vel Angenora, dea Silentij apud Romanos. A.108,a

ad *Iac. Augianum, Equitem, Epiſtola Lipſij.* B.163,a

Anger, ab anguſtando. D.353,b

Anglorum lingua ante ſuperuentum Normannorum Gallorum plane fuit ut Belgica aut Germanica. B.501,a

Angues igneı. A.301,b

Anguis, potius fœminini generis quàm maſculini A.344,a

Anguſticlauij tribuni mil. qui. C.58,a

Anguillæ mali ſucci, quocumque in humore verſentur, Galeno: in delicijs tamen Græcis: & quomodo coctæ. Gſ.731,d.732,c

Anima quid Varroni: quid Lactantio: & ea vox unde. D.614,a,b.615,a. *Animæ & Animi diſcrimen priſcis Latinis quod.* D.621,a. *Animæ diuiſio Varronis: & ea breuiter explicata.* D.620,b.621,a. *eius diuiſio Stoicorum uberior, itemque Senecæ; & utraque explicata.* D.621,b.622,a,b. *eam Stoicis ac Epicureis corpus eſſe; item Tertulliano.* D.617,b

Anima mundi Deus. D 542,b. *fons animarum omnium, Socrati.* D.612,b. *inuiſibilis & inſenſilis.* Gſ. 682,c. *Animæ mundi cum Animo hominis comparatio Varronis apud Auguſtinum.* D.620,b.621,a. *Anima, an Animus, an Mens, de Deo dicatur, nihil aut parum refert: Animus tamen plerumque nobilior Animæ pars.* D.542,a.621,a

Anima & Mens, ignis Varroni & alijs: ἀπόσπασμα ætheris, Pythagoræ. G.257,c. *è cælo & ſideribus, Stoicis.* G.78,d. 127,c.160,d.302,d. *extrinſecus inſinuatur homini; idque poſt partionem Stoicis: alijs aliter: & an innata, an ingreſſa, diſſidium olim etiam inter Theologos.* D.610,b. 611.612.614 b.615,a. *eius principale quid & vbi ſit: ſuo corde Stoicis poni.* D.622,b.623,a,b. *ſedem etſi diuerſis humani corporis partibus peculiariter tribuant varij, communior tamen opinio veteribus inſuſam.* Gſ.806,c. *ſequi eam temperamentum corporis, opinio Hippocratis.* D.612,a. *Animæ facultates, quæ Ariſtoteli.* D.620,b. 621,a,b. *Animarum an ulla poſt obitum ſedes, & ubi.* G.494,d. Gſ.790,c. *longæuas & corporis ſuperſtites fatebantur (trepidè tamen, aut ambiguè) Stoici; ſed non æternas.* D.615,b.616,a,b. G.129,d. 623,c,d. Gſ.791,b. *duraturas videlicet ad mundi conflagrationem.* G.129,d. *de earum in corpora migratione, multorum opinio; ſed non Stoicorum.* D.617,a. *reminiſcentia Animæ cùm à corpore abiit, aut memoria, Stoicis & alijs credita.* D.619,b.620,a. *Animarum meliorum à corpore ſeparatarum vbi ſedes, Pythagoræ.* G.128,d. *Sapientium quidem aſtris ſocietas in Orbe Lunam circa fore, naturam rerum totam contemplaturas; Inſipientium autem perituras, Stoicis viſum.* D 618,a,b.619,a,b. G.623,d. *immortalitatem Animæ dubie & nutanter aſſerere voluit magis Seneca, quam aſſeruit.* G. 491,d. 511,d.620,d. *Animarum gradus, ſeu aſcenſus & deſcenſus Platoni.* D.617,b.618,b.619,a. *Animas interire, dogma exitiabile virtuti.* D.183,b. Vide etiam, *Animus.*

Anima hominis, cæleſtis ignis, includi ſpernunt, aërem amat & campos. B. 12,a

Animam hominis magno pondere obrutis permeare non poſſe, putatum quibuſdam. G.480,c

Anima, pro ſpiritu, quibuſdam; ſed non Chriſtianis. Gſ.779,d

Animam tradere, vnde dictum. G.143,c

Anima dua, animus vnus, Amicitia, Sidonio. D.514,a

Animaduerſio, proprium in re lictoria verbum, quid: quomodo fiebat apud Rom. A.279,b

Animaduerſiones, ſeu punitiones, in oppidis extra muros; in militiâ plerumque extra vallum caſtrorũ. E.20,d.504,d

Animaduerſionis militaris a milite ipſo uſurpata primum exemplum. E.26,d

Animaduerſio, ſeu caſtigatio, omnis non ad punientis, ſed ad reipublicæ vtilitatem referenda. D.62,a

Animaduerte, clamatum a lictore, &c. aduentante magiſtratu. D.345,a

Animaduertendi in milites, quibus apud Rom. ius. E.23,c. 24,d

Animaduertendi ius apud Germanos ſolis Sacerdotibus, in pace; delectis magiſtratibus, in bello. E.438,b

Animalis nomen quibus à Stoicis tribuatur. D. 571,b. 572,a

Animali cuique ſuæ conſtitutionis aut ſtatus ſenſum & cognitionem eſſe, dogma Stoicum. G.666,d

Animalibus ſingulis ſuæ peculiares dotes, ſua tela; homini Ratio. G.524,d

Animalia cuique regioni peculiaria, pro cæli, aut ſoli, aut ipſorum indole. A.303,b. D.595,a

Animalia denſiùs per naturam naſcuntur, quàm moriuntur; niſi gladio cladium aut cædium reſecentur. D.404,a

Animalia quædam ſæcula aliquot viuere, vulgo creditum. G.214,d.

Animalia varia ex omnibus Orbis partibus Romam tranſvecta. Gſ.811,b
Animalia differta, ſeu pleniora, amata ad vehicula. G.82,d
Animalium fulmine ictorum capita ſpectant ad exitum fulminis: aliter haſtula arborum & cur. Gſ.711,c,d
Animos, pro, Animus, antiquè. A.192,a
Animus per omnem rerum naturam intentus & commeans, Deus, Pythagora & alijs. D.542,a. *purior Ignis Stoicis, ſimul & Spiritus.* D.470,a. 614 a,b. *ijſdem nihilominus Corpus.* D.572,a. *Animus & Anima, confunduntur plerumque: Animus tamen verè nobilior Animæ pars.* D.542,a. *cor Animæ, Homero: velut pupula in oculo.* D.621,a. Vide etiam, *Anima.*
Animus hominis quid ſit, varia variorum opiniones. Gſ.806,c,d. *Deus in humano corpore hoſpitans, Seneca.* G.443,d *è cælo & æthere aduenire, a ſtellis, & ab ipſo Deo: pars animæ mundi, id eſt, Dei: & pluſcula ſublimiter, ac nimis, à Stoicis dicta.* D.612 613. G.78,d.127,c.160,d.302,d 453,d 535,d.664,d. *nulla eius in terris patria: corpore velut carcere aut ſepulchro incluſus.* G.578,d. *Spiritus calidus, Stoicis.* G.467,d. *verum is hominem conſtituit, non corpus.* D.605,b. *eius imperium eſt in corporis, ſeruitium.* G.409,d. *dux atque imperator vitæ mortalium: virtute pollens fortuna non eget; habet cuncta, nec ipſe habetur.* D.22,a.484 a. *cogi non poteſt.* D.416,a. *non is ex re, ſed res ex eo ſtare debet.* D.508,b. *diuinitatis & immortalitatis Animi argumentum.* Gſ.682,d. *Animus humanus, etiam in corpore ſitus, quo ſignificatu Dæmon nuncupatus.* D.561,b
Animus in octo partes diuiſus Stoicis. G.578,d. *eius partes miniſtraque.* G. 584,d
Animus hominis etſi in corpore incluſus, ſemper tamen prominet foras, & quæ extra ſunt contemplatur. G.127,d. *in perpetuo eſt motu.* G,75.d. *eius præſtantia: & ad eius cultum adhortatio.* D.623,b. *ei cultus vacare, etiam cum non vacat, licet.* D.604 a. *Affectus & Rationem velut hoſpes excipit, ab altero occupandus.* G.7,d. *quem Ratio, non Affectus, ſubegit, inuictus eſt.* B.18,b. *æquum animum quilibet ſibi parare poteſt.* G.453,d. *ad altiores virtutes præparandus ante præceptis; ut lana imbuenda ſuccis quibuſdam, prius quam vltimum colorem imbibat.* D.379,b. *ei compoſito ſemel & ſecuro nunquam ſupereſt aliquid aut deeſt.* B. 30,a. *bonus & ſibi conſcius, ſummum bonum eſt.* B.464,a. *colendus itaque imprimis: reliqua ad illum nugæ & fumi ſunt.* B.194,b
Animus optimas, pulcherrimus Dei cultus. D.19,a.303,a. *eius demiſſio, fundus eſt & fundamentum omnium bonorum.* B.53,a. *eius Demiſſio & Abiectio differunt: quid vtraque: item quid Elatio, ſeu Superbia.* D. 379 b
Animi ſanitas, quid: eaque propria Sapienti. G. 179,d. *malè affectus Animus externis voluptatibus parum iuuatur: & remedium verum, non corporis, ſed ipſius mutatio.* D.378,b. *eius affectus & morbi quibus differant.* D.378,a. *peccat is, ſed miniſterio corporis.* D 408,b. *natura contumax; præcipuè cùm acceſſit opinio pietatis.* D.167,a. *Animum vincere, præclarius, quàm aduerſarium.* A.21,a
Animus interuentu curarum terreſtrium obnubilatur, ut Luna interiectâ terrâ lumen à Sole amittit. B. 139, b. *ad externa quidem faciliùs obfirmatur quàm vultus.* G. 147,c. *non tamen ſolis oculis, ſed Animus muniendus in occurſus & aſpectus Venereos.* B.86,a
Animus facit nobilem. G. 457,d
Animum qui habet, turpe ei laudes captare ex corpore. D.132,b
Animus hominis viſo dolente dolet, ut oculus lippire ſolet ad conſpectum lippientis. D.386,a
Animus quò infirmior, iracundior. G.10,d
Animo qualiter affecti deligendi in militiam. D.88,b
Animus hominum in auribus habitare Xerxi dictus, cur. G.62,d
Animi tranquillitas quomodo à Democrito deſcripta. G.149,d
de Animi tranquillitate Liber Senecæ quando, & quomodo, & ad quem ſcriptus: eiuſque Summarium. G. 144
Animus Legis, quid. G.13,c
Animi cauſsâ, id eſt, Per iocum, ſeu, Animi recreandi cauſsâ. G.52,d.74,d.116,d
Animorum laſſitudo quædam non minor quàm corporum. C.510,a
Aniſtis cuiuſdam in curſu velocitas. B.301,a
Anna Bruynia, Antuerpiæ Clariſſa, precibus & munuſculo propoſito D.Virgini in Aſpero Colle oblatis, à vehementi paralyſi liberata. C.739,a
Anna Laurentia, virgo Religioſa Louanij, à continuâ & permoleſtâ cephalalgiâ D.Virginis Aſpricollis ope liberata. C.738,b
Anna Linkebekia, matrona nobiliſſima, proauia paterna Iuſti Lipſij. B.139,b
Anna Verreikia ruſtica auxiliatrice Diuâ Virgine Aſpricolli ab apoplexiâ & cæcitate liberata. C.729,b
Anna ancilla Lipſij, poſt XXVI. annorum ſeruitium, connubium. B.156,a. 417, b
Annæa familia Equeſtris, Hiſpana an Italica originis, incertum: unde id ei nomen: eiuſque cognomen, Seneca. G. xiij.
Annæus Florus. Vide, *Florus.*
Annæus Mela. Vide, *Mela.*
Annæus Nouatus. Vide, *Gallio*, vel, *Nouatus.*
Annales Taciti, verus titulus: non, Acta diurnalia, aut, Actiones diurnales: eorumque materia. E.1,d.2,b. *diſtincti ab eiuſdem Hiſtorijs.* E.303.304. *eorum priores Libri vbi & quando reperti.* E.45,d
Annales Brabantiæ vulgares. Vide, *Brab. Ann.*
Annales Francici a Pythæo editi Hiſtoriam Barbaricam tractant. B 147,b. *ij citati.* C 794,b
Annales Turcici citati. E.227,d
Annaria Lex. A.422,b
Annaria, quales apud Romanos, leges in republicâ vtiliſſimæ. D.135,b
Annianum apud Agellium quid de quarumdam ſyllabarum tenore cenſeat. A.4-1,a
Annibal nouem annos natus vltionem de Romanis ad aram iurauit: quotque annos bellauerit. G.21,d. *quo itinere Alpes penetrauerit, & Italiam ingreſſus ſit.* B.413,b 414,a,b. *in ſomnijs ſerpentem vidit vaſtitatem Italiæ denunciantem.* D.490, a. *unde ſe peritiam belli nactum dixerit.* D.135,b. *omnia hoſtium haud ſecus quàm ſua norat.* D.97,b. *veſtitu non excellebat.* D.132,b. *eius ſtrategema in fugâ ſimulandâ deſertis caſtris.* A. 249,a. *quo aſtu aciem ad Cannas inſtruxerit.* Gſ. 764, d. *quando mœnia Romana circumſedit.* G.19,d. *magna eius facta, maioreſque conatus.* Gſ.722 c,d. *eum inclytum inter omnes aui duces prouidentia diuina à debellandis in totum Romanis quomodo impedierit.* D.190,a. *armis indomitus vicerat, luxu & vitijs militum victus eſt.* D.91,b. G.468,d. *à Scipione victus quantâ celeritate fugerit.* B. 403,a. E.168,c. *eius ad aſpectum capitis fratris Aſdrubalis abſciſſi vox.* D.191,a
Anniceris quanti redemerit Platonem. G.xxxij.
Anniceris Cyrenaus, a quo Anniceria ſecta. D 439,b
Anniuerſario, aduerbialiter, Ciceroni. E.126,d
Annius Pollio, quis. E.148,c
Anno, abſolute, aut aduerbialiter, pro, Anno præterito: eius oppoſitum, Horno. A.72,a. E.126,d
Annona curâ plebi ſubueniendum a Principe. D.53,a. *ab eâ vnica ratio, etiam Romanis, conciliandi fauoris plebeij.* E. 276, d. *nam ex republicâ ſola Annona cura plebi.* E. 406,d
Annona in bellum præparationis vſus & neceſſitas. D. 82,b
Annona plebi diuidenda cura ſingularis Romanis: Curatores

tiori duo creati ab Auguſto: poſteà quatuor pluréſue inſtituti: Præfecti Annonæ dicti, exemplo antiquorum: apud quos tamen non perpetui: Præfectura huius quæ dignitas, quæ munera. A.248,a.C.405,a. quomodo facta diuiſio: idque circa Nonas cuiuſque menſis: atque hinc ridiculo acumine Annonæ vocem deriuat Suidas. A 248,b.249,a.C.405,a.de Annonis indicium Salluſtij. A.252,a. Vide fuſius, Frumentatio.

Annona Auguſti, ſiue, Principis; frequens Nummorum veterum inſcriptio. EM.24.

Annonæ caritas & raritas quanta Romæ ſub Honorio; in Piceno ſub Iuſtiniano. D.414,b

Annona, inferioribus Latinis quandoque pro Mercede militari. C.200,a

Annua, id eſt, Alimenta annua. G. 200,c

Annumium, vel, Annumius, poſterioris æuo quid. C.235,a

Annunciatæ Virgines à quo primùm inſtitutæ: & quâ facientes Louanium venerint. C.785,b. 786,a

Annus Nouus ſanctus omnium votis, ſiue apprecatus à Romanis primo eius die, ſiue Kalendis Ianuarijs. E.135,d. eo die quiſque auſpicij cauſâ aliquid artis, muneris aut opificij ſui delibabat. E.121,b.G.546,c

Annus certum, phraſis. E.427,b

Annus quiſque ſeptimus ætatis hominis, aliquo putatus memorabilis. E.367,d,b

Annus ætatis militiæ viriles ex definitione Seruij Tullij Regis. C.14,b

Anni tempora reſpondent Elementis. D.582,a

Annorum computatio aut diſtinctio à Romanis per Conſules facta: & ſub Impp. ij ſoli Conſules nominati, qui Kalendis Ianuarijs magiſtratum inibant, quos Ordinarios vocabant. D.342,b

Annus Magnus, qui Mundanus Annus Macrobio, quis, & quot annorum vulgarium. D. 596, b. 598, a. Gſ 739,c,d. eius euerſio & redintegratio Stoicis quid. Gſ. 815,d

Annus grauis, id eſt, Morbis infeſtus. G. 362,d

Annus nouus non tantùm Kal. Ian. ſed & quodcumque anni tempus nouum aliquid adfert. Gſ.815,c,d

Anquirere, id eſt, Inquirere, valdè quærere. A. 375, b. E. 214,d. 354, d. Anquirendi vox Liuio reſtituta. A.193,a

Anſa, & Anſula, pro Amento: hinc, Anſata haſta. C.345,a

Anſa ſcuti, quid. duæ plerumque in ſcuto grandiori: quorum id inuentum. C.243,a

Anſelmus Comes Louanienſis inter Sanctos. C.762,b

Anſfriſius Comes Brabantiæ, quomodo intelligendū. C.769,b

Vbrandi Anskemæ mors. B.223,a.225,b. ad eum Epiſtola Lipſij. B.145,a. 454,b

Auſtrogiſilus Comes Louanienſis, Chlotario Rege. C. 762,b

Anta, latera oſtiorum. C.213,a

Anteanus Hercules, apud Ciceronem. A.130,a

Ἀντίχθων quæ Terra Ciceroni. D.593,b

Ante alios, quod excellit. E.412,c

Antcaures, pro, Inauros, forte Varroni, A.54,a

Antecedendi ratio apud Romanos. A.300,b

in Anteceſſum, vox fori & argentariorum, & inde ad alia tranſlata. E.323,c.396,c.659,c

Antecæna, vel, Antecœnia quid. A.103,a.B.48,b

Antecurſores qui. E.248,c

Anteà, pro, Ante. A.84,b

Antefixa, quæ. A.211,b

P. Anteius. E.222,d

Antelucani flatus, quid. Gſ.760,c

Anteluciò, vel Antelucula, Aduerbium. A 334,b

Antemuralia, προτειχίσματα, quid. C.327,b

Antepilani, qui Vegetio. C.98,a. vnde dicti. C.40,a

Ἀντιπαιδία, Græcis quæ. C.662,a

Anterior omnes res poſteriori normam præmonſtrat. E.177,c

Anteſignani, in acie Romanâ qui. C.103,a

Anteſtandi mos, imâ auricula anteſtati tactâ, & de eâ Lex vetus. A.112,b. 207,a

Anteſtatio in teſtamentis. E.3,c

Anthologia Epigrammatum Græcorum. Vide, Epigrammata G.

Antichthonum Terra, quæ Melæ. D.593,b

Anticipationes, προλήψεις, idem quod, Notiones, Notitiæ, vel Intelligentia. D.470,a

Antidamas Demarchi; ſubaudi, filius. A.93,a

Antidea, id eſt, Antea. A.82,a

Antidhac, pro, Antehac. A.121,b

Antigonus Gonatas Rex quanti fecerit Zenonem Citieum Philoſophum. D.441,b

Antigonus Rex magnus Iuſtitiæ aſſertor: eiuſque voces regiæ. D.233,b

Antigoni Regis ſedatus animus: & quàm contumeliarum patiens, gemino exemplo indicatum. A.149,a. D.272,b. G.55,c

Antigonus Rex ſuam in nauali prælio præſentiam multis manibus æquipollere, rectè cenſuit. D.94,a

Antigoni Regis ſomnium mirabile ſupra Mithridate imminente Periâ. D.191,b

Antigoni Regis dictum de infelicitate Regum. G.652,d

Antigoni Regis reſponſum Thraſyllo Cynico, nunc drachmam, nunc talentum petenti. G.279,d

Antigonus beneficio filij Demetrij Rex Cypri factus. G.307,c.

Antigonus Iudææ Rex, primus è Regibus ſecuri percuſſus à Romanis. C.683,b

Antiochus, commune ferè nomen Regum Syriæ. G.181,d

Antiochus Commagenes & partis Ciliciæ Rex ſub Nerone. E.214,d

Antiochus Syriæ Rex non tam geſſit contra Romanos bellum, quàm mouit. A.332,a. acies eius & phalanx qualis. C.117,b

Antiochi Regis edictum contra Philoſophos. C.678,b

Antiochi Regis pudicitia. D.266,a

Antiochus Rex à latronibus occiſus. D.260,b

Antiochus Rex Hieroſolyma obſidens, Iudæis inducias celebrando Scenopegiæ feſto indulget, & ſacris peragendis inſtrumenta ſuppeditat. D.177,a

Antiochus Philoſophus, Philonis auditor, Quintam Academiam induxit nomine; re ad Stoam ſe tranſtulit. D.439. 461,a

Antipater Rex xx. millia Athenienſium in Thraciam tranſtulit. C.388,b

Antipater Sidonius, Diogenis Babylonij Stoici ſucceſſor, Ciceroni, Senecæ & Epicteto laudatus: καλαμίδας cognominatus vnde. D.441,a. 443,a,b. G.584,d

Antipater Tarſenſis, Stoicus, a Sidonio diuerſus. D.443,b

Antipater Tyrius, Stoicus, Catoni Vticenſi adoleſcenti doctor, & Romæ in contubernio. D.443,b

Antiphanes Comicus. A.98,a. eius apud Athenæum verſus in laudem potus: & comparatio potatorum cum arboribus fluentis aſſitâ. B.140,b.G.168,c. alij de mortuis eò præmiſſis quo ſecuturus quilibet. G.122,c.

Antipheron apud Ariſtotelem ſibi occurrere ipſi viſus. Gſ.687,d

Antiphili Epigramma in redditam Rhodiis libertatem. E.206,b,c. in Cn. Iulij Agricolæ laudem. E.453,c

Antipodes, ſeu Aduerſipedes, qui omnia contra receptam conſuetudinem facere amant. E.297,d

Antiquæ Lectiones Lipſij Thomæ Redingero inſcriptæ. A.68

Antiquarium in ſermone eſſe velle, ἀρχαΐζειν vocabat Auguſtus. B.328,a

Antiquiora magis extra inuidiam, quam æuo propiora. E.119,d

Antiquitatis ſtudium Theologis adiumento eſt. A.182,a

Antiquitatis cognitio etiam ipſis Principibus vtilis & glorioſa. E.65,d

Antiſigma, littera à Claudio Imp. inuenta, & ſic formata, Ↄ, vnde dicta, & eius vſus. E.171,d

Antiſthenes Athenienſis Cynicæ ſectæ conditor. D.439. idem & Stoicæ à quibuſdam habetur. D.446,b. Threpa matre natus: & quidnā id ipſum obiicienti reſponderit. G.186,c.

primus

primus barbæ auctor Philoſophis. E.537,a. quid lucri ſe fecisse è Philoſophiâ dixerit. G.402,d. eius monitum. D.490,b. quomodo ad rempublicam accedendum præcipiebat. G.259 b

Antiſtius Reſtio proſcriptus, ſerui ingenioſo fideliq́ue actu ſeruatus. D.257,a

Antiſtita, & Antiſtites, dictæ Virgines Veſtales. C.609,a

Antium amœnus & ſalubris ſeceſſus. A.254,a

Antlia, quid. A.319,a. *quid, in Antliā damnari.* A.318,b

Antona, ciuitas ne an fluuius in Britanniâ. E.195,d

Antonia maior, filia Triumuiri, cuius vxor: quæ filia. E.546.

Antonia minor filia Triumuiri, neptis ex ſorore Auguſti. E.76,d.165,d.209,c.546. *quis ei maritus, qui liberi.* E.547. *numquam ſpuiſſe dicitur, Plinio.* E.76,d. *Auguſta à nepote Caligula cognominata, ſic vocari ſpreuit.* E.8,d

Antonia Claudij Imp. filia: qui ei mariti. E.547.

Antoniana Crux qualis. C.647,b

Antonini Itinerarium correctum. B.415,b. *citatum.* B.157,a. C.150,b. 420,b. G.77,b

M. Antonini Vita citata. C.543,b. E.491,c

Antonini Thermarum magnitudo & ornatus. C.439,b. 440,a

M. Antonini Imp. diligentia. A.164,a. *is frumentantium puerorum numerum auxit.* A.247,b

M. Antoninus Pius primus Philoſophis Romæ & per prouincias ſalaria e publico cōſtituit. C.793,a. *eius vox, in triſti caſu lugere permittentis.* G.86,d. *Amphitheatrum Tetere instaurauit.* C.562,a. *certam pecuniam definiuit in ſumtus edentium gladiatoriarum.* C.500,b. *eius liberalitas in paſſim doctos.* D.276 a

M. Aurel. Antoninus Imp. Stoicam etiam ſectam profeſſus, Philoſophi cognomen meruit. D.204,b.453,a. *eius dimiſsum dictum quoad conſilia amicorum.* D 42,a. *piſcando & venando multum ſe oblectauit.* D.357,a. *pœnas Chriſtianorum ſuſtulit: imò in delatores eorum graues conſtituit.* C 683,a. *gladiatoria ſpectacula omnifariàm temperauit.* C.500,b

M. Antonij Oratoris ſerui conſtantis fides. D.256,b

M. Antonius Curator oræ maritimæ. A.19,b. *diuerſus à M. Antonio Triumuiro.* E.207,d

C. Antonius, Ciceronis in Conſulatu collega, totam Cephaleniam inſulam poſſedit, oppidumque in eâ nouum ſtruxit. C.415,a

M. Antonij Lupi ſepulchrum Viâ Hoſtienſi. A.267,b

M. Antonius Triumuir. qui ei liberi ex Octau à maiore ſorore Auguſti. E.10,d.546. *inter epulas ſpectaculo capitum proſcriptorū, præcipue Ciceronis, delectatus.* G.548,d. *leones currui ſubiugi fecit.* A.304,a. *ſeptem aut octo apros vni cœnæ intulit.* C.333,a. *eius in Antigonum Iudææ Regem crudelitas.* C.683,a,b. *decem annorum tributa exegit in vnum annum.* D.414 b. *ſcelerum ſuorum pœnam non effugit.* D.408,a. *a Cleopatrâ ſeductus, cum ipsâ perijt.* D.211,a. *teſtamentum eius depoſitum apud Virgines Veſtales.* E.8,a

C. Antonius Triumuiri frater iuſſu Bruti in Macedoniâ interfectus. G.102,c

Iulus Antonius Africanus, Triumuiri filius: quæ ei vxor, qui liberi. E.546. *Auguſti in eum benignitas.* E 363,d. *mœchus in Iuliâ Auguſti filiâ, ab Auguſto occiſus.* E.10,d. G.196,c. 216,d

L. Antonius Africanus, Iuli filius, Triumuiri nepos. E.546

Sex. Antonius Africanus, L.F. Iuli N. Triumuiri pronepos. E.220,c. 546.

Antonius Primus. E.254,b. *exſul ſub Nerone.* E.372,d

Antonius Chamberus Anglus, Diuâ Virgine Hallenſi ipſum velante, e medio hoſtium incolumis euadit. C.714,a

Antonius Grotius, miles cæcus ab vtroque oculo, D. Virginis Aſpricollis ope illuminatus. C.742,b

Antonius Haneron, fundator Collegij Iuris S. Donatiani Louanij: quod ita cognominatum, quia ipſe Præpoſitus eius ædis Brugis erat. C.790,b

Antuerpia ocellus vrbium. D. 389,b. *eius, ciuiumq́ue laus.* B.313,b. 473. *memoria eius quàm vetuſta reperiatur in Scriptoribus: indidem etiam Marchia dicta.* B.224,a. C.771,a. *amata ea ſemper Lipſio, ciuiumq́ue eius acceptiſſima conuerſatio: vt & a multis ibidem amatus ipſe.* B.130,b. 507,a. *Senatui P. Q. eius à Lipſio inſcripti de Conſtantiâ Libri.* D.369,b. *ad eundem Senatum Epiſtola Lipſij.* B.42 b. *rurſum iiſdem inſcripta ab eodem Centuria Epiſtolarum ad Belgas tertia.* B.473. *ad Antuerp. ā & vrbis amicos eiuſdem Carmen.* B.220 a

Anubis Ægyptiorum deus ſpecie Canis fictus. B.390,a. D.381,b

Annulus olim Romanis in ſiniſtra tantùm manus digito. qui inde Annularis dictus; & cur: poſt ferè in ſingulis articulis omnium digitorum. Gſ.811,d

Annulorum diſtinctio à metallo, pro geſtantium conditione. A.310,a. *aureis Annulis vſi Tribuni mil. vt Equites Romani: at milites ferreis: donec iſtis etiam aureos indulſit Imp. Seuerus.* C.59,a

Annulo ſupellex penuſq́ue claudi & ſignari ſolita Romanis: qui inde Signatorius aut Sigillaritius dictus. E.42,d.501

Annuli, ſeu compedes ergaſtularia: & hinc Annulati pedes Apuleio. A.321,a

Annuli comarum, ſeu orbes. G.223,d

Annulata claues. E.501,c

Anus, Senatus, Fletus, & quarta Declinationis alia, antiquitus Genetiuum in Ius faciebant; vt, Anuis, &c. A.189,a

Anus fatidica Stoicorum, Prouidentia Dei ab aduerſariis appellata. D.546,b

Aorſi, populi inter Scythas. E.190,d

Apathia, Stoicis duplex, & quæ: ſed Apathiam aſſerere, Megaricorum potius eſt, quam Stoicorum; & quomodo Latine dici poſſe, velit Seneca. D.503,a. G.132,d. *Moyſi approbatam putat Philo Iudæus.* D.503,b

Ἀπελεύθερος *propriè Libertus.* C.16,b

Apellæ Linea, an vera. B.87,a

Apelles Cous Pictor opera ſua omnium oculis publicè proponebat, vt iudicia etiam minimorum venaretur. B.105,b

Apelles Chius ab Arceſilao in morbo adiutus, Plutarchus quod de Cteſibio narrat Laertius. G.276,d

Apelles quidam ſubdolus cauillator, magna apud Philippum Macedonem diu potentia, ſubitò deicitur, & cum filio interficitur. D.146,b 147,a

Aper totus ſolidusq́ue appoſitus apud Romanos in vnam cœnam: quis primus rei auctor: quin bini ſæpè terniq́ue vni cœnæ; idq́ue non niſi in eius principio: in quadratis lancibus menſis illati, ſtrati pomorum & talium fructuum cumulis, vel inſarcti pectoribus auium; turdis, &c. ſæpe etiam non niſi ad oſtentationem illati. Fœturâ in eum finem in Villis propagati; & deinde ad culinam ſaginati: qui inde Altiles, ſeu Paſti, dicti. C.332. 333. 334,a b. G.135,d. 532,d. 533,c. *Hinc & Apri Milliarij, mille librarum.* G.135,b. 641,d

Aper, Plinio; Porcus, Feſto, etiam inter ſigna militaria Romanis. C.106,a,b

Apertularius, effractor. G.503,d

Apex Flaminum, aut Sacerdotum. A.275,b. G.xxxiij.

Apex, pro Criſtâ. C.80,b. 81,a

Apex Vocalibus longis ſuperiectus, quid. A.450,b. *quando eius vſus deſierit.* A.452,b. 470,a. *hodie nobis in alio vſu.* A.450,b

Apicij, diuites & perdita gula homines, tres cognomine Romæ: quorum celeberrimus ſub Auguſto. E.106,c. G.81,d. *qui ingenii ſui auctor omnis generis luxus, ſcientiam popina profeſſus.* G.238,c. Gſ.730 c. *cur tandem mortem ſibi ipſe intulerit.* C.463,b. G.81,d. *Is citatus.* G 477,d

Apion Rex Cyrenarum. E.245,b

Aplectum, vox inferioris æui, pro Caſtris. C.161,a

Ἀποκατάστασις, *ſeu Redintegratio Mundi.* D.598,a

Ἀποκολοκύντωσις *Claudij a Senecâ ſcripta, tota Satyra Menippea eſt: vnde ei titulus: quæ ſcripti occaſio: quod ſubiectum.* Gſ 814.815

Apollo, præſes ſtudiorum & herbarum. A.98,a. *Apollo velut peculiaris Auguſto deus poſt pugnam Actiacam.* C.139,a

Apollinis templum Romæ an Recitationibus publicis inſeruierit. B.449,a

Apollinis templum in Palatio, Romæ. G.102, c

Apollo Didymeus Mileſiis cultus. E.98,d

Apollinis templum Auguſtoduni, quæ Flauia Æduorum. E.522,c

Apollodori Grammatici Bibliotheca Gen. Deorum citata. C.129,b. 601,a. 602,b.611,a.678,b. E.71,d. F. 10,b. 11,c.15,b. G.210,d.264,c

Apollodorus Architectus Fori Vlpij: Hadriano Imperatori inuiſus: à quo etiam ſublatus. C.435,a. 439,a

Apollodorus homo crudelis aut tyrannus, Seneca nominatus, quis. G.20,c. 378,d

Apollodorum Latine ſcriptum, idem quod Græcè ἀπολλόδωρ. A.455.a

Apollonia, Ponti vrbs, originis Græcanicæ. G.75,d

Apollonij Scholiaſtes citatus. G.576,d

Apollonius Myndius. Gſ.795,c

Apollonius Thyaneus Epheſi ipſo momento quo Romæ Domitianus a Stephano cubiculario occideretur, exclamaſſe, Euge Stephane, narratur. D.194,b

Apollonius Stoicus, Straboni nominatus. D.446,a

Apologare, pro, Reiicere, repudiare. G.461,d

Apophoreta, & Apophoretica, quæ: tum quæ Saturnalibus data. C.506,a,b

Aporiari, quid. G 461,d

Apoſtrophe. Vide, *Auerſio.*

Apotheca, cella vinaria. A.203,a.G.650,c

Apparatus belli quid: & quotuplex ante bellum faciendus. D.82,a,b

Apparitor quidam loco Præconis in caſtris Rom. C.188,c

Apparitores aliquando Tribunis milit. quis ademerit: ſed poſt iterùm receperunt. C 59,a. 165,a

Appellationum apud Romanos quis modus & vſus, tam liberà republicà, quam ſub Principibus. E.537

Appia Aqua. Vide, *Aqua Appia.*

Appia Via, longiſſima, & quaſi regina Viarum; & quo vſque ab Vrbe pertinuerit. E.52,c. Gſ.816,c. Vide etiam, *Via Rom.*

Appiana Legiones, Ciceroni quæ. B.419,b

Appianus Alexandrinus è præcipuis Hiſtoriæ Romanæ veteris ſcriptoribus. B.147,a. *eius prudens & digna lectu diſſertatio de mala ergaſtulorum.* A.318,a. *locus eius quo Carthaginis à Scipione obſeſſæ forma deſcribitur: item ab eodem Numantia: tum Peruſia ab Auguſto.* C.283,b. 284,a,b. 285,a. *eiuſdem locus de vectigalibus Pop. Rom. è Decumis & e Paſtione.* C.389,a. *deſiderabiles eius De Copiis militaribus, & Prouentibus annuis Romanorum, Liber interiit.* C.395,b. *diſſenſus eius a Commentariis Cæſaris.* C 121,b. *eius parum cauta ſcriptiones, aut etiam errores.* A.58,b. 245,a. 281,b. 283,a. D.209,a. E.57,d. 58 c. 312,d

Appianus correctus. C.27,a.78,a. D.415,b. *Idem allegatus, citatus, & identidem illuſtratus.* A.249,a.252,a.258,a. 279,a.282,a,b. 310,b.316,a.320,b. 332,b. B.303, a. 391,a,b.C.16,b.19,a,b.20,b.30,b.41,b.58,b.59,a.91,a 94,b 95,a.97,b.99.b.102,a.105,b.112,a.117,b.132,b. 133,b.155,b.168,b.178,a.182,b.184,a.189,a.191,b. 192,a.201,b 204,b.219,a.237,a.241,a.250,b. 271,a. 272,a.289,b.294,a.297,b.310,b 311,b.314,a,b.315,a. 320,b.321,b.327,a.329,b.336,b 349,b.334,a.357,b. 358,a.359,b.378,a.385,a.386,a.390,a,b.391,a 392,a,b 401,b 402,a.403,a.409,a,b 410,a,b.411,a.420,b.437, b.468,a.494,a,b.575,a.791,a. D.96,a.336,a.414,b.415, a 617,a. E.2,c.7,d 9,d,10,d.32,c.47,d.54,c.63,c.83,d. 91,d.98,d.102,c. 115,c. 126,d. 135,d. 145,b. 151,c. 157,d.189,d 206,c.245,c.255,d.265,d.305,d 307,b 386,d.400,d 421,d 515,b.532,b F. 20,d. 24,d,29,c. 33,c,d.42,c.43,d 43.d.48,d.53,d.61,c.80,a.G.xy.a,d. 9,c 41,d 116,c. 133,c,d. 136,d. 153,c. 194,c. 217,d. 301,d. 321,c. 379,c 428,c. *Eius Interpretis lapſus.* C.41 ,b

Appion Grammaticus cymbalum arrogantiæ. B.29,b. *vanus homo, & falsò Polyhiſtor dictus.* C 585. *aegyria: & quot præterea ei tributa agnomina.* G.569,d. 570, d

Appius Claudius apud Mart. Capellam literam Z reformidat. A.465,b

Appius Cenſor quando Viam à ſe dictam & quò vſque ſtruxerit. C.443,a,b. *aquæductuum etiam primus auctor.* C.444,b

Appius Claudius x vir Legg. ſcrib. D.280,b

Appius Claudius Cæcus a Cicerone inductus barbatus. E.536,c. *quinque ei filiæ.* E.133,c

Appius Silanus. A.379,b

Approbare ſe trigarium, &c reipsà oſtendere ſe bonum aurigam, &c. E.279,c

Aprinus, Expoſitus Soli, ἀπὸ ἀπρῖνος. G.245,d

Apriles Kalendæ orationibus amori dies, præſidente ipſi Veneri; cui eo die ſacrum fiebat. B. 244,a

Ἀψευδεῖν, *quid Dioni.* C.571,b

Ἀψόῤῥοος *Oceanus, vnde Homero.* D.591,b

Apuleia Varilia ſororis Auguſti neptis, incertum quomodo. E.61,c. 545.

Sex. Apuleius vnde cognatus Auguſti. E.61,c

Apuleius Mileſiarū ſcriptor honeſtâ familiâ natus. A.266,b 267,a. *in eo occultior ſæpè doctrina: verba ſelecta, ſed fortaſſe nimis: & qualis eius ſtilus: Bodino dictus rudere, non loqui.* A.167,b. 334,a. *amauit in multis imitari Plautum.* A.167,b.179,a. *dialogus eius quidam; eiuſque principium.* A.266,a. *valdè is laudat Pythagoram.* D.436.b. *obiectum ei in iudicio quod ſexagenarius Pudentillam duxiſſet, contra Legem Papiam Poppæam.* E.514,b. *dilemma eius de ponendâ ægritudine cauſſâ emorim.* G.96,d. *eius vera deſcriptio boni Proconſulis.* D.332,b

Apuleius correctus; aut eius ſententia reiecta. D.515,a. *Porrò correctus.* A.167,b.168,a,b.179,a.185,b.243,a.249,a 265. 266. 280,a.288,a. 322,a. 330,a. 334,b. 335.a,b. 336,a.C.101,b.565,a.581,b. 663,b. D.435,a. 559,b. 562,a. *Idem citatus, & paſſim explicatus.* A.108,b.186,a 216,a.220,b.235,a.236 b.242,b.260,a. 270,b.282,b. 303,b.305,b.306,a.307,a,b.310,a.317,b.321,a 322,b. 329,a,b.448,a. B.48,a,b.410,a. C.71,b.73,b.128,b. 220,a.288,a 448,b.487,a.498,a.511,b.517,b. 518,a. 523,b. 534,b.535,a.537,b.539,b.559,a.565,a. 570,b. 575.581,a,b.582,a. 603,b.645,b.646,a.648,a. 654,a. 656,a.657,a.663,a,b.681,a.791,b. D.19,b.& aliquoties in Libris Politicis: ſæpiſsimè autem in Libris Philoſophiæ Stoïcæ. Item. E.64,d.141,c.179,b.255,d. 258,d.291,d. 310,c.410,d.412 d 453,d.492,b 497,a. 499,a.506,a.510,c.524,d.526 a.535,c.G.14,c.141,c. 147,d 157,d.161,c.173,d.177,c,d.192,c.218,d. 244,d 245,d.250,c.271,c.273,d. 329,d. 360,c.372,a.373,b. 405,c. 453,d. 456,c,d. 460,d. 461,b. 482,d. 484,d. 495,d.537,d 604,d.Gſ.703,c.760,d.762,d.766,d,c

Apulia in ſpectaculis, quid ignotum. C.571,b

Apum in ſuis regibusque ſui cubilibus ſtruendis ſolertia: erga regem reuerentia: regis forma, maieſtas: & alia eo ſpectantia. G.402,d,c

Apum examen ſemper inter portenta, cùm viſum loco inſolenti. E.208,d

Apum induſtria, etſi ex alienis libant, melior tamen textu araneorum quæ ex ſe fila gignunt. D.121,a

Apus, pro, Apud. A.65,a

Apyrina, vel Apyrena, Punica mala nucleos aut nullos aut blandiores habentia. G.532,d

Aqua, quid: præcipua eius pars Mare. D 588,b. *principium ſiue origo omnium rerum Thaleti, Brachmanibus, Ægyptiis, &c.* D.577,a. Gſ.727,c,d. *vnde ei ſuus motus & an in eâ aliquid vitale.* Gſ.760,c. *niſi gelu adſtricta, ſemper per ſe aliquid exhalat.* Gſ 761,d

Aqua quæ ſtent, aut fluant, aut quæ varias venas habere dicantur. Gſ.724,d

Aqua calida in ipſo mari ebullientes. G.131,d

Aquis cur ligna aliaque aut innatent, aut ſubmergantur, cauſſa. Gſ.734,c

Aqua medicata, item noxia, ſimileſque, aliæ grauiores earumque cauſſa. Gſ.734,c.735,d

Aqua

Aquæ quædam fœcundas mulieres, aliæ ſteriles reddunt. Gſ.724,d,c

Aqua marina per terras percolata amaritudinem ponit. Gſ.724,d

Aqua & panis, ſola ad vitam ſufficiunt. G.432,d

Aqua, potus militaris Romanorum; aut, mixto aceto, poſca. C.205,a. D.312,b

Aquam, aliumve liquorem in vaſe circumdari nive, ſine eius tamen mixturâ, in more etiam hodie. G.661,d

Aqua calida potata Romanis & Græcis, eâq; in delicijs: eaq; ſolitaria, aut infuſa vino. A. 236,a,b. E.218,d. G.9,d. 31,c. *is potus, nocuúſne, an contrà.* A.237,b. *duplex autem oppoſita in eo menſa, calida, frigida.* A.237,b *Calidæ potus etiam Eſſæis vſitatus.* B.235,b.236,a

Aqua & Ignis coniugijs prælata, cur. B.492,b. *Aquæ etiam aſperſio in nuptijs ſolennis.* E.523,b

Aquam cardinibus affundere, quorum aut quarum mos, & cui fini. A.202,b

Aqua potus, phraſis; vt, Veſtis indutus, &c. G.31,d

Aqua intercutis metu, quidam ab omni humoris vſu abſtinuere. G.25,d

Aqua luſtralis quis vſus. E. 523,b

Aquæ inopia, phraſis Cæſaris. A.337,b

Aquæ hauſtio exercita olim in ergaſtulis. A.318,b

Aquæ vſus, aquas aggerere, aquariũ munus, & aquacularij unde vulgo apud Romanos inter probra aut obſcœna. A.77,a

Aqua an aliqua cura Veſtalibus. C 613,a. *cur Aqua modicũ Veſtali ob inceſtum defoſſæ appoſitum.* C.617,b.618,a

Aqua Amena, id eſt, Ex Amne, Catoni. A.53,a

Aqua Appia per XI. milliaria Romam à quo ducta. C.444,b

Aqua Virgo Romæ cumprimis frigida. G.546, c. Gſ.815,c

Aquæductuum initium Romæ quando, & a quo: magnitudinis Imperij Romani præcipuum ij indicium: quantam Vrbi intulerint aquarum abundantiam: quot, & quâ altitudine ac latitudine Romæ: qualibus & quantis arcubus & fornicibus ſublevati: à quadrageſimo lapide quidam continuò opere perducti: quantis impenſis: præferendi mole & vtilitate, atque hac potiſſimum omnibus pyramidibus, & talibus inertibus operibus C.444,b.445,a,b. *eorum ijſque annexorum quantus ornatus: quæ ijs tuendis cuſtodiendiſve multitudo Curatorum, Caſtellariorum; miniſtrorum, & eius generis hominum, ſiue familiarum publicarum ad id inſtitutarum.* C.446,a. E.278,c. *ex ijs conceſſu Principum aqua in priuatas ædes derivata.* G.556,d

Corn. Aquanus Leida antiquarum rerũ curioſus. C.593,a

Aquaria provincia, aut Frumentaria, Oſtia; eaque quæ. A 76,b. 77,a. E.117,c.

Aquarioli, qui. A.77,a.

ad Aquicinctini Collegij Rhetoras Epiſtola Lipſij. B.397,a

Aquila noſtris terris haud temerè viſa. E.48,c

Aquilarum maxima in auſpicijs auctoritas. Gſ.731,d

Aquila muſcas non capitat, Proverbium. D.297.

Aquila commune ſignum totius legionis Romanæ. C.102,b. *unius legionis tantùm una, præcipui imperij ſignum: quæ eius origo.* C.106,a. *& quia unica in una legione, per Aquilas intellecta quandoque legiones: nec eam habuere Socij.* C.108,a. *qualiter repræſentata, & quâ magnitudine.* C.107,a. E. 502,a. *locus ei in acie vbi.* C.103,b. *vbi in caſtris: & à Centurione primi pili cuſtodita.* C. 147, b. E.374,c. *per Aquilam nonnumquam intellectus ipſe Primopilaris.* C.55,b

Aquilarum & ſignorum militarium aliquot iconiſmi è Columnâ Traiani. C.112.

Aquila & ſigna militaria cen dij quidam militares. C.27,b. 111,b. 112,a. E.24,d.48,d.496,d. *præter Aquilã autem olim etiam alia animalia in pugnas & raptus nata pro inſignibus prætulerunt Romani: quomodo: & quæ Plinio, alijs: quas primùm cæteris oblegatis ſolam velut propriam Romanis Aquilam dicauerit.* C.106,a,b. E.48,d. 496,d. *exemplo, vt videtur, Perſarum.* C.106,b. E. 501,d

Aquila duplex concorporata, vt in Inſignibus hodie Imperij, in ſcuto militari repræſentata in Columnâ Antonini, unde. C.243,b.244,a

Aquilæ in ædificiis, quid. E.388,d

Aquila libertus è primis Notarum σημειογράφοις inventoribus Iſidoro. B.382,a

Aquilegæ quomodo terra ſublatentes aquæ venas deprehendant. Gſ.728,c,d

Aquilius reus a M. Antonio Oratore patrono pectus nudare iuſſus monſtrandis cicatricibus vulnerum pro patriâ acceptorum. A.420,a

Aquilius Regulus, frater Vipſanij Meſſallæ. E.477,d. *bipedum nequiſſimus Plinio iuniori.* E.407,d

M'. Aquilius fontes hoſtium veneno infecit. G.23,d. *meritò culpatus à Floro quòd veneficio ſacroſancta Romanorum arma violaſſet.* C.459,a

Aquilo, quis ventus. Gſ.765,b,c. *Aquilones venti eteſij, in Orientem navigantibus ſecundi, & contrà.* E.365,d

Aquonſus, an benè ſcriptum. A.450,b

Ara quo differat ab Altari. D.301,a

Ara & victima in adventu Regũ aut Principũ, vetus. E.357,d

Ara ſtatuta in memoriam rei quam laudatã volebant Romani, vt, Ara adoptionis &c. E.13,d,b. *mos is vetus.* A.260,b. *vela iis oppandi ſolita.* A.329,b

Ara in Principiis caſtrorum ſtatuorum aut hibernorum honori Signorum & caſtrenſium deorum. C.147,b. E.24,d

ad Aras confugere ſupplices & ſervos, mos Græciæ: deinde & Romæ. E.88,d. 519,a

Ara in areâ Amphitheatri. C.572

Ara Divis Manibus poſita crebra. G.555,c

Ara Druſi, & cenotaphium. E.44,c

Ara Lugduni in honorem Auguſti, & eius ſacerdotes; adque eam certamina; & Ludi, &c. A.167,b. E.30,c

Ara Romana, ſeu Maxima, inter ſacerrima Romæ. E.176,c

Ara Vbiorum in honorem Auguſti, vbi: & an Bonnæ. E.30,d

Ara Victoriæ in Curiâ Romæ. E.301,c

Arabes grandioribus utentes ſagittis arcum pede tendunt. C.347,a. *fœmina Arabica facie velatâ.* E.231,d. *ſilua Arabum vento inter ſe attritis ramis incenſa.* Gſ.707,d

Arabia ab Oriente Imperio Romano adiecta à Traiano. C.378,a

Arabius tibicen, Proverbium. A. 468,a

Aranearum quot pondo à ſervis in Vrbe Româ collecta iuſſu Heliogabali. C.426,b

Aranearum textus non adeò quia ex ſe fila gignunt, melior apum induſtriâ quæ ex alienis libant. D.121,a

Araris æquor, flumen, &c. G.647,c

Arari, verbum obſcœnum. A.126,b

Araris & Moſellæ coniunctio tentata à quo. E.133,d

Aratrum inducere evertendis urbibus mos, ſicut ex aratro condebantur. G.206, d

Aratus Sicyonius Acrocorinthum, eiecto aut occiſo Perſæo, occupat. D.445,a. *quo ſcalarum genere vſus Sicyonis arcẽ oppugnandæ.* C. 171,a *ad omnia civilia mirificè vafer & appoſitus, trepidabat in bellicis.* D.144,b

Aratus falsò apud Philippum Macedonem ab Apelle quodam traductus. D.146,b. *diu eicatus, tandem lento veneno abeo ſublatus.* D.147,b

Arbaces. Vide, *Arvaces.*

Arbela caſtellum, haud procul quo prælium poſtremum inter Darium & Alexandrum. E.190,d

Arbiter convivij, aut bibendi, quis Horatio. A.104,a

Arbiter, inſpector, qui facta dictá vè alterius arbitratur. F.28,d.

Arbiter, &, Iudex, quo differant: & Arbitrij formula. G.212,d.293,c,d. *arbitrum adigere, vel pos iis addicere, phraſis Iuriſconſultorum.* A.262,b. G 492,d

Arbitrij libertas homini eſt. D.393,b. *ſed non vis quâ Deo reluctari poſſit.* D.394,a

Arbor felix, Macrobio quæ. E. 411,d

Arbores pro dijs cultæ à Celtis, & alijs gentibus; imò & Romanis. E.439,c,d

Arboribus ſacris appenſa lucerna. A.235,b

Arborum radices quatenus in terram decurrant ad alimenti ſuctum. Gſ.726,d.780,d

Arbores ſucciſæ, vt crines, magis feſtinãt recreſcere. Gſ.726,d

Arbores in Novo Orbe, primùm ſatæ, quam brevi adoleverint quantoſque fructus tulerint. D.608,a

Arbores quadam umbrâ ſolùm utiles. G.242,d
Arbor infelix, vel, infamis, pro Cruce. C.645,b
Arborum fulguritarum baſtula ſurgunt contra fulmina: & cur. Gſ.711,d
Arbores magna diu creſcunt, unâ horâ exſtirpantur: ſic opes aut potentia. D.34,b
Cæcil. Arborius, auus Auſonij. A.284,a.
Arbuſta in ædibus, imò ſupra eas, diuitum Romanorum. D.450,b
Arca ferrata, in quam Regulus coniectus. G.53,c
Arcades primi homines exiſtimati, arboribus excisi. D.607,b. 608,a
Arcades quo ſtratagemate Lacedæmonios ſignum interrogantes vicerint. C.133,b
Arcadia Creta oppidum: quo diruto cur fontes ſubſtiterint. Gſ.726,d
Arcana Imperij, κρύφια. A.214,a
Arcarij qui Ludos ex publico aliquando dabant. C.497,a
Arcedere, pro, Adcedere. A.130,b
Ioan. Arcerius commendatus. B.102,a. ad eum Epiſtola Lipſij. B.80,b 104,a
Arceſilaus, Arceſilas Latinis, Crantoris diſcipulus, auctor Secunda, Nona, ſiue Media, Academiæ. D.438,b. 439. 449,a. G.276,d. alter Ariſtippus vocatus G.168,d. ignorantia magiſter Lactantio. D.460,b
Archelaus Athenienſis præceptor Socratis. D.438,a
Archelaus Cappadox: fortè eius nominis duo. E.160,d
Archelaus Macedonum Rex a Socrate ſpretus. G.331,d
Ἀρχὴ & ἀρχαῖος Græcis quid. B.2,d. F 15,c,d
Archiâ Thebarum tyranno quid malè ceſſerit. G.167, d. 168,b
Archidamus, Sparta Rex, agris hoſtilibus parcendum ſuadet poſt victoriam. D.103 a. Philippum Macedonem victoriâ inſoleſcentem modeſto dicto ſua ſortis memorem facit. D.258,a
Archedemus, vel Archedemi, Philoſophi inſignes; Tarſenſis unus, Athenienſis alter: quorum ille Straboni, Seneca, & Ciceroni laudatus: hunc Stoicam diſciplinam ad Parthos tranſtuliſſe ait Plutarchus. D.446 a. G.666,c
Archiducis titulus unde originem aut exemplum traxerit. C.763.b
Archilochus citatus. D.64.b
Archimedes quomodo Sambucas Marcelli perfregerit. C.272,b.273,a. in expugnatione Syracuſarum dum figuras in puluere deſcribit occiſus. D.247,a. is allegatus. Gſ.734,c
Archimimus quidam, cuius nomen ignoratur, decrepitus quotidie dijs in Capitolio mimum agebat. A.328,b.330,b
Architectonica aliquatenus ſcire, non inutile aut indecorum Principi. D.129,a
Archontes quando Athenis perpetui eſſe deſierint. F.15 c,d
Archytas Tarentinus, Philoſophus Pythagoreus. D.435 b. ſolitum eum hominis ad externa porrigi ac velle. D.494,a. de affectibus quid ſenſerit. D.499,b. bonum eius ſententia de Dei hominiſque boni differentia. D.512,b. felicitatem vino inebrianti quomodo compararet. G.138 d. dictum ei à multis tributum, quod Seneca Socrati tribuit. G.12,c
Arciere, quid. A.168,b
Arcta purpura, pro Auguſto claue. A 318,b.
Arcula condendis veſtibus: & Arcula, pro Prelo aut torculari premendis veſtibus: & hinc prouerbiale, Ex arculâ prodire. G.145,d. 146,b
Arcus Scytharum & Parthorum ſimiles. C.346,b. Scythici arcus vera forma qua & hodie Turcici. A.467,b. inſigne olim Regum Parthorum. G.181,c
Arcus haud creber uſus Germanis. E.403,b
Arcum pede remiſſo cur tendere ſoliti Arabes. C.547,b
Arcus cæleſtis colorum commiſſurâ variegatur. Gſ.686,d. in ſpeciem tantùm maior Sole, alias infinitè minor. Gſ.688 d. quòd eum in nube cauâ concipi Seneca adſtruat; falſum. Gſ.687,d 690,d. nec verè ab eodem aſſertum, imaginem eum Solis eſſe malè expreſſam ob vitium nubis. Gſ.688,d. Vide etiam, Iris.
Arcus Fabianus, Romæ ubi. G.171,d
Arcuſpicus, vocem antiquam videri in Plauto. A.78,a
Ardea, de homine oblongo, gracili. G.184,c
Ardeatina regio inſalubris, etiam hodie. G.629,d
Ardere, vri cum flammâ. Gſ.714,d
Arduus, ardens. A.302,a
in Arduis facilius comitem reperire, quàm ducem. E.325,d
Arduo, duplici archaiſmo, pro, Addo; Ar, pro, Ad; &, Duo, pro, Do. A.287,a
Area formæ, & triturandi modus. Gſ.685,d
Area, rotunda quæ in aere (Coronarum Seneca) nubes, ſerenitatis; diſtractus, venti ſignum. Gſ 685,d
Area Amphitheatri, etiam ſimpliciter Arena vocata; quia arenâ ſterni ſolita: cuiuſque generis ea ſtratura, & quam varia. C.559,a,b. tota hæc Area libera: niſi quod in eâ ara Iouis Stygio, Latiariue, ſiue Diti: imò in ſolo Area ſpecus, ſiue cloaca; cuniculi: tota autem muro cincta qui Podium ſuſtinet: in eo muro portæ maiores, vel minores portulæ, per quas in Aream aditus: ipſa porrò Area aliter atque aliter ornari ſolita: in modum ſilua, in modum maris, &c. C.563 & ſeqq.
Arelate reliquiæ Amphitheatri veteris. C.588,a
Arellij Fuſci locus ſimilem Velleij exprimens; iſque correctus. F.51,d
Arena ſine calce, ad ſtili formam relatum, quid: iſque ſtilus Senecæ comparatus a Caligulâ. G.vj.
Arena feruens è muris in hoſtes proiecta. C.350 b
Arena, pro Areâ Amphitheatri, quia ea arena ſparſa: imò & Arena vox ipſo Amphitheatro certamineque Amphitheatrali: nunquam tamen pro Circo vel Stadio; etſi & hæc arenâ ſternerentur. C 559,b hinc & Amphitheatra, quæ aut integra, aut ex parte hodie adhuc extſtant, vulgus Arenas vocat. C.588,a
Arena toto apparatu argenteo uſus Iul. Cæſar nondum Princeps, munere patris funebri. C.407,a
Arenæ operas locare egeſtate adacti quandoque etiam liberi. Vide, Gladiatores.
in Arenam damnari, & Arenâ mitti, quid. C.559,b
Arenarij, qui in Arenâ (Amphitheatrali) depugnant. C.559,b
Arenaceæ moles ad Oceanum in Belgio (Dunas vocant) unde fortè ſuccreuerint. E.35,d
ad Philip. Arenbergium Baronem Epiſtola Lipſij. B.186,a
Areopagitæ puerum hirundinum oculos configentem cur interfecerint. D.523,a
Ares apud Plautum, pro Marte. A.133,b
Areſcoto Brabantiæ oppido unde nomen. C.726,b
Arethuſa fons Syracuſarum. G.118,d Arethuſa & Alphei fabula celebratiſſima, ſed fabula. Gſ.736,d,c.776,d
Arius Alexandrinus Philoſophus Auguſto familiaris. D.134 b. G.109,d
Arfari, pro, Adfari. A.130,b
Arfines, pro, Affinis. A.130,b.207,a
ad Lupercium Leonardum Argenſolam Epiſtola Lipſij. B.184,a.228,b
ad Bart. Leonardum Argenſolam Epiſtola Lipſij. B.199,a
Argentum purum, item grane, quid. G.146,d
Argentum factum, &, ſignatum, ut differant. G.370,c
Argento in ornamentum rarus in caſtris olim uſus Rom. C.205, b. 206,a
Argenteus gladius omnia penetrat. D.56,a
Argentifodina quando primùm in Germaniâ inuenta. C.510,a
Argeſtes, quis & qualis ventus. Gſ.765,d
Argilius quidam quomodo Pauſaniam Spartæ Regem Ephoris prodiderit. E.135,b
Argolici clypei quales. C.71,a
Argumenta ſingulorum Librorum Senecæ à Lipſio conſcripta quanti laboris opus. G.v.
Argutari pedibus, quid Titinnio. A.257,b
Ben. Arias Montanus mors, & laudes. B 297,a. 304, b. C.398,b. ad eum Epiſtola Lipſij. A.188,a. 278,a
Aricia quantum Roma diſtet. C.250,a,b
Aridæus frater Alexandri Magni ex matre impari. G.327,d
Aries, tormenti machinæue bellicæ genus, unde ſic dictum. C.309,a.

C.309,a. Gſ.759,c,d. an inuentū bello Troiano. C.265,a. prima eius ſpecies rudis, quæ ſimpliciter Aries: altera compoſita: vtriuſque inuentores Carthaginienſes. C.309,a,b. Gſ.759,c,d. Compoſiti Arietis deſcriptio ex Ioſepho: eaque explicata. C.309,b.310,a,b. eius vis quanta: atque admotus ſignum perdendæ vrbis: cratibus & coriis tectus, aut vimen longiore, contrà ictus, aut ignes. C.310,b. 311,a. Tertia Arietis ſpecies dicta Teſtudo Arietaria, vel, Teſtudo Aries: eius etiam inuentrix Carthago: deſcriptiones eiuſdem ex Vitruuio, Vegetio, &c. C.311,a,b. ex Herone. C.312,a,b

Aries, bellicus, cur Exterminatorium inſtrumentum Paulo Diacono. C.310,b

Arietis bellici, cuiuſcumq; generis, Figura. C. 279.312.313. in Arietes hoſtiles varia remediorum genera a defenſoribus vſurpata, è Vegetio & aliis recenſita ac deſcripta: etiam depicta. C.357.358.359.

Arietare verbum, pro, incutere cum impetu, incurſare, impellere, confligere, crebrum Senecæ. G.20,c.113,c.131,d. 147,c. Gſ.759,c

Arietem immolare apud Albanos illicitum, cur. E.157,d

Arietis vox in fabricis quandoque pro Capreolo, ligno ve fulciente aut ſuſtentante, & modicè inclinato. C.306,b. E.239,d. EM. 23.

Arimanius, Pluto, malum rerum principium Magis Chaldæorum. D.553,b

Ariobarzanes Cappadociam à Mithridate recepit. A. 332,b

Ariolos ſuper euentu rerum conſulere, illicitum. D.194,b

Ariſtarchi dictum falſum, aut iocus. B.167,a

ἀεσσῷν vnde Græcis dictum; & ἀεσσὸς quæ. A.299,a

Ariſtides Athenienſis, Iuſti dicti, ſumma probitas. D.197,a. iuſtum factum. D.239,a. Themiſtocli ii valde aduerſus, in communi tamen legatione ſimultates ſopiuit. D.137,b. malè ei à Seneca tributum quod tributum Phocioni. G.84,c.

Ariſtides Rhetor citatus. C.269,b.384,b.423,b.424,b. 426,a.427,a.457,a.471,b

Ariſtippus caput Philoſophiæ Cyrenaicæ. D 439. eius verſutia. D.146,b. quātum ab indocto doctum differre cenſuerit. D. 428,b. eius à Dionyſio in imo locati ſcitum dictum. G.279,c,d. iocus in captiunculas quæſtionum. G. 334,d. pulchrum dictum ad ſubtilem diſſertatorem. G.458,d. vnguentorum vſus ab eo laudatus. G. 380,d. argenti ei verus vſus cognitus. G.393,d.

Ariſto, vel Ariſton, Chius, Zenonis diſcipulus: à quo eum abiiſſe ait Cicero. D.441,a.445,b. quam partem Philoſophiæ ſolam admiſerit, quam reiecerit. G.572,c,d. 590,d. 652,d. eius ſententia, vnam virtutem eſſe. D. 495,b. ἀδιαφορίαν quamnam ſtatuerit. D.486,b. philoſophos argutias ſectantes comparabat comedentibus cancros, quomodo. D.434,a,b. Plures eo nomine Philoſophi: & duo quidem Peripatetici: vnus & qui Philoſophum mentitus. D.445,b. G.437,d

Ariſtobulus Rex. E.215,c

Ariſtocratia non improbanda, ſi benè compoſita. B.105,b

Ariſtodemus, Herculis atnepos, an inter duces qui Pelopidas Peloponneſo eiecere. F.10,c

Ariſtogiton & Harmodius, vnde tyrannicidæ dicti. G. 376,d

Ariſtophanis ſcommata in Socratem. G.251,c. Idem citatus. A.181,a,b.202,b.210,a. C.678,b. D.33,b. & alibi in Libris Politicis. G. 180,c. Eiuſdem Scholiaſtes citatus. A.112,a.202,b.270,a. C.314,b. G.180,c

Ariſtophanes Grammaticus riualis elephas. B.38,b

Ariſtocles de conflagratione mundi ſcripſiſſe dicitur Euſebio. D.596,b.597,b

Ariſtoteles, Homerus, & Hippocrates, humanum faſtigium exceſſiſſe videntur. B.87,b

Ariſtoteles germanus naturæ alumnus. A.299,a. quaſi deus aliquis a Iul. Scaligero habitus. F.12,c. à multis miraculi inſtar laudatus: ab aliis culpatus à minutiloquio, verſutiis, ſubtilitate & impietate. D. 431,a,b. 432,a. Politica tractauit, ſed non preſſè de Principatu: in iis tamen eximiè laudatus; eiuſque lectio ſupra omnes Principi commendata. D.9.128,b. vtiliter is in Scholas receptus quod ad Dialectica & Phyſica. D.432,a. in Academias reducendus: ipſe; non obſcuri & aculeati Commentarii. Præter autem Logica ipſius & Phyſica, etiam Ethica & Politica. Nec ille ſolus; ſed inſuper & Plato, Epictetus, alii. B. 59,b. eius Opera in quot olim verſus diſtincta. B.135,a. quando natus: nec potuit vixiſſe Socrati, contra aſſertionem Senecæ. G. 251,c. 394,d. inſignem Bibliothecam adornauit, & exemplum pluribus dedit. C.627,b. ad quos aut quo deuenerit. C.629 a,b. litteram R ægrè pronuntiabat. A.464,a. in Lyceo leges conuiuales ſcripſit. A.103,b. pecunia donatus ab Alexandro. G.251,c. eiuſne culpâ Alexander aquâ Stygiâ ſublatus. Gſ.734,c. impietatis accuſatus Chalcidem fugit: ibique quomodo mortuus. G. 258,d

Ariſtoteles Peripateticorum conditor: qui eum ſecuti. D.439. veritas ei amicior magis quàm Plato aut Socrates. D.449,b. qualis fere vbique in diuinis. D.391,a. etſi nouitatis in religione accuſatus. D.159,b. putatur aſſeruiſſe Fatum phyſicum: quamuis aliter in libello De Mundo. D.391,a. cuius libelli an ille auctor, aliquomodo dubitatum. G.14,c. citatur idem libellus à Stobæo titulo Epiſtola ad Alexandrum. D.387,a. in eo Deum ipſum Neceſſitatem & Fatum dici poſſe aſſeritur. D. 391,a. in eodem male Deus loco à terris ſegregatur. D.566,a,b

Ariſtoteles quâ parte contrarius Stoicis. D.481,b. felicitatem non in poſſeſſione & habitu virtutis, ſed in vſu & actione ponit; aliter quam Stoici. D. 494,a. quæ ad plenam felicitatem facere cenſeat. D.483,b. Æthera à Cælo diſtinguit. D.582,b.583 a. a corruptione exemtum voluit. D.596,a. Aer ei calidus primariò, contra quam Stoicis. D. 588,a. vicem Idearum Platonis Vniuerſalia induxit. D. 460,b. de ſtellarum & Solis materiâ non benè ſenſit. D. 584,a. in ſcriptis videtur vacillare de facultate ſeminis muliebris. D.610,b. nullum Vacuum admittit. D.574,b. quid ei Tempus. D.601,a.602,a. de partium aliquot Terræ mutatione, non de Mundi totius credidit. D.596,b. quam differentiam ponat inter κόλασιν & τιμωρίαν. D.403,b. ſpontaneam mortem palàm damnat. D.525,a. quæ ei intellecta inſula extra Columnas Herculis, Carthaginienſibus olim cognita. D. 594,a. pulchrum eius dictum ad quemdam qui multa nugatus erat. D.161,b

Ariſtoteles videtur electionem in Regnis prætuliſſe ſucceſſioni. D.214,b 215,b. is maxime formam Epiſtolæ concepiſſe & aſſecutus videtur. B.541. cometas, & talia, ad cauſſas naturales ſortiùs retulit. B.19,b. numerum procreandorum definiri, & ſi cui augeatur, abortum procurari volt. B 409,b. eius de Elephantis locus. B.35,a. & ſeqq. allegatus de Equo Regis Scytharum. B.511,b. quas cauſſas potiſſimas mutationum Rerumpublicarum verè ſtatuat. E.314,d. eius locus quem reſpexiſſe viſus Tacitus. E. 334,c. calumnia eius in Germanos, ſi per Celtas eos intellexit. E.544. eius teſtimonia de Homero. F.12,b,c

Ariſtoteli perfecta felicitas ex Contemplatione & Actione ſtatuitur. G.257,c,d. pulcher eius locus de imbecillitate humanâ. G.113,c,d. mundum exiſtimat immortalem. G.256,c. eius alia opinio de vita humanæ longitudine, quam ei tributa à Senecâ. G.214,c. præcipit magis venerari præceptores aut doctores, quam parentes. G.574,d. nec pueris nec nutricibus cenſet conducere vinū. G.29,d. damnat eos qui hominem cæteris anteponentibus poſtponunt. G.285,d. nullum ait magnum ingenium eſſe ſine mixtura dementiæ. G.269,b quædam vt ipſius allegata à Senecâ, quæ hodie inter Ariſtotelica non reperiuntur: eiuſdem comparatio in ratione temperandi iram, non mala. G.7,d. quomodo Iram definiat. G.3,c,d. iram ait ad pericula concitatiſſimam. G.6,d. quis ei plerumq; iracundi. G.28,c. qui ei ὀξύθυμοι, πικροὶ, ἀκρόχολοι, & χαλεποί. G.4,d. iram ſecundum naturam ſtatuit: quæ opinio improbata Senecæ. G.5,d. locus eius de iis quæ intra noſtrā poteſtate, poſitum. G.6,c

Ariſtoteles Fremondo, vt & pleriſque doctis, non eſt auctor Libri qui inſcriptus De Mundo ad Alexandrum. Gſ.690,c. *eius opinio de motu cæli.* Gſ.699, d. *eius de cometis iudicium vt ſui iudicatione, meus aliaquam ei affictæ a Senecâ.* Gſ.705,d. *locus eius quem non benè cepit Plinius.* Gſ.729,d. *ſententia eius de cauſis terræmotus.* Gſ.778,d. *eius locus a Senecâ non benè citatus, aut malè intellectus.* Gſ.809,d,c

Ariſtoteles ſæpiè correctus. F.9,c,d. *Idem citatus.* A 232,a. 299,a. 300,b. 301,a. 306,a. C.205,a. 224,b. 266,a. 582,b. 601,a,b. *Verba eius ſæpè intertexta aut citata in Libris Politicis.* D. 22. & paſſim. *Citatus porro.* D.436,b. & paſſim in Libris Philoſophiæ Stoïcæ. Item E.128, d. 165, b. 350, d. 418, d. F.43, d. G.2,c. 4,d. 14,c. 19,c. 26,d. 32,d. 34,d. 35,c. 36,c, d. 42,d. 43,d. 110,d. 202,c. 234,d. 265,c. 268,c. 293,c. 311,d. 315,d. 318,d. 333,d. 393,d. 509,d. 614,d. Gſ. 685,d. & ſæpiſſimè ſequentibus paginis Commentariorum Fromondi.

Ariſtoxenus Tarentinus Pythagoreus Ariſtotelem mortuum inſectatus. D.436,a

Arithmetica, quæ. D.464,a

Arius Didymus correctus. D.595,b

Arius hæreticus exſilio punitus a Conſtantino. D.165,a

Arma duplicia, ad tegendum, & ad petendum: ſed propriè quæ tegunt. ſed indifferenter plerumque vſurpata vox. C.66,a

Arma Legionariorum & Auxiliarium apud Romanos diuerſa: & quæ, collectione compendiariâ recenſita. C.96. E.197,c

Arma Romano militi non pro onere, ſed quaſi pro membris. C.183,a. *iis curiosè illi exercitii.* C. 193,a,b. *ea abiecisse, aut amiſiſſe in pugnâ, in militiâ Romanâ capitale.* C.218,a. G.664,d

Arma Romanorum olim militum præ hodiernis à pleriſque ſpreta: aſſerta ea tamen & defenſa. C. 224. 225. 226.

Arma Romanis concuſſa pugnam aggreſſuris. C. 131, a. *ea autem in aſſenſu militari olim are, & cum crepitu concutere, mos Germanorum aut Gallorum potius, quam Romanorum.* C.125,a

Arma Gladiatorum antiquis propriè appellata Ornamenta. C.531,b. 532 a. *eorum arma (tela videlicet) ante pugnam a munerario explorata.* C 533,b

Arma luſoria, vel exercitoria, oppoſita decretoriis & pugnatoriis. C.534,a,b

Armis veris præludere, propriè Ventilare. C. 534, b. G.657,d

Armis verſis pugnare, quid. C 535 b

Arma ſubmittere, victum ſe fatentis, vt gladiatoribus, & militibus, & per metaphoram ad alia traducta phraſis. C.538,d G.94,d. 134,d 449,d

Armorum doctor, ſiue Campidoctor, quis. C.194,a

in Arma ſua contrahi, ſe colligere. G.157,d

Arma inuerſa à militibus in luctu; item in Transfugio. E. 76, c

Arma Ancilia a Romanis ſeruata: quotannis per Vrbem circumlata: certo die menſis Martij condebantur: nil eo die publice geri licitum. A.131,b. 132,a,b. *nec ante ea condita ad bellum eundum.* E.336,d. *Ancilium forma e Nummo vetere.* C.242,b

Arma Publica; item, Priuata, quæ. E.2,c

Arma bonis Principibus, ornamento; malis, tutamini. G. 199, c

Arma pia, quibus nulla niſi in armis ſpes. D.80,b. *armis magna Imperia continentur, non ignauiâ: ſed conſilio ea temperanda* D.56,a

Armamentarium, ſiue Armarium, nauesque, &c. præparata ſemper habere, metuendum facit Principem. D.83,a.

Armamentarium etiam in caſtris hibernis, Romanis. C. 137, a

Armaria in Bibliothecis olim, vt & hodie, eaque numeris diſtincta. C.634,a

Armario mortis ſibi præfixo iniectus Regulus. G.136,d

Armatura militum cominúsque dictorum plenior apud Romanos quàm claſſium inferiorum; & quomodo: tum armatura Romana præconium Imp. Titi. C.84,a. *grauis eorum armatura laudata.* C.226,a. *eius & noua, ſeu hodierno, mixtio quadam commendata.* C.227,a

Armatura, compendio pro, Leuis armatura, dicti milites leues. C.196,a

Armatura, exercitij militaris genus quod: Pyrrhica autem quadam ſaltatio, quæ etiam Armatura vocata, nihil ad ſeria exercitia militaria. C.196,a.

Armatis pacem facere conuenit. D.104,b

Armenia quem Regem impoſuerit ſub Auguſto Tiberius. F.63,c

Armenia ab Oriente Imperio Romano adiecta à Traiano: ſed ſponte ab Hadriano reſtituta. C.378,a

Armenij equos Regi alebant in tributum. E. 441, d. *in locis frigidis Armenij inhabitarunt ſpecus.* E. 442, b. *quomodo ritum ſanciendæ amicitiæ habuerint.* E. 201,d

Armenta Batauæ & Friſiæ hodie excellunt. E.457,b

Armilla inter cultus parum viriles. G 185, d

Armilla creberrima in donis militaribus apud Romanos: & proprium hoc ciuibus ſeu legionariis donum. C.209,a

Arminius quàm diu vixerit & regnarit. E.59,d

Armites, an, & qui milites. C.35 b

Arnobius Ariſtotelem & Platonem valdè laudat. D.431,a,b. *inclinat in Stoicos.* D.453,b. *eius locus de vnitate Dei.* D.581,a. *quando vixerit: in eo de abolitione Viſtalium nodus, nec ſolutus.* C.618,b. 619,a.

Arnobius emendatus. A.134,a. 180,b. B.31,a. C.666,a. D.553,a E.496,d. *idem laudatus, citatus, & explicatus.* A.36,b. 116,a, 159,a. 239,b. 264,a. 265,a. 331,a. B.31,a. 410,a. 470,b. 519, b. C.18,b. 429,b. 431,a. 450,a. 484,a. 601,a, b. 619,a. 656,a. D.161,a. 185,b. 545,a. 566,a. 584, b. E.28, d. 113, c. 164,c. 279, d. 408,d. 324,d. F.12, b. G.48,d. 141,d. 267, c. 312,d. 669,d

Arnoldus Einhoudtius, Abbas S. Gertrudis Louanij, quo ædificio cœnobium iſtud auxerit, quaque inſtitutione ornarit. C.784, a

Arnoldus Geldriæ dux quàm indignis modis à filio Adolpho habitus. D. 228,b 229,a,b

Arnoldus Hoſſtadius, Eques Louanienſis, eximiâ virtute Ducem Brabantiæ hoſtilibus manibus eximit. C.778,a

Arnoldus Hornanus, Epiſcopus Leodicenſis, pro Louanienſibus apud VVenceſlaum Ducem Brabantiæ intercedit. C.781,b

Arnulfus Imp. in agro Louanienſi Normannos prælio tantum non delet. C.758,b. 759,a,b

Aromatum quanta vis rogo Poppææ Neronis inſumta. E 293,c

Arquites, pro Sagittariis. C.346,b

Arretinus. Vide, *Clemens.* item, *Flauij.*

Arria Pati factum laudatum: & generoſa ad maritum vox. B.180,a. E. 302, a, b. *eius maritum in triremi captiuum cymbâ piſcatoriâ ſequitur, ipſumque ad mortem condemnatum exemplo animantis, hiſtoriam ab Othone Venio pingi poſtulat Lipſius: cum eiuſdem conſtantia in celandâ maritum morte filij.* B.523,a,b

Arria minor, vxor Thraſeæ, cognata poëtæ Perſij. E. 302, b

Arrianus Hiſtoriæ Gracanicæ auctor. B.147, a. *eius in Exped. Alex. locus de pontium è nauibus ſtruendorum Romanis more, ex verſione Lipſij.* C.302,b. *Idem ex Exp. Alex. citatus.* C.213,b. 304,a. 340,a. 358,b. 359,b. D.316,b. E.2,c. 310,d. F.18,c. G.30,d. 487,d. *Euſdem in eâdem Interpretis lapſus.* C.646,b.

Arriani Diſſertationes Epicteti laudata & commendata. B.27,b 64,a. 65,a. *Correcta.* E.534,a. *Citata.* A.236,a. 301,b. 308,a. B.447,b. 448,b. C.108,b. 485,b. 503,a. 529,a. 543, b. 682, a. D. 122, a. & alibi in Libris Politicis: nec non in Libris Philoſophiæ Stoicæ. E.78,d. 147,c. 217,c. 218,c. 219,d. 220,d. 251,c. 279,c. 285,c. 287,c. 300, c. 302, b. 334,d. 395,c. 492,d. 531,c, G.4,d. 31,d. 133,d. 137,d. 140,d. 198,c. 227,d. 241,d,c.

141 d,c. 256,c. 388,d. 4 [illegible],d. 4 [illegible],d 418,c. 421,d. 424,c. 445,d. 468,d. *Earumdem* [illegible] *lap'us.* E.300,d. 5 [illegible],d [illegible] 98,d. Vide etiam. *F*[illegible]*tetiis.*

A[illegible]*rigere, vel, Subrig*[illegible] *re aures* [illegible] *canum.* A.364,a

Arrius Menander citatus. E.495,d

Arrogantia ſcopulus virtutum. D.257,b. *prorſus vitanda adminiſtro Principis.* D.44,a

Arruntius vir illuſtris, doctus, & diues, ſub Auguſto & Tiberio, cui pranomen Lucius, non Titius: alius ab eo qui ſub Caio, etiam diues, ſed qui ante praco. E.12,d.13,b. 79,d

Ars. Artem quemuis terra alit B 25,a

Artes pleraque ab Oriente in reliquum Orbem defluxere. C.265,a. 315,a

Artium Liberalium, aut humaniorum, qua publica vtilitas. C.639. *virtuti praiaceut, vt opidis pro-vrbia, & adibus veſtibula.* G. 567,d. *humanitatem hominibus reddunt.* D.428,b. *tantum Studia,* [illegible], *Stoicis.* D. 505,a

Artium genera quatuor Poſidonius ſtatuit, qua. D.427,b. 428,a.

Artes Principe digna. D.128,a

Artium mediarum tutores miluta plerumque inepti. D.89,a

Artes ſuas delibabant opifices vulgo Kalendis Anni. E.121 c,d

Artes qui non intelligunt, non amant artifices. B.295,b

Arſaces quidam extinctum ab Alexandro Magno Perſarum Imperium reſuſcitat; ſed ſub nomine Parthorum & Arſacidarum. D.209,a

Arſanias flumen Armenia, non Arſametes. E. 267,c

Arſinoe a fratre Ptolemao miſere decepta. D. 226,b. 227,a

Artabani laus cunctationis. D.138,b. *plures is ſententias Regi audiendas ſuadet, vt poſſit eligere meliorem.* D.139,b. *à fortuna conſilia non iudicabis.* D.141,b

Artabazes, alij Artauaſdes, Armenia Rex, ſceleſtè ab Antonio Triumviro deceptus & triumphatus. E.43,c.d

Artabazes, aut Artauaſdes, Armenia Rex non impoſitus à Tiberio, ſed exactus. F.62,d.63,c

Artaxata vrbs quandoque genere famimino & numero ſingulari. F.157,d. *quis eam condiderit.* E.228,d

Artaxerxes Longimanus, Perſarum Rex, de ſuo dare maluit ſatrapa gratioſo, quam aliquid miniſtri concedere. D.234,a

Artaxerxis Perſarum Regis cum modeſtiâ iuncta maieſtas. D.271,a

Artaxerxes quidam, Artabano vltimo Parthorum Rege ſublato, Perſarum nomen reſtituit. D.209,a

Artaxias Armenia Rex à quibus occiſus. E.43,c.d

Artemenes minori fratri Xerxi in ſucceſſione regni poſthabitus, quare. D.219,a

Artemidori Caput de Gladiatoribus integrum Gracè cum verſione Latinâ repraſentatum. C.526,a,b. 527,a. *Artemidorus correctus.* A.449,b. C. 521,a,b. 524,a. *Citatus, & aliquando illuſtratus.* A. 319,a. 322,b. 330,a. 451,a. 465,b. B.31,a. C.126,a,b.127,b. 196,a. 440,b 501,a. 518,b. 519,a. 521,a. 522,a. 524,b. 525,a. 579,a. 657,b. 658,a,b. 659,b. 660,a. 664,a. 682,a. 683,a. E. 167,c. 199,d. 273,b. G. 100,d. 192,d. 223,c

Artemo apud Demetrium Phalereum comparat Epiſtolam Dialogo. B. 540.

Artemo Clazomenius primus apud Graecos fabricator machinarum bellicarum. C.265,b.278,a

Arteriarum pulſus eſt, non venarum, vnde Medici habitum morbi conſectant. Gſ.757,b 779,d

Articulorum crepitus in cenâ. G.2,d.42,d

Artifex rerum, Deus, ſiue Ratio; ſiue Artifex diuinus. G.141,d

Artifex quidam porticum inclinatam machinis rectam reddidit; cuius nomen inuidia Tiberij ſuppreſſum. C.435,b

Artifices omnes inſigniores vndique Romam aut euocabantur, aut vltro veniebant. C.428,a

Artifices diis in Capitolio ſupplicantes. A.128 b

Art[illegible]*ces Scena, vel Scenici, hiſtriones, mimi, & id genus.* B 452,b. G 206,d. 379,b. 404,d

Artificia meritoria, artes qua mercedulam aut pecuniam quarunt. G. 564,d

Arnaces, aut Arbaces, Medus (non Pharnaces) Sardanapalum occidit. F.78,a

Arnerni ſe dicebant fratres Populi Romani. E.177,b

Iun. Ruſticus Arulenus, Stoicorum ſimia dictus, a Domitiano ſublatus. E.391,d. 467,c

Arundine vſi ianitores ſubmouendis iis quos nolebant admittere. G 182,c

Arnocati, pro, Aduocati. A.130,b. 207,a

Aruſpices fulmine tacta in loco ſepeliebant. G.192,d

Arx, Roma ἐξόχως *Capitolium.* C.19,a. *Arx tamen propriè, & Capitolium, diuerſa, etſi in vno monte.* G. 176, d, c

Arx, pro pracipuo, capite, aut ſummâ alicuius rei: vt, Arx amicorum, Arx cauſſe, Arx ſociorum, &c. A.91,a. E.371,d

Arces cohibendis ſubditis, aut tutandis regnis, quatenus vtiles. D.52,a. *nulla tales Romanis.* C.380,a

Aſcanius Veſtam Lauinio in Albam Longam tranſtulit. C 603,a

Aſcaules Aſcularius, quis. G 523 d

Aſcoburgium, hodie vicus Aſchelburg: vnde dictus. E.436,b

Aſclepiades Medicus quando vixerit. G.578,c,d

Aſclepiodotus Stoicus, Poſidonij auditor, Seneca aliquoties dictus, quid ſcripſerit: in tenebris ſine vllo luminis adiumento legere valens. D.446,a. Gſ.720,d. 763,d.

Aſcletario Mathematicus diem & genus mortis Domitiano, tum & ſuum exitum pradixit. D.194,a

Aſcogefrus, pons vtrinus: eius deformatio in Notitiâ Imperij. C.304,b

Aſconius Pedianus quando vixerit. A.165,a E.182,c,d. *Silij Italici de eo elogium.* A.265,a. *eius a Cicerone diſſenſus.* A.52,b. *cum Ciceronem citat, verſuum meminit.* B.135,a. *eius error.* A.19,a. *Idem correctus.* A.130,a. 162,a. G.74,d. *Idem citatus, & interdum explicatus.* A.76,a. 233,b. 246,a. 264,a,b. 265,a. 267,a. B. 382,b. C.20,a. 24,b. 57,b. 110,a. 221,a. 264,b. 360,b. 404,b. 507,a. D. 320 b. E.85,b. 1[illegible]0,c. 114,d. 182,d 207,c,d. 250,c. 412,c. 535,a. 537,a. G. 59,d. 171,d. 261,b. 301,d. 322,d. 363,d

Aſdrubal a ſeruo cuius dominum interfecerat occiſus. D. 256,b. *is ſeruus nullis tormentis a riſu dimotus.* G.525,d

Aſdrubalis, fratris Annibalis, inuentum elephantos celerrime perimere. G.143,c. *quis is ſtrategemati a Romanis caſus.* D.190,b.

Aſdrubalis clypeus argenteus, cum ipſius imagine E.508,b

Aſellio Prator a fœneratoribus in foro cur occiſus. G. 2, d

Aſia a Sulla miſerè expilata. C.461,b

Aſia Minor quantum Romanis e vectigalibus contulerit ante Pompeij. C.390,b.391,a

Aſia communi Roma Vrbi & Auguſto templum Pergami ſtatuit. E.122,d

Aſia xii. Vrbes vnâ nocte terramotu proſtrata ſub Tiberio. D.389,a. E.60,b. Gſ.771,c,d.774,d,c

Aſiatici elephantis vſi ad pralia. B.34,b

Aſiaticum dicendi genus peculiare. B.81,b

C. Val. Aſiaticus pracipuus auctor interficiendi Caligulam. E.165,c. G.185,c. *ex ipſi nutro vni cauſſa necis.* E. 264,d

Aſini caput aut effigiem cultam Iudæis putarunt multi Gentilium. E.425,d

Aſinia gens Roma clara magis quam vetuſta. E.132,c

Aſinij aliquot Senatores, imò Conſulares, ſub Tiberio. E.53,c

Aſinius Pollio. Vide, Pollio.

Aſinius Gallus Saloninus patrem Aſinium Pollionem Ciceroni comparauit in Libro cui reſcripſit Claudius poſt. Imp.

Imp. atque is quando & quomodo occiſus. E. 153, d. G.475, d. multi ei filij, & qui. E.104, c
Aſinius Agrippa, Saloniní Filius. E.132, c
Aſinius Gallus, & Aſinius Saloninus iunior, vterque Aſ. Galli Salonini maioris filij, aliíque fratres, quomodo iidem fratres Druſo filio Tiberij. E.103, d
Aſinius Celer quanti mullum vnum emerit. C.463, b
Aſie. Vide, *Aſius.*
Aſper, id eſt, diligens, nauus, ſedulus. A.125, b
Aſper nummus, quis: &, Aſper, pro Albo. G.420, c
Aſper, vel Aſprum, nummulus hodie Turcarum argenteus. B.76, b. G.420 d
Aſperare aures. A. 347. a
Aſper Collis, Sichemio Brabantiæ opido vicinus, vnde ſic vulgo dictus: iconcula D. Virginis ibidem quercui infixa quomodo accolis in magnam venerationem venerit: eiuſdem abolitio, & alterius ſubſtitutio. C.727, a, b
D. Virginis Aſpricollis ſacellum rudi opere quis primus ſtruxerit; quis e lapide ſecto ſtruxerit, & dedicauerit. C. 727, b. 728, a. eius ſtatua ſanguineus ſudor quando viſus & abſterſus. C.728, a
Aſpricollis Diua in ſaunionem quemdam Dieſthemienſem vindex; & in eumdem ſerio pœnitentē benefica. C.730, a. ad eam quantus quotidie hominum concurſus: vno Natiuitatis feſto ad viginti millia obſeruata: ſub id tempus & inter inuiſentes Lipſius. C.735, a
Aſpernatio ad tactum, quid. G.19, d
Aſphaltes lacus Syriæ in Iudæa, in quo nihil mergitur, ſed omnia ſupernatant. B.166, b. Gſ.734, c
Aſpides in ſuperâ parte duos habent dentes. G.14, d
Aſprenas, cognomen familiæ conſularis gentis Noniæ. E. 28, d
Aſſentatio, crebra Aulæ, ſæpiùs Regum opes euertit, quam hoſtis. D.42, a
Aſſentiendi in Senatu, item poſt allocutionem imperatoris in exercitu, modi qui & quales. C. 124. 125, a. E. 394, d
Aſſenſu, nedum cogitatu, culpa contrahitur: aliquando & pœna. G. 177, c, d
Aſſer apud Iuuenalem, quid. A. 205, b
Aſſeres lecticarij. A.268, b. vinculis colligati. 268, b
Aſſes decem, diurnum ſtipendium militum, apud Rom. E. 494, c
Aſſeſſus, apud Propertium pro Iudicum conſeſſu. A. 115, a
Aſſignare aliquem alicui. G.640, d
Aſſir, priſcis Latinis Sanguis. E.201, d
Aſſiratum, potio, quid. E.201, d
Aſſiſtere qui oratori dicantur. E.479, d
ad Chriſtoph. Aſſonuillanum Epiſtola Lipſij. B.385, b. 416, b. 428, a. 430, a. 437, a
ad Guil. Aſſonuillanum, C. F. Epiſtola Lipſij. B. 415. b. 432, a
Aſſurgendi Magiſtratui aut Principibus mos. A.279, b. D. 339. a
Aſſyriorum Imperium quàm diu ſteterit. D. 209, a. F. 13, d
Aſſyrij draconibus in ſignis militaribus vſi. C.110, b
Aſtanda Perſarum, qui. B. 302, b
Aſtare in genua. A. 130, a
Aſthma, & Orthopnœa, quomodo differant. G.474, d
Aſti, vel Aſty, Thraciæ populi. A.221, b. E 89, c
Aſtragalorum forma, item luſus, fuſe explicata. Gſ.827. 828.
ἀστραγαλωτοὶ μάστιγες, quid. C. 656, a
Aſtrum quid. deque Aſtris in genere: rotunda eſſe: conica Cleanthi: ignea; & vaporibus paſci: eadem animalia; intelligere; & futurorum conſcia, Stoicis. D.585, b. 586. 587. Gſ. 699, d. 704, d. fata Aſtris nectit Seneca. G.120, d. Stoicis etiam ipſa Aſtra animæ & dij cæleſtes. D.558, a. & ex iis animæ hominum. G. 78, d. 127, c. 160, d. 302, d. De Aſtris opiniones Theologorū. D.587, a. Vide etiam, *Sidera.*
Aſtrapoplecta, ſiderata, ſeu, ſidere percuſſa. Gſ.694, d
Aſtrologia, quæ. D. 464, a
Aſtrologica obiter tantùm cognoſcenda Principi. D. 129, a
Aſtrologi, ſeu Chaldæi, primi auctores Fati Mathematici. D. 390, b. atque etiam hodie. D. 391, a. Stoicis amici. D. 587, a
Aſtrologia genethliaca vanitas à Pico Mirandulano egregiè confutata. Gſ. 809, c
Aſtula, Haſtula, vel Aſſula, lignorum, quid. Gſ.711, d
Aſturcones, equi, qui. G.561, c
Aſtyages Medus ſomnio ſibi prædicta impedire fruſtrà conatus. D.191, b. cur Harpago filios epulandos appoſi iuſſerit. G.50, c
ἀσυοχος, vas pice & bitumine oppletum, quod ardens in hoſtes hoſtileſve machinas proiiciebatur. C.350, a
Aſius, vel Aſis, mons adhærens patriæ Propertij: aliis flumius eſt. A.128, b
Aſyla quibus hominum generibus potiſſimum inſeruierint. E.97, d. 519. eorum vſus quando Romæ cœperit, & poſt inualuerit. E.519, a. eorum vſum, ſeu abuſum, moderatus Tiberius, & alij. E 99, c. 519.
At, pro, Ad. A.65, a. 433, a
Atabulus, prouincialis ventus Apuliam infeſtans, vnde dictus. Gſ.766, a
Ataidius Emanuelis Regis legatus in agro Marochienſi caſus. D.270, a
Atalanta inſula in Opuntiis terræmotu ab Eubœâ auulſa. Gſ.785. d
Atalaricus Gothorum Rex. D.128 a
Ate Homeri, calumnia eſt. B.268, b
Atedius quidam inter amicos Iulij Cæſaris. E.11, b
Ateius Capito. Vide, *Capito.*
Atella, Oſcorum vrbs: hinc Atellani Ludi ijdem cum Ludicro Oſco. E.112, c
Atellanarum aliquot nomina. A.167, b
Aterij Rufi cuiuſdam ſomnium funeſtum. C.519, b
Aterius, Senecæ idem qui Haterius Tacito. G.362, d
Athalia Regina (Ioſepho Gotholia) poſt plurimas cædes tandem ipſa occiſa. D 210, a
Atheiſmus diuerſitate religionum, aut ſectarum, inuehitur. D. 159, a. Athei verò deteriores Superſtitioſis. G. 291, d
Athenæ olim velut Templum litterarum & omnis diſciplinæ. C.792, a. Bibliotheca ibi à Piſiſtrato cœpta, poſt variè aucta: a Xerxe ablata: à Seleuco Syriæ Rege reddita: tandem a Sullâ Romam miſſa. Sed & plures Athenis Bibliothecæ. C. 629, a, b. cur Athenæ, Linguata ciuitas Tertulliano: &, Athenæ loquaciter, prouerbiale. G. 596, d
Athenarum Vrbis ambitus quis: ei comparatus Vrbis Romæ, item Syracuſarum. B.318, a. C.421, a
Athenis etiam hodie conſpiciuntur reliquiæ Amphitheatri veteris. C.587, b
Athenis dimidium, Alexandriæ totum; quid innuat. A. 170. a. Gſ. 824, c
Athenienſes ante Theſea in pagis habitarunt. A.350, a. eorum inſigne Noctua. A.150, b. eorum ſtatus ſæpè variauit. D.208, b. valdè ij rigidi in malè de diis patriis ſentientes. D.159, b. quos annos ætatis initio & fini militiæ ſtatuebant. C.15, a. ſolenne eorum iuramentum ante militiam. C. 105, b. nauali militiâ ſolùm clari. C. 16, b. grauis eorum clades & cædes in Siciliâ. G. 119, c. mulctâ pecuniariâ calumniatores caſtigare ſoliti. B. 269, b. eorum monoſtichon aduentanti Pompeio ſcriptum. D.337, b
Athonienſes maritima Aſiæ inhabitantes regioni Ioniæ nomen dederunt. G.76, c
Athenæum, ſiue Mineruium, Romæ ad publicas Recitationes. B.449, a
Athenæus, Scriptoris, locus de mirâ veracitate fœminæ Alexandrinæ. B.141, b. de Elephāte Regis Antigoni. B. 39, a. eius in Germanos calumnia refutata. E.440, d. Idem, ubi ipſe allucinatus ſit, correctus. D.444, a contra Interpretem verſus & correctus. E.511, b, c. correctus iterùm. D. 488, b. Idem citatus, & quandoque explicatus. A.81, a. 100, b. 102, b. 104, a. 130, a. 174, a. 236, a. 467, b.

457,b. B.140,b. 141,b. 520,b. C.38,a.74,a. b.78,b. 86.b.243,b.265,a.271,a.272,b.314,a,b.315,b.319,b. 332,b.333 b.334,a.342,b.346,b. 361,a.402,a.416,b. 424,b.484,b. 493,a. 520,b. 511,a,b. 514,b. 542,a. 545,b.579,b.619,b.627,b.629,a.635,b.636,a.657,a. 678,b.D.445,a,b.446,b. 449,a.526,b. E.29,c.94,d. 106,c.181,c,d.202,d.207,c,210,c.272,d.287,c.438,d. 444,d.498,d. F.78,a. G.31,b.76,d.153,d.239,c. 245,c.251,d.379 d.484.d.500,d.528,d.548,d.653,c. Gſ.708,c.729,d.731,d.733,d

Athenæi de Machinis excerpta e Turnebi Aduerſarijs citata. C.297,a.298,b.312,a

Athenagoras, Auctor Chriſtianus, citatus. D.540,b.545,b. 563.b

Athenais, Leontij Athenienſis Philoſophi filia, poſt Eudocia vocata, Imp. Theodoſio nubit; & tandem ab eo abdicatur. D.187,a,b

Athenodori Stoici tres, omnes Cilices: Solenſis, è diſcipulis Zenonis: Tarſenſis, Pergami agens, quem Cato Vticenſis Romam deduxit, Cordylio cognominatus: tertius, item Tarſenſis, Cananita appellatus, Auguſto doctor & familiaris. D.134.b.441,a. 445,b.G.151,c.402,d. *quod ab hoc Auguſto monitum datum, quia et quoties iraſceretur fatiendum.* G.48, d

Atho Hannonia pueritiâ prouectiore literis operam dedit Lipſius. B.160,b.412,b

Athleta ſub præſidio Herculis. C.543,a. *quis Romæ primus Athletas dederit.* E.246,c. *ceromate perfuſi Athletæ, haphe deinde inſperſi: adeóque Athletica tota oleo & luto, ceromate & haphe conſtat.* G.567,d. *crebra Athletis vnctio, & multi cibi vſus.* G.536,c. *ſagina eorum, & ab ea ſtupor.* G.412,d,c

Athletæ aliquando cateruatim pugnantes. G.536,c

Athletæ aſperis exercentur ad palæſtram; it a boni cladibus in victoriam. D.402,a

Atimetus libertus, quis. E.220,b,c

Atlantis cœlum ſuccollare creditis fabula. G.95,d. 172,d. *Aſtrologus is Moſi coæuus: a quo Aſtrologia cognitio ad Græcos deriuare cœpta: & a quibus ille eam hauſerit.* C.433,b. Gſ.806,c,d

Atlas mons a meridie inter terminos Imperij Romani ſub Auguſto. C.377.b

Atlanticus Philoſophus Auguſtinus, qui. D.433.b

Atlantis inſula. D 389,a. *quæ ea Platoni: eiuſque illuuione hauſta quæ hodie reliquiæ.* D.593,b. 594,a,b. *In Atlantide inſulâ ſomnia non videri; prouerbiale.* A.423,a

Atomi, ἄτομοι, *materia errans, & Inane, principia rerum Democrito & Epicuro.* D.569,b. G.131,c. 255,c. *fortuito videlicet eorum concurſu cuncta formari.* G.355,c. *immutabiles illi; ſed ex ijs variæ concretiones.* G.257,d. *iis Seneca Micæ dicti.* G.317,d

Atque copula, tranſpoſita aut poſtpoſita. A.332,a

Atramentum ſtigmatis ergaſtulorum infuſum. A.322,a

Atrebatenſes ciues, Burgundicæ domui addicti, a Ludouico XI. per alias Galliæ vrbes ſparſi. C.388,b

Atreus primus Ludorum Olympicorum auctor quibuſdam creditus. F.15,d,b

Atrium, &, Veſtibulum, vt differant. Gſ.811,d. *Atrium prima ædium pars: in eo antiquitus matronæ telas texebant.* A.264,b. *Atria procerum Romanorum laxa.* E.122,c. *ea plena imaginibus maiorum, indicio nobilitatis: & hinc, Atria cerata, imaginibus videlicet maiorum cereis ornata.* A.190,a.289,b. E.182,d.G.457,d

Atrium Cæſareum imaginibus illuſtrium virorum plenum. G.100,c

Atrium Libertatis Romæ vbi: à quo exſtructum. in eo prima Romæ publica Bibliotheca: a quo publicata. C.630,b. 631,a. *in Atrio Libertatis ſeruata in Tabulario Acta publica.* E.526,b

Atrium Veſtæ quid, & vbi Romæ. C.606,a,b

Atrius Secundus quibuſdam, qui pleriſque Satrius. G.125,d

Atrox (ſi non δεινὸς) Apollinis epitheton; an & cognomen. C.619,b. 620,a

Atta Clauſus, terminatione Sabinâ, qui poſteà Romanis Appius Claudius. E.194,b,c

Q. Atta Comicus antiquus. A.217,a

Attabalipa Regis infelix exitus. D.132,b

Attalica Bibliotheca. Vide, *Bibliotheca.*

Attalus, commune nomen Regum Pergami, & partis Aſiæ Minoris; vt Ptolemæus Regum Ægypti, &c. G.181,d. *hinc, Reges Attalici, id eſt, Reges Pergami.* F.39,c

Attalus Martyr in cathedrâ ferreâ ignitâ vſtulatus. G.420,c,d

Attalus Philoſophus Stoicus ſub Tiberio: atque ab eo inſtinctu Seiani in exſilium pulſus: è præceptoribus Senecæ: eius, vt & eius patri, ſæpè laudatus. G. xv, 399,d. 490 d,c. 633,d. Gſ.716,d

Attegua notum Hiſpaniæ oppidum. A.353,b

Atteius, vel Ateius, Capito. Vide, *Capito.*

Attentio omnino neceſſaria in lectione Hiſtoriarum. B.147,b

Attentus alicui rei; vt, Attendo tibi, mi, &c. G.222,d

Atterrimus, &, Atterruiſſe, pro, Atteritus, Attriuiſſe. E.310,c

Attia mater Auguſti & Octauiæ minoris. E.546

Attica vrbes plus centum bello euerſa. B.389,a

Attici T pro S vtuntur, mollitiei ſigno. A.464,a,b

Attici Oratores peculiare dicendi genus ſequuntur. B.81,b

Attici miluus, prouerbio, extra periculum ſe iactabundi, in eo ignam. D,91,b. E.M.12

Atticus ſector, id eſt, Phidias. A.316,b

T. Pomp. Atticus Ciceronis amicitiâ, quàm genero Agrippâ, progenero Tiberio, & pronepote Druſo Cæſare, clarior. G 423,d. *etſi optimatium eſſet partium, ciuilibus tamen fluctibus non ſe committebat.* D.115,a. *eius liberalitas ſimul & frugalitas.* C.468,a. *noluit ſibi poni ſtatuas.* A.260,a. *cur vtiliter diutiùs viuere non potuerit.* D.523,a. *inediâ mortuus.* G.138,d

Numerius Atticus. Vide, *Numerius.*

Attila ignarus Deo ſeruijt in bonum finem. D.401,b. *eius facetum factum apud Suidam narratum.* D.310,a

Attilus Padi piſcis. A 163,a

Attingem, pro, Attingam. A 63,b.130,b

Attius poeta emendatus. A.134,a,b.190,a. *& alibi apud Nonium & alios Grammaticos. Item citatus.* D.51,a. 621 a. *eiuſdem, vt videtur, dictum.* G.16,d

Attonare, percutere, & velut tonitru quatere; item, Attonitus ignis. G.420,d. Gſ.709,d.788,c

Attributa Deo trium generum. D.544 b. *varia ex Cleanthe apud Clementem Alexandrinum.* D.545,b

Atuaticorum oppidum quantis munitionibus a Cæſare obſeſſum. C.191,a

Atuentus, pro, Aduentus. A.65,a

Atys Herculis filius. E.129,c

Av diphthongus in Latinis rectè etiam hodie pronunciatur. A.456,a. *ſed cum O longo interdum veteribus alternabat.* Gſ.765,d

Auaritia ſpinis iuſtitia exitium. B.443,b. *ea & Ambitio duæ humani generis peſtes.* B.32,b. 238,a. *in Imperatore acerbiſſimum malum Auaritia.* B.124,b. *ſæpè iniuſti belli cauſa.* D.79,a,b. *omnino fugienda Conſiliario.* D.40,b.137,b. *Auaritia orbicularis luſus.* G.61,c

Auaritia vna honeſto, temporis. D.602,b

Auarus non poſſidet opes, ſed ab ijs poſſidetur; dictum Bionis. G.397,d. *inter opes inops.* G.527,d. *pecuniam et velut carnis orbaret.* G.156,c. *citiùs ex eius oculis multæ lacrymæ exprimuntur, quam vnus e bulgâ nummus.* D.386,a. *Auari autem in proditionem proni.* D 60,b

Auctor, genere fœminino. E.446,c

in Auctoribus veteribus non temerè quid contra conſenſum codicum immutandum. A.63,a

Auctoramentum, pretium, merces, præmium, & velut arrhabo. G.25,d. 325,d.505,d 629,d

Auctoramentum Gladiatorium, pretium ſiue merces Gladiatoris voluntarij ſeu Auctorati. C.515,a,b. G.449,d,c. 508,d. Gſ.812,c

Auctorare ſe, & Auctorari, addicere ſe gladiaturæ, Arenæ operas locare. C.515,a,b. G.133,d. 561,d

Auctorati, qui ſe pretio Arenæ addicebant; Gladiatores volun-

voluntarij. C.515,a. *in auctoratione tenebantur iurare in verba, Vri, verberari, ferro necari: iuramentique formula.* C.516,a. *quomodo a lanistis exerciti.* Gſ. 826,c. *rude donati in priſtinam redibant libertatem.* C.542,b. 543,a

Auctoritas non cedit iu iuuenes. D.135,b

Auctoritas rara in populari ſtatu. D.208,a

Auctoritas quæ in priuatis dicitur, in Principe Maieſtas. D.35,a. *Auctoritas Principis valde commendata: quid ea: vnde nata: quibus rebus procuranda: & multa quæ ad eam.* D.53,b. & ſeqq. *Anima & vita Regni.* D.70,a. *non temerè ea Principi in minoribus periclitanda; integraque maioribus remediis ſeruanda.* D.111,a *rebus aduerſis valde imminuitur.* D.58,a. *in Imperatore exercitus valde requiſita.* D.96,a. *felicitatis maximè videtur proles.* D.57,a b.96 a. *quomodo tamen a duce militari acquiri poſſit.* D.96,a

Auctoritas tantum dicebatur apud Rom. Senatusconſultum, quamdiu nondum in ærarium delatum eſt. E.93,c

Auctoritas trium liberorum, id eſt, Ius trium libb. E.515,d

Aucupari, paſſiuè. A.346,a

Aucupium, pro ipſis auibus captis. G.135,c

Audacia decet militem. D.88,b. *in prælus pro muro habetur.* D.100,b

Audacter, etiam Ciceroni vſitatum. A.193,b

Audax ingenij, phraſis. A.252,b

Hub. Audeiantius commendatus. B.154,a. *Lipſij ad eum Epiſtolæ.* B.133,b.403,b

Audentia, audacia. E.282,d

Audire bonus, fortis, vt, Cluere. A.211,a

Auditori quatenus licitum aut illicitum interpellare docentem. C.17,a

Auditoria publica Romæ Recitationibus erant. B.447,b. *in iis Suggeſtum, Subſellia, Anabathra, & Orcheſtra: quidque ſingula.* B.448,a

Aue, ſolenne verbum in matutinis ſalutationibus amicorum & clientium. G.361,c

ad Dominic. Auengochcam I.C. Epiſtola Lipſij. B.228,a

Auenna, opidum in finibus Hannoniæ, cuius dominy. C.707,a

Iac. Auennienſis, Mareſchalle Ducis Brabantiæ, virtus in bellis Syriacis. B.339,a

Auentici in Helnetiâ reliquiæ aliqua Amphitheatri veteris. C.588,a

Auentinus mons quatenus in Vrbe Româ, quatenus non. C.422,b. G.225,d

Auernus lacus, quem tranſuolantes aues decedere creduntur. Gſ.732,d

Auerroes velut lymphatur in laudes Ariſtotelis. D.431,a

Auerſa palatij, caſtrorum, &c. id eſt, loca auerſa, ſeu pars auerſa. E.392,c

Auerſio, accentus, Græcis ἀποστροφή, quid: eiusque nota. A.466,b

Aues bicipites in pleriſque domibus & portis formata in valle Cauce Regni Chili reperta ab Hiſpanis. D.594,b.

Auium pectus & clunes potiſſimum in deliciis expetita, G.460,c

Aufidius Baſſus ſcripſit hiſtoriam Belli ciuilis. E.221,c. G.439,c,d. *loca eius duo de Cicerone.* A.269,a. G.217,d. *ille, aut filius eius à contemtu mortis laudatus Senecæ.* G.439,c d

Aufidius Batica Præfectus bis à Sertorio victus. A.195,b

Aufidius Fronto. E.466,d

Augere occultâ ſignificatione patiendi. E.173,d.380,c

Augiæ ſtabuli ab Hercule purgati fabula. Gſ.823,c

Augurale, Auguraculum, ſeu Auguratorium, in caſtris Rom. quid, cui ſim. C.62,a. *in Prætorio id, & ad illud ara.* C.139,b. E.46,d.272,b

Auguralis cœna, prouerbium. C.466,b

Auguralis vox Senecæ, pro lituo, veſte, aut quo, ignotum. G.161,d

Auguratorium Romæ Pub. Victori vbi. D.355,a

Auguratorium in caſtris, idem quod Augurale. C.139,b. 140,a

Augures, Diuini dicti à coniecturis. A.419,b. *illectam iis feralia attrectare: aliaque Augurationis cerimonia.* E.32,d,b

Auguria quo differant ab Aruſpicinâ. D.304,a

Auguria captandi formula. Gſ.712,c

Auguria ſiniſtra, bona. A.299,a

Augurium ſalutis. E.192,d

Augurinus quidam fatuus auo Senecæ. Gſ.818,d

Auguſta in Britanniâ, Londinium. E.152,d

Auguſta domus Stemma. E.546.

Auguſta titulus quando vxori Imperatoris à Senatu tributus. D.315,b

Auguſtale Suida, quid. E.14,d

Auguſtale in caſtris Rom. quid. C.138,b. E.46,d

Auguſtales Sodales. E.18,d

Auguſtalia, Auguſtaléſue Ludi, in honorem Auguſti: eorum inſtitutio, tempus, & quales. E.14,c,d,c

Auguſtani Iuuenes inter Equites Rom. quo Tacito. A.141,a

S. Auguſtinus laudatus. G.278,d. *ad populum concionatus Latine.* A.448,b. *quæ tria vt ſumma potuiſſe videre deſiderauerit.* C.377,a. *videtur extra mundum ſtatuere Vacuum* D.578,b. *Fortuna numen & nomen explodit.* D.392,a. *quid fructus ex Philoſophicis trahendum ſuadeat.* D.430,a. *quanti faciat Platonem.* D.431,b. 432,a. *Senecam Apoſtolis familiarem facit.* D.456,b. *refutat Stoicos miſericordiam non admittentes in Sapiente.* G.211,c. *eius inſignes citationes è Senecæ Libris qui periere; præcipuè de Superſtitione.* A.528,a,b. G.xxxiij. xxxv. xxxvj.

S. Auguſtinus correctus. A.448,a. D.580,b. *Idem citatus.* A.142,a.332,a.344,b. B.154,a.381,b. C.32,b.501,a. 538,b. 541,b. 581,b. 602,b. 603,a. 654,a. 661,b. 673,a. 698,b. 699,a. 726,a. 791,b. 794,a. D.17,b. & alibi verba eius intexta Libris Politicis. *Item citatus.* 393,b.401,a.410,b. 413,b. 433,b. & paſſim in Libris Philoſophiæ Stoïcæ. Porrò E.135.b.145,c,d. 176,d. 179,b c. 511,c. 522,d. G.xxv. 32,c. 140,d. 197,c. 238,d. 312,d. 337,d. 566,d. 604,c. Gſ. 680,b. 753,d.820,d

Auguſtiniani quando Louanium venerint. C.784,b

Ant. Auguſtinus a Pomponio I.C. deceptus. E.150,d. *idem allegatus.* A.63,b.189,b

Auguſtinus Carata de rebus Noui Orbis, allegatus. C.619,b

Auguſtodunum Æduorum iam æuo Tiberij hoſpitium Muſarum. E.90,d. *Iſtud, non Cluniæ opidum, a Scholâ celebratum Eumenio Rhetori.* E.520.

Auguſtus Imp. cuius filius: eiusque ex vxore Scriboniâ filia Iulia. E.546. *natus Conſule Cicerone.* Gſ.688,d. *vnde cognatus Veſtæ Ouidio.* G.101,c. *quomodo abauus Neronis.* G.195,c. *princeps eius Imperij dies triplici ratione numeratus: quoties Conſul: quando primum Auguſtus cognominatus.* E.9,d,b,c. *in quibus ipſe tribubus.* A.255,b. *Pater Patriæ dictus quem titulum etiam aſſumſere qui ſequuti Impp.* G.196,c. 199,d. *velut & ſequuti in nomine Auguſti.* Gſ.829,c. *Pontificatum Maximum Imperio iunxit, vt & hoc ſequuti alij Principes.* D.156,a. *proconſulare imperium perpetuum ei decretum a Senatu.* E.82,c. *conceſſum ei vt in Theatro in ſubſellijs Tribunitiis ſederet.* E.295,d. *effigies eius in Curiâ.* E.12,b. *inter alios honores ei tributum, vt per Genium eius vulgò iuraretur, pro eius ſalute in omnibus conuiuijs libaretur.* A.107,a. C.361,a *funus eius in portâ triumphali ductum.* E.8,d. *ſepultus in Mauſolæo, quod in Campo Martio ſibi ſuiſque ſtruxerat.* E.9,d. G.208,d. *templa ſibi non niſi coniunctim cum Vrbe Româ ſtatui permiſit.* E.122,c. *adhuc viuus in Prouincijs pro deo cultus: mortuus etiã Romæ & in Italiâ.* E.11,d *eius inductione ab Ouidio celebrata.* E.11,d. *templumq. ei Romæ in ipſo Palatio.* E.11,c. *templum eius Tarracone.* E [illegible] b. *Ara Lugduni.* A.167,a,b. *natalis etiam (vt etiam aliorum Impp.) annuis ludis epuliſq; ſacer, quanto & quam [illegible] apparatu.* E.14,b.144,d.143,a,b,c *flamines [illegible] habuit, vt ait D.410,b. ad eius [illegible] mina adſcripta.* E.492,c. *cultores eius per domos.* [illegible] 6 c

Auguſtus

Auguſtus Imp. quibus rebus omnes ſibi deuinxerit. D. 53, a. legum innouationẽ improbabat. D. 54, b & non niſi paulatim ad rerum mutationem acceſſit. D. 55, a. rebus ludicris animos Populi Romani frangere & mollire ſtuduit. E. 38, b. liberalitate etiam patrem Iulium ſuperauit: eiuſque quantitudo oſtenſum. C. 410, b. 411. 412. ipſe vt Præfectus Annonæ. primo duos, inde quatuor Annonæ Curatores inſtituit, qui frumentum populo diuiderent. A. 248, a. frumentantium numerum reduxit ad millia ducenta. A. 246, b. aliquando etiam de totâ frumentatione publicâ tollendâ cogitauit. A. 252, a. ergaſtula repurgauit per totam Italiam. A. 320, a. permiſit protinus virili toga latum clauum induere. A. 418, a. eius legata. E. 8, b

Auguſtus quantopere eloquentiæ & liberalibus ſtudiis deditus. D. 204, a. mirificè in viros doctos propenſus: ambitioſius etiam ab iis viciſſim attolli & prædicari; ſed non a quouis. D. 274, a. 275, b. duas Bibliothecas Romæ publicauit, Octauiam & Palatinam. C. 631, a, b. Recitationes publicas benignè interdum audiebat. B. 449, b. ipſe etiã Recitatione vſus, ſed priuatâ. B. 447, b. valdè diligens in excerpendis Præceptis & Exemplis in lectione vtriuſque linguæ Auctorum. D. 118.

Auguſtus varia clementiæ ſpecimina publicè & priuatim dedit. D 248, b. lachrymatus cum Pater Patriæ diceretur. D. 353, b. eiuſdem parſimonia. A. 106, b. magna eius inſtrumenti & ſupellectilis tenuitas: nec is alia veſte vnquã vſus, quàm ab vxore & domeſticis cõfectâ. D. 262, b. ſtatuas ſuas, ſibi ve poſitas argenteas cõflauit. C. 441 b. conuiciorum ſpretor, & ſummâ in cauillatores patientiâ. D. 133, b. 273, a, b. ipſe ſuorum nepotum quodammodo pædagogus. A. 446, b. noluit nepotibus ſuis adhuc prætextatis in theatris adſurgi aut plaudi. A. 312, a. eius in Iulum Antonium Triumuiri filiũ benignitas. E. 363, d. ius aſſiduè dixit, & in noctẽ nonnunquam; ſæpe etiã valetudinarius. D. 241, b grauiorum cauſſarum appellationes ſibi ſeruauit. E. 537, b. ſuperſtitioſus auſpiciorum omniũ & ſomniorum obſeruator. D. 180, b. quantopere fulmina expaueſcere ſolitus. Gſ. 772, d. Sphynge pro ſigno aliquando vſus. B. 535, a. cur mortuos velo interpoſito laudarit. E. 32, d. in maiore negotio ſententias non more aut ordine, ſed prout libuiſſet, perrogabat: & cur. D. 140, b. quam ſæpe quietem ſibi & vacationẽ à repub. optauerit. G. 216, c. circa eius exceſſum cometa viſus. G. xiiij. Gſ. 683, c. eius morituri quæſitum. G. 537, b. cælos aſcedens, ſi vera fabula, viſus cui. Gſ. 816, d

Auguſtus inprimis curam geſſit promouendæ εὐτεκνίας: eius quas Leges tulerit, aut ferre conatus ſit. A. 44, b. E. 312 b, c. 515, b. Curſum publicũ inſtituit in vehiculis. B. 302, b. Senatum ſuppleuit ex Equite. E. 166, b. quæ ſub eo ratio Comitiorum. E. 494, a. eius decretum in publicãdis bonis damnatorum. E. 155, c. in numero Prætorum variauit. E. 493, c. illo, non Iul. Cæſar cenſendi prouincialẽ rationem inſtituit. E. 497, a, b. quomodo prouincias diuiſerit. E. 499, a. Quatuoruiros & curatores Viarum perpetuos inſtituit. E. 518, c. Ærarij curam Ædilibus ablatam Prætoriis commiſit. E. 533, a. commeatus à Senatu peti ſolitos ſui muneris ſecit. E. 192, d. an quartum diem Saturnalibus addiderit. C. 488, a. lex eius cibaria qualis. C. 467, a, b. eadem præmia Veſtalibus quæ trium liberûm matribus conceſſit. C. 614, a

Auguſtus & Antonius, olim amici, collegæ, affines. G. 345, d. poſt eo eum eodem & alia amicis bella. G. 216, d. magna eius conſternatio in clade Variana. G. 15, d. aliquoties infelicior contra Sex. Pompeium pugnauit. Gſ. 746, c. coniurationes in eum variæ. G. 194, d. 216, c. ſed Liuiæ ſuæ conſilium ſequutus in poſterum liber ab inſidiis vixit. B. 432, b. D. 133, b. aliquando Calagurritanis cuſtodia ſua vſus, iis dimiſſis aſſumſit Germanos. E. 219, c

Auguſtus nihil minus in perfecto duce quàm feſtinationem temerariam conuenire arbitrabatur. D. 95, a. omne bellum diſſuadebat, niſi cum maior emolumenti ſpes, quam damni metus oſtenderetur. D. 98, a. nulli genti ſine iuſtis & neceſſariis cauſſis bellum intulit. D. 82, a. ſtipendij militaris certam formulã ſtatuit. A. 234, a. præmium pecuniarium in miſſione militari quod definierit. E. 495, b, c. quot legiones ei initio belli Mutinenſis & Philippenſis. C. 19, b. quomodo refractarios ad militiam punierit. C. 22, b. quantis operibus Medullum montem, quantis Peruſiam circumuallauerit. C. 192, b. 284, b. 285, a. quæ ei in bello familiaris teſſera. C. 133, b. poſt pugnam Actiacam ei velut peculiaris deus Apollo. C. 239, a. vt auſpiciis ſtatarce a ducibus ſuis benè geſta decus ad ſe traxit. E. 48, d. ad res Galliæ conſtituendas continuum illic biennium egit. E. 176, c. Rhætiam, & alias Inalpinas gentes domuit. G. 216, c

Auguſtus Imperium Rom. variè & validè muniuit. E. 10, b. terminos ei certos conſtituit. E. 1 e, c. eius conſilium à Britanniâ abſtinendi, ex quâ cauſſa. E. 457, d. quatenus Imperij Rom. fines vltra Rhenum promouerit. Gſ. 775, c. quam multas paſſim Colonias deduxerit. C. 386, a, b. D. 415, a. quas Claſſes tutando Imperio inſtituerit. C. 383, b. gentes totas eidem rei in alias ſedes tranſtulit. C. 388, a. tributa prouinciarum valdè auxit: ærarium militare nouum inſtituit, atque ad id nouos & certos reditus. C 395, a. Hiſpaniam totam fecit ſtipendiariam. F. 39, d. cur a poſteris terminos Imperij proferre diſſuaſerit: quod tamen conſilium ab iis neglectum. C. 377, b

Auguſtus primus auctor ornandæ Vrbis Romæ. C. 428, a. quibus potiſſimum operibus eam ornauerit. Gſ. 827, b. cur ſibi Columnam Milliariam in Foro Romano ſtatuerit. C. 421, b. an Appiam Viam Brundiſium vſque a Capuâ produxerit. C. 443, b. quâ magnificentiâ quoque ornatum Forum ſtruxerit. C. 438, a. potiſſimorũ Romanorum ducum ſtatuas in Fori ſui Porticu dedicauit. F. 39, d. primariarum item Imaginum in Curiâ collocatio, eius inſtitutum. E. 72, c, d. maximam partem ornamentorum templo Capitolini melioribus mutauit. C. 432, b. 433, a. quâ occaſione nouum templum Veſtæ ſtruxerit. C. 605, b. 606, a

Auguſti munificentia; & quoties ſe vel ſuo vel aliorum nomine Ludos edidiſſe iactauerit. A. 326, a. C. 407, a. inuentor Pantomimorum. E. 29, d. primus Ordines in Circo diſcreuit. E. 273, d. valdè fautor Venationis Amphitheatralis. C. 561, a. Senatores in Arenam deſcendere vetuit, Equitibus permiſit; donec S. C. prohibitum. C. 513, a. ſine miſſione gladiatores edi vetuit. C. 539, a. lex eius quâ numerus parium gladiatorum edendorum definitus, ad quos maximè pertinuerit. C. 500, a

Auguſti cenſu quot ciuium Romanorum capita cenſa. C. 387, b. quot ſub ipſo hominum millia in Orbe Romano fortè reperta fuerint. C. 393, b. 473, b. Breuiarium rerum ab Auguſto geſtarum in Lapide Ancyrano. A. 246, b. 288, a. E. 12, c

Auguſtus ipſe luxuriæ feruens, eiuſdem tamen ſeueriſſimus vltor. G. 34, d. Iuliam filiam in Pandateriam inſulam; inde in Rheginorum oppidum relegauit. G. 359, d. ſuſpectus in Terentia Mæcenatis. G. 136, d, b. ſuſpectus etiam ſublati veneno Marcelli. E. 3, d, a. eius crudele factum captâ Peruſiâ. D. 415, b. confecto bello Siculo ſex millia ſeruorum in crucem egit. C. 655, b. ſcelerum iuuenilium pœnam in ſe, & clarius in omni ſuâ ſtirpe ac familiâ luit: hæredeque hoſtis ſui filio exceſſit. D. 303, b. 408, a

Auguſtum ſiue Auguſti Forum, vbi ab eo extructum, quãtâ magnificentiâ: quæ ſtatuæ in vtraque eius porticu. C. 438, a

Auiti Declamatoris apud Senecam Rhetorem ſententia de alio Orbe vltra Oceanum. D. 594, a

Vibius Auitus, quis. E. 234, c

Auitus, fortè cognomen A. Didij. E. 250, d

Aula, ſedes fraudium: inque eâ perennare volenti quæ neceſſaria. D. 44, a, b. incerta, inſtabilis, fallax. D. 147 a pro eculeo habita Senecæ. G. 420, c. factionibus, ſuſpicionibus, & delationibus plena; ſedeſque potiſſima Calumniæ. B. 252, a. 269, a. eam intranti non minus expectandi motus, quàm fluctus ei qui mare. B. 187, a. qui Aulæ gratæ vtpſique eſſe volunt, curant probitatẽ. D. 330, b. eius mancipia improbi Conſiliarij. D. 42, b. quæ Aulæ adminiſtris præcepta. D. 145, a. in tempore eâ ac ſecedendum, præcipuè externis. D. 146, a. Philoſophis tamen eâ non planè interdictum. D. 455, a. ac ei non addictus Lipſius. D. 147, b

Aula propriè, idem quod Atrium. A. 264, b

Aulica vita, lubrica, in quâ per pericula peruenitur ad grandius periculum. D.43,b
Aulici mores deſcripti, imò depicti. D.145 2,b
Aulici in aulâ alligati catenis aureis, vt ferreis mancipia in ergaſtulo. G.50,d. rarus eorũ inter ſe conſenſus. G.xvj.
Aulici calculis abacorum ſimiles, ſecundùm voluntatem calculatoris modo obolum arentem, modò talentum valent. D.147,a
Aulicus vetus inſtar nauis veteris. D.147,b
Aulici ritus in honore exhibendo, tactâ alterius veſte, & ad os ſuum relatâ, origo. A.306,b
Aulici Gladiatores Romæ qui. C.529,a
Aulus Gellius. Vide, Agellius.
Aura paluſtris & marina parum Lipſio ſalubris. B.18,a
Aurelianus Imp. A.250,a. carnem plebe diuidendam è publico ſtatuit; ſtatuerat & vinum. A.252,a. an muros Urbis Romæ, & quantum ampliauerit. C.422,b. deus ei certus Sol. D.584,b. Zenobiam in triumpho duxit, quomodo. D.213,a
Aurelius Pius, qui ſub Tiberio, forti è maioribus Antonini Imp. E.37,d
Aures muniendæ contra ſermones Venereos. B.22,b
Aures & auditus quomodo ira præcipuam materiam ſuppeditent: &, in auribus habitare animum, quomodo intelligendũ. G.62,d. auribus ducenda plebs, non lupus. D.111,b
Aures Uniuerſi, Æther. D.580,a
Aurium tactio, Anteſtatio. E.3,c. nam imam auriculam tangebant anteſtantes. A.112,b.207,a. quia in imâ aure memoriam quidam è veteribus ſtatuebant. Gſ.826,b. hinc, Aurem vellere, peruellere, &, Auriculam tangere; pro, Admonere, ſeriò cogitare iubere, &c. A.207,a. G.238,c. 324,d. Gſ.826,b.c
Auricularij, ὠτακουσταί, Principibus habendi inquiſitioni in ſermones illuſtrium ſubditorum. D.59,2
Auriana Ala. E.369,d
Aurigarum factiones Circenſes coloribus diſcretæ. A.144,a
Auriga cum carro, & ipſe ſub eo in aquam lapſus, vitâ beneficio D. Virginis Hallenſis donatur. C.710,a,b
Aurum & argentum cur in imâ terrâ natura abſconderit. G.596,d
Auri vis, & opes priuatorum, ſuſpecta Principibus. E.164,d. 165,b
Aurum nil niſi ſplendens terra, & nitidius lutum. B.10,b
Aurum Coronarium, quid. C.402,b. D.313,b. 329,a. E.279,c,d. etiam in quacumque lætitiâ. C.403,a. item triumphale: votiuum; quæ. E.279,c,d
Aurum viceſimarium. E.225,d
Aurum obryzum, quid. G.407,d. Gſ.752,d,c
Auro contra emere, & venire. A.76,b
Aurum decolorare, quid. A.310,a
ſub Auro ſtatua poſita, id eſt, inaurata. C.442,a
Aurati ſerui Imperatorum. A.285,b
Aurea Corona, in quocumque egregio facto, communis tam Græcis, Pœnis, & alijs, quam Romanis. C.211,b
Aurea Carmina Pythagoræ, χρυσᾶ παραγγέλματα Hieronymo vocata. D.436,a
Aureos anulos quibus geſtare licitũ apud Romanos. A.310,a
Aureus Rom. quot aſſium aut denariorum. A.234,a. C.201,b
Auruncani Peruani vicini a robore corporis quomodo Regem eligant. D.215,b
Auſonius quando Conſul. A.284,b. eius editio Scaligeriana laudata. B.19,b. Gryphus eius explicatus. D.570,b. 574,a. idem in elogio Veſpaſiani imitatus Taciti. E.323,d. eiuſdem verſus de Cupidine in Cruce ſuſpenſo. C.647,b. eius Elogium de Senecâ. G.xxix. eiuſdem verſus de Agonibus Græcorum. G.179,d
Auſonius emendatus. A.142,a.284,a. C.174,b.175,a. 487,b.493,b. E.240,d. Idem citatus, & aliquando illuſtratus. A.108,b.126,a.143,a.152,b.183,a.196,a 211,b.288,b.289,b.452,a.453,a.454,b.455,a.458,a. 460,a.462,a,b.463,b.465,b. B.381,b.383,a. C.73,a. 95,a,b.109,b.175,b.220,b.246,a.431,a 489,a.521,b. 522,a.525,b.570,a.601,a.660,a.678,a,b.681,b.683,b. 684,a. D.29,a. & alibi in Libris Politicis. Porrò, 305,b. 311,a.328,b.341,a.342,b.360,a 508,b. E.134,d.246,c. 256,c.453,c. G.21j. 81,d,157,d.172,d.214,d.220,d. 224,c.269,d.309,d.560,c. Gſ.681,b,c.826,a.8:3,c
Auſonum in Italiâ gens incerto crimine a Romanis crudeliter tota deleta. C.461,a
Auſpicatò nihil non geſtum, præcipuè in re maiori, vt bello, à Romanis. C.62,a. D.355,a. G.41,d
Auſpicia præcedebant quamcumque cum Populo actionem. D.347,a. ea ſumenda nouũ imperium aggreſſuro. E.97,c. G.41,d. Auſpicia repetere, quid. E.82,c,d. Auſpicia bona, vnde dicta ſiniſtra. A.298,b.299,a
Auſpicia & Ductus in regimine exercitus quomodo diuersè conſiderata: quia autem Auſpicia penes imperatorem, inde vox ipſa aliquãdo vſurpata pro Imperio. C 62,a. ſub Principibus autem, apud ſolum Principem Auſpicia. E. 48,d
Auſpicia Magiſtratus, & Auſpicales dies, quid. E.121,d
Auſpiciorum vanitas vnde maximi appareat, Plinio ſeniori. Gſ.711,d.
ad Claud. d'Auſquium Epiſtola Lipſij. B.220,b.401,b. in eiuſdem verſionem Baſilij Seleucienſis Orationum, Epigrammation Lipſij. B.402,a
Auſtralis Sinus Friſiorum. Vide, Mare Mediter. &c.
Auſtraſia quæ olim inſignia: eadem cum Lotharienſium. B.340,a. C.766,a
Auſtria, ſiue Auſtriaca, domus ſiue gens, ad ſummum faſtigium genita. A.229. B.110,a. in terras ad terrarum imperia demiſſa. C.370. eius inſignia Area rubra, cum faſciâ ſiue ſegmento albo mediam dirimente: & quæ eorum origo. B.340,a. C 766,a
Auſtriæ Duces, antea Marchiones. B.340,a
Auſtriaci Principes patientes miniſtrorum ſuorum, & ad extremum mites D.147,b
Automate inſula. Vide, Hiera.
Αὐτοχειρία quatenus Stoicis & nõnullis alijs Philoſophis probata. B.79,a,b. D.522.523.524. G.416,d 434,c.438,d.484,d improbata alijs: quibus ignauia, imò ſæuitia, iniuſtitia & ſtultitia eſt. D.525,a,b
Αὐτοπραγία, quid. D.509,b
Autronius Max. quomodo ſeruum ſuũ ſub furcâ per præcipua Urbis loca circumductum cædi iuſſerit. C.666,a.667,a
Auunculis apud Rom. ſororum filias ducere non permiſſum, etſi patruis fratrum. E.187,b
Auxilia, & Auxiliares Romanorum, qui: ijque alij à Socijs propriè dictis. C.28,b. in quorum tamen vicem ſucceſſere: adeoq; & Sociorum nomen iulêre: è quibuſuis nationibus exteris: ſed imperati plerumq; certis bellicoſis gentibus tributi loco. C.235,b, G.8,d. non autem prouincialium arbitrio, ſed in eum finem à Romanis miſſorum lecti: qui ſuis cõpendijs ſæpè ſtudioſiores, quam publici. C.236,a. in iis Socialibus aut Auxiliaribus copijs non minus virium roborisque, quàm in Legionibus. C.238,a.380,a. E.108,d. ei ã ij Auxiliares addicti ad certum militiæ modũ. E 173,c. ordini iij prælia ſoliti. G.8,d. alia iis arma quam Legionarijs. E.197,c. nec obligati, nec facti ferendis oneribus. C.181,b. iuramento verò non adigebantur a Romanis. C.29,a. nec vel fortiſſimi quidẽ inter Legiones vmquam locati. C.121,b. at cum Legionibus, pars plerumq; numero multiim, per prouincias diſpoſiti: in quibuſdam etiam minoribus prouincijs ſola quandoque ala vel cohortes auxiliares. C.380,a,b
Auxiſſe, pro, Auctum eſſe. A.195,b
Axiomata. Vide, Dogmata.
Azan Baſſa, Algerij Præfectus, ſeptem dierum inediâ ſanitatem recuperauit. D.524,b

B.

B, Litera qui efferenda: Germani ad P. Hiſpani ad V. conſonam nimium deflectunt: pro Π. vſitata Delphenſibus. A.458,b. Hæ litteræ ſæpe quoq; à Romanis ipſis confuſa. A.45,b.458,b.459,a. deq; B. & V. tractatum peculiarem ſcripſit Adamantius Martyr. A.45,b.458,b 459,a
Baba & Ixion notæ fatuitatis homines æuo Senecæ. G.413,d. Gſ 818,c
Bacaudæ latrones in Galliâ tempore Dioclet. E.520,c.521,c

Bacchi

Bacchi patria Thebæ, quò triumphans ex Indis venit. G.249,c. *tympanis & cymbalis vſus.* C.128,b. *à Indis omnicolis putabantur Gentes.* A.304,b
Bacilli litterarum,idem quod Virgæ. A.281,b
Baculus geſtamen & inſigne Ducum apud Græcos. C.220,a. *Baculus in ſolemni habitu Philoſophorũ, à clauâ Herculis.* G.172 d *quales Baculi in manu hiſtrionum.* A.188,a
Baeren,vel Béren,Teutonicè,pro,Incõditè clamare. C.130,b
Bætis fluuium vt accolæ vocauerint. A.190,a. *quo pontis genere eum tranſgreſſus Cæſar.* C.303,b
Baiſca,prouincia populi. E.312,d
Bagaudæ latrones. Vide, *Bacaudæ.*
Baiana Villa Senecæ. G.xix.
Baiaſites primus Cadios ſuos omnes ob corruptelas exuſturus, Alis Baſſo fiſtino inuento ſiſtitur: & corruptelis in poſterum quà pote obuiam itum. D.242,a. *à Temire lanco in cauea ferreâ triennium circumductus, caput in eâ illidens moritur.* D.188,b.189,a.200,b
Iac.Baius Th.Doctor Capucinorũ Louanij cõditor. C.785,a
C.Balbillus Præfectus Ægypti ſub Nerone, Senecæ laudatus. E.212,c. G.90,c.678. Gſ.748,d
L.Corn.Balbus diuitijs & magnitudine animi ſuæ ætatis homines ſupergreſſus, Dioni. C.415,d
Balbus, quibuſdam continuationis Commentariorum Cæſaris auctor putatur. C 457,b. Sed ea in hoc Indice ſub nomine Hirtij citatur.
Balbi Theatrum. E.102,d
Balbi duo ex Hiſpanis, nedum Hiſpanienſibus, ad ſummos honores Romæ euecti. F.46,c,d
Balduinus Flandriæ Comitis, Imp. Conſt. mira continentia. D.267,a. *cum ſe Raſuſius quidam fingens è ligno ſuſpenditur.* D.223,a,b.224 a
Balduinus VII. Comes Flandriæ quàm rigidus Iuſtitiæ adminiſtrator, exempla inſignia tria. D.237,b
Baleares inſignes funditores: adeò vt fundæ inuentores, pleriſque: Diodoro etiam inde dicti putatis: tribus autem fundis vtebantur: eas ſingulas differentes quomodo geſtarint. C.224,b.225,a 334,b.335,a
Balearium tunica laticlauia. B 242,b
Balearica, pro Balliſtâ Gunthero poeta, vnde C.322,b
Balæna, bellua Marina: ea quaſi magiſterio Muſculi piſcis dirigitur. G.222,d
Baliſta, aut Balliſtra, pro tormenti bellici genere, quid. C.314,a. Gſ.706,d. *quo differat a Catapultâ: cum quâ tamen ſæpe confuſa: imo tandẽ, excluſâ illâ voce, hæc ſemper vſurpata.* C.314,a. *Græcæ originis dictio; vix tamen Græcis vſurpata: quas alias eius loco vſurpauerint.* C. 318,a, b. *Balliſtarum vſus in bello: quanta iis vis ac violentia.* C.299,a.319,b 320,a,b. *forma earũ deſcripta ex Ammiano.* C.321,a. *e Procopio.* C.364,a. *ex vnâ plures globi ſimul emiſſi: nonnumquã molares lapides.* C.364,a *quid contra eas remedij opponendum.* C.359,a.360,a
Baliſta, pro ipſo telo quod Balliſtâ emittitur. C.364,a
Balliſtarum, aliarũmve Petrariorum Figura varia ex vetuſtis codicibus, &c C.322.& ſeqq.
Balliſterium, quid. C.514,a
Balnea modicè habita valetudini conducunt: Romanis nihil aliud Balnea, quàm tranſitus ad cœnam, Artemidoro: quia numquam niſi loti cibum capiebant. A.99,b.C.440,b. *Balnei hora octaua, labente Imperio.* E.535,a. *poſt Balneum Guſtus.* E.120,c
Balnea olim obſcura, inde lucida laudata: luxurioſorũ, præcipuè in vſum fœminarum, argento ſtrata. G.557,b,c,d
Balnea publica apud Rom. ſolẽniter dedicari ſolita. G.557,b. *Balnea antẽ publica quot Romæ gratuita: præter alia publica meritoria, ad quæ paruo ære lautum ibant.* C.440,b
in Balneis ſe lauare, frequens Turcis. D.235,b
Balnea ſicca: ſudandique in iis mos. A.262,b. *à Balneo ſicco quidam in piſcinas frigidamque deſcendebant.* G.556,d
Balnea penſiles, quid. G.578,c.d
Balucaria, ipſa balnea. G.158,c
Balneatoris mercedula, quadrans. G.557,c
Th. Balſamon citatus. G.177,d
Balſamum arbor, olim in ſola Iudæâ: poſt & in Ægypto. F.426,b. *ferro incidi nolle fertur.* E.427,c
Balthaſar Roſſemius, Tribunus legionis Germanicæ, hernioſus ſolâ inuiſione D.Virginis Aſpricollis plenè curatus. C.734 a
Balteus, & Balteũ, quid: vnde dicta Varroni: Balteo milites Romani maximè ſuperbiebant: aureis argenteiſque bullis ſtellulisque ornabant; imo & gemmis, &c. C.245,b.246,a.
Balteus, pro Zonâ Zodiaci. C.568,c
Balteus, pro Præcinctione in Amphitheatro. C.568,b
Balteus, quid Iuuenali. C.523,a
Banchanus Regni Hungariæ Gubernator conſtitutus ab Andreâ Rege, Reginam interficit; & cur. D.258,a
Bancum Cœnobium Virginum Ordinis S. Auguſtini ſuburbanum Louanienſe, à quo & in quod inſtitutum. C.795,a
Bantia vrbs in Lucanis. A.190,a
Barbam priſci antiquitus Romani alere ſoliti: eius radendæ mos quando cœperit; ſic vt ſolum eam alerent in iuuentâ. quis eam deinde reduxerit. E.536,c,d. *eius a iuuenibus poſita die, munera dari ſolita: atque ipſa Barba deo alicui ſacrata.* E.536, b
Barba alenda ponẽda quis mos olim Græcis. E.536,d.537,a
Barba incrementum & colores naturali inſtinctu certis temporibus ſe produnt. Gſ.740,d,c
Barbara a Bergis, Antuerpiæ Religioſa, manifeſto beneficio D.Virginis Aſpricollis, a miro, nec fortaſſe ſine Genio, morbo liberata. C.740,b 741,a
Barbari, Græcis omnes qui non Græci. C.7
Barbari in ſuperſtitionem proni. D.180, b. *impetu plerique acres, cunctatione langueſcunt.* D.98,a *inconditi Barbarorũ in bello mores.* E.127,d 435,b. *machinarum bellicarum plerumque ignari.* G. 249, d. *geſta maiorum carminibus celebrare pleriſque eorum mos.* E.434,d
Barbari Reges cum ſororibus matrimonio iuncti. E.43,d
Barbari ſerui colendis agris emti à Romanis. A.518,a
Barbaris in Oriente ignota lectica. A 273,a
Barbarorum incurſus cauſſa corrupti germani ſoni Linguæ Latinæ. A.448,b
Barbarica Hiſtoria. Vide, *Hiſtoria.*
Barbarica Philoſophia Græcis dicta, quæ: ea antiquiſſima; vt cuius origo a primo generis humani parente, imò ab ipſo Deo. D.432,b.433,a.434.
Barbaricum, pro Barrito, Feſto. C.131,a
Hermolaus Barbarus Plinium correxit. A. 420. *eius error.* A. 163,a. *idem allegatus.* C.250,b
Barbatus Meſſala. Vide, *Meſſalla.*
ad Guil. Barclaium Epiſtola Lipſij. B.131,b.346,b
Bardanes Parthorum Rex quantum itineris emenſus biduo. E.168,d
Bardi, Cantores apud Gallos. E.435,c
Bardocuculli, veſtitum ſeruorum. A.285,a
Barea Soranus: fortè ei gentile nomen, Q. Marcius. E.204,c *Boethio laudatus.* E. 297, c. *ſubueſſus a præceptore* E 397,c,d
Barrus, vel Barritus, quid: Germanicæ originis vox: vnde Romanis etiam facta familiaris. C.130,b.131,a. E 435,c
Had. Barlandus Hiſtoricus laudatus, & allegatus. C.788,b
Franſ Barocius Interpres Heronis de machinis. C.271,a,b
Cæſ. Baronij Annales ſufficiunt ad cognitionem Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ: imò Compendium eorum iis qui non ex profeſſo Theologi. B.146,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.180, b. 509,a. 318,b. 399,b. *Idem laudatus, & allegatus.* C.682,b.Gſ.774,d. *Oroſium ſequutus malè de anno terræmotus quo XII. vrbes Aſiæ corruere.* Gſ 771,d
ad Io. Bapt. Baroniũ (Perezium) Epiſtola Lipſij. B.151,b. 164,a.188,b.193,b.202,a. 400,b. 507,b.516,a.528,a. *eidem Teſtimonium.* B. 188, b. *ad eumdem Phalenct.* B.228,a. *Eidem I.C. renuntiato Gratulatio.* B.514,b
ad Bartholomæum Petrum Lintrenſem, Theol. Doctorem, Epiſtola Lipſij. B.180,b.232,a.245,a.465,b
Bartholomæus Broecus ſartor Teneramundanus, qui acum in os temere immiſerat, a D.Virgine Hallenſi liber redditus. C.709,a
Baruch Propheta citatus Gſ.682,d
ad Ioan. Baruitium, Secretarium Cæſareum, Epiſtola Lipſij. B.527,a

Baſes columnarum Arietibus hoſtilibus deprimendis inieƈta. C.358,a
Baſilea vrbs ſuo nomine digna. B.75,b
Βασιλεὺς διάτα Græcis quis Magiſter cõuiuij Latinis. A.104,a
Baſilica Pauli, non vnius Æmilij opus. E.102,c,d
Baſilica circa fora. G.613,c
Baſiliscus ſaƈtus quis: & vnde ei nomen. A.80,b.104,b
Baſilij Imp Capita Monitoria citata. D.124,b.129,b
Baſilius Magnus quid Origeni obiecerit. D.601,a. eius locus de miro potandi more Græcorum. B.141,a. Idem citatus. C.235,a. D.72,a.&alibi in Libris Politicis. Item,437,b
Baſilius Imp. quãtam vim pecuniarũ coacervauerit. C.398,b
ad Ignatium Baſſeliers Epiſtola Lipſij. B.527,a
ad Baſſigniacum Baronem, Gerardum de Hornes, Epiſtola Lipſij B 381,a
Baſſus, Aufidius. Vide, Aufidius.
Sex. Lucil. Baſſus Præfeƈtus Claſſis Rauennatis. E.366,c
Baſtonios quidam credunt originem ſeptem primarius nobilium Louanij familiis dediſſe, quomodo. C.771,b
Batauia iam olim portuoſa. E.44,d
Batauia quàm diu Lipſium tenuerit. B.161,b
Bataui à Cattis oriundi, diu ante annum Neronis. E.235,c. amici & fratres Romanorum. E.177,b. vnde Auricomi diƈti, item ruffi. E.436,b.c. an nantes equos armaque tenuerint; an equis ſic doƈtis inſidentes tranſmiſerint. E.398,d. inter cuſtodes Principum, vt hodie Heluetij: tam equites, quàm pedites: & qui potiſſimùm Batauorum a militia equeſtri celebrati. C.381,b. E.219,d. non tam dexteri & aſſuefaƈti mari, vt hodie. E.432,c
Batauis hodie pluſculum quam pro veteri verbo auris eſt & cordis. B.24,a. ad illud Corbulonis, Dolabrâ, non gladio ſolùm, viƈtoriam quærunt. B.163,b. eorum regimen præcipuè penes mercatores. D.138,a. magno animo Oceanum Septemtrionalem peruauigare conati, glacie & frigore repulſi. D.591,a
Batauis cuiuſdam ſanniones Reſeƈtiuncula Lipſiana. C.745. 746
Batauodurum, Batauorum opidum. E.430,d
Bathyllus & Pylades, celebres ſub Auguſto hiſtriones, auƈtores ſaltationis Pantomimicæ: quorum Bathyllus, Alexandrinus, vt videtur, Mæcenati in deliciis. E.29,c,d. ille in tragœdiâ, hic in comœdiâ excelluit. Gſ. 812,d. 813,a,b
Batis, loris per talos tranſfixis, & ad currum religatis, viuus ab Alexandro Magno barbarum in morem traƈtus. C.684,b
Batones duo Pannoniorum duces. F.69,d
Batte Midras, Schola Iudaica inſtituenda iuuentuti. C.791,a
Batualia, quid C.505,a
Batualium hodie ludicrum, vix vmbra gladiatorij priſci. C. 533,a
Batuire rudibus, quid. C.505,a
Bauarica familia antiquitas, ſplendor, & potentia. C.256. & ſeqq.
Bauarus nobilis in vano ope D. Virginis Hallenſis à morte eripitur, & Hallas ipſe venit. C.709,b.710,a
Dominici Baudij Epigramma in Conſtantiam Lipſij. D.376. ad eum Epiſtola Lipſij. B.79,b.103,a.190,a.344,b
Bauli, Villa Hortenſij, deinde in Principum bonis: poſt Symmachi: & huius de eâ verſus. E.239,d
Baxea, pro calceis. A.259,b
Beatitas, vel Batitudo, in habitu optima mentis eſt. G.444,c. in noſtrâ poteſtate non eſt, Pythagoreis: aliter Stoicis. D.494,a. vnicuiq; intra ſe, non extra, quærẽda. G.517,d. ad Beatitatem ſummam externa etiam requiri, dogma Peripateticorum: at Stoicorum, ſolam ſufficere virtutem. G.585,d. Beatitudo Sapientis nullis externis aut adiaphoris minuitur, iiſdẽ. G.497,d. tempore nõ creſcere, & in æquo longã vel breuem eſſe, paradoxon eorundẽ. G.443,d. 553,d. Beatitudo vita in conſcientiâ purâ. D.499,b
Beatus ſolâ virtute eſſe poteſt Sapiens, ſed non beatiſſimus, Peripateticis. G. 553,d
Beatrix Maſtini Scaligeri filia, vxor Barnabæ Mediolanenſis Ducis, decem filiarum mater, quæ maximis Europæ Principibus nupſere. B.88,b
Beatrix quadã, Lucæ in D. Vrſulæ Louanij, à gibbero tumore, precibus ad D. Virginẽ Aſpricollẽ fuſis, liberata. C.733,a
Bebriacus Vicus. Vide, Bedriacus.
Ioan. Goropij Becani laus: eius tamen de antiquitate Linguæ Teutonicæ aut Germanicæ opinio non recepta. B. 493,b. 504,b. eius de ſiniſtri loci præcellentiâ aſſertio refutata. A.298,a. mira eius in dicendo promtitudo & facundia. C.346,b. eius mors, & encomium. A.151,a. Idem allegatus. C.263,b. 679,b. 769,b
ad Lud Beccatellum Epiſtola Lipſij. B.250,b
Beda citatus. B.501,a. C.109,a.351,a 393,a.475,a.657,b. F.15,c
Bedelli, an Pedelli, accenſi Reƈtoris Academici. C.788,b. 789,a
Bedriacus Vicus, vbi. E.344,d
ad Guil. Beckmannum Epiſtola Lipſij. B 123,b
Bethis Vicus iuxta Hallas vetus Bethaſiorum nomen refert. B.157,a
ad Ant. Beſſam Negrinum Epiſtola Lipſij. B.403,a
Beginæ, quæ: earũ Curia Louanij quando inceperit. C.785,b
Βίλε τετράγωνα, qua Hippocrati. C.347,a
Belgæ pleriquè origine Germani, etſi poſitu Galli. B.85,a. adeoque ſtirpe & ſanguine Saxones. B. 109. Germanicâ linguâ vtuntur. B.500,b. ſed in multis vocibus T litterâ Atticorum more vtuntur, vbi ſuperiores Germani S. A.464,b. Belgarum antiquitus laus. E.25,c. duci volũt, non trahi. B.90,a. mores eorum hodie ad Martiales ritus valde degenerarunt. B.291,a. non tam frequentes iis ſariſſæ, quàm aliquando Heluetiis. C.226,a
Belgæ delicijs diuitijsque corrupti, meritò cladibus publicis caſtigati. D.402,b. eorum & huius æui mala exaggerata. D.412,a. ſed eadem eleuata comparatione cum veteribus malis. D.412,b.& ſeqq.
Belgica, etſi parua, magnum nihilominùs Europæ momentum. B.331,a. à ſeruitute non inſolens regi. B.425,b. multis dotibus ſuperat quaſcumque terrarum. B.189,b.192,b
Belgica nutricula cauſſidicorum. A.200,a
Belgica aliquot prouincias qua cauſſa a terræmotu tutas præſtet. Gſ.786,b,c
Belienus, quis incognitum. G.52,d
Beliſarius, inſignis bello dux ſub Iuſtiniano C.298,a. eius beneficẽtia in milites. C 209,b. xii. millia ſeruorũ propriorum habuit. C.416,b. muros Vrbis Romæ contraxit. C.423,a
ad Rob. Bellarminum Cardinalem Epiſtola Lipſij. B.319,b
Bellerophontes Senecæ ex Euripide memoratus, quis incertum. G.653,d
Gent. Bellinus Piƈtor. D.206,a
Bellonæ ædes extra Vrbem. G.197,c
Bellonarij qui. D. 335,a
Petrus Bellonius laudatus, & allegatus. C.177,a. narratiuncula eius de æquitate Elephanti. B.39,b.40,a. eiuſdem locus de ſepulchro Caij Cæſaris, nepotis Auguſti, quod in vrbe Hama, vel Emeſa, Syriæ. F.66,d
Belluati, belluæ mores induere. G.549,c
Bellum duplex: Externum, Internum: quid illud: quæ in eo ſuſcipiendo, gerendo, & finiendo ſpeƈtanda. D.78. & ſeqq. nomen Belli bellum, res turpiſſima. D.82,a. qui plerumque bellorum incentores. D.81,b. eorum deteſtatio. C.135,a. an verò tamen inter mala cenſendũ. B 18,b. Bellorum caſus incerti. D.103,a,b.105,b. quibus bellũ iuſtum neceſſarium. D.80,b. ſumere bellum quiuis, ponere non niſi viƈtor poteſt. D.82,a. in omni bello, maximè ciuili, cruda poſt viƈtoriam principia. B.73,a. Bellum ciuile. Vide, Ciuile bellũ. Quæ ob religionem Bella, ãmonda. D.162,a. hodierna Bella ludus, ſi conferantur cum priſcis. D.412,b.
Bella ſæpe conficit fama. G.408,d
Bella Romanis ſemper iuſtis de cauſſis ſumta. C 455,b. 456,a,b. nec ſine auſpicijs incœpta. G.41,d. ſolenniter per fetiales induƈta. G.249,c
Bello ciuili Pompeiano quot legiones Romanæ in armis. C.19,b. quot hominum millia Cæſaris bella ciuilia abſumſerint. D.413,b

Bellum

Bellum ductare,trahere. A.154,a
Belli infauſtos;phraſis,vt, militiæ clarus. E.189,d
Bella exacuunt ingenia: item, Bellum omnium pater, prouerbium quomodo intelligendum. D.404,b
Βιλοσόφων Plutarchi,qui. C.337,b. 338,a
Βιλοσάνοι, quid Græcis. C.315,a
Belus,ſideralis ſcientiæ inuentor,quis. Gſ.739,d.740,c
Belus flumen,alias Pagyda. E.82,d
de Petro Bembo iudicium liberũ: & in quibus à Lipſio culpatus. B.279,b.D.127,a,b.156,b.T M.11.*in eius Historiâ ſtilum maximè ridiculum, quia ſtudio totus Ciceronianus eſſe aliquando ne quidem Latinus:reſque aliquot ridicula exempla.* B.93 b. 94,a,b
Franciſcus Bencius (Plauti antè prænomine) orationem in funere Mureti habuit. B.161,b *ei Romæ Lipſius innotuit.* B.161,b.*eius laus,& mors.* B.92,b.204,a.284,b.480,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.41,a.101.b.281,a
Benè, vocabulum etiam antiquitus non benè pronunciatum ferè vt hodie Galli, Bien. A.452,a
Bene me,te,vos,Stephanium,&c. item, Benè viuas;formula compotantium. A.107,b.110,b
Benè viuere,vbique eſt,dum in animo ſit. G.436,d
Benè viuere cupiens, ſpectata virtutis virum ſuarum actionum ſemper ſpectatorem imaginetur G.432,d
Benefaciendi modi quadrifarij,ex Platone. G.263 c
Beneficentia Principis beneuolentiam apud populum conciliat: quomodo & quatenus eâ vtendum. D.53,a
Beneficia propriè affecta conſtant G.266,d. 299,d. *tamen nec ſolâ voluntate, nec ſine voluntate ſunt.* G.349,d. *in ijs non ipſum acceptum ſolum conſiderandum; ſed animus,tempus, occaſio,* &c. G.539 d. *ea dare iucundius, quam accipere, Epicuro.* G.262,d. *Beneficijs quiſque ſatis afficitur; & cur.* G.315,d. *non tamen à dantibus extolli debent.* G.293,c *continuanda ea,cur.* G.263,d. *vt pila benè mitti,bene excipi debent.* G.280 d. *Beneficij promptitudo beneficium auget.* A.349,b. *Beneficia antiqua ſanctiora, etſi præſentia ſuauiora.* D.531.
Beneficia eò vſque læta ſunt,dum mediocria,quæque exſolui poſſe videntur : vbi multùm antecessere, ſeu grandia, pro gratiâ odium pariunt. B.77,b. D.145,b.E.114,c. G.283,d 421,d
Beneficij dati non meminiſſe, accepti non obliuiſci, præceptum Chilonis. G.263,d. *Beneficium citò negare, aliquando beneficium eſt.* G 274,d. *Beneficij oblitus an abſolutè dici debeat ingratiſſimus.* G 290,d. *Beneficium in miſeros,verò beneficium.* A.376,b. *Beneficiorum leuior memoria, quàm iniuriarum,cur.* G.261,c,d
Beneficia , præcipua materies virtutis in Principe. D.341,a. *melius iis Imperium cuſtoditur, quam armis.* D.53,a
Beneficium diſtinctum à re qua donatur: etſi ſæpè confunduntur. G. 346,d
Beneficium inuito non datur, vel ex Iuris Regulâ: contrà tamen aliquando docet vis maior. G.269,d.281,c
Beneficus nemo, niſi qui volens. G.266,d
de Beneficijs Libri Senecæ, quando ſcripti: quales: quid tractent. G.260,b
Beneficia , caſtrenſi verbo, Promotiones ad ordines altiores: hinc
Beneficiarij in militiâ;&, Beneficiarij milites. C.158,b.236,a. E 409,d,c
Beneficiaria res, quæ beneficij alicui. G.374 d
Beneficij ſui facere; beneficij cuiuſquam eſſe. G.298,d
Beneuolentia à ſubditis boni Principis debita. D.293. *ea quid: eius vtilitas: & quomodo paranda.* D.52,53.
Beneuolentia importuna parum diſſidet ab odio. G.279,d
Benamen inferioris Æthiopiæ regnum Elephantes multos habet, eoſque omnes albos. B.34,b
Beniamini Itinerarium citatum. C.398,b.791,b
Benna Crux apud Moguntinos pretioſiſſima. B.129,a
Benxamutij Rabi & Hota Mauritorum coniugum caritas. D.270,a,b
Hieronymus Berchemius laudatus. C.506,a. *perſonæ tributa à Lipſio in Saturnalibus ſuis ſermonibus.* C. 483. & ſeqq. *eius mors & encomium.* B.119,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.19,a. 379,a. 434,a
S. Bernardus Abbas commendatus ſacras conciones habituro. B.507,a. *eius præceptum quando & quatenus iraſcendum.* G. 11,b. *Idem citatus.* 34,a. & alibi in Libris Politicis. Item *Gſ.*697,d
Bernardus Caroli Magni nepos, ius patrie ſui Pipini primogeniti vindicans, à patruo Ludouico Pio in vincula coniectus. D.210,a
Bernardus Rauſius è Campaniâ Gallicâ oriundus, pro Balduino VIII. *Flandriæ Comite ſe gerens ſuſpenſus.* D.223. 224,a
Ioan. Bernartij I.C. cognati Lipſij mors. B.529,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.128,a. 143,b 163,b. 175,a. 372,b. 378,b.385,a.403,a 417,b.425,a.427,a.437,a. 453,a. 460,a.469,b.478,a. *in Boethij editionem ipſius,Carmen.* B.418,a. *Epithalamium eidem.* B.427,a
Phil. Beroaldus laudatus. A.16,b.60,b. *Idem allegatus, eiuſque correctiones aliquot in Suetonio, item Tacito, tum & opiniones quædam, aut receptæ,aut reiectæ.* A 119,a. 168,b. 255,a.265,b.334,b C.532,a. E. 19,c,d.22,d. 50,d. *G*ſ.696,d.711,c. 733 c.758,d
Beroſus Chaldæus, Aſtrologus vetuſtiſſimus: ab eo longè diuerſus qui commune nomine vulgò circumfertur. Gſ.739,d
ad Ioan. Berotium I.C. Epiſtola Lipſij. A.163,b
Bertontij, Ducibus Brabantiæ ſæpe rebelles , inſigni prælio non longè Bruxellâ cæſi. C.777,a
Bertrandus, faber ferrarius Huyenſis , ambito ter ſacello D.Virginis Aſpricollis,& precibus calidis ante aram ſuſis,ab aſthmate & claudicatione ſanatus. C.731,a
ad Ant. Beſancenotum Epiſtola Lipſij. B.460,b
ad Ioan. Beſancenotum Epiſtola Lipſij. B.152,a
Beſſarion Cardinalis, Louanij in Collegio Theologorum hoſpitio exceptus , in ſui memoriam Biblia Græca manuſcripta ibidem reliquit. C.790,b
Beſtiæ timoris cauſſa raro in apprehendunt vt examinentur. Gſ.787,d
Beſtiæ marinæ cur terreſtribus maiores. G.121,d
Beſtiæ inter ſeſe colligatæ in ſpectaculis datæ aliquando,cur. G.66,d
Beſtiarum morſicantium morſus maximè lethales. D.105,b
Beſtijs obiecti homines in amphitheatris. G.409,d. *e cauea videlicet, vel è ſpecubus quæ in amphitheatro,emiſſæ ea in damnatos.* G.41,d. *ad eas autem olim tantùm viles homines & damnati dati:poſt etiã Equites & Senatores.* G.133,d. 449 d,c. 508,d.561, d. Gſ.812,c
Beſtijs in cruce fixos obijciendi mos : atque aliud eſſe, beſtijs obijcere, &, Dare ad beſtias. C.671,b.672,a
Beſtiarius, qui ad beſtias damnatus, vel auctoratus. G.508,d. Vide etiam, *Venatores.*
Betere, pro, Ire, antiquis. A.150,a
Bethaſij, qui. B.157,a
Bethelia, Syriacâ voce idem quod, Παρθένος. C.434,b
ad Bonif. Bobadiquam Cardinalem Epiſtola Lipſij. B.251,b
Bianoris Epigramma in Sardianorum à terræmotu cladem. E.60,d
Bias de diis hoc tantùm dici volebat, quod ſunt. D.394,b *eius conſtantia & vox in aduerſis.* D.402,b.G.175,c
Biantis aliquem damnaturi pulchrum cum multis lachrymis dictum. G.209,c
Bibendi ratio: & quomodo reſponderint inter bibendum Romani. A.106, a,b. 107,a. 110,b. *Bibere ante cœnam, & vomitu refundere, quaſi in morem apud eos abierit.* G.600,d
Bibere a ſummo,quid. A.105,b
Bibere more Græco,quid. C.360,b
Bibere ieiunum,non ſalubre. G.669,d
Bibere ſermonem, phraſis Plauto familiaris. A.125,b
Biberius Caldius Mero, pro , Tiberius Claudius Nero. A.236,b
Biblia ex Hebræo, curante Ptolemæo Philadelpho, à Septuaginta Interpretibus in Græcum verſa. C.627 b
Biblicus Interpres Latinus vetus citatus. C.84,a.148,a
Biblia petraria,quid. C.319,a

Bibliotheca, quæ tria ſignificet: non propriè Libraria vertitur: res vetus: ſed primò non niſi priuatorum: quis publicam primus ſtruxerit, eAnimique Officinam Medicam inſcripſerit: quem ſecuti plures: in templis ſeruata præcipuè publica, in ſacerdotum curâ. C.627,a.6?2 b

Bibliotheca Romana, priuata: prima publica Aſinij Pollionis. C.630,b.631,a. duæ aliæ publicæ ab Auguſto Romæ ſtructæ, quæ, & quando: ijs Præfecti & Cuſtodes dati; Græcorum Librorum & Latinorum, vt videtur, diuerſi. C.631,a,b. prior Auguſti, quæ Octauia vocata, vt & quæ præceſſerat Pollionis, miro concurſu vtraque ex Dalmatarum manubiis ſtructa. C.632,a. poſt. in Bibliothecis ſtruendis velut certamen & contentio de palmâ quandoque inter Principes. C.632,a. hinc Bibliotheca, Tiberiana, Veſpaſiani, Vlpia ſiue Traiani: item Capitolina: aliæque ignotæ. A.417,a. C.632,a,b. D.333,a. ſecutæ exemplum & Coloniæ ac Municipia paſſim. C.632,b. æmulatione etiam quadam deinium frequentes, in Villis, Prætoriis; imò Thermis & Balneis. C.633,a,b. priuatorum quædam vberiores recenſita. C.632,b.633,a. quanto inſtructæ ornatu, ebore, vitro, &c C.633,b. G.158,b,c in iis imagines, ſiue ſtatuæ, Doctorum laudabili more collocatæ: cuius origo ab Aſinio Pollione. C 634,b.635,a

Bibliothecæ in Ægypto quæ olim celebres. C.627 628. quæ in Græciâ. quæque in Aſiâ. C.629,a,b

Bibliotheca Alexandrina à quo ſtructa, aucta: quot Librorum: quando incendio abſumta: à Cleopatrâ quantum potuit reſtaurata, vnde potiſſimùm: iterumque vt ante in Serapeo locata. C.627,b.628,a,b. G.158,c. hæc etiam Domitiani auo habita velut mater aliarum: in videlicet reficiendis, ſi quandoque corrupta. C.632,b

Bibliotheca Athenienſis. Vide, Athenienſis.

Bibliotheca Attalica, ſiue Pergamena, à quo & quando inſtituta: quanta, & quamdiu fuerit: Alexandriam quando & à quibus tranſlata. C.628,b.629,b.630,a

Bibliotheca Byzantina, ſiue Conſtantinopolitana, quando conflagrauerit. C.629,b

Bibliotheca Templi Pacis cum ipſo Templo abſumta incendio. C.436,a

Bibliotheca Tiburtina à quo fortè ſtructa. C 632,b

Bibliotheca noſtro æuo ampliſſima Viennæ à Maximiliano II. Imp. inſtructa. E.viij.

in Bibliothecis Armaria, & Pluteus plerumque in medio diſpoſita, vt & hodie in publicis Bibliothecis, non ad parietes collocata. C.633,b. quid in iis Pegmata Ciceroni. C.381,a. 634,a

Bibliotheca ſine vſu, nil niſi ſtudioſa quædam luxuria Senecæ Philoſopho. C.635,a

De Bibliothecis Syntagma quâ occaſione, quo conſilio, ſcripſerit Lipſius: à quo inſcriptum id Carolo Croy & Arſcoti Duc. C.626.627.

ad Abr. Bibranum Equitem Epiſtola Lipſij. B.209,b

Bibulus immeriti triumphi impudens ambitor. A.22,a,b. eius clementia pluſquam humana. D.247,b. à quibus filius eius in Ægypto occiſus: & quam conſtanter mortem filij pater tulerit. G.116,c,d,e. quod prænomen Bibulo, Lucij, an, quod vulgatius, Marci. G.116,c

Biclinium, quid. A.101,a

Bidental, quid. G.192,d

ad Nicol. Bieſium Epiſtola Lipſij. B.25,b

Bigati nummi, qui. E.437,c

Bilsare in bilem conuerti, verbum nouum. G.549,c

Bilicos loricæ, quæ. C.86.a,b. 87.a

Car. Billehæo perſona à Lipſio tributa in Poliorceticis. C.264. & ſeqq. mors eius, & laus. B.264,b. ad eum Epiſtola Lipſij. B.101,a. 433,a.438,a. 464,a.468,b

ad Franciſ. Billiodum Epiſtola Lipſij. B.144,b

Bimarcus, Vimarcus, vel, Vimargus, aut Bimargus, falſò tituli Satyra Varroniana, quæ verè Marcus dicta. A.20,a

Binchium, oppidum Hannoniæ, aeris ſalubritate & ſitus amœnitate, Mariæ Hungariæ Reginæ, Caroli V. ſorori, valdè placitum. C.704,b

Bini tantum conuiuæ in vno lecto, apud Rom. præſertim magnifico epulo. A.101,b

Binis vocem, quòd pronunciaretur vt obſcænum Ciceroni Græcorum, auxij quidam efferre verebantur. A.453,a

Bion poeta citatus. A.240,a

Bion Boriſthenites, Crantoris diſcipulus, in ſectâ inconſtans. D.439

Bionis gnome. G.148,d

Birri. Vide, Pelles.

Bis coctus panis, δίπυρ@ ἄρτ@. C.182,a

Biſſillabæ voces quomodo accentibus notandæ. A.469,a,b

Biſultis Regis legatus ſatellitio Canum ſtipatus. B 391,a

Bitere, id eſt, ire; & Bitienſes Feſto multùm peregrinantes. A 150,a

Bithynia, Cæſaris ne prouincia an populi. E.37,c. ea, aut eius pars, annexa prouinciæ Aſiæ. F.41,d,c. Nicomedis à Mithridate reſtituta. A.332,b

Bitumen ardens è muris in conſcendentes hoſtes proiectum. C.349,b

Biuocalis, Latinum nomen Diphthongis inditum. A.450,a. 456,a. Vide, Diphthongus.

Iun. Blæſus Illyrico præfuit; & pòſt Africa. F.72,d. vltimus priuatorum qui ſub Cæſaribus Imperatoriam appellationem obtinuerit. E.103,c

Blanca Scardeonia inuictæ pudicitiæ, & in maritum caritas. D.269,b

Blandina Martyris, beſtijs in cruce obiectæ, conſtantia. C.672,b

Blaritus, Germanica dictio, pro clamore voce'vt altiore. E.435,c

Blaſphemia quomodo apud Iudæos punita. C.654,b

Blattaria, loca obſcura. G 557,d

Fl. Blondus allegatus. C.423,a. 440,a

ad Hug. Blotium Epiſtola Lipſij. B 107,a

Ioan. Boccatius Roberto Regi Neapolitano gratiſſimus. D.205,a

Bocchoris Ægypti Rex. E.425,d

Ioan. Bochius à poeſi laudatus. B.85,b. eius Elegia in Libros Lipſij de Cruce. C.641.642. ad eum Epiſtola Lipſij. B.478,b

Ioan. Bodini error. Gſ.684,d. idem terram aquis innatare pugnaciſſimè defendit. Gſ.775,c

Seuerin Boethius citatus. A.248,b. C.632,b. D.18,a. & alibi in Libris Politicis. Item, 401,b. 403,b. 570,a. 590,b. G.12,d.114,d. 164,d. 241,d. 391,d. 556,d. Gſ.680,c

Anſ. Boetius, auctor Libri de Gemmis, allegatus. Gſ.735,d

Begardi, qui: à quo tempore Louanij fuerint. C.785,a

Bohemia Regnum quandoque comitialo. D.214,b.215.b

Boiemi, Boiaſmi, & verius Boiaemi, nomen, quaſi Boiorum domus. E.445,d

Boiemi, & vicini, etiam hodie ſecuribus in bello vtuntur. C.343,b

Boyca Hiſtoria Velſeri laudata. B.194,b

Ioan. Boiſotus allegatus. C.681,b. ad eum Epiſtola Lipſij. B.377,b. 429,b

Vettij Bolani vera an ficta gloria bellica. E.265,c. 355,d. 458,d

Boleſlaus Poloniæ Rex moritur coquus. D.260,b

Bombarda in ſuperioris æui Annalibus Lombarda vocata. C.259.

Bombycina veſtis, quæ; & Bombyx quid: ac quomodo ad Italos peruenerit. E.505,c

Bomjlcaris Pœni in cruce conſtantia. C.662,b

Bona Deæ ſacrum per Virgines Veſtæ factum pro ſalute Populi Romani: in eo vel maſculorum animalium pictura tecta. G.608,d. Bonæ Deæ ædes ab Hadriano Imp. tranſlata. C.434,b.435,b

Bonamici de Melanchthonis Latinitate iudicium. B.486,b

ad M. Ant. Bonciarium Epiſtola Lipſij. B.203,b. 208,b. 241,a. 250,b

ad Iac. Bonfrarium Epiſtola Lipſij. B.197,a

Iac. Bongarſius laudatus. E.425,d. ad eum Epiſtola Lipſij. B.334,a

Bonifacius IV. PP. Pantheon Romanum B. Virgini dedicauit. C.434,b

Boni-

Bonifacius Archiepiſcopus citatus. E.443,d
Bona Saturnalia ! ſolennis clamor per dies Saturnales. C.485,b
Bona artes dant animo robur. B.17,b
Bona Vita, in voluptatibus viuere, vulgo; atque etiam idiotiſmo Teutonico. G.673,d
Bonis auſpicijs, benè precantium aut ominantium formula. G.26,d
Bono publico, vel, reipub. natus, formula frequens vett. præcipue in Lapidibus, & in laudem Principum : vt, B. P. N. vel, B. R. P. N. &c. *A.*198,b. *G.*178,d. 202,b,c
Bonorum publicatio, in quibus olim criminibus. E.155,c
Bonna, quibuſdam Ara Vbiorum putata. E.30,d
Bonogius è nuperis Sinarum Regibus. D.209,a
Bononia mater ſtudiorum. B.22,b.344,a. *eo honeſtis conditionibus euocatus Lipſius.* B.285,a. 289,a. *Bononienſis Schola an antiquior Pariſienſi.* C.794,b
Bonoſus inſignis potor. B.141,b.142,a
Bonum quid ſit. G.660,d. *ex definitione Stoicorum Bonum id quod prodeſt.* G.446,d. *nec bonum niſi vtile.* D.484,b. 485,a. *idque ſolum quod Honeſtum eſt; & contra : quod capitale, & radix omnium decretorum Stoicorum.* D.481,b. G.368,d.509,d.517,d. *at quomodo & quatenus Bonum & Honeſtum diuiſa.* G.663,d. *Boni proprium igitur ijſdem, ſemper prodeſſe, ſicut caloris calfacere.* G.247,d. *abſentia Boni peccatum.* D.534,b. *Bono nil melius, vt recto nil rectius.* D.493,a. *Bonum nullum contra naturam eſt, etſi aliquando materia Boni contra naturam fit.* D.498,b. *Bonum en ſacris Literis etiam Pulchrum denotat; & benè.* D.515,b. *Bonitatis pars magna, velle fieri Bonum.* G.446,d
Bona quæ : atque ea ſubtiliter & Stoïcè diuiſa. D.484,b. 485,a,b. 486,a. G.639,d. *Bona malaque diſtinguere, ſumma ſapientia.* D.484,a. *Bona falſa, quæ.* D.481,b. *Bona fortunæ ſeu externa, quando bona.* D.484,a. *Bonorum autem conditio triplex.* D.499,a. G.495,d
Bonum Summum, ſiue, Bonorum vltimum, extremum, finis, ſeu τέλος, quid. D.473,a,b. *id in ſolâ virtute eſſe.* D.481,b.482,a,b. *nec intendi, nec remitti aut decreſcere poteſt.* D.493,a. G.496,d
Bonum vnum, Scientia; vt malum vnum Imperitia, Socrates. D.439,a
Bonum, ſiue Bonitas, ſubſtantia diuina. D.546,a. *contra Bonitatem Dei quæ obijciuntur refutata.* D.550, & ſeqq.
Bonus, & Beatus, nil aliud quàm εὐδαίμων Græcis, id eſt, Bonum Deum Geniumque habens. G.639,d. *Boni Stoicis dicti.* G.441,d. *Boni & modeſti ſemper auram aliquam adfricant ſua virtutis cum ijs conuerſantis, vt aromata ſui odoris ea tangenti.* B.53,b
Bonis cur & vnde mala eueniant. D.353,a,b. *perpetua ea vulgo querela : Deque eo Tractatu Seneca, idem cum Libro de Prouidentia.* G.131,b,c. *Bonis vero etiam volentibus mala accidunt : itaque iis ennuire, prodeſt & aliis exemplo.* G.140,c,d. *Bonum autem nullum tam optabile in hac vitâ quod non mixtum mœrore.* B.32,a
Bonzij in Iaponiâ ſcholas habent, cum magnâ frequentiâ diſcentium. C.791,b. *Bonzij & Bonzæ, monachorum monacharumque inſtar Iaponenſibus & Sinenſibus : eorumque cœnobia.* D.183,b
Boodicia, Bondicea, vel Voadica, vel Boundica, Icenorum in Britanniâ Regina, Regij & virilis animi. C.123,b. E.16,c.231,c,d. *morbo mortua, an veneno.* E.253,d
ad Henr. Borbonium, Dumbarum Principem, Epiſtola Lipſij. B.93,a
S. Caroli Borromæi laus. B.241,a.274. *ſæpè is ſe Libris Epicteti ad humanarum rerum contemtum, & amorem diuinarum commotum faſſus.* D.453,b
Federicus Borromæus Cardinalis Lipſium in familiam ſuam adſcribere auet. B.294,a. *Collegium inſtituere parat, non iuuenum, ſed grandiorum ætate litteratorum.* B.259,a,b. *ad eum Lipſij Epiſtolæ.* B.259,a. 284,b. 309,b. 317,a. *Eidem Epiſtolarum Lipſij ad Italos & Hiſpanos Centuria ſingularis inſcripta.* B.273
ad Max. à Borſele V. N. Lipſij Epiſtola. A.197,b
Bos, ſiue Taurus, in ſtructuris publicis nota deductæ Coloniæ. C.688,b
Bos quàm vilis pretij ante Catonis Cenſorij, & aliquanto poſt. C.467,b.468,a
Boum coria à quibuſdam gentibus tributi loco Romanis penſa. E.136,d
Bouem currus non trahit; Prouerbium. D.155,a
Bos Luca, priſcis Romanis Elephas, vnde. A.304,a
ad Petr. Boſchium Epiſtola Lipſij. B.384,a
Sim. Boſius Epiſtolas Ciceronis ad Atticum ſcitè illuſtrauit. A.333,b
ad Phil. Boſkierum, Ord. S. Franciſci, Epiſtola Lipſij. B.182,b
Boſphoro vnde nomen Cedreno. E.136,d. *Boſphoranum bellum.* E.208,d
Botularius, qui botulos aut botellos venum proclamat : &, Botuli, quid, & quot generum. G.477,d
Gedeon Boizelarius laudatus. B.104,b
ad Claud. Boulcaultium Epiſtola Lipſij. B.344,b 346 b
Brabantia, olim Brachantum, Brachmentum, vel Bragmentum B.504,a. *dicta etiam Bracbantia, ſiue Bracbbantia : quis autem regionis tractus : quod vocis etymon : quando Comitibus Louanienſibus acceſſerit : quo primum titulo : quis primus Dux eius titulo inſignis inueniatur.* C.768,a,b.769,a,b
Brabantiæ Dux quanta iam olim dignitatis : inter Electores Imperij nominatim Innocentio IV. Pontifici. C.770,a
Brabantiæ Ordinibus Libri de Cruce inſcripti à Lipſio. C.639.
Brabantiæ Annales vulgares pleni inutilibus ſomniis. C.756,b
Brabanticæ Hiſtoriæ ſcribendæ ſtudium fuit Lipſio, inuitatu Ordinum Brabantiæ. B.234,a,b.236.257,a.260,b. 262,a
Brabanti variè ab Hiſtoricis vocati, Brabantij, Brebanſones, Brebantiones, Brachbanti. B.304,a
Brabanti olim ob fortitudinis gloriam etiam ab exteris Principibus ſtipendio euocati. B.304,a
Braccæ laxiores plebi Germanicæ, quam nobilibus : etiam Sarmatis. E.442,d
Brachantum, vel Brachmentum, olim regio quæ nunc Brabantia. B.504,a
Brachiis nudis incedebant olim viri. G.444,c,d
ad Petr. Brachium Epiſtola Lipſij. B.98,a.210,a
Brachium, pro Vallo vnde : item pro flexu aut ſinu terræ, vt ἀγκὼν Græcis. C.287,b
Brachmanes (ſiue Bramenes) apud Indos olim Philoſophi. D.433,b. *hodie Sacerdotes Malabarum : magna apud eos venerationis.* D.183,a. *Ignem perpetuum colebant & ſeruabant* C.619,b. *cœtus ſuos diſcendi docendi quos habuere, inſtar Scholarum aut Academiarum.* C.791,b. *quid de vitâ humanâ pulchrè cenſuerint.* B.258,b. *bonum nec malum in externis ponunt.* D.482,b. *Pythagoræ μετεμψύχωσιν credere putati* D.183,b. 617,a. *etiam de iudiciis apud inferos.* D.619,b. *mortem ſtatuunt tamquam partum in veram vitam.* G.622,d
Bractcatum, quid. G.652,d
Bragantes, alij a Bragbantes aut Brabantii. B.504,a
Brahe. Vide, *Tycho.*
ad Nicolaum Brandium Conſiliarium Epiſtola Lipſij. B.403,d
ad Ioan. Brantium Epiſtola Lipſij. B.125,b.132,b.477,b. 481,a. 522,b
Braſidas quæ tria in milite requiſiuerit. D.91,b. *valdè prædicabat ſtrategemata ſeu furta belli.* D.101,b
Braſilienſes mirati, Heluetios, grandes & robuſtos viros, tenello & paruo Regi Carolo IX. parere velle. D.214,b
Brainſpantes Cæſaris alij à Brabantiis hodiernis. C.768,a
Brederodius I.C. commendatus. B.84,a
Bern. Breidenbachij locus de columbis Amiralij Alexandriæ. B.303,b. *idem alias allegatus.* B.339,a

Bretannicæ vligines in vicinio Friſia, hodie Bretonſchebeyde. E.32,d
Bretannica herba (potiùs quàm Britannica) Plinij nomen vnde. E.32,d
Guil. Brengelius Conſiliarius, cognatus Lipſij: ad eum Lipſij Epiſtola. A.181,b. B.12,a. 3-1,a. 456,a
Breuiarium, a viris medij ſcriptoribus frequens pro, Summarium. G.450,d
Breuiarium Imperij ab Auguſto ſcriptum. C.395,b. E.12,c
Breuiarium rerum ab Auguſto geſtarum inſcriptum Lapidi Ancyræ. A.146,b. 288,a. E.12,c
Breue, Breuis, vel Breuiculum, pro Catalogo militũ. C.235,a
Breuis ſyllaba quæ: eiuſque nota. A.466,a
Breuitas ſtili, aut ſermonis, bona, ſi ſimplex, nec adfectata. B.75,a. *Ea Epiſtolæ propria: & quæ in eâ obſeruanda: virtus autem vitiis non inuoluenda.* B.536,a. *accommoda etiam materia Critica.* A.222,a
Breuitas ſermonis decet Principem. D.132,b. *Zenonis & Stoicis placita.* D.450,b
Βεὶ, pro, Ϲεοῦ & Ϲεμιδο, apud Heſiodum. A.152,b
Brigantes, quinam Britanniæ populi. Gſ.831,d
Barn. Briſſonius laudatus. A.317,a. B.56,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.165,a. *Idem allegatus: aut ad eum remiſſus Lector.* C.473,b D.347,b. E.180,c. 363,d. G.203,d. 212,d. 250,d. 301,d. 324,d. 492,d. Gſ.830,d. 831,d
Britannia pulcherrima & maxima Inſularum Europæ. B.79,a. *quâ primùm circumnauigatione inſula probata.* E.461,d. *quomodo à Galliâ receſſiſſe credita.* Gſ.785,c. *dies in eâ longiores.* E.456,d *cur ab Auguſto intacta item a Tiberio.* E.457,d. *Imperio Romano ab Occidente adiecta à Claudio.* A 77,b. C. 377,b. 378, a. G.99, c. Gſ.831,d. *ab Agricolâ ſub Domitiano perdomita: ſed ſtatim ferè amiſſa, aut ſaltem omiſſa.* E.306,c,d. *et diuiduntur quos muros duxerint Hadrianus & Seuerus.* E.306,d,a,b
Britannia illuſtrata à Camdeno. B.23,a
Britanni veteres Latinum ſermonem vulgò receperant. A.448,a. *hodie I longum in dictionibus Latinis rectè pronunciant.* A.453,a
Britanni glaſto ſe inficere ſoliti, vt horribiliores in pugnâ apparerent. Gſ.832,c
Britanni veteres non regno ſuo ſeminas præfecere, ſed bello. D.27,a
Britannorum copiæ contra Suetonium Paulinum. E.252,d. *eorum immanis crudelitas.* E.251,c
Britannica Arx hodie vocata vulgo, Pharus olim in oſtio Rheni, vbi Claſſis perpetua, Britannica vocata Romanis. C.384,a
Britannica herba Plinij, Bretannica potiùs dicenda. E. 32,d
Britannici canes ad venatum, imo & bellum, iam olim in pretio. B.390,b. 391,a
Cl. Britannicus Claudij Imp. filius. E.547. *veneno à Nerone ſublatus eodem modo quo Alexander Magnus.* E.118,d
Brixelli ſe occidit Otho Imp. E.347,d
Ioan. Brodæus laus. E.435,d. 453,c. *idem allegatus.* Gſ.786,d. *eiuſdem error.* B.48,a
Brontontes, Iouis cognomen Græcis; vt Tonans Latinis. G. 311,d
ad Carol. Broomanum Epiſtola Lipſij. B.107,b
Bruchion, locus Alexandriæ, vbi, vt videtur, auditoria & domicilia doctorum. C.791,a
Bructeri nauali prælio victi a Druſo. E.45,d
Brugarum laus. A.156,a. 158,b. 214,b. 284,a
ad Nicol. Brullarium Sillerium Epiſtola Lipſij. B. 341,b. 361,a
Bruma, propriè ſolſtitium hibernum. G.245,d. Gſ.764,d. 793,c
Brundiſinum fœdus. E.10,c,d
ad Lancelotum Bruninus Epiſtola Lipſij. B.107,b
Bruno, potiùs quam Brino, Caninefatium dux. E.398 d
Bruno Archiepiſcopus Coloníenſis Lotharingiâ ſub titulo Ducatus à fratre Othone I. donatus, Archiducis titulum aſſumit, & Lambertum Comitatu Louanienſi priuat. C.763,b
Brutiani ſerui publici. A.277,a
Brutidius Niger, hiſtoricus & orator inſignis. E.100,c
Brutus, liberæ or Vrbis conuentu intuitum ſe præſtitit. G.629,d *Reges Româ eiecit, atque ei inter ipſos in Capitolio ſtatua.* D.345,b
Brutus Cæſaris percuſſor, gener, cognatus, & amicus Catonis. G.79,d. *eius multa excellentis probitatis & virtutis actiones.* D.197,b. 198,a. *eius ſalutare conſilium quoad bella ciuilia.* D.116,a. *qualis in ſtilo.* E.479,d. *ei malus Genius futurum in Campis Philippicis exitium prænunciat.* D.193,b. *etſi victor, Caſſij mortem animum deſpondet.* D.190,a. *moriens virtutem vt inaniа tantum verba incuſat.* D.4 8,a. G. 512,d. *ſtatua eius Mediolani ab ipſo Auguſto non iubere iuſſa.* D.249,a. *ille & Caſſius, vltimi Romanorum dicti Cremutio Cordo.* G.106,c
D. Bruti ignaua mors. G.543,d
Brutiana parma, vel ſinta, quæ. C.69,a
Michael Brutus, vir doctus. B.61,b
Bruxellæ quã in antiqua mentio in Annalibus. C.771,a. *ab annis iam ſexcentis et domicilium Principum* C.765,a. *altera quaſi patria Lipſij.* C. 451,a. *incolatu videlicet: quia Iſcæ natus, Bruxellæ educatus* B.130,b
Nic. Bryardi V. N. correctiones Plauto. A 158,b. *ad eum Lipſij Epiſtola.* B.158,b. 167,b. 191,a
Buccellatum, panis ad diuturnitatem vſus bis coctus. militaris cibus. C.181,b
Buccina, quid: eadem olim quæ Cornu; poſt diſcreta: quæ differentia: vnde dicta, & facta: eius vſus. C. 127,b. *eam conuiuio ducis exercitus apud Romanos, Græcos, & alios.* E.272,d. *Populus Romanus olim eâ conuocatus.* C.125,b. *ſignum ſingularum vigiliarum datum.* C.175, a
Bucco. A.167,b
Buccula galearum, quid: & Buccularij qui Iuriſconſultis. C.80,b
Bucephali equi in Alexandrum Magnum mira fides. B.510,b. 511,a
ad Ioan. Bucherium Theologum Epiſtola Lipſij. B.179,b. 335,a
Georg. Buchananus allegatus. Gſ. 832,c
ad Barthol. Buchonium Epiſtola Lipſij. B.363,a
ad Bald. Bucquium Canonicum Epiſtola Lipſij. B.529,b
Buddas, ſiue Butas, quidam doctor Gymnoſophiſtarum, SS. Hieronymo & Clementi Alexandrino. D.434,a
Guil. Budæi Leges Criticæ poſita. A.423,b. *ab eo & aliis diſſenſum.* C.390,b. *idem allegatus; aut ad eum remiſſus Lector.* C.91,b. 401,b. 409,a. G.412,d. Gſ. 730,d. 760,d
ad Ioan. Buſſonium, Ordinum Hannoniæ Syndicum, Epiſtola Lipſij. B.194,a 236,b
ad Gerardum Buitwegium Epiſtola Lipſij. B.157,a. 179,a. 192,a. 239,b. 315,b. 479,b
Bulbi, inter munera cauſſidicis miſſa, Martiali. A.205,a
Bulborum & cochlearum mentio ſæpè iuncta, id eſt, idulium. B.155,b
Bulbi Africani optimi. A.205,b
Bullæ in balteis, in foribus, &c. quid. C.246,a
Bulli, piſciculi valet. A.205,b
Burchardus, Lodouici I. Foreſtarij filius, an Comes Louanienſis cenſendus. C.762,a,b
Burchardus Epiſcopus Halberſtadienſis, ab Abbate Herueldenſi, quem iniuriâ affecerat, moriente ad diuinum tribunal citatus, ſtatim equum aſcendere volens, fulmine ictus concidit mortuus. D.245,a
Burchij Lambertus, &c. Vide, *Vander-Burchij.*
Burdegala Amphitheatrum antiquum. C.588,a. 596.
Burg-grauij, qui. C.761,a
Thomæ Burgij Baronis laudes: eique inſcripta Centuria altera Epiſtolarum Miſcellanearum Lipſij. B.68
Burgundiones, vel Burgundij, vnde orti. E.51,c,d
Burgundiones eius olim Reges ſuos aliquando deponere ſoliti. D.130,b

Burgus,

Burgus, quid. E.51,d

Buris & Helice, Achaia vrbes, hiatu terræ abſorptæ. Gſ.784,d. *eum caſum præcedens ignis cæleſtis Caliſthenis trabe, Ariſtoteli cometa nominatus.* Gſ.795,d

Alb. Burrery correctiones, aut variæ lectiones, in Velleio memoratæ aliquoties. F.78. & ſeqq.

Afr. Burrhus, Præfectus Prætorio ſub Nerone, manu debilis. E.217,d. *eius & Senecæ factum excuſatum quod Neronis parricidium non diſſuaſerint.* B 239,b

Burrus, vel Burrhus, id eſt, ruſus. E.217,d

Burſa Antuerpienſis, quod ad porticus, imago aliqua priſci Fori. C.436,a,b

Burſam Academiæ, Alimonia Latinè. B.261,b

Buſa mulier Apula in Romanos munifica. A.145,b.146,a

Auger. Giſlen. Busbequius Exlegatus Imp. Byzantinus ſæpiùs laudatus: eiuſque indignus mors. B.11,a.110,b. 205,b,461,b *Viennæ ciennotus Lipſius.* B 161,a. *inſcripti illi à Lipſio Saturnalium Sermonum Libri: deique eius Itinerario Conſtantinopolitano Elogium.* C.481. *ad eumdem Epiſtola Lipſij.* A.150,b. B.18,a.46,b. *Verſus in eius mortem.* B.461,b. *Idem præterea cum laude memoratus aut allegatus.* A.253,a.288,a. 500,b. 514,a. D.183,a. E.4,b. G.181,c

ad Paulum Buſium Epiſtola Lipſij. B.58,b

Hieronym. Buſlidius Collegium trilingue Louanij inſtituit: cui fuit ab eo Buſlidianum cognominatum. C.790,a

Gab. Buſſchy deſignationes variarum Petrarcarum è veteri Codice. C.524.325

ad Franciſc. Buſſeretum Epiſtola Lipſij. B.509,a

Buſta Gallica, quis Romæ locus. G.337,c

Buſtuary Gladiatores, qui & vnde. C.493,b

Buxus meliùs Latinè dicatur, quæ vulgo Pyxis. G.555,d

Byſſina veſtis, quæ; &, Byſſus, quid. E.505,c

Byzantium a quo condita. E.207,d

Byzantini olim muri quanta firmitatis, quoque artificio coagmentati. C.327,a

Byzantiorum inſigne Luna: atque inde origo ſemilunæ quæ hodie in labaris Turcarum. A.150,b

Byzantini, ſiue Conſtantinopolitani, Imperij olim epet. C.398,a,b. 399,a

Byzantina, ſiue Conſtantinopolita, Bibliotheca quando combuſta. C.629,b

C.

C, Littera ſola ſimul etiam K, Q, G, munus olim tenuit: in locum & ſonum Græcanici K, venit: hodie verò legitimo ſono ante A, O, V, tantùm ſeruatur, ante E, I, T, Æ, OE, malè ad S vel Z detorquetur: & vnde hic error. [illegible]1,b. *Cùm S eam præcedit, efferenda non vt χ Græcorum; ſed ca.* A.461,b. *A librarijs verò exſcriptoribus malè ſæpè pro G ſcripta, multis erroribus occaſionem dedit.* A.148,b

Ç, Gallis & Hiſpanis hodie ante A, O, V pro S pingui, vt & quandoque Ch. C 264,b

Cabades Perſarum Rex vxoris ſuæ operâ carcere liberatus Regnum recuperat. D.268,b

ad Claud. Cabeitium I.C. Epiſtola Lipſij. B 459,a

Cabiri, qui Dionyſio, Straboni, alijs. D.571,a

Cacodæmones, qui ethnicis ſacriſque ſcriptoribus. D.561,a

Cacoethes ſcribendi philoſophantium, & ante omnes Chryſippi. G.457,d

Cacumina literarum, id eſt, Accentus, Capellæ. A.466,b. 467,a

Cadamitas, pro, Calamitas. A.78,a.126,b

Cadaueris collocandi ritus antiquus: ad oſtium depoſi aut collocari ſolitum: idque a filijs, aut proximis: pedibus & facie foras obuerſis: indutum apud Romanos togâ, apud Græcos pallio. A.241,b 242,a,b. G.405,c,d. *mos etiam antiquus cadauera lauandi.* A.80,b. *elata autem Cadauera noctu.* E.77,b. 510,c.d *in lecto aperta oſtenſa; ipſa quidem, ſi non nimis corrupta: ſin minùs repræſentari poſſent, aut eorum qui peregre functi, effigies ceræ loco cadauerum poſita.* E.77,d

Cadauer viuum. A.267,a

Cady, Iudices cauſſarum dicti Turcis. D.241,a *totum diem ante ædes iuri dicundo parati.* D.244,b

Cadius Ruſus, quis. E.192,c

Cadmus Phœnix inuentor literarum Græcarum. E.171,b

Caducaria vnde dicta Lex Iulia. E.517,a

Caducorum bonorum collectores Rationales aut Procuratores. E.60,b

Caducum fit quod calibi relinquitur. E.516,d

Cæcilia gentis notatu digna felicitas & nobilitas. F.27,d

Cæcilius Arboreus, auus Auſonij. A.284,a

Cæcilius Metellus. Vide, *Metellus.*

Cæcilius Poëta emendatus. A.151,b. *citatus.* A.31,b. D.78,a. *& alibi ſub nomine Grammaticorum qui illum citarunt.*

Cæcina, Alienus non, Aulus, aut Licinius, è ducibus partium Vitellianarum. E.524,d

P. Cæcina, Largus, quis. E.182,c

Cæcina Pætus, conſors coniurationis Scribonianæ in Claudium, captus, & mori iuſſus, ac trepidans, ab Arriâ coniuge animatus. B.523,a,b

A. Cæcina Seuerus, quis. E.35,c,d.87,d

Cæcina Tuſcus, quis. E 221,c

Cæcinna, Ciceronis familiaris, vir facundus. Gſ.713,d

Cæcum, tam de eo quod non videtur, quam de eo quod non videt: vt, Cæca vada, cæci ſcopuli, &c C. 290,b. *item pro obſcuro, tenebroſo.* Gſ.729,d

Cadentium ſeridicula pietas. A.328,b

Cædere, inter verba obſcæna. A 216,a

Cædes ingentes à Romanis editæ paſſim: item ab Hiſpanis in Nouo Orbe. D.415,b. *Cædium & crudelitatis narrationes aliquot miræ, & ſupra omnia ſcelera huius æui.* D.415,a,b

Cædis alicuius per libellum militi mandandi mos. E.6,c,d

Q. Cæditius cccc. milites Rom. per medios hoſtium cuneos animosè duxit in montem, imò in mortem. A.55,a. G.544,d

Cal, pro, Calum, apud Ennium. A.152,b

Cales Vibenna, quis. E.133,c

Cæleſtis Dea, quæ. A.220,b

Caleta, Thraciæ populi. A.221,b

Cælibatus laudatus; & coniugio ſapienti conuenientior iudicatus. B.26,a 412,b

Cælibatus Romanis quandoque captatus. E.84,d *is non ignominioſus poſt ſolum; ſed & ei pœna (etiam apud Spartanos) conſtituta; præſertim Lege Papiâ Poppæâ: & quæ.* A 15,a. E 512 a. 516,c.d. *in ærarios relati Cælibes à Cenſoribus.* A.346,a. *pœnas tandem Cælibatus ſuſtulit Conſtantinus Imp.* E.517,d

Cælius mons Romæ vnde ſic dictus, diſcrepantes auctorum ſententia. E.133,d

M. Cælij Epiſtolæ ad Ciceronem penè Ciceronianis potiores: eius dictum, Dic aliquid contrà, vt duo ſimus. G 45.d,c. *ille in Epiſt. ad Ciceronem correctus.* A 247,b. D.115,a

Lud. Cælij Rhodigini error. B.48,a

Cæli vox vnde: quid ipſum: in eo Ignem locum ſuum habere, Stoicis & alijs: atque illum, vel in illo, Deum: ſeu Principale aut ἡγεμονικὸν Dei. D.581,b. 583,a,b. *ſedes & locus Dei quomodo.* D.544,a. 566,a *inſtar capitis in Vniuerſo.* D.580,a. *Sacrarium mundi Philoni Iudæo.* D.576,a. *Stoicis propriè Cænitas.* D.576,b. *a quibus primum ab ornatu vocatum Mundus, aut κόσμος.* D.573,b. *id ſolidum Ariſtoteli, aheneum Homero, cryſtallinum Empedocli.* Gſ 699,d. *ſumma eius era ſolidiſſima certè creditur; quicquid pro mendacio habeat Seneca.* Gſ.800,d. *nec decidere tamen, nec frangi poſſe, cur.* Gſ.801,c

Cælum, Æther & Aer, Stoicis: ſeu diuiſum in Æthera & Aera. D.557,b.558 a.581,a. *pro Aere, vulgare Latinis, Hebræis, &c.* D.581,a,b. G.120,d. Gſ.780,c.788,c. 795,c. *hoc intellectu Cæli clementia, vel horror, emollit gentes aut efferat.* G.75,d. *item, Impendere quando dicatur.* Gſ.709,c

Cælum an Terra vertatur, diuerſæ opiniones veterum & recentiorum. Gſ.794,b,c. *Cælum agatur, an agat.*

Gſ.

Gſ.699 d. ſublunaribus id nutriri, rectè negat Ariſtoteles. Gſ 780 d

Calum, vera patria Anaxagoræ. C.483,a.Cæleſtiû felicitatis adumbratio. B.232,a

Calo è genitalibus & ſpumâ Maris côcreta Venus. A. 239,b

Cana,Canari,Canatio. Vide,*Cœna*,&c.

Cani populi. A.221,b

Canum decoctum è muris in hoſtes proiectum. C.350,b

C.Iulij Cæſaris eloquentia,reique militaris peritia. A.273,b fortunâ,peritiâ,magnitudine & promtitudine animi ſuper omnes qui arma tractarunt,aut tractabunt. C.458,b. in eo denique omnia ſupra vulgus. C.165,a. conſtantia eius in morte filia. A.191,a.ſiliam ne ea,an filiam è Pompeio habuerit. A.325,a. in omnibus actionibus totaque vitâ ſincera & non fucata Cæſaris clementia. D.247,b.248,a,b. bello ciuili medios & neutrius partis, ſuorum ſibi numero futuros pronunciauit. D.115,a. quam placidi animi in cauillatores, Calenum,Catullû,alios. D.273,a. præſentiâ ſuâ ſolâ motus militares compeſcuit. D.111,a. Epiſtolas hoſtiles a ſe non lectas comburi generosè iubet. G.31,b

C.Iul. Cæſar etiam inter arma Libros ſcripſit:& plura ingenij & eruditionis eius ſigna. D.204,a. faſtos correxit. C.487,b de Analogiâ ſcripſit. A.204,a,b. 446,b. eius de Terentio iudicium. A. 165,b primus Bibliothecas Græcas & Latinas quam maximas publicare deſtinaverat, curâ rei M. Varroni demandata; ſed fato præuentus perficere nequijt. C.630,b. primus rationem inuenit per literas amicos etiã non longe abſentes conueniendi. B 534,a omnes qui Romæ Medicos & liberalium artium doctores ciuitate donauit. C.469,b.793,a. D.275 b. curioſus cauſſarum incrementi Nili,apud Lucanum. Gſ.777,d. deſtinauit Ius ciuile ad certum modum redigere D.143,b. quo ætatis anno Dolabellam accuſauerit. E.487,d

C.Iul.Cæſar non fuit Cenſor,ſed Præfectus morû. A.287,b. cenſum non egit. A.246,b.287,a. ſed recenſum inſtituit eorum qui publico frumento vtebantur. A 287,b. eorumque numerum definiuit. A. 246,a. lecticarum vſum promiſcuum vetuit:ſed non durauit edictum. A 268 a quem modum comitiorum tenuerit. E.493,d. magiſtratus in quinquennium ordinauit. E. 54.d. primus in Senatum cuiuſcumque generis homines adiecit. A.417,b primus decem Prætores inſtituit; deinde plures. E.493,b. præmia propoſuit multitudinis liberorum. E.512,b. quam Legem de vxoribus conceperit. A.273,a eius Lex de modo credendi & poſſidendi. E.151,c. Ilienſibus agrum & libertatem dedit. E.206,c

C. Iul. Cæſar, curator Viæ Appiæ factus, an eam à Capuâ Brundiſium vſque produxerit. C.443,b. Forum,quod ab ipſo Iulium cognominatum, exſtruxit; emtâ quanto precio areâ. C.437,b Forum Romanum, ſeu Vetus totum,&c. aliquando ſericis velis obtexit. C.577,a. an pomerium Vrbis auxerit. E.193,d

C.Iul. Cæſar quantâ celeritate longiſſima itinera confecerit. B.302,b. C.183,b. eius equitandi peritia. C.92,a. & equus admiranda formæ. B 512,b. in bello Legioni Decimæ potiſſimum confiſus. A.309,a. quæ ei in bello familiaris teſſera. C.133,b. quo ſtratagemate Pharnacem feſellerit. C.160,a. opera eius militari manu facta ſtupenda: in Atuaticos: Heluetios: ad Aleſiam: contra Pompeium ad Dyrrhachium,&c. C.191,a,b. 192,a. 250,a. 285. & ſeqq. quot hominum millia bello a ſe cæſa gloriatus ſit. D.413,b. F 43,d. 44.c,d. caſtra eum in Circo Flaminio poſuiſſe, quomodo in Senecâ intelligendum. G.338,b. fortuna ei ſemper in bellis riſit. F.47,d. cuſtodia ſua vſus Hiſpanis. E.219,c

C.Iul.Cæſar mire in milites liberalis. C.203,a. primus Rom. ſtipendium ijs auxit, aut duplicauit. A.133,b.C.200,b. quot eorum millia in nonas Colonias deduxerit. C.386,a

C.Iul.Cæſar nondum Princeps toto Arenæ apparatu argenteo vſus in funebri patris munere. C.407,a. primum gladiatores in funere filiæ dedit. C.494,b. in Ædilitate cccxx. paria gladiatorum dedit. C.499,a. gladiatores, etiam poſt inſtitutas Ludos ſeu Scholas, domi habuit, & erudiri curauit. C 502,a. Amphitheatrum ſtruxit, ſed tantùm ligneum & temporarium. C.561,a. ſpectandis Ludis primus ſuggeſtum ad podium orcheſtræ habuit. C.566,b. 567,a. tum & ei ſella curulis in Theatris poſita. E.72,d. inter Tribunos plebis videlicet conceſſo loco. E.195,d. permiſit Equitibus Romanis vt in arenâ pugnarent. E.513 a. ipſis in ſpectaculis vacabat lectioni epiſtolarum & libellorum. G.513.d

C. Iul. Cæſar quantum pecuniæ ſuis quinque triumphis ex manubiis intulerit: quantû auri argentique ante ex ærario protulerit. C.401,b.F 48,d. portoria peregrinarum mercium vbi inſtituerit. C.391,b. profuſiſſima eius liberalitas in donis dandis: quanto ære alieno ſeſê re oneraverit: quibus rapinis ſe eo liberauerit: in quos,& cui fini hæc omnia collata. C.408 b.409.410. tum etiam in ipſis caſtris deliciæ. C. 139,b. iactare is ſolitus, Milites ſuos etiam vnguentatos bene pugnare poſſe. D.92,a

C. Iul. Cæſar quomodo Marij adfinitate aut ſanguine innexus. F.41,c. Flamen Dialis deſtinatus, eo ſacerdotio à Sullâ mulctatus. E.96,d. primus Dictaturam fecit perpetuam. E.1,d. Gloriæ is cupidiſſimus. D.274,b. qua parando & conſeruando Imperio conducere exiſtimauerit. D. 51,b. fraus eius immanis in tollendis aduerſarijs. D 75,a,b. Vettium quemdam ſubornauit, vt quaſi indicem concepta à ſeſe cædis Pompeij profiteretur. A.418,b. omnium tandem victor, adulationi ſuccumbens, in arrogantiam prolapſus. D.157,b. & poſt tot proſpera tamquam victima Pompeij manibus parentauit. D. 407,b. 408,a. teſtamentum eius Virgini Maximæ traditum. E.7,d. templum ei cum iure aſyli, exſtruxere Triumuiri. E.519,a,b

C.Iul. Cæſar & Pompeius de imperio certarunt, ſed diuerſo prætextu. G.282,d. Cæſarem naſci, an non naſci, vtrùm magis è bono reipublicæ. Gſ.766,b.767,d. eius certè ignari ambitio ſeruijt Deo in bonum finem. D.401,b

C.Iul.Cæſaris Villa in Baiano. E.241,d. G.467,d

de C.Iul.Cæſare intelligendum cùm dicitur apud Scriptores Pater Cæſar. A.239,a

C.Iul. Cæſaris Commentarij, velut Principum proprij, ijs commendantur. D.126,b. quid in Cæſare deſideretur ad perfectionem Hiſtorici. E.vj. non ei tam accuratè res Germanicæ cognitæ, vt Tacito. E. 439,c. Commentarij autem eius quos hodie habemus, præſertim Belli Gallici, ipſo indigni: à Celſo quodam videlicet, alijſque, interpolati, mutati, vitiati. A.157,b.308,b.C.121,a.140,a. 281,a. 314,b. In ijs diſſenſus à Plutarcho, Appiano, & Lucano. C. 121 b. acies eius contra Afranium inſtructio explicata. C.120.121. item contra Pompeium. C. 222,b. eorumdem locus quo Aleſia circumuallatio deſcripta, atque ei fuſius explicatus, cum Iconiſmo. C.285 & ſeqq. locus de ſtructurâ & formâ Muſculi bellici atque is examinatus. C.280,b. 281.282. locus de aggere militari latericio: etiam explicatus; cum Figurâ. C.295 296. eorumdem locus de noui generis Turri ad Maſſiliam a ſuis ſtructâ, ab ignibus & telis hoſtilibus tutâ: & Turris Iconiſmus. C.300.301. Deſcriptio pontis a Cæſare in Rheno ſtructi: eaque (quod à varijs, & quibus, ante etiam tentatum) explicata. C.304,b. & ſeqq. locus eorumdem quo deſcripti muri Gallorum: & is explicatus. C.328,b.329.

C.Iul.Cæſaris Commentarij correcti: nonnumquã & veteres lectiones in ijs aſſertæ. A.308,b. 309,a. 331,b. C.53,a.120,b 121,a,b.122,a,b. 235,b.241,b. 249,a.280,a. 290,a,b. 296,a,b.298,b.503,b. E.196,d.324,d. Ijdem citati, & ſæpiſſime explicati. A.42,a.54,a.89,b.331,b.B.302,a.b C.27,a.30,a,b. & paſsim,continuis interdum paginis, in Libris Militiæ Romanæ & Poliorceticôn. Item 416,b.628,a. *D*.41,b.& aliquoties in Libris Politicis. Item 334,a. *E*.23,c.34,d.90 d. 350.d.365,d.409,c. 438,b,d. *F*.29,c.45,d. 52,d. 73,d. *G*.139,d 249,d. 316,d. 347,c. 568,d. *Gſ*. 832,c. Porrò Continuatio eorumdem Commentariorum Cæſaris; vt, Octauus Liber Belli Gallici; Bella, Alexandrinũ, Africanum,& Hiſpanienſe, citantur hoc Indice ſub nomine Hirtij: quamuis nonnulli Balbum auctorem, alij Oppium faciant ſeu diuerſos diuerſis Libris.

Cæſar, Caius & Lucius, Agrippæ filij. Vide, *Caius, & Lucius.*

C. Cæſar Caligula. Vide, *Caligula.*

Cæſarea Cappadociæ CCCC. *millia incolarum aliquando habuit.* 425,b

Cæſares Scriptores, Spartianus, Lampridius, &c. *neceſſarij ad cognitionem Hiſtoriæ Romanæ Mediæ.* B.147,a

Cæſariani Gladiatores, qui. C.519,a

Cæſarianæ Orationes Ciceronis, quæ. A.62,a

Cæſarum imagines in Signis militaribus. A.113,a. C.108,a

Cæſarum occurſu noxij iam puniendi dimiſſi. G.65,d

Cæſellium, aliàs à Cæcilio Vindice. A.44,a

Cæſennius Pætus Conſularis. E.265,d

Cæſia Silua, quæ. E.27,d

Cæſonius Maximus (non Cæſennius) inter intimos & fidos amicos Senecæ, quando damnatus. A.145,b. E.289,c,d. G.559,d

Caſtici Ludi Patauini, qui. E.298,c

Catti a bouis, &c. *phraſis Græcanica.* E.186,d

Thom. Caiſanus citatus. Gſ.710,c

Cairum Ægypti ſeptem milliones hominum hodie habere fertur. C.425,b. XX. *hominum millia indies aliquando ibidem ubſumma peſte.* C.426,b

Caius I.C. citatus. E.155,d. 514,a

Caius & Lucius Cæſares, M. Agrippæ filij, ab auo Auguſto adoptati. E.3,d. *quâ ætate Conſules.* E.4,c. *tyrocinij die clypeóſne aureos an argenteos ab Equitibus acceperint.* E.3,d. *quæ ſinguli uxores.* E.546. *ubi ſinguli mortui.* E.4,c,d. *ubi tamen Caius obierit, diſſenſus Auctorum.* F.66,d

Q. Calaber. Vide, *Quintus Calaber.*

Calagurritani aliquando inter ſtipatores Auguſti. E.219,c

Calamitate ingruente quæ cauſſa trepidare faciat agreſtes. D.382,b

Calamitates publicæ tolerandæ, ut feruntur tempeſtates. E.420,d. *ſæpe adeò hominibus utiles.* B.40,b

Calamitates a bellis quanta. D.81,a,b

Calanus, Philoſophus Indus, ad Alexandrum Magnum de libertate animorum ſententia. D.167,a

Calaris Sardiniæ urbs. G.76,d

ad Bonauenturam Calatageronenſem, Ordinis S. Franciſci Generalem, Epiſtola Lipſij. B.299,b

Calio Calcagnino ſellas fuit in delicijs. A.175,a

Calcearium, donatiuum quale. E.582,d. G.157,c

Calcei Romanis veſtis forenſis. A.284,b. *itinerantibus tantùm in uſu: domi enim erant pedibus intectis.* G.138,d. *patritiorum Calcei lunati.* G.161,d. *alutuſculi Romanis.* E.506,b. G.9,d. *albi vulgo.* A.256,a. 259,b,c. *coccinei Imperatoribus; aut delicatioribus; quibus etiam mullei, cerei, galbei, ederacij: ut & fœminis.* A.260,a

Calcei e crinibus pilis ve in uſu olim Celtiberis. G.77,d

Caldaria cella Germanis uſitata emolliunt aſperam indolem; ſed & minuunt virtutem. G.8,c.

Dominici Calderini allucinationes. A.205,a. 206,a

Caldij agnominatio unde Tiberio data. A.256,b

Ant. Caldora, pertinax & infeſtus Aragonijs hoſtis, beniguè nihilominùs ab Alfonſo Rege habitus. D.251,a

Caledonij à Iul. Agricolâ primum deuicti. E.462,d

Calender Zelebi, pietatis velo tectus Anatoliam turbans, à Turcis cæſus. D.160,b

Fuf. Calenus ſeruat Varronem à proſcriptione Triumuirali. F.54,d

Calepini auxilio locus in Tacito expletus. E.128,d

Cales municipium Italiæ. A.38,a

Cales, ſiue Calles, prouincia Quæſtorum, nonnumquam & Conſulum, quid. E.117,d

Caleſco, E longâ quomodo. A.471,b

Caletum, alijs aut lentè, aut non, expugnatum, paucul is diebus captum ab Alberto Archiduce. C.371

Calida aqua potus. Vide, *Aqua Calida.*

Caliga, tegmen vulgi. E.24,c. *hinc pro tenui ſorte: ut, A caliga ad Conſulatum,* &c. E.25,c. *at dignioribus diſtincta aureis argenteiſve clauis.* E.25,c,d. *Caliga etiam militum: & inde, Caligatus, pro Manipulari ſiue gregario milite.* E.24,d. G.337,c

Caligula Imp. cuius filius. E.546 *unde ſic dictus.* E.24,d. *eius natale ſolum quod: deque eo diſputatio contra Suetonium.* E.24,d. 498,b,c,d. *deus audire & haberi voluit.* G.165,c. *primus pedes oſculandos, imò adorãdos præbuit.* A.253,b. 308,a. *ad minima tonitrua pauidus* B.434,b. *eiuſque in Iouem ac tonitrua furor.* G.17,c. Gſ 772,c. *ſtatuis deorum ſelectiſſimis, ridiculâ impietate demto capite, ſuum imponi iuſſit.* D.416,b. E.37,d. *quot eius auſpicijs victima cæſa.* D.317,b. 318,a. *eius immanitas in lentis ſupplicijs, & pœnas imperantis crudelis vox.* D.407,a. G.275,d. *medium ſe inter Caſtores adorandum exhibuit.* D.337,b. *qualis eius forma, habitus & veſtitus.* G.184,d. 185,d. *ſocculos è margaritis inuenit.* G.277,c. *oderat omnes pulchros & comatos* G.37,c. *contumelioſus in quoſuis, adeòque in ipſos parentes.* G.183,c. *homo ſanguinarius.* G.322,d. *eius odium in vniuerſum Populum Romanum* G.229,d. *de toto Senatu trucidando cogitauit.* G.55,c. *beſtijs obiecit qui in ſpectaculis aduerſus ipſum ſenſerant.* G.206,d. *patrem, cuius filium occiderat, eodem die ad hilaritatem coëgit.* G.37,c

Caligula acta Tiberij reſcidit. G.105,b. 106,b,c. *Equitibus quibuſdam latum clauum dedit.* E.166,c. *emeritum militibus recidit.* E.495,c. *ex capturis proſtitutarum vectigal inſtituit.* C.398,a. *quam pecuniæ ſummam anno non toto profuderit.* C.425,a. *quam paucis diebus pontem naualem a Puteolis ad Baulos ſtruxerit. idque vano conceptu, & nullo fine.* A.117,b. C.419,b. G.229,d. 230,c. *in unam cœnam quantum impenderit.* C.464,a. *quintum diem Saturnalibus addidit.* C.487,b. *eius in editores Ludorum indulgentia.* C.510,a,b. *unâ commiſſione* XXVI. *Equites in Arenâ dedit.* C.513,b. *Amphitheatrum lapideum incepit, ſed non perfecit.* C.561,a. *inſtituit ut Senatus puluillis in gradibus Theatrorum, &c. inſternerentur.* C.568,b. *Druſillam ſororem cognomento Veneris Pantheæ conſecrauit.* E.159,d. *luctum ob mortem eius aleâ conatus fallere: & quæ præterea in eo ſtultè egerit.* A.286,b. G.103,d. *alia eius crudelia.* A.418,b. D.616,b. *in primo tyrannidis curſu ſublatus.* D.406,a. *memoria eius ſaniorme Claudius ſucceſſor.* Gſ.829,d

Caligula an Libros de Arte dicendi ſcripſerit. E.213,c. *eius iudicium de ſcriptis aut ſtilo Senecæ, quod: & id elenatum.* G.23.

Caligulæ hiſtoriam, & Claudij initia, adoleſcens Lipſius ſtilo Taciti contexuerat: ſed labor hic illi perijt. E.164,d

Calix Tiburtinus, fictilis. G.662,d

Calis, fœmininum generis. A.173,a

Calliditas quædam eſt honeſta & laudabilis. D.72,a

Callimachus citatus. D.26,a. *eius. Bionis. & Moſchi, editio Bonauenturæ Vulcanij laudata.* B.47,b

Calliopius Martyr inuerſo capite cruci affixus. C.670,b

Calliſthenes Philoſophus, conſobrinus & diſcipulus Ariſtotelis, animi abſciſus & aſper, quæ debebat quidem, ſed non ut debebat, dicebat. D.137,a. *familiaris Alexandro.* D.134,b. *quo prætextu ab eodem magno ſuo opprobrio occiſus.* Gſ 784,c,d

Calliſtratus I.C. citatus. A.182,a. C.574,a. 654,a

Calliſtratus eximius orator ab Athenienſibus in exſilium miſſus. G.581,c

Calliſtus, Caligulæ & Claudij libertus præpotens, quis. E.180,c. G.461,d. *in unâ eius cœnatione columnæ è Sudenæ lapide triginta.* C.449,b

Calogeri, Religioſi aut Monachi hodie Græcorum. D.242,a

Calones, ſerui. a Lixis diuerſi: eorum Romanis initio nullus uſus: militiâ labente, increbuit: bonóne an contrà. C.184,a,b. *olim rarè eorum operâ in munitionibus uſi Romani.* C.160,a

Calor ſubterraneus unde hieme maior, Ariſtoteli. Gſ.750,d

Calpurnius Fabatus Plinij proſocer. E.294,d

Calpurnius Flaccus Declamator correctus.. E.113,c. 436,c. *citatus.* C.542,b. 646,a. E.12,d. 20,d. 93,c. 510,c

Cn. Calpurnius Piſo. Vide, *Piſo.*

Calpurnius Siculus Poeta correctus. C.565,a. 567,b. *Explicatus,*

canus, ſalsèm vecitatus. A.259,a.272,a.C.126,b.246,a. 563,a.565,a,b.567,b.568,a,b.570,b.571,b.573.b 574,a
Calus, κράτιον, mortuorum. A.265,b
Caluere, priſcis idem quod, Fruſtrari, fruſtrà habere, decipere. A.131,a.B.266,a
Calma (non, Galma) Criſpinella, qua. E.330,c
Iun. Calmina, Vitelly nurus, cuius filia. A.170,a.E.188,b,c. 546
Caluiſius Sabinus, eiusq; vxoris laſciuia. E.322,c,d. an idem de cuius mirâ ſtupiditate, & anagnoſtarum multitudine Seneca. C.396,a. G.434,c,d. 435
Calumnia quid: vnde dicta: διαβολὴ Græcis: quis ei finis: quàm fœda; vt quæ non niſi in perſonas viles, ignauas, & loquaces cadat. B.266,a,b. chimaræ comparata: quis ei pater, quæ mater, quæ nutrix. B.267,a,b. quàm ea validè & variè perniciosa; maximè inter viros excellentes; ne quidem Deo parcens: adeo vt Spartanus quidam de gladio prouerbialiter dixerit, Acutior calumniâ. B.267,b.268,a,b. in aulis Principum præcipue laſciuit; malorum ferè omnium quæ in terris eminent ſcaturigo. B.269,a. Orbem terræ inundauit: nec iam inter culpas cenſetur, ſed mores; ita vt nullâ re in totum caueri poſſit. B.269,a,b. arcanas Calumnias vix ſapientia eſt euadere, & a Deo pendet. D.146,b. Calumniatorum præterea peſſimū genus laudantes. E.465,d. vitare tamen quantum pote Calumniam præſtat, quam deprecari. B.117,a.369. Peccat autem non is ſolum qui eam dicit, ſed & qui excipit B.270,b. Munire ſe interim oportet clypeo Innocentiæ. B.269,b. At quia etſi vulnus eius ſanetur, cicatrix nihilominus manebit, ſuſpicione manente, etſi eloto crimine, aſſumendus etiam clypeus Patientiæ. B.270,a,b. G.383,d. Et plura totâ Oratione Lipsij in hanc rem peculiari. B.266 & ſeqq.
Calumnia etſi alta petat, non tanget, vbi animus altus eſt. D.273,b. vanum aliquem aut vacuum abſumit, virtute verâ grauem illuſtrat: vt ignis paleam exurit, aurum reddit nitidius. C.746. Calumniarum contextus, tela aranearum ſunt, quibus minuta animalia inhærent, fortiora perrumpunt. B.429,a. Earum præcipua materia circa pecuniam. D.324,a
Calumnia crebra ſub Tiberio & Domitiano ex Lege Maieſtatis. E.36,c
Calumniæ iudicium aut pœna, talio & infamia. E.254,d
Calumniatores qui non caſtigat Princeps, irritat; ſententia vetus. B.352,a
Calumniatoribus litera K, olim à Romanis inuſta. A.321,b. B.269,b D.325,a
Calumniatoribus aut obtrectatoribus ſuis reſpondet Lipſius. A.337,b. 338,a,b
ad Laeuin Caluardum Epiſtola Lipsij. B.102,b
Calybe, Philippopolis Thraciæ. E.89,d
Calx, meta in Circo, quæ poſt Creta vocata. A.129,a. G.637,d
Camalodunum colonia in Britanniâ, antè ſedes regiæ: & duplex eo nomine ibidem oppidum. E.196,d. Camalodunum colonia incenſa. E.454,d
Camara, genus nauium Ponticarum. A.243,a. Vide &, Camera.
Cambyſes Perſarum Rex miſit exploratores caput Nili. Gſ.777,d
Guil. Camdenus laudatus. E.196,d. peculiari libro Britanniam illuſtrauit: adque eum Epiſtola Lipſij. B.23,a
Camelopardalis veteribus Romanis Ouis fera. A.304,a
Camera, vox Germanica, cubile clauſum & tectum ſignificans: à cuius ſimilitudine nauigij genus Camera appellatum. A.243,a. E.381,d. id binis gubernaculis. E.44,c
Camera, in Amphitheatris, aut Theatris, quid Tertulliano. C.571,b
Ioach. Camerarij ſenioris laus. A.120,b. B.52,a. eius correctio bona in Plauto. A.72,a. ad eum Epiſtola Lipsij. A.143,a
ad Ioach. Camerarium, Ioach. F. Doctorem Medicum, Epiſtola Lipsij. A.377,b.B.52,a
Camerinum. Vide, Sulpicius.
M. Fur. Camillus inter eximios duces Romanos. C.458,b. Romæ quaſi bis conditor, vnde. C.420,a. inuentor ferrei marginis in ſcutis. C.73,a,b. ſtatua eius in Roſtris. D.340,b
Fur. Camillus ſub Tiberio, quis. E.62,d
Camillus Scribonianus. Vide, Scribonianus.
Caminus Latinis, & κάμινος Græcis, quid propriè ſignificauerit: non autem quos hodie ſic vocamus, id eſt, fumi emiſſaria, ijs olim in vſu fuiſſe. Et alia huic facientia. B.519.520.
ad Iac. Marium Campanacium Epiſtola Lipsij. B.286,b
Campania Italiæ vel vſi e ali ſoliqùe delicia. G.150,d,c. cur ea terræ motus obnoxia: vrbes olim in eâ Veſuuij montis eiectione obrutæ: adeoque recèns vehemens in eâ anno 1527. terræ motus. E.307,c. Gſ.769.d.770,d
Campani olim Oſco ſermone vſi. E.112,c. à virtute equeſtri & olim & nunc celebres C.67,a. primi auctores moris gladiatorias pugnas conuiuijs adhibendi. C.490,a
Campanus faſtus, Campana ſuperbia, prouerbio nota. A.283,a. vt & Campanus luxus. A.348,b
Campania Gallica Comes Henricus auxiliator obſidendæ Ptolemaidi. B.339 b
Campania Brabantica quale ſolum. C.729,a
Campanula aut tintinnabula Græcis in vigilijs adexcitandum: an & Romanis. C.177,a
Campeſtres exercitationes militares, quæ, & vnde dictæ. C.194,a
Campicurſio, ſiue Campeſtris Decurſio, quæ. E.64,c. C.195,a
Campidoctor, Doctor armorum vnde dictus. C.194,a
ad Iac. Campium Epiſtola Lipsij. B.117,b
Campobacchius Comes Carolum Audacem prodit & perdit. D.135,b
Campus Fœniculariùs: item Ingrius. A.334,a
Campus Martius quatenus in Vrbe Romà, quatenus non. C.422,b. ornatiſſima totius Vrbis pars. D.347,a. qui in eo ſepulti. E.9,d
Campus Sceleratus, quis, & vnde ſic dictus. C.617,b
Camulus indigena Britannorum deus, idem qui Mars. E.196,c
Canalicola quis. A.301,b
Canalicula quædam ad oram extremam graduum in Amphitheatris, quorſum. C.569.b. 570,a
Cananita Philoſophus. Vide, Athenodorus.
Canarienſes quam fortiter & certè lapides manu emittant. C.364,b
Cancellarij Academiæ Louanienſis quæ dignitas: id munus ſemper Præpoſiti S. Petri ibidem, aut, illo abſente, Decani. C.789,b
Cancellario Brabantiæ Epiſtolicæ Quæſtiones inſcriptæ à Lipſio. A.137
Cancer, pro Ariete, tormento bellico. C.309,a. quare. C.311,a,b
Cancri caleſtis pars Borealis & Auſtralis æſtuoſa & ignea, Aſtrologis. Gſ.740,c
Candace Æthiopiæ Regina Ægypto pulſa à Romanis, & intra fines ſuos ſe continere coacta. Gſ.777,d
Candauia, quæ regio. G.442,c
Candaules incautus pulchritudinem vxoris ſuæ infeliciter propalat. E.231,c
Candela in funeribus adulterum, apud Rom. E.510,d
Candida toga alia ab albâ. A.256,b
Candidati, qui, & vnde dicti. A.121,a. 256,b. toga eorum cretata. A.256,b. eorum mos prenſare manus ciuium, & oſculari. A.307,b. Candidati magiſtratuum in quem finem æs ſuum & alienum profeſſi. G.353,d. Lege Tulliâ vetiti Ludos gladiatorios edere. C.500,a. eorum vmbella, & tabernacula, quid. G.659,d. bonos eos viros dici, quid. D.352,a. G.389,c
Candidatum extrahere, idem quod, Commendare, vocem & manum ei commodare. G.398,c
Candidati Cæſaris, qui. D.352,a
Candidatus, pro quouis cuiuſuis rei petitore. D.346,b. G.63,d

Can-

Candidatus, pro beneficiorũ ordinis ciue, aut pro eo qui in ornatiore veſtitu, cultu, aut colore. A.259,a. G.151,d. 248,c
Cangi, Britanniæ populi. E.196,c
Canicula flamma argenteo fulgori propior, quàm pyropo. Gſ.683,d
Caniuefatum Ala. E.236,c
Caninius Rebius J. C. an qui alÿs C. Anninius Rebius. E.225,c
Canis vnde dictus Varroni. B.393,a. *Canum indoles, & alia corporis animique dotes, vt, Robur, Ingenium, Vigilantia, Fides, deſcripta laudata: & ſingularum varia exempla:* B.390.&ſeqq.
Canes non ad venationem ſolùm, ſed ad voluptatem & tutelam etiam priſcis. B.99,a. *oſtiarÿ Canes alligati catenis.* G.182,d. *publicis etiam locis cuſtodiendis alligati, vt baſilicis,&c.* G.221,d
Canes Britannici ad venatum, imo & bellum, iam olim in pretio. B.390,b. 391,a
Canes Ægyptÿs prodÿs. D.181,b. *& Canis, Hieroglyphicum viri diuinis dediti.* B.390,a. *Canes etiam Hecatæ, id eſt, Lunæ, attributi.* D.563,b
Canes ſagaces excitant feras, & venatorÿs tradunt. G.201,d
Canes vno coitu multiplicem fœtum edunt. G.367,c
Canis proprium arrigere aut ſubrigere aures cùm ſonum capiat. A.364,a
Canes Lipſio in delicÿs. B.99,a.253,b. *Canum eius triũ imagines, ÿſque ſingulis ſubſcripti verſus heriles.* B.395,a,b. *eorum vnius Epicedium.* B.526,b
Canes timidi latrant vehementius quàm mordent. D.34,b
Canis ex Albaniâ; prouerbÿ inſtar, de viro generoſo obtrectationes aut calumnias vilium hominũ deſpiciente. A.338,b
Canem de Comitatu in Comitatum proximum geſtare, ignominioſa pœna Nobilium, quibus: vnde fortè vox Canaille. B.503,b
Canis obuerſans, aut irrumpens, ſcaui olim ominis. G.31,d
Canis, pro accuſatore, aut delatore. G.126,c
Canis, in talorum iactu aut luſu, quid. A.104,b. Gſ.827,c,d.828
Canißa magno reip. Chriſtianæ damno à Turcis occupata. B.165,b.356,b.400,a.404,b.459,a
Canius poeta, alius a Iul. Cano. G.164,d,b
Cannenſis pugna locus, &c. A.156,b
Canon, tributum ordinarium. D.320,b
Canon, numerus frumenti. A.251,b. *quid in ergaſtulis.* A.322,b
Canonica Epiſtola, quæ. B.535,a
Canonica quæ Philoſophia, aut Philoſophiæ pars, Epicureis. D.464,b. G.572,c
Canopus quis locus: & Canopeâ luxuria, prouerbiũ. G.468,d
Cantabra, quæ. A.213,a
Cantabri antiquitus ſecuri in bellis vſi. C.344,a
Cantabri, Hiſpaniâ reliquâ à Mauris occupatâ, ab impietate & peregrinitate expertes manſere. B.514,b
Guil. Canterus lectiones aut ſcriptiones in horas ad clepſydram diuidere ſolitus: aſſiduus in ſtudÿs, & indefeſſi ingenÿ vir. B.9,a. *inundatione ſubitâ Diliæ fluminis in Bibliothecâ ſuâ Louanÿ graue dãnum paſſus.* C.786,b. *eius Nouæ Lectiones.* A.119,b. *emendatio eius in Propertio non recepta.* A.128,b. *error in Iuuenale.* A.197,a. *ab eo diſſenſum.* A.40,a. *eiuſdem laus, & mors.* A.203,b
Theod. Canterus, Guilielmi frater. A.354,b. *ad eum Epiſtola Lipſÿ.* A.203,b. B.30,b.56,b.96,a.102,a.153,a
Cantores paſſim diſpoſiti per vias theatrorum. G.550,d
Canuleia è primis quatuor Veſtalibus. C.607,a
L. Canuleius Prætor coloniam Carteiam in Bæticam deduxit. G.xiÿ.
Iul. Canius (non Caninius) ludens & cauillans ad mortem iit. C.123,a.C.164,d
Canuſina lana, quales: laudatiſſimæ ad penulas rufas: unde, Canuſinatus, ſermo tali penulâ indutus. A.285,a. G.248,c
Canuts Anglorum Regis inſigne ad modeſtiam documentum. D.159,a
Capaneus inuentor ſcalarum in oppugnationibus vrbium ſiſtitur. C.270,b
Martianus Capella. Vide, *Martianus Capella.*
Caper Grammaticus citatus. A.265,b
Capere Crines, quid. A.100,a
Capi Virgines Veſtales cur dicantur. C.607,b
Capi; id eſt, delectari, amare, auere. A.119,b
Capillorum mira cura delicatioribus viris fœminiſque. G.222,c,d.223,c
Capillos nodo ſubſtringere, aut vincire, Germanorum, Sueuorum, &c. B.448,d. G.576,b
Capilli, proximè a neruis vtiles contendendis tormentis bellicis veterum, vt ex equinis item muliebres. C.321,b
Capilli pares an impares ſint, exemplum indifferentium Stoicis crebrò vſitatum. G.543,d
Capitatio, ſeu Capita, agrorum, quid. E.497,d
Capitationis, & Tributi in capita, tam animalium, quàm hominum, crebra mentio apud ſcriptores poſteriores & Iuriſconſultos. C.390,a.473,a. *quid ea, & qui ab eâ immunes.* C.392,a,b. *qualis eius apud Romanos modus, inquiſitum: an indiſcretim in omnia capita, an pro viribus cuiuſque cenſu.* C.392,a,b. 393,a *fructum eius immenſum fuiſſe, vel ex capitum quæ in Romano Orbe multitudine conÿci poteſt.* C.393,b
Ateius Capito, I.C. & Conſul, apud Agellium explicatus. A.277,b. *eius apud eundem verba ambigua.* A.316,a. *Ateÿ Capitonis obſequium dominantibus maximè probatum.* D.43,b. E.103,d
Capito Velleÿ Hiſtorici patruus, an idem cum Ateio Capitone I.C. & Conſule. E.103,d. F.53,d
Capito Coſſutianus. E.226,d,c
Capito, Fonteius. Vide, *Fonteius.*
Iſteus Capito, vel Inſteius. E.228,d
Iul. Capitolini locus de voracitate Clodÿ Albini Imp. item alter de Maximino. B.142,b
Iul. Capitolinus emendatus. A.150,b.164,a.190,b.220,a. 247,b.290,b.291,b. B.124,b.125,a.520,a. C.450,b. 505,a.545,a.633,a. D.315,b. E.261,d. *Citatus, & interdum explicatus.* A.141,b.192,b.220,a.306,b.308,a. 313,a. B.303,a.449,a.520,b. C.50,a.109,b.110,a.195,a 201,b.213,b.219,a.230,b.293,b.321,b.403,a.417,a,b 436,b.439,b.451,a.486,b.492,b.496,a.497,a.499,a. 500,b.512,b.529,a,b.530,b.531,b.543,a.545,a.559,b 562,a.564,a,b.565,a.653,a.793,a. D.42,a. & alibi in Libris Politicis Item 317,a.319,b. E.12,d.65,d.112,d 149,d.251,d.181,d.216,d.243,c.147,c.308,d.319,d. 499,d.508,b.525,b.526,a.527,c.534,b.540,d. G.8,d. 15,d. 349,d
Capitolium vnde ſic dictum: alias Saturnius, aut Tarpeius mons: duplex autem Romæ: Vetus, & Nouum: vbi ſingula ſita, & à quibus ſtructa. C.429,b.430,a. *Nouum, à Tarquinio Superbo ſtructum, quale fuerit.* C.430,b. *mons ille penè totus deorum aris, ſtatuis templiſque inſeptus: Iouis in eo præcipuum templum.* C.431,a. *id templum Vrbis Romæ præcipuum.* C.429,a. *quis quantuſque eius ornatus.* C.432,b.433,a
Capitolium (Tarquinianum) à quibus olim captũ. G.176,d. *ter exuſtum, ter reſtauratum: & à quibus, quantaque magnificentiâ.* C.431,b.432,a,b. E.149,d. *in eo plerumque à Senatu de negotÿs bellicis actum.* C.237,a. *in eius areâ antiquitus dilectus militaris, tum alia omnia bellica fieri ſolita.* C.192,a. *in eodem Bibliotheca: à quo forte ſtructa: quãdo ea concremata.* C.632,a. *Capitolium autem, & Arx, diuerſa, etſi in vno monte.* G.176,d
Capitolia ſua, imitatione matris, ſingulis ferè Coloniÿs. C.431,a
Caporali hodie Italorum, qui alÿs Corporales, an quaſi concorporales. C.155,b
Cappadocia quando in prouinciam redacta. E.57,d
Cappadocibus Mons pro deo. E.307,b. *eorum Magi Ignem perpetuum quomodo coluerint.* C.619,b
Cappucini aliquo modo Cynicis comparati. D.448,b. *Cappucinorum Louanÿ conditor Iacobus Baius Theologiæ Doctor, quando.* C.785,a
Capra, ignis aerÿ ſpecies Ariſtoteli & alÿs, vnde ſic di-

cta: ſed non ea globi formâ. G. 683, c, d

Caprea, inſula quæ: Tiberius olim habitata: unde in cenſu Cæſarum. Æ.134,d,c. G.527,d

Capreoli quid vulgo in re fabrili, aut ædificiis. C.306,b. E.239,d. EM.23. etiam pro furcæ ſpecie quæ Belgis Schrage. C.683,b

Capricorni Borealis & Auſtralis pars humens & Aquoſa, Aſtrologis. Gf.740,c

Caprifici fructus quomodo maturiſcat. A. 446,a

Caprificus marmoribus innaſcens, eaq; ſcindens. Gf.702,c,d

de Capſulâ totus, prouerbiale, quid. G.145,d.651,d

Captatores, teſtamentorum videlicet, Romæ olim crebri. G.362,d

Captaius eſt, pro, captauit. A.353,b

Captiuitas olim acerba, & æquanda morti. D.414,a

Captiui in triumphis in ferculum impoſiti, quo magis conſpicui. G.249,c

Captiuos in funere fortium virorum immolandi mos antiquus originem Gladiatoribus dedit, qui inde Buſtuarij dicti. C.493,a

Captiui milites quomodo aut custoditi aut ducti. E.17,d

Capua primaria olim Campaniæ vrbs. A.284,a. a quibus & quando condita. F.14,d. quæ eius magnitudo. C.422,b. Ludus ibi Gladiatorius, ſeu Schola. C.503,b. Amphitheatri è ſolido marmore ibi hodie reliquiæ. C.587,b

Caput humanum cur rotundum. D.579,a. apertum & ſine tegmine pleriſque olim gentibus, Græcis, Romanis, Gallis, Germanis, &c. Sueuis etiam in pugnâ. C.578,b. G.648,d. in honore habendo obuio magiſtratui, aut aliter id adaperiri, quomodo intelligendum. A.279,b. C.580,a. G.492,d. id velare, delicatulorum aut imbecillium erat. G.648,d. ſic ij in Comœdijs introducti, aut & fugitiui. A.185,a. eo operto incedere, tamen etiam pudentis. G.239,d. Caput autem velandi quæ Romanis tempora: quibus etiam hominibus id conceſſum. C.578,b. 579,a,b. velato capite ſacrificare ſoliti veteres. E.47,d

Capiti ne quidem parcere, quid. G.23,c

Capite agere, & Capite ſiſtere, quid. G.345,d

Capite cenſi qui: ad militiam non niſi neceſſitate, aut corruptis moribus allecti; & ad qualem. C.16,a

Capita ſtatuarum permutare, res alioqui vulgaris, aliquando & in quibus crimini datum. E.37,d

Capite plectere, aut id abſcindere gladio, ſupplicij genus antiquum in veteri republica ignotum. E. 288,c. caput autem noxio ab omnibus aut regibus ſolitum in quouis ſupplicio, præſertim gladij. C.680,b

Caput ſerrâ ligneâ abſcindi, ſtupri raptuſue olim pœna apud Louanienſes. C.775,a

Caput Vniuerſi, Calum. D.580,a

Caput rei, cœna, patrimonij, &c. A.103,a

Caput arietis, tormenti bellici, quid, & quale. C.310,a

Caput porcinum, in acie militari quid. C.115,a

Capita librorum antiquis etiam minio notata. E.17 c,c. Capitū ſumma libris præfixa rem tractatam ſæpè explicans. D.11

Capita agrorum, ſeu Capitatio, quid E.497,d

Capitium, Principum olim geſtamen, quale. C.789,a

Caracalla, alter Caligula dicendus: quāta opera in ſuum tantùm imaginarium vſum alijs ſtruenda indixerit. C.419,b. ipſe ſibi ſuū panem militariter aliquādo confecit. C.204,b. qualis ei lorica. C.87,b. in ſingulos Oppiani verſus ſingulos aureos iuſſit rependi. D.276,a. Alexandriam cædibus prorſus exhauſit. D 415,b

ad Iul. Caſ. Caracciolum Epiſtola Lipſi. B.204,a

Caractacus Britannorum dux; alijs Caratacus, Catacratus, Cataracatus; hodie Caradoc. E.196,c. cæteros Britannos præeminens, vnde. D.135,b

Carol. Caraffa Cardinalis ignominiosâ morte à Pio IV. PP. ſublatus. D.189,a

Caranus ex Herculis poſteris. F 14,c

Auguſt. Carata, rerū Noui Orbis ſcriptor, citatur. C.619,b

Cn. Carbonis mors ignaua. G. 543,b

Carcamuſa. pro Ariete bellico. C.309,a

Carcer triplex: Vrbanus, Ruſticus, & Caſtrenſis: & qui ſinguli. E.17,d.511. Carcer in caſtris vbi. C.12,b. Carceris a[illegible] D[illegible] A 34 b

Carcer natiuus in viuo ſaxo exciſus à [illegible] G [illegible] c

Hieron. Cardanus allegatur. C.765,c eius error. C 305,b

Cardiaci, & Cardiacus morbus, quid. [illegible].432,d. 413 c

Cardiaci aqua perfuſi, ni ſi[illegible], a quibus. A.202 b

Cariſius. Vide, Chariſius.

Cares primi auctores criſtarum in galeis. C.82,b. inuentores etiam anſarum in ſcutis; item in ijs inſignium. C.243,a,b

Caria multitudine imperantium perijt; prouerbium. D [illegible] 4,a

Cariat ſepher, id eſt, Ciuitas literarum, poſt Dabir dicta, inſtar Academiæ apud Iudæos. C.791,a

Carica, ficus arida: & vnde nomen. G.56[illegible] c

Carieu ſatione ſucceuiſſe colles ad Oceanum arenarios exiſtimatum. E.35,d

Carinas, Secundus, quis. E.180,d

Caritate ciuium princeps ſepius, tutiſſimus. D.314,a

Caritatis inter coniuges aliquot exempla. D.26[illegible] & ſeqq.

ad Pet. Carleriuum Epiſtola Lipſij. B.457,a

Carlomannus Rex cum Normannis paci[illegible] coactus C 7[illegible] 8,a

Carmen, quid veteribus. D.30[illegible],a. pro ſolemnibus [illegible] verbis in ſacrificijs, dedicatione, &c. C.11[illegible],d

Carminis probroſi quæ antiquitus pœna. E.256,d

Carmina pro Hiſtoriæ, apud multas gentes. E.434,d

Carmina Aurea Pythagoræ, χρυσᾶ [illegible] dicta Hieronymo. D.436,a

Carmina in Tiberium vulgata. E.36,b

Carmina Lipſij. Vide, Verſus.

Carmenta mater Euandri. E 171,b

Carneades Cyrenæus Philoſophus verus Nouæ Academiæ auctor. A.79,a,b. D.439.460,b. Diogenis Babylonij Stoici diſcipulus, cum eodem legatus Athenienſium ad Senatum Romanum. eiuſq; in præceptorem ſcens. D 443 [illegible]. Ne Carneades quidem dubitaueris; prouerbij inſtar. A.87 a

Caro porcina plebi è publico Romæ data, inſtituto Aureliani. Æ.252,a. C.406,b

Carne abſtinere religioſis diebus quando cœperint Romani. E.71,d

Carnis aſſidua voracitas brutos facit. G.635,a

Caro per abſtinentiam non extinguenda, ſed carnis vitia. B.226,b

Carnificis domus extra Vrbem. E.504,d

Carolus Magnus Imperium Occidentale inſtituit, ſub quo Italia, Gallia, Germania: id quomodo à nepotibus eius diuiſum. C.762,a. pontem Rheno ad Moguntiacum ſtruendo decennium impendit; cum Cæſar ſuo tantum decem dies. C.306,b. literas in Galliam poſtliminio reduxit. [illegible].794,b. Saxones ſæpe rebelles tranſlatione domuit. C 388,b. Rhenum & Danubium coniungere ſtatuerat. E 233,d. is à populo acclamatum ritu priſco. A.312,b. tantum ſacrorum debuit titulum ſuum Imperatorium, quem ſel cit[illegible] geſſit. D.178,b. poſt Theodoſium & Iuſtinianum ſue reformauit. D.243,b ipſe cauſas grauiores audire voluit, idque hebdomadatim. D.132,b.141,a. filium Pipinum poſt duas in ſe coniurationes, monachum feciſſe contentus fuit: idem filiam Eginharto, cum quo conſueuerat, vxorem dedit. D.250,a. auctor Academiæ Lutetianæ quoties[illegible] in Paulum Diaconum miſericors, imo benignus, ob eruditionem. G.204,b

Carolus Ludouici Pij filius minor à patre maiori in multis prælatus, multorum bellorum cauſſam dedit, etiam viuo patre. D.219,b

Carolus Craſſus Imp. Normannis Galliæ partem illam cui ab ipſis nomen, incolendam dare coactus. C.758,a,b

Carolus frater Lotharij Francorum Regis Lotharingiam ab Othone II. Imp. velut donum & pignus accipit; ſed valde & quomodo acceſſum: fratre ſine liberis mortuo, Regnum Franciæ hæreditarium infeliciter petens capitur: cuius maſculâ ſtirpe deficiente, inde in [illegible]a Gerberga poſteros Comites Louanienſes deriuatum: quibus Lotharingiæ quæ tantum partes acceſſerunt. C 764,b. 765, a

Ca

Carolus Andegauenſis, poſt Conradinum & Fredericum Auſtrium capite plexos, ipſum carnificem interfici iubet. D.262,a
Carolus V. Gallarum Rex unde Sapiens ſactus & dictus. D.135,b
Caroli Boemi Imp. inſignis in pompâ & inſtrumento magnificentia. B.128,b
Carolus VII. Gall. Rex virgunculæ Ioannæ operâ feliciter liberando Aurelianо uſus. D.122,b. *ius in publico reddebat, nemineque vel è fæce plebis ab affatu arcebat.* D:241,b. *eius continentia.* D.267,b. *à pauculis duci & ſeduci ſe paſſus.* D.128,a. 139,b
Carolus Audax, Burgundiæ Princeps, quàm eximius iuſtitiæ cultor, notabile exemplum. D.134,b. 235,a,b. *eius iudicium inter Arnoldum patrem & Adolfum filium Gelriæ dynaſtas.* D.229,b. *nimius quandoq; ſui cerebri.* Gſ.715,d *ruinam ſuam Campobacchio debet.* D.135,b. *eius D. Virginis donum Falco argentеus.* C.715,b
Carolus V. Imp. à fortitudine & temperantiâ laudatus. C.6. *puer cum ſororibus in arce Louanienſi educatus.* C.761,a. *inter plura dona quæ D. Hallenſi obtulit, chlamydem formâ militari dedit; quam ſupra omnia dona ciues Hallenſes quomodo honeſtent.* C.716,b. *eius pietas & ardor ac ſtudium in tuendâ religione.* D.166,b. 178,a. *ad Ingolſtadium & alibi totâ vitâ conſtantia.* D. 202,a. *pueriſi incuriâ neglectas a ſe bonas literas dolet.* D.206,b. *modicus, vel potiùs tenuis in cultu & veſtitu.* D.132,b.263,b. *eius facetus in Germanorum conuiuatus iocus.* D. 136,b. *cùm Imperiis & Regno ſe abdicaſſet, nil niſi Carolum nominari ſe voluit.* D.258,b. *Ipſe, & Franciſcus Galliæ Rex, ac Solimannus Turc. Imp. eodem tempore imperitantes, res quaſi in æquilibrio continuere.* D.191,a
Carolus IX. Gall. Rex, ſiſtendæ litigandi prurigini vectigal iudiciarium excogitauit: ſed remedium leue, & non duraturum. D.244,a
ad Carolum Archiducem Epiſtola Lipſij. B.260,b
Carolus Dux Croius & Arſcotanus Lucullo comparatus. C.625. *inſcripta ei Diſpunctio Notarum Mirandulani Codicis ad Tacitum.* EM. 3. *inſcriptum & ei a Lipſio Syntagma de Bibliothecis.* C.625.626. *eidem etiam inſcriptum Louanium eiuſdem: tum & eius cum Dorotheâ Croiâ cognatâ nuptiis feliciter apprecatum ab eodem Lipſio.* C.751.752. *ad eundem Epiſtola Lipſij.* B. 196,a. 198,a,b. 230,b. *& in Henricum Prætorium eius Phalæci.* B.198,a,b. C.797,a
Iac. Carondeleto, Cancellario Leodicenſi, perſona à Lipſio tributa in Poliorceticis ſuis. C:262. & ſeqq. *ad eundem Epiſtola Lipſij.* B. 117,a. 197,b. 377,a. 378,b. 408,b. 425,b. 428,a. 451,b. 458,a. 488,a. 522,a. 528,b
Carpentum, ſiue Pilentum, & Thenſa, non nimis diuerſa. C.614,b.615,a. *quæ Carpenti forma: eo Veſtales vectæ: ſimulachra item deorum per pompam Circenſem: tum qui alij.* A.91,b. E.112,d. 199,c. *eo vehiculi genere uſi Galli, ſed pugnæ cauſâ, non honoris.* E.199,d
Carpocratis de migratione animarum error. D.617,b
Carptores in conuiuiis, qui: & Carpendi proprium ei muneri verbum. C.511,a. G.242,d
Carrago hodie uſitata aliquando vice muniendorum caſtrorum. C.228,a
Lud. Carrio compar comeſque Lipſii in ſtudiis literarum ſub Cornelio Valerio. B. 160,b. *laudatus aut nominatus.* A.22,a. 31,b. 84,b. 85,a. *præcipuæ ei partes tributæ in Dialogo de ritibus Conuiuialibus tertij Libri Antiq. Lect.* A.96. & ſeqq. *ad eundem Epiſtola aut Epiſtolicæ Quæſtiones Lipſij.* A.146,a. 157,b. 169,a. 175,a. 180,a. 185,a.211,a
Carta, unde Hiſpanis pro Epiſtolâ. B.533,b
Carteia colonia Bætica, quando deducta; & unde Libertinorum appellata. G.xiij.
Carthago Tyriorum colonia. G 76,c. *quando condita Velleio: aliter quàm Liuio & Virgilio.* F.78,d,b. *quis veteris Carthaginis ambitus.* C.422,b. *eius a Scipione obſeſſæ deſcriptio ex Appiano.* C.283,b. 284,a. *item Iconiſmus.* C.287. *murorum eius deſcriptio ex eodem.* C.327,b. *Figura.* C.329.
Carthago tempore S. Auguſtini ſtudiis literarum viguit; unde illi Latinarum literarum artifex appellata. C.791,b
Carthaginienſes quo caſu inuentores Arietis bellici. C.309,a,b. *in bello abſtinebant à vino.* C.205,a. *perſonas etiam illuſtres cruci ſuffigebant.* C.653,a. *inprimis duces ſuos re malè geſtâ.* G.259,a. *quin & re proſperè ſed inconſultè geſtâ.* D.96,b. *ius legatorum quando violarint.* G.41,c. *ordo iis Iudicum perpetuus: idque inter cauſas lapſæ illius reipub. cur quidam habeant.* D. 241,b. *quomodo in eos iuſta arma Romanorum.* C. 456,a. *urbem ſuam incenderunt, ne Romani prædâ potirentur.* A.332,b
Carthaginienſes tamquam proprio titulo Principes Africæ ano Apuleii vocati. A.266,b
Carthuſiam quando Louanii primò cepèrint: à quibus poſt aucti. Porticus in eorum cœnobio magnitudine & opere inſignis. C.785,a
Sp. Caruilius G literam Latinis addidit. E.171,b
Carus Imp. de eo narratio amæna. D.131,a
Iſaac Caſaubonus laudatus, aut allegatus. B.84,a. C.793,a. E.312,c. Gſ.732,c. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B. 104,a. 151,a. 341,b. 352,a. 353,b
Caſes damnandus an laudandus eſus. Gſ.732,c
Caſimirus, Mieciſlai Poloniæ Regis filius, profugus, monachus, diaconus, cum gratiâ, laude, veniâ; patriam, ſceptrum, uxorem obtinet. D.216,b. 217,a
Caſimiri Sandomirienſium Ducis, poſt Polonorum Regis; in Ioan. Conarium Eq. clementia, patientia, & prudentia. D.250,a,b
Caſmena, pro, Camena. A.465,a
Caſſander, Macedoniæ Rex. Gſ.726,d
Caſſandrea urbs, quæ. G.20,d
Caſſianus Martyr, doctor artis Notariæ. B.383,b
Caſſila, pro, Caſſide. A.78,a
Caſſiodori de Orthographiâ Liber memoratus, qui tunc nondum publicè exſtabat. A.44,b. *Diſtinctionum item ſcribendo, quas Poſituras, ſeu Puncta, vocat, differentias clarè deſcribit.* B.134,a,b. *Caſſiodori locus de miraculis Urbis Romæ.* C.428,b. *de mirando opere cloacarũ Romanarum.* C.447,a. *eiuſdẽ error.* C.439,a. *Idem correctus.* D.312 b. E. 451,d. *Citatus, explicatus, aut ſaltem allegatus.* A.243,b.248,b.250,a. B.535,a. C.140,a. 193,b. 396,b 397,a. 429,b. 439,b. 441,a. 442,a. 445,a,b. 452,b. 453,a 454,a. 497,a. 501,b. 560,a. 561,b 563,a. 575,a 673,a. 793,b. D.50,b. & alibi in Libris Politicis. Item 304,b. 326,a. 347,b. 363,b. E.192,c. 199,c. 240,d. 292,d. F.20,d. G.74,c. 405,d
Caſſis quomodo differat a Galeâ. C.69,a
C. Caſſius fatali errore deceptus ſibi mortẽ conciliat. D.190,a. *C. Caſſius & M. Brutus, ultimi Romanorum cur & cur dicti.* E.119,d. G.106,c
L. Caſſius Longinus theatrum molitus, emoliri prohibitus à Scipione Naſicâ. F.20,d
C. Caſſij Longini I.C. exſilium. E.294,d
L. Caſſius Longinus, Druſillæ Germanici filiæ maritus prior. E.150,c,d. 546.
Caſſius Seuerus, quis: in exſilio mortuus. E.115,d
Caſſam timere, id eſt, fruſtrà, in vanum. A.365,b
Caſus, Ciceronis pro Caſus ſcriptum. A.84,a
Caſtamonitis quidam Iſaacius Imp. regis. D.139,b
Caſtella in circumuallatione per interualla interiuncta, cui finis. C.291,b
Caſtella ad Rhenum amplius quinquaginta à Druſo directa, origo multorum in eo tractu opidorum. E.107,c
Caſtella, inferioris æui ſcriptoribus pro Arcibus. C.761,a
Caſtellum ſcelerum, id eſt, caput, ſedes, arx. E.371,d
Caſtella aquarum quot Romæ. C.445,b.446,a
Caſtellarij, caſtellis aquarum præfecti, ſeu cuſtodes. E.278,c
ad Lupam Dionyſ. à Caſtilla V. N. Epiſtola Lipſij. B.298,b
Petri Caſtellani, Profeſſoris Louanienſis, in Senecæ Ludo Claudiano correctio laudata. Gſ.825,b,c

Caſtilionæus, Balthaſar, nimium à Iul. Scaligero laudatus. A.160,b

Caſtigatio quæ per clades publicas fit, iuuat multùm, ſiue vt flagellum, cum peccauimus; ſiue vt frenum, ne peccemus. D.402,b

Caſtitas ſeu Pudicitia Principi commendata: atque eâ inſignium aliquot exempla. D.265.& ſeqq.

Caſtoris templum in Foro Romano; & iuxtà tabernæ ſeruorum venalium. G.181,d

Caſtorum ædes Hoſtia, & ſacrificium ſolenne. E.178,c

Caſtorum ædes Idibus Quinctilibus dedicata. E.73,c

Caſtores, vel, Caſtorum locus, &, Ad Caſtores, non longè à Cremonâ. E.344,d

Caſtrenſis corona, Murali affinis, quæ, qualis: quâ de cauſâ data: vnde etiam Vallaris dicta. C.210,b

Caſtra Romana eximiè laudata: ea velut diſpoſita acies: gymnaſium & domicilium diſciplinæ: eorum inſtitutum quàm vetus Romanis: Frontini in eo error. C.98,b.136,a. eorum, muniendorum, ordinisque in iis formandi, ratio imitanda etiam hodie in multis. C.228,a. D.91,a. quantam aream, quantumque ambitum, duabus legionibus cum ſuis auxiliis elegerint Rom. C.149.153,a. ea tamen ob maiorem multitudinē ſiue Sociorum, ſiue Legionum, aucta, geminata, &c. C.162a,b

Caſtra Romanis ſemper vniformia: Græcis & aliis varia pro locis & tēporibus: duplicia Romanis, Æſtiua, & Hiberna vel Statiua: quæ vtraque. C.136,b.137,a. iis muniendis certus ordo, quē quilibet militū, ſeu Ciuium ſeu Sociorum, norat. C.155,b. & militibus non minùs nota quàm patriæ vrbes. C.190,b. hiberna antē, ſiue ſtatiua, tabernaculis & alio opere accuratiùs inſtructa, inſtar opidorum: ea præſertim in finibus Imperii: ac talis origo nobilium aliquot hodie vrbium. C.137,a. Caſtra Æſtiua, quæ: eademque & Manſiones dicta. C.136,b.137,a

Caſtris metādis ex agmine præmiſſi, Metatores dicti: Tribuni mil. & ad id ſelecti Centuriones: aliquando & Legati: at poſteriori æuo Metatorum munus diſtinctum. C.189,b. Caſtrametationem à loco Prætorii orditur Polybius, à Signorum Vegetius. C.138,a. pars illa ſupera circa Prætorium nihil habuit præter duces, & eorum comites aut adminiſtros. C.143,b. diſpoſitio eius partis ſuperioris à prudentibus cauſſis conſiderata. C.151,a. ea tamen valdè mutata ex quo Socii (propriè dicti) Romanis non fuere: & quomodo. C.152,a

Caſtrorum forma Græcis plerumque rotunda: eadē Romanis labente Imperio etiam quandoque recepta: forma oblonga quæ Vegetio: ſed veris antiquioribus Romanis quadrāgula placuit. C.154,a. latera eorum, dextrum aut ſiniſtrum; frons item eorū, & pars auerſa, duplici & quâ conſideratione. C.141,a.150,a. eorū quid latitudo, quid longitudo Polybio. C.148,a.152,b. portæ Caſtris quatuor maiores: præter quas interſtructa iis aliquādo portulæ minores. C.158,a G.355,d. eorum Forma in tabulâ exhibita, cum particulari Declaratione & Diſquiſitione. C.149.& ſeqq. eorumdem diſpoſitionē mirati Græci: & inprimis Philippus Macedonū, & Pyrrhus Epirotarū Reges. C.136,b. verùm poſteriori æuo tandem caſtra muniri deſierunt. C.160,b

Caſtra quando dicantur quieta. C. 174, a, b. 175, a. E.332,d

Caſtra multiplici ſcutorum ſerie cincta loco valli, quando. C.160,b

ſub Caſtris tendebant lixæ, mercatores, aduenæ, &c. C.137,b

extra Caſtra tendere iuberi militem, inter ignominias militares Romanis. C.221,a

Caſtra Prætoria, & Caſtrenſe Amphitheatrum, à quo, & quo loco, Romæ extructa. C. 561,a,b. E.107,c

Caſtra, poſterioris æui ſcriptoribus ſæpè pro Opidis; vt Caſtella, pro Arcibus. C 761,a

Caſtrorum Tribunus, quid. C.58,b

Caſtrorum Præfectus. Vide, Præfectus.

Caſu omnia tribuit Epicurus. G.131,d. Caſus regendi, non ab iis regi oportet. G.110,d. ſed Caſus in rebus verè nulli. D.386,b.388,a.547,a.548,b

Caſus, vt vocant, bellorum incerti. D.103,a,b.105,b

Cataclyſmus, Diluuiū, vel Diluuio. D.596,b quid Iul. Firmico. D.599,b. Cataclyſmo perire aut incertis partes mundi, etiam inter Stoica. G.51 ,d

per Catadromum decurrere, quid. B.37,a

Catagis Pamphyliæ infeſtus ventus. G.766,c

Catalogus, liber in quo nomina ciuium militantium ſcripta: hinc aliquando vſurpata vox pro Legionibus, aut ciuilibus copiis: atque in eo Catalogo quomodo notati mortui. C.235,a

Catalogi vox non benè ab Alciato & aliis explicata. A.79,b

Catameri Logotheta apud Nicetam Choniatem ſtrenuitas in potando. B.142,b

Catamerus Logotheta Theodorum Styppiotam per calumniam euertit. D.146,b

Catamidiare, quid. G.461,d

Catanæorum fratrum duorum in parentes pietas. G.306,d. 307,b. 361,d

Cataphractorum Parthorum equitum qualis armatura. C.85,a b

Cataphractorum Icones. C.89.

Catapulta, tormentū bellicum, quid propriè: vnde dicta: quomodo a Baliſtâ differat: etſi ſæpè confundantur: imo ea vox tandem planè in Baliſtam mutata. C.314,a,b. inuentio Catapultarum à Syris, Plinio; aliis, à Siculis: C.315,a. earum autem aliæ maiores, aliæ minores: vtraque quales, & quàlibus telis emittendis. C.315,b.316,a,b. in eas quid remedii obiici ſolitum à defenſoribus. C.359,a,b. 360,a

Catapultarū forma è Notitiâ Imperii & aliis repræſentata; ſed vix ſit vt vera: tum alia ex armamentario Bruxellenſi, ingenioſa, nec longè à priſcâ. C.316 317.318.

Cataractes in Diliæ Louanii pulchro & operoſo opere quanda ſtructus: Curatoris eius neglegentiâ quantum damni paſſa vrbs anno 1573. C.786,b

Categorema, è rebus incorporeis, Stoicis. D.573,a

Cateia, teli Gallici genus non valde diſſimile Aclidi. C.344,b

Catella, an Torques. C.209,b

Catella, canit, Arzilla Præfecto literas ad Præfectum Tingitanum ſpatio circiter CXXV. milliarium deculit. C.304,a

Catena aurea cælo demiſſa Homeri, quid. D.387,b

Catenâ trahi, in cuſtodiâ militari vulgare Romanis; ignominioſum barbaris. E.202,c,d

Catenis longioribus vincti ſimul captiuus & cuſtos miles, ille eam ad dextram trahens, hic ad ſiniſtram: aliquando & captiuus inter duos milites. E.511,b. G.199,d.393,d,c

Catenas paratas vinciendis hoſtibus geſtantes, ipſi quandoque victi. E.48,c,d

Catenati cultores, Floro, pro ergaſtulis. A.321,a

Catornarii gladiatores, item pugiles, qui. C.530,a.531.

Catharina Buſia, Inſulenſis puella, malis Geniis infeſſa, & diu poſſeſſa, interceſſione D. Virginis Aſpricollis vindicata & ſibi reddita. C.742,a,b

Catharina, Ioannis Maſſardi molitoris vxor, ſub rotâ molari beneficio D. Virginis Hallenſis mirificè ſeruata. C.708,b.709,a

Catharina Tzerraertia, virgo Religioſa nobilis, à congenitâ claudicatione miraculo D. Virginis Aſpricollis reſtituta. C.737,b.738,a

Cathedra, ſella quæ. A.272,a

Cathedra, Profeſſorum aut Epiſcoporum. G.220,c,d

Cathedra, an & quis certus locus in Theatris, &c. inquiſitum. G.570,b

Cathedrâ ferreâ ignitâ in Amphitheatris vſtulati homines loco ſupplicii. G.410,c,d

Cathedrarius, ſcholaſticus. G.220,c

Catholica Religio, Religio vera. D.160,b

Catholici agnomen quoties Hiſpaniæ Regibus datum. D.179,a

Cato Cenſorius importuno ioco à Naſicâ quodam exceptus. A.15,b. Cenſor cur quemdam Senatu mouerit. B.492,b. eius imago in Curiâ. E.72,d. quinque diebus quantum itineris emenſus. B.302,b. eius frugalitas. C.203,a.205,a. dictum eius de verborū & vocum minori efficaciâ, quā gladii & manus. C.131,b. integritatis conſcientiâ Ti. Gracchum

tionem aduerſariũ cauſſa ſua iudicẽ vltrò ſumſit. D.197,b. *eius in iudicio accuſati dictum.* D.155,a. *ad quadringenta oppida in Hiſpania cepit.* D.413,b. *inter ſeruos ſuos concentiuncu las aliquas alebat ſemper;& cur.* D.109,b. *in re hortenſi deditus.* D.396,b. *filij eius eximia virtus in recuperando gladio caſu amiſſo.* C.218,a. *Eius variæ Orationes,tum alij Libri,vt Originum, & de re Militari,&c. à Grammaticis ſæpè citantur.* C.114,b. D.310, b.& alibi. *Ex ijs locus quem Cicero expreſſit.* A.37,b. *Ex iiſdem, vt & de Re Ruſticâ,idem correctus aliquoties.* A.21,b.22,a. 34,b. 37,a. 53,a.149,b. 209,b. 244,a.276,a. E 62,c. *Idem citatus , & aliquando explicatus.* A.54,a.179,b. D.33,b. & alibi in Libris Politicis. Item E. 130, d. 313,d. 380,d.412,d. G.1,d

Cato iunior,ſiue Vticenſis,Romanus Socrates. B.270,b. *imò ſupra Socratẽ,Vlyſſem & Herculem laudatus* G.172,c,d *adeóque vero Sapienti Stoico proximus,aut ipſe.* G.176,d. *Seneca etiam ſupra exemplar Sapientis Stoici.* D.467,b. *plurima eius acta à prima pueritiâ vſque ad exitum conſtãtiâ & virtute inſignia.* D.199,b.200,a,b *quis ei puero familiaris ludus.* G.180,c. *nõ niſi cognitâ cauſſâ vel præceptori ſuo credebat.* D.10. *totus diſciplinâ Stoicus.* D.453,a *quãti fecerit Athenodorum Cordylionem Stoicũ.* D.445,b. *ita literis deditus,vt & in Senatu à lectione Librorum non abſtineret.* D.204,a. *eius ambigua vox,Res diuinas multum habere caliginis.* D.407,b. *dictũ eius aliud eximium.* B.270,b. *ab imprudente in ore percuſſus, diſſimulauit:& quid dixerit.* G.36,d.182,d. *in petitione Præturæ, item Conſulatus,repulſam paſſus:in illâ etiam Vatinio poſthabitus.* G.84,d.137,d.171,c.338,d. *ipſo repulſæ die pilâ luſit.* B.253,a. G.510,d.628,d. *potatione ſe interdum recreare ſolitus.* G.167,c.168,d. *diuitiæ eius mediocres:quãta tamen.* C.415,a. G.245,d. *Villa eius vbi.* G.469,d. *ſæpè aſtiuo tempore crepidatus iudicia exercuit.* E.506,c. *in Ciceronem ſemper maleuolus.* A. 59, a. *auctor nouæ frumentariæ Legis.* A.246,a. *quanti ei honores exhibiti.* A.307,b. *quantum argenti è Cypro ſe reipublicæ contuliſſe gloriatus ſit.* C.401,a. *Metello Tribuno, & Cæſari,animosè,ſed fruſtrà,ſe oppoſuit.* G.171,d. *non comitem ſolũ ſe ciuilibus armis, ſed & ducem præbuit.* D.114,b *Cæſarem fugere, Pompeium ſequi coa'luit, vtrumq; contra animi ſententiam.* G.124,c. *eius iter à Cyrenis in Mauritaniam.* G.628,d. *ſtatim ante obitum legiſſe Phædonẽ Platonis dicitur.* G.133,d. *honeſtè eum diutiùs viuere potuiſſe negant Stoici.* D.523,a. *eius & Reipublicæ funus idem.* G.172,d

Catonis nomine vulgata Diſticha,non ipſe Auſonij. B.180,b

Iuſtus Catonius,quis. E.20,c

Catti populi in oneribus in agmine militari ferendis ſimiles Romanis. C.184,a

Catti,quid iure militari:aliud ab aggeſtis è terrâ hodiernis. C.277,a,b

Catullus Veronẽſis immeritò à Iul. Scaligero culpatus. A.160,b *præponendus Martiali.* A.143,b. *eius Epigrammata in Vatinium & alios ſcripta,in quos ſcripta putẽtur.* A.48,b. 49,a,b. *eius Epigrãmation quod videtur circũlocutio cruciatus mortis.* C.663,a. *Is porrò citatus,& quandoq; explicatus.* A.17,b.22,b.29,b.48,b.90,b.92,b.101,a.104,a. 105,b.116,a.180,a.264,a.267,b.268,b.270,a. C.485,b. D.335,a. E.55,d.179,b.272,c.397,d.535,a. G.34,c. 177,c.288,c.336,d.376,d.403,c.474,d.603,d. Gſ.831,b

Catullus Vrbicarius poeta Ioſepho Scaligero putatus auctor Peruigilij Veneris: alij tribuunt Veronenſi. A.239,a

Catulus Latinis quaſi catus,id eſt,ſagax,ſecundùm Varronem. B.393,a

Catuli ſaltare & tales delicias docti, venuſtuli inepti: ita ciues nimis culti minùs ad virilia exercitia apti. D.134,a,b

Q. Catulus Capitolium à Sullâ reſtauratum dedicauit. C.431,b. *primus auctor velorũ amphitheatralium arcendo æſtus.* C.576,b *Ciceronem primus Patrem Patriæ appellauit.* A.59,a

Catumerus Cattorum princeps, veriùs Acromerus,quaſi Akkermerus, Agrorum Auctor. E.172,d

Catus locut,id eſt,cautus,vel cutus. A.79,b

Caua,pro Speluncis,antris,&c. G.575,d

Caturi,Galliæ Tranſalpinæ popul', quando in ciuitatem recepti. E.176,b,c

Caucaorum in Hiſpaniâ aliquot millia quantâ perfidiâ à Romanis interemta. C.461,a

Caudicarij,qui. G.224,d

Caue caue canem, Varronis dictum. peregrinantibus,in Italiam præcipuè,dictum exiſtimandum. B.83,b

Cauea, pro gradibus qui in Amphitheatro inter Præcinctiones: Cauea autem Ima Senatus & Equeſtri Ordini vacabat: Media & Summa Plebi Romanæ,atque hæ iterùm inter ſe diuiſæ pro variâ ipſius Plebis conditione. C.574,a. G.161,c. *Cauea verò vnde pro Theatro ipſo Amphitheatróve.* C. 558,b

Caueæ ferreæ,quæ & argenteæ auratæve,in Amphitheatris, per quas feræ intromiſſæ in Arenam,iisque eæ rurſum immiſſæ. C.564,a. G.42,d. *pro iis interdum antra quadam arte quaſi ſponte coëuntia fabricata emittendis ſubito velut è terrâ feris.* C.565,a

Caueæ itinerariæ in quibus feræ clauſæ & trãſuectæ. C.564,b

Cauete coercere homines vt beſtias,tyrannorum. G.42,d

Cauillatio, quid Ciceroni. G.642,c

Cauillus,Calumnia,Captio,Captiuncula,Latinis,quod Græcis σόφισμα. G.370,d

Cautio, pro, Cautio. A.167,b

Caula , an Tertulliano pro Theatro & Amphitheatro. C.559,a

Cauliator, pro,Cauillator. A.127,b

Caup nibus quales tunica apud vete. A.118,a

Caupulus,genus cymbæ. A.143,a. Vide etiam, *Copulus.*

Caurus,aut Corus,quis ventus. Gſ.765,d

Cauſia,vox Græca, Macedonicum capitis tegmen. C.69,b. 277,a. *eius vſus Romanis in Spectaculis contra Solem, ſi ventus vela oppandi impediret.* C.578,a

Cauſſa,dictio in Ablatiuo, ſæpè omiſſa in Auctoribus priſcis; vt, faciendi, conſulendi, &c. A.148,b. 218,b. E.216,d. 402,d

Cauſſæ Ariſtotelis quatuor, & quæ: Platoni,vt Seneca,quinque;vt Plutarchus,tres. G 493,d

Cauſſa prima,ſiue omnia mouens, Deus,Stoicis,alij. D.572,b G.77,d

Cauſſa omnis prior & maior ſuo effectu. D.405,a

Cauſſæ additæ dictis fidem adſtruunt. D 10.

Cauſſa omnium rerum homini non cognita. D.45,b

Cauſſa ſecunda non æterna. D.393,b

Cauſſa iuſta,caput bonæ ſpei olim in bellis. D.79,a

Cauſſa vel Lis aſtimari,quãdo dicitur in rebus ſorè. G.33,c,d

de Cauſſis Libri Senecæ qui periere,patris ſeu Rhetoris Senecæ potiùs fuerint,quàm Philoſophi:& forte iidem ſint cum Controuerſijs. G.xxv.

Cauſſarium,Cauſſarius, Cauſſatio, &, In cauſſâ eſſe. quid; præcipuè in militiâ: &, metaphorâ ab eâ ſumta, Cauſſarium, pro quouis morbido aut malè affecto. C.23,b. G,114,d.304,c. Gſ.680,c

Cauſſaria miſſio in militiâ,ob vitium , defectum, morbum: & quia iuſta, præmiis interdum Honeſtæ æquata. C.222,b

Cauſſidici, venale genus vnde Senecæ: & ab eodem à Iuriſconſultis diſtinctio. Gſ.832,c.833,b. *cur ij in funere Claudij Imp. plorare fingantur Senecæ.* Gſ.831,d.832,b

Cauſſidicarum viperarum ſibili à Principe comprimendi. D.131,b

Cauſſidicina ex multitudine Legũ ars facta. D 242,b. *magis ea de pane lucrando,quã Poeſis aut Philoſophia.* Gſ.743,d

Cautela & Patientia neceſſaria in aulâ perennare deſideranti. D.44,a

Cautio,in ſapiente,in ſtulto,metus. D.496,b.497,a.498,b

Cautiones Politicæ Lipſij lectoris. D.10,11,12.

Cautiones, pro Scripturis ipſis quibus debitor creditori cauet. G.293,c

Cautus,in ſacris quid. A.275,a

Cayſter fluuius cygnis frequens. A.16,b

Cea,vel Coa,veſtis eadem quæ Bombycina. E.505,c

Cebetis Tabula citata. D.560,b. G.639,d

Cecrops Ægypto ortus in Græciam primus intuliſſe literas quibuſdam creditus. E.171,c

Cedere, pro, Concedere ſeu permittere, Propertio. A.51,b
Cedere de viâ, ſemitâ. A. 349,b
Q. Cedicius. Vide, *Q. Caditius.*
Georg. Cedrenus, multarum fabellarum ſæpè ſcriptor, cum iudicio tamen lectus dabit quod iuuet ad Hiſtoriam Romanam Nouam. B.147,a. *Is correctus.* C.341,b. *Citatus.* A.323,a. B.503,b. C.109,b. 110,a. 132,a. 190,a. 200,a.235,a.237,a.276,b,318,b.346,b.397,b.471,a. 612,b. 613,a.616,b.628,a. 629,b.649,a.684,a. 685,a. D.164,b. 307,a. E 136,d
Celenderis caſtellum Syriæ antiquiſſimum. E.71,d
P. Celer. E.212,d
Aſin. Celer. Vide, *Aſinius.*
Celer, cognomentum Metellorum. C.66,a
Celeres rarò felices. D.41,a,b
Celeritas prudentiæ peſtis. D.41,a,b
Celeritas actioni apta, mora conſilijs. D.41,b
Celeritas in extruendis operibus militaribus mira Romanorum. C.291,b.295,a
Cella gladiatorum; item ſeruorum; etiam meretricum. C.503,b. 504 a.
Cella ſeruis olim minuta, quales hodie Monachis: apud quos nomen manſit. G.157,c
Celox, nauis genus. A.221,b
Marius Celſus Legatus legionis in Pannoniâ. E.317,d
P. Mario Conſule mortuus Perſius. E 256,d
Celſi I.C. verum dictum de litigantibus. B.155,a. *Idem citatus.* G.733,d
Corn. Celſus Medicus citatus. A.262,a. B.121,a. D.243,b E.170,d. G.47,c.134,d. 413,c.600,b
Iul. Celſus quidam nonnullis putatus auctor Commentariorũ Belli Gallici qui ſub nomine Cæſaris extant. A.157,b. 308,b. *eos ſaltem mirè interpolauit, fœdauit, & corrupit.* C.121,a.240,a. 281,a. 314,b
Celtæ, communis olim Gallorum Germanorumque appellatio apud exteros. C.490,b. D.312 a. E.438,c. G 76,d
Celtæ, potores Platoni. B.140,b
Celtiberia, vnde. D.312,a
Celtiberi, vnde. G.76,d. *primi exteri mercenarij milites Romanorum.* C.28,b. *qui calces Celtiberis in vſu.* G.77.d
Cenotaphia poſita defunctis quorum cadauera reperire non erat. E.44,d,c
Cenſere, Senatorum; Referre, Conſulum. E.143,d
Cenſio Equitum Rom. quid; & quomodo à Tranſuectione differat. E.73.c
Cenſores apud Rom. qui qualeſque viri: laudabile eorum inſtitutum: Senatum ij legebant: & ſi quem motum volebant, tantũ in recitãdo nomen eius præteribant. C.453,a,b. *equum publicum Equitibus, ſi meriti, aſſignabant: etiam, cum aliter promeriti, adimebant: quod munus poſteà Principum.* C.25,a. *in mores ciuium inquirebant.* A.22 a. *etiam inquirebant in cælibes; idque quâ formulâ.* A.15,a. E.512,a. *olim & ijs incumbebat cura Viarum.* E 87,d. 518,b. *eorumdem notio de miſſione militari.* C.222,b
Cenſorium crimen, à Cenſore notandum. G.245,c
Cenſorium funus, quid, & quale. E.112,c,d
Cenſorini ſententia de Anno Magno. D.598,a. *locus eius de conceptu hominis.* D.610,a,b. *locum Ariſtotelis malè intelligit, vel citat: aut ſanè corrigendus.* D.596,b. 597,a,b. *locus eius de primo ortu hominis explicatus, & fortè correctus.* D.606,b. *Idem citatur.* A.244,b. B.11,a. C.14,b E.9,c.536,c. F.10,d. G.484,d
Cenſuale officium. &, Cenſuales, quid. E.525,c
Cenſura, cuius inſtitutio Principi commendata, quid: quæ eius materia. D.66,b.67,a,b. *quantum ab illâ bonum ſi in vſum reuocetur, & quomodo exercenda.* D. 66, b. & ſeqq.
Cenſus, cuius etiam inſtitutio Principi commendata, quid: quàm reipublicæ vtilis: quoties iterandus: qui Cenſores, & à quibus eligendi: quod eorum munus. D.66,a
Cenſus apud Rom. Senatorius ſub Auguſto. A.325,b. E.55,d G.373,d. *ex Cenſu enim ad Rempublicã admiſſi olim apud Rom.* G.258,c.555 c. *ex eo etiam lecti Iudices.* G.293,d
Cenſus Equeſtris, quis. G.293,d
à Cenſu miles item apud Romanos olim captus: cur & quantus ille Cenſus. C.15,b.16,b.17,a. *ſic & in lectione munerum militarium valuit.* E.26,d
Cenſus non agi potuit non condito luſtro. A.287,a
in Cenſum, aut Cenſuales tabulas, quiſque ciuis Romanus tenebatur nomen, ætatem, & opes ſine fraude deferre. G.265,d
Cenſus in prouincijs, quid; &, Cẽſus accipere. E.20,c.d.21,d
Cenſus, Heſychio; aut, Numiſma cenſus, in Euangelio, quid. C.393,a,b
Cenſus prouincialis Galliarum diuerſa ratio: quando cœperit: eius modus: exactores eius & præpoſiti. E.497. *tabula eius: & quando cenſus exacti.* E.498,a,b
in Cenſum dedicare, quid. A.46,b
Cenſus ſum, pro, Cenſui. E.5,d
Centauri ex equo & homine conflati, in fabulis. B.510,a
Centeſima rerum venalium vectigal, quid. E.58,c. *ab Auguſto inſtitutum ſubſidio Ærarij militaris: an id in auctione tantùm.* C.396,b
Centeſima vſura, quæ. G.374,d
Centeſimatio aliquando in multitudine delinquentium vſurpata in militiâ Romanâ. C.219 a
Centones è muris contra impetum Arietis funibus demiſſi. C.357,a
Centonum, ſiue παρῳδίας, in ſcriptis mos & ius. D.11
Centunculi, pro ſtratis equorum. C.92,b. *pro ſtratis ſeruorum.* G.537,c
Centuria militum, aliter Ordo, dimidiata pars Manipuli. C.37,a
Centuriæ, aut Ordines, an in copijs ſiue alis Socialibus fuerint itidem vt in Legionibus Romanis. C.47,b
Centuriones apud Rom. è quibus, atque à quibus, creati: tum quibus medijs & ob quas cauſas, vt vocabant, promoti. C.49,b. 50,a. *cur non omnes vnà, ſed iteratâ electione creati; quoque id ordine.* C. 50,a. 52,b
Centurionum vnius legionis numerus; & diuiſio ſeu diſcrimen dignitatis inter ipſos, triplex; à Numero, Genere, & Situ, quomodo: ordo inter eos dignitatũ, & ad eas promotio qualis. C.52,b. 53,b. 54,a. 65. E.21,d,26,d *Centurio autem nominatus cum additione Generis, omiſſo Numero, intelligitur eius Generis primus: vt, Princeps, vel Haſtatus, tertiæ Legionis, id eſt, Centurio primus Principum,* &c. C.53,a. *ijque etiam principes Ordinum, vel, principes Centurionum dicti.* C.54,b. *eſſe autem inter ſe Centurionibus diſcrimen dignitatis, res in militiâ valdè vtilis.* C.229,b
Centuriones exactores munerum & operum militarium, non actores. C.158,b. *mina vigiliarum obibant: eorum aliquis, fortè primipili, Imperatori nunciabat vigilias poſitas, & caſtra in quiete eſſe: vigilias ille clepſydra diſcernebat: ad quamque vigiliam buccinâ ſignum dari curabat: an & Centuriones vigilias obierint.* C.174,a,b.175,a E.272,c
Centuriones quique in acie in manipulis & centurijs ſuis à fronte. C.104,a,134. *eorum quidam peculiariter caſtris metandis ex agmine præmiſſi.* C.189,b. *curam gerebant muniendorum caſtrorum ſinguli in ſuis manipulis.* C.156,a
Centuriones, præcipuè Generum primi, ad Conſilium militare ſæpè à Ducibus vocati. C.50,b
Centuriones præerant exercitio militari Armatura dicto. C.196,a
Centuriones ſæpè militibus vacationes munerum precio vendebant: poſt earũ loco è publico ijs quid ſolutũ. C.159,a,b
Centuriones duplex habebant ſtipendium: & quid præterea. C.201,a. *eâdem proportione duplum ijs cedebat è donatiuis,* &c. C. 410,a. *ſplendidiore veſte vſi quàm cæteri milites.* C.59,a. *eorum inſigne vitis: vnde ijs denotandis, loco vocis Centurio, biſurcata aut incurua vitis ſculpta aut picta in veteribus Lapidibus aut Codicibus.* C.53,a,220,a
Centuriones primopili. Vide, *Primopili.*
in Centuriones & milites primarios ius capitis non erat Ducibus exercitus, aut Legatis, ſub Principibus. C.215,a

Cen-

Centuriones ſupplicii præerant: inter Prætorianos etiam Tribuni. G.15,c
Centurionis Cæſariani à Scipione in Africâ capti laudabilis in Cæſarem fides, & animoſum Scipioni datum reſponſum. C.457,b. D.253,b.254,a
Cephalenia inſula tota patrimonium C. Antonij, qui Ciceroni in Conſulatu collega. C.415,a
Cera, pro fuco ſiue picturâ, Turnebo. G.666,d
Cera, pro imaginibus, quia hæ è cerâ: & hinc poëtis Cerata atria, in quibus ea locatæ. A.289,a,b
Ceramicus Athenis duplex: in urbe, viâ, & extra, ager vbi ſepeliri ſoliti de republicâ benè bello vel aliter meriti. D. 441,b
Cercina inſula Africæ vicina. A.202,a
Cerdones qui ludos gladiatorios publicè præbuerint memorati. C.498,a
Cerei in templis accenſi. A. 329,b. *per Saturnalia dati.* C.506,b. *accenſi in feſtis.* E.78,d. *in funeribus puerorum.* E.510,d
Ceres, pro Pane. A.98,b
Ceres Faria, Pharia, ſiue Ægyptia, pro Iſide. C.647,b
Cereri, Libero, Liberæque, unum templum Romæ. E.61,d
Cerealia ſacra noctu; idque cum clangore & clamore. F.12,c
Cereri Circenſes Ludi quo die celebrati. E.282,d. *atque id diebus aliquot continuis.* E.353,d
Petilius Cerealis. E.252,c. *caſune an miſſu præfuerit bello contra Civilem.* E.417,c
Cernere hereditatem. A.350,a
Cernuo, Cernulo, Cernullo, & Cernuus, quid. G.154,d. 397,d
Cernuare, inter geſtus adulatorios. A.186,a
Ceroma, unguentum. G.222,d
Certamen ſingulare frequens olim dirimendis litibus. D. 229,d
Certamina ſacra, & agones, Græcorum, &c. E.247,c. G.179, d
Certes fluuius idem qui Batis. A.190,a
Certius nihil incerto mortis. B.186,a
Certa non temere mutanda incertis. D.81,a
Certum anni, phraſis bona. E.427,d
Cerus, item Cernoli, in re militari quid: utrorumque uſus, & figendi modus. C.289,a,b
Ceruices fortitudinis. A.186,a
Ceruices oſtrearum expetita priſcis. A.174,a
Ceruice ſubactâ iugum ferre. G.196,d
Ceruos Africa non gignit, ni aliquâ fortè in parte. A.303,b
Ceruus ex impreſſo veſtigio, vir è ſcriptiunculâ dignoſcitur. B. 33,a
Ceryx, item ἱεροκήρυξ, quid. G.153,c,d
Ceſpites cuius magnitudinis accommodi vallo militari. C.156, b
Ceſpites pro menſis, in caſtris Rom. C.205,b
Ceſpitibus, ſi commoditas daretur, via in caſtris ſtrata. C.165,a
è Ceſpite tribunalia imperatorum in caſtris. E.16,c,d
Ceſſare amori, id eſt, dare operam amori. A.119,a
Ceſſim ire. A. 147,b
Ceſtij duo Romæ, pater & filius. E.88,d.146,c,d
Ceſtroſphendone Liuij, ſeu Ceſtrus Suidæ, ex utroque deſcripta. C.337,b
Ceſtus, &, Ceſtu decernere aut pugnare, quid: Lacedæmonijs vetitum: an & Romanis. G.329,c,d
Cetra, vel Citra, parma, aut clypei genus, Afrorum & quarumdam aliarum nationum: quale: è quâ materiâ: eas pulſare ad numerum & cantum ſoliti quidam Hiſpani hoſtem inuaſuri. C.241,a,b
Cetrati Græcorum ferè quales Velites Romanorum. C.70,b
Ceus, vel Cœus, Latonæ parens. E.207,d
Ch, valet hodie Gallis & Hiſpanis S pingue. C.264,b
Chærea, qui Caligulam interfecit, qualis. G.185,c
Chereas quidam aliquot machinarum bellicarum inuentor. C.297,b
Chalcedonij cur & à quibus cæci vocati. E.208,b
Chalcidicum ædificium, quod. C.458,b
Chalciœcon Mineruæ templum Spartæ, unde ſic dictum. C.438,b
Chalcis & Eretria, quando & à quibus condita. F.11,d
Chaldæi in cæleſti maximè ſcientiâ noti. D.434,a. *primi auctores Fati Mathematici.* D. 390,b
Chaldæi Magiue, aut Mathematici, quando, & quoties Vrbe aut Italiâ pulſi. E.504,b. *eos in domum Cæſaris conſulere capitale.* E.83,c. *Chaldæorum vanitatis eſt tempus conflagrationi aut diluuio mundi aſſignare.* D.398,a
Chamæleon hiante ſemper eſt ore; ſic cupidine, qui opinionibus iactantur. B.15,b
Chan, dictio, Tataris & Turcis Dominum denotat. D. 188, b
Chan Tatarorum Princeps, Regnum Poloniæ ambientis, ridicula propoſitio. D.230,a
Chaos, ἀναξ[illegible]in Plutarcho. D.569,a. *quid Stoïcis.* D 577,b. *confuſio elementorum.* Gſ.727,d. *informis unitas Senecæ.* Gſ.741,d
Chariſius Soſipater Grammaticus, in quo multa ſæpè ridicula. A.19,a. *Correctus.* A 80,a. 179,a. 455,b. 460,b. C.24,b. *Citatus.* A.50,a.58,a.64,b.65,a.73,a. 109,b. 148,b.471,a. C.126,a.175,a.505,b. E.452,d. F.46,d. G.405,c. 615,d
Charis Vulcano nupta data ab Homero, unde. G.264,c
Charites unde: & nominum earum ratio. G.264,c
Charondas Turiorum legiſlator leges ſuas è Pythagoreïs fontibus hauſit. D.435,b. *ſeuerus, imò crudelis, legum ſuarum in ſe obſeruator.* D.234,a. *quas ignominiæ pœnas militares lege ſtatuerit.* C. 221,b. *gymnaſia litteraria Thuriis ſuis valdè commendauit, aut imperauit.* C. 792, a
Charonia ſcrobes in agro Puteolano, in quas canes miſſi ſopiuntur. Gſ.732,d
Charta in magnâ veneratione Turcis; & cur. D.183,a
Charybdis, mare verticoſum, ubi. G.410,d. *quo potiſſimùm vento contorqueatur.* G.533,d
Chaſmata in aere, quid. Gſ.694,d
Ioan. Checus Britannus quid de ſono AE ſentiat. A.456,b
Chemia inuentum Gemis tribuendum. D.362,b
Chemin Mennel prætextu religionis Feſſæ Regi Temeſnæ Regnum extorquet. D.160,a
χηναλώπηξ, anſeris genus; & Græco adagio, pro Effeminato, paupere, & aleatore. Gſ.825,c
Chenturis, pronuntiatum videri ano Polybij. C.51,b
Chi littera Græca cum Rho, pro nomine Christi. Vide P. & X.
Claud. Chiffletius Iuriſconſultus. A.81,a. *eius in Tacito correctio probata.* E.182,c
Childebertus Rex à Fredegunde Reginâ prælio victus, & poſt cum uxore veneno ſublatus. D.212,a
Chiliarchæ, vel Chiliarchi, in Macedonum Græcorumque exercitu, qui, & quando cœperint: ac non reſpondent Tribunis mil. Romanorum, etſi Græci ſcriptores ita ferè ſemper vertant. C. 56, b. *ac in claſſe apud Rom. Chiliarchi inſtar Tribunorum.* E.282,d
Chilo quomodo amare aut odiſſe oporteat quid moneat. G.234,c
Chilones, Latinis qui. E.192,b
Chilpericus Francorum Rex. E.158,d. *ab uxore Fredegunde & eius mœcho Landrico occiſus.* D.212,a
Chimæra è triplici corpore poëtis ficta: ſic Calumnia è tribus vitiis conflata. B.267,a
Chinenſes. Vide, *Sinenſes.*
ad Andr. Chioccum Epiſtola Lipſij. B.199,b.209,a.235,a. 240, a
Chirius Fortunatianus ſcripſit de Impp. B.42,a
Chironomon, in conuiuiis quis veti. A.102,b. C.511,b
Chirurgi Medicorum nomine comprehenſi. C.503,a
Chium vinum in pretio. A.203,a
Chius, tali iactus. A.104,b. *Chium tali latus, quid.* Gſ 827. 828.
Chlamys, ſeu ſagum, veſtis militaris, etiam ipſius ducis aut imperatoris: figura eius, quæ. C.63,a. *Chlamys etiam*

etiam ſeruorum aulicorum. A. 285, b
ad Ioan. Chokierum Epiſtola Lipſij. B.232,b.508,a
Chorona aliquando pronuntiatum vett. pro Corona. C.51,b
Chors, & Cohors, à Græco χόρτος: aut Varroni à coercendo: quid propriè. C.41,a
Choſroes Perſarum Rex quantopere ſtudijs Græcis & Philoſophiæ addictus. D.205,b
Chreſtiani per ignorantiam dicti nonnullis Chriſtiani. E. 279, b
Chriæ, Græcis concinna aliqua Dicta aut Facta. G. 445,c,d
Chriſtus ſub Tiberio primùm prædicare cœpit. D.154,a
Chriſti nominis prima littera Græca XP. in labaris ſignisque militaribus, item in clypeis, poſita iuſſu Conſtantini. C.674
Chriſti cruci affigendi quis præcipuè Iudæis. C.654,b. in quâ Crucis formâ mortem tulerit, è Patribus & pictuis indagatum. C.652,a,b. Crux eius è quercu. C.672,b. an ipſe flagris taxillatis ſiue talarijs cæſus. C.657,b. pedes eius vnóne clauo maiore vterque, an ſingulis ſingulis transfixi. C.660,b.682,a. an ſuppedaneam tabellam in Cruce habuerit. C.661,a,b.682,b
Chriſtiani quando primùm ſic vocati: & in eos quando & quomodo cœptum ſæuiri. E.279,b,c. à tyrannis crucifixi. C.655,b
Chriſtiani vnde à Gentilibus per conuicium vocati Semaxij vel Sarmentitij. C.671,b
Chriſtiani, & Iudæi, nomina apud Gentiles ſæpè confuſa; vt & Chriſtianiſmus & Iudaiſmus: tum & Chreſtiani quandoque vocati. E.226,c.279,b,c. G.xxxvj.
Chriſtianus verus, Sacerdos Pacis. C.677
Chriſtiani inualeſcentes cur minùs æqui in Stoïcos. D.453,b. ſemper Chriſtiani veteres aliquâ coërcitione vſi in Nouatores in Religione. D.159,b
Chriſtiani diſſenſionibus inter ſe ſibi ferales ſupra omnes beſtias. D.157,b
Chriſtina Schobekia Antuerpienſis ope Diuæ Virginis Aſpricollis ab herniâ liberata. C.734,a
Chriſtophorus infans faſciâ ſtrangulatus, D. Virgini Hallenſi conſecratus ſpiritum & vitam recipit. C.704,b
Chronica Euſebij, & nouellorum quorumdam, dum pleniora conſiant, vtilia ad generalem Hiſtoriarum notitiam. B.146,b
Chronologia cognitio Hiſtoriæ ſtudium aggreſſuro neceſſaria. B. 146, a
Chronologiam pleniorem ab Orbe condito qualem deſideraris Lipſius. B.146,a.199,a. quis talis exemplum exhibeat. B.147,a
Chryſaphius eunuchus Pulcheriam Imperatoris ſororem aulâ exturbat. D.213,a
Chryſargyrum dictum tributum, quod: quis inſtituerit, quis ſuſtulerit: an idem cum Vrinario Veſpaſiani. C.397,b. 398,a
Chryſippus Stoicus ob inſignes virtutes mirificè à multis laudatus: à quibuſdam ob nimium acumen culpatus: cuias: vbi vixerit: vbi mortuus, ſepultus: quam multa ſcripſerit, &c. D.441,a.442,a,b. eius operum inquit verſus diſtincta. B.135,a. is & Zeno quomodo toti humano generi leges tulerint. G.257, d. Chryſippus quid cur non adminiſtraret publica reſponderit. G.258,c. purgatus à calumniâ quaſi Deum auctorē mali ſtatueret. D.551,b. 552,a. virtutem amitti poſſe putabat. D.517,a. eius definitio Fati. D.391,a,b. ſententia eius de Naturâ propriâ, id eſt, Ratione, quæ ſequenda, explicata. D.477,b. 478,a,b. Mundum à Deo factum, vnde argumentetur. D. 576, a. liberales artes plurimùm ad Philoſophiam conferre fatetur. D.428,b. quoto loco Phyſicam docendam cenſuerit. D.535,b. nimis anxiè aut ſubtiliter in Logicis verſatus, ſectam Stoicam ſpinoſo quæſtionum acumine enervauit ac corrupit. D.391,b.442,b.451,b. G.265,c. quomodo Chryſippus pingi ſolitus: tum quid eius Numeri, item Aceruus. D.444,b
Chryſoceras promontorium ex aduerſo Byzantij. E.208,a
Chryſocollā in luxu area ſtrata vicem arenæ. C.559,b
S. Chryſoſtomus accommodus ſacras conciones habituro. B.507,a. citatus. C.32,b.670,a,b
Χύτρας καὶ τίτρας οὐ συμφωνεῖ, prouerbium. C.745
Dauidis Chytræi laus. B.29,a. 105,b. ad Nathanem eius fratrem Epiſtola Lipſij. B.105,b
Alfonſus Ciacco, aut Ciaconius, laudatus. C.684,b. ad eum Epiſtola Lipſij. B.279,a
Petrus Ciacconius laudatus. G.242,d
Cibaria quæ è publico militibus in ſtipendium data. C. 203, b
Cibaria dimidiati menſis (aliquando & integri) ferre tenebantur milites Romani. C.181,a,b
Cibi per ventriculum & alias partes corporis eon percolantur. Gſ.680,c. eorum ordo præpoſterus cauſſa ſæpè morborum. G.648,d
Cibi qui apud Rom. in parentalibus tralatitij. E.145,b
Cibi militares aut caſtrenſes apud Rom. qui. C.203,b. coctos in caſtris vendi vetitum: ſed non ipſis militibus, ſi copia eſſet, coquere. C.204,a
Cicero, etſi homo nouus, quanta in Repub. Romanâ auctoritatis. F.76,d. primus Pater Patriæ dictus. G.199, d. à quo primùm. A.58,b.59,a. quando Conſul. Gſ.688,d. legem Conſul tulit quâ vetiti Candidati magiſtratus gladiatores dare. C.500,a. paſſim puſillanimitatis labem à ſe remouere nititur. A.57,b. quàm parum conſtans: & de eo iudicia Aufidij Baſſi & Aſinij Pollionis. G.217,d. ſeipſum ſemiliberum vocat; idque parum animosè Seneca. G. 217, d. nihil ab Antonio paſſus, quod non ipſo libens Antonio feciſſet. A.199,a
Ciceronis mater Helvia. G.71,b. ſucceſſus ei in Tulliâ obiectus. E.163,c. quam diu exularit. F.43,c. menſa eius citrea celebrata. G. 146, c. inique ei Dio Caſſius. E. 130, d. à Popillio, quem aliquando defenderat, occiſus. G. 166, d
Cicero Pythagoram valdè laudat. D.436,b. item Ariſtotelem; tamen vt ei ſemper præponat Platonem. D.431,a,b. 432,a. de Stoïcis eius elogiū è pectore promtum. D.452,b. Prouidentiam maluit tollere, quàm aliquid delibare de libertate humanâ. D.394,a
Cicero ſolà opportunitate ſocorum L. Flaccum ſeueritati Iudicum eripuit. A.47,a. Græculum quemdam videt Pfundanius pronunciantem, pro Fundanius. A.460,a. eius in Actium quemdam iocus. A.463,a. Ioci eiuſdem elegantes alij. A.38,b. 86,a. eius reſponſum Memmio calumnianti nocturnas potationes Catonis. G.167,c
Cicero Poëmata Lucretij recenſuit & correxit. A. 421,a. ipſe tamen in carminibus ab eloquentiâ ſuâ deſtitutus, è vulgo à poëſi irriſus. G.63,d. 632, d,c. eius Orator ad Brutum valdè iuuentuti commendatus. C. 537, a, b. Oratio eius pro Milone, quam habemus, ſcripta ab eo eſt; ſed non ipſa eſt quam dixit. B. 382, b. eius Dialogus Hortenſius, de laude Philoſophiæ fuit. A.302,a. Epiſtolarum eius ad Atticum quæ potiſſima materies. G.659,c. in ſcriptis ſuis quibuſdā vero parum Atticus. E.479,d. defenſus tamen contra auctorem Dialogi de cauſſis corruptæ eloquentiæ. A.39,a. in Cicerone corrigendo & commentando quot & quales adlaborarint Critici. A.418,b. in ipſius perſonâ Oratio contra Correctores ſtilo Ciceroniano à Lipſio ſcripta. A.419,a
Cicero per commata quid intelligat. B.135,b quid per interpunctiones verborum. B.134,b. eius elogia de Elephantis. B. 35, a. diſſenſus in eo à Liuio. C.653,a. D. 304, b. Locus eius de agminis exercitijs militaribus: itque quoad opera quæ gerenda accuratè explicatus. C.181.182.183. locus eius de parum ingenuo facto M. Marij, Caij fratris. G.51,c,d. locus eius de contemplatione Sapientis, cui aſſimulatus Seneca. G.78,d. eius locus è Catone expreſſus. A.37,b. loci eiuſdem è Demoſthene & alijs Græcis auctoribus expreſſi. A.17,a. 21,b. 27,a. 32,a. 35,a. 38,a. 40,b. 41,a. 45,a. 48,a,b. 56,a. 61,b. 63,b. 64,a. 89,a. Egregij eius loci. A.35,a.46,a.86,a
Cicero variè emendatus, auctus, aut vulgata eius lectiones confirmata; de quibuſdam dubitatum, &c. A. 15, b. 18,b.23,a.25,a. 26,a. 27,b. 30,b. 31,a. 33,a. 35,a. 37,b. 38,a.40,a,b. 42,a,b. 46,a,b. 49,b. 50,a,b. 52,b. 54,a,b. 55,a,b.

55,a,b. 56,a. 57,b. 60,a. 62,b. 63,a. 63,b. 83,b. 95,b. 106,a. 116,a. 120,a,b. 122,b. 123,a,b. 125,b. 126,a. 126,a. 147,a. 194,a. 211,a. 218,a,b. 279,a. 289,a. 305,b. 314,b. 451,b. B.176,a. 429,a,b. C.20,a. 220,a. 389,a. 485,a. 500,a. 518,a. 534,a. 537,b. D.487,b. 488,a. 527,a. 607,b. E.210,c. 526,b

Cicero citatus, & multis locis explicatus aut illuſtratus. A.15,a,b. 16,a,b. 17,a. 25,a,b. 36,b. 37,a. 42,a. 43,a. 45,b. 46,b. 51,b. 54,a,b. 76,a,b. 77,a. 80,b. 81,b. 85,b. 88,b. 91,a. 100,b. 101,b. 102,a. 103,a. 104,a. 106,a. 120,b. 144,a. 166,b. 177,a. 203,a. 216,a. 256,a. 259,b. 260,b. 262,b. 264,a. 267,b. 268,a. 269,b. 270,b. 273,b. 276,a. 278,b. 279,a. 280,b. 281,a. 282,a. 283,a. 284,b. 289,a,b. 291,a. 314,b. 325,a. 321,a. 323,a. 329,a. 333,b. 343,a. 448,b. 453,a. 458,a. 472,a. B.337,b. 429,a,b. 519,a. 533,b. 535,a. 536,a. 537,b. C.21,a. 23,a,b. 30,b. 31,b. 41,b. 50,a. 52,b. 57,b. 61,a,b. 62,a. 63,a,b. 147,a. 156,a. 175,a. 190,a. 213,a. 214,b. 216,a. 219,b. 222,a. 236,a. 244,b. 246,a. 248,a. 249,b. 292,a. 310,b. 318,a. 335,b. 337,a. 390,a,b. 391,b. 402,b. 404,a. 408,a. 414,b. 415,a. 422,b. 431,a,b. 450,a. 454,d. 456,a. 462,a. 488,a. 492,a,b. 493,a,b. 494,a,b. 496,a. 497,a. 500,a. 501,b. 503,a,b. 504,a,b. 507,a. 509,b. 515,b. 521,b. 522,a. 523,b. 524,b. 532,a,b. 533,b. 534,a,b. 537,b. 538,a,b. 541,a,b. 542,b. 544,b. 558,b. 573,a. 579,a. 581,a,b. 601,b. 603,a,b. 606,a,b. 609,a. 611,b. 613,b. 616,a. 634,a. 633,a. 645,b. 656,a,b. 659,b. 664,a. 666,a. 671,a. 672,b. D.17,a. & paſſim eius verba intertexta Libris Politicis. *Porro citatus.* 301,b. 303,b. 323,a. 325,a. 334,a. 347,a. 352,b. 353,b. 359,b. 434,b. 440,a. 542,a & ſæpè alibi in Libris Philoſophiæ Stoicæ. Item E. 11,b. 21,d. 52,d. 55,c. 57,d. 61,c. 81,d. 82,d. 90,d. 100,c. 102,c. 104,b. 121,c. 133,c. 135,b. 143,d. 165,d. 166,c. 192,d. 193,d. 207,c,d. 224,c. 233,d. 246,d. 249,c,d. 250,c. 254,d. 293,d. 298,d. 346,d. 354,d. 360,d. 364,c. 396,d. 409,d. 411,c. 423,d. 442,c. 446,d. 452,d. 459,d. 473,d. 480,c. 496,d. 504,d. 506,c,d. 507,a. 513,c. 518,b. 527,b,c. 528,a. 534,a. 535,b,c,d. 536,a. 537,a,b. 538,b. F.17,d. 26,d. 27,d. 48,d. 49,d. 80,a. 83,a. G.3,c. 10,c,d. 15,d. 16,d. 22,d. 30,c. 42,d. 39,d. 61,c. 72,d. 79,d. 80,d. 87,d. 98,d. 112,c. 113,d. 116,c,d. 119,c,d. 120,c. 123,c. 124,d. 126,c. 127,d. 131,b. 135,c,d. 136,d. 139,c. 141,d. 146,c. 153,d. 158,c. 160,c. 166,d. 171,d. 175,d. 176,c. 178,c,d. 184,c. 189,c. 195,d. 199,c. 204,d. 214,c. 227,d. 234,c. 235,d. 236,d. 237,d. 238,d. 241,d. 245,c. 247,d. 248,d. 250,c. 257,d. 261,c. 268,c,d. 269,d. 271,c. 273,d. 276,d. 277,d. 281,c,d. 282,c. 285,d. 288,d. 293,c,d. 297,d. 298,c. 307,b. 309,c. 314,c. 313,d. 317,d. 322,d. 351,c. 352,c. 375,d. 394,d. 395,d. 400,d. 406,d. 424,c. 428,c. 438,c. 448,d. 470,d. 472,d. 485,d. 497,d. 520,d. 522,d. 536,c. 575,d. 576,d. 594,d. 607,d. 608,d. 609,d. 622,d. 623,c,d. 624,d. 625,d. 633,d. 666,c. Gf. 695,d. 712,c. 752,d. 764,d. 795,d. 823,a. 827,d. 830,c

Q. Cicero M. frater, citatus. G.52,c

Cicero unicus & unicè imitandus in ſimplicitate Epiſtolari. B.537,a. *quoad ſtilum, nunquam non imitandus; ſed non ſolus, niſi pueris.* B.538. 539. *Eius & Plauti mixtura quædam apta perficiendo ſtilo.* B.53,a

Ciceronis nulla cum Salluſtio inimicitia. orationesque utriuſque nomine evulgata, non vera. A.419,a,b. *earum ea quæ Ciceronis nomine circumferetur, citata.* E.192,b. *eadem correcta.* A.55,a,b

Ciceronis titulo edita Conſolatio, oletum pro myrrhâ Ciceronis. B.48,b. *Ea tamen qualis vulgata repræſentata.* A.383. & ſeqq. *digne eâ iudicium.* A.411,a,b. 412,a. *& vera eius Fragmenta.* A.412,a,b. Vide etiam, *Conſolatio.*

Cicero filius quàm patri diſſimilis. G.196,c. *duos congios ſimul haurire ſolitus.* B.141,b. *ab Auguſto tamen factus Conſul, quando.* G.321,d

Ciceronianos qui ſe vocant, anxij videlicet verborum eius imitatores, elumbes, exſangues, languidique nimis ſunt, & frigidi, & nihil minùs quam ipſius imitatores: verba eius putidè ſectantes, vim & genium non aſſequuntur. Quædam tamen illorum pueris haud inutilia. B.25,a. 167,b. 198,a. 486,b. 538,a

Cicinnus flexilis qualis. A.467,b

Ciconia, inſtrumenta ponderibus è navibus educendis, aut aqua haurienda. C.271,b

Cicum, quid Plauto. A.142,a

Cicuta venenum Maſſiliæ & alibi publicè cuſtoditum, in quem uſum. D.527,a

Cidaris, regium capitis inſigne Perſis. E.159,d. G.359,b

Petrus Ciezacitatus. B.301,b. 391,b. C.619,b

Cilicia molliter pratenſa contra tela hoſtilia: etiam contra ignes. C.359,a,b

Cilnius, non Cillinius, gentile nomen Mæcenatis. A.81,b. E.149,b

Iun. Cilo. Vide, *Cilo.*

Cilones, qui. E.192,b

Cimbrorum CC. millia à Mario cæſa. D.413,b

Cimbri & Teutones ſecuribus uſi in bellis. C.343,b

Cimadis qualis tunica. A.118,a

Cinaras templi Veneris Paphiæ conditor putatus quibuſdam. E.338,d

Cincia Lex de donis & muneribus, à quo latu, item renuntio: muneralis Plauto dicta. E.167,c. 168,d

Cincium apud Agellium correctius. A.126,b

L. Quinctio Cincinnato aranti Dictatura delata. D.342,b

Cincinni & Cirri, virginum ſunt & puerorum. E.523,b

Cinctus altè. Vide, *Alte cinctus.*

Cincluti, qui. C.91,a

Cinerarius, & Ciniflo, quis. A.180,a. G.282,c

Cingonium Varro, quis. E.308,d

Cingula, generi fœminino, pro, Cingulum C.246,a

Corn. Cinna inſtar triginta legionum copias habuit. C.19,b

Cn. an L. Corn. Cinna Magnus, Pompey ex filiâ nepos, qui in Auguſtum coniurauit, quando Conſul. G.194,c,d. 195,c. 321,d

Cinnus, vox Ciceroni uſurpata. A.214,b

Cippi eminentes in marginibus viarum, quid, & cui fini. C.443,a

Cippi in munitionibus, quid. C.290,a

qui Circa me, Circa eum, Circa ſe omnes, id eſt, domeſtici & familiares. D.338,b. 359,a

Circeâ vergâ quid admoveretur. D.23,a

Circitores, qui vigilias obibant; proprium munus circa annum Vegetij: Circuitores vigiliarum ad Primumpilum, velut Equeſtres excubiæ ad Aquilam accubabant; ibi videlicet, dum quartus circuit. C.174,a,b. *qui autem circumibat, comites ſibi aſſumebat in teſtes.* C.176,a

Circius, vel Cercius, ventus, Galliæ vehemens, tamen ſalubris: unde dictus: eique templum ab Auguſto poſitum. Gf.766,d

Circuitio vigiliarum, obitus, aut luſtratio. C.173,b. *ei neglecta qua pœna.* C.213,b

Circulari, agyrtarum: & hinc Circulator. A.177,b. G.349,d. 437,d. 452,d. 471,c. 569 d

Circulus minor tam circulus quam maior: ita vita honeſta non quantitate ſed qualitate cenſenda. D.493,a

Circuli, pro Conventibus hominum. G.380,d

Circuli cæleſtes qui & quot. Gf.765,d

Circulus verſicolor circa Solem viſus, intrante Auguſto Urbem poſt necem Cæſaris: taliſque repræſentatus in Arcu triumphali Lovanij ad ingreſſum Archiducum, cum inſcriptione à Lipſio rei adaptatâ. Gf. 684,d. *unde illi Circuli fiant non vera cauſſa data à Senecâ.* Gf.684,d. 685,d

Circummactio in manumiſſione quid. G.398,c

Circumduci, de noxiis ſupplicio afficiendis, quid. C.682,b

Circumferre, oſtentare, ut in pompâ. G.267,c

Circumferre potionem, quid. A.106,a

Circumflexus accentus. Vide, *Flexus.*

Circumſcribere, fallere; ut, Circumvenire. G.72,d

Circumſcribere, in anguſtum gyrum includere. G.90,c,b

Circum-

Circumſcriptio inuentutis vetita. E.170,c

Circumſecus, Aduerbium, vt, Altrinſecus,&c. A.555,a

Circumtonſus, perpolitus, velut rotundatus. G.651,d

Circumuallatio hoſti obſidendo vſurpata Græcis & Romanis: eaque ſæpè duplex; contra obſeſſos, & contra hoſtem exteriorem: eius exempla quadam. C.285. & ſeqq. in eâ quibus locis relicta ad ingreſſum & egreſſum viæ. C.291,b

Circæa Zelandiæ opidum, à Circe, quibuſdam. E.435,d

Circus vt Amphitheatrum arenâ ſtratus, non tamen vt illud Arena vocatus. C.559,b. in eo aliquando & gladiatores dati. C.507,a. ſubſellia Circi lineis diſcreta. B.244,a. in eo antiquitus ſedebant Romani, non in Theatris. E.246,c. in Circo ſpectandi ratio olim indiſcreta: viri & fœminæ mixtè ſpectabant: quomodo poſteà, & à quibus loca ordinibus diſtincta. B.244,b. E.86,d.273,d,c. Circus ad Naumachiam per occultos canales aquâ oppleri poterat. G.575,d. ab Heliogabalo in Naumachiam vino oppletus. C.407,b

Circus Maximus quâ Vrbis regione. E.276,c. Circus à Traiano auctus: quantaque Circi a Iul. Cæſare ſtructi capacitas. D.336,b

Circenſis apparatus cum ordine & pompâ. G.641,d. curſus Circenſes, ſeptics ambiendo metam. G.440,d. magnus interea in Circo fragor inter factiones & ſponſiones. G.150,d

Circenſes Ludi in honorem deorum, aut diuinos honores meritorum. E.72,c. in honorem Cereris, quando. E.282,d. gentis Iuliæ Circenſe Ludicrum apud Bouillas; & Claudiæ Domitiæque apud Antium. E.57,d. Circenſes Ludos exhibentibus Conſulibus & Prætoribus in toga picta, & curru vehi. E.14,c,d

Circus, pro Loco cuiuſuis exercitij. A.151,b. Circus Oratorum. E.486,d

Cirri, crinium obliquationes, Germanis in vſu. E.448,d

Cirri & cincinni, virginum & puerorum: hinc Cirrata, innupta. E.523,b

Ciſium vehiculi genus. G.515,d

Citaris Perſarum, idem quod Tiara. E.159,d. G.359,b

Citharâ & Muſicâ ſe exercere, cultiorum olim hominum: hinc, Citharam tangere neſcis, prouerbium in hominem bardum. Gf.829,b,c

Citharœdicus habitus deſcriptus. A.335,b. E.242,c

Citò naſcentia celerrime pereunt. D.10.

Citò occidere, miſericordiæ ſpecies tyrannis. G.275,c,d

Citra. Vide, Cetra.

Citreum lignum laudatum à multis intercurrentibus venis, nouis, aut noais: e Mauritaniâ aduectum, & ſupra aurum æſtimatum: atque ex eo Citrea Menſa in magno pretio lautioribus Romanis. A.101,a. G.62,c,d. 82,d. 146,b. 573,b

Ciuis nullus bonus qui non vir bonus. D.17,a. 385,b

Ciuibus ſe datum Princeps arbitrari debet, non ſibi ciues. D.6. ciuium autem caritate ſeptus is tutiſſimus. D.354,a.

Ciues honeſtiſſimi olim apud Rom. agros colebant ante vſum ergaſtulorum. A.318,a

Ciues ſoli à Romanis militia legionaria adſcripti. C.16,b. in delectu aut ſortitione citati, ſine iuſtâ cauſsâ ſe non ſiſtentes quomodo multati, aut grauius puniti. C.22,a,b

Ciuium Romanorum numerus vnde tantum increuerit: & quot eorum millia diuerſis temporibus cenſa. C.586,b. 587,a,b. E.178,d

Ciuis Romani titulus nimis hodie vulgaris. B.167,b

Ciuis Romanus quidam ob occiſum felem ab Ægyptijs diſcerptus. D.182,a

Ciuica corona, quæ, qualis, & ob quam cauſſam data. C.210,a. foribus Principum appenſa quaſi ob Ciues ſeruatos. G.207,b,a

Ciuilia, quæ ciuem decent; Plus quàm ciuilia, altiora, quàm quo ſpirare debeat priuatus. E.12,d

Ciuilis vita, quid. D.17,a

Ciuilium obſeruatio in lectione Hiſtoriarum vtiliſſima iis qui ad Rempub. nati aut euehendi. B.148,b

Ciuilibus rebus magis idonea quorumdam firma frons quàm verecundia. D.145,a

Ciuilium rerum ignarus de Lipſij Politicis non iudicandum. D.12

Ciuilia officia, qualia. G.489,d

Ciuilitas Apuleio dicta, quam alij Ciuilem Doctrinam, aut Ciuilem Philoſophiæ partem. D.128,a

Ciuile Bellum quid. eiusque miſeria oculis ſubiecta. D.107,a,b. 166,b. 377,a. cauſſa eius: finis: & alia eò facientia. D.108. & ſeqq. à bellis ciuilibus crudo poſt victoriam principia. B.73,a

Ciuilis Batauus quo potiſſimùm ſtimulo ſuos in Romanos animauerit. C.388,a

in Ciuitatem Rom. qui populi & quando recepti. E.175,d. in libertate Ciuitatem dare ſolitis etiam imperatores exercituum: pòſt magis Imperatores Cæſares. D.326,b. Ciuitatis Romanæ exteris gentibus communicatione ſimul & lingua propagata. A.447,b

Ciuitas quæ Stoicis. D.516,a. 975,b

Ciuitas nulla magna diu quieſcit: ſi foris hoſtem non habet, domi inueniet. D.56,a

Ciuitatium, antiquè pro Ciuitatum. A.125,a

Ciuitas Leidenſis; titulus ſcripti cuius auctor Diodorus Dialogiſta; ab ipſo nihilominùs vt alienum contra Lipſium citatum. D.158,a

in Clade quomodo ſe gerere debeat imperator. D.103,b. 104,a

Clades non finit Deus, antè quàm nos earum cauſſas, id eſt, peccata. B.73,a. Vide etiam, Mala publica.

Clamor a militibus editus in aſſenſu poſt allocutionem ducis. C.124,a,b. poſt claſſicum qualis: quando editus: idque duplici de cauſſâ. C.130,a,b

Clamor in aggrediendo hoſtem varijs gentibus vſitatus: iſque momentum habet ad euentum rei, prout incitatior, aut ſegnior. C.151,b 132,a. E.400,d. quandoque cum cantu aut rhythmo quodam. C.249,a. varijs populis vſitatum gentis aut patriæ nomen acclamare. C.249,a quis Romanis clamor, quibúſve vocibus, incertum: Græcis fuiſſe videri, Alal, cùm rem ἀλαλαγμὸν & ἀλαλάζειν vocent. C.130,b

Clamor laborante Lunâ: etiam Chriſtianis quibuſdam vſitatus. E.19,b

Claranus Philoſophus Senecæ Philoſophi condiſcipulus. D.515,b. E.260,d

Clarare, celebrare. A.180,a

Clarigatio præcedere debet belli illationem. D.30,b

Clariſſas Louanij inſtituit Catharina Oppendorpia vidua Ioannis Bloſij, quando. C.785,b

Claritas paucorum iudiciis conſtat, Gloria multorum. B.335,a. prout ſapienti Claritas contingit non Gloria. G.621,d

Clarium Apollinis oraculum vbi, & quando. E.63,d

Clarus militia, &c. E.189,d

Claſſicum bellicum, quid, quibus inſtrumentis, quomodo, & quo accentu factum: vnde ducta Claſſici vox: eodem aduocata antiquitus Romanis concio. C.125,b. 128,a. Claſſicum canere, ad arma, ad pugnam vocare. G.416,c. ad iter quotuplex Claſſicum. C.187,b. 188,a,b. Claſſico etiam conuocatio facta ad largitionem præmiorum militarium. C.208,b. cani etiam ſolitum cùm cuius dies dicta rei capitalis; aut in damnatione. E.55,d. G.12,d

Claſſes ciuium quales inſtituta à Ser. Tullio Rege. C.14,b. 15,b

Claſſici teſtes, quales. G.296,d

Claſſis Africana à Commodo inſtituta aduehendo Romam frumento, vt antè Alexandrina ab Auguſto. A.250,b. 251,b. G.527,c,d. Poſteà Alexandrina Byzantio ſeruijt, relictâ a Conſtantino Magno Romæ Africanâ. A.251,a

Claſſes perpetuæ Romanis in mari quatuor, in fluminibus tres: quæ illæ: quales, & quot in iis milites, &c. C.582. 583. 584. 473,a. E 43,361,d.

Clathris ferreis munitum podium orcheſtra contra inſultus ferarum. C.568,a

Clana

Clauſtra anguſtia ... ris aſperata ad iſthmum. Gſ.691,d
Claudarium donatiuum quod, & vnde. E.382,c
Claudeo, pro, Claudico. A.32,a
in Claudia gente nulla adoptio. E.193,d
Q. Claudia ... patris bis incendio illaſa. E.131,c
Claudia V... dis animoſitas ſu... in protegendo fratrem iniuſſu populi triumphantem: eiuſdemque Claudiæ imago è Muſæo Fulu... C.1.16,a,b
Claudia P. Claudij ſoror ob impium votum damnata. G.362,c
Claudia Pulchra incertum quomodo ſobrina Agrippinæ Germanici vxoris. E.128,d.545
Claudia Claudij Imp. F. a patre abiecta. E.547
Claudianus Mamertus de ſtatu Animæ benè ſcripſit. D.617 b. quantopere is Philoſophiã prædicet. D.430,a,b. quid ei F... mo Principales. D.570,b. Idem citatus. D.157,b.435,b.436,b. G.409,d.486,d
Claudianus Poeta altus & animoſus: eius Encomium Romæ. C.370,a. eius verſus locum Homericum exprimentes. D.624,a. eius deſcriptio hominis vulpionis ad momenta fortunæ inclinantis. E.365,d. eiuſdem locus loco Taciti ſimilis. E.413,d. de lucis & nemoribus ſacris Germanorum. E.439 d. de Getico conſeſſu. E.440,c. eiuſdem verſus affines Senecæ de moderato habitu iudicis in damnandis reis. G.13,c,d. Idem correctus. C.581,b. Idem citatus, & interdum explicatus. A.2..1,a.378,a. B.390,b. 510,a. C.81,b.85,a.92,a.95,a. 107,b.111,a,b.196,b. 210,a.237,a.239,a.246,a,b.318,a.342,b.346,b.578,a. 586,b.427,a.435,a.441,a.460,b.472,b.564,b.581,b. 582,a. D.28,b, & alibi in Libris Politicis. Sæpe etiam in animaduerſionibus Panegyricum Plinij, & ſæpe in ad eum Notis citatus. 303,b. & ſeqq. Item 467,a. E.16,d.19,c.22,c. 62,d.92,c.130,d.148,c.156,d. 207,d. 216,d. 272,a. 283,d.291,c.308,d.335,d.426,d.444,c.496,c. F.43,c. G.28,b,c.102,c.120,c.149,c. 181,d. 188,c. 191,d. 193,d.204,c.306,d.307,b.315,d.384,b. Gſ.702,d,c
Claudilla, diminutiuum Claudia. E.107,c
App. Claudius Cæcus, tempore Pyrrhi. G.140,c. quinque eius filiæ. E.133,c. inductus a Cicerone barbatus. E.533,c. ab eodem etiam introductus dicens appoſita ano Ciceronis. G.251,c
App. Claudius Caudex, quis, & vnde ſic dictus. G.224,c
App. Claudius Decemuir Leg... ſcrib. D.280,b
Tib. Claudius Nero, prior maritus Liuiæ Aug. nonnumis celebris: & qui ei liberi. E.547. G.322,c
Claudius Imp. filius Druſi qua ei vxores, qui liberi. E.547. Auguſtus ei auunculus magnus. G.101,d. dum priuatus, in ſcurris deditus & ambubaijs. E.202,d. primus militari electione factus Imperator. D.215,b. 216,a. vtraque lingua Hiſtoriam ſcripſit. G.96,c. quam publicè recitauit: alijs quoque recitantibus quibuſdam vel inopinatò ſuperuenit. B.449,b. D.294. liberalitas eius in auſpicijs Imperij. C.413,a. aſſiduus in iurisdictione. D.241,b. tres literas nouas Latinis adiecit: & quæ. A.446 b. E.171,c,d. 172,c,d. viro principi Græco, quid Latini ſermonis ignarus eſſet, ius ciuium eripuit. A.448,a. Muſæum Alexandrinum altero addito auxit. C.636,b. Marſos & Cattos per legatos ſuos vicit, quando: & quando ipſe Britanniam Imperio Rom. adiecerit. A.77,b. C.377,b. 378,a. G.99,c. Iter mopo ia ſuſtulit. A.236,b. an templum Pacis inchoauerit. C.435 b. quintum diem Saturnalibus reddidit. C.487,b. votiuos pro ſalute ſua Ludos edi. C.498,b. Galliæ Comatæ plenam ciuitatem dedit. G.351,d. auxit pomœrium Vrbis. E.193,c. plenißimam immunitatem tribuit Ilienſibus. E.2.6,d. certa ſedilia Senatui dedit in Circo. E.273,b. in numero Prætorum varians. E.493,c. ſexagenarijs indulſit, abrogata eâ parte Lege Pap. Pop. E.514,b. ærarij Præfecturam Quæſtoribus reddidit & quomodo. E.533,b. lacum Fucinum exſiccauit: antè tamen aliquot triremium naumachiâ in eo exhibitâ: quam cum Agrippinâ & Nerone chlamydati omnes ſpectauerant. E.205,c,d. primus Principum ſcrutatores ſalutatoribus ſuis appoſuiſſe. E.174,d. eiuſdem ſæuitia. C.519,a. crebra ſub eo parricidia. G.204,c,d. 205,d. Imperium eius ſamoſum ab imperijs vxorum, & quibus abiectè obnoxius, libertorũ. D.142,b.265,a. eius ſtupiditas. D.41,b. G.100,d. in eum quadrans prouerbium, Aut fatuum naſci oportere, aut Regem; qua eſſe vtrumq;. Gſ 815,c. & paginis ſequentibus toto Commentario Fromondi multa de Claudij vitijs animi & corporis, aliaque eò facientia, relata ex Suetonio & alij, ad explicationem Ludi Senecæ in apocolocyntoſin Claudij. Ei templum poſitum, & attributi ſacerdotes Claudiani. E.251,c. Orationis Claudij de Gallis ciuitate donandis, quæ Lugduni in ære inciſa, Fragmentum. E.528. 529. 530,a idemque citatum. E.133,d.214,c. 497,a,b
C. Cæc. Claudius Iſidorus quidam ſub Auguſto quam diues. C.416,a
Claudius Iulianus, quis. E.384,d
Claudo, pro, Deficio; atque etiam pro Claudico. A.196,a
Claudus a Romanis ad ſacra non admiſſus. A.115,b
Claues annulata e ferro, earumq; et forma. E.501,c
Claudij Victoris verſus de actionibus Dei. D.577,a
Claultrum, pro Termine, limite. F.66,d
Clauſulæ Epiſtolares quomodo concepta aut concipiendæ. B.534,b
Clauſulæ, oppidum Sigeberto, vt videtur, quod hodie Flandris Sluſa. C.766,a
Clauus (veſtimenti genus) latus, anguſtus, ſecernendo vtrique Ordini. A.317,a
Claui, quibus cruciariorum manus pedeſque cruci olim affigebantur, an vt ſinguli manibus ſinguli, ſic & pedibus; an vero vterque pes vno maiore ſimul transfixi. A.265,b. C.659,a 660,a b.682,a. ſuſpendioſi etiam quomodo clauis quandoque vſi. A.265,b
Cleanthes Aſſius, Phreantles vnde dictus: ſucceſſor Zenonis Cittiei: pater Stoicorum Ciceroni: & ipſe longæuus. D.441,a.442,a. inediâ voluntariâ obijt. D.514,b. pleraque ſcripſit verſibus. G.634,d. inter alia Theogoniam ſcripſit: ex eâ verſus de Deo dantur apud Clementem Alexandrinum. D.545,b. eius ſententia de conuenientiâ cum natura communi explicata. D.476,b 477,a,b. virtutem ei amitti negat. D.527,a. verſus eius de obedientiâ Deo & Fato præſtandâ ab Epicteto citati, eorumdemque verſio Senecæ. B.193,a. D.477,b. G.692,c. quæ ei eius Tabula imaginaria Virtutum voluptati ancillantium. G.238,d,c. quomodo vulgo pingi ſolitus Cleanthes. D.444,b
Clearchi ſententia, imperatorem potiùs quàm hoſtem militibus metuendum. D.93,a
Clemens Arretinus an primus ex ordine Senatorio Præfectus Prætorio. E.417,d. Vide etiam, Flauij.
Clemens Agrippæ Poſtumi ſeruus, ſe Agrippam Poſtumum dicens, aſtu Tiberij captus, & ſecretò interfectus. D.221,b.222,a
Clemens B. Petri diſcipulus Mundi trans Oceanum meminit, apud Hieronymum D.594,a. Clemens Romanus è Vitâ D. Petri citatus. D.161,a
Clemens IV. PP. incredibilis modeſtia & temperantia. D.258,b. eiuſdem Epiſtola ab Ant. Auguſtino edita modeſtia pleniſſima. D.259,a
Clemens V. PP. paulo poſt Templarios damnatos obijt. D.245,a
Clemens VII. PP. etſi ingenij vi pollens, in actionibus infelix. D.236,a
Clementis VIII. PP. diploma indultorum piè Diuam Virginem Halenſem viſitantibus. C.719
Clemens Alexandrinus Pythagoram Iudaico ritu circumciſum ſcribit D.436,b. germaniſſimus ſæpè Stoicus dogmata Stoica Chriſtianis aptat. D.453,b.484,b. in quo malè Stoicos damnet. D.565,b. Idem correctus. C.521,a. D.434,a. in eo hiatus. D.478,a. Idem citatus. A.98,a. 271,a. D.163,a.428,a. & paſſim in Libris Philoſophiæ Stoicæ. Item E.3,b,c. 94,d.164,c. 179,c. 415,d. 436,b. 438,d. 501,b. F.15,c,d. G.373,b. 404,d. 600,c,d.642,c. Gſ.753,c
Clementem non eſſe in deſperatè malos, clementia eſt. D.165,b

Cle-

Clementia, Luna inter virtutes Principes, vt Iuſtitia Sol; quid ea: a Iuſtitiâ ſecedere, non diſcedere debet, diuerſa potiùs, quàm aduerſa: quomodo ac quatenus eâ vtendum: eiuſque bona. D.31,b.32,a,b.33,a. quam eius fama vtilis nouum imperium inchoantibus. 28,a. vt qua Principes non tantùm honeſtiores, ſed tutiores praſtat. D.60,a. quam ea porro decora vtiliſque Principi, rationibus & exemplis probatum. D.245,b. & ſeqq. inprimis autem laudanda poſt victoriam bello ciuili. D.116,a

de Clementiâ ad Neronem Libri Seneca, quando ſcripti, & quid contineant: G.187:

Nic. Clenardus liberè illuſit in hoſpitia Hiſpania. B.109,a

Cleomenis Sparta Regis ad Graculum quemdam multa de fortitudine diſſerentem dictum. D.168,b

Cleomenes Sparta Rex à Ptolemao Ægypti Rege mortuus in crucem actus. C.672,a

Cleona opidum Achaia, in quo ſpeculatores futura grandinis, & alij riſui ridiculi. Gſ.753,c

Cleopatra Regina quanti pretij vnionem vnum vnico hauſtu abſorbuerit. C 464,a. G.80,d. Bibliothecam Pergamenam, permittente Antonio, Alexandriam tranſtulit. C.628,b. 630,a. vento Iapyge è pugnâ Actiacâ fugit. Gſ. 766,d. eius cum Cn. Pompeio F. & cum Iul. Cæſare libidines: tum eius M. Antonium ſeducentis hiſtoria; & tandem infelix cum eo & regno exitus. D.210,a,b. 211,a

Clepſydra vigiliaria, menſura ex aquâ Cæſari, quibus quatuor vigiliarum tempora æqualiter diſtincta. C.175,a

Clibanarij, qui. C.85,b. E.91,d

Clidemus ex antiquiſſimis Philoſophis etiam Ariſtoteli memoratus. Gſ.718,d

Clientes magno numero, vt populus quidam, potentioribus Romanis. C.449,a. munera patronis in Natali, Nuptijs, &c. dare ſoliti. G.227,c. nomina clientium ordine in libros digeſta, vnde dominis ſuggerere ea poſſent nomenclatores. G.360,c

Clientela, pro, Clientes. E.109,d

Climacteres ætatum, ſeu gradus, qui. G.367,b

Clinare: à quo, Inclinare. A.75,a

Clinici Medici vnde dicti. A.145,a

Clita, Cilices, non Cappadoces. E.160,d

Clita, quod tormenti bellici ante Caroli Magni genus, incertum. C.319,b

Clitella, genus tormenti. G.53,c

Clitumnus fluuius, cuius potu albos fœtus edere dicuntur animalia. Gſ.734,d

Cluny opidi, aut Cluniacenſium, nomen veteribus incognitum. E.520,b. 512.

Cloaca Vrbis Romæ primò à Tarquinio Priſco ſtructa: quid rari magniſque in eo opere, doctum è Plinio, Caſſiodoro, & alijs. C.446,a,b. 447,a

Cloaca ſub Amphitheatri areâ, adeoque ipſâ ſtructurâ, cui fini, quæſitum. C.563,b. 564,a

P. Clodius è probro vindicatus. A.17,b. eius Lex Annonaria. A.246,a

P. Clodius Pſaltria habitu in ſacrum Bonæ Deæ penetrauit. G,668,d

Sex. Clodius, homo ſpurcus, Catullo Leſbius dictus. A.18,a

Clodij Æſopi hiſtrionis immanis luxus. C.463,b. 464,a

Clodianus ſeruus publici. A.277,a

Clœlij Equitis Rom. pugnæ Cānenſi mira fides equini. B.511,a

Clœlia, & quæ cum eâ obſides virgines, etſi manus Porſenæ euaſiſſent, bonâ fide Regi remiſſa. D.252,b. Clœliæ ſtatua equeſtris poſita Romæ. G.117,d,c

Cluacina dea. A.328,a

Cludere, quid. A.288,b

Cluere miſer, bonus, &c. A.211,a

Clupeum, Grammaticis, &, vt videtur, Latio, magis placet, quam, Clypeus; ſed propriè cum de Imagine intelligitur. E.508,b

Carol. Cluſius laudatus. E.86,c. ſpatia milliarium veterum in Luſitaniâ dimenſus. B.511,a. ad eum Epiſtola Lipſij. B.33,b. 60,b. 80,a. 123,b. 288,a. 493,a. idem allegatus. C.177,a

Cluuius Rufus Hiſtoricus. E.221,c

Clypei vocabulum vnde deductum. E.508,b. ſæpè pro Imagine, tur. E.72,d. in eo enim aliquando imago alicuius; aliquando nomen ponentis, aut eius ponebatur: iiſque priuatim etiam, non publicè ſolum dicati. E.508,c

Clypei, rotundi; eoque differunt a Scutis: ſed ſæpe confunduntur: in bello plerumque equitum. A.213,a. C.71,a. 72,b. quando iis vſi Romani. C.38,a. Homero etiam Clypei forma orbicularis. E.508,b

Clypeis militaribus nominis Chriſti prima littera X P, inſculpta iuſſu Conſtantini Imp. C.674.

Clypeo inſidere, aut in eo eleuari nouos Principes, mos apud varias gentes. E.399,c,d

ſub Clypeo meliùs ſuccedit pacis negotium; prouerbiale. D.104,b

Clypeus, ignis aerij ſpecies. Gſ.684,d. 803,d

Clytus ab Alexandro interfectus. G.55,d

Coactilia, lana coacta, quæ hodie Feltra. B.520,a. C.87,b

Coactiliarius, πιλοποιὸς, lanarum coactor. A.291,b

Coactor, ſeu Collectarius, quis. G.538,d

Coactores agminum, in re militari, quid. C.51,a

Coa veſtes, vel carbaſina, pellucida. E.94,c. G.268,c

Coagulum conuiuij, vinum. A.103,b

Coccetanus. Vide, Salinus.

Cocci color in paludamento, &c. inter inſignia imperatoris exercitus. C.63,a. Cocci color vnde Galaticus ruber Tertulliano. C.489,b

Cochini Regis Trimumpara in Luſitanos fides. D.255,a,b

Cochlearum ternices olim in delicijs. A.174,a. Cochlea etiam hodie Romæ menſis opponuntur. B.155,b

Coctiones, ſæpè in vulgi delicijs. E.509,b

Coctilia, id eſt, carbones ſeminuſti ligni vel cocti: & Coctiliaria taberna, in quâ carbones vendebantur. A. 291,b. B.520,a

Cocura, vel Cocurra, pro Pharetrâ Leoni Imp. voce Teutonicâ C.347,b

Cocus nundinalis, quid Plauto. E.145,d

Codex Iuſtinianus citatus. A.249,b. B.383,b. C.14,a. 32,b. 408,b. 501,a. 559,b. 684,b. 685,a,b. D.47,a. E.7,c. 21,d. 24,d. 52,c. 93,d. 214,c. 220,d

Codex Theodoſianus citatus. A. 248,b. 250,a. C.32,a. 56,a. 159,b. 222,b. 384,b. 497,a. 675,b. 684,b. D.164,b. G.224,d

Codices, antiquitus plures tabula coniuncta. G.224,d

Codicaria naues, quæ. G.224,c,d

Codicilli, pro Epiſtolâ. B.533,a. propriè autem Codicilli, epiſtola ad præſentes mitti ſolita. B.534,a. G.476,d

Codicillis omnia officia & munia dari à Principibus olim ſolita. E.220,d. hinc, Codicillaris dignitas per Codicillos mandata. E.221,c. per Codicillos etiam eadem alicui mandandi mos. E.6,c

Codicilli quibus auditores ad Recitationem inuitabantur, quo a Libellis differant. B.447,b

Codicillorum titulus cur probroſis ſcriptis aliquando à ſcriptoribus inditus. E 257,c

Coemtione matrimonio iungi, quid. E.113,d

Cœna quaſi κοινὴ. G 421,d. Cœnæ hora apud priſcos Romanos, Sol occaſus aut Veſpera: poſtea ſæpe variatum. A.101,b. E.334,d. Cœnæ horâ inſternebantur lecti aulæis. A.101,a. Cœna autem propriè dicta media pars ſiue miſſus tertia. A.105,a. Vide etiam, Conuiuium.

Cœna etiam ſua certa hora in caſtris Rom. C.206,a. eáque militibus, ſi copia eſſet, lautior & laxior indulta, quam prandium. C.204,a

Cœna terreſtris, Cœna ſine ſanguine, Pontificia, Saliaris, Dubia, Auguralis, Dialis; item Aditialis, ſeu veriùs Aditialis, aut initialis; quæ. A.100,a. C.468,b. Caput Cœnæ, quid. A.103,a

Cœna medico, ſobria, ad ſanitatem facta. G.417,d

Cœna noua Ioſ. Scaligero quæ. G.417,d

Cœna δωδεκάθεος Auguſti. A.101,b

Cœna feralis, Apuleio quæ. E 143,a. nouemdialis, vel mortualis; item Siliceruium. E.145,c,d

Cœna-

Cœnaculum, tenuioribus & inopum locus. G.537,c
Cœnare ſtantes iuberi (nam prandere ſtantes, uſitatum) ignominioſum in militiâ Romanâ. C.221,b
Cœnatio, locus in quo cœnatur. G.575,d. Gſ.756,c. *Cœnationis laquearia verſatilia, quæ.* G.575,d
Cœnatoria, ſeu Cœnatoria veſtes Romanis quæ, qualeſque: ſumtæ ſemper in Cœnâ, etiam cum ſeris cœnarent, quomodo. A.101,b. C 486,a,b
Cœnobia virorum quæ & qualia Louanij; à quibus & quando inſtituta. C.784,b.785. *item fœminarum.* C.785,b
Cœranus Philoſophus, quis. E.260,c
Cœrare, &, Cœratio, ſcriptum Ciceroni, pro, Curare, &, Curatio. A.84,a.126,a
Coercitio morum. Vide, *Morum coercitio.*
Coeundi verbum quale. A.219,b
Cœus, vel Ceus, Latona parens. E. 207,d
Cogitandum ſæpe, quod faciendum ſemel, Mori. D.567,b
Cogitare, & Cogitatio, quid Latinis. D.622,a
Cogitatione nil celerius. G.286,d
Cogitationis motus, & aſſenſus, vt differant. G.19,c
Cogitationibus bonis, etſi breuibus, ſemper eſt locus: vt aues apodes vel in aere ſuſpenſæ quod ſatis ſit quieſcunt. D.603,b
Cognitio ſui ducit ad virtutem & Deum. B.55,b. *remedium in ſuperbiam.* D.131,a
Cognitio, proprium verbum, cùm maior magiſtratus extra ordinem rem arbitratur. G.342,d
Cognitor Ciceroni, qui Senecæ Nator. Gſ.823,a
Cognomen adiectiuum, idem quod, Cognomine. A.131,b
Cognomen Græcum additum nomini Latino, nota ſeruitutis. E.60,c
Cognomina militaria iocoſa. E.18,d
Cognomina ſæpè diuerſa patri & filio, apud Roman. E.220,d
Cognomina ſæpè nominibus præpoſita ante Tacitū. G.164,d
Cohors, vel Chors, a Græco χόρτος, aut Varroni à coercendo, quid propriè. C.41,a
Cohortes in militiâ aliæ ciuium, aliæ ſociales. E.8,c
Cohors militaris è tribus manipulis, quomodo: & valeat parua Legio, inter Rom. C.41,a. *aliquando etiam dicitur de equitibus.* C.42 *decem autem Cohortes in Legione: Prima earum digniſſima: eáque quæ.* C. 41,a,b. 42,a. 56,b. *Prætoria Cohors, quæ: a Scipione Africano priore an poſteriore inſtituta: qualibus armis inſignis.* C.41,b. 42,a. Vide etiam, *Prætoria coh.*
Cohortibus antiquitus an ſigna peculiaria. C.109,a
Cohortes Auxiliariæ Romanorum plerumque milliariæ. C.380,a
Cohortes Vrbanæ quæ: quæ Vigilum: quot: & quot capitum: quæ munia. C.381,b. 382,a,b. *Vigilum quando & a quo Romæ inſtituta.* E.386,d
Cohors Amicorum prima, ſecunda, vel interioris admiſſionis, &c. E.147,d,c. G.195,d
Cola, antiquitus idem quod Verſus, in quos totus Liber diuidebatur. B.135,b. *poſt nota quæ periodus ſuſpenditur & diſtinguitur: eaque quid, & quomodo ſcripta.* B.133,b. 134,a,b.135,b
Colaphus cadi, contumeliæ & ludibrio acceſſitum. G.174,d
Colina, id eſt, Culina, vnde dicta. C.619,a
ad Petr. Colinis Epiſtola Lipſij. B.237,a
Coliſſæum vnde hodie vulgò vocent Amphitheatrum Titi. C.558,b
ad Iac. Colium Ortelianum Epiſtola Lipſij B.517,b
Collatio ab amicis ad impenſam Ludorum ob graues ſumtus olim frequens. G.283,c
Collationes, dona prouincialium in auſpiciis Imperij. D.329,a
Collectanea Scriptorum Lipſio furto ſublata. B.95,b
Collectarius, quis. G.538,d
Collegij in Academiâ inſtituendi vtilitas & forma, B. 58, b
Collegia alendæ iuuentuti, Theologia, Iuris, Miſcella, quæ Louanij. C.790,a,b
Collegium Trilingue Louanij, Buſlidianum à fundatore cognominatum: cuius fini inſtitutum ab Hieronymo Buſlidio. C.790,a
Collegium, non iuuenum, ſed virorum litteratorum, inſtitutum Fed. Borromæi Cardinalis: quamque eius formam ſuaſerit Lipſius. B.259,a,b
Collegium Poeticum olim vel Reipub. liberâ Romæ fuit. B.447,a. *in Batauis cum aliis Lipſius vſurpauit.* B.17,b. 447,b
Colligere ſe in arma ſua, quid. G.157,d
ad Val. Collinum Epiſtola Lipſij. B.62,b
Collocatio cadaueris, πρόθεσις Græcis, &, Collocare, quorſum, quomodo, & a quibus fiebat A 241,b
Collucentes veſtes, quæ. G.374,c
Collum oſculandi mos Rom. A.308,a
Collo obtorto trahi, phraſis variis vſurpata; & quid propriè. Gſ.831.d,c
Colmarienſe Chronicon citatum. C.277,b. 311,a
Colomannus etſi deformis homuncio, a Pannoniis in ſucceſſione Regni prælatus, etſi patruum Almum minorem natu ei prætuliſſet. D.220,a
Colonelli hodierni, fere quales Tribuni mil. Rom. vel ταξίαρχοι Græcorum C 202,a
Coloniarum deductio, ſapientiſſimum Romuli inuentum: deducendarum vetus ratio & modus: qui ad hoc deſtinati: earum qui magiſtratus: res vtilitas: in deductione tamen fraus & iniuria ſæpe a Romanis mixta: nec non crudelis acerbitas. C. 385,a,b. 386,a,b. D.414,b. 415,a. E. 249,d. 250,b. *ciuibus in Coloniam deductis ferè ſemper aliqui e prouincialibus miſti, eodem iure; ita vt in eâ duplex hominum genus, ciues veteres, & coloni.* E.276,d.249,d. *earum interdum infrequentia aliquot familiarum adiectione ſubmonitum.* E.331,d. *pleraque à militibus ipſis qui in eas ducti ſtructa.* C.192,b. *ſingulis ſua Capitolia, Fora, Theatra, Baſilica, & cætera, ad exemplar Vrbis ſuæ matris.* C 420,a.431,a. *in ijſdē Ludi ſeu Schola Gladiatorum.* C. 503,b. *diſtincta etiam à priuilegiis; item à dignitate deductorum: vnde & quædam Patritiæ aut Equeſtres dictæ.* C.386,a. G.xij.
Coloniæ à Velleio diſtinctæ in Ciuiles ſeu Togatas, & in Militares: & quæ ſingulæ. Illa tamen non omnes ab eo enumeratæ. F.21,d
Coloniæ ſeptemdecim à Romanis deductæ ab V.C. ad eamdem a Gallis captam. F.18,c,d. *tum Coloniarum Romanarum per totum Imperium rudis quadam ſumma.* C.386,a
Coloniæ ſub Impp. multos Senatorium Vrbi Romæ dederunt. G. xij.
Coloniarum miſſu ſermo Latinus latè ſe diffudit: vt & antè Græcus. A. 447,b
Coloniæ quandoque in Municipia mutatum, & contrà. E.249,c. *tum & voces Coloniæ & Municipij vulgo ſæpè confuſæ.* Gſ.821,c
Coloniæ verò ſedes ſeruitutis, vtiliores Arcibus, coërcendis exteris aut retinendis domitis populis. D 52,a. *earum immenſione ad vim imperij nihil firmius.* D.414,b. *rurſum, quid mali in ſe habeat deductio Coloniarum: & quod ei remedium.* C.473,a
Colonia Agrippina, vel meliùs Agrippinenſis, aut Agrippinenſium, à quo ſic vocata: eademque etiam Claudia agnominata. E.194,b,c.446,c. *an ibi olim Veſtales.* C.618,b. *quot ea hodie Virgis aut Porticu minor Louanio.* C.762,a
Coloniæ Agrippinenſi apud Patres Soc. Ieſu Philoſophiæ operam dans Lipſius, in illud inſtitutum inclinans, a parentibus reuocatur. B.260,b
Colonorum agreſtium aliquot millia diuitibus Romanis. G.650,d
Color berberum, qui & galbanus. A.260,a
Color improbus, quis. G.649,d
Color remiſſus, &, intentus, in Iride, &c. quid. G. 687, d
Coloratus, pro, Pallatus, ſordidatus. A.259,b. G.233,d
Coloſſus c x x. *pedum in veſtibulo adium Neronis.* C. 450, b

Coloſſus ab Hadriano Imper. in alium locum tranſlatus. C.434 b. 435,a
Colubrare, arcte iungi, limari. G.647,d
Colubrina, tormenti bellici hodierni ſpecies. C.320,a
Columba apud Syros ſacra. C.516,b
Columbæ literas ab auxiliaribus ad obſeſſos, aut contrà, ferentes miſſæ: ſimiliſque earum vſus in ſpectaculis. B.303,b. C.317,a
Columbari, inſtar columbarum oſculari. G.647,c
Chriſtoph. Columbus ad cœpta ſua magis ab Iſabellâ Reginâ quam a Ferdinando marito adiutus. D.214,a
Columbarienſium olim dimiſſa. B.128,b
Iunij Columella iuſta querela de neglectu agrorum. A.318,a. *ergaſtulum ab eo deſcriptum.* A.319,b. *eius elogium de Senecâ.* G.xxvij. *Idem citatus, & frequenter explicatus.* A.250,b. 320,b. 322,b. 331,b. B.12,b. C.127,b. 189,a. 205,b. 304,a. D.31,a. & alibi in Libris Politicis. Item 608,b. G.89,c.143,d. 202,c.261,c.326,d. 360,c.434 c.577,d 625,d
Aſc. Columna Cardinalis in Hiſpaniarum Regis funere Oratio laudata. B.314,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.247,a.292,a.308,a.314,b.389,b
Columna quot generum, quanti pretij, & quo numero, vnde aduecta, etiam in priuatorum domibus Romæ. C.449,b. *Capitolina à Sullâ Athenis aduecta.* C 430,b
Columna Lactaria, Romæ, quæ. B.410,b
Columna Milliaria cui ſitus in Foro Romano ab Auguſto ſtatuta. C.421,b
Columna Roſtrata Duilio poſita inſcriptio vt nunc viſitur repræſentata, & aliquo modo explicata. A.90,a,b
Columna cui alligatus Chriſtus cùm flagellatus, vbi & quando adhuc exſtiterit. C.657,b
Columna integra, earumve fragmenta, deprimendis aut frangendis hoſtibus hoſtilibuſque machinis è muris prouoluta. C.331,b.352,a.358,a
Columna Traiana, quæ Romæ, index multarum rerum veterum: eaque ideò aliquoties allegata. C.93,a.110, &c.
Columnarum in vnum contractarum a longe apparentium cauſſa. Gſ.687,c
Columnatio in Porticibus ſæpè duplex, tam in altum, quàm in latum: in latum quandoque triplex, quadruplex, quintuplex. C.436,b
Coma virginum puerorumque deo alicui ſacrata apud Græcos. E.336,b
Comagene a quibus è regno in prouinciam, aut contrà, mutata. E.65,c
Combito, pro Commeo, Varroni. A.150,a
Comburi, plus quam Vri. Gſ.714,d
Comeſſari, vel Comiſſari, & Comeſſatio, quid, & quod etymon. Gſ 756,b,c
Cometa, quid Epigeni Byzantino. Gſ.795,c. *vnde eum concreſcere cenſeat Ariſtoteles: qui annis ventoſi & ſicci eum præſagium ſtatuit: non pluuij; quod eum dicere dicit Seneca.* Gſ. 809,d. *Cometa, vera ſtella Stoicis; æterni ignes Senecæ; etſi aliquamdiu lateant antè quam erumpant.* G.78,c. 256,c. *ſed nullo modo pro ſideribus habendi: quid autem ſint verè.* Gſ.807,c.d. *etiam ſublunares obſeruati.* Gſ.805,c. *etſi non omnes ab aere, & in illo.* D.388,b
Cometæ primo humiliores, pedetentim altiùs attolluntur: & quæ eius rei cauſſa. Gſ. 801,c. *vnde ſtellarum raptum ſequi videantur.* Gſ. 804,b. *quam latè ſe aliquando extendant.* Gſ.801,d. *nullus Cometa directò à polo ad polum, aut ab ortu ad occaſum, vel retrò, tendit: ſed diſcurrunt omnes obliquè.* Gſ.796,d. *eorum initio ſat formoſa facies: quæ tamen maturo ſeneſcit.* Gſ.808,d.809,c. *initio etiam feſtum: vbi interire incipiunt, lenti.* Gſ.797,c,d. *quidam quare immobiles.* Gſ. 796,c. *paulatim omnes & particulatim tabeſcunt, donec toti euaneſcant.* Gſ.801,c. *quanta ad ſummum eorum duratio.* Gſ.793,d. 799,c. *tam iam morituri iactant ſe plerumque, & curſum ſuum detorquent.* Gſ.810,b,c
Cometæ variè à colore cognominati. Gſ.803,c. *variè etiam cognominati à diuerſa facie rerum quas repræſentant.* Gſ. 804,d. *qui Pogonia Ariſtoteli, qualis.* Gſ. 796,c. *cauda eorum vnde.* Gſ.801,d. *quâ parte aciei oculorum penetrabiles.* Gſ.803,d.807,d
Cometa nullus qui malum non ferat: etſi Ariſtoteles alienus. B.19,b. *Cometa potius quam Capra, ignes illi aerij qui Principum mortes præcedere feruntur.* Gſ.683,d.802,d. *varij ſub diuerſis Impp & quales.* Gſ.802,c,d. *viſus ante exceſſum Auguſti.* G.xiiij. Gſ.683,c. *templum Cometæ poſitum ab Auguſto.* Gſ.766,c,d. *Cometarum doctrinam Senecæ eius nouam, quomodo intelligendum.* Gſ.794,d
Comici & Mimi, excalceati; Tragici, cothurnati. G.398,c
Phil. Comminæus, etſi prudentiſſimus, ab aulicis tamen circumuentus. D.146,a. *eiuſdem Hiſtoria valdè prædicata, & Principi pro Enchiridio commendata.* D. 126,b. *Eadem citata.* D.131,b.134,a
Comitas modum excedens haud bona Principi. D.133,b
Comites, ſeu aſſeclæ aut contubernales imperatoris militaris, apud Rom. qui. C.139,a,b
Comes Romanus, quis. C.442,a,b
Comitis Palatini titulus obtinendus ab Imperatore. A 418,a
Comites, vulgo Grauiones, olim non, vt hodie, perpetui; ſed alij atque alij pro arbitrio Regum ſubſtituti. G.762,b. 764,b
Comites-Stabuli, hodie in Regnis, quales ferè olim Romæ Magiſtri Equitum: eaque dignitas à Valentiniani temporibus nota. D.423
Comitia Centuriata propoſito Romæ in Arce vexillo indicata. C.19,a
Comitiis Romanis ſexagenarij, ſi accedere vellent, non excluſi. B.232,b
Comitiorum ordinatio, quid. D.352,b
Comitiorum res apud Rom. ſub Impp. variè habita: & quomodo. E.493,d.494,a,b
Comitialis morbi aduentantis indicia, & cura. G.47,c,d. *vnde dictus Comitialis morbus, aut, Comitiale malum.* G 46,d
Comitiua Romana, quid officij. C.442,a,b
Commata, antiquitus idem quod verſus. Vide, *Verſus. Hodie diſtinctio in vnâ periodo, quæ ſermonem ſuſtinet: eaque quomodo notata.* B.133,b.134,b.
Commeatus, commeandi facultas; in militiâ, aut alibi. G.14,d.54,d. *commeatum dare, pro, Dimittere, veniam commeandi dare.* A.213,a.G.474,d. *ſine commeatu, pro, Sine ceſſatione, dilatione, phraſis Senecæ & Tertulliano frequens.* Gſ.723,d,c. *& Commeatus, proprie litteræ quibus illa ad tempus commeandi facultas permittitur.* Gſ.723,d
Commeatus à Senatu peti ſolitos Auguſtus ſui iuris fecit. E.192,d
Commeatus κατάπλους, commercium, aduectio. E.252,d
Commenta viri, filii exeundi prætextus. A.35,b
Commentari, etiam lauſta dicti. C. 304,b
Commentatorum aliquot hodie ἀκηρυξία, & quandoque inepta. G. eiij.
Commentandi in auctorem aliquem oſtentatrix ratio improbata. B.528,b.529,a
Commentarij Cæſaris, an ſint Cæſaris, &c. Vide, *Cæſaris.*
Commentariorum Cæſaris Continuatio. Vide, *Cæſaris*; item *Balbi*, item *Oppij*; ſed inprimis, *Hirtij*.
Commiſſiones Ludorum, aut Theatrales. A.177,b. 217,a. G.550,d
Commiſſiones ingeniorum, quid. G.vj.
Commiſſum, &, Compoſitum, Senecæ idem, id eſt, Connexum. Gſ.700,b
Committere gladiatores, quid. C.333,a
Committere, pro, Incipere. A.100,b
Commoda in vitâ, ſed extra nos, ἄξια, Producta, Stoicis. D.488,a,b.G.519,d.563,d
Commoda miſſionis, ſeu iuſta militia, quæ apud Rom. C.223,a,b. E.495,d
Commodare ſe alicui commodum volentemque præbere. G.288,c

Commodandum vnicuique in eo quod ſine detrimento fieri poteſt. G 269,d

Commodare, vſum rei dare. G.489,d

Commodo, aduerbium. E.126,d

Commodus Imp. inter Troſſulos coopitus. A.297,a. ridiculum eius factum. A. 192, b. quoties in die lauerit. C. 440, b. variarum et diſciplinarum magiſtri non profuerunt, malâ eius indole, aut corruptoribus aulicis abripientibus. D. 129, b. ſtatua eius aurea mille librarum. C. 441, b. ſuperfluens eius donatio in plebem frumentariam. C. 414, a. quod omen mortis ipſe ſibi paulò ante eam fecerit. C.542,a

Commoſſent, Ciceroni, pro, Commouiſſent. A.145,b

Communicati ſunt, pro, Communicauerunt, Liuio. E.5,d

in Commune, Commune Mercurio; exclamatio prouerbialis, in re quam quis in viâ fortè inuenerit. G.661,c,d

Communis res ſine communione animorum nunquam rectè adminiſtratur. D.137,b

Compactiles ſcala, qua. C.171,a.273.

Compacto agere, rem gerere, vel, Compecto, ἐκ συνθήματος. A.256,a

Comparare gladiatores, quid. C. 533,a

Compares, qui inter ſe amant, σύζυγοι. A.116,a

Compedibus ferreis vincti ergaſtularij. A.321,a

Compellationes, canillæ. A.302,a

Compertus nullius flagitij, phraſis Liuiana, quam fortè imitatus Tacitus. E.4,d

Competere neque oculis neque auribus. E.91,d

Componendi verbum, inter funebria; in lectulo videlicet, aut rogo: hinc, Compoſitus, id eſt, ſepultus, conditus. G.439,d. Gſ.777,d. 778,c

Componere gladiatores, &, Compoſitio gladiatorum, quid. C.533,a

Compoſitus, commiſſus ad pugnam, certamen. [...]7,c

Compoſitum, &, Commiſſum, Seneca idem, [...]o Connexè. Gſ.700,b

Compoſitio dictionum interdum ipſo tenore poſitu elucet. A.471,a

Compoſuit, vox, cur O primo breui dicatur. A.472,a

Compos mali, pro, malorum. A.215,a

Compotire vote, phraſis Plautina. A.335,b

Compungendi mos vetus, Romanis, Græcis, Siculis, Thracibus, aliiſque gentibus vſitatus. A.321,b

Comus, laſciuiæ & nocturnarum comeſſationum deus. Gſ. 756, c

Con, quando O producto, quando breui dicatur in initio dictionis. A.472,a

Ioan. Conarius, qui domino ſuo Caſimiro Sandomirienſi Duci alapam impegerat, ab eodem indemnis dimiſſus. D.250,a,b

Conatus in rebus bonis, in laude eſt; effectus in caſu. G.244,d.329,d

Concadibus muniendi mos. E.27,d

Concentus in acclamationibus popularibus apud Roman. D.302,a.332,a. E.292,d

Conceſſus, id eſt, impetus, aggreſſio. A.189,a

Concha, inter obſcœna verba. A.210,a

Conchyliatum, purpureum aut purpuratum. G.489,d

Concide magire, dictû vetus quâ in re vſurpatum. A.216,a

Concidere, inter verba Venerea. A.216,a

Conciliorum Sacrorum finis. D.161,a

Concilia Sacra vetant ſacrificare ad ſaxa aut petras. B. 415, a

Concilia quædam Sacra Senecæ auctoritate aliquando vſa. G. xx.

Concilium Lateranenſe, quod Alexandro Pontifice, citatum. B.504, a

Concilium Matiſconenſe citatum. G.246,d

Concilium Toletanum IV. Siſebuti Regis de Iudæorum ad fidem coactione ſtatutum ex parte reſcindit. D.159,a. Toletanum VI. adigit Reges Hiſp. ad exſtirpandos omnes non Catholicos. D.159,b

Concilium Tridentinum abſolutum promulgatumque à Pio IV. B.274.

Concilij Turonenſis citatio ex Libro Senecæ incognito. G.xxxvj.

Concilium Vaſenſe citatum. B.411,a

Conciliatura, lenocinia. E.494,c. G.609,c

Concinnare, quid. G.439,d

in Concionibus ſacris mores potiùs ſpectandi, quàm diſſertiuncula aut altior doctrina. B.507,a

Concipilare. A.168,b.

Conciſa, id eſt, Concades, Paulo Diacono. E.27,d

Conciſura aquarum, quid. G.616,d. Gſ.681,d

Concordiâ commune periculum propulſandum. E.461,d

Concordia ſub Principe magis colitur, quàm in aliis ſtatibus. D.208,a

Concordia vt corporum, ita & animorum; primum & vnum præceptum in matrimonio. B.491,b

Concrepuit, vox, cur O breui dicatur. A.472,a

Concupiſcens pars animæ irrationalis. D.621, b.622,a,b

Concurrere os in pudore, quid. G.273,d

Condita, id eſt, frumenta in horreis repoſita aut aſſeruata. A.249, b

Condita totius anni in pleriſque oppidis habere in aceto, frumento, lardo, hordeo, & paleis, quanto vſui in bellis. D.82,b

Conditionis humanæ memor leuiùs dolet. G.113,c,d

Conditiuum, item Conditorium, pro Sepulchro. G 488,c

Conditor, genere fœminino. E 446,c

Hieronymi Coneſtaggij Hiſtoria Vnionis Portugalliæ cum Caſtellâ laudata. B.282,a

Confarreatio, quid. E.113,c,d

Confectores ferarum, qui. G.66,c

Confidens ante rem, in re ſæpè ignauus. E.334,d

Confidentia humana irriſa. D.259,b

Confidentia in Conſiliario noxia. D.41,a

Configere, aliquando ἁπλῶς pro Crucifigere: aliquando pro, Vna cum alio crucifigere. C.645,b 646.

Confixus, crucifixus ſimpliciter; aut, cum alio crucifixus. C.678,a

Confixum, &, Confixilis machina, quid. C.581,a

Conſio. A.212,b

Confiſcatum, in fiſco adſeruatum, Suetonio & Tertulliano. E.8,c,d

Conflagratio totius Mundi futura credita Stoicis, vt & Chriſtianis. Gſ.790,d. Vide, Mundus.

ad Confluentiam fontes acidi. B.75,a

Confluuium in ædibus, quid. A.17,b

Confuſio, animi turbatio Plinio & aliis eius ſcriptoribus. D.360, b

Congiarium, vnde dictum: pecunia ad congios. G.257,c 320,d,c. &, Congiaria annua, quæ. G.219,d

Congiarium, pro quouis munere: ſed crebrius pro Principum donis in plebem. G. 279, c. Congiarium enim publicè non niſi plebi datum, id eſt, parti illi populi quæ frumentum è publico capiebat. D. 318, b. libertis etiam, & pueris. A.247,a,b. in gradibus data Congiaria. A.250,b

Congiarium aliquem alicui dare, metaphora. G.125,d

Congius, quæ olim menſura. A.141,b Gſ.730,d

Conglomerari, in globulum corrotundari. Gſ.751,d

Coniectura in Tacito Lipſiana complures a Codice Florentino manuſcripto confirmata. E.M. 9

Conicere, vox, quomodo O breuem habere dicatur. A. 471, b

Coniugij bona. B 26,a. 157, b, 432, b. præcipuum eius eſt, concordia vt corporum ita animorum: variaque præcepta coniugialia vtilia. B.491,b 492. ambiunt coniugium liberi, damna ſæpe. B 27,a. intra annos coniugio ineundo aptus iſtic ſumus, ſuaſu Heſiodi. B.491,b. Sapientine coniugium eligendum, an cælibatus: à fato tamen coniugia pendent; & fruſtra ſuadentur aut diſſuadentur. B.26,a,b

Coniugium iniuſtum Auguſtus pronuntiauit quod non quærendorum liberorum cauſâ initum. E.179,c

Coniugium Romanis legibus tantùm inter ciues. G.324,d. Coniugia Romanis ſemper magna cura. A. 15, b. E.382,a.

E.512,a. Coniugij apud eos ſignum lectus aduerſus, genialiſve, in atrio aut aulâ poſitus. A.264,b. Vide etiam, Matrimonium.
Coniugium cum hæreticis interdictum in veteri Eccleſiâ. D.164,b
Coniugium, aut, Coniugia, pro Coniuge, ipſiſve Coniugibus. C.493,a. E.109,d
Coniuges, apud Rom. inter ſe Domini nomine vſi. E.510,a
Coniugiales dei. A.183,b
Coniugalis amor, at non obſequium, Principem decet. D.35,b. eius exempla rariora. D.268. & ſeqq.
Coniunctio, Accentus, Græcis ὑφὲν, quid; eiuſque nota. A.466,a
Coniurationes in Auguſtum variæ. G.194,d. 216,c. in Neronem duplex, Piſoniana & Viniciana. E 283,d
Coniurator, pro eo qui ad iurandum adigit, vt Cenſor, &c. Gſ 816,b
Conon, Mathematicus excellens. Gſ.794,d
Conquiſitores in delectu militari, qui: quod eorum munus. C.31,b.33
Conradinus Regnum Neapolitanum bello repetens, prælio victus, & profugus, annuloque proditus, & Carolo Andegauenſi traditus, capite plectitur. D.261,b.262,a
ad Ioſeph. Conſalues Medicum Epiſtola Lipſij. B.96,b.
Conſaluus Magnus Hiſpanus inſignis continentia. D.267,b. parem meritis gratiam non retulit. D 145,b
Conſcientia quid. D.20,b.196,a. bipartita: in benè factis, aut in ſectis. D. 20, b. illa, ſoboles pietatis. D. 20, b. eique obſequendum & curandum eſſe. D.196,a. ei virtutis ſatis amplum theatrum. D.21,b. eius tranquillitate nihil beatius. D.21,a. Quæ in malis, ſeu poſterior, tantum vulgo plerumque Conſcientia vocata: eaque aridius definita: hominis vitiis in peccata. D 20,b. aſſiduus ſui & indefeſſus teſtis & carnifex, in tormentum, vt bona in ſolatium. D.21,a. G.456,d. eius ſtimuli vnde. D. 380, a. cruciatus eius grauior, quàm corporis. G.610,d. impij eius crucem ferunt, in quâ pœnas luant priùs quàm luant. D. 407, a. eam vereri præſtat, quam famam. etſi plerumque contrà fiat. G. 65, c. cuta eſſe poteſt Conſcientia mala, non ſecura. G.630,d
Conſcreare magnificè. A.158,b
Conſectaria Stoicorum, quæ. D.491,a
Conſequi, paſſiuè. G.205,d
Conferere calorem, Græca phraſis. A.241,b
Conſeruatoris Academiæ Louanienſis quod munus, quæ dignitas & poteſtas: & qui plerumque iſti. C.789, a, b
Conſeruus, vt, Condiſcipulus, &c. A. 266, b
Conſidia quædam quomodo a Demochare Medico ſanata. D.410, b.411,a
Conſiliare, & Conſiliari, id eſt, Deliberare, conſultare. A.193,a. E.353,c. EM. 28
Conſilium quid propriè ſit. D.148,b. eius anima ſecretum. D. 42, a. boni Conſilij impedimenta. D.138,a,b. quomodo Conſilium capiendum ſit. Caput ex Libro Leonis Imp. De Apparatu bellico. D.141,b. Porrò de Conſilijs Principis occultis & domeſticis. D.142,b
Conſilium militare in exercitu Romano ex quibus conſtabat, ſeu iure & more, ſeu pro arbitrio ducis. C. 50,b
in Conſilium mitti Iudices, quid. G. 33, c. hinc metaphoricè ad alia, Mittere in Conſilium. D. 349, b. De Conſilij ſententiâ, formula forenſis. G. 502, d. in Conſilium ire de aliquâ re, phraſis iudicialis. G.222,c
Conſilio Principum Sanctiore inſcripta Centuria ſecunda Epiſtolarum Lipſij ad Belgas. B.421.
Conſilia vera, rei anima, & ſtabilimenta Imperiorum. D.38,b. 39,a. vſui ad potentiam: ſed cauta potiùs quam acria. D, 56, a, b. neceſſarium belli inſtrumentum. D.96, b. præſcribi vix poſſunt: eorum tamen ſpecimen quoddam: & Monita eo facientia. D, 96,a. & ſeqq:
Conſilia verbis, pugna manibus conſtant. D. 92,a. conſtantia eſſe debent, ſed non cum rigore. D.136,b. mutanda enim aut accommodanda ad euentus aut tempora. D. 137,a. nam quandoque ſub dio, imò ſub manu naſci debent, ac pro temporibus ſumenda. D. 139, a. ſubita verò & fortia quomodo & quatenus vtilia. D. 138, b. at in tenui ſpe, fortiſſima tutiſſima. D.98, b. alioqui, Conſilium in arenâ, gladiatorum, non Principum eſt. D.41,b
Conſilia ex euentu non iudicanda: & ea quibus impares ſumus, Fato permittenda. B.66,b. D.42,a. Conſilia enim noſtra à Fato diriguntur. D.123,b. In Conſilijs autem diffidia mala. D.137,b. At quibus dum decernitur aduerſatus quis, ea ipſa ab illo, vbi decretum eſt, alacriter promouenda. D. 137, b. Conſilia non remuneranda temere, & cur. D.141,a. in Conſilia apud quaſdam gentes non admiſſi qui agros hoſtibus limitaneos habebant. D.137,b
Conſiliarij Principum quales eſſe debeant, & quomodo eligendi. D.39,a,b 135,b. eorum munera, & quomodo ea obtinenda. D.39,b. 40,a. taciti ſunto; linguarum periti, liberi, & veraces, &c. D. 135, a. 136, b. 137, a. quæ iis fugienda. D.40,b. 41, a,b. 137,b. 138,a. libera voces Conſiliariorum elicienda Principi; ſæpe etiam per artes. D. 140, b. meliores audiendi, non plures. D. 139, a
Conſiliarij Aulici & cubiculares, improbi. D.42,b
Conſiliarij exteri mali, infelices: ſtatuſque imperiti, cum non amant aut curant, ſed turbant & perdunt. D.135,a,b
Conſiliarij optimi, mortui, id eſt, Libri, dictum Regis Alfonſi. D.7.23,b.
Conſipere, in Agellio & Liuio quid. A.244,a
Conſiſtiſſe, pro Conſtitiſſe. E 310,c
Conſiſtere aduerſus aliquem, vel, cum aliquo; item, Conſiſtere, ſimpliciter, forenſe verbum, quid, & vnde. G.22,c
Conſobrinus, & Sobrinus, ſæpè apud auctores confuſa. E.187,c. F.79,b
Conſolatio falſi Ciceronis. A.383. & ſeqq. deque eâ iudicium. A.411, a,b. 412,a. a Iuno Gulielmio exploſa: frigidum [illegible]ineptum ſcriptum. B.28,a.48,b. 52,a.65,b. 282,b.283,a. Vide etiam, Ciceronis.
de Conſolatione ad Marciam Liber Senecæ qualis, quid contineat, quando ſcriptus. G.105,b.106,b,c,d
de Conſolatione ad matrem Liber Senecæ quando ſcriptus, quæque eius materia. G.67,b
de Conſolatione ad Polybium. Vide, Polybius.
Conſonantes ſolitariæ ſonum nullum efficiunt: hinc illis nominandis Latini E tantùm præponunt aut ſubiungunt; quod pluribus faciunt Græci & Hebræi. A.458,b
Conſonantes geminare, inſolens antiquis. A.90,b
Conſors, quid Liuio, Velleio, & Gloſſis Vett. E.17,c,d
Conſtantia quid propriè ſit: eius origo à Patientiâ: tum quid ab eâ differat & abeat Peruicacia ſeu Pertinacia. D. 379,b. medium tenet inter Elationem & Abiectionem animi. D.379,b. recta Rationi immixta. D.380,a. ad eam monitio. D.380, a. omnibus ad eam patet via. D.398,a. eius vis & fructus: contra dolorem præſertim & turbas ea verum & legitimum nepenthes. D. 381,a. velum eſt quod Vlyſſi Leucothea ſuppoſuit. B. 15, b. ad eius aſylum in aduerſis fugiendum, non à ſolo patrio, ſed a vulgo. B.42,a. eius hoſtes duo. à quibus quatuor præcipui inter ſe oppoſiti Affectus; qui Conſtantiam turbant. D.381,b. Conſtantiam multum ſtabiliri exemplis. D.410, b. viro Politico acquiritur ſtudijs ſapientiæ. E.395,d. pro eâ ad Deum à Lipſio fuſa in graui morbo Preces. D.418.
Conſtantia Principi neceſſaria quæ; idque exemplis demonſtratum. D.196,b.198.& ſeqq.
Conſtantia, ſed cum tempere, Conſiliario ſectanda. D.40,a
Conſtantia Romanis ſupra omnes alias gentes admirabilis: imò quaſi eorum peculiaris virtus: idque exemplis doctum C.459,b. 460,a,b
de Conſtantiâ Libri Lipſij, ſcriptum ἀνθηρόν, etſi non ἀνθηρόν B. 91, a. ij ipſi. D. 365. & ſeqq. in iis vpiura volme Philoſophiam veterem ad pietatem Chriſtianam. B. 63, b. S. P. Q. Antuerpienſi inſcripti. D. 369. de conſilio & fine ſcriptionis ad Lectorem Præfatio. D.370. eorumdem velut ſumma Iambis metris Iani Douſæ: tum alterum Elogia. D.372. & ſeqq.

Con-

Conſtantia Regina Neapolitana in foro Neapolitano in tentorio ibi expanſo, præſentibus illuſtribus ſæminis pluribus, Fridericum filium parit. D.219,a.
Conſtantienſium olim dimitia. B.128,b
Conſtantinopolis dicta Noua Roma. C. 399,a. eius quis ambitus. C.422,b. eius vrbis ſolius vectigal in ſingulos dies ad quam ſummam acceſſerit. C.398,b
Conſtantinopolita Bibliotheca quæ; & quando combuſta. C.619,b
Conſtantinopolitani Imperij opes. C.398,a,b.399,a
Conſtantinopolitani Impp. variis caſibus olim obnoxij. D.260,b. ſæui ſceleribus. D.230,a. eorum vix viriles cultus. D.132,d.263,b. eorum pompa & apparatus Principalis ſupra omnes Perſarum & Medorum. C.399,a. in proceſſibus publicis Crucem ipſi ſuapte manu prætulerunt. C.676,b
Conſtantinus Magnus, etſi valdè laudandus, Imperij tamen Romani tranſlatione eiuſdem inclinationis cauſſam dedit: eius quæ patria, accuratè inquiſitum. C.470,a,b.471,a. ſuperque eo cum viro amico diſceptatum. C.475.476.
Conſtantinus Magnus pietatis aſſertor feliciter regnat. D.178,b. libellos multos de religione controuerſos quaſi lecturus accipiens, in ignem omnes coniecit. D.179,b
Conſtantinus Magnus an inſtitutor Chryſargyri tributi. C.397,b. an Romam valde ornauerit. C.428,a. an ſuſtulerit imagines Impp. è ſignis militaribus. C.108,b. ſuſtulit pœnas calibatus. E.517,d. primus Romanorum Principum gladiatoria ſpectacula è toto Orbe Romano ſubmouit. C.500,b.501,a. ſub finem vitæ ſuſtulit ſupplicium crucis. C.673,a,b. an etiam crurifragium. C.664,a.673,b. quos honores Cruci habitum iuerit: & quâ cauſâ. C.673,b.674,a
Conſtantini Imp. ſcita in Arrianos. D.159,b.165,a
Conſtantinus Præfectus cum hoſtibus pugnaturus a Manuele Imp. felicibus auſpicijs emiſſus, nihilominùs vincitur & capitur. C.195,b
Conſtantinus Manaſſes citatus. C.397,b
Conſtantini Porphyrogenneta ἐκ ἐπιτάγμα Liber, de Legionibus ut ut illo æuo erant. C.273,a. Is citatus. C.161,a. 471,a
Conſtantius Imp. gladiatores à Conſtantino vetitos quâ potuit reduxit. C.501,a
Conſtantij Elogium de Vrbe Româ, apud Ammianum quale. C.451,b
Conſtantij Imp. error in non niſi doctos allegendo in Senatum. D.136,a
Conſtantij Imp. fatua ſuperbia. D.146,b
Conſtantio Imp. genius tutelaris, apud Ammianũ. D.561,a
Conſtantius Imp. ab Eunucho Euſebio ſe regi paſſus: hinc acer in eum morſus Ammiani, Multum eum apud Euſebium potuiſſe. D.142,b
Conſtantius Heraclij filius pleraque Romæ reliqua ornamenta aliò tranſtulit. C.434,a
Conſtellatus, ſtellulis, aut ſtellarum in modum lineis decuſſatis ſparſus. C.146,a
Conſtitutum, id eſt, dies ſtatutus, aut tempus. G.227,d
Conſtratus pes, in dimenſionibus, quis Varronis. C.152,b
Conſuetudo antiqua in minimis quoque rebus ſeruanda: quando tamen, & quomodo immutari poſſit, aut debeat. D.55,a
Conſuetudo concinnat amorem. G.145,c
Conſulendo ratio, & modus. D.41,b.136,b.137,a,b
Conſul vnde dictus. A.207,a. ante creatos Prætores Prætor appellatus. A.207,a. Conſul etiam & Prætor, pro ſummo militia duce, ſæpe confuſa. C.144,a
Conſul nemo qui non ante Senator, per leges annales: ſed aliter aliquando ante eas. D.344,b. ante tempora Impp. Conſules noui Populo ſeu Quiritibus gratias agebant. D.303,a. ſub Imperatoribus, Imperatori. D.298. ab Imperatoribus autem Senatui proponebantur; qui, Populo dicis cauſâ coeunte, renuntiabat, &c. D.347,a
Conſuli duodecim lictores aut XII. faſces prælati. A.283,b. Conſulũ in Senatu ſedes altiores ſignis diſtincta. E.109,d. primo die Conſules vehebantur ſublimes. D.363,b. Circenſibus etiam quos edebant curru vecti habitu triumphali. D.363,b. E.14,d
Conſul deſignatus primus in Senatu ſententiam rogabatur. A.419,a. D.345,a. E.83,d
Conſulum eſt relatio, Senatorum cenſio. E.143,d. Conſulibus abſentibus referebat Prætor. A.213,b
Conſules in curulibus ſuis ſedentes delectus militari præeſſe ſoliti. C.18,b. ordines dabant, attollebant, pro libitu; ſed ſæpè vſi operâ tribunorum militarium. C.49,b. Præfectos copiarum Socialium conſtituebant. C.60,b
Conſuli cuique antiquitus attributæ duæ legiones. C.19,a. cùm in exercitu Conſules duo, alternis imperabãt. C.179,b
Conſules ab Auguſto duplices; Ordinarij, & Suffecti; & qui vtrique. D.342,b. G.60,d
Conſules rarò Gladiatores, ſed ſæpius Venationes exhibere ſoliti. C.497,a
Conſules in locum miſſilium per ludos ſpargendorum legibus poſterioribus obligati in ſeparatione aquæductuũ. C.408,b
Conſul & Quæſtor quaſi pater & filius. F.27,d
Conſulis, antiquè pro, Conſules. E.4,a
Conſulare imperium, &, Conſularis poteſtas, pro eodem. E.394,d
Conſulare iuramentum duplex: atque vtriuſque forma & formula. D.347,b
Conſulares, compendio, pro, Legati Conſulares. C.61,b
Conſularia quædam officia. D.344,a
Conſulatum inire, gerere, & finire abſentem, præter inſtituta. D.344,a
Conſulatus continuare, rarus honos. E.3,c
Conſultatio, &, Conſulere, verba propria arti Chaldæorum. E.295,d
Conſultum, Conſultus, & talia, vett. vſitata. A.193,b
Conſulta oportet exſequi feſtinanter. D.138,b
Conſulta quæ alij in Philoſophiâ, Stoicis Dogmata. D.471,b
Conſummatio Gladiatorum, quid: ſed Gladiatores cognomine Conſummati, nulli. C.530,b
Contabra, forte pro Contis. A.213,a
Contagium è contactu. G.45,d
Contari, velut conto explorare. E.423,c
Contemplatio ſuauiſſimus animorum paſtus. D.536,a.619,a
Contemplatio & Actio iunctæ faciunt perfectam felicitatem. G.257,c,d. quin Contemplatio nulla ſine Actione. G.258,d
Contemplatiua Philoſophia, quæ & quotuplex. D.463,b
Contemptus imperitorũ ad honeſta vadenti contẽnendus. D.152
Contemptus Principis, alterũ ab Odio, imò ferè ſupra Odium, vitium euertendo Regno, quid, vnde oritur, quomodo eum vitare poſſit. D.54,a.69.70
Contentio, τόνος, quid, Stoicis. G.4,c
Contentio omnis in alterius noxam intenta ſuum commodum negligit, Democrito. G.9,c
Contiguum & Continuum Ariſtoteles diſtinguit; confundit Seneca. Gſ.700,d
Continentia, ſi fieri poſſit, militibus tenenda. D.91,b
Continentia in cibis, epulis, & veſtibus, veterum Romanorum ſingularis. C.459,b. contra iam dicta & obducta quædam; & eorum luxus exempla: iiq́ue obiter excuſati. C.467,468
Contingens fore nunquam eſt in euentis admittendum. D.393,b
Continuum, & Vnitum, quid. Gſ.700,d,b
Contrà emere, auro contrà emere, &c. A.76,b
Contrahi in arma ſua. G.157,d
Contribuere, pro, iungere, vnire, miſcere. G.347,c,d
Controuerſiarum & Suaſoriarum Senecæ inſcriptarum quis ſcriptor. A.231,a
Contubernium, non nuptiæ, cum ſeruis. E.231,d
Contubernij cum concubinis ius ſemper militi in prouincijs. E.249,c
Contubernium, quot hominum ſub eodem tentorio. C.155,b. 198,a
Contubernales, qui eiuſdem contubernij. C.155,b. imperatorum ducúmve militarium Contubernales, qui. C.139,a,b
ad Contubernales ſuos Epiſtola Lipſij. B.140,a.390,a.509,b
Contumacia conſilij remora. D.40,b
Contumacia quorundam ad aulã inepta. D.145,a G.154,d
Contumaciâ inferiorũ lenitas imperantis irritatur. D.113,b

Contumacia hoc ingenium eſt, ſubijci poſſe, non domari. B.254,b
Contumacia & Magiſtratuum contemtus; quæ Stoïcis exprobrantur, Libertas potiùs eſt & animi generoſitas. D.450,b.451,a
Contumeliâ grauiùs plerique afficiuntur, quàm iniuriâ. G.174,d. in primis autem Principes. G.196,c
Contumeliarum patientiam ingens inſtrumentum eſſe ad tutelam regni, exemplis monſtratum. G.271,b
Contumeliæ impatientia, animi delicati, Senecæ pleriſq; alijs, generoſi. G.174,d. ob contumeliam illatam non dolens, dolere facit inferentem. G.184,c
Contumeliam nec Iniuriam in ſapientem cadere. G.170. & ſeqq.
Contus, vox communis telo ſtatariæ & miſſili. C.341,a. ſæpè pro telo equitum, ſeu haſtâ concurſoriâ grandiori. C.94,a. ijs vſi in bello Getæ, Sarmatæ &c. C.246,b
Conuellere vallum, phraſis vnde. G.355,d
Conuenienter Naturæ viuere, quid. D.474. & ſeqq.
Conuenientia, vel ὁμολογία, voluntatis, id eſt, idem ſemper velle & nolle, nota Sapientis; eaque finis Philoſophiæ Zenonis & Stoicis; vt quâ conſtet virtus. D.475,b.478,a.G.422,c. 442,d.446,d. 520,d. 521,d
Conuentio, munia alicuius rei. G.58,d
Conuentio, pro Concione. C.123,b
Conuentus Senatorij dimittendi formula. A.421,b
Conuerſatio maximè iuuat ad exercitium virtutis. D.527,b
Conuerſionum in Republ. cauſæ. E.314,d
Conuicium vnde dictum. A.72,a
Conuicia non timenda nihil conuicijs dignum perpetranti, præcipuè Principi. D.271,b. ſpernere ea debet Princeps. D.36,a. ea enim, ſi iraſcare, agnita videntur. ſpreta exoleſcunt. D.36,b. in Conuicia popularia magni Principes fortes. D.133,b
Conuicia improbis laudes ſunt. A.181,a
Conuiuium a Conuictu. G.421 d. eius coagulum, vinum. A.103,b. legitima eius hora Romanis Sol occaſus aut veſpera. E.534,d
Conuiuarum iuſtus numerus nouem: ad ſummum XII. & quot vno lecto. A.98,a.101,b.C.133,a
Conuiuarum duorum in vno lecto accumbentium honeſtiore is loco qui ſuperior; trium, qui medius. E. 239,c. G.63,c
Conuiuium ineundi ad ſonum tubæ aut buccinæ duci aut Principis mos apud Romanos & Græcos; vt hodie apud Principes Germanos. E.272,d
Conuiuiorum regna talo ſortita. E.217,d. in Conuiuijs an pilleorum aliquando vſus Romanis. C.579,b. Conuiuiorum vett. porrò ritus. A.96. & ſeqq. vſque ad finem Libri tertij Antiq. Lectionum.
Conuiuia tempeſtiua, aut, intempeſtiua, quæ verè: quæ alijs falſo putata. E 334,c,d.535,a,b,c.536,a. vtraque autem in vitio. G.34,d
Conuiuia mirùm ſumtuoſa Romanis. G.603,c. eorum nimiæ curioſitatis apparatus deſcriptus. G.223,d
Conuiuas tenuiores ſportula largitione quaſi emebant ditiores Romani eſſuriendis dictorijs. G.180,d
Conuiuiorum ratio apud Germanos, Perſas, & Cretenſes. E 444 c,d
Conuiuia Gallorum aut Germanorum cruenta, quæ. C.496,b
Conuiuiales leges. A.103,b.105,a. verſus. A.113 b
Conuocatio militum ad clargienda præmia claſſico facta. C.208,b
Conus Galeæ, Græcis κῶνος, quid. C.81,a
Nic. Copernicus, nobilis Mathematicus, einſque aſſeclæ, Terram non Cælum moueri aſſerunt: eamque ſtatuunt vt magnum animal; & cùm tremit, quaſi febrire. D.593,b. Gſ.773,c. 794,c
Copia quæ & quanta terrâ mariq́ue Romanis perpetua: & quibus locis tutandæ Imperio diſpoſita. C.379. & ſeqq. earumdem ſumma generalis. C.384,b
Copiarum numerus Duci indiet indicatus, more Romano, quàm vtile. C.168,b
Copis Græcorum, quod genus gladij. C.146,b. Curtio Sica; vel, Harpe. C.521,a
Copoli, Copuli, aut Copula, nauigij Germanici parui genus, à voce vulgari Germanicâ nomen trahens. A. 243, a. C.384,b.E.431,d
Copria, & κοπρολόγοι, aut, κόπριν ἀνδρίς, qui. A. 327,a. G 180,c
Coprianus dictus ab aduerſarijs Cyprianus. A. 327,a
Coqui magno emti. A.553,b
Coquina, nomìs Latinum, quam Culina. A.100,a
Coquinarius culter. A.43,a
Cor fons vitæ & intelligentiæ, ac domicilium animæ, Hippocrati, Stoicis & Epicureis. D.623,b. hinc, Cordatus, pro Sapiente. Gſ.832,d. de inſipienti dicitur, Cor illi abeſt; Cor non habet. A.143,b. ad ſiniſtrâ in homine. A.298,b. cur. A.299,a. ſedes timoris. D. 500,b. in amore vehementi id ſubſilire ſolet. A.131,b
Cor Vniuerſi, Sol. D.580,a
Corculum à Sapientiâ cognominatus Scipio Naſica. A.143,b. Gſ.823,c
Cora, Libera ad eſt, Proſerpina. E.61,b
Corbeia monaſterium ad Viſurgim, in quo inuenti priores Libri Annalium Taciti. E.45,d
Corbes terrâ ingeſtâ in muris aggeri hoſtili oppoſiti, exemplum hodiernis Gabionibus aut Sportis. C.336.
Corbibus lapidibus oppletis ad ſtabiliendas naues quæ pontes ferrent, potiùs vſi quàm anchoris Romani, quomodo. C.303,a,b
Corbes ſarmentis, &c. oppleti ardentes è muris in hoſtes proiecti. C.349,b
ad Iac. Corbinellum Epiſtola Lipſij. B.72,b
Corbis in Hiſpaniâ Regni cauſâ fratrem Orſuam duello occidit. D.227,a
Dom. Corbulo & re & ſpecie vir inſignis. E.215,c. niſi quòd in exſecutione curationis viarum publicarum ſordidior. E.87,d. inter doctos laudatur à Plinio: & quis ei pater. E.218,d. hiſtorias ſcripſit. E.267,d. foſſam vbi inter Rhenum & Moſam duxerit. E.173,d. cuiuſdam è Megiſtanis, qui vitæ ſuæ inſidiatus fuerat, caput baliſtâ in hoſtium munimenta miſit. E.248,d. ſeuerus exactor diſciplinæ militaris veteris. C.160,a. dolabrâ hoſtem vincendum eſſe prædicabat. C.228,b.282,b.D.90,b
Corcutes Selymi fratris iuſſu neruo arcûs ſtrangulatus. D.218,b
ad Arnold. Cordeſium Epiſtola Lipſij. B.514,a
Corduba vetus & florens Hiſpaniæ Bæticæ colonia, patria Senecæ. G.xij. prima ea Straboni in Hiſpaniâ Viteriori colonia quomodo dicta: & a quo deducta: Patritia cognominata. G.xij.xiij.
Cordus, Cremutius. Vide, Cremutius.
Cordylio philoſophus, quis. Vide, Athenodorus.
ad Petrum Coetium Epiſtola Lipſij. B.441,a
Corinthus, caput Græciæ erat quo tempore à Romanis capta. E.38 b
Corinthia vaſa, ex ære Corinthio. G.158,d. eorum dignotio anxia ſubtilitatis. G.221,c
Marcio Coriolano deſuit doctrina bonum. D.127,b. vnde illi nomen Coriolani. G.223,c
Corium petere, quid Mureto. G.182,c
Coria boum tegendis tentorijs in vſu Romanis. C.155,a. tributi loco ijs ea à quibuſdam gentibus penſa. E.136,d
Coria pelléſve molliter prætenſa contra tela hoſtilia & ignes. C.359,a,b
Coriacea ſcala, quæ. C.271,a
Coriarij Romæ extra Vrbem. E.505,a
è Corneâ portâ ſomnia viſa certa & vera putata. A.417 a
Cornea lorica Sarmatarum & aliorum, quales. C.85,b 86,a
Corneliæ gentis mos peculiaris non cremari, ſed in arcâ ſerruari. G.555,d
Cornelia, cuius mortem deflet Propertius, quomodo ſoror Iuliæ Auguſti: cuiuſque ſtirps. A.115,a
Corneliæ, Gracchorum matris, magnanimitas, & generoſa dicta. F.25,d. G.117,c,d
Cornelia Caluiſij Sabini petulantia. E.322,c,d

Cornelia Veſtalis à Domitiano inceſti damnata. C.617,a. 618,a,b
Cornelia Lex de Sicarijs,à Sullâ. A.418,b.420,b.G.136,c. quæ eius pœna. E.254,c
Corneliani ſerui publici. A.277,a
Cornelius Hiſtoricus, Iuuenalis Scholiaſtæ laudatus, intelligendus Cornelius Tacitus. E.344,d
Cornelius Coſſus Præfectus Vrbis ſub Tiberio,quis.G.547,d
Cornelius Fidus, gener Ouidij. G.184,c
Cornelius Fuſcus,quis. E.371,d
Cornelius Marcellus. Vide, Marcellus.
Cornelius Nepos in Vitâ Attici emendatus. A.260,a. Item ex eâdem citatus. C.86,b. 202,b. 363,a.468,a D.115,a. & alibi in Libris Politicis. G.423,d. Eiuſdem, ſiue Auctoris de Viris illuſtribus,error. C.443,b. item citatus. A.260,a
Cornelij Seueri Ætna citata. C.570,a
Cornelius Tuſcus,quis. E.156,d
Cornelius Foxius Duſtbemienſis, pectus graui caſu ſaucius, ope D.Virginis Aſpricollis curatus. C.734,b
Cornicinum & Tubicinum Rom. Icones è vett. monumentis. C.129
Cornificius ad Herennium citatus. C.221,a. E.534,d. G.204,d
Cornix Marrhæ Ægyptiorum Regis edocta quaquauerſus literas ferre. B.303,b
Cornicum auſpicia ſiniſtra, rata; vt coruorum, dextra. Gſ.711,c
Cornu Somni,quid. Gſ.816,c
Cornua, pro inſtrumento claſſico, quid, vnde dicta & facta, cui vſui. C.125,b. 127,a.b. nihil olim differebant à Buccinâ: poſt diſcreta: Tyrrhenorum inuentum putata. C.127,a,b
Cornua Aciei,dextrum, ſiniſtrum, quæ: eorum repertor Pan Polyæno. C.113,a. Cornu aciei dextrum honoratius ſiniſtro. A.299,b. non tam benè de partibus exercitus Socialis vſurpata ea vox, quàm Ala. C.46,b
Cornicula in galeis,quid. C.247,b
Ann. Cornutus Grammaticus emendatus. A.460,b. citatus. A.84,a. E.171,c,d
Cornutus Tertullus collega Plinij iunioris in Præfecturâ ærarij, & Conſulatu. D.362,a.b
Cornutis,id eſt, Bobus, epitheton pro re. A.134,a
Cornutus ſermo,quis: & cuius inuentum. G.458,c
Corocotta latroni Hiſpano parcit Auguſtus, & præmium donat quod eum ſiſtenti promiſerat. D.249,a
Corollæ impoſitione Magiſtri conuiuiorum hilariorum creati. A.105,a
Corollas languidas & flaceſcentes capiti demtas deo cuipiam in munus dabant comeſſatores; vt & Veneri meretrices. A.110,a
Corollariũ, Comœdia Næuij eſt,non Satyra Varronis. A.60,a
Corollarium, auctarium, ἐπίμετρον. G.352,c. vnde dicta vox, Varroni. B.470,b
Corollaria, vltra legitima præmia, victoribus gladiatoribus quandoque data. C.542,b
Corona ebrietatis indicium. A.53,b. 109,a. in conuiuijs è floribus folijſque: imò & ex auro gemmiſque. E.65,d. pocula coronari ſolita, in menſis ſecundis. A.109,a. ipſi conuiuæ etiam coronari. G.37,c
Coronas iácere in aliquem,honoris. A.291,b. E.260,d
Coronati qui ſacrificabant. G.115,c. & Coronati redibant ab oraculis. A.202,a
Corona ſpicea, Cereris propria; item ſacerdotum Arualium. E.166,d
Magna Corona, feſtum vindemiale. E.181,d,b
Corona pampinea in ſomnio, mali ominis,cur. E.167,a
Corona ex oleâ in Olympicis. G.137,d
Corona aurea, item argentea, in commiſſionibus vſurpata: & quâ formâ. B.469,b. 470,a
Corona Ciuica foribus Principum appenſa, quaſi ob Ciues ſeruatos. G.207,b,a
Corona militibus ob virtutem data, multorum generum: quæ: quales: iis quibus data. C.210. & ſeqq.
Corona aurea ducibus Romanis poſt inſignem aliquam victoriam triumphaturis miſſa ab amicis aut ſubditis Pop. Rom. aut earum loco pecunia, quæ aurum Coronarium vocata: qui mos à Græcorum exemplo ſumtus: hæ Coronæ triumphanti prælatæ oſtendebantur populo; poſt in templis, maximè Capitolino, dicata: primus Cæſar ſuas vendidit, & pretio promiſſa militibus perſoluit. Tales autem coronæ aut pecuniæ ſæpè in quacumque lætitiâ publicâ congratulationis ergò miſſa: quin & quaſi ſolatio in re triſti. C.402,a. 403,a,b
Corona, pro circumſtante auditorum aut ſpectatorum multitudine: & hinc, Coronæ ſe dare, eſt, populo ſe iactare. A.18,b. G.9,d. 22,d
Corona, in ſubitâ vrbis oppugnatione, quid: eáque duplex, triplex, &c. pro numero militum: quo ordine facta: indagini venatoriæ aut ſagenæ comparata res. C.266,b. Coronæ oppugnatæ vrbis repræſentatio. C.267
Coronæ circa ſidera nocte potiſſimùm cur conſpiciantur: aliquando tamen interdiu. Gſ.685,d. omnibus ſideribus eas fieri vult Seneca: negant alij de minoribus. Gſ 692,d
Coronarium aurum, quid: quando datum. C. 402,b. 403,a. D.313,b. 329,a. eius prætextu rapinæ extorſioneſque exercitæ. C.474,a
Corpus, quid Stoicis: latè accipi, & omnem ſubſtantiam includere. Quædam etiam eorumdem, pro noſtris Scholis, & ſenſis, nugamenta. D.571,a,b. 572,a. Corpus eſt, quod fit, & quod facit. G.656,d
Corpus ex quibus conſtet. D.569,a. ex quibus conſtent corpora, diſtinctiones Senecæ, Plutarchi & Pomponij Iuriſconſulti. G.620,d
Corpus humanũ ex cæleſti ſpiritu deſcẽdit, Stoicis. G.75,d.b. totum ſpiritu intento ſuſtinetur. Gſ.782,d. animi pondus ac pœna eſt. D 510,a eius imbecillitas. D.605,b. vnde Græcis δέμας G.128,d.494,d. curandum id homini diligenter; at non ei ſeruiendum. G.409,d
Corporalia quæ Stoicis. D.537,a
Corporis quæ conſtitutio militiæ aptior. D.88,b
ad Emanuelem Corream Epiſtola Lipſij. B.318,b
Correctores Critici quam vtiles reip. litterariæ. Quorumdam pruritus, maleuolentia &c. Vide, Criticæ, Critici, &c.
Correre, pro, Currere. A.120,b
Corrigere curua; prouerbiale. A.170,a. Gſ.824,d
Corruptio aliquorum ex hoſtibus ſæpe in bello plurimũ valet. F.46,c,d. taleſque corruptelas procurare, inter officia ducis. D.98,a. cui fini, & quomodo, vt vtiles, à Principe facienda. D 73,b. 74,a
Corruptelis magis obnoxiæ Reſpublicæ populares, quàm Principatus. D 208,b
ad Gerard. Corſelium Epiſtola Lipſij. B.373,b
Corſica inſula, aſpera & horrida. G.74,d. portuoſa Diodoro; contrà alijs: multa in eâ flumina; ſed nulla nauigabilia. G.77,b,c. Corſi ipſi venationi dediti. B.393,d. de eorum indole mirus Strabonis & Diodori Siculi diſſenſus. G.75,c
Ferd. Corteſij laus. D.184,b. parem meritis non retulit gratiam. D.145,b
Cortina Theatri,quid. E.479,d
Cortinam tenentes, qui Aimoino Hiſtorico. G.536,d
Coruus, in propugnationibus vrbium, &c. quid. C.357,b. 358,a
Val. Coruinus, ſextus Conſul. E.9,d
Coruinus Meſſalla. Vide, Meſſalla.
Tib. Coruncanius,quis. G.245,c
Coruorum olim magnus honor in auſpicijs: ea autem felicia, ſi dextra: hodie etiam Corui & Picæ ſolùm obſeruantur in auſpicijs ab aniculis. Gſ.711,d
Corus, aut Caurus, quis ventus. Gſ.765,d
Corycus mons, in quo animi erupit poſtquam cœli captus. Gſ.726,d
Corytus, theca ſagittarum: Leoni Imperatori receptaculum ipſius arcûs. C.347,b
Coſa Etruriæ oppidum. E.56,d
ad Phil. Coſpeanum Epiſtola Lipſij. B.348,b
Coſſus, Corneliorum prænomen, item cognomen. G.195,d

Coſta Pedanius. Vide, *Pedanius.*
ad Ioan.Coſtanum, Doctorem Medicum, Epiſtola Lipſij. B 288,a. 291,b
Coſura inſula, vbi. G.74,c
Cothurni, inter Bacchi inſignia. E.181,c
Cothurnati Tragici, Comici excalceati. G.398,c
Cotificare, verbum barbarum. A. 266,b
Cotta iudicandi munus inter tres Ordines diuiſit. F.36,d
Cotta Meſſallinus Meſſallæ oratoris filius. E.53,b
L.Cotta conuictus certis criminibus à Scipione Æmiliano, cur à iudicibus abſolutus. G.348,d
C.Aur.Cotta in exſilium miſſus, qui; & à quo reſtitutus. G.87,d
Cottabum facere. A.108,b
Cottidiano, aduerbialiter. E.126,d
Cotys Thracum Rex ſeueritatem regnandi prædicat. D.54,a
Cotys Rex, in cuius regno Ouidius exulabit, eruditus. E.67,d. 68,c
Ant.Couarruuias laudatus. B.33,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.280,a. 310,a. 3[?],a.380,a
Coum latus tali, quod. Gſ.827.828
Conterelliana ſeditio Lauanienſis, à P.Conterello ſic vocata, deſcripta. C.778,b.779.780,a
Cranium mortui in menſam illatum exhilarando conuiuio, more Ægyptio. C.508,b.509,a. *in Cranio mortui potatio Scytharum.* C.509,a
Crantori familiaris verſus. D.417,a
Craſſus quanto ambitu quantiſque munitionibus Spartacum circumſederit. C.192,a
Craſſus diuitijs inter Romanos princeps, adeóque Diues cognominatus, quàm diues, & quem demum ille præ diuite habuerit. C.235,a.414,b.F.35,d. *laudatus ab eloquentiâ.* F.37,d. *in Parthos exiens diris hoſtilibus à Tribunis pl. deuotus; & quæ ei omnia infauſta obuenerint.* Gſ.767,d *quomodo aciem iuſtam quadratam in Parthos ſtruxerit.* C.1162
Craſſus, Craſſi Diuitis auus, ἀγέλαστος dictus, quòd numquam riſiſſet. G.25,d
Craſſus Scribonianus, Piſonis à Galba adoptati frater. E.312,d
Crates auditor Stilponis, ſed aſſecla Diogenis Cynici. G.402,c. *mēdicus à virgine nobili vltrò ambitur.* B.342,b
Cratetis excelſus animus. D.395,b
Crates in oppugnationibus, quid: earumque differentia. C.274,a,b
Crates clypeorum, quid: & quid Crates æratæ Silio & Statio. C 72,b.86,a
Crateſiclea, Cleomenis Spartæ Regis matris, conſtantia. D.198,b. 199,a
Crathis Lucaniæ fluuius dealbat oues. Gſ.734,d
Ioan.Cratoni a Crafftheim Viennæ innotuit Lipſius. B.161,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.176,a. *Eius mors.* B.85,b
Credenda in religione plura quam ſcienda. D.18,b
Credulitas morbus virorum bonorum. C.593,a. *turpis Principi.* D.72,b
Cremenſes à Frederico Imperatore obſeſſi quo iis cum dolo vſi. C.351,a,b
A.Cremutius Cordus, quis: hiſtoriam ſcripſit bellorum ciuilium: in eâ Brutum & Caſſium vltimos vocat Romanorum: morte ſpontaneâ quâ ſe liberauerit à carnificibus: ſcripta eius à Tiberio abolita, à Caio requiri iuſſa. E.120,c,d.121,b.F.51,d.G.105,b.106,b,c,d
Creonthis improuidum in fabulis factum. D.395,b
Creophylus Homeri hoſpes. D.435,a
Crepidæ, ſoleæque, quid. ijs vti, mollitiem erat. E. 506,c. G.185,c
Creſphontes Meſſeniorum Rex. E.125,c
Creta centum olim vrbes. D.389,a. *cum Cyrenaicâ ſub eodem Proconſule.* E.101,d. *Cretenſes primi Sagittariæ inuentores, quibuſdam.* C.346,a. *multa magis mentis quàm multis verbis Cretenſes ſtuduiſſe ait Plato.* B.105,a. *Creteſſo vel inter Cretas viuendum; aut, Cum Crete Cretizandum; Prouerbia.* B.22,a. D.71,a
Creta in Circo, quam alij Metam aut Calcem vocant. A.129,a. G.327,d. 637,d
Crimen Cenſorium, a Cenſore notandum. G.245,c
Crimina actu an cogitatu intelligantur: tentata quandoque, & quæ, punienda. G.177,c,d
Criminis titulus ſubſcriptus à Principe etiam iam damnatorum. G.208,d
Crines in ſepulchris ponere, lugubris mos. A.317,a
Crines capere, matronarum, quid. A.100,a
Crinibus paſſis templa in ſupplicijs verrere, mos antiquus. A.307,a
Crinium vſus in tormentis bellicis in defectu neruorum laudatus. C.321,b
Crinem barbamque ſubmittere, votum ſolenne apud multas nationes. E.414,d
Crines matronarum implexi. E.523,b
Crines cur rutilabant Germani: eos & nodo vincire ſoliti. E.436,b. G.57,d. *eorum abſciſſio, inter pœnas fœminarum, ijſdem.* E.443,d
Crinibus rutilandis, ſapo. E.436,d
ad Guil.Cripium Epiſtola Lipſij. B.103,b.481,a
Criſpinilla, miniſtra libidinum Neronis, Caluia vocata, non Galuia. E.330,c
Criſpinus, Rufus & Rufinus, qui. E.231,d
Criſpus ille ad quem Epigramma Senecæ, quemque in eo vt ſummū amicum prædicat, quis fuerit, dubitatum. G.70,b,a
Criſpus Paſſienus, Neronis vitricus, amœni ingenij, oriſque diſerti, valde diues: quando occiſus. E.187,c,d.G.70,b. 272,b. *eius vxores.* E.546. *alius à Vibio Criſpo: deque eo & eius morte pluſcula.* E.530,b,c. *arborem eximiam adamauit, eamque cuius generis.* Gſ.743,b. *pater eius Paſſienus, Senecæ patri & Velleio memoratus.* E.532,a
Criſpus Vibius, quis. E.530,b,c. G.70,b
Criſtarum in galeis vſus quis: qui earum primi inuentores: quales, & quorum colorum, Romanis aliiſque gentibus: vt plurimum triplices: ſed aliæ dignorum, aliæ vulgarium militum: adſectata autem omnibus ferè gentibus, etiam Noui Orbis. C.80,b.81.82. *ijs plerumque diſcreti milites à Centurionibus, &c.* C.244,a. *auri aliquando vel argenti in ijs aliquid mixtum.* C.247,a
Criſta galearum à Polybio deſcripta ſimiles pennis erectis hodie Turcarum. C.247,b
Criſta militia veteris originem dedere galeis quæ hodie familiarum ſcutis ambitioſè imponuntur, ſeu, vt vocant, tymbris cum pennachijs. C.82,b. 247.b
Critica, Critice, Criticumve ſtudium, ars fallax. E.346,d. *eam exercere, non eſt omnium.* E.321,c. *quatenus id ſtudium vtile, vel contrà.* A.33,b.204,a.275,a. *ea cura olim etiam Principum, imò Regum fuit.* C.629,a. *non doctrinam ſolùm exigit, ſed & iudicium.* B.457,a. *moleſtum alioqui, contemtum, & ſterile ad famam.* A.175,b. 309,a. B.16,b. *tum auxilium eius anceps ſæpe, imò præceps.* A.330,b.446,a. *in Criticis & diuinatorio genere aberrare nonnumquam, penè neceſſum eſt.* B.256,a. *multis in ſpeciem non in vſum, colitur.* A.333,b *vitanda in conuiuia curioſitas.* A.315,a. *quis eius modus habendus.* A.422,a,b. *in eam rem Lex à Budæo poſita.* A.423,b. *multa præterea in vtramque partem de eo ſtudio diſſertationis.* A.417. & ſeqq.
Critici legitimi, ſol & ſal literarum. EM.7. *medicos eſſe eos oportet, non ſectores.* B.30,b. *eorumque temeritas perdendis libris eſt.* B.17,a. *mirus iuniorum aliquot pruritus: quibus tamen à locis corruptiſſimis abſtinenda manus.* E.184,b. *tum nonnullorum temeritas, vanitas, friuolæ velitationes, imò maleuolentia, & morſus, pulcherrimum ſtudium arenam beſtiariorum fecere.* B. 345,a. E.xij. 80,d. EM.7.
Critolai apud Plutarchum mendacium. B.34,b
Crixus è Spartaci ducibus: cui quot ab eo captiuorum cæde parentatum. C.494,a
Crocodili Ægyptijs pro dijs. D.182,a
Crocus, & alia odorata, vino aut alio liquore diluta, per ſpectaculum populum quomodo ſparſa. C.575,b. 576, a. G.575,d. Gſ.703,c

Craſſus

Crœſus iuſſu Cyri exurendus, quo dicto eum ad miſericordiam & modeſtiam flexerit; ac quaſi mortis ſua ſuprſuerit. D.259,b. G.162,c
Crotorum familia Galliæ Belgicæ inclyta ab Hungariæ Regibus quomodo orta. C.694,a. D.238,b
Croton & Locri Magnæ Græciæ vrbes a peſtilentiâ & terræmotu immunes perhibita. Gſ.771,c
Crudelitas quæque exquiſitior, magis eſt illecebra ſectarum in Religione. D.165,a
Crudelitas Regum auget inimicorum numerum tollendo. D.32,b
Crupellarij Gallorum, qui: & vnde fortè dicti. C.521,b. E.91,d c
Iac. Cruquini commentarius in Horatium. A.420,b. ad eum Epiſtola Lipſij. A.166,b
Crura cur ijs quos ſtatim mortuos volebant olim fracta. C.682,b
Crura exſecare, aliud à Crurifragio: ſæpè ea inciſa, aut aduſta, Martyribus iuſſu tyrannorum. C.682,b. 683,a
Crurifragium, quod & Crurifrangium, peculiare ſupplicij genus, diuerſum a ſupplicio Crucis: nec in Crucifixis vſurpatum: olim in vſu ferè in ſeruos: interdum & liberos: ſic Martyres occiſi: tum quis eius modus. C.663,a,b. 664,a.673,b.G.60,d. an id ſupplicium ſublatum a Conſtantino Magno. C.664,a. 673,a
Martini Cruſij literaria liticula cum Nicodemo Friſchlino. B.85,a
Cruſtulum, &, Cruſtularius, quid: & Cruſtula ſæpè teſtamentis iuſſa dari. G.477,d
Crux, quicquid cruciat: adeoque Crucis nomen polyſemon: ita & pro quouis ſupplicio: ſed adſtrictâ ſignificatione mortis in ligno: alio nomine Gabalum, vel Gabulum; item Infelix lignum, & Infame: Græcis etiam variè dicta. C.645,a,b. 678,a,b. etſi autem propriè in ligno, ſimilitudine tamen ita quoque dicta ſuſpenſio aut fixio in aliâ paraturâ. C.645,b
Crucis ſupplicij atrocitas: Summum id & extremū dictum. C.656,a. apud pleraſque gentium ferè vſitatum: an &, apud Germanos. C.652,b. 653,a. apud Romanos olim frequens: quando cœperit: ſed vile, & plerumque ſeruorum: ſi quandoque eo affecti liberi, ij è vilioribus, aut nocentioribus; vt, Latrones, Sicarij, Falſarij, &c. C.645,b. 653,a.654,a. G.206,c. 395,c. promiſcuè tamen nonnunquam pro libidine imperantium aut tyrannorum vſurpatum in hoſtes, in ſeditioſos, in Chriſtianos, in fœminas denique: & horum exempla. C.655,a,b. ſublatum id ſupplicium à Conſtantino Magno. C.673,a
Crux primùm duûm generum: Simplex, vel Compacta. Simplex quoque duplex: prior cum hominem ad arborem aut ſtipitem vel alligabant, vel figebant. C.647,a,b. G.123,d. altera, cum ſtipiti erecto acutoque hominem infigebant: per obſcœna videlicet adacto ſtipite, qui per os emergeret: quod, Sedere in Cruce dictum: atque hæc an Crux acuta Mæcenatis apud Senecam, inquiſitum. C.648,b. 679,a, G.123,d. 619,d,c
Crux Compacta, manufacta, idq; è duplici ligno, ſeu, lignum geminum: etiam Patibulum vocata: ea triplex, Decuſſata, Commiſſa, Immiſſa: quænam Decuſſata: & an hæc ſit Andreana. A.465,b. C.648,b 649,a. Commiſſa, quid ſit: exemplis teſtibuſque aſſerta: tum etiam veſtigio Linguæ Teutonicæ, cui Cruces Antonianæ Krukken dicūtur. A.465,b. C.649,b.650,a. Immiſſa Crux, quid: è ſcriptis Patrum ea affirmata; atque inſuper Imaginibus. C.6[illegible] 651. in quâ Chriſtus mortem tulerit, inquiſitum: atque quo myſterio quadrangula: qua item forma Conſtantino Magno in aere apparuerit. A.465,b. C.652,a b
Crux ex olmo & promiſcuo quocumque ligno: Saluatoris è quercu: in monte plerumque defixa: atque ipſa ſæpè altiuſcula: Dominica altior, quo præſagio: nec tamen ſemper peralta: adeo vt canes etiam ad corpora pertingere potuerint: ſed plerumque iuxta vias publicas, in loco conſpecto. C.663,a.672,b.673,a
Crucis Inſcriptio, vel Titulus, quid Latinis: damnatis ante ferri ſolitus: vel ijs appoſitus: eiuſque loco ſæpè vox Præconis C.662,a
Cruciare, pro, Crucifigere. C.646,a
Cruciarius, is qui in Cruce; item, is qui eâ dignus. C.646,a. &, Crux, pro Seruo cruciario, eadem facie ſermonis, quâ Scelus pro Scelesto. C.653,a,b
Cruciarius, pro, Crucians: &, Crucium, pro, Acerbum, inſuaue. C.678,a
Crucificare, Crucifigere. C.646,a
Cruci, vel, In Cruce, figere, affigere, ſuffigere, phraſes eiuſdem ſignificationis. C.645,b. veteri linguâ Gothicâ Vſſaemen, quaſi extendere, ab extenſione manuum. C.682,a
Crucifigendi modus vulgaris: in eo flagellatio ex more ſemper anteiuit. C.656,b. crucifigendus ad ſupplicium vadens per ludibrium Crucem ſuam, aut totam, aut eius partem, ipſe ferebat: non ſine vexatione deductus: ſtimulis etiam quandoque actus. C.658,a,b. nudus deinde in Crucem actus. C.658,b. an id autem in iam erectam & terra infixam; an in iacentem, & cum ipſo erigendam. C.659,a. 680,b clauis ita vt plurimum affixus: interdum funibus aſtrictus. C.659,b.660,a. quibus partibus corporis claui transfixi, & quo numero. A.265,b. C.660,a,b. 682,a. an Crucifixorum manus fuerint toti moli corporis ſerendæ: & an tabella aliqua ſuppedanea, in qua innixi & fixi pedes. C.661,a,b. vel ſic tamen, etiamſi clauis affixa manus, funis nihilominus quoque alligando corpori neceſſarius fuiſſe videri. C.681,a,b. Crucifixionis forma quam imaginibus aliquando & delineauit Ant. Morillonus. C.684,a
Crucifigendi modi rari exoleti, & ævo ſepoſiti, deſcripti. C.665. & ſeqq. alij ſchemate rari: vt ſuſpenſio in Cruce obliqua: varicans: inter arbores ſciſſio: inuerſa, &c. C.669,b. 670. 684,b. alij etiam deſcripti rariores, ſine aliquam vulgato: vt, Crucifixi beſtijs obijciendi: eos vſtulandi: etiam capite inuerſo: mortuos poſt mutilationem in Cruce ſuſpendendi, aut eorum imagines, per ſæuitiam, aut ad infamiam. C.671. 672.
Crucifixorum qualis mors: varia, ſed ferè lenta: vt & quidam pluſculos dies vixerint, loquentes & ſermocinantes; quin & illudentes: imò nonnulli e Cruce ablati poſt vixere. quandoque, quo citiùs morerentur, lanceis transfixi; aut ſaltem explorandi cauſâ an mortui. crura autem ijs non fracta: niſi fortè in Iudæâ: & cur ibi. At Crucifixorum corpora de Cruce rarò depoſita: ſepelire ea nefas: relicta in Cruce volucribus & feris, aut aliter corrumpenda: cui fini appoſiti cuſtodes, ne quis detraheret. C.662. 663. 664.
Crucis ſignum iam olim inter ſacra notum Ægyptijs: & quâ formâ. C.649,b. 650,a. in Notis Hieroglyphicis cum annulo ſuperne depicta quid innuat. C.649,b.679,b. in templis inſuper & ſepulchris apud Noui orbis incolas pluriſariàm reperta Cruces. C.684,b. variè ea à varijs geſtata. C 649,b.679,b
Cruci quos honores habitum iuerit Conſtantinus Magnus: ſignis & vexillis impoſita aut inſerta: galeis militum & armis: in Impp. capite & manibus: & pro inſigni, &c. A.213,a. C.673,b. & ſeqq. Crucis ſignum in lapidibus humi iacentibus ſculpi vetitum. C.685,a,b
de Cruce Librorum Lipſij materies & ordo. C.645,a. q Ordinibus Brabantiæ ab eodem inſcripti. C.639.
Crypta Neapolitana Senecæ æuo obſtructis feneſtellis obſcura: antè, & hodie, aliter. G.480,c,d
Crypta ſub Amphitheatro cui fini, quæſitum. C. 563,b. 564,a. 565,b
Cryptoporticus, quid. G.79,c
Cryſtallina in quo precio Romanis. G. 373,c
Cryſtallus ex aquâ in lapidem induratur. Gſ. 728,d. ex glacie fieri, multis creditum: alijs probatum aliter. Gſ.735,d
Cteſibius in morbo quomodo Arceſilai beneficio adiutus. G.276,d
Cteſibij fragmentum citatum. C.321,b
Cteſiphon Regia Parthorum: a quo condita. E. 160,d. 161,d

Cuba

Cuba inſula Noui Orbis, ab Hiſpanis deſolata. D.413,b. 594,a
Cubiculum pudoris. A.118,b
Cubicula ſeu Triclinia veterum duplicia, Hiberna & Æſtiua; & qualia. B.520,b. *illa calefaciendi mos aut ratio: tubis parietibus impreſſis,&c.* B.519,b. G.138,c. *Cubiculorum foribus vela prætenſa.* E.214,d,b,c. G.536,d
Cubiculum lectum, vel, Cubiculum viatorium; idem cum Lectica videri. A.269,a
Cubiculares Conſiliarij vendunt ſæpè dominos ſuos. D.42,b
Cubicularius, quis. G.182,d
Cubicularij gladiatores, qui. C.490,b
Cubiculata naues, quæ. G.379,d
Cubito ſiniſtro innitebantur veteres in conuiuijs. A.101,b
Cubitus, in dimenſione, communiter dictus quot digitorum. C.338,a
Cucullus, vel, Cucullio, vilium ſeruorum. A.285,a
Cucurbita, pro Tractatore, & quo. G.500,d,c
Cucurbita, pro Fatuo. Gſ.815,a
Cudones, quid Silio Italico. C.69,b
Iac. Cuiacius hoc ſingulare habet, quod exacta & certa ſunt, quæ ſemel profudit. B.49,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.141,a. B.49,a.52,b.77,b. *Is aliquoties laudatus, eiúſque aliquot correctiones, felices pleraque, allegata: nonnunquam & ad eum remiſſus Lector.* A.169,a.180,b. 243,b.249,b.250,a.347,b. B.73,b.96. C.669,a. E.9,c. 115,c.188,b.225,d.230,d.315,c.524,c. EM.21. F.39,d.81,a,b. G.152,c.557,c.559,d.583,d.605,d. Gſ.695,d.733,c.826,b.
Cuicuimodi. A.175,b
ad Henr. Cuikium, Epiſcopum Ruræmundenſem, Epiſtola Lipſij. B.433,b
Culcita funibus e muris ſuſpenſa contra impetum Arietis. C.337,a
Culiscella, obſcœno intellectu. A.87,a
ad Lamb. Culenium Epiſtola Lipſij. B.89,b
Culigna, vas potorium fictile. A.147,a. C.619,a
Culina, vel Colina, vnde dicta. C.619,a. *Latinum magis, quam, Coquina.* A.200,a
Culina nulla in caſtris veterum Romanorum. C.155,b
Culleus, ſaccus coriaceus. G.13,d
Cullei pœna, quæ. G.200,d.204,d
Culpa pœnâ prior. E.269,c. *eius comes, imò cognata, pœna.* D.407,a.408,b. *quin Culpa ſibi ipſi pœna eſt.* G.35,c
Culpa gradus apud Theologos. G.177,d
Culpam admiſſam excuſare, altera culpa eſt. G.33,d
Culmina ædium, à culmis ſtramineis, quibus olim tecta ædium ſtrata. G.139,c
Culter Bithynicus, item, Coquinarius. A.43,a
Culter propriè venatorum: hinc, Ad cultrum ſe locare, addicere,&c. id eſt, ad venationem Amphitheatralem. C.513,a
Cultores catenati, ergaſtularij Floro. A.321,a
Cultus Dei, quid. D.18,b. *quis optimus.* 19,b. *religioſiſſimus imitari.* D.123,a
Cultus corporis cum magna cura, is magna plerumque incuria virtutis. D.124,b
Cultus tum viris tum fœminis quanti luxus & ſumtus Romanis. C.465,b
Cuma à quibus condita. F.11,d
Cumani in Oſcis ſiti, colonia Græcanica. Ijs beneficio indultum à Romanis Romanè publicè loqui. A.447,b
Cum maximè, pro ſimplici, Maximè, Seneca frequens. Gſ.722,d
Cumuli ſepulchrales. Vide, *Tumuli.*
Cunabula, &, Cunæ, priſcis inter obſcœna. A.118,a
Cunctandum in deliberando, conſidendum in agendo. D.41,a
Cunctatione non opus, vbi pernicioſior ſit quies quam temeritas. D.138,b
Cuneus in acie militari, quid: inſtar literæ Δ. *Cuneis vſi in acie frequenter Celtiberi: etiam Romani, & alij.* C.115,a,b
Cunei Amphitheatrorum quid: vnde ſic dicti: quomodo directi: non in popularibus ſolum, ſed & in orcheſtrâ: certis ceteris attributi: forma & diſpoſitio in parte etiamnum apparet in Amphitheatro Veronenſi. C.570,a,b.572.
Cunei in Bibliothecis, quid. C.634,a
Cuneus, ſæpè pro multitudine populi confertâ, quacunque formâ. C.115,a.116,a
Cuniculi ſubtrahendo aggeri hoſtili: boni etiam incendendo, quomodo. C.355,a,b
Cuniga Vide, *Zuniga.*
Cunina dea. A.92,a
Cupidinis ærumna, apud Plautum. A.168,b
Cupido fallaci riſu renidens fingitur. A.374,a
Cupido brachijs fulmen complectens, inſigne ſcuti Alcibiadis. C.243,b.307.
Cupidinis vel Libidinis ſedes in iecore. D.500,b
Cupido omnis vehemens cum ſollicitudine eſt; & ſæpè credulitate in triſtiora relata. G.30,c
Cupidines quadam interpellata creſcunt. D.378,b
Cupiditas in ſtulto, in ſapiente voluntas. D.496,b.497,b. *illa, in malo; hæc, in bono, Stoicis.* G.654,d
Cupiditatum genera tria, Epicuro; & quæ. G.424,c
Cupiditatis affectus quid, & vnde. D.381,b. *refrænandus in Conſiliario Principis.* D.41,a
Cupidus vini, pro, Vini. A.291,a
Cupparum conficiendis pontibus quis vſus Romanis & alijs. C.304,b.307.
Cupreſſi præter ſpeciem nihil habent, cetera ſteriles: ita multi qui in altitudine nil niſi alti ſunt. D.120
Curæ maximè exhauriunt fontem vitæ; & ſæpè morbos gignunt. B.9,a. C.483,a
cum Curâ dicere, phraſis Salluſtiana. G.141,d.165,d
Curatius, pro, Accuratiùs. E.246,c.298,c
Curatores variorum munerum magnis impendijs nutriti vel ornati à Romanis. C.404,a
Curatores Duumviri annonæ ab Auguſto, & poſt Quatuorviri è Prætorijs creati: ij quomodo frumentum populo diſtribuerint. A.248,a. C.405,a. *quantum, & quando.* A.249,a
Curatores Vrbis. A.291,a
Curatores Munerum ac Venationum, qui: pro dignitate habitum. C.502,b.503,a. E.222,c
Curatores Riparum & Aluei ornum fluminum. E.39,d
Curatores Viarum, qui: ijque inter minores magiſtratus. E.87,d. *propriè Viarum extra Vrbem.* E.518,c. *extra ordinem ſingulis Vijs deſtinati viri plerumque illuſtres.* E.518,b
in Curiâ crebra inter altercationes conuicia. G.32,c
Curiæ Veteres Romæ, quæ. E.193,c
Curia, ſiue Ordines, Iudicum perpetua, haud adeò vetuſti inſtituti res: & an conducat eſſe perpetuas. D.241,a,b.242,a
Curia Louanienſis qualis, & quando ſtructa. C.786,a
Curia, idem quod vulgò Parochia. C.735,b
P. Curiatius Decemuir Legg. ſcrib. D.280,b
Curiatius Maternus. E.471,d
C. Curio corruptus Cæſari Remp. Rom. quaſi vendidit. D.208,b. *quantum ei ſoli corrumpendo impenderit Cæſar.* C.409,b. F.45,d. *lignea eius moles verſatilis, quæ diducta, duo Theatra; conducta, Amphitheatrum vnum redderet.* C.560,b
Curiones, inter Sacerdotes qui. A.253,b
Curioniani equites in Africâ. A.337,a
Curioſi deſcripti. B.267,b
Curioſitas Calumniæ nutrix. B.267,a
Curtium, vel Curtium, infortunium. A.128,b
M'. Curius, bello Pyrrhi nota paupertatis & frugalitatis. G.81,d.245,c. *rapa cœnauit quæ ipſe ad focum coxerat: quod Seneca Fabricio tribuit.* G.135,c. *quantum agri à Senatu ei datum, quantumque tantummodo receperit.* G.371,d
Iac. Curlius quidam Laur. Vallæ memoratur. A.169,a
Ioan. Curopalates citatus. C.110,b.399,a.676,b. E.399,d
Curriculo fugere, prouerbialis phraſis idem quod, Celeriter fugere. A.74,b
Currus pompalis, carpentum. E.112,d

Cur-

Cur in deſcendebãt Romani obuio aliquo magiſtratu. A.280,a
Currum interius aut introrſum flectere, quid. G.158,b,c
Curſorum tria genera: deque iis & quæ ob faciunt, Diſſertatiuncula. B.300,b. & ſeqq. Curſorum equinum, diſpoſiti per certa interualla equis, uſus vetus, ſed nullo publico inſtituto. B.302 a b. 303,a. primus per horarias mutationes diſpoſuit Ludouicus XI. Gallorũ Rex. B.303,b. Curſorum pediuum, qui Græcis Hemerodromi, quantum itineris uno die confecerint, Exempla. B.301,a,b
Curſura, aut, Curſus ponti, id eſt, Nauigatio. A.84,b
Curtes, Romanenſibus hodie linguis, quid. C.41,a
Curtilius Mancias. E.235,c
Curtius Atticus, quis. E.130,c.148,c
M. Curtius in voraginem aut hiatum inſiluit. A.316,b. G.190,d
Curtius Rufus, cuius meminit Tacitus, an idem cum Q. Curtio Hiſtorico. E.174,c,d
Q. Curtius res Græcas, ſeu Hiſtoriam Alexandri Latinè & purè ſcripſit. B.147,a. E.174,c,d. is, vt & Cæſar, velut proprius Principum Hiſtoricus, aſſiduè iis in manu ſiuingue habendus: & cur. D.126,a. eius lectione ſolà e grauiſſimo morbo recreatus Rex Alfonſus. A.207,b. quod eius anũ: multumque ei debet Franc. Modius, a quo correctius editus. E.174,b. eius in Imp. Claudium adulatio conſimilis Senecæ. G.99,d,b. locus eius quem vitiatum videri poſſis Tacitus. E.147,b,c. improbatur ei mors ſpontanea. D.525,b. Idem correctus. C.56,b.474,b. E.147,c. 159,c. Citatus. B.301,b.411,a. C.62,a 64,b.72,b.73,b 106,b.118,b.128,b.132,a.155,a.160,a.215,b. 241,a. 244 b 246,a.276,a.287,b.288,a.296,b.297,b.304,a. 333,a.340,a.341,b.350,b.356,a.357,b.359,b 364,b. 378,a.646,b.656,b.680,b.684,a. Verba eius intexta Politicis Lipſij. D.18.& paſsim. Porrò citatus. E.47,c. 122,c.171,b.350,d.369,d.374,d.377,d.535,c.536,a,c G.8,d.53,d.190,c.205,d.400,d.431,d.473,d.487,d. Gſ.697,d.725,d.784,c,d
Curua corrigere. Hic nobis curua corriget: phraſis prouerbialis. A.170,a. Gſ.824,d
Curulis ſedes, aut ſella, in quâ Magiſtratus maiores ſedebant. D.343,b
Ioan. Cuſpinianus Panegyricos vett. correctiùs edidit, quàm Beatus Rhenanus. E.521,a. Ipſius Hiſtoria allegata. B.340,a
Cuſtos vxori datus à marito; imò amica ab amatore; apud Rom. E.182,c,d
Cuſtodes Regij, qui: eorumque munus. D.51,b. Imperatorum Romanorum corporis Cuſtodes, præter Prætorianos, ſæpè & Germani. E.219,d
Cuſtodes in finibus Imperij diſpoſiti à Romanis, ne exteris promiſcuus eſſet ingreſſus. E.449,d
Cuſtodes Aquarum Romæ, Caſtellarij vocati. E.278,c
Cuſtodia ipſa Principum in Vrbe olim togata. D.317,a
Cuſtodia ante & in portis caſtrorum. E.19,c
Cuſtodia publica (id eſt, carcer) diſcreta a militari. E.88,d
Cuſtodia militaris, honeſtior: eiuſque modus & ratio: vt videlicet cuſtos miles catenam ſiniſtra alligatam habeat, captiuus dextra. E.511,b. G.159,d. 393,d,c
Cuſtodia, præter carcerem, & cuſtodiam militarem, alia duplex: & quæ. E.143,c,d.144,b,c
Cuſtodia, pro Equis cuſtodiens. G.159,d. 393,d.529,d
Cutis. Intra cutem ſuã manere iubere, prouerbiale. G.400,d
Cyaneæ inſulæ. A.359,b
Cyathi decem, ſumma potio: quorum duo ſextantem efficiebant. A.106,b. tot cyathos in honorem amicarum bibimus, quot in earum nominibus erant literæ. A.107,b
Cybele dea, Afrorum Cæleſtis credita Ambroſio. A.220,b. ſacerdotes eius in ſimulato luctu pectora ſibi tundere pina aut buxo ſoliti. A.378,a
Cybeleia ſacra quo die apud Romanos incipiebant, quo deſinebant. B.153,b
Cydonio malo guſtato cur ſponſo nouam nuptam accumbere præcipiat Solon. B.492,a
Cygnorum in Caÿſtro fluuio frequentia. A.16,b
Cylindri volubiles è muris in ſubiuntos hoſtes acti. C.352,a,b
Cymbala antiquorum concaua, figurâ penè noſtratium peluium: item Cymbalis Italice hodiernis graphica deſcriptio è Th. Caietano. Gſ.710,d,c
Cymbala inanis iumentis ſunt, qui humanitatis ſtudijs non iungunt Sapientiam & Morum. B.29,b
Cynea, Pyrrhi legati, de Vrbe Româ, Senatuque Romano, iudicium. C.453,a
Cynici Philoſophi, qui, & à quo. D.439. originem Stoicis dedere: & ſero conueniunt dogmata. D.446,b. Cynica enim ſectâ tunicâ tantùm a Stoicâ differt. E.301,d. ſed Cynici robore ſupra Stoicos. G.171,c. qui ipſe Zeno Cynicisſmum compendiariam ad virtutem viam fatebatur. D.447,a. Vnde Cynici dicti. D.447,a in quo eam rem locus. B.394,a
Cynici, & eorum dogmata ex profeſſo laudata. D.447.448. Cappucinis aliquo modo comparati. D.448,b. omnia, præter dolium baculum, & peram, relinquebant. Gſ.744,d. quid iis ad beatam vitam ſufficere viſum. D.482,b. ſapientem ſibi ſufficere; & omnia aliorum, eius eſſe iactabant. D.507,b. quatenus aſpernati artes liberales. D.427,b. 428,b. præter Ethicam, cæteras Philoſophiæ partes penè tollebant. D.465,a. eorum proprium deſtringere & defricare vitia. G.viij. quomodo etiam eorum proprium, excedere. G.226,d
Cynicè accipi, quid Plauto. A.101,a
Cynoſarges, locus Athenis in quo ſpurij infantes exponebantur. B.410,a,b
Cynthia Propertij, ubi ſepulta. A.57,a
S. Cyprianus Latinè concionatus. A.448,b. à ſcurris Coprianus agnominatus. A.327,a. Eius Vita correcta. E.285,c. Ipſe citatus. C.190,a. 503,a. 505,b. 660,b. 682 b. D.18,a. & alibi in Libris Politicis.
Cyprus Syriæ ablata terræmotu credita. Gſ.785,d. Græcis erepta à Richardo Angliæ Rege. B.339,b
Cypria gaza valde deprædicata. C.401,a
Cyprij ſerui publici. A.277,a
Cyrenaica olim ſub Regibus Ægypti, poſt à Romanis Africæ adiuncta. A.202,a. ſed ſub eodem cum Cretâ Proconſule. E.201,d
Cyrena plures Philoſophos dederunt, quam ipſa Athenæ. D.440,b
Cyrenaica ſecta à quo. D.439,a
Cyrenen Apion Rex Pop. Rom. reliquit teſtamẽto. E.245,b,c
Cyriaci Anconitani Itinerarium citatum. C.563,b.564,a. 588,b
Tatius Cyrillus Hiſtoricus. A.291,a
ad Cyrillum Magnum Alexandriæ Archimandritam Epiſtola Lipſij. B.358,b
Cyrus Perſarum Rex Pantheam formoſiſſimam fœminarum captam cur ad ſe adduci vetuerit. D.265,b. milites ſui exercitus omnes nomine compellabat. D.313,a. Crœſo pepercit. D.259,b. triginta annos in magnâ gloriâ Rex, à Tamyri Scytharum Reginâ cum ſummâ ignominiâ caſus. D.188,a
Cyrus Rex quos amabat, ad læuam ſuam locabat, vt cordi propiores. A.300,b
Cyrus Equitibus Curſoribus per interualla diſpoſitis uſus. B.302,a
Cyrus ſigna aut teſſeras quales dare ſolitus. C.133,b
Cyrus cuſtodiã corporis ſui ſolis commiſit Eunuchis. E.156,d
Cyrus Minor ipſe manu ſuâ plantaria inſtituebat. D.396,b. caput in prælio nudauit. E.49,c
Cytheris, &, Cytheriacus, primâ breui pleriſque; ſemel Ouidio longâ. G.687,d
Cytheris altera quaſi vxor M. Antonij. A.194,a
Cythnus inſula, (non Cynthus, aut Sciathus,) ubi. E.101,c. 340,d
Cyzicenis quoties libertas data aut adempta. E.121,d

D.

D. & T, literæ vicinæ inter ſe & adſonantes, in Libris etiam antiquioribus ſæpe alternant. D, autem etiam hodie in Latinis plerumque rectè efferetur. A.463,a. eaque ſæpè

ſæpè mutat in Z. & contrà. A.465,b. D. etiam ſæpè additum poſt vocalem in fine dictionis. A.84 b.89,b. 90,a. 126,b. 218,b. ſæpè etiam in medio dictionis interpoſitum. A.121,b. nonnunquam pro I, vſurpatum. A.78,a. 126 b. Sed d, pro cl, frequens error in Libris manuſcriptis. A.124 b
Daber, quaſi Academia Iudaica. C.791,a
Dacia a Septemtrione Imperio Romano adiecta à Traiano. C.378,a
Daci Latinis, qui Græcis Getæ: à Traiano in prouinciam redacti: & qui illi hodie. E.306,d. 307.b. Gſ.681,c. 776,c. mons ijs ſacer, & ſacerdos in eo, deus. E.306,d. Daci capite tecto, & pileati, præter multarum tum gentium morem. C.578,b. dracones in ſignis militaribus vſurparunt. C.110,b. Vide etiam, Getæ.
Dacicus gladius qualis. C.246,b
Dacicum bellum ſub Domitiano. E.306,d
Dacrima, pro, Lacrima. A.78,a.126,b
Dædalus in Italiâ fuit. A 366,b. ſerræ inuentor, an eius ex ſorore nepos Talus. G.575.d
Dæmon cuiuſque, quid. D.480,a
Dæmones Græcis, qui Latinis Genij: vnde dicti. D.559,b
Dagobertus Rex Iudæos ad fidem cogit. D.159,a
Dalianum Collegium Louanij in Palatium ſibi ſumit eò veniens Princeps. C.790,b
Nic. Daly IC mors, & laus. B.30,b
Dalmatæ quoto anno a Tiberio victi ex quo in eos bellari cœptum a Romanis. F.61.d
Dalmatia quando prouincia Præſidialis facta ab Auguſto. E 108,c
ad Nicol. Damantium, Brabantiæ Cancellarium, Epiſtola Lipſij. B.288,a. 416,b
Ioan. Damaſcen. Elogium S. Crucis. C.676. Idem citatus. C.649, a 652,a. D.121,a. & alibi in Libris Politicis. Item 393,b. 541,a. & ſæpiùs in Libris Philoſophiæ Stoïcæ. G 28,c
Nicol. Damaſcenus citatus. C 490 a.493,a. G.336,c
Damianus a Goes allegatus. C.679 b
Damiata, Mendeſium Antiquorum putatur. B.340,b
Damnari in Antliam, quid. A.318,b. in Arenam, quid. C.559,b. ad Gladium, quid. C.512,b
Damnare, aut Damnare, voti, quid. G.653,d
Damnas eſto dare, facere, &c. formula. A.261,a
Damnati in opus, ſemiraſi. A.321,b
Damnati in Ludum, non temerè liberati. C.543,a
Damnatis verberandis veſtes à lictore concisæ & rapidè laceratæ aut abſceſſæ. G.15,c
Damnatis quot dies vitæ poſt ſententiam latam indulti ſeu à Tiberio, ſeu a Theodoſio. E.93,d. G.164,d
Damnatorum criminis titulus a Principe ſubſcribi ſolitus, etiam poſt damnationem. G.208,d. nonnunquam etiam leuior ſententia. G.209,b
in Damnatorum ob graue delictum memoriam & nomen etiam pœna ſtatuta, quales, & quomodo: eorum imagines abolitæ; nec in exſequijs eas ferre poſteris licitū. A.290,b. E.53.b 477,d.557.558,a. effigies ſtatuæque fractæ, detractæ. E 80,d. corpora in terrâ in ſcrobibus condita; quod ignominioſum. E.32,c. bona aut in totum, aut pro parte, fiſco addicta. E.130 d
Damnationem qui morte ſpontaneâ præueniebant, eorum bona heredibus manebant, item teſtamenta. E.155,c
Damocles Attici, Formoſi cognominatus, in pudore iucundo triſte factum. D.268,a
Dania quandoque Regnum Comitiale. D.214,b.215,b
Dani quas & quot hoſtias olim dijs ſuis quotannis ſacrificare ſoliti. E.430,d
Daniel Propheta reuelatione Dei multa & magna prædixit. D.191,a. Idem citatus. Gſ.752,c
ad Petrum Danielem Epiſtola Lipſij. A.152,a
Daniel Smetius, Vilnordâ aditus, ope D. Virginis Aſpricollis ab herniâ ſanatus. C.733,b
Danubius in ortum, Rhenus in occaſum diuerſi feruntur, & quàm longè diſtantibus fontibus orti. G.120,c. quatenus, quando, & quam diu ij terminus a Septemtrione fuerint Imperij Romani. C.377,b. Gſ.681,c.775,c. in Danubio claſſis perpetua Romanis, quarum nauium. C.384,b. Pons in a Traiano ſtratus. C.303,b. Vide etiam, Pons.
Danubium Mundo comparat Seneca. Gſ.733,d
Danubium congelatum, quando. B.466,a. D.310,a
Daphnus Grammaticus ſeruus quanti venierit. C.396,a
Daſſilia dicta. A.79,a
Dardania inſula, eadem quæ pòſt Samothrace. E.63,d
Dardanus, auctor Troianorum vnde. E.63,d
Dare litem ſecundùm aliquem. A.139,a
Dare mala, obſcæno intellectu. A.112,a
Dare, verbum, inter Priapeia. A.125,a
Dare ſe populo, alteri, cuidam, &c. A.18,b
Daria Martyr, quæ antè Veſtalis, cum marito lapidibus obrui iuſſa à Numeriano. C.618,b
Daricus viginti drachmis æſtimatur. C. 202,a. ſtipendium menſtruum militis apud Græcos. E.495,a
Darij Regis immanis ſæuitia in Oebaſum ſenem nobilem. G.51,d
Darij pons naualis in Boſphoro & Danubio celebris. C.364,a
Darij interfectór arboribus in diuerſum tractus abruptus ab Alexandro. G.409,d
Daturum dixit. Helleniſmus, pro, Se daturum. A.86,b
Dauid emperu glandis funda Goliathum deiecit. C.224,b. mirificus contemptor. D.272,a. eius in Abſalomum filium ſæpiùs peccantem longanimitas, & ob caſum luctus. D.246.b. eius culpâ peſtis ſeptuaginta millia hominum in Iudæâ inſtulit die non toto. D.410,a.414,a
Claud. Dauſquius laudatus & allegatus. D.249,b
De ſummâ petere, quid Plauto. A.106,a
De viâ, ſemitâ, cedere. A.349,b
De Vitâ Populi Romani, Varronis Libri, A.62,a,b. ſed, De Rerum naturâ, &, De Republicâ, male videntur citari, pro, De Re Ruſticâ. A.59,b
Dea Syria, pro Iunone. A 335,a
Debere pœnas, ludibrium, riſum, &c. A.204,b. G.57,d
Debere in diem, &, Repræſentari, aduerſa ſunt. A.286,b
Debil homo, pro, Debilis, apud Ennium. A.199,b
Debiles olim ſacris arcebantur: imo, decreto Auguſti, Senatu. E.217,d
Decanus, caput contubernij militaris. C 155,b. D.91,a
Decebalus Dacorum Rex à Traiano Imp. victus. D.299.
Decedendi loco Magiſtratus mos, qualis. E.87,c
December menſis ferè totus feſtus, ob Saturnalia, Sigillaria, & Ludos. G.417,c,d. atque inde totum annum Decembrem à Claudio Imp. factum vocatus Seneca. Gſ.823,c,d. 824,a. 832,c
Decempeda, &, Decempedator, quid. C.190,a
Decemuiri quàmdiu Romæ imperium tenuere. E.1,d
Decennia publica, vel, Decennalia feſta, in honorem Impp. A.164,a. E.113,d
Decentia, vt in vita, ſic in ſermone & Epiſtolis magna, ſed difficilis virtus: quæque à iudicio & naturâ petenda, non ab arte nec præceptis tradi poteſt. B.537,b
Deceptio pro moribus temporum Prudentia eſt: an & quatenus Principi licita D.74,a
Deciani cuiuſdam teſtimonium à Cicerone eleuatum. A.46,a,b
Decij ſe deuouentis precatio apud Ennium. A.199,b
Decima fructuum ex agris ſatum vectigal quod Romanis. C.389,a,b
Decima frugum, armentorum, &c. Principibus collata apud multas gentes. E.441,d
Decima Legionis plurimùm fiſus Cæſar. A.309,a
Decima hora cœna & corporis curæ deſtinata. G.167,d. nec poſt eam Conſul nouam relationem incipiebat. A.422,a. G.168,d
Decimaria lex inter coniuges: eaque ſublata. E.517,b
Decimatio, in militiâ Romanâ quid: patrium id ijs inſtitutum, & antiquum: eiuſque vtilitas. C.219,a
Decipere, pro, Latére, λανθάνειν. A.209,a. G.737,d
Ioan. Deckerus laudatus. E.4,d
Declamatoria ſcribendi ratio nihil præter ſententias affectare videtur. A.358,b

Declamatorum aliquot vett. editio accepta ferenda Petro Pythæo. E.93,d
Decalorare aurum,quid. A.310,a
Decoquere,&,Decoctores,quid. A.84,a. G.261,c.298,d
Decoctores non apti ad Conſilia. D.135,a
Decotes togæ, ſeu Decutes,quæ. A.259,b
Decrepitus quandoque quis dicendus. G.367,b
Decretlus,pro,Decemuiſtus. A.145,b
Decreta,quæ Ciceroni. D.471,b.472,a. *Decreta Philoſophica alia communia paſſim in Scholis Philoſophorum,& quaſi paſſiua: alia Stoicis propria, quæ & Paradoxa.* D.491,b. *hæc in animum admittenda, contra externa quæ dicuntur Mala; ſed cum quâ prænotione.* D.490,b. 491,a. 517,a,b
Decretoria pars Ethices quæ. G.590 d
Decretorium,iudiciale,uernale. G.199,d
Decretorium,oppoſitum Luſorio; & quid: ſic,Decretoria arma,vel tela, quæ; & vnde ſic dicta. C 534,a. G.622,d. 623,c.657,d. Gſ.715,d
Decubitus in conuiuijs qualis. A.102 a
Decumana porta caſtrorum vnde dicta, Prætoria appoſita, & plurimùm remota ab hoſte; & quo ſpectet: extra eam ſupplicia ſumta: eademque Quæſtoria dicta. C. 157, b. 158,a. E.20,d. 34,d
Decumatee,vel Decumani agri. E 446,d. 447,d
Decuria in Alâ inter equites, vt Manipuli inter pedites in Cohorte: tres videlicet. C 44,b
per Decurias in quaque Centuriâ in acie ſtetiſſe videntur milites. C.236,b
Decuriones equitum quot in vnâ Legione, aut in vnâ Alâ Sociali: & an inter eos quoq; ordo dignitatis, vt inter Centuriones. C. 59,b.60,a.65.
Decurſio in funere illuſtrium virorum, antiquiſſimis inuentores. E.44,d.45,c
Decurſio campeſtris, alia à funebri, ab Auguſto inſtituta, quæ: Campicurſio dicta. E.64,c. *inter exercitia militaria, qualis; & quæ in eâ obſeruata.* C. 195,a. G.417 d
Decuſſare,quid. C.648 b
Dedicare in cenſum,quid. A.46,b
Dedicantium aliquid Deis mos rem dedicandam manu attingere, cur. G.115,d
ſine Deductione,id eſt,vt nihil de ſummâ detrahatur,formularis ſermo in ratiocinijs. G.174,d 484,d
Deeſſe alicui,pro, Non adeſſe,auxilium negare aut negligere. Gſ.822,c,d
Deeſt inuenire, facere,corrumpere, pendere; non deerit inuenire; phraſes doctæ. G.62,d. 184,c
Defænere,&,Defæntio,voces Tertulliano vſurpata. F 40,d
Defecte membris, inhabiles ad militiam; & qui potiſſimum. C.23,a,b
Defendere,pro, Arcere, repellere, auertere, &c. A. 41,b. 212,b
Defenſio ſui aut ſociorum iniqua paſſorum, ſemper iuſta belli cauſſa. D.80,a
Defenſores in flumine ſupra aut ante pontem, quid Cæſari. C.306,b
Deferri, deorſum ferri, ſæpè vſitatum Senecæ. Gſ.751,c
Definiendi ſumma laus in demonſtrationibus. D.450,b
Definitiones non nimis breues & circumciſæ eſſe debent. Gſ.758,d
Definitiua Philoſophia quæ Stoicis. D.464,b
Defæſſus, & quaſi defænere ſe dicitur qui ſe in ſolitudinem longè a cœtu hominum abdit. G.100,c.108,c
Defunctis quietem precari,inter vota ſolennia. G.109,c
Defunctis alibi principibus viris aræ nihilominùs more Romano abſentibus ſtatuta,& rogi accenſi. E.76,c
Defundi lacrimis, phraſis Propertij. A 115,a
Degere,pro, Minuere,detrahere. A 183,b 336,a
Deglubere, in ſupplicijs frequens Perſis & Ægyptijs. C.670 a. 672,a,b
Deiectare,ſcribebant antiqui,pro,Dictare. A.276,a
Deijcere,infernè; eijcere, supernè, vomitu videlicet. G.549,d
Deillius, ſiue Dellius, ſub Auguſto,quis. G.195,d
Arnold. Deſtius comes ſtudiorum Lipſio ſub Corn. Valerio: B.160,b. *eius laus: eique perſona a Lipſio tributa in tertio Antiquarum Lectionum.* A.96 & ſeqq. *eius obitus; & tumulus.* A.114 b
Δεινότης mirabilis in Demoſthene & Senecâ. G.xj.
Delationes nimis crebræ coercendæ. D.64 a
Delatores Principibus habendi detegendis machinationibus ſubditorum: ſed quatenus ijs credendum. D.59,a,b
Delatorum calumniæ quàm noxia multorum ſtatui. E.85,d. *quàm inuiſi Delatores & formidati.* E.307,c. *ſed tyrannis grati.* D.112,a. *eorum præmia in Lege Papiâ.* E 85,c. Vide etiam, *Accuſatores.*
Delatores iuſſu Titi & Traiani per Arenam traducti, & flagellis caſi. D 323,b
Delatoribus par pœna poſita, quam irrogatam irent. D.325,a
Petri Delbenij iudicium de ſuperuacua adtextu in contextum Hiſtoriæ Velleianæ. F.78,b *eiuſdem in Velleio correctiones.* F.82,b. 83,b.84 a
Delegare,&,Delegatio, frequentia in Iure verba in re nummariâ, quid: vt cùm tranſſcribitur creditori nomen alicuius in ſolutionem,&c. G.221,c.313,d 346,d.419 d.434,d
Deliberandum in tempore, ſed tardè: deliberata peragenda celeriter. interdum tamen etiam celeriter deliberandum. D 41,b.133,b
Deliberans an deſciſcendum, iam deſciuit. E.359,c
Delicati pueri,qui. A.150 a
Delicatiores & molles olim capite tecto incedebant. A.185,a. G 648,d
Delicijs animos ſubditorum frangi, volupe Principibus; præcipue deuictorum victoribus. C.469,a. E 416,c
Delictum propriè, quod Peccatum vocatur; & quare. D.554,b
Delicta propriè militaria diſtincta a communibus,& quæ: eorumque leuia ter repetita, capitalia fiebant. C 217,a,b
Delinquere,& Delinquentem tueri, paria ſunt; in hoc peius. D.237,a
Q. Dellius an Dellius, Senator à M. Antonio accerſenda Cleopatra miſſus. D.210,b. *poſtea inter amicos Auguſti, Hiſtoricus,& naturâ tranſfuga.* E.6,d,b, c. F.59,c,d
Delos inſula vnde dicta Ariſtoteli. è fluctuante ſtabilis facta, diuque terræmotu inconcuſſa: poſt tamen concuſſa, & quando. Gſ.786,c
Delphenſes B, pro II, vſi. A.458,b
Delphin piſcis velociſſimus. G.121,d. *cultellatâ in dorſo pinnâ crocodilum interimit.* Gſ 749,c
Mart. Antan. Delrius è primis a iuuentute amicis Lipſij. B.160,b. *eius virtus.* A.286,b. *in rebus Lipſij conſeruandis ſingularis fides.* B.16,b. *accuratè Senecam Tragicum recognouit.* A.358,b. *ad eum Epiſtolæ Lipſij.* A.184 a. B.16,b.183,a.356,a.359,a.374,b.375,a.385,a 416,a. 423,a.441,b 452,a 483,b. *Idē allegatus.* C.249,b.678.
Delubri vox vnde deriuata. E.412,c
Delubri abdita,adyta. A.344,a
Deludere,pro, Ludere deſinere. [illegible].514,b
Demarati vera monita Xerxi Regi data. G.358,d.359,b
Δέμας, corpus, vnde Græcis. G. 128,d. 494,d
Dememorari,pro, Memorare. A. 130,b
Demetrius Phalereus a Ptolemæo Philadelpho Bibliothecæ ſuæ Alexandrinæ præpoſitus. C.627,b.628,a
Demetrius Phalereus quid Colon vocet. B.135,b. *idem citatus.* D.132,b. *ex eiuſdem de Elocutione tractatu excerptum de ratione ſcribendi Epiſtolas, Græcolat.* B. 540. 541.542.
Demetrius, Poliorcetes (Vrbicapus) dictus, captis Megaris Stilponi pareit. G.175,d. *iuſtitia deſertor a Macedonibus deſertus,& Regno a Pyrrho exutus.* D.241,a. *vxor eius Phila morte ſpontaneâ obit.* D.211,b
Demetrius Cypri Regnum Ptolemæo ereptum patri Antigono tradidit. G.307,c
Demetrius Cynicus Senecæ & alijs ſæpè laudatus. D.448,a. E.301,d. G.xv.134,d. 366,d. 422,d. *quando vixerit.* G.243,d. *oblatrans dictus Suetonio.* G 372,c. *à Veſpaſiano in exſilium actus.* Gſ.743,d 744,b

Demetrij, Pompeij liberti, magna opes, & ridiculus faſtus, ac multitudo ſeruorum. G.156,d,c
Demochares Medicus quomodo Conſidiam ſæminam ſanauerit. D.410,b. 411,a
Democritus Philoſophus contemtor diuitiarum. A.75,a. opes ſuas hereditatemque fratribus conceſſit, aut reliquit. G.142,c. 251,d. cur ſit peregrinatus. B.21,a. humanas omnes actiones ridebat. G.24,d. eius querela de quibuſdam Philoſophis D.430,a. præceptum eius, Nec priuatim nec publice multa age. G.144,d. ſcriptũ eius cui titulus ἐυϑυμίη, De ſtabilitate aut Conſtantiâ animi: item aliud ἀϑαμβίης. G.149,d. huic quod initium fecerit. G.163,d,c plures ille mundos ſtatuebat; & principia rerum Atomos eſſe & Inane. G.255,c. quid ei Sol. D.584,a. molliendi eboris inuentor potius, quam poliendi. G.579,d,c. veritatem in profundiſſimo puteo demerſam dicebat. G.368,c. Eiuſdem fragmentum citata, aut correcta. D 76,a. 437,b
Democritus an vere & qualis Philoſophus. Gſ.794,b. unde putet fieri cometem. Gſ.799,c. eius ſibi falſa perſuadentis ſuauis imaginatio. Gſ.786,d
Demoſthenes, qui Athenienſium in Siciliâ dux ibidem perijt. G.119,c
Demoſthenes Orator literam R vix pronunciare poterat. A.464,b. accenſendus Stoicis. D.453,a. quâ particulam ſequatur Seneca. G.xj. eius locus de multitudine ſceleratorum. G.22,d. Eius loca quæ imitatus aut expreſſit Cicero. A.17,a. 27,b. 32,a. 38,b. 41,a. 45,a. 48,b. 64,a. alia à Tacito expreſſa. E.37,d. 358,d. Ipſe porro citatus. A.174,a C.12,b. 15,a. 105,b. 202,a. 211,b. 474,b. D.41,b. & alibi in Libris Politicis. Item, 305,b. 521,b. E.122,c. F.67,d. G.142,d. 152,d. 174,d
Denaria Millenariaque nota ſæpiſſime in veteribus Codicibus alternarunt, & multis erroribus cauſſam dederunt. C.474,a,b. 499,b
Denarius quanti ſub Auguſto: alius à denis aſſibus: decem aſſium denarius leuiter vincit Drachmam: Græci tamen plerumque confundunt, & Drachmã vertunt. A.234,a,b. C.200,b. E.494,c,d. viginti quinque Denarij conſtituebant Aureum unum. A.234,a
Dens cauſſarius, vitioſus. C.23,b
Dentes genuini, ſeu maxillares, qui. G.311,d
Semp. Denſus. Vide, Sempronius.
Denſus Spiritus, eiuſque nota, δασεῖα Græcis dicta. A.466,a
Denthcleates ager, ſeu Denthceletes, in Thraciâ. E.125,c
Denunciare inimicitias, quid, & quomodo. E.69,c. 506,d. 507,a
Denuntiare, cum minis imperare. G.608,d
Denũciatio, pro Cõminatione, periculi admonitione. G.593,d
ad Rob. Denyanum Epiſtola Lipſij. B.363,a
Deoſculatio in Hebræorum phraſi ſæpius eſt Adoratio. A.306,a
Depannus, pro Inope. A.130,b
Depector litium, apud Apuleium. A.256,a
Dependi, pro, Impendi, erogari. G.140,d
Deportatio, in inſulas. G.161,b
Deportatus, quis apud Iuriſconſultos: ei Teſtamenti factione interdictum. E.155,d
Deprecari, quid propriè, quid impropriè. Gſ.712,c
Deprecatores in Iudicijs repreſſi a Tiberio. E.37,d
Deprimere foſſam, phraſi militari quid. C.156,a
Depudere, fons omnium vitiorum. B.12,b
Derogitare, pro, Rogitare. A.130,b
Deſcapulatio, quid Scaligero. G.651,d
Deſcendere ad extrema, vltimum auxilium, &c. A.162,a,b
Deſerere partes, aut munia, militare vocabulum. G.152,d
Deſertor in militiâ quatenus aliquis habitus Romanis & Græcis. C.105,c
Deſidere, pro, Subſidere. C.194,b
Deſiderius Longobardorum Regulus à Carolo Magno deiectus. D.204,b
ad Carol. Deſiderium Epiſtola Lipſij. B.384,a
Deſidia inuiſa primo, aſſiduitate amatur. B. 84, a. E.453,d
Deſignati magiſtratus voce præconis renunciati. 659.
Deſignatores funerum. Vide, Diſſignatores. & Funerum D.
Deſolatus, ſolus relictus, μονωϑείς. E.20,c 194,d
Deſperatio ſæpè ſpei cauſſa eſt. D.102,b
Deſpretus, priſca vox. A 244.b
Deſpumare quando dicatur ſeruor. G.29,d
Deſtituere, ſiſtere, locare. A.193,b
Deſuetudo occupationum, pigritiam parit. B. 84, a. E.453,d
Deſultores equites, qui: duobus equis quomodo uſi. C.95,b. 524,b
Deſultores in re gladiatoriâ, qui. C.524,b
Detergere remos, palmites, pinnas murorum. A.331,b
Deſtitatio, pro, Obſtinatio. G.657,d
Detinens ſolum, quid. D.321,b
Detrux, noua vox. A.335,a
Detumere, faſtum ponere. A.240,a
Deuexum, pronum, inclinatum. G.249,d
Deuorare verba, continere, comprimere. G.49,d
Deuotare. A.125,a
Deuoti, qui: & hinc, D.N.M.Q.E. – A.128,a
Deuotio militaris. A.344,a
Deuotionis formula ſolennis. G.502,d
Deuotum ſe alicui profitendi formula. G.292,c
Deuouere ſe Principibus, mos veterum Gallorum & Hiſpanorum. D.293. deuoti ad patronum ſuum res proſpere geſtas referebant. D.145,b
Deum eſſe, & humana curare, notitia eſt communis quam Natura, imò ipſe Deus, omnibus gentibus, etiam Noui Orbis, inſeuit: idque multis rationibus eleganter demonſtratum. B.434.& ſeqq. G.310,c
Deus vnus: & de eo bene, ſed temperanter, ſentire, prima Pietatis pars. D.17,b. 18,a. deſcriptus aliquo modo: ſed melius ſcitur neſciendo; & periculoſum rimari: eiuſque effectus & affectus. D.18,a. definitiones eius Stoica variæ; ipſum etſi vnus, nomina varia & per omnia diffundi. D.541,b. 542,a,b 545,a.b. G.312,c. Plinio ſeniori Deus quid. D.541,a. proprium eius nomen hominem ignoratur. D.121,a. conuenientiſſimum ei, Deus eſt, qui eſt, & quod eſt: mente purior: monet non monetur: pauca de eo dicenda: nec niſi in ſacris tradita: vitium animi, in illum inquirere: & inquiſitio ea vana. D.121,b. adorandus ille, non ſenſu perſequendus: in effectis, & ab ijs noſcendus. ſed nulli in eo affectus: totus ſubſtantia eſt: inque tenebris Deus. D.122,a
Deus & Materia, Agens & Patiens, prima omnium principia, Stoicis. D.537,a. 538,b. ille & Materia antiquiorem Mundo, ijſdem. G.256,d. ijſdem Mens Mũdi, & Mundus Dei corpus. anima videlicet ille Mundi, & pars eius: quibuſdam & Mundus ipſe. D.539,a. 542,b. Gſ.680,d. 810,d. Deus tamen nec Mundus, nec eius pars: forma eius eſt adſiſtens, non informans. Gſ.680,b
Deus ipſe Stoicis corpus, aut corporalis; vt & Platonicis ac Tertulliano; imò animal: contrà Ariſtoteli & Chriſtianis. D.543,a. 572,b. Gſ. 679,d. Stoicis etiam Deus ignis. G.495,d. vel corpus intelligens, & Mens in materiâ. G.230,c
Deus ipſe ſe fecit. G. xxxj. ex quibus compoſitus, Stoicis. Gſ.716,c. locus eius ubique: ipſe ſibi ſua perfectio, locus, ſedes, regnum: ſed conſpicuâ tamen ſede in Cælis. D.565,b. 566,a. 576,b. 577,a. Omnia ei præſentia; & æternitas illi momentum: nec tempora in eo diſparanda; & ab æterno quod nunc facit, fecit. D. 557,a. 577,a
Deus Bonitas & Benignitas totus. B.45,b. in Deo Filioque eius Chriſto ſpes omnis humanæ ſalutis. B.64,a. rex mentium eſt. D.48,a. eius exemplum, homo. D.604,a. ab eo finis & initium noſtri ſunt: felices ſi in illo. B.75,b. eum in nobis eſſe, adeoque in corpore noſtro hoſpitari, pluribus oſtenſum. D.480,a,b. inſpector is omnium, iudex, vindex, & gubernator. D.18,a. curator noſtrûm omnium & ſingulorum; & nos velut aliqua eius poſſeſſio. D.491,a. 546,b. 547,a. Deus hominem requirit, pulchrum Manilij dictum. D.604,b

Deus

Deus auctor & cuſtos Vniuerſi. Gſ.68. b. æterna quædā omnium creatrix, conſeruatrix, & rectrix Mens. D.386,b. 387,a. omnia vehit, portās ea Verbo virtutis ſuæ. G.442 d. Deus primo cauſa ſecundarum actionibus ſe ſemper interſerit: materiam autem omnium ſemel & ſimul condidit. Gſ.680,d. conditorem vniuerſorum agnoſcebāt Stoici, etſi in verbis aut effatis d[illegible]idebant. G.77,c. eum cum agentibus creatis immediate concurrere, videtur negari a Senecâ. Gſ.726,c. mira Dei artificis vis, qui tot varia, & ipſa paria diſparia fecit. G.644,d

Dei notitia obſcura aut impenetrabilis: ſermones ancipites: attribuit tamen quædam rectè a Stoicis: & primo Vnitatem. D.544,a,b. 545,a,b. Vnitas eius quomodo Arnobio probata. D.581,a. Bonus & Beneficus, Stoicis: & hæc velut propria eius nota, & nomē. D.545,b. 546,a,b eius Bonitas & Prouidentia aſſerta contra aduerſantes. D.550. & ſeqq. Eius voluntas, cauſſa ante omnes cauſſas. D.405,a eaque ſumma eſt iuſtitia. D.405,b. iudicia enim eius multa occulta, nulla iniuſta. D.410,b. ab æterno ſemel decreuit: ipſe porrò neceſſitas ſua: ſua illi in legem æterna voluntas. G.354,d. Gſ.680,b,c. Deum nec Cauſſam mali, nec auctorem eſſe: & plura ad eam rem. B.43,b. ad peccatum animū non impellit, ſed ad lapſum. D.323,b. trahit nos ſæpè in externa mala, culpâ tamen noſtrâ. D.324,a. cur Geniorum miniſterio vtatur. D.564,b

Deum nemo videt. in omnibus tamen omnes cottidie vident. D.542,a. 543,b. quomodo mutari intelligendus. D.556,b. 557,a facta non poteſt facere vt facta nō fuerint. D.328,a eius proprium erecta deÿcere, deiecta erigere. D.132,b. cùm magna Imperia perdere vult, ſolenniter id facit per bella ciuilia. D.108,b. fortunam alicuius mutaturus, conſilia eiuſdem corrumpit. F.73,d. Mundi conflagrationi ſupererit ſolus. D.599,a. Deus humanâ ſpecie Epicureis. D. 543,a

Deus, cum pater ſit, ſalubre, bonum, & proſperum eſt, quicquid de nobis ſtatuit. B.46,a. qui eum tantùm vindicem ſtatuit, tollit ex Deo quod eſt Dei, imò quod Deus. E.307,d. ad nos nunquam non reſpicit. Gſ.680,b,c. qui eum ſecurum noſtri, aut certè magna curare, parua negligere cenſent, reiecti. D.547,b. 555,b. velut Epicurei: quibus Deus in intermundÿs ſedens & otioſus, nihil nec ſuæ nec alienæ curās. G 255.d. 286,d. 309,c. Gſ.680,b.c. 823,a,b Deum interea vtiliter fingi fatentur Atheiſti, vel nullum admittant, vel hominem ſecurum faciant. Gſ.725,d.c. At vero Deum eſſe negare, infelicitas ſuprema eſt quæ in hominem cadere poſſit. B.434,a. & qui id faciunt, adoleſcentes fere ſunt, & quos proteruia magis quam ratio impellit. B.436,b

Dei cultus, alterum Pietatis membrum, quid. D.18,b. quis optimus. D.29,b. 123. a. eum ſequi, decretum maximum. D.491 a. ea ſumma ſapientia. B.236 d. Deū ſequi, quibus ſummum bonum ſeu finis dictum. G.241,d,c. eum ſequi, quid Stoicis. D.476,b. 477,a. 479,a. ei aſſimilari, quid. D. 480, b. ad eius voluntatem conformanda humana. B.75,b. nam Deo ſeruire, parere, eumque ſequi, vera libertas, imò regnum potius eſt. D.388,a. 510,a. G.241,d. Deum audi audiendÿs, Homericū ſcitum. D.481,a. Deus vbique colendus, etiam inter & apud hoſtes: eiuſque rei exempla. D.176,b. 177,a. cum Deo quodcumque opus aggrediendum. D. 301,a. eo ad clauum ſedente, homini allaborandum. D.20.a

Dei filÿ adoptione ſumus, Epicteto. G.132,d. non timendus, Stoicis; vt qui non noceat. G.368,d. nihil ei clauſū. G.545,d Deus ſine irâ Stoicis. G.27,d. pulchrum ei ſpectaculum vir bonus cum aduerſis compoſitus. [illegible].133,c,d. cum Deo amicitia homini, non æqualitas: quamuis Deo nimis ſuperbè ſapientem ſuum æquiparent Stoici. G.132,c. 178,d. 487,d. 526,d

Deus Bembo rarò in ſtilo, ſed paſſim, Dÿ immortales. B.94,a

Deorum multitudo, nominum potiùs quàm numinum vnde ortum ethnici habuerit. D.545,a. Deorum adulteria fingi à poetis, res mali exempli. G.228,c,d. Dÿs omnia plena, Stoicis; ſed omnibus, præter Iouem, interituris. D.599,a. G.354,c. Dÿ veterum maiores, & dÿ minuti. A.92 a. Dÿ omnes, ex ſapientum ſententia, idem vnuſq; Deus. A.33,b Dÿs Semonibus la[illegible]e tantum, non vino, fiebat. A.92,a,b. Dÿ coniugales, qui. A. 183, b. varia in Deorum cultu ſuperſtitiones; etiam crudeles: mixti autem iÿ ſenſu aut ſexu. A.328,a,b. 329,a. matrimonia eorum: ad vadimonia vocati. A.328,b

Deos ſuos, eorūmue in templis ſtatuas, quaſi cemere ſoliti Romani. G.604,d. eorum manus pedeſque oſculabantur. A.305,b. ſimulachra eorum quotannis Circenſiū diebus in carpentis traducebantur. A.91,b. E.199,d. ſtatua eorum, præcipue maiorum gentium, plerumq; vt ſedentium. D.337,a. E.271,d. Dÿs ſui nomenclatores: hora acclamata: ſpecula oſtenſa ad cultum: lintea adhibita & ſtrigiles ad fricatum & extersum: cibi iÿs appoſiti, &c. A.328,a,b. 329, b. 330,a. C 112, a. atque hæc à Senecâ irriſa. A.328,a,b. 329,a

Dei cuiuſpiā ſtatua in menſâ velut genius tutelaque eius popa more Romano: dÿ etiā initio menſa inuocati. C.484,b. iÿs inter pocula libandi mos vetus. C.360,b. Dÿ primarÿ duodecim, qui. C.603,b. de plebe Dÿ, Ouidio qui. D.560,b cur laneos pedes habere Dÿ dicti. D 406,b. Deorum nomina Saliari carmine decantata. E.72,c. eorum nomina crebrò pro ſigno militiæ tam apud Græcos & Perſas, quam apud Romanos. E.532,c

Dÿ te ſeruent, acclamandi formula. A.312,b. Dÿs iuuantibus, bene precantium verba G.26,d

Deos Deaſque precari, ſolenne apud Latinos Græcoſque. E.122,d,c

Deorum nomina terminandi inflectendique alia ratio priſca Saliorumque, quam vulgaris. C.485,a

Deuteronomÿ Liber citatus. C.265,a. 288,a. 654,a. 663,b. D.76,b. 194.b

Dexter locus etiam priſcis ſiniſtro honeſtior: idque rationibus & exemplis oſtenſum contra Io. Goropium Becanum. A.298,b. 299,a,b. B.516,b. Gſ.813,c

Dextra manus robuſtior. A.298,b. 299,a. Dextra, ſedes fidei: hinc, Dextram contingere, &c. E.69,d. Dextras miſcere, apud Perſas ſanctiſſimi fœderis. E.271,d. Dextra hoſpitÿ inſigne: dextras etiam nudas attollere, ſignum pacis, & ſocÿ aduentus, in militiâ. A.398,b. E.324,d. elata etiam Dextra in aſſenſu militari. C.125,a. Dextra denique omnia meliora & fortiora. A.300,b. quare id ſit. A.301,a. Dextri adeò mouere & agere, mouere & pati, ſiniſtri eſt. A.301,a

Dextro Hercule, Mercurio, aue, locutiones in re fauſtâ. A.299,a

Dextrouorſum pateræ in conuiuÿs circumlatæ. A.108,b

Διαβολὴ Græcis, quæ Calumnia Latinis, vnde. B.266,a

Diabolus ſic Chriſtianis dictus, quòd nocentiſſimus hoſtis nocentiori quàm Calumniæ nomine deſignari non potuerit. B.269,a

Diabolus auctor malorum delicti vel culpæ. D.553,b. 554,a. Vide porrò, Dæmon, vel, Genÿ.

Diaconus: Vide, Paulus Diac.

Diadema, quid. E.158,d. G.188,d. 538,c. quomodo geſtatum. E.159,c. primi Impp. eo non uſi. E.359,d. quis eorum primus eo vſus. E.491,d

Diades cuius generis Turrium bellicarum inuentor. G.297,b

Diæta plerumque chirurgiâ melior. D.47,b

Diæta, pro Cœnaculo. G.756,c

Diagoras ἄθεος cognominatus. B.434,b

Dialectica diuiſio Zenonis. G.572,d. Dialectica ab Epicureis è Philoſophia numero reiecta. G. 571,d

Dialectici Philoſophi, qui & Megarici D.439

Διαλεκτικὸν ſcribendi genus quod vocet Hermogenes. B.135,b

Diale cœna, Iouis epulum in Capitolio. G. 672,d. Dialis cœna, prouerbium. C.468,b

Dialogiſta Diodorus. Vide, Diodorus Dial.

Dialogus affinis Epiſtolæ. B.540. imitationem veritatis habens, non ipſam. B.489,a

Dialogus de cauſſis corruptæ Eloquētiæ ante Lipſÿ editionem corruptiſſimus. quis eius auctor. non videri Tacitū. E.469.

ſortè an Quinctilianus. A.449,b.E.470.an is verus ſitu-lus. E.470 malè Ciceronē reprehendit. A.39,a.correctus & Notis illuſtratus à Lipſio. E.471. vſque ad 490.& A.78,b.Idem citatus. A.232,b 259,a.312,a.B.447,b. C.433,b.492,b.E.9,d.408,d.G.xv.434,c.Gſ.753,a
Dialogi Senecæ memorantur a Quinctiliano. G.xxv.
Dialogos de Inſtitutione Iuuentutis conceperat Lipſius, ſed non edidit. B.47,b.90,b.199,a.532. D.128,a.ijs inſerere inſtitutionem Epiſtolicam decreuerat. B.532
Διαμαστίγωσις adoleſcentum Spartanis vſitata. G.139,d
Διάμετρος Græcorum, Latinis Dimetiens. C.68,b
in Dianæ honorem tædis accenſis ſaltatum. A.133,a,b
Dianæ inhoſpita ara apud Tauros Scythiæ populos. A.580,b
Dianæ, in primis Tauricæ, ſacri Ludi Amphitheatrales, maximè venatorij: vt & Diana vox pro ipſâ illâ Venatione vſurpata ſit. C.560,a
Dianæ templum in Auentino ius aſyli habuit. E.519,b.eiuſdem templum apud Capuam. F.33,d
Dianæ Coloenes templum apud Sardianos. E.98,d
Dianæ Epheſiæ templum, & ſtatua, pro aſylis. E.97,c
Dianæ Leucophryna Magnetibus culta. E.98,c
Dianæ Limnatis, ſeu Limnetis, vnde: non Limenetis. E.124,c
Dianæ Orthiæ ara Spartæ, ad quam pueri verberibus exerciti. G.139,c
Dianæ Perſica, vbi, & vnde. E.98,c
Diaria, quæ: cibus diurnus medicamen alimentum captiuorū, aut etiam ergaſtulorū ſeruorum. A.245,b.322,b.G.418,d
Διαζευκτικοί. Vide, Disiunctiuo.
Diathyra Græcis, quæ Latinis Prothyra. A.160,a
Diazoma inter gradus Amphitheatrorum, quid. C.569,a. 571.572.
Dibapha veſtis purpurâ ſæpiùs tincta. G.82,d.Gſ.688,c,d
Δίκελλα, ſela Græcorū, quanā: ſecuris ſpeciem videri. C.343,b
Dicam dicere, ſcribere. A.117,b
Dicebo, pro, Dicam. A.200,a
Dicem, pro, Dicam, antiquè. A.63,b. 130,b
Dicendi genus imitatur mores publicos. G.x.
Dicere repudium, pro, Repudiare. E.83,d
Dico, & Dictito, quomodo I, primam longam habere dicantur. A.471,b
Dicundo vtile. A.302,a
Dicta à maledictis, & maledicta à maleficijs differūt. B.109,a
Dicturum, facturum eſſe, pro, Dicturos, facturos. E.541,b
Dictum, Edictum, Enunciatum, Effatum, κατηγόρημα, Id quod dicitur, inter incorporea Stoicis. D.573,a
Dictata dare etiam Laniſtæ dicti, quomodo. C.504,b
Dictator in ſago, vt res gerendæ cauſſâ, creatus. G.197,c
Dictatori prælatæ ſecures etiam in Vrbe. A.281,b. lictores habebat vigintiquatuor. A.197,a.283,a
Dictaturam primus Sulla diuturnam, Cæſar perpetuam fecit. E.1,d
Dictator connubij apud Plautum. A.104,a
Dictatrix connubij. A.103,a
Didere verbum in Tacito ſæpè corruptum, E.106,d
Diditus, vel Deditum, rumor, fama. E.165,d
A. Didio forte cognomen Anus. E.250,d
Δίβολον ξύλον, Crux. C.648,b.679,b
Didymus, χαλκέντερος dictus, quot millia Librorum ſcripſeritis quando vixerit. G.569,d. idem allegatus de periodis Anni Magni. D.598,a
ad Gaſp. Diemenum Epiſtola Lipſij. B.253,b
Diericus, & Diedericus, nomen, vnde. C.263,a
Diem edere, quid apud Iuriſconſultos. A.37,a
Dies quæque vt vltima futura trāſigenda ſapienti. D.567,a. G.406,d
Dies cur in Britanniâ longiores, Taciti & aliorum cauſſa, non cauſſa. E.456,d
Dies veritatem aperit. G.30,d.ægritudinē adimit. G.111,d
Dies vnus ſapientis plus patet, quam ætas fatuis longiſſima. G.5[illegible]3,d
Dies f[illegible]as & lætos ſupplicijs funeſtare nolebant Romani & Græci. G.506,d
Dies totos dormire, & noctes vigilare, peruerſorum hominum & retro viuentium. G.690,c
ad Diem reſpondere, quid. Gſ.716,d
Dieſpiter, Iupiter, quaſi Diei pater Gſ.826,d
Dieſt, vel Dieſthemio, Brabantiæ oppido vnde nomen. C.265,a
Differre, Diffamare. A.119,a
Difficiles, χαλεποί, qui Ariſtoteli. G.4,b
Difficul, pro, Difficulter. A.116,b
Diffidentia commendata regnanti. D.72,b
Difflare, quid; faſtidientis, ſpernentis. E.3[illegible]3,d
Diffuſio animi, διάχυσις ψυχῆς, dilatatio. G.233,d
Digamma, aut, Digammos, quid: vnde dicta: Claudij Imp. inuentum: facie Ϝ literæ inuerſa: in G. ſæpe mutatur pro aſpiratione veteribus fuit: Varroni eius loco V.a nominatum. A.459,b 460,b. E.171 c
Digerere in literam, quid. G.504,d
Digitis computare, fœneratorum. G.61,d,b
Digito ſummo caput ſcalpere, nota hominis effeminati. G.471,d
Digitum tollere, victum ſe fateri: ad digitum concurrere vel pugnare, quid, quæſitum C.539,b
Digitum tollere, pro, Aſſentiri. A.36,b
Dignatus, id eſt, honoratus, decoratus. E.407,d
Dignitates virtutis emenda: ſed ſæpius fit fauore; & nimis ſæpè mercaturâ: atque id ruina ſtatuum. D.144,a
Dignitas & Cenſus, aditus ad Magiſtratus, apud Rom. G.258,c
Dij, populi montani Thraces. E.89,c
ad Ioan. Dijenbergium à Remen Epiſtola Lipſij. B.362,a
Διογενεῖς vnde Reges Homero. D.253,b
Delectus ſeriò adhibendus parando militi: & quàm hodie in eo peccetur. D.84,a. quid ille Delectusq́; & in eo habendo quæ ratio obſeruanda. D.84. & ſeqq. Vide etiam infrà poſt Delectum Rom. & Græc.
Delectus militaris, quid: apud Romanos à quibus, quorum, & quomodo inſtitutus. C.13,a.15,b.20,a,b.21,b. eius modus & forma. C 17,b.18,a,b.in Capitolio fieri ordinariè ſolitus. C.18,b.19,a. eius futuri dies ſcripto an præconis voce prodicta: tum alij in eo faciendo ritus. C.18,b.totius Delectus forma ſchema ſeu breuiarium generale. C.33.
Delectus militaris ratio & forma apud Rom. inferiori æuo tota mutata & collapſa: & qualis. C.31,b.32,a
Delectus in prouincijs exteris ab Auguſto primū habiti, quâ occultâ cauſſâ. C.388,a.ij autem Auxiliarium in exteris prouinciis Delectus, inter grauiſſima & maximè odioſa Romani dominij. C.236,a.388,a.E.398,d
Delectus militaris quomodo dicatur Græcis. C.235,a
Delectus militaris boni vtilitas. C.20,a. eius mos Romanus optimus: ſed vix hodie reuocabilis. C.223,b.ratio tamen aliqua inſtitui poſſit vulgatâ melior: & qualis. C.224,a. Vide etiam ſuprà, Delectus ſeriò.
Diligentia laudem & celeritatis gratiam nihil ſimul habere poteſt. B 147,b
Diludia, quid. C.508,a
Diluuij memoria quomodo apud Mexicanos ſeruata. D.597,a Diluuium Noæ quaſi a Senecâ deſcriptum. Gſ 741,d
Διμάχαι, Polluci qui. C.525,a
Dimachæri, διμάχαιροι, inter gladiatores, qui. C 525,a
Dimenſum menſtruum militum quale; quale ſeruorum. C.202,b
Dimetiens Latinis, quod Græcis διάμετρος. C.68,b
Dimicare ad certum, quid Tertulliano. C.535,b
Dimidiati appetere qui dicantur Plauto. A.102,a
Dimidium operis aut facti habet, qui benefaciendi voluntatem habet. G.446,d
Dingua, pro, Lingua. A.78,a
Edmundus Dinterus, Hiſtoriæ Brabanticæ ſcriptor, citatus. C.765,a. 768,b
Dio Caſſius è præcipuis Hiſtoriæ Rom. Mediæ ſcriptoribus Græcis. B.147,a.quando vixerit. C.380,b.Præſes fuit Dalmatiæ & Pannoniæ. C.448,a. Fragmenta eius in Siciliâ reperta. A.189,b.loca eius de Elephantis. B.35,a 72.40,a.de Equo militis Prætoriani ſub Imp. Seuero. B.511,a ὑπομνημάτων inuentionem ipſi Mæcenati tribuit, quæ libertorum eius reuera fuit. B.382,a,b. quaſi ex profeſſo ſemper hoſtis Senecæ; item omnium Philoſophorum, nec non Cice-

Ciceronis, & eiuſmodi ferè boni. B.377,b.378,a. E.219,d. 230 d. *quomodo tamē à calumniâ in Senecā excuſari poſſit.* D.456,a G.xix. *eius locus de numero & agnominibus legionum tum ſuo tum Auguſti anno: atq; ſuſiùs explicatus.* C.237,b.238 *eius locus de Parthis a Romanis teſtudine factâ repreſſis.* C.269,a. *eiuſdem locus Pontem à Traiano in Danubio ſtructū deſcribens illuſtratus.* C.447,b.448,a *eius non vera, ni ſi ficta, narratio de corpore Britānici gypſo a Nerone oblito.* E.218,d. *Dio ſæpè velut interpres Taciti.* E.267,d. *eius locus qui è Velleio ſumtus videri poſſit.* F.57,d *locus eius de Senecâ aſſignatus.* G.xxvj. *eiuſdem Elogium de Senecâ.* G.xxviij. *eius abbreuiator Xiphilinus.* A.192,b. *qui tamen multas pulchras & utiles partes in Dione recidit.* C.447,b

Dionis (Caſſij) diſſenſus a Suetonio, ſed conciliatus. A.325,b. 526,a. *eiuſdem diſſenſus a Vitellio.* D.303,b. *a Tacito.* E.320,d. *a Senecâ patre.* E.492 a. *à Velleio.* F.65,d,c. *à Senecâ Philoſopho.* G.194,d.195,c. *Eius ſæpè dubiæ adſeuerationes; imo & aliquando errores.* A.189,b 246,b. 290,b.325,a C.380,b. E.36,c,d.207,c.389,d. *magni in eo hiſtoria inanis obſeruatis.* E.4,d. F.64,d *Xylandri eius Interpretis lapſus & errores.* A.269,b.525,b. C.31,a. 239,a.560,b. E.72,b.99,d.148,d.166,b.173,d.302,b. 313,c.516,b

Dionis Caſſij locus benè à Ioſ. Scaligero correctus. A.241,b. *Idem correctus.* A.74,a.178,a.447,a,b. B.479,a C.107,a 239,a.396,a.487,a.318,a.560,b. 615,a. E.4,c.51,c. 144,c.148,d.153,b.221,d.223,d.265,d.298,c.302,b. F.66,d. G.89 c. *Idē aliquoties citatus, & ſæpe explicatus.* A.107,a.110,b.128,a.150,b.167,a.169,b.236,b.246,b 248,a.251,b.258,b.270,a.273,b.274,a.277,a.278,b. 279,b.280,a.283,a,b.287,b.297,b.304,a.512,b.316,a 525,a,b.447,a,b. B.510,a. C.19,a.22,b.29,a.31,a.42,a 50,a.51,a.58,a.63,a,b.69,b 71,a.72,b.76,a.84,b.86,b 87,b.110,a 123,b.126,b.128,a.132,a. 147,b. 159,b. 162,b.166,b.168,b.177,a.192,b.211,a,b.212,b.215,a 220,b.223,a 225,a.235,a.237,a,b.244,a.245,b 304,a 327,a. 347,a. 351 a,b. 357,b.358,a,b. 361,a. 380,b. 381.a,b 383,b.395,b.402.& creberrimè paginis ſeqq. vſque ad 683,a. D.44,a.& aliquoties in Libris Politicis: vt & paſsim in Commentario ad Panegyricum Plinij. Item 414,b. E.2,c.& deinceps ferè ſingulis paginis Commentariorū in Tacitum. Item F.41,d.45,c.50,d. 53,d.55,d.56,d.58,c 59,d.60,d.62,d.63,d.64,d.67,d 69,d 71,d. G. xiiij. xvij. 17. c. 55,c.64,d.66,d.73,d. 79,c. 81,d 99,c.102,c. 109,d. 116,d. 133,c. 136, b. 161,c,d.162,d.164,b,d.171,d.181,c.196,c,d.207,a. 209,d.229,d.242,d.261,d.321,c.461,d.478,d.530,d. 651,d.662,d Gſ.688,d.697,c.698,b.744,b,c. 743,c. 776,c. 802,d 813,b.814,c,d. 815,c. 816,b,d. 817,b. 821,a 823,b 829,d.830,b

Dio Chryſoſtomus correctus. E.280,c. *Citatus.* C. 94,a. 133,a.421,a. G.150,d 167,d. 202,c

Dio Syracuſius per quos fatales euentus patriam a Dionyſij tyrannide liberarit. D.189,b. *et filij ſuus que interitus ſpectro antè ſignificata.* D.193,a

Diocletianus Imp. quam liberalis in Eumenium Rhetorem. D.276,b. *Thermarū eius magnitudo & ornatus.* C.439 b 440,a. *hortos ei imperio prætulit.* D.397,a. *eius ſeni primæ dictum, & querela notabilis.* D.145,a

Diodorus quidā Dialogiſta, Politicorum Lipſij obtrectator, refutatus. D.149.& ſeqq. *eius ingenium & ſcriptum deſcripta.* D.151.*ad eum Epiſtola Lipſij.* D.153,b

Diodorus Siculus Hiſtoricus, a quo Hiſtoriæ Orientalis veteris cognitio potiſſimùm haurienda. B.146,b. *eius calumnia in Germanos, ſi per Celtas eos intelligit.* E.544. *Is correctus.* B.302,a. F.9,c. G.76,d. *Idem citatus.* A.317,b. C.74,b.75,b.76,b.81,b.120,c.177,b. 188,b. 223,b. 224,b.242,a,b.243,a.244,a 245,b.247,a.265,b.266,a 297,b.298,b.311,a.314,b,315,a,b.319,b.320,b.334,b 335,a.336,a.341,b.343,a 346.a. 350,b.354,a. 357,b. 358,b.359,b.360,a.363,b.388,b.391,a.394,a.397,a. 425,a 619,b.627,a. 646,b. 792,a,b. D.23,b. & aliquoties in Libris Politicis. Item 321,b. E.177,b.313,d, 435,b.436,d. F.10,c.13,d,b.80,a. G 30,d.55,d.54,c. 74,d.75,c.77,c.575,d. Gſ 739,d

Diogenes Apolloniates condiſcipulus Anaxagoræ, apud Anaximenem. D 438,b

Diogenes Babylonius dictus, magnus & grauis Stoicus Ciceronis: legatus Romam ab Athenienſibus miſſus: itaque cum Carneade diſcipulis iociis. D.441,a.443,a. *quomodo Zenonis ὁμολογίαν interpretetur.* D.478,a. *malè quibuſdam Diotogenes nominatur.* G.63,d.64,c

Diogenes Cynicus. D.439. *alta ſapientia vir: eiuſque magnanimum dictum in vrriſores ſuos.* A.338,b. B.270,a. *eius dolium fictile.* A.205,a. *tonum ſe quaſi excedere faſſus ſit & cur.* D.448,a. *ab omni e tate quo argumento contingimus remouebat.* B.26,b. *eius Antiſthenem ſectantis perſeuerantia.* C.123,a. *argutus luſus in cubatorem ineptum.* C.575,a,b. *ad Philippum Regem pro ſpeculatore de actibus quæ profeſſus ſit.* D.447,b. *Seruus factus quomodo ſe geſſerit.* D.511,a,b. *ſemper in vulgo aut populo contrarium agere ſtuduit.* G.438 d.c. *imitatorem ſe Herculis ferebat.* G.172,d *qualis in aduerſitatibus.* G.137,d,c. *feſtum eius dictum in canitiem Xenophontis.* G.19,d. *ad Philoſophū audaciùs multa de cæleſtibus aſſerentem.* Gſ.751,c *dictum eo apud Laertium, quod Seneca Socrati tribuit.* G.47,d

Diogenes Laertius quādo vixerit. D.432,b. *amator Epicuri.* G.418,c. *in Phyſicis valde laudat Ariſtotelem.* D.432,a. *eius locus de Potamone auctore ſectæ Electicæ.* D.432,b. *Ariſtotelis & Chryſippi ſcripta per στίχους ſeu verſus diſtincta indicat.* B.135,a. *eius error.* D.438,a.439. *verba eius à quibuſdam male mutata.* D.572,b. *Idem correctus.* D.436,b.437,a.438,b.497,a. 345,b. 569 a. *Citatus.* A.110,a. B 382,a.448,a.524,b. C.425,b.518,b.575,a. 582 b. D.72,b.& alibi in Libris Politicis. Item 434,b. & paſſim ſæpiſsimè in libris Philoſophiæ Stoicæ. Porrò E 65,d.99,d. F.67,d. G.xxxiij.3,c.30,c.32,d.33,d. 47,d.48,d.81,c.98,d.141,c.149,d 164,c.168,d.175,d.c 186,c.226,d.245,c.248,b.251,d.263 c 265,c,d.276,d 288,d.309,d.317,d 375,d.380,c,d.583,d.390,d.400,c 423,d.424,c.442,d 456,d 465,d.484,d.500,c.522,d. 537,c.543,d.565,c.571,d.372,c,d.579,c.609 d.629,c. 631,d.635,d.645,d.666,d. Gſ.708,c. *Eius Interpretis lapſus.* G.84,d.384,b

Diomedes diſpenſator Auguſti, dominū fero apro obijciens, & poſt eum latens, non tamen ab Auguſto punitus. D.249,a

Diomedes Grammaticus diſtinctionem in ſcribendo, vocat Appoſitionem punctis, eamque in triplici differentiâ agnoſcit. B.134,a

Diomedon tyrannus. G.30,d

Dionyſius Alexandrinus citatus. C.535,b

Dionyſius Areopagita citatus. D.545,b.546,a.570,a

Dionyſius Halicarnaſſæus e præcipuis Romanæ veteris Hiſtoriæ auctoribus. B.147,a. *quando vixerit, & quam diu Romæ: quæque ille inter magnificentiſſima opera Romana ponat.* C.421,a. 442,b. *eius deſcriptio Capitolij a Tarquinio Superbo ſtructi atque ea examinata.* C.430,b. 431,b. *eius locus de ſupplicio pollutæ Virginis Veſtalis: iſque item examinatus.* C.616,b.617.618. *Idem cum Plinio iuniore conciliatus.* C.25,a,b. *iudicium eius de ſtylo Iſocratis:* A.55,a. *eius opinio Stoica de animarum longæuitate.* D 626,b. *locus eius egregius de domicilio animarum poſt obitum.* D.620,a. *eius inſigne Elogium Homeri.* F.13,b. *Idem cum Tacito conciliatus.* E.175,d. *quædam eius Fragmenta in Siciliâ reperta.* A.189,b. *Idem correctus.* C.27,b.128,b.346,a 413,a.609,a. *Citatus.* A.76,a.132,a.263,b.267,a. 281,a,b. 283,a. 344,b. B.318,a.409,b. C.15,b. 18,b. 22,a,b. 25,a,b. 29,b. 42,a,b. 54,b.55,a.61,a,b.64,b 71,a.79,a.80,a,b 83,b. 89,b.90,b.94,a,b.101,a,b.111,b.122,a. 125,b.127,b. 132,b.136,a.139,b.166,b.176,b.177,b.196,b. 198,b. 200,a,b. 209,a.214,b.219,a. 241,a,b. 250,b. 265,b. 331,a. 342,a.346,a.350,a.377,a.399,b.405,a. 419 b. 420,b.421,a.423,b.429,a.430,a b.451,a 447,a 454 b. 455,b.459,a,b. 469,a. 485,a. 601 b. 603,b. 604,a. 607,a. 608,b,609,b.610,b.611,a,b. 612,a. 613,a,b. 616,b. 655,a.658,b.665,b.667,a.792,b. D.125,a.

203,b.

203,b.407,b. E.21,d. 28,d 48,d.61,c. 99,d. 113,c. 115,d. 117,c.129,d. 175,d.188,d.224,d.240,d.246,c. 265,d.2-2,c.380,d.388,d. 507,b. 519 b. F.11,d.15,d. G.76,c.79,d. 83,d.117,c.176,c. 197,d.254.d. 371,c. 637,d. *Eiuſdem Interpretis lapſus.* C.37,a.55,a.132,b
Dionyſius Rhetor Sigma literam deprimit, & Rhoetxſolliſim vtroque reprehenſus. A.464,a,b
Dionyſius iunior Syracuſarū tyrannus, è clementi & benigno in quantam tyrannidem delapſus. D.231,a. *à ſceptro ad ferulam redactus.* D.189,b.206,b.407,b
Dionyſius tyrannus carcerem in viuo ſaxo excîdit. G.119,c
Dionyſopolis in Ponto originis Græca vrbs. G.75,d
Dioſcorides citatus. G. 413, c. *eius error de Balſamo.* E.427,c
Diotogenis Pythagorici ſententia. D:155,b
Diphilus, Comicus Græcus, quem imitatus Terentius. A.52,a. *eius Verſus in laudem Veris.* A.103,b. *verſus alij.* A.100,2. D.74,a
Diphilus quidam Tragœdus in Pompeium proteruus. A.20,b. 21,a
Δίφρον *Græci propriè Latinorum Sellam vertunt.* A. 270,a
Diphthongi, ſiue Biuocales, quid. A.450,a.456,a. *quæ & quæ Latinis: quomodo hodie pronuncientur; pronunciari antiquo quomodo debeant.* A.456, & ſeqq.
Diploma, litera curſus publici. E.353,d. G.296,c
Δίπυρ@ ἄρτ@, *Panis bis coctus.* C.182,a
Diribitores, in comitijs, qui. C.511,b
Dirigere abſolutè, ſignatione neutrâ. A.347,b.350,b
Dirigere, in re militari, quid. F.70,d
Diripi ab amicis dicti, qui vndique petuntur, interpellantur, trahuntur, & quaſi abducuntur. G.56,d
Dirui ære, &, Ære dirutus, quid. C.210,b
Diſcendi amor & ardor, nota bonæ indolis, vt halitus manè è terrâ erumpens indicium latentium aquarum. D.400,a
Diſcendum quàm diu viuimus. G.523,d
Diſcentia vox Tertulliano vſurpata. D.620,a
Diſceſſio in Senatu, quid; eiuſque forma. A.422,a. G.233,d
Diſcinctus, non eſt idem quod, Non accinctus. E.173,c
Diſcingi, aut diſcinctos ire vel ſtare iuberi, inter ignominias militares Romanis. C.221,a
Diſciplina militaris definita: & quanam contineat in genere: quot eius partes: quanto bono: quomodo in vſum reuocanda, & exercenda. C.135,b. D.89. & ſeqq. *eius ſedes Caſtra; partes, Munia, Exercitia, Leges.* C.136,a. 230.
Diſciplina militaris formandis militibus neceſſitas: & quæ è Romanâ potiſſimum imitanda: ea enim velut idea & exemplum eſt vera Diſciplina militaris. C.227,b. & ſeqq. D.84,a,b. G.15,d
Diſciplina bellis ciuilibus corrumpitur. 107,b
Diſciplina & ordo pedites equitibus præualere facit. D.83,b
Diſciplinam non poteſt ſeruare ingens exercitus. D.82,b
Diſcipulo quatenus non licitum interpellare Doctorem. C. 17,a
Diſcordia extremum malorum in Republicâ aut exercitu. B.65,b. E.127.d
Diſcordia inter conſuaſores vitanda Conſiliarijs. D.40,b
Diſcordiam ſerere inter hoſtes, ſapientis ducis eſt. D.98,a
Diſcretio, Accentus, triplex: & ſingularum nota. A.466,b
Diſcus in piſcinam miſſus cur reſiliat. G.703,d
Diſertos pectus & vis mentis, non verba faciunt. B.167,b
Diſiunctio, διαστολή, quid: eiuſque nota. A.466,b
Diſpartiri, obſcæno intellectu. A.216,b
Diſpenſatio reſtricta & vtilis tributorum, onus tributorum facit leuius. D.63,a
Diſponere & figurare orationem, plus eſt quàm inuenire præclarè, aut enunciare magnificè. D.300
Diſpretus, priſca vox. A.244,b
Diſpunctio Notarum Mirandulani Codicis in Tacitum, Duci Arſchotano inſcripta à Lipſio. E M.3. *nec aliâ inſtâ reſponſione, aut digniore titulo, dignatus earum Notarum ſcriptorem Lipſius.* B.178,b.179,a,b.180,b.182,a. 185,a.184,a. 187,b,298,b. 222,b.223,b,&c.
Diſpungere, in rationibus, aut re nummariâ, quid. G.218,d. 323,c
Diſputare omnes malunt, quàm viuere. D.47,b
Diſputandum de religione vbi, quatenus, & à quibus. D.165,b
Diſputationes de religione publicæ & populares noxiæ. D.166,a
Diſputationes captioſæ, & irrita acumina, exploſa. D.430,a
Diſſertatiuncula à Lipſio apud Principes Albertum & Iſabellam dicta, ijſdem ab eodem inſcripta. D. 286. & ſeqq.
Diſſidia in reipub. fouere, an Principi conſultum, & quatenus. D.109,a,b
Diſſignare, &, Diſſignator. A.92,b. *Diſſignatores in ſpectaculis, qui: item in funeribus: ijque cum lictoribus, quomodo.* C.575,a. E.76,c. G.363,c
Diſſillaba. Vide, *Biſillaba.*
Diſſimulatio neceſſaria Principi: ſed cum modo habenda: diſſimulare qui neſcit, regnare neſcit, dictum Imperatoris. D.73,a
Diſtinguere benè, ſiue, Diuidere, diuini viri iuxta Socratem eſt; iuxta Lipſium, diuini dei. B 206,b
Diſtinctio ſermonis in vnâ periodo, quæ in pronunciando adhibetur, notis dignoſcitur in ſcripto. Vtraque, quæ. Harum vſus quàm vtilis & antiquus. & plura ad hanc rem facientia. B.133.134.135.
Diſtinctiones aut Interpunctiones accuratè obſeruandæ in ſcriptis obſcurioribus aut ſubtilioribus. A,358,b. D.11. *in Seneca ſcriptis neceſſaria.* G.ij.
Diſtinctio Librorum per verſus, cola, ſiue commata, vel partitio in membra & ſectiones, quâ veteres vſi, nunc deſije: qualis ea fuerit: eamq; in vſum reuocari optat Lipſius, &c. B.135,a,b
Diſtringi, Alligari, & Adſtringi, vt differant. G.242,c
Diſtringere ſudorem, quid. G.234,d,c
Diti ſacri Ludi Amphitheatrales: eiúſque ara: & ad eam ſacrificium hominis noxij in Amphitheatro ad committendos Ludos. C.560,b
Ditmari Epiſcopi narratiuncula de fide Canis in dominum. B.394,a. *eius Chronicon citatum.* B.48,a. C. 510, b. E.439,d. 442,b
Petri Diuæi in Belgicis antiquitatibus inueſtigandis diligentia: iſque inicà re citatus. C 753.755,a. 772,a. *Eius proba correctiones.* A.154,b.217,b. *ad eundem Epiſtola Lipſij.* A.176,b.207,a.214,a
Diues verò quis tantum habendus iudicio olim Craſſi. C.235,a.414,b
Diues ſolus ſapiens. D.507,b. *vnde dictus.* D.508,b
Diues eſt, quem animus ſuus diuitem iudicat; non quem vulgi ſermo, aut poſſeſſiones. D.508 b
Diuites vulgo dicuntur beati, docti, &c. G. 435,b,c,d. *ſed Diuites non tam qui multa poſſident, quam qui eorum verum vſum nouerunt.* G.245,c
Diuites qui fieri cupiunt, ſiue inopes cupidiores, dictum varij tribunium. G 424,c,d
Diuites maximè periclitantur ſub tyrannis. G.153,d
Ditiores ſoli in militiam allecti à Romanis: & cur. C.15,b. 16,a,b. 17,a
Diuites, tanquam diuitiarum ſatieri, vt nauſeabundi velut per exercitium, ſeu animi cauſâ, pauperes aliquando in victu & tenui apparatu agere & imitari ſoliti. G.82,d. 418,c. *cubiculum in eum vſum habentes, cui nomen dabant, Pauperis cella.* G.616,c
Diuitiarum vis. A.372,a. *melliorum Diuitiarum fructus, faſtus, luxuria, & extremum malorum, impietas.* B 199,a
Diuitiæ cauſa malorum irritando. G.563,d
Diuitiæ ſublatâ beneficentiâ inutiles, Ariſtoteli. G.265,c
Diuitiarum modus, quis animi. G.81,d. *earum Epicteta modus, corpus; vt pes calcei.* G.157,d
Diuitiæ difficiliùs incipiunt, quàm creſcunt: hinc parua magno, magna paruo labore acquiruntur. G.617,d
Diuitiarum parandarum ratio tutior & innocentior in agris, quàm in vrbibus. B,13,b

Diuidendi ſumma laus in docendo. Diuiſio enim rerum exacta, efficaciſſima eſt ad methodum, ſeu viam rationemque docendi & diſcendi. B.146,b.206,b. D.450,b. *ſed Diuiſio nimia idem vitij habet, quod nulla.* D.464,a
Diuidere ſententiam, quid. G.234,d,c
Diuidere, verbum aliquando obſcœnum. A.85,b
Diuiduus labor, quem multi diuerſa partiti. G.668,d
Diuinationis omne genus eſt à quacumque bonâ republicâ arcendum. D.194,b.195,a
Diuinationem è ſomnijs non totam reſpuit Lipſius. B.51,a
Diuinos conſulere de futuris nefas. D.194,b
Diuini & occulti aliquid in quibuſdam morbis. G.47,d
Diuiſſio, Ciceroni ſcriptum, pro, Diuiſio. A.84,a
Diuortia apud antiquos in Acta publica relata, nec anteà rata. E.526,b. G.297,c
Diuortij formula ſolennis quæ. E.492,b
à Diuortio quantum ad nouas nuptias interualli permiſſum Legibus Iuliâ & Papiâ Poppeâ. E.514,c
Diuortiorum crebritatis modus Lege Papiâ Poppeâ impoſitus: item iniuſti diuortij pœna ſtatuta. E.517,b,c
Dium, Macedoniæ vrbs. F.18,d
Diuus non vocatus Imperator, niſi cùm mortuus. E.290,d
Δῶ, pro, Δῶμα, apud Homerum. A.152,b
Docere armis, &, equo, quid. A.142,b
Docere quod diſcit quiuis delectatur, & quaſi impellitur. G.394,b
Δοξοσοφία, ſeu Opinata Sapientia, meritò Platoni culpata. G.148,d
Docimus, aut Docio, archimimo fortè. A.330,b
Doctores aut Præceptores magis quàm parentes venerandi, Ariſtoteli. G.574,d
Doctor armorum, ſeu Campidoctor, quis. C.194,a
Doctores, pro Laniſtis. C.504,b
Doctrina Prudentiam & Virtutem promouet. D.23,b. *quomodo: & quis eius verus finis: & in eâ modus.* D.24,a,b. *mentem illuſtrat: animum domat: modeſtiam inſerit: ab hac vacui mentem ad rem transferenda.* D.127,b. *Doctrinarum enim externa, & linguarum ſcientia, dirigenda cum prudentiâ ad vſum vitæ.* B.86,b. *Doctrinæ vera laudatio.* D.136,a. *eam à Principe amari, facit ad eius famam.* B.36,b. *ea ſolos habet hoſtes, indoctos.* D.429,b. 430,a. *at eius contemptus inter primas cauſas corruptæ reipublicæ.* A.201,b. Vide etiam, *Eruditio.*
Doctrina Romæ viguit ab ipsâ Vrbe conditâ: paulatim tamen exoleuit: donec victa Græcia victores ſuos cæterum cepeuit: inde omnia ſtudiorum genera floruerunt: maximè inter primores: doctores etiam artium liberalium publicè priuatimque honorati, & ſtipendijs maximis donati. C.469,a,b
Doctrina, opinio tantùm C.677
Doctrina quo differat à Studio. D.459,a. *Ea duplex, Dogmatica & Parænetica.* D.471,b. *eaque iungenda ad inſtitutionem Philoſophiæ.* D.471,b
Docti, Stoicis qui. D.468,a. *Docti, Stoicâ linguâ, pro Bonis; vt, Rudes, pro Malis.* G.442,d. *hinc, Doctus, pro Sapiente.* G.673,d. Vide etiam, *Eruditi.*
Doctus ab indocto diſtat vt equus domitus ab indomito, D.428,b
Doctorum virorum imagines in Bibliothecis poſita. G.358,d
Doctis inuiſi tyranni. D.112,b
Doctorum nonnullorum vanitas & liuor. E.xij.
Δωδεκάθεος cœna Auguſti. A.101,b
Dodrans, palmus maior, ſpithama Græcis. C.70,a
Dogma, & Dogmatica Philoſophia, quæ. D.460,a
Dogmata Stoicis, quæ alijs Axiomata, Enunciata, Effata, Conſulta, id eſt, Decreta, Scita, vel Placita. D.471,b. G.599,d
Dogmatica doctrina, ſeu Philoſophiæ pars, Decretoria. D.471,b.472,a. G.590,d
Cn. Dolabella fœdus adulator. E.101,d
P. Dolabella Proconſul Africæ. E.116,d
Dolabra quomodo differat à Securi. C.282,b
Dolabrâ hoſtem vinci debere, dictum Corbulonis. C.228,b. 282,b. D.90,b
Dola vehementiſſima febris Lipſium penè ſuſtulit. B.161,a
Dolare, & Dedolare, obſcœna aliquando. A.216
Dolia antiquitus Romanis fictilia, non è ligno: lignea, Gallorum inuentum Plinio. A.205,a. C.351,b
Dolia lignea ſaxis oppleta è muris in hoſtem hoſtiléſve machinas prouolui vtile. C.351,b
Dolor, frigus eſt, & ab eo contractio. G.110,d
Dolor Stoicis inter indifferentia: alijs malum. G.407,d
Dolor, quid & vnde: ex malis publicis grauiſſimus quibuſdam viſus: & quare. D.381,b.382,a. *ſed dolor ex publicis malis ſtultiſſimus inter affectus; imò impius: cur.* D.386,b. *eius in malis publicis ſimulatio Conſtantiæ aduerſa: ambitioſè à quibuſdam induitur: ea detecta.* D.382,b. 383,a. *dolori autem ſuo augendo, imò fingendo, quilibet pronus.* D.412,a. *atque is dolor ambitioſus eſt & ſcænicus.* G.490,d. *interdum magna pars ingenij eſt.* G.71,c,d
Dolori neque nimis recenti, neque nimis veteri occurrendum. G.71,d. *maturè tamen eius medelæ incumbendum; neque ei adhærendum aut incubandum: apud eum enim à quo paſcitur, & ſuauiter manet.* G.107,d
Dolore nullo in cariſſimorum funere affici, eſt hominem exuere. G.86,d. *in eo tumultuari, fœminarum.* G.72,c
Dolori confuſio fere adhæret; nec decori vlla cura eſt. E.76,d
Doloris irritamenta. D.412,a. E.77,d. G.71,c,d.490,d
Dolor æternus, pro, Magnus, inſolabilis. E.280,d
Dolor vbi, ibi manus. G.498,d
Dolus bonus quis. D.102,a,b. *Dolus an virtus; quis in hoſte requirat?* D.101,b.102,a,b
Dolus malus abeſt, formula antiqua. C.586
Domeſtica veſtis, id eſt, domi confecta, Suetonio. A.265,a
Domeſticus miles prælatus Externo. corpus is exercitus facere debet, Externus tantùm membrum. D.85,a,b
Domicilium Principis ſumendum in vrbe aliquâ præcipuâ, vnde in omnio regimen. D.58,a
Dominicanorum Cœnobium à quo & quando Louanij ſtructum: à quibus viſitatum aliquando. C.784,b
Dominus propriè ſeruorum intelligitur: quoque à Principe differat. D.331,b. *aut etiam in conuinctos: tum variè ea vox vſurpata.* E.2,c.74,c.509,d.510,a. *Domini, item Dominæ, per blanditias vocati parentes, fratreſque natu maiores; item vxores.* G.625,d. *item quorum nomina ignota.* G.389,d. *Gallionem fratrem Seneca Dominum vocat, vt maiorem.* G.xiiij.
Dominas ſiue amicas inter bibendum nominabant Romani. A.107,a
Domini potentiores apud Rom. nocturnas ſeruorum excubias ad limen habebant. E.255,d. *Domino caſo, omnes ſerui qui tum in ædibus animaduerſum.* E.254,d
Dominus, antiquis Præbitor; &, Dominia, Præbitiones hilariores. C.509,b
Domini Ludorum, qui eos edebant. C.492,b.493,a
Dominia, pro Dominus ipſis. G.235,d
Domitia, Antoniæ maioris Triumuiri filiæ filia: quis ei maritus. E.546. *eius ſororis Domitiæ Lepidæ qui mariti, qui liberi.* E.546. *hæc quomodo Claudij Imp. conſobrina.* E.183,d
in Domitiâ gente res notatu digna apud Velleium & Suetonium. F.27,c,d
Domitianus Imp. à forma pulchritudine laudatus. D.302,a. *naturali pudore aduerſus pudorem munitus.* E.468,b. G.404,c. *exemplo Claudij vxorem duxit fratris filiam.* E.188,a. *qualis ei ira.* G.5,c. *mentitur poetam.* E.413,d. *poemata ſua etiam publicè recitauit.* B.449,b. *cum Cattis Daciſque bellauit: deque ijs vanè triumphauit.* A.145,b. E.434,d. 448,d. *triumphare ſolitus cùm ipſe victus.* D.309,b. *pacem emebat.* D.310,a. *eximie Mineruam coluit.* C.239,a. *quantum auxerit ſtipendium militare.* A.234,a. C.201,a. *vſum lecticarum probroſis faminis ademit.* A.268,a. *Philoſophos omnes Italiâ ſubmouit.* D.333,a. *mares caſtrari vetuit.* G.812,b. *rigide Veſtales examinauit.* E.306,d. *quomodo eas inceſti conuictas puniuerit.* C.618,a,b. *in Sarmatas expeditionem parans qualis lorica.* C.86,a

Domitianus Imp. Capitolium tertiò exuſtum reſtaurauit, templumque in eo ſtruxit; fortè & ibi Bibliothecam. C.431,b.632,b. *Pantheon etiam, quod ſub Tito arſerat, reſtaurauit.* C.434,a. *ſe equo coloſſeâ formâ arcem inſidentem in Foro Romano conſtituit.* C.437,a. *Forum Tranſitorium incepit: quod Nerua abſoluit.* C.438,b. *eius indulgentia in editores Ludorum.* G.500,b

Domitianus Imp. cenſeri & audire voluit Deus Dominuſq; noſter. D.323,b.416,b. *ſtatuas ſibi non niſi aureas argenteáſve in Capitolio poni permiſit.* C.441,b D.337,b. *continuis Conſulatibus velut vnum longum annum fecerat.* G.17,d. *omnes tamen titulo tenus penè geſſit.* C.348,a. *Octobrem menſem a ſe Domitianum nominari voluit.* D.339,b. *impatiens gloriæ militaris Iulij Agricolæ.* E.465,d. *ab eodem proconſulatu priuato ſibi gratias agi paſſus.* G.316,d. *ſeruorum delationibus vſus.* E.307,c. *canibus ciuem obiecit qui contra eum in ſpectaculo fauerat.* C. 544,a. G.206,d. *quale tormenti genus ei vſitatum.* G.53,d. *eius cædes à varijs prædicta.* D.194,a,b

L. Domitius, vetus & acer inimicus Cæſaris, indemnis Corfinij ab eo dimiſſus. D.248,a. *eius quæ ibi copia.* F.45,b. *quantum agri abundare debuerit.* C.415,a. *ſeruus eius quomodo eum ipſius bono deceperit.* G.300,d

Domitius Afer, diſertus Orator. E.128,d. *Sulpitium Longum cauillatus.* A.16,a

Cn. Domitij Ahenobarbi Nummus. A.303,b

Cn. Domitius proauus Neronis ab Antonio ad Auguſtum transfugit. G.195,d

L. Domitius Ahenobarbus, Neronis auus, aggerem ſtruxit in Bretannia (non Britannia) paludibus. E.32,d. *quæ ei vxor, qui liberi.* E 546.

Cn. Domitius Neronis pater. A.379,a. *quomodo auunculum maiorem Auguſtum habuerit.* E.136,c.546

Domus poſteriori æuo propriè tantùm maior aliqua, quales magnatum, dicta: minores aut vulgaria Inſulæ dictæ: quantuſq; vtriuſque generis Roma numerus. C.448,b. G.62,d

Domus priuatæ Romanorum quàm laxæ, (inſtar vrbium quadam;) quàm magnificæ & omni inſtructæ ornatu, quem aut ambitio aut luxuria excogitare poſſit. B. 318,a. C.448. & ſeqq. G.374,d. 580,d

Domi ſe continere, eorum qui in luctu. E.110,d

Domo interdicere, amicitiam dirumpentium. G.56,d

Domi ſuæ quiſque imperat, Telemachi dictum apud Homerum. D.167,a

Domo Siculus, Graius, &c. Item, *Vnde domo.* G.74,d

Domoe noſtras Ægyptij olim hoſpitia vocabant, ſepulchra autem domos. B.186,a

Domus paranda quæ facta, fœmina quæ facienda, dictum vulgare Gallorum. B.480,b

Domus Senecæ eius nomen Romæ diu ſeruauit. G.xix.

Donatiua in gradibus populo dari ſolita. A.250,b

Donatia militaria, quæ. E.26,d,c

Donatiua aliquâ occaſione liberaliter data, in legem à militibus quandoque tracta. C.411,a

Donati hæreſiarchæ vox. D.155,b

Donatus Grammaticus correctus. A. 452, a. *Citatus.* A.196,a. 243,a. C.30,a.102,b.532,b. E.77,b.145,b. 218,c,d. G.183,c 250,c.333,d. Gſ.813,b

Hugo Donellus a Norbergenſibus vocatus ad Scholā Altorfienſem. B.61,b. *à Scholarchis Leidenſibus miſſus.* B 82,b

Donum apponere in viâ. A.266,a

Dona opportunitas multùm conciliat. G.270,c. *non omnia dona reſpuenda.* G.326,d. *ſi benè collocata, manent apud datorem.* G.345,b,c,d

Dona Principum Romanorum quàm non admiranda, ſed ſtupenda, exemplis aliquot oſtenſum. C.408,b. & ſeqq.

Dona D. Virgini Hallenſi a Principibus qui Belgicæ præfuere donata, memorata. C.715. & ſeqq.

Dona animi aut corporis alij alia: nec in omnio re vnus excellit. D.144 b.145,a

Dorcatius ſcriptor ſæpè Iſidoro memoratus. C.344,b

Doryphorus libertus Neronis à Libellis. E.262,b

Dos inter honeſtiores quaſi legitima quæ apud Rom. E.74,d. Gſ.698,a,b. *eius quis apud Germanos mos.* E.442,d

Fab. Doſſennus, Atellanarum ſcriptor. G.571,d

Donaus (Dono) pagus vix media dieti itinere a [illegible] Donetona Ptolemæi fortè fuerit: Amphitheatrum in huius vicinio in monte excauatum: idque deſcriptum & depictum: in eo etiam proximo ſeculo à circumforaneis hiſtrionibus ſpectacula exhibita, &c. C. 593.594.595.

Doulonpolis quæ. E 89,d

Iani Douſæ Patris vera laudes. A.143,b. 327,b. B.64,b. E.74,d. *eius quædam proba correctiones.* A. 237, a, b. 240,b. 327,b. E.168,c. F.81,b. *Satyra Menippæa Lipſij in magna parte.* A.417. & ſeqq. B 23,a. *in Saturnalibus Sermonibus Lipſij ei perſona tributa.* C.483. & ſeqq. *eius Iambi puri in Conſtantiam Lipſij.* D. 372. *eius obitus.* B.319,a. *ad eum Epiſtolæ Lipſij.* A.204,a. B.10,a. 16,b. 23,a. 46,a. 50,b. 63,a. 93,b

Iani Douſæ F. Carmen in Velleium à Lipſio reſtitutum. F.6.7.8. *in Conſtantiā Lipſij.* D.376. *in Tragœdias Senecæ à Lipſio reſtitutas.* A.356. *Lipſij Phalæcij in Catullum, &c. à Douſâ F. editos.* B.475,a. *Lipſij ad eundem Epiſtolæ.* B.87,b. 475,a

Drachma ſex obolorum leuiter vincitur à Denario Romano: ſed plerumque confunduntur. A.234,b C.200,b

Dracones innoxij collo nexi in delicijs famuis Italicis. G.35,d

Dracones in balneis, &c. quid. G.557,a. Gſ.733,c

Draconis inteſtinum, cui aureis literis Ilias & Odyſſea Homeri inſcripta, cum Bibliothecâ Conſtantinopolitanâ combuſtum. C.629 b

Draconis cuiuſdam an aliqua cura Veſtalibus apud Rom. C.613,b

Draconum ſigna equeſtria quæ: eorum origo: quæ gentes ijs vſæ: quomodo: etiam inter ſigna cohortium poſteriori æuo. C.110,a,b. 111,a,b

Draconarij, ſigniferi draconum inſignia ferentes. C.111,a,b

Ioan. Dreinkwarto inſcripta Centuria Epiſtolarum Lipſij miſcellanea tertia. B.115. *ad eum Lipſij Epiſtola.* B.120,b.122,b. 126,a,b. 133,a.136,b. 139,b. 143,a. 149,a.150,b.154,b.165.b

Drepani nomen vnde frequens Græciæ maritimis locis, quæ ad ſinus ſita. C.471,a

ad Matthæum Dreſſerum Epiſtola Lipſij. B.85,b

Driaſin, pro, Driadibus. A.72,b. 73,b

Druidæ, vel Druides Gallorum. D.434,a. *credebant tranſmigrationem animarum.* D.617,a. *cur ſua literis mandari noluerint.* G. 568,d. *ſublati à Tiberio an Claudio:* E.199,d

Druſiani gladij, in prouerbio: & qui illi, atque vnde dicti. C.533,b. E.89,b. 520,a

Druſilla Germanici filia: qui ei mariti. E. 546. *Caligula fratri propalam poſt pro vxore.* G.103,d. *ab eo conſecrata habitu Veneris cognomēto Panthea.* C.434,a. E.139,d: *in cælum aſcendentem ſe vidiſſe L. Geminius Senator iuratus affirmauit.* Gſ.816,b,c

M. Liuius Druſus trib. pl. domi ſuæ dum ſalutatur occiſus. G.117,d. 217,d

Druſus Nero Germanicus, filius Liuiæ Auguſtæ, Tiberij frater: quæ ei vxor, qui liberi. E.547. *an recte Seneca dictus futurus Princeps.* G.108,d. *populo Rom. valdè amatus.* G.322,c. *nauali prælio vicit Bructeros, magnaſque res in Germaniâ geſſit.* E.45,d. *moles ab eo coërcendo Rheno factæ, quæ.* E.233,c,d. *quo vſque in Germania penetrauerit: ïtque Germanis triumphaturus, niſi mors præueniſſet: & quando mortuus.* E.4,b. G.99,c.108,c. *corpus eius militibus, qui id vrere parabant, ereptum Romam miſit Tiberius.* G 101,d. *funus eius magnificum.* A.189,b. *honorarius tumulus ei poſitus ad Rhenum, vbi: item Ara; vt & Rauenna.* E. 44,c,d. *Arcus triumphalis Romæ: eiuſque inſcript. fragmentum è Petrarchâ.* E.45,d. *eius imago inter ſigna militaria in Legionibus Germanicis.* E.25,d

Druſus Tiberij Imp filius: quæ ei vxor, qui liberi. E.73,c. 88,d. 547. *ebrioſus, ſpectaculiſque pantomimorum & gladiatorū deditus; non ſine notâ crudelitatis.* A.236 b *Caſtor vnde cognominatus.* E.307,c. *ab eo gladij Druſiani qui prouerbio cogniti.* C.533.b. E.89,b. 520,a

Druſus,

Druſus Germanici Cæſaris filius, Flamen, non Pontifex. E.86,c. *quæ ei vxor* E.546.
Druſus Claudij Imper. filius; ei deſponſa filia Seiani. E.547.
Druſus Libo coniurationis crimine damnatus ſub Tiberio. G.507,c.d
Dubitare cum ratione, vtile proficere in doctrinâ volentibus. C.181,b
Dubitatio inquiſitrix ſcientiæ vberioris mater. D.162,b
ad Frontonem Ducæum Epiſtola Lipſij. B.333,b
Ducenarius Geminus Præfectus Vrbi. E.268,d.312,c
Ducere artifice, ſtatuariorum. A.43,a
Ducere, & Duci, ſimpliciter, pro, ad ſupplicium, phraſis vſitata. G.14,d 164,c.301,c. Gſ.821,c,d.830,b
Ducere, & Dux, de quocunque qui caput in aliquâ re aut principi. C.504,b
Ducit, delectat, afficit. A.133,a
Ductare bellum, trahere. A.154,a
Ductus, &, Auſpicium, in exercitus regimine quomodo conſiderata & diſtincta. C.62,a
Andr. Dudithij laus, & mors. B.52,b.102,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.61,a
Duellum olim crebrum in dirimendis litibus. D.229,b
Duellum, pro, Bellum. A.80,a
Franciſci Du-kij Carmen in Conſtantiam Lipſij. D.375.
C. Duilius primus Romanorum nauali prælio victor. G.224,c. *poſt triumphum quid triumphi inſtar in reliquam vitam vſurpauerit.* B.176,a. *Columna Roſtrata ei in Foro poſita: eiuſque inſcriptionis fragmenta explicata.* A.90,a
ad Ianum Duiſium Epiſtola Lipſij. B.397,b
Dulcia anno nouo mittere inuicem ſoliti Romani, quaſi in omen talis futuri totius anni. G.560,d
ad Ioan. Dullardum Epiſtola Lipſij. B.397,b
Dum, particula imperatiuis aliquando ſubiuncta; vt, Memoradum, iteradum, adeſdum, &c. A.92,a
Duo, pro, Do, antique. A.207,a.241,a
Duodecim conuiua ad ſummum ad vnam menſam, apud Rom. A.101,b.
Duplicarij in militiâ, qui. C.101,a
Duplices, cur aliquando vſui. E.6,d
Dureta Auguſti, quid. C.474,b
Duſmoſus, pro, Dumoſus, & ſimilia. A.465,a
Dux, quaſi ſpiritus, anima, & vita exercitus. D.93,b. G.190,d. *Duces duplici diſcrimine in exercitu, qui, quales, & quot in vno exercitu: ducisque boni ſigna: & quæ in eo requirantur atque alia ad Duces ſpectantia.* D.93,b. & ſeqq. Vide etiam, *Imperator.*
Dux in acie ſit confidens & lætus: ſuos hortetur. in re trepidâ non trepidet: ſuos ſiſtat & incitet: prouide in victoriâ agat, &c. D.100,a,b.101,a
Duces magni à Principibus ſuis ferè poſteà neglecti. D.145,b
Duces in exercitu Romano duûm generum; Communes, & Proprij; & qui ſinguli. C.48,b.65
Duce primario exercitus apud Roman. quis locus in acie. C.134. *ipſi illi Duces in exemplum armis ſe exercere aliquando ſoliti.* G.193,b. *in periculis nudo capite.* E.49,d. *nec ipſi nec milites olim in culcitis, ſed in terrâ, gramine ſtrambuſque dormire ſoliti.* D.313,a. *nomina Ducum liberâ republicâ inſcripta ſcutis & ſignis militaribus.* E.376,d
Duces poſteriori æuo nominate qui olim Legati Prætorij ſingularum Legionum. C.61,b.165,a
Duces Romanorum aliquot eximij nominati. C.458,b
Duces qui vulgo hodie dicuntur inter Principes, Bembo Reges vocati; vt, Mediolan, Vrbini, Mantuæ, &c. B.94,a
Duces factionum & ſeditionum quales plerumque. D.110,b. 111,a
Dux agminis, in medio. A.298,a.

E.

E, *blandienti[illegible] longa eſt aut breuis vtraque iterum dupli[illegible] atus longa etiam duplicis ſ ſcriptura: breuis ſæpe pro ſ, ſ ſcripta.* A.451,b.452,a,b
E compacte, vel, E compecto, quid. A.256,a
Eâdem, id eſt, eadem operâ, in ſimul, pariter. 311,d
Earinus puer, Seneca quoties corpus exercere vellet progymnaſta G.545,d. *alii etiam quis nomine ex delicijs Domitiani.* G.546,c
Ebore decorata laquearia ditiorum Romanorum. C.450,a
Eboris molliendi potiùs inuentum fuerit Democriti, quam poliendi; cùm hominis antiquius ſit Democrito. G.579,d
Ebrietas, qu[illegible] D.517,b. *voluntaria inſania.* G.548,c. *continuata, in conſuetudinem inſaniendi vertitur* G.549,d
Ebrietas nullâ in parte mundi ceſſat; Plinij dictum. B.140,b. *ei conciliandæ varia potuum genera inuenta.* B.140,b
Ebrietas moderata in quibuſdam morbis vtilis. G.16[illegible],b
Ebriorum conſilia liberiorum, ſæpe & meliora. G.547,d
Ebrij apud Roman. & Græcos faces & coronas ſumebant. A.53,b. *in conuiuijs coronati inducti.* A.109,a
Ebrius, &, Ebrioſus, quantum differant. G.547,d
Ebrodunum oppidum, hodie Ambrun. B.414,b
Eburones primi in Lipſium & benigni. B.108,b. Vide porrò, *Leodicum*, &c.
Eccille, eccilli eccillum. A.168,a
Eccleſia Catholica culmen auctoritatis à maieſtate miraculorum. C.726,a
Eccleſiaſtica Liber citatus. D.74,b. & alibi in Libris Politicis.
Eccleſiaſticorum in Germaniâ olim opes & potentia. B.128,b
Echecrates, Pythagoreus. A.354,b
Ἔχειν *Græcis, vt & Habere Latinis, obſcœnum interdum.* A.129,b
Eclectica ſecta, ſeu Electiua, à Potamone Alexandrino. D.432,b
Eclipſes Lunæ cur frequentiores quam Solis. Gſ.773,c
Ellypa gemma, quæ. G.301,c
Eculeo, quid. G.42,c
Edebai interpres ſomnij Erinculis, & filij eius Oſmanis ſector. D.192,a
Edentulum vinum, pro vetuſte. A.93,a
Edere diem, quid apud Iuriſconſultos. A.37,a
Edere operas. G.140,c
Edictum, κατηγόρημα. Vide, *Dictum.*
Edicta a Principibus in publico propoſita monendo, caſtigande, coercendeque populo. E.77,c.261,d. G 594,d
Edicta olim in pilis columniſque appenſa. A.417,b
Edicta in re gladiatoriâ, quid. C.531,b
Edilium, Hedylium, perſona muliercula comica. A.192,a
Edim & Edint, pro, Edam & Edant. A.76,b.126,a
Editiones id eſt, Ludi, Spectacula, Munera. C.492,b.493,a. E.89,c
Editor, qui Ludos, Spectacula, Muneráve dabat, vel edebat. C.492,b.493,a. E.89,c. *Is propoſitis libellis diem, vme nomina & paria gladiatorum, alliciendæ plebi pronuntiare ſolitus.* C.532,a. *per dies muneris quis ei habitus & veſtitus.* C.501,b. *tribunal ei ſpectandis Ludis in orcheſtrâ ad podium.* C.567,a. *tela gladiatorum ante pugnam explorabat.* C.533,b. Gſ.745,b. *eius ei victos gladiatores ſi exoraretur ſeruandi.* C.538,b
Edo, E breui, ac Eſto, longâ dici, quomodo intelligendum. A.471,b
Edonum aliquot magnorum exempla. B.142,b
Eduardus Angliæ Rex totam hiemem cum vxore in arce Louanienſi egit. C.761,a
Educatio mollis, quæ. G.29,d
ad Henricum vanden Eeде cognatum ſuum Lipſij Epiſtola. B.231,a
Ioan. Eckhoutius, è maioribus Lipſij, inter primos Academiæ Louanienſis Rectores. C.788,b

Effatus priſcus Latini ſermonis. Vide *Pronunciatio.*
Effatum. Vide, *Dictum.* item, *Dogmata.*
*Effectum, id eſt, Effectus, us. A.*15[illegible]
Efferendi vox inter funereas, & quæ. [illegible]ſ.817,d.818,c
Efficientia, veteribus, bona, quæ. D.485,a
Effigiem cuiuſpiam, ſiue hominis ſiue dei, alteri deo dedicandi mos. E.99,c
Effigies cerea defuncti in toro collocata, quoties cadauer non erat, aut decore oſtendi non poterat. E.77,d
Effigies damnatorum detracta, fracta, & abolita: quomodo: imò ne priuatim quidem habere permiſſũ. E.80,d. 527,c. 528,a. Vide etiam, *Imagines.*
Effractarius, & Effractor, quid. G.503,d
Egere, & Indigere, quomodo differant. D.5[illegible],b
Egeſtas, plus quàm Paupertas. G.481,d
Egeſippus. Vide *Hegeſippus.*
Eginhartus Carolo Magno ab Epiſtolis, pòſt etiam gener. D.250,a. *eius Hiſtoria citata.* G.176,d
Egmondana Bibliotheca in Batauia diſſipata. A.329,b
ad Petrum Egmondum Epiſtola Lipſij. B.65,b
P. Egnatius Celer, Bareæ Sorani præceptor, diſcipulum ſubuertit. E.397,c,d
M. Egnatius Rufus in Auguſtum coniurauit. E.10,c
Bapt. Egnatij nuge. A.249,b
Egregium publicum, bonum publicum. F.101,d
E I, indifferenter ſcriptum pro I, literâ. A.453,a,b. *aut pro E, etiam.* A.434,a. *Grammaticorum & Criticorum ſuper eo præcepta & ineptiæ.* A.454,a. *apud Latinos non effertur vt apud Germanos Mein, ſed vt Belgarum Mijn.* A.458,a
Εἶδος Ariſtotelis quid ab Ideâ differat. D 570,b
Eidothea Homero, quæ aliis Materia, ſeu principium patiens. D.539,a
Eijcere, vomere; deijcere alui excernere. G.549,d
Εἰς αἰῶνας, ſolenniter Imperatoribus acclamatum. A.312,b
Eis atque, pro, Eiſque, & eis. A.261,a
Eiurare, quid. G.250,c 345,d
Eiurare liberos, &c. iuramento quaſi abnegare, non agnoſcere. G.122,d
Ἐκδόσεις Græcis, quid. Gſ. 762,d
Ἐκπύρωσις Græcis, quæ Latinis Conflagratio, ſiue Exuſtio. D.397,b. *Ea mundi futura, non in interitum, ſed in innouationem; Numenio apud Euſebium.* D.597,b. Vide, *Mundus.*
Elbia. Vide, *Heluia.*
Eleates ager, Meſſeniorum E.125,c
Eleatica Philoſophia, quæ: à quo: cum Pythagoricâ aut Italicâ quidam confundunt, non bene: diuerſa etiam à Megaricâ. D.440,a,b
Electa aut Excerpta ex Auctorum lectione faciendi ſtudium commendatum. B.491,a. *hac ordine, alphabetico ſiue alio, bene digeſta, ſegetis vera doctrina* B.127,b. *eorum conficiendorum, ex Hiſtoricis potiſſimùm, accurata ratio & methodus.* B.148,a,b. Vide etiam, *Excerpta.*
Electa Lipſij Matthiæ Archiduci, poſt Imperatori, inſcripta. A.229,
Electiuum imperij antiquior, & dignior, vt videtur. D.27,b. *potiórne ſit: & quæ eam commendare, quæ abijcere poſſint.* D.214. & ſeqq. 306, a,b
Elegantia, [illegible]*, ad mores ſæpè refertur.* G. 47,d
Elementa quomodo à Principiis differãt. D 538,b. G.572,d. *diuiſa in Leuia & Grauia: quæque vtraque: tum alia agentia, velut Mares ſunt; alia patientia, vt Fœmina, & materiæ vicem habent: in totum quattuor eſſe: item quid Elementum.* D.581,a,b.582,a. *Elementa Varroni Animalia.* D.573,b. *eorum reciproca commigratio, aut in ſe inuicem commutatio.* D.578,a.582,a. *eadem inter ſe pugnantia.* D.389,a. *eorum nomine Mundus comprehenſus.* D.537,a
Elementa omnia puriora in agris, quàm in vrbibus. B.13,a
Elementa, pro Literis. à Literis diſtinguit Perſcianus. A 450,a. Vide, *Litera.*
Elephanti Europæis tardè innotuere, primo qui eos habuit Alexandro: Belgica autem rariſſimè conſpiciuntur. De eorum natalibus, indole, educatione, inſti[illegible] *& alia eo ſpectantia.* B.34. & ſeqq. *Ad prælia eos* [illegible] *& docebant Afri, Aſiani,* [illegible]*raci; ad ſpectacula Romani.* B.34,b. *Aſia, Africa, magno numero eos profert: India præcipuè, & inſulæ adiacentes: Madagaſcar Indianis maiores: Benamen Æthiopiæ regnum albos in Zeilam ad menſuram in ſingulos palmos venales, vt panni* &c. B. 34, b. *Animal ſenſu & intellectu excellens, cuique quædam cum genere humano ſocietas; adeoque ab homine proximum, Ariſtoteli, Ciceroni, Straboni, Philoſtrato, & præ cæteris Plinio.* B. 35, a. *indigenæ ſermonis capaces Elephanti: eoque potiſſimùm cicures redduntur, aut cauti.* B.35,a. *imò à furore anniuo ſanantur verborum pharmaco.* B.35,b. *Quin colloquuntur inter ſe; quod in regno Malabar acceptiſſimum adeoque fuiſſe qui humanam vocem ediderit, relatum.* B.35,b. *imperiorum in iis obedientia, & eorũ quæ didicere memoria, inſignes.* B.36,a,b. *ingenium iis aptum ad omnes belli pacisque artes. laſis medicinam faciunt, vt chirurgi; alaes etiam ſucco inſtillato: propugnant ſuos; impugnant hoſtes; & omnia militaria munia vſurpant; vt & excubias agant.* B.36,a. *Docentur currum ſubire (quod Romæ olim perfrequens.* G.35 d.) *ingeniculare, ſubmittere, adorare reges, ſaltare, choreas ducere, ad ſcopum iaculari, armis vti (ad prolusiones etiam armorum edocti.* C.534 b.), & *, in aliorum ab eorum naturâ, (nam etſi amnibus impensè delectentur, haud temere tamen eos ingrediuntur.* B.44,a. C.368,a.) *natare, motus gladiatorios & geſtus mimicos edere, vt & funambuli reperti ſint.* B. 36, b. G. 555, d. *Hæc adeò diſcentes deprehenſi ſunt noctu meditantes. Legere & ſcribere tandem etiam docti. Horum omnium, tum ingenij plura Exempla: ſed mirum maximè vnum ab Acoſtâ.* B.37,a,b.38,a. *Memoria eorum, ferè ſupra humanam, Exempla aliquot.* B. 38, a,b. *Tum Amoris. in quo & hominibus riuales, vt Ariſtophani Grammatico,* &c. B 38,b.39,a. *Nomina ſingulis data, vt canibus.* B.39,a. *Gloriæ cupiditatis præterea, Probitatis, Prudentiæ, Æquitatis, aliarumque virtutum; tandem & Religionis, ac Diuinandi peritia (ſi Dioni & Oppiano fides) Exempla varia.* B.39,a,b
Elephantum priſci Romani Bouem Lucam vocarunt, vnde. A. 304, a. *quis primus in triumpho Romæ duxerit.* G.224,c. 225,c. *eorum xviij. aut xx. pugna in Circo exhibita a Pompeio.* G.225,d
Elephantos ſæpiùs parere quàm ſemel, contra Plinium & Solinum aſſertum. B.39,b. *irritantur candidu*[illegible] .59,c,d. *ſuem timent & oderunt.* G. 25, d. *vino & thure exſtimulantur.* G. 59, d. *quomodo celerrimè occidantur.* G.143,c
Elephantus à cane Alexandri Magni victus. B. 91,a
Elephas in ſignis Legionis Quintæ Cæſarianæ, vnde. C.112, a, b
Elephantia, ſeu Lepra, morbus è Syriâ & Iudæâ illatus; nec ante Cn. Pompeij tempora Europæ cognitus. C.733,b
Elephantinus liber, an ex ebore, an in Elephanti corio perſcriptus. C.634,a
Eleuſis Attica vrbs, vbi ſacra plena myſteriis, quæ non facilè cuiuis reuelata. Gſ.811,c
S. Eliſabetha, Thuringiæ & Haſſiæ Landgrauia quorum quarumque filia, coniux, genitrix. vidua Marburgi diem obit: ob ſanctimoniam vitæ in cælitum numerum à Gregorio IX. Pont. relata: oleum ex eius corpore vbertim manans: & cur triplice corona inſignita pingatur. C.694,a,b.695,a
Eliſabetha Houia ruſtica ope D. Virginis Aſpricollis à Scorbutto curata. C 735,a
Elius Neronis libertus. E.319,d
Ella, Ellum. A.168,a
Nicaſ. Ellebodius, vir doctus. B.61,b
Andr. Ellingeri laus & amor. E.235,d. *eruditione inſignis vir, non famâ.* B.9,b
Ellius leno, qui aliis Celius, vel Dirus. G.14[illegible],c
Elmabel quidam ſanctimoniæ opinione conciliatâ gente, A-

brahamum

brahamum Marocci Regem regno & vitâ ſpoliat. D. 160, a

Eloquentia efficacia. E.408,d

Eloquentia Principem decens qualis. D.128,a

Eloquentia ſaginans. E.476,d

Elpiſtici Philoſophi, qui. D.491,a.G.508,d

Eludere, pro, Luſum deſinere. C.534,b

Eludere hoſtiles ictus, &c. quid. C.538,a

Em, pro, Eum. A.71,b.116,b

Emanuelis Luſitania Regis numeroſa proles, & nepotes multi, morte aditum ad regnum Philippo II. *Hiſp. Regi patefacientes.* D.188,a

Emanuel Sabaudiæ Dux vndecantus ſuctus. D.135,b

Emblema, Latinis Inſerta. G.392,c

Emere contrà, auro contra emere, &c. A.76,b

Emere benè, meliùs; pro, vili, vilius. G.351,c

Emeriti milites, qui. iique vlteriùs militia nomen dare non tenebantur. C 23,a.E.15,c

Emeritum, præmium pecuniarium emeritis militibus datum. E.495,c

Emeſa, vel Emiſſa, Arabibus Hamza, vrbs in Phœnice Syria. F.66,c

Eminentiores aut famâ celebres viri linguarum telis petuntur ſæpiùs, vt arbores quæ iuxta vias ſaxis & fuſtibus. B.110,a

Sex. Empiricus. Vide, *Sextus.*

Empona vox Heromam Gallis ſignat Plutarcho. E.417,c

Emporon ſcripſit Cæcilius, vt Mercatorem Plautus. A. 151, b

Empyreum Cœlum creditur ſolidiſſimum. Gſ.800,d

Emſim ſiue Emiſſim, pro, Emam. A. 76,b

Emtio per æs & libram. E.3,b

En ευμματικὸν frequens. A.352,b.370,a

Enchiridion, pugio, gladiolus. C.245,b

Endo, pro, In. A.52,a. 209,b. *ſic, Endo lecto, Endo aures, vt videtur, pro Inaures Varroni: & porrò, Endogreds, Endopedire, Endoiteri,* &c. A. 52, a. *item Endomunire.* E.173,d

Endymiones, Varronis Satyra. A.100,b

Engelbertus Naſſonius præcipuus Ioannis IIII. *Brabantiæ Ducis inſtituendæ Academia auctor.* C.787,b

Ἐγκοιλωσις venis qui. Gſ.760,d

Ennius patriâ Rudius aut Rudinus. A.126,a. *ætate, non præſtantiâ, maximus Poëtarum Latinorum.* G.14,d. *Nævio tamen iunior.* A.71,b. *eius mos in truncandis verbis.* A.152,b *Scipioni Africano ſummoperè carus.* D.275,c. *verſus eius à Britannico Claudij filio cantati.* E.217,d. *verſus eius quo Homerum imitatus.* G.637,d. *verſus eius de meretricum apud quoſuis illecebris correcti.* G. 271,c. *Sæpè porrò Ennius correctus; vt,* A. 85.a. 116,b.122,a & alibi: ſed loca aſsignata ſub nominibus auctorum apud quos hodie Fragmenta citata reperiuntur; vt Ciceronis, Agellij, Nonij, *&c.*

Enormiter, ſine certâ lege & normâ. G.691,d

Ens in quos ſex modos partitum a Platone. G.482,d

Enunciatum. Vide, *Dictum:* item, *Dogmata.*

Enuptio extra gentem ordinemque permiſſa Lege Papiâ Poppeâ. E.513,a,b

Eo, vecula relatiua ad Quo, ſæpè omiſſa à Tacito & Senecâ. G.127,c

Epaminondas, Lyſidis Pythagoréi diſcipulus, Philoſophiam ad robur & ad prudentiam habuit magiſtrã. D. 203,a. 435,b. *eius inſignis probitas.* D.197,a. *Philippi Macedonis Regis inſtitutor.* D.203,b

Epaphroditus, Neronis libertus, Epicteti dominus, à Domitiano occiſus. D.338,b.456,b.457,a.E.283,d

Epaphroditi Grammatici quanta & quàm ſelecta Bibliotheca: & an is idem qui dominus Epicteti: non videri. C.632,b.655,a

Epeum non videri inuentorem Arietis machinæ bellicæ. C. 309, a. *ſic tamen aliquo modo viſum Plinio.* Gſ. 759, c

Ἐφεδροι Græcis in Athletis, qui in Gladiatoribus Subdititij Romanis. C.527,b.

Ephemeris, diarium, & rationes. G.673,d

Ephemeris, Satyra Varronis; non, Epiſemeris Nauales. A 59,b

Ephippia quæ veteribus Romanis. C.92,b

Ephororum apud Spartanos fœdum factum prodendo Regi Pauſaniæ. E.135,b

Ephorus Hiſtoricus, quis. Gſ.808,d

Ephyra a Phidippo (non Philippo) condita. F.9.c

Ἐπιλάδεια Athenis, Machina aſcendens Vranio. C.271,a

Epicharis, inſignis Conſtantiæ libertina. E.284,d

Epicharmoneum ſapientia, Nulli fidere. A.22,a.D.73,a. *mores hominum a bono malove genio pendere, ait.* D.561,b

Epictetus ſeruus beneficio domini literis excultus. G.299,d. *eximie a doctrinâ & vitâ laudatus.* D 456. b 457,a. *non differit de virtute, ſed inculcat.* B.64,a.65,a. *acriter vitia inſectatur.* G. vii. *in Academijs etiam iungendus Ariſtoteli.* B. 59, b. *eius inſignis Hymnus gratiarum actionis Deo.* D. 566, b. *lucerna eius quanti venierit.* D.457,a. *Is citatus.* D.122,a.349,b.443,b. & paſſim in Libris Philoſophiæ Stoicæ. E. 300, c. 510, a. G.35,c,d. 36, d,b. 73,d. 78,c,d. 122,c. 132,d. 149,c. 157,d. 219, d,c. 391,d. 392,d. 396,c. 402,c. 436,d. 461,d.462,d.469,c.471,c.510,d.515,d.517,d.530,d. 536,d.537,b.545,d. 559,d.624,c. Vide etiam, *Arriani Diſſert.*

Epicurus ſexaginta annis natus poſt mortem Socratis. G.251,c. *Nauſiphanis diſcipulus, etſi αὐτοδίδακτος videri volens diſſimulauerit.* D.462,b. G.470,d. *è ſectâ Eleaticâ progreſſus.* D. 440, a. *ab anno ætatis decimoquarto Philoſophiæ operatus, nec iuuenem differre, nec ſenem philoſophari deſiſtere debere monuit.* D.427,a. *copiâ Librorum omnes Philoſophos vicit.* G.459, c. *in victu ſobrius.* G.418, b,c. *alij tamen quantum indies in cibos impendiſſe dictus.* G.251,d. *eius morituri verba.* G.587,d. *eius, etſi voluptatis magiſtri, in grauiſſimis corporis doloribus morientis conſtantia.* D.499,a.G.500,c.

Epicurus voluptatem a virtute non ſeiungit. G. 237, d. 238,c. *eius dogma de voluptate ex præteritis, præſentibus, & futuris capiendâ.* G.236,d. *quomodo excuſatus Epicurus.* G. 258, d, c. *finis eius, In tranquillo eſſe.* G.226,d. *gnomo eius de lapſu tẽporis.* G.387d *Idomeneo eiuſdem adulari dictus.* G. 423,d. *deos extra mundum locat, Deique prouidentiam negat: tum alia eius de ſecuritate deorum deliria.* A.311,b. D.547,b. G.579,d. Gſ.682,d. *omnia enim caſu & forte agi vult.* G. 131,d. Gſ.682,d. *dictum eius, Raro ſapienti interuenire fortunam.* G.183,d. *ſuos à republicâ remouet.* G.579,d

Epicuro Mundus genitus, & occaſurus. G.256,c. *caſu aut forte ei is factus.* D.576,b. *plures ei Mundi: principia rerum Atomi & Inane.* G.255,c. *igneam ſubſtantiam Cœlo tribuit.* D.583,b. *de Tempore negabat quærendum.* D.601,b. *quid ei & quantus Sol.* D.584,a. *quæ ei maxime cauſſa videatur terræmotus.* Gſ. 783,c

Epicurus ſuadet cuique virum quempiã probitate inſignem animo ſibi ſemper repræſentare vt omnium actionũ teſtem. G.404,d. *damnat idem vitam ſolitariã.* G.420,d. *amicitiã tamen ob vſum & fructum colendam volebat.* G.400,c *nullam partem noſtri poſt obitum ſuperſtitem credebat.* Gſ.791,a. *mortem ſibi ipſi inferre permittebat.* D.522,b

Epicurei quomodo Philoſophiam partiantur. G.571,d. *quod eis ſummum bonum.* G.190,c,d. *fructu omnia metiuntur.* G.308,b. *de interitu Mundi quid ſenſerint.* D. 600,b. *de ortu animalium.* D.607,a. *hominem in multis poſtponunt cæteris animalibus.* G.285,c,d. *imprimis memoriam mortis horrent.* Gſ. 790, d. *cur alij Philoſophi plures fiant Epicurei, quam ex Epicureis alij; reſponſum Arceſilai.* G. 444,d

Epigenes Philoſophus Byzantinus. Gſ.794,d.795,c

Epigramma vetus de modico vſu Balneorum, Vini, & Veneris. C.440,b

Epigramma vetus Latinum in fratrem fratris ſuique interfectorem, à Ioſ. Scaligero editum. E.382,d,c

Epigramma Græcum ex Anthologiâ correctum. E. 126,d.

Epigrammata Græca alia ex eâdem citata. A.108,b. C.433,a.509,a. D.444,b. 456,b. E.43,d 60,d. 63,c. 97,d.129,d.206,b.433,c.510,a.G.61,b.168,c.537,b. 567,c,d

Epigrammata Lipſij in ignes ſtructos in ingreſſu Alberti & Iſabellæ Principum Belgij. B. 312, a, b. Vide etiam, *Verſus.*

Epigri, quid. G.278,d

Epimenides Cretenſis, piator. D.435,a

S. Epiphanius citatus. C.627,b

Epirotæ quantâ crudelitate à Romanis puniti. C.461,b

Epiſtola exemplar eſt Comici ſermonis. A.222,b

Epiſtolæ nomen unde: non ἀναλόγως Epiſtula ſcribatur: in quâ materiâ olim ſcripta, & quâ formâ: quid ſit, quis eius finis, & quæ eius partes. B.533,a.b *de duplici materiâ aut ſubiecto ſcriptionis; ſolenni, & variâ. Sub ſolenni, de præmiſſis Epiſtolæ.* B.534,a,b. *item de Clauſulis, ut, Valedictione, Loco, Signo, Temporis indicio, &, quæ nunc in vſu, Subſcriptione, tandem & de Signo.* B.534.b.535,a. *Materia ſcriptionis Varia, etſi multiplex, ad tria tamen potiſſimùm capita reducta.* B.535,b. *Epiſtolarum Inuentio & Ordo quales.* B. 536, a. *Ratio inprimis habenda Sermonis, eiuſque Breuitatis, Perſpicuitatis, Simplicitatis, Venuſtatis, & Decentiæ: & plura ad Inſtitutionem Epiſtolicam facientia.* B.536.& ſeqq.

Epiſtola deſinunt eſſe Epiſtolæ, ſi nimis ſeriæ. B.6. *ſub manu & ipſo acumine ſtili naſci debent.* B.6. *iis alluſinari interdum, inquit Cicero.* B.536,a. *Indices ſunt & quaſi icon ac ſimulacrum conſtitutionis animi corporiſque ſcribentis.* B.6.537,a. 541. *ſummum ſolatium & vtiliſſimum inſtrumentum humanæ vitæ.* B.387,b

Epiſtola Dialogo comparata. B.540. *adornari tamen magis debet. & alia ad Epiſtolarum ſcribendarum rationem pertinentia, ex Demetrio Phalereo.* B.540. & ſeqq.

Epiſtolarum ſcribendarum rationem inſerere Dialogis de Inſtitutione Iuuentutis decreuerat Lipſius. B.532.

Epiſtolas edere periculoſum, & calumnijs expoſitum: vt quæ ſcribentem oculis ſubijciunt penè nudum. B.67.

Epiſtolarum multas edidiſſe ſe fatetur Lipſius non iudicio ſuo, ſed alienâ ambitioni aut amicitiæ donatas. B.178,a

Epiſtolas alicuius, ipſo inconſulto aut nolente, edere, mali res exempli. D.153,a

Epiſtolæ Quæſitores. A.302,b

Epiſtola Senecæ, quare, quando, & ad quem ſcripta. G.385. *an in Libros tributa ab ipſo fuerint.* G. 386. 458, d. 444. c

Epiſtolæ Pauli ad Senecam, & contrà, falſa. A. 328, a. G. xxv. xxvj.

Epiſtolicarum Quæſtionum Libri apud Agellium Catoni tributi, Varronis ſunt. A.60,a

Epiſtolicæ Quæſtiones Lipſij inſcriptæ Cancellario Brabantiæ. A.137.

Epiſtomion, quid. G.557,b,c

Epitaphium Arnoldi Deurij à Lipſio ſcriptum. A.114,b

Ἐπιτηδεύματα, Studia, Stoicis quæ. D.505,a

Epithalamium Lipſij in nuptias Victoris Giſelini. A.170,b

Epitomatorum plerorumque inſcitia reip. literariæ nociua. A.63,a

Epitome Liuiana. Vide, *Liuij Epitome.*

Epitonia, verticilla. G.557,c

Epitrapezij dij, ſeu eorum ſtatuæ, quid. C 484,b

Epius Metapontum condidit. F.9,c

Ἐποχὴ ab Arceſilâ inducta. D.460,b

Eponina, vel Epponina, in maritum Iul. Sabinum ſingularis caritas. D.268,a,b. E.417,d

Eprius Marcellus. Vide, *Marcellus.*

Epulari de die, probroſum A.198,a

Epulum Iouis, Ludorum cauſâ. A.179,b

Epulum in natali Principum: item ad ſepulchra. E.145, b, c

Equidem, dictio quando in ſermone decora. G.342,c

Equitum an Peditum maior in bello vſus, quæſitum, & diſtinctum. D.83,a. *Equites ſoli aciem Romanam rarò diſſiparunt: niſi fortè Parthi: & cur: contrà ſoli pedites Romani aliquando equites hoſtiles vicere.* C.226,b

Equites Romani lecti è ciuibus (vt etiam Senatores) qui genere, cenſu, & virtute eximij: nec liberti vel libertini, etiamſi cenſum haberent, in hunc ordinem veniebant; niſi fortè, quod rarum, beneficio Imperatorum: ſeminarium enim Equites Senatorum, quia ex iis lecti. C. 25, a. 454,a.b.455,a. *quis Equeſter Cenſus.* C.414,b.454,a,b. E. 311.d. G.293,d. 603,d. *à virtute quomodo lecti à Cenſoribus; quomodo etiam ab iiſdem in Tranſuectione, aut per Luſtra ſingula Probatione, Recenſione ſeu Cenſione quidam reiecti.* C.454, a, b. *quomodo hæ Tranſuectiones, & Recenſiones, &c. inter ſe differant.* E.73, b. *in Tranſuectione trabea induti, oleâ coronati, per turmas diuiſi; ephippijs vſi: donis militaribus, ſi haberent, conſpicui* C.25,b.90,b.91,b.212,b

Equites Romani primò Iuuenes dicti: octodecennes enim lecti: initio etiam pueri; iique plerique Senatorum filij: manſit iis tamen id nomen. A. 297, b. C. 454, a, b. *quinam inter Equites Illuſtres Inſignes, Dignitate Senatoriâ, &c. dicti.* C 454,a,b. E 166,c,b.296,d

Equites Rom. duplici notione: alij qui Equo publico merebant; iique propriè Equites, & digniores; inde & Militares dicti: alij vero poſt, qui cenſum modo equeſtrem haberent, &c. iique Iudices cognominati: quanto vtrique aliquando numero. C.24,a,b.425,a.454,a,b

Equitum Romanorum in militia præſtantia. C.52,a. *eorum in militiam delectus olim factus ante peditum: iam a Polybij æuo poſt.* C. 24, a. *in vnâ Legione quot Equites: quomodo in Turmas & Decurias diuiſi.* C.44.a. 59,b. 65. *etſi pedites in Legionibus quandoque augerentur, vix vnquam Equites vnius Legionis ſupra trecentos aucti.* C.44,b

Equites Romani olim togis tantùm aut trabeis incincti pugnabant. C.90,b. *poſt Græcanicam armaturam imitati ſunt: eaque qualis.* C.94,a. *in acie vbi locati: procurrere etiam cum velitibus in pugnâ ſoliti.* C.102, a, b. 134. *vbi locati in caſtris.* C.149 151,a

Equitum Romanorum tirocinia qualia. C.197,a. *immunes ij ab operibus aut munitionibus, niſi in neceſſitate.* C.158,b. *vigilias circuibant.* C.173.b.174,a. *ante portas caſtrorum etiam nocturnas excubias faciebant.* C. 171, b. *eorum digniores ſæpe ad Conſilium militare vocati.* C.50,b. *excubiæ & miniſteria iis in caſtris præbita à Triarijs: & quomodo.* C.165,b

Equites Romani ad quot annorum ſtipēdia obligati. C.13,b. D.312,b. *eorum ſtipendium triplum ſtipendij peditum; dum tamen id exile, aut mediocre: illorum vero aucto, augebatur & his, ſed non ſemper triplicabatur.* C. 201,b. 203 a. *in donatiuis etiam, &c. aliquando iis duplum, aliquando triplum, datum.* C.410,a

Equites Romani anulorum aureorum geſtamine à plebe quomodo diſtincti. A.310,a,b. C.59,a.455,a. *quis iis locus in Spectaculis.* C.573,a. *Saturnalibus ij, vt & honeſtiores alij, in publico ſyntheſinati, cur.* C.486,a. *ad Tribunatum plebis non admiſſi.* A.316,a. *quis Equitum, Iuuenúmve Princeps.* A.297,b. *Troſſuli etiam vocati.* A.297,a. *à quibus eis impoſita miniſteria quæ potiùs & ante libertorum erant.* E.274,d

Equitum Alis nomina ferè à Præfectis. E.369,d

Equites pluribus haſtis velitaribus inſtructi exemplum. C.248,a

Equites Tarentini duûm generum. C.96,a,b

Equites Numidæ deſcripti. C.94,b.95.

Equites creandi mos maiorum noſtrorum temporis vnde originem habeat. E.440,d

Equeſtria, quis & quorum locus in Spectaculis: quatuordecim gradus tenuere: aucta videri ſub Principibus. A.181,a.C.573,b. G.375,d.

Equitium, vox Iuriſconſultis vſurpata. E.441,d

Equitandi ſtudium Romanis non niſi nobilibus. G.448,d

Equitatus à lateribus exercitus affuſus. G.682,c

Equus, animal quo nullum homini pace belloque maioris vſui aut commodo. B. 509, b. *Equorum docilitas mira exemplis oſtenſa.* B.510,a. *item Ingenium, Fides, & Pietas.*

rus. B. 510. 511. 512. *Equorum mira forma aliquot exempla.* B 512,b. *Diuinandi potentes nonnullis crediti.* B. 512, a. *præſagia ex ijs a quibus & quomodo obſeruata.* E.439,d. *quorumdam mira velocitatis hiſtoria varietas.* B.503,b. *Equorum etiam ſtemmata ſpectata in factionibus agitatorum aurigarij.* B.287,a. *Equorum antem certamina à quibus petita Romanis.* E.246,b,c

Equi matres non inire crediti nonnullis. B.511,b.512,a

Equum in curſu plauſus; ſic optimam indolem laudes & adprobatio animant & excitant. B.103,b

Equus non à ſtrato aut freno cenſetur; ſic homo ab animo, non à veſtibus æſtimandus. G 537,c,d

Equorum cura inter vnica ſtudia procerum. E.42,c

Equo curati,id eſt, paſtu aut cibo refecti. A.142,b

Equo deſcendere,in more,obuio aliqua magiſtratu. A.280,a. G.492,d

Equo aut vehiculo vſi honeſtiores quandoque milites. E.17,d

Equi Romanis in tributo dati à Dalmatis. E.136,d

Equus, ſolennis Soli victima Perſarum: Marti, Romanorum & Myſiorum. E.158,d

Equus faces rarò ſubditæ, niſi fortè in certamine curruli. G.26,d

Equus publicus à Cenſoribus datus Equitibus Romanis, aut ab ijs cum probro ablatus: factū id aeuo poſteriori à Principibus. C.23,a. *poſt confecta ſtipendia equus q ad Cenſorem ab Equitibus reducti.* C.26,a

Equi Conſuli aut exercitus imperatori peculiares: quod inter eius inſignia: quali decorati ornatu, & in quem vſum ij Equi. C.63,b.64,a,b.93,a.104,b.E 265,d

Equis inſidentes Romani antiquitus ſtratis tantùm vſi; non, vt hodie, Sellis grandioribus. C.92,a.93,a. *in Equos autem etiam cum armis ſalire quali exercitatione edocti tirones Equites Romani: ipſi quoque Equi quomodo aliquando aſſuefacti ad excipiendos dominos.* C.91,a,b.92,a

Equus olim etiam Romanis inter ſigna militaria. C.106,a

Equus Troianus, Aries, tormenti bellici genus Plinio. C.265 a. 309 a

Equina iuba in criſtis galearum crebra variis gentibus. C.82.a,b

Deſid. Eraſmus liberè illuſit in hoſpitia Germaniæ. B.109,a. *ad eius Chiliadas remiſſus Lector* E.287,d. *eius allucinatio in verſione Prouerbij Græci.* D.192,a. *vtilem is manum Senecæ primus applicuit.* G.3. eiusque coniecturæ, diuerſæ lectiones, explicationésve ſæpiſſimè in Commentariis ad Senecam paſſim allegatæ non ſemel cum laude.

Erebi clauſtra, carcer inferorum. G.122,c

Eret pro Erinacio. A.89,b

Eretria & Chalcis quando & à quibus condita. F.11,d

Eretrici Philoſophi, qui, a quo, & vnde dicti. A.166,b. D.439 G.570,d

Ergaſterium Iuriſconſultis vſitata vox. A.317,a

Ergaſtula in vſu apud varias gentes, etiam Romanis; ſed vox vix ante Gracchorum æuum cognita: vnde ea, & quid. A.317,a,b. *rure erant, inſtar fœdi carceris, anguſtis feneſtris, & munita contra fugam.* A.319,a,b. *Ergaſtulorum præcipuus finis agricultio.* A.317, b. 318, a, b. *tum molitura, lapidū ciſura; fortaſſe etiam aqua hauſtio.* A.318,b. *numerus vinctorum ad legitimum Ergaſtulum requiſitus.* A.317,b. *mira Ergaſtulorum crebritas totam Italiam impleuit: etiam alias prouincias. tandemque ea ſublata: ac inde de ijs apud I. C. ſilentium.* A.323,a. *In ea damnati ſerui nequā, aut miſſi robuſti: nonnumquam & per fraudem & plagium abſtracti ingenui: vnde eorum repurgationem inſtituit Auguſtus.* A.320,a

Ergaſtularius Columellæ Præfectus Ergaſtuli. A.319,b. aliaque

Ergaſtularius, &, Ergaſtulus, ſeruus Ergaſtuli incola. A.319,b. *tales inſcripti, id eſt, notis in facie puncti, vt eſſent noſcibiles: ante inde Ergaſtula inſcripta cognominata Iuuenali.* A.321,a. *Hi ſemper vincti compedibus ferreis, metu fugæ; ſed pedibus tantùm, quo fodere, &c. poſſent.* A.320,b. 321,a.G.374,c. *omnes etiam ſemiraſi.* A.322,b. *eorum victus pertenuis & aſper.* A.322,b

Ericius militaris quid. C.352,b

Erigere, abſolute, ſignatiue neutrà: Erexerunt, erecta ſunt. A 350,b

Erillus Philoſophus, diſcipulus Zenonis, ab eo defecit: cuiuſque fuerit opinionis. D.439.440,a 441.a,b.445,b

Erinna poetria Carmen Sapphicum eis Rhomen in laudem illud Vrbis Romæ, an in Fortitudinis ſeu Valentiæ, quaſitum: tum quæ illa, & quando vixerit. C 376,b.473,a

Eriſma in re architectonicà quid. C.293.b

Eriſtici Philoſophi, qui & Megarici. D.439.

Erixo Eques Rom. an non potius Trica, vel Tricho. G.199,c

Erneſti Archiducis laus. B.291,a

Erneſtus Bauarus, Elector Colonienſis, & Princeps Leodicenſis, Seminarium ſeu Collegium Leodienſe Louanij inſtituere incepit. C.790,b. *eidem Poliorceticōn Libri à Lipſio inſcripti: atque ipſe a potentiâ, dignitate, & liberalitate, laudatus.* C.255.& ſeqq.

Erogare, idem quod, Impendere. G.140,d

Errare, ignatum mortalitati, & hominis proprium. C.677. D.162,b

Error Herculis, pro, ipſo Hercule. A.25,b

Ertuculis, Oſmanis patris, mirum ſomnium de filij matrimonio & imperio. D.192 a

Erucius Clarus, Præfectus Vrbis. A.302,b

Eruditio ſine Probitate & Modeſtiâ non hili aut pili facienda. B.234,b. *iungenda igitur ei Virtus: quòd illa ſine hac damnoſa ſit, hæc parum ornata ſine illa.* B.42,b. Vide etiam, *Doctrina.*

Eruditi vere non tam eſt multa ſcire, quàm vtilia, Ariſtippo. G.224,d. 367,b

Eruditi, qui, & , Eruditio, quid Stoicis. G.11,c.43,d.73,c. 247,d. 460,c. 533,c. Vide etiam, *Doctrina,* &, *Doctus.*

Erulorum more femina marito non ſuperuiuebat. E. 443, d

Eryx Siciliæ mons, & in ea templum Veneri: atque ad illius inſtar Romæ templum Veneris Erycinæ. E.125,d

Eſcendere, proba vox. E.214,d

Eſdras citatus. C.659,a.D.609,a

Eſquilina porta ſuppliciorum Romæ: eadem Plauto Metia. E.505,a

Eſſæorum ſecta Iudaica. D.433 a. *eorum delicatioribus vſitatus potus calida.* B.235,b.236,a

Eſſe, ab Edo, & à Sum, vt differunt ſignificatu, ita etiam eſſatu. A.452,a

Eſſe Hercules, integer, delapſus, &c. Helleniſmus. A.86,b

Eſſe in poteſtatem. A.344,a

Eſſe totum alicuius, eius, ſuarum rerum, &c. genus dicendi elegans. A.204,a

Eſſeda, &, Eſſedum. G.478, d. *Eſſedis geſtati veteres.* B.121,a

Eſſedarij inter gladiatores, qui: eorumque pugnandi ratio. C.514,a

Eſſentia, vocabulum, auctorem habet Ciceronem. G.481,d

Eſſentia, ſeu Natura, idem quod Principia rerū. D.539,a,b

Eſſentia, ſeu omne quod

Eſt, Stoicis Corpus. D.572,a.573,a

Eſther Liber citatus. C.652,b.673,a.680,b

Eſtoredus, Burchardi F. Luderici I. Foreſtarij N. an inter Comites Louanij cenſendus. C 762,a,b

Eſtuf, Gallica hodie vox pro Pil ,vnde. C.109,a

Eſuriens plerumque iracundus. G.46,d

Eteſiæ venti, qui. E.365,d. *Eteſias Nilum inflare & ſuſtinere, Thaleti aliiſque creditum.* G.750,d

Ethoſin, Græcanice. A.73,a

Ethica Philoſophia quæ: cæteris Philoſophiæ partibus à Stoicis prælata. D.464,a.465,a. *Principi cum modo tractanda.* D.129, b

Ethicam Stoicam concinnare conſtituit Lipſius, ſed conſummare vetuit mors. G. iij.

Etruria populi duodecim. A. 314, b. *totidemque Principes.* A.343,a. *Regi creato ſinguli ſingulos dabant lictores.* A.283,b

Etruſci primi auctores Gladiatorum. C 493,a

Etruſca nimis vegeta ingenia Principe coercenda. D.403,a.

ad Henr. van Etten, Præſidem Ærarij Brabantici, Epiſtola Lipſij. B. 194,a. 407,b
Etymo [illegible] cum Magnum citatum. C. 264,b
Ev, diphthongus in Latinis recte etiam hodie ab vnoquoque pronuntiatur. A. 456,a
Eu, pro, Heu, vſitatum antiquis. A. 31,b
Euagrius Hiſt. Eccl. citatus. C. 397,b. 398,a
Euandri mater Carmenta. E. 171,b
Euandro canes duos comites tribuit Virgilius. B. 390,b
Eubœa terræmotu a Bœotia auulſa putatur. Gſ. 785,c. *eius deſcriptio in Senecâ Tragico non exacta. A.* 367,a
Eubulides Dialecticus inuentor ſermonis Cornuti dicti. G. 458,c
Euchidas quidam vno die leucas noſtrates xxxj. emenſus. B 301,a
εὐχρηστα, ſiue, Commoda, Stoicorum, quæ. G. 335,d
Euclides Athenienſis, de cuius Bibliotheca Athenæus, qui. C. 629,a
Euclides Megarenſis, caput Megaricorum Philoſophorum. D. 439.
Euclides de Dijs multa interroganti quid benè reſponderit. D. 384,a
Εὐδαιμονία Platonis quid. D. 480,a,b
Εὐδαίμων, vnde. D. 561,b
Eudemus, infamis Medicus. E. 107,d
Eudoxus, Aſtronomus celebris, quis. Gſ. 794,d
Euthygyros, ſeu terminos. A. 54,a
Euenta omnia bellorum præcogitanda ante belli ſuſceptionem. D. 81,a
ex Euentibus conſilia non iudicanda. D. 141,b
in Euentus inquirere, & vates aut ariolos conſulere, illicitum. D. 194,b
Εὐγενὴς ingenuum propriè denotat, non, patritium. E. 513,c
Euolare. A. 119,b
Euitare, vitam tollere. A. 88,b
Eulalia Martyr crucifixa. C. 655,b
Eumenes Rex inſtructor Bibliothecæ Pergamenæ aut Attalicæ. C. 629,b
Eumenides, Satyra Varronis. A. 79,a
Eumenius Rhetor Auguſtodunenſis quanto ſalario inuitatus à Diocletiano. C. 469,b. *D.* 276,b *eius in Panegyrico locus à Rhenano corruptus, iſque correctus. atque id ſu e probatum. E.* 5 0,b *ſtatua eius an in oppido Clunienſi. E.* 521,b. *Panegyricus idem ſcriptor alibi correctus. A* 207,b. *C.* 534,a. *Item citatus. E* 177,c,d
Eunapius in Vitis Philoſoph. citatus. E. 540,d. 541,a
Eunuchi in honore apud Perſas: & qui primi Eunuchorum auctores. E. 156,d
Eunuchi æuo Hippocratis nec laborabant podagrâ, nec calui fiebant: & cur. G. 600,c
Eunuchi & caſtrati Romanis in delicijs: donec mares excidi vetuit Domitianus. Gſ 811,b
Eunus quidam ſpecie religionis Siciliam occupans, agrè à Romanis coercitus. D 160,a
Euocatio iudicum, quid. G. 61,c. 74,c
Euocati milites, qui. C 29,b. *E.* 360,d. *vnde ſic dicti: è beneficiarijs plerique. magno ſæpe numero in exercitu: non e ciuibus ſolum; ſed & è Latio: ſub vexillo vno omnes vbique præfecto habiti; an in cohortes diſtributi, ſub ſuis centurionibus: ipſi centurionum inſtar iiſdem inſignibus: legatis iuncti, vt honeſtiſſimi: cæterorum immunes niſi propulſandi hoſtis: ordines etiam ſæpè ducebant: quin & oppidis aliquando præfecti. pedites plerique: quamuis & Equites Euocati; ſed alia reſpectu, etſi eodem nomine. C.* 29,b. 30. 31. 33. 158,b. *vbi locati in acie. C.* 104,a. 122,a. *inter cuſtodes Principum. C.* 81,a. *vbi locati aut locandi in caſtris. C.* 149. 151,a
Euocatorum Equitum præcipua vbi locum habuerint in caſtris, eorumque munia & vſus. C. 144,a. 149. 151,a
Euolutio, in re militari, quid. C. 188,b.
Εὐπάθειαι (Conſtantiæ Ciceroni) tres in animo Sapientis, Stoicis. D. 496,b
Euphemus apud Thucydidem non ἄνωμος ſermo. D. 30,b
Euphrates Imperij Romani terminus ab Oriente [illegible] Auguſto [illegible] ſub Hadriano. C. 5 7,b. [illegible] 8,a. [illegible] *a Pompeio. C.* 3 [illegible] *in eo perpetua Romanis claſſis contra Parthos. C.* 384,b
Euphroſyne, vna Charitum. vnde ſic dicta. G. 264,c
Εὑρήκαμεν, συγχαίρομεν, ſolemnia verba in ſacris Oſiridis. G 834,b
Euripi in hortis quid. G. 546,c
Euripi minores, & riuuli aquarum, imò piſcinæ, per canales induction & in ſas cœnationes ac triclinia, præſertim æſtiua, deriuati, inter opera luxuria Romana. A. 149,b. *G.* 616,d. *Gſ.* 681,d. 730,b
Euripi aquarum ſubito impetu impleti quandoque aut ſiccati luxu Romanorum in areâ Amphitheatri. C. 565,b. *euripis etiam aliquando area illa circumdata contra potiſſimum Elephantos. C.* 588,a
Euripides in ſcribendis tragœdijs à Socrate adiutus creditus. D. 428,b. *in perſonâ Herculis ſpontaneam mortem damnat. D.* 525,a,b. *eius de coniugatis effatum. B.* 157,b. *eiuſdem verſus quos a ſe aut alio verſos citat Seneca. G.* 653,c,d
Euripides correctus. E. 77,d. *Idem citatus & explicatus. A.* 175,a,b. 181,b. 202,b. 467,b. *C.* 72,a. 135,a. 343,b. 602,a. *D.* [illegible] b. & aliquoties in Libris Politicis. Item 340,a. 615,b. *E.* 4[illegible] 155,d. 519,a. *G.* [illegible] 3,d. 74,b. 113,d. 138,c. 1[illegible] d. 1[illegible] 3,d. 212,d. 211,d. 228,c,d. 279,d. 400,d. 404,c. 408,d. 432,d. 435,d. 457,d. 463,d. 466,d. 582,d. 619,c. *Euripidem Scholiaſtes citatus. A* 202,b
Εὔροια ſemper Stoicis, id eſt, ſeculi fluxus & ſucceſſus rerum. D. 505,b. 506,a. *G* 149,c
Europa hodie calamitas a diſſidio Religionum. D. 47,a
Europæi in cultu externo minus affectati quam Orientales. D. 264,a
Eurynome mater Gratiarum, filia Oceani, Heſiodo. G. 264,d
Eurus, quis ventus. cum Subſolano ſæpe confunditur. Gſ. 764,c
Euſebius in Hiſtoria Eccleſ. commendatur B. 146,b. *quam Ariſtotele damnet. D.* 431,b. *quid ei Mundus D.* 5[illegible] a. *eius opinio de Solymis Homeri. E* 425,c. *de Orcadibus à Claudio domitis. E.* 455,d. *locus eius de Seneca. G.* xxvj. *Eius Chronicon verſioni Hieronymi correctum. D.* 437,a. *E.* 608,d. 1[illegible] 2,c. 296. 483,d. 530,d. 531,a. *F.* 9,d. 11,d. 15,d. 51,d. *G* xxiij. *Idem porro ſeu è Libb. Hiſt. Chronicorum, ſeu ex alijs, citatus. A.* 268,a. *B.* 381,a. *C.* 108,b. 220,a. 501,a. 516,b. 592,a. 628,a. 632,a. 648,a. 657,b. 662,a,b. 663,b. 671,a,b. 674,a,b. 68[illegible] a. 684,b. 791. 793,a. *D.* 434,b. & paſſim in Libris Philoſophiæ Stoicæ. *E.* 10,b. 1[illegible] 5,d. 124,d. 149,c. 205,c. 290,c. 517,d. 52[illegible] d. 527,b. *F.* 13,b. 15,c,d. 38,c. *G.* 410,c. [illegible] 7[illegible] 4,d. 812,d. *Euſebius Philoſophus ix Stobæo citatus. G.* [illegible] c,d
Euſebius eunuchus Conſtantium Imp. totum poſſidens. D. 142,b
Euſtathij opinio de Solymis Homeri. E. 425,c. *Idem porro citatus. C.* 68,b. 81,a. 83,b. 84,a. 91,b. [illegible] 5,b. 95,b. 115,b. 116,b. 133,a. 243,a. 245,b. 264,b. 335,b. 343,b. 578,b. 611,a. 627,a. 646,a,b. 65[illegible] a. 678,a. *D.* 95,b. 162,b. [illegible] 72,a. *E.* 6[illegible] d. 412,c. *G.* 224,c. 264,d. 470,d
Εὐθανασία, quam Auguſtus ſæpè optatam habuit, paucis viris magnis contigit: & quid. B. 110,b. *G.* [illegible] 5,d. 121,c
Euthymenis Maſſilienſis Nigrum Africæ flumen pro Nilo capite habuit. Gſ 75[illegible] d
Eutropius ſcripſit Compendium Hiſtoria Romana. B 147,a. *ſua ſæpe ex Suetonio tranſſcripſit. E.* 428,d [illegible] *corrigendus, error. C.* 43,a *Idem correctus. C.* [illegible] 94,b. *F* 2[illegible] d *Citatus. A.* 13[illegible] b. *C* [illegible] 8,a. *D* [illegible] 02,b. & aliquoties in Comment. ad Paneg. Plinij. *E.* 51,c. 306,a,b *F* 33,d. 79,a,b. 80,a. *G.* 116,c. 225,c
Eutyches Grammaticus citatus. A. 64,b
Ex animi ſententiâ, formula vetus, præcipuè in iuramento. A. 15,a. *G* [illegible] 57,d
Exactiones per bella odioſa aut periculoſa. D. 82,b
Exactio ſiſtenata, quid. E. 336,d

Exactor,

Exactor, ſimpliciter; item, Exactor operis, ſupplicij, &c. quid. E.80,d.G.15,c

Exactores & præpoſiti cenſus prouinciarum, viri plerumque illuſtres. E.493,a

Exagoge bonorum, diſſipatores. A.133,b

Examen auxilium efficax ad exercitium virtutis: idque duplex: A ſeſe; Ab alijs: & quomodo. D 527,b.528,a,b

Examen ſui, ſemper vtile proficienti. G.437,d. *id quotidie Seneca vſurpatum poſt lumen ſublatum.* G.xx.63,c

Examina apum inſolenti loco viſa, mali oſtenti. E 209,c

Examen mali, pro magnâ vi aut multitudine malorum. A.117,b

Exauctoratio, quid; & quomodo à Miſſione differebat: atque a quo primum inſtituta. C.222,b.E 15,d

Excæcatio crebrò ab Impp. Conſtantinopolitanis, aut in eos vſurpata, mitis ingenij ſæuitia. D.230,a

Excalceabantur Rom. ante diſcubitum ad menſam. A.101,b

Excalceati mimi & comici; cothurnati tragici. G.398,c

Excandeſcentia, θυμὸς, Stoicis quid. G.4,d

Excantari fruges poſſe, creditum priſcis: & quid. Gſ.753,d. 754,c

Excidere ictum tela, &c. quid. C.538,a

Excerpta quomodo in Memoriales libellos è lectione Auctorum referenda, quoad Stilum aut Sermonẽ. B.339.540. *talia bonos Auctores legentibus vtilia ad memoriam.* G.v.

Excetra, id eſt, vipera: maledictum in mulieres frequens. A.88,b

Excidere ſibi, mentis impotem fieri. G.49,d

Excidit, verbum ambiguum. A.144,b

Excipere, venatorium verbum, quid. G.8,d

Excitare, cum vox theatralis, quid. C.575,a. Gſ 827,c

Excommunicatio vſitata in veteri Eccleſiâ in hæreticos. D.164,b

Excommunicatio, Aquâ & igni interdictio, Bembo. B.94,a

Exconſulares viri. A.291,a

Excoriandi mos creber Orientalibus populis in ſupplicijs, item Ægyptijs, etiam hodie. C.670,a.672,a,b

Excorias antequam occideris; Prouerbium. D.138,b

Excrementa humana vbi excreta aut depoſita in caſtris Romanis: vbi in hodie Turcarum: item antiquitùs Spartanorum. C.164,b

Excubia militaris quot virorum. C.165,b

Excubia, tam nocturna, quam diurna: at nocturna, Vigilia. C.167,b.171,a

Excubia diurna pro portis, Stationes dicta; Græcis προφυλακή, quaſi Procuſtodia. C.166,b

Excubia Principibus, inter præcipua ſigna Principatus. E.7,c

Excubia militares circa templa. E.8,b,c.317,d

Excubia ſeruorum nocturna dominis potentioribus. E.255,d

Excubitores Imperatorum, togati, ſine ſago & armis, tantum gladiati, cum lanceis. E 319,c,d

Excuneare, quid Apuleio. C.370,a,b.

Excurſus in Taciti Commentarios, quid: cur, & vbi nunc ab iis abiunctis. E. xiij. 491. & ſeqq.

Ἐξελεύθερος, *libertinus, è liberto natus.* C.16,b

Exempla rerum ſalubrium, pulcherrimus Hiſtoriæ fructus. E.119,d

Exempla quantum valeant illuſtrandis præceptis. D.175,a. *multum valent firmandæ Conſtantiæ.* D.410,b. *vtiliter conducunt ad exercitium virtutis.* D.527,b

Exempla Principum faciunt ad virtutes & vitia ſubditorum. D.233,a

Exempla magna habent aliquid ex iniquo, quod aduerſus ſingulos vtilitate publicâ rependitur. D.76,a

Exemplum quandoque erit, quod cum nullum exemplis tuendum eſt. E.177,c

Exemplum vitiorum pleraque hominum alter alteri. G.23,d

Exemplar perfectionis ſtatuendum, etſi ad eam peruenire nequeat. D.467,b

Exercitatio neceſſaria virtuti: & quæ ad hoc exercitium adiumenta. D. 527,b

Exercitium diſciplinæ militaris quàm neceſſarium, & quomodo inſtituendum. D.89,b. 90,a,b. *Exercitij bonum.* C.181,a

Exercitia in re militari Romanâ triplicia: primumque Onerum: atque id quid. C.180,b.181,a.230. *alterum, Operis: quod: eiuſque varia Exempla: etiam in pace.* C.191,a. 192. *tertium, Armorum, Pugna ſine ſanguine, dictum: diuerſa eius genera: eorumque meditationes quomodo in quotidiana, vel in pace: hieme ſub tectis, ſereno, in campo.* C.193.194.195.196,a

Exercitus militaribus præerat olim Centurio aliquis, aut alius è veteranis: poſt peculiaris quidam Doctor. C.194,a

Exercitores Plauto, qui. G 413,d

Exercitoria tela, vel arma, quæ. C.534,a

Exercitûs nominis quod etymon. C.181,a.D 89,b

Exercitus Conſulares, qui olim. C.19,a,b

Exercitus præſentis numerum quotidie Duci referri, ad quid vtile. C.168,b

Exercitus labore proficit, otio conſeneſcit. D.90,a

Exercitus dubitans aut trepidans non leuiter ad publicam aut generalem pugnam producendus. D.99,a

Exercitus tanti, quanti imperator. D.93,b. *integer enim Exercitus velut vnius ducis ſpiritu viuit.* G.190,d

Exerrare, & Exerratio: linguâ Exerrare. A.189,a. 244,a

Exfocinnt, pro, Effugiunt. A.90,b

Exhibere, I.C. quid. G.14,d

Exhortationum Libri Senecæ meminit Lactantius. G.xxv.

Exigere cum aliquo, expoſtulare. G 214,d.434,d

Exilium. Vide, *Exſilium.*

Eximplere, geminâ compoſitione, vt, Adimplere. A.355,a

Exire, pro, Perire; vnde, Exitium. G.236,d

Exire tela, ictum, manum, quid. C.538,a

Exire manus gladiatoris quando dicatur. G.617,d

Exita ætas. A.276,b

Exitium vnde dictum. G.236,d

Exodi Liber citatus. C.393,a

Exoleti per colores nationeſq; & ætates diſtincti. G.222,b,c. 223,c. 601,c,d

Expectorare. A.184,a

in Expedito habere, pro, Paratum promtumque habere: Gſ.790,d

Expenſa Romanorum quanta & quàm multifaria. C.404. & ſeqq.

Experientiâ in Republ. opus. D.124,b

Experientia & Peritia artis in imperatore exercitus ſpectanda potiùs, quam virtus morum. D.94,a,b

Experiri, pro, Iure agere, frequens in vett. Scriptoribus. E.88,d

Expers more, pro, moris. A.215,a

Explanatio in Hiſtoriâ quid, & quàm in eâ requiſita. D.125,a

Explicare, pro, Digerere, diſponere. G.514,d

Exploratio in hoſtes, duci neceſſaria. D.97,b

Expoſitio liberorum quid. B.410,a. *veteribus, etſi crudelis, vſitata.* B.409,b.G.304,d. *etiã lege apud quaſdam gentes penè iuſſa: maxime nobilium, & parentibus oneri futurorum* B 409,b.G.11,d. *ea a voluntate patris dependebat* B.409,b. *eam ſæpe Romanis exprobrarunt Chriſtiani: adeoque Chriſtiani Principes vetuerunt: & qui primi.* B.410,a,b. *Expoſitos in ſeruitutem alebant qui vellent: ijque in libertatem an adſcribi poſſent, quæſitum.* B.410,b. *Liberorum autem Expoſitio Iudæis non vſitata, nec Germanis: Indis autem quatenus.* B.411,a.E.426,d

Expreſſio & formatio Stili per tria genera Imitationis. B.539,b

Expungere, in re nummariâ quid. G.325,c

Exquiſita pocula. A.309,b

Exſanguare, ſanguinem tollere, exprimere, elicere. A.262,a. G.72,d. 557,b

Exſcenſio quid apud Liuium. A.167,a

Exſcreatio, indignantis vel dedignantis, inter geſtus glorioſorum. A.158,b

Exſectio more ingenij ſæuitia, crebrò Imperatoribus Conſtantinopolitanis aut in eos vſurpata. D.230,a

Exſecutio, pro Adminiſtratione. E.270,d

Exſequi, pro, Punire, vindicare, vlciſci. E.458,d. G.9,c, 179,d

Exſibilatio infamium virorum in theatris. A.312,a
Exſilium, ſcribi debeat, an, Exſulium. A.64,b
Exſilij pœna frequens olim in turbatores hæreticos. D.165,a
Exſilij triplex ratio apud Rom. E.84,c,d
Exſilium inſtar funeris. G.71,b,c. *peregrinatio quadam inhonora.* G.73,d. *nullum exſilium extra mundum abigere poteſt.* G.78,d. *nec Exſilium vllum eſſe poteſt ei qui mundum pro patriâ habeat.* D.575,b
Exſilium non graue: peregrinum tantum facit, id eſt, ſapientem; qui, vbicumque ſit, peregrinatur. D.411,a
Exſilium, pro loco exſulibus deſtinato. G.74,c
Exiſtens quodcumque, Stoicis corpus eſt. D.572,a.573,a
Exſuctus plagarum. E.438,c
Exſulium ſcribi debeat, an, Exſilium. A.64,b
Exſulum e primarijs Romanorum quantum viaticũ. E.81,d
Extaniata, non Extenuata, fortes quid. A.315,a
Extentare, pro, Oſtentare. A.117,a. E.268,d
Exterior, ſiniſterior: & cur. A.300,b. *nec Exterior Interiore dignior.* B.316,b
Exterminatorium inſtrumentum, Aries bellicus, Paulo Diacono, quare. C.310,b
Externa omnia, nec bona nec mala. D.381,b
Externa non venire in Boni nomen, contra Academicos & Peripateticos. D.483,a,b.484,a
in Externis perſona interdum ſumenda aut ponenda pro re aut ano, dum tamen pietas interne maneat. B.73,b
Externa geſtuum, habitus, morumque in ſpeciem. E.215,d
Externorum militum inſolentia, & alia vitia. D.85,a
Exterrere. E.227,d
Exterus, etſi ciuitate donatus, non facilè tamen ad honores euectus. F.46,c,d
Exteris ſine cuſtode aut arbitro limites Imperij ingredi non licebat. E.449,c
Extraordinaria Caſtrorum Porta Romanis quæ. C.157,b
Extraordinarij, tum pedites, tum equites, Sociales in exercitu Romano qui, & quomodo diuiſi. C.45,b.46,a.65 *immunes à Stationibus, quare.* C.167,a. *vbi in caſtris locati.* C.149.151,a
Exuere ordinem, dignitatem, &c. E.81,d.178,c
Ezechiel Propheta quibuſdam idem cum Nazaretho Aſſyrio putatur. D.435,a. *Idem citatus.* C.315,a

F.

F, *litera quomodo efferenda.* A.460,a. *non planè reſpondet Græcorum φ. Abit longiuſculè à B. altera tamen pro alterâ ſcripta aliquando & dicta.* A.460,a,b. *nonnumquam vſurpata F, pro H.* 76,a
Faba & Milium eodem tempore ſeruntur. A.263,a
Calp. Fabatus Plinij proſocer. E.294,d
Nicol. Faber aptus & dignus edendo Seneca. A.310,b. *Senecarum Opera, etſi non adſcripto ſuo nomine, edidit.* B.78,a.291,a. *in pleriſque ad Senecam Rhetorem Andr. Schottum præuenit.* B.380,a. *Idem laudatus.* E.79,c.483,d. *Eiuſdem correctio in Senecâ probata.* G.99,c. vt & aliæ plures ſparſim in Cõmentariis ad Senecam.
Petrus Faber, Præſes Toloſanus, laudatus, etſi in Lipſium parum æquus. A.277,b. B.52,a.375,b. E.71,d. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.160,a. *bona eius correctio in Vopiſco.* C.564,a. *eius correctiones in Tacito, quædam recepta, quædam non; tum aliquando ad eum remiſſum; vt de Ludis Atticis, S.C. Claudiano,* &c. E.141,c.191,d.203,c.233,b.268,d 270,c.288,d.294,d.496,b. *eiuſdem correctio in Senecâ recepta.* G.347,d. *Idem allegatus, aut ad eum ablegatus Lector.* C.657,a.669,a. G.196,c.270,d.329,c.412,d
ad Ant. Fabrum, I.C. celebrem, Epiſtola Lipſij. B.360,a
ad Ant. Fabrum Boderium Epiſtola Lipſij. B.349,a.354,b.360,b
ad Nicolaum Fabri, moderatorem iuuentutis, Epiſtola Lipſij. B.386,a.445,a
Faber cadit, cùm fullonem feriat; Prouerbium. C.532,a
Fabrorum Collegia varia. D.339,a
Fabrûm centuria duæ in militia vſum inſtituta à Ser. Tullio: uſque ſui Præfecti: quorum crebra in Hiſtoriis mentio. C.331,a. *variorum generum Fabri, & eorum Præfectus in Legionibus circa tempora Vegetij.* G.192,b. *Fabri hi militares opera pleraque deſtinabant; quæ deinde militum adiutrice multitudine celeriter conficiebantur.* C.331,a
Fabia Lex de re Agrariâ. A.261,a
Fl. Papirius Fabianus, Philoſophus & Rhetor ſub Tiberio; vnus è Senecæ præceptoribus, quis: quod ei genus eloquij: quid ſcripſerit. A.233,a. G.220,d 404,d.481,d 615,d.617,d. G*ſ*.737,c
Fabij legati Rom. animoſa vox & factum in Curiâ Carthaginienſium. A.331,b
Fabius Pictor auctor vetus. A.17,d.
Fabius Maximus Ioui Tonanti comparatus. A.331,a
Q. Fabij Maximi ſalutaris in bello tarditas. C.458,b
Q. Fabij Dictatoris probum factum. D.197,a
Q. Fabius ſacra ſolemnia in Quirinali, per medios Gallos vadens obit. D.177,a
Q. Fabius quot millia Gallorum ceciderit. D.413,b
Fabius Maximus, magnus Auguſti amicus, non fuit è priſcis Fabiis. F.76,d
Fabij duo illuſtres ſub Auguſto. G.195,c
Paul. Fabius Perſicus quis. G.283,c. *homo mollis.* G.322,c
Q. Fabius Rullianus inſtitutor Tranſuectionis Equeſtris. E.73,b
Fabius Ruſticus, hiſtoricus Tacito laudatus. E.220,c
Fabius quidam Senator vno pilo in lactis hauſtu ſtrangulatus. G.772,b
Fabrie, pro, Fabricius, apud Ennium. A.152,b
Fabrica, pars Caſtrorum Hibernorum. C.137,a
Fabricius Pyrrhi Regis aurum rececit: idem radices quas ipſe vulſit, cœnat, Seneca; id quod alij Curio tribuunt: de quibus Fabricius triumphauerit. G.135,b,c
A. Fabricius Veiento, quis. E.257,c
Georgij Fabricij parum laudata opera in Tragœdijs Senecæ. A.377,a
Fabulæ Poeticæ, etſi variè traditæ, myſticæ tamen pleraque, & in re ac interpretatione concordant. C.601,a. G.46,c
Fabuloſa hiſtoria inutiles, imò damnoſa, Principi. D.129,b
Fabuloſus, non falſus, ſed fabulis in maius auctus. G.457,d
Facere cottabum, in conuiuijs vſurpatum, quid. A.108,b
Facere multam, quid: notã, apud Propertium, quid. A.20,b
Facere ſecundas, quid. A.131,a
Facere, ſacrificare. E.541,b
Facere, pro, Agere. G.159,c,d
Faciem, pro, Faciam, antique. A.63,b
Facla, pro, Facula. A.73,b
Factum quod imperaſti, ſolemnis militis formula in renunciatione peracti mandati imperatorij. E.6,c
Facturum, dicturum eſſe; pro, Facturos, dicturos. E.541,b
Factus huic rei, fermé.e, &c. E.251,d
Facti boni præcipua merces, feciſſe. G.188,c
Factum, &, Rude, oppoſita. G.160,d
Facetiarum Libri Taciti a Fulgentio citati. E.xv.
Facies liberalis. A.16,a
Faciem ſucco, aut offâ, aliòve medicamento contra Solem oblinere ſoliti delicatiores. G.672,d
Facinus niſi perpetratum vix creditur. D.59,b
Facinus quos inquinat, æquat. D.107,b
Factio, peſtis ſtatuum, quid, vnde: quam noxia: an, quando, & quomodo premenda. D.109,a,b
Factio inter malos, amicitia inter bonos. G.234,c
Factiones aurigarum: eæque coloribus diſcretæ. A.144,a
Factiones theatrales: earumque duces, alij Iuuenes dicti, alij fortè Veteres. A.141,a,b. E.15,b. *tum & Factiones in populo Amphitheatrales, fauente quouis certo gladiatorum generi.* C.543,b
Facul, pro, Facile. A.116,b
Facultates animæ quæ Ariſtoteli. D.620,b.621,a,b
Fœmina præcipuum ornamentum verecundia. D.359,a. *pudica Fœmina vel nudus nihil à ſtatuâ differt.* A.166,a. *viroſa Fœmina ſunt quaſi legitima adultera.* A.344,b. *naturâ ſuâ Fœminæ molles, mites, faciles: ita vt ſi mala, contra ipſarum naturam ſit.* E.454,d. *ad ſuper-*

ſuperſtitionem valdè procliuis. E.226,c,d

Fœminis quandoque etiam partes in Republicâ. B.432,b. quæ ex Homero. D.265,b. eas imperare apud multas gentes mos. D.130,a. in omnibus rebus ſeruis minus olim ea auctoritatis apud Germanos. E.438,b,c. cur minus imperio apta quàm viri. D.209,b. infelicia earum imperij Exempla. D.210.211.212. contrà bona & felicia. D.212.213.214. Maior ijs ſæpè ad honeſta aut praua impetus. D.269,b

Fœminis ſtatua olim etiam quandoque poſita. A.260,a

Fœminarum proprium vt cruda & vix pueritiâ egreſſa, ſimulent, fingant, fallant. B.26,b. à Fœminis Italicis plus periculi, quam à viris. B.22,a

Fœminis olim ſui cuſtodes apud Rom. B.484,b

Fœmineum ſexum imbecillum, inconſtans; inſipiens ſæpè, vitioſum & lubricum. D.26,b. Fœminarum conſuetudo hoc ſaltem noxæ habet, ſi non aliud, auocari à melioribus curis: earumque bonarum rarum, animoſarum pauciora exempla. D.265,b

Fœminis ſanctum aliquid ineſſe exiſtimarunt veteres Germani. D.27,a

Fœmina quadã prodendis maritorũ ſecretis corrupta. D.74,a

Fœmina quatenus & quâ eruditione imbuenda. G.182,c. olim pleriſque artibus inſtitui ſolita etiam marita. G.87,d

Fœmineus dolor plerumque immoderatur. G.72,c. luctus ijs quod tempus olim definitum Romæ. G.86,c,d. 491,d. Eruditorũ vxore mariti non ſuperniuebant. E.443,d. quis apud Rom. veſtis in luctu, albáne an nigra. E.507,b,c,d. 508,a. in pellibus eſſe in luctu, quid Feſto. E.508,a

Fœmina, impudens animal Senecæ; indomitũ, Liuio. G.182,b. eò impudentia aliquando & petulantia prolapſæ, vt ſe ad palum exercuerint. C.195,b. imò & in Arenam deſcenderint, & publicè depugnauerint; adeoque & cum beſtijs: donec id S.C. vetitũ ſub Seuero. C.514,a,b. E.273,d. 274,c. Gſ.813,c

Fœminarum apud Rom. luxus in gemmis immanis. E 522,d. aures ijs onerata baccis & gemmis. G.181,d. Fœmineum enim ſexum quaſi indulgentiâ quadam publicâ in vngu & laſciuiâ veſtium luxuriari permiſſum, vt ad ſeria non aptum. C.468,b.

Fœmina nulla in caſtris Romanis antiquitus. C.216,b. non niſi è ſuperiori loco Amphitheatri Ludos ſpectabant. C.570,b. 574.a

in Fœminas quæ ſeruis coniungerentur, quam pœnam ſtatuerit Claudius. E.203,d

Fœminæ pœnam adulterij euitabant profeſſione apud Ædiles vulgati corporis: quod vnicuique liberum. E.73,b,c. ſed eo facto cedebant dignitate matronali; etiam ornamentis. E.509,c. cur autem apud Ædiles ea profeſſio: quæ poſt irrita facta. E.509,a

Fœminarum agnomina apud Romanos ſæpè ab ordine naſcendi: vt, Secunda, Tertia, Quarta vel Quartilla, &c. E.133,b

Fœminæ ſacerdotes Auguſti. E.492,c

Fœminæ tribades quæ. G.600,c,d

Fœminæ Alexandrinæ mira voracitas B.142,b

Fœmina quandoque crucifixa. C.655,b

Fœminæ cuique ſua Iuno, vt ſuus cuique viro Genius. D.560,b. G.640,d

Fœminæ Hippocratis æuo nec calua fiebant, nec podagrâ laborabant: & quæ res cauſſa. G.600,c. Plura de fœminis quære in, Mulier.

Fœminam Principem auditoria publica Profeſſoris audiendi gratiâ ingreſſam, ante Iſabellam Auſtriam inauditum. B.348,a. 454,a. D.288.

Fœmineal, pro naturâ fœmineâ. A.335,a

Fætus repigratus. A.334,b

Gab. Faerni correctiones in Comment. Cæſaris non receptæ. C.120,b. 296,b. eidem malè intellectus Taciti locus. E.279,d. eiuſdem in Tacito correctio quædam probata prius cuiuſdam Lucij. E.M.30. aliæ eiuſdem probæ in Tacito correctiones. E.259 d. 284,d. 301,d. 407,d

Fala, turris lignea. A.233,b. C.354,b

Falarica, miſſile telum quale: vnde nomen: ea ſtuppâ obuoluta, & pice illita, in machinas hoſtiles ijs comburendis ſæpè immiſſa. C.354,a,b

Falces murales veterum, quæ: quæ autem Vegetianæ. C.357,a

Falconis vox Iulio Firmico vſitata: &, Falcones, cognomen familiæ priſcæ Romanæ. B.94,a

Falconis viris nobilibus in aucupium vnde quæſiti, & quales. C.701,a

Falco, Bembo Aquila. B.94,a

Faliſcis H, pro F, in vſu. A.464,a

Faliſcis etſi ſæpius rebellibus, à Romanis ſeruata fides. D.252,b

Gerard. Falkenburgius laudatus. E.449,d. ad eum Epiſtola Lipſij. A.166,a. 178,a. 181,a. 198,b. 215,b. B.10,a

Fallere, pro, Latere, crebrum antiquioribus Latinis. A.209,a. Gſ 737,d

Falli ſermonis. A.193,b

Falſi crimen cruciarium Romanis. C.654,a

Fama, bonorum ingeniorum morbus, quam fluxa etiam clariſſimorum virorum. B.130,b. Fama, ventus. C.677. eam merentur quidam, quidam habent. B.9,b. non enim eſt noſtra poteſtatis. proin inter externa habenda. B.53,a. nec tamen ſpernenda plane: nam eius contemtu ſæpè contemnuntur virtutes. B.39,a. 200,b. quare & eius curioſus inprimis eſſe debet Princeps. D.36,b. G.100,c

Fama eminentis comes Inuidia. F.27,c. nec Fama vlla ſurgit ſine calumniâ. A.338,b

Fama, ſeu Bonum nomen, imago virtutis, bonis ante omnia bona, imò ipſam vitam. B.268,b. eius præſtantia in vitâ, non in verbis. B.108,b

Famam multi, conſcientiam pauci verentur. D.21,a

Fama qualis cuiuſque eſt, talis plerumque ille. D.39,b

Fama magna periculoſior ſub tyrannis, quam mala. D.112,b

Famæ præcipuum alimentum, rumores velle coercere. D 49,b

Fama in bellis ſeruiendum: & aliquando minime: quâ diſtinctione. D.97,a,b. Fama ſæpe bellum conficit. G.408,d

Fama minuens, paſſiuè. A.301,b

Fames vltimum malorum. G.229,d. 230,c. eius quæ apud veteres inſignia Exempla. D.414,b

Famem renouare, Petronio, quod Senecæ, Stomachum erigere. G.135,c

Familia, quot ſeruorum. A.317,b. diuitum Romanorum Familia olim inſtar magni populi. G.488,d

Familia, &, Gens, aliquando apud auctores confuſa. F.39,d

Familiæ mutatio quibus ritibus facta apud Rom. E.3,c

Familia Philoſophorum, ſecta. G.227,d

Familia, de Gladiatorum grege, vnde. G.350,d

Familia laniſtarum gladiatoria. C.504,a

Familiam ducere, phraſis vnde ſumta. C.504,b

Familia Patricia primaria Louanij ſeptem: quæ. C.772,a

Familiaris Philoſophia, quæ. D.464,a

Famul, pro, Famulus, apud Ennium. A.116,b

Famulus viri nobilis, ob amiſſum falconem appendendus, ope D. Virginis Hallenſis falconem domino, ſibi vitam impetrat. C.701,a,b. 702,a

Fanari, furere, inſanire: & hinc, Fanaticus. G.647,d

Fannia Lex cibaria, qualis. C.467,a

Fannia Thraſeæ Pæti filia, vxor Heluidij Priſci patris, nouercæ filij. E.467,d

Fanum, quid, & vnde. G.371,d

Fanum Ligurum, alio nomine Templum. E 296,d

Farctores vulgo Nomenclatores, vnde. G.226,d

Farferi folia apud Plautum & Apuleium. A.168,b

Farre matrimonio iungi, quid. E.113,d

Faſces lictorij, quid: ex quâ materiâ: eorumq; origo: quando ijs adiuncta aut non adiuncta ſecures: eos ferendi modus. quando ſubmittebantur: vnde, Faſces ſubmittere, prouerbium. A.281,a,b. 282,a. laurus ijs inſerta in triumpho aut victoriâ. A.282,b. E.216,d. in luctu aut funere inuerſi. A.174,b. E.76,b. & ſic prælati in funeribus defunctorum è magiſtratu. E.76,b

Faſcibus non niſi magiſtratus Pop. Rom. vſi, aut qui cum imperio in prouincijs: item Principes: quo numero: & quando laureati, imò aurati. E.215,d. 216,c,d

Faſcium Conſularium, &c. cum inſertâ ſecuris imago. C.680,a

Faſcium virgultorum, &c. vſus ad aggeres militares. C.293,a

Faſcinum aut Faſcinationem qua appenſa auertere credita. A.331,a

Faſcinari pendes poſſe, creditum veteribus: & quid. Gſ.754,c

Faſti Capitolini, aut & Graeci, extati, ſeu allogati. E.3,c. 212,a. F.20,d. G.225,c. *Faſtorumque Rom. nouiter concinnatorum error.* G.xv.

Faſti Romani à Sigonio editi, & ad Auguſtum producti, faciunt ad Hiſtoriam Romanam veterem. B.147,a

Faſtorum, ſeu Hiſtoria generalis ab Orbe condito Compendium quale optandum. B.146,a

Faſtigia literarū, id eſt, Accentus, Mart. Capellæ. A.466,b

Faſtus Campanus. A.284,a

Faſtus, pro Nauſeâ; contemtu, faſtidio; repulsâ. A.42,a. Gſ.731,c

Fatua dea, vxor Fauni. A.153,a

Fatuari, Fatuum agere. Gſ.821,b

Fatum, appendix Pietatis, quid: eius auctor Deus: Dei verbum aeternum ab aeterno in aeternum: Dei lex, cui abrogari nihil aut derogari licet, nedum vt abrogare eam fas: eius enim in humanu vis inuincibilis. B.45,b. D.19,b. 20,a. 123,a,b. 541,a. *adſpici vult, non inſpici: nec nimis de eo indagandum.* D.394,a,b. *eius notitia praecipuus fructus Patientia.* D.20,b *vnicuique conditionem vita dat cum quâ luctetur; vt athletis ſors non electio aduerſarium dabat.* B.32,a

Fatum quid Minutio Felici: id conſiderandum credendumq; eſſe. D.185,b. *eius impreſſa quaedam omnibus notitia.* D.390,b. *de naturâ eius quadripartita ſententia.* D.390,b *Mathematicum Fatum quid.* D.390,b. *ſic iſtius Fata nectit Seneca.* G.120,d. *Fatum naturale, aut phyſicum quid: quid violentum, ſiue Stoicum.* D.391,a. *Verè autem Fatum aut ipſa Prouidentia Dei, aut eius pars eſt.* G.77,d. *eius nomen vnde: an & quatenus eo nobis vti licitum: vt eo vſi veteres Patres: imò de eo Librum ſcripſit D. Thomas.* D.392,a,b. *Eius definitiones, earumque explicationes.* D.392,b. *ordo cauſſarum in eo: eiuſque adſtrictio ad locum & tempus.* D.393,a

Fatum verum videri cum Stoico mixtum: diſcretum tamen quatuor terminis: oſtenſum accuratiùs quod vim non inferat voluntati. D.393,a,b. *agit per cauſſas medias: eoque illa adhibenda.* D.123,b. 395,a. *conſequi autem è Prouidentiâ diuinâ: & quomodo libertatem Deo non tollat.* D.548 549. *nec Deus fato ſubeſt.* D.123,b. *etſi verò Stoici Fato Deum ſubijcere videantur, & humanam libertatem tollere, tamen non penitus ea ſenſere.* D.391,b. *Eius tamen nomine Prouidentiam diuinam, imò Deum ipſum intelligunt.* D.391,b. *Sed cum Prouidentiâ non confundendum: hoc in rebus: illa in Deo.* D.392,a

Fatum impugnantes obiectiones tres ordine ſoluuntur. D.556,a,b. 557,a,b. *in Fato conſideranda volubilitas rerum.* D.124,a

Fatum quod Chriſtianis. Gſ.771,c. *ex eorum doctrinâ id ſequitur liberam inclinationem noſtra voluntatis.* Gſ.713,d

Fatum, ſiue manus Dei, praecipuum ſcutum Principi contra inſidias. D.60,a

Fatum in primis cauſſis remotis belli ciuilis. D.108,b. *in republicâ verſanti energia fatorum conſideranda: nam illuc ſe omnia dant, tracta occulto fune.* D.124,a. *eorumque conuerſiones ſaepè ex praeeuntibus ſignis à prudente cognoſci poſſunt.* D.186,a 194,b. *tum clariſſimè in Praedictionibus, vt vaticinijs & prodigijs elucere, exemplis patefactum.* D.191. & ſeqq.

Fatum conſilia noſtra ſibi aptat. D.123,b. *ijs vrgentibus conſilia & mentes hominibus adimuntur.* D.202,a. *eius vis cuius fortunam mutare conſtituit, corrumpit conſilia.* D.195,a. *duro Fato, id eſt, malo.* G.310,c. *ei obnixi, quid Nicephoro Gregora.* D.185,b

in Fato latibulum quod ignaui quaerant, detectum. D.394,b. 395,a

Fatale telum arripiendum contra dolores omnes externos. D.394,b

Fatali ſceleri fatales poena. D.165,b

Fauces, pro angiuſto tranſitu, vt inter montes, &c. G.479,d

Fauere, idem aliquando quod Acclamare, &, Fauor, quod Acclamatio. A.313,a

Fauete linguis, formula in rebus diuinis cùm fierent: ſed in non fauentia conciliandu, at ſilentio imperando, ſecundùm quoſdam. G.250,c,d

Fauitor, pro, Fautor. A.167,b

Fauonius Stoicus, Catonis ſimia. E.298,d. *Bellum ciuile iudicabat peius tyrannide.* D.113,b

Fauorinus Gallus, Hadriani aeuo, Pyrrhonia ſecta addictiſſimus. D.486,b

Fauſtina Antonini Philoſophi coniux, impudiciſſima & impudentiſſima, Commodi è gladiatore mater. [illegible]211,b

Corn. Fauſtus Sulla, gener Pompeij, filius Dictatoris Sullæ. G.194,c

Fautores in ciuilibus bellis qui. A.337,b

Fax Hiſtoria Romana qualis concepta, ſi vita ſuffeciſſet, Lipſio: & quos Libros in eius ſpecimen ediderit. C.9. G.iij.

Fax vel ignis in turribus vel ſpeculis, apud Rom. cui fini: & iconiſmus è Columnâ Traiani. C.178,a

Fax ad ianuam abiecta, cuius rei indicium. A.53,b

Faces in nuptijs praelata, plerumque à pueris. A.373,a

Faces & Funalia in triumphis vſurpata. B.176,a

Faces, inter tele genera, quid. C.340,a,b

Faces, quae in vſu militari ad pugnam, item incendendis machinis hoſtilibus, quales. C.353,a

Facium vſus in vigilijs quis. C.177,b

Faces in funeribus Rom. praecipuè adultorum. E.77,b. 510,d

Facibus & igne gladiatores, ſi tergiuerſarentur, in pugnam acti. G.6,d 53,d. 395,c

Faces equis non ſubditi, niſi fortè in certamine curruli. G.26,d

Faces & Trabes igneae tam citra quàm ſupra nubes formari poſſunt. Gſ.795,c,d. *Facis ne in aere effigies circa Auguſti exceſſum apparuerit.* Gſ.683,d

Febris vt dea templum olim Romae. Gſ.820,d. *cur eam Claudio Imp. comitem in caelos fecerit Seneca.* Gſ.821,a,b

Febres aliquando alios morbos tollunt. G.10,d

Febrientes dum ſe iactant inquietè & verſant, morbum aperiunt, non tollunt. D.377,b

Feciſſe videri, formula in iudicijs. G.293,c

Fel ſedes irae. D.500,b

Fel taurinum aeri aureum colorem inducit. B.270,a

Felena, pro, Helena. A.76,a

Feles Aegyptijs pro dijs. D.181,a

Fele rapacior, Prouerbium. D.64,b

Feles, vel Felis, aut Felles pullaria, apud Auſonium. A.143,a

Felis, vel Feles, virginalis, aut virginaria, apud Plautum. A.143,a

Felices vix ſapiunt. D.135,b

Feliciter quod agis, gratandi forma. A.99,b. G.502,d

Feliciter, Feliciſſime, tali aut tali rei, aut perſonae, acclamationes in nuptijs, theatris, &c. A.312,b. E.180,c

Felicitas omnis mortalium mortalis. G.611,d. *momentanea potiùs dicenda, quàm dialis.* G.114,d. *inſtabilis: eique ſuſtinenda aliâ felicitate opus.* D.258,a *niſi lenta, non durat.* D.56,b. *ſubita rarò durabilis.* G.114,d

Felicitas nimia vt vinum inebriat mentes hominum. G.138,d *à Felicitate non vinci, magna felicitatis eſt.* D.132,a

Felicitatem ſaeculi bonis regibus imputat Homerus. D.151,a

Felicitas comes ferè rationis & conſilij eſt; tamen donum Dei: eaque militia duo optanda & vouenda. D.95,b

Felicitas quoſdam promouet & ſuus Genius. D.145,a

Felicitas multa occulta dedecora inumbrat. G.142,d

Felicio ſeruus ſutor a domino venditus, tandem ſupra ipſum euectus. G.461,d

Felix libertus, Pallantis frater, motui Iudaeorum componendo miſſus à Claudio: modo ei Antonij modò Claudij nomen, vnde. E.204,d

Fellari, bileſcere, nouum verbum. G.549,c

Feltru

Feltra quæ hodie, Cæſari Subcoacta, Coactilia Vlpiano, Lana coacta Plinio. C.87,b
Femina, pro, Homina. A.76,a
Femur percutere, inter geſtus oratorios Quinctiliano. C.15,d
Feneſtra anguſta in ergaſtulis. A.319,b. *Feneſtra in lecticis.* A.269,a
Feneſtris lucerna appenſa die feſto. A.235,a
Fenius Rufus, non Senius. E.221,d
Feræ in congeneres ſuas raro ſæuiunt. G.22,c. 206,c. *cibo cicurantur.* G.263,d
Fera vaſta iugo ſubmiſſa apud Rom. G.35,d
Ferarum imagines inter Signa militaria olim Germanis. C.106,b. *earumdem imagines ſeu ſigna in ſacris Germanorum lucis.* E 401,d
Ferarum incredibilis numerus apud Rom. in Venationibus Amphitheatralibus exhibitus. D.324,a. *quomodo ea ſub ipſam pugnam adſeruata: earumque emiſſio & immiſſio.* C.563,b. 564,a,b
Feralia attrectari ab Auguribus, Pontificibus, & Sacerdotibus, non licitum. E.32,d
Feralis litera, quæ. A.455,a
Fercula multa morbos faciunt morbos. G.600,b
Fercula in triumphis, quæ. D 314,a
Ferdinandus IV. *Hiſpaniæ Rex a Carnacalys fratribus innocentibus morientibus in trigeſimum poſt diem ad ſupremum iudicem Deũ citatus, eo ipſo die moritur.* D.245,a,b
Ferdinandus Aragoniæ Rex Sambuca machinâ vſus. C.363,b
Ferdinandus Henrici Caſtellæ Regis frater, eius infante filio in ſucceſſione regni ab optimatibus prælatus, nepoti id integrum tradit; ipſe poſt ob virtutem ſolenni electione Aragoniæ Rex creatus. D.217,a,b. 221,a
Ferdinandus ob eiectos Hiſpaniâ Mauros Catholici agnomen adeptus, poſteris reliquit. D. 179,a. *eius conſtantia:* D.201,b. *ille eiuſque coniux Iſabella primi auctores magnitudinis & claritudinis Hiſpaniæ.* C.6
ad Ferdinandum Bauariæ Principem Epiſtola Lipſij. B.328,a
Ferdinandus Alba Dux ſeptuaginta dierum ſpatio totam Luſitaniam Regi ſuo Philippo II. *ſubiycit.* D.218,a
Ferè, pro, Ferociter. A.160,b
Ferens, ſecundum, proſperum: ferens ventus, à puppe, Græcanicum. D.322,a,b. G.245,d.425,d
Ferentarij, commune nomen leuis armaturæ, tam equites, quam pedites: quod vocis etymon: ijque antiquitus duplices: & qui. C.240,a
Feretra Sibio Italico pertica in quibus imagines ferebantur in funeribus. A.290,b
Feretrij Iouis nomen vnde quibuſdam. C.249,a
Feri, vox in acie ſæpe vſurpata Romanis. C.249,a
Feriationes, feriæ, feſtiuitates. A.345,b
Anton. Ferillus. A.73,b
Ant. Fernandi de profundiſſimâ palude, ex quâ Nilum emergere aut opinio recitata. Gſ.777,b,c
Ioan. Fernelius allegatus. G.47,d
Ferre, pro, Auferre, ſcriptoribus Cæſareis frequens. A.323,a
Hieron. Ferrerij Itali mors. B.145 a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.357,b
Alv. Nunnij Ferrerij operâ Ioan. Garſias conuictus falſi. D.237,b
Æmil. Ferretus non multum in Tacito præſtitit. E.x. *aliquot eius in eodem correctiones, aut explicationes, quædam probæ, quædam minus.* E.65,d.89,c. 174,c. 308,d. 313,d. 364,d. 365,d. 3-2,d. 494,c.527,a
Ferrucius Florentinus dolia ſaxis oppleta in aduentantem hoſtem ex ſuperiori loco proturbauit. C.351,b
Ferrum trahit virum, prouerbiale Homericum. D.334,a. E.332,d
Ferrum in igne eſt, prouerbium. Gſ.827,c
Ferro candenti iudicium, olim frequens, nunc meritò exoleuit. D.238,b
Ferro raſi pulueris igniti è muris in hoſtes adſcendentes protectus. C.350,a.b
Ferrum recipe, ſolennis vox in cæde gladiatoris. C.541,b
Ferri apud Magiſtratus ponendi mos. E.273,b.c
Ferro viquè. E.176,d
Ferratile genus, & Ferreum negotium, Ergaſtularij, & Ergaſtulum, Plauto, quare. A.321,a
Ferrei annuli ſeruorum, plebeiorum, & militum. A.310,a
Ferula, pro Rude Laniſtæ, vnde. C.505,a,b
Ferus, pro Equo. A.207,b
Feſſa ætas, pro Senectâ. E.276,d
Feſſæ in Mantuaniâ quales & quantæ Scholæ publicæ. C.791,b
Feſtinatio improuida eſt & cæca: prudentia vera peſſis. D.41,a,b
Feſtiuus laudum. A.252,b
Feſtucâ impoſitâ fiebant liberti è ſeruis. A.124,a
Feſtus ornatus, quid. E.78,c
Feſta plebs, id eſt, læto habitu, & candidata. E.69 c
Feſti dies omnes exempti a pœnâ apud Rom. & Athenienſes. E.135,c,d
Feſtis diebus lucerna ianuis appenſa. A.235,a. *per eos albati Romani.* A.257,a
Feſtus Pompe ii malè habitus à Paulo Diacono. A.63,b. *de Feſto iudicium Scaligeri.* A. 183,a. *eius incanta ſcriptio.* C.43,a. *loci eiuſdem obſcuri.* E.70,d. 508,a. *eiuſdem, ni emendandus ipſe, error.* C. 57,b. *locus eius a Cuiacio correctus.* E.85,c. *Idem aliquoties correctus, aut Auctorum quos citat loca.* A.63,b. 130,b. 146,b. 148,b. 183.a. 259,b. 336,a 462,b. B 124,b. C.137,a.145,a. 148,a. 158,b.485,a. E.258,d. G.525,d. *Idem citatus & crebrò explicatus.* A.55,b.74,a.76,a.78,a. 82,b. 90,b. 92,a. 93,a. 100,a.104,a. 117,b. 121,b.128,b. 147,a. 150,b. 152,b.170,a. 211,b.221,a.243,a. 244,b.249,a.275.b. 277,a.279,a.280,a.285,b.284,a.301,b.331,a. 335,b. 449,a 457,a 465,a.478,b.472,a. B.410,b.501,a.533,a C.19,a.21,a 24,a. 27,a. 41,b. 43,b. 60,a. 63,a. 67,b. 69,a.77,b.78,b.80,b.90,b 106,b 114,b.115,b.117,a. 126,a,b.131,a 138,b. 157,a,b. 183,a.190,a,b. 195 b. 196,a.208,a. 203,a. 208 b 209,a. 210,a,b. 213,a,b. 215,b. 220,b. 221,a. 233,b. 236,a. 239,b. 240,a,b. 242,a,b. 245,b. 272,b. 275,b. 290 b. 325,b. 338,b. 341,a,b. 342,a. 343,a. 345,a. 346,b 347,b. 353,a. 389,b 433,b. 437,a 488,a. 494,a.501,b.519,b. 520,a. 521,a. 512,b. 532,a. 562,a.602,a. 603,a. 606,a. 607,a. 609,b. 611,b. 613,a,b. 615,b. 617,b. 619,a. 666,b. 678,a. D.64 b. 301,a.327,a.435,a.559,b. 560,a. E 16,d 38,c. 113,c. 118,d.130,d.145,d 191,b.193,c.201,d.217,d. 280,d. 336,c. 383,d. 412,c. 512,a. 523,b. F. 46,d. G.42,d.55,c.59,d. 76,d. 153,d. 161,c. 188,c. 192,d. 204,d.224,d.226,d. 246,d.250,c.266,d.271,c.275,d. 298,d. 460,d.477,d. Gſ.703,c. 715,c. 756,c. 788,d. 813,b
Feſtus, Valerius, quis. E.410,d
Fetiales qui Romanis: eorum arbitrio ſumta aut poſita arma. C.455,b. G.249,d
Fibula lorica rum, quid. C.84,a
Fibulæ in re Fabrili, quid. C.306,a
Fictores deorum apud Rom. qui. A 330,a
Ficus ſiccata panis ſimul & opſonij vicem implent. G.560,d
Ficus Ruminalis. E.236,a
Ficus ficus, quod prouerbio dicitur, Epiſtola accommodandum. B.541.
Fide, pro, Fidei. A.116,b
Fidere nulli neruus ſapientiæ. B.22,a. *ſed Fidere & Diffidere, vtrumque faciendum cum modo.* G.390,c
Fides pro dea Romanis. D.132,a. *templum ei Romæ iam à Numâ.* G.334,d. *templum eius ibidem in Capitolio vicinum Iovi.* D.33,b
Fides, quid: iuſtitiæ fundamentum: Principi commendata. D. 33,a *quam ei honorabilis & commendabilis, atque vtilis: nec vi aut fraude frangenda.* D.33,b. *quin vel in fide, aut hoſti, ſeruanda.* D.34,a. *ſola ea eſt quæ Principes coercere debet.* D.256,a. *quam ea conueniens vel neceſſaria Principi, Exemplis monſtratum.* D.251,b. & ſeqq.
Fideles Principi populos facit lenitas Principis. D. 52,b. *bona autem Fides Principi à ſubditis debita.* D.293.

Fides militum per diſcordiam fluxa. D.107,b

Fidem iam fregit qui deliberat an ſeruet. E.359,c

Fides, res quietiſſima. G.381,d

Fides pura & liquens, id eſt, clara, certa. A.276,a

Fides commiſſa, qua. G.160,d

Fides Chriſtiana, non imperanda. D.48,a

Fides errantis docendo & ducendo, vt diſcrepantia in fidibus, reducenda paulatim in concentum. D.48,a

Fides noſtra, Bembo Perſuaſio. B.94,a

Fidicula, in tormentis, quid. G.42,c

Fiducia mira Romanorum etiam in aduerſis. C.460,b

Fiducia ſumenda in agendo, cunctatio in deliberãdo. D.41,a. nimia tamen illa vitanda in bello, vt plerumque noxia aut improſpera. D.97,b.102,b. E.48,c

Fidus Cornelius, gener Ouidij. G.184,c

Figere, dumtaxat, pro, Crucifigere. C.645,b

ad Garciam Figueroam, Cubicularium Regium, Epiſtola Lipſij. B.304 b

Figuli rota inuentor quis. G.579,c

Figulorum militia Græcâ nominata, cuius finis. C.283,a

Nig. Figulus. Vide, Nigidius.

Filij a patribus ſæpè cognomine diuerſi ante Impp. E.220,d

Filij cadauera parentum collocabant. A.241,b

Filij familias quomodo in capitationem obligati: aut pro ijs parentes. C.392,b

Filijs familias in mortem parentum credere aut fœnori dare, vetitum a quibus. E.170,c

Filijs Principum menſa propria ad imum lectum, cui adſidebant, non accumbebant. E.218,a

Filij munimenta regni. E.4,d

Finalia Bona qua. D.485,a

Finis primarius hominis, Deus, eique aſſimulari. D.480. 481,a

Finis, τέλος, Philoſophis, vltimum Bonorũ, quid. D.473,a,b. eum eſſe, Secundum naturam viuere: variaque ſuper hoc interpretatio. D.474.475,a

Finis belli quis verus. D.80,b

Fines Romani Imperij. Vide, Romanum Imperium.

Finitor agrorum, metator. C.190,a

Fircus, pro, Hircus. A.76 a

Firmamenti ambitus quot leucarum Belgicarum credatur. Gf.682,d

Iul. Firmicus iratiſſimus Stoicus. D.542,a.578,b. quando vixerit. C.475,b. eius de Conſtantino Magno eiuſque patre & patriâ locus: iſque examinatus. C.470,b.471,a. 475,b 476,a. eius de Deo locus explicatus. D.542,a. de Anno Magno. D.598,a. quid ille Cataclyſmus, vel Diluuium. D.599,b. Idem correctus. D.599,b. Citatus. A.330,a. B.94,a. C.558,b. 654,a. 666,b. 673,b. D.584,b.612,b.620,a. E.143,d. G.51,d. 52,c. 197,d

Firmina vxor Stephani Morelij, in pago S. Hilarij iuxta Cameracum, prolis ſua donec baptizaretur vitam à D.Virgine Hallenſi impetrat. C.706,b.707,a

Firmus quidam ex Imperij adfectatoribus, ad bibendum à Barbaro quodam prouocatus, ſitulas duas mero plenas duxit. B.141,b

Fiſcus, & Fiſci, ſportæ in quibus repoſita pecunia; & vbi plerumque collocati. G.60,d.61,b.661,d

Fiſcus, peculiaris poſſeſſio Principis. G.371,c. eius cauſa, niſi ſub bono Principe, numquam mala. G.326,d. magnum te ius, ſine eius magna iniuria: eius procuratores. E.60,d

Fiſcales gladiatores, proprij & peculiares Principum. C.529,a

Fiſcalis Panis, quis. C.406,b

Fiſtuca, & Fiſtucatio, quid: ad maritimis populis valdè vſitata in ſtabiliendis ædificiorum fundamentis. C.305,b

Fiſtula amphitheatrales occulta, per quas odorata in populum ſparſa. C.575 b

Flabellum pauoninum fugandis muſcis: eo etiam per viam vſi veteres. G.31,d

L. Flaccus in manifeſtiſſimis criminibus ſolâ opportunitate iocorum Ciceronis abſolutus. A.47,a

Pomp. Flaccus. Vide, Pomponius.

Flaccus, Siculus, citatus. E.25,d

Flaccus Veſcularius, aut Veſcularius Atticus. E.51,d

Flaccus quidã Ægypti Præfectus ſub finem Tiberij. ..89,d

Flagella, vel Flagra, in ſeruorum pœnis adhibita, & cruciariorum; vt virga, vitis, aut fuſtis, in liberorum. C.196 b. 219,b.656,b.657,a. G.52,d.53,d.174,d. quàm ea aſpera apud Romanos, & alibi. quin talis vel oſſiculis inſitis exaſperata: Gallis Martinſdahm in vſu: an iſto genere caſus Chriſtus. C.657,b

Flagellatio ex more ſemper anteiuit crucifixionem vulgarem. C.656,b. ea ad columnam facta: atque alias per viam. C.657,b

Flagrio, flagris dignus. C.678,a

Flagitia & facinora ſua tyrannis in ſupplicium vertunt. D.113,a

Flagitia domeſtica cautè Principi vindicanda. G.359,d

Flamen Tertulliano Pontifex Maximus. D.359,a

Flamen proprius Imperatoris in Diuos relato. D.309,a

Flamines, ſacerdotes. A.252,b. nuſquam nodum quàm in apice habebant: vitiũ propaginet ijs ſubire nefas. A.275,b

Flaminibus nullis antiquitus licitum Italiâ exire E.96,d,c. quin Diali noctem vnam extra Vrbem manere nefas. E.96,d. G.159,c. pòſt mutatum; præcipuè de Quirinali & Martiali. E.96,d,c. 102,d

Flamines, ſi nollent, ad iuramentum cogi non poterant. licitum ijs carpentis vehi. C.614,b

Flamines Diales legendi mos: ijque aut maiores, aut minores: & qui. E.113,c

Flaminica, Flaminis vxor. A.275,b. E.113,d

Flaminium, nomen ſacerdotij. 142,b. qui Flaminio cantus ritusque adiuncti. E.113,d

Flaminius lictor. A.283,b

Flaminia Via. Vide, Via Rom.

Flammeo luteo nouarum nuptiarum facies velata. E.179,d

Flammula idem quod Vexilla equitum, & qualia. C.109,b. 110 a

Flandria ſub nomine Frandire vetuſtiſſima mentio. B 504,b

Flandriæ Annales citati. C.762,a

Flandros amare futuros Principes, odiſſe factos, vulgò apud alios Belgas iactatum. D.230,b

Flatus antelucani, qui. Gf.760,c

Flauia Æduorum, Auguſtodunum. E.522,c

T. Ampius Flauianus. E.368,d

Flauij, Arretinus & Clemens, a patruele Domitiano occiſi. D.334 a

Flauius Scorpus, agitator. A.145,a

Flectij, Conimbricæ præfecti, inconcuſſa in dominum quàm diu vixit fides. D.254,b. 255,a

ad Ioan. Flemingum Epiſtola Lipſij. A.179,a

Flere aliquod leuamen doloris, imo aliqua voluptas videtur. G.614,d

ad Hadr. Flerontinum I.C. Epiſtola Lipſij. B.264,b

Fleſtis, pro, Fleuiſtis. A.145,a

Flexa acies militaris, qua. C.124,b

Flexabuli, Flexibuli, Flexiabuli, vel Flexabula, aut Flexabula, Satyra Varroniana. A.34,b

Flexus & deflexus ætatis, quid, & vnde. D.303,b

Flexus Tenor, aut Accentus, quid: & eius nota. A.467 a,b. eſt Acutus compoſitus. A.470,a. quomodo efferendus. A.469,b

Fliederbeka Cœnobium ſuburbanum Louanienſe Ordinis S.Benedicti, a quo inſtitutum: eo bellis & aliis calamitatibus vaſtato, Abbas & monachi in vrbe viuere coacti. C.766,b. 795,a

Florales ioci, quid. G.609,c

Florentia aut Sena, habitationi in Italiâ eligenda, cauſâ linguæ, aeris, & morum. B.22,b

Florentiæ nobiliores mercaturam exercent. D.138,a

Florentis Chriſtiani laus. B.99,b. eius correctiones in Ludo Senecæ non recepta. Gf.826,a,d.

Nicol. Florentius a modeſtiâ, eruditione, & inprimis rei antiquariæ ſtudio laudatus. A.267,a. C.557. primæ ei partes in Dialogo de Amphitheatro a Lipſio tributæ. C. 557. & ſeqq. ad eumdem Epiſtola Lipſij. A.192,b

Floribertus Comes Louanienſis, D. Huberti ſocer. C.762,b

Flori-

Floridum, vel Floridi Carmen de Qualitate vitæ. A.240,b *emendatum*. A.241,a
Flormina, vxor D. Huberti, filia Floriberti Comitis Lonanienſis. C.[illegible]62,b
Florus, non Iulius, ſed L. Annæus dicendus, vt qui ex gente Annæa ſeu Senecarum. A.304. b. G.41,d. *non tam Liuii, quam Rerum Romanarum laudabile Compendium ſcripſit*. A.304,b. *id facit ad Hiſtoria Romana veteris cognitionem*. B.147,a. *vnde ſua diſtributionis rei Romanæ in ætates partem decerpſerit*. G.xxxiij. xxxiiij. *eius editionem cogitauit aliquando Lipſius*. B.96,a. *Iudæos in iniuriâ irridet*. A.304. b. *eius a Velleio diſſenſus*. F.56,d. *eius errores duo*. C.122,b. F.53,d. *alius eiuſdem, ut corrigendus, error*. E.374,d. *Florus porrò correctus*. A.304,b. 323,a. 330, b. & ſeqq. C.78,b. E.92,d. G.77,b. 396,b. *Idem citatus*. A.312,a, b. 321,a. B 176,a. C.7. 38,b. 42,b 53,a. 96,a. 107,a. 137,a. 160,a. 191 b. 192,b. 214,b. 217,a. 246,a. 268,b. 288,a. 303,b. 335,a. 400,a. 452,b. 453,a. 458,b. 459,a. 460,a. 493,a. 494,a. 496,a. 539,a. 609 b. D.52,a. & alibi in Libris Politicis Item 334.a. 341,b. E.2,c. 4,c. 48,c. 50 d. 85,b. 107,d. 108,c. 158,c,d. 350,d. 450,d. 502,a. F.61,c. 66,d. 80,a. G.9,c. 51,d. 124,d. 133,c. 136,c. 150,c. 197,d,c. 217,d. 224,c. 225,c. 238,d. 267,d. 300,d. 337,d,c. 360,c. 428,c. 544,d. Gſ.746,d. 764,d.
Flos Liberi, Vinum. A.125,a
Flores ſpargere, ſignum honoris aut beneuolentiæ in aliquem. E.261,d
in Fluctu, id eſt, motu G 48,d
Fluctuatus eſt, pro, Fluctuauit. A.353,b
Fluere pennâ, pro, Volare, poeticè. A.75,a.
Flumina è mari orta, in mare redeunt, Salomoni, & quibuſdam aliis. Gſ.724,d. *eorum acceſſu an maria non creſcant*. G.131,c.
Flumina aurifera varia, etiam Noui Orbis. G.310,d
Flumina intra poſſeſſiones quorundam diuitum Romanorum orientia & cadentia. D.335,b. G.162,c.
Flumina altiſſima minimo ſono labuntur. D.34,b
Flumina quibus pontium generibus tranſmiſerint Romani. C.302. & ſeqq.
Fluminum auertendorum ratio, aut hoſtibus aqua vſus adimendo, aut ſtruendis pontibus. C.305,a.
Fluminum capita, pro numinibus olim: ſeu Fluuij inter minores deos genióſue habiti. D.322,b. E.39,d. G.453 d
Fluuida, pro, Fluida, Lucretio. A 94,b
Fluxus, qui fluxit. A.240,b
Fluxus & reflexus maris vnde fiat. D.590,b
Focale, amictus ægrorum aut mollium. C.501,b. 580,b. Gſ.756,d. *vnde dictum*. Gſ.757,b
Foculi, ſeu ἐσχάραι, cum prunis ardentibus appoſiti menſis, ſeruando cibis calori. G.532,d
Focus magicâ arte ſine igne incenſus. E.98,c,d
Focorum ſigna, Stigmata, Columellæ. A 322,b
Fodinæ metallorum, &c. Vide, *Metallifodinæ*.
Fœdera cum vicinis inita augent Principi potentiam: ſed inita cum magnâ cautione, & quâ. D.56,b. 57,a
Fœdus Tarentinum. E.10,c
Fœnus hominis, quid Ciceroni. G.59,d
Fœnum Græcum tabulis pontium quomodo ſuperfuſum lubricandis progreſſibus hoſtilibus. C.350,b
Fœnicularius Campus in Hiſpaniâ. A.334,a
Fœnerari ſpiritum. A.349,a
Fœneratorum mos computare digitis. G 61,d,b
Fœnoris grauitate oppreſſi prouinciales a diuitibus Romanis. E.90,d
Fœnus quando vnciarium, quando ſemunciarium factum; quando planè prohibitum. E.151,d,c
Fœtum, genere neutro, pro, Fœtus. E.209,c
Fœtum vteri partem faciebant Stoici, vt fructus arborum. D.611,b
Folia farſere, prouerbiale. A.168,b
Folus, pro, Holus. A.76,a
Fomenta ſauciis militibus largiti Imperatores iis conciliandis. E.34,d
Fons Camænarum, Veſtalibus dedicatus, ſacer habitus, & in deos etiam relatus delubrum poſtea habuit: vnde & Fontinalia, ius Fontis ſacra. C.613,b
Fontes & capita aquarum priſcis ſacra, & inter minores deos habita: in iiſque iis natare nefas. D.322,b. E.244,c. 247,d
Fontes in terrâ gigni, vt pluuiam in nubibus & aere, opinio Senecæ. Gſ.718,d
Fontium etiam in ſummis iugis erumpentium cauſſa & origo. D.589,b. Gſ.725,d
Fontes quidam certis interuallis temporum creſcentes & decreſcentes inſtar quartanæ. Gſ.729,b,c,d
Fontes noui è terrâ erumpunt, vt ſanguis exſilit rupta venis. Gſ.775,c
Fontes aquarum calidarum in ipſo mari. G.131,d
Fontium qui in Eburonibus vis contra melancholiam hypochondriacam. B.55,a
Fontano Comiti Petro Enriquez Phyſiologia Stoïca Libri inſcripti a Lipſio. D.531. *ad eundem Epiſtola alia Lipſij*. B.293 a
Fontei Capitones qui Conſules fuêre, aliquot annis ante ætatem Iuuenalis fuere. A.201,a
Foramina, immiſſi cuſidis malis ad ſuſpendenda vela, in ſummis lapidibus muri exterioris Amphitheatrorum. C.572. 576,b
Forceps, vel forfex, in acie militari inſtar V litera. C 115,b
Fores amicarum a procis vino aſperſa. A.202,b
Fores virgâ tangere, lictorum mos; & is fuse explicatus. A.282,a
Fores cubiculorum velis obtenta a Romanis. E.214,d,b,c. G.536,d
Fores in re lætâ lauru & lucernis obducta. G.502,d. *Palatinæ ſemper*. G.102,d
ad Mich. Forgacz Baronem Epiſtola Lipſij. B.103,a
Foria, quiſquiliæ, hurra. A.143,b
Foricarij Iuriſconſultis qui. C.398,a
Forma rotunda perfectiſſima. D.579,a
Formæ Principales Claud. Mamerti, aut Data Auſonij, quid. D.570,b
Formam Deus non habet aſpectabilem; omnes tamen formas format, inque iis ſe oſtendit, Triſmegiſto. D.541,b. 543,b
Forma externa informis Principis ſæpe contemtum parit. D.70,b
Formæ dignitas propriè de viris. E.179,d
Formæ, pro Aquaductibus. C.445,a
Formales Epiſtola quæ. B.535,a
Formare, Stoicis quid. G.247,d
Formicarum diſcurſus inſtar ſunt grandia hominum molimina. D.537,a
Formido, in re venatoriâ, quid, & vnde ſic dicta. G.25,c,d. 198,c,d
Formonſus, an benè ſcriptum. A.450,b
Formulâ cadere, excidere, Iuris verbum, quid. G.210,d. 464,d
ſub Formulâ iudicare, dicere, &c. G.212,d
Forrerius qui hodie, priſcis Metator. G.190,b
Forsſitan, vox veteris. A.192,a. 276,a
Fortes in factis acres, antè quietiſſimi. E.334,c
Fortis Fidelis, formula laudandi priſca. C.239,a
Fortiſſimus animi belliqne. F.33,c
Fortiter amare, quid. G.133,c. 625,d
Fortitudo Romanorum generaliter & ſummariè demonſtrata & laudata: eiúſque aliquot inſignia exempla. C.456,b. 457. 458.
Fortuitis caſibus omnia agi vult Epicurus. G.131,d
Fortuitum quid Seneca. G.19,d
Fortuita quæ dicuntur omnia, falſa bona aut mala. D.381,b
Fortuita vere nulla. D.547,a. 548,b.
Fortuna famulatur prudentiæ. D.22,b. *ſuæ quiſque faber fortunæ*. D.96,b. *eius commoda, quando Bona*. D.484,a
Fortuna velut tunica, concinna magis probanda quam longa. D 21,b. 489,b. G.157,d. *nimis felix caſum minatur*. G.228,c. *fortunâ maximâ minima licentia*. D.233,a

tam abundantem nemo facilè fert; vt quanis haud facilè multum vini. D.132,a. eius eminentis comes Inuidia. F.17,c.

Fortuna rarò fauet ſapienti, dictum Epicuri. G.183,d

Fortuna roſa. A.39,a. cum alea ambigua. B.23,b. eius inſtabilitas. D.605.a. cum moribus immutatur. D.28,a. ex libidine ſuâ pleraſque res agitur. D.42,a. è rebus humanis ludos ſibi facit. G.102,c. fortunam ſibi ſpondere, imprudentium eſt. D.506,a. nullius rei fortuna, ſic volente fato, ſemper eodem loco ſtare poteſt. D.108,b.

Fortuna videtur potiſſimum inſtrumentum ad potentiam. D.57,a. ea & auctoritatem conciliat. D.57,b. ſed reuerenter habenda. D.57,b. eâ Principem deficiente, deficiunt & ſubditi. D.70,a. Fortunæ in Principibus mutatæ Exempla quædam inſignia. D.269.260.261.

Fortuna in bello, ſemper anceps, mirum quantum poſſit. D.81,a.95,b.96,a,b. 103,a,b. 105,b.106,a. in bellis ſemper riſit Cæſari. F.47,d. artem belli fortuna victos quoque docet. D.105,b.

Fortunam aduerſam aliquando experti magis ſapiunt, quàm qui ſemper proſperam. D.135,b. Fortunæ aduerſantis pertinacia Conſtantiæ pertinaciâ vincenda. B.263,b. laqueos ſuos mens robuſta perrumpit, vt animalia fortiora caſſes araneárum. B 145,a.

Fortuna magnam famam parere poteſt, ſola virtus bonam. C.6.

Fortuna non numen ſolùm, ſed & nomen à Stoicis exploſum & expulſum è rebus humanis; vt & ab Auguſtino. D.386,b. 388,a. 392,a.

Fortunæ Equeſtris templum Romæ. E.102 c. ſic & ibi Fortunæ Obſequenti. A.130,b. item Reſpicienti. A.92,b. quæ vnde ſic dicta. G.156,d.

Fortuna ferens, id eſt, ſecunda. G.425,d.

Foruli in bibliotheca, quid. C 634,a

Forum Romanis ſeu Græcis quâ formâ: quàm magnificè ſtrui ſolitum. Romana Fora duûm generum; Venalia, & Ciuilia: quæ ſingula: in vniuerſum quot: Ciuilia diſtinctè deſcripta. C.436. & ſeqq. Ciuilia Fora Senecæ æuo tria tantùm Romæ. G.23,c.293,b

Forum Romanum nocturnis ſtupris olim infame. A.110,a

in Fori ſui vtraque porticu ſtatuæ veterum illuſtrium ducum ab Auguſto collocatæ. E.112,d

Fori litigia, ſtudium cauſarum, & conceſſa latrocinia. D.31,b

in Foro olim ante Amphitheatra ſtructa dati Ludi gladiatorij. C.507,a

Fora, aut eorum inſtar, in ædibus priuatorum; nonnullis Romæ, cui fini. C.449,a

Forum caſtrenſe, item Forum quæſtorium, vbi in caſtris; & cui vtrumque vſui. C.142,b

Forum Iulij, Galliæ Narbonenſis oppidum: in cuius portu Claſſis ab Auguſto inſtituta: cui fini: & qualis. C.383,b. 384,a

Foſſa Druſiana. E.173,c

Foſſa inter Moſam Rhenumque à Corbulone quo loco ducta. E.173,d

Foſſa à Nerone inchoata à Lacu Baiano Oſtiam vſque. E 278,c

Foſſa exterius vallo caſtrenſi à Romanis producta: eique rei propria vox Producendi: ea quàm lata, quàm alta: pedum menſurâ par an impar: lineis rectis, vel lateribus directis: & alia quæ ad percutiendas, perducendas, deprimendáſve Foſſas in re militari pertinent. C.156,a,b. earum in munitionibus vſus. C.290,a

Foſſas implendi aut integendi modi in expugnationibus. E.34,d

Foſſa ſubitò ducta à Sullâ contra ampliſſimum equitatum Mithridatis. C.228,b

Foſtia, pro, Hoſtia; & Foſtis pro, Hoſtis. A.76,a

in Foueam decidere, pro, Decipi, vulgare. A.128,b

Fragmenta XII. Tabularum emendata. A.206,b

Fragmenta veterum Auctorum à Lipſio collecta, furto illi ſublata. A.327 b

Fragmentum Legum quarumdam Agrariarum. A.260,b

Frago, & Frango, idem priſcis. C.663,b

Framea Germanorum quid. E.437,d. G.448,d

Franci antiquitus ſecuribus in bello vſi: præcipuè eius generis quod Haggones, Angos, vel Ancones nominabant. C.343,b

Franci diu, etiam Chriſtiani, humanis hoſtijs vſi. E.439,d

Francica lingua vetus, eadem quæ Germanica. B.500,b

Franciſca Mombecana, Antiſtita Hochtana, auxilio D. Virginis Aſpricollis primò ab Ictero, deinde ab Anginâ liberata. C.730,b

Franciſcani qui, quales, & quando Louanium venerint. C.784,b

Franciſcus I. Gallorum Rex, ſummus literarum & literatorum fautor. A.418,a. 421,a. literas an idè in Galliam inuexit, incertum an bono ſucceſſu. D.134,b. fidei ſeruandæ ſtudioſiſſimus. D.256,a. captus ab Hiſpanis. B.97,a

Franciſcus Alarcon, è familiâ Principum Alberti & Iſabellæ, ad Collem Aſperum veniens ab herniâ ſanatus. C.734,a

Franciſcus Elandius, Paſtor Capellæ Bruxellis, ope D. Virginis Aſpricollis ab Aſthmate, Apoplexiâ, alijſque languoribus ſanatus. C.735,b

ad Francofurtenſis oppidi imperialis Conſules & Senatum Epiſtola Lipſij. B.350,a

Francorum Regnum ſupra mille ducentos annos ſaluum ſtetit. D.209,a

Frandere, vetus nomen Flandriæ. B.504,b

Ioan. Frangipanus Conradinum & Fredericum Auſtrium Carolo Andegauenſi prodit & tradit. D.261,b.262,a

Fabij Frangipanis ſextum Legati Apoſtolici in Galliam laus. B.324

Octauio Frangipano Myrto, Nuntio Apoſtolico, inſcripta Epiſtolarum ad Germanos & Gallos Centuria ſingularis Lipſij. B.323. ad eundē Epiſtola Lipſij. B.291,a 400,b

Fratres à fratribus blandientibus, vt maiores à minoribus, Domini vocati. E.509,d.510,a. G.xiij.621,d

Fratres, qui poſt occiſos à ſe fratres, ſe ipſi interfecerunt. E.382,d,c

Fratres vulgò Galli Germanique dicuntur fideles ſocij. E.177,d

Fratres Populi Romani quæ gentes vocatæ. E.177,b,d. 520,c. 522 b

Fratrum odia grauiſſima. E.418,d

Fratris nomen occultiore notione. A.29,a 110,b.111,a,b

Fratrum & ſororum coniugia inter Reges Ægyptios & alios ad Orientem populos frequentia. E.43,d

Fratrum filias ducere, exemplo Claudij, Romæ permiſſum, non ſororum. E.187,d

Fratrum duorum Catanæorum in Siciliâ in parentes pietas. G.306,d. 307,b.361,d

Fraus in Aulis regnat. D.44,a,b

Fraus diſtringit, non diſſoluit periurium. D.75,a

Fraus ſpecioſa turpior apertâ vi. D.34,a

Fraudis turpis & deteſtandæ genus. E.134,d

Fraudes quatenus & quomodo admittendæ in Principe aut Republicâ: triplex earum genus: & diſtinctè, quæ recepta, quæ reiecta. D.72. & ſeqq.

Fraxare, id eſt, vigilias circumire, vnde. C.173,b. 249,b

Fredegundis Reginæ immania ſcelera. D.211,b.212,a

ad Marquard. Freherum Epiſtola Lipſij. B.190,b.318,a

Freiſler, vox Francica, vnde fortè deducta. Gſ.833,d

Fretum, vnde dictum. G.419,d

Friburgenſium olim diuitiæ. B.128,b

Fricatio ante cœnam vſurpata Romanis. A 99,b

Fridericus II. Imp. impium de tribus impoſtoribus dictum. D.185,a. Imperium priuatus. D.185 b

Fridericus Imp. in conuiciatores vindictam exercere noluit. D.273,b

pſeudo-Fridericus quidam verum ſe Fridericum Imp. (qui ante xxii. annos obierat) dicens VVetzlariæ combuſtus. D.223,a

Fridericus Auſtriæ Dux, Leopoldi filius, poſt ſtrenuam operam in capiendâ Damiatâ nauatam, in expeditione ſacrâ obit. B.340,b

Fri-

[illegible] *Federicus A*[illegible] *cum Conradino* [illegible] *a Carolo An*[illegible] *capite plexus.* [illegible] *,b.262,a*

Fridericus Dux Bavariæ inſcriptus Codici Sodalitatis B.Virginis [illegible] *C.714,b*

Frigus intenſum in Armenia tra[illegible] *vicinis. E.227,d*

Frigoris rigidiſſimi varia exempla. B.4[illegible]*,2,b*

Frigus, pro [illegible] *amiſſione amoris aut favoris. E.58,c,d G.670,d*

Nicodemi Friſchlini cum Mart. Cruſio litigula literaria. B.85,a.ad eum Epiſtola Lipſij. B.84,b

Friſe Gallorum hodie & Belgarum, unde. G.264,c,d

Friſia, quibuſdam Freſia, nomen quam late ſe olim extenderit. C.757,b

Friſij inter cuſtodes corporis Impp. Rom. E 220 b

Friſijs hodie non modica, etſi talia non Taciti fuiſſe videantur. E 13[illegible]*,d*

in Friſiorum litoribus late ſe extendunt fluxus & refluxus maris. E.35,c

Fritilla, vox uſitata in ſacris. G.266,d. 267,c

Fritillus [illegible] *vaſculum buxeum in uſu aleatoribus, quale. Gſ 833,c,d*

Frivola quæ propriè. G.147,c

Froiſſardus Hiſtoricus Gallicus allegatus. C. 696,b

Lib. Fromondi in Commentarium ſuum ad Seneca Natural. Quæſt. &c. Præfatio ad Lectorem. G.677

Frons ſima. A.127,b

Frontem quatere, mœſti eſt, aut irati. A.373 a

Frons aciei recta, & Frons obliqua, quid. C.114,a

Frons caſtrorum duplici conſideratione. C.141,a

Frontis integræ homo, oppoſitus Calumniæ damnatæ, in Papiniano. D.325,a

Frontis & tergi voce, quomodo intelligendum. E.158,c

Frons, In frontem, In fronte; id eſt, In ſpeciem & aſpectum, Non penitus aut in receſſu. G.73,d. 340,d

Frontem adducere, quid. G.261,d

Sex. Iul. Frontinus, olim Aquarum Curator, de Aquæductibus pulcherrimos Libellos qui exſtant ſcripſit. C.444.b. Elogium Urbis Romæ, quod in eo reperitur, non videri ipſius eſſe, ſed e Martiali ab aliquo ibi fortè adſcriptum. C.376,a. idem Frontinus commendatus quoad Strategemata. D.102,b caſtrorum inſtitutionem Romanis tribuit exẽplo Pyrrhi: ſed non veriſimiliter. C.136,a,b. Idem auctor correctus. C.123,a.204 a. 216,a. E.324,d. G.270,d. Idem citatus, & non ſemel explicatus. A.77,a. 248,a. C.54,a.69,a. 70,a 93,a. 103,b. 116 a. 121,b. 122,b. 139,a.140,a.158,b.169,b.175,a.183,b 192,b.199,a. 218,a. 220,b. 239,b. 244.a b. 289,a. 319,b. 443,b. 444,b. 445.b. 446,a. D.88,b. & alibi in Libris Politicis. *E.52,c.227,d.247,d.248,d.249,c.268,c.278,c. 360,d. 363,d. 374,c. G.556,d*

M.Corn. Fronto oratoria laude clarus, Plutarchi, ut volunt, nepos: eius inſigne de Senecâ Elogium. D. 456, b. G.xxviij. Fronto citatus. G.298,d

Fros, pro, Frons. A.58,a

ad Claud. Froſſardum a Broiſſiâ, Epiſtola Lipſij. B.219 b

Frugalitas Romanorum laudata & aſſerta. C 459 b. 467. 468. contra eam dicta & obducta quædam: atque etiam contra luxus exempla. C.462,b. & ſeqq. *excuſatio ibi iter. C.467. 468*

Fruges quàm breui in Nouo Orbe adoleuerint. D.608,a

Frugi, cognomen quarumdam nobilium Romæ familiarum. Gſ. 830,d

Frugum, pro, Phrygum. A.122,a

Frui, quid; & quomodo differat ab Vti. G 23,d. 238,d

Frumentaria, vel Aquaria, Provincia Oſtia, quæ. E.117,c

Frumentarij milites, eius finis. E.334,d

Frumentatio, ſeu res Frumentaria [illegible]*, quid. A.243,b. unica res ad favorem conciliandum. E.276,d. Romæ ea vetus, vel à liberâ Republicâ: initio non gratis, ſed modico ære: poſt P. Clodij trib. pl. Legem Annonariam gratis. A.243 b.244. 245,a. C.405,a. E.276,d. quantæ illa res impenſæ. C.405,a. eius diſtributio antiquitus per Ædilis facta. A.245,a. 247,b. inde penes Præfectum Annonæ hæc dignitas, qui Curatores inſtituebat. A.248,a Sulla videtur abrogaſſe: & poſt optimates aliam legem frumentariam plebi obtrudere conati, ſed ea parum gratam, ſtatim* [illegible]*. A.245 b.246 a nec poſt Sullam ulla firma Lex* [illegible]*umentaria ante C*[illegible]*. 246 a. quam* [illegible] *tenuerunt ſemp*[illegible] *ratio nomine: qui* [illegible] *frumentantium numerum definiverunt. A.246,a,b idem numerus a quoties variatus. donec admiſſe omnes ſeniores cives, etiam liberti p*[illegible] *Iudei; imo* [illegible] *pueri: frumentantiumque nomina inciſa tabulis publicis; quæ primum in P*[illegible] *Urbano, poſt a Præfecto Annonæ ſervata. A.247,a,b. 405 a,b. 406,a.* [illegible] *320,c.d. frumentantium quis quandoque numerus. C.4*[illegible] *5 a 424,a*

Frumentatio univerſa, [illegible] *et modiorum. A.251,b. particularis quis modius & canon: diſtribuendi ratio erat per teſſeras. Nonis uniuſcuiuſque menſis datum cuicumque teſſeram ferenti in Curatoribus frumento dividundo conſtitutis. ut autem in numero frumentantium, ſic & in Canone aliquoties variatum: in quibus Principibus. tandem Canon paulatim imminutus. A. 248 b. 249,a. C 405,a,b. 40*[illegible] *a. in eum uſum in horreis publicis per omnes paſſim Urbis regiones frumenta repoſita, quæ ſimpliciter Condita vocata. A.249,b D.320,b E.66 c. Unde id frumentum Romam advectum. A.250 b. & potiſſimùm ex tributis Ægypti & Africæ. A.251,a. præter tributa, quandoque & a republicâ emtum. A.251,b. nec ex Africâ & Ægypto ſolum, ſed ex omnibus Orbis partibus Romam advectum. G.2*[illegible]*,d. atque id Frumenti* [illegible]*nem, mercatorum immunitas. E.233,d. Frumenti autem Ægyptij, item Africani modus. A.251,a ſed Ægyptium à Conſtantino Magno Byzantinis conceſſum, relicto Romanis Africano. A.251 a. In eam rem*

Frumentarij vocati, qui [illegible] *undique per provincias frumenta conquirebant: licet etiam illi qui frumentum in horreis admetiebantur, Frumentarij quoque menſores vocarentur. A.249,b*

Frumenti quis modius militibus datus apud Romanos idque ſtato dierum in eum uſum non data potius pecunia: frumentum id a miliite vendi, probro ductum: equitis triplum datum, & cur. C.202,a,b. 203,a. Frumentum autem, ſeu veſtes, & alia militibus data, quomodo primùm & quantum pecunia aliqua de ſtipendio detracta. C. 206, a, b. ſed Prætorianis datum ab Impp. gratis, & in quibus modus eius auctus. E.289,d. Socijs vero menſis id datum à Romanis: atque inter eos quis frumenti modus, ſive equitibus, ſive peditibus. C.203,a. 206 a

Frumenti, quod militibus emebatur ſocijſque datũ, unde tanta Romanis copia. A.250,b.C.202,b.E.233,d. G.229,d

Fucinum Lacum qui exſiccarint, aut exſiccare conati ſint. E.205,c

Fuſius Geminus. E.148,c

Fugere ſe, ſumma virtus. A.24,b.25,a.

Fugere, de ijs quæ ætati cedunt, ut poma, vinũ, &c. G.405,d

Fueſſe verbi elegans uſus. A.210,b

Fui, id eſt, Locus, Helleniſmus. A.91,a

Fulcinium Trionem uiâ ſe interfeciſſe ait Dio, omiſſum Tacito. E. 159 d

Fuldenſes Annales citati. C.758,b 759,a,b.760,a

Fuldenſis Abbatis olim potentia. B.128,b

B.Fulgentij Vita veteris illuſtrata. A 233,a. 313,b

Fulgentij locus de Tacito. E.xv. Fulgentius in Mythelog. correctus. B.381,b. Citatus. A.92,a. 325,a C.485,b

Fulgere, &, Splendere, mediâ ſyllaba correptâ aliquando, & aliquando productâ. G.718,d

Fulgor in bibliothecis aut muſeis intentioni aut ſtilo officit. C.633,b

Fulgora dea. A.329,a

Fulgura condi, quid. G.192,c

Fulguritum loca, ſacra & inacceſſa, ac ſeptimu: cuiu[illegible] *G.192,c,d*

Fulguritis omnibus odor ſulphureus. Gſ.707,d

Fulguritæ inſtar fugiuntur omnes qui in Principis indignationem lapſi. G.56,d

Fullonicus ſaltus. A.257,b

Fullonum cur tam crebra apud veteres mentio: & quod eorum munus. A 257,b

Ful-

Fulmen an conſpici poſſit ante quàm ad terram perueniat. Gſ. 720,b,c. *vltra quinque pedes in terram penetrare negatur.* Gſ. 770,d. 772,d. *cur Fulmen obliquum.* G. 120,d. *diuiſiones Fulminis variæ variorum.* Gſ. 714,d

Fulmen cæli ſereno inter prodigia. Gſ 684,d

Fulminum nomina varia ad Etruſcorum diſciplinam ſpectantia. Gſ. 716,d. 717,d

Fulminum manubia, quid, & quot. Gſ 714,d. 715,c

Fulmine diſiecta membra collecta ab aruſpicibus. G. 192,d

Fulmina quæ Plinio ſeniori Familiaria. Gſ. 716,d. *quæ Terrena, ſeu Inferna.* Gſ. 717,d

Fulmina euocari poſſe, crediderunt antiqui. Gſ. 712,d

Fulmen in ſomnijs viſum, damnationem denotare volunt: & damnati vulgo Fulmine icti dicebantur. G 100,d

Fulmine procul & Ioue, parœmia quid denotet. G. 56,c

Fulmen ſtatuis deorum adfictum, aut additum. E. 11,d

Fulmen, & maximè triſidum, crebrum & velut de more in ſcutis militaribus Romanorum. C. 239,a. 243,b

Fulminis, pro, Fulmen. A. 148,b

Fulminatricis cognomen antiquum legionibus quibuſdam Romanis, vnde: vnde etiam vni ſub Marco Imperatore Chriſtiana. C. 239,a

Fulmenta lectum ſcandunt, vetus verbum. B. 26,b

Q. Fuluius ædem Fortunæ Equeſtri dedicauit Romæ. E. 102,c

Andr. Fuluius, qui de Mirabilibus Vrbis Romæ ſcripſit, allegatus. C. 563,b

Fumoſa ſtemmata, imagines nobilium, &c. A. 144,a

Funalia & Faces in triumphis vſurpata. B. 176,a. *in feſtis.* E. 78,d. *geſtata & Funalia a funus comitãtibus.* E. 510,c

Funambuli. G. 25,c

Funambuli elephanti. B. 36 b

Funda vnde Latinis dicta: quorum inuentum. C. 334,b. *è quâ materiâ: quâ forma: iaciendi quis modus: quoties circum caput rotata aut rotanda: quæ, & cuius ponderis quadam miſſa.* C. 335,a,b. 336,a

Funda commune telum multis gentibus: inferioribus tamen & vilioribus, vt parum honeſtum aſſignatum: Romanis rarò vſitatum, niſi in Auxilijs. C. 336,b

Funda Achaica deſcripta. C. 336,b. 337,a

Fundâ caput vincire quibuſdam gentibus vſitatum. C. 335,a

Fundæ Balearibus tres diuerſis formis, in quos vſus. C. 335,a

Fundarum in militiâ vſus vtilis: impetu ea ſimiles bombardis; iis anteponenda: earum vis inſtar tormenti veniens arma omnia rumpit: & curſus longinquus vel ſagittam ſuperat: idque rectiſſime: quin glandem eius ob vehementiam impetus in aëre liqueſcere, crediderunt nonnulli. C. 224,a,b. 225,a

Funda, inter tormenta bellica veterum quid: pro ipſo inſtrumento toto vſurpat. etiam vox. C. 322,a

Fundibala, & Fundibalus, & Funda machinalis, pro Baliſtâ. C. 322,b

Fundibalus, & Fundibulatores, aliud quàm Fuſtibalus, aut Fuſtibulatores. C. 338,b

Funditores, in leui armaturâ. C. 67,a,b. *in militiâ Romanâ quæ ijs arma, qui habitus.* C. 240,b. *eorum Iconiſmus è monumentis vett.* C. 241. 339.

Fundum aquarum cur in fluminibus, vaſis, &c. *ſuperficiê vicinum videatur.* Gſ. 691,d

Fundus, pro poſſeſſione ruſticâ, vnde dictus Varroni. C. 335,b

Fungi officium. A. 345,a

Funibus Cruci aſtricti interdum cruciarij: ſed fixi plerumque clauis. C. 659,b. 660,a. Vide etiam, *Crucifigere.*

Funus, ſeu de Funeribus tractatũ ſcripſit, aut præ manibus habuit Lipſius, ſed numquam edidit. A. 416. E. 77,c

Funus imaginarium ducere, permiſſum in peregre functis. A. 180,a

Funus publicum, indictum, ſiue indictiuum, quod: eidemque oppoſitum Funus tacitum. C. 494,a. E. 112,c. G. 148,c

Funus Cenſorium, quid & quale. E. 112,c

Funus Triumphale ſoli Polybio nominatum. E. 112,d

Funus proſequentes manibus cereos, candelas, funalia, aut faces geſtabant. E. 76,d. 77,b. 510,c

Funerum diſſignatores, qui. C. 575,a. E. 76,c. G. 363,c

in Funere parentalia nono die concluſa. E. 145,d

Funera acerba, quæ: quæ adulta: quæ immatura. E. 119,c. 510,c. *acerba, & immatura, vt differant.* G. 57,d. *acerba, vt fructus qui cadunt non maturi.* G 111,d

in Funeribus Iudæorum tibicines olim. in nobilium Romanorum etiam oratores Gſ. 831,c

Funebres varij ritus olim in Nouo Orbe. D 183,b

Funeris vocis etymon quod Iſidoro. E. 510 c. *Funebres nonnulli aliquot ritus veteres explicati.* A. 241,b

Furatim, id eſt, Furtim. A. 134,a

Furca veteribus olim in creberrimo vſu duplex; Ignominioſa, & Pœnalis: quænam Ignominioſa. C. 665,a,b. *quo Pœnalis: ſub eâ caſi plerumque ad mortem.* C. 665,b 666,a. *aut poſtquam affatim caſi, cum eâ in crucem ſublati, quomodo* C 666,a,b. 683,a,b. *eaque Furca ſub quâ verberati noxij, nihil aliud quam Patibulum.* C. 666,a,b

Furca veteris quo forma fuerit, quæſitum: tres è ſcriptis veterum ſententiæ erutæ: quibus ſingulis explicatis, ac in imaginibus demonſtratis, tertio maximè veriſimilis viſa, ac firmata. C. 666. 667. 668. 669. 681,b

Furca inferioris æui planè idem quod & hodie Patibulũ: ſucceſſit in locum Crucis: ideòque vbicumque in veterum Legum libris vox Crucis occurrebat, Tribonianus Furca ſubſtituit: eaque vox in Hiſpanorum hodie Idiotiſmo remanet. C 669,a,b. *primò autem non niſi dimidiatum Patibulum erat, quale hodie Gallis Potence. poſt pluribus appendendis duplicatum.* C. 684,a

Furca, pro eo quod hodie Belgis Schragen. C. 683,b. 684,a

Furcæ quales vſitato Romanis impedienda ſcalarum ad muros admotioni. C. 348,b

Furcifer, quis: & vnde ſic dictus. C. 665,a

Fures parui in compedibus, magni in purpurâ ſpectantur. G. 562,d.

in Furiâ gente plures triumphi, quàm à Tacito deſignati. E. 62,d

Ioan. Furio perſona à Lipſio in Poliorceticis tributa. C. 261. & ſeqq.

Guil. Furnerius I. C. laudatus, adque eum remiſſus Lector. B. 51,b. 53,b. G. 156,c

Furnij duo, pater & filius, vterque prænomine Caius, qui. G. 284,c

Furtum cruce non punitum à Romanis: ſed fortè à Gallis & Germanis. C 654,a

Furta militaria à Romanis in caſtris ſeuerè quomodo cohibita, & caſtigata. C. 197,b. 198,a. 216,a

Furta per lancem & licium, formula vetus. A. 278,a

Furta, pro Inſidijs, dolis, aut fallaci quouis facto, crebrum Latinis. A. 377,b. 378,a. G. 106,d

Furta belli ſummopere laudata Braſidæ Spartano. D. 101,b

Furta verborum, quid Hieronymo. B. 383,a

Fuſtibalus, nomen ij aut vox: quod fundæ genus denotet: & an veteribus cognitum. C. 338,b

Fuſtibalus, & Fuſtibulatores, aliud à Fundibalo & Fundibulatoribus. C. 338,b

Fuſtigatio, pœna in fœminas vſurpata apud Germanos. E. 443,d

Fuſtuarium, pœna apud Romanos militaris, id eſt, cùm noxij fuſtibus ad mortem caſi: qualis ea, & ob qualia delicta. C. 215,b. 216,a

Fuſtium alia pœna militaris, caſtigando, non occidendo. C. 216,a. *eaque qualis & lenior quam virgarum.* C. 219,b. 220,a

Fuſtium pœna Turcis vſitata. C. 220,b

Futurorum ſæpè metus magis torquet, quam malum præſentium. G. 408,d

Futurus in poteſtatem, pro, Venturus. A. 343,b

Fuuerit, Fuuiſſet, pro, Fuerit, Fuiſſet, apud Ennium & Plautum. A. 94,b. 126,a

G.

G, *litera ſonus quomodo exprimendus: malè à Gallis & Italis, meliùs à Germanis effertur.* A. 462,b. *Latinis addidit eam Sp. Caruilius.* E. 271,b

G, & C, literæ vicinæ, & vna pro alterâ ſæpè vſitata. A. 462,b

Gabalum, Gabalus, ſiue Gabulum, pro Cruce. C.645,a,b. *vox exotica, unde deducta: ab ea non valde abit Teutonicum Galg.* C.678,a
Gabiniani milites in Ægypto, qui. G.116,d
Gabinianus Rhetor Veſpaſiani aeuo celeberrimus. E.483,d
Gabinus lapis igni impermius. E.278,d
Gabiones hodierna militia unde traxerint exemplum. C.356,a
Gaſum. Vide, *Geſum.*
Gatulicus. Vide, *Lentulus.*
Sulp. Galba perfidia & crudelitas in Luſitanos. C.461,a. D.415,b. *quo nomine punitus.* C.466,b
Galba Imp. omnium iudicio dignus Imperio, niſi imperaſſet: ita ante imperiū multi boni, non in ipſa. D.130,a,b *eius Imperium prædictum à Tiberio, an ab Auguſto.* E.152,d. *totam in Galliam Comatam, quæ a Vindice ſteterat, ciuitate promiſcuè donauit: eiuſque Imperium quibuſdam odioſum.* E.309 d *à notitiâ affectuum ſubditorū recte imperare monebat.* D.49,a. *ſinis ſubtile factum indaganda proprietatis inuentis.* D.239,a. *iure arbitrio ſe regi patientis imprudentia.* D.139,b. *primus elephantos funambules Prætor ſpectandos dedit.* B.37,a
C. Galba frater Galbæ Imp. E.160,d
Galbus, galbeus, & galbanus color, quis: & Galbani mores, id eſt, molles, fœminei. A.260,a
Galea quid: unde dicta: è quâ materiâ varijs gentibus: ex quo metallo Romanis: quâ formâ: quomodo differat à Caſſide. C.69,a,b. 80,a,b. *quid earum Buccula: quid Apex.* C.80,b. 81,a
Galea centurionum & dignitorum criſtis inſignioribus, aut alijs notis, diſtincta à vulgarium militum. C.81,a
Galearum antiquarum multiformium cum & ſine criſtis variæ è monumentis vett. Icones. C.82.
Galea equitibus Romanis, poſt receptam Græcanicam armaturam eadem quæ peditibus. C.94,b
Galeam agmine cur non in capite Romanis. C.183,a
Galeis militum ſuperaò impoſita Crux iuſſu Conſtantini. C.674,b. 675,a
Galea communis pleriſque Gladiatoribus. C.518,b. *excepto Retiario.* C.519,a
Galea venatoria, quid. C.70,a
Galearum rarus vſus Germanis. E.49,d
Galea criſtis ornata (hodie Tymbra dicta) familiarū nobilium ſcutis impoſita originem unde traxerint: & quam is mos Gallis & Germanis antiquus. C.247,b
Galeacius Mediolanenſium Dux Cauſſidicum lites ſerere & alere, etiam in liquido iure, catum, laqueo necari publicè iuſſit. D.244,a
Galenus non omnes homines ad virtutē aptos aſſerit: eiuſque argumētum refutatum. D.469,b. *eius libellus contra Stoicos, Qualitates eſſe incorporeas.* D.571,b. *Galenus citatus.* C.424,b. 632,a. D.167,a. 573,b. 614,a. E.436,c. 444,d G.412,c 600,c. Gſ.731,d. 788,c. 794 b
Galeri, quid Virgilio; vel Galericuli, Frontino. C.69,b
Galerita ſeditioſi Gandaui & Louanij, à Galeris albis quos in tumultu plebs aſſumſerat in ſignum coniurationis: hinc etiam hodie Louanienſes vulgari ſcommate VVittingij appellati. C.780,b. 781,a,b
Galfridus Manumetinſis, Hiſtoriæ Anglicanæ ſcriptor, parum ſeria rei auctor. C.475,a,b
Galgaci Britanni ad ſuos apud Tacitum oratio prudēs, diſerta, & arguta. E.462,c. *quo potiſſimum ſtimulo animos Britannorum in Romanos irritauerit.* C.388 a
Theod. Gallaus, Philippi filius, laudatus. B.504,b
Galli iudicio & ingenio quaſi medij inter Germanos & Italos. A.214,b. *humanitate cæteras gentes antecellunt, aliaq; eorum virtutes.* B.82,b. 138,b. 139,a. *à Romanis quomodo exculti.* D.404,b. *quibus vitijs obnoxij.* B.21,b. *vetus eorum nota, leuitas.* B.53,b. *quæ vicinioris Italiæ, ſuſpecti à mollitie.* E.544. *olim literis Græcis vſi.* E.436,b. *linguâ autem vulgâ Germanicâ.* B.500,b *poſtquam ſub Romanis vulgò Latinè loquuti.* A.448,b. *lingua quâ hodie vtūtur, & ferè à temporibus Cæſarum, Romana veteris filia, tanquam Latinæ notha & confuſanea, Romana vocata, etiam Ruſtica, quam diu apud nobiliores Theotiſca, id eſt, Germanica præualuit.* A.449,a. B.440 b. 502,a. 504,b. *malè in quibuſdam literam G, hodie pronunciant. hodierna autem Gallica communius vſurpatur & latius quam Italica.* B.240,b. Vide etiam. *Lingua.*
Galli olim cū mulieribus, etiam in ipſis caſtris, plurimum ſedebāt. B.372,a. *equitum Gallorū olim virtus.* A.337,a. C.458,a *armatis in concilium venire ſoliti.* E.440,c. *hoſtias humanis aliquando vſi.* E.439,d 400,d. *gladios olim dextros geſtarunt.* C.75,b. *ij inuentores loricarum hamatarum.* C.84,b. *in aſſenſu militari arma cōcutere ſoliti.* C.125,a,b *cum vlulatibus & cantu prælia incipere.* C.131,a. *eorum ſcuta grandia, ſeu longa, & plana, ſed parum lata: enormes haſta.* C.243,a. *ſcuta ijs & Hiſpanis quibuſdam adſimilia.* C.141,b. *vetus apud eas mos galeas multifarijs criſtis velut cornibus adornare.* C.247,b. *ſecuribus in bello olim vſi.* C.343,b. *hodie rarus eis vſus ſariſſarum.* C.226,a. *extra bellum ex conſuetudine olim ſemper capite intecta.* C.578,b
Galli quando, & a quo, tributarij Romanis facti. E.399,d. 400,d
Gallorum & Germanorum nomina apud Scriptores veteres, præcipuè Græcos, ſæpè confuſa. C.82,b. 490,b. D.312,a. E.438,c. G.76,d
Gallorum aut Germanorum tormenta cruenta quæ. C.490,b
Galli Matrūdeûm vel Galli Phrygij Cybeles ſacerdotes. D.335,a. *tibicinis ſono ad ſignum Archigalli in furorem adigebantur.* G.633,d. *quo die planctus ſuos, corporisque ſectionis incipiebant: quæ ponebant, & lauationem inſtituebant.* B.135,b. *qualia ijs tympana:* C.129,b
Galliæ diuiſio: qui eius populi, & quando ius ciuitatis, aut Latij, adepti. E.175,c d. 176,b,c. 309,c,d. *totam certas gentes diuiſa, & quot.* A 167,a. E.91,c,d
Gallia Comata decimo anno a Cæſare perdomita. E.177,b. *quomodo Gallia a Cæſare expilata & exhauſta.* C.409,a. *tributum annuum ei à Cæſare impoſitum.* A.132,b. *Gallici tributi modus inquiſitus, & cum Ægyptiaci collatus.* C.394,a,b. 395,a
Gallia Ciſalpina vtilitas & copia, annonaque vilitas ex Polybio. C.468,a
Gallia Circumpadana prouincia antiquitus quæ. E.117,d
Gallia Narbonenſis a Senatoribus ſine commeatu Principis adiri poterat beneficio Claudij. E.192 c
in Gallia totâ magna olim frequentia ludorum literariorum, Maſſilia, Mediolani, Auguſtoduni, alibi. C.794,a,b
Gallia olim ſedes pietatis, ſchola humanitatis, doctrina & elegantia, artium bonarum ferax & felix nutrix, gemma & decus Orbis terra. B.152,b. 225,a. 334,a
Gallica Buſta, locus Romæ quis. G.337,c
Gallici gladiatores, Myrmillones. E.91,c
Gallici ſerui electi ad lecticas geſtandas. A 271,a
Gallicorum muſcorum deſcriptio è Cæſare: eaque explicatæ & eorumdem Figura. C.328,b. 329. 330.
Iun. Gallio, Orator nobilis, adoptauit M. Annæum Nouatum, fratrem Senecæ, & nomen ſuum dedit. G. xiiij. 233,c
Iun. Gallio, frater Senecæ, ſic ex M. Annæo Nouato dictus poſt adoptionem Iun. Gallionis. A.232,b. G.1,d. *a quibus ab eloquentiâ laudatus.* G.xiiij. *Hieronymo memoratus: eiuſque fortè iocus in apotheoſin Claudij, apud Dionem.* Gſ.744,c,d. *is a Nerone ſublatus; aut occidendus, ſibi ipſe manus intulit.* E.290,c
Gallus Annius. A.291,a
Gallus, Propertij propinquus, Peruſiæ occiſus. A.61,a
Gallus, Sulpitius. Vide, *Sulpitius.*
Laur. Gambara mors. A.159,a
Gamelij dij. A.183,b. 462,b
Gammata manus, Gammati lapides, quid. E.532,c
Gandauum quot Virgis aut Perticis in magnitudine ſuperetur à Louanio. C.762,a
Ganea, & Ganeum, quid, & unde. Gſ.813,b
Gangræna quid. A.47,b

Gantzericus Vandalorum Rex Martianum captum dimittit. B.192,b
Garamantum Regem ducentis canes ab exſilio reduxere, prœliati contra reſiſtentes. B.391,b
Garcia ab Orta de adamante relatio. C.174,c
Ioan. Garciæ opera Aluari Nunnij Ferrerij conuictus folſi. D.257,b.
Garum, item, Garum Sociorum, quid: quomodo conficiatur. G.601,d. Gſ.730,c,d
Gau. pro, Gaudium, apud Ennium. A.152,b
Gaudere, vt Græcorum χαίρειν, in ſalutatione. B.534,d
Gaudium, quid, & vnde. D.381,b.497,a. *ſoli ſapienti conuenit, non Voluptas, Stoicis.* D.497,a. G.485,d. *inter agnata enim virtutis Gaudium.* G.245,d. *ex ſolâ virtute omne Gaudium, voluptas ſeu lætitia etiam ex malo.* D. 496,b. 497,b. G.485,d
ad Ioan. Gaudentium I.C. Epiſtola Lipſij. B.252,a
P. Gauius à Verre ſecuri percuſſus. A.40,b
Ganna, diuina & vates apud Germanos, ſub Domitiano. E.438,c
Gauſapa, &, Gauſapatus, quid. G.471,d. *Gauſapa, vox ex Ouidio Seneca prolata.* G.xxxvj.
Gauſapina penula, contra frigus. G.248,d
Æn. Gazæus, pius & doctus ſcriptor. D.558,a
Gegania è quatuor primis Veſtalibus. C.607,a
Sigiſm. Gelenius. A.163,a. *bona eius opera in Arnobio.* B.31,a
Gellianus, quid, & cur ita dictus. A.277,b
A. Gellius. Vide, *Agellius.*
Gemblacenſis Bibliotheca. A.31,a
Geminatus, quomodo intelligendum. E.3,c
Gemini vnico concubitu concipiuntur: quâ cauſsâ: quando: & cur ijs ſemius diuerſa fata. G.367,c,d
L. Geminij Senatoris inſignis adulationis mendacium ſub Caligula. Gſ.816,b
Geminum, id eſt, Simile. E.257,d
M. Seruil. Geminus, Conſul ſub Auguſto. G.195,d
Geminus Varius declamator auo Senecæ notus. G.452,d
Gemiſtius Plethon citatus. E.271,d
Gemma eclypa, quo. G.301,c
Gemmæ in magno pretio & vſu fœminis viriſque Romanis. E.94,d.521,d. G.373,d
Gemmans, & Gemmatum, id eſt, ſplendens. C.437,a
Gemmea vaſa, & Gemmata veteribus: imò ex vnâ Gemmâ vas vinarium. G.136,d
Gẽmis interſtincta laqueata templorũ luxu Romano. C.450,a
Corn. Gemmæ & aliorum opinio de nouo Caſſiopeæ ſidere Anni 1572. non recepta. Gſ.800,c
Gemonia ſcala. G.42,d
Genæ labentes, quid. G.46,d
Genas in funere radere mulieribus interdici, quomodo intelligendum. A.147,a
omni Genere, pro, Omni modo & ratione. G.275,d. 276,c
Generom, ſaluom, maretom, ſcripta ſæpè à librarijs. A.36,a
Geneſios Liber citatus. D.509,a. Gſ.737,d.740,c
Genialis lectus, ſiue thorus, vnde dictus. A.264,a 351,a *matronarum erat; & cuique matrona ſeruatus ſuum.* A.264,a *in nouo vero coniugio nomine.* A.264,b. *eius ſitus; & cur Aduerſus dictus.* A.264,a
Genita Mana dea: ei catulo fiebat. A.309,b
Genitſeri Turcarũ ex agris, imò ex baris. B.13,a. *eorũ inſolẽtia aliquãdo cauſſa exitij futura Imperio Turcico.* D.227,b
Genitura ſine iudicio adeptio iudicio ſucceſſorẽ dat. D.307,a
Genius, vnde dicatur. D.559,b.560,a. *Genios eſſe: Dei & Prouidentiæ miniſtros: eorum genera & ſedes: ac de Heroibus primùm, Laribuſque. tum Genij & Lares quomodo diſtincti.* D.557,b.558.559,a. G.578,c. *Geniorum omnia plena.* G.622,d
Genij propriè dicti, Boni & Mali: Singulis eos eſſe; item locis & regionibus: eorum cura & opera: tum de ijs pluſcula: de origine, de malitiâ, de varietate numerum: & quædã huic rei è Sacris. D.338,a.453,a.480,a.559. & ſeqq.
Genio publico populi, vrbis, &c. templorum paſſim poſitorum crebra mentio. C.433,a
Genij nihil in publica, parum in priuata poſſunt. D.556,b
Genij mali fallere amant, & ſæpè inuiti fallunt. D.195,a
Genium ſuũ quiſque habet vitæ & vitâ huius ducem. G.639,d *ſuus cuique viro Genius, & fœminæ cuique ſua Iuno, veteribus.* G.640,d. *cuiuſque Genius, fortuna cuiuſque, Chariſio.* G.405,c
Genium propitiare. E.475,d
per Genium ſuum iurare, aut per alterius, præcipuè autem Principis aut domini, mos & ſuperſtitio veteribus. A.107,a. D.560,b. G.405,c. *item, Genio Cæſaris, inſcripta ſtatua etiam Principum modeſtiorum.* D.338,a
Gẽs, &, Familia, nonnunquã apud Auctores confuſa. F.37,d
Gens omnis de ſuo auo queſta. D.412,a
Gens quæuis Europa bello apta reddi poteſt inſtitutione & diſciplinâ. D.85,b. 86,a
Gentes cultiores pluribus litibus obnoxiæ, vnde. G.41,d
Gentes feroces plerumq; fœminarũ imperijs obnoxiæ. D.133,b
Gentes totæ à Romanis & alijs in alias ſedes è patrijs terris tranſlatæ, in quem finem. C.388,a,b
Gentium migrationes, tranſlationes, inuaſiones, omnia faciunt ad cultum Vniuerſi. D.404,b
Gentiles mira ſuſpicati de Iudæorum religione. A.304,b
Gentilis Bellinus pictor Venetijs à Mahumete II. Turcâ euocatus. D.206,a
de Genu pugnare, quid. G.133,c
Genuates Patritij mercatores. D.138,a
Genuini dentes, qui: quando naſcantur. & vnde Græcis ϰραντῆρες, & σωφρονιστῆρες. G.311,d
T. Genutius Decemuir Legg. ſcrib. D.280,b
Geographia cognitio neceſſaria aggreſſuro ſtudium Hiſtoriæ, & quatenus. B.146,a
Geographia & Geometria Principibus cõmendata. D.128,b. 202,b
Geometria, quæ. D.464,a. *Principi quatenus vtilis.* D.129,a 202,b
Georgius ab Auſtriâ Præpoſitus S. Petri Louanij, & Academiæ Cancellarius, laudatus à genere, & pro genere virtutibus. C.783,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.413,b
Georgij Benedicti laus, & mors. B.76,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.51,a
Georgius Bauariæ Dux, cognomento Diues, Academiæ Ingolſtadienſis fundator. C.238
Georgius Monachus citatus. F.11,d
Georgius Pachymerius citatus. E.399,d
Γῆρας Græcis vnde. B.119,a
Gerere ſe, bona phraſis. G.282,d
Gerio, eâ formâ quâ Optio dicitur. A.302,b
Germanes, ex Indorum Philoſophis, Straboni. E.433,b
Germanorum nomẽ vnde deductum: eoq; iam æuo Cæſaris cognitũ: id à Tungris primum ortũ ſe diffudit in omnes Germanos. E.435,b.c. *Græci eos Celtas vocãt, & cum Gallis ſæpè confundunt.* C.82,b. 490,b. D. 312,a. E.438,c. G.76,d. *ſed veteribus Græcis incogniti.* E.544. *ipſi tamen antiquitus Græcis literis vſi.* E.436,b
Germani ingenio magis quàm iudicio valent. A.214,b. *literam B, minimùm ad P, deflectunt.* A.458,d. *rectè literam G, pronunciant.* A.462,b
Germani plerumq; proceri. E.394,d 436,d. *ſerui Germani ad lecticas geſtandas Romanis.* A.272,a. *rutilis ferè ſemper naturâ ſine arte crinibus: hinc Galeno πυρροὶ potius, quam ξανθοί.* E.436,c,d. G.57,d.676,b. *eos crines obliquabant, aut in nodos colligebant.* E.448 d. G.57,d.676,d
Germanorum victus ratio apud Athenæum. E.444,d,c. *antiquitus certas ſedes non habebãt.* G.139,d. *pellibuſq; veſtiti.* E.46,d G.139,d. *linea alias illis, præcipuè fœminis, veſtes.* E.442,d. *in conuiuijs de rebus ſerijs deliberãt, ſed non niſi ſobrij conſtituunt: nihilq; neque publicæ neque priuatæ rei, niſi armati agere ſoliti.* E.440,d.444,d. *Germanorum aut Gallorũ conuiuia cruenta quæ.* C.490,b. *capite intecto incedere Germanis olim conſuetudo.* C.578,b. *expoſitio aut finitio liberorum ijs non vſitata.* B.411,a. *olim in equis vel ſtratis uti indignati; quamuis iam grandiores ſellæ eorum quaſi peculiares.* C.92,b
Germanorum veterum regna non niſi cum ſemilibertate. E.234,c. *quomodo ſoliti eligere Principes.* E.440,c, *ab eorum*

torum nobilitate veſtitus per totam Europam diffuſa. E 442 d. magnifacie bant conſilia fœminarum, præcipuè fatidicarum. E.438.b, d. magna etiam iis cura pudicitiæ fœminarum; & rigida impudicarum pœna. E.443.c quibus apud eos ius vitæ & necis. E.438,d. Romanorum armis facti cultiores. D.404,b. ſi quid ipſi feliciter patrarent, Principum olim gloriæ aſſignabant. D.145,b. iis μετεμψύχωσιν creditam adſcribit Appianus. D.617,a. ſupplicium crucis in... more Romano; aut ſuffocationis & laquei. C.655,a.6 0,a

Germani cum cantu incipiebant pugnas. E.435,d. rarò arcubus vſi. E.403,d. rarò etiam galeis. E.49,d. galeas tamen multifariis criſtis inſtar cornuum ornare mos iis veteri. C.247 b qualia iis olim ſcuta, quales haſtæ. C.72,b,243,a an lanceis rarò vſi. E.437. gladiis grandes & oblongi. E 21 ,d.437,b,c. in aſſenſu militari arma cum crepitu concutere ſoliti. C.125,a. ſcorta omnia è caſtris abigebant etiam tempore Imp. Frederici. C.217,a. in bello plurimum cùm non pugnabant, ſedebant. B.372,a. beſtiis humanis olim vſi. E 429,d. nauigiorum quondam rudes, poſt peritiſſimi. E.4 ,d

Germani an in Hiſpaniam aliquando tranſierint. G.76,d

Germani pluries a Romanis interdum victi, numquam perdomiti. Gſ 681,d

Germani ſunt purgati à fœdâ auerſa veneris notâ. E.440,c,d.544.

Germani inter corporis cuſtodes plerorumq; Impp. Rom. atque etiam Regum exterorum: interque eos inprimis Batavi. E.18,d 219,c

de Germanorũ moribus Libellus Tacito ſcriptus ante Annales & Hiſtorias. E.434,c,d. eique Germanica res exactius nota quam Cæſari. E.439,c

Germani quotidie cultiores fiunt, & humaniores litera apud eos aſſurgunt. E.M.11. in pace multùm ſe venatibus exercent. E.441,d. Germanis hodie Principibus buccina aut tuba ad conuiuium. E.272,d

Germanicarum matronarum olim hodieque modeſtus habitus. E.30,d

Germani animoſi magis quàm prouidi: cum opibus iam iis vitia acceſſerunt. G.8,d

Germanorum proceres in quem vſum Alumnos quoſdam educent. D.134,b

Germanorum elogia, aliis gentibus inuidenda. B 109,d. de eorum fortitudine elogiũ Rudolfi Auſtriaci primi. eorumdẽ ſub Friderico primo in Italia ad Tuſculũ profligandis virtus. B.128,b hodie a veteri fortitudine bellica multum degenerarunt. B.128,a. eorumdem antiquitus opes & potentia: præcipuè tamen inter eos Eccleſiaſticorum. B.128 b

Germani inferiores, Belgæ, ſtirpe & ſanguine Saxones. B 109.b

Germania iam opidis & populis frequens pra quàm olim. G.139,c. ex olim inope & horridâ nunc potens & cultiſſima: ſub eâ comprehenſi nunc multi populi, qui olim Galliæ accenſi. ...379,a. ſola hodie plures penè Academias habet, quàm vel qua Europa vniuerſa. C.794,b quãdo in eâ primum argenti fodina inuenta. C.51 ,a,b quâ parte maximè ventoſa. E.436,d quomodo in eâ diuerſæ religiones. D.159,a quibus vitiis Germania obnoxia. B.21,b. eam viſitaro velle iis qui in Galliâ peregrinati fuerent. B.60,b

Germanicâ Lingua quæ ...im gentes vſæ. B.500,b.501,a

Germanicarum vocum complurium origines è Latinâ linguâ ducta. B.502.5... Vide porrò, Lingua Germ.

Germanica Claſſis Romanorum, ...na, & vbi. C.384,a

Germanicum Imperium quæ damna ab electione paſſum. D.21...a

Germanus, & Germinicianus, vt differant. F.46,d

Germanici cognomen ante eorum qui ad Imperium deſtinabantur: poſt Tiberium, ...re omnium Imperatorum, nec pro lenis habitum. A.12...,a.D.308,a.E.21,c d

Germanicus ...aſa, Druſi F. Agrippinæ maritus. quot eis liberi; quorum frater. E. ,d.546.547. vir magnus & acceptus. G.322,c. viſu & auditu inu... venerabilis. D. 52,a. bello inſignis. C.458,b. libertatem P.R. reſtituere cogitaſſe creditus. E.21,d. dum in Germaniâ quo locorum plurimum moratus. E.2 ,d. quamdiu in Germaniâ bellauerit. E.4 ,d Armeniæ Regem Vononem non deiecit ſed Armenii ſibi volentibus ... A. ...a quo vita annis, & quando mortuus. ...d 77, ...omo ſedes curules per trina theatra, & in ...oron... quernæ, decreta. E.72,c quanta tunc Senatus conſternatio. E.76,d

Γέροντοδιδάσκαλος, Satyra Varronis. A.4 ,a

Gerra, & Cerra, quid. & vnde Cerra, pro Nugis. C.275,b

Gerra, & Gerrum, ſcuti genus quod. C.72,a

S. Gertrudis ædem Parochialem Louanii quis ſtruxerit, ibique Canonicos Regulares collocarit. Ii primo Propoſitos habuere: poſt, vt & hodie, Abbates: inter hos qui illuſtriores. C 7 4,a

Geryon vnde tricepſ dictus, Suidæ. C.82,a

Geryon Parmenterius, vir militaris nobilis, ex arce Tornacenſi in Scaldim lapſus, manifeſto D. Virginis Hallenſis beneficio ad ripam incolumis appellitur. C.71 ,a

Geſſius Florus a Iudæis rebellantibus fugatus. B.452,b

Geſtamen cum aut ſine additâ voce Sellæ. E.182,d.239,d

Geſtatio Romanis pluribus modis. B.121 ,b.122,a. pro loco in quo geſtabantur. B.121,b. pro eſſedo. G 43 ,b. nam Geſtatio in eſſedo, inter exercitia. G.413, d.475,d. atque ea cui medico fini vſurpata veteribus. G.627,d. Geſtationes autem Romanis in crebro vſu: quid ea. cui fini: quando. & quotuplex. B.1 1,a

Geſtio, χειρονομία, a ...ſtiendo. A. 2,b

Geſum, vel Gæſum, grandiaris iaculi genus: ab Hiſpanis aut Gallis petitum Romanis: bina plerumque ſingulis: paſtoritium telum Lamo, aliis. C.342,b. 43,a

Geſati Galli vnde Polybio. C 342,b

Luſius Geta, quis. E.181,b

Getæ Græcis, qui Romanis Daci: Imperio à Traiano adiecti & qui illi hodie. E.305,d. Gſ.681,c.775,d.776,c. Getis μετεμψύχωσιν creditam adſcribit Iulianus Imp. D.617 a

Geticus, ſiue Dacicus, gladius qualis. & eiuſdem Figura è Columna Traiani. C.246,b

Gibbera acies militaris, quæ. C.114,b

Obertus Giſanius Lucretium emendauit. A 420,d. ad eum Epiſtola Lipſii. A.199,a. B.123,a

Gigantes an olim fuerint. D.608,b 609,a Gigantes cælo deos exturbare aggreſſi, qui verè. .387,b

Gignitur, pro, Genitur. A.184,a

Gildæ (ſiue Collegia ciuiũ militaria) Louanienſibus quatuor, à genere telorum diſtincta. quæ: cui fini inſtituta: harum certamina & exercitia, &c. C ,a,b

Gildas Hiſtoricus citatus. E. 51,d

Gilimeris Vandalorum Regis in Africâ vero riſu irriſa humana confidentia. D.259,b

Gindes, vel Gyndes fluuius. E.169,d

Gleſtra qua hodie vocatur equitum, quid olim fuerit. C 197 a

Victor Gi...nius è primis à iuuentute amicis Lipſii. B.160,b eum in Dola titulum Doctoris Medici conſequutum, oratione publicâ à Lipſio laudatus. B.161,a. de Ouidio iſ benè meritus. A.422,a. in eius nuptias Epithalamium Lipſii. A.170,b. perſona ei à Lipſio in Saturnalibus Sermonibus data. C.483.& ſeqq. Eius obitus. B.124,a.493,a Ad eum Epiſtola Lipſii. A.148.a.159,b.161,a. 164 a. 170 b.177,a.1 3.a.185 191,b.198,a.200,a 202,b. 214,b.221,b.B.9,b. 4 b. 5 ,a.54,b.72,a

Glacies vnde. Gſ.752,c

Gladiatoria rei cognitio quàm vtilis ad veterum ſcriptorum lucem. C 490,a.492,a. Gladiatores celeberrimum Romæ frequentiſſimumque, atque adeo gratiſſimum Spectaculorum. C.492,a,b. quo prætextu tam gratum. D.323,a. eorum editiones tam inter feria Romanus, vt eas in Acta vrbis referrent. C.494,a. res a Tuſcis petita. C.504,a. Ludi ii antiquiores Venatoriis C.560,b

Gladiator, quis propriè: qui Gladiatorum primi auctores origo: & cauſa Funus; quare, & quomodo. hinc Gladiatores Buſtuarii. C.4 ,a. primi Romæ publicè dati a M. & D. Brutis cauſâ mortis patris: nec priſcâ republicâ vnquam niſi in illuſtrium virorum funere dati. G 493,b. 494,a.

494,a. inde etiam in priuatorum funeribus ap etiam ex teſtamento co qui i. deinceps in funere munus quaſi debitum flagitaretur. tandem in ſ minarum funeribus; præeunte Iulio C areſin morte : .C.494,b. Buſtuariorum Gladiatorum Figura. C.495

Gladiatores, præter funus & religionem, etiam voluptatis cauſâ exinde dati: a quibus. C.496,a,b.49 a. quin ſolenne Romanis factum aliquot paria in pug am exhibere in conuiuijs: à quibus reſ origo hinc Cubicularij Gladiatores. C.490,a eorumque Figura. C.491.

Gladiatororum munerum quanta poſt Roma celebritas; & quot aliquando parium: quantuſque ibidem Gladiatorum numerus. .499,a,b. per Saturnalia imprimis data: & Gladiatorum tutela Saturnius,an Mart,an Dis C.489,a etiam Quinquatribus exhibita. E.238,d. Gladiatores vbi dati. C.506,b. 507,a. G.192,c

Gladiatores paulatim in Prouincijs dati, à Regibus & Præſidibus: in Colonijs & Municipijs a magiſtratibus muneribus. Tandem promiſcuè exhibiti etiam a priuatis vel infimæ ſortis, vario prætextu: dies inſuper deſtinati quibus quaſi ex more darentur. C.497,b.498,b

Gladiatores ex quibus hominum generibus: è ſeruis plerumque aut captiuis: illi aut venditi in ludum, aut damnati, quomodo . hi poſtquam in triumpho ducti; vel etiam ſine triumpho: paulatim & e liberis & ingenuis; ijque inducti ſine precio, ſine malâ libidine pugnandi: quin & nobiliores arenæ operas locabant; deſperatione quidam, bonis decoctis; alij in gratiam Principum: quæ res auctos: eaque varie vetita, aut permiſſa. C.512,a,b.513,a. D.323,a. G.193,d. 561,d. Gſ.812,b. atque hi voluntarij propriè Auctorati dicti. C.515,a. Gſ.826,c. tum gladiatorium Auctoramentum quid. G 449,d,c.508,d, Gſ 812,c. Gladiatoriâ autem conditione apud Romanos nihil humilius. C.513,a. vt in Prouerbium abierit, Gladiatore miſerior. C.542,a

Gladiatores inſtar militum alij tirones, alij veterani. C.504,b tirones inſtituendi & exercendi modus. cui rei Ludi inſtituti ſeu Schola. C.505,a,b. Vide fuſiùs Ludus Gladiatorius.

Gladiatores initio domi cum reliquâ familiâ habebantur: nec tam accurate edocti, ut poſt inſtitutos Ludos: nihilominus ſplendidiores etiam poſt domi habuere & erudiere, ſed raro. C.502,a. Tum Gladiatorum familia vnde. G.350,d. & quid, Gladiatoria manus. G.395,d. Gladiatorum præterea familias ſub Principibus Præfecti aut Præſides prouinciarum alebant ad ſpectacula. E.17,d. Eorum victus ratio & ſagina. C.503,a. in genere qua veſtis. C.531,a. quoad arma pleriſque communis Galea: ſed alia ſingulis eorum generibus diuerſa. C.518,b

Gladiatorum genera & diſcrimen qualia: quibnam armis & ratione pugna diuerſi. C.527,a. E.91,c. nomina tamé generum inter ſe ſæpè a peritis & ſemidoctis confuſa. C.5 5,b. aliquot inſuper Gladiatorum non tam genera quam cognomenta. C.529.530.531. G.395,c.602,d

Gladiatorij muneris quis modus ante pugnam: apparatus videlicet, inuitatio, & quæ alia ante diem muneris vſurpata. C.532,a,b.533,a. G.658,c. quis ipſo die modus ante tamen pugnam: vt, traducere, producere, componere, committere, comparare: & quid hæc gladij item aut arma à munerario explorata. C. 33,a,b. & ſeqq. G 345,c. huiuſque traductionis, prælusionis & armorum explorationis Figura. C.536.

Gladiatorij muneris in ipſâ pugnâ quis modus: G ores ſ. tardiores ad pugnam, facibus, ferro candenti, aut fla ris in eam adacti: igne etiam explorati an morini: etiam ad ſtipitem adfixi arsère in arenâ: tum alia quæ ad pu næ modum deſcripta. C.537. & ſeqq. D.323,b. G.6,d.53,d. 395,c,d. Gladiator victor cum altero robuſtiore commiſſus. G.134,d. feſſo Gladiatori aut vi to ubſtituitur quandoque vnus, alter, tertius: idque ſorte. .527,b. ſine miſſione edi prohibuit Augustus. C 39,a. eorum ferrum pere inſſorum conſtantia. 541,b oc endo ictus repetiti, manus vulneri ſummiſſa, oc nſlauit de morte. C.542,a. oc aut grauiter læſi impoſita voce per Arenam eructim

olitarium atque hoc, Faunus gladiator pugna & aliorum co Figura. C.54

Gladiatori muni quis modus poſt u nam rum quæ: alia. 542,b. 54

Gladiatores emeriti arma ſua ad Herculis ſu tur. 543 a

in Gladiatores pugnantes varij ſpectantium a ni, ſeu iram odiumve, ſeu in fauorem. G.3,d. pro adiator-fauorabili intercedere aliquando apud editorem l e pe pulus, eumque liberare. G.183,d. victus Gladiator opem & miſericordiam implorabat. .65 d

Gladiatoriorum ludorum deteſtatio. C.499,b. ffuſa eorum prohibitio paulatim quomodo coercita: quot paria edere liceret varie reſtrictum & ampliatum: deque ladiatorum numero S.C. & Edicti. & tandem tota res prohibita, & ſublata. C.500.501. D.339,a. E.2 2,d. an tamen & quatenus hi ludi excuſari poſſint. C.544,a,b.545,a

Gladiatoria Spectacula qui exhibebant Munerarij, Muneratores, Domini ludorum, vel Editores, dict . & ipſa res Munus. C.492,b

Gladiatores, pro ipſo Munere gladiatorio. C 493,a

Gladiator in Arenâ conſilium capit, Prouerbium. C.512,a

Gladiatoris manum exire, quid. G.617,d

Gladiatores vna habitans, mutuò mox occiſuri. G.22,c

Gladiatorium, pro Auctoramenta precioque gladiatorum. C 493,a

Gladius Hiſpanienſis vnde in vſu Romanis: quæ eius forma & magnitudo. C.68,a. 75 b.76,a,b. ſolus is antiquitus: poſt acceſſit Pugio. C.75,a Gladium veteri & heroica rum loris aut balteo ab humero dependentem & ad latus demiſſum, non a medio cingulo geſtabant Romani. 75,b. 245,b. E.22,d. longior equitibus Romanis, quam peditibus; citrà quam hodie. C 94,a. dextros an ſiniſtros geſtarunt: videri eâ in re variatum. C.75,b. equitibus tamen dexter, etiam tum peditibus ſiniſter. C. 94, . punctim gladijs vſi Romani; ſed & vtcumque cæſim. C.76,a,b

Gladij grandes & oblongi Gallis Germanisque. E.49,d. 219,d. 437,b,c

Gladij, & alia tela, quibus pugnaturi Gladiatores, ante pugnam publice Munerario exploranda exhibita. C 533,b. E.520,a. hinc

Gladij Drusiani, in prouerbio. E.89,b.520,a

Gladij ludus, Gladiatura hinc, Damnati ad Gladium, vel ad Gladij ludum, vt, ad Culterum, id eſt, Venationem Amphitheatralem. C.512,b.513,a

Gladius Dacicus, vel Goticus, qualis: eiusque imago. C.246 b

Gladio percuti, pœna omnino militaris: eaque honeſtior quam, quæ antè ſecuris: & quando inuecta C.216,a. E.288,d. G.13,d,b.14,d

Gladij militum obijci, qualis pœna apud Romanos 215,b

Gladios aut Pugiones, quibus facinus aliquod patratum, deo cuipiam ſacrandi mos. E 29 d

Gladius ponendus obuio aut pr ſente magiſtratu. 1.280,a. 418, a

Gladius fulmine ictus liqueſcit illæsâ vagina qua rei cauſa. Gſ 1,c

Glandes plumbeæ e fundis emiſſæ inſcriptæ is ali uando quadam: nonnumquam etiam in proditionem. C.336,a,b aliquot fundalium Glandium Figura. C 339.

Glans funda in medio cur u impetus feruore in aere liqueſcere credita quibuſ lius bus non. .224 18,d. 71 ,d

Glarea ſternendis v vſu pata, quid. C.443 ,a

Henr. ar anus laudatus. A.13,a.C.117 . ini tamen nonnulla hæſitationes in Liuio Suetonio, &c. annotatæ, tum quidam errores. A. 4, .17 , 1 a,209,a.21 ,a. 4,a. B.414,a,b.C a. 5 ,a.54 44 a

Globus cruciſer inter Imper Romani perpetua in gnia. b

Globus militum, quid. C 15,b

Gloria militorum indicijs conflat, Claruas ancora.

non

non itaque ſapienti à Stoicis Gloria tribuitur, ſed Claritas. G.621,d. ſed vera Gloria, teſtimonium bonorum. B.297,b

Gloria Cupiditas, affectus hominum proprius, & inter eos, animæ cuiuſque maximè ſapientis. B. 39, a. nouiſſima Gloriæ cupido etiam ſapientibus exuitur. E.345,c,d

Gloriæ comes Inuidia. E.343,d

Gloria, præſertim in ſtudijs literarum, aliquid habet deceptionis. C.677.

Gloria Induſtriæ aſſecla. D.30,b. fax mentis honeſtæ, Principi propoſita & expetenda eſſe debet. D. 274,a. eius ſatietas in virum principem cadere non debet. A.62,b. ea alitur induſtria. D.331,a. Multorum eius valde cupidorum Exempla. D.274,b.275,a. quique eius gratiâ munera in doctos. D.275.276. ſæpius Fortunæ quam Virtutis beneficium. D.57,a. Eam pace, pretâ nimium appetentes, pacem ſæpe perdunt & gloriam. D.105,b

Gloriâ nimiâ luxuriant ſæpè & euaneſcunt viuida ingenia. B.110,a

Gloſſæ vett. Græcæ & Latinæ (ſiue Gloſſarium ab Henr. Stephano editum) ſæpè citant Iuuenalem. A.205,b. Eæ correctæ. A.77,a.142,a.302,b. C.73,b.77,b.81,b. 92, b. 245,a. Citatæ, A.183,b. 195,a. 241,b 256,a. 274,a. 276,b.281,a.282,b.291,b.313,a,b. 317,a,b. B.76,b. 121,a. 381,b. 501,a. 519,a. C.25,a. 31,a. 35,b. 72,a. 88,a. 92,b. 93,b. 94,a. 100,b. 128,a. 132, b. 137, b. 140,a. 148,a.190,a 194,a.200,a. 237,a. 240,a. 242,a. 282,b.315,a.318,a.322,a,b.342,b.345,a.389,b.504,a 505,a,b.507,b.515,a.521,a.527,b.575,b.581,a.645,a. 646,a.662,a.665,a.667,b.668,b. D.301,a.559,b. E.2,d 15,c. 23,b. 91,c. 145,d. 180,c. 187,c. 192,b. 217,d. 315,d.437,d. 499,d. 525,c.533,d. F.17,c,d. G.36,b. 55,d.59,c.83,d. 147,c. 156,d.176,d. 182,c,b. 200,c. 204 d 205,d.212,c.220,d.246,d.271,c.277,d. 296,c. 335,d. 396,c. 397,d.399,d.407,d.420,d.422,c.458,c. 477,c. 503,d

Glutinum quorſum in ſcuto. C.73,a

Michaei Glycæ, inter Romanæ Hiſtoriæ Nouæ Scriptores. B.147,a. mira eius narratio de memoriâ elephanti. B.38,a. Idem citatus. C.265,a

Gnarum mihi, illi, &c. pro, Notum, cognitum. E.6,b

Groma, qui locus in caſtris Rom. C.142,b.249,a

Γνώριμος, id eſt, Diſcipulus, philoſophantium linguâ. D.445,b

Gnoſtici hæretici. D 570,a

Γνῶθι σεαυτόν, titulus Satyræ Varronianæ. A.42,b.118,b

Godefredi Bulloniæ felix & glorioſa in Syriam expeditio. B.339,a. eius pietas & virtus. D.177,b. 178,a

Godefridus Gibber Lotharingiæ Dux Antuerpiæ quando occiſus. C.767,b

Godefridus cognomēto Barbatus, ſeu Magnus, Henrici II. filius, Henrico III. fratri maiori in Comitatu Louanienſi, &c. ſucceſſit: primus Lotharingiæ Ducis titulum aſſumſit, & poſteris reliquit; qui & poſt addidere, Brabantiæ: eius res geſtæ: mors: vbi ſepultus. C.766,b

Godefridus tertius Dux Brabantiæ, infans animandis ſuis, durante eorum contra Bertontios pugnâ, e ſalice in cunis conſilio Godefridi Baronis Gaesbekani ſuſpenſus. C 777,a

Godefridus Paſtor Sichemienſis ſacelli Diuæ Virgini in Aſpero Colle ſtruendi primus auctor. C.727,b

Godefridus Viterbienſis citatus. C.475,a

Goliathus funda impetu à Dauide deiectus. C.224,b

ad Hub. Goltzium Epiſtola Lipſij. A.167,a

Lopez Gomara citatus. C.791 b. D.130,b

Gordianus Imp. eoſdem ſuis Poematis titulos indidit, quos ſuis olim Cicero. A.190,b. inſignis ei Bibliotheca legata à Sereno Sammonico. C.633,a. ei adhuc priuato quanta diuitiæ. C.417,a,b. in adileitate quam profuſus in ludos gladiatorios. C.499,a

Gorgiæ Leontini Rhetoris opinio de Eo quod non eſt. D.463,b Idem citatus. C.169,a.178,a. E.171,b

ad Mar. Gornacenſem, virginem nobilem, Epiſtola Lipſij. B.93,a.336,a.377,a

Goropius Becanus. Vide, Becanus.

Gorythus, theca in quâ ſagittæ. A.71 b

Gothi quomodo Martem coluerint. E.439,b

Gothi Regem ſuum literarum ſtudijs imbui noluere. D.128,a

Gothorum, Hunnorum, Vandalorum, &c inuaſiones, potiſſima cauſa corrupti ſermonis Latini, & eius pronuntiationis. A.448,b.449,a

Gothorum reliquiæ in plebe Italicâ. B.22,a

Gothini Tacito, Gothunni Claudiano, Germaniæ populi. E.450,d

Dionyſij Gothofredi I. C. in Tacito correctio. E.323, d. ad eum Epiſtola Lipſij. B.83,b. Idem allegatus. Gſ.697,d. 834,b

Gotholia Ioſephi, eadem quæ Athalia. D.210,a

Grabatus id eſt, lectica, σκίμποδιον Græcis. A.270,a

Grabatus, vilis & viliorum lectus. G.418,c

Semp. Gracchus ccc. oppida in Hiſpaniâ deleuit. D.413,b

Ti. & C. Gracchi fratres, viri magni, etſi infelices. C.117,c,d primi amicos in claſſis diſtribuere. G. 360,d. ab ijs Leges, quæ Gracchanæ dictæ, omnium penè hominum ſtatum continebant. E.24,d. hinc Gracchana ſeditio. A.343,a

C. Gracchus primus lege cauit vt veſtis è publico militi daretur ſine vllâ detractione ſtipendij. A.233,b. E.16,b. eius dictum ad eum qui matri ipſius maledixerat. G 87,d. is ex grauitate & incertâ frumenti largitione certam fecit lege ſuâ frumentariâ: quæ poſt abolita; iterumque reſtituta. A.245,b. eius apud Agellium verba correcta. A.193,b. 267,b. idem marginari vias, & lapides milliarios, primus inſtituit. C.443,a

Semp. Gracchus, adulter in Iulia Auguſti. E.28,d,c

Gracchus quidam è primariâ nobilitate, quod quaſi Retiarius in Arenâ publicè depugnaſſet, à Iuuenale notatur. C.518,b. 519,a

Gradarius, non curſor, de equis. G 453,d

Gradus in quaque Vrbis regione: in quo ijs congiaria & alia largitiones dabantur. A.250,a. hinc

Gradilis Panis, quis. A.250,a. C 406,b

Gradus animæ Varroni quot. D 620,b. 622,a

Gradus in voce, quid. G 413,d

in Gradibus quid Retractiones Vitruuio. C.430,b

Gradus, & cætera interiora Amphitheatri quandoque lignea, exterioribus lapideis. C. 589, b. 591,b. ſed plerumque omnia lapidea: Gradus, quid, quâ formâ: eorum dimenſio: per decliue iacentes, & penduli omnes, quarum primi ijs inſtrati Senatus: poſt & Equites. C 568,a,b. 570,a. Amphitheatri Veronenſis quot Gradus: eorumque altitudo & latitudo. C.568,a 589,a,b

Gradus intra Porticus Amphitheatri, per quos aptè adſcenſus ad Vomitoria & Gradus ſuperiores. C. 572. 581,a

Gradus, &, In gradu ſtare, De gradu pugnare, in Gladiatoriâ quid: atque inde crebra ad alia metaphora. C.537,a,b: G.94,d. 437,d

Gradus militaris, aut militarius, quis: & quantum itineris in eo in horas factum. C.183,b. militaris Gradus, & Plenus, quomodo differant. C.194,b

Græca Hiſtoria. Vide, Hiſtoria Græca.

Græca ſtudia quatenus decora. B.354,b. in ijs haud multum ſe ſupra vulgus videre ingenuè fatetur Lipſius. E.93,b

Græcia tota Romanis vnde ſæpè Achaia nominata. E.38,b

Græcia victa quomodo victores ſuos Romanos vicisse dicatur. C 469,a,b

Græciæ quæ vrbes olim ab Athenis, ceu Academijs hodiernis, celebres. C.792,a

Græcia Magna. Vide, Magna Græcia.

Græcus, &, Græcienſis, vt differant. F.46,d

Græci cur vulgò ſermonem Latinum non receperint. A.448,a,b

Græci ſcriptores in hiſtorijs exterorum ſæpè turpiter lapſi. A.58,a. poetæ Græci voces ſæpè truncant. A.152,d

Græci præceptis valent, Romani exemplis. B 147,a. D. 331,b
Græcanica Philoſophia vetus, in genere quæ, & quotuplex. D.437,b. eius Philoſophiæ apices plerique fuere barbari. D 440.b
Græcis literis Germani, Galli, Helvetij, vett. vſi. E.436.
Græcis pleriſque Theatrum pro Curiâ. E 360,d multi eorum in conuiuijs deliberare ſed non niſi ſobrij decernere ſoliti. E.444,d
Græci ad menſam accumbebant. A.101,a. potores ſtrenui. B.140,b.141,a. Græcorum more bibere, quid. C 360,b
Græci æternum focum religioſè ſeruabant & colebant: etiam Virgines quaſdam inſtar Veſtalium habebant. C.619,b
Græcorum conſuetudo capite intecto incedere. C. 578, b. Græcanicus porrò amictus deſcriptus. E.247,c,d. quamquam barba alenda radenda ve mos. E.536,d.537,a. Græcorum Imperatorum Conſtantinopolitanorum muliebris & ridiculus cultus corporis. D.132,b. Vide, Conſtantinop.
Græcorum olim immenſa ex bello clades. D.413,a,b. Græcanica armatura equeſtris qualis. C. 94, a. Græcorum ducum geſtamen & inſigne Baculus, non Vitis. C.220,a. Græci in bellis etiam elephantis vſi. B.34 b quod ijs in militiâ pugnæ aut itineris ſignum. C.133,a. caſtra eorum plerunque rotunda. C.154,a. tintinnabulis aut campanulis in vigilijs vſi ad excitandum. C.177,a. eorum ſtipendia militaria vix diuerſa à Romanorum. C.201,a. & quis Græcanici ſtipendij modus. E. 495, a. machinarum inuentionem vanè ſibi Græci arrogant. C.265 a.
Græcis ſupplicium Crucis antiquitus vſitatum. C.653,a
Græculi magiſtri captatores conuiuiorum. G 413,d
Græculus quidam quomodo carmine, & audaculo facto dicterióque, liberalitatem Auguſto, & quam, expreſſerit. C.413,a
Græcina, Pomponia, quæ. E.226,c
Iul. Græcinus Iulij Agricolæ pater, vir doctus & probus. E.453,d. Senecæ laudatus. G.282,d. 437,d,c
Grammatica cura principibus viris olim cura, etiam editis Libris A.444. 456,b. quæ earum vtilitas, præſertim ſi non minus curioſe tractentur. A.446,b 449,b. vulgo tamen Grammaticorum nomen contemtum. A.175,b
Grammatica in vſum Scholarum vnius pro vniuerſâ Belgicâ conceptus laudabilis. B.40,b. 62,a
Grammatici, ſeu Literati, nomen quàm multa complectatur: vt differat à Grammatiſtâ ſeu Literatore. C.793,a
Grammaticorum mos olim, penulâ veſtiri. B.449,a. quando primum Romæ in honore. C.792,b. 793,a
Grammaticorum Leges quoad tenores accentúſve apud Latinos. A.468,b.& ſeqq. morem in ijs priſcum acumine ſuo preſſerunt. A.470,b
Grammaticis præceptis non plus tribuendum, quàm illis per quos Grammatici viuunt. B.85,a
Grandia ingredi, Græcanica phraſis. A.164 b
Grandiſcapia planta, μακρόκαυλος. G.559,d
Grando vnde. Gſ.752, c. grandinum aliarum maiorum & enormium, aliarum minorum & rotundiorum, quæ cauſſa. Gſ. 751, c. Grandinis futuræ ſpeculatores Cleonis in Achaiâ, in quem finem. Gſ.753,c
Grando intumeſcere facit Oceanum. E.49,d
Graniorum gens Romana non incognita. E.115,d
Granuellano Cardinali, Ant. Perrenotto, à Latinis Epiſtolis fuit Lipſius: perque eum & Card. Sirletum patuit ei aditus ad Bibliothecam Vaticanam. B. 161, a. eidem Granuellano Varias ſuas Lectiones inſcripſit. A. 9. B.160,b. eiuſdem laus. B.282,a,b
Graphijs in Curiâ Senator quidam diſcerptus. A.418,b
Graphium, quid. G 199,d
Gratiationes, Gratiarum actiones. A.305,b
Gratia habendo refertur. G.261,c
Gratia pro accepto beneficio in ſolo animo conſiſtit: ſi quid res acceſſit, non gratia propriè ſed merces. G.287,d
Gratias ſibi agi etiam pro iniurijs volunt tyranni. G.316.d
Gratiarũ, ſeu Charitum, mythologia explicata. G.263,d,c,d. 264,b,c,d
Gratiæ non vulgandæ, aut meretrices faciendæ, Socratis. G.263.c,d
Gratiarum apud prouinciales à Proconſule aut Præſide &c. ambiendarum mos ab Auguſto prohibitus, item Nerone. E.269,c
Gratioſa Miſſio, à militiâ, quæ: eáque, quia ſæpè iniuſta, à Cenſoribus quandoque reſciſſa. C.222,b
Gratianus Imperator quomodo fœminam de marito conquerentem lepido reſponſo geminè ablegauerit. D.239,a
Gratidianus. Vide, M. Marius.
Gratitudo non niſi voluntaria: lex enim, legem non habere. G.262,c d
Gratius Poeta citatus. G.198,d
Gratuitum bonum, quod ſolâ voluntate acquiri poteſt. G.152,d
Gratulationis ritus. E.78,d
Gratum eſſe, animo fit; ſoluere, re. G.317,d
Grauiones Germanicâ Linguâ vnde dicti; pro, Iudices, aut, Comites. C.764 b
Grauis annus, morbis nos grauans G.362,d
Grauis armatura Romanorum laudabilis. C.226,a
Grauis tenor, aut accentus, quid, aut quid non: atque vtinota ſit, eſſi poſſit, aut debeat. A.467,a.469,a. 470 a.
Gregarius miles, Caligatus, &, Manipularis, idem E.24,d
S.Gregorius Magnus citatus. C.726,b. D.73 b. 496,a
S.Gregorius Nazianzenus a puero Philoſophiæ & Philologiæ deditus. D.429, b. Ariſtotelem in quibus damnet. D.431,b. Idem citatus. C.659,b. 660,b. 685,a. 791, a. D.429, a,b. 527,a. E.161,d. 444,d. G.31,d. Gſ.80,c
S.Gregorius Nyſſenus animam hominis vult innatam. D.611,b. Idem citatus. D.519,a
Gregorius Turonenſis citatus. C. 263, a. 657, b. 660,b. 661,a
Iac. Gretſerus allegatus. Gſ.753,c
ad Guil. Grenium, ex ſorore nepotem, Lipſij Epiſtola. B.190,a
Grimbergiorum in Belgio familiæ ſplendor. C.689.
Griſeæ Sorores quando & vnde Louanium venerint. C.785,b
Groma, quid. C.190,a
Gromatici Auctores citati. A.183, b. F.532,d
Hieron. Groſlotius Liſlæus laudatus. B.77,b. eius bona in Tacito correctiones. E. 144, d. 205, d. ad eum Epiſtola Lipſij. B.75,a
Τρίποδ & Τριφομάχοι, quomodo Latinè vertendum. C.68,b
Iani Grotij laudata correctio in Senecâ Rhetore. E.492, b. ad eum Epiſtola Lipſij. B.17,b. ad eiuſdem filium Hugonem Epiſtola. B.167, a. 515,b
ad Claud. Groulartium Præſidem Epiſtola Lipſij. B.345,b
Γρῦ, idem quod, Hilum. A.141,a
Nicol. Grucchij error. C. 13, b. eius explicatio loci Ciceroniani non recepta. C.20,a
Grudij veteres, hodie an Louanienſes, an Brugenſes, an neutri. C.756,a
Grues, inſtrumenta educendis è nauibus ponderibus, aut aqua hauriendâ. C.171,b
Grumentum, in Lucania vrbs. G.300,d
Ianus Gruterus magno labore & eximiâ vtilitate Senecam poliuit. G.y. eius correctiones, & lectiones, toto Commentariorum in Senecam volumine ſæpiſſimè paſſim memoratæ. Eius Suſpicionum Liber laudatus. B. 329,a. Ad eundẽ Epiſtola Lipſij. A.61,b.91,a.166 b 239,a.328,b
ad Reguerum Gruterum Epiſtola Lipſij. B.106,b.
Gryllus Xenophontis filius fortiter dimicans in pugnâ ad Mantineam caſus. G.98,d 115,c
Guaca, templa aut idola Peruanorum. D.184,a
Gualteri Guilleny, vitrearii Louanij commorantis, filia tredecennis ſtrumoſa, & mirifice vlceroſa, ope D. Virginis Aſpricollis ſanata. C.732,a,b
Gualterus Heremachius Louanienſis anno MCCCLVI. à famoſo piratâ quater mille aureos ſcutatis redimere ſe coactus. C.774,a

Gubter-

Gubernare, res difficilis. D.134,a

Gubernatorem nauis peritum ſæpe ſucceſſus, numquam ars deſtinet. G.554,d

S. Gudila, Bruxellæ patrona, à quo Morzellâ in vrbem tranſlata, & in æde S. Gangerici locata; ac fundis & vectigalibus donata: a quo rurſus inde in S. Michaëlis traducta. C.765,a

Gudila Schu.ka Bruxellenſis Notarij vidua ſiniſtro latere rupta poſt xxxij. annos in Colle Aſpero ſanitatem recuperauit. C.734,a,b

Franciſcus Guicciardinus inter noſtros ſummus eſt Hiſtoricus: inter veteres fuiſſet mediocris. D.127,a

Guido infelix Rex, Hieroſolymâ & Ptolemaide amiſsis, Tyrum diuertit. B.339,a

Guilielmi Siciliæ Regis opera in ſuſtentando Guidone Hieroſolymorum Rege. B.339,a

Guilielmi Acquiſiceni temporibus in Angliâ puella auro onuſta totum Regnum indemnis peruadere potuiſſet. D.236,b

Guilielmi Bauariæ Ducis pietas. C.258.

Guilielmo de Berges, Archiepiſcopo Cameracenſi inſcriptus de D. Virginis Hallenſis miraculis Liber a Lipſio. C.689,a,b

Guilielmi Comites tres, duo Hannoniæ, & Namurci tertius, cum vxoribus, inſcripti Codici Sodalitijs D. Virginis Hallenſis. C.714.b

Guilielmus Croius, nutricius Caroli V. rector & moderator, alter quaſi Agrippa: eius inſignes virtutes: multorum piorum locorum fundator; quæ ei coniux: VVurmatia mortuus: Heuerleæ ad Louanium ſepultus. G.738, b. 795,b. 796,a

Iani Guilielmij præcox obitus. eius defletio, & crebra magnaque laudes. A.323,b. B.33,b. 47,a. 54,a. 56,a. 64,b. 281,a. *Carmen eiuſdem ſub iter Gallicum ad Lipſium ſcriptum, doctum & elegans.* A.324. 325,a. *de Quæſtionibus eius Plautinis iudicium.* B.29,b. 51,b. *ſcripſit in Sigonium de falsâ Ciceronis Conſolatione.* B.48,b. *Poemata eius in manibus Pauli Meliſſi.* B.83,a. *Ad eum Epiſtola Lipſij* B.15,a. 29.b. 48,b. 51,b. 83,a

Guilielmi Rodij, Nobilis Louanienſis, e maioribus Lipſij, virtus militaris: eiuſdemque & vxoris Lapis ſepulchralis cum inſcriptione Figurâ æneâ repræſentatus. C.775, b. 776.

Guilielmus, Hadriani Athrosky Bruxellenſis filiolus, viſitatâ D. Virgine Aſpricolli, ab herpete exedente ſanatus. C.743,a

Guilielmus Moſterius Picardus, in vltimâ Galliâ captiuus, è carcere, inuocatâ D. Virgine Hallenſi, ad inſtar D. Petri eductus. C.708,a,b

Gulid flumen Reginoni memoratum, quod. C.758,b

Γύρι vox, vnde. B.157,b

Guntherus medij æui poeta laudatus. C.299,b. *eius Ligurinus, ſeu de rebus Friderici I. citatus de veteri ignominiosâ pœnâ canem geſtandi* B.503,b. *Idem porrò citatus.* C.217,a. 299,b. 322,b. 345,a. 679,b

Guſmana gentis in Hiſpaniâ Bæticâ origo ab Alf. Pereſio Guſmano, cognomento Bono, admiranda conſtantiæ viro. D.201,a,b

Guſtulum, apud Apuleium quid. A.100,b

Guſtus ſeu Guſtatio, a balneo ante cœnam: idque in cubiculo ſæpe, non triclinio; & quaſi cœnæ præludium. A.103, a. E.120,c. G.126, d. *ex quibus autem potiſſimum Guſtus aut Guſtatio.* G.671,d

Guſtus rei, principium: Ad guſtū exigere. A.311,a. G.188,d

Guſtus, pro Sapore. Gſ.751,c

Gyarus inſula, quæ. G.74,c

Gylippus Lacedæmonius, Carthaginienſium contra Athenienſes dux. Gſ.684,d

Gymnoſophiſtæ Indorum Philoſophi. D.433,b. *ijs vſitatum Examen profectus in exercitio virtutis.* D.528,a

Gyndes, vel Gindes, fluuius, vbi: a Cyro Rege ad funiculos in varios riuos deductus, & quaſi exſiccatus. E.169,d. G.54,c,d

Gyros ducere, quid: & an Gyro ſenibus, bona loquutio. A.54,a.

H.

Hiſtera, ſiue flatus, qui efferri debeat. A.463,b. *aliquando pro F, præcipue Faliſcis: contra F, quibuſdam pro H, vſurpatum.* A.76,a. 464,a. *Latinis in vſu pro Spiritu aſpero Græcorum.* A.466,a

Habena, ῥυτήρ, funda, quid. C.337,a

Habena, pro Amento. C.345,a

Habeo probe, dulce mihi eſt. A.128,b

Habeas vt nactus, prouerbium Comicum B.26,b

Habere, pro Poſſe, phraſi Græcanicâ. E.169,c. E.M. 20.

Habere, pro Habitare. A.72,a. *alio ſignificatu.* A.129,b

Habere, & Hauere, iuncta. A.335,b

Habet, Arenæ vox, quæ. C.538,b

Habitandi verbum quomodo transferri ſolitum. A.91,b

Habitior, pinguior. A.90 b

Habuuerit, pro, Habuerit, Plauto. A.94,b

ad Nicol. Hacquenillium Epiſtolæ Lipſij. B.145,b. 124,b. *Teſtimonium eidem ab eodem datum.* B.225,a

Hactenus, pro, Non vltrà, non amplius. A.352,a

Hadriana Gouſia, Religioſa Cœnobij Ondergemienſis, ab annis xxxviii. ſurda, auditum beneficio D. Virginis Aſpricollis recuperat. C.741,b

Hadriana, Ioannis Moreti filia, obitus. B.185,b

Hadriana Tzivartſia, virgo nobilis Religioſa, ipſo momento quo Hallis pro ipsâ apud D. Virginem intercedebatur, à ſpaſmo libera reddita. C.712,b. 713,a

Hadrianus I. Pont. muros qui nunc exſtant Vrbis Romæ exſtruxit. C.423,a

Hadrianus VI. Pont. cùm Louanij D. Petri Decanum ageret, Collegium quod ab illo Pontificium vocatur, indidem fundauit. C.790,b

Hadrianus Imp. origine non natiuitate Hiſpanus. D.311,b *eius in inuentute vile miniſterium.* A.150, a. *conatus nuncium exceſſus Neruæ deferre Traiano.* D.309,a. *eius de futurâ ſuâ reipublicæ adminiſtratione voces aureæ, ſi veræ.* D.131,a. 232,b. 292. *eius inſignis lenitas in quoſdam qui ſecum ante Imperium inimicitias exercuerat.* D.251,a. *venationi ſummo opere deditus.* D.357,a. *culpatus ob affectatam ſupra modum doctrinam.* D.128,a. *Alexandriæ in Muſeo multas quæſtiones Profeſſoribus propoſuit, aut propoſitas diſſoluit.* C.663, b. *Profeſſores ano aut morbo inhabiles ditatos honoratoſque a profeſſione dimiſit.* C.793,b. *Panellenium templum Athenis ſtruxit, & in eo Bibliothecam.* C.629,a. *eius Epigramma citatum.* G.111,d

Hadrianus Imp. Equitibus Romanis vſus in miniſterijs quæ antè erant libertorum. E.274, d. *primus Romanorum barbam reſumſit.* E.536, d. Gſ.697,c. *numerum puerorum frumentantium auxit.* A.247,b. *vallum ſiue murum & foſſam miri operis cui fines in Britanniâ duxerit.* C.192,b. E.306,d. *Traiani gloriæ inuidens quas ab eo regiones Imperio adiectas ſponte reddiderit.* C.378,a. *Pontem à Traiano in Danubio ſtructe ſuperiora diruit: quâ cauſâ quæſitum & qualem.* C.447,b. 448,a. *gladiatorium munus per ſex continuos dies dedit.* C.499,a. *quantum in ludos & ſimilia ſe inutiliter profudiſſe conqueſtus.* C.408,a. *templum Romæ & Veneris iunctum ſtruxit: Pantheon fulmine ictum reparauit; & quæ alia eius opera Romæ.* C.434,b. 435,a,b

Hæc pars maior eſſe videtur, formula Senatoria, ſeu ſolennia verba Conſulis collatis Senatorum ſententijs. E.498,d. G.233,c

in Hæmo monte cur fontes nati deſis excisis ſiluis. Gſ.716 d

Hæredipetæ, captatores teſtamentorum, qui ceu corui aut vulturij Romæ crebri. G.363,b.c

Hæreditas, pro eo quæ hæreditate acquiritur: quamuis diſtinguenda. G.346,d

Hæreditas ſine ſacris. A.73 b

Hæreditatem cernere. A.350,a

Hæreditatium viceſima ab Auguſto inſtituta ad ærarium militare: atque ea à quibus temperata. C.395,b. D.326,b E.534,a,b

Hæres regni ſemper regnanti ſuſpectus vel ipſi patri. D.51,a

 Hære-

Hæreſis imaginoſus animi morbus, & melancholia corporis, omni medicinâ effetantur. D.166,b. *ſed Hæreſis nullâ re efficacius frangi poteſt, quam fulmine miraculorum.* B.264,b

Hæretſis velut de compacto in unam D. Virginem incurrunt. C.698,b

Hæretici ad frugem reducendi pace ſæpè, interdum promiſſis aut præmijs. D.166,b. *turbidi aut turbatores puniendi: ſed non omnes eodem modo: & ſeueritas ſemper in hæreticis puniendis moderanda.* D.153,b.165,a. *connubia cum ijs in veteri Eccleſiâ interdicta.* D.164,b

Haſtius adfinis Leruntij. B.24,b

Mich. vander Hagen Epigramma in laudem Librorum Lipſij de Cruce. C.644

Haggonee, teli genus Francis olim vſitatum, ſecuris ſpecies: hodie Belgicâ linguâ Hacken. C.343,b

Hala vulgari idiomate Belgico, quid: & Hala in Germaniâ opida, unde dicta. C.696,b

Halæ Louanienſes, olim ceu Baſilica lanificibus ſtructa: iam Athenæum lectionum publicarum Theologia, Iuriſprudentia & Medicina. C.789,b

Hallebarda vulgaris unde fortè originem traxerit. C.343,b

Hallenſe opidum ubi ſitum. unde dictum: quando conditum: templum in eo quale: in templo ſacellum & ara D. Virginis: ſuper aram ſtatua Virginis: quæ unde adportata. C.696,a,b. *ſtatua, ſacelli, araque ſuper quam indidem collocata, Imago.* C.697. *quomodo ſe ab incendijs ea, opidumq; ab hoſtibus tot annos tutata.* C.699,a,b. 700,a,b. *quæ ei a Principibus Belgicæ varia dona data.* C.715, a,b. & ſeqq. *in D. Virginis Hallenſis miraculis deſcribendis quis ſcopus Lipſio.* C.691. *ſcriptum ipſum Guilielmo de Bergis Archiepiſcopo Cameracenſi à Lipſio inſcriptum.* C.689,a,b

ad Henr. Halmalium Epiſtola Lipſij. B.262,a. 490,a

Halteres, quid, & cui vſui. G.413,d.476,d.477,b

Hama, vas aquarium. A.127,a

Hamadriaſin, terminatione Græcâ apud Propertium. A.73,a

Hami ferrei toti igniti ad incendium adfixi. C.353,b

Hamatæ laminæ, quid. C.85,a

Hamata lorica, quæ & quales: earum origo à Gallis. C.84,a,b

Hamata munera, quæ Plinius in moss. G.317,d

Hamaxobij, incertis ſedibus vagi. G.41,d.139,c,d

Hannibal. Vide, *Annibal.*

Hanno Pœnus fidei Romanæ confidit. D.252,b

Hanno Pœnus à Carthaginenſibus in crucem mortuus ſublatus. C.672,a

Hannonia quæ hodie dicitur, veriùs Haen-au, ſiue Hainauia dicenda, quaſi Haina regio, a flumine qui eam interfluit. C.764,a

ad Ioan. Bapt. Hanſenium Epiſtola Lipſij. B.316,a

Hanula, pro, Fanula. A.76,a

Har har, barritus Germanorum aliquid cum impetu aggredientium. C.130,b

ad Chriſtophorum Harlaum, Achillis F. Epiſtola Lipſij. B.333,a

ad Franciſc. Harlaum Abbatem Epiſtola Lipſij. B.241,b

Harmodius & Ariſtogiton unde tyrannicidæ dicti. G.153,c. 376,d

Harmonia, omne Bonum, Pythagoræ. G.46,d

Harpagones in propugnationibus vſurpati, quales. C.358,a

Harpagus. cui ei filios epulandos appoſuerit Aſtyages. G.50,c

Harpalus rem iniquam à Philippo Mac. Rege petens non obtinet. D.234,b

Harpaſte fatua Senecæ: nomen illud benè ominatum. G.467,d

Harpe, enſis falcatus; Latinis Sica; Curtio Copis. C.521,a

Harpocras magna gratia apud Claudium libertus. E.132,d

Harpocrates deus Silentij apud Græcos. A.108,a

Harpocration citatus. .152,d

ad Othonem Hartium Epiſtola Lipſij. B.122,a. 129,b. 376,b.386,b.408,a.459,a.447,a.456,b.487,b

Haruſpicina quomodo differebat ab Augurio. D.304,a

Haſdrubal. Vide, *Aſdrubal.*

Haſſia Landgrauij hodie unde originem ducant. C.695,b

Haſta, vox communis, tam de eâ quâ ſtatim pugnatur, quàm de miſſili: atque huius vſus hodie Europæis deſijt; olim plerisque gentibus frequens. C.35,a b. 341,a,b

Haſtæ iaculatoriæ, ſeu miſſiles, propria Velitum: à quibus & Veliares dicta: olim etiam Haſtatorum. A.345,a,b. C.35,a.68,a. *earum longitudo, craſſitie, &c. & quot a Velitibus geſtata.* C.70,a. *iaculatoriæ aut miſſiles etiam haſtæ equitibus antiquitus graciles & tremulæ: eæque poſtè deſcripta.* C.93,a,b. *earum ij tres quatuorve in pharetrâ.* C.94,b. *earum plurium unius equitis exemplum.* C.298,a

Haſta poſterior aut Pilum dicta. C.247,a

Haſta & Spatha, arma auxiliariorum Rom. E.197,c

Haſtæ ſtatuis deorum adſitæ. E.12,d

Haſta Triariorum quales. C.88,b

Haſtæ enormes Gallis olim & Germanis. C.243,a

Haſtæ, aut Sariſſa, Hiſpanis hodie Regina armorum vocata. C.226,a

Haſtæ ardentes è muris adacta in tormenta hoſtilia. C.354,a.

Haſta anſata, quid. C.345,a

Haſta pura, ſine ferro, donatica; militi videlicet ob virtutem data. C.208,b.

Haſtis præludere, quid. C.534,a

ad Haſtam inclinare, pro, Ad dexteram deflectere. C.188,b

Haſta Prætoris ſubiecta quæ publicè vaenibant: quod non ſine infamiâ. G.222,b. *talis Haſta vendendis ciuium bonis in foro a Cæſare poſita.* G.129,d. *haſtâ ciuili crudeliter vſi Sulla & Triumuiri.* G.2,d

Haſtati, in militia Romanâ qui, è quibus lecti: unde dicti: quæ olim eorum arma: quæ poſt. C.35,a,b. 341,b. *quot in unâ legione: in quot manipulos & ordines diuiſi.* C.36,a.65.

Haſtati antiquitus ex ſtatariâ & graui acie primi pugnam inibant. C.97,b. *per manipulos videlicet primâ in acie diſpoſiti cum interuallis.* C.134. *ſi ab hoſte vrgerentur, à Principibus in vijs aut interuallis ſuorum ordinum recipiebantur.* C.98,b. *recepti iunctim cum Principibus pugnam redintegrabant; aut poſt illos in tranſuerſa interualla ſe recedebant.* C.100,b

Haſtatis ubi locus in caſtris. C.149 151,a,b. *illi cum Principibus curam habebant Principiorum: item miniſteria & excubias Tribunis mil. exhibebant, quomodo.* C.164,a,b. 165,a,b

Haſtatus, pro ipſo quandoque Ordine Haſtatorum. C.52,b

Haſtula arborum quid. Gſ.711,d

Q. Haterius Orator celebris, & qualis. E.96,c. 132,d. G.452,d. *eius oratio memoriâ mortui filij quaſi interrupta.* G.71,d

Haterius Agrippa. E.62,d

Haud, an, Haut, ſcribendum. A.64,b

Hauere & Habere, probè iuncta. A.335,b

Hauritum, pro, Hauſtum. E.310,c

Hauſcio, vel, Hauiſcio, pro, Neſcio. A.65,a

Ianus Hautenus à Poeſi Belgicâ laudatur. C.510,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.34,a

Hayte inſula ab Hiſpanis deſolata. D.413,b

Hebetiores, quàm acutiores, vt plurimum meliùs rem publicam adminiſtrant. D.39,b

de Hebræâ Magnitudine Liber Lipſio inceptus. E.426,c

Hebræis Virtus ſummum Bonum. D.482,b

Hecates (ſiue Triuia) in Lagina templum cum iure aſyli Stratoniceæ in Cariâ. E.98,c

Hecaton Rhodius, Panætij diſcipulus, Philoſophus Stoicus. G.393,d. *multa pænè verbatim è Chryſippo tranſſcripſit.* G.264,d

Hectore ſtante ſtetit Troia. A.375,b

Hedvvigis vxor Henrici Barbati Sileſiæ & Poloniæ Principis, filia Ducis Meraniæ, matertera D. Eliſabethæ. C.694,a

Hedylium,

H[illegible] lilium [illegible] per[illegible] na [illegible]renia in Comœdijs. A. [illegible] a
[illegible] Animæ ſeu Regium Animi. D 621, b. 622. [illegible] d. Vi[illegible] [illegible] Principale.
[illegible] incipale, natura aut ununde [illegible]. 44, a. 580, b. 58[illegible], a
Hege[illegible] natos ca[illegible] ſ[illegible]a Hegeſiaca [illegible]. 459.
Hegeſippus, Hi[illegible] Iudaica ſcriptor. B. 146, b. eius locus de numero ca[illegible] prælio Vitellianorum & Flauianorum ad Cremonam. [illegible]. 3[illegible]6, c. eiuſdem error. E. 361, d. Idem correctus. C [illegible]84, a b [illegible]. 42, c. 159, c. 257, c 347, d. 431, d. Citatus. A. 281, b. [illegible] 3, a. 84 a. 105, b. 169, b. 183, a. 237, a. 247, a. 264, b. 294, a, b. 295, a. 310, a. 320, a. 322, b. 327, a. 355, b. 357, b. 405, b. 646, a. 680, b. D. 84, a. & alibi in Libris Politicis. E. 240, d. 337, d. 359, d. 360, d. 361, d. 372, d. 427, c, d. G. 50, d.
Dan. Heinſius allegatus G. 814, d 815, d
Helena mater Conſtantini cuius fuerit. C. 475, a. Crucem Christi ab alijs latronum crucibus non niſi miraculo & Dei iudicio dignouit. C 660, a.
Helenopolis Drepanum vnde dictum. C. 471, a
Helepolis, machina quaſſandis muris, Demetrij Poliorcetæ inuentum quando. C 265, b. G. 175, d. Turris militaris ſpecies potius fuerit, quàm Teſtudo Arietaria. C. 311, b
Helice vrbs Achaia magna fluctibus proluta. G. 784, d
Heliodori Æthiopica citata. C. 340, b
Heliogabalus meretricium & lenonum vectigal instituit. C. 198, a. nauales Circenſes exhibuit in euripis vino plenis. C. 407, b. eius luxus. C. 464, b. aduerſipes: dies vndebat in promoctè, & contra. E. 297, d. Amphitheatrum Titi exuſtum reſtaurauit. C. 562 a
Heliopolis & Sais veluti Academia in Ægypto. C. 791, a
H[illegible] a Græcis vnde. D. 583, b
Heliotrop[illegible] & flores quidam ingenio ſuo ſemper ad ſolem: ſic Ra[illegible]omines ad Deum. D. 380, a
Helmold[illegible] Presbyter quando vixerit aut ſcripſerit. C. 719, a. eius Chronicon citatum. C. 684, b
Heluetiorum ſedata ingenia libertati apta. D. 403, a
Heluetij olim literis Græcis vſi. E. 436, b
Heluetij quanta longitudinis altitudiniſque muro militari motu ſtructo à Cæſare cohibiti. C. 191, a
Heluetij ſeriſſis inſigniores quondam quam hodie. D. 226, a
Heluiæ duæ matres diſertiſſimorum duorum virorum Ciceronis, & Senecæ. [illegible] 71, b
Helvia, alias Elbia) mater Senecæ, qualis fœmina. G. x ij. mortuo M. Seneca marito videtur ceduſſe in Hiſpaniam: poſt iterum ob filij exſilium Romam. G. 85, d. ſoror eius ex eodémne tantùm patre an matre. G. 88, d
Heluia gentis crebra mentio in lapidibus eiuſdem etiam gentis Imperator Pertinax. G. 72, c
Heluidius Priſcus, Thraſeæ gener, alius ab Heluidio Priſco legato legionis ſub Claudio: quæ vterque: Thraſeæ generi tum, & vbi exſilium egerit: cuius etiam filius cognominis; & is a Domitiano ſublatus; vt pater à Veſpaſiano. D 453, a. E. 395 b, c, d. 467, b
Ioan. Heuuelarius laudatus & cõmendatus. B. 263, a. 319, b. 402. b. eius [illegible]. B. 157, a. ad eum Epiſtola Lipſij. B. 158, b. 203, b. 396, b. 463 b
Hemerodromi Græcis curſores diarij. B. 300, b
Hemina, quæ menſura. C [illegible] 37, c
Hemo, antiquitus pro, H[illegible]mo. A. 92 a. D. 558, b
Hendidinos, generale olim apud Burgundiones nomen Regis. D. 130, b
Henricus Campaniæ Comes ad Ptolemaida inter obſeſſores. B. 339, b
Henricus Comes Louanienſis Lamberti I. filius, à captiuo ſuo Hermanno viro nobili inſidioſe inte fectus. C 765, b
Henricus I[illegible] Comes Louanienſis, &c. filius Lamberti Balderici, an Dux Carinthiæ & Auſtriæ fuerit: quando mortuus. C. 766, a
Henricus III. Henrici II. F. Comes Louanienſis, &c. in ludicro certamine occiſus, quando: vbi ſepultus. mortuus diruus. C. 766, a
H[illegible] III[illegible] [illegible] bergiæ Ducis ti[illegible]lum in[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] b[illegible] [illegible] [illegible] nominis cenſetur. C [illegible] b. P[illegible] Hermannus Louanienſi[illegible] quâ occaſione. C[illegible] a b. 773 a
Henric[illegible] I. in H[illegible]paniâ Rex tegula lap[illegible] a ictus obit D 260, b
Henricus I. Imper. litem inter nepotem & pa[illegible] [illegible] decidi duello imperat, in quo ſuperior nepos. D. 220, b
Henricus Imp. Frederici F. mirè in reuinos[illegible] D. 232, b
Henricus II. Anglorum Rex, cædem Thomæ Cantuarienſis, cuius ille iuſſu ſuſpectus, quantâ [illegible] expiauit. D. [illegible]0 a
Henricus III. Galliæ Rex a M[illegible]nacho occiſus D 26[illegible], b
Henricus IIII. Galliæ Rex e ſtirpe D. Ludouici. D [illegible]. b. eius ad Catholicam fidem conuerſio laudata. B. 439, a
Henricus Aichiles Moguntinus iniuste a duobus Cardinalibus depoſitus, eos ad tribunal Ieſu Chriſti citat. ijque haud diu poſt mortuum ſequutt, ſubito vno die vterque interierunt. D 244. b
ad Henricum Lauremij Spiegelium Epiſtola Lipſij. D. 154 b
Henricus Caphenbergeus Lemburgenſis, viſitata bis Deiâ Aſſricolli, poſt octo annorum lauſucationem & uirtutum reſormiſcentiâ erigitur. C. 731 b
Henricus Viſſ[illegible] LXXVI. annos natus [illegible] a fœdo & cancri ſacie vlcere, ter viſitata D. V[illegible] Aſpricolli, ſanatus. C. 732, b. 733 a
Hephæſtionis in admonendo Alexandrum modeſtia conſimilia libertas. D. 136, b
Hephæſtion, vel Hephæſtium, vrbs an regio Lyciæ de nocte flagrans. G. 534, d
Hera veteribus Terra. D. [illegible]58, b
Heraclidarum in Peloponneſum reditus quando: ab eo plerique initium faciunt Historiæ veræ. F. 10, b, c
Heraclides allegatus. D. 434, b
Heraclides quidam apud Philippum Macedonem potens, ob inſolentiam in minores odioſus. D. 145, a
Heraclitus omnes humanas actiones deflebat. G 24, d. omnia aiebat fluminis modo fluere; eodem videlicet flumine manente [illegible] aquâ [illegible]. G 483, d. et Ignis Deus. D. [illegible]41, a. [illegible] vbi eum [illegible]. D. 5[illegible], a. quid ei Sol. D 5[illegible]4, b eius opinio de exuſtio[illegible] ſeu conflagratione Mundi, eadem cum Stoicorum. D [illegible]1, a. eius ſententia de non indagandis Animæ ſecretis D. 614, a
Herbarum color, qui & galbanus. A 260, a
Herculaneus ſcyphus, quid G 548, d, c
Herculaneum oppidum Campaniæ incendio Veſuuij obrutum. E. 307, c G. 55.
Herculanenſis ora pulcherrima & facundiſſima Campaniæ. G. 55, c
Hercules exemplar roboris & patientiæ Cynicis. G. 172, c, d. Herculi procreando noctes duplicata a Ioue, imo triplicatæ, poetis. G. 228, c. Hercules Atlanti in ſuccollando cælo ſucceſſiſſe creditus. G. 172 d minime ſer, aut malignus; id fere indicanti conſtitutior corporis eius. [illegible]. 820, d. in monte Oeta in ignem ſolutus, quo myſtico ſenſu. G. 312 a
Hercules athletarum præſes: eius ædes in Amphitheatro. C. 543, a
Hercules ludorum Olympicorum dyuoſidos fuerit, an tantum dyuoréſia. F. 15, d, b. quod Velleio omnis generis certaminis victor dicatur quomodo intelligendum. F. 15, c
Hercules Antaanus, apud Ciceronem. A 130, a
Herculos, paraſitorum deus: & hunc Herculem nutricem ſuam vocat paraſitus apud Plautum. A. 81, a 105, a
Herculis Muſarum ædes Martij Philippi. E. 102, d
Herculis Oliuarij ædes vbi Romæ. E. 276, c
Herculis error, pro ipſo Hercule. A 25. b
Herculis Oetæus tragœdia præ cæteris tragœdijs Latinis tumet & argutatur. A. 358, a. 365 a. 369, b
Ap. Herdonius, dux ſeruorum. G. 176, d

Herennius

Herennius Senecio cur à Domitiano occiſus. E. 396, d. 46 d

Heriatus, pro, Feriatas. A.76,a

Heritus Philoſophus. Vide, *Eritas.*

Hermachus Myrileaaus Epicuri ſucceſſor. G. 394, c. 444, d. *indole qualis.* G.470, d

Herme, quid Gracis. B. 221, a. *pieſi virilibus ſurrectis.* A.331, a

Herme carolla data à meretricibus. A.110, a

Hermathena, Hermeracles, dy mixti. A 329, a

Hermanns Cotractis aarratio intempeſtiui frigoris. B.466, b

Hermelina hodie, mares Scythici, martes. G.576, d

Hermes Triſmegiſtus. Vide, *Triſmegiſtus.*

Hermippas auctor Vita Pythagora Ioſephe nominatus. D.436, b

Hermodori mercimonium, Verba; prouerbium. D.151.

Hermodorus Epheſius, Philoſophus. D.280, b

Hermogenes quod genus ſcribendi ... & ... appellet. B.155, b

Hermogines & Marcion hæretici unde Materiarij Tertulliano dicti. D.568, b

Hermogenianus I.C. citatus. E.254, d

Hermolaus Barbarus. Vide, *Barbarus.*

Hermus Fluuius aurifer. G.120, d

Herodes Atticus theſauri repertor. D. 330, a

Herodes Iudaa Rex ex inſigni, miti, & magnifico Principe, in immanem & trucem tyrannum mutatus. D.231, b

Herodes Rex Iudaa in ſatellitio ſuo habuit Germanos. E.219, d

Herodes Rex multa Theatra & Amphitheatra in Iudæâ ſtruxit. C.497.587, a

Herodianus, Hiſtoria Romana Media auctor Græcus. B.147, a. *Is citatus, & interdum explicatus.* A.192, b. 193, a. 255, b. B.154, a. 510, a. C.59. a. 95, a. 107, a. 204, b. 206, a. 245, a. 266, b. 303, b. 304, b 327, a. 342, a. 343, b. 349, b. 351, a. 353, b. 354, b. 382, a. 389, a. 435, b. 436, a. 502, b. 611, b. 612, a. 653, b. D.265, a, b. 310, a, b. 317, a. 415, b. E.6, c, d. 8, b. 10, b. 77, c. 216, d. 223, c. 249, b. 261, d. 375, c. 436, d. 491, b. 507, c. G.261, c

Herodotus, ſcriptor Hiſtoria Orientalis veteris. B.146, b. *Is correctus.* C.678, b. *Idem citatus.* A.303, a. B.302, a. C.82, b. 87, a. 243, a, b. 245, b. 266, b. 520, b. 648, a. 652, b. 664, a. D.20, a. & aliquoties in Libris Politicis. Item 549, b E.67, d. 208, b. 444, d. F.10, c. G.31, d. 49, d. 50, c, d. 51, d. 54, c, d. 62, d. 162, c. 174, d. 228, d. 358, d. Gſ.747, c

Heroes qui & quid Stoicis aliiſque. D.361, b. 558, a, b. 559, a

Heroicis temporibus mos erat aſſidere menſæ; non, vt poſtea etiam apud Græcos inualuit, accumbere. A.101, a

Heron, qui de machinis bellicis ſcripſit, quando vixerit: alius ab Herone Alexandrino vetuſtiore: verſus à Franciſco Barocio. C.271, a, b. *eius deſcriptio Vineæ militaris, quam Teſtudinem Vineam vocat.* C.275 a. *locus eiuſdem de Teſtudine Arietaria, & aliis tormentis bellicis.* C.312, a, b. *Idem porrò ex eâdem verſione citatus.* C.271, a, b. 272, a. 297, b. 298, a, b. 299, a. 311, b. 318, b, 321, b. 322, a 351, b. 352, a. 360, a

ad Godefr. Hertelium Epiſtola, eidemque Teſtimonium Lipſii. B.194, b. 195, a

Herthum, Germanis Focus, non, Terra. E.449, d

Heſia ſilua, qua hodie: Heſer-vvald, in Ducatu Cliueaſi. E 27, d

Heſiodus quando vixerit; & Homero maior ætate an minor. F.14, c. G.365, c, d. *clam a Ganyctoris filiis occiſus eaſdemque iudicem & vindicem habuit.* B. 94, a. *Scepticus Philoſophis laudatus.* D.461, b. *difficilem facit viam ad Virtutem.* G.26, d. *Zenoni putatus primus Cœlum appellaſſe Mundum.* D 573, b. *eius locus de Genio cuiuſque hominis peculiari.* D. 6 b. *Idem porrò citatus* D 1, a. & alibi in Libris Politicis. Item 410, a. G. 264, d. 388, d 390, c. 470, d

Heſperidum Horti. D. 96, b

Heſperiorum mos manu adorare. A.306, b

Heſperus, quæ ſtella. Gſ.807, c

Heſterna, aduerbium. E. 26 d

Heſternum, E, priore longa, contra quam in Here, quomodo intelligendum. A 472, a

Heſus Gallis Germaniſque idem qui Mars Latinis 7, d

Heſychius correctus. C.353, b. 646, b. 667 a. *citatus.* A.112, b. 168, a. C.41, a. 72, a 78, b. 81, a, b. 15, b 242, a. 245, a. 248, a. 264, b. 314, a. 335, a. 345, a. 350, a. 393, a. 431, a. 646, a, b. 648, a. 667, a. 678, a. E. 278, c. 388, d. 513, c. G.379, c. 470, d

Heuerlea, ſeu vulgi Hearia, iuxta Louanium, Dominium olim, cuius Domini ſe Cubicularios Ducis Brabantiæ inſcribebant, quomodo ad Croiorum familiam deuenerit: Baronatus facta: Prætorium eius à quo cœptum. quanta inde operâ ſtructū a Carolo Duce Croio ... Arrſcotano: locus ab amœnitate & magnificentiâ laudatus: & velut Athenæum ſuburbanum Louanij: eius denique Tabula: & in eam Verſus Lipſii. B.198, b. 227, a. C.625.626. 795, b. 796.797, a

Ioan. Heurnius Medicus laudatus. B.60, b

Hexaphorus, quid. A.207, a 270, b. G.181, c. *non minus de Sellâ dicitur, quam de Lecticâ.* A.27 , b

Hiberna militum, cùm ob hiemē per oppida diſtributi C.137, a

Hiberna caſtra, quæ: dicta etiam Hibernacula. C.137, a

Hibernus vel Hiemans locus, in quo frigora & niues: vt, Hiberna Alpes. E.329, c

Hic meus eſt, formula ſeruum ſibi vindicantis. Gſ.830, d.

Hicetas præter Terram rem nullam in Mundo moueri exiſtimauit. D.593, a

Hiemalia, pro Caſtris hibernis. C.137, a

Hiemare; vt, Hiemātes aquæ, Hiemans mare, &c. G.649, d

Hiemis modeſtia, quomodo intelligendum. E.200, d

Hiera, ſiue Automate inſula, quæ, & quando e mari emerſerit. Gſ.708, d. 709, c, d

Hieracis Pythagorici locus quem deſcripſiſſe videatur Seneca. G.540, d

Hieran facere, quid Seneca: &, ... proverbium quid denotet. G.546, c, d

Hiero Syracuſanus laudis auarus in Archimedem parum liberaliſſimus. D.275, a, b

Hierocæſarea, oppidum in Lydiâ. E.98, c

Hieroglyphica notæ apud Ægyptios, in Sacerdotibus ſeruatæ etiam poſt inuentas literas. E.171, b

S. Hieronymus Notas ... Furta verborum vocat. B.583, a. *Tranſlationes ſuas per verſus diſtinxit; atq; ita citatur: & quid ipſi verſus.* B.135, a, b. *eius duplex interpretatio nominis Romæ.* C.377, a. *quatenus à Philoſophiā improbet, quatenus laudet.* D.429, a. 430, a. *verſutias Ariſtotelis damnat.* D.431, a. *eius de Sole in Oceanum labente cum plebe error.* E.450, d. *Origenem in quo culpet.* D.601, a. *locus eius de variis opinionibus quando anima homini inſinuetur.* D.615, a. *Sanctorū pæne numeris Senecā inſerit, eiuſq; locus de Senecā.* D.456, b. G.xxvj. *citationes eius ex Libris Senecæ qui nō exſtāt.* G.xxv.xxxiij.

S. Hieronymus correctus G.452, d. *Idem citatus.* A.146, b. 306, a. B.533, a. C.315, a. 393, a. 450, a. 524, b. 619, a. 648, b. 649, b. 650, b. 657, b. 675, a. 680 b. 684, a. D.35, b. 138, a. 434, a. & ſæpius paſſim in Libris Philoſophiæ Stoïcæ. E.37, d. 143, d. 304. G. xxv. c. 124, c. 164, b. 471, c. 571, d. 665, d. Gſ 752, c

ad Hieronymum de Franciâ, Præpoſitum Arienſem, Epiſtola Lipſii. B.491, a

Hieroſolyma triplici muro circumdata. E.427, c. *murorum eorū accurata deſcriptio ex Tacito & Ioſepho.* C 328, b. *auri magna vis eo quotannis portata.* E.426, b. *ob eſſentium ... ij numerus.* E 429, d. *templum Hiero... alienigenis clauſum.* E.427, d. ... *aſſeruare putata.* A. 04, b. *templum ... eodem die eiuſdē menſis incenſum a Tito, quo ante a R... B...lonio.* E.27 , d

Higinius correctus apud Nonium. , a

Hilaria Matriſdiūm quæ. B.154, a

Hilaricalus, proba, vt videtur, vox. G.417, d

S. Hilarius citatus. C 3 3, a. 681, b

ad Danidem Hilcheum Epiſtola Lipſii. B.245, a. 342, a

ad

ad Franciſ. Hildesheimium Epiſtola Lipſij. B.100,a
Hilum, res nihili. A.142,a
Hipparche virgo nobilis Cratetem Cynicum mendicum vltro ambit. B.342.b
Hipparchus Pythagoricus ſcripſit de tranquillitate animi. G.149,d.
Hippaſus ignem principium rerum ſtatuebat. D.541,a
Hippias omnia quæ ſecum habebat, ipſe ſibi confecerat. D.516,b
Hippias tyrannus. G.30,d
Hippocrates, Homerus, & Ariſtoteles, humanum faſtigium exceſſiſſe videntur. B.87,b. *Hippocrati Ignis Deus.* D.541,a. *eius opinio de Naturâ omnia ex ſe ipſâ faciente.* D.540,a. *eius magnificum Terræ encomium.* D.590,a. *ſpiritum ſine aerem terræ fulcrū facit.* D.592,b *ſtatim à formato fœtu animam admittit.* D.611,b. *diſſuadebat non matura medicari.* G.71,d. *eius dictum, Vita breuis, Ars longa.* G.214,c. *Hippocrates pilleatus pingi ſolitus.* C.578,b. *Idem citatus.* C.181,a. 347,a. D.166,b. G.47,c,d. 139,d. 311,d. 367,c. 600,c. Gſ.758,d. *ei adſcripta Epiſtola citata.* G.61,c
Hippolytus Cardinalis Eſtenſis, patronus Mureti; eiusque domus in Quirinali. A.445,a
Hippolytus Tragœdia in vett. libris Phædra inſcribitur. A.374,a
Hippona agaſonum dea. A.161,a
Hippopera, Horatio Mantica. G.560,d
Hircus, cognomen ſenibus per contumeliam dari ſolitum. 131,b
Hirci cornua, apex galeæ Regis Pyrrhi. C.81,a
Hirpinus celebris equus factionibus aurigarij. B.287,a
Hirtius an auctor Commentariorum, aut ex ijs quorum, de bellis Cæſaris, ipſius Cæſaris Commentarijs ſuffectorum; quos alij Balbo, alij Oppio, adſcribunt. A.336,b. *Is, cuiuſcunque ſint, correcti.* A.300,a. 336,b. 337,a,b. B.372,a. C.155,a. 167,a. 474,a. *Iidem citati.* B.337,b C.31,a. 43,a. 48,a. 63,b. 67,b. 84,a. & deinceps ferè ſingulis paginis Librorum De Militiâ Romanâ, & Poliorceticôn. Porrò, 456,b. 457,b. 458,a. 504,b. 628,a. 645,b. 653,b. E.20,d. 58,c. 357,d. F.29,c. G.62,d. 133,c. 194,c
Hirundines quomodo in locum vbi nidulabantur pro nuntiis remiſſæ. C.517,a
Hiſpali extra muros reliquiæ veteris Amphitheatri. C.588,a
Hiſpania olim Pœnis habitata. G.76,d. *eam Africæ cohæſiſſe aliquando, creditum Eratoſthenis.* Gſ.740,d. *multa olim in eâ metallifodinæ.* C.397,a. *quo prætextu Romanis eâ aucti.* C.456,a. *poſtrema prouinciarum planè debellata primum ab Auguſto.* E.108,c. F.39,d. *eius diuiſio; vtriuſque Præfectura, Præſidia, &c.* E.312,c,d. 313,d. *quibus vitiis hodie Hiſpania obnoxia.* B.21,b
Hiſpanus, &, Hiſpanienſis, quo differant. F.46,d
Hiſpani olim vulgo Latinè loquuti. A.448,b. *ſed hodierna eorum Lingua eſt è vetus Romana.* A.449,a. B.240,b. *litteram B, nimiùm ad V, conſonantem deflectunt.* A.458,b. *iis peculiaris LL, geminati pronunciatio.* A.464,a
Hiſpani præ ceteris gentibus ab omni antiquitate fortiſſimi & pugnaciſſimi. C.7. *quidam eorum olim cetris vſi in bello; alij ſcutis inſtar Gallicorum.* C.241,b. *in bello putabant aut ſedendum in otio, aut pugnandum in acie.* B.372,a. *cum cantu prælia incipere ſoliti.* E.435,b. *aliquando inter cuſtodes corporis Principum Romanorum.* E.219,c. *mos iis olim ſe pro alicuius ſalute deuouere.* A.128,a. *eorum antiquitus quales tunicæ.* B.242,b. *gladius Hiſpanienſis qualis: quando eius vſus ad Romanos peruenerit.* C.75,b. 76,a,b
Hiſpani cur adhuc hodie legiones ſuas appellent Tertios. E.417,d. *prudenter hodie ſariſſis in bello vtuntur.* C.226,a. *in concertatione aut rixâ Hiſpaniam ingeminare ſolent; & cùm auxilium cient.* C.249,a
Hiſpani quot cædibus potiſſimarum Noui Orbis regionum incolas exhauſerint. D.413,b. 414,a. *quid nunc tanto numero eoſdem eò trahat.* D.385,a. *prudenter Nouum Orbem Colonis implent.* C.386,a
Hiſpanorum militum in Belgio petulans ſeditione iniqua poſtulatio. E.495,a
Hiſpanicum Imperium hodiernum in quibus priſcum Romanum ſuperet; in quibus ab illo ſuperetur. C.579,a
Hiſpaniola Noui Orbis inſula. D.594,a
Hiſpo, Romanus, declamator Senecæ Rhetori memoratus. E.37,c
Hiſtoria ſumma diuiſio in Mythiſtoriam, (Fabularem. G.46,c. *& Hiſtoriam veram Vera, Naturalis, aut Narratiua. Narratiuæ curſus, Diuina, aut Humana: quæ vtraque Publica aut Priuata. Narratiua omnis vulgo & peculiariter Hiſtoria appellata: & quæ ad eius notitiam neceſſaria.* B.146. & ſeqq.
Hiſtoria Romana triplex, Vetus, Media, & Noua. quæ ſingula, & qui ſingularum auctores. Mediæ & Nouæ inſerta aut innexa res Gothorum, Hunnorum, & Vandalorum, &c. B.147,a,b
Hiſtoria Græca quæ complectatur: eius cognitio è quibus petenda. B.146,b
Hiſtoria Orientalis, quæ: & eius notitia è quibus petenda. B.146,b
Hiſtoria Barbarica, quæ: & qui eius ſcriptores. B.147,b
Hiſtoria Miſcella religionum Mahumetanæ & aliarum profanarum, cognitu non inutilis. B.146,b
Hiſtoria Humana prudentiam & rerum peritiam ſuppeditat. B.146,b. *Eſt enim Hiſtoria fons Prudentiæ ciuilis.* D.9. *anima & vita Memoriæ, ac rerum gerendarum.* A.202,b. D.23,a. *Lux veritatis, Magiſtra Vitæ.* D.23,b. *vtile ad rempublicam & conſilia actionéſque dirigendas inſtrumentū.* B.186,a. *ſæpe medicinam animæ conferens.* D.410,b. *ita vt Hiſtoria Practica Philoſophia vocanda ſit.* B.254,b. 256,b. *ſæpe & Militia clàm & palam præcepta tradens.* D.77,b. *tum alij eius vſus, fructus, variaque laudes.* A.163,a,b. 169,a. D.124,b. 202,b. *inprimis quara eius lectio Politico vtilis: & qui a Lipſio Hiſtorici Politicis aut Principi potiſſimum commendentur.* D.125. & ſeqq. *Denique quæ in omni Hiſtoriâ obſeruanda præcipue & notanda.* B.148,a,b
Hiſtoriæ ſcribendæ difficultas & dignitas. A.214,a. E.vj. *eius pes & caput Veritas.* F.3. *in ea profuſura minimum adferunt oblectationis.* E.119,d. *Principum verò Hiſtoriæ veriores quæ poſt mortem ſcriptæ.* E.2,b,c. *ſed perfectus Hiſtoricus, vnus, Poetæ, Oratoris, & Philoſophi ſimul, ſi fieri poſſit, aſſequi debet.* E.vj. *eiuſque officium.* B.254,b. 262,b
Hiſtoriæ veræ initium quidam ſtatuunt à reditu Heraclidarum in Peloponneſum. F.10,c
Hiſtoriæ generalis ab Orbe condito Compendium quale optandum. B.146,a. *quis eius quaſi ſpecimen repræſentet* B.147. *at tale aliquod præ manibus habuit aliquando Lipſius.* B.299,a. *quem etiam ad Hiſtoriam patriam ſcribendam inuitarunt Ordines Brabantiæ non planè abnuentem.* B.254,a,b. 256. 257,a. 260,b. 262,a
Hiſtorica Fax Lipſio concepta, velut perpetuus Commentarius quoad ritus veteres in omnes Scriptores fuiſſet, ſi perficere potuiſſet. C.9. G.xj.
Hiſtoriæ Taciti quid propriè & diſtinctè ab eiuſdem Annalibus tractent. E.303. 304. *eas ſcripſit ante Annales: & quando.* E.xv. 434,d
Hiſtorias aut deſcriptiones regionum ſcripſit aut concepit Seneca. G.xxx. xxxiij. xxxvj. *Hiſtoriæ eius aut Compendij Hiſtorici meminit Lactantius.* G.xxv.
Hiſtoria ſiue Narratio res lugubris & tragica A.194,a,b
Hiſtoria Eccleſiaſtica, item Miſcella, citata. A.23,a. 449,b D.48,a. & alibi in Libris Politicis. Vide etiam ſub nominibus Scriptorum.
Hiſtoricos vniuerſim nimis rigidè carpit Seneca. Gſ.802,b.
Hiſtoriographi Regij titulo decoratus Lipſius. B 457,a
Hiſtricus, pro Hiſtrionio. A.335,b
Hiſtriones ex Hiſtriâ primùm venisse dicuntur A.335,b
Hiſtriones incuruum baculum aut ferrum in manu tenebant. A.238,a

Hiſtrio-

Hiſtriones Principibus quidam proprij & peculiares, ſeu aulici. C 529,a. *etiam priuatim ſiue domeſticatim habuit Romanus.* Gſ.813,c

Hiſtriones alij primarum partium, alij ſecundarum. G.45,d

Hiſtriones, molles viri Liuio. D. 339,a. *à quibus Italiâ exacti.* D.332,a

Hiſtrionum merces ſiu præmium. E. 38, d. 500,a. *eorum turbulenti fautores puniti.* E.39,c. *ipſi immunes verberum facti ab Auguſto, & eis tantum punitioni ſubiecti.* E 38,b,c

Hiſtriones qui carmen in alterius infamiam factitaſſent, legg. XII. *Tabb. puniti.* F.34,d

Hiſtriones perſonati ſaltare ſoliti. Gſ.813,a

Hiſtriones, &, Pantomimi, voces in Hiſtorijs ſæpe confunduntur. E.29,d

Hiſtrionia verba in præſando, ſeu Principium eorum actum. E.292,d

Hoc age, Hoc agamus, formula acclamari ſolita attentioni captanda aut imperanda, in ſacris, & alijs. D.94,b. G.197,c

Hoc habet, vox in gladiaturâ vel inſultantis aduerſarij, vel acclamantis vulgi. C.538, a,b

Hoc plus negotij eſt, ſi quis Cocio; Prouerbiale. E.509,b

David Hœſchelius laudatus. C.364,a,b

ad And. Hoyum Epiſtola Lipſij. B.433,b

Hollandia a quibuſdam ſcriptoribus ſub Friſia nomine comprehenſa. C.757,b

ad Ioan. Hollandium Epiſtola Lipſij. B. 165,a. 310,b. 343,b

Holoſerica veſtis. E.506,a

Holſatis olim ſeruos impunè occidere licitum. E.445,d

Homerus an Heſiodo ætate maior. G. 565, c, d. *parentes Homeri, patria, & ætas, omnia obſcura.* F.13,b,c,d. *ex Ægypto eſſe quibuſdam creditus. certè in eâ doctus.* D.440,b. *an fame perierit.* G.83,c. *plagij accuſatus a quo, & cur: ſed non veriſimiliter.* C.627,a. *an auctor Odyſſea, in alicubi inueneris: item de Librorum eius numero: & alia ſimilia nugamenta varia & vana.* G. 224,d 570,d. *eius Ilias & Odyſſea in Draconis inteſtino aureis literis ſcripta cum Bibliothecâ Byzantinâ perijt.* C. 629,b. *Homerus in proſam Latinam tranſfuſus à Polybio liberto a ſtudiis Claudij Imperatoris.* G. 93,d. 95,d. 98,d

Homerus, Hippocrates, & Ariſtoteles, humanum faſtigium exceſſiſſe videntur. B. 87,b. *Homerus poetarum & mythiſtoria rex.* B.146,a. *fons & caput ſapientiæ melioris inter Græcos.* D. 305,a. *Philoſophus fuit, ſi quiſquam fuit: & cuius potiſſimùm ſecta.* G.565,c,d. *re & ſenſu Stoicus, etſi ante eam ſectam diu vixerit.* D.452,b. *eius inſignia Elogia è variis auctoribus.* D 437,b. 586,b. *eiuſdem eximiæ laudes.* F. 12, b, c. *ſæpius relectus ſemper nouus & magis placens.* D. 457,b. *eius Odyſſea ſchola virtutis.* D.452,b

Homerus vbique prouidentiam diuinam adſtruit. D.548,a *antiquiſſimus dux Fati: quem ſequuti ſcriptores reliqui.* D.390 b *magni fiebat à Scepticis Philoſophis & ijs ſimilibus.* D.461,b. *ἀστρολογίαν damnat.* D.525,a. *Ignem diuinum cognominat.* D. 541,a. *egregium eius iudicium de cauſſis malorũ.* D.554,a. *opinio eius de origine fluuiorum & fontium.* D.589,b. *Oceano tribuit geneſin deorum & omnium rerum.* D.577,a. *vnde ei Oceanus ἀψόῤῥοος.* D.591,b. *quid innuat cum Iouem deoſque ab Æthiopibus ad epulas inuitari dicit; ex Macrobio.* D. 586,b. *Ordo aciei Homericus non abſimilis planè Romano.* C.117,a. D. 99,b. *nulla ei mentio machinarum bellicarum.* C 265,a. *Iudæos intellexiſſe putatur per Solymos.* E.425,c

Homeri locus de dijs aut genijs ſpecie humanâ oberrantibus. D.561,a. *eius verſus de Atacu interitu quomodo explicatus Syneſio.* D.616,b. *locus eius de libatione.* E.272,b. *eius verſus a Senecâ quaſi verſi.* G.37,c. *verſus de ventilatione Achillis, quos reſpexit Seneca.* G.150,d. *verſus ſtatum quieta ciuitatis laudantes.* G.565,c,d. *verſus quibus rota figuli meminit.* G. 9,d. *verſus qui Pyrrhoni Philoſopho ſemper in ore.* D. 626 *Homeri præterea tam multi paſſim in ſcriptis Lipſij verſus laudatique, aut prouerbiorum & ſententiarum ſermoni intertexti vt eorum in hoc Indice rationem habere, numeroſve paginarum quibus exhibentur annotare ſuperuacuum viſum ſit.*

Homilia SS. Patrum multa non ab ipſis edita, ſed a Notarijs excepta. Gſ.826,a

Homo creatus vt norit & colat Deum. D. 18, b. 536,a. *à Deo ſui ſpectator & ſuorum operum præco conditus, teſte Epicteto.* B.162,b. G.256,c,d. *exemplum ipſe Dei in imagine paruâ.* D.604,a. *hominem paruum mundum eſſe: & breuiter eius præſtantia.* B 434,b. D.604,a,b. *cæteris animantibus præferendus, Ariſtoteli, Xenophonti, & alijs.* G.285,c,d. *membra Dei Homines, ſeu mundi, Stoicis.* D. 542,b. 543,a. *nihilque Hominis tam proprium, quam erigi, & ſpectare alta.* B.73,b. *clamat autem Homo hominis & ingerit, Deum eſſe.* B.436,a

Hominis vox Hebraice ignem denotat. D.614,b. *vnde Græcis φὼς Homo.* D.605,a. *vnde Hominum epitheton μέροψ Homero frequens.* B. 490,a. *de eius primo ortu variantes ſententiæ. Stoicorum approbata & explicata.* D.606. 607. 608,a. *olim è mare & feminâ conſtitiſſe, Platonis commentum.* B. 432,a. *è ſemine propagari Homines.* D. 609,a. *protinus vitæ principio pronus ad lachrymas Homo.* G.93,d. *adeoque ſolus inter animalia ad lachrymas genitus.* G.114,d. *at Hominem Deo parem nimis arroganter faciunt Stoici.* G 53,d

Homo animal ſociale, & inter homines Sapiens. D. 506,b. *in adiutorium mutuum genitus.* G. 190,c. *contra tamen Homo homini ſæpè lupus.* G.624,c. *& alter alteri exemplum vitiorum.* G.23,d. *Hominis interea homine prodigè non vtendum.* D.81 b

Homo quâ parte potiſſimùm homo. D. 605,b. *conſtat ex animâ & corpore: quibus diſcordantibus, adſidua in eo quædam pugna Rationis & opinionis.* D 480,a. *res Homo contempta, niſi ſupra humana ſe erexerit.* D.196,b. *Homines naturâ bonos, aſſerunt Stoici: vitia ſuperuenire, ingeri.* G. 595,d

Hominis ſinguli, membra totius. G.604,d

Homo ab animo, non à veſtibus, æſtimandus: veluti equus non cenſetur a fræno aut a ſtrato. G.537,c,d

Homo dum in hoc mundo viuit, tamquam in theatro eſt, & quiſque ſuam perſonam agit. B. 150, a. *Homines alij aliàs, & in aliis.* D. 139,b. *Homines vino comparati.* A.97,a. G.447,d. *foliis arborum comparati.* G. 626,d. *Homines in commune nati; nihil humani a quoquam alienum.* G.605,d. *Homo es, triumphanti à tergo identidem ſeruus inclamabat.* D. 417, b. *hoc ipſo quod homines nati ſumus, mori nati ſumus.* B.131,a. *nec magis mirum mori hominem, quam naſci.* B.49,b

Hominis in hominem imperium difficile. D. 5. *nullum animal moroſius, maioriſque arte tractandum.* D.3 ,b. *Hominumque ea ferè natura, vt nemo alteri imperium volens concedat.* D. 51,a. *non vnus in omnibus æque excellit: ſinguli in diuerſis præſtant.* D.144,b

Homo ſtultiſſimum animalium vnde videatur Polybio. C.228,a

Homines primi an maiores, & paulatim deinde minores. D.608,a,b. 609,a

Homines cur non tam citò vt bruta peſtilentem aerem imbibant. Gſ.787,c,d

Homines inter tot millia eorum millena duo nulli qui ſe vultu prorſus aſſimilent. G.644,d

Homines à Commodo per ſæuitiam ſimul colligati, vt ſeſe mutuum neceſſariò interficerent. C 66,d

Homo, pro Legato aut Actore, Bembo. B.94,b

Homines S. Petri, qui Leuant. C.772,a,b

Hominum, pro, Hominum, antique. A.125,a

Honeſta Miſſio è militiâ, quæ emeritis ſtipendijs data. C.222,b

Honeſtas & verecundia idoneum militem reddunt. D. 89,a

Honeſtum, &, Bonum, quomodo & quatenus diuiſa. G.663,d

Hone-

Honeſtum ſolum quod Bonum, & ab vtili non ſeparandum. D.196,b. 481,b. *Honeſtum ſolum Bonum eſſe, Decretum Stoicis ceu truncus arboris è quo velut rami Decreta vel Paradoxa cætera.* D.492,b

Honeſtum generoſum à Stoïcis inprimis inculcatum. D.450,b. *generoſum illud Honeſtum paſſim elucet in ſcriptis Senecæ.* D.454,b

Honor in inceſſu, & quomodo exhibitus. A.300,b

Honor theatralis. A.312,a

Honores, falſa Bona. D.381,b

Honores decreti iis qui publicè ludos gladiatorios exhibuiſſent. C.498,a,b

Honorarij ludi qui Suetonio. C.498,b

Honorius Imp. muros Vrbis Romæ contraxit. C.423,a. *gladiatorios Ludos, qui contra Conſtantini legem denuo erruperant, omnino ſuſtulit.* C.501,b

Hoō, hoo, linguâ Malabarum ab elephanto elatum, id eſt, Volo, volo. B.35,b

Hoplomachus Græcis quinus Gladiator: Latinis certa ſpecies, id eſt, idem qui antè Samnis vocatus. Origo, arma, & cum quo compoſitus. C.522,a,b. 523,a,b

C. Ant. Hopperus antiquariæ rei peritus. C.607,a

Hora cœna apud Romanos. A.101,b

Hora dijs acclamata. A.329,b

Hora nocturna tremores more Romano. C.183,b

Horæ ſacerdotibus Romanis numerari cœpta à mediâ nocte: vulgo ab ortu Solis ad tenebras numerata. Gſ.802,d. 817,c

Horæ Iouis & Themidis filiæ, Heſiodo. G.264,d

Horatio Coclite quantum agri a Pop. Rom. datum. G.371,c

Horatius Pulvillus Conſul templum Ioui Capitolino dedicauit. C.430,a. *eius conſtantia in morte filij.* G.115,c

Horatius in Odis excellit. A.166,b. *eius cum Iuuenale in Satyris collatio.* A.160,b.161,a. *eius iudicium de Plauto, indignum Horatio.* A.83,a. 166, a. *Lambinus & Cruquius commentati in Horatium.* A.420, b. *Horatius correctus, aut vulgata eius lectio firmata.* A.258,a. E.6,b. *Idem citatus, & aliquando explicatus.* A 86,b. 100,a,b.102,a. 103,a. 104 a,b. 106,b. 107,b. 108,a. 109,b. 116,a. 132,a.179,b.180,a.235,b.257,a.258 a. 264,b. 300,a,b. 306,a. 312,a. 320,a *B*.447. b.449,a. 534,b. C.37,a 62,a.63,a. 125,b.189,a.197 a. 343,b. 360,b 361,a. 443,b. 449 a.486,b.490,b.494,b 502,b 508,a. 516,a. 521,a. 532,b. 538,b. 541,a. 543,a. 559,b 573,a. 606,a. 653,b. 657,a. 662,b. *D*. 18,a.& alibi in Libris Politicis. Item 473,b. 474,a. 516,b. 520, b. *E*.2,b. 36,d 43,d. 48,b. 52,c. 123,d. 143,c. 169, d. 238,c. 271,d. 353,c. 505, b. 506, c. 512,c. 533,a. *F*.58,d. *G*.4,c. 22,c. 45,d. 82,d. 86,d. 132,d. 133,c. 135,d. 147,d. 148,c. 150,c,d. 158,c. 167,c,d. 168,c. 173,c. 181,d. 182,c. 188,c. 192,c. 196,d. 206,c,d. 215,d. 222,d. 223,d. 234,d. 238,c. 250,c. 263,c. 278,d. 288,d. 293,d. 338, d. 340,d. 363,b,c 368,d. 369,d. 398,c. 400,d. 403,c. 406,d. 418,c. 436,d. 439,d. 446,d. 453,d. 457,d. 466,d. 477,c,d. 537,c. 546. 571,d. 573,c.d. 650,d,c. 663,d.670,d. *Gſ*.691,d. 698,b.700,c,d. 730,d. 739,c. 756,d. 766, c. 777,d. 782,d 810,c. 813,c. 826, b. 831, b. 833,d. *Commentatorum eius ridiculi errores.* C.521,a

Horatij Commentator ſiue Scholiaſtes vetus, ſeu Acron, ſeu alius, correctus. A. 207,a. C.80,a. E. 285,c. *Idem citatus.* B.449,a. C 91,a. 189,a. 484,a. 508,a. 515,a. 516,a. 542, b. 575, b. 574,a, 579,b. 606, a. E.198,d. 512,c

Horda bos, & Hordicidia; pro, Forda & Fordicidia. A.76,a

Hordeacius panis non laudabilis nutrimenti. C.503,b

Hordearium, quid. C.205,a

Hordeum in cibum pro frumento datum inter ignominias militares Romanis. C.220,b

Hordeum è publico equitibus ſtipendij vicem datum ad iumenta; aut eius loco pecunia. C.203,a

Horizon quomodo intelligatur circulos cœleſtes ſecare, quomodo non. Gſ. 765, d. *Horizontis viſibilis in ſuperficie terra ſemidiameter non vltra xxi | i milliaria Italica.* Gſ.760,d

Hormiſda, è Regio ſanguine Perſa liberum & verum dictum ad Conſtantium Imp. C.459,b. *aliud eiuſdem elegans ad eundem.* C.451,b

Horna, oppidum in VVeſtphalia, cui vicinus campus VVinfeld, in quo caſus Varus. E.31,d

Hornò, opponitur, Annò. A 72,a

Horrea publica per ſingulas Vrbis regiones ſtructa reponendo frumento publico: eáque cognominibus diſtincta. A.249,b. D.320,b. G.230,d *Horrea Sulpicia.* A.204,b

Horrea reponendis vinis. G.650,c

Horrea publica in prouincijs. E.459,a,b

Hortalus, vel Ortalus, Hortenſiæ gentis cognomen. E.55,c. Vide etiam, *Ortalus.*

Hortator, κελευστής, quis. E.478,c

Hortenſij Prætoris in Abderitas crudelitas & rapina: eáque eo nomine punitus. C.462,a. 466,b

Q. Hortenſius Orator ab actione magis quàm ſcriptione æſtimatus. E. 63,d. *a cultu & munditiâ male audiebat.* A.302 a. *numquam ſe ciuili bello interfuiſſe gloriatus.* D.114,b. *lugubria ſumpſiſſe dicitur ob mortem murænæ.* D.397 b. *eius imago inter Oratorum in Curiâ.* E.72,d

Hortenſius, Ciceronis Dialogus de laudibus Philoſophiæ. A.34,b

M. Hortenſius Hortalus, vel Ortalus, Oratoris nepos, infamis vita. E.55,c.d

Hortis animus defeſſus recreandus, vt pictorum oculi hebetati colliguntur ſpeculis & viroribus D.398,a. *in Hortis ſapientia alta & educata.* D. 398,a, b. *eorum ſtudium in genere laudatum.* B. 155, b. 396, b. *cultum Hortorum antiquum eſſe, & à natura: Reges & viros magnos in eo ſe exercuiſſe.* D.396,b. *Delectatio eorum ob oculos poſita, & Lipſij non improbum votum.* D.397,a. *quis ei ſummopere ſemper addictus.* B. 24, b. 60, b. 122, b. & paſſim. *Horti Lipſiani Lex.* B.77,a. *Horti etiam Leges verſu in perſona Vertumni.* A.98,b. 99,a

Hortis ad vanitatem & ignauiam abutentium nimia curioſitas irriſa: verus autè Hortorum vſus D.397,b. 398,a,b

Hortorum tutela Veneri. A 98,a

Horti Cæſaris vbi. E.143,c

Horti Luculliani in Principis res ſub Claudio peruenere. E.164,d

Horti Luculliani, an Luciliani. E.181,b

Horti Mæcenatiani in Exquilijs Romæ. E.276,d

Horti & Siluæ in tectis aut ſummis ædibus, inter magnifica Romanorum. G.670,d

Horti lapide ſpeculari supernè quandoque tecti. Gſ.756,d

Hortus, obſcænus intellectu. A.112,b

Hoſpitale magnum quando & à quo Louanij inſtitutum. C.785,b

Mich. Hoſpitalius magni à Lipſio ſemper factus. EM. 9. *eius Epiſtola vel Sermones laudati.* B.63,a,97,b *ad Mich. Huraltum Hoſpitalium Epiſtola Lipſij.* B.97,a

Hoſpitia vocabant Ægyptij quas nos Domos noſtras; & quæ nos Sepulchra, Domos. B.186,a

Hoſtia, portus. Vide, *Oſtia.*

Hoſtiæ maiores minoréſque. D.337,d

Hoſtia opima, quæ. G.266,d

Hoſtia grauida requiſita ad quædam ſacrificia E.280,d

Hoſtiæ cornibus ſæpè deaurati. G 266,c,d

Hoſtiam fugere, nec ante aram cadi, ominoſum veteribus. E.383, d

Hoſtias admonere, quid. E.68,d

Hoſtiæ humanæ vis olim Gallis Germaniſque commune. E.439,d

Hoſtis, &, Hoſticum, antiquitus, Peregrinus, Peregrinum. A.76, b

Hoſtis numquam contemnendus. D. 97, b. *eius ſtultitiam opperiri, duci loco ſapientiæ eſt.* D. 99, a. *Hoſtem licet quacunque viâ lædere.* D.101,b. *eoſdem Hoſtes ſæpè impugnare cur diſſuadeat Lycurgus.* D.105,b. *in Hoſtem victum non vlterius ſæuiendum.* G.191,d

Hoſti armato nihil largire; ſed armis poſitis æquas conditiones

tiones ferre, mos Romanis perpetuus & admirãdus.C.460,a
Hoſtilia qui fuerit, hoſtilia timeat.D.86,a
Hoſtius quidam ſub Auguſto, ſupra fidem vt diues, ita & obſcœnus Gſ.695,d,c
Hota & Rabi Benxamonij coniugum Maurorum caritas. D.270,a,b
Franciſ. Hotomannus malè Turnebum culpat. C.275,a.eius correctiones quædam in Cæſare ſpretæ.C.290,a,b. aliæ in Velleio,nec receptæ.F.26,d
Ioan. Houy beneficio ſuppeditata Lipſio Acta Miraculorum D.Virginis Hallenſis.C.691.
ad Carol. Houium Epiſtola Lipſij.B.514,a 525,a
ad Franciſ. Houium Epiſtola Lipſij. B.311,a.490,a.529,a
ad Blaſium Hueterum Epiſtola Lipſij.B.338,b
Hugo Capetus, Pariſiorum Comes, Regnum Franciæ, capto Carolo Regis Lotharij fratre, obtinet.C.764,b
Hulſtum quam præter omnium opinionem expugnatum ab Archiduce Alberto.C.371
Humana omnia, nil niſi iactationes & fluctus. B.40,b.41,a. F.55,d. eaque contemnenda, ſed ab animo alto, non qui ipſus ſe contemnat. B.84,a. pulchra Humanæ imbecillitatis deſcriptio ex Ariſtotele.G.113,c
Humanitatis aliquando beneficium conferendum, non homini, ex Ariſtotele verſum a Senecâ. G.321.d
Humanitas propriè Feritati oppoſita. D. 251,a. ea inprimis colenda literas humaniores colentibus. G.66,d
Humanum paucis viuit genus.D.6
Humeros exeri à militibus,quid.E. 324,d
Humi-reperti, Latinus qui.B.410,b
Humidi & Vdi differentia.Gſ.708,c
ſine Humido nihil coburitur, Theophraſto, & alijs.Gſ.708,d
Humore omni abſtinere in metu aquæ intercutis, vſurpatum quibuſdam. G.25,d.per Humorem quicquid conſpicitur, cur vero maius appareat. Gſ.691, d
Hungaria periculum à Turcis.B.150,b
ad Auguſtinum Hunnaeum Epiſtola Lipſij. A.182,a
Hunni, ſeu Abari, tympanis in bello vſi. C. 129,a. lupinus vlulatus ijs familiaris in auſpicandis prœliis.C.131,a
Hunnorum pertinax aleæ ſtudium. E.445,c,d. eorum centum ſexaginta duo millia cæſa ab Aetio.D.413,d
Hunnorum, Gothorum, &c. irruptiones linguam Latinam eiuſque pronunciationem planè corruperunt. A.448,b
Huyum Eburonum hodie opidum Taciti Iuhones putatum. C.731,a
Hydiſſus, Cariæ vrbs. Gſ.731,c
Ὑδροπολία vnde dicta. Gſ.788,c
Ὑγίεια, inſcriptio Theodoſij Imp. ſepulchro, quo ſenſu. C.452,a
Ὑγίαινε quomodo propriè Latinè verti debeat. E.5,b
C.Iul. Hyginus præfectus Bibliothecæ Palatinæ ab Auguſto. C.631.b. Gromatici ne is auctor, an alius qui ſub Traiano vixerit. A. 261,a. ſcripti illius editionem deſiderat Lipſius [poſt mortem tamen eius ex parte prodijt.] C.143,a. ex manuſcripto id aliquoties citatum. A.261,a. C.48,a.140,a 143,a.144,b.148,a.155,b.289,a.615,b E.46,d.87,d,c. 272,b. 375,d G.202,c. 342,c. Hygini Fabulæ citatæ.C.95,b. 127,a. E.63,d. G 202.c
Hylobij, ex Indorum Philoſophis Strabonis.D.433,b
Hymnus diuinus Epicteti, Deo in omnibus actionibus canendus. D.566,b
Hyperides citatus.G 7,c
Ὑοῖν. Vide, Coniunctio.
Hypocauſta quæ propriè. B. 520,b. Hypocauſta quomodo calefiant.G.733,d
Hypochondriaci morbi leuiores, non vinci poſſunt. B. 239,b. Ætneo igni ſimiles, cùm deſaeuiſſe creduntur, redeunt. B. 55,a. acidularum tamen vſus ad eos commendatur. B. 55,a.481,b
Ὑπόνοια, Allegoria.D. 545,a
in Hypotheſi dictum ad Theſim non referendum. D.154,b.
Hyrcanorum regio vbi.E.248,d
Ὗς περὶ Ἀθηνᾶν ἔριν, Prouerbium.C.746.
Ὑσσὸς, Pilum verti debet, non Verutum, quoties de telo Romano agitur.C 77,b
Hyſterologia Senecæ perfrequẽs.G.156.244,c.270,d.544,d

I.

I. Litera, longa eſt vel breuis. Longa apice nõ inſigniebatur, vt aliæ vocales longæ ſed productius ſcripta, & inde litera longa Plauto dicta. A.452, b. interdum etiam ſcripta vt EI, Græcorum. A.453,a. ſono tamen elata ac ſi geminata II: videlicet vt Belgarum My, Gy. A.458.a. Curioſioribus diſtinguere placitum, quando & quatenus EI, ſcribendum, quando productè ſcribendum: ſed fruſtrà. A.453,a.b. Productius ſcripta ſæpè æquiparat ſe duabus diuiſim ſcribendis, vt, TullI, pro, Tullij, &c. A.359.b 453, b. I, autem breue etiam duplicis ſoni, & qualium. A.452,b. huiuſque cum V, crebra alternatio. A.122,a
I, conſona quomodo efferenda. A. 464, a. Græcis ignota. A.460,b
Iocère, non modeſtia eſt, ſed ignauia. B.84,a
Iacendi coronas. mos. A.291,b
Iacob filios Ioſeph intermutatis manibus benedicens quomodo ſignum Crucis expreſſerit. C.649,a
D.Iacobi ædes Parochialis Louanij quando ſtructa: quando & à quo decorata Collegio Canonicorum. C.784,a
Iacobus Aragonum Rex, litibus & litigioſis infenſus, Semenum Radam I.C. præuaricationis lege poſtulatum, regno eiecit. D.244,a
Iacobus Britanniæ Rex, ſimulandi & diſſimulandi artifex. B.231,a
Iacolum, pro, Iaculum. A.71,b
Iactat eſſe ſocius, & ſimiles phraſes Græcanicæ. E.412,c,d
Iactantia in Aulicis odioſa. D.145,a
Iacula diuiſa in Rudia, & Ferrata: quæ Rudia. C. 340,a. quæ Ferrata: eorumque aliquot genera deſcripta: etiam depicta.C.341. & ſeqq.
Iacula & miſſilia veterum vnde laudanda, & cum bombardis comparanda. C.225,a,b
Iaculum miſſile quartâ curſus parte vincitur à ſagittâ. C.225,b
Iaculatores in leui armaturâ. C.67,a. hinc &, Iaculator, pro Velite. C.68,a
Iaculatores in Turribus oppugnatorijs. C.299,a
Iaddus Iudæorum Pontifex Alexandrum Magnum iratum religionis maieſtate placat. D 276,b. 177,a
Iamaica inſula Noui Orbis. D. 594,a
Iamblichus Aurea Carmina Pythagoræ commentatus. D.436,a. is citatus. D.22,a. & alibi in Libris Politicis. G.12,d. Item ex Stobæo. D.614,b
Iani, quid. A.291,a
Ianuarum percuſſio ſolennis. A. 282,a. ianuis lucerna appenſa diebus feſtis. A.235,a. ianuas templorum oſculabantur veteres. A.306,b
Ianitores more veteri catena alligati, vt & adiacentes canes. G.63,d. 182, d
Ianuariæ Kalendæ, dies, ſi quis alius, religioſus Romanis. E.135,c,d,b. ijs quolibet etiã è vulgo, artem ſuã aut munus delibabat auſpicij cauſsâ. E.121,b. G.646,c. nihil triſte publicè aut priuatim patrare ſoliti Romani. nec etiã Græci. E.135,c. annũ ſanctũ iis ſibi mutuò appricati. E.135,d ijs etiam in bello ab armis abſtinuiſſe videntur. E.135,d.
Ianus Geminus à Nerone clauſus. A 86,b. ab Auguſto ideóque eo nodus intricatus. A.274,a
Iani templum vbi Romæ: & a quo ſtructum. C 438,b. 439,a E.61,b,c. Gſ 825,b,c. cur eum poſtmeridianum Conſulem factum vocetur Seneca. Gſ.825,b,c
Ianthinus color, violaceus. C 487,a
Iapanes hodie, etſi nouem religiones habeant, pacificè tamen viuunt. D.158,b. ijſdem ritibus & ſacris vtuntur cum Sinenſibus. D 183, b. eorum Rex, nobilis alicui offenſus, mandat, Ventrem ſibi ſcindat. D.526,b
in Iapponiâ Schola Bonziorum inſtar Academiæ Pariſienſis. C.791,b
Iapyx Calabriæ peculiariter infeſtus ventus. G 766,d
ad Petrum Iardinum, Scholæ Athenſis [illegible]orum, Epiſtola Lipſij. B.412,b
ab Iaſone apud Albanos multa templa [illegible]aque loca nomen ferunt, Iaſonea inde Strabonis aucta. E.15[illegible] d

Iaſo-

Iaſonis dictum alicubi in Tragœdiâ quapiam E.128,d
Iaſon Pheræus tyrannus quomodo a vomicâ ſanatus. G.281,c,d
Iazates Adiabenorum Rex Iudaicæ religionis. E.189,d
Iberi, potores Platoni. B.140,b
Ibides Ægyptijs prodij. D.182,a
Ibus, pro, Ijs. A.85,a
Icelus, malè alijs Icellus, vel Hycellus, Galbæ libertus, patrono nuncius electionis ipſius in Imperatorem, ſeptimo die Româ in mediam ſeſe Hiſpaniam peruenit. C.302,b. E.311,c
Ichneumones Ægyptijs prodij. D.181,b
Ichnographia Græcis, quod Latinis Species operis. A.276,a
Ichthyophagi populi. G.54,d
Icilia Leges. D.280,b
Iconiſmus, Publicanorum vox cuius vſus. G.606,d
ſub Ictu habere, ſtare, &c. quid: item, Sub ictu, vel, Extra ictum poſitum, quid. G.206,d.286,d.515,c,d
Ida ancilla a Tiberio crucifixa. C.655,b
Idea quid Platoni. G.493,d. prior materiâ. Gſ.682,d. Idea aſſerta; & quid. D.569,b.570,a,b
Idea perfecti ſtatuenda, etſi pertingi nequeat. D.467,b
Idem, pro, Iidem. A.65,a
Idem in me, prauitanas formula. A.415.
ad Ioan. Idiaquenum, Conſiliarium Regium, Epiſtola Lipſij. B.289,b.295,b.
ad Martin. Idiaquenum Secretarium Regiũ Epiſtola Lipſij. B.290,a
Idiſtauiſus Campus vbi. E.47,d. videri prope pagum Vegeſak in vicinio Bremæ. E.48,c
Idomenaus, cui adulatus dictus Epicurus, quis. G.423,d
Idoneor, in comparatiuo. G.106,c
Idoneus, qui ſoluendo ſit, Iuriſconſultis. G.326,d
Iecur, ſedes cupidinis vel libidinis. D.500,b
Iecur Vniuerſi, Luna. D.580,a
Ieiunos bibere, cauſa multorum morborum. G.669,d
Iena ob tumultus Belgicos paulò plus annum manſit Lipſius, & primordia Profeſſorij muneris fecit. B.161,a
Ieremias Propheta citatus. D.106,b. Gſ.752,d
Ieſu Syrachidis lectio Principi commendata. D.129,b. 135,a
Ignarus, id eſt, incognitus, ignotus; Salluſtianum. E.189,d. 389,d
Ignauia animum paulatim delimat, vt occulta teredo lignum. B.84,b. Ea & Superbia duæ peſtes iuuentutis. B.397 b
Ignauia a plebe arcenda. D.66,b
Ignaui in bellis comperti quâ ignominiâ affecti à Spartanis. C 221,b
Ignaui & ignari homines calumniandi vitio maximè obnoxij. B.266,b
Ignauio, vt Elo, optio, &c. pro, Ignauus; à verbo
Ignauire. A.302,b
Igniarij genera, ex Theophraſto, alijs. C.609,b.610,a,b
Igniculi natura, quid. D.470,a
Igneum & Flammeum vt differant. Gſ.714,d
Ignis Stoicis duplex; brutus & ex ſenſus vnus, artificialis intellectu præditus alter. D.584,a immaterialis, Genij quibuſdam. D.563,a quibus præterea pro principio rerum ſeu Deo habitus. D.541,a,b. qualem Ignem pro Deo ſtatuebant Stoici, & cur. D.541,a,b. mundi animus, Varronis apud Iſidorum. D.580,b omnium rerum elementum Ariſtocli apud Euſebium, Ignis, quis aut qualis. D.578,a. ſemen animalem omnium, vel velut ſemen omnium, Varroni, Stoicis, alijs. D.507,b.614,b. G.257,c. Ignis quis mundum vaſtaturus, quis reformaturus, Stoicis. D.599,a
Ignis quorumdam opinione duplex: circumfuſus & circumplectens vnus; alter medius, qui centri locum teneat: iſque ijs Veſta, Lar, ſeu Focus Vniuerſi. C.602,b
Ignis per ſe non deſcendit. Gſ.705,c,d
Ignis in gyrum agitatus flammeum circulum cur repræſentet. Gſ.694,d,c
Ignis apud Romanos in arâ Veſtæ quomodo perpetuò ſeruatus: ſi is extingueretur, quàm id mali præſagij: quomodo tum renouatus: quomodo etiam & quando ſine vllâ interſtinctione præcedente. C.6 9 b.61
Ignis etiam in penetralibus adium priuatarum cultus & aſſeruatus. C.619,a
Ignis cultus, ſine imago aliqua Veſtalium etiam apud exteras gentes; & quæ. C.603,a.616,a,b
Ignis ſacer apud Græcos ſi quando deuexiſſet, quomodo nouum eliciebant è Sole: idque Figurâ demonſtratum. C.609,b.610,a,b
Ignis accendendi mos quis Noui Orbis incolis frequens. C.609,b
Ignis prælatus vatibus. A.235,b
Ignis prælatio inter inſignia Principatus, apud Romanos. E.491.
Ignis & Aqua cur coniugijs prælata. B.492,b
Ignis è terrâ enatus, cum clade vicinorum in Germaniâ. E.235,d
Ignes aerij ſtellarum inſtar labentium venti futuri indicium. G .694,d
Igne ſtipitibus affixos conſumere, aut terra leniter defoſſos vſtulare, inter genera pœnarum. G.42,d
Ignis Græcus, ipſis πῦρ ὑγρὸν dictus, quando inuentus. C.353,b
Ignes caſtrorum, quid. C.249,b
Ignes in vigilijs quales. C.177,b
Ignes, ſeu faces, in Turribus ſpeculiſve cui fini: eorumque Icon e columnâ Traiani. C.178,a
Ignis, ſeu ignis iacula in crebro vſu in militiâ Romanâ. C 254,b quid contra ea remedij aut præſeruationis. C.360,a
Ignes quomodo ab obſeſſis incendendis hoſtilibus aggeribus additi. C.355,b
Ignes angues. A.301,b
Ignis vigilans & viuens. A.181,b
Ignominiæ militares multiplices Romanis: eaque ordine recenſita: etiam quædam Græcorum. C.220,b.221,a,b
Ignominioſa Miſſio quæ: eiuſque exemplum elegans. C.222,b
Ignominia hæreticis turbatoribus imponenda qualis & quotuplex. D.164,b
Ignominia nota Cenſoribus apud Romanos vſitata, mouere ordine, &c. G 12,c
Ignorantiæ duæ ſpecies Platoni. EM. 33.
I'nplæ quandoque Græcis pro Cruce. C.6-8,b
I'λη tam Cohors Græcis, quàm Ala aut Turma. C.41,b. Polybio potius Turma, quam Ala. C.43,b
Ileoſca, in Hiſpaniâ Straboni. F.81,a
Ilias an Odyſſea prior ſcripta, inepta curioſitatis inquiſitio. G.224,c
Ilienſes quando, quoties, & à quibus immunes ab omni onere facti. E.206,b, ,d
Ilium fons Romulæ gentis. E.63,d
Illatabilis, vox veteris. A.276,b
Illauta fæmina, quæ. A.124,b
Illudere, & Ludere, item, Ludibrio habere, pro, Veneriari, & prius ſæpè pro venere turpi. E.219,c. G.267,d
Illũm, pro, Illorum, Ciceroni. A.95,b
Illuſtres Equites Romani, qui. E.166,c,b
Im, pro, Eum. A.82,b
Imagines maiorum nobilitatem dabant apud Romanos: eaque ex quo magiſtratu. A.289,a. è cerâ fieri ſolebant; ſed non totius corporis. atque in atrijs ponebantur. A.264,b. 289,b. E.182,d. in tabularijs ibi thecis ſve, aut armarijs ligneis collocata, quæ feſtis diebus aperiebantur. A.289,b. 290,a. G 457,d. tituli ſiue indices ijs ſubſcripti. A.290,a. Vſus earum præcipuus ad funera. A.189,b. 290,a. damnatorum autem nec habere, nec in exſequijs ferre, licebat: imò frangebantur. A.290,b. E.53,b. Vide etiam, Effigies.
Imagines Imperatorum, item virorum aliquando maximè illuſtrium innexa Signis militaribus Cohortium, &c. A 213,a. E.25,d. in clypeis videlicet, iiſque rotundis. E 508,b
Imagines illuſtrium virorum publicè in templo curiaq; quaſi dedicari ſolita: & quomodo: ex quâ materiâ. E.72,c,d. 73,b.

73,b. adpoſitis etiam titulis. E.295,d. ſic imagines Doctorum in Bibliothecis collocata: ſed plerumque mortuorum: poſteà & viuorum. ex qua illæ etiam materiâ, & quâ formâ. C.364,a,b. G.158,d
Imagines Impp. vendere, inter crimina maieſtatis aliquando tractum. E.36,d
Imagines cruce affixa, ad infamiam. C.672,b
Imagines Impp. à Gentilibus in formæ Crucis poni, quomodo apud Iuſtinum Martyrem intelligendum. C.680,a
Imago Solis, &c. momento repræſentatur in guttâ ſpeculóve in puncto reflexionis. C.689,d
Imagines mortuales ſemper apparere veris maiores videntur. A.372,b. ſic & Imagines inſtar ſpectri in ſomnijs aut aliter apparentes ſemper humanis maiores de, ripta veteribus. E.174,d
Imaginarium, id eſt, aſſimulatum, non verum. .173,c
Imbitere A.150,a
Imber odoratus, item ruber, quid Senecæ Rhetori, Apuleio, & Martiali. C 575,b. G 703,
Imbraſia, Samus Ionica, non Samotracia. E.63,c
Imbrex, incuruum genus tegularum. A.195,a
Imbrinium, & Imbrinius colles. E.170,d
Imbui, aliquando, pro, Leuiter perfundi, tingi: aliàs aliter. G.87,d
Imitamenta doloris. E.77,c
Imitari, paſſiuè. A.212,b
Imitatio in ſermone aut ſtilo quid: quomodo formanda: & alia eò ſpectantia. B.538,a,b. 539
Imitatio quaſi quadam perſona ſcænica eſt. B.198,a
Imitus, vt Stirpitus, Radicitus. A.301,b
Immatura funera, iuuenum. G.57,d
Immaturi ad honores, qui nondum ætatis Senatoriæ. G.337,c
Imminuum, pro, Valdè. E.403,d
Imminere, auidè ſpectare. D.335,a
Immunes milites, qui: iique duûm generû. C.158,b. D.314,b
Immunitas mercatorum frumenti. E.233,d
Imparientia, quid. A.243,b
Impatiens animi, quemodo intelligendum. G.399 d
Impatientia, quid D.503,a
Impedimenta in agmine militari vbi locare ſolitus Cæſar. C 250 a
Impendere ſe, aut, Impendi alicui, &c. quid. G. 88, d. 140, c, d
Impendia Romanorum quotuplicia, & quæ. C. 404. & ſeqq.
ſine Impendio creare, aut magiſtratum dare quid. A 150,b
Impenſæ cauſa, non in vſum, ſed oſtentandis opibus. G 557.c
Impenſius, grandis, immodeſtus. E.199,c
Imperabit raro rectè, cui numquam imperatum; Ariſtotelis dictum. D.492.G.26,d
Imperandi ratio non aliter conſtat, quàm ſi vnei reddatur. D.55 b
Imperandi in exercitu inſignis ordo apud Romanos: ſimiliſque apud Spartanos. C.180,a
Imperanti remiſſius paretur meliùs. D.51,b
Imperantium multitudo tam nocua, quàm regimen nullum aut incertum. D.94,a
Imperator, ſeu Dux ſummus exercitus, qui antiquitus apud Romanos: ductum & auſpicia habebat: quæ eius poteſtas: quæ inſignia: ritus eo ad exercitum profecturo qui: deductiones. vota: equi Imperatorij &c. C.62.63.64.65. paludamentum ei vnde coccineum. C 489,b. eius paludati ſimulacrum ex Columnâ Traiani. C. 64. ad bellum ituri gladiatoria munera præbere ſoliti: cui fini. C.544.b. 545.a
Imperatori Duci ve ſummo exercitus quis in acie plerumque locus: ipſe ut plurimum in equo: quinam iuxta eum. C.104,a,b 134. vbi eius metatio in caſtris: multique ei aſſiſtentes in tabernaculo: tum miniſtri, apparitores, &c. C 139,a.143 b.144,a. 149.
Imperator Dux ve ſummus exercitus manè à Tribunis & Ordinum ductoribus ſalutatus, eadem ſignum dabat, & alia pro tempore adiscebat agenda. C.180,a. ſic & ſignum ab eo veſperi datum, quomodo. C.168,a,b. ipſe nonnumquam vigilias obibat. C.174,a. ipſe etiam in exemplû quandoque manum operi admouebat C.158,b. præcipuum ius habebat in exercitu capitis inquirend.; etiam non aduocato conſilio, & ſine prouocatione: reíque exempla. ſed an & idem poſt legem Porciam. C.214,b. Principes certè eam poteſtatem circumciderunt; & quomodo. C.215,a. Imperatoribus ſtante republicâ è bello redeuntibus tantum extra Vrbem Senatus datus. G.338,c
Imperator quanti, tanti exercitus. D 93,b. & Imperatoria virtus, propriè boni Ducis. D 78,b
Imperator antiquitus intelligebatur tãtùm militis. E.2,c.3,b. inde obtinuit, vt titulus Imperatoris Principis nomini præponeretur; Ducis autem aut Imperatoris in bello victoris poſtponeretur. E.103,b. ſed ſub Cæſaribus vltimum is titulus conceſſus Iun. Blæſo. E. 103,c. neque poſt dux vllus qui alterius auſpicijs rem gereret, ſalutatus Imperator. E.48,d
Imperator, communiter cognomen Iouis. D.304,b. 364,b
Imperatores, ſeu Principes Cæſarés ve Romani, honorem teunitori mandantes, impenſas quæ facienda in ſe recipiebant; quod Sine impendio creare dicebatur. A. 150, b. ſerui Impp. veſte diſcreti à priuatorum. A 285,a, b. vxoribus Impp. aliquando lictores. A.283,b
Imperatores ſeu Principes Romani quacumque occaſione ludos gladiatorios dabant; vt hoc quaſi eximium inter munia Principatus videretur. C. 497,a. cùm præſentes in Spectaculis, ſemper ijs ius liberandi gladiatores: quin ſolus Imperatoris ſuperuentus gladiatorem victum liberabat. C.538,b. ſontes etiam Imperatoris occurſu noxij qui ad ſupplicium ducebantur, dimiſſi. G.65,d. eorum inſuper ſtatuæ, templa, & imagines Romanis pro aſylis. E.519,b
Imperatorum ſeu Principum Rom. nomina in vexillis, ſigniſve, item, ſcutis militaribus inſculpta, aut inſcripta: quin quandoque militum manibus inuſta. C.32,b. 110,a. 675,a. E.376,d. Imagines inſuper eorum innexæ ſignis & ſcutis militaribus; præcipuè mortuorum, tanquam Diuorum. C.680,a. E.376,d
Imperatores tyranni quos ipſi euertebant, inſtigante Senatu euertiſſe videri volebant. G.ſ.99,d
Imperatores Romani vſque ad Conſtantinum è quadraginta tribus vix decem ſuâ morte defuncti. D.260.b. Vide plura in, Principes, &c.
Imperatores Conſtantinopolitani quàm muliebres & ridiculi in corporis cultu aut ornatu exteriore. D.122,b. in progreſſibus publicis Crucem aliquando ſuapte manu præferre ſoliti. C.676,b.
Imperatorum leges dare, non accipere; turpe Iuliæ Auguſtæ Seuero dictum. D.131,b
Imperatoribus omnis ſemper cultus à Lipſio delatus. B.110,a
Imperiti plerique ſtolidi. D.138,a. Imperitiſſimus quiſque audaciſſimus. B.81,b
Imperiti, dementes, qui Stoicis. G.160,c
Imperitia, vnum malum Socraticis. D.459,c
Imperium, quid: fulcrum rerum humanarum. eius vis & vtilitas. D.25,a. Eius formæ tres: deque ijs difficile nec certum iudicium. D. 25, b. quod videatur optimum. D.26,a
Imperium ſine prudentiâ, non infirmum ſolùm, ſed penè nullum. D.37,a. faciliimè ijs artibus retinetur, quibus partum. D.28,a. 130,b. meliùs beneficijs quam armis cuſtoditur. D.53,a. robur eius in conſenſu obedientiû. G.174,d. 330,d. conſtans eius forma facit ad auctoritatem. D.54,b. ſeuera etiam. D.54,a. at crudelia imperia acerba magis quàm diuturna. D. 33,a. Imperio maximo maxima ineſt cura. D.28 b. Imperium virum oſtendit, dictum Pittaci. D. 130, b
Imperij cuiuſque potentia in quibus quatuor conſtet. C. 37 a
Imperia priuatis longiorum Principibus non danda. .55,b. Imperium Proconſuli apud Rom. deſinebat ingreſſu Vrbis. E. 82.d
Imperij Romani diuturnitas. C.470,a. Rationarium ſeu Breuiarium

tiarium eius, quid: atque id ſcriptū ab Auguſto. C.395,b. E.12,c. *Idem Auguſtus Imperium Rom. variè muniuit.* E.10,b,c. *certos ei terminos poſuit.* E.12,c. *quos auxit Traianus.* E 66,d. *vires eius & copiarum recenſio ex Tacito.* C.237,b. 238,a. *quid inter cauſas lapſi Imperij Romani.* A.318,a

Imperij Rom. pignus à Veſtalibus adſeruatum quid fuerit. C.611.612. *limites Imperij Rom. ſine cuſtode aut arbitro ingredi non permiſſum exteris.* E.449,c,d

Imperium Romanum ſtatim à Claudio in peſſima plerumque capita electione venit; imò ſæpè emtione. D.213,b

Imperium Occidentale à Carolo Magno ſtatutum, quomodo à tribus fratribus eius nepotibus diuiſum. C.762,a

Imperia pleraque ex Oriente defluxere in Occaſum. C.265,a *Imperij aut Monarchiæ noua ſol ſurgens ab Occidente.* D.389, b

Imperia multa minuta, ſeminaria bellorum. E.420,d. *Imperij Vniuerſalis, aut ſaltem magni, liberior laudatio.* C.471,b. 472,a,b

Imperturbatio, &, Imperturbabilis, aptiores voces animo, quàm Inuulnerabilis. G.399,d

Impetrire, verbum augurale. A.74,a

Impetum capere alicuius rei agendæ. G.71,c

Impetus affectuum duplices. G.19,c. 20,c

Impietas pernicies Rerumpublicarum. D.122,b. *eius matrem Superbiam, aut Ferociam; ſæpè & Vitiorum cumulum eſſe.* D.185,a

Impietas, pro Læſa Maieſtate. D.325,a

Impietas, pro Inclementiâ. G.206,c

Impiorum vita tragœdiæ compar. D.406,b

Impolitia nota Cenſoria. A.168,a

Impotentia & impudentia in imperando malum. D.51,b

Impotentia, id eſt, non-potentia, non verè inter Mala. D.381,b

Improbi conuicia laudes ſunt. A.181,a

Improbi cùm puniuntur feliciores, quam ſi nullâ pœnâ coërceantur. D.403 b. G.12,d

Improbus inteſtabilisque, formula vetus. A.139,a

Improbus color, purpureus, vel coccineus. G.649,d

Improbus pro, Diuturno, continuo, pertinaci. Gſ.752,d

Imprope, pro ſimplici Prope, vt, Iaante, &c. C.683,b

Impuberes ſupplicio capitali non affecti apud Romanos. E.141,c

Impudentia fons omnium vitiorum. B.12,b

Impudentiæ ſignum apud Ægyptios Muſca. A 98,a

Impudicitia, quid propriè, & Impudicus. A.351,b

Imputare, quid propriè. E. 392,d. G. 155,c. 279,d. 298,d

Imus decubitus, illius qui iacebat ad pedes lecti. Hinc

Imi ſubſellij vir. A.102,a

In, ſyllaba in initio dictionis, quando I, productâ, quando breui dicatur; vt in ſequentibus: Inclytus, Inhumanus, & Inijce, breui: Infelix & Inſanus, productâ. A.471,b. 472,a

In annum, vox acclamationibus apta. A.312,b

In ius voco te, ſolennia verba quibus actor reum ad Prætoris tribunal vocabat. Gſ.834,d

In manibus eſſe, quid Cæſari, Ciceroni, Virgilio, alijs. A.34,a

In Senatu, In Equite, id eſt, Inter Senatores, Equites. E.134,c,d

In vulgus gratum, formidoloſum, &c. E.38,d

Inadulabilis, qui ſibi adulari non patitur. Gſ.744,d

Inalpina gentes ab Auguſto domitæ, quæ. G.216,c

Inane vulgò quid: re verâ nullum pleriſque Philoſophorum. Gſ.736,c. *Democritus tamen & Epicurus Inane & Atomos pro rerum principijs ſtatuunt.* G.255,c. Gſ.702,d

Inane non eſt corpus. D.374,b

Inane exercere, idem quod, Aërem verberare. Gſ.800,c

Inanium ſpecie validus, pertinens allicere externis moribus, habitu, geſtibus, &c. E.215,d

Inauditus qui perit, tamquam innocens perit. D.31,a

Inaures fœminis, imò & viris, è quanti pretij gemmis apud Rom. E. 522,d. G. 181, d. 242, c. 373, d

Incedere, propriè quid. Gſ.811,c

Incendium in vrbe ortum quâ cauſâ omnes percellat. D.382,b

Incendium Lugdunenſe, quando. E.295,d

Incendium Neronianum quo die ortum, quot dies durauerit: inter id & Gallicum interuallum nimiâ curâ non accuratè definitum. E.277 b,c,d. *eius autem cum Gallico mirus in diebus concurſus & conuenientia: ſuperque eo cum Ioſ. Scaligero diſceptatio.* E.277,c. 538.

Incerti caſus bellorum. D.103,a,b. 105,b

Inceſſus ordo aut ratio inter honoratiores. A.300, b

Inceſtus matris cum filio, aut patris cum filiâ. E.162,d

Inchoatus, ſiue Incohatus, Stoicis idem qui Proficiens & προκόπτων. D.468,a. G.512,d

Incitare, id eſt, augere, intendere. E.84,d

Inclinare ad ſcutum, item, Ad haſtam; Græcanicâ phraſi; pro, Ad læuam, ad dextram. C.188,b

Incommoda in vitâ, ſed exiguos, quæ. D.488,b

Incontinui oculi pauciſſimi. G.20,d

Inconuenientia perſonarum & temporum in Proſopopœijs excuſanda. G.231,d

Incorporale, bona vox Latina. Gſ.806, d

Incorporea, ſeu Incorporalia, Stoicis quæ; dumtaxat propriè quatuor. D.337,a. 573,a. G.636,d

Increpare: ſi quid increpet, periculum increpuit, &c. E.473,d

Incruſtationes marmoris, μαρμαρώσεις, quid. C.449,b

Indaci cuiuſdam mira in currendo celeritas. B.301,b

Index cœna, quid. A.102,b. 103,a

Index imaginis. A.290,a

Index rerum à ſe geſtarum Auguſti; idem cum Inſcriptione Tabularum quæ Ancyræ ſpectantur. E.12 c

Index, & Indicium, quid propriè, Aſconio & Donato. E.182,d

Indici quatenus impunitas data apud Rom. E. 146,d. 183,c

Indicibus præmia decernenda, pecunia, & impunitas. D.59,a

India cum confinibus regionibus & inſulis magno numero elephantos producunt. B.34.b

India hiſtoriam aut commentationem tentauit Seneca. G. xxx.

India Noua. Vide, *Nouus Orbis.*

Indi mendacem ſemel repertum ab omni munere honorato arcebant. B.352,a. *expoſitio aut necatio liberorum quatenus ijs vſitata.* B.411,a. *vnde tympanis in bello vſi: & qualibus.* C.128,b. 129,a. *Philoſophorum apud Indos duplex genus.* D.433,b

Indicæ merces immenſi pretij in Imperium Romanum quotannis inuectæ; & grandis ex earum portorijs ſumma conflata. C.392,a

Indicum Mare antiquis ſub appellatione Maris Rubri comprehenſum. C.378,a

Indi Scytharum populi. Vide, *Sindi.*

Indicere operas. G.42,c

Indicta inimicitia, vt, Indictum bellum. E.507,a

Indictiua funera, quæ. C.494,a

Indictio, tributum nouum & ſuperadditum. D.320,b

Indifferentia, Adiaphora, quæ Stoicis; quotuplicia, & eorū diſcrimen. D.486,b. & ſeqq. G.245,c. 246,c,d. 543,d

Indigere, &, egere, quomodo differant. D.508,b

Indignum! exclamationis interſerta formula Valerio Max. & Floro frequens. A.346,a

Indiuidua, atomi. G.257,d. *Indiuiduum autem in rerum naturâ nihil, Philoſophis & Geometris omnibus, præter quàm Epicureis.* D.569,b

Indoles nobilis fere ad magna bona vel magna mala declinat. G.189,c

Indoles generoſa nunquam labe calumniæ aſperſa. B.266,a

Indormire ſibi, vni ſibi vacare. G.238,c

Indu. A.209,b

Inducendi actores aut paria in theatra aut amphitheatra mos ante commiſſiones ludorum. G.343,c

Inducia tacita. A.182,b
Induere animum honeſtis artibus. E.280,d
Indulgentia conciliandæ populari beneuolentiæ in quibus & quatenus Principi vſurpanda. D.53,a,b
Indulgentia quam perniciosa in militiâ. D.93,a
Induſtrior, comparatiuè. G.206,c
Inedia quoto die plerumque tollat. D.524,b. G.126,b. *mors ex eâ lenior.* G.138,d
Inertia Satagiorum, Horatio ſtrenua, Senecæ inquieta, cognominata. G.162,d
Inexpertus belli. E. 339,c
Infames & malæ vitæ, nec boni milites. D.89,a
Infamia ipſa perditis & ad vltima flagitiorum proiectis voluptati eſt. E.178,c. G 671,d
Infamiam falſam qui ſibi non applicat, non habet. B.270,a. *nec Infamia falſa inter verè mala.* D.381,b
Infamis arbor, ſtipes, &c. pro Cruce. C.645,b
Infans homo quamdiu cenſendus. G.367,b. *Infantem unà totum figurari dicunt Stoici; alij aliter.* D.610,b
Infantes ſtatim irâ pleni apparent, ratione vix adulti. G.10,c
Infantes exponere aut necare, illicitum Iudæis; item Germanis. E.426,d
Infantes ſine Baptiſmo mortuos in terra profanâ ſepelire mos Catholicus. C.706,a
Ab Infante, phraſis, vt, A puero. G.21,d
Infans, pro, Infandus. A.200,a
Infans, Seneffiæ Brabantiæ pago, per triduum mortuus & ſepultus, votis à matre D. Virgini Hallenſi conceptis, reuiuiſcit, donec baptiZatus iterum exſpiraret. C.705,a,b
Infanorabilis, nouum, ſed quandoque appoſitum verbum. F. 40,d
Infelix nemo niſi qui ſe infelicem putat. Gſ.723,d
Infelicius nihil eo qui nunquam infelix. D.402,b
Infelix arbor, ſtipes, lignum. pro Cruce. C.645,b
Inferias perſoluere, quid. G. 337,c
Inferna fulmina, aut Plinio Terrena, quæ. Gſ.717,d
Inferorum ſedem an & quam ſtatuerint Stoici. D.619,b
Infirmitorium barbarum, quod aliis Valetudinarium. Gſ.680, d
Infrequens, in militiâ Romanâ quis; & quâ ignominiâ punitus. A.126,b.127,a. C.220,b.221,a
Infrunitus, quaſi ἄφρων, vel Infrons, inſulſus, fatuus, ſtolidus. A.331,a. G.246,d.297,c
Inſulæ, quid; & quis vocis vſus. G.84,d
Inge vel Ingi veteres Peruanorum Reges. B.494,a. C.388,b *quales ij curſores pedites habuerint.* B.301,b
Ingenia hominum pomis comparata apud Agellium. G.448,d
Ingenium nullum magnum ſine mixturâ dementiæ, Ariſtoteli. G.169,b,c
Ingenium malè collocatum, malè habitans, id eſt, in deformi corpore. G.495, d
Ingenia temporaria. E.365,d
Ingenia viuida ſæpè nimiâ gloriâ luxuriant & euaneſcunt. B.110,a
Ingeniorum peſtis putare perueniſſe quò adſpirant. B.372,b
Ingenia ignea nouandis quàm gerẽdis rebus [illegible]tiora. D.39,b
Ingenia refractaria deſcripta. D.163,b
Ingeniorum præcocium aliquot exempla, G.218,c,d
Ingenioſi & celeres, ad iram maximè proni. G.43,d
Ingenioſus infeliciter ille ſcriptor, ad quem capiendum ingenio opus eſt. B.537,a
Ingenia, pro Machinis; &, Ingeniarij, pro earum architectis. C.264,b
Ingens animi. F.33,c
Ingenui agris pulſi per fraudem. A.318,a. *etiam in ergaſtula quandoque vi rapti.* A.320,a
Ingenuo cum libertâ nullum connubij ius ante ll. Iuliam & Papiam. E.513,c
Ingolſtadienſis Academia à Georgio Diuite Bauariæ Duce exſtructa. C.238.
Ingratitudo commune paruis magniſque ingenijs vitium. B.[illegible], a
Ingrati hominis fœditas. G.269,d. *familiare ei beneficia accepta extenuare.* G.293,c
Ingrati actio in Scholis Declamatorijs quæ. G.292,d
Ingrati iudicium & pœna penes quas gentes olim fuerit. G.292, c,d
Inigo, pro, Adigo. A. 198,a
Iniicere, leuiter mentionem facere. A.346,b
Inimicitias denunciare, Ciceroni; indicere, Senecæ; idque more ſolemni. E.506,d.507,a. G.65,d
Inimicitia teſtata, Valerio Max. Inimicitiæ ex profeſſo, alijs. E.507,a
Inimicorum peſſimum genus laudantes. B.268,a
Inire ſcenam, ludos, templum, &c. E.273,d
Initiandi ſacris, ſtigmate puncti veteribus. C.32,b
Intriuare ſtilum. A.324,b
Iniuria, quid. D.516,b. *quid Iuriſconſultis.* G.174,d
Iniuriæ altius deſcendunt, quam beneficia; & cur. G.261,c,d
Iniuria omnis magis lædit auctorem quàm patientem. G.540, d
Iniuriam poſſe pati, è præcipuis Laconum votis. D.271,b
Iniuriam facere ipſâ naturâ alienum à Sapiente, Stoicis: aliter Epicuro. G.609,d
Iniuriam nec Contumeliam in Sapientem cadere. G. 170. & ſeqq.
Iniuria lenius vulgò fertur, quàm Contumelia. G.174,d,c. 196, c
Iniuria apparens, etſi non vera, ſemper mouet iram. G. 19,c
Iniuriam non agnoſcere præſtat, quam ignoſcere. B.270,b
Iniuriam multi ſe paſſos putant, quia non vlciſcuntur. C.456,a
Iniuſtitia vix ipſo extremæ neceſſitatis prætextu Principi licita. D.75.76
Inniſa moles, innitens. A.363,a
Innocentes cur externis malis affligantur. D.555,a,b
Innocentia ſola in vitâ ſecura ſolutaque. D.407,a. *vera libertas.* D.509,b
Innocentia primus contra calumniam clypeus. B.270,a
Innocentia Principis, fidiſſima ipſius cuſtodia. D.60,a
Innocentia in agris potiſſimùm inuenienda. B.13,a
Innocentius Martyr citatus. C.661,a
Innox, vox antiqua pro Innoxio. B.31,a
Innouatio in regimine reipublicæ, vel in melius, non facilè admittenda. D.54,b. *ſed quando, & quomodo.* D.55,b
Inobedientia confuſionum parens. D.25,b
Inolere, innaſci. A.261,b
Inopia non inter verè mala cenſenda. D.381,b
Inopia & rebus arctis plebs ſæpè in ſeditiones ruit. D.110,a
Inopiâ, antiquè pro Muliere inope. A.130,b
Inopinata Stoicorum, Senecæ eadem quæ Paradoxa. D.491,b Vide, *Paradoxa.*
Inorabilis, qui exorari nequit. A.192,a
Inpannis, pro eo qui caret pannis. A.130,b
Inquilina, ciuis. A.75,b
Inquiſitio in minutiſſima, mentem turbat. G.51,c
Inquiſitio ſui Senecæ veſperi quotidie vſurpata. G. 63, c. Vide etiam, *Examen ſui.*
Inquiſitio acrior in ſeditionibus non vſurpanda, ſublatis ducibus. D.112,a
Inſani & Stulti differunt tantùm poteſtate & actu. D.519,b
Inſania, ſiet ira. G.23,c. *Inſania Sapientiæ oppoſita.* D.519,b
Inſaniſſimè, vehementiſſimè. A.220,a
Inſanum, pro, Valdè: Inſanum in modum. A.183,a
Inſcitia, Socrati vnicum malum; & Scientia, vnicum bonum. G.442,c,d
Inſcitia Fiduciam, Prudentia cunctationem gignit. D.138,a
Inſcriptio Crucis. Vide, *Crucis.*
Inſcripta ergaſtula, cur Iuuenali. A.321,b
Inſcripti, id eſt, ſerui ſtigmatia, ſeu notis compuncti. A. 311,a
Inſcriptiones antiquæ Smetij quomodo in Curatorum Scholæ Leidenſis manus peruenerint. B.80,b

In-

Inſcriptiones quædam quod accentibus ſimile præferre videntur, id accentus non ſunt. A.468,a. *in Inſcriptionibus antiquis nulla nota diſtinguendi ſenſus, niſi quòd verba ſingula punctis huiuſmodi ſecernunt.* B.133,b
Inſcriptio vetus à Fuluio Vrſino. E.366,b,c,d. *Inſcriptio Lapidis Ancyrani.* Vide, *Ancyrani: Inſcriptiones quædam de Veſtalibus quæ in memoriis priſcis repræſentata.* C.620,a,b. Inſcriptiones porrò Antiquæ ſæpiſſimè paſſim in Lipſij ſcriptis repræſentantur aut citantur: ſed quia poſitu aut diſtinctione characterum ſatis ſe produnt, vix vllæ earum in hoc Indice annotatæ.
Inſcriptiones nummorum. Vide, *Nummorum.*
Inſcriptiones antiquitus poſita munerariis. C.498,a,b
Inſcriptiones nominum & aliæ, in ſcutis ſæpè antiquorum. C.244,a
Inſcriptiones vulsus, quales. A.322,a
Inſcendere aggerem. A.346,a
Inſerta Latinis, quod Græcis Emblema. G.392,c
Inſibilat, ἐμφυσᾶ. A.164,b
Inſidere capulo manus, dictum potiſſimè de muneribus & regis facilibus gladiis. E.49,d
Inſidiæ in Principem vix vitari poſſunt: quid, aut quæ: in eas remedia, & quomodo iis vtendum. D.58,b. 59,a,b. 60,a
Inſignes Equites Romani, qui. E.166,c
Inſigne nomis, quid. G.525,d
Inſignia Principatus olim apud Rom. E.7.491.
Inſignia virtutis vſurpanda in militiâ, animando miliiti. C.229,b
Inſignia, quibus milites à centurionibus, aut inter ſe diſtinguebantur. C.244,a
Inſignium in ſcutis calandorum mos variarum gentium explicatus: quorumdam propriorum ſingulis quibuſdam; quorumdam communium gentibus, legionibus, cohortibus, &c. C.243,a,b.244,a
Inſignium familiarum hodie vſus, & ſæpè abuſus. C.244,a
Inſignia omnia & nomina fullonum aut parium è republicâ tollenda ex monitu Mæcenatis. D.109,b
Inſipiens omnis, ſeruus. D.509,b
Inſiſtere curru, propriè de aurigis. E.279,c
Inſolari ſub dio poſt vnctionem, in more veteribus G.224,b. 557,b
Inſomniis ſuum quemque proceſſum poſſe ſentire, viſum Zenoni. G.478,d
Inſteium, vel Iſtem, Capito. E.228,d
Inſtitor, quis. G.352,d
Inſtitoria, loca in quibus proſtabant ſcorta. E.275,c
Inſtinctio bona, altera vita eſt, & quæ ad æternam ducit. B.190,b
de Inſtitutione Iuuentutis Dialogi Lipſij. Vide, *Dialogi.*
Inſtitutio, id eſt, Doctrina Dogmatica. D.471,b
Inſtitutores Aulici Principum cum iudicio eligendi. D.229,b
Inſtitutiones Iuſtinianea citata. G.xv.
Inſulæ Imperio Romano ſubdita decimam penè prouinciarum eidem ſubiectarum partem æquant. C.378,b
Inſulæ nouæ in medio mari quandoque exſiliunt. D.389,a. G.131,d. Gſ.708,d
Inſulæ natantes in Lydiâ, & alibi. Gſ.734,d.735,c
Inſula, pro ædibus nullâ continuatione aliis ædificiis connexis. Gſ.706,c,d
Inſula, ædes cœnacularia, pauperiorum, aut vulgi: Domus propriè de grandioribus. D.448,b. G.62,d.351,d. *quot olim vtriuſque generis Romæ.* D.448,b
Inſula vrbana, ſeu ædium, tota inter miſſilia data à Nerone. C.407,b
Integra pars populi, quæ inquinatis moribus non corrupta. E.308,c
Intellectualis Philoſophia quæ. D.464,a,b
Intelligentia, id eſt, notiones, ἔννοιαι. D.470,a
Intemelij, populi Liguriæ. E.454,d
Intemperantia omnium perturbationum animi fons eſt: & quid ea. D.504,a
Intemperantia legitima feminis viroſis. A.344,b
Intempeſtiua conuiuio, quæ, E.535,a.536,a G 34,d
Intendere manus, in iurgio. E.107,d. G.206,c
Intenſio aeris, quid Senecæ Gſ.702,d
Intera, pro, Intra A 261,a
Intercalari, & Interkalaris dies, quid. Gſ.812,d
Intercuſſus, & Interuenire, bonæ voces. Gſ.738,d
Interdicto, abſolute pro, Cum interdictum ſit. A.147,a
Interfamininum, Natura feminea, A.335,a
Interiecta, ſiue Neutra, quæ Stoicis, D.486,b. & ſeqq.
Interim, pro, Interdum, G.12,d
Interior, Decano ſiniſtrior. A.298,a. *manus etiam interior videtur apud Propertium intelligi ſiniſtra* A.36,b. *Interior tamen verius is qui dexter: & cur.* A.30 b. *adeòque Interior Exteriore dignior.* B.316,b. *Interior etiam in conuiuio diſcumbens, dignior.* E.80,c. *Interiorem autem in conuiuio iacere, quid; hinc Interior ſponda.* E.165 b,c,d,
Interiungere, & Abiungere, aurigarum. E.280,c. G.168,b. 346,d
Interius, aut introrſum, currum flectere, quid. G.158,b,c
Intermundium, seu μετακόσμιον, quid Epicuro. G.317,d
Internoctis, vna vox, vt, Interdiu. A.302,a
Interpolandi verbum non bene intellectum. A.26,a
Interpolare, Interpolis viſus, & Interpola veſtimenta, quid. Gſ.697,d
Interpretatio dicti ab aliquo, id eſt, pro ſuo ſenſu explicatio. G.47,c
Interpuncta, vel, Interpunctiones, in ſcribendo, quid Ciceroni & Senecæ. B.134,a. Vide etiam, *Diſtinctio.*
Interpunctio antiquitus nulla præterquam notularum poſt ſingula verba. G.452,d
Interpunctiones, ſiue Diſtinctiones, accuratè obſeruandæ in ſcriptis ſubtilioribus aut obſcurioribus; vt in Senecâ, Tacito, &c. A.358,b. D.11. G.ij.
per Interregna inſtitia & leges ſilent D.215,a
Interturria, ſpatium muri inter duas turres. C.356,b
Interualla Ordinum & Generum in acie Romanâ, quid: ea duplicia, tranſuerſa Generum, directa Manipulorum: eaque quanta, & cui fini. C.98,b.99,a. *momentum ea præcipuum, & velut arcanum, aciei Romanæ.* C.98,b.100,a. 227,a. *pro locis tamen copiiſque quandoque alias alia.* C.110,a
Inteſtabilis. A.159,a
Intinctus, non tinctus. A.376,a
Intonare, debacchari in rem aliquam, cum clamore indignari. E.186,c. EM.21. Gſ.709,d
Intra cutem aut pellem ſuam manere, prouerbiale. G.400,d
Intus accubans maritus, quo ſenſu. E.179,b
Inualetudinarius, & Inualetudo, pro, Ægro & Ægritudine. Gſ.680,d
Inuaſio bellica quando & quatenus licita. D.80,a,b
Inuectiuarum Libri, dicta Orationes Ciceronis Catilinariæ. A.31,a
Inuentiones rerum iudicio Geniorum tribuendæ. D.562,b
Inuerſa, vel Supina, ſigna. E.415,d
Inuidia, quid. D.518 b. *calumniæ mater.* B.267,a. *apud humiles animos duntaxat habitat.* B.30,b *gloriæ, & fortunæ famæque eminentis comes.* E.343,d. F.27,c. *ſed optanda magis aliorum inuidia quàm miſeratio.* D.233,a
Inuidia ipſa ſuum venenum bibit. G.243,d
Inuidiæ auertendæ iacturam aliquam vltrò ſubeundam, opinio quorumdam; vt qui vitandæ inualetudinis ſanguinem ſibi detrahunt. G.115,d.116,c
Inuidia in mortuorum laudem non obſtat. G.372,d
Inuidus inferiorem eo ſe oſtendit cui inuidet. B.30,b
Inuiniat. A.173,b
Inuinctus, affixus, illigatus. A.377,a
Inuiſitatus. A.271,b
Inuiſor, nouo ſenſu, Apuleio. E.291,d
Inuitare, pro, Vitam tollere. A.88,b
Inuitare, delectari, apud Nonium. A.215,a
Inuitatio Lipſij ad Senecam, verſu Scazonte. G.*.xvj.
Inuſtio frontium in ergaſtulis: etiam infuſo atramento. A.322,a

Inuulnerabilis, non tam accommoda animo vox, quàm Imperturbabilis. G.399,d

Iô Saturnalia! &, Saturnalia! ſolemnis clamor in feſto Saturnalium, apud Romanos. C.485,b

Ioabi prudens factum. D.146,a. *ipſe exemplum inſtabilitatis aulæ.* D 147,a

Ioachimi Abbatis Vaticinia. D.219,a

Ioanna Ludouici XI. Francorum Regis filia, Ludouici XII. vxor, a marito dimiſſa, & Ducatu Bituricenſi donata, in B. Virginis honorem & cultum Virgines inſtituit, quas Annuntiatas vulgò vocant. C.785,b

Ioanna Lotharinga, virguncula Aurelianenſis cognominata, ab Anglis vt præſtigiatrix Rhotomagi exuſta. D.122,b

Ioannæ duæ infelices ſceleribus & flagitijs Regno Neapolitano Reginæ. D.212,b

Ioanna Caſa Namurcenſis tribus horis à voto D. Aſpricolli facto, ab herniâ, claudicatione, & ventris tumore ſaneſcit: votoque ſoluto tibia illi, quæ contracta manſerat, extenſa. C.731,b.732,a

Ioanna Maillaria virguncula in puteum XL. circiter pedes à fundo in altum præceps lapſa, & ſuffocata, precibus & votis D. Virgini Hallenſi oblatis, in vitam redit. C.704,b

S. Ioannes Euang. citatus. C.58,b.658,a.662,a.681,b

Ioannes I. Rex in Hiſpaniâ cum equo lapſus ibi extinctus. D.260,b

Ioannes Caſtellæ Rex Aluarum Lunam, quem tantopere auexerat, ſubitò deiecit & capite plectit. D.147,a,b

Ioannes Galliæ Rex fide clariſſimus. D.256,a

Ioanni Angelo Medicæo columba quaſi futuram Pontificatus dignitatem portendit. D.193,a

Ioannis I. Brabantiæ Ducis inſignis de Reginaldo Gelriæ Comite & confœderatis victoria, cum eximiâ virtute Louanienſium. C.777,b.778,a,b

Ioannes IIII. Brabantiæ Dux Academiæ Louanienſis inſtitutor. C.787,b

Ioannes Carondeletus, Epiſcopus Panormitanus, velut alter conditor Collegij S. Donatiani Louanij. C.790,b

Ioannes Leidenſis, Regnum in vrbe Monaſterio adſectans, meritò ſupplicio affectus. D.160,b

Ioannes Clemens Lucernenſis beneficio D. Virginis Aſpricollis à fœdâ membrorum facie, & congenitâ reductione, liberatus. C 743,b.744,a

Ioannes Courteſius, vir militaris, imploratâ Hallis & in Aſpero Colle diuâ Virgine, à vulnere incurabili curatus. C.743,a,b

Ioannes Geertrudanus, vir militaris, multiplici tutelâ diuæ Virginis Hallenſis, poſt multa grandiora vulnera incolumis ſeruatus. C.710,b.711,a,b

Ioannes Hagelius, iuxta Tillamontem habitans, ab herniâ ope D. Virginis Aſpricollis liberatus. C.754,a

Ioannes Montadius Angoliſmenſis nonagenarius ab herniâ in Aſpero Colle liberatus. C.734,a

Ioannes Preſius cum vxore ope D. Virginis Hallenſis è naufragio ſaluati. C.715,a

Ioannes Sampenoius Gallus à latronibus vt ſuorum ſcelerum conſcius & comes falsò accuſatus, à ſuſpendio per Ioannem Sellium monitu & iuſſu D. Virginis Hallenſis miſſum liberatus. C.707,b.708,a

Ioannes quidam cacula militaris à ſuſpendio liberatus, cùm D. Virginem Hallenſem inuocaſſet. C.711,a,b

S. Iobus etſi non è gente electâ, ſcripſit omnia tamen electa. B.65 a. *perdifficilis eius verſio: facta tamen à Thuano.* B.96, a. 184,a. *Euſdem Hiſtoria citata.* A.306,a. D.595,a. G.73,d. Gſ.806,d

Ioci ſunt veluti ſal vitæ, præſertim in menſâ & vino. A.108,a

Iocis ſaleibuſque opportunè aliquando condienda Epiſtola. B.537,b

Iocorum opportunitate L. Flaccum ſeruauit Cicero. A. 47, a

Iocus hominis noui in pronuntiatione conſiſtens illuſtratus. A.290,b

Ion Poeta citatus. D.605,a

Ionia quibus habitata, & vnde nomen ſortita. F. 12, c. G.76, c

Ionica Philoſophia, quæ, à quo; & in quot poſteà ſectas diuiſa. D.438.439

ad Ioan. Ionſtonum Scotum Epiſtola Lipſij. B.29,a

Ioppe male à quibuſdam cum Ptolemaide confuſa. B.358,b

Iordanis fl. quos lacus tranſeat, & à quo abſorbeatur. E.427,c.d

Iornandes propriè facit ad Gothorum, Vandalorum, &c. res, quatenus innexa Hiſtoriæ Romanæ. B. 147, b. *locus eius quē è Tacito tranſſcripſit: iſque correctus.* E.455,d. *Correctus item.* E.250,d. *Citatus.* C.383,b. E.1,d.67,d. 429,d.435,d.439,d

Ioſephus celebris & prudens Hiſtoriæ Iudaicæ ſcriptor. B. 146, b. C. 349, a. *in vite Iudaicâ diſſentit a Floro.* A. 304, b. 505, a. *quid ab eo factum ad emendo ſuis terrori a clamore hoſtili.* C.151,b. *quo iuſſu Romanos Iotapatam arcem oppugnantes à ponte proturbauerit.* C.350,b. *eius locus de armaturâ Equitum Romanorum.* C.94,a. *locus eiuſdem de armorum exercitijs militum Romanorum: iſque explicatus.* C.193.194,a. *alter de magnificentiâ templi Pacis Romæ a Veſpaſiano extructi.* C.435,b *eius deſcriptio murorum Hieroſolymitanorum.* C.328. *eius encomium Pythagoræ.* D.436,b. *in quibuſdam is à Tacito diſſentiens.* E.157, d. 204,d. *Ioſephus correctus.* C.156,a.188,a. *Idem citatus, & non ſemel explicatus.* C.71,b.75,a,b.105,b.108,a.139,b.143,b. 154,a,b.157,b.158,a.174,a.175,b.180,a.182,b. 183,a.184,a.188,a.189,a.206,a.217,a 244,b.245,b. 247,a.266,b.275,b.276,a.289,a.292,b.293,a.294,a,b 295,a.297,b.299,a.300,a.309,b.310,a.311,a.314,a. 320,a.331,b.349,a.355,b.357,b.380,b.384,a.393,a,b. 394,b.405,b.435,b 497,b.521,a.528,a.550,a.582,b. 587,a.628,a.646,a.655,a.656,b.659,a.662,b.669,b. 685,b. D.159,b. & alibi in Libris Politicis. Item 508,a.314,a.322,b.412,b.424.435,a.436,a. E.13,c. 42,d.43,c,d.71,d.73,d.74,c.92,c.114,c.148,c,d. 157,d.158,c.179,d.189,d.192,d.201,c.204,c,d. 210,d.214,d.215,c.234,d.245,c.265,d.271,d.277,c. 279,c.315,d.417,c 425,c.426,c.427,c.428,d.419,d. 511,c. F.15,c. G.249,d

Ioſipſe, pro, Is ipſe, αὐτός. A.183

Ioſua Hiſtoria citata. C.648,b.652,b

Iouianus Imper. cur Malarichum quendam euexerit. D.143,b

Ionis, Ioue, Iouem, &c. Vide, *Iupiter.*

Ionius. Vide, *Paulus Ionius.*

Iphicrates à patre potiùs quam à matre ignobilis. G.186,c. *ducem ſe potiùs quam militem gloriatus.* D. 78, a. *quo pacto milites numquam habuerit aut infrequentes aut inopes.* C.229,a. *clypeos Græcorum grandiores peltis mutauit.* C.242,a

Iphitus Elius non tam inſtitutor quàm inſtaurator certaminis Olympiorum. F.15,b

Ira, & Iracundia, quomodo differant Seneca, & alijs. G. 4, b

Iræ definitio Ariſtotelis. G. 5, c, d. *Damaſceni.* G.28,c. *definitiones Stoicæ.* G.2, d. 3, c. *quæ eius ſpecies, Stoicis.* G. 4, c

Ira vlcus, aut quaſi vlcus animi, Plutarcho & Ammiano. G.28,d. *breuis inſania, eiuſve flos inſania.* G.1,d.419,d. *ira cum calore, imò ex calore, Ariſtoteli.* G.6,c. *eius ſedes in felle, aut circa cor in pectore.* D.500,b. G.28,b,c.

Ira inter appetitiones naturales poſita Ariſtoteli; & aliquatenus eidem ac Platoni laudata: contra prorſus utitur Seneca. G.5,d,c.6,c,d

Ira non ſine iudicio eſt, ſed deprauato. G.20,c

Iram moderandam, atque adeò temperari poſſe, dogma Peripateticorum, Seneca improbatum. G.6, c, d. 7, d. *manſuetudine miſcenda, Platoni.* G.19,d. *eius moderatio laudanda in viris magnis; in quibus perículoſa ira.* G.30,d. *in puniendo maximè prohibenda eſt.* D.62,a. *Principi ira aut nulla ſit, aut aperta.* D.36,a. *Ira præceps & odium aliquando inſultorum bellorum cauſſa.* D.79,b.

D.79,b. *quomodo Ira coercenda, Plutarcho.* G.11,c. *remedia Ira duplicia, qua.* G.40,d. *ſalubre eius remedium in mora.* G.34 d

Ira inueterata pleriſque Odium: Stoicis autem μῆνις, ſeu Iracundia; naſcens & incitata θυμὸς, Excandeſcentia. G 4 d

Ira mouetur iniuriâ apparente, etſi non ſemper verâ. G.19,c. *per Iram res apparent grandiores, vt corpora per nebulam.* G.48,d,c

Ira ſeſe cum quadam voluptate inſinuat, &, velut fumus oculos, obtenebrat rationem. G.36,c,d. *eſtque Iraſcibilis pars animæ Irrationabilis.* D.500,b.621,b 622,a,b

Ira lenta & alta, & introrſus verſa, peſſima. G.4,d.5,c

Ira ſequitur, timor fugit; illa petit, ille cauet. G.10,d

Ira ſine viribus vana. G.24,d

Ira multorum ſtulta etiam in res inanimas, aut beſtias. G.32,c,d

Iram ſimulare quandoque conducit. E.321,d. G.34,d,c

Ira laudabilis in vitia & vitioſos, Peripateticis & Chriſtianis. G.10,d

de Irâ Libros Senecæ eſſe primum eius ſcriptum eorum quæ habentur: eorumque materies & ordo. G.1,b,c. *quando ſcripti.* G.53,c. *vulgo tres: quidam partiuntur in quatuor.* G.27,d

Iracundia & Ira quomodo differant Seneca & aliis. G.4 b. *Stoicis μῆνις, & quid.* G.4,c. *quaſi cos fortitudinis, Academicis.* G.10,d

Iracundi qui potiſſimùm Ariſtoteli, Seneca, atque aliis. G.28,c. *Ciceroni cur Morboſi nominati.* G.40,d 41,c

Iracundis non habenda venſilia varietatis eximiæ. G.65,c

Iraſci numquam, fatuorum eſt, Ariſtoteli. G.45,d

Irati exeunt de ſuâ poteſtate. G.10,c

Irati cur acutum exclament. G.42,d. *cur oculi iis micent.* G.2,c. *eorum geſtus habitusque deſcripti.* G.2,c. 38,d

Iratis ſpeculum dextrè offerre probat Plutarchus. G 39,c

Irenæus minutiloquium in Ariſtotele taxat. D.431,a. *Idem citatus.* C.661,a. E.9,d.171,b

Irenes Imperatricis ſententia de electione Principis. D.130,a

Iridis imago cur rotunda. Gſ.690,d. *cur numquam circularis videatur, cauſſa Senecæ ignorata.* Gſ.692,d. Vide etiam, *Arcus cæleſtis.*

Ironia omnis à Stoicis reiecta. D.505,b

Irrationalis animæ pars quæ, & quotuplex. D.500,b. 623,a

Irremediabilis, pro Implacabili, inſanabili. G.647,c

Irridiculo eſſe. A.129,b

Iſaacius Imp. primò à Theodoro quodam Caſtamonitâ, deinde ab adoleſcentulo quodam, ſe regi & quaſi naſo trahi paſſus. D.139,b

Iſabella Caſtella Regina, Ferdinandi Catholici vxoris, virtutes valde prædicata. C.6. D.201,b.213,b.214,a. *tales, vt Phœnices, vix quingenteſimo anno gignuntur.* D.265,b. *etiam ætate grandior Latinam linguam didicit.* D.205,b.288

Iſabella Clara Eugenia, Belgica Princeps, chlamydem auro & argento intertextam D. Virgini Hallenſi obtulit. C.716,b. *prima Principum fæminarum recitationes literarias publicas auditum venit.* B.348,a.454,a. D.288. *eidem à Lipſio inſcriptus Liber de Miraculis D. Virginis Sichemienſis ſiue Aſpricollis.* C.723.

Iſabella Petrinia, mater Iuſti Lipſi, in ſummâ modeſtiâ virilis animi & conſilii matrona. B.159,b.160,b

Iſaias Propheta citatus. D.155,b. & alibi in Libris Politicis. Gſ.685,d.752,c.800,d

Iſca, municipium Brabantiæ, patria Lipſi; inde demque et Villa. A.169,a,b. B 159,b. C.451,a. *ab antiquo ſub Dominio Louanii.* C.755,b

Iſdem, pro, Iiſdem. A.65,a

Iſiaci, qui. D.335,a

Iſichi, gens. E.227,d

Iſidorus Hiſpalenſis malè Bombycinam veſtem cum Sericâ confundit. E.505,c. *eiuſdem error de Balſamo.* E.427,c.

eius originatio vocis Mundus. D.5[illegible],b. *Idem correctus.* C 43 b.108,b. 344 b. 628. E.278,d.452,d.512,d. G.556,d,b. [illegible],d. *Idem citatus, ſæpè explicatus, & quandoque eius errores, falſæ dubiæve aſſertiones, & nugamenta detecta, confutata,* &c. A.162,a.195,a. 199,b.243,a.254,b.256,b.278,a.310 a.31[illegible],b.330,a. 450,b 462,a 463,a,b.465 b. B.48,b.134,b.135,a. 382,a,b.470,a.533,a,b. C 58,b.59,a 6[illegible] a.67,b.68,a. 69,a.71,a.84,b.88,a.93,b 110,a 129,b 1[illegible] b.143,a. 154,b.155,a.171,a.190,a.217,a.220,a. 242 b.246,a. 247,a 269 b.276,b.280,a.314,b.322,b.327,b.334,b. 342,a.345,a.346,a.354,a.444,a 449,b.504,a.506,b. 517,b.518,a,b.521,b.524,b 525,[illegible].563,a.6[illegible],b. 633,b.646,a 648,b 649 b 665,a. D 21,a. & alibi in Libris Politicis. Item 58[illegible],b.582,b. F.23,c.51,c. 171 c.207,d.268,c.31[illegible],d.338,d.375,d.395,b.437,d. 438,d.510,c. G.xiii.25,c.147 c.278,d.409,d.477,b. 576,d

Iſidorus Peluſiota vnde vocem ἀρὴν deducat. B.158,a. *eius dictum,* [Greek illegible]. D.514,a. *Idem citatus.* C.609,b. E.179,c

C. Cæſ. Claud. *Iſidorus quidam ſub Auguſto quam diues.* C.416,a

Iſis Regina Ægyptiis literas tradidiſſe credita. E.171,b

Iſis Ægyptiorum dea. D.181,b. *a Cerere diuerſi nomine, numine communicat.* C.647,b.648,a.679,a

Iſocrates Ciceroni valde placuit, & laudatus. A.54,b. *ſtilus eius poeticus habitus antiquis.* A.55,a. *ad dicendum deerant ei vox & confidentia.* A.111,b. *eius loca quæ Cicero imitatus.* A.21,b.61,b. *Idem citatus.* D.37,a. & alibi in Libris Politicis. F.9,d

[illegible] Iſidori Peluſiotæ dictum. D.514,a

Iſter, inferior potiſſimum Danubii pars. G 139,b

Iſter fluuius quomodo ab Alexandro tranſmiſſus. C 304,a

Iſter, ſiue Danubius, mundo coæuus, Senecæ. Gſ.733,d

Iſteus, vel Iuſteius, Capito. E.228,d

Iſtrigonienſis Archiepiſcopus. A.184,b

Iſtropolis, Græcanica vrbs in Ponto. G.75,d

Ita viuam, iurandi formula. A.354,a

Italia antiquitus in regiones diſtincta. E.395,c,d. *à portorio Lege Metelli libera: tamen in eâ peregrinarum mercium portoria inſtituta à Iulio Cæſare.* C.391,b. *in Italia tota multi iam ab antiquo Ludi Literarii.* C.792,b. *magna Italiæ pars deſerta, Româ omnia ad ſe trahente & abducente.* C.426,b.474,b. *tum ob luxum Romanorum neglecta Italiæ cultura.* E.200,c

Italica Philoſophia, quæ, & à quo. D.434,b. *non diu viguit.* D.436,b

Itali antiquitus ſcuta viminea. C.72,b

Italicæ gentes peculiaribus ſingulæ olim linguis vſæ. A.447,b. *poſt omnes Latinum aut Romanum ſermonem adſciuere.* A.447,b. *a germana tamen eius pronunciatione aliquando abiere, iam temporibus Ciceronis.* A.448,b.

Italica lingua quæ nunc eſt, vetuſtas. A.449,b. *filia veteris Romanæ.* B.240,b. *in Latinis malè hodie Itali G, vt Z, pronunciant.* A.462,b

Italia olim & nunc ingeniorum, tum morum & ſtudiorum veterum parens & altrix, quid ſpectandum conſiderandumque exhibeat. B.21,a.280,a 284,b.285,b.385,a,b. *quæ in eam proficiſcenti maximè fugienda.* B.22,86,a. *Gothorum reliquiæ in plebe Italicâ.* B.22,a. *plus tamen à fœminis Italicis immineti periculi, quàm a viris.* B.22,a. *vrbes Italicas hodie non niſi gladio ad vaginam vincto ingredi licet.* A.280,a

Italia hodie non tam ferax doctorum virorum, vt olim. F. M. 10.11. *laus Italorum maxima à iudicio.* A.214,b. *ſed ii parum Tranſalpinorum gloriæ fauent.* A.149 b. *quid autem hodie Italos in varias Orbis partes trahat.* D.385,a

Itali Poetæ a Matthæo Toſcano ſine delectu editi. B.74,b

Itea vnde Græcis ſæpe pro Senio. C.72,a

Iteradum, apud Ciceronem. A.92,a

Iteratio poſt arationem, agriculturæ vox. G.577,d

Iterationes ſerviſtutis, in Novellis qua. E.224,c
Iter iuſtum diurnum in militiâ quod. C.194,b
Iter ſequi ſtellis. A.332,b
Itinera in gradibus Amphitheatralibus qua, & qualia. C 569.570,a
Itinera conſpicere, inter phraſes meretricias. A.110,a
Itinerarium ſenare, quid Ammiano. C.187,b
Iuba Mauritania Rex literis quam regnis illuſtrior. Gſ.749,d
Iuba Regis menſa citrea celebrata. G.146,c
Iuba & Petreius ante Catonem periere, Seneca: verius alij, poſt. G.233,c
Iuba equina crebra in galearum criſtis Romanis & alijs gentibus. C.82,a,b
Iudaa Syria provincia attributa, ipſa procuratores tantùm habuit. E.531,c
Iudai per ſpeciem ſacramenti in Sardiniam ablegati: cur. E.73,d.74,c
Iudai tenaciſſimi ſua ſuperſtitionis. D.184,b. *eorum Philoſophia iam inde ab Abrahamo.* D.433,a. *ne habitationem quidem admittebant in patria religione diſſidentis.* D. 159, b. *unde Bacchum colere crediti Gentilibus.* A.304,b. *ignem in altari, Dei iuſſu, perpetuum nutriebant.* C. 619 a. *Pontifex eorum a cadavere arcebatur.* E 111,d. *unde calū & nubes adorare crediti.* E.426,c,d. *Iudaica ſtipes undique quotannis Hieroſolyma miſſa.* E.425,d
Iudaica ſacra ſæpè Urbe aut Italiâ exacta. E.73,c. *quando Iudai & Ægyptij Româ pulſi.* G.xuij. 635,d. *ritus tamen Iudaici paulatim apud Romanos invaluere, & Iudai victi victoribus ſuis leges dedere.* G. xxxvj. 604, c
Iudaeorum nomen ſæpè in auctoribus confuſum cum Chriſtianorum. G. xxxvj. *ut & apud Romanos Iudaiſmus & Chriſtianiſmus.* E.226,c
Iudai pertinaces. E.338,c. *unde obfirmati in veteri lege & inſtitutis maximè perſeverent.* C.473,a. *nec tamen Ioſephi à moribus gentium multum ſumſiſſe videbantur: atque inde illis tam crebra apud eum ſunt cades.* D.526,b. *videntur etiam μετεμψύχωσιν credidiſſe.* D.617,b
Iudai liberos non exponebant. contra augenda multitudini ſtudebant. B.411, a. E.426, c, d. *ſupplicium crucis ijs in uſu.* C.652,b. *ſectandorum apud ipſos plerumque plana.* C.288,a
Iudai quomodo & cur tributum capitis gravius pendere coacti Romanis quàm gentes alia. C 392 b. *cur rebellaverint ſub Caio.* E.204,c. *eorundem alia ſeditio ob Chriſtianos.* E.204,d. *eorum Hieroſolymis obſeſſorum numerus variè ab Hiſtoricis relatus.* E.429,d. *Eorum innumera cades ex Ioſepho ſingillatim expoſita.* D.412,b. *quot à diverſis Regibus aut Præſidibus in crucem acti.* C.655,a
Iudai Roma trans Tiberim potiſſimùm diverſabantur. C.425,a
Iudaica hiſtoria è ſacris Literis, Ioſepho, & Hegeſippo petenda. B.146,b
Iudaus quidam novum ſe Moſem fingens ſub Theodoſio Imper. in Cretâ inſulâ quamplurimos ſtultè ſeducit. D.160,b
Index, &, Arbiter, quomodo differant. G.212,d.293,c,d
Index quaſtionis, idem qui Quaſitor. Gſ.835,b
Iudices ex cenſu & opibus lecti apud Romanos. G.293,d. *evocatis quotannis honeſtioribus ordinis Equeſtris, e quibus ſorte Decuria Iudicum eligebantur.* D. 242, a. G.61,c. 294,c. *hinc Iudices Selecti, qui.* G. 293, c, d. *& inter Equites Romanos qui Iudices dicti.* C.454, b. *Iudices autem ſorte lectos accuſator aut reus quiſque ſibi ſuſpectos reiicere poterant.* D. 326, a. *Iudices verò in ſellis aut ſubſellijs ſedebant.* Gſ.834,d. *Iudices in conſilium mitti, quid.* G.33,c
Iudices velatis oculis, truncis manibus, ſculpti fictique ab Ægyptijs; aut oculis averſis, & truncis manibus, Thebanis; quo ſenſu. B.443,b. D.242,b.
Iudicibus ne levia quidem munera & cibaria accipere permittendum. D. 242, b
Iudices extra ordinem legi ubi reformatione opus, utile. D.243,b
Iudicum Hiſtoria Sacra citata. C.255,a.D.121,a
Iudicare oportet nuto quam amaro, ex pracepto Theophraſti. G.389,d
Iudicia publica in Actis relata apud Rom. 525,d
Iudiciorum mos breviſſimus Mahumetanus ſeu Turcicus. D.244.
Iudicia teſtatorum, ſuprema voluntates. G.21,d.22,c
Iudicij gloria potior quam ingenij aut doctrina. B.74,a
Iudicij inclinationes quadam ſunt, non facilè mutanda; ut palati. B.81,b
Iudicij norma ſi obliquat, pravum quodcunque ſequitur: ut omnia tela oberrant, ubi collineatio fallit. B.482,a
Iudicium in Conſiliario Principis magis requiritur, quàm ingenium, & cur. D.136,a
Iudicium Hiſtorici in Hiſtoriâ utile, ſi directum. D.125,a
Iugarius Campus. A.334,a
Iugerum, quid, & unde dictum. G.372,c. *Romanum paulò maius Plethro Gracorum.* C.140,a
Iugulum adverſario praſtare, in gladiatoribus, quid. G. 440,d
Iugurtha a Mario victus quoto belli anno. G.162,c. *in triumphum ductus, in carcere fame obijt.* D.260,a
Iuhones populi Tacito qui. C.731,a. *interitum.* E.235,d
Iulia Caſaris filia anno an filium Pompeio pepererit. A.325,a. *eius morte vinculum concordia Pompeij & Caſaris diſſolutum.* G.116,c
Iulia Auguſta, pro Liviâ Auguſti uxore. Vide, *Livia.*
Iulia Auguſti filia: qui ei mariti, qui liberi. E.82,d. 212 c,d. 546. *cur Marſyam coronarit: etiam quaſtuaria facta.* A 109,b.110,a. E.28,c. *reſponſum eius cur Agrippa ſimiles liberos pareret.* A.210,a
Iulia, Auguſti neptis, Agrippa filia: quis ei maritus, qui liberi. E.546. *una omnium Agrippa liberorum mitis interitu mortua.* E.82,b
Iulia, Druſi, filij Tiberij, filia, cuius uxor, cuius mater. E.131,d
Iulia Germanici filia. Vide, *Livia* ſiue *Livilla.*
Iulia dua quas Claudius Imper. occidiſſe dictus, qua. E.226,d.Gſ.829,d
Iulia gentis ſacrarium & ludicrum Circenſe apud Bovillas. E.57,d
Iulia Auguſta, Severi uxoris, turpe dictum. D.131,b
Iulia Virgo & Martyr in Corſica cruci affixa C.655,b
Iulia Lex de modo poſſidendi. E.150,d
Iulia Lex de maritandis ordinibus agri ab Auguſto perlata. A.44,a. E.512,b. *alia a Papiâ Poppeâ, & tempore prior: eiuſque quadam capita.* E.512,d. *unde Caducaria dicta Ulpiano.* E. 517, a. *ſæpè cum Papiâ confuſa.* E.329,a. E.513.
Iulia Legis caput de vi publicâ. E.111,d
Iulianus Imp. admiranda continentia. D.267,a. *liberalitas.* D.329 a. *familiare dictum.* D.132,b. *luſus in Traianum.* A.150,a. *in Perſide quale agmen.* C.189,b. *callidum factum diſſidia inter Chriſtianos fovendi.* D.157,b. *modeſtia in cultu externo.* D. 264, b. *male ei audiens tanquam Graculus literio & Philoſophus nummum dedit.* D.127,b. *Idem citatus.* B.520,a. C.685,b. D.617,a. E.135,d.178,d.435,b.442,b,c.444,c.539,a
Did. Iulianus I.C. cum Sulpicianus Imperium licitaretur, prorſus ut in ſolenni auctione permiſit. D.216,b
Iulianus I.C. citatus. E.60,c
Claud. Iulianus, quis. E.384,d
Iulianus Comes hoſtes ex Africâ in Hiſpaniam inducit, & Regem Rodericum occidit. D.193,a
Iulianus Rex. E.365,d
Iulio menſe ob meſſem à iure dicendo feria. Gſ.823, b
Iulium Forum a Iulio Caſare adhuc privato cœptum, quanto pretio ad id emtâ area, quando perfectum: pulcherius Romano, ſed minus: ubi ſitum. C.437,b.438,a
Iulius Caſar. Vide, *Caſar.*
Iulius Capitolinus. Vide, *Capitolinus.*

Iulius

Iulius Celſus quidam. Vide, *Celſus.*

C. Iulius Decemuir Legg. ſcribb. D. 280,b

Iulius Firmicus. Vide, *Firmicus.*

Iulius Gracinus. Vide, *Gracinus.*

Iulius Marathus. Vide, *Marathus.*

Iulius Montanus, Obſequens, Pollux. Vide, *Montanus, Obſequens, Pollux.*

Iulius Pollio, Poſtumus, Sabinus. Vide, *Pollio, Poſtumus, Sabinus.*

Iulius Antonius. Vide, *Antonius.*

Iumenta militibus Romanis gregariis nulla niſi in vſum communem. C. 184,b. *ſed publice magnus eorum in exercitu numerus, vehendis machinis & inſtrumentis fabrilibus, aliiſque militaribus: item ſubuehenda materia ad opera & machinas,* &c. *C.* 331.b

Iumenta ſagmaria in militiâ, quatenus fieri poſſit, præferenda curribus. C. 184,b

Iunia Caluina. Vide, *Caluina.*

Iunia, Tertia vel Tertulla, Bruti ſoror, Caſſij vxor. E. 104,a.b

Iuniores, & Iuniores, vſque ad quam ætatem, & vnde antiquis dicti. C. 14,b. *D.* 307,a

Iuniores, pro Militibus, Auguſtino. A. 142,a

Iuniores Seniores. A. 142,a

Adrianus Iunius laudatus aliquoties; eiuſque correctiones variæ memoratæ, probatæ quædam, quædã non receptæ; & aliquando ad eum remiſſus Lector. A. 89,b. 118,b 134,a. 143,b. 144 b. 145,b. 179,b. 180,a. 203,a. 214,b. 215,a. *C.* 524,a. 577,b. *E.* 432,d. *F.* 49,d. 78,a. *G.* 74,c. 477,b. 601,d. *Sæpe porro memoratus. Gſ.* 814. & ſeqq.

Bald. Iunius laudatus. B. 151,a. *D. Franciſci familiæ nomen dedit. B.* 156,a. 158 b. 159,a. 177,a,b. *ad eum Epiſtola Lipſij. B.* 139,b. 143,a

Iunius Blæſus. Vide, *Blæſus.*

Iunius Colo, quis: & facetia ſuper eo narratio. E. 192,b

Franciſc. Iunius laudatus. B. 106,b. *ad eum Epiſtola Lipſij. B.* 76,a

Iunius Gallio. Vide, *Gallio.*

Iunius Mauricus, Otho, Ruſticus. Vide, *Mauricus, Otho, Ruſticus.*

Iunij Silani iniecto genti Manliæ. E. 104,b

Iuno, aër, quomodo ſoror Iouis. D. 587,b

Iunonem a Ioue ſuſpenſam, quid innuat fabula. Gſ. 829,d

Iuno ſua cuique fœminæ attributa, vt viris ſuus Genius, Stoicis. D. 360,b. *G.* 640 d

Iuno Lucina, eiuſque templum. A. 335,a. *G.* 363,d

Iunoni Iuga cum fiebat, cur fel ex hoſtia reuulſum abiiciebatur. B. 491,b

Iuno Syria; item Zygia. A 335,a

Iuno Virgo, Cæleſtis Afrorum, leoni inſidens picta. A. 220,b. *Cybele credita D. Ambroſio. A.* 220,b

Iunones vxores ſuas vocitare blandientium maritorum. A. 170,a. *Gſ.* 824,b

ad Iunonis, &c. *omiſſo Templum, adde. A.* 182,b

Iupiter cur à iuuando dictus. D. 400,b. *ei comparatus Sapiens in quo. D.* 507,a. *Iupiter, id eſt, ignis primus, ſeu Deus, ſolus cum Prouidentiâ ſupereſt conflagratione Mũdi, Stoicis. D.* 599,a. *G.* 401,d. *cur Iupiter ad Æthiopas epulatum ire dicatur Homero. D.* 586,b. *Iouis Imperatoris ſignum Romæ in Capitolio, adeoque cognomen Iouis commuuniter, Imperator. D.* 304,b. 364,b. *noctes duplicaſſe, vel triplicaſſe, poetis dictus procreando Herculi. G.* 228,c. *Ioui, ſeu Deo, varia à veteribus nomina data. G.* 322,c. *eius ſuta dictantis ſcriba Martiano Capella Parca. G.* 141,d

Iupiter Hoſpitalis. A. 93,b

Iupiter Vltor præcipuus deus Pantheï Romani. C. 433,b

Iouis, ſiue Latiaris, ſiue Stygio, ludi Amphitheatrales ſacri: eique in Amphitheatri areâ alicubi ara: ad quam ſacrificium ſolenne beſtiarij ſiue noxij hominis factum velut ad committendos ludos. C. 56 a,b. 563,b

Iouis Feretrij nomen vnde quibuſdam. C. 249,a

Iouis Capitolini Templum. Vide, *Templum.*

Ioue tonante leges perferri non poterant apud Rom. A. 105,b

Iouis epulum, Ludorum cauſſa. A. 1?9,b

Iouem iratum alicui optare. E. 532,c

Ioue procul & fulmine, parœmia quæ. G. 56,c

Ioui Chryſaoro templum cum iure aſyli Stratoniceæ in Cariâ. E. 98,c

Ioui Seruatori libandi mos Græcis è conuiuio diſceſſuris: ſic Thraſea & Seneca morituri Ioui Liberatori libarunt. E. 287,c

Iouis ſideris qualis nitor. Gſ. 684,c

Iuramento populi Principum & ſtatus ſalus innititur. D. 348,a

Iuramentum interdum interpoſitum apud Principes ſanciendo conſilij ſecreto. D. 140,a

Iuramentum Conſulare duplex: eiuſque forma & formula. D. 347,b. *Iuramentorum formula alia. A.* 15,b. 107,a. &c.

Iuramentum quod cohibendis furtis præſtare tenebantur & ſerui & liberi poſt caſtrametationem, apud Roman. idque quomodo præſtitum: & quæ eius formula. C. 197,b. 198,a

Iuramenta militaria apud Signa ſeu in Principijs fieri ſolita. E. 267,d. *iurabantque in ſalutem Principum. E.* 227,d. *Iuramenti militaris religio. G.* 602,d

Iuramenti conceptio, & verbis conceptis adfirmare, è formulâ facienda quã præit qui iuſiurandum defert. Gſ. 816,d

Iuramentum Ludouici & Caroli Regum fratrum linguâ Romanâ, id eſt, corrupta eius aut Gallicâ, & Franciscâ ſeu Germanicâ. B. 494,a,b

Iurare per Principes, vt per deos, Romanis mos. G. 103,d. *ſanctiſſimum iuramentum per nomen & numen Auguſti. E.* 36,d,b. *formula iurandi, per Genium, Fortunam, per Salutem Principis. E.* 36,c

Iurare per dextram. E. 69,d

Iuratus Senatus, iurati Patres, quid: reique initium: & mos etiam apud Græcos. A. 212,a. *E.* 115,b,c

Iurandi modus mores iurantis indicat. A. 161,a

Iuratores, id eſt, teſtes. A. 169,b. *an autem Iurator fuerit Cenſor qui ad iurandum adigit; an teſtis qui iuratus ſententiam dicit, quæſitum. Gſ.* 815,d. 816,b

ad Franc. Iuretum remiſſus Lector. C. 497,a. *eius bella correctio in Senecâ. G.* 115,d

Ius vetus a Iuſtiniano reformatum. D. 143,b. *Iuſtinianeum Ius a Lothario Imper. in vſum reductum. B.* 155,a. *D.* 142,b

Iuris diuiſio & ſubdiuiſio. D. 179.

Iura minuuntur gliſcente potentiâ. E. 101,c

Ius patronorum patronatus, vel Ius libertorum; item, Ius bonis libertorum, quid, & quale. E. 363,c,d. 517,b

Ius maris, quid. E. 514,d

Ius perpetuum, quid. A. 36,a

Ius parentum, trium liberorum aut ſimpliciter, Ius liberorum, quid proprie: eius origo: a quibus datum: etiam ſæminis tributum. E. 515,d. 516.

Ius quatuor liberorum pertinet ad libertinas, non ingenuas. E. 516,c

Iuri ſe ſubmittentem bello aggredi, iniurium. D 80,b

Ius virrinum, quid voci. A ?8,b

Iuro age lictor, ſolennia verba poſt recitatam ſententiam damnatoriam. G. 13,d

Iure caſum videri, verba ſolennia cùm homicidij reus abſoluitur. Gſ. 695,d

Iuriſconſulto tria neceſſaria, Scientia, Abſtinentia, & Conſcientia. B. 443,a,b. *Conſcientia integer Iuriſconſultus, re, non verbo tantùm, eſt Iuſtitiæ ſacerdos. B.* 444,a. *multi interea nimis corruptibiles. B.* 155,a

Iuriſconſulti reſponſa ſua ſubſignare tenebantur inſtituto Auguſti. G. 377,d

Iuriſconſultorum ſcripta, multorum camelorum, imò elephantorum, onus fit. B. 155,a

Iuriſdictio in Vrbe in quibuſdam etiam apud quoſdam Equites. E. 206,d. *etiam Præſidum in prouinciis. E.* 40,b

Iuriſprudentiæ ſtudium quomodo tractandum. A. 266,b

Iuriſprudentia neceſſarium futuro reipub. gubernatori inſtrumentum. B.446,a. *non eſt de numero Artium liberalium.* B.257,a
Iuſiurandi etymon. A 266,b
Iuſiurandi laſi Deus ipſe vltor. E.36,d
Iuſiurandum ſolenne in acta Principum, tam mortuorum vſque à Iulio (exceptis peſſimis) quam viuentium, quomodo & quando factum. E.216,c.540.
Iuſſum, ꝑ, *Iuſſus, indifferens.* A.193,b
Iuſta, cibus diurnus ergaſtulorum, Columellæ. A.322,b
Iuſtinianus vetus Ius reformauit. D 243,b. *Ius Iuſtinianeum ab Imp. Lothario in vſum reuocatum.* B.155,a. D.141,b. *per ſignorum captiones, id eſt, Notas, Codicis ſui textum conſcribi vetuit Iuſtinianus.* B.382,b. *conſtitutas profeſſoribus bonarum artium annonas malè ſuſtulit.* D.134,a. *eius Leges in hæreticos.* D.164,b
Iuſtinus Curopalates Imperator quo vſus remedio iniurias & latium incrementa coërcuerit. D.243,b
Iuſtinus Hiſtoricus breuiter Hiſtoriam Orientalem tractat. B.146,b. *in eo vetus lectio aſſerta.* G.576,c. *Idem citatus.* A.182,b.317,b. C.85,a.218,a.363,a. 388,b.619, b. 652,b.662,b.673,a.792,a. D.26,a. & aliquoties in Libris Politicis. Item, 468,b. E.65,c.68,d.157,d.158,d. 207,d.231,c. 234,d.290,c.321,c.325, d.357,d.360,d. 425, c.426,d.442,c. 456,d. 509,a. F.9,c. 11,c. 12,c. 14,b,d.61,d.78,a,b. G.30,d 205 d.391,d. Gſ.811,c
Iuſtinus Martyr quanti faciat Philoſophiã. D.430,b. *Idem correctus.* C.679,b. *Citatus.* C.649,a.650,a.651,a 661,b. D.438,a.541,b 617,b. E.181,c.425,d
Iuſtitia in ſe continet omnes virtutes. G.255,d. *ius ſuum cuique tribuit: & alij eius effectus.* B.515,a
Iuſtitia diuina. D.18,a. *generatim probata.* D.405,b. *eam rebus interuenire, Principi conſiderandum; & exemplis oſtenſum.* D.244,b.245 *iniuſte ea vulgò accuſata ab imparitate puniendi: eaque inquiſitio ab homine remota, & oſtenſa impia.* D.405,b
Iuſtitia quid: vt ſol Principis inter virtutes: quæ firmat & facit vere Regnum. D.30,a,b. *eâ & Pietate Principes dij fiunt.* D.31,a. *eius fruendæ cauſſâ Imperia primùm reperta.* D.207,b. *eaque in Principatu magis exercetur, quàm in alijs Statibus; & ob eam primitus inſtituti Reges.* D.207,b.208,a.239,b. *adeoque Regi neceſſaria.* D.131,b. *vinculum & quaſi coagulum omnis Societatis. proinde à Principe ſinceré adminiſtranda: idque ſine affectu vel aſpectu: atque adeò ſubtiliter interdum vel ſagaciter inquirenda: & ſingulorum horum Monſtrorum Exempla.* D.236. & ſeqq. *quomodo clementiâ temperanda.* D.32,b. *eius fundamentum eſt Fides.* D.33,a
Iuſtitiam adſeſſricem Iouis eſſe, in perniciosum ſenſum ab Anaxarcho detortum. D.131,b
Iuſtitia belli non ab exitu, ſed a cauſſâ aſſerenda. D.79,a
Iuſtitia, imo religio, Romanorum in bellis. C.455.456.
Iuſtitium, quid, & quale. E.71,d
Iuſtis locis, ſeu æquis. E.43,d
Iuſtus Catonum, quis. E.20,c
Iuuenalia, & Iuuenales Ludi ſcænici à Nerone inſtituti: cur ſic dicti. Alij eiuſdem aliorum Impp. itemque priuati. E.243,d,b,c,d
Iuuenalis laus; eiuſque in Satyris cum Horatio collatio. A.160,b. 161,a. *de eius ætate diſceptatum.* A. 200,b. 201,a,b. *locus eius ex Ariſtophane ſumtus.* A.161,a. *dignus Iuuenalis ſerio & accurato interprete.* B.96,b *publicè eius vnam aut alteram Satyrã prælegit Lipſius.* B.96,b *contra ſenſum veteris Interpretis explicatus.* C.55,b. *locus eius de quo a varijs diſceptatum, explicatus.* C.196,a. *eiuſdem locus quo Retiarij arma deſcripta, ibique explicatus.* C.519,a,b. *eius verſus ad armaturam Samnitium planè apti.* C.523,a. *Satyrâ dignum ei viſum ob religionem pugnare.* D.162,b. *Eius Elogia de Seneca.* G.xxviij.
Iuuenalis correctus, aut vetus in eo lectio aſſerta. A.161,a. 197,a.104,b. & ſeqq. 234,b, C.195,b.511,a. E.14,c. 220,d.406,d.426,c. G.379,c. *à Scaligero.* B.83,a. *Idem citatus, & aliquãdo explicatus.* A.101,a,b.127,a.144,a,b 159,b. 167,a,b. 175,b. 211, b. 218,a. 235,b. 236,a. 239,a.242,b.25 ,a.256,b.259,b. [illegible] 264,a.267,a. 268,b.269,a.270,b.271,a. a 2,a,b. [illegible],a.289,a.29 ,b 300,a.303,a 304, a. 319,a 320,a. 321,a 322,a 379,b. B.447,b.448,a. C.12,b.50,a.58,a,b.80,b.126,a.197,a. 201 b.209,a.220,a.243,b.282,d.332,a.333,a,b.334,a. 398,a. 496,b. 504,a,b. 511,b. 513,a. 518,a,b. 519,a. 521,a.523,b.535,a.541,a.541,b.559,b 566,b.568,b. 570,a.571,a.574,a.577,b.578,a.603,a.613,b. 634,b. 653,a.663,a. D.21,a. & aliquoties in Libris Politicis. Item 318,a. & ſæpiùs in Comment. ad Paneg. Plinij. Item 455,b. E 8,c.17,d.19,d.63,b,c 66,d. 72,b.74,d. 78,c. 80,d. 100,c. 106,c. 107,d. 145 b. 174,d. 179,d. 180,c.188,c.226,d.273,d.274,d.275,c.279,d.280,d. 295,d.344,d.360,d.371,d.397,c,d.436 c.448,d.450,d 467,c.506,a.509,c.516,b,d.526,a,b.527,c,d.535,b,d. F.27,c. G.xix.xxj.23,c.42. 57,d. 63,d. 74,c. 102,d. 123,c. 135,d. 140,d. 146,d,b,c. 147,c. 150,d. 155,d. 161,c.174,d.175,d.182,c.185,c.199,c.215,d.222,c,d 226,c,d.227,d.231,c.234,c.247,d.248,c.297,c.322,c 323,d.364,d.372,d.382,d.402,d.410,c.413,c.471,d. 476,d.477,c.501,d.575,c.600,d.608,d.671,c 672,d. Gſ.696,d.698,c.744,d.753,d.755,d.792,d.813,a,b,c. 817,b.819,d.830,c.831,d.834,b.835,c
Iuuenalis Scholiaſta veteris a Pithœo editi de Senecâ Philoſopho locus, iſque correctus. G.367,c. *Idem porrò Scholiaſtes ſiue Commentator correctus.* B. 175,b. 448, b. 449,b. C.93,b.603,b. E.4,c.134,c.136,c.188,c.256,d. 257,d,c.293,c.297,d.300,d 344 d.386,c,d.530,b,c,d G.367,c. *Idem citatus.* B.121,a,b.316,b. C.58,b.63,b. 196,a.197,a.220,a.333,a. 603,a. 634,a. 635,a 673,a. E. 189,c,d. 208,c. 395,b,d. 397,c,d. 500,a. 511,a,b. G.70,b. 192, c. 248,c. 270,d. 323,d. 477,b. 662,d. Gſ.695,d
Iuuenca potiſſimùm eligebantur ad ſacra. A.373,a
Iuuenes antiquitus dicti vſque ad annum ætatis quadrageſimum ſextum. C.434,b. D.307,a. E.69,d
Iuuenes inepti ad rempublicam. D.135,b. *Iuuenum haſta, ſenum conſilia.* D.39,a
Iuuenes piſcibus ſimiles naſſam contingi intro geſtiunt; ſed incluſi, exire. B.27,a
Iuuenes, pro Equitibus Romanis vnde. A.297,b. C.454,b. *qui Iuuenes in Pandectis: cur ita dicti: pertinuiſſe videntur ad theatrum: Auguſtales quandoque cognominati.* A.141
Iuuenes, pro Militibus. A.141,b. C.210,a
Iuuenes apud Romanos barbam alebant; & quando ponebant. E.536,d
Iuuenum corruptela capitalis apud Romanos; idque in caſtris potius quam in toga. C.216,b
Iuuenta anno ætatis quadrageſimoquinto finita Romanis. C.454,b. D.307,a. E.69,d
Iuuenta ſenilis præmaturæ mortis ſignum. G.127,c
Iuuentutis circumſcriptio vetita. E.170,c
Iuuentutis, vel Iuuenum, Princeps, is antiquitus qui primus inter Equites à Cenſore legebatur. A.297,a. C. 454,a. *quis poſt.* E.3,d
Iuuentæ deæ templum. G.363,d
Iuuentutis ara in Capitolio, vnde. C.431,a
Iuuentus Sapientiæ domum penetraſſe ſe putat, cùm vix limen eius libauit. B.78,b
Iuuentutis opus certum doctorem & dogmata eſſe quibus inſueſcant; non viris. D.432,a
Iuuentuti in Dialecticis & Phyſicis vtilis Ariſtoteles. D.432, a
de Iuuentutis Inſtitutione Libri Lipſij. Vide, Dialogi.
Ixion & Baba nota fatuitatis homines aeuo Senecæ. G.413,d. Gſ.818,c

K.

K, *Litera ſuperflua in Latinis.* A.461,b. *Salluſtius quidam Ludimagiſter primus eam intexit.* A 461,a. E.171,b. *quibuſdam eã ſolitariâ ſequentes quatuor voces denotandæ videntur:*

Kaſo

Kaſo Fabiorum prænomen: Kalendæ: Kapita in legibus: Kalumnia. A.461,b.462,a. certe qui calumniæ conuicti, eorum fronti ea litera aliquando inuſta. A. 321, b. B.269,b. D.325,a

Kaij, aggeres Latinis dicti, vt vulgo hodie Batauis. E. 32,d

Καικίας *ventus quis. Gſ.764 d*

Καισαρίζειν *vocauit Auguſtus in ſermone antiquarium eſſe velle. B. 328,a*

Kalendæ Ianuariæ. Vide, *Ianuaria.*

Kalendarij vectigal, & Kalendarium, pro annuo, aut vnius anni reditu. G.81,d.242,c

Kalendarium, liber fœnebris, in quo vſura deſcripta per Kalendas. G.262,d. 374,d. 412,c. 560 d

Kalendarium Romanum vetus citatum. C 487,a. E.181,b. 282,d. F. 33,d

Kales municipium Italiæ. A.38,a

Καλὸν *Græcis & Bonum & Pulchrum denotat.* Καλῶς. *D.515,b*

Καρπίζειν *in teſtamentis, quid Clementi Alexandrino. E. 3,c*

Κατηγόρημα, *Id quod dicitur, inter Incorporea Stoicorum. D.573,a*

Gerardus Kempenſis. Lipſi in Græcis præceptor, guſtum ei infudit Literarum & ſtudij antiquitatis. B.160,b

Κεφαλὴ δείπνου *Græcis quod Caput cœnæ Latinis. A. 103,a*

Κῆπος *Græcis, vt Hortus Latinis, partes muliebres. A.112,b*

Κέρας *de copijs Socialibus, in Polybio, Ala potius Latinè, quàm Cornu. C.46,b*

Lau. Kerſmakerus Amphitheatri Doueouenſis in Galliâ inſpector ipſe & deſcriptor. C 593 a

Keſſelius mons non longe à Louanio, quis, & vnde dictus. C.755,a

Keſſelitteina arcis iuxta Louanium ruina & rudera. C.782,b

ad Corn. Kilianum Lipſij Epiſtola, & eiuſdem Etymologicon linguæ Teutonicæ Carmen. B.487,b

Κίκινος *Græcis, idem quod Cicum aut Hilum Latinis. A.142,a,b*

Κόλασις *&* Τιμωρία *quomodo differant. D.403,b*

Κομματικὸν *&* Διαλεκτικὸν *quod ſcribendi genus appelles Hermogenes. B.135,b*

Κοτταβίζειν *quid. A.108,b*

Κρεμᾶν *ſiue* Ἀνακρεμᾶν, *ſuſpendere in ligno ſeu cruce: malè ſæpè ab interpretibus ad ſuſpenſionem vulgariam, & in laqueo, aptatum. C.646,b*

Κρεμᾶν, *pro, Suſpendere in trabe ad verberandum flagellandumque. C.678,b*

Κεῖ, *pro,* κεῖσε, *apud Homerum. A.152,b*

Κτῆσιν, *quid Homero. C.265,a*

ad Staniſlaum Krziſtanowicium Epiſtola Lipſij. B.257,b

L.

L, *Liquidiſſima literarum. A. 464,a. pro D, aliquando poſita. A.78,a. aliquando & cum T, alternat. C.263,a. LL, geminata pronuntiatio hodie Hiſpanis peculiaris. A.464,a*

Labarum, quid. C. 110,a. qualis vox: quando nata. C.685,a,b

Labarum Cruce & nomine Chriſti inſignitum præcipuum ſignorum Conſtantini contra Maxentium. C.674,a

Labeonis incorrupta libertas miniſterio Principis parum congrua. D.43,b

Labeones duo, pater & filius. E.104,b

Labentes venæ, genæ, &c. quid. G.46,d

Laberij verſus, directè in Iul. Cæſarem, ipſo audiente pronunciatus. G.139,c,d. Eiuſdem verſus correcti. A.85,a. 264,a. E.509,b. citati. A.216,a. C.537,a. D.146,a. 605,b. E.369,d

Labienus, primus Romanorum cuius ſcripta publicè exuſta. E.121,b

T. Labienus Legatus Cæſaris propriâ pecuniâ opidum Cingulum exædificauit. C. 416,b

Labor pater gloriæ. B. 56,a. Laboribus dij bona vendunt. B.91,b

Labra. In primis Labris habere. Gſ.723,d

Lacedæmonij quomodo iuuentutem ad fortitudinem exercere ſoliti, liberos ſuos ad aram ad ſanguinem vſque cædentes. A.544,b. G.139,c,d. nummis ferreis vſi antiquitus. G.336,c. bonam ſententiam ab improbo in Senatu dictam non niſi bono, à quo iterùm dicta, inſcribi permittebant. D. 332, a. valde vxoribus ſuis obnoxij aut ſubiecti. D.265,a Lacedæmonij milites ſinguli inſtar ducum. C.458,b. ad tibiam & numeros ingreſſi & congreſſi in bella. C 242,a. Vide etiam, *Spartani.*

Lacedæmonij poſterioribus temporibus audiebant molles & libidinoſi. A.205,a

Lacedæmonius orbis, quid. A.104,b

Lacænæ matris ad filium ex vulnere claudicantem generoſum dictum. B.176,b

Lacerna, penula haud abſimilis, Græcis μανδύη. *A.449,b. militaris veſtis: ſed quæ in Vrbem paulatim irrupit: pulla quidem in vſum vulgi: at Senatorum & delicatorum amethyſtini coloris aut coccinei. A.258,a,b*

Lachrymæ profuſæ animum doloris leuant. G 615,d

Lachrymæ inimicæ ſub tyrannis. E.148,c

Lacon puer, ne ſeruiret, caput parieti alliſit; aut, vt alij, præcipitem ſe dedit. D.521,a. G.529 d

Laconica cui vſui veteribus. G 558,d

Lactantius Ariſtotelem in quo culpet. D.431,b. excuſatus in ſententiâ de animâ. D.613,b. Hiſtoria, Hiſtorialiſve Compendij, Libri præterea Exhortationum, item Moralium, Seneca meminit. G.xxv. eius citationes ex Libris Senecæ qui periere. G.xxxj.xxxij.xxxiij. locus eius ex quo quædam in Seneca de Ira libro ſupplentur. G.2,d. Idem correctus. C.489,a.666,a. G.525,d. Idem citatus, illuſtratus. A.320,a. 327,a 329,a,b. B.410,a. C. 407,a. 496,a. 511,b. 527,b. 557,b. 541. a,b. 542,b. 560,b. 654 a 659,b. 663 a 666,a. 673,a. D.19,a. & alibi in Libris Politicis. Item 4:9,a,b. & aliquoties in Libris Philoſophiæ Stoicæ. *E.279,b 514,b. G.xxv.3,d.10,d. 12,c,d.13,b.16,d.32,d. 281,c.424,d.630,d*

Lactaria Columna Romæ, ad quam infantes lacte alendos deferebant. B.410,b

Lacte, non vino, fiebat dijs Semonibus. A.92,a,b

Lactuca cœnas veterum incohauerint an clauſerint. A.100,b G.648,d

Lacunaria, quid. Gſ.800,d

Lacus quidam ſacri, in quibus natare nefas: imò in nonnullis nauigare vetitum. E.148,c,d

Lacus, id eſt, aquarum in publico receptacula, quot Romæ. C.446,a

Lacydes Cyrenæus Nouæ Academiæ auctor Laërtio, falsò. D. 439.

Ladæ curſoris prouerbio celebrata velocitas. A.262,a. G 551,d

Lælius vnde cognominatus Sapiens. Gſ.791,b. creditus Fabulas Terentij compoſuiſſe. A.165,b

Lælius Præconinus Grammaticus ſeruus quanto pretio emptus. C.396,a

Læna, pro veste cœnatoria. C.487,a

Læta fauſtaque nomina. E.21,c,d

Lætitia, a dilatando. D. 353,b. eius ſedes in ſplene. D.500,b.

Lætitia ſeu Voluptas in ſtulto, aut etiam inter mala, & apud malos: gaudium apud ſolos ſapientes. D.496,b. 497,a. G.485,d

Lætitia nimia decoris & grauitatis immemores. D.353,b

Lætoria Lex, quæ. E.170,c

Læua Numina, Vatones. D.561,b

Lænitas, pro Caluitie. G.183,d

ad Carol. Laſaulſium Epiſtola Lipſij. B.513,a.324,b

ad Petrum Laſaulſium Epiſtola Lipſij. B.137,a

Laidis amatores vino fores eius perfundebant. A.202,b

Lambertus Comes Louanienſis a Brunone Archiepiſcopo Colonienſi, pro Lotharingiæ Duce ſe gerente, Comitatu exuitur.

eius è fratre nepos, Lambertus etiam vocatus, aliquamdiu variâ fortunâ iactatus, tandem ductâ Gerbertâ Caroli, fratris Francorum Regis Lotharij, filiâ, Comitatum recipit: hic Primus Comitum Louanienſium (perpetuus videlicet) dictus, titulum eum ad poſteros tranſmiſit. C.762,b.763. 764,a. *eius porrò res geſta: vbi caſus: vbi ſepultus.* C.765,a. *quidam et Patricioſum & Petermannorum Louanij inſtitutionem tribuunt.* C.772,a

Lambertus Baldericus, Lāberti I. filius, Othonis ex fratro Hēricoque nepoti in Comitatu Louanienſi, &c. ſuccedit: eius geſta: vbi & quando interfectus: vbi ſepultus. C.765,b.766,a

Lambertus Schafnaburgenſis citatus. C.767,b

Dionyſ. Lambinus commentatus in Lucretiū & Horatium. A.420,b. *in Tusculanum iniurius:* A.218,a. *eius Ciceronem corrigentis vana verba.* A.418,b. *Commentarius eius in Plautum vmbram ei ſapiùs facit, quam lucem.* C.564,a. *magna eius temeritas in mutando Ciceronis loco de aere.* D.588,a. *explicatio eius loci Plautini.* G.45,b. *aliquot eiuſdē errores, allucinationes, aut infelices correctiones.* A.26,a. 46,a.63,a.83,a,b.110,b 122,b.123,a,b. 125,b.147,a. 194,a.260,a. 271,b. 322,a. 453,a. 464 a. *Lambini aliquando in re literariâ errores notati à Lipſio; nullibi tamen fama eius laſa.* E.M. 9.

Laminas bimari, quid C.85,a

Lampades accenſa prælata Imperatoribus. E.491,c

Lampadias cometa quis Plinio ſenior. Gſ.803,c

Lampidis cuiuſdam reſponſum de facilitate aut difficultate parandarum opum. G.617,d

Lampridius correctus. A.104,a.220,a 264,b.290,b.291,a. 297,a. B 124,b.125.a. C.464,b.490,b. 496,a. 502,b. 506,a.518,a. D.335,a E.181 c.214.d. *Idem citatus, & aliquando illuſtratus.* A.77,a.101,a.150,a.163,a.216,a 249,a 251,b.255,b 273 a.283,b.285,a,b.297,a.313,a 378.b. B.154,a.449,a.469,b. C.59,a.137,a.155,a.165 a 181,b.201,b.203,b.220,a. 393,a.407,b.414,a.426,a. 438.b.454,a.497,a. 500,b.501,a. 507,b.511,a 517,b. 519,b. 529,a.542 a,b 562,a.574.b.577,a.580,b 611.b 654,a.671,a.794,b. D.23,b. & alibi in Libris Politicis. Item 306,a. 355,a. E.12, d.13,d. 16,c. 47,d. 91,d. 147 c,d. 214,b,c. 221,c. 275,c. 297,c. 447.d. 509,d. 526,c. 527, b. 532,d. G.140,c. 146,d. 205,c. 250,d. 360,d.576,d.670,c

Dominici Lampſonij mors. B.138,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.44 b.76.b 90,b.104,b.423,b

Lamyra, Lyciæ Stephano vrbs, quæ alijs Limyra. F.66,c

Luna coacta, Plinio, quæ hodie Falera. C.87,b

Lanea lorica qualis. C.87,a,b

Lanificij quanta olim gloria Louanio. C.773,b

Lanificium Romanis, etiam feminis, impenſa cura. A.264,b

Lanis poſtes cingebantur in nuptijs. A.158,a

Lancea, λόγχη, Hiſpanica vox, vel Gallica: nomē ſaculis commune. C.341,b. *Lanceis an rarò vſi Germani.* E.437.

Lancea, pro Palo ad quem exercitis tirones, Paulo Diacono. C.250,b

Lanceare, pro, Jacere, mittere, Tertulliano: vox etiam Hiſpanis Gallisque hodie in vſu. C.341,b

ad Lancem exigere, id eſt, ad examen. Gſ.752,d

Landricus Mag. Equit. mœchus Fredegūdis Chilperici Regis vxoris, illâ ipſâ auxiliante Regem occidit. D.212,[illegible]

Carol. Langius Bruxellenſis. D. 385,a. *eius vera laus in ſapiētiâ, humanitate, & doctrinâ, &c.* A.85,b.198,a. D.377,a *eius hortenſe ſtudium; hortusque ad Moſam, & horti pulchritudo ac nitor.* D.396,a,b. *ab eius correctione receſſ[illegible].* A.274.315,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.149,a. *eius mors.* A.198,a

Ioan. Langius Medicus allegatus. Gſ.732,c

Laniſta, quis: etymon vocis: vnde ſibi futuros gladiatores conquirebant: tota manus quæ ſub ijs, Familia dicta: ipſi etiam Doctores & Magiſtri appellati: Dictata dare, & Commentari dicti. C.504,a,b

Laniſta, duplici intellectu. G.350,d

Phil. Lanoius Turconius, princeps iuuentutis Belgicæ, in Italicâ peregrinatione obijt. B.22,b. 35,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.168,b. 217,a. B.20,a

Laodicena Synodi Canones contra hæreticos. D.164,b

Laodices, Ariarathis Cappadocum Regis viduæ, crudele & infelix imperium. D.210,a

Laonicus Chalcondylas legendus in Turcicis Græcisque rebus. B.147,b. *is citatus.* B.301,a

Lapis Gabinus ignis impertitus. E.178,d

Lapis Specularis, quis, vnde aduectus, & quis eius vſus. G.577,d Gſ.756,d

Lapidum caſura exercitu in ergaſtulis. A.318,b

Lapidis albi raſura vſurpata loco arena. C.559,a

Lapides manuales, aut miſſiles, ſimpliciſſimum inter arma. C.338,b.339.

Lapides e fundis miſſi, eius aliquando ponderis: ij in ſacculis pelliceis geſtati. C 336,a

Lapides, pro milliaribus vicinim aut itineris, vnde. C.443 b. *ij diſtinguendis milliarijs Lapides etiam hodie multis locis extant.* B.301,a

Lapidoſus in lapidem duratus. G.275,c

Lapidem in acervum Mercurij iacere, quid. B.121,a

Lapis Ancyranus Breuiarium rerum ab Auguſto geſtarum inſcriptum habens. Vide, *Ancyr. Lap.*

Lapillus antiquus, cui inſculptum caput cum manu auriculam atterente, & dictione Μνημόνευε. A.207,a

Laptilis, pro, Dapſilis, apud Plautum. A.78,a

Laquearia, in ædibus, &c. quid. A.263,b. Gſ.800,d

Laquearia tota inaurari ſolita diuitibus Romanis: quin & gemmis atque ebore ornari, præcipuè in templis. C.449,b. 450,a

Laquearia verſatilia, vt aliâ atque aliâ facie oblectarent, excogitata. C.450 a. G 575,d

Laquearij gladiatores, qui. C.247,a. 525,a

Laqueis hoſtem innectere, bellandi mos quibuſdam gentibus. C.247,a

Laqueis apprehenſi arietes, vel aliò deflexi, ab obſeſſis. C.357,b

Laquei pœna veteribus non vſitata vt appenderent: tantùm frangenda gula: eiuſque mors impura & infamis Homero, Plinio, alijs: quando autem cœptum laqueo ſuſpendere. C.669. 684,a

Lares & Genij quomodo diſtincti. G.578,c. *Græci confundunt Lares cum Heroibus.* D.559 b. *qui autem Lares, & quid, Stoicis alijſque.* D.558,a.559,a

Laribus dijſque Penatibus conſecrati olim canes. B.390,b

Largius Proculus diem mortis Domitiani prædicit. D.194,a

Largus, Scribonius. Vide, *Scribonius.*

Larua, quid. D.559,a. *quid Laruatis habitus.* G.430,d

Iani Laſcaris verſio Tractatus Polybij de Militiâ Romanâ qualis: in multis toto Lipſij in illum Tractatum ſcriptio culpata. C.12,b. & alibi.

Laſciuia in Poeſi vitanda. B.25,b

Laſciuia & Luxus à populo in voluptatibus auertenda Principi. D.53. b

Laſſi, in itam proni. G.46,d

Pl. Lateranus. Vide, *Plautius.*

Laterculus, in diſpoſitione acies militaris, quid. C.115,b. 116,b

Laterculus, pro Catalogo militum. C.235,a

Lateres aut laterculi in militiâ Græcorum, vt Ceſpites in Romanorum. C.283,a

Latère, ſapientia eſt ſub tyrannis. D.330,b

Latiaris Iupiter, ſiue Stygius. C.560,a

Latifundia, olim diuitum Romanorum vix credenda. G.173,d 573,c.d. *ea originem dedere ergaſtulis, ad cultum agrorum.* A. 318,a

Latina Lingua. Vide, *Latina.*

Latinarum feriarum diebus vrbi præfectus aliquis ex primariâ nobilitate adoleſcens. E.121,c

Latini ciues, quomodo plenè ciues fieri poterant. D.326,b

Latinius Latiaris, homo odioſus. E.144,d

Latinus Latinius laudatus. B.86,a. *ei Roma innotuit Lipſius.* B.161,a

Latinus Pacatus Drepanius in Panegyrico ad Theodoſium paſſim imitatus Panegyricum Plinij D.316,b. *Is correctus.* A,207,b.C.220,b.464,b.E.78,d.79,c.95,d. *eius locus*

lenti Senecæ ſimillimus. G.440,d. Idem citatus. A.237,a. 279,a. 307,a. C 102,b 463,a. 464,b. 684,b. D.123,a. 303,b. & aliquoties in Commentario ad Panegyricum Plinij. E.288,c. 375,d. 502,c. G. 37,d. 75,c. 137,c. 204,d. 400,d

Latitudo caſtrorum, quid Polybio. C.148,a. 152,b

Latomia Syracuſana, quid. G.119,d

ad Petr. La-torrẽ Quintanadueñas Epiſtola Lipſij. B.183,a

Latrocinium, crimen cruciarium. C.654,a

Latrones duo qui cum Chriſto appenſi, clauis vt Chriſtus etiam affixi, non funibus alligati; etſi vulgò aliter fingant & pingant. C.660,a

Latro Græcis, vnde σκώψ. G.470,d

in Latrones vulgares animaduerſio ſpectabat ad Præfectum Vrbis. G.208,d

Latrunculorum luſus. G.164,d

Latrunculatia tabula, & in eâ pugna calculorum diuerſorum colorum. G.658,d

Latus clauus; quid. C.435,a. G.611,d. poſitus in luctu. G.12,d

Laticlauia tunica, quid. B.242,b

Laticlauius, qui capeſſendis honoribus deſtinatus. E.143,c. 223,b

Laticlaui tribuni mil. qui. C.58,a

Latum donũ, forma veteris loquendi in donationibus. A.81,b

Latus tegere, quid. A.300,a

Latus, pro Laterone, qui latus tegit. A.211,b

Latus claudere, certò eſt de ſiniſteriore intelligendum. B.316,b

Latus tegere, vel præbere, in pugnâ, quid. C.538,a. Latus præbere, id eſt, nudum, militaris aut arenæ phraſis. Gſ.742,d

Latus alieni dare, quid. E.38,d. Gſ.813,c

per Latus alterius peti, vel fauciari; prouerbiale. C.538,a

Lauacra in modum prouinciarum exſtructa, vnde dicatur Ammiano. C.439,b. 440.

Lauare ante cœnam mos vulgaris Romanorum: ſed Saturnalibus mane, vnde. C 485,b

Lauatio Matrudũ quæ, & quo die. B.153,b. 154,a

Lautio antiquis frequens non ante conuiuium ſolum, ſed & in ipſo per ſingula fercula ac miſſus: & quomodo. A 99,b. 326,b. C.510,b. 511,a

Lautula, & Lautus, pro Thermis. C.561,a

Lauta fœmina, quæ. A.124,b

Lauor, quidam ſcribunt, non Labor. A.45,b

Laurentius Medices melancholiâ hypochondriacâ vexatus & ſublatus. B.66,a

Laurinorum fratrum laus. A.167,a. Epiſtola Lipſij ad Guidonem. A.156,a. 195,a. ad Marcum. A.156,a

Laurus præcipua felicium arborum. E.411,d

Laurus ad luſtrationes: item vaticinij ſignum. G.230,d

Lauru ornatæ fores Palatinæ. G.102,d. etiam priuatorum in relatâ. A.235,a. G.502,d

Lauri ramum vates & actores inter canendum manu tenebant apud Græcos. A.288,a

Laurus in manu triumphantis, item in faſcibus lictorum eius: eaque in gremio Iouis Capitolini poſt triumphum depoſita. E.51,c. 216,d. 502,b,c. G.81,d. Laurea etiã ſine triumpho in gremium Iouis deportata, cùm victoria pleno triumpho digna non videretur. D.307,a

Lauream deportare, quid, & vnde. E.31,c

Laus non eſt rerum optimarum, ſecundùm Ariſtotelem. F.43,d

Laude excitantur pueri. G.29,c. ſed Laudes captare, non eſt Philoſophi. G.471,d

Laudes tum demum extra adulationem ſunt, cùm laudatus ſibi conſcius verè ſe meruiſſe. D.353,a

Laus bonam indolem iuuat, vt equum in curſu plauſus. B.103,b

Laus eſt ab illaudatis culpari. B.63,a

Laudantes calumniatores, inimici, aut obtrectatores, peſſimi. E.465,d. nam laudando euertere, argutè malignum & iniquum lædendi genus. D.146,b

Laudiceni, Plinio iunioris qui. B.449,a

Laudenſes aut Placentini in aulis multi, pauci Veronenſes. D.136,b

Lauſangia hodie Gallorum vnde dicantur. Gſ.800,d

Lauſum, & Leſum vett. dixere, quod poſt Leſum & Leſſum. A.194,b

Lautumiarius, quid Turnebo. A.57,b

Lazi, gens barbara, quomodo Romanos poſteriori anno deceperint ſtratagemate valli cæci. C.290,b

VVolfg. Lazius: de eo iudicium: atque allegatus. B.340,a. C.766,a. 767,b. Inſcriptiones veteres ex ſcriptis parum fidè & curiosè. B 80,b. Velleij quædam ἀνέκδοτα habuiſſe putatus, ſed falſa ea. B.329,b. F.5.

Leander Albertus citatus. C.444,a. eius iudicium de admirando opere aquæductuum Romanorum. C.445,b

Lectica vt differat a Sella. A.269,b. eius duplex vſus: ad viuos, ad mortuos ad mortuos, antiquus mos, qui ſemper manſit. A.267,a. in vſum etiam viuorum antiqua: incertum quando cœperit. A.267,b. primò ad viam: poſteà admiſſa in Vrbem. A.268,a. vſus eius in Bithyniâ & Cappadociâ frequens. A.267. Græcis tamen olim & Orientalibus populis ignotus. A 273,a promiſcuum lecticarum vſum vetuit Cæſar: ſed edicto non daturo. A.268,a

Lectica, quoad formam, duplex; aperta, tecta. A.268,b. in lecticâ pulminus erat, in quo recumbebant, non ſedebant. A.270,b. B.121,a. lecticam in collo collocatam ferebant ſerui: plurimum ſex, aliquando & octo: vnde mentio plerumque Hexaphori. A.267,b. 270,b. G.181,d. huic rei ſeruos eligebant proceros, pulchros, & robuſtiſſimos, ſæpe è Germanis, &c. A.270,b. G.641,d Lectica autem depoſita pedibus inſiſtebat. A.268,b

Lectica tecta pelle & velo. A.269,a. opere areuato, vt hodie Italica rheda. A.269,a. in eâ feneſtra. A.269,a. Lecticæ tectæ origo. A.269,b. eius vſus Domus aut cantum apud primarias fœminas. A.270,a

Lecticis vehi aut portari quando non liceret. D.318,a. diu à Curia adiens ſpreta Lectica, niſi ob morbum. E.32,b

Lectica, vel Lecticula domeſtica vel lucubratoria; ſiue Lectuli lucubratorij. A.270,a. 331,b. 352,a. G.501,d

Lecticarij, ſerui qui lecticam aut ſellam ferebant. A.270,b. 271,b. G 641,d

Lecticarij aſſeres, vincla, &c. A.105,b. 268,b

Lectio tutior & vtilior ad formandum ſtilum, quàm Auditio. B.538,a

Lectione multifariâ ſe diſtrahentes quibus comparentur ab Epicteto & Polybio. G.388,d

Iac. Lectij correctiones probatæ; in Tacito. E.261,d. 311,c. G.631,d. 635,d

ad Lectorem Epiſtola Lipſij, vltima inter Quæſtiones Epiſtolicas. A.222,a

Lectus Aduerſus idem cum Geniali: & vnde ſic dictus. A.264,a

Lectis accipiebantur Romani in conuiuijs, non ſedibus. A.101,a. ij inſternebantur, purpurâ, aut aliâ veſte ſtragulâ. A.101,a. quæ Lecti veſtimenta. G.501,d. 532,d. in Lectis quo poſitu recubabant. G.313,d. Lecto vno quot conuiuæ. A.101,b. quot lecti circa vnã menſam. A.102,a

Lecti militibus Romanis olim nulli. C.155,b

Lectuli lucubratorij, qui: alij à dormitorijs; Lecticæ etiam vel Lecticula lucubratoria, dicti. A.270,a. 351,b. 352,a. G.301,d

Lectulus quis & cur appoſitus Veſtali ob inceſtum defoſſæ. C.617,b

Adamus Leempitij in Lipſium officia & obſequia: perſona ei à Lipſio in Poliorceticis tributa. C.262. & ſeqq.

Theod. Leewius Lipſio Saphyrum catellum donat. B. 99,a. Velleij Paterculi editionem ei inſcribit Lipſius. F.3. ad eum Epiſtola Lipſij. B.18,a. 23,b. 26,a. 28,b. 31,b. 45,a. 47,b. 77,b. 87,a. 99,a

Legati duûm generum. Reipublicæ cauſâ ad exteros miſſi; &, legionibus prouincijsque præfecti. G.369,c

Legati publico nomine mittendi ſorte antiquitus lecti apud Romanos. E.396,d. exterorum autem Legatis excipiendis magna impendia facta à Romanis. C. 404,a. bene-

meritarum gentium Legatis locus in Orcheſtrâ in ſpectaculis datus. E.224,d. ſed Legatis non niſi Latinè loqui ante ipſis, aut per interpretem permiſſum. A.448,a
Legatio libera à Senatu republicâ liberâ Senatoribus peregrè privata rei cauſsâ proficiſcentibus data, in maiorem dignitatem. E.192,d
Legatos ipſos ſuos aliquando fallunt Principes, vt per eos melius alios ad quos mittunt. D.74,a. Legatorum autem Principum cur mentionem in Politicis ſuis omiſerit Lipſius. B.205,a
Legati militares qui liberâ Republicâ apud Rom. unde dicti: eorum cauſſa, & inſtitutio: quàm hac vetus: tanquam Conſiliarij Duces ſeu Imperatoris à quibus & quomodo electi: eorum dignitas, munia, poteſtas, inſignia: ſinguli ferè ſingulis legionibus. C.50,b.60,b.61,a,b. 65. vbi ijs locus in acie. C.104,a. vbi in caſtris. C.143,b. 149. 150,a. aliquando caſtris metandis ex agmine præmiſſi. C.189,b. in diſcrimine vigilias circumibant. C.174,a
Legati inſtar militarium veterum ſub Principibus duûm generum: Prætorii, & Conſulares: quomodo differant: & quæ ſingulorum ratio: quatenus vnicuique ius in milites, ſeu gregarios, ſeu primarios: revera tandem ſub Principibus Legati dicti ijdem qui liberâ repub. duces dicti aut imperatores; & qui tum Legati, ſub Principibus Duces. A.283,b. C.61,b. 165,a. 215,a. D.314,b. E.54,d. 64,d. Legatus, Prætor, Proprætor, ſæpe mixta apud Tacitum munere eodem. E.65,c. Legati Proprætores, qui. E.499,a
Legatorum teſtamento viceſima in vſum Ærarij militaris. C.395,b
Legere militem, vnde dictum. C.235,a
Legere Senatum, Centurionatum, &c. E.26,d
Legere olera, nuces, poma, obſcœno intellectu. A.112,b
Legio vnde dicta: Romuli inſtitutum: quot primò militum: quot poſt. C.41.43,a. variè Græcis Latiniſque etiam poſtmodum dicta: & quibus. C.236,b.237,a. trium millium militum olim; quot equitum, quot peditum: numerus in aliquando & aliquoties auctus; & quâ proportione partium. C.36.40.65. D.86,b. cur Cæſaris etiam tironum non grandis. C.122,a. quanta in Legionem vnam impenſa annua. C 206,b. 207,a. Legionibus Romanis quod elogium à Cæſare tributum. C.291,b
Legiones plures cum in iiſdem caſtris, ſingula tamen ſeorſim locata, & ſingulis ſua principia, &c. E.24,c. 31,d. ſed in hibernis plerumque ſingula ſeorſim. E.21,d. cuique Legioni ſuus Præfectus caſtrorum. E.496,b
Legiones quo reſpectu in dextrâ aut ſiniſtrâ aciei aut agminis parte poſita. C.120,a
Legiones vnde antiquitùs Quadrata dicta. C.43,a.117,a
Legiones Claſſica. E.308,d
Legionibus quatuor, id eſt, duabus ſingulorum Conſulum, accommodatum ſcriptum Polybij de Militiâ Romanâ. C.13,a. 19,a
Legiones quot ordinariè Romanis: in eo pro diuerſitate temporum & occaſionum variatum. C.19,b. 237,a. quot & quomodo per provincias limitaneas diſpoſita ſub Auguſto & Tiberio. C.379,b.380,a. numerus is a Claudio & Traiano auctus. C.380,b
Legionum agnomenta multifaria: ſæpè à Legatis ſuis nomen ferebant, vt, Appiana, Varroniana, &c. ſed communis & receptiſſima ratio à numeris, iuxta ordinem dilectuum, Prima, Secunda, &c. B.429,b C.237,a. nomina earum & agnomina recenſita ex Lapidibus antiquis. C.238,b. E 349,d
Legionum numerus & agnomina ævo Auguſti, nec non Dionis, ex ipſo Dione. C.237,b. item ſub Tiberio, ex Tacito. C.237,b. 238,a
Legio Tertia diu in Hiſpaniâ: atque inde etiam nunc Hiſpani ſuas Legiones Tercios vocant. E.417,d
Legionarijs quæ latera caſtrorum munienda. C.155,b
Legionarijs Romanis alia arma quàm auxiliaribus. E.197,c
Legumina inter alia militibus è publico data in ſtipendium apud Rom. C.203,b
Leidenſis Civitas, titulus ſcripti à Diodoro Dialog; à contra Lipſium allegati, cuius tamen ipſe Diodorus auctor. D.158,a
ad Franciſ. Leiſtingium Epiſtola Lipſij. B.363,b
Lemures veteri Latinâ linguâ qui. D.559,a
Lemire, pro, Lemiri. E.380,d
Lenis Spiritus, eius quæ nota, ⸸. A.466,a
Lenitas conciliandæ populi benevolentiæ in Principe quæ requiratur. D.52,b. ſed nimis aſſidua parit imperij contemtum. D.54,a
Leno, felis aut ſeles virginaria virginaliſve, Plauto. A 143,a
Lenocinari ſibi, quid. G.366,d
Lenocinium, pro Commendatione; vel ea quod ornatum & gratiam conciliat. G.269,d
Lens tralaticium in cœnis feralibus. E.146,b
Cn. Lentulus Augur diverſus à Gatulico. E.125,d. quantum poſſederit. C.416,a. opes ei exitio fuere. G.284,c
Cn. Lentulus Clodianus, homo ſtolidus & vanus. G.64,c
Lentulus Coſſus. E.148,d
Cn. Lentulus Gætulicus: duo iſto nomine; pater & filius: quorum hic inter doctos habitus. E.125,d. 126,c
Cn. Lentulus Gætulicus Cn. F. inimicus Lucilij amici Senecæ, ipſo poſt occidi iuſſus. Gſ.745,c
Lentulus Spinter primus carbaſinis velis vſus muniendis contra æſtum ſpectaculis. C.577,a. primus purpurâ dibaphâ in prætextâ vſus, idque cum probro. Gſ.688,d
Ioan. Leo Africanus citatus aut allegatus, non ſine laude. B.304,a. C.672,b.791,b. D.158,a. & alibi in Libris Politicis.
Leo Decimus Pont. bonarum literarum ſummus fautor. A.418,a. eas avidè in Italiam invexit, incertum an bono ſucceſſu. D.134,b. pro Taciti prioribus Libris quingentos aureos Quæſtori ſuo Corbeiâ deferenti donavit. E.45,d
Leo Imp. è Tacticis ſeu De re militari citatus. C.88,a. 154,a 158,a. 161,a. 182,a 235,a. 245,a. 318,b. 341,b. 342,b. 344,a. 347,b. 351,a. Tactica eius vtilia legi Principi. D.128,b. ex iis egregium Caput, Quomodo Conſilium capiendum ſit. D.141,b
Leonis Imp. ad Eunuchum quendam egregia vox. D.276,b
Leonis Armeni Imp. in adminiſtranda iuſtitiâ ſeveritas. D.236,b
Leodamas Creophyli diſcipulus. D.435,a
Leodegarius, nomen, vnde. C.263,b
Leodes, & Leudi, priſcâ Dialecto Teutonicâ, idem quod, Populi: ſed propriè humiliores & ſubditi: ex quo Lieden, Luyden. C.263,a
Leodicum, non Leodium, verum celeberrimæ vrbis nomen: & quod eius etymon. C.262,b. 263,a,b. quando primum muris cinctum. C.760,b. quot Virgis aut Perticis minus Lovanio. C.762,a. cur ea vrbs nunquam ferè terræmotu ſuccutiatur. Gſ.787,d
Leodicenſes domum Lovanij emunt Collegio aut Seminario aptandam. B 468,b. quis eius Seminarij incipiendi auctor. C.790,b
Leodicenſium erga Lipſium benevolentia. B.108,b. quàm diu apud eos aut Spadæ is egerit. B.161,b
Leodicenſe Chronicon vetus citatum. C.319,a. 320,a. 769,b
Leonardus, idem Lipſio, qui Volcardus; & vnde. C.263,a
Leonardus Stocquaus, iuxta Huyum habitans, ope D. Virginis Aſpricollis à claudicatione & vlceribus perſanatus. C.734,b
Leones Romanis priſcis Urſi Numidici aut Africani nominati. A.303,b. 304,a
Leones quibuſdam gentibus culti pro diis. A.153,a
Leonis à cane Albano Alexandri Magni victi hiſtoria. B.391,a
Leonis honeſtior quàm ſimia facies; Politiani dictum in Imitatores. B.167,b
Leonem vellicare periculoſum. D.133,b

Leones

Leones currum trahere, olim Romæ frequens. G.35,d. res auctor Antonius Triumuir. A.304,a
Leones in caueis ſeruati ad pugnas amphitheatrales. G.25,c. ſoluti primùm in Circo à Sullâ exhibiti, cùm antè non niſi alligati. G.66,d.225,d
Leones varijs terrentur, ſed igne potiſſimùm. G.25,c
Leonis magiſtrum quondam ſuum protegentis exemplum. G.282,d
Leonina pelles heroibus conuenit. A.304,a
Leonina pellis vbi non pertingit, vulpina aſſuenda. D.72,a
Leoninâ pelle quomodo aptatâ amicti milites apud varias gentes: apud Romanos plerumque Signiferi. C.69,b
ad Elbertum Leoninum Epiſtola Lipſij. B.75,b
ad Franciſcum Leoninum Epiſtola Lipſij. B 283,a
Pauli Leopardi correctiones in Velleio. F.80,b.83,b
Leopoldus, nomen, vnde. C.263,b
Leopoldi Auſtriæ Ducis Germanorumque auxilium & virtus in obſidione Ptolemaidis. B.339 b.340,a. Richardum Angliæ Regem captiuum detinet. B.340,a
Leopoldus Auſtriæ Dux alius lapſu equi obit. B.340,a
Dom. Lepida. Vide, Domitia.
Æmil. Lepida P. Quirinij vxor; antè deſtinata L. Cæſari Agrippæ filio. E.546.
Æmil. Lepida, ſponſa Claudij, cuius filia. E.546.
M. Æmil. Lepidus tutor filij Regis Ægypti à Senatu Romano miſſus. E.68,d
Lepidi, Manius & Marcus, diuerſi: & qui ſinguli. E.88,d
Lepidus capiſ in Dalmatiâ à Tiberio præfectus, an non Manius Lepidus, Sullæ & Pompeij pronepos. F.71,d
M'. Lepidus apud Tacitum moderationis & prudentiæ exemplar viro bono ſub tyrannis viuentis. B.10,b.D.40,a.G.114,d
M. Lepidus Triumuir ab Auguſto in Siciliâ exercitu exutus & imperio. E.2,d.Gſ.746,c. Circeijs xxiii. annos exſul vixit. G.196,c,d. eius filio quæ vxores. F.60 d
Lepidus à cognato Caligula ſublatus, quis. G.391,d
M. Æmil. Lepidus, filius L. Æmil. Pauli, quis, qualis, & quæ ei vxor. E.238,b,c
Lepidi mali plures: de quibus carmen Rutilij in Itinerario: idque explicatum. E.238,c,d
Lepus an nutrimentum melancholicum. Gſ.732,c
Lepores apertis oculis dormiunt, ſic qui animo dormitante auctores legunt. D 453,a
Lepores galeati, milites imbelles aut ignaui. B.84,b
Ianus Lernutius è primis à iuuentute amicis Lipſij. B.160 b eius Suauiorum Liber laudatus. B.19,a. Oda eius ad Amorem. A.178,a. Elegia ad Lipſium. A.206,a. in Saturnalibus Sermonibus ei à Lipſio perſona tributa. C.483. & ſeqq. inſcriptum ei à Lipſio Stemma Auguſtæ domus. E. 543. ad eundem Lipſij Epiſtola. A.143,b. 149,b. 174,a.194,a.202,b. 210,a. 221,a.B.14,b. 16,a 19,a. 24,a.27,b. 29,b.40,b.57,a.74,a.78,a.92,a.98,b.134,a. 204,b. 381,a.423,a. 431,a
Leſa, id eſt, Pluteo militaret. C.276,b
Leſbia, & Leſbius, Catulli, qui. A.17,b.18,a
Leſbos inſula terræmotu lacerata Anno Chriſti 1627. Gſ.733, c
ad Leon. Leſſium Epiſtola Lipſij. B.123,b.229,a.381.b
Leſſus, quibuſdam veſtimentum funebre; alijs eiulatio lugubris: item, Leſſum habere, apud Ciceronem. A.146,a,b
Leſſum facere, apud Plautum. A.194,b
Lethe flumen obliuionis infernalis. G.122,c
Leuacos Cæſaris, hodie Leewenſes Brabantiæ videri. C.756,b
Leuare curarum, religionis. A 193,b
Leuca hodierna horario ſpatio finiuntur. B,301,a
Leucophryna. Vide, Diana.
Leucophrys dicta olim inſula Tenedos. E.98,c
Leucothea vitta aut velum Vlyſſi apud Homerum ſuppoſitum, Conſtantiam, Rationem, & Sapientiam denotat. B.15,b 318, a
Leues & inconſtantes facilè in proditionem delabuntur. D 60,b
Leuitas ab opinione, vt Conſtantia à Ratione. D.380,b
Leuis armatura plurium generum. C.66,b.77,a
Leuitico Liber citatus. Ç.619,a
Ioan. Leunclauij Turcica laudata. B.147,b. ad eum Epiſtola Lipſij. A.171,a
Lex breuis eſſe, & iubere, non diſputare debet, Seneca. D.10. Lex naturæ prima: ſcripta, ſecundaria. G 341,d. Legum præſcripto & ordine omnes Reipublicæ partes adminiſtrantur. A.64,a. ſed Leges vbi nimis multæ ſunt, multæ ibidem lites, & vitia multa. B.153,a. nam à Legum fonte vt plurimum naſcuntur lites. G.41,d
Lex mundi, Fatū. D.597,b. Leges Fati, Pindaro, Manilio, & alijs. D.348,b
Leges Sacratæ. D.280,b. ſalua Republica, Leges: ſed vt multitudo earum ſit & nouitas, litiumque crebritas, quantum fieri poteſt, fugiendæ. D.31,a,b. idque rationibus tum exemplis probatum. D.242,b.243.244. Veteres autem Leges ne vel in melius quidem facilè mutandæ. D.34,b. & ſi quando, quomodo D.35,a. Legum verò peritum facilius eſt eſſe, quàm ſeruantem. D.216,b. Legis ſciſcendæ formula. A.108,a
Leges æri inciſæ antiquitus. G.326,d
Legis actio apud quos tantùm fuit. E.531,b
Legum præſidis officium in corrigendis peccantibus, comparatum ordini Medici in curandis ægritudinibus. G. 5,d. 12, c,d
Legibus olim apud Romanos nomina à Conſulibus. E.178,c
Lex Annaria, Cincia, Cornelia, Frumentaria Gracchi, Iulia, Mamilia, Porcia, Roſcia, &c. Vide ſingulas ſub ſuis nominibus.
Leges, ſimpliciter, in Pandectis, denotat plerumque Iuliam & Papiam Poppæam. E.317,c
Leges ſumtuariæ, Auguſti aut Tiberij, an vtriuſque. E.93,d
Leges ſumtuariæ & cibariæ Romanorum veterum, indices inſignes eorum frugalitatis. C.467.
Leges reprimendis editionibus ſpectaculorum. C.501,a,b
Leges militares in genere quid. Ç.197,b
Leges militares hodie aut paucæ, aut malè obſeruatæ. C 228,b
Lex quina vicenaria Plauto quæ. E.170,c
Legis vultus, vel animus, quid. G.15,c
Lege age lictor, ſolennia vel legitima verba iudicis pœnam damnato imperantis. G.13,c,d
Leges Regiæ & Decemuirales ſeu xii. Tabb. à Lipſio collectæ; & earum fragmenta correcta. A.206,b. 207,a. D.277. & ſeqq.
Legum vett. de re Agrariâ aliquot Capita: eaque variè correcta. A.260,b
Leges conuiuiales. A.103,b. 105,a
Leges Horti, in perſonâ Vertumni. A.98,b.99,a. Lex Horti Lipſiani. B.-72
Lex Raptarum ſcholaſtica. E.487 d
Libamenta in focum, publicè & priuatim quomodo facta. E.272,b,c,d
Libanas, primum dijs, deinde amicis & benefactoribus, inter pocula & menſas, maximè ſecundas, mos antiquus Græcis & Romanis; & qualis: atque in omni menſâ obſeruatus. A.106,b 107,a. Ç.360,b.361,a. Libatio in menſa, honoris index. C.360,a,b
Libare Ioui Seruatori mos Græcis finito conuiuio. E.287,c,d
Libatio pro ſalute Auguſti in omnibus conuiuijs apud Rom. A.107,a
Libelli famoſi legibus xii. Tabb. prohibiti. A.17-,a
Libelli inuitandis ad Recitationem auditoribus, quo differant à Codicillis. B.447,a
Libelli gladiatorum, vel Munerarij; id eſt, Indices futurorum Ludorum, qui vnicuique inuitando palam editi. C.532,b. G.658, c
per Libellum cadem alicuius militis ab Imp. mandari mos. E.6,c
Libellus ſuſpenſus rebus venalibus, ſeu titulus, aut tabella; præcipue earum quæ non erant ſoluendo: & talem Libellum detrahere, quid. G.314,c
Liber, ſpeculum animi, vetus verbum. B.369.
Liber elephantinus Vopiſco, an ex ebore, an in corio elephanti ſcriptus. C.634,a

Libri, vel, Libri ſingulares, cùm de Bibliothecis res, pro voluminibus intelligendi. C.630,a
Librorum copiam qui primi Romam aduexerint; atque vnde. C.630,b
Librorum ingens copia quatenus à Senecâ Philoſopho damnata. C.633,a
Libri nulli de Religione edendi niſi ſine Superiorum approbatione. D.166,a
Libri damnati per quos publicè apud Rom. cremati. E.120,d
Librorum tituli & capita minio etiam antiquitus aut cocco ornati, atque expoliti. E.171,c
Librorum veterum deploranda iactura. E.277,b,c
in Libris mss. priſcis nulla variantes diſtinctionum nota. B.133,b
Liber de iiij. Virtutibus citatus. D.22,b
Librarij helluones quibus comparentur ab Epicteto & Polybio. G.388,d
Librarius, &, Libraria, quid. G.370,d
Liber Pater, ſemper iuuenis: & vnde dictus. G.63,c. 168,b,c. 312,d
Liberi Patris habitus. E.181,c. *Liberi flos, Vinum.* A.125,a
Libera, Proſerpina, quæ & Cora. E.61,d
Libero, Liberaque, & Cereri, idem templum Romæ. E.61,d
Libère. Libente te, me, id eſt, gaudente, volente. A.194,a
Liberi, lumen parentum. A.284,a
in Liberis noſtris viuimus: & ſuperſumus, cùm profeminamus qui ſuperſint. B.432,a. *precari Liberos ſibi ſuperſtites fieri, votum parentum.* G.106,c,d. *Liberûm quærendorum cauſſâ iuſtum matrimonium: inque tabulis ea verba ſolenniter exprimi ſolita apud Rom.* E.179,b,c. 180,b. *Liberos a matrimonio arcere Lege Papiâ Poppæâ vetitum.* E.314,c
Liberi Principibus multi, monumenta Regni. D.27,b. 70,b. E.4 d
Liberorum in Rheno explorandorum mos Germanis. E.444,c
Liberos tres habere, priuilegijs apud Rom. muneratum. B.250. *Ius trium Liberorum,* &c. Vide, *Ius liberorum.*
Liberi in parentes ingrati apud Athenienſes puniti. G.292,d. 295,d
à Liberis minoribus ſolatia, à maioribus auxilia. G.116,c
Liberorum exponendorum, præcipuè fœminei ſexus, mos Græcorum & Romanorum crudelis, tamen frequens. B.409,a. G.304,d. *quod Chriſtiani Gentilibus ſæpè exprobrarunt.* B.410,a. Vide etiam, *Expoſitio.*
Liberos etiam recèns natos ſtrangulare interdum ſoliti veti. B.410,a
Libera cuſtodia, quæ. E.143,d
Libera fœmina non niſi liberum gignere poteſt. E.203,c
Liberalia, alia à Vindemiali feſto; & quæ. E.181,b. *quo die Liberalia celebrata Romæ.* B.337,b
Liberalis, Æbutius, quis. C.581,d
Liberales Artes præparant animum ad ſementem Philoſophiæ. D.427,b. 428,a. *cur autem & quatenus à multis Philoſophorum prorſus reijciantur.* D.427,b. G.564,d. 567,b. *Libera ſeu Liberales artes quæ verè Senecæ.* D.428,a. *Liberalium Studiorum nomen propriè meretur Philoſophia.* G.87,d. Vide etiam, *Litera.*
Liberalitas, ſed cum delectu & modo, decora Principi: aliàs Liberalitas liberalitate perit. D.35,b
Liberalitas Senecæ decantata. D.453,b
Liberalitas in gratum præſtita, iucundior; in ingratum, illuſtrior. G.383,c. *qui maximè probabiles Liberalitatis fontes, Valerio Maximo.* G.262,a. 266,d
Liberalis facies. A.16,a
Liberorum vita obtentus trahit ad licentiam; quæ ianua ad omne ſcelus. B.51,b
Liberi apud Rom. vix à ſeruis diſcreti veſte. A.258,a
Liberi populi quidam, ſub tamen Imperio Romano. G.188,d
Libertas quæ vera: quæque Philoſopho captanda. D.509,b. 510,a. G.398,c. 469,c. 536,d. *quæ Ennio vera Libertas.* B.99,a. *bonum maluque optabilius.* D.68,b. *ad eam innumera via Stoicis.* D.522,a,b
Libertas, inter ambitum aliaque vitia, imò vix inter opes, integra aquè manere poteſt. G.282,d
Libertas & Veriloquium, rara in aulis Virtutes: modica tamen temperanda. D.136,b
Libertas in dicendâ ſententia Conſiliario neceſſaria. D.39,b
Libertate diſcordi vtilius imperium vnum. D.114,a
Libertas legibus & magiſtratibus ſuis conſtat. E.43,c
Libertas nimia ad licentiam facile deficiſit. B.19,b
Libertas libertate perit. G.189,d
Libertatis Atrium. Vide, *Atrium Lib.*
Libertas ſeruo data, quando Iuſta aut Plena dicta, quando non. E.224,d. G.247,c
Liberti noui in togâ apparebant. A.236,b. *nouâ libertate in pilleis erant.* C.579,a. *prænomen patroni capiebant, & à fine aſſumebant tribus.* A.247,a
Liberti ab Epiſtolis, à Libellis, a Studijs, à Memoriâ, a Voluptatibus, &c. A.124,a. 235,b
Liberti domino operas debebant; alimenta item, ſi egerent: denique teſtamento ſemiſſem bonorum. E.363,b. *ab inteſtato mortui, qui hæredes.* E.60,d. *in eorum bona patronis ius pro ratione liberorum.* E.517,b
Libertus ingratus iure libertatis exutus apud Athenienſes. E.223,c. *quomodo Liberti ingrati puniti apud Romanos.* G.292,d
Liberti a patronis quos læſerant quouſq; relegati. E.223,c,d
Libertis an Ludos edere permiſſum. E.132,d
pro Libertâ eſſe, aut habere, quid, & de quâ. E.203,d
Liberti & Libertini valde diuites ſub Principibus; præcipuè ſub Claudio. G.284,c. Gſ.698,b,c
Liberti vnde aliquando homines. E.204,d
Libertinus propriè qui e Liberto natus. poſt Liberti & Libertini vocabula confuſa, & indifferenter vſurpata. C.16,b. E.176,d. 313,c. *ante Iul. Cæſarem Libertinis non licebat fieri Senatores: & quando primùm ſeu illi ſeu Liberti in militiam ſcripti.* C.16,b. E.176,d
Libertinorum miniſteria a quibus impoſita Equitibus Romanis. E.274,d
Libertinas ducere cuiuis, exceptis Senatoribus, permiſſum Lege Papia Popp. E.313,a,b
Libertina fœmina inſignis conſtantia. E.284,d
Libido propagandi generis cauſſâ homini data. G.84,c. *Libidinis, vel Cupidinis ſedes in Iecore.* D.500,b
Libidine nihil magis mortiferum ingenijs. D.263,a
Libitina, &, Libitinarij, quid: quamque Libitinarij viles & abiecti. A.322,b. 349,b. G.363,d
Libitinæ inſtrumenta in Arenam mortuis ſubitò efferendis inferri ſolita. C.542,a
Libitinenſis porta Amphitheatri, quæ. C.341,a. 580,b
Scribon. Libo Druſus coniurationis crimine ſub Tiberio damnatus, quis. E.51,c,d. G.307,c,d
Libonum Scriboniorum Auguſtus & paulò pòſt aut Stemma. E.503
Libra Romana duodecim vnciarum. C.405,b
Libratores, in re militari qui. E.49,c,d. *& vnde fortè.* C.338,c
Librilia, quid veteribus: atque inde fortè Libratores. C.338,c
Liburni, pro Seruis lecticarijs è Liburniâ. A.271,a
Libyæ quidam populi liberos ad formarum ſimilitudinem diſtribuebant, quòd vxores communes haberent. A.232,a
Libyci Philoſophi, Auguſtino qui. D.433,b
Licentia, ianua ad omne ſcelus. B.31,b. *ſæpe laſciuire facit plebem in ſeditionem.* D.110,a. *corruptrix militiæ.* C.229,b
Licere Principi, quicquid libet, Anaxarchi & ſimilium adulatio: item Iuliæ Seueri dictum D.131,b
Licinia Lex cibaria qualis. C.467,a
Licinius Mucianus. Vide, *Mucianus.*
Licinius Sura tertium Conſul ſub Traiano, non potuit eſſe Præfectus Prætorio. D.360,a
Licinius Varro. Vide, *Muræna.*
Licinius, Dionis, Licinius, præditus libertus Auguſti: eius carmen epitaphium. G.662,d. *ipſe Gallus Galliæ præfectus, quomodo ibidem ſe geſſerit; atque inde promeritam pœnam effugerit.* Gſ.821,d.c
Lictores vnde dicti: origo: etymon: conditio: munia & officia.

cus. A.278. D.317,a. E.63,c. inſignia. A.281,a. C.62,b. quot cuique magiſtratui. A.283,a. B.11,a. ab vno magiſtratu defuncto ad ſucceſſorem tranſibant. Gſ.745,c. ordo & ſeries magiſtratum præcedendi: vnde, Lictor primus, proximus, &c. A.280. Lictor ſummus, qui. A.281,a. eorum faſces, virga, è quâ materiâ, & eius vſus. A.281,a. 282,a. D.317,a. Lictores Primi munus. A.280,b. Lictor aut Lictores quandoque in comitatu fœminarum illuſtrium. E.13,c

Liebertus Chalonius, Abbas Fliederbekanus, laudatus. C.793,a

Liedericus, nomen, vnde: idem cum Theoderico. C.263,a

Ligatura, vocabulum palæſtræ. G.367,d

Ligeris Pons, Cæſaris dictus, vulgo Pont du Sey. C.593,a. 593,a

Lignum infelix, infame, pro Cruce. C.646,b. G.619,d

Lignum imitata bractea e teſtudinibus Indicis. G.373,c

Ligna quædam & quorum attritu ignis excutitur. Gſ.707,d

Lignorum in igne crepitus, ciſus Vulcani aut Veſta, Ariſtoteli; alijs, mina. G.705,d

Lignorum ſtrues magicâ arte ſine igne indito flammeſcens. E.98,c,d

Lignorum aſtula, baſtula, vel aſſule, quid. Gſ.711,d

Lignatum ituri ferebant ſecurim & lora. A.149,b

Ligo, ligore, ligus, lictum. A.278,a

Ligurinus. Vide, Guntherus.

Ligurritores, Opici. A.211,b

Ligurum Fanum, alio nomine Templum. E.296,d

Lignſtulis ſenis forma diſſidens à Romanis. C.74,b

Lilia in munitionibus quid Romanis: & vnde ſic vocata, quæſitum. C.290.291,a

Limare caput, Plauto pro, ἀσπάζεσθαι. A.152,a

Limes, vnde dictus. A.278,a

Limites Imperij Romani ſub Auguſto. E.12,c.

Limites Imperij, quid Spartiano. E.10,c

Limites Imperij ingredi quatenus exteris permiſſum. E.449,c

Limites Imperij quibus copiæ præſidiarijs Romanorum inſeſſi ſub Auguſto, & alijs Impp. C.379,b

Limitanei milites ſublati à Conſtantino, magno Imperij damno. E.10,c

Limum veteribus dictum omne tranſuerſum. A.278,a.

Limus, cinctus ſerui publici. A.278,a

Limyra vrbe Lyciæ, Stephano Lamyra. F.66,c

ad Frid. Lindebruggium Epiſtola Lipſij. D.332,b

Lineas admouere, pro, Vrgere, accedere: & Lineas admoueri, aut, Limam admouere, quid. A.314,a. 344,a. G.465,d. 466,d

Linea, pro Termino. G.466,d

ad Lineam currere, quid. G.463,d. 466,d

Linea in Circis quid: & quid Linea diues Martiali. B.244.

Linea Valli, in Britanniâ, quid. E.410,d

Lineæ parallelæ longius ductæ cur aſpicienti coire tandem videantur. G.367,c

Lineæ pennis diſtinctæ coercendis aut captandis feris, quid, quales, quomodo dictæ. G.24,d. 198,c,d

Linea veſtis Germanis, præcipuè fœminis. E.442,d

Linea Lorica, varijs populis in vſu, quid, & qualis. C.86,b

Lineæ thoracis (aut Lineæ loricæ,) conficiendi noua & vtilis ſpecie ratio. C.87,a

Lingones aduerſiſſimi Othoni. E.331,d. fuſi à Sequanis; poſt reconciliati Romanis, quantâ multitudine militarint. E.417,d

Linguæ intemperantia multis exitio. Gſ.768,b

Linguæ (Sermones) inter ſe valdè miſcellæ; earumque omnium variationes & inſtabilitates, &c. B.493,a. 494,a. 500,b. 504,b. imperio aut colonijs propagantur: ſed vix ab orbe condito tres obtinuerunt ſpargi & dilatari. B.240,b

Linguæ, quarum ſcientia Principi vtilis; & præcipuè Latina. D.128,b

Lingua Latina (ſeu Sermo Latinus) arctis olim finibus contenta. A.447,a. nec iniitio alijs gentibus eius vſum facile iniunxere Romani. A.447,b. quomodo, & quo per ſe ſtatim ſe poſt effuderit: idque bono generis humani. A.447. ſermonis videlicet commercio omnes nationes contrahebat ad colloquia. C.472,a. noxa paulatim fuit eam neſciſſe: & in prouincijs publicè non niſi eius vſus. A.448,a. Propagatio tamen eius, prima cauſſa pronunciationis variandæ. A.448,b. tandem planè Barbarorum incurſu corrupta. A.448,b. 449,a. in Latinâ lingua initio non niſi ſedecim literæ. E.171,b. Plura quæ ad Pronunciationem linguæ Latinæ pertinent, fusè tractat Lipſius peculiari Libro. A.441. & ſeqq. Vide etiam, Pronunciatio, Litera, &c.

Lingua Latina hodie adhuc conditorium ſcientiarum, & quaſi commune vinculum eſt quod Europam inter ſe cõmercijs literarum & ſermonis iungit. B.115. D.128,b. cum Religione veteri & Romana potiſſimũ ſtat. B.240,b. eius ſcientia Principi vtilis. D.128,b. eius qui tantum leuiter periti, potiſſimam Politicorum Lipſij partem non capiet. D.12.

Linguæ vulgo Romanenſis vocatæ, Italica, Gallica, & Hiſpanica, notha proles linguæ Romanæ. A.449,a

Linguarum complurium in multis vocibus conuenientia notata. B.502,a

Linguæ Germanicæ Vocabula multa è veteri Pſalterio Interlineari deſcripta quæ ab hodiernâ abeunt. B.301,a

Linguam Belgicam, ſeu Germanicam, Teutonicam, aut Theotiſcam, non videri primogeniam, aliarumque matrem: & multa eò facientia. B.493. & ſeqq.

Lingua Teutonica olim numeris & caſibus magis variauit, quam hodie. C.263,b

Linguâ exertare. A.189,a

Linguam oculis præcidunt, quæ phraſis. A.77,b

Linguarium, mulcta pro linguâ temerè loquuta. G.325,c,d

Lingulacis naturâ hoc inſitum, vt non multa ſolum loquantur, ſed mala: ideo calumnia dediti. B.266,b

Lingulati vectes, quid. C.282,b

Anna Linkebekia, matrona nobiliſſima, proauia paterna J. Lipſij. B.159,b

Lintea ad exterſum, item ſtrigiles, cibi etiam, appoſita deorũ ſtatuis aut ſimulacbris à Romanis. A.330,a. G.604,d

Linteati ſacerdotes Ægyptij. G.250,d

Lino, ſeu vinculo, obligatæ Epiſtolæ, cui ſignum imprimebatur. B.535,a

Lintrenſis. Vide, Bartolomæus Petri.

Linus Apollinis filius aliquot literarum inuentor. E.171,c

Linus Pontifex de paſſione Pauli citatus. G.xxv.

Iuſtus Lipſius vltimus ſtirpis Lipſiorum. B.233,b. 320,b. 371,a. quæ familia opibus & dignitate à multis annis inter Bruxellenſium primas. D.161,b. pater ei Ægidius, vir acer & manu promtus; armis potius deditus, quàm Muſis. A.211,b. auus Nicolaus. B.139,b. Proauus Iuſtus. B.159,b. & propatruus Martinus, Eraſmo ob doctrinâ familiaris. B.159,b. ſororis I. Lipſij laus. B.371,a. per auiam & proauiam paternas nobiliſſimis familijs inſertus I. Lipſius. D.161,b. Iſca municipium Brabantiæ ei patria. A.169,a,b. C.451,a. Athi Hannoniæ primæ tirocinij palæſtram habuit. B.402,b quis veruſ ei natalis. B.802. 205,a. Coloniæ primam in literis inſtitutionem apud Patres Soc. IESV. B.130,a. 131,b. à XIX. ætatis anno ſcribere & edere incepit. B.372,b. itineris eius Viennam Auſtriæ vera cauſſa turba Belgica. D.377,a. eius morbus in Sequanis. A.185,a. Louanij Anno M. D. LXXVI. Iuriſconſulti titulo donatus. D.161,b. tredecim annos Profeſſor Leidæ quo Batauorum bono. C.745.

J. Lipſius in Eburonibus quam diu ſubſtiterit. B.161,b. Spadæ à Batauis equitibus penè oppreſſus aut captus, quomodo euaſerit. B.290,b. 483,b. 484. Hiſtoriographi Regij titulo honoratus. B.293,a,b. 457,a. conqueritur de exiguitate ſtipendij. B.430,a,b. mille aureorum congiario à Rege Hiſp. donatus. b.295,b. honeſtâ conditione à ſummo Pontifice euocatus, cur non receperit. B.279,b. 28 ,a. 283,a. 292,a,b. in Galliam ab Henrico IIII. vocatus. B.227,a.

B 227,a. Piſas à Magno Duce Etruriæ. B.277,a. 329,a. 476,a. adſcribendus domeſticis ſuis à Cardinale Fed. Borromæo. B.294,a. Bononiam itiam honeſtis conditionibus. B.185,a. 186,a,b. 287,b. 288,b. item Patauium à Rep. Venetâ, & ab alijs aliò. B 283,a. 332,a. 428,a. 430,a

I. Lipſius deſiderauit Romam ad Annum ſæcularem Iubilæi deuotionis ergò proficiſci: ſed grauibus cauſſis impeditus. B.305,b. & ſeqq. 345,b. 346,a. & ſeqq. *à primâ adoleſcentiâ D. Virginem patronam in omni vitæ curſu elegit: in Sodalitium eius nomen dedit ſub Patribus Societatis* IESV: *Hallas viſitat: votum concipit miracula ibi deſcribendi, & ſtilo diuulgandi: Ode ab eo in illius Diuæ laudem ſcripta. C.693,a. Pennam argenteam ibidem ſuſpendit, cum ſubſcriptis verſibus. C.717,b. Diuam Virginem in Aſpero Colle inuiſit: preces ei fundit: quas poſteà verſu concepit. C.735,a. Eius ob vehementiam lethalis morbi ab vlteriore commentatione deſiſtentis Valedictio. G.677. quid Epitaphij ſibi inſcribi voluerit. B.201,a*

I. Lipſius melancholiæ hypochondriacæ obnoxius, & plerumque valetudinarius. B.53,b. 54,b. & paſsim crebertima eiuſce rei mentio. *Aura ei paluſtris & marina, qualis in Hollandiâ, inimica. B.18,a. intereà nihilominùs à puero mirè & miſerè occupationibus, itáque non ſuis vexatus. D. 603,a. Hortenſi ſtudio valdè deditus. B. 155, b. D.397,a.* & paſsim. *Horti eius Lix. B.77,a. canibus etiam valdè delectatus. B. 390.* & ſeqq. & alibi. *Vterque adeò ibi parens ſingulariè eos amarunt. B.390,b. Saphyro catello à Theodoro Leeuuio donatus. B.99,a*

I. Lipſius generoſi animi vir. A.338,b. à calumniando ſemper auerſus, in laudando nonnunquam nimius. E M. 10. animo aſſecla Democriti in irriſu actionum humanarum. G.24,d. valdè pacati ingenij. D.153,a. 154,b. 155,a. ab Aulâ ſemper & ab omni ambitione aliſsimiſſimus. B.246,a,b. 428,b. D.44,b. 147,b. Philoſophicis ſtudiis addictus. D. 368.

I. Lipſius quos tantùm Libros pro ſuis agnoſcat: & cur à ſolis Plantinianis ſua excudi amet. B. 108, a. 132, a, b. C.640. D.4. in ordine ſcribendi excellens: & quæ ei ſcribendi ratio. B.71,b. 231,b 378,a. C.756,a. Stilum eius ſtultè imitati multi. B. 75,a. alijs ille diſplicet: deque eo diſceptatio. B.486,b. 487,a. amica eius vtilitatio cum viro magno; & aduerſus calumniatores dicta quædam. A.337,b. paratam Agellij editionem habuit, non tamen edidit. A.301,b. etſi non manu bellator, in Politicis ſuis nihilominùs ſibi ſat putat Militiæ præcepta ex Hiſtoricis dare. D.77,b. 78,a. Commentarij eius in Tacitum quomodo & quibus ſcripti: & quid in eo ſcriptore præſtiterit. E. x. xj. xij. xiij. E M. 8. de Funeribus tractatum conceperat. E.77,c. Caligulæ Hiſtoriam & initia Claudij adoleſcens ſtilo Taciti contexuerat; ſed perijt illi hic labor. E.164,d. Fragmenta etiam veterum Auctorum ab ipſo collecta furto illi ſublata. A.327,b. de Hebræâ magnitudine Liber ei conceptus. E.426,c. cur Thraſeam ſuum non ediderit. F.3. Conſtantia eius Alamanico ſermone verſa. B.348,a. Plura de Vitâ & Scriptis eius, à carceribus, id eſt, primordijs ad Annum vſque MDC. *partim iam ſupra indicata, partim non, ſuis reperientur. B.159,b. 160. 161. 162.*

I. Lipſij verſus ſeu Poëmatia varia. Vide, *Verſus Lipſij.*

Martinus Lipſius, propatruus Iuſti, Eraſmo ob doctrinam familiaris. B.159,b. primus Symmachum vulgauit. A.198,b. apud Martinianos Louanij primò vixit: poſt Cœnobij Crucis-Leuis in terrâ Eburonum Præfectus, ibidem quando obierit. C.785,a

Liquens & pura fides. A.276,a

Liquore omni abſtinere in metu aquæ intercutis vſurpatum quibuſdam. G.25,d

Lis litem gignit; & catena fit quæ hæredes etiam ligat. B.155,a

Lites qui tres habet, duas, ſi poterit, componat; conſilium Rudolfi I. Auſtriaci. B.155,a

Litium compendia quærenda. D.242,b

Lis æſtimari quando dicitur: &, Litem taxare, quid. G.33.c,d. 212,d

Lites à Legum fonte maximè naſcuntur. G 41,d

Litigantis præmium plerumque non bona conſcientia, ſed victoria eſt. B.155,a

Litare, quid. G.502,d

Litanicus Cæſaris, hodie fit Ludouicus, vnde. C.263,a

Litera, ſiue Elementa, quid. A.450,a. qui primi Literas inuenerint. E.171,b,c,d. primò Latinis non niſi ſedecim. E.171,b. quas Claudius Imper. adiicere voluerit. A 446, b. E.171.172. Græcis Literis multi olim populi vſi. E. 436, b. Latinarum Literarum partitio. A.450,a

Literæ Latinæ pleræque hodie aut malè aut inutilè pronunciantur. A. 450, a ita miri veteres commutare ſoliti. A.78,a. Litera feralis quæ. A.455,a. mortalis Θ Græcorum. A.463,b. longa quæ Plauto. A.452,b. de ſingulis Literis peculiariter, toto tractatu de Pronunciatione L. Latinæ. A.445. & ſeqq. *Literas pronunciandi Ratio ex Martiano Capellâ. A.475,a. ex Terentiano Mauro. A.475,b. ex Victorino Afro. A.476,b. 477.*

ad Literam digerere, id eſt, Ordine Alphabetico diſponere. G.504,d

Literati ſerui, qui Apuleio & Plauto. A.322,a

Literæ humaniores & Libri, vna fideles rerum cuſtodiæ; Liuæ. B.500,b. doctores & præcones honeſti. B 200,a,b. Literæ magnum in virtute parandâ adiumentum, paratâ ornamentum. B.17,b. Earum ſtudia in vſum & fructum ſedulæ mentes traducere debent: vt apes floribus vtuntur ad mellificium; quibus alij ad odorem tantùm aut adſpectum. B.186,a. Literarum autem humaniorum cultoribus colenda inprimis humanitas. G.66,d

Literæ humanæ ad currendam viam ſalutis laxamenti aliquid, imò adiumenti, conferunt. D 367. rudimenta ſunt & velut anſa Philoſophiæ. D.428,a. earum ſcientia religioni atque iuſtitiæ non nocet, ſed plurimùm prodeſt. D.156,a. excolitur ijs animus & præparatur ad excipienda diuina ſemina. D.399,a. ſed diuerſoria tantùm & tranſitus ſunt quâ itudum, non quò. D.428,b. tum Literaria vita commoda. B.15,b

Literarum bonarum ſtudium hodie in Europâ per bella iacet. A.159,a. 166,a,b. idque in Aulis colitur. A.176,a. promouendum tamen a Principibus, & quare. B.259,a. ſed id tum modo: nam vt malo quodam tollunt; ſic nimis alij vulgant. Vſurpandæ autem ad vſum, & inprimis à Nobilibus. D.134,a,b. ex ijs enim, præſertim Hiſtoriis, ſæpè medicina animorum. D.410,b. Ceterùm Literarum ſtudijs nimiùm operosè dediti nihil agunt, Seneca. D. 427, b. ac tales eidem Literæ, ſeruiles. G. 158, d. quãobrem Literatorũ nimia curioſitas culpata. A.446,b. certè Literati per ſe, niſi dotibus alijs mixti, non valdè apti ad Conſilia. D.136,a

Literalis, vel Literarij, Philoſophi, qui. G.510,c,d

Literator, ſeu Grammatiſta, quomodo differat a Grammatico, ſeu Literato: differunt enim, Literatus, & Literator. C.793,a

Literatorum ſi quæ vanitates, liuidorum concuſſiunculis excutiuntur; vt folliculi frumentorum triturâ. B. 110, a

Litera, & poëticè Literæ, pro Epiſtolâ. B. 533,a. Vide etiam, *Epiſtola.*

per Literas amicos vel præſentes alloqui, Iulij Cæſaris inuentum. E.122,d

Literæ publicæ ſub Principibus non niſi ab ijs aut ad eos. E.353,d.

Literæ ad Impp. per milites, præcipuè Speculatores, plerumque miſſæ. E.124,c

Literæ publicæ ad Signa ſeu in Principijs lectæ in caſtris. E.402,d

Literæ non erubeſcunt. B.344,b

Literninum, aut Linterninum, locus quis. G.536,b,c

Litomarus Liuij, hodie fit Leodemerus, vel Theodemarus. C.263,a

Litium

Litui Occanani. A.204,b

Lituus, quid. A.26,b. Litui ſunt inter cornua: diuerſi à tuba: formâ aduncâ. tuba minoris genus: cum tuba aliquando confuſi: equitum fuiſſe, opinio quorumdam; & tubam peditum. C.126,a. eorum vſus in claſſico. C.125 b. Litui autem & tuba, vbi in agmine, vbi in acie, Romanis. C.103,a

Lituum, qui canit Lituo. C.126,a

Liuia Auguſti vxor, ipſa è Claudijs quidem, ſed pater eius adoptione in Liuios inſertus: hinc Druſilla dicta. E.138,d. poſteà in familiam Iuliam, nomenque Auguſta, poſt & Iulia, aſſumta. A.351,a. E.8,c,d.13,c. G.109,d. qui ei ex marito priore liberi; eiuſque Stemma. E.547. Auguſto vxor facilis: eiuſque apophthegma. E.138,d. quod conſilium Auguſto in coniuratione Cinna dederit: quo ille feliciter vſus. B.432,b. D.60,a. G.194,d. quonſque Druſo filio defuncto obuiàm proceſſerit. G.108,c,d. Exitialis illa familia Auguſtea nouerca. E.4,b. ſuſpecta ſublato veneno Marcelli. E.3,d. imo ipſius Auguſti. E.5,d. cuius mbilominus prima ſacerdos ſit flaminia. E.213,d.492. quot annos vixerit. E.138,d. celeſtes ei honores tribuit Claudius; & vt per nomen eius femina iurarent, edicit: Iunonisque nomine conſecrata. E.139,c,d

Liuia Porticus. E.11,c

Liuia, ſiue Liuilla, ſoror Germanici & Claudij: qui ei mariti, qui liberi. E.547. à Tiberio interfecta. G.102,d

Liuia, ſiue Liuilla, qua alijs Iulia, Germanici filia: qui ei mariti aut mariti. E.546. eam à Seneca pollutam non veriſimile. D 445,a

Liuilla, Terulla, Druſilla, &c. pro Liuia, Tertia, &c. ὑποκοριστικῶς in feminarum nominibus frequens. E.107,c,d

Ioan. Liuineius laudatus & allegatus. C.682,a. eius lapſus. D.109,b. ad eum Epiſtola Lipſij. A.191,a. B.479,a. eius mors. B 505,b

M. Liuius Druſus trib. pl. vir vehemens, quas nouas leges tanebere conatus: eiuus filius: domi ſua dum ſalutatur occiditur, incertum à quo. G.117,d.217,d

Liuij Druſi vox, Vni aut puero ferias contigiſſe, in Lipſium competens. D.603,a. domum ædificaturi laudabilis vox. D.196,a

Liuius Geminus Senator. A.169,b

T. Liuius vberrimus Hiſtoricorum, præcipuuſque Hiſtoria Romana veteris auctor. B.18,a.147,a. maieſtate & magnitudine operis ſuper omnes Hiſtoricos Latinos, Politice legendus. D.38,a. 126,a. nondum tamen attigit perfectionem Hiſtorici. E. vij. ſed iuuenibus aptior quam Salluſtius & Tacitus A.219,b. quando vixerit. F.38,c. pauciſſima eius ſuperſunt. G.459,d. etiam in Philoſophicis ſuis Libris hiſtorias & exempla crebrò miſcere ſolitus. G.617,d. in ijs quæ extant aliquot vetuſtæ dictionis veſtigia. A.193,a. Liuij quem habemus editionem aliquando meditatus Lipſius. B.96,a

Liuij locus de tranſitu Alpium Annibalis fuſiùs explicatus. B.414,b. eius loca de grandi ſiccitate aeris: item eiuſdem de frigore. B.466,a. diligens Liuius in recenſendis muneribus aut ludis publicis. C.493,b. cum Polybio conciliatus. C.27,a. locus eius de Ordinibus militaribus à Polybio diuerſas, explicatus partim, partim & emendatus. C.37,b. 38.39.40. locus eiuſdem ſuper quo diſſertationes ſuas De Acies Romana diſpoſitione, communis ordine, &c. inſtituit Lipſius. C.97. eius locus de inſtructione acies Romanorum contra Latinos: inque explicatus. 117.118. locus eiuſdem de fundâ Achaïcâ. aut Ceſtroſphendone: inque explicatus. C.337.338,a. locus eius de ſitus Vrbis Romæ commoditate examinatus. C.420. locus quo Samnitium armatura pulchrè deſcribitur, explicatus. C.523,a,b. locus valdè fractus & mutilus de carceribus cancelique Circi. C.564,a. diſſenſus eius à Cicerone. C.653.a. D.304,b. eius alucinatio. C.326,a. ſæpè is à ſcholis corruptus, qui Principes in acie Haſtatis præpoſuere. C.98,a. loca eius qua imitatus videtur Tacitus. E.25,d.414,d.415,d. eius à Tacito diſſenſus. E.151,d.177,c. cum Tacito conciliatus E.175,b. Idem abit à Varrone, ſed errasse videtur. E.536,d. cum Velleio conciliatus. F.20,d. iux ei à Polybio E.172,d. locus eius de Pauli triumpho, & duorum filiorum amiſſione; atque a Plutarcho diſſenſus. G.113,c,d

Liuij multa loca à Lipſio in Quæſtionibus Epiſtolicis ope vetuſti exemplaris emendata. A.138. vnde id exemplar nactus Lipſius. A.142,b. Fragmentum eius quod apud Senecam Rhetorem extat emendatum. A.199,a. Liuius porro variè correctus. A.81,b.82,a.121.a.142,b. 143,a.145,b.146,a 147,a b.148,b.151,a.152,b.153,b. 156.157.159,a.160,a,b.162,a.163,b.165,a.167,a. 169,a. 171,a,b.173,a,b.174,b.175,a.176,b.178,a. 179 a,b.181,a.182,b.183,a.184,b. & inj. ſeqq. 193,a,b, 195,a.197,b.198,a.202,a.203,b.204,a.209,a.& inj.ſeqq. 215,b.217,b.218,a,b.219,b 221,a 233,a.244,a. 245,a.256,a.257,a.261,b.278,b.280,b.287,b.310,a. 315,a.317,b B.414,b. C.43,a.46,b.47,a.48,a 50,b. 53,a.70,a.71,b 98,a.127,a.138,b.206,a.267,b.272,a. 316,a 331,a.338,a.401,a.432,b.484,a.494,a.505,a. 515,b.516,a.520,a.660,a. E.45,b.47,c.48,c.106,d. 165,d.173,d,c.193,c.194,c.203,b.240,d

Liuius citatus, & crebro illuſtratus. A 74,a.91,a.103,a. 132,a.158,a.212,a.221,b.239,a.242,b.244,a,b. 245,a.247,b.251,b.254,b.256,a.257,b.263,b.267,b. 274,a.277,a.278,b.279,b.281,a,b.282,a.283,a,b. 289,a.290,a.297,b.304,a.307,a.315,a 317,b.319,a, 323,a.331,a,b 332,b.345,a.347,b.350,b.447,b. B.242,b.302,b.C.7.11,b 13,b.14,b & ſingulis deinceps ferè paginis in Libris de Militiâ Romanâ, & Poliorceticôn. Porro, 376,b.399,b.400,a,b.403,b. 421,b 430,a.431,a.432,b 434,b.443,a.446,b 447,a. 453,a.455,a.457,a.460,b.461,b.462,a.469,a.474,b. 485,b.490,b.493,a,b.494,a.497,b.512,b.522,b. 523,a.538,a.605,b.604,a.609,a,b.611,a.614,a.615,b. 617,a,b 619,a.628,a 645,b.653,b.656,b.660,a.665,b. 666,a.683,a,b.792,b. D.18. & paſſim ſententiæ eius intertextæ operi Politico Lipſij. Citatus porro 339,a. 347,b.349,b.357,b.434,b.433,b.524,a. E.5,d.12,d. 19,d.21,d.50,d.61,d,c.62,c.72,d.73,c.80,d.81,c. 89,d.91,d.93,c.96,c,d 97,c.108,c.115,b.117,d.118,d. 125,d.130,c.133,b,c.140,c.145,a.155,c.187,d. 188,c.195,c.206,c.209,d.213,c.225,c.227,d.243,d. 246,b,c.249,b.256,c.261,d.266,d.272,d.276,c. 277,d 279,d.321,d.324,d.329,d.331,d.334,d.369,d. 371,d.385,d.402,d.409,d.411,d.412,d.440,c.473,d. 493,a.496,c.506,b,d.508,a,b.509,b.513,c.515,a. 526,b.527,c.535,b.536,c.538,b.541,b. E M.21. F.12,c.16,d.17,d.18,d.20,c.29,d.44,d.78,a,b. G xij 4,d.9,d.10,c.15,c.24,d.83,d,c.100,c,d.115,d. 116,c.117,c.119,d.128,c.131,d.133,c.143,c.150,c. 153,c,d.158,d.161,d.173 c.174,d.176,c.180,c.182,b. 229,c.230,c.245,c.266,d.270,d.300,c.305,d.307,b. 329,c.330,d.334,d.337,c.342,c.347,c.348,d.363,d. 364,c.371,c.390,d.408,d.431,d.502,d.527,d.555,d. 561,d.629,d.637,d.651,d 65.764,d

Liuij Epitome correcta. A.283,a.287,b. C.22,b. citata. A.290,a. C.26,b.120,b.181,b.216,a.217,a.222,a. 412,b.493,b.666,a. E.30,c.96,c.100,c.175,c.176,d. 381,d.493,a.497,b. F.16,d.20,d.29,c 42,d.61,c.81,a. 82,a. G.xij.83,d.197,d,c.225,c.245,c

Lixæ diuerſi a Calonibus. C.184,b

Loca publica, vt templa, via, &c. curanda elocari cuiuis ſuſceptori ſolita. A.36,b

Locorum ſacrorum maieſtas animos hominum mouet. G.594,d

Loca aſpera aut inculta militibus emeritis non aſſignata. E.13,d

Loca extra Vrbem à diſtantiâ milliarium quandoque cognominata: vt Septimum, palatium ſub Vrbe; Quartam, ſuburbanum Pellionis; &c. E.285,d

Locus ſupplicijs ſeruilibus extra Vrbem, Seſtertium dictus, vnde. E.285,c

Locorum ratio habenda in bello. D.99,b

Locus

Locus honeſtior quis: ſiniſter Romano viſus: eiuſque rationes. A. 298, a. *qua refutata: oſtenſumque honeſtiorem eſſe dextrum.* A. 298. 299, b
Locus medius, honeſtiſſimus. G. 179, d
Locus dignior in conuiuijs, à magiſtro cœnæ aſſignatus. A. 100, a. *quis in accubitu locus honeſtior.* E. 259, c
Locis iuſlis, aquis. E. 43, d
Locorum Communium, vt vocant, conficiendorum ratio. Vide, *Electa.* item, *Excerpta.*
Locus, inter incorporea Stoicis. D. 573, a. *quoad Locum, vix eſt, aut leuiter, vt Stoici ab alijs diſcedant.* D. 601, a
Locus Dei vbique: ipſe ſibi Locus: conſpicuâ tamen ſede in cælis. D. 565, b. 566, a
Loca diſcreta Ordinibus in Amphitheatris, quæ. C. 573, a. *ſæpè tamen ſtudiis occupantium confuſa: aliquando etiam pro locis in Spectaculis aliquid aris dari ſolitum.* C. 574. b
Locarij in Spectaculis, qui. C. 574, b. 575 a
Loculamenta in Bibliothecis, quid. C. 634. a
Locrenſium Legiſlator Charondas. C. 221, b
Locrenſes quantas contumelias à Plemimio Romano paſſi. C. 462 a
Locri & Croton, Magnæ Græciæ vrbes, immunes à peſte & terræmotu perhibita. Gſ. 771, c
Locrorum vrbis in Italiâ, aut Magnâ Græciâ, quis ambitus. C. 422, b
Logi, fabulæ. G. 96, c
Logica communis ſenſu dicta, non pars ſed inſtrumentum Philoſophiæ. D. 464, b. *alias Philoſophiæ partes præcedere debet, quare, & quatenus.* D. 536, a. *ei non diu immorandum, & non niſi incumbut.* D. 442, b. *Logica Chryſippi alia ab Ariſtotelis.* G. 482, d. *Stoici Logicam nimis accuratè tractarunt.* D. 451, b. *qui in Rhetoricam & Dialecticam eam diuiſerunt.* D. 464, a
Λόγος, tam de Ratione, quam de Oratione. G. 264, c
Catam. Logotheta. Vide, *Catamerus.*
Lollia Paulina, cuius filia. E. 186, c
Lolliana clades. E. 10, b
M. Lolij, pater & filius: ille rector C. Cæſaris filij Agrippæ. E. 92, d. 186, c
Lombarda Annalibus ſuperioribus vocata quæ nunc Bombarda. C. 259.
Londinium Britanniæ celeberrima vrbs iam olim; etiam Augusta vocata. E. 252, d
Longæuitas non inter vera Bona. D. 381, b
Longa qua litera propriè cognominata. A. 452, b
Longa vocales, aut ſyllaba, quæ: earumque nota. A 450, b. 466, a
Longè fugit, qui ſuos fugit, titulus fortaſſe Varroniana Satyræ. A. 242
hoc Longe non decedam, prouerbialis loquutio, vt demonſtrantis. A. 73, b
Longè tibi, illi, artos, auxilium, &c. *id eſt, parum tibi proderunt: Longè tunc illi, mihi: Longè poſitum eſt inuenire: phraſes Latinæ elegantes, aliquo modo Græciſſantes.* A. 351, b. D. 334, a. G. 234, d
Longe clarus. E. 251, c
Longitudo caſtrorum, quid Polybio. C. 148, a. 152, b
Longobardorum lingua Teutonica. B. 501, a. *eorum Leges citata.* C. 680, a
Chriſtoph. Longolius ſublector verborum Ciceronis. A. 419, a. *eius Epiſtola pueris non inutiles.* B. 538, b
Sulp. Longus. Vide, *Sulpitius L.*
Lopez Gomara ſcriptor rerum Noui Orbis, citatus. C. 791, b. D. 130, b
Λόφος galea, quid: quomodo differat à φάλοις: etſi crebrò confunduntur. C. 81, a
Lora aut, Lorum petere, quod apud Comicos frequens, quid. A. 149, b. G. 182, c
Lorarij in Arenâ, qui, & quorſum. C. 516, a
Lorica varia ſignificationis vox. C. 287, b *pro armaturâ aut pectorali militari, quid, vnde dicta, & qualis: varia eius ſpecies: & alia eò facientia.* C. 83, b. & ſeqq. *Equitibus eadem quæ peditibus.* C. 94, b. *Loricarum vetit, pondus.* C. 88, a. *hodierna quandoque ſclopetorum glandibus impenetrabiles.* C. 88, b
Loricarum ſegmentatarum icones. C 89.
Loricata Tunica formâ è Notitiâ Imperij repræſentata. C. 248, a
Loricatus pro digniore inter milites, vnde. C. 84, a
Lorica, ſeu munitiuncula in vallo, aut aliâ in re militari, quibus modis ſtructa: hodie Parapetti nomine cognita. C. 287, b. 288. 289, a. E. 127, d
Loryma, vrbs Cariæ. Gſ 731, c
Lotharingia, ſiue Lotharia, quæ olim ditio: vnde nomen. C. 762, b. 765, a. *quomodo eadem poſtea iterùm diuiſa: tandem tota iuris Germanici: in Ducatus etiam & Comitatus diuiſa beneficij Imperatorij: è Ducibus quidam & Archiduces titulum ſumſere.* C. 765, a, b
Lotharici Regni quæ olim inſignia. B. 340, a
Lotharius Imp. Ius Iuſtinianeum in vſum reduxit; cauſſam multiplicatarum litium. A. 155, a. D. 242, b
Petri Lotichij Poemata, bona. B. 74, b
Lotio vſurpatum priſcis. Vide, *Lautia*
Lotri, ſemigræca vox, pro Lotione. A. 326, b
Louanium vrbs, arx & aſylum pietatis, religionem priſcam ſemper habuit illibatam. B. 288, a. 518, b. *quando & quoties ibi egerit Lipſius.* B. 160 161. 162. *in eâ deſcribendâ quam is rationem ſequutus.* C. 752. *Panegyrica quadam ſcriptio eſt, non propriè Hiſtorica.* B. 261, a. *ea Deſcriptio Carolo Duci Croio & Arſcotano inſcripta.* C 751.
Louanium an veterum Grudiorum vrbs: quod nominis etymon plebeij, Brabantiæ Annales adfingant; at quod verum: Louania quibuſdam dictum. Louenium potius dicendum: & quando videatur conditum. C. 756. 757, a. 760, a. *in eius finibus quanta victoria de Normannis, quando, & a quo parta.* C. 758, b. 759. *oppido tamen antiquius illud nomen: quod diutiùs fuiſſe videtur: quàm antiqua eiuis Louanienſium Comitum memoria.* C. 762. *tum Comitum ipſorum Stemma.* C. 767. *fruſtra Louanium olim a Godefrido Lotharingiæ Duce obſeſſum.* C. 765. *bis incendio totum abſumtum, & quando.* C. 783, a
Louanij interioris oppidi origo a Normannis: muri tamen eius & portæ quando primum è lapide structi: portis eius Duylag-poorte, & alteri VVolf-poorte, vnde nomina. C. 759, b. 760. *exterioris Louanij initium: mœnibus quàm breui temporis ſpatio cinctum: eorum operoſitas & magnitudo.* C. 761, b. 762, a. *quantum magnitudine ſuperet Gandauum, Leodicum, Lutetiam, & Coloniam.* C. 762, a
Louanienſis Arx, ſiue Burgum, quando ſtructa videatur: quando etiam reſtaurata. eius ſitus: puteus in eâ miræ profunditatis: in veteri eius Aulâ exteri Principes, ſi qui aduenirent, velut per honorem collocati: in eâdem Carolus V. puer cum ſororibus educatus. C. 761, a
Louanij quanta in Brabantiâ dignitas: caput Lotharingiæ id vocatum: primas etiam hodie inter ciuitates Brabantiæ obtinet: vnde. C. 770. 771, a. *inſignia eius Comitumque veterum vnde eadem perhibeantur cum Ducum Auſtriæ.* B. 340, a. C. 766, a. *frequentia olim Louanij; & incolentium, maximè textorum, mira multitudo: nobilitas multa, in ſeptem familias primarias diuiſa, & quas: qui ibidem Patricij, qui Petermanni: horumque omnium origo quæſita.* C. 771. 772. *magiſtratus olim totus è nobilitate: quando & quibus occaſionibus eâ in re variatum.* C. 771, b. 778, b. 779. 780.
Louanienſium ciuium, atque adeo Comitum ſuorum exemplo, Pietas & Probitas. C. 774, b. 775, a. *opes, vt illo æuo, notabiles: & quædam exempla.* C. 774. *virtus olim militaris, & expeditiones pro religione.* C 775, a. *factorum aliquot militarium exempla inſignia, non ſine fortium & nobilium è ſuis virorum cæde.* C. 776, b. 777. 778.
Louanienſium Parochialium templorum autem percurſum & ſi quid notandum. C. 783, b. 784, a. *virorum fœminarumque Cœnobia quæ Louanij: qualia; à quibus, & quando inſtituta.* C. 784, b. & ſeqq. *Curia Louanienſis quando ædificata: a magnitudine & ſtructura ſymmetriâ*

triâ atque elegantiâ laudata: tum qualis in Diliâ flumine Cataractes. C.786,a,b

Lovanij imminutio & lapſus à ſeditionibus popularibus: quarum prima lenior, ſtatim que repreſſa: ſecunda grauiſſima Conterelliana; atque iſta accuratè deſcripta. C.778,b.779.780,a. tertia diro facinore horrenda; qualis: atque ex hoc tumultu pænè ſitij gloria retrò collapſa. C.781,a,b. ſeditionum quarta & vltima, cum motu minisque magis, quam cum præſenti noxâ. C. 781, b. 782,a

Louanio reſtaurando commodùm ibi Academia inſtituta, quæ eius velut anima: quis inſtituerit: vrbe ei res aptiſſima, ab amœnitate ſoli, ſalubritate cæli, & ingenuo candore ciuium. C.787.788,a. Academia Diplomate Martini V. Pont. approbata: ſeclusâ tamen ab eâ lectionibus Theologicis: ſed quas pòſt Eugenius IIII. indulſit: Academiæ natalis, item Lectionum. C. 788, a, b. quæ ibi ſtudiorum ratio, quæ fundamenta, aut adiumenta. C.789,b. 790,a,b. quanta ibidem olim frequentia ſtudioſorum. C 755,b

Louanienſibus Kalendæ Septembres feſtæ: iiſque Supplicationes & aliæ lætitiæ publicæ indicia: quæ vnde originem ducant. C.759,b

Louanienſes vnde etiam nunc ioco populari in vicinum oppidum VVittingij audiant. C.781,b

Luamater. E.277,b

Lubricandi verbum apud Iuuenalem. A.204,b

Lucanica farciminis genus. A.210,a

Lucani ſerui publici. A.277,a

C. Terent. Lucanus. Vide, Terentius Luc.

M. Ann. Lucanus L. Ann. Mela, fratris Senecæ Philoſophi, filius. A.232,b G.xuij.ex profeſſo Cæſaris, adeoque Cæſarum, hoſtis. G. 338, c. Neronis imprimis infenſus in eum dictis factiſque immodicè non ſibi temperauit. Gſ.690,c. Quinquennali ludicro coronatus. E. 281, d. Poemata eius Nero, etſi vane æmulus, poſt mortem edi permiſit. E.281, d. ergaſtulorum frequentiam inter cauſſas lapſi Imperij ponit Lucanus. A. 318,a,b. eius a Commentat. Cæſaris diſſenſus duplex. C 112,b. verſus qui ad modum crucifixionis faciunt: & ij explicati. C 680,b.681,a. in ſingularibus fatis mutationem à Magis admittit Lucanus, in publicis abdicat. D.556,a. eius locus de Semideis. D. 559,a. quas Syrtium cauſſas. cum ſolem & aſtra Oceano paſci putat. D. 586,a. aere terram fulciri indicare videtur. D.592,b. eius verſus de μετεμψυχώσει Druidibus creditâ. D. 617, a. de animarum circa Lunam habitatione D.618, b. impium Lucani profatum. E.307,d. liberi eius verſus de Caſſio & Bruto. E.120,c locus de luco ſacro ad Maſſiliam. E.439,c. loci Velleiano ſimillimi. F 30,d. 37,d. verſus quos moriens pronunciauit. E.289 c

Lucanus correctus. B.419,b. C.275,b. F.45,d 46,c. Idem citatus. A.88,a. 240,b. 264,a. 307,a. 325,a. C.49,b. 54,a. 72,b. 77,a. 81,a. 84,b. 95,a. 108,a. 121, a. & quinque ſeqq. 174, b. 190, b 191, b. 205,a. 224,b. 250,a. 268,b. 277,a. 287,b. 293, a, b. 297,a. 303,b. 304,b. 309,a. 310,a,b. 315,b. 320,a. 340, b. 341,b. 345,b. 348,b. 353,a. 354,b. 356,a. 363,a 401,b. 425,a 426,b. 449,b. 450,a. 474,b. 533,b. 576,a. 610,a. 611,a D.20,a. & aliquoties in Libris Politicis. Item 305 b. 308,b 343, b. 355.a. 361, b. 474 a 494,b. 497,b. 499,b. 549,b. 567,b. E.11,d. 16,d. 18,d. 19,d. 22,c. 25,d 26,d. 45,b. 48,d. 67,d. 71,d. 109,d. 118,c. 120,d. 177,d,b. 276,d. 278,d. 288,c. 325,d. 350,d. 442,d. F.38,d 44 d. 45,d. 48,d. G.12,d. 23,c,d. 44,c. 74,b. 84,c. 128,d. 136,d. 146,b. 148,d. 156,d. 172,c. 181,d 190,c,d. 191,d. 192,c d. 197,c. 198,d. 222,b. 140,d. 275,c,d. 282,d. 258,c. 336,d. 367,c,d. 411,d 432,d. 442,c. 506, c. 515,d. 527,d. 550,c. 588, d. 628,d. Gſ.796,c

Lucani, vt putatur, Panegyricus ad Piſonem correctus. C.537,a. citatus. E 242,d. G.154,c. 180,d. 218,d. Lucani id Poema non eſſe probatum. E.243,b

Lucar, quid. E.38,c. quis eius modus: & in eo aliquoties mutatum. E.499,c,d. 500,a. G.537,b

S. Lucas Euangeliſta citatus. C.654,a,b

Lucaya Inſula Noui Orbis ab Hiſpanis deſolata D.413,b

Lucerna vatibus propria. A.235, b. eas appendendi mos: idque plerumque in die feſto, aut lætitiâ publicâ, vel ad ſacra: aut etiam Sabbatis: quales eæ: appenſæ videlicet ad ianuas, feneſtras, arbores; item & ad noua lupanaria. A.235,a. E.78,d. G.251,b. 604,c

Lucerna ardens Veſtali ob inceſtum defoſſæ appoſita, cur. C.617,b. 618,a

Lucerna Epicteti mille drachmis vendita D.457 a

Luci dìs conſecrati à Germanis, loco templorum. E. 439,d. in iis ſigna ferina. E.401,d. Lucorum plerique religionem adſeruat. G.453,d

Luci in ædibus, imò ſupra ædes, diuitum Romanorum. C.450,b

Lucianus cauſſam Sigma litteræ agit contra Atticos. A.464,b

Lucianus citatus. A. 75,a. 77,a. 130, a. 131, b. 174,a. 180,b. 237,b. 241,b. 335,a. C. 488,a. 630,b. 645,b. 646,b. 660,b. 661 a. 793,b D.64,b. E.101,d. 217,c. 499,c. F.67,d. G.252,b. 372,d. 402,d. 471,d. 473,d,c. 537,d. 557,d. 633,d

Lucifer ſtella, quæ. Gſ 807,c

Luciliana prædia. F.181,d

Lucilius Poeta damnat geminationem vocalium longarum. A 451,a,b. eius præceptum quando I, longum ſcribendum, quando EI. A 454, a. eius iter in Hiſpaniam. A.134,b. verſus eius de mulieribus. A.205,b. eiuſdem verſus a Ioſ. Scaligero emendati. A.454, a. Idem porrò correctus, aut ratio lectio vtius ſtabilita. A.222,b. 23,a. 35,b. 71,b. 72,a. 122,a. 125,b. 134,b. 179,b. 180,a. 210,a. 214,b. 216,a. 275,a. 331,a. C.521,b G.461,b. 561,d. Idem citatus. A.88,a. 94,b. 110,b. 117,b. 216,a. 249,b. 313,b. C.63,a. 100,b. 125,b. 190,a. 240,a. 319,b. E.53,c. G.166,d. 389,d. 453 d

Lucilius Senator, ob miram in Brutum fidem, M. Antonio Triumuiro conciliatus. D.153,b

Sex. Lucilius Baſſus, Præfectus Claſſis Rauennatis. E.366,c

Lucilius Senecæ amicus, quis fuerit. G.385,d. an etiam appellatus Iunior: vix credit Lipſius. G 386. aſſerit Fromondus Gſ.724,c. è paruis initijs ad procurationem Siciliæ promotus. Gſ.742,d. 745,d. in ſectâ Epicuri fuiſſe videtur. G.427,d. 631,d. in Poeſi ſe exercuit. Gſ.724,d. 747,d

Lucina Iuno. A 335,a

Lucius Cæſar, Agrippæ filius. Vide, Caius & Lucius.

Lucius quidam Mirandulanus Codicis Taciti prætextu in Lipſium inuectus, deſcriptus, & refutatus. EM.4.5.6.7. & ſeqq.

Lucretia Auguſtino iniuſtitiæ rea, quòd ſe ipſam innocentem interemerit. D.525,d

Lucretius Poeta eodem ferè tempore à duobus correctoribus vexatus, Lambino & Giſanio. A.420 a. cum olim correxit Cicero. A.421,a. eius ſextus Liber non contemnendus in Phyſicis. B.59 b. Mundum corruptibilem ſtatuit Lucretius, quomodo. D.596, a. 601,a. variationem, non interitum rerum admittit. D.568,b. Mundum in medio librari negat. D. 578, b. eius verſus de ortu hominis. D. 606, a. contra Animæ extrinſecam inſinuationem Stoicorum. D.611,a. tranſmutationem Elementorum reijcit. D. 582, a. quas cauſſas ſtatuat cur maria fluminum acceſſu non creſcant. D.589 b. Vox, et corpus. D.572,a. pœnas inferorum ridet, & ad moralem aliquem ſenſum aptat, ex doctrinâ Epicuri. G 430, d. verſus eius quos reſpexit Seneca de inſtabilitate humanarum cupiditatum. G.151,c. Lucretij nomen repoſitum, vbi Lucilij irrepſerat. A 71,b. Lucretius emendatus. A. 2:, b. 214,b. Idem citatus. A.77,b. 80 a. 94 b. 116,b. 126,b. 129,a. 183,b. 218,b. 261,a. 305,b. 372,b. B.293,a. C.224,a. 577,a. D.40,b & alibi in Libris Politicis Item 476,a. 523,a. 609,a. 621,a. 623,b. E.53,c. 165,d. 186,d. 286,d G.2,c. 48,d. 114,d. 145,c. 154,c. 166,c. 218,d. 255,d. 285,c.

285,c. 309,d. 339,d. 367,b. 376,d. 384,b. 400,c. 449,d. 454,d. 492,d. 506,d. 529,d. 575,c,d.637,d. 680,c.686,d. Gſ 702,d.715,d,c. 724,d,748,d. 771,c 773,d. 778,d. 783,d. 795,c
Lucro etiam Sapientia irretitur. D.137,b
in Luctâ ter abiectus palmam perdebat. G.329,d
Luctatius in Statium citatus. C.85,a
Luctus effuſus magis plebeios quam primores viros decet. E.77 d
Luctus plerorumque oſtentationis gratiâ. G.613,d
in Luctu tonderi mos Græcis; contrà Romanis. G.131,d
Luctus tempus quod feminis definitum Romæ. G.86,c,d
Lucubrare, quid. G 53,c
L. Luculli (qui in Hiſpaniâ bello præfuit circa initio belli Punici tertij) in Cauncaos Hiſpanos crudelis perfidia. C 461,a. D.415,b
L. Lucullus (qui Tigranem Regem vicit) ex Hiſtorijs potiſſimùm ſummâ bellandi peritiam conſecutus. D.202,b poſt victorias in hortis otiatus. D.396. b. eius eruditus luxus. C.465,a. liberalitas eius & ſplendor in conquirendis vndique Libris, eorumque vſum quibusſuis viris doctis concedendo. C.630,b. Xerxes togatus, aut Romanus, quibus vocatus E 298,d. F.37,d. Lucullo comparatus Carolus Croius & Areſcotanus Dux. C.625.
Luculli Villa. E.163,d
Luculliani Horti, an Luciliani. E.181,d. in Principis res ſub Claudio peruenere. E.164,d
Ludere, & Illudere, pro Ludibrio habere, pro Venerari, &c. E.219,c G.267,d
Ludere hoſtiles iſtus, &c. quid. C.538,a
Ludi plerique ſacri dijs, eorumque cura ſacerdotibus. E.99,c.169,d. Ludorum cura, inter dignitates Romæ. E.222,c
Ludi triumm generum Romæ. E.246,d
Ludos edere magiſtratibus incumbebat; præcipuè Prætori. E.246, c
Ludos Romani ſtantes antiquitus ſpectabant. E.246,c
Ludos in veſte plebeiâ promiſcuè ſpectare Senatori aut Equiti licitum. E.273 c
Ludos Græcos primus quis Romæ præbuerit. E. 246, c. in ijs vſi veſtibus Græcanicis. E.247,c,d
Ludi gentis Iuliæ apud Bouillas. E.57,d
Ludi Actiaci, ſeu Quinquennales, apud Actium ab Auguſto inſtituti, quales. E.270,d
Ludi Circenſes, ſiue Cereales. E.282,d. celebrati per plures dies. E.353,d,c
Ludi Iuuenales. E.243,d,c
Ludi Auguſtales, & eorum origo. E.14,c,d
Ludi in natali Auguſti celebrati: ſed alij ab Auguſtalibus. E.14,b
Ludi Olympici. Vide, Olympici.
Ludi Palatini in memoriam Auguſti à Liuiâ ſacrati. E.36,d. 135,d
Ludi Sæculares diuersâ conſideratione ab Auguſto & Claudio celebrati. A.345,b. E.169 c
Ludi Scænici antiquiores muneralibus. C.588,b
Ludi amphitheatrales quibus dijs ſacri. C. 560. Vide potiùs, Gladiatores.
Ludi omnes cuiuſcumque generis tuba ſigno committebantur. C.534,b
Ludi an aliqua pars obſcœna dicta, in Amphitheatro, aut alibi. C.508,a. Gſ.812,b
in Ludos quanta à Romanis facta impendia. C.407.408
Ludorum omnium apud Romanos formas deſcribere inſtituerat Lipſius. B.40,b
Ludi literarij (ſeu Scholæ) quando primùm Romæ coeperint: quanta eorum ibi deinde frequentia, & quantus honos. C.792,b.793 a,b
Ludus Gladiatorius, pro loco, ſeu Scholâ gladiaturæ, quid: μονομάχων ψαλίδιον Herodiano, μονομαχοτροφεῖον Suidæ: cur ei ſinnenium: forma: multi tales Ludi Romæ, nominibus ſuis noti & diſcreti: etiam extra Romam: tum & Beſtiariorum Præfecti eorum & adminiſtri: victus in ijs & ſagina gladiatorum; diſciplina, &c. C. 502.503.
Ludiones & moriones dicaculi in conuiuijs. G.180,c,d
Ludouicus, nomen, vnde. C. 263,a. pro eo, cum occurrit, Bembus ſubſtituit Aloyſius. B.94,b
Ludouicus Pius fratris primogeniti filium Bernardum, ius ſibi patrium vindicantem, carcere coercuit. D.220,a
Ludouicus II. Imp. Normannos repellit potiùs, quam vincit. C.757,b
S. Ludouici Galliæ Regis pietas, & in expeditione ſacrâ obitus. D.177,b
Ludouicus XI. vnde factus callidus. D.135,b. leges & lites recidere conſtituerat. D. 131,b. filium ſuum omnium bonarum artium rudem voluit, cur. D 128,a. cultu corporis neminem familiarium antecuit. D.132,b. primus curſores equites per horarias mutationes diſpoſitos inſtituit. B.303,a. Atrebatenſes ciues per Galliæ aliquot vrbes ſparſit. C.388, b. cùm adhuc Delfinus D. Virgini Hallenſi Crucem magni pretij donauit. C.715,a. Ludouici XI. ſuperſtitioſus timor mortis. D.180,b
Ludouici XII. Galliæ Regis vere Regium dictum & magna clementia. D.250,d
Ludouicus Imp. Bauariæ Dux laudatus. C.257
Ludouicus Hungariæ Rex de futurâ à Turcis clade, ſuaque morte, a ſpectro præmonitus. D.193,b
Ludouicorum duorum e gente Bauaricâ, Seueri vnius, alterius Dimitis, prudentia. C.257.
Ludouicus Flandriæ Comes, cum vxore Margaretâ, inſcripti Codici Sodalitatis D. Virginis Hallis. C.714,b
Ludouici Pinnocez, Patricij Louaniensis, & multos annos in eâ vrbe Prætoris, ſtrenuitas, ſplendor, & magnificentia. C. 774,b.782,a
Ludouici Caſtelij Dieſthemienſis filiolus infans ope D. Virginis Aſpricollis a tabe, cæcitate, & tumore ſimul curatus. C.730,a
Lugdunum ad confluentes Rhodani & Araris ſita. Gſ.822,d. quando Colonia Romana facta, & à quo deducta. E.295,d. G.582,d. 583,c. militari manu inſtructa. C.192,b. incendio conſumpta: eamque Nero quadragies ſeſtertio ſolatus: quando: nec diu poſt ceterium floruit: atque etiam hodie inter Galliæ primas. E. 295, d. G.583,d
Lugduni nummi cuſi xl. Galliæ populorum. A.167,b
Lugdunenſis Ara. A.167,b
Lugere mortuos, feminis honeſtum; viris, meminiſſe. G.614 d
Lugere immodicè non debemus id quod non ſolùm poſſe ſed debere euenire præſcimus. B.201,a
Lugubria, id eſt, veſtes & inſignia luctus, G.86,d
Lugubris feminarum veſtis. Vide, Veſtis fem. lug.
F. Luiſini error in explicando loco Horatij. A.104,b
Luitprandi Longobardorum Regis Lex correcta. E.443,d. citata. E.439,c
Luitprandus Ticinenſis citatus. B.503
Luzicis ex equis dimmare ſoliti, & quomodo. E.439,d
Lumen Stoicis & quibuſdam alijs corpus: non verè. Gſ.686,d.761,d
Lumen parentum liberi. A.284,a
Luminaria Chriſtianis Sol & Luna. Gſ.797,d
Luna, quid Stoicis: & an habitata. D.585,a. 618,b. alterum e a Luminaribus. Gſ. 797, d. vt Iecur aut aliud molle viſcus in vniuerſo. D. 580,a. tepido humore ſuo facit ad maturitatem frugum. G. 318,d. cur lumine à Sole differat: cur item aliquando rubeat, &c. Gſ.808,c,d ei tributa cauſſa æſtus & refluxus maris. G. 131,d. ſupra eam ſemper ſerenum. G.487,d. cur eius eclipſes frequentiores quàm Solis. Gſ. 773, c. eam in deliquio laborare & vim pati, creditum veteribus: vnde perſuaſio ea nata: & quomodo ſe ei auxiliari poſſe ſibi perſuadebant. E. 19,b. Gſ. 792, d. Solem totum ea tegere poteſt, Senecæ & quibuſdam. Gſ. 693,d. in Luna circum animas ſapientum ſubuolare nugati Stoici. Gſ.790,c
Lunâ quartâ natus, prouerbium. D.95,b
Luna quod à Sole lumen accepit, infero huic mundo refundit: ſic docti dona quæ à Deo. B,58,a

Luna inter ſigna prima Turcicæ gentis. A. 150, b. D.192,a
Lunæ templum Romæ, vbi. E.277,d
Aluaros Lunæ nobile fluxæ potentiæ documentum. D.147,a
Lupanaribus nouis lucerna appendi ſolita apud Rom. A 235,b
Luperci ſacerdotes. A.252,b
Lupi Ægyptijs pro dijs. D.182,a
Lupinus ſonus Abaris Hunis in prælium ruentibus familiaris. C.130,b. 131,a
Lupus etiam inter ſigna olim militaria Romanis. C.106,a. 212,a
Lupos nutrit qui malis benè facit. G.22,d
Lupus muralis in propugnatione contra Arietes & Scalas, quid. C.357,b. 358,a,b. eius deſcriptio ex Procopio: C.364,b
Luſitania quingentis ferè annis à reliquo Hiſpaniæ corpore auulſa rediit in Philippo II. B. 277, b. C. 5. D 218, a. 261,b. eum res futura praua quadam ſigna. D.193, a. Regni eius poſt Sebaſtiani & Henrici Regum obitum qui competitores. D.217,b
Luſitanorum aliquot millia perfidè & crudeliter à Sulp. Galbâ, e maioribus Galbæ Imp. occiſa. C. 461, a. D.415,b
Luſitani iam olim armis & literis inclyti. B. 319,a. nauigationibus ſuis aperuerunt terras Elephantis plenas. B.34,b
Luſius Geta, quis. E.181,b
Luſoria tela, vel arma, quæ. C.534,a
Luſorium oppoſitum Vero & Decretorio. G.333,d. 622,d. 657,d. Gſ.715,d
Luſoriæ naues, quæ Ammiano & Vitruuio, alijs. C.384,b. G 379,d
Luſorium, pro Ludo gladiatorio, ſiue Scholâ. C.502,b
Luſtra, vox pro diuerſo effatu elementari, non accentuali, V longam aut breuem habet, & ſignificatu variat. A.471,b
Luſtrale certamen, quid. E.245, d. idem cum Quinquennali. E.292,c
Luſtralis aqua quis vſus. E.413,d
Luſtratio ſolennis quomodo facta. E.411,d
Luſtrum. Quot anni inter poſtremum liberæ Reipublicæ luſtrum, & primum Auguſtanum. A. 287, a. Luſtro condito numerus ciuium referebatur in tabulas. A.287,a
Luſus Senecæ in mortem Claudij. Vide, Apocolocyntoſis.
Lutetia Pariſiorum quadringenta millia incolarum noſtro æuo habuit. C.425,b. quæ Virgis aut Perticis magnitudine ſuperetur a Louanio. C.762,a
C. Lutorius Priſcus, quis. E.92,d
Luuit, pro, Luit, apud Lucilium. A.94,b
Lux e calore, Stoicis: contra Ariſtoteli. Gſ.761,d
Luxus quomodo e Republicâ arcendus. D.66, b. 67,a, b. Luxus enim potiſſima cauſſa mutationum in rebus publicis, Ariſtoteli. E.314,d. è cauſſis remotis bellorum ciuilium. D.208,b
Luxus in cibo & venere eneruat milites. D.91,b
Luxus Romanorum aliquot inſignia exempla. C.462, b. & ſeqq. luxus eorum magnus, præcipuè fœminarum, in gemmis ingentis precij. E.94,d. 522,d. G.373,d
Luxus Campanus. A 348,b. Pœnorum. A.284,a
Lyæus vnde dictus Græcis. G.63,c
Lycas ab Hercule interfectus. A.367,a
Lychnobius, quis. G.671,c
Lycophron citatur. C.335,a. 337,a
Lycurgus quomodo è ſtirpe Regiâ. F. 13, c. quibus certaminum generibus Lacedæmonijs interdixerit. G.330,c,d
Lydij modi flebiles. G.566,d
ad Mart. Lydium Epiſtola Lipſij. B.43,a. 49,b. 53,b. 106,a
Lympha, & Nympha, indifferenter vett. A.105,b
Lymphatum vinum. A.105,b
Lymphaticus, quis. Gſ.788,d,c
Lynceſtius amnis, cuius aqua acidula vini modo temulentos facit. Gſ. 32,c
Lyſander Athenis xxx. rectores impoſuit, quos xxx. tyrannos nominarunt. G. 84, c. 628, d. dictum eius de vſu fraudium aſſumendo, virtute non pertingente. D.72,a
Lyſimachus Leoni ab Alexandro obiectus eum ſtrangulauit. G.55, d. 205, d. poſt ipſe tyrannus factus, Teleſphorum caueâ crudeliter incluſum circumuexit. G.42,d.513 d. 164,c

M.

M, Literam omnes rectè proferunt. A.464,a
Macæ, vel Mazyæ, Africæ populi. C. 510, a. E.174,c
Macamonæ virgines Soli denotæ apud Peruuianos, eodem penè ritu quo Veſtæ Veſtales, Romæ. D.184,a
Nic. Macchiauellus argutus ſcriptor Principatus, ſed ſæpè prauus: infelix Cæſaris Borgiæ Conſiliarius, etſi acutus: eiuſque dogma ad Principis perniciem pariter & ſubditorum. D.9. 33, b. 34, a. 124,b. 136,a. 196, b. militiam artem eſſe non bene negat. C.193,b
ad Sebaſt. Maccinum Durantinum Epiſtola Lipſij. B.243,a
Macenis, qui. A.167,b
Macedonia ante Philippum ignobilis. G.662, d. aliquando Romæ ſuppeditauit frumentum. A.251,a. modo populi modò Cæſaris prouincia. E.38,c, d
Macedones valde in militiâ ad labores facti; operari, foſſas ducere, in agmine onera ferre aſſueti, non valdè a Romanis abſimiles. C.160, a. 183, b. 191, a. ſcutis vimineis olim vſi; æreis & argenteis ab Alexandro inſtructi. C.72,b. auolum ingratos puniuerunt. G.292,c
Macedonum mos in formandis ad Rempublicam pueris nobilibus. D.134,b
Macedonum coloniæ in Indiâ relictæ ab Alexandro. G.75,d
in Macedonum Regum numero mirè ab auctoribus variatum. F.14,c
Macella oppidum Siciliæ, quod Duilius expugnauit. A.90,b 211,b
Macer I.C. illuſtratus. C.322,a. E.250,b,c. 534,b
Macetæ, Macedones. A.175,b
Machabæorum Liber citatus. C 322,a
Machetas ab incurioſo Philippo condemnatus, ad eundem attentum appellat, & obtinet. D.234,a
Machina, pro omni re in quâ artis & ingenij res eſt: hinc pro Fraudibus, dolis, inſidijs: item pro attinſculis molitionibus: vox vnde deriuata. C.264,b
Machinæ bellica in genere vocata, diſtincta in Machinas preſſe dictas, Tormenta, & Tela. C.266,a
Machinarum & armorum pleraque à Moyſe reperta. C.265,a. earum vſus cum in primis antiquis etiam Perſis cognitus tam & Parthis. C.363,a
Machinarum bellicarum vſus an Romanis à Græcis: quibus ipſis earum vſus bello Troiano vix cognitus: an & cognita æuo Homeri. C.265,a,b
Machinæ bellicæ in Militiâ Romanâ ex deſtinatione Fabrorum militaris porro manu celerrimè conficiebantur. etiam prouincialium accito auxilio: iumentis præterea ad id deſtinatis materiam ſubuehentibus: Machinarum autem quædam aut integræ, aut ſolubiles, a iumentis ſubuectæ. C.331,a,b
Machina aſcendens, Vitruuio quæ. C.271,a
Machinarum bellicarum veterum quæ hodie in vſum reuocari poſſint, & reuocare vtile ſit. C. 361. 362
Machinamenta multa nouitia putata, quæ etiam antiquis cognita. C.354 a
Machiones, pro Fabris cæmentarijs; qui hodie Gallis Maçons, quaſi Machiones. C.264,b
Machtildis, Florentij IV. Hollandiæ Comitis filia, Gulielmi Romanorum Regis ſoror, Comitis Hennebergij vxor, vno partu CCCLXIV. proles peperiſſe credita. C.696,a
Maciaci, vel Mazyaci, Africæ populi. C.510,a. E.174,c

ad Bern. Macieiowſkium, Epiſcopum Cracouienſem, Epiſtola Lipſij. B 230,a
Maçons, vel Maſſons, hodie Gallorum vnde dicti. C.264 b
Macrobij populi, qui: eorumque generoſum Cambyſa miſſum reſponſum. G.54,c,d
Macrobius ex Agellio multa deſumſit aut furatus eſt. A. 86, b. locus eius de diuiſione Philoſophia. D.464,a. quid ei originales rerum ſpecies. D. 570,a. de fabricâ Mundi locus ex Timæo Platonis. D.581,b. Sol eſt moderator luminum reliquorum, quomodo. D. 584, b. Luna, terra atherea. D.585,a eius iudicium de Homero: deque cauſis cur ad Æthiopas is epulatum ire Iouem dicat. D.586,b. locus eius de terrâ ab Oceano diuiſâ explicatus. D.590,a,b. de parte terra auſtrali ex coniecturâ tantùm cognita. D 591,a ſententia eius de Anno Magno, ſiue, vt vocat, Mundano. D. 598,a. eius locus de perfectione priorum animalium. D.608,a. eius hallucinationes, aut errores. A.20, b 157,a. E.538,c. Idem emendatus. A.86,a 275,a. Explicatus aut citatus. A.101, b. 103,a. 134,b. 302,b. 331,a. B.244,a. 533,b. C.15,a. 16,b. 412.b. 462,b. 485,a,b. 487,a. 488,a. 569,a. 601,b 602,b. 610,a. 666,a. 679,b. D.339.b. 466,a. & aliquoties in libris Philoſophiæ Stoicæ. E 536,d. F.64,d. G.24.d. 79,c. 121,c. 128,d. 225,c. 300,d,c. 301,d. 403,c. 460,d. 537.c. 549,d. 601,d. Gſ.690,d. 813,b. 815, d. 816, b. 833,d
Mactare. honorare, dono ornare, vt, Paterâ, honoribus, &c. A.116,b
Maculoſus, pro Timido, ignauo. E.346,c
Madagaſcar inſula elephantos profert Indicis maiores. B. 34,b
Madulſa, ebrius. A.128,b
Maecenatis gentile nomen Cilnius, non Cilninius: & quando Præfectus Vrbis. E.149, b,c. Mæcenas inter molliculos & remiſſos. G.588,d. magna eius ſub Auguſto potentia. G.420,c,d. applauſum ei in theatris. A.312, a. monitum eius de ſolius religionis patriæ cultu prudens. D.46,b. eiuſdem præceptum de tutiſſimo modo imperandi. D.49,a. quæ eius apud Senecam Philoſophum Crux acuta, quæſitum. C. 648, b. 679, a. ſuſpicioſo amore Terentia vxoris ſemper is anxius: & aſſidua eius cum eâ iurgia, diuortia, iterumque coniugia. G.136,c. 517,d. 648,c. ſupremo triennio nunquam horam totam dormiuit. G.25,d.c. eius votum turpe & Epicureum; cui ſimilia apud poetas. G. 618, d. 619, c. eum calamiſtrati ſermonis arguit Seneca. G.420, d. verſus eius molliculi miræ affectationis è Senecâ à Lipſio correcti & ordinati. G.647,d. 648,c,d
Mæcenatiani Hortes Romæ in Exquilijs. E.276,d
Mænia Lex, Satyra Varronis. A.79,b
Maniana Schola Eumenij Rhetoris, non in Cliniâ; ſed Auguſtoduni in Æduis: eaque Schola antiquiſſima. E 520,d. 522,c
C.Manius claſſe Antiates vicit. G.224,c
Maonij inſidijs ſublatus Odenatus maritus Zenobia. D.213,a
de Manio, qui ignarus fratrem occiderat, Epigramma. E.382,d
Magdalena Horenia Bruxellenſi, virgini quinquagenaria, prolapſus vteri, implorato D. Virginis Aſpricollis auxilio, ſubito repoſitus firmatuſque. C.738,b
Magdalena Preudhommia Bruxellenſis veneficio affecta, & penè confecta, D. Virginis Aſpricollis auxilio medelam reppcrit. C.736,a,b. 737,a
Magi Chaldæorum quæ principia rerũ ſtatuerint. D.553,b
Magi Perſarum, Philoſophi. D 434,a
Magi & Mathematici ſæpiùs Vrbe & Italiâ pulſi; & quando. E.53,c. 504,b
Magos de futuris conſulere, illicitum. D.194,b
Magia adminiſtratores Genij. D.562, a. à Magiâ ſubitum aut inopinatum nobis viſum quid interuenire poteſt, Deo tamen antè viſum & ſcitum. D.556,b
Magici apparatus officina, ex Apuleio. E.69,d
Magis, comparandi aduerbium, in oratione ſæpè à Senecâ & alijs omiſſum. A. 222, a. 343 b. C.16, d. 268 c. 309,d
Magiſter, &, Magiſteria, in conuiuijs Rom. quid. A.104 a. talorum ſorte creatus, A. 104, b. aliquando ſola cereli a impoſitione. A.105,a
Magiſter Equitum ſex habebat lictores, faſces, &c. A.197,a. 283,b
Magiſter Saliorum Ancilia proferebat quotannis. A.132,a
Magiſter vicorum per certos dies binos lictores habebat. A.283, b
Magiſtri Memoriæ, fortè ijdem, qui, A memoriâ, vel, Ad memoriam. A.255,b
Magiſtri, pro Laniſtis. C.504,b
Magiſtri Sacerdotum. E.149,d
Magiſtratus vt vim probat. D.364,b
Magiſtratus nomen etiam ſe extendit ad minores, vt viarum curatores, &c. E.87,d. 518,b,c,d
Magiſtratus deſignati voce præconis renunciati. G.659.
Magiſtratum ineuntes, primo eius die aliquid muneris ſui delibabant auſpicij cauſâ. E.121, c. noui que Magiſtratus Ludos præbebant. A 418,a
Magiſtratui ſummo in rebus publicis ſoli vſus armorum. D.79,b
Magiſtratus ſoli auſpicia habebant apud Rom. C.62,a
Magiſtratui aſſurgendum: caput aperiendum: equo deſcendendum: curru: gladius ponendus eo obuio. A.279,b. 280,a. C.580,a. G.492,d
Magiſtratus minor maiori cedebat: faſces ſubmittebat: ſecures deponebat: in manibus idem obſeruatum. A.281,b
Magiſtratus qui poſteris ius imaginum dabant. A.289,a
Magiſtratus a iudicandi munere olim immunes. E.81,d
Magiſtratus à militiâ exemti. C. 23, a. à Magiſtratibus tamen excluſi qui non feciſſent debita ſtipendia. C.17,a
à Magiſtratu vno ad alium certo annorum interuallo opus erat apud Rom. F.62,d. in quinquennium Magiſtratus ordinauit Cæſar. E.54,d
Magiſtratus Romani in Roſtris quaſi ſumti & poſiti, quomodo. C.441,a
in Magiſtratus Vrbanos non leuia impendia à Romanis facta, ad quæ: maiora in Prouinciales; & quæ. C.404,a
Magiſtratibus anni & tempora Græcis diſtincta, vt per Conſules Romanis. G.418,d
Magiſtratus Rom. ad podium in orcheſtrâ ludos ſpectabant curulibus ſuis inſidentes, comitantibus lictoribus, viatoribus, &c. C.566,b
Magiſtratus quinquennalis in Colonijs, quis. C.498,a
Magiſtratus cum quaſi ad amicos agere volebant, remouebant inſignia poteſtatis. E 63,c. alioqui priuatis ad eos non nimis familiaris aditus permittebatur. E. 273, c. in funere autem ſine inſignibus. E.77,c
Magiſtratus prouinciam obtinens, vxoris prouincialibus criminibus tenebatur, etſi ipſe innocens; quo Senatus conſulto. E.115,b,c
Magiſtratuum miniſtri è libertis. E.224,c
Hieronymus Magius allegatus. Gſ.825,d
Magna Græcia quæ veteribus latius aut reſtrictius dicta. G.76,d,c
Magna Corona, feſtum vindemiale. E.181, d,b
Magnanimitatem parit, ad res naturales non trepidare. D.536,b
Magneſia vrbes duæ, quæ. E.60,c
Magnificus, quis verè. C.751
Magnitudine rerum excitantur quidam ad meliora, alij hebeſcunt. D.145,a
Magnitudo Reipublicæ Rom. aduerſis prosperibus admirabilior, quam ſecundis. G.460,b
Magnitudine Romanâ magnitudo nulla vnquam terrena maior. C.370.
de Magnitudine Romanâ Libri Lipſij cuius ſubiecti. C.373. 374. 375. inſcripti Alberto Archiduci. C.37c
de Magnitudine Hebraâ inſtituerat etiam ſcribere Lipſius. B.209,a

Ma-

Mahumetes quæ deliria ſuis perſuaſerit. D. 182,b. damnat omne diuinationum genus. D. 194, b. Mahumetes, vox, verius Muchemetes ſcribenda. D.235,b

Mahumetes II. Turcarum Princeps Hiſtorias Græcas Romanaſque in ſuum ſermonem vertit; & viros illuſtres depingi iuſſit. D.206,a. Muſtapham filium, quod Achmetis Baſſa vxorem ſtupraſſet, ſtrangulari iuſſit. D.236,a

Mahumetes Abdala filius, belli Mauritanici Sebaſtiano Regi auctor, poſt infelicem pugnam, voragini hauſtus merſus eſt. D.261,a

Maieſtas, quid, vnde dicta. D.35,a,b.264,a,b. qui & quatenus Principi paranda. D. 35. non conſiſtit in externâ ſuperbiâ. D. 133, a. ſed ſaluâ modeſtiâ aſſumi poteſt. D.264,a.b. Maieſtas Imperij, ſalutis eſt tutela. D.54,a

Maieſtati maior è longinquo reuerentia. E.26,d

Maieſtatis crimen, publicâ pænè rabie, ſub Tiberio potiſſimum ortum, & crudeliter exercitum. D. 309,a. E.36,c. 89,c. G.301,c,d. vnicum ſub tyrannis crimen eorum qui crimine vacarent. D.64,a. 319,a. læſa tandem maieſtas, impietas vocata. D.323,a

Maiores dij, qui. A.92,a

Maiuma, ſacrificium ſolenne Hoſtiæ à Claudio inſtitutum vnde ſic dictum. E.178,d

Malabares populi ſuperſtitioſi. D.183,a. Malabarum Reges, Sacerdotes, ſiue Bramenes, omnes ſunt. D.156,a. templa eorum, Pagodes. D.183,a

Malacia prægnantium. A. 112, a. Malacia maris, quid. G.502,d

Malacum, molle. A.76,b. C.486,b

Malaciſſare, &, Malaxare, emollire, lenire. G. 500,c

Malchio ad veſtes, nomen liberti ab officio ſumtum. A.255,b

ad Maldechemium iuuenem nobilem Epiſtola Lipſij. A.168,b

Maledicta differunt à Maleficijs. B.109,a

Maleuolentia aura ſemper adſlat eos qui in aliquâ re excellunt. B.53,a

Maliſicium pro, Maleficium. A.72,b

ad Carol. Malinæum Epiſtola Lipſij. B.396,a

Malitia oppoſita Virtuti. G.543,d

Malitia quædam hominum inſita, latant malo alieno. D.383,b

ad Herman. Malleanum Epiſtola Lipſij. B.127,a

Malleoli incendendis machinis hoſtilibus, duplicis generis; qui, & quales. C.153,a,b

C. Mallius, ſatelles Catilinæ, non, vt vulgo, C. Manlius. A.31,a

ad Innocent. Maluaſiam, Nuncium Apoſtolicum, Epiſtola Lipſij. B.285 a. 288,b

Malum noris, qui Bonum. D.485,b. Malum vnum, Imperitia, Socratici. D. 459, a. & Mali Stoici, rudes. G.442, d. Mala autem tantum quæ turpia. D. 484,a Mala falſa quæ, ſeu publica, ſeu priuata. D.381,b

Mala Interna vnde: Stoicos etiam à Fato & Deo ea remouere: & quomodo: cauſſa & reſponſio firmior: diſtincta Mali ſupplicij & delicti: illis Deus, his Diabolus, auctores aſſignati. D. 551, b. 552, a. 553,a,b. 554,a b

Mala Naturalia quæ, quotuplicia, & vnde. D. 550,a,b. quorſum producta. D.551,a

Mala Externa vnde: videri minima illorum à Deo eſſe. D.554,b. 555,a,b

Mala Publica origine bona eſſe; quia à Deo non vt pœna immiſſa, ſed vt medicina. D. 400. 401, a. eorum ſemper bonus finis: eaque aut purè à Deo, aut hominum operâ. D.400,b. proinde ſæpè per noxios homines & noxa cauſsâ ea adminiſtrata: malis enim præter ſuam mentem diriguntur ad ſtatutum à Deo finem, vt ſagitta ad ſcopum emittentis: noxam tamen Deus abſterget, quod ad nos quidem ſpectat: nec iniquum eſſe ſi per alios caſtiget: non item quod cum peccato alieno: & cur. D.401. Malorum autem publicorum fines præcipui qui: exercendi cauſsâ primò; & id firmando, probando, præeundo, ſeu exemplo. D.402. G.132,d. Mala enim iuſtis irrogata, non ſunt pœna criminis, ſed virtutis examen. D.555,b. ſecundò caſtigandi, etiam ex vſu noſtro dupliciter. D.402,b.403, a. tertio puniendi. D. 403,a, b. vltimo ad conſeruationem Vniuerſi. D.403,b. 404,a,b

Mala Publica non tam grauia vt vulgo habentur. D.411,a comparatione oſtendi poſſe eorum lenitatem, ſeu exemplis. D. 412. & ſeqq. nulla enim mala publica hodie noua aut mira: hominibus gentibuſque omnibus ſemper communia: & ſolatium in ea re quæſitum. D.417,a,b

Mala quæ putantur, non niſi malis mala. B.18,b

Mala omnia quæ euenire poſſunt, vt euentura prudenti præcogitanda. G.160,d. eaque, ſi ferri poſſunt, leuia ſunt; ſin minùs, breuia. G.428,c d. præuiſa autem mala minùs nocent. G.111, d. omne vero malum leuius fit leniter ferendo. B.87,b

Mala multa & priuatim iniqua, in Republicâ reſpectu publici Boni aut Quietis toleranda. B.239,b

Mala omnia quæ in terris eueniunt, à ſcaturigine Calumniæ diffunduntur. B. 269,a

Malorum malè dij auctores culpati, culpandi potiùs homines Homero. D.554,a

Mali à Deo impuniti non relinquuntur, etſi differat eorum pœnas interdum, non remittat: & cur. D.406,a,b

Malis cur & vnde bona putata eueniant, aut etiam mala. D.555,a,b

Malis benefaciens lupos nutrit. G. 22, d. ſed in deſperatè Malos clementem non eſſe, clementia eſt; D.163,b

Malus ſemper ſeruus. D.509,b. 510,a

Malum omne naſcens facilè opprimitur, inueteratum fit plerumque robuſtius. D.111,a

in Malis optimum, Prouerbij inſtar. A.37,b

Malam mentem ſibi fuiſſe, ſolennia verba in ſatisfactione. G.302, d

Malo afficere, phraſis comica. G.16,c

Malo publico natus, formula aduerſa ei quæ de bonis Principibus, Bono publico natus. G.202,b,c

Mala dare, obſcænè intellectu. A.112,a

Malum Punicum in prægnantium malaciâ vtile. A.112,a

Mamalucorum equi valde in militiam docti. B.509,b

Mamercus Scaurus vita probroſiſſima homo. E. 155, c. G.322,c,d

Mamertini originis Troianæ. E.125,b

Claud. Mamertini locus de falſis laudatoribus correctus. E. 465, d. Idem iterum correctus. A. 154, b. 186,a. Idem citatus, & interdum explicatus. A.150,b. 186, a. 307,a. C.205 b.247,a.450,a. D.274,a.353,b. E.270,d. 357,d. F.13,d. G.199,c

Cl. Mamertus. Vide, *Claudianus Mam*

Mamilia Lex. A.261,a. 331,a

Manarmanis portus, hodie fortè Stauria Friſiæ. E.35,d

Conſt. Manaſſis Annales citati. C.397,b

Manci apud Rom. ad militiam non tenebantur. C.23,a,b

Mancipari, mancipio tradi ſiue vendi. E.52,d

Mancipes, qui. A. 36, b. Mancipes viarum qui. E.87,c,d

Mancipio habere, dare, Iuris conſultis quid. G.199,d

Mancipia quanti interdum vanierint apud Roman. C.396,a

Mancipiorum lex in bellis olim, & nunc apud Turcas acerbiſſima. D.414,a

Mandata toto exercitu per libellos more teſſerarum quandoque celeriter ſparſa. C.169,a

à Mandatis nuſquam & nunquam deſiſtere ſuadet Agellius. A.243,a

ad Manderſcheidii Comitem Hermannum Epiſtola Lipſij. B.349,a

Manes dei qui: item Mania. D. 559,a

Manium ſummum votorum, vt quieti eſſent. A.254,a

Mangana Conſtantinopoli locus vbi inſtrumenta bellica repoſita. C.265,a

Manganum communiter pro Machinâ C.264,b. 318,b. ſed vſitatiùs inferiori æuo pro Balliſtâ propriè dictâ: vt & Manganicum: item Manga, Mango, Mangonella, Mangonalia, & Mangonelle: quæ di-

verſa tamen à Mantelletis & Mantellis hodiernis. C.319 a
Mago, quis propriè. G.314,d. 318,d
Manichaeorum vecordia duplicem naturam, bonam & malam, ſtatuentium. D.479,b
Manifeſtius cogitationis. E.283,d
Manilius fatum valdè adſtruit, malos tamen non excuſat. D.552,a. *quomodo vocem Rationis vſurpet.* D. 577, b. *eiuſdem loca de fulcimento Terra.* D. 592, b. *verſus de praſtantia hominis.* D. 604. a, b. *Manilius correctus.* D.577, b. E. 506, c. G.81, c. *Idem citatus.* B. 382, b. 383, a. C.95, b. 246, a. 347, a. 465, b. 512, b. 538, a. 568, b. 645. D.19, b & aliquoties in Libris Politicis. Item 305, a. 491. a. & ſæpiùs in Libris Philoſophiæ Stoïcæ. F.53.d. 55,d. G.73,d. 78,d. 80,d. 131,d. 141,d. 283,c. 360,c. 393,d. 414,d. 416, d. 527. c. 601, d. 611,d
Manipulus in re militari vnde dictus. C.108, a. 236,b. *qui Manipuli; quam antiqua eorum origo: quot hominum: quot in vna legione.* C. 36. b. 37, a, b. 38, b. 50, a. *aliâ ſignificatione labente Imperio.* C. 37, b. *in quoque Manipulo duo Centuriones.* C. 51, b. *quale antiquitùs, & poſt, Manipuli ſignum.* C.108, a
Manipulorum in acie Romanà diſpoſitio, & ordo: eiuſque Iconiſmus C.99, b 117, a, b
Manipuli, & Ordines, Centuria ve, an iidem Socij, vt Romanis, an tantum Cohortes. C.47, b
Manipularis, Caligatus, & Gregarius miles, idem. E.24 d
Manipularis, pro comprehenſione manu factâ. C.345, b
Manius Marcius. Vide, *Marcius.*
Manlia gens cognomento Iunij Silani. E. 104, b
Manlij Capitolini pranomen ferre vetiti etiam poſteri. G.15,d
A. Manlius Decemvir legg. ſcrib. D. 280 b
Manlij Torquati conſtantia in morte fil. j. A. 191, a
Manni, vox Gallica, pro paruis equis. G 561,d
Manſiones, poſteriori aeuo pro Caſtris aſtiuis, ſeu paucorum dierum. C. 137, a
Manſuetudo & ira miſcenda, Platoni. G.11,d
Manta, prouincia Noui Orbis, in quà Smaragdus gemma pro numine culta. D.184, a
Mantelleti & Mantelli hodierni, quid in mechanicis bellicis. C.319, a
Mantinenſes an primi gladiatura auctores. C.493, a
Manuballiſta, quod aut quale inſtrumenti bellici genus. C 316, a
Manubia, vario intellectu, quid: & vnde dicta vox, Nonnio. Gſ.714,d
Manubiarum ex aliquot triumphis Romanis ſumma inſpecta & aſtimata. C. 399, b. 400. 401.
Manuductio, χειραγωγία, ἀγωγὴ, praparatio quadam & inductio. A. 149, a. G.189,d
Manuductionis ad Stoicam Philoſophiam Libri Lipſij, ſiue, Manuductio, Phyſiologia ac Pars Moralis Stoica diſciplina, Lipſij, velut perpetuus Commentarius quoad Philoſophica in Senecam. G. nij. *Manuductio propriè dicta Io. Ferd. Velaſquio Comiti-Stabuli Caſtella inſcripta.* D. 423. *Faciunt hi Libri illuſtrando non ſolùm Seneca; ſed etiam Ciceroni, Plutarcho, Laërtio,* &c. D.424
Manuel Imp. Aſtrologorum pradictionibus egregiè deceptus. D 195, b
Manuel Comnenus fratri minori Iſaacio in ſucceſſione Imperij pralatus, quare. D.219, b
Manuleata tunica puerorum meritoriorum. A.118, a
Manuleatus, pro Molli, delicato, vnde. G.444, c
Manumiſſionis ſpecies dua: qua. E.224,d
Manumiſſionis tabella fides comiſſa data. G. 536, d. *in manumiſſione manumiſſus in orbem ſtatim actus, ritu veteri.* G.398, c
Manus alicuius oſculari, propriè vilium; ſic manus dominorum oſculari ſerui. A.308, a. G. 462, c. *ſimulacbri dei alicuius manus oſculandi mos.* A.305, b
Manus protenſio ſolum habitu precantium. A. 306, a
Manus porrigere, eaſque ad os ſuum referre, & oſculari, adorantium. A.305, b
Manu adorare, quid, & quo geſtu. A. 305, b. 306, a, b. E.291, c
Manus ſupina, quid Horatio. A.306, a
Manus tollere, quid. A.36, b. *alio ſignificatu.* E.324,d, c
ad Manum accedere, honoris. A.308, a
in Manibus eſſe, quid Caſari, Ciceroni, Virgilio, alijs. A.54, a
Manus dentata, in modum pectinis formata. A.74, b
Manus pedeſque clauis transfixi in Crucifixione. Vide, *Crucifigere.*
Manu ferendum, non ſacco toto; Prouerbium. C. 562, b
Manus aleatoria, id eſt, ſinguli iactus, ſine miſſus. C.557, b
Manibus opus in pugnâ, verbis in Curiâ. D.92, a
Manus gladiatoria, &, Manum mittere, ia eâ iectum, Manum gladiatoris exire, quid. C. 537, b. G.395, d. 617, d
Manuum lautio veteribus frequens, non ante coenationem ſolùm, ſed & in ipſo: & quomodo. C. 510 b. 511, a
Manu aſſentiri in Senatu, in exercitu, &c. quid. E.394, d. 395, b
Manus Gammata. E. 532,d
Manus tunicata, mollitiei ſignum. E.217, d
Manum intendere, in surgere. E.107, d, c. *exerere, idem* G.193, c. 206, c
Manum dare, Prouerbij origo. G.330,d
Manus vna infirma; &, Manus manum lauat; prouerbia. G.172 c, d. Gſ.827, c
Manus vbi dolor, prouerbiale. G.90, c
Manibus ſupinis excipere, prouerbij vice phraſis. G.54, c
Manus alicui iniicere, pro, Perdere, abolere. G.275,d
Manu prendere, prouerbiale, de claris apertiſque. G.145, c. *item de rebus qua certa ſunt, & quaſi manu tenentur.* G.364, d
ſub Manu naſci conſilium, quid. G.509, d
Manus iniectio, dominij aſſerti & vindicationis ſignum G.81, d. 175, c. 315, d
Manu facere, phraſis Seneca valde familiaris diuerſo & quo ſignificatu. G.47, d. 122, d. 215, d. 364, c, 470, d. Gſ.704, d
Manu facta peſtis, maleficijs arceſſita. G. 23, d
Manus intra ſinum compreſſas tenere, habitus matronarum Germanicarum E.30, d
Paul. Manutius allegatus. Gſ. 810, c. *Roma ei innotuit Lipſius.* B. 161, a. *eius error de nullà atate Quaſtorià.* E.85, c. *eiuſdem coniectura in Tacito.* E.418, d. *eiuſdem correctiones in Velleio.* F.41, d. 51, d. *ad eundem ſcriptus Lector.* E. 167, d. *alius eius error.* F. 36, c. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A. 194, a. *Eiuſdem coniectura aut firmata, aut reiecta.* A.122, b. 175, a. 260, a 282, b
Ald. Manutius meritò ob inſertam Veneto dictionem à Roberto Titio culpatus. F.43, d. *eiuſdem correctiones, aut, variantes in Velleio lectiones ſape memorata.* F. 78. & ſeqq.
Mapalia, vox Punica, pro tuguriolis caſiſve ruſticis. Gſ.825, a, b
Mapalia, de ſolutè viuentibus dictum. A.170, a
Mappà vrſi leoneſque proritantur. G.59,d
Mappa, ſignum emiſſionis è carceribus Circenſibus in ludis curulibus. G.22, d. 284, c. Gſ 807, d
Μάψ, *pro,* Μάτην, *Homericum.* A.152, b
Iul. Marathus libertus à Memoria Imp. Auguſti. A.255, b
Marcella maior: item minor: neptes ex ſorore Auguſti: quis maiori maritus: qui liberi. E.82, c. 546. *earum aliquam in gentem Apuleiam nupſiſſe videri.* E.61, c
M. Marcelli egregius in bello impetus. C.458, b. *eius conatus Syracuſas ſambucis expugnandi quomodo ab Archimede eluſus.* C.272, b. 273, a, b. *mira eius clementia, animique lenitas: Archimedem ſeruari incolumem mandat, ſed fruſtra.* D.247, a, b
C. Marcellus maritus Octauia maioris, ſororis Auguſti: qui ei liberi. E.546.

M.Mar-

M. Marcellus C.F. Auguſti e ſorore nepos & gener, Imperioque deſtinatus. G.107,d. *quæ eius vxores.* E.546. *prænaturè mortuus: quando, & vbi.* E.3, c, d, b. 346. G.108,c. *Liuia Auguſta, imò & ipſe Auguſtus, ſuſpecti in eius morte.* E.3,d. *ei defuncto ſedes curulis, corona, & imago in theatro poſita.* E.72,d. *à Senecâ Philoſopho valdè laudatus.* E.2,d.5,a

Marcellus qui Cordubam coloniam deduxit, quis. G.xij.

M. Marcellus, ſub Iul. Cæſare Mitylenis exulans, quanta conſtantia: inde petente Senatu reuocatus: ſed poſt à Magio quodam interfectus. G.79,d.80,d

Marcellus Cornelius à Galbâ interemptus. E.294,d

Marcellus Eprius eloquens magis quam probus. E.408,d

Marcellus I. C. citatus. C 497,a

Iac. Marchantij Flandria laudata: adque eum Epiſtola Lipſij. B.126,b

Marchia, vetus Antuerpia titulus. B.224,a

Marchia Rienſis. Vide, *Rienſis*, vel, *Antuerpia.*

Marchionum duorum Germanorum filiolorum equi mira fides. B.511,a,b

Marcia, ad quam Conſolatio Senecæ, quæ. G.105,b.106,b

Marciana Traiani ſoror. D.359,a

Marciano Thraci, plebeio homini, mox Imperatori, quæ ſigna futuræ potentiæ inuenerint. D.192,b

Marcianus I. C. citatus. E.203,c.514,c.Gſ.697,d

Theod. Marcilij correctio in Xiphilino laudata. C.514,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.82

Marcion & Hermogenes hæretici vnde Materiarij Tertulliano dicti. D. 568, b. *Marcionis error de Deo meliore, à Stoicis quomodo deriuatus Tertulliano putetur.* D.546,b. *potius à Magis Chaldæorum.* D.553,b

M'. Marcius Ædilis primus frumentum aſſibus in modios æſtimatum plebi donauit. A.245,a

Q. Marcius quo robore animi in morte filij vnici. B.483,a

Q. Marcius, fortè gentile nomen Bareæ Sorano. E.204,c

Marcus Euangeliſta citatus. E.315,d

Marcus, Satyra fortè Varronis. A.202

Marcus, filiolus Senecæ Philoſophi. G.70,b.72,d.88,b

Marcus quidam diu & familiariter cum Genijs verſatus. D.363,a

Marcus Andreæ II. Hungariæ Regis nepos, fundator familiæ Croiorum in Galliâ Belgicâ. C.694,a

Mare inſtar Veſicæ in Vniuerſo; alijs inſtar Ventris. D.580,a

Mare, propriè multis putatū vnum & verum elementum Aqua. D.388,b. *Terram circumit, init, ſubit, vinculum eius & irrigatio.* D. 589,a,b. *fluxus eius & refluxus vnde fiat.* D. 590,b.E.35,d. *cur fluminum acceſſu non creſcat.* G.131,c. *cadauera ægrè fert, & tempeſtates inde oriri, vulgo creditum.* G.90,c. *mare etiam poſt tempeſtatem diu tumet.* G.148,d.214,d. *malacia maris, quid.* G.502,d. *etiam tranquillum mare cur purgamenta eijciat: vt ſimile ſimilia circa Meſſanam Siciliæ.* Gſ.736,d. *an maria altitudine terris paria ſint: ſic Senecæ & pluribus viſum: alijs aliter.* Gſ.739,d,c

Mari non eundum, quò terrâ perueniri poteſt, præceptum Catonis. G.471,d

in Mari moles ſtructæ, vſque ſuperſtructa ædificia à luxurioſis Romanis. G.373,c

Mare Rubrum, ad quod vſque Imperium Romanum produxit Traianus, quod intelligendum: id quod hodie peculiariter Rubrum dicitur, illius tantùm Sinus eſt. C.378,a. E.248,d. G.369,c

Mare mortuum in Syriâ, in quo nihil mergitur. Gſ. 734, c

Mare Meridionale Friſiis & Batauis vocatum, olim inſulis plures lacubus diſtincta. E.45 b

Maris conditio in Chaucis & Friſijs. E.35,c

Maris ſegnitia, nullis vel aduerſis ventis. E.379,d

Margareta Eechoutia, matrona nobilis, auia paterna Lipſij. B.139,b.393,b

Margareta Perrea, Antuerpiæ Religioſa Tertiaria, ope D. Virginis Aſpricollis à duro & diro Cancro, atque etiam herniâ, liberata. C.739,b

Margareta Pharmacopœi Antuerpienſis filia ope D. Virginis Aſpricollis in greſſum erecta. C.741,b.742,a

Margareta aceto ſoluta, valetudini conducere putantur. C.464,b

Margaritum quanti pretij vnum [illegible] hauſtu abſorptum à Reginâ Cleopatrâ. C.464,a. G.80,d. *quanto in pretio margareta Romanis.* G.373,d

Margarita Philoſophica allegata. A.157,b

Marginati viæ, quid: cuius inſtitutum. C.443,a,b

Maria Virgo Mater, à Deo proxima, vt Luna à Sole. C.717,a. *in eam hæreſes omnes velut de compacto incurrunt.* C.698,b. *de miraculis D. Virginis,* Vide in, *Aſper Collis*, &, *Hallenſe op.*

Maria Emanuelis Luſitaniæ Regis vxor nunquam ſe negotijs publicis admiſcebat. D.265,b

Maria Hungariæ Regina, Caroli V. ſoror, quanto publico bono & gaudio Belgium rexerit: Binchium Hannoniæ valde illi à ſalubritate aëris, & amœnitate ſitus, commendatum. C.704,b

Maria Iſersanda, è pago Eſſelbeka ad Diuam Aſpricollem profecta, ab apoplexia in pede & manu liberatur. C.731,a,b

Maria Lenkena puella decennis claudicans, fusis ad D. Virginem Aſpricollem precibus, correcta. C.728,b

Mariana Colonia in Corſicâ. G.77,d

Mariani Scoti loca de congelatione Padi, variorumque fluminum, ſub Carolo Magno, eiuſque filio Ludouico. B 466,a

Maricus quidam ſpecie religionis plebem in Galliâ excitans in tempore oppreſſus. D.160,a

Marinæus Siculus allegatus. D.201,b. *eius teſtimonium de nummo Auguſti in Nouo Orbe reperto elevatum.* D. 594,b

Marina beſtiæ cur terreſtribus maiores. G 121,d

Marinus Paſſer, pro Struthiocamelo. A.304 a

Mario, an Piſcis in Danubio ſit. A 163,a

Maris, Mariſus, Mariſia, Margus, Marus, fluuius; hodie Hungaris Marei. E.67,d

Marita Lex, eadem quæ Iulia. E.512,c

Maritus an ius vitæ necisque vxoris habeat in crimine adulterij: & an ſolus arbiter adulterij vxoris habeat apud Romanos & Germanos. E 443 c.523,d. *apud Rom. accuſandæ vxori LX. dies ei legibus conceſſi à die diuortij.* E.73,c

Maritorum priuilegia Lege Papiâ Poppaâ; &, Ius mariti, item, In numero Maritorum eſſe, quid. E.514,d.515,a

Mariti erga vxorem officium. E.491,b.492.

Maritalis conuerſatio non aloen referat; ſed vinum gratè auſterum. B.492,b

Mariti blandientes vxorculas ſuas Iunones appellabant. A.170,a

Maritæ vmbræ, quid in Poëmatio Peruigilij Veneris. A.239,b

Maritima loca maximè terræmotui obnoxia, cur. Gſ.784,c. 787,d

C. Marius equeſtri loco natus Velleio, alijs humili. F.27,c. *à caligâ ad Conſulatum peruenit.* C.159,b. *ſepties Conſul.* E.9,d. *ei ſiliuſque quomodo affinitate aut ſanguine iunctus Iul. Cæſar.* F.41,c. *eius Villa.* E.163,d.141,d. *deſtitit illi doctrina bonum.* D.127, b. *quidlibet ille ſperandi & timendi, cùm Fata volunt, clarum exemplum.* D.186,b

C. Marius ducenta Cimbrorū millia cecidit. D.413,b. *Martham quandā fatidicam circumducebat.* D.122,b. *ad quā menſuram corporis tironem exegerit.* D.88, b. *eius ſingularis æquitas in improbando facto tribuni ſororis ſuæ filij.* D.237,b.238,a. *non is ipſus ſeruos militiæ adſcripſit, ſed capite cenſos & libertinos, &c.* C.16,b. *qualem immiſſionem legum Pili in mucronē ferreum adinuenerit, & cur.* C.79,b. 80, a. *quod ſignum aliquem occidendi militibus dabat.* G. 337, d. *primus Aquilam Romanis Legionibus propriè dicauit, Plinio.* C.106,a. *ſarcinularum ferendis oneribus in vſum militum inuentor; quæ ab eo [illegible] Mariani dictæ in ipſi milites.* C.183,a,b

M. Marius Gratidianus, quis: eiuſque non ſincerum factum: & mors crudelis à Sullâ. G.51,c,d.52,b,c

Sex. Marius, Hiſpaniarum ditiſſimus, inceſti ſub Tiberio damnatus, ſaxo Tarpeio deiectus. E.152,c.G.13,c

P. Mario Celſo Conſule mortuus Perſius. E.256,d

Marius Celſus legatus leg. XV. in Pannoniâ. E.317,d

Marius Maturus. E.380,c,d

Bart. Marlianus allegatus. C.446,b. eius error. F.80,b

Marmoris vſus quando Roma ceperit. F.18,c

Marmoris incruſtationes, μαρμαρῶσεις, quid. C.449,b. G.142,d. ſæpè ipsâ quâ ſecata ſerrâ graciliores. G.310,d. qualis marmoris ſecandi ratio. C.449,b. Marmorei orbes, quid. G.556,d

Marmor Numidicum ad varia vtile. G.556,d,b

Marmoris genus an aliquod propriè Alexandrinum vocatum: varia alioqui marmorum ſpecies unde Romam deuecta. G.556,d

Marmora & ſaxa ab internaſcentibus & intendentibus ſeminibus & plantis diſrupta. Gſ.702,c,d

Marmor, pro Sepulchro accipi, vulgare. A.57,a

ad Phil. Marnixium Epiſtola Lipſij. B.104,b

Maro quidam famoſus ſub Tiberio delator. G.301,c

Marobuduus Rex, eiuſque regnum. E.59,c,d

Marocci quantâ magnificentiâ olim Schola publica ſtructa a Rege Almanſoro. C.791,b

Marrha Ægyptiorum Regis cornix quæ literas quaquauerſus tulit: cuiq; mortuæ ille ſepulchrum condidit. B.303,b

Mars ſator Romani nominis. F.77,d

Mars Teutonicâ olim linguâ Dieſt, vel Dingſt: hinc Dies Martis, Dingſtdagh. C.726,b

Mars Gallis Germaniſque Heſus. E.27,d. quomodo cultus Germanis, quomodo Gothis. E.439,d. victima ei apud Romanos & Myſios equus. B.510,a.E.158,c

Mars Secutor, quis. C.517,b

Mars an præſes gladiatorum. C.489,a. Ludi amphitheatrales, præcipuè gladiatorij, ei ſacri. C.560,a

Mars dubius. A.207,b

Marti verres etiam immolatus. A.38,b

Martis planeta qualis rubor. Gſ 683,d

Marſyas, quis. E.28,d. eius ſtatua Romæ in celeberrimâ Fori parte, & ad eam tribunal: eaque ab iis coronata qui cauſſas tenuiſſent: ad eam & ſcorta proſtabant: corollaque ab iis etiam data; ut & earum exemplo a Iuliâ Auguſti. A.110, G.359,b,c

Marſyas amnis excurrit à fonte qui in ſummo cacumine montis. Gſ.725,d

Martes, Hermelina, mures Scythici. G.576,d

Martha Roſembergia, illuſtri ſtirpe mulier, a fœdis in femore vlceribus ope D. Virginis Aſpricollis ſanata. C.736,a

Martia vxor Fabij Maximi amici Auguſti. E.5,d,b,c

Martialis Flamen. Vide, Flamines.

Martialis à M. A. M. pro ſcurrâ de triuio habitus: ſed æquius de eo cenſet Iul. Scaliger. A.143,b. miſer caſtratus à quibuſdam qui vix eum intellexerũt. A.420,b. meminiſſe Iuuenalis videtur. A.201,b. Martialis quomodo Eques Romanus. C.573,b. eius Romæ encomium breue, ſed magnificum. C.376,a. totus eius primus Epigrammatum libellus in Titum eiuſque Ludos maximè conuenit, non in Domitianum. C.562,b. eius Elogia de Senecâ. G.xxix. Eius Epigramma a Ioſ. Scaligero primùm vulgatũ, explicatum, & obiter correctũ. C.539,b. Martialis porrò correctus. A.143.144.145.211,a. 266,a.B.287,b.C.333,a,b.578,a.682,b.G.59,c.140,c. Idem citatus, & ſæpe explicatus. A.29,b 77,a.100,b. 101,a,b. 103,a. 107,b. 109 b. 111,a. 125,b. 144,b. 205,a.220,a.236,a.237,a.242,b.236,b.258,b 259,b. 260,a.267,a. 268,b. & iiij. ſeqq. 282,a. 284,b.285,a. 289,b. 303,a. 304,a. 306,a. 307,b. 312,b. 319,a. 321,a,b. 312,b. 329,b.345,a. 367,b. B.121,b. 122,a. 155,b.144,a 287,a.447,a. 448,b.449,a. 470,a.524,a. 533,a. C.41,a. 55,b 64,a. 73,a. 86,a. 241,a. 245,a. 333,a,b. 429,b. 436 b. 438,b. 439,a. 449,a. 468,b. 474,b 484,b 485,b. 486,a,b. 488,a,b 498,a. 504,a. 505,b.506,a.513,a.521,a.522,a.524,b.527,b.529,a. 532,a. 534,b. 538,b. 543,b 559,a. 560,a. 562,b. 565,a. 569,b. 570,a,b. 571,a,b. 573 b. & vj. ſeqq. 581,a,b. 633,a,b. 634,a,b. 671,b. D.48,b. 301,b. & crebrò in Comment. ad Paneg. Plinij Item 435,b. E.39,b. 100,c. 188,c. 244,c,d. 274,c. 276,c. 277,d. 288,d.319,d. 330,d. 348,c,d. 363,d. 411,d. 436,c,d. 448,d. 501,b. 309,d. 514,d. 515,d. 516,b. 536,b. F.46,d.63,c. G.xxiiij. xix. 22,c 31,d 35,d 57,d.79,b,c. 97,d. 132,d. 139,d. 148,b. 156,d. 163,c. 164,b,d. 166,c,d. 168,c. 181,c. 207,b. 221,c,d. 222,d. 236,d. 247,d. 248,d,b,c. 261,d,b. 268,c,d 274,d. 277,c,d. 283,d. 297,c,d. 302,c. 303,d. 323,d. 345,c. 349,c. 361,c. 362,d. 373,b. 388,d. 389,d. 397,d. 399,d. 400,d. 403,c. 410,c. 461,c. 469,c,d. 476,d. 477,b. 490,d. 500,d. 528 d. 346,c. 556,d. & v. ſeqq. 577,d. 600,d. 601,d. 603,d. 609,c. 613,d. 641,d. 648,d. 665,d. 671,d. Gſ 689,d. 702,c. 703,c. 730,b,c. 732,d. 753,d. 756,d,b. 811,b. 817,d. 818,c 827,c. 834,d

Iul. Martialis eiuſdem villatica Bibliotheca à cognomine Poeta commendata. C.633,b

Martiani Capellæ Ratio pronunciandi literas. A.475,a. locus de Deis ſeu Cælitibus ſimpliciter, & de diis minoribus. D.558,a. de Lemuribus, Laribus, Laruis, & Manibus. D.559,a. eius error. E.172,c. Mart. Capella correctus. A.462,a. Idem citatus. A.449,a. 452,a. 461,a. 466,b. 467,a. 469,b. 470,b. C.190,a. 242,b. 601,b. D.123,a. 5.0,a. E.449,d. 323,b. G.141,d. 223,c

Martiniani Fratres, ijdem Canonici Regulares S. Auguſtini, a quo primum Louanij inſtituti. Inter eos floruit Martinus Lipſius, Iuſti patruus maior. C.785,a

ad Ægid. Martinium, Syndicum Bruxellenſem, Epiſtola Lipſij. B.206,a

Franciſc. Martinius comes ſtudiorum Lipſio ſub Cornelio Valerio. B.160,b. eius mors, & laus. A.96,a. 112,b

Martinus Bideus, puer Cantipratanus biennius, diu amiſſus, & in voragine mortuus repertus, ad preces à patre D. Virgini Hallenſi profuſas coram Abbate Cantipratano vitam recuperat. C.705,b. 706,a

Martinus Lipſius. Vide, Lipſius.

Martinus Polonus citatus. C.422,a

Martiobarbulum (quibuſdam Græcis μαρζαμβάρβουλον) ſecuris bellicæ ſpecies. C.344,a

ad Ioſeph. Martinum Epiſtola Lipſij. B.409,a

Martius Campus. Vide, Campus M.

Martius Macer, Præfectus Gladiatorum ſub Othone. E.357,d

Martius Philippus ædem Herculis Muſarum ſtruxit Romæ. E.102,d

Martius menſis Numæ tempore menſium primus: hinc primus eius dies, etiam primus anni habitus, & multis in eo auſpicata, aut venenata. C.610,a,b

Martyres ſæpe beſtiis obiecti in amphitheatris perſecutione tyrannica. C.587,a

Martyrum verba vltrò citroque in Actis iudicialibus dicta à Notarijs excipiebantur. B.382,a

Martyrologium citatum. C.647,b 649,a,b. 655,b. 660,b. 662,b. 663,a,b. 670,a,b 680,a

Maſaniſſa variâ aliquoties fortunâ iactatus, regnum tandem pacifice poſſidet. D.186,b. 187,a. eius vitæ hortorũ. D.396,b. a numeroſâ ei prole celebris. B.17,a. ſenectam ſuam cuſtodiâ canum vallauit. B.391,b. eius & Xenophontis comunctiorum idea vix Iul. Cæſ. Scaligerum unum exprimat. B.88,b

ad Engelb. Maſium Epiſtola Lipſij. B.518,b

ad Philip. Maſium Epiſtola Lipſij. B.376,a. 408,a

Maſſada, caſtellum in Iudæâ altiſſimum, aggeribus & turre altius a Romanis exſtructis, captum: & res iconſi.. us. C.294,b.296.

Maſſagetis equus victima Soli. E.158,b

Maſſilia, ciuitas otioſa. G 200,c

Maſſilienſes mores, prouerbium in Molles. A.130,a. E.544.

Maſſilienſium Sexcenti, id eſt, Senatus. D.527,a

Maſſilienſes a Lucani calumniâ vindicati. C.297,a

Maſſo, cognomen gentis Papiriæ. A.165,a

Maſſu-

Maſſurius Sabinus. A.244,b.276,b
Maſtigia; maſtige dignus. C.678,a
Maſtigophori in Arenâ, qui, & quorſum. C.516,a,b
Maſtruca, veſtis Germanica ex pellibus: item Sardorum. E.442,c
Mater impia in filium. A.320,a
Mater deûm. Vide, *Cybele*, &, *Cybeleïa ſacra*, item, *Lauatio.*
Matri cuique ſua proles eximia. G.110,d
Mater Regis pueri, dum ille minorennis, gubernaculis rerum adhibenda. D.218,b
Materiam creauit Deus. Gſ.682,d
Materia Prima, alterum Principium ſeu fundus corporum rerúmve naturalium, deſcripta: æternam eſſe: non augeri, non minui, &c. D.568.569.Gſ.679,d. *originem rerũ, & principium patiens, ac corpus eſſe Stoicis.* D. 338,b. 572,b. G.141,c,d. *Eam inobſequentem, imo prauam nonnunquam, Philoſophorum multi quidam & Chriſtiani ſtatuere viſi.* D.552,b.533,a. *eaque inobedientia cauſſa praua operationis natura.* Gſ.683,c. *Materia Ratione, Igne, Fato, ſeu Deo, per ipſam, tanquam in fœtu ſemen, diſcurrente animatur.* D.577,b
Maternus, cuius mentio in Dialogo de cauſſis corruptæ eloquentiæ, prænomen videri, Curiatius. E.471,d
Mathematica, quæ, & quotuplex. D.464,a
Mathematicorum nomen vſurpatũ pro Aſtrolis, diuinis, &c. D.193,a,b
Mathematici & Magi ſæpè Vrbe & Italiâ exacti. E.53,c. 504,b
Mathematici formas ſuas radio in puluere deſignare ſoliti. G.520,d
Matho cauſſidicus ſub Domitiano. Gſ.832,c
Matiſconenſe Concilium citatum. G.246,d
C. Matius Eques Romanus amicus Iulij Cæſaris, an alius à Cn. Matio amico Auguſti. E.207,c
Matricula pro Catalogo militum. C.235,a
Matrimonium vnde dictum: & quæ eius præcipua cauſſa. E.179,c.180,b. *eius contrahendi triplex mos.* E.113,c. *ad legitimum eius actum Tabulæ & Signatores adhibiti.* E.180,b. *Matrimonia in Acta publica relata.* E.526,b. Vide etiam, *Coniugium.*
à Matrimonio non arcendi liberi, ſeu filij filiæve. E.524,c
Matrimonio ſecundo vbi in Germaniâ nullus locus. E. 443. d
Matrimonia ſæpius iterata, ſunt velut legitima adulteria. A.345.a
Matrimonium ambiunt liberi, damnant capti. B.17,a
Matrimonium ſæpe ad maiora nitenti decus ac robur fuit. B.183,b
de Matrimonio ſeu Libri, ſeu Epiſtola, Seneca meminit Hieronymus. G.xxv.
Matrimonium, pro, Patrimonium. G.264,d
Matrimonium, pro, Matrona. E.209,d
Matronæ Romanæ lanificio ſe exercebant. A.264,b. *nubentes capiebant crines.* A.100,a. *ſedebant in lecto aduerſo.* A.264,b
Matronæ puellæque Venerem Kalendis Aprilibus ſolenniter colebant. B.244,a
Matronæ in carpentis vectæ. E.199,d,c
Matronæ olim crinibus & poſitu comarum diſtinctæ ab innuptis. E.523,a. *nigra coma apud Rom. magis matronam decebat; meretrices magis amabant flauam: tandem & matronæ capillos ſuos rutilare cœperunt; adeóque capillitium à Germanis emtum pro ſuo ſupponere.* E.436,b
S. Matthæus Euang. citatur. C.393,a.637,b.662,a.664,b. Gſ.802,d.831,c
Matthæus Cruſecius Huyenſis, puer duodecennis, elephantiacus factus & herinoſus, ab vtroque malo adiutrice D.V. Aſpricolli ſanatus. C.733,b
de Matthæo Pariſienſi, quem Angli Matth. Paris vocare malunt, Anglicæ Hiſtoriæ ſcriptore iudicium. B.236,b. *eius inſignis querimonia de contemtu artium bonarum, huic æuo etiam conueniens.* B. 257, a. *Idem citatus.* B.340,a.501,a.C.770,a
Matthias Coruinus Hungariæ Rex Doctrinæ ſtudium adiunxit militari. D.203,b
Matthias Hunniades Hungariæ Rex militiæ Romanæ diſciplinam, imo & machinas, præferebat hodiernis. B.379,b
Matthiæ Auſtrio Archiduci (poſt Imper.) inſcriptus à Lipſio Liber Electorum. A.229.
Matthias Honius Archiepiſcopus Mechlinienſis ſacellum D.Virginis in Aſpero Colle è lapide ſecto ſtruxit & dedicauit. C.727,b.728,a. *Syntagma de Veſtâ & Veſtalibus ei à Lipſio inſcriptum.* C.599.600. *ad eundem Epiſtola Lipſij.* B.216,b
Matthias Pakgenius, ex agro Iuliacenſi, ope D.Virginis Aſpricollis à frequenti & inueteratâ epilepſiâ curatus. C.733,a
Mattiaci, vnde. E.29,d. *non Zelandi, ſed potiùs qui hodie Northollandi.* E.446,c. *Mattiaci à ſolo & cælo ſuo acriùs animati.* G.27,d
Mattium, vel Mattiacum, quod Germaniæ oppidum. E.29,b
Matula eſt nodus, mentio prouerbialis Varronis. A.106,b
Matura medicari, præceptum Hippocratis. G.71,d
Maturus vel Graius quando homo. G.367,b
Matutina ſpectacula, beſtiariorum. C.502,b.328,b
Maura & Timotheus Martyres in cruce nouem dies vixere. C.662,b
Mauricius quidam apud Romanos deſitum caſtra muniendi morem reuocare conatus. C.160,b
Iun. Mauricus à Domitiano in exilium pulſus. E.467,c
Mauritania duæ, primò Regna, inde Prouincia factæ, à quo. E.310,d
Maurorum duo millia à vix triginta Gallis equitibus pulſa. C.438,a
Mauſoleum ſibi ſuiſque in Campo Martio exſtruxit Auguſtus. E.9,d.G.108,d
Mauſolus Rex ac Præfectus Cariæ. A.275,b
Maxillares dentes, qui. G.311,d
Maximilianus I. Imper. ab omni virtutum genere laudatus; maximè à Pietate: quam teſtantur donis D.Virgini Hallenſi dati; quibus. C.715,b. 716,a. *eius erga bonas Literas affectus.* B.260,b. 261,a. *capulum ſuum funebrem aliquot ante mortem annis circumferri ſecum iuſſit; & pluribus ante obitum diebus nil niſi Maximilianum ſe nominari permiſit.* D.258,b. *eiuſdem quaſi virgineus pudor.* D.267,a
Maximiliano II. Imper. inſcripta à Lipſio editio Taciti. E.vj. *iſque Imp. veris laudibus prædicatus.* E.viij.
Maximinus Imp. quantus edo & potator. B. 142, b. *frequenter ſolis venationibus legiones exercebat.* D.357,b
Maximinus Imp. indecori geſtus in irâ. G.15,d
Maximus Cæſonius. Vide, *Cæſonius.*
Maximus familiaris Auguſto, non Fuluius, ſed Fabius. E.5,c. *amicus Ouidij, cuiſque vxoris propinquus.* E.5,d
Maximus, Sanquinius. Vide, *Sanquinius M.*
Maximi Imp. nuncius quartò die, mutatis animalibus, ab Aquileiâ Romam venit. B.303,a
Maximi Taurinenſis locus de Kalendis Ianuarijs. E.155,b. *idem citatus in aſſertionem dextræ loci dignioris.* B.316,b. *Idem correctus.* C.631,a. *Citatus.* A.465,b.C.650,b. D.363,b.E.19,d.145,b,c
Maximus Tyrius Platonicus. D.552,b. *citatus.* D.554,b. 537,a.E.307,c.338,d.439,c.G.177,d
Mazaces Afri. E.348,d
Mazagarum vrbs ad quam vulneratus Alexander Magnus. G.487,d
Mazya, vel Mazyaci, ſiue Maca vel Macæi, Africæ populi. C.510,a.E.174,c
Mechanici aliquot ſcriptores Græci alicubi in Bibliothecis etiamnum latentes. C.363.
Medde, pro, Mello. A.126,b
Medea Tragœdia videtur eſſe Senecæ Philoſophi. A.338,a. B.78,a.G.viij. *quando ab eo ſcripta.* G.xviij.90,c
Medecum, pro, Mecum. A.82,a.121,b
Medi Imperium ducentis ſexaginta annis tenuerunt. D.209,a. *vſum ergaſtulorum habuerunt Medi.* A.517,b

Medi & Perſæ, nomine ſæpè conſuſi. G.292,c
Medica veſtis, quæ. E.506,a
Medicæa ſtirps fataliter quaſi nata ad inſtauranda vel fouenda ſtudia. B.329,2
Medicati fluuij, aut fontes, quid. G.310,d
Medicatum, quicquid mixtum eſt, & non purum. G.132,c
Medicina ab Ægyptiis varias gentes tranſlata. D.433,b
Medicina vel ſaluberrima immaturè, vel non opportunè, exhibita ſæpè abit in perniciem. D.47,b.406,a
Medicina valetudinis ars, ſic Prudentia viuendi. D.22,b
Medica cœna, ſobria, & ad ſanitatem facta. G.417,d
Medici domeſtici ditioribus Romanis: iique fere è ſeruis aut libertis. G.171,c.301,c
Medici ciuitate donati à Iul. Cæſare. G.301,c
Medici quale officium in ordine curandi, tale rectoris ciuitatis in curandis ingenijs delinquentium. G.5,d,c
Medicus imperare dicitur ægris: etiam ipſe ægrum quodammodò pro imperatore habet. G.351,d,c
Medicus malè habet, ſi nemo malè habet. G.362,c
Medici ſui ſingulis Ludis ſeu ſcholis gladiatorijs, Romæ; vt athletis apud Græcos. C.503,a
Medicorum quæ merces annua Romæ. C.469,b
Medicorum quorumdam diuitiæ, apud Plinium. C.416,b
Medici à Varrone irriſi. A.41,b
Medicus qui Baiazitem veneno ſuſtulerat, à filio Selymo, cuius tamen iuſſu ſcelus peregerat, ipſe ſublatus. D.228,b
Medicificit, aut, Medicifieri, pro Medicus. A.334 b
Franciſci Medicis coniectura in Tacito. E. 208, d. 463,d
Medimnus Atticus ſex Modiorum. C.202,b. *quot Siculus.* C.468,a
Medina Sidonia vnde putetur quibuſdam dicta. G. 76, d. Vide &, *Methymna.*
in Mediocritate Virtus. D.122,b
Mediolanum, grande, diffuſum. B.22,b
Meditatio aſſidua quiduis reddit facillimum. D.90,b
Meditatio campeſtris, (exercitium militare) quæ, & vnde dicta. C.194,a. D.311,a
Medius locus honeſtiſſimus in ambulando, ſedendo, accubando: etiam medius lectus. A.102,a. G.179,d
Media, ſeu Neutra, quæ Stoicis; & eorum diſcrimen: eaque neque bona, neque mala. D. 486, b. & ſeqq. G.543,d. 660,d
Media ſequi inter ancipitia, deterrimum. D.138, b. *Mediam velle inire viam dum vicini Principes potentes pugnant, cuiuis Principi parum tutum.* D.57,a. *mediique in diſcordijs ciuilibus non ferendi, lege Solonis.* D.114, b
Media, id eſt, mediocria, ſequenda in actionibus. G.45,c
Medium ſcelus, pro mediocri. A.360,a
Medix, pro, Medixtuticus, apud Ennium. A.152,b
Medixtuticus, non, Mediaſtuticus, ſummus magiſtratus apud Campanos. A.152,a,b
Medullus mons quot milliarium foſsâ ab Auguſto cinctus. C.191,b
Megaleſia quando celebrata. E.78,d
Megara bis capta, a quibus. G.175,d
Megarenſium oppidum quot milites ſuppeditauit ad bellum Perſicum. D.413,b
Megarica ſecta, a quo. D.439.440,a
Megiſtanes, qui. G.423,c
Megullia, vnde Dotata cognomen inuenerit. G.83,d
Mehe, Mehecum, Medecum; pro, Me, Mecum. A.451,b
Adolfi Mekerchi opinio de ſono AI, diphthongi. A.456,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.160,a. B.62,a
Mel in arundinum folijs, Senecæ, idem quod hodie ſaccharum vocatur. G. 549,d. 550,c
Mel venenatum Calumnia. B.268,a
L. Ann. Mela, vel Mella, frater minor Senecæ Philoſophi, Lucani pater. A. 232,b. G.xiij.70,b.88,c
Pomp. Mela citatus. C. 378,a. D. 593,b. E.201,d. 435,d. 436,d.441,d. G.74,c. 77,b
Melancholia hypochondriaca morbus non morbus. B.481,a. *non ad mortem præceps.* B.66, a. *interualla ſua habet, vt in Ætnâ ignis* B. 55,a. *leniri poteſt, non tolli.* B 108,a. *commendantur in eam acidulæ.* B. 55,a. 74,b 481, b. *ei malo obnoxius Lipſius.* B.53,b. 54,b. & paſſim.
Melancholici, ſicci ſimul & frigidi: iique tardius traſcuntur. G.29,d
Melanchrana, & Melancranis, ſparti ſpecies. C.335,a
Phil. Melanchthonis conatus bene Latinè loquendi. B.486,b
Melane olim dicta, quæ poſt Samothrace. E.63,d
Meleagallina, pro, Medica. A.78,a
Meliſſa, catella. A.175,a.
Paulus Meliſſus Poeta. A.199,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.56,a. 82,b
Meliſſus Grammaticus Præfectus Bibliothecæ Octauiæ ab Auguſto. C.631,a
Melitene Suſianæ pars. E.271,c
Sp. Melius: eius damnati etiam ædes diruta. G.15,d
μελαγχολᾶν, quid Græcis. A.112,a
Melones Lipſio in delicijs. A.109,a
Membranarum ſcriptioni aptarum conficiendarum ratio quâ occaſione Pergami reperta. C.629,a
Memento, μνημόσυνα, verbum anteſtantium tactâ imâ auriculâ anteſtati. A.207,a
C. Memmius Regulus Conſul. E.269,d
Erricus Memmius laudatus. E.M. 22. *eius coniectura in Tacito.* E. 118, d. 238, c. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.57,b
Memnon deæ filius: eiuſque patruus Priamus. A.376,a
Memnonis miranda effigies in Ægypto. E.66,c
Memnon dux militi edicebat, ſe eum pugnare conduxiſſe, non conuiciari. D.91,b
Memoradum, apud Plautum. A.91,a
à Memoriâ liberti, vel, ad Memoriam. A.255,b
Memoriæ magiſtri, fortè ijdem qui A memoriâ, Ad memoriam. A.255,b
Memoria ſui bona potiùs relinquenda, quàm magna. B.14,a
Memoriæ quod quis mandare vult, veſpertinis horis legendum. B.539,a
Memoriæ ſoli in lectione Hiſtoriarum non credendum: enotanda inſignia pleraque, & ſcripto commendanda: eiuſque rei ordo. B.148,a
Memoria mater prudentiæ: eius facultas, crebritas: vtriſque in Hiſtorijs. D.23,a
Memoriæ quæ a gaudio & voluptate imprimuntur, non facilè ei excidunt. Gſ.819,d. 820,d
Mena Sex. Pompeij libertus diuitiæ. Gſ. 698, b. *eius Sex. Pompeij claſſi præfecti audax & grande facinus cogitatum, ſi ſaluâ fide perfici potuiſſet.* D.253,b
Ar. Menander I.C. citatus. C.22,b. 23,b.217,b. E.495,d
Menander Hiſtoricus citatus. C.129,a
Menander Comicus ex Stobæo, Clemente Alex. & alijs citatus. A.82,b. D.22,b. 560,b. E.179,c. 241,d.&c.
Menandru, Latinè idem quod Græcum μονάνδρῳ. A.455,a
Menapij, ſiue Menapiſci, populi qui. C.758,a
Menaulum, quod poſteriori ætate teli genus. C. 341,b
Menda vel exigua in vett. ſcriptis delere, permagni intereſt. A.53,b. 57,a
Mendacium Calumniæ pater. B.267 a
Mendacium omne illicitum, etiam pro Dei laude. D.74,b
Mendacium etſi pueris familiare, tamen inter prima probra obijciunt. D.251,b
Mendacium aliquando pro ſimpliciter Falſo. Gſ.795,d
Mendax gratuito vix vllus. E.421,d
Mendax ſemel repertus, ab omni deinceps magiſtratu aut honore arcebatur apud Indos. B.352,a
Mendici in pontibus, & vbi creber commeatus populi. G.248, c
ad Nunnium Mendozam, Cubicularium Principis, Epiſtola Lipſij. B.184,b. 313,b
Menedemi Eretrienſis ſententia, Vnam eſſe virtutem. D.495,b
Menedemi dictum aureum. B.166,b
Menenius Agrippa ære collato funeratus. G.83,d

Mene-

Menſius Arzilla Præfectus canis operâ vſus ad nuncium Tingin deferendum. B.304,a
Menippus dictus viam ad inferos noſſe. A.423,a
Mens, ane Mens Animi, Anima, quid propriè. A.90,b. D.380,a.621,a. *ignis Varroni, & alijs.* G.257,c. Vide etiam, *Animi, & Animus.*
Mens hominis in capite conſtituta, tanquam in Cælo Deus. D.566,a
Mens nulla ſine Deo bona. D.513,a. *mentiumque rex, Deus eſt: ijſque nemo præter eum imperat.* D.48,a.167,a
Mens mundi, Deus. D.566,a
Mens in igne ſphærico, Democrito; in ignea ſubſtantia Platoni alijſque, Deus. D.541,b
Mens & Aqua, Thaleti, quæ Deus & Materia, principia rerum, Stoicis. D.439,a
Mens ſapientis cogitur quit. B.10,b
Mens robuſta perrumpit laqueos fortunæ, vt animalia fortiora casses aranearum. B.245,a
Mens ſolida quæ diutiùs diſcit, in re plura, in opinione pauciora nouit. B.166,b
Mens quæ auocatur, nihil attendet; vt nihil intentè videt oculus variè ſe inflectens. C.233.
Mens vna ſapiens plurium vincit manus. D. b.134,a
Mente opus, vbi manus non ſufficit. D 71,a
Mentem ſcriptori ex ſuâ mente affingere, deteſtabile. D.12.
Mentis ſerenitas inter agnata virtutis. G.145,d
Mentem perdere aut amittere qui dicantur. G.650,c
Mens ſpectanda in peccatis, non corpus peccantis. G.358,d
Mens adflata. A.317,a
Menſa duplex antiquis, ſecundum Seruium, vna epularum, altera poculorum. A.109,a
Menſa ſecunda, tertia pars cœnæ; quæ & Menſa pomorum dicta. A.102,b. 108,b
Menſarum apud Romanos forma, materies: qualeſque lautiorum, quales tenuiorum. A.101. *citrea maximè in pretio.* G.82,d. 373,c,d. *quid in ijs præcipuè ſpectaretur.* G.62.c,d. *eburneis fulcris aut pedibus ſuſtinebantur.* G.146.b,c. *Menſis accumbere ſoliti: aſſidere autem, ſeruorum tantùm & vilium hominum erat: etiam apud Græcos: niſi antiquis heroum temporibus: & quot vni menſæ accumbebant.* A.101,a,b *in magnis conuiuijs ſingula ſingulis appoſita.* G.xix.
Menſarum reliquiæ ſeruis dimiſſa. G.528,d
Menſa ſine ſalino profana. C.484 a
Menſa an in caſtris Romanis: ceſpites potiùs earum loca. C.205,b
Menſa quibuſdam Veſta vocata, quare. C.602,a
Menſarum ſymphonia. G.61,d
Menſa communis, Principum aliquot Germanorum exemplo, in Academijs conſtituenda ſubſidia pauperiùs inſtitutis: quâ formâ. B.59,a
Menſtruorum purgationes ſeruant ſuos circuitus. Gſ.729,d
Menſtruum mulieris quantum. A.249,a. *quantum ſeruorum.* A.245,b
Mentiens Ciceronis, quid. G.458,d
Mentes, pro, Mens, Ennio & antiquis. D.614,b. G.257,d
Miraclum, pro, Meraculo. A.125,a
Meracum vinum. A 105,b.125,a
Mercatura ad vitia ducit, animumque & corpus effæminat: atque ideò ſeruis relicta a Romulo. A.13,a
Mercatura apud quaſdam gentes dignitas. D.138,a
Mercatores non apti ad conſilia: cur: interdum tamen admittendi: & quis eorum vſus Principi. D.138,a. *à republica gubernaculis apud Thebanos reiecti quatenus.* D.40,b
Mercatorum frumenti immunitas apud Rom. E.233,d
Mercenarij duûm generum, liberi & ſerui. G.299,d
Mercenarij auxiliares qui primi Romanis. C.28,b
Ipſius Mercurialis laudatus. B.342,a. 345,a.388,b.E.37,c. *pauca ſed bona in Tacitum Notas ſuppeditauit.* E.xij. *variæ eius in Tacito correctiones, ingenioſæ omnes, pleræque felices.* E.22,d.117,c.125,c 150,c. 207,d 215,d. 252,d.257,b,c.342,d 363,c. 397,d. 417,c. 427,d. 466,d. *ad I. Mercerum Epiſtola Lipſij.* B.27,a.83,a
Merces exoticæ, & quales, portorium ſoluere debebant vel in ipsâ Italiâ; quæ aliòquin a portorijs libera. C.391,b
Hieronym. Mercurialis laudatus. B.83,b. 85,a. *et Romæ primùm innotuit Lipſius.* B.161,a.293 b *ad eum Lipſij Epiſtola.* B.89.a.277.a.279,b.293,a.308,a. *Idem diuagatus, & quandoque ad eum remiſſus Lector.* C. 410, a. 610 b. G.412,d. 474,d.504,c
Mercurinus Caſtri Dominus a Turcis captus, ſed dimiſſus. D.255.b
Mercurius Germanis VVoda, vel potiùs VVonda, aut VVoſta: hinc dies Mercurij etiam hodie, VVonſtdag. E.439,c
Mercurius Ægyptijs literas tradidiſſe creditus. E.171,b. *quarum præterea rerum præſes & inuentor.* G.312,c,d. *cur eum Gratijs aſſiſtentem faciant Poetæ.* G.264.c. *cur ei Græci & Romani canem adſtitem dederint.* B.390,a
Mercurius & Venus in eodem templo dedicati cur. B.492,a
Mercurius in quadratum lapidem effictus in triuijs locatus, indicium viæ; vnde Hermæ Græcis. B.221,a
Mercurius Claudij Imp. ingenio delectatus cur fingatur à Senecâ. Gſ.817,d,c
Mercurius communis, prouerbium quod. G.661,c,d
Mercurius Triſmegiſtus. Vide, *Triſmegiſtus.*
Meretrix quomodo ſingulis amatoribus peculiari quapiam re complacere ſtudeat, ex Ennio. G.271,c
Meretrices flauam comam amabant; ſed nigra matronas decere olim viſa. E.436,d. *quo habitu apud Romanos; quo apud Athenienſes.* E.509,c. *lecticis ijs vti à Domitiano vetitum.* E.509,c. *quantum earum Romæ numerum eo tempore ſit.* C.426,a
Meretrices cur ſtatuas Veneris, Marſya, Triphalli, Hermæ, &c. coronarint. A.110,a. *Meretrices ſubmouere ſolita a lictoribus.* A.279,a
Meretrix à voracitate mari comparata. A.133,b
Meretrix quæſtuaria. A.110,a. Vide etiam, *Scorta.*
Meretrix vnde Perſio Nonaria. 235.b
Meretricium, pro Meretricum. A.115,a
Meretricia Cella. C.503,b
Meretricium vectigal a quibus Imperatoribus inſtitutum: in ad quos vſus conuerſum ab Imp. Alexandro Seuero. C.398,a
Meridiani, non inter veros legitimoſque gladiatores: ſed qui: ſine armis, ſine arte, ſecundi. C. 528,a,b.529.
Meridies Sol, ſeu, Sol meridies. A. 302,a. *Meridies noctis, media nox, Varroni.* A.417,a
Meridionalis Sinus, Lacus ve, aut Mare, Friſijs Batauiſque dictum, è multis interſtitibus lacubus in vnum coiuit. E.173,c
Meritorijs pueris tunica cum manicis. A.118,a
Meritorium oppoſitum Gratuito. G.226,c.
ad Thom. Mermannum D. M. Epiſtola Lipſij. B.346,a. 355,a
Migeme, Homero frequens epitheton Hom , *vnde.* B.494,a
Georg. Merula integrum ſe habere Velleium vanè iactaſſe videtur. F.5.
Corn. Merula Flamen Dialis quando interfectus. E.96,d
Meſdymna Græcorum, quid. C.345,a
Meſaraicarum venarum obſtructionibus vtiles acidulæ. B.481,b
Meſembria in Ponto vrbs originis Græca. G.75,d
Meſochorus quis in Recitationibus publicis. B.449,a,b
Meſopotamia ab Oriente Imperio Romano adiecta à Traiano: ſed eam ſuâ ſponte reddidit Hadrianus. C.378,a
Meſſalla Coruinus Orator diſertiſſimus in Bruti partibus, ſed ab Auguſto ſeruatus. G.196,c. *Librum integrum de literâ S, ſcripſit.* A.446,b *eam non literam, ſed ſibilum vocat.* A.464,a,b. *morbus ei etiam proprij nominis memoriam abſtulit.* Gſ.827,b
Meſſalla Coruinus, Præfectus Vrbis quando. E.149,c
Voleſi Meſſallæ crudele in Aſiâ factum. D.415,b. E.100,d. G.21,d
Vipſ. Meſſalla vir inſignis, ſed nequam hominis frater. E.569,c.407,d

Val. Barbatus Meſſala, pater Meſſallinæ, quomodo Claudij Imperatoris conſobrinus. E.183,d.546.
Meſſalla cuiuſdam effrenis prodigalitas in Ludos ſcenicos. C.408,a
Val. Meſſallina qui parentes, qui liberi. E.183,c,d.546.547. *quomodo ei maior auunculus Auguſtus.* Gſ.829,d. *lepidum eius commentum.* E.183,c.d. *impudiciſſimum ſcortum falſo crimine exſilium Senecæ fabricata.* G.xvij.67,b 99,d. *ſæuitia, auaritia, impudicitia, impudentia, omniumq; flagitiorũ cloaca: eiuſq; ne tandem infelix exitus.* A.110,a. D.211,a,b.455,a
Meta, quid Feſto. C.190,b. *Metam in Circo olim Calcem, pòſt Cretam vulgò vocauere.* A.129,a
Meta ſudans Romæ vbi: an & Baijs. G.478,d
Metabus, Metaponti conditor, Stephano. F.9,d
Μετακόσμιον, *Intermundium Ciceroni, quid Epicuro.* G.317,d
Metallorum, auri, argenti, tum aliarum rerum, fodinæ plurimæ Romanis in diuerſis prouincijs: ſed ærariæ ſolius Principis. Tum quatenus è metallis reditus inſiti aut iniuſti exiſtimandi: ad ea ſæpè damnati noxij: quod Ægyptiorum inuentum. C.396,b 397,a
Metallum, pro Metalli fodinâ. Gſ.765,d
Metapontum quis condiderit. F.9,c,d
Metare, & Metari quid propriè. C.189,b. *ad varia translata vox.* A.371,b.C.190,a,b
Metata, &, Metacula, pro, Hoſpitijs. C.190,a
Metatores caſtrorum qui olim: qui æuo poſteriore. C.189,b. 190,a
Metatorium, in Hiſt. Eccl. domus aduentoribus parata. C.190,a
Metatura, Nouatiano quid. C.190,a
Metatura in caſtris ad vexilla, ſeu pannulos diuerſi coloris, item ad baſtulas, facta. C.190,b
Metella, in hoſtes è muris, ſi tacta, ſaxa effundentes, quomodo conſecta. C.352,a
Metelli Proconſulis in Hiſpaniâ luxus à Salluſtio deſcriptus. C.462,b
L. Metellus vno tempore xlij. elephantos Punico bello cepit, & in Vrbem miſit, atque in triumpho duxit. B.34,b. G.225,c
L. Metellus Pontifex, Palladium è templo Veſtæ incendio flagrante rapiens, cæcus factus. C.611,a. G.140,c
Q. Metellus Numidicus ab exſilio precibus filij reuocatus. G 428,c
Metellum Macedonicum primum Romæ ædem è marmore molitum quomodo intelligendum. F.18,c
Q. Cæcil. Metellus Creticus Silanus, quis. E.58,c
Metellorum cognomen Celer. C.66,a
μετεμψύχωσις *Pythagoræorum Tertulliano eſt Recidinatus animarum: poſſit & verti, Tranſanimatio.* D.617,a
Meteorologicorum cognitio Principi vtilis. D.128,b
Methymnæ Sidoniæ Ducum origo à quo. D.201,a. Vide &, *Medina.*
Metia porta Plauti, eadem quæ Eſquilina. E.505,a
Metilius, filius Marciæ, quando ad honores euectus, &c. G.105.b
Metius Suffetius quadrigis in diuerſum actis diſcerptus. G.409,d
Metreta Attica quot congiorum. C.468,a
Metrodori diſcipuli Epicuri duo, & qui. G.594,c. 444,d. 470,d. *eorum alterius præceptum quomodo quis ſe in ciuitate gerere debeat.* G.410,d. *item Metrodori argumentum, Mundos eſſe infinitos.* D.595,a.b
Metronactis Philoſophi mors: & vbi. G.588,d
Metus, quid, & vnde. D.381,b. *in ſtulto Metus, in ſapiente Cautio.* D.496,b. 497,a 498,a. *Metus ſpe temperandus, & contra.* G.408,d. *ſed Metu & Spe carere, verum regnum.* A.371,b
Metus infidelis eſt recti magiſter, aut malus diuturnitatis cuſtos. D.61,b.331,b. *Metus tamen plurimùm confert ad diligentiam cuſtodiendi.* B.433,a
Metus omnia in maius auget. Gſ.790,d
Metu paucorum ſæpè excitãtur ſeditiones. D.110,a. *ita Metus plurium communis, tandem tyrannis exitio fit.* G.51,c
Metus mutuus inter æquè potentes pro termino & repagulo. E.434,d
Metus apud hoſtes, amor apud populares, quærenda Principi. D.31,a
Metus ex aliquo, duce &c. E.20,c
Ioan. Meurſius laudatus. G.278,d
Mexicana ora ſub initia ab Hiſpanis deſolata. D.414,a
Mexici ab antiquo Schola publica, inſtar Collegiorum quæ hodie in Academijs. C.791,a
Mexicani innumeros deos colebant; ijdque ſuperſtitioſis ritibus. D.184,b. *picturis & notis proditam ſeruant memoriam Diluuij.* D.597,a
Mexicanorum quorundam ad Ferdinandum Corteſium legatio notabilis. D.184.b
Mexicanorum Regum nouorum ridiculum iuramentum. D.130,b
Mexicanorum Regis crudelis mors. D.132.b
Mica, pro loco cœnationis minuto: vt, Mica aurea Domitiani, &c. G.469,d
Mica ſemen, Atomi Epicuri. G.317,d
Micare oculi iratorum benè dicuntur. G.2.c
Nicol. Micaultius commendatus. B.300,b 509,a. *ad eum Epiſtolæ Lipſij.* B.300,b 314 b.456,b. *Ode ad eum Eucharisticon.* B.[illegible]04,a. *eius mors.* B.192,b.223,a.225,b
D. Michaelis ædes Parochialis quando & vbi Louanij ſtructa: turris collapſa. C.783,b
Michaël Duca F. Imperator nimiùm literis deditus. D.128,a
Michael Emanuelis Luſitaniæ Regis Filius, ſi ſuperuixiſſet, totius Hiſpaniæ futurus Rex. D.188,a
Michaela vxor Philippi Boni, Burgundiæ Ducis. D.270,b
Michaela Biglenia, Virgo Religioſa Louanij, D. Virgini Aſpricolli deuota, à languore vario mixtoque curata. C.740,a
ad Ioan. Michaëlium Procuratorem S. Marci Epiſtola Lipſij. B.183,b
ad Guil. Michelſium Epiſtola Lipſij. B 127,b
Migrationes gentium à varijs, præſertim Romanis, quo conſilio inſtituta. C.388,a,b
Mihi, pro, Mi, vel Mij. A.451,b
Mile & Muſis, ſolamen Criticorum. A.175,b
Miletus quot vrbium paſſim genitrix. G.76,c,d
Militaris virtus quanti in quouis publico ſtatu facienda. C.455,a. *germana in Milite virtutis nota.* D.87,b
Militari fides continenda ſaluberrimum, non miſceri viribus. C 45,a
Militares Salutationes, Vacationes. Vide, *Salutationes, Vacationes.*
Militariter loqui. E.359,d
Milites & Pecunia Principatum parant, ſeruant, & augent: Milites autem qui Principi perpetuùm habendi. D.51,b
Milites Ordinarij qui, quot, & in quem vſum legendi; tum quomodo habendi. Item Subſidiarij. D.86.87,a. *domeſtici prælati externis: ex agris potiùs quam ex vrbibus.* B.13,a. D.85. *boni habendi magis, quàm multi.* D 83,b. *quomodo boni parentur & formentur.* D.84. *quare Militi parando delectum ſeriò adhibendum: in quo quam hodie peccetur: & quæ in eo ratio obſeruanda.* D.84.& ſeqq.
Milites modeſtiâ inſignes fortiſſimi. D.91,b. *nihil Militi metuendum niſi turpis fama.* D.88,b
Milites qui ſuperſtitioſi melius vatibus quàm ducibus ſuis parent. D.122,b
Milites ob egeſtatem in licentiam prolabuntur. E.564,c
Milites ad opera hodie induci debeant ſuaſu, imperio, exemplo: exercitijs militaribus inſtruendi: legibus compeſcendi: omnia ad morem Romanum. C.228.
Milites, Auguſtino Iuniores; alijs Iuuenes. A.141,b.142,a
Milites antiquitus apud Romanos in genere aut Ciues, aut Socij. C.65. *Militem legere, ſcribere, vnde dictum.* C.235,a
Milites primò apud Romanos ſolenni delectu tantùm in Vrbe lecti; & quomodo: forte etiam in quibuſdam adm[illegible] in re verò ſubitâ raptim capti, ſine ſolenni delectu, qui iuxto

Subitarij delecti: & quomodo id factum: anxiè autem lecti ab ætate, genere, moribus; olim & a cenſu: at quinquagenarij, ſi nollent, ſcribi non poterant. B. 232,b. C.20,b. 21,b.31,b. G.456,d

Milites poſtmodo, auctâ re Romanâ, ex regionibus ſcripti, miſſis vndique conquiſitoribus, aut triumviris ad id creatis: quandoque etiam Senatoribus, & legatorum Legatis: indicti inſuper nonnunquam tirones proceruſque opibus: atque id olim ex ſolis ingenuis: poſt & ex libertis: tandem ex ſeruis ergaſtulis, &c. C. 31,b. 32,a. *qui & Imperatoris nomine quandoque inſcripti, aut in cute punctis, aliòve ſtigmate.* C.32,b. 236,b. *cæterum ſine delectu, ſine ſorte lecti, antiquo more nominatim citati: atque in eo obſeruatum vt primus boni ominis nomine citaretur, vt, Valerius, Saluius, &c.* C. 21.

Milites ante bellum bello præparandi exercitijs militaribus: qualia illa apud Romanos. C.193,b.& ſeqq. *inter cætera rudibus certabant.* C.505,a

Milites ſinguli certum ſuum locum in acie aut agmine, ex more ſeu præſcripto Centurionis norant: quem reliquiſſe, ſæpè capitale. C. 105. *in ſingulis manipulis quot in latum, quot in longum, aut profundum, conſiſtunt.* C.117. *tum quanti in quanto loco in acie conſiſtere poſſint.* C.118,a,b

Milites Romani laboribus mirè ſuiti, & ſupra alias gentes facti. C.181,a 191,a. *opera omnia & machinas militares celerrimè ij ipſi conficiebant, ad deſtinationem fabrorum, qui itinerum ſuorum in exercitu.* C.302,b. 331,b. *quæ in agmine, quantique ponderis, eis gerenda, & ratio gerendi: eaque è Columnâ Traianâ repræſentata.* C. 181. 182. 183. *ipſi foſſas, vallum, atque id accinctis, ſtruebant; excubias ſtationeſque obibant.* C.156,a.158,b.& *qui ad iſta opera obligati Munifici; qui ijs omnibus vacarent, Immunes, Principales, Beneficiarij, Promoti, &c. dicebantur.* C.158,b.159,b. *etiam autem in pace ſtruendis operibus exercitis milites: eiuſque Exempla.* C.192,b.G.417,d

Milites Romani nullo publico ære militarunt annis ab V. C. plus trecentis: quæ poſtea ſtipendij ratio. C.200,a.& ſeqq. Vide etiam, *Stipendium. Frumentarij quantum demenſum menſtruum.* A.249,a. C.202,b. *quando primùm veſtis gratuita militi data.* A 233,b. *quid ipſo veſtium aut cibariorum datum in ſtipendium.* C.203,b. *ipſi ſibi panem finſebant.* C.204,b. *bis in die cibum ſumſere, & quomodo.* C.204,a. *præter ſtipendium pecuniarium emolumenta ijs multa; & quæ.* C.201,a

Milites Rom. quot annos militare tenebantur. C. 222,a. & ſeqq E.15,c.16,b.249,d

Militum ditiorum armatura plenior quàm inferiorum claſſium. C. 84,a. *ferreis ſolùm annulis vſi: quem morem ſuſtulit Seuerus.* A.310,b. *honeſtiores in itineribus equo aut vehiculo vſi.* E.17,d

Milites promoti ex donis: etiam ex cenſu. E.17,d. *quæ militaria dona.* C. 210,c. E.26,c,d. *coronis aut alijs inſignibus ob virtutem honorati, ijſdem conſpicui in ludis, triumphis, alibi, ſpectare, aut ſpectandos ſe præbere poterant.* C. 212,b

Milites cum aliquâ religione militiam ordiebantur. E.25,d. *ſub Impp. ante omnia iurabant in Principis ſalutem: & iuramenti formula.* E. 287,d. *communiter autem iurabant per Signa.* E.48,d,c

Milites Romani vxores habere non poterant; ſed contubernio ijs vti permiſſum. E.249,b. *ſed iura maritorum & nuptiarum qui ijs conceſſerint.* E.249,d

Milites puniendi quibus ius. E.25,c. *ſub Principibus d gregarios capite puniri non poterãt a ducibus exercitus.* C.215,a *quomodo milites delinquentes, & vbi, pro qualitate delicti puniti.* C.213.& ſeqq. E.20,d. *inter pœnas militares Extra vallum tendere, &c.* E.227,d,c. *At Romæ in Milites graſſatores animaduerſio ſpectabat ad Præfectum Prætorio.* G.208,d

Militum peditum quot genera in ſingulis legionibus. C.34,a

Milites cum pilis & ſignis circumſtabant tribunal in allocutione imperatoriâ. C.124,a

Militibus ſaucijs fomenta ab Impp. aliquando ſuppeditata. E 34,d

Milites Prætorianos in Italiâ toga togatos eſſe voluit M. Antoninus. E.31 ,d

Milites extra ordinem in Vrbe, agere ſoliti in porticibus aut templis. E.317,d

Milites diſſimulato habitu exploratores per Vrbem ſparſi: ijque Frumentarij. E 314,d

Milites ſepulti ad tubam. C.127,a

Milites Romani nuſquam violenti aut feroces niſi in hoſtem. C.229,a

Militum terrâ marique tutando Imperio perpetuò diſpoſitorum quot millia Romanis. C.384,b

Milites per bella ciuilia Romanorum ſeminarium Senatoriarum & ditiorum familiarum. C.411,b

Militum cum ſuis calonibus, ſeruis, quantus numerus Romæ. C.426, a

Milites quali pellium quandoque genere vſi. C.579,a

Miles Gregarius, Caligatus, Manipularis, idem. E.14,d

Miles, ſæpe ſimpliciter, pro pedite tantum. F.29,c

Militis cuiuſdam Romani clade Cannenſi mira ad extremum feritas. C.458,b

Militia ſtudia liberis ciuibus data a Romulo. B.13,a

Militia veteris Romanis hodierna prælata, quin etiam ferè quoad machinas. B.379,b. *Militia Romana ratio in genere laudata.* C.7.11,b. *quando, & quomodo deprauata; ac in mollitiem prolapſa.* C.12,a.160,a. *eius cognitio cui res vtilis ſit, aut eſſe poſſit.* C.8.11,a,b

Militia definitio, & diuiſio. C.12,b. *eius apud Romanos à quo ætatis anno initium; quæ meta: item apud Græcos.* B.232,b. C.14,b.15,a. *olim non continua; ſed quomodo interpellata.* C.14,b. E.249,d

Militia apud Romanos non adſcripti tenuioris conditionis homines bonâ & compoſitâ republicâ. & cur: tenuiores militia nauali, quæ illis vilior, adſcripti. C.15,b.16.17,a. G.456,d. *corruptâ autem republicâ, aut in neceſſitate, aliter.* C.135 b

Militiam detrectantes quomodo apud Rom. puniti. C.22,a,b. *detrectandi cauſſas cognoſcebant Conſules: interdum & Tribuni plebis: & quæ iuſta detrectandi cauſſa.* C.23,a

Militia certus annorum numerus definitus apud Rom. quis equitis, quis peditis. ante eos finitos ſi quis ſe ſubduxiſſet, mors aut ſeruitus pœna. C.222,a

Militiam mutare, ſiue ignominias militares Romanorum: & quid. C.221,a,b

Militia Romana quæ commoda, ſiue emerita, ſiue aliter. C.223.385,b

Militia veterum & noua temperanda, vt perfecta fiat. C.227,a

Militia Romana modi quaſi breue Compendium. C.456,b. 457.

de Militiâ Romanâ Lipſij ſcriptum, ſpecimen Hiſtoricæ Facis, in quot partes diuiſum: & quæ ſingula. C.9. *eius modus & ordo.* C.12,a. *Philippo III. Hiſpaniarum Principi (poſt Regi) inſcriptum.* C. 5.6.7.8.

Militia Iuriſconſultis vett. inter cauſſas ſoluendi matrimonij habita. E.229,d

Militia clarus, phraſis. E.189,d

Milium & faba quomodo eodem tempore ſeruntur. A.263,a. G.558,d

Millenaria nota in Priſciano X circumſcriptum nominatur: eius ignoratio, & cum denariâ notâ confuſio ſæpè erroribus cauſſam dedit in vetuſtis codicibus. A. 314,a C.474,a,b. 499,b

Milliare, quo Romani itinera menſi, mille trium paſſuum: itaque ex octo ferè ſtadijs, ſiue ſeptem cum dimidio, conſtabat. B. 301,a. E.173,d

Milliaria hodierna, ſeu Italica, tria conficiunt Leucam. ſed Romana vetera, quæ ab hodiernis vincuntur, quatuor. B.301,a

Milliaribus diſtinguendis Lapides poſiti à Rom. quales etiam hodie exſtant: hinc Lapidis vox pro Milliari. B.301,a C.443,b

Milliaria columna aurea, (ſiue Milliarium aureum) in Foro Romano cuiſius ab Auguſto ſtatuta. C.421,b. E.316,d

Milliaria portuum. G.78,d

Milliaria, in balneis, thermopolijs, &c. quid. G. 557,c. *Gſ.*733,c,d. 754,d
Milliaria alia, quæ Plinio. C. 333,b
Milliarij Apri, mille librarum, ſaginati, grandes. C. 353,a. G. 135,b. 641,d
Milo tria patrimonia in ludos & ſimilia effudit. C. 408,a
Milonis iocus in Ciceronem. G. 200,c
Miloniana inter Ciceronis orationes eximia. A. 32,b. *ſed non habita qualis edita.* B. 382,b
Miltiades an Vineis & Teſtudinibus in militiâ vſus. C. 365,a
Mimus, mimi eximius. A. 369 b
Mimi & comici excalceati, tragici cothurnati. G. 398,c
Mimicorum inſtar omnia humana negotia. G. 165,d
Mimicum naufragium, incendium, &c. quale in ſcenis repræſentatur. G. 19,d
Mina Attica drachmarum centum. C. 336,a
Minæ, ſeu Minina ixia. A. 83,a
Mina magna in ærâ. G. 2,d
Mindyrides. Vide, *Smindyrides.*
Minerua canibus viſa, non Telemacho, apud Homerum. D. 563,b
Minerua Muſica Athenis. E. 492. Vide etiam, *Pallas.*
Mineruæ templum in Metaponto, in quo ferramenta quibus Equum Troianum fabrifactus. F. 9,c,d
Minerua eximie Domitiano culta. C. 239,a
Mineruæ templũ Romæ in Foro iuxta Neruæ, an circa. C. 459,a
Minerua Vrbica ſimulachrum Troiâ a Nautio quodam elatum, an idem cum Palladio. C. 612,a,b
Mineruâ inuitâ ne quid agatur. G. 155,c
Mineruæ Promontorium, vbi. G. 517,d
Mineruium, ſiue Athenæum, ad publicas Recitationes Romæ. B. 449,a.
Minio area ſtrata loco arenæ, in luxu. C. 559,b
Minio quidam Antiochum Regem timore ad Romanum bellum impulit. D. 38,a
Miniſtræ Animæ partes, quæ. D. 622,a,b
Miniſtri boni, ſaius Principũ: praui periculoſi. D. 143,a. 144,a *felicium felices: ſed quicquid ipſi fortunatè faciunt, ad Principem referre debent.* D. 145,b. 146,b
Miniſtri Magiſtratuum apud Rom. è libertis. E. 224,c
Miniſtrorum paritas affectata diuitibus. G. 662,d
Miniſteria libertorum Equitibus Rom. impoſita a quibus. E. 274,d
Miniſtrantium in veterũ conuiuijs quanta turba. G. 62,c,d *eorumque ad iuſſa promtitudo.* G. 601,d
Miniſtrare velis. E. 450,d
Minores Dij. A. 92,a
Minores, pro Poſteris. A. 206,a
Minoribus, ſeu Minorennibus, &c. ſtipulari vetitum Lege Lætoriâ. E. 170,c
Minos, Cretæ olim Rex, Iudex apud inferos, in Fabulis. G. 122,c. *Gſ.*833,b
Minotaurus etiam inter Signa militaria Romanis, cur. C. 106,b
Minturnenſis Amphitheatri reliquiæ hodie ſpectantur non longè à Liri Campaniæ flumine. C. 587,b
Minuens famam, pro diminuitâ. A. 301,b
Minutatim ſubduci, quod Alexidi Comico Otioſè mori. G. 440,d
Minutia, ſiue Minucia, locus vbi frumentum plebi diſtribuebatur: duplex, Vetus, & Frumentaria. A. 248,b. 249,a
Minutiloquium in Ariſtotele ab Irenæo & Tertulliano culpatum. D. 431,a
Minutius Felix correctus. E. 97,c. *Citatus.* A. 153,a. 215,a. 305,b. C. 112,a. 560,a. 645,b. 650,b. D. 167,a. 185,b. 542,a & aliquoties in Libris Philoſophiæ Stoïcæ. *E.* 36, c. G. 133,c. 134,d
Minutius primus rei frumentariæ Præfectus plebi Romanæ frumentũ aſſibus in modios æſtimatũ dedit. A. 245,a. 249,a
Minutius Mag. Equit. Dictatori Fabio iure imperij æquatus non S.C. ſed plebiſcito. A. 347,b. *Fabij probitate victus ei ſe ſubmiſit.* D. 197,a
Miracula vera triplici notâ a falſis diſcernuntur: quibus, & quomodo. tum cur Miracula Deus hodie ſæpius in Sanctorum, & maximè Diuæ ſuæ Matris, quam in ſuo ipſo nomine edat. C. 697,b 698,a,b
Miracula, initiatis ad fidem. C. 691. *efficaciſſima frangenda & calcanda hæreſi.* B. 264,b. *breuis Miraculorum in genere aſſertio: & quis eorum fructus.* C. 725. 726.
Ioan. Miræus Epiſcopus Antuerpienſis Miracula D. Aſpricollis fideliter explorauit & inquiſiuit. C. 714. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B. 260,b. 263,a
Aubert. Miræus, Canon. Antuerp. Lipſio ſuppeditauit Acta Miraculorum D. Virginis Hallenſis. C. 691 *ad eum Epiſtola Lipſij.* B. 223,b. 254,a. 506,b. 527,a. *in ipſius Doctorum Belgij Elogia Scazon Lipſij.* B. 527,b
Mirari nihil, ſapientis. D. 506,b
Mirandulanis Codicis Notarum in Tacitum auctor adumbratus: eique quomodo à Lipſio reſponſum: ac de ipſo, ſi vllus, Codice iudicium. E M. 4. 5. 6. 8. 10. *Reſponſum Lipſianum Duci Croio & Areſcotano inſcriptum.* E M. 3.
Miſenenſis Claſſis & Rauennas, ab Auguſto inſtituta, cur Prætoria vocata: quot in ſingulis Cohortes millenariæ: ex cuius generis milite: in quarum prouinciarum ſingula tutelam. Miſenum autem quis portus: ad eum etiam in terrâ caſtra: item Phari, ſeu Turres, ad noctu prælucendum: tum quot nauium Claſſis Miſenenſis. C. 381,b. 383,a,b.
Miſeni Promontorium infame naufragijs: Pallas ibi culta. E. 280 d
Miſer ex ſuo animo, ἐν τῷ ἰδίῳ. A. 181,b
Miſerorum cauſſa ſemper fauorabilis. G. 90,c. 498,d
Miſerationis in calamitatibus publicis affectus ſapientia & conſtantia aduerſus. D. 385,b. *quid ſit, ac quomodo à Miſericordiâ differat: & vtriuſque effectus: nec longè à miſeriâ eſt quiſquis miſeratur.* D. 386,a
Miſeria Prudentiæ bona mater. D. 136,a
Miſeria Chriſtianis via ad aliam vitam. B. 97,a. *earum aliquod leuamentum eſt, non veniri.* B. 46,a.
Miſeriarum communio leuat cuiuſque miſeriam. D. 417,b
Miſericordia, quid: diſtincta à Miſeratione: vtriuſque effectus. D. 586,a. *Miſericordia circa Clementiam, Seneca, vt Crudelitas circa Seueritatem.* D. 518,b. *quid Miſericordia Stoicis: quid autem Chriſtianis.* D. 518,b. 519,a. G 221,c
Miſericordia ſola eſt, cui omnes virtutes cedere honorabiliter non recuſant. D. 32,b
Miſitheus Prætorio Præfectus ad Gordianum Imp. vtilis admonitio contra improbos adminiſtros. D. 245,a
Miſſa, Iſidoro, pro Epiſtolâ. B. 533,a
Miſſi, id eſt, iuri dicundo ab Imperatore delegati. D. 241,a
Miſſilia, & Iacula, cuius vſus & bono in militiâ. C. 225,a,b
Miſſilia, dona, aut eorum indices teſſerulæ, in populum in ſpectaculis ſparſa, unde ſic dicta, & quantarum nonnunquam rerum. C. 407,b. 408,a. D. 323,a. G. 279,d. 518,d. *eorum in populum ſpargendorum loco Conſules poſteriori æuo quot pondo auri præſtare obligati in reparationem Aquæductuum.* C. 408,b
Miſſio militaris quotuplex: quæ ſingula: quid à Miſſione differat Exauctoratio: honeſtæ Miſſionis quæ commoda: tum alia eò facientia. C. 14,a. 23,b. 222,a,b. 223,a,b. E. 15,d. 16,c. 495,b,c. *Gſ.*680,c,d
Miſſio in Gladiaturâ quid: quomodo differat à Rude impetrâda victis gladiatoribus a populo, editore, vel, ſi præſens, Imperatore: aduerſarius dandi ius non habebat: hinc Mittere, Miſſionem dare. C. 538,b. 539,a. G. 282,d. *Gſ.*835,d. *ſine Miſſione pugnare quid: quæ phraſis à varijs ſcriptoribus decenter ad alia tranſlata.* C. 539,a,b. G. 17,c. 449,d
Miſſus in antiquorum cœnis tres. A. 102,b
Mithras, Sol Perſis. E. 138,c
Mithridates Perſa à Magis oriundus ab Antigono Rege fugit, & Ponti regnum condit. D. 191,b
Mithridates Ponti Rex magnus animo ac corpore. F. 30,d. *Tigranis ſue gener an ſocer.* F. 38,c. xxii. *ſuarum ditionum linguas callebat.* D. 128,b. 205,b. *vno die mille ſtadia mutatis equis confecit.* B. 303,a. *quot ciues Romanos unâ epiſtolâ interemerit.* D. 415,b. *poſt matrem, fratrem, tres filios,*

filios, totidemq́ue filias, ſublatos, ipſe à Pharnace filio occiditur. D 216,a,b
Mithridates Armeniæ Rex à Caligulâ vinctus, & in exſilium actus. E.168,c,d. G.162.c
Mitimaos, Peruänus, qui. C.388,b
Mitra Baccho velut propria, & Mitrati eius cultus. A.363,b
Mitra tegmen capitis Hiſpanorum olim. G.77,c
Mittere principia, quid in re militari. C.139,a
Mittere in conſilium, in ſuffragium, Quæſitoris munus in iudicijs. G.313,d
Mitti, de curribus in Circenſibus. G.119,d
Mneſter pantomimus celebris. E. 166, d. *diu in delicijs Meſſalinæ, atque inter eius mœchos, a Claudio interfectus.* D.211,a. E.179,c. 183,c. Gſ.834,d
Moderamenta, id eſt, Accentus vel Tenores. A 466,b
Modeſtia Sapientiæ filia, reliquarum virtutum mater. B.360, b. *fulcrum earum, & vinclum, quo nisi ac nectiı debent.* B.457,b. *ducit ad cognitionem noſtri; atque hac ad virtutem & Deum.* B. 55, b. *Deo, & dijs terreſtribus, id eſt, Principibus, placita exteris eâ præditos gratioſos facit.* B. 10, b. 131, b. *omnem ætatem decet ac ducit: ſine eâ præcipitat iuuentus.* B. 372, b
Modeſtia ſummè Stoicis amata. D.451,b
Modeſtia in Principe Clementia ἐπιείκεια, quid. D.34,a. *inſtillata Principi.* D. 34,a, b. *vario adſpectu ei aſſumenda.* D.257,b. *Potentia coniuncta conſtituit bonum Principem.* D. 6. *conuenit eidem eadem in cultu, non elegantia aut pompa: eoq́ue facientia Exempla.* D. 262, b. 263, a, b. *Modeſtia omnis laudanda aliquot magnorum Regum Dicta vel Exempla.* D.258. 259.
Modeſtia requiſita in Conſiliario. D.40,a
Modeſtia comes Fortitudinis. E.333,d. *eaque inſignes fortiſſimi militum.* D.91,b
Modeſtiam parit rerum naturalium contemplatio. D. 536,b
Modeſtia, pro Moderatione. E.11,d
Modeſtia hiemis, quomodo intelligendum. E.100,d
Modeſtia, tenuitas virium, Mureto. EM.13.
Modeſtinus J.C. citatus. C.167,a. 218,a. E.495,c
Modeſtus de Voc. Mil. citatus. C.139,b
Modi in voce quid. G.413.c
Modimperator in conuiuijs Rom. A.104.a
Modius quot libras Romanas pendat. C.405,b
Modij ſex in Medimno Attico: quatuor ergo dimenſum menſtruum militum: vt & fortè ſeruorum. C.102,b
Franc. *Modius laudatus & allegatus.* A.162,b. 263, b. B.55,a. 57,b. E.174,c. *de Vegetio benè meritus.* B.30,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.178,b. 215,b. B.24,b. 124,a. *eius acuta correctio in Tacito.* E.189,d. 191,d. 259,d. *alia in Dialogo de corrupt. Eloq.* E.480,d. *eius correctiones aliquot in Senecâ; quædam bonæ.* G.314,c. 404,d. 411,c. 469,c
Modus, ſal & anima virtutum. D.35,b. *Modum præſcribit inprimis Sapientia.* E.453,d. *in Modo eſt virtus, nec vltra aut citra ſtat.* G.210,d. *Modum excedentia omnia nocent.* G.134,c,d
Modus, pro Magnitudine, quantitate. Gſ.748,d. 763,d
Mœnera, pro, Munera. A.126,a
Mœnire, pro, Munire. A.79,a
Mœri, pro, Muri. A.126,a
Muſi inter robuſtiſſimos ſeruos. A.205,b
Mœtinum, vel Mutinum, ſubrectum. A. 331,a
Moguntini templi vaſa, veſtes, & ornamenta, ſtupendi olim valoris. B.128,b
Molæ omnes Romæ in Tiberi ad radices Ianiculi. A.250,a. *ſed Romanis vt plurimùm Molæ non niſi manuariæ, à ſeruis voluendæ.* C.352,b. *in exercitu autem in iumentis latæ.* C.182,b. 204,b
Molares lapides integri è muris in hoſtes hoſtiléſve machinas proturbati: ij autem quales. C.351,b. 352,a,b
Molares etiam lapides baliſtis in machinas hoſtiles aduentantes excuſſi. C.358,b. 364,a
Molcatenſes, ſocij P. R. ſtriò apud Agellium. A.75,b
Moleius Moluccus in prælio contra Sebaſtianum Regem victor moritur. D.261,a
Moleſtè fero, formula condolentis. A.99,b
Moletura ſæpè exercita in ergaſtulis. A. 318,b
Molle amiculum, cœnatoria veſtis, è meliore lanâ. G.248,c,d
Molles, effeminati, eunuchi, &c. G.561,d
Molli articulo, Molli brachio, id eſt, remiſſa, non adacto. G.175,d
Mollities, quid Latinis. E.281,d
Molon Rhetor, primus linguâ ſua gentis auditus in Senatu Romano, quando. A.448,a
Monachis Græcis Crux aut Cruces in veſtibus; Abyſſinis etiam in manibus geſtata. C.679,b
Mona cœna, qua Ioſ. Scaligero. G.417,d
Monangones Heronis, quid: & an vera ea vox. C.318,b
Monarchia noua ſol ſurgens ab Occidente. D.389,b
Iac. *Monauius laudatus.* B 95,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.24,b 124,a.
ad Paulum Moneliam Patritium Genuenſem, Epiſtola Lipſij. B.282,a. 299,a 307,b
Monendo magis quam minando tolluntur errores in religione. D.48,a
Moneris, pro, Monneris A.183,b
Monerula, pro, Monedula. A.130,b
Moneta, pro Numiſmate, vnde dicta: aliquando pro officinâ monetariâ. Gſ 681,b,c
Monferratenſis Marchionis Conradi pietas in iuuandis in Syriâ Chriſtianis, & patre à Saracenis capto liberando. B.339,a
Monimes Mileſia, Mithridatis poſt vxoris, pudicitia, & inſignis conſtantia. D.199,a,b
Monita etſi breuia in bonâ mente facilè comprehenduntur, vt in bono ſolo ſemen. D.10. *eorum repetitio iuuant & penetrant.* D 417,b
Monita lecturis Politica Lipſij. D.10 11.12.
Monita & Exempla ſalubrium rerum, pulcherrimus Hiſtoriæ fructus. E.119,d
Monobiblon fortaſſe titulus quarti Propertiani operis Libri. A.24,a
Monogamia olim in honore apud Romanos. E.74,c. *vetita (mortua vxore aut dimiſſâ priore) Lege Papiâ Poppæâ.* E.514,c
Monoſceli homines. A.176,a
Monoſyllaba. Vide, *Vniſyllabæ.*
Mons, Dacis ſacer, & Sacerdos in eo deus. E.306,d. *Mons Cappadocibus pro deo.* E.307,b
Montium capita ſeu vertices, ſacri erant gentilibus. B.415,a
Montes etiam altiſſimi verrucula vix ſunt in rotunditate Orbis terrarum. Gſ.754,d
Monſtra, quæ, & vnde. D.550,b. *in materia inobedientiam reiecta.* Gſ.683,c
Ben. Ar. Montanus. Vide, *Arias Mont.*
Iul. Montanus, Poëta, & qualis. E.222,d. G.670,d
Mich. Montanus, auctor libri Gallici Les Eſſais, id eſt, Guſtus, eximiè à Lipſio laudatus, & Thales Gallicus cognominatus. B.31,b. 431,b. *eius iudiciũ de Turnebo.* C.223 b. *eius opinio quædam refutata.* E.227,d. *ad eum Epiſtolæ Lipſij.* B.86,b. 93,a. 106,b. *eius mors.* B.377,b
Montanus (Votienus) Orator, idemq́ue Poëta, Seneca Rhetore & Ouidio memoratus, vbi mortuus. E.124,c,d
ad Bern. Montgaillardum Theologum Epiſtola Lipſij. B 355,b
ad Franc. Montmorencium, Berſeij Toparcham, Epiſtola Lipſij. B.162,a. 409,a 462,b
ad Nicol. Montmorencium, Toparcham Vendeſiniũ, Epiſtola Lipſij. B.181,a
Monumenta ſepulchralia antiquitus paſſim viarum margines prætexebant, magna viatorum oblectatione, ſæpe & monitione. C.444,b. G.583,d
Mopſuli & Mopſi, canum Lipſij, imagines, & ſubſcripti verſus heroïci. B.395,b
Mora conſilijs apta, vt celeritas actioni. D.41,b

Morâ ſæpè frangendus hoſtis. D.98,b

Mora (fructus) ponenda intra cænæ. A.103,a

ad Paul. Moraum Epiſtola Lipſij. B 341,a. 345,b

Moralis Philoſophia quæ. D.464,a,b

Moralium Libri Senecæ, a Lactantio citati. G. xxv. 630,d

Morari, proceſſatu Vocalis O, quomodo ſignificatu differat. A 454,b. Gſ.822,b,c

Morbus & Ægrotatio an differant. G.522,d. *diuini & occulti aliquid in quibuſdam morbis.* G.47,d. *cur morbi quandoque magno metu aut pauore ſoluantur.* G.548,d. *à multis ferculis multi morbi.* G.600,b. *Morbi melancholici leniri poſſunt, non tolli.* B.108,a. Vide etiam, *Melancholia.*

Morbi, non inter verè mala cenſendi. D.381,b

Morbi, impedimenta animi; vt catena, corporis vincli. C 253

Morbus ſonticus excuſat ne citatus ad nomen reſpondeat. G.348,d. *& Morbidi a militiâ excuſati.* C.23,a

Morbus ſermone Stoico, pro, Vitio. G.228,c. *Morbus autem & Affectus eodem quomodo differant.* G.522,d

Morboſi, qui. G.41,c

Morbus abſconditus non ſanatur; ſic nec anima peccatrix ſibi blandiens. G.467,d

Morbus Sacer. Vide, *Comitialis.*

Fred. Morellus laudatus. B.388,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.99,b 221,b 555,b

Mores puriores in agris, quàm in vrbibus. B.12,b

Morum comitas nihil incomitius. B.21,b

Morum potiſſimùm ratio habenda iuuenibus peregrinantibus. B.21,a. *& quomodo ij mores ritusque gentium noſcendi.* B.20,a,b. *ſæpè tamen elegantia quædam & comitas morum apud exteros quærenda potiùs, quàm probitas.* B.21,a,b

Morum antiquorum notitia neceſſaria Auctores veteres legere volenti. A.278,a

Mores externi, & geſtus grauis, ac ad ſeueritatem flexi, non tamen ad minas, Principi auctoritatem addunt. D.58,a. *eorum diſſolutio Principem facit valdè contemtibilem.* D 70,b

Morum coërcitio, quæ diſciplinæ militaris pars, quomodo, quamuis ægrè, inter milites obſeruanda. D.91,a,b

Morum correctio Cenſuræ incumbit, & quàm ea reipublicæ neceſſaria. D.66,b. & ſeqq.

Moretum, poëmatium vetus, citatum. A.100,b

Ioan. Moretus, ſiue Moerentorfius, Conſtantiã Lipſij in ſermonem Belgicum feliciter vertit. B.51,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.51,a.117,a.131,a.185,b.504,b.519,a

Balt. Moreti Carmen in Libros Lipſij de Cruce. C. 644. *eius hortatu in Senecæ Natur. Quæſt. &c. commentatus Lib. Fromondus.* Gſ.677. *ad Balt. Moretum Epiſtola Lipſij.* B. 162,b. 185,b. 245,b. 255,b. 484,b. 486,a. 516,b. 517,b. EM. 35

Mori, per rationem non inſuaue, vt per naturam ſuaue viuere. B.231,a. *nec magis miſerum aut nouum mori hominem, quam naſci.* B.49,b

Mori, quod faciendum ſemel, cogitandum ſæpè. D. 567,b

Mori per decus malunt, quam viuere per dedecus D.104,a,b

Mori minimè, Alexidi Comico, minutatim ſubduci. G.440,d

Mori timore mortis, ſtultitia. G.451,d. 506,d

Morientium oculos claudebant proximi more Romano. A.11 ,a

Ant. Morillonus allegatus. C.682,a. 683,b. 684,a

Morionis ludiones, & dicaculi in conuiuijs diuitum. G 180, d

Mor tura aut pictura laudare, mos vulgi. A.577,a

Moriturus nemini parcit, vt illi nemo. G.55,d

Μωρολογία, Socratis quæ. D 411,b

Moroſi, δυσάρεστοι, qui. & cur id vitium Iracundiæ delicatum genus dictum Senecæ. G.4,b

Mors eſt, non eſſe. D.615,b. *falſum malum.* D.381,b. *Mors & Vita inter Indifferentia.* D. 522,a. *illa tamen Zenoni ita inter Indifferentia, vt tamen inter Reiecta.* D.5 ,b. *eius meditatio vtilis ad vitam & robur animi.* D.567,a,b. Gſ.791,b. *vera hæc Philoſophia; caput & finis Sapientiæ, Platoni, Pythagoræ, Socrati, alijs.* B.45 ,b. D.459,b. G.127,c, d.218,d *mors autem quia neceſſaria, neceſſaria & eius inſtrumenta.* D.388,b. *eam vero minùs timet, qui minùs delectarum nouit in vitâ.* D.88,a. *qui eam non timet, nihil habet quod timeat; nec vnquam ſeruus eſt.* B.10,b. G.391,d. *at timet mortem, qui non ſperat poſt mortem venire.* B.258,b

Mors tributum generis humani eſt, ſeu debitum naturæ; quod cùm nemo non ſoluere debeat, nemo conqueri debet. B.131,a. Gſ.791,b. *ea miſeræ vitæ finis eſt, & principium melioris, atque ad eam tranſitus.* B. 18,b. 164,b. *nam mors natiuitas nouæ vitæ, Indorum ſapientibus.* G.621,d. *mors, partus in veram vitam; vita mortalis, tantùm inſtar conceptus in vtero.* B. 258,b. *intermittit diem, non eripit.* B.258,a. *non niſi malis mala.* B.45,b. *alijs autem alia quoad tempus; quoad finem eadem.* B.258,a. *ad eam enim eundi via varia: vna quies, cùm peruentum eſt.* B.45,a

Mors, in malis aſylum, in tempeſtate portus, in ægritudine ſanitas. C.452,a. *mors portus, vita mare.* G.505,d. *in eam minutatim procedimus.* G.141,d. 387,d. *carpit nos, non corripit.* G.665,d. *ſenibus ſubducit; alia auellit aut abripit.* G. 433,d. *ſua mors, oppoſita violenta.* G.505,d. *vbique eſt.* G.143,d. *nulli eripi poteſt.* G.407,d. 507,d

Mors aut nihil, aut nihilo, Lucano & alijs. G.430,d. *hominem facit, Senecæ, qualis antè quam naſceretur.* G.121,d. *omnia tollit, eidem, quo ſenſu.* G.474,d

Mori arbitrij noſtri non eſt. D.527,a. *mille eius vias, naſcendi vnam dedit natura.* D.522,b. *ſpontaneam mortem abhorrent Peripatetici, & planè damnant.* D.525,a b E.550,c,d. G.xxxiij. 507,c,d. *Stoici probant, præcipuè in neceſſitate, quã & quando.* B.79,a. D.521.523.524. G.416,d.414,c. 438,d. 484,d. 506,c. 507,c,d. (Vide etiam αὐτοχειρία.) *An autem ſibi mortem conſciſcere liceat, ſententiâ mortis a magiſtratu latâ.* D.526,b

Mortem venire aut fugere, neutrum eſt viri fortis. A.361,b

Mortis contemtus dicet militem. D.88,b

ad Mortem breuis paratus. E.285,c

Mortis memoria Epicureis in primis horribilis. Gſ.790,d

Mors ita contemnenda, vt vitam tamen non oderimus. G.451,d

Mortis timore mori, ſtultum. G.431,d. 506,d. *eam fugientes homines appetunt.* G.227,d. *ſenes eam optant, ſed accedentem timent.* G.219,d,c

Mortes inſignium virorum non illorum ſed reip. cauſſâ deflendæ. A.151,a

in Morte propinquorum luctus deſinere, memoria manere debet. E.445,d. G.614,d

de Morte dominantium acerba ſpargi ſolent. E.110,d

Mors nulla infamis, cui vita non infamis. D.411,a

Mors quorſum verè a legiſlatoribus irrogata maleficijs inſanabilibus. G.11,d. *ſed in eâ decernendâ nulla cunctatio longa eſt.* G.199,c. *ipſas autem lentas præcipere tyrannicum eſt.* G 275,c,d. *hinc breuis mors pro miſericordiâ ſub Caligulâ.* G .745,d

Mortis pœna in ſeductores & pſeudoprophetas a Moyſe decreta & exercita: rarò à Chriſtianis in hæreticos turbatores vſurpata: rarò etiam vſurpanda: & quomodo aut quatenus. D.165,a

Mors ex inediâ lenior putata. G. 158, d. *verâ ſectâ Senecæ aut mors crebra, adeoque ipſius Senecæ.* G.507,d

Mortis varia genera à leui cauſſâ. Gſ.772,b,c,d

Mors quæſita, quid. E.6,b

Mors ſine arbitro, quid. E.295,c

Morſus beſtiarum morientium maximè mortiferi D.105,b

Mortalis omnis mortalium felicitas. G.611,d

Mor-

Mortalitatis lex omnibus mortalibus dicta. G.33,c
ad Knuwold. *Mortuariam Epiſtola Lipſij.* B.343,b
Mortualis litera Θ. A.463,b
Mortuus in lecticis portati. A.267,a. *in toro oſtenſi, ſi cadauera non nimis corrupta.* E.77,d. *togati apud Romanos, palliati apud Græcos.* A.242,b. *in honeſtiſſimâ veſte ſepulti pro cuiuſque conditione: quomodo, & à quibus collocati.* A.241,b.242,b. *cum quot veſtibus uſti.* A.146,b
Mortuis in quibuſdam Noui Orbis regionibus comites viui additi in ſepulchris conduntur, præcipue uxorum cariſſimæ. D.184,a
Mortuos ſponte aut caſu, niſi Iudice permittente, tangere non licet. C.706,a
Mortuorum imagines apparent ſupra humanam formam. A.372,b
Mortui quandoque in crucem acti à veteribus, ad infamiam. C 672,a,b
Mortui non mordent, ex ficto Aulæ veteris. D.75,a
Mortuo deſerto terram à tranſeunte inijci, moris olim & religionis. G.154,c
Mortui, quos viuos amauimus, piâ memoriâ colendi. G.614,d,c. *mortuos enim lugere honeſtum ſanimus; viuis, meminiſſe.* G.614,d. *non autem eos amiſimus, ſed præmiſimus.* G.121,d.122,c
Mortuum venera eſſe præſtat, quàm viuere mortuum. G.154,c
Morini, id eſt, Libri ſeptimi Conſiliarij; dictum Regis Alfonſi. D.7.23,b
ad Flamin. *Morum Epiſtola Lipſij.* B.284,a.287,b.290,a
Morus, Mora, id eſt, Stultus, Stulta. A.89,b
Mos, pro, Mons. A.58,a
Moſchopulus citatus. C.245,b. E.91,d
Moſchus citatus. A.80,b. G.214,d
Moſes patruum maioris fratris filio præferunt, ſed tantùm nepos impubes ſi ſit. D.220,b. *apud Moſcos de ſacris diſputare, capitale eſt.* D.166,a
Moſella & Araris coniunctio tentata. E.255,d
Moſtene, vrbs Lydiæ. E.60,c
Moſtu, pro, Monſtu. A.145,b
Motus vegetat, otium labefactat. G.159,d
Motu & velocitate omnia quaſi geſtari, dogma Stoïcum & Triſmegiſti. G.131,d. *quoad Motum vix eſt, aut leuiter, vt Stoici ab alijs diſcedant.* D.601,a
Mouendi vis inter partes monſtrat Ammi, Seneca: alijs à Principali eſt. G.645,d
Mouere ordine, ignominia nota Cenſoria Romanis. G.12,c
Motus, pro, Commotus, turbatus. E.38,d
Mouſſius Abbatis obitus. B.14,b
Moyſes omni doctrinâ Ægyptiorum inſtitutus. D.455,b. *eius librorum exordium mirabile.* D.477,a. *Deo imaginem Ignis tribuit.* D.541,b. *finis hominis ei præcipuus, Deum ſequi.* G.241,d. *Apathiam eum approbaſſe putat Philo Iudæus.* D.503,b. *vir mitiſſimus ſupra omnes homines in Scripturis vocatus, quantâ manſuetudine in refractarios Iudæos, imò & fratrem ac ſororem recalcitrantes, uſus.* D. 246,a. *Moyſes repertor machinarum.* C.265,a.
Moyſes Ægyptius de fide cuiuſque magis oculis quàm auribus credit. D.19,a.123,a
Muchemetes, veriùs ſcribatur, quàm Mahometes. D 255,b
Mucia Veſtalis inceſti damnata, & viua defoſſa. C.617,b
Licinius Mucianus (non Mutianus) doctus, amans ingenij; ſed mollis, & ambitioſus. E.210,a.338,d.597,c. *eius callidum conſilium de moderandâ victoriâ bello ciuili.* D.115,b
Mulcare, propriè quid. E 21,d
Multa quid: in quos in religione turbantes vſurpanda. D.164,b
Mulctam, vel Multam dicere. A.122,a. *facere.* 20,b
Muli Mulæque in vehiculis iam inde à temporibus Homericis. G.560,c
Muli Mariani, quid, atque inde Prouerbium. C.183,a
ad *Mulos imperatoris ſeu ducis militaris pecunia e publico data apud Romanos.* C.159,b
Mula vngula ſola ab aquâ Stygis non perroditur. Gſ.734,c
Mulier quæ vltra mulierem ſapit, non ſapit. B.486,a
Mulierum imperia viro ſemper vitanda, ſed non ſemper conſilia. D.133,b
Mulieres Romanæ lanificio & textrina vocabant. A.264,b
Muliercularum foras ad amicos euntium commenta vias. A.35,b
Mulierum Præfectus apud Græcos. A.15,b
Mulieres duæ, quæ fame adactæ ſeptemdecim viros occiderant, a decimo octauo caſæ. D.414,b
Muliebris luxus in inauribus. G. 242,c. Vide plura in, *Fœmina.*
Mullei, calcei patriciorum. G 161,d
Mullus, quis piſcis: quanti aliquãdo Romæ venierit. C.463,a *eius exſpirantis verſicolor facies: inque eorum necandorum modis varij & petulantes diuitum Romanorum luxus.* Gſ.730,b,c,d
Mullus rari ponderis & magni pretij Tiberio donatus. G.603,c
Mulſum & alica, promulſis ſiue guſtus ſub ipſam cœnam. G.671,d
Mulſo primam ſitim ſedabant veteres: Mulſum videlicet aut confectum appoſitum, aut mel & vinum ſeorſim, vt quiſque pro arbitrio ſibi ipſe mulſum conficere poſſet. A.103,a
Multa leuitatis Græcanicum, id eſt, Multa leuitates. A.119,b
Multa non multis ſcribere, Stoicorum proprium. D.442,b
Multipes Latinis piſcis, qui Græcis Polypus. D.622,b
Multiplicare ordines in acie, quid. C.117,b.118,a
Multiſortio, ſiue Comica vocis compoſitio. A.85,b
Munatia Plancina. Vide, *Plancina.*
Munatij Planci duo, pater & filius. E.23,d
Mundus, optimum maximumq; corpus: varia vocis ſignificatio: vnde dictus. A.370,a.374,b. D.573,b. G.314,c. 627,d. Gſ 794,b 805,b. *vulgò pro vniuerſo: ab vniuerſo tamen quomodo differat.* D.373,b. G.237,d. Gſ.794.b. *quibuſdam æternus: deque eius immortalitate varia variorum Philoſophorum opiniones.* D. 576,a. G.256,c. Gſ.701.753. *quibuſdam factus à naturâ: alijs a Forte aut Caſu: Stoicis a Deo: atque id deorum hominumque cauſâ: & breuiter quomodo ſit factus: tum eius definitio: Magnam patriam, Magnam vrbem aut ciuitatem, itemque templum dicit eaque imagines explicata.* D. 536,a. 575.576.377.578,a. G.52,d.35,d 120,c.554,c.589,d. *Eiuſdem diuiſio Stoica ex Varrone.* D.557,d. *duæ eius magnæ partes, Cælum, & Terra.* D.581,a. *cum in vacuo librari. Vere natum videri. & quare forma eius circuler.* D.278,a,b.279,a. *totus ad centrum, quod intra ipſum eſt, ſpectat & vergit.* Gſ.802,d. *pars eius ſiniſtra Aſtrologis, Oriens; dextra, Occidens.* Gſ.805,c,d
Mundus, Dei corpus. D.542,b. *rerum Natura, ipſe etiam Deus Stoicis, vel ſecundarius Deus: ſed propriè tamen Deus Mundi Anima.* D. 537,b. 539,b. 542,b. 543. 544,a. G.xxxj.587,d.645,d. Gſ.682,c.823,b. *Varroni quidem & Chryſippo Deus, ſed in parte ſuâ nobiliori, Animâ ſeu Deo.* D.543,b
Mundus animal quod Ratione regitur, ſpiritu vegetatur, Manilio, Platoni, alijs: ipſamque Animã, Deum. D.542,b. 579.580. 581,a. *adeoque Mundus, magnus Homo, & Homo, paruus mundus.* D.604,a
Mundus, vnus, an plures: idem an æternus: eſſe, & non eſſe. D.593,a,b.596,a. *mundos infinitos in infinito quidam ſtatuerunt.* D.595,a. G.253,c.517,d
Mundus non æternus, Stoicis. G.120,c. *ſed vt grande animal in ſe habet ſemina conflagrationis ſuæ, aut inundationis,* &c. Gſ.740,c. 783,d. *primùm de Aquâ ſiue Cataclyſmo.* D.596,b.597,a. *poſt de interitu ab Igne: in eoque etiam, ſeu igne, perituros, Stoicis; quando, quomodo, quâ gratiâ: tum & Chriſtianis.* D.597,b. 598. 599. 600,a. G.92,d. 129,d. 310,d. 312,c. Gſ.759,d.740,c. *Chriſtianos autem huius quidem ſententiæ, ſed diuerſa eſſe: item*

Epicarëos, & Heraclitum ante omnes: neque animis interea Stoicos. D.600. 601,a. *etiam enim poſt conflagrationem, ab humore futuram redintegrationem credunt; ac ſic mundos alios poſt alium ab iis conſtitui.* D.540,b. Gf.727,c

Mundi alienus quis fortè Ammiano Marcellino. D.594,b

Mundus vniverſus exercet histrioniam. D.382,b

Mundus muliebris cur ſic vocatus. D.573,b

Munia militaria quæ dicantur. C.163,a

Munifices milites, qui. C.158,b. 159,b. D.314,b

Municeps, quis propriè. Gf.821,c

Municipia in Colonias, & contra, mutata. E.249,c. *tum voces ſæpe confuſæ.* Gf.821,c. *in Municipiis Ludi ſeu Schola Gladiatoria.* C.503,b

Municipales minus honorati, quàm vrbani. E.107,d

Munimenta conſervando imperio quæ præſtent. D.52,a

Munimentum tutiſſimũ, monumento nõ egere. D.32,a. E.viij

Munitionum militarium varia genera deſcripta. C.287. & ſeqq.

Munitio pleraque poſteriori ævo deſita apud Romanos; interdum tamen renovata. C.160,b

Munitionum bellicarum veterum quæ hodie etiam vtiles eſſe poſſint. C.361.362.

Munus, propriè Officium; & Munis, Officioſus. C.491,b

Muneribus publicis (ſeu dignitatibus) homines dandi, non hominibus munera. B.253,a. C.345,a

Munerum primatio, pœna hæreticorum antiqua. D.164,b

Munerum (ſive donorum) pretium non a ſe æſtimandum, ſed ab animo dantis. B.10,a. *munerum enim animus optimus.* B.42,a. D.166,b. *Munera hamata, item viſcata, quæ.* G.317,d.397,d

Munus, pro Spectaculo Gladiatorio, creberrimum; vnde. C.492,b

Munera Funebria in penulâ pullâ ſpectare moris; alia in togâ. C.502,a

Munus pronunciare, oſtendere, proponere, id eſt, diem eius futuri, nominaque & paria gladiatorum, libellis publicè propoſitis alliciendæ plebi prædicere: nec id ſolùm libellis factum; ſæpe etiam tabulis pictis. & quis rei auctor. C.532.53[illegible],a

Munerarius, qui munus gladiatorium præbebat: cuius vocis primus auctor Auguſtus. C.492,b

Munerarius in vitâ aut cæde gladiatoris victi plerumque ſe conformabat ad voluntatem populi. C.541,a

Munerario arma gladiatorum inſpicienda exhibita ante ludos. C.53[illegible],b. Gf.743,b. Vide plura in, *Editor*, vel, *Gladiatores.*

Munerarii Libelli, qui. C.532,b

Munerator, pro Munerario. C.493,a

Muræna, vt anguilla, in ſpeciem colubrini generis. G.65,d. 201,d

Murat. Oſman, & Vrchan, Turcici Imperii præcipui fundatores, quantâ in ſuâ lege ſanctimonia. D.179,b

Lic. Varro Murenam Auguſtum conſpiravit. E.10,c

M. Ant. Muretus aliquoties laudatus aut memoratus. A.29,a.45,b.111,a.445. & ſeqq. B.16,b.20,b. 54,b. C.538,a. *Romæ eo moratus Lipſius.* B.161,a. *effigiem Socratis in annulo geſtabat.* A.447,a. *quanti ſemper a Lipſio æſtimatus.* E.M.10. *perſonam ei tribuit Lipſius in Libro de Pronunciatione Linguæ Latinæ.* A.445. & ſeqq. *eiuſdem in Lipſium æmulatiuncula.* B.41,a. *amica cum eo velitatio.* A.337,b. *ad eum Epiſtolæ Lipſi.* A.145,b. 179,b. 197,a. 216,b. *eius more.* B.63,b. *eius in Propertio emendãda opera.* A.16,a. *egregia eius coniectura.* A.[illegible]27,b. *eius opinio de cauſsâ Sanguinis miſſionis in furti pœnâ militari reiecta.* C.216,b. *hallucinatio eiuſdem ſuper patre Suetonii Trãquilli.* E.346,d. *eius aliquot acutæ & inſignes in Tacito correctiones.* E.5,c.[illegible].128,d. 154,d. 191,d. 215,d. 244,d. 343,d. 462,d. *cur in Senecâ quæ tentavit, perficere nequiverit.* G[illegible]. *editio eius Senecæ qualis.* B.78,a. 63,b. C.63,a. eius correctiones, explicationeſque in Senecâ paſſim in Commentariis ad Senecam Lipſii. &c. memoratæ; pleræque bellæ & acutæ, ſed interdum nimis

Murices ſparſi impediendo hoſti vtiles, & quid C[illegible] *iis etiam Perſa vſi.* C.364,b

Murices ferrei ignis faciendo incendio. C.35[illegible],b

Murmur etiã minimum a ſervis in cubiculo domini, vel fortuitum, à delicatioribus virgâ punitum. G.31,c

Murus aream aut Arenam amphitheatralem ambiens cuius altitudinis. C.567,b

Muri diuidendæ & tutandæ Britanniæ à quibus ducti. E.306,d,b

Muralis Corona, & illi affinis Caſtrenſis, quæ, quales, & quibus de cauſſis data. C.210,b

Muri veterum quanta firmitatis, altitudinis, magnitudiniſque, ex Vegetio, Vitruvio, & aliis, demonſtratum: & quorundam Figuræ. quomodo ferro, ære, plumbo, lapides in iis connexi, &c. C.326,a.327,a. & ſeqq.

in Muris obliquos flexus & ſinus introrſus ducendi artificium ab antiquis: eius finis. C.327,b

Muri lunatâ formâ introrſus ducti, ſi ab hoſte deiecta pars prior. C.358,b

Murorum Gallicorum veterum deſcriptio à Cæſare: eaque fuſiùs explicata C.328,b.329,a,b. *Figura.* C.330.

Murorum ſtupendi operis exempla duo, Carthaginis, & Hieroſolymorum. C.327,b.328.329.

Muri altiùs educti remedium contra turres hoſtiles. C.356,b

Muri valdè alti cur hodie contemnantur. C.327,a,b

Muros antiquos Vrbis Romæ qui contraxerint: hodierni ſunt ab Hadriano I Pont. C.423,a

Murus, Latinis poſterioribus pro Legione. C.237,a

Mus Africanus, pro Pantherâ. A.304,a

Mures Opici, vnde Iuvenali. A.205,b.211,b

Muris Scythici, Martes hodie & Hermelina. G.576,d

Ant. Muſa Medicus ſub Auguſto celebris. G 301,c

Muſæ oblectandis, non cruciandis, animis repertæ. A.185,b

Muſarum poëtica fores non ſine furore pulſandæ, Platoni. G.169,b,c

Muſa Polyclis. A.42,b

Muſca, vt Græcis μυῖα, qui alienis conviviis non vocatus ſuperveniunt: & apud Ægyptios Muſca Hieroglyphicon impudentiæ. A.98,a

Muſcam excitare non poſſe, de homine nimis mitis. Gf.827,c

Muſcam cur ſe pro ſcuti inſigni habere Spartanus quidam dixerit. C.243 b

Muſcarium, abigendis à cibo muſcis. G.31,d

Muſcerda, quomodo V longâ. A.471,b.472,a

Muſculus piſciculus, cuius quaſi magiſterio vtitur balena. G.121,d

Muſculus inter machinas militares, quid: vnde nomen: cui vſui: à vineis & pluteis quomodo differat: ſub Teſtudinum generali nomine comprehenſus a Græcis & Vegetio: eiuſque deſcriptiones, alia Vegetii, alia Cæſaris: tum Icones Muſculi Cæſariani, item vulgò putati. C.280. 281.282. *auxilium contra Muſculos, ſaxa & ignes.* C.353,a

Muſæum Alexandrinum deſcriptũ provectioris ætatis viri docti ibi habiti & aliti, in publicum bonum Regeant Imperatoris ei curabant. a Claudio Imperatore auctum. A.635.636.794,b. B.259,b

Muſica quæ. D.464,a

Muſica & citharâ ſe exercere ſoliti veteres quotquot [illegible] cultiſſimi: hinc, Muſicam ignorat, proverbium in hominem incultum. Gf.829 b,c

Muſica, Poëſis, & molliores aliæ artes, in Principe non exiguntur. ſatis autem honoris tribuet Muſis, ſi aliquando non dedignetur audire. D.129,b

Muſivum opus, quid. G 556,c

C. Muſonius Rufus Philoſophus in Gyarum inſulam à Nerone relegatus. E.2[illegible],d. 289,d *ſententia eius ſimilis ſententiæ in Libris de Irâ.* G.25,c,d. *quam cau[illegible] Muſonius adiecerat conſciſcendi ſibi ep[illegible] mortem.* D.523,a

Muſquettorum hodiernorum vis & impetus. C 224 b

Muſtafa Mahumetis II filius, ob ſtupratam vxorem Baſſa Achmetis, à patre iuſſus ſtrangulari. D.2[illegible],a

Muſta-

Muſtafa Selimanni filius etiam à patre ſtrangulari iuſſus. A. 184, b. *quidam ſe eum dicens punitus.* D. 224, b. 225,a,b
Muſtafam Baiazitis I. filium quidam ſe fingens laqueo ſuſpenſus. D.224,b
Mutare, & Mutans, pro, Mutari, Mutatus. A.219,b. E.193,c
Mutatio animi ad ſingula, ſtultorum; vt corporis, Protei. D.476,a
Mutationem coloris aut aliam effugere ſapiens non poteſt, ſi poteſt perturbationem. G.480,d
Mutationes crebra Statui, nunquam vtiles. D.114,a
Mutationum rerumpublicarum cauſſa potiſſima a luxu. E.314,d
Mutitare, & Mutitatio, priſcis, cùm conuiuia & dominia inter ſe alternarent. C.509,b
Mutili & debiles curiâ arcebantur apud Rom. A.420,b
Mutum, pro, Mutem. A.76,b
Mutinum, vel Mutunum, ſignum, quid. A.331,a
Mutius Scæuola. Vide, *Scæuola.*
Mycaleſſi in Bœotiâ celebris olim Ludus literarius. C. 792.a
ad Abr. Mylium Epiſtola Lipſij. B.81,a
Myrchiales morbus Arabum, Melancholia hypochondriaca. B.54,b
Myriades XXV. *drachmarum, quid Latinis.* A.326,a
Myrmillones gladiatores vnde dicti: è Galliâ petiti; & Gallicè Crupellarij fortè vocati: eorum pugnandi ratio: quæ arma: & cum quibus compoſiti. C.521,b. 522,a,b. E.91,c. *non eſſe eoſdem cum Secutoribus.* C.518,b
Myrmillo queſtus de raritate munerum. G.137,d
Myſtagogus Genius cuique hominis, Menandro, qui Senecæ Pædagogus. D.560,b
Myſteriorum duplex religio; in menſâ, & in thoro. A. 108, a
Mythica hiſtoria ad myſticos ſenſus relata à Stoïcis: multumque ij Mythologijs vſi. D.545,a. G.312,c
Mythra, quæ Perſis dea. A.220,b.

N.

N *Literam rectè omnes proferunt: niſi quòd Græci ſæpiculè, & Latini ipſi, interdum negligant.* A.464,a. *vt in, Frons, pons, mons, & huiuſcemodi.* A.38,a
ad N. N. Epiſtola Lipſij. B.476,b. *alia eiuſdem ad alium N. N.* B. 488, b.
Nabalia, an vllibi in Germaniâ locus. E 432.d,c
Thom. Nadaſdus a fide laudatus a Solemanno. D.253,b
Nanius Ennio ſenior. A. 71, b. correctiones & citationes eius, quærantur apud Auctores qui eum citarunt.
Namurum opidum ad Moſam, vnde dictum: vulgò malè Namurcum. B.156,b. C.731,b
Nani in Arenâ quandoque inter ſe apud Romanos commiſſi. C.514,b
Pet. Nannius Alcmarianus humaniorum literarum Profeſſor olim in Collegio Buſlidiano Louanij: atque is laudatus: etiam allegatus. B.160,b. C.790,a. Gſ.714,d. Verrinas, inter cætera, ibi docuit.
Franc. Nanſius allegatus. A.260,b. C.682,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.18,b. A.161,b. B.85,a
Nanus, adiectiuum, id eſt, Paruus. A.93,b
Naphtha oleum aquâ acrius excitatur. C.364,b
Narciſſus libertus Claudij prudines. C.416,a. Gſ.698,b. *petulantis homo nequitiæ.* E.192, b. *in Britanniam à Claudio componenda ſeditioni militari miſſus quomodo à militibus exploſus.* Gſ.824,a. *ſidem Lucilij minus, vt videtur, fruſtra tentauit. ipſe poſt iuſſu Agrippinæ ad mortem adactus: quomodo.* Gſ.745,c,d. 833,b.c
Nare ſine cortice, adagium Horatianum. Gſ.707,d
Nariſci, Germaniæ populi, Ptolemæo Variſti. E.450,d
Narſes Urbis Romæ muros contraxit. C.423,a
Naſci ipſum, partus in mortem eſt. B.265,a. *Naſcentes morimur.* G.141,d
Naſci ac perire, nil niſi formæ aliùs inductio eſt. D. 568,b
Naſica cuiuſdam ridiculus iocus. A.15, a,b
Scip. Naſica. Vide, *Scipio Naſ.*
Naſſouiæ gentis in Belgicam traductio vnde origo. C. 778, a, b
Natales ciuium in Acta publica ex profeſſione parentum aut propinquorum relati. E.326,a
Natalis Principum feſtus, atque ipſis munera data, &c. E.145,b,c. *annuis Circenſibus celebrati Natales Principum.* D.363,a,b
Natalis Imperij dies. E.359,c
Natalis Lipſij verus. B.80,a. 160,a. 205,a
Natalis, impurus homo, Senecæ memoratus, quis. G.561,d
Ant. Natalis, de quo Tacitus, non idem videtur cum Natali impuro homine de quo Seneca. E.281,d
Natare in quibuſdam aquis nefas apud veti. E.248. c,d
Natatio crebra Romanis & Græcis. A.326,b. *ſumma cura Romanis in exercitijs militaribus: imo & vniuerſim totius iuuentutis.* C.195,a,b
Nationes ſecundum climata differunt iudicijs & ingenijs. A.214, b
Nationes exteræ in certis ferè Urbis Romæ partibus vnaquæque domicilia ſua ſumebant. C.425,a
Natio, vel minima, nulla ab hoſtibus deleri poteſt, niſi prius ſe ipſa ſimultatibus conſumpſerit. D.98,a
per Nationes diuidenda acies: & cur. D.100,a
Natorum poſtremiſſimus, id eſt, hominum. A.302.b
Natrix, ſerpentis genus. G. 36,d
Pinarius Natta, quis. G.570,d
Natta, familia Romæ nota. A.60,b
Natura, quid, & quomodo agat: & hoc quod Naturam impij appellant, Deus eſt. B.436,a
Natura duplici intellectu Stoicis. D.539,b. *communis Natura, vel Natura lex, Deus.* D.476,b. 480,a. 539,b. 574,a. *Definitio eius: Ignem eſſe & dici Stoicis, atque etiam nonnullis alijs.* D.540.541. *Natura autem Dei propria ipſis Chriſtianis non plenè, & quatenus, cognita.* D. 544, b. *præter Naturam vſitatam multa, præter Communem & ſempiternam, nihil fit.* D 550,b
Natura rerum, modò pro Mundo, modò pro Deo, & vulgo pro Uniuerſo, ſemper eâdem recedens. G.73,c. 77,c. 78,c. 137,d. 226,d. 310,d. 311,d. 354,d. *cur natura Stoicis Artifex.* G.141,d. *Natura ſcilicet & ignis artifex, iſdem Deus.* Gſ.790,d,c
Natura brutum quid omnia gignens & conſeruans quibuſdam Philoſophis. D.540,a
Natura in nobis propria, Chryſippo & Ciceroni, Recta Ratio. D.477,b. 478,a. *Naturam ſequi, id eſt, Deum; &, Naturæ congruenter, conuenienter viuere; ſeu, Secundum Naturam Uniuerſi, & ſuam, viuere; capitale dogma, & verus finis vitæ, Stoicis.* D. 474. 475. 484, b. 485,a. G. 234, c,d. 319,d. 392,d. 519,d. 578, c. 579,d. 607,d. 632,d. *ſenſus dicti clarius explicatus.* G.499.d
Natura ſeu Eſſentia, idem quod, Principia rerum. D. 339.a
Naturæ ſuæ normam in vitâ quilibet ſequi debet. G.255,d
Naturæ ſemina quæ in homine ſunt, induſtriâ perficienda. F.64,d
Naturæ leges communes ſunt, non priuilegia. G.111,d
Natura ὑπεναντίως, quid Ariſtoteli. D.550,b
Naturam ſine ratione omnia producere, quorundam error. Gſ.682,d
Natura rerum nihil deperit. G.448,d
Naturæ defectus ab inobedientiâ materiæ Gſ.683,c
Naturalis Philoſophia, quæ. D.464,a. Vide poſtò, *Phyſica.*
Naturalis ſcientiæ commendatio. Gſ.773,d. 774,c,d
Naturalium Quæſtionum Libros quando, & quam pulchrè ac doctè ſcripſerit Seneca. G. 678. Gſ. 722,d. 802,d
Nanale ſtagnum Auguſti. E.243,d
Nanalia, opidum ſiue flumen, an & vbi in Germaniâ. E. 432, d

Naualis corona, quæ, qualis, quo merito data: diſtincta à Roſtratâ. C.211,b

Naualis militia Romanis ſemper vilis: atque adſcripti remiges, libertini, & alij viliores. C.16,b. 383,a. *atque in vigintiquinque annorum militiam obligati.* C.222,a

Naues etiam quarum in mari vſus ipſi milites conficiebant: nedum rudes ſtruendis in flumine pontibus: proinde numquam in eum vſum Romanis Nauium copia deeſſe poterat vel in flumio hoſtili. C.302,b.303,a

Nauis Prætoria ſignum deponebatur obuio in mari maiore aliquo magiſtratu. A.282,a. *in naui Prætoria prorâ ſtabant lictores.* A.282,a

Naues longæ, triremes; breues, quales hodie maris noſtri: item naues duplici gubernaculo. E.44,c,d

Naues tectæ, quæ. E.205,c. *cubiculatæ, roſtratæ, luſoriæ; quæ ſingulæ.* C.384,b. G.379,c,d. *tabellariæ, quæ.* A.250,b. G.527,d

Naues ſolutiles inuentæ, quæ in ipſâ Arenâ ſubitò laxatæ emitterent omne genus ferarum: luxûne Romano, an exemplo a ſacrâ Arcâ Noachi? C.565,a

Nauibus ab inſigni, ſeu tutelâ (animalium nominibus vt plurimum) nomen. G.379,c.525,d

Nauis ſecundo vento acta quot milliaria vnâ horâ emetiri poſſit. Gſ.682,d.786,d

Naues etiam onuſtæ cur in aquâ natent. Gſ.703,c

Nauis rarò alliſa, quæ modico velo legit litus. B.84,b

Nauis conſentiens ligno. G.525,d

Nauis, obſcæno intellectu. & quid ſignarit Iulia Auguſti. A.210,a

Nauigare in quibuſdam aquis vetitum. E.248,c,d

Naumachia Auguſti. E. 205, c. *Naumachiam bis dedit Nero.* G.508,d

Nautica ſcala, quæ. C.271,a

Nautici milites in XXVI. annos militia obligati. C.222,a

Nauportus, municipium, vbi. E.17,d,c

Nauſiphanes Pyrrhonis diſcipulus, Epicuri præceptor: eiuſque opinio. D.462,b.463,a

Nautium quidam è comitibus Æneæ, Mineruæ Vrbicæ ſimulachrum quod Troiâ extuliſſe fertur, an idem cum Palladio. C.612,a,b

Nazarethus Aſſyrius, nonnullis Ezechiel Propheta putatus. D.435,a

Nazarius, Panegyricus ſcriptor, correctus. 207,b. E.95,d *citatus.* G.41,a.248,a.428,a. D.353,a. E.91,d

Nazianzenus. Vide, *Gregorius, Naz.*

Ne, pro, Na. A.65,a

Ne quid nimis, edictum, vna cum altero, Noſce te ipſum; inſcripta in aditu templi Delphici. D.605,a

Neapolis, vrbs Italiæ, culta, amœna. B.22,b. *vbi ea nunc, non inde olim longè Palæpolis.* F.12,c

Neapolitana crypta cur Senecæ vnde obſcurior quam antè aut hodie. G.480,c,d

Nearchus tyrannus. G.30,d

Ant. Nebriſſenſis allegatus. C.364,b

Nec ſpe, nec metu; ſcitum in quemuis virum conſtantem conuenit. D.381,a

NEC TANTI HVMANA, *inſcriptio epitaphia, quam ſibi poni voluit Lipſius.* B.201,b

Neceſſitas Prouidentiæ diuinæ cognata, imò ex eâ nata: inſita rebus & innata: exemplisque id ſuperis & inferis latè oſtenſum. D.388.389. *Fatalem etiam aliquam, ſeu ſororem & gemellam Fati, Neceſſitatem eſſe, probatum.* D.390. & ſeqq. 549,a,b. *eius effugium, velle quod ipſa cogit.* D.394,b. *cum Neceſſitate qui pugnat, vnum hoc vincit, vt pluribus plagis contuſus vincatur.* B.45,b. *à Neceſſitate publicis malis agnatâ ſolatium quærendum: eaque, magnum imbecillitatis humanæ patrocinium, omnem legem frangit.* D.76,b

Neceſſitas ante rationem eſt, maximè in bello. D.99,b. *ſæpè quoque ignauiam acuit.* D.102,b

Neceſſitas, pro Morte, imprimis autem indictâ. E.M. 26.

Neceſſitates, vario ſignificatu. E.12,d,b

Neceſſitudo, neceſſitas. A. 344, a. *Neceſſitudo reipubl.* E.9, d

Neceſſitudinis (ſanguinis, amicitiæ, &c.) gradus qui Feſto, qui Corn. Frontoni. G.298,d

Negotia omnia hominum, vt mimica. G.165,d

in Negotio fortitudine & tolerantiâ, in Otio Philoſophiâ opus; dictum Ariſtotelis. D.535,a

in Negotio proprio quiſque plerumque hebetior, quàm alieno. D.140,a

Negotiorum alterius malè geſtorum actio. G.320,d

Neleus quidam, ad quem Bibliotheca Ariſtotelis hæreditate peruenerat, quid eâ fecerit. C.629,a,b

Nemauſi Amphitheatrum antiquum. C.588,a. *id olim non inter maximas eius forma repræſentata: Gothis aliquando loco arcis habitum, nomine Praſidij Arenarum.* C.592. *foramina in eo minora illigandis velis.* C.576,b

Nemeſianus poeta citatus. A.225,b. G.398,c,d

Nemeſius, Epiſcopus & Philoſophus, correctus. D.622,a. *citatus.* D.621,b. G.424,c,d

Neminem vnam partem, pro Nullam, phraſis Bembi. B.94,b

Nemo ſibi contigit, aut contingit; dictum Senecæ, quid. G.443,d

Nemora ſuſpendere, quid Senecæ. G.670,d

Nepos ex filiâ, an Neptis, Iulio Cæſari. A.315,a

Corn. Nepos. Vide, *Cornelius N.*

Nepos cognomine quidam, nomine Allius, Aleus, vel Ælius, ſub Tiberio, ignotum quis. G.275,c

Nepotari, profundere, dilapidare. G.271,d

Nepotatus, nepotandi actio. G.271,d

Nepotes, luxurioſæ vitæ homines, vnde ſic dicti. G.275,d

Neptunus piſces ſignabat. A.98,b. *Neptuni etymon verum quod.* G.485,a. *cur Neptunus Iouis apud Homerum optimus & antiquiſſimus.* Gſ.727,c. *cur terræ quaſſator aut motor dicatur.* Gſ.784,d

Nero, Germanici & Agrippinæ filius: quæ ei vxor. E.546. *iſne Pontifex: an potius Flamen Auguſt.* E.85,b.86,c

Nero Imp. cuius filius. E.546. *magnus initio princeps, magnum poſtea monſtrum.* D.232,b. *eius dictum initio Imperij, magnæ lenitatis.* D.249,a,b. G.209,c. *principio laudabilis.* A.311,a. D.455,a. *ſcelere & ſanguine Imperium adeptus.* D.227,a. *Quinquennium tamen eius primum certum exemplar boni Principis.* G.189,d.396,c. *initia eius etiam Senecâ laudata: indoles eius nihilominùs ſuſpecta: quam & Seneca in melius dirigere conatus.* Gſ.776,d.777,b,c. *de clementiâ ſuâ ſæpè Nero gloriatus.* G.197,c. *ſub eo toto ferè Orbe Romano pax.* G.188,c. *an ei blanditus Seneca.* Gſ.804,d. *æmulus ei Auguſtus.* G.195,c. *milites miſit ad inueſtigandum caput Nili; ſeu exploratum, vt Æthiopicum bellum cogitans.* Gſ.777,c

Nero capillo ſubflauo, & vultu pulchro magis quàm venuſto: circa cultum pudendus: animo autem imbellis. Gſ.819, c,d. *in artibus Principe indignis ſe exercens.* D.129,a. *eius non inſcitia, ſed impetus, vitium.* A.454,b. *cauſſas theatralibus fabulis dare amabat.* A.142,a. *Apollo haberi volebat.* D.426,b. *a diminutate vocis ſe iactabat.* D.302,b. *eius nummi in quibus repræſentatur habitu citharœdico.* E.242,c. *Poemata eius Tacito & nonnullis qualia, qualia autem Suetonio & alijs.* E.244,d. G.689,d.690,c. *eius verſus de flumo Tigri non inuenuſti.* Gſ.736,d

Nero Imp. bis Naumachiam dedit. G 508,d. *aurigam ipſe egit.* E.279,c. *petulanter graſſatus.* E.222,c. *Pythagoræ cuidam nubit.* E.275,d. *ſummum opum precium exiſtimabat, eas effundere.* C.413,b. *Romam quoad ordinem & decorem ædificiorum valde ornare ſtuduit, poſt incendium à ſe eo ſuis, vt putant, excitatum.* C. 428, a. (vide &, *Incendium Neronianum.*) *bis ei Romæ domus ædificata.* E.276,d. *in eius domo noua arma & ſtagna.* E. 277, d. *ædium eius incredibilis magnificentia deſcripta a Suetonio.* C.450, b. *amphitheatrum, etſi tantùm ligneum, magnificum ſtruxit.* C.561,a. E.225,c. *Theatrum totum auro illeuit: & omnia ad id ſpectantia inſtrumenta fecit aurea, &c.* C.407,a. *quibus velis ſpectacula contra æſtum obtexerit.* C.577,a, b. *Equitibus certa ſedilia in Circo dedit.* E.273,c. *quanta prodigalitate miſſilia per ludos in populum ſparſerit.* C.407,b

Nero Imp. Parthis gratus. E.307,c. *oſtentum ex puero ſectum.* E.170,b. *eius oratio in argentum inciſa.* E.213,d. *cui ſine donatiua & congiaria dederit.* D.320,a *quot ſtatuas è Græciâ abſtulerit.* E.279,d

Nero Imp. ſatis diu graſſatus in tyrannide. D.406,a *primus ſæuijt in Chriſtianos.* E.279,d. *quot Senatores & quot Equites ad ferrum exhibuerit.* C.513,b *morituris damnatis tantum horarium ſpatium concedebat.* E.285,c *grauiter puniit qui cantantem ſegniter audirent* E.293,c,d. 298,d,c. *commentarius in eum quæ.* E.283,d. *morientis eius verba.* D.407,b

M. Cocceius Nerua ſub Auguſto, quis. G.195,c

Cocceius Nerua, continuus Tiberij, celeber Iuris auctor, Tacito. E.134,c

Nerua Imper. proprio cognomento Tranquillus vocatus. D.305,b. *impenſas publicas quantum poterat contraxit.* D.346,a. *aliqua ſpectaculorũ genera ſuſtulit; non gladiatores.* C.300,b. *Fórũ eius idem cum Tranſitorio.* C.436,b. 458,b. *quomodo Traianum adoptauerit.* D.307,a. *eius factum liberale & memorabile.* D.330,a

Neruij à Germanis orti, Strabone & Tacito. B.237,a *quæ eorum ſedes Cæſaris & Strabonis tempore.* B.136,b

Neruorum vſus maximè requiſitus ad tormenta bellica, vt baliſtas, &c. & quorum animalium. C.521,a,b. *è Neruis texta ſcutaleniora & galea Hiſpanis etiã indita.* C.241,b

Neſcio, E. *longâ quomodo.* A.471,b

Neſis, inſula Campaniæ. G.472,d

Neſtoris poculum, prouerbiale ex Homero. A.106,b

Neſtorius relegatus à Theodoſio minore. D.163,a

Guil. Neubrigenſis citatus. B.304,a. D.104,b. 164,b. *eius error.* B.340,a

Neutra, ſeu Adiaphora, Stoicisque: quæque in ijs Producta & Reiecta, &c. D.486,b. & ſeqq.

Nexus, Nodi, Ligatura, vocabula palæſtræ. G.367,d

Nicæna Synodus citata. C.236,a

Nicanor Grammaticus de Interpunctione libros ſex edidit; vnde στιγματίας vocatus. B.134,a

Nicanor, Seleucus. Vide, *Seleucus.*

Nicephorus Calliſtus citatus. C.406,a. 470,b. 501, a. *eius errores.* C.475,a,b

Nicephorus Gregoras è Romanæ Hiſtoriæ Nouæ ſcriptoribus. B.147,a. *cur potiſſimum politicis legendus:* d. *quæ eo porrò indicium.* D.126,a. *exemplo inferiorum Græcorũ egregie depingit diſſidia hodierna in religione.* D.165,b. *Idem citatus.* C.197,a. 579,a,b. 679,b. 685,b D.123,a,b. & aliquoties in libris Politicis. E.399,d.

Nicepora dea. A.162,a

Nicetas Choniates è Romanæ Hiſtoriæ Nouæ ſcriptoribus. B.147,a. *inſignis Hiſtoricus, viro Politico commendatus.* D.113,b. *eius locus de inſigni potore Catamero Logotheta.* B.142,b. *eius narratio mira de canibus Theſſalonicẽſibus.* B.391,b. *eiuſdem error.* B.339,a. *Idem citatus.* C.71,b. 87,a. 197,b. 282,a. 301,b. 553,b. 356,b. 471,a. D.130,a. & alibi in libris Politicis. G.420,d. 348,d

Nicetes Sacerdos, Declamator nobilis. A.78,b. E.477,d

Nicias Athenienſium dux nimiâ vanâque ſuperſtitione ſe & totam in Siciliâ rem Athenienſem perdidit. G.119,c. Gſ.795,c,d

Nicocreon Cypriorum rex. D.580,a

Nicolas V. Pontificis inſignis in literatos fauor. D.119. 120. *eius Diploma Indulgentiarum Capellæ D. Virginis Hallenſis indultarum.* C.718.

Nicolaus Biaſta, Epirotarum alæ Præfectus, à lethali vulnere & viginti plagis, inuocatâ D. Virgine Hallenſi, ſanatus. C.715,b

Nicolai Langij vxor, votis à marito D. Virgini Hallenſi factis, intra paucas horas à grauiſſimo morbo plene reualuit. C.714,a

Nicolaus puer Leodicenſis, luminibus captus, & toto corpore æger aut impotens, ab vtraque labe ope D. Virginis Hallenſis ſanatus. C.703,b

Nicomedes Bithyniam à Mithridate recipit. A.532,b

Nicopolis ab Auguſto condita, monumento victoriæ Actiacæ. E.62,d

Nicoſtratus palæſtrita celebris. E.473,d

Nidi librorum, qui Martiali. C.634,a

Niger fluuius Africæ in Atlanticum mare ſe exonerans, Nili ramus nonnullis putatus. .750,d

Niger Orator in Galatiâ tenuis piſcis ſpinâ ſuffocatus. Gſ.772,b

Nigræ Sorores, ſuâ ipſæ induſtriâ Louanij ſurrexerunt; & quando templum ſtruxerint. C.785,b

Nigrorum occurſus, præſertim in tenebris, mali & mortalis ominis. Gſ.834,b

P. Nigidius Figulus viſus voluiſſe reuocare ſectam Pythagoricam. D.437,a. *is correctus apud Nonium.* A.131,a. *explicatus.* A.457,b. 458,a, &c.

Nihil ex nihilo gigni, nihil in nihilum reuerti; Democriti effatum, ab omnibus Philoſophis receptum. D.568,b

Nil admirari, ſapientis. D.506,b

Nil niſi Cecropides, prouerbij inſtar. A.173,b

Nilus fluuius mundo coæuus. Gſ.733,d. *eius originis, & cauſſarum incrementi eius inueſtigandarum curioſi multi Principes, ad caput eius inueſtigandum exploratores miſere: & qui illi potiſſimùm: atque id caput vbi quærendum.* Gſ.777,c,d. *vltra Tropicum Capricorni turgeſcere incipit.* Gſ.749,d. *eius Cataractes apud Catadupos Æthiopiæ populos.* Gſ.747,d

Nilus ſtatis incrementis inſignis. G.310,d. *eius incrementi quæ cauſſa Thaleti.* Gſ.755,d. *quæ alijs; & quando id, ac quã u diu.* G.747,c. 749,d. *ab eius incrementi altitudine quomodo fertilitas aut ſterilitas futura prænoſcatur.* Gſ.747,d. *et deriuando canales in agros manufacto pro libitu poſſeſſorum.* Gſ.748 d. *aqua Nilotica genitalis & fœtifera credita.* Gſ.735,d

Nili cataracta, deſerta Africæ, & mons Atlas termini Imperij Romani à Meridie ſub Auguſto. 377,b

Nilus in ædificijs. Vide, *Euripi.*

Nimia omnia nimium negotij exhibent. G.138,d

Nimrodus Noæ pronepos, &

Ninus Aſſyriorum Rex, idem. D.207,b

Niſi hoc ſe iactaſſet, muſca ſe comedi ſſet, iocus prouerbialis; A.421,b

Nithardi, nepotis Caroli Magni, Hiſtoria à Pythœo edita. B.494,a

Niuella, ſeu, vt olim vocata, Niuigella, Brabantiæ Comitatus titulo inſigne oppidum. C.763,a

Nix vnde. Gſ.732,c. *è longinquiori cadit quàm grando, pleriſque: niſi multi aliter cenſeant.* Gſ.755,d. *vbi Niues ferè numquam tabeſcant.* Gſ.757,d. *Niuem vino, & vinum Niue diluere, vtrumque vſitatum.* G.137,c. 332,d

Nixij dij, quaſi nixibus parientium auxiliarij. A.121,b

Noachus, ſiue Noa, diluuium quaſi à Senecâ deſcriptum. Gſ.741,d. *ab eò eiuſque ſtirpe Sapientia diffuſa per Orbem terrarum.* D.433,a

Nobiles Romanis, qui: patricij, aut plebeij: & ex vtriſque Noui: cum videlicet apud Rom. omnis Nobilitas ex imaginibus. A.289,a. *ita vt Nobilitas & Antiquitas familiarum diuerſimodè conſiderata fuerint apud Rom.* F.40,d

Nobiles quando primùm ab Epiſtolis aut Libellis Principibus Rom. E.274,d,b,c

Nobiles egeſtate adacti ad Arenæ operas auctorari ſe paſſi lucri cauſſâ. G.613,d. Gſ.812,c. Vide etiam, *Gladiatores.*

Nobiles antehabendi, quoties paritas eſt aut concurſus. D.144,a. *præſumuntur optimi miniſtri Principum.* D.143,a,b

Nobilium magiſtratuúmve factiones aut contentiones legibus comprimendæ, in ipſis potiſſimùm initijs. D.109,b. 110,a

Nobiles plerumque hodie ſpernunt bonas literas. A.169,a

Nobilibus inertibus ſicut in ſtatuâ nihil addetamenti præter nomen. A.19,b. 175,a

Nobilem verè facit animus. G.457,d

Nobilis quidam vir Antuerpiæ à D. Virgine Hallenſi præſeruatus à malo. C.713,b

Nobilis Batavus ope divæ Virginis Hallenſis ſanatus. C. 709, b
Nobilitatis Europææ hodie inſigne Torques aurei, unde. C. 209, b
Nocentes, unde & cur felices in externis. D. 555, a, b
Nocumenta, documenta. D. 39, a
Noctua inſigne Athenienſium. A. 150, b
Nodum nuſquam quam in apice habebant Flamines. A. 275, b
Nodus in crinibus Germanorum E. 448, d. G. 57, d
Nodi in citro, ſeu partes nodoſæ maculas referentes. G. 373, b
Nodi, Nexus, Ligatura, Vocabula palæſtræ. G. 367, d
Nodus, pro Amento. C. 345, a
Nœniæ, quæ. D. 460, b
Nola a quibus & quando condita. F. 14, d
Nomen Epiſtolam ſcribentis antiquitùs ſemper præmiſſum nomini eius ad quem ſcripta, etſi dignioris. B. 534, a
Nomina duo gentilitia uni homini, non Romanũ. E. 133, b
Nomina fauſta. E. 22, c, d. eorum omina aut auſpicia quæ: & contra. E. 411, c. Nomina fauſti & boni ominis captatum in primo milite ad militiam citando. C. 21, a
Nomen gravi crimine damnati ſublatum, eraſum, oblitumve: & quomodo. E. 527, b
Nomina patrum à plebe per faſtidium crebrò immutantur. E. 323, d
Nomina frumentantium in tabulis inciſa. D. 319, a
Nomina Principum ſignis militaribus inſcripta. C. 110, a
Nomina propria conciſè à librariis ſcripta multorum mendorum occaſio. A. 66, a
ad Nomen citari, ad Nomen reſpondere, dictiones formulares in cenſu aut delectu. C. 21, b. G. 74, d
Nominum finis, ut res intelligantur. D. 489, a
Nomina nota rebus ignotis ſæpè abſurda dabant Romani. A. 304, a
Nomina, tituli debitorum: hinc, Nomina facere, &c. quid. G. 261, b. 296, d
Nomenclator, muneris ordinariũ, ſive officium, miniſteriumve, atque ita inter neceſſaria, apud claros olim & potentiores viros. D. 317, a. G. 265, c, d. Nomenclatores unde vulgo Fartores dicti. G. 226, d. ii nomina clientium & amicorum domini, ordine in libros digerebant. G. 360, c. interdũ ediſcebant. G. 215, d. inde nomen cuiuſque ſalutantium domino indicabant. G. 163, c, d. e turbâ etiam ſalutantium ſuggerebant domino quos ad cœnam vocandi, ſeu ab officio, ſeu ex ordine. G. 421, d
Nomenclatores ut ſuis proceribus, ſic etiam addit diis. A. 329, b
Nomentanus, gulo ſub Auguſto notiſſimus. G. 238, c
Nomentum quam longe ab Urbe Româ. E. 285, d. Nomentana Villa Senecæ. E. 285, d. G. xix. xxiii. xxvii. 625, c, d
NON movere, ſcutum innocentiæ Lipſio. B. 110, a
Non liquet, formula in re ambiguâ. G. 494, d
Non putavi, dictum imperatori turpiſſimum eſſe, quis dixerit. G. 35, d
Non-ſcientia, Eretricis, Pyrrhoniis, & aliis aſſerta. G. 570, d
Nona, legitima olim hora cibi: hinc Belgarum Noen. A. 101, b. B. 503, b
Nonis, aut circa Nonas menſium, frumenti largitiones fieri ſolitæ a Romanis. A. 248, b. 249, a. C. 405, a
Nonaria, meretrix Perſio unde dicta. A. 235, b
Nonea gens. E. 28, d
ad Lud. Nonnium D. M. Epiſtola Lipſii. B. 242, b
ad Alvarum Nonium D. M. Epiſtola Lipſii. B. 476, a
Nonius Marcellus Grammaticus, homo ridiculus ſæpè nugator. A. 19, a. 84, b. 209, a. 214, b. 319, b. & fortè alibi. Idem correctus. A. 17, b. 19, b. 27, b. 34, b. 35, b. 41, b. 42, b. 45, b. 47, b. 52, a. 58, b. 59, b. 60, a. 62, a. 71, b. 72, a. 76, a. 79, a, b. 82, b. 84, b. 85, a. 92, a. 100, b. 116, a, b. 117, a. 118, b. 121, b. 122, a. 123, b. 126, b. 129, a. 130, a, b. 131, a. 134, a, b. 147, a. 149, b. 151, b. 152, a, b. 158, b. 159, b. 168, a. 175, a. 179, b. 180, a, b. 183, a. 184, a. 192, a, b. 199, a, b. 200, a. 203, a, b. 207, a. 209, b. 211, a. 214, b. 215, a. 216, a. 218, b. 221, b. 265, b. 275, a. 278, a. 319, b. C. 62, b. 509, b. 522, b. 666, b. 668, b. G. 224, c, d. Idem citatus. A. 63, a. 78, a. 79, b. 119, a. 133, b. 183, b. 257, b. 269, a. 302, b. 336, a. 460, b. B. 31, b. C. 22, b. 26, b. 51, a. 69, a. 319, b. 326, b. 342, b. 353, a. 645, a. 666, b. 668, a, b. 683, b. D. 621, a. E. 91, d. F. 78, a. G. xiii. 16, c. 175, b, c. 267, c. 397, d. 502, d. 561, d. 651, d. Gſ. 753, c. 777, d. 813, b
Nonnus poeta mirificus. B. 85, a. Is citatus. C. 652, b. 656, a. 657, b. 659, b. 660, a, b. 662, a. 682, a. E. 444, d
Nono die parentalia concluſa in funere; ut ſeptimo inſtauratio voti in nuptiis. E. 145, d
S. Norbertus Archiepiſcopus Magdeburgenſis inſtitutor Ordinis Præmonſtratenſis. C. 795, b
Norici cuiuſdam ſtrenui potoris mirum exemplum nuperum. B. 142, a
Normanni (vel Nortmanni) qui populi: potiſſimas Europæ regiones depopulati; aliquibus etiam aut vi aut pacto occupatis: à variis inſuper regibus & dynaſtis carpti aut repreſſi potuit, quam verè victi: tandem in Lovanienſi agro ab Arnulpho Imperatore maximam cladem paſſi. C. 757. 758. 759.
Northollandi qui hodie, fortè veteribus Mattiaci. E. 446, c
Nortia, vel Nurſcia potiùs, Vulſinienſium dea. E. 106, d
Nortmanni & Dani quas & quot hoſtias diis quotannis immolare ſoliti. E. 439, d
Noſce te ipſum, cuius dictum ſit, variant auctores: & ſuper eo dicti Sermones Porphyrii laudati. G. 113, d, c. vitale dictum; idque explicatum, & quomodo uſui applicandum. D. 466, b. 605, a, b. 606, a
Noſſe multa malle, quam à multis noſci, verè docti eſt. C. 557, a
Noſter eſto, Noſter eris, familiaris locutio. A. 123, b
Notæ, ſcripturæ compendia, quibus veteres in celerem ſcriptionem uſi, quid: qui earum inventores primi: quis uſus, & modus: quales, & quot: Signa etiam vocata, Puncta, & Singulæ. B. 381, b. 382. 383, a. G. 578, d
Notarum vitioſa interpretatio, cauſſa multorum mendorum. A. 165, a
Notarum Libri Senecæ, qui perierunt, Rhetoris potiùs fuerint quàm Philoſophi. G. xxv.
Notam facere, pro, Iniuriam facere. A. 20, b
Notare, quid. A. 326, b
Notaria ars, quæ. B. 381, b. 382, a
Notarius, veteribus quid: Notariorumque in ſcribendo celeritas. B. 383, a. Gſ. 825, d. 826, a
Notiones, ſeu Notitiæ, ἔννοιαι, aliis προλήψεις, anticipationes, quæ ad doctrinam faciunt, quid, & quotuplices, accuratè dictum. D. 470, 471.
Notitia Imperii Liber citatus. C. 87, b. 112, b. 243, a. 244, a. 316, a, b. 344, a. 388, a. 422, b. 429, a, b. 435, a. 446, a. 448, b. E. 539, a. G. 478, d
Notor, qui Ciceroni Cognitor, Xenophonti γνωστήρ, quis. G. 450, d. Gſ. 823, a
Notulæ marginales in Lipſii ſcriptis ad intellectum plurimùm iuvant; præcipuè in Politicis. D. 11.
Nova Roma, Byzantium, ſive Conſtantinopolis. C. 399, a
Novatianorum error de æqualitate peccatorum, qui & Stoicorum. D. 521, b
Novatianus De cibis Iudaicis correctus. G. 669, d. idem citatus. C. 190, a
Novatores in republicâ omniqúe ſtatu periculoſi. D. 55, a. 160, a. in religione, coërcendi. D. 159, b
M. Ann. Novatus, frater Senecæ Philoſophi ipſo maior, poſt à Iunio Gallione adoptatus in eiuſdẽ nomen tranſiit. A. 231, b, &c. Vide, Gallio.
Novatilla, Novati ſive Gallionis, Senecæ fratris, filia. A. 233, a. G. 88, c
Novellæ Iuſtiniani correcta. C. 384, b. citata. C. 88, a. 235, a. 685, b. E. 145, d
Novellius Torquatus Mediolanenſis uno impetu tres vini congios hauſit ſpectante Tiberio. B. 141, b

Novelli-

Novendial, Novemdiale, Novemdiale ſacrū, poſt lapidum imbrem, a quo inſtitutum. E.145,a
Novi, aut Novi homines, Romanis qui. A.289,a. G.321,d
Nonius apud Nonium Marcellum correctus. A.231,a 251,a. 199,b
Novus Orbis (ſive America) an veteribus cognitus. D.593,b. 594,a,b. in eum unde poſt Diluvium homines & animalia pervenerint. D.595,a. ſuperſtitionibus plenus: & variis variiſque ibi ſacrorum funerumq; ritus. D.183,b. 184,a. quomodo ſaltus cultor. D. 404,b. ab Hiſpanis victus vectorum ſuorum robur dimiſiis fregit. B.199,a. coloniis ab Hiſpania prudenti conſilio impletus. C.336,a. eius incolarum mira ſimplicitatis erronea credulitas. C.297,a. eorum quidam exhilarandi ſui gratiâ è mortui cranio bibere ſoliti. C.509,a. Virgines perpetuas multas Soli religiosè ſacrare ſoliti. C.619,b. maiorum res geſtas carminibus aut cantilenis ſeu hiſtoriis, ducere ſoliti. E.434,d. quaedam in Novo Orbe flumina miroſera. G.110,d
Novum Ver, Nova Æſtas, &c. E.49,d
Nox, regnum Lunae poetis. Gſ.816,d
Nox Romanis in quatuor vigilias diviſa: in tres partes Graecis. C.175,a
Noctis meridies, Varroni, pro, Media nox. A.417,a
Nox, pro, Noctu. A.86,a
Noxii & eorum cuſtodes, eadem catena alligati, dextrâ illi, hi ſiniſtrâ. G.159,d
Noxiae forte contingit latere, ſed non latendi fides, Epicuro. G 609,d
Noxios beſtiis obiici, Romae vulgare G.225,d
Noxioſiſſimus, vel Noxiiſſimus. G.206,c
Nubere, &, Nuptias facere, inter obſcaena ſaepè. A.87,b
Nuptia verba, quae. A.87,b
Nubere, pro, Velare. A.240,a
Nubentium ad maritum venientium tres aſſes ferendi ritus explicatus. A.134,a
Nup[illegible]ſſo quae dici poſſit. G.xxxxiij.
Nubes non in ſtillicidia diviſa, ſed continua. Gſ.688,d. Nubes quae rariores, leviores, &c. an quae in infimo, an quae in altiore aere. Gſ.754,c.759,d,c
Nuces legere, quid Ciceroni. A.112,b
Nudatis ſupplicio afficiendi cur a veteribus plerique. C.658.b
Nulli fidere, nervus ſapientiae, Epicharmo. B.12,a
Nullus, Nulla, declinata ut caetera adiectiva primae & ſecundae declinationis. A.73,b. 175,b
Nullus pro, Non, apud Comicos. A.134,b
Numa Capitolium, Vetus dictum, Romae condidit. C.429,b. quàm multa templa ſtruxerit C.430,a. 432,a. Veſtam Albâ Romam tranſtulit. C.603, b. templum ei ibi, & quidquid ad certum & ſolennem eius cultum, inſtituit. C. 604,a quatuor tantum, & quas, Veſtales cepit, C.607,a. inito partis Iuris Leges tulerit. D. 279. aliquot earum verba, & aliquot ſenſa. A.148,a. D.280,a. Flaminem Dialem cur creaverit. D. 155, b. libri eius combuſti, qui, & cur. D.166,a
Numantia quamdiu a Scipione obſeſſa; & quomodo perierit. G.9,d. eius circumvallatae deſcriptio ex Arriano. C.284. item Iconiſmus. C.286.
Numenius Platonem Moyſem Atticiſſantem vocat. D.431,b. Liber eius contra Stoicos, Quod non ſit corpus quidquid eſt. D. 73,a. eius ſententia de [illegible], apud Euſebium. D.597,b. 599,a. 600,a. citatus. D.616,a
Numerius Atticus, vir Praetorius, in caelos aſcendentem Auguſtum ſe vidiſſe iuravit, quo praemio. Gſ.816,d
Numeri, palaeſtrae verbum in motu flexuque membrorum: item, ad Numeros corpus movere. G.167,d. 367,b.c
Numerò, ſtatim, illico, ſine morâ G.323,d
Numerus, pro Modo, concinnitate. G.44,d
in Numerum relinquere, ſine magno viri habere. G 192,c
Numerus, &, Numeri, manus militaris, ſive pro Cohortibus, ſive pro Legionibus. C 41,b. 237,a. 294,a. 295,a. E.308,c. 335,c. 462,d
Numerorum Liber citatus. C.652,b
in Numeris ſaepè peccatum ab exſcriptoribus veterum Codicum C.474,a,b. 499,b. Gſ.709,c
Numidae equites duûm generum: [illegible], eorumque equi, deſcripti. C.94,b. 95,a,b. eorum pavor contra veteranos Romanos. C.458,a. equos ſine fraeno regebant Numidae. B.510,a
Numidae equites ducibus Romanis in itinere praecurſores. E.348,c. G.561 d. 672,d
Numidae pro communi iure patruum maioris fratris filio in ſucceſſionibus praeſerebant. D.220 b
Numidici Verſi, qui. A.303,b
Numidicum marmor in cruſtas ſciſſum in varios uſus. G.556,d
Nummidius, gentile cognomen Quadratorum. E. 201, c. 215,d
Numina laeva, Vatones. D.561,b
Numiſma cenſus, in Evangelio; aut, Cenſus, Heſychio, quid. C.393,a,b
Nummatio, res uſuraria. A.349,a
Nummi bigati, &, ſerrati. E.437,c,d
Nummorum aliquot veterum inſcriptiones citata & explicata: quorundam etiam imagines repraeſentata. A 164,a. 167,a. 251,b. 280,b. 281,b. 303,b. C 26,b. 107,a 562,a. 602,b. 605. 607,b. 612. 614. 652,b. 674. 675. 676. 681,b. D. [illegible] a,b. 319,b. 322 b. 324,b. 328,b E.xiiij. 3,d. 13,d. 28,c. 60,c. 68,c. 91,c. 122,d. 139,d. 146,d. 169,d. 178,d. 181,c. 189 d. 282,d. 308, d. 315,d. 502,a. 536,d. G.xij.
Nummorum antiquorum ſtudium non inelegans. B.118,a
Nunc, ſive Tempus praeſens, inſtar puncti eſt inter praeteritum & futurum. D.602,a
Nunciandi res novas mos veterum Gallorum: item Perſarum. B.302,a
Nuncupationes votorum pro incolumitate Principis. E.198,d. 540,d
Nundinis adſimilis vita hominum, Pythagorae & Menandro, quomodo. G.165,d
Alvar Nunnius Ferrerius ſingularis in patronum gratitudinis. D.257,a,b
Nuptiales varii ritus explicati. E 179,b,c, d. in Nuptiis ſolennis aqua aſperſio. F.523,b faces praeferebantur, & plerumque à pueris. A. 373,a. poſtes lanis cingebantur. A 158,a
Nuptialia verba. A.170,a
in Nuptiis ſeptimo die inſtauratio voti, ut nono Parentalia concluſa in Funere. E. 145,d
inter Nuptias veteres & novas quid intervalli permiſſum Lege Papiâ Poppaeâ. E. 534,c
Nuptiarum ſumtus quae ſumma ab Auguſto definita. E 93, d
Nuptiae cum haereticis interdictae in Eccleſiâ veteri. D.164 b
Nuptias facere, quo aliquando intellectu. A.87,b
Nurſcia (potius quàm Nortia) peculiaris Vulſinienſium dea. E.106,d
Nuſquam eſt qui ubique eſt. G.388,d
Nutricium, pro Nutricatu. G.89,b
Nympha, &, Lympha, veteribus [illegible] dictum. A.105.b
Nymphidius quantum donativum militibus nomine Galbae promiſerit. C.413,b. 414,a
Noſce te ipſum, Proverbium. C.545,b
Nyſſenus. Vide, Gregorius Nyſ.

O.

O Vocalis, quod ad tempus & ſonum duplex. longa, ut aliae Vocales longae, apice dignoſcitur; aut vero geminatur: & effertur ut Ω Graecorum; Foy, Voix, Gallorum, & Brood Belgarum. A.454,b. Brevis, ſcripta & elata ut [illegible] Graecorum. A.455,a. Eadem brevis interdum ſcripta pro V brevi. A.362. 456,a Longa autem antiquitus aliquando cum Av, diphthongo alternabat. Gſ.765,d

Obærati proni in ſeditiones. D.110,b
Obedientia, ſumma virtus eſt inſtituti ſancti Franciſci. B.521,a
Obedientia militaris Romanorum inſigne exemplum. C.457,b
Obeliſcorum frequentia in Ægypto. E.66,d. *ſculpta ſæpè in iis multa genera volucrum ferarumque aliorum mundi.* D.594,b
Obeliſci integri etiam nuper Romæ tranſlati. C.435,b
Obeſi parum apti militiæ. D.88,b
Obiicere, quomodo O, breuem habere dicatur. A.471,b
Obiurgatione qui non corrigitur, & is ad plagas obdurabitur. G.201,c
Oblatio, inter Tributi genera; ſeu Tributum voluntarium. C.403,a. D.310,b
Obliqua acies, quæ. C.114,a
Oblonga forma caſtrorum Vegetio, quæ quadra, aut quadrangula, ſed non æquilatera. C.154,a
Obnoxius, diuerſo ſignificatu. G.145,d.316,d.664,d
Obnoxior, in Comparatiuis. G.206,c
Obolus, quid. A.233,b
Obruſſa, Obryza, & Aurum obryzum, quid: & quod quibuſdam vocis etymon. G.407,d. Gſ.752,d,c
Obſcæna an aliqua pars Ludi in Amphitheatro dicta. C.508,a. Gſ.812,b
Obſcænum, pro, Pernicioſum, noxium: & vocis etymon. Gſ.695,d.812,c.
Obſcuritas ſenſus ſequitur ſermonis breuitatem. D.11.
Iul. Obſequens correctus. E.10 b. *citatus.* C.64,a. E.102,d. 145,a.265,d.502,b. Gſ.683,d
Obſequentes, velandæ ignominiæ cauſsâ à M. Antonino Philoſopho vocati milites ex gladiatoribus lecti. D.530,b
Obſequium adminiſtros Principum decet. D.43,b
Obſeruationes Lipſii conferendæ ad Libros Auctorum, antè quam de iis ſanè iudicari queat. A.138.
Obſides in Germaniâ puellæ; vt olim & Rom. E.438,c,d
Obſides, Obſtare, & ſimilia, ſæpè à veteribus per P, ſcripta, Opſides, Opſtare, &c. F.73,d
Obſidionalis corona, quæ, qualis, & ob quam cauſſam donata: cum Murali confuſa ab Ammiano. C.210,b
Obſoleta verba, quæ. B.540,a
Obſtinatio, magnis ſæpe æquata, Principi vitanda. D.140,a
Obſtrigillare, obſtare, opponere ſe. G.651,d
Obſtructionibus venarum meſaraicarum medentur acidulæ. B.481,b
Obuii quorum nomina ignorabantur, Domini vocati. E.510,a
Obultronius Sabinus, quis. E.319,c
Occanere. E.72,d
Occaſio in bellis non negligenda. D.97,a.99,b
Occhorus, an potius Bocchorus, Ægypti rex. E.425,d
Occidere quem ſeruandi nullus modus, interdum miſerationis ſpecies, Stoicis, imò & Romanis. G.12,d
Occidere præter leges quenquam, aliquando Principi licitum videri. D.76,a
Occidere, pro, Contra cedere. A.275,b
Occidentales populi ſermonem Latinum olim vulgo auidè arripuere. A.448,a,b
Occupare loca, in ſpectaculis, quid. C.574,b
Occupatorum omnium miſera conditio: miſerrima nec ſuis occupationibus laborantium. D.603,a. *inter Occupationes tamen quoque philoſophandum.* D.603,b.604,a
ex Occurſu omnia captabat ſuperſtitio veterum. G.109,c
Oceanus Orbis circumfluus. A.330,b. *totius Orbis vinculum, terrarumque cuſtodia.* G.120,d. *finis rerum & naturæ veteribus.* E.451,d. G.369,d. *ſuum diſtinctum globum facere putatur multis: cum quâ porrò de eo ſentiant multi, & inprimis Stoici.* D.588,b.589,a,b. *principium omnium rerum & alitor, Homero.* D.587,a. *genitor & alitor deorum atque aſtrorum; & inde ſub Zonâ torrida locatus Macrobio.* D.586,a. *duplicem enim eſſe, & triplici ſinu Terram in quatuor partes, ſingulas chlamydem referentes, partiri; ſenſu in omnibus haud prorſus vano.* D.590.592. G.121,b,c
Oceanus mutationi obnoxius. D.589,a. *vnde Homero ἄψοῤῥος.* D.591,b. *ſidere æquinoctii maximè intumeſcit.* E.35,d. *ſemper etiam ſub grandinem.* E.49,d. *eius æſtus cauſſa inquiſita.* D.590,b. E.35,d
Oceanus penè totus nauigationibus Hiſpanorum, Britannorum, & Batauorum, peragratus. D.589,a
Oceanus aduerſus, obuerſus, diuerſus, aut auerſus, quomodo intelligendum. E.434,d
Oceanum litus, vt, Acumen Stertinium, &c. A.204,b
Oceanus Orientalis, id eſt, Mare Indicum, ſeu, vt veteribus, Mare Rubrum. C.378,a
Oceanus ab Occidente terminus Imperii Romani ſub Auguſto. C.377,b
Ocellus Lucanus Pythagoreus, Platoni, Philoni, & Luciano laudatus aut nominatus. D.436,a
Ocreæ quales peditibus Romanis: ſinguli an duæ, an vna: vna, in vtro crure. C.89.240. *in vno tantum crure exempla: diuerſa tamen quoad crus, dextrum aut ſiniſtrum.* C.241.245.248,a
Ocriculi in Vmbriâ reliquiæ hodie Amphitheatri. C.587,b
Octauâ diei horâ lauabantur Romani. A.101,b
Octaua bonorum damnati, præmium ſeruo pro accuſatione domini in crimine maieſtatis. E.114,d
Octauarii in Codice Iuſtinianeo qui. C.391,b
Octauia maior, ſoror Auguſti: qui eius mariti, qui liberi. E.546. *quando ea obierit.* G.108,c
Octauia minor, ſoror Auguſti: coniugium & ſtirps eius ignota. E.546.
Octauia Claudii Imper. filia deſponſa L. Silano, poſt vxor Neronis Imper. E.547. *relegata, quò.* E.261,d
Octauia Bibliotheca Romæ, vbi, quando, à quo, & quâ occaſione erecta. C.631,a
Octauia Tragœdia ignoti ſcriptoris, puerilis. A.358,a
C. Octauius, C. F. Auguſti pater: quæ ei vxores: qui liberi. E.546.
C. Octauius C. F. C. N. idem qui poſt adoptionem Cæſaris vocatus, C. Iulius Cæſar Octauianus Auguſtus. Vide, *Auguſtus.*
P. Octauius quidam quanti mullum piſcem emerit. C.463,b
ad Octauium Epiſcopum Tricarienſem Epiſtola Lipſii. B.291,a. 400,b. Vide etiam, *Frangipanus.*
Octobrem menſem Domitianum vocari à ſe voluit Domitianus. D.339,b
Octophorus, geſtamen octo baiulorum, quales lecticæ ditiorum. A.270,b. G.181,c
Ocul, pro, Oculos. A.134,b
Oculi, feneſtræ, per quas multis vitiis aditus in animum datur. Gſ.768,b. *claudendi illi, & Aures muniendæ contra Venereos aſpectus & ſermones.* B.22,b. *Oculi recti, confidentiæ nota.* G.175,a
Oculi quibuſdam iam flagrantes, vt vel in tenebris legere poſſint. Gſ.710,d. *iratorum Oculi cur micent.* [illegible].2,c. *eminent oculi, ac quaſi exſiliunt, tumente animo.* G.61,b. *Oculis tumentibus & plenis intueri, quid.* G.592,d. *Oculis inconniuis rariſſimi.* C.499,b. G.20,d. *Oculi rubore ſuffuſi in peſte.* A.372,b
Oculus cauſſarius, pro Morbido oculo. C.23,b
Oculi quomodo oblectandi in peregrinatione. B.21,a
Oculus variè ſe inflectens, nihil intentè videt; ſic mens quæ auocatur. C.233.
Oculus animæ Prudentia. D.22,a
Oculi Vniuerſi Stella, aut Sol. D.580,a
Oculi linguam præcederant, quæ phraſis. A.77,b
Oculos oſculandi mos Romanis. A.308,a
Oculos tangendi mos in obteſtatione: item rogandi, imò iurandi, per eos. A.266,a
Oculos morientium propinqui claudebant apud Roman. A.115,a
Oculi obligati ſuſpendendis proauorum auo. C.701,b
Oculiferia, vel Ocliferia (alii Oclifera, & Oculifera) quæ aptè dici queant. A.263,b. G.444,d
Odenatus Zenobiæ maritus Mæonii conſobrini ſui inſidiis ſublatus. D.213,a

Odium

O inm quid & cui ſim. C. 440,b
Oderint, dum metuant, ex rabulis verſus, cuius. G.16,d. 197,d
Odium eſt Ira inueterata: quid autem Stoicis. G. 4,b
Odia propinquorum acerbiſſima. E.418,d. G.35,c
Odium publicum, triſte animo generoſo. G.207,d
Odia ſæpè multitudine beneficiorum procreantur. E.114,c
Odium ſubditorum in Principem, quid, vnde naſcatur: quàm periculoſum. quibus rebus foueatur. quibus id obuiandū: aut in inſolentiores miniſtros deriuandum, &c. D.61,b. & ſeqq.
Odorati imbres, quid Senecæ patri & Apuleio. C.575,b
Odorum ſparſiones in conuiuijs. G.239,c. Gſ.703,d
Odos, pro, Odor; & ſimilia plura. A.465,a
Odryſæ, Thraces, quàm immaniter efferi. C.520,b
Odyſſea Homeri, tota Virtutis, Conſtantiæ, & Fidei ſchola. D 452,b
OE, diphthongus olim ſcripta Latinis vt Græcorum OI. quæ ſcriptio euanuit. Sonor olim ferè vt Y Græcorum, ſed mixtus: qualis Gallorum Coeur, aut Belgarum Oenſſact hinc apud priſcos ſæpè in V, aut E, commutata. A 457,a,b. E.233,c
Oeconomi hodie Principum ad ſingulos ciborum miſſus fores baculo feriunt. A.282,a
Oeconomica Philoſophia, quæ. D.464,a
Oëenſi, populi in Africa. E.410,d
Oenuphis Heliopolites. D.435,a
Oenus flumen vnde oriatur. G.120,c
in Oebaz.um nobilem ſenem immanis ſæuitia regis Darij. G.51,d
Oeſus, vel, Oeſſus pro, Vſus. A.84,a
Offa mortifera. G.24,d
Offendendi non ſunt qui poſſunt offendere B.97,b
Offendere incidere in aliquid, diuerſum a Defendere. A. 212,b
Officia, καθήκοντα, quid. D.473,b. G.33,d.232,d
Officia ciuilia, qualia. G.489,d
Officia clientium aut obnoxiorum. G.283,d
Officia in codicillis à Principe data. E.220,d
Officialibus ſuis à Principe nunquam indulgenda nimia poteſtas, & cur. D.144,a,b
Officioſi ſalutatores matutini; vt res ipſa Officium. G. 668. d
M. Ofilij Hilari mors repentina. A.237,a
A. Ofilium ſcripſit de legibus Viceſima. E.534,b
Ofilius, pro quouis ignoto, vt Seius, aut Titius. A.314,b
Ogina Lucemburgica, Flandriæ Comitiſſa, quinquagenaria, in tabernaculo in Foro Atrebatenſi ad id ſtructo, præſentibus multis matronis parit. D.218,b.219,a
ad Anton. Oiſelium Epiſtola Lipſij. A.153,a
Olbia, Græcanica vrbs in Ponto. G.75,d
Olea miliaria, quæ Plinio. C.353,b
Oleagina corona in Olympicis. G.137,d
Oleagina corona, inter præmia militaria cuius dignitatis apud Rom. C.211,b
Olearіorum taberna in Velabro Romæ. E.276,c
Olera legere, quid apud Catullum. A.112,b
Olere nardum, vnguentum, &c. A.36,a
Oleum ciuibus datum apud Roman. idque ſtatâ largitione, ex inſtituto Seueri. A. 251,b. C. 406,b. 407,a. E.256,c,d
Oleum feruens aſcendentibus muros ſuperfuſum. C.349,a
Olei modicum Veſtali ob inceſtum defoſſæ appoſitum, cur. C.617,b.618,a
ad Seraphinum Olinarium, Sacri Palatij Auditorem, Epiſtola Lipſij. B. 234, a. ad eundem Cardinalem. B. 248, a
Oliuerius Leefdalius, vir nobilis, in Syriam Bruxellâ miſſus liberando Godefrido Barbato captiuo, feliciter re confectâ, Principem reduxit. C.766,b
Oliuerius Tempelius Hallas aggreſſus repellitur. C.700,a,b
Olla inter inſtrumenta militum Romanorum. C.204,a,b
T. Ollius Poppeæ pater, Quæſtor. E.231,c
Ollorum, id eſt, Illorum. A.90,b
Olympicorum certamen quando & a quo inſtitutum, aut reſtauratum. F.15,d,b
Olympij cognomen merito Periclі datum. D.246,b
Olympiodori Excerpta e Bibliothecâ Photij citata. C.406, a,b.408,b.416,b 42..,a.439,b.449,a
Omiſſum, pro, Otioſum, remiſſum, inutile. Gſ.791,b
Omne quod eſt, corpus eſt Stoicis. D.572,a.573,a
Omnia in omnibus eſſe, quomodo intelligendum. D. 582,a. Gſ 726,d
Omnes, Omnes, acclamandi in communi aſſenſu formula. A.291,b.422,a
Omnia aliquem alicui eſſe, prouerbialis phraſis de gratioſis, &c. A.174,a. F.67,d
Omoſis Ægypti rex Clementi Alexandrino. E.425,d
Ongenta, pro, Vnguenta, antiqui. A.215,c
Onobelus, magnâ prominentiâ homo, quaſi aſinino telo inſignis. B.124,b
Onomarchus quidam Phocenſium dux à Philippo Macedone victus. D.174,b
Onomaſticon vetus correctum. C.523,b
Onufrius Panuinius laudatus & commendatus. B.147,a. E.169,d. 177,c. F.20,d. allegatus. C.444,a.683,a. D.305,b 344,b. a Pomponio I.C. deceptus. E 150,d. Eiuſdem aliquot errores demonſtrati. A.287,a. E.90,c. 92,c.212,c.269,d. F 63,d
Opalia in eundem diem incidebant, in quem Saturnalia. C.487,a,b
Opera quàm admiranda Romani ſtruxerint, ſiue Temporaria, ſiue Diuturna, oſtenſum toto Libro tertio Magnitudinis Romanæ Lipſij. C.418. & ſeqq.
Opera militaria quam vtilia, quàm laudabilia, Romanorū & quàm imitanda. C.228,a,b. Operibus enim & oneribus exercendi milites non minùs quam armis. D 90,b. omnia Opera ſtructura melioris ſtupenda à militibus Romanis quomodo paſſim facta. C.192,b
Operum nomina more Romano non ab eo qui ſtruxit indita, ſed ab eo qui dedicauit. C 562,a
Operis ſpecies, ἴχνη, pugla. A.276,a
Opera, pro, Operarij. E 511,d
Opera à ſcenâ, Clodiana, theatrales, &c. A. 141,b. E.15,c
Operarum ingens numerus in exſiccatione lacus Fucini. E. 205,c
Operas edere. G.140,c. indicere. G.42,c
Operæprecium facere quid. G.300,c
Operu, pro, Auxilium. G 657,d
Operandi verbum, ad ſacra. E.47 d
Operari alicui rei, operam ei dare & intendere. G.376,d
Operta offenſarum, &c. E.386,c
Operto capite ambulare, delicatorum putatum antiquis. A.185,a. Vide plura in, Caput.
Opes, inter falſa Bona. D.381,b. Opes vera, interna, & quibus rectè viuitur. B.30,a. Opes enim, corporiſque cultus, præ animi bonis non magni facienda. D. 21, b. ea & vires humana puerilibus crepundijs conſentanea. D. 34,b. quæ autem Philoſophum Opes deceant. D.455,b
Opum modus, qui animi. G.81,d
Opes immanes olim Romanorum. E. 81,d. quanta illæ, ſeu publica, ſeu priuata, oſtenſum toto Libro ſecundo Magnitudinis Romanæ Lipſij. C 389. & ſeqq.
Opes opus ſunt, & ſine iis nihil per quod opus. D.53,b
Opes magnæ non tam multa capiendo, quàm haud multa perdendo acquiruntur. D.65,b
Opes nimias ſubditorum minus, è re Principis & Regni, atque adeo ipſorum ſubditorum eſt. D.67,a
Opices mores Iuuenali. A.205,b. 211,b
Opicus, inter conuicia ſpurca. A.199,b. Opicus, ἀφρονώδης, infanda libidinis ligurritor: vnde. A.211,b
Opidorum ornamenta, quæ. A.263,b
Opima hoſtia quæ. G.266,d
Opimia, vt Oppia, Veſtalis inceſti damnata, & viua defoſſa. C.67,b
Opimiana vina, quæ. Gſ.755,d

Opinio

Opinio quid: contraria recta Rationi & Scientia: unde ei origo. errorum vitiorumque mater: eius vituperium, vires, & effectus. D.379,b. 380,b. 504,b. *tanquam arx tyrannidis in homine.* D.380,b. *magna ea facit, qua Ratio levia.* B.18,b. D 411,a

Opinione blandiente grandia nihil ſerium pariunt, tumidi tantùm vires. B.195,b

Opinionis vinculo adſtringimur ut ſtulti quidam ſe ſtraminis nodo alligari patiuntur. D.383,a

Opinionibus addicti, ſemper cupidine fluctuant, ut chamaleon ore ſemper hiat: eorumque ſtatus & mores deſcripti. B.15,b

Opinionum facibus eijciendis tempus dandum, ſicut muſto ut deſpumet. D.166,b

Oportet. quamdiu Oportet, id eſt, quamdiu oportunum iſt. G.623,d

Oportunus, quid. G.309,c

Oppianus poeta liberaliſſimè a Caracallâ remuneratus. D. 276, a. *eius verſus de elephantorum ſomnoctiatione.* B.35,b.40,a. *Idem citatus.* C.269,b. G.198,c

Oppius an auctor Continuationis Commentariorum Caſaris. A.336.b.C. 457,b. Sed citati hoc Indice ij Libri ſub nomine Hirtij.

Opponere pignori, &, Res pignori oppoſita. G.376,d

Opprobrium maiorum, phraſis Salluſtiana. E.100,c

Oppugnatio bellica opidorum, &c. *Romanis alia Subita, alia Diuturna: illa qualis.* C. 266,b. *qualis iſta.* C.283,a

Oppugnatio opidi tutior, id eſt, Opidum contra oppugnationem tutum, Hirtio. C.293,a

Opra, pro, Opera, vulgo, non in carmine, ſolùm. G.637,b

Ops dea, eadem qua Rhea, uxor Saturni. C. 487, a. 601,a. 322,b

Ὀψώνιον, & ὀψωνιασμὸς, pro Pecuniâ Stipendij, unde. C.200,a

Opſoniorum quid in ſtipendium è publico militibus apud Rom. datum. C.203,b

Ioan. Opſopœi correctiones ſæpenumerò memorata in Commentarijs Lib. Fromondi. Gf.689,c. & ſeqq.

Optanda ſub conditione, qua Ariſtoteli. G.501,d

Optandum inprimis quid. G.402,d

Optatus Milevitanus citatus. C.190,b. D.155,b.157,b

O'πτίων, qua Græcis. C.574,b

Optimatum Status pra Principatu aut Regno ſpretus. D.25,b. 26,a

Optimâ lege Dictator, Conſul, &c. *formula.* A.105,a

Optimarum rerum non eſt laudatio, ſecundùm Ariſtotelem. F.43.d

Optimus quiſque inter nos non diurnat. B.31,a

Optimum in malis, proverbij inſtar. A.37,b

Optimos, vel Bonos, acclamari candidatis ſolitum. D.352,a

Optimi cognomen Traiano peculiariter & quando datum. D.302, b.361.

Optimus quiſque, nobiliſſimus. D.43,a

Optionatus, munus Optionis, à quibus ſumtum aut datum. C.60,a

Optiones velut vicarij in centurijs Centurionum, & in turmis Decurionum: ab ipſis lecti; atque inde ſic dicti. C.51,a. E.238,d. *an ijdem qui Polybio Uragi, & Livio Succenturiones.* C.31,a. *in legione Romanâ quot.* C 65. *à tergo centuriarum ſiunt.* C.104,a. *aliquando etiam Centuriones vocati.* C.236,b

Optiones veteri militiâ Romanâ qui vocee dignioris obibant: poſteriori atate arbitri & inſpectores quidam. E.315,d. 316,c

Opulens caſibus. E.306,b

Opus unum, res unius numi. A.214,b. 215,a

Opus quodcumque cum Deo aggrediendum. D. 301, a. *Opera, Opera, Operis,* &c Vide ſuprà. *Opera,* &c.

ab Oraculo Delphico laureâ coronatis domum redeundum erat. A.202,a

Pet. Oranus laudatus, & allegatus. B.90,b. C.685,a. *ei à Lipſio in Poliorceticis perſona tributa.* C 262. & ſeqq. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.118,a. 126,a. 158,b. 232,b. 375,a. 417,a. 426,b. 454,b. 480,a. 482,b. 489,a. 522,a

ad Ioan. Oranum S. I. Epiſtola Lipſij. B.137,b. 459,a

ad Franciſc. Oranum. XII virum litibus iudicandis in Sacro Tribunali Epiſtola Lipſij. B.291,b

ad Franc. Oranum Petri F. Epiſtola Lipſij. B.159,a. 398,a. 399,a. 460,b. *ad eundem I.C. titulum adeptum Gratulatio.* B.398,a

Oraria ad ſudorem, quid. A 313,a,b. *alio ſignificatu pro velamento Epiſcopali.* A.313,b

Serg. Orata, inventor balnearum penſilium quando. G. 578,c,d

Oratio qualis, talis vita, dictum Platonis. G.646 d

Orationem diſponere & figurare, plus eſt quàm invenire praclarè aut enunciare magnificè. D.300.

Orationes Principum Rom. in as inciſa, imò in argentum: & Kalendis Ianuarijs recitata. E.213,d

Orationes & habuit & edidit multas Seneca. G.xxv.

Oratio Lipſij de Calumniâ. B.266,a

Orationis ſub Lipſij nomine Tiguri edita falſitas demonſtrata. B.350.351.

Orationes nullas edidit Lipſius; non minùs tamen in Oratoriâ palaſtrâ ſe exercuit. B. 81,b

Orator quis. D.516, b. *verus Orator Ciceronis, aut Quintiliani, nec fuit, nec erit.* D.467,b

Orator Ciceronis ad Brutum laudatur. A.32 b

Oratorum mos in rebus populo gratis; contrà in invidioſis. A.18.b

Orator odioſus, quis. E.479,d. *Orator tenerè dicens, quis.* E 483,d

Oratorum aſſiſtentes, ſeu fautores. E.479,d

Oratores poſterioribus temporibus cauſſas agebant in penulis. A.259,a

Orbatio, Seneca; qua aliis, Privatio. D.369,b

Orbela, incognitum gladiatorum genus. C.525,a

Orbis terrarum totus, eſt punctus: quot tamen leucas in ambitu contineat. Gf.682,c. *rotunditatem eius non magis ſcabram reddunt montes, quàm in luſoriâ pilâ commiſſura.* Gf.754,d. *illa eius ſuperficies qua aquis libera, totius globi dimidiata cenſetur.* Gf.681,d.776,d

Orbis Novus. Vide, *Novus Orb.*

Orbis Lacedamoniis, inter obſcana verba. A.204,b

Orbes marmorei, ſegmenta in orbem figurata. G.356,d

Orbitas Romanis quandoque captata. E.84,d

Orbi divites mirâ obſequiorum diverſitate culti. G.175,d

Orborum pœna à Lege Papiâ Poppeâ. E.516,c,d

Orca, vas vinarium B.142,b

Orcheſtra, quis & quorum in Spectaculis locus. C. 573, a. E.234,d

Orcheſtra in Auditorijs publicis, quid. B.448,a,b

Ordiendi verbum proprium texentibus. A.169,b

Ordium, pro, Exordium. A.77,a

Ordo Eccleſiaſticus laudatus pra coniugio. B.489,a

Ordo, vita & anima mundi. Eius ſemper obſervantiſſimus Lipſius; & ſignanter in omnibus ſcriptis. B 231,b. 378, a. C. 756, a. *ſed in Epiſtolarum ſcribendarum ratione optimus Ordo, neglectus, aut nullus.* B.536,a

Ordines Populi Romani tres diſcreta loca in Spectaculis habebant: in Amphitheatro autem qua ſinguli. C.573,a

Ordinis uſus in exercitu, cui fini, & quomodo inſtituendus. D.90,b.91,a

Ordo in re militari Romanorum quàm laudabilis: in multis ille etiam hodie imitabilis & imitandus. C.214,a

Ordo militaris generaliter conſideratus; & in genera ac partes tributus. C.34,a

Ordinum in legionibus nomina, ut, Haſtatorum, Principum, &c. *poſt Sullam in re Romanâ quidem manſerunt: ſed non ipſi ampliùs accurate ſecundum genera in acie bus diſtincti.* C.122,b

Ordo, pro Manipuli parte dimidiatâ; Centuria alio nomine: aliquando & pro toto Manipulo. C. 37,a. 39,a. *Ordini cuique ſuus Centurio, an & ſuus Vexillarius; an uno videlicet Manipulo duo Vexilla.* C.40,a. 51,b 52.

Ordinum Ductores, id eſt, Centuriones. C.36,b. *qui Ordines primi, qui inferiores, in militiâ: & Primi Ordines, Ordinúmve Principes, aliquando dictum, pro, Primi Centuriones.* C.54,a,b. E.26,d *an autem Ordines, ſiue Centuria, etiam Socijs, vt Romanis.* C.47,b. *item Ordines in militibus ducibusque Tabella, vel Synopſis.* C.65.

Ordo in pugnâ ante acie Romanis perpetuò ferè vnus; & quis. C.97,b. & ſeqq.

Ordines in acie, pro lineis virorum ſingulis in latitudinem aut in altitudinem, ſiue profundum. C.118,a. 123,a. *Ordines multiplicare in acie, quid.* C.117,b. 118,a. *Ordine excedere in acie vel agmine militi apud Rom. ſæpè capitale.* C.105,b. 217,b. 218,a

Ordines, pro Legionibus, vt Græcis τάγματα. C.237,a

Ordines militares, ſiue promotiones, fauore Principum conferri vbi cœpere, infractum paulatim omne robur militiæ Romanæ. C.50,a

Ordo & diſtinctio locorum in Amphitheatro quales: quando id diſcrimen ſedendi factum. C.573,a

in Ordinem cogere, quid. G.207,a. 265,d,c

Ordinibus Brabantiæ Libri de Cruce à Lipſio inſcripti. C.639.

Ordinarij Gladiatores, item Pugiles, qui legitimo tempore, loco, & apparatu inducti: diuerſi à Poſtulatitijs, &c. C.530,a

Ordinarij milites, Principi perpetuò habendi, qui. D.51,b

Ordinarij Conſules, qui; qui Suffecti. D.341,b

Ordinarij officij ſerui. G.303,d

Ordinatio Comitiorum, quid. D.352.b

Ordinatio Peditum poſt Dilectum quomodo & vbi facta. C.35,a

Oreſtes abſolutus parricidij. A.45,a. *Oreſtis filij Peloponneſo expulſi vbi ſedem fixerint.* F.11,d

Orfitus. Vide, *Pactus.*

Organa hydraulica preſſurâ maiorem ſonitum edunt. Gſ 702,d,c

ὀργάνα, vaſes faciles, qui Ariſtoteli. G.4,b,c

ad Orientem verſi precaturi Romani, alijque. E.375,d

ab Oriente res & vigor, pleraque adeo artium, in Occidentem tendunt. C.315,a. 379,a

Orientales populi plerique etiam hodie accumbunt, non aſſidentes menſæ cœnantes. A.101,a

Orientales populi ſermonem Latinum vulgò non aſſumſerunt, vt Occidentales. 448,a,b

Orientalis Hiſtoria. Vide, *Hiſtoria.*

Oriẽtales quidã populi ad menſam bibere non ſoliti. C.516,b

Orientales in externo cultu magis curioſi & affectati, quam Europæi. D.264,a

Origenes nimis Stoicus quoad renouationem mundi poſt ἐκπύρωσιν. D.601,a. *Solis, Luna, & Stellarum animas agnouit.* D.587,a. *item error de migratione animarũ.* D.617,b. *Origenes citatus.* D.20,b

Ornamenta, pro armis quibus vel infligitur vel propulſatur ictus: hinc, Ornamenta gladiatorum; &, Per ornamenta ferire. C.531,b. 532,a. G.411,d. Gſ.743,b,c

Ornare, pro, Inſtruere, armare; quod Galli hodie Equiper. Gſ.743,b,c

Ornatus armis, ornatus ad prælium. E.385,d

Ornatus feſtus, quid. E.78,c

Orodes Parthorum rex cum xxix. filijs à Phraate filio ſublatus. E.42,d

Oroetes Darij ſatrapa Polycratem Samiorum regem in cruce ſuſpendit. D.188,b

Oromaſdes, id eſt, Iupiter, bonum principium rerum, Magis Chaldæorum. D.553,b

Paulus Oroſius ſcripſit Compendium Hiſtoriæ Romanæ. B.147,a. *inter Hiſtoriæ legitima dehoneſtamẽta.* E.110,d. 140,d. *error eius in anno terræmotus xii. Aſiæ vrbium.* E.60,b. Gſ.771,d. *Taciti apud eum Elogiũ.* E.xvj. *Idem correctus.* F.18,d. *citatus.* A.274,a. B.337,b. C.19,b. 53,a. 192,a. 310,a. 385,a. 422,b. 631,a. 655,b. D.508,a. 309,b. 413,b. 414,a. E.9,c. 100,c 374,c. 381,d. 425,c,d. 427,d. 429,d. 496,c. 520,d. F.13,b. 29,c. 35,d 78,a. 80,a. G.52,c. 54,c. 116,c. 225,c. 545,d

Orpheus Thrax. D.440,b

Orpheus citatus. D.591,b

Orſua in Hiſpaniâ regni cauſâ duello à fratre occiſus. D.227,a

Ortalus, Hortenſiæ gentis cognomen. & quis eo nomine ad quem Catullus. E.55,c,d

Abr. Ortelius laudatus, item allegatus. B.85,a,b. C.471,a. E 63,d. *lethali hydrope laborans.* B.340,b. *inſcriptus ei à Lipſio Libellus de Amphitheatris quæ extra Romam.* C.585. *ad eundẽ Epiſtola Lipſij* A.190,a. B.41,b. 85,a. 95,a. 110,b. 120,b. 479,b. 480,b 493,a

Orthopnœa & Aſthma quomodo differant. G.474,d

Ortygia lucus, in quo Latona Apollinem & Dianam pepererit, Epheſijs. E.97,d

Orus Apollo citatus. A.98,a

Os ſuauiolectare alicui. A.130,a

Os non habere, ambigui ſenſus; id eſt, ore carere; & impudentem eſſe. G.64,d

Os præcidi, quid. Gſ.752,d

Ore aperto in aquam deſilire, prouerbium. Gſ.746,c

in Ore alicuius quid facere, id eſt, in coram, eo ſpectante. G.378,d

in Ore vulgi, aut hominum, aut famæ, agere, quid: phraſis Salluſtiana Tacito vſitata. D.350,b. E.378,d. 488,d

Os libidini non exceptum, quid Seneca. G.13,c

Oſca in Hiſpania ludus litterarius inſtitutus à Sertorio. C.794,a

Oſcedo veterum, morbus creditus qui hodie Scorbutus. C.735,a

Oſci, Campaniæ populus. A.152,b. *Oſcus, inter conuicia ſpurca.* A.199,b

Oſca compellationis, cauilli obſcæni. A.302,a. *Oſcum ludicrum Oſcâ linguâ celebratum Romæ, idem cùm ludis Atellanis.* E.112,b,c

Oſcinus, pro, Oſcen. A.148,b

Oſcitatio, Oſcedo, G.212,d

Oſcitatio viſo oſcitante per ſympathiam ſæpè fit. G.20,d

Oſcula adhibita in cultu deorum: ora ſimulacrorum eorum, manus, pedéſve oſculando: aut eminus manum porrigendo, eamque oſculando. A.305,b. *ianuis item & poſtibus templorum dando.* A.306,b

Oſcula in hominum cultu vſurpata in omni ferè corporis parte. A.307,a. 308,a. *ea cottidiana, & officioſa.* A.307,b. *in gratulatione & funſtâ precatione.* D.351,b. *in ſalutationibus.* G.31,c

Oſculo digniores excipere ſoliti boni Principes: dedignati alij. D.316,b

Oſiris. A.328,b

ad Ioan. Oſteinum de Lennenhaim Epiſtola Lipſij. B.334,b

Oſman, Vrchan, & Murat. Vide, *Murat.*

Hier. Oſorius de Rebus Emanuelis Regis allegatus. B.304,a. C.377,a

Oſſa defunctorum in ſinu è rogo lecta in vrnam reponi ſolita. G.37,d. 72,d

Oſſa Vniuerſi, Terra. D.580,a

Oſſa quorundam animalium mortifera. G.24,d

Oſtendere munus (Gladiatorium) quid. C.532,a

Oſtendere ſibi ſe, quæ phraſis. G.188,c

Oſtentum Neroni puero factum. E.170,b

Oſtia cohors vna perpetuam ſtationem habebat. E.311,d. *ſacrificium ſolenne ibidem à Claudio inſtitutum.* E.178,d. *an ibidem Romanis Claſſis perpetua.* C.384,a

M. Oſtorius à Nerone interfectus, quis. E.296,d

Oſtorius Sabinus accuſator Bareæ Sorani. E.299,d

Oſtraciſmus Græcis, quid. D.197,a

Oſtrea è Britannico mari aduecta Romam. G.80,d

Oſtrearum ceruices in delicijs. A.174,a

Oſymanduas Ægypti Rex priuatus Bibliothecam ſacram ſtruxit, & ψυχῆς ἰατρεῖον inſcripſit. C.627,a

M. Sal. Otho corruptione ad imperium peruenit. D.216,b. *familiariter aliquando Seneca vſus.* G.xxviij. *pane madido barbam quomodo creſcere inhiberit.* Gſ.696,d. *ſpecu-*

lum

lum etiam in bello circumgeſtauit. Gſ.698,c. duo millia gladiatorum contra Vitellium armauit. C.499,b. quòd motis necdum conditis ancilibus expeditionem ſuſceperit, quomodo intelligendum. A. 132,a. Brixelli ſe occidit. E.347,d. quo die. E.353,d
Otho Roſcius. Vide, Roſcius.
Iun. Otho declamator celebris. E.100,b
Otho Friſingenſis Senecā non tam Philoſophum quàm Chriſtianum vocandum cenſet. G. xx. Bombycinam veſtem cum Sericâ confundit. E.505,c. eius locus de ignominioſâ geſtatione canis pro pœnâ nobilibus impoſitâ. B. 503,b. Otho Friſingenſis, item alter eius continuator, correcti. C.319,a. Idem citatus. C.197,a 277,b.763,a. E.425,d. E M.30. G.556,b
Otho III. Imp. iniuſtè à ſe damnati Comitis quam ſibi ipſe pœnam irrogauerit. D.238,b
Otho Imp. litem inter patruum & materis fratres filium duello finiri voluit, quo vicit nepos. D.210,b
Otho Lotharingiæ Dux, Caroli filius, vbi ſepultus. C.765,a
Otho Comes Louanienſis, Henrici F. Lamberti I. nepos, puer obijt. C.765,b
Otho Venius pictor. Vide, Venius.
Otioſè mori, Alexidi Comico, minutatim ſubducti. G.440,d
Otium, optimum rerum Socrati. G.216,c
Otium induſtria in recreationem ſubuectendum. G.167,d
Otium plerique Philoſophorum ampleCtuntur. D.451,a
Otium Philoſophiam, Negotium Fortitudinem, & Tolerantiam exigunt, Ariſtoteli. D.535,a
Otium viro modeſto ſectandū, non ignauia. D.147,b. Otium iners labefactat, motus roborat. G.139,d. Otium otioſum, hominis viui ſepultura rectè Seneca. B.140,b. Otium tale ſomno calumnia. B.266,b
ad Matthiam Ouandum Epiſtola Lipſij. B.297,b
Ouans Vrbem ingrediens id cum imperio in illum diem faciat; vt & triumphans. E.82,d
Nicol. Oudartus laudatus. B.380,a. ad eum Epiſtola Lipſij. B.107,a.144,a.191,b.212,a.233 b,256,a.380,b.389,a 438,b.445,a.446,a.454,a.455,b.462,a.468,b.480,a. 505,a.518,b.525,a
Ouidius Poetarum ingenioſiſſimus. Gſ.738,d. filia eius in Africâ cùm ipſe relegaretur. G.184,c. exſulauit in regno Cotyos. E.68,c. eius vxor propinqua Fabij Maximi, vel Marcia eius vxoris. E.5,c,d. natalis eius dies ſecundus Quinquatruum: eiuſque de Quinquatribus verſus. E.238,d. celebrat [illegible] Auguſti. E.11,d. non fuit ignobilis declamator: inque eius perſonâ Oratio à Lipſio ficta contra Correctores. A.420,a,b. eius verſus de immortalitate materia. D.568,b. de conflagratione mundi. D.597,b. de Tempore. D.602,a. eius diuiſio Elementorum. D.581,a. deque eorum tranſmutatione locus correctus. D.582,a. de ortu hominis, explicatus. D.607,b. verſus eius quos ſugillat Seneca, & quid in ijs culpet. Gſ.738,d.739,c. verſus ei à Senecâ tributus, qui Tibulli eſt. Gſ.747,d
Ouidius a Vrſo lere Giſilino editus emendatior. A.422,a. Idem correctus. A.80,b.190,a.289,b.306,b. C.26,a.36,b. 647,a. D.582,a. Idem explicatus, aut ſaltem citatus. A.77,a.240,a.257,a.270,b.279,a.298,a.300,a,b. 306,b.317,a.321,a B.244,a.449,b.534,b. C.26,a. 44.b.52,b.55,b.56,a.62,a.68,a.108,a.126,a.127,b. 190,a.223,a.224,b.243,a.287,b.320,b.360,b.438,a. 489,a.498,a.534,a.535,b.538,b.543,a,b.559,a.563,a. 573,b.576,a.579,a,b.601,a,b.603,a.& iij. ſeqq.609,a 610,a,b.612,b.613,b.615,a.617,a,b.618,a.631,a,b. 646,b.668,b. D.18,a. & crebrò in Libris Politicis Item 313,b.330,b.342,b.355,a.555,a. E.1,c.5,c,d.7,d.14,b 36,c.79,d.84,d.121,b.124,c.125,d.135,d.139,d. 165,b.171,c.193,c.223,b.261,d.177 d.281,d.282,d. 336,d.422,d.436,d.446 d.492,c.[illegible]8,d.76,d. G.59,d 63,d.71,d,c.76,d.79,d.86,c.100,d.102,c,d.109,c. 135,c.143,d,b.145,c.195,b.207,b.222 b.245,c.266,c 268,b.293,d 297,d.332,d.345,d.352,d.420,d 428,d. 478 d.513,d.565,d.577,c.600,d.614,d.690,d. Gſ.689,d.718.d.727,d.736,d.739,c.785,c.786,c. 802,d.804,d.816,c.830,d
Ouis, fera, pro Camelopardali. A.304,a
ad Henr. a'Oulteremannum Epiſtola Lipſij. B.180,a.181,a 186,b.208,a.466,b. eius diſtichon in imaginem Lipſij Lipſio placitum. B.208,b
ὠϊπαρῶς vnde Græcis, & quid. D.582,b
Ouum quàm ouo ſimile, prouerbium. Gſ.830,d
Oua initium cœna apud antiquos: & cur Guſtulum, Apuleio: hinc
ab Ouo vſque ad Mala, quid. A.100,b
Oua, tealaticia in cœnis feralibus. E.145,b
Oua & Vteros ante animalia fuiſſe imaginantur Epicurei. D.607,a
Oxonienſis Collegij in Angliâ magnificentia & opes. C.790,a
Oxus amnis quomodo ab Alexandro traiectus. C.304,a

P.

P, Litera in pronunciatione aſſidet literæ B; & in ſcribendo ſapè confunduntur. A.458,b.459,b
Pa, pro Parte, in Carmine Saliari. A.152,b
Pacatus Drepanus. Vide, Latinus Pacatus.
Pachymerius. Vide, Georgius.
Duarte Paciecus poſt magna merita in paupertate ſeneſcit. D.145,b
Sex. Paconianus, homo odioſus. E.144,d. ob carmina in Tiberium in carcere factitata, illic ſtrangulatus. E.159,d
M. Paconius à Tiberio interfectus. E.100,c
Paconius Agrippinus Stoicus laudatus: filius M. Paconij à Tiberio ſublati. E.300,c,d
Pacta alicuius, id eſt, ſponſa. F.78,a
Pactiones publicæ ſeruatæ in Templis, præcipuè Veſtæ. E.7,d
Pactius Orfitus, primipilus, an primipilaris. E.266,d
Pactolus, fluuius aurifer. G.120,d.310,d
Pactus, iunctus. A.359,a
Pacuuius, qui Syriæ diu præfuerit, Seneca memoratus, quis. G.406,c
Pacuuius apud Nonium, aut alios Grammaticos, &c. correctus, citatus. Quæratur ſub nominibus Nonij, &c.
Padana ſilua. A.184,a
Pæan Græcorum duplex: quid, & qui: tum quis Chriſtianiſ Pæan victorialis. C.132,a
Pædogogia veterum, ſeu Pædagogiani pueri, quid. E.288,d. pars formâ & ætate: ad delicias plerumque; molliculi: pretioſo amictu: quales ferè hodie Pagij Principum. E 539,a,b,c. G.146,c.242,c. habitu plerumque muliebri, capillitio fluente & longo. G.663,d
Pædagogia Academia Louanienſis, quid, quot, & quæ. C.790,a
Pædagogus quomodo differat à Præceptore. G.30,c
Pædagogus, Senecæ, vt Myſtagogus Menandro, Genius cuiuſque hominis peculiaris. D.560,b
Pædidus, obſoletus. A.180,a
Pæniſſimè, Plautina dictio. A.179,a
Pænula. Vide, Penula.
Pæti, in Senatu ano Tiberij. E.53,c
Pætus Cæſennius. item, Cæcina. Vide, Cæſennius, Cæcina.
Pagodes, templa Malabarum. D.183,a
Pagus, pro Tractu, Ditione, vel Regione. C.769,a
Pagyda flumen, aliàs Bolus. E.81,d
Παιδαγωγῶν & παιδαγωγιῶν differentia. D.45[illegible],a 468,a
Pagij hodie Principum, inſtar Pædagogiorum, aut Pædagogianorum puerorum veterum. E.539,c. G.146,c
Gabr. Paleoti Cardinalis laus. B.250,b.288,a. ad eum Lipſij Epiſtola, & laus Libri eius De bono Senectutis. B.294,a,b
Palæpolis non procul inde vbi nunc Neapolis. F.12,c
Palæſtra effœminat corpora. D.311,a

Pala-

Palæſtritæ apri, qui. C.333,b
Palam facere, quæ phraſis. G 156,d
Palamedes Troianis temporibus tres quatuórve literas ſedenis antè inuentis addidit. E.171,d. *inuentor idem teſſerarum. ſed incertum luſoriarum, an militarium.* C.168,b. 169,a. *ſpecularis ſignificationis per ignes aut faces inuentor pleriſque.* C. 178,a. *creditus et inſigne in ſcuto.* C.243, a
Palaria, inter exercitia militaria, præcipuè tironum, quid fuerint; eorumque modus. A. 291,a,b. C.195,b. G.418,d
Palati, pro, Palontes. B.485,b
Palatina domus Principum, ſeu Palatij, incredibilis magnificentiæ. C.450,b. *templis vndique cincta.* G.102,d,c. *fores Palatinæ ſemper lauru & quercu ornatæ.* G.102,d
Palatina Bibliotheca Romæ, quo loco, quando, & a quo ſtructa: à quo eodem combuſta. C.631,b
Palatinum templum Auguſti quis ſtruxerit. E.11,c
Palatini, ſiue Aulæ Principum aſſeclæ, quanto olim numero Romæ. C.426,a
Palatini adminiſtri, qui propriè. D.42,b
Ioan. Paliani Dux, ante Montorij Comes, à Pio IV. Pont. capite truncatus. D.189,a
Παλιγγενεσία *alia Stoicorum à Pythagoréorum.* D.600,a. G.494,d
Palla, id eſt, aulæum, velum, &c. G.55,d
Palladia Græcis minuta imagines Palladis: Palladium illud decantatum è cælo delapſum, & in Ilio ſeruatum, an idem ſit quod Romæ pro pignore Imperij in æde Veſtæ ſeruabatur: ſic vulgò pleriſque creditum: ſeruatum videlicet ab Ænea: cum nonnulli falſum & aſſimulatum Græci abſtuliſſent: hoc autem quomodo in Penu, & an in dolio incluſum, cuſtoditum à Veſtalibus. C.611.612.
Palladius citatus. G.577,d. Gſ.680,c.733,d
Palladius quidam ſub Theodoſio triduo ſpatio Conſtantinopoli ad fines Perſarum eques peruenit. B.303,a
Pallas dea cur veteribus armata picta. A.197,b
Palladis templum in Miſeno promontorio. E.280 c
Pallas Euandri F. cur Æneæ affixus lateri ſiniſtro. A.298,a,b
Pallas libertus inter venales ſeruos trans mare aduectus, cui ſeruierit. E. 204,c. *quanto poſt in honore Romæ.* E.203,d. 204,c. *a rationibus Claudio Imp.* E. 217,c. *odioſa eius ſuperbia.* D.264,b. *immanes opes.* C.416,a. Gſ.658, c
Pallio induti mortui apud Græcos. A.242,b
Pallium malacum, quid Plauto. C.486,b
Palliolum, valetudinariorum aut delicatiorũ veſtis. C.501,b. Gſ.756,d.757,a. *eorundem palliolo ſiue pallio caput tegere.* C.580,b
Palliolatus, quid. C.580,b
Pallor deus. A.328,a
Palma gladiatorum, ſignum victoriæ. C.542,b
Palmerij (Iani Melleri) Spicilegia: deq; iis iudicium. B.17 a. *eius temeraria correctio in Iuſtino.* E.321,c. *aliæ eiuſdem in Tacito coniecturæ meliores.* E.179,d. 268,d. 330,c. 364,c. 369, d.
Palmipes, quæ menſura. C.568,a
Palmus maior, ſpithama Græcis. C.70,a. *Palmus maior, item minor, quot digitorum ſinguli.* C.338,a. 568,a
Palpelius Hiſter. E.195,d
Paludamentum, quid, vnde dictum: ornatus militaris, & inſigne; & potiſſimùm cuius: imperatoris ducíſve, quale, & cuius coloris. C 62, b. 63. 489,b. D. 341,a. G.602,d
Paludatus, quis. C.62,b. 63,a
Paludes, locáve humida paluſtria, non aſſignata militibus emeritis. E.15,d
Palumbus, gladiatoris famoſi nomen. C.529,b
Palus, nomen proprium gladiatoris cuiuſdam, quod aſſumtum à Commodo. C.518,a
Palus ipſe ſuam vineam deſtituit, Prouerbium. D.85,b
Palo infigere, familiare hodie Aſiaticis ſupplicium. G.409,d
ad Palum exercitium. Vide, *Palaria.*
Iac. Pamelij dua in Tertulliano correctiones ubi planè receptæ. D.621,b. *in Tertulliani loco allucinatio.* Gſ.695,c,d. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.212,b
Pampinea corona in ſomnijs mali ominis, cur. E.167,c
Pan deus, Vniuerſum, id eſt, Mundus, Stoicorum deus viſibilis. D.453,a
Pan vnde cornutus dictus. C.113,a *auctor primus pugnam cum clamore incipiendi: & inde dicti*
Panici terrores. C.131,b
Panætius Stoicus, Antipatri Sidonij diſcipulus, Poſidonij doctor, Rhodius à Cicerone valdè laudatus: Scipioni Africano poſteriori acceptiſſimus; ad vltimum ſenium venit. D.134,b.443,b. Gſ.810,c,d. *ſcripſit de tranquillitate animi.* G.149 d. *Deum ipſum dixit eſſe Fatum.* D.391.b. *interire animas arbitratur, apud Ciceronem.* D.616,a. *æternitatem Mundi probabiliorem cenſuit conflagratione.* D.600,b
Panathenæa Athenienſium reſpondebant Quinquatrus Romano. E.270,c
Pancratij certamen quod; & an Romanis vetitum. G.327,c,d
Pandectæ citantur, explicantur, & non ſemel corriguntur. A.141,a.160,a 182,a.218,b. 236,a. 271,a,b. 3 1,b. B.383,a. 520,a. E.36,d
Pandectæ Florentinæ, liber manuſcriptus antiquiſſimus. A.459,a.*&* *nullas exhibet diſtinctionum notas.* B.133,b
Panegyricorum quæ olim vnde origo. D.303,a
Panegyricorum inferioris æui ſcriptores a Caſpiniano correctius editi quàm a B. Rhenano. A.153,b. E.521,a
Panegyricus Plinij. Vide, *Plinij iun.*
Panegyrici veteres incogniti correcti. A. 154,a,b. 185,b. 207,b. *item non addito auctoris nomine citati.* C.81,b.84,a. 93,a.108,b.117,a.327,a.392,b.454,a.470,a,b. D.317,a 560, a. 578,b. 586,a. 590,a. E.121,d. 125,b. 456,d. 497,c,d.498,d.522,c. G.75,c.80,d.164,c,d. 197,d c
Panellenium ab Hadriano Imp. Athenis ſtructum, & in eo Bibliotheca. C.629,a
Panis frumenti loco in plebem è publico dari quando cœperit: vbi dari ſolitus: vnde is Gradilis, item Palatinus, & Fiſcalis dictus: cuius ponderis: an & in capita datus. A.249,b. 250,a. C.406,b
Panis & Aqua, ſola ad vitam ſufficiunt. G.432,d
Panis bis coctus, Buccellatum dictus: Græculis poſterioribus Paxamas, vel Paxamadium. C.182,a
Panis ſubitanei coquendi militaris ratio: panem autem coctum vendere in caſtris vetitum: ſed ipſe piſtor ſibi quilibet miles. C.204,a,b
Panis hordeaceus non laudabilis nutrimenti. C.503,b
Panis modicum appoſitum Veſtali ob inceſtum defoſſæ, cur. C.617,b.618,a
Pane madido pilos euelli, quomodo intelligendum. Gſ.696, b
Panificij gloria eadem olim Louanij, quæ nunc in Angliâ. C.773,b. 781,b
Pannones Dioni dicti à Pannis, id eſt, Pand-rok, veteri eorum & Germanorum veſte. E.442,b. *calcei eorum ferè ſimiles veti. Romanorum.* E.506,c. *Latinus ſermo iis olim familiaris.* A.448,b. *in vigilijs hodie mutuò ſibi accinunt, & quid.* C.177,a. *equites Pannonij ſcutis hodie vtuntur.* C.226,a
Pannoniam quot legiones tenuerint. E.108,c
Iani Pannonij Poemata laudata. B.74,b
Pannus, tunica Pannonum & Germanorum, affinis Belgica Pand-rok. E.442,b
Vrb. Panopionis. Vide, *Vrbinij Pan.*
Panoplia Romanorum laudata. C.226,a
Ant. Panormita. A.169,a
Πάντα τὰ καί, *prouerb.* A.174,a
Pantænus Alexandrinus, e Stoica ſecta Philoſopho Chriſtianus, in Indiam prædicando Euangelio miſſus. D 453,b
Oct. Pantagathus valdè laudatus. E. 505,a
Pantheam, formoſiſſimam fœminarum, captam cur Cyrus ad ſe adduci noluerit. D.265,b

Panthea, & Pantheus, id eſt, omnino dea, vel deus: hinc Panthea Veneris nomine conſecrata Druſilla a fratre Caligulâ. C.434,a. E.139,d

Pantheon templum Romæ à M. Agrippâ quando ſtructum, quâ de dedicatum: unde ſic dictum: plures in eadẽ, ſed præcipuus & præſes Iupiter Vltor. C.433,b. iudicio Serlij unicum conſummatæ architecturæ exemplar habendum: arſit ſub Tito, refecit Domitianus: ſub Traiano fulmine ictum conflagrauit; reſtitutum ab Hadriano: tandem a Bonifacio IV. Pont. Beatæ Virgini dedicatum: alibi etiam ea nomine templa: tecti tegula ærea deaurata unde ablata a Conſtantio Heraclij filio, tandem in Saracenorum manus delapſa. C.434,a,b

Pantheram, Murem Africanum vocarunt veteres Romani. A.304,a

ad Guil. Pantinum, D. M. Epiſtola Lipſij. A.163,a

ad Petr. Pantinum Epiſtola Lipſij. B.149,b.150,a.178,a. 182,a.204,b.246,a.251,b.309,b.376,a.379,b.384,b. 388,a.405,a. in eius verſionem Syntagmatis SS. Patrum Phaleuci. B.150,a

Pantomimus, quis. D.332,a. Pantomimus, & Hiſtrio, voces in Hiſtorijs ſæpe confuſa. E.29,d

Pantomimi geſtibus ſuis hiſtorias fabulaſque ſcitè exprimebant. G.666,d

Pantomimos quis Romæ primus induxerit. E.29,d. quanto ibi aliquando in honore. E.38,d

Pantomima quibuſdam domi peculiares, ſerui, aut liberti. G.83,c

Pantomimicæ ſaltationis qui primi auctores. E.29,d

Papia Poppæa Lex. D.329,a. alia a Lege Iuliâ, & tempore poſterior: quando lata: a quibus, & unde nomen: multa eius Capita relata: de qua ea fuſior Excurſus. E.512. & ſeqq. Inter cetera prætulit in magiſtratu & ſorte prouinciarum improlibus eos quibus proles. E.62,d. ea Lex à Seuero, item a Theodoſio, in multis imminuta. E.517,d

Papiappe, titulus vitioſus Satyræ Varronianæ. A.52,a

Papilio, pro Tentorio. C.155,a

Papillæ virgines, nondum compreſſæ. A.238,a

Papinianus exemplum ſecuritatis pro iuſtitiâ moriendi. D.402,b. Papinianus I.C. citatus. A.160,a. C.55,b. E.509,a. G.159,d. 218,d

Sex. Papinius, quis. G.52,d

Papirius, vel Papirianus, falſus Grammaticus antiquus. A.58,b.463,a

L. Papirius Curſor inter eximios duces Romanos: vel Alexandro Magno apponendus, Liuio. C.458,b. eius de Samnitibus triumphi quanta manubiæ. C.399,b

Papirius Fabianus. Vide, Fabianus.

Andr. Papius dum in flumio Moſâ natat ſubmerſus. B.33,a. eius laus. B.47,b. ad eum Epiſtola Lipſij. A.210,b

Papula, tubercula: unde & Papilla. G.251,c

Παραδειγματίζειν, idem quod Latinis Traducere. G.323,d

Paradoxa Stoicorum, Ciceroni Mirabilia, vel Admirabilia, dicta, Senecæ Inopinata. D.491,b. à multis exploſa. D.491,b. præ ijs in genere aliquid dictum. D.492,a. multa non ἄδοξα. D.386,a. paradoxa quidem videri, ſed paucissima παράλογα: præter opinionem, non præter verum, Epicteto. D.492,b. G.559,d. etſi magnificè dicta, non abeunt a naturâ vel bona more. G.173,d. Singula porrò ſingulatim explicata. D.492,b. & paginis aliquot ſequentibus.

Parænetica Philoſophiæ pars, ſeu Præceptiua, quæ. D.471,b. 472,b. G.590,d

Paralipomenon Libri citati. C.265,a

Parameridum, παραμήριον, & παραμήριος μάχαιρα, idem quod Pugio, Sica. C.75,a. 145,a

Παραμυθία Græcis, Conſolatio, ut Latinis Allocutio, vel Alloquium. E.110,d. G.71,c. 107,d

Parapegmata, quid Vitruuio. C.582,b

Parapetti hodiernis, veteribus Loricæ dicti. C.289,a

Pararium, quid, & unde dictum. G.283,d.296,c

Paraſiti Muſcæ vocati. A.98,a. eorum deus Hercules: ijque ad epulum Herculis vocari ſoliti. A.81,a

Παραξιφίδιον, Pugio. C.245,b

Παραζώνιον, Parazonium, &, Παραζώνιος μάχαιρα, Pugio, Sica. C.75,a.145,a

Παράζωστρον, Gladiolus, Pugio. C.245,a

Parcæ, Scribæ fata dictantis Iouis, Martiano Capellæ. D.123,a. G.141,d. earum fabula exploſa. D.393,a

Parcenſe Cœnobium Louanio vicinum, Ordinis Præmonſtratenſis, à quo inſtitutum, & unde vocatum monaſterium. C.766,b. 795,a,b

Παρεκβάσεις Naturæ, quid Ariſtoteli. D.550,b

Parelium, tempeſtatis ſignũ Arato, pluuiæ Ariſtoteli. Gſ.693,d

Parentalia in funere concluſa nono die: cibique in ijs ferè ſolennes qui: ea autem gentium vetita Chriſtianis ab Ambroſio. E.145,c,d

Parentare luxuriæ, aut ſibi, de epulis profuſis. G.239,d

Parentes, qui. D.384,b

Parentes plerumque liberi amittunt antè quàm ætatem & iudicium adepti beneficia eorum recognoſcendi. G.330,d. 331,d

Parentibus apud Romanos ius datum in liberos ingratos: etiam ius vitæ & necis. G.292,d. 295,c,d

Parentum lumen, liberi. A.284,a. liberos ſibi fieri ſuperſtites, votum Parentum. G.106,c,d

Paret, ſermula, non gemino RR, ſcribi, ſed A, productâ pronunciari debet: quomodo. A.472,a

Paria facere, Pariare, &, Pares rationes habere, quid. A.216,b. D.357,a. E.217,c. G.286,d. 399,d. 618,d. Gſ.745,c

Parientia, &, Parientiam accommodare, quid. A.243,b

Parietes cruſtis marmoreis velut pingere, & opere muſiuo circumlinere, Neronianæ ætatis inuentum. G.556,c

Paris, pantomimus ſub Domitiano impubes. G.218,d

Paris hiſtrio cauſſa pellendi in exſilium Iuuenalis. A.280,b

Paris, vel Pariſienſis, Matthæus. Vide, Matthæus.

Pariſienſis Schola, mater cæterarum Europæ. C.794,b

Parma, leuioris clypei genus, inter arma velitaria. A.345,b. quid, quâ formâ, quâ materiâ, quanta, & undè dicta. C.68,b. 69,a.242,a. velut propria Thracum. C.521,a. equeſtris, formâ rotundâ: eaque ſi è coria mera (ut olim tam Romanis quàm Afris & Numidis) facilè plumâ reſoluebatur. C.93,b. 94,a

Parmularij, qui in Spectaculis fautores Threcibus gladiatoribus, unde. C.543,b. 544,a

Parmenides quibuſdam primus Cælum appellaſſe Mundum putatus. D.573,b. Ignem rerum principiũ dixit. D.541,a. Unum et Uniuerſum. D.461,b. 463,a

Parochia vulgi, idem quod Curia. C.735,b

Parochia, ſiue Parœcia, Louanij quæ; a quibus, & quando inſtituta. C.783,b. 784,a

Parricidarum pœna quæ, & qualis. G.204,d

Parſimonia in funda, vetus verbum Romanum. G.388,d

Partes Animæ, quæ Stoicis & Platonicis. D.620,b. 621,a

Partes, in ſaltationibus vox uſitata. A.347,b. 351,b

in Partibus, utrique gratũ ſcribere, vix fieri poteſt. B.107,a

Partes, in ciuilibus bellis, id eſt, hoſtes. F.47,d. ijs varia nomina induuntur à plebe, aut, per faſtidium, immutantur. E.323,d

Parthenias, Samius Ionica, à fluuio Parthenia. E.63,c

Parthis Græcus ſermo familiaris. A.447,b. Parthos Reges nemo ſalutare poterat ſine munere. G.416,d. eorum Regum inſigne Ascia. G.281,c. cur ſe aliquando Romanis ſubmiſerint. E.42,b.c. Regum Parthorum, qui innexi rebus Romanis ſeries. E.500. 501,a

Parthi venationibus addicti. E.43,c. omnes ſemper de more cincti; idque vel inter epulas. E.273,d. eorum mos in victimis & ſacris. E.272,a,b. militia eorum tota equeſtris: ijque equites ſagittarij. E.411,b,c. tota corpore, ipſi & equi, laminis ferreis inter ſe nexis contecti. C.85,a. eorũ equitatus quomodo Romanos conficiebat. C.226,b. quomodo etiam à Romanis factâ teſtudine repreſſi. C.269,a. valde luxuriabant in balteis & cingulis. C.246,a. capita ferarum galeis quomodo adaptabant. C.247,b. quales ijs ſagitta. C.347,a. an aliquando machinis militaribus uſi. C.363,a. capite tecto, & pilleati, præter morem multarum tum gentium. C.578,b

Par-

Parthorum in Ciliciam inuaſio duce Labieno. E.98,d
Partho & Perſa Claudiani aue confuſi. E.156,d
Parthi quò plus biberint,plus ſitiunt, Prouerbium. C.566,a
Parti, pro, Parte,apud Ennium. A.94 b
Partiendi verbum interobſiana. A.216,b
Partim,vox,ſepè ſolitaria ſine geminatione poſita E.325,d
Partus humani ratio reſpondet ad menſes Lunares.G.318,d
Parum cui non ſufficit, nihil ſufficit, dictum Epicuri. G.642,c
Paryſatis Regina Cyrum minorem filium Arſace in ſucceſſione Regni præferre conatur fruſtra. D.219,b
Paryſatidis,matris Regis Perſarum,in eunuchum quendam crudelitas. C 670,a.672,a
Paſithea vna Charitum, Homero, vnde ſic dicta; & Somni vxor. G.264,d
Paſſer marinus,& ſimpliciter, Paſſer,id eſt,Struthiocamelus. A.193,a.304,a
Paſſienus. Vide, Criſpus.
Paſſiua quædam pro Actiuis à veteribus vſurpata. E.5,d
Paſſiua Decreta Philoſophica,quæ paſſim recepta,non Paradoxa. D.491,b
Paſſus pedes quinos continet. B.301,a
Paſſuum quot millia gradu militari facta ſingulis horis. C.183,b
Paſtéa vox Gallica hodie, pro ſorinâ pane clausâ, vnde dicta. C.333,a
Paſti apri, ſeu altiles, qui. C.333,a
Paſtille,quid,& eius vſus. G.558,c
Paſtinaca piſcis oſſa mortifera. G.24,d
Paſtinius, ciuis Angienſis, ab inundatione inuocatâ D.Virgine Hallenſi ſeruatus. C 702,a,b
Paſtores inter equites adſcripti apud Romanos quando. C.235,b
Paſtores, familia Romana, fortè in Hiſpaniâ. G.37,d
Paſtoritia fiſtula. A.312,a
Patalis bos,Plauto,cuius cornua latè patent. A.117,b
Pataninm Muſis amicum. B.22,b
Patellary dij, vnde Plauto. E.272,d
Pater non niſi magnâ de cauſâ ſæuit in filium.G.199,c,d. de filio cogniturus, cognatos, affines, & interiores amicos aduocabat. G.200,d
Patres à liberis Domini vocati. E.509,d
Patrum priuilegia multa iam ab antiquo: ſed ll. Iuliâ & Papiâ Poppæâ immenſum aucta.E.515,b,c,d.G.505,d
Patribus ius liberos relegare rus in pœnam. E.223,c
Pater Patriæ,primus Cicero vocatus:& à quo ſic appellatus. A.58,b.eius exemplo Auguſtus:quē ſequuti omnes Impp. G.199,d. ſed iaro ab ijs initio Imperij id nomen aſſumtum. D.315,b
Patris Senatus titulo qui Impp. vſi. E.178,d
Pater Cæſar, de D.Iulio. A.239,a
Patres,id eſt,Senatores,vnde. C.453,b
Pater antillariorum,phraſis,vt, Pater elegantiarū. A.291,a
Patres Chriſtiani priſci modeſtum Philoſophiæ ſtudium non ferunt inChriſtiano ſolū,ſed inculcant & ſuadent.D 368. parum inquiſiti ſæpe aliquid adſtruunt,& ſectarum Philoſophicarum decreta permiſcent. D.565,b
Patres Societatis Ieſu quando primùm Louanij venerint. Collegium eorum ibidem liberalitate Lau.Torrentij Epiſcopi Antuerpienſis mirificè auctum. C.785,a
Patera eius vſus antiquus,& vnde dicta. A.106,a.dextrouerſum in conuiuijs circumlata. A.108,b.an Romanis inter præmia militaria. C.208,b.209,a
Παθήματα, μαθήματα. D.136,a
Patibulum,ſiue Patibulus, Furca.C.666,a,b.aliquando pro homine patibulo affixo. A.265,b.pro Cruce etiam vſurpata vox. C.648,b.quamuis propriè Patibulum tranſuerſa patenſque pars crucis; & Crux ipſa, ſtipes. C. 666, b. 683,b.E.252,d.G.123,d.vt autem Patibulum veteribus vel Furca, vel Crux; ita hodie pro Furcâ illâ è quâ ſuſpenduntur noxij. C.669,a,b
Patibulo crucis affigi, phraſis vnde. C.666, b
Patibulo ſuſpendendis oculi videntur obligati proauorum æuo. C.701,b
Patiendum libenter,quod patiendum neceſſariò.B.46,a
Patientia,quid: vnde nata: diſcreta à Torpore. D.379,b. præcipuus fructus notitia Fati. D.20,b. vnicum robur pugna in aduerſis. B.32, a. inſigne eius documentum. E.420,c
Patientia vltimus contra calumniam clypeus. B.270,a
Patientia & Cautela neceſſaria in Aulâ perennare volenti. D.44,a
Patientiam contumeliarum in Principe magni animi ſignum. D.271,b
Patientia,& Patiens, notione obſcœnâ. G.240,d
Patina vulgò olim celebris,quæ Senecæ:item,Patina Æſopi, quid.G.602,c
Patria vulgò proximè à dijs grata eſt. D.61,a eius particularis laus: & a Naturâ cum eâ vinclum: etiam in alije animalibus. D.384,a. Patriâ carere maximum malis malum. G.74,b
Patriæ amor,affectus Conſtātia aduerſus: malè vulgò Pietatis nomine velatur: nec Parentis nomine dignādus: Caritas tamē īm dicendus: à more non à naturâ natus. D.384 temperandus igitur moderanduſque. D.382,a. 384,b. eius quæ origo, probatio è rationibus: quid autem verè & propriè ſit Patria; & ſapientum de eâ decretum. D.385,a,b. vt tamen patriæ auxiliari queatenus, quatenus non oporteat. D.395,a,b. Patriæ ſalus, ſuprema lex eſto; nota vox. B.90,a
Patria vera latiùs patet quàm cenſet vulgus: & opinio ſola eſt,quæ eam artat. D. 383,a. Patria bona mētis totus mundus.G.78,d Patria vera,cœlum, Anaxagoræ.C.483,a
Patrity,qu-. A.289,a. Patrity vox diſtinguenda à Senatoriis: & qui maiorum,qui minorum gentium dicti. E.177,c
Patriciis cum plebeiâ nullum Decemuirali lege ius: quæ poſt abrogata. E.513,c
Patrity,& Potermanni, Louanij qui, à quo & quâ occaſione inſtituti. C.772,a,b
A. Patrity lectio in Cicerone reiecta. A.63,a
Franc. Patricij in Polybium de Militiâ Romanâ ſcriptum allegatum. C.9.
Patrocles nouem canes menſarios habebat. B.99,a
Patronis ſtatuas a libertis & clientibus poni, olim frequens. G.332,d. munera ijs à clientibus data in Natali, opere nouo, &c. G.227,c. cum libertabus connubia ijs permiſſa ll. Iuliâ & Pap.Pop.E.513,d
Patronis (ſeu cauſſidicis) quod olim honorarium conceſſum. E.168,d,c
Patruinus, nomen Romanum. E 408,d
Patruis fratrum filias ducere permiſſum. E.187,d
Paucorum arbitrio ſe ſemper regi non pati debet Princeps: ſed audiendi plures; cur. D.139,b
Pauimenta ædium, balneorum,&c. marmore, argento, auro, etiam gemmis mixtis ſtrata, in luxu vitij. G. 146,d. 557,c,d
Paula, ſeu veriùs Buſa. Vide, Buſa.
Paulina, Senecæ vxor, fœmina nobiliſſima, & viri amans, quando ei nupſerit. E.285,d. G.xviij.
Paulinus, Præfectus aut Curator annonæ, ſub Claudio. A 248,b
Paulinus, ad quem de Breuitate vitæ Liber Senecæ, quis. G.214,c. 229,d. 230,c
Paulinus Nolanus correctus. A 329,b. E.145,c. citatus. A.465,b. C.517,b 645,b.646,a.649,b. E.145,c
Paulus Apoſtolus citatus.C.652,a.678,a. D.106,b.& alibi in libris Politicis.Gf.753,d.800,c.eius nomen præferentes ad Senecam Epiſtolæ, & ad ipſum iſtius, falſæ. A 328,a. G.xxv.
L. Æmil. Paulus, Perſe Rege victo, primus librorum copiam Romam aduexit.C.630,b.eius de eo Rege triumphus quomodo omnes ante actos amplitudine vicerit. C.400,b. vnde is triumphus infelix, etſi glorioſus. G.115,c,d. quoties prætorea & de quibus triumphauerit. F.26,c,d. eo contra Perſen bellante Lunæ deliquium à tribuno militibus prædictū:& an vlla ſpecies aerij ignis apparuerit.Gf.683,d. eiuſdem, an Senatus Romani, inhumanis in Epirotas crudelitas. C.461,b

L. Æmilij Pauli conſilium quando ſignis collatis decertandũ. D.98,a. quam in tirone milite requirebat. D.92,b
Pauli Baſilica, à quibus Æmilijs Paulis exſtructa. E.102,c.d
L. Paulus Conſul deſignatus quã pecunia ſummã a Cæſare corruptus. C.409,b
L. Æmil. Paulus Cenſoris filius, maritus Iuliæ neptis Auguſti: quique eius liberi. E.546.
L. Æmil. Paulus qui ſub Auguſto Conſul, quis. G.195,c
Paulus Fabius Perſicus, quis. G.283,c
Paulus I.C. citatus. A.236,a.248,b.249,b.322,b. C.633,a.653,b. 654,a,b. 656,a. D.349,b. E.38,c.54,d. 114,c. 194,c. 203,c. 215,d. 254,c. 386,c. 512,d. 513,a,b. 516,b. 534,b
Paulo V. Pont. inſcripta editio operũ Senecæ à Lipſio. G.*.ix. eius laudes. G.* ix.x. ad eum Epiſtola Lipſij. B.264,a
Paulus Diaconus ob doctrinam acceptiſſimus Carolo Magno & alijs. D 204,b. libros Feſti corrupit. A.63,b. idem citatus. B.501,a. C.237,a.249,a.250,b.310,b. 318,b. 319,b. 341,a.685,b. E.27,d. 181,d. 414,d. 439,c. 440,d 441,d
Paulus Æmilius, Hiſtoricorum recentiorum Latinorum princeps, quibus virtutibus inſignis: quæ etiam in eo labecula. D.126,b. 127,a. eius mira & ſagax vaticinatio. D.162,b. idem allegatus. C.364,a,b
Paulus Iouius ſtilo bonus grauiſque, & planè ad hiſtoriam: iudicio ac fide ambiguus. Cur tamẽ non planè reijciendus. D.127,a. eius aſſertio de reliquijs Pontis Traiani in Danubio hodie adhuc exſtantibus, an omnino certa. C.448,a. alia eius opinio de loco Liuij reiecta. B.413,b. 414,a. Idem allegatus. C.320,a. 351,b.425,b. D.140,b
Paulus Loenkenſis lanius, Louanij ſeditionis fax, in Zelandiam profugus, ibi agnitus capite luit. C.781,b.782,a
Pauonina penna in criſtis galearum virorum principum. C.81,b
Pauor & Pallor, dij. A.328,a
Pauperes non uſi in neceſſitate in militiam ſcripti apud Romanos olim. C.16,a
Pauperi melius mori quam mendicari, ex Plauti & Menandri ſententiâ. A.82,b
Pauperis Cella, cubiculum in diuitum ædibus quod. G.616,c
Paupertas minùs eſt quam Egeſtas. G.481,d
Paupertas vnde pulla dicta. A.259,a
Paupertas non inter vere mala ponenda. B.18,b. non habenda dura: expeditos facit. D.411,a. extremum malorum habetur pleriſque. G.268,c
Paupertatem diſſimulans, ſibi eam obijcit. G 184,d
Paupertas valde laborat ſub honore & luce nobilitatis. G.284,d
Pauſanias Spartanorum Rex cum Perſis ad Platæas certare non vult, niſi ſacris prius perlitatis. D.177,b
Pauſanias Spartanorum Rex quomodo Ephoris ab Argilio quodam proditus. E.135,b
Pauſanias Philippi Macedonis percuſſor à Philippi ſatellite confectus. D.260,b
Pauſania ſcriptoris nuga de Balſamo. E.427,c. Idem citatus. A.276,a. B.34,b. C.83,b.84,a.85,b.87,a. 169,a. 246,b. 433,b. 438,a,b. 524,b. 602,b. 604,b. 619,b. 629,a. D.441,b.442,b.445,a. E.38,c.66,d.98,c.124,d. 125,c.158,c.199,d.279,d.388,d.475,d.532,c. F.10,c 11,c,d.12,d. 14,b.15,c. G.20,c. 55,c. 205,d. 210,d. Eiuſdem Interpretis error. E.274,d
Pauſarius, qui remigibus pergendi & pauſandi modos dat. G.478,c
ad Petr. Pauium Epiſtola Lipſij. B.95,b
Pax finis bellorum. D.80,b. 104,a. ea laudata: & tam victoribus quam victis commendata: (nomen eius non niſi beluæ aſpernantur. G.*.x.) ſed qualis: quomodo, &c. D.104.& ſeqq. eius artes arduæ magis quã belli. D.148,b. eam qui deſiderat, præparat bellum. D.83,a. Pax omnis cum ciuibus bello ciuili vtilior. D.115,b. ſed Pacis longæ mala. Luxus, Cupido, & alia virilium animorum peſtes. B.199,a
Pax animi, tranquillitas. G.65,d
Pacis templum Romæ à quo & quando ſtructum: maximum & pulcherrimum monumentum in Urbe operum: vaſa templi Iudæorũ aurea in eo poſita: denique quæcumque clariſſima ex toto Orbe violentia Neronis traxerat: id fortuito incendio ſub Commodo, cum omnibus ornamentis, magnaque pecunia ibidem depoſita vi, ſummo & damno, & peſſimo omine, abſumtum. C.435,b.436,a. E.8,b. Pacis templo Bibliotheca foris adiuncta a Veſpaſiano. C.632,a
Pax Romana, id eſt, quocumque patet imperium Romanum omnia pacifica & tranquilla. G.188,d
Pax, interuêtio comprimentis, compeſcentiſve. A.168,a
Paxamas, vel, Paxamadium, Græculis Byzantinis Panis biſcoctus. C.182,a
Peccandi verecundiã facit ipſa regentis clementia. D.246,a
Peccantium multitudo pœnarũ impedit aut minuit. D.166,b. G.23,d. & ex impunitate oritur peccandi conſuetudo. G.297,b
Peccare iubet, qui non vetat. D.144,a
Peccare in bello bis non licet. D.95,a
Peccare ipſum quibus peccandi cauſa eſt, homines perditiſſimi. G.12,c
Peccata noſtra cauſa cladium: nec niſi finitis ijs, finientur hæ. B.73,a
Peccata vnde: Stoicos etiã à Deo & Fato remouere: & quomodo. D.551,b.552.553,a. non fieri ex præſcientiâ Dei, ſed ſcientiâ: & quomodo. D.557,a,b. nec temerè dicendum ea Dei præfinitione euenire: eorum enim fons à ſolâ malâ voluntate. B.43,b
Peccatum, &, Peccantes, quid Stoïcis. G.12,c. Peccata æqualia eſſe, Paradoxum Stoicum explicatũ. D.520,a.521,a,b
Peccatum non poteſt dici aliquid, quod eſt: priuatio potiùs ſeu delinquium Boni. D.554,b. non a ſapientiâ diuinâ eſt, quia nec eſt. D.549,a
Peccatorum diſcrimen à patrante, & à ſubiecto in quo patratur. D.521,a,b
ad Petr. Peckium Epiſtola Lipſij. B.185,a. 262,a
Pectorale militum vulgarium quid, quale: alijſque Semilorica dictum: & è quâ materiâ. C.83,a,b
Pectus tundendi mos. A.378,a
Peculium, quid. G.370,d. Peculio ſuo ſe ſerui liberabant. E.254,c
Pecunia, anima & ſanguis hominibus vulgò. D.63,a. G.246,d. neruus Imperij: animorum locorumque domina. D.56,a. ſpiritus vitalis belli, & neruus ſine quo arma non valida. D.82,b. illa enim & Milites Imperium parant & conſeruant. D.51,b. Pecunia palam gentilibus dea, teſte Auguſtino. G.140,d. quis autem Pecuniarum modus, Platoni. G.157,d
Pecunia quot malorum cauſa. G.60,d. ei vſus & decus demendum rectè rempublicam inſtituere volenti. D.67,a. gloriæ opinionem ei detrahere ſuadet Salluſtius. A. 196,a
Pecunijs acerbè conquirendis plus ſibi Principes inuidiæ quam virium addunt. D.63,a
Pecunia in templis deûm deponi ſolita. E.8,b. militum ad ſigna. E.23,b
Pecunia largâ ſignificatione. E.54,c
Pedanei ſubiyces. Vide, Subiyces.
Pedanius Coſta cccc. ſeruos ſuos ſub tecto ſuo & domi habebat, cùm ab eorum vno interfectus. C.424,a
Pedatura in dimenſionibus, quid. C.140,a
Pedatura Manipulorum aut Turmarum diuerſa, pro numero hominum in ſingulis: ſed differentia plerumque in latitudinem. C.147,b.148,a
Pedatura, ſeu Podiſmi ſingularum arearum metaturarum particularium in caſtris Romanis, in Tabulâ repræſentati. C.149. fuſius explicati. C.151,b. 153,a
Pedelli. Vide, Bedelli.
Pedem ſiniſtrum Senatori cuidam oſculandum dedit Caligula. A.153,b. 308,a
Pedes & Manus trãsfixi in Crucifixione. Vide, Crucifigere.
Pedes lecticæ. A.268,b
Pedes viam ſpectabant in collocatione cadauerum. A.242,a
Pedes deorum oſculabantur Romani. A.305,b. etiam hominum. A.308,a

Pedum

Pedum argutatio. A.257,b
Pades Uniuerſi, Terra quibuſdam. D.380,a
Pedibus intellis incedere, quomodo intelligendum. E.506,b
Pedibus in ſententiam ire, quid, & vnde. G.233, c.635,d. Gſ.831,c
Pedites vnius legionis quatuor generum: & qui ea. C.34. & ſeqq.65. *eorum delectus.* C.12.& ſeqq.33. Vide etiam, *Milites.*
Pedites ad quot annua ſtipendia obligati apud Romanos. C.14,a
Peditem equo vehi, ſumma ignauia. C.184,a
Peditum an Equitum maior in bello vſus, quaſitum, & diſcuſſum. D.83,a
Pedites ſæpè ἐξοχῇ quadã veniunt in nomen Militum. F.29,c
Pedo Albinouanus, quis. E.31,d.G.671,c. *eius querela de vita humana breuitate.* G.214,d. *Idem correctus.* A.174,a,b. E.72,c. G.101,c,d. 108,c,d. *citatus.* D.313,b.388,b.E.76,b.77,d.416,c.451,d.G.101,c,d. 108,c,d.117,d.193,d.369,d
Pedo Pompeius, quis. E.31,d
Peducaa Lex. A.261,a
Pege Arganthi apud Propertium, pro, Fonte Arg. A.73,a
Pegmares gladiatores vulgo & doctorum quibuſdam putati, qui: nullos tales fuiſſe, oſtenſum: imò ipſam vocem ineptam. C.527,b.328,a
Pegmata arcuum, qua Auſonio. A.289,b
Pegmata, Ioſepho, Fercula per triumphos portari ſolita. C.582,b. D.314,a
Pegmata, qua machina. C.435,a
Pegmata in Theatris aut Arenis, machina lignea quaſi: vox è Græco tracta: Latinis Confixa; Confixilis machina Apuleio: ea ornata argento, picturis: in iis mira & ſtupenda repræſentata. C.581,a,b.582,a
Pegmata, pro loculamentis pluteiſque librariis. C.581,a.b. 634,a
in Pegmate captiui, aut inſignis ſceleris damnati oſtendi ſoliti. C.328,a
Peithi Tarcarum quanta velocitatis in currendo. B.302,a
Peierare per genium Imperatoris, grauius crimen ſub Principibus, quam per Iouem, aut omnes deos. E.36,d
Pelagia virgo flumine ſe vltro merſit, ne à milite pollueretur. D.526,a
S.Pelagii à Mauro rege Abderamino ſolicitati inuicta pudicitia. D.268,a
Pelagius primus Chriſtianorum poſt inuaſiones Maurorum regnare cœpit Anno Chriſti ſeptuageſimo decimo-ſeptimo. D.209,a
Pelamydes piſces vnde veniant, & vbi capiuntur. E.208, c,d,b
Pelaſgorum, præter Athenas, ſedes incerta. F.11,c
Gul. Peliſſerii reſtitutio in Senecâ probata. G.441,d
Pellacia, a pelliciendo. E.186,d
Pelles ferinæ in ſtrata equorum Romanis. C.92,b. *tegendis lectulis.* A.269,a
Pelles tegendis tentoriis è publico ducibus aliquando data apud Romanos: tentoria enim militum pellibus tecta Romanis & Græcis: hinc locutiones, Sub pellibus eſſe, Sub pellibus militem continere, &c. C.137,a
Pellibus ferarũ veſtiti olim Germani, Scythæ & aliæ gentes: item & heroës. E.442,c.G.576,d
Pellio comœdus, Plauto. E.480,d
Pellucida veſtes, intelliguntur Coa Coave, Bombycina, Serica, &c. E.506,a.G.374,c.650,c. *ea fœminarum plerumque, aut certè mollium.* G.183,c
Peloponneſiacum bellum quot annos durauerit. G.628,d
Pelops, quibuſdam Phryx; aliis Lydus. E.129,d
Pelta eadem quibuſdam cum Cetrâ: pleriſque Parma. Alia Græca; cuius inuentor Iphicrates, reiectis Clypeis grandioribus; vt Philopœmen iſtos reduxit, reiectâ illâ: Alia Thracia; qualibus gladiatores Threces vſi, quæque maximè Parma dicta: Alia rurſus Amazonia. Singularum forma deſcripta; quarundam & depicta è monumentis. C.242,a,b. *Peltæ autẽ loris è collo dependebant.* C.243,a
Peltaſta Græcorum ferè quales Velites Romanorum. C.70,b
Penatium templum vbi Romæ: an idem Penates Populi Romani cum Sacris Samothracum. C.611,a
ad Petr. Pendaſium Epiſtola Lipſii. B.289,b
Penetrales dii, id eſt, Penates. E.46,a
Penninæ Alpes, non, Pæninæ; & vnde. E.525,d
Pennis ſinuatis pecora ſaſaſcat. Gſ.734,d
Penna & Pluma quomodo differant. G.455,d
Pennâ fluere, pro, Volare, poeticè. A.73,a
Penna argentea D.Virginis Hallenſi a Lipſio ſuſpenſa, cum quibus verſibus. C.717,b
Penſiles balneæ, quid. G.578,c,d
Penſio, ſolutio ſtatis temporibus diuiſa. G.283,d
Pentapolis, Cyrenaica, Plinio. A.200,b
Pentelica columna Athenis aduecta in Capitolio a Domitiano reſtaurato poſita. C.433,a
Penthilus Arcadiæ rex filius Oreſtis. E.124,d
Penula, φαινόλη Græcis, quod genus veſtis. A.449,b. *veſtis ſeruorum: item militaris.* A.238,a,b. *vulgo penula pulla: cuius coloris lautioribus, aut militibus.* A.258,b.G.303,d 342,d *paulatim eius vſus irrepſit latiùs: etiam Augusti tempore.* A.258,a,b. *contra imbres item in vſu, & in itinere; eaque gauſapina* G.248,d.342,d.Gſ.753,c. *quæ autem gauſapina, quæ ſcortea.* Gſ.753,d
Penula militaris, quæ thoracomachus, quid & qualis. C.87,b 88,a
Penula propria olim Grammaticorum; & poſterioribus temporibus Oratorum & Aduocatorum: inque iis cauſſas agebant. A.259,a.449,b. Gſ.753,d
Penulati magiſtri, pro Grammaticis, Auguſtino. A.449,a. Gſ.753,d
Pennis annulo ſignabatur à Romanis. E.42,d.301.
Penus, quis locus in æde Veſtæ. C.611,b
Pephaſmenus faber Tyrius, Arietis bellici quomodo inuentor. C.309,b
Pepo, pro Fatuo. Gſ.815,a
Pera Philoſophorum, præcipuè Cynicorum, ab Ulyſſe. G.172,d
Peræ vnicuique Æſopicæ duæ. G.34,c
Peragratus eſt, pro, Peragrauit, Velleio. E.5,d
Percolari, de traiectu ciborum per varias corporis partes. Gſ.680,c
Percutere foſſam, phraſi militari, quid. C.136,a
Perditiſſimi eſt ipſâ infamia gaudere. G.671,d
Peregrinantium curioſa cura circa externa. D.379,a
Peregrinari iuuenes vetabat, ſenes iubebat Plato. B.139,a. Vide etiam, *Plato.*
Peregrinatio Principibus vtilis. D.205,a
Peregrinationes quales laudabiles, quales contrà. C.585. 586.
Peregrinationis ſtudium generoſi animi eſt. B.20,a. *eius encomium.* B.162,b. *inſtituenda ea non cum voluptate ſolum, ſed cum fructu.* B.20,a. *fructus ſeu ſcopus potiſſimum ſcientia & prudentia, ac iudicii formatio.* B.20,a. 132,b. *item morum vitæque formatio.* B.187,b. 188,b. *tum non exiguus, vidiſſe doctrinâ illuſtres qui paſſim viros.* B.83,b. *Eius cum fructu inſtituenda ratio.* B.20. 21.22.
Peregrinationem non facere ad internos morbos: indicinam eam eſſe, non medicinam. D.377,b. *niſi fortè ea leuis quædam & primo affectuum mora.* D.378,a,b
Perenottus. Vide, *Granuellanus.*
Alf. Perezii Guſmani, cognomento Boni, admiranda conſtantia. D.201,a,b
Lud. Perezius laudatus. B.514,b.529,b. *ad eum Epiſtola Lipſii.* B.297,a. *eius mors.* B.329,b
ad M. Ant. Perezium Epiſtola Lipſii. B.193,a
Perfecto nihil poteſt accedere. D.495,a,b
Perfidia nullo prætextu Principi licita: vix extremâ neceſſitate. D.73.76
Perfuſorium, non penetrans, ſed exteriùs aſpergens: hinc,
Perfuſoriè docere, obiter, ſine curâ. G.427,d
Pergami & Aſiæ Minoris partis Regum commune nomen, Attalus; vnde. F.39,c. G.181,d. *Pergami templum Romæ & Auguſto.* E.121,d

Pergamena Bibliotheca. Vide, Bibliotheca.

Pergamum, aut Περγαμίαν, à victo Pergamo in Cretâ condidit Agamemnon. F.9,d

Pergo depreſſum, et, Eo depreſſum. A.359,b

Περὶ αἰρέσεων, Satyra Varronis. A. 27, b. antè malè alijs περὶ λέξεων dicta. A.59,b

Περὶ ἐξαγωγῆς, Varronis Satyra. A.47,b.118,b

Περὶ μέθου, Varronis ſcriptum. A.116,a

Pericles quàm honeſta gloria ſtudioſus. D.275,a. quid ex conſuetudine Anaxagoræ profecerit. D.128,b. inſtitutum eius ſimul rempublicam attigit. D.133,b. eius grauitas & maieſtas. D.264,b. continentia, & ſuper eâ pulchra ad Sophoclem vox. D. 266,a. benignus ille conciuiorum contemtor. D. 273,a. ſummum ſuarum laudum ducebat, quòd nunquam acerbitatē aut vindictam exercuiſſet; inter Olympij cognomen meritus. D.246,b. auctor machinarum bellicarum Græcis. C.265,b. quot annis Ser. Tullio Rege poſterior. C.266,a

Pericula nec timenda, nec prouocanda. B.86,b.97,b. occulta vix vitari poſſunt. B.268,a

Periculorum contemtus in Romanis inſigne exemplum. C.457,b

Pericula periculorum remedia arbitrantes facilè ſeditiones excitant. D.110, b

Perierare melius dicitur quàm Peierare. A.116,a

Perigueux hodie in Petrocorijs, Veſuna Ptolemæi putatur: ibi adhuc Amphitheatri reliquiæ. C.588,a

Periodus, diſtinctio ſermonis, cum deponit. B.133,b. Punctum etiam dictus & eius nota. B.134,b

Peripatetici ab Ariſtotele. D.439. ſoli ab octingentis amplius annis in Scholis regnant. D. 431, b. corporis & fortunæ bona facere aiunt ad ſummam beatitudinem, ſiue Summum Bonum. D.483,a. G.335,d. iram temperandam, & temperari poſſe cenſent. G.6,c,d.7,d. abhorrent mortem ſpontaneam. G.xxxiij.

Περιρραντήρια vaſa in templis, quæ. E.411,d

Peristromata conchyliata purpureáve in triclinijs diuitum G.248,d

Perit, pro, Deperit, apud Propertium. A.51,a

Peritus in quaque re audiendi. D.139,a

Peritura laudari ſolitas. A.377,a

Periuris Deus homineſque infeſti. D.34,a. quomodo ij apud Ægyptios puniti. D.252,a

Perlucentes veſtes. Vide, Pellucida.

Permittere, quaſi iubere eſt. D.144,a

Permittere, non vulgari ſignificatu G.173,c

Perpeſſitius, πανταίχμων. G.473,c. 628,d

Perpetuarius, quis. Gſ. 821,d

Perpetuum ius, quid. A.36,a

Perrogare, vox curiæ, quid. G.621,d

Perſæ aliquando & Medi vocantur. G.292,c potentiſſimi in Oriente. G.249,c. eorum Imperij, modò ſub ſuo, modò ſub Parthorum nomine, mira diuturnitas. D. 209,a. Solem pro deo primo habent: eique equum immolant. E.158,c,d. virgines perpetuas Soli ſacrare; Ignem item perpetuum, ut Veſtam Romani, ſeruare & colere ſoliti. C. 619, b. Reges etiam ſuos inter deos cur coluerint. D.416, a. E.122,c. valdè cætera Regibus ſuis obnoxij. G.277,d. Regi prælatus ignis. E.491,d. optimates eorum mira taciturnitate Regum ſecreta celabant. D.137,b. in vigilijs ſoli Regis ſui laudes cantitare. C. 177, a. Magi eorum Philoſophi. D. 434. a. principes eorum quomodo diadema geſtare ſoliti. E.159,c

Perſæ ſemper vel inter epulas cincti. E.273, b. primi vire priuaſſe creduntur quibaſdam. E.156,d. de viro illuſtri ſupplicium ſumturi quid agant. D.403,a. frequens apud eos ſupplicium crucis. C. 652, b. ingratos punire ſoliti. G.292,c. ut elephantes celeriter conficiât. G.43,c. eorum ia omni ratione vita, imò & linguâ, cum Germanis conuenientia. E.444,d,c

Perſæ etſi veſte ſolutâ & laxâ, acres tamen bellatores. G.444,d. nudis capitibus pugnam inire ſoliti. E 49,c. eorum ſcuta quæ & qualia. C.72,a. ſtragula in multa in equis. C.92,b. Dracones in ſignis militaribus. C.110,b. primi inuentores Sagittariæ, quibuſdam. C.346,b. inter primos olim machinis militaribus uſi: an & Parthi. C.363,a. maricibus uſi. C.364 c

Perſæ & Parthi Claudiani æuo confundebantur. E.156,d

Perſarum Rex, Bembo Armeniæ Rex. B.94,a

Perſica ſermetio, inſtar prouerbij. G.277,d

Perſica multa voces conuenientiam magnam cum Germanicis habentes. B.501,b.502,a

Perſæus Citiéus, Zenonis diſcipulus, & tantummon ſamulus: D.441,a.445,a. G.83,c. poſt ab Antigono Rege Acrocoriatho præfectus, ab Arato Sicyonio inde eiectus; aut, ut alij, inibi interfectus. D.441,a. 445,a

Perſannius Philargyrus libertus è primis Notarum ταχυγραφίας inuentoribus Iſidoro. B.382,a

Perſeus Rex ab Achille ſe ortum iactabat. F.14, d. fœdifragus. D.251,b. eius crudelitas. D.141,a. primus ludos gladiatorios tranſtulit in Græciam. C.497,b. crebraſque more Romano gladiatorum pugnas exhibuit. C. 510,a. templo Samothracum, quò confugerat, eductus. A.332,b. triumphatus cum duobus filijs in carcere inſomniâ à Romanis occiſus: eorumque tertius fabrili arte vitam tolerauit. A.195,b. B.97,a. D.260,a

Paul. Fab. Perſicus, quis. G.283,c

ad Ant. Perſium Epiſtola Lipſij. B.235,b

Perſius Poëta quando mortuus. E. 256, d. ei cognata Arria minor Thraſeæ vxor. E. 302, b. eius iudicium de poematis Neronis Imper. Gſ.690,c. Idem correctus. D.513,b. explicatus ſæpe, aut ſaltem citatus. A. 235,a. 242,a. 247,a. 256,b. 257,a. B.448,a. C.25, a. 73,b. 127,a. 486,b. 494,b. 613,b. D.71,a. 519,b. E.272,c. 523,b. G.167,d.182,c.398,c.402,c.403,c.604,c.662,d. Gſ.703,d.778,c.825,d.828,b

Perſij Scholiaſtes aut Cōmentator vetus laudatus. E.302,b. correctus. E.272,c. citatus. A.235,a,b. 247,a. C.25,a. 235,a.406,b.539,b. D.444,b.446.b. G 191,d.224,b. 520,d. eius error. D.513,b

Perſij Poëtæ Vita vetuſtè citata. E.256,d.289,d

Perſona deformis, μορμολυκεῖον. G.24,d

Perſona, ſiue larua, quid, qualis, & vnde dicta. Gſ.813, a,b,c

Perſpicuitas neceſſaria ſcribenti Epiſtolam. B.537,a

Perſuaſio arrogans, προσποιῆς ἰγκοιὰ eleganter Bioni. G.143,d

Pertinacia, ſeu Pervicacia, quid à Conſtantiâ differat, eiuſque origo. D.379,b

Pertinax Imper. e gente Heluiâ. G. 71, c. eius modeſtia. D.327,a. ei mortuo tres ſellæ in theatro poſitæ. E 72,b

Pertinentia bona, τὰ ὠνὰ, quæ. D.485,a

Pertinere, pro, Pertingere. Gſ.716,d

Pertinet ſcire, quæri, phraſis in Legum libris frequens. G.210,d

Perturbatio hominis duplex; à cælo, & à terrâ: quæ vtraque. G.368,c,d

Perturbationes Animi, id eſt, Affectus. D. 500,a. quid eæ, Stoicis, alijſque Philoſophis. D. 502, b. 519. b. G.19,c. omnium earum fons ab intemperantiâ. D.502,b

Peruāna ora ab Hiſpanis ſub initia deſolata. D.414,a. Peruānorum regnum vnam linguam communem habet; multas nihilominùs in ſingulis vallibus peculiares. B.494,a

Peruāni olim Reges victos populos in interiora loca traducebant, eorum loco alios fidos ſupponentes. C.388,b

Peruāni quid tradant de Diluuio. D.597,a. Solem pro ſupremo Deo colunt, eique magnifica paſſim templa erigunt: alijque eorum peraicioſi ritus. D.183,b 184,a.584,b

Peruerſa veſtis, &, Peruerſi prætextam à Prætore ſententiam laturo, quid. G.12,c

Peruicaciam in virtute quidam ponunt, & à Pertinaciâ diſtinguunt: pleriqne alij aliter. D.379,b

Peruigilia varijs dijs: Fortunæ: Cereri: tres noctes Veneri. A.239,a

Peruigilium Veneris, Carmen poëta veteris Trochaïcum, ſcitum & elegans. A.237, b. B.24, a. quis eius ſcriptore videri ſcriptum poſt Virgilium: argumentum eius & occaſio. A. 239, a. Id variè explicatum, & correctum.

ctum. A.137. & ſeqq. Idem citatum. D.578,b
Peruſia quantis munitionibus ab Auguſto obſeſſa. C.192,b. circumuallata eius deſcriptio ex Appiano. C.284,b.285,a
Peruſia quam multi e deditiis ad aras ab Auguſto macti. G.196,d
Pes in dimenſionibus duplex; Magnus, & Simplex: Magnus, Planus aut Conſtratus, vel vulgo Quadratus aut Superficialis. C.152,b. in dimenſionibus autem continet quatuor palmos. C.568,a
Pes Graecanicus Romano ſemiunciâ maior. B.301,a
Pes, pro Pedaturâ aut Podiſmo. C.140,a. G.159,c
Pes veli dexter aut ſiniſter, quid. G.288,c
Pedes, Pedibus, &c. Vide ſuprà alibi.
Peſcennius Niger decem commanipulones ob vnius gallinacei direptionem ſecuri percuti iuſſit. C.198,a
Peſſimum publicum, pro Malo publico. E.102,c
Peſtis immanis inſignia maxime Exempla priſca: Sub Nerone vno Autumno quot millia ea abſumta Romae. B.318,a. C.426,b. quot ibidem in ſingulos dies ſub Veſpaſiano aut Tito. C.426,b. ſub Gallo & Voluſiano Impp. ſpatio temporum & terrarum Peſtis maxima: in Graecia imperio Michaelis Ducae: in Africâ euerſâ Carthagine: Byzantii ſub Iuſtiniano Imp. vno die interdum v. etiam x. millia funerum dans: incredibilis in Italiâ aeuo Petrarchae. D.414,a,b
Peſtis manu facta, maleficiis aut fraude arceſſita. G.23,d
Peſtis Catilinae, pro ipſo Catilinâ. A.26,a
Petaſi aut Pilei vulgo nullus vſus Romanis. A.279,d. Petaſo tamen vſi in Spectaculis contra Solem, ſi ventus expanſionem velorum impediret. C.577,b. 578,b. eiuſdem vſus in peregrinationibus: à Pilleo autem quomodo differat. C.579,a
Petaurum, & Petauriſta, quid. G 621,c,d
Petendum montes, pacem, &c. A.173,a
Petere, & Petitiones, in Gladiaturâ quid. C.537,b
Petermanni & Patritii Louanii qui; & à quo, quaque occaſione inſtituti. C.772,a,b
PeiI, ReiI, diſſyllaba, pro, Petii, Redii. A.359,b
Petilius Cerealis. Vide, Cerealis.
Ael. Petina, ſecunda vxor Claudii Imp. ex quâ Antoniam habuit. F.547.
Franc. Petrarcha Roberto Regi Neapolitano acceptiſſimus. D.205,a. primus videtur interpolaſſe Liuium. A.153,b. eius Elogia de Senecâ. G. xxviii. xxviii. eius aeuo quam incredibilis peſtis in Italiâ. D. 414, b. idem citatus. E.45,d
Petrariae quales machinae bellicae. C.319,b. variarum Petrariarum Figurae e veteribus Codicibus, &c. C. 322. 323. 324 325.
Petreius & Iuba ante Catonem periere, Senecae; veriùs aliis, poſt. G.133,c
Petrina Ala, vnde. E.166,c
Petronella Ridderia, oculis grauiter affecta, in Sacello D. Virginis Aſpricollis ſtatim ſanata. C.728,b. 729,a
Petronius Turpilianus, quis. E.308,d
Petronius Procurator Norici ſub Othone Imp. E.329,d
Petronius à Nerone damnatus, an idem quem Arbitrum vocant: & quod illi praenomen. E.297,c
Petronius Arbiter dictus correctus. A. 74,b. 75,a. 111,a. 173,b. 174,a. 219,a. 283,a. C.486,b. G.375,d. Idem citatus, & vt plurimùm explicatus. A.15,b. 103,a,b. 111,a. 129,b. 266,a. 322,a. C.377,a. 416,a,b. 454,a. 462,b 486,b. 504,a. 509,a. 511, a,b. 516,a. 518,a. 537,a. 539,b. 573,b. 580,b. 581,b. 653,a. 654,a. 658,a. 664,a. D.82,b. E.156,d. 279,d. 487,d. G. 2,d. 63,d. 65 d. 79 b. 135,c. 139,c. 182,c. 223,d. 248,d. 252,b. 267,d. 310,c. 363,b,c. 373,c,d. 402,d. 416,c. 472,d. 477,d,b. 640,d. Gſ.811,c. 822,d
D. Petrus inuerſo capite crucifixus. C.670,a. Eius Epiſt. citata. D.600,a
D. Petri aedes Louanii, eiuſque Canonici, Praepoſitus, &c. à quibus ſtructa, reparata, inſtituti, dotati: eius inſuper Turris qualis aliquando; quando collapſa: & alia huc facientia. C.783,a,b
Petrus Caſtellae Rex ab Henrico fratre occiſus. D.260,b
Petrus Comterellus fax ſecundae ſeditionis Louanienſis, cui ab ipſo nomen. C.778,b. 779 780.
Petrus Henſbergius Meerhoutanus ope D. Virginis Aſpricollis à paralyſi & corporis languore ſanatus. C.729,a,b.
Pexati, ii qui in candidâ & pexâ togâ. A.259,b
Φ, litera fortè tertia earum quas Claudius Imper. Latinis addere voluit. E.172,d
Phaecaſia, vel Phaecaſſia, calceamenti Graecanici genus. A.286,b. G.379,c. Phaecaſia & Pallium, Graecorum; vt Calces & Toga, Romanorum: hinc, Phaecaſiatus, id eſt, Graecus. G.643,d
Phaedra, titulus etiam Tragoediae quae inter Tragoedias Senecae dictas Hippolyti titulum praefert. A.374,a
in Phaedri ſui amoribus ſuſpectus Socrates. G.25,b
Phaedrus, Tiberii libertus, Fabulas Aeſopias Latinis verſibus ſcripſit. G 96,d
Phaethonteae fabulae origo. Gſ.722,c
Corn. Phagitae commiſſario Sulla, etſi iniuriâ grauiter affectus, parcet Caeſar. D.247,b
Phago quidam, ſub Aureliano mira voracitatis edo. B.142,b
φαινόλης, Pannia, ſeu Penula. A.449,b
Phalanges olim Romanis, apud Liuium quo ſenſu: quo apud Athenaeum, Per phalanges incedere. C.38,a,b
Phalaris tyrannus Agrigenti. G.20,c. 30,d
Phalera inter dona militaria, praecipue equitum: eaque diuerſa a torquibus. C.209,a,b
Phaleris inſignes equi imperatoris exercitus. C.64,a
Phalerides aues è Seleuciâ Parthorum. G.80,d
φάλος Galea quid, & quomodo differat a λόφοις: quamuis crebrò confundantur. C.81,a
Phantaſia, quid, & quotuplex. D.470,b. 473,a
φαντασίαι, viſus ſpecieſque rerum. G.3,d
Phantaſia foemina quaedam Iliada & Odyſſeam, quae Homeri nomen praeferunt, compoſuiſſe ficta quibuſdam. C.627,a
Pharetra, theca reponendis ſagittis; Cocura, vel Cocurra, Leonis Imperatoris voce Teutonicâ. C.347,b
Pharnaces quo ſtratagemate a Caeſare deluſus. C.160,a
Phariſaeorum ſecta Iudaica. D. 433, a. ad Stoicam olim proximè acceſſit. D.414.
Phari, turres, quid: earumque vſus. C.383,b
Pharus Capreae. E.134,d
Phari inſula olim quanta ab Aegypti continente diſtantia, Homero & quibuſdam. Gſ.786,c
Phaſianae aues vnde petita. G.80,d
φαιλόνιον aut φελόνιον, veſtis inter ſacras Eccleſiae Graecanicae, an rectè Penula Latinè verti poſſit. Gſ.753,d,c
Pherecydes Syrius, Pythagorae doctor, primus ſolutâ oratione Philoſophica tractauit. D.437,b
Phi, vel Phu, in abhorrendo a pleriſque gentibus vſurpatum. A.460,b
Phiala an inter praemia militaria Romanis. G.208,b. 209,a
Phidias pictor. A.32. ſector Atticus Statio dictus. A.316,b
Phidippus (non Philippus) Ephyrae conditor. F.9,c
Philadelphus Rex. Vide, Ptolemaeus.
Philautia ſibi dulciter blandiens amariore caſtigationum pharmaco corrigenda. EM 32.
Phile Antipatri filia, Demetrii vxor, virtutibus inſignis foemina. D. 212, b. marito victo, & regno exuto, morte ſpontaneâ obiit. D.212,b. 241,a
Franc. Philelphus inuentor vocabuli Stapedae. C.91,b
Philemonis Comici verſus explicati. A. 119,a. D. 549,b. G.92,c
Philetas ex Stobaeo citatus. D.122,a
Philetes Graecis Latro, & vnde. G.470,d
Philippi Theſſaliae & Macedoniae ſaepè poetis confunduntur. F.53,d
Philippides quidam biduo confecit leucas noſtrates quadraginta. B.301,a
Philippopolis Thraciae, etiam Trimontium, Poneropolis, Calybe, & Doulonpolis, dicta. E.89,d
S. Philippus Apoſtolus e cruce capite in terram conuerſo funibus ſuſpenſus. C.670, b. an in ipsâ cruce lapidibus obrutus. C.684,b

Philippus Macedo Epaminondâ magiſtro vſus ad diſcendum, ſapiendum, faciendum. D. 20 ,b. *auſpicium potentiæ cepit a pio in Phocenſes bello.* D.178,a,b. *quā gloria cupidus.* D.145,b. *de communi tunc more crebro.* ... *dixit.* D.241,a. *quam obnoxium ſe iuſtitiæ præbuerit in condemnatione Macheta.* D.234.a. *rem iniquā Harpalo amico petenti negat.* D.234,b. *a fœminâ ſui officij admonitus.* D.292. *eius æquanimiter conuicia ferentis quadam exempla.* D.272,a,b. *animoſum eius de maledico in exſilium non mittendo dictum.* D.133,b. *incredibilis clementia, imo patientia, erga Peloponneſios & Athenienſes; & ſpeciatim in Democharem legatum.* D.246,b.247,a *idem in amicè monentem gratus.* E M.34. *quo conſilio gentes variè transtulerit.* C.388 b. *Alexandrum filium ſcite canentem irridet.* D. 129.b. *eius modeſta vox: item inſolentiùs ſe efferentem cuius Archidamius Spartæ Rex monuerit.* D.258,a. *dum magna animo voluit, à Pauſaniâ inopinatò interficitur.* D.260,a,b

Philippus Macedonum rex p... ab Achille ſe ortum iactitabat. F.14,c. *ex optimo Principe in omnia mala deſije, prauus, iniuſtus, infelix.* D.231,a,b. *nimia dicacitas ei maieſtatem minuit.* D. 264,b. *cur alienus ab Antiocho Syriæ rege factus.* E.32,c. *eius cum Annibale fœdus quomodo Romanis detectum.* D.190,a

Philippus, nobilis in Alexandri Magni cohorte iuuenis, per quingenta ſtadia Regem vectum pedes & armatus comitatus eſt. D.301,b

Mart. Philippus. Vide, *Martius Ph.*

Philippus Gallorum rex auxilia ducit ad obſidendam Ptolemaïda. B.339,b

Philippus Gallorum rex, Templariorum opibus ad ſe translatis, haud diu poſt moritur. D.245,a

Philippus Audax, Burgundiæ Dux, Hallis Hannoniæ mortuus, quando. C.696,b

Philippus Bonus, Burgundiæ Dux, quàm addictus D. Virgini Hallenſi: quæ eidem & quanta donaria ipſe vxorque obtulerint. C.715,b. *eiuſdem in Michaelam vxorem caritas.* D.270,b

Philippus II. Hiſpaniarum rex quo fato ad Luſitaniæ Regnum peruenerit. D.187,b.188,a. *eius tamen pia & mira in eo occupando cunctatio.* D.217,b. 218,a. *laudatus à lenitate & conſtantiâ.* B. 305,a. C.6. D.202,a. *eius mors.* B.305,a

Philippus III. quadrageſimus octauus in Hiſpaniâ rex à Pelagio primo. D.209,a. *ei Principi tantum inſcripti Militia Romana Libri à Lipſio.* C. 5.

Philippus Cliuius Raueſteinius Hallas expugnare bis conatus, bis cum damno & dedecore repulſus. C. 699, a, b. 700,a. *eius de re militari libellus allegatus.* C.295,b

Philippus, vir nobilis, illegitimis natalibus è gente Cliuiâ, Vaucolorij in altiſſima turre captiuus, è carcere, manifeſto D. Virginis Hallenſis auxilio liberatus, & Hallas porrò ductus. C.711,b. 712,a

Philippus Mel. compendijs ſuis ducit ad Ariſtotelem, non eum excludit. B.60,a

Philippus Numannus Miracula Diuæ Virginis Aſpricollis linguâ Belgico-Teutonicâ diuulgauit. C.724.

Philo & Charmidas quartam Academiam inuexerunt. D.439.461,a

Philo Iudæus pro Stoico haberi poſſit, etſi Platoniſſare dicatur. D.493,a. *Ariſtotelem deprimit.* D. 431, b. *planè Vacuum ſeu Abyſſum adſtruit.* D. 278,b. *eius frater quis.* E.310,c. *mira eius narratio de more potandi Alexandrinorum.* B.141,a. *de potu calido ſenioribus Eſſæorum vſitato.* B.236,a. *Idem citatus.* A.236,b. 247,a. 307,b. C.654,b.656,b.664,b.792,a. D.18,b. & alibi in Libris Politicis. Item 428,a,b. & paſſim in Libris Philoſophiæ Stoicæ. *E.* 32,b,c. 122,c. 135,c. 426,c. 508,c. *G.*74,c.89,c,d.100,c. 131,d. 241,c,d. 367, d. 375,b.388,c.533 d.567,d. 621,d. *Gſ.*824,c

Philodus, amans cantus. G.550,c

Philolao Pythagorico Terra in orbem moueri putata. D.593,a

Philologia damnata, ſi ſola, & niſi Philoſophia adiungatur. D.399,a. *confert autem ad Philoſophiā, & hæc ad Sapientiam.* D.465,b. *ex ea Philoſophiam primus vel ſolus ſui aui ſecit Lipſius* B.207,a

Philonides quidam quantum iter breui temporis ſpatio ſecit confecerit. B.301,a,b

Philopœmen verè vltimus Græcorum dictus. D. 203, b. E.120,c. *doctrinam ad facta debere tendere, non otij aut inutilis loquacitatis cauſa vſurpari, ſemper in ore habebat.* D.203,b. *adeo cultus omnis externi negligens, vt ab amicis qui inuitauerat vxore tanquam antecurſor quidam iuſſus ſit ligna cædere.* D.263,a. *peltas ab Iphicrate inductas clypeis grandioribus mutauit.* C.242,a

Philoſophia ab Adamo primum, inde per Noachum in varias gentes tranſlata. D.432. 433.434. *a quo tractu potiſſimùm in alias oras diffuſa.* D.451,a

Philoſophia à Sapientiâ diſcrimen. D. 465,b. *eius aliquot definitiones Stoica. vna etiam Plutonis: atque ea breuiter explicata.* D.459.460,a. *à Stoicis Animali comparata, quomodo; item Ouo, Agro, Vrbi.* D.464,b.465,a

Philoſophia Græcanica vetus in tres ſectas in genere diuiſa D.437,b

Philoſophia Ionica, quæ, à quo, & in quot ſectas diuiſa. D.438.439.

Philoſophia Eleatica; item Megarica, Cyrenaica, &c. Vide ſuis locis.

Philoſophiæ diuiſio primaria & maximè generalis, in Dogmaticam, Academicam, & Scepticam. D.460,a. *Dogmaticæ diuiſio alia in Contemplatiuam & Actiuam: vtrumque ſingula iſta diuiſa: vt, Familiaris, ſeu Oeconomica,* &c. D.463,b. 464,a,b. *& Philoſophia Prima, quæ.* D.463,b.537,a,b

Philoſophia preſſius diuiſa partes tres, & quæ: ſeu membra tria, Logica, Phyſica, Ethica: à quo membro in eâ docendâ ordiendum. D.451,b. 464,a. 535 b

Philoſophiæ Ethicæ ſeu Moralis diuiſio Senecæ tenuis aut ſectilis, præ eâ quam plerique Stoici tradunt. G. 572,d. *pars eius alia Præceptiua, alia Decretoria: & an illa neceſſaria.* G.590,d

Philoſophia propriè meretur nomen Liberalium Studiorum. G.87,d. *inuentrix omnium artium, etiam mechanicarum, Stoicis.* D.516, b. *quis eius finis Zenoni.* G. 422, c. *non a ſummo labro, ſed animi ſenſu & factis tractanda; idque ſine oſtentatione.* G.402, d. 503, d. *in rebus eſt, non in verbis.* G.414,d. *facere docet, non dicere.* G 421 d. *animo induenda eſt; non diſcenda, vt aues loqui docta nihil vltra voces ſciunt.* D.490,b

Philoſophia, meditatio mortis, Platoni, alijs. D.525,a.367,a G.127, c,d.218,d. *propriè animi morborum & affectionum medicina; aut, vt Ciceroni, Sanitas animæ.* D.465,a. *verum* φάρμακον *Homericum.* C.751. *ſananda anima, vt Medicina corpori.* D.490,a. *omni ætati apta & vtilis.* D.427,a. *ſeruiendum ei vt contingat vera libertas.* D.510,a. *in eâ nihil paruum, præcipuè in cæleſtibus.* D.586,b. *exitus rerum cum cauſſis conſiderat & confert.* Gſ.718,d. *è puerilitate in viros ea transſcribit.* D.458,b. *primo Studioſos, inde Doctos efficiens.* D.459,a

Philoſophiam a multis Patrum, Lactantio & alijs; adeoque Tertulliano & Hieronymo (quibus Philoſophus Animal gloriæ, & Patriarcha hæreticorum) non damnari: ſed nimium ſtudium & honorem, aut Sophiſticam culpari. imò non alienam, ſed vtilem Chriſtianis haberi: atque id quomodo, & quatenus. quin ex eorum ſcriptis præcepta in vſum noſtrum, tanquam poſſeſſoribus iniuſtis erepta, vindicare ſuadet S. Auguſtinus. D.367.429.430.

Philoſophia Regina artium omnium, in Academijs colenda. B. 59,a. *& cur eius ſtudia à Principibus promouenda.* B.259,a. *Philoſophia ipſis etiam Principibus commendata, præcipuè Ethica & Phyſica: cum modo tamen habenda.* D. 129,a. 202, b. *in quo potiſſimum vtilis ei qui ſe reipublicæ applicat.* E.395,d

Philoſophiæ ſtudia iuxta diuinum Verbum adminiculo ſunt firmandis ad bonos mores greſſibus. B.65,a. *Philoſophia autem curis domeſticis non renuntiat, ſed temperat.* B.253,a. *caſtè eâ interiâ & cautè vtendum.* B.65,a.

ea

ea enim & humana litera diuinis ſeruire debent; non contra. B.44,b. vt quæ folia tantùm ſunt, non fructus. B.64,a. proinde in noſtrâ contra affectus militiâ Philoſophiis vt ſubſidiariis vtendum, Verbo Sacro vt graviore armaturâ. B.65,b
Philoſophia & Philologia iuncta, doctis; vt Gemini nautis. B.17,b. at apud multos ipſa Philoſophia Philologia facta, imò Philodoxia. D.465,b
Philoſophiam è Philologiâ primus & ſolus ſui æui fecit Lipſius. B.107,a
Philoſophi nomen a Pythagorâ, reiecto Sophi, primùm ſumtum. D.435,a
Philoſophantium quoſdam auibus, quoſdam canibus comparat Plutarchus. D.451,b
Philoſopho non captandæ laudes. G.471,c,d. eius munus, prodeſſe, non, placere: vitia inſequi, virtutes inducere: eiuſque ſchola officina medica eſt. D.381,a.383,b. G.viij. præceptis verò inſtruens, in priuato publicum negotium agit. D.148.b. quatenus autem inter Philoſophos æqua libertas eſſe debeat. Gſ.751,d
Philoſophi omnes conueniunt in capite viæ quæ ducit ad Fatum. D.390.b
Philoſophorum antiquiſſimi circa argutias aut controuerſias non verſabantur. D.434.a
Philoſophi reliqui vt fœminæ; Stoïci vt mares, Seneca. G.171,c.
Philoſophum, ſed Chriſtianum, non autem Theologum agere vult in Conſtantiâ ſuâ Lipſius: à pueris videlicet valdè Philoſophicis ſtudijs addictus. D.367.368
Philoſophi plerique Græci hortos pro ſeceſſu habuere. D.396,b.398,a
Philoſophis non interdictum opibus: nec etiam Aulâ. D.455,a,b
Philoſophaſtrorum quorundam impudens in aſſerendo audacia experientiâ & ratione docta ſubſidit. Gſ.751,c,d
Philoſophi liberales, aut literarij, qui. G.310,c,d
Philoſophi Libyci Auguſtini, qui. D.433,b
Philoſophorum affectata negligentia in habitu & cultu. G.392,d
Philoſophorum quis primus barbam aluerit. E.337,a
Philoſophos ſuos domi habebāt Romani illuſtriores. G.165,c
Philoſophis quis primus ſalaria è publico Romæ ſtatuerit. C.793,a
Philoſophi quando Româ aut Italiâ exacti: quando Athenis. D.333,a. G.81,c
Philoſophi ethnici non nimis apud iuuentutem lubricam laudandi. B.64,a
Philoſtratus Vitæ Apollonij auctor, totus nugator, & mendax. E.241,c.388,d. eius narratio de cantillatione carminum Neronis. E.193,c. eiuſdem error. E.303,c. eius laus elephantorum. B.35,a.36,a. Idem citatus; aliquando ex Vitâ Apoll. aliquando ex Vitis Sophiſt. &c. A.105,a. C.250,b.498,a 633,b. D.434,a. E.66,d. 169,c. 247,d. 260 d. 295,d. 298,c. 301,d. 477,d. 519,c. G.301,d. 329,c
Philota dictum apud Curtium. G.53,d
Philoxenus rei maritimæ præfectus ſub Alexandro Magno. D.266,a
Philtrum efficaciſſimum, amare. G.399,d
Phinthia fons in Siciliâ, in quo nihil mergitur. Gſ.734,c
Phlegethon, fluuius igne flagrans in Inferis. G.122,c
Phlegon Hiſtoricus allegatus. C.387,b. E.233,c
Phocas Grammaticus citatus. A.65,a
Phocenſes in Corſicam coloniam duxere. G.76,d
Phocenſes profanata religionis pœnas dedere. D.178,b
Phocionis Athenienſis in omnibus ſuis actionibus conſtantia. & quædam ipſius animoſe & argutè dicta. D.198,b. eius factum & dictum, quod Ariſtidis tribuit Seneca. G.84,c
Phocyllides citatus. G 161,d. 348,d. 524,d
Phœbus libertus admiſſionum Neronis. E.293,d,c
Phœnices primi literas aut docuiſſe aut didiciſſe putati. E.171,b
Phœnices inuentores fundæ; & ab ijs Baleares quomodo; quibuſdam. C.334,b.335,a
Phœnicopterorum lingua eximij ſaporis habita. G.641,d
Phœnix anno quo anno venerit ſub Tiberio: deque eo contra Tacitum plerique ſcripſeres. E.134,a
Phonaſcorum modi. G.413,d
Φορεῖον tam de Lecticâ quam de Cellâ, Græcis. A.270,a. C.614,b
Φορμίδες, implexus alterno textu; ſtellatim, quibuſdam. C.293,b
Phornutus citatus. C.601,b. 602,a,b. G.264,b,c. 265,c. 266,d
Φὼς vnde Græcis Homo. D.603,a
Photij Bibliotheca ab Andr. Schotto verſa editio commendata. B.260,a
Φουρκίζειν Græcis inferioribus, In furcam agere. C.684,a
Phraates Orode patre & xxx. fratribus occiſis Parthorum regnum aliquot annos poſſedit. D.226,a. quos filios & nepotes Romam obſides miſerit: & cur. E.42,d,c. tandem ipſe a Phraatace filio ſublatus. D.226,a
Phraates, cui colloquium cum Caio Cæſare Auguſti nepote, iuuenis eſſe non potuit. F.61,d
Phraſis in ſermone, quid. B.37,b
Phrycti Græcorum, quid. C.178,a
Phryno quomodo a Pittaco in duello occiſus. C.518,b
Phryxi oraculum vbi. E.157,d
Phryxianæ veſtes quæ, & vnde: & hinc hodie Feiſe Gallis & Belgis. G.264,c,d
Phu. Vide, Phi.
Phurnutus. Vide, Phornutus.
Phyſeteres, beluæ marinæ, vnde ſic dictæ G.121,d
Φύσις, Natura, vnde Stoicis dicta. D.610,a
Phyſica, ſeu Naturalis Philoſophia partitio: & à Principijs ordiendum videre: primumque à Deo & diuinis. D.537,a,b. 538,a. Phyſica laudata: naturam communem, & noſtram eò ducere: fructum etiam iniuſtare. D.536,a,b. Principibus etiam eius ſtudium non ſpernendum. D.128,b
Phyſiologia, quæ. D.464,a. Phyſiologiæ Stoicæ Libri tres Lipſij facienti Senecæ. aliiſque illuſtrandis. D.529. & ſeqq. Petro Enriquez Comiti Fontano inſcripti. D.531. Præfatio ad Lectorem. D.532
Piacmare, quid veteribus. D.324,b. E.383,d
Piacularia Sacra Tulli Regis, quæ. E.188,c
Piaculum, &
Piamentum, Græcorum κάθαρμα vel μίασμα, ſeu Piacularis victima. D.337,b. G.88,c
Piator, &, Piatrix, quid. D.435,a
Picas obſeruans hodie anicula in auſpicijs. Gſ.711,d
Picenses ſerui publici. A.277,a
Curt. Pichena multum in Tacito præſtitit B.516,b.517,a. E.xij. E M.8. ad eum Epiſtola Lipſij. B.207,b. 234,b. Aliquot eius correctiones in Tacito, pleraque proba. E.78,d.85,c.99,c.106,c.168,c.186,c.196,d.239,c. 231,d. 313,c. 321,d. 338,d. 339,d. 357,d. 384,d. 390,d. 400,d. 454,d
Pictura veterum in cerâ. G.666,d
Pictura lumen ſuum accipit idoneo loco poſita: ſic Obſeruationes Lipſianæ collatæ cum ipſis Auctoribus. A.138
Picus Mirandulanus Chaldæorum vanitates refutat. Gſ.809,c. quomodo Fatum definiat. D.392,a
ad Iſmaelem Piersſenaeum Epiſtola Lipſij. B.200,a
Pietas caput virtutum, imò omnis virtus. B.181,a
Pietas, prima Virtutis pars, quid. D.17,b. 384,a,b. 516,b eiuſque duo membra. D.17,b. 121,a. factis ea exercenda potiùs quam verbis. D.368. ea ſine internâ probitate, vt poma in Iudæâ quæ contacta in fumum abeunt. D.21,b. ei etiam externus fructus. D.136,b. lacunea eius, Conſcientia. D.20,b
Pietas in virtutibus Principis caput eſt: eaque è ſuis fontibus, Libris Sacris, petenda. D.129,b. eâ & Iuſtitiâ Principes inſtar Deorum. D.31,a. 37,b
Pietas, & Pius, bonis etiam ſcriptoribus pro Miſericordiâ, clementiâ; proque Mitis & miſerante. D.519,a. G.206,c

Pietas, & patrij ritus in religione obſeruantia Romanorum ſingularis. C.458,b. 459,a
Pietatis vitium crudeliter turpe. A.528,a. 529,b
ad Philip Pigafettam Epiſtola Lipſij. B.317,b
Albert. Pighius Campenſis ſine inſigni noxâ antris ſulphureum Puteolanis inambulauit. Gſ.733,c
Steph. Pighius, eiuſque labor in Val. Maximo laudati. A.313,b. *ei Viennæ innotuit Lipſius.* B.161,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.147,b. 184,b. 190,b. 219,b. 343. B.11,a.337,a. *perſona ei data in Saturnalibus Sermonibus à Lipſio.* C.483 & ſeqq. *Is Mœnianas Scholas Eumenij Rhetoris in Auguſtoclimenſium oppido cum Rhenano ſtatuit: eaque aſſertio fusè refutata.* E.520,d. 521. 522. *Idem laudatus, eiusque coniectura probata.* A.90,b E.55,d. *eiuſdem duæ in Tacito correctiones.* E.249,d. 446,d
Pignoris capiendi ius Conſuli in abſentiâ cuiuſpiam Senatoris. A.85,b
Pignori opponere, & Res oppoſita pignori. G.376,d
Pignus Imperij in æde Veſtæ ſeruatum Romæ, quid. C.611.612
Pila, vel globus in ſummo ſignorum militarium antiquitus Romanis. C.108,b
Pila fornacaria, quid. G.477,b
Pila, quæ tauris irritandis obijciebatur, quid. G.59,d
Pila ſparſiua, quid Petronio. G.477,d
in Pilæ luſu, ſine caſu ictus numerati. G.477,c
Pilis vitreis luſitarunt Romani. G.477,c
Pila, columella ſaxea, quales in aquis; vt ſublica è ligno. E.240,d
Pilare, & Compilare, vnde, Feſto. G.470,d
Pilatrix, à Compilando. A.199,b
Pont. Pilatus Procurator Iudææ cum poteſtate Præſidis, non totius Syriæ. E.279,c. 531,c
Pilentum, ſiue Carpentum, & Thenſa, non valdè diuerſa. C.614,b. 615,a
Pileus, vel Pilleus, quale tegmen capitis; & quando eius vſus Romanis. A.279,b. C.577,b. 578,b. 579,a,b. G.417,d. *quâ fini ab editoribus interdum dati in Spectaculis.* C.578,a
ad Pileum vocare, id eſt, ad libertatem. G.463,d
Pileo donati nonnunquam gladiatores inſigniores; ſed qui, & quando. C.543,a
Pili (crines, vel capilli) diuerſis modis euulſi, raſi, &c. Romanis mollioribus, quò ſemper læues eſſent. G.461,c. Gſ.696,d
Pilare, pro, Depilare. A.150,b
Pilicrepus, quid. G.477,d
Pilia, Pomponij Attici vxor. A.260,a
Pilum, vox communis tam ſtatario telo, quàm miſſili. C,341,a. *vnde dictum.* C.77,b. *telum propriè Romanum, & hinc Populus Romanus Pilumnus.* C.77,b. *telum autem miſſile, graue tamen & efficax: legionarijs commune: idque accuratè deſcriptum, quam longum, craſſum, &c. & duo plerumque militi Romano.* C.68,a. 77,b. 78. 79. 80,a. 226,b. *pilis emiſſis ſtatim ſubſidere aſſueti milites, quò ſequentes ſua emittere poſſent, & ſic deinceps.* C.117,b. *quanta vi ea emiſerint Romani milites.* G.139,d
Pili Romani veri & veteris vſus poſteriori æuo deſijt; & vox pro ſpiculo aut haſtâ vſurpata: Belgarum hodie vulgò pro Sagittâ. C.247,a
Pilani milites, propriè qui. C.35,a,b. 68,a
Pilare, Ammiano quid; quid Seruio. C.541,a
Pilarij, qui Quinctiliano. C.534,a
Pilumnus, pro Populo Romano. C.77,b
Pin, vel Pen, linguâ Belgicâ omnia in acutum faſtigiata. E.325,d
Pinaria Veſtalis prima viua defoſſa, quòd polluta eſſet. C.616,b
Pinarius Natta, quis. G.570,d
ad Renat. Pincæum Epiſtola Lipſij. B.56,b. 342,a
Pincerna cuique ſuus adſtabat in Principum conuiuijs. G.601,c
Pincerna puero in fine cœnæ vini reliquiæ dari ſolita apud Rom. C.545,b
Ferd. Pincianus, germanæ Criticæ exemplum, maxima pars ſanitatis Senecæ. G.7.ſi *aliquoties laudatur, eiuſque correctiones bonæ; non tamen omnes receptæ.* A.166,b. 177,b. 253,b. 263,a. 309,a. C.679,a. D.591,b. E.11,c 178,c. 208,b. In Commentarijs autem ad Senecam paſſim creberrimè.
Pindarus Sigma literam adulterinam immeritò vocat. A.464,a,b. *Idem citatus.* C.509,b. D.58,a. & alibi in Libris Politicis. Item, 304,b. 383,b. 463,a. F.15,b. G.466,d. *Scholiaſtæ Pindari opinio de Solymis Homeri.* E.425,c
Πίνειν ἐν κύκλῳ, *Græcis, à ſummo ad imum.* A.105,b
Ioan. Vinc. Pinellus laudatus. B.80,b. 89,b. 306,a. 322,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.307,b. 311,b
Pinna in galeis, quid. C.523,b
Pinnirapi Iuuenalis, qui. C.523,b
Pinta Pariſienſis, quæ menſura Budæo. Gſ.730,d
Pionius Martyr quomodo cruci affixus. C.659,a. *in eâ combuſtus.* C.671,a
Piræei Athenis muri quantæ altitudinis & latitudinis. C.327,a
Piſani & Veneti Ptolemaida à mari obſident. B.339,a
Piſanquidam protelis boum tracti. A.163,a
Piſces ex animalibus primi hominibus in opſonium verſi. G.581,d
Piſcium ſolorum vſus parum alimentæ ſufficit; & prauos melancholicoſque humores commouet. B.226,b
Piſces in Paphlagoniâ è terrâ effodiuntur, Theophraſto. Gſ.729,d
Piſcina publica natationi iuuentutis olim deſtinata Romæ. C.195,b
Piſcina in ſummis ædium tectis, inter cætera luxus Rom. G.670,d
Piſcina in cœnationes deriuata. Gſ. 682,d. Vide etiam, *Euripi.*
Piſcina Vedij Pollionis, vbi: eaque Auguſto legata. G.64,d
Piſanalta Perticus. Vide, *Porticus.*
Piſiſtratus, etſi vulgò tyrannus vocatus, laudatus: eius beneficium Homerus correctus & digeſtus: tum ille primus Bibliothecæ ſtruendæ apud Græcos auctor. C.629,a. G.47,d. *quàm patiens iniuriarum.* D.172,a. *quibus artibus Athenarum tyrannus factus.* D.221,a,b
L. Piſo, in quem inuectus Cicero. A.252,b
L. Piſo Cenſorinus, quis. E.148,d
Cn. Calp. Piſo Conſul cum Auguſto: cuius filius. E.58,c. *Conſul etiam cum Tiberio.* E.81,d. *Germanici hoſtis, homo ingenio violentus Tacito, prauus & rigidus Senecæ.* G.14,d
M. Piſo Cn. F. cum honeſto viatico relegatus. E.81,d
L. Piſo Præfectus Vrbis ſub Tiberio, quando: qui ei ſucceſſerint: eamque Præfecturam compotatione a Tiberio meruit. A.552,b. E.148,c,d. 149,d. G.547,d
L. Piſonis, Præf. Vrb. apud Tacitum, prudentia. D.40,a. & *apud Velleium Paterculum.* D.43,b
L. Piſo Licinianus à Galbâ adoptatus. D.307,a. *quis ei pater.* E.312,c
Piſtores nulli in caſtris Romanis. C.204,b
Piſtrinenſes ſerui ſtigmate inſcripti aut compuncti. A.322,a
Pithaules, quis. G.523,d
Pithya in aëre, quid, & vnde dicta. Gſ 694,d
Pittacium, pro Catalogo militari. C.235,a
Pittacus retiaculo Phrynonem obuolutum occidit. C 518,b
P. Pituanius Mathematicus ſaxo Tarpeio deiectus. G.13,c
Pius Aurelius, quis tempore Tiberij. E.37,d
Pius IV. Pont. antè Ioannes Angelus Medicæus, à columbâ quaſi futurus Pontifex indicatus. D.193,a
Pius, Fidelis, formula laudandi priſca. C.239,a
Pix, ſulphur, & bitumen, in fictilibus aliiſve vaſis mixta, ardentia è muris in hoſtes aſcendentes coniecta, aut fundis immiſſa. C.349. 350,a
Placentia egregium æuo Othonis Imp. amphitheatrum. C.589,a
Placentini in Aulis aut Landinſes multi, pauci Veronenſes. D.136,b

Pla-

Placere vnicuique in magnis, difficile. D.11.

Placita, Axiomata, aut Scita, alijs, Stoicis Dogmata. D.471,b

Plagarum exſultus ad medicinam faciens. E.438,c

Plaga, & Plagula leEticaria, quid. A.269,a

Planaſia inſula vicina Corſico. E.4,c

Plancina (Munatia) cuius filia. E.58,c. indecorè decurſibus cohortium præſedit. E.87,d

L. Munat. Plancus coloniam Lugdunenſem deduxit. Gſ.821,c

Plancus Fuluiæ Antonij familiaris, adulatione famoſus. E.157,d. Gſ.743,b

Planci (Munatij) pater & filius. E.23,d

Planetæ proprio ſuo motu feruntur contra primum motum cæli. G.110,d. etſi errent, non errant. G.78,c. eorum cæli ex tenui & ſubtili materiâ. Gſ.699,d. eorum ſtationum & retrogradatio etiam Senecæ non cognita: & quando primùm cognita Romanis. Gſ.682,d,c.807,d. quando ſtare dicantur: & quas ſtationis cauſſas imaginati Plinius & Seneca. Gſ.807,c

Planetæ quinque diuerſi à Luminaribus, id eſt, Sole & Lunâ. Gſ.797,c. eorumque obſeruatio obſcurior & poſterior quam Solis & Lunæ. Gſ.712,c

Planta ſæpius tranſlata non coaleſcit. D.54,b

Chriſt. Plantinus a conſtantiâ laudatus. B.185,b. 505,a. ad eum Epiſtola Lipſij. A.151,a. B.82,a. 101,a. ad eundem Epiſtola Lipſij excuſantis ſe a calumniis in Satyram ſuam Menippeam ſparſis. C.481. Plantini mors, & laus. B.101,a. D.124,a. a Plantinianis ſolis cur ſua excudi amet Lipſius. D.4.

Planus Pes, in dimenſionibus, quis Varroni. C.151,b

Platæenſium à Peloponneſiis obſeſſorum circumuallatio deſcripta ex Thucydide: & eiuſdem Iconiſmus. C.283,b. 286.

Platanon, quid. G.476,d

Plato Ariſtocles priùs nominatus, vnde pòſt Plato dictus: natale ſuo mortuus, quâ ætate. G.484,d. vtrimque nobilis. G.456,c. in Siciliâ a Dionyſio & Dione pecuniam petit. G.251,c. Dionyſij iuſſu venditus, ab Anniceri quodam redimitur: quanti. G.xxxij.462,c. quot ei ſerui. G.83,c. eius ſtatua Muſis a Mithridate rege dedicata. E.99,d. de Republicâ ſcripſit; ſed non preſſè de principatu. D.9. ſecundus tamen Liber ille, vt & de Legibus, Principi. D.128,b. Plato, Plutarchus, Seneca, Epictetus, & alij auctores, in Ethicis & Phyſicis Ariſtoteli iungendi in Academijs. B.59,b

Plato, Philoſophorum Homerus. D.400,b. vnde hauſerit dogmatum ſuorum ſanctitatem. D.481,a. Moyſes Atticiſſans vocatus Numenio. D.431,b. a Cicerone & alijs Ariſtoteli plerumque prælatus: maximè autem a Patribus, & præcipue Auguſtino. D 431,b. in multis Pythagoriſſat. D.436,b. plurimum non alienus à dogmatibus Stoicorum. D.453,a. ſolum ei Honeſtum bonum viſum putant quidam. D.481,b. eius lex Deum & Vniuerſum inquiri vetat. D.166,b. eiuſdem lex de Poematis non vulgandis niſi antè à Superioribus viſitatis. D.166,a. vnde Timæum ſuum hauſiſſe putatus. D.435,b. inclinare videtur in Fatum Mathematicum. D.590,b

Plato in communi Philoſophica tractauit. A.108,a. Sigma literam ei ἀηδὲς videtur. A.464,b. a ſuâ Republicâ ciues diu abeſſe vetat, & niſi certâ ætate. B.139,a. 401,b. cur ſint ipſe peregrinatus. B.21,a. eius dictum de multitudine legum. B.155,a. eius ſeſium dictum ad Diogenem Cynicũ. G.179,d. ſcitum eius de annua militia vtilibus. C.15,b. cur is improbet militiam nauale. C.16,b. eius iudicium de Homero. F.12,c

Plato Mundum immortalem conſtituit. D.596,a. eique Mundi quinque. D.595,b. Terram moueri exiſtimaſſe putatur: quia dixerit Terram inſtrumentum Temporis: quique ei Tempus. D.593,a. 601,b. Gſ.794,c. Noui Orbis pars ei intellecta nomine Inſulæ Atlantidis. D.593,b. eadem ei principia, ſeu natura rerum, quæ Stoicis. D.539,a.540,a

Plato Philoſophiâ dicit eſſe Meditationẽ mortis. G.127,c,d. bellum eius ſub perſonâ Socratis dilemma de contemnendâ morte. G.96,d. eius opinio, animas hominum corpori deditorum tarde in cæleſtem locum reuerti. G.127,c. mortem ſibi acceſſire, ille & aſſeclæ eius vetant. D.525,a. vbi animas mortuorum ſtatuerint. D.619,a

Plato pueris ante annũ ætatis XVIII. vſum vini interdicit: eiuſque ratio. G.28,d.29,c,d. quatenus tamen adoleſcentibus aliquam vini copiã permittat. A.244,a. credens cibos diuerſis itineribus in interanea decidere, irriſus ab Eraſiſtrato Ariſtotelis nepote. Gſ.771,d. cuſtodem patriæ corpore robuſtum, animo iracundum cupit. G.6,c

Platonis locus de irâ moderanda, totum ſuper iâ re Academia ſenſum reuelans. G.11,d,c. eius locus de furore poetico. G.169,b,c. egregius eius locus in atheos adoleſcẽtes. B.436,b. de potoribus locus. B.140,b. dictum ei a Senecâ tributum, quod in eo non reperitur. G.456,d. loca eius duo de ſuppliciis improborum, ad quæ reſpexit Seneca. G.16,c,d

Plato correctus. F.13,c. citatus & aliquando explicatus. A.35,a. 241,b. 321,b. C 196,a. 250,b. 266,b. 579,a. 601,a,b. 648,b. D.18,a. & ſæpè in Libris Politicis. Paſſim etiam in Libris Philoſophiæ Stoicæ. E.375,d. 395,d. F.55,d. G.10,c. 36,c. 43,d 107,c,d. 136,d. 148,d. 154,c. 167,c. 483,d. 511,d. 523,c,d. Gſ 682,d

Platonica cana. A.103,b

Platonicorum amor in animo pulchrus. G.495,d

Plaudendi & explodendi ritus in theatris. A.141,a. 312,a. in plaudendo ars quædam, & quaſi modulatio E.291,c,d

Plautia Vrgulanilla, prima Claudij Imp. vxor: quæ ei liberi. E.547.

Plautianus ſub Antonino exemplũ incertorũ Aulæ. D.147,a

A. Plautius, quis. E.260,c

T. Plautius Siluanus. E.116,c

Plautius Lateranus famoſus in Meſſalinâ adulter. E.180,d. virilis eius mors ab Arriano deſcripta, E 285,c. caput ei inciſum. E.187,d.288,c

Plautus, ſeruus domini beneficio literis excultus. G.299,d. is tamquam exemplar puri ſermonis. A.222,b. poliendo ſermoni vtiliſſimè adhibendus. B.538,b. eius enim & Ciceronis quædam mixtura apta perficiendo ſtilo. B.53,a. Plauti cum Terentio collatio. A.165.166,a. loci eius quales. A.83,a. 85,b. 126,a. 165,b. irridet Præneſtinos ſermonem Latinum vitioſe pronunciantes. A.448,b. eius ſub perſonâ Arcturi de Genijs inſpectoribus locus. D.561,a. ex Plauto multa illuſtranda Senecæ Philoſopho. A.99,b. locus eius ſimilis Senecæ. G.254,d,b. verſus eius è Græcis auctoribus expreſſi. A.118,b. 119,a. 181,a,b. Plautinæ Comœdiæ falſo titulus. A.152,a. Cur in recenſione Comicorum omiſſus à Velleio Plautus. F 21,d

Plautus auctus. A.72,a. 86,a. 101,b. 115,b. Emendatus: Amphitruone. A.71,a. 109,a. 200,a. Aſinariâ. A.74,a,b. 86,a,b. 130,b. E.412,d. Aululariâ. A.179,a. 216,a,b. Bacchidibus. A.86,b. 90,b. Captiuis. A.122,a. Caſinâ. A.88,b. 125,a. 129,b. 318,b. C.535,b. Curculione. A.80,b. 104,b. Epidico A.90,b. Menæchmis. A 80,b. 89,a,b. 106,a. 191,a. 276,b. Milite. A.76,a,b. 77,a,b. 79,b. 85,b. 102,a. 120,b. 123,a. 124,a,b. 127,a. 131,b. 179,a. 200,a. C.205,a. Perſâ. A.75,a,b. 94,a. 122,a. 158,b. 162,b. 237,a. Pœnulo. A.85,b. 91,b. 91,a,b. 93,a. 122,a. 131,b. 133,a. Pſeudolo. A.78,b. 83,a. 88,b. 116,a,b. 118,a. 128,a,b. 149,b. 151,b. 171,b. 460,b. Rudente. A.84,a. 143,a. Sticho. A.102,a. 103,b. 206,b. 132,a. Trinummo. A.73,b. 183,a. E.53,c. Truculento. A.72,a,b. 78,a. 101,b. 115,b. 117,a,b. 110,a. 121,a,b. 126,a,b. 127,b 133,b. 134,a. 194,b. In Fragmentis. A.82,b. 111,b 151,b. 265,b. 302,a. & forte alibi in toto volumine Antiquarum. Item G.45,d. 123,c,d

Plautus illuſtratus, explicatus, & aliquando ſolummodò citatus. A.55,b. 74,b. 80,b. 81,a. 85,a. 90,b. 91,b. 92,b. 93,a. 95,b. 98,a. 99,b 101,a,b. 104,a,b. 105,a 106,a,b. 107,a,b. 109,a. 110,a. 112,a. 115,b. 118,a. 119,b. 124,b. 126,b. 130,a. 149,b. 167,b. 168,a,b. 169 b. 175,b. 185,a. 193,a,b. 199,b. 202,b. 210,a. 215,a. 216,a,b.

233,b. 236,a. 237,a. 239,a. 254,b. 256,a,b. 257,b. 259,b.265,b.266,a.275,b.277,a.282,a.284,b.301,b. 318,b. 319,b. 321,a. 322,a. 335,a,b. 347,a. 452,b. 455,a. B.11,a. 533,a. 535,a. C.100,b. 128,b. 183,b. 187,b. 198,a. 204,b. 205,a. 221,a. 235,a. 240,a,b. 246,a.276,a 314,a. 341,a. 343,a. 364,a.459,b.486,b. 531,a. 535,b. 537,a.564,a. 574,b. 575,a. 579,a.580,b. 645 a. 653,b. 657,b. 658,b. 659,a,b. 660,b. 661,a. 663,b. 666,a,b. 667,a. D.18,a. & crebrò in Libris Politicis. Item 347,b. 364,b. 482,b. E.118,d. 126,d.145,d.167,c. 170,c.193,c. 218,c 224,d.232,d. 254.c.268,d.272,d.276,c.369,d. 380,d.402,d 411,c. 501,a.504,d.505,a.510,a. 523,a.524,a. 534,d.535,a. F.28,d.G.46,d.52,b.96,d. 113,c.131,c.138,d.139,c. 156,d. 182,b,c. 183,d. 184,c 215,d. 219,c. 239,c. 240,c,d. 248,d. 259,c. 261,c. 269,d. 316,d. 324,d. 413,d.439,d.500,c.502,d.537,c.560,c.604,d.624,c. 647,d. Gſ.730,b. 764,c.788,c. 811,c. 815,d.816,b. 826,b 831,d.834,d
Plantinæ Quæſtiones Iani Gulielmij. B.29,b.51,b
Plebs,&,Populus,diſtinguenda. E.8,b
Plebs aut ſeruit humiliter,aut ſuperbe dominatur. D.50,a. *ferocior ad rebellandum, quam ad bellandum.* D.111,a. *non ei iudicium,non veritas.* D.49,a. *pecorum ritu,vt inerſa du'torem ſequitur antecedentem.* G.233,d. *nulla ei reipublicæ cura præter annonæ.* E.406,d. *in multitudine ſuá cunctâ audax.* E.18,d. *iniqua dominantibus.* E.5,b. *ſed Plebis maxima gloria, obſequium.* B.103,b. Vide etiam, *Vulgus.*
Plebs Romana triplici diſcrimine, ex Ingenuis,Libertinis, & Libertis conſtabat: & in militiâ ab hoc genere diſcrimen, itemque a cenſu: vt etiam in alijs quibuſdam munijs. Viri præterea olim Cenſura ſubiecta, vt Senatorum & Equitum: ſed hoc a Principibus neglectum. C.455,a
Plebs Romana quibus notis ab alijs Ordinibus diſcreta. C.455,a. *quis ei locus in Spectaculis.* C.573,a. *annuli plebeij ferrei aut argentei.* A.310,a. *plebeij pullati.* A.259,a. *Plebs in agris hereditariorum ius: ſed expulſa vi potentiorum.* A.333,a
Plebs egena aut tenuis perpetuâ frumentatione è publico nutrita: magnique ei rei ſumtus impenſi. C.404,b. *hinc Ciceroni Plebs egena dicta Hirudo ærarij.* A.287,b
Plebeij Nobiles quando Romæ cœperint: quomodo à Patricijs diſtincti: quomodo ipſi, vt & Patricij, diſtincti in Veteres, & Nouos. A.289,a
Plebes,pro,Plebis. A.203,b. *Plebes ſcitum,pro,Plebis ſcitum* A.348,a
Plebiſcita nulla ſub Imperatoribus. E.172,c
Q. Plemiinij infanda contumelia in Locrenſes. C.462,a. *ob quas & ipſe punitus.* C.466,b
Plerumque non indiligens, &c. phraſis. E.186,d
Plerus, plera, plerum, ſine copulâ. A.189,a
Plethon. Vide, *Gemiſthus.*
Plethrum Græcorũ paulò minus Iugero Romano. C.140,a
Plicatiles Scalæ, quæ. C.271,a.273.
Plinius ſenior fuit Præfectus Claſſis Miſenenſis. C.383,b. *Hiſtoriam ſui temporis* XXXI. *Libris ſcripſit.* E.221,d. *eructione Veſuuij montis extinctus.* E.307,d. *eius profeſſor quis.* E.294,d. *diligentia eius à iuniore prædicata.* B.9,a. *familiariter Imperatorem ſalutans, Suum vocat.* B.534,b. *turpiter Domitianum laudat.* E.423,d. *pro ſingulari beneficio ducit ſermonis Latini per varias gentes commercium.* A.448,b. *aſſertio eius quòd Africa Urſos non gignat aſſerta.* A.303,a,b. 304,a. *meminit quot millia verſuum Zoroaſter condiderit.* B.135,a. *nullum annulorum vſum Iliacis temporibus fuiſſe, vnde colligat.* E.501,d. *eius opinio de Solymis Homeri.* E.415,c. *iuſta indignatio ob honores nimios ſeruis tributos.* E.203,d. *eius elogium Homeri.* F.12. *Taciti apud eum mentio.* E.xv. *eiuſdem n Velleio, vt videtur, diſſenſus conciliatus.* F.17,d. *eius errores.* F.17,d. G.505,d. Gſ.688,d. *de Senecâ teſtimonia aut elogia.* G.viij. xxviij. *citationes ex Libris Senecæ qui periere.* G.xxx. *à Senecâ diſſenſus.* Gſ.709,c
Plinius ſenior in capitalibus dogmatis bonâ fide Stoicus non, quod quibuſdam viſum, Epicureus. D.453,a. 584,b. 596,b. 61[illegible],b. *in pleriſque ut eius germanus, degenerat in Prouidentiâ diuina, imo à ſe ipſo abit.* D.547,b. *quid ei Deus.* D.541,a. *eius opinio de Aoraſtus ex Poſidonio.* D.588,a. *quid de morte ſenſerit* [illegible].615,b *ἀκρωσίαν aſſerit.* D.524,a. *Ariſtoclem laudat.* D.431,a. *eius opinio de celeritate ictus fulminis in bonum ſenſum interpretatione deducta.* Gſ.720,b
Plinij ſenioris de Elephantorum Romæ frequentiâ, deque eorum naturâ locus, exemplis & teſtimonijs, ſæpe aliquando ipſiuſmet, confirmatus & illuſtratus. B.34,b. 35 & ſeqq. *Teſtimonium eius de Canibus & Equis, Equorumque in dominos mortuos fide.* B.393,b. 311,b. *Eius locus de inſigni potore Nouellio Torquato.* B.141,b. *de ſagittis.* B.175,b. *locus eius de admirando opere Theatri temporarij M. Scauri: iſque breuiter ex ipſo Plinio explicatus.* C.418,b. *alter de duobus verſatilibus Theatris Curionis, quæ repentino circumactu in vnum Amphitheatrum ſtupendi operis coibant.* C.419,a. *locus eiuſdem de ambitu Urbis Romæ: iſque examinatus & emendatus.* C.421,b. *locus de ornamentis Templi Pacis.* C.436,a. *locus de magnitudine & vtilitate operis Cloacarum Romæ: atque is examinatus.* C.446,b. 447,a. *eius locus de ſuſtentatione ſeu fulcro Terræ.* D.592,b. *de Terræ & Maris conuenctione, deque origine fontiū.* D.589,a,b. *de exuſtione rerum.* D.596,a. *eiuſdem de Pompeij Triumpho de Aſia & Mithridate locus examinatus, & correctus.* C.473,b
Plinius ſenior ab Hermolao Barbaro correctus. A.420,b. *etiam à Ferdinando Pinciano.* A.309,a. *Mureti in eo correctiones.* Gſ.799,c. 804,c. *ſæpe in eo culpâ Librariorum peccatum in numeris.* Gſ.709,c. *locus eius à Fromondo aſſignatus, quem Lipſius aliter extare quam in vulgatis habetur.* Gſ.743,b. *Plinius ſenior porrò emendatus, aut aliquando vetus eius lectio aſſerta.* A.109,b. 147,a.148,a.158,a.163,a. 206,a.207,b.237,a.245,a. 284,b. 309,b. 312,b. C.19,b. 24,a. 55,b. 155,b. 332,a,b. 342,a. 400,a,b. 402,a. 407,b.414,b.419,a. 421,b.463,b. 464,a,b. 473,b.499,a,b. 533,a.634,b. E.15,c.92,d. 138,d.147,d. 208,d,b 212,a.222,d. 228,d. 279,c. 456,c. 502,c. 511,d. 539,b. G.225,c. Gſ.709,c
Plinius ſenior citatus, & ſapiuſculè elucidatus. A.90,a. 104,a.108,b.109,b.129,a.130,a.190,a.200,b,202,a. 203,a. 205,a,b. 237,a,b. 239,b. 243,b. 245,a. 247,a.257,b. 260,a.263,a.265,b.269,a.279,a.282,a. 285,a. 289,a,b. 290,a.300,b. 304,a.305,a,b. 306,b. 307,b. 309,b. 310,a. 312,a,b. 316,a. 321,b. 325,b. 331,a. B.301,a,b. 303,a,b. 391,a,b. 413,b. 469,b. 470,a. 510,a. C.50,a. 63,a. 68,a. 72,a. 83,a. 86,b. 87,a,b.92,b.106,a.108,b.112,a.129,b.156,b.168,b. 178,a.196,b.201,b.204,b.206,a.209,a,b.& iiij.ſeqq. 219,b.235,a.242,b.246,a.265,a.309,a.315,a.334,b. 335,a.340,b.341,a.342,a.346,a.383,b.384,a.392,a. 394,b.396,a.397,a.401,a.403,b.404,b.407,b.415 a. 418,b.419,a.420,b.423,b.425,a.427,a. & vij. ſeqq. 436,a.437,b.440,a,b.441,b. 445,a,b. 449,b.452,b. 455,a.459,b.465,b.467,b.472,a.473,b.487,a.489,b. 507,a.515,b.517,a.520,b.521,a.530,a.532,b.534,b. 542,a. 559,a,b. 560,b. 561,b. 565,a. 567,b. 568,a. 576,a,b. 577,a. 606,b. 611,b. 615,b. 629,a. 630,b. 631,b 633,b. 634,a,b. 648,b. 660,a. 666,b. 669,a. 680,a.682,b. D.18,b.& alibi in Libris Politicis. Item 303,a. 321,b. 328,a. 336,b. 342,b. 408,a.434,b. & crebrò in Libris Philoſophiæ Stoicæ. E.3,d,a. 4,b. 5,d.7,d. 8,d. 11,c.12,d. 14,d.24,c. 25,c 28,c. 37,d. 38,d.47,c.53,b.62,c.63,d.66,c.70,d.76,d.90,c.94,c. 106,c.107,c.110,d.113,c.126,c.12[illegible] 131,d.134,d. 135,d.149,d.152,d.154,d.158 d [illegible],d.166,d.169,d. 170,b.171,c.180,d.182,c.187 c.195,c.200,c.205,b. 209,d.212,a.217,c.221,c.221,d.234,c.235,d.239,d. 243,d. 244,b,c. 247,c,d. 256,d.260,c.267,c.273,c. 278,c.279,d.293,c.297,c.305,d.310,c.312,c.31[illegible],d. 330,d.

350,d.35[illegible],d 3[illegible],d 340,d.[illegible]46,d 348 d.[illegible] d.[illegible]5,d. 36[illegible],d.585,d.384,d.3[illegible],[illegible].411,c.417,d.427,c.43[illegible],d. 439 d.442,[illegible]45[illegible],d 4[illegible] 2.496. 4[illegible]8,d 5[illegible]1,2.5[illegible]5 d. 508 b.[illegible] 5[illegible] d.535 a [illegible]9 b. F.17,d.18[illegible].43,d.46,c. G.14,[illegible] d.[illegible] d[illegible] d.3[illegible],b.46,d,61,c.64,c. 65,c.74,d c.[illegible]5,c.[illegible],c,d 7[illegible] d,b. 81,d. 82,d. 95,d. 114,[illegible].11[illegible],c 1[illegible] c.119.d 12[illegible],d.12[illegible],d.122,c 126,d. 127,c.131,c,d.152.c.[illegible]6,d.14[illegible],c.145,c.146,d,b. 155.c 1[illegible]8,d.161,c.167,d.[illegible]75,d.180,c.184,d.201,d. 2[illegible].2[illegible]5,d.206,c.218,d 220,d.222,c.224,c.215,d. 231,c.242 d.243,c.263,d.266,d.271,d.277,c. 285,c,d.288,d.295,c.3[illegible]1,c.302,[illegible].305,c.3[illegible]7,c. 311,d.321,c.359,b.371,c.3[illegible],b[illegible].375,c,d.374,c. 410,d.413,c.422,d.442,c.453,d.48[illegible],d.488,d,c. 491,d.529,d.534,d.545,d.552,d.555,d.556,c. [illegible]5[illegible],c.558,d.5[illegible],d.571,d.575,d.5[illegible]8,c,d.6[illegible],b. 6[illegible]1,d.623,c.67[illegible] d.671,d. Gſ.6[illegible]1,c. & tam [illegible] paginis ſequentibus, vt facilius futurum ſit Lectori in loco inuenire, quàm ex indicina quærere.

Plinius iunior Præfecturâ Ærarij a Nervâ donatus : & Proconſulatus eius in quem annum inciderit. D. 299. Panegyricus ab eo dictus Traiano, continet quidquid ad munus vel decus veri Principis requiritur : & velut exemplum Principis proponit. D.286 300. Elogia ſuper eo. D.300. Panegyricus ille perpetuo Commentario a Lipſio illuſtratus, & paſſim emendatus. D. 295. vſque ad 364. quem in eo explicando modū obſeruauerit Lipſius. D. 297. argumentum, cauſa, & tempus eius ſcripti. D.298. 299.

Plinij iunioris Epiſtola iuuentuti commendata. B. 538, b. eius ſcripta ſua limandi mos: & narratiuncula de Paſſieno recitante. B.450,a. is, vt & ſenior, Imperatorem ſalutans, Suum appellat. B.534,a. locus eius de conſtantiâ & magnanimitate Arriæ Pati. B.525,b. eiuſdem laudes Taciti. E. xv. xvj. elogium de Senecâ. G.xxvij.

Plinius iunior, extra Commentarium peculiarem in eius Panegyricum, in alijs Lipſij ſcriptis paſſim correctus. A.144,b. 216,b. 21[illegible],a,b. 284,b. 312,b. C. 544,a. 6[illegible]9,a. E. 4[illegible],b. 85,d. 352,d. 378,d. 480,d. 5[illegible]3,d. 527,d. 539,c. *Item explicatus aut citatus.* A. 78,b. 144,b.182,a.247,a.15[illegible],b.251,b.259,a 269,a.271,b. 277,b. 279,a,b. 302,b. 307,a. 308,a. 312,b. 316,a. B.121,b. 222,a. 382,b. 383,a. 410,b. 429 b. 447,b. 448[illegible],b.449,a,b. C.58,a,b.124,a.13[illegible] b.174,a.215,a. 396,a,b. 441,a,b. 474,a. 497,a.5[illegible],b. 527,b. 529,a. 541,a. 535,a. 544,a,b. 567,a. 589,a. 617,a,b.[illegible]18,a. 635,a.634,b. D.22. & ſæpè in Libris Politi[illegible]s. Item 298.300.349,b.496,a.618,b. E.7,b.14,d.16,c.40,b. 62,c. 80,c. 86,c. 115,c. 121,[illegible] 147,c. 1[illegible]1,d. 153,d. 166,c. 167,d. 168,d. 170,d. 174,c. 186,c. 2[illegible],d. 214,b,c. 224,c. 244,c. 230,d,c,260,d. 271,d.[illegible]73,c. 279,c.292,d.295,c.303.30[illegible],c.308,c.322,c,d.357,d. 363,d. 382,c. 391,d. 395,c. 40[illegible],d.4[illegible],d. 410,d. 462,d.467,c,d.408,b.477,c,d.483,d.5[illegible],c.515,c,d. 518,a,c. 527,d. 533,c. 534,b. 535,b. 540,d. F.58,c. G.17,d. 34,d. 63,d. 76,d. 83,c. 85,c. 133,c. 151,d. 188,c. 196,d.199,c. 2[illegible]3,c,d. 2[illegible]4,d,c.206,d. 216,c. 218,d.230,d.263,d.266,d.274,d.281,c.317,d.320,d. 324,d. 316,d. 342,d. 371,c. 385,c. 389,c. 397,d. 398,d. 404,c. 412,c. 413,d. 431,c. 439,d. 45[illegible],c. 488,c. 514,d.557,d.577,d. Gſ.698,c. 706,d.729,c. 788,c.804,c.823,b.824,d

Plinius iunior, ſiue quicumque Auctor de Viris illuſtribus, correctus; & cum Dionyſio Halicarn. conciliatus. C.25,b. *eiuſdem error.* C.443,b.

Plotina vxor Traiani laudata : templum ei ab Hadriano Imp. Nemauſi poſitum. D.359,a

Plotinus Platonicus refutat Stoicorum dogma, Animam corpus eſſe. D. 617, b. *eius opinio de prædictionibus aſtrorum.* D. 587, b. *Romanus Campaniæ delicijs mutans, mox etiam vitam morte mutauit.* B. 189, b. 190, a

C. Plotius ira à tribuno ad ſtuprum ſollicitatus, eum gladio tranſadigit, atque a Mario ipſo tribunus annuncule laudatus & coronâ donatus D [illegible] b.238,a

Plotius Firmus Præfectus Prætorio ab Othone. E 3[illegible],d

ad Maximil. Plotiterium Ep[illegible] Li[illegible]. B.2[illegible]

Pluma & Penna quomodo differunt. G 455 d

Plumæ, pro Squamis loricarum. & hinc, Lorica plumata. C.35,a.

Plumatiles veſtes olim in vſu : etiam hodie in Nouo Orbe. G.576,d

Plumbatura πολλήσεως, hinc, Plumbo committere, ferruminare. A.205,a

Plumbea, ſimpliciter pro Glandibus plumbeis fundâ excutiendis. C.336,a

Plumbum liquefactum è muris in aſcendentes ſuper uſum C.549,a.3[illegible],a

Plumbum, plumbeave maſſa, quomodo in arietes [illegible]ſtiles è muris demiſſa. C 358,a,b

Plumbum cum hydrargyro iunatet. G[illegible].734,d

Pluriſyllaba voces quomodo accentibus notanda. A. 469, a,b.

Plutarchus dignus Principe ſcriptor, formando indicio faciens, & ad Virtutem ac Prudentiam ducens. D.125,b. 129,b. *Præceptor fuit Traiani* D.535,a. *Ariſtotelem laudat.* D.431,a. *quoſdā Philoſophantium auibus, quoſdam canibus comparat, quare* D.451,b. *eius elogiū de Stoicis.* D. 452, a,b. *quamuis alias Stoicis deſtinato hoſtis.* D.51[illegible] b. *ridet eos ex unâ manu ignem, alterâ aquam ferentes.* G.175,d,c. *eius de eſu carnium pro Pythagora ſenſu Diſſertationes argutæ.* G. 655,c d. *ſſ[illegible] omn: Vacuum.* D.278,b. *iratum ſebrienti comparat.* G.1[illegible],d. *iram temperari poſſe exiſtimat.* G.6,c,d. *quomodo ea coercenda.* G.11,c. *ſalutare eius præceptum, iracundis non habenda exquiſita varietatis pocula, & ſimilia.* G.65,c. *locus eius de irâ, quem palam mutuatus Ammianus.* G.28,d. *Critolai in eo mendacium.* B.34,b. *Plutarchus in Ethicis & Phyſicis nonnunquam in Scholis Ariſtoteli etiam iungendus* B.59,b

Plutarchus, præter quod res Græcas & Romanas tractat, quædam etiam ad Hiſtoriam Orientalem veterē ſuggerit. B.146, b. 147,a. *ἐμμήχανον inuentionem Ciceroni adſcribit; quæ potius Tironis liberti Ciceronis fuit* B.[illegible]82, a,b. *de Elephantis multa ex eo petito.* B.56. & [illegible]99. *item de ingenio, vigilantiâ, &c. Canum.* B 3[illegible]2,a [illegible]3,a. *eius de quadratâ inſtâ acie a Craſſo ſtructâ locus fuſe explicatus.* C.116,a,b. *ab errore quomodo excuſatus.* C.42,a. *locus eius de præmijs & priuilegijs Veſtalium: idque illuſtratus.* C 614,a,b.615,a. *multa e Tacito verbatim conuertit.* E.348,d.559,d. *eius locus plane diuerſus à Liuij, Taciti, & Dionyſij Halicarn. aſſertionibus.* E.175,c. *eius alij diſſenſus a Tacito.* E.209,[illegible],d. 548,c. *à Comment. Cæſaris.* C. 121,b. *à Suetonio.* E.351,d. *a Liuio.* G.115,c,d. *loca eius de Seneca aſſignata.* G. xxvj. xxiij. xxviij. *locus eiuſdem a Lipſio verſus: in quo eo Plutarchi error notatus.* E. 5,d,b,c. *alij eius errores aut allucinationes.* A. 58,b. 246,b. 283,b. 286,b.287,a. *& ſortè.* A.274,b. E.538,c,d. *item, ut locus corrigendus.* E.130 c

Plutarchi locus de Apollodoro quodam tyranno : atque is fortè correctus. G.20,c,d. *Plutarchus item alibi correctus.* A. 162, a. C. 26, b. 401, a. 404, b. D. 501, b. 575,b. 599,a. E.162,d. 221,c. 308,d. 311,c. 312,d. 322,c. 350,d. 359,d. F. 13,c. *Idem explicatus aut citatus.* A. 53, b. 81,a. 92,b. 104,b. 126,b. 128,a. 132,a. 146,b. 157,a. 158,b. 162,a. 190,a. 195,a,b. 2[illegible],b. 233,b. 237,b. 242,b. 245,b. 246,a. 151,a. 278,b. 2[illegible],b. 2[illegible],a. 281,b. 283,a. 286 b. 288,a. 299,b. 5[illegible]2,b. 5[illegible]5,a. 3[illegible],b. 309,b. 312,b. 315,b. 318,a. [illegible]21,b. 326,a. 352,b. 344,b. 347,b. 350,a. 447,b. 448,a. 458,b. 460,b. B.301,a. 5[illegible]2,b. 317,b.[illegible]19,a. 337,b. 429,b. 469,b. 510,a. 519,a. 520,b. 533,b. 535,a. C.11[illegible]. 14,a,b. 20,a. 23,a. 26,b. 30,b. 38,b. 5[illegible],b. 63,a. 64,a.[illegible]8,b. 71,a,b.[illegible]3,a. 74,a.76,b.79,b.80,b. 81,a.8[illegible]a. 84,b. 86,b.88,a.1[illegible]5,a.122,b.131,b.132,a,b. 1[illegible]a.1[illegible],b. 147,a. 177,a. 181,a. 182,b.[illegible]92,a. 194,a. 1[illegible],b.

203,2,b. 205,a. 206,b. 210,a. 213,b. 218,a. 219,a,b. 221,a,b. 225,b. 237,a. 242,a,b. 243,a,b. 244,b. 247,a. 248,a. 249,a. 250,b. 269,a. 270,b. 271,a. 272,a,b. 298,b. 309,b. 311,b. 315,a. 326,a. 331,b. 333.a,b. 337,b. 343,b. 347,b. 350,b. 361,a. 390,b. 391,a. 404,b. 409,a,b. 414,a,b. 421,a,b. 430,a. 433,a. 440,b. 443,b. 450, 452,b. 460,a. 465,a. 469,a. 470,a. 472,b. 473,b. 474,a. 489,a. 496,b. 499,a. 509,a. 521,b. 527,b. 573,a. 576,a. 577,a. 580,a,b. 602,a. 603,b. 606,b. & v. ſeqq. 613,a. 617,b. 618,a. 619,b. 628,a. 629,b. 630,b. 631,a. 653,a. 657,a. 658,a. 664,a. 665,a. 667,a. 670,a. 683,b. 792,b. 794,a. *D.* 23,b. & aliquoties in Libris Politicis. Item 301,a. 311,a. 312,b. 313,b. 332,a. 339,b. 352,b. 356,b. 413,a. 443,b. & ſæpiſſimè in Libris Philoſophiæ Stoicæ. *E.* 10,d. 16,d. 23,c,d. 25,d. 32,d. 34,d. 38,c. 53,d. 57,d. 86,d. 97,d. 117,d. 119,d. 122,c. 124,c. 135,c. 145,b. 163,d. 164,d. 175,c. 218,c,d. 219,d. 223,c. 231,d. 265,d. 266,d. 271,c. 272,c. 283,c.d. 285,c. 292,c. 297,d. 298,d. 299,c. 305,d. 307,d. 308,d. 309,d. 316,d. 322,d. 329,d. 332,d. 342,d. 344,d. 350,c. 352,d. 374,d. 417,c. 421,d. 425,d. 437,b. 438,b,c,d. 444,d. 467,d. 506,c. 507,c. 556,d,b. 519,a. 540,d. *F.* 9,d. 12,d. 16,d. 18,d. 24,d. 27,c. 32,d. 40,d. 44,d. 45,d. 47,d. 58,c,d. 59,d. *G.* 23,c. 25,d. 30,d. 31,c. 46,d. 48,d. 49,d. 51,d. 55,d,c. & inj. ſeqq. 84,c,d. 87,d. 102,c. 109,d. 117,c. 136,c. 139,c. 149,d. 153,c,d. 163,d. 168,c. 171,d. 179,d. 180,c. 186,c. 190,d. 192,c. 197,c,d. 202,d. 210,d. 221,d. 231,c. 233,d. 245,c. 254,d. 258,d. 264,c. 270,d. 276,d. 280,d. 281,d. 285,d. 288,d. 291,d. 301,c. 319,d. 321,c. 330,c,d. 337,d. 354,c. 359,b. 379,c. 383,d. 389,d. 390,d. 400,c. 403,c. 404,c. 408,d. 421,c. 424,c. 430,d. 478,d. 482,d. 484,d. 486,d. 493,d. 506,c,d. 529,d. 557,d. 558,d. 560,c. 565,c. 582,d. 588,d. 597,d. 600,b. 614,d. 617,d. 620,d. 628,d. 648,d. 669,c. *Gſ.* 700,b. 703,d. 751,d. 772,d. 784,c. 786,d. 790,d. 791,b. 792,d. 800,d

Plutarchi Interpretis parum cauta verſio; ut ipſe Plutarchus corrigendus. C. 16,b. *alij Interpretis lapſus.* C. 580,a. E. 307,d

Plutealia ſigilla, quæ Ciceroni. C. 635,a

Plutei in Bibliothecis, quid. C. 634,a

Plutei, in re bellicâ quid: è Cratibus, item è Vineis, diſtincti olim: poſt è Cratibus facti: qualis machina: eius uſus: cuiuſque forma. C. 276. 277. 278. *contra eos è muris ſaxa a defenſoribus uſurpata, & ignes.* C. 353,a

Plumba quot pedes terram penetret. Gſ. 725,d

Po, in Carmine Saliari poſitum, pro, Populo. A. 152,b

Poblicola, pro, Poplicola: & ſimilia. A. 458,b

Poclum vulgo olim, pro, Poculum, non in carmine ſolùm. G. 637,d

Pocula e ligno militibus Romanis. C. 206,a

Pocula coronare ſolita in menſis ſecundis. A. 109,a

Pocula exquiſita. A. 309,b

Pocula in dextrum circumferri ſolita in conuiuijs. A. 108,b

Poculorum in bibendo numerus. A. 106,a,b

Poculum Neſtoris, prouerbiale ex Homero. A. 106,b

Podagrici diu malum diſſimulare conantur. G. 473,d

Podiſmus, ſeu Pedatura, in dimenſionibus quid. C. 140,a

Podiſmus, ſeu Pedatura ſingularum arearum metaturarum particularium in Caſtris Romanis Figurâ repræſentata. C. 149. *& recitata.* C. 152,b. 153,a

Podium quid: unde nomen. amphitheatralis Podij quæ forma: ad eum digniſſimus orcheſtra in Spectaculis locus. Senatui & magiſtratibus attributus: ad curules ſellas aptus: Principis ibi ſuggeſtus; Tribunal Prætoris; & Veſtalium ſedes. C. 566. 567,a. *quod ad Podium tutamen a feris: retia ſolere prætendi, bene nexa, bene firma; & plerumque inaurata. verſatilia etiam quædam ligna. cancellos ferreos, & euripos.* C. 567,b. 568,a

Podium cum ſuis columellis. C. 572.

Poemata Lipſiana varia. Vide, Verſus Lipſij.

Pœna & Præmium vinculum & coagulum Rerumpubl. C. 207,a. 208,a. D. 63,b. *Pœna more aut legibus patriis adhibenda; & æquabilis eſſe debent.* D. 62,b. *earum gradus faciendi.* D. 164,a. *& ſingillatim quatuor; qui.* D. 164,b. *Pœna ad paucos, metus ad omnes peruenıat.* D. 54,b. *alioqui Pœnarum inſtantium metus, cauſa interdum ſeditionis.* D. 110,a. *Pœnas alijs delegare debet Princeps, præmia ipſe largiri.* D. 62,b

Pœna & Præmia quantum militiâ fructus. D. 93,a. *earum metu comprimenda infidia, & maximè Proditio.* D. 59,b. 60,b. *Proditoris autem Pœna nullo modo differenda: eaque grauis eſſe debet.* D. 60,b

Pœnarum militarium genera diuerſa explicata: ob quæ delicta; & quibus eas irrogandi ius. C. 214. & ſeqq. *earum in Caſtris multa in Principijs exacta.* C. 215,b. 216,a. *pleraque alioqui extra vallum. ut urbana extra portam.* G. 14,d. *militares autem Pœnæ leniores, & ob leniora delicta, ſi ter illa repetita, in capitales mutata.* C. 217,a

Pœna damnatorum in decimum diem dilata à Tiberio: in trigeſimum a Theodoſio. E. 93,c

Pœna in libertos, ab Auguſto. E. 229,c

Pœna ſeruilis, quæ. E. 93,c

Pœnas debere. G. 57,b

Pœnæ diuinæ plures; interna, Poſtuma, & externa. quæ & quales ſingula. D. 406,b. 407. 408. *Pœnas a Deo nullis immeritis infligi.* D. 408,b. *proin Pœna diuinitus immiſſa ferenda; aut ne ferenda, emendanda vita.* B. 43,a. *Pœna autem a Deo in alios non iniuſtè transferuntur; etſi nobis videatur.* D. 409,a

Pœni liberos Saturno olim immolabant. A. 380,b. *Pœnorum luxus.* A. 284,a. *Hiſpaniam olim incoluere Pœni.* G. 76,d

Pœnitentes bis boni. D. 48,a

Pœnitentia maximum ſupplicium. G. 57,c,d. *nunquam ſubit ſapientem.* D. 506,a

Pœnitentiâ ſæpius quam pœnâ contentus eſſe debet Princeps. D. 33,a

Pœnitentia, pharus ſalutis Tertulliano. G. 436,d

Poeſis, Muſica, arteſque molliores in Principe non requiruntur. D. 129,b

Poeta, quis. D. 516,a. *nemo præſtans Poeta ſine parte vberiore diuinæ auræ.* A. 326,b. *aut verſus ſine aliquâ ſpecie furoris.* G. 169,b.c

Poeta, credula natio Senecæ, cur. Gſ. 786,d. *vino in verſum inſaniunt.* G. 169,a,b,c. *figmenta eorum de adulterijs & ſceleribus deorum, perniciosa ob exemplum.* G. 250,d. *ab ijs ſpecioſè potius quam verè dicta exiguntur.* G. 142,c

Poeta in deſcriptionibus ortus vel occaſus Solis, vel meridiei, ſæpe ridiculè luxuriantur. Gſ. 817,b

Poeta Latini veteres literam S, ſæpe aut omiſerunt, aut eliſerunt; ſed à verſuum lege, non a contemtu. A. 464,a,b. *ſæpe res aliarum gentium trahunt ad ritus Romanos.* C. 107,b. *aut ſuis aut ritus ad priſcos aptant.* C. 249,a

Poetarum quem maximum vocet Seneca. G. 214,c,d

Poetarum quale certamen & quæ præmia apud Mauritanos. C. 791,b

Poeta apud Rom. ipſo Liberalium die annua comitia agitabant. B. 447,b

Poeta Laureati titulū conſeruant nunc Imperatores. A. 418,a. *ſed Poeta Laureati, minime plerumque poetæ.* B. 15,a

Poetarum Collegium & Schola olim Romæ. B. 447,a. *Lipſio ipſi in Batauis cum aliis tale quid.* B. 17,b. 447,b

Poeta vetus apud Ciceronem emendatus. A. 211,a

Poeta veteris locus de Brachbantis. B. 504,a

Poeta Italia Matth. Toſcano comuntiſſime editi, ſed non bono dilectu. B. 74,b

Poetica Philoſophia Græcorum, quæ: quique eius auctores. D. 437,b

Poetica Phraſes. A. 252,b

Pœticus Sulpiciorum cognomen. E. 233,b,c

Pogonia, cometa qualis. Gſ. 796,d

Pola, colonia Romana in Iſtria, Pietas Iulia olim dicta: in eâ veſtigia etiam hodie multa antiquorum operum.

mprimis

imprimis Theatri & Amphitheatri: hoc aliâ quadam forma & facie fuit quàm quæ alibi: eaque deſcripta & depicta ex mente & manu Seb.Serlij. C.588,a.591,b.592.
ad Franc.Polum I.C.Epiſtola Lipſij.B 208,a
Ioan. Polde Albenatis Antiquitates Nemanſenſes citata. C.592.b
Palemo Zenonis Rhetoris filius factus rex Ponti. E.64,d
Polentam & aquam habent eum Ioue certet, Epicuri vox. G.642,c
Polimen.& , Palitia,pro Eleganti munditiâ. A.168,a
Poliorceticôn Lipſij ſubiectum,ſcopus & ſcripti ratio.C.260. 363. Erneſto Electori Colonienſi inſcripta. C.255.
Ang. Politianus laudatus ab Epiſtolis. B. 558,b. à bona verſione in Herodiano. A 255,b.eius correctio in Iuuenale. A.204,b. eius ſcitum dictum in frigidos imitatores. B.167,b. idem allegatus. C 543,b. ad eum remiſſus Lector. E.193,b 182 b. G 565,d
Pollicem vertere, populi erat cum gladiatorem victum interfici vellet: inde contrarium Premebinum natum, Pollicem premendi, in fauore. C.541,a
Politicâ virtute nulla praſtantior. D.8
Politica Philoſophia, quæ. D 464,a
Politica præcepta in genere ſcribenda: ſingillatim vix tradi poſſunt. D. 148,a
Politicorum ſcriptorum lectio vtilis ad prudentiam Principi:& qui ei in Politicis legendi. D.128,b
Politicorum nouitij ſcriptores plerique futiles. D 9.
Politica in artem redacta à Lipſio. D.10.
Politica cur ſuum de Principatu ſcriptū vocauerit Lipſius. D.121,a. eorum Librorum Conſilium, ſeu inſtitutum, forma,& ſtilus,&c.D 9.10.121,a.150,a.165,b.Ordo,& Capitum Index.D 13.14.15.ſcopus,& materies.D 17. eorum contextus, vis contextus, quàm ardui operis res. D.10.Benignè & modeſtè in ijs interpretanda multa; & non præcipitanter iudicandum.D.11.12 eorum obſcuritates diſcutienda quæ faciant. D.11.Cautiones ſeu Monita ea lecturis. D.10.11.12. Eorum autē potiſſimam partem non capiet qui tantum leuiter ſermonis Latini peritus: nec de ijs iudicare debent imperiti rerum ciuiliū. D.12 Omnis denique Politicæ doctrinæ inepti auditores, & ineptiores arbitri, adoleſcentes. D.72,a. Politica vero Lipſij, Principibus & viris eminentioribus ſcriptum opus, non vulgo. B 103,b.107,b. Idea autem ſunt & exemplar ordinis ac methodi in ſublegendis Electis ex auctoribus. B.148,b
Aſin. Pollio inſignis & eximius Orator, etiam Hiſtoricus. E.120,d.489 b.G.167,d.prædam ſe in bello ciuili victoris futurum profeſſus.D 114,b.aliquando tamen in partibus Antonij. C. 196,c.procax eius libertas. C.56,d.dictum eius de inconſtantiâ Ciceronis.G.217,d.primus Rom. conuocatis ad id pluribus auditoribus, ſcripta ſua recitauit. B.447,b.incitante Auguſto, Atrium libertatis exſtruxit, atque in eo Bibliothecam publicauit. C 630,b.631,a. eiuſque Romæ inuentum imagines Doctorum in Bibliothecis ponere. G.158,d.miſſa eius circa celebrata.G.146,c
Annius Pollio,quis. E 148,c
Pollio Procurator Claudij in Ægypto, Aſinius, an Triarius. G.90,c
Iul.Pollio tribunus ſub Nerone, ſub Othone Præfectus Prætorio. E.218,c. 350,d
Vetraſius Pollio, Præfectus Ægypti, auunculus Senecæ. G.89,c,d
Vedius Pollio,homo vilis ab Auguſto amicitiâ euectus.E.11,c. E.M.13. eius crudelis luxus: piſcina eius vbi: eaque Auguſto legata. G.64,6. 201,d
Treb. Pollio correctus. A.291,a,b.192,a. & ſ. B. 520,a. C.165,a.441,b.553,a.Citatus. A.291,b.515,b.B.155,b C. 154,b. 155,a. 246,a. 475,a. 532,b. 555,a. 672,b. D.212,b. E.508,b. G. 84,c.201,d
Euerardus Pollio Doctoris titulum ſub Cuiacio adeptus. B.73,b. Mercurialis à Lipſio commendatus. B. 89,a. ad eum Epiſtolæ Lipſij.B 17,a.35,a.55,b 75,b.86,a.130,b. Eius mors. B.223 a 225,b
Pollu:ta paga, quid Turnebo. A.84,a
Pollutia, vxor Rubellij Plauti. E.547.
Pollux & Caſtor, ſidera nautis apparentia, quid. G.·/ 84,d
Iul.Pollux citatus. B.391,a.C.245,b.534 b.516,b.525,a. E.217 c 388,d.512,a.G.152,d.19.,d
Polonia, Regnum electiuum ſeu comitiale. D.214,b.in eâ diuerſæ religiones permittuntur. D.158,b
Polubrum,quid. A.1-,b
Polus hiſtrio quomodo in ſcenâ verum dolorem repræſentauerit. D.382,b
Polyænus Lampſacenus Epicureus, ſed ante Epicurum mortuus. G.394,c
Polyæni Stratagematum ſcriptoris lectio quoad iſta commendata. D.102,b. Idē correctus. C.205,a,b. Citatus. C 83,b 115,a.128,b.131,b.155,a,b.155,a.176,b.183,b.204,a 206,a.217,a 219 a. 350,a.351,a.356,a.358,a.360,a
Polyarchia vitium in conſultando. D.41,b
Polybius Hiſtoricus res Græcas & Romanas tractat; quædam & ad Orientalem Hiſtoriam ſuggerit. B.146,a 147,b. peritus in bellicis & ciuilibus rebus ſcriptor, viro Principi & lectu vtiliſſimus, & intellectu facilis. D.125,b Scipioni Æmiliano, ſiue Africano minori, accepτiſſimus & comes. C.155,b. D.154,b.275,b. præfert ſtratagemata iuſtis prælijs. D 101,b. locus eius que imitatus Liuius. A 156,b diſſenſus eius à Vegetio. C.118,b. eiuſdem de Sambuca, atque in eâ ſenſus, locus ex meliore verſione. C.272,b. eius elogium de fide Romanorum. C. 459,a. locus eius de Achæa crudeliter necato contra aliarum opiniones explicatus. C.647,a 678,b
Polybius ſolus ſupereſt ex antiquis qui de verâ veteri Romanâ militiâ ſcripſerit. C 12,a quale eius de eâ ſcriptum: & quod eius in eo inſtitutum. C.10. quatuor legionibus, aut duobus exercitibus Conſularibus, aptatum. C.13,a.192,a Tractatus Græcè exhibitus, cum verſione Lipſij, & enarratione vberiori, ſub titulo Librorum de Militia Romanâ: inque ijs Libris tum ipſe Polybij tractatus ille, tum alij eius Libri variè explicantur & aliquando corriguntur. C.12. & ſeqq.
Polybius extra Libros de Militiâ Romanâ à Lipſio in alijs ſuis ſcriptis citatus. A.149,a.156,b.163,b.202 a.211,b. 235,b.241,b.256,b.277,a.290,a 507 a.345,b.B.242,b 414,a.C.270 b.271 a.278 b 283,b 314,a.315 a.521,b. 326,a.3 ,b.338,a.34 ,b,342,b. 397,a.4:2,b.460 a. 462,a.468,a 502,a.505 a.647,a.663,b. D.25,b & alibi in Libris Politicis. Item 512 b. E.52,c. 48,d 65,c. 111,d 125,d. 127,d 22-,c. 27:,c,d. 548,d. 463,d. 531,c. 558,d. F.14 d. G.55,d. 224,c. 270,d. 525,d. 388 d 456,d.546 c
Polybius, ad quem Seneca de Conſolatione Liber eſt, libertus Claudij Imp. eiq; A Studijs, quomodo. A.255,b.G.91,b,c 94,d.eius arrogantia. G.93,d Homerum & Virgilium pedeſtri ſermone vertit, illum Latinè, hunc Græcè. G.93,d. 95,d. 98,d. Scriptum illud Senecæ de Conſolatione Senecâ indignum: quæ materia eius &c. G.xviij.91,b,c.101,d. 104,d.id autem ἀξίωμα; non tanto tamen diſfelix, quanto hactenus putatum. G.92,c
Polycarpi Martyris conſtantia. C.671,a
Polycles ſtatuarius. A.42,b. 43,a
Polycrates Samiorū rex fortunatiſſimus diu, tādem à Perſis cruci affixus: eiuſque in cruce mortis & corruptis hiſtoria. C.664,a.672,b D.188,a,b.260,b
Polygnotus pictor Porticum Piſianactæam varijs picturis ornauit. D.446,b
Polyedus Theſſalus, eiuſque diſcipuli Diades & Charias, inuentores complurium machinarum bellicarum. C.297,b
Πολυπαιδίας præmia è Lege Papiâ Poppæâ. E.515,b,c,d
Polypus piſcis, Multipes Latinè. D.621,d
Poma legere,& Poma verbum, obſcæno intellectu. A.111,b. 112,a
in Pomis cœna deſinunt. A.100,b
Pomœrium Vrbis qui auxerint. E.145,c,d
Pomœrium caſtrorum quid dici poſſit. C.154,b
Pompa, quid. A.91,b
Pompa gladiatoria, quid. C.553,a
Pompa nimia & adfectata ſpernenda Principi. D.135,a
Πομπεῖα Dionis Fercula, quæ. D.314,a

Pompeia, Cn. Pompeij Magni filia, cuius vxor. G.101,c

Pompeia Sex. Filia deſponſa non deducta Marcello Auguſti è ſorore nepoti. E 546. G.101,c

Pompeij, Campaniæ opidū. A.86,a. terræmotu deſedit, quando. E.269,d. eiectione Veſuuij montis obrutum. E.307,c

Cn. Pompeius Magnus oris potius probi, quam animi. G.404,d. forma ei digna & grauis. F.33,d. in geſtibus vt mollis culpatus. G.471,d. quanta eius Romæ potentia. G.337,d. eius Villa in Baiano. E.241,d. laurea m ei coronam (non, auream) in Ludis publicis geſtare permiſſum. F.40,d. aliarum omnium rerum ſpretor, gloriæ ſummè cupidus. D.274,a. ſcriptorem rerum ſuarum Theophanem Mitylenaeum ciuitate donauit. D.275,b. Rhodi Profeſſorum omnium ædes circumiuit, & inuiſit: & quanto ibi honore Poſidonium Philoſophum affecerit. D.294 444,a. quantaque eum modeſtia viſitauerit. A.282,a. cum tamen deſcendere ſibi equo Tigranem iuſſiſſet per lictorem. A.280,a

Pompeij Magni dexteritas in exercitio equeſtri. C.92,a. eius exercitia militaria. C.194,a. primus Romanorū Euphratem tranſiuit, quo genere pontis. C.303,b. dictus vitem auream Iudæorum vidiſſe, vnde. A.304,b XVIII. aut XX. elephantorum pugnam in Circo dedit. G.225,d. primus elephantos curtui iunxit. B.36,a. primus Theatrum perpetuum ſtruxit. E.245,c. Theatro ſuo ædem Veneris impoſuit. A.255,a. Præfecturam annonæ in quinquennium cepit; & quomodo eâ vſus. D.320,b. ſuarum ipſe legum ſubuerſor. E.85,b. publica pecunia abſtinentiſſimus, Velleio; minùs Catoni apud Lucanum. F.38,d. Neapoli à graui morbo conualuit, peiore morte pòſt periturus. G.123,c,d. domus eius vnde Roſtrata cognominata: eaque ad Antonium Triumuirum & eius poſteros deuoluta. C.213,a,b

Pompeius Magnus quod bellum in Galliâ geſſerit, & alibi. G.597,c,d. quod in Africâ. G.596 d. eius in Africâ exercitus in quærendis theſauris ſtultitia. E 292,c. piratas collegiſſe quomodo dictus Seneca. G.596,d. titulus ab eo in triumpho prælatus de à ſe auctis vectigalibus, quomodo in Plutarcho intelligendus. C.390,b. quas prouincias Populi Romani imperio adiecerit. C. 391,b. quantas manubias triumpho ſuo de Mithridate & Oriente in ærarium intulit; præter ea quæ templis & Capitolio. C.401,a. 403,b. F.40,c. quot hominum millia à ſe fuſa, occiſa, aut capta iactauerit. D.413,b

Pompeius dux partium contra Cæſarem creatus à Senatu. F.45,c,d. bello ciuili medios, & neutrius partis, pro hoſtibus habuit. D.115,a. quantis operibus à Cæſare ad Dyrrhachiū circumuallatus. C.191,b. acies eius contra Cæſarem inſtructio explicata. C.121 122,a. eius ex vrbe fuga, & annis aliquot pòſt filiorum eius ad Mundam clades, in Liberalium diem vtraque inciderit. B.337,b. ab olim miliite ſuo Septimio occiſus. G.166,d. in Ægypto ſepultus. G.126,d. in mortuum quanta modeſtia vſus Cæſar. D.248,b. Pompeius autem & Cæſar de imperio re vera certauerant, ſed vterque alio quiſque prætexto. G.282,d

Sex. Pompeij, Cn. F. cætera parum laudati, in Octauianum Cæſarem & Antonium laudata fides: & eiuſdem facetum ad Antonium reſponſum. D.253,a,b. ab Auguſto victus, in Aſiam fugit, ibique occiſus. E.2,c. Gſ.746,d

Sex. Pompeius ſub Auguſto Conſul quis. G.321,d

Sex. Pompeius vir Conſularis, Ouidij & Valerij Maximi amicus, ijſque valde laudatus. E.79,d,c

Pompeius Pennus ſub Caligulâ, quis, ignotum. G.277,c

Pompeius quidam diues, Caligulæ cognatus, inedia mori ab eo coactus: & poſt ab eodem publico funere elatus. G.161,d

Pompeius, Pedo, quis. E.31,d

Pompeius Magnus, qui gener Claudij, ab eodem interfectus. E.547.

Pompeius Siluanus Dalmatiæ Proconſul, non Sullanus. E.361,d

Pompeij multi ad honores prouecti, ſed omnes potiſſimùm ob nomen primi Cn. Pompeij Magni. G.322,c

M. Pompeius Theophanes, Aſiæ Procurator, Tiberio ex intimis amicis. E.151,d

Pompeij, an Poppæi, cuiuſdam Senecæ Philoſopho nominatis quanta agrorum poſſeſſiones. C 415,a

Pomponia Attici filia, vxor M. Agrippæ, ſoror Tiberij. E. 547.

Pomponia Græcina, quæ. E.226,c

M. Pomponius Prætor cuiuis operâ hoſtes in Sardiniâ è latebris eductos vicit. B.391,b

Pomponius proſcriptus audaci ſuo aſtu, & ſeruorum fideli operâ quomodo ſeruatus. D.257,a

Pomponius Flaccus, de quo Ouidius, Syriæ proprætor fieri à Tiberio compotatione promeruit. E. 68, c,d. 154,d. G 406, c

Q. Pomponius, quis. E.147,d

Pomponius, ſcriptor antiquus apud Nonium & alios correctus. A.60,a.85,a.134,a. 151,b.152,a.200,a.216,a. 348,a

Pomponius Secundus Tragicus coæuus Senecæ Philoſopho. A.357,b. incertum quod ei prænomen: diuerſus à Pomponio Atellanarum ſcriptore; qui Bononienſis dictus: vitam Pomp. Secundi ſcripſit Plinius ſenior. E.170,b

Pomponius I.C. citatus. A. 248,a. E.154.c. eius errores. E.150,d. 493,b

Pomponius Mela. Vide, Mela.

Pomponius Sabinus, ignobilis & nullius rei Grammaticus. E.470.

Pondo libra, aut, libra, geminatis vocibus dicebant veteres cautionis gratiâ. A.276,b

Pondus, ſiue grauitas, non materia cœleſtis, ſed elementaris denſitatem ſequitur, Ariſtoteli. Gſ.801,c

Poneropolis, quæ. E.89,d

Pons Danubio a Traiano impoſitus, & alter Tago, inſignis magnificentiæ. D.336,b. in Danubio ſtructus operum omnium arte & difficultate maximum, ſi non ſummum. Eius ex Dione deſcriptio: eaque illuſtrata. C.447,b.448,a. ſuperiora eius cur ab Hadriano deſtructa. C.447,b.

Pons in Rheno Cæſaris à quibus deſcriptus: eiuſdemque deſcriptio Lipſiana. C.304.& ſeqq.

Pontes nō propriè machinis militaribus accenſendi C.301,b. iure militari tamen frequens eorum vſus; potiſſimum è nauibus: eorum deſcriptiones. C.302.& formæ. C.307

Pontium naualium rara apud antiquiores Romanos mentio; crebra poſteà. C.364,a

Pons naualis à Puteolis ad Baulos à Caligulâ tantâ celeritate quantâ vanitate ſtructus. C.419,b

Pontes nauales Darij & Xerxis, memorabiles. C.364,a

Pontes in turribus oppugnatorijs quomodo. C.299,a

in Pontibus quibuſdam vectigal pendendum. G.182,d

PONTIA, PATRONII à Nerone damnati filia, & ipſa damnata. E.297,d

Iac. Pontanus S.I. laudatus. B.130,a. ad eum Epiſtola Lipſij. B.131,b

Ponticus poeta, ad quem Propertius. A.31,a,b

Pontifices, Sacerdotis, & Flaminis, differentia. A.83,b

Pontifex Maximus in domo publicâ Romæ habitare tenebatur. C.605,b 606,a. D.333.a. quatenus ei extra vrbem exire non licitum: non licitum ei adſpectare feralia: ne cadauer quidem ſtudio ſpectare ei apud Rom. permiſſum: neque apud Iudæos. quinſi quē defunctum pro Roſtris laudaret, velo interpoſito, ne cadauer adſpiceret, ſiebat. E.32,d,b. 110,d.111,c. G.116,d.117,c. Pontificatus autem Maximus ab Auguſto & Principibus ſequentibus Imperio iunctus, & titulus aſſumtus. D.156,a

Pontificis Maximi apud Rom. erat legere Virgines Veſtales, & deinde capere; quomodo. C.607,b. eo præſidente & conuocante Collegium Pontificum de delictis Veſtalium iudicabat: inferiori auo cognoſcebat quidem ille de culpa Veſtalium; ſed pœnam exigebat Præfectus vrbis. C.617 b. qui autem propriè Pontifices Veſtæ dicerentur, non niſi in Prouincijs ij; & qui. C.617,a,b

Pontifex Maximus Iudæorum preces grateſque concipere ſolitus pro toto mundo, vt patriâ. D.575,b

Pontifices Maximi Chriſtiani quidam muros Vrbis Romæ contraxerunt. C.423,a

Pontifex Maximus Chriſtianus Bembo dicitur Vicem deorum immortalium in terris gerere. B.94,a

Pon-

Pontificia cœna, Prouerbium. A.100,a.101,b.C.468,b
Pontius Pilatus. Vide, *Pilatus.*
Pontius Teleſinus. Vide, *Teleſinus.*
in *Ponto Claſſis Romana ordinaria* XL. *roſtratarum: quo præſidio militari: incertum quâ ſtatione: Theodoſia in Boſphoro fortè, an Cyzici in Propontide.* C.473,a.484,a
in *Ponticis littoribus multa urbes originis Græcanicæ.* G.75,d
Ponticum Mare ſub Conſtantino Copronymo congelatum: item ſub Carolo Magno. B.466,a
Popana, placenta genus. C.93,b
Poplite conſiento, quomodo capiendum in Horatio, contra mentem vulgò interpretum. C.533,a
Poplus, pro, Populus, vulgò olim, non in carmine ſolùm. G.637,d
Poppæa pulcherrima ſuæ ætatis fœminarum, mater Poppææ Neronis. E.166 d
Poppææ Neronis rogo quanta aromatũ vis inſumta. E.293,c
Poppæa Lex. Vide, *Papia.*
Poppæo, ſiue Pompeio quidam Seneca Philoſopho nominato quanta poſſeſſiones agrorum. C.415,a
ad *Poppelium Baronem Adamum Gallum Epiſtola Lipſij.* B.362,b
Popularia, conſeſſus plebis in theatris aut amphitheatralis; id eſt, Cauea media, & Summa; ab Equeſtribus & Orcheſtrâ diſtincta: iterùm diuiſô ipſa Popularia pro variâ conditione cuiuſque è plebe. A.182,a.C.574.a
Popularis ſtatus, præ Regno aut Principatu, ſpretus. D.25,b. 26,a
Popularis, eiuſdem populi, factionis, ſecta. G.239,d
Populonia dea. A.329,a
Populus, quot cinium liberorum. A.317,b
Populi Romani Ordo triplex; & quiſque in ſuâ parte oſtenſus laudabilis. C.453. 454
Populus Rom. in omnibus Comitijs Centuriatis diuiſus per Tribus, quomodo, & quot. A.255,b. C.202,b
Populi Romani vniuerſi ſingularis abſtinentia in proſcriptione Marianâ & Cinnanianâ. C.459,b
Populus Romanus iubere propriè dictus, Senatus decernere. G.336,d
Populus Romæ moderator & arbiter ludorum gladiatoriorũ: intercedebat apud editorem, ſi ſaluari; pollicem vertebat, ſi necatum gladiatorem occidi vellet. C.541,a. *proinde ille victo exorandus erat impetranda miſſioni.* C. 538,b. *Populi ſtudeno ſtudia quaſi per factiones diſtrahebantur in varia genera aut perſonas gladiatorum: item crebra de alterutrius victoriâ ſponſiones.* C.543,a,b. *in quos autem gladiatores fauor populi, in quos odium plerumque inclinare ſolebant.* C.541,a,b
Populi ſalus, ſuprema lex eſto. D.28,a
Populus, &, Plebs diſtinguenda. E.8,b. *Populus tamen, &, Populares, vulgo ſæpè pro Plebe vſurpantur, ac confunduntur.* C.574,a. D 318 b.319,a
Populo ſe dare, quid. A.18,b
Populus quomodo dulcedine otij & delicijs in ſeruitutem ſuauiter ducendus. Gſ.813,d
Populus, omnis rei honeſtæ malus index, Pythagoræ: placere ei velle & virtutem amare, contraria. G 73,d.438,d,c
Populus, pro quouis cœtu aut turbâ. G.360,c
Populis (id eſt, nationibus, gentibus) ſingulis ſuæ laudes, ſuæ labes. B.21,b
Populi Galliæ quot. A.167,b
Populorum integrorum mutationes in moribus & potentiâ. D.389,b
Populorum ſingulorum diuerſi mores, vt ſingulorum hominum. D.48,b
Porcia Catonis filia, Bruti vxoris, dignus patre & marito animus: igne hauſto ſe extinxit. D.200,b. 201,a. G.143,d
Porciæ Leges Senatorem eximebant virgis & ſecuribus lictorum. A.419,b
Porcians ſerui publici. A.277, a
Porcus Feſto, Aper Plinio, etiam inter ſigna militaria olim Romanis. C.106,a,b
Porcina caro plebi e publico apud Rom. data. C. 406,b
Porcinum caput, in acie militari quid. C.115,a
Porphyrio auriga. A.143,b
Porphyrius citatus. D.605,a. 611,b. *eius locus de dijs variè fictis.* A. 153. a. *de partibus ſeu facultatibus animæ.* D.621,a. *eius Sermones ſuper dicto, Noſce te ipſum, laudati.* G.113,c
Porſena rex in Ianiculo caſtra habuit. G,338,c. *munera ei à Senatu miſſa.* E.117,c
Porta cornea. A.417,a
Porta, itineris longiſſimum; Prouerbium. C.377,a
Portæ in Caſtris Rom. quot, quibus locis, quomodo appellatæ. C.157,b G.355,d. *porta Quæſtoria, quæ Liuio.* C 142,b. *præter iiij. maiores, aliquando etiam Portulæ minores.* C.158,a. *maiores autem grandes & latæ: in ſtatuit fores etiam & ianuas impoſita: etiam turres.* C.158,a
Portarum Caſtrenſium vigiliæ, ſeu cuſtodiæ, quales; tam extra eas, quam in ijs. C.171,b.E.19,c
Portæ in Amphitheatris duæ maiores. C.563,b. *ſed in imo muro aream aut Arenam circumambiente portulæ quædam, cui fini.* C 563,b 564,a.572. *quæ in Amphitheatro Porta Libitinenſis.* C.542,a
Portorium vectigal à Portorio diuerſum apud Romanos: & quæ ſingula. C.389,b
Porticus Salomonis quaſi oppoſita à quibuſdam Stoa Zenonis. D.449 b. *cùm tamen Stoici adducant ad Porticum Salomonis, non ab eâ abducant.* D.453,b
Porticus Piſianactea, in quâ docuit Zeno. unde poſt Varia dicta: ab eâ nomen inuenere Stoici. D.446,b
Porticus Agrippæ. G.52,c,d. *Capitolina.* E.388,d. *Liuia.* E.11,c. *milliaria.* G.78,d. *ſubterranea* G.79,c
Porticus geſtationibus inſeruientes, quales. B.121,b.122,a
Porticus communis ſtructurâ nulla in templis olim, ſed circa. C.431,a
Porticus maxima iacens in priſtinum machinis ab artifice reſtituta, ſub Tiberio. C.435,b
Porticus in altum duplex aliquando columnatione: in latum vero, non duplices ſolùm, ſed quandoque & triplices, quadruplices, quintuplices. C.436,b
Porticus Fori Auguſti quibus ſtatuis vtrimque inſignes. C.438,a
Porticus ſuperiores in Amphitheatris, quid: ἄλλαι ὑπέρῳα vocat Dio: ex ijs ſpectabant tenuiores: an Cameræ Tertulliano dictæ. C.571,b
Porticus in oppugnatione murorum, quid. C.276,a
Portionem ferre creditores dicti, cum debitoris bona non ſufficiunt in ſolutionem totius. G.326,d
Portiſculus, Græcis κελευστής, quis. G.478,c
Portitores qui æra ſeu mulctam pecuniariam exigebant. A.126,a
Portitor, qui traijcit & tranſportat. G.352,d
Portorium, & Portarium, vectigalia Romana quæ. C 389,b. *Portorium, propriè vectigal, & olim ſolum* C.390,a *Portoria autem pro locis, aut mercibus, ſed & temporibus variarunt: quantum ea Reſp. Romana annuatim intuliſſe veriſimile.* C.391,b
Portulaca manducata ſitim tollit. A.134,a
Porus Rex. eius elephas decantatus. B.36,b
Pos, pro, Pons aliquoties ſcriptum. A.58,a
Poſca, vel Puſca, potus militum Romanorum, item ſeruorum: & qualis ille. C.205,a
Poſidonius Alexandrinus, Stoicus, Zenonis ipſius auditor. D.443,b
Poſidonius Apamenſis Syrus, eximius Philoſophus Stoicus, Rhodi vixit: podagricus: ſummopere a Pompeio Magno honoratus. A.282,a.D.444,a. Gſ.708,d. *omnes artes quotidianas à Philoſophiâ vnis inuentas.* D. 516, b. *in quo à Stoicis deſciuerit, Galeno.* D.444,a.469,b. *eius opinio de ſitu aëris, apud Plinium.* D.588,a. *ſententia ſuper etymo Dæmonis.* D.559,b. *eius diſputatio de æſtu Oceani, apud Strabonem.* E.35,d
Poſitura in ſcribendo quæ veteribus, etiam Diſtinctiones dicta. B.134,a,b
Poſſeſſorum vijs publicis finitimorum eſt eas collatitiâ pecuniâ tueri. E.87,c
ad *Ant. Poſſeuinum S.I. Epiſtola Lipſij.* B.305,b

Poſſitur, apud Siſennam & alios. A.23,a
Poſterò, aduerbialiter. E.126,c,d
Poſtes lanâ cinctis in nuptijs. A.158,a
Poſtes templorum oſculati Romani. A. 306,b
Poſtibus adiunt ſpolia adfixa. Vide, Spolia.
Ioan. Poſthius à poëſi laudatus. B.25,a
Poſtidea, id eſt, Poſtea. A.82,a. 121,b
Poſtilla, verbum antiquum, idem quod, Poſtea. A.53,a
Poſtinde, Poſtdeinde, Commcum, pro, Inde, deinde. G.287,d
Poſtremiſſimus maiorum, id eſt, hominum. A.302,b
Poſtriduani dies atri Romanis habiti. E 538,b,c
Poſtſignani in acie Romanâ, qui. C.103,a
Poſtularia fulmina Feſto, quæ Senecæ Poſtulatoria. Gſ.716,d
Poſtulatitij gladiatores, qui. C.529 b. 531. G.395,d
Poſtumia lex conuiuialis Numæ. A.104,a
Poſtumia Veſtalis inceſti accuſata, quatenus abſoluta. C.617,a
Sp. Poſtumius Decemuir legg. ſcribb. D.280,b
Iul. Poſtumus, quis. E.111,c
Poſt-vſus. E.466,d
Potamo Alexandrinus, Electiuæ Philoſophiæ auctor, quando vixerit. D.452,b
Potandi mores miri apud Græcos & Alexandrinos, ex D. Baſilio & Philone Iudæo. B.140,b. 141,a
Potandi in balneis poſt inſolationem & vnctionem mos. G.669,d
Pote, veteribus, pro, Poteſt. A.203,a
Potentes qui nimis ſe fugere præfert, tacitè eos damnare videtur. G.410,c
Potentia diuina. D.18,a
Potentia imperij conſtat in his quatuor, Finibus, Copijs, Opibus, & Operibus. C.377,a. Potentia non inter verè bona. D.381 b
Potentia certiſſima Principi ad auctoritatem via. D.55,b. qui ea paranda. D.55,b. & ſeqq. ea cum Prudentiâ mixta efficaciſſima: aliàs inermis & cæca inefficaces manus habet, & præcipitat. B.221,b. D.37,a. mediocrior exercita ſtabilit omnia quæſita. D.52,b. ei iuncta Modeſtia mirè decet bonum Principem. D.6.
Potentia eximia, ſæpius Fortunæ quam Virtutis beneficium. D.57,a
Potentia non ſuâ vi nixa, fluxa, & inſtabilis. D.44,b
Potentia nimia poſtremo in ſeipſam ruit. G.519,d
Potentia gignit impotentiam. D.231,a
Potentia, δύναμις, facultas. Gſ.206,d
Poteſtas priuatis data, ſi nimia, deducenda, non detrahenda: nec vnquam longa danda. D.55,b
Poteſtur, apud Ennium, Pacuuium, Lucretium. A.23,a
Pothinus eunuchus Regis Ægyptij. G.391,d
Potidæa vrbs, quæ poſt Caſſandrea. G.20,d
à Potione Principi, quis. E.210,c
Potionem circumferre, quid. A.106,a
Potiri cum Accuſatiuo. E.169,d
Potiſſum, verbum antiquum, & in Infinitiuo, Potiſſe, vel potuiſſe, Poteſſe. A.22,b 23,a
Potitus, Valeriæ gentis cognomen. E.175,d
Potiuncula ſerijs aut triſtibus interponenda interdum, non ex Senecæ conſilio tantùm, ſed & præcepto. B.447,a
Potores quadraginta & vnus ex nimio potu vini ſub Alexandro Magno de victoriâ certantes interiere. B.141,b
Potorum inſignium aliquot exempla. B.141.142.
Potus quis militibus Romanis. G.205,a
Præcadit, pro, Præcidit. A.189,a
Præceps in occaſum dies. E.391,d
Præceps Ver, Æſtas, &c. E.49,d
Præcepta communia cognita, trahenda ad res ſingulas. D.10. valde illuſtrantur exemplis. D.175,a. vniuerſales Præcepti fructus. D.148,a. talia Præcepta ſimta eſſe debent & certa. D.45,a
Præcepta Philoſophiæ ex Decretis pendent. D.472,a. & quo differant. D.472,b
Præcepta imperandi ſalubria Principibus dare vtile. D.56.
Præcepta veterum præferenda nouitiorum. D.288.
Præceptiua, pars Ethices, quæ: & an neceſſaria. G.590,d
Præceptor quomodo differat à Pædagogo. G 30,c
Præceptoris boni nota. G.552,d. Præceptores magis venerandi quàm parentes, Ariſtoteli. G.574,d
Præcho, aliquando pronunciatum, pro, Præco. C.51,b
Præcidere, pro, Caſtrare, labefactare. G.140,c. Gſ.827,c
Præcinctiones, interualla graduum cauea Amphitheatri, ſeu diuiſiones in orbem laciores: Baltei etiam vocata: eæque quales. C.568,b. 569,a. 572.
Præcipere, antè capere, præſumere. G.396,c. Gſ.700,d
Præciſi, qui. G.140,c
Præcipua Stoicorum. Vide, Producta.
Præcones, inter miniſteria magiſtratuum. A.278,b
Præconis voce producebantur ſcorta in ſcænam. A.254, b
Præcones in militiâ Græcâ: ſed nullus in caſtris Romanis: eius loco aut Accenſus aut Apparitor. C.138,b. 188,b
Præcone victoriam alicuius in certaminibus renunciaturo præcinebat conciliando ſilentio tibicen. G.531,d
L. Præconius Grammaticus ſeruus quantiemtus. C.396,a
Præcoquum, id eſt, Præcox. G.125,c
Præda agenda quo numero & ordine miſſi milites à ducibus Romanis: nec niſi eorum permiſſu vel ex hoſtico præda capta: & ſic quoque tota ad duces relata: eáque a Quæſtore publicò diuendità, pecunia inter milites æqualiter diuiſa: & quomodo: totius autem Prædæ dimidium debebatur Socijs. C.198,a,b. 199,a. 459,b
in Prædictionibus clariſſimè elucere fata, exemplis demonſtratum. D.191. & ſeqq. nil autem valent contra fata. D.19,b. 20,a
Præducere foſſam, in re militari quid. C.156,a
Præfectus Ægypti. Vide, Ægypt.
Præfectus Ærarij. Vide, Ærarium.
Præfecti Annonæ initium ſub Auguſto: qui antè fuere, ad breue tempus & extra ordinem fuere. A.248,a. ſeruabat is tabulas in quibus nomina frumentantium. A.247,a,b. arduum munus: & quæ præterea eius officij: eiuſque intro dignitas, poſt vilitas. A 248,b. C.405,a. G.229,d
Præfectus ergaſtuli. A.319,b
Præfectus Fabrûm in exercitu: eiuſque munus. C.331,a
Præfectus familiæ virgam dextrâ geſtabat. A.282,a
Præfectus mulierum, apud Græcos. A.15, b
Præfectus Prætorio. Vide, Prætorium.
Præfectus Vigilum. Vide, Vigiles.
Præfectus Vrbis quando primùm creatus: quis: caput cohortium Vrbanarum: eius munus, & lata poteſtas, quæ. A.325,b. C.382,a,b. E.149,c. 223,d. 254,d. G.208,d. 300,c. inferiore æuo eius etiam munus pœnas Veſtalium condemnatarum exigere. C 617,b
Præfectus Vrbis Latinarum diebus aliquis è iuuentute creatus extra ordinem. E.121,c
Præfecti titulus in militiâ Socijs & Auxiliaribus potiùs vſitatus, quam Romanis: ij inter illos, vt inter Romanos Tribuni. C 45,a. 50,b. 60. conſtituti autem à Conſulibus: quot: quo munere: illi porro minores duces, vt Centuriones & Præfectos Turmarum deſignabant. C.60,b. vbi locati in caſtris. C.149. coniuncti & æquati Tribunis: eorumque metationis pedatura. C.150,a,b
Præfecti quot in vnâ Alâ Sociali. C.65. Alarum Præfecto quam antiqua inſtitutionis. C.60,b quale videatur fuiſſe ijs ſtipendium. C.201,b. quadruplum ijs datum eius quod militi in donationibus. C.410,a.
Præfectus Caſtrorum, quis: eius munus quando inſtitutum: cuique legioni ſuus peculiaris. E 496,a
Præfecti cohortium, qui, & quando inſtituti. C.60,b
Præſidentes Conſiliarij, qui ſpem magis ipſam quàm ſpei cauſſam intuentur, noxij. D.138,a
Prægnantium malacia. A 152,a
Prægustator Principis, quis: item viris illuſtribus: is mos à Perſis. E.210,c
Præitio lictorum ante magiſtratum qualis. A.280,a
Præiudicium tollit omne iudicium. B.107,a.
Præla premendis veſtibus. G.146,b

Præliares dies, qui. E.43

Prælium ingredi. A.544 b

Prælia cum cantu aggre a multæ gentes. E.435.b

Præliorum delicta emẽdationem non recipiunt. D.95,a. Prælio itaque non certandum niſi aut vrgeat ſumma neceſſitas, aut occaſio ſuadeat. D.98,a,b

Præluſio gladiatoria, & dies præluſionis, quid, & qualis. C.533,b 534,a,b

Præmia & Pœna vinculum & coagulũ Rerumpublicarum. C.207,a. 208,a. D.68,b. illa Principi ipſe largiri debet, hæc alijs delegare. D.62,b. Præmiorum autem in bonos demiſſio, ſignum Imperij benè conſtituti. D.68,b

Præmia & Pœna valdè poſſunt ad robur & virtutem militum excitanda. D.92,b. ſed quomodo in ijs diſtinguendum. D.93,a

Præmia militaria apud Rom. ob virtutem data, duûm generum maiora, minora: quæ ſingula: & ob quas potiſſimùm res geſtas: quâ pompâ & quibus cærimonijs, atque à quibus data. C. 8,a. & ſeqq. eorum omnium quaſi ſyllogo ex Zonarâ. C.212,a

Præmij militaris falſo petiti pœna capitalis. C.217,b

Præmium pecuniarium in miſſione militari, quantum, quale, & a quibus definitum. E.495.b,c,d

Præmia maritis patribuſque, ſeu πολυπαιδίας, ex Lege Papiâ Poppæâ data. E.514,d. 515

Præmia accuſatorum. Vide, Accuſatorib.

Præmium occiſi ciuis a Sulla & alijs ſtatutũ, quod. G.337,c

Præmonſtratenſis Ordo à quo inſtitutus: eius fidelis opera aduerſus Tancolinum hæreticum. C.795,b

Præneſtinos à vitioſâ pronunciatione ſermonis Latini ridet Plautus. A.448,b

Prænomen vnũ non duplex apud Romanos. E.368,d

Præpilare, Ammiano pro, Præiaculari. C.341,a

Præpilata miſſilia, ſine ferro, obtuſo pila inſtar acumine. C.340,b. 341,a

Propoſita Stoicorum. Vide, Producta.

Præpoſitus ſupplicio, Senecæ; Exactor eius, Tacito. G.15,c

Præpoſitum S. Petri Louanij, a Principe Imperij auſpicia ibi ſuſcipiente iuramentum ſolenniter exigit & capit. C.783,b

Prærogare, quid. G.396,c

Præruptus, rigidâ ſſian quæ audaciâ homo. E.293,d

Præſcientia Dei eadem cum Scientia. D.557,a

Præſcriptum, id eſt, exemplar. G.591,d

Præſens tempus aut nullum, aut inſtar puncti inter præteritum & futurum. D 602,a

Præſentia inuidiâ, præterita veneratione proſequimur. G.171,c. 227,d

Præſidere ſacris, de virginibus Veſtalibus. C.609,a

Præſidere litora, Pannoniam, &c. E.195,c

Præſides, Proconſules, & Legati, proprio quomodo differant. E.499,a,b

Præſidum è Prouincijs redeuntium filijs munera ab Impp. data. E.78,d

Præſidiales Prouinciæ. E.499,a

Præſidiale imperium Proconſulari leuius. E.2,d.38,c

Præſidia militaria quæ Romanis ſparſim circa limites Imperij, itemque in ipſâ Urbe. C.379. & ſeqq.

Præſidium deſerere, capitale in militiâ Romanâ. C.217,b. 218,a

Proſilium, pro, Præſidium. A.78,a

Præſipio, quid. A.244,a

ad Præſtationem ſcribere, quid. G.225,d

Præſtigiatorum acetabula, quid. G.458,d

Præſumere animo, antè capere, habere pro hypotheſi & confeſſo. G.700,c. 773,c

Præter oculos, id eſt, ante oculos. G.22,d

Præter quòd, pro, Præterquam quod. D.343,b

Præterhac, vt, Poſthac, Antehac. C.668,b

Præteriri, de Senatoribus non lectis; item in repulsâ verbum. G.284,c

Præterita reuocari non poſſe, communis ſententia. G.345,d. in Præterita nullum cuiquam ius, præter obliuionis. G.220, d

Præterita veneratione, præſentia plerumque inuidiâ proſequimur. G.171,c.227,d

Prætexta, habitus puerorum, item magi ratuum: hinc

Prætextatus, iam pro eo qui in magiſtratu, iam pro adoleſcente. G.248,c 305,d. 390,d

Prætextâ vti permiſſum Editoribus Ludorum. C.501,b

Prætextâ vſi ſacerdotes omnes cùm dijs facerent. E.47,d

Prætexta poſita in luctu. G.12,d

Prætextam à Prætore ſententiam damnatoriam laturo perverti, quid. G.12,c

Prætextatus Rhotomagenſium Epiſcopus Fredegundis Reginæ mandato occiſus. D.212,a

Prætextus, &, Prætextum, idem; quod videlicet alicui actioni aut rei prætexitur. G.284,d. 510,d

Prætor vnde dictus: nomen Conſulum ante creatos peculiares Prætores. A.207,a. & quomodo collega Conſuli dictus. D. 356,a

Prætorum origo: progreſſus. munia diſtinctiq; numerus: & in hoc magna varietas. E 493,a,b,c. quot eo lictores: A.283 b. 418,a. B.11,a

Prætor in Conſulum abſentiâ ad Senatum refert. A.213.b

Prætor Vrbanus, & Prætor peregrinus ius dicent, qui. G.151,d

Prætori Vrbano commiſſæ aliquando tabulæ in quibus nomina frumentantium. A.247,a,b

Prætores Romani gladiatorios Ludos voluptatis cauſâ edere ſoliti: proprijs id plerumque, ijſque grandibus, ſumtibus: aliquando aliquatenus e publico. inque eo ſub diuerſis Imperatoribus variatum. C.408,b 496,b

Prætores Circenſibus quos edebant curru vecti, habitu triumphali. D.363,b. E.14,c,d. mappâ in curulibus miſſionis ſignum dabant. G.22,d

Prætoribus ſors aut Ludos aut Iuriſdictionem dabat. G 218,c

Prætor qui de falſo cognoſceret, peculiaris. E.254,c,d

Prætor miſſus ad illuſtres perſonas interrogaturus teſtimonium, aut auditurus iuramentum. E.54 d

Prætoribus, aut Prætuià functis, Ærarij cura commiſſa ab Auguſto. E.533,a

Prætura extra ordinem, quid. E.53,b

Prætor, Proprætor, Legatus, crebro Tacito mixta munere eodem. E.65,c

Prætor, &, Conſul, pro ſummo militiæ duce, ſæpè confuſa. C.144,a

Prætor inter Socios, in militiâ, quis. C.29,a,b

Prætores, στρατηγοὶ, Græcorum, ferè quales hodie Colonelli. C.202,a

Prætoria nauis inſigne. A.282,a

Prætoria porta caſtrorum quo ſpectare ſolita: vnde Extraordinaria dicta. C.157,b

Prætorium in Caſtris, quid: vnde ſic vocatum. C.138,a b. eius locus primus electus in caſtrametatione Polybianâ: eius area qualis: quam ampla, & cur: ſitus eius in edito aut conſpicuo loco. C.138.139,a. 149. qualis eius forma: templo comparatum. C.139,b. ante Principia poſitũ. C.132,b. adſpectus in Caſtris quo verſus. C.141,a

Prætorium, pro Conuentu hominum ad Prætorium: & hinc, Prætorium dimittere. eáque miſſio quando fieri ſolita. C.138,b. cum dimitteretur, omnia ſigna canere ſolita. C.175.b

Prætoria caſtra, in ipſis caſtris, quæ. C.144, a. quæ Romæ. C.381,a. E.107,c

Prætoria Cohors, quæ: à quo Scipione, priore an poſteriore Africano, inſtituta. C.41.b. qualibus armis inſignis. C.42,a. ducibus olim ſingula: poſt vni plures. vbi tales Cohortes Prætoriæ in caſtris. C.152,a

Prætoriani milites cuſtodes Principum, exemplo Prætoriæ cohortis, quæ circa ipſum ducem in exercitu: comitabantur vſquequaque Principem: in nouem hi Cohortes diuiſi ab Auguſto: ſequutis quidam Principes numerum auxerunt: ſingula millenariæ hæ Cohortes: ſelecti omnes milites, & robore, & gente, vt ex ſolâ fere Italiâ capti. A.327,a. C.380,b. 381,a. duplum ijs quod ceteris militibus ſtipendium datum: tum in quot annorum militiam obligati. C.222,a. E.16,b,c,d

Præ-

Prætoriæ Cohortes Principum antè per Vrbem & oppida vicina diſperſæ, in vna Roma Caſtra deductæ a quo. E.106,d. atque vbi ea Caſtra, quæ ab iis Prætoria cognominata C.381,a. E 107,c

Prætorio (in Prætorianis Principum) Præfectus, Eques Romanus, vſque ad Veſpaſianum. E.206,d. non tamen ſemper Eques. E.123,d. in quos ei ius; & quam late extra Vrbem cognoſcebat. E.223,d. G.208,d

Prætorium, Villa elegantior. E.131,d

Præuerti, cum Præpoſitione, aut ſine, quid. E.64,d

Praxaſpes, ex amicis Cambyſæ. G.49,d

Prandii ſua certa hora in caſtris milites. C.206,a. prandium autem apud Romanos in militiâ ſtatarium, & tenuiores quam cœna cibi. C.204,a. 205,b

Prandium, pro primâ parte cœnæ. A.103,a

Pranſus, paratus; vulgata loquendi formula. A.34,b. talis fuit titulus Satyræ Varronianæ. A.34,b

Praſina factio Aurigarum. A.144,a

Praſus, pro, Pranſus, ſæpe antiquitus ſcriptum. A.5[illegible],b

Prauus, propriè, Non rectus, diſtortus. G.14,d

Precarium, quid. G.160,c,d. 175,c. 494,d

à Precatione orationes ordiri mos vetus Romanis. D.301,a

Precatio ſolemnis & vetus quam vſurpabat is qui comitiis præerat, & ea moderabatur. D.352,b

Precaturi ad Orientem ſe vertebant Romani. E.375,d

Precibus flecti Deum, aut inuentari, quomodo intelligendum. D.556,b

Precium, Stoicorum Seneca, quod Ciceroni Æſtimatio. D.488,a

à Precendo natum Prebendo. A.451,b

Prenſare, A. 219,b

Preſſiones, in re Architectonicâ quid. C.302,b

Preſpa ariculo, manu ferro & adactâ. G.275,d

Preſſoria, prela premendis veſtibus. G.246,b

Preſter, vocis, quid. Gſ.762,d

Priamus, Memnonis patruus. A.376,a

Priapeia emendata. A. 74, b. 112, a. explicata. A.77,a. 110,b. 111,b. 112,a,b

Primas ſortiri, agere; ſubeundi, partes. G.286,d

Primipilus, Primopilus, Primi pili Centurio, idem; id eſt, Primus Pilanorum centurio: magna eius dignitas: veluti princeps aut præfectus legionis, & caput ac ductor omnium centurionum. C.50,b. 54, b. duo in qualibet legione Primipili: ſed dignior dexter: is Aquilam cuſtodiebat, ſeu regebat. C.55,a. E.374.c. in acie ad Aquilam ſuam ſtabat. C.104,a. 134. huic aliquando pro ipſo Primopilatu, Aquilæ vox vſurpata. C.55,b

Primopilatum iterare vel ſæpius licitum, ſed non poſt Tribunatum mil. C.56,a.

Primopilatus, præter dignitatem, magna inſuper præmia, & emolumenta; vt, exactâ militiâ Equites Romanos fieri; & plura alia. C.55,b. E.143,c. G.504,c

Primopilaris, qui primipili honore perfunctus, vt Conſularis &c. C.56 a

Primipili aliud munus poſteriore æuo, quàm antiquitus; nec magnæ dignitatis: & quod. C.56,a

Primus, & Primanus, Tribunus in legione, qui. C.235,b

Primi in acie emiſſis pilis, ſubſidere ſtatim ſoliti apud Romanos, quæ ſequentes ſua poſſent emittere; & ſic deinceps. C.117,b

Princeps, quis. non tam odioſum id nomen, quàm Imperatoris, aut Regis. E.2,b,d. quo Princeps differat a Domino. D.331,b. Principes inter homines propriè pro viris primariis, proceribus, primoribus populi, &c. G.81,c. 83,c, 100,c. 102,d. 277,d

Princeps Senatus, quis olim: poſt ipſe Imperator. A.297,a. C.454,a. E.2,b

Princeps Iuuenum, vel Iuuentutis, quis olim: deinde ab Auguſto titulus eius qui deſtinabatur ſucceſſor Imperatori; qui quoque Cæſar dictus. A. 297, a. C.454 a. E. 3,d

Principum Romanorum, ſiue Imperatorum. fores laureatæ, in ſignum victoriæ: ſuperque eas Corona Ciuica tanquam ob ciues ſeruatos. [illegible].a. [illegible],b. per humanitatem [illegible] omnes digniores oſculo excipere. A. [illegible],a. me[illegible] mensâ, & loco eminentiore B.48,a. eorum [illegible] me[illegible]a propria. cui aſſidebant, non accumbebant [illegible] d. quæ Principatus inſignia ſub Tiberio, quæ p[illegible] c.2[illegible] 216,c. 491. G.207,b. eorum orationes recitabat Quæſtor. E.299,d. eæ in [illegible] deinde inciſæ [illegible] argenteum; & Kal. Ian. recitatæ. E.213 d. Principes manu [illegible] populum adorabant. E.292, c. cuſtodia eorum triplex [illegible] Prætoriani, Euocati, Batauí. quamuis[illegible] qui ſinguli. C.380,b. Principes Rom. in ſuggeſtu ad pod[illegible] locato ludos ſpectabant: & quis primus eius auctor. C 5[illegible] b. eorum fauor aut odium, non minus quam populi, in hos vel illos gladiatores C.543,b. 544,a. im[illegible] eorum olim in ſignis, & effigies etiam in caſtris; quæ [illegible] ab exteris instar numinis. D 341 b. natales eorum annuis Circenſibus celebrati. D. 36[illegible], a, b. ſed non niſi mortui, Diui vocati. E. 290, d. Vide plura in, Imperatores.

Princeps vt anima corporis reipublicæ. G 190,c,d. Principis legitimi officium. D.6. 129,a. reſpublica in eius eſt, non ille Principi. D.28,b. 131,a. eius eſt pro ſalute ſubditorum excubare. G.190,c,d. eius [illegible] compendium in pulchro dicto Tiberii Imp. D.232,[illegible].b. qua eum bonum conſtituant, ſubditiſque accipiunt. D.291 292. religioſum eſſe decet; ob exemplum & gratiam. D.156,a. Pietate & Iuſtitiâ Principes dii ſunt. D.31,a. nam eorum primum munus, Ius reddere; & quomodo. D.31,a. imò quandoque Princeps ipſe ius docere ac reddere debet. D.131,b. 239,b. 240, a 356, a. eiuſque rei Exempla. D. 241,a,b

Principes ſolus Pudor aut Fides coercet; cùm alios lex aut pœna. D.256,a. quin Legibus Principi alligandus; contra malitioſa quorundam dogmata. D.30,b. Virtus ei ſuâ cauſâ neceſſaria. D.28,b. 29,a. vel in exemplum ſubditis. D.29,b. 30,a. optimus enim eſſe debet, vt Regulam rectam eſſe oportet, ad quam cætera dirigantur. D.233,a. neque actiones eius magis quàm ſol latere poſſunt. D.358,a. G.193,d. atque ideò eius vita perpetua eſt Cenſura, plus efficiens exempla quam imperio. D.68, a. 331,b. quam exemplum eius efficax formandis aut publicè republica, aut priuatim moribus ſubditorum. D. 30,a. 131,a,b. E.95,d. nam conditiones Principis ſequuntur ſubditi, vt mentis conſtitutionem membra corporis. D 6. Princeps autem gloriæ cauſâ bonis præeſſe amat; tyrannus voluptatis, ſecuritatis. D.346,a. attamen ſi quando vtilitas publica aliter exigat, ſolam Virtutem non rigide ſequetur. D.71,a,b

Principi Prudentia neceſſaria. D.37. noſcenda ei natura aut ingenium Regni commune iter. D.50,b. & diſtincte ſui, eiuſque qualitas. D.51,a. ex Leone & Vulpe conflatus. D.72,a nec priuati nimium ab eo extollendi. D.55,b

Principem Maieſtas decet: qui & quatenus ei paranda. D.35. ſed cum Modeſtiâ: quæ amplectenda in Senſu & in Actione. D.34,b. 35,a. non minus hominem ſe, quam hominibus præeſſe, ei cogitandum. D.34,b. hoc ipſo Princeps dominus cum domini honores non adfectat. A.217,a. quæ eum præterea virtutes minores maximè deceant. D.35,b. 36.

Principes à ſe ipſis rarò ſatis ſapiunt, aut ſuâ ſcientiâ cuncta complecti poſſunt: iam de ſua vnius ſententia omnia gerere, ſuperbi magis, quam ſapientis. D. 38, a, b. quare adiutores iis capiendum. quos, & quomodo. D.38,b. in odioſis præcipue rebus nil iis agendum ſine conſilio. Gſ. 715, d. Dogmata qui ſunt audiendis C[illegible] gerant. D.41,b. 42. 138,b. & ſeqq. Interea ſi Princeps ſolus arbiter rerum maneat, etſi adhibitis conſiliis, multum acquiret auctoritatis. D. 55, a. gratia autem & beneficiorum ſemper potentem eſſe oportet E.55,d

Principes in eligendis adminiſtris reipublicæ quo iudicio vti debeant. D.42,b. 43. nam ipſe Princeps peccat, qui ſuid ipſum adminiſtri. D.43,a. & Principis non magis iudicium

[illegible]m magis liberti, ſeu viles atque infames adminiſtri. D. 43,a. & velut in auctione nundinatur, [illegible] ſe ab improbis miniſtris regi patitur. D. 145,a. Fato tamen aut forte Principes in hos inclinant, illis offenduntur, potiùs quam iudicio. D. 43, b. Iis autem adſcribenda omnis gloria bene ab adminiſtris geſtorum. D. 145, b. 146, b. Malunt ij miniſtros ſibi ob beneficia obſtrictos, quam ſe ob merita miniſtris. D. 146, a. tum Princeps odit eos quibus ſe putat debere. D. 344, b. nihilominùs de Principe qui benè meretur, benè de republicâ meretur. D. 6.
Principes prudentiâ & fortitudine militari inſtructi eſſe debent. D. 78, a, b. eis enim, aut ſupremo magiſtratui; ſolis ius armorum. D. 79, b. bella iis nec prouocanda, nec timenda. D. 82, a. ipſis tamen ad quemis bella non eundum. E. 92, c. Principibus verò omnia mala bellorum imputantur. D. 81, b
Principibus præcipua rerum ad famam dirigenda. D. 36, b. magni tamen Principes in conuicia popularia fortes. D. 133, b
Principis fidiſſima cuſtodia, ipſius innocentia. G. 203, c
Principem lachryma & luctus minùs decent. E. 77, [illegible]d
Principis non pœnâ ſemper, ſed ſæpiùs pœnitentiâ contenti eſſe debent. D. 33, a. ſanctio eis plus addit timoris quàm potentiæ. D. 32, b
Principes ſua pecunia parci, publica auari eſſe debent. D. 65, b. eorum parcimoniam plebs æmulatur. E. 95, d
Principum aliorum exempla faciunt ad virtutes aut vitia Principum: eiuſque Exempla. D. [illegible]3, a, b
Principes orbi valde patent contemtui. D. 70, b
Principibus de coniuratione comperta vix creditur niſi occiſis. D. 59, b
Principum interfectores puniendi vel ab hoſte ſucceſſore in ſuum monimentum. E. 321, c
Principum hiſtoria veriſſimè ſcribuntur cùm obierunt. E. 2, b
Princeps ad manum capiendus. D. 150, a
Principi ſubeſſe ſub quo nihil vlli licet, malum: ſed peius, ſub quo omnia omnibus. D. 702
Principum iniuria hilari vultu, non tantùm patienter ſunt ferendo. D. 146, b. non adulandum nimis Principibus; nec tamen irritandi. B. 10, b 28, a
Principes perſonis ſcænicis comparati, quomodo. D. 258, a
Principes naturâ ſæpe boni & mites, calumniâ ſuggerente in tyrannos mutantur. B. 269, a
Principes Ariſtoteli haud purè boni; Democrito, etiam iniurij. D. 76, a. deteriores ſæpè fieri: & quæ eius rei cauſſa: item aliquot Exempla. D. 230, b. 231. Omnes bonos Principes in vno anulo perſcribi poſſe, diaſyrticum vetus. D. 416, a. ſtolidos Principes quomodo deſcribat, & quibus ſimiles faciat Plutarchus. D. 133, a. Princeps ferè numquam vllus Eraſmo, qui non aliquo eximiè ſtulto facto inſignis. Gſ. 815, c. 830, c
Principes minores periculoſo ſe ſemper mouent: non de obtinendo laborandum ijs, ſed tenendo. D. 56, b
Principum nomina à doctis præſcribuntur ſuis ſcriptis, contra calumniam & liuorem; vt eorum inſignia appenduntur prætorijs contra vim & procerniam. D. 171. eos autem cùm verò literati laudant, non adulantur; ſed per ambages ducunt, quò eos ire republica expediat. B. 187, a
Princeps, porrò, &, Principes, vide etiam in Rex, &, Reges.
Principes Africæ, peculiariter Carthaginienſes. A 266, b
in Principe Duce ve cooptando, ipſum in ſcuto attollendi mos varijs gentibus. E. 599, c, d
Principes Europæ ſuis diſſidijs atteruntur, publicè à Turcis diſcriminis ſecuri. B. 150, b
Principatus id eſt, imperium. E. 2, c. quid Principatus: virorum id munus potiùs quam fœminarum: nec illa tamen omnino excluſa: & cur vtrumque. D. 26, b. 27, a. 209 & ſeqq. Principatum videri alijs imperijs præferendum: antiquiſſimum & communiſſimum eſſe: in eo iuſtitiam magis exerceri: tranquillitatem & concordiam colit: modum regendi meliorem tutioremque eſſe: maxime hanc imperij formam diurnare. [illegible], a. 207. 208. 209. a. dignitas illa videtur quædam [illegible], præcipue ſi ex vſu publico adminiſtretur. D. 5. 150, [illegible]. ardua tamen res, & onus potius quam munus. qu[illegible]nd ei incumbant. D. 5. 6. 28, b
Principatus boni finis, Publicum bonum, aut, Populi ſalus. D. 5. 6. 28, a. 232 a. Exempla huc facientia. D. 232.
Principatus communis cuſtodia, neminem vnum magnum facere. D. 55, b
in Principatu vt beatiſſimum, non cogi; ita miſerrimum, non ſuaderi. D. 7.
Principatus vter præferendus, ſucceſſione natus, an electione delatus. D. 27. extra ſucceſſionem aut electionem acquiſitus, rarò bonus aut duraturus. D 27, b
Principatus affectatio cunctis affectibus flagrantior. D. 27, a
Principatuum initia plerumque laudabilia. D. 27, b. ſed laudabilius, ſi perſeuerent. D. 27, b. 28, a
Principatuum bonum ab externis bonis plerumque metitur populus. D 130, b
Principes Ordinum apud Rom. centuriones cuiuſque ordinis primi. C. 54, b
Principes, pro genere militum apud Romanos, qui: è quibus lecti: vnde dicti. C. 35, b. in vnâ legione quot: eorumque quot manipuli, quot centuria. C. 36, a 65. poſt Haſtates in acie collocati, Haſtatos, ſi pellerentur, inter interualla ſua recipiebant, & pugnam renouabant: ſi ne ſic quidem reſiſtere poſſent; & ipſi cum Haſtatis à Triarijs in interuallis ipſorum recipiebantur. C. 98, b. 134. vbi Principibus locus in caſtris. C. 149. 151, a, b. Principes, vt & Haſtati, Tribunis mil. miniſteria & excubias agebant in caſtris: item cura Principiorum ijs incumbebat: quomodo C. 164. 165.
Princeps, Haſtatus, &c. quandoque pro ipſa ordine, C. 52, b
Principales caſtrorum porta duæ: quæ, & vnde ſic dictæ. C. 157, b
Principales, inter milites, qui. C. 159, b
Principale anima, ſiue ἡγεμονικὸν aut Regium in homine, quid Stoicis. D. 621 b. 622. 623. G. 3, d 237, d. 584, d. 621, c. in æthere ſedem habet, quibuſdam: alijs in cælo: alijs in ſole. D. 544, a
Principaliter, quid. D. 532, b
Principia rerum Stoicis quæ, & quot: Agens, id eſt, Deus; & Patiens, id eſt, Materia: Naturas vocari. ſed communiter, Deum: itemque Mundum in hoc nomen venire. D. 539. 540. G. 141, c, d. 572, c. an non plura. D. 569, b. 570. quomodo differant ab Elementis. D. 538, b
Principia rei quæ ſemel firmiter hauſit, facile ad alia transfert. D. 10.
Principia, in acie quæ. C. 103, b. G. 240, d
Principia mittere, in re militari, quid. C. 138, b. 139, a
Principia, celeberrimus & ſacerrimus caſtrorum locus, quæ, & vnde nomen: in ijs plerique ſolemnes militiæ actus: vt, iuramentum præſtare, ius dicere, edicere, alloqui, caſtigare, &c. ea verſa & terſa in quibus. C. 164, a. E. 267, d. ſacra fuere, quare: atque in ſtatiuorum caſtrorum Principijs Ara. C. 143, b. 14[illegible], b. 164, a. E. 322, d. in iiſdem exacta multa pœna militares. C. 215, b 216, a
Principium, pro, Principatus. E. 2, c. d
Principum actus ſcænici, quid Suetonio. E. 292, d
Prior, pro, Propior. E. 209, c
Priſciani Regula de Vi, initiale dictionis ſillabâ fallax: alius eius error, aut præpropera affirmatio. A. 453, b. eius parũ cauta ſcriptio. A. 455, b. Diſtinguit ii Elementa a Literis. A. 450, a. Iſidoro oppoſitus. A. 462, a. citatio eius ex Seneca libro qui non exſtat. G. xxxvj. Priſcianus correctus. A. 53, a. D. 591, b. Idem citatus, & aliquando explicatus. A. 31, a. 32, a, b. 59, b. 65, a. 76, a. 78, a. 79, b. 148, b. 168, b. 212, a. 302, a. 322, b. 461, b. 470, a. 471, a. C. 337, a. E. 90, d. 171, d. F. 4. G. 257. c, d
C. Lutorius Priſcus, quis. E 92, d
Priſtes, belua marina. G. 121, d
Priuatio Ariſtoteli, Orbatio Senecæ. D 569, b

Priuatus, ſub Principe quilibet qui non Princeps: etiam Senator, Conſularis, &c. D.306,a 342,b.344,b
Priuata arma, quæ. E.2,c
Priuatum pacem belliúmve facere, capital. D.79,b
Priuato illicitum ſcribere ad Senatum. E.353,d. *priuato non tutum nimis familiariter agere cum conſtituto in magiſtratu.* E.273,c
Priuati a Principibus non nimium extollendi. D.55,b
Priuatus prudenter ciuilibus bellis non ſe immiſcebit. D.115,a
Priuatum facere, redigere in ordinem. G.659,d
Priuilegia ſubditorum flectere aut frangere, videri aliquando Principi licitum. D.76,a
Priuus, proprius, peculiaris, ſingulus. A.147,b. 354,a
Priua verba, ſingula, & articulata. A.344,b
Pro, id eſt, Ante. C.137,b
Pro ſano, Pro homine, quid loqui, facere, id eſt, Dignum ſano, homine, &c. A.89,b.G.160,d
Probatio Equitum, an eadem quæ Tranſuectio. C.25,b. 26,a. E.73,c
Probitas, quid: vera pietatis comes. D.21,b. *eam Principi neceſſariam, Exemplis declaratum.* D.196,b. 197. 198,a
Probitatem laborioſè, vitia nullo negotio imitamur: vt pictores facilius næuos in facie pingunt, quam ipſam. B.21,b
Probitas, id eſt, animi morumque integritas & candor, Romanorum, vel prouerbio nota. C.459,a. *contra eam dicta & obducta quædam.* C.461, a. *ijdemque obiter excuſati.* C. 466.
Probrus, pro, Probroſus, fortè veti. A.173,b
Probus eſſe quàm videri verè probus mauult. D.124,b
Aur. Probus ab omni nomine Imperator à militibus electus. D.216,a. *an, & quantum Vrbis Romæ muros ampliauerit.* C.422,b
Probus, Æmil. vel Valer. Vide, *Æmilius. Valerius.*
Procari perit, ſi latet. B.49,a
Procella, χειμὼν, quid. Gſ.762,d
Proceſtria, quæ ſunt ante Caſtra, quaſi Suburbia. C.137,a,b E.401,d
Ioan. Andr. Prochnicio Epiſcopo Centuria quarta Epiſtolarum Miſcellanearum Lipſij, poſt auctoris mortem, extremo tamen ipſius mandato inſcripta à Ioan. VVouerio. B.171,b. 258,b. *ad Prochnicium ipſius Lipſij Epiſtola.* B.211,a. 247,a. 257,a
Proci qui relictâ Penelope ad ancillas ſe conuerterant, quid denotent. D.399,a
in Procinctu habere, promtum paratumque. G.188,c
Proclinum, pronum, inclinatum, deuexum. G.249,d
Proconſulare imperium inter titulos Principatus. E.13,d. *idque initium faſtigij Cæſaribus.* E.199,c
Proconſules, & Legati, item Præſides, quomodo differant. E.499,a
Proconſulum imperium durius quàm Præſidum. E 38,c
Proconſulibus militaria dona tribuere. E.82,d
in Proconſulum prouincijs etiam Procuratores. E.206,d
Proconſulibus e publico Vaſarium, pecunia ad Vaſa id eſt, ornatum & inſtructum, data: item certa pecunia ad mulos & tabernacula è publico conſtituta. C.404,a. *etiam domum reuerſis ſalarium ſiue præmium operæ datum: quod: atque id a Principibus conceſſum ijs ipſis quos in Vrbe poſt datum titulum tamen detinuerant.* C. 474,a. *Proconſul autem antiquitus è prouinciâ rediens ſimul Vrbem intraret, imperium amittebat.* E.81,c,d
Proconſules non continuò poſt exactum Conſulatum ſub Impp fiebant. D.299. *pro nouo munere Imperatori in Curia gratias agebant. quod a Claudio Imp. vetitum.* D.303,a
Proconſulis vox ad alias dignitates, aut Officia, tranſlata. C.404,a
Procopius è Scriptoribus Hiſtoriæ Romanæ Nouæ B.147,a *eius locus de forma Balliſtra; item Lupi muralis.* C. 364,a,b. *eiuſdem locus de Via Appia; & is examinatus.* C. 443,a, b. 444,a. *Procopius porrò citatus.* A.250,a. 313,a. C.51,a. 155,a. 181,b. 225,b 298,a 311,a. 343,b. 347,b. 403,a. 433,a. 445,a. 619,b. D.414,a.433,b. E.161,d. 436,a. 439,d.443,d.506,a
Πρόκριτος, Princeps. E.2,c.3,d
Procruſtes, à Theſeo occiſus. G.210,d
Procul vrbem, pro, Vrbe. E.390,d
C. Proculeius, quis. E.123,d
Æl. Proculo luſus Imperium tradidit. D. 216,b. *duo is ſeruorum ſuorum millia armauit cum ſumſit Imperium.* C.416,b
Largius Proculus diẽ mortis Domitiani prædixit. D.194,a
Procurare, proprium in expiatione fulminis verbum. Gſ.713,d
Procuratores omnes Cæſ. primò rei familiari ſeu fiſco præfecti: ijs in Vrbe aliquod etiam ius extra res fiſci. E.206,d. 207,d
Procuratores negotiorum Principis, erant Equites Romani, aut liberti. E.296,d
Procuratores rei familiaris Principis in Prouincijs, quæ quod eorum munus: ijdemque etiam Rationales vocati. E.[illegible]1,c,d. 532,a
Procuratores vice Præſidis minorum Prouinciarum, Equites aut libertini, paulatim ius dicere auſi: & plura de ijs fuſo. E.531.532,a
Procuratores, ſeu Rationales, bonorum caducorum. E.60,d
Procuratores Ludorum, aut Munerum, qui, quantaque dignitatis. C.502,b. E.222,c
Prodicus ἄθεος cognominatus. B.434,b
Prodigalitas, cauſſa [illegible]utationum & nouitatum in republicâ. D.67,b
Prodigi ficubus in præcipitijs naſcentibus ſimiles; ex quibus præter coruos & miluos, id eſt, ſcorta & adulatores, nemo fructum accipit. D.65,b
Prodigi plerumque cur rapaces. G.268,c
Prodigia inefficacia in fatum. D. 20, a. *ijs tamen futura ſæpe portenduntur.* D.191. & ſeqq. *eorum rationem aliquam habere admittit Lipſius.* D.99,a
Proditio, quid: quanta ea Principi noxa, vt quæ vix vitari poſſit: quinam ad eam proni: qui auertenda, punienda: ne bona quidem ipſis ijs quibus ueno. D. 58,b. 60,b. 61,a. *Proditores ſe non amare dicebant Philippus Rex & Auguſtus Imp. ſed Proditures.* D.61,a
Producere, prouehere, attollere. G.276,d
Producere gladiatores, quid. C.533,b
Producta, προηγμένα, Promota, Prapoſita, ſiue Præcipua, inter Neutra aut Adiaphora, Zenoni & Stoicis quæ. D 449,a. 450,a. 487.488. G.245, d. 246,d. 276,d
Profectus, Peripateticis medium inter Virtutem & Malitiam. D.519,b. 520,a
Proferre, differre. A. 218,a
Profeſſio ſtupri, apud Ædiles, cur. E 509,a
Profeſſores artium Liberalium primò priuatim, inde publicè ſtipendijs annuis honorati Romæ. C.469, b. *quantum id aliquando: & quando detracta.* C.793,a,b
Profeſſorum, è cathedrâ docere. G 220,d
Profeſſoria lingua, Seneca obiecta. D.161,b
Proficiens, Stoicis, qui in viâ ad Sapientiam eſt. G.368,d
Proficientes ipſi, quamdiu nondum Sapientes, Stoicis adhuc ſtulti. G.320,d
Proficientium claſſes tres, ſeu diſcrimina G.522,d
Profligare (contra Agelium) afficere, & aliquo vſque perducere, etſi non plenè ad finem. E.338,d,c. G.233,c,d
Profligatum, affectum, & iam pæne confectum. G.254, d. 375,d
Progredien[illegible], & Progreſſi, Stoicis qui. G.73,c
Progymnaſta, Præexercitores, vel Exercitores. G. 413, d. *priuatim ij doctoribus Roman[illegible]* G.545,d
Prolata res, quid. G.218,d
Proletarij, qui. C.16,a. 17,a. *ijque in militiam non niſi neceſſitate, aut corruptis moribus, adlecti, & ad quæ tantum munia.* C.16,a
Prolubium, lubido. A.121,b
Proludere, verbum gladiatorium. Gſ 739,d
Proluſio gladiatoria, quid; & qualis. C.533,b.534,a,b

Pro-

Promachus in certamine potandi pramium victoria ab Alexandro obtinuit; ſed triduo poſt moritur B.141,b
Promagiſter viceſima. E.134.b
Prometheus Theſſalus a vomicâ ſanatus ab eo qui eum occidere volebat, Plutarcho: quod alij Iaſoni Pheraeo tribuunt. G.281,d
Promontorium Minerua, vbi. G.527,d
Promota Stoicorum. Vide, *Producta.*
Promotio, & Promouere ad ordines, militia verbum. ob quas cauſſas illa facta. C.49,b. *Promotiones illa tamen tarda.* G.618,d. *quàm illa per virtutem Promotiones militares a Romanis facta laudabiles; & quam hodie inſtauranda.* C.229,b
Promoti milites, qui. C.159,b
Promotor Academia Louanienſis, quis: vide vox dicta. C.789,a
Promulſidaria. A.173,b
Promulſis, guſtus ſub ipſam cœnam; ſeu prima cœna pars. A.103,a.G.671,d
Promulſidis vox metaphoricè ad alia tranſlata. A.103,a. G.671,d
Promurale, in re militari quid. C.327,b
Pronunciare munus, quid. C.532,a
Pronunciatio Lingua Latina veteribus longè alia quàm recentioribus. A.58,a,b. *priſca illa Pronunciatio difficilis inquiſitionis.* A.446,a *recta, quæ:eaque ad vſum, non ad rationem exigenda.* A.449,b. *Eſt verò duplex, Elementaris & Accentualis.* A.450,a. de illâ agitur Libro de Pronunciatione LL. à 450. ad 466. vſque: de hac porrò vſque ad finem Libri.
Pronunciationis Lingua Latina variantis cauſſa prima. A 448,b. *corrupta potiſſimè.* A.449,a. *priſca & vera reducenda annon debeant doctores iuuentutis, ad dignitatem Lingua, & ad etymon variarum vocum.* A.472,b
Pronunciandi Literas ratio ex Martiano Capella, Terentiano Mauro, & Victorino Afro. A.475.476.477.
de Pronũciatione Lingua Latina Tractatus peculiaris Lipſij, Philippo Sidneio V. N. Anglo ab eo inſcriptus. A.443.
Proopidum, Prodominus, &c. *Bembo; qua Latine Suburbium, aut Venetis Vicedominus,* &c. B.94,b
Prope eſſe ab aliquo, phraſis Ciceroniana, & Seneca. G 127,c
Propertius tres tantum Amorum Libros ſcripſiſſe: & qui nunc quartus Elegiarum præfertur, ſingularem titulum habuiſſe videtur. A.23,b.24,a. *male Propertium a Criticis neglectus.* A.43,a. *de cognomine eius quæſitum.* A.60,b. *de patre & patriâ.* A.60,b.61. 129,a. *ſæpè vtitur verbis ſimplicibus pro compoſitis.* A.50,b. 51,a. *Græcos imitatus.* A.72,b.73,a. 80,a,b. *verſus eius de malo pecunia.* G.60,d
Propertius emendatus. A.16,a,b.20,b. 31,b. 33,b.34,a. 36,a.39,b.40,a.43,b.47,a.53,b.56,b.57,a.72,b.73,a. 80,a,b.87,b.88,a.93,b.94,a.115,a,b.119 a,b.120,a. 128,b.129,a.133,a,b.269,a. C.126,a.342,b. E.112,d 133,c,d. 523,b. F.14,c. *Idem explicatus, aut citatus.* A.25,b. 29,b.41,b.42,a. 50,b. 51,a,b. 86,b. 109,b. 111,b.112,a.133,b 258,a.264,b.266,a 290,a.374,b. C.69,b. 85,b. 95,b. 125,b. 127,a,b.157,a. 175,a,b. 177,b.208,b.213,a.216,b.243,b.265,b.311,a.340,a. 347,a.377,a.450,a.465,b.503,a.507,a.574,a.57[illegible] a,b 603,b.611,b.613,b.670,b. D.26,b. & alibi in Libris Politicis. Item 313,b.314,a.459,a. E.3,c.66,d.182,d. 240,d.370,d. 512,b.536,a. EM.20. G.35,d. 62,d. 71,d. 154,d. 182,c. 242,c. 268, d. 329,c 372,d,b. 402,d. 405,c. 501,d. 661,d. Gſ.734,d. 828,b.8[illegible]1,d
Προφυλακαί, *quaſi Procuſtodia; Excubia aut Stationes ante portas caſtrorum.* C.166,b
Propinantibus quomodo ſolitum reſpondere. A.110,b
Propomata, quid. G.669,c,d
Proponere Munus, quid. C.532,d
Proprætor, Prætor, Legatus, crebrò Tacito mixta, munere eodem. E.65,c.449,a
Propria nomina compendio ſcribendi librariorum conſuetudinem multis mendis occaſionem dediſſe. A.66,a
Propugnaculum terrenum, Bembo Turris terrea. B.94,b
in Pro[illegible]namium Pr[illegible]toriarum ſtabant lictores. A.[illegible]82,a
Prorupta audacia c[illegible]anis. E 29[illegible],d
Proſcenium ſæpe ſ[illegible] u obſ ſſum. A.255,a
Proſcriptionum Sulla & Triumuirorum immanitas. D.415,a
Proſcriptorum liberos ab honoribus arcebat S[illegible]a. [illegible]38,d
Προσηλοῦν, *cruci figere, aſſ[illegible] cru[illegible] anis videlicet.* C.[illegible]46,b
Προσήλωσις, *cruc[illegible] fixio, quaſi Clavi[illegible].* C.659,b
Proſerpina & Veneris ob Adonidem l[illegible]. C.678,b
Proſignani, qui Frontino. [illegible]3,b
in Proſopopœiis inconuenientia perſonarum & temporum excuſanda. G.251,d
Proſper Aquitanicus citatus. D.48,b. E.223,d
Proſpera fluxus rerum externarum, non ſunt ſemper teſſera beneuolentia diuina. D.228,b
Proſtibulum, vnde. G.271,d
Proſtibula per ludos publicos aliquando in ſcænam introducebantur A.254,b
Proſtituta, nudis corporibus. E.275,c
Protagoras quis, eiuſque opiniones. D.462,b. *ob nouitatem in religione damnatus.* D.1[illegible]9 b. *& libri publice in foro combuſti.* D.166,a
Proteus Homero, quod alijs Deus, ſeu principium agens, aut Cauſa, vel Ratio. D.539,a
Proteus Macedo Alexandrum Regem potando ſuperauit. B.141,b
Prothyra Latinis, quæ Græcis Diathyra A.160,a
Protinus, id eſt, ſtatim, iam nunc. G 220,d
Prouer[illegible]a Salomonis etiam externa ſapientiâ plena. B.34,a *ea citata* D.6[illegible],a & alibi in Libris Politicis
Prouerbia Græcorum citata. D. 20,a. & alibi in Libris Politicis.
Prouidentia omnino neceſſaria duci exercitus. D.95,a. *in agendis rebus raro labitur: eam quoque Fortuna ſequitur · & inde Auctoritas.* D.58,a
Prouidentia Diuina ſtabilita, & deſcripta. nihil [illegible] c niſi eius nutu geri: ab ea clades & mala omnia: cæteris omnibus ei parentibus, indignum & ſtultum in eam hominem inſurgere: ideoque ſponte parendum. D 387,a,b. 388,a. *Platonicis & Plutarc[illegible] triplex, ſed ſuperuacanea anxietas.* D.39[illegible],b. *Lipſio Fati vocabul[illegible] intellecta.* D.19,a & paſſim. *Tamen cum Fato prope non confundenda. hæc in Deo; illud in rebus.* D.392,a,b. *Hæc creatrix & curatrix omnium & ſingulorum. prudentiſſimaque eius rerum omnium diſpoſitio.* C. 22[illegible] a. D.546,b. 547. 548,a. *gubernaculum ea rerum humanarum. & ad eam voluntas noſtra aptanda.* B[illegible] *de eâ in vulgus diſſerere, periculi non dinque plenum.* D.43,[illegible]. Vide etiam, *Fatum.*
Prouidentiam Dei quidam cælo Luna terminan[illegible] Stoici vniuerſis & ſingulis interuenire aſſerunt. [illegible] 131,c,d. *Epicurei Prouidentiam Dei prorſus neg[illegible]ant.* C[illegible]6[illegible]2,d. *eam Anum fatidicam Stoi[illegible]rum pl[illegible]ique aduerſariorum per calumniam vocant.* D.546,b. *eorumque obiectiones re[illegible]utata* D.[illegible] & ſeqq.
de Prouidentiâ tractatus Seneca, non Epi[illegible]lar[illegible] li[illegible]ber. G.134,d. *quando ſcriptus, & de quo agat* [illegible],b,c
P[illegible]ouincia viribus parantur, iure retinentur. [illegible]6,[illegible]
Pr[illegible]uincia Romanis duplice via mun[illegible] ta[illegible] opijs [illegible] olo[illegible] quomodo. C[illegible]9,b
Prouincia bellicoſa non niſi Auxilia & milites; ditiores & deſſiſiores vtrumque, Pecuniam [illegible] Milites, ſuppeditare Romanis tenebantur. C 2[illegible] b 23[illegible],a. *re v[illegible] ente quandoque etiam ad munitiones [illegible] ſti[illegible] rouinciales.* C.16[illegible] b
Prouinciarum re[illegible]toribus, Præ[illegible]dibus, &[illegible] a[illegible] ad [illegible]bernacula, &c. e publico certa pecunia conſti[illegible] C.4[illegible]4,a 474,a
Prouinciarum Proconſules, Præſides, aliiue Rectores, quantit nonnunquam furtis nundinationibus rapinis, & [illegible]bidinibus prouinciale[illegible] xpilabant. C.461 b. [illegible] *cialium tamen mel or conditio ſub Princip[illegible] quam libera republica* [illegible]nde C.466,b *tum* [illegible] *imperium lenius proconſulari.* E [illegible] *ap[illegible] eorum qui prouincijs præficiuntur* [illegible]

operto facilius diſſimulantur. E. 2,d
Prouinciarum diuiſio quando & à quo facta. E 9,c.499,a
Prouincia Publica, ſiue Populi, quæ. E.213,c
Prouincia Cæſaris, ſeu Præſidiales, quæ. E.499,a.ea a Prætore, Proprætore, aut Legato, recta. E.64,d
Prouinciæ minores a ſolis Procuratoribus recta. E.206, d. 531,a
in Prouinciarum ſorte prælati patres improlibus Lege Papiâ Poppæâ. E.62,d
Prouinciarum nominibus Villa diuitum diſtincta. G.17,c
Prouinciarum ſolitudo ob ergaſtula. A. 323,a
Prouinciales tributis ſoluendis, pecuniâ fœnori ab ipſis Romanis ſumtâ grauati & exhauſti. E.90,d
Prouinciales miſſi emeritis in colonias deductis. E.176,d
Prouocatio à duce ſuo nulla militi longius mille paſſibus ab Vrbe. C . 14,b
Prouocatores, an Probactores, è gladiatorio genere, incertum qui: cum Samnite (qui & Hoplomachus) compoſiti. C.523,b
Proxeneta, quid. G.661,d
Proximis planũ facere, id eſt, per proximos docere. A.40,b
Prudentia, oculus animæ, Virtutem ipſam ducit. & cur: quid ea: eiuſque ſagacitas, diſcretio, munia, & vis. tum quotuplex: & vnde oriatur. D.22.48,b. & ſeqq. 202. & ſeqq. materiæ eius, omnes & ſingulæ res humanæ: incerta proinde, inſtabilis, & obſcura: eiuſque præcepta ad plenum tradi nequeunt. D.45,a,b
Prudentia in gubernando vſus & vis ſupra vim: Potentia autem mixta efficaciſſima. D.37,a,b. Prudentia vero & Virtus bina fulcra reipublicæ. D.121,a. at ſine Virtute Prudentia tantùm Calliditas fit. D.17,a
Prudentia Principis neceſſaria diuiſa in Togatam & Militarem: illa rurſus in Humanam & Diuinam. D.46,a,b 148,a,b. Diuina quatenus Principi conueniat. D.46,a,b. Humana è quibus fontibus hauriendo: quis illi: & variæ ex iis præcepta. D.48,b. & ſeqq
Prudentia Militaris Principi commendata: quæ & in quibus conſiſtat. D.78. & ſeqq.
Prudentia in Principe an leuiculis fraudibus mixta admittatur. D.71.72,a
Prudentia in ſenibus, vires in iuuenibus. D.135,b
Prudentia Cunctationem aut Tarditatem gignit; Fiduciam aut Celeritatem inſcitia. D 138,a
Prudentia bona mater Miſeria. . .136,a
Prudentia ſæpè peregrinatione acquiritur: eamque ſactam potius cognoſcimus, quàm fieri videmus. B.2 . ,a,b
Prudentia omnibus ferè, excepto mari, moderatur aut imperat. G.473,c
Prudentis eſt quicquid fieri poteſt, pro futuro habere. G 160 d
Prudentiſſimus quiſque Scribentium, aſtrictiſſimus. D.11
Prudentius Poeta citatus, & ſæpe illuſtratus. A.91,b. 23 ,b 25 25 ,a. B 154 a. 383,b. 503 b. C.32,b. 11 b. 434,b. 435,a. 489,b. 01,a b 502,b. 504, a. 518 b. 519 b. 537 b. 538,a,b. 541,a,b. 559,a. 67,a. 581,b 6 3,a. 606, b. 60 ,b. 613 a. 614, b. 6 ,a,b. 646,b. 657 b 659,a 662, b. 674,a. 67 ,a. E ,c. 135,d. 139,d. 199,d 376,c. 442,c. .233,c. 397,d. 604, d. Prudentium Andeianius edere conſtituit. B. 154,a
Pruina vnde. f 752,c
ad Corn. Prunium Epiſtola Lipſij. B.44,a.122,b
Pruſiæ Regis ridicula in Romanos adulatio. C 434,b
Pruſias Bithyniæ Rex a Nicomede filio, quem tollere volebat, ipſe ſublatus. D 12 ,b
Prytanes, Athenienſium magiſtratus. G.192,d. item Rhodiorum. G 53,c
Prytanium Athenis, in quo benè meritis victus de publico datus. .1 0,a
Pſalmi . 482,b.5 3,a. G.533,d
Pſalterium Dauidis Latinum, cum interlineari verſione Teutonicâ veteri, valde antiquum, in Bibliothecâ Arn. V . . . Decani D . Cartini Leodici. B.494,b C 263,a. ex eo vocabula multa electa, quæ ab hodiernâ linguâ abire videbantur. B.494 & ſeqq.
Michael Pſellus nimio ſtudio literarum Michaelem Ducam Imperatorem corrupit. D.128,a. miru de operibus Dæmonum tradit. D.565,a. Idem citatur. D.570,a
Pſeudomenon Cicero Mentientem vertit: de eo quot Libri a Chryſippo & aliis ſcripti. G.458,d
Pſeudopropheta Ægyptius turbas ciens, & Hieroſolyma petens, à Floro Præſide cæſus. D.160,a
Pſeudo-Velleiana a Lazio data improbata. B.319,b
Pſilothron, vnguentum depilatorium, ex quibus conſtans. Gſ.696,c. Vide etiam, Pila.
Pſychrolutes, lauator in frigidâ. G.472,d. 501,c,d. talem ſe iactat Seneca. G.546,d
Ptolemæus, ſolenne Ægypti Regibus nomen. E. 189, d. G.181, d. quantamque ii Reges Bibliothecam inſtruxerint. G.158,c
Ptolemæus ex Alexãdri ſucceſſoribus, quibus periuriis ſororem Arſinoen fefellerit, filioſque eius occiderit: ipſe tandem à Gallis capite truncatus. D.226,b. 227,a
Ptolemæus Soter captis Megaris Stilponem fruſtrà in Ægyptum abducere conatus. G.175,d
Ptolemæus Lagi filius fratri maiori in Regno prælatus, ab eo occiſus. D.219,b. tam oportere Regem dicteria ferre aiebat, quàm dicere. D.273,a
Ptolemæus Philadelphus Ægypti Rex Stratonis philoſophi diſcipulus. Gſ.779,d exploratores miſit ad inueſtigandum caput Nili. Gſ. 777, d. qualem quantamque Bibliothecam Alexandriæ ſtruxerit: vnde conquiſitis Libris: Bibliis etiam Sacris additis: iiſque, vt & aliis Orientalium linguarum pluribus Libris, in Græcum eius curâ verſis. C.627,b. 628,a
Ptolemæus Epiphanes, Ptolemæorum quintus, quando regnauerit. C.630,a
Ptolemæus Phyſcon minorem filium maiori antehabuit: ſed mortuo patre, populus maiori Regnum dat. D.219,b
Ptolemæus Iubæ filius a conſobrino ſuo Caligulâ interfectus. E.116,c. G.161,c.162,d
Cl. Ptolemæus Geographus quando vixerit. Gſ. 807, d. is citatus. E. 35, d. 45,c 71,d. 196, c.271,c. 340,d. 434,c. F.66,c. G.74,c.442,c. Gſ.780,c.795,d
Ptolemaïs, opidum Syrophœnices, a Ptolemæo Ægypti Rege nomen habens, etiam Acon vel Acc dicta: male à quibuſdam cum Ioppe confunditur. B.338,b. a Godefredo Bullionæo Chriſtianis aſſerta, xc. pòſt annis à Saladino iis erepta, denuo ab iiſdem biennali obſidione recuperata. B.339,a,b
Pubertas quando incipiat. C.14, b
Publica arma, quæ. E.2,c
Publica perſona melioris partim bellis ciuilibus ſe adiungat. D.115,a
Publicani, vnde dicti. G.182,d
Publicanorũ intoleranda extorſiones in prouinciis. E.459,d in attondendis populis ſtipendiariis valde iniqui: iiqua plerunque in iis prouinciis quæ Populi propriæ dicebantur. a Iulio Cæſare in Aſiâ quomodo ſuppreſſi. C.391,a,b
Publicani vectigal vigeſimæ hereditatium exigebant & colligebant. D.327,a
Publicatæ fœminæ, imagines quæ ſe vulgabant. E.443,d
Publicatio bonorum in quibus olim criminibus. E.155,c
Publicum Egregium, Peſſimum, pro Bono, Malo, publico. E.101,c
Publicum, δημόσιον, τελώνια, vectigalia. E.232,d
Publicum, &, Publicum exercere quid. G.182,d.661,d
Publius Syrus mimographus laudatus. G.112, c. 161, c. 214, c. eius verſus Senecæ valde placitus. A.253,a. Syrus porrò citatus. D.41, 2. & alibi in Libris Politicis. G.30,d. 263,d. 269,d. 27 ,d. 277,c. 390,c
Pudens Procurator Lepidæ Æmiliæ. E.83,d
Pudentilla Apuleii, cuias. E. 410,b
Pudere, in vitio; verecundari, in laude; etſi confundantur. G.403,d
Pudor ornamentum iuuentutis, ſeges veræ gloriæ & doctrinæ. B.281,a

Puellæ

Puellas obſides dare, aut ac[illegible] vari[illegible] gen[illegible] [illegible]atum. E 438.d

Puella c[illegible] oculus ex ictu ſanctus annocat[illegible] a patre D. Virgine Hallenſi, ſtatim ſane [illegible] [illegible]9,b

Puella Madritiẽ Hiſpanie e feneſtrâ x l *pedes altâ lapſa, D. Virginis Hallenſis auxilio, ab omni nox[illegible] immunis ſurgit.* C.713,a,b

Puer in lacunam lapſus, & limo ſuffocatus, ope D. Virginis Hallenſis in vitam reuocatus. C.702,b

Puer Huyenſis XIIII. *annorum in Mo[illegible]â iam mergendus, auxiliatrice D. Virgine Hallenſi illæſus molliter in prato deponitur.* C 703,b

Puer ruſticanus ſexennis, Lo[illegible] cuiuſdam filius, in puteo iam merſus, voto D. Virgini Hallenſi concepto, vita redditus. C.7[illegible]4,a

Puer non baptizatus mortuus poſt decimumquintum à defoſſione diem, implorato à matre D. Virginis auxilio, reſuſcitatus, aut ſub terris ſeruatus, donec baptizaretur; non ſine aliis ſtupendis. C.70[illegible],a,b 707,a

Pueri apud Rom. ad fulcra lectorum ſedentes veſcebantur: etiam Principum & nobilium liberi ſub primis Imperatoribus. E.218,c

Pueri apud Rom. non combuſti, ſed conditi: idque noctu: atque ad cereos olim elati, adulti ad faces & candelas. E.510 d. G.231,c,b,c 670,c

Pueri expoſititij olim a laniſtis plerumque aut lenonibus ſublati & aliis. C 504,a

Pueri ante pubertatem a balneis & lauationibus publicis arcebantur. A.124,b

Pueri literas & notas edocti. A.326,b

Pueris meritorijs, & cauponibus, quales tunica. A 118,a

Puer veteribus, qui hodie, Miniſter aut famulus. B.426,a. C 416,b

Pueri a poculis & ſimiles, plerumque habitu muliebri, longo & fluente capillitio. G. 63,d

Pueri ab[illegible] endis muſc[illegible]io a cibis muſcis. G.31,d

Pueri quos hodie Pagios vocant, orti a Pædagogijs vett. E 539,c. G.146,c

Puer octennis XLV. *millia paſſuum à meridie ad veſperam encurrit.* B.301,b

Pueri laudati excitantur. G.29,c

Puerorum aliquot ſupra ætatem eruditorum Exempla. G.218,c,d

Pueri vere, aut Pueris ſimillimi, qui Philoſophia non imbuti. D.458,a. & *Pueri maiuſculi vocandi.* D.458,b

Puerra, pro, Puerita. A.176,a

Puerilis tota inſtitutio in Senecâ aliud agente formata. G.30,c

Puériles ludos omnes ludimus etiam in ijs qua putamus ſeria. G.180,d

Pueriliuas in multis etiam diu poſt pueritiam manet. D.458 b. G.180,d. 390,d

Pueritia hominis quoto ætatis anno finiatur. G. 124, d. 367 b

Pugilatus Lacedæmonijs vetitus. G.329,c

Pugilum cruenta certamina, Ammiano, pro Ludis gladiatorijs. C.[illegible]1,a

Pugillares olim e buxo. B.503,b

Pugio, minor gladius, è medio cingulo dependens; non, vt maior, ab humero: ad ſiniſtrum femur, an ad dextrum: quomodo præterea Latinè & Græcè nominatus: à quibus eius Romanis vſus. C.75,a. 245,a,b. *Pugionem in Vrbe geſtare, Romanis illicitum.* E 283,c

Pugna ineunda ratio, & quæ eo ſpectant. D.99,a,b

Pugna eadem ferè perpetuo Romanis forma. C. 97 b. & ſeqq. *quæ ijs Pugnæ ſigna, ſeu vocalia, ſeu alia: quæ itidem Græcis & Perſis.* C.132.133.

Pugna hodierna pleraque leues, & quaſi velitares; rara ſtataria. C.225,b.226 a

Pugna gladiatoria apud Rom. deſcriptio; ſeu, quis eius modus. C.537.538.539. *Icon.* C.540

Pugnare ſine miſſione, quid: vetitum ab Auguſto. C.538,b. 539,a. G.17,c

Pugnare de genu, quid. G.135,c

Pug[illegible] duob[illegible] in [illegible] natio [illegible] in hunc aut illum trahi [illegible]. D [illegible]a

Pugnat[illegible] a armis, [illegible] lu[illegible] [illegible].534 a,b

Pul[illegible], Theod[illegible] [illegible] in perpetua virginitate etiam [illegible] in ſp[illegible] nuptia, vixit; magnis præterea a[illegible] virtutibus decora. D. 192, b. 213,a.b

Pullus color olim tantum funebris. A 258,a. *paulatim Romæ vulgo innaluit.* A.258,a

Pulla veſtis, plebeia, ac præſertim tenuiorum. Hinc

Pullati, infima ſortis homines è plebe, qui Ludos e ſuperiori Cauea tantùm ſpectabant. A. 259,a. C.570, b. [illegible]74,a

ad Theodorum Pulmanum Epiſtola Lipſij. A.160,b

Pulmones potu irrigari, creditum vulgo; etiam Alcæo poeta. [illegible]7[illegible]a d

Pulpitum, quis locus. Gſ.813,b,c

Pulſus qui exploratur a Medicis, arteriarum eſt, non venarum. [illegible] 757,b. 779,b

Pulte è frumento milites Romani ſæpè vſi loco panis. Hinc

Pultiſagi à Plauto vocati Romani C.204,b

Horatij Puluilli conſtantia in morte filij. G.135,c

Puluilli in gradibus Theatrorum Senatui inſtrati, inſtituente Caligula: poſt etiam Equiti. C.568,b

Puluinar, fere eſt deorum; puluinus, vulgarior, id eſt, lectus. G 63,c,d. *nam Puluinaria propriè deorum, vt Lecti priuatorum.* G.102,d

Puluinus in lecticâ. A.268,b

Puluis eruditus, quid Ciceroni. [illegible].520,d

Pulnis fœminino genere. A 80,a

Pumili Romæ quandoque inter ſe commiſſi in editionibus gladiatorijs. C.514,b

Puncta, ſeu Poſitura, in ſcribendo, idem quod Diſtinctiones. Punctum autem è diſtinctionibus hodie quibuſdam idem quod Periodus. B. 134, b. *Puncta etiam vocata Notæ* παχυγραφίας. B.383 a,b

Punctum cur præſtet ferire, quàm cæſim. C.76,a

Punica crudelitas, prouerbio nota. G.259,a

Punicum bellum ſecundum quot hominum millia in Italiâ, Hiſpaniâ, & Siciliâ annis XVII. *conſumſerit.* D.413,b

Puni[illegible] malum in prægnantium malaciâ vtile. A. [illegible]12,a

Puniendi tria genera, Senecæ. tria fere eadem Agellio. G.204 d

Punitio crebra viloſcit: imò irritat peccata, & rebelliones excitat. D.32,b

Punitio, detectis inſidijs, qua, qualis, & quomodo adhibenda, differenda aut aliquando forte omittenda. [illegible]5[illegible],b

Punitio iuſta, bona punitis. D.16[illegible],b

Punitio diuina, non vltio, ſed potiùs cohibitio. quæ autem per clades publicas fit, ad malos propriè ſpe[illegible]: eaque bona & ſalubris, Dei reſpectu, hominum, & eius qui punitur. D.403,b. *puniendi imparitas, vt nobis viſa, impiè in Deo culpata.* D.405.& ſeqq.

Punitio paucorum emendat ſæpe omnes. D.41[illegible],a

Pupulus, paruus pupus. A.242,a

Purgamenta frugum, palea, ſtipula, &c. G.517,d

Purime, pro, Puriſſime. A.183 b

Purpura dibapha, quæ: quis eà primus Romæ vſus. quando: & quam ea impendioſa. Gſ[illegible]88,c,d

Purpura [illegible]yria fulgorem ſuum plenè, niſi altiùs eleuata, non [illegible]ſtendit. inquit eam rem ioeus Auguſti. G[illegible] 690,d

Purpura, inter inſignia Principatus. E.491,d

Purpura eadem homines delectat, tauros offendit: [illegible]ic eadem Veritas aut Virtus probos capit, improbos lædit. B.58,a

Purpurati, qui. G 181 b

Purpureo, nomen celebris aurigæ. A.144,a

Purum, cui nihil adtextis, mixti aut additi: vt. Haſta, veſtis, pura; Aurum, argentum, purum, &c. C 208,b. 210,a

Puſca. Vide, Poſca.

Puſula, quid. G.66,d

C[illegible] Puteanus laudatus. B.52,a. Lip[illegible] ad eum Epiſt[illegible] b C[illegible]. Puteani correctiones in Velleio. F 42,[illegible] 8[illegible] quoties ſeqq. Eiuſdem correctiones in Seneca. G 321,c.524 d

Erycius Puteanus commendatus. B.404,b. Eidem ſcriptum a Lipſio Teſtimonium. B.5[illegible],a. ad eum Lip[illegible] Epiſtola. B.149,a. 167,b. 1[illegible] a. 220,b. 225,a. 248,b. 2[illegible],b. 311,b 412,a. 457,b

Puteoli, Colonia, an Municipium; & quando. E.249,b. portus ibi nauium Alexandrinarum aduehendo frumento. E 28[illegible],c,d. hodie adhuc Puteolis reliquia Amphitheatri lateritij. [illegible].58[illegible] b

Puteolana moles. E 24[illegible] d

Puticuli, locus, ubi, & quæ. E.5[illegible]5,b

Πύ[illegible], quid. A.194,b

Pylades & Bathyllus primi auctores ſaltationis pantomimicæ. E.29,d

Pylades in comœdia excellens pantomimus ſub Auguſto: cur Româ ab eo pulſus; & cur ab eodem reuocatus. G.813,a,b

Pyrathea, ſacella in quibus ignis inextinctus a Magis ſeruatus apud Cappadocas. C.6[illegible]9,b

Pyrauſta ex igne nata, in eo viuunt, Ariſtoteli, Plinio, alijs. G.760,[illegible],d

Πυρεῖον, focus, ſiue Vas ignarium. C.619,b

Pyrenæum montem Germanos attingere, quomodo intelligendum. D.312,a

Pyropus lapis, vulgo hodie Rubinus. C.715,b

Pyrrhica ſaltatio a quo. G.26,d. ea ab Athenæo deſcripta. E.181,c,d

Pyrrho Elienſis Scepticæ Philoſophiæ dux & auctor. D.461,a,b. G.812 b. eius ἀκαταληψία eadem quæ ab alijs Stilponi attribuitur. D.505,a. quæ ei ἀδιαφορία. D.486,b

Pyrrhus Rex primus elephantos in Italiam tranſtulit. B.34,b. indicio canis hers illius percuſſores deprehenſos punit. B. 594,a. an primus exercitum ſub eodem vallo continuerit. C.156,a,b. eius elogium de militari fortitudine Romanorum. C.457,a Hydræ Lernææ comparat potentiam Romanam. C.20,a. galea eius apex, Cornua hirci. C. 81, a. hoſte fugientes nimium inſtare diſſuadebat. D. 101,a. grandi ſtaturâ milites volebat. D.88,b. quam placidè conuiciatoribus duobus pepercerit. D.272,a. eius Spartam obſidentis ſomnium. G.192,c. à fœmina occiſus. D.260,b

Pyrrhus certaminis [illegible]ymnici [illegible]raeceptor, Senecæ quis. G.2[illegible],d

Pythagoras, caput Italicæ Philoſophiæ, quis, cuias. quando vixerit, [illegible] peregrinatus, a quibus didicerit. primus Philoſophi nomen ſumpſit, cum ante Sophi dicerentur. valde a multis, & meritò, laudatus quibuſdam etiam circumciſus creditus. D 434 b. & ſeqq. eius ſinis peregrinatus. B 22,a. Magnam Græciam inſedit & inſtituit artibus quoque [illegible] 435,a,b cœtus iuuenum habuit inſtar ſcholarum. C [illegible]92, b. aliquot literarum repertor. F.171,b multi eius diſcipuli recenſiti. D 435,b. an ipſe quid ſcripſerit [illegible] quæ. D 436,a. Carmina eius Aurea, χρυσᾶ [illegible] Hieronymo D.436 a. Vitæ Pythagoræ ſcriptor Hermippus nominatus à Ioſepho D 436,b

Pythagoras vnde dogmatum ſuorum diuinitatem hauſerit. D.481,a. cur Philoſophiam inſeruire dicebat. D.490,a. præceptum eius, Deum ſequi. [illegible].241,d. [illegible] mundum conſtituebat in harmoniâ. G.46 d. clara [illegible] Deum precare iubebat. [illegible].403,d. amicitiam æqualitate dixit. D. [illegible]14,a. vetat iuſſu Imperatoris, id eſt, Dei, de ſtatione vitæ diſcedere D 525,a. de [illegible] eius de Dæmonibus [illegible] Heroibus. D.559,b de Genijs eorumque miniſter[illegible]. D.[illegible]6[illegible],a. [illegible] quinquennale ſilen[illegible] [illegible] reum traxerit, Hieronymo. G 47[illegible] d. qua pote[illegible] [illegible] verset con[illegible] cum moueris ad animalium in eſu abſtinentiam [illegible].6[illegible],d. eius monitum, [illegible] publicam non [illegible] d innuat. G 438,d

Pythagoras primus [illegible] eſt, Mundum appellauit [illegible] 73 [illegible] extra Mundum po[illegible] cuum. D.574,[illegible] apud Ouidium. D 592,b. q[illegible] 6[illegible] a[illegible] de Dei loco opinio tributa a Theo[illegible] Antioc[illegible] D.[illegible]8[illegible] a,b

Pythagoræi in Theologia [illegible] multa præclara & rara [illegible] erunt. D.432,a [illegible] corum opinio Terram moueri. D [illegible]93,[illegible] b animæ de corpore in corpus migrationem, ſiue [illegible] D.617,a G 379,[illegible]

Pythagoreum ex imeu ſui in proſ[illegible] D.[illegible]28,a

Pythagorica ſecta aut ſchola valde lau[illegible]. D. 4[illegible] a. quanta eius ſchola olim excellentia, quam [illegible] tota euanuerit. G [illegible].812,b,c

Pythagorea cœna. A.1[illegible],b

Pythagoræ cuidam nebuloni nubit Nero. E.[illegible]5,b

Pythias ancilla Octauiæ filiæ Claudij, vxoris Neronis. E.260 d

Pythocles Epicuro ſummopere amatus. [illegible].424[illegible]

Pythodoris, Polemonis Ponti Regis vxor, laudata. E.64,d

ad Franciſ. Pythæum Epiſtola Lipſij. A.194,b. B.36[illegible] b

Petrus Pythæus laudatus & commendatus: eiuſque variæ correctiones relatæ, pleraque probæ: complures præcipue in Dialogo de cauſſis corruptæ eloquentiæ. A.[illegible] a 1[illegible],a. 177,a. 186,a. 237,b. & ſeqq. C.93,b. E.[illegible]3,d [illegible],b. 3[illegible],c.469,c.471. & ſeqq. G.568,d. [illegible].825,d 83[illegible] d. Ad eum Epiſtola Lipſij. A.150,a. 153,b. 173,b. 219 a. B.11,a. 334,a. P. Pythæi mors [illegible] iſque eximie laudatus. C 452,a

Pyxis, impropriè Latinis dicta, potiùs ſit Buxis. G.335,d

Q.

Q. Litera ſuperare videtur. & quomodo formata. A.462,a

Quadrageſima vectigal, portorium fuit, modo ab[illegible]litum, modo repoſitum. alia etiam a Caio inſtituta, & ſtatim abolita. E.233,b

Quadrans, mercedula in balneis meritor. publicis Rom. C.440 b

Quadrata vnde antiquitus legiones [illegible]. C.43,a. 117,a

Quadrata iuſta aciei exemplum ex Plutarcho. idque explicatum. C.1[illegible]6,a,b

Quadrata gemina aciei exemplum ex Liuio: idque explicatum. C.117,a

Quadratum agmen, quod. C. 189,a

Quadratus pes, quis vulgo in dimenſionibus. C 152,b

Quadriga alba. A.74,b

Quadrigis abire, pro, Celeriter abire, fugere. A.74,b

Quadrigis in diuerſum actis homines diſtrahere, genus ſupplicij. G.409,d

Quadrigarius correctus. A.85, a. 147,b. 188,b. 189,a. 193 a. 244.a

Quad[illegible]uplator quis; & vnde dictus. E.114,d. G.380,d

Qu[illegible]itor. vt, Epiſtola quæſitores. A.502,b

Quæſo tecum, priſca phraſis. A.276,a

Quæſtiones Plautinæ Iani Gulielmij. B.29,b. 51,b

Quæſtiones perpetuæ quando Romæ conſtituta. E.493,a

Quæſtor, adminiſter Conſulis. E.5[illegible]1,c. imo quaſi Conſulis filius. E.27,d. ei nec lectores nec viatores erant. A.283 b

Quæſtores deſignati ex ſuâ pecuniâ Ludos gladiatorios edere quorundam inſtituto obligati aliquando, aliquando & veriti. C.497,a. E.175,d. 214,c,d

Quæſtores ante Sullam [illegible] quot, & quibus muneribus. E.117,c,d. a Cæſare Dictatore xl. creati. E.175 [illegible] eorum prouincia E 117,d

Quæſtores olim ærario præpoſiti. E.533[illegible],b

Quæſtor Principis eius orationes recitabat. E.299,d

Quæſtor, & Quæſitor, qui rerum criminalium quæſtionibus præeſt: cuius munus inter cætera in con[illegible]lium, aut cu ſuffr[illegible] mitter. [illegible] item, Quærere cogr[illegible] cere de ca[illegible] capi[illegible] [illegible] G.19[illegible] d [illegible]13[illegible] G[illegible] 34,d. 835 b

Quæſtor in militia ſupra Legatos. C [illegible]5[illegible]. ad eum deducti [illegible] iles [illegible] C [illegible]42,b. [illegible] in caſtris locus: qui ab eo Quæ[illegible]ſtorium dictus C 142 a,b 145,a,b. 149. nulli autem, aut rari, Quæſtores in exercitibus ævo in[illegible]. C. [illegible]4[illegible] a,b

Quæ[illegible] Sociorum, [illegible] ſuis C.236,a

Quæ-

Quæſtoria porta caſtrorum olim eadem quæ Decumana. C.142,b.158,a

Quæſtorium in caſtris, vbi, quæſitū; quamque amplū. C.142. 143. *ad latus Prætorij dextrum aut ſiniſtrum, diuerſâ conſideratione.* C.149.150,a

Quæſtura abtinendæ ætas definita: quæ. E. 85,c 517, d. 518.a

Quæſtura an magiſtratus, an ad Senatum & magiſtratum tantùm aditus. E.231,c.518,a

Quæſtus omnis indecorus viris generoſis. D.138,a

Quæſtuaria meretrix. A.110,a. G.359,c

Quahutimoci Mexicanorum regis crudelis mors. D.132. b

Quali pice & bitumine obliti ardentes è muris in hoſtes hoſtileſque machinas proiecti. C 349,b

Qualitates quibuſdam pro corporibus habita. D.571,a,b

Qualitates principes, id eſt, Elementa. D.581,b

Quam, dicta, ſine praeunte Comparatione, aut, Potiùs, vel Magis, Tacito & nonnullis alijs frequēs. A.121,a.221,a 343,b.E.178,c.369,c,d. E.M. 20.

Quamde, pro, quam. A.183,b. 218,b

Quamos, pro, Quam multi. G.60,c

Quantitas ſyllabarum non ſemper adſtringit in tenorem. A.470,b.471,a. Vide etiam, *Tempus.*

Quarta, præmium vulgare accuſatorum, in crimine maieſtatis, &c. E.114,d

Quaſillo preſſum ſcortum. A.26,b

Quatinus, id eſt, Quoniam. E.81,d

Quatuordecim, ſimpliciter, pro, Quatuordecim in ima Caueâ Amphitheatri gradus ſepoſiti Ordini Equeſtri: hinc &, Quatuordecim, pro ipsâ dignitate Equeſtri. C. 573,b. E.143.c. G.294,c.456,d

Quatuor viri Viarum, propriè Viarum Vrbis. E.518,b,c

Quercu ſemper & lauru ornata fores Palatinæ. G.102,d

Quercu ruente, ligna quiuis colligit; Prouerbium. D.70,b

Quercus olim & nunc frequens in Iudæâ: & Crux Saluatoris à quercu. C 672,b

Quercus cuim Aſpero Colle affixa olim icuncula D.Virginis, excisa, parteſque Sichemum tranſlata, in morbis medelâ efficaces reperta. C.728,a

Querela de calamitate patria. A.96,a,b

Queri nemo poteſt in eâ ſe eſſe conditione, in quâ nemo non eſt. B.201,a

Querula mens hominum meliorem ſortem leniter tranſuolat, asperam non dimittit; vt muſcæ lauibus non diu inſident, ſcabris adhæreſcunt. D.412,a

ad *Franciſ. Quemedum Epiſtola Lipſij.* B.243,b

Quianam. A.126,a

Quies ſumma, parare Deo. B.111,a. *Quies non niſi in ſuperis locis inuenienda.* B.109,a

Quiete animi vera à Deo primùm, deinde à ſapientiâ & literis. A.146,a

Quies, optima rerum vt Socrati, ita & Lipſio. D.360,b

Quies ſecura, res optabilis & amabilis. G.147,d

Quies neceſſaria inter labores. G.167,d,c

Quies ſæpe morbos ſanat & dies. D.47,b

Quietem mortuis precari, inter vota ſolennia. G.109,c

Quiete inuicata, quid. A.144,b.284,b

Quies, pro Nocte. E. 297.d

Quieſcere pugna. A.193,b

Quieſco, E, breuem habet elementari ſono, non tempore aut tinore. A.471,a,b

Quina vicenaria Lex Plauto quæ. F. 70,c

Fab. Quinctilianus paucis verbis omnem Accentuum legem complexus. A.469,a,b.470,a. *eius ſententia de ſono literarum.* A.457,a. *in literam F, is iniquus.* A.460,a. *eius de literâ K opinio.* A.461,b. *literam Q. duritiei damnat.* A.462,b *iudicium eius literam S aſperam & rixantem criminantis, tum Græcos paſſim ſupra Latinos extollentis, eluſum.* A.464,a.b. 465,a. *quid de literis Z & Y cenſeat.* A.465,b. *an ille auctor Dialogi de cauſſis corruptæ eloquentiæ.* A.449,b.E.47 475,d. *eius iudicium de diſtinctione in ſermone.* B.133,b. *bonum eius iudicium de differendi & docendi ratione Stoicorum.* D.450,a,b. *Germanis notam teneriem aueriſion acetur.* E.544. *eius teſtimonium de Homero.* F.12,c *pretap & de Tacito.* E.xvj. *eiuſdem adulatoria laus Domitiani.* E.42 d. *eiuſdem de eloquentiæ genere Senecæ iudicium.* G.vj.vij *idque, vt Senecæ iniquius, examinatum, expli atum, & fuse refutatum.* G.vij.viij.ix.x. *eiuſdem iudicium de Copiâ Senecæ, vt ei peculiari virtute.* G.xj. *eius Elogium de Seneca.* G.xxvij. *eiuſdem citationes e Senecæ rum Libris qui non extant.* G.xxx.

Fab. Quinctilianus correctus. A 90,a.468,b. C. 181,a E.115,d.291,d.423,d.F.30,d.G.367,b,c. *Idem citatus.* A.16,a.63,a,b.76,a. 84,a.111,b.130,b.259,a.27 b. 284,a.329,b.357,b.358,b.449,b.450,b.452,b.458,b. 460,b. B.38 ,b. C.15,a. 51,b. 125,b. 138,b. 147,a. 159,a.197,a.210,a.335 b.340,b.391,b 445,b. 474,a. 484,b.492,b. 493,a. 501,b. 503,a,b. 504,a,b. 505,a. 515,a,b.516,a.519,b.533,a.534,a.535,a.537,b.538,a 539,a. 541,b. 542,a,b. 578,b. 662,a. 672,b. D.24,a. & alibi in Libris Politicis. Item 331,b.339,a.437,b. 467,b.469,a.523,a.E.46,d.128,d.170,d.171,c 187,c. 226,d 233,b.241,d.255,d.377,d.412,c.475,d.479,d 489,d.518,a.546.F.38,d.58,c.64,d.G.xiij.xxv.15,d. 29,c.33,d. 60,d.148,c. 179,d. 201,c. 212,d. 223,c. 273,d. 2 5,d. 317,d. 338,d. 413 c. 439,d. 445 d. 537,d. G 71 ,d. 756,d.765,c.778,d.810,a. Fortaſſe tamen huc irrepſerint quædam citationes ex Quinctiliano Declamatore Pythœano; præcipuè Tomo tertio.

Quinctilianus Declamator cum Calpurnia à Pythœo primùm editus cuius aut ſcriptor. E.93,d. *Ie correctus.* E.179,b *Idem citatus.* B.410,a.D.468,b.514,a.525,b E.3,c. 47,d.93,d.321,c.322,d. 351,d.376,d. 440,c. 451,d. 476,d. 517,b. 335,d. G.22,c. 177,d. 191,d. 192,d.204,d.255,c.340,d.396,b. Sed meliùs ſit citationes vtriuſque Quinctiliani, ſi diuerſi, mixtim inueſtigare. Confuſio enim fortè hic orta.

Quinctilij Vari. Vide, *Vari Q.*

T.Quinctij duo, Flamininus, & Cincinnatus. D.304,b

T.Quinctius, poſt Philippum & Macedonas deuictos, quibus verſibus alios Poeta Gratuli in ſeminur s verſus facetè vlcis. C.679,a

Quindecemuiri ſatalium librorum. A.252,b. *diuini cognominati.* A.419,b

Quindecimvirorum collegio cura Ludorum ſæcularium, aliorumque Ludorum. E 169,d

Quingenta iugera tantùm poſſidere vni ſoli Lex Stolonis permiſit. A.318,a

Quinquagenaria vita qui ſexagenario minor nubere Lege Papiâ Poppæa prohibebatur. E.514,a.

Quinquageſima vectigal, portorium: alia etiam Quinquageſima venalium. E.233,c.534,a

Quinquageſimus ætatis annus plenè à militiâ liberabat apud Rom. ſiue facti, ſiue non facti ſtipendij. C.15,a.G.215 d. 231,b. *poſt eum annum ſcribi non poterant, niſi ipſi vellent milites.* B. 32,b

Quinquatria, titulus Satyræ Varroniana. A.41,a

Quinquatrus, aut Quinquatruum ſolennia, dies Mineruæ ſacri, lati pueris vir que Romæ. E.238,c. *per eos Ludi gladiatorij exhibiti, & quomodo.* C 498,b. 499,a. *Quinquatrus reſpondebant Panathenæis Atticis.* E.270,c. *eorum dies ſecundus natalis Ouidij.* E.238,d

Quinquennale certamen, quid, vbi, quando. E. 245,d,b,c. *idem quod Luſtrale: ſuo tempore celebratum Tacito poſitum, contra viri doctiſſimi opinionem* E.292,c

Quinquennales Ludi apud Actium inſtituti ab Auguſto, quales. E.270,d

Quinquennalia feſta celebrata in honorem Impp A. 164,a

Quinta fructuum ex arboretis & plantarijs vectigal quod Romanis. C 389,a,b

Quintana in caſtris, quid: vnde dicta eaque duplex. C.143,a. 144,b. 148,a,b. 149.

S. Quintini ades Parochialis Louanij quando ſtructa, eaque laudata. C.784,a
Quintus Calaber citatus. C.178,a. *eius opinio de Solymis Homero.* E.425.c
Quinzai ſedeces centena millia familiarum habere fertur. C.415,b
Quirinalis Flamen Vide, *Flamen*.
Pub. Sulp. Quirinius (non, Quirinus) Luca Apoſtolo memoratus, quis, quid egerit. E.52,d. 92,d,c. *quæ ei vxor.* E.546.
Quit, pro, Quid. A.65,a
Quacelerius fieri poteſt, idiotiſmus Bembi. B.94,b
Quod. Ente ſuperius Stoicis. G.482,d
Quod æquius, melius, ſolenne verbum in arbitratu. G.109,d
Quodammodo ſe habens, Stoicorum phraſis tangentium potius rem aliquam, quam definientium. G.643,d
Quoniam, de futuro tempore. A.30,a
Quotiens, an benè ſcriptum. A.450,b
Quouſque eadem? luxurioſorum & vulgi vox. G.431,d

R.

R. *Literam omnes rectè pronunciant: niſi quos ligauit aut vetuit natura.* A.464,a. *pro D, ſæpè poſita.* A.130,b. 207,a. *cum S, etiam vitio ſcriptorum ſæpe alternat.* A.84,b. *ſoni aſperi litera, & in hirrītu vſurpati.* C.130,b *ei leuienda nulla noua litera à Claudio Imperatore inuenta; etſi quidam putent.* E.172,c
Rabere, in rabiem ferri, furere. G.438,c
Rabirius a poeſi Ouidio, Velleio, & Seneca laudatus; ſed minus Quintiliano. F.8,d. G.345,d
Racematio, quid. Gſ.816,d
Rada I. C. regno electus à Iacobo Arragonum Rege, cur. D.244.a
ad Matthæum Raderum Epiſtola Lipſij. B.130,a
Radeuicus hiſtoricus citatus. C.217,a. 299,b. 300,a. 319,a. 351,a. 354,a
Radij ſignis deorum adfixi. E.11,d. *hinc Radiati capitis inſignia Principibus conſecratis appoſita, vt dijs.* D.337,b
Radius, inſtrumentum lanificij. A.129,a,b
ad Florimund. Remundum Epiſtola Lipſij. B.334,b. 353,a
Iac. Renardus allegatus. A.146,b. 207,a. E.141,d. 503,b. 517,a. *eius explicationes quadam locorum Senecæ non receptæ.* G.296,d,e
Ragatſus Beneuenti Dux per Paulum Diaconum Carolo Magno conciliatus. D.204,b
Raguſia Reſpublica legibus & moribus polita. B.234,a
Rabi Benxamurij & Hota Maurorum coniugum caritas. D.269,b. 270.
Bern. Rainſus, è Campaniâ Gallicâ oriundus, pro Balduino VIII. Flandriæ Comite ſe gerens in ligno ſuſpenſus. D.223,a,b. 224,a
ad Ioan. Ramirezium ab Arellano Epiſtola Lipſij. B.298,a
Ramirus Rex maledicos diu irritatus rigidè caſtigat. D.133.b
Rami felices, ex felice arbore, qui. E.411,d
Ramus, quo interdum ſignificatu. A.152,a
Petrus Ramus tùm magnus eſt, numquam is erit magnus. B.60,a
ad Ioan. Ramum I.C. Epiſtola Lipſij. A.218,b
ad Henr. Ranzouium Epiſtola Lipſij. B.58,a. 327,a
Rapa an mali ſucci. Gſ.732,c
Raphael Angelus Tobiam deducens viæ comitem canem ſumit. B.390,b
Franc. Raphelengius allegatus. C.678. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.189,b. 210,b. B.28,a. 327,a. 532. *ad Franciſcum F.F. Epiſtola eiuſdem.* A.357. B.52,b. 55,b. 73,a. 84,a. 91,b. 97,b. 100,a. 101,a. 105,a. 189,a
Raptare regionem, agros; id eſt, Vaſtare, prædari. E.116,c
Raptus quæ olim pœna apud Louanienſes. C.775. a
Raritas multa commendat etiam quæ per ſe non magni precij. G.269,d
Raſtrum, quid. G.31,c
Raſum, pro Æquabili, terſo. C.559,a,b
ad Georg. Ratallerum Epiſtola Lipſij. B.25,b. *Ratallerus ſubito deliquio animi in Curiâ Vltraiecti moritur.* B.25,b
Ratio artifex omnia formans, Deus. D.540 b. *Ratio an Spiritus de eo dicatur, leuiter an non intereſt* D.541,a. *Ratio in materiam agens, cauſa omnium Stoicis.* G.493,d. *eam per Materiam decurrere, Stoicorum ſcitum conſonum vtū Moyſi, Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas.* D.578,a
Ratio, id eſt, Fatum, Stoicis frequens. D.549 a. *Ratio cum Fato & Prouidentiâ mixta Stoicarum, penè Chriſtianorum λόγος, vel Dei Verbum.* G.77,c,d
Ratio, vnum & proprium hominis bonum, vnde originem habeat: laus eius & dignitas; tum vires & effectus. D.380,a. 605,b
Ratio recta & pura nulla niſi à Deo directa, & à fide illuſtrata. D.368. *diuini Spiritus pars, in nobis merſa, Stoicis.* D.470,a. *ea perfecta, ipſa Virtus eſt.* D.479,a. *vbi ea non eſt, bonum eſſe non poteſt.* D.485,a. *quid Ratio recta: contraria Opinionis.* D.379,b. 380,a. *lenta facit, quæ Opinio exaggerat.* B.18,b. D.411,a
Rationi & Affectui in animo ſedes, in bonum aut malum, pro alterius dominatu. G.7,d. *Ratio dux & domina eſſe debet totius vitæ.* G.280,d. *ea homini propria; vt alijs animalibus ſinguli ſui duces.* G.524,d. *Ratione & Conſtantiâ firmandus animus in Opinionum ſale.* B.15,b
Rationalis animæ pars, quæ. D.623,a
Rationalis Philoſophia, quæ. D.464,a,b
Rationes dictorum dare debet, qui docere vult. D.10.
Rationes conferre, quid. G.346,c. *quid, Rationes ſignare, &c.*
Ratio par. D.563,d. *hinc Rationes conſtare dicuntur, cum pares ſunt: & Rationes pares habere.* E.6,d. 7,b,c. 217,c
Rationes publicas adminiſtranti difficile vitare odium, nedum mereri gratiam. B.115.
Rationes Imperij publicari ſolita: hinc,
Rationarium Imperij. C.395,b. *quale ab Auguſto ſcriptum.* E.12,b,c
Rationales, qui. E.532,a
Rationales bonorum caducorum. E 60,d
ad Ratiſbonenſem Epiſcopum, Philippum Bauariæ Principem, Epiſtola Lipſij. B.328,a
ad Alex. Raslonem Epiſtola Lipſij. B.15,a. 27,a
Rauenna, oppidum nobile: ſedes poſterioris æuo Gothorum: Claſſis in eius portu ab Auguſto olim inſtituta: ea, vt & Miſenenſis, Prætoria, cognominata: quot ea nauium: quibus prouincijs tutandis deſtinata: qualis ipſe portus: & ad eum in terra Caſtra, item Phari; ſeu Turres ad noctu prælucendum: quot cohortes in Claſſe, eaque millenaria: ex quo genere milites. C.382,b. 383,b
Rauenna olim Ludus Gladiatorius, ſeu Schola. C.503,b
Phil. Raueſteinius. Vide, *Philippus Cliuius.*
Razias Iudæus ſe ipſum gladio percutiens an bene fecerit. D.526,a,b
Re, pro, Res. A.116, b
Rebellatus, pro, Rebellans. B.485,b
Rebili varij: ſed ille de quo Seneca, ignotum quis fuerit. G.283,d
Rebius. Vide, *Ammius.*
Recaredo Regi ob pietatem Catholici agnomen in Concilio Toletano datum. D.179,a
Recedendi, & ſe in ſequentium interualla recipiendi ratio in acie Romanâ. C.99,b
Recenſus populi, qui à propriè Suetonio: non eſt Cenſus: ſed eo recenſiti qui frumentum è publico accipiebant: idque factum aliquoties. A.246,b. G 320,d
Recidiuatus animarum, Tertulliano quid. D.617,a
Recipe, &, Recipe ferrum, ſolennis in Arenâ vox victoris gladiatoris ad victum eum occidendum. A.361,a. C.541,b
Recipere alicui quidpiam, cum fidem interponimus rem ita ſe habere. Gſ.821,c
Recipiem, pro, Recipiam. A.130,b
Reciperatores, qui. E.37,d
Recitatio ſcriptorum ſuorum veteribus Romanis Græciſque in vſu: primumque & potiſſimum Poetarum: & quibus menſibus. B.447,a. 449,b. *a Poetis ad Declamatores & alios*

[illegible] ornata. B.447,b. duplex, Priuata coram ſolis amicis & Publica [illegible]: quam vt utilem in vſum reuocari ſuadeat Lipſius. B.44[illegible],b.C.10. Recitationibus publicis Auditoria publica Romæ erant. B.447,b. factæ etiam in templo Apollinis, Athenæo,&c. B.449,a. ad eas aduocabantur aut inuitabantur amici auditores. B.447,b. etiam codicillis & nonnumquam libellis publicè affixis quiuis. B.447. eas quandoque ipſi Imperatores frequentabant. B. 449, b. D. 294.
Recognitio Equit. Rom. Vide, Probatio, Cenſio, Tranſuectio.
Rectores Principibus iuuenibus dati etiam olim. E.92,d
Rector Academiæ Louanienſis quâ auctoritate & dignitate: à quibus creatus: olim trimeſtris; nunc ſemeſtris. C.788,b. 789,a,b
Recto nil rectius, ſic Bono nil melius. D.495,a
Reddere, eſt rem pro re dare; ſed explicatione, non etymologice. G.346,c
Redemtores, qui. A.36,b. Redemtores viarum muniendarum, qui. E.87,d
Redeſpice, pro, Reſpice. A.121,b
Thomæ Redigeri laus: cuique Antiquas ſuas Lectiones inſcripſit Lipſius: & eius in Lipſium munificentia. A.98.166,a. 200,a. B.10,a
ad Nicol. Redigerum Epiſtola Lipſij. B.340,b
Redintegratio Mundi. D.598,a
Reditus duplices in quibuſdam prouincijs. E.532,a
Refigere ſe crucibus, reſoluere, liberare ſe a crucibus. G.243.d
Refractaria ingenia deſcripta. D.163, b
Refragari, obſiſtere. E.240,c
Refragium, ἐναντίωμα, obſtaculum. E.240,d
Refragium militare poſt allocutionem imperatoriam quibus indicijs cognitum. C.124,a.125,a
Refrigerari, peculiari notione. F.58,c
ad Pet. Regemorterum Epiſtola Lipſij. B.79,a.90,a
Regere qui vult alios, à ratione regi ſe patiatur. D.8
Regere populum, præcipua ars Principis eſſe debet, & ad hanc alia artium dirigere. D.129,a
Regia, Reges, Regnum,&c. Vide pòſt, Rex.
Regillianus à nominis omine Imperator factus. D.216,b
Regiſtice inſtructum. A.43,a
Reginoʹ hiſtoricus citatus. A. 312,b. B.157,a. C. 416,b. 756,b.758,a.759,a.760,a
Regio vna meliores milites ſuppeditat, quàm alia. D. 85,b. 87, b
Regiones pro diuerſitate ſoli minus magiſve terræmotui obnoxia. Gſ.770,d
Regiones Italiæ. E.395,c,d
Regiones ſingulæ olim vt dea habita pictaque. D.322,b
Regionum Imperio Romano cùm maxime floruit ſubditarum Index. C.378,b
in Regionibus Vrbis ſæpè gladiatoria ſpectacula exhibita. C.507,a
Regiſtra publica, alia ab Actis publicis. E.526,d
in Regula extremâ ſtare, quid, & vnde. G.405,d
C. Att. Regulo ſerenti delatus Conſulatus, vnde Serranus dictus: quamuis alij aliunde Sarranum cognominent. D.342,b
Regulus exemplum fidei. D.402,b. in armario aut arcâ clauis præfixâ cruciatus, quæ ideo Crux Seneca dicta. C.679,a. G.53,c.136,d. 166,d. 502,d. vigilando etiam vexatus: poſt varia tormenta a Pœnis tandem in crucem actus. G. 136,c,d. 611,d
C. Mem. Regulus, Conſul. E.269,d
Aquil. Regulus. Vide, Aquilius R.
ad Euer. Reidanum Epiſtola Lipſij. B.107,b
Reiecta, Reiectanea, ſiue Remota, ἀποπροηγμένα, inter Neutra aut Adiaphora, Zenoni & Stoicis quæ. D.449,a.450,a. 487. 488.
Reiculus, ſpretus, abiectus, verbum Varronianum. G.218,c. 461,b
Reinerus VVilegenius Aldenarda, mali genij hoſpes, ab eo ope D. Virginis Hallenſis liberatus. C.702,b
Relatio, Conſulum, aut ijs abſentibus Prætorum; vt cenſio Senatorum: nec ſine rel[illegible] vllum S.C. fieri poterat. E.143,d.269,d. poſterioribus Principibus datum [illegible] tionis ius. E.269,d
Relationis formula. A.419,a. E.269,d
Relatio noua poſt decimam incipi non poterat. A.421,a
Relegatio quid ab Exſilio differat. E.84,d. ea inter m[illegible] ſtatiloſa pœnas. E. 124,d. ad certum oppidum, frequ[illegible] ſub Impp. E.231,d. Relegati autem præſinitus dies intra quem excedere deberent. Gſ.831,c
Relegatio ſeruorum: in ergaſtula: in campos,&c. A.523,b
Relegatio vtiliſſima pœna in hæreticos turbatores. D.165 a
Religio deos colit, ſuperſtitio violat. G.210,d.674,d
Religio, quid: eâ vita conſtat: vnicuique habenda, ſed citra ſuperſtitionem: & non in ſubtilitate, ſed in vitâ [illegible]. D.18,b.19,a.123,a. origo eâ conſcientia. D.20,b. in eâ curioſi, mali. D.166,b
Religio, baſis, fundamentum & vinculum reipublicæ & omnis ſocietatis, quàm neceſſaria vel in totâ Societate, vel ſeorſim in Rege & ſubditis. D.156,a,b.176,a
Religio vna in vno regno optima non varia & miſcellanea, eaque tenenda ex ritu veteri. D.46,b 153,b nam antiqua optima: in quâ corrigere fas magis, quam mutare D.161,a. prorsus vindicanda, & omni vi defendenda. D.47,a. ne[illegible] aut prolapſa traxit ſemper rempublicam ſecum [illegible] trahet. D.122,a. Religio itaque vna vnionem dat, & amorem: turbata politiam turbat. D.158,a. Religionis diſciplina vetuſtiſſima etiam olim Romanis cura. E.172,d
Religio modeſta Principi conuenit. D.123,a. & quatenus & cur Religio, quæ caput in Republicâ, ei curanda. D.46,a,b. Religionis diſſidium an ab eo tolerandum: inque i[illegible] aratio turbonum; alia ſimpliciter ſibi errantium: & quomodo cum vtriſque agendum. D.47.48.
in Religione coactio quadantenus licita: nec id atterere libertatem animi. D.159,a. compulſionem tamen magis & exſtimulationem, quam coactionem probandam. D.159,b. at de Religione nulli Libri noui edendi ſine Superi[illegible] approbatione. D 166,a
Religionem euertit, quiſquis libertatem Religionum inducit. D.153,b. & Religionis diſſoluenda eſt omnis in Religione varietas. D. 159,b. cum ſua cuique videatur optima. D.18,b. Eius prætextu nouas res molientium aliquot Exempla. D.160.
Religio priſca in Lipſio, quæ vera & vna. B.281,a.b
Religionis noſtra arx miraculis eſt ſuperſtructa. B.245,b
de Religione vnâ aduerſus Dialogiſtam Liber Lipſij, Ordinibus inſcriptus, eſt inſtar Notarum in tria Capita Libri quarti Politicorum. D.148,b.149.151. & ſeqq.
Religioſus, ſupra modum religioni addictus, vt, vinoſus, &c. D.123,a
Reliquiæ menſæ ſeruis diuiſa. G.528,d
ad Remaclum Roberti Epiſtola Lipſij. B. 150,b. 191,b. 219,b.402,b.431,b.521,a
Remediare, vt, Reminiſci. G.513,d
Remedia tardiora quam mala. G.582,d
Remedia periculis peiora non amanda. B.256,a
Remetiri vinum vomitu. G.137,d
Remiſſionis, præparamenta ſunt ad labores. G.167,d
in Remiſſionibus medendum, non in acceſſionibus. G.64,d
Remiſſiones tributorum. Vide, Tributorum.
Remittere, pro, Permittere. E.9,c
Remota templi. A.344,a
Remota Stoicorum. Vide, Reiecta.
Remus. Remi ſpecies in aquâ fracta & refracta, vide. Gſ.687,d. Remos detergere, nautica phraſis. A. 31,b
Renaſcentia, ſiue Παλιγγενεσία, Stoicorum alia a Pythagora, & quæ. G.448,d.449,c
ad Renes, poſterioris æui ſcriptoribus, id eſt, Ad latera, ad dorſum. E.22,d
Renunciare, pro, Dicere, narrare. G.179,d
Renunciare alicui, pro, Significare ſe munere eius vltrà non vti. G.143,d
Renunciari Conſulem, Prætorem, &c. verum comitiorum verbum. E.493,d
Renunciationis militaris mandati facti formula. E.6 c

Repens [illegible] *vox, pro, Subitus, repentinus.* E.18,d
Repete, Arenæ verbum; & Repetere, quid. C.537,b.D.11. G.554,d.Gſ.771,d
Repetendi res per fetiales; &, ſi negarentur, bellum indicendi, mos. G.292,d
Repetundarum quæ apud Romanos pœna. E.37,d.250,c,d
Repigrari. A.334,b
Replumbari, quid. Gſ.749.c
Reponere, vicem reddere. G.364,d
Repræſentare, &, Debere in diem, aduerſa ſunt. A.286,b
Repudiatus, quis Iuriſconſultis. G.320,d
Repudium dicere, id eſt, repudiare, aut, vt vulgo, mittere repudium. E.83,d
Res omnes a Stoicis diuiſa in Bona, Mala, & Indifferentia: quæque iis ſingula. D.484,b.G.246,c
Res commoda, Stoicâ phraſi, externa; quæ vulgò Bona aut Commoda. G.605,d
Res omnes neceſſario ad mutationem & interitum ſpectant, vt flumina omnia ad mare labuntur perpeti & prono curſu. D.388,b. *proinde rebus ſecundis non inſoleſcendum.* D.103,a.106,a. *Res ſecundæ acrioribus ſtimulis animum explorant, quam aduerſæ.* E.312,d.313,d
Res plerumque ipſas non timeri, ſed circumiecta rebus. D.411,a,b
Res in conſilio potius ſpectanda, quā dantis perſona. D.139,a
Res eadē diuerſo reſpectu, laudabilis aut culpabilis. G.603,c
Res intricata explicanda, non abrumpenda. G.383,d
Res Romana. Vide, *Romana.*
Res mota, &, Rebus motis, phraſes Taciti. E.30,c
Res tuas tibi habe, repudii formula ſolennis. E.492,b
Rem gerere. A.199,b
Res ſua, Rerum nouarum eſſe aliquem, &c. *phraſis in Liuio crebra.* G.151,d
Rerum Natura. Vide, *Natura rerum.*
Res ſimpliciter, pro, Lites. G.339,d
Res prolata, cum a litibus forum ferias habet. G.218,d. 339,d
in Rem præſentem venturum ſe promittere, phraſis Iuriſconſultorum. G.324,d
Stan: ſl. Reſcy laus: & ad eum Epiſtola Lipſij. B.281,b
Reſina vſus in euellendis pilis. Gſ.696,d
Reſperſum vinum, id quod rogis aut ſepulchris inſpergebatur. A.1042. G.51,c
Reſpicere, benignè, cum fauore; item pro, Opem ferre. A 92,b. G.156,d.215
Reſpiciens fortuna. A.92,b
Reſpondendi formula in compotationibus. A 110,b
Reſpondere quietem, gratias, &c. E.258,d
Reſpondere ad diem, quid. Gſ.716,d
Reſpondere ad nomen in dilectu militari, quid. C.21,b
Reſponſa I. C. ab ipſis ſubſignata, ex decreto Auguſti. C.377,d
Reſpublica, quid. D.385,a. *nulla niſi ſapientum, Stoicis.* D.516,a. *Reſpublica Magna, quæ Stoicis.* G.255,d
Reſpublica omnibus numeris perfecta nec eſt, nec erit. G.259,b. *baſis Reipublicæ & fundamentum Religio.* D.156,a. *infirmuſque eius ſtatus ſine virtute, & contrà.* D.29,b. *eius optabilis ſtatus, quis Polybio.* D.29,b.131,a. *Reſpublica autem quæcumque nullâ re magis florebit aut floruit, quam rigidâ & immotâ Iuſtitiâ.* D.236,a. *videndum interea in eius adminiſtratione ne quid nimis tendatur: ve prudentis nauta eſt curare, vt tutò potiùs quo inſtitit perueniat, quàm vt citò.* B.90,a. *Reſpublica corpus, Princeps anima.* G.190,d. *de Republicâ itaque benè meretur, qui de Principe.* D.6.
Reipublicæ qui ſe addixit, non ſuus. B.74,b. *ad eam admonendos inuitos, non falſa Imperatoris vox.* D.304,a. *ad Rempublicam accedere ſapientem quando & quomodo velint tum Stoici, tum Epicurei, & alij.* G.255,c.259,b
Reſpublica popularis aut ariſtocratica lenta in conſultationibus, imò tarda ſæpè. D.139,a. *in Republicâ populari rarius exercetur Iuſtitia; tranquillitas & concordia minùs colitur, quam in Principatu; tum magis corruptelis obnoxia.* D.207.208,
Reipublicæ Romanæ partes tres quæ Tiberio. E.1[illegible]
à Republicâ ſubmouere, quid. G.38,d
ad Iac. Reſtam Epiſtola Lipſij. B.178,b
Reſtibus quomodo Sarmatæ & vicinæ gentes in bellis vſæ. C.246,b.247,a
Antiſtius Reſtio proſcriptus ingenioſo fideliqué ſerui ſui aſtu ſeruatus. D.257,a
Reſtrigare, quid Ioſ. Scaligero. G.442,c
Retibus piſcatoriis deſuper e muris inuoluti aſcendentes ſcalis detruſi. C.350,b
Retiarius gladiator, quis: vnde id genus: pugnæ & armorum deſcriptio: cum quo commiſſus. C.518,b.519,a,b.522,b
Reticulata ſcala, quæ. C.271,a
Retractiones in gradibus, quid Vitruuio. C.430,b
Reuerentia Principis non terrore captanda. D.52,b
Reuerentia rara in ſtatu populari. D.208,a
Reuocandi dictio de iis quæ identidem ſpectare voluptati eſt. G.134,c
Reus ſententiis paribus abſoluitur. G.541,d
Rei ſordidati, eorumque proprius habitus. A.256,b.257,b. 258,a
Rei qui & quâ cauſâ ab ſuum & alienum profeſſi. G.353,d
Rex quo a Tyranno differat. D.112,a. *iuſtitiæ tuendæ cauſâ primitus inſtitutus.* D.31,a.239,b. *vnde διογενεῖς Homero Reges.* D.233,b. *quid apud Latinos Regis nomen denotet & inferat.* D.232,a. *ad eius exemplum componuntur ſubditi.* D.30,a.205,b
Reges & Regna à Deo dari. D.186,a. *aut tolli.* D.188,a. *& cauſſas quaſdam medias, ſed inopinatas, his interuenire.* D.189,b. *Regna autem & Reges à Deo temperari. Horumque ſingulorum Exempla.* D.188.189.190.191.
Regis Regnique præſtantia laudata. D.26,a.78,b.130,a. *ſed ſine virtute Regnum omne inſtabile.* D.29,a. *& Regna ſine iuſtitiâ nil niſi magna latrocinia.* D.30,b. *quæ porrò Regno firmando faciant.* D.51,b. &c ſeqq. *quæ contrà euertendo.* D.58,b. &c ſeqq.
Rex cùm in tyrannum abit, ſæpe reſpublica ad optimates aut populum deuoluitur: ſed ab his plerumque iterùm ad tyrannum & Regem. D.207,b
Rex & Regnum, quis & quod verè; aut contrà. A.371,b. D.510,b.511,a
Reges generoſi introrſum à plebe differre debent, extrorſum vix excellere. D.132,b. *& regium magis eſt animum præferre cultum, quam corporis veſtem.* D.34,b
Regum clementia non in ipſis ſolùm, ſed & in ſubditorum ingeniis ſita. D.113,a. *plerumque cùm fidem habent ſuis, & inueniunt.* D.86,a
Regis ſapientis argumentū boni ſapienteſq́ miniſtri. B.440,a
Reges leniter & arte quadam regendi a Conſiliariis: nec iis fruſtrà obnitendum. D.172,a
Reges tutores Eccleſiæ; & quatenus in eam ius habeant. D.155,b. *puniendi iis hæretici turbatores.* D.163,a
Regi iucunda maximè eſt Regum ſalus. E.321,c
Regibus timendi ſemper quos offenderunt. A.373,b
Regium eſt audire male, cùm facias benè; dictum Alexandri Magni. D.68,b
Regum mores plerumque odioſi; & qui potiſſimùm. D.50,b. 51,a. *gloriæ auidi.* D 145,b. *ad ſuperbiā proni.* D.132,a. *mutabiles.* D.44,b. *eorum familiaritas periculoſa: eiuſque res aliquot Exempla.* D.147. *Regna ſocium ferre nec tædæ ſciunt.* D.51,a. *Reges inſtar fulminis, dura frangunt, mollibus plerumque illaſis.* B.10,b. *Regem aut fatuum naſci oportere, prouerbium.* Gſ.815,c. *Regum denique ſors varia & miſeranda.* D.132,b. *plures a ſuis quàm ab hoſtibus interemti.* D.58,b
Regno imminent qui deſiſtare videntur & modeſtiam ſimulant. A.373,b
Regni obtinendi fraudes per ambitionem aliquando interuenire, & quales, Exemplis oſtenſum. D.221. &c ſeqq. *eorum etiam vi per ambitionem occupatorum Exempla.* D.225. &c ſeqq.
Regnum ſchola fraudium. D.75,b *ſæpè bonos deprauat.* D.130,b

Regno-

[illegible] mortuus [illegible]. B [illegible] b. Re[illegible] nummenim omne fluctuans, infimum, inſtabi[illegible] vt ſe[illegible] ubiectum, ita & odijs. D 50,b
Regna comitialia nulla diuturna. D.215,b
Rex; Regnum. Vide etiam, Princeps, Principatus
Reges & Principes quidam Agriculturæ ſe [illegible] arunt B.142
Reges Romani quatuor manifeſte Fato ducente ad ſceptrum peruenere. D 186 b
Reges Romani tre[illegible] periere [illegible] D.82,d
Reges externi a Romanis ca[illegible] in [illegible] ducti. D.31[illegible]
Regibus amicis [illegible] Senatum [illegible] munera. E.117 c
Reges pleriqu, ac omnes qui [illegible] Romano pro Antonio contra Octauianum ſteterunt. F.58,c
Regibus Romanis quot olim lictores. A.283,a
Rex, di[illegible] quicumque qui ab alio colitur. [illegible] 15,d
Regum Libri Bibl. citati. A.306 [illegible] C 683,a. D.2[illegible]7,b
Regia qua domus Romæ, & vbi. C.[illegible]c6,a
Regimen, [illegible] animi. Vide, Principale.
Regna conuiuiorum talo ſortita. E.217,b. &, Regna vini, quid Horatio. A.104,b
R[illegible] Sophocli, pro, pudor. A.152,b
Rhadamanthi tribunal in inferis. G.122,c
Rhamſes Ægyptiorum Rex. E.66,d
Rh[illegible] communiter origo Rheni & Danubij poſitu quibuſdam. [illegible] 12[illegible] c
Rhæti [illegible] curribus in bellis [illegible] C.343,b
Rhæticorum vinorum nomen Virgilio ignoratum, non benè allegat Seneca. G.[illegible] c,d
Rhea dea, ſiue Ops [illegible] vxor Saturni C.487,a.6[illegible] 1.a. D 312,b
Beatus Rhenanus laudatus. E.380,d. primus Apocolocyntoſin Claudianam Senecæ publicaſſe dicitur, ſed alio titulo. G.814,c. Panegyricos ſcriptores Latinos veteres non tam emendate aut plene edidit, vt Cuſpinianus. E.521,a. temeraria eius in [illegible] corruptio. E [illegible] 20. Eius complures in Tacito correctiones quarum quædam vt vera & ingenioſa recepta, aliæ reiecta. F 21.d.50,d.62,d.90,d. 1[illegible]2,c. 127 d.150,d.16[illegible],d.176,c.184,b.215,c.222,c.287,d. 30[illegible],d.313,d.319,d.322,d.323,d.334,c.351,d.3[illegible]0,d. 38[illegible],d.3[illegible]3,d.386,c.[illegible]99,d.4[illegible]7,c.414,d.427,d.473,d. 474,d. Idem primus Velleium quem habemus edidit è Bibliotheca Murbacenſi. F 5. eius in illo correctiones lectione ve crebro memoratæ. F. 8.& ſeqq. Euiſdem errores & oſcitantia A 91,a [illegible] 2[illegible] 1[illegible] 1,a [illegible] 53,b.[illegible],a. 176,b. 177,a. 214,a
Rhenus, quaſi Reyn, id eſt, purus, nonnullis, quod in eo Germani liberos ſuos recenter natos explorauerint hinc & ἐκλεχέλαιος Nonno. E.444 c,d. ſiniſtra eius ripæ accolæ populi olim omnes Galliæ ac [illegible] C.379,a. pontes in eo quibus locis. E.34,d. in eius ripa caſtella amplius quinquaginta a Druſo directa, origo nobilium in eo tractu oppidorum. E.107,c. Pons a Cæſare in eo ſtructus deſcriptio explicata. C 3[illegible]4,b & [illegible] Icon. C [illegible]8. Idem ponte muniuit ſtrauitque Seuero. [illegible] 3[illegible] b. in Rheno, aut per totum Rhenum [illegible] a Romanis Claſſis perpetua, communi nomine Germanica dicta: eiuſque pars ad oſtium Rheni [illegible] Pharus, [illegible]tannica vocata. C 384,a. Rhenus a feſto S. Martini ad Kal. April. congelatus quando B.466,a,b. D.31[illegible],a,b
Rhenus in Occaſum, Danubius in Orientem diuerſi feruntur, ex quibus montibus orti. G.12[illegible]. quatenus ij & quando Romani Imperij a Septentrione termini. C.377,b. [illegible] 1,d.7[illegible]5,c.77[illegible],d
Rhenus fons non longe a Rhodani. G.1[illegible],c
Rhetores quando primum in honore Romæ [illegible] quis primus eis ſtipendia ibidem e publico conſtituerit [illegible] 793,a
ad Rhetoras Collegij Aquicinctini Epiſtola Lipſij. B.39[illegible],a
R[illegible]uporis Thracum Rex. valde in eo nomine variatum E.67, d
Rhinocolura vrbs a quo condita [illegible] ſenſus Seneca & Diodori Siculi [illegible] ea condita [illegible] dicta. [illegible].54,[illegible]
Rhodani fons non longe a Rheni [illegible] 12[illegible],c
[illegible] nullus dies tam nubilus, vt non aliqua hora Sol cernatur. G [illegible]19,[illegible]
Rhodijs libertas a Claudio adempta, reddita. E.106,d
Rhodiorum peculiare dicendi genus B.[illegible] b
Rhodomannus laudatus. B.331,b
Rhomphæa, quid. F.437,d
R[illegible], quid. C.148,a
ad Ioan. Richardotum Præſidem Epiſtola Lip[illegible]. B.249,b. 263 a.424,b.430,b.439,b.441,a.442,b.444,b.445,a. 446,b.45[illegible],b.45[illegible],a.463,b.467,a
ad Ant. Richardotum I.F. Epiſtola Lipſij. B.164,a.[illegible]91,a. 402,a.406,a.452,a.453,a.455,b.45[illegible]b.458,b.464,b. eidem ab eodem Teſtimonium. B.455,b
ad Guil. Richardotū I.F. Epiſtola Lipſij. B.176,b.187,a. 223 a. 228,a. 236,a. 452,a. 453,a,b. 457,a. 459,b. 468,a ad eundem, & ad I. Bapt. Baronium ac Phil. Rubenum Phalenci. B.228,a
Richardus de S. Victore citatus. C.726,a
Richardus Angliæ Rex ad obſidendam cum alijs Ptolemaida profectus, in itinere Cyprum Græcis eripit. nauemque magnam Saracenorum deprimit. B.339,b ſuum vnius decus Ptolemaidis capta volens, vexilla a Germanis defixa detrahi iubet: quo nomine per Germaniam iter in reditu faciens a Leopoldo Auſtriæ Duce captus, non niſi grandi pecunia ſoluta & promiſſa dimiſſus. B.[illegible]4[illegible]a
Ricinia, quid A [illegible]46,b
Ricobaldus Hiſtoricus citatus. C.426,b
Ridica, &, Ridicula, pedamenta vinearum. G.686,d
Rienſis Marchia, ſeu Marchionatus, qui & Antuerpienſis: quis ille: quando Comitibus Louanienſibus acceſſerit. C.767.
ad Nicol. Rigaltium Epiſtola Lipſij. B 361,b
Rigodulum, hodie Rigol. E 419,d
Lud. Rykius Patritius Louanienſis primus fundator Collegij Theologorum Louanienſis. C.790,a
Ioan. Riſſelmannus miles, ſtatuam D. Virginis Hallenſis ſe crematurum comminatus, quomodo diminutus punitus. C.700,b
Rincburga inter Friſiæ vrbes ſcriptoribus quibuſdam memorata. C.757,b
ad Ripas fluminum in terminis Imperij caſtella & caſtra. G.36[illegible],c
Ritualia ſacrorum notatu digna. A.373,a
Rituum antiquorum res ab vſu potius ſpectanda, quam à ratione. A.301,a
Rituum notitia neceſſaria ad ſeriam intelligentiam veterum Scriptorum. B.148 a. Ritibus tamen explicandis non diu inſiſtendum in Commentario ad aliquem auctorem. D.297.
Ritus patrij bonæ religionis obſeruandi. D.19,a
Riualitas increſcere facit affectum. G 268,c
ad Gangericum Riuium Epiſtola, eidemque Teſtimonium Lipſij. B.246,a
ad Franc. Roaldum I.C Epiſtola Lipſij. A.148,a
Franc. Robertelli laus. B.283,a. iu allegatus. C.11[illegible],b
Robertus Galliæ Rex demiſſa & rara ſanctimonia vir. D.179,b
Robertus Rex Neapolis, ſummus Petrarchæ & Boccatij fautor, carere ſibi regno eſſe literas profeſſus. D.205,a. in Regno cur fratris eius maioris filio à Pontifice prælatus. D.[illegible]2[illegible],a,b. ipſe tamen in lite ſuper Comitatu S. Seuerini pro nepote ſententiam tulit. D.[illegible],b
Robertus a Lacu præcipuus auctor Collegij D. Iuonis, ſiue Iuris, Louanij. C.790,b
Robertus de Monte Hiſtoricus citatus. B 504,a. eiuſdem narratiuncula de intenſo frigore Anni 1125 in Brabantia. B 466,b
ad Balt. R[illegible]anum Epiſtola Lipſij B.[illegible]4,a.219,b.48[illegible] b 518,b. 5[illegible]7, b
Robos, pro, Robore [illegible] plura talia. A.463,a
Robur, vel Robus, quid in carcere aut ſupplicio. E.118,d
Rodericus Sintlus primus è Græcia optices [illegible]
ſeu

ſeu veriùs Bombycinorum, pannorum Panormum deduxit. E. [illegible]

Rodericus vltimus Gothorum in Hiſpaniâ rex a Iuliano Comite occiſus. D.193,a. 209, a. qua ſigna exitium eius portenderint. D.192,a

Rodericus Daualius Mag. Equit. Al. Nonij Ferrerij ſummam fidelitatem expertus. D.257,a,b

Rodericus Sanctius Palentinus citatus. D.133,b

Rodericus Toletanus quot gentes vnâ, id eſt, Germanicâ Linguâ vſos tradat. B [illegible], b. de eo Hiſtorico iudicium. D.126,b. Idem allegatus. C. 592,b.769 a

ad Car. Phil. Rodoanum, Epiſcopum Brugenſem, Epiſtola Lipſij. B.250,a

Gabr. Roelandius laudatus. B.32,b. ad eum Epiſtola Lipſij. B 33, b

Roga, inſimùs Græcis ſtipendiumne militare; an donatiuum Principis. C.200,a 250,b

Dan. Rogerſius. B.10,a

Rogi honorarij, inanes. G.108,d. alibi defunctis ſtructi. E.76,c,d

Rogum vinore ſpergi, ſolemne. A.104 a. G. 52,c

ad Nicol. Rokoxium Epiſtola Lipſij. B, 509,a.516,a.

ad Sebaſt. Kolliardum Epiſtola Lipſij. B.207,a.345,a.349,a 354 a.360,a.361,a

Romæ nominis duplex interpretatio qua Hieronymo: tertia è Belgico ſermone, quaſi Roem, id eſt, gloria. C 377,a

Roma quãdo condita: quot annis ab excidio Troiæ: qua Olympiade. F.13,d.15,d.16,c. Gf.709 d. eius ſitus & forma: ſum de magnitudine eius indagatum: eius ambitus aliquando idem vt Syracuſarum aut Athenarum. A.318 a. C.420.& ſeqq. G.226,c. olim non ad normam, vnde. E.276,c. ſuburbiorum eius magnitudo: & hominũ in totâ Româ multitudo. C.423,b.& ſeqq. G.21,d. quantus eò vndique ob varias cauſſas concurſus. A.252,a. G.74,c,d. cuius commodo & alimento omnibus terris arabatur, & ex omnibus Orbis partibus merces & alimonia advertabantur. C.426,a. G.192,d

Roma ornanda primus auctor Auguſtus: quem Nero eximiè ſequutus: tum quidam alij. C.428,a. de ædificijs eius communiter: eorumque amplitudine, decore, & ſplendore. B.318,a. C.427.& ſeqq.

Romæ encomia inſignia Pliuij, Caſſiodori, & Ammiani, &c. C.428,b.429,a. C.74,c. commune totius terræ oppidũ, Ariſtidis Rhetoris: compendium Orbis, (epitome terrarum [illegible]lys. B.379 a. C 424,b. vertex & culmen rerum. B.344, [illegible] communis patria verè vocata. C.387,a. G.74,d,b. tota & vniuerſa, miraculum. C 428,b. eius magnificentia explicanda Fama, qua reliqua exaggerare ſolita, exolſſcit, elogio Conſtantij. C.451,b. in eius ruinis ipſis tacita quadam maieſtas. C 557,b

Romæ vt dia templa paſſim in prouinc. [illegible] poſita, in Græcia, Aſia, &c vbi & quando id primitus. idem in ipsâ Vrbe templum coniunctim & Veneris ab Hadriano Imp. ſtructum, & qua loco. C.434,b E. [illegible] c. F.18,c primum ei marmoream ædem à Metello Macedonico ſtructam, quomodo in Ve[illegible]cia inte[illegible]genuum. F. 18,c

Roma [illegible]aliò æterna dicta. D 38 b. paucos ſuprà quadrin[illegible]tos annos libertatem tenuit, D. 208,b. quot in eâ hominum millia vno autumno peſte ſublata. B.318,a. quãdo quotiesque incenſa. E 276.2[illegible]. muri eius hodierni ſubitum, rude, & nouiſſimum opus & quis eorum ambitus. C.421.b. quàm parum ipſa habitata. C.425,b peregrinã ibus nihilominùs magna [illegible]lupsati & vtilitati. B.402,a. genium peculiarem habet: ingenia poliendi, & iudicia firmadi. B.286,b. vel antiquitatis cauſſa præcipuè adeunda; ſed non lon[illegible] [illegible]tãda. B 22,b. Eam Anno ſeculari ſacro inuiſere conſti[illegible]rat Lipſius: ſed ob cauſſas iter præpeditum. B. [illegible]36,b. & ſeq[illegible] V[illegible]e etiam, Lipſius.

Roma Noua, B[illegible]zantij ſiue Conſtantinopolis nomen. C 3[illegible] a

Romana Lingua, Hiſtoria Militia. Vide, Lingua, Hiſtoria, Militia.

Romana res, id e[illegible] Re publica Imperiumue Romanum. E [illegible]19 [illegible]d

Romana re Virtute & Fortun[illegible] d[illegible] ommum [illegible] ſtigiũ quomodo ſtella. C 452,b. Romanâ [illegible] tudine terrena [illegible] quam vlla maior C [illegible] Romanum Imperium omnibus ſuis partibus primas ferè inter omnia alia Imperia mundi: nec aliud illi aut magnitudine aut diuturnitate comparandum. eiu[illegible]que encomia plura veterum. B. 14[illegible] 375. 376 [illegible].452.b.470,a. olim id velut anchora fluctuantis mundo. C.374.472,b. E.420,d. in culmine ſuo fuit ab Auguſto ad Traianum: qui eius ſub vtroque fines aut termini, quæ regiones ſub eo comprehenſa: quibus vndique copijs munitum. C. 3[illegible]7,b.378.379,a

Romana res virtute maiorum diu ſtetit. G.81.c magnitudine ſua laborans. G.240,d. luxu & opibus ſublapſa, diu non niſi mole ſuâ & fato ſubſtitit. G.9,c. quid etiam inter Imperij lapſi cauſſas à quibuſdam habeatur. A.318,a. à Claudio verò ſtatim in peſſima plerumque capitis electione venit; imò ſæpè emtione. D.215,b

Romana Reſpublica tres partes, qua Tiberio. E.1[illegible] d

Romana reſpublica in Cæſarem, Pompeium, & Craſſum diuiſa. G.172,c

Romana opera, ſeu ſtructura, ſuperarunt decantata mundi miracula. G.92,d

Romana ditionis quot hominum millia reperta ſerie cenſu Auguſti. C 473 b

Romanâ ciuitate quibus occaſionibus exteri donati: tandem & ex conſtitutione Antonini Imp. quicumque eſſent in Orbe Romano, præter ſeruos. C.38[illegible],a

Romana ſimplicitas, fides; Romani ingenij bona; Prouerbium vnde nata. C 459 a

Romanæ fœminæ lanificio & textrina vacabant. A 264, b. idque plerumque in atrio ædium. A.265,a. Vide plura in, Fœmina, Mulieres.

Romanum Forum, etiam Vetus, & Magnũ, cognominatum, a Romulo inſtitutũ, vbi, & quale: id a Tarquinio Priſco tabernis & porticibus cinctum: tum quantopere à varijs poſt exornatum: & quæ circa illud ædificia alia publica. C.436,b.437,a

Romanum Imperium. Vide, Romana res.

Romanus, Populus Orbis, Athenæo. C. 474 .b. Romanarum origo quomodo poſſit duci è Samothrac. E.63,c,d

Romanorum Virtus in genere prædicata. B.147 a. C.452,b. Romani exemplis valent, Græci præceptis. B. 147, a. D.351,b. omnes gentes pietate & religione potius ſuperauere, quàm calliditate aut robore, Ciceronis. D.46,b. valde ſeueri in profanatores aut nouos inductores religionis. D. 159, b. legibus diuinationes magicas prohibuere. D.194.b. ab animi viribus primos ſuos Reges elegerunt. D.2[illegible].b

Romani quam ſæpè fides promiſſa obſeruantiſſimi. D.252,b. Iuſtitia eorum in bellis: & quâ catena iuſtarum cauſſarum [illegible]ato datarum potiſſimas prouincias ſubegerint. C 45[illegible],b 456 a, b

Romanorum Pietas, Probitas, Abſtinentia, Continentia, & Conſtantia, laudata. C.458 b.459.460. ijdemque à nonnullis qua ijs vitio verſa, excuſati. C.460. & ſeqq.

Romanorum liberalitas in conferendis ſtipibus ad opera ſacra facienda. C.431,b

Romani di[illegible]ciplina militari feliciſſimè vſi: quibus ea antiquior, quàm caritas liberorum: eaque ipſa velut exemplar veræ diſciplinæ habenda. D.89.b.93,a,b ne vnam quidem noctem ſine caſtris in militiâ. C 136 a. tam bello a[illegible] [illegible] & c[illegible]ti, vt pugna ijs inſtar exercitii [illegible]. C. [illegible].a. mira e[illegible]rum abſtinentia a furtis & rapinis in milit[illegible] [illegible]99, b. reſtrictio olim eorum [illegible] [illegible]galitas. [illegible].20[illegible].b

Romani a quo tempore, & vnde, machinarum bellicarum vſum acceperint C.265 b 266,a mira eorum d[illegible] entia in operibus maximis breuiſſimo tempore [illegible]. C 2[illegible] 95 a [illegible] mando [illegible]. C [illegible]2 b. [illegible] dios dextros a[illegible] ſiniſtros [illegible] [illegible]. [illegible] tum. [illegible], b. [illegible] vicerint [illegible] caſum [illegible] [illegible]ta. C.76,a. fortiſſimi eorum mil[illegible] duces, ex a[illegible]. B. [illegible] a nam omnis pr[illegible] Romanorum [illegible] aut in agris aut in armis. F.1[illegible]8 c

Roma-

Romanorum peditum in mare inſilientium felix contra Pœnos audacia. C.457,b

Romani nunquam victi niſi imperitiâ aut temeritate ſuorum ducum. C.45 ,a. quaſcumque clades bellis Punicis accepiſſent, nihilominus conſtantes & animoſi. .460,a

Romanorum a Pyrrho caſorum mira fortitudo militaris. C.458,b. animoſum eorum reſponſum Pyrrho Regi datum. C.459.b.460,a

Romanorum fortitudo militaris vniuerſim & quaſi per recollectionem demonſtrata & laudata. C. 456, b. 457. 458.

Romanorum mos in capiendis ciuitatibus, obuia quaque, vſque ad canes ipſos, trucidandi. C.462,a

Romani ciues quibus rationibus tantopere numero aucti: & quantopere. C.386.b.387.

Romanorum opes publicæ quàm admirãdæ C.389.& ſeqq. & quam admirandæ priuatæ. C.414 & ſeqq.

Romanis non antè peccare libuit, quam impunè licuit. A.309,b

Romani elephantis vſi ad ſpectacula & venationes amphitheatrales. B.34,b. in precando ad Orientem vertere ſe ſoliti Romani. E.375,d. Veſtam ex Albâ Longâ Romam tranſtulere, relicto nihilominus illic ſacro · atque id quando. C.603,a,b. quàm antiquum iis ſupplicium Crucis, & quàm frequens: ſed vile apud eos, & plurimum ſeruorum: & ob quæ delicta. C.653,a,b. literâ K. frontem Calumniatoribus aliquando inurebant. B.269,b. initio paucas leges habuere; paulatim, maximè ſub Imperatoribus, damno reipub valde auctas. D.242,b. Iudices quotannis cauſſis cognoſcendis ſorte legebant. D.242,a. labi cepere Romani, cùm audire Græcos & exteros. D.135,a

Romani ex conſuetudine capite intecto; ſine petaſo, aut pileo. A.279, b. C.578, b. quando barbam alere deſierint, quando denuo inceperint: quomodo eam radere ſoliti, &c. Gſ. 697, c, d. accumbebant ad menſam, non aſſidebant. A.101,a. multa ad morem potiùs, quàm ad normam pronunciarũt in ſermone. A.470,b. qui inter eos nobiles, noui, &c. A.289,a. rebus ignotis dabant nomina nota, etſi inepte. A.304,a. albatos eos in die feſto, quomodo intelligendum. A.257,a. Plura autem quæ Romanorũ mores, ritus, leges, & talia, attingunt, vt de Ludis, Magiſtratibus, Sacris, Veſtibus, & innumera alia, quærenda potiùs ſingula ſub titulis rerum.

Romani viri illuſtres, qui Stoica ſectæ addicti. D.45 a

Romanorum olim immenſa ex bello clades. tum cædes ingentes ab ipſis edita, cladeſque aliis illata. D 413 b

Romanus ciuis quidam ob occiſum felem ab Ægyptiis diſcerptus. D.182,a

Romanus omnis adulatione corrumpitur, aut corrumpit, dictum vetus vnde. G.35 ,d

Romani Ciuis titulus nimis hodie vulgaris. B.167,b

Romanenſes vulgo vocata linguæ, Italica, Gallica, & Hiſpanica, notha proles Linguæ Romanæ. A.449,a

Romanus Hiſpo. Vide, Hiſpo.

T. Romulius Decemuir legg. ſcrib. D.28 ,b

Romulus ſcelere & ſanguine Regnum obtinuit. D. 227,a liberis ciuibus militiæ exercitium & agriculturam dedit: ſeruis mercaturam & artes mechanicas. B. 2 b. cuius patens Iuris potiſſimum Leges tulerit earumque aut verba ipſa, aut ſententia. D.2 9. quid in expoſitione liberorum obſeruari voluerit. B.409,b Veſtam an ille Alba Romam tranſtulerit, an Numa. C 6 3, b. quot Romulo anni. F.76,d. aſylum eius Roma. E.51 ,a. caſa eius Romæ duplex, vt videtur. vbi vtraque: & quanto in honore. G.7 .b,c,d

Romulus & Remus in adoleſcentiâ liberalibus ſtudiis operati. D. 203, b. C. 469, a. Romulus vt Romanorum ducum primus, ita inter eximios. C 458,b. primus Tribunos mil. inſtituit & quot. C 5 ,a. ſinit rum vſum Romanis iniunxit, vnde ſumto exemplo. C. 74, a, b. primus auctor Romanis deducendarum Coloniarum. C 385, a. quâ ratione numerum ciuium ſuæ vrbis mirum auxerit. C.386,b.E. 51 ,a. Romam ſuam quadratam ſtruxit. 42 ,a. inſtitutor Fori Veteris, ſiue Romani. 45 b

Romulus Amaſæus interpres Pauſaniæ: eiuſque error. F. 274, d

Rorarii in leui armaturâ qui olim. C.67 a. eorum pugnandi ratio: diuerſi ab Accenſis. etiam à Velitibus. C.240,a,b. ante ortos Velites vbi iis in acie Romanâ locus. C.101,b. quomodo in pugnâ inter Antipilanos procurrerint C 248,b. natis Velitibus in Romanâ milit â deſierunt. C.35,a. poſtea in Funditoribus & Sagittariis quaſi reſurrexerunt. C.240,b

Roris aqua cutem cur ſcarificet. Gſ.735,d

Roſa tincta cruore Adonis. A.240,a

Roſaria aſperſio in conuiuiis 703,d

Roſcia Lex ſingulis Ordinibus ſua loca ſtatuit in Theatris: non in Circo & Amphitheatris: hinc & Lex theatralis dicta. A.261,a.C 573,a.E.273,d.F.36,d. eam tulit Otho Roſcius. E.27 ,d.F.36,d

Æmil. Roſendalius laudatus. B.91,a. ad eum Epiſtola Lipſii. B 78,a

Roſtra, quid Romæ: vnde dicta · quis eorum ornatus: in iis populus ſalutatus, aut gratia ei acta à magiſtratum ſumentibus aut ponentibus: Suggeſtus dicta Ammiano. C.441,a.D 348,a

Roſtra nauium in poſtibus fixa ab iis qui naualem victoriam obtinuiſſent. C 213,a

Roſtrata corona, alia à Nauali, maiorisque dignationis. C. 211,b

Roſtrati veſtes, quid. C.282,b

Roſtrum, ἔμβολον, in acie militari quid. C.115,a

Roſtrum, Arietis bellici, quid & quale. C.310,a

Roſuitheba virgo Saxonica citata C 322,b

Herib. Roſ weidus laudatus & allegatus. C.619,a.620,a. ad eum Epiſtola Lipſii. B.191,a.442,a

Rota fortunæ. A. ,a

Rota figuli quis inuentor. G.579,c

Rotæ e muris in ſubeuntes hoſtes in præceps actæ. C.352,a. Rotarum contra catapultica tela qualis vſus. C.360,a

ad Ioan. Rotarium Epiſtola Lipſii. B.65,a

Rotunda forma ad perpetuitatem apta, & cur. D. 79,a

ad Hieron. Rouelaſkum Epiſtola Lip B 482,a

Rubellius Blandus quando Conſul. E 154, d. quæ ei vxor, qui liberi. E.547.

Rubellius Plautus, Rubellii Blandi filius, alius ab A. Plautio, Plautio, vel Plautio, Suetonii. E.220,d. 260, d,c. quæ ei vxor. E.547. tantopere illi Stoicus, vt ei criminis datum ſit quod Stoicorum ſectam & arrogantiam aſſumpſiſſet. D.449,a. 453,a

Phil. Rubenius laudatus aliquoties & commendatus. B.1 ,a. 234,b.240,a.247,b.248,a. 5 ,b.400,a. ad eum Epiſtola Lip . B.17 ,a.189,a. 222,a. 233 a. 23 ,a. 3 7.b. 399,a.468,a.526, . ad eundem & Guil. Richardotum ac Ioan. Bapt. Baronium Phalenes. B.228,a

Rubigo, Horatio Ærugo. 9 ,c

Rubinus vulgi, Pyropus veterum. C 715,b

Rubor a pudore color virtutis, præcipuè in adoleſcente. C. 130,a .403,c. ſed Rubor quorundam mali ſigni. E.468,b,c

Rubrum Mare. Vide Mare Rubr.

Rudam, Rudinum Rudium. A.126,a

Rude, &, Falinum, potita. G.16 d

Rudis in auditiones periraſis vetus A.176,a

Rudis, &, Rudibus batuere, pugnare dimicare, præludere, quid. C 5 5,a,b. 4,a.E.486,d. Rudis quomodo differat a Miſſione, in re Arena. C. 38,b.5 9,a. Rudis indulta veteranis gladiatoribus, aut in aliquo inſigni facto nouis. eaque è ferulâ, quaſi magiſterii ſignum. iis quibus, imperante populo, data: eius effectus liberari ab Arena: ſed quo diſcrimine, & quatenus. C 542,b.543,a

Rudiarius, Rude donatus. C.543,a

Rudolfi Habſpurgenſis in myſticam hoſtiam inſignis pietas. vnde ei Imperium prædictum. D. 179, a b. Imperator creatus quantâ pompâ Aquiſgrani exceptus. B.128,a. tam Imperator aditum ad ſe vel tenuiſſimis perſonis permiſit.

miſit. D.232,b 292 eius elogium virtutis Germanice. B.128,a. eius pulchrum factum & dictum de ſopiendis litibus B 154 b.155,a ſolers eius factũ in indagadá fraudatione depoſiti.D.239,a,b. eius vulgarem militem ſe ſimulantis lepidum factum. D. 263, a. eiuſdem Bohemia Regem homagium facientem excipientis neglectior cultus, cum faceto dicto factoque. D.263,a,b
Ruffi Germanorum crines. G. 7,d
Corn. Ruffinus Senatu motus quod decem pondo argentea vaſa haberet.G.245,c
Ruffinus Grammaticus citatus. A.44,b. 54,b
Ruffinus Preſbyter citatus. C.235,a.628,b.649,b.D.19,a. 565,a. eiuſdem incogitantia C.652,a,b
Rufuli Tribuni, in militiá qui. C. 57,b
Sex. Rufus Feſtus correctus. A.90,b. E.245, b. citatus. A.249,a. C.378,a. 423,a. 562,a. E. 122,d. 277,d. F.66,d
Aterij Rufi cuiuſdam funeſtum ſomnium.C.519,b
Rufus,Cadius,quis.E.192,c
Rufus.& Rufinus,Criſpini,qui. E.231,d
Muſon. Rufus. Vide, Muſonius R.
Salvid. Rufus, Vide, Salvidienus R.
Tarius Rufus. Vide, Turius R.
Trebell. Rufus. Vide, Trebellienus R.
Ruin.i,ani,Ruinæ modo, incidere, deſcendere.G.41,d
Æ.id. Rutius Hiſtoriarum medij aut novelli temporis perſtudioſus allegatus. C.319,a
P.Servil.Rullus. Vide, Servilius R.
Rumes, Indis Orientalibus Milites boni & fortes; an á memoriá Romanorum? C.377,a
Rumex, teli genus. A.242,b
Rumificare. A,176,a
Rumilia dea nomen vitioſum apud Plutarchum. A.92,b
Rumina diua. A.92,a,b.329,a
Ruminalis ficus. E. 236,a
Rumores velle coercere, præcipuum famæ alimentum. D. 49,b
P.Rupilij Lex. A.52,b
Ruplus, quid. C.567,b
Ruſſata, Aurigarum factio. A.144,a
Ruſtica vita urbana prælata. B.12,a. eius verum præconium ex Hippolyto Senecæ. B.13,a. ea conſanguinea ſapientiæ dicta Columellæ. B. 12,b
Ruſtici, ſe Antigonum refodere, ſcitum dictum.B.11,a
Ruſtici Romani tunicati. A.284,a
Ruſticus Arulenus. Vide, Arulenus.
Iun. Ruſticus. E.467,c
Ianus Rutgerſius allegatus. G[illegible].827,d
Rutili Tribuni mil. qui.C [illegible] b
P. Rutilius Rufus, vir probus, conſpiratione publicanorum in exſilium miſſus, generoſe, vel petente Sullâ, redire ſpreuit. A.3[illegible],a. E.12[illegible],b. G 135, b,c. 166,d. 338, c. 362,d.428,d. ſcripſit De vitâ ſua. E.452,d
Rutilij Numatiani verſus de quatuor mali fati Lepidis ex eius Itinerario citati: iisque data lux. E.238,c,d. Idem Itinerarium citatum. C.387,a. 420, b. 427,a. 433,b. 443, b. 445 a. 45[illegible],b. 452, b. 456,b. D.56,d. 192,c. G.xxxvj.
Rutilum colorem in capillitio amabant Germani; etiam fœmina apud Romanos præcipuè ſcorta. E.436,b
Rutupinum litus; unde oſtrea è Britannico mari petebant Romani. G. 80, d

S.

S Litera verus ſonor. A. 465, a. pro ſibila tantùm á multis habita, & ſpreta, imo reiecta: non benè. A.464, a, b. contrà ab alijs affectate penè inſertis ex ſupernacuo: quibuſdam & pro R, uſurpata. A.465,a. adeoque ſæpè vitio ſcriptorum cum R, alternat. A.84,b. De S, Liber Meſſallæ Oratoris. A. 446. b. Geminatam cum Latini uſurpant ſæpe pro Z. vt, Patriſſo,&c. A.465, b. S, pingue per Ch, vel Ç exprimunt hodie Hiſpani. C.264, b.
Sabbathi dies paniatim [illegible] Iudaico cultu Romanis. G.604, c
Sabbathis accendi ſolita lucerna. A.23,a
Sabelli, Samnites. C 342,a
Sabellicus allegatus. C[illegible].756,d. eius mira narratio de canibus opidi S. Petri in Cariá. B.392,b
Sabini quod volunt ſomniant, proverbium. A.209,a
à Sabinis an uſus ſcutorum ad Romanos. C.74,a
Iul. Sabinus à Iul. Cæſare genus ſe trahere iactitans. E.416, d. à Veſpaſiano victus novem annos in ſpeluncâ latuit. D. 268, b. eius uxoris eximia fides; & quæ. E.417,d
Maſſurius Sabinus. A.244,b.276,b
Oſtor. Sabinus. Vide, Oſtorius.
Calviſ. Sabinus Vide, Calviſius.
Obultron. Sabinus, quis. E.319,c
P. Sabinus à Vitellio præfectus Prætorio, alius à Sabino Præfecto Urbis, fratre Veſpaſiani. E.363,c
Pomp. Sabinus. Vide, Pomponius S.
T. Sabinus. E,134,d
Sabrina, vel Sabriana, Britanniæ fluvius. E.195,d
Saburanus quidam Præfectus Prætorio ſub Traiano, ubi eodem ipſius petitu munere ſolutus. D.360,a
Saccharum veteres Mel in arundinum folijs vocarunt: eiuſque coquendi modus iis non incognitus. G. 549, d. 550, c
Ioan. Bapt. Sacci laus. B.300, a. ad eum Epiſtola Lipſij. B. 226, a. 282,a. 296,b. 300,b. 3-7,a. 308,b. 309,a. 407, b
Sacer, quid: Sacer Cereri, Iovi, &c. eſto; ſanctio ſolennis. A.207,a
Sacri vox ambigui intellectus. A.79,b
Sacerdos Nicetes, rhetor aut declamator nobilis. A.78,b. E.477,d
Sacerdos verus quis. D. 516,b
Sacerdotes an in Conſilijs aſſumendi. utiliter interdum videri; & quatenus: nam ſæpe ſupra prudentes ſapere. D.136,b
Sacerdotes Salij A.252,b.291,b
Sacerdotes Claudiani. E.251,c
Sacerdotes antiquitus apud Rom. etiam ex adoleſcentibus lecti. G. 128, c. quatenus a militiá apud eos excuſati. C. 23, a. eorum quibuſdam noctem unam extra Urbem manere nefas. G.159 c. dum faciebāt, coronati. E.493,a. G.115,c. non licitum Sacerdoti adtrectare feralia. E.32, d,b.210,d. eorum concipere vota pro ſalute Principum. E.298,d.540,d. ſæpè ij Ludos gladiatorios dabant apud Rom. C. 497,a
Sacerdotibus Imperatorum in provinciis multi in ſacra & victimas faciendi ſumtus. E.251,c
Sacerdotum Collegia, quæ. E.99,c
Sacerdotum Magiſtri. E.149,d
Sacerdotium, quaſi cumulus & clauſula honorum: eaque plurium collegiorum ſæpe in unum collata. G.60,d
Sacerdotium & Regnum pleriquè veterum coniuncta habuerunt: quidam diviſerunt; & quare. D.155,b
Sacra pleraque ab Oriente in reliquum Orbem defluxere. C.265,a
Sacrorum ritualia notatu digna. A.373,a
Sacrorum varij variique olim in Novo Orbe ritus. D.683,b
Sacra nec in periculis deſerenda aut negligenda: eorum initio famam & potentiam Principi donat. eiuſque Exempla. D.177.1-8,a
Sacra privata ſuis olim familiis. D.326,b
Sacrorum antiſtites aut adminiſtros honorandos, & audiendos eſſe: eiuſque Exempla. D.179,b.180,a
Sacra nocturna Trivia. A.374,b
Sacra externa repreſſa: Ægyptia & Iudaica quando Urbe pulſa. E.7[illegible],c,d.540,d. G.xiiij.
Sacra conſicienda ſunt, proverbiale. G.433,d
Sacra, pro Diis ipſis. A.91 b
Sacram coronam facere, Polybio, cùm duo certantes, neutri victores deſiſtunt. G.546,c,d
Sacramentum militare Tribuni mil. vice Conſulum à ſuis legio-

legionibus exigebant: id vnus à Tribuno electus praibat; quem reliqua multitudo ſequuta, id ſaltem enunciantes, Iurare ſe idem: & quæ militaris Sacramenti formula, quæſitum. C.27.28,a
Sacramentum militare ſub Principibus. E.287,d,c
Sacramentum generale hominis, ferre quâ conditione Vniuerſi eueniunt. G.241,d
Sacrarium Gentis Iuliæ apud Beuillas. E.57,d
Sacrarium mundi Cælum, Philoni Iudæo. D.576,a
Sacratæ Leges. D.280,b
Sacrificandi mos ante quàm haberetur Senatus. A.418,a
Sacrificantes, coronati. E.493,a. G.115,c. velate etiam capite. C.378,b. E.47,d
Sacrificium ſolenne Oſtiæ inſtitutum à Claudio. E.178,d
in Sacrificijs quomodo caput velare ſoliti Romani. C.578,b. 579,a. 580,a. E.47,d
Sadducæorum ſecta Iudaica. D.433,a
Sæculares Ludi. A.345,b. diuerſis rationibus ab Auguſto & Claudio celebrati. E.169,c
Sæcularium Ludorum cura penes Collegium Quindecimvirûm. E.169,d
Sæculum Saturnium, aureum. G.209,d
Sæculum noſtrum, ſi quod aliud, religionum ferax, pietatis ſterile. D.368.
Sæculum, id eſt, mores, aut peruulgata iudicia. D.332,a
Sæna Lex, a qua. E.177,d. 178,c
Sæuitia non niſi in viles & barbaros homines cadit. D.243,b. plus timoris quàm potentiæ Principibus addit. D.31,b
Sagari, vel, Sagarij, qui: videntur munus aliquod theatrale functi: &, Sagariam facere, quid Apuleio. A.144,a
Sagarij Perſarum, qui. C.247,a
Σαγηνεύειν Græcis, quod Latinis, Coronâ cingere. C.266,b
Sagino vox apta quoties de belluone ſermo. E.364,c
Sagina gladiatoria, quid. C.503,a
Saginans eloquentia. E.476,d
Sagitta, & Sagittandi ars, quorum inuentum. C.346,a. pleraque Sagitta hamata: quædam etiam triplici, imo & quadruplici hamo: quales autem Parthis. C.347,a. Sagitta quartâ curſus parte vincit iaculum miſſile. C.225,b Sagittarum vis: & an prudenter hodie in bello planè omiſſa. C.225,b. Sagitta etiam Virga dicta. C.346,b. grandiores Indis & Arabibus. C.347,a. earum rarus ipſis Romanis vſus: ſed inter Auxiliares crebrè habuere. C.346,a
Sagittarij in leui armaturâ. C.67,a,b. in exercitu Romano circa Auguſti tempora tam inter equites quam pedites Auxiliarium; Iuſtiniani æuo inter equites grauis armaturæ. C.347,a. in turribus oppugnatorijs impoſiti. C.299,a
Sagittarij, Arquites olim dicti, ab arcu. C.346,b
ad Franc. Mariam Sagri Illyricum Epiſtola Lipſij. B.234,a
Sagum, veſtis militaris: item intumulen: & quæ eius figura. C.63,a. G.417,d
Sais & Heliopolis velut Academiæ in Ægypto. C.791,a
ad Hadr. Saiſſenallium Epiſtola, item Teſtimonium, Lipſij. B.187,b 188,a
Sal, Salesque, vnde dicta dici queant. C.696,b
Salarium ſtipendium militibus è publico datum apud Rom. C.203,b
Salis conficiendi apud quoſdam Germaniæ Galliæque populos ratio. E.235,d
Sala flumen in Saxoniâ. E.233,c,d
Salacio, libidinoſus, a, Salax; vt à Senex Senecio. A.323,b
Saladinus, eximius Saracenorū Princeps, Ptolemaida Chriſtianis eripit: & ad eam tutandam ſatagit. B.339. præclarum eius factum. D.132,a
Salamandra ex igne gigni, & in eo degere, vulgò credita. G.760,c,d
Salaminiorum Senatus tam inhumaniter à Scaptio quodam obſeſſus, vt ex eo quinque fame interierint. C.461,a
Salarium Proconſuli datum, quid. C.474,a
Salarium, pecunia ad ſalem. G.157,c
Salaria annua, quæ. G.219,d
ad Ioan. Bapt. Salaſarium Epiſtola Lipſij. B.244,a
Salientes, id eſt, Fontes ſiue aqua ex aquæductibus ſalientes, quot Romæ. C.445,b. 446,a
Salij Sacerdotes. A.232,b. 291,b. Saliorum Magiſter quot annis ancilia proferebat. A.132,a
Saliaris ſaltus, quid. G.413,d
Saliare carmine cantata nomina deorum. E.72,c
Saliaris cœna; prouerbium. C.468,b
ad Ferd. de Salinas Epiſtola Lipſij. B.202,a. 456,a. 461,b
ad Iul. Saluterium Epiſtola Lipſij. B.166,a
Salinum ſacram menſam facit: ipſum etiam inter vaſa ſacra: & quid. C.484,a
Salitio inter exercitia militaria ad equites ſpectabat; & quid. C.197,a
Salinam mouere, quid. G.534,d
Salix aptiſſima conficiendis ſcutis. C.72,a
Salluſtius Criſpus, perfectus Hiſtoricus. E.vij. Hiſtoricorum princeps, ut potiſſima eius perijſſent: Thucydidi ſimillimus. D.126,a. frumentarias largitiones publicas valdè improbat. A.252,a. Pecuniarum gloriam minuendā cenſet. A.196,a. nulla illi cum Cicerone inimicitia: adeoque Oratiuncula ille aduerſario eorū nominibus quæ circumferuntur, fictitia. A.419,a,b. Hiſtoriarum eius iactura. A.195,a. Eius ſtilo confirmata oratio in Correctores. A.419,b. eius dictum de occultis hoſtibus. B.268,a. locus eius de Metelli proconſulis in Hiſpaniâ luxu. C.461,b. Loci eius quos Tacitus ſublegit, aut imitatus eſt. E.123,d. 253,d. 402,d. 420,d. 464,d. phraſes aut verba Salluſtiana Tacito familiaria. E.71,d. 82,d. 91,d. 158,c. eius iudicium, Falso de naturâ ſuâ queri genus humanum, palàm ſequutus Seneca. G.214,c. verba eiuſdem quæ idem imitatus dici poſſit. G.268,c. item phraſis. G.464,d
Salluſtius Hiſtoricus correctus. A.19,a. 84,b. 85,a. 175,a. 193,b 196,a,b. 245,b. 299,b. C.166,a. 683,b. E.126,d F.30,d. Idem citatus, aut verba eius & ſententia intertexta. A.31,a 32,b. 102,a. 146,a 193,b. 249,a. 279,b. 281,a. 299,b. B.415,b. 335,a. C.15,a. 16,a. 30,a 42,a. 57,b. 61,a. 62,b. 67,b. 68,a. 72,b. 74,b. 85,a. 93,b. 95,a. 102,a. 104,a,b. 105,a. 113,b. 174,a. 173,a. 184,a. 189,a. 194,a. 193,a. 198,a. 202,b. 204,a. 210,a. 214,b. 240,a. 275,b. 282,b. 296,a. 336,a. 340,a. 343,a. 349,a. 332,b. 353,a. 455,a. 500,a. 580,a. D.17,a. & paſſim in Libris Politicis. item 313,a. 331,a. 350,b. 357,a. 484,a 623,b. E.13,d. 20,d. 39,c. 64,c. 85,b. 97,d 121,d. 143,d. 201,d. 207,d. 208,d. 298,d. 308,c. 378,d. 389 d. 402,d. 403,d 416,d. G.52,b. 87,d. 110,d. 141,d. 145,d. 149,c. 193,d. 224,d. 234,c. 239,d. 266,d. 372,d. 404,d. 409,d. 418,d
Salluſtius Criſpus, Hiſtorici nepos, vir verè ad aulam. D.44,a. in ſummâ apud Auguſtum & Tiberium gratiâ. E.6,d. G.195,c. 359,d
Salluſtius quidam Ludimagiſter Literæ K, vſum Latinis inuexit, ſi Iſidoro fides. A.462,a. E.171,b
Salomonis Regis ſcripta, vt planè diuina, & ſapientiæ plena, Principi valdè commendata. D.135,a. 433,a. eius celebrata ſubtilitatis factum in indagandâ veritate veræ matris mortui infantis. D.239,a. eius Porticus à quibuſdam quaſi oppoſita Stoæ Zenonis. D.449,b. cum tamen Stoici ad Porticum Salomonis adducant potiùs, quàm vt ab eâ abducant. D.453,b. Eius Prouerbia etiam externâ ſapientiâ plena. B.34,a. ea citata. D.60,a,&c.
Saltare & canere, indigna Principe. D.129,b
Saltationes armatæ, inter agones ſeu ludos Gymnicos. C.196,a
Saltationis Pantomimicæ qui primi auctores. E.29,d
Saltus, inter exercitia militaria, quomodo. C.195,a
Saltus fullonius, quid. A.257,b. G.413,d
Saltus ſaliaris, quid. G.413,d
Saltus, obſcænâ ſignificatione. A.112,b

Salvianus Maſſilienſis citatus. A. 322,b. C. 489,a. 502,b. 558 b. E. 408, d. 497,d. 503,c. 520,c. 524. d. 534,d. *Eiuſdem locus quo Tacitum videtur imitatus.* E. 462,d

Salvidienus Rufus Conſul creatus nondum Senator. F. 55,d *eius infelix ſtructura navium in mare Siculo.* C. 304,a

Salvius Cocceianus, quis. E. 351,d

Salus & beatitas populi præcipuus Principe finis. D. 28, a

Salus Publica, formula in laudem bonorum Principum. D. 329, b

Salutis augurium premus è tenebris eruit Politianus. E. 192,d. 193, b

Salutigere, internuncij. A. 168,a

Salutationes matutina deorum, item Principum ſolennes, apud Romanos. A. 330,a. D. 334,a. G. 604,c,d. *non ita ſolennes Græcis.* G. 478,c

Salutationes matutina Centurionum & Decurionum à militibus & equitibus facta; item Tribunorum mil. facta à Centurionibus & Decurionibus; rurſus à Tribunis cum Centurionibus Decurionibuſque Ducis primarij, quo ordine ea & cui fini a Rom. facta. C. 179,b. 180,a

Salutatio militaris, complecti armis. E. 318,d

Salutatores cum primâ luce, ſæpe ante, exire & diſcurrere ſolitis; & inde Officioſi dicti; & res ipſa, Officium. G. 668,d

Salutatoribus Principis appoſiti à Claudio ſcrutatores, cur. E. 174. d

Samana, nanis gentis. A. 321, b

Sambuca, muſici inſtrumenti, qua forma: ad eius ſimilitudinem dicta machina bellica conſcendendis muris: qualis hæc: eius vſus in aquis maxime. Vegetius etiam, ſed ſolus, in terra adhibet. C. 271,b. 272. 273. 274. *in terrâ adhibita exemplum.* C. 363,b

Ioan. Sambucus. A. 132,b. 171,a. *humanus is magis quàm eruditus.* B. 9,b. *is Viennæ innotuit Lipſius.* B. 261,a. *dedicata ei à Lipſio editio trium poſteriorum libellorum Taciti, aut Tacito inſcriptorum.* E. 433. *ad Sambucum Epiſtola Lipſij.* A. 188,b. B. 28,b

Sami inſulæ tres. E. 63,d

Samnites vnde dicti, quibuſdam. C. 342,a. *Oſco ſermone olim vſi.* E 112,c. *a Samnitibus arma & tela militaria multa ſumſere Romani: an & vſum ſcutorum: at Samnitici ſcuti forma differens à Romani.* C. 74,b

Samnites, pro Gladiatorum ſpecie. Vide, *Hoplomachus.*

Ioan. Samoſcij, Poloniæ Cancellarij, laus. B. 215. 244, b. 257,b *ad eum Epiſtola Lipſij.* B. 219 a

Thomæ Samoſcio I.F. Centuria quinta Epiſtolarum Miſcellanearum Lipſij inſcripta à Curatoribus Teſtamenti ipſius Lipſij. B. 15.

Samothrace, aut Samothracia, inſula, olim Melane dicta: item Dardania: eaque alia ab Imbraſiâ. E. 63,c,d. *in eâ aſylum quo ob ſanctitatem loci confugere ſolitis nocentes.* E 63, c

Samothraces quos principia rerum ſtatuant, Varronis. D. 570, b

Samothracum Sacra, an idem quod, Penates Populi Romani: & an ea pignus illud Imperij quod in æde Veſtæ religiosè apud Rom. ſervabatur. C. 74,b

Samſon inſtinctu divino peculiari ſe ruinâ domus cum alijs appreſſit. D. 526,a

Sanare vitioſas partes præſtat, quàm exſecare. D. 62,a

Sanctia Hiſpana maritum Ferdinandum Comitem bis carcere liberat. D. 1·9,a

Franc. Sanctius Brocenſis laudatus. B. 316,a

Sandapilâ tenuiores elati ab hominibus tantùm quatuor. A. 267,b

ad Gerard. Sandelinum Epiſtola Lipſij. B. 483,a. 489,b. *in eius titulum I.C. Phalenci.* B. 483,b

ad Sandomirienſem Palatinum, Georgium de Magna Concico Miuſchoz, Epiſtola Lipſij. B. 230,a

Sanguis, priſcis Latinis Aſſir. E. 201,d

Sanguis, pars noſtri Theologis, cur, & quomodo: negant autem Medici. Gſ. 701,d

Sanguinis dies quis. B. 153,b

Sanguinem humanum bibere, in aliquibus morbis ſalutare creditum. C. 542, a

Sanguinis miſſio, inter pœnas militares quæ, & ob qualia delicta. C. 216,a, b

Sanguinem, etiam humanum, libare mos in aliquibus ſacris. E. 201, d

in Sanguine mittendo modus ſervandus vt Medico ſic Principi. G. 191, d

Sanguinare, quid. E. 476,d

Saniem educere, quid Medicis. G. 600,d

Sanies precioſa, Martiali garum. Gſ. 730,c

Σανίς, quandoque Græcis pro Cruce. C. 678,a, b

Sanitas, non inter vere bona. D. 381,b

pro Sano loqui, facere. A 89,b

Petrus San-Iulianus Burgundiæ deſcriptionem Gallicè vulgavit. E 522, b

Sannonis cuiuſdam Batavi Reſectiuncula Lipſiana. C. 745. 746.

Sanquinius Maximus, Præfectus Vrbis ſub Caio. E. 144, c

Saperda nobis videmur omnes, cùm ſimus coprea; proverbiale. D. 154,a

Sapere, aperta res eſt & ſimplex. D 424.

Saphyri catelli Lipſiani imagini ſubſcripte verſus heroici. B. 195,a. *eiuſdem mors, tumuli inſcriptio, & epicedium.* B. 526, b

Sapiens Stoicorum verus, ſeu conſummatus, ab ijs deſcriptus: nec id ſine cauſâ aut fructu; etſi irrepertus. A. 24,a. 25,a. D. 467,a,b. *is, vt phœnix, rara avis, aut nulla.* G. 176,d. 454,d

Sapiens proficiens, ſeu procedens, quis: & eius diſcrimina: Sapiens videlicet conſummatè, & Inchoatus, quantum differant Stoicis. D. 467,b. G. 514,d. *Sapientem verò ante mortem reperire poſſe abnuunt Chriſtiani.* D. 467,b

Sapiens in quo comparatus Iovi. D. 507,a. *nulla fortunæ dona abnuet; opeſque in domum, non in animum admittet: divitias habere poteſt, dummodo ab ijs non habeatur.* C. 415,b. 416,a. D. 455,b. *naturâ ſocialis & actuoſus.* D. 507,a. G. 190,c. *in commune bonus.* G. 235,d. *vbicumque eſt, peregrinatur; ſtultus ſemper exſulat.* D. 411,a. *non ſemper it vno gradu, ſed vnâ viâ.* D. 40,a. *publicis vt privatis fruitur; privatis, vt publicis.* D. 509,a

Sapienti an fas ſit ſibi mortem conſciſcere. B. 79, a. *mortem eum aliquando ſumere poſſe, decere, debere, Stoicum Decretum.* D. 522. 523. 524. *ſed hoc reiectum; & oſtenſum, non licere, non decere, mixtis rationibus teſtibuſque.* D. 525. 526.

Sapienti videri convenire magis cælibatum, quàm coniugium. B. 26,b. *vxorem ei ducendam quidam prorſus negant.* A. 174,a

de Sapiente vero, ſeu conſummato, Paradoxa Stoicorum ſequentia explicata: atque eorum quædam paraloga oſtenſa.

Sapientes omnes pares & æquales eſſe. D. 492. 493. 494. G. 498. 534,d. *Solique ſapientes inter ſe amici: ſolus enim ſapiens ſcit amare:* G. 375,d. 539,d. *Sapientem ſibi parem, & in gaudio ſemper eſſe: eiuſque animus, vt mundi pars ſuperior, ſemper ſerenus.* D. 496,b. 497. 498,a. G. 21,c. 44,c. 485,d 514,d. *Vel in tormentis beatum eſſe; contra Pythagoreos, Academicos, & Peripateticos.* D. 498,b. 499,a. G. 468,d. *Sapientem apathem & imperturbabilem eſſe (attamen ſapiens mediocres affectus, ſed nullos non habere debet.* C. 135,b) *atque eundidem pluſcula de Affectibus.* D. 499,b. & ſeqq. *Sapientem non opinare: itemque non ignorare: non fallere, non mentiri.* D. 504. 505. G. 324,d. *Sententia eius immutabilis.* Gſ. 713,d. *Nihil ei præter opinionem evenire: & vt in bello ſemper excubiæ, ſic Sapiens ſemper vigilat contra omnem improviſum ictum.* B. 23,b. D. 505. 506. *Sapientē ſibi ſufficere, vel, Se ſolo contentum ſuique ſecurum eſſe: Solum divitem cenſendum nullâ re egere, & Eius omnia eſſe.* D. 506,b.

D.506,b.507.508.509,a.G.177,d.288,d.569,c.399,d.457,d.Solum liberum, adeoq; vel ſub tyrãnis. B.10,b.) cæteros omnes ſeruos cenſere. D.509,b.510,a.G.173,d.516,d Solum Regẽ eſſe.D.510,a.511.G.654,d Sapientem Deo parem;aut ſaltẽ vicinum. D.512.513,a.G.75,c.442,d,c.Gſ.790,d.Omnia recte facere,etiam digitum exſerendo: Sine peccatis eſſe: A bono nunquam deſciſcere. D.515,a,b.G.525,d Solum pulchrum,nobilem (clarum, ſed non glorioſum.G.621,d) ciuem,magiſtratum,praetorẽ, iudicem, oratorem, poetam, doctum. vatem, ſacerdotem (etiam bonum artificem manuarium.G.577,d) vno verbo Omnia eſſe.D.515,b.516,a,b. Non iniuriâ affici,non inſaniâ,non ebrietate. D.516,b,517,a,b.G.548,c.549,d. Non ignoſcere,Non miſereri.D.518.519,a

Sapientem ſummum nullum Stoici repraeſentare poſſunt inconcuſſum & apathe: poſſunt Chriſtiani.Gſ.729,d. fatentur enim illi motibus primo primos eum non planè poſſe reſiſtere: ac concuti at non vinci.Gſ.719,d.790,c.ne ita quidem animo immotus Zenonis,quin vulnere affectuum ſanato,cicatricem aliquam retineat. G.13,d

Sapiens ſe demittit, ſtultus extollit; vt ſpicarum grauida inclinant, vacua attolluntur. E.M.33.

Sapiens quatenus ad rempubl. acceſſurus Stoicis,itemEpicureis. G.255,c.603,d

Sapiens quos antecedat cogitare debet, non quos ſequatur, in bonis temporalibus. G.414,c,d

Sapientem vel caecum in vitâ manſurum, dogma Epicuri. G.619,c

Sapienti rarò interuenit fortuna,dictum Epicuri.G.185,d

De Sapientis Conſtantiâ, &, Quod in Sapientem non cadat Iniuria, idem Liber Senecae: magni animi ſcriptum: quando conſcriptum; quâ ſerie: & quae eius materies. G.170.

De Sapientis otio,aut ſeceſſu,Tractatus Senecae quando ſcriptus,& Epiſtoláne an Liber,incertum:male hactenus iudicio ſimul cum De Vitâ Beatâ ſubiunctum:ſcriptis ordo & materies:atque id dolparo,ſed paruo defectu.G.255,d.quomodo iam à Lipſio diuiſus. G.254,b,c

Sapientia Stoicis dicta Eruditio. G.460,c. ſola ea viros facit;vt eius rudes, pueri. G.73,d. perfecta,optanda magis quam aſſequenda. A.209,b.G.414,c

Sapientia duplex: propria;mutuatitia. D.38,a. Sapientia à Philoſophiâ; item a Prudentiâ, diſcrimina. D.465,b. G.571,d.Sapiẽtiam Stoicis Virtutem eſſe;& contra.D.459,b.485,a.cur pleriſque ſcientia vel ars ſit.D.466,a.eam doceri & diſci:non a naturâ tantùm eſſe:omnibusque offerri. D.468,a.469,a,b. eius vnum & animo profuturum ſtudium. D.459,a. procul ea intuenti ſimia apparens; propius accedenti lenis & clemens.D.386,a.eam non optando,ſed conando acquiri:& ad eius ſtudium adhortatio. D.399,b.eius autem ſtudium ad quidem capeſſendâ republicâ vtile. F.395,d

Sapientia ſumma,velle quod vult Deus. B.112,a.ea adfectus regit & dirigit, vt familiam hera aut domina.B.152,a non ſubiacet arbitrio humano,aut calumnia.B.270,a.vitta eſt quam Vlyſſi ſub pectore ponendam dedit Leucothea. B.318,a.eius ſtudium, ſolum nepenthes in triſtitiâ temporum. B.320. nunquam ea ſera venit, etſi tarda. B.225,b. Sapientia pars eſt leuiter deſipere. B.73,b.nimium autem ſapere,non ſapere eſt. B.189,b.e potiſſimis enim eius praeceptis,Tenere modum.E.455,d.ad Sapientiam autem multi peruenire potuerant, niſi iam ſe peruenisse putaſſent.B.572,b. ſine eius gubernaculo vita humana nauis ſimilis iactata ſine clauo. B.74,a

Sapientia alta & educata in hortis. D.398,a,b.rure aptius colitur,quàm in epidis. B.12,a

Sapientia,& ſimilia, Stoicis corporea. G.656,d

Sapientia,pro Theologiâ Naturali, aut Philoſophiâ Primâ. D.557,a

Sapientialis animae pars,Tertulliano quae. D.625,a

Sapientiales Libri Bibliorum commendati. B.387,a. citati. D.482,b.478,a.499,a.509,a.Gſ.741,d

Sappho,pullaria,quo intellectu. G.569,c

Sapo rutilandis crinibus. E.436,d

Sapor Perſarum Rex equum aſcenſurus Valeriani Imperatoris dorſo innixus. D.188,b

Ioan. Saraceno Abbati Vedaſtino inſcripta Nota ad Libros Politicorum Lipſij:eiuſque benignitas & munificẽtia praedicata. D.119.item alia eminentes virtutes. D.120. ad eundem Archiepiſcopum Cameracenſem deſignatum Epiſtola Lipſij.B.380,a

Sarapis Ægyptiorum Deus maximus,& Mundus. Eius ad Nicocreontem Regem reſponſum apud Macrobium. D.580,a. Vide etiam, Serapis.

Auguſtin. Sarattius allegatus. B.301,b

ad Hadr. Saramam Epiſtola Lipſij. B.78,b.100,a

Sarayna. Vide, Torellius.

Sardanapali,quamuis luxurioſi, modeſtia ſingularis ſymbolum,quod ſepulchro ſuo incidi voluit. D.258,a

Sardis Lydiae ciuitas celebris. G.329,b

Sardiani valde terraemotu afflicti: & in id Epigramma Bianoris. E.60,b

Sardinia, prouincia populi; eaque in Sicilia prima prouinciarum. A.53,a.E.274,d.275,c. quâ occaſione tum Siciliâ ea Romanis acceſſerit. C.456,a

Sardorum veſtis Maſtruca. E.442,c

Ioã. Sariſberienſis laudatus & allegatus. A.157,b.C.631,b D.45?,b.E.207,d.G.148,c.500,c,d.eius totus totidem verbis e Stratagem. Frontini. E.417,c,d. eiuſdem Elegium de Seneca. G.xxviij.

Sariſſa,vox communis ſtatario tele,& miſſili. C.541,a pro ſtatario telo Hiſpanis hodie cognominatur Regina armorum: Gallis rarus earum vſus:nec tam inſignes ijs Heluetij, vt ſoliti. C.226,a

Sariſſa Macedonica, alia ab Haſtis Triariorum Romanorum. C.88,b. vtile telis grauis, praecipuè contra equitatum. cur tamen a Romanis in ſuâ militiâ non recepta. C.226,a,b

Sarmana, ex Indorum Philoſophis,Clementi Alexandrino D.433,b 434,a

Sarmatae olim incertis ſedibus vagi.G.139,c,d.ſpecus inhabitabant ob ſanitiam hiemis. E. 441,d.tracta ijs laxiores. E.442,d.a diuerſis partibus militare ſoliti.F.157,d. contis in bello vſi:item reſtibus,& quomodo.C.246,b.quomodo eorum praecipui cataphracti. C.85,b. Sarmatae,hodie Poloni & Ruſſi. G.139,c,d

Sarmentitij vnde per conuicium dicti à gentilibus Chriſtiani. C.471,b

ad Eman. Sarmente de Mendoza Epiſtola Lipſij. B.315,b

Sarpedon Catonis minoris in pueritiâ paedagogus.D 199,b

Sarranus, ſecundùm quoſdam, cognomen Att. Reguli, vnde. D.342,b

Franc. Saſſinas commendatus. B.307,b

Satagius, πολυπράγμων, à ſatagendo, Seneca. A.302,b. G.162,d

Satibarzanes ſatrapa. D.134,a

Satine,exordium Comicis familiare. A.209,b

Satis agere, quid propriè. A.276,b

Satis eſſe,quâ ſignificatione accipitur. A.22,b

Satis nihil ei erit, cui quod ſatis eſt, ſatis non eſt G.389,d

in Satisfactione ſolennia verba quae. G.301,b

Satrapa,quis. G.423,d

Satrius Secundus, quis. E.120,c.147,d. alijs Atrius G.125,d

per Saturam exquirere ſententiam,aut, per ſingulos, diuerſa. A.419,b

Saturnalia, ſeu Saturni feſtum antiquiſſimum apud Romanos: quando inſtitutum: quo cuiue menſis die celebratum: per id vſurariâ quadam libertas ſeruis:ex quâ id origine: forum aleatorum ijs ſine probro conceſſum: tum ſumma inter omnes hilaritas & laetitia: pilei ſumti: Io Saturnalia! Saturnalia! &, Bona Saturnalia! paſſim acclamatũ: cum plura quae per id feſtum obſeruata. A.169,b.180,b. C.484,b.485. & ſeqq. 579,a. G.417,c,d.461,d. Gſ.824,a,b. etiam Imperij Claudiani tempus Saturnalia fuiſſe, vnde vocatus Seneca. Gſ.832,c

 Satur-

Saturnalia ante Caſarem xiv. Kal. Ianuar. ab illo xvi. celebrata, duoq; dies acceſſere: quartum quis addiderit, quintum: quintum addidit Caligula: qui poſt abolitus à Claudio, verumque ab eodem reſtitutus. C.487,b.488,a

in Saturnalium Sermonum Libris quòd in multis eum Fabricant alijs eadem dixerit Lipſius, veris rationibus excuſatum. C.677.

Saturnale ludicrum in creando rege. E 217,c,d

Saturnalitia munera, qua inter amicos vltro citroq; per Saturnalitia feſta miſſitata. C.506,a

Saturnus, inter vetuſtiſſimos Italiæ deos, à ſatione initio Saturnus dictus, crebra ei & vetera terminatione in nominibus deorum. C.485,a. unde Pollucis filius quibuſdam dictus. C.485,b.486,a. cum falce pictus. A.85,a. quid ea falx denotat. D.404,a. in eius tutelâ ærarium, apud Rom. D.325,b. per totum annum vinctus fictus, quod menſe Decembri quaſi relevaretur, Saturnales dies inde orti. A.180,b

Saturnus Romanis & Græcis inter inferos deos, non inter ſuperos. hinc Saturnium dies infauſtus habitus: & κρόνιον ὄμμα Græcis: ſacerdoteſq; eius inde cocinati. C.489,a,b. hoſtia etiam humana ei immolata. A.380,b. eique Carthagine ſtato die quotannis pueri viui comburebantur: & magno numero extra ordinem rebus triſtibus. D.182,a.b

Saturnus inter præſides gladiatorum. C. 489, a. eique ex parte Ludi amphitheatrales ſacri. C.560,b

Saturniades. E.316,d

Saturnus, qualis planeta, & quomodo fulminare dicatur. Gſ.795,d. eius periodus quot annorum. Gſ.682,d

Saturnium ſæculum, aureum. G.209, d

Saturnius mons Romæ, Capitolium. C.429,b

Vol. Saturninus. Vide, Voluſius S.

Satyra Menippæa Lipſij, Iof. Scaligero inſcripta. A.415. quale id ſcriptum. A 416. & ſeqq. Germanorum quibuſdam parum grata. B.19,a.23,a. mire a varijs calumnijs petita: & earumdem reiectio. C.482.

Satyrarum ſcriptoris ſua quadam peculiaris dictio. A.334,b

Satyri picti virilibus ſurrectis. A.331,a

Satyrica ſigna contra faſcinum valere credita. A.331,a

Sauſeius Trogus. E.183,c

Savilij Angli duæ boaæ in Tacito correctiones. E.329,d. 454,d

Σαυνίον, Verutum, iaculi genus. C. 342,a

Saurion, figni militaris genus, quale iguotum. C.109,b

Saurotet, σαυρωτὴρ, quid in haſtâ. C.93,b

Saxa & faces, populi ſeditioſi tela. A.365,b

Saxa grandia in teſtudines machinaſque hoſtiles è muris proiecta. C.348,b.353,a

Saxis occidi, inter pœnas militares, apud Macedonas, & Romanos. C.225,b

Saxo deijcere, id eſt, Tarpeio: quod ſupplicium in magnis ſceleribus Romæ. E.53,c. G.13,c. 371,d

Saxa obliqua ad Chalcedonem. E 208,d

Saxones, vnde dicti VVindiſchiudo. E.437,a

Saxones quàm rigidi in adulteras. E.443,c

Saxones a Carolo Magno in Belgicam traducti. C. 388,b

Se. quomodo efferendum. A.461,b

Scabillum, pro, Scapillum, & ſimilia. A.458,b. Scabillum, quid. G.478,c

Scacoculus quidam ſpecie religionis rem Turcicam in diſcrimen adducit: tandem à Perſarum rege cum ſuis cæſus. D.160, b

Caſſij Scæua, Centurionis Cæſariani, incredibilis virtus militaris, & diſciplinæ obſeruantia. C.218,a.458, a

Mut. Scevola dexteram igni intrepidus immiſit. G.190,c

Scalæ Gemoniæ. G.42, d

Scalæ in oppugnationibus cuius inuentum: quæ in earum fabricâ, atque etiam collocatione, obſeruanda. C.270,b. earum varia genera: potiſſima enumerata, deſcripta, & depicta. C.271.273. rotis ſurrepentium, pontemque ſupra ferentium genus: alia in turribus oppugnatorijs in muros erigenda. C.299,a

in Scalas muris adpoſitas furcæ à Romanis vſurpata, quomodo. C.348,b

Scalaria in gradibus amphitheatralibus, quæ, & qualia. C.569.

Iul. Scaliger laudatus. A.452,b. B.87,b 99,b. Eius ad Ferrerium Epiſtola; in qua natales ſuos, ſuaque gentis originem & gloriam recenſet; tum indolem ſuam, facta, ſtudia, memoriam, & alia deſcribit. B.88.89,a. Eius Poemata æmula quibuſuis ex antiquis, ſi maior cura & lima acceſſiſſet. B.74. Poemata eius pia B 333,b. Carmen de Deo plane diuinũ. D.576,b. Ariſtoteles ei quaſi deus. F.12,c. quod Iuuenalem in Satyrâ Horatio præferat, benè iudicat. A 160,b. non tam commodè de Catullo. A.160 b. de Martiale iudicium eius probum. A.143,b. de Tragœdijs quæ Senecæ nomen præferunt, haud rigide verũ. A.358.b literam R, difficulter is pronunciabat. A.464,a. ſententia eius de literâ F, infirmata. A.490,a. argutiæ de Accetibus, vera non vera. A.469,a. 470,a. narratiuncula ipſius de mira induſtria & docilitatis equo. B.510,a. alia de mirâ canis in dominum fide. B.394.b. Idem allegatus. C.132,d. Gſ.760,d.788,c. eiuſdem error. Gſ.828,b

Ioſephus Iul. F. Scaliger aliquoties eximiè laudatus A.100,a 148,a,b.178,a.180,b.183,b.199,a.327,a.330 a.454,a,b is Aquila in nubibus, Lipſio: qui Plautum ab eo correctum optat. B.11,a. de eius ad Catullum, Tibullum, Propertium Notis iudicium. B.16,a. correctio eius in Catullo laudata. E. 272,c. alia in eodem minus probata. E.179,b. laudabilis eius opera in Varrone. A.421,b. eiuſdem in Auſonium Notæ memoratæ B.19,b. ipſius ad Frãciſcum Vertunianum Epiſtola. B.88,a. eiuſdem allucinatio in die cladis Alienſis, &c. E.277,c.558. ad eum remiſſus Lector de Ficu Ruminali & Nauiâ. E 238,a. Idem allegatus. C.73,b.341,a. eius conuiciatores perſtricti. B.52,a Lipſij ad eum Epiſtola. A.142,a.147,a.153,b.175,b.193,a. B.11,a.79,a.332,b.335,a.336,a.338,a.347,b. 359,a. Satyra Menippæa eidem à Lipſio inſcripta. A.415. correctio eius in Plutarcho. C.16,b. in Tertulliano. C.620,a. Eius correctiones quædam in Senecâ memoratæ, nonnulla cumulandi: ad eum etiã ſemel remiſſum. G.417,d.442,c. 611,d.647,c.651,d. Gſ.706,d.800,d.825,b.832,c. Miſcellanea quædam eiuſdem correctiones & opiniones, maximam partim acuta & proba. A. 76, b. 77,b. 162,a. 170,a.180,a.242,b.378,b.463,b

Scamnum interdum idem quod Sella aut Cathedra geſtatoria. B.121,a

Scaphia ex ære, Vitruuij, quæ. C.610,b

Scaptij cuiuſdam efferæ barbaries in Senatum Salaminiorum. C.462, a

ad Guil. Seurbergerum Epiſtola Lipſij. B.140,a. 320,b. 401,a

Scaurus Princeps Senatus, quis. G.322,d

M. Scauri Theatrum temporarium, opus omnium quæ vnquam humanâ manu facta fuere maximum, Plinio. C.418,b

M. Scaurus de Vitâ ſuâ ſcripſit ad L. Fuſidium. E.452,d

Mamercus Scaurus, probroſiſſimæ vitæ homo ſub Tiberio: inque eo Scaurorum familia extincta. E.155,d. G.322,d

Scaurus Grammaticus. Vide, Terentius Sc.

Iac. Scegkius laudatus. F.22,b. eius correctiones in Velleio. F.41,d.78. & paſſim pagg. ſeqq.

Sceleratus Campus quis, & vnde ſic dictus. C.617,b

Scelesti etſi tuti aliquando, nunquam ſecuri. D.124,b

Scelus ad quod præcipiti impetu inconſideratè curritur, perpetratum mox veris precijs æſtimatur. E.241,d

Scelus felix, calliditas virtus vocatur; id eſt, cum opprimi nequit. D.76,a. G.609,d

Scelerum memoria de nocte inquietat. A.734,a

Scelera ſceleribus tuenda quidam volunt. G.198,d

Scelera vel aſſenſu, nedum conatu, committuntur. & quando vel cogitata punienda. G.177,c,d

Scelus Polymneſtoris pro ipſo Polymneſtore. A.25,b

Scematicum, falſus titulus Comœdiæ Plautinæ. A.152,a

Scenam ſæpè ſcorta obſidebant. A.255, a

Scenæ artifices, qui. B.452,b

Scena tota argentea, etiam in municipijs, quo exemplo. C.407,a
Scena ſcholaſticorum. E.487,d
Scena temporaria. E.246,c
Scenici Ludi antiquiores muneralibus. C.588,b
Sceptica Philoſophia Pyrrho dux & auctor: ea quæ. D.460,a 461,a,b. quem uſum, quem abuſum ea habeat. D.462,a,b
Lamb. Schafnaburgenſis qualis Hiſtoricus. D.126,b. in rebus Anni 1076. Antuerpiæ meminit. B.224,a. eius locus de congelatione Rheni à feſto S. Martini ad Kal. Aprilis. B.466,b. Idem citatus. C.767,b. D.244,b
Schema, id eſt, geſtus. A.121,b
Schemaſin, pro, Schemaſis, ſcripſit Varro, & alia ſimilia. A.73,a
Schenkius Medicus allegatus. Gſ.788,d
ad Gaſp. Schetum Epiſtola Lipſij. A.162,a
ad Ioan. Scheyſium Epiſtola Lipſij. A.201,b
Schola veterum ab Academijs hodiernis quomodo differant. C.794,b
Scholiaſtes Iuuenalis, Perſij &c. Vide, Iuuenalis, Perſij, &c.
ad Ægid. Schondonchum Epiſtola Lipſij. B.157,a. 226,b. 503,b. 513,b. 521,b
ad Andr. Schonanum Epiſtola Lipſij. B.177,b
ad Gaſp. Schoppium Epiſtola Lipſij. B.314,a
ad Henr. Schotanum I.C Epiſtola Lipſij. B.493,b
Andr. Schottus è primis & interioribus amicis Lipſij, iſque laudatus. A.333,b. B.130,b. 160,b. eius verſio Bibliothecæ Photij commendata. B.260,a. eius opera laudata in Senecam Rhetorem. B.380,a. ad eum Epiſtola Lipſij. A.165,a. 202,b. 212,a. B.32,b. 176,b. 262,b. 290,b. 490,b. 507,a. 508,b. 513,b 517,a. 514,b
ad Franciſcum Schottum Epiſtola Lipſij. B.130,a
ad Gaſp. Schnormannum Epiſtola Lipſij. B.32,a
ad Henr Schulterum Epiſtola Lipſij. B.167,a
Sciathus inſula, quæ. G 74,c
Scientia, vnicum bonum Socrati; vt Inſcitia, vnicum malum. D.459,a. G.442,c,d
Scientia bonorum & malorum immutabilis efficit virtutem & verum Bonum, Stoicis. D.494,a,b. 493,b. bono magiſtratui bonoque ciui neceſſaria. D.516,a
Scientia innarrabilis: nec ſine cauſis. D.45,a b. contraria Opinioni. D.504,b. redundans inutilis. D.127,b. Principi aſſumenda tantum vtilis: inque eâ tenendus modus. D.128,a
Scientia & prudentia omnis inutilis, imò noxia, ſine probitate morum. B.21,a
Scientia nihil ſine Sapientiâ. A.210,b
Scientia Dei eadem cum Præſcientiâ. D.557,a
Scientia vna in diuinis rebus, Nihil ſcire. D.405,b
Scientiæ vulgares aut Doctrinæ, Stoicis non vere Scientiæ; ſed ſuo verbo ἐπιτηδεύματα, Studia. D.305 a
Scientia Iuriſconſulto rumimanda, augenda, & excolenda. B.443,b
Scientia quomodo peregrinationibus augeri queat. B.20,b
Scimpodium quid. A.270,a
Scinis homines arboribus diſcerpentis crudelitas. G.409,d. Vide etiam, Sinis.
Scintilla parua neglecta magnum ſæpè excitat incendium. D.110,a
Cn. Scipionis, patrui Scip. Afric. (non ipſius Africani) filia quâ dote a Senatu Romano dotata. G.83,c,d
Scipio in prælio ad Ticinum patrem ſeruauit. G.305, d
Scipio (poſt Africanus maior) in Siciliâ crepidatus opinionem luxuriæ affectauit, cur. E.506,b. G.9,d. eius in iuuentute exercitia militaria. C.193, b. Carthagine Nouâ expugnatâ prudenti conſilio Lælij factum in lite duorum competitorum coronæ muralis. C.217,b. in pugnâ Africanâ cur manipulos in quincuncem non diſpoſuerit, more Romanis vſitato. C.99,a,b. quantam auri argentique vim ex Hiſpaniâ, item victis Carthaginenſibus, præ ſe in ærarium tulerit. C.400,a. Iouem in Capitolio conſulere exiſtimatus. D.122,b. in corporis habitu & cultu verè virilis. D.264 b. maluit fidem ſuam decipi, quàm accuſari. D.252,b. nec ſæpiùs inimicis lacesſitus, de fide vnquam decedere voluit. D.293,a. quantopere Ennium poetam viuum mortuumque amauerit. D.275,b. eius ſponſo ſponſam intactam, etſi captam, reſtituentis ſine redemtione, laudabilis de libidine & auaritiâ victoria. D.266,b 267,a. factum eius fratrem liberantis pium magis quam ciuile. G.100,d. quomodo honores recuſans adeptus maximos. G.228,d. cur Româ ſeceſſerit. G.556,b,c. in voluntario exilio Literni obijt. G.100,c. 229,c. incertum vbi ſepultus. G.555,d. eius imago in Capitolio. E.72,c,d
Scipionis Africani maioris diuina in bellis felicitas: poſterioris diuina in iiſdem virtus. C.458,b
Scipio Æmilianus, ſiue Africanus minor, ſeuerus veteris diſciplinæ militaris exactor. C.160,a. ipſe in ſtramento cubuit. C.155,b. eius in obſidendis Carthagine & Numantiâ opera magna cura magnique molimenti. C. 283,b. 284,a,b. G.9,d. 176,d. cur ijs vrbibus dirutis non multum prædæ obtinuerit. C.460,a.b. quanti Polybium, item Panætium Stoicum, alioſque viros doctos fecerit. D.275,b. 443,b. eius in Sulp. Gallum verba ex Agellio citata. A.118,a. E.165,c
Scipionis Africani verba contra Tib. Aſellum apud Agellium correcta. A.46,b
Scipio Naſica theatrum quod L. Caſſius Longinus moliebatur, emoliri prohibet. F.20,d. porticus quando ipſe in Capitolio ſtruxerit. F. 23,d. dux tumultuarius Patrum in ſeditione Gracchanâ. G.41,c. a ſapientiâ Corculum vocatus. A.143,b. Gſ.823,c
Scipio, Pompeij Magni ſocer, centurionem captiuum, quòd à Cæſare deſciſcere nollet, parum generoſe iubet interfici. D.254,b
Scipio eburnus Regibus benè meritis miſſus à Romanis. E.117,c,d
Scire plus velle quã ſatis eſt intemperãtiæ genus eſt. D.24,b
Scire multa malle, quam ſciri, vere docti eſt. C.557,a
Scire nihil, quorum Philoſophorum opinio. A.166.b
Sciron peculiaris Athenienſibus ventus. Gſ.766,d
Sciſſores in conuiuijs, qui. C.511,b
Scita, Stoicis dogmata. D.471,b
Scitum, generale nomen cuiuſcumque decreti aut iuſſi. E.172,c
Sclopetorum machina quando primùm in Belgicâ viſa. C.773,a
Scombri piſces ad quid ſolummodo vtiles. G.601,d
Scorbutius morbus, quis: an, & quo nomine veteribus cognitus. C.735,a
Scordalus, quis: & vnde vox. G.477,b,c. 547,d
Scorpiones, quod, aut quale, inſtrumenti bellici genus: Manuballiſta poſt dicti. C.326,a. minora ſpicula eijciunt, baliſtæ maiora. Gſ.706,d
Scorpus Agitator. A.145,a
Scorta quomodo a matronis diſcreta olim. E.509,c. proſtabãt corporibus nudis. E.275,c. ea in ſcenam introducendi mos Romæ vetus. A.254,b. ad Marſya ſtatuam proſtabant. A.110,a. ſub veſperam proſtabãt ad lucernas. A.235,b. Vide etiam, Meretrices.
Scorta communis ſignificatu, in Romanorum caſtris nulla, nec in Macedonum: ſi quando è Romanorum caſtris exacta leguntur, quomodo intelligendum. C.217,a
Scortis caſtra comitari volentibus naſi reſecti apud Germanos ante pauca ſæcula. C.217,a
Scortum quaſillo preſſum. A.26,b
Scorteum, Feſto pro Pharetrâ. C.347, b
Scorteum quod veſtimenti genus. Gſ.753,c
Scotici canes in Circenſi pugnâ Romæ exhibiti. B.391,a
Scriba, inter miniſtros magiſtratuum. A.278,b
Scribarum ordo non inhoneſtus Romæ: in decurias tributus. precio patebat libertis. E.224,c
Scriba copiarum Socialium, quis. C.29,b
Scribendi alia longè ratio veteribus quàm recentioribus. A.58,a,b. à ſcribendi veteri conſuetudine non temerè recedendum. A.64,b
Scribere militem, vnde dictum. C.235,a
Scriblitarius & ſcriblita, quid. A.85,a

Scribonia prior Auguſti uxor, mater Iuliæ. E.546. G.506,d. eius vox ad moriturum nepotem Libonem Druſum. G.507,c
Fur. Camil. Scribonianus contra Claudium Imp. bellum movens. legionibus quas in partes traxerat deficientibus, præ deſperatione ſe interficit. B.523,a
Scribonianus Craſſus Piſonis a Galbâ adoptati frater. E.312,d
Scriboniorum fratrum mira concordia. E.407, c,d
Scribonius Libo Druſus, quis. E.51,c,d
Scriboniorum Libonum, Auguſtéi & paulò pòſt æui, Stemma. E.503.a,b
Scribonius Largus Medicus correctus. A.321,b. E.210,c. citatus. E.180,c,d
Scripto etiam præſentes amicos compellare, inventum Iulij Cæſaris. E.122,d
Scripto milites plerumque damnati alicuius cædes mandata. E.6, c
Scriptores veteres tam multos interijſſe, damnum. A.195,a
Scriptorum aliùs in aliam rem vtilis. A.219,b
Scriptores volunt candidati fama. G.63,d. qui eorum prudentiſſimi, plerumque ij adſtrictiſſimi. D.11.
Scriptura, vectigal: & quid, Ager Scripturarius. C.389,b
Scripturarij æra ſiu multam pecuniarum exigentes. A.126,a
Pet. Scriuerius laudatus. G.608,d. ad eum Epiſtola Lipſij. B.467,b
Scrobium mentio in ſupplicijs, vnde. E.31,d
Scrutatores ſalutatoribus Principis exemplo tyrannorum Græcorum a Claudio appoſiti, cur: at idem a Veſpaſiano ſublati. E.174,d. 175,b,c
Sculptores poſtoriorum antiqui. E.315,c
Scutale fundæ, quid Lanio. C.337,a
Scutum, optimum armorum. C.226,a. vnde dictum: è quâ materiâ: quomodo differat à Clypeo: quæ forma: duplex, ouatum & imbricatum: vtrumque oblongum: ſingulorum deſcriptio & imago. C.71. E.49,d. eorum apud Romanos origo iam à Romulo: ſed ita vt & Clypeis vterentur: donec, eis reiectis, ſolis Scutis vſi & quando: atque à quibus exemplum. C.38,a. 74,a,b
Scuti ligna è quâ arbore: quomodo compacta aut iuncta, linteoque & corio ſubducta & inducta. C.72,a. 73,a. Romanis ferreo, quibuſdam pòſt & argenteo, margine quâ parte & cur munitum. C.73,a. grandiori plerumque dua anſæ: eæ quid, & quorum inuentum. C.243,a
Scuta ſua Romani & Græci curioſe tegmentis & inuolucris custodiebant, donec tempus pugnæ eſſet: an & in armamentario aut repoſitorio publico aſſeruata. C.244,b. in decurſione militari digniores, ſi vellent, armigero ferenda dabant. C.195,b. reliquiſſe autem ſcutum in conflictu, magnum flagitium apud eos; vt & apud Germanos, & Græcos. C.218,a
Scuta è viminibus texta quibus olim gentibus in vſu: Romanis talia equeſtria, & rotunda, cur: Scuta tamen viminea improba habita. C.72,a,b
Scuta Germanorum, Gallorum, & quorumdam Hiſpanorum qualia. C.241,b. 243,a. E.49,d
Scuta Liguſtium forma; item & Samnitici; diſcedentes à Romanis. C.74,b. 523,a
Scuta Romanorum, aliarumque gentium, variè picta, etiam ab heroicis temporibus: diuerſa in ijs repræſentata; vt, Animalia, Fulmen, Imagines deorum hominumque, ſigna & inſignia, & alia talia: cuius rei inuentores Cares. C.239,a. 243,a,b. G.832,b,c. nomina etiam Impp. & alia ſæpè inſcripta: etiam liberâ republicâ ducum. C.244,a. E.376,d
Scutorum multiplicatâ ſerie caſtra loco valli à Romanis cincta, quando. C.160,b
Scuta à militibus iniecta in luctu: etiam in tranſfugio. E.76,c
Scuta apud Homerum formâ orbis. E.508,b
in Scuto nouos Principes eleuandi mos apud quas gentes. E.399,c,d
ad Scutum inclinare, pro, Ad ſiniſtram deflectere. C.188,b
Scutum (tolerantia) ſumere potius quam gladium oportet contra tyrannum. D.113,a
Scylla, ſaxa, aut ſcopuli naufragijs olim infames, vbi G.410,d. 933,c
Scylla, ſaxa & breuia marina, ſæpè pro ipſo Mari. A.359,b 371, b
Scythæ, incertis ſedibus vagi. G.41,d. 139,c,d. cur magnam totius Aſiæ partem exugere dicti. G.51,d. Scytha, potores Platoni. B.140,b. in cranio mortui bibere quandoque ſoliti. C.509,a. eorum amicitiæ ſanciendæ ritus. E.201,d
Scythæ primi Sagittariæ inuentores, quibuſdam: adeoque à Sagittando, quod Belgis Schieten, dicti Becano: tum quæ Scythici arcus forma. C.346,b
Scythæ quomodo veſtibus vſi in bellis. C.246,b. 247,a. tranſeundi flumina quis eis mos. C.304,a. ſecuribus etiam in bellis vſi. C.343,b
Scythis ſui Philoſophi, Iuſtino & Curtio. D.434,a
Scytharum ad Alexandrum egregia vox de ſanctitate in fide colendâ. D.132,a
Scythica mulieris in maritum Thracem caritas, cum ſingulari æquanimitate coniuncta. D.269,b. 270,a
Se fugere, magna virtus. A.24,b. 25,a
Si, id eſt, Senatus, in veteribus libris. A.30,b
Sebaſtiani Luſitaniæ Regis infelix cum ipſius interitu in Mauros expeditio. D.261,a
Secedere in Senatu, quid. G 655,d
Seceſſus per ſe bonus; præcipue ſi à vulgo & prauis ad bonos itur. G.254, d
Seceſſus a turbis, pabulum & deliciæ animi. D.507,a. Principibus tamen & Regibus non nimis conducit: nimia enim abductio ſiue ſeceſſus tollit munus & officium Regis D.264 b
Secus, Aduerbium. A.82,a
Secretum, anima conſilij. D.42,a. 140,a. exterís ſignis indicijſque ne prodatur, cauendum. D.140,a b
Secta Philoſophorum vniuersè tres, quæ: aliàs infinita: ſed nulli vni diſtrictè adhærendum. D.432,b
Sectari, pro, Inſectari, apud Propertium. A.50,b
Sectiones, quid. E M. 27.
Sector Atticus, Pindari vnde Statio dictus. A.316,b
Secundas fortiri, facere, aut agere, quid. A.131,a. G.286,d
Secundas in ſermone agere, prouerbiale: & quid. G.45,d
Secunda, quibus inuolutus infans, vnde dicta. G.588,c
Secundum, fauens, propitium, vt, Secunda fama. G.318,d
Secundarij Gladiatores. C.527,b
Secundus, Satrius vel Atrius, quis. E.220,c. G.125,d
Secundus Carinas, quis. E.280,d
Pomp. Secundus. Vide, Pomponius S.
Secures prælatæ magiſtratibus extra Vrbem: ſoli Dictatori in ipsâ Vrbe: quando & vbi ademtæ faſcibus lictorum. A.281,a. eas deponendi mos olim extra Vrbem terrâ marive maiore magiſtratu. A.281,b
Securis quomodo differat a dolabrâ. C.282,b
Securis, in re bellica, teli genus; & miſſile & quo cominus pugnabatur: varijs gentibus variè vſurpata. C.343; a, b. 344,a
Securi percuti, inter pœnas militares Romanis. C.216,a
Securitas nimia, in bellis mala. D.97,b
Secus, pro Sexu. A.243,b
Secutor, propriè Adjecta, comes: qui in militiâ Secutores. C.517, b
Secutor, cognomen Martis, quando. C.517,b
Secutor, inter gladiatores, quis, & vnde ſic dictus. C.517,b. quæ eius arma, & ratio pugnandi; & an idem cum Myrmillone. C.518,a,b
Secutorij, vel Secutoriani, in re gladiatoriâ, qui. C.543,b
Secutuleia mulier, quæ Petronio. C.528,a
Sedare, pro, Sedari. E.120,c
Sedentaria Senatus aſſenſio quæ. D.355,a
Sedere in cruce, quid. C.648,b. G.619,d,c
Sedes curules in theatris honoris cauſa etiam mortuis poſitæ, ſuperque eas coronæ, &c. E.72, c,d. Vide etiam, Sella.
Sedes Conſulum in Curiâ altiores. E.309,c,d

Sedes,

Sedes, & in ijs effigies Imperatoris, in caſtris apud ſigna. E.271 d.318,d
Sedes, aliquando pro Caſtris. C.137,a.D.310,a
Seditio popularis definita: eius origo, progreſſus, ac remedia, diſtincte explicata. D.110,a,b.111,a,b
in Seditione difficillimum inchoare. E.325,d
Seditionis auctores, pro qualitate perſonarum, aut in crucem ſublati, aut beſtijs obiecti à Romanis. C.654,b
Seditioſi milites plerumque decimatione aut viceſimatione puniti. C.219,a
Sedochezi, Sedothezi, vel Sedotoſi, populi incogniti. E.381,d
Sedulius poeta Chriſtianus citatus. C.652,a
ad Henr. Sedulium, Ordinis S. Franciſci Epiſtola Lipſij. B.383,b
Segeſta a Duilio obſidione liberata. A.90,b
Segeſta moris a Troianis. E.125,b
ad Thom. Segetum Epiſtola Lipſij, & Teſtimonium. B.306,a,b
Segimundus Romanis, qui Sigiſmundus hodie. E.30,d
Segimundus Segeſtis filius ſacerdos Auguſti. E.30,d
Segmentata lorica, quid. C.86,b
Segnitia maris quando. E.379,d
Segnis laborum. E.252,b
L. Æl. Seianus, quis, & cuias. E.106,b,c. ſtatua ei decreta in theatro Pompeij. E.102,d. deſponſa ei Liuia vel Liuilla, vidua Druſi filij Tiberij. E.547 ipſius filia deſponſa Druſo filio Claudij poſt Imp. E.86,c,d. 109, c, d. 547. ei & Tiberio abſentibus in theatro ſedes aurea illatæ. E.72,b. homo perfidus. G.126,c inſigne in inſtabilitatis potentiæ aulicæ exemplum. D.147,a. eius a nimiâ potentiâ impotentia egregiè à Dione depicta. D.145,a. ſubitus eius & inexſpectatus lapſus. G.162, d. eius amor & odium aquè nocentia, quomodo. G.475,d
Seianum equum domi habere, prouerbium. D.95,b
Seipſos in comprecatione includere, frequens. D.352,b
Selecti Iudices, qui. G.293,c,d
Seleucia in ipſa Syriâ plures: quarum, quæ Pieria cognominata, ad mare. E.69,c
Seleucus Nicanor Athenis Bibliothecam, quam inde auexerat Xerxes, reddidit. C.629,a
Selimus, Baiazetis II. filius per quæ ſcelera ad Imperium peruenerit. D.227.228.
Sella geſtatoria differt a Lecticâ. A.269,b.271,b. Græci Sliφpo vertunt. A. 270,a. in vſum venit duce Claudio Imp. A.270 a.E.181,d. ante vix eius mentio. A.272,b. poſtquam recepta, dignior lecticâ. A.272, b. eius forma & differentia. A.272,b.E.182,d. in ea non lectus, ſed ceruical. A.273,a. laxa aut minuta, pro cuiuſque conditione. A.272,a. G.181, d. Græcis Aſiaticiſque populis olim ignota. A. 273,a. Sciamnum etiam vocata. B.121,a
in Sellis ſedibuſve ſedere, non tam vulgare olim, vt nunc: ſed ſemirecti in lectulis iacebant. G.513,d
Sella in ſpectandis Ludis in Theatra, &c. illata. C.571,a. in curulibus ſellis qui Ludos ſpectauerint: vbi in orcheſtrâ ijs locus: etiam honoris cauſâ abſentibus aut mortuis poſita C.566,a.E.72,c,d. Vide etiam, Sedes.
Sellæ in balneis quid. & in Thermis Diocletiani quot. C.439,b.440,a.474,b
Sellæ in equis grandiores e ligno & ferro compaginatæ veteribus non in vſu. C.92,a. quando nata. C.93,a. fulcra tamen ſellarum equeſtrium qualia hodie, non prorſus noua. C.248,a
Sellarij, a fœditate loci dicti. A.271,b.E.143,d
Semaxij vnde Chriſtiani per contemptum vocati. C.671,b
Σημεῖα, ſeu notas inuentionis Plutarchus Ciceroni adſcribit, quæ potius Tironis liberti ipſius fuit. B.382,a,b
Semen vnde dictum. D. 609. a. Semen humanum quid. D.609.b. è toto corpore procedere: muliebre autem infœcundum. D.609,b.610, a,b. corpus modo producere, & Animæ receptaculum formare, Stoicis. D.610, a, b. 611,a
Semen mundi, quid Stoicis. D.577,b
Seminum voce pro Ideis vſi Stoici, & alij. D.540,b
Semenus Rada I. C. ex Arragonia à Rege Iacobo electus. D.244,a
Semicolon, Subdiſtinctio alijs, quid, & quomodo notetur. B.134,b
Semidei, Platoni, Heſiodo, & alijs, qui. D. 558, b. 559.a
Seminarium hilaritatis Vinum. A.103,b
Semiramis quibuſdam credita prima viros caſtraſſe. E.156,d
Semiramidis horti penſiles. D.396,b
Semiraſij qui in opus damnati ergaſtuli etiam, & omnes ſerui viliores. A.322,b
Semiſpatha, pugio C.245,a
Semnones Sueuorum populus. E.449,c
Semo, quaſi Semihomo, id eſt, ſemihomo. qui Semones. Semonibus dijs lacte fiebat tantùm, non vino. A.92,a
Semproniæ Leges Senatorem eximebant virgis & ſecuribus lictorum. A.419,b
Sempronij Denſi centurionis in protegendo Piſone fortitudo. E.320,d
Sempronius Gracchus. Vide, Gracchus.
Sena in Italiâ, locorum & hominum ingenio, adeoque lingua elegantiâ, amabilis vrbs. B.22,b.343,b
Senatores ijdem & Patres: vtrumque nomen vnde: quot lecti à Romulo: quantum aucti à Liuio Druſo. Cæſare, Auguſto, alijs: quanta eorū dignitas. A.417,b.C.453,b. ex Prouincialibus etiam lecti ſub Principibus. C.454,a. lato clauo ab alijs Ordinibus dignoſcebantur. C.455,a. Senatoria veſtis, quid. A.258,b. in publico cur ſyntheſinati. C.486,a. quis eis locus in Spectaculis. C.573,a. aureos annulos ijs geſtandi ius. A.310, a. Senatores non omnes Patritij. E.177,c. Senatorem conuicio aſpergere, nedum pulſare, graue crimen. E.408,d
Senatorum filius inſtituto Auguſti protinus virili toga latus clauus inductus. E.22, b
Senatorum cenſio, in Conſulum relatio. E.143,d. ſed interdum Senatori licitum in medium proferre quod reipublicæ conducere exiſtimaret, etiam de quo relatum non erat. E.269, c,d
Senatoribus abſentibus multam dicebat Conſul. A.85,b
Senatoribus liberâ republica extra Italiam peregrinari priuatâ de cauſâ ſemper licitum. id ab Impp. non permiſſum ſine ipſorum commeatu; niſi in Siciliam; & poſt in Galliam Narbonenſem. E.192,c,d,b,c
Senator quidam graphijs in Curiâ diſcerptus iuſſu Caligulæ. A.428,b
Senatorum numeris elatus Auguſtus: quod Sulla contigerat primo. E.9,b,c
Senatores Romani inuenti qui in Arenam deſcenderent: quod tamen vetitum poſtea. C.513,a
Senatoria ætas, quæ. E 271,d.518,a
Senatorium Album ab Auguſto primùm inſtitutum; cui fini. E.124,b
Senatorius cenſus legitimus, quis; potiſſimum ſub Auguſto. A.325,b. C.414,b. E.55,d. G.373,d
Senatorius Ordo ſub Principibus latius patuit quàm Senatus, & quomodo: quique Senatorij, & quandoque etiam Senatores dicti, etſi non ijs ius ſententiæ. C.454,b
Senatus Romanus conſtabat è ciuibus genere, cenſu, & virtute eximijs: qui a Cenſoribus lecti, & relecti, quomodo. C.453.a. quanta Senatus Romani ſapientia, grauitas & maieſtas: Regum iis conſeſſus Cyneа dictus. C.453,a. quo adſpectu is etiam a Principibus ſeruatus. C.453,b. in eo tamen, ex inſtituto Auguſti, multi honoribus non functi. E.143 b,c. Senatu autem mouere, ſola prætеritione à Cenſoribus in recitando Senatu factum. C.453,a. quotannis Kal. Ian. iuramentum Principi præſtabat Senatus. D. 348,a
Senatus Princeps, etiam liberâ republicâ, quis. A.297,a. E. 2, b. Senatui interiſſe nulli niſi Senatori licitum. A.418,a
Senatus iuratus, quid. A.212.a. E.115 b,c
Senatus decernere, populus iubere, apud Rom. antiquitus dicti. G.536,d

Senatus prouinciales magiſtratus literis de republica monebat A.213,b

ad Senatum Conſul eſue nemo publicè ſcribebat ſub Principibus, niſi ipſe Princeps. E.353,d. EM.29.

à Senatu ſapè ad Principem appellatum. E. 250, b. ipſe Senatus ſapè conſultu ad Principem referebat. E.223,d

Senatus Acta, ſiue Commentarij. E.139,c.

Senatus Academicus Louanienſis ex quibus conſtet: quæ eius munia. G.789,b

Senatusconſultum nullum ſine priuiâ relatione. E.269,d

Senatusconſultum poſt occaſum ſolem factum, non erat ratum. G.168,d

Senatusconſulta tum demum rata cùm in ærarium relata: antea tantùm Auctoritas nominabantur. E.93,d

Senatusconſulti formula: item Senatus conuocandi, aut cogendi, habendi, dimittendi, varij præſcriptum tacitè & ad viuum repræſentati Satyrâ Menippæâ. A.417. & ſeqq.

Senatusconſultum Piſonianum, aut Neronianum, vel Silanianum, quod. E.225,d

Seneca vtriuſque, patris & filij, illius Rhetoris, huius Philoſophi, ætas. A. 231. 232. vaniſſimum mendacium de Philoſopho longo æuo. A. 231, a. Vtriuſque vitæ ratio: ſtile diſcrepantia. A.232,a. & Senecarum Stemma. A.232,b

Seneca pater, Rhetoris aut Declamatoris agnomine à filio ferè diſtinctus. G.xiij. auctor controuerſiarum & Suaſoriarum: quæ laudatæ: Controuerſiarum tamen Liber valdè corruptus. A.232, a. B.32,b. filios, præter cognominem Philoſophum, habuit Nouatum & Melam. A.232,a. in eorum quæ eius exſtant editione multum præſtitit Andr. Schottus; ſed ſupe eum præiuit Nic. Faber. B.580,a. Philoſophiæ hic Seneca alienus, ſed non, vt putatur, oſor. G.330,d. 635,d. eius à Dione diſſenſio. E.492,a. narrat nocuit eius facetiæ: in ijſque correctio. B.250,a

Seneca pater, ſeu Rhetor, emendatus. A. 199, a. 233,a. 283,b. 322,b. B.250,a. C.580,b. E.3,b. 87,c,d. 132,d. 416,d. 492,a. F.51,d. 39,d. Idem corrigendus; ni ipſe errauerit. E.4,d. Idem explicatus, aut citatus. A.78,b. 231,a. 232,a. 243,b. 263,a. 279, b. 290,a. B. 410, b. 447, b. C. 50,a. 432, b. 449, b. 465,b. 503,b. 505,b. 507,b. 508,b. 512,b. 522,a. 534. b. 575. b. 610, b. 614, a. 617. a. 618, b. 678, a. D. 103,a. 588, b. 589, a. 618, a. E.6,d. 26, d. 29,c. 53 c. 100, c. 115, b. 121, b. 124, c. 135,c. 222,d. 477,d. F.66,d. G.52,d. 53,d. 70. a. 71, d. 79,b,d. 106,c. 109,c. 112,c. 120, d. 147,d. 167,d. 231,c. 270,d. 293,d. 297,d. 322,d. 338,d. 369, d. 374,c. 439, c. 432,d. 478,d. 486,d. 490,c. 583,d 613,d. 615,d. 616,d. 632,c. 633,d. 670,d

Seneca Philoſophi patria & parentes. A. 132, b. G.xij. xiij 71,b.89,b. natalis eius eodem anno quo natus Chriſtus. Gſ.774,d. quando Romam delatus: qui eius fratres: quis auunculus. G. xij. xiij. 72, c. 89, b, c, d. adoleſcentia eius, præceptores & ſtudia. G.xiiij. honores, & ciuilis vita. A. 232. E. 236, d, c. G. xv. xvj. 89,c. auctor parricidij Neroniani, Dioni: Tacito non affirmante. E.240,d. quorum tamen ille Seneca honeſtus quaſi ex profeſſo; hic et vbique ſanent & volens. E.219,d. 230,d. eius interitù & Burrho factum, parricidium Neronis non diſſuadentium, excuſatum. B.239,b. Neronis oratio qua ad Senatum matris cadem excuſat, à Senecâ illo ſcripta. E.241, d. & id parricidium non in magno ſcelere poſuiſſe videtur. Gſ.804,d Vita Senecæ priuata, vxores, liberi, exſilium: tum vita eius priuata obiter excuſata. D. 455. 456, a. E. 188,d. 189, c,d. 229, d. 283, d. G. xvj. xvij. 67,b. 89.c. 90,c. 232,b. 625,d. 643,d. Gſ.721, d. 725.d. Opes, agri, fœnus. E.230,c. 258,d. G.xviij. xix.85,d. 242, c, d. Gſ.722, c, d. mores: & primùm abſtinentia, veritas, ſanctitas pietaſque. C.415,b.416,a. D.328,b. E.280,c.285,d.286,d. G.xx.209,c.247,c,d 546, d. mors eius fortis, conſtans. E. 286, d. 287, c. G.xxj.xxij.xxiij. Gſ. 721, d. Corpus, morbi, forma. G.xxij.xxiiij. 89,c. 5[illegible]0,d. Libri eius qui non exſtant. A.328.329 330. D.454,a.456,b. G.xxv.

Seneca Philoſophus ſupra omnes Scriptores eximiè laudatus: in primis eius ſcripta. A.285,b. B.199,a.204,b.250,b. 233,b. 352,b. 377,b. 389,a,b. 462,b. 463,a. 469,a. C.193,b.415,b.416,a. D.454.436,b. verum ille non vidit; magis tamen oculos aperuit, quam cæterùm gentilium vulgus. B.64,a. ſtudio virtutis penè Chriſtianus. G.*,x. Gſ.677. etſi aliquando nutet. Gſ.733, d. & in animæ immortalitate ſapè vacillet. G. 122, d. Paulum Apoſtolum ei familiarem fuiſſe ſuadent credere multi Sancti Patres. G.*,xj. quæ tamen vtriuſque nomine circumferuntur Epiſtolæ, neutro dignæ. A.328,a. G. xxv. xxvj. propoſitum eius animos & mores formare: quàm id fortiter & calidè agat. G. xj. nec differit de virtute, ſed inculcat. B. 64, a. etſi autem ſapiens, ſatis tamen [illegible]. Gſ.759, d. nuſquam in Alexandrum Magnum pronus. G. 279, d. in Philoſophiâ Naturali Lipſio viſus vel Ariſtoteli ferè comparandus. G.x. & ille in Academijs non malè iungendus in Ethicis & Phyſicis. B.59,b

Seneca Philoſophus in ſtilo illaboratus, copioſus; plurimus & indefeſſus ſtudij in bonum potiſſimùm poſterorum; πολυμαθής; vitiorum inſectator ſenſu & verbis; ſententijs abundans, etſi aliquando frigidis & inanibus; minime antiquarius; in dicendo cultus, in aliquibus ad Demoſthenem accedens. G. vij. & ſeqq. Orationes, edicta, & epiſtolas Neronis ſcribebat, quas ille pro ſuis recitabat aut edebat. E. 245, d. G. xxv in ſententijs crebrò alludit ad Senatum & Curiam G. 254, d. 253, c. nonnunquam tamen Sophiſta. G. 290, d. ſæpe etiam parum compoſitus aut digeſtus, Stoico quodam more. G. ij. & crebrum ei in ſermone hyperbaton, & perfrequens dictionum methateſis & hyſterologia. G. 136,c. 244,c. 270, d. 544, d. Profeſſoria ei lingua exprobrata. D.161,b

in Senecam Philoſophum Introductio Lectoris. G. j. ad eundem Inuitatio. G.*,xvj. quid Seneca, Eraſmo, Pinciano, Mureto, & Grutero debeat: quid in eo Lipſius præſtiterit: & eiuſdem in illum Notæ quales, & quis earum modus. G. j. ij. & ſeqq. Illuſtrando illi imprimis a Lipſio ſcripta Manuductionis in Philoſophiam Stoicam, item Phyſiologiæ Stoicæ Libri. D. 424. Senecæ editio Mureti memorata. B. 78, a. item Nicolai Fabri, quamuis eius nomen non prælatum. B.376,b. à multis aliàs Criticorum illum non bene Seneca neglectus. A.320,b

Senecam lecturus quid præſtare debeat: & quæ ex eius ſcriptis eminent. tum de eius ſcriptis ſingulis iudicium generale. G. iij. Eius quoſdam Libros a Principe legi conducibile. D. 129, b. vt, de Clementiâ. D. 246, a. ex his locus apud Albertum & Iſabellam Principes explicatus. D.291, & ſeqq. G.590,c. Iudicium de Senecâ preſſius, & eiuſdem defenſio contra culpatores, & potiſſimum quos. A.233,a. G. vj. de eo veterum Auctorum Loci, item Elogia. G.xxvj. xxvij. xxviij. xxix. Fragmenta ex Libris qui interciderunt. A.528. 329. 330. G.xxx. & ſeqq. Medea, quæ inter Tragœdias Latinas exſtat, ipſius ſcriptum. A.357,b. D.594,a. ipſius de gloria ſua verum vaticinium. G.423,d

Seneca Philoſophus, etſi Stoicus, valdè tamen in ſectam Pythagoricam inclinauit. D. 437, a. Deum Fato non ſubijcit, ſed Deum Deo: imo Deum ipſum dicit Fatum D. 391, b. dictum eius de æternitate Philoſophiæ. B. 200, b. literarum ſtudijs nimiùm deditos operosè nihil agere cenſuit: & alias ſæpe increpat. D. 427, b. excuſatus in ſententiâ de cauſâ finali mundi conditi. D 576, b. eius vaticinia de detegendo Nouo Orbe. D. 394. a, b. Eius locus de figurâ Crucis. A. 463 b. in eo multa illuſtrando Plauto. A. 99, b. elogium eius de Publij Mimis verſu. A. 233, a. quid per ſolennem in ſcribendo interpunctum intelligat. B.134,b. locus eius de Viâ Vatia. E.131.d.

Loca

Loca in eo aliquot obſcura, ſuper quibus conſulitus Caſaubonus. B.151,b

Seneca *Philoſophus Ariſtoteli tribuit querimoniam de vita hominis breuitate, quam Cicero Theophraſto.* G.214,c. *non rectè Virgilium de tempore ſationis milij reprehendit.* A.263,a. G.558,d. *declamatorio potius more in Cæſarem & Antonium inuectus, quàm ex vero.* G.358,c,d. *narratiuncula eius de matre Gracchorum parum fida vel apta.* G.86, d. *eius a Liuio & Agellio diſſenſus, ſuper morte Scipionis, Aſiatici an Africani.* G.100,c. *eiuſdem error in Scipionibus, Africano eiuſque patruo.* G.83,c. *error de tempore mortis Tulliæ Ciceronis; ni locus interpolatus.* G.123, d. 124, c. *eius diſſenſus a Tacito.* E.155,c. 269,d. Gſ.769,d. *diſſenſus a Plinio.* Gſ. 709, c. *a Dione.* G.194, d. *error eiuſdem Ariſtidi tribuentis quod Phocioni debuerat.* G.84,c. *error, Ariſtotelem coniunxiſſe Socrati.* G.394,d *error in nomine patris Philippi Macedonis.* G. 55,d. *memoria lapſus in citatione verſus Virgiliani; ni error librarij.* Gſ. 694, d. *memorialis, vt videtur, error Speuſippo tribuentis quod alij omnes Xenocrati.* G.48,d

Seneca Philoſophus peculiari Commentario à Lipſio emendatus & illuſtratus. cumque Commentarium quòd ille morte præoccupatus abſoluere nequiuerit, continuauit Lib. Fromondus. *Extra autem eos Commentarios in alijs Lipſij Operibus paſſim Seneca correctus. vt:* A. 99, b. 117, b. 124, a. 127, b. 149, a, b. 158, a. 161, b. 166, b. 169, b. 170, a, b. 177, a, b. 185, a, b. 198, a, b. 211, a. 242, a. 251, a. 253, a, b. 254, a. 259, b. 262, a, b. 263, a, b. 271, a. 272, a. 279, a. 282, b. 285. 286, a, b. 297, b. 310, b. 311, a, b. 320, b. 323, b 328. 329. 330. C.62, b. 415, a. 466, b. 484, b. 511, b. 516, a. 520, b. 524, a. 528, b. 531, b. 532, a. 535, a. 628, a. 659, b. 679, a. D.462, b 463, a. 468, a. 598, b. 612, b. 622, a. E.3, a. 6, d. 10, b, c. 11, b, c. 94, c, d. 120, c. 132, d. 148, c. 165, c. 183, c. 187, d. 222, c. 232, d. 280, c, d. 501, d. 502, c. 511, b. *Idem citatus, & plerumque explicatus.* A.102, b. 110, a. 118 a. 128, a. 129, a. 131, a. 162, a. 182, a. 221, b. 251, a, b. 232, b. 255, a, b. 236, a. 242, a. 243, b. 245, b. 247, a. 248, b. 250, b. 251, a. 253, a b. 254, a. 256, b. 257, b. 258, b. 259, b. 263, a. 265, b. 268, b. 270, b. 271, a, b. 279, b. 284, b. 285 a, b. 289, b. 302, b. 307, b. 312, a. 314, a. 318, b. 320, a. 321, a. 322, a. 323, a. 530, a. 361, b. B.17, b. 36, b 121, a, b. 122, a. 318, a. 382, b. 383, a. 410, a. 519, b. 533, b. 534, a. C.15, a. 23, b. 27, b. 58, a. 76, b. 92, a, b. 104, a, b. 112, a. 114, a. 140, a. 168, b. 171, b. 176, a, b. 180, b. 189, a. 193, b. 195, a, b 196, a. 213, a. 224, b. 294, a. 296, b. 326, a. 327, a. 332, b. 333, a, b 386, a, b. 389, b. 395, a. 396, a. 405, a 415, a. 416, a, b. 424, a, b. 425, a. 426, a. 428, a. 436, b. 440, a. 444, b. 449, a, b. 450, b. 463, a, b. 464, a. 465, a, b. 468, b. 486, a. 494, b. 501, b. & inj. ſeqq. 507, b. 508, a. 513, a. 515, b. 516, a. 528, b. & vj ſeqq. 537, a, b. 538, b. 539, a. 541, a, b. 544, a. 564, a, b. 565, b. 573, a, b. 574, a. 575, b. 580, a, b. 581, b. 608, b. 615, a 633, a, b. 634, b. 655, a. 645, b. 646, b. 648, a, b. 654, a. 662, a, b. 663, b. 666, b. 670, a, b. 679, a 684, a. D. 17, a. & ſæpè in Politicis Libris. Item 303, a. & ſæpiſſimè in Comment. ad Paneg. Plinij. Item 400, . 405, a 415, a, b. vbique autem & perpetuè omnibus Libris Philoſophiæ Stoïcæ à 427. vſque ad 624. E. 4, d. 7, d. 10, d. 11, d. 12, d. 20, d. 25 c. 28, c. 36, c. 37, d. 38, d. 51, d. 53, b. 72, b. 73, c. 74, d. 76, c. 77, c. 81, d. 84, d. 93, c. 95, d. 100, d. 102, d. 106, c. 107, d. 110, d. 114, c. 116, c. 121, c 147, d. 155, d. 157, c. 158, d. 168, d. 169, d. 178, c. 186, c. 199, d. 200, d. 214, c, d. 217, c. 218, d. 221, c. 224, d. 240, d. 241, d. 244, c, d. 248, c, d. 251, d. 254, b. 270, d. 285, d. 286, d. 288, c, d. 297, d. 300, c. 322, c, d. 348, c. 395, b. 420, d. 456, c. 439, d. 442, c. 445, d. 466, d. 468, b. 497, a. 499, c. 505, d 50 , a. 509, a, d. 510, a, d. 511, b. 519, b. 522, d. 525, c. 52 , b. 535, d. 539, a, b. 546. F.25, d. 38, d. 55, d. 58, d

Seneca *Tragicus vulgò. Senecæ cuiuſdam titulo editæ Tragœdiæ Latinæ non omnes eiuſdem auctoris: ſed quorum.* A.357. 358. *mediæ ſunt bonitatis.* A. 358, b. *de ſingulis iudicium.* A.357. 358. & ſeqq. B.78, a. 83, a. 99, b. *Seneca qui aliquot earum auctor, vixiſſe videtur circa tempora Traiani.* A.357, a, b. *Eadem Tragœdia correcta.* A.77, b. 78, a. & peculiari libello à 359. ad 380. B.92, a. E.261, d. 527, d. *Eadem explicata & citata.* A 111, a. & interdum à 359. ad 380. C.107, b. 110, a. 125, b. 126, a. 242, b. 320, b. 345, b. 378, a. 538, b. D. 20, a, & alibi in Libris Politicis. Item 455, b. 522, b. 599, a. F.188, b. 231, d. 259, d. 350, d. 376, d. 505, d. G.xvij. 54, c. 50, c. 71, d. 90, c. 143, c. 148, c, 182, c. 197, d. 298, c, d. 243, d. 245, b. 249, d. 591, d. 393, d. 407, d. 430, d. 498, d. 507, d. 609, d

Seneca, hominum nomen, & Annææ gentis, atque etiam Accia, cognomen. G.xiij.

Senecio Neronis familiaris, quis. E.281, d

Her. Senecio. Vide, *Herennius S.*

Senex fieri quando homo dicendus. G. 367, b. *nullus adeò ſenex, vt non annum ſe, ſeu, vt alij, diem, viuere poſſe putet.* G.406, d. *Seni libenter moriendum, quòd quaſi è ruenti domuncula proſiliat.* G.485, d. *mors Senibus plerumque non violenta; vt poma matura ſponte cadunt, cruda auelluntur.* G.441, d. *Senes plerumque iracundiores.* G.10, d. *Senes à militiâ immunes apud Romanos.* C 23, a. *permiſſum ijs vti pileo; ſed raro factitatum.* C.579, a, b

Senum conſilia, iuuenum haſtæ. D.39, a

Senex mittatur in ſcholam, prouerbium G.523, d

Senectutem in aulâ conſequi, rariſſimum. D.44, a

Senica, vt Senecio. G.xiij.

Senica, pro Sene fœmina A.79, b

Senicem, pro, Senem. A.79, b. 185, b

Seniores, de cuius ætatis hominibus dicatur. C.14, b

Seniores Tribuni, qui & vnde dicti. C.20, a

Sententiæ argutæ in oratione pondera rerum non frangunt, ſed augent & intendunt. G.x. *earum tamen affectatio improbata.* A.358, b

Sententia mirifica, quâ Libros Exhortationum clauſit Seneca, & Lipſius Phyſiologiam Stoicam de diuinis. G.xxxiij.

Sententiam in Senatu dicturi apud Rom. ſurgebant: aſſentiebantur ſedentes Gſ.827, d. *tam auſpicari ſoliti a ratione quæ ad talem eos moniſſet.* Gſ.830, c

in Sententiam pedibus ire, quid, & vnde. G.235, c. 655, d Gſ.851, c

Sententiam diuidere, quid. G.234, d, c

Sententiæ in Senatu dicendæ formula. A.419, b. 420, b. 422, a

Sententiæ vnius ſe ſemper addicere, non Curiæ, ſed factionis eſt. G.254, d

Sententia conſulentium non tam numeranda quàm appendenda. D.139, a

Sententiam ſuam, ſiue quam ex auditis maximè probat Princeps, celare debet. D. 140, a. *ſententias ſine ordine ſæpe exquirere debet: & cur; eas etiam ſcripto exigere, & clauſis (ſic mos antiquus, ex tabellâ recitare ſententiam.* Gſ.830, b, c.) *tabellis, ſæpè ipſi expediat.* D.140, b. G.200, d

Sentina vanus, quid. Gſ.775, b

Sentinella hodierna vnde dicta. C.166, a. *non benè hodie ij prorſus ſolitarij.* C.172, a

Seorſum Diali, id eſt, ſeparatim. A.275, b

Septa, quis locus Romæ: in ijs omniſaria variores merces expoſitæ. G.22, d

in Septis Agrippa Ludi gladiatorij aliquando dati. C.507, a

ad Lud. Septalium D.M. Epiſtola Lipſij. B.195, b. 401, a. 404, b

Septembrem Germanicum à ſe tranſnominauit Domitianus. D.339,b
Septentrionales populi auidè ſermonem Latinum arripuere. A.448,b
Septies in Circo currere, & metam ambire, moris. G.440,d
Septimius percuſſor Pompeij, ante ipſius velut ſatelles. G.123,d
Septimus dies in nuptijs inſtaurationem voti habet, vt nonus in funere. E 145,d
Septimus quiſque annus ætatis hominis quomodo ſignum imprimat. G.367,d,b
Septuaginta Interpretum verſio Bibliorum quo auctore facta. C.627,b
Sepulcra Ægyptij veteres domos, & domos noſtras hoſpitia vocabant. B.186,a
Sepulchrales epula. E.145,b,c,d
Sepulchralia monumenta ad margines viarum publicarum plerumque à Romanis poſita. C.444,b.G.583,d
Sepulturâ luctuque affinium prohibiti olim non niſi parricidij aut perduellionis damnati, & ſuſpendioſi: ſub tyrannis ferè inualuit in quocumque crimine. E.155,b,c
Sequana congelatus. B.466,a
Sequens, pro, Sequior: vt, Panis ſequens, ſecundarius. G.159, d
Sequester, quæ duo denotet. G.83,c,d
Sequi iter ſtellæ. A.332,b
Sequius, id eſt, deterius, ſiniſtrius. G.364,d,c
Sera, lignum tranſuerſum oſtiis oppoſitum, in poſtem vtrimque immiſſum. C.668,b
Serapis, Ægyptiorum deus. D.181,b. *eius celebre templum in Canopo.* G.468,d
Serapéum Alexandriæ, in quo celebratiſſima Bibliotheca, immenſæ molis & ſtupendi artificij templum, quando, & à quibus dirutum. C.628, b. *inter eius ruinas ſculptura Hieroglyphica Crucis reperta, & quid denotantes.* C.650.a
Serapio philoſophaſter ante Senecæ. G.451,d
ad Nic. Serarium Epiſtola Lipſij. B.118,a
Sereium, Principis Leodicenſis Prætorium ſuburbanum. C.262,a.263,b
Serenitas mentis agnata virtuti. G.245,d
Ann. Serenus, ad quem Seneca de Tranquillitate animi Liber, Præfectus Vigilum ſub Nerone: cum toto conuiuio fungorum eſu mortuus. E. 216, d. 217, c. G. 145, c. 491, d
Serenus Sammonicus citatus. G.46,d. *Bibliothecam habuit in quâ ſexaginta duo millia librorum.* C.633,a
Sergius Fidenas, quis. G.225,c
Sergius Orata. Vide, *Orata.*
Sericum, & Serica veſtes, quid propriè: quàm pellucidæ: parum propriè nominata inferiori æuo: & quando Roma in vſum venerint. E.94,c. 505,c,d. 506,a. G.374,c
Serinus citatus. D.26,a
Seriphus inſula, quæ. G.74,c
Seb. Serlij iudicium de Panthéo Romano: & Lector ad eum remiſſus quoad membra & dimenſionem illius. C.434,a. *eius de Architecturâ Libri etiam ad rem antiquariam vtiles.* C.585.591,a,b
Sermo, imago operum, Solonis dictum. G.646,d
Sermo veritatis ſimplex. G.466,d
Sermo optimus qui in paucis verbis multum habet ſenſus; vt moneta optima quæ plurimum precij in minimâ mole. D.132,b
Sermones in Epiſtolis ſcribendis quâ ratione formanda. B.536. & ſeqq.
in Sermone antiquarium eſſe velle, κακοζηλίαν vocabat Auguſtus. B.328,a
in Sermone ſummum vitium, non ſolùm non capi, ſed etiam agrè capi. B.537,a
Sermo. Vide etiam, *Stilus.*
Sermonem bibere, frequens Plauto phraſis. A.123,b
Serpens ingens in Africâ molaribus baliſtâ intortis peremtus à Romanis. G.205,d.545,d
Serpentem ſenes, nutriis; prouerbialia, vnde. G.56,d
Serpentibus in ſuperâ parte dentes duo. G.14,d
Serra quis repertor. G.575,d
Serrâ ligneâ caput abſcindi, pœna olim ſtupro vel raptui apud Louanienſes. C.775,a
Serra, in acie; aut, Serrâ præliari, quid. C.115,b
Serrati nummi cuiuſmodi. E.437,c,d
Serranus vnde dictus Attilius Regulus. D.342,b
Serta, Sertos, & Sertas, veteribus dictum: Sertos tamen pro floribus, Sertas pro coronis. A.109,b
Q. Sertorius Carthagine Nonâ in Mauritaniam traiecit A. 195, b. *literas Græcas & Latinas primum in Luſitaniam intulit.* B.319,a. *& Oſcæ ludum literarum inſtituit, ſtipendijs è publico datis.* C.794,a. *ceruam, vt diuinam, circumducebat.* D.122,b. *quot annos in Hiſpaniâ bellauerit.* F.61,d
Seruandum omnia monumenta, &c. vetus phraſis. A.346,a
Seruiliæ Leges plures. E.207,c
Seruilij Vatiæ villa. A.262,b. Vide etiam, *Vatia.*
P. Seruilius Rullus integrum aprum in epulis primus Romanorum appoſuit. C.332,b
M. Seruilius Geminus, Conſul ſub Auguſto. G.195,d
Seruilius Lacus Romæ vbi. G.135,d
Seruius Tullius Rex eruditus artibus quibus ingenia ad magna fortuna cultum excitantur. D.128,a. *cuius partus Iuris leges inſtruit.* D.279. *quot annis præceſſerit Periclem Athenienſem.* C.266,a. *quam ætatem militarem definierit: eiuſdemque diſtinctio Claſſium in Iuniores & Seniores, &c.* C.14,b.15,b. *quas cauſſas ſeu prætenderit, ſiue veras habuerit, libertos ciuitate donandi.* C.387,a. *Viminali & Eſquilino collibus additis Romam auxit.* C.421,a. *duas Veſtales quatuor à Numâ captis illene addiderit, an Tarquinius Priſcus.* C.607,a. *eius quale inſtitutum noſcendo numero naſcentium, in viros tranſeuntium, & morientium.* E.526,a.G 383,d
Seruius Grammaticus ſæpè delirat. A.298,b. *loca quæ ex Libris Senecæ qui non exſtant citat.* G.xxxvj. *Ipſe correctus.* C.14,a. *citatus.* A.80,a. 102,a. 109,a,b. 304,a. 306,b.453,b. C.18,b. 30,a.156,b.176,b.189,a.208,b. 341,a. 344,b. 345,a. 402, b. 438, b. 493, b. 537, b. 601,a,b.602,a. 603,a.604,a. D. 301,a. 581,b.616,b. E.49,d. 56.d. 63,d.82,d.103,c. 113,d,c.163,c.165,b. 181,c. 436,b. 510,a. 526,c. G. 158,c. 175,c. 231,b. 397,d. 533,c,d
Seruus nec voluntatem, nec perſonam aut caput habet, phraſi Iuriſconſultorum. G.299, d. *proin ſerui dominis addicti & adſcripti: & quia cenſui dominorum æſtimatione accedebant, nec videri pro ſeruis Capitationem ſoluiſſe.* C.392,b. G.263,d. *precia eorum quæ in communi definiant Iuriſconſulti: quanti tamen quandoque venditi.* C. 396, a. *Serui autem, mercenarij perpetui, Chryſippo.* G.299,d
Serui venales cum titulo ad pectus, qui qualéſve eſſent, per decurias collocati, vt viliſſimi primi venderentur. G.461, b,c. *tantus ſeruorum Romanis ditioribus (item Athenienſibus.* E.94,c,d.) *numerus, vt Plinius teſtetur, eos ſuo non iam cohortes, ſed quaſi legiones ſeruorum iis eſſe.* C 416.424,a. G.12,b,c.82,d. 156,c.242,d.374,d. 488,d. *diuiſi per nationes & colores.* A. 320,b. *etiam per gradus ætatum.* G.222,b
Serui à plebeijs veſtitu vix diſtincti. G.205,d *quæ olim ſeruorum veſtes.* A.258,b.284,b.285. *Imperatorum ſerui ab aliorum ita veſte diſcreti, vt albati, etiam aurati eſſent.* A. 285, a. *ad pompam ſæpè habitu militari.* G.641,d
Seruorum conditio varia, & varius vſus. A.317,a. *natus ſeruus facto vilior.* A.347,a. *recentiores plerumque in vili precio.* E.462,d
Serui omnes viliores ſemiraſi, vt buſtuarij: ſed propriè qui ad ergaſtula damnati, aut ad opus publicum. A.322, b. *ex ergaſtulis duûm generum; mali, in pœnam; innocentes, ob robur.* A. 320, a. *ij vocati Ergaſtuli; & quæ eorum conditio.* A. 317. & ſeqq. *ſed qui interdum ad tempus in agros relegati, non pro ergaſtulis habendi.* A.323,b

Serui publici, & Seruitus publica, quid. A.277,a. *distincti ij à prouinciis, aut à perſonis: à prouinciis, vnde adducti: à perſonis, à quibus victi aut adducti; ſiue à magiſtratibus.* A.277,a. E.504,a
Serui quidam officij Ordinarij, quorum alij quandoque Vicarij: & qui ſinguli. G.305,d
Serui ferendis lecticis, aut ſellis geſtatoriis, &c. A.205,b. 270,b
Seruis tantùm permiſſum annulis ferreis vti; idque ad vſum, non ad ornatum: eorum tamen fraus & occulta ſuperbia in annulis. A.310,a
Seruis vſurata quadam libertas Romæ per feſtum Saturnaliorum; imo quaſi ſupra dominos iure; quomodo. A.169,b. C.484,b. G.462,d
Serui pacto cum domino de libertate: quam peculio aut alienundo redimebat. E.254,b,c. G.536,c. *feſtiuè autem impoſitâ fiebant liberti.* A.124,a
Serui à dominis manumiſſi, ex conſtitutione Ser. Tullij Regis in ciuis recepti: ſed quatenus: eaque res initio vtilis, paulatim ſentinam vitiorum Romæ intulit. C.387, a, b
Serui ad fulcra lecti ſtabant cœnantibus dominis: ipſi cœnantes non accumbebant, ſed in ſubſellio ad imum lectum adſidebant. E.129,d. 218,a,c. G.183,c,d. 302,d. *ſeruuli dominis in cœnâ miniſtrantes comtuli & exlaminſtrati.* G.46-,d. *cœnante domino vel flagris ad ſilentium coerciti apud Romanos & Perſas.* G.460,c *flagellum enim ſeruorum, vt Virga liberorum.* G.52,d
Serui excubabant ad limina cubiculorum potentiorum dominorum. F.25-,d
Serui omnes animaduerſi quotquot ſub eodem tecto, cùm indidem fortè occiſus dominus. E.254,d. G.528,d
Seruorum crimina & cauſſas, cognoſcebat Præfectus Vrbis. E.254,d
Seruorum ſuorum operâ rarò vſi Romani ad munitiones militares. C.160,a. *nec militiæ adſcripti, niſi vrgente neceſſitate, aut labente diſciplinâ.* C.235,b
Serui gladiatores rude donati, ab Arenâ tantùm immunes fiebant; non liberi, niſi pilearentur. C.543,a
Seruorum dimenſum frumenti menſtruum, & cibarium, quantum. C.202,b
Seruis inter ſe aliquando iuriſdictio permiſſa à dominis. G.462,d
pro Seruis quoties venirent quod vectigal ſolutum Romæ. F.534,a
Serui antiquitùs in dominos torqueri non poterant: quam tamen conſuetudinem ſeu legem quomodo eluſerint & infregerint Auguſtus aut Tiberius. E.52,c,d. *imo Seruorum delationibus vſus Domitianus.* E.307,c. *quin proſcriptione triumuirali præmijs inuitati ad prodendos aut enterimendos dominos.* G.301,d
Serui ad ſtatuas Principum confugientes à vi tuti erant. G.201,c
Serui ſi quid quodcumque contra dominorum ſalutem machinati; item, ſi ſæpius fugiſſent, cruci affixi. C.653,b. *ſex ſeruorum fugitiuorum millia ab Auguſto in Siciliâ in crucem acta.* C.655,b
Serui fugitiui capite velato expreſſi in mimis & comœdiis. A.185,a
Serui quot, totidem hoſtes; adagium. G.460,d
Seruos ſuos Germani impetu ſiue irâ impunè occidebant. E.444,d
Serui pro domino ſe occidi patientis notabile exemplum. G.3-1,d. *imo plura ſeruulis in dominos fidei mira Exempla.* D.256,b. 257,a
Seruile ſupplicium, pro Cruce. C.653,b
Seruiles cella. C.5-3,b
Seruiles literæ, oppoſita Liberalibus, & quæ Senecæ. G.158,d
Seruire dedidicit, qui mori didicit. D.522,a
Seruitia, pro ipſis Seruis. C.493,a. E.209,d. G.235,d
Seruitutis Iterationes quæ in Nouellis. E.224,c
in Seruitutem redigendi mos abolitus inter Chriſtianos. D.414,a
Seruitutis ſub tyrannis priſcæ à Tacito teſtimonium. D.416,b
Seſibaenus Sigemeri filius, Cheruſcus. E.35,d
Seſoſtris Ægypti rex quatuor regibus inſtar equorum vectus, vnius eorum monitu illos à iugo, ſè à faſtu liberauit. D.259,a. *miſit is exploraturos caput Nili.* Gſ.777,d
Seſqui-Vlyſſes, Satyra Varronis. A.79,a
Seſtertia dena, & decem millia Seſtertium, idem; quantumque pecunia hodierna efficiant. E.168,d. *quantumque, Seſtertium milies.* Gſ.695,d
Seſtertio decies, centies, &c. vſitata Scriptoribus vett. loquutio. G.325,d
Seſtertio nummo æſtimandum, formula vulgaris in imaginario pretio aut nullo. G.6--,d
Seſtertium, vel Seſtertius, locus ſeruilibus pœnis; item abijciendis cadaueribus ... extra Vrbem. & quæ nominis cauſſa. E.285,c. 5--,b
ad Max. Seſtiebinum Canonicum Epiſtola Lipſij. B.461,b
Sethus primogenitus Adami columnas duas extruxit; cui fini. D.433,a
Senectus, pro, Seorſum vellus, an Latinum. A.53,b
Seueriſſimus, fortè Centurionis nomen tumultu militari ſub Othone caſi. E.332,d
Seueritas ſalutaris in regendo vincit inanem ſpeciem clementiæ. D.54,a. *Seueritate moderatâ nequaquam Principi auctoritas.* D.54,a,b
Seuerus Imp. ſolos peritos rei de quâ conſultabatur adhibebat conſilio. D.139,a. *eius callidum, ſed improbum, monitum ſeruando Imperio.* D.51,b. *militibus aureos annulos vti indulſit.* A.310,b. C.59,a. *primus ſtatam olei largitionem plebe inſtituit.* A.251,b. *Vallum & foſſam ſtupendi operis in Britanniâ duxit.* C.192,b. E.-6,a,b. *quo ludo puer maximè delectatus.* G.180,c. *Legē Papiam Poppæam imminuit.* E.517,d. *pontem naualem ſuper Rhenum ſtruxit.* C.303,b. *eius prouidentia in re frumentariâ in plures annos procurandâ.* C.406,a. *quantum donatiuum decennio Imperij ſui Prætorianis & Plebi frumentariæ dederit.* C.414,a. *eiuſdem morituri ſua fortis conſideratio.* D.258,a,b
Seuerus quidam Præfectus Ægypti. G.89,d
Corn. Seuerus Poematij de Ætna, quod hodie exſtat, auctor putatus. G.534,d
Sulp. Seueri loci è Tacito tranſſcripti. E.275,d. 277,d. 278,d. *is Legem Papiam Poppæam eminuit.* E.517,d
Seuiri Iuniores. A.142,a
Seuiri Viarum. E.518,b
ad Ioan. Seuerum Epiſtola Lipſij. B.152,b. 197,a. 201,b. 210,b
Sexagenarij à Comitijs aut Senatu nec arcebantur, nec adeo adigebantur. B.232,b
Sexagenarius minorem quinquagenariâ ducere Lege Papia Poppæâ prohibebatur: ſed laxauit Claudius. E.514,a,b
Sexageſimus, an Sexageſimus quintus, annus vacationis à munere Senatorio fuerit. G.215,d. 231,c
Sextans, duo cyathi. A.106,b
P. Sextius Decemuir Legg. ſcribb. D.280,b
Q. Sextius, pater & filius, [patri aliquando prænomen Pub. das] vterque Philoſophiæ ſtudijs ſcripſeſque notis: quando vixerint: cuius ſectæ vel aſſeclæ vel auctores: pater magni in ſcribendo animi & vigoris: dignitatem is Senatoriam à Cæſare oblatam recuſauit: eiuſdemque examen ſui in exercitio virtutis. D.437,a. 455,a. 528,a,b. G.486,c,d. 491,d. 611,d. Gſ.812,c,d
Sextus Empiricus, Plutarchi, vt putatur, cognatus. eius differentiæ de ingenio canis. B.395,b. *Idem citatus,* C.23,b. D.439.453.460,a. & paſſim in Libris Philoſophiæ Stoïcæ. G.483,d. 656,d
Sfortia Magnus quâ arte ſæpe intimos ſenſus aliquorum explorabat. D.140,b
Franc. Sfortia Mediolani Ducis continentia. D.267,b
ad Franc. Sfortiam Cardinalem Epiſtola Lipſij. B.298,a. 306,b
Si, Coniunctio eleganter aliquando omiſſa. A.80,b

Si vales, bene eſt: item, S.V.B.E.E.V. aut, S.V.G.E.V. veteres ordiendi Epiſtolas formula. B.534,b.G.412,c,d
Sibuna, aut Sybina, venabulum vel iaculum venatorium. C.78,b
Sibylla longaua, vel ad prouerbium. G.124,d. *multa & magna prædixerunt.* D.191,a
Sica, pro Pugione, Parazonio, aut Parazonio. C.245,a. *Romana qualis Sica: eadem qua Thracum Harpe, Curtio Copu: & vnde dicta, Iſidoro.* C.521,a,b
Sicare, pro, Secare. A.266,b
Sicary, a Sicá dicti, Ioſepho. C.521,a
Sicariatus crucis ſupplicio punitus. C.654,a
Sicca & inania terrarum quomodo humorem attrahant. Gſ.728,d
Siccitatum magnarum aliquot exempla rara. B.465,b. 466,a
Siccius. Vide, *L. Sicinius.*
Sichemium oppidum Brabantiæ, quale: quorum: vnde ei nomen. C.726,b
Sichemienſis Diua Virgo. Vide, *Aſpricollis.*
Sicilia ab Italiá terræmotu auulſa putata: & vnde dicta. Gſ.785,d. *quá occaſione Romanorum facta.* C.456,a. *ea an Sardinia prima Prouinciarum.* A.53,a. E.117,d.274,d. *quantus ex eá vectigalium annuus rediens aut Ciceronis putandus.* C.390,b. *bello ea cauſſa inter Romanos & Carthaginienſis: & quomodo Auguſtum aliquamdiu fatigauerit.* Gſ.746,c,d
Sicilia & Gallia Narbonenſis adiri poterant à Senatoribus ſine commeatu Principis. E.192,b,c
Siciliæ nomine vulgo duo Regna comprehenſa; Sicilia videlicet propriè dicta, & Neapolitanum: hinc, Rex vtriuſque Siciliæ. C.695,b
Siculi olim quo genere Scutorum vulgò vſi. C.72,a
Siculus, &, Sicilienſis, vt differant. F.46,d
Sicilio, id eſt, Reſeco, antiquum. Gſ.788,d
Siculus Flaccus citatus. E.15,d
L. Sicinius (aliis Siccius) Dentatus, fortitudine verus Hercules Romanus: omnia is dona militaria adeptus quæ virtus mereri potuit: eorumque enumeratio. C.209,a,b. 211,b.211,b.458,a
Sicoris fluuius in Hiſpaniá quo nauium genere tranſmiſerit Cæſar C.303,b
Sidere quando dicantur ædificia. G.172,c
Phil. Sidnei laus: eiusque Liber De Pronunciatione Linguæ Latinæ inſcriptus. A.443
Sido Sueuorum Rex. E.195,c
Sidonis vrbis pars terræmotu collapſa. Gſ.785,d
Sidonius Apollinaris Platonem ait explicare, Ariſtotelem implicare. D.431,a. *qua idem Elogia dat Tacito.* E.xvj. *quod Seneca.* G.xxix. *eiuſdem error.* E.93,d. *verſus eius quidam examinati & fortè correcti.* D.438,a,b. *Idem correctus.* B.48,a. D.300. E.28,d. *Idem explicatus & refutatus.* D.444,b. *Explicatus porrò aut citatus.* A.200,b. 357,b. B.383,a. 448,a. 449,a. 519,b. C.75,b.80,b. 84,a. 93,a. 111,a. 157,a. 169,b. 190,a. 221,a. 245,b. 299,a. 309,b. 314,b. 319,b. 342,a. 343,a,b.440,a. 474,b. 482.487,a. 511,a,b. 634,a,b. 667,b. D.147,b. 308,a. 448,b. 514,a. E.1,d. 131,d. 143,d. 220,d. 243,b. 272,b. 298,c. 348,d. 364,d. 365,d. 432,d. 442,d. 467,c. 507,a. G.74,c. 192,c. 210,d. 215,c. 270,d. 360,c. 389,d. 404,c. 430,d. 481,d. 503,d. 535,d. 556,c. 596,d. 621,d
Sidus nouum Anno M. D. LXXII. ſupra omnem elementarem regionem exortum. D.389,a
Sidera animas aut animata eſſe, Socraticum & Stoicum dogma. G.558,b. *ea omnia dy, vel dy minorum gentium, Stoicis: & vnde.* G.193,d. 256,d. 319,d. 384,b. Gſ.810,d. *ea iiſdem & Academicis ignea, non Peripateticis.* Gſ.805,d. *quibuſdam flamma contracta, id eſt, flamma rara nodus quidam.* Gſ.793,d. *in contrarium ipſi mundo, feruntur Stoicis.* G.75,c. Vide etiam, *Stella.*
Siderum incerta ſcientia, doctus error. A.314,b
Sidera fixa in ſummá mundo abſide, Senecæ: qui ea nobis etiam dominari vult. Gſ.722,c,d
Sidera, cometa, &c. quando labi dicantur. Gſ.797,d. *Siderum alimenta è mari & aquis, Stoicis.* G.657,d. *è terra vaporibus, quibuſdam.* C.601,b. Gſ.701,d. *eorum emunctiones in nubes delatas in fulmina conuerti, quorundam opinio.* Gſ.705,c. *eorundem velocioris aut tardioris curſus cauſſa.* G.78,c
Sigebertus, vir doctus, qui Gemblaci ante annos ſexcentos clarnit. A.31,a. *is citatus.* C.262,b. 757,b. 760,a,b. 765,b.768,a
Sigebertus Mediomatricum Rex ab immiſſis à Fredegunde Reginá percuſſoribus occiſus; ipſique poſt percuſſores. D.212,a
Sigilla plutealia, qua Ciceroni. C.635,a
Sigillaria, quæ qualiſque feſtiuitas: ſubſequuta quintum diem Saturnalium. C.488,b. G.405,d.417,c,d
Sigillaricius annulus. E.41,d
Sigimerus e Cheruſcorum ducibus. E.35,d
Sigiſmundus, idem qui Romanis olim Segimundus. E.30,d
Sigma Græcanica duplex forma: lunaris C, & flexa Σ. quando hæc vel illa in vſu. A.101,a 467,a,b. *Sigma litteram Pindarus adulterinam, Dionyſius Rhetor ſerpentum inſtar ſibilantem appellant: Attici reiiciunt, ſubſtituentes T. & omnibus reſponſum.* A.464,a,b. *Quid porro Sigma lunare, ſiue ſemilunare, lunatum, ſupinũ, deuexum, Scythici arcus ſimile; item quod menſariũ, &c.* A.101,a. 467,a,b. B.47,b.48,a. C.346,b. E.171,d
Signum & Vexillum antiquis ſcriptoribus ſæpè confuſa. C.109,b
Signa militaria ex quâ materiâ. C.108,b. *haſta Signi cuſpis inferior acuta, & in terram defigi ſolita.* C.107,b. *aut potiùs loculo ferreo terra prius infixo, ne macularentur, indita illæ haſta* C.248,b
Signa ſingulis Centuriis aut Ordinibus ſingula, id eſt, bina in vno Manipulo; an verò vni Manipulo tantùm vnicum. C.51,b.52,a. 102,b. *Secutum iidem an in Manipulos, an in Cohortes.* C 109,a,b
Signa Manipulorum qualia: imagines ex iis dependebant, deorum, Imperatorum, &c. aurea illa ſæpè, aut argentea. A.213,a. C.108,a. D.308,b. *horũ etiã nomina iis inſcripta; aut, libera republicâ, ducũ.* C.110,a. D.308,b. E.376,d
Signa in acie vbi. C.103,a,b. 134. *ea ex acie non referre, ignominioſũ, & ſæpe capitale, maximè Signifero.* C.111,b. 218,a. *à ducibus nonnunquam in hoſtem ea proiecta, cui fine.* C.111,b
Signa militaria præcipua vbi in caſtris. C.147,a,b. E.267,d. *ante Prætorium potius quam in ipſo.* C.107,b. *nullus iis in caſtris definitus locus aut, vt videtur, Polybii.* C.138,a
Signa militaria dicta & habita ſacra; & quaſi bellorum dii deorumque iis cultus exhibitus: aſylum, &c. iuratum per ea: eorumque ornatus ſiue cultus incultúſve, quis, qualis, & quando. C.27,b. 111,b. 112,a,b. E.23,b. 48,c,d. 271,d. 496,c,d. *Romæ in templis poſita: in caſtris etiam fortè in ſacello aliquo, & quomodo.* C.107,a,b. *in luctu autem incompta; quæ aliàs ornata.* E.48,c,d. *inuerſa etiam, aut ſupina, in dolore; aut cùm ſe victos faterentur.* E.415,d. 416,c
Signa tutari, in tempeſtate quid. E 20,c
Signiferi Romani leoninam plerunque induti. C.69,b. *ſignum ab eo per metum amitti, capitale.* C.111,b.218,a
Signum ad pugnam, vigilias, expeditionem, &c. verbum verbáve pro libitu ſummi Ducis, aut in Vrbe ipſius Imperatoris inſcripta teſſera: ab eo Tribunis mil. data; & ab his per exercitum quomodo diuiſa: tum ſuper eá re plura. C.133,b. 169,b. 180,a. E.213,c. 532,b,c,d. G.309,d. Vide etiam, *Teſſera.*
Signa etiam ad pugnam, vigilias, expeditionem, alia, ſiue vocalia, ſeu muta; vt, Claſſicum, tunica ruſſa in faſtigio Prætorii in haſtâ extenſa, &c. C.132,a,b.133,b.187,b. 188,a,b
Signum futuræ pugnæ quale Græcis. C.133,a
Signum recipiunt, vt, Veſtis induunt, &c. phraſis. G.7,d
Signa ſue mittere, quid. G.152,d
Signa quæ deorum ſtatuis apponi ſolita. E.11,d

Siguis

Signis futura ſæpè indicantur. D.192.193,a

Signa quædam ferina, aut effigies, in lucis Germanorum. E.401,d

Signa Satyrica contra faſcinum valere credita. A.331,a

Signa, Notæ verborum quibus vſi vett. in ταχυγραφίᾳ. B.383,a

Signis qualibus in obſignatione Epiſtolarũ vſi vett. B.555,a

Signatorius anulus. E.42,d

Signa cæleſtia cur & vbi tardiùs aut celeriùs emergant. Gſ.808,c. ſena per diem, ſena per noctem produci, quomodo intellexerit Seneca. G.256,c

Signa Auſtralia iuxta Polum nobis occulta. G.256,a

Car. Sigonius laudatus. B.20,b. 283,a. F.20,d. eius de Regno Italiæ ſcriptum commendatum. B.147,b. In peregrinatione ſuâ Italicâ, eum in viâ ſalutauit Lipſius. B.161,a. fabricator is creditus falſæ Conſolationis Ciceronis. B.48,b. 52,a. eius Faſti allegati. Gſ.688,d. eius error de tempore ſtructi Amphitheatri Veronenſis. C.589,a. Eiuſdem allucinationes aliæ. C.13,b.15,a.57,a. E.159,c. F.16,c. 63,d. eiuſdem aliquot correctiones explicationéſve in Liuio: ſed pleraque non recepta. A.81,b. 121,a. 146,a. 160,b. 176,b. 182,b. 190,a. 197,b. 215,b. 287,a. B.414,b. C.98,a.117,b. Eiuſdem correctiones in Velleio. F.79,a. & ſeqq. Ad eundem Epiſtola Lipſij. A.142,b. 161,a. 174 b. 209,a. Eius mors. B.54,a.64,b

Sila, pro Galea vnde. C.80,b

Silana gentis illuſtriores quique qui ſub Impp. vixere, recenſiti. E.212,a,b,c. item varij memorati. E.101,c. 186,c 212,a,b,c,d.293,c.546.547.

Silani, Iunij, innexi genti Manliæ. E.104,d

Silanianum Senatuſconſultum, ſiue Neronianum, quod. E.255,d

Ap. Silanus quomodo ſocer & conſocer Claudij Imper. Gſ.830,c

L. Iun. Silanus, deſponſus Octauiæ Claudij, inceſti cum ſorore reus, ſenatu motus, & mors coactus: & quomodo Auguſti abnepos. A.170,a.379,b. Gſ.824,c,d. 829,d

Silanus, Q. Cæc. Metellus Creticus, quis. E.58,c

Silanus (non Silius) Nerua Conſul ſub Nerone. E.280,d

Fred. Sicburgij lectiones in Velleio. F.78,& ſeqq.

Silentiarij apud Principes, qui. G.460,d

Silentium, magna in hominibus doctrina. B.177,b

Silentium arcanorum neceſſarium Conſiliario. D.40,a. eius mira apud Perſas fides; item in Senatu Romano. D.137,b

Silentium in conuiuiis indictum. A.108,a

Silenus ſenior Satyrus. G.55,c

Silicernium, quid. E.145,b,c

Silice ſternendis vijs vſurpati, quid. C.443,a.444,a

C. Silius iuuenum Romanæ pulcherrimus, Meſſalinæ diu mœchus, tandem viuente Claudio marito eam ducit, & procurante Narciſſo cum eâ occiſus. D.211,b. Gſ.834,b,c

Silius, legatus olim in Germaniâ Inferiori, damnatus à Tiberio. E.182,d

Silius Italicus Poeta virorum doctorum imagines non habebat ſolùm, ſed & venerabatur; maximè Virgilij. C.634,b amicus Aſconio Pediano: & eius in illius gratiâ verſus. A.265,a. locus eius de Duilio. B.176,a. ter Cõſul, in ſeceſſu in Campaniâ obijt. D.342,b. Silius emendatus. A.81,b. C.342,b. E.149,c.209,c. Idem citatus & explicatus: A.203,b.281,a.290,b. 373,a. B.413,b.414,b. C.14,b.62,b.65,a,b.69,b.73,a.77,b.78,b.79,a.80,b. 82,a,b 83 b.84,a,b.86,a,b.89,a.91,a.& iij. ſeqq.107,a. 156,a.169,b. 174,a.175,a,b.183,a.193,b.195,a.196,a. 209,a 210,b.213,a.241,a,b. 243,b.& iij. ſeqq.249,a. 266,b.275,b.289,a.290,b. 293,b.294,a.298,b.314,b. 340,a,b. 342,a,b. 343,a. 344,a. 345,a.354,b. 360,b. 432,a.490,a.609,b 619,b 646,b.672,b.673,a. D.18,b. & alibi in Libris Politicis. Item 602,b. E.158,d.170,d. 194,c.201,d.255,d.259,d.272,c.359,d.415,d.435,b. 535,b. F.14,c.35,d. G.xij.525,d.611,d. Gſ.764,d

Silua Caſia quæ. E.27,d

Siluæ penſiles: item, tonſiles: quid. G.670,d. Gſ.681,c

Silua in ædibus, imò ſupra ædes diuitum Romanorum. C.450,b

Siluanus, rei ruſticæ præſes deus. A.179,b

Siluanus, T. Plautius. E.116,c

Pomp. Siluanus. Vide, Pompeius Sil.

ad Ioan. Bapt. Siluaticum Epiſtola Lipſij. B.255,a

Siluiſtris Pupa Actæ citata. C 613,b

Silures Britanniæ populi. E.250,d

Silurus piſcis Mœni aut Danubij, ingo aut protelis boum extrahitur. A.163,a

Sima frons. A.127,b

Simbruina aqua medicata Celſo. E.170,d

Simeon Metaphraſtes citatus. C.475,a. 460,b

Simeon Theſſalonicenſis citatus. Gſ.753,d

Simia fœdior facies quàm Leonis, Politiani in Imitatores dictum. B.167,b

Similis quidam a Præfecturâ Prætorij dimiſſus, cùm ſeptem annos ruri vixiſſet, illos vixiſſe, reliquos ſe tantùm fuiſſe, ſepulchro inſculpi mandauit. G.219,c

Simon Cyrenæus Chriſti crucem alleuauerit ne duntaxat, an totam tulerit. C.680,b

Simonides aliquot literarum inuentor. E.171,b

ad Simonem Simonidem Epiſtola Lipſij. B.244,b

Simpinium, Simpulum, Simpuuium, promiſcuè ſcripta. A.116,a

Simplicitas in Epiſtolis requiritur, vt in Dialogis aut quotidiano ſermone; eaque non ſtili tantùm, ſed & mentis. B.537,a

Simplicij ſententia de Epicteti in refricandis vitijs acrimoniâ. G.viij. Simplicius citatus. C.609,b. D.442,a. G.152,d.154,d.409,d.536,d.537,b

Simul, pro, Simul ac, Simulatque. Gſ.782,d

Simul ſilio, belliſſimum. A.215,b

Simulare proba non probus vix poteſt. G.viij.

Simulatio ad excogitandum ingenioſior veritate. G 458,c

Simulatio doloris in malis publicis aduerſa Conſtantiæ, ambitioſa ſæpè: eaque retecta. D.382,b.383,a,b

Simulatio & Diſſimulatio, modicè vſurpatæ, Principi neceſſariæ. D.73,b

Simulationculis vtendum inter ſimulatos. B.22,a

Simulatores ſæpè proditores: & nonnunquam ipsâ ſimulatione nimiâ deteguntur. D.60,b

Simulatum nihil diuturnum. G.189,c

Simultates tacere. E.95,b

Sindi Scytharum populi, qui & Indi, draconibus vſi pro Signis militaribus. C.110,b

Sinenſes, vel Sinitæ, Solem inprimis colunt: tum alios plures deos, & quã ſtultè. D.183,b.584,b. lege arcẽt omnes alias religiones. D.159,b. characteribus vtuntur ad tota verba pingenda. B.383,b. Reges continuâ ſerie habuere ducentos quadraginta tres. D.209,a quanti Regi Sinarum hodie annui reditus è tributis. C.473,b

Singulæ, vocatæ notæ ταχυγραφίας. B.383,b

Singularius, ſingularis. A.176,a

Sinis famoſus in Iſthmo latro, curuator pinorum vnde dictus. G.210,d. Vide etiam, Scinis.

Siniſter locus honoratior apud Turcas hodie. A.300,b

Siniſtra auguria, bona. A.298,b. vnde id. A.299,a

Siniſtre eſt pati & moueri: contra Dextera. A.301,a. multa porrò de loco honoratiore, ſiniſtro, an dextro. A.298, & ſeqq Gſ.813,c,d

Sinon bello Troiano inuentor Specularis ſignificationis, Plinio. C.178,a

Sinuata acies, quæ. C.114,a

Sinueſſana aquæ ſalubres. E.209,d.330,d

Sinum excutere, in ſcrutinijs, quid. G.194,d

Sinum altum explere, quid, & vnde. G.364,c

Sinus explicare, quid. G.35,d

Siparium, quid. G.161,c

Siphon, item σίφων, quid. Gſ.706,d

Siraci, populus ad Caucaſum. E.190,d

Siremi, pro ſimili vel eodem. A.71,a. *Siremi lex iſto, formula, id eſt, ſimile tui ſit*. G.583,d
Sirleti Cardinalis laus. B.101,b. *Lipſio is aditum dedit ad Bibliothecam Vaticanam*. B.161,a
ad *Iac. Sirmondum S. I. Epiſtola Lipſij*. B.278.a
Sirpicus unde Centurio quidam cognominatus. E.18,d
Siſebutus, vel *Siſenandus*, in *Hiſpaniâ Rex, Iudaeos ad fidem coegit*. D.159,b
Siſenna emendatus & explicatus. A.42,a.199,a
Siſinnij probum conſilium Theodoſio Imperatori datum de non diſputando cum haereticis. D.166,a
Siſinnius quidam Epiſcopus bis in die lautus: atque id culpantes quo loco eluſerit. C.440,b
Siſtentare, pro *Oſtentare*. A.117,a.E.268,d
Siſtrum, quid. G.250,c
ne *Sis tibi adire, flere*, &c. id eſt, *ne adieris, fleueris*, &c. A.73,a
Σκελοτύρβη *veterum, Scorbutus credita*. C.735,a
Σκίλλα *Graecis, quod Latinis Vuſa*. G.261,c
Σκιμπόδιον, quid. A.270,a
Σκόλοψ, *quid propriè: pro Cruce vox uſurpata; vt pro Crucifixione* σκολοπίζειν, *ανασκολοπίζειν & ανασταυρίζειν*. C.646,a,b. *ſed ad quam Crucifixionis ſpeciem plerumque referenda*. C.648,b
Sluſa oppidum Flandriæ, Sigeberto, vt videtur, Clauſula dictum. C.766,a
Smaragdus gemma pro numine culta in Mantiù Noui Orbis prouinciâ. D.184,a
Mart. Smetij Inſcriptiones Antiquæ Leidæ excuſæ. B.80,a
Smindyrides (Mindyrides Seneca) Sybarita mirè delicatus & luxurioſus. G.31,d,b
Smyrna a quibus feratur condita. E.119,d.130,c
Smyrnaei primi templum Urbi Romæ vt deæ ſtatuêre, quando. C.434,b.E.130,c
Soæmus (an Sohæmus) Arabum Ituræorum Rex. E.192,d. *forte & idem Sophenes Rex*. E.215,d
ad *Lupum Soarezium, Epiſcopum Portalegrenſem, Epiſtola Lipſij*. B.278,b
Sobrium docere, quando Romæ permiſſum, quando vetitum. E.187.c.d
Sobrinus, & Conſobrinus, ſæpè confuſa. E.187,c.F.79,b
Soccus, mulierum. G.278,d
Sociali bello quot millia hominum conſumta. F.29,d
Societas humana in Commercio eſt, & Imperio. D.25,a. *nulla eſſe poteſt ſine Iuſtitiâ*. D.236,a. *neque vlla ſtare poſſit ſi malis lubeant quæ lubent*. D.403,b
Societas cum potentiore minùs potente perculoſa. D.57,a. *imo ſemitius*. E.397.d
Societas, aut Corporis Collegiáve, Deo votum. D.409,b
Sociorum garum, quid. G.601,d.Gſ.730,d
Socij Romanorum qui dicti: eorum conditio: copia ad Romanorum citationem legionarijs iuncta: quomodo ab Auxiliarijs diſcreti: quando nomen Sociorum in militiâ Romanâ deſierit. C.28,b.236,a. *ratio ijs indicendi, aut imperandi; eorumque cenſus: iuramentum: ſuis ſumtibus militabant: qui eis Praefecti aut ſuperiores*. C.29,a,b
Sociorum copia in exercitu Romano, Ala, vel Cornu, vocata; vt Romanorum Legiones: quot illa copia peditum, quot equitum: & qui ſingulorum Extraordinarij, qui Alares: cum cur maiorem equitatum Socij bello ſuppeditare ſoliti, quàm ipſi Romani. C.46,a,b.65. F.29,d
Sociorum in acie Romanâ poſitura plerumque in Cornibus, & ad latera Legionum. C.102,b
Sociorum locatio in caſtris, per manipulos an per cohortes: atque vbi. C.148,b. 149. 152,a. *quæ caſtrorum latera muniro iis incumbebat*. C.155,b. *excubiarum eorum ratio, & Miniſteria quæ Praefecto ſuo debebant, atque his ſimilia, incerta*. C.166,a
Sociorum peditibus par frumenti modus datus qui Romanis; ſed equitibus minor; & cur. C.203,a. *munus id autem ijs à Romanis datum*. C.206,a. *prædæ verò in omni diuiſione dimidium ex pacto habebant Socij*. C.199.a
Sociorum legati Romæ plerumque circa Kalendas noui Anni. C.28,b
Socrates (præſtantiſſimus ſapientiæ, Tacito. E.146,c.) *primus ſectæ Ionicæ, quæ hactenus in Phyſicis tantum dedita, Ethica introduxit: nihil ſcripſit: diſcipuli eius in varias ſectas diuiſi*. D.438,b. *quarum ceu ſtemma quoddam exhibitum*. D. 439. *Ille unicus quorum criminum prætextu damnatus*. D.159.b. G 628,d. *ex carcere effugere, cùm occaſio offerretur, noluit*. G.428,d. *poſt moram ſententiam latam triginta dies cur ſeruatus*. G.506,d
Socrates, fons & caput ſapientum, totus videtur Stoicus. D.453,a. *poſt Dogmaticam Philoſophiam primus Logicam adhibuit*. D. 460,a. *liberalibus artibus egregiè inſtructus. Euripidi in ſcribendis tragœdijs iuuiſſe creditus*. D.428,b. *nunquā viſus ebrius*. D.517,b. *cuias eſſet quoties rogatus, Mundanum ſe ferebat*. D.383,a. G.78,d. *eius Dæmonium quomodo quidam interpretati, quomodo plerique*. D.561,b. *eius ſcitum reſponſum de peregrinatione quæ nil profuerat*. D. 378,b. *quæ ei* μορμολύκεια. D.411,b. *modeſtia eius benignitas in iudicando de auctorum ſcriptis imitanda*. D.11.
Socrates ſemper eodem vultu. G.21,d. * litigare nolebat, ne ſpectatoribus riſum praeberet*. G.34.c. *quomodo naſcentem iræ impetum compeſcebat*. G.49,d. *eius velut proprium diſputatae, vt ſemper inquiſitoris*. G.226.c. *verū diuinum cenſebat quis commode & opportunè diuiſione vteretur*. B.146,b. *vt ſe ſub XXX tyrannis geſſerit: & quod eos in ordinem redegerit, quomodo intelligendum*. G.84,c,d. 153,d. *conuictus eius quam vnicuique utilis & proſicuus*. G.394,b.c. *etiam abſentis memoria mirabilis ad virtutem*. G.404.c
Socrates ab Archelao rege & alijs inuitatus, eos aſpernatus eſt. G.331,d. *malè propter amaſios audijt: eique Alcibiades, Phaedrus, & alij amores obiecti*. A.447,a. G.252,b. *in arundine equitare non erubuit*. G.167,c. *monita eius bona quoad coniugium*. B. 27,a. *argutum eius in Antiſthenis vanitatem dictum* G.503,d
Socrati quod dictum tribuit Seneca, alij Archytæ Tarentino tribuunt. G.12,c. *quòd eum cum ſuo inconuenientia dicentem introducat Seneca, quibus exemplis excuſandum*. G.251,d
Socratis effigie ſignabat Muretus. A.447,a
Socrates Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſcriptor citatus. A. 249,a. 320,b.B.303,a.C.406,a.628.b.685,a.D.264,b
Sodales Auguſtales, Flauij, Hadrianales, &c. E.28.d
Sodales Titij, non, Tatij, ſcribendum: & cur ſint inſtituti. E.28,d
Sodalitas B. Virginis Hallis inſtituta & à Pontif. confirmata: tum Principum aliquot et inſcriptorum nomina. C.714,b
Sofonius Tigellinus. Vide, *Tigellinus*.
Sohemus à Nerone Sophenes Rex conſtitutus, an idem cum Soæmo Arabum Ituræorum antè Rege. E.215,d
Sol, Latinis vnde. quid Stoicis, & alijs. D.583,b. *quibuſdā vt oculus Vniuerſi; nonnullis vt cor*. D.580,a 584,b. *Soli principale naturæ regimen tribuit Plinius ſenior, & Cleanthes*. D.544,a. *ſeu* ἡγεμονικὸν *animæ mundanæ Stoicis*. D.584,b. *ætheris præſtantiſſimus & ſiderum rex: tum quantus*. D.584,a,b.E. 384 b. *ſaxum ignitum Peloponneſo maius, Anaxagoræ*. G. 383,d. *pedalis magnitudinis ſtatuunt Epicurei*. Gſ.687,c,d. *an habitatus, dubitatum quibuſdam*. D 585,a
Sol & Aſtra, Pythagoræ & Stoicis dij: Sol deorum maximus Triſmegiſto. G.384.d. *Sol, Perſis Mithras, atque vnus deus; eique ſolennis apud eos victima, Equus*. E.158,d. *ab ijſdem et virgines perpetua ſeruitu: vt & olim ab incolis Noui Orbis*. C.619,b. *qui videlicet, ſicut etiam Sinenſes & alij, Solem pro ſupremo Deo habebant, & varijs ritibus eum celebant*. D.183,b. 184,a. 384,b. *eum autem orientem adorare aut ſalutare, pleriſque populis communum religione receptum olim*. E.162,d. 375,c
Sol & Luna, à Siderum quaſi numero ſegregati, Luminaria multis nominantur. Gſ.794,c.797,d. *in eclipſi Solem non laborare vt Lunam, dicebant veteres: niſi forte Lucanus*. Gſ.792,d.795.

Sol quanto vicinior terra, quam Sidera fixa: atque terra & aquarum vaporibus ſe ſuſtentat, Stoicis: vt & flumina etiam exhauriat. Gſ.735,d.760,d.780,c,d

Sol quare in vno Signo ardentior videatur, quàm in alijs. Gſ.808,d. an totidē gradus quot dies habeat. Gſ.793,d,c. an aliquid afferat ad terramotum. Gſ.769,d. cur in ortu & occaſu, velut hebetato lumine rubens oculis incidat. Gſ.697,d

Solem in Oceanum cadentem ſtridorem vt candentis ferri edere, perſuaſio olim vulgi. E 450,d

Solis ades apud Circum Romæ. E.290,d

Sol ardidus. A.302,a

Sole deſignando quâ Hieroglyphicâ notâ vſi Ægyptij. C.679,b

Sol Medea aunt. A.559,a

Solem nec orientem nec occidentem videre, de quibus dixeris Cato an Cicero. G.669,c,d

Sol meridies, Sol occaſus. priſca phraſes. A.402,a

Solaria ædium Iudaicarum plerumque plana. C.288,a

Solatij veri nuſquam ſpes, quàm in ſe cuique. B.28,a

Solea Romanis domi dumtaxat in vſu: eas ante diſcubitum ponebant: &, Soleas poſcere, ſurgentiũ a cœnâ. A.101,b. G.52,d 278,d

Solimannus coæuus Carolo V. & Franciſco I. D.191,a. eius in liberos ſuos crudelitas. A.184,b. D.225,a. ſingularis eius obſeruantia fidei. D.255,b

Solemnia, ſimpliciter pro Votis. E.298,d. 541,b

Soli Ciliciæ vrbs, poſtea Pompeiopolis dicta. D.441,a

Solia in balneis, quid. C.439,b. 474,b. quot in Thermis Diocletiani. C.440,a. G.528,d

ad Demetr. Solicouium, Archiepiſcopum Leopolitanum, Epiſtola Lipſij. B.229,b. 342,b. 357,a

Solidum capere. E.516,d

Solinus ex Plinio afferens elephantos ſemel tantùm parere, nec plures ſingulis, refutatus. B.39,b. Idem emendatus. A.184,a. 303,a. C.522,b. E.61,d. F.14,d. Citatus. E.131,d 435,d. F.11,d.14,b.20,b. G.306,d. 397,d

Soliſtimia quæ dici poſſint. E.278,d

Solitaurile ſacrificium proprium omnium luſtrationum. A.347,b. Vide etiam, Suouetaurilia.

Solitaria vita damnata Epicuro. G.420,d

Solitudo laudatur; ſapientia ſi non iudicium, ac initium. B.156,a,b. ſtudijs amica. B.12,b. alijs atra bilis fomentum habita. B.156,a b

Solitudo nulla virtutibus ſtipato. D.507,a G.79,d

Solium, pro Throno regio. G.161,c. pro Vaſe balneario. Vide, Solia.

Sollicitare, vel Solicitare, pro, Monere, loco monere. Gſ.771,c.781,d

Solon, a Natura, Vſu, & Doctrinâ prudens, ad mortem vſque diſcendi auidus. D.203,a. G.504,d. ſapiens eius monitum, Neminem ante mortem dici beatum poſſe. D.259,b. lege ſubmonebat qui in diſcordiâ ciuili medij aut quieti eſſe volebant. D.114,b. cur ſtem parricidam pœnam non ſtatuiſſe dixerit. G.204,d. Leges eius imitati Decemuiri in ll. XII. tabb. A.146,a,b. cur Cydonio malo guſtato nouas nuptas ſponſo accũbere præcepit. B.492,a. Principatum laudat. D.209,b. omnino a republicâ arceri innuens. D.135,b. Athenis in Piſiſtrato occupatis quid egerit. D.395,d. eius ad ipſum Piſiſtratum dictum. D.221,b

ad Solrannum Comitē, Phil. Croium, Epiſtola Lipſij. B.411,a

Solſtitium ſimpliciter dictum, proprie intelligitur de æſtiuo. G.270,d. Gſ.768,d.793,c

Solum deſinens, quid: item ſupinum. D.521,d

Solo contineri, vel cohærere, quæ dicuntur Iuriſc. Gſ.700,b.

Solutiles ſcalæ, quæ. C.271,a.273.

in Solutum accipere, quid. G.284,d

Solymi qui Homero, varia variorum opiniones. E.425,c

Somnijs futura ſæpè docentur, nec ex iis prædictiones omnino ſpernenda. D.99,a 192,a

Somnia quadam ſuſpecta & punita. E.167,c

Somnus nimius inutilis. G.168,c

Somni cornu, quid. Gſ 816,c

Somni vxor Paſithea vnde, Homero. G.264,d

Somona fluuius, Somna quibuſdam, alijs Sonus. C.758,a

Sonchedis Archipropheta Memphiticus. D.435,a

Sonor, pro, Sonus, clamor. E.251,d

Sonus, aliquando ad Tenorem aut Accentum refertur: ſed potiſſimum ad enunciationē ſiue Pronunciationem elemētorem. A.450,a.& ſeqq. Vide, Pronũciatio. Vocales, &c.

Sophi antiquitus dicti, qui poſt, præeunte Pythagora, Philoſophi. D.435,a

Sophia D. Eliſabethæ filia, Henrici II. Brabantiæ Ducis vxor, mater Henrici Brabantini, Haſſiæ poſt Landgrauij: ſtatuas D. Virginis plures in Brabantiam attulit: quarum vnam Vilvordiæ dedicauit, quæ diu Diuæ Conſolatricis nomine claruit: tres Machtildi, mariti ſui ſorori, Florentij Hollandiæ Comitis vxori, dono dedit: earumque vna ea quæ Hallis adſeruatur. C.695,a,b. 696 a

Sophiſta Dialectici præſtigiatoribus calculariiſq; comparati. G.458,d

Sophocles, Stoicis accēſendus, grauis aſſertor Fati. D 453,a. 548,b. G.212,d. a Pericle ob libidinoſum aſpectum reprehenſus. D.266,a. Is citatus. C.169,a. 178,a. 361,a. D.12,b. & alibi in Libris Politicis. Item 405,b. 524,a. E.321,d. G.ix. 30,d. 212,d. 319,d. 332,d. 390,c,d. 441,d. 488,d. 563,d. 607,d. eiuſdem Scholiaſtes citatus. A.202,b. C.127,a

Sophocles quinam Plinio Iuniori. B.449,a

Sophoniſba Syphacis Lælio à Maſin ſſà dedita. D.187,a

Sophronia Virgo, vt Maxentij libidinem vitaret, gladium in ſe admiſit. D.526,b

Sopites Rex miri roboris canes Indicos Alexandro Magno donauit. B.391,a

Sopor, pro medicamento ſoporifero. G.335,d. 549,d

Bar. Soranus. Vide, Barea.

Sordes, de reis & accuſatoribus, item pro ipſo reatu. E.128,b. G.2,d.188,d.313,d

Sordida verba, quæ. B.540,a

Sordidati, qui. A.257,b

Sorites, argumentationis genus à Chryſippo inuentum. D.444,b

Sororem vxorem ducere, apud Orientales gentes olim in mores & iura verterat. D.226,b. germanam Athenis, vterinam etiam in Ægypto licitum. Gſ.824,c. Sororum filias ducere, Romæ numquam licitum; etſi quandoque fratrum. E.187,d

Soror, quid præter vulgarem ſignificationem etiam ſignificauerit. A.29,a,b.3 ,a.11 b

Sors crebra in omni ſolenni militia apud Rom. C.164,b

Sortes, quid: earum vſus, priuatim, publice: harum religio: in arcis habita cum vittis aut tonijs: quibus ſi ſponte euoluerentur, prodigium habebatur: inde Sortes extenuata dicta Liuio. A.315,a,b

Sortis humanæ commercium, Tacito quid. E.152,c

Soſibius, Britannici educator, quis. E.164,c

Soſipater. Vide, Chariſius.

Soſius, aut Soſſius, Auguſti æuo quis, & an plures. F.59,d

Sotion Pythagoricus, e præceptoribus Senecæ: & eo nomine Philoſophi plures. D.446.b. G.xv.24 d.465,d.635,c

Sozomeni inſignis locus de Theodoſio iuniore. B.186,b. Sozomenus correctus. E.308,d. Idem citatus. B.146,b. C.245,a. 246,b. 434,b. 501 a. 614,a. 628,b. 649,a. 675,b. 675,a,b. 676,a. 683,a. D.165,a. E.48,c. 411,d. 516,c. 517,d

Spadanæ aquæ laudatæ: earumque vis contra melancholiam hypochondriacam. B.55,a. C. 24,a. Spadæ quid euenerit Lipſio. Vide, Lipſius.

Spadones apud Cleopatram Reginam potentes. G.338,d

Spaltones in re militari, quid æuo poſteriori. & vnde dicta vox. C.276. 277,a

ad Ang. Spanochium I. C. Epiſtola Lipſij B 287,b

Sparſiones odoratæ, vt crocea, roſata, &c. occultis fiſtulis in Spectaculis factæ: ſcito etiam inuento è ſtatuis inſtar ſudoris expreſſa. C.575,b. 576,a. Gſ 703 c,d

Sparſiones odoratæ in conuiuijs, vnguentorum, &c. imitatione theatralium. C.576,a. Gſ.703,c,d

Sparſiones munuſculorum per Theatra, &c. Vide, Miſſilia.

Spartacus quantis operibus à Craſſo obſeſſus. C. 192, a. Crexo e ducibus ſuis caſo ccc. Romanorum cade parentauit. C. 494, a

Spartano matris ad filium ex vulnere claudicantem generoſum dictum. B. 176, b

Spartana olim Ariſtocratia benè compoſita. B. 105, b. vix quingentos tamen annos tenuit libertatem. D. 208, b

Spartani Athenienſibus ingenij acrimoniâ inferiores, ſapientiâ tamen meliores. D. 136, a. quibus diſciplinis ſe maximè & vnicè applicare ſoliti. D. 134, b. eorum diſciplina verè conuenions viris. F. 13, d. ſola eorum fortitudo Romana comparanda. C. 457, b. eorum lex in bello, Stantes in ordine vincere aut mori. C. 105, b. non quot hoſtes, ſed vbi eſſent, interrogare ſoliti. D. 97, b. pluris tamen faciebant in re bellica ſolertiam ac dolum, quàm vim apertam ac robur. D. 102, a. tibiâ, non tubâ, in prælijs vſi. B. 443, a quis ijs Stationum militarium modus. C. 167, a. eorum inuerecundia in exercitione naturali in exercitu. C. 164, b. quæ apud eos ignominia militares in compertos in bello ignauia. C. 221, b

Spartanus quidam cur dixerit pro inſigni ſcuti Muſcam ſe habere. C. 243, b. De Spartanis porrò vide etiam, Lacedamonij.

Sparteoli milites, vigiles contra incendia conſtituti. E. 386, d. Gſ. 695, c, d

Spartianus, & adiuncti Caſarij ſcriptores, neceſſarij ad notitiam Hiſtoria Romana Media. B. 147, a. Sparteani loca de duobus ſtrenuis potoribus. B. 141, b. 142, a. Idem emendatus. A. 75, a. 150, a. 220, a. 249, b. 259, a. 291, a, b. B. 124, b. 125, a. C. 195, b. E. 72, c. Explicatus aut cetatus. A. 150, b. 247, b. 251, b. 258, a. 283, b. 323, a. C. 91, a. 160, a. 181, b. 194, b. 198, a. 203, b. 205, a, b. 206, a. 238, b. 336, a. 403, a. 406, a. 411, a. 413, a. 435, a, b. 486, a. 494, b. 497, a. 499, a. 503, b. 506, a. 512, b. 529, b. 544, b. 566, b. 574, b. 576, a. 635, b. D. 30, b. 131, a. 298. 306, a. 308, b. 309, a. 311, b. 312, b. 315, b. 319, b. 335, a. E. 7, c. 10, c. 39, d. 47, d. 73, d. 85, c. 205, c. 267, d. 274, d. 306, d. 359, c. 402, d. 416, c. 525, b, c. G. 8, d. 84, c. 180, c. 270, d. 300, a

Spartum in Hiſpaniâ copioſum. C. 335, a

Spatha & Haſta, arma Auxiliarium Romanorũ. E. 197, c

Spatia in acie Romanâ. Vide, Interualla.

Species originales rerum, quid Macrobio. D. 570, a

Species operis ἰχνογραφία. A. 276, a

Specie inanium validus, quis. E. 215, d

in Speciem laborare, quid. G. 145, c

Spectaculorũ apud Romanos quatuor præcipua genera; Gladiatores, Venatio, Circenſes, Scena: quorum tria priora fere ejs propria. C. 492, a. per ea etiam alij luſus, raptus, & ſimilia, oblectando populo repraſentata. C. 577, b. varia Spectaculorum genera edita Saturnalibus. C. 489, a

Spectaculum in Arena duplex; Matutinum, & Meridianũ: quid vtrumque. C. 502, b. 528, b. G. 66, d. 395, c. 508, d

de Spectaculis ſcripſere Suetonius & Tertullianus, ſed diuerſo fine. C. 492, a

in Spectaculis magno honori publicus locus: qui quomodo etiam abſentibus aut mortuis datus. E. 72, d

Spectare Senatoribus & Equitibus promiſcuè in vulgi veſte non prohibitum. E. 273, c, d

Spectatores, ſcalarum genus quale. C. 271, b. 273

Spectatum eſt, pro, Spectauit, Varroni. E. 5, d

Spectra maiora ſemper vero apparere credita. E. 174, c

Spectra res futuras ſapè manifeſtant. D. 193, a, b

Specularis ſignificatio per ignes aut faces, quid & qualis veteribus: icone è Columna Traianâ repraſentata: quis eius inuentor. C. 178, a

Speculatores Principibus habendi indagandis inſidijs illuſtrium ſubditorum. D. 59, a

Speculatores, pro munere militari, nõ, Speculatores: & qui illi; quoque ij arma. E. 315, c, d. G. 15, c. ij plerumq; ſeredis ad Imperatorẽ literis è caſtris deſtinati. B. 175, b. E. 124, c. in treſſe nuncio eorũ lancea aut à forte pennâ inſignita. B. 175, b

Speculatores etiã ad ſumẽda ſupplicia deſtinati. E. 288, c

Speculũ dextrè iraſcentis offerri probat Plutarchus. G. 39, c

Specula tenere, aut ad cultum apponere dijs quo ſuperſtitio Romanis. A. 328, b. 330, a. G. 604, c

Specula antiquitus ex quâ materiâ: rotunda plerumque: ſæpè magnitudine corporibus humanis paria. Gſ. 697, d. tandem & inter impedimenta militaria, & ſarcinas viriles aſſumta. Gſ. 698, b, c

in Speculo non noſtri imago, ſed nos conſpicimur, quomodo. Gſ. 688, d

Specula concaua augent, conuexa minuunt magnitudinem. Gſ. 690, c

Specularis Lapis quis; vnde aduectus; cui vſus. G. 577, d. Gſ. 756, d

Specularia, quid, è quâ materiâ; & quando vſus repertus. B. 519, b. G. 138, d. 558, d 577, d. Gſ. 756, d

Specus ob ſana ſuemus a quibuſdam gentibus inhabitata. E. 441, d

Specum ſubterraneam inanem maximas regiones poſſe ſuſtinere. Gſ. 786, b

Specus ſubterranei ſub Amphitheatro, cui ſint, quaſitum. C. 563, b. 564, a. 565, b

Spelunca opidulum hodie, vbi olim Spelunca Villa Tiberij. E. 131, d

Speluncas villis ſuis vicinas habere amabãt Romani. E. 131, d

Sperare ſemper, ſignum magnæ indolis. E. 350, d

Sperare, pro, Putare, opinari. G. 271, c

Spes & Metus, fomites & fontes vitiorum: animuſque contra ea muniendus. D. 490, a, b. 491, a. Spe & Metu carere, verum regnum. A. 371, b. Spes Metu temperanda, & contrà. G. 408, d. Spe vitam contineri, quibuſdam Philoſophis viſum. D. 491, a. G. 408, d

Spei ædes Romæ, vbi. E. 61, c

in Spe tenue fortiſſima quæque conſilia tutiſſima. D. 98, b

Spes opeſque omnes in aliquo ſita, Salluſtiana Seneca vſitata phraſis. G. 464, d

Speuſippus diſcipulus Platonis. G. 48, d. morbidus Diogenis aſpero dicto monitus, ſibi mortem conciliat. D. 523, a

Sphæra cæleſtes, ſiue regiones, decem Seneca. Gſ. 831, c

Sphæromachia, pilaris luſus & certamen, a ſphæra ſeu pilà: & hinc,

Sphæriſta, luſor. G. 535, d

Sphærula, pro Glandibus fundâ emittendis. C. 336, a

Sphærus Boſphoranus Cleanthis diſcipulus, Cleomenis Spartani præceptor, Stoicus. D. 441, a. 446, a

Sphondyli. Vide, Spondyli.

Sphynge vſus aliquando Auguſtus pro ſigno. B. 535, a

Sphyromachia, quid. G. 536, c

Spica plena ſe inclinant, inanes attolluntur; ſic ſapiens ſe demittit, ſtultus extollit. E. M. 33.

Spicea corona in ſomnio, quando mali, quando non mali ominis. E. 167, c

ad Henr. Lau. Spiegeliũ Epiſtola Lipſij. B. 181, b. D. 154, b

Spina & tapetes aquè ſtratum mortuo; prouerbiale Theognidis. G. 541. d

Fred. Spinula, Triremium Præfecti, mors. B. 231, a

ad Gaſtonem Spinulam, Gubernatorem Limburgenſem, Epiſtola Lipſij. B. 294, b. 312, b. 316, b

Spira, σπεῖρα, Græcis vulgo pro Coborte; Polybio pro Manipulo. C. 37, a 41, a

Spirare magnum, phraſis. A. 80, b

Spiritus igneus & intelligens (diuinus totum mundum pertinens. G. 77, d.) Poſidonio, Zenoni, & alijs Deus. D. 541, b 542, a. G. 77, d

Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas, conſonum Stoicorum ſcito, Rationem per materiam decurrere. D. 578, a.

Spiritus Sanctus Apoſtolis ſe oſtendit in linguis igneis. D. 541, d

Spiritus humanus è cælo Stoicis. G. 627, d

Spiritu interno ſuſtinetur totum corpus humanum. Gſ. 782, b

Spiritus, Flatus, Anima, proxima ſunt; etſi diſtinguat Auguſtinus. D. 614, a

Spiritus in ſemine vis. D, 609, b. 610, a

Spiritus boni, maliique. Vide, Genij.

Spi-

Spiritus aqua mixtus, & ſcopulis illiſus, inſignem reddit fragorem. Gſ.729,b
Spiritus fulmineus igne ſubterraneo exhalatus, vnica ferè cauſſa terramotus. Gſ.782,d
Spiritum per terra corporumve cutem penetrare, verum; etſi neget Seneca. Gſ.784.d
Spiritus, pro Aere, paſſim in Senecâ. G.657,d
Spiritus (qui pars Accentus) duplex: & vtriuſque notula. A.466,2. olim à Græcis non adſcripta. A.468,2
Spithama Græcorum, Palmus maior vel Dodrans Latinorum. C.70,2
Splen, ſedes lætitiæ. D.500,b
Splendere, aliquando mediâ correptâ. Gſ.718,d
Splendidus, de Equite Romano honoratiore. E.166,c. ſic & Splendida, de fœminâ ex honoratioribus ordinis Equeſtris. E.352,d
Spolia hoſtilia, quid propriè: ſuſpenſa in poſtibus & foribus eorum qui ex hoſte tuliſſent: etiam in atrijs: eáque magno decori: nec fas cuiquam ea reuellere; ne quidem venditis aut alienatis ædibus: fixa autē maximè à triumphalibus. C.212,b.213,2,b. G.551,d
Spoliarium in re gladiatoriâ quid, & vbi: vnde dictum: cui res & vſus: quid item in balneis. C.507,b.508,2.580,b. D.325,b. G.135,d.590,d. Gſ.812,b
Spondyli, vel Sphondyli, piſcis genus. G.601,d
Spongia, pectoris tegmen; Balteus an Iuuenali. C.83,b. 87,b.523,2
Spongia Retiariorum. C.519,2
Sponſa ad maritum veniens ex ritu tres aſſes ferebat. A.134,2
Sponſa in conuiuio in gremio mariti diſcumbebat. E.179.d
Sponſalia quatenus permiſſa Lege Papiâ Poppæâ. E.513,d. 514,2
Sponſio inter quatuor Dynaſtas Belgas de differentiâ magnitudinis Louanij, Gandaui, Lutetiæ, Coloniæ, & Leodici. C.762,2
Sponſiones amphitheatrales, inter ſpectatores vni aut alteri gladiatorum parti fauentes. C.543,b. G.19,c
Sponſor, genere fœminino. E.446,c
Sporta lapidibus referta in aſcendentes hoſtes è muris effuſa. C.351,2
Sportula, erogatio in conuiuio. E 315,c
Spurina adoleſcentis Etruſci anxia caſtimonia. D.267,b
Spurinna, Veſtricius, e regius dux. E.342,d
Spurius Carnilius Vide, Carnilius.
Squalus id eſt, Squaliditas. A.121,b
Squamea lorica, quæ: vnde ſic dicta. C.84 b.85
Squilla cocta aſparagis cincta in ferculis. G.135,d
Stabiæ, & Stabianum litus, in Campania haud procul Baijs. E.3 c Gſ.769,b
Stabile & firmum nihil, præter Deum. D.383,b
Stabulum, diuerſorium; &.
Stabularius, diuerſitor, πανδοχεύς. G.271,c,d
Stacta. A.117,2
Stadia, per quæ locorum diſtantias Græci ferè computabant, ſexcentorum pedum Græcanicorum potiſſimùm cenſentur: octo, aut diſſimiliùs ſeptem cum dimidio, in Milliare vnum imputantur. B.301,2. E.173,d
Stadium Romæ etiam arenâ ſtratum, non tamen, vt Amphitheatrum, Arena vocatum. C.559,b
Stagna quædam ſacra, in quibus natare, imò in nonnullis nauigare, nefas. E.248,c,d
Stagnum Agrippæ. E 275,d
Stagnum nauale Auguſti. E.243,d
Stagnum, ſolium in balneo; &, Stagna, pro Balneis. A.371,b. E.287,c. G.xxiij.
C. Statonius Ligur Ælium Pacetum ſe adoptante. A.175,2
Stantes prandere ſoliti milites Romani C.204,2. 205,b
Stapeda, vox nouitia, quid. C.91,b
Stare voluptatibus, caligine, ſentibus, id eſt, refertum aut oppletum eſſe. A.2 b
ad Starrenbergerum Baronem Richardum Epiſtola Lipſij. B.331,2.417,2
Stata mater, an eadem cum Veſtâ. C.602,2
Statilia nobilis fœmina Romæ annos vixit nonaginta nouem. G.529,d
Statilius Taurus. Vide, Taurus.
Statio pro ſummo loco & principali. D.306,2
Statio, pro, Munere, officio, metaphorâ ductâ a re militari. G 478,d
Stationem quamcumque in militiâ deſerere, apud Romanos capitale. C. 166, b. 167, a. 217, b. 218, 2. 457, 2. G.329,c
Stationes, ſeu Excubiæ ante portas, vel alibi, aliæ à Vigilijs diurna etenim, & bina in diem: earumque modus. C.166,2,b.167,2. Agraria cognominata, & compendio Agraria dicta. C. 166, b. quam vtile id Excubiarum genus. C.228,2
Stationarij milites per totam Italiam: &, ſtatio militum ad Ludos A.182,2
Statiua caſtra, quæ: dicta etiam Statiua, id eſt, ſedes. C.137,2
Statius Papinius in recenſu ſcriptorum Lucanus non meminit Panegyrici ad Piſonem. E. 243, c. eius locus de Arcadibus ex arboribus natis. D. 608, 2. verſus eiuſdem ad Terram magnifici. D.592,2. eius inflata laudatio Vectij Bolani. E. 458,d. Veleda nomen in primâ corripit, quod alij Velleda ſcribunt. E. 438, c. Statius correctus. A.252,2,b. 254, b. 289, b. 306, b. 307,2. 316,b. 317, 2. B. 175, b. C.1c , b. 246,b. 340,b. 514,2,b. 527,b. E.76, b. Idem citatus, & quandoque explicatus. A.189,2.213,2,220,b. 244,2.251,2.254,b 256,b.310,2. 378,b. B.153,b.287,2.479,2 C.58,2.64,2 69,2,b.73,2.81,2,b.84,b.85,2.86,2.91,b.103,2.123,b 126,2.127,2.169,2.177,b.189,2.224,b 225,b.242,2. 247,2. 265,2. 320,b. 335,b. 336,2. 242,b. 345,2,b. 347,2. 439,2. 440,2. 441,b. 450,2. 484,2,b. 493,2. 535,2. 548,b. 564,2. 612,2. 617,2. 620,2. D.19,b. & alibi in Libris Politicis. Item 306,b. 313,b. 467,2. 511,b. 522,2. 566,2. 616,2. E 9,d. 16,c. 45,b. 52,c. 57,d. 76,b. 134,d. 145,d. 223,c. 265,c. 274,c. 278,d. 280,d. 281,d. 306,c. 307,d. 322,d. 351,d. 499,b. 502,b. 507,c. 518,c. G.xv.41,d.110,d.122,c. 146,b. 148,d. 155,c. 158,b. 161,d. 167,c. 180,d. 181,c.191,d.219,d.222 c.235,d.245,c.302,c.405,d. 425,d. 471,d. 477,d. 479,d 527,d. 535,d. 550,d. 556,c.557,c.614,d. Gſ 681,d 703,c. 711,c. 718,d. 816,c. 823,b
Statores. A.278,b
Statuarum origo vnde: earum incredibilis & admiranda Romæ multitudo, pretium, & ſpecies: ſingula ſuſius explicata: nimia earum frequentia a quibuſdam Principibus vetita: ijs autem, ne violarentur, cuſtodia appoſita; quales. C. 441. 442, 2. ſub ijs, in baſi, aut aliter, geſta ſeu acta viri breuiter inſculpta. A. 260, b. C.438,2,b.
Statua aurata quando Romæ primum poſita. A. 245,2. Domitianus ſibi non niſi aureas argenteáſve poni voluit: Auguſtus argenteas ſibi poſitas conflauit. C.441,b
Statuæ etiam fœminis poſitæ. A.260,2
Statuas Cæſaribus ponere teſtamento quandoque iuſſum. A.252,b
Statuæ virorum doctorum in Bibliothecis quomodo collocatæ. C.634,b. 635,2
Statuæ & inſcriptiones poſitæ editoribus Ludorum. C.498,2,b
Statuæ in ſummâ præcinctione Amphitheatrorum, partim ad ornatum, partim emittendis odoribus; & quomodo. C.576,2
Statuæ deorum plerumque ſeſſiles. E. 271,d. quæ ſigna ijs adponi aut adfingi ſolita. E.11,d. feſtis diebus perfuſæ vnguentis. E. 496,d
Statuæ, quia ſacræ, velabantur ſi in loco vicino ſupplicia fieri deberent, aut cædes. E.111,d. etiam velatæ quandoque in reuerentiam tantum. A.329,b
Statuæ & Imagines cū iure aſyli; præcipuè Impp E.519,b,c
Statuæ triumphales. E.116,d

 Sta-

Statuarum capita quandoque permutata: quod familiare Caligulæ. E.37,d
Statuas alicuius certis diis dicandi mos. E.99,c
Statuarum turma a Metello è Macedoniâ Romam tranſlata, quæ, in quo, & quâ de cauſsâ, facta. F.18,c
Statuæ damnatorum abolitæ, fractæ, laqueis reſtibuſque ex alto detractæ. A.379,b. E.80,d. 527,d
Statuæ quædam a meretricibus coronatæ. A. 110,a
ſicut in Statuâ, nihil additamenti præter nomen; prouerbiale in nobiles inertes. A.19,b. 175,a
Statura ratio non tam habenda in milite, quàm virium. D.88,b
Status violentus non poteſt eſſe diuturnus. B.102,a
Status, &, In ſtatu ſtare, manere, conſiſtere, quid in gladiaturâ: & hinc crebro metaphoricôs ad alia. C.537,a,b G.132,c
Status dies, condictus. G.160,d
Σταυρὸς, propriè Latinis Palus vel Vallus fit; id eſt, ſtipes ſingularis & erectus: unde facta vox: eius iocoſa Luciani deriuatio: pro Cruce uſurpata: ut σταυρὸς & ἀνασταυρόω denotandæ crucifixioni. C.646,a,b
ad Godſchalcum Steevvechium Epiſtola Lipſij. B. 30, a. eidem allegatus. C.109,a
Stella, diuinum corpus Poſidonio cur. D.586,b. Stellæ ſicut oculi in Vniuerſo, quibuſdam. D. 579, b. eas animalia eſſe, nonnullis putatum. D.587,a
Stellas fixas cryſtallo illigatas, tradidit Empedocles: earum etiam orbem ſolidiſſimum credunt Chriſtiani. Gſ.800,d. non illæ fixæ, ſed in æthere pendulæ, Stoicis. Gſ.809,d. vaporibus paſcuntur, iiſdem; non Ariſtoteli & aliis. C.601,b. Gſ.701,d
Stellas multas inconſpicuas eſſe, arundine Batauâ detectum. Gſ.800,c. 808,d
Stellarum circumactu æthera atteri credidit Seneca. Gſ. 694,d
Stellæ deciduæ, tractus potiùs flammarum. G.78,d
Stella fixa quomodo planeta iunctis ſpectante videri poſſit. Gſ.799,c,d
Stella. Vide etiam, Sidera.
Stellis iter ſequi. A.352,b
Stellatum, decuſſatum, & tranſuerſum. C.293,b
Stemma Senecarum. A.232,b
Stemma Auguſtæ domus. E. 546. eiuſque uxoris Liuiæ. E.547.
Stemmatum deſignandorum, atque in atriis diſponendorum apud Rom. ratio. G.501,c
Stephanus, de Vrbibus ſcriptor, emendatus. A.190,a. citatus. C.471,b. E.156,d. F.9,d. 66,c. eius opinio de Solymis Homeri. E.423,c
Stephanus Poloniæ Rex laudatus. B. 219, a. quomodo Moſcorum munimenta lignea incenderet & ceperit. C.354,a
Rob. Stephani lectio in Tacito vulgatâ melior. G.277,d
Henr. Stephanus allegatus: eiuſque quædam in Senecâ correctiones memoratæ. G.53.c. 280,d. 461,d. 607,d. ad eum Epiſtola Lipſij. A.210,a
Paulus Stephanus, filius Henrici. B.84,a
Stephanus Robinus adiutrice D. Virgine Hallenſi è naufragio ſaluatus. C.714,a
Stertinium acumen. A.204,b
Stigmata vultibus ſeruorum aut damnatorum inuſta: literarum plerumque: aliquando multorum verborum, imo verſuum: quomodo ea inuſta facta: eiſque aliquando atramentum infuſum. A.311,a,b. G.326,d. ea Stigmata, Columellæ Signa ſocorum dicta. A.322,b
Stigmata frontibus hæreticorum in Angliâ inuſta. D.164,b
Stigmatio damnati, item ergaſtularij, quo eſſent noſcibiles. A.321,a
Stillarium, pro Additamento vel auctario. G.608,d
Stillicidium de fiſtulâ; prouerbium. C.633,b
Stillicidij inſtar vita guttatim defluit. C.506,c
Æl. Stilo nobilis ſcriptor. A.411,a
Stilpo Philoſophus inter Megareos, ſumma in dicendo veneris: eius inter diſcipulos Crates & Zeno. G. 173, b. 399,d. 402,c. nimius prædicator ſolitudinis & ... D.506,b. bis captis Megaris conſtantiæ documenta dedit. G.175,d. eius ἀπάθεια, à Stoicorum diuerſa; & an ac quomodo Latine dici poſſit. D.5 3,a. G.132,d
Stilus certior animi character, quam Sermo. B.371,b. ſapientiæ fidus & neceſſarius adminiſter. B.53,a. eius ratio ſequitur fontes internos ingenij. B. 81, b. Stilus cuique proprius; & ut vultus humani non omnes uniformes; ſic ſtilo fortaſſe ſimiles, & id ægrè, reperientur; pares nulli. B.81,b. G.xx. tota adeò nationes de optimo dicendi genere diſſident. B.81,b. in eo mixtio aliqua & regimen eſt inſtar elementorum, quæ diuerſitates parit a modo mixtionis. B.198,a. In Latinis quis Stili modus tenendus. B.17,a. expreſſio & formatio eius per tria genera imitationis. B.539,b. ei perficiundo apta mixtura quædam Plauti & Ciceronis. B.53,a. Breuitas Stili non mala, ſi ſimplex, non adfectata. B.75,a. vbertas tamen in adoleſcentibus non improbanda, ſi plura, etſi non pluribus, ſcribantur. B.91,b. ratio etiam Stili adaptanda materiæ. A.180,b. 181,a. Epiſtolis quis Stili modus potiſſimum aptus. B.536.& ſeqq. Vide etiam, Sermo.
Stilus Lipſij in quibus improbetur: deque eo diſceptatio. B.486,b. 487,a. eius ſtilum multi ſtultè imitati. B.75,a. in Politicis eius Stili forma inopinata, centonis inſtar; ita ut omnia illius ſint, & tamen ferè nihil. D.9.
Stimuli terra defoſſi, in re militari Romanâ quid. C.291,a
Stipendium militare Romanis triplex; in Pecuniâ, Veſte, Frumento. C.200,a. nullum militibus Stipendium annis ab V.C. plus trecentis: quando primum inſtitutum: an non antè frumentum: primo ſtipendij modus: quem quinam auxerint. A.233.234. C.200.201,a. E.15.16. 494 c,d
Stipendium duplicatum quinam acceperint; & quale Centurionibus, Equitibus, Tribunis, & Alarum Præfectis. C.201,a,b. de Stipendio autem quatenus aliqua pecunia detracta, pro frumento, veſtibus, & aliis è publico iis datis. C.206,a,b
Stipendia militaria Græcorum vix diuerſa à Romanorum: quæque apud Græcos Stipendij ratio. A.234,a. C.202,a. E.495,a
Stipendia apud Rom. non tota in militum manus, ſed dimidia pars apud Signa ſequeſtrata, magno ipſorum militum bono. C.229,a
Stipendiorum vox, pro Annis militiæ: hinc, Stipendia legitima confecta, id eſt, Anni militiæ quibus quis erat obligatus expleti, &c. Stipendiis autem non confectis ſi quis ſe ſubduxiſſet, mors aut ſeruitus pœna. C.222,a. E.15,c.16,b
Stipendia non procedere, inter ignominias ſeu pœnas militares Romanis. C.220,b
Stipendia quanta olim è publico Romæ Profeſſoribus Philoſophicis aliiſque data: quando ea detracta. C.793,a, b
Stipendiarij homines ſeu viri, qui. C.390,a
Stipes infelix, infamis, pro Cruce. C.646,b
Stipes per obſcœna actus, ſupplicij genus. G.123,d. 409,d. 619,d,c
Stipes ad Ludos à populo collata, aut voluntaria, aut edicto: tum diis poſita: etiam ad capita fontium iacta. E.244,b,c. G.370,d. 631,d
Stipulatio conceptis verbis olim in emtionibus adhibita. G.296,c
Stlatum, Stlitem, Stlocum; pro, Latum, Litem, Locum. A.463,a
Stobæus correctus. C.449,b. D.487,b. 517, b. 583, a. 586,a,b. Idem citatus. C.473,a. 602,b. D. 21, a. & aliquoties in Libris Politicis. Item 435,b. & paſſim in Libris Philoſophiæ Stoicæ. G.6,d. 11, c,d. 24,d. 48,d. 83,c. 113,c. 128,d. 137,c. 163,d. 175,c. 209,c. 212,d. 222,d. 223,d. 256,d. 258,c. 263,c,d. 314,c. 387,d. 408,d. 414,c,d. 418,c. 424,c,d. 427,d. 438,c. 440,d. 458,c. 467,d. 484,d.

484,d. 485,d. 522,d. 528,d. 537,b,c,d. 540,d. 543,d. 552,d. 565,d. 603,c. 641,d. 653,c. Gſ.790,d

Stoici Philoſophi à quo. D.459. *vnde ſic dicti; cùm antè Zenonij vocarentur: cum Cynicis, a quibus orti, penè iidem. modeſtiores tamen in deſtringendis vitijs quam Cynici.* D.446,b. G.viij. *Stoicę mares, reliqui Philoſophi feminæ, Seneca.* G.171,c,d. *laudati porrò: eorumque ſucceſſio.* D.440,b. 441,a. *noſtro dogmati in pleriſque concordant, teſte Hieronymo.* D.453,b. *cur tamen inualeſcentibus Chriſtianis immiſi.* D.453,b. *in Phyſicis quoad diuina excellunt: præcipuè autem in Ethicis.* D.432,a. 451,b. *videntur etiam in doctrinâ cimili.* D.452,a. *ſed cautè in quibuſdam legendi.* D.452,a. *eorum Decreta quatenus in animũ admittenda.* D.527,a,b *in ſcribendo breuitas illis familiaris.* D.442,b. *eorumque dicendi genus ſubtile, vel potiùs ſpinoſum.* D.449,a *pugiunculis in ſtilo non gladijs, rem agunt.* G.x. *ſemper ij in actu.* G.254,c. *in rem eunt, & merſare ſe amant cimilibus vndis.* B,78,b. *quanta autem promittant.* G.172,d. *Stoici Philoſophi deſcriptio ex Varrone, &c.* A.24,b. 25,a.

Stoicorum finis iuxta naturam viuere, corrupeam autem naturam vincere. G.226,d. *nulla Bona præter animi agnoſcunt.* D.483,b. *ſupra omnes Philoſophos maieſtatem & prouidentiam Deo aſſerunt.* D.392,a. *& e priſcis proximè quidem ad Chriſtianam pietatem accedunt.* B.27,b. 64,a. *in opinione tamen de Fato ſecta eorum non omnino Chriſtiana.* Gſ.713,d. *& in multis ea concors Chriſtiana religioni, at non vndique: præſertim verò Phariſæa.* D.424 *iam materiam primam æternam ſtatuentes à quibus è Chriſtianis Patribus refutati.* D.568,b

Stoici delectabantur applicatione mythologiarum ad myſtica. G.312,c. *nimia eorum aliquando μεγαληγορία & vaniloquentia.* G.142,d. 145,b. 474,d. *in argutijs dictionum nimis crebri.* G.346,c. *eorum diſſenſus ab alijs, in multis tantùm λογομαχία.* G.212,d. *obijcitur ijs crebrò, quod contumaces & refractarij in magiſtratus: & an tales.* G.515,d

Stoicorum dogma de cæde ſpontaneâ in aduerſis à multis culpatum. E.350,d

Stoicorum multa Paradoxa non ἄδοξα. D.386,a. *pleraque ea explicata.* D.492. & ſeqq. *Quâ parte autem ab alijs Philoſophorum ſectis maximè impugnentur; & quæ ijs obiecta ſoluta.* D.448,b. 449,a. 481,b. *ea ordine recitata.* D.449,b. 450. 451,a. *adeoque ij laudati: & quid in partibus Philoſophiæ præstiterint: deque ijs vel aduerſariorum Elogia.* D.451,b. 452,a,b. 464,a. *Exempla item virorum magnorum, interque eos etiam Chriſtianorum, qui in eâ ſectâ.* D.452,b. *ſed à mille ampliùs annis Stoici nulli.* D.449,b

Stoica Philoſophia Libri tres Lipſio cogitati, Affectuum, Virtutum, Vitiorum. D.624. *abſoluere, aut edere, Fatum prohibuit.* Sed Dogmata Stoicorum quæ in eius Philoſophiæ quos iam edidit Libris continentur & explicantur, vt de Deo, Animo, Mundo, Fato, &c. quærenda in hoc Indice ſingula ſub ſuis titulis, *Deus, Animus*, &c.

Stoica grauitas; &

Stoicum ſupercilium; prouerbia. D.444,b

Στοιχεῖον, Elementum, Græcis vnde. D.581,b

Stola, veſtis matronalis. A.100,a. G.240,c

Stolonis lege quot iugera poſſidere licitum Rom. A.518,a

Stomachoſi, ἀκρόχολοι, qui Ariſtoteli. G.4,d

Stomachum erigere, Seneca, quod Renouare famem, Petronio. G.135,c

Στομακάκη veterum, Scorbutus credita. C.735,a

Storearum è funibus implexarum prapendentium vſus contra tela hoſtilia. C.301,a

Strabo Geographus laudatus: Ægyptũ viſitauit. E.66,c,d. *quando vixerit.* C.630,a. E.38,c. *quando viuere aut ſcribere deſierit.* E.121,d. *totus Stoicus.* D.453,a. *eius loca de elephantis.* B.35,a. & ſeqq. *de conſimili ac origine Treuirorum ac Neruiorum.* B.157,a. *eius locus de magni ficentiâ Fori Romani.* C.437,a. *locus eius de diuiſione Terræ explicatus.* D.590. *Terræ quadrantem a nobis habitatum chlamydi comparat.* D.591,a. *eius pulcherrima ſententia de multitudine legum.* D.243,a. *opinio eius de Solymis Homeri.* E.425,c. *inſignis eius locus de ſuperſtitionibus feminarũ.* E.226,d. *calumnia eius in Germanos, ſi eos per Celtas intelligit.* E.544. *eiuſdem lapſus.* E.158,c. *locus eius de efflatu Physeteris columnæ ſimili.* G.121,d,c. *eiuſdem de anno reditus Heraclidarum in Peloponneſum locus an corrigendus.* F.10,c. *Straboniis editio Caſauboni laudata.* B.104,a

Strabo correctus. A.334,a. C.250,b. E.17,c. 34,d. 35,d. 42,b,c. 59,d. 381,d. F.9,c. 10,c. *Idem citatus.* A.152,b. 167,a. 243,a. 277,a. 303,a. 448,b. B.242,b. 317,b. 372,a. 391,a. 414,a. 510,a. C.63,a. 72,a 75,b 82,b. 86,b. 95,a. 224,b. 241,a. 243,a,b. 321,b. 334,b. 335,a,b. 336,a. 341,a. 345,a. 380,a. 384,a. 592,a. 394,a. 395,a. 397,a. 415,a. 420,b. 421,a. 427,b. 443,b. 444,a,b. 446,b. 451,a. 472,b. 473,a. 490,a. 503,b. 518,b. 519,b. 428,a. 532,a. 619,b. 627,b. 629,a,b. 635,a. 659,b. D.143,b. 439. 441,a. 442,a. 443,b. 446,a. 482,b. 516,a. 577,a. E.10,c. 50,d. 35,d. 37,c. 45,d. 52,c. 57,d. 60,c. 63,d c,d. 64,d. 65,c. 67,d. 89,c. 91,c. 92,d. 97,c. 98,c,d. 99,d. 101,d. 112,b. 115,d. 124,c,d. 125,d. 129,c. 134,d. 151,d. 157,c. 158,c. 175,d. 206,b,c. 208,b,c. 224,c. 240,d. 245,b. 272,b. 275,c 278,c. 280,c. 506,d. 312,c. 339,d. 141,d 348,d. 368,d. 425,d. 427,c. 438,d. 444,d. 445,d. 450,d. 457,d. F.9,d. 11,c,d. 12,c. 25,c,b. 39,d. 78,a. 81,a. G.xij 74,c. 75,c. 76,d. 219,c,d. 150,d. 306,d. 359,b. 442,c. 468,d. 533,d. 549,d. 555,d. 579,c. 622,d. Gſ.681,d. 708,d. 732,c. 736,c. 747,c. 784,c. 785,d. 786,d. *Eiuſdem Interpretis lapſus.* E.312,d. 513,d

Στρατηγικὴ μάχη, quid. C.680,b

Stramentum, nomen non circenſe. G.412,d,c

Strata equorum qualia veteribus Romanis. C.92.93,a

Stratagemata, quid, quo fine; & quæ cauſa nominis. licitáne ea, an contra. D.101,a,b. *eorumque laus.* D.102,a,b. *præcipua ea ad victoriam: ſed circumſpectè ijs vtendum.* C.227,b

Στράτευμα, & στρατόπεδον, Græcis veteribus Legio. C.236,b

Στρατήγιον in caſtris, quaſi Imperatorium; idem quod Prætorium. C.138,b

Στρατηγοὶ Græcorum, ferè quales hodie Colonnelli. C.202,a

Στρατηγὸς ὕπατος Græcis, qui Magiſter equitum, Latinis. A.104,a

Stratocles dictum poſtquam Athenienſibus falsò res proſperas nunciaſſet. B.204,a

Straton, Theophraſti in Lyceo ſucceſſor, à ſcientiâ rerum naturalium dictus Phyſicus. Gſ.779,d. *eius abſurda de Naturâ opinio.* D.540,a. *Naturam rerum Deum ſtatuit, corpus ſine Animâ.* D.543,a. *mundus ei a Naturâ factus.* D.576,a

Stratonicea Cariæ vrbs, Chryſaoris olim dicta vnde: Romanis fidelis contra Parthos. E.98,d,c

Strator, pro eo qui in equum ſubleuat. C.91,a,b

Stratum æquor, Strata charybdis, id eſt, placidum, placida. G.118,d

ad Henr. Stratium I.C. & Canonicum Epiſtola Lipſij. B.384,b. 445,b

Striga, quid. C.148,a

Strigare, militare verbum de equis, quid G.441,d

Strigiles & lintea ad frictum dijs adhibita. A.330,a

Structores in conuiuijs qui. A.102,b. C.511,b

Strumentum, pro, Inſtrumentum. G.488,d

Struthio, vel Struthiocamelus, priſcis Romanis Paſſer marinus vocatus. A.193,a. 304. *in ſpectaculis crebrò dati.* A.192,b

Struthiocamelus, de homine oblongo, cruribuſque & collo gracili. G.184,c,d

Struthionis inſtar curriculo volare, prouerbiale. B.386,a

Strymo fluuius Thraciæ. Gſ.681,c

Stuba hodierna, ſeu Caldariæ cella Germanorum vnde nomen habeant: emolliunt aſperam indolē, ſed & minuunt virtutem. G 8,c.138,c. *vſus earum ſatis antiquus: etiam à Romanis ſimile quid commentum.* E.442,b,c

Ioan. Stucky Commilito laudatus. B.47,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.81,a

Studere, Stoicâ linguâ, philoſophari. G.446,d. 514,d

Studia, ἐπιτηδεύματα, *Stoicis quæ.* D.505,a

Studioſus, Stoicis quis. D.468,a.G.11,c.73,c.247,d

Studium quo differat à Doctrinâ. D.459,a

Studium virtutis, Philoſophia. D.459,a

Studia amœniora ad ſerium animorum fructum aptanda; velut Floribus apes ad mellificium, medici ad ſanitatem vtuntur. C.600

Studioſi auſpicabantur Vulcanalibus vt alij Kal. Ian. E.121,c

Stulti ſoli & omnes inſaniunt, ſapientes minimè: &, Stultus omnis malus, Stoicis. G. 173, c. 288,d. 319, d. 591,d

Stultos omnes inſanire; &, Omnia vitia in omnibus; Paradoxum Stoicum explicatum. D.519.520

Stulti & Inſani differunt tantum potentiâ & actu. D.519,b

Stultus ſemper exſulat, Sapiens vbicumque eſt, peregrinatur. D.411,a

Stultus ſe extollit, ſapiens ſe demittit; ille vt ſpica vacua, hic vt grauida. E.M.33.

Stultus poſſeſſionem & proprietatem non diſcernit. D.509,a

Stuppea ſcala, quæ. C.271,a

Stupra matronarum primi aut ſecundi ordinis grauiter caſtigata. E.73,c

Stuprator Virginis Veſtalis quomodo punitus apud Rom. C.616,b. 617,a. 618,b

Stupri quæ pœna, & penes quos eius apud Rom. cognitio. E.509,a,b

Stupri profeſſio apud Ædiles, quid, & cur apud eos. E.509,a

Stupri violenti pœna quæ olim apud Louanienſes. C.775,a

ad Nicol. Sturionem Epiſtola Lipſij. A.211,a

Stygia aqua blanditur aſpectu: omnia vaſa perrodit: in ſola mula vngulâ contineri poteſt. Gſ.734,c,d

Stygius Iupiter. C.560,a

Suarij ſub Præfecto Annonæ, qui. A.252,a

Suaſio iubentis vim neceſſitatis adfert. D.63,b

Suaſoriarum Senecæ inſcriptarum quis auctor. A.231,a

Suauiorum Liber Lernutij laudatus. B.19,b

Subcaſtrenſium Religioſarum Abbatia Louanij qui primi conditores; & quando. C.785,b

Subciſiuum, oppoſitum Ordinario. G.473,d

Subcoactu Cæſari, qua Lana coacta Plinio, hodie Feltra. C.87,b

Subditi ad Principem ſe formant. D.30,a. 205,b

Subditi boni faciunt aut ſeruant Principes bonos. D.231,a *ac contumaciâ eorum irritatur lenitas imperantis.* D.113,b. *quo autem bonum Principem remunerare teneantur ſubditi.* D.293.

Subditi religioſi magis obediunt. D.156, b. *eorum verò probitas regnanti magis expedit, quam vitia; contra quorundam opinionem.* D.29,b

Subditorum animos delicijs frangi, gratum Principibus creditum. C.469,a

Subdititij gladiatores, qui. C.527,b

Subdimendi verbum quid ſignificet. A.41.a,b

Subductus vultus, pro Graui. E.370,d

Subijces, vox, V breuem habet, quomodo. A.471,b

Subiectæ pedaneæ vtrimque ex equis dependentes an cogniti veteribus. C.91,b

Subire, in cærimonijs coniugalibus, quid E.179,d

Subitarij milites, qui. C.11,b

Sublacus, Sublacenum, vel ſublaqueum, locus XL. millibus ab Vrbe, &

Sublacenſis Villa Neronis. E.247,c,d

Sublectare os, quid. A.130,a

Sublegere, id eſt, Surripere A.143,a

Sublica pro ariete pontis ſubiecto, quid Cæſari. C.306,b

Submittere ſe, aut arma, victum ſe fatentis. G.110,d.134,d

Submittere faſces, prouerb. A 282,a

Submotio, vel, Summotio, &, Submouere, lictorum munus & verbum: eaque quando & quomodo facta. propriéque lictoris primi munus. nec ea res ſine irriſione. A.278, b. 279,280.a.G.136,b.596,d

Submouere a republicâ, quid. G.38,d

Subrectus, vel, Surrectus, quid. A.330,b.331,a

Subſcribere, &, ſubſcriptores, in accuſationibus, quid. G.301,d

Subſellij ima vti. A.102,a

Subſellijs digniores non vſi in conuiuijs Romani. A.101,a

Subſellia in Auditorijs publicis, quid. B.448,a

Subſerica veſtis. E.506,a

Subſeſſio triariorum in pugnâ, quid. C.100,b

Subſidia ſemper habenda acie decertaturo, ferè inſtar inſidiarum. D.100,a.

Subſidia, aut, Subſidiaria legiones vel cohortes, quæ in acie Romanâ. C.113,b

Subſidium, vnde dictum, Varroni. C.100,b

Subſignani, in acie Romanâ qui. C.103,a

Subſignanus miles, qui: quomodo oppoſitus velitibus aut auxilijs. C.37,a

Subſtantia eſt quicquid de Deo concipitur, nihil vt accidens. D.544,b.545,a.546,a

Subſtillum, quid. E.130,d

Suburbiorum Vrbis Romæ magnitudo. C.413,b

Subulâ leonem excipere, prouerbiale. G.551,d

ad Liuinium de Succâ Epiſtola Lipſij. B.330,a

Succenturiones, vicarij Centurionū, ijdē forte qui Optiones C.51,a.65. *aliquando & Centuriones vocati.* C.236,b

Succeſſio electione in Imperiis melior, pacatior, ſecurior, &c. D.27,a, b. *in bonis & laudabilibus ſemper præualuit.* D.215, b. *præferendam itaque, etſi ſua etiam incommoda habeat; & præferendos certos liberos: ætate primos potiſſimùm: quamuis quandoque aliter: item patruum, aut fratris minoris filium variè præferri. Exemplis ſingula demonſtrata.* D.218.219.220

Succeſſorem ſuum nemo tollit. D.308,a

Succeſſum, id eſt, Succeſſus. A.119,b

Succido, pro, Succedo. A.275,b

Succinum vnde. E.451,d. *Succinum lachrymas eſſe ſiluarum Padanarū, ſiue Populorū arborum, fabula.* A.184,a

Succollandi verbum vnde Suetonio. A.271,b

Sudandi mos in balneis ſiccis. A.261, b

Sudatoria, Laconica dicta. G.469,c

Sudes, propriè Valli, & inde Vallum: quæ Sudium vel Vallorum forma: ex quo potiſſimum ligno: etiam in munimentis opidorum. C.156,b.157,a,b

Sudes plumbata, aut etiam non plumbata, in flumine defixa impediendo hoſti. C.351,a

Sudes, vetus pleriſque gentibus vſitatum teli genus, quod. C.340,a

Sudetum, quid C.157,a. 279,a,b.280,b

Sudor terræ, quid Aquilegibus. Gſ.728,c

Sues, aut Caroli Magni inter machinas bellicas, quid. C.319,b

Suetonius Paulinus, quis: & ſuper eo ἁμάρτημα *Mureti.* E.346,d

Suetonius Tranquillus laudatus & commendatus. A.325,a *è præcipuis Rom. Hiſtoriæ Mediæ ſcriptoribus.* B.147,a. *eius ille filius: inque eo allucinatio Mureti.* E.346,d. *Locus Suetonij de elephantis.* B.37,a. *de equo Cæſaris.* B. 512, b. *de admirandâ magnificentiâ ædium Neronis.* C. 450, b. *eius de Seneca locus aſſignatus.* G. xxvj. *citatio eius ex Seneca Libro qui perierit.* G.xxx. *eius aſſertio de natali ſolo Caligulæ refutata.* E 498,b,c,d *eius iudicium aliud de pœnâ Neronis, quàm Taciti.* E.244,d. *Varij eiuſdē diſſenſus a Tacito.* A.86,b E.37,c. 130,c. 152,d. 205,d. 209,c. 234,d. 351,d. 365,d.411,c.537,c. *eiuſdem a ſe ipſo diſſenſus.* A.256,a *a Dione; ſed conciliatus.* A. 326, a. *eiuſdem errores.* E.10,d.

E.10,d. 275,d. 351,c. *Editio eius Caſaubonіana laudata.* B.335,a. *Liber Suetonij de Spectaculis euteryt.* C. 492,a.

Suetonij editionem conceperat Lipſius. B.47,b 82,2. *cur omiſerit.* B.330,a. At verò tones in Operibus Lipſij paſſim emendatur, illuſtratur, explicatur, & citatur, vt ex locis hoc Indice aſſignatis tantum non iuſtus vt cum Commentarius concinnari poſſit. *Emendatus igitur.* A.82,a. 86,a,b. 132,b. 189,a. 234. a. 243,b. 246,b. 248, a. 255,2,b. 256,a. 272,b. 273,b. 274,2. 288,b. 323,b. 325,a,b. & ſeqq. 446,b. B.318,a. 452,a,b. C.31,a. 58,b. 195,b. 201,a. 210,b. 211,a. 223,b 388,a. 394,b. 409,b. 413,b. 426,b 437,b. 450,b. 464,b 499,b 500,a. 505,a. 513,b. 528,a. 542,b. 561,b. 576,b. 794,a. D.534,a,b. E.3,b. 4,d. 8,d. 10,c 12,c. 38,b. 64,c 81,d. 86,c. 121,d. 124,c. 130,c. 131,d. 152,c,d. 176,b. 179,d. 180,b. 188,d,b. 192,b. 193,d. 205,d. 224,d. 233,c. 257,c. 275,c 287,d 353,d. 385,d. 411,c. 428,d. 462,d. 493,d. 494,d. 495,c,d. 511,d. 532,c. 536,b. 537,b. F.58,d G.349,c. 379,b,c. *ingenioſa & proba in eo correctiones Torrentij.* E.81,d. 117,d. 352,d. 359,c. 422,d. *non tam bona Sigonij.* E.159,c

Suetonius illuſtratus, explicatus, aut citatus. A.82,a. 91 b. 106,b. 132,a. 141,a. 145,b. 146,b. 150,a. 182,a. 185,b. 233,b. 234,a. 239,a. 241,b. 246,a. 247,a,b. 248,a. 249,a,b. 251,b. 252,a. 254,b. 255,a. 257,b. 258,a. 259,a 264,b. 265 a. 268,a,b. 269,a,b. 270,a,b. 271,b. 272,a,b. 279,b. 282,a. 285,a,b. 287,b. 288,a. 289,a. 291,a. 298,a 299,b. 300,a. 306,a. 307,a. 310,b. 312,a,b. 315,a. 316,a. 318,b. 520,a. 323,b. 356,b. 352,a. 448,a. 454,b. B.121,a,b. 153,b. 302,b. 382,a. 447,b. 448,b. 449,b. 469,b. 519,a,b. 533,b. 535,a. C.22,b. 25,a,b. 31,b. 46,a. 51,a. 55,b. 57,b. 58,a. 73,b. 86,a. 87,a. 108,a,b. 109,b. 110,a. 111,b. 125,b. 128,a. 137,a 139,b. 147,a. 166,b. 168,b. 169,a. 192,b. 194,a. 195,a,b. 198,a. 200,b. 202,b. 203,a. 205,b 208,b. 209,b. 210,a. 212,a. 215,a. 220,b 221,a. 223,a. 304,a. 332,a. 379,b. 381,a,b 382,b 384,a. 386,a. 591,b. 395 a,b. 396,a,b. 597,b. 398,a. 403,b 404,a 405,a. 407,a,b. 408,b. 409, a,b. 410,b. 412,a,b. 413,a,b. 423,b. 424,a. 425,a. 428,a. 431,b. 433,a. 438,a,b. 441,b. 454,b. 463,b 464,a. 465,b. 469,b. 473,b. 486,b. 494,b 497,a. 498,b. 500,a,b. & vij pag. ſeqq. 512,a. 513,a,b. 514,a. 519,a,b. 521,a. 522,a. 524,a 528,b. 529,b & v. ſeqq. 537,b. 539,a. 541,a. & iiij. ſeqq 559 b. 561,a. & ferè continuis xx. pag. ſeqq. 581,b. 606,a. 607,a. 609,a. 615,a. 616,a. 618,a,b. 630,b 631,a,b. 632,b. 634,b 651,b. 659,a. 662,a. 663,b. 665,b. 672,a. 673,a. 682,b. 792,b 793,a. 794,a. D.57,a. & aliquoties in Libris Politicis. Item 304,a,b. & ſæpiſſimè in Cõment. ad Paneg. Plinij. Item 415,b. In Commentarijs verò Noſtriſque ad Tacitum tam frequens mentio Suetonij, vt eadem pro Commentarijs in Suetonium haberi poſſint. Proin hic loca ſingula aſſignare, ſuperuacuum viſum. Porrò F.27,c. 39,d. 42,d. 49,d. 58,c. 65 c. 66,c,d. 69,d. 77,d. 82,a. G.4,b. 15,d. 57,c. 46,c,d. 52,b. 53,c. 63,d,c. 66,c. 70,b. 93,d. 99,d. 100,c. 102,d. 103,d. 108 c. 109,d. 116,d. 146,c. 155,c. 162 d. 164,d. 175,c. 179 d. 180,c. 184,d. 185,b c,d. 196,d. 199,d. 200,c,d 202,b. 205,d. 202,d. 207,b,a. 209,c 216,c,d. 217,d. 219,d. 224,d. 229,d. 230,c. 271,d. 275,c,d. 298,d. 301,c. 314,c. 342,d. 359,d 362,c. 372,c. 405,d. 406,c. 407,d. 423,d. 427,d. 461,d,b. 472,d. 478,c. 486,c. 488,c. 502,d. 505,d. 509,d. 515,d. 528,d. 547,d 573,d. 589,d. 641,d. Gf.688,d. 689,d. 695,d. 696,d. 703,d. 715,d. 714,d. 743,b,c. 745,d. 756,c,d. 771,c,d. 772,c,d. 781,d. 791,b 801,c. 813,b,a. 815,c. & ſingulis ferè paginis ſeqq. aliquoties.

Sueui in alias ſedes tranſportati. G.188,d

Sueui & Sugambri in Galliam traducti ijdem qui poſteà Burgundiones dicti. E.51,c

Sueui trans Iſtrum, Sarmatis vicini, qui. E.306,b

Sueui inter Germanos pinguedine A, & pleriſque literis craſſis retinent. A.451,a

Sufes, vel Suffes, ſupremus magiſtratus, vel Dictator Punicus. A.152,a. G.153,d

Suffecti Conſules, qui. D.542,d

Suffitus. Vide, *Metius.*

Sufficere, pro, Inficere. Gf.690,d

Sufflamen, &, Sufflaminare, quid: vt, Sufflaminare rotam. E.132,d. Gf.835,d

Suffragari, Suffragium, & Suffragatores, id eſt, Auxiliari, adiuuare, opem ferre, Auxilium, & Auxiliatores, adiuua. E.140,c. G.8,c

Suffragatores candidatorum, qui, D.452,a

Suffragium militare (aſſenſus) poſt allocutionem imperatoris exercitus multis modis indicatum. C.125,a

Sugambri in alias ſedes tranſlati; & a quo. A.74,a. G.188,d

Suggeſtus quid Romæ Ammiano. & vnde id nomen C.441,a

Suggeſtus ſpectandis Ludis ad podium orcheſtra Principi locatus: qualis: & quis rei auctor. C.566,b 567,a. 572. D.336, b

Suggeſtus, & in eo effigies Imperatoris, in caſtris apud Singua. E.2 1, d

Suggeſtus imaginum, pro, Congeries imaginum. A.213,a

Sugambri & Sueui in Galliam traducti, ijdem qui poſteà Burgundiones dicti. E.51,c

Sugillare, &

Sugillatio, quid. G.341,d. 407,d

Suidas vnde Geryonem tricipitem dictum faciat, C.82,a. *locus apud eum ex Eunapio de ſtructurâ pontium naualium.* C.302,a. *locus eius corruptus de hominum Romano Imperio ſubditorum numero.* C.393,b. 475,b. *ridiculum eius acumen.* A.249 a. C.127,b. *eius error in morte Muſonij Rufi.* E 260,d. *de ſcriptis eius iudicium.* C.128,a

Suidas correctus. C.91,a. 138,b. 142,b. 157,a 223,a. 678,a 682,a. E.29,d. F.13,c *Citatus.* A.110,b. 149,a. 200,b. 235,b. 250,b. 269,a. 276,a. 449,b. B.134,a. 301,a,b. 381,b. 410,a. C.14,a. 41,a. 45,b. 49,b. 53,a 56,a. 61,b. 62,a. 68,b. 69,a. 73,a. 75,a,b. 76,a,b. 78,b. 79,a. 80,b. 81,a. 84,a. 85,a. 87,a 88,a. 91,a. 93,b. 98,b. 109,b. 110,b 111,a 115,a. 126,b. 127,a. 129,a. 130,b. 133,a. 155,a. 160,b. 161,a. 166,b 182,a. 190,a. 200,a. 202,b. 209,b. 217,b. 222,a. 223,a. 225,b. 233,a. 240,b. 241,a. 242,a. 243,a. 245,b. 246,a. 147,a,b. 249,a. 268,a. 272,b. 276,b 288,b. 290,b. 292,b. 293,a. 310,a. 322,a. 329,b. 335,a. 336,a. 337,a,b. 343,a,b. 347,a. 348,b. 359,a. 378,a. 403,a. 405,a. 473,a. 487,a. 502,a,b. 516,b. 604,b. 613,a 615,b. 632,b. 633,a. 650,a 667 a. 675,b. 676,a. 678,a. 679,b. 680,b. 685,a. D.310,a. 349,b. 435 b. 441,a. 443,a,b. 444,a. 456,b. E.14,d. 15,c,d. 34,d. 38,b 44,c,d 63,c. 66,d. 67,d. 89,b. 106,d. 141,c. 145,a. 172,c,d. 178,d. 192,c. 204,d. 213,a. 279 b. 287,d. 495,d 364,d. 397,d. 411,d. 425,d. 438,d. 493,a. 507,b. 509,c. 517,a. F.14,b. 16,d. G.20 c. 55,d. 80,c. 329,d. 359,b. 458,c. 484,d. Gf.779,d. 801,d. 810,d. 833,d

P. Suilius, Quæſtor Germanici, adulteria in Principes fœminas Senecæ obiecit. E.119 d. 229,d. G.252,b

Suilla militibus e publico in ſtipendium data a Romanis. C.203, b

Sulci ſignificatio obſcæna. A.126,b

P. Sulla primus Dictaturam fecit diuturnam. E.1, d. *Latinis Felix cognominatus, Græcis* ἐπαφρόδιτος*, id eſt, Venuſtus, vnde.* G.285,d. *quid felicitati ſuæ defuiſſe confeſſus ſit.* C.431,b. E. 389,d. *domus eius paruum à carnificinâ abfuit.* D.199,b. *crudelis eius proſcriptio.* D.415,a. *precium cædis proſcriptorum ſtatuit in ſingula capita.* G.136,c *Romam inuadens primus ædibus flammam ardente face ſubiecit.* G.23,c. *in publicum proceſſit cum ſatellitio militari ſubmouendo populo: eiuſque crudelitas in contemplandis cæſorum capitibus.* G.156,b. *ſeruos proſcriptorum publicauit, & a ſe Cornelianos cognominauit.* A.277,a. *totas legiones inermes contra datam fidem gladio cecidit, totoſque populos damnauit.* G.2,d,c. 197,d,c. 337,c. *Tribunitia poteſtate comminuenda multa innouauit.* A.316,a

Sulla Frumentariam Legem abrogauit. A.245,b. *Pompeio, vt imperatori aſſurrexit, & caput aperuit.* A.279,b. *quomodo*

modo ſe ſubitò contra ampliſſimum Mithridatis equitatum tutatus ſit. C.228,b. *Capitolium exuſtum reſtaurauit, ſed non dedicauit.* C.431,b E.389,d. *quot millia militum in ipsâ Italiâ in nouas colonias deduxerit.* C.385,b 386,a *Aſia Minori quinque annorum vectigalia ſtatim danda imperauit.* C.309,b. *quibuſque eam extorſionibus vexarit.* C.461,b. *eius triumpho qua manubia illata.* C.401,a *lex eius cibaria qualis.* C.467,a. *è Græciâ magnam librorum vim, ipſamque adeò Bibliothecam Athenienſem, Romam tranſuexit.* C.629,b.630,b. *in prælijs præferre ſolitus & oſtentare ſigillum Apollinis.* D.122,b

Sulla Quæſtiones publicas, & Prætorum numerum auxit. E.493,b. *Ilienſes liberos dimiſit.* E.106,c. *cur Metellam vxorem ægram in aliam domum transferri iuſſerit.* E.32,d,b. *eius de Samnitibus victoria quo die parta.* F.3,d. *quo dicto rem ad Orchomenum labantem ſuſtinuerit.* E.421,d. *eius in ipſo bello lenitas, & poſt crudelitas.* F.33,c. *in adulterijs & cæde voluntatem puniuit, ſi quis tentaſſet.* G.177,d. *primus leones ſolutos in ludis exhibuit; cum ante non niſi alligati darentur: & an vltimus Romanorum pomærium protulerit.* G.225,d. *vltrò ſe Dictaturâ abdicauit.* G.197,c. *eâ abiectâ ad hortos ſeceſſit.* D.397,a. *primus humeris Senatorum elatus, & in Campo Martio ſepultus.* E.9,b,d. *primus è gente Corneliâ crematus, quare.* G.555,d

Corn. Fauſtus Sulla, Dictatoris filius, Pompeij gener. G.194,c

Sulla Dictatoris filius inter bella ciuilia mortuus, incognitum quo. G.114,d

Fauſtus Sulla, gener Claudij Imp. E.547.

Sulpicianus Imperium licitatus, à Didio Iuliano vt in auctione victus. D.216,b

Ser. Sulpicius Decemuir Legg. ſcribb. D.280,b

Sulpicius Longus criminationem Domitij Afri falsè eludit. A.16,a

Sulpicius Seuerus. Vide, *Seuerus.*

Sulpicius Camerinus primò abſolutus, poſt cum filio interfectus a Nerone. E.233,b,c

Sulpiciorum cognomen, Pœticus. E.233,b,c

Sulpicius Gallus bello Perſei trib. mil. primus Romanorum cauſſa defectus Solis & Lunæ in vulgus extulit. Gſ.806,d

Sum totus rerum mearum, nouarum, &c. elegans dicendi genus. A.204,a

Summa dies, id eſt, ſuprema. A.116,b

Summa equeſtris gradus, quæ. E.312,d

Summa res, perfectio. E.240,d

Summiſſimus, Commodo more, vt, Ipſiſſimus. G.277,d

Summum naturâ etſi homo aſſequi nequeat, eò tamen adnitendum. D.467,b

Summum, pro, Extrema pars, extraneum. G.15,d.20,c

à Summo ad imum bibere. A.105,a,b. 106,a

Summus in decubitu is qui ad caput lecti decumbebat. A.102,a

Summus lictor, quis. A.281,a

Summotio. Vide, *Submotio.*

Συμποσιάρχης Græcis, qui Magiſter conuiuij Latinis. A.104,a

Sumtuum modum in republicâ à certis Cenſoribus circa ædificia, conuiuia, veſtes, & talia, ſtatui, vtile. D.67,a,b

Sumtuariæ Leges Auguſti, aut Tiberij, aut vtriuſque. E.93,d

Sundolchus, vel Sundarolchus, Archiepiſcopus Moguntinus, à Normannis caſus. C.758,b

N. Suo, vel, ad N. Suum, aut Suos, additum in inſcriptionibus ſeu titulis Epiſtolarum vel adliniter notos. B.534,a

Suouetaurilia, etiam Solitaurilia dicta: ſimilia Græcorum ſacro quod τριττύαν dicebant: quæ in ijs victima: adhibita in ſolennibus luſtrationibus & piamentis. A.347,b. E.412,c

Supellex annulo ſignata apud Romanos. E.42,d.501.

Super, pro, Amplius, inſuper, præterea. C.196,a. Gſ.795,d

Supera, pro, Supra. A.261,a

Superbia & ignauia duæ peſtes imminentis. B.397,b

Superbia externa non ad maieſtatem D.133,a

Superbia, mater Impietatis. D.185,a. *in eam remedium Cognitio ſui.* D.132,a

Superbos a tergo ſequitur vltor Deus. E.132,a

Superiſſe, pro, Adeſſe, id eſt, Aduocatum cuipiam eſſe: cui oppoſitum Deeſſe. Gſ.822,c,d

Superficialis pes qui vulgò in dimenſionibus C.152,b

Superficies, quid. A.212,b

Superfuſorium, non improba vox, quid. G.427,d

Superior ædes, ſeu, Superiores ædes, quid Suetonio. A.255,a

Superſtites ſibi liberos fieri, votum parentum. G.106,c,d

Superſtitio, humanarum mentium ludibrium, Religionis aſſecla, in vanitatem, vilitatem, & timorem inclinat. D.180,a. *in triſtibus aut aduerſis ſæpè ſe inſinuat: in friuolis aut paruis ſe oſtendit.* D.180,b. *religioni aduerſa: (deos enim Superſtitio violat, quos Religio colit.* G.210,d. 674,d) *efficax tamen regenda plebs.* D.18,b. 122,b

Superſtitio an in populo non vtilis, & a Principe permittenda. non videri. abſurditatis & fœditatis eius Exempla. D.181. & ſeqq. *arcenda Principi. ad eam Barbari proni, tum fœmina, pueri, & imbecilles natura. plerique adeò homines naturâ ſuperſtitioſi aut impij.* D.122,b. E.226,c. *Superſtitioſi autem homines oculos vitioſos habentibus ſimiles, impij aut atheis æquis.* G.291,d

De Superſtitione Liber Senecæ laudatur ab Auguſtino: eiuſque meminit Tertullianus. G.xxv. *inſigne eius Libri fragmentum ex Auguſtino: idque correctum & explicatum.* A.328.329.330. G.xxxv.

ex Superuacuo, in vanum. G.162,d

Supinare ſe, ὑπτιάζειν, quid. G.278,d

Supinum ſolum, quid. D.321,b

Supparum, minuſculum velum in ſummo malo. G.527,d

Supplicare (verbo proprio) apud minores deos thure & vino ſolennis mos. G.527,d

Supplicatio decreta pro re proſperè geſtâ, præuia plerumque triumphi. F.16,d

Supplicatio ſolennis quotannis primâ Dominicâ Septembris Hallis fit, quâ ſtatua D. Virginis circumfertur: cui aſſiſtunt delegati xii. *vicinorum oppidorum & municipiorum, chlamydem ſinguli efferentes, oppidorum & municipiorum nomina.* C.715,a

Supplicia, pro Supplicatione. A.146,a. *in ijs templa paſſis crinibus verrebant.* A.307,a

Supplicium ſummum, ſupremum, vel extremum, id eſt, Crucis. C.656,a. *idem etiam, Supplicium ſeruile.* C.653,b

in Supplicijs receptus olim mos Nudare noxios. C.658,b

Supplicijs plerumque certa loca deſtinata ab oppidis aut vrbibus. C.672,b. *Romæ Supplicia & Animaduerſiones extra Vrbem; & quam portam.* E.53,d. 504,d 505,a. G.14,d. *nunquam facta die feſto: vt nec apud Græcos.* E.135,b,c

Supplicia militaria plerumque extra Decumanam caſtrorum portam ſumta. C.158,a. G.14,d. *multa in ipſis Principijs.* C.215,b. 216,a

Supplicio præpoſitus, Senecœ; eius Exactor, Tacito. G.15,c

Supplicijs quâ prudentiâ Princeps vti debeat, vitando odio populi. D.62. Vide etiam, *Pœna: item, Princeps.*

Suppoſititij gladiatores, qui. C.527,b

Suprema teſtamenti. E.250,d

Lic. Sura. Vide, *Licinius S.*

Sura (Manlius, an Æmilius) quis. F.14,d,b

Suri, veteribus pro Pali. C.257,a

Surrigero, quid. C.100,b

Sus exoſa elephantis. G.25,d

Suſcitare, theatrali verbo quid. C.575,a

Iac. Suſij correctiones. A.205,a. 260,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.158,a. 173,a. 213,a

ad Dan. Suſium Epiſtola Lipſij. B.119,a

Suſpectio, ſuſpicio. A.280,b

Suſpectus, id eſt, Admiratio. G.110,d

Suſpectus, &, Suſpectum, idem. G.284,d

Suſpendere, in re ſupplicij apud vett. auctores ad Crucem ſemper referendum. C.646,b

Suſpen-

Suſpendioſi (crucifixi) ad ſolem occaſum apud Iudæos, ipſorum lege, de Cruce depoſiti. C.663,a,b
Suſpendioſi (qui ſe ipſos ſuſpenderant) quomodo clauis vſi. A.265,b
Suſpenſura balneorum, caldariorum, &c. *quid.* G.577, d. 578,c,d
Suſpicionum Liber Gruteri laudatus. B.329,a
Suſpirium, quis morbus Senecæ. G.474,d
Suſtinere, id eſt, Siſtere, reprimere. A.88,a
Sutu ferrea, aut area, qua Statio. C.86,a
ad Lud. Swartzmaierum Conſ. Caſ. Epiſtola Lipſij. B.336,b
ad Franc. Sweertium Epiſtola Lipſij. B. 179, a. 200,b. 477,b.491,b. 518,a
Sybaris Thuriorum oppidum, à delicijs celebre. E.246,c
Sybarita à luxu prouerbio locum fecere: quomodo a Crotoniatis victi. B.511,a
Sybina. Vide, *Sibuna.*
Sylla. Vide, *Sulla.*
Syllaba vocum quota tenore accentuue notanda, & quo. A. 469, a, b. *plurisyllaborum vocum vltima nullo.* A.469,a,b. *ſed peccari eà iure vulgo, etiam ex quorumdam præcepto: & quatenus obſecundandum.* A.469,b. 470, a
Symbolorum venus potiſſima, ſi quid in ijs ſit quod lector & inſpector quærat, & inuento gaudeas. B.89,b
Symmachus primum in lucem editus a Martino Lipſio propatruo Iuſti. A.198,b. *Plantinais & vetera ſuis inſpergere amat; qualiſque eius ſtilus.* C.240,a.G.ix. *quot ſeſtertios aureos in filij Præturà in Ludos impenderit.* C.408,b. *ſubtilis eius impietas.* D 157,a. *eius de Baſilea valla ſuſpi verſus.* E. 239, d. *Symmachus correctus.* C.240,a. 613,b. E.480,d. *Citatus.* A. 198,b. 251. B 391,a. C.391,b 454,a.497,a.504,b. 505,a. 506,b. 533,b. 559,b 608,b.609,a.616,a.617,b.618,b.619,a. 793,b.D.133,b.325,a.363,b 555,a.E.121,d. 144,d. 199 c. 235,b,c. 258,c,d. 408,d. 532,a. 534,a. 537,a. G 74,c.131,c 315 d. 403,c, 508,d
Symphonia menſarum. G.62,b
Symphonia Iſidoro, tympanum quale noſtratia. C.129,b
Synephebi, Pomponij Comœdia, non Varronis Satyra eſt. A.60, a
Syneſius quomodo Homeri verſum explicet de Aiacis interitu. D.616,b. *eius acuta gnome.* E.177,c. *Idem citatus.* C.177,a. 203,b.403,a. 792,a. D.84,a. & alibi in Libris Politicis.
Syntheſis, cœnatoria veſtis hominum lautiorum: in publico in eà conſpiciebantur Saturnalibus Senatores & Equites Rom. tanquam in continentibus comiſſationibus: cuiuſque ea veſtis coloris. C.486,a,b. 487,a
Syphax regno Maſiniſſam detrudebat, ipſe poſteà deturbatus. D.186,b.187,a
Syrachidis lectio Principi commoda eſt. D.129,b.135,a
Syracuſa, vaſta magnitudinis vrbs; omnibus Athenis compar, vt & ferè Romæ. B 317,b.318,a.C.421,a. *duo eius portus inſignes: nullusque vnquam ibi dies, quo Sol non ſaltem parumper conſpiciatur.* G.119,c
Syracuſij quo ſcutorum genere vſi. C.72,a
Syria dea, Iuno. A.335,a
Syria regionis Regum nomen plerumque, Antiochus. G.181, d
Syris in more Solem orientem ſalutare. E.375,d. *columba ijs ſacra.* C.516,b. *ſupplicium crucis in vſu.* C.652,b. *ſerui Syri robuſti.* A.205,b
Syrtium quæ cauſſa. Lucano. D.586,a
Ζύζυγοι, Latinis, Compares. A.116,a

T.

T, *Litera vt litera D, adſonat, ita pro illà ſæpè ſcribitur; & contrà. Benè etiam plerumque effertur: niſi quod malè à nonnullis cum vocalem I, antecit, & hoc aliam, pronunciatur vt Z: & quis erroris iſtius auctor.* A.463,a. *Pro S, ſæpè ponitur.* A.78,a. *T, & L. ſæpè alternare ſolita.* C.263,a. *In recenſu plurium nominum, quibus T præpoſitum, viuentes denotaſſe, non veriſimile.* A.463,a. *T, litera quam formam Crucis examuſſim referat.* A.465,b. C.646,b.649.b
Tabella damnatoria turpis vel triſtis dicta. A.115,a
Tabella in ſupremo Crucis ligno fixa, in quà ſcriptum crimen cruciarij. C.682,b
Tabellam ferre, iudicij, quid. G.293,c
Tabella ſuſpenſa rebus venalibus. G.314,c
Tabellis pictis propoſitis Ludorum futurorum pronunciatio, & quaſi adumbratio quædam, quandoque facta apud Rom. C 532,b.533,a
Tabella, pro Epiſtola. B.533,a.
Tabula. Vide inferiùs.
Tabellariæ naues, quæ. A.250,b. G.527.d
Tabere, id eſt, Languere, deficere. A.122,a
Taberna oleariorum in Velabro. E.276,c
Tabernacula militaria ex quà materià & quomodo facta. C.154,b.155,a
ad Tabernacula imperatoris exercitus pecunia è publico data apud Rom. C.139,b
Tabernacula candidatorum, quid. G.659.d
Tabernaculum Neronis magni precij amiſſum naufragio. G.65, c
Tabula frumentariæ. A.247,a
Tabulæ magnorum artificum Romæ multo. C.441,b
Tabulæ nuptiales. E.180 b, c
Tabularum obſignatio in teſtamento. E.254,b
Tabula noua, in re nummarià, quid. G.265, d. 541,d
Tabulæ duodecim Legum a Decemuiris ſcriptarum area quam diu manſerint: earum diuiſio incerta. Fragmenta earum à Lipſio collecta, cum Legum Regiarum. D.280. & ſeqq. *Decemuiralium quædam Fragmenta correcta.* A.206, b
Tabulæ Cenſuales, in quibus virium ſingulorum ciuium Rom. nomina, ætates, opes, &c. *notata: exque ijs olim ætate militia adlegendi.* C.21,a.G.372,d. 406 c
Tabulæ Cenſuales, Iuriſconſultis quæ. E.498,a
Tabula orationis Claudianæ quæ Lugduni. Vide, *Claudius.*
Tabula, pro Epiſtolà. B.533 a.
Tabella. Vide ſuperiùs.
Tabularia, an tormenti genus; & quale. G.53,c
Tabularium, in quo ſeruata Acta publica. E.526,b
Tabularius, quis. G.176,d. 566,d
Tacita induciæ. A.182,b.
Tacitum ſuons, quid. E.112,c
Tacitum dare, ſecretum credere; inſolens phraſis. G 547,d
Taciturnitas, tutiſſimum rerum adminiſtrandarum vinculum. D.40,a
C. Corn. Taciti Vita, nomen, honores, & ſcripta: veterum ſcriptorum de eo teſtimonia, vel eiuſdem Fragmenta. A.274,b. E.xiiij.xv.xvj.1,d.305,d.306,b. *Opera eius iuſſu Taciti Imperatoris in omnibus Bibliothecis collocata.* E.ix. *at multa eius egregia periere: cauſſas etiam egit, & orationes ſcripſit,* &c. E.140,c. G.ix. *Librorum eius qui exſtant diuiſio in Annales & Hiſtorias.* E.303.304. *Annalium eius priores libri vbi inuenti: eorum vnicum exemplar habemus in Europà: id vbi adſeruetur.* E.43,d. EM.8.9. *eorundem libri V. & VI. arbitrariis tantum more à Lipſio diuiſi.* E.143,b. *quolis Taciti liber manuſcriptus in Bibliothecà Vienenſi.* B.28,b. *non videri Tacitum auctorem Dialogi de cauſſis corruptæ eloquentiæ.* A.78,b. 449,b. E.469.
Tacitus Hiſtoriæ Romanæ Medià ſcriptor. B.147,a. *non Hiſtoricus ſolùm, ſed velut hortus & ſeminarium præceptorum: & quàm is Conſiliarijs Principum lectu neceſſarius,* &c. D.126,a. *imò velut proprius Principum auctor.* EM.3 *plenus alti animi ſententijs.* E.351,d. *totus Stoicus.* D.453,a. *ſed aliquoties videtur ἐπικουρίζειν.* E.242,d. 301,d.307,c,d. *nullo modo adulator.* A.177,a. *imitator Thucydidis, & Salluſtij: & quæ ex eo diſcenda.* E.vij.47,d. 82,c.119,d. *cur eum Tertullianus mendaciorum loquaciſſimum vocitet.* G.802,c

Taciti loca de confinio Bethaſiorum & Nerviorum; item de confinio & origine Nerviorum & Treuirorum, collata. B.157,a. *eiuſdem de viribus & præſidijs Imperij Romani ſub Tiberio locus citatus.* C.237,b.238,a. *inſignis eius locus de moribus tyrannidis.* D.416,b. *res Germaniæ ei notiores quàm Cæſari.* E.439,c. *locus eius quem Plutarchus quaſi verbatim expreſſit.* E.348,d

Tacitus ſemper Senecam laudanti propior, quàm carpenti. A.231,b.B.378,a. E.219,d. *Elogia eius de Senecâ; & loci varij de eodem aſſignati.* G.xxvj. xxvij. *totus eius locus de morte Senecæ relatus, & explicatus.* G xxj.xxij. xxiij. *eius & Senecæ diſſenſus de anno terræmotus Campaniæ.* E.269,d. Gſ.769,d. *eiuſdem locus de prauitate accuſatorum, ſi reus ante damnationem moreretur, cum Senecâ pugnans, conciliari difficilis.* G.126,c,d

Tacitus aliter de poeſi Neronis iudicante, quàm Suetonius. E.244,d. *alij eiuſdem diſſenſus a Suetonio.* A.86,b. E.130,c.205,d.351,d.365,d. *a Suetonio & Plutarcho.* E.209,c. *a Suetonio & Xiphilino.* E.411,c. *à Dione & Plutarcho.* E.320,d. *aduerſantur ei pleriſque ſcriptores de aue Phœnice.* E.154,d. *Idem cum Velleio conciliatus in pœnis mœchorum Iuliæ Auguſti.* F.65,c. *Eiuſdem aliquot lapſus.* E.28,d.86,c.89,c.109,d.193,d.197,d. 212,b,c.437,c

Tacitus quantum Lipſio debeat. EM.8. *editionis eius Lipſianæ quæ ratio: Commentariorum in eum forma & ſcopus: eorumdem vtilitas: à quibus Tacitus potiſſimùm legendus; quibus Commentarij: qui ad vtriuſque lectionem inepti, &c.* E.x.xj.xij xiij. Singulas autem correctiones ex ijs Commentarijs aut Notis in Indice aſſignare omnino ſuperuacuum. Ordine ſe illæ in ipſis illis offerant. Vt verò curioſo Lectori ſatisfiat; indicatæ hic correctiones Taciti, & citationum potiſſimæ, quæ in alijs Lipſij ſcriptis occurrunt: quamuis veriſimile, eaſdem illum in Commentarijs aut repetiiſſe, aut retractaſſe. Tamen

Tacitus (extra Commentarium peculiarē) correctus. A.91,a,b 122,b.145,b.148,a.189,b.221,b.259,a. C.85,b.139,b 155,a.180,b.238,b.320,b.382,a.492,b.510. G.xxiij. 139,d. 277,d. *Idem illuſtratus, aut citatus.* A 78,a. 132,a.141,a,b.145,b.167,a,b.174,b.178,a. 182,a,b. 189,b.213,a.215,b.232,a,b.233,b.234,a.237,a.239,a 243,a. 247,a.248,b.250,b.251,b.259,a.267,a.269,a. 270,a 272,a,b.273,a. 278,b.280,a. 282,b. 290,a,b. 304,b. 306,a. 307,b. 313,a. 373,b. 448 b. B.411,a. 333,b. C 15,a 16,b.20,b.25,b.30,b.37,b.43,a,b.48,a 49,b. 50,a. 54,a,b. 55,b 56,a.62,b.63,a,b. 67,a.69,b. 101,a. 103,a,b. 104,a.105,b. 107,b. 108,a,b. 109,a. 111,b.112,a,b. 115,a,b.120,a. 123,b. 124,a. 130,b. 132 b. 133,b. 137,b. 139,b. 147,a,b. 154, b. 155,a. 156,a.158,a.159,a.160,a.165,b.166,b.168,a. 174,a. 175,b. 176, a,b. 177,b. 184,a.192,b. 200,b. 206,a. 209,b.211,a.215,b.216,b.218,a.220,a.221,a. 223,a. 235,b.236,a.241,a.243,a.244 b.246,a.249,b.268,a,b. 277,a.282,b.288,a 294,a.295,a.301,b.305,a.327,b. 328,a. 338,b. 343,b. 345,b. 352,a. 354,a. 356,b.358,a. 363,a.377,b. & vij. pagg. ſeqq. 386,b.387,b.388,a. 391,b. 395,b 396,a,b.405,a.413,b.415,b.416,a.424,a. 428,a. 430,a. 431,b. 434,a. 443 b. 453,b. 454, a,b. 455,b. 466,a,b. 469,a. 472,b. 497,b. 498 a. 499,b. 500,a,b.502,b.503,a.512,b 513 b.514,a.521,b.559,b 561,a.566,b.569,b.589,a,b 604,b.608,a.609,a 611,a 614,b.616,a.653,a,b.666,b. 672,b. 680,b. 794,a,b. D.17. & paſſim eius ſententiæ ac verba intexta Libris Politicis. *Citatus porrò* 302,a,b. & creberrimè in Comment. ad Paneg. Plinij. Item 410,a. 448,a. 455,b.484,a. 616,a. F.41,d. 43,c. 71,d. 72,d. 76,d. G.xiij.xv.xvj.xvij.xviij.xx.xxiij.xxv. 5,c.8,d.14,d. 15,c. 11,d. 27,d. 36,d. 38,d. 47,c. 53,c. 54,c. 62,d. 64,d,c.73,d.74,d.99,d. 101,a 108,c,d. 117,c. 128,d. 139,d. 145,c.146,d.161,c.185,c. 190,d.195,c. 196,c. 197,c.200,d.209,c.219,c.222,b.225,d.242,d,c.247,d 248,b,c.249,d.252,b. 254,c. 261,c,d. 275,c. 276,d. 278,d. 283, d. 284,c. 301,d.316,d. 322,c,d. 337,d. 340,d. 352,d. 357,d. 359, d. 362, d. 363, c 369, d. 378,d. 383,d. 385,c.404,d.406,c.452,d.461,d.469,d. 475,d.506,d.507,c.519,d.525,d.546,c.547,d.559,d. 561,d.576,d.582,d.583,d.614,d.635,d 670,d.671,d. Gſ.695,d.709,d.722,d.743,c.771,c.774,c. 802,d,b. 804,d 813,b.817,c.824,c,a.825,b.831,c.833,b.834,d

M. Claudius (non P. Annius) Tacitus Imperator, a Tacito Hiſtorico genus trahens parentem eum vocare ſolitus. A.292,a. E.xv. *eius opera illic in omnibus Bibliothecis collocari iuſſit.* E.iv.

Tænia in ſacris. A.315,a

τάγμα, τάξις, crebrum Græcis pro Legione. C.236,b

Tago, tagis, idem quod Tango, tangis, Plauto & veteribus A.125,b. C.663,b

Tagus fluuius olim putatus aurifer. G.110,d.310,d

ad Gaſp. Taium V. N. Epiſtola Lipſij. B.407,a

ad Iac. Taium Epiſtola Lipſij. A.211,b

Talaria, partes circa talos. G.473,d

Talaria, in tormentis aut pœnis, quid. G.53,c

Talentum, in re ponderali, quot pondo. C.248,a. 319,b. 320, a

Talentum Ægyptiacum maius Attico. C.394,b

Talionis lex iuſta. Gſ.835,b

Taliſmani, Sacerdotes Turcarum. D.179,b

Talorum iactus varij. A.104,b. *Talorum luſus explicatus: ipſorumque Talorum partes prona, ſupina, chia, coa, &c. ſuis deſcripta, & iconibus demonſtrata.* Gſ.827.828.

Talo ſortita regna conuiuiorum. E 217,c,d

Talpæ an oculorum quid ſimile habeant, & an planè cæcæ. Gſ.729,d,b,c

Talus Dædali ex ſorore nepos ſerræ inuentor putatus quibuſdam. G.575,d

Tam, pro, Tamen. A.183,d

Tam maximè, phraſis vetus. A.276,a

Tamde, pro, Tam. A.183,b

Tameſa, vel, Tameſis, flumen in Britanniâ. E.251,d

Tanuſij Gemini hiſtoria aut annales cacata charta. G.589,d

Tamyris Scytharum regina Cyrum Perſarum regem cadit, & caput mortuo reſcat. D.188,a

Tan, ignis priſcis Britannis. E.17,d

Tancelinus hæreticus in Belgicâ quando. C.795,b

Tanfana, Germanorum quis deus quæve dea. E.27,d

Tangendi oculos mos in obteſtatione. A.266,a

Tantali horti. D.396,b

Tanto maior! Tanto melior! &c. in laude, adhortatione, & comprobatione exclamandi aut applaudendi formula. D.352,a. G.441,d.512,d

Tapetes equis inſtrati ab honeſtioribus Rom. C.93,a

Taphe Menippi, Satyra Varronis. A.17,a

Tarditas in agendis rebus vitanda. D.139,a

Tarentum olim florentiſſimum opidum. eiuſque portus laudatus. G.150,c,d

Tarentini equites duûm generum, & qui. C 96,a,b

Tarentinos triumphus quam pretioſa & delicioſa ſpolia Romæ intulerit. C.400,a

Tarentinum fœdus Auguſti cum Antonio. E.10,c,d

Tariſſa vrbs Hiſpan. Carteia ſiue Tarteſſus veti. D.201,a

L. Tarius Rufus, Conſul ſub Auguſto. G.199,d

Tarpeia, è quatuor primis Veſtalibus. C.607,a

Tarpeius mons Romæ, Capitolium. C 429,b

Tarpeium ſaxum. E.53,d. *Tarpeio deijcere, pœna frequentior republicâ liberâ quam ſub Principibus.* G.13,c

Tarquinius Priſcus centum nouos Senatores allegit. D.143,b *Capitolium ſtruere incipit, quod Superbus perfecit.* C.429,b. *Forum Romanum primus exornauit.* C.437,a. *inter multa alia opera vtilia quæ Romæ ſtruxit, etiam Cloacas.* C.446,a. *quatuor Veſtalibus à Numâ captis duas illéne addiderit, an Ser. Tullius.* C.607,a. *pollutarum earum pœnam ſaltem auxit.* C.616,b

Tarquinius Superbus ſcelere & ſanguine Regnum adeptus. D.227, a. *Capitolium a Priſco inceptum perfecit.* C.429, b. *in hortis molliter ambulans deſcriptus.* D.396,b.

D.396,b. eius de Sueſſà Pometiâ triumphi quanta manubia. C.399,b
Tarquinij ager. G.165,c
Tarracone templum, & ancì ara, Auguſto. E.39 b
Tarſus, vel potius Tarſis, (non Tharſus) Bithyniæ vrbs, patria Conſtantini Magni: eadem quoque Drepanum vocata, vnde. C.471,a
Tartarus, Platonis quid. Gſ.776,d
Tatari hodie diuerſis partibus militant. E.157,d
Tatianus quid Zenoni populbene obijciat. D.565,b. quid in ἀκαιρότητι Stoicorum damnet. D.600,a. idem citatus. C.793,a. F.10,c
Tatius Cyrillus Hiſtoricus. A.291,a
T. Tatius Sabinus Rex. G.176,d. quomodo ſepultus. E.29,c
Fred. Taubmannus bonam editionem Plauti dedit. B.159,a ad eum Epiſtola Lipſij. B,258,b.418,a
Taunus, vel Taurus, mons in Germaniâ ignotus. E.19,d
Taurina, vel Tauriana, ala. E 319,d. 369,d
Tauro Præfectus ab Apelle quodam ſuſpectus Philippo Regi laudando ſaluus. D.147,a
Tauromenitanum litus. G. 533,d
Statil. Taurus Præfectus Vrbis. E.7,d. primus lapideum Amphitheatrum ſuaſu Auguſti Romæ ſtruxit & dedicauit: quo loco: idque ſub Nerone exuſtum, poſtea reparatum. C 561,b
Taurus, ſiue Bos, coloniæ deductæ nota: ideoque ſæpe ſculpti Tauri in ædificijs coloniarum. C.588,b
Taurus forte olim etiam inter ſigna militaria Romanis. C.106,b
Tauri felle æs tinctum auri ſpeciem refert. B.470,a
Tauri rubro colore irritantur; flammiſque & ferro ignito extimulantur. G.59,c,d. eorum ludicra in Spectaculis. G.35, c
Taxare litem, quid. G.212. d
Taxilles quidam quid apud Tigranem Regem de robore militiæ Romanæ prædicauerit. C.11,b. 244.b
Technologuides. A.162,b
Tecta ædium ſæpe olim plana & conſtrata. D.316 b
Tecta ædificiorum Rom. compluuiata pleraque, aut teſtudinata. non pectinata. C.427,b
Tecta nauis, quæ. E.205,c
Sex. Tedius Afer. E.11, b
ad Theob. Teelingium Epiſtola Lipſij. B.25,b
Tegere ad, vel, aduerſum aliquem. E.135,b
Tegendi verbi occultus ſignificatus. A.375,a
Tegulâ extremâ ſtare, quid. G.405,d
τεῖχος aliquando pro Legione. C.237,a
Telemachum in concionem prodeuntem facit Homerus canes aſſeclas habentem. B.99,a. 390,b. yſq; Mineruam viſam, non eam vidente Telemacho. D.563.b
Telemachus monachus ſub Honorio, gladiatores diducere conatus, à populo lapidibus obrutus. C.501,b
Teles Philoſophus, gente Italus, Thebis exſul vixit, vir inſignis pro Pythagoreó habitus. D.435,a. G.528,d. Stilponis tamen aſſecla, non planè Pythagoreus. D.500,a. eius de non operosâ rerum ad vſum neceſſariarum comparatione verba. G.80,d. ſimilis comparatio ab eo prolata ei quo à Senecâ. G.118,d. locus eius alter ſimilis loco Senecæ. G.127,d. eiuſdem pulchra deſcriptio catena ambitionis. G.285, d
L. Pontius Teleſinus, vir inſignis, ſub Nerone exſul. E.295,d
Teleſphorus Rhodius miſerè in caueâ à Lyſimacho rege circumuectus. G.42, d. 51,d. 506,d
Τέλος Philoſophorum, Varronis, quid. A.27,b.28,a
τέλος pro Legione vſurpatum Græcis. C.237,a
Telum, propriè quo hoſtem petimus. C.66,c
Tela Luſoria, vel Exercitoria, & Decretoria, quæ. C.534,a
Teli ictus quouſque pertingere poſſe dicatur. C.120,a
in Tela quæcumque temerè quid remedij à propugnantibus obtendi vtile. C.359,a, b. 360,a
Tela lenia veſte repelluntur, prouerbium. G.474.d
Tela ignita in crebro vſu in militiâ Romanâ. C.154,b
Telorum multa antiquis genera, quorum vſus etiam hodiernâ militiâ renouari reuocarique poſſit & debeat. C.361, b
Temerarij ante pericula prompti, in ipſis deficiunt. E.334,c
Temeritas omnis abeſſe debet à bello ſuſcipiendo. D. 81,a etiam in gerendo: præterquam enim quod ſtulta, etiam infelix eſt. D.95,a
Temirlanes in caueâ ferreâ Baiazitem circumducit. D.189, a
Temnus vrbs. E.60,e
circa Tempe aqua quæ æs & ferrum erodit, aſpectu terribilis: ad eam Siliqua ſilueſtris floret, Plinio; cum herbas necare dicatur, Seneca. Gſ 734 c,d
Temperint, pro, Temperent. A.126.a
Tempeſtiua communia, quæ; & quando: eaque culpata. E.535,a,b,c. G.34,d
Tempeſtiue, non temere, pugnandum duci. D. 98 a,b
Templariorum opibus ad ſe tranſlatis, Philippus Galliæ Rex haud diu poſt mortuus. D.245,a
Templum deorum, Mundus, Stoicis & alijs. D.576,a
Templum deorum commune, Athenis. C.433,b
Templa Romæ olim ccccxiv. C.429,a. Templorum Romanorum altitudo C.427,a. eorum lacunaria ſæpe inaurata, &, vt cælum imitarentur, gemmis, velut ſtellis, interſtincta. C.450,a
Templa exſtructa in Orientem ſpectantia. E.375,d. militis cuſtodita apud Rom. E.8,b. veſpere ac nocte clauſa. E.72,c crinibus paſſis ea in ſupplicationibus verrebant fœminæ; poſteſque eorum oſculabantur. A.306,b. 307,a
Templi abdita, & remota; id eſt, adyta. A.344,a
Templa Imperatorum cum iure aſyli erant. E.519,b
Templum Hieroſolymis annum ſub dio, & non tectum: eoque arcebantur alienigenæ. E.426,d,b,c. 417,d. eodem id eiuſdem menſis die à Tito incenſum, quo ante à Rege Babylonio. E.277, c
Templa & loca ſacra modeſto & compoſito geſtu adeunda. Gſ. 810,c
Templum Auguſti, Capitolinum, Dianæ, Lunæ, Pacis, Veſtæ, &c. Vide, Auguſti, Capitolium, Diana, &c.
Templum, locus qui alter Fanum Ligurum. E.296,d
Temporaria amicitia, Temporaria ingenia, quid D.514,a. G.400,d
Temporaria hominum ingenia fortunæ ſe accommodant. E.365,d
Tempus menſura motus quietiſque; vel, duratio motus metator initij & finis, Tertulliano: in eo mundus voluitur, reuoluitur. C.189,b. G.124,d. Gſ.794,c. nil eius præſens præter momentum. Gſ. 791,a. præteritum certiſſimum. G.291,d. futuri exſpectatio moleſtiſſima. E.348,d
Tempus omnia reuelat. G.48,c. medetur doloribus. G.111,d eius maximum impendium; iactura ſumma & ſumtuoſiſſima: prolatione incraſtinum elabitur. B.42,b. G.147,d. 387,c, d
Tempus, inter incorporea Stoicis. D.573,a. fuſius quid Tempus: vnde vox ducta: quam breue aut nihil ſit. tenendum vtiliter, & aſſerendum: eius enim ſolius honeſta auaritia. D.601 602.
Tempora etiam diſſita coniungit Deus. D.409,b
Tempus cætera nobis adimens, prudentiam auget. G.433, d
Temporum in republicâ, tum vbique, magna ſunt momenta. D.41,b. 406, a
Temporibus ſe accommodare, prudentia. G. 153, d. 154,b
Tempori qui cedit, honeſtè cedit. D.166,b
Tempora Anni ſingula diuiſa in Nouum, adultum, præceps. E.49,d
Temporum, ſiue ſæculorum quoad Hiſtorias, diſcrimina ex mente Varronis. F.10,d
Tempus ab aliquo petere, orare; opera videlicet alicui, auſcultationis, &c. G.219,d
Tempus pro Accentu, duplex; & vtriuſque notula. A.466,a Tempus ſeu quantitas ſyllabæ non ſemper adſtringit in tenorem. A.470,b. 471,a

Tempus in Singulari, pro parte capitis quæ Græcis κρόταφος. Gſ.731,d,c
Temulenti procliues in arma & ferrum. E.332,d
Tenda, pro Tentorio. C.155,a
Tendere extra vallum, aut caſtra, iuberi, inter pœnas ignominioſas militiæ Rom. C.221,a. E.217,d
Tenedos inſula olim Leucophrys. E.98,c
Temere dicere. E.483,d
Tenor, inter Accentus generaliter vocatos præcipuus, variè olim dictus ſed exochè quadã ſimpliciter Accẽtus A.466,b *quid, quotuplex: & quæ ſingulorum ſigna.* A.467,a. *quæ ſigna tamen, aut notula, nec Latinis olim, nec Græcis ſcriptitata.* A.468,a *Quomodo Tenores Accentuſve efficiẽdi.* A.469,b. *eius vetus mos indagatu obſcurus.* A.470,b *Leges tamen paucula eorum a Grammaticis Latinis præſcripta.* A.468,b & ſeqq. *ſed mos ſæpè aduerſus legem aut Grammaticorum ſcita iſt.* A.470,b. *Tenor vero non perpetuo adſtrictus in Tempus aut Quantitatem, Sonumve elementarem.* A. 470,b. *eiuſque rei exempla.* A.471,a
Tentoria militum Rom. quæ & qualia, & quot in Manipulum. C.154,b.155,a
Tentoria in caſtris ceſpite ſtrata: in ſtatiuis fortè glareâ aut lapide: a Cæſare etiam ſectilibus & teſſellatis. C.139.b. 165,a
Tentyrita, populus inſulæ Nili: eorum in crocodilos audacia. Gſ.749,c,d
Tenus, inſula inter Cycladas, Neptuni templo nobilis. E.98, d
Teper in oratione. E.480,d
Tercio, vnde hodie Hiſpanis pro Legione. E.417,d
Terebra, τρύπανον, inter tormenta bellica, quid: non vſitatum Romanis. C.312,a
Terentia lex de Quinqueviris aut Decemviris legg. ſcribb. creandis. D.280,b
Terentia Mæcenatis, ſuſpectæ fidei. G.136,b,c
Terentianus Maurus aliquoties citatus, laudatus, explicatus, aut correctus. A.357,b.449,b.452,a.454,b.455,b. 460,a 461,b.462,a.464 b.465,a.467,a. *Eiuſdem Ratio pronunciandi literas Latinas.* A.475,a
M. Terentij apud Tacitum oratio ſimillima Amyntæ apud Curtium. E.146,d
C. Terentius Lucanus, Terẽtij poëtæ patronus, primus munerisfuturi a pronunciando tabulam pictam poſuit. C.532,b
Terentius Poeta ſeruus demum beneficio literis excu[illegible]. G.299,d. *Terentius vtiliſſimè adhibendus ad poliendum ſermonem.* B.538,b. *eius cum Plauto comparatio.* A.165,a *locus eius de Alexide expreſſus.* A. 52,a,b. *Terentius emendatus.* A.23,a.32,a,b. *citatus.* A.196,a.243,a. C.508,b. 338,a. 645,a. D. 7,b. E. 480, c. F. 58,d. G.106,c.111,d.179,d.351,c.376,c. 501,d. Gſ.791,d
Terentius Scaurus Grammaticus, nil erraverit, emendatus. A.450,b. *correctus & explicatus.* A.453,a 460,b. *porrò citatus* A 454,a.458,b.462,b
Terentius Varro. Vide, *Varro.*
Teridates rex quantâ liberalitate exceptus à Nerone. C.413,b. *cur illo Neronis à latere dextra.* A.298,a,b
Termes, & Termiſum, oppidum clarum, &
Termeſtini, populi, in Hiſpaniâ. A.196,a.E.126,b
Termini ara in Capitolio vnde. C.431,a
Terra, quid. Matrem dici, & Animal: vnde ſuſtentetur firmeturque. D.592,a,b. *diuiſa in Aquam & Humum.* D. 581,a. *punctum tantùm comparatione Vniuerſi.* D.593. a. *quibuſdam oſſa, alijs venter, alijs pedes Vniuerſi.* D.580,a. *cam infinitam non magnitudine, ſed figurâ, ſtatuit Homerus.* D.579,a. *cur Veſta appellata.* D.389,a. *Terra mater, dea.* D.322,b
Terra, corpus; ignis, mens; Ennio. G.257,d
Terra an Cælum vertatur, diuerſa tam veterum quàm recentiorum opiniones. D.593,a. Gſ.794,b,c. *Copernicani grande quoddam animal eam faciunt, cum ſuis membris, venis, &c.* Gſ.718,c. *aquis eam innatare, cum Thalete cenſet Bodinus.* Gſ.775,b,c
Terram habitatam quacumq; verſus inſulam eſſe. D.590,b. *eius quadrans qui nobis habitatur, chlamydi comparatur à Strabone.* D.591.a. *ſub Æquatore habitari.* D 59[illegible]
Terrarum Orbis in quatuor partes ab Oceano ſci[illegible] veterum plerorumque opinionem ſectis Iconiſmus ſeu imago. D.591.
Terra & Aqua, ſemper, niſi gelu indurata, per ſe aliquid exhalant. Gſ.761,d. *Terra vaporibus ſidera nutriri, opinio quorumdam veterum.* C.601,b. *ſed Terra quibuſdam locis vaporem peſtilentem exhalat.* Gſ 787,d
Terra ſudor, quid aquilegibus. Gſ.728,c
Terra, aurum, & argentum, vt noxia potiùs quàm vtilia, nobis abſcondit. G.596,d
Terra me mortuo miſceatur igni; verſus Græcus à Nerone mutatus in, Me viuo, &c. G.209,d
Terreſtris cœna. A.1[illegible]0,a
Terramotus diuerſa genera, & quæ. Gſ.772,b.783,c. *cum cuniculorum militarium hodie ſaltem comparatus: eiuſque cauſſa indagata.* Gſ.774 d. *quæ verior cauſſa.* Gſ.782,d. 783,c. 785,c. *eam qui ignibus aſſignant, probabiliſſimi videntur.* Gſ 778,c. *quam latè ſe aliquando extendat.* Gſ.785,d. *plerumque in Autumnum incidere, contra Georg. Agricolã demonſtratum.* Gſ.778,d. *nonnunquam hieme.* Gſ.769,d. *eum & ſimilia non a Deo fieri, Epicureum.* Gſ.773,d
Terramotus vnius ſoli conſtitutio magis obnoxia quàm alterius. Gſ.770,d
Terramotus cauſſâ inferias indicentes Romani, cur dei eius eas fieri oporteret nomen reticebant. Gſ.784,d
Terramotus qualis circa Heracleam Ponticam tempore Ariſtotelis. Gſ.781,d
Terramotus vnâ nocte xii. vrbes Aſiæ ſub Tiberio proſtrauit: quoto is Tiberij anno factus: atque in eo quorundam error. D.389 a. E.60,b. Gſ.771,c,d 774,d,c. *totidem in Campania alius ſub Conſtantino.* D.389,a
Terramotus in Aſiâ famoſus imperante Traiano. A.201,a
de Terramotu Liber peculiaris Senecæ ab ipſo memoratur. G.xxv. *inuenit edidit, & quâ occaſione.* Gſ.774,d,c
Terſtis, pro, Terſiſtis. A 145,b
Terta, pro, Terſa. A.78,a
Tertia Legio diu præſidio Hiſpaniæ. E.417,d
Tertiarij milites, Triarij, qui tertij in acie diſpoſiti per internalla. C.35,b.134.
Tertiarij gladiatores. C.527,b
Tertiatio arationis in agricultura. G.577,d
Tertullianus magnũ Eccleſiæ lumen, niſi defeciſſet E.553,b. *quando vixerit.* E.157,b. *in omni artium genere inſtructus, quatenus Philoſophos ſpernat.* D.429,a.430 a. *Platonem ſua a Triſmegiſto hauſiſſe ait.* D.431,b. *minus eloquium in Ariſtotele taxat.* D.431,a. *quanti Senecam fecerit: vt & Noſtrum appellet.* D. 456,b. G.xx.xxix. *eius citatio ex Libra Senecæ qui periit.* G.xxj. *quo fine ſcripſerit de Spectaculis.* C.492,a. *eius locus de populi in Orbe ipſius ævo frequentia.* C.393,b.394,a. *quam Tacito Hiſtorico notam impingat.* Gſ.802,c. *Tertullianus à Pamelio editus [poſt editus.]* A.212,b
Tertullianus, ingenio Stoicus. D.453,b *animum, vt Stoici, corpus dixit.* D.617,b. *alibi calumnia eius in Stoicos.* D.565,b. *in quo etiam Zenonis calumniam ſtruxerit.* D.544,a. *quid et corpus, quid non.* D.573,a. *animã vult innatam.* D.611,b. *animam humanam creditur ſtatuere Dei partem, imo aliquatenus Deum ipſum.* D.613. a,b. *pertinax traductionis & propaginis animæ defenſor: eiuſq; de eâ re locus.* D.610,b. 611,a. *locus eiuſdem de animæ dimenſione explicatus.* D.621,b *eius locus de figurâ Crucis.* A.465,b C.649,b
Tertullianus emendatus. A.213,a.329,a.C.84,b. 108,a. 194,b.559,a,b 560,a.561 b.620,a.647,b 671,b.679 b E.39,c.129,d.536,b.541,b. F.10,b *Idem citatus, & vt plurimum explicatus.* A.147,a,b.186,a,b.235,a.254,b 255,a.256,b 258,b.266,b.271,a. 312,b 318,b.321,a. B.153,b.410,a.C.59 a.73,b.87,b.111,b.127,a.176,a. 189,a.190,a.195,a.196,b.209,a.246,a.269,b.309,b. 313,b 326,a.341,b.345,b 390,a 402,a.431,a. 412,a 485,b.489,a,b.492,b.493,a.494,b.496,a.504,b. 506,a 507,b.

[illegible] 2,2, [illegible] 16,2.51 [illegible] 8,b. [illegible] 34,2
5 [illegible] 3,2 [illegible] 5 b. [illegible] 2,b.
5 [illegible] 5 [illegible] 59[illegible],2.613,b.61 [illegible] 18,b
645 [illegible] 64 b 649,2, [illegible] 6 2.658,2 [illegible] 61,b
661,b. [illegible] 1 b.67[illegible],2.67 [illegible] b [illegible] 0 2.681 b.[illegible]83,2,b
D. 1 9 [illegible] 2 [illegible] Poſtica item 3[illegible]3,b 3 [illegible],b
338, [illegible] 34 b 44 ,b. & paſſim in Libris Philoſophiæ
Stoicæ. E 2,c,d. 8 b,11 [illegible] 25,d.36,d,b. 48,d. 73,d.
74,c.83, [illegible]06,d.115,d.1 [illegible] 5, [illegible] 1 [illegible] d.14 d.14 [illegible] 3,b.
155.d.1[illegible] d. 77, [illegible]181 b.198,c.2 [illegible] 1,c 2[illegible].214,d.
231 d 245 [illegible] 49,c.269 c. [illegible] c.287,c. 290,d,c.
303.375,d.409 d 411.d. 42 [illegible] 4[illegible]6,c. 43 ,d 44 d.
497,c.506,c [illegible] 515 [illegible] 517,d. 522 d.523,2.
525, 535, [illegible] 53 [illegible] 541,b F 10,b.12,d.4 ,d. [illegible].xxv.
22,d.49,d. 130,c,d.140,d 1[illegible]1,c.182,c.184,c. 242,c,
255, 271,d 29[illegible],c. [illegible]11, [illegible] 73,d.41 [illegible].436,d.4 [illegible] ,c.
462,d 477,d.491,d.590 [illegible] 04,c,d.626,d.649,d.673,d
Gſ .695,c,d.696,d.698 b 723,d.7[illegible]7,c.753,d. 7[illegible],d.
791, [illegible].810,d.811,c,d. 831,c
Vin[illegible]catius Tertullinus. E.[illegible]94,d
Cornutus Tertullus collega Plinij iunioris in Præfectura Ærarij, item in Conſulatu. D.2[illegible]2,a,b
Teſquor, Horatio quid. A.258,2.
Teſſera militaris unde ſic dicta: quid: duplex in excubias aut vigilias, & in pugnam. [illegible] in [illegible] in quibus Teſſera data, accepta, & quaſi per manus tradita: vel quis modus: error non tradita quomodo deprehenſus: quando que ſignatu data, nec niſi tempore & loco reſeranda. C.168.1 9 1,0. E [illegible]13, [illegible] 532,b . earum dandarum ratio Romana melior hodierna. C.17 ,2
Teſſera in pugnam quomodo apud Rom. data: atque ea plerumque in uno verbo, eoque boni ominis, ut, Felicitas, &c. C.133.b
Teſſera ad iter aut expeditionem. C.169,b 23[illegible],2
Teſſera ad mandata exhibita: etiam inſtar epiſtolarum, aut pro epiſtolis, ad abſentes miſſæ. C.169,2,b
Teſſera lignea per Ludos [illegible] in populum ſparſa, unſ [illegible] eo quod quiſque ſua reddita [illegible]. C [illegible] 7 b. 408, 2
Teſſera frumentaria: ubi, & quando capi ſolita. A.2 [illegible],2, 248 249,2
Teſſerarij, aut Teſſerarij cohortium, in militia qui. C.168,2. E.315,d
Teſtamenta illuſtrium virorum in templis aſſervata. E.7,d. 8,b
Teſtamenta rata eorum qui ſpontanea morte damnationem prævenerant. E.155,d,c
Teſtamentis ſubditorum quantum Principibus Romanis acceſſerit. D.330,2
Teſtamentis ſuprema. E 250,d
Teſtamentorum licentia in probris in Principes, &c. iaciendis. E.159,d.157,c
Teſtamentales quidam ritus apud Clementem Alexandrinum. E.3 c
Teſtari, pro, Deteſtari, apud Propertium. A. 51,2
Teſtata inimicitia quaſi literarum teſtimonio ſignata. E.507. 2
Teſtes aſſumti ſolitis circumitoribus vigiliarum apud Rom. C.1[illegible]6,2
Teſtibus planum facere, id eſt per teſtes. A 40,b
Teſtes claſſici, qui. G.296,d
Teſtis, declamantium [illegible] adminiculum A.80,2
Teſtimonium fa[illegible]um, capitale Romanis, etiam in militia; & cur. C.216.b
Teſtudo in ſummum tegmen collecta, tuta; quicquid nudat, infirmum eſt: ſic Regnis amditate comprehendo plura, exponunt ſe ad omnes ictus. D.56,b
Teſtudinum, præcipue Indicarum, putaminibus inſtar bractearum ſectis veteres in ornatu lectorum, &c. uſi. G.372,d 373, b, c
Teſtudines militares, id eſt, cum ſe manipulatim aut centuriatim in Teſtudinem conglobabant Romani, quam antiqui invenerint. C [illegible]65,b
Teſtudo militaris, quid: triplex eius diſcrimen: Prima in oppugnando: quæ Romanis [illegible] ſemper [illegible] cuius ſpecies in [illegible]. A. [illegible]. C 2[illegible]. 2[illegible]8. [illegible]. C 2[illegible]. Secunda in pugnando: [illegible] ſed raro Romanis: & quomodo ſit. [illegible] 2[illegible]8,b. Tertia in repugnando: eiuſque accurata [illegible] ex [illegible]. C.168 b.269,2. [illegible] & Teſtudo [illegible], quid. C [illegible]8 a. 269, [illegible] eiuſque imaginis repræſentatio. C.27[illegible]. [illegible] ſitione militari Romana etiam [illegible] currus ſub [illegible]. C.169 270 Teſtudo militaris [illegible] muros ſcandens quomodo obruta aut diſſipata. C.348,b
Teſtudo, pro quadam machina [illegible] tegente tam apud Græcos quam apud Latinos: præcipua earum [illegible] ea deſcripta, atque etiam [illegible]. C.2[illegible]8 [illegible]79. [illegible] tum in diuturna oppugnatione [illegible], quam in [illegible]. C 283,2. Teſtudo Vinea quid Heroni. C.27[illegible],2
Teſtudo Arietaria, vel, Teſtudo Ar[illegible] [illegible] ex Vitruvio & Vegetio. C 31[illegible],a,b. ex [illegible]one. C.312,b
Tetinero, pro, Tenuero. A.183.b
Teucri genus etiam Iſocratis tempore in Cypro. F 9, d
Teutoburgenſis ſaltus, qui hodie Teuteberg, ubi. E.31, d
Teutones & Cimbri ſecuribus in bello uſi. C.343,b
Teutonica Lingua. Vide, Lingua Teut.
Textorium, quid. G.645,d
Textrina, & quicquid eo pertinet, muliebre aut matronale opus olim; idque in atrijs ædium plerumque. A. 264, b. 265,2
Θ, mortualis litera dicta, prænotata nominibus mortuorum in inſcriptionibus, item in Catalog militari, &c. A.463,b C.235,2
Thalamegi, quæ naves. G.379, d
Thalamus, viri nomen. A.144 2
Thales, & quiet adiunxit Septem Sapientes, auctores Philoſophiæ Ionicæ. D.438,2. ipſe quis, cuias, quid docuerit. D.4[illegible]8,2. qui eum ſecuti. D.[illegible]38 2,b [illegible] ei dictum, Ne cogitatione quidem Deum [illegible] poſſe. D.409,2. quid ei ſapientiſſimum. [illegible].388,2. ei principium [illegible] Aqua. D 577 a. Gſ. [illegible]7 ,d. quid ei Aſtra. D. [illegible]85,B. [illegible] ei [illegible] oſtentatione terrarumque innatare aquæ. D 592,b Gſ [illegible]5 b,c. quam cauſſam det inundationis Nili. [illegible] 75 ,d. ſenem tyrannum [illegible] raro vidiſſe aiebat. D 113,2 [illegible] modo unius anni ſpatio vim grandem pecuniæ paraverit. B.13,b. D.509, 2
Thalia, [illegible] Muſa & unde dicta. G 264,c.265,d
Thallus agitator. A 145,2
Thallus a manu, eius nominis libertus amanuenſis. A.[illegible]55, b
Thalmudiſta allegati. D.617, b
Θάνατος vox unde Themiſtio. G.623,d,c
Theages Pythagoricus de affectibus quid ſenſerit. D.499 b
Theatrum a Pompeio Magno primum perpetuum conditum, quando ante Theatra tantum ſubitaria, & Cenſorum iuſſu plerumque diſiecta. E.245,c
Theatra Romæ tria quæ, aut Seneca. E.1[illegible]2,d. G.192,c
Theatrum Veneris ſacrum. A.25[illegible],2
Theatra apud Rom. ſcæna ovali forma in longum fuere, non iuſti hemicycli. C.563,2. cur ea ſemper imagine facta. C.394,b. in ijs diſcrimina Ordinum Pop Rom. facta Lege Roſcia. C [illegible]3,2
Theatra intrantibus viris virtute conſpicuis & inſignibus quales honores exhibiti; & contra. A.3[illegible]2,2
In Theatris ſella aut ſedes poſita etiam defunctis viris illuſtribus honoris cauſa. E.72,c,d,b
Theatra duo miro artificio a C[illegible]urione ſtructa, quæ verſatili opere repente in unum Amphitheatrum circumacta coibant. C.41 ,2
Theatrum M. Scauri temporarium quantæ molis opus. C.418,b
Theatrum totum auro illitum, omniaque eius apparatus aureus factus a Nerone. C.407 2
Theatricorum, quid. E.479,d
Theatralis olim impudentia. Gſ.695,d

Theatrales operæ, aut factiones. E.15,b. quæ ſæpè erumpebant in cruentas ſeditiones: ita vt theatra, quaſi vrbana caſtra. E.38,d
Theatrum Græcis pro Curiâ. E.360,d
Theatrum Orbis Terrarum Ortelij laudatum. A.190,a
Thebæ, patria Bacchi. G.249,c
Thebarum Ægypti vix ſuperſtes fama. D.389,a
Thebais ignoti Poetæ (Senecæ Tragico inſcripta hactenus) tragœdia, valdè laudata. A.358,a. B.83,a.99,b
Thelebea, pro Capreis vnde Auſonio. E.134,d
Θήμα Græcis nouellis pro Legione; & θηματικοὶ pro Legionarijs. C.236,d
Themin Iunoni poculum offerre, quid deſignet. B.515,a
Themis, in genitiuo Themis, ablatiuo Themi. A.25,b
Themiſon Medicus. A.266,b.267,a
Themiſtitan, Mexicani Regni metropolis. D.184,b
Themiſtij elogium Homeri. E.12,d. Epigramma Græcum de bono contemplationis cœleſtium. G.503,d
Themiſtocles quam gloriæ ſe cupidum ipſe profeſſus ſit. D.274,a,b. magnanimè artes meliores ſpreuit. D.129,b. quâ ſimilitudine eum pater à repub. gerendâ abducere conatus. D.147,b. eius ab Andrijs pecunias exigentis dictum. D.63,b. & eorum reſponſum. D.64,a. eius exemplum in libertate conſulendi in magno periculo imitandum. D.137,a
Thenſa, & Carpentum, ſiue Pilentum, non nimis diuerſa. C.614,b.615,b
Theocritus liberior in obſcænis, quàm Virgilius. A.112,b. locus eius nouiter verſus. C.72,a. Idem correctus, explicatus, aut citatus. A.107,b. B.153,b. C.678,b. G.46,d. 110,d.175,c. Idem, aut eius Scholiaſtes, citati. D.60,a. & alibi in Libris Politicis.
Theodahadus Gothorum rex iuſtitiâ neglectâ ſibi ſuiſq; multarum cladium auctor. D.237,a. eius modeſtia. D.167,a. eius, apud Caſſiodorum, præclarum dictum. D.144,b
Theodemarus, nomen vnde. C.263,a
Theoden, & Thiadon, pro Leoden, id eſt, Nationes, populi, priſcis Germanis. C.263,a
Theodericus nomen vnde. C.263,a
Theoderici Regis, apud Caſſiodorum, iudicium rectum in lectione adminiſtrorum. D.143,a
Theodericus Gothorum rex ſpecimen aliquod veteris frumentationis Romæ reddidit. C.406,b
Theodo I. Boiorum Princeps, auxiliator Clodoneo Regi. C.256.
Theodo Magnus Boiorum Princeps ditiones ſuas latè propagauit. C.256.
Theodoretus citatus. C.501,b. G.252,b
Theodoricus Loſſenſis Comes inſcriptus Codici Sodalitatis B. Virginis Halli. C.714,b
Theodorus, Cyrenaica ſecta philoſophus, ἄθεος cognominatus, quid tyranno mortem & in cruce putrefactionem minanti reſponderit. B.134,b. C.664,a. G.164,c
Theodorus quidam Caſtamonita Iſaacium Imperatorem quaſi naſo trahens. D.139,b
Theodorus Styppiota per Camateri Logothetæ calumnias euerſus. D.146,b
ad Theodorum Bernardi Epiſtola Lapſi. B 87,a
Theodoſius Iunior de die munia Imperatoria obibat, noctu ſtudijs librisque præcipuè hiſtoricis Græcis Latinisque, ſe dabat. B.186,b. D.204,b. eius lex in conuictos hæreticos. D.164,b. Neſtorium hæreticum relegauit apud Oaſin. D.165,a
Theodoſius ante Iuſtinianum ius reformauit. D.243,b
Theodoſius Principibus imitandus, qui ſibi Imperatori non plus licere voluit, quàm per leges licebat priuato. D.233 b
Theodoſij perfidũ & crudele Theſſalonicæ factum. D.415 b
Theodoſij ſepulchralis inſcriptio TTEIA, quid denotauerit. C 451,a
Theodoſius quando Veſtales Romæ aboleuerit. C.618,b
Theodoſius vetuit matrimonium cum ſobrinâ. E.187,c,d. Legem Papiam Poppæam valdè imminuit. E.517,d. damnatis poſt latam ſententiam quot dies vitæ indulſerit. E.93, d. omnes reditus prouinciarum populi in ſuum fiſcum retulit. B.532,a
Theodonalda primus Chriſtianus inter Principes Boiorum C.256.
Theodulfus nomen vnde. C.263,a
Theognis citatus. D.57 b.331,a. G.542,d
Theologi, ſeu Patres, veteres ſæpè inuecti in Ludos gladiatorios. C.492,a
Theologia, res eſt, non verba, eiuſque verus finis vita: proinde quæſtionibus acutioribus non mergendus animus. B.44 b
Theologica à non Theologis tractari periculoſum. B.479,b
Theologia noſtri aui curioſitate profanatur. D.165,b
Theologia Ciuilis, quæ: quæ Naturalis: quæ Poetica, vel Fabularis. D.537,a,b. prima Philoſophia dicta, quæ. D.463,b
Theophanes Mitylenæus à Pompeio ciuitate donatus. D.275,b
M. Pompeius Theophanis, Aſiæ Procurator, Tiberio Imperatori ex intimis amicis. E.151,d
Theophilus Patriarcha Antiochenus, Stoicis ſententiam adſcribit planè ipſorum dogmati contrariam. D.565,b. eiuſdem error alius. D.583,a
Theophraſtus Ariſtotelis ſucceſſor, diuini eloquij vir Græcis habitus. Gſ.778,d. 779 d. Ciceroni laudatus. A 35,a. quid de Fato cenſuerit. D.391,a. falſa eius opinio de Balſamo. E 427,c. eius querimonia de breuitate vitæ hominis, a Senecâ Ariſtoteli tributa. G 214,c. opinio eius a Senecâ exploſa. Gſ.726,d. eum & Peripateticos vt a præceptis fortioribus auerſos incuſat Seneca. G.9,d. Theophraſtus citatus. C.610,b. Gſ.708,d
Theophylactus citatus. C.681,b
Theotiſca Lingua, eadem quæ Teutonica aut Germanica. B.501,a
Therapam inſulam ætate Senecæ enatam quomodo capiendum. Gſ.783,d
Thermarum admiranda magnitudo Romæ: tum ſtupendus earum ornatus: quæ in ijs Sella vel Solia, Cella, Piſcinæ, Porticus, Sphæriſteria, Xyſti, Nemora, & alia. C.439,b. 440,a
Thermæ in ipſo mari ſitæ in tractu Baiarum. G.670,d
Thermaus Sinus, quis. E.141,c
Thermopolia quæ fuerint: eaque vetita ab Imp. Claudio. A.136,b
Thermuſa, Phraatis Regis vxoris, artes & actus. E.42,d
Theſaurus Geographicus Ortelij laudatus. B.85,a,b
Θέσεις Græcis, Diſtinctiones ſeu Poſitura in ſcribendo. B.134,a
Theſeus pagatim habitantes Athenienſes in Vrbem conduxit. A.350,a. eius aſylum Athenis. E.519,a
Theta litera. Vide, Θ.
Thia inſula Plinij, quæ & Thereſia Senecæ, quando, & vbi, emerſerit. Gſ.709,c,d.783,d
Thiboldus, vel Thiebaudus, nomen vnde. C.163,b
D. Thomas Apoſtolus Euangelium in regionibus Orientalibus, Indiâ, &c. prædicauit. D.181,b
D. Thomas Aquinas allegatus. D.495,b. comes is fuit Alberto Magno altaria quædam in Dominicanorum templo Louanij ſacranti: idem familiaris fuit Ducibus Brabantiæ. C.784,b
D. Thomas Cantuarienſis iuſſu Henrici II. Regis, vt putatur, occiſus. D.180 a
Thomas Cantipratanus quis, quando vixerit: auctor veteris verſionis Ariſtotelis quibuſdam putatus. C.757,a
Thoracis lineæ conficiendi noua & vtilis fortè ratio. C.87. Vide etiam, Lorica.
Thoracomachus, quid. C.87,b.88,a
Thori graminei, pro ſedibus Germanis. E.444,d
Thraces montani Thucydidi & Tacito liberi. E.126,d
Thraces populi ſuo genio proni ad pugnas & cædes. C.520,a,b. potores, Platoni. B.140,b
Thraces, ſeu Threces, inter gladiatores, qui: vnde dicti: Threciſci quibuſdã: vnde, & quando orti: arma eorum: & præſertim de Sicâ: cum quibus compoſiti: eorumque pugnandi ratio. C.520.521.522. Gſ.744,c,d

[illegible], quis. Gſ. [illegible]
Thracum bellum. E.108,d
Thracius ruſticus, prouerbium vnde. A.421,b
Thraſea Pætus, imitator Catonis, totus Stoicus, a variis laudatus; imo ab ipſo Nerone. quodque ei nomen gentile. D.433,a. E. [illegible],d. *Senatu exijt auditâ epiſtolâ Neronis de morte matris.* E.241,c
Thraſea, Dialogus de contemtu mortis, à Lipſio ſcriptus, ſed ab ipſo ſuppreſſus. B 47,a.49,b.79,b.82,a. 93,a.102,b. 117,a. 179,a D.411,b. F.3.
Thraſippus conuiua Piſiſtrati. G.47,d
Thraſybulus pulſis xxx. tyrannis reipublicæ Athenienſi decem præpoſuit. G.131,b
Thraſyllo Cynicæ drachmam aut talentum petenti quid reſponderit Rex Antigonus. G.279,d
Thraſylli mathematici vera prædictiones Tiberio Rhodi enunciata. D.1[illegible]5,b.194,a. *Medicus is etiam fuiſſe videtur.* E.152,d
Threces gladiatores. Vide, *Thraces.*
Threcidica, pro Armis Thracum gladiatorum. C.521,b
ad Iac. Aug. Thuanum Præſidem Epiſtola Lipſij. B.71.b. 96,a.181,b.348,b.544,a.352,b. 361,a. *Iobus ab ipſo verſus.* B.36,a. 184,a
Thubuſcum oppidum Mauritaniæ Cæſarienſis. E.116,d
Thucydides rerum Græcanicarum ſcriptor. B.147,a. *eximiè commendatus viro Politico: ſed Conſiliario aptior, quàm ipſi Principi* D. 125,b. *eius loca a Tacito, vt videtur, adumbrata.* E.47,d.82,c.119,d. *actiuis ei verbis ut paſſiuis, & contrà vſus.* E.380,d. *Idem correctus.* E.127,d. *Citatus.* A.234,a.572,b. C.7.132,a. 153,a,b. 177,a. 178,a.180,a.200,a.202,a.220,a.266,a.383,b. 292,b. 293,b 327,a.334,b.339,a.355,a.356,a. 357,b. 358,a. 359,a.458,b. 516,b.632,b.792,a D. 200 & paſſim in Libris Politicis. E.89,c. 94,c. 126,d. 205,c. 324,d. 454,d.440,c.G.376,d. 628,d
Thucydidis Vitâ ſcriptore Marcellino citata. C.678,a
Thucydidis Scholiaſtes citatus. C. 132,a. 133,a. 177,a. 178,a.242,a. 293,b
Thulis Ægypti rex. E.66,d
Thurarius Vicus Romæ vbi. E 276,c
Thuricenſium in Germaniâ olim diuitia. B.128 b
Thurij populi, qui. E.246,c
Thyeſtes Æ[illegible] pater & auus. A.377,a
Thymoleon. Vide, *Timoleon.*
Thymiaſin Græcâ terminatione apud Propertium. A.73,a
Thyrſus inter inſignia Bacchi. E.181,c
Thyrſigeri multi, pauci Bacchi; prouerb. B.110,a
Tiara, alias Citaris, quid. eam apud Perſas geſtabant Reges rectam, duces inclinatam. G.359,b
Tiberis fluuius quâ circa Romam latitudine & profunditate. C.410,b. *eius inundationibus arcendis Curatores inſtituti.* E.39.d. *foſſa ducta.* E.40,b. *eius inundatio malî præſagium habetur.* E.355,d. *ob gelidam hiemem innauigabilis, apud Liuium.* B.466,a
Tiberius Imp. quando natus. E.96,c. *cuius filius: quæ ei vxor: qui liberi.* E.547. *prima eius tempora bona laudataque.* G.188,c. *Auguſti exemplum ſibi ut normam & regulam imperandi proponebat.* E.122,d.457,d. *pulchra eius vox de officio boni & ſalutaris Principis.* D.232,a,b. *poſt ſanitate experientiam vi dominationis conuulſus.* D 230,b. *è bono Principe per gradus in omne ſcelus flagitium, & infamiam prorupit.* D.231,b. *iniuriam aliquando patiens, poſt mutauit.* D.275,b. *cur ab Auguſto, vt quidam putauere, adoptatus.* D.361,b
Tiberius Imp. noctu pariter atque interdiu cernere dictus. B.267,b. *delineatio eius alia Tacito quàm Suetonio.* E.13[illegible],c. *eius ingratus & arrogantia plenus habitus.* E.22,b *natura auarus.* E.114,c,d. *ſi quando beneficus, ſponte id eſſe volebat.* E.36,d. *beneficium conferens, promitti, aluas compoſitus.* G 261,b. *eius in quoſdam Senatores odioſa liberalitas.* G.27[illegible],d. *inſignis eius præter morem munificentia.* E.160,c. 161,d. *omnes amaritates vita abhorrens ſtipem ſtrenaſque Kalendis nouis auerſatus.* E.135,d. *quanta ei animi firmitas.* B.451,a. *qualis eius ira.* G [illegible] c. *crude[illegible] eius in[illegible]dis.* G.275,d *crudele reſponſum cuidam morti ſe[illegible] dicenti.* [illegible].164 c. *natalem ſuum celebrari noluit.* D.363,a. *demiſſiſſimè tyrannidem exercuit.* D 4[illegible],a. *eius animo cruciatibus dilaniati verba.* D 407,b. *quo anno ætatis obierit.* [illegible].165 d. *quam ſummam pecuniæ moriens in theſauris reliquerit.* C.415,a *Carmina in eum vulgata.* E.36,b
Tiberius Imp. nimis ſemper ſui arbitrij, ſeque vno contentus. D.140,a. *Germanicum ob virtutes, Druſum ob vitia oderat.* A.288,b *vel ad culpam vtriuſque linguæ ſtudijs artibuſque ſe dedit.* D.204,a. *Rhodi dum eſt, circa ſcholas & auditoria Profeſſorum aſſiduus.* D.294. *curioſus Hiſtoriæ fabularis.* G.224,d,b. *contra fulminum metus lauro ſe coronabat.* Gſ.772,d. *cur pro Roſtris interiectis filios mortuos laudauerit; & quâ conſtantiâ.* E. 32,d. G.116,d. 117,c
Tiberius Imp. in mandandis honoribus maximè ſpectabat nobilitatem generis aut aliam claritudinem perſonarum. D.143,b. *eius cauta cautio in eligendis adminiſtris.* D.43,a. *moris ei continuare imperia eorum quos prouinciis præficiebat.* G.89,d. *Regnum Romanum in tres partes diuidebat, quas.* E.12,c,d. *quæ ſub eo forma Comitiorum.* E.494,b. *in numero Prætorum variauit.* E.493,c. *quas de Ambitu & Iudiciis leges tulit, ipſe non ſeruauit.* E.85,b. *illi & Seiano abſentibus ſedes aureæ in theatrum illata.* E.72,b
Tiberius quomodo Thraſylli prædictionum veritatem explorauerit. D.193,b.194,a. *equo non lecticâ in expeditionibus vectus.* D 312,a. *militem Græcè interrogatum aliter quam Latinè reſpondere vetuit.* A.448 a. *iter ab eo in morbo fratris confectum, ſummum in noctem & diem curſus exemplum, Plinio.* B.303,a. *Rhodo Romam rediit ante obitum priuignorum ſuorum L. & C. Cæſarum.* F.66,c,d. *verſus Græcus ab eo ad Agrippinam dictus, quis.* E.128,d
Tiberius Imp. ſeuerus in viros nobiles qui ſe Arenâ polluerent. C.513,a,b *eius edicta ſeu leges coercenda frequentia editionum.* C.503,a,b. *Sacerdotes Iſidis in crucem egit, cur.* C.655,b. *Prætorianum militem ob ſubreptum pauonem capite puniuit.* C.198,a. *eius continentia, an ſ[illegible]des.* C.463,a,b. *accuſandi ſub eo immenſa rabies.* E 36,c. 89,c. *aſſiduus ipſe in iudiciis, reorum libertatem impediebat.* E.37,d. *Caſtra Prætoria Romæ extruxit: an & Amphitheatrum Caſtrenſe?* C.561,b. *vbi Bibliothecam Romæ poſuerit.* C.632,a
Tiberius Alexander ſtnior, frater Philonis Iudæi, Procurator Iudææ, ante Halabarches Alexandria. E.271,d. 320, c. *eius cognominis filius item Procurator Iudææ.* E.310,c
Tiberius gemellus, & gemellus alter ei frater, filij Druſi, nepotes Tiberij Imp. E.73,c.547.
Tibia, propria Gallorum Matrisdeûm. A.378,a. *ex quâ materiâ* Gſ.831,c
Tibicines in triumpho præibant ad ſacra in Capitolio peragenda. B.176,a. *ſacrificantibus etiam aſſiſtere ſoliti.* G.115,c
Tibicines in funeribus antiquorum, etiam Iudæorum. Gſ.831, c
Tibiscen Arabius, [illegible] *formula.* A 468,a
Tibulli verſus de Nilo: cuiuſque quædam Ouidio a Senecâ tributa. G.747,d. *Idem correctus, aut vetus quandoque in collectio ſtabilita.* A.36,a. 1[illegible]9,a.290,a. C.113,b. 114,a. 249,a E.169,d *Citatus, & explicatus.* A.26,b.29,a,b. 30,a.107,b.211,a.239,b.3[illegible],b. C.78, [illegible] 113,b.114,a. 136,a.21[illegible],a.443,a 489,a.51[illegible] a.538,a. D.34,a.353,a. E 47,c.6[illegible] d 10[illegible] d.[illegible] d.272,d. [illegible]10,c.506,a. 508,a. 519,a.541,a. G.34,c.71,d.183,d.219,c.250,d.301,d. 314,c.315,d.640,d. Gſ.815,d
Tiburtinus calix, fi[illegible]lis. G.661,d
Soſonius Tigellinus, vilis domo: cur a Caligulâ in exſilium actus. E.257,d,c
Tigranes rex c[illegible] millia Cilicum & Cappadocum in Armeniam & Meſopotamiam traduxit. C [illegible]88 b
Tigranis regis in Pompeij exercitum munificentia C.250,b
Tigranes Mithridatiſue gener an ſocer. [illegible].38,c

Tigranocerta, de vrbe, quandoque genere fœminino, & numero ſingulari. E.137,d. eius vrbis mœnium altitudo. E.265,d

Tigris quando Italiæ primùm viſa. C.92,b. ea beſtia manſuefacta vſque ad oſculorum patientiam. G.555,d

Tigris flumius ſub terrà abſorbetur, & quanto poſt internallo emergat. Gſ.736,d.776,d

Timæus auctor antiquus. A.35,a

Timagenes hiſtoricus, proterua linguæ homo; indeque Auguſtum Imp. inuiſus: item alter cognominis Ægyptius: vterque æuo Auguſti: & qui. D.273,a,b. G.56,c,d. 583,c

in Timanthis picturis operibus aliquid plus intelligebatur, quàm pictum aſpiciebatur. B.16,a

Timere nihil, nihil tamen contemnere, boni eſt ducis. D.97,b

Timere, ſeruorum; vereri, liberorum. G.29,d. 30,c

Timeri, periculoſum. G.24,d

Timochares falsò luxum Epicuro obiecit. G.418,c

Timoleontis Corinthij modeſtia. D.132,a. in Siciliam ituro, & cum Iceto pugnaturo, quæ ſigna victoriam quaſi promiſerint. D.192,a

Timon miſanthropos non ſocialis. D.506,b. quaſi furioſus. G.419,d. ab eo,

Timonea cœna, prouerbiale. G.417,d

Timon Sillographus quid Platoni obiecerit. D.435,b. is allegatus. A 142,b

Timor fugit, cauet; Ira ſequitur, petit. G. 20,d

Timor vehemens quantum ſæpè noxæ pariat. Gſ.788,c,d

Timoris ſedes in corde. D.500,b. per oculos & aures Timori potiſſimùm in animum aditus. C.131,b

Timor ex aliquo, phraſis. E.10,c

Τιμωρία & κόλασις quomodo differant. D.403,b

Timotheus & Maura Martyres nouem dies in cruce viui pependerunt. C.662,b

Tingere hominem vino, &c. A.132,a

Tinnitus æris in defectu Lunæ. E.19,d

ad Florent. Tinnium Epiſtola Lipſij. B.60,a

Tintinnabula Græcis, ſiue Campanula, in vigilijs ad excitandum. C.177,a,b

Tiro Tullius, Ciceronis libertus, è primis Notarum ταχυγραφικῶν inuentoribus. B 382,a. eius apud Agellium allegatio. A.278,a

Tiro, & Veteranus, quaſi oppoſita in re militari. E.19,d

Tirones apud Romanos ab anno ætatis decimoſeptimo ſcribebantur. D.237,b

Tirones anno poſteriori poſſeſſionibus indicti: & ijdem in cute ſignati, quomodo. C.32,a,b. 33.

Tirones ad labores & onera ferenda vſu aſſuefacti à Romanis. C.184,a

Tirones bis die exercebantur, Veterani ſemel. C.193,b

Tirocinia equitum qualia. C.197,a

Tirones (in re ciuili) in forum deducere, quid: & tirocinij ſolennitas, quæ: & quomodo celebratur. E 86,d.198,d

Tiſſaphernes Satrapa Perſa in Ageſilaum Spartanum quam infeliciter periurus. D.232,a

Titinnius, ſe ratus exiguâ morâ cauſam mortis Caſſij dediſſe, ſe ipſe interficit. D.190,a

Titinnius poeta apud Nonium correctus. A.71,b. 117,a. 130,b.134,b. 180,b. 199,b. Idem citatus. A.256,b. 257,b. D.112,b. E.112,c. 306,c

Titius Sabinus ſub Tiberio occiſus: canis eius mira fides. B.394,a

Rob. Titius bellè à Cuiacio aut Scaligero ſub perſonâ Iuonis Villiomari exceptus. B.77,b. 83,a. eius infelices in Velleio correctiones. F.43,d.47,d.81,b

Titulus rerum venalium, quid. G.314,c

Tituli librorum minio etiam antiquitus notati. E.171,c

Titulus crucis. Vide, Crucis.

Titulus ſub quaque imagine, ſiue Index. A.290,a

Titurius accuſator. E.220,c

Titus Imp. ante Principatum multo ſæuitiæ & luxuriæ rumore, in ipſo in melius mutatus, amor ac deliciæ generis humani dici meruit; periturum ſe potiùs quàm perditurum adiurans. D.249,b. credens ſe ex eâdem potione bibiſſe ex quâ Britannicus perierat. E.218,c. is primus ex ordine Senatorio Præfectus Prætorio. E 417,d. eius præcipuum armatura Romana. C.84,a. eius & patris agminum ratio, ex deſcriptione Joſephi. C.189,b. profuſio eius in Gladiatores, Venationes, & Naumachias. C.408,a.499,a quam multos ille Iudæos cruci affixerit. C.635,a. Amphitheatrum lapideum à patre cœptum perfecit & dedicauit. C.562,a

ad Sim. Toelmannum I.C. Epiſtola Lipſij. B.329,b

Toga, veſtis forenſis. A.284,b. propriaque Romana veſtis: adeo vt mortui in eâ collocarentur, vt in pallio Græci, A.242,b. paulatim tamen eius vſus Romæ exoleuit: tandem apud ſolos Senatores & Equites manſit: laxior autem hominum lautorum. A.258,a. G.295,d.667,d. rarus eius vſus in municipijs aut rure. A.144,b

Toga Romana laxa & fluxa, adeoque rugata: quæque earum forma; item menſura iuſta. Gſ.810,d,b,c

Toga Romanorum alba: quomodo ea differat à candidâ, in quâ candidati; quorum quandoque cretatæ. A.256,a,b

Toga magiſtratuum non è purpurâ, ſed purpurâ prætextæ: hinc, Togæ prætextæ; quia ſolis limbis prætextus eſſet: deuotioribus autem ſæpè lacerna tota purpurea. D.343,a. G.180,d.181,b,c

Toga in iuriſdictione aſſumta. D.341,b. veſtis pacis, ideoque ipſi milites cuſtodes Principum in vrbe togis veſtiti. D.317,a. E.319,d

Togas ante accubitū ad menſam mutabãt Romani. A.101,b

Toga picta Regibus benemeritis miſſa à Romanis. E.217,c,d

in Togâ pictâ Prætores per Ludos. E.14,c,d

Toga virilis ritu Romano non ante XIV. annum expletum dari ſolita. E.198,c. ea vnde Libera dicta. G.555,d. eam ſumentes munera ſportulasque dabãt populo. E.86,c

Toga ſe reddere, priuatum denuo fieri. G.197,c

Togata cohors, quaſi inermis: quales Prætorianorum in Vrbe. E.319,d

Togati, pro primoribus ciuitatis; vt, Tunicati, pro plebe: vt ſolitum ferè ſemper ſub Principibus. G.667,d

Tolleno, inſtrumentum quod. Gſ.703,c

Tolleno, machina bellica qualis. C.271,b.274. quomodo Tollenonibus ſaxa, trabes, & alia pondera in accedentes Arietes demiſſa. C.358,a

Tollenones, pro Balliſtis. C.364,a

Tomanbais Sultani miſerabilis exitus. D.132,b

Tomentum, quid; & vnde Circenſe cognominatū. G.248,d,b 422,d

Tomi, Græcorum colonia in Ponto. G.75,d

Ton, Britannus Ciuitas. E.195,d

Tondere pecus oportet, non deglubere. D 64,a

Tonderi in luctu, mos Græcus, contrà Romanus. G.331,d

Tonores, id eſt, Tenores, Græcis, vires. A.466,b

Tonus non ſemper ſequitur ſonum. A.471. 472.

Torellius Saraynæ allegatus. C.568,a,b.570,a. aſſertiones eius de antiquitate Amphitheatri Veronenſis refutatæ. C.588,a,b

Tormentorum panalium aliquot genera memorata. G.53,c,d

Tormenta bellica antiquitus in turribus oppugnatorijs impoſita, ſed non maiora. C.299,a. veterum Tormenta bellica nihil ad hodierna: quando illa tamen vtilia eſſe poſſint. C.362,a,b

Tormenta bellica maiora hodierna ſæpè inutilia; & multa ijs adiuncta incommoda. C.225,a. eorum tamen quanta vehementia, & ad quot paſſus permeent. C.261,b.320,a

Torna, pro Verto, aut Redo; Italiciſmus hodiernus, non hodiernum. A.449,a

Torneamenta quæ vulgò vocantur equitum, quid fuerint olim. C.197,a

Torniacum, quod vulgò Tornacum, Regionis nominatum, Antonini Itinerario Turnacum. B.157,a

Toronanus Simus, quis. E.141,c

Torquata Virgo Veſtalis. E.101,c

Manlij Torquati conſtantia in obitu filij. A.191,a

Torques diſſimilis à Phaleris. C.209,a,b

Torques, geſtamen olim proprium & patrium Gallorum. C.209,b

Tor-

Torques aureus centum pondo à Gallis Auguſto datus. C.474,a

Torques aurei vnde hodie inter inſignia nobilitatis Europæ. C.209, b

Læu. Torrentius, poſt Epiſcopus Antuerpienſis, eiuſque Commentarius in Suetonium, laudatus & allegatus. A.326,b. B.330,a. C.122,a. Gſ.756,c. *ingenioſæ & bonæ eius correctiones in Suetonio.* E.81,d. 352,d. 359,c. 422,d. *aliæ eius correctiones non receptæ, eiſ.* A.255,a. 273,b. E.127,d. *ad eum Epiſtolæ Lipſij, quædam ante Epiſcopatum, quædam ad iam Epiſcopum.* A.148,a. B.47,a. 63,b. 119,a. 476,a. 480,b. *teſtamento is opes ſuas Collegio Patrum S.I. Louanienſi legauit.* C.785,a

Torus conuiualis ſtrato ſplendido & in pompam ſolitus. G.31,d

Matthæus Toſcanus Poetas Italos coniunctim edidit, ſed ſine delectu. B.74,b

Totiens, an benè ſcriptum. A.450,b

Totila Rex militem qui puellam per vim compreſſerat, capite damnat, & damnatæ bona vitiatæ donat. D.237,a

Totum, Stoicis quid: diſparatum ab Vniuerſo. D.574,a. 579,a. G.578,d

Trabea, quid: quando, & quorum, eius vſus. C.90,b. E.76,d

in Trabe ſuſpenſio Græcis Latinisque vſitata ad verberandum flagellandumque. C.678,b

Trabes turribus hoſtilibus, aut aſſeres, quomodo incuſſæ. C.356,b. 364,a

Trabes & faces igneæ tam citra nubes formantur, quàm ſupra. Gſ.795,c,d

Tractatores, qui, & vnde Cucurbitæ dicti. G.500,b,c

Traducere, ludibrio exponere. G.140,d

Traducere, oſtentui exponere, τῷ θριαμβεύειν. G.323,c,d

Traductio gladiatorum, quid. C.533,a

Traductio noxiorum, quid. C.682,b. G.5,d,b,c

Tragici cur cothurnati. G.398,c

Tragœdia qualis eſſe debeat. A.165,a,b

Tragœdiarum quæ L. Annæo Senecæ vulgò tribuuntur, quis verus auctor, &c. Vide, *Seneca Tragicus.*

Tragula, validum iaculi genus, Hiſpanis Gallisque vſitatum: vnde videatur dicta: hamata fuiſſe putatur. C.225,b. 343,a

Traianus Imp. primus alienigena Romanum Imperium adeptus: de verâ tamen eius patriâ diſſenſum inter ſcriptores. D.286. 311,a,b. *Inferiori Germaniæ præſidens Coloniæ Agrippinæ erat cum à Neruâ adoptaretur Romæ.* D.308,a. *ea adoptio in quod tempus inciderit.* D.305,b. *quomodo facta.* D.306,a. 307,a. *eius laudes.* D.301. & paſſim ſeqq. *verum eius, & velut ipſi proprium, elogium Optimi Maximique ducis ac Principis: ita & optima vox eius Præfectum ſummi Prætorij gladio ſuccingentis.* C.458,b. D.232,b. *quæ ipſa tamen iterùm à Plinio in Panegyrico ſuo ſtructa.* D.349,b

Traianus Imp. ſummopere primum quinquennium Neronis prædicabat. A.311,a. D.231,b. *ſolicitudo eius de militibus ægris.* D.311,a. *ſub eo florentiſſima quoad militiam res Romana.* C.138,b. *multa ille, vt & Hadrianus, in militiâ Romanâ immutauit.* C.98,a. *exercitia eius militaria.* C.194,a. *quas regiones Imperio Romano ab Oriente & Septentrione adiecerit.* C.378,a. E.66,d. *Legatus Legionis Decimæ ſub Tito bello Iudaico.* D.308,a. *pueros is admiſit ad frumentationem publicam.* A.247,a. *quanti operis pontem in Danubio ſtruxerit.* C.447,b. 448,a. *ab eodem, & à Deo, culmen fuiſſe videtur pulchritudinis vrbanæ* C.428,a. *vbi Bibliothecam ab ipſo Vlpiam dictam Romæ ſtruxerit.* C.632,a. *eius incredibilis editio Spectaculorum.* C.499,a

Traianus Imp. vnde Herba parietaria vulgò vocatus. D.275,a. 336,a. *nimis patiens & retinens miniſtrorum mali.* D.144,a. *vini cupidior.* D.335,a. *valde venationi deditus.* D.357,a. *circa puerorum amores hæſiſſe putatur.* A.150,a. D.315,a

Tralaticium. Vide, *Tranſlaticium.*

Tranquillitas animi, ſeu εὐθυμία, & ἀταραξία (Democrito iuncta) quo. D.498,a. G.149,c.

Tranquillitas interno potius verè efficit beatos. B.18,b

De Tranquillitate animi Liber Senecæ quando, &c. ſcriptus. G.144.

De Tranquillitate animi variorum Philoſophorum Tractatus recenſiti. G.149,d

Tranquillitas ſtatus maior in Principatu quàm in alijs rebuſpublicis. D.208,a

Tranquillus cognomen Neruæ Imperatori datum. D.305,b

Trãſactio tutoris cum pupillo, Iuſtiniano æuo, linguâ Italicâ vulgari ſcripta, adſeruata in Bibliothecâ Regiâ Lutetiæ. A.449,a

Tranſalpinorum qui ciuitate donati. E.175,d

Tranſanimatio, μετεμψύχωσις verti poſſit. D.617,a

Transfigurari, in alium hominẽ habitumque ire. G.393,c,d

Transfugij nota, arma aut ſcuta inuerſa. E.76,c

Tranſitorium Forum Romæ, à Domitiano inchoatum, Nerua abſoluit: à quo Neruæ Forum vocatũ: vbi id: cur Tranſitorium dictum: vnde etiam Palladium nominatum: an tectum: & quid in eo præterea admirandi. C.436,b. 438,b. 439,a

Tranſlaticium, aut Tralaticium, id eſt, Crebrum, receptum, frequens, vulgare. A.345,b

Tranſlationis gentium quæ vtilitas, ſi prudenter fiat: periculum aliàs, ſi ſine iudicio & conſilio: & à quibus in eâ re peccatum; aut contra. C.388,a,b

in Tranſſiluaniâ diuerſæ religiones feruntur. D.158,a

Tranſuectio Equit. Rom. quid: ab eorum Recognitione, Cenſione aut Probatione differt: à quo inſtituta: quando, quâ pompâ, quibuſque ritibus, & cui fini facta. C.25,a,b. 26,a. E.73,c. *eorum tantùm erat qui equum publicum habebant.* C.454,a

Traſullus. Vide, *Thraſyllus Mathem.*

Trebellienus Rufus, quis. E.159,d

Trebellius Pollio. Vide, *Pollio.*

Franc. Trigiauus V.N. Britannus laudatus. E.304. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.203,a

Tremellij apud Columellam opinio de Terrâ ſeneſcente. D.608,b

Tremor amantes potiùs occupat, quàm timor. A.215,b

Trenchiæ, vallum, agger volubilis, inuentum Gallorum, memoratum Philippo Cliuio Rauenſteinio, militari duci claro. C.295,b

Triphallo corolla donata à meretricibus. A.110,a

Tres liberos habere, priuilegijs antiquitus muneratum. B.250,a

Treuiri à Germanis orti, Tacito & Straboni. B.157,a

Treuirorum vrbe an & quando colonia. E.24,d

τριπλᾶς τὰς ἐν ᾅδῃ, prouerbium Eraſmo malè verſum. D.392,a

Triarij milites, qui, vnde dicti: quæ ijs arma: quis modus pugnandi: etiam Tertiarij vocati, & antiquitus propriè Pilani: an & Arminiti. C.35,b. 68,a. *vnde ἱππεῖς vocati.* C.100,b. *quot in vnâ legione: quot eorum manipuli & ordines: & cur numerus eorum auctis legionibus non auctus, vt alterius generis militum.* C.35,b,65.

Triarij ſcutis imbricatis longioribus vſi. C.71,b. *haſtis qualibus vſi, & cur.* C.88,b. *earum quem habebant vſum ſub Marij & Cæſaris æuum omiſere.* C.226,a

Triarij in communi diſpoſitione aciei Romanæ poſtremi: ijque Haſtatos & Principes, ſi pellerentur, in interualla ſua recipiebant, & iunctim cum ijs pugnam redintegrabant: hinc, Rem ad Triarios rediſſe, Prouerbium natum. C.97,b. 98,b. G.253,d. *dum autem ante ſe Haſtati & Principes pugnarent, ipſi ſubſidebant, cur: cùm eos inter ſua interualla recipere iuberet neceſſitas, tum ſurrigere ſe dicti.* C.100,b. *at quomodo cuſtodes plerumque caſtrorum, ſi in acie tertij?* C.101,a. *in monachiis* [illegible] *ultimum locum Triarij.* C.248,b

Triarios vbi locaret in caſtris. C.149. 151,a. *excubias & miniſteria debebant Equitibus, quomodo.* C.165,b

Triarius Pollio. Vide, *Pollio.*

Tribacca, Petronio quid. G.373,c

Tribades fœminæ, quæ. G.600,c,d

ad Lud. Tribaldum Toletum Epiſtola Lipſij. B.411,b

Tribonianus I.C. &c. vulgo audit. A.42 b. is vbicunque in Legum libris inuenit vocem Crucis ſubſtituit Furca, intelligens Patibulum hodiernum C 669,a,b

Tribucetia, inter machinas militares poſteriorum aui quid, quæſitum C.319,a

Tribulatiua, an, & quale tormenti pœnalis genus. G.53,c

Tribules, eiuſdem tribus, contribules, φυλέται. A.255,b

Tribuli ſparſi in aduentum hoſtilem vtiles. & quod in hos remedium. C.351,a

Tribunal imperatorium in caſtris è ceſpite erectum plerumque: rarò, & non niſi in hibernis, è lapide. C. 123, b. D. 341, b. E.16, c,d. id iniuſſu imperatoris extruere, capitale. E.17,c

Tribunal nummarium, id eſt, corruptum, nummis venale. G.268,d

Tribuni plebis olim tantùm è plebe lecti. poſteà tantùm è patribus. A.315,b. F.69,d. nec quidem ex Equitibus: & quando facta hac innouatio. A.316,a. ijs viatores; non lictores. A.285,b. vocationem non habebant: nec illa extra Vrbem ius. E.224,d. loco honorato ſedebant in theatrum, &c. E.295,d. præfecti Auguſtalibus. E.14,c. pœnas militiam detrectantium aliquando interceſſione impediebant. C.12,b

Tribunitia poteſtas in titulis Imperatorij, quis primus auctor. E.96,c

Tribunicia turba, vnica labes in veteri republicâ Romanâ. C.459,b

Tribuni militum qui Romanis, non benè à Græcis χιλίαρχοι vertuntur. C.56,b. forte aliquomodo quales hodie Colonelli. C.202,a. vnde dicti. C.57,a. quot in quaque legione. C 56,b.37,a.65

Tribuni mil. è quibus & à quibus creati. C. 13, a,b. 57. 58,a. Domitiani & circa eius, adoleſcentes ſiebant Tribuni mil. Hadrianus niſi plenâ barbâ fieri vetuit. D.312,b) pars à Populo, pars à Conſulibus diſignati: digniores qui à Populo: alij Equeſtres, qui & Iuniores dicti; alij plebeij, qui Seniores: alij ve Laticlauij, alij Auguſticlauij: qui & quot ſinguli: & quis inter eos ordo. C.13,a,b.19,a.20,a. 57,b.58,a. G.462,d

Tribunorũ mil. per Legiones mixtio quomodo facta C.20,a. quis in Legione Primus, vel Primanus, Tribunus. C.235,b. Semeſtres Tribuni mil. qui: & unde id nomen. C.58,a. 179,b

Tribuni mil. primò Romæ tantum creati: poſt, mutatâ ratione delectus, in prouincijs, & in quibus. C.57,b

Tribunorum mil. quæ inſignia. C. 59,a. annulo aureo vſi. A.510,b. C.58,b.59,a. apparitores eis ademit Alexander Seuerus: ſed poſt iterum irruperunt. C.165,a

Tribunis mil. vbi locus in acie: in eâ illi ſæpè in equis. C 104,b.134.

Tribunorum mil. quæ in exercitu munia: idque per vices; quomodo. C. 58,b.179,b. præſidentibus Conſulibus, delectum per partes adminiſtrabant. C.18,b. milites eligebãt. C 13,a. ſacramentum vice Conſulum à ſuis legionibus exigebant. C.26,b. 27,a. iuſſu & permiſſu eorundem Ordines aſſignabant. C.49,b

Tribuni mil. ex agmine præmiſſi caſtris metãdis. C.289,b. duo ijs ex ſorte menſtruâ vniuerſa caſtrorum munitione intendebant. C 136,a. conniuendo, ſi eis fauebant, immunitatem aliquando ab operibus indulgebant. C. 139, a. tabernacula ipſorum vbi in caſtris; & quâ inter ſe diſtãtiâ. .141, a. 149. ſuperque eo dubitatum, & amplius differtum. C 150, a, b. tres in dies è Principibus & Haſtatis ſorte lecti Manipuli miniſteria militaria iis exhibebant, quæ, & quomodo. C.164,b.163,a,b

Tribuni mil. è conſilio militari. C.50,b. mane ſalutatum ibant ducem ſummum exercitus, quo comitatu, & cur ſiπs. C.179, b. 180,a. Vigiliarum ſignum teſſerámve ab eodem petitum pugillares ei tàdem exhibebant in quibus deſcriptus numerus copiarum præſentium, &c. C. 168, b. G. 156, d. teſſera quomodo porro in milites tradita. C 168,a,b. E.21 c ipſi autem, ſi propius diſcrimen, vigiliis circumibant. 174,a

Tribuni mil. vbi in caſtris ius dixerint. C. 147, a. ius caſtigandi milites quale habuerint quatenus etiam capite puniendi. C 14,a,b 21 ,b. inter Prætorianos autem Tribuni ſupplicius præerant. C. ,c. aliquando viros illuſtriores ipſi manu ſua puniebant, occidebant. E 287,d. G 391,c

Tribunis mil. quale videatur fuiſſe ſtipendium. C 201,b. in donationibus quadruplum accipiebant. C.410,a

Tribunis mil. quomodo poſt quinꝗ ſtipendia gradus & aditus ad dignitates, Ordinemq́; Senatorium: atque vbi iis locus in Spectaculis. C.17,a.58,a 573,b. 574,a. G.462,d. 504,c,d

Tribunus mil. bello Punico primo prudentis conſilij dator, & audacis facti actor. C.457,b

Tribunus caſtrorum, quid. C.58,b

Tribuni cohortium, quomodo capiendum. C.58,b

Tribuni ærarij peculiares ſeu proprij copijs Socialibus à ſuis. C.236,a

Tribuni, & Tribunatus, vox laxâ notione æuo inferiore vſurpata pro quauis adminiſtratione; vt, Tribunus ſtabulis, fabricæ, voluptatum, &c. C.58,b. &, Tribuni voluptatum, qui. C.375,b

Tribuo, pro, Diſtribuo, Ciceroni. A.51,b

Tribus Romæ ſub Romulo tres initio tantùm. C. 42, b. quot poſt. diuiſæ in centurias & claſſes. A. 255, b. C.20,a. in quibus tribubus Auguſtus. A.255,b. tribules, id eſt, qui eiuſdem tribus. A. 253, b. ex omni tribuum numero, ſi non magno militum numero opus, forte lecta è quibus ij legerentur: quomodo: quando id cœperit: quando deſierit. C.20,b.21,a.

Tributum, vnde dictum. D.65,a quid propriè: quot generum: quomodo differat à Vectigali: capita & mobiles opes ſpectas: in quos olim apud Rom. tantùm vſurpatum: ſed Impp. valdè id dilatarunt. C. 390,a 473,a. D. 320,b. tributorum quæ remiſſio facta à Traiano; quæ ab Hadriano. D. 528, b. quæ aliquando Tributis loco data. E.136,d

Tributorum olim magnitudo. D.414,b. vniuerſorum Reipubl. Romanæ quæ fortè fuerit ſumma. C. 395, a. 473,b. Ægyptiacorum & Gallicorum collatio. C.394. 395,a

Tributa hodierna tantundem inferunt quantum antiqua, ſeu Romana, ſeu aliorum: ſed quod aliter contribuantur, ſumma vniuerſalis non apparet. C. 399,a

Tributa quantâ moderatione & cautione Principi exigenda, imponenda, augenda, &c. D.63,a,b & ſeqq.

Tributorum miniſtri quales plerunque: quomodo à Principe coërcendi: & fraudulenti ſpongia interdum faciendi & exprimendi. D.64 b

Trichila, vmbroſa pergula. C.205,b

Triclinium vnde dictum. A 101,a

Triclinia ſeu Cubilia vett. Hiberna & Æſtiua, eaque qualia. B.520,b

Triclinia verſatilia cur vſus. G.576,c,d

Tricliniaria quæ Plinio ſeniore: eaque è dibaphâ Tyriâ, &c. G. 248,d

Trico, vel Tricho, Eques Romanus. G.199,c

Tricongius potor. A.106,b. 108,b

Tridentinum Concilium abſolutum promulgatumq́ue à Pio IV. Pont. B.274.

Trifax, teli genus. A.243,a

Trigeſimum ætatis annum ad coniugium ſuadet Heſiodus. B.491,b

Triginta tyranni à Lyſandro Athenis impoſiti. G.628,d

Trigonum in acie militari quid. C.115,a

τεμάχια & Satyræ Varronis F.42,d

Trilices loricæ, quæ. C.86,a,b.87,a

Trimontium, Philippopolis Thraciæ. E.89 d

Trimumpara Cochini rex regno eijci maluit, quàm paucos fidei ſuæ confiſos Luſitanos Calecutienſi regi tradere. D.235,a,b

Fulc. Trio. Vide, Fulcinium.

Tripes menſa tenuiorum. A.101,a

In Trireme vnâ Romanâ treceni remiges, milites centum viginti. C.460,a

Merc. Triſmegiſtus magnus aſſertor Fati mathematici. D.390,b. *plenus myſteriis noſtra legis.* B.65,a. *eius doctrina cum Moſaica in multis conſentit.* D. 541,b. *deus ei poſt conditorem maximus, Sol.* D. 585, a. *quid is in Græcis Philoſophis carpat.* D 429,a.430,a. *eius locus de triplici in Terrâ naturâ explicatus.* D.592,b. *Citatus.* C. 17, a. D. 19, b. & aliquoties in Libris Politicis. Item 541. & paſſim in Libris Philoſophiæ Stoïcæ. G.131, d
Triſtia, etſi non noua, vnicuique tamen vt noua. B.45,b
Triſtitia, quid quandoque Nonio & Seneca. G.16,c
Triſtitas, pro, Triſtitia. A.84,b
Triſyllaba. Vide, *Pluriſyllabæ.*
Τετρὰς ſacrum Græcorum reſpondet Suouetaurilibus Latinorum. E.412,c
Triuia ſacra nocturna. A.374,b
Triuia, ſeu Hecates, in Laginis templum cum iure aſyli, Stratonicea in Cariâ. E.98,c
Triumphale funus an diſtinctum à Cenſorio: Latinorum nemini memoratum E.112,d
Triumphales Statuæ. E.116,d
Triumphales aliquot ritus. D.313,b.314,a
Triumphum plerumque præcedit Supplicatio. F. 16,d
Triumphaturis Senatus primùm datus in æde Bellonæ. G.336,d
Triumphantes, illo die cum imperio Vrbem ingrediebantur. E.82, d. *laurum quam manu tenebant, in gremio Iouis Capitolini deponebant.* E. 51,c. G.81,d. *liberos ſuos minores in curru, grandiores in equis triumphalibus imponebant.* E.57,d. G 115,c. *benè in bello meritis currum comitantibus coronas, torques, & alia dona dare ſoliti.* F.71,d. *triumphantibus a tergo identidem interclamabat ſeruus, Homo es.* D.417,b. *a triumpho ſolenne iis conuiuium in Capitolio.* A.62,a. 352,a. *cœnati a totâ multitudine domum deducebantur.* A.62 b
Triumphatos à ſe duces in carcere plectere ſoliti Romani. E.191,d
Triumphi Romani à Romulo vſque ad extrema Auguſti circiter CCCXII. *immenſa ex iis pecunia in ærarium illata. aliquot eorum inſpectio æſtimatioque.* C. 399. b. 400. 401.
Triumphus, ſcriptum Lipſii adfectum, ſed nunquam vulgatum. A.416.C.9.
Triumphare, pro, Gaudere, exſultare. G.137,d
Triumuiralis Lex de lictoribus. A.278,b
Triumuiri conquirendis militibus lecti, qui & quales. C.31 b
Triumuiri, ſeu Iudices capitales, iidem Romæ, qui Athenis vndecimuiri. E. 140, d. *quod eorum munus.* E.141,c
Triumuiri Reip. Conſt. priùs iurarunt in acta D. Iulii: quæ origo ſolennis iuriſiurandi deinceps in acta omnium Principum. E.540 b. *horum Triumuirorum immanis & infamis proſcriptio.* D.415,a
ad Triumuiros Inſtauratores Academiæ Patauinæ Epiſtola Lipſii. B.283,a
Troia Hectore ſtante ſtetit. A.375,b
Troia ludicrum. A.141,b
Troiani è Samothrace, quomodo. E.63,d
Troya, quod machinæ bellicæ genus Turpino, quæſitum. C.319,b
Troſſulus, propriè Eques Romanus: inter Troſſulos cooptari, quid: pro Iuuene etiam vſurpata vox. A.297,a G.523,d
Trullenſis Synodus citata. C.685,b
ad Gedeon. Tſerbendrixium Epiſtola Lipſii. B.143,b
Tu tu, rectè pronunciatum refert gemitum noctuinum. A.455,a
Tuba vnde dicta: forma eius antiquus, quæ hodie: (bellica, recta. Gſ.804,d.) *ex quâ materiâ: propria ea peditum, Lituus equitum, quibuſdam.* C.126,a,b
Tuba priſcis Græcis ignota: poſt eius plures iis ſpecies: & quæ. C. 126, b. *à Græcâ an diuerſa Romana: eadem putata quæ Tyrrhenica. adeoque eius originem eſſe à Tyrrhenis.* C.126,b. *vel à Tyrrheno Herculis filio.* C.127,a
Tuba Romanis vſus multiplex: in militiâ; in ſacris; in funeribus. C.126.127 a. Gſ.831,c,d. *in militiâ ipſâ triplex ſonus.* C.128,a
Tubâ incinente profecti ad bellum duces aut imperatores. C.62,b
Tuba, an ad vigilias adhibita, apud Rom. C. 175,b. *capto oppido tubâ militibus ſignum prædandi datum.* G.382,c
Tuba & Lituus vbi in agmine, vbi in acie apud Rom. C.103,a
Tubâ ſignum datum inchoandis aut finiendis Ludis. C.535,a. G.550,d
Tuba ad conuiuia ducum, Principum; etiam priuatorum illuſtrium, apud Rom. & alias gentes: vt & hodie in Germaniâ, &c. C.126,b. E.272,d
Tuba terminalis, quid Apuleio. C.534,b
Tuba ſacræ Cometes. Gſ.804,d
Tubicen, pro quenis aneatore. C.128,a
Tubicinum & Cornicinum Rom. imagines è vett. monumentis. C 129.
Q. Æl. Tubero I. C. & Stoïcus. D. 453, a. E.298, d. 541,d. *eius paupertas, & laudata frugalitas.* G.607,d. 611,d
Tubi parietibus impreſſi, quibus circumfuſis cubicula quomodo calefacta apud Romanos. E.442,c. G.138,d
Tubi in amphitheatris occulti ad ſparſiones odoratorum quorundam liquorum. C.575,b
Tubi oblongi lignei per quos argillaceam glebam in aues emittunt aucupes, an veteribus cogniti. C.347,a
L. Tubulus homo proiectè improbus. A.76,a
Tufa, in ſignis militaribus, quid. C.109,a
Theod. Tuldelius Abbas Cœnobii Parcenſis prope Louanium vir pius & prudens. C.795,b
Tullia Ciceronis filia quando mortua. G.124,c
Tullus Hoſtilius Rex omnem diſciplinam artemque militarem Romanam condidit. C. 42,b. *cuiuſdam eius Legis ſenſus.* D.280,a
Tullus, vir nobilis, ad quem Elegia Propertii. A.16,a
Tumere quæ metaphoricè eleganter dicantur. E.346,d
Tumentibus oculis intueri, quid. G.592,d
Tumulti, &, Tumulto, antiquis dicta. A.173,b
Tumultus tollebat omnes vacationum militiæ cauſſas. C.23,b
Tumultuatio in dolore, fœminarum. G 72,c
Tumulus inanis, idem Virgilio, quod aliis,
Tumulus honorarius, κενοτάφιον. E.44 d,c
Tumulos, aut Cumulos, inſtar colliculorum in altitudinem ſupra ſepulchra aggerendi mos vetus. G. 103, d. 104,c
Tundi, ſacerdotes Sinenſium & Iaponenſium. D.183,b
Tungri, veri olim & ſoli Germani. E.435,c
Tunica Romanorum alba, eaque hominum liberorum. A.256,a. 259.b. *Tunica ſola, propria ſeruorum: item ruſticorum.* A.284,b. *tandem & pleroſumque plebeiorum.* G.205,d. *hinc*
Tunicata plebs; vt, Togati, pro ciuibus honeſtioribus. G.667,d
Tunica laticlauia, item Tunica laticlauia Balearium, quid. B.242,b
Tunica manicata, manuleata, cheirodota, aut, Tunicata manus, mulierum, mollium, & puerorum meritoriorum. A.118,a. E.217,d. G. 444,c,d
Tunica ruſſa in haſtâ extenſa in faſtigio Prætorii caſtrorum, ſignum futuræ pugnæ apud Romanos. C.132,a
Tunica ruſſata quæ Iſidoro. E.23,c
Tunica moleſta, quâ pice & bitumine illitâ homines in ſupplicium vſtulabantur. G.409,d. 410,c
Tunica loricata, aut, Lorica tunicata, qualis Caracalla. C.87,b
Tunicæ loricatæ forma, è Notitia Imperii. C.248,a
Tunicata quies. A.144,b.284,b
ad Gerard. Tuningum Epiſtola Lipſii. B.101,b

Turannius quidam quam Procurationem habuerit ſub Caligula [illegible] 1 b
Turba audacius peccat. G.23,d. *Turbâ ſua inſolens moles.* E. 8,d
Turbare, res nouas moliri. G.309 d
Turbarum vulgare remedium in fugâ: eaque optimo conſutata D.377,b
Turbas externas fruſtrà in peregrinatione fugit cui animus turbatus. D.379,a
Turbatores in religione duûm generum: & quomodo coercendi. D.163,b.165,a
Turbinis vox Seneca vſurpata, pro vertice venti qui terras verrit,&c. *Gſ.*795,c
Turcae Scythis oriundi D.389,b. *ex ſola militari virtute muniſtros promouent.* D.143 b. *eorum vana ſuperſtitiones.* D.182,b. 183,a. *de ſacris diſputare, apud eos capitale.* D.166,a. *ſed alijs quibuſuis religionibus libertatem permittunt.* D. 158, b. *ſæpè ſe lauare ijs mos eſt.* D.235,b. *in bellis etiamnum legem mancipiorum vſurpant.* D.414,a. *eorum in Porta Imperiali ſilentium penè ſolitud* [illegible].333,a
Turcae cur ſiniſtrum locum habeant honeſtiorem. A.300,b, *vnde ijs ſemiluna in labaris.* A 150,b. *globum in ſumma* [illegible], *& ex eo pendulos pilos equinos, pro ſigno militari habent.* C.108,b. *excubias agentes altâ voce acclamant ſibi inuice & reſponſant.* C.177,a. *multa in agmine præter arma ferro aſſueti.* C.184,a. *in militiâ ſuâ vtuntur ſcut*[illegible]. C 226.a. *Fuſtium pœna etiam iis in militiâ cognita.* C.22[illegible],b
Turcarum & Orientalium hodie gladij quales, C. 76.b. *eorum forma repræſentata è Columnâ Antonini* C.246,a b *quales iis hodie galearum criſtæ.* C.81. *Polybianis ſimiles.* C. 247, b. *Turcarum hodie in caſtris munditiæ.* C. 164, b. *calces eorum ferè ſimiles Romanis vett.* E.506,c
Turcarum Imperator in ſ[illegible]*io ſedens, iuxta ſe arcum & ſagittam habens.* G.181.a *pueritiâ ille iuſtitiis curat pacis aut belli futuros adminiſtros.* D.134, b. *eius mos in auſcultandis occulte Senatorum ſententiis.* D. 140, b. *filij eius certo loco clauſi; ex quo egredi niſi permiſſu aut iuſſu patris non licet.* D 227,b
Turcarum Imperator, Rembo Rex Thracum. B.94,a
Turcicorum Legatorum magnificentia: tum multi eorum ritus a Scythis & Perſis. B 16,a
Turcicum hodie Imperium quam non comparandum priſco Romano C 379,a *idque adeo occaſum ſpectat, vaticinio* I[illegible]. C. 124,a
Turcæ quidam antris Charoneis Puteolanis commiſſi breuè exanimati. G[illegible] 733 c
Turcici Annales citati. D.188,b 192,a. E.227,d
Turcanij [illegible]*ominus.* Vide, *Lanonus.*
Turdus [illegible] *prouerbialiter in hominem mollem & ignauum, vnde.* A.263,[illegible],b
Turma ([illegible]*roprie equitum.* E.76,c.) *vnde dicta: quot equitum: quomodo differat ab Ala.* C.43, b. *quot equitum Turma in legione.* C.59,b. *vni Turma vnum vexillum, non Decurijs ſingulis.* C.60,a. *Turmarum præfecti non Præfecti, ſed Decuriones tantùm vocati.* C.60,a
Turma aliquando de peditibus. C.42,a
Turma Prætoria, quæ. C 42,a
Turma Statuarum à Metello è Macedonia Romam tranſlata, quæ, a quo, & quâ de cauſſa facta. F 18,c
Hadr. Turnebus aliquoties laudatus, eiuſque correctiones aliquot, aut opiniones, probata interdum, interdum non rec[illegible]. A 26,b. 57,b. 76,a. 8[illegible],b 84.a. 91,b. 1[illegible]0[illegible]. 106,a 1[illegible]9,b. 118,a. 119.a. 12[illegible],a. 121,b. 127,a. [illegible]32,a. 145,b. 169,b. 17[illegible],a. 215,b. 217,b. 218,a. 236 b. 242,b. 249 b. 28[illegible] b. 291,b 300,b. 331,a 333,[illegible]. B.20,b. 71 a. C. 57 a. 86,a. 357,a. 49[illegible],b. 521,b. 57[illegible] b. E 34,d. 58,c. 2[illegible]4,c 279,d. 348,d. 3[illegible],d. *quanti Turnebus ſ*[illegible] *a Mich. Montano: & quanti reuera faciendus* C 225 b *immerita ab Hottomanno culpatus* C 275,a, b. *Iuuius in rerum naturâ aſſertor.* Gſ. 702, d. *ad Turnebum ablegatus Lector.* C 1[illegible],b. 2[illegible] b. [illegible] *Varia* [illegible] *tiones* [illegible] *& ad* [illegible] *ſum,* & [illegible] C [illegible]4,c [illegible] 9c. 319 [illegible] 417 [illegible] 47[illegible],b. 666 [illegible]. G[illegible]4,[illegible],d. 8c[illegible],d. 81 d [illegible] ſequent [illegible]
ad Hadr. H.F. Turnebum Epiſtolæ Lipſ. B.7[illegible] 3[illegible],a
ad Steph. H. F. Turneb[illegible] *Hadriani iunioris Patrem, Epiſtola Lipſ.* B 1[illegible]2,a
Turonenſe Concilium Vide, *Concilium.*
Petron. Turpilianus, quis. E 3[illegible]8,d
Turpilij ali[illegible] *Grammaticis emendati* A. 84, b, 152,a.209,b [illegible]10,a.21[illegible],a. *alius ex Hieronymo.* B 5[illegible],b
Turpinus Hiſtoricus Caroli Magni citatus. [illegible]19,a
Turranius [illegible] *annona quis.* E.7, c. [illegible] *ille primus rei frumentariæ Præfectus.* A.248,b E.18[illegible],d. *Turranij alij.* E.[illegible].c,d
Turres in port[illegible] *caſtrorum ſtatiuorum Rom. etiam in toto ambitu, inque iis* [illegible] *immenſum miſſile.* C. [illegible]58,a
Turres expugnandis muris quando & vbi primùm fabricatæ: qui earum inuentores: earum genera diuerſa, diuerſarum magnitudinum. quomodo à Romanis structæ, promotæ, locatæ: & cætera eo facientia. Item nonnullarum figuræ. C.[illegible]96. vſque ad 301. *ambulatoria illa Turres quam antiqui inuenit.* C.363,b
Turrium bellicarum plicatilium exemplum in obſidione Hieroſolymorum duce Godofredo Bullioneo. C 363,b
Turres mobiles veteris militiæ quando in hodiernâ vſurpari poſſint. C.362,a
in Turres oppugnatorias quid remedij: ignes præcipuè: item ſaxa è balliſtis immiſſa: aſſeres aut trabes ijs ſcandendis incuſſa: muri altius elati. Turres aliæ ijs oppoſitæ. C.356,b 364 c
Turres in munitionibus aut circumuallatione crebra, & crebro a Romanis interpoſita: eaque quales: diuerſa ab alijs mobilibus. C.289,b
Turris, in acies militaris inſtructione, quid. C.215,b
Turris, ſeu Specula, Impenſa perdita vocata, in montibus Lomanenſibus quando ſtructa: quam longus ex eâ proſpectus. C.786,b
Turturilla, quis locus. G.608,d
Tuſci vnde oriundi, quibuſdam. G.76,c
Tuſcus vicus vnde dictus. E.133,c
Tuſus, pro, Tunſus. A. 58,b
Tutela nauis, quid. G.525 b
Tutilinadea. A.263,a
Tychonis Brahe error. Gſ.693,d. *idem allegatus.* Gſ.803,c
Tympana Romanis in bello contemta: & pro Gallorum Matris deûm ac effeminatorum habita: & hinc Tympanotriba vox. aliæ tamen gentes ijs in bellis vſi: quæ, & qualibus. C 128,b. 129,a,b. G.240,d
Tympanum, qualia noſtratia, Symphonia dictum Iſidoro. C.129 b
Typographia rem Librariam in cōpendium miſit. C.627,a. *quæ inſtaurandis Literis nata eſſe debeat, verendum ne aliquando iis profligandis ſit.* C.143,b. *exitio earum futura, ni quid Correctores obſtent.* A.421,b
Typographi ad Lectorem Epiſtola inſerta Lipſianis, cauſſam editæ ad Monamum Epiſtola reddens,&c. B.108,b
Tyrannidos & tyrannidis differentia. D.468,a
Tyrannis, quid ſit, & eius ingenium: mala ſubiecta oculis: tollendane ea, an toleranda: toleranda potius, vt tolerantur intemperies aeris. D. 112. 113. 114,a. E.420,d. G.178,d. *ſemper crebræ tyrannides & oppreſſiones. origo quæ ijs. ſed & inter beſtias tyranni. tum vera tyrannidis mores.* D.416,a,b
Tyrannus ſuum bonum quærit, non republica. D. 28, a, b. *imagine iuſtitiæ illudit hominibus.* E. 396, d. *vilibus imperare vult ſecuritatis cauſſâ; Princeps bonus, gloriæ.* D.346,a. *tyranni imo exarmant ſuos.* D. 86, a. *tyrannorum etiam eſt, non Regum, plures falſaſque religiones inducere firmandæ ſuæ cauſſâ.* D. 157,a. *ſub tyrannis maximè periclitantur diuites.* G.153,d. *ſub ijs quo quiſque peſſimus facit, tam maximè tutus.* E.121,d *formidabiles*

biles imprimis fiunt tyranni exemplis, quæ timere quemuis faciunt. G.518,d. ſed metus plurium communis, ſapè tandem ijs exitium parit. G.51,c. quanta autem tyrannis interna animorum lanięna, pulchrè deſcriptum. D.407,a,b. E.146,d
Tyrannicidis diuini honores tributi olim à Græcis. D.113,a
Tyrannorum ſtatuis capita amputata, & alia impoſita. E.37,d,c
Tyranni triginta Athenis, qui. G.84,c
Tyrannionis Grammatici, Sullæ temporibus, Bibliotheca quot librorum. C.632,b
Tyriorum coloniæ in Africâ quæ. G.76,c
Tyrus à Chriſtianis obſeſſa quo ſtratagemate ad deditionem adacta. B.303,b
Gul. Tyrius legendus in bellis ſacris transmarinis. B.147,b
Tyrrhenia unde dicta. G.76,c
Tyrrhenus Atyos F. fratri Lydo cedens in Italiam coloniam deduxit. E.129,d
Tzetzes citatus. C.335,a. eius opinio de Solymis Homeri. E.425,c
TZicuris, pro, Securis, Leonis Imp. C.344,a

V.

V, Vocalis longa effertur, vt ου Græcorũ. A.90,b.455,a,b 456,a. ſcribitur aut ſolitaria cum apice, aut geminata Vv. aut OV. Breuis autem effertur vt Υ Græcum, & aliquando vt O: hinc & pro V interdum ſcribitur O, imò etiam OV, ſed malè. A. 455,a, b. 456, a. Breue quoque V nonnunquam elatum vt I, & confusè quoque utque alternatim ſcripta. A.64,b.122,a.133,b.455,b. 456,a. Præterea in multis ſæpe dictionibus eliditur; vt, Facla, Pocla, Poplus, Spectacla, &c. A.73,b
V, conſonã inter literas habendam, & Va dicendã præſcribit Varro. A.461,b. E.171,d. V conſonãs ſæpè cum B in ſcriptione & pronunciatione alternat. A.45,b.150,a.458,b. deque ijs literis tractatum ſcripſit Adamãtius Martyr. A.45,b.458,b. Efferẽdu autem V conſona quaſi VV. idq; validis argumentis probatũ. A.459,a,b.460,b. Claudius Imp. Ⅎ figuram pro eâ inuehere conatus. A. 460, b. E.171,c. Græci quomodo eam expreſſerint. A.459, b. 460,b. V litera, conſonam ſignificans, vinentium nominibus in Inſcriptionibus, &c. prænotata. A.463,b
V, literæ quomodo furca ſimilis. C.667,b. quomodo figura illi in acie militari quam Forcipem aut Forficem nominant. C.115,b. V tranſuerſum quid Victorino Afro. A.467,a
Vaalu, pro, Vala. A.451,b
Vaarus, pro, Varus. A.451,b
Vacatio, &, Sine Vacatione, quid. Gſ.831,d
Vacatio, inter cauſſas detrectandæ militiam, quid, & quotuplex. C.23,a
Vacatio militiæ beneficio Senatus aut Pop. Rom. pro meritis quandoque data. C.23,a
Vacationes a munijs aut operibus militiæ à centurionibus ſæpè redimere ſoliti milites: poſt è publico centurionibus eæ ſolutæ, quomodo. C.159,a,b. F.321 c,d
Vacationes omnes ſolutæ per tumultum. C.23,b
Vacillatio aut leuis mutatio in conſilijs turpis. D.136,b
Ant. Vacquerius a poeta laudatus. B. 85, b. carmen eius encomiaſticum in Militiam Rom. Lipſij, C. 234. ad eum Epiſtola Lipſij. E.528,b
Vacuum an, & quid, aut quid non. D.574,b
Vacuum extra Mundum, Stoicis: eique in eius medio Mundum librari. D.578,a,b. G.255,d.257,d.640,d. ea opinio damnata Epicuro. D.578,b
Vacuum inter Incorporea Stoicis. D.573,a
Vacuum Philoſophis quod in Scripturis Abyſſus. D.578,b
Vada pro, Mari. E.397,d
Vanality, pro, Vanalitiary, Ciceroni vſurpatum. A.63,a
Vago, & Vagor, antiquis promiſcuè. A.133,b
Vagare gaudio. E.320,d
Vahalis fluuius. E.452,d
Vale, verbum omnes ferè Epiſtolas finiens. B.534,b
Fab. Valens Vitellium Imperatorem ſalutat. D.216,a
Vect. Valens. Vide, Vectium Valens.
Valentiani Belgices anciœ Veſtales. C.618,b
Valentiniani hæretici. D 570,a
Valentinianus Imp. Valentem fratrem Comitis-Stabuli dignitate ornauit. D.413 Valentiniani Imp. moderatio in diuerſitate religionum. D.166,b
Valentinianus, Valens, & Gratianus Impp. primi videntur expoſitionem liberorum vetuiſſe. B.410,b
Valeria Meſſallina. Vide, Meſſallina.
Valeria gentis inter cognomina, Potitus. E.175,d
Valeriæ Leges. D.280,b
Valeria, opidum in Corſicâ, quibuſdam: verius Aleria. G.7⅞,b
Valerianus Imp. à Sapore Perſarum Rege captus quàm indignè habitus. D.188,b
Valeriani Imp. villa priuatâ quot millia armentorum, porcorum, &c. C.416,b
Valerius Aſiaticus. Vide, Val. Aſiaticus.
ad Aug. Valerium Cardinalem Epiſtola Lipſij. A.241,a
M. Valerius Barbatus. Vide, Meſſalla.
Valerius Coruinus ſexies Conſul. E.9,d
P. Valerij Conſulis exercitia militaria inter ipſos milites. C.193,b
Valerio Dictatori ſella curulis in Circo poſita. E.72,d
Valerius Feſtus, quis. L.410,d
M. Valerius Maximus Meſſalla, quis; & vnde dictus Meſſalla. G.225,c
Valerius Potitus, quis. E.175,a
Corn. Valerius Profeſſor humaniorum literarum Louanij, cuius auditores Lipſius, alij. B. 160, b. ad eum Epiſtola Lipſij. A.180,b.218,a. B.9,a
Valerius Flaccus citatus. B. 391, a. C.82, a. 85,b. 86,a. 94,a. 125,a. 239,a. 247,a. 344,a,b. 346,b. D.20,a. & alibi in Libris Politicis. E.437,d.444,d
Valerij Maximi exemplar manuſcriptum ab Hadr. Vander-Burchio. B. 41, a. Valerij Maximi de Dipinio Tragœdo error. A.20, b. 21,a. Val. Max. à Cicerone diſſentire videtur. A.52,b. a Dionyſio Halicarn. Plutarcho & D. Auguſtino diſſentit. A.344,b. Val. Maximus emendatus & illuſtratur peculiari libello. A.343. vſque ad 354. Extra eum libellum emendatus. A.313,b. 314 a,b. B.484,b.485. C.70,a. 519 a,b. E.55,c.178,c. 523,a. Idem extra eundem libellum explicatus, aut citatus. A. 146,a. 245,a. 278,b. 280, b. 289, b. 290,a. 299,b. 300,a. 307,b. 322,b. 448,a. B.176,a.303,a. 391,b. C.20,b.22,a.23 b.25,b. 26,a 31,a. 55,a. 30,a. 63,b. 67,b. 69,a. 83,b. 133,b. 157,a. 158,b. 160,a. 209,a. 211,b. 212,b. 213,a. 218,a. 220,a,b.221,a,b. 235,b. 318,a. 342,a. 350,b. 361,a. 409,a. 429, b. 448,b. 484,a,b.493,b.504,b 519,a,b 576,b 607,a. 609 b.653,a,b.657.662,a.664,a.666,a.672,b. D.20,a & alibi in Libris Politicis. Item 415,a,b.527,a. E.38,d. 62,d. 68,d. 72,d. 73,c. 76,d. 77,c. 79,d,c. 86,d. 96,d. 100,c. 104,b. 118,c. 120,d. 133,c. 149,d. 159,c. 165,b. 179,c 201,c. 223,c. 227,d. 245,d. 298,d. 299,c. 357,d. 382,d. 409,d. 436,b. 452,d. 501,d. 504,b. 507,a,c 512,a. 524,a,b. F.18,d.45,d. 54,d. 79,a. G.4,b. 22,c. 15,c. 30,c,d. 41,d. 47, d. 48,d. 51,d. 52,c. 79,c. 83,d. 98,d. 106,d. 112,c. 116,c,d. 135,b.136,c.161,d.167,c,d.174,d.197,d,c. 200,d. 229,c. 245,c. 262,d. 266,d. 270 c 281,d. 301,d. 306,d. 306,d. 307,b. 338,b. 340,d. 348,d. 362,c. 371,d. 372,c. 376,d. 397,d. 543,d. 545,d. 555,d. 607,d.609,c. Gſ.698,b
Valerius Probus ſuis Criticis deditus. A.5. 421,b. Citatus A 62,b.261,b
Valeſij, pro, Valerij, & alia talia. A.465,a
Valetudinarium, quis locus. G.434,c. Gſ.680,d. etiam in caſtris hibernis Romanorum. C.137,a
Valgius Rufus Grammaticus. A.278,a
Laur. Valla nonnunquam de correctionibus coram Rege Alfonſo diſceptauit. A.169,a. eius correctiones. A.147,a. 159,a. 213,b. Idem allegatus. C.363,b
Vallandi ratio etiam Græcis vſitata. G.157,b

Val-

Vallaris corona, quæ. C.210,b
ad M. Aur. Vallenſem Epiſtola Lipſij. B.403,b
Valli Limes, quis regionis tractus in Britanniâ. E.410,d
Valli, propriè Sudes, & inde compoſitum Vallum. C.156,b. 157,a
Valli in agmine à militibus Rom. geſtati: quot à ſingulis. & eius vſus. C.183,a
Vallum vnde dictum. C.156,b.157,a
Vallum caſtrenſe, quid, & quale: in eo Agger, & Sudes: quæ vtrumque. C.156,b. *eius altitudo.* C.156,b. *ſæpè tot pedes latum quot altum.* C.287,a. *cur longiuſcule à tentorijs diſtans.* C.154,b
Vallum cæcum, in re militari quid: quomodo ſtructum. C.290,b
Vallum conuellere, phraſis vnde. G.355,d
extra Vallum tendere iubere, inter ignominias militares Romanis. C.221,a. E.227,d
Vandali patruum fratris maioris filio in ſucceſſionibus præferebant. D.220,b
Vandalorum, &c. inuaſiones Latinam Linguam planè corruperunt. A.448,b. *eorum reliquiæ in plebe Italicâ.* B.22,a Vide etiam, *VVandali.*
ad Corn. Van-Dalium Epiſtola Lipſij. B.196,a
Vander-Burchij fratres, Laurentius & Hadrianus, laudati. A 343. B 31,a
ad Lamb. Vander-Burchium Epiſtola Lipſij. B. 72, b. 475, a
ad Hadr. Vander-Burchium Epiſtola Lipſij. B. 43, a. 135,b. 145,b
ad Had. Vander-Burchium H. F. Epiſtola Lipſij. B.144,b. 150,a
ad Franc. Vander-Burchium Epiſtola Lipſij. B.379,a
ad Mich. Vander-Hagen Epiſtola Lipſij. B.526,b
ad Florent. Vander-Harium Canonicum Epiſtola Lipſij B.249.a
Vannij Regnum in Sueuis quod. E.194,d.195,c
Vapor, ἀναθυμίασις, pro quouis halitu, aqueo ſiue terreno. Gſ.705,c
Vapos, pro, Vapor; & plura talia. A.465,a
Variarum Lectionum Libri, primus Lipſio ad famam aditus. B.160,b. *Cardinali Granuellano inſcripti.* A.9. *iuuenile ſcriptum: deque eo ipſius Lipſij iudicium.* A.15. 445.
ad Iac. Varicium I. C. Epiſtola Lipſij. B 428,b
Varietas delectationem parit, ſatietas faſtidium parit. D.404,a
Varilia. Vide, *Apuleia.*
Variſti Germ. popu. à Ptolemæo, alijs Nariſci. E 450,d
Gem. Varius. Vide, *Geminus V.*
M. Varro, iuxta Agrippam ſolus, nauali coronâ donatus. G.305,d
Varro Conſul Cannenſi prælio fugiens fortior Paulo, qui occubuit, cur. D.395,b
Varro ab Antonio Triumuiro ſublatus, quis: non videtur eundem cum Terentio Varrone. F.53,d.54,c,d
Varro, Cingonius, quis. E.308,d
Varro, Licin. Murena. Vide, *Murena.*
Varro, Viſillius, quis. E.90,d
M. Terentius Varro quando Libros de Linguâ Latinâ ſcripſerit. C 487, b. *magnum eius apud doctos nomen: omniq́ue perſonâ & ſtilo Oratio pro Correctoribus à Lipſio in Satyrâ Menippeâ ſcripta.* A.421,a,b. 422,a. *curam eis comparandarum ac dirigendarum Bibliothecarũ demandauerat Dictator Cæſar: ſed morte Cæſaris res interturbata.* C.630,b. *querelæ eius de infrequentiâ & incultu Italiæ, eiuſq́ue cauſſis.* C 426,b. E.200,c. *ſolius eius imago viuentis in Bibliothecâ publicâ poſita ab Aſinio Pollione.* C.634,b. *de Grammaticâ, vt & alij illuſtres viri, ſcripſit.* A.204.b. *ſermones literarios in conuiuijs haberi præcipit.* A.108,a. *quem conuiuarum numerum præfiniat.* A.98,a. *eius iudiciũ de ſermone Plautino.* A.165,b. *Satyrarum eius qualis ſtilus.* A.334,b. *quod diſcrimẽ inter EI & I, ſtatuat.* A.434,a. *quomodo ſonum V conſonæ expreſſit.* A.461,b. *digamma id Æolicum inter literas habendum, & Vu nominandum cenſet.* E.171,d
Varro Græcanicam Philoſophiam valdè laudat: ſectas tamen eius ſiue trecentas recenſet. D.440 b. *totus Stoicus.* D.453,a. *quamuis ἀνεπιχειρίαν improbet.* D.525,b. *quid ipſi Philoſophorum τέλος.* A 27.b.28,a. *tria principia rerum apud Samothracas reperiſſe, vt rem magnam, aperit.* D. 570, b. *quam faciat partitionem Theologiæ.* D.537,b. *quid ei Anima, vnde, &c.* D. 614,a,b. *eius de diuiſione Animæ apud Auguſtinum locus explicatus.* D.620, b. 621, a. *eius locus de Animo Mundi apud Iſidorum & Auguſtinum: item diuiſio Mundi ſecũdùm mentem Stoicorum.* D.557, b. 580, b. 581, a. *quid ei Tempus, & vnde dictum.* D.601,a. *eius de parte Terræ habitabili apud Priſcianum mens explicata.* D.591,b
Varro à Triumuiris proſcriptus, ſed ſaluatus, poſt in lectulo mortuus. F.54,d. *eius verſus encomiaſtici Vini.* A.103,b *dictum eius de malâ vxore.* B.270, a. *eius apud Cenſorinum locus de diſcrimine temporum ſeu ſæculorum quoad Hiſtorias.* F.10,d. *diſſenſus eius a Liuio, ſed cum errore Liuij.* E. 536, c. *eius in L. L. locus explicatus præter mentem viri docti.* E.504,a. *Varroni vitioſe ſæpè aliorum ſcripta in allegationibus veterum attributa.* A 59, b. 60, a. *Liber eius in conſpirationem Pompeij, Craſſi, & Cæſaris, cui titulum fecit Τρικάρανος.* F.42,d. *Varij ipſius Satyrarum, aliorumq́ue quæ periere eius ſcriptorum tituli. deque nonnullis diſputatum.* A.17,a. 19,b. 20,a. 24. a,b. 27,b.30,a. 34, a,b. 41,a. 42, b. 43 a. 47 b. 52,a. 59,b. 60, a.79,a,b. 116,a. 118, b. C.524,a
Varro in Libris qui exſtant, item paſſim in Fragmẽtis emẽdatus. A.17,b.19,b.24 b.27,b. 30,b. 34,a,b.41,a,b.43,a. 47,b. 51,b. 52,a. 61,a,b 76,b 79,a, b. 91,a,b. 100,b. 116,a.118,b.126,a,b.129,a.131,a.134,a.143,a.147,a 159,b.162,a.194,a.203,a,b.207,a.C.24.b 35,a.62,b. 487,b.524,a.564,a. E.53,c.63,d.G.659,d. *Idem explicatus, citatus,* &c. A.30,a,b.34.a,b.58,a.73,a.76,a. 78,a. 103,a.104,a.106,a. 119,b. 143,b. 146,b. 147,a. 150,a. 174,a. 250,b. 283,b. 345,b.455,a. B.470,b. C.22.b 26,b. 35,a,b. 41,a.42,a. 43,b.51,a.52,a.57,a. 59,b. 61,b. 62,b. 68,b. 69,a. 71,a.72 a. 77,b. 83,a,b. 84,b.92,b. 100,b. 101,b. 126 b. 127,a.139,b. 140,a. 148,a. 181,a. 201,a. 205,b. 220,b. 240, a,b. 246,a. 287,b. 289,a. 333,a,b. 335,b. 341,b. 342,b. 429,b. 444,b. 505,b. 517,a. 522,b. 525 b. 545,b. 564,a, 579,a.603,b.619,a.645,a.667,b. D.19,a. & alibi in Libris Politicis. Item 389,a. 416, a. 458,b. 461,b. 573,b.582,b.607,a.608,b. E.5,d.63,d. 133,c.172,d. 181,b.192,c.195,c.224,d. 235,d. 244.c.272,d.277,c. 354,d.412,d,c.507,c.518,b.F.67,d. G.218,c.219,c. 224,d.227,d.257,c. 337,c.351,c.352,c.364,c.367,b. 370,d.371,d.372,b.397,d.419,d.438,c.478,d.565,c. 651,d. 666,d. Gſ. 683,d. 685,d. 686,d.695,d. 753,c. 756,c
Quinct. Varus quot Iudæos in crucem egerit. C.655,a
Quinct. Varus, Vari in Germaniâ cæſi F. quomodo Germanicus gener. E.133,d.546.
Quinctilij Vari, auus, filius, nepos, ſe ipſi interemere. F.73,d
Variana clades multos ſplendidiſſimè natos depreſſit. E 10, b,c. G.462,c
Vas vinarium ex vnâ gemmâ. G.636,d
Vaſa, inſtrumentum, ſupellex, & quicquid non eſt ſoli. G.261,c
Vaſa auro ſolida miniſtrandis cibis fieri prohibita. E.53,d
Vaſa aquâ luſtrali plena in templis. F.411,d
Vaſa olamari in exercitu, quid. C.188.b
Vaſa colligere, colligare, &c. militum caſtra mutantium. G.419, d
ad Vaſa in militiâ pecunia à Romanis è publico data, quæ dicta,
Vaſarium. C.139,b.G.857,c.261,c
Vaſis inanibus quomodo Romani & alij vſi conficiendis pontibus. C.304.b
Vaſa, &, Vaſculum inter obſcœna: & hinc, Bene vaſatus. A.74.b

Vaſcones

Vaſcones B vt V conſonam pronunciant. A. 458,b
Vaſtus, id eſt, ſolus & deſertus. A. 193,b
Seruil. Vatia cur ſolus viuere ſcire dictus. D. 330,d. *eius Villa, vbi: eaque à Seneca deſcripta.* A. 262,b. E. 131,d. G. 469,c
Vatibus lucerna, laurus, ignis, &c. prælata. A. 235,b
Vaticinus ſæpè futura patefacta. D. 193,b. 194,a
Vaticinari, lymphaticorum & melancholicorum. Gſ. 788,d
Vaticanus aer Romæ parum purus. E. 363,d
Vatinius inter probra ſui aui, homo podagricus, Catoni tamen in petitione Præturæ prælatus. G. 137,d. 171,c. 184,c
Vatinius (ſub Nerone) ſutor, fœdiſſimus & formâ & vitâ homo E. 274,c
Vbi, pro, Ibi. A. 182,a
Vbiorum Colonia vnde Agrippina, aut Agrippinenſis, cognominata. E. 446,c
Vbiorum Ara, vbi. E. 30,d
Vdiſſes, pro, Vlyſſes. A. 126 b
Vdones, e crinibus pelliſue calces. G. 77,d
Vdum, &, Humidum, vt differant. Gſ. 708,c
Vdus, pro Baculo. A. 145,a
Vectes, Vectiarius, &, Vecticularia vita, Vellee Lingulaſs, &c. quid. C. 282,a,b
Vectigal, quid propriè: vnde dictum: differens à Tributo. C. 390,a
Vectigalia olim Romanis triplicia: quæ. C. 389,a
Vectigalia e frumentorum fructuumve Decumâ aut Quintâ, quæ. C. 389,a,b
Vectigalia, Romanis è Paſtione quæ: Scriptura dicta. C. 389,a,b
Vectigal e Portoriis, quod Romanis. C. 389,b
Vectigalia, in Tributum, Romanis amplum e ſeruis libertiſque. L. 225,c
Vectigalia elocata apud Rom. per Cenſores. A. 36,b
Vectigalia Romanorum quantum in Aſiâ aucta victoriis Pompeii C. 39 ,b
Vectigalia quæ antè in Prouinciis Populi Romani fuerant, quæque Proconſules colligere ſoliti, in ſuum fiſcum retulit omnia Theodoſius. E. 532,a
Vectigal quantum e ſola Vrbe Conſtantinopolitanâ ſingulis diebus ante annos CCCC. collectum. C. 398,b
Vectigale, quod vectigali ſubiectum aut obnoxium eſt. D. 328,a
Vettius Valens, nobilis Medicus, famoſus in Meſſallinâ adulter. E. 180,d. Gſ. 834,d
Vectura, pro, Naulum. G. 351,c
Vedius Pollio. Vide, *Pollio.*
è Veemens natum Vehemens. A 451,b
Vegere, vegetiorem reddere. G. 168,c
Vegetius ſcriptor non malus potius, quàm bonus: valdè præterea deprauatus. B. 30,b. *rerum antiquarum non valde fidus teſtis.* C. 346,a. *quando vixerit.* C. 160,b. *ſui & antiquæ æui inſtituta militia confundit.* C. 12,a. *aliter ac priſci ordinat aciem Romanam* C. 98,a. *querela eius iniuſta de incurioſo delectu militum.* C. 32,a. *querela non minùs iniuſta de promotione militum per gratiam, non per virtutem.* C. 50,a. *vera eius cauſſa cur punctim ferire præſtet, quam cæſim.* C. 76,a. *diſſenſus eius à Polybio.* C. 118,b. *locus de Centurionum in legione numero atque ordine: vſque fuſius explicatus.* C. 239,b. *de Vineâ militari: & is explicatus.* C. 275. 276. 277. *recenſio eius variorum in Arietes hoſtiles remediorum: vſque explicatus.* C. 357. 358.
Vegetius correctus. C. 109,a. 115,a. 156,a. 157,a. 166,b. 195,a. 280,b. 342,a. 352,a,b. 505,a. E. 496,a. *Citatus.* A. 291,b. C. 14,b. 37,b. 41,b. 43,b. 51,b & paſſim deinceps in Libris De Militiâ Romanâ & Poliorceticôn vltrò ſe offerens loca. Porrò, 383,a. 384,b. 505,b. 579,a. D. 42,a. 82. & crebrò in materiâ militari in Libris Politicis. E. 20,d. 21,d. 64,c. 173,d. 409,d
Vehemens, vox, nata e, Veemens. A. 451,b.
Vehementius aquo bonòve. A. 331,b
Vehicula publica per vias olim diſpoſita. D. 315,b. *ſed eorum perexiguus vſus in militiâ Romanâ.* C. 184,b. *niſi quid quandoque iis inuehere vſi milites honeſtiores.* E. 17,d. *Vehiculis autem etiam geſtari ſolitè veteres, vt in Lecticâ aut Sellâ.* B. 121,a
A. Fabricius Veiento, quis. E. 457,c
Veiones, Lana nummaria. D. 561,b
Vela in cœnationibus arcendo frigori, itemque ornatus causâ: hinc, Velo leuato, id eſt, palam omnibus admiſſis. E. 214,c,d
Vela oppanſa inter cadauer & eum qui defunctum pro Roſtris laudabat, quamobrem, & cur. E. 32,d. 110,d. G. 116,d. 117,c
Vela oppanſa aris & ſtatuis, maiori reuerentia. A 329,b
Vela contra hoſtiles ignes & tela molliter prætenſa. C. 359,a,b
Vela in Theatris & Amphitheatris arcendo æſtui: quando eorum vſus cœperit: colorata ea fuiſſe: aliquando ſerica, purpurea, auro diſtincta, &c. quomodo intenta: hinc, Vela ducere, &, reducere; pro ardore Solis videlicet. C. 576,b. 577,a
Velis miniſtrare. E. 450,d
Veli pes, dexter aut ſiniſter, quid. G. 288,c
Velo lectica tecta. A. 269,a
Velaria apud Iuuenalem, pro Velis: &
Velarii, qui. C. 577,b
Velabrum, Romæ vbi. E. 276,c. *Velabri vanum etymon.* C. 577,a
Velaſquij virtute Comitum Stabuli Caſtellæ titulum familia ſua aſſeruere. D. 423
Io. Ferd. Velaſquio Comiti-Stabuli Caſtellæ inſcripta à Lipſio Manuductio ad Philoſophiam Stoicam. D. 423. *ad eundem Epiſtola Lipſii.* B. 296,a. 305,b
Velenenſis tunica quæ Iſidoro. A. 199,b
Velia amœnus & ſalubris ſeceſſus. A. 254,a
Velii Fidi libellus citatus. A. 36,a
Velii Longi inepta diſtinctio inter Actuarios & Actarios. E. 525,c. *eiuſdem locus malè à viro docto intellectus.* E. 172,c. *Velius citatus.* E. M. 92,b
ad Iul. Cæſ. Velium Epiſtola Lipſii. B. 313,a
Velites vnde dicti: Polybio paſſim γροσφομάχοι. C. 67,b. 68,b. *qui Velites inter pedites, quales, & e quibus lecti: quæ arma Velitaria, (vt Haſta velitares, &c) & indumenta militaria qualia.* A. 55,b. 345,a,b. C. 35,a. 68. 69. 70,a. *diſtincti Velites à Rorariis & Accenſis.* C. 240,a
Velites propriè dicti quando primùm apud Romanos: Gallis & Germanis iam ante in vſu. C. 67,a,b. *quot in vnâ legione: non diuiſi in manipulos aut centurias; nec propria ſigna aut duces habuerunt: ſed quomodo ſubſignanis militibus attributi aut iuncti.* C. 36,a. 37,a. 49,b. 65. 236,b *plerumque in leui & vili habiti.* C. 171,b
Velitum in acie Romanâ varia loca: ſparſi in manipulos etiam aliorum generum, in lateribus, in fronte. C. 102,a. 134. *ſigno dato ante alios prodire, pugnamque ordiri, ſoliti.* C. 97,b. 102,a. *inter equites quomodo etiam mixti Romanis: item Gallis, Germanis, & Numidis.* C. 67,a,b
Velites quem locum habuerint in agmine Rom. C. 188,b. 189,a
Velitum metatura in caſtris vbi, dubitatum & diſputatū: quæ locatio potior. C. 151,b 152,a. *cannis tantùm & ſtramine, ſine pellibus, tendebant.* C. 221,a. *vbi vigilias habuerint, ad vallum intra aut extra caſtra: quomodo per excubias diſpoſiti: & ante portas an ſoli.* C. 171,b. *quæ qualeſque iis ad vigilias teſſera aut teſſerula; & à quo iis data.* C. 172,a,b
Velites quando apud Romanos deſierint. C. 67,b
Velites, pro Iaculatoribus. C. 68,a
Velitari, &, Velitatio, quid aliquando ſignificent. A. 55,b
Velitis, iubeatis, formula populum rogandi. A. 81,b
Velle quod vult Deus, ſumma ſapientia & quies. E. 111,a
Velle alicui dᷓñs, benè velle, & fauere. D. 348,a
Velle idem & nolle, vinculum amoris. G. 62,c
Velle quæ velles, formula in conſolatione. A. 99,b. G. 502,d

Velleda, Veleda, vates, domina, & quaſi dea Germanorum, VVelda potiùs dicenda. E.438,c

Velleius Paterculus Hiſtoricus quis, & qualis: an Tacito memoratus. E.89,d. exemplar is plenioris Chronologiæ. B.147,a. fœdus aliòquin Tiberij & Seiani adulator. A.214,a. Gſ.681,d.743,d. eius prænomen, nomen, genus, vita, ſcripta. A.176,b. E.90,c,d. F.4,5. Hiſtoriæ eius titulus, materies, & librorum numerus. F.5. unde Hiſtoriam ſuam orſus. F.10,b. integrum Velleium ſe habere Georgius Merula vanè iactaſſe videtur. F.5. De bello in Suevos, eius ſcriptum habuiſſe putatur VVolfg. Lazius. B.529,b. F.5. opinio Velleij de Colonijs iudicium improbatum. C.386,a

Velleius Paterculus emendatus. A.177,a.214,a. C.401,a,b E.213,d. 245,d. F.12. & paſſim totis peculiaribus in eum auctorem Animaduerſionibus, Theodoro Leewio inſcriptis. Idem Paterculus citatus & explicatus. A.325,a,b.448,b. C.7.19,b.31,a 54,a,b.58,b.212,b. 285,a.394,a. 400,b.409,b.438,a.515,b.603,a.645,b. D.20,a. & aliquoties in Libris Politicis. Item 274,a. 311,a.312,a. 395,a. E.3,c,b. 4,c. 5,d.10,d.17,d 18,d. 22,d. 28,c. 55,d. 59,d. 89,c. 103,c. 104,b. 125,b,d. 129,d.148,d.181,c.187,c.249,b.380,d.392,c.398,d. 449,c. 489,d. 492,c. 493,c. 496,b. 517,d. 531,a. continuâ ſerie in iiſdem peculiaribus Animaduerſionibus explicatur. G.9,d. 76,c. 101,c. 171,c. 227,d. 322,c. 338,c. 545,d. 557,d. 596,d. Gſ. 695,d. 743,b

Vellere aurem. Vide, Aurem.

Velocitas percepta exercitio ſtrenuum facit bellatorem. D.88,b

Velocitate & motu res ſtabiliri & quaſi geſtari, Triſmegiſti & Stoicorum opinio. G.151,b

Marcus Velſerus laudatus. B.190,b. 211,b. 556,b. G.477,c. eius Hiſtoria Boica. B.194,b. bella eius interpretatio in Seneca. G.477,c. ad eum Epiſtola Lipſij. B.194,b. 211,b. 224,a. 237,a. 238,b. 241,b. 260,a. 327,a. 329,a. 331,b. 332,a. 333,a. 335,b. 338,a. 341,a. 345,a. 346 b. 347,b. 350,a. 355,b. 556,b. 406,b. ad eum Phalæcii eiuſdem. B.239,a

Venæ immobiles ſunt; pulſus qui à Medicis exploratur, arteriarum eſt. Gſ.757,b

Venæ labentes, aut cadentes, quid. G.46,d. 294,d

Venas extrahere, quid. G.134,d

Venâ ſectâ mortem ſibi conſciſcere crebrum ante Senecam. G.507,d

Vena ſoluta, & ſanguinis miſſio, pœna militaris, quæ, & ob quæ delicta. C.216,a,b

Venæ, loca uliginoſa in Hollandiâ & alibi nomen unde habeant. C.756,b

Venatio uſum habet, ſi modum: & Plato, Xenophon, aliique laudarunt. D.357,a. ea inter unica ſtudia procerum. E.42,c. ei multùm deditæ gentes acres & feræ. E.441,d. ſed eius ſtudium non magnum apud priſcos Romanos. D.357,a

Venationi quæ laqueis & retibus fit, ſimilia Strategemata. D.101,b

Venationis amphitheatralis origo incerta: poſterior tamen Ludis gladiatorijs. C.560,b. in Circo exhibita venationes ſta ante ſtructa Amphitheatra. C.560,b. 564,a. valdè increvere ſub Auguſto. C.561,a

Venatio, pro feris iam venatu captis, quàm venationi amphitheatrali aptis. G.270,d.

Venatores, ſeu Beſtiarij, quomodo & ubi edocti in feras pugnare, & id ſub metu flagrorum, &c. C.196,b.197,a

De Venatione amphitheatrali Libros duos adfectos habuit Lipſius; ſed ſuppreſſit. B.19,a.25,a.49,b. C.555,a

Vendere ius eſt quæ emeris: ſic de dignitatibus corruptione acquiſitis. D.144,a

Venena ieiunis inprimis noxia. G.177,c

Venena multi præparata habebant in omnes caſus mortis ſibi inferendæ. D.524,a,b

Venerationis mos adulatorius hodie Aulicis uſitatus. A.306,b

Veneria, piſces qui. G.601,d

Venetia factio Aurigarum. 144,a

Venetia, Mercurio amiciores quàm Minervæ. B.22,b

Venetorum hodie Ariſtocratia bene compoſita. B.105,b. annum ea millenarium iactat. D.209,b. 389,b. eius regimen medium inter Principatum & Rempublicā. D.403,a à militiâ ſuos ferè arcet, exceptâ navali. C.224,a

Veneti Florentinis ingenij acrimoniâ inferiores, conſtantiâ tamen ſuperiores. D.136,a. nobiliores Venetorum mercaturam exercent. D.138,a.

Veneti & Piſani Ptolemaida à mari obſident. B.339,a

Venetorum Senatus, Bembo ſemper Patres conſcripti; Præfectus moleſtiæ eorum, Imperator. B 94,a

Venia Principis aliquando plus vindictâ proderit in inſidiis: ſed numquam eâ in proditores utendum. D 59,b 60.

Venire in rem præſentem, Iuriſconſultorum phraſis. G.324,d

Otho Venius pictor commendatus, & laudatus. B.45,a. C.273 b. ad eum Epiſtola Lipſij. B.293,b

Venter caret auribus. G.424,d

Venter pinguis non gignit mentem tenuem aut ſubtilem. G.412,d

Venter Universi, Terra quibuſdam; aliis Mare. B.580,a

Ventilare arma, quid. G.657,d. Ventilare, & Ventilatio, oppoſita veræ pugnæ; eiuſque tantùm præludia. C.534,b.

Ventilatores, qui Quinctiliano. C.534,a

Ventus an fluens aer, aut flumen aerium: & quid Senecæ: quid Ariſtoteli, &c. Gſ.727,c.738,d.782,d

Ventorum ſpecies duæ: unde gignantur: aquatici minùs pertinaces. G.14,d

Venti mediam regionem aeris non excedunt. Gſ.796,c

Venti vulgo priſcis tantum xij, nautis xxxij. hodie. Gſ.765,c

Venti collaterales, qui. Gſ.764,d. Eteſiæ, qui E.365,d. Gſ.750,d. ἐγκολπίαι venti, qui & unde dicti. Gſ.760,d. provinciales, qui. Gſ.766,c

Venti directè contrarij ſimul diu flare non poſſunt Gſ.778,d. 797,d

Venti cur altiora magis perflant, quàm depreſſiora. Gſ 754,d

Ventus ferens, à puppe, Græcanicum. D.322,a,b. G.245,d

Vento eodem quando & quomodo navis ire redire poteſt. Gſ.765,c

Venus nata è ſpumâ & ſanguine. A.239 b

Venus, an Afrorum Cæleſtis. A.220,b

Venus & Mercurius in eodem templo dedicati, cur. B 492,a

Veneri Aprilis menſis ſacer, cur. B 244,a

Veneris & Proſerpinæ ob Adonidem lis. C.678,b

Veneri Calvæ ob quam memoriam templum Romæ ſtructum. C.322,a

Veneris & Romæ ut deæ templum. E.122,c

Veneris Paphiæ templum quis condiderit: quod eius ſimulachrum. E.338,d

Veneris Erycinæ templum Romæ, adinſtar eius quod in monte Eryce: & quis id inſtauraverit. E.125,d

Veneris Pantheæ nomine Druſilla à fratre Caligulâ conſecrata. E.139,d

Venus Libitina, eiuſque templum. G.363,d

Venus planeta, manè Lucifer, veſperi Heſperus. Gſ.807,c. Veſperugo, Plauto. D.589,a

Venus, pro Gratiâ, dictio. G.285,d,c

Veneris ædem theatro ſuo ſuperpoſuit Pompeius. A.255,a

Venus in talorum iactu, ſeu

Venerius iactus, quid. A.81,a.104,b. Gſ.827.828.

in Veneris tutelâ horti apud Romanos: hinc,

Venus, pro Olere, ut, Ceres pro pane, &c. A 98,a,b

Venus, cognomen meretricium. A.170,a

Veneris aſpectus ab oculis, ſermones ab auribus avertendi. B.22,b

Venuſtas, Græcis [illegible]: & quid. G.285,d

Venuſtas in Epiſtolis tota ab Ingenio eſt, nec præceptis doceri poteſt. B.537,b

Ver, renatus orbis eſt; vel, annus renaſcens. A.239,b

Vere natum mundum videri. D.278,b.279,a

Veraxia, è quatuor primis Veſtalibus. C.607,a
Verania, uxor Piſonis a Galbâ adoptati, caput mariti ſepeliendum precibus obtinet. E. 322.
ad Ioan. Veraſtigui, Præſidem Cenſorij Tribunalis, Epiſtola Lipſij. B.293,b
Verbeto, verbere dignus. C.678,a
Verbum Dei Chriſtianorum, penè ſit Ratio Stoïcorum. G.77,c,d
Verba omnia, vt & Vox, Stoïcis corpora. G.645,d
Verba dare, fallere, latere. G.205,d
Verba explicatis conſiliis facile eſt accommodare: ſuper iis non litigandum: ſed nec multa ea vſurpanda. D.139,a
Verba noua aptanda nouitatibus rerum. D.450,a
Verba auctorum citata ſuis inſerere, ſuoque ſenſui aliquando aptare, quatenus licitum. G.142,d
Verba quædam actiua occulta patiendi ſignificatione; vt, minuerunt, pro, minuta ſunt; & plura alia. A. 347, b. 350,b. E.380,d
Verba dicendo vtilia. A.301,a
Verba ſordida aut obſoleta quæ. B.540.a
Verborum furta, quid Hieronymo. B.383,a
Verbum ſat eſt, Plauto, pro, Verborum ſat eſt. A 95,b
Verboſi valde & vna ſapiens, rarò conſpectus. D.132,b
Verecundia, bona indolis ſignum. G.403 c. *præcipuum ornamentum feminæ.* D.359,a
Verecundia nunquam magis neceſſaria, quam cum de diis agendum, ſcitum Ariſtotelis. D.538,a
Verecundia quorundam patrum idonea rebus ciuilibus. D.145,a
Veredi tabellariorum equi per ſtationes diſpoſiti. B.302,b
Vereri à ſuis melius, quam timeri. G.463,d. *Vereri, liberorum; timere, ſeruorum.* G.29,d.30,c
Vereri alicuius. A.117,a
Vergens dominatio, vt, vergens ætas. E.139,c
ad Ioan. Vergerium Auratum Epiſtola Lipſij. B. 97, b. 209 b. *ad eundem Phaleuci, item Teſtimonium.* B.238,a
T. Verginius Rufus à Tacito pro Roſtris laudatus. E.xiiij.
L. Verginius Rufus Conſul. E.269,d
Verginius, quem Tacitus ait à Nerone in exſilium pulſum, an Rhetor: & quis. E.289,d
Vergobrets, magiſtratus Gallorum. A 152.a
Veritas nulli cognita ſine Deo, nulli Deus ſine Chriſto. D.368.
Veritas plena eſt; creſcere nec minui poteſt. D. 493, a. Gſ.712,d
Veritas vnde Græcis ἀλήθεια. G.655,d. *Platoni veritas non ſummum Bonum, ſed ei adhærens.* G.511,d
Veritas in altiſſimo puteo merſa, Democrito. Gſ. 810, d. 813,c
Veritas intelligentes capit, improbos lædit: vt purpura homines delectat, tauros offendit. B.58,a
Veritatis indoles non eſt, placere multis. D.449,b *eius ſermo ſimplex.* G 466,d
Veritas, principium prudentiæ ſimul & ſapientiæ: pes & caput, primaque nota, imò oculus veræ Hiſtoriæ. D.125,a. F. 3.
Veritatem dies aperit. G 30,d
Veritas ſæpè ex alternantium, imò & altercantium ſermonum conflictu elicitur. A.466,a
Verum ſemper bonum: non ſic Veriſimile. D 484,b
Vermina Syphacis filius. D.187,a
Verminari, quid. G.243,c
Verminatio, pro pruritu doloris, primâ morſicatione. G.531,d
Vernaculi, qui: ij plerunque dicaces: nam dicacitas velut propria Vernarũ: hinc, Vernilis, Vernilitas, Verniliter, &c. G.132,d.277,d.349,d,c
Verona amphitheatrum etiam hodie exſtat pulcherrimum. C.587,b. Vide porrò, *Amphitheatrum Veron.*
Veronenſes pauci in Aulis, multi Placentini aut Laudenſes; ſententia prouerbialis. D.136,b
Verres, quid. A.38,b
C. Verres validis ictibus à Cicerone accuſatus. A.27,a
ad Godefr. Verreykium D. M. Epiſtola Lipſij. B.493,b
Verrinum ius, quid ioci. A.38,b
Verrius Flaccus citatus. A.72,a.77,a.90,b.C.276,b
Verſatilia cœnationis laquearia. C.575,d
in Verſionibus auctorum in alias linguas quid requiratur. B.348,a
Verſis armis pugnare, de gladiatoribus; aut verſis pannis agitare, de aurigis in Circenſibus; non pro, Inuerſis, ſed pro, Mutatis. C.533,b
Verſuram facere, Donato quid. G 333,d
Verſus in ſcribendo a veteribus obſeruati, qui ſτίχοι Græcis, erant cola ſeu commata, in quæ totus Liber diuidebatur. B.135.
Verſus, in re Geometricâ quid. C.140,a
Verſiculi acutiores interdum Epiſtolis immiſcendi. B.537,b
Verſus Græcus quem Agrippina dixerit Tiberius E.128,d
Verſus heroicus legitimus in contextu Taciti. E.449,d
Verſus intercalaris, quis. Gſ.812,d
Verſus, ſeu Poëmatia varia Iuſti Lipſij paſſim Operibus eius inſerta, quæ aut ad amicos, aut aliâ occaſione ſcripſit; præter innumeras verſiones citatorum verſuum è Poëtis Græcis; quorum in hoc Indice ratio habita non eſt, vt rei infinitæ.
Verſus conuiuiales. A.113,b. *Leges Horti in perſonâ Vertumni.* A.98,b.99,a. *Epicedium Arn. Deiny.* A.114,b. *Epithalamium Victoris Giſelini.* A.170,b. *De inſtituto vitæ ſuæ & ſtudiis.* A.138.139. *de Satyrâ ſuâ Menippeâ ad Lectorem.* A.416. *Laus & Votum vitæ beatæ.* B.14,a. *Ad Stellam Venerem pro Horto.* B.24,b. *ad P. Oranum* B. 118,b. *in Pantini verſionem Syntag. Patrum.* B.150,a. *in Heuriam, aut Heuerleam, Prætorium Ducis Areſcotani.* B.198,a,b. C.797,a. *ad Antuerpiam, & inibi amicos.* B.220,a. *ad Guil. Richardotũ, J. Bapt. Baronium, & Phil. Rubenium.* B.228,a. *ad Ioan. Vergerium Auratum.* B.238 a. *ad Marcum Velſerum.* B.239,a. *ad Nicol. Micaultium.* B.304 a. *in ignes ſtructos in ingreſſu Alberti & Iſabellæ Principũ.* B.312,a,b. *in ſuos canis.* B.395,a,b. *in d' Auſquy verſionem Baſilij Seleuc.* B.402 a. *in Pinum arborem tranſlatã.* B.406,a. *in Bernartij Boeshium.* B.418,a. *Epithalamium Bernartij.* B.427,a. *Epicedium Busbequij.* B 461, b. *in Catullum,* &c. *Douſa Filij.* B.475,a. *in G. Sandelini titulum Doctoris.* B.483,b. *in Etymologicon Kiliani.* B. 487,b. *Epicedium Saphyri catelli.* B 526, b. *in Elogia Miræi.* B.527,b. *de miſeriâ humanâ.* C.309, a, b. *in laudem D. Virginis Hallenſis.* C. 693,b. *de quibuſdam eius miraculis.* C.703,b.705,a,b. 712,a,b. *Penna à ſe eidem Diuæ Hallenſi ſuſpenſa ſubſcripti.* C.717,b. *in honorem Diuæ Virginis Sichemenſis ſiue Aſpricollis: deque miraculis eius beneficio factis plures.* C.725. & ſeqq. *in laudẽ Academiæ Louanienſis.* C.788,a. *item ſuper inclinatione Louanij.* C.797,a,b. *Preces in graui morbo ad Deum pro Conſtantiâ.* D.418. *Imitatio ad Senecam.* G. *, xvj.
Vertices in aëre, quid. Gſ.797,c
Verticoſus, hac illac ſe vertens & contorquens. Gſ.797,d
M. Vertranius Maurus pauca in Tacito præſtitit. E. x. *eius error de anno Præturæ Taciti.* E.xiiij. *Eiuſdem aliquot correctiones, aut explicationes, in Tacito; quarum pars maxima ſpreta, pauciſſima probata.* E.1,d.2,d.4,d. 13,d. 39,b. 73,c. 103,c. 107,c. 112,c. 125, c. 135,d. 152,c.160,b.164,d.168,d.174,c.178,c.182,d 215,c. 222,c.225,d. 275,c.282,d.290,c.313,d.329,c. 386,c. 394,d.393 c 517,a
ad Franc. Vertunianum Ioſephi Scaligeri Epiſtola. B.88,a
Vertumnus cuſtos Horti; & ſub eius perſonâ Leges Horti. A.98,b.99,a
Veru, inter inſtrumenta militum apud Romanos. C. 204. a, b
Veruices, Bembo Herci genitalibus defectis. B 94,b
Veruex, &, Veruecinum caput; conuicium in ſtupidos & fatuos. G 184,c
Verutum, quale iaculi genus, vnde dictum: Verutina etiam dictum, & Veru: item fœminino genere Veruta: quo primo eo vſi: inter haſtas velitares non malè cenſeri poteſt. C.342,a,b

Veſalia, veterum Aliſo quibuſdam putata. E.45,c
Veſcularius Atticus, aut Flaccus Veſcularius. E.51,d
Veſica Univerſi, quibuſdam Mare. D.580,a
Veſpaſianus quadam tributa duplicauit: itque vrina vectigal commentus eſt: quâ id occaſione. C.397,b. *ſalutatione olim publicâ prohibitus à Nerone,* E.299,d. *ſorte elegit qui iudicia extra ordinem diiudicarent, redigerentque ad breuiſſimum numerum.* D.243,b. *ſordidus & auarus.* E.358,d. *Templum tamen Pacis admirandâ magnificentiâ ſtruxit.* C.435,b. *Bibliothecam ei adiunxiſſe videtur.* C.632,a. *Capitolium ſecundò exuſtum reſtaurauit & dedicauit.* C.431,b. *Amphitheatrum lapideum ſtruere cœpit, quod perfecit filius Titus.* C.562,a. *etſi cætera parcus, ingenia artesque fouit vel maxime.* D.276,a. *primus Rhetoribus Latinis Græcisque ſtipendia annua è publico dari iuſſit.* C.469,b. 793,a. *etiam extremè ager curam reipubl. non omiſit.* D.232.b. *eo Principe ſtatim luxus in multis ſponte exoleuit.* D.233,a,b. *quanta eius benignitas.* D.249,b. *quanta contra ſæuitia in Iul. Sabinum & Eponinam eius coniugem.* D.268,b
Veſpaſiani & Titi agminum ratio ex deſcriptione Ioſephi. C.189,b
Veſpaſiani vterque ſacram Vrbem exciderunt, neſcientes diuinæ vltionis ſatellites. D.491,b
Veſpaſianorum Imperium reipublica ipſisque variâ ſorte felix & infelix. E.337,d
Veſperare, pro, Veſperaſcere. E.352,d
de Veſpere ſue venire, prouerbialis ſermo Plauto. E.534,d
Veſperugo Plauti, ſtella Veneris, ἕσπερος Homeri. D.389,a
Veſpillones in lecto mortuos efferunt. A.145,a
Veſpillones in quam domum veniunt, ſignum eſt funeris: ſic reipublicæ labenti, ad quam fulciendam adhibentur peregrini. D.135,b
Veſta, quid: unde dicta: aliis Ignem; aliis Terram eſſe: deque eâ priſca fabula & allegoria. C.601.602. D.389,a. *quibuſdam etiam Venus dicta: ſed pro Igne, ſiue Foco, antiquitus & paſſim culta: a quo exemplo & Romæ: & quomodo eò tranſlata.* A.33,b. C.602,b. 603,a,b. D.541,b. *exhibita ei miniſteria & cultus qui.* C.606,b. & ſeqq. *in eius arâ ignis perpetuus ſeruabatur, quomodo: & quomodo renouari ſolitus, ſi extinctus; vel etiam primo die Martij, etſi nullâ interſtinctione prægreſſâ* C.609,b.610,a.
Veſtæ templum Romæ vbi, à quo inſtitutum: quale, quâ formâ: viris in id intrare quidem licitum, non pernoctare aut penetrare: nullum in eo ſimulachrum: imago tamen eius in nummis aut ſtatuis expreſſa; & qualis. C.604,b. 605.
Veſtæ templum aliud ab Auguſto: vbi: item, Regia, & Atrium Veſtæ, quid, & vbi. C.605.606. G.102,c
Veſtales, miniſtræ ſeu Sacerdotes Veſtæ, virgines cur: cuius ætatis captæ: quot: in defectu vnius, viginti è toto Populo eligebantur à Pontifice Maximo; ſed quales: ex eo numero vnam ſorte ductam capiebat: vbi & quomodo id factum: ſi tamen aliqua apta offerretur, præferebatur ſortitioni oblatæ: quæ tamen rara; pleriſque è proceribus id potius ſubterfugientibus: tum quæ Veſtalium Virginum habitatio. C.606,b.607.608,a
Veſtales Virgines ſtatim vbi captæ, deductæ ad atrium Veſtæ: ibique ad ceremonias & ritus omnes inſtructæ: ipſæ prouectiores factæ alias doctura: indidem XXX. annos munere obligatæ, Romæ: (G.254,d.) Albæ olim plures: annis iis exactis vel nubere iis liberum. ſed infelices plerumque talium nuptiæ: omnes præſidere ſacris dictæ. atque Antiſtites ſiue Antiſtitæ vocabantur: quæ tamen ætate cæteras præcedebat, Virgo Veſtalis Maxima appellata. C.608,b.609,a. E.182,c. *Veſtalis Maximæ habitus cultusque è ſtatuâ quæ Romæ ſeruata apud Cardinalem Caſium, imagine repræſentati, cum aliquâ interpretatione.* C.621.
Veſtalium Virginum munus, ignem in Arâ Veſtæ ſine intermiſſione alere & reparare: per vices eì rei excubabant: ſi extingui contingeret, ea cuius culpâ accidiſſet, flagris à Pontifice Maximo cæſa: pudore tamen virginis ſalue, quomodo: ignis autem quomodo renouandus. C.609,b. 610,a. *Alterum earum munus, adſeruare arcanum Imperij pignus. idque iis ſolis videre permiſſum: quod iſtud, inquiſitum.* C.610.611.612. *Tertium munus noctu diuque pæne perpetuum, ſacrificare: quo habitu. Aquæ etiam an eis cura incubuerit alia, quam quod Fonti Camenarum præerant, exque eo ſolo aquam ad ſacra petebant. An præterea iis cura draconis cuiuſdam.* C.613.a,b. *apud eas inſuper depoſita teſtamenta illuſtrium virorum.* E.7,d
Veſtalium Virginum præmia & priuilegia: ius teſtandi vel ſexennibus: eadem conceſſa quæ matribus trium liberorum: ſingulis vnum lictorem præcedere: occurſu ſolo, ſi fortuitum fuiſſe conſtaret, liberare noxios à morte. A.238,b. C.538,b. 614,a,b G.65,d. *ad iuramentum inuitas cogi non potuiſſe: lecticâ, pilento, vel carpento vehi: qui turbaſſet, capite plexum: magiſtratus pleroſque iis loco ceſſiſſe.* C.614,a,b. 615,a. E.199,c
Veſtalium Virginum ornamenta aut inſignia; vt, Vitta, Purpura in veſte, & alia: ſtipendia earundem de publico: Agri, pecuniaque à Principibus priuatiſque data, legata. C.615,a,b. 616,a. *locus* [illegible] *oratus in ſpectaculis.* C.567,a. 616,a. E.113,d. *auctoritas denique ſumma in deprecando.* C.616,a. *in Foro ſepulta.* C.618,a
Veſtalium, ſi polluta, quæ pœna Albæ: quæ Romæ: quibus auctoribus: ſolennis maximè à Tarquinio Priſco, qualis quibus arbitris. & plura huic rei. C.616,b. 617.618. E.307,d. *qui autem eam polluiſſet, quomodo punitus.* C.616,b. 617,a. 618,b. 665,b
Veſtales quando Romæ deſierint. C.618,b. 619,a
Veſtalium imago etiam aliqua apud Græcos, & alias exteras gentes; & quæ. C.619,a,b
Veſtales nullæ in prouinciis Romanorum: quæ Coloniæ Agrippinenſi aut Valentianis fuiſſe perhibentur, quæ fuerint. C.618,b
Veſtalia quando celebrata. C.605,b
Veſtibulum quomodo differat ab Atrio. Gſ.811,d
L. Veſtinus, quis. E.411,d
Veſtis Romanis alia Domeſtica, alia Forenſis: earumque diſtinctio. C.486,a,b. G.146,b,c. *Veſte etiam internoſcebatur diſcrimen perſonarum: vt Senatoria veſtes: plebeia: ſeruorum item olim propria.* A.257,b. 258,b. 259,a. 284,b. *cùm ſerui fierent liberi, veſtem mutabant.* A.256,b. *cur tamen vulgo diſcrimen Veſtium inter ſeruos & liberos non anxiè obſeruatum.* G.205,d,c
Veſtes omnes Romanorum albæ: in latiis & ſacris etiam aliarum gentium. A.256,a.257,b. *plebeia, prerente togâ, omnes tandem pullæ.* A.259,a. *Veſtis ruſa, militum: etiam puerorum miniſtrantium.* G.460,d
Veſtes etiam ad cœnam propria. A.101,b
Veſtes indicto iuſtitio mutatæ. E.71,d
Veſtis fœminarum in luctu apud Romanos, item Græcos, quæ: alba an nigra. E.507,b,c,d.508,a
Veſtis gratuita quando ſine vllâ ſtipendij detractione militi è publico data, aut non data. A.233,b. E.16,b
Veſtes cum mortuo condendi aut vrendi ritus. A.146,b
in Veſtibus quanti luxus vel laſciuia Romanis tam viris quam fœminis. C.465,b
Veſtes pellucidæ aut perlucentes, quæ non magis nudant poſita, quam ſumta: quales Serica, Coa ſiue Coa, Bombycina, &c. fœminarum omnes aut virorum mollium. E.94,c.506,a. G.86,c.185,c.374,c.577,d.669,d. Gſ.811,b
Veſtibus ſolutis, vt tunicis, togâ, &c. incedere, mollium. G.648,d
Veſtim peruerti à Prætore ſententiam laturo, quid. G.12,c
Veſtes plumatiles in vſu quibuſdam Noui Orbis incolis G.576,d

Veſtis domeſtica, id eſt, domi confecta, Suetonio. A 265,a
Veſtis oppanſa etiam grauia tela eludit; &, Veſte repelli tela leuia; prouerbialia. G.177,c 474,d
Veſtium diſcrimina pro dignitate perſonarum obſeruanda in bene formatâ republicâ. D.67,b
Veſtis eius quem venerantur particulam ad os ſuum referre, adulatorum hodie aulicorum mos. A.306,b
Veſtitus Germanorum egregiè à Tacito expreſſus, item à Sidonio. E.442,d
Veſtiarium, pecunia ad veſtem. G.157,c.299,d
Veſtimenta lecti. G.501,d.532,d
Veſtitores deorum. A.330,a
Veſtricius Spurinna egregius dux. E.342,d
ad Marcel. Veſtrium Barbianum, Pont. O.M. à ſecretis, Epiſtola Lipſij. B.413,a
Veſulus mons, hodie Monte Vilo. B.414,b
Veſuna Petrocoriorum Amphitheatrum antiquum adhuc exſtat, quale. C.588,a
Veſuuij montis eiectione Plinius ſenior extinctus: duoque oppida in Campania obruta ſub Tito. E.307,c. G.55,c
Vetera, Hiſpaniæ locus. A.334,a
Veterana, vel Veteraria, reponendi vini, qua. G 650,c
Veteranus, &, Tiro, quaſi oppoſita in re militari. C.142. E.19,d
Veterani ſimpliciter dicti, in exercitu, qui: quando ſic vocati. C.223,a. E 15,c,d,c. *poſt exacta ſtipendia ſub vexillo habiti, tam Prætoriani, quam legionarij.* E.15,c. 340,d. 341,c
Veterani ſemel die exercebantur, tirones bis. C.193,b
Veterum præcepta præferenda nouitiorum. D.288.
Veteres in theatris, quibus opponuntur Iuuenes. A.141,b
Vetraſius Pollio, quis. G.89,c,d
Vettius homo impurus à Cæſare in quid ſubornatus. A.48,b
Vettius Bolanus. Vide, *Bolanus.*
C. Vettius, ſociali bello Marſorum dux, ſuo bono à ſeruo ſuo occiſus. G.300,d.301,c
Vetulonia, vrbs Etruriæ, vnde origo faſcium lictoriorum. A.281,a
Sp. Veturius Decemvir. legg. ſcribb. D.280,b
C. Veturio mors illata quia Tribuno pleb. non deceſſiſſet. E.87,c
Vetus operis, militiæ, bellandi, &c. phraſes Tacito familiares. E.17,d.400,d
Vexillum, &, Signum, antiquis Scriptoribus ſæpè confuſa. C.51,b. 109,b. *æuo inferiore Vexilla propriè cohortium dicta: ſed antiquitus verè equitum; & qualia: Flamula etiam dicta.* C.51,b. 109,b.110,a. *vnicum autem Turmæ, non ſingulis Decurijs.* C.60,a. *nomina ijs quandoque liberâ repub. ducum inſcripta; poſt Principum.* C.110,a. E.376,d
Vexillum ex arce Romæ olim propoſitum, futuro delectu militari, vt in Comitijs centuriatis. C.18,b. 19,a
Vexillum maius imperatorium in exercitu, quale: poſteriori æuo Labarum id dictum. C.110,a
Vexillum ruſſum, ſiue purpureum, in Prætorio caſtrorum propoſitum ſignum ad arma concurrendi, κατ' ἐξοχὴν vexillum dictum: idque à ſolo ſummo duce propoſitum: tale etiam quid in militiâ nauali vſurpatum. C. 132,b. E.23,b,c
Vexilla, inter dona militaria, & qualia. C.209,b.210,a
Vexillarij legionum, &, Vexillum veteranorum, quid. C.30,b 223,a. E.15,c. *ab cæterorum immunes, niſi propulſandi hoſtis.* C. 159,a. *vbi ſtatiuam in caſtris habuerint.* C.132,a. *hinc, Apud vexillum retinere militem exauctoratum.* E.15 b. *alterius etiam generis Vexilla, & Vexillarij, æuo Veſpaſiani.* E.366,b,c
Vexillatio, de equitibus aut eorum alâ. C.109,b. *inter Vexillationes Palatinas etiam Batauæ equites.* E.219,d
Vguccio Fagiolanus, tyrannus Italus, quantus ede. B.142,b
Vi, ſyllaba initium dictionis faciens quomodo Priſciano videatur pronuncianda. A.453,b
Viam vita rectam tardè inire poſſumus, numquam ſerò. B 107.a
Via hoſtibus quâ fugiant munienda. D.101,a
Viarum Romanarum magna opera, & inter verè Admiranda cenſenda: nominatim de Appiâ, & Flaminiâ: quæ illæ & quales, fuſius explicatum. C. 442,b. & ſeqq. E.51,c. Gſ.816,c
Via omnis publica & militares ſtratæ olim, & faciles curribus. B.303,a. *eas ſternendi ratio Romanis duplex; Glareâ, vel Silice. eas marginari, quid; & quomodo factum.* C.443,a. *ad earum margines ſepulchralia monumenta paſſim poſita.* C.444,b. G.583,d
Via Sacra, quæ: eademque Horatio Sacer cliuus. Gſ.831.b
Viarum cura olim Cenſoribus: deinde Quatuorviri inſtituti: inde & Seniri. E.518,b,c
Viarum Curatores extra ordinem, id eſt, ſingulis vijs deſtinati, viri plerumque illuſtres. E.518,b,d
Viarum Curatores, redemtores, & mancipes, qui. E.87,d
Viæ publicæ quædam collatitiâ pecuniâ finitimorum munitæ. E.87,d
Viæ caſtrenſes quàm plerumque latæ. C.147,b. *quot & quæ directæ, quot tranſuerſariæ.* C. 148,a. *ceſpitibus, ſi commoditas daretur, teſſellatim diſpoſitis ſtratæ.* C.163,a
Via in acie Romanâ. Vide, *Interualla.*
Viæ in gradibus Amphitheatralibus quæ: quomodo præterea dictæ: earum dimenſio: forma: & canaliculæ in ijs, quorſum. C 569,a,b. G.550,d
Viatores, inter miniſteria magiſtratuum. A.178,b. *pro Lictoribus erant Tribunis & Ædilibus.* A.283,b. *Viatores Tribunicij quo loco in theatro ſedebant.* E.295,d
Vibius Virius: eius ſuâ manu perituri voces. E.140,c
Vibius Annius, quis. E.234,c
Vibius Criſpus, quis. E.530,b,c. G.70,b
Vica Pota, vel Vicepota, dea; eique templum Romæ. A.162,a. Gſ.826,d
Vicarij officij ſerui, qui. G.156,d. 303,d
Vicenſimus, an bene ſcriptum. A.450,b
Vices alternæ ſiue Viciſſitudo rerum humanarum. D.304,b. 305,a. F.53,d
Viceſima hæreditatium vectigal in vſum Ærarij militaris ab Auguſto inſtitutum: non valde id oneroſum aut odioſum: temperatum præterea à Neruâ & Traiano; item & Antonino Philoſopho. G.395,b. 396,a. D.326,b. 328,a,b. E.534,a,b. *de legibus Viceſimæ ſcripſit A. Oſtius.* E.534,b
Viceſimaquinta mancipiorum venalium vectigal in vſum Ærarij militaris ab Auguſto inſtitutum: mentio etiam quinquageſimæ. C.396,a. E.534,a
Viceſima eorum qui manumitterentur vectigal quando inſtitutum. E.125,c
Viceſimalia feſta, in honorem Impp. A.164,a
Viceſimatio in Romanâ militiâ aliquando vſurpata in multitudine delinquentium. C.219,a
Viceſimarium aurum, quid. E.125,d
Viceſimarius, quis. E.534,a
Vicetia melius dicitur de municipio Tranſpadano, quàm Vicentia. E.368,d
Victa, pro, Victoria. A.162 a
Vicinalis via, &c. quid. G.342,c
Vicit Crux, Pæan victorialis Chriſtianorum Græcorum. C.132,a
Victi ad pacem inclinare debent, ſed ad tutam & honeſtam: D.104,a. *Victos delicijs & voluptatibus frangere; ex vſu victori.* E.416,c
Victum ſe fateri, inter leges pugilares. G.330,c
Victimas in aduentu & auſpicijs noui Principis cadere, moris. D.317,b
Victima ſæpè cornibus deaurati. G.266,c,d
Claudij Victoris verſus de actionibus Dei. D.577,a
Sex. Aurel. Victor ſcripſit Compendium Hiſtoriæ Romanæ. B.147,a. *duri & ferrei ſtili ſcriptor.* C.562,a. *eius errores.* C.431,b. E.491,d. *diſſenſus à Dione.* D.303,b. *Aur. Victor correctus.* C.405,b.534,b. 562,a. D.311,b E.150,c. *Citatus.* A.150,a.151,a. B.121,a,b. C.38,b. 378,b.

378,b.439,a.475,b.532,a.533,b.561,a.580,b.653,a.664,a.665,b.673,a,b.684,a. D.305,b. 311,a. 333,a. 336,b.349,b. E.2,d.178,c.245,d.257,d.275,d.278,d 306,b.371,d.498,d.520,a,c.525,c.G.34,d

Pub. Victor [*qui tamen nonnullis idem cum vulgo Sex. Aur. habetur*] *e Deſcriptione Vrbis citatus.* A.249,a.B.410,b. C.197,a. 422,b. 423,a. 427,b. 429,b. 431,a. 439,b. 440,b. 441,b.445,b. 448,b. 502,b. 561,a,b. 562,b. 626,a.632,b. D.304,b.355,a. E.102,d.276,c.316,d. G.xix. 79,d.230,d.469,d.478,d

Victores gladiatores, qui. C.530,a,b

Victoria ara in Curia Roma. E.301,c

Victoria vera, qua Floro. D.101,b

Victoria, non bona Conſcientia, proterue litigantis eſt pramium. D.243,b

ex Victoria belli ciuilis plerumque exſiſtit tyrannus. D.215,b

ad Victoria vſum tria pracepta. D.102,b

Victorinus Afer illuſtratus aut citatus. A.64,b.78,a.450,b 455 b.460,a.467,a.472,a. *Idem correctus.* A.454,a. *Euſdem ratio pronunciandi literas.* A.476,b.477. *notabilis eius locus.* A.457,a. *euſdem ineptia.* A.453,b

Victorinus Martyr capite deorſum ſuſpenſus, tu per triduum vixit. C.662,b

Petr. Victorius in peregrinatione ſuâ Italicâ ſalutauit Lipſius. B.161,a. *Idem allegatus.* A.43,a

Vicus in Vicis quandoque gladiatores dati. C. 507,a. *Vicorum Magiſtri Roma per certos dies bini lictores.* A.283,b

Videre, ſolenniter in ſententijs vſurpata vox. G. 293, c. Gſ.695, d

Vidiſſe ſas ſit, ſolennis in deorum occurſu precatio. G.651, d

Vidrus amnis, hodie Vecht. E. 35, d

Vidua mulierculis ſemper defunctorum maritorum gratior memoria. G.149, d

Vidua quam diu manere permiſſum Lege Papiâ Poppaâ. E. 514, c

Vienna Auſtria, vbi aliquamdiu vixerat, domum rediens paulo plus annum in Iena ſubſtitit Lipſius. B.161,a

Vienna Gallia inter Romanas colonias. E. 327,d

Vietus, pro, Exoletus. G.222,d. 223,c

Vigilum cohortes ſeptem Roma ex libertinis collecta ab Auguſto inſtituta contra incendia: quando, &c. C.382,b. E.108,c,d.224,c. G.491,d.Gſ.695,c. *vt ij vigiles vix pro legitimis militibus habiti, ita nec eorum Prafectus magna initio dignitatis.* E.108, d

Vigiles caſtrenſes armati: ſed an ſine ſcuto? C.176,a,b. *eorum diuiſio ſorte facta.* C.172,a. *Vigilum voces, quid: & qua.* C.176,b. E. 33,d

Vigilia propriè nocturna. C.167,b. *tota earum ratio conſtat teſſeris.* C.168,a. *per manipulos diſpoſita, quomodo.* C.171,a. *ijs neglectis qua pœna.* C.215,b. *ſed Vigilum vltimum alia teſſerula ab aliorum.* C.172,b

Vigiliarum diuiſio: ſingula triboria. C.172, a. 174, b. G.168,d. *quatuor virorum, quorum ſinguli tribus horis excubabant.* C.175,a. *ſingularum ſignum buccinâ datum.* C.175,a. *earum initia à centurionibus procurata.* C.174,a. *à Primopilo clepſydris diſcreta.* C.175,a

Vigiliarum obitus aut luſtratio, Circuitio dicta; eaſque obire vel circuire, antique, Fraxare. C.173,b. *luſtrandi aut circumeundi ratio inquiſita.* C.174,a,b. *eas ſi propius diſcrimen, interdum circumiuere Tribuni mil. aliquando etiam Legati; imò & ipſe exercitus imperator.* C.174,a

à Vigilijs immunes qui de die alicubi in expeditione fuiſſent. C.176,b. G.168, b

Vigiliarium, quid. G.480,c

Vigintiuiratus, quid: & niſi illo adepto nullum ad honores aditus. E.85,d,c

ad Maximil. Vignacurtium V. N. Epiſtola Lipſij. B.187,a

Vile quid cuipiam eſſe. A.45,b

Viles homines ad calumniandi vitium proni. B.266,b

Viles perſona cur non promouenda ad dignitates. cauſſa etiam cur alij aliter cenſeant. D.143,b. *vilium hominum conſilijs non vtendum.* D.142,b

Vilitas ſui ignauis ex tadio laboris. G. [illegible]

Villa Romanorum quam magnifica. C.451,a,b. *eaque crebrò nomin bus regionum aut prouinciarum diſtincta.* [illegible].17,c. *Baiana, Marq, Pompeij, Caſaris.* E.241,d. G 469,d. *Nomentana Seneca* E.285,d. G.xix.xxiij. xxvij. 625,c,d. *Albana, & Baiana, eiuſdem.* G.xix.

Villa Luculli. E.163,d

Villa xij. in Capreis è deorum nominibus cognominata. E.134, d

Villa Seruilij Vatia vbi, & qualis. A.262,b. E. 131, d. G.469,c

Villa elegantiores aut Suetonij Pretoria vocata. E.131,d

Villas maximis ſpeluncis vicinas habere amabant Romani. E.131, d

Villator, pro, Cauillator. A.127,b

Dionyſ. Villerius, poſt Cancellarius & Canonicus Tornacenſis, a primâ pueritiâ condiſcipulus Lipſij. B.160,a *laudatus.* B.117,b. *allegatus.* C.682,b. *eius gazophylacium antiquitatum & elegantiarum pradicatum.* B.408,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B. 156. a. 178, b. 227,a. 231,b. 254,a.371,a. 404,b.409,b 413,a.424,a.465,a.525,a

ad Franc. Villerium, Ord. S. Franciſci, Epiſtola Lipſij. B.513,a.521,a

ad Petr. Villerium Epiſtola Lipſij. B 74,b *item ad Petr. filium.* B.72,a

Inonis Villiomari nomen praferentes in Rob. Titium Animaduerſiones laudata. B.77,b. *in ijs correctio in Velleio non mala.* F.47,d

Vilnordia Brabantia opido D. Virgo Conſolatricis nomine miraculis diu clara. C.696 a

Vinalia ruſtica honori Veneris inſtituta. A.98,a,b

Vincentius Belnacenſis correctus. C.277,b

Vincere facilius quadam quam tenere. D. 56,b

Vincla in lecticâ. A.268,b

Vincti: vinctorumque greges. A.320,b

Vindemiale ſacrum quando primum Roma celebratum; & quo menſe: & quale: item quo mēſe Athenis. E.181,b,c,d. *Magna corona dictum.* E.181,d,b

Vindex, pro, Aſſertor. G.133,d

Vindiciaim teſtamentis. E.3, c

Vindicta diuina lentè & ordine progreditur D 406,a,b

Vinea militares in oppugnationibus quid: vnde ijs nomen: earumque deſcriptiones varia; tum vſus. C.275.276. *icones.* C.278. *earū vſus quam antiquus Romanis.* C.265,b. *tam ad diuturnam oppugnationem, quam ad ſubitam, adhibita.* C.283,a. *contra eas ſaxa valebant & ignes.* C.353, a

Vinearia lex. A.247,b

Vinicianus, quis. E.148,c

M. Vinicius, gener Germanici, quis. E.150,c.546.

P. Vinicius declamator. G.452,d

T. Vinius proſcriptus, aſtu vxoris ſeruatus: eius nepos

T. Vinius (non T. Iunius) collega Galba in Conſulatu. E.305,d. 322,d

Vinum nouellum veteres dolijs condebant: paulum defacatum in amphoras & cados defundebant: hinc, Defundere, aut, diffundere Vina. G.448,d. Gſ.755,d. *in apothecis à dictoribus, cum indice Conſulum, aut anni defuſionis, diſpoſita; & in multos annos ſeruata: atque inde, Vina Opimiana, &c.* G.242,d. Gſ.755,d

Vinum, conuiuij coagulum: lac Veneris: hilaritatis ſeminarium: & alia laudes Vini Latina Graca. A.103,b. *vina eo fulcire dicuntur.* G. 600, d. *inſtar equi Poetis.* G.169.b

Vina vetera ſcentis primùm acreſcendo quadam, poſtremò amareſcendo. G.490,c,d. *cur Vina gelet fulmen.* Gſ 717,d. *Vini caſtratio ſacco facta.* G.529,d

Vino moderatè vtendum: eoque per militiam abſtinuere Carthaginienſes. C.205,a. *omnemque eius vſum in militiâ interdixit in Legibus ſuis Plato.* C.250, b. *idem praterea, vt & Ariſtoteles, vino pueris & nutricibus interdicit.* G.29,c,d

Vinum in quo mullus ſuffocatus infecundos facere creditur. Gſ.730,c

Vinum

Vinum niui, & niuem vino diluere, vtrumque veteribus diluuio factum. G.137,c.532,d
Vinum plebi Romanæ e publico non datum; quamuis morem eum inducere conatus Aurelianus. C.40·,a
Vinum à magiſtratibus dabatur in ſacrificijs publicis. A 116,a
Vinum reſperſum,id quod rogis & ſepulcbris inſpargebatur. A.104,a.G 52, c
Vini reliquias cum ſenitu in terram elidere,Græcorum mos. A 208, b
Vini reliqua in fine conuiuij puero qui à poculis dari ſolita apud Rom C.545,b
Vini Regna, quid Horatio. A.104,b
Vinum Lesbium mare ſapit. Gſ.733 c
Vinum Chium,in precio. A.2 3,a
Vinum edentulum,vetus. A.93,a
Vinum in veſtes defundendi mos apud Scythas & Thracas. B.140 b
Vino comparatus homo. A.97,a. *In vino ſcriptum,prouerbiale.* A.110,b
Vinoſi viri aliquot magni cum excuſatione inſtiſſimâ. D. 35,a
Viocuri Varroni,qui curant vias. E.518,b
Violentia arcenda a milite,ne prouinciales infeſtet,nec paſſim rapiat. D.92,b
Vipera admiſta theriaca,ſalubri effectu:sic pœnis ſuis humanas quaſdam noxas intemperat Deus,ſine noxa caſtigatorum. D.401,b
Vipſania Agrippina primò Tiberij; pòſt ab eo dimiſſa vxor Aſinij Galli. E.103,d.547.
Vipſanij nomen vt ignobile ab Agrippâ reiectum. E.3,c
Vipſanius Meſſala. Vide, *Meſſala.*
Vipſtanus,quis. E 238,b
Vir dici quando quis incipiat. G.367,b
Viri cur fœminis præferendi in Principatu. D.209,b
Virum muliebres munditias ſectari turpe. D.133,a
Viri etiam octogenarij aliquando gignere poſſunt;fœminæ verò ſupra annum quinquageſimum. E.514,b
Vir, Impudico qui in alteram ſexum tranſit, oppoſitus. G.45,d
Viris templum Veſtæ ingredi permiſſum apud Romanos; ſed non penetrare aut pernoctare. C.604,a,b
Viri tredecim e Batauiâ Antuerpiam vecti, maximâ tempeſtate iactati, votis D.Virgini Hallenſi factis,a naufragio præſeruati. C.703,a,b
Viri fortis eſt, oneri obniti, non cedere; vt columna impoſito pondere magis firmatur. C. 640. *Vir bonus cum rebus aduerſis compoſitus, pulchrum Deo ſpectaculum.* G.133, c,d
Vir bonus ſecunda nota, id eſt,proficiens, & nondum in ſummo. G.454, d
Vir aliquis bonus animo ſemper repræſentandus,vt tanquam illo teſte viuatur,ex præcepto Epicuri. G.404,d
Viri celebres & ſapientes, in domo Principis decori. D.134,a. b
Vir bonus an miſceat ſe bellis ciuilibus? quæſtio vtrimque agitata. & cum diſcrimine aliquo perſonarum definita. D.114,a,b 115,a
Virga multa, pro, Multi lictores. A.197 a
Virga aliud a Faſcibus,bacillo, inſigne lictorum, & cui vſui. A.282,a. *prælata ædilibus quinquennalibus;duumviris, ſeueris: etiam magiſtratibus colonicis & municipalibus.* A.282,b.283,a
Virga honeſtiores quàm Flagra; vt in ciues adhibita, ſicut iſta in ſeruos. C.656,b.657,a. G.52,d. *earum pœna in militiâ cum ignominiâ, & rarò vſurpata, niſi mors ſecuti conſequuta.* C.220,a
Virga, pro Sagittis, vt Græcis ῥάβδοι. C.346,b
Virga Mercurij, caduceus. Gſ.833,d
Virga in aere, quid. Gſ.692,d
Virgilius in ſummo honore Romæ: adèò vt ei ab vniuerſo populo in theatris adſurgeretur. A.312,a. *Homero tamen non præferendus.* B.412,a.F.12,d.*verecundior in laſciuis quam Theocritus.* A. 112,b. *diſertiſſimus vocatur à Seneca.* G.254,c. *ſed in quo eundem Seneca cauillatur.* A.2 ,a G 8, d. *in quo eum imitatus auctor Peruigilij Veneris.* A 239,b. *quanti factus a Silio Italico.* C 634, b
Virgilius Platoniſſans quoad ἀντιχθόνας. D. 525, a. *eius verſus de tellure extra ſidera iacente, de Nouo Orbe videri intelligendos, quomodo.* D. 594,b. *Virgilius in orationem proſam Græcam tranſfuſus à Polybio liberto Imp. Claudij.* G.93,d. 95,d. 98,d. *verſus eius de rege apum.* G. 190,d. *verſus eius integer Senecæ reſtitutus.* G.784,c. *eiuſdem verſus diuerſus citatus à Senecâ.* Gſ.803, d
Virgilius correctus. C.341,a. *Citatus & aliquando explicatus.* A.30,a.34,a. 81,b.92,a,b. 102,a. 104,a. 107, a. 109,a. 112,b. 123,b. 126,a,b. 129,a. 146,b. 193, b. 207,a,b. 235,a 242 a. 298,a,b. 303,a. 304,a. 365,b. 371,b. B.511,b. C.18,b.30,a 43,b. 50,b. 69 b. 71,a. 72,b.77,b 81,a,b.82,a.84,a,b.85,a. 86,a. 90,b.91 b. 10 , a,b. 156,b. 158,a. 16 ,a,b. 169,a. 172,a. 181,a. 189,a.205 b.208,b.213,a.224,b.241,a.242,b.243,a. 245,b.246,a 289,b. 335,a,b.340,a,b.342,a,b. 344,a. 383,a. 509,b.535,a 538,a. 541.b.570,b.603,a. D.71,b. & aliquoties in Libris Politicis. Item 322,b. 334,a. 342.a 578,b.381,b.582,b.608,b. E.22,c.45,b.76,c. 125,d.134,d.145,d.165,d.174,c.240,d.254,c.261,d. 392 d.407,d 412,d 446,c.450,d.505 d 510,a. 526,c. F 53,d.78,a.G.74,d,c.78,c.109,c.116,c.148,d.157,d 158,c. 161,c.198,d. 202,c.230,d.240,d.245,d.248,d. 266,c.324,d.347,d.361,d.405,d.410,d 444,d 647,c. Gſ 680,d.689,d.711,c. 718,d. 752,d. 754,c.763, d. 766,d.773,c.777,d.778,d.782,d.787,d. 92,d 794,d 810,c,d.812,c,d.822,d.830,b.835,b
Virgilij Vita auctoris citatio ex Seneca Libro qui ignoratur. G.xxxvj. *e Virgilij Catalectis Poeta incertus citatus.* C.342,a
Virginal,natura fœminea virginis. A.335,a
Virgines in balneis & lauationibus publicis arcebantur apud Rom. A.114 b
Virgines Spartanæ in palæſtra ad Eurotam nudabantur, inſtituto Lycurgi, A.307,a
Virginum Deo deuotarum gloria Angelicæ comparata: quantuſque earum in Belgicâ numerus. C.599
Virgines quæ ſibi,ne polluerentur, mortem conſciuere, quomodo excuſet Auguſtinus. D.526,a
Virgines perpetuæ Soli ſacrotæ a Perſis: etiam olim à Noui Orbis gentibus. C.619,b
Virgines triumuirali ſupplicio affici inauditum, quomodo apud Tacitum intelligendum. E.141,c
Virgines obſides dare & accipere,apud Græcos, Romanos, & Germanos vſitatum. E.438,d
Virgo Aqua, Vide, *Aqua Virgo.*
Virgo nobilis è gente Haugerelia,in furorem data, ipſo momento quo mater Hallis D.Virgini preces fundit,plenè ad mentem redit:qua cauſſa imago cerea ipſam repræſentans & pondere æquans Hallis oblata. C.703,b
Virgines pupillæ,nondum compreſſa. A.238,a
Virgultorum vſus ad aggeres militares. C.293,a
Viriathus Hiſpanus quot annos cum Romanis bellum geſſerit. F.61.d,*in eius funere multa gladiatorum paria decertarunt.* C.494,b
Viridaria Romanis peculiaria in quibus exercitij & oblectandi ſui gratiâ ſe circumgeſtari iuberent. B.121,b
Viridaria in tectis ædium diſpoſita luxu veterum. G.17,c
Virilitatis incerta. E.144,c, d
ad Andr.Viritium Epiſtola Lipſij. B.348,a
Viror in Muſeis & Bibliothecis oculos recreat. C.633, b
Virta in Meſopotamiâ munimentum muris ſinuoſis circumdatum. C. 27,b
Virtus proprium hominis bonum, immortalis, præeminens cæteris omnibus, familiaris & expoſita, & aſylum in turbis: & quot eius partes. D.17,a,b
Virtus vna animi eſt, ſed multæ eius ſpecies Seneca. G.255,d. *virtutes omnes inter ſe nexa.* G.605,d.

vnam qui habeat, omnes habere; paradoxum Stoicum. G.85,d

Virtus ſola bona. G.368,d. *ei à ſe ipsâ honos.* D.351,a. *ipſa ſibi pretium.* G.188,c. *honos ei non præda ſit; ſed præmium.* A.175,b. *fama virtutis ſi premas diffunditur; vt aromatum odor terendo.* D.402,b

Virtus, Sapientia Stoicis, & contra. D.459,b. 485,a. *ea an ars, aut docilis.* G.255,d. *ſcientia eſt, & per conſequens veritas.* G.247,d. 511,c. *doceri poteſt, Cynicis & Stoicis.* D.468,b. G.467,d. *quælibet ingenia, modò aeria & viua, admittit.* A.547,a. *volenti facilis.* C.229,a. *nec ſtatum nec ſexum eligit.* D.27,a

Virtutes Stoicis vt ſcientiæ; ita ijs præditi, Eruditi; & eas appetentes, Studioſi, ijſdem: ſic contrà & in Vitijs. G.11,c

Virtus omnis in actione conſiſtit. D.527,b *nec vlla Virtus ſine conſtantiâ.* E.592,d. *non dediſcitur, Senecæ.* D.517,a. *omnes diuiſiones Boni permeat.* D.485,a. *ei oppoſita nihil detrahunt, vt Soli nihil nebulæ.* D.494,b. *recta eſt, flexuram non recipit.* D.493,a. *in medio eſt; nec vltra aut citra ſtat.* G.210,d. *nec creſcit nec minuitur, Stoicis.* G 511,d,c. *optandus eius habitus, qui tamen non ſine vſu.* G.237,d. *ad virtutem via difficilis, Heſiodo.* G.26,d. *virtuti oppoſita Malitia.* G.545,d. *quædam virtutes vulgo ſunt odio.* E.269,c. *vulnere ea vireſcit.* G.407,d. *improbi etſi eam oderint, admirantur tamen.* E.329,d

Virtus ſola beatum, non beatiſſimum, facere poteſt, Peripateticis. G.553,d. *Stoicis contrà ſola ea ſufficit ad beatitatem: nec externa aut fortuita requirit.* D.481,b 482,a,b. *Virtutes ſpecie diſtinctas, excellentiâ etiam diſparant plerique Philoſophi, tum Theologi: contrà quàm Stoici.* D.495,b. *ij enim eas in ſe ipſas, non in materie conſiderant: omneſque pares eſſe, itemque indiuiduas aſſerunt; ita & Vitia. atque id Paradoxum explicatum.* D.495.496. G.364,d. 638,d. *quod ijſdem; Virtute, vel, ſecundum Virtutem viuere.* D.478,b. 479,a,b

Virtus ſummus finis. B.152,b. *non ſubiacet arbitrio humano aut calumniæ.* B.270,a. *in intimo pectore domicilium habet, non in vultu aut fronte.* B.21,a. *ei Literæ ſeruire debent.* B.17,b. *ſine quibus parum inſtructa ad ſuum vel alienum vſum.* B.238,b

Virtus bonam famam parit, fortuna magnam fortaſſe. C.6.

Virtus & Vis firmant Regnum. D.51,b. *Illa, in quâ præcipuum Principatus robur eſt, quæ, quotuplex: & quomodo paranda.* D.52. & ſeqq *Virtus ante omnia Principem decet: ea enim cum Prudentiâ ſuis numeris abſolutum eum facit. Principis autem conuenit ex decoro, famâ, & vtili.* D 29,a. *Virtutes etiam minores ei, ſi non neceſſariæ, at vtiles.* D.35,b

Virtus ſola ſpectanda Principi in lectione miniſtrorum: ſed vbi paritas vel concurſus, Nobiles antehabendi: aliàs virtute dignitates emendæ. D.144,a. *ſed tyrannis virtus aliena formidoloſa.* D.112,a

Virtus militaris quanti facienda in quouis Principatu vel Republicâ. C.455,a. *quæ potiſſimùm Virtutes in Duce militari requirantur.* D.94,a,b. *in milite autem quæ germana Virtutis nota.* D.87,b. *Virtus verò militaris, quies & firmitas rerum.* D.78,b

Virtus Romanorum in genere prædicata. C.452,b

Virtutis cauſâ, velut è formulâ, ad ordines potiſſimùm promoti milites: idque inter firmamenta militiæ Romanæ. C.50,a. 53,b

Virtutes, Paulo Diacono, pro Robore & copijs militaribus. C.237,a

Virtus Catonis, vel, L. Craſſi; pro ipſo Catone, vel L. Craſſo. A.25,b. 26,a

Carol. Virulus. A.142,b

Vis & Virtus firmum & tranquillum Regnum faciunt: & in quo Vis illa conſtet. D.51,b. 52,a. *contrà, Vis & Vitium faciunt eUertendo Regno.* D.51,b. *& in quo ea Vis conſtet.* D.38.59 60.

Vis aperta honeſtior ſpecioſa fraude. D.34,a

Vis illata initiò vi propulſari poteſt. D.80,a

Vis maior, quid. G.281,c

Vires vniculque ſuæ ante opus exploranda aut examinanda G.44,d

Vis auri, &c. optima dictio. E.164,d

Viſcata beneficia, quæ. G.397,d

Viſceratio, ſeu publica, ſeu priuata, quid. G.420,d. 516,d

Viſellius Varro, quis. E.90,d

Viſitare, videre. A.171,b

Viſor, ad videndum miſſus. E.291,b

Viſorium, pro Amphitheatro. C.565,a

Viſpelliones extra Vrbem habitare Rom. ſoliti. E.505,a

Viſurgis Romanorum Germanorumque mutuis cladibus nobilis amnis. E.45,d

Viſus reflexio unde fieri putata: & an ipſa viſio radiorum ex oculis emicatione fiat. Gſ.687,c. 705,c

Vita, vnde Latinis dicta. G.128,d

Vita & Mors inter indifferentia Stoicis. D.521,a

Vita ille dominus tantùm qui dedit. D.526,a

Vita humana, conceptus in vtero; mors, partus in veram vitam. B.258,b. *ludo aut mimo a quibuſdam, ab alijs carceri aut cuſtodiæ comparata, vtrumque benè.* B.231,a. G.165,d. 526,d. 550,d. 537,b.c. *adſimilis nundinis aut panegyri.* G.165,d. 659,d. *vino etiam comparata.* G.484,d. *ludibriorum ſcena, & miſeriarum mare.* B.45,b. *eius amor, quaſi cuſtos carceris noſtri.* D.567,b. *ſemper in eâ fluxus & refluxus; nunc malacia, nunc tempeſtates: incertique eius caſus: vt quæ tota militia ſit.* A.525,b. B.40,b. 220,a,b. 231,a. G.75,d. 468,d. *vt roſarium, flores ſpinis intermixti, illi carpendi, hæ vitandæ: ſed flores rariores.* B.97,a. 504 b. *ei annexum angi & dolere in omni forte.* B.9,a

Vita omnibus vſu tantùm datur, nulli mancipio. G.97,d. *non tantùm tranſitus vita noſtra, ſed fuga.* G.112,d. *etiam longiſſima, vix punctiſtiuj nomen meretur, cum æui & cæli volumine comparata.* B.129,b. 150,b. *auicula quæ pueri manu tenitur ſimilis.* B.573,b. *non optima longiſſima, ſed honeſtiſſima & modeſtiſſima.* G.219,c. 506,c. 588,d. 589,d. *nec apud Deum vita longa optima, ſed innocentiſſima.* B.130,a

Vita hæc peritura dum viuit, vni æterna viuit; non manſio, ſed via aditusque & præparatio ad illam alteram. B.258,b. 379,a. *non magni itaque facienda Chriſtiano, quem manet vita melior.* B.75,a. *velut hoſpes habenda: manet, non eijcienda; abit non tenenda.* B.55,a

Vita omnis differendo intercidit. G.387,d. *inſtar ſtillicidij per dies per horas diffluit.* G.506,c. *quicquid quotidie viuimus, morimur.* G.450,d. *pars eius tranſacta iam mortua eſt.* G.387,d

Vitâ multis parantur ea quibus vita conſumitur. Gſ.768,b

Vita ſociabile genus pleriſque placet; ſolitarium paucis & ſapientibus. B.31,b. *ruſtica innocentior vrbanâ.* B.12,b. *eaque laudata.* A.365,a

Vita literaria bona. B.15,b.

Vita Beata Laus & votum, Carmen Lipſij. B.14,a

Vita Ciuilis, quid. D.17,a. *in ſocietate eſt.* D.25,a

Vita bona vulgo, in voluptatibus viuere, etiam idiotiſmo Belgico. G.673,c

Vita miſera, vita non eſt. G.529,d

Vita mala parit malum de Deo ſenſum. B.457,a

Vita Breuis, Ars longa, dictum Hippocratis. G.214,c

Vita & Victoria, adclamatio popularis. A.312,b

Vita actius, vt vulgo, Vitam agere. G.250,c

Vitam qui ſuam contempſit, ſi vult, dominus alienæ. D.58,b

Vitam ſuam velle alteri dare, amatorum vox. G.219,c

De Vitâ Populi Romani, Varronis Libri. A.62 a,b

De Vitâ beatâ Senecæ Liber quando ſcriptus, quâ occaſione: eiuſque ordo & materies. G.232,b,c

De Vita Breuitate Liber Senecæ quando ſcriptus : eiuſque argumentum & ordo. G.213,b
Vitalis, quod æuum & vitam ferre poteſt. G.451, d
Vitaus, primus Sinarum rex. D.209,a
L. Vitellius, pater Vitellij Imperatoris, exemplar adulatorij dedecoris. E.157,c. Gſ.451,d. vnde ei impudicum os exprobratum. E. 165,c
P. Vitellius, Imperatoris patruus, doctus, & ſcripta reliquit. E.140, d
A. Vitellius Imp. helluonum omnium altiſſimus gurges. C.464,a,b. militari electione, præeunte Fabio Valente, Imperium adeptus. D.216,a. primus numerum Prætoriarum cohortium auxit. C.381,a. ſeuerè cauit ne Equites Rom. Ludis amphitheatralibus polluerentur. C.513,b. primus miniſteria libertorum in Equites Rom. diſpoſuit. E. 274, d. quantum in ſingulares epulas expenderit. E.364,d. eius Imperij primus dies non multum anteceſſit primum Othonis. E.330,d
ad Vitellionem remiſſus Lollor. Gſ.690,c.692,d
Vitigis Gothi error in promouendis turribus ſuis in Romanos. C.298,a
Vitis aurea, quam Hieroſolymis vidiſſe Pompeius dicitur, quid. A.305,a
Vitium propagines ſubire nefas Flamini. A.275,b
Vitis proprium geſtamen Centurionum & Euocatorum. A.186,a. C.31,a.53,a. eâ verberati delinquentes milites. C 219,b. 220,a
Vitium ſolum, malum. G. 368,d. Vitium Stoicis Ignorantia eſt. G. 247,d. incipientibus vitijs via obſtruenda. G. 7,c
Vitia omnia paria, vt & Virtutes, eſſe: &, Vitia omnia in omnibus, ſeu, Omnia habere, qui vnum; item Stultos omnes inſanire; Paradoxa Stoica explicata. D. 519. 520. G.83,d 364, d
Vitia virtuti adiuta cum eius ſpecie & nouitate quâdam blandiuntur, vt venena vino mixta ea penetrant. B.21, b
Vitijs vitioſiſque iraſcendum, dogma Peripateticorum, item Patrum Chriſtianorum. G.10,d
Vitia quarundam gentium, mores vocantur. B.21,b
Vitiorum omnium confluges & commixtio in vrbibus. B.12, b
Vitia adulta & præualida omittere potius eſt, quam palam facere quibus flagitiis impares ſimus. D. 47, b
Vitia Principum, aut eorum opinio, odium illi ſubditorum pariunt: & quæ potiſſimum. D.61,b. 62,a
Vitium & Vis euertendo Regno faciunt. D.51,b. Vitium in quo conſtet: id duplex: quomodo Principi cauendum. D.61. & ſeqq.
Vitri formatura miranda. G.579.d
Vitrum loco marmoris parietibus ornandis quomodo bitumine incruſtatum. C.633,b. G.556,c,d
Vitreis oculorum auxilijs caruere veteres. B.188,b
Vitrioli acetum à Paracelſi diſcipulis prædicatum. B.55,a. 60, b
Vitruuius inconſpectè tempora Bibliothecarum Alexandrina & Attalica confundit. C.630,a. Vitruuius correctus. C. 271,a. 311,a. Idem citatus. C.248,a. 271, b. 272,b. 273,a. 278,b. 279,b. 282,a. 287,b. 293,b. 297,a,b. 298,a. 305,b. 306,a. 309,a,b. 311,a.b. 312,a. 314,b. 316,b 319,b. 321,a,b. 326,a,b. 360,a. 427,b. 430,b. 431,a. 436,a,b. 449,a. 507,a. 543,b. 561,a. 566,a. & v.ſeqq. 573,a. 577,a. 582,b. 610,b. 650,a. E. 278,d,c. 494,d. G. 52,c. 79,b. 112, c. 183,d. 578,c. Gſ.706,d. 728,c. 732,c. 758,d. 759,d. 800, d
Vitta duplex, propria matronarum. A.100,a
Vittarum velamen adpoſitum omnibus ſacris. A.315,a
Vitta Leucothea, quid. B.318,a
Vitula dea: &
Vitulari, quid, & vnde. A.134,b
Viuarium, quid. G.201,d
Viuax potione duplici. G.129,d
Viuamus, moriendum eſt; &, Viuamus dum viuimus; ſolennes veterum ad hilaritatem inuitationes. C.508,b
Viuas, aut, Benè viuas, in compotationibus voces vſitatæ. A.110, b
Viuebo, pro, Viuam. A.200,a
Viuere, per naturam ſuaue eſt; per rationem non inſuaue mori. B.231, a
Viuendi rationes tres, quæ. G.258,d
Ioan. Viuianus laudatus. B.34,a.42,a. C.248,a. ad eum Epiſtola Lipſij. B.34,a 371,b. 373,a 419,a
Lud. Viuis correctiones duæ in Tacito, non receptæ. E.177, d
Vix, vocula, Latinis quoque negat. D.167,a
ad Æn. Vizanium D.M. Epiſtola Lipſij. B.285,b
Vlacida, qui Laonico Chalcondylæ. B.302,a
Vladertinga inter Friſiæ vrbes quibuſdam ſcriptoribus memorata. C.757,b
ad Ægid. Vliegerium Epiſtola Lipſij. A.219,a
Vliſſinga Zelandiæ, ab Vlyſſe quibuſdam. E.435,d
Vlpia Bibliotheca Romæ, quæ à Traiano erecta. C.632, a
Vlpium Forum, à conditore Traiano ſic vocatum, vbi Romæ fuerit: a Caſſiodoro pro miraculo habitum: nec minoribus laudibus ab Ammiano exaltatum: quis eius architectus, ſtatuit à M. Antonino auctum. C.436,b. 439,a, b
Vlpianus I.C. a Tacito abiens. E. 115,b,c. eius, ne corrigendus, error. E. 224, c, d. Vlpianus correctus. E.504, b,c. Idem citatus. A. 182,a. 248,b. 323,b. B.121,b. 382,b. 520,b. C.87,b. 392,b. 574,a. 575,a. 656,a. 657,a. D.102,a. E.8,a. 60,d. 65,c. 82,d. 144,d. 206,d. 223,c,d. 254,d. 308,c. 402,d. 513,d 514,b,c. 516,d. 517,a,b. 519,b. 532,a. 539,b. G. xv. 32,d. 247,d. Gſ.686,d. 697,d. eiuſdem Fragmentum a Petro Pythœo vulgatum citatum. C.543,a
Vlpianus enarrator Demoſthenis citatus. C. 15, a. 659, b
Vltimus, &, Supremus, quando differant. E.311,c
Vltio ab hominibus releganda. G.36, b,c,d. exigui animi eſt. G.37,d
Vltraiectino Senatui inſcripta Centuria prima Epiſtolarum Miſcellanea Lipſij: illiuſque in eum ſingularis comitas. B. 5.
Vltro, vocula, pro, Inſuper, amplius, etiam, &c. G.347,d
Vltrotributa, quid. G.309,c
Vltum ire, Salluſtij & Taciti phraſis. E.158,c
Vlulatus Gallorum in exordio pugnæ. C.131, a
Vlyſſea, ſeu Vlyſippo, Luſitaniæ ciuitas primaria, ab Vlyſſe ſic dicta, quibuſdam. E.435,d
Vlyſſes Homericus exemplar patientiæ Stoicis. G.172,c. eius prudentiæ quam cauſſam vbique tribuat Homerus. B. 20, a. quomodo eum Nauſicaam ad coniugium hortantem introducat. B. 433, a. Vlyſſi in ſcuto Delphin. C. 243, a. in Oceanum errore is delatus quibuſdam putatus. E. 435, d. cur vbique Neptunum infenſum habere fingatur. G. 473, c. quot ei remiges fuerint inquirendi vana curioſitas. G.224, c
Vmbella, & Vmbracula, Candidatorum, quid. G.659,d
Vmbellarum, ſeu Vmbraculorum, vſus in Spectaculis, ſi per ventum vela expandi non poſſent: quid talis Vmbella, & vnde dicta. C.578,a
Vmbellatum, quid. C.578,a
Vmbilicus Vrbis Romæ vbi ſtat notatur à P. Victore, & Notitiâ Imperij. C.422,b
Vmbo, aliquando pro Monte; etiam pro veſtis parte; (vt, vmbo in togâ. A.256,b.) ſed plerumque pro mediâ protuberante parte ſcuti: is eius vſus: vt plurimum ferreus: etiam ex alio metallo: imò in luxu ex auro. C.73,b. 74,a. ſed & Vmbo quandoque pro Humero, brachiive exſtante parte. C.64, a
Vmbra quem obſcurat, velut premit. Gſ.718, c

Vmbra

Vmbrâ fere quadam territa. G.59

ex Vmbris virorum equorumque fraus & error in pugnâ. E.574,d

Vmbram tuam metire, dictum Archidami Spartæ Regis ad Regem Philippum Macedonem. D.258,a

Vmbra, pro, Manes. G.25,d

Vmbri, antiquiſſimus Italiæ populus. A.351,a

Vnaetvicesima Legio, item, Vnaetvicesimani. E.20,d

Vnci ferrei toti igniti concitando incendio adfixi. C.353,b

Vnco corpora damnatorum in Gemonias tracta apud Rom. G.42,d

Vncti in omni ſolenni conuiuio accubare ſoliti Romani. A.99,b. E.179,b. G.57,c

Vnctores deorum. A.328,b

Vndare, in aquam verti. Gſ.740,d

Vnde domo, formula vulgaris. G.74,d

Vnde vnde, Latinis valet ὁπόθεν, vndecunque. E.350,c

Vngo, &, Vnctito, quomodo V breue & longum habere dicantur. A.471,b

Vnguenta exotica quando à Romanis vetita: poſt tamen, maximè ſub Principibus, magna in eorum vſu luxuria. Gſ.756,c

Vnguentarij a Lacedæmonijs vrbe pulſi. Gſ.756,c

Vnguentarium donatiuum. E.382,d

Vngues rodere, diligentiæ & intentionis. D.444,b

hoc Vngue non decedam, abiero, &c. παροιμιώδης *ſermo.* A.75,b

Uniones quanti precij Romanis. G.375,d. *vnus vnio quanti precij vnico hauſtu à Cleopatrâ abſorptus.* C.464,a

Vni non omnia data. D.432,a

Vnio & Binio Pythagoræ principia rerum, quæ Stoïcis Deus & Materia. D.539,a

Vniſyllaba voces omnes aut acuuntur aut flectuntur, & quo diſcrimine. A.469,a,b. 470,a,b

Vnitas, partium continuatio, ſeu immediatus contactus. Gſ.700,d. 702,c

Vnitum, &, Continuum, quid. Gſ.700,d.b. 701,c

Vniuerſi vox quid complectatur. Gſ.718,d

Vniuerſum Stoicis non-corpus. D.574,b. *differens à Toto & Mundo.* D.574,a. G.237,d. *eius conſtitutione omnia inter ſe nexa, ex dogmate Stoïco.* G.241,d. *eius cultus ſeu conſeruatio exigit nonnunquam clades publicas.* D.403,b. *quare & quomodo.* D.404,a,b. *in eo propriè nil interit, ſed mutat.* D.404,b. *Vniuerſi quid quidam Caput, Aures, Veſicam, Oſſa,* &c. *imaginentur.* D.580,a

Vniuira in multis apud Romanos prælata. E.74,c

Vnum, &, Vnicum, quid Seneca. Gſ.701,c

Vnum hominem aut virum agere, quid Zenoni Stoico: quid in Sacris Iobo. G.665,d

Vnus, imo Vnitas, Deus, Pythagoræ, Stoicis, alijs. D.544,b. 545,a

Vnus, Vna, declinatio vt, Dominus, Domina. A.73,b

Voadica. Vide, *Boodicia.*

Vocabula rariora & priſca eloquentiam non faciunt, etſi ſpecimen aliquod doctrinæ præferre videantur: adſpergi interdum poſſunt vt ſal; ſed non vt ſuperfluitantiæ abundent. B.528,b

Vocabula multa veteris linguæ Germanicæ ab hodiernâ abeuntia, deſcripta è Pſalterio Latino mss. vetuſtiſſimo cum verſione interlineari Germanicâ, è Biblioth. Arn. VVachtendonkij. B.494. & ſeqq.

Vocabula multa iam Belgica aut Germanica quæ aut tota aut leuiter mutata à Latinis ducta. B.502,a,b. 503,a,b

Vocabula aliquot Latina antiqua & rariora, quæ in vulgaribus hodiernis linguis adhuc in vſu. B.505,b. 504,a

Vocales primos naturâ affectus exprimunt, & plurimum muſices. A.451,a. *Latinis omnes anticipites: plures ſingularum ſoni.* A.450,a. *eorum quantitas cunctatio dignota: etiam ſcripturâ: & quomodo.* A.450,a,b. *longarum geminatio dudum aboluit.* A.450,b

Vocales in verſu aliquando non eliſæ, per hiatum. A.88,a

Vocalis eadem quomodo ſono longa, tenore breuis, & contrà, dici poſſit. A.471,a,b

Vocificans, apud Varronem & Agellium. A.176,a

Voconia Lex. D.329,a

Voculationes, id eſt, Accentus ſeu Tenores. A.466,b

Vogeſus mons, non Voceſus, in finibus Heluetiorum. E.328,d

Voldemarum Marchionem Brandeburgenſem mollitèr quidam ſe dicens, poſt trienni luſum tandem combuſtus. D.225,a

Volens propitiuſque, propria de numine formula. G.188,c

Volentia alicui, id eſt, grata, Salluſtianum Tacito vſitatum. E.382,d

Voleris, pro, Volueris. A.183,b

Voleſus Meſſalla. Vide, *Meſſalla V.*

Volones, milites è ſeruis lecti, ſic honoris cauſſâ agnominati à M. Antonino Philoſopho. C.530,b

Volſcûm, pro, Volſcorum, apud Propertium. A.95,b

Volſella, inſtrumentum euellendis pilis. Gſ.696,d

Volturius tactus, quis. A.81,a

Volubilitas rerum conſideranda in Fato. D.124,a

Voluntariò, Aduerbij inſtar. E.126,d

Voluntas Dei, Fatum Homero. D.548,b. *Voluntas in Deo Græcis Theologis duplex; & quæ.* D.557,a,b

Voluntas humana, eximia in agendis rebus. D.19,b. *libera eſt; eaque inter cauſſas ſecundas Fati: nec cogi poteſt vt velit quod non vult.* D.393,b. *a Fato immunis, ad mala niſi à ſe non impellitur.* D.123,a. *Voluntas mala, efficiens operis mali; Voluntatis malæ efficiens, Nihil.* D.554,b

Voluntas in Sapiente, non Cupiditas, Stoïcis. D.496,b. 497,a. G.654,d

Voluntas peccantis legibus punitur, non euentus. A.421,b

Voluptas, quid: oppoſita Gaudio. D.497,a

Voluptatum genera tria, Nemeſio. G.424,c,d

Voluptas, Summum Bonum, Epicurëis. G.190,c

Voluptates externæ animum mali affectum ſolari videntur, ſed non verè: vt pictura oculos delectas, ſed non diu. D.578,b

Voluptatibus mediocribus populi ferocia domanda à Principibus. D.55,b. *ſic Voluptates ſubditis iniecta inter Principum Romanorum artes firmando Imperio.* E.416,d

Voluptas certiſſima eſt, quæ fuit. B.185,b

Voluptas ſincerior in agris potius quam in oppidis. B.13,a,b

Voluſia gentis nobilitas. E.192,b. *diuitiæ.* E.225,d. 259,d

L. Voluſius Saturninus, valde ſenex & diues mortuus. E.225,c

Vomer, quid Lucretio. A.126,b

Vomitiones, quo Seneca. G.600,d

Vomitoria, pro foraminibus per quæ aditus in gradus amphitheatrorum. C.569,a. 572.

Vomitu remetiri vinum. G.137,d

Vonones Armeniæ rex remotus a Germanico. A.327,a

Vonones à patre Phrahate, Parthorum Rege, obſes Romam miſſus: quorumdam fratrum meminit Strabonis. E.42,d. *quomodo occiſus.* E.68,d

Vopiſcus non magni æſtimandus Hiſtoricus. E.140,d. *locus eius de Phagone quodam edone & potatore admirabili.* B.142,b. *Taciti apud eum mentio.* E.xv.xvj. *Idem correctus.* A.255,b. 260,a. 291,b. B.476,b. C.195,b. 564,b. *Citatus, & interdum explicatus.* A.150,b. 252,a. 255,b. 257,a. 259,b. 285,b. 290,a. 308,a. 312,a,b. 315,a. C.58,b. 137,a. 192,b. 201,b. 209,a. 210,a. 211,b. 239,a,b. 354,b. 406,b. 408,a. 416,b. 422,b. 512,b. 564,a,b. 578,a. 582,a. 632,a. 635,b. 654,a,b. 671,b. D.42,b. &alibi in Libris Politicis. Item 306,b. 313,b.

313,b. 322,a. 584,b. *E.*17,d. 42,d. 147,d. 303. 395,b. 526,d. *G.*90,c 225,d. 556,d
Vertumnus, *Etruriæ deus*, *Romæ in Vico Tuſco.* *E.*133.c
ad Gaſp. Vosbergium Epiſtola Lipſij. *B.*105,b
Vota ſolemnia pro ſalute Principis concepta à Sacerdotibus. *E.*298,d. *ea obſignata in tabulis : vbi ea nuncupata : eaque ſimpliciter ſæpè Solemnia dicta : quæ nuncupationis dies : eorumque concipiendorum formula aliqua pars : ſoli olim Conſules nuncupabant pro S. P. Q. R. ſalute.* *D.* 349,b. *E.* 298, d. 540,d. 541, b, c
Vota & ſacra exeunte ad bellum imperatore exercitus. *C.*63, b
Votorum præcipuè locus eſt, cùm ſpei nullus. *B.*60,b
Votum è præcipuis quod. *G.*402, d
Vota infamia ſint neceſſe eſt, quæ palàm facere pudet. *G.*402,d. 403,c, d
Vota Manium, vt quieti eſſent. *A.*254,a
Vota nuncupare ſub cuſtode, quid. *G.*203,d
Voti damnare, aut damnari, quid. *G.*633,d
Voti compotire, compotem facere, phraſis Plautina. *A.*333, b
Vetienus Montanus. Vide, *Montanus.*
Vox cur etiam denſiſſima permeet. *Gſ.*703,d
Vox, & ſimilia, Stoicis & Epicureis corpora. *D.* 572, a. *G.*645, d
Vox, ſine dictio nulla, etiamſi monoſyllaba ſit, ſine acutâ eſt. *A.*470, b
Voces truncare, peculiare Belgarum. *B.*503, a
Vocum diſtinctiones Stoicis vſurpata, ad rem faciunt : non pro logomachijs aut periergijs habenda. *D.*489,a, b
Vragi Polybij, Optiones tam Decurionum inter equites, quàm inter pedites Centurionum. *C.*50,b. 51,a. 59,b
Vrania Dioni, Afrorum dea, quæ Latinis cæleſtis. *A.*221, a
Vrbana copia Romanorum quæ, quanta, & cui fini. *C.*380,b 382,a
Vrbanæ cohortes, quæ: quot: quot militum ſingulæ: earum præcipuum officium: caput ijs Præfectus Vrbis. *C.*382,a,b
Vrbanitas morum vſurpanda, non oſtentanda: quærenda, non adfectanda. *B.*21, b
Vrbem viri faciunt, non ædificia. *E* 334, c
Vrbes XII. *Aſiæ terræmotu vnâ nocte proſtratæ ſub Tiberio.* *D.*389,a. *E.*60,b. *Gſ.*771, c,d. 774.d
Vrbes magnæ, decora Imperij aut regni eius in quo ſitæ. *G.*511, c,d
Vrbem cum imperio liberâ republicâ nulli intrare licitum niſi triumphanti. *G.*336, d
Vrbes multæ Græcanicæ in litoribus Ponticis. *G.*75,d
Vrbium magnarum exitia aut excidia. *D* 389,a
Vrbium magnarum fatum commune, non æternare. *C.*423, a, b
de Vrbium quinque magnarum magnitudine ſponſio quatuor dynaſtarum Belgica *C.*762, a
in Vrbibus magnis confluges vitiorum ; & periculum inquinari commercio vitioſorum. *B.* 12, b. *eæque turbarum plenæ, importunæ exercitandæ ſapientiæ.* *B.* 12,a. *in ijs viuentes, in mundo mundi ſunt exſules.* *B.*13, b
Vrbicola non tam boni militia, quàm agreſtes. *D.*87,b
Vrbinij Panopionis proſcripti ſeruus pro domino ſe cædi paſſus. *D.*156, b
Vrchan, Oſman, & Murat, Turcici Imperij præcipui fundatores, quanta in ſuâ lege ſanctimonia. *D.*179.b
Vrere, chirurgicum interdum ſalutis cauſsâ remedium. *G.*112, d
Vre, Seca ; παροιμιῶδες ſermo, & quomodo intelligendus. *D.*153,b. 154,b. 164.a
Vrere, Secare, inter medicinas corporis; ſic afflictiones, medicinæ animæ. *G.*134,c
Vrgulanij in gente Plautiâ. *E.*116,d
Vrgulanilla. Vide, *Plautia.*
Vrgus, id eſt, Orcus. *A.*183,b
ab Vrinâ effuſâ cur ſæpè ſequatur horror. *Gſ.*783,d
Vrinarum tributum quâ occaſione à Veſpaſiano inſtitutum: a ſequentibus Impp. id ſeruatum : & an idem cum hiſtorijs decantato Chryſargyro. *C.*397,b
Vrinatores. *G.*25,c
Max. de Vrindi Epigramma in Lipſij Libros de Cruce. *C.* 643. *ad eundem Epiſtola Lipſij.* *B.* 175,a. 181,a. 202, b
Vrinarum in ædibus veterum. *A.*17, b
Vrſi frigidiora loca amant: inde Arctos, Caledonij, Scythici, a locis frigidis cognominati. *A.* 303,b. *Africa eos vulgo non gignit: quæ autem Romanis veteribus Vrſa Africana, Libyca, aut Numidica.* *A.*303. 304,a
Ful. Vrſinus laudatus. *A.* 280, b. *ei Romæ innotuit Lipſius.* *B.*161, a. *is allegatus.* *C.* 237, a. *eius bona correctio.* *A.*279,a. *correctio alia in Cæſaris ſpem.* *C.*296,b. *alia in Velleio emendationes.* *F.*78,a. 84, a. *eius allucinatio.* *E.* 449, c. *ad eundem Epiſtola Lipſij.* *A.*159, a. 209,a. *B.*296, a
S. Vrſula Cœnobium Louanij priuatâ liberalitate Eliſabethæ VVeſeliæ cœptum, quando. *C.*783,b
Vſia, ſiue Eſſentia, propriè Stoicis Deus & Materia. *G.*481, d
Vſtulandi in cruce fixos mos tyrannicus. *C.*671,a,b
Vſu matrimonium, quid. *E.*113, d
Vſucapere, quid. *G.*346,b
Vſura centeſimo, quæ. *G.* 374, c. *Vſura*, Vide etiam, *Fœnus.*
Vſus prudentiæ parens: & quid. *D.*22,b. 23,a
Vſus, Plinio ille deus qui agricolis oracula dictat. *A.*158, b
Vſus regnum poſſidet apud omnes gentes in efferendo ſono & tono vocum. *A.*470, b
Vſus, χρεία; & , *vtilitas*, ὠφέλεια, *vt Zenoni differant.* *D.*488 b
ad Carol. Vtenbouium Epiſtola Lipſij. *B.*127, b
Vtenſilia neceſſaria ab ipſis militibus in agmine geſtata; & quæ. *C.*282.b
Vter, Vtrum, Vtris, Vtros; pro, Vterque, vtrimque, &c. *A.*189,a
Vterus vnicuique optimum ſolarium, paraſiti voto. *A.*302, a
Vteros ceu folliculos quoſdam in terrâ imaginantur Epicurei, ex quibus progenies animantes. *D.*607, b
Vti, & Frui, quomodo differant. *G.*238, d
Vti rogas, formula legis probata. *A.*103,b. 108,a
Vtica a quibus condita. *F.*11,c. *G.*76,c
Vtile dicundo. *A.*302,a
Vtile nihil quod non honeſtum. *D.*196, b
Vtile valdè quicquid eſt, idem honeſtum videtur vafris Principibus. *D.*73,b
Vtilia honeſtis miſcenda ſæpè Principi. *D.*71,b
Vtilia qui ſcit, non qui multa, verè eruditus Ariſtippo. *G.*224,d. 367, b
Vtilitas, & vſus, vt differant Zenoni. *D.*488,b.
Vtribus inflatis quomodo Romani & alij vſi in tranſmittendis fluminibus; ijſque vnde aliquando conſectis. *C.* 304, a. 307.
Vtricularius, Aſcaules, quis. *G.*523, d
Vtrinſecus, Aduerbium. *A.*335,a
Vua vnde dicta. *Gſ.*708,c
Vulcanalia quando. ijs ſtudioſi ſuas lucubrationes auſpicari ſoliti; vt Kalendis anni alij ſua munia. *E.*121,c
Vulcania inſula medio mari ardentes. *G.*120,d
Bon. Vulcanij Epigrammata in Conſtantiam Lipſij. *D.*375. *ad eum Epiſtola Lipſij.* *B.*47, b
Vulcanus à Ioue cælo deiectus, fabula. *Gſ.* 829,c. *vnde ei ab Homero Charis uxor data.* *G.*264, c
Vulcatius Tertullinus, quis. *E.*294,d
Vulcatius Gallicanus emendatus. *A.* 220, b. *B.*124,a,b. 125, a. *Citatus.* *C.* 203, b. 653, b. *D.* 90, a. *E.*267,d

Vulgus

Vulgus omne inſtabile. pronum in affectus, ſine iudicio, inuidum, ſuſpicax, turbidum, credulum, ſuperſtitioſum, metu aut ſpe minimum,&c. *A*.49.50,a. *E*.335,d. 343,d. *virtutes odit.* *E*. 269, c. *de victu tantum ſolicitum.* *E*.460,d. *in turbâ ſuâ audax.* *E*.18,d. *ſequitur magis quam ducit.* *E*.325,d. *metu id coercendum.* *D*.54,a. *imperanti noſcenda ingenia eius natura: ſiue videlicet, vicini,* & *in genere omnis.* *D*.48,b
in Vulgus gratum, formidoloſum,&c. *E*.38,d
Vulnus nulla re magis exaſperatur, quàm ferendi impatientiâ. *G*.50,d
Vulnera maritorum exſugere ſolita fœmina Germanorum. *E*.438,c
per Vulnus ſuum exire in hoſtem, ire ac petere. *G*.41.d
Vulpanſer, anſeris genus Britannis olim in cibis valdè amatum. *Gſ*.825,c
cum Vulpe vulpinandum. *D*.71,a
Vulpina pellis aſſuenda, vbi deficit Leonina. *D*.72,a
Vulpecula neſcit cum quo ludat; Prouerbium Hiſpanorum. *D*.133,b
Vulſinienſium peculiaris dea Nortia, vel potius Nurſeia. *E*.106, d
Vultur, conuicium in hæredipetas, à naturâ auis in cadauer inhiantis. *G*.603, d
Vulturus, pro, Vultur. Ennio. *A*.148 b
Vultus inſcriptio in ſeruis, piſtrinenſibus, ergaſtulis,&c. & *qualis illa.* *A*.321,b.322,a. *multorum ſæpe verborum: uno & verſuum:* & *aliquando etiam liberis perſonis exercita.* *A*.321,b
Vultus non bene tegit magna conſilia. *E*.283,d
Vnitus legis, quid. *G*.13, c
ad Henr. Uwenum I C. Epiſtola Lipſij. *B*.138,a. 183 b. 200,b.221,a.252,b.479,b. 486,b 506,a.513,a.514 a. 516, b. *ad Georgium eius filium.* *B*.195,b. *ad Iacobum eiuſdem fratrem.* *B*.451,b
Vxor coniux mariti, non mancipium. *B*.492,a. *dignitatis id nomen eſſe, non voluptatis, improba Imperatoris vox.* *B*.492,b. *non ex dote, ſed ex naturâ* & *ex ipsâ legendâ;* & *equum emere oportet, non ſellam aut ſtrata.* *B*.87,a
Vxoris erga maritum officium. *B*.492,a,b
Uxorem ſapienti non ducendam cenſent quidam. *A*.174,a. *iuuenem ducenda nondum, ſenem nunquam, Diogenis dictum.* *B*.26,b
Vxoribus rarò communicanda cogitationes de republicâ. *D*.265,a. *quales tamen vxores Principibus aliquando, ſed rarò, audiendæ.* *D*.265,b
Vxorum cariſſima maritos defunctos apud quaſdam gentes comitantur. *D*.184,a. *nec apud Erulos maritis ſuperuiuebant vxores.* *E*.443,d
Vxoria res cura ſumma Romanis cura. *A*. 15, b. *E*.512, a
Vxor lege Romuli quantum in manu viri fuerit. *E*. 61, d. *in eius poteſtate, vt proles in patris.* *E*.523,d. *ipſe cum propinquis de eâ in delicto ſtatuebat.* *E*.61,d. 443, d.
Vxores apud Rom. à nomine mariti ſolo diſtinctæ, ſine voce vxor, aut aliâ additione; vt, Cornelia Druſi, &c. *E*.407,c. *G*.117, d
Vxores cubantibus viris, ſedere in conuiuio ſolita olim; poſtea etiam accumbere, & *quomodo.* *E* 165,b,d
Vxorem intra quinquennium non parientem repudiare olim licitum. *E*.517,b
Vxore nouâ nouus lectus Genialis. *A*.264,b
Vxores antiquitus maritos in militiâ aut in prouincias non comitabantur: poſt irrepſit. *C*. 216,b. *E*.87, d. *ſi tamen ipſæ in prouincijs quid deliquiſſent, criminibus ſuis maritos etiam innocentes implicabant.* *E*.115,b, c
Vxorem amoliri *E* 311, d
Vxorium as, quod Feſto. *E*.512,a

W.

W. *Duplex, ſiue Digamma, per V conſonans expreſſum à Romanis.* *A*.459,a,b. 460,b. *literarum ſuauiſſima.* *A* 461,a. *Gſ*.765,c. *in G ſæpe mutatur.* *A*.460 b
ad Matthiam VVacherum, Sileſiæ Cancellarium, Epiſtola Lipſij. *B*.120,a
Arn. VVachiendonkius, Decanus D. Martini Leodici laudatus. *C*.261,a. *eius Pſalterium Latinum cum interlineari verſione Teutonicâ videri manuſcriptum valdè antiquum memoratum.* *B*.501,a. *C*.263,a
VValterus Leidanus è textore Prætitus vrbis Louanienſis ſeditione populari dictus, Bruxellæ inſidijs, vt putatur, Patriciorum interfectus. *C*.781,a
Ioan VVameſij I.C. mors & *laus.* *B*.373,b.374,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* *A*. 206,b
VVandali unde Procopio χωρὶς *Rει.* *E*.436,c
VVandalicæ Leges gladio animaduertunt in omnes adulteros ſtupratoreſque. *E* 524,d. Vide etiam, *Vandali.*
P. VVauerius, cognatus Lipſij. *A*.38,a
ad Nicol. de VVeerdt I.C. cognatû Lipſij Epiſtolæ. *B*.152,a 158,a. 399,b. 463,a. 465,b
VVelda, quæ alijs Velleda, magni nominis fœmina, apud Germanos. *E*.438,c
VVenceſlaus Dux Brabantiæ, matris vtero caſo natus. *C*. 779. a. *quanta ei donaria Louanienſes dederint.* *C*.774. a
VVeſtphalorum cultus vitæ externus non valdè elegans. *B*.109.a
ad Lucam VVyngaerdum V.N. Epiſtola Lipſij. *B*.155,b. 461. a
VVilelmus. Vide, *Guilielmus.*
Henr. VVilſius commendatus. *B*.89,a,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* *B*.42,a. 64,b. 73,b.92,b
ad Roland. VVinecliuum Epiſtola Lipſij. *B*. 54,a
VVindechindus Hiſtoricus citatus. *C*. 510,b. *E*. 22,c. 306,b. 437,c
VVinfeld hodie, campus in quo caſus Varus, vbi. *E*.31,b
ad Hieron. VVingium Canonicum Epiſtola Lipſij. *B*.378,a. 412,a. 440,b
ad Ant. VVingium, Priorem in Abbatiâ Laetienſi, Epiſtola Lipſij. *B* 444,a
ad Philip. VVingium Epiſtola Lipſij. *B*. 374,a
Ioan. VVinkelius, etſi Medicinæ Doctor, Collegium Iuris, quod ab ipſo VVinkelianum cognominatum, Louanij fundauit. *C*.790,b
VVittingij vnde Louanienſes etiam nunc vernili ſcommate audiant. *C* 781, b
VVoda, vel potius VVonda, vel VVonſta, Germanis Mercurius: hinc dies Mercurij etiam hodie VVonſt-dag. *E*.439,c
ad Euſtath. VVoleniczium Epiſtola Lipſij. *B*.211,b
Ianus VVouerenus Hamburgenſis laudatus. *B*.388,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* *E*.327,b
Ioan. VVouerius Antuerpienſis laudatus. *B*. 192, b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* *B*.137,b. 138,b. 159, b. 192,a. 196,b. 205,b. 206,a. 212,a. 256,b. 258,a. 318,a. 320,a. 388,a. 396,b. 400,a. 415,b. 486,a. *eidem Teſtimonium Lipſij.* *B*.139,a. *Eiuſdem vt Curatoris teſtamenti Lipſij Præfationes.* *B*.171.215.265.

X.

X, *Litera Crucis decuſſata formam refert: vt CS aut GS, effertur; in quorum locum ſucceſſit.* *A*.465,a,b. *idque ante Auguſti; ſed non neceſſaria, Varroni, Quinctiliano, alijs.* *A*.465,b. *E*.171,c. 172,d
X Græcum, ſeu Chi, & *P, ſeu Rho, Chriſti nomen deſignantes, in Nummis antiquis crebra: etiam X, ſeu Chi, ſolum.* *C*.674. 685,b
X nota, pro, Decima; & *XX, pro, Viceſima, frequens in Lapidibus* & *Libris.* *E* 441,d

Xaca

Xaca communis olim religionis doctor Sinenſibus & Iaponenſibus. D.183,b

Xamolxin Getis opinionem migrationis animarum inſeuit. D 61 ,a

ad Ioan. C'em. Xandrinum I. C. & Canonicum Epiſtola Lipſij. B.467,b

Xanthippus rebus olim Carthaginenſium reſtitutis, prudenter paulo poſt in patriam rediit. D.146,a

Xanthus flumen ad Troiam. Gſ.821,c

Xeniades emtu dominus Diogenis Cynici. D.511,b

Xenocrates diſcipulus Platonis. G 48,d. *munerum ſpretor.* A.110,a. *in Academiâ leges conuiuales ſcripſit.* A.103, b

Xenodochium Magnum quando & a quo Louanij inſtitutum. C.785 b

Xenophanes Colophonius caput Philoſophia Eleatica: quique eius ſectatores aut diſcipuli. D. 440, b. *Xenophanis mundum immortalem cenſet.* G. 256, c. *quod Terra radicem in infinitum ſtatuerit, ab Ariſtotelo irriſus.* G. 19, d

Xenophanes Philippi Regis ad Annibalem legatus, à Romanis captus eos eludit: fruſtrà idem ſecundo conatus. D.190,a, b

Xenophantis cantus quo ad arma accenſus Alexander, à Diogene Cynico ſeitè irriſus. G.19, d

Xenophon, ſuauis & circumſpectus ſcriptor: ſed ſententias raro miſcuit, viro politico legendus. Is Thucydidem, quem ſupprimere potuiſſet, candide vulgauit. D.125,b. *de Principatu ſcripſit, ſed non conuenienter ad hoc aeuum.* D.9. *Cyrus eius nihilominus etiam Principi legendus.* D.128,b. *primus notarum ταχυγραφίας auctor Diogeni Laertio.* B.382, a. *de Philoſophicis egit in conuiuijs.* A.108,a. *minuta et pocula* [illegible] *A.*106,b. *locus eius ſimillimus Taciti.* E.33 [illegible] *conſtantia eius in morte filij.* G.98,d. 115,c. *Idem citatus.* A. 300, b. 308,b. B.302,a. 433,a. C.69,b.72,a.83,b.86,b. 92,b. 106,b.133,b.154,a. 155,a.164 b.167,a.188,b.190,b. 202, a. 220.a. 225,a. 243,a. 304,a. 336, a,b. 339,a. 340,a.345,b. 363,a. D.28. & aliquoties in Libris Politicis. E.42,c.49,c.69,b.98,d. 135,d. 156,d. 158,d. 159,c.174,d.210,c.288,d.312,d.441,d.444,c 491,d. 501,d. 502,a. 532,c. G.161,d. 28[illegible] 292,c. 339.b. 394,b,c.404,c. 428, d. 506,d

Xenophon Medicus Claudij, quis. E.207, c

Xerxes Dario patre iam rege natus, Artemeni fratri maiori, ſed nato patre adhuc priuato, in ſucceſſione regni pralatus. D. 219, a. *quos milites, quos naues, in Graeciam duxerit.* Gſ.767, d. *exercitus eius quomodo connumeratus.* G.208,d. *terram et mari, mare terrà mutaſſe dictus.* G.358,d. *eius vanitas Neptuno compedes inijcientis,* &c. G.174,d *Athenarum potitus Bibliothecam inde auexit.* C.629,a. *pons eius naualis ſuper Helleſpontum memorabilis.* C.364,a. *dictum eius, Animum hominis habitare in auribus.* G.62,d. *aliud eius dictum, ſed inſolens & ſtultum.* D.140, a

Xerxes togatus à quibus vocatus Lucullus. E. 198, d. F.37,d

Xuchonis Polentini de loco mortis Seneca coniectura, tantùm coniectura. G.xxij.

ad Eman. Ximenium Epiſtola Lipſij. B.386,b

Ximenius laudatus. B.45,a

Xiphio, qua cometarum ſpecies Plinio. Gſ.798,d

Xiphilinus abbreuiator Dionis. A. 192, b. *multas pulchras & vtiles partes in Dione recidit.* C. 447,b. *loci eius aliter quam vulgo verſi.* C. 26,a. E.72,b. *manifeſtus eius a Tacito diſſenſus.* E. 411, c. *eius, vt videtur, allucinatio.* D. 456, a. *eius ſententia mira, & Interpretis eius error.* A. 192, b. *alij Interpretis eius lapſus.* C. 435.a. E. 262, d. *eius Elogium de Senecâ.* G.xxvj.xxviij. *Idem correctus.* C. 514,b. *Explicatus, aut citatus.* A.110,b.118,a.201,b 221,a.235,a.257,a. 280,a. 288,b. 306,a. C. 92,b.393,a. 413. b. 414, a. 416,a.435,a.441,b.447,b.502,b.516,a.561,b.562,b. 577,b.672,a. D. 302,b. 329,b. 337,a. 415,b. E.16,c. 145 b. 170, b. 205, b. 109, d. 216, d. 243, c, d. 274, c, d. 330, c. 364, d. 407, c. 536, a

Guil. Xylander. Vide, *Dionis Interpres.*

Ξύλον ἐνδόξου, *Crux.* C.648,b. 679, b

Xyſti paſſim in villis & hortis: & quid. B.121,b. G.51,b.

Y.

Y & Z, dulciſſimè ſpirantes Graecorum litera, Quinctiliano. Gſ.765,c. *Y, & OI aut OE diphthongi in pronunciatione ſimilitudo.* E 233,c

Dictiones paucula Graca Y literam initialem habentes, quaerantur in literà H. vt ὑδροφοβία, &c.

Z.

Z Litera valet DS: & ſic efferenda: non, quod peſſimè hodie, vt ſigma: ſapè autem mutat in D, & contra: ſapè & SS vſurpatur pro Z, vt Patriſſo, &c. A. 465,b

Z & Y litera Graecorum dulciſſimè ſpirantis, Quinctiliano. Gſ.765, c

Zabe, & Zatacium, quid. C.88, a

Zaleucus Rex paucas & ſimplices leges dedit. A. 35, a. D.243,a. *eas à Pythagorâ hauſit.* D 435 b. *rigidus legum ſuarum in ſe filioque adultero obſeruator.* D.233,b

Zancle inſula quomodo ab Italià auulſa. Gſ.785,c

Zaſſo praefectus ſacrorum Sinenſibus, item & Iaponenſibus. D.183,b

Zebellinarum pellium ridicula periphraſis apud Bembum. B.94, b

in Zeilam inſulà elephanti venduntur ad menſuram. B.34, b

Zelandia pars quomodo a Flandrià auulſa putetur quibuſdam. Gſ.785 c. *eius inſula duae diluuio periere patrum memorià.* D.389,a

Zelebie, Calender, pietatis velo tectus Anatoliam turbans, à Turcis caeſus. D.16c,b

Zeno Polemonis filius Armenia rex in locum Vononis. A.327,a. E.64, d

Zeno Citiensis Phoenicius, a quo Stoici, à vità, doctrinà, & ſapientià laudatus. e mercatore Philoſophus. vbi vixerit: ſiue centenarius ſine morbo ſibi mortem, quod etiam fas eſſe docuerat, ſibi intulit: vbi ſepultus: & qua ſcripſerit. A 79,a,b. D.439.441,a. 524,b. G.627,d. *is inter auditores Stilponis, quadam ab eo hauſit.* G. 399,d. *ſummum eius praeceptum, Deum ſequi.* G..41,d. *finis Philoſophia eidem, Conuenientia vitae, id eſt, eum ſemper velle atque idem nolle; eaque ſententia explicata.* D.475,b.476,a. G.422,c. *dicta ſua ab auditoribus ſubnotari nolebat.* G 633,d. *quomodo Fatum definierit.* D.391,b. *inter Virtutem & Malitiam (inter qua Profectum ſtatuunt Peripatetici) nullum medium admittit.* D.519,b. *Opinionē a Sapiente ſuo, quem in exemplar formauit, remouit.* D. 504 b. *is e omnes Affectus.* D.500, a, b. *ſententia eius quomodo Deus mundum creauerit.* D 576,b. *error eius de cauſà Cometarum.* Gſ.803,c. *contra Senecam deſenſus, quoad ebrietatem Sapientis.* D. 517, b. *ipſe a poculis non abhorruit.* D. 518, a. G.168,d. *liberalem doctrinā inutilem profeſſus.* D.427,b. *quae ei olim obiecta.* D.448,b. *à calumnia vindicatus.* D.449,b. *ille & Chryſippus quomodo toti humano generi leges tuliſſe dici poſſint.* G.257,d. *Zenonis nullus ſeruus.* G.83. *omnia ſua naufragio cum amiſiſſet, quid dixerit.* G.164,c. *Pullus fronte contracta, quia ſeuerus & ſuperciloſus.* D.444, b

Zeno Eleates Philoſophus. D 440,a. *tyrannicida.* G.30,c. *an dixerit, Nihil eſſe.* D.463,a. b

Zeno Sidonius, Chryſippi Stoici diſcipulus & ſucceſſor. D.441,a. 443,a

Zenobia Palmyrenorum regina virtutes. ea ab Aureliano Imp. non tam victa quàm fracta. D.212,b. 213,a *maritus eius Odenatus Maonij conſobrinus ſui inſidijs ſublatus.* D.213, a

Zenodotus Stoicus, Diogenis Babylonij discipulus. D 441,a. 446,a
Zephyrus ventus quis: ventorum omnium in Italiâ & Græciâ blandiſsimus: etiam ipſo nomine, Cardano. Gſ.765,c.
Ζῆθι, id eſt, Viuas, aut, Benè viuas A 110,b
Ζητήματα in commune proponebant Romani. A. 108,a
Ζῶθι, vocabuli acuta applicatio. G. 168,d
Zeuxis quomodo Helenam pinxerit. A.47,b. *Iunonem effigiaturus quid fecerit.* D.175,b
Zypsus laus; & mors. B.163,b
Zerletus Cardinalis. Vide, *Serletus.*
Zmyrna, in Inſcript. & Nummis, quæ aliàs Smyrna. E.330,c
per Zodiacum errantium ſiderum poſitu formari inferiora cenſent Chaldæi. G.319,d. *Zona Zodiaci, Manilio Balteus.* C.568,b
ſub Zonis, torridâ & vtrâque frigidâ, ſolitudines terrarum inhabitata veteribus putata: de torridâ falsò. G. 369,d. Gſ. 681,d
Zonaras etſi res Græcas & Romanas tractet, ſuggerit tamen quædam ad Hiſtoriam Orientalem veterem. B. 146,b. *eius hiſtoriola de diſcretione canis* B.392,b. *eiuſdem narratio de mari Pontico congelato.* B. 466,a. *rectè aſſerit Conſules antè Prætores vocatos.* A.207,a. *diſſenſus eius à Liuio tentata conciliatio.* C.28,b. *locus eius de pleriſque donis militaribus.* C. 211,a. *eius errores.* C. 500,b. E.107,c. 340,d. *eius ſcita, ſed parum vera, narratio de corpore Britannici gypſo obliso.* E.218,d. *Idem correctus.* E.109,d.302,b *Citatus*. A.234 b.304,b.3[illegible],a 322,a. C. 201,a. 208,b. 322,a. 353,b. 393,a. 398,b. 425,b. 475,b. 609,a. 616,b. 617,b. 629 b. 682,a. 684,a. D. 128,a. & alibi in Libris Politicis. *Item* 349.b. 414,a,b. E.3,d. 39,c. 47,c. 141,c. 148,c,d. 187,d. 196,c. 399,c,d. 427,c. 429,d. 505,c. 538,d. F.65,c. 66.c,d. G.83,c. 161,c
ad Melch. Zoppium Epiſtola Lipſij. B.285,b.
Zoroaſter quot millia verſuum condiderit. B.135,a
Zoſimus è Romana Hiſtoriæ Nouæ ſcriptoribus. B. 147,a. *vt hoſtis Conſtantini Magni ab Euagrio in Hiſtoriâ Eccleſiaſticâ culpatus.* C. 397,b. *Idem citatus.* A. 250,a. 251,a. 345,b. C. 177,a. 222,a. 294,a. 304,b. 422,b. 433,a. 618,b. D. 414,b. E. 29,d
ad Balt. de Zuniga, Legatum Regium, Epiſtola Lipſij. B 176,a. 313,b. 315,a. *eidem Centuria prima Epiſtolarum Lipſij ad Belgas inſcripta.* B.367
Ioan. Zvvyckius ſcurra miles naſi abſciſsionem ſtatuæ diuæ Virginis Hallenſis comminatus, glande plumbeâ ſuum ipſe amittit. C.700,b,
Zygia Iuno. A. 335,a.

FERDINANDVS SECVNDVS, diuinâ fauente clementiâ, electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus; Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ, &c. Rex; Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, VVirtembergæ, &c. Comes Tirolis: Agnoſcimus & notum facimus, tenore præſentium, vniuerſis; quòd cùm demiſsè Nobis exponi curarit Noſter & Sacri Imperij fidelis dilectus Balthaſar Moretus ciuis & bibliopola Antuerpianus, Iuſtum quondam Lipſium ab Auguſtæ memoriæ Imperatore Diuo Rudolpho altero, Domino Patruele & prædeceſſore Noſtro colendiſſimo, ſuper Operibus ſuis edendis priuilegium Cæſareum obtinuiſſe, eiuſdemque vſumfructum Ioanni Moreto patri quondam ſuo transſcripſiſſe, eoque poſt patris ſui obitum ſe quoque fuiſſe gauiſum: nunc autem cùm dicti priuilegij tempus iampridem effluxerit, atque ipſe nouam eiuſdem Lipſij Operum editionem iam ferè abſoluerit, vereri ne occaſionem hanc, qui præcoci quæſtus cupidine accenſi, aliorum labores præproperè, & ſubinde vitioſè imitari conſueuêre, arripiant, & ſolitis artificiis, debito ipſum operæ atque impenſæ ſuæ fructu defraudent; ſubmiſsè proinde rogando, vti ſupradicti priuilegij Cæſarei præſidium ac munimen in longius proferre tempus dignaremur: Nos pro ſingulari noſtro cùm rei Litterariæ amplianda, tum honeſtos id genus conatus iuuandi ſtudio, æquis ipſius precibus ſuffragandum cenſuerimus. Quocirca vniuerſis ac ſingulis typographis, bibliopolis, atque aliis quibuſcumque negotiationem librariam exercentibus, ſeriò inhibemus & vetamus; ne quiſquam prædicta Lipſij Opera quocumque modo, charactere, aut formâ, ſiue integra, ſiue aliquam eorum partem, citra memorati Balthaſaris Moreti voluntatem & aſſenſum intra decennium proximè ſecuturum à die dati huius Noſtri priuilegij computandum, recudere, aut aliò recudenda dare, ſiue alibi etiam impreſſa intra S. Romani Imperij, Regnorumque & Dominiorum noſtrorum hereditariorum fines importare, vendere vel diſtrahere auſit ac præſumat. Si quis autem Edictum hoc noſtrum tranſgredi, violare aut contemnere deprehendatur, is non ſolùm eiuſmodi libris perperàm recuſis & importatis, quos dictus Moretus eiúſve heredes, vbicumque inuenti fuerint, ſiue propriâ, ſiue Magiſtratus ibidem auctoritate atque auxilio ſibi vendicare poterunt, priuari, ſed & mulctam decem marcharum auri puri puti ex ſemiſſe prædicto Moreto, ex altero verò ſemiſſe Fiſco Noſtro Imperiali Aulico fraudis vindici pendendarum, totiens quotiens contrauentum fuerit, omni ſpe veniæ ac remiſſionis ſublatâ, dare damnas eſto: ita hoc Noſtro Cæſareo Diplomate expreſsè ſancimus ac decernimus; prædictoque Moreto inſuper iniungimus, vt quaterna minimùm dictorum Operum exemplaria ſuis ſumptibus quamprimùm ad Cancellariam noſtram Imperialem Aulicam tranſmittat. Mandamus autem vniuerſis Noſtris & Sacri Romani Imperij, Regnorumque ac Ditionum noſtrarum hereditariarum ſubditis, cuiuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis aut dignitatis exiſtant, tam Eccleſiaſticis quàm ſæcularibus, præſertim verò iis qui in Magiſtratu conſtituti, vel proprio vel ſuperiorum nomine & loco

ius ac iuſtitiæ adminiſtrationem exercent, ne quemquam Priuilegium hoc noſtrum Cæſareum temerè & impunè tranſgredi aut violare patiantur; quin potiùs contumaces, ſi quos fortè compererint, præſcriptâ pœnâ mulctari, aliiſque idoneis modis coërceri curent, quatenus & ipſi eamdem mulctam euitare voluerint; harum teſtimonio Litterarum manu noſtrâ ſubſcriptarum, & ſigilli noſtri Cæſarei impreſſione munitarum. Quæ dabantur in ciuitate noſtrâ Viennæ, ex ante diem propridie Kalendas Februarias, anno Domini ſupra mille ſexcentos ſexto & trigeſimo, Regnorum noſtrorum Romani ſeptimodecimo, Hungariæ duodeviceſimo, Bohemici verò vndeviceſimo.

FERDINANDVS.

Vt P. H. à Stralendorff.

Ad mandatum ſacræ Cæſareæ Maieſtatis proprium,

Joan. VValderode.

SVMMA PRIVILEGII PRINCIPVM BELGARVM.

ALBERTVS & ISABELLA CLARA EVGENIA, Archiduces Auſtriæ, Duces Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Sereniſſimi Belgarum Principes, Diplomate ſuo ſanxerunt; nequis IVSTI LIPSI Hiſtoriarum in almâ Vniuerſitate Louanienſi olim Profeſſoris, itemque Hiſtoriographi & Conſiliarij ſui Libros quoſcumque, præter Balthaſaris Moreti voluntatem, vllo modo imprimat, aut alibi terrarum impreſſos, in has Inferioris Germaniæ ditiones importet, venaléſve habeat. Qui ſecùs faxit, confiſcatione librorum & aliâ graui pœnâ mulctabitur, vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ XVII. Ianuarij, M. DC. XI.

Signat. *S. de Grimaldi.*

Et in Concilio Brabantiæ, *I. de Buſchere.*

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA
BALTHASARIS MORETI.
M. DC. XXXVII.

A01 1467454